II 30584

DICȚIONAR DE *DREPT PRIVAT*

alcătuit de
Dumitru Rădescu

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICA
LITERATAR CĂRȚI Nr. 28744

MONDAN '94
1997

Coperta: Daniel Mareş

Tehnoredactare computerizată: Ruxandra Marin
Daniel Mareş
Editura MONDAN' 94

1996 - Editura **MONDAN '94**

DICTIONAR DE DREPT CIVIL
alcătuit de Dumitru Rădescu

ISBN 973-97488-6-4

Toate drepturile rezervate Editurii **MONDAN' 94**.
Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **MONDAN' 94**.

Editura **MONDAN' 94** Bucureşti
Aleea Arinii Dornei 10, bl.M30, ap.28, s.6
tel. 771.15.97, tel./fax. 410.7608

II 30584

PREFAŢĂ

La sfârşitul lunii mai a anului 1993, pe culoarele Palatului de Justiţie din Bucureşti, două persoane în vârstă, probabil părţi în vreun proces civil, s-au oprit în faţa unuia din standurile cu literatură juridică şi jurisprudenţă publicată precum şi cu diverse acte normative. Au citit atent toate titlurile lucrărilor expuse spre vânzare, după care au scos banii necesari, i-au numărat de două ori şi au cumpărat Codul civil şi Codul de procedură civilă.

Au deschis, febrili, la nişte articole oarecare, le-au citit cu voce tare, după care s-au privit neajutoraţi, neînţelegând prea bine textul legii, întrebându-se unul pe celălalt: "Ce-o fi însemnând?".

Au plecat apoi gârboviţi spre ieşirea din clădire, nedumeriţi şi, iarăşi probabil, lipsiţi de mijloacele financiare pentru a consulta un jurist.

Dacă în unele ţări, pentru astfel de persoane sunt puse la dispoziţie, contra unei sume modeste, formulare cu cereri în justiţie ori unele organizaţii de asistenţă socială asigură, în mod gratuit, programe de consultanţă juridică, din păcate la noi încă nu se poate vorbi de aşa ceva.

De aceea, am procedat la alcătuirea acestui dicţionar, din dorinţa de a pune la dispoziţia celor care, în diverse calităţi, participă la un proces civil, un ghid sumar care să servească la o bună desfăşurare a actului de justiţie.

Aceasta şi întrucât o societate civilizată se bazează pe reguli clare, precise şi, nu în ultimul rând, cunoscute de către cei care trebuie să le urmeze.

De utilitatea unui atare demers ne-a convins rolul important al celor două dicţionare de specialitate: cel de drept civil (editat în anul 1980, având ca autori pe M. Costin, M. Mureşan şi V. Ursa) şi cel de drept procesual civil (editat în anul 1983, având ca autori pe M.N. Costin, I. Leş, M. St. Minea şi D. Radu), precum şi rolul dicţionarului juridic de comerţ exterior (editat în anul 1987, având ca autori pe B. Ştefănescu, O. Căpăţână ş.a.).

Cum tirajele celor 3 dicţionare au fost epuizate de mult timp, cum raporturile civile şi, mai ales, comerciale s-au intensificat, multiplicat şi diversificat, generând pe cale de consecinţă şi litigii cu elemente noi, şi cum modificările legislative din ultimii ani au introdus în uzul instanţelor şi al justiţiabililor termeni noi, apariţia dicţionarului de faţă pare oportună.

La alcătuirea dicţionarului am fructificat bogata literatură juridică de specialitate care a consacrat definiţii, explicaţii şi conţinuturi de valoare, unele impuse încă de dreptul roman.

Când au existat definiţii ori explicaţii legale, acestea au fost preluate ca atare.

Când definiţiile sau explicaţiile au diferit în accepţiunea autorilor aparţinând celor trei mari şcoli de drept (Bucureşti, Cluj-Napoca, Iaşi), am optat pentru cele împărtăşite de noi ori mai apropiate de opinia noastră.

Atunci când am găsit de cuviinţă să propunem definiţii şi explicaţii cu elemente distincte, am indicat aceasta prin iniţialele noastre. În celelalte cazuri, sursa o reprezintă lucrarea corespunzătoare din bibliografia dicţionarului.

În partea finală a lucrării am constituit un set de cereri introductive de instanţă, de cereri uzuale în cursul procesului civil ori de exercitare a căilor, ordinare sau extraordinare, de atac, precum şi unele modele de acte procedurale.

DUMITRU RĂDESCU

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DE LITERATURĂ
INTRARE CARTE NR. 28744
BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DE LITERATURĂ
INTRARE CARTE NR. 28744

LISTA DE ABREVIERI

alin.	= aliniatul;
art.	= articolul;
C.civ.	= Codul Civil;
C.com.	= Codul comercial;
C.fam.	= Codul familiei;
C.munc.	= Codul muncii;
C.pen.	= Codul penal;
C.proc.civ.	= Codul de procedură civilă;
C.proc.pen.	= Codul de procedură penală;
C.S.J.	= Curtea Supremă de Justiție;
H.G.	= Hotărârea Guvernului;
M.of.	= Monitorul Oficial al României;
Min.Pub.	= Ministerul Public;
pct.	= punctul.

A

A CONTRARIO. 1
A DOMINO. 1
A FORTIORI. 1
A LA HAUSSE. A LA BAISSE. 1
A POSTERIORI. 1
A PRIORI. 1
A SIMILI AD SIMILE. 1
AB ASURDO SENSU. 1
AB INITIO. 1
AB INTESTAT. 1
AB INTESTATO MORI. 1
ABANDONAREA MOŞTENIRII. 1
ABITAŢIE. 1
ABSORBŢIE. 1
ABŢINERE. 1
ABUSUS. 1
ABUSUS NON TOLIT USUM. 1
ABUZ DE DREPT. 1
ABUZ DE DREPT PROCESUAL. 1
ACCEPTANT. 2
ACCEPTANT PENTRU ONOARE. 2
ACCEPTARE. 2
ACCEPTARE VOLUNTARĂ A SUCCESIUNII. 3
ACCEPTAREA FORŢATĂ A SUCCESIUNII. 3
ACCEPTAREA PURĂ ŞI SIMPLĂ A SUCCESIUNII. 3
ACCEPTAREA SUCCESIUNII. 4
ACCEPTAREA SUCCESIUNII SUB BENEFICIU DE INVENTAR. 4
ACCESIUNE. 5
ACCESIUNE IMOBILIARĂ ARTIFICIALĂ. 5
ACCESIUNE IMOBILIARĂ NATURALĂ. 5
ACCESIUNE MOBILIARĂ. 6
ACCESIUNEA ANIMALELOR. 6
ACCESORIUM SEQUITUR PRINCIPALE. 6
ACCIPIENS. 6
ACHIESARE. 6
ACONT. 7
ACOPERIRE DIN PATRIMONIU. 7
ACOPERIREA DOBÂNZILOR. 7
ACORD DE RĂSCUMPĂRARE DESCHIS. 7
ACORD DE VOINŢĂ. 7
ACORDAREA CUVÂNTULUI PĂRŢILOR. 7
ACRESCĂMÂNT. 8
ACŢIONAR. 16
ACŢIONAR SEMNIFICATIV. 17
ACŢIUNE. 17
ACŢIUNE AFLATĂ PE PIAŢĂ. 19
ACŢIUNE ARBITRALĂ. 19
ACŢIUNE CAMBIALĂ. 19
ACŢIUNE CIVILĂ. 19
ACŢIUNE CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL. 24
ACŢIUNE DE STARE CIVILĂ. 24
ACŢIUNE DIRECTĂ. 24
ACŢIUNE OBLICĂ. 25
ACŢIUNE PAULIANĂ. 26
ACŢIUNI LA PURTĂTOR. 26
ACŢIUNI NOMINATIVE. 26
ACŢIUNI PREFERENŢIALE CUMULATIVE. 27
ACŢIUNI PREFERENŢIALE REVOCABILE. 27
ACŢIUNI PRIVILEGIATE. 27
ACT ABDICATIV. 8
ACT ADMINISTRATIV. 8
ACT ÎNCEPĂTOR DE EXECUTARE. 9
ACT APARENT. 8
ACT ASCUNS. 8
ACT AUTENTIC. 8
ACT CONFIRMATIV. 8
ACT DE ADMINISTRARE. 9
ACT DE ALIENARE. 9
ACT DE ÎMPĂRŢEALĂ A MOŞTENIRII. 9
ACT DE ÎNSTRĂINARE. 9
ACT DE CONSERVARE. 9
ACT DE DISPOZIŢIE. 9
ACT DE STARE CIVILĂ. 9
ACT FICTIV. 9
ACT JURIDIC. 10
ACT JURIDIC ABSTRACT. 11
ACT JURIDIC APARENT. 11
ACT JURIDIC ASCUNS. 11
ACT JURIDIC CIVIL. 11
ACT JURIDIC DE ULTIMĂ VOINŢĂ. 12
ACT JURIDIC ÎNTRE VII. 12
ACT JURIDIC OSTENSIBIL. 12
ACT JURIDIC PENTRU CAUZĂ DE MOARTE. 12
ACT JURIDIC SECRET. 12
ACT JURIDIC SIMULAT. 12

ACT JURIDIC UNILATERAL. 12
ACT PUBLIC. 12
ACT RECOGNITIV. 12
ACT SECRET. 12
ACT SIMULAT. 12
ACT SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ. 12
ACTE DE PROCEDURĂ. 12
ACTE NOTARIALE. 14
ACTIO AD MOBILE EST MOBILIS. ACTIO AD IMMOBILE EST IMMOBILIS. 14
ACTIO CIVILIS. 14
ACTIO DE IN REM VERSO. 14
ACTIO IN PERSONAM. 14
ACTIO IN REM. 14
ACTIONES QUA MORTE AUT TEMPORE PEREUNT IUDICIO SEMEL INCUSAE SOLVAE PERMANENT. 14
ACTIONI NON NATAE NON PRAESCRIBITUR. 14
ACTIV PATRIMONIAL. 14
ACTIV SUCCESORAL. 14
ACTIVE INTANGIBILE. 14
ACTOR SEQUITUR FORUM REI. 14
ACTORE NON PROBANTE, REUS ABSOLVITUR. 15
ACTORI INCUMBIT PROBATIO. 15
ACTUALITATEA DREPTULUI. 15
ACTUS INTREPRETANDUS EST POTIUS UT VALEAT QUAM UT PEREAT. 16
AD AGENDUM. 27
AD EXHIBENDUM. 27
AD HOC. 27
AD IMPOSIBILIUM NULLA EST OBLIGATIO. 27
AD LITEM. 27
AD NUTUM. 27
AD PROBATIONEM. 27
AD SOLEMNITATEM. 27
AD TOTUM. 27
AD VALIDITATEM. 27
ADAGII JURIDICE PROCESUALE. 27
ADERENT. 27
ADEZIUNE. 28
ADJUDECARE. 28
ADJUDECATAR. 28
ADJUNCȚIE. 28
ADMINISTRAREA BUNURILOR COMUNE ALE SOȚILOR. 28
ADMINISTRAREA FALIMENTULUI. 28
ADMINISTRAREA PROBELOR. 28
ADMINISTRATOR AL SOCIETĂȚII COMERCIALE. 29
ADMINISTRATOR-SECHESTRU. 30
ADMISIBILITATEA PROBELOR. 31
ADMITERE ÎN PRINCIPIU. 31
ADMITEREA ACȚIUNII. 32
ADOPȚIA. 32
ADOPTAREA LEGILOR. 34
ADUNAREA CREDITORILOR. 36
ADUNAREA GENERALĂ A ASOCIAȚILOR. 36
AFINITATE. 39
AFIȘE ȘI PUBLICAȚII. 40
AFIRMAREA UNUI DREPT. 40
AFIȘARE. 39
AGENȚIA PENTRU DEZVOLTARE ȘI AMENAJARE RURALĂ. 41
AGENȚIA ROMÂNĂ DE DEZVOLTARE. 41
AGENȚIE DE NAVLOSIRE. 42
AGENT COMERCIAL. 40
AGENT DE VALORI IMOBILIARE. 41
AGENT ECONOMIC. 41
AGENT PROCEDURAL. 41
AGIO/DISAGIO. 42
AJUTOR DE ȘOMAJ. 42
AL PARI. 45
ALCĂTUIREA INSTANȚEI. 45
ALEA. 45
ALEATORIU. 45
ALEGERE DE DOMICILIU. 45
ALIENABIL. 45
ALIENARE. 45
ALIQUID NOVI. 45
ALOCAȚIE DE SPRIJIN. 46
ALTERIUS FACTUM ALTERI NOCET. 46
ALTERIUS MORA ALTERI NON NOCET. 46
ALTERNATIVĂ. 46
ALUVIUNE. 46
AMÂNAREA EXECUTĂRII. 46
AMÂNAREA JUDECĂȚII. 46
AMÂNAREA PLĂȚII. 47
AMÂNAREA PRONUNȚĂRII HOTĂRÂRII. 47
AMANET. 46

AMARARE, 46
AMBALAREA MĂRFURILOR, 47
AMENDĂ, 48
AMENDĂ CIVILĂ, 48
AMENDĂ JUDICIARĂ, 48
AMESTEC, 49
AMIABIL, 49
AMORTISMENT, 49
AMORTIZARE, 49
AMORTIZAREA CAMBIEI, 50
ANATOCISM, 50
ANCHETĂ IN FUTURUM, 50
ANEXĂ, 50
ANGAJAMENT DE PLATĂ, 50
ANIMUS NOVANDI, 50
ANIMUS SIBI HABENDI, 50
ANTECESOR ÎN DREPTURI, 50
ANTECONTRACT, 50
ANTECONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE, 50
ANTREPRENOR, 51
ANTREPRIZĂ, 51
ANUITATE, 52
ANULABIL, 53
ANULARE, 53
ANULAREA ACTELOR DE STARE CIVILĂ, 53
ANULAREA CĂSĂTORIEI, 53
APARENȚĂ ÎN DREPT, 53
APARTAMENT, 53
APEL, 54
APLICAREA ÎN SPAȚIU A NORMELOR DE DREPT PROCESUAL CIVIL, 79
APLICAREA LEGILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ ASUPRA PERSOANELOR, 80
APĂRARE, 53
APĂRAREA DE FOND, 53
APORT, 82
APRECIEREA PROBELOR, 84
APROD, 84
ARBITRAJ ÎN ECHITATE, 85
ARBITRAJUL PRIVAT (AD-HOC), 85
ARBITRU, 94
ARGUMENTARE JUDICIARĂ, 94
ARHIVA INSTANȚEI, 95
ARIMARE, 95
ARĂTAREA TITULARULUI DREPTULUI, 84
ARMARE NAVĂ, 95
ARMATOR, 95
ARTIZAN, 96
ARVUNĂ, 96
ASCENDENȚI ORDINARI, 96
ASCENDENȚI PRIVILEGIAȚI, 96
ASCUNDEREA UNOR BUNURI SUCCESORALE, 96
ASIGURARE, 96
ASIGURARE DE BUNURI, 96
ASIGURARE DE PERSOANE, 97
ASIGURARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, 97
ASIGURARE OBLIGATORIE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ PENTRU PAGUBE PRODUSE PRIN ACCIDENTE DE AUTOVEHICULE, 98
ASIGURAREA ACȚIUNII, 100
ASIGURAREA CREDITULUI, 100
ASIGURAREA DOVEZILOR, 100
ASIGURAT, 101
ASIGURĂRI MULTIPLE, 101
ASIGURĂTOR, 101
ASISTARE, 101
ASISTENȚA JUDICIARĂ, 102
ASISTENȚA JURIDICĂ, 103
ASISTENȚĂ JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ, 103
ASOCIAȚIE, 104
ASOCIAȚIE ÎN PARTICIPAȚIE, 107
ASOCIAT, 104
ATAȘAREA DOSARULUI, 108
ATENTAT LA VIAȚA DONATORULUI, 108
ATINGERE ADUSĂ UNUI DREPT SAU INTERES OCROTIT JURIDIC, 108
AUDI ALTERAM PARTEM, 108
AUDIERE DE MARTORI, 108
AUTENTIC, 110
AUTENTIFICARE, 110
AUTENTIFICAREA ÎNSCRISURILOR, 110
AUTOR, 110
AUTOR AL UNEI INOVAȚII, 110
AUTOR AL UNEI INVENȚII, 111
AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT, 111
AUTORITATE TUTELARĂ, 111

AUTORITATEA DE LUCRU JUDECAT A HOTĂRÂRILOR PENALE ÎN PROCESELE CIVILE. 112
AUTORIZARE. 112
AUTORIZAŢIE DE EXPORT/ IMPORT. 113
AVAL. 113
AVALIST. 114
AVALIZAT. 114
AVANS. 114
AVÂNZI-CAUZĂ. 115
AVARIE. 114
AVERE SUCCESORALĂ. 115
AVERE VACANTĂ. 115
AVEREA DEBITORULUI. 115
AVOCAT. 116
AVULSIUNE. 125

B

BARATERIE. 126
BARTER. 126
BENEFICIAR. 126
BENEFICIU DE DISCUŢIUNE. 126
BENEFICIU DE INVENTAR. 127
BENEFICIU NEREALIZAT. 127
BENEFICIUL DE DIVIZIUNE. 127
BILATERAL. 128
BILET LA ORDIN. 128
BIS DE EADEM RE NE SIT ACTIO. 128
BĂNUIALĂ LEGITIMĂ. 126
BONA NON INTELLEGUNTUR NISI AERE ALIENO. 128
BONIFICAŢIE. 128
BONITATE FINANCIARĂ. 129
BONUS PATER FAMILIAS. 129
BREVET DE INVENŢIE. 129
BUN CERT. 130
BUN CONSUMPTIBIL. 130
BUN CORPORAL. 130
BUN DIVIZIBIL. 130
BUN FĂRĂ STĂPÂN. 130
BUN FRUGIFER. 130
BUN FUNGIBIL. 130
BUN GENERIC. 131
BUN IMOBIL. 131
BUN IMOBIL PRIN DESTINAŢIE. 131
BUN IMOBIL PRIN NATURA SA. 131
BUN IMOBIL PRIN OBIECTUL LA CARE SE APLICĂ. 131
BUN INDIVIZIBIL. 132
BUN MOBIL. 132
BUN MOBIL PRIN ANTICIPAŢIE. 132
BUN MOBIL PRIN DETERMINAREA LEGII. 132
BUN MOBIL PRIN NATURA LUI. 132
BUN NECONSUMPTIBIL. 132
BUN NECORPORAL (INCORPORAL). 132
BUN NEFRUGIFER. 132
BUN NEFUNGIBIL. 132
BUN PRINCIPAL. 132
BUN ŞI APROBAT. 133
BUNĂ-CREDINŢĂ. 133
BUNURI. 134
BUNURI COMUNE ALE SOŢILOR. 135
BUNURI NEURMĂRIBILE. 136
BUNURI NEURMĂRIBILE PRIN EFECTUL VOINŢEI PĂRŢILOR. 138
BUNURI NEVANDABILE. 138
BUNURI PROPRII ALE UNUIA DINTRE SOŢI. 139
BUNURI PUBLICE. 139
BUNURI SUCCESORALE. 139
BUNURI URMĂRIBILE. 139
BUNURI VIITOARE. 139
BURSĂ. 140

C

C.I.F./C.A.F. (COST. ASIGURARE). 141
CABOTAJ. 143
CADUCITATE. 143
CADUCITATEA LEGATULUI. 143
CAECIS QUOQUE HOC SATIS LARUM. 143
CAIET DE SARCINI. 143
CALCULAREA TERMENELOR PROCESUALE. 143
CALE DE ATAC. 144
CALE INCIDENTĂ. 152
CALITATE. 153
CALITATE PROCESUALĂ. 153
CALITATE SUCCESORALĂ. 154
CAMBIE. 154

CAMBIE ÎN SUFERINŢĂ. 156
CAMBIE LA VEDERE. 156
CAMBIE NEACCEPTABILĂ. 156
CAMBIE PROTESTATĂ. 156
CAMERA SEPARATĂ. 156
CAMERĂ DE CONSILIU. 156
CAMERĂ DE DELIBERARE. 157
CAPACITATE. 157
CAPACITATE DE A CONTRACTA. 157
CAPACITATE DE A DISPUNE CU TITLU GRATUIT. 157
CAPACITATE DE A PRIMI CU TITLU GRATUIT. 158
CAPACITATE DE A RĂSPUNDE. 159
CAPACITATE JURIDICĂ. 159
CAPACITATE PROCESUALĂ. 159
CAPACITATE SUCCESORALĂ. 160
CAPACITATE TESTAMENTARĂ. 161
CAPITAL. 161
CAPITAL SOCIAL. 161
CAPITATIO BENEVOLENTIAE. 162
CAPITIS DEMINUTIO. 162
CAPTAŢIE ŞI SUGESTIE. 162
CAPUT ET FUNDAMENTUM TOTIUS TESTAMENTI EST HEREDIS INSTITUTIO. 162
CARACTER CONSTITUTIV. 162
CARACTER DECLARATIV. 162
CARACTER TRANSLATIV. 162
CARTE DE JUDECATĂ. 163
CARTE FUNCIARĂ. 163
CASARE. 163
CASAREA CU REŢINERE. 164
CASAREA CU TRIMITERE. 164
CASUS MAIOR. 166
CASUS MINOR. 166
CÂŞTIG NEREALIZAT (LUCRUM CESSANS). 174
CAUSA. 166
CAUSA COGNITA. PRAETOR DEBET STATUERE. 166
CAUSA DATA. CAUSA NON SECUTA. 166
CAUSA IUSTA EST. 166
CAUSA PUBLICA ET PRIVATA. 166
CAUŢIUNE. 167
CAUŢIUNE BANCARĂ. 167
CAUŢIUNE JUDICIARĂ. 169
CAUZA ACŢIUNII CIVILE. 170
CAUZA CONTRACTULUI. 170
CAUZA OBLIGAŢIEI. 170
CAUZALITATE. 171
CAUZE DE INEFICACITATE A LEGATELOR. 171
CAUZE EXORENATOARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ DELICTUALĂ. 171
CAUZE EXORENATOARE DE RĂSPUNDERE CONTRACTUALĂ. 171
CAUZĂ STRĂINĂ. 171
CAVEAT EMPTOR. 171
CAZ ASIGURAT. 171
CAZ DE FORŢĂ MAJORĂ. 171
CAZ FORTUIT. 171
CAZUISTICĂ. 172
CEC. 174
CEDAT. 176
CEDENT. 176
CENZOR. 176
CERCETARE LA FAŢA LOCULUI. 178
CERERE (ACŢIUNE) ÎN RECTIFICAREA CĂRŢII FUNCIARE. 186
CERERE (ACŢIUNE) COMPLÂNGERE. 178
CERERE (ACŢIUNE) CONFESORIE. 178
CERERE (ACŢIUNE) DE IN REM VERSO. 179
CERERE (ACŢIUNE) DE RAPORT SUCCESORAL. 179
CERERE (ACŢIUNE) DE STARE CIVILĂ. 179
CERERE (ACŢIUNE) DECLARATORIE. 179
CERERE (ACŢIUNE) DIRECTĂ. 179
CERERE (ACŢIUNE) IMOBILIARĂ. 180
CERERE (ACŢIUNE) INDIRECTĂ. 180
CERERE (ACŢIUNE) INTEROGATORIE. 180
CERERE (ACŢIUNE) IPOTECARĂ. 180
CERERE (ACŢIUNE) ÎN ANULARE. 180
CERERE (ACŢIUNE) ÎN ANULAREA ACTELOR NOTARIALE. 181
CERERE (ACŢIUNE) ÎN ANULAREA ADOPŢIEI. 181
CERERE (ACŢIUNE) ÎN CONFIRMARE. 181
CERERE (ACŢIUNE) ÎN CONSTATARE. 181
CERERE (ACŢIUNE) ÎN CONSTATAREA ÎNSTRĂINĂRII BUNURILOR IMOBILE PRIN HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ. 181

CERERE (ACŢIUNE) ÎN CONSTATAREA NULITĂŢII ABSOLUTE. 182
CERERE (ACŢIUNE) ÎN CONSTITUIRE DE DREPTURI. 182
CERERE (ACŢIUNE) ÎN DECLARAREA SIMULAŢIEI. 182
CERERE (ACŢIUNE) ÎN DESFACEREA ADOPŢIEI. 183
CERERE (ACŢIUNE) ÎN ÎMPĂRŢEALĂ SUCCESORALĂ. 184
CERERE (ACŢIUNE) ÎN NULITATEA ADOPŢIEI. 184
CERERE (ACŢIUNE) ÎN PRESTAŢIE TABULARĂ. 184
CERERE (ACŢIUNE) ÎN RĂSPUNDERE CIVILĂ. 184
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REALIZARE. 186
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REGRES. 186
CERERE (ACŢIUNE) ÎN RESCIZIUNE. 187
CERERE (ACŢIUNE) ÎN RESTITUIREA ÎMBOGĂŢIRII FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ. 187
CERERE (ACŢIUNE) ÎN RESTITUIREA PLĂŢII NEDATORATE. 188
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REVENDICARE. 188
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REVENDICAREA IMOBILIARĂ. 189
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REVENDICAREA MOBILIARĂ. 191
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REZILIERE. 191
CERERE (ACŢIUNE) ÎN REZOLUŢIUNE. 192
CERERE (ACŢIUNE) ÎN STABILIREA PATERNITĂŢII. 193
CERERE (ACŢIUNE) MIXTĂ. 194
CERERE (ACŢIUNE) MOBILIARĂ. 194
CERERE (ACŢIUNE) NEGATORIE. 194
CERERE (ACŢIUNE) OBLICĂ. 194
CERERE (ACŢIUNE) PAULIANĂ. 195
CERERE (ACŢIUNE) PENTRU STABILIREA OBLIGAŢIEI DE ÎNTREŢINERE. 196
CERERE (ACŢIUNE) PERSONALĂ. 197
CERERE (ACŢIUNE) PETITORIE. 197
CERERE (ACŢIUNE) POSESORIE GENERALĂ (ÎN COMPLÂNGERE). 197
CERERE (ACŢIUNE) POSESORIE SPECIALĂ (ÎN REINTEGRARE SAU REINTEGRANDA). 197
CERERE (ACŢIUNE) PROVOCATORIE. 198
CERERE (ACŢIUNE) REALĂ. 198
CERERE (ACŢIUNE) SUBROGATORIE. 198
CERERE (ACŢIUNE) ÎN ANULARE A HOTĂRÂRII ARBITRALE. 181
CERERE DE APEL. 198
CERERE DE ARBITRARE. 200
CERERE DE ÎNDREPTARE A GREŞELILOR MATERIALE. 201
CERERE DE ÎNSCRIERE ÎN CARTEA FUNCIARĂ. 201
CERERE DE RECURS. 202
CERERE DE REEXAMINARE. 203
CERERE DE STRĂMUTARE A PRICINII. 204
CERERE PENTRU DESCHIDEREA PROCEDURII SUCCESORALE. 204
CERERE PENTRU ÎNFIINŢAREA ŞI VALIDAREA POPRIRII. 204
CERERE PENTRU RECTIFICAREA UNEI NOTĂRI ÎN CARTEA FUNCIARĂ. 204
CERERE RECONVENŢIONALĂ. 205
CEREREA DE ARBITRARE. 207
CEREREA DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ. 207
CEREREA DE EXECUTARE SILITĂ. 201
CERERI (ACŢIUNI) POSESORII. 208
CERTA PECUNIA, ALIA CERTA RES. 208
CERTAT DE DAMNO VITANDO. 208
CERTIFICAT DE MOŞTENITOR. 208
CERTIFICAT DE NAŞTERE. 209
CERTIFICAT DE STARE CIVILĂ. 209
CERTIFICAT DE VACANŢĂ SUCCESORALĂ. 209
CERTUM PRETIUM ESSE DEBET. 209
CERTUS AN, CERTUS QUANDO; CERTUS AN SED INCERTUS QUANDO; INCERTUS AN. 209
CESIONAR. 209
CESIUNE DE CREANŢĂ. 210
CESIUNE DE DATORIE. 210
CESIUNE DE DREPTURI. 211
CESIUNE DE DREPTURI LITIGIOASE. 211
CESIUNE DE DREPTURI SUCCESORALE. 211
CESIUNEA UNEI MOŞTENIRI. 211
CESSANTE CAUSA, EFECTUS CESSAT. 211
CESSANTE RATIONE LEGIS, CESSAT EIUS DISPOSITIO. 211

CESSANTE RATIONE LEGIS, CESSAT LEX IPSA, 211
CESSIO CREDITI, 211
CESSIO DEBITI, 211
CHARTER-PARTY, 211
CHELTUIELI ARBITRALE, 213
CHELTUIELI DE EXECUTARE SILITĂ, 213
CHELTUIELI DE JUDECATĂ, 214
CHELTUIELI NECESARE, 215
CHELTUIELI UTILE, 215
CHELTUIELI VOLUPTUARII, 215
CHEMARE ÎN GARANŢIE, 215
CHEMARE LA INTEROGATORIU, 217
CHEMAREA ÎN JUDECATĂ A ALTOR PERSOANE, 217
CHESTIUNE PREJUDICIALĂ, 218
CHIRIAŞ, 218
CHIRIE, 220
CIFRĂ DE AFACERI, 220
CIRCUIT CIVIL, 220
CITAREA PĂRŢILOR, 220
CITAŢIE, 221
CLANDESTINITATEA POSESIEI, 222
CLASĂ DE MOŞTENITORI, 222
CLAUZA CLIENTULUI CEL MAI FAVORIZAT, 223
CLAUZA COMPROMISORIE, 224
CLAUZA CONTRACTUALĂ, 224
CLAUZA DE ARVUNĂ, 224
CLAUZA DE ASIGURARE CONTRA RISCULUI VALUTAR, 224
CLAUZA DE HARDSHIP, 225
CLAUZA OFERTEI CONCURENTE, 226
CLAUZA PRIMULUI REFUZ, 227
CLAUZĂ DE INDEXARE, 227
CLAUZĂ DE ÎMPUTERNICIRE, 228
CLAUZĂ DE LIMITARE A RĂSPUNDERII, 228
CLAUZĂ DE NERĂSPUNDERE, 228
CLAUZĂ DE OPŢIUNE A MONEDEI LIBERATORII, 229
CLAUZĂ DE REVIZUIRE A PREŢURILOR, 229
CLAUZĂ DE RĂSCUMPĂRARE, 229
CLAUZĂ LEONINĂ, 229
CLAUZĂ PENALĂ, 229
CLAUZĂ REZOLUTORIE, 229
CLAUZĂ TESTAMENTARĂ, 229
CLIENT, 230
CĂRĂUŞ, 172
CĂSĂTORIE, 172
CĂSĂTORIE FICTIVĂ, 173
CĂSĂTORIE PUTATIVĂ, 173
CĂSĂTORIE SIMULATĂ, 173
COACTA VOLUNTAS, TAMEN VOLUNTAS, 230
COCONTRACTANT, 230
COD AERIAN, 230
COD CIVIL, 230
COD DE COMERŢ, 230
COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ, 231
COD VAMAL, 232
CODEVĂLMAŞ, 232
CODICIL, 232
COINDIVIZAR, 232
COLATERAL, 232
COLATERALI ORDINARI, 232
COLATERALI PRIVILEGIAŢI, 232
COLOCATAR, 232
COLON PARŢIAR, 232
COMANDAMENT, 232
COMANDITAR, 233
COMANDITAT, 233
COMASARE, 233
COMERCIANT PERSOANĂ FIZICĂ, 233
COMISIE DE REEXAMINARE, 233
COMISIE ROGATORIE, 234
COMISION, 234
COMISIONAR, 236
COMITENT, 236
COMITET DE DIRECŢIE, 236
COMMODUM EIUS ESSE DEBET, CUIUS PERICULUM EST, 236
COMODANT, 237
COMODAT, 237
COMODATAR, 237
COMODATUM, 237
COMORIENŢI, 237
COMORIENTES, 237
COMPENSAŢIE, 237
COMPETENŢA GENERALĂ, 238
COMPETENŢA MATERIALĂ, 244
COMPETENŢA MATERIALĂ A CURŢII DE APEL, 245

COMPETENŢA MATERIALĂ A CURŢII SUPREME DE JUSTIŢIE. 245
COMPETENŢA MATERIALĂ A JUDECĂTORIEI. 246
COMPETENŢA MATERIALĂ A TRIBUNALULUI. 247
COMPETENŢA TERITORIALĂ. 250
COMPETENŢA TERITORIALĂ ALTERNATIVĂ (FACULTATIVĂ). 250
COMPETENŢA TERITORIALĂ CONVENŢIONALĂ. 252
COMPETENŢĂ. 252
COMPETENŢĂ ABSOLUTĂ. 253
COMPETENŢĂ RELATIVĂ. 253
COMPETENŢĂ TERITORIALĂ DE DREPT COMUN. 253
COMPETENŢĂ TERITORIALĂ EXCLUSIVĂ (EXCEPŢIONALĂ). 254
COMPLET DE DIVERGENŢĂ. 257
COMPLET DE JUDECATĂ. 258
COMPLET SPECIALIZAT. 258
COMPUNEREA INSTANŢEI. 258
COMUNICANT. 259
COMUNICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ. 259
COMUNICATAR. 259
CONCEDENT. 259
CONCESIONAR. 259
CONCESIUNE. 260
CONCESIUNE EXCLUSIVĂ. 260
CONCLUDENŢA PROBELOR. 261
CONCLUZII ÎN FOND. 261
CONCLUZII SCRISE. 261
CONCORDAT. 261
CONCORDAT PRIN ABANDON DE ACTIV. 262
CONCUBINAJ. 262
CONCURENŢĂ COMERCIALĂ. 262
CONDICA ŞEDINŢELOR DE JUDECATĂ. 262
CONDIŢIE. 263
CONDIŢIE CAZUALĂ. 263
CONDIŢIE IMPOSIBILĂ. 263
CONDIŢIE MIXTĂ. 263
CONDIŢIE POTESTATIVĂ SIMPLĂ. 263
CONDIŢIE PUR POTESTATIVĂ. 263
CONDIŢIE REZOLUTORIE. 263
CONDIŢIE SUSPENSIVĂ. 264
CONEXARE. 264
CONEXITATE. 264
CONFESSI DIVIDI NON DEBET. 265
CONFIRMARE. 265
CONFLICT DE COMPETENŢĂ. 266
CONFLICT DE INTERESE. 268
CONFRUNTARE DE MARTORI. 268
CONFUZIUNE. 268
CONOSAMENT. 269
CONSANGUINI. 272
CONSEMNARE. 272
CONSENSUALISM. 272
CONSENSUS VOLUNTATIS EST ACTUS QUI PRAESUPPONIT ACTUM INTELECTUS. 272
CONSIDERENTELE HOTĂRÂRII JUDECĂTOREŞTI. 272
CONSIGNANT. 273
CONSIGNAŢIE. 273
CONSIGNATAR. 273
CONSILIU DE ADMINISTRAŢIE[1]. 273
CONSILIU DE ADMINISTRAŢIE[2]. 275
CONSILIUL LEGISLATIV. 276
CONSILIUM FRAUDIS. 278
CONSIMŢĂMÂNT LA CĂSĂTORIE. 278
CONSIMŢĂMÂNT. 278
CONSIMŢĂMÂNTUL LA ADOPŢIE. 279
CONSIMŢĂMÂNTUL VICTIMEI. 280
CONSOLIDARE. 280
CONSTITUIREA INSTANŢEI. 280
CONSTITUTIV. 280
CONSTRÂNGERE. 280
CONSTRUCTOR DE BUNĂ-CREDINŢĂ. 280
CONSTRUCTOR DE REA-CREDINŢĂ. 280
CONSUMAŢIE. 281
CONSUMPTIBIL. 281
CONTEMPLTIO DOMINI. 281
CONTENCIOS ADMINISTRATIV. 281
CONTESTAREA MATERNITĂŢII. 281
CONTESTAREA PATERNITĂŢII. 281
CONTESTAŢIA LA POPRIRE. 282
CONTESTAŢIE ÎN ANULARE GENERALĂ. 282
CONTESTAŢIE ÎN ANULARE SPECIALĂ. 283
CONTESTAŢIE LA EXECUTARE. 284
CONTRACT. 285
CONTRACT ACCESORIU. 285
CONTRACT ALEATORIU. 285

CONTRACT COLECTIV DE MUNCĂ. 286
CONTRACT COMUTATIV. 286
CONTRACT CONSENSUAL. 286
CONTRACT CONSTITUTIV DE DREPTURI REALE. 286
CONTRACT CU EXECUTARE DINTR-O DATĂ. 286
CONTRACT CU EXECUTARE IMEDIATĂ. 286
CONTRACT CU EXECUTARE INSTANTANEE. 286
CONTRACT CU EXECUTARE SUCCESIVĂ. 286
CONTRACT CU SINE ÎNSUŞI. 286
CONTRACT CU TITLU GRATUIT. 287
CONTRACT CU TITLU ONEROS. 287
CONTRACT DE ÎNTREŢINERE. 287
CONTRACT DE LOCAŢIE A GESTIUNII. 290
CONTRACT DE LOCAŢIUNE. 290
CONTRACT DE LOHN. 299
CONTRACT DE MANAGEMENT. 299
CONTRACT DE MANDAT CU REPREZENTARE. 299
CONTRACT DE MANDAT FĂRĂ REPREZENTARE. 305
CONTRACT DE PROIECTARE. 305
CONTRACT DE RENTĂ VIAGERĂ. 306
CONTRACT DE SCHIMB. 309
CONTRACT DE SOCIETATE. 310
CONTRACT DE TRANSPORT. 311
CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE. 311
CONTRACT INDIVIDUAL DE MUNCĂ. 332
CONTRACT LEZIONAR. 332
CONTRACT NENUMIT. 332
CONTRACT NUMIT. 332
CONTRACT ONEROS. 332
CONTRACT PRINCIPAL. 333
CONTRACT REAL. 333
CONTRACT SIMPLU. 333
CONTRACT SINALAGMATIC. 333
CONTRACT SINALGMATIC IMPERFECT. 333
CONTRACT SOLEMN. 333
CONTRACT TRANSLATIV DE DREPTURI REALE. 333
CONTRACT UNILATERAL. 333
CONTRACTANT. 334
CONTRACTE LA TERMEN. 334
CONTRADICTORIALITATE. 334
CONTRAFACERE. 334
CONTRAÎNSCRIS. 334
CONTRAOFERTĂ. 335
CONTRARIETATE DE HOTĂRÂRI. 335
CONTRARIUS ACTUS. 335
CONTRASTALII. 335
CONTROL ADMINISTRATIV. 336
CONTROL JUDECĂTORESC. 336
CONTROL JUDICIAR. 336
CONVENŢIE ARBITRALĂ. 336
CONVENŢIE ASUPRA RĂSPUNDERII. 336
CONVERSIUNE. 337
COPÂRÂT. 337
COPARTICIPARE PROCESUALĂ. 337
COPARTICIPARE PROCESUALĂ OBIECTIVĂ. 337
COPARTICIPARE PROCESUALĂ SUBIECTIVĂ. 337
COPERMUTANT. 338
COPII DE PE ACTE. 338
COPIL DIN AFARA CĂSĂTORIEI. 338
COPIL DIN CĂSĂTORIE. 338
COPĂRTAŞ. 337
COPOSESIE. 338
COPROPRIETAR. 338
COPROPRIETATE FORŢATĂ SAU PERPETUĂ. 338
COPROPRIETATE ORDINARĂ SAU TEMPORARĂ. 339
COPYRIGHT. 340
CORECLAMANT. 340
CORPORAL. 340
CORPORE ALIENO. 340
CORPUS. 340
COSCHIMBAŞ. 340
COŞ VALUTAR. 340
COTARE. 340
COTAŢII LA BURSĂ. 340
COTITATE DISPONIBILĂ. 340
COTITATEA DISPONIBILĂ SPECIALĂ A SOŢULUI SUPRAVIEŢUITOR. 341
COTĂ-PARTE. 340
CREANŢĂ. 341
CREANŢĂ CERTĂ. 341
CREANŢĂ EXIGIBILĂ. 341

CREANȚĂ IPOTECARĂ. 341
CREANȚĂ LICHIDĂ. 341
CREDIRENTIER. 341
CREDIT. 341
CREDIT BANCAR. 342
CREDIT COMERCIAL. 343
CREDIT DOCUMENTAR. 343
CREDITARE. 344
CREDITOR. 344
CREDITOR CHIROGRAFAR. 344
CREDITOR GAJIST. 344
CREDITOR IPOTECAR. 344
CREDITOR PRIVILEGIAT. 344
CREDITOR URMĂRITOR. 344
CULPĂ. 345
CUMPĂRĂTOR. 345
CURATELĂ. 345
CURATOR. 346
CURTE DE APEL. 346
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ. 347
CURTEA DE CONTURI. 353
CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE. 369
CURTIER. 374
CUSTODE. 374
CUTUMĂ. 374
CVASICONTRACT. 374
CVASIDELICT. 374
CVASIUZUFRUCT. 374

D

DA MINI FACTUM. DABO TIBI IUS. 375
DA MINI IUS. IUDICIUM DABO. 375
DAMNUM EMERGENS. 375
DANĂ. 375
DAR MANUAL. 375
DARE. 375
DARE IN SOLUTUM EST VENDERE. 375
DARE ÎN PLATĂ. 375
DARE LA O PARTE A UNOR BUNURI SUCCESORALE. 375
DARURI DE NUNTĂ. 375
DATA PREDĂRII. 376
DATĂ CERTĂ. 376
DATORIE. 376
DATORIE PUBLICĂ. 376
DATORIILE SUCCESIUNII. 376
DAUNE COMINATORII. 377
DAUNE DIRECTE. 377
DAUNE PREVIZIBILE. 377
DAUNE-INTERESE. 377
DAUNE-INTERESE COMPENSATORII. 378
DAUNE-INTERESE MORATORII. 378
DAUNĂ. 377
DE AUDITU. 378
DE CUJUS. 378
DE FACTO. 378
DE JURE. 378
DE LEGE FERENDA. 378
DE LEGE LATA. 378
DE MOMENTO AD MOMENTUM. 378
DE PLANO. 378
DE QUA LITIS. 378
DE RESIDUO. 378
DEALER. 378
DEBIT. 378
DEBITOR. 379
DEBITOR ÎN REGRES. 379
DEBITOR REI CERTAE INTERITU REI LIBERATUR. 379
DEBITOR URMĂRIT. 379
DEBITUM CUM RE IUNCTUM. 379
DECESUL UNEIA DIN PĂRȚILE LITIGANTE. 381
DECIZIA DE IMPUTARE. 381
DECIZIE. 382
DECLARAREA DISPARIȚIEI. 382
DECLARAREA JUDECĂTOREASCĂ A MORȚII. 382
DECLARAȚIE DE VOINȚĂ. 383
DECLARAȚIE VAMALĂ. 383
DECĂDERE. 379
DECĂDERE DIN BENEFICIUL TERMENULUI. 380
DECĂDERE DIN DREPTUL LA LOCUINȚĂ. 380
DECĂDERE DIN DREPTURILE PĂRINTEȘTI. 380
DECĂDERE DIN PROBĂ. 380
DECĂDERE DIN TERMENUL LEGAL. 380
DECLINAREA COMPETENȚEI. 383
DECLINATOR DE COMPETENȚĂ. 383

DECONFITURĂ. 383
DECONTARE. 383
DECROIRE. 383
DEFICIENTE CONDITIONALE. 383
DEFIPT. 383
DEGHIZARE. 384
DELEGANT. 384
DELEGAREA INSTANȚEI. 384
DELEGAȚIE. 384
DELEGAT. 384
DELEGATAR. 384
DELIBERARE. 385
DELĂSAREA IMOBILULUI. 384
DENARIATE. 385
DENEGARE DE DREPTATE. 385
DENUMIRE DE ORIGINE. 386
DENUMIREA PERSOANEI JURIDICE. 386
DENUNȚARE. 386
DEPENDINȚE. 386
DEPONENT. 387
DEPOSEDARE PRIN VIOLENȚĂ. 387
DEPOZIȚIE DE MARTOR. 389
DEPOZIT. 387
DEPOZIT HOTELIER. 387
DEPOZIT NECESAR. 387
DEPOZIT NEREGULAT. 387
DEPOZIT SECHESTRU. 387
DEPOZIT SPITALICESC. 388
DEPOZITAR. 388
DERELICTO. 389
DEROGARE. 389
DESCHIDERE. 389
DESCHIDERE DE CREDIT. 389
DESCHIDEREA ACREDITIVULUI. 389
DESCHIDEREA SUCCESIUNII. 389
DESENE ȘI MODELE INDUSTRIALE. 390
DESFACERE. 394
DESFACEREA ADOPȚIEI. 394
DESFACEREA CĂSĂTORIEI. 394
DESFIINȚAREA ADOPȚIEI. 394
DESHERENȚĂ. 395
DESISTARE. 395
DESPATCH MONEY. 395
DESPĂGUBIRE. 395
DESPĂGUBIRE ÎN COMPENSARE. 395
DESPĂRȚENIE. 395
DESPĂRȚIRE (SEPARAȚIE) ÎN FAPT. 395
DESTINAȚIA PROPRIETARULUI. 396
DESTINAȚIE. 396
DESTINATAR. 396
DETENȚIE. 396
DETENTOR PRECAR. 396
DEVALORIZARE. 397
DEVIZE. 397
DEVOLUȚIUNE SUCCESORALĂ. 397
DEZÎNVESTIREA INSTANȚEI. 398
DEZBATERE ÎN FOND. 398
DEZBATERE JUDICIARĂ. 398
DEZMEMBRĂMINTE ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE. 399
DEZMOȘTENIRE. 399
DIES A QUO NON COMPUTATUR IN TERMINO. 399
DIES AD QUEM, DIES A QUO. 399
DIES INCERTUS. 399
DIES INCERTUS CONDITIONEM IN TESTAMENTO FACIT. 399
DIES INTERPELLAT PRO HOMINEM. 400
DIES NON INTERPELLAT PRO HOMINEM. 400
DISCONT. 400
DISCONTINUITATEA POSESIEI. 400
DISJUNGERE. 400
DISPARIȚIE. 400
DISPĂRUT. 400
DISPONIBIL. 400
DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE. 401
DISPOZIȚIE DE PLATĂ. 401
DISPOZITIVUL HOTĂRÂRII. 400
DISTRIBUIREA PREȚULUI. 401
DIVIDEND. 401
DIVIZAREA PERSOANEI JURIDICE. 402
DIVIZIBILITATEA OBLIGAȚIILOR. 402
DIVORȚ. 403
DIZOLVAREA PERSOANELOR JURIDICE. 404
DIZOLVAREA SOCIETĂȚII COMERCIALE. 405
DO UT DES. 405
DOBÂNDIREA DREPTULUI DE PROPIETATE ASUPRA UNUI BUN MOBIL, PRIN POSESIE DE BUNĂ-CREDINȚĂ. 405
DOBÂNDIREA POSESIUNII MOȘTENIRII. 406
DOBÂNDĂ. 405

DOBÂNDĂ LA DOBÂNDĂ. 405
DOL. 406
DOL INCIDENTAL. 407
DOL PRINCIPAL. 407
DOLUS BONUS. 407
DOLUS DANS CAUSAM CONTRACTUI. 407
DOLUS INCIDENS. 407
DOLUS MALUS. 407
DOMENIUL PRIVAT AL STATULUI SAU UNITĂŢILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE. 407
DOMENIUL PUBLIC. 407
DOMICILIATAR. 408
DOMICILIU. 408
DOMICILIU ALES. 408
DOMICILIU NECUNOSCUT. 409
DONAŢIE. 409
DONAŢIE CU SARCINĂ. 409
DONAŢIE DE BUNURI VIITOARE. 409
DONAŢIE DEGHIZATĂ. 409
DONAŢIE INDIRECTĂ. 410
DONAŢIE ÎNTRE SOŢI. 410
DONAŢIE PRIN PERSOANĂ INTERPUSĂ. 410
DONATAR. 409
DONATIONIS CAUSA. 409
DONATOR. 409
DOSAR CIVIL. 410
DOVADA CALITĂŢII DE MOŞTENITOR. 410
DOVADĂ. 410
DREPT. 410
DREPT ABSOLUT. 410
DREPT ADMINISTRATIV. 411
DREPT CIVIL. 411
DREPT COMERCIAL. 411
DREPT COMUN. 411
DREPT DE ABITAŢIE. 411
DREPT DE ACRESCĂMÂNT. 411
DREPT DE APĂRARE. 411
DREPT DE AUTOR. 412
DREPT DE COPROPRIETATE. 432
DREPT DE CREANŢĂ. 432
DREPT DE CREŞTERE. 433
DREPT DE DESHERENŢĂ. 433
DREPT DE DISPOZIŢIE. 433
DREPT DE EXTINDERE. 433
DREPT DE FOLOSINŢĂ. 433
DREPT DE GAJ GENERAL AL CREDITORILOR. 433
DREPT DE GRĂNIŢUIRE. 434
DREPT DE INVENTATOR. 434
DREPT DE ÎNGRĂDIRE. 434
DREPT DE MOŞTENIRE. 434
DREPT DE MOŞTENIRE AL PERSOANELOR CONCEPUTE. 434
DREPT DE MOŞTENIRE AL SOŢULUI SUPRAVIEŢUITOR. 434
DREPT DE MOŞTENIRE AL STATULUI. 435
DREPT DE MOŞTENIRE ASUPRA PRIMELOR DE ASIGURARE. 435
DREPT DE MOŞTENIRE ASUPRA SUMELOR DE BANI DEPUSE LA C.E.C.. 436
DREPT DE OPŢIUNE. 436
DREPT DE OPŢIUNE SUCCESORALĂ. 436
DREPT DE POSESIE. 437
DREPT DE PREEMŢIUNE. 437
DREPT DE PREFERINŢĂ. 438
DREPT DE PROPRIETATE. 438
DREPT DE PROPRIETATE COMUNĂ. 438
DREPT DE PROPRIETATE COMUNĂ ÎN DEVĂLMĂŞIE. 438
DREPT DE PROPRIETATE COMUNĂ PE COTE-PĂRŢI. 439
DREPT DE PROPRIETATE INDUSTRIALĂ. 439
DREPT DE REGRES. 439
DREPT DE RETENŢIE. 439
DREPT DE SERVITUTE. 440
DREPT DE SUPERFICIE. 440
DREPT DE URMĂRIRE. 440
DREPT DE UZ. 440
DREPT DE UZUFRUCT. 440
DREPT LA ACŢIUNE. 441
DREPT OBIECTIV. 441
DREPT POZITIV. 441
DREPT PRINCIPAL. 441
DREPT PROCESUAL CIVIL. 441
DREPT REAL. 441
DREPT REAL ACCESORIU. 441
DREPT REAL PRINCIPAL. 441
DREPT RELATIV. 442
DREPT SECUNDAR. 442
DREPT SUBIECTIV. 442

DREPTUL DE A ATACA HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ, 442
DREPTUL DE A AVEA LEGĂTURI PERSONALE CU COPILUL, 442
DREPTUL DE A CERE EXECUTAREA HOTĂRÂRII JUDECĂTOREŞTI, 442
DREPTUL DE A DETERMINA LIMITELE ACŢIUNII CIVILE, 443
DREPTUL DE A RENUNŢA LA ACŢIUNE SAU LA DREPTUL SUBIECTIV DEDUS ÎN JUDECATĂ, DE A RECUNOAŞTE PRETENŢIILE DIN ACŢIUNE ŞI DE A STINGE LITIGIUL PRINTR-O TRANZACŢIE, 443
DREPTUL DE OPŢIUNE AL CREDITORULUI, 443
DREPTUL PĂRŢII INTERESATE DE A INTRODUCE SAU NU ACŢIUNEA CIVILĂ, 444
DREPTURI AFECTATE DE MODALITĂŢI, 444
DREPTURI ALE ORGANULUI DE EXECUTARE, 444
DREPTURI CIVILE, 445
DREPTURI EVENTUALE, 445
DREPTURI PATRIMONIALE, 445
DREPTURI PERSONALE NEPATRIMONIALE, 445
DREPTURI PROCESUALE, 445
DREPTURI PURE ŞI SIMPLE, 446
DREPTURI VIITOARE, 446
DUBIA IN MELIOREM PARTEM INTERPRETORI DEBEND, 446
DUBLU GRAD DE JURISDICŢIE, 446
DUBLU LEGAT CONDIŢIONAL, 446
DUPLICAT, 446
DURA LEX, SED LEX, 446

E

ECHIPOLENŢA ACTELOR JURIDICE PROCESUALE, 447
ECHITABIL, 447
ECHITATE, 447
ECHIVALENŢA ACTELOR JURIDICE, 447
ECHIVALENŢA PRESTAŢIILOR, 447
ECHIVALENT, 447
EDIFICIU, 447
EDITARE, 447
EDITOR, 447
EFECT DE COMERŢ, 447
EFECTE JURIDICE, 448
EFECTELE DIVORŢULUI, 448
EFECTELE HOTĂRÂRII JUDECĂTOREŞTI, 449
EFECTELE INTRODUCERII CERERII DE APEL, 449
EFECTELE INTRODUCERII CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, 449
EFECTELE INTRODUCERII CERERII DE RECURS, 450
EFECTELE NULITĂŢII ACTELOR DE PROCEDURĂ, 450
EFECTELE PERIMĂRII JUDECĂŢII, 451
EFECTELE SUSPENDĂRII JUDECĂŢII, 451
EFICACITATE, 452
EGALITATEA JURIDICĂ A PĂRŢILOR, 452
EGALITATEA PĂRŢILOR ÎN FAŢA JUSTIŢIEI, 452
EI INCUBIT PROBATIO QUI DICIT NON QUI NEGAT, 452
EIUS EST INTERPRETARI LEGEM CUIUS EST CONDERE, 452
ELECTA UNA VIA NON DATUR RECURSUS AD ALTERAM, 452
ELEMENT AL ACTIVULUI PATRIMONIAL, 453
ELEMENT AL PASIVULUI PATRIMONIAL, 453
ELEMENT DE EXTRANEITATE, 453
ELEMENTELE ACŢIUNII CIVILE, 453
ELUDAREA LEGII, 454
EMBATIC, 454
EMBLEMA, 455
EMFITEOT, 455
EMFITEOZĂ, 455
EMISIUNE DE ACŢIUNI, 455
EMISIUNEA DE OBLIGAŢIUNI, 456
EMITENT, 457
EMOLUMENT, 457
EMPTOR DEBET ESSE CURIOSUS, 457
ENGINEERING, 457
ERGA OMNES, 457
EROARE, 457

EROARE DE DREPT, 458
EROARE DE FAPT, 458
EROARE INDIFERENTĂ, 458
EROARE MATERIALĂ, 458
EROARE-OBSTACOL, 458
ERROR COMMUNIS FACIT JUS, 458
ERROR IN NEGOTIUM, 458
ERROR IN PERSONAM, 458
ERROR IN REM, 458
ERROR IN SUBSTANTIAM, 458
EŞALONAREA PLĂŢII, 458
EŞANTION, 458
ETICHETA MĂRFII, 458
EVACUARE, 459
EVALUARE ÎN VAMĂ, 460
EVENIENTE CONDITIONE, 460
EVENIMENTE, 460
EVENTUAL, 460
EVENTUS DAMNI, 460
EVICŢIUNE, 460
EX BONA FIDE, 460
EX CONTRACTU, 460
EX DELICTO, 460
EX DISPARI CAUSA, 460
EX LEGE, 460
EX NATURA, 460
EX NIHILO, NIHIL, 460
EX NUDA POLICITATIONE NON NASCITUR ACTIO, 460
EX NUDO PACTO NON NASCITUR ACTIO, 461
EX NUDO PACTO, NON ORITUR ACTIO, 461
EX NUNC, 461
EX PARI CAUSA, 461
EX PROPRIIS SENSIBUS, 461
EX RE IPSA, 461
EX TUNC, 461
EX VOLUNTAE, 461
EXCEPŢIA AUTORITĂŢII (PUTERII) LUCRULUI JUDECAT, 461
EXCEPŢIA DE CONEXITATE, 461
EXCEPŢIA DE LITISPENDENŢĂ, 462
EXCEPŢIA DE NECOMPETENŢĂ, 462
EXCEPŢIA DE NECONSTITUŢIONALITATE A LEGILOR ŞI ORDONANŢELOR, 463
EXCEPŢIA LIPSEI CAPACITĂŢII DE EXERCIŢIU ŞI EXCEPŢIA LIPSEI DOVEZII CALITĂŢII DE REPREZENTANT, 463
EXCEPŢIE DE FOND, 464
EXCEPŢIE DE NULITATE, 464
EXCEPŢII DE NEEXECUTARE, 464
EXCEPŢII DE PROCEDURĂ, 464
EXCEPŢII PROCESUALE, 464
EXCEPTIO, 461
EXCEPTIO EST STRICTISSIMAE INTERPRETATIONIS, 461
EXCEPTIO NON ADIMPLETI CONTRACTUS, 461
EXCEPTIO PLURIUM CONCUBENTIUM, 461
EXCEPTIO QUAE OBSTAT CEDANTI NON OBSTAT CESSIONARIO EX CAUSA ONEROSA, 461
EXCLUSIV, 465
EXCTINCTAE RES VINDICARI NON POSUNT, 465
EXECUŢIE TESTAMENTARĂ, 493
EXECUŢIE VREMELNICĂ, 493
EXECUTARE, 465
EXECUTARE CAMBIALĂ, 465
EXECUTARE COACTIVĂ, 465
EXECUTARE IMOBILIARĂ, 465
EXECUTARE MOBILIARĂ, 466
EXECUTARE PRIN POPRIRE, 467
EXECUTARE REALĂ, 467
EXECUTARE SILITĂ, 467
EXECUTARE SILITĂ DIRECTĂ, 488
EXECUTARE SILITĂ INDIRECTĂ, 489
EXECUTAREA CONTRACTULUI, 489
EXECUTAREA INDIRECTĂ (PRIN ECHIVALENT) A OBLIGAŢIEI, 492
EXECUTAREA ÎN NATURĂ (DIRECTĂ) A OBLIGAŢIEI, 490
EXECUTAREA LEGATELOR, 492
EXECUTOR JUDECĂTORESC, 492
EXECUTOR TESTAMENTAR, 493
EXEQUATUR, 494
EXEXCUTAREA OBLIGAŢIEI, 492
EXHEREDARE, 495
EXIGIBILITATE, 495
EXIGIBILĂ, 495
EXONERARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, 495

DITOR, 495
RT, 495
ERTIZA JUDICIARĂ, 495
ROPRIATOR, 496
ROPRIEREA PENTRU CAUZĂ DE UTILITATE PUBLICĂ, 496
TRA COMMERCIUM, 501
EXTRA OMNES, 501
EXTRA PETITA, 501

F

F.O.B., 502
FAC TESTAMENTUM, 502
FACERE, 502
FACILE VERITAS SE IPSA DEFENDIT, 502
FACTIO FIDUCIAE, 502
FACTOR, 502
FACTUM NEGANTIS PROBATIO NULLA EST, 502
FACTURĂ, 502
FACTURĂ COMERCIALĂ, 502
FACULTAS AGENDI, 502
FALIMENT, 502
FALIT, 503
FALS ÎN ÎNSRISURI, 503
FALSUS IN ORE CARET HONORE, 503
FAMA, 503
FAMILIE, 503
FAMILIE ÎN ACCEPŢIUNEA DATĂ DE LEGEA LOCATIVĂ, 503
FAPT JURIDIC, 503
FAPTA CREDITORULUI, 503
FAPTA ILICITĂ, 503
FAPTA UNUI TERŢ, 504
FAPTA VICTIMEI, 504
FAPTE DE COMERŢ CONEXE (ACCESORII), 505
FAPTE DE COMERŢ OBIECTIVE, 505
FAPTE DE COMERŢ SUBIECTIVE, 505
FAPTE DE COMERŢ UNILATERALE (MIXTE), 505
FAPTE PROBATORII, 505
FAVORES AMPLIANDI SUNT ODIA RESTRINGENDA, 505
FAZELE PROCESULUI CIVIL, 505
FECI SED IURE FECI, 505
FIAT IUSTITIA, PEREAT MUNDUS, 505
FICTI POSSESSORES, 506
FICTIVITATE, 506
FIDEICOMIS FĂRĂ OBLIGAŢIE, 506
FIDEJUSIUNE, 506
FIDEJUSOR, 507
FIDUCIA CUM CREDITORE, 507
FILIALĂ, 507
FILIAŢIE, 507
FINANŢARE, 507
FINE DE NEPRIMIRE ŞI DE NEVALOARE, 507
FIRMĂ, 508
FIŞĂ DE PONTAJ, 508
FIŞĂ DE TIMP, 509
FĂRĂ CHELTUIELI, 505
FĂRĂ PROTEST, 505
FOND ASERVIT, 509
FOND DE COMERŢ, 509
FOND DOMINANT, 509
FONDATORI, 509
FORMA ACTULUI JURIDIC CIVIL, 509
FORMA DAT ESSE REI, 510
FORMALISM, 510
FORMALITATEA MULTIPLULUI EXEMPLAR, 510
FORMAREA CONTRACTULUI, 511
FORMULĂ EXECUTORIE, 511
FORŢA OBLIGATORIE A CONTRACTULUI, 511
FORŢĂ MAJORĂ, 511
FRANGENDI FIDEM, NON EST FIDES SERVANDA, 512
FRANŞIZĂ, 512
FRAŢI, 512
FRAUDAREA CREDITORILOR, 513
FRAUDĂ LA LEGE, 513
FRAUS CREDITORUM, 513
FRAUS FRAUDIS, 513
FRAUS OMNIA CORRUMPIT, 513
FRUCTE, 513
FRUCTE CIVILE, 513
FRUCTE NATURALE, 513
FRUCTUS, 513
FRUCTUS AUGENT HEREDITATEM, 513
FRUCTUS CIVILIS, 513

FRUCTUS EOS ESSE CONSTANT QUI, EDUCTA IMPENSA, SUPERERUNT, 513
FRUSTRA PROBATUR QUOD NON RELEVAT, 514
FUNCŢIONAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, 514
FUNDUS TRANSIT CUM SUA CAUSA, 514
FUNGIBIL, 514
FUR SEMPER IN MORA, 514
FUR SEMPER MORAM FACERE VIDETUR, 514
FURIOSI NULLA VOLUNTAS EST, 514
FURIOSUS NULLUM NEGOTIUM AGERE POTEST, QUIA NON INTELLIGIT QUID AGIT, 514
FURTUM POSSESSIONIS, 514
FURTUM USUS, 514
FUZIUNE, 514
FUZIUNEA SOCIETĂŢILOR COMERCIALE, 514

G

GAJ, 516
GAJ GENERAL AL CREDITORILOR CHIROGRAFARI, 517
GARANŢIE DE DREPT, 518
GARANŢIE DE EVICŢIUNE, 518
GARANŢIE DE FAPT, 518
GARANŢIE DE VICII, 518
GARANŢII ALE CREDITORULUI, 518
GARANŢII PERSONALE, 518
GARANŢII REALE, 519
GARANŢIILE OBLIGAŢIILOR, 519
GARANT, 517
GENERA NON PEREUNT, 519
GENERALIS (LEX) SPECIALIBUS NON DEROGANT, 519
GENERI PER SPECIEM DEROGATUR, 519
GENUS LIMITATUM, 519
GERANT, 519
GERAT, 520
GESTIUNE DE AFACERI, 520
GIR, 521
GIR "FĂRĂ OBLIGO", 521
GIR "FĂRĂ REGRES", 521
GIR "NU LA ORDIN", 521
GIR DE ÎNTOARCERE, 521
GIR DUPĂ PROTEST, 522
GIR FIDUCIAR, 522
GIR FĂRĂ GARANŢIE, 522
GIR ÎN ALB, 522
GIR ÎN GARANŢIE, 522
GIR LA PURTĂTOR, 522
GIR PENTRU ÎNCASARE, 522
GIR PENTRU PROCURĂ, 522
GIR SIMULAT, 523
GIRANT, 523
GIRATAR, 523
GRAD DE RUDENIE, 523
GRATUIT, 523
GREFIER, 523
GREFIER DE ŞEDINŢĂ, 523
GREFĂ, 523
GREŞEALĂ MATERIALĂ, 523

H

HABITATIO, 525
HARDSHIP, 525
HÂRTII DE VALOARE, 525
HEDGING, 525
HEREDES, 525
HEREDITAS, 525
HEREDITAS PERSONAM DEFUNCTI SUSTINET, 525
HEREDITATIS PETITIO, 525
HEREDIUM, 525
HERES, 525
HIC ET NUNC, 525
HIS TANTUM TRANSACTIO ADEST DE QUIBUS ACTUM (ESSE) PROBATUR, 525
HOLDING, 525
HOMINUM CAUSA OMNE IUS CONSTITUTUM EST, 525
HOTĂRÂRE ARBITRALĂ, 525
HOTĂRÂRE CU EXECUŢIE VREMELNICĂ, 525
HOTĂRÂRE CU OBLIGARE PURĂ ŞI SIMPLĂ, 525
HOTĂRÂRE DE EXPEDIENT, 525

HOTĂRÂRE DE FOND, 526
HOTĂRÂRE DEFINITIVĂ, 526
HOTĂRÂRE EXECUTORIE, 526
HOTĂRÂRE IREVOCABILĂ, 526
HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ, 526
HOTĂRÂRE NEDEFINITIVĂ, 535
HOTĂRÂRE NEEXECUTORIE, 535
HOTĂRÂRE PARȚIALĂ, 535
HOTĂRÂREA INSTANȚEI DE APEL, 536
HOTĂRÂREA INSTANȚEI DE RECURS, 536
HYPOTHECA, 536
HYPOTHECA EST TOTA IN TOTO ET TOTA IN QUALIBET PARTE, 536

I

IBI DARI DEBET UBI EST, 537
ID QUOD NOSTRUM EST SINE FACTO NOSTRO AD ALIUM TRANSFERRI NON POTEST, 537
IDEM ANIMUS, 537
IDEM DEBITUM, 537
IDEM EST NON ESSE ET NON PROBARI, 537
IDEM EST NON ESSE ET NON SIGNIFICARI, 537
IDENTITATE, 537
IERTAREA DATORIEI, 537
IEȘIREA DIN INDIVIZIUNE, 537
IGNORANTIA IURIS NOCET, 537
IGNORANTIA LEGUM EXCUSAT NEMINEM, 537
IGNORARE, 537
ILICIT, 537
IMOBIL, 537
IMPEDIMENTE LA CĂSĂTORIE, 537
IMPERITIA CULPAE ADNUMERETAR, 537
IMPERIUM, 537
IMPORTATOR, 537
IMPOSIBILITATE FORTUITĂ DE EXECUTARE, 537
IMPOSIBILITATEA DE EXECUTARE, 538
IMPOSSIBILUM NULLA EST OBLIGATIO, 538
IMPOZABIL, 538
IMPREVIZIBIL, 538
IMPREVIZIUNE, 538
IMPRUDENȚĂ, 538
IMPUTABIL, 538
IMPUTAȚIA PLĂȚII, 538
IMUNITATE DE EXECUTARE, 539
IMUNITATE DE JURISDICȚIE, 539
IN ABSTRACTO, 539
IN ALTERUM, 539
IN BONIS, 539
IN CLARIS NON FIT INTERPRETATIO, 539
IN COMMERCIO, 539
IN CONCRETO, 539
IN CONTRACTIBUS REI VERITAS POTIUS QUAM SCRIPTURA PERSPICI DEBET, 540
IN CONVENTINIBUS CONTRAHENTIUM VOLUNITATEM POTIUS QUAM VERBA SPECTARI PLACUIT, 540
IN CORPORE, 540
IN DUBIO ACTUS INTERPRETANDUS EST IN FAVORE DEBITORIS, 540
IN DUBIO INSTRUMENTO STANDUM EST NEC ACTUS SIMULATUS PROESUMITUR, 540
IN DUBIO PRO DEBITORE, 540
IN DUBIO PRO LIBERTATE CIVIUM, 540
IN DUBIO PRO REO, 540
IN DUBIO, CONTRA PROFERENTEM, 540
IN DUBIO, CONTRA STIPULANTEM, 540
IN EXTENSO, 540
IN FACIENDO, 540
IN FACULTATE SOLUTIONIS, 540
IN FAVOREM, 540
IN FINITUM, 540
IN FRAUDEM LEGIS FACIT QUI SOLVIS VERBIS LEGIS SENTENTIAM EIUS CIRCUMVENIT, 540
IN FUTURUM, 540
IN INTEGRUM RESTITUTIO, 540
IN IUDICANDO, 540
IN IUDICIO, 540
IN IURE ET IN IUDICIO, 540
IN LIMINE LITIS, 540
IN OBLIGATIONE, 540
IN OMNIUS QUIDEM MAXIME TAMEN IN IURE AEQUITAS SPECTONDA SIT, 540
IN PARI CAUSA TURPITUDINIS CESSAT REPETITIO, 540
IN PATIENDO, 540

IN PERSONAM, 540
IN PROCEDENDO, 540
IN REM, 540
IN REM ACTIO ADVERSUS EUM EST QUI REM POSIDATT. INPERSONAM ACTIO ADVERSUS EUM LOCUM HABET QUI OBLIGATUS EST NOBIS, 540
IN SOLIDUM, 540
IN SOLLEMNIBUS FORMA DAT ESSE REI, 541
IN SPECIE, 541
IN SUO ENIM ALIQUID NACTENUS FACERE LICET QUATENTUS NIHIL IN ALIENUM IMMITTAT, 541
IN TERMIS, 541
INADIMPLETI NON EST ADIMPLENDUM, 541
INADMISIBILITATE, 541
INALIENABIL, 541
INAMOVIBILITATE, 541
INCAPABIL, 541
INCAPACITATE, 541
INCAPACITATE PROCESUALĂ, 541
INCASO DOCUMENTAR, 541
INCIDENT PROCEDURAL, 541
INCIDENTAL, 542
INCIVILE EST NISI TOTA LEGE PROSPECTA, UNA ABIQUA PARTICULA EIUS PROPOSITA, IUDICARE VEL RESPONDARE, 542
INCOMPATIBILITATE, 542
INCOTERMS, 542
INDEMNIZARE, 543
INDEPENDENŢA JUDECĂTORILOR, 543
INDICAŢII DE PROVENIENŢĂ, 543
INDICAT LA NEVOIE, 543
INDIGENIZARE, 543
INDISPONIBILIZARE, 543
INDIVIZIBILITATE, 543
INDIVIZIBILITATEA IPOTECII, 544
INDIVIZIBILITATEA MĂRTURISIRII, 544
INDIVIZIUNE, 544
INDIVIZIUNE SUCCESORALĂ, 544
INFANS CONCEPTUS PRO NATO HABETUR QUOTIES DE EIUS COMMODIS AGITUR, 545
INFORMAŢII CONFIDENŢIALE (ÎN MATERIA VALORILOR MOBILIARE ŞI A BURSELOR DE VALORI), 545
INFORMAŢII PRIVILEGIATE (ÎN MATERIA VALORILOR MOBILIARE ŞI A BURSELOR DE VALORI), 545
INFRA PETITA, 545
ÎNFRACŢIUNI DE AUDIENŢĂ, 545
INOPOZABILITATE, 545
INSCRIPŢIE IPOTECARĂ, 545
INSESIZABIL, 546
INSOLVABILITATE, 546
INSOLVENŢĂ COMERCIALĂ, 546
INSTANŢĂ JUDECĂTORESCĂ, 546
INSTITUTOR, 547
INSTRUMENT DE CREDIT, 547
INSTRUMENTE NEGOCIABILE, 547
INSTRUMENTUM, 547
INSTRUMENTUM PROBATIONIS, 547
INSULE ŞI PRUNDIŞURI, 547
INTENŢIE, 547
INTENŢIE LIBERALĂ, 547
INTER NOVAS PERSONAS, 547
INTER PARTES, 547
INTERDEPENDENŢA OBLIGAŢIILOR RECIPROCE ALE PĂRŢILOR ÎN CONTRACTELE SINALAGMATICE, 547
INTERDICŢIE JUDECĂTOREASCĂ, 547
INTERES JURIDIC (LEGITIM), 548
INTERMEDIAR, 549
INTERMEDIAR PENTRU VALORI MOBILIARE, 549
INTERMEDIERE DE VALORI MOBILIARE, 549
INTEROGATOR, 549
INTERPRETANDUS EST ACTUS POTIUS ET EFFECTUS PRAESTET QUAM PERCAT, 550
INTERPRETAREA CONTRACTULUI, 550
INTERPUNERE DE PERSOANE, 551
INTERVENŢIE, 551
INTERVENŢIE (ÎN PROCES), 551
INTERVENŢIE ACCESORIE, 552
INTERVENŢIE PRINCIPALĂ, 552
INTERVERTIREA TITLULUI POSESIEI, 554
INTERZIS, 554
INTRA VIRES HEREDITATIS, 554
INTUITU PECUNIAE, 554

...TU PERSONAE, 554
...TU REI, 554
INVENTARUL BUNURILOR SUCCESORALE, 554
INVESTITOR (ÎN MATERIA VALORILOR MOBILIARE ŞI A BURSELOR DE VALORI), 554
INVITO BENEFICIUM NON DATUR, 554
INVITO CREDITORE, 554
IOCANDI CAUSA, 554
IPOTECĂ, 554
IPSO FACTO, 556
IPSO IURE, 556
IREFRAGABIL, 556
IS FECIT CUI PRODEST, 556
IS PATER EST, QUEM NUPTIAE DEMOSTRANT, 556
ITA RENUNTIARE SEMEL CONSTITUTAE OBLIGATIONI, ADVERSARIO NON CONSENTIENTE, NEMO POTEST, 556
ITER EST IUS EUNDI PER TUNDUM ALIENUM, 556
IUDEX POSTQUAM SEMEL SENTENTIAM DIXIT POSTEA IUDEX ESSE DESINIT, 556
IUDEX SECUNDUM ALLEGATA ET PROBATA PARTIUM IUDICARE DEBET, 556
IUDICEM ERRARE DEDECIT, 556
IUDICIA ARBITRARIA, 556
IUDICIA BONAE TIDEI, 556
IUDICIA STRICTI IURIS, 556
IURA CIVEM NOSSE OPORTET, 556
IURA IN RE ALIENA, 556
IURA NOVIT CURIA, 556
IURE NATURAE AEQUUM EST NEMINEM CUM ALTERIUS DETRIMENTO ET INIURIA FIERI LOCUPLETIOREM, 557
IURIS ET DE JURE, 557
IURIS LEGUMQUE PERITUS IUDEX EST, 557
IURIS PRACEPTA SUNT HAEC: HONESTE VIVERE, ALIUM NON LAEDERE, SUUM CUIQUE TRIBUERE, 557
IURIS PRUDENTIA EST DIVINARUM ATQUE HUMANORUM RERUM NOTITIA, IUSTI ATQUE INIUSTI SCIENTIA, 557
IURIS TANTUM, 557
IURIS VINCULUM QUO NECESSITATE ASTRINGIMUR ABICUIUS SOLVENDAE REI SECUNDUM NOSTRAE CIVITATES IURE, 557
IURISDICTIO, 557
IUS, 557
IUS ABSTINENDI, 557
IUS ADCRESCENDI, 557
IUS CAPRIENDI, 557
IUS CAUSA POSSESSIONIS, 557
IUS CIVILE, 557
IUS COMMUNE MERCATORUM, 557
IUS DISTRAHENDI, 557
IUS EST ARS BONI ET AEQUI, 557
IUS EST CONSTANS ET PERPETUA VOLUNTAS IUS SUUM CUIQUE TRIBUERE, 557
IUS EST ID QUOD SEMPER AEQUUM ET BONUM EST, 557
IUS EST IUSTI ATQUE INIUSTI SCIENTIA, 557
IUS EXISTENS IN SPE, 557
IUS FRATERNITATES, 557
IUS IN PERSONAM, 557
IUS IN RE, 557
IUS NATURALE, 557
IUS OFFERENDAE PECUNIAE, 558
IUS POSSIDENDI, 558
IUS PUBLICUM PRIVATORUM PACTIS MUTARI NON POTEST, 558
IUS REPRAESENTATIONIS OMNIMODAE, 558
IUS SANGUINIS, 558
IUS SOLI, 558
IUS SUCCESSIONIS, 558
IUS TOLLENDI, 558
IUS UTENDI, IUS FRUENDI, IUS ABUTENDI, 558
IUSTAE NUPTIAE, 558
IUŞTITIA DOMINA ET REGINA OMNIUM VIRTUTUM, 558
IZVOARELE OBLIGAŢIILOR, 558

Î

ÎMBOGĂŢIRE FĂRĂ JUST TEMEI, 559
ÎMBOGĂŢIRE FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ, 559

ÎMPĂRŢEALA DE ASCENDENT, 559
ÎMPĂRŢEALA DE PROPRIETATE, 560
ÎMPĂRŢEALA MOŞTENIRII, 560
ÎMPĂRŢEALA MOŞTENIRII PE CALE JUDECĂTOREASCĂ, 560
ÎMPĂRŢEALA MOŞTENIRII PRIN BUNĂ-ÎNVOIALĂ, 561
ÎMPĂRŢEALĂ DE FOLOSINŢĂ, 561
ÎMPĂRŢIREA BENEFICIILOR SOCIETĂŢII COMERCIALE, 561
ÎMPĂRŢIREA BUNURILOR COMUNE ALE SOŢILOR CU OCAZIA DESFACERII CĂSĂTORIEI, 562
ÎMPĂRŢIREA BUNURILOR COMUNE ALE SOŢILOR ÎN TIMPUL CĂSĂTORIEI, 562
ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII, 563
ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII PE CAPETE, 564
ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII PE LINII, 564
ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII PE TULPINI, 564
ÎMPĂRŢIREA REZERVEI SUCCESORALE ÎNTRE MOŞTENITORII REZERVATARI, 564
ÎMPRUMUT, 564
ÎMPRUMUTAT, 564
ÎMPRUMUTĂTOR, 565
ÎMPUTERNICIRE, 565
ÎNCEPUT DE DOVADĂ SCRISĂ, 565
ÎNCERCARE DE ÎMPĂCARE A PĂRŢILOR, 566
ÎNCETAREA CĂSĂTORIEI, 566
ÎNCETAREA COMUNITĂŢII DE BUNURI A SOŢILOR, 566
ÎNCETAREA CONTRACTULUI PENTRU IMPOSIBILITATE FORTUITĂ DE EXECUTARE A OBLIGAŢIEI UNEIA DINTRE PĂRŢI, 566
ÎNCETAREA PLĂŢILOR, 567
ÎNCHEIERE DE ŞEDINŢĂ, 567
ÎNCHEIERE NOTARIALĂ, 567
ÎNCHEIERI INTERLOCUTORII, 568
ÎNCHEIERI PREPARATORII, 568
ÎNCHIDERE, 569
ÎNCHIDEREA DEZBATERILOR, 569
ÎNCHIDEREA DOSARULUI, 569
ÎNCHIRIERE, 569
ÎNCĂRCARE, 565
ÎNCĂRCĂTOR, 565
ÎNCREDINŢAREA COPILULUI UNEI PERSOANE, UNEI FAMILII SAU UNEI INSTITUŢII DE OCROTIRE, 569
ÎNCUVIINŢAREA ADOPŢIEI, 569
ÎNCUVIINŢAREA DOVEZILOR, 569
ÎNDATORIREA DE A CREŞTE ŞI EDUCA COPILUL, 570
ÎNDATORIREA DE A ÎNTREŢINE COPILUL, 570
ÎNDREPTAREA HOTĂRÂRII, 571
ÎNFIINŢAREA PERSOANEI JURIDICE, 571
ÎNFIINŢAREA POPRIRII, 571
ÎNLESNIRE DE PLATĂ, 571
ÎNMÂNAREA CITAŢIILOR, 571
ÎNMATRICULARE ÎN REGISTRUL COMERŢULUI, 572
ÎNREGISTRAREA NAŞTERII, 572
ÎNREGISTRAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, 573
ÎNSCRIERE IPOTECARĂ, 573
ÎNSCRIERE ÎN FALS, 573
ÎNSCRIEREA FISCALĂ A SOCIETĂŢII COMERCIALE, 574
ÎNSCRIS, 574
ÎNSCRIS AUTENTIC, 575
ÎNSCRIS CONFIRMATIV, 575
ÎNSCRIS ORIGINAR, 575
ÎNSCRIS PRECONSTITUIT, 575
ÎNSCRIS PRIMORDIAL, 576
ÎNSCRIS RECOGNITIV, 576
ÎNSCRIS SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, 576
ÎNSCRISURI NOI, 576
ÎNSUŞIREA DOVEZII, 577
ÎNTÂMPINARE, 577
ÎNTÂRZIERE, 577
ÎNTÂRZIEREA CREDITORULUI, 577
ÎNTÂRZIEREA DEBITORULUI, 578
ÎNTOARCEREA EXECUTĂRII, 578
ÎNTREGIREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, 579
ÎNTREPRINDERE, 579
ÎNTREPRINDERE DE ASIGURARE, 579
ÎNTREPRINDERE DE COMISION, AGENŢII ŞI OFICII DE AFACERI, 579
ÎNTREPRINDERE DE CONSTRUCŢII, 579
ÎNTREPRINDERE DE EDITURĂ, 579

ÎNTREPRINDERE DE FABRICĂ ŞI MANUFACTURĂ. 580
ÎNTREPRINDERE DE FURNITURI. 580
ÎNTREPRINDERE DE IMPRIMERIE. 580
ÎNTREPRINDERE DE LIBRĂRIE. 580
ÎNTREPRINDERE DE SPECTACOLE PUBLICE. 580
ÎNTREPRINDERE DE TRANSPORT DE PERSOANE SAU DE LUCRURI. 580
ÎNTREPRINDERE DE VÂNZARE A OPERELOR DE ARTĂ. 580
ÎNTRERUPEREA CURSULUI PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE. 580
ÎNTREŢINERE. 581
ÎNVESTIRE CU FORMULĂ EXECUTORIE. 581
ÎNVESTIREA INSTANŢEI. 582

J

JOC. 583
JOINT-VENTURE (JOINT-ADVENTURE). 583
JONCŢIUNEA POSESIEI. 583
JUDECATA ÎN FOND. 583
JUDECATA ÎN LIPSĂ. 584
JUDECATA PESTE RÂND. 584
JUDECĂTOR. 584
JUDECĂTOR SINDIC. 589
JUDECĂTORIE. 590
JURE GESTIONIS. 591
JURE IMPERII. 591
JURIS ET DE JURE. 591
JURIS TANTUM. 591
JURISCONSULT. 591
JURISDICŢIE. 591
JURISPRUDENŢĂ. 592
JURĂMÂNT. 590
JUST TITLU. 592
JUST TITLU PUTATIV. 592
JUSTIFICAREA CALITĂŢII DE REPREZENTANT. 593
JUSTIŢIE. 593
JUSTĂ CAUZĂ. 593

K

KNOW-HOW. 594

L

LA DISPONIBIL. 596
LA TERMEN. 596
LA VEDERE. 596
LAESIE ENORMIS PRETII. 596
LARGA MANU. 596
LATA CULPA. 596
LATA SENTENTIA. 596
LATIORE SENSU SIVE STRICTIORE SENSU. 596
LATO SENSU. 596
LEGALIZARE CONSULARĂ. 596
LEGALIZAREA SEMNĂTURII. 596
LEGAT. 596
LEGAT CONJUNCTIV. 596
LEGAT CU SARCINĂ. 596
LEGAT CU TERMEN. 597
LEGAT CU TITLU PARTICULAR. 597
LEGAT CU TITLU UNIVERSAL. 597
LEGAT DE LIBERAŢIUNE. 597
LEGAT PUR ŞI SIMPLU. 597
LEGAT SUB CONDIŢIE. 597
LEGAT UNIVERSAL. 597
LEGATAR. 597
LEGATUL LUCRULUI ALTUIA. 598
LEGATUM DEBITI. 598
LEGATUM LIBERATIONIS. 598
LEGI DE PROCEDURĂ. 598
LEGIBUS HOC FOARE VETAMUR. 599
LEGIBUS NON EXEMPLIS INDICANDUM EST. 599
LEGIS VIRTUS EST HAEC: IMPERARE. VETARE. PERMITTARE. PUNIRE. 599
LEGITIMĂ APĂRARE. 599
LEGEM BREVEM ESSE OPORTET QUO FACILIUS AB IMPERITIS TENEATUR. 599
LEVIS CULPA. 599
LEX. 599
LEX BONA IMPONIT NE FIRMIOR OMNIA POSSIT. 599
LEX COMISSORIA. 599
LEX CONTRACTUS. 599
LEX EST COMMUNE PRAECEPTUM. 599

LEX EST VOLUNTAS POPULI SUFFRAGIO DECLARATO, 599
LEX FORI, 599
LEX LOCI ACTUS, 599
LEX LOCI CONTRACTUS, 600
LEX LOCI DELICTI COMMISSI, 600
LEX LOCI EXECUTIONIS, 600
LEX LOCI LAESIONIS, 600
LEX LOCI SOLUTIONIS, 600
LEX PATRIAE, 600
LEX PAVILIONIS SAU LEX BANDERAE, 600
LEX PERSONALIS, 600
LEX POSTERIOR DEROGAT PRIORI, 600
LEX PROVIDAT DE LA QUOD PLERUMQUE FIT, 600
LEX REI SITAE, 600
LEX SOCIETATIS, 600
LEX SPECIALIS DEROGAT GENERALI, 600
LEX VOLUNTATIS, 600
LEZIUNE, 600
LIBERALITATE, 600
LIBERALITĂŢI EXCESIVE, 600
LIBERAREA DEBITORULUI, 600
LIBERTATE CONTRACTUALĂ, 601
LICENŢIAT, 601
LICENŢIATOR, 601
LICET ALICUI, ADIICENDO SIBI CREDITOREM, CREDOTORIS SUI DETERIOREM FACERE CONDITIONEM, 601
LICHIDAREA CHELTUIELILOR DE EXECUTARE, 601
LICHIDAREA JUDICIARĂ, 602
LICHIDAREA PASIVULUI SUCCESORAL, 602
LICHIDAREA PERSOANEI JURIDICE, 602
LICHIDAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, 602
LICHIDATOR, 605
LICITAŢIE, 606
LINIE COLATERALĂ DREAPTĂ, 607
LINIE CREDIT, 607
LINIE DE RUDENIE, 607
LIPSĂ DE APĂRARE, 607
LISTA DE SARCINI, 607
LISTA MARTORILOR, 607
LISTA PROCESELOR, 608
LITIGIU, 608
LITIGIU CIVIL, 608
LITIGIU DE MUNCĂ, 608
LITIS AESTIMATIO, 609
LITIS CONSORTES, 609
LITISCONSORŢIU PROCESUAL, 609
LITISPENDENŢĂ, 609
LITISPENDENTIA, 609
LĂSĂMÂNT SUCCESORAL, 596
LOC ÎNFUNDAT, 609
LOCAŢII, 611
LOCAŢIUNEA LUCRURILOR, 611
LOCATAR, 609
LOCATAR PRINCIPAL, 609
LOCATIO CONDUCTIO, 609
LOCATIO OPERARUM, 610
LOCATIO OPERIS FACIENDI, 610
LOCATIO REI, 610
LOCATOR, 610
LOCO, 611
LOCO CITATO, 611
LOCO LEGIS, 611
LOCUINŢĂ, 611
LOCUL ÎNCHEIERII CONTRACTULUI, 612
LOCUS ACTUS SIVE LOCUS CONTRACTUS, 612
LOCUS REGIT ACTUM, 612
LOCUS SOLUTIONIS CONTRACTUS, 612
LOMBARD, 612
LUCRUM CESSANS, 612

M

MAIOR PARS TRAHIT AD SEMINOREM, 613
MAJOR, 613
MAJORAT, 613
MALA FIDES SUPERVENIENS NON IMPEDIT UZUCAPIONEM, 613
MALA FIDES SUPERVENIENS NON NOCET, 613
MALE (ENIM) NOSTRO IURE UTI NON DEBEMUS, 613
MALITIIS NON EST INDULGENDUM, 613
MALUM NECESSARIUM, 613
MANAGEMENT, 613
MANDANT, 613
MANDAT, 613

MANDAT COMERCIAL, 613
MANDAT DE ADUCERE, 615
MANDATAR, 615
MANDATUM, 615
MANDATUM IN REM SUAM, 615
MANIFEST MARITIM, 615
MANIFESTUM NON EGET PROBATIONE, 616
MANOPERE DOLOSIVE, 616
MANOPERE VICLENE, 616
MANU PROPRIA, 616
MARCAJ, 616
MARCAREA MĂRFURILOR, 616
MARCĂ, 616
MARCĂ DE COMERŢ, 618
MARCĂ DE FABRICĂ, 618
MARCĂ DE SERVICIU, 618
MARCĂ NAŢIONALĂ, 618
MARCĂ NOTORIE, 618
MARJĂ, 618
MARKETING, 618
MARTOR, 619
MASĂ CREDALĂ, 619
MASĂ PATRIMONIALĂ, 620
MASĂ SUCCESORALĂ, 620
MATERNITATE, 620
ME VIVO, 623
MELIUS EST NON SOLVERE QUAM SOLUTUM REPETERE, 623
MEMORANDUM, 623
MIJLOACE DE APĂRARE, 623
MIJLOACE DE APĂRARE A DREPTULUI DE PROPRIETATE, 624
MIJLOACE DE STINGERE A OBLIGAŢIILOR, 624
MIJLOACE DOLOSIVE, 624
MIJLOACE LEGALE DE DOVADĂ, 624
MIJLOACE PUBLICITARE, 624
MINISTERUL PUBLIC, 625
MINOR RESTITUITUR NON TANQUAM MINOR SED TANQUAM LAESUS, 626
MINUTĂ, 626
MISSIO IN POSSESSIONEM, 627
MĂRTURIE, 620
MĂRTURIE INDIRECTĂ, 620
MĂRTURISIRE, 620
MĂRTURISIRE CALIFICATĂ, 621
MĂRTURISIRE COMPLEXĂ, 621
MĂRTURISIRE EXTRAJUDICIARĂ, 621
MĂRTURISIRE SIMPLĂ, 621
MĂRTURISIRE TACITĂ, 621
MĂSURI CONSERVATORII, 622
MĂSURI DE CONSERVARE A PATRIMONIULUI SUCCESORAL, 622
MĂSURI PREMERGĂTOARE EXECUTĂRII, 623
MOARTE PREZUMATĂ, 627
MOARTEA CREDITORULUI ŞI/SAU DEBITORULUI, 627
MOBILE ŞI OBIECTE APARŢINÂND GOSPODĂRIEI CASNICE, 627
MOBILIA SEQUUNTUR PERSONAM, 627
MODALITATE DE PLATĂ, 627
MODALITĂŢI ALE OBLIGAŢIILOR, 627
MODALITĂŢI DE INVOCARE A NULITĂŢII ACTELOR DE PROCEDURĂ, 627
MODIFICAREA ACŢIUNII, 628
MODIFICAREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, 628
MODURI DE DOBÂNDIRE A DREPTURILOR REALE, 628
MOMENTUL ÎNCHEIERII CONTRACTULUI, 629
MORA, 629
MORA CREDITORI, 629
MORA DEBITORI, 629
MORATORIU, 629
MORATORIU LEGAL, 630
MOSTRĂ, 630
MOŞTENIRE, 630
MOŞTENIRE ANOMALĂ, 631
MOŞTENITOR, 631
MOŞTENITOR APARENT, 631
MOŞTENITOR LEGAL, 631
MOŞTENITOR NEREGULAT, 631
MOŞTENITOR NESEZINAR, 631
MOŞTENITOR REGULAT, 631
MOŞTENITOR REZERVATAR, 632
MOŞTENITOR SEZINAR, 632
MOŞTENITOR TESTAMENTAR, 632
MOTIV DETERMINANT, 632
MOTIVAREA HOTĂRÂRII, 632
MOTIVE DE APEL, 633

MOTIVE DE CASARE (DE RECURS). 633
MOTIVE DE DIVORŢ. 633
MOTIVELE CONTESTAŢIEI LA EXECUTARE. 634
MUNUS IUDICONDI. 634
MUTATIS MUTANDIS SERVATIS SERVANDIS. 634
MUTUUM. 634
MUTUUS CONSENSUS. 634
MUTUUS DISSENSUS. 634

N

NAVIGAŢIE TRAMP. 635
NAVLOSANT. 635
NAVLOSIRE. 635
NAVLOSITOR. 636
NAVLU. 636
NE BIS DE CADEM RE SIT ACTIO. 637
NE LITES FIANT PENE IMMORTALES. 637
NE VARIETUR. 637
NEC EMPTIO NEC VENDITIO SINE RE QUAE VENEAT POTEST INTELLIGI. 637
NECESSITAS NON HABET LEGEM. 637
NECOMPETENŢĂ. 637
NEDEMNITATE SUCCESORALĂ. 638
NEEXECUTAREA OBLIGAŢIEI CONTRACTUALE. 638
NEGLIJENŢĂ. 639
NEGOCIERE COMERCIALĂ. 639
NEGOTIORUM GESTIO. 639
NEGOTIUM. 639
NEGOTIUM IURIS. 639
NEGOTIUM PURUM. 639
NEMIJLOCIRE. 639
NEMINEM LAEDIT QUI SUO IURE UTITUR. 639
NEMINI RES SUA SERVIT. 639
NEMO ALIENUM FACTUM PROMITTERE POTEST. 639
NEMO ALTERI STIPULARI POTEST. 639
NEMO AUDITUR PROPRIAM TURPITUDINEM ALLEANS. 639
NEMO CAUSAM POSSESSIONIS SIBI MUTARE POTEST. 639
NEMO CENSETUR IGNORARE LEGEM. 639
NEMO COGI POTEST AD FACTUM. 639
NEMO CONTRA SE EDERE TENETUR. 639
NEMO DAT QUOD NON HABET. 639
NEMO DIU GAUDET QUI IUDICE VINCIT INIQUO. 639
NEMO ESSE IUDEX IN SUA CAUSA POTEST. 639
NEMO EX ALTERIUS FACTO PRAEGRAVARI DEBET. 639
NEMO INVITUS HERES. 639
NEMO IUDEX IN RE SUA. 639
NEMO PLUS JURIS AD ALIUM TRANSFERRE POTEST. QUAM IPSO HABET. 639
NEMO PRAECISE COGI POTEST AD FACTUM. 640
NENUMIT. 640
NERETROACTIVITATE. 640
NEXUM CAUSAE. 640
NEXUS CAUSAE. 640
NIHIL ADDIT AD VIM TRANSACTIONIS. 640
NIHIL ADHUC DEBETUR SED SPES EST DEBITUM IRI. 640
NIHIL ALIND EST ACTIO QUAM IUS QUOD SIBI DEBEATUR IUDICIO PERSEQUENDI. 640
NISI EX NECESITATE. 640
NOMEN. 640
NOMEN. TRACTATUS. FAMA. 640
NON AEDIFICANDI. 640
NON ALIENAT QUI OCCASIONEM AD QUI RENDI OMITTIT. 640
NON ESSE ET PROBARI NON POSSE VEL NON ESSE. IDEM SUNT ET QUI NON PROBAT DICITUR IUS CARERE. 640
NON FACERE. 640
NON FATETUR QUI ERRAT. 640
NON IUS DEFICIT. SED PROBATIO. 640
NON REFORMATIO IN PEJUS. 640
NORMA CONFLICTUALĂ. 640
NORMA DE ÎNCĂRCARE/DESCĂRCARE. 640
NORME PROCEDURALE. 641
NORMĂ LOCATIVĂ. 641
NOTAR PUBLIC. 641
NOTARE ÎN CARTEA FUNCIARĂ. 644
NOTIFICARE. 644

NOTIFICARE DE PUNERE A NAVEI LA DISPOZIŢIE, 644
NOTIFICAREA CESIUNII DE CREANŢĂ, 645
NOVAŢIE, 645
NOVATIO ENIM A NOVO NOMEN ACCIPIT, 645
NOVATIO INTER EASDEM PERSONAS, 645
NOVATIO NECESSARIA, 645
NOXA CAPUT SEQUITUR, 646
NUD PROPRIETAR, 646
NUDA TRADITIO PIGNORIS, 646
NUDĂ PROPRIETATE, 646
NUDUS USUS, ID EST SINE FRUCTU, 646
NULITATE, 646
NULITATE ABSOLUTĂ, 649
NULITATE EXPRESĂ, 649
NULITATE PARŢIALĂ, 649
NULITATE RELATIVĂ, 649
NULITATE TOTALĂ, 649
NULITATE VIRTUALĂ, 649
NULITATEA ACTELOR DE PROCEDURĂ, 649
NULITATEA ADOPŢIEI, 650
NULITATEA CĂSĂTORIEI, 650
NULITATEA LEGATELOR, 651
NULLA EST VIVENTIS HEREDITAS, 651
NUME, 651
NUME COMERCIAL, 651
NUMELE ADOPTATULUI, 651
NUMELE COPILULUI, 651
NUMELE SOŢILOR, 651

O

OBICEI, 653
OBIECTUL ACTULUI JURIDIC, 653
OBIECTUL CONTRACTULUI, 653
OBIECTUL CONTRACTULUI DE SOCIETATE, 654
OBLIGAŢIA DE A DA, 654
OBLIGAŢIA DE A FACE, 655
OBLIGAŢIA DE A NU FACE, 655
OBLIGAŢIA DE GARANŢIE A VÂNZĂTORULUI PENTRU VICII ASCUNSE, 655
OBLIGAŢIA DE ÎNTREŢINERE, 656
OBLIGAŢIE, 656
OBLIGAŢIE DE COABITARE, 658
OBLIGAŢIE DE FIDELITATE A SOŢILOR, 658
OBLIGAŢIE DE GARANŢIE A ÎMPĂRŢELII MOŞTENIRII, 658
OBLIGAŢIE DE GARANŢIE A VÂNZĂTORULUI PENTRU EVICŢIUNE, 658
OBLIGAŢIE DE SPRIJIN MATERIAL ÎNTRE SOŢI, 660
OBLIGAŢIE DE SPRIJIN MORAL ÎNTRE SOŢI, 660
OBLIGAŢIE LEGALĂ DE ÎNTREŢINERE, 660
OBLIGAŢIE NEGATIVĂ GENERALĂ, 663
OBLIGAŢII, 663
OBLIGAŢII AFECTATE DE MODALITĂŢI, 663
OBLIGAŢII ALTERNATIVE, 663
OBLIGAŢII COMUNE ALE SOŢILOR, 663
OBLIGAŢII CONJUNCTIVE (CONJUNCTE), 663
OBLIGAŢII DE DILIGENŢĂ, 664
OBLIGAŢII DE GARANŢIE, 664
OBLIGAŢII DE MIJLOACE, 664
OBLIGAŢII DE REZULTAT, 664
OBLIGAŢII DETERMINATE, 664
OBLIGAŢII FACULTATIVE, 664
OBLIGAŢII IMPERFECTE, 664
OBLIGAŢII LEGALE (ÎN SENS RESTRÂNS), 665
OBLIGAŢII NATURALE, 665
OBLIGAŢII PROCESUALE, 665
OBLIGAŢII PROPRII ALE UNUIA DINTRE SOŢI, 665
OBLIGAŢII PURE ŞI SIMPLE, 665
OBLIGAŢII REALE, 665
OBLIGAŢII SOLIDARE, 666
OBLIGAŢIUNI ALE SOCIETĂŢII COMERCIALE, 666
OBLIGATAR, 654
OBLIGATIONES QUAE CONSENSU CONTRAHUNTUR, CONTRARIA VOLUNTATE DISSOLVUNTUR, 654
OBLIGATIONES VEL EX CONTRACTU VEL EX DELICTO SUNT, 654
OBLIGO, 666
OCROTIRE PĂRINTEASCĂ, 667
OCROTIREA MINORULUI, 667
OCROTIREA MINORULUI PRIN TUTELĂ, 668
OCROTITOR LEGAL, 668

OCUPAŢIUNE, 668
OFERTA REALĂ DE PLATĂ, 669
OFERTANT, 668
OFERTĂ, 668
OFERTĂ CADUCĂ, 669
OFERTĂ PUBLICĂ, 669
OFICII JURIDICE, 670
OLOGRAF, 670
ONEROS, 670
ONORARIU AVOCAŢIAL, 670
ONORARIU DE EXPERT, 670
ONUS PROBANDI, 670
ONUS PROBANDI INCUBIT ACTOR, 670
OPEN MARKÈT, 670
OPERAŢIE DE SCONT, 671
OPINIE SEPARATĂ, 671
OPIS ALFABETIC, 671
OPOZABILITATE, 671
OPOZIŢIE LA CĂSĂTORIE, 671
OPOZIŢIE LA DISTRIBUIREA PREŢULUI, 672
OPOZIŢIE LA EXECUTARE, 672
OPOZIŢIE LA PLATĂ, 672
OPŢIUNE SUCCESORALĂ, 672
OPTIMA LEX EST QUAE MINIMUM INDICI SEU ARBITRIO INDICIS RELINQUIT, 672
ORALITATEA DEZBATERILOR, 672
ORDIN DE ÎMBARCARE, 672
ORDIN DE LIVRARE, 673
ORDIN DE PLATĂ, 673
ORDIN DE PREFERINŢĂ, 673
ORDINE DE BURSĂ, 674
ORDINE PRIORITARĂ, 674
ORDINE SUCCESORALĂ, 675
ORDINEA CHEMĂRII LA SUCCESIUNE A CLASELOR DE MOŞTENITORI, 675
ORDINEA DE SOLUŢIONARE A EXCEPŢIILOR, 675
ORDINEA JUDECĂRII PROCESELOR, 676
ORDONANŢĂ DE ADJUDECARE, 676
ORDONANŢĂ DE POPRIRE, 677
ORDONANŢĂ PREŞEDINŢIALĂ, 677
ORGAN DE EXECUTARE, 682
ORGANIZARE JUDECĂTOREASCĂ, 682
ORIGINAL, 682

P

PACHET DE ACŢIUNI, 683
PACT, 683
PACT ASUPRA SUCCESIUNII VIITOARE, 683
PACT COMISORIU, 683
PACT DE PREFERINŢĂ, 683
PACT DE RĂSCUMPĂRARE, 683
PACTA SUNT SERVANDA, 684
PACTUM DE CONTRAHENDO, 684
PACTUM DE NON ALIENANDO, 684
PÂRÂT, 704
PARIU, 684
PARS BONORUM, 684
PARS HEREDITAS, 684
PARTAJ, 684
PARTAJ DE ASCENDENT, 684
PARTAJ SUCCESORAL, 684
PARTE CIVILĂ, 684
PARTE ÎN PROCESUL CIVIL, 684
PARTE RESPONSABILĂ CIVILMENTE, 692
PARTE SOCIALĂ, 692
PARTER, 692
PARTICIPANT LA EXECUTAREA SILITĂ, 692
PARTICIPAREA PROCURORULUI LA PROCESUL CIVIL, 693
PARTICIPAREA TERŢILOR LA PROCESUL CIVIL, 696
PASIV, 701
PASIV PATRIMONIAL, 701
PASIV SUCCESORAL, 701
PATERNA PATERNIS, MATERNA MATERNIS, 701
PATERNITATE, 701
PATRIMONIU, 701
PATRIMONIU PROPRIU, 702
PATRIMONIU SUCCESORAL, 702
PAZĂ JURIDICĂ, 702
PAZĂ MATERIALĂ, 702
PAZNIC AL LUCRULUI SAU ANIMALULUI, 703
PENALITATE, 704
PENDENTE CONDITIONAE, 704
PENSIE DE ÎNTREŢINERE, 704
PERIMARE, 704
PERIMAREA EXECUTĂRII SILITE, 706
PERIMAREA INSCRIPŢIEI IPOTECARE, 706
PERIOADA (TERMENUL) DE GARANŢIE, 706

PERIOADĂ DE GRAŢIE, 706
PERIOADĂ SUSPECTĂ, 706
PERMUTATIO RERUM, 707
PERSOANĂ FIZICĂ, 707
PERSOANĂ IMPLICATĂ (ÎN MATERIA VALORILOR MOBILIARE), 707
PERSOANĂ INTERPUSĂ, 707
PERSOANĂ JURIDICĂ, 707
PERSOANĂ MAJORĂ, 707
PERSONALITATE JURIDICĂ, 707
PERTINENŢA PROBEI, 707
PETIŢIE ÎN EREDITATE, 707
PETITUL ACŢIUNII, 707
PICĂTURA STREŞINILOR, 708
PIEIREA LUCRULUI, 708
PIERDERE EFECTIVĂ, 708
PIGNUS, 709
PLANTAŢIE, 709
PLASAMENT FAMILIAL, 709
PLATA LUCRULUI NEDATORAT, 709
PLATĂ, 709
PLATĂ NEDATORATĂ, 711
PLEDOARIE, 712
PLENITUDINE DE JURISDICŢIE, 712
PĂRINŢI ADOPTATORI, 703
PĂRINŢI FIREŞTI, 703
PĂRŢI CONTRACTANTE, 703
PĂZITOR JURIDIC, 704
POLICITAŢIE, 712
POLIŢIA ŞEDINŢEI DE JUDECATĂ, 713
POLIŢĂ, 712
POLIŢĂ DE ASIGURARE, 712
POLIŢĂ DE ÎNCĂRCARE, 713
POPRIRE, 713
POPRIRE ASIGURĂTOARE, 714
POPRIRE EXECUTORIE CU VALIDARE, 714
POPRIRE EXECUTORIE FĂRĂ VALIDARE, 715
POPRIRE EXECUTORIE PENTRU REALIZAREA DREPTULUI LA ÎNTREŢINERE, 715
POPRIRE ÎN PROPRIILE MÂINI ALE CREDITORULUI, 716
PORTOFOLIU, 716
POSESIE NETULBURATĂ, 716
POSESIE SUB NUME DE PROPRIETAR, 716
POSESIE UTILĂ, 716
POSESIE VICIATĂ, 716
POSESIUNE, 716
POSESOR, 718
POSESOR DE BUNĂ-CREDINŢĂ, 718
POSESOR DE REA-CREDINŢĂ, 718
POSESOR LEGITIM, 718
POSSESSIO INIUSTA, 718
POSSESSIO IURIS, 718
POSSESSIONIS ELEMENTA: ANIMUS ET CORPUS, 718
POSTDATARE, 718
POTESTATIV, 718
POZIŢIA PROCESUALĂ A JUDECĂTORULUI, 718
POZIŢIE DE CONTROL, 721
POZIŢIE MAJORITARĂ, 721
PRACTICAUA HOTĂRÂRII, 721
PRACTICĂ JUDICIARĂ, 721
PRAESCRIPTIO EXTINCTIVA, 722
PREAVIZ, 722
PRECARITATEA POSESIEI, 722
PREDARE SILITĂ A BUNURILOR IMOBILE, 722
PREDAREA LEGATELOR, 722
PREDAREA SILITĂ A BUNURILOR MOBILE, 723
PREDECEDAT, 723
PREEMŢIUNE, 723
PREFERINŢĂ, 723
PREJUDICII DIRECTE/INDIRECTE, 723
PREJUDICII PREVIZIBILE/IMPREVIZIBILE, 723
PREJUDICIU, 723
PREJUDICIU CERT, 723
PREJUDICIU DIRECT, 724
PREJUDICIU EFECTIV SUFERIT, 724
PREJUDICIU MATERIAL, 724
PREJUDICIU MORAL, 724
PREJUDICIU PERSONAL, 724
PREJUDICIU REZULTAT DIN VĂTĂMAREA PERSOANEI, 724
PRELUARE, 725
PRENOTARE ÎN CARTEA FUNCIARĂ, 725
PRENUME, 725
PREPUS, 725

PRESCRIPŢIA DREPTULUI DE A CERE EXECUTAREA SILITĂ. 725
PRESCRIPŢIA DREPTULUI LA ACŢIUNE. 726
PRESCRIPŢIE ACHIZITIVĂ. 727
PRESCRIPŢIE EXTINCTIVĂ. 727
PRESTAŢIE. 728
PREŢ. 729
PREŞEDINTELE COMPLETULUI DE JUDECATĂ. 728
PREŞEDINTELE INSTANŢEI. 729
PREVEDERE. 729
PREZUMŢIE. 729
PREZUMŢIE DE MANDAT RECIPROC DE REPREZENTARE ÎNTRE CODEBITORII SOLIDARI. 730
PREZUMŢIE DE MANDAT TACIT RECIPROC ÎNTRE SOŢI. 730
PREZUMŢII DE CULPĂ. 730
PREZUMŢII DE PATERNITATE. 730
PREZUMŢII DE RĂSPUNDERE. 730
PRIMA ZI DE ÎNFĂŢIŞARE. 731
PRIMIREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ. 732
PRIMĂ DE ASIGURARE. 731
PRINCIPIUL CONSENSUALISMULUI. 732
PRINCIPIUL CONTINUITĂŢII. 732
PRINCIPIUL CONTRADICTORIALITĂŢII. 732
PRINCIPIUL DISPONIBILITĂŢII. 733
PRINCIPIUL EXECUTĂRII ÎN NATURĂ A OBLIGAŢIILOR. 734
PRINCIPIUL FORMALISMULUI. 734
PRINCIPIUL FORŢEI PROBANTE A ÎNSCRIERII ÎN CARTEA FUNCIARĂ. 735
PRINCIPIUL LIBERTĂŢII CONTRACTUALE. 735
PRINCIPIUL NEMIJLOCIRII. 735
PRINCIPIUL OCROTIRII BUNEI-CREDINŢE. 735
PRINCIPIUL ORALITĂŢII. 736
PRINCIPIUL PRIORITĂŢII. 736
PRINCIPIUL PUBLICITĂŢII. 736
PRINCIPIUL RELATIVITĂŢII EFECTELOR CONTRACTULUI. 737
PRINCIPIUL RĂSPUNDERII FUNDAMENTATE PE CULPĂ. 737
PRINCIPIUL SPECIALITĂŢII CAPACITĂŢII DE FOLOSINŢĂ A PERSOANEI JURIDICE. 737
PRINCIPIUL SPECIALITĂŢII IPOTECII. 737
PRINCIPIUL VALIDITĂŢII APARENŢEI ÎN DREPT. 737
PRINSOARE. 738
PRIOR TEMPORE POTIOR IURE. 738
PRIOR TEMPORE, POTIOR JURE (POTIOR EST QUI PRIOR EST). 738
PRIORITATE DE EXPOZIŢIE. 738
PRIORITATEA DEPOZITULUI. 738
PRIVILEGIU. 739
PRIVILEGIUL DUBLEI LEGĂTURI. 739
PRO DOMO SUA. 739
PROBA CU ÎNSCRISURI. 740
PROBA CU MARTORI. 741
PROBAŢIUNE JUDICIARĂ. 742
PROBATIO DIABOLICA. 742
PROBATIO INCUMBIT EI QUI DICIT, NON QUI NEGAT. 742
PROBATORIU. 742
PROBĂ. 742
PROBĂ DIRECTĂ. 742
PROBĂ EXTRAJUDICIARĂ. 742
PROBĂ INDIRECTĂ. 742
PROBĂ JUDICIARĂ. 742
PROBĂ MATERIALĂ. 742
PROBĂ PERSONALĂ. 742
PROBĂ PRIMARĂ (IMEDIATĂ SAU NEMIJLOCITĂ). 742
PROBĂ SECUNDARĂ (MEDIATĂ SAU MIJLOCITĂ). 742
PROCEDURA ACTELOR NOTARIALE. 742
PROCEDURA ADOPŢIEI. 745
PROCEDURA ÎMPĂRŢELII JUDICIARE. 769
PROCEDURA ÎNLOCUIRII TUTORELUI. 770
PROCEDURA ARBITRALĂ. 746
PROCEDURA AUTENTIFICĂRII ACTELOR DE CĂTRE NOTARII PUBLICI. 746
PROCEDURA CONTESTAŢIEI ÎN ANULARE. 747
PROCEDURA DE INSTITUIRE A CURATELEI. 748
PROCEDURA DE INSTITUIRE A TUTELEI MINORULUI. 748

PROCEDURA DE JUDECATĂ A APELULUI. 749
PROCEDURA DE JUDECATĂ A RECURSULUI. 755
PROCEDURA DECLARĂRII DISPARIŢIEI. 763
PROCEDURA DECLARĂRII JUDECĂTOREŞTI A MORŢII. 763
PROCEDURA DIVORŢULUI. 764
PROCEDURA ÎNLĂTURĂRII TUTORELUI. 769
PROCEDURA JUDECĂŢII ÎN FOND DUPĂ CASARE. 770
PROCEDURA NECONTENCIOASĂ. 773
PROCEDURA OFERTEI REALE. 775
PROCEDURA PUNERII SUB INTERDICŢIE. 776
PROCEDURA REFACERII ÎNSCRISURILOR ŞI HOTĂRÂRILOR DISPĂRUTE. 776
PROCEDURA REORGANIZĂRII ŞI LICHIDĂRII JUDICIARE. 777
PROCEDURA SCOATERII DE SUB INTERDICŢIE. 794
PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ. 795
PROCEDURI NOTARIALE (ALTELE DECÂT PROCEDURA AUTENTIFICĂRII ACTELOR ŞI PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ). 798
PROCEDURI SPECIALE. 800
PROCEDURĂ CIVILĂ. 798
PROCEDURĂ CONTENCIOASĂ. 798
PROCES CIVIL. 800
PROCES-VERBAL. 801
PROCES-VERBAL DE SITUAŢIE. 801
PROCURATIO IN REM SUAM. 801
PROCURATIO OMNIUM BONORUM. 801
PROCURATIO UNIUS REI. 801
PROCURĂ. 801
PROCUROR. 801
PRODUCTE. 804
PROHIBIŢII CONVENŢIONALE DE A CONTRACTA. 804
PROHIBIŢII LEGALE DE A CONTRACTA. 804
PROMISIUNE DE A DETERMINA PE ALTUL SĂ RATIFICE UN ACT. 805
PROMISIUNE DE CONTRACT. 805
PROMISIUNE DE VÂNZARE-CUMPĂRARE. 806
PROMISIUNE PENTRU ALTUL. 806
PROMISIUNE PUBLICĂ DE RECOMPENSĂ. 807
PROMITENT. 807
PRONUNŢAREA HOTĂRÂRII. 807
PROPRIETAR. 807
PROPRIETATE. 807
PROPRIETATE ANULABILĂ. 807
PROPRIETATE COMUNĂ. 807
PROPRIETATE COMUNĂ ÎN DEVĂLMĂŞIE. 807
PROPRIETATE COMUNĂ PE COTE PĂRŢI. 808
PROPRIETATE INDUSTRIALĂ. 808
PROPRIETATE PUBLICĂ. 808
PROPRIETATE REZOLUBILĂ. 809
PROPRIUM FACTUM NEMO IMPUGNARE POTEST. 809
PROPUNEREA PROBELOR. 809
PROROGARE DE COMPETENŢĂ. 809
PROROGARE LEGALĂ (A UNOR CONTRACTE). 810
PROTEST. 810
PROTEST MARITIM. 810
PROTOTIP. 811
PROVIZION. 811
PUBLICITATE COMERCIALĂ. 811
PUBLICITATE IMOBILIARĂ. 811
PUBLICITATE PROCESUALĂ. 816
PUBLICITATEA POSESIEI. 816
PUNERE ÎN ÎNTÂRZIERE. 816
PUNERE DE SIGILII. 816
PUR POTESTATIV. 817
PURGAREA IPOTECII. 817
PURGATIO MORAE DEBITORIS. 817
PUTATIV. 817
PUTERE DE A REPREZENTA. 817
PUTEREA LUCRULUI JUDECAT. 818

Q

QUAE CONTRA LEGIS PROHIBITIONEM FIUNT PRO INFECTIS HABENTUR. 819
QUAE FACTA LAEDUNT PIETATEM. EXISTIMATIONEM. VERCUNDIAM

NOSTRAM. CONTRA BONOS MORES FIUNT. 819
QUAE TEMPORALIA SUNT AD AGENDUM. PERPETUA SUNT AD EXCIPIENDUM. 819
QUI ACCUSARE VOLUNT PROBATIONES HEBERE DEBEUT. 819
QUI DOLO DESIIT POSSIDERE. 819
QUI FACIT PER ALIUM EST PERINDE AC SI FACIAT PER SE IPSUM. 819
QUI IN IURE CONFESSUS EST. SUAM CONFESIONEM INFIRMARE NON POTEST. 819
QUI POTEST MAIUS POTEST ET MINUS. 819
QUI SUO IURE UTITUR NEMINEM LAEDIT. 819
QUI TACET CONSENTIRE VIDETUR. 819
QUI TACET NON UTIQUE FATETUR SED TAMEN VERUM EST EUM NON NEGARE. 819
QUID NULLUM EST CONFIRMARI NEQUIT. 819
QUOD AB INITIO NULLUM EST NULLO LAPSU TEMPORIS CONVALESCERE POTEST. 819
QUOD ERAT DEMONSTRANDUM. 819
QUOD NULLUM EST CONFIRMARI NEQUIT. 819
QUOD NULLUM EST NULLUM PRODUCIT EFFECTUM. 819
QUORUM. 819

R

RADIEREA INSCRIPȚIEI IPOTECARE. 820
RADIEREA MĂRCII DE FABRICĂ. DE COMERȚ SAU DE SERVICIU. 820
RANGUL IPOTECII. 820
RAPORT ÎN NATURĂ. 821
RAPORT DE CAUZALITATE. 820
RAPORT DE EXPERTIZĂ. 821
RAPORT DE PREPUȘENIE. 821
RAPORT JURIDIC CIVIL. 821
RAPORT JURIDIC PROCESUAL CIVIL. 822
RAPORT PRIN LUARE MAI PUȚIN (ECHIVALENT). 823
RAPORT SUCCESORAL. 823
RAPORTUL DATORIILOR. 823
RAPORTUL DONAȚIILOR. 824
RAPORTUL FRUCTELOR ȘI VENITURILOR. 824
RAPORTUL IMOBILELOR. 824
RAPORTUL MOBILELOR. 825
RAPORTURI PATRIMONIALE ÎNTRE SOȚI. 825
RAPORTURI PERSONALE ÎNTRE SOȚI. 825
RATIFICARE. 826
RATIFICAREA GESTIUNII DE AFACERI. 826
REAL. 838
REALIZAREA GAJULUI. 838
REALIZAREA IPOTECII. 838
REÎNNOIREA MĂRCII DE FABRICĂ. DE COMERȚ SAU DE SERVICIU. 872
REBUS SIC STANTIBUS. 838
RECLAMANT. 838
RECLAMĂ COMERCIALĂ. 838
RECOMANDITAR. 838
RECONDUCȚIE. 838
RECTIFICAREA ACTELOR DE STARE CIVILĂ. 838
RECTIFICAREA CERTIFICATELOR DE STARE CIVILĂ. 838
RECUNOAȘTERE. 838
RECUNOAȘTERE DE DREPT. 838
RECUNOAȘTERE DE PATERNITATE. 839
RECUNOAȘTEREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI ȘI ARBITRALE STRĂINE. 839
RECURENT. 839
RECURS. 839
RECURS ÎMPOTRIVA ORDONANȚEI DE ADJUDECARE. 853
RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII. 854
RECURSUL ÎN ANULARE. 853
RECUZARE. 855
REDEVENȚĂ. 856
REDUCȚIUNE SUCCESORALĂ. 857
REDUCȚIUNEA LIBERALITĂȚILOR EXCESIVE. 858
REDUCTIO AD ABSURDUM. 857
REESCONT. 858
REEXAMINARE. 858
REGIM MATRIMONIAL. 858
REGIM VAMAL. 859

REGISTRE CASNICE. 859
REGISTRE COMERCIALE. 859
REGISTRU DE EVIDENȚĂ A REDACTĂRII HOTĂRÂRILOR. 860
REGISTRU DE TERMENE AL ARHIVEI. 860
REGISTRU GENERAL DE DOSARE. 860
REGISTRU INFORMATIV. 860
REGISTRUL COMERȚULUI. 860
REGISTRUL NAVAL. 866
REGRES. 866
REGRES CAMBIAL. 866
REGRESUL CODEBITORILOR SOLIDARI. 867
REGULA EST IURIS ANTIQUI OMNES LICENTIAM HABERE HIS QUAE PRO SE INTRODUCTA SUNT RENUNTIARE. 867
REGULA PROXIMITĂȚII GRADULUI DE RUDENIE. 867
REGULA UNANIMITĂȚII. 868
REGULAMENTUL CONSILIULUI SUPERIOR AL MAGISTRATURII. 868
REGULATOR DE COMPETENȚĂ. 872
REINTEGRANDA. 872
REJUDECARE. 872
REJUDECAREA FONDULUI DUPĂ CASARE. 872
RELATIVITATEA AUTORITĂȚII LUCRULUI JUDECAT. 872
RELATIVITATEA EFECTELOR CONTRACTULUI. 872
REM ACTAM AGERE. 873
REMISSIO DEBITI. 873
REMITERE DE DATORIE. 873
REMITERE DE SOLIDARITATE. 873
REMITEREA TITLULUI CREANȚEI. 873
RENUNȚARE LA DREPT. 874
RENUNȚARE LA RECURS. 874
RENUNȚARE LA SUCCESIUNE. 874
RENUNȚAREA LA APEL. 874
RENUNȚAREA LA JUDECATĂ. 874
REORGANIZAREA PERSOANELOR JURIDICE. 875
REPARAREA ÎN NATURĂ. 876
REPARAREA DAUNELOR MORALE. 875
REPARAREA PREJUDICIULUI. 876
REPARAREA PREJUDICIULUI PATRIMONIAL CAUZAT PRIN VĂTĂMAREA PERSOANEI. 877
REPARAREA PRIN ECHIVALENT. 877
REPETITIO NULLA EST AB EO QUI SUUM RECEPIT. 878
REPLICATIO REI VENDITAE ET TRADITIAE. 878
REPREZENTANT. 878
REPREZENTARE. 878
REPREZENTARE CONVENȚIONALĂ. 878
REPREZENTARE FĂRĂ ÎMPUTERNICIRE. 879
REPREZENTARE JUDICIARĂ. 879
REPREZENTARE LEGALĂ. 879
REPREZENTARE LEGALĂ TEMPORARĂ. 879
REPREZENTARE SUCCESORALĂ. 879
REPUNERE ÎN SITUAȚIA ANTERIOARĂ. 879
REPUNERE ÎN TERMEN. 880
REPUNEREA CAUZEI PE ROL. 880
REPUNEREA JUDECĂȚII PE ROL. 881
RES. 881
RES DERELICTAE. 881
RES IN PATRIMONIO. 881
RES INTER ALIOS ACTA. ALIIS NEC QUE NOCERE. NEC QUE PRODESSE POTEST. 881
RES INTER ALIOS IUDICATA ALIIS NON NOCET. 881
RES IUDICATA DICITUR QUAE FINEM CONTROVERSIARUM PRONUNTIATIONE IUDICIS ACCIPIT. 881
RES IUDICATA NON, NISI INTER PARTES IUS FACIT. 881
RES IUDICATA PRO VERITATE ACCIPITUR. 881
RES NULLIUS. 881
RES PERIT DEBITORI. 881
RES PERIT DOMINI. 881
RESCIZIUNE. 881
RESOLUTO JURE DANTIS RESOLVITUR JUS ACCIPIENTIS. 881
RESPINGEREA ACȚIUNII. 881
RESPINGEREA APELULUI. 882
RESPINGEREA RECURSULUI. 882

RESTITUIREA PRESTAŢIILOR EXECUTATE ÎN TEMEIUL UNUI CONTRACT NUL SAU ANULAT. 882
RESTITUTIO IN INTEGRUM. 882
REŞEDINŢĂ. 882
RETRACT LITIGIOS. 883
RETRACTAREA RENUNŢĂRII LA SUCCESIUNE. 883
RETRACTAREA REVOCĂRII LEGATELOR. 884
RETRAGEREA APELULUI. 884
RETRAGEREA RECURSULUI. 884
REUS CULPAM SUAM NEGAT. 884
REUS IN EXCIPIENDO FIT ACTOR. 884
REUS IN EXCIPIONE ACTOR EST. 884
REVIZUIRE. 884
REVIZUIREA CONTRACTULUI. 897
REVOCAREA CONTRACTULUI. 897
REVOCAREA DONAŢIEI. 898
REVOCAREA LEGATELOR. 899
REVOCAREA RECUNOAŞTERII DE PATERNITATE. 899
REVOCAREA RENUNŢĂRII LA SUCCESIUNE. 899
REVOCAREA TESTAMENTULUI. 899
REZERVĂ SUCCESORALĂ. 899
REZILIERE. 900
REZILIEREA FORŢATĂ A CONTRACTULUI. 901
REZOLUŢIA PENTRU FIXAREA TERMENULUI. 901
REZOLUŢIUNE. 901
RISC ASIGURAT. 902
RISCUL CONTRACTULUI. 902
RISCUL LUCRULUI. 903
RISCUL PIERIRII FORTUITE A LUCRULUI. 903
RISTORNA. 903
RĂBOJ. 826
RĂMĂŞAG. 826
RĂSCUMPĂRARE. 826
RĂSPUNDERE CIVILĂ. 826
RĂSPUNDERE CIVILĂ CONTRACTUALĂ. 827
RĂSPUNDERE CIVILĂ DELICTUALĂ. 827
RĂSPUNDERE DIRECTĂ. 828
RĂSPUNDERE EXTRACONTRACTUALĂ. 828
RĂSPUNDERE INDIRECTĂ. 828
RĂSPUNDERE OBIECTIVĂ. 828
RĂSPUNDERE SUBIECTIVĂ. 828
RĂSPUNDEREA PENTRU FAPTA ANIMALELOR. 833
RĂSPUNDEREA COMITENŢILOR PENTRU FAPTA PREPUŞILOR. 828
RĂSPUNDEREA INSTITUTORILOR ŞI ARTIZANILOR (MEŞTEŞUGARILOR) PENTRU FAPTELE CAUZATOARE DE PREJUDICII ALE ELEVILOR ŞI UCENICILOR. 829
RĂSPUNDEREA PENTRU AERONAVE. 831
RĂSPUNDEREA PENTRU ENERGIA NUCLEARĂ. 832
RĂSPUNDEREA PENTRU FAPTA ALTUIA. 832
RĂSPUNDEREA PENTRU FAPTA PROPRIE. 833
RĂSPUNDEREA PENTRU LUCRURI NEÎNSUFLEŢITE. 834
RĂSPUNDEREA PENTRU NAVE COSMICE ŞI ALTE OBIECTE LANSATE ÎN SPAŢIUL EXTRAATMOSFERIC. 835
RĂSPUNDEREA PENTRU RUINA EDIFICIULUI. 836
RĂSPUNDEREA PĂRINŢILOR PENTRU FAPTELE ILICITE CAUZATOARE DE PREJUDICII ALE COPIILOR LOR MINORI. 830
RĂSPUNDEREA VÂNZĂTORULUI PENTRU EVICŢIUNE. 838
RĂSPUNDEREA VÂNZĂTORULUI PENTRU VICII ASCUNSE. 838
RUDENIE CIVILĂ. 903
RUDENIE FIREASCĂ. 904
RUDĂ ÎN GRAD SUCCESIBIL. 903
RUINA EDIFICIULUI. 904

S

SABORDARE. 905
SANCŢIUNE CIVILĂ. 905
SANCŢIUNE CONTRACTUALĂ. 905
SANCŢIUNEA OBLIGAŢIEI. 905
SANCŢIUNI PROCEDURALE. 905
SARCINA PROBEI. 906
SARCINILE SUCCESIUNII. 906

SAVOIR FAIRE. 906
SCADENŢĂ. 906
SCHIMB. 906
SCINDAREA OCROTIRII PĂRINTEŞTI. 906
SCONT. 907
SCRISOARE DE CREDIT. 907
SCRISOARE DE GARANŢIE. 908
SCRISOARE DE TRĂSURĂ. 908
SCRISORI. 908
SCUTIRE DE RAPORT SUCCESORAL. 909
SECHESTRAREA BUNURILOR MOBILE. 909
SECHESTRU CU APLICARE DE SIGILII. 910
SECHESTRU CU RIDICATA. 910
SECHESTRU EXECUTORIU. 910
SECHESTRU SIMPLU. 910
SECHESTRUL ASIGURATOR. 910
SECHESTRUL JUDICIAR. 911
SECRET. 912
SECRETUL DELIBERĂRII. 912
SECUNDUM ALLEGATA ET PROBATA IUDEX IUDICARE DEBET. 913
SECUNDUM LEGES NON LEGIBUS IUDICANDUM EST. LEGES NON SUNT IUDICANDAE. 913
SEDIU SOCIAL. 913
SEMNĂTURĂ. 913
SEMPER IN DUBIIS BENIGNIORA PRAEFERENDA SUNT. 913
SEMPER SPECIALIA GENERALIBUS DEROGANT. 913
SENTINŢĂ. 913
SEPARAŢIE DE PATRIMONIU. 913
SERVICE. 914
SERVITUTE. 914
SERVITUTE DE SCURGERE A APELOR NATURALE. 915
SERVITUTE DE TRECERE. 915
SERVITUTE DE VEDERE. 915
SERVITUTE PRIVIND DISTANŢA PLANTAŢIILOR. 915
SERVITUTE PRIVIND DISTANŢA ŞI LUCRĂRILE INTERMEDIARE PENTRU ANUMITE CONSTRUCŢII. 916
SERVITUTE PRIVIND PICĂTURA STREAŞINILOR. 916
SERVITUTEA IZVOARELOR. 916
SEZINA EXECUTORULUI TESTAMENTAR. 916
SEZINĂ. 916
SIMULAŢIE. 916
SINALAGMATIC. 917
SINE DIE. 917
SINE IUSTITIA, NULLA LIBERTAS. 917
SINE PRETIO NULLA EST VENDITIO. 917
SOCIETAS ALICUIUS NEGOTIATIONIS. 917
SOCIETAS DELINQUERE NON POTEST. 917
SOCIETAS OMNIUM BONORUM. 917
SOCIETAS PUBLICANORUM. 917
SOCIETAS QUAESTUS. 917
SOCIETAS SOLUITUR ADNUC ETIAM MORTE SOCII, QUIA QUI SOCIETATEM CONTRANIT CERTAM PERSONAM SIBI ELIGIT. 917
SOCIETAS UNIUS REI. 917
SOCIETATE AGRICOLĂ. 917
SOCIETATE ÎN NUME COLECTIV. 919
SOCIETATE CIVILĂ. 918
SOCIETATE COMERCIALĂ. 918
SOCIETATE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ. 919
SOCIETATE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ CU UNIC ASOCIAT. 919
SOCIETATEA ÎN COMANDITĂ PE ACŢIUNI. 919
SOCIETATEA ÎN COMANDITĂ SIMPLĂ. 919
SOCIETATEA PE ACŢIUNI. 919
SOLEMN. 920
SOLEMNITATE. 920
SOLIDARITATE. 920
SOLO CONSENSU. 920
SOLO CONSENSU OBLIGAT. 921
SOLVENS. 921
SOMAŢIE. 921
SOŢ SUPRAVIEŢUITOR. 921
SPECIALIA GENERALIBUS DEROGANT. 921
SPECIFICAŢIUNE. 921
SPOT. 921
STABILIREA PATERNITĂŢII COPILULUI DIN AFARA CĂSĂTORIEI. 921
STABILIREA PATERNITĂŢII COPILULUI DIN CĂSĂTORIE. 922
STALII. 922
STAND-BY. 923

STAR DEL CREDERE, 923
STARE CIVILĂ, 923
STARE DE INDIVIZIUNE, 924
STARE DE ÎNCETARE A PLĂȚILOR, 924
STARE DE NECESITATE, 924
STAREA DE SĂNĂTATE A VIITORILOR SOȚI, 924
STATUT, 924
STATUT JURIDIC CIVIL, 925
STINGEREA OBLIGAȚIILOR, 925
STIPULANT, 925
STIPULAȚIE CONTRACTUALĂ, 925
STIPULAȚIE PENTRU ALTUL, 925
STIVUIRE, 926
STĂPÂN, 925
STORNARE, 927
STRĂMUTARE, 927
STRUCTURA OBLIGAȚIEI, 928
SUB LEGE LIBERTAS, 928
SUBANTREPRENOR, 928
SUBCHIRIAȘ, 928
SUBIECT AL RĂSPUNDERII CIVILE, 928
SUBIECT DE DREPT, 928
SUBIECTELE RAPORTULUI JURIDIC DE OBLIGAȚIE, 928
SUBLOCATAR, 928
SUBLOCATOR, 928
SUBNAVLOSIRE, 928
SUBROGAȚIE PERSONALĂ, 929
SUBROGAȚIE REALĂ, 929
SUBROGATIO, 929
SUBSCRIERE, 930
SUBSCRIPȚIE PUBLICĂ, 930
SUBSTITUIRE PROCESUALĂ, 930
SUBSTITUȚIE, 930
SUBSTITUȚIE ALTERNATIVĂ, 930
SUBSTITUȚIE FIDEICOMISARĂ, 930
SUBSTITUȚIE VULGARĂ, 930
SUCCESIBIL, 931
SUCCESIBIL ÎN RANG PREFERAT, 931
SUCCESIBIL SUBSECVENT, 931
SUCCESIUNE, 931
SUCCESIUNE VACANTĂ, 931
SUCCESOR, 931
SUCURSALĂ, 931
SULTĂ, 932
SUPERFICIAR, 932
SUPRAARBITRU, 932
SUPRAFAȚA LOCUIBILĂ, 932
SUPRAFAȚĂ DISPONIBILĂ, 932
SUPRAFAȚĂ EXCEDENTARĂ, 933
SUPRAFAȚĂ LOCATIVĂ, 933
SUPRALICITAȚIE, 933
SURORI, 933
SUSPENDAREA EXECUTĂRII, 933
SUSPENDAREA EXECUTĂRII CONTRACTELOR, 934
SUSPENDAREA JUDECĂȚII, 934
SUSPENDAREA PRESCRIPȚIEI EXTINCTIVE, 937
SUSTRAGERE DE SUB SECHESTRU, 937

Ș

ȘEDINȚĂ DE JUDECATĂ, 939

T

TABLOU DE DISTRIBUȚIE, 940
TABLOU DE ORDINE AL CREDITORILOR, 940
TACITA RECONDUCTIO, 940
TACITĂ RECONDUCȚIE, 940
TANTUM DEVOLUTUM QUANTUM APPELLATUM, 940
TANTUM DEVOLUTUM QUANTUM IUDICATUM, 940
TARA, 941
TARIF, 941
TARIF VAMAL, 941
TAXE DE TIMBRU, 942
TAXĂ, 941
TEMPUS REGIT ACTUM, 943
TEORIA IMPREVIZIUNII, 943
TERMEN, 943
TERMEN CERT, 944
TERMEN CONVENȚIONAL, 944
TERMEN DE APEL, 944
TERMEN DE DECĂDERE, 946
TERMEN DE GRAȚIE, 946
TERMEN DE JUDECATĂ, 946
TERMEN DE PERIMARE, 946
TERMEN DE PRESCRIPȚIE, 947

TERMEN DE RECURS, 947
TERMEN DE REVIZUIRE, 947
TERMEN EXTINCTIV, 948
TERMEN INCERT, 948
TERMEN ÎN CUNOŞTINŢĂ, 948
TERMEN LEGAL, 948
TERMEN LEGAL DE OPŢIUNE SUCCESORALĂ, 949
TERMEN PENTRU INTRODUCEREA CONTESTAŢIEI ÎN ANULARE, 949
TERMEN PENTRU INTRODUCEREA CONTESTAŢIEI LA EXECUTARE, 950
TERMEN PROCEDURAL, 952
TERMEN SUSPENSIV, 953
TERŢ, 953
TERŢ BENEFICIAR, 953
TERŢ POPRIT, 953
TESTAMENT, 953
TESTAMENT AUTENTIC, 954
TESTAMENT COMUN, 954
TESTAMENT CONJUNCT, 954
TESTAMENT ÎNCHEIAT ÎN CAZ DE EPIDEMIE, 954
TESTAMENT MARITIM, 954
TESTAMENT MISTIC, 954
TESTAMENT NUNCUPATIV, 954
TESTAMENT OLOGRAF, 954
TESTAMENT ORAL, 955
TESTAMENT SECRET, 955
TESTAMENT SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, 955
TESTAMENTE ORDINARE, 955
TESTAMENTE PRIVILEGIATE, 955
TESTAMENTUL MILITARILOR, 955
TESTATOR, 955
TESTIS UNUS, TESTIS NULLUS, 955
TEZAUR, 955
TIMPUL LEGAL AL CONCEPŢIEI, 955
TITLU ABSTRACT, 956
TITLU CAUZAL, 956
TITLU DE CREDIT, 956
TITLU DE CREDIT PROPRIU-ZIS, 957
TITLU DE LEGITIMARE, 957
TITLU DE PROPRIETATE, 957
TITLU EXECUTORIU, 957
TITLU LA ORDIN, 957
TITLU LA PURTĂTOR, 957
TITLU NOMINATIV, 958
TITLU REPREZENTATIV, 958
TITLU TRANSLATIV, 958
TITLUL SERVITUŢII, 958
TĂGĂDUIREA PATERNITĂŢII, 943
TOLERAT, 958
TRADIŢIUNE, 958
TRADUCĂTOR, 959
TRANSMISIUNE MORTIS CAUSA, 959
TRANSMISIUNE PENTRU CAUZĂ DE MOARTE, 959
TRANSMISIUNE SUCCESORALĂ, 959
TRANSMISIUNE SUCCESORALĂ CU TITLU PARTICULAR, 959
TRANSMISIUNEA CALITĂŢII PROCESUALE, 959
TRANSMISIUNEA SUCCESORALĂ A OBLIGAŢIEI LEGALE DE ÎNTREŢINERE, 960
TRANSMITEREA OBLIGAŢIILOR, 960
TRANZACŢIE JUDICIARĂ, 961
TRANZIT, 961
TRAS, 961
TRATĂ, 961
TRIBUNAL, 961
TRIMITERE ÎN POSESIE A MOŞTENITORULUI, 961
TRĂGĂTOR, 961
TULBURARE PRIN VIOLENŢĂ, 961
TUTELĂ, 962
TUTORE, 962

U

UBI CESSAT RATIO LEGIS CESSAT LEX, 964
UBI EADEM EST LEGIS RATIO IBI EADEM LEGIS DISPOSITIO, 964
UBI EADEM RATIO IBI EADEM SOLUTIO, 964
UBI EADEM RATIO IBI IDEM IUS, 964
UBI EMOLUMENTUM, IBI ANUS; UBI PERICULUM, IBI ET LUCRUM CALLOCETUR, 964
UBI IUS, IBI REMEDIUM, 964
UBI LEX NON DISTINGUIT, NEC NOS DISTINGUERE DEBEMUS, 964

UBI MEAM REM INVENIO IBI EAM VINDICO, 964
UCENIC, 964
ULTIMUL ACT DE EXECUTARE, 964
ULTIMUL DOMICILIU AL DEFUNCTULUI, 964
ULTRA VIRES HEREDITATIS, 964
UNILATERAL, 964
UNIVERSALITATE DE BUNURI, 965
URMĂRIRE SILITĂ, 965
URMĂRIREA BUNURILOR IMOBILE, 965
URMĂRIREA BUNURILOR MOBILE, 965
URMĂRIREA FRUCTELOR PRINSE DE RĂDĂCINI, 965
URMĂRIREA VENITURILOR UNUI BUN NEMIŞCĂTOR, 966
URMĂRIT, 967
URMĂRITOR, 967
UTERINI, 967
UTILIZATOR, 967
UZ, 967
UZANŢE COMERCIALE, 967
UZUAR, 967
UZUCAPIUNE, 967
UZUCAPIUNEA SERVITUŢII, 968
UZUFRUCT, 968
UZUFRUCT CU TITLU PARTICULAR, 968
UZUFRUCT CU TITLU UNIVERSAL, 968
UZUFRUCT UNIVERSAL, 968
UZUFRUCTUAR, 968

V

VACANŢĂ SUCCESORALĂ, 969
VALIDARE, 969
VALIDAREA POPRIRII, 969
VALIDITATE, 969
VALOARE ASIGURATĂ, 969
VALOARE FURNIZATĂ, 969
VALOARE ÎN VAMĂ, 969
VÂNZARE, 970
VÂNZARE CU ARVUNĂ, 970
VÂNZARE CU GRĂMADA, 970
VÂNZARE CU PACT DE RĂSCUMPĂRARE, 970
VÂNZARE DE DREPTURI DE CREANŢĂ, 970
VÂNZARE DE DREPTURI LITIGIOASE, 970
VÂNZARE DE DREPTURI SUCCESORALE, 970
VÂNZARE DUPĂ GREUTATE, NUMĂR SAU MĂSURĂ, 970
VÂNZARE PE GUSTATE, 970
VÂNZARE PE ÎNCERCATE, 970
VÂNZARE PRIN CORESPONDENŢĂ, 970
VÂNZARE PRIN LICITAŢIE, 971
VÂNZAREA LUCRULUI ALTUIA, 971
VÂNZARE-CUMPĂRARE, 972
VÂNZĂTOR, 972
VÂRSTĂ MATRIMONIALĂ, 972
VECTIGAL (BEZMEN SAU CANON), 973
VERIFICARE DE SCRIPTE, 973
VERIFICAREA PROCEDURII DE CITARE, 973
VICII ASCUNSE, 974
VICIILE POSESIEI, 974
VICIU DE CONSIMŢĂMÂNT, 974
VICTIMĂ, 974
VIDUITATE, 974
VINDERE, 974
VINDICATIO PIGNORIS, 974
VINOVĂŢIE, 974
VIOLENŢĂ, 975
VĂZUT-PLĂCUT, 969
VOCAŢIE SUCCESORALĂ, 975
VOCAŢIE SUCCESORALĂ LEGALĂ, 976
VOCAŢIE SUCCESORALĂ TESTAMENTARĂ, 976
VOINŢA LIBERĂ ŞI NEVICIATĂ, 976
VOINŢĂ DECLARATĂ, 976
VOINŢĂ INTERNĂ, 976
VOINŢĂ JURIDICĂ, 976
VOINŢĂ REALĂ, 976

W

WARANT, 977

Z

ZILE DE SĂRBĂTOARE LEGALĂ, 978
ZILE LIBERE, 978
ZĂLOG, 978

A CONTRARIO, dimpotrivă.

A DOMINO, al proprietarului.

A FORTIORI, cu atât mai puternică raţiunea.

Á LA HAUSSE, Á LA BAISSE, categorii de operaţiuni speculative care au loc la bursa de valori sau de mărfuri. Speculaţia **á la hausse** este cea în care se mizează pe creşterea cursului acţiunilor sau cotaţiilor, cumpărându-se în prezent şi vânzând în viitor. Speculaţia **á la baisse** este cea în care se mizează pe scăderea cursului sau cotaţiilor.

A POSTERIORI, ulterior, posterior.

A PRIORI, în prealabil.

A SIMILI AD SIMILE, locuţiune latină aplicabilă interpretării legii şi potrivit căreia o reglementare este aplicabilă tuturor soluţiilor asemănătoare. (D.R.)

AB ASURDO SENSU, absurd; fără sens.

AB INITIO, dintru început; de la capăt; de la origine. (D.R.)

AB INTESTAT, moştenire legală; fără testament; provine din dreptul roman, unde regula o constituia succesiunea testamentară.

AB INTESTATO MORI, noţiune convenţională, care semnifică faptul că regulile devoluţiunii legale se aplică numai în cazul persoanei decedate fără testament.

ABANDONAREA MOŞTENIRII, predarea către creditorii şi legatarii moştenirii efectuată de către moştenitorul care a acceptat moştenirea sub beneficiul de inventar al tuturor bunurilor succesorale pe care le-a primit, scutindu-se el însuşi de plata datori-ilor succesorale.

ABITAŢIE, drept real principal, care fiind legat de persoana titularului nu poate fi cedat şi nici ipotecat altor persoane şi nu este susceptibil de executare silită imobiliară. Întrucât nu poate fi înstrăinat de către debitor, nu poate fi pus nici în vânzare la licitaţie publică de către creditorii titularului.

ABSORBŢIE, formă de comasare a persoanelor juridice constând în asimilarea de către o persoană juridică existentă şi care îşi menţine fiinţa, a uneia sau a mai multor persoane juridice, care încetează să mai fiinţeze. Are ca efect transmisiunea universală a întregului patrimoniu al persoanei (persoanelor) absorbite către persoana juridică absorbantă.

ABŢINERE, obligaţia judecătorului, care cunoaşte că într-o anumită cauză există un motiv de recuzare împotriva sa, de a se retrage de la judecarea acelei cauze. **A.** se bazează pe aceleaşi motive ca şi recuzarea. **A.** poate fi solicitată de judecător înainte ca părţile să formuleze vreo cerere de recuzare; dacă recuzarea s-a solicitat totuşi judecătorul poate declara că se abţine. **A.** are aceeaşi procedură de soluţionare ca şi recuzarea. Asupra cererii de **a.** instanţa se pronunţă printr-o încheiere care nu este susceptibilă de nici o cale de atac; a se vedea şi *recuzarea*.

ABUSUS, putere de dispoziţie.

ABUSUS NON TOLIT USUM, abuzul nu împiedică uzul.

ABUZ DE DREPT, faptă ilicită constând în exercitarea drepturilor subiective într-un mod contrar scopului lor social-economic, legii sau regulilor de convieţuire socială. **A. de d.** se poate înfăţişa sub forma unor acte comisive sau sub forma unor acte omisive. Majoritatea drepturilor subiective consacrate prin normele dreptului civil sunt susceptibile de exercitare abuzivă.

ABUZ DE DREPT PROCESUAL, formă a abuzu-lui de drept concretizată în exercitarea unui drept procesual cu rea-credinţă, contrar scopului în vederea căruia a fost recunoscut de lege. **A. de d.p.** prezintă două laturi şi anume: una de natură subiectivă constând în exercitarea dreptului cu rea-credinţă fie în scopul de a-l şicana pe adversar, fie deliberat în vederea constrângerii acestuia la anumite concesii sau

chiar la abandonarea dreptului său; alta de natură obiectivă exprimată în deturnarea dreptului de la finalitatea social-economică pentru care a fost recunoscut şi garantat juridiceşte titularului său. **A.de d.p.** se poate manifesta sub multiple forme, cum ar fi: efectuarea unui act de procedură în scopul tergiversării judecării procesului sau numai pentru a pune în dificultate partea adversă în probarea unor situaţii; cererea de măsuri asiguratorii excesive, care prin numărul şi importanţa lor depăşesc sfera interesului legitim, pri-vind conservarea creanţei deduse în faţa instanţei; introducerea contestaţiei la executare exclusiv în scopul şicanării creditorului şi întârzierii punerii în executare a unei hotărâri judecătoreşti; promovarea unei acţiuni în stabilirea paternităţii făcută în scopul şantajării pârâtului care, în eventua-litatea admiterii acţiunii respective, ar fi pus într-o situaţie neplăcută în propria-i familie; promovarea cu rea-credinţă a unei cereri în pretenţii de către un creditor a cărui creanţă a fost onorată, dar care încearcă pe această cale să obţină o nouă plată. De asemenea, există **a. de d.p.** chiar atunci când titularul unui drept subiectiv promovează o acţiune în justiţie, aparent întemeiată, dar care prin referire la comportamentul pârâtului se relevă a fi inutilă. **A. de d.p.** se sancţionează în principiu, cu obligarea la despăgubiri a celui vinovat de săvârşirea lui; în cazurile anume prevăzute de lege cel care a săvârşit abuzul este sancţionat şi cu plata unei amenzi civile. Atrag sancţiunea amenzii civile următoarele acte făcute cu rea-credinţă de către una din părţile procesului: introducerea unei contestaţii în scopul de a întârzia punerea în executare a unei hotărâri judecătoreşti; cererea de strămutare a pricinii; cererea de recuzare; cererea privind verificarea unui înscris despre care partea potrivnică nu recunoaşte să-l fi semnat sau redactat; citarea pârâtului prin publicitate.

ACCEPTANT, persoană care acceptă pur şi simplu oferta ce i-a fost adresată, de a încheia un contract determinat cu ofertantul.

ACCEPTANT PENTRU ONOARE, terţ care intervine pentru garantarea onorării unei cambii în suferinţă, acceptând acea cambie în locul trasului ce a refuzat acceptare ei.

ACCEPTARE, 1. a.) Declaraţie de voinţă făcută de destinatarul ofertei, către ofertant, prin care exprimă acordul său la încheierea contractului propus. **A.** poate fi dată prin scrisoare, telegramă, telex iar uneori tacit, sau prin însăşi executarea contractului când ofertantul a cerut executarea imediată, fără necesitatea unui răspuns prealabil. **A.** condiţionată sau limitată se consideră refuz al ofertei iniţiale şi constituie o contraofertă. Pentru a duce la formarea contractului trebuie: să concorde cu oferta; să fie neîndoielnică; să emane de la persoana căreia i-a fost adresată oferta (dacă oferta a fost adresată publicului, **a.** poate proveni de la orice persoană care doreşte să încheie contractul); să fi intervenit până la caducitatea sau revocarea ofertei. **A.** este revocabilă, dar dacă revocarea ajunge tardiv la cunoştiinţa ofertantului, acesta poate pretinde despăgubiri. **A.** ajunsă peste termen poate fi primită ca bună de ofertant, condiţionat de înştiinţarea imediată a acceptantului. Momentul **a.**, potrivit art. 35 din C. com., este acela în care ofertantul a primit şi a luat cunoştiinţă de **a.** (sistemul informaţiunii). În alte cazuri s-a adoptat sistemul emisiunii, potrivit căruia acordul de voinţă al părţilor s-a realizat când destinatarul ofertei şi-a manifestat acordul cu oferta primită, chiar dacă nu a comunicat **a.** sa, sau sistemul expedierii, potrivit căruia contractul se consideră încheiat în momentul în care acceptantul a expediat **a.**. Momentul încheierii contractului determină şi locul formării lui. b.) Act prin care trasul se angajează în mod necondiţionat

să plătească posesorului legitim al cambiei valoarea acesteia la data scadenței. **A.** se scrie pe cambie, folosin- du-se în mod obișnuit cuvântul "acceptat" sau orice altă expresie echivalentă, semnată de tras. Simpla semnătură a trasului, pusă pe fața cambiei e socotită acceptare. În cazul în care cambia este plătibilă la un anume timp de la vedere sau dacă trebuie prezentată spre acceptare într-un termen stabilit printr-o clauză specială, **a.** trebuie să poarte data zilei prezentării. Dacă **a.** nu este dată, posesorul, pentru a păstra dreptul de regres împotriva giranților și împotriva trăgătorului trebuie să ceară notarului public să constate această lipsă printr-un protest făcut în timp util. Prin **a.** trasul se obligă să plătească la scadență valoarea cambiei. Dacă **a.** scrisă pe cambie de către tras este ștearsă de acesta mai înainte de înapoierea titlului, **a.** este socotită refuzată. Ștergerea se consideră, până la dovada contrară, că a fost făcută înainte de restituirea titlului. Totuși, dacă trasul a adus la cunoștință posesorului sau oricărui alt semnatar că a acceptat, el este ținut față de ei în limitele acesteia **a.**. Dacă **a.** este făcută de către o bancă, poartă denumirea de accept bancar și echivalează în practică cu garantarea de către bancă a plății sumei de bani înscrisă pe titlul de credit respectiv. 2. (în materie bancară și comercială), manifestare de voință prin care un debitor recunoaște, semnând un efect de comerț, că datorează unui creditor suma înscrisă pe efect și se angajează astfel să o plătească.

ACCEPTARE VOLUNTARĂ A SUCCESIUNII, formă a acceptării pure și simple. Poate fi expresă și tacită; a se vedea *acceptarea pură și simplă a succesiunii.*

ACCEPTAREA FORȚATĂ A SUCCESIUNII, formă de acceptare pură și simplă a moștenirii , întâlnită în anumite împrejurări: când moștenitorul a dat la o parte sau a ascuns lucrurile din masa succesorală; când moștenitorul a ascuns obiecte ale moștenirii ori cu rea-credință, intenționat, sau a trecut în inventar bunuri succesorale, nu se poate folosi de beneficiul de inventar în care succesibilul în virtutea legii se consideră acceptant pur și simplu,chiar dacă și-a manifestat voința în sens contrar renunțând la moștenire sau acceptând-o sub beneficiu de inventar. Condițiile necesare pentru ca acceptarea pură și simplă forțată să opereze sunt următoarele: 1) să existe o intenție frauduloasă sau rea-credință din partea moștenitorului; 2) sustragerea frauduloasă să fie imputabilă moștenitorului; 3) să exis-te o ascundere a unei părți din bunurile succesorale ca urmare a unei sustrageri sau tăinuiri; 4) bunurile sau lucrurile ascunse să facă parte din masa succesorală.

ACCEPTAREA PURĂ ȘI SIMPLĂ A SUCCESIU-NII, modalitate de exercitare a dreptului de opțiune succesorală constând în exprimarea voinței moștenitorului de a primi pur și simplu succesiunea deschisă în favoarea sa, fără a uza de posibilitatea mai avantajoasă a acceptării acesteia sub beneficiu de inventar. Poate fi voluntară sau forțată. Acceptarea voluntară rezultă dintr-un act sau fapt juridic al succesibilului și poate fi expresă, dacă se face printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată, ori tacită, dacă, fără a fi intervenit o acceptare expresă, intenția de acceptare rezultă neîndoielnic din îndeplinirea oricărei activități pe care moștenitorul nu o putea face decât în această calitate. Sunt necesare două condiții pentru a opera acceptarea tacită a moștenirii: 1) actul să nu poată fi făcut decât în calitatea de moștenitor; 2) actul îndeplinit să presupună obligatoriu intenția de a accepta. Când un asemenea act este echivoc el nu mai valorează acceptare tacită. Actele de conservare și cele asimilate lor nu sunt acte

de acceptare a moştenirii, dacă cel care le-a făcut nu a luat titlul sau calitatea de moştenitor. Aceste acte nu au caracter urgent, nu atacă fondul moştenirii şi folosesc tuturor celor îndreptăţiţi a o primi. Constituie acte de conservare: cererea de punere şi ridicare a sigiliilor, luarea unei inscripţii ipotecare sau cererea de reînnoire a unei ipoteci înscrise, cheltuielile de înmormântare.Actele de administrare pe care legea le asimilează cu cele de conservare, nu constituie acceptare tacită. Actele de administrare care nu au caracter urgent şi angajează viitorul implică acceptarea pentru că moştenitorul s-a comportat ca un proprietar şi nu ar fi putut săvârşi astfel de acte fără să fi dorit să accepte moştenirea. Actele de dispoziţie presupun intenţia neechivocă de a accepta tacit moştenirea. Orice act de dispoziţie, indiferent de valoarea bunului succesoral asupra căruia se exercită actul, constituie o acceptare tacită. Acceptarea voluntară, expresă sau tacită, se poate face şi prin reprezentare, ca şi prin ratificarea, în termenul legal de opţiune succesorală, a actelor de acceptare pe care o altă persoană le-a efectuat ca gerant de afaceri. Acceptarea este forţată în situaţiile în care, cu titlu de sancţiune civilă, succesibilul este obligat să accepte succesiunea fără beneficiu de inventar, sau în care acceptarea este considerată de lege ca fiind făcută astfel, ca urmare a faptului că moştenitorul s-a făcut vinovat de ascunderea sau darea la o parte a unor bunuri succesorale. Consecinţa acceptării pure şi simple a succesiunii este aceea că între patrimoniul propriu al moştenitorului şi pa-trimoniul dobândit prin succesiune se rea-lizează o contopire, astfel încât moştenitorul urmează să răspundă pentru datoriile şi sarcinile succesiunii nu numai în limita valorilor dobândite, dacă pasivul succesoral ar întrece activul, ci şi cu bunurile sale proprii.(D.R.)

ACCEPTAREA SUCCESIUNII, act juridic unilateral prin care un moştenitor având vocaţie succesorală universală sau cu titlu universal îşi exprimă voinţa de a primi moştenirea la care este îndreptăţit, consolidându-şi astfel drepturile succesorale dobândite odată cu deschiderea acesteia. Necesitatea **a.s.** este generată de faptul că, deşi transmisiunea succesorală operează chiar din momentul deschiderii succesiunii, pentru aceasta nefiind nevoie de nici o manifestare de voinţă din partea succesibilului, totuşi, acesta nu este obligat să o primească, având dreptul să opteze fie pentru **a.s.**, fie pentru renunţarea la succesiune situaţie în care drepturile respective se desfiinţează retroactiv. Pentru a fi valabilă, **a.s.** trebuie făcută în termenul legal de opţiune succesorală şi în una din cele două modalităţi (pur şi simplu sau sub beneficiu de inventar) prevăzute de lege. Modalitatea de acceptare aleasă trebuie să vizeze întreaga succesiune, nefiind posibilă nici acceptarea numai a unei părţi a acesteia şi renunţarea la altă parte, şi nici acceptarea unei părţi a moştenirii pur şi simplu, iar a celelaltei părţi sub beneficiu de inventar. **A.s.** nu este cerută în cazul legatarilor cu titlu particular, care, neavând vocaţie succesorală universală, nu au calitatea de moştenitori propriu-zişi.

ACCEPTAREA SUCCESIUNII SUB BENEFICIU DE INVENTAR, formă de exercitare a dreptului de opţiune succesorală constând în exprimarea voinţei moştenitorului de a primi succesiunea deschisă în favoarea sa, numai cu condiţia beneficiului de inventar, iar nu pur şi simplu. Se realizează printr-o declaraţie dată notarului public care o va nota în registrul destinat actelor de renunţare la succesiune, şi prin efectuarea, în condiţiile legii, a unui inventar exact al bunurilor succesorale. O astfel de acceptare împiedică contopirea patrimoniului succesoral cu patrimoniul propriu al

moştenitorului, cu consecinţa că acesta va răspunde pentru datoriile şi sarcinile moştenirii numai în limita valorii bunurilor pe care le-a dobândit, chiar dacă, eventual, pasivul succesoral ar întrece activul. Acest mod de acceptare este, în principiu, facultativ, putându-se renunţa la el chiar după ce a fost efectuat. Pe cale de excepţie acceptarea sub beneficiu de inventar este obligatorie sau va fi socotită ca fiind făcută astfel dacă: 1) printre succesibili există sau aceştia sunt în exclusivitate persoane minore sau puse sub interdicţie judecătorească; 2) moştenitorii succesibilului, decedat înainte de a-şi fi exercitat dreptul de opţiune, nu se înţeleg cu privire la modul de exercitare a acestuia; 3) succesiunea este vacantă.

ACCESIUNE, mod de dobândire a drepturilor reale constând în integrarea materială a unui lucru mai puţin important într-un lucru mai important şi în virtutea căreia, dacă cele două lucruri au aparţinut unor proprietari diferiţi, proprietarul lucrului mai important dobândeşte dreptul de proprietate şi asupra lucrului mai puţin important încorporat; în anumite condiţii proprietarul lucrului încorporat este îndreptăţit să primească o despăgubire. După obiectul principal la care se referă, **a.** poate fi: 1) **a.** imobiliară, care la rândul său este naturală sau artificială; 2) **a.** mobiliară.

ACCESIUNE IMOBILIARĂ ARTIFICIALĂ, formă a accesiunii imobiliare a cărei realizare presupune intervenţia omului şi implică obligaţia proprietarului ce beneficiază de ea să plătească despăgubiri celui în detrimentul căruia a operat. Legea reglementează două cazuri de acest fel: 1) construcţia sau plantaţia făcută de proprietar pe terenul său, însă cu materialele altuia; 2) construcţia sau plantaţia făcută de o persoană cu materialele sale, însă pe terenul altcuiva. Şi într-un caz şi în celălalt, se are în vedere premisa că terenul este lucrul principal, iar prin accesiune proprietarul lui devine şi proprietarul construcţiei sau plantaţiei. Proprietarul terenului care a făcut construcţii, plantaţii sau lucrări cu materiale străine este obligat să plătească valoarea materialului şi eventualele daune proprietarului materialelor, acesta din urmă neavând dreptul de a le ridica. Proprietarul terenului pe care au fost executate asemenea lucrări de către un constructor de rea-credinţă cu materialele acestuia poate fie să păstreze lucrările în proprietatea sa, cu obligaţia de a plăti constructorului valoarea materialelor şi preţul muncii, fără să se ia în considerare sporirea valorii fondului determinată prin efectuarea lor, fie să oblige pe constructor să-şi ridice pe cheltuiala sa lucrările făcute, eventual cu obligarea sa şi la plata despăgubirilor pentru prejudiciile cauzate proprietarului terenului. În cazul însă în care lucrările, construcţiile sau plantaţiile sunt făcute de un constructor de bună-credinţă, proprietarul terenului devine în mod obligatoriu şi proprietarul acestora, fără a mai putea cere dărâmarea sau ridicarea lor; păstrând construcţiile sau plantaţiile, el este dator să-l dezdăuneze pe constructor, fie achitându-i contravaloarea materialelor şi a muncii, fie plătindu-i o sumă de bani egală cu creşterea valorii fondului ca urmare a efectuării lucrărilor respective. În ambele cazuri, constructorul, fie el de bună sau de rea-credinţă, devine creditor al proprietarului terenului, având o creanţă în despăgubire supusă prescripţiei extinctive, care începe să curgă din momentul în care proprietarul terenului formulează pretenţii cu privire la lucrările efectuate pe terenul lui; până la stingerea acestei creanţe, constructorul se bucură de un drept de retenţie asupra construcţiilor.

ACCESIUNE IMOBILIARĂ NATURALĂ, formă de accesiune imobiliară care se realizează, fără intervenţia omului, în următoarele ca-

zuri: aluviune, avulsiune, insule şi prundişuri, precum şi accesiunea animalelor.

ACCESIUNE MOBILIARĂ, formă a accesiunii constând în unirea prin încorporare a două lucruri mobile care aparţin unor proprietari diferiţi, unire prin efectul căreia se formează un lucru mobil nou ce revine proprietarului lucrului cel mai important dintre cele reunite, cu obligaţia de a-l despăgubi pe proprietarul lucrului mai puţin important. Aplicarea ei este restrânsă la ipoteza în care unul dintre proprietarii lucrurilor încorporate este un posesor de rea-credinţă. Are trei forme şi anume: adjuncţiunea, specificaţiunea, confuziunea.

ACCESIUNEA ANIMALELOR, formă de realizare a accesiunii imobiliare naturale constând în extinderea dreptului de proprietate al titularului unui teren asupra animalelor şi zburătoarelor care se instalează pe acel teren, pe întreaga durată de timp a rămânerii lor pe terenul său. Această extindere a dreptului de proprietate nu priveşte animalele ce fac parte din fondul cinegetic; ea se referă la animalele semisălbatice cum sunt porumbeii, albinele etc., iar nu şi la animalele domestice.

ACCESORIUM SEQUITUR PRINCIPALE, adagiu latin folosit pentru: 1) a exprima regula potrivit căreia bunul sau contractul accesoriu urmează soarta juridică a bunului sau contractului principal de care depinde; 2) (în materie procesuală civilă) a exprima ideea de principiu că orice instanţă competentă, învestită cu judecarea unei cereri principale, are competenţa de a judeca şi toate cererile accesorii şi incidente care, dacă ar fi judecate separat, ar putea atrage competenţa unei alte instanţe.

ACCIPIENS, persoană fizică sau juridică, ce a primit o plată, acceptând o prestaţie ce constituia obiectul unui raport juridic obligaţional. (D.R.)

ACHIESARE, act procedural de dispoziţie prin care una din părţile procesului civil recunoaşte fie pretenţiile formulate împotriva sa de către cealaltă parte, fie hotărârea pronunţată de prima instanţă împotriva sa. Se prezintă sub două forme: **a. pârâtului** la pretenţiile reclamantului şi **a. părţii** care a pierdut procesul la hotărârea pronunţată. I) **A. pârâtului** la pretenţiile reclamantului nu are doar o semnificaţie de ordin probator (mărturisire), ci este un act de dispoziţie, întrucât pârâtul renunţă la mijloacele pe care legea i le pune la dispoziţie pentru a se apăra. **A. pârâtului** poate fi totală sau parţială. 1) **a. totală** la pretenţiile reclamantului se poate face numai pe calea unei mărturisiri pure şi simple. Mărturisirea calificată şi cea complexă nu pot fi considerate ca achiesare, aceasta din urmă neputând fi dedusă nici din refuzul pârâtului de a răspunde sau de a se înfăţişa la interogatoriu. Dacă recunoaşterea a avut loc la prima zi de înfăţişare şi pârâtul nu era pus în întârziere, el nu poate fi obligat la plata cheltuielilor de judecată; 2) **a. parţială** a pârâtului la pretenţiile reclamantului, are ca rezultat, la cererea reclamantului, darea unei hotărâri judecătoreşti parţiale, de către instanţă, în măsura recunoaşterii. Această hotărâre este executorie de drept. II) **A. părţii care a pierdut procesul la hotărâre** se caracterizează prin aceea că partea care a pierdut procesul, în primă instanţă sau în apel, renunţă la dreptul de a exercita calea de atac (apelul sau recursul, după caz) împotriva hotărârii respective, ori, dacă a formulat deja calea de atac, renunţă la ea. Poate fi de două feluri: expresă sau tacită. 1) **a. expresă** la hotărâre poate fi făcută oral în instanţă, imediat după pronunţarea hotărârii, ori prin înfăţişarea ulterioară a părţii în faţa preşedintelui instanţei sau a judecătorului de serviciu; precum şi prin înscris autentic. Dacă partea a introdus calea de atac, ea poate renunţa expres

la aceasta, însă este necesar să se stabilească exact dacă partea renunţă la calea de atac (deci este o achiesare la hotărârea atacată) sau renunţă la judecată, caz în care urmează a se cere consimţământul părâtului şi să se dispună închiderea dosarului după ce s-a anulat hotărârea primei instanţe sau, după caz, hotărârea instanţei de apel. 2) **a. tacită** la hotărâre rezultă din faptul că partea exe-cută de bunăvoie hotărârea, prezumându-se aşadar că ea a renunţat la atacarea hotărârii respective. Nu se consideră **a.** tacită imprejurarea că partea nu se opune la executarea silită a hotărârii (pronunţată în apel sau în primă instanţă, ce se bucură de execuţie vremelnică), deoarece, o asemenea opunere este pedepsită de legea penală. Nu este vorba de o achiesare atunci când partea interesată lasă să expire termenul de recurs sau apel, fără a exercita calea de atac, întrucât în această situaţie operează decăderea din dreptul de a mai exercita calea de atac respectivă, astfel încât, o eventuală exercitare a căii de atac după expirarea termenului prevăzut de lege nu duce la respingerea căii de atac respective ca inadmisibilă pentru că partea ar fi achiesat tacit la hotărârea atacată, ci la respingerea ei ca tardiv introdusă (D.R.).

ACONT, avans din preţ constând dintr-o sumă de bani plătită de o parte într-un contract, respectiv încasată de cealaltă parte sau de un terţ, în contul preţului, anticipat. **A.** se deduce din preţ. Neexecutarea contractului pentru care s-a plătit **a.** naşte dreptul la daune interese care pot fi obţinute pe cale judecătorească. (D.R.)

ACOPERIRE DIN PATRIMONIU. 1) procentul în care patrimoniul net al unui comerciant acoperă, din punct de vedere valoric, o obligaţie de plată; 2)proporţia în care, în cazul lichidării, patrimoniul este utilizat în soluţionarea relaţiilor de creditare. Se stabileşte ca un raport între patrimoniul acţionarilor emitentului şi suma obligaţiunilor emise.[D.R.]

ACOPERIREA DOBÂNZILOR, indicator care arată de câte ori profitul brut al unui comerciant este mai mare decât totalul dobânzilor datorate pentru obligaţiunile emise.[D.R.]

ACORD DE RĂSCUMPĂRARE DESCHIS, contract încheiat între banca centrală şi băncile comerciale sau de investiţii în baza căruia este reglementată tranzacţionarea în mod permanent a titlurilor de valoare ale statului. Acordul se reînnoieşte zilnic, în mod automat, reglându-se oferta de monetar şi a dobânzilor.[D.R.]

ACORD DE VOINŢĂ, (consimţământ), exprimare concordantă a voinţei juridice a două sau mai multe persoane cu privire la încheierea unui act juridic.

ACORDAREA CUVÂNTULUI PĂRŢILOR, înştiinţarea dată de preşedintele completului de judecată ca părţile, în ordinea stabilită de lege, să pună concluzii în cadrul şedinţei de judecată. De regulă cuvântul se acordă mai întâi reclamantului care îşi susţine pretenţiile, şi apoi părâtului care îşi susţine apărarea. Ordinea **a.c.p.** se poate inversa. Astfel, dacă părâtul are de ridicat vreo excepţie sau de formulat vreo cerere incidentă, preşedintele va acorda cuvântul mai întâi părâtului, iar apoi reclamantului, pentru ca acesta să răspundă asupra chestiunii pusă în discuţie pe această cale. Dacă instanţa consideră că chestiunea discutată sau pricina în întregul ei nu este suficient lămurită, preşedintele va putea **a.c.p.** din nou, în replică şi în duplică, chiar de mai multe ori având însă grijă ca întotdeauna părâtul să aibă ultimul cuvântul în fond. Dacă părţilor nu li se acordă cuvântul în fond, pentru a-şi expune temeiurile de fapt şi de drept ale acţiunii sau pentru combaterea lor, se încalcă principiul oralităţii dezbaterilor şi al dreptului la

apărare, iar soluția astfel pronunțată trebuie conside-rată a fi nelegală și netemeinică. În interesul unei desfășurări operative a ședinței de judecată, președintele poate să limiteze, de fiecare dată, cuvântul părților pentru expunerile lor.

ACRESCĂMÂNT, dreptul titularului unui legat conjunctiv de a beneficia de partea de moștenire cuvenită colegatarului (colegatarilor) care nu vor sau nu pot să primească legatul. Dreptul de acrescământ operează și în cazul moștenirii legale, dacă există succesori renunțători sau nedemni.

ACT ABDICATIV, act prin care se renunță la un drept înainte de a se fi făcut acceptarea cerută de lege pentru dobândirea lui. Este **a.a.** renunțarea la o moștenire deschisă ori la un legat, dacă se face anterior acceptării acelei moșteniri sau acelui legat.

ACT ADMINISTRATIV, 1) în sens formal-material, formă juridică principală a activității organelor administrației publice care constă într-o manifestare unilaterală și expresă de voință, în sensul de a da naștere, a modifica sau a stinge drepturi și obligații, în realizarea puterii publice, sub controlul de legalitate al instanțelor judecătorești; 2) în sens structural-organizațional, **a.a.** este acea formă juridică de realizare, ca activitate principală sau secundară a faptului admini-strativ, de către organele de stat sau, în baza legii, de organele nestatale, ce concretizează manifestarea unilaterală de voință a acestora, într-un act juridic administrativ, tipic sau atipic, după caz. **A.a.** (în sensul formal-material) prezintă următoarele trăsă-turi: a) este formă juridică principală a activității organelor administrației publice; b) este o voință juridică unilaterală; c) este emis numai în realizarea puterii publice; d) are un regim juridic specific, determinat, în principal, de Legea contenciosului administrativ. **A.a.** (în sens structural-organiza-țional) se clasifică după cum urmează: a) după categoria organului de la care emană: 1) acte care emană de la organe ale administrației de stat; 2) acte care emană de la alte organe de stat; 3) acte care emană de la autoritățile autonome ale administrației publice locale; 4)acte care emană, în baza împuternicirilor date de lege ori de organe ale administrației de stat (în baza legii), de la persoane private, juridice sau fizice (acte administrative prin delegație); b) după competența materială a organului emitent: 1) acte de administrație generală; 2) acte de administrație specială; c) după gradul de întindere al efectelor: 1) acte normative; 2) acte individuale; 3) acte cu caracter intern; d) după conținutul efectelor actului individual: 1) acte prin care se stabilesc drepturi sau obligații determinate pentru subiectul căruia i se adresează; 2) acte de conferire a unui statut personal; 3) acte de aplicare a constrângerii administrative, în sens larg; 4) acte cu caracter jurisdicțional.

ACT APARENT, act juridic încheiat de părți pentru a da terților impresia creării unei situații juridice diferite de cea reală, care este consemnată în actul secret încheiat concomitent și nedivulgat terților.

ACT ASCUNS, act juridic exprimând adevăratele raporturi juridice statornicite între părți, care sunt însă ascunse altora prin încheierea concomitentă a unui act aparent diferit, simulat.

ACT AUTENTIC, înscris care, după întocmire, a fost supus operațiunii de autentificare de către un notar public ori de un organ de stat competent; a se vedea și *înscris autentic*.

ACT CONFIRMATIV, înscris prin care părțile unui raport juridic confirmă valabilitatea unui act juridic lovit de nulitate.

ACT DE ADMINISTRARE, act săvârșit asupra unui lucru sau asupra unui patrimoniu în scopul întreținerii și folosirii lui.

ACT DE ALIENARE, act juridic prin care titularul unui drept real asupra unui lucru sau al unui drept de creanță transmite, cu orice titlu, acel drept altei persoane.

ACT DE CONSERVARE, orice măsură urmărind ocrotirea și păstrarea unui drept în scopul de a se evita pierderea lui. Asemenea acte, care nu comportă decât cheltuieli reduse comparativ cu valoarea dreptului ce se conservă, pot fi săvârșite și de către cei lipsiți în tot sau în parte de capacitatea de exercițiu. Sunt **a. de c.**: întreruperea unei prescripții, înscrierea unei ipoteci sau a unui privilegiu în cartea funciară etc.

ACT DE DISPOZIȚIE, act prin care un lucru este scos, temporar sau definitiv, parțial sau integral, dintr-un patrimoniu, fie trecând într-un alt patrimoniu, fie încetând să mai existe ca urmare a consumării sau distrugerii lui. Au acest caracter: actele de înstrăinare, actele de constituire a unor drepturi reale care duc la restrângerea exercițiului dreptului de proprietate, actele de consumare sau distrugere materială a lucrului etc.

ACT DE ÎMPĂRȚEALĂ A MOȘTENIRII, 1) acord de voință (consimțământul la împărțeală) prin care moștenitorii se învoiesc să-și împartă între ei moștenirea și stabilesc modalitatea concretă în care se va face această împărțire. Poate fi realizat în scris sau verbal, în acest din urmă caz existența și conținutul său putând fi dovedite prin orice mijloace legale de probă; 2) înscrisul, având rol de instrument probator, în care se consemnează învoiala dintre comoștenitori cu privire la modul de împărțire a moștenirii. Acesta poate fi: a) **a. de î.** sub semnătură privată; b) **a. de î.** notarial (obligatoriu dacă printre bunurile succesorale se află imobile), întocmit sub forma unui act autentic de către notarul de public competent, sesizat să efectueze în cazul dat procedura succesorală notarială, atunci când în fața acestuia se prezintă toți moștenitorii, își dovedesc calitatea și se învoiesc asupra împărțelii moștenirii. Despre existența **a. de î. a m.** se face mențiune în certificatul de moștenitor.

ACT DE ÎNSTRĂINARE, act juridic prin care titularul unui drept real asupra unui lucru sau al unui drept de creanță transmite, cu orice titlu, acel drept altei persoane.

ACT DE STARE CIVILĂ, act juridic întocmit sau înscris, potrivit legii, în registrele de stare civilă, în scopul de a servi la consemnarea și dovedirea stării civile sau a modificărilor intervenite în starea civilă a unei persoane. Există trei feluri de **a. de s. c.** de bază: a) actul de naștere; b) actul de căsătorie; c) actul de deces. **A. de s.c.** au un caracter oficial și autentic. În consecință, ele fac dovada deplină cu privire la datele pe care le cuprind, neputând fi combătute prin alte mijloace legale de dovadă. Pe baza **a. de s.c.** înregistrat în registrul de stare civilă, persoanei îndreptățite i se eliberează certificatul de stare civilă corespunzător. Rectificarea sau anularea **a.de s. c.** poate fi făcută numai în cazurile și în condițiile prevăzute de lege. Întocmirea unui **a. de s. c.** în temeiul unei hotărâri judecătorești va fi opozabilă și terților, care însă vor putea face dovada contrară.

ACT FICTIV, act simulat încheiat cu scopul de a crea o aparență înșelătoare, părțile stabilind concomitent, printr-un alt act, secret (numit contrainscris), că **a.f.** n-are nici o valoare și că operația juridică consemnată în acesta n-a intervenit în realitate între părți.

ACT ÎNCEPĂTOR DE EXECUTARE, act procedural prin care se declanșează procedura executării silite. Prezintă acest caracter cererea de executare silită care, pentru faza

executării silite, are aceeaşi natură juridică precum a cereri de chemare în judecată pentru prima fază a procesului civil (judecata). Astfel, aşa cum cererea de chemare în judecată declanşează judecata, tot aşa şi cererea de executare pune în mişcare executarea silită, făcând deci parte din această fază a procesului civil, fiind actul care începe procedura execuţională. Deasemenea, art.16 din Decretul nr.167/1958, deşi în primul alineat nu enumeră şi cererea de executare printre cauzele de întrerupere a prescripţiei, ci numai actul începător de executare (alături de recunoaşterea dreptului şi de cererea de chemare în judecată), în alineatul doi se referă nu doar la cererea de chemare în judecată, ci şi la cererea de executare. În mod uzual însă, se apreciază că primul act de executare diferă în funcţie de forma concretă de executare silită. Astfel: a) la executarea silită directă, primul act de executare l-ar constitui somaţia, întrucât ea este singurul act ce precede deposedare debitorului; b) în cazul urmăririi silite mobiliare, actul începător de executare l-ar reprezenta procesul-verbal de sechestru; c) în cazul urmăririi veniturilor unui bun imobil,act începător de executare ar fi proce-sul-verbal de sechestru; d)în cazul popririi, ar avea caracterul de prim act de executare, ordonanţa de poprire; e) la urmărirea silită imobiliară, ar avea caracterul de act începător de executare comandamentul. Nu constituie prim act de executare silită: cererea de încuviinţare a executării silite, somaţia făcută în cadrul urmăririi silite mobiliare, cererea de înfiinţare a unui sechestru asigurător, precum şi încheierea de încuviinţare a acestei măsuri. (D.R.)

ACT JURIDIC, a) operaţiune juridică (negotium juris); b) înscris constatator al operaţiei juridice (instrumentum). a) Ca operaţiune juridică, **a.j.** este manifestarea de voinţă a unei sau mai multor persoane fizice sau persoane juridice săvârşită cu scopul determinat de a da naştere, a modifica, a transmite sau stinge drepturi şi obligaţii. Intenţia părţii sau părţilor de a produce efecte de drept este elementul esenţial care diferenţiază **a.j.** de celelalte fapte juridice, evenimente care au loc independent de voinţa subiectului de drept, sau manifestările de voinţă săvârşite în alt scop decât acela de a da naştere la raporturi de drept. b) ca înscris constatator al operaţiei juridice, **a.j.** serveşte, în general, ca mijloc de probă a drepturilor şi obligaţiilor la care aceasta dă naştere. Din punctul de vedere al numărului manifestărilor de voinţă care concură la formarea sa, **a.j.** poate fi unilate-ral şi bilateral sau cotract. **A.j.** unilateral este recunoscut ca izvor de obligaţii în mod excepţional, în cazuri anume prevăzute de lege. **A.j.** unilateral este manifestarea de voinţă a unei singure părţi. Dispoziţiile legii privind contractele, cu excepţia celora referitoare la acordul de voinţă necesar pentru încheierea lor, se aplică prin asemănare şi **a.j.** unilaterale. Astfel: a) promisiunea publică de a răsplăti o anumită prestaţie, obligă pe cel care a făcut-o din momentul în care promisiunea a fost adusă la cunoştiinţa publicului, chiar dacă prestaţia a fost îndeplinită fără a se cunoaşte promisiunea. Acest **a.j.** unilateral poate fi modificat sau revocat în cadrul termenului stabilit pentru executarea prestaţiei, în afară de cazul în care promitentul a renunţat la dreptul de modificare sau revocare. Modificarea sau revocarea vor fi aduse la cunoştiinţa publicului în acelaşi mod în care s-a făcut promisiunea şi nu va produce efecte juridice înainte de publicare. Dacă prestaţia a fost executată separat de mai multe persoane recompensa se acordă celui care a executat-o mai întâi. În cazul în care prestaţia a fost îndeplinită de mai multe persoane împreună, recompensa se împarte între ei, în

raport cu contribuţia fiecăruia, iar dacă aceasta nu se poate stabili, se împarte în mod egal; b) concursul public are ca finalitate obţinerea pe baza invitaţiei lansată de cel care l-a deschis, a ofertei cea mai avantajoasă ce urmează a fi făcută de un număr nedeterminat de persoane în vederea încheierii unui anumit contract. Obiectul concursului public trebuie să fie stabilit în scris şi publicat în modul cel mai adecvat. Persoana care a deschis concursul are dreptul de a aprecia care din ofertele făcute corespunde cel mai bine nevoilor sale şi dacă se va folosi de aceasta pentru încheierea contractului. Obligaţia persoanei care a deschis concursul nu ia naştere decât din faptul că a acceptat una dintre oferte. Participanţii la concursul public nu sunt îndreptăţiţi la rambursarea cheltuielilor făcute cu prezentarea ofertelor. Persoana care deschide concursul public nu este ţinută să încheie contractul pe baza ofertei celei mai avantajoase decât dacă s-a obligat în mod expres la aceasta când a stabilit obiectul concursului. Cu toate acestea, rămâne liberă să deschidă un nou concurs restrâns la ofertele care corespund cel mai bine obiectului concursului; a se vedea şi *act juridic civil*.

ACT JURIDIC ABSTRACT, înscris formal care constată existenţa unei creanţe, valabilă independent de cauza obligaţiei corelative.

ACT JURIDIC APARENT, a se vedea: *act aparent, simulaţie*.

ACT JURIDIC ASCUNS, a se vedea: *act secret, simulaţie*.

ACT JURIDIC CIVIL, manifestare de voinţă a uneia sau mai multor persoane fizice sau juridice, săvârşită în scopul de a crea, modifica sau stinge raporturi juridice civile. Prin caracterul său voliţional, **a.j.c.** se deosebeşte de celelalte fapte juridice (evenimente şi acţiuni săvârşite fără intenţia de a produce efecte juridice). Cînd este opera unei singure voinţe, **a.j.c.** este unilateral; când este opera a două sau mai multe voinţe, **a.j.c.** este bilateral sau multilateral. Cele mai multe **a.j.c.** sunt bilaterale şi se numesc convenţii sau contracte. **A.j.c.** unilaterale produc efecte juridice numai în mod excepţional, în cazurile anume prevăzute de lege. După cum procură fiecăreia dintre părţi, sau numai uneia dintre ele, un folos patrimonial, **a.j.c.** sunt cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, iar acestea din urmă pot fi liberalităţi sau acte dezinteresate. După cum sunt făcute pentru a-şi produce efectele în timpul vieţii părţilor sau numai după deces, **a.j.c.** pot fi acte între vii sau acte pentru cauză de moarte. **A.j.c.** care dau naştere între părţi unor drepturi pentru viitor sunt constitutive; cele care transmit sau strămută între părţi drepturi reale sunt translative; iar cele care definitivează între părţi (cu efect retroactiv) drepturi care existau anterior încheierii lor sunt declarative. Pentru a fi valabil, orice **a.j.c.** trebuie să aibă următoarele elemente structurale: a)consimţământul persoanei (sau persoanelor) care încheie **a.j.c.**; b) capacitatea de a-l încheia; c) un obiect determinat şi licit; d) o cauză licită. În principiu, **a.j.c.** sunt consensuale,voinţa juridică a părţilor producând efecte juridice independent de forma în care se manifestă; prin excepţie, unele **a.j.c.** sunt formale sau solemne, vala-bilitatea lor fiind condiţionată de respectarea formei anume prevăzute de lege pentru exprimarea voinţei. Cele mai multe **a.j.c.** sunt pure şi simple; unele pot fi însă afectate modalităţi (termen, condiţie). **A.j.c.** produce efecte (creează, modifică, transmite sau stinge drepturi şi obligaţii civile) între părţile care l-au încheiat şi, în măsura prevăzută de lege, şi faţă de succesorii universali, cu titlu universal sau cu titlu particular şi faţă de creditorii chirografari ai părţilor; el nu poate da naştere decât în mod excepţional unor drepturi sau obligaţii

față de terțe persoane, dar situațiile pe care le-a creat sunt opozabile terților în condițiile prevăzute de lege. **A.j.c.** încheiat cu încălcarea prevederilor legale este sancționat cu nulitatea.

ACT JURIDIC DE ULTIMĂ VOINȚĂ, act juridic conținând dispozițiile date de către o persoană pentru timpul când nu va mai fi în viață și care, de regulă, își produce efectele numai după decesul dispunătorului.

ACT JURIDIC ÎNTRE VII, actul juridic care își produce efectele în timpul vieții autorului său sau a părților care l-au încheiat.

ACT JURIDIC OSTENSIBIL, a se vedea: *act aparent; act fictiv; simulație.*

ACT JURIDIC PENTRU CAUZĂ DE MOARTE, a se vedea: ***a.j.** de ultimă voință.*

ACT JURIDIC SECRET, a se vedea: *act secret; act fictiv; simulație.*

ACT JURIDIC SIMULAT, a se vedea: *act aparent; act fictiv; simulație.*

ACT JURIDIC UNILATERAL, act juridic civil constând în manifestarea de voință a unei singure persoane. Legea recunoaște, în mod excepțional, calitatea de izvoare de obligații (și drepturi corelative) următoarele acte juridice unilaterale: a) testamentul; b) declarația de acceptare a succesiunii sau de renunțare la succesiune; c) confirmarea unui act juridic lovit de nulitate relativă; d) gestiunea de afaceri; e) renunțarea la un drept (de uzufruct, de servitute, de creanță) sau la o garanție (remiterea de solidaritate etc.); f) revocarea mandatului de către mandant și renunțarea mandatarului la mandat; g) rezilierea unilaterală de către locatar a contractului de închiriere a unei locuințe etc. Se consideră uneori ca izvorând dintr-un **a.j.u.** și alte obligații (cum sunt: obligația ofertantului de a menține oferta un anumit timp, stabilit expres sau tacit; obligația celui ce a făcut o promisiune publică de recompensă; obligația promitentului față de terțul beneficiar într-o stipulație pentru altul; obligația încorporată în titlu la purtător etc.).

ACT PUBLIC, a se vedea: *act aparent; act fictiv; simulație.*

ACT RECOGNITIV, înscris preconstituit, confecționat spre a recunoaște existența înscrisului originar, pierdut, având drept scop înlocuirea acelui înscris.

ACT SECRET, act juridic exprimând adevăratele raporturi juridice statornicite între părți, care sunt însă ascunse altora prin încheierea concomitentă a unui act aparent diferit, simulat.

ACT SIMULAT, a se vedea: *act aparent; act fictiv; simulație.*

ACT SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, a se vedea: *înscris sub semnătură privată.*

ACTE DE PROCEDURĂ, operațiunile juridice și înscrisurile făcute de participanții la procesul civil, în legătură cu activitatea lor procesuală. Spre deosebire de dreptul civil, în dreptul procesual civil, prin act de procedură se înțelege atât operațiunea juridică, precum și actul scris care o constată, act scris considerat el însuși o operațiune juridică. Așadar, operațiunea juridică în sine și actul în legătură cu operațiunea respectivă sunt acte de procedură distincte, care corespund unor forme procedurale proprii (de ex.: operațiunea privind introducerea unei cereri de chemare în judecată este un act de procedură, iar cererea de chemare în judecată constituie un alt act de procedură; în cazul citării se deosebesc trei acte de procedură: citația propriu-zisă, comunicarea citației și dovada de primire sau procesul-verbal încheiat de agentul procedural). Actele de procedură se clasifică după următoarele criterii: a) în funcție de modul de efectuare: 1) acte scrise (cererea de chemare în judecată, în-

tâmpinarea, cererea reconvențională, cererile de intervenție, încheierile, hotărârile etc.); 2) acte orale (depoziția martorului, răspunsurile la interogatoriu, susținerile părților etc.). Actele orale se consemnează în scris; b) în raport de organele sau persoanele care le întocmesc sau de la care emană, actele de procedură se împart în acte ale părților (cererea de chemare în judecată, întâmpinare, cererea de exercitare a unei căi de atac, cererea de punere în executare a unei hotărâri etc.), acte ale instanței (încheierile, hotărârea judecătorească, dispoziția de comunicare a hotărârii etc.), acte ale organelor auxiliare ale justiției (actele de executare ale organelor de executare, procesele-verbale de luare a măsurilor asiguratorii, dovezile privind comunicarea actelor de procedură etc.) și acte ale altor participanți la proces (depozițiile martorilor, întocmirea și depunerea raportului de expertiză, cererea de anulare a unei amenzi făcută de martor sau expert etc.); c) în funcție de conținutul lor, se disting **a. de p.** care conțin o manifestare de voință (cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, cererea de exercitare a unei căi de atac etc.) și **a. de p.** care constată o operațiune procedurală (citație, procesul-verbal de sechestru, somația, comandamentul etc.); d) în funcție de natura lor, **a. de p.** pot fi judiciare, dacă se îndeplinesc în fața instanței (interogatoriul, depoziția martorului, pronunțarea hotărârii etc.) și extrajudiciare, dacă se îndeplinesc în cadrul procesual, dar nu în fața instanței de judecată (expertiza, actele de executare, cu excepția procedurilor execuționale judiciare etc.). **A. de p.** trebuie să întrunească trei condiții generale: a) să îmbrace forma scrisă. Această condiție este necesară pentru a se putea dovedi existența **a. de p.** și pentru a se putea verifica respectarea cerințelor prevăzute de lege. Se referă la **a. de p.** scrise și nu la cele orale; b) să relateze în chiar conținutul lor faptul că au fost respectate cerințele impuse de lege. Această condiție constituie o aplicare a regulii potrivit căreia actul de procedură este forma de procedură adusă la îndeplinire. Cuprinsul **a. de p.** nu poate fi completat cu probe extrinseci (alte înscrisuri, martori, prezumții). În cazul **a. de p.** orale, verificarea respectării prescripțiilor legale se face cu ajutorul actelor de procedură scrise, întocmite pentru consemnarea actelor orale; c) să fie redactate în limba română (actele scrise). Această condiție se desprinde din principiul constituțional conform căruia procedura judiciară se desfășoară în limba română.Sancțiuni generale ce intervin pentru nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la **a. de p.**: 1) nulitatea **a. de p.**; 2) obligația de a completa sau de a reface actul îndeplinit cu încălcarea prescripțiilor legii; 3) obligația de a despăgubi partea vătămată prin încălcarea formelor procedurale; 4) sancțiuni pecuniare; 5) sancțiuni disciplinare. Sancțiuni specifice: 1) socotirea ca neavenit a apelului sau, după caz, a recursului, declarat de intervenientul accesoriu, dacă partea în favoarea căreia s-a intervenit nu a făcut ca însăși apel sau recurs; 2) neluarea în considerare a schimbării domiciliului uneia dintre părți, în cursul judecății, dacă aceasta nu a înștiințat instanța și partea adversă; 3) neluarea în considerare a înscrisului depus în copie certificată, dacă partea care l-a depus nu are în ședință originalul, ori nu l-a lăsat în păstrarea grefei; 4) neluarea în considerare a adăugirilor, ștersăturilor sau schimbărilor din cuprinsul hotărârii, care nu sunt semnate de judecător; 5) neluarea în considerare a adăugirilor, ștersăturilor sau schimbărilor din cuprinsul mărturiei, dacă nu au fost încuviințate de judecător, de grefier și de martor; 6) neținerea cont de adăugirile, ștersăturile sau schimbările aduse răspunsurilor la interogatoriu, dacă nu sunt semnate de președintele completului de jude-

cată, de grefier, de partea care a propus interogatoriu şi de partea care a răspuns la interogatoriu.(D.R.)

ACTE NOTARIALE, denumire generică dată diferitelor categorii de activităţi desfăşurate de către notarii publici în scopul de a înlesni subiectelor de drept constatarea raporturilor juridice, asigurându-le astfel ocrotirea intereselor şi exerciţiul drepturilor civile. Notarii publici îndeplinesc următoarele **a.n.**: a) Redactarea, la cererea părţilor, a oricăror înscrisuri, în vederea autentificării sau legalizării de semnătură; b) Autentificarea înscrisurilor; c) Legalizarea semnăturilor de pe înscrisuri, a specimenelor de semnătură, precum şi a sigiliilor; d) Darea de dată certă înscrisurilor ce li se prezintă în acest scop; e) Certificarea, în cazurile prevăzute de lege, a unor fapte constatate personal de notarul public; f) Legalizarea de copii pe înscrisuri; g) Efectuarea şi legalizarea traducerilor; h) Primirea în depozit de înscrisuri şi documente; i) Întocmirea actelor de protest al cambiilor, cecurilor şi biletelor la ordin; k) Procedura succesorală notarială; l)Eliberarea de duplicate de pe înscrisurile notariale. **A.n.** pot fi îndeplinite, în principiu, de orice notar public, afară de cazul în care legea prevede că un asemenea act trebuie întocmit de un anumit notar public. Activitate notarială mai desfăşoară şi misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale României, potrivit convenţiilor internaţionale la care ţara noastră este parte, a legii române şi a uzanţelor internaţionale. De asemenea, o astfel de activitate mai desfăşoară şi la bordul navelor şi aeronavelor sub pavilion românesc care se află staţionate în raza de activitate a organelor menţionate, precum şi secretarii consiliilor locale ale comunelor şi oraşelor unde nu funcţionează birouri de notari publici. (D.R.)

ACTIO AD MOBILE EST MOBILIS, ACTIO AD IMMOBILE EST IMMOBILIS, locuţiune latină care semnifică faptul că este mobiliară acţiunea relativă la un mobil şi este imobiliară acţiunea relativă la un imobil. (D.R.)

ACTIO CIVILIS, acţiune civilă. (D.R.)

ACTIO DE IN REM VERSO, locuţiune latină prin care se desemnează dreptul la acţiune izvorât din îmbogăţirea fără justă cauză.

ACTIO IN PERSONAM, acţiune împotriva unei persoane. (D.R.)

ACTIO IN REM, acţiune privind un lucru. (D.R.)

ACTIONES QUA MORTE AUT TEMPORE PEREUNT IUDICIO SEMEL INCUSAE SOLVAE PERMANENT, locuţiune latină ce exprimă regula că acţiunile care se sting prin decesul titularului lor sau printr-un termen sunt conservate prin cererea de chemare în judecată. (D.R.)

ACTIONI NON NATAE NON PRAESCRIBITUR, locuţiune latină ce exprimă regula că nu există prescripţie înainte de a se fi născut dreptul la acţiune. (D.R.)

ACTIV PATRIMONIAL, totalitatea drepturilor cu conţinut economic susceptibile de evaluare băneasca şi implicit a bunurilor la care se referă, aflate în patrimoniul unei persoane.

ACTIV SUCCESORAL, ansamblul drepturilor patrimoniale şi bunurilor rămase în patrimoniul unei persoane la data decesului acesteia, care urmează a forma obiectul împărţelii succesorale.

ACTIVE INTANGIBILE, active ce nu au o structură corporală; de ex.: clientela, vadul comercial, mărci înregistrate, drept de autor, patente, contracte de exclusivitate, licenţe, concesiuni etc.(D.R.)

ACTOR SEQUITUR FORUM REI, regulă potrivit căreia fiecare instanţă este competentă, din punct de vedere teritorial, să ju-

decc acțiunile îndreptate împotriva pârâților care domiciliază în raza lor de activitate. Potrivit regulei **a.s.f.r.**, reclamantul trebuie să introducă acțiunea sa, dacă legea nu dispune altfel, la instanța în raza căreia domiciliază pârâtul. Justificarea regulei **a.s.f.r.** se bazează pe faptul că orice pârât este considerat că nu datorează nimic reclamantului; dacă totuși este angajat un proces împotriva sa, el trebuie să fie protejat; în consecință, pentru protecția sa (timp și cheltuieli de deplasare) el trebuie să fie chemat în judecată la instanța domiciliului său.

ACTORE NON PROBANTE, REUS ABSOLVITUR, locuțiune latină ce instituie regula că dacă reclmantul nu probează, pârâtul este absolvit. (D.R.)

ACTORI INCUMBIT PROBATIO, ("sarcina probei incumbă reclamantului"), adagiu latin prin care se exprimă ideea potrivit căreia îndatorirea prezentării dovezilor pentru orice pretenție formulată în justiție, ca și pentru orice susținere care nu este o simplă negare a pretențiilor celeilalte părți, ci constituie o propunere proprie, revine de la început autorului acesteia, adică reclamantului. Ca urmare a aplicării acestei reguli, în cursul desfășurării unui proces, sarcina probei revine pe rând fiecăreia dintre părți: reclamantului care, prin acțiune, cere recunoașterea unui drept contestat, și apoi pârâtului care ridică anumite excepții tinzând la paralizarea acțiunii sau care cheamă în garanție un terț; pârâtului care a formulat o cerere reconvențională și apoi reclamantului nevoit la rândul său să se apere; etc.

ACTUALITATEA DREPTULUI, condiție necesară pentru exercitarea acțiunii civile și care poate fi dedusă din starea în care se află dreptul a cărui proteguire se urmărește. Legea nu impune cerința existenței unui drept subiectiv în scopul promovării și exercitării acțiunii civile, ci doar afirmarea lui; valorificarea pretențiilor invocate de reclamant implică însă **a.d.** subiectiv afirmat. Nu întrunesc această condiție acțiunile afectate de modalități: termen și condiție suspensivă. Dacă acțiunea este promovată pentru un drept afectat de modalități, aceasta poate fi paralizată prin excepția de prematuritate invocată de pârât. **A.d.** reprezintă o condiție necesară numai pentru exercitarea acțiunilor în realizare. Legea consacră următoarele excepții de la regula **a.d.**: 1) în materie de locațiune imobiliară, acțiunea pentru predarea bunului poate fi promovată și înainte de împlinirea termenului; hotărârea urmează a fi executată într-o asemenea împrejurare doar la data termenului prevăzut în contract; 2) în materia obligațiilor de întreținere sau a altor prestații periodice, ipoteză în care acțiunea poate fi promovată și exercitată chiar înainte de împlinirea termenului; instanța va pronunța însă condamnarea debitorului pe data împlinirii termenului; 3) în materia o-bligațiilor civile, instanța de judecată are fa-cultatea de a încuviința executarea lor înainte de împlinirea termenului; o asemenea măsură se va dispune doar dacă instanța apreciază că împlinirea termenului este de natură să conducă la păgubirea creditorului. În toate cazurile menționate se creează un avantaj pentru creditor, întrucât el obține anticipat o hotărâre pe care o poate valorifica, prin executare silită, la împlinirea termenului, dacă debitorul nu-și îndeplinește de bunăvoie obligațiile sale. Drepturile subiective supuse unui termen sau condiții (suspensive) nu sunt lipsite însă de orice protecție juridică; ele pot constitui, în anumite condiții termenul promovării și exercitării acțiunii în constatare. Așa numitele "drepturi eventuale" pot justifica și o cerere pentru luarea de măsuri asiguratorii ori conservatorii.

ACTUS INTREPRETANDUS EST POTIUS UT VALEAT QUAM UT PEREAT, locuţiune latină ce semnifică regula că actul trebuie interpretat în înţelesul în care el poate produce un efect iar nu în sensul neproducerii vreunui efect. (D.R.)

ACŢIONAR, persoană (fizică sau juridică) care posedă acţiuni la o societate pe acţiuni sau la o societate în comandită pe acţiuni. Acţionarii au următoarele drepturi: 1) dreptul de a participa la adunarea generală a acţionarilor, direct sau prin reprezentare; 2) dreptul de vot în adunarea generală a acţionarilor. Acest drept se exercită proporţional cu numărul acţiunilor posedate. Prin contractul de societate sau prin statutul societăţii se poate limita numărul voturilor aparţinând acţionarilor care posedă mai mult de o acţiune. Exerciţiul dreptului de vot este suspendat pentru acţionarii care nu au efectuat vărsămintele ajunse la scadenţă; 3) dreptul de informare cu privire la desfăşurarea activităţii societăţii. Pentru asigurarea exercitării acestui drept, administratorii societăţii sunt obligaţi să pună la dispoziţia acţionarilor registrele societăţii şi să elibereze la cerere, pe cheltuiala acestora, extrase de pe ele. În virtutea dreptului de informare, acţionarii au dreptul să cerceteze bilanţul, precum şi rapoartele administratorilor şi cenzorilor, depuse la sediul societăţii în vederea adunării generale, putând obţine, pe cheltuiala lor, copii ale acestor documente; 4) dreptul la dividende, ca principal drept patrimonial. Dividendele se plătesc acţionarilor în proporţie cu cota de participare la capitalul social. Cuantumul dividendului se stabileşte de către adunarea generală a acţionarilor; 5) dreptul asupra părţii cuvenite din lichidarea societăţii. Partea ce se cuvine fiecărei acţiuni din repartizarea activului societăţii se stabileşte de lichidatori prin bilanţul final de lichidare a societăţii. Acţionarii au ca principală obligaţie efectuarea plăţii vărsămintelor datorate. Situaţia acţiunilor trebuie să fie publicată odată cu bilanţul anual şi, în mod deosebit, să se arate dacă acţiunile au fost integral plătite, precum şi numărul acţiunilor pentru care s-a cerut, fără rezultat, efectuarea vărsămintelor. În cazul acţiunilor nominative, în situaţia neachitării la scadenţă a vărsămintelor datorate din valoarea acţiunilor subscrise, societatea trebuie ca, mai înainte, să-i someze pe acţionari să-şi îndeplinească obligaţiile. Somaţia are caracter obiectiv, se publică de două ori, la interval de 15 zile, în Monitorul Oficial al României şi într-un ziar răspândit. Dacă, nici după această somaţie, acţionarii nu efectuează vărsămintele, consiliul de administraţie va putea decide, fie urmărirea acţionarilor pentru vărsămintele restante, fie anularea acţiunilor nominative în cauză. Urmărirea acţionarilor se face potrivit regulilor dreptului comun în materie de executare silită. În cazul anulării acţiunilor, decizia consiliului de administraţie se va publica în Monitorul Oficial, cu specificarea numărului de ordine a acţiunilor anulate. În locul acţiunilor anulate, societatea va emite noi acţiuni purtând acelaşi număr, care vor fi vândute. Sumele obţinute din vânzarea acestor acţiuni vor fi folosite pentru acoperirea cheltuielilor de publicaţie şi vânzare, a dobânzilor de întârziere şi a vărsămintelor neefectuate. Eventualul rest va fi predat acţionarilor ale căror acţiuni au fost anulate. În cazul în care sumele obţinute din vânzarea noilor acţiuni nu sunt îndestulătoare pentru acoperirea sumelor datorate societăţii sau dacă vânzarea nu are loc, în absenţa unor cumpărători, societatea comercială are posibilitatea să se îndrepte împotriva subscriitorilor şi acţionarilor. Dacă nici prin utilizarea acestor proceduri, nu s-au putut obţine sumele datorate societăţii, societatea trebuie să procedeze de îndată la reducerea capitalului social în proporţie cu diferenţa dintre

capitalul existent şi capitalul social. În cazul societăţii în comandită pe acţiuni, asociaţii comanditaţi, care sunt administratori, nu pot lua parte la deliberările adunărilor generale pentru alegerea cenzorilor, chiar dacă posedă acţiuni ale societăţii. (D.R.).

ACŢIONAR SEMNIFICATIV, orice persoană care, nemijlocit şi singură ori prin intermediul sau împreună şi în legătură cu alte persoane, deţine sau este proprietar de acţiuni care, cumulat, ar reprezenta fie cel puţin 5% din capitalul subscris al emitentului fie i-ar conferi cel puţin 5% din totalul drepturilor de vot în adunarea generală a emitentului. (D.R.)

ACŢIUNE, titlu reprezentativ al contribuţiei într-o societate de capital (pe acţiuni ori în comandită pe acţiuni), constituind o fracţiune a capitalului social, care conferă posesorului calitatea de acţionar. Prezintă următoarele caractere: 1) **a.** sunt fracţiuni ale capitalului social, cu o anumită valoare nominală. Pentru a evita o fracţionare excesivă şi dificultăţi în legătură cu constituirea şi funcţionarea societăţii, legea a instituit un plafon minim privind valoarea nominală a acţiunii, care este de 1.000 lei. Limita fixată de lege fiind minimă, societatea poate emite acţiuni cu o valoare nominală mai mare. Prin fixarea valorii nominale a acţiunii se determină valoarea aportului ce trebuie efectuat pentru fiecare acţiune subscrisă. Acţiunea are şi o valoare patrimonială sau o valoare de schimb, variabilă, putând fi mai mare sau mai mică decât valoarea nominală, în funcţie de eficienţa activităţii prestate; 2) **a.** sunt fracţiuni egale ale capitalului social. Toate acţiunile trebuie să încorporeze aceeaşi valoare. În acest sens, legea prevede că acţiunile trebuie să fie de egală valoare. Având o valoare egală, acţiunile conferă posesorilor drepturi egale. Valoarea egală a acţiunilor asigură condiţiile necesare pentru luarea hotărârilor în adunarea generală a acţionarilor. Condiţia valorii egale a acţiunilor nu este încălcată prin emiterea de titluri multiple; 3) **a.** sunt indivizibile. Acest caracter al acţiunilor este menit să asigure buna funcţionare a societăţii. Divizarea acţiunilor ar avea drept rezultat fracţionarea excesivă a capitalului social şi, implicit, creşterea numărului acţionarilor, ceea ce ar îngreuna funcţionarea societăţii. În cazul când o acţiune devine proprietatea mai multor persoane, legea cere coproprietarilor să îşi desemneze un reprezentant dintre ei, care va exercita drepturile şi obligaţiile aferente acţiunii; 4) **a.** sunt titluri negociabile. Acţiunile emise de societate sunt titluri care încorporează anumite valori patrimoniale. Aceste valori se pot transmite altor persoane, în condiţiile legii. Datorită faptului că nu au toate caracterele titlurilor de credit, se consideră că ele nu sunt titluri de credit perfecte, ci titluri speciale, denumite corporative, societare sau de participaţiune. Acţiunile emise de societate pot fi de două feluri: acţiuni nominative şi acţiuni la purtător. a) **a.** *nominative*: caracteristica unei acţiuni nominative este aceea că identifică titularul acţiunii. În titlu se menţionează numele, prenumele şi domiciliul acţionarului său, după caz, denumirea şi sediul acestuia. Aceleaşi elemente de identificare sunt înscrise în registrul de acţiuni al societăţii. Drepturile aferente acţiunii aparţin şi pot fi exercitate numai de către titularul acţiunii, acţionar. b) **a.** *la purtător*: în cazul acţiunii la purtător, elementele de identificare a titularului acţiunii nu se menţionează în titlu. În consecinţă, titular al acţiunii este posesorul ei. Drepturile aferente acţiunii aparţin şi pot fi exercitate de persoana care posedă titlul. Stabilirea felului acţiunilor care vor fi emise de societate se face prin contractul de societate şi statutul societăţii (în actele constitutive trebuie să se prevadă numărul şi valoarea nominală a acţiunilor cu specificarea dacă sunt nominative sau la

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE STATISTICĂ
INVENTAR CĂRŢI Nr. 28744

purtător, şi numărul lor pe categorii). În absenţa unei prevederi în actele constitutive, acţiunile vor fi la purtător. Acţiunile neplătite în întregime sunt însă întotdeauna nominative. Acţiunea cuprinde: denumirea şi durata societăţii, data contractului de societate, numărul din registrul comerţului sub care se află înmatriculată societatea şi numărul Monitorului Oficial în care s-a făcut publicarea, capitalul social, numărul acţiunilor şi numărul ordine, valoarea nominală a acţiunilor şi vărsămintelor efectuate, avantajele acordate fondatorilor. În cazul acţiunilor nominative, trebuie să se menţioneze numele, prenumele şi domiciliul acţionarului sau, după caz, denumirea şi sediul acestuia. Acţiunile trebuie să poarte semnătura a doi administratori, când sunt mai mulţi, sau a unicului administrator. Acţiunile se emit în următoarele condiţii: acţiunile pot fi emise numai după înmatricularea societăţii în registrul comerţului (această condiţie este menită să îi protejeze pe subdobânditori, care ar putea dobândi acţiunile unei societăţi a cărei constituire nu s-a realizat); acţiunile nu vor putea fi emise pentru o sumă mai mică decât valoarea nominală. Numai cu respectarea acestei condiţii se va asigura formarea capitalului social şi, deci, vor fi ocrotiţi creditorii sociali; emiterea de acţiuni noi, pentru majoritatea capitalului social, este interzisă până nu vor fi complet achitate cele din emisiunea precedentă. Această condiţie este destinată ocrotirii creditului general; nu se poate proceda la emiterea de noi acţiuni câtă vreme societatea nu şi-a acoperit în întregime capitalul social subscris. Acţiunile se transmit în mod diferit, după cum sunt acţiuni nominative sau acţiuni la purtător: a) *transmiterea* **a.n.**: dreptul de proprietate asupra acţiunilor nominative se transmite printr-o declaraţie făcută în registrul de acţiuni al societăţii emitente, semnată de cedent şi de cesionar sau mandatarii lor prin menţiunea făcută pe titlu. Dacă acţiunea nominativă este transmisă mai multor persoane, cesionarii trebuie să desemneze un reprezentant unic pentru exercitarea drepturilor rezultând din acţiune. În caz contrar, societatea nu este obligată să înscrie transmiterea în registrul de acţiuni. În cazul când acţiunile care fac obiectul transmisiunii nu au fost complet liberate, subscriitorii cedenţi şi cesionarii ulteriori sunt răspunzători pentru plata integrală a acţiunilor timp de trei ani, calculaţi de la data când s-a făcut menţiunea de transmitere în registrul de acţiuni al societăţii; b) *transmiterea acţiunilor la purtător:* dreptul de proprietate asupra acţiunilor la purtător se transmite prin simpla tradiţiune a acestora; c) *vânzarea publică a acţiunilor de către acţionari*: acţionarii pot să înstrăineze acţiunile lor şi pe calea unei vânzări publice. În cazul în care oferă spre vânzare acţiunile lor pe cale de publicitate, acţionarii trebuie să întocmească un prospect care constituie oferta publică de vânzare. Prospectul trebuie să cuprindă elementele stabilite de lege pentru contractul de societate, precum şi următoarele menţiuni: contul de profit şi pierderi al societăţii rezultând din ultimul bilanţ, dividendele acordate, obligaţiunile emise şi garanţiile date. Acest prospect, semnat de acţionarii în cauză şi administratori, în formă autentică, va fi depus la registrul comerţului de la sediul societăţii. Constatând îndeplinirea condiţiilor legale, judecătorul delegat va autoriza publicarea prospectului. Anunţurile trebuie să cuprindă obligatoriu datele din prospect şi se publică în cel puţin două ziare dintre cele mai răspândite în localitatea unde se află sediul societăţii. Acceptarea ofertei de vânzare se face pe unul din exemplarele prospectului vizat de judecătorul delegat şi va cuprinde: numele, prenumele şi domiciliul cumpărătorului sau, după caz, denumirea şi sediul acestuia; numărul în

interes al acţiunilor cumpărate; data şi declaraţia expresă că a luat cunoştinţă şi acceptă prospectul. Aceste menţiuni trebuie însoţite de semnătura cumpărătorului. În cazul vânzării acţiunilor prin ofertă publică de către persoanele juridice, trebuie respectată cerinţa autorizării vânzării de către Comisia Naţională pentru Titluri de Valoare, precum şi condiţia efectuării vânzării prin intermediul agenţilor de negocieri. Prin lege sau prin actele constitutive ale societăţii se pot stabili anumite restricţii referitoare la transmiterea acţiunilor societăţii. Societatea nu poate dobândi propriile sale acţiuni, nici acorda împrumuturi sau avansuri asupra lor, decât cu aprobarea adunării generale a acţionarilor. Hotărârea trebuie luată cu votul acţionarilor care reprezintă două treimi din capitalul social. Pentru protejarea intereselor acţionarilor şi ale societăţii, în actele constitutive ale societăţii pot fi stipulate clauze speciale privind transmiterea acţiunilor. Astfel, asociaţii pot condiţiona transmiterea acţiunilor de avizul consiliului de administraţie sau al adunării acţionarilor privind persoana dobânditorului. Tot astfel, asociaţii pot stipula dreptul acţionarilor de a dobândi cu preferinţă acţiunile acţionarului cedent. (D.R.)

ACŢIUNE AFLATĂ PE PIAŢĂ, acţiunea emisă şi vândută de o societate pe acţiuni sau în comandită pe acţiuni, pentru care emitentul plăteşte dividende. (D.R.)

ACŢIUNE ARBITRALĂ, a se vedea *cerere de arbitrare*.

ACŢIUNE CAMBIALĂ, mijloc juridic prin care posesorul unei cambii îşi realizează dreptul său de creanţă izvorât din acasta,urmărind, în cazul în care plata este refuzată, pe debitorul principal ori pe debitorul de regres. **A.c.** este: a) directă şi serveşte creditorului cambial la urmărirea trasului şi a avaliştilor acestuia, în cazul în care debitorul principal a acceptat cambia, dar refuză plata; exercitarea ei nu este supusă unor formalităţi deosebite, urmărirea datornicului pe cale judiciară putând fi făcută oricând, până la împlinirea termenului de prescripţie; b) indirectă sau de regres şi serveşte creditorului cambial la urmărirea debitorilor de regres, în caz de refuz de acceptare al trasului neurmat de o intervenţie pentru acceptare şi plată; exercitarea acestei acţiuni este posibilă atât la împlinirea scadenţei cât şi, în anumite condiţii, mai înainte de scadenţă, în ambele ipoteze fiind însă supusă unor formalităţi deosebite.

ACŢIUNE CIVILĂ, ansamblul mijloacelor procesuale prin care se poate realiza protecţia judiciară a drepturilor şi intereselor civile, ocrotite de lege. **A.c.** este în strânsă legătură cu protecţia judiciară a drepturilor subiective civile, precum şi a unor interese pentru a căror realizare calea justiţiei este obligatorie. **A.c.** cuprinde toate mijloacele procesuale pe care legea le pune la dispoziţie pentru protejarea drepturilor şi intereselor civile, fiecare din aceste mijloace procesuale reprezentând forme de manifestare a acţiunii civile. **A.c.** este uniformă, cuprinde aceleaşi mijloace procesuale, indiferent de dreptul ce se valorifică, dar când se exercită, acţiunea este influenţată de dreptul subiectiv sau de interesul protejat prin lege, dobândind din natura juridică şi caracterul acestuia. În momentul în care se apelează la acţiune, aceasta se individualizează, devenind proces. Acţiunea civilă prezintă trei elemente specifice, şi anume, părţile, obiectul şi cauza. a) *Părţile* sunt persoane, fizice sau juridice, interesate în protecţia unui drept subiectiv sau interes susceptibil de protecţie juridică. Cu excepţia procedurii necontencioase, în care nu se urmăreşte stabilirea unui drept potrivnic faţă de o altă persoană, procesul civil mai presupune existenţa unei persoane, care

este chemată în judecată, întrucât se pretinde că ar fi încălcat sau contestat dreptul afirmat, ori față de care se dorește realizarea unui interes ocrotit de lege. Denumirea generică a acestor persoane este aceea de părți; dar, în cadrul fazelor și etapelor procesului civil, ele poartă denumiri diferite: reclamant și pârât, în cadrul judecării în primă instanță, apelant și intimat în apel, recurent și intimat în recurs, contestator și intimat în contestația în anulare, revizuient și intimat în revizuire, creditor și debitor în faza executării silite. Pentru a fi parte în proces trebuie îndeplinite următoarele 3 condiții (care sunt, în același timp și condițiile de exercițiu ale acțiunii civile): calitatea procesuală, capacitate procesuală și existența unui interes. (Nu este condiție necesară pentru a fi parte în proces și aceea de a afirma un drept, întrucât această cerință vizează numai declanșarea procedurii judiciare, deci numai pe reclamant, cu atât mai mult cu cât pârâtul nu este obligat să se prezinte și să se apere. De asemenea, intervenientul accesoriu nu pretinde nimic pentru el, ci numai apără pe una din dintre părțile inițiale. Existența dreptului subiectiv sau a cerințelor pe care acesta trebuie să le îndeplinească, se constată după dezbateri contradictorii, la sfârșitul judecății). 1. *calitatea procesuală* presupune existența unei identități între persoana reclamantului și cel care ar fi titular al dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum și între persoana pârâtului și cel despre care se pretinde că este obligat în raportul juridic dedus judecății (calitate procesuală pasivă). În cazul situațiilor juridice pentru a căror realizare calea justiției este obligatorie, calitatea procesuală activă aparține celui ce se poate prevala de acest interes, iar calitatea procesuală pasivă aparține celui față de care se poate realiza interesul respectiv. Reclamantul, fiind cel care pornește acțiunea, trebuie să justifice atât calitatea procesuală activă, cât și cea pasivă, prin indicarea obiectului cererii și a motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază pretenția sa. După ce a fost sesizată, instanța trebuie să verifice atât calitatea procesuală activă, cât și calitatea procesuală pasivă, fie înainte de începerea dezbaterilor, dacă acest lucru este posibil (de regulă, în cazul cererilor personale, iar în cazul cererilor reale numai dacă se invocă lipsa calității procesuale pasive), fie în cadrul dezbaterilor asupra fondului. Drepturile și obligațiile procedurale pot fi transmise în cursul procesului, ceea ce echivalează cu o transmisiune a calității procesuale, activă sau pasivă. Transmisiunea poate fi legală (succesiunea în cazul persoanelor fizice; reorganizarea persoanei juridice care este parte în proces, prin comasare - absorbție sau fuziune - ori divizare) sau convențională (cesiunea de creanță; vânzarea sau donarea bunului litigios; preluarea datoriei, dacă există consimțământul creditorului). Din punctul de vedere al întinderii transmisiunii calității procesuale, aceasta poate fi: universală (succesiunea universală; fuziunea; absorbția), cu titlu universal (succesiunea cu titlu universal; divizarea totală sau parțială) și cu titlu particular (succesiunea testamentară cu titlu particular; transmisiunea convențională). Cel care dobândește calitatea procesuală ca efect al transmisiunii preia procesul în starea în care se găsește în momentul în care a avut loc transmisiunea, actele procedurale îndeplinite de autorul său fiindu-i opozabile. Excepția lipsei calității procedurale este o excepție de fond, absolută și peremptorie. Dacă instanța constată lipsa calității procesuale (activă sau pasivă), va respinge cererea ca fiind introdusă de o persoană fără calitate sau ca fiind introdusă împotriva unei persoane fără calitate. Dacă într-o cerere reală se invocă lipsa calității procesuale active, iar instanța, după ce a unit excepția cu fondul,

constată că reclamantul nu este titularul dreptului real, cererea va fi respinsă ca fiind introdusă de o persoană fără calitate, iar nu ca nefondată. Dreptul românesc, cu o singură excepţie (dacă cel arătat ca titular al dreptului recunoaşte pârâtului şi reclamantul consimte, el va lua locul pârâtului, care va fi scos din judecată), nu cunoaşte instituţia înlocuirii persoanei chemate în judecată şi care nu are calitate procesuală pasivă, cu persoana care ar avea această calitate. Calitatea procesuală nu trebuie confundată cu interesul. Aparent, orice persoană care are un interes personal să acţioneze are şi calitate procesuală activă şi, invers, absenţa calităţii procesuale este însoţită de o lipsă de interes. Există însă numeroase situaţii în care dreptul la acţiune nu poate fi exercitat de unele persoane, deşi acestea ar justifica un interes personal, ori poate fi exercitat de cineva care nu are un interes personal şi/ori direct. Uneori, dintre persoanele susceptibile de a avea interesul să acţioneze, legea limitează numărul titularul dreptului la acţiune, nerecunoscând calitate procesuală anumitor persoane (de ex.: numai soţii pot cere desfacerea căsătoriei prin divorţ, tăgada paternităţii poate fi făcută numai de către soţul mamei - moştenitorii pot însă continua acţiunea pornită de acesta -, dreptul la acţiune pentru stabilirea filiaţiei faţă de mamă aparţine numai copilului, cererile în nulitate pot fi intentate de un număr mai mic sau mai mare de persoane, în funcţie de natura lor, etc.). Alteori, legea atribuie calitate procesuală unor persoane sau organe care nu ar justifica un interes personal. În cazul acţiunii oblice, interesul nu îi este personal celui care exercită acţiunea, ci debitorului acestuia (în acest caz totuşi şi creditorul justifică un interes, dar acesta nu este direct). Procurorului îi este recunoscut dreptul de a introduce orice cerere, cu excepţia celor strict personale, în cazurile în care consideră că acesta este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. Legea recunoaşte calitate procesuală activă şi autorităţii tutelare în unele situaţii ce privesc minorii sau incapabilii, în care interesul este personal, dar aparţine minorului sau incapabilului, după caz. 2) *capacitatea procesuală*, reprezintă aplicarea în plan procesual a capacităţii civile. *Astfel*: 2.1) capacitatea procesuală de folosinţă constă în aptitudinea unei persoane de a avea drepturi şi obligaţii pe plan procesual. În cazul persoanelor fizice, capacitatea de folosinţă începe de la naşterea lor şi încetează la moartea lor. Nimeni nu poate fi lipsit total de această calitate, însă, în cazurile şi în condiţiile expres prevăzute de lege, capacitatea procesuală de folosinţă poate fi limitată. Capacitatea procesuală de folosinţă a persoanelor juridice se dobândeşte de la data înregistrării, iar pentru persoanele juridice care nu sunt supuse înregistrării sau înmatriculării, la data actului de dispoziţie, la data recunoaşterii actului de dispoziţie, la data autorizării, ori la data îndeplinirii oricărei alte cerinţe prevăzute de lege, după caz. Conţinutul capacităţii de folosinţă a persoanelor juridice este dominat de principiul specialităţii capacităţii de folosinţă, în sensul că persoana juridică nu poate avea decât acele drepturi şi nu-şi poate asuma decât acele obligaţii care corespund scopului ei. Încetarea capacităţii procesuale de folosinţă a persoanei juridice are loc la data încetării persoanei juridice însăşi, prin comasare, divizare totală sau dizolvare, urmată de lichidare; 2.2) *capacitatea procesuală de exerciţiu* constă în aptitudinea unei persoane de a-şi valorifica singură drepturile procedurale şi de a-şi îndeplini singură obligaţiile procedurale, deci de a sta în judecată. În cazul persoanelor fizice, capacitatea de exerciţiu deplină se

dobândește la împlinirea vârstei de 18 ani. Minora de 16 sau 15 ani, prin căsătorie, dobândește capacitate deplină de exercițiu. Încetarea capacității de exercițiu depline are loc, definitiv sau temporar, după caz, prin moarte, prin punere sub interdicție judecătorească, ori în situația anulării căsătoriei înainte ca femeia să fi împlinit 18 ani. În cazurile și în condițiile prevăzute de lege, o persoană poate fi lipsită total de capacitate de exercițiu, ori să aibă numai o capacitate de exercițiu restrânsă. Astfel: *reprezentarea* intervine în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu (minorii sub 14 ani și cei puși sub interdicție judecătorească). Aceștia nu stau personal în proces, ci prin reprezentanții lor legali (părinți, tutore sau curator, după caz). Când cel lipsit de capacitate de exercițiu nu are reprezentant legal și există urgență în soluționarea cauzei, la cererea părții interesate, instanța va numi un curator special, care să-l reprezinte pe incapabil până la numirea reprezentantului legal. Se va numi un curator și atunci când există contrarietate de interese între reprezentant și curator (de ex.: în procesele de ieșire din indiviziune în care figurează printre părți, alături de minor, unul sau ambii părinți ai acestuia; *asistarea* în cazul persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă (minorii între 14-18 ani). Aceștia vor fi citați și vor sta personal în proces, dar asistați, după caz, de părinți sau tutore, care vor semna alături de minor cererile adresate instanței, iar în acest scop părinții sau tutorele vor trebui citați. Dacă minorul împlinește în cursul procesului vârsta de 14 ani, reprezentarea se transformă în asistare, astfel încât minorul va fi citat personal. În litigiile ce izvorăsc din contractul de muncă, se citează numai minorul personal și tot el efectuează exclusiv actele de procedură; *autorizarea* intervine în cazul în care reprezentantul legal al celui lipsit de capacitatea de exercițiu sau ocrotitorul legal care asistă pe minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă efectuează acte procedurale de dispoziție. Pentru aceste acte este necesară autorizarea specială a organului competent (de regulă, autoritatea tutelară). În cazul persoanelor juridice, capacitatea de exercițiu se dobândește, în temeiul legii, de la data înființării lor și se sfârșește odată cu încetarea personalității juridice. Persoana juridică își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale, actele făcute de aceste organe, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, fiind actele persoanei juridice însăși. Potrivit legii procesuale civile, asociațiile sau societățile care nu au personalitate juridică pot sta în judecată ca pârâte, dacă au organe proprii de conducere. Excepția lipsei capacității de folosință este o excepție de fond, absolută și premptorie. Actele de procedură făcute de o persoană fără capacitate de folosință sunt nule. Actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exercițiul drepturilor procedurale sunt anulabile. Instanța însă va putea acorda un termen pentru îndeplinirea lipsurilor, iar actele vor putea fi ratificate, total sau parțial, de reprezentantul sau ocrotitorul legal. Dacă lipsurile nu se îndeplinesc în termenul acordat de instanță, cererea se va anula. Excepția lipsei de exercițiu va putea fi invocată în orice stare a pricinii, chiar și de către adversar, care are interesul să se pronunțe o hotărâre valabilă; 3) interesul este folosul practic urmărit de cel ce a pus în mișcare acțiunea civilă, respectiv oricare din formele procedurale ce intră în conținutul acesteia. **I.** poate fi *material* sau *moral*. **I.** trebuie să îndeplinească următoarele *cerințe*: să fie *legitim*, *juridic* ("interes legitim juridicește proteguit"). Această cerință vizează mai puțin exercițiul dreptului la acțiune și mai mult privește temeinicia sau netemeinicia pretenției formulate, deoarece, pentru a afla dacă un interes este sau nu în conflict cu legea, este necesar să se dezbată fondul

pretenției. Se impune, prin această cerință, faptul că interesul trebuie să fie în legătură cu pretenția formulată, deci cu dreptul subiectiv civil afirmat, ori cu situația judiciară legală pentru a cărei realizare calea justiției este obligatorie; **I.** să fie *născut* și *actual*, deci să existe în momentul în care se exercită o componentă a dreptului la acțiune, în sensul că partea s-ar expune la un prejudiciu numai dacă nu ar recurge în acel moment la forma concretă de manifestare a acțiunii civile; **I.** să fie *personal* și *direct*, în sensul că folosul practic trebuie să-l vizeze pe cel care recurge la forma procedurală, iar nu pe altcineva. Această cerință există și atunci când forma procedeală nu este promovată de titularul dreptului, ci de alte persoane sau organe cărora legea le recunoaște legitimare procesuală, întrucât folosul practic se produce asupra titularului. Excepția lipsei de interes este o excepție de fond, absolută și premptorie. Dacă interesul nu este născut și actual, cererea va fi respinsă ca prematură, existând posibilitatea reiterării ei în momentul în care interesul va fi născut și actual. În celelalte cazuri, cererea va fi respinsă ca lipsită de interes, fără a mai fi cercetată în fond (de ex.: invocarea, de către partea care a fost legal citată, a nulității decurgând din neînmânarea citației părții adverse cu cel puțin 5 zile înainte de termenul de judecată; exercitarea recursului de către partea care a câștigat procesul; introducerea unei contestații în anulare pe motiv că partea adversă nu a fost legal citată la termenul când a avut loc judecata; cererea prin care creditorul urmărește aducerea unor bunuri în patrimoniul său, deși acesta este solvabil, etc.). b) *obiectul acțiunii civile*, îl constituie protecția unui drept subiectiv sau a unui interes pentru a cărui realizare calea justiției este este obligatorie. **O.a.c.** se concretizează în raport de forma concretă de manifestare a acesteia. Astfel, obiectul cererii de chemare în judecată constă în pretenția concretă a reclamantului (de ex.: plata unei sume de bani, anularea unui contract, desfacerea căsătoriei prin divorț etc.); excepțiile procesuale au ca obiect invocarea încălcării unor forme procedurale sau a unor lipsuri ale dreptului la acțiune; căile de atac au ca obiect desființarea hotărârilor judecătorești ce se atacă; obiectul executării silite constă fie în obligarea debitorului de a preda bunul determinat prevăzut în titlul executoriu (la executarea silită directă), fie în bunurile debitorului care pot fi valorificate pentru îndestularea creanței creditorului (la executarea silită indirectă). Privitor la obiectul fiecărui mijloc procedural care alcătuiește acțiunea civilă, acesta trebuie să fie *licit*, *posibil* și *determinat*; c) *cauza acțiunii civile*, o constituie scopul spre care se îndreaptă voința celui ce reclamă sau se apără, scop explicat prin împrejurările și prin motivele speciale care au determinat partea să acționeze. Mijloacele procedurale care intră în conținutul acțiunii civile au și ele o cauză specifică. Astfel, cauza cererii de chemare în judecată este fundamentul pretenției formulate, deci cauza raportului juridic dedus judecății (causa debendi); prin invocarea excepțiilor procesuale se urmărește fie întârzierea, fie împiedicarea judecării fondului; cauza contestației în anulare constă în nelegalitatea hotărârii ce se atacă. Cauza acțiunii civile trebuie să existe, deci trebuie ca persoana care se adresează justiției să urmărească un anumit scop. Ea trebuie să fie reală, adică exercitarea acțiunii civile să fie determinată de scopul urmărit a fi obținut prin hotărâre judecătorească. Dacă realitatea este disimulată, atunci cauza este falsă, de exemplu, când o persoană revendică un bun, dar nu pentru că ar avea un drept de proprietate asupra lui, ci pentru a sustrage bunul respectiv de la urmărirea silită a creditorilor adevăratului proprietar. Condiția potrivit căreia cauza trebuie să fie

licită şi morală vizează cauza dreptului, dar dacă aceasta este ilicită sau imorală, se apreciază că aceeaşi calificare va dooândi şi cauza acţiunii. (D.R.)

ACŢIUNE CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL, mijlocul de drept procesual prin care se urmăreşte repararea pagubei cauzată prin săvârşirea unei infracţiuni. **A.c. în p.p.** are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, precum şi a părţii civilmente responsabile, în vederea obligării lor la repararea justă şi integrală a pagubei cauzate prin infracţiune. Repararea pagubei se poate obţine prin restituirea lucrurilor, prin restabilirea situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii, prin desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris sau printr-o despăgubire bănească ce reprezintă valoarea pagubei cauzate; atât a pierderii suferite (damnum emergens) cât şi a folosului de care partea civilă a fost lipsită (lucrum cessans). Regimul juridic al acţiunii civile rezultată din săvârşirea unei infracţiuni, faţă de acţiunea civilă în răspunderea delictuală rezultată din săvârşirea unei fapte ilicite civile, prezintă următoarele particularităţi: a) punerea în mişcare se face, în faţa organelor judiciare penale, prin constituire de parte civilă a persoanei vătămate împotriva învinuitului sau inculpatului şi a persoanei responsabile civilmente; b) când persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitatea de exerciţiu sau cu capacitate restrânsă poate fi pornită şi exercitată din oficiu; c) fiind supusă dispoziţiilor de fond ale răspunderii civile, extraprocesual, părţile pot să tranzacţioneze asupra drepturilor şi obligaţiilor lor, fie înainte de pornirea procesului, fie în cursul acestuia, cu condiţia însă, de a nu urmări realizarea unui scop ilicit. În caz de neîndeplinire a obligaţiilor pe care debitorul (învinuitul sau inculpatul ori persoana responsabilă civilmente) şi le-a asumat, prin actul de tranzacţie, partea vătămată nu se mai poate reîntoarce la procesul penal chiar dacă acesta se mai află încă în curs de desfăşurare, întrucât acţiunea civilă a fost stinsă prin împăcarea părţilor. Faţă de acţiunea penală, **a.c. în p.p.** are caracter subsidiar, în sensul că urmează a fi soluţionată numai după ce a fost soluţionată, în prealabil, această acţiune; caracteristica aceasta fiind exprimată în formula "penalul ţine în loc civilul". Cu excepţia cazurilor menţionate, persoana vătămată are dreptul de a alege, pentru valorificarea pretenţiilor civile decurgând dintr-o infracţiune, calea procesuală penală sau civilă.

ACŢIUNE DE STARE CIVILĂ, acţiune civilă prin care se urmăreşte stabilirea sau modificarea unuia sau a mai multora dintre elementele stării civile a unei persoane. După scopul concret urmărit, **a. de s.c.** se divid în: 1) **A.** în reclamaţie de stat, prin care o persoană cere să i se stabilească sau să i se modifice starea civilă (**a.** în stabilirea maternităţii; **a.** în stabilirea paternităţii din afara căsătoriei); 2) **A.** în constatare de stat, prin care o persoană cere ca starea civilă a alteia să fie modificată (**a.** în contestarea filiaţiei faţă de mamă; **a.** în contestarea recunoaşterea filiaţiei; **a.** în tăgăduirea paternităţii).

ACŢIUNE DIRECTĂ, acţiunea civilă pe care, în unele cazuri expres prevăzute de lege, este îndreptăţit să o promoveze creditorul pretinzând executarea creanţei sale direct de la debitorul debitorului său, deşi reclamantul nu este parte în contractul încheiat de propriul lui debitor cu pârâtul. Au dreptul să intenteze o atare acţiune, de exemplu: muncitorii angajaţi de antreprenor spre a executa o lucrare la care el s-a obligat prin contractul de antrepriză (aceştia îl pot acţiona în justiţie direct pe beneficiar în măsura în care el mai este dator faţă de antreprenor); mandantul al cărui mandatar şi-a substituit o altă persoană (poate

acţiona direct pe submandatar, deşi convenţia de substituire s-a încheiat numai între mandatar şi submandatar); submandatarul poate exercita la rândul său o **a.d.** împotriva mandantului pentru cheltuielile făcute, deşi are calitatea de terţ faţă de contractul dintre mandant şi mandatar. **A.d.** constituie o excepţie de la principiul relativităţii efectelor contractului; ea conferă creditorului o situaţie juridică privilegiată, asemănătoare celei pe care o are terţul beneficiar al unei stipulaţii pentru altul, în sensul că dreptul la acţiune se naşte în puterea legii, direct în persoana creditorului, fără a fi trecut în prealabil prin patrimoniul debitorului său, astfel încât titularul **a.d.** nu va intra în concurs cu ceilalţi creditori fie ei chiar şi privilegiaţi ai debitorului său. Împrejurarea face ca **a.d.** să se deosebească de acţiunea oblică prin efectul căreia se sporeşte patrimoniul debitorului în folosul tuturor creditorilor lui.

ACŢIUNE OBLICĂ, acţiune civilă prin care creditorul chirografar exercită în numele debitorului său, subrogându-se lui, drepturile şi acţiunile patrimoniale a căror exercitare acesta o neglijează sau o refuză. **A.c.** se întemeiază pe dreptul de gaj general al creditorului, constituie un mijloc preventiv de apărare al lui împotriva neglijenţei sau dolului debitorului şi are drept scop conservarea patrimoniului acesteia din urmă. Domeniul de aplicare al **a.o.** cuprinde numai drepturile şi acţiunile patrimoniale care sunt în pericol de a se pierde datorită pasivităţii debitorului; creditorului nu-i este îngăduit să exercite drepturile şi acţiunile strict personale ale debitorului (de ex.: acţiunile ce se referă la starea şi capacitatea persoanei, acţiunile care implică o apreciere morală din partea titularului cum este cazul acţiunii de revocare a unei donaţii şi nici acţiunile ce privesc bunurile neurmăribile ale acestuia; de asemenea, creditorul nu este îndreptăţit să se substituie debitorului în administrarea patrimoniului acestuia, căci o astfel de imixtiune a creditorului ar răpi debitorului libertatea de acţiune, punându-i într-o situaţie asemănătoare cu aceea a incapabilului. Pentru exercitarea **a.o.** se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) debitorul să fie neglijat sau refuzat a-şi exercita el însuşi dreptul în care se subrogă debitorul; b) să existe un pericol de insolvabilitate a debitorului prin pierderea dreptului neexercitat de el; c) creanţa creditorului să fie certă şi lichidă; nu se cere ca ea să fie şi exigibilă şi, cu atât mai puţin, ca să existe un titlu executoriu, deoarece **a.o.** constituie numai un mijloc de evitare a diminuării gajului general şi nu un mijloc de executare silită. Exercitarea **a.o.** nu impune ca debitorul să fi fost pus în întârziere de a-şi valorifica dreptul neglijat şi nici ca creanţa să fie anterioară dreptului pe care creditorul intenţionează să-l valorifice în numele debitorului. Creditorul promovează această acţiune împotriva terţului căruia îi este opozabil dreptul debitorului; nu este necesar ca acesta din urmă să fie introdus în proces, dar introducerea sa în cauză este totuşi utilă pentru a-i face hotărârea judecătorească opozabilă şi pentru a-l împiedica să tranzacţioneze fraudulos cu pârâtul. Terţul pârât are dreptul să opună creditorului reclamant toate excepţiile pe care le-ar fi putut opune debitorului. **A.o.** nu atrage şi indisponibilizarea drepturilor debitorului; acesta poate dispune de ele chiar după intentarea acţiunii, actele sale fiind opozabile creditorului, dacă nu sunt frauduloase. **A.o.** profită tuturor creditorilor chiar atunci când au fost exercitate numai de către unul din ei, căci orice valoare ce se adaugă patrimoniului debitorului sporeşte gajul general al tuturor creditorilor.

ACȚIUNE PAULIANĂ, acțiune civilă prin care creditorul poate cere anularea actelor juridice făcute în frauda drepturilor sale de către debitor. Vizând existența acestor acte, **a.p.** este îndreptată atât împotriva debitorului cât și a terțului care a beneficiat de pe urma lor; fundamentul ei juridic față de debitor rezidă pe de o parte în dreptul de gaj general al creditorului asupra patrimoniului acestuia, iar pe de altă parte în sensul că prin actele sale frauduloase debitorul comite un delict civil împotriva creditorului ale cărui consecințe negative este obligat a le repara; în ce-l privește pe terțul beneficiar, dacă acesta a fost complice la fraudă, deci de rea credință, față de el, **a.p.** se fundamentează pe principiul răspunderii civile delictuale, iar dacă a fost de bună credință, în măsura în care a tras foloasele de pe urma actului ce a prejudiciat pe creditor, este ținut să suporte consecințele desființării acelui act, pe baza principiului că nimeni nu se poate îmbogăți pe nedrept în defavoarea altuia. Pentru promovarea **a.p.** sunt necesare următoarele condiții: a) să existe o fraudă din partea debitorului; b) să se fi cauzat o prejudiciere a drepturilor creditorului care să constea în micșorarea gajului general de natură să determine insolvabilitatea totală sau parțială a debitorului; c) actul atacat să nu constituie exercițiul unui drept strict personal al debitorului; d) creanța creditorului să fie anterioară actului atacat, căci dacă este posterioară acel act nu poate fi nici prejudiciabil și nici fraudulos pentru creditor; e) creanța să fie certă, lichidă și exigibilă; f) în cazul actelor cu titlul oneros, terțul să fi participat în complicitate cu debitorul la fraudă. În principiu, orice act încheiat de către debitor în prezența acestor condiții poate fi atacat prin **a.p.**; actele cu titlu gratuit sunt atacabile chiar dacă terțul achizitor a fost de bună credință. Pe cale de excepție, unele acte care întrunesc condițiile necesare pentru promovarea **a.c.** nu pot fi atacate pe această cale. Astfel de acte sunt: plata unei datorii; contractarea unor noi obligații; obligațiile legale; partajul, dacă creditorul n-a intervenit la partaj și nu s-a opus ca aceasta să se facă în lipsa lui. **A.p.** este o acțiune personală, revocatorie; efectul ei revocator este relativ, limitat la raportul dintre creditor și terț. Față de terțul dobânditor, **a.p.** are ca efect revocarea actului, dar numai în măsura în care aceasta este necesară pentru îndestularea creditorului; terțul poate opri această acțiune și să păstreze bunul plătind pe creditor. Actul revocat rămâne valabil în raporturile dintre debitori și terți; ca urmare, valoarea lucrului care excede plata creditorului aparține nu debitorului, ci terțului dobânditor. Când terțul a dobândit cu titlu oneros, el are acțiune în regres împotriva debitorului pentru întreaga valoare de care a fost lipsit prin acțiunea creditorului urmăritor. Revocarea profită numai creditorului care a cerut-o și creditorilor care au intervenit în instanță; aceștia vor putea urmări pe cale silită bunul chiar în mâinile terțului, ca și cum el n-ar fi ieșit din patrimoniul debitorului. Față de creditorii care n-au intervenit în acțiune, actul atacat rămâne valabil, iar bunul înstrăinat rămâne în patrimoniul dobânditorului neputând fi urmărit de ei.

ACȚIUNI LA PURTĂTOR, acțiuni emise de societățile comerciale de capitaluri fără ca pe ele să fie menționat numele titularului. Drepturile încorporate în asemenea acțiuni aparțin celui care le posedă, transmițându-se de la un posesor la altul prin simpla tradiție materială a titlului.

ACȚIUNI NOMINATIVE, acțiuni emise de societățile comerciale de capitaluri, la care numele titularului este menționat atât pe titlu cât și în registrul societății. Ele se caracterizează prin aceea că: a) numai titularii lor pot exercita drepturile pe care le încorporează; b) pot fi cesionate, dar pentru

ca cesiunea să fie opozabilă terţilor, trebuie să fie menţionată în registrul societăţii, formalitate obligatorie şi pentru ipoteza constituirii acţiunilor în gaj. Se utilizează, de regulă, numai atunci când există interes să se cunoască cine deţine capitalul societăţii.

ACŢIUNI PREFERENŢIALE CUMULATIVE, acţiuni ale căror dividende emise la plată se acumulează până când situaţia economică a emitentului îngăduie plata lor.(D.R.)

ACŢIUNI PREFERENŢIALE REVOCABILE, acţiuni emise cu clauza prin care se stipulează că emitentul are dreptul de a cere deţinătorilor depunerea acţiunilor la sediul depozitarului, în vederea răscumpărării lor la un preţ prestabilit. (D.R.)

ACŢIUNI PRIVILEGIATE, acţiuni create prin actul constitutiv al societăţii pe acţiuni şi care asigură posesorilor lor avantaje mai mari decât acţiunile obişnuite şi anume: fie dau dreptul la dividende speciale, fie comportă posibilitatea prelevării dividendelor mai înainte de orice altă repartizare, fie dau dreptul la dividende deşi posesorul lor nu are calitatea de asociat.

AD AGENDUM, în scopul de a acţiona.

AD EXHIBENDUM, locuţiune latină ce semnifică în vederea prezentării.

AD HOC, pentru un scop precis.

AD IMPOSIBILUM NULLA EST OBLIGATIO, adagiu latin folosit pentru a exprima regula potrivit căreia nimeni nu poate fi obligat la ceva imposibil. În temeiul acestei reguli obligaţia având un obiect imposibil este lovită de nulitate absolută, ca şi obligaţia afectată de o condiţie suspensivă imposibilă; obligaţia afectată de o condiţie rezolutorie imposibilă este valabilă ca obligaţie pură şi simplă fiind lovită de nulitate doar condiţia respectivă. Tot în temeiul acestei reguli, debitorul a cărui obligaţie devine imposibilă din cauze ce nu-i sunt imputabile (forţă majoră, cazul fortuit, fapta culpabilă a creditorului sau fapta unui terţ) este liberat de obligaţie şi este exonerat de răspunderea pentru neexecutarea ei.

AD LITEM, în vederea procesului.

AD NUTUM, locuţiune latină ce exprimă puterea discreţionară de a revoca în orice moment fără vreo justificare. (D.R.)

AD PROBATIONEM, locuţiune latină utilizată în legătură cu o condiţie de formă a unui act juridic, în vederea exprimării faptului că aceasta este cerută de lege pentru dovada actului respectiv, iar nu pentru validitatea lui.

AD SOLEMNITATEM, locuţiune latină utilizată pentru a exprima faptul că o condiţie esenţială sau un element constitutiv al unui act juridic este cerut de lege pentru însăşi validitatea actului respectiv.

AD TOTUM, pentru întreg, pentru tot.

AD VALIDITATEM, locuţiune latină care exprimă faptul că o condiţie esenţială sau un element constitutiv al unui act juridic este cerut de lege pentru însăşi validitatea, iar nu pentru dovada, actului respectiv.

ADAGII JURIDICE PROCESUALE, formulări generale care exprimă axiomatic anumite reguli de drept. **A.j.p.** rezumă idei particulare deduse din experienţă şi tradiţie. Cea mai mare parte a **a.j.p.** provine din dreptul roman; în dreptul procesual civil, unele **a.j.p.** au dobândit forţă obligatorie, fiind inserate în cuprinsul diferitelor texte de lege, iar altele se impun prin acurateţea raţionamentului logic pe care îl conţin. Ca reguli generale de drept, **a.j.p.** devin inaplicabile în cazurile de excepţie.

ADERENT, parte în contractul de factoring care cedează pentru o perioadă de timp dreptul asupra tuturor creanţelor sale comerciale cu termen scurt rezultate din

vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii către un comerciant specializat în factoring.

ADEZIUNE, contract ale cărui clauze sunt stabilite de către una din părţi celeilaltă parte neavând decât posibilitatea de a adera la contract, acceptându-le ca atare, sau de a nu-l încheia.

ADJUDECARE, 1. Noţiune specifică care desemnează atribuirea, în condiţiile unor cerinţe expres indicate şi pe baza îndeplinirii unor formalităţi prestabilite, inclusiv prin hotărâre judecătorească, a proprietăţii asupra unui bun vândut prin licitaţie publică persoanei fizice sau juridice care a oferit cel mai mare preţ; 2. Decizie prin care organizatorii unei licitaţii acceptă oferta cea mai avantajoasă din punct de vedere al preţului de plată (în condiţiile respectării cerinţelor de calitate, performanţe, termenul de livrare şi de executare etc.), anume prevăzute în caietul de sarcini sau în documente similare ce stau la baza licitaţiei.

ADJUDECATAR, a se vedea *adjudecare*.

ADJUNCŢIUNE, formă a accesiunii mobiliare ce constă în unirea a două lucruri mobile care deşi formează un singur tot, rămân totuşi distincte unul de altul, pentru a putea fi despărţite şi utilizate conform destinaţiei fiecăruia, după despărţire, dreptul de proprietate asupra noului bun revine proprietarului lucrului principal, cu obligaţia de a plăti proprietarului lucrului secundar preţul acelui lucru. În acest caz, se consideră ca principal acela dintre lucrurile reunite, pentru uzul, ornamentul sau completarea căruia a servit încorporarea celuilalt lucru. Dacă însă lucrul utilizat în acest scop are o valoare superioară valorii lucrului considerat ca principal, şi dacă încorporarea s-a făcut fără cunoştinţa proprietarului lucrului mai preţios, acest din urmă proprietar îşi poate revendica lucrul său, cerând despărţirea lucrurilor reunite şi restituirea lui. Atunci când nu se poate stabili că unul dintre lucrurile reunite a servit pentru uzul, ornamentul sau completarea celuilalt, este considerat ca principal acela dintre ele care are o valoare mai mare, iar dacă ambele au aceiaşi valoare, acela a cărui volum este mai mare.

ADMINISTRAREA BUNURILOR COMUNE ALE SOŢILOR, a se vedea *bunuri comune ale soţilor*.

ADMINISTRAREA FALIMENTULUI, (înainte de intrarea în vigoare şi aplicarea Legii nr.64/1995 privind procedura reorganizării şi lichidării judiciare), activitate care începea după pronunţarea hotărârii judecătoreşti declarative de faliment şi care avea drept scop constatarea, conservarea, şi întregirea activului patrimonial al falitului, stabilirea pasivului şi a masei credale şi găsirea unei soluţii amiabile de natură să dea satisfacţie interesului creditorilor, iar dacă o asemenea soluţie nu era posibilă, valorificarea activului şi plata creditorilor în mod proporţional cu creanţa fiecăruia dintre ei. **A.f.** se înfăptuia cu concursul judecătorului sindic, a masei credale şi a instanţei judecătoreşti.

ADMINISTRAREA PROBELOR, etapă procesuală ce presupune examinarea a trei aspecte: 1) propunerea probelor; se face în faza iniţială a procesului. De regulă, propunerea probelor trebuie făcută prin cererea de chemare în judecată şi prin întâmpinare ori cel mai târziu la prima zi de înfăţişare. Reclamantul trebuie să arate în cererea de chemare în judecată dovezile pe care se sprijină fiecare capăt de cerere, iar pârâtul, în întâmpinare, trebuie să indice dovezile cu care se apără împotriva fiecărui capăt de cerere şi, dacă formulează cererea reconvenţională, va arăta dovezile pe care îşi întemeiază pretenţiile. Reclamantul, la prima zi de înfăţişare, poate cere instanţei

să-i acorde un termen pentru întregirea sau modificarea cererii, precum şi pentru a propune noi dovezi; de asemenea, reclamantul poate cere un termen pentru a depune întâmpinare la cererea reconvenţională a pârâtului şi a propune dovezile în apărare. Pârâtul, la cererea întregită sau modificată de către reclamant, poate face o nouă întâmpinare, în care să indice dovezile cu care se apără faţă de noile pretenţii ale reclamantului. Dacă pârâtul nu a depus întâmpinare, la prima zi de înfăţişare, preşedintele îi va pune în vedere să arate excepţiile, dovezile şi toate mijloacele sale de apărare, despre care se va face vorbire în încheierea de şedinţă. Sancţiunea nerespectării acestor reguli constă în decăderea părţilor din dreptul de a propune probele cu care tind să-şi dovedească pretenţiile şi apărările lor. De la această sancţiune există 3 excepţii, în care partea poate totuşi să ceară probe: când nevoia dovezii ar reieşi din dezbateri şi partea nu o putea prevedea; când administrarea dovezii nu priceinuieşte amânarea judecăţii; când dovada nu a fost cerută în termen din pricina neştiinţei şi lipsei de pregătire a părţii. Părţile au obligaţia să propună probele în acelaşi timp. Dacă o parte a renunţat la o dovadă pe care a propus-o, partea adversă poate să şi-o însuşească. Instanţa poate ordona dovezile pe care le va găsi de cuviinţă, chiar dacă părţile se împotrivesc; 2) încuviinţarea probelor de către instanţă, după ce în prealabil au fost puse în discuţia contradictorie a părţilor. Ulterior discutării probelor, instanţa va da încheiere de admitere sau de respingere a probelor respective, care trebuie să fie motivată. Încheierea prin care se încuviinţează dovezile va arăta faptele ce vor trebui dovedite, precum şi mijloacele de dovadă încuviinţate. Când o parte s-a opus la o probă de cealaltă parte, încheierea va arăta şi temeiurile pentru care proba a fost încuviinţată sau respinsă, pentru că această încheiere, formând corp comun cu hotărârea ce se va pronunţa pe fond, este supusă controlului judiciar. Dacă instanţa a încuviinţat o probă, ea nu mai poate reveni asupra ei decât motivat şi numai dacă proba a devenit neconcludentă sau inutilă. În situaţia în care s-a încuviinţat o dovadă ce necesită cheltuieli sub sancţiunea decăderii, partea este obligată să depună în termen de 5 zile suma fixată de instanţă (uneori acest termen poate fi prelungit până la 15 zile). Depunerea sumei se va putea face şi după împlinirea termenului, dacă prin aceasta nu se amână judecata. Dacă proba a fost ordonată de instanţă din oficiu, suma se avansează de partea în folosul căreia se administrează; 3) administrarea propriu-zisă a probelor se face în faţa instanţei de judecată, în ordinea statornicită de aceasta, înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului pretenţiilor deduse judecăţii. Există unele situaţii în care probele nu sunt administrate de către instanţa care judecă procesul: asigurarea dovezilor, administrarea probelor prin comisie rogatorie; probele administrate de o instanţă necompetentă sau de o instanţă de la care pricina a fost strămutată, ori într-o cerere perimată, pot rămâne câştigate cauzei (D.R).

ADMINISTRATOR AL SOCIETĂŢII COMERCIALE, persoană fizică sau juridică învestită cu aducerea la îndeplinire a voinţei sociale a unei societăţi comerciale. **A.s.c.** (persoană fizică) trebuie să aibă capacitate de exerciţiu deplină, să prezinte onorabilitate, să aibă, de regulă cetăţenie română (atunci când legea sau actele constitutive o impun), în celelalte cazuri putând fi **a.s.c.** şi cetăţeni străini, să aibă calitatea de asociat, când legea sau actele constitutive impun aceasta (S.N.C. şi S.C.S.); o persoană nu poate funcţiona în mai mult de 3 consilii de administraţie concomitent (în cazurile S.A. şi S.C.A.), interdicţie ce nu se

aplică însă când **a.s.c.** este proprietarul a cel puţin o pătrime din totalul acţiunilor sau este administrator al unei societăţi ce deţine o atare proporţie. **A.s.c.** sunt desemnaţi la constituirea societăţii sau, ulterior, de către adunarea generală. În societăţile de persoane, asociaţii au posibilitatea să stabileas-că durata mandatului administratorilor, soluţie ce se aplică şi în cazul S.R.L.. În societăţile de capitaluri, primii administratori numiţi prin actul constitutiv pot îndeplini această funcţie pe durata stabilită de asociaţi, fără să poată depăşi patru ani; în cazul în care nu s-a stabilit durata mandatului, legea o prezumă a fi de doi ani. La expirarea duratei mandatului **a.s.c.** pot fi realeşi, dacă prin actele constitutive nu s-a prevăzut altfel. Desemnarea **a.s.c.** este supusă publicităţii prin registrul comerţului, unde se depun şi semnăturile **a.s.c.** împuterniciţi. Activitatea **a.s.c.** este remunerată. Raporturile dintre **a.s.c.** şi societatea comercială sunt reglementate de regulile aplicabile mandatului. **A.s.c.** are următoarele obligaţii: de a îndeplini formalităţile de publicitate necesare constituirii societăţii; de a depune semnăturile la registrul comerţului, pentru cazul în care a fost desemnat reprezentant al societăţii; de a prelua şi păstra documentele privind constituirea societăţii comerciale; de a face toate operaţiile cerute pentru îndeplinirea obiectului societăţii; de a urmări efectuarea de către asociaţi a vărsămintelor datorate; de a ţine corect registrele cerute de lege; de a întocmi bilanţul societăţii şi contul de beneficii şi pierderi, precum şi de a repartiza legal beneficiile şi plata dividendelor; de a lua parte la toate adunările societăţii, la consiliile de administraţie şi organele de conducere ale acestora; de a aduce la îndeplinire obligaţiile prevăzute în actele constitutive sau în lege. **A.s.c.** poate face toate operaţiile cerute pentru aducerea la îndeplinire a obiectului societăţii, în afară de restricţiile arătate în contractul de societate, fiind abilitat să reprezinte societatea în raporturile juridice ale acesteia. Funcţia de **a. al s.c.** încetează prin revocarea **a.s.c.** şi prin renunţarea sau demisia acestuia; a se vedea şi: *consiliu de administraţie; comitet de direcţie; contract de mandat.* (D.R.)

ADMINISTRATOR-SECHESTRU, persoana (juridică sau fizică) căreia organul de executare îi încredinţează spre păstrare şi conservare, pe durata procedurii executării silite imobiliare, imobilul supus urmăririi. Instituirea **a.s.** este prima măsură pe care trebuie să o ia organul de executare, înainte de a trece la întocmirea formelor de executare a imobilelor urmărite; ea poate privi numai imobilele pentru care s-au luat inscripţii ipotecare în cadrul măsurilor asiguratorii care au fost menţionate şi în cuprinsul înştiinţării de plată. Instituirea **a.s.** se consemnează într-un proces verbal semnat de organul de executare, respectiv persoana fizică numită în această calitate; executorul judecătoresc predă imobilul urmărit **a.s.** făcând menţiune în procesul verbal despre starea sa în momentul predării. În esenţă, **a.s.** are rolul să păstreze imobilul urmărit pe durata procedurii de executare silită. Pe data numirii acestuia, debitorul pierde dreptul de a-şi administra bunul supus urmăririi şi de a percepe fructele lui. **A.s.** este un mandatar legal căruia îi revin următoarele sarcini: să asigure păstrarea în bune condiţii a imobilului, sens în care îi revine îndatorirea să ia toate măsurile necesare pentru conservarea lui; să adune chiriile şi alte venituri ale imobilului, terţii debitori (locatarii) fiind înştiinţaţi despre numirea **a.s.** pentru a face plata valabilă în mâinile acestuia; din sumele încasate, **a.s.** va plăti cheltuielile curente întreţinerii imobilului, precum şi impozitele, restul sumelor vor fi consemnate la C.E.C. în vederea distribuirii preţului. Atribuţiile, ca şi mandatul **a.s.**, încetează la data efec-

tuării ultimului act de executare, care se apreciază prin referire la forma în care s-a făcut valorificarea imobilului urmărit. La expirarea mandatului, **a. s.** trebuie să dea socoteală cu privire la veniturile încasate şi la cheltuielile făcute; socotelile respective vor fi făcute în cadrul operaţiunii de distribuire a preţului. Instituirea **a.s.** produce următoarele efecte: procesul verbal de instituire, **a.s.** produce efectul de indisponibilizare a imobilului urmărit; acest act procedural constituie totodată şi un sechestru definitiv prin efectul căruia indisponibilizarea se converteşte dintr-o măsură asiguratorie într-o măsură definitivă, cu efecte pe toată durata procedurii executării silite. O copie a procesului-verbal de instituire a **a.s.** trebuie comunicată judecătoriei pentru a fi notată în registrele de publicitate; formalitatea este necesară pentru ca actul de instituire să dobândească opozabilitate şi faţă de terţi. Prin efectul instituirii **a.s.** se produce şi întreruperea prescripţiei dreptului de a cere executarea silită.

ADMISIBILITATEA PROBELOR, ansamblul condiţiilor în prezenţa cărora judecătorul poate încuviinţa administrarea dovezilor solicitate de către participanţii la proces. **A. p.** este condiţionată de îndeplinirea următoarelor cerinţe cumulative: a) proba să nu fie interzisă de lege; la înscrisurile autentice nu pot fi combătute constatările personale ale agentului instrumentator decât prin înscrierea în fals; este inadmisibilă proba prin care s-ar combate o prezumţie legală absolută; în situaţiile în care legea nu îngăduie acţiunea în justiţie pentru valorificarea unui drept, proba devine inutilă; b) proba să fie verosimilă; obiectul probaţiunii nu trebuie să tindă la dovedirea unor fapte imposibile; c) proba să fie pertinentă; ea trebuie să aibă legătură cu obiectul procesului; în caz contrar va constitui un mijloc de tergiversare a judecăţii; d) proba să fie concludentă; ea trebuie să se refere la împrejurările care, dacă sunt cunoscute, pot ajuta instanţa la rezolvarea pricinii. Cel ce solicită încuviinţarea unei probe este obligat să arate instanţei ce anume doreşte să dovedească cu proba respectivă, pentru ca instanţa să poată aprecia seriozitatea şi concludenţa acesteia.

ADMITERE ÎN PRINCIPIU, fază, facultativă pentru instanţă, a procesului de partaj, a procedurii de revizuire, şi a intervenţiei voluntare (când este însă obligatorie), finalizată printr-o încheiere interlocutorie, care constată, de ex., calitatea de coproprietari a părţilor, cota parte ce li se cuvine, bunurile supuse împărţelii, datoriile şi creanţele faţă de defunct, confirmă regularitatea introducerii cererii de revizuire precum şi existenţa, în cazul dat a cel puţin unui motiv dintre acelea ce potrivit legii fac posibilă revizuirea ori verifică dacă intervenientul justifică un interes, dacă există legătură între cererea de intervenţie şi cererea principală etc. Instanţa este legată de această încheiere, astfel că nu mai poate reveni asupra ei şi respinge acţiunea, cererea de intervenţie sau, respectiv, cererea de revizuire. Având caracter interlocutoriu şi rezolvând probleme esenţiale ale fondului procesului, încheierea de **a. în p.** trebuie, sub sancţiunea nulităţii, să fie semnată de toţi judecătorii din completul de judecată, precum şi de grefier; de asemenea, ea trebuie să fie motivată. Pentru valabilitatea acestei încheieri nu este însă necesar să se întocmească o minută, formalitate necesară numai la hotărârea de admitere în fond a acţiunii, respectiv a cererii de revizuire. Perimarea acţiunii de partaj atrage şi caducitatea încheierii de **a. în p.** Încheierea de **a. în p.** trebuie dată de instanţa competentă să soluţioneze pricina; declinarea de competenţă are drept consecinţă că instanţa învestită prin declinare cu judecarea cauzei trebuie să dea o încheiere proprie,

iar nu să continue judecata pe baza încheierii de **a. în p.** dată de instanţa necompetentă care s-a desesizat. Instanţa de fond nu poate include, cu ocazia soluţionării acţiunii de partaj, în masa de bunuri supusă împărţelii şi alte bunuri decât cele reţinute prin încheierea de **a. în p.**, chiar dacă existenţa lor ar fi fost semnalată prin raportul de expertiză întocmit în cauză pentru definitivarea împărţelii; în cazul în care pârâtul a cerut prin acţiune separată întregirea masei cu bunuri neindicate de reclamant, instanţa este obligată să conexeze această cerere cu acţiunea reclamantului, chiar dacă în acţiunea respectivă a fost dată deja încheierea de **a. în p.** Instanţa va putea completa încheierea de **a. în p.** cu o încheiere suplimentară pentru a include în masa de împărţit şi acele bunuri din posesia reclamantului care au fost omise din încheierea iniţială. După **a. în p.**, în general instanţa nu mai poate admite şi administra noi probe cu privire la probleme rezolvate prin încheierea respectivă, de natură să conducă la pronunţarea altei soluţii decât aceea prefigurată prin încheierea de **a. în p.**, deoarece s-ar nesocoti astfel caracterul interlocutoriu al acelei încheieri. Împrejurarea de a nu se fi dat o încheiere de **a. în p.** nu constituie motiv de nulitate a hotărârii de partaj, dacă dispozitivul acesteia conţine toate datele unei asemenea încheieri şi precizează modalitatea de sistare a stării de indiviziune. Admiterea în principiu este obligatorie în cazul intervenţiei voluntare, când instanţa se pronunţă prin încheiere interlocutorie, în urma ascultării părţilor şi a terţului intervenit şi a verificării dacă terţul justifică un interes,dacă există legătură între cererea da intervenţie şi cererea principală, sunt întrunite toate celelalte condiţii de exerciţiu ale formelor procedurale ce alcătuiesc acţiunea civilă (calitatea procesuală şi capacitatea procesuală), dacă intervenţia principală este făcută în termen, dacă este admisibilă. Prin admiterea în principiu, terţul devine parte în proces şi va lua procedura în starea în care se află în acel moment, actele de procedură următoare îndeplinindu-se şi faţă de el (D.R.).

ADMITEREA ACŢIUNII, soluţie prin care instanţa de fond, apreciind asupra conţinutului raportului juridic litigios, dedus judecăţii, îi dă câştig de cauză reclamantului. Soluţia **a.a.** corespunde nevoii de apărare pe cale judiciară a dreptului subiectiv încălcat sau nerecunoscut şi readucerii lui din nou în starea de a asigura titularului său prerogativele recunoscute. Prin **a.a.**, titularul obligaţiei este constrâns să dea, să facă sau să nu facă ceva, în raport de pretenţiile pe care titularul dreptului le-a dedus şi dovedit în faţa instanţei de judecată împotriva sa. **A.a.** poate fi: a) totală, adică aşa cum a fost formulată şi determinată prin obiectul ei, dacă reclamantul şi-a dovedit pretenţiile în întregime; b) în parte, atunci când reclamantul nu şi-a putut dovedi decât parţial pretenţiile sale. Se poate ajunge la admiterea acţiunii şi în căile de atac, ordinare sau extraordinare.

ADOPŢIA, act juridic în temeiul căruia se stabilesc raporturi de rudenie, pe de o parte, între adoptat şi descendenţii săi şi adoptator, ori adoptator şi rudele acestuia, pe de altă parte, asemănătoare acelora existente între părinţi şi copii. Prin adopţie, copilul care este lipsit de părinţi sau de îngrijire este primit în familia adoptatorului, unde urmează a fi crescut ca şi un copil firesc al adoptatorului. De aceea, adoptatorul îşi asumă, prin încheierea adopţiei, răspunderi ce revin părintelui. Codul familiei reglementează două feluri de adopţie: a) *cu efecte restrânse*. Aceasta se caracterizează prin următoarele: 1) legăturile de rudenie dintre adoptat şi descendenţii săi, pe de o parte, şi părinţii fireşti şi rudele acestora,

pe de altă parte, se menţin; 2) între adoptat şi descendenţii săi, pe o parte, şi adoptator, pe de altă parte, se stabilesc raporturi de rudenie asemănătoare acelora dintre părinţi şi copii; b) *cu efecte depline*. Aceasta se caracterizează prin următoarele: 1) legăturile de rudenie între adoptat şi descendenţii săi, pe o parte, şi părinţii fireşti şi rudele acestora, pe de altă parte, încetează; cu toate acestea, impedimentul la căsătorie rezultând din rudenie se menţine; 2) între adoptat şi descendenţii săi, pe de o parte, şi adoptator şi rudele acestuia, pe de altă parte, se stabilesc raporturi de rudenie. Adopţia prezintă următoarele caractere generale: se face în interesul adoptatului. Acest principiu este corespunzător principiilor cărora statul ocroteşte căsătoria şi familia şi apără interesele mamei şi copilului. Interesul adoptatului trebuie avut în vedere nu numai la încuviinţarea adopţiei, ci şi în timpul în care acesta există, precum şi atunci când se pune problema desfacerii ei. Aprecierea interesului adoptatului trebuie să se facă în cadrul dispoziţiilor legale, iar interesul adoptatului nu înseamnă că adoptatorul nu poate avea şi el un interes moral în încheierea adopţiei în dorinţa de a-şi manifesta sentimentele de ocrotire socială, pentru a veni în ajutorul copiilor care nu se pot bucura de ocrotirea părintească. De asemenea, între interesul adoptatului şi cel al adoptatorului nu poate exista opoziţie, deoarece între membrii familiei nu există conflicte de interese. De aceea, principiul că adopţia se face numai în interesul adoptatului trebuie înţeles în sensul că scopul principal al adopţiei este acela de a oferi posibilitatea copiilor care nu se pot bucura de ocrotirea părintească de a fi crescuţi şi educaţi în familia adoptatorului. **A.** este un act solemn. Caracterul solemn al adopţiei rezultă din următoarele: a) consimţământul necesar în vederea adopţiei se poate da numai în forma autentică prevăzută de lege; b) adopţia se încuviinţează numai de către instanţă judecătorească competentă. Adopţia prezintă următoarele condiţii de fond: consimţământul la adopţie (consimţământul celui care adoptă, consimţământul soţului celui care adoptă, consimţământul părinţilor fireşti ai celui ce urmează a fi adoptat); cel care adoptă trebuie să aibă capacitatea deplină de exerciţiu; cel care adoptă trebuie să îndeplinească şi celelalte condiţii care sunt cerute pentru a fi tutore; diferenţa de vârstă între cel ce adoptă şi cel ce urmează a fi adoptat să fie de cel puţin 18 ani; adopţia să fie în interesul celui ce urmează a fi adoptat. Pentru a se putea încheia adopţia este necesar să nu existe impedimente la adopţie: lipsa impedimentului din rudenie; lipsa impedimentului rezultând din calitatea de soţ; lipsa impedimentului rezultând dintr-o adopţie anterioară; confirmarea Comitetului Român pentru Adopţii cerută în cazul în care adopţia se încheie între un cetăţean străin sau un cetăţean român cu domiciliul ori reşedinţa în străinătate şi un cetăţean român. De asemenea, se cere ancheta socială efectuată de autorităţile străine competente de la domiciliul adoptatorilor, în care să se arate opinia acestora cu privire la adopţie. **A.** trebuie să îndeplinească unele condiţii de formă referitoare la declaraţia de adopţie şi la procedura adopţiei. La cererea pentru încuviinţarea **a.** trebuie anexate următoarele acte: a) acte privind adoptatul (certificatul de naştere, în copie legalizată; certificatele de naştere şi, după caz, de căsătorie sau de deces ale părinţilor fireşti ai minorului, în copie legalizată; declaraţia autentificată de consimţământ la adopţie, dată de părintele sau părinţii fireşti, tutore sau ocrotitorii legali ori, după caz, avizul autorităţilor tutelare; certificatul medical privind starea de sănătate a minorului, eliberat, după caz, de policlinica judeţeană, municipală sau de sector; confirmarea Comitetului Român pentru Adopţii

că minorul nu a putut fi încredinţat sau adoptat în ţară, în interval de cel puţin şase luni de la luarea în evidenţă; b) acte privind adoptatorii (declaraţie autentificată în care adoptatorii să precizeze dacă adopţia se face cu efectele depline sau cu efectele restrânse; certificatele de naştere şi căsătorie, în copie legalizată; certificatele privind antecedentele penale; certificatele privind starea de sănătate; un act eliberat de autorităţile străine competente, din care să rezulte că pot să adopte, potrivit legislaţiei ţării respective; anchetă socială efectuată de autorităţi străine competente de la domiciliul adoptatorilor, în care să se arate opinia acestora cu privire la adopţie. Competenţa materială pentru încuviinţarea **a.** aparţine tribunalului. Încuviinţarea **a.** este de competenţa tribunalului de la domiciliul adoptatorului. Acesta întrucât, pe de o parte, tribunalul trebuie să stabilească dacă adoptatorul prezintă toate garanţiile că va putea asigura adoptatului o normală dezvoltarea fizică şi morală, iar acest lucru este în măsură să-l facă în cele mai bune condiţii autoritatea competentă de la domiciliul adoptatorului, şi, pe de altă parte, prin faptul că adoptatul locuieşte la adoptator, care va exercita drepturile şi îndatoririle părinteşti faţă de adoptat, sub îndrumarea şi controlul autorităţilor tutelare de la acel domiciliu. De la regula menţionată există o excepţie, în sensul că pentru încuviinţarea **a.**unui copil părăsit sau din părinţi necunoscuţi, sau care se află în îngrijirea unei instituţii de ocrotire, este competent tribunalul în a cărui circumscripţie se află sediul acelei instituţii. Cererea pentru încuviinţarea adopţiei făcută de un străin sau de un cetăţean român cu domiciliul în străinătate este de competenţa tribunalului în raza căruia domiciliază cel ce urmează a fi adoptat. În cazul în care cel ce urmează a fi adoptat este un cetăţean român cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate, cererea adresată instanţei române este de competenţa Tribunalului municipiului Bucureşti. Instanţa de judecată are următoarele atribuţii: 1) Verifică îndeplinirea condiţiilor de fond şi de formă, precum şi lipsa impedimentelor la **a.** O atenţie deosebită trebuie acordată verificării consimţământului necesar pentru **a.** În unele situaţii, instanţa poate lua consimţământul părinţilor pentru **a.** Verificarea cerinţelor legale pentru **a.** se face cu ajutorul actelor depuse de către părinţi şi al anchetei sociale privitoare atât la cel ce urmează a fi adoptat; 2) În unele situaţii, făcând verificări, instanţa judecătorească este chemată să aprecieze asupra unor împrejurări (dacă **a.** se face în interesul adoptatului; dacă cel ce vrea să adopte are rele purtări sau interese potrivnice cu cele ale celui ce urmează a fi adoptat şi deci nu îndeplineşte, sub aceste aspecte, condiţiile de a fi tutore; dacă există motive temeinice pentru încuviinţarea **a.** deşi diferenţa de vârstă între adoptator şi adoptat este mai mică de 18 ani); 3) După ce verifică îndeplinirea cerinţelor legale pentru adopţie, instanţa este obligată să se pronunţe prin hotărâre motivată de încuviinţarea sau de respingerea **a.** Hotărârea de încuviinţare trebuie să arate felul **a.** care a fost încuviinţată: cu efecte restrânse, sau cu efecte depline. Faptul că hotărârea este motivată asigură temeinicia soluţiei adoptate şi, totodată, părţile sunt informate asupra motivelor soluţiei. (D.R.)

ADOPTAREA LEGILOR, proces de elaborare a legilor, de la faza de iniţiere până la punerea lor în aplicare. Procedura de elaborare a legilor cuprinde următoarele etape: 1) iniţiativa legislativă; cuprinde posibilitatea de a propune proiecte de legi sau propuneri de legi corelate cu obligaţia parlamentului de a examina, dezbate şi a se pronunţa asupra acestora. Se deosebeşte de posibilitatea generală a oricărui subiect de drept de a face propuneri parlamentului.

Dreptul de inițiativă legislativă este acordat anumitor organisme statale sau politice care prin poziția și competența lor au posibilitatea cunoașterii realităților economice, sociale, culturale și de dezvoltare ale colectivității sociale. În general, au inițiativă legislativă: camerele parlamentare, comisiile parlamentare, deputații, senatorii, organele de stat cu activitate permanentă, guvernul, instanța judecătorească supremă, organizații politice sau cetățenești, cetățenii. În România, potrivit Constituției în vigoare, au drept de inițiativă legislativă Guvernul, deputații, senatorii și cetățenii (inițiativa legislativă a cetățenilor trebuie să provină de cel puțin 250.000 de cetățeni cu drept de vot; cetățenii care-și manifestă dreptul de inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 10.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative; nu pot forma obiect al inițiativei cetățenești: problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea; inițiativa legislativă a Guvernului se exprimă prin prezentarea de proiecte de legi, în timp ce deputații, senatorii și cetățenii prezintă propuneri legislative); 2) examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile parlamentare; 3) includerea proiectului de lege sau a propunerilor legislative pe ordinea de zi a ședinței camerei parlamentare; 4) dezbaterea proiectului de lege în plenul camerelor parlamentului. Dezbaterile încep prin expunerea de motive făcută de către inițiatorul proiectului de lege, urmată de raportul comisiei parlamentare competente; după aceea proiectul sau inițiativa sunt supuse discuției generale și apoi discuției pe articole înainte sau cu ocazia dezbaterilor în plen, deputații pot propune amendamente iar dacă se discută textele convențiilor internaționale, în vederea ratificării, pot propune rezerve sau declarații. Cu privire la amendamente este instituită regula de a se cere întotdeauna avizul comisiei parlamentare sau a raportului acestei comisii, atunci când parlamentul le dezbate fără a cere avizul comisiei, precum și de a se asculta inițiatorul proiectului de lege. Cel care a propus amendamentul poate să-l retragă până când este supus votului. Dacă se aduc mai multe amendamente la același articol de lege, acestea sunt supuse votului în ordinea propunerii lor, iar dacă adoptarea unui amendament implică, în mod necesar, respingerea altuia, acesta din urmă nu mai este supus la vot; 5) votarea proiectului de lege, are loc în fiecare cameră, după discutarea pe articole a proiectului. După votarea în camera sesizată el se trimite celeilalte camere. Dacă aceasta din urmă respinge proiectul de lege sau propunerea legislativă, ele se trimit, pentru o nouă dezbatere, camerei care le-a adoptat. O eventuală nouă respingere este definitivă; 6) medierea și concilierea, este întâlnită în acele situații în care o cameră a votat un proiect de lege cu modificări față de prima cameră. Potrivit Constituției în vigoare este instituită numai medierea (dacă una din camere adoptă un proiect de lege sau o propunere legislativă într-o redactare diferită de cea aprobată de cealaltă cameră, președinții camerelor vor iniția, prin intermediul unei comisii de paritate procedura de mediere. În cazul în care comisia nu ajunge la un acord sau dacă una din camere nu aprobă raportul comisiei de mediere, textele aflate în divergență se supun dezbaterii Camerei Deputaților și Senatului, în ședință comună, care vor adopta textul definitiv); 7) semnarea legilor de către președintele camerei (în cazul în care ședința a fost condusă de către un vicepreședinte, acesta va semna legea); 8) promulgarea legilor de către șeful statului și publicarea legilor, (promulgarea este actul prin care șeful statului autentifică textul legii, în sensul de

a constata şi atesta regularitatea adoptării sale: constituie o obligaţie dacă legea a fost adoptată regulamentar). Potrivit Constituţiei în vigoare, şeful statului este obligat să promulge o lege adoptată în cel mult 20 de zile de la primire (şeful statului însă, în exercitarea rolului de garant al respectării Constituţiei şi al bunei funcţionări a autorităţilor publice, poate cere, o singură dată, reexaminarea legii. În acest caz, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea). Publicarea legilor este operaţiunea de care este legată intrarea lor în vigoare. De regulă legile intră în vigoare la data publicării lor oficiale. Dar legea poate să prevadă o dată la care intră în vigoare, dată ce poate fi anterioară ori posterioară datei publicării (unele legi pot intra în vigoare odată cu adoptare lor, dar numai pentru organul eminent şi pentru subiectele de drept care, în mod oficial, au luat cunoştinţă de prevederile legii). Constituţia în vigoare dispune că legea se publică în Monitorul Oficial al României şi intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei; 9) aprobarea legii prin referendum, se impune în cazul proiectelor sau propunerilor de legi de revizuire a Constituţiei. Referendumul trebuie organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării de către cele două Camere parlamentare a proiectului sau propunerii de revizuire; 10) adoptarea proiectelor de legi sau propuneri legislative cu procedură de urgenţă. Urgenţa priveşte numai dezbaterea şi votarea legii în camerele Parlamentului. Poate avea loc din propria iniţiativă sau la cererea Guvernului; 11) angajarea răspunderii Guvernului, asupra unui proiect de lege. În cazul în care Guvernul nu este demis printr-o moţiune de cenzură, proiectul de lege se consideră adoptat. Această procedură se derulează numai în şedinţa comună a celor două camere; adoptarea legilor în şedinţe comune caz în care apare ca inutilă procedura de mediere.

ADUNAREA CREDITORILOR, a se vedea: *masa credală; procedura reorganizării şi lichidării judiciare.*

ADUNAREA GENERALĂ A ASOCIAŢILOR, organ de deliberare şi de decizie al unei societăţi comerciale; este formată din totalitatea asociaţilor societăţii, exprimă voinţa socială, cu rol decizional în cazul problemelor esenţiale ale societăţii. Este reglementată expres de Legea nr. 31/1990 în cazul societăţii pe acţiuni sau comanditã pe acţiuni (**a.g. a acţionarilor**) şi societăţii cu răspundere limitată. În cazul societăţii în nume colectiv şi societăţii în comandită simplă, deciziile privitoare la societate se iau de către asociaţi pe baza principiilor care guvernează adunarea generală, cu excepţia cazurilor când aplicarea lor ar contraveni particularităţilor acestor forme de societate comercială. **A.g.** poate fi: a) ***A. g. ordinară***: se întruneşte cel puţin o dată pe an, în cel mult trei luni de la încheierea exerciţiului financiar. **A.g.o.** poate discuta şi decide asupra oricărei probleme înscrise pe ordinea de zi. **A.g.o.** este obligată să discute, să aprobe sau să modifice bilanţul, după ascultarea raportului administratorilor şi cenzorilor şi să fixeze dividendul cuvenit asociaţilor; să aleagă pe administratori şi cenzori; să se pronunţe asupra gestiunii administratorilor; să stabilească bugetul de venituri şi cheltuieli şi programul de activitate, pentru exerciţiul următor. În S.A. sau S.C.A., pentru validitatea deliberării adunării ordinare este necesară prezenţa acţionarilor care să reprezinte cel puţin jumătate din capitolul social; hotărârile se iau de acţionari care deţin majoritatea absolută din capitolul social reprezentat în adunare, dacă în contractul de societate, statut sau lege nu se prevede o majoritate mai mare. Dacă nu se

realizează prezenţa cerută sau majoritatea necesară luării hotărârilor, adunarea ce se va întruni, după o a doua convocare, poate să delibereze asupra aceloraşi probleme oricare ar fi partea de capital reprezentată de acţionarii prezenţi, iar hotărârile se iau cu majoritatea celor prezenţi. În S.R.L., asupra problemelor obişnuite, **a.g.** decide prin votul reprezentând majoritatea absolută a asociaţilor şi a părţilor sociale. În cazul S.N.C. şi S.C.S., deciziile se iau prin votul asociaţilor care reprezintă majoritatea absolută a capitalului social. Pentru restul problemelor curente de gestiune se impune necesitatea existenţei unanimităţii de voturi a asociaţilor. b) ***A. g.*** *extraordinară*, se întruneşte ori de câte ori este nevoie a se lua o hotărâre în probleme care impun modificarea actelor constitutive ale societăţii (prelungirea duratei societăţii, mărirea sau reducerea capitalului social: schimbarea obiectului ori a formei societăţii, mutarea sediului, fuziunea cu alte societăţi, dizolvarea anticipată a societăţii ş.a.). În S.A. şi S.C.A., pentru validitatea deliberărilor adunării extraordinare, când contractul de societate sau statutul nu prevede altfel, este necesară prezenţa acţionarilor reprezentând 3/4 din capitalul social, iar hotărârile se iau cu votul unui număr de acţionari care să reprezinte cel puţin jumătate din capitalul social. Dacă aceste condiţii nu sunt îndeplinite, la convocările următoare, pentru validitatea deliberării este necesară prezenţa acţionarilor reprezentând jumătate din capitalul social, iar hotărârile se iau cu votul unui număr de acţionari care să reprezinte cel puţin 1/3 din capitalul social. În S.R.L., pentru hotărârile având ca obiect modificările contractului de societate sau ale statutului este necesar votul tuturor asociaţilor, afară de cazurile când legea dispune altfel. Soluţia unanimităţii asociaţilor se impune şi în cazul modificărilor aduse contractului de societate, în cazul S.N.C. şi S.C.S.. Adunarea generală se convocă de către administrator şi de către asociaţi. Administratorii sunt obligaţi să convoace adunarea generală cel puţin o dată pe an sau de câte ori este necesar. Soluţia este aplicabilă oricărei societăţi comerciale, indiferent de forma sa. Asociaţii sunt în drept să ceară convocarea adunării generale în cazul pasivităţii administratorilor. Pentru cazul S.A. sau S.C.A., legea prevede că administratorii sunt obligaţi să convoace de îndată adunarea generală, la cererea acţionarilor reprezentând 1/10 din capitalul social sau o cotă mai mică, dacă în contractul de societate se prevede astfel şi dacă cererea cuprinde dispoziţii ce intră în atribuţiile adunării. În asemenea cazuri, adunarea trebuie convocată în termen de o lună de la data cererii. Dacă administratorii nu se conformează acestei obligaţii legale, asociaţii se pot adresa instanţei judecătoreşti de la sediul societăţii, care, după audierea părţilor, va putea ordona convocarea şi va desemna unul dintre acţionari să prezinte adunarea. În cazul S.R.L., un asociat sau un număr de asociaţi care reprezintă cel puţin 1/4 din capitalul social vor putea cere convocarea adunării generale, arătând scopul acestei convocări. Deşi legea nu o prevede expres, cererea este adresată administratorilor, iar în cazul când aceştia nu îi dau curs timp de o lună, se va urma procedura reglementată de lege. În cazul S.N.C. şi S.C.S., asociaţii au deschisă calea instanţei judecătoreşti, dacă administratorul nu îşi îndeplineşte obligaţia legală privind convocarea adunării asociaţilor. Pentru o bună organizare a adunării generale, convocarea trebuie să cuprindă în mod obligatoriu anumite elemente. Potrivit legii, ea trebuie să conţină locul şi data adunării, precum şi ordinea de zi. Locul adunării este sediul societăţii, dacă în actele constitutive nu s-a prevăzut altfel. În convocare trebuie să se precizeze şi localul unde se va desfăşura adunarea. Data adunării trebuie

astfel fixată încât să asigure timpul necesar ajungerii convocării la cunoştinţa asociaţilor. Termenul de întrunire nu poate fi mai mic de 15 zile, de la data comunicării convocării. Ordinea de zi trebuie să fie explicită; ea trebuie să arate toate problemele care vor face obiectul dezbaterilor adunării. Dacă în ordinea de zi figurează propuneri pentru modificarea actelor constitutive, convocarea va trebui să cuprindă textul integral al propunerilor. Convocarea trebuie adusă la cunoştinţa asociaţilor. Modalitatea de încunoştiinţare a asociaţilor este diferită, ţinând seama de forma societăţii, în special de numărul asociaţilor. În cazul S.A. sau S.C.A., care au un număr mare de acţionari, înştiinţarea se face prin publicarea convocării în Monitorul Oficial, precum şi într-unul din ziarele răspândite din localitatea în care se află sediul societăţii sau din cea mai apropiată localitate. În cazul S.R.L., datorită faptului că aceasta nu poate avea mai mult de 50 de asociaţi, comunicarea convocării se face prin scrisoare recomandată, dacă prin actele constitutive nu s-a prevăzut o altă modalitate. În cazul S.N.C. şi S.C.S., comunicarea convocării trebuie să se facă în aşa fel încât să asigure participarea asociaţiilor la **a. g.** Dreptul asociatului de a participa la **a. g.** se exercită personal de către fiecare asociat sau prin reprezentant, în condiţii speciale (acţionarii nu vor putea fi reprezentaţi în **a.g.** decât prin alţi acţionari, în baza unei procuri speciale; în cazul acţionarilor care nu au capacitate legală, ca şi în cazul persoanelor juridice, participarea la **a. g.** se realizează prin reprezentanţii lor legali, care pot să dea procură specială altor acţionari; administratorii şi funcţionarii societăţii nu pot reprezenta pe acţionari, sub sancţiunea nulităţii, dacă, în lipsa votului acestora nu s-ar fi obţinut majoritatea cerută; aceste reguli se aplică şi la: S.C.S., S.N.C. şi S.R.L.). Şedinţa **a. g.** se va ţine în ziua, ora şi locul arătat în convocare. Şedinţa **a. g.** se deschide de preşedintele consiliului de administraţie sau de către acela care îi ţine locul. Acesta va desemna dintre acţionari doi sau mai mulţi secretari, care vor verifica lista de prezenţă a acţionarilor, arătând capitalul pe care îl reprezintă fiecare, precum şi procesul-verbal întocmit de cenzori pentru constatarea îndeplinirii tuturor formalităţilor cerute de lege şi statut pentru ţinerea adunării. În situaţia în care sunt întrunite toate condiţiile cerute de lege pentru prezenţa la **a. g.** şi pentru luarea hotărârilor, se trece la dezbaterea problemelor care fac obiectul ordinii de zi. În cazul celorlalte forme ale societăţii comerciale, adunarea este condusă de unul dintre administratorii societăţii şi se bazează pe aceleaşi principii. Dreptul de vot în **a. g.** este determinat de participarea la capitalul social. Orice acţiune dă dreptul la un vot în **a. g.** numai dacă, prin contractul de societate ori statutul acesteia, nu se limitează numărul voturilor aparţinând acţionarilor care posedă mai mult de o acţiune, în scopul protejării unor acţionari de dominaţia celor care deţin un număr mare de acţiuni. În cazul S.R.L. dreptul de vot al asociaţilor se bazează pe acelaşi principiu, în sensul că fiecare parte socială dă dreptul la un vot. În cazul S.N.C. şi S.C.S., întrucât legea nu reglementează dreptul de vot, acesta trebuie reglementat prin contractul de societate, de regulă, pornindu-se de la participarea la capitalul social. Pentru a-şi exercita dreptul de vot, în **a. g.**, asociaţii trebuie să facă dovada calităţilor lor; exerciţiul dreptului de vot este suspendat pentru acţionarii care nu au achitat vărsămintele ajunse la scadenţă. Dreptul de vot se exercită în adunarea asociaţilor (în cazul S.R.L., prin statut se va putea stabili că votarea se poate face şi prin corespondenţă). Dreptul de vot nu poate fi cedat, iar orice convenţie privind exercitarea într-un anumit fel a dreptului de fond este nulă. În cazul unui conflict de interese între

un asociat şi societate, asociatul trebuie să se abţină de la deliberarea privind operaţia în cauză, în caz contrar, asociatul răspunzând pentru daunele produse societăţii, în măsura în care, fără votul său, nu s-ar fi obţinut majoritatea cerută. Este interzis administratorilor să voteze, chiar în baza acţiunilor pe care le posedă, descărcarea gestiunii lor sau o chestiune în care persoana sau administraţia lor ar fi în discuţie. Pot însă vota bilanţul şi contul de profit şi pierderi în situaţia în care, fiind posesorii a cel puţin 1/2 din capitalul social, nu se poate forma majoritatea legală, fără votul lor. De regulă, adunarea generală ia deciziile prin vot deschis. Pe cale de excepţie, votul secret este obligatoriu, indiferent de prevederile actelor constitutive, pentru alegerea membrilor consiliului de administraţie şi a cenzorilor, pentru revocarea lor şi pentru luarea hotărârilor referitoare la răspunderea administratorilor. Desfăşurarea lucrărilor **a.g.** se consemnează într-un proces-verbal, semnat de preşedinte şi secretar, care va cuprinde menţiuni cu privire la îndeplinirea formalităţilor de convocare, data şi locul adunării, acţionarii prezenţi, numărul acţiunilor, precum şi dezbaterile în rezumat şi hotărârile luate. La cererea acţionarilor se vor consemna şi declaraţiile făcute de ei în şedinţă. La acest proces-verbal se anexează actele referitoare la convocare, precum şi listele de prezenţă a acţionarilor. Procesul-verbal se trece în registrul **a. g.**. Deciziile (hotărârile) **a. g.** sunt obligatorii pentru toţi asociaţii (la S.A. şi S.C.A. hotărârile **a.g.** sunt obligatorii chiar şi pentru acţionarii care nu au luat parte la adunare ori au votat contra. Pentru a fi opozabile terţilor, hotărârile **a. g.** trebuie supuse publicităţii. Hotărârile **a. g.** adoptate cu încălcarea legii ori a actelor constitutive se pot anula pe cale judecătorească. Cererea de anulare a hotărârii **a. g.** se poate face în termen de 15 zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial. Competenţa de soluţionare în primă instanţă aparţine tribunalului în a cărei rază se află sediul social. Odată cu sesizarea instanţei, reclamantul poate cere preşedintelui instanţei sau judecătorului de serviciu suspendarea executării hotărârii atacate. În această situaţie reclamantul poate fi obligat la plata unei cauţiuni. Împotriva ordonanţei de suspendare se poate face recurs în termen de 15 zile de la pronunţare. Cererea de anulare a hotărârii adunării generale se va judeca în camera de consiliu a instanţei. Hotărârea definitivă de anulare trebuie să fie menţionată în registrul comerţului şi publicată în Monitorul Oficial. De la data publicării ei, hotărârea de anulare este opozabilă tuturor acţionarilor.(D.R.)

AFIŞARE, expunerea unor acte de procedură în anumite locuri, indicate în mod expres de lege, pentru a încunoştiinţa pe cei în cauză sau interesaţi de existenţa şi conţinutul lor. Legea procesuală prescrie **a.** următoarelor acte: a) **a.** citaţiei pe uşa locuinţei celui citat, în cazul în care acesta lipseşte sau refuză primirea ei; b) **a.** actelor de procedură emise de executorul judecătoresc, prin care se aduce la cunoştinţa celor interesaţi, prin expunerea lor la locul de afişaj al instanţei, primăriei localităţii în care este situat imobilul, despre vânzarea la licitaţie publică a unui imobil al cărui proprietar este debitorul urmărit.

AFINITATE, legătura juridică dintre soţ şi rudele (fireşti sau din adopţie) ale celuilalt soţ. Izvorul **a.** se află în căsătorie; soţii nu sunt afini între ei; fiecare dintre aceştia se află în legătură de **a.** cu rudele celuilalt. Gradul de afinitate, ca şi linia acesteia, se stabilesc după aceleaşi reguli ca şi la rudenia firească, fiind identice cu linia şi gradul de rudenie dintre celălalt soţ şi rudele sale. Legea dispune că judecătorul poate fi recuzat, printre altele, şi pentru motivul că este

afîn până la al patrulea grad inclusiv cu vreuna din părţi, poate fi considerat motiv de recuzare şi faptul că judecătorul este afîn, în linie directă sau colaterală până la al patrulea grad inclusiv cu avocatul sau cu mandatarul uneia din părţi, sau când este căsătorit cu fratele sau sora uneia din părţi; de asemenea afînul nu poate fi audiat ca martor. **A.** încetează odată cu încetarea căsătoriei.

AFIPTE ŞI PUBLICAŢII, acte de procedură ale organelor de executare silită prin care se aduce la cunoştinţă publică data şi locul vânzării unor bunuri imobile supuse urmăririi. În prezent, între **a. şi p.** nu mai există nici o deosebire de conţinut, fiind utilizate, practic, numai **a.**. **A. şi p.** îndeplinesc o dublă funcţie: a) de a încunoştiinţa persoanele care au drepturi reale asupra imobilelor despre vânzare; b) de a asigura o concurenţă cât mai mare la vânzarea imobilului prin licitaţie publică. Persoanele care au drepturi reale asupra imobilului supus urmăririi le pot comunica instanţei spre a fi luate în considerare cu prilejul distribuirii preţului. **A. şi p.** urmează să cuprindă următoarele elemente: a) numele, prenumele, profesia, domiciliul sau reşedinţa creditorului şi ale debitorului: b) titlul executoriu pe baza căruia se face urmărirea; c) identificarea completă a imobilelor ce se urmăresc; d) locul, ziua şi ora stabilită pentru vânzarea şi adjudecarea imobilului; e) preţul indicat de creditor în cererea adresată instanţei competente, înainte de plata taxelor pentru **a. şi p.**; f) condiţiile vânzării şi sarcinile existente asupra imobilului urmărit; g) somaţia către toţi cei care ar pretinde vreun drept real asupra imobilului ca, înaintea adjudecării, să arate instanţei competente pretenţiile lor, sub sancţiunea de a nu fi luate în seamă. Elementele pe care trebuie să le cuprindă **a. şi p.** sunt prevăzute de lege sub sancţiunea nulităţii actelor de urmărire silită, cu excepţia greşelilor parţiale privitoare la descrierea bunurilor. **A. şi p.** se pun la uşa instanţei, la poarta sau pe pereţii casei ce urmează să se adjudece sau în localitatea unde este aşezat imobilul respectiv. Vânzarea imobilului poate avea loc doar după trecerea unui termen de cel puţin cinci zile de la data afişării ultimelor **a. şi p.**

AFIRMAREA UNUI DREPT, susţinere, făcută de reclamant în legătură cu existenţa unui raport juridic litigios. Dreptul afirmat în justiţie trebuie să izvorască dintr-un raport juridic recunoscut şi garantat de lege. (D.R.)

AGENT COMERCIAL, intermediar, persoană fizică sau juridică, ce desfăşoară o activitate independentă cu caracter profesional sau de durată, constând în mijlocirea unor operaţii comerciale în numele şi pe seama unui mandant, fără a fi subordonat acestuia. Pentru operaţiile pe care le realizează are dreptul la un comision în procentaj, calculat la valoarea operaţiei. Activitatea **a.c.** se poate desfăşura sub două forme: fie ca mandatar cu dreptul de reprezentare, având împuternicirea de a negocia şi încheia operaţii comerciale în numele şi pe seama mandantului, fie ca mandatar fără reprezentare, comisionar, activitatea sa limitându-se la obţinerea comenzilor sau ofertelor pe care le transmite mandantului, operaţia juridică urmâns să se încheie direct între mandant şi terţ. Intermediarii pot fi independenţi sau autonomi, în categoria cărora se încadrează intermediari care poartă denumiri diferite, supuşi toţi aceluiaşi regim juridic. **A.c.** se pot specializa în tratarea operaţiilor comerciale dintr-un anumit sector de activitate sau profesional, ca de exemplu agenţi de schimb, de asigurare, de navlosire, de bursă etc. a) Agentul de navlosire este agentul numit de importatori sau de exportatori în vederea procurării spaţiilor necesare încărcării

mărfurilor pe navă, fără a se folosi în acest scop un curtier maritim. Agentul de navlosire negociază în numele şi contul mandanţilor săi. b) În operaţiile bursiere **a.c.** sunt: brokerul (curtierul), comisionarul (casele de comision) şi jobberul. Agentul de bursă este intermediarul care pregăteşte, la bursele de mărfuri şi de valori, tranzacţiile respective, dar fără dreptul de a le angaja direct. Relaţiile dintre agent şi persoanele care îi dau însărcinările sunt reglementate prin contractul de agent.

AGENT DE VALORI IMOBILIARE, persoană fizică legal autorizată care, acţionând în exclusivitate ca reprezentant al unei societăţi de intermediere autorizate de Comisia Naţională a Valorilor Imobiliare, execută ordine de vânzare-cumpărare în contul acelei societăţi. (D.R.)

AGENT ECONOMIC, orice persoană fizică sau juridică care produce, importă, transportă, depozitează sau comercializează produse ori părţi din acestea, ori prestează servicii. (D.R.)

AGENT PROCEDURAL, funcţionar căruia legea îi impune obligaţia de a îndeplini anumite acte de procedură. **A. p.** are atribuţii îndeosebi în materia înmânării citaţiilor şi a comunicării actelor de procedură. Legea stabileşte obligaţiile **a. p.** în privinţa înmânării şi a comunicării actelor de procedură.

AGENŢIA PENTRU DEZVOLTARE ŞI AMENAJARE RURALĂ, instituţie ce administrează unele categorii de terenuri aflate în proprietatea statului. Exercită dreptul de preempţiune, în cazul în care acest drept nu este exercitat de coproprietarii sau proprietarii vecini cu suprafeţe de teren, situate în extravilan, pentru stat. Proprietarul terenului care urmează să fie vândut este obligat să încunoştiinţeze **A.p.D.A.R.**, iar aceasta va comunica în scris persoanelor menţionate despre această intenţie, în termen de 15 zile de la data când a fost încunoştiinţată. În numele statului şi pentru acesta **A.p.D.A.R.** este obligată să se pronunţe în termen de 30 zile dacă exercită sau nu dreptul de preempţiune. Dacă **A.p.D.A.R.** nu se pronunţă în acest termen, terenul se vinde în mod liber. Până în prezent nu a fost înfiinţată, blocând practic circulaţia juridică a acestor categorii de terenuri. (D.R.)

AGENŢIA ROMÂNĂ DE DEZVOLTARE, departament în subordinea Guvernului, constituită prin reorganizarea Agenţiei Române pentru Promovarea Investiţiilor şi Asistenţei Economice din Străinătate. **A.R.D.** urmăreşte realizarea programului Guvernului de reformă şi dezvoltare economică prin atragerea şi utilizarea resurselor externe de capital. În acest scop, **A.R.D.** are următoarele atribuţii: a)coordonarea asistenţei economice externe guvernamentale multilaterale şi bilaterale; b)orientarea resurselor externe de capital către restructurarea şi dezvoltarea sectoarelor prioritare ale economiei naţionale, privatizarea sectorului de stat şi încurajarea întreprinderilor particulare; c)corelarea politicii în domeniul investiţiilor străine, cu procesele interne de reformă, urmărirea asigurării cadrului juridic, instituţional şi a infrastructurii necesare pentru atragerea capitalului străin în România; d)promovarea în exterior a posibilităţilor de investiţii în România; e)acordarea de asistenţă agenţilor economici români publici sau privaţi, asociaţilor profesionale, instituţiilor şi organismelor economice guvernamentale şi neguvernamentale, pentru realizarea proiectelor de investiţii cu participare străină. **A.R.D.** a preluat atribuţiile Agenţiei Române pentru Promovarea Investiţiilor şi Asistenţei Economice în Străinătate, prevăzute în legea societăţilor comerciale, legea privind regimul investiţiilor străine, precum şi toate celelalte acte normative.

A.R.D. este obligată să-şi desfăşoare activitatea în strânsă colaborare cu agenţii economici publici şi privaţi, cu asociaţiile profesionale, cu ministerele, departamentele şi instituţiile de specialitate, guvernamentale şi neguvernamentale, care sunt obligate să-i furnizeze datele şi informaţiile solicitate, inclusiv cele cu caracter confidenţial. **A.R.D.** este persoană juridică, funcţionează ca o instituţie publică şi îşi desfăşoară activitatea în conformitate cu statutul.

AGENŢIE DE NAVLOSIRE, persoană juridică având ca obiect reprezentarea intereselor navelor comerciale, indiferent de pavilion, într-un anumit port sau în toate porturile ţării de reşedinţă a agentului comercial. Cunoscută, în general şi sub denumirea de agenţie maritimă, **a. de n.** acţionează în numele său şi pe contul mandantului (armator sau comerciant). Îngrijindu-se ca nava să primească o bună asistenţă, de la sosirea ei şi până la plecare, în toate acţiunile pe care le desfăşoară în portul respectiv, în aşa fel încât armatorul să poată obţine beneficii maxime, **a. de n.** are, în principal, următoarele atribuţii: asistă pe comandantul de navă în relaţiile sale cu autorităţile portuare, cu încărcătorii şi primitorii mărfurilor, cu furnizorii şi atelierele de reparaţii etc., îndeplinind în acest scop în numele navei diferite formalităţi, în funcţie de specificul operaţiilor şi natura faptelor juridice săvârşite la vamă, la căpitănia portului, la poliţia de frontieră, la tribunalul comercial etc.; obţine libera practică a navei, depune în numele comandantului, raportul sau protestul maritim la autorităţile competente; depune la vamă declaraţia vamală de provizii, manifestul vamal de mărfuri ce se încarcă sau descarcă; se ocupă de formele necesare pentru introducerea navei în port, obţinerea danei, a personalului şi utilajelor portuare, organizarea încărcării şi descărcării mărfurilor şi predarea acestora posesorului conosamentului, reexpedierea mărfurilor către destinatari; întocmeşte conosamentele şi manifestele mărfurilor încărcate, încheie time-sheet-ul sau istoricul operaţiilor, procură documentele de transport, plăteşte taxele portuare, încasează navluri, informează pe armator despre toate faptele care privesc nava, avizează agenţii din porturile următoare de escală despre situaţia navei şi caricul respectiv şi data sosirii etc. Pentru serviciile prestate **a. de n.** primeşte o remuneraţie, şi anume o sumă fixă denumită "comision de agenţie" şi un comision special asupra navlurilor încasate prin intermediul său.

AGIO/DISAGIO, noţiuni reflectând corelaţiile care există între valoarea nominală şi cursul (valoarea) de piaţă a unui titlu de credit. Cursul pieţii evoluează relativ independent de valoarea nominală, în funcţie de raportul cerere-ofertă, de factorii speculativi etc. Când cursul pieţii depăşeşte valoarea nominală rezultă o diferenţă în plus (care este un câştig pentru posesor), numită agio. Când cursul pieţii este mai mic decât valoarea nominală rezultă o diferenţă în minus (respectiv o pierdere pentru posesor), numită disagio.

AJUTOR DE ŞOMAJ, drept de asigurări sociale aparţinând şomerului, ca persoană aptă de muncă şi care nu poate fi încadrată din cauza lipsei locurilor de muncă disponibile corespunzătoare pregătirii sale. **A. de ş.** este de două feluri: *a. de ş. propriu-zis* şi *a. de reintegrare profesională*. a) Sunt îndreptăţite la plata **a. de ş.**: 1)persoanele al căror contract de muncă a fost desfăcut din iniţiativa angajatului pentru motivele prevăzute de art.130 alin.1 lit.a-f C.m. sau, cărora, după caz, le-a încetat calitatea de membru în cooperaţia meşteşugărească din motive neimputabile lor; 2) persoanele al căror contract de muncă a fost desfăcut din iniţiativa unităţii, dacă s-a stabilit, prin

dispoziţia sau hotărârea organului competent, nelegalitatea măsurii luate de angajator ori lipsa vinovăţiei persoanei în cauză, iar reintegrarea în muncă nu mai este obiectiv posibilă la angajatorul la care a fost încadrată anterior sau la persoana juridică ce a preluat patrimoniul acestuia; 3) persoanele al căror contract de muncă a fost desfăcut din iniţiativa lor, pentru motive care, potrivit legii, la reîncadrare nu întrerup vechimea în muncă; 4) persoanele care au fost încadrate cu contract de muncă pe durată determinată; pentru aceste 4 categorii de persoane (salariaţi) acordarea **a. de ş.** este con-diţionată de existenţa unei perioade de contribuţie de cel puţin 6 luni în ultimele 12 luni premergătoare datei de înregistrare a cererii pentru plata **a. de ş.**; această condiţie nu trebuie îndeplinită de: 5) absolvenţii de învăţământ care, încadrându-se în termen de 1 an de la absolvire nu au beneficiat integral de ajutorul de integrare profesională; 6) persoanele fizice autorizate să presteze o activitate individuală cf. D.-L. nr.54/1990, caz în care aceste persoane trebuie să fi avut o perioadă de contribuţie de cel puţin 12 luni în ultimii 2 ani, anterior înregistrării cererii, dacă şi-au încheiat activitatea renunţând la autorizaţia de funcţionare; b) beneficiază de **a. de integrare profesională**: 1) absolvenţii instituţiilor de învăţământ în vârstă de 18 ani, care nu au surse de venit proprii la nivelul a cel puţin jumătate din salariul minim de bază pe ţară şi, care într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire, nu au reuşit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale; 2) absolvenţii instituţiilor de învăţământ în vârstă de cel puţin 16 ani, în cazuri justificate de lipsa susţinătorilor legali sau de imposibilitatea dovedită a acestora de a presta obligaţia legală de întreţinere datorată minorilor; 3) tinerii care înainte de efectuarea stagiului militar nu au fost încadraţi cu contract de muncă şi care într-o perioadă de 30 de zile de la lăsarea la vatră nu s-au putut angaja; 4) absolvenţii de şcoli speciale pentru handicapaţi care nu au loc de muncă vor fi luaţi în evidenţă imediat după absolvire şi beneficiază de plata **a.de ş.** pentru integrarea lor profesională de la data înscrierii în aceste evidenţe. Sunt excluse de la beneficiul **a.de ş.**: 1) persoanele care deţin împreună cu membrii familiei terenuri agricole în suprafaţă de cel puţin 20.000 m.p. în zonele colinare şi de şes şi de cel puţin 40.000 m.p. în zonele montane; 2) persoa-nele care au surse de venituri proprii sau care realizează venituri din prestarea unor activităţi autorizate, în condiţiile prevăzute de lege şi care obţin în aceste moduri un venit de cel puţin jumătate din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege; 3) persoanele cărora li s-a oferit loc de muncă corespunzător pregătirii şi nivelului studiilor, situaţiei personale şi stării de sănătate, situat la o distanţă de cel mult 50 km. de localitatea de domiciliu sau li s-a recomandat de către oficiile de muncă, în scris să urmeze cursuri de calificare sau recalificare şi au refuzat nejustificat oferta sau recomandarea; 4) persoanele care îndeplinesc condiţiile de înscriere la pensie pentru munca depusă şi limită de vârstă; absolvenţii învăţământului liceal care urmează forme superioare de pregătire profesională, indiferent de forma acestora şi de durata lor. Stabilirea cuantumului **a.de ş.** şi **a.de ş. de integrare profesională** se face după cum urmează: 1) 60% din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege, în cazul beneficiarilor de **a.de ş.** de integrare profesională care provin din rândul absolvenţilor învăţământului preuniversitar, profesional sau de ucenici, în vârstă de minim 18 ani sau, după caz, 16 ani; 2) 70% din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege, în cazul beneficiarilor de **a.de ş.** de inte-

grare profesională care provin din rândul absolvenţilor învăţământului superior; 3) 50% din media salariului brut de bază, avut în ultimele 3 luni, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege, în cazul beneficiarilor de **a.de ş.** care au vechime în muncă de până la 5 ani, dar nu mai puţin de 75% din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege; 4) 55% din media salariului de bază brut, avut în ultimele 3 luni, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege, în cazul beneficiarilor de **a.de ş.** care au vechime în muncă de până la 10 ani, dar nu mai puţin de 80% din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege; 5) 60% din media salariului de bază brut avut în ultimele 3 luni, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege, în cazul beneficiarilor de **a.de ş.** care au vechime în muncă de minim 15 ani, dar nu mai puţin de 85% din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a dedus impozitul prevăzut de lege. Cuantumul **a.de ş.** pentru persoanele fizice autorizate să presteze o activitate individuală precum şi pentru membrii asociaţiilor familiale care îşi desfăşoară activitatea în temeiul D.-L. nr.54/1990, se stabileşte după cum urmează: 1) 40% din venitul mediu lunar, rămas după plata impozitului stabilit potrivit legii, pe ultimele 12 luni, pentru cei care au contribuit la constituirea fondului de şomaj o perioadă de până la 5 ani, dar nu mai puţin de 1 an; 2) 50% din venitul mediu lunar, rămas după plata impozitului stabilit conform legii, pentru cei care au contribuit la constituirea fondului de şomaj o perioadă de peste 5 ani. În cazul salariaţilor şi membrilor cooperaţiei meşteşugăreşti, dreptul la **a.de ş.** se naşte din momentul încetării contractului de muncă sau a calităţii de membru cooperator, sub condiţia înscrierii la oficiul forţei de muncă în termen de 30 de zile de la încetarea activităţii; dacă înscrierea la oficiile forţei de muncă are loc după expirarea termenului de 30 de zile, dreptul la **a.de ş.** se naşte de la data înscrierii; în cazul în care salariaţii au încetat contractul de muncă drept urmare a unor hotărâri nelegale de desfacere a contractului de muncă, dreptul la **a.de ş.** se naşte din momentul rămânerii definitive şi/sau irevocabile a hotărârii judecătoreşti de reintegrare în muncă, a ordonanţei de scoatere de sub urmărire penală ori punere în libertate, ori a hotărârii de achitare, cu respectarea condiţiei ca cererea să se facă în termen de 30 de zile de la data respectivă. În caz contrar, dreptul la **a.de ş.** se naşte din momentul înscrierii la oficiile forţei de muncă. Referitor la beneficiarul **a.** de reintegrare profesională, momentul naşterii dreptului se determină după cum urmează: 1) pentru absolvenţii învăţământului preuniversitar şi universitar dreptul la ajutorul de şomaj se naşte după o perioadă de 30 de zile de la data la care au solicitat oficiilor forţei de muncă sau altor organe competente, potrivit legii, încadrarea într-o muncă pe măsura pregătirii; 2) pentru persoanele care au satisfăcut serviciul militar obligatoriu, dreptul la **a.de ş.** se naşte după 30 de zile de la data când s-au adresat oficiilor forţei de muncă pentru încadrarea într-o muncă potrivită cu pregătirea lor; 3) pentru absolvenţii şcolilor speciale de handicapaţi, dreptul la **a.de ş.** se naşte de la data înscrierii la oficiile forţei de muncă; 4) pentru femeile care au încetat contractul de muncă prin demisie pentru creşterea copilului în vârstă de până la 7 ani şi pentru pensionarii cărora le-a încetat această calitate au dreptul la **a.de ş.** de la data înscrierii la oficiile forţei de muncă. **A.de ş.** se plăteşte la cererea persoanei îndreptăţite. Plata **a.de ş.** devine exigibilă din momentul dobândirii dreptului; dacă cererea de plată a fost formulată după expirarea termenului de 30 de zile de la data naşterii dreptului, plata se poate face retroactiv pe cel mult 30 de zile

de la data înregistrări cererii. Cererile pentru plata **a.de ş.** se adresează direcţiilor de muncă şi protecţie socială judeţene şi a municipiului Bucureşti. Dreptul la plata **a.de ş.** este imprescriptibil. **A.de ş.** se plăteşte pe o perioadă de 270 de zile. (D.R.)

AL PARI, locuţiune latină, însemnând "la paritate", situaţie în care valoarea nominală a unui titlu de credit, respectiv valoarea înscrisă pe el la emisiune, coincide cu valoarea reală, respectiv cu cea care se negociază pe piaţă: deplina concordanţă între valoarea nominală a unei acţiuni şi cursul ei la bursă.

ALCĂTUIREA INSTANŢEI, condiţie necesară pentru desfăşurarea activităţii procesuale în materie civilă şi care implică formarea completului de judecată cu numărul de judecători şi alţi partincipanţi prevăzuţi de lege. Instanţele judecătoreşti îşi pot îndeplini principalele funcţii: de cercetare şi soluţionare a litigiilor doar cu respectarea prevederilor legale cu privire la alcătuirea lor. **A. i.** implică respectarea regulilor privitoare la colegialitatea, compunerea şi constituirea instanţei chemate să realizeze actul de justiţie.

ALEA, a se vedea: *contract aleatoriu; aleatoriu.*

ALEATORIU, care depinde de un eveniment nesigur; supus întâmplării. Se numeşte contract **a.** acel contract oneros în care existenţa şi întinderea prestaţiilor uneia sau ambelor părţi este incertă, neputându-se cunoaşte în momentul contractării, dacă şi când părţiile îşi vor îndeplini prestaţiile lor dacă vor avea câştig sau o pierdere. În contractul **a.** părţile acceptă reciproc un risc, în funcţie de un eveniment incert care joacă rol de condiţie.

ALEGERE DE DOMICILIU, facultate acordată de lege părţilor pentru a-şi determina adresa la care urmează să fie citate sau unde li se pot comunica anumite acte de procedură. În dreptul procesual civil funcţionează principiul potrivit căruia partea urmează să fie citată la domiciliul său real. Cu toate acestea, legea acordă părţii posibilitatea de a indica domiciliul altei persoane spre a fi citată, întrucât scopul citării este încunoştiinţarea reclamantului sau a pârâtului despre data şi locul judecăţii. **A. de d.** poate fi făcută de reclamant prin cererea de chemare în judecată, iar de pârât prin întâmpinare sau cerere reconvenţională. După declanşarea procesului partea va fi citată, în tot cursul judecăţii, la domiciliul ales, iar dacă ea îşi schimbă domiciliul în cursul procesului, este obligată să depună la dosar o cerere prin care să indice adresa unde urmează să fie citată în continuare; în lipsa unei asemenea cereri partea va fi citată legal la vechiul domiciliu. Schimbarea de domiciliu trebuie să fie comunicată printr-o scrisoare recomandată şi părţii potrivnice; citarea la noul domiciliu va fi însă valabilă chiar dacă modificarea intervenită nu a fost adusă la cunoştinţa instanţei şi a părţii potrivnice.

ALIENABIL, atribut juridic caracteristic unor categorii de bunuri sau drepturi, exprimând posibilitatea înstrăinării acestora prin acte juridice, în condiţiile prevăzute de lege.

ALIENARE, transfer juridic cu titlu oneros al unui bun sau drept, de către titularul acestuia, către o altă persoană care devine noul titular. Pentru a putea dispune, cel ce înstrăinează trebuie să aibă capacitatea cores-punzătoare. **A.** se materializează în mod obişnuit printr-un contract de vânzare comercială, cesiune, gir, sau predarea unei cambii, unui conosament, a acţiunilor unei societăţi comerciale.

ALIQUID NOVI, locuţiune latină ce semnifică un mijloc de stingere a unei obligaţii, constând în înlocuirea ei, prin voinţa părţilor,

cu o altă obligaţie, diferită; a se vedea şi *novaţie*.

ALOCAŢIE DE SPRIJIN, formă a ajutorului de şomaj diminuat, acordată însă în condiţii mai restrictive decât ajutorul de şomaj propriu-zis şi care are drept scop asigurarea unui venit minim necesar traiului; **a.de s.** se acordă pe o perioadă de 18 luni beneficiarilor ajutorului de şomaj, cu respectarea cerinţelor ca aceştia să nu deţină, împreună cu membrii familie, terenuri agricole cu o suprafaţă minimă de cel puţin 20.000 m.p. în zonele colinare şi de şes şi de cel puţin 40.000 m.p. în zonele montane sau să nu realizeze împreună cu membrii familiei un venit mediu lunar pe membru de familie, de cel puţin 60% din salariul de bază minim brut pe ţară, din care s-a scăzut impozitul prevăzut de lege. În situaţia în care solicitanţii **a.de s.** îndeplinesc condiţiile legale ei primesc alocaţia timp de 18 luni. Cuantumul **a.de s.** este de 60% din salariul de bază minim brut pe ţară din care s-a scăzut impozitul. (D.R.)

ALTERIUS FACTUM ALTERI NOCET, locuţiune latină ce înseamnă că faptul unuia dăunează altuia.

ALTERIUS MORA ALTERI NON NOCET, punerea în întârziere a unuia nu se extinde asupra altuia.

ALTERNATIVĂ, a se vedea *obligaţii alternative*.

ALUVIUNE, formă a accesiunii imobiliare naturale constând în creşterile de pământ care se fac succesiv pe malurile apelor curgătoare. Creşterile respective revin proprietarului fondului riveran.

AMANET, a se vedea *gaj*.

AMARARE, operaţie de fixare a mărfurilor care sunt încărcate la bordul navelor, pe locurile în care sunt stivuite, precum şi a oricăror obiecte care nu se află în stare de fixaţie corespunzătoare pe navă, spre a se evita deplasarea lor în timpul transportului. Modalităţile acestei operaţii ţin seama şi de consideraţii de ordin comercial. Ea se execută în mod obligatoriu înainte de plecarea navei în cursă, constituind o sarcină a comandantului fiind strâns legată de măsurile de securitate a navei şi a tuturor persoanelor aflate la bord, în timpul navigaţiei. Această operaţie trebuie executată cu maximă diligenţă, mai ales în cazul mărfurilor stivuite pe punte sau a celor aflate în magazii incomplet încărcate. Pentru **a.** mărfurilor în vrac, îndeosebi cereale, există reguli cu caracter special. Ţinând seama de caracterul oneros al **a.**, contractele trebuie să cuprindă clauzele privind modul de suportare a cheltuielilor făcute cu **a.**.

AMÂNAREA EXECUTĂRII, păsuire ce poate fi acordată de instanţa de judecată debitorului şi care constă în stabilirea, atunci când legea permite, a unui termen pentru executarea hotărârii, până la care creditorul nu va putea cere punerea în executare silită a hotărârii. În cazurile în care instanţa poate acorda o astfel de amânare, ea va face aceasta prin chiar hotărârea care soluţionează pricina, arătând şi motivele ce au dus la încuviinţare termenului de executare. Legea dispune că datornicul nu va putea cere termen şi nici nu va putea beneficia de termenul ce i s-a acordat dacă este în stare de faliment sau de insolvabilitate cunoscută sau dacă prin fapta sa a micşorat garanţiile ce a dat prin contract creditorului său, precum şi dacă nu n-a dat garanţiile făgăduite; a se vedea şi *termen de graţie*.

AMÂNAREA JUDECĂŢII, dispoziţie dată de instanţa de judecată de a continua activitatea judiciară la un termen viitor, într-o altă şedinţă de judecată. Motivele pentru care se poate dispune **a. j.** sunt diferite: a) când citaţia n-a fost înmânată părţilor în timp util (cu 5 zile înaintea termenului de

judecată) şi partea interesată solicită un nou termen pentru acest motiv; b) la începutul şedinţei de judecată, peste rândul fixat prin lista de procese, dacă pricina nu este în stare de judecată; c) când reclamantul, la prima zi de înfăţişare, având motive să revină asupra cererii iniţiale, urmăreşte să şi-o întregească sau să şi-o modifice; d) când s-a încuviinţat dovada cu înscrisuri, în condiţiile de excepţie prevăzute de lege, pentru depunerea lor; e) când părţile se învoiesc şi cer un termen, urmărind, spre exemplu, să efectueze o tranzacţie, instanţa poate încuviinţa o asemenea învoială, însă numai o singură dată; când partea apreciind că este cazul să se folosească de serviciile unui avocat, solicită termen pentru lipsă de apărare; g) când, din lipsă de timp, cauzată de prelungirea dezbaterilor în alte cauze, judecata nu mai poate avea loc; la cererea uneia din părţi, instanţa va fixa un termen scurt, iar părţile nu vor mai fi citate; h) pentru orice alte cauze, temeinic motivate, determinate de necesitatea de a se înlătura, ori de câte ori este posibil, riscurile unei judecăţi lipsite de elementele ei pregătitoare. Pentru a se pune capăt practicilor abuzive, partea care provoacă **a. j.** fără motive temeinice, va fi obligată, la cererea celeilalte părţi, să-i plătească despăgubiri pentru paguba ce i-a fost astfel provocată. Despăgubirile la care instanţa poate obliga partea care a cauzat în mod nejustificat **a. j.** nu reprezintă cheltuieli de judecată, deoarece se aplică pe loc, în cursul procesului, fără a se cunoaşte care parte va obţine câştig de cauză în finalul judecăţii. Încheierea de stabilire a despăgubirilor este definitivă şi poate fi executată în timpul judecăţii sau adăugată la cheltuielile de judecată, dacă partea a obţinut câştig de cauză.

AMÂNAREA PLĂŢII, păsuire de plată ce poate fi acordată de către Ministerul Finanţelor pentru sumele ce se urmăresc prin organele financiare subordonate. **A. p.** se face până la sfârşitul anului calendaristic, iar de la caz la caz, timp de cel mult 12 luni.

AMÂNAREA PRONUNŢĂRII HOTĂRÂRII, luarea de către instanţa de judecată a măsurii de a delibera şi pronunţa soluţia, în unele cauze mai complexe, într-o altă zi decât aceea în care a avut loc judecata. Termenul de **a. p. h.** poate fi de cel mult şapte zile, calculate de la data închiderii dezbaterilor. Nerespectarea acestui termen nu atrage sancţiuni procesuale, în sensul că depăşirea lui nu duce la nulitatea hotărârii astfel pronunţate. Data **a. p. h.** trebuie adusă însă de fiecare dată la cunoştinţa părţilor în şedinţa publică la sfârşitul şedinţei de judecată. Devansarea termenului la care a fost amânată pronunţarea hotărârii atrage casarea, deoarece se consideră că părţile au fost lipsite de posibilitatea de a se apăra prin depunerea de concluzii scrise. Deşi intervalul de timp de la data închiderii dezbaterilor şi până la data la care a fost amânată pronunţarea hotărârii se poate ca un judecător să nu mai facă parte din acea instanţă; acesta, rămâne însă competent să delibereze şi să pronunţe hotărârea la data fixată. Dacă însă judecătorul şi-a pierdut funcţia, el nu mai poate pronunţa hotărârea şi cauza trebuie repusă pe rol. Încheierea pentru **a.p.h.** constituie o formalitate esenţială, iar neîntocmirea ei duce la anularea hotărârii, deoarece face imposibilă exercitarea controlului judiciar asupra modului de compunere a instanţei, a prezenţei părţilor, concluziilor formulate şi conţinutului apărărilor de fapt şi de drept.

AMBALAREA MĂRFURILOR, operaţiune de condiţionare exterioară a mărfurilor, în scopul menţinerii cantitative şi calitative în timpul transportului, precum şi pentru conferirea unui aspect comercial şi protector produselor, în conformitate cu normele specifice prestabilite, în vederea comercial-

izării acestora. **A. m.** joacă un rol important în cazurile în care distanţele de transport sunt mari. Norme putând fi incidente şi specifice uzuale ori expres stabilite în domeniu de către autorităţile din ţările importatoare. Astfel, în funcţie de natura mărfurilor, de distanţele şi duratele de transport, de tipul şi mijloacele de transport etc., este necesar să se asigure rezistenţa adecvată a ambalajelor, pentru ca integritatea şi caracteristicile produselor să rămână neschimbate până la ajungerea lor la destinaţie. Pe de altă parte, ambalajele trebuie să aibă aspect comercial, să fie marcate şi etichetate corespunzător, confom clauzelor contractuale, uzanţelor sau normelor obligatorii de pe piaţa de destinaţie, astfel încât să permită identificarea coletelor, a greutăţii şi/sau numărului acestora şi, dacă este necesar, a originii mărfurilor, să ofere indicaţiile cerute cu privire la compoziţia mărfurilor şi la modul de utilizare sau consum al acestora etc.

AMENDĂ, sancţiune patrimonială ce se aplică autorului unei fapte ilicite, persoană fizică sau juridică, constând în obligarea ei la plata unei sume de bani. **A.** poate fi civilă, penală, contravenţională, judiciară etc., după natura normelor juridice încălcate.

AMENDĂ CIVILĂ. 1) Sancţiune civilă constând în suma de bani pe care debitorul unei obligaţii de a face sau de a nu face este obligat, prin hotărâre judecătorească pronunţată la cererea creditorului, în temeiul unui text expres de lege, să o plătească în folosul statului, pentru fiecare zi de întârziere, până la executarea în natură a obligaţiei sale. 2) Sumă de bani pe care autorul unei fapte ilicite este obligat, prin hotărâre judecătorească, să o plătească în folosul statului pentru fiecare zi de întârziere, până la îndeplinirea măsurilor stabilite de instanţă în vederea restabilirii dreptului nepatrimonial al unei alte persoane căruia i s-a adus atingere prin săvârşirea faptei respective. La fel ca şi daunele cominatorii, **a. c.** nu are rol de despăgubire, ci doar de constrângere patrimonială în vederea îndeplinirii unei obligaţii civile sau a unor măsuri stabilite de instanţă pentru restabilirea unui drept încălcat. Spre deosebire însă de daunele cominatorii, plata **a. c.** este definitivă şi ea nu scuteşte pe debitor de obligaţia de a plăti, separat, creditorului sau titularului dreptului nepatrimonial încălcat despăgubiri civile pentru pagubele cauzate prin întârziere sau neexecutare. Prin această din urmă trăsătură, **a. c.** se deosebesc şi de penalităţile civile care, având şi o funcţie reparatorie, nu se cumulează cu despăgubirile ci se impută asupra cuantumului acestora.

AMENDĂ JUDICIARĂ, sancţiune de drept procesual civil susceptibilă de aplicare de către instanţa judecătorească unui participant la proces şi care constă în obligarea celui vizat la plata unei sume de bani către stat. **A. j.** se aplică mai ales în cazul săvârşirii de către parte a unui abuz de drept procesual, în una din următoarelor ipoteze: introducerea cu rea-credinţă a unei cereri de recuzare sau prin care se solicită strămutarea pricinii, obţinerea scutirii de plată a taxei de timbru ca urmare a inducerii în eroare a organelor financiare; declaraţia de rea-credinţă a reclamantului că nu cunoaşte domiciliul pârâtului, datorită căreia acesta din urmă este citat prin publicitate, solicitarea cu rea-credinţă a verificării unui înscris care emană de la o parte; introducerea cu rea-credinţă a contestaţiei la executare. Instanţa dispune aplicarea **a. j.** printr-o încheiere susceptibilă de apel sau de recurs. În anumite cazuri legea prevede că **a. j.** este cominatorie, constând în obligarea celui sancţionat la plata unei sume de bani pentru fiecare zi de întârziere în executarea unei obligaţii de a face. De asemenea, în litigii de această

natură instanţa va putea dispune aplicarea unei **a. j.** cominatorii organului administrativ pârât pentru asigurarea executării de către el a obligaţiei privind emiterea unui act administrativ ori eliberarea unui înscris (certificat, adeverinţă etc.) impusă prin hotărâre judecătorească. **A. j.** este susceptibilă de aplicare şi unor persoane care, deşi nu participă la proces în calitate de părţi sau terţi, concură totuşi la desfăşurarea acestuia, ca de exemplu: agentului de procedură care, îndeplinind defectuos sau neîndeplinind procedura de citare sau de comunicare, ocazionează amânarea judecăţii pricinii; martorului care nu se prezintă la instanţă cu toate că a fost legal citat, sau care, prezentându-se, refuză să depună mărturie; expertului care nu depune în termen raportul de expertiză sau refuză nejustificat îndeplinirea însărcinării ce i se încredinţează de către instanţă. În toate aceste cazuri, încheierea prin care se dispune aplicarea **a. j.** este executorie şi, totodată, susceptibilă de apel sau recurs; instanţa poate reveni asupra amenzii, sau poate hotărî reducerea ei, la cererea celui sancţionat şi ţinând seama de justificările invocate de el.

AMESTEC, a se vedea *confuziune*.

AMIABIL, arbitru căruia părţile i-au conferit puteri speciale, autorizându-l să soluţioneze litigiul *ex aequo et bono*, adică "după cuget şi chibzuire", fără a fi obligat a se baza pe dispoziţiile legale aplicabile litigiului. Vala-bilitatea unei asemenea împuterniciri de fond, de a face o judecată "în echitate", depinde, în primul rând, de legea aplicabilă convenţiei arbitrale deoarece voinţa părţilor determină conţinutul puterilor pe care ele înţeleg să le confere arbitrilor, având deci libertatea să decidă şi condiţiile în care se supun arbitrajului. Cu toate acestea, dacă părţile, prin convenţia lor arbitrală, au decis să se adreseze unui centru permanent de arbitraj, la care se aplică un Regulament cu caracter obligatoriu sau o lege care interzice funcţia de mediator amiabil, arbitrii nu vor putea rezolva litigiul ca mediatori amiabili. În acest sens, uneori se prevede că arbitrii vor hotărî ca mediatorii amiabili, dacă aceasta este voinţa părţilor şi dacă legea care reglementează arbitrajul permite acest lucru. Altfel spus, părţile pot prin convenţia lor să încredinţeze arbitrilor puterea de mediatori amiabili numai dacă legea procedurală aplicabilă o permite. Aplicarea cumulativă a legii convenţiei arbitrale şi a legii procedurale, în măsura în care nu coincid, conduce până la urmă la aplicarea legii restrictive, respectiv la înlăturarea convenţiei arbitrale privind soluţionarea litigiului de către mediatori amiabili.

AMORTISMENT, 1. Sumă, determinată de obicei ca nivel anual, destinată compensării treptate, sub formă valorică, a uzurii fizice şi morale a mijloacelor fixe utilizate în activitatea productivă. **A.** se constituie pe seama costurilor de producţie; nivelul anual al **a.** se determină prin raportarea valorii totale a mijloacelor fixe productive amortizabile la durata normală de funcţionare a acestora. 2. Sumă în valută, destinată efectuării treptate a plăţilor în vederea rambursării de către debitor a unor credite şi împrumuturi contractate în străinătate.

AMORTIZARE, 1.Proces economic-financiar de compensare treptată, prin intermediul costurilor de producţie a uzurii, fizice şi morale, exprimată sub formă valorică, a mijloacelor fixe productive, pe măsura transferării valorii lor asupra produselor rezultate în procesul de producţie. Prin acest proces se crează mijloacele financiare necesare înlocuirii mijloacelor fixe respective, după scoaterea lor din funcţiune. 2. Modalitate de rambursare treptată, la termenele stabilite, a ratelor şi dobânzilor aferente unui credit sau împrumut extern.

AMORTIZAREA CAMBIEI, anularea pe cale judecătorească, după o procedură specială, a titlului cambial care a fost sustras, pierdut sau distrus, în scopul de a se da astfel posesorului acelui titlu posibilitatea de a-şi exercita drepturile cambiale. Ordonanţa de amortizare, prin care se încheie această procedură, trebuie notificată trasului, precum şi tuturor debitorilor de regres, pentru ca aceştia să ia cunoştinţă că nu mai au obligaţia să plătească celui care ar prezenta titlul anulat.

ANATOCISM, convenţie prin care părţile stipulează ca dobânda să se adauge la suma datorată şi să producă ea însăşi dobândă în continuare. Fiind prea oneros pentru debitor, **a.** este interzis de lege, în afară de unele cazuri expres determinate. Astfel, în contractul de cont curent, soldul rezultat la încheierea contului, la sfârşitul fiecărei perioade convenite de părţi, cuprinzând şi dobânzile pe trecut este, la rândul său, producător de dobânzi.

ANCHETĂ IN FUTURUM, procedură contencioasă în cadrul căreia părţile au posibilitatea de a solicita constatarea şi conservarea unei probe dacă există pericol de dispariţie sau dacă aceasta ar fi greu de administrat în viitor (D.R.).

ANEXĂ, înscris alăturat altuia considerat act principal, fie ca parte integrantă a acestuia, de regulă cu scopul de a-i detalia conţinutul, fie pentru a dovedi unele elemente ale conţinutului actului principal.

ANGAJAMENT DE PLATĂ, act juridic unilateral prin care persoana angajată cu contract de muncă recunoaşte paguba cauzată societăţii comerciale sau regiei autonome şi îşi asumă obligaţia de a o repara. **A. de p.** produce efecte asemănătoare unei recunoaşteri extrajudiciare şi ale unui înscris sub semnătură privată; el are deopotrivă valoarea unui titlu executoriu. **A. de p.** trebuie să cuprindă menţiuni privitoare la numele şi prenumele persoanei încadrate în muncă, suma recunoscută a fi datorată, data emiterii şi semnătura debitorului.

ANIMUS NOVANDI, a se vedea: *aliquid novi: novaţie.*

ANIMUS SIBI HABENDI, locuţiune latină prin care se desemnează elementul psihologic sau intelectual al posesiei, concretizat în voinţa celui care stăpâneşte în fapt lucrul, de a exercita acea stăpânire pentru sine şi de a se comporta faţă de bunul respectiv ca un proprietar ori ca titular al altui drept real.

ANTECESOR ÎN DREPTURI, denumire generală dată oricărei persoane fizice sau juridice de la care alte persoane, denumite, în raport cu aceasta, succesori în drepturi sau avânzi-cauză au dobândit, cu orice titlu, fie un patrimoniu sau o cotă-parte dintr-un patrimoniu, fie unul sau mai multe bunuri, drepturi sau obligaţii determinate. În principiu, **a. în d.** transmite succesorilor săi în drepturi elementele patrimoniale în starea în care se găseau în patrimoniul său în momentul transmisiunii. A se vedea şi: *nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse habet; succesor în drepturi.*

ANTECONTRACT, convenţie prin care una din părţile contractante (promitent) se obligă faţă de cealaltă (beneficiar) să încheie în viitor, la cererea acesteia din urmă, un anumit contract, determinat, în esenţă, de această convenţie (D. R.).

ANTECONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE, acord de voinţă contractual prin care părţile îşi asumă reciproc obligaţia de a încheia între ele, în viitor, un anumit contract de vânzare-cumpărare, stabilind şi conţinutul esenţial al acestuia. **A. de v.-c.** nu este reglementat, fiind o creaţie a practicii judiciare; este frecvent utilizat pentru a lega juridiceşte părţile care, pentru moment nu pot sau nu vor să

încheie un contract valabil de vânzare-cumpărare a unui imobil. **A.de v.-c.** nu poate avea efect translativ de proprietate, dar constituie un contract vala-bil, din care izvorăsc pentru părţi obligaţii de a face (îndatorirea de a îndeplini toate operaţiile necesare pentru ca vânzarea-cumpărarea să poată fi perfectată potrivit legii). Pe lângă obligaţia de a încheia în viitor contractul promis, părţile pot să-şi asume prin antecontract şi alte obligaţii. Drepturile şi obligaţiile izvorâte din **a. de v.-c.** pot fi transmise prin cesiune sau moştenire, în condiţiile dreptului comun. Încheierea **a. de v.-c.** nu este supusă nici unei condiţii speciale de formă, antecontractul având un caracter consensual. Neîndeplinirea, din culpa uneia dintre părţi, a obligaţiilor de a face asumate prin **a. de v.-c.** îndreptăţeşte cealaltă parte la acţiunea în rezoluţiune, cu consecinţa restituirii reci-proce a prestaţiilor primite, şi la antrenarea răspunderii contractuale a părţii în culpă, potrivit dreptului comun. Restituirea reciprocă a prestaţiilor intervine şi în cazurile în care antecontractul ar fi lovit de nulitate, ca şi în acelea în care perfectarea contractului de vânzare-cumpărare promis prin antecontract ar deveni imposibilă din motive neimputabile nici uneia dintre părţi, cazuri în care nici una dintre părţi nu va putea fi obligată şi la despăgubiri. Dreptul la acţiunea în restituire este prescriptibil în termenul general de prescripţie de 3 ani, care începe să curgă de la data când reclamantul a recunoscut faptul că perfectarea vânzării nu mai este posibilă. Dacă **a. de v.-c.** este constatat printr-un înscris sub semnătură privată, pe baza acestui înscris şi pe baza constatării că, deşi s-au respectat modalităţile de plată a preţului convenite în antecontract, una din părţi sau succesorii ei în drepturi refuză să se prezinte la notarul public în vederea autentificării contractului de vânzare-cumpărare promis, instanţa judecătorească este îndreptăţită să pronunţe, la cererea celeilalte părţi, o hotărâre care să ţină loc de act autentic de înstrăinare şi care să servească la întabularea dreptului de proprietate al cumpărătorului în cartea funciară sau la transcrierea operaţiei în registrul de inscripţii şi transcripţii imobiliare; prin aceasta se asigură eficienţa juridică a **a. de v.-c.**, realizându-se silit, prin justiţie, finalitatea urmărită de părţi prin încheierea acestuia.

ANTREPRENOR, persoană (fizică sau juridică) care, încheind un contract de antrepriză, se obligă faţă de cocontractantul său, numit client sau beneficiar, să execute, pe riscul său o anumită lucrare în schimbul unui preţ stabilit în raport cu rezultatul muncii sale. Dacă **a.** contractează executarea unei părţi din lucrarea la care s-a angajat, cu un subantreprenor, el se numeşte **a. general** şi rămâne singur răspunzător faţă de client pentru întreaga lucrare.

ANTREPRIZĂ, contract în temeiul căruia una din părţi, antreprenorul, se obligă să execute pe riscul său o anumită lucrare sau să presteze un anumit serviciu pentru cealaltă parte (beneficiarul), în schimbul unui preţ stabilit în raport cu rezultatul activităţii. Contractul este bilateral, cu titlu oneros, consensual. Este reglementat de C. civ., ca lege generală şi în C. com. ca lege specială. Uzanţele comerciale aplicabile contractului de **a.** au în general valoare contractuală, aplicându-se în temeiul şi în limita legii care cârmuieşte contractul. Contractul de **a.** se încheie prin ofertă şi acceptare. Obiectul contractului îl constituie lucrarea sau serviciul promis de antreprenor şi preţul datorat de beneficiar. Lucrarea sau serviciul trebuie să fie posibile şi determinate sau determinabile; preţul trebuie să fie fixat în numerar, determinat sau determinabil, sincer şi serios. Efectele contractului: dă naştere la obligaţii în sarcina ambelor părţi. Antreprenorul este ţinut să execute lucrarea sau să presteze serviciul la care s-

a obligat, să facă predarea şi să garanteze pe beneficiar de conformitatea prestaţiei. Antreprenorul are o poziţie independentă faţă de beneficiar în desfăşurarea activităţii; el are deplină libertate în organizarea şi conducerea lucrărilor şi nu este ţinut să le execute personal, exceptând cazul în care s-a convenit altfel. Antreprenorul execută lucrarea şi prestează serviciul cu materialele sale, în afară de convenţia părţilor în alt sens. Dacă materialele sunt puse la dispoziţie de beneficiar, acestea se află în păstrarea antreprenorului, care trebuie să le utilizeze potrivit cu destinaţia lor şi cu respectarea regulilor tehnice în materie, să dea socoteală de întrebuinţare şi să restituie ce a rămas, la terminarea lucrării. Antreprenorul trebuie să înştiinţeze fără întârziere pe beneficiar despre împrejurările care pun în pericol executarea, calitatea sau destinaţia lucrării, cum ar fi materialele ce i s-au pus la dispoziţie sau instrucţiunile necorespunzătoare date de beneficiar. În cazul în care beneficiarul, deşi înştiinţat nu ia măsuri într-un termen potrivit cu împrejurările, antreprenorul poate sista executarea, denunţa contractul sau îl execută pe riscul beneficiarului. Beneficiarul are dreptul ca, pe cheltuiala sa, să controleze materialele şi modul de executare a lucrărilor, fără a stânjeni nejustificat pe antreprenor şi să-i comunice observaţiile sale. Pentru conformitatea lucrărilor sau serviciilor antreprenorul răspunde, potrivit dispoziţiilor de la contractul de vânzare-cumpărare, care se aplică în mod corespunzător. Beneficiarul este obligat să recepţioneze şi, dacă este cazul, să preia lucrarea predată de antreprenor, precum şi să plătească preţul. După ce a primit comunicarea antreprenorului privind terminarea lucrărilor sau serviciilor, beneficiarul, în perioada de timp convenită, trebuie să le verifice şi, dacă sunt conforme cu cele contractate, să le preia. În funcţie de natura lucrării, beneficiarul poate avea şi obligaţia de a le ridica. Beneficiarul care a recepţionat lucrarea fără rezerve, pierde dreptul de a invoca viciile aparente ale lucrării. Dreptul de proprietate şi riscurile asupra lucrării se transmit beneficiarului, în lipsă de altă convenţie a părţilor, pe data recepţiei. În funcţie de natura lucrării se poate conveni efectuarea unei recepţii provizorii, urmate, la împlinirea termenului convenit, de recepţia definitivă. Beneficiarul este obligat să plătească preţul la primirea întregii lucrări, în afară de convenţia contrară a părţilor. Dacă lucrarea a pierit sau a fost deteriorată înainte de recepţie din cauză de forţă majoră, beneficiarul nu este ţinut de plata preţului, în afară de cazul în care este în întârziere. Dacă s-a contractat pe baza unui preţ ferm, preţul nu poate fi modificat din cauza sporirii preţurilor materiilor prime, materialelor sau mâinii de lucru. Dacă în cursul executării lucrării apare necesitatea executării unor lucrări neprevăzute în deviz, antreprenorul are dreptul la sporirea corespunzătoare a preţului numai dacă nu putea prevedea necesitatea acestor lucrări. Pentru garantarea plăţii preţului, antreprenorul are, cu privire la bunul ce formează obiectul lucrării, un drept de gaj, dacă este bun mobil, sau un drept de ipotecă, dacă obiectul priveşte construirea, reconstruirea sau repararea unui imobil.

ANUITATE, obligaţie bănească anuală a unui comerciant, derivată din rambursarea creditelor şi împrumuturilor contractate; plată constantă efectuată anual pe o anumită perioadă de timp. **A.** se compune din ratele scadente în anul respectiv la creditele şi împrumuturile angajate, plus dobânzile aferente. Pentru cel care a angajat creditele respective (debitorul) este un element de pasiv (o obligaţie), în timp ce pentru cel ce a acordat creditele (creditorul) un element de activ (un drept).

ANULABIL, caracterul unui act juridic de a fi susceptibil de anulare. Un act juridic este **a.** din momentul în care a fost încheiat cu încălcarea dispoziţiilor legale de protecţie a incapabililor sau viciercea consimţământului uneia din părţi şi până în momentul în care el a fost confirmat de către partea îndreptăţită a cere anularea lui sau în care dreptul material la acţiunea în anulare s-a stins prin prescripţie extinctivă

ANULARE, sancţiune civilă constând în desfiinţarea retroactivă, prin hotărâre judecătorească, a unui act juridic lovit de nulitate relativă.

ANULAREA ACTELOR DE STARE CIVILĂ, a se vedea *rectificarea actelor de stare civilă*.

ANULAREA CĂSĂTORIEI, a se vedea *nulitatea căsătoriei*.

APARENŢĂ ÎN DREPT, a se vedea *principiul aparenţei în drept*.

APARTAMENT, suprafaţa locativă alcătuită din una sau mai multe camere de locuit cu dependinţele aferente, situate la acelaşi nivel sau la nivele diferite, care formează împreună o unitate locativă de-sine-stătătoare, determinată ca atare prin construcţia sa.

APĂRARE, 1) (în sens larg) totalitatea prerogativelor şi garanţiilor procesuale recunoscute de lege părţilor în vederea valorificării drepturilor şi intereselor lor legitime. Legea procesuală acordă părţilor o serie de prerogative procesuale, cum sunt: dreptul de a formula cereri, de a solicita probe de a exercita căile legale de atac etc. 2) (în sens restrâns) actul procesual prin care pârâtul tinde la respingerea acţiunii îndreptate împotriva sa. **A.** pârâtului poate viza însăşi temeinicia acţiunii, sau numai partea formală a judecăţii. În considerarea acestei finalităţi se face distincţie între: a) **a.** de fond (propriu-zisă), prin care pârâtul pune în discuţie însăşi temeinicia pretenţiilor invocate de reclamant, urmărind astfel respingerea acţiunii; ea poate fi invocată, de regulă, în tot cursul judecăţii; hotărârea pronunţată pe baza unei **a.** de fond dobândeşte autoritate sau putere de lucru judecat; b) **a.** procesuală (pe cale de excepţie), materializată în obiecţiile formulate de pârât şi prin care acesta urmăreşte, fără a nega existenta dreptului subiectiv, întârzierea judecătii sau respingerea acţiunii ca inadmisibilă; ea poate fi invocată, de regulă, numai în limime litis; hotărârea pronunţată în temeiul unei excepţii de procedură lasă, în principiu, neatins fondul cauzei.

APĂRAREA DE FOND, susţinere pe care pârâtul o face în faţa instanţei de pe poziţia sa procesuală, de pretins titular al obligaţiei, în vederea obţinerii unei soluţii care să-i fie lui favorabilă şi potrivnică, în tot sau în parte, reclamantului. Constituie **a. de f.** faptul plăţii, invocarea unor cauze exoneratorii, compensaţia, beneficiul unui drept, faptul că dreptul dedus judecăţii este afectat de modalităţi (condiţie suspensivă) etc. **A.de f.** are următoarele reguli: a) întrucât se poartă, de pe poziţii opuse, asupra aceluiaşi obiect, ca şi în cazul pretenţiei reclamantului, instanţa trebuie să-i dea răspuns atât în motivarea cât şi în dispozitivul hotărârii; b) trebuie să îndeplinească, în general, aceleaşi condiţii de exerciţiu ca şi acţiunea reclamantului; c) sub raportul prescripţiei extinctive are aceeaşi durată în timp ca şi acţiunea; d) îi dă dreptul pârâtului la contra-probe; dacă s-a admis proba pentru reclamant, contra-proba este de drept admisă pentru pârât; e) trebuie folosită în urma apărărilor ce pot fi făcute pe cale de excepţie. Dacă pârâtul obţine câştig de cauză în urma folosirii unei **a. de f.**, hotărârea pronunţată de instanţă în favoarea sa are putere de lucru judecat cu privire la însuşi conţinutul raportului juridic litigios dedus judecăţii; în consecinţă,

reclamantul nu va mai putea relua judecata, într-un nou proces, pentru aceeaşi cauză şi acelaşi obiect.

APEL, mijloc procedural prin care partea nemulţumită de hotărârea primei instanţe sau procurorul solicită instanţei ierarhic superioară reformarea hotărârii atacate.Uneori, se adaugă în definiţie şi faptul că prin intermediul apelului se poate cere, uneori, doar anularea hotărârii apelate. Nu este necesar să se reţină acest aspect în definiţie deoarece noţiunea de reformare include şi simpla anulare a hotărârii. Şi în această din urmă situaţie are loc un control judiciar al hotărârii apelate, particularitatea constând în faptul că instanţa de apel nu rejudecă pricina în fond, ci doar respinge cererea pe temeiul unei excepţii procesuale sau, desfiinţând hotărârea atacată, trimite cauza spre rejudecare primei instanţe, ori instanţei competente sau organului cu activitate jurisdicţională competent. Aşadar, este o problemă referitoare la efectul devolutiv al apelului, mai exact la limitele acestui efect.Apelul este o cale de atac ordinară, suspensivă de executare, de reformare şi devolutivă. După cum apelul constituie o formă de manifestare a acţiunii civile, un mijloc procedural ce intră în conţinutul acesteia, tot aşa dreptul de apel reprezintă o componentă a dreptului la acţiune, cu toate consecinţele care decurg de aici. Aceasta înseamnă că pentru exerciţiului dreptului de apel trebuie îndeplinite condiţiile generale de exerciţiu ale dreptului la acţiune (interesul, calitatea procesuală şi capacitatea procesuală), la care se alătură şi unele condiţii speciale (de exemplu, partea să nu fi renunţat expres sau tacit la dreptul de apel, să nu fie vorba de o hotărâre nesusceptibilă de apel, satisfacerea cerinţelor privitoare la taxele de timbru etc.). Apelul, fiind o etapă a fazei judecăţii, nu prezintă un proces distinct de cel declanşat prin cererea de chemare în judecată, ci o continuare a acestuia, hotărârea primei instanţe neconstituind decât actul prin care se finalizează o etapă a procesului respectiv. În mod normal, ar urma ca apelul să îi vizeze pe cei care au avut calitatea de parte la judecata în primă instanţă, indiferent de poziţia procesuală pe care au avut-o: reclamant, pârât, intervenient voluntar (însă apelul intervenientului accesoriu va fi respins ca neavenit, dacă partea în favoarea căreia s-a intervenit nu a făcut ea însăşi apel), intervenient forţat (chematul în garanţie, cel chemat în judecată deoarece ar putea pretinde aceleaşi drepturi ca şi reclamantul, cel indicat ca titular al dreptului real). Cel nemulţumit de hotărâre, pentru a putea exercita dreptul de apel, trebuie să justifice un interes (folos practic), ceea ce presupune că el a căzut, total sau parţial, în pretenţii, ce urmare a judecării în faţa primei instanţe. Va fi respinsă ca lipsită de interes cererea de apel formulată de partea ce a obţinut câştig de cauză în prima instanţă. Aceeaşi este soluţia şi în cazul în care, prin cererea de apel, se invocă faptul că s-a săvârşit o neregularitate procedurală faţă de adversar, deoarece folosul practic nu se răsfrânge asupra apelantului, deci interesul nu este personal (într-o asemenea situaţie, apelantul, pentru a obţine reexaminarea fondului pricinii, va trebui să invoce, în termen, alte motive de apel). Însă, apelul părţii care, în prima instanţă, a obţinut satisfacerea integrală, a pretenţiilor sale subsidiare nu este lipsit de interes, deoarece hotărârea atacată implică respingerea pretenţiilor principale. Ca şi judecata în prima instanţă şi în apel, calitatea procesuală se raportează la dreptul substanţial. În acest sens, legea prevede că în apel nu se poate schimba calitatea părţilor. Datorită faptului că apelul are ca obiect reformarea unei hotarâri judecătoreşti, intervine un element specific, anume că oricare dintre părţile iniţiale poate fi apelant sau intimat, după

caz (dacă este acea parte care a formulat cererea de apel sau împotriva căreia s-a declarat apel). Tocmai de aceea în practică, se întâlnesc expresii, precum "în calitate de apelant" sau "în calitate de intimat", în care termenul de calitate primeşte o altă accepţiune. Şi în apel, poate avea loc o transmisiune a calităţii procesuale, legală sau convenţională. Apelul poate fi formulat de cel cu capacitate deplină de exerciţiu, personal sau prin mandatar. Cel cu capacitate de exerciţiu restrânsă trebuie să fie asistat de ocrotitorul său legal, iar cel fără capacitate de exerciţiu (minorul până la împlinirea vârstei de 14 ani şi persoana pusă sub interdicţie) va sta în judecată prin reprezentantul său legal (părinţi, tutore sau curator, după caz). Dacă la judecata în faţa primei instanţe a existat o coparticipare procesuală (activă, pasivă sau mixtă), se ridică problema condiţiilor în care coparticipanţii pot să-şi exercite dreptul de a ataca hotărârea cu apel. În soluţionarea acesteia, se porneşte de la regula, potrivit căreia, actele de procedură, apărările şi concluziile unuia dintre reclamanţi sau pârâţi nu pot folosi nici păgubi celorlalţi. Aşadar, se aplică principiul independenţei procesuale, oricare dintre coparticipanţi având posibilitatea de a declara apel, dar numai pentru apărarea propriilor interese. În privinţa coparticipantului care a renunţat la dreptul de apel, nu a declarat apel, şi-a retras apelul, ori al cărui apel a fost anulat sau perimat, hotărârea primei instanţe devine definitivă, iar asupra acestuia nu se vor extinde, în principiu, efectele admiterii apelului unuia dintre ceilalţi coparticipanţi. Dacă însă între coparticipanţi există raporturi de solidaritate sau indivizibilitate, prin aplicarea acestei reguli, exercitarea căii de atac a apelului de către unii dintre ei va folosi şi ceilorlalţi, în sensul că efectele admiterii apelului se vor extinde şi asupra coparticipanţilor care nu au declarat apel sau ale căror cereri de apel au fost respinse în temeiul unor excepţii procesuale. Regula se aplică nu numai atunci când raportul de drept substanţial dedus judecăţii este un raport obligaţional, ci şi atunci când este vorba de un drept real ce poartă asupra unui bun despre care se pretinde că aparţine, în coproprietate sau în indiviziune, coparticipanţilor. Astfel, dacă soţii au introdus o cerere în revendicarea unui bun comun, apelul unuia dintre soţi profită şi celuilalt; apelul unuia dintre cei ce se pre-tind a fi coproprietarii bunului în litigiu profită şi coparticipanţilor care nu au declarat apel. A nu se accepta această soluţie însemnă a se stabili proprietatea exclusivă celui ce a introdus apel, deşi nu a existat o cerere în acest sens, deci a admite, implicit, posibilitatea unor cereri noi în apel, în contra interdicţiei categorice prevăzută în art. 294 alin. 1 C. proc. civ.. De altfel, art. 48 alin. 2 se referă la "natura juridică" fără a mai face alte distincţii, iar unde legea nu distinge, nici interpretul nu trebuie să distingă. Se pune problema de a şti dacă apelul introdus de către o persoană ce nu are procură de la partea interesată poate fi însuşit de acesta din urmă. În trecut, fostul art. 316 din cod prevedea, pentru ipoteza menţionată, posibilitatea părţii de a ratifica apelul. S-a renunţat la acest text, întrucât el era inutil, deoarece la aceeaşi soluţie se ajunge aplicându-se regulile de la gestiunea de afaceri. Apelul trebuie însă ratificat în termen, ceea ce înseamnă că instanţa de apel nu mai are posibilitatea de a acorda un termen pentru îndeplinirea lipsei de dovezi calităţii de reprezentant convenţional. Pentru a putea exercita dreptul de apel, mai este necesar ca partea nemulţumită de hotărâre să nu fi renunţat la dreptul de apel. Renunţarea poate să fie expresă sau tacită, însă aceasta din urmă trebuie să fie dedusă din împrejurări neechivoce. Art. 283 C. proc. civ. dispune că partea care a renunţat la apel cu privire la o hotărâre nu

mai are dreptul de a face apel. Pentru a se putea renunța la dreptul de apel, partea trebuie să aibă capacitatea de exercițiu deplină și mai este necesar ca litigiul să poarte asupra unor drepturi de care părțile pot dispune. Codul român nu conține nici o dispoziție expresă cu privire la momentul în care se poate renunța la apel. Renunțarea la apel poate interveni numai după pronunțarea hotărârii deoarece numai din acest moment exercițiul dreptului de apel devine posibil. În acest sens sunt și prevederile art. 267 C. proc. civ., care, deși nu interzic expres renunțarea înainte de pronunțarea hotărârii, arată că după pronunțare, partea poate renunța la calea de atac, menționându-se această împrejurare într-un proces-verbal, semnat de președinte și de grefier; textul permite și renunțarea ulterioară momentului pronunțării, fie prin înfățișarea părții înaintea președintelui, fie prin înscris autentic. În forma pe care o avea în proiectul Legii de modificare a Codului de procedură civilă, art. 283 se referea nu numai la renunțarea expresă la dreptul de apel, ci și la renunțarea tacită, arătând că partea care a executat de bunăvoie hotărârea primei instanțe nu o mai poate apela. Din împrejurarea că Legea nr. 59/1993 nu a mai adoptat această formă, nu s-ar deduce faptul că nu mai există instituția achiesării tacite la hotărâre. Nici în reglementarea anterioară nu exista un text de lege care să consacre expres achiesarea tacită la hotărâre, însă existența acesteia era unanim acceptată în practica judiciară și în literatura de specialitate, prin aplicarea unor principii generale. Partea care execută de bunăvoie o hotărâre care nu este susceptibilă de executare silită, face un act juridic unilateral. Dacă însă i se recunoaște dreptul de a ataca hotărârea pe care a executat-o de bunăvoie, înseamnă să se accepte ca partea să-și revoce actul unilateral, deși acesta, este, în principiu, irevocabil. Achiesarea tacită la hotărâre trebuie admisă cel puțin pentru următoarea ipoteză. Ambele părți cad parțial în pretenții la judecata în prima instanță, însă uneia nu i se face o comunicare valabilă hotărârii. Întrucât cele trei cazuri de echipolență sunt de strictă interpretare, astfel încât nu se poate considera că partea a fost decăzută din dreptul de a introduce apel, de vreme ce, pentru ea, termenul de apel nici nu a început să curgă. Însă, eventualul apel ar fi lipsit de obiect, deoarece hotărârea primei instanțe a fost înlocuită de cea a instanței de apel. De aceea, se poate spune că partea a achiesat tacit la hotărârea primei instanțe, altfel ar fi apelat-o și ea mai înainte de pronunțarea hotărârii în apelul adversarului. Dreptul de apel se exercită de către partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe împotriva părții adverse. În cazul raporturilor juridice simple, cel nemulțumit de hotărâre (apelantul) introduce cererea de apel împotriva adversarului (intimatul). Dacă la prima instanță a existat o coparticipare procesuală, pot fi unul sau mai mulți apelanți și unul sau mai mulți intimați, după cum au declarat apel unul sau mai mulți coparticipanți, respectiv s-a formulat apel împotriva unuia sau mai multor coparticipanți. În cazul raporturilor juridice procesuale mai complexe când la judecata în fața primei instanțe au fost atrași în proces și terți, trebuie făcute unele nuanțări. Dacă s-a formulat o cerere de intervenție principală, iar instanța a respins atât cererea de chemare în judecată, cât și cererea de intervenție, pot declara apel fie reclamantul, fie intervenientul, fie ambii, dar intimat va fi pârâtul. Reclamantul ar comite o greșeală dacă ar introduce apelul nu numai împotriva pârâtului, ci și contra intervenientului, întrucât i-ar creea acestuia din urmă posibilitatea de a-și însuși cererea de apel a reclamantului, până la prima zi de înfățișare (precizarea este valabilă și în privința apelului exercitat de in-

tervenient). În cazul în care instanţa a admis cererea de chemare în judecată şi a respins cererea de intervenţie principală, poziţia procesuală de apelant poate lî dobândită de pârât sau de intervenient, iar reclamantul va deveni intimat. Când ambele cereri au fost admise în parte, ori o cerere a fost admisă în parte şi cealaltă a fost respinsă, toate cele trei părţi pot avea poziţia procesuală de apelant, cât şi cea de intimat, în acelaşi timp. Soluţiile sunt asemănătoare şi în cazul în care s-a formulat o cerere de chemare în judecată a altei persoane ce ar putea pretinde aceleaşi drepturi ca şi recla-mantul sau o cerere de arătare a titularului dreptului real, deoarece terţul a dobândit, potrivit art. 58 şi art. 66 alin. 2 C. proc. civ., poziţia de intervenient principal. Dacă pârâtul a introdus o cerere de chemare în garanţie, iar prima instanţă a admis atât cererea de chemare în judecată, cât şi cererea de chemare în garanţie, pârâtul poate declara apel împotriva reclamantului; acest apel nu este condiţionat de faptul ca şi chematul în garanţie să introducă apel împotriva pârâtului, deoarece acesta din urmă are interes ca eventuala insolvalabilitate a garantului să nu se reflecteze în patrimoniul său, iar chematul în garanţie poate intenta apel contra pârâtului, invocând inexistenţa obligaţiei sale de garanţie sau de faptul că pârâtul nu avea dreptul să se îndrepte împotriva sa cu o cerere în despăgubire, dar şi contra reclamantului deşi între ei nu există raporturi de drept substanţial, invocând netemeinicia cererii de chemare în judecată şi, pe cale de consecinţă, lipsa de obiect a cererii de chemare în garanţie. Când a admis cererea de chemare în judecată şi a respins cererea de chemare în garanţie formulată de pârât, acesta are interes să declare apel fie contra reclamantului, fie împotriva chematului în garanţie, fie împotriva ambilor (de regulă, cererea de apel a pârâtului are două capete, unul principal, vizând soluţia instanţei cu privire la cererea de chemare în judecată şi altul subsidiar, referitor la soluţia dată în cererea de chemare în garanţie). Dacă ambele cereri au fost respinse (cea de chemare în judecată ca nefondată, iar cea de chemare în garanţie ca lipsită de obiect sau de interes), reclamantul va introduce apel împotriva pârâtului, nu şi a chematului în garanţie, întrucât între ei nu există raporturi juridice substanţiale; însă reclamantul poate introduce apel atât împotriva pârâtului, cât şi a chematului în garanţie, dacă respingerea cererii de chemare în judecată este urmarea apărărilor formulate de terţ în favoarea pârâtului. Pentru această situaţie se ridică două probleme: acea a mijlocului prin care se reia în discuţie cererea de chemare în garanţie, precum şi dacă terţul chemat în garanţie poate face apel împotriva reclamantului. În cazul în care prima instanţă a admis cererea de chemare în judecată şi a respins cererea de chemare în garanţie formulată de către reclamant (ca lipsită de obiect sau de interes), hotărârea poate fi apelată de pârât, care îşi va îndrepta cererea de apel împotriva reclamantului, iar, uneori chiar şi a chematului în garanţie, dacă soluţia referitoare la cererea de chemare în judecată este rezultatul activităţii procesuale a terţului în sprijinul părţii garantate; cele două probleme semnalate se ivesc şi în această situaţie. Dacă ambele cereri au fost respinse, reclamantul poate face apel atât contra pârâtului, cât şi a chematului în garanţie. Când s-a respins cererea de chemare în judecată şi s-a admis cererea de chemare în garanţie, reclamatul poate declara apel împotriva pârâtului, iar chematul în garanţie fie contra reclamantului, fie contra pârâtului. Anterior anului 1955 exista aderarea la apel, cunoscută şi sub denumirea de însuşirea apelului. De altfel, şi proiectul de modificare a codului a prevăzut însuşirea cererii de apel, consacrându-se acesteia art. 293, dispoziţia

respectivă nu a fost adoptată, în actuala formă a codului, art. 293 apărând ca fiind abrogat prin Decretul nr. 132/1952 (prin NOTĂ DE SUBSOL, în Monitorul Oficial al României). Deşi nu mai este reglementată la noi, aderarea la apel (însuşirea apelului), ar fi o instituţie utilă, prin faptul că ar urmări împiedicarea introducerii unor apeluri în scop de şicană, oferind posibilitatea intimatului de a solicita şi el, după împlinirea termenului de apel, reformarea hotărârii atacate, iar, pe de altă parte, ar oferi răspunsul la cele două probleme semnalate. În legis-laţia noastră, aderarea la apel a fost introdusă prin art.40 şi art. 41 ale fostei legi de accelare a judecăţilor din 1929. Se prevedea că intimatul poate să adere la apelul principal făcut de partea adversă, printr-o cerere proprie, făcută odată cu întâmpinarea sau cel mai târziu la prima zi de înfăţişare în apel. Dacă însă apelantul principal îşi retrăgea apelul cel mai târziu la prima înfăţişare sau dacă apelul principal era respins fără a fi fost cercetat în fond, aderarea la apel se respingea, cu excepţia cazului în care ea era făcută înăuntrul termenului de apel. Dispoziţiile celor două articole menţionate au fost introduse în cod, cu ocazia modificării acestuia din anul 1948 şi, abrogate în anul 1952. Legislaţia franceză cunoaşte o reglementare foarte exactă şi foarte clară cu privire la această instituţie, oferind posibilitatea aderării la apel nu numai intimatului, ci şi celor care au avut calitatea de parte la judecata în primă instanţă, dar care nu au fost încă atraşi la judecata în apel, în calitate de intimaţi. Din această perspectivă, se face distincţia între trei forme de apel, anume, apelul principal, apelul incidental şi apelul provocat. Apelul principal ar presupune ipoteza în care partea nemulţumită de hotărârea primei instanţe introduce cererea de apel împotriva părţii adverse (aceasta este singura formă de apel reglementată în legislaţia noastră). Apelul incidental ar fi acela făcut de partea împotriva căreia s-a introdus deja un apel principal şi care ar fi îndreptat împotriva apelantului. Intimatul ar avea interesul să formuleze un apel incidental dacă a căzut şi el parţial în pretenţii. Dacă însă a câştigat în primă instanţă intimatul va răspunde cu o simplă întâmpinare, prin care va solicita instanţei de apel să menţină hotărârea atacată. Apelul provocat ar fi acela care, spre deosebire de apelul incidental, nu ar fi putut exista în lipsa apelului principal. Dacă judecata în primă instanţă a opus mai mult de două părţi, uneori este posibil ca intimatul să aibă interesul de a atrage la judecata în apel şi alte părţi de la prima instanţă, dar împotriva cărora nu s-a introdus apel. Alteori, o parte de la prima instanţă, care nu a devenit intimat, poate fi interesată să participe la judecata în faţa instanţei de apel. O situaţie în care apare posibilitatea unui astfel de apel este aceea când pârâtul a chemat în garanţie un terţ, iar instanţa a respins atât cererea de chemare în judecată, cât şi cererea de chemare în garanţie. Împotriva acestei hotărâri, pârâtul nu are interes să declare un apel contra chematului în garanţie, deoarece nu a căzut în pretenţii, dar dacă reclamantul face apel, pârâtul-intimat ar dobândi interesul de a introduce un apel provocat, pentru a repune în discuţie şi cererea de garanţie. Acelaşi este interesul şi în cazul în care reclamantul formulase o cerere de chemare în garanţie, respinsă de prima instanţă ca lipsită de obiect, deoarece s-a admis cererea de chemare în judecată, iar hotărârea respectivă este apelată de către pârât. Sunt situaţii în care chiar şi chematul în garanţie ar avea interesul de a cere să participe la judecata în apel, pentru a nu i se crea o situaţie mai rea. Astfel, bunăoară, reclamantul introduce o cerere în revendicare a unui imobil, iar pârâtul cheamă în garanţie pe cel care i-a vândut imobilul respectiv. Prima instanţă respinge ambele cereri,

prima ca nefondată şi cea de-a doua ca lipsită de obiect sau de interes. Reclamantul apelează hotărârea, iar pârâtul-intimat nu pune în discuţie instanţei de apel cererea de chemare în garanţie, prin nici un mijloc procedural. În caz de admitere a apelului, intimatul are posibilitatea să cheme în judecată pe vânzătorul său, fără a i se putea opune puterea de lucru judecat, întrucât cererea de chemare în garanţie nu a fost soluţionată pe fond, însă riscă să i se opună potrivit art. 1351 C. civ., "exceptio mali procesus", prin care vânzătorul scapă de obligaţia de garanţie pentru evicţiune, dacă dovedeşte că ar fi avut mijloace suficiente cu care, participând la primul proces, ar fi câştigat. Numai că această apărare nu poate fi formulată în orice situaţie ci doar în cazurile în care este prevăzută de lege. De exemplu, în materia răspunderii comitentului pentru fapta prepusului, nu există un text de lege similar art. 1351 C. civ., din materia vânzării. Astfel, dacă reclamantul formulează o cerere în despăgubire împotriva comitentului, pe temeiul art. 1000 alin. 3 C. civ. în cazul în care ar cădea în pretenţii, comitentul are la îndemână o cerere de regres contra prepusului, aşa încât, conform art. 60 alin. 1 C. proc. civ., el îl poate chema în garanţie pe prepus, lucru pe care îl şi face la judecata în primă instanţă. Dacă în apelul reclamantului contra hotărârii prin care i s-a respins cererea, nu mai este atras şi chematul în garanţie, acesta din urmă este pus într-o poziţie mai puţin favorabilă decât aceea pe care a avut-o ca urmare a hotărârii primei instanţe, întrucât comitentul îl poate acţiona în regres, fără a mai exista posibilitatea invocării "exceptio mali processus". Aşadar, pentru această situaţie ar exista interesul ca şi chematul în garanţie, deşi nu are calitatea de intimat, să poată formula un apel provocat. În raport cu stadiul actual al legislaţiei noastre, se pune problema de a şti care este mijlocul procedural prin care se repune în discuţie, înaintea instanţei de apel, cererea de chemare în garanţie respinsă de prima instanţă ca lipsită de obiect sau de interes. Legea nu reglementează instituţia aderării la apel, probabil datorită faptului că intenţia legiutorului a fost aceea de a nu-i oferi posibilitatea intimatului, căzut parţial în pretenţii la judecata în prima instanţă, să declare un apel peste termenul legal împotriva părţii adverse ce a apelat hotărârea, deci să declare un apel incidental. Nu este exclus ca, prin nereglementarea aderării la apel, să se fi urmărit a nu se recunoaşte posibilitatea instanţei de apel de a judeca şi cererea de chemare în garanţie respinsă de prima instanţă fără a fi cercetată în fond, pe motiv că s-ar răpi astfel părţilor un grad de jurisdicţie. Dacă apelantul îşi îndreaptă apelul nu numai împotriva adversarului său direct, ci şi a terţului chemat în garanţie de acesta, nu există nici o dificultate, deoarece instanţa de apel este învestită cu judecarea ambelor cereri. Dar ce interes are apelantul să formuleze cererea de apel şi împotriva chematului în garanţie, când între ei nu există nici un raport de drept substanţial? Să îl ajute pe adversarul său ca în eventualitatea în care cade în pretenţii să se întoarcă împotriva garantului fără a mai porni un nou proces ? Mai mult, apelantul nici nu are interes ca la judecată să participe şi terţul, în acele situaţii în care pretenţia sa a fost tocmai datorită apărărilor pe care garantul le-a făcut, deci când obligaţia de garanţie a fost efectivă. Instanţa de apel nu poate să se considere învestită cu judecarea cererii de chemare în garanţie, deşi apelul este îndreptat numai împotriva soluţiei date cu privire la cererea principală. În caz contrar, s-ar încălca un principiu general al procesului civil, principiul disponibilităţii, fără a exista un text de lege care să permită aceasta. Efectul devolutiv al apelului este guvernat de principiul "tantum devolutum, quantum apellatum".

Dacă în cererea de apel figurează ca părţi numai reclamantul şi pârâtul de la prima instanţă, atunci instanţa de apel nu poate să-l introducă, din oficiu, pe terţul chemat în garanţie. Rezultă că numai intimatul sau chiar chematul în garanţie poate să ceară repunerea în discuţie, în faţa instanţei de apel, a chemării în garanţie, iar nu şi instanţa de apel din oficiu. S-ar putea considera că ar trebui ca partea care a formulat cererea de chemare în garanţie rămasă fără obiect sau interes să declare un apel preventiv (subsidiar). În eventualitatea în care cel ce a pierdut în primă instanţă va ataca hotărârea, atunci apelul preventiv va fi judecat împreună cu apelul principal. Dacă însă cel care a pierdut nu apelează hotărârea, atunci apelul preventiv va fi respins ca lipsit de interes. Este desigur o posibilitate, dar una formalistă şi, în orice caz, nu singura. În acele situaţii în care garantul are interes să participe la judecata în apel, el poate să introducă o cerere de intervenţie accesorie. În acest fel, garantul poate să facă orice apărare contra apelantului, deci obligaţia de garanţie devine efectivă. Dacă însă apelul se admite, cererea de chemare în garanţie nu va fi rezolvată pe fond de instanţa de apel. Şi intimatul, prin întâmpinare, poate solicita ca terţul garant să fie chemat în faţa instanţei de apel, invocând aceasta ca un mijloc de apărare contra apelantului. Însă şi în acest caz, dacă va admite apelul, instanţa nu va soluţiona şi cererea de chemare în garanţie, pentru a nu răpi părţilor un grad de jurisdicţie. Faţă de actuala reglementare, în care legiuitorul a urmărit asigurarea efectivă a două grade de jurisdicţie, cu excepţia cazurilor expres prevăzute de lege, se desprinde concluzia potrivit căreia cererea de chemare în garanţie rămasă fără obiect sau interes la prima instanţă poate fi dedusă înaintea instanţei de apel, dar numai în ceea ce priveşte apărările pe care poate să le facă terţul garant în favoarea intimantului şi contra apelantului, nu însă şi pentru a fi rezolvată pe fond, dacă se va admite apelul. Legea acordă calitate procesuală activă, în anumite condiţii, nu numai titularului dreptului, ci şi altor persoane sau organe. În măsura în care acestea au participat la judecata în prima instanţă, ele vor putea apela hotărârea pronunţată. Uneori, este posibil ca aceste persoane sau organe să declare apel, chiar dacă nu au participat la judecata în prima instanţă. De asemenea, mai sunt şi alte cazuri în care apelul poate fi introdus de o persoană ce nu a avut calitatea de parte la judecata înaintea primei instanţe. Potrivit art. 974 C. civ., creditorii chirografari pot exercita dreptul de apel al debitorului lor, cu excepţia în care litigiul poartă asupra unei cereri strict personale. În materie necontencioasă, apelul poate fi făcut de orice persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată la dezlegarea cererii. Dobânditorul cu titlu particular al unui drept ce formează obiectul litigiului poate uza de calea apelului, dacă transmiterea a avut loc după pronunţarea hotărârii. Acelaşi drept îl au şi moştenitorii universali sau cu titlu universal, dacă autorul lor, parte la judecata în primă instanţă, a decedat după pronunţarea hotărârii. Soluţia este aceeaşi şi în celelalte cazuri de transmitere a calităţii procesuale. Procurorul poate declara apel împotriva oricărei hotărâri judecătoreşti nedefinitive, indiferent de faptul că a participat sau nu la judecată,chiar şi atunci cînd este vorba de o hotărîre pronunţată într-o cerere cu caracter strict personal. O altă situaţie în care s-ar putea discuta recunoaşterea dreptului de a apela o hotărâre de primă instanţă unei persoane ce nu a avut calitatea de parte în proces este aceea în care s-a formulat o cerere de intervenţie voluntară, însă instanţa nu a încuviinţat-o în principiu. Potrivit art. 52 alin. 2 C. proc. civ., încheierea asupra încuviinţării în principiu a intervenţiei nu se poate ataca decât

o dată cu fondul. Întrucât legea nu face distincţie cu privire la soluţia pronunţată (de admitere în principiu sau de respingere) şi nici la persoanele care pot ataca încheierea respectivă, înseamnă că şi persoana ce introdusese cererea de intervenţie voluntară poate exercita apelul. Cazurile prezentate reprezintă excepţii de la regula conform căreia dreptul de apel poate fi exercitat numai de către părţile de la judecata din primă instanţă, fiind de strictă interpretare, neputând fi extinse prin analogie la alte situaţii. De exemplu, nu poate declara apel o persoană care nu a fost atrasă în nici un fel la judecata în primă instanţă, deşi ar fi existat interesul să participe la proces. De exemplu, cu toate că art. 797 C. civ. prevede că împărţeala la care nu au participat toţi comoştenitorii este nulă, moştenitorul ce nu a fost chemat înaintea primei instanţe într-un partaj succesoral nu ar putea apela hotărârea respectivă, nefiind parte în proces. El are la îndemână alte mijloace procedurale pentru apărarea drepturilor sale. Dacă deţine bunuri succesorale, va recurge la contestaţia la executare, în care nu va invoca nulitatea hotărârii ce se execută în contra lui şi la a cărei pronunţare nu a participat ci inopozabilitatea acestei hotărâri; dacă nu deţine bunuri succesorale, va chema în judecată pe ceilalţi comoştenitori, solicitând partajarea bunurilor succesorale, iar dacă aceştia ar invoca hotărârea care s-a dat fără participarea lui, le va opune nulitatea partajului ce s-a realizat, potrivit art. 797 C. civ.. În legătură cu părţile de apel, se ridică şi problema atragerii terţilor în proces, direct în faţa instanţei de apel. Răspunsul este, în principiu, în sens negativ, legea interzicând cererile noi în apel. Totuşi, există unele excepţii. Cererea de intervenţie voluntară accesorie, potrivit art. 51 C. proc. civ., poate fi făcută chiar înaintea instanţei de recurs, cu atât mai mult în faţa instanţei de apel. Soluţia este logică, deoarece intervenţia accesorie are natura juridică a unei simple apărări, iar art. 294. C. proc. civ. precizează că nu sunt considerate cereri noi cele privind mijloacele de apărare. O a doua excepţie este prevăzută de art. 50. alin. 3 C. proc. civ., conform căruia, cu învoirea părţilor, intervenţia voluntară principală se poate face şi în instanţa de apel. Această dispoziţie, privită prin prisma reglementării de ansamblu a apelului, este nelogică. Pentru toate celelalte situaţii, legiuitorul a avut grijă să nu se încalce principiul dublului grad de jurisdicţie, prevăzând că judecata în fond parcurge o judecată în primă instanţă, precum şi o judecată în apel. Nu numai că a interzis cererile noi în apel, dar a dat o serie de soluţii, uneori excesive, în care instanţa de apel, după desfiinţarea hotărârii atacate, trimite cauza spre rejudecare primei instanţe, ori instanţei sau organului cu activitate jurisdicţională competent, fără a exista posibilitatea evocării fondului de către instanţa de apel. Părţile în momentul ivirii conflictului de interese între ele nu au posibilitatea să treacă peste un grad de jurisdicţie, sesizând direct instanţa de apel, însă, pot conveni ca o cerere de intervenţie principală să fie judecată direct în apel. Altfel spus, dacă intervenientul şi-ar valorifica pretenţia pe calea unei cereri de chemare în judecată împotriva celor două părţi, nu s-ar putea sări peste un grad de jurisdicţie; nu s-ar putea dispune nici conexarea, întrucât cele două cereri se află în faţa unor instanţe de grad diferit.Dacă însă alege calea unei cereri incidentale, aceasta s-ar putea judeca, pentru prima dată în apel. Pretenţia dedusă judecăţii interesează şi la judecata în faţa instanţei de apel, însă nu mai constituie obiect al apelului, deoarece acesta este o cale de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti.Rezultă că obiectul apelului îl reprezintă hotărârile de primă instanţă. Regula este că toate hotărârile de primă instanţă sunt susceptibile de apel, indiferent

de soluţia pronunţată. Există şi unele derogări, în sensul că unele hotărâri, deşi pronunţate în primă instanţă, nu pot fi atacate cu apel. De asemenea, majoritatea încheierilor premergătoare nu pot fi atacate imediat cu apel. Sunt unele situaţii în care legiuitorul a suprimat dreptul de apel, prevăzând fie că hotărârea este definitivă, fi că hotărârea se dă fără drept de apel. În anumite cazuri în care instanţele judecătoreşti exercită controlul judecătoresc asupra unor acte, cu sau fără caracter jurisdicţional, ce emană de la organe care nu fac parte din sistemul instanţelor judecătoreşti indiferent de faptul că sunt sau nu organe cu activitate jurisdicţională, hotărârile sunt definitive. Menţionăm în acest sens: hotărârea judecătoriei cu privire la plângerea îndreptată împotriva procesului-verbal de constatare a contravenţiilor; cea referitoare la solu-ţionarea contestaţiilor introduse împotriva hotărârilor comisiilor pentru ocrotirea minorilor; hotărârea prin care se soluţionează plângerea în legătură cu întocmirea carnetului de muncă sau cu reconstituirea vechimii în muncă; hotărârea judecătoriei referitoare la plângerea împotriva comisiei judeţene, în materia stabilirii dreptului de proprietate asupra terenurilor; cea prin care se soluţionează contestaţia împotriva dispoziţiei primarului cu privire la întâmpinările cetăţenilor referitoare la omisiunile, înscrierile greşite şi alte erori din listele electorale; hotărârea tribunalului cu privire la contestaţiile asupra modului de constituire a comisiilor electorale de circumscripţie, cea prin care se soluţionează, de către judecătorie, respectiv de către Tribunalul municipiului Bucureşti, contestaţiile privind admiterea sau respingerea candidaturilor pentru consiliile locale şi pentru primari, precum şi hotărârea tribunalului asupra contestaţiilor privind admiterea sau respingerea candidaţilor pentru consiliul judeţean; de asemenea, în ce priveşte alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, contestaţiile asupra modului de formare şi componenţei Biroului Electoral Central se rezolvă de Curtea Supremă de Justiţie, prin hotărâre definitivă. Tot o hotărâre definitivă pronunţă Curtea Supremă de Justiţie şi în cereri privind suspendarea, pe un termen de cel mult 90 zile, a începerii sau continuării grevei. Sunt unele situaţii în care legiuitorul prevede că hotărârea se dă fără drept de apel (de exemplu, hotărârea prin care se respinge cererea reclamantului ca urmare a renunţării la dreptul subiectiv dedus judecăţii, hotărârea care consfinţeşte învoiala părţilor, sentinţa de adjudecare în cont, hotărârile pronunţate de instanţele Curţii de Conturi), ori dispune că hotărârea nu este supusă nici unei căi de atac (de exemplu, hotărârea de strămutare). În alte situaţii, legea acordă direct calea de atac a recursului, cum este cazul hotă-rârilor prin care se rezolvă conflictele de competenţă, al hotărârilor prin care se constată perimarea, al hotărârii pronunţate într-o cerere de revizuire pentru contrarietate de hotărâri, al ordonanţei de adjudecare, al hotărârilor pronunţate în materia contenciosului administrativ etc. Hotărârile pronunţate în apel sunt definitive, iar cele pronunţate în recurs sunt irevocabile astfel încât ele nu pot constitui obiect al apelului. Cât priveşte hotărârile pronunţate în căile extraordinare de atac de retractare (contestaţia în anulare şi revizuirea), prin aplicarea principiului "accesorium sequitur principale ", rezultă că acestea sunt supuse aceloraşi căi de atac ca şi hotărârea ce a fost atacată prin intermediul lor, soluţie prevăzută expres de art. 320 alin. 3 C. proc. civ., respectiv de art. 328 alin.1 C. proc. civ. Aşadar, hotărârea pronunţată într-o contestaţie în anulare este susceptibilă de apel numai dacă şi hotărârea ce a constituit obiect al contestaţiei în anulare ar fi fost susceptibilă de apel, iar cea pronunţată într-o revi-

zuire poate fi apelată numai dacă şi hotărârea ce a constituit obiect al cererii de revizuire ar fi fost susceptibilă de revizuire (cu excepţia cazului prevăzut de art. 328 alin. 2 C. proc. civ., când apelul este inadmisibil). În materia contestaţiei la executare, art. 402 C. proc. civ. se referă numai la termenul de apel (sau de recurs) în care se poate exercita, fără a preciza în ce cazuri hotărârea pronunţată în contestaţia la executare este susceptibilă de apel (sau de recurs) şi în ce cazuri este definitivă. Se admite că pentru contestaţiile la titlu se aplică principiul "accesorium sequitur principale". Hotărârea pronunţată într-o contestaţie la titlu este susceptibilă de apel dacă s-a cerut explicarea înţelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului unei hotărâri de primă instanţă. În cazul contestaţiilor la executarea propriu-zisă, care au natura juridică fie a unei căi de atac specifice împotriva actelor de executare fie a unei cereri în revendicare şi care sunt de competenţa instanţei de exe-cutare (prima instanţă de fond), hotărârea pronunţată este susceptibilă de apel. Până acum au fost avute în vedere hotărârile propriu-zise (sentinţe sau decizii), nu şi încheierile pronunţate în cursul judecăţii (încheierile premergătoare) şi nici încheierile pronunţate în afara judecăţii asupra fondului (fie înainte de declanşarea procesului civil, fie după pronunţarea hotărârii de fond) sau cele prin care, în anumite materii, nu se iau măsuri în cursul judecăţii, ci se pronunţă soluţii finale asupra procesului. În privinţa încheierilor premergătoare, regula este oferită de art. 282 alin. 2 teza I C. proc. civ., potrivit căruia, împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât o dată cu fondul. Întrucât încheierile premergătoare fac corp comun cu hotărârea finală, art. 282, alin. 3 C. proc. civ. dispune că apelul împotriva hotărârii se socoteşte făcut şi împotriva încheierilor premergătoare ceea ce înseamnă că în cerere de apel nu este necesar să se facă menţiune specială despre o anumită încheiere şi că, prin apelul îndreptat împotriva unei sentinţe, partea se poate plânge chiar şi numai cu privire la o încheiere premergătoare (desigur cu condiţia de a justifica un interes). Această regulă generală, în anumite materii speciale, este reafirmată. Astfel, încheierea prin care s-a respins recuzarea se poate ataca numai o dată cu fondul, încheierea asupra încuviinţării în principiu a intervenţiei voluntare poate fi atacată numai o dată cu fondul, încheierea de respingere a excepţiei de necompetenţă poate fi apelată (sau recurată, după caz) după darea hotărârii asupra fondului; încheierea pronunţată în cazul asigurării dovezilor pe cale incidentală şi încheierea de refacere a dosarului sau înscrisurilor dispărute se pot ataca odată cu fondul. De la regula enunţată mai sus există două categorii de excepţii în sensul că unele încheieri premergătoare nu pot fi apelate nici odată (de exemplu, încheierea prin care s-a încuviinţat sau respins abţinerea ori s-a admis recuzarea; încheierea cu privire la cererea de asistenţă judiciară sau prin care s-a revenit asupra asistenţei încuviinţate; încheierea prin care instanţa a obligat partea în care în orice chip a pricinuit amânarea judecăţii să plătească părţii potrivnice, la cererea acesteia, despăgubiri pentru paguba cauzată prin amânare), iar alte încheieri premergătoare pot fi apelate separat de hotărârea primei instanţe de fond. În această din urmă categorie, se includ în primul rând, încheierile prin care s-a întrerupt sau suspendat cursul judecăţii. Această dispoziţie legală trebuie interpretată în corelaţie cu prevederile primului aliniat al aceluiaşi articol, deci pot fi apelate numai încheierile prin care s-au suspendat cursul judecăţii în faţa primei instanţe, nu şi în faţa instanţei de apel (ipoteză pentru care se poate exercita recursul, ca de altfel şi în situaţia în care

hotărârea ce ar urma să se pronunţe se dă fără drept de apel). Dacă prin aceeaşi încheiere, instanţa se pronunţă nu numai asupra suspendării, ci şi cu privire la o altă cerere, susceptibilă a fi apelată separat este numai soluţia referitoare la suspendare. În categoria încheierilor premergătoare care pot fi atacate separat de hotărârea pe fond se include şi încheierea prin care instanţa, în cadrul proceselor de partaj, a dispus scoaterea în vânzare a imobilului supus împărţelii. În unele situaţii, deşi se pronunţă soluţii finale asupra litigiului, acesta are loc prin încheiere. Astfel, în materie necontencioasă, de regulă, se pronunţă o încheiere, care este supusă apelului. În schimb, încheierea prin care se ia act de renunţarea reclamantului la judecată se dă fără drept de apel. În alte situaţii, se pronunţă încheierea înainte sau după judecata de fond. În cazul asigurării dovezilor pe cale principală încheierea poate fi atacată cu apel. Încheierile de îndreptare a hotărârilor pot fi atacate cu apel, însă numai dacă şi hotărârea la care se referă îndreptarea ar fi fost susceptibilă de apel. În puterea (autoritatea) lucrului judecat trece numai dispozitivul hotărârii, nu şi motivarea acesteia. Se impune soluţia care admite că apelul poate fi exercitat numai împotriva dispozitivului hotărârii primei instanţe. Aparent, problema părţii din hotărâre ce poate fi apelată ar fi o falsă problemă, deoarece în apel are loc o rejudecare a fondului. Nu trebuie însă omis faptul că printre condiţiile de exerciţiu ale dreptului de apel se află şi cea referitoare la justificarea unui interes, fiind necesar să se stabilească dacă acesta se apreciază în raport de dispozitivul hotărârii sau de considerentele ei. Apelul este singura cale de atac pentru care legea nu prevede expres motivele de exercitare. Aşadar, cauza apelului (cauza dreptului de apel) constă în nemulţumirea părţii interesate de hotărârea primei instanţe. Această cauză se concretizează în anumite motive de nemulţumire, diferite de la o speţă la alta, în funcţie de particularitatea fiecăreia. Toate motivele pentru care pot fi exercitate celelalte căi de atac reprezintă, în acelaşi timp şi motive de apel, la acestea adăugându-se orice alte motive de nelegalitate sau de netemeinicie. Apelantul va trebui să indice în cererea de apel motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază apelul, iar dacă nu a menţionat în cerere cauza apelului, va putea să împlinească această lipsă cel mai târziu la prima zi de înfăţişare în apel. În caz contrar va interveni decăderea. Efectele apelului: a) Efectul suspensiv. Hotărârea primei instanţe nu poate fi executată silit cât timp este susceptibilă de apel şi nici pe perioada judecării apelului. Termenul de apel suspendă de drept executarea silită, iar acest efect suspensiv este continuat prin introducerea, în termen, a cererii de apel. Este de observat că în ceea ce priveşte afirmarea acestui efect, tehnica legislativă lasă de dorit. În loc să prevadă efectul suspensiv al apelului, legiuitorul s-a mulţumit cu deducerea acestuia din interpretarea unor articole din alte materii, în special din materia executării silite. Astfel, art. 374 C. proc. civ. dispune că nici o hotărâre nu se va putea executa silit dacă nu va fi învestită cu formula executorie; art. 376 C. proc. civ. arată că formula executorie se pune, în principiu, pe hotărârile care au rămas definitive, iar art. 371 alin. 1 C. proc. civ. stabileşte că sunt hotărâri definitive acelea care nu mai pot fi atacate cu apel. De asemenea, efectul suspensiv de executare silită al apelului mai rezultă şi din art. 278-279 C. proc. civ., care arată în ce cazuri hotărârile de primă instanţă se bucură de executie vremelnică. Apelul nu mai are efect suspensiv dacă hotărârea de primă instanţă a fost dată cu execuţie vremelnică, indiferent că această din urmă este de drept sau judecătorească. Dacă s-a cerut primei instanţe să încuviinţeze execuţia

vremelnică, însă cererea a fost respinsă, ea poate fi reiterată în apel, deci înainte de a trece la judecarea pe fond a apelului, instanţa de apel poate să acorde execuţia vremelnică. Dacă nu s-a solicitat primei instanţe să încuviinţeze execuţia vremelnică, cererea nu mai poate fi făcută în apel, deoarece ar avea caracterul unei cereri noi, care nu mai poate fi primită în apel. Chiar şi în cazul hotărârilor care se bucură de execuţie vremelnică, partea interesată (cel care a căzut în pretenţii la judecata în primă instanţă) poate cere suspendarea execuţiei vremelnice, fie odată cu cererea de apel, fie printr-o cerere separată oricând în cursul judecării apelului, ori o poate obţine provizoriu pe calea ordonanţei preşedinţiale, chiar mai înainte de sosirea dosarului. b)Efectul devolutiv. Apelul este o cale de atac ce duce la rejudecarea pricinii în fond. Problemele de fapt şi de drept dezbătute în faţa primei instanţe sunt repuse în discuţia instanţei de apel, care va statua atât în fapt, cât şi în drept. Efectul devolutiv al apelului constă în posibilitatea pe care o au părţile de a se supune judecării în apel litigiul dintre ele în ansamblul său, cu toate problemele de fapt şi de drept ce au fost ridicate în primă instanţă. În principiu, devoluţiunea este totală, completă. Ea este însă limitată de două reguli, exprimate prin adagiile: " tantum devolutum quantum apellatum" şi " tantum devolutum quantum judicatum". b 1) "Tantum devolutum quantum apellatum". Efectul devolutiv nu vizează, cu necesitate, toate problemele de fapt şi de drept care s-au pus primei instanţe, ci numai acelea care sunt criticate expres sau implicit de către apelant. Aşadar, efectul devolutiv poate fi limitat prin voinţa apelantului, care poate relua pretenţiile sale din primă instanţă în totalitate sau numai parţial. Însă, în stabilirea întinderii devoluţiunii, trebuie făcută raportarea nu numai la cererea de apel, ci şi la întâmpinarea intimatului. Art. 292 C. proc. civ. permite părţilor să se folosească în instanţa de apel de motivele, mijloacele de apărare şi dovezile invocate la prima instanţă, chiar dacă nu au fost arătate în cererea de apel şi în întâmpinare. Desigur, nu trebuie uitat faptul că obiectul apelului îl constituie hotărârea primei instanţe, pe care apelantul o poate critica, prin cererea de apel, în întregime sau numai cu privire la unele aspecte. De exemplu, reclamantul care a introdus o cerere de chemare în judecată împotriva mai multor pârâţi poate ca, prin apelul declarat împotriva hotărârii ce i-a respins cererea respectivă, să reafirme pretenţiile sale numai faţă de unii dintre pârâţii de la prima instanţă. Dacă au fost formulate mai multe capete de cerere, hotărârea de respingere a tuturor capetelor din cererea de chemare în judecată poate fi apelată şi numai în privinţa unora dintre ele, dacă reclamantul consideră că numai unele ar fi întemeiate, abandonându-le pe celelalte, iar dacă prima instanţă a admis unele capete de cerere şi le-a respins pe celelalte, reclamantul are interes să le apeleze numai pe cele respinse, iar pârâtul numai pe cele admise, aşa încât devoluţiunea va opera numai în privinţa unora din pretenţiile deduse judecăţii primei instanţe. În cazul în care apelantul nu precizează că limitează efectul devolutiv la anumite aspecte judecate de prima instanţă, ori când această limitare nu rezultă din cererea de apel, ar urma să se admită că devoluţiunea operează pentru toate problemele de fapt şi de drept deduse judecăţii. Chiar şi în situaţia în care apelantul critică numai o problemă dezlegată prin hotărârea primei instanţe, dacă de aceasta depinde şi soluţia dată unei alte probleme, devoluţiunea se va întinde şi cu privire la problema dependentă de cea expres criticată. Sunt anumite situaţii în care apelul nu prezintă efect devolutiv. Uneori, apelantul nu urmăreşte să aibă loc o rejudecare a fondului, ci doar

ca instanţa de apel să anuleze hotărârea primei instanţe, mai exact să se respingă cererea de chemare în judecată în baza unei excepţii procesuale peremptorii. Alteori, deşi ar putea avea loc o rejudecare a fondului în instanţa de apel, legea prevede că doar se desfiinţează hotărârea atacată, iar pricina se trimite spre rejudecare primei instanţe, ori instanţei competente sau organului de jurisdicţie competent. b 2) "Tantum devolutum, quantum judicatum". Apelul reprezintă o cale de atac îndreptată împotriva unei hotărâri nedefinitive, deci un mijloc procedural de continuare a procesului (al cărui cadru, sub aspectul obiectului şi al părţilor, a fost stabilit înaintea primei instanţe), iar nu un mijloc de dezvoltare a cadrului procesual, prin care să se formuleze noi pretenţii între părţi sau să se atragă la judecată şi alte persoane. Efectul devolutiv al apelului vizează numai ceea ce s-a judecat de către prima instanţă. Un litigiu poate fi dedus în întregime în faţa instanţei de apel, însă devoluţiunea operează numai cu privire la aspectele judecate de instanţa a cărei hotărâre este apelată. Nu ar fi logic ca în apel să se modifice elementele dezbaterilor, deoarece instanţa de apel realizează un control judiciar al hotărârii primei instanţe, care presupune cu necesitate situarea pe acelaşi teren pe care au fost plasaţi şi judecătorii primei instanţe. În plus, apelul constituie traducerea în fapt a principiului dublului grad de jurisdicţie, însă prezentarea unor pretenţii noi în apel ar conduce tocmai la încălcarea acestui principiu. Regula enunţată este consacrată de art. 294 C. proc. civ., care, în alineatul 1 arată că în apel nu se poate schimba calitatea părţilor, cauza sau obiectul cererii de chemare în judecată şi nici nu se pot face alte cereri noi; excepţiile de procedură şi alte asemenea mijloace de apărare nu sunt considerate cereri noi. Alineatul 2 al aceluiaşi articol prevede că se vor putea cere dobânzi, rate, venituri ajunse la termen şi orice alte despăgubiri ivite după darea hotărârii primei instanţe; de asemenea se va putea solicita compensaţia legală. Se observă că legiuitorul nu foloseşte termenul de pretenţii noi, ci pe acelea de cereri noi, fără a arăta în ce constă o cerere nouă, aspect care, nici nu ar fi fost uşor de realizat. Redactarea textului nu este însă foarte exactă şi nici clară. Referirea la cererea de chemare în judecată nu vizează numai actul de procedură prin care s-a declanşat litigiul, ci trebuie extinsă la toate actele de procedură care au natura juridică a unei cereri de chemare în judecată, deci la cererea reconvenţională, cererea de intervenţie voluntară principală, cererea de chemare în judecată a altei persoane care ar putea pretinde aceleaşi drepturi ca şi reclamantul, cererea de chemare în garanţie şi cererea de arătare a titularului dreptului real. Cu privire la oricare dintre acestea este necesar să se păstreze tripla identitate de părţi, de obiect şi de cauză. Aşadar, în apel nu se poate schimba calitatea părţilor, iar sub acest aspect, noţiunea de calitate se raportează la dreptul substanţial. Dacă însă se păstrează calitatea procesuală, poziţia procesuală părţilor de la judecata din primă instanţă poate fi schimbată. Legiuitorul nostru a adoptat un sistem restrictiv, nepermiţând schimbarea cauzei cererii de chemare în judecată, respectiv a cauzei actului de procedură ce are aceeaşi natură juridică. Dacă reclamantul a introdus o cerere de chemare în judecată întemeiată pe răspunderea civilă delictuală, nu ar putea ca în apel să îşi întemeieze pretenţiile pe răspunderea civilă contractuală. Art. 294 C. proc. civ. nu permite să se schimbe nici obiectul cererii de chemare în judecată. Legea mai interzice cererile noi în apel. Această dispoziţie trebuie interpretată în sensul că nu pot fi formulate în apel pretenţii care nu au fost supuse judecăţii primei instanţe. De la regula după care devoluţiunea operează numai

pentru problemele judecate de instanţa care a pronunţat hotărârea apelată, legea prevede o serie de excepţii. Astfel se stabileşte că în apel pot fi invocate pentru prima oară "excepţiile de procedură şi alte asemenea mijloace de apărare", întrucât acestea nu sunt considerate cereri noi. Textul are însă o redactare defectuoasă. Ce se înţelege prin sintagma "alte asemenea mijloace de apărare"? Oare sunt avute în vedere numai excepţiile de fond? Răspunsul este negativ. Art. 292 C. proc. civ. dispune că părţile nu se vor putea folosi înaintea instanţei de apel, de alte motive, mijloace de apărare şi dovezi decât de cele invocate la prima instanţă sau arătate în cererea de apel şi în întâmpinare. Aşadar textul permite părţilor să invoce mijloace de apărare direct în apel şi cum nu face nici o distincţie, înseamnă că este vorba atât de apărările în fond, cât şi de excepţiile procesuale. Aşadar, din art. 294 alin. 1 teza finală si art. 292 C. proc. civ., rezultă o primă categorie de excepţii. Mijloace de apărare pot fi formulate direct în apel. În privinţa excepţiilor procesuale trebuie făcută o precizare. Numai excepţiile absolute pot fi ridicate direct în apel. În cazul unei excepţii relative, partea interesată este obligată, sub sancţiunea decăderii, să o invoce în termenul prevăzut de lege înaintea primei instanţe (la prima zi de înfăţişare ce a urmat neregularităţii şi înainte de a se pune concluzii de fond), iar dacă excepţia este respinsă sau instanţa a omis să se pronunţe asupra ei, o va putea reitera în apel. În mod excepţional şi o excepţie relativă poate fi invocată direct în apel, anume când partea interesată nu a avut posibilitatea să o ridice în faţa primei instanţe, de exemplu, neregularităţile referitoare la hotărârea pronunţată sau citarea nelegală la termenul când a avut loc judecata. Referitor la apărările de fond, acestea nu trebuie să reprezinte pretenţii proprii contra adversarului, deci prin invocarea lor nu s-ar putea urmări obţinerea unei condamnări a părţii potrivnice. În cazul în care se formulează o cerere de chemare în judecată prin care se solicită obligarea pârâtului la predarea imobilului pe care acesta l-a vândut reclamantului. Prin întâmpinare, pârâtul se apără invocând faptul că nici reclamantul nu şi-a executat obligaţia corelativă adică nu a plătit preţul cuvenit. Hotărârea primei instanţe este apelată de reclamant, care între timp, consemnează şi preţul imobilului la dispoziţia pârâtului. Poate pârâtul-intimat să invoce, prin întâmpinarea la apelul reclamantului eventuala nulitate a contractului? Da, întrucât acesta este un mijloc de apărare. Ce soluţie va pronunţa instanţa de apel dacă găseşte fondată apărarea pârâtului? Va menţine hotărârea primei instanţe, deci pretenţia reclamantului se respinge, însă nu poate să dispună anularea contractului. În acelaşi exemplu, dacă reclamantul consemnează preţul în timpul judecăţii în primă instanţă, iar pârâtul cade în pretenţii, ar putea (acesta din urmă) să introducă apel, invocând eventuala nulitate (pe care a omis să o ridice în faţa primei instanţe). Invocarea mijloacelor de apărare direct în apel trebuie făcută, după caz, prin cererea de apel sau întâmpinare, ori cel mai târziu la prima zi de înfăţişare, sub sancţiunea decăderii părţii din dreptul de a mai ridica alte apărări în afara celor formulate în primă instanţă. O a doua categorie de excepţii de la acest principiu este prevăzută de art. 294 alin. 1 C. proc. civ.: Pot fi cerute, în apel, dobânzi, rate, venituri ajunse la termen şi orice alte despăgubiri ivite după pronunţarea hotărârii apelate. De exemplu, pârâtul apelează hotărârea prin care s-a admis cererea în revendicare a unui imobil formulată împotriva sa, cât şi capătul accesoriu, prin care pârâtul a fost obligat să restituie fructele culese până în momentul hotărârii. Reclamantul-intimat poate să ceară instanţei de apel să-l oblige

pe adversarul său şi la restituirea fructelor pe care acesta le-a cules după pronunţarea hotărârii primei instanţe şi până la data pronunţării hotărârii de apel. Art. 294 alin. 2 teza finală C. proc. civ. dispune că se poate solicita compensaţia legală direct în apel. Textul apare ca fiind inutil, deoarece compensaţia legală este tot un mijloc de apărare. Împrejurarea că, după ce permite noi mijloace de apărare în apel, legea se referă distinct la compensaţia legală ar putea conduce la următoarea interpretare. Să presupunem că reclamantul pretinde de la pârât să-i restituie suma de X lei, pe care i-a împrumutat-o. La judecata în primă instanţă pârâtul se apără susţinând că nu a împrumutat de la reclamant nici o sumă de bani. Pierzând, pârâtul face apel, opunând de data aceasta compensaţia legală. În cererea de apel se arată că şi reclamantul îi datorează o sumă de Y=X lei, ca preţ al unui televizor pe care i l-a vândut. În cazul în care pârâtul-apelant probează această susţinere, instanţa de apel va constata că a operat compensaţia legală, deci va respinge cererea de chemare în judecată formulată de reclmant împotriva pârâtului. Cum va proceda însă instanţa de apel dacă pârâtul-apelant pretinde că reclamantul-intimat îi datorează o sumă mai mare decât aceea la care a fost obligat el prin hotărârea apelată? Sunt două posibilităţi. Instanţa de apel, primind apărarea întemeiată pe compensaţia legală, respinge pretenţia reclamantului, fără însă a-l obliga pe acesta din urmă să-i plătească pârâtului diferenţa. Ori dimpotrivă, nu numai că respinge preten reclamantului, dar îl şi condamnă la plata diferenţei de către pârât. Avantajul acestei din urmă soluţii ar fi acela că ar evita o judecată aproape inutilă, de vreme ce va fi autoritate de lucru judecat cu privire la existenţa creanţei. Aşadar, s-ar putea interpreta că art. 294 alin. 2 teza finală C. proc. civ. vizează tocmai această ipoteză, considerând compensaţia legală nu numai un mijloc de apărare, ci şi o cerere nouă în apel care poate conduce la condamnarea părţii adverse (ceea ce putea fi formulat direct în sensul că dacă se invocă, pe calea compensaţiei legale, o sumă mai mare decât cea pretinsă de adversar, instanţa de apel poate condamna pentru excedent). În legătură cu compensaţia legală, trebuie precizat că ea poate fi invocată în apel indiferent de momentul la care a operat, deci chiar şi atunci când a intervenit după pronunţarea hotărârii apelate. Legea nu face nici o distincţie în acest sens, iar unde legea nu distinge nici interpretul nu trebuie să distingă. Alte excepţii de la regula că devoluţiunea operează numai în limita a ceea ce s-a judecat în primă instanţă sunt prevăzute în alte texte din Codul de procedură civilă. În materia divorţului, art. 609 dispune că pârâtul poate face cerere reconvenţională direct în apel, dacă motivele despărţirii s-au ivit după începerea dezbaterilor la prima instanţă şi în timp ce judecata primei cereri se află în apel. În apel se poate formula o intervenţie voluntară accesorie, care, în fapt, este o simplă apărare, iar cu acordul părţilor, chiar o intervenţie voluntară principală. În acest din urmă caz, părţile de la judecata din primă instanţă vor putea face o cerere reconvenţională împotriva intervenientului. În materie de poprire legea permite oricărui creditor al debitorului să intervină la poprire "până ce nu s-a dat o sentinţă definitivă asupra validării". Deci, intervenţia poate fi făcută chiar direct în apelul exercitat împotriva hotărârii de validare a popririi. Sesizarea instanţei. a) Instanţa competentă. Apelul fiind o cale de atac de reformare, este de competenţa instanţei ierarhic superioare celei care a pronunţat hotărârea apelată. Legea dispune că hotărârile date în primă instanţă de judecătorii sunt supuse apelului la tribunal, iar hotărârile date în primă instanţă de tribunal sunt supuse apelului la curtea de

apel. Acest text nu se referă şi la apelul declarat împotriva hotărârii de primă instanţă pronunţate de curtea de apel, iar în Legea Curţii Supreme de Justiţie nu există nici o dispoziţie din care să rezulte că instanţa supremă poate fi sesizată cu judecarea unui apel. Există totuşi o situaţie în care s-ar putea discuta posibilitatea exercitării apelului contra unei sentinţe a curţii de apel. Să presupunem că s-a formulat o cerere de anulare a unui act administrativ pretins nelegal, iar curtea de apel îşi declină competenţa în favoarea tribunalului. Această hotărâre nu poate fi apelată, în considerarea următoarelor argumente: art. 158 C. proc. civ. arată că hotărârea de declinare a competenţei este susceptibilă, după caz, de apel sau recurs, potrivit legii, însă pentru această situaţie legea nu prevede apelul; nu există nici o raţiune ca exercitarea unei anumite căi de atac să depindă de soluţia pe care o dă instanţa unei excepţii procesuale (dacă excepţia este respinsă, soluţia aceasta poate fi atacată numai odată cu fondul, deci prin recurs;dacă însă se admite excepţia, calea de atac să fie apelul). De altfel, nu se poate accepta ca pe cale de interpretare a unei legi ordinare să se aducă modificări unei legi organice. În materie necontencioasă, apelul împotriva încheierii date de judecătorul de la judecătorie se judecă de tribunal, iar apelul împotriva încheierii date de preşedintele tribunalului sau curţii de apel se judecă de completul instanţei respective. Termenul de apel reprezintă intervalul de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a apelului. Este un termen imperativ (peremptoriu), legal şi absolut. Potrivit art. 284 alin. 1 C. proc. civ., termenul de apel este de 15 zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel. Termenul de apel se calculează pe zile libere, deci nu se ia în calcul nici ziua în care el începe să curgă şi nici ziua în care el se împlineşte. Dacă termenul se sfârşeşte într-o zi de sărbătoare legală sau când serviciul este suspendat, el se va prelungi până la sfârşitul primei zile de lucru următoare. Dispoziţia legală menţionată mai sus stabileşte termenul de apel de drept comun, atât sub aspectul duratei, cât şi în privinţa momentului de la care curge termenul. Dreptul de a apela hotărârea primei instanţe se naşte din chiar momentul pronunţării acesteia, dar pentru calcularea termenului de apel interesează comunicarea hotărârii. Nu este suficientă comunicarea numai a dispozitivului, ci hotărârea în întregime (copie de pe aceasta). Dovada comunicării hotărârii trebuie să rezulte din actul întocmit de agentul procedural, fără a exista posibilitatea completării cu probe extrinseci. În anumite situaţii, expres prevăzute de lege, se aplică principiul echipolenţei (echivalenţei), în sensul că un alt act de procedură înlocuieşte comunicarea hotărârii. Conform art. 284 alin. 2 C. proc. civ., termenul de apel curge chiar dacă hotărârea a fost comunicată o dată cu somaţia de executare. Această dispoziţie îşi găseşte aplicare în special în cazurile în care hotărârea primei instanţe se bucură de execuţie vremelnică, dar se poate întâmpla ca, în mod cronat, hotărârea să fi fost învestită cu formulă executorie, deşi era nedefinitivă. Deşi comunicarea hotărârii se face într-un alt scop, aceasta determină şi momentul la care începe să curgă termenul de apel. Dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socoteşte comunicată de la data depunerii cererii în apel. Legea prezumă că introducerea apelului înainte de comunicarea hotărârii echivalează cu luarea ei la cunoştinţă, astfel încât, din acel moment, partea mai mare are la dispoziţie un termen de 15 zile, pentru a putea introduce un nou apel, în eventualitatea că primul a fost neregulat introdus. Art. 102 alin. 2 C. proc. civ. prevede că termenele încep să curgă şi împotriva părţii care a cerut comunicarea, de

la data când a cerut-o. Acest text trebuie interpretat în sensul că legea prezumă luarea la cunoştinţă de cuprinsul hotărârii de către partea care a cerut să se comunice hotărârea altei părţi din proces şi din acest moment va curge termenul de apel. Când partea cere să i se comunice ei hotărârea, prezumţia de cunoaştere a cuprinsului hotărârii nu mai operează, fiind necesară comunicarea. Cazurile de echipolenţă nu pot fi însă extinse şi la alte împrejurări, ele fiind de strictă interpretare. Chiar dacă s-ar dovedi în fapt că partea a cunoscut hotărârea, aceasta nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării apelului. De exemplu, dacă o parte a introdus o cerere de îndreptare a unei erori materiale din cuprinsul unei hotărâri de primă instanţă (care nu i-a fost comunicată), aceasta nu face să înceapă curgerea termenului de apel, fiind necesară comunicarea. Introducerea unei contestaţii în anulare sau a unei revizuiri împotriva unei hotărâri de primă instanţă ce nu a fost comunicată părţii, în lipsa unui text de lege, nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării apelului. În susţinerea tardivităţii unui apel, intimatul nu ar putea dovedi că i-a comunicat el însuşi hotărârea apelantului, la o dată anterioară celei la care s-a făcut comunicarea de către instanţă, deoarece, în sistemul nostru, actele de procedură se comunică din oficiu de către instanţă etc. Din chiar redactarea art. 284 alin. 1 C. proc. civ., rezultă, că alături de termenul prevăzut de acest text (care reprezintă termenul de apel de drept comun), pot exista şi alte termene de apel speciale. Legea poate deroga sub aspectul duratei termenului (care este mai mică sau mai mare de 15 zile), sub aspectul momentului de la care începe să curgă termenul de apel, fie sub ambele aspecte. Astfel: termenul de apel împotriva hotărârii prin care prima instanţă îşi declină competenţa curge de la pronunţare. Deoarece norma specială derogă numai sub acest aspect, înseamnă că durata termenului este cea de drept comun, deci de 15 zile; încheierea de asigurare a dovezilor pe cale principală poate fi atacată cu apel în termen de 5 zile, care curge de la pronunţare, dacă s-a dat cu citarea părţilor, respectiv de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea părţilor; încheierea de îndreptare a greşelilor materiale strecurate în cuprinsul unei hotărâri de primă instanţă este susceptibilă de apel în termen de apel în termen de 15 zile de la pronunţare, dacă părţile au fost citate, iar dacă s-a dat fără citarea părţilor, de la comunicare; termenul de apel împotriva încheierii pronunţate în cadrul procedurii necontencioase curge de la pronunţare, pentru cei care au fost de faţă, iar pentru cei care au lipsit, de la comunicare; adjudecatarul poate să facă apel în termen de 10 zile de la data hotărârii prin care s-a respins creanţa; ordonanţa preşedinţială este supusă apelului în termen de 5 zile de la pronunţare, dacă s-a dat cu citarea părţilor şi de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor; în materie de divorţ, termenul de apel este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii. Pentru procuror, termenul de apel curge de la pronunţarea hotărârii, cu excepţia cazurilor în care procurorul a participat la judecarea cauzelor, când termenul curge de la comunicarea hotărârii. În principiu, termenul de apel este continuu, deci curge de la prima până la ultima zi fără a fi întrerupt, nici chiar în cazul celor lipsiţi de capacitate de exerciţiu, deoarece aceştia sunt apăraţi prin reprezentanţii lor legali. Legea prevede totuşi trei situaţii în care termenul de apel poate fi întrerupt. Termenul de apel se întrerupe prin moartea părţii care are interes să facă apel. În acest caz, pentru a se uşura situaţia părţii ce a avut câştig în cauză în faţa primei instanţe, în vederea curgerii unui nou termen de apel, se face o singură comunicare, la ultimul domiciliu al

defunctului, pe numele moştenirii, fără a se arăta numele şi calitatea fiecărui moştenitor. Însă, pentru moştenitorii lipsiţi de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă ori dispăruţi, precum şi în caz de moştenire vacantă, termenul de apel curge din ziua în care se va numi tutorele, curatorul sau administratorul provizoriu (art. 258 C. proc. civ., care mai prevede că apelul nu constituie prin el însuşi un act de acceptare a moştenirii, pentru a preveni o atitudine de rezervă a moştenitorilor în exercitarea apelului, de teamă să nu fie decăzuţi din dreptul de a accepta succesiunea sub beneficiul de inventar). Termenul de apel se întrerupe şi prin moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea hotărârea primei instanţe, urmând să se facă o nouă comunicare părţii, la domiciliul ei, dată de care va reîncepe să curgă termenul de apel. Legea nu acoperă situaţia în care partea nu a fost reprezentată prin mandatar la judecata în primă instanţă şi s-a pronunţat o hotărâre într-o materie în care termenul de apel curge de la pronunţare, iar înainte de a declara apel mandatarul decedează. S-ar putea susţine că şi în acest caz, pentru identitate de raţiune, termenul de apel se întrerupe. Într-o astfel de soluţie, apar o serie de dificultăţi, deoarece ar trebui să se accepte că hotărârea se comunică părţii, deşi legea nu prevede necesitatea comunicării. Pare mai logic însă că partea interesată ar urma să invoce decesul mandatarului ei ca un motiv temeinic ce justifică repunerea în termenul de apel, conform art. 103 C. proc. civ.. La aceste două cazuri de întrerupere a termenului de apel, se mai adaugă şi cazul general de întrerupere a termenelor procedurale, prevăzut de art. 103 C. proc. civ.. Partea care, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa ei, nu a putut exercita calea de atac a apelului, are posibilitatea ca în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării să introducă apelul, arătând şi motivele împiedicării. Se observă că, spre deosebire de primele două situaţii în care începe să curgă un nou apel de aceeaşi durată cu cel întrerupt, în cel de-al treilea caz, legea stabileşte un termen fix, de 15 zile, indiferent de durata termenului de apel ce a fost întrerupt. Uneori, art. 103 C. proc. civ. este prezentat nu numai ca un caz de întrerupere, ci şi ca un text de lege ce reglementează repunerea în termen, calificare care este mai adecvată. Partea interesată este obligată ca în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării să facă atât cererea de repunere în termen, cât şi cererea de apel. Competenţa de a se pronunţa cu privire la cererea de repunere în termenul de apel aparţine, în baza art. 17 C. proc. civ., instanţei de apel. Termenul de apel este un termen legal imperativ, astfel încât neexercitarea apelului înăuntrul termenului prevăzut de lege se sancţionează cu decăderea, partea interesată nemaiputând folosi calea de atac. Excepţia de tardivitate a apelului poate fi invocată de partea interesată, procuror sau de către instanţă din oficiu. În ipoteza în care apelul a fost respins ca tardiv, hotărârea primei instanţe se definitivează la data la care a expirat termenul de apel, iar nu la data respingerii apelului ca tardiv, deoarece un apel tardiv este considerat ca şi inexistent. Potrivit art. 287 C. proc. civ., cererea de apel va cuprinde: 1) numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor; apelantul trebuie să indice numele părţilor, mai ales în situaţia în care la judecata în primă instanţă au fost mai multe părţi. Prin cererea de apel, apelantul poate să facă o schimbare de domiciliu, alegându-şi un domiciliu convenţional la o altă persoană, indicând această împrejurare în cerere; în caz contrar, actele de procedură i se vor comunica la domiciliul pe care l-a menţionat la judecata înaintea primei instanţe. Neindicarea domiciliul sau reşedinţei intimatului nu duce la nulitatea cererii, deoarece acest element de identifi-

care se găseşte la dosar; 2) arătarea hotărârii care se atacă. Obiectul cererii de apel îl constituie hotărârea primei instanţe, care trebuie individualizată prin indicarea instanţei care a pronunţat-o, a numărului sentinţei şi a pronunţării, precum şi a numărului dosarului. Textul nu are în vedere şi pretenţiile deduse judecăţii, deoarece, legea interzicând, în principiu, pretenţiile noi în apel, judecata va purta asupra pretenţiilor afirmate în faţa primei instanţe. Din combinarea motivelor de apel cu cererea de chemare în judecată, eventual cu alte acte de procedură ce au natura juridică a unei cereri de chemare în judecată, va rezulta dacă apelul priveşte toate pretenţiile deduse judecăţii primei instanţe sau numai o parte din acestea; 3) motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază apelul. Cauza apelului este reprezentată de nemulţumirea părţii de hotărârea atacată, iar prin acest element se realizează o concretizare a cauzei, în funcţie de particularitatea speţei. Apelul este o cale de atac împotriva unei hotărâri nedefinitive, ceea ce ar însemna că motivele de fapt şi de drept ar trebui să fie în legătură cu hotărârea ce constituie obiect al apelului. Apelantul trebuie să îşi arate nemulţumirea în raport cu această hotărâre, cu modul în care a avut loc judecata sau cu soluţia pronunţată de primă instanţă. Nu este suficient ca în cererea de apel să se reia motivarea în fapt şi în drept din cererea de chemare în judecată, întâmpinare sau dintr-o cerere de intervenţie (principală sau forţată). Această soluţie se sprijină şi pe faptul că elementele cererii de chemare în judecată rămân neschimbate în tot cursul procesului, aşa încât, dacă legea ar fi dorit ca apelantul să reproducă numai cauza cererii de chemare în judecată, nu ar fi fost necesar pct. 3 al art. 287, cu atât mai mult cu cât, în privinţa obiectului cererii de chemare în judecată (pretenţia concretă supusă judecăţii), nu s-a făcut nici o precizare; 4) dovezile invocate în susţinerea apelului: alineatul final al art. 287 C. proc. civ. precizează că dacă dovezile propuse sunt martori sau înscrisuri nearătate la prima instanţă, se vor aplica în mod corespunzător dispoziţiile art. 112 alin. 5 C. proc. civ., deci apelantul va indica numele şi locuinţa martorilor şi va alătura la cererea de apel atâtea copii de pe înscrisuri câţi intimaţi sunt, plus câte o copie de pe fiecare înscris pentru instanţă. Copiile de pe înscrisuri se certifică de către apelant că sunt conforme cu originalul; 5) semnătura. Potrivit art. 287 alin. 2 C. proc. civ., cerinţele referitoare la hotărârea care se atacă şi la semnătură sunt prevăzute sub sancţiunea nulităţii, iar cele referitoare la motivare şi la dovezi sunt prevăzute sub sancţiunea decăderii, permiţându-se însă împlinirea acestor cerinţe până cel mai târziu la prima zi de înfăţişare. De asemenea, lipsa semnăturii se poate împlini în cursul judecării apelului; dacă intimatul invocă lipsa semnăturii, apelantul va trebui să semneze cel mai târziu la prima zi de înfăţişare următoare, iar când este prezent în instanţă, în chiar şedinţa în care a fost invocată această neregularitate procedurală. Referitor la primul element al cererii de apel textul nu prevede sancţiunea nulităţii, dar ea poate interveni în condiţiile art. 105 alin. 2, adică dovedindu-se existenţa unei vătămări care nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului de procedură, semnificaţia nulităţilor exprese fiind aceea că vătămarea se prezumă. În privinţa decăderii din dreptul de a mai administra probe, trebuie menţionat că art. 292 C. proc. civ. permite părţii să se folosească de dovezile invocate la prima instanţă, stabilind şi faptul că art. 138 C. proc. civ. se aplică şi la judecata în faţa instanţei de apel. Acelaşi text oferă părţii posibilitatea de a se folosi înaintea instanţei de apel de motivele şi mijloacele de apărare invocate la prima instanţă. Însă, în ambele cazuri, situaţia apelantului

este mult mai dificilă decât în cazul în care ar fi arătat în termen mijloacele de probă pe care își întemeiază apelul și motivele de fapt și de drept ale acestuia. În ipoteza în care cererea de apel nu este introdusă de titularul dreptului, ci de un reprezentant al acestuia, se va menționa această împrejurare, alăturându-se procura sau copia legalizată de pe înscrisul doveditor al calității de reprezentant. Alături de condițiile intrinseci cererii de apel, trebuie îndeplinite și o serie de condiții extrinseci pentru valabilitatea apelului (introducerea cererii înăuntrul termenului de exercitare a apelului, satisfacerea cerințelor privind taxele de timbru, respectarea condițiilor privind depunerea cererii de apel etc.). Cererea se timbrează cu 50% din taxa datorată pentru cererea de chemare în judecată, iar dacă obiectul litigiului este evaluabil în bani, taxa se calculează la suma contestată. Cererea de apel se depune la instanța a cărei hotărâre se atacă, sub sancțiunea nulității. Se ridică problema dacă este vorba de o nulitate ce operează în condițiile prevăzute de art. 105 alin. 2 C. proc. civ. sau este o nulitate independentă de existența unei vătămări? Se impune cea de-a doua soluție, deoarece textul prevede o condiție extrinsecă actului de procedură (cererii de apel), astfel încât dispozițiile art. 105 alin. 2 nu sunt incidente. De altfel, cererea de apel nu se comunică adversarului de către instanța a cărei hotărâre se apelează, ci de către instanța de apel, așa încât intimatul nu ar suferi nici o vătămare prin faptul că apelantul a introdus cererea direct la instanța de apel. La cererea de apel se vor alătura atâtea copii câți intimați sunt. După împlinirea termenului de apel pentru toate părțile, președintele va dispune să se înainteze instanței de apel dosarul împreună cu apelurile făcute. Dacă s-a făcut cerere pentru suspendarea executării hotărârii primei instanțe (în cazul unei hotărâri ce se bucură de execuție vremelnică), apelul va fi trimis de îndată. În cazul în care partea ce a solicitat și obținut declinarea competenței apelează hotărârea primei instanțe, dosarul se trimite de îndată instanței fiind apreciată competența, iar nu instanței de apel, art. 158 alin. 4 C. proc. civ. stabilind o sancțiune specifică acestei materii în ceea ce privește exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale. Introducerea cererii de apel produce următoarele efecte: sesizează instanța de apel cu judecarea apelului; instanța de apel nu se sesizează niciodată din oficiu, dar prin introducerea cererii, judecătorii sunt obligați să o judece, sub sancțiunea denegării de dreptate; prelungește efectul suspensiv și după expirarea termenului în care poate fi exercitat apelul, iar în cazul hotărârilor cu execuție vremelnică, oferă instanței de apel posibilitatea de a dispune suspendarea execuției; stabilește cadrul procesual al apelului cu privire la părți, cât și cu privire la pretențiile ce vor fi rejudecate în fond; ca urmare a cererii de apel, prima instanță nu va mai avea posibilitatea de a îndrepta eventualele erori materiale strecurate în cuprinsul hotărârii apelate sau de a interpreta dispozitivul acesteia, deoarece apelul este o cale devolutivă de atac, deci presupune o rejudecare atât în fapt, cât și în drept; ceea ce înseamnă că hotărârea primei instanțe va fi înlocuită de hotărârea instanței de apel (aceasta se va întâmpla chiar și în ipoteza în care instanța de apel ajunge la aceeași concluzie ca și prima instanță). Președintele instanței de apel, îndată ce primește dosarul, va fixa termen de înfățișare și va dispune citarea părților. Termenul de înfățișare se fixează astfel încât intimatul să aibă la dispoziție cel puțin 30 de zile pentru depunerea întâmpinării, iar în pricinile urgente, cel puțin 5 zile. O dată cu citația, intimatului i se comunică și o copie de pe cererea de apel, împreună cu copiile certificate de pe înscrisurile alăturate și care nu au fost

înfăţişate la prima instanţă, punându-i-se în vedere să depună la dosar întâmpinare cu cel puţin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru înfăţişare. Dacă mai mulţi intimaţi au un singur reprezentant sau dacă intimatul are mai multe calităţi juridice (stă în proces în nume propriu, dar şi ca reprezentant al altui intimat), se va comunica o singură copie de pe cererea de apel, de pe înscrisuri şi o singură citaţie. Art. 289 alin. final prevede că apelurile făcute împotriva aceleiaşi hotărâri vor fi repartizate la o singură secţie a instanţei de apel, iar, conform art. 290 C. proc. civ., când apelurile făcute împotriva aceleiaşi hotărâri au fost repartizate la secţii deosebite, preşedintele secţiei învestite în urmă va dispune, la cerere, trimiterea apelului la secţia cea dintâi învestită. Ambele dispoziţii legale trebuie interpretate în sensul că au în vedere nu aceeaşi secţie a instanţei de apel, ci acelaşi complet de judecată, raţiunea lor fiind aceea de a se evita pronunţarea unor hotărâri contradictorii în aceeaşi pricină. Art. 298 C proc. civ. prevede că dispoziţiile privind judecata în primă instanţă se aplică şi în instanţa de apel, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în capitolul care reglementează apelul. La termenul fixat pentru judecată, pricinile vor fi strigate în ordinea stabilită prin lista afişată cu cel puţin o oră înainte de începerea şedinţei, trecându-se la judecată numai dacă se constată că procedura de citare este îndeplinită cu toate părţile. În caz contrar, se va amâna judecata şi se va dispune refacerea procedurii de citare a părţilor care nu au fost legal citate. În cazul în care intimatul nu a primit în termenul prevăzut de lege cererea de apel şi dovezile invocate de apelant va putea cere, la prima zi de înfăţişare în apel, un termen înlăuntrul căruia să depună la dosar întâmpinare. Dacă intimatul lipseşte la prima zi de înfăţişare şi instanţa constată că motivele de apel nu au fost comunicate, va dispune amânarea cauzei şi efectuarea comunicării, următorul termen de judecată urmând a se fixa astfel încât intimatul să aibă la dispoziţie cel puţin 30 de zile de la comunicare, pentru a depune întâmpinare. La prima zi de înfăţişare, apelantul poate să împlinească lipsurile cererii de apel, referitoare la indicarea hotărârii care se apelează, motivarea în fapt şi în drept a apelului şi la arătarea dovezilor propuse în susţinerea apelului. În ceea ce priveşte compunerea instanţei, în apel se respectă întotdeauna principiul colegialităţii, completul de judecată fiind format din 3 judecători; judecătorul care a pronunţat hotărârea în primă instanţă nu poate lua parte la judecarea apelului introdus împotriva hotărârii respective (ipoteza presupune că în intervalul de timp cuprins între pronunţarea hotărârii de primă instanţă şi judecarea apelului, judecătorul a fost avansat la instanţa ierarhic superioară), fiind incompatibil. Dacă la strigarea pricinii nu a răspuns nici una dintre părţi, procedura de citare fiind legal îndeplinită şi nici una dintre părţi nu a cerut judecarea în lipsă, judecata apelului se suspendă, iar în cazul în care nu se va cere redeschiderea judecăţii timp de un an de la data suspendării (6 luni în materie comercială), apelul se perimă. După strigarea pricinii, când nu este cazul a se amâna judecata, vor fi rezolvate excepţiile procesuale care fac inutilă, în tot sau în parte, cercetarea fondului. Instanţa de apel poate uni excepţia cu fondul numai dacă pentru soluţionarea excepţiei trebuie să se administreze probe comune cu probele fondului. După administrarea eventualelor probe, se va da cuvântul de fond. Apelantul este cel care pune primul concluzii, apoi cuvântul se va da intimatului, iar dacă la judecată participă şi procurorul, acesta va pune ultimul concluzii, cu excepţia cazului în care apelul a fost introdus de procuror, când va avea cuvântul cel dintâi. Când instanţa de

apel se va considera lămurită, va declara dezbaterile închise şi se va retrage, pentru deliberare, în camera de consiliu. Deliberarea judecătorilor şi pronunţarea hotărârii urmează aceleaşi reguli ca şi în cazul judecării în primă instanţă. Potrivit art. 287 alin.1 pct. 4 C. proc. civ., cererea de apel va cuprinde şi dovezile invocate în susţinerea apelului, iar alineatul al doilea al aceluiaşi articol prevede că dacă dovezile propuse sunt martori sau înscrisuri nearătate la primă instanţă, se vor aplica în mod corespunzător dispoziţiile art. 112 pct. 5. De asemenea, art. 289 alin. 2 prevede că preşedintele instanţei de apel va dispune să se comunice intimatului şi copiile certificate de pe înscrisurile alăturate şi care nu au fost înfăţişate la prima instanţă. Art. 292 C. proc. civ. stabileşte că părţile nu se vor putea folosi înaintea instanţei de apel de alte motive, mijloace de apărare şi dovezi decât cele invocate la prima instanţă sau arătate în cererea de apel şi în întâmpinare, afară de cazurile prevăzute în art. 138. În sfârşit, art. 295 C. proc. civ. permite instanţei de apel să încuviinţeze refacerea sau completarea probelor administrate la prima instanţă, precum şi să administreze alte probe, dacă le consideră necesare pentru soluţionarea cauzei. Din aceste dispoziţii legale, rezultă că pot fi administrate probe noi de către instanţa de apel. Soluţia este logică şi decurge din caracterul devolutiv al apelului, care repune pricina în starea ei iniţială, în sensul că are loc o nouă judecată a fondului pretenţiei ce a fost supusă judecăţii. Instanţa de apel are următoarele posibilităţi: să refacă în totalitate probele administrate în primă instanţă; să refacă numai o parte din aceste probe şi să le menţină pe celelalte; să administreze alte probe, folosind şi celelalte probe administrate de prima instanţă; să pronunţe sentinţa numai în baza dovezilor administrate de prima instanţă, fără a le mai reface sau a le mai completa prin administrarea de probe. Modul concret în care va proceda instanţa superioară de fond este o problemă de fapt, lăsată la libera ei apreciere. Se ridică problema dacă o parte care a fost decăzută în prima instanţă din dreptul de a administra o anumită probă, mai are dreptul de a solicita administrarea acelei probe în apel? Răspunsul trebuie să fie afirmativ, deoarece nu există o interdicţie legală în acest sens, cu atât mai mult cu cât legea permite administrarea de noi probe în apel, fără a distinge după cum probele respective nu au fost administrate în faţa primei instanţe din culpă sau fără culpa părţii. În practica judiciară mai veche, acceptându-se această soluţie, se arată că decăderea din dreptul de a administra o probă operează numai înaintea instanţei care a încuviinţat-o. Argumentarea este însă greşită, deoarece decăderea îşi produce efectele pentru tot procesul, nu numai pentru o etapă a acestuia, dar legea poate prevede că efectele decăderii pot fi înlăturate. Deşi în baza efectului devolutiv al apelului, se pot reface probele administrate în prima instanţă, aceasta nu este o obligaţie pentru instanţa de apel, care poate să respingă cererea de readministrare a unor probe, dacă apreciază că o astfel de cerere este inutilă în cauză. Astfel, instanţa de apel poate respinge cererea de a se face o nouă verificare de scripte, de a fi audiaţi noi martori, de a se efectua o nouă expertiză, de a se efectua o nouă cercetare la faţa locului pe motiv că la prima instanţă partea, deşi a fost regulat citată, nu s-a prezentat la cercetarea locală etc.. Efectul devolutiv al apelului nu înseamnă însă că partea ar putea să revină asupra unei mărturisiri făcute în prima instanţă în alte condiţii decât cele prevăzute de art. 1206 alin. 2 teza a II-a C. proc. civ. (deci numai probând că a făcut mărturisirea din eroare de fapt). Dacă prima instanţă a considerat refuzul unei părţi de a se prezenta sau de a răspunde la interogatoriu ca o mărturisire,

instanţa de apel nu este ţinută de această apreciere, deoarece este vorba de prezumţia simplă, o prezumţie de mărturisire lăsată la libera apreciere a judecătorului de fond. Instanţa de apel va putea însă să se folosească de prezumţiile simple ale judecătorilor primei instanţe, în măsura în care consideră că acestea sunt temeinice. În ceea ce priveşte propunerea probelor de apel, apelantul o va face prin cererea de apel sau, cel mai târziu, la prima zi de înfăţişare. Interesul de a administra probe aparţine şi intimatului, care va propune probele pe care înţelege să le folosească în combaterea apelului prin întâmpinare sau la prima zi de înfăţişare. Sancţiunea nerespectării acestor termene constă în decăderea părţii din dreptul de a mai propune probe în apel. Sunt însă aplicabile prevederile art. 138 C. proc. civ., deci instanţa de apel va putea să administreze şi probe nepropuse în termen dacă: nevoia dovezii ar reieşi din dezbateri şi partea nu o putea prevedea; administrarea dovezii nu pricinuieşte amânarea judecăţii; dovada nu a fost cerută din pricina neştiinţei şi lipsei de pregătire a părţii. Cu privire la probele propuse de către părţi, instanţa de apel se va pronunţa printr-o încheiere, în care va arăta mijloacele de dovadă încuviinţate (probele ce urmează a fi refăcute sau completate), precum şi faptele ce vor trebui dovedite. Administrarea propriu-zisă a probelor se va face potrivit regulilor de la judecata în primă instanţă. Instanţa de apel, în pronunţarea soluţiei, poate să se folosească de probele administrate numai de prima instanţă, chiar dacă nu menţine concluziile de fapt ale acesteia, nefiind obligată să îşi întemeieze hotărârea numai pe probele administrate înaintea sa. Deci, probele administrate în primă instanţă şi care nu au fost refăcute rămân dobândite cauzei, însă instanţa de apel este liberă să le aprecieze. Rezultă că în apel există o importantă derogare de la principiul nemijlocirii, care este însă atenuată prin posibilitatea instanţei de apel de a încuviinţa refacerea probelor administrate înaintea primei instanţe. Se mai observă că, aparent, legea încurajează reaua-credinţă a părţii, deoarece permite să se administreze direct în apel probe pe care partea putea să le propună şi să le administreze înaintea primei instanţe, ceea ce echivalează, practic, cu suprimarea unui grad de jurisdicţie (cel puţin în privinţa discutării şi aprecierii probelor respective); partea care însă procedează în acest mod riscă totuşi ca instanţa de apel să nu încuviinţeze administrarea acestor probe, deoarece nu există o obligaţie legală a instanţei de apel în acest sens, ci, dimpotrivă, o facultate, care ar trebui să nu fie supusă controlului pe calea recursului (de altfel, casarea unei hotărâri se poate cere când instanţa nu s-a pronunţat asupra unei dovezi administrate care era hotărâtoare pentru dezlegarea pricinii, ori când hotărârea se întemeiază pe o greşeală gravă de fapt ce decurge dintr-o apreciere eronată a probelor administrate, însă ambele motive de recurs se referă la probe administrate, iar nu la probe pe care instanţa ar fi putut să le administreze). Ca şi judecata în primă instanţă, desfăşurarea normală a procesului în etapa apelului, între cele două momente importante, învestirea instanţei prin cererea de apel şi dezinvestirea ei prin pronunţarea hotărârii, este uneori împiedicată prin apariţia unor împrejurări dorite de părţi sau independente de voinţa lor (suspendarea, perimarea, renunţarea la judecată, renunţarea la dreptul subiectiv pretins, tranzacţia şi achiesarea). Judecata apelului se suspendă în următoarele cazuri: dacă părţile o cer sau dacă nici una din părţi, deşi legal citate, nu se înfăţişează, însă numai dacă nu s-a cerut judecarea în lipsă (suspendarea voluntară); ca urmare a morţii unei părţi, punerii sub interdicţie sau curatelă, morţii mandatarului, încetării funcţiei tutorelui sau curatorului, declarării în stare de fali-

ment a unei părţi, dacă aceste împrejurări s-au ivit înainte de închiderea dezbaterilor (suspendarea legală de drept la care se mai adaugă cazurile prevăzute de art. 21, 31 alin. 3, 155 alin. 2 C. proc. civ., 19 alin. 2 C. proc. civ. pen.); de asemenea, instanţa de apel poate dispune suspendarea judecăţii dacă dezlegarea pricinii atârnă, în totul sau în parte, de existenţa sau inexistenţa unui drept ce formează obiectul altei judecăţi, ori dacă se ivesc indiciile săvârşirii unei infracţiuni, a cărei constatare ar avea o înrâurire hotărâtoare asupra soluţiei ce urmează să se pronunţe (suspendarea legală facultativă la care se mai adaugă ipotezele prevăzute de art. 40 alin. 2 C. proc. civ. şi de art. 23 alin. 6 din Legea nr. 47/1992). Dacă apelul a rămas în nelucrare, din culpa părţii, timp de un an în materie civilă şi timp de 6 luni în materie comercială, el se perimă. Constatarea perimării apelului se face prin hotărâre, la cererea intimatului, pe cale de excepţie (când s-a cerut redeschiderea judecării apelului după expirarea termenului de perimare) sau din oficiu. Perimarea apelului are ca efect definitivarea hotărârii primei instanţe. Data la care hotărârea primei instanţe devine definitivă este aceea la care se pronunţă hotărârea de constatare a perimării, iar nu data expirării termenului de perimare. Reclamantul de la judecata din primă instanţă poate să renunţe, la apel, la judecată (la pretenţia ce a format obiectul cererii de chemare în judecată), dar numai cu consimţământul pârâtului de la prima instanţă, indiferent de poziţia procesuală pe care o au aceste părţi în apel. Instanţa de apel va lua act de renunţarea la judecată, anulând în prealabil hotărârea primei instanţe. Se poate renunţa la dreptul subiectiv dedus judecăţii chiar şi direct în apel, fără a fi necesar consimţământul pârâtului de la prima instanţă. Şi în apel instanţa poate lua act de învoiala părţilor, pronunţând o hotărâre de expedient ce va înlocui hotărârea primei instanţe. Partea poate achiesa la hotărârea primei instanţe nu numai prin renunţarea la dreptul de apel sau prin executarea de bunăvoie a hotărârii, ci şi prin retragerea apelului. După introducerea apelului şi până în momentul închiderii dezbaterilor înaintea instanţei de apel, apelantul poate oricând să-şi retragă calea de atac declarată fie în scris sau verbal în faţa instanţei de apel, fie prin înscris autentic. Instanţa va lua act de retragerea apelului fără a mai fi necesar consimţământul intimatului. Dacă acesta din urmă îşi însuşise cererea de apel a părţii potrivnice, iar apelul principal este retras cel mai târziu la prima zi de înfăţişare, instanţa de apel va pronunţa o hotărâre prin care va lua act de retragerea apelului principal, respingând şi cererea de însuşire a apelului. Tot o hotărâre (decizie) se va pronunţa şi atunci când se ia act de retragerea apelului, fără a exista o cerere de însuşire a apelului. Soluţia potrivit căreia se pronunţă o decizie şi nu o încheiere se justifică pe considerentul că instanţa de apel se dezinvesteşte de judecarea pricinii, definitivându-se totodată hotărârea primei instanţe. Dacă însă există o cerere de însuşire a apelului, iar apelul principal este retras după prima zi de înfăţişare, instanţa va lua act de aceasta printr-o încheiere, deoarece ea nu se dezinvesteşte de judecarea pricinii. De asemenea, se va pronunţa o încheiere şi atunci când au fost formulate înăuntrul termenului de apel mai multe cereri de apel, iar numai unul dintre apelanţi îşi retrage apelul declarat. Pentru a putea efectua oricare dintre actele procedurale de dispoziţie menţionate mai sus, partea trebuie să aibă deplină capacitate de exerciţiu, iar dacă actul se face prin mandatar, acesta are nevoie de o procură specială. Reprezentantul legal al minorului sub 14 ani sau al interzisului judecătoresc are nevoie de autorizarea prealabilă a autorităţii tutelare, aceeaşi fiind soluţia şi

pentru ocrotitorul legal al celui cu capacitate de exerciţiu restrânsă. Avocatul nu poate face valabil acte de dispoziţie procedurale fără confirmarea clientului, dacă acesta se află prezent în instanţă, ori fără procură specială. Apelul este o cale devolutivă de atac, astfel încât judecata lui ar urma să se finalizeze cu o hotărâre (decizie), care să înlocuiască hotărârea ce a fost apelată. Prin această decizie, instanţa de apel poate păstra ori schimba în tot sau în parte hotărârea atacată. Deci, după rejudecarea fondului, instanţa de apel se poate opri la aceeaşi soluţie ca şi prima instanţă, ori poate adopta o altă soluţie. Prima situaţie echivalează cu respingerea apelului, aşa încât apelantul va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată făcute în apel, însă, în cea de-a doua situaţie, intimatul va plăti cheltuielile de judecată (atât cele avansate la judecata în primă instanţă, cât şi cele din apel), în totalitate sau parţial, în măsura admiterii pretenţiilor deduse judecăţii (sau a respingerii lor). În cazul în care se adoptă soluţia primei instanţe, în motivarea deciziei instanţa de apel trebuie să ţină cont şi de susţinerile făcute de părţi înaintea ei, iar nu să reproducă hotărârea apelată, ori să se mulţumească a spune că apelul este nefondat, deoarece decizia apare ca nemotivată, fiind susceptibilă de casare. În anumite cazuri, instanţa de apel nu pronunţă o hotărâre pe fondul pretenţiei ce a fost dedusă judecăţii. Astfel, în cazul în care se constată că, în mod greşit, prima instanţă a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părţii, care nu a fost legal citată, instanţa de apel va desfiinţa hotărârea atacată şi va trimite cauza spre rejudecare primei instanţe. Dacă hotărârea a fost desfiinţată pentru lipsa de competenţă, cauza se trimite spre rejudecare instanţei competente sau altui organ cu activitate jurisdicţională competent. Prima situaţie presupune ca hotărârea primei instanţe a fost pronunţată în temeiul admiterii unei excepţii procesuale, neavând loc o judecată a fondului pricinii. Dacă instanţa de apel apreciază că în mod greşit a fost admisă excepţia invocată, va desfiinţa hotărârea primei instanţe şi, pentru a da satisfacţie principiului dublului grad de jurisdicţie în ceea ce priveşte judecata fondului, va trimite cauza spre rejudecare primei instanţe. Deşi legea nu prevede în mod expres, pricina poate fi trimisă şi unei alte instanţe de acelaşi grad, situată în circumscripţia instanţei de apel, dacă la prima instanţă nu s-ar mai putea constitui un complet de judecată, datorită incompatibilităţii sau a eventualelor cereri de recuzare ce au fost admise. Art. 297 alin. 1 îşi găseşte aplicare şi în cazul în care prima instanţă a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată şi ca lipsită de obiect cererea de chemare în garanţie formulată de pârât, dar numai în ceea ce priveşte judecarea pe fond a cererii de chemare în garanţie. Respingând, în mod greşit, pretenţia reclamantului, înseamnă că prima instanţă nu a mai ajuns să cerceteze fondul chemării în garanţie din propria ei greşeală. Particularitatea constă în faptul că instanţa de apel rezolvă ea o parte din pretenţiile deduse judecăţii, iar cealaltă parte va fi rezolvată de prima instanţă. Hotărârea instanţei de apel cu privire la pretenţiile reclamantului-apelant va fi opozabilă şi garantului, astfel încât acesta nu mai poate invoca "exceptio mali processus". Aceeaşi este situaţia şi în cazul în care prima instanţă, admiţând cererea de chemare în judecată, a respins ca lipsită de obiect cererea de chemare în garanţie formulată de reclamant. Dacă prima instanţă nu a încuviinţat în principiu o cerere de intervenţie principală, admiţând apelul terţului, instanţa de apel va trebui să trimită spre rejudecare primei instanţe întreaga pricină, deoarece cele două cereri au acelaşi subiect. Aceleaşi considerente justifică şi soluţia pe care o va

pronunţa instanţa de apel pentru situaţia în care judecata la prima instanţă s-a făcut în lipsa părţii ce nu a fost legal citată. Practic, pentru această parte, nerespectându-se principiul contradictorialităţii, s-ar răpi un grad de jurisdicţie, dacă instanţa de apel ar trece la judecarea fondului. Art. 297 alin. 2 C. proc. civ. are în vedere situaţia în care în faţa primei instanţe nu s-a ridicat excepţia de necompetenţă absolută, fiind invocată pentru prima oară prin cererea de apel, ori a fost invocată excepţia de necompetenţă absolută sau relativă (aceasta din urmă a fost propusă în termen - "in limine litis"), dar instanţa a respins-o trecând la judecarea fondului. Instanţa de apel, constatând necompetenţa primei instanţe, va desfiinţa hotărârea acesteia, pronunţând în locul ei o hotărâre de declinare a competenţei în favoarea instanţei competente sau organului cu activitate jurisdicţională competent. Textul de lege nu acoperă şi ipoteza în care cererea ar fi de competenţa unui organ fără activitate jurisdicţională. Într-un astfel de act, considerăm că se va pronunţa o hotărâre de respingere a cererii de chemare în judecată ca inadmisibilă, după ce în prealabil a fost anulată sentinţa apelată. Când cererea este de competenţa unui organ de jurisdicţie dintr-un alt stat, ea va fi respinsă ca nefiind de competenţa instanţelor române. Instanţa de apel poate pronunţa şi alte soluţii, fără a judeca fondul pricinii, dacă admite o excepţie procesuală peremptorie (uneori chiar dilatorie, de exemplu, conexitatea, litispendenţa), în legătură cu apelul respectiv. De exemplu, cererea de apel poate fi respinsă ca inadmisibilă, ca tardiv introdusă, poate fi anulată ca neregulat introdusă, ca netimbrată, poate fi respinsă ca lipsită de interes, ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă etc.. Hotărârea instanţei de apel este o hotărâre definitivă, având autoritatea de lucru judecat, care, în principiu, poate fi pusă în executare silită. Ea poate fi atacată pe calea recursului, iar în acest scop, hotărârea instanţei de apel se comunică părţilor, cu excepţia cazurilor în care termenul de recurs curge de la pronunţare, când hotărârea se va comunica numai dacă partea a declarat recurs, în vederea motivării acestuia, a revizuirii şi a contestaţiei în anulare de drept comun (pentru aceasta din urmă, numai dacă partea a invocat motivul de contestaţie, în prealabil, pe calea recursului, care însă a fost respins în condiţiile prevăzute de art. 317 alin. final C. proc. civ.). De asemenea, partea interesată poate să introducă o contestaţie la titlu, solicitând instanţei de apel să lămurească înţelesul, întinderea şi aplicarea dispozitivului hotărârii ce a pronunţat-o şi care se execută. Hotărârea instanţei de apel mai poate forma obiectul unei cereri referitoare la îndreptarea greşelilor materiale strecurate în cuprinsul ei. (D.R.).

APLICAREA ÎN SPAŢIU A NORMELOR DE DREPT PROCESUAL CIVIL, aplicarea normelor de drept procesual civil în spaţiu prezintă un aspect intern şi unul internaţional. Sub primul aspect, art. 735 alin. 1 C. proc. civ. a menţinut în vigoare Legea 389/ 1943, care, la rândul ei, a menţinut în vigoare Decretul-lege nr. 115/ 1938, cât şi unele prevederi ale Legii nr. LX din 1881 lege a cărei aplicabilitate va înceta, potrivit dispoziţiilor art.72 din Legea cadastrului şi a publicităţii imobiliare nr.7/1996, la data finalizării lucrărilor cadastrale şi a registrelor de publicitate imobiliară pentru întreg teritoriul administrativ al unui judeţ, pentru judeţul respectiv, urmând ca abrogarea ei să aibă loc odată cu definitivarea cadastrului la nivelul întregii ţări. În consecinţă, eventualele probleme referitoare la regimul de publicitate imobiliară se vor rezolva prin aplicarea regulii "locus regit actum". De asemenea, în Ardeal, executarea silită asupra bunurilor

imobiliare sau uzufructului imobilelor, precum şi măsurile de asigurare ale acestora se fac potrivit legislaţiei locale (Legea nr. LX din 1881), iar nu potrivit Codului de procedură civilă. În cazul unui litigiu cu elemente de extraneitate se vor aplica "lex fori", deci normele dreptului procesual se aplică, în principiu, pe teritoriul statului unde se desfăşoară judecata. Art. 159 din Legea nr. 105/ 1992 dispune că "în procesele privind raporturi de drept internaţional privat instanţele române aplică legea procedurală română, dacă nu s-a dispus altfel în mod expres". Aceeaşi lege prevede şi o serie de excepţii: capacitatea procesuală a fiecăreia dintre părţile din proces este cârmuită de legea sa naţională; obiectul şi cauza acţiunii civile (textul foloseşte noţiunea de acţiune civilă în sensul de cerere de chemare în judecată) sunt determinate de legea care reglementează fondul raportului juridic dedus judecăţii; calitatea procesuală a părţilor se determină tot după legea aplicabilă fondului raportului juridic litigios; mijloacele de probă pentru dovedirea unui act juridic, precum şi forţa probantă a înscrisului care îl constată sunt cele prevăzute de legea locului încheierii actului juridic sau legea aleasă de părţi, dacă ele aveau dreptul să o aleagă; proba faptelor se face potrivit legii locului unde acestea s-au produs; pentru ambele ipoteze, se va aplica legea română, dacă aceasta permite şi alte mijloace de probă; dovada stării civile şi puterea doveditoare a actelor de stare civilă sunt reglementate de legea locului unde s-a întocmit înscrisul invocat.(D.R.)

APLICAREA LEGILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ ASUPRA PERSOANELOR, principiu ce determină sfera de acţiune a normelor de drept procesual civil cu privire la părţi şi ceilalţi participanţi în instanţă. **A.l. de p. c.a.p.** se întemeiază pe principiul constituţional al egalităţii în faţa legilor a tuturor cetăţenilor. În aceeaşi măsură acest principiu se aplică şi persoanelor fizice sau juridice străine. Legea procesuală civilă intră în vigoare la data publicării ei în Monitorul Oficial sau la data arătată în cuprinsul legii, însă numai dacă această dată este ulterioară datei publicării în Monitorul Oficial. Actele de procedură efectuate sub imperiul vechii legi, cu respectarea ei, rămân valabile, iar actele de procedură îndeplinite după intrarea în vigoare a legii nu vor fi supuse prevederilor acesteia. Distinct de problema neretroactivităţii legilor, se ridică problema de a şti care este legea aplicabilă efectelor viitoare ale unei situaţii juridice născute, modificate sau stinse înainte de abrogarea legii care a cârmuit-o. De regulă, legiuitorul prevede în cuprinsul noului act şi dispoziţii referitoare la rezolvarea conflictelor în timp ale normelor. Au fost însă şi situaţii în care, în lipsa unor dispoziţii legale exprese, s-au aplicat prevederile corespunzătoare din ultima carte a Codului de procedură civilă, precum şi dispoziţiile tranzitorii din art.V din Legea nr.59/1993, modificată prin Legea nr.69/1993, în măsura în care acestea nu au fost declarate neconstituţionale prin Deciziile Curţii Constituţionale nr.9 şi nr.131, ambele din anul 1994. Pentru rezolvarea conflictelor în timp ale normelor de drept procesual civil, se porneşte de la clasificarea acestor norme în funcţie de obiectul lor de reglementare. Normele de organizare judecătorească sunt, în principiu, de imediată aplicare. Astfel, în cazul desfiinţării unei instanţe judecătoreşti, pricinile în curs de judecată în momentul apariţiei legii noi trec la instanţa care îi ia locul. Este posibil ca un litigiu ce a început să fie judecat într-o anumită compunere să fie continuat într-o altă compunere. Uneori, legiuitorul s-a abătut de la regula enunţată de exemplu, în Legea nr. 92/ 1992 pentru organizarea judecătorească, după ce se arăta în alin. 1 al art. 124 că legea intră în vigoare pe data

publicării în Monitorul Oficial (13 august 1992), în alin. 2 al aceluiaşi articol se prevede că "dispoziţiile privind compunerea şi funcţionarea instanţelor judecătoreşti şi a parchetelor, admiterea în magistratura şi răspunderea magistraţilor se vor pune în aplicare la data de 1 iulie 1993". În privinţa normelor de competenţă, soluţia de principiu era oferită de fostul art. 724 alin. 1 C. proc. civ., care dispunea ca pricinile în curs de judecată la apariţia legii noi continuă să fie judecate de instanţele învestite. Au fost situaţii în care legiuitorul s-a oprit la soluţia aplicării imediate a legii noi, de exemplu, art. 12 alin. 1 din Legea nr. 11/ 1990, conform căruia "cererile pentru încuviinţarea adopţiilor, în curs de soluţionare la organele de autoritate tutelară, vor fi înaintate de îndată instanţelor competente, potrivit dispoziţiilor prezentei legi". În alte cazuri, s-a prevăzut o soluţie mixtă, în sensul ca unele pricini au rămas să fie judecate de instanţele învestite, iar altele au trecut de îndată la instanţele competente potrivit legii noi (de exemplu, art. III din legea nr. 18/1948). Legea nr. 59/1993 pentru modificarea Codului de procedură civilă face o distincţie între normele de competenţă materială şi cele de competenţă teritorială. Potrivit art. V alin. 1, cauzele pendinte la instanţele de fond, chiar după casarea cu trimitere, vor fi reţinute pentru continuarea judecăţii sau vor fi trimise la instanţa competentă, potrivit noilor norme de competenţă materială. Deci, normele de competenţă materială sunt de imediată aplicare, urmând ca instanţele învestite anterior să trimită dosarele din oficiu instanţelor devenite competente potrivit noilor legi. Aceeaşi soluţie este adoptată de art. V alin. 4 şi 5 teza finală. O excepţie o face art. V alin. final, în privinţa procedurilor executionale, dispunând ca executările silite începute înainte de intrarea în vigoare a legii noi vor fi continuate de instanţele învestite. Cât priveşte competenţa teritorială, art.V alin. 2 dispune ca instanţele sesizate înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 59/ 1993 vor continua să judece, chiar dacă, potrivit Legii nr. 92/ 1992 pentru organizarea judecătorească, se schimbă competenţa teritorială (situaţia are în vedere judecătoriile nou înfiinţate). Referitor la normele de procedură , care, în principiu, sunt de imediată aplicare se impun unele precizări. Astfel: administrarea probelor se face după legea în vigoare în acel moment; admisibilitatea probelor care constituie mijloace tehnice (expertiza, cercetarea la faţa locului) sau dovada unui fapt juridic se raportează la norma în vigoare în momentul în care instanţa se pronunţă asupra admisibilităţii. În cazul probei actelor juridice, soluţia diferă după cum forma solemnă este cerută de lege *ad validitatem* sau numai *ad probationem*. În primul caz, dacă în momentul încheierii actului legea cerea, pentru validitate, forma solemnă şi ea nu a fost îndeplinită, însuşi actul juridic este lovit de nulitate, iar aceasta nu se acoperă prin faptul că o lege nouă nu ar mai cere o formă solemnă; dacă însă, în momentul încheierii actului juridic, legea cerea doar acordul de voinţă al părţilor, o lege nouă care ar impune forma solemnă nu va afecta valabilitatea actului juridic. În cel de al doilea caz, se va aplica legea nouă dacă aceasta desfiinţează cerinţa *ad probationem* şi îngăduie noi mijloace de probă, dar se va aplica legea sub imperiul căreia s-a încheiat actul juridic dacă noua lege îngreunează dovada (o soluţie eficientă se obţine din aplicarea drepturilor câştigate, în sensul că interesează legea în vigoare în momentul preconstituirii probei. Hotărârile judecătoreşti sunt supuse condiţiilor de fond şi de formă ale legii sub imperiul căreia au fost pronunţate. În privinţa căilor de atac, fostul art.724 alin. final prevedea că hotărârile sunt supuse căilor de atac şi termenelor reglementate de legea în vigoare în momentul

pronunţării, dispoziţie ce era utilă pentru acele situaţii în care noua lege nu mai prevedea calea de atac respectivă, ori prevedea un termen mai scurt. În acest sens a fost şi art. VII alin. 3 din Legea nr. 104/ 1992, potrivit căruia "hotărârile pronunţate de comisiile de judecată, înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi, sunt supuse căilor de atac şi termenelor de exercitare prevăzute de legea aplicabilă anterior acestei date".Art. V din Legea nr 59/ 1993 conţine mai multe dispoziţii în privinţa căilor de atac. Deşi nu există o prevedere expresă, rezultă implicit că hotărârile de primă instanţă pronunţate înainte de intrarea în vigoare a noii legi şi care nu au rămas definitive pot fi atacate pe calea apelului. Această concluzie se desprinde din faptul că art. V alin.3 dispune că recursurile ordinare vor fi considerate apeluri, urmând a fi soluţionate potrivit noilor norme de competenţă materială, chiar şi în situaţia în care în care s-a dispus deja casarea cu reţinere. Părţile interesate beneficiază de un termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a legii pentru îndeplinirea condiţiilor de formă şi de fond privind judecarea apelului, precum şi "când este necesar, pentru sesizarea instanţei de apel". Alineatul 6 al art. V dispune că hotărârile rămase definitive în perioada 30 iunie 1992-30 iunie 1993 pot fi atacate cu recursul prevăzut de această lege în termen de 60 zile de la intrarea în vigoare a noii legi (prin Legea nr. 65/ 1993, s-a prevăzut că şi hotărârile rămase definitive în perioada 1 iulie 1993-26iulie 1993 pot fi atacate cu recursul reglementat de noua lege), iar alineatul 7 al aceluiaşi articol prevede că hotărârile în materia Legii fondului funciar nr. 18/ 1991, "rămase definitive anterior intrării în vigoare a acestei legi (aceste hotărâri erau definitive din chiar momentul pronunţării lor), pot fi atacate cu recursul prevăzut de prezenta lege în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, indiferent de data pronunţării lor" (ar rezulta că dacă hotărârea a fost pronunţată pe 25 iulie 1993 termenul de recurs este de 90 de zile, însă dacă a fost pronunţată pe 26 iulie 1993, termenul de recurs, este potrivit art. 301 alin. 1, de 15 zile de la comunicare). Ambele texte sunt neconstituţionale, încălcând principiul neretroactivităţii, deoarece ipoteza lor nu vizează conflictul în timp al normelor de procedură, nefiind vorba de un efect viitor al unei situaţii cârmuite de o lege mai veche, de vreme ce hotărârea respectivă era deja trecută în puterea de lucru judecat. Legiuitorul, prevăzând că hotărârile pronunţate în materia Legii nr. 18/ 1991 sunt definitive, a dorit să nu ofere părţii interesate posibilitatea de a exercita calea de atac extraordinară, însă dacă se doreşte schimbarea acestui sistem, nu se poate face decât pentru viitor. Legea care abrogă sau modifică o normă juridică anterioară nu se poate aplica decât pentru viitor, iar nu şi pentru trecut, fără a încălca dispoziţiile art. 15 alin. 2 din Constituţie. Art. V alin. 9 dispune că termenele pentru exercitarea căilor de atac ordinare, aflate în curs la data intrării în vigoare a legii nr. 59/ 1993, încep să curgă din nou la această dată; executarea silită se face după legea în vigoare în momentul efectuării ei, chiar dacă în momentul obţinerii titlului executoriu era aplicabilă o altă lege.(D.R.)

APORT, obligaţie pe care şi-o asumă fiecare asociat de a aduce în societate un anumit bun sau o altă valoare patrimonială. **A.** poate avea ca obiect orice bun cu valoare economică al asociatului şi care prezintă interes pentru activitatea societăţii. **A.** poate fi în numerar, în natură sau în industrie. 1) **a. în numerar**, are ca obiect o sumă de bani pe care asociatul se obligă să o transmită societăţii. Numerarul poate consta şi din valuta liber convertibilă, provenită fie din străinătate, fie din profituri

obținute de pe urma activităților desfășurate în România; 2) **a. în natură**, are ca obiect anumite bunuri mobile (corporale sau incorporale) sau imobile. **A.** poate consta în transmiterea către societate a dreptului de proprietate a bunului ori a dreptului de folosință.În lipsa unei stipulații contrare, bunurile devin proprietatea societății. Intrând în patrimoniul societății, bunul nu va mai putea fi urmărit de creditorii asociatului, iar la dizolvarea societății, asociatul nu va avea dreptul la restituirea bunului, ci la valoarea sa. Riscurile privind bunul se transmit, de lege lata, odată cu transferul dreptului de proprietate. Față de faptul că o societate comercială nu poate funcționa fără capital, iar creditorii societății nu pot fi lipsiți de un bun din gajul general pe care îl au asupra patrimoniului societății, impune a se adopta soluția ca în cazul în care bunul care face obiectul aportului piere fortuit înainte de predare, asociatul trebuie să suporte riscurile. Bunul care face obiectul aportului în natură trebuie evaluat în bani, pentru a se putea stabili valoarea părților de interers sau acțiunilor cuvenite asociatului în schimbul aportului. În contractul de societate trebuie să se prevadă valoarea bunului și modul de evaluare. În cazul în care bunul care face obiectul aportului în natură a fost adus în folosința societății, raporturile dintre asociat si societate sunt guvernate de regulile referitoare la uzufruct. Societatea dobândește numai un drept de folosință, asociatul rămânând proprietarul bunului, caz în care, la dizolvarea societății are dreptul la restituirea bunului . Este interzis a se aduce ca aport în societățile pe acțiuni, comanditâ pe acțiuni și societatea cu răspundere limitată, având în vedere că valorificarea acestor creanțe este dificil de realizat. Pentru cazurile în care creanțele sunt admise ca aport, raporturile dintre asociat și societate sunt supuse regulilor de la cesiunea de creanță, însă asociatul răspunde pentru solvabilitatea debitorului; 3) **a. în industrie**, constă în munca sau activitatea pe care asociatul se angajează să o efectuze în societate, având în vedere competența și calificarea sa. Prestațiile în muncă nu pot constitui aport cu privire la societatea cu răspundere limitată, și în comamdită pe acțiuni (în care calitățile personale ale asociaților nu joacă nici un rol). În cazul societății cu răspundere limitată, asociații se pot totuși obliga, în afara aportului, să efectueze prestații în natură în favoarea societății, urmând ca în contractul de societate să se determine conținutul, durata și modalitatea prestațiilor, renumerația cuvenită și sancțiunile nerespectării obligațiilor asumate. Pentru aportul în muncă sau prestații, raporturile dintre asociat și societate vor fi guvernate de regulile privind locațiunea de servicii. Aportul în muncă sau prestații nu este cuprins în capitalul social, deoarece el nu poate constitui un element al gajului general al candidaților societății. Aportul în muncă sau prestații trebuie evaluat și precizat în contractul de societate, în vederea participării asociatului, care s-a obligat astfel, la beneficii. Legea nu cere ca aporturile asociaților să fie egale ca valoare sau ca ele să aibă același obiect și nici ca aportul unui asociat să aibă obiect unitar. Obligația de aport se naște la încheierea contractului de societate, iar executarea ei poate fi făcută la constituirea societății sau ulterior, la termenele stabilite în actul constitutiv. Asumarea obligației de aport este denumită subscriere la capitalul societății și se naște în momentul semnării contractului de societate sau prin participarea la subscripția publică, după caz. Efectuarea aportului poartă denumirea de vărsare a capitalului, iar asociații sunt obligați să efectueze aporturile potrivit stipulațiilor din contractul de societate și cu respectarea condițiilor legii. Neaducerea aportului are

semnificatia neexecutării de către asociat a obligaţiei asumate, având drept consecinţă cauzarea unui prejudiciu societăţii, el este obligat la plata de despăgubiri, în condiţiile dreptului comun. Pentru cazul însă când aportul a fost stipulat în numerar, asociatul este obligat şi la plata dobânzilor legale din ziua în care trebuia să se facă vărsământul (dobânzile se cumulează cu despăgubirile, situaţie în care dobânzile sunt echivalentul unor amenzi civile, neîind aşadar simple despăgubiri pentru daune moratorii). Pentru cazul când obiectul aportului este o creanţă, dacă societatea n-a putut înceta creanţe prin urmărirea debitorului, asociatul, pe lângă despăgubiri, răspunde de suma datorată cu dobânda legală din ziua scadenţei creanţei. În unele cazuri, nerespectarea obligaţiei privind efectuarea aportului poate avea şi consecinţa excluderii asociatului din societate.

APRECIEREA PROBELOR, operaţiune logico-juridică de selectare a probelor şi de evaluare a importanţei lor pentru dezlegarea pricinii, înfăptuită de către judecător potrivit intimei lui convingeri, în vederea pronunţării hotărârii. Judecătorul îşi poate sprijini hotărârea numai pe probele administrate în mod contradictoriu, care sunt consemnate în dosar şi au fost supuse dezbaterii părţilor. Toate aceste probe sunt lăsate la libera apreciere a judecătorului, potrivit convingerii sale dar această convingere nu trebuie să se reducă la o impresie subiectivă şi arbitrară, ci este necesar ca ea să se sprijine pe împrejurări de fapt bine stabilite cu ajutorul unor probe obiective. O justă analiză a probelor în totalitatea lor, a tuturor împrejurărilor cauzei, permite judecătorului să ajungă la concluzii obiective.

APROD, persoană încadrată la instanţă şi care efectuează, în şedinţele de judecată, strigarea persoanelor chemate în faţa organului de jurisdicţie. **A.** îndeplineşte şi alte dispoziţii date de preşedintele completului de judecată, privitoare la asigurarea ordinii şi a solemnităţii dezbaterilor. În prezent, absent în cursul şedinţei de judecată, la majoritatea instanţelor.

ARĂTAREA TITULARULUI DREPTULUI, formă de atragere a unor terţi în procesul civil şi care poate fi făcută numai de către pârâtul care, deţinând un lucru pentru altul s-au exercitând în numele altuia un drept asupra unui lucru, este chemat în judecată de o persoană care pretinde un drept real asupra lucrului. Cererea de arătare a titularului dreptului trebuie motivată şi se depune o dată cu întâmpinarea sau la prima zi de înfăţişare. Ea se comunică terţului, împreună cu copiile de pe cererea de chemare în judecată şi de pe înscrisurile aflate la dosar. În cazul în care cel indicat ca titular al dreptului se înfăţişează şi recunoaşte susţinerile pârâtului, el va lua locul pârâtului, care va fi scos din proces, însă numai dacă reclamantul consimte la această înlocuire. Dacă terţul tăgăduieşte susţinerile pârâtului sau, deşi regulat citat, nu se înfăţişează, el va dobândi calitatea de intervenient principal, iar hotărârea îi va fi opozabilă. Legea nu acoperă situaţia în care, deşi terţul se prezintă şi recunoaşte susţinerile pârâtului, reclamantul nu consimte la înlocuirea pârâtului cu terţul indicat ca titular al dreptului. S-au oferit două soluţii: să se aplice prin analogie prevederea potrivit căreia terţul dobândeşte calitatea de intervenient principal, ori ca judecata să continue fără să se modifice raportul procesual stabilit prin cererea de chemare în judecată, iar dacă se va stabili, în urma dezbaterilor, că titularul dreptului real este terţul indicat, atunci să se respingă cererea de chemare în judecată ca fiind introdusă împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă. Se observă că în prima

soluţie propusă (care încalcă principiul disponibilităţii fără a exista un text de lege pentru aceasta), se poate ajunge la situaţia ca reclamantul să obţină o hotărâre opozabilă şi terţului, deşi el nu a fost de acord cu introducerea în proces a acestuia. De aceea, este de preferat cea de-a doua soluţie.

ARBITRAJ ÎN ECHITATE, formă a arbitrajului comercial internaţional care se realizează după principiile de echitate şi nu potrivit normelor de drept. **A. în e.** este de facto şi se caracterizează prin următoarele particularităţi: a) arbitrul nu are obligaţia să aplice normele legale de drept material şi nici pe acelea de procedură; b) soluţia dată are caracter definitiv, fiind inatacabilă la o altă instanţă de arbitraj. Facultatea arbitrilor de a judeca potrivit conştiinţei lor este reglementată prin diferite dispoziţii normative, fie cu caracter naţional, fie cuprinse în regulamentele unor instituţii de arbitraj comercial internaţional, fie consacrate prin convenţii internaţionale. Integrarea **a. în e.** în aria de incidenţă a dreptului rezultă şi din următoarele elemente de specificitate ale acestuia: facultatea părţilor de a-şi alege arbitrajul este recunoscută prin lege. Ideea de echitate este inseparabil legată de aceea de justiţie, de drept, ceea ce face ca arbitrul, soluţionând un litigiu, să nu se poată limita riguros la simple tranzacţii pe care părţile îşi întemeiază pretenţiile; **a. în e.** urmăreşte ca scop principal nu plasarea judecăţii litigiului în afara spaţiului de incidenţă al dreptului, ci asigurarea unei proceduri mai simple şi mai uşoare în rezolvarea acestuia; arbitrii se pot pronunţa numai în limitele învestirii lor; independenţa procedurală este limitată de principiile respectului drepturilor apărării şi al respectului ordinei publice internaţionale a statelor interesate. **A. în e.** îşi găseşte legitimitatea numai în măsura în care rezolvarea litigiului depinde în mod hotărâtor de aprecierile stării de fapt.

ARBITRAJUL PRIVAT (AD-HOC), formă de jurisdicţie nestatală prin care părţile pot să confere misiunea de a soluţiona litigiul dintre ele unui simplu particular care le inspiră încredere, prin intermediul unei convenţii arbitrale, fără a mai fi nevoie să apeleze la o instanţă judecătorească sau la un alt organ de jurisdicţie. Arbitrajul are avantaje incontestabile (rapiditatea; suprimarea, în mare parte, a formalismului; cheltuieli mai reduse, caracterul confidenţial), dar şi importante inconveniente (abandonarea anumitor garanţii formale, în special existenţa unei singure căi de atac împotriva hotărârilor arbitrilor; adeseori, după arbitraj şi uneori chiar în vederea arbitrajului sau în timpul procedurii arbitrale, părţile trebuie să recurgă la instanţele judecătoreşti etc.). Pentru a se putea încheia o convenţie arbitrară, trebuie îndeplinite două condiţii: părţile să aibă capacitatea deplină de exerciţiu; să fie vorba de drepturi cu privire la care părţile pot dispune. În acest sens, art. 340 C. proc. civ. prevede că persoanele care au capacitate deplină de exerciţiu pot conveni să soluţioneze pe calea arbitrajului litigiile patrimoniale dintre ele, în afară de acelea referitoare la drepturi asupra cărora legea nu permite a se face tranzacţie. Arbitrajul se organizează şi se desfăşoară potrivit convenţiei arbitrale. Cu respectarea ordinii publice, a altor dispoziţii imperative ale legii sau a bunelor moravuri, părţile pot stabili, fie direct, fie prin referirea la o anumită reglementare având ca obiect arbitrajul, regulile privind constituirea tribunalului arbitral, numirea, revocarea şi înlocuirea arbitrilor, termenul şi locul arbitrajului, normele de procedură pe care tribunalul arbitral trebuie să le urmeze în judecarea litigiului, repartizarea între părţi a cheltuielilor arbitrale, conţinutul şi forma

hotărârii arbitrale, orice alte reguli privind desfăşurarea arbitrajului. În lipsa unor astfel de dispoziţii, tribunalul arbitral va putea stabili procedura de urmat, în caz contrar aplicându-se prevederile din Codul de procedură civilă. Părţile pot conveni ca arbitrajul să fie organizat de o instituţie permanentă de arbitraj sau de o terţă persoană. Pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea şi desfăşurarea arbitrajului, partea interesată poate sesiza instanţa de judecată care, în lipsa convenţiei arbitrale, ar fi fost competentă să judece litigiul în fond, în primă instanţă. Dacă părţile au încheiat convenţia arbitrală în timp ce litigiul era pendinte la o instanţă judecătorească, aceasta devine competentă să soluţioneze cererile de mai sus. Această dispoziţie legală prezintă interes în cazul competenţei teritoriale alternative, dar şi atunci când procesul nu se mai găseşte în etapa judecării în primă instanţă, ci în apel. Dacă însă a intervenit o hotărâre judecătorească definitivă, autoritatea de lucru judecat se opune ca litigiul să fie soluţionat din nou pe calea arbitrajului. Dacă în urma exercitării recursului hotărârea definitivă a fost casată, părţile pot încheia o convenţie arbitrală, indiferent de faptul că s-a casat cu trimitere sau cu reţinere spre rejudecare. Aceste cereri vor fi soluţionate de instanţă, de urgenţă şi cu precădere, pe calea ordonanţei preşedinţiale. Convenţia arbitrală, sub sancţiunea nulităţii, se încheie în scris şi se poate prezenta sub două forme: clauza compromisorie şi compromisul. Prin clauza compromisorie părţile convin ca litigiile ce se vor naşte din contractul în care această clauză este inserată sau în legătură cu acel contract să fie soluţionate pe calea arbitrajului. Clauza compromisorie este anterioară ivirii oricărui litigiu între părţi, putând fi cuprinsă în chiar înscrisul care constată contractul principal. Din clauza compromisorie trebuie să rezulte fără echivoc voinţa părţilor de a supune arbitrajului eventualele litigii. Ea trebuie să arate numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor, însă, această cerinţă a legii (spre deosebire de compromis) nu este prevăzută sub sancţiunea nulităţii, părţile având posibilitatea să numească arbitrul unic sau, după caz, arbitrii, ulterior. Validitatea clauzei compromisorii este independentă de valabilitatea contractului în care a fost înscrisă. Prin compromis părţile convin ca un litigiu ivit între ele să fie soluţionat pe calea arbitrajului, arătând, sub sancţiunea nulităţii, obiectul litigiului şi numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor. Compromisul presupune îndeplinirea următoarelor condiţii: existenţa unui litigiu actual (nu este însă necesar să fi foat deja declanşată procedura judiciară, prin sesizarea unei instanţe judecătoreşti); manifestarea de voinţă a părţilor ca litigiul să se rezolve pe calea arbitrajului; indicarea obiectului litigiului (pretenţiile ce vor trebui soluţionate de către tribunalul arbitral); de asemenea, arătarea arbitrului sau arbitrilor ce vor statua asupra litigiului, ori menţionarea modalităţii de numire. În convenţia arbitrală, indiferent de forma acesteia, părţile pot să prevadă locul arbitrajului, termenul în care tribunalul arbitral trebuie să pronunţe hotărârea, ca tribunalul arbitral să rezolve litigiul în echitate, precum şi alte aspecte. Convenţia arbitrală nu îşi produce efectele decât între cei care au încheiat-o (în cazul clauzei compromisorii, între cei care au semnat-o), neputând fi opusă terţilor, chiar dacă şi aceştia sunt părţi în contractul principal. În cazul raporturilor de solidaritate sau indivizibilitate, ori a coparticipării procesuale pasive, în care cel puţin o parte nu este legată de convenţia arbitrală, reclamantul nu poate să îi acţioneze pe toţi pârâţii înaintea instanţei judecătoreşti, ci este ţinut să respecte convenţia arbitrală referitor la cei care au sem-

nat-o, deci pârâtul interesat poate solicita instanței judecătorești ca, în privința lui, să se declare necompetentă. De asemenea, sunt ținuți să respecte convenția arbitrală succesorii celui care au încheiat-o, precum și creditorii acestuia ce introduc cererea în baza art. 974 C. civ.. Pentru ca în cadrul procedurii arbitrale să fie atrași și terții, sub forma intervenției voluntare sau forțate, este necesar ca terțul să fi fost și el parte în convenția arbitrală, ori ca, ulterior declanșării litigiului arbitral, părțile inițiale și terțul să încheie un compromis în acest sens. Încheierea unei convenții arbitrale exclude competența instanțelor judecătorești, pentru litigiul care face obiectul ei. Tribunalul arbitral își verifică propria competență de a soluționa un litigiu, hotărând în această privință printr-o încheiere care poate fi atacată numai o dată cu hotărârea arbitrală pe fond, prin acțiunea (cererea) în anulare. În situația în care, deși s-a încheiat o convenție arbitrală, una dintre părți sesizează instanța judecătorească, aceasta urmează să își verifice competența. Instanța va reține spre soluționare pricina în următoarele cazuri: pârâtul și-a formulat apărările în fond, fără nici o rezervă întemeiată pe convenția arbitrală; convenția arbitrală este lovită de nulitate sau este inoperantă; tribunalul arbitral nu poate fi constituit din cauze vădit imputabile pârâtului. În celelalte cazuri, instanța judecătorească, la cererea uneia dintre părți, constatând că există convenție arbitrală, se va declara necompetentă. Eventualul conflict de competență dintre o instanță judecătorească și tribunalul arbitral va fi soluționat de către instanța judecătorească ierarhic superioară instanței aflate în conflict. Prin convenția arbitrală, arbitrajul poate fi încredințat uneia sau mai multor persoane, investite de părți sau conform convenției arbitrale să rezolve litigiul și să pronunțe o hotărâre definitivă și obligatorie pentru ele. Arbitrul unic sau totalitatea arbitrilor investiți de către părți cu judecarea litigiului constituie tribunalul arbitral. Poate fi arbitru orice persoană fizică, de cetățenie română, care are capacitatea deplină de exercițiu. Părțile sunt cele care stabilesc dacă litigiul se judecă de un arbitru unic, de doi sau mai mulți arbitri. Dacă părțile nu au stabilit numărul arbitrilor, litigiul se judecă de trei arbitri, câte unul numit de fiecare dintre părți (ipoteza presupune că sunt numai două părți cu interese contrarii), iar al treilea, numit supraarbitru, va fi desemnat de cei doi arbitri. O eventuală clauză din convenția arbitrală care ar prevedea dreptul uneia dintre părți de a numi arbitrul în locul celeilalte părți sau de a avea mai mulți arbitri decât cealaltă parte ar fi lovită de nulitate. Arbitrii sunt numiți, revocați sau înlocuiți conform convenției arbitrale. Dacă prin convenția arbitrală nu s-a numit arbitrul unic sau, după caz, arbitrii și nici nu s-a prevăzut modalitatea de numire (această dispoziție vizează numai clauza compromisorie, nu însă și compromisul, care ar fi lovit de nulitate) partea care vrea să recurgă la arbitraj va invita cealaltă parte, în scris, să procedeze la numirea lor. În comunicare se va arăta numele, domiciliul și, pe cât posibil, datele personale și profesionale ale arbitrului unic propus sau ale arbitrului desemnat de partea care vrea să recurgă la arbitraj, precum și enunțarea pe scurt a pretențiilor și a temeiului acestora. Partea căreia i s-a făcut comunicarea trebuie să transmită, la rândul ei, în termen de 10 zile de la primirea acesteia, răspunsul la propunerea de numire a arbitrului unic, respectiv numele, domiciliul și, pe cât posibil, datele personale și profesionale ale arbitrului desemnat de ea. Acceptarea însărcinării de arbitru se face în scris și trebuie comunicată părților în termen de 5 zile de la data primirii propunerii de numire. Dacă este cazul, cei doi arbitri vor proceda la numirea supraarbitrului, în termen de 10

zile de la ultima acceptare. Şi supraarbitrul va accepta însărcinarea în scris şi o va comunica părţilor în termen de 5 zile de la primirea propunerii. În caz de neînţelegere între părţi cu privire la numirea arbitrului unic sau când o parte nu numeşte arbitrul ori când cei doi arbitri nu cad de acord asupra persoanei supraarbitrului, partea care vrea să recurgă la arbitraj poate cere instanţei judecătoreşti să procedeze la numirea arbitrului sau supraarbitrului. Instanţa, în termen de 10 zile de la sesizare, se va pronunţa printr-o încheiere, dată cu citarea părţilor, care nu este supusă căilor de atac. Arbitrul poate fi recuzat pentru cauze care pun la îndoială independenţa şi imparţialitatea sa. Motivele de recuzare sunt cele prevăzute de art. 27 Cod proc. civ., dar legea adaugă că poate constitui o cauză de recuzare şi neîndeplinirea condiţiilor de calificare sau a altor condiţii privitoare la arbitri, prevăzute în convenţia arbitrală.Partea nu poate recuza arbitrul numit de ea decât pentru cauze survenite după numire, mai exact, pentru cauze cunoscute după numire.Persoana care ştie că în privinţa ei există o cauză de recuzare este obligată să înştiinţeze părţile şi pe ceilalţi arbitri mai înainte de a fi acceptat însărcinarea de arbitru, iar dacă aceste cauze survin după acceptare, de îndată ce le-a cunoscut. Ea poate participa la judecarea litigiului în cazul în care părţile comunică în scris că înţeleg să nu ceară recuzarea, însă, chiar în această situaţie, are dreptul să se abţină de la judecarea litigiului, fără ca abţinerea să însemne recunoaşterea cauzei de recuzare.Sub sancţiunea decăderii, recuzarea trebuie cerută în termen de 10 zile de la data cînd partea a luat cunoştinţă de numirea arbitrului său, după caz, de la survenirea (cunoaşterea) cauzei de recuzare.Cererea de recuzare se soluţionează de instanţa judecătorească (este vorba de instanţa care ar fi fost competentă să judece litigiul în primă instanţă, în lipsa convenţiei arbitrale sau, după caz, de instanţa la care litigiul era pendinte în momentul încheierii compromisului), după citarea părţilor şi a arbitrului recuzat, în termen de 10 zile de la sesizare, printr-o încheiere nesusceptibilă de exerciţiul căilor de atac. În caz de vacanţă pentru orice motiv (recuzare, abţinere, revocare, renunţare, împiedicare, deces) şi dacă nu s-a numit un supleant sau dacă acesta este împiedicat să-şi exercite însărcinarea, se va proceda la înlocuirea arbitrului, potrivit dispoziţiilor stabilite pentru numirea lui. Tribunalul arbitral se consideră constituit pe data ultimei acceptări a însărcinării de arbitru, a acceptării celei de supraarbitru sau de arbitru unic, după caz. Data acceptării este aceea a expedierii prin poştă a comunicării adresată părţilor prin care se acceptă însărcinarea de arbitru. De la data constituirii sale, tribunalul arbitral trebuie să pronunţe hotărârea în termen de cel mult 5 luni, dacă părţile nu au prevăzut altfel. Acest termen se suspendă pe timpul judecării unei cereri de recuzare sau a oricărei alte cereri adresate instanţei judecătoreşti, în legătură cu rezolvarea litigiului pe cale arbitrală. Părţile pot conveni, în scris, să prelungească termenul arbitrajului, iar tribunalul arbitral poate dispune, pentru motive temeinice, prelungirea termenului cu cel mult 2 luni. Termenul se prelungeşte de drept cu 2 luni în cazul decesului uneia dintre părţi, precum şi atunci când pentru pronunţarea hotărârii arbitrale este necesar să se numească un supraarbitru, deoarece tribunalul arbitral este compus dintr-un număr par de arbitri şi aceştia nu se înţeleg asupra soluţiei. Pentru ca expirarea termenului de arbitraj să constituie un motiv de caducitate a arbitrajului (a convenţiei arbitrale), trebuie ca una din părţi să notifice celeilalte părţi şi tribunalului arbitral, până la primul termen de înfăţişare, faptul că înţelege să invoce caducitatea. După

constituirea sa, tribunalul arbitral va stabili şi locul arbitrajului, dacă aceasta nu a fost făcută de către părţi. Arbitrii vor răspunde de prejudiciile cauzate oricăreia dintre părţi în condiţiile legii, dacă: renunţă în mod nejustificat la însărcinarea lor, după ce au acceptat-o; fără motive justificate, nu participă la judecarea litigiului sau nu pronunţă hotărârea în termenul stabilit prin convenţia arbitrală ori, după caz, de lege; nu respectă caracterul confidenţial al arbitrajului, publicând sau divulgând date pe care le-au cunoscut în calitate de arbitri, fără a avea autorizarea părţilor; încalcă în mod flagrant îndatoririle ce le revin. În cazul arbitrajului organizat de o instituţie permanentă, căreia legea i-a recunoscut acest drept, toate atribuţiile ce revin instanţei judecătoreşti referitoare la constituirea tribunalului arbitral vor fi exercitate de acea instituţie, conform regulamentului ei, dacă prin regulamentul respectiv nu se prevede altfel. Sesizarea tribunalului arbitral (etapa scrisă): a) *Cererea de arbitrare.* Cel interesat (reclamantul) va sesiza tribunalul arbitral printr-o cerere de arbitrare, care se formulează în scris şi va cuprinde: numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor ori, pentru persoanele juridice, denumirea, sediul, precum şi după caz, numărul de înmatriculare în Registrul Comerţului, numărul de telefon, contul bancar; numele şi calitatea celui care angajează sau reprezintă partea în litigiu; menţionarea convenţiei arbitrale; obiectul şi valoarea cererii, precum şi calculul prin care s-a ajuns la determinarea acestei valori; motivele de fapt şi de drept; probele pe care se întemeiază cererea; numele şi domiciliul membrilor tribunalului arbitral; semnătura părţii. La cererea de arbitrare se vor anexa: copie de pe contractul în care este inserată clauza compromisorie, respectiv de pe înscrisul constatator al compromisului; dovada calităţii de reprezentant al părţii, dacă este cazul; copii de pe înscrisurile pe care reclamantul înţelege să le folosească în dovedirea pretenţiilor sale. Reclamantul va comunica pârâtului, precum şi fiecărui arbitru, copie de pe cererea de arbitrare şi de pe actele anexate acesteia. Cererea de arbitrare se poate face şi printr-un proces verbal încheiat în faţa tribunalului arbitral şi semnat de părţi sau numai de reclamant şi de arbitri. b) *Întâmpinarea.* În termen de 30 zile de la primirea copiei de pe cererea de arbitrare, pârâtul poate face întâmpinare. Întâmpinarea, care se formulează în scris, va cuprinde: excepţiile procesuale referitoare la cererea de arbitrare; răspunsul în fapt şi în drept la pretenţiile reclamantului; probele pe care le propune în apărare; celelalte menţiuni prevăzute de lege pentru cererea de arbitrare; semnătura. Pârâtul va comunica reclamantului, precum şi fiecărui arbitru, câte o copie de pe întâmpinare şi de pe înscrisurile anexate acesteia. Excepţiile procesuale şi alte mijloace de apărare care nu au fost arătate prin întâmpinare trebuie ridicate, sub sancţiunea decăderii, cel mai târziu la primul termen de înfăţişare.Dacă pârâtul nu a depus întîmpinarea în termen, va putea să o facă pînă la primul termen de înfăţişare., însă, în cazul în care prin nedepunerea întâmpinării în termen judecata litigiului se amână,el va putea fi obligat la plata cheltuielilor de arbitrare cauzate prin amânare. c) *Cererea reconvenţională.* Dacă pârâtul are pretenţii împotriva reclamantului, care derivă din acelaşi raport juridic, el poate face cerere reconvenţională. Este însă necesar ca eventuala pretenţie a pârâtului să formeze obiect al compromisului sau ca părţile să încheie un acord în acest sens.În caz contrar, pârâtul se va adresa instanţei judecătoreşti. Pro-blema nu se pune în cazul clauzei compromisorii, deoarece obiectul litigiului nu este o condiţie de validitate a acesteia. Cererea reconvenţională trebuie să îndeplinească aceleaşi condiţii de formă

ca şi cererea de arbitrare. Ea va fi introdusă înăuntrul termenului pentru depunerea întâmpinării sau cel mai târziu până la primul termen de înfăţişare. Codul nu cuprinde nici o prevedere expresă referitoare la sancţiunea ce intervine în cazul în care pârâtul formulează o cerere reconvenţională după expirarea acestui termen. Apreciem că dacă reclamantul este de acord, cererea reconvenţională se va judeca o dată cu cererea principală. Dacă însă părţile nu convin aceasta, pentru propriile sale pretenţii împotriva reclamantului, pârâtul trebuie să declanşeze un nou litigiu arbitral. Nu s-ar putea susţine că pârâtul nu ar mai avea posibilitatea să-şi valorifice propriile pretenţii în lipsa unui text de lege expres în acest sens sau a unei prevederi inserate de părţi în convenţia arbitrală şi nici că pârâtul ar urma să se adreseze instanţei judecătoreşti, de vreme ce competenţa acesteia este înlăturată prin convenţia arbitrală. Procedura înaintea tribunalului arbitral: a) *Etapa dezbaterilor*. Sub sancţiunea nulităţii hotărîrii arbitrale, pe tot parcursul judecăţii, trebuie să se asigure părţilor egalitatea de tratament, respectarea dreptului de apărare şi a contradictorialităţii. Comunicarea între părţi sau către părţi a cererilor, înscrisurilor, citaţiilor, încheierilor de şedinţă şi a hotărârii arbitrale se face prin scrisoare recomandată cu recipisă de predare sau cu confirmare de primire. Informaţiile şi înştiinţările pot fi făcute şi prin telegramă, telex, fax sau orice alt mijloc de comunicare ce permite stabilirea probei comunicării şi a textului transmis. Înscrisurile pot fi înmânate şi personal părţii, sub semnătură. Toate dovezile de comunicare se pun la dosar. Îndată după expirarea termenului pentru depunerea întâmpinării, tribunalul arbitral va verifica stadiul pregătirii litigiului pentru dezbatere şi, dacă este cazul, va dispune măsurile necesare pentru completarea dosarului. După aceasta, va fixa termenul de dezbatere a litigiului şi va dispune citarea părţilor. Termenul se fixează astfel încât între data primirii citaţiei şi termenul de dezbatere să existe un interval de timp de cel puţin 15 zile. Părţile pot participa la dezbaterea litigiului personal sau prin reprezentanţi şi pot fi asistate de orice persoană. Neprezentarea părţii legal citate nu împiedică judecarea pricinii, cu excepţia situaţiei în care partea lipsă a cerut, cel mai târziu până în preziua dezbaterii, amânarea litigiului pentru motive temeinice, însă amânarea se poate acorda o singură dată. Oricare dintre părţi poate cere, în scris, ca litigiul să se soluţioneze în lipsa sa, pe baza actelor de la dosar. Şi în acest caz trebuie respectat intervalul de cel puţin 15 zile între data primirii citaţiei şi termenul de dezbatere. Dacă părţile, deşi legal citate, nu se prezintă la termenul de dezbatere, spre deosebire de dreptul comun, unde judecata se suspendă, tribunalul arbitral va soluţiona litigiul, afară de cazul în care s-a cerut amânarea pentru motive temeinice. Tribunalul arbitral poate însă să amâne judecarea litigiului, citând părţile, dacă apreciază că prezenţa lor la dezbatere este necesară. Dezbaterile arbitrale vor fi consemnate în încheierea de şedinţă. Orice dispoziţie a tribunalului arbitral va fi consemnată în încheiere şi va fi motivată. Încheierea de şedinţă va cuprinde: componenţa nominală a tribunalului arbitral şi data pronunţării ei; numele şi domiciliul părţilor, numele reprezentanţilor părţilor şi a altor persoane care au participat la dezbaterea de la termenul respectiv; o scurtă descriere a desfăşurării şedinţei; cererile şi susţinerile părţilor; motivele pe care se sprijină măsurile dispuse; semnăturile arbitrilor. b) *Etapa deliberării şi pronunţării*. Pronunţarea hotărârii trebuie să fie precedată de deliberarea în secret, cu participarea tuturor arbitrilor în persoană, iar această participare se va consemna în

hotărâre. Pronunţarea poate fi amânată cu cel mult 21 de zile, sub condiţia încadrării în termenul arbitrajului. Tribunalul arbitral soluţionează litigiul în temeiul contractului principal şi al normelor de drept aplicabile, iar, dacă este cazul, va ţine cont şi de uzanţele comerciale. Pe baza acordului expres al părţilor, tribunalul arbitral poate soluţiona litigiul (comercial) şi în echitate. Dacă tribunalul arbitral este compus dintr-un număr impar de arbitri, hotărârea se ia cu majoritatea voturilor. Arbitrul care a avut o altă părere îşi va redacta şi va semna opinia separată, arătând considerentele pe care aceasta se sprijină. În cazul în care tribunalul arbitral este compus dintr-un număr par de arbitri şi aceştia nu se înţeleg asupra soluţiei, se va proceda la numirea unui supraarbitru, conform înţelegerii dintre părţi sau, în lipsa unei astfel de înţelegeri, se va cere instanţei judecătoreşti să procedeze la numirea supraarbitrului, printr-o încheiere dată cu citarea părţilor, în termen de 10 zile de la sesizare şi care nu este supusă căilor de atac. Supraarbitrul numit se va uni cu una dintre soluţii, o va putea modifica sau va putea pronunţa o altă soluţie, dar numai după ascultarea părţilor şi a celorlalţi arbitri. Hotărârea arbitrală, care trebuie redactată în scris, va cuprinde: componenţa nominală a tribunalului arbitral, locul şi data pronunţării hotărârii; numele părţilor, domiciliul sau reşedinţa lor, ori, după caz, denumirea şi sediul, numele reprezentanţilor părţilor, precum şi a celorlalte persoane care au participat la dezbaterea litigiului; menţionarea convenţiei arbitrale în temeiul căreia s-a procedat la arbitraj; obiectul litigiului şi susţinerile pe scurt ale părţilor; motivele de fapt şi de drept ale hotărârii, iar în cazul arbitrajului în echitate, motivele care sub acest aspect întemeiază soluţia; dispozitivul; semnătura tuturor arbitrilor (însă arbitrul care a avut o altă părere va semna opinia separată). Dacă tribunalul a acordat debitorului un termen de graţie, în hotărâre se va menţiona acest termen. Prin hotărârea arbitrală se vor rezolva şi eventualele probleme privind cheltuielile de arbitrare. Hotărârea arbitrală se comunică părţilor în termen de cel mult o lună de la data pronunţării ei. La cererea oricăreia dintre părţi, tribunalul arbitral îi va elibera o dovadă privind comunicarea hotărârii. Hotărârea arbitrală comunicată părţilor are efectele unei hotărâri judecătoreşti definitive. Dacă prin hotărârea pronunţată tribunalul arbitral a omis să se pronunţe asupra unui capăt de cerere, partea interesată poate solicita, în termen de 10 zile de la data primirii hotărârii, completarea acesteia. Hotărârea de completare se dă cu citarea părţilor şi face parte integrantă din hotărârea arbitrală. Partea nu este însă obligată să recurgă la acest mijloc specific de retractare, ci se poate plânge şi pe calea cererii în anulare. Greşelile materiale din cuprinsul hotărârii sau alte greşeli evidente care nu schimbă fondul soluţiei, precum şi greşelile de calcul pot fi rectificate, la cererea oricăreia dintre părţi, formulată în termen de 10 zile de la primirea hotărârii, ori din oficiu, printr-o încheiere de îndreptare, care va face parte integrantă din hotărârea arbitrală. Părţile nu pot fi obligate la plata cheltuielilor legate de îndreptarea hotărârii sau de completarea acesteia. În termen de 20 zile de la data comunicării hotărârii, tribunalul arbitral va depune dosarul litigiului, inclusiv dovezile de comunicare a hotărârii, la instanţa ce ar fi fost competentă să soluţioneze pricina în prima instanţă în lipsa convenţiei arbitrale sau, după caz, la instanţa la care litigiul era pendinte în momentul încheierii compromisului. În cazul arbitrajului organizat de o instituţie permanentă, dosarul se păstrează la acea instituţie. Codul de procedură civilă prevede o singură cale de atac ce poate fi exercitată împotriva hotărârilor

arbitrale, numită acţiune în anulare. Cererea în anulare poate fi introdusă pentru unul din următoarele motive: litigiul nu era susceptibil de soluţionare pe calea arbitrajului; tribunalul arbitral a soluţionat litigiul fără să existe o convenţie arbitrală sau în temeiul unei convenţii nule ori inoperante; tribunalul arbitral nu a fost constituit în conformitate cu prevederile convenţiei arbitrale; partea a lipsit la termenul când au avut loc dezbaterile şi procedura de citare nu a fost legal îndeplinită; hotărârea a fost pronunţată după expirarea termenului arbitrajului; tribunalul arbitral s-a pronunţat asupra unor lucruri care nu s-au cerut sau nu s-a pronunţat asupra unui lucru cerut, ori s-a dat mai mult decât s-a cerut; hotărârea arbitrală nu cuprinde dispozitivul şi motivele, nu arată data şi locul pronunţării, nu este semnată se arbitri; dispozitivul hotărârii arbitrale cuprinde dispoziţii care nu se pot aduce la îndeplinire; hotărârea arbitrală încalcă ordinea publică, alte dispoziţii imperative ale legii sau unele moravuri. Cererea în anulare este de competenţa instanţei judecătoreşti ierarhic superioară instanţei ce ar fi fost competentă să soluţioneze litigiul în primă instanţă în lipsa convenţiei arbitrale sau, după caz, instanţei la care pricina era în curs de judecată în momentul încheierii compromisului (în circumscripţia căreia a avut loc arbitrajul). Termenul de exercitare a cererii în anulare este de o lună de la data comunicării hotărârii arbitrale. La cererea celui interesat, instanţa judecătorească poate suspenda executarea hotărârii arbitrale, cu sau fără cauţiune. În cazul în care admite cererea, instanţa va anula hotărârea arbitrală, iar dacă litigiul este în stare de judecată, se va pronunţa şi în fond, în limitele convenţiei arbitrale. Când pentru a hotărî în fond este nevoie de noi probe, instanţa judecătorească se va pronunţa în fond după administrarea lor, iar în această situaţie, hotărârea de anulare nu se va putea ataca decât o dată cu hotărârea asupra fondului. Hotărârea instanţei judecătoreşti cu privire la cererea în anulare poate fi atacată numai cu recurs. În lipsa unor prevederi legale exprese, motivele de casare, termenul de exercitare a recursului, regulile după care are loc judecata recursului sunt cele prevăzute de dreptul comun. Problema căilor de atac ce pot fi executate împotriva hotărârilor arbitrale este delicată, diversele sisteme ce pot fi adoptate în legislaţie nefiind în afară de orice discuţie. Hotărârea arbitrală este un veritabil act jurisdicţional, producând aceleaşi efecte ca şi o hotărâre judecătoreas-că (dezînvesteşte pe cei care au pronunţat-o; are caracter declarativ; constituie, din punct de vedere probator, înscris autentic; poate fi pusă în executare silită, după ce a fost învestită cu formulă executorie; are putere de lucru judecat), astfel încât ar urma să fie susceptibilă de exerciţiul căilor de atac obişnuite (apel, recurs, contestaţie în anulare, revizuire). Pe de altă parte, ea îşi are sursa în convenţia arbitrală, părţile recurgând la procedura arbitrală şi în considerarea celerităţii acesteia, care însă ar presupune amenajarea unor căi de atac de natură să reducă intervalul de timp înăuntrul căruia se desfăşoară procesul respectiv. Dar nu se poate admite renunţarea la orice cale de atac, având în vedere că, uneori, părţile se angajează într-un arbitraj luând în considerare facilităţile acestuia, fără a cântări suficient garanţiile procesuale de care se privează, cu atât mai mult cu cât este posibil ca arbitrul să nu aibă cunoştinţele juridice necesare unei bune soluţionări a litigiului. Acest sistem prezintă unele inconveniente. În primul rând, după ce se prevede că părţile nu pot renunţa prin convenţia arbitrală la dreptul de a introduce acţiunea (cererea) în anulare împotriva hotărârii arbitrale, se dispune că renunţarea la acest drept se poate face după

pronunţarea hotărârii arbitrale. Textul nu are însă o redactare completă, deoarece ar fi trebuit să prevadă şi anumite situaţii în care eventuala renunţare la dreptul de a cere anularea hotărârii este ineficientă. Avem în vedere acele cazuri în care prin cererea în anulare s-ar solicita numai desfiinţarea hotărârii arbitrale, fără a se urmări rejudecarea fondului, pe motiv că litigiul nu era susceptibil de soluţionare pe calea arbitrajului sau că hotărârea arbitrală încalcă ordinea publică (ar putea fi invocate şi alte motive). Să presupunem că un tribunal arbitral a soluţionat un litigiu ce avea ca obiect un drept de care părţile nu puteau să dispună. În măsura în care părţile au renunţat la dreptul de a exercita cererea în anulare, hotărârea arbitrală ar trece definitiv în puterea lucrului judecat, nemaiputând fi desfiinţată prin nici o cale şi ar putea să fie pusă în executare cu ajutorul forţei de constrângere a statului. S-ar putea admite oare ca hotărârea arbitrală prin care s-a soluţionat un litigiu patrimonial deşi una dintre părţi nu avea capacitate deplină de exerciţiu sau prin care s-a admis o cerere în anularea căsătoriei ori în tăgada paternităţii etc. să nu mai poată fi anulată? Care ar fi efectele unei astfel de hotărâri? S-ar putea spune că este ca şi inexistentă, însă sistemul nostru procesual nu cunoaşte teoria actelor inexistente. Mai mult, însuşi codul asimilează hotărârea arbitrală cu hotărârea judecătorească definitivă şi dispune că este obligatorie, fără a face vreo distincţie. Aceste neajunsuri ar fi înlăturate, cel puţin în parte, printr-o dispoziţie legală care să condiţioneze investirea cu formulă executorie de verificarea unor condiţii minimale (aşa cum face legea, spre exemplu, în privinţa recunoaşterii şi investirii cu formulă executorie a unei hotărâri pronunţate de o instanţă străină), ori prin reglementarea unei căi de atac specifice, la îndemâna procurorului. În al doilea rând, s-ar putea discuta dacă nu era mai bine să se renunţe la posibilitatea de a exercita recursul împotriva hotărârii instanţei judecătoreşti cu privire la cererea în anulare, în schimb, să se prevadă că această hotărâre este susceptibilă a fi atacată pe calea contestaţiei în anulare şi a revizuirii. Se observă că hotărârea arbitrală are natură juridică a unei hotărâri judecătoreşti definitive (nu este susceptibilă de apel, poate fi pusă în executare silită), iar o astfel de hotărâre, în procedura de drept comun, este susceptibilă de recurs, deci cererea în anulare are natura juridică a unui recurs (cu particularitatea că motivele de casare nu sunt identice). Ar urma ca hotărârea asupra cererii în anulare să aibă caracterul unei hotărâri irevocabile, adică nesusceptibile de recurs, ci, eventual, de o contestaţie în anulare sau revizuire. Codul de procedură civilă dispune că hotărârea arbitrală este obligatorie, iar în măsura în care ea nu se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunţat, de îndată sau în termenul arătat în hotărâre, poate fi pusă în executare silită. În acest scop, la cererea părţii câştigătoare, hotărârea arbitrală se învesteşte cu formulă executorie, de către instanţa ce ar fi fost competentă să rezolve litigiul în primă instanţă în lipsa convenţiei arbitrale. Încheierea de învestire cu formulă executorie se dă fără citarea părţilor, dar dacă există îndoieli cu privire la regularitatea hotărârii arbitrale, părţile se vor cita. Legea nu arată însă în ce cazuri se poate refuza învestirea cu formulă executorie şi nici măcar dacă instanţa are posibilitatea să exercite un control asupra hotărârii arbitrale şi în ce ar consta acest control. Hotărârea arbitrală învestită cu formulă executorie constituie titlu executoriu şi se execută silit ca o hotărâre judecătorească. Un litigiu arbitral care se desfăşoară în România este considerat internaţional dacă s-a născut dintr-un raport de drept privat cu element de extraneitate. Prin convenţie

arbitrală părţile pot stabili ca arbitrajul internaţional să aibă loc în România sau într-o altă ţară. În arbitrajul internaţional care se judecă în România sau potrivit legii române, tribunalul arbitral va fi compus dintr-un număr impar de arbitri, fiecare parte având dreptul să numească un număr egal de arbitri. Deci, dacă părţile sunt în număr par, arbitrii desemnaţi de acestea vor proceda la numirea unui supraarbitru, cu excepţia cazului în care părţile desemnează un arbitru unic. Partea străină poate numi arbitri de cetăţenie străină, iar părţile pot conveni ca arbitrul unic sau supraarbitrul să fie cetăţean al unui stat terţ. În arbitrajul internaţional, durata termenelor prevăzute de cod referitoare la acceptarea însărcinării de arbitru, numirea supraarbitrului, introducerea unei cereri de recuzare, fixarea primului termen de înfăţişare, introducerea unei cereri de completare sau de îndreptare a hotărârii arbitrale se dublează. Dezbaterea litigiului în faţa tribunalului arbitral se face în limba stabilită prin convenţie arbitrală sau, dacă nu s-a prevăzut nimic în această privinţă şi nici nu a intervenit o înţelegere ulterioară, în limba contractului din care s-a născut litigiul ori într-o limbă de circulaţie internaţională, stabilită de tribunalul arbitral. Dacă o parte nu cunoaşte limba în care se desfăşoară dezbaterile, la cererea şi pe cheltuiala ei, tribunalul arbitral îi asigură serviciile unui traducător. Părţile pot să participe la dezbatere cu traducătorul lor. Dacă părţile nu convin altfel, onorariile arbitrilor şi cheltuielile de deplasare ale acestora se suportă de partea care i-a numit, iar în cazul arbitrului unic sau al supraarbitrului, aceste cheltuiele se suportă de părţi în cote egale. Hotărârile arbitrale străine (acelea date pe teritoriul unui stat străin sau care sunt considerate ca fiind hotărâri naţionale în România) pot fi recunoscute în România, aplicându-se în mod corespunzător prevederile art. 167-172 din Legea nr. 105/ 1992 şi, dacă este cazul, pot fi puse în executare silită pe teritoriul României, prin aplicarea, în mod corespunzător, a dispoziţiilor art. 173-177 din Legea nr. 105/ 1992. Hotărârile arbitrale străine, pronunţate de către un tribunal arbitral competent, au forţă probantă în faţa instanţelor din România cu privire la situaţiile de fapt pe care le constată.

ARBITRU, persoană calificată, desemnată de părţi spre a soluţiona un litigiu determinat; a se vedea şi *arbitraj*.

ARGUMENTARE JUDICIARĂ, motivare în susţinerea ori negarea de către părţi sau de către instanţa de judecată a unei pretenţii, apărări, excepţii, măsuri, hotărâri etc. în cursul sau în finalul judecăţii. **A. j.** are ca obiect fie interpretarea şi modul de aplicare a normelor juridice, fie stările şi împrejurările de fapt. 1) **A. j.** care priveşte aplicarea normelor juridice implică, de regulă, o interpretare extensivă. Sunt folosite, în această privinţă, următoarele **a.j.**: a) **A.j.** de pari rationae (prin analogie), când se impune compararea şi aplicarea unui text cu ajutorul altui text, mai clar şi mai amplu în redactarea sa, din aceeaşi materie sau din materii apropiate prin obiectul reglementării lor. Această argumentare este o axiomă a maximelor: unde este aceeaşi raţiune a legii, acolo este şi aceeaşi aplicare a ei şi excepţiile confirmă regula în cazurile neexceptate. **A. j.** a pari rationae este folosită, cel mai adesea, prin normele de trimitere exprese iar alteori prin simplă interpretare; b) **A. j.** a contrario sensu (în sens contrar), care vizează reglementările restrictive ce trebuie interpretate şi aplicate ca atare, adică, limitate la cazul sau ipoteza vizată, în rest, urmând a se aplica reglementarea generală sau de drept comun. Această argumentare se bazează pe raţiunea maximei cine afirmă despre una neagă despre cealaltă. De exemplu, când legea prevede, în cazul nulităţilor exprese,

că vătămarea se prezumă, per a contrario, în celelalte cazuri, deşi legea nu precizează expres, vătămarea trebuie dovedită; c) **A. j.** a fortiori ratione (cu atât mai mult) care se foloseşte când se urmăreşte aplicarea gradată a unui text. După **a. j.** a fortiori ratione unde legea prevede sau permite mai mult, implicit permite şi mai puţin (a majori ad minus) şi unde legea opreşte mai puţin, acolo, implicit, opreşte şi mai mult (a minori ad majus). Altfel spus, cine poate mai mult poate şi mai puţin. 2) **A. j.** a stărilor şi împrejurărilor de fapt se face pentru a determina existenţa sau inexistenţa lor şi a desprinde apoi consecinţele juridice ce decurg din concluzia la care s-a ajuns. Sunt folosite, de regulă, următoarele **a. j.**: a) **A. j.** a priori (mai înainte, anterior) prin care se declară ca stabilită o anumită faptă, împrejurare, consecinţă etc., înainte de a fi probată, pe baza cunoaşterii sau prezumării unor termeni din cadrul relaţiei demonstrabile în care se situează. De exemplu, în cazul unei acţiuni de tăgadă a paternităţii, soţul mamei, adică reclamantul, este declarat a priori tatăl copilului; b) **A. j.** a posteriori (după), prin care faptele, împrejurările sau consecinţele lor sunt stabilite, pe bază de probe, numai după ce acestea au avut loc. De exemplu, se argumentează a posteriori valabilitatea unui act anulabil după confirmarea lui de partea în drept să invoce nulitatea; c) **A. j.** a cauzei şi efectului, prin care se demonstrează că o faptă a produs un rezultat cu anumite consecinţe juridice. De exemplu, relaţia cauză-efect este folosită în practica judiciară în litigiile care au ca obiect cauzarea de prejudicii pentru a demonstra că raportul dintre faptă şi rezultatul dat constituie expresia necesităţii şi nu a unei înlănţuiri întâmplătoare de evenimente.

ARHIVA INSTANŢEI, serviciu administrativ al instanţei de judecată unde se păstrează, în spaţii speciale, pe termene fixate (zilele când urmează să aibă loc judecata) dosarele aflate în curs de judecată, iar cele judecate în locuri special amenajate. 1) Predarea şi primirea dosarelor aflate în curs de judecată de la **a. i.** către grefierul de şedinţă, cât şi returnarea lor în caz de amânare a judecăţii, se face prin intermediul condicii de termene pentru arhivă (unde semnează de primire grefierul de şedinţă) şi respectiv caietul grefierului (unde semnează de primire arhivarul). Accesul la **a. i.** pentru consultarea dosarelor aflate în curs de judecată este permis numai judecătorilor, părţilor litigante, avocaţilor sau altor reprezentanţi ai părţilor. 2) Dosarele judecate se păstrează la **a. i.** potrivit unui nomenclator al Ministerului de Justiţie, în funcţie de importanţa lor, numai anumite perioade de timp.

ARIMARE, a se vedea *stivuire*.

ARMARE NAVĂ, dotare a navei cu instalaţii şi mijloace necesare în scopul navigaţiei şi exploatării. În sens mai restrâns **a.n.** constă în asigurarea unei nave, bărci, instalaţii de la bord etc., cu echipajul necesar serviciului, conform rolului de echipaj.

ARMATOR, comerciantul care are ca obiect de comerţ exclusiv exploatarea navei, respectiv transportul de mărfuri şi pasageri pe apă în scopul câştigării navlului. **A.** organizează expediţia maritimă, numeşte pe comandant şi angajează echipaj, dotează nava, o asigură, tratează cu încărcătorii, îşi asumă răspunderea faptelor comandantului, precum şi a transportului, în conformitate cu uzanţele internaţionale şi legile comerţului maritim. Răspunderea este limitată în general la nava în sine şi la navlu sau până la valoarea acestora. La bord este reprezentat de comandant. Calitatea de **a.** se confundă cu aceea de proprietar. Totuşi, sunt cazuri în care aceste calităţi se separă. Astfel, prin închirierea navei nude, persoana care ia cu chirie devine armator navlositor (chiriaş)

adică armator neproprietar. În această ipoteză, calitatea de **a.** se separă de cea a proprietarului; armatorul-navlositor are posesia, respectiv conducerea completă a exploatării navei. Proprietarul rămâne însă răspunzător faţă de terţi pentru orice reclamaţii în legătură cu nava; ei nu cunosc decât pe proprietar, deoarece **a.** reprezintă pe proprietar aşa cum comandantul reprezintă pe **a.**. În schimb, proprietarul are acţiune în regres împotriva **a.**-navlositor. Un **a.** poate avea atâtea patrimonii separate câte nave posedă.

ARTIZAN, a se vedea: *răspunderea institutorilor şi artizanilor pentru faptele cauzatoare de prejudicii ale elevilor şi ucenicilor.*

ARVUNĂ, sumă de bani care se plăteşte vânzătorului de către cumpărător, în momentul încheierii contractului de vânzare-cumpărare, ca un gaj al acordului intervenit între aceştia. **A.**, constituind o convenţie accesorie a contractului principal, trebuie expres prevăzută de părţi. Funcţia principală a **a.** este aceea de clauză penală, ceea ce o deosebeşte de acont. Neîndeplinirea contractului de vânzare-cumpărare din culpă, are ca efect pentru partea în culpă, după caz, pierderea **a.** plătite sau de a restitui dublul **a.** primite. Neîndeplinirea sau anularea contractului, fără culpă, nu produce efect asupra **a.** care se restituie plătitorului.

ASCENDENŢI ORDINARI, denumire dată ascendenţilor defunctului, alţii decât părinţii, care sunt ascendenţi privilegiaţi, adică bunicilor, străbunicilor etc., atunci când sunt chemaţi la succesiunea acestuia. **A. o.** alcătuiesc clasa a III-a de moştenitori legali.

ASCENDENŢI PRIVILEGIAŢI, denumire dată părinţilor defunctului, spre deosebire de ceilalţi ascendenţi, denumiţi ascendenţi ordinari, atunci când sunt chemaţi la succesiunea acestuia. **A. p.** fac parte din clasa a II-a de moştenitori legali.

ASCUNDEREA UNOR BUNURI SUCCESORALE, faptă săvârşită în mod fraudulos, după deschiderea succesiunii, de către oricare dintre moştenitori, în scopul însuşirii sau sustragerii unor bunuri făcând parte din masa succesorală. Atrage asupra făptuitorului sancţiunea civilă a decăderii sale din posibilitatea renunţării la succesiune, a acceptării succesiunii sub beneficiu de inventar sau a reclamării cotei ce i s-ar fi cuvenit din acele bunuri. Sancţiunea nu se aplică dacă făptuitor este soţul supravieţuitor al defunctului şi fapta se referă la mobile şi obiecte ale gospodăriei casnice, în situaţiile în care acestea îi revin de drept, în mod exclusiv.

ASIGURARE, a se vedea: *contract de asigurare, asigurare de bunuri, asigurare de persoane, asigurare de răspundere civilă.*

ASIGURARE DE BUNURI, formă de asigurare în care asigurătorul se obliga ca la producerea riscului asigurat să plătească asiguratului, beneficiarului desemnat sau celor în drept o despăgubire. Asiguratul trebuie să aibă un interes cu privire la bunul asigurat. Asiguratul este obligat să întreţină bunul asigurat în bune condiţii şi în conformitate cu dispoziţiile legale, în scopul prevenirii producerii riscului asigurat. Asigurătorul are dreptul să verifice modul în care bunul asigurat este întreţinut. În cazurile prevăzute în condiţiile de asigurare, la producerea riscului, asiguratul este obligat să ia, pe seama asigurătorului şi în cadrul sumei la care s-a făcut asigurarea, potrivit cu împrejurările, măsuri pentru limitarea pagubelor. Despăgubirile ce se plătesc de asigurător se stabilesc în funcţie de starea bunului din momentul producerii riscului asigurat. Despăgubirile nu pot depăşi valoarea bunului din momentul producerii riscului asigurat, cuantumul pagubei şi nici suma la care s-a făcut asigurarea, dacă nu s-a prevăzut altfel în contractul de asigurare. În contractul de

asigurare poate fi stipulată o clauză conform careia asiguratul rămâne propriul său asigurător pentru o franşiză sau o sumă determinată care nu se despăgubeşte de către asigurător. În cazul în care contractul de asigurare s-a încheiat pentru o sumă asigurată, inferioară valorii bunului, despăgubirea cuvenită se reduce corespunzător raportului dintre suma prevăzută în contract şi valoarea bunului, dacă nu s-a convenit altfel prin contract. În cazul existenţei mai multor asigurări încheiate pentru acelaşi bun, fiecare asigurător este obligat la plată, proporţional cu suma asigurată şi până la concurenţa acesteia, fără ca asiguratul să poată încasa o despăgubire mai mare decât prejudiciul efectiv, consecinţă directă a riscului. Asiguratul are obligaţia să declare existenţa altor asigurări pentru acelaşi bun la asigurători diferiţi, atât la încheierea contractului de asigurare, cât şi pe parcursul executării acestuia. În lipsă de prevedere contrară în contractul de asigurare, în cazul în care bunul asigurat este înstrăinat, contractul de asigurare se reziliază. (D.R.)

ASIGURARE DE PERSOANE, formă de asigurare în care asigurătorul se obligă ca, la producerea riscului asigurat să plătească o sumă asigurată. Asigurarea în vederea unui risc privind o altă persoană decât aceea care a încheiat contractul de asigurare se poate încheia potrivit contractului de asigurare. Suma asigurată se plăteşte asiguratului sau beneficiarului desemnat de acesta. În cazul decesului asiguratului, dacă nu s-a desemnat un beneficiar, suma asigurată se plăteşte moştenitorilor asiguratului, în calitate de beneficiari. Desemnarea beneficiarului se poate face fie la încheierea contractului, fie în cursul executării acestuia, prin declaraţia scrisă comunicată asigurătorului ori prin testament. Înlocuirea sau revocarea beneficiarului se poate face oricând în cursul executării contractului, în modul prevăzut mai sus, dacă asiguratul nu a dispus altfel, atunci când sunt mai mulţi beneficiari desemnaţi, aceştia au drepturi egale asupra sumei asigurate. Asigurătorul nu datorează suma asigurată, daca riscul asigurat a fost produs prin sinuciderea asiguratului în termen de 2 ani de la încheierea contractului de asigurare ori prin comiterea cu intenţie de către asigurat ori beneficiar a unor fapte grave prevăzute în contractul de asigurare. Dacă un beneficiar a produs intenţionat decesul asiguratului, suma asigurată se plateşte celorlalţi beneficiari desemnaţi sau moştenitorilor. În asigurările la care se constituie rezerve de prime, asiguratul poate să înceteze plata primelor cu dreptul de a menţine contractul la sumă asigurată redusă sau de a-l rezilia, solicitând restituirea rezervei constituite, conform contractului de asigurare. Asiguratul poate să ceară repunerea în vigoare a asigurării la care se constituie rezerva de prime, în cazurile prevăzute în contractul de asigurare. Suma asigurată se datorează, independent de sumele cuvenite asiguratului sau beneficiarului, din asigurările sociale, de repararea prejudiciului de către cei răspunzători de producerea, precum şi de sumele primite de la asigurător în temeiul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule. Creditorii asiguratului nu au dreptul să urmărească suma asigurată cuvenită beneficiarului. Prin contractul de asigurare se poate prevedea ca sumele asigurate sa fie plătite asiguraţilor pe bază de amortizare sau în altă modalităţi. Drepturile asiguraţilor asupra sumelor rezultând din rezerva de prime ce se constituie la asigurările de persoane pentru obligaţii de plata scadente în viitor nu sunt supuse prescripţiei. (D.R.)

ASIGURARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, formă de asigurare în care asigurătorul se obligă

să plătească o despăgubire pentru prejudiciul de care asiguratul răspunde în baza legii față de terțele persoane păgubite și pentru cheltuielile făcute de asigurat în procesul civil. Prin contractul de asigurare se poate cuprinde în asigurare și răspunderea civilă a altor persoane decât a celei care a încheiat contractul. Drepturile persoanelor păgubite se vor exercita împotriva celor răspunzători de producerea pagubei. Asigurătorul poate fi chemat în judecată de persoanele păgubite în limitele obligațiilor ce-i revin acestuia din contractul de asigurare. Despăgubirea se stabilește pe baza convenției dintre asigurat, persoana păgubită și asigurător, potrivit contractului de asigurare ori prin hotărâre judecătorească. Pentru stabilirea despăgubirii, în cazul evenimentelor petrecute pe teritoriul României, părțile sunt obligate, dacă nu ajung la înțelegere, să supună litigiul soluționării unui organ de jurisdicție român. Asigurătorul plătește despăgubire nemijlocit celui păgubit în masura în care acesta nu a fost despăgubit de asigurat, despăgubire ce nu poate fi urmărita de creditorii asiguratului. Despăgubirea se plătește asiguratului în cazul în care acesta dovedește că a despăgubit pe cel păgubit. (D.R.)

ASIGURARE OBLIGATORIE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ PENTRU PAGUBE PRODUSE PRIN ACCIDENTE DE AUTOVEHICULE, formă de asigurare prin care persoanele fizice și cele juridice, care dețin autovehicule supuse înmatriculării în România, sunt obligate să le asigure pentru cazurile de răspundere civilă ca urmare a pagubelor produse prin accidente de autovehicule pe teritoriul României. Persoanele care intră pe teritoriul României cu autovehicule înmatriculate în străinătate se consideră asigurate, în condițiile prezentei legi, dacă îndeplinesc una dintre următoarele condiții: a) posedă documentele internaționale de asigurare valabile pe teritoriul României; b) numărul de înmatriculare atestă existența asigurării potrivit convenției bilaterale încheiate între Biroul asiguratorilor de autovehicole din România și biroul asigurătorilor de autovehicole din țara de origine. Fac excepție persoanele fizice și juridice, pe timpul utilizării autovehicolelor pentru cursele de întreceri, raliuri sau antrenamente, care se pot asigura facultativ pentru astfel de riscuri. Asigurătorul acordă despăgubiri pentru prejudiciile de care asigurații răspund, în bza legii, față de terțe persoane păgubite prin accidente de autovehicole precum și pentru cheltuielile făcute de asigurați în procesul civil. Despăgubirile se acordă indiferent de locul în care au fost produse accidentele de autovehicole, atât în timpul mersului, cât și în timpul staționării. Despăgubirile se plătesc și pentru pagubele produse de existența sau funcționarea instalațiilor montate pe autovehicole, precum și pentru pagubele produse de remorci ori atașe. Despăgubirile se acordă pentru sumele pe care asiguratul este obligat să le plătească cu titlu de desdăunare și cheltuieli de judecată persoanelor păgubite prin vătamare corporală sau deces, precum și prin avarierea sau distrugerea de bunuri. În caz de vătămare corporală sau deces, depăgubirile se acordă pentru persoanele aflate în afara autovehiculului care a produs accidentul, iar pentru persoanele aflate în acel autovehicul, numai dacă acestea nu erau transportate în baza unui acord contractual existent cu deținătorul autovehiculului respectiv. Pentru avarierea sau distrugerea bunurilor, despăgubirile se acordă pentru bunurile aflate în afara autovehiculului care a produs accidentul, iar pentru bunurile aflate în acel autovehicul, numai dacă acestea nu erau transportate în baza unui raport contractual existent cu deținătorul autovehiculului res-

pectiv, precum şi dacă nu aparţineau deţinătorului ori conducătorului autovehiculului, răspunzător de producerea accidentului. Despăgubirile se acordă şi în cazul în care cel care conducea autovehiculul răspunzător de producerea accidentului, este o altă persoană decât asiguratul. Despăgubirile se plătesc şi atunci când persoanele păgubite nu au domiciliul, reşedinţa sau sediul în România. În caz de vătămare corporală sau deces al unei persoane ori de avariere ori distrugere de bunuri, se acordă despăgubiri dacă autovehiculul care a produs accidentul este identificat şi asigurat, chiar dacă autorul accidentului a rămas neidentificat. În cazul în care, pentru acelaşi deţinător de autovehicul, la data producerii accidentului există mai multe asigurări valabile, despăgubirea se suportă în părţi egale de către toţi asigurătorii. Asiguratul are obligaţia de a informa asigurătorul despre încheierea de astfel de asigurări cu alţi asigurători. Nivelul primelor de asigurare, limita maximă a despăgubirilor de asigurare, termenele de plată, sancţiunile şi alte elemente cu privire la aplicarea asigurării se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Finanţelor. Despăgubirile se stabilesc pe baza convenţiei dintre asigurat, persoana păgubită şi asigurător ori, în cazul în care nu s-a realizat înţelegerea, prin hotărâre judecătorească pronunţată în România. În cazurile în care despăgubirile nu urmează să fie recuperate, convenţia poate fi încheiată şi de către conducătorul autovehiculului răspunzător de producerea accidentului, altul decât asiguratul. Convenţia încheiată numai între asigurat şi persoana pagubită, urmată de o hotărâre judecătorească de expediient, care consfinţeşte tranzacţia acestora nu-l obligă pe asigurător la plata. În cazul stabilirii despăgubirii prin hotărâre judecătorească, asiguraţii sunt obligaţi să se apere în proces. Citarea în proces a asigurătorului este obligatorie. Despăgubirile se plătesc de către asigurător nemijlocit persoanelor fizice sau juridice păgubite, în măsura în care acestea nu au fost despăgubite de asigurat. Despăgubirile nu pot fi urmărite de creditorii asiguratului. Despăgubirile se plătesc asiguraţilor, dacă aceştia dovedesc că au despăgubit pe cei păgubiţi şi despăgubirile nu urmează să fie recuperate. Persoanele care folosesc pe teritoriul României autovehicule înmatriculate în străinătate şi nu sunt asigurate în străinătate, sau ale căror asigurări expiră în timpul aflării pe teritoriul României, datorează primele de asigurare, corespunzător perioadei de la intrarea, respectiv expirarea valabilităţii asigurării, până la ieşirea autovehiculului din ţară. La intrarea şi ieşirea din ţară, organele poliţiei de frontieră de la punctele de control pentru trecerea frontierei de stat a României vor controla documentele de asigurare şi vor solicita deţinătorului autovehiculului dovada plăţii primei de asigurare datorată. Persoanele neasigurate, care nu pot face, la control, dovada asigurării ori a plăţii acesteia, vor fi îndrumate să achite primele datorate la organele de la punctul de control, desemnate în acest scop. Drepturile persoanelor păgubite prin producerea accidentelor de autovehicule se exercită împotriva celor răspunzători de producerea pagubei. Aceste drepturi se pot exercita şi direct împotriva asigurătorului de răspundere civilă, în limitele obligaţiei acestuia cu citarea obligatorie a celui răspunzător de producerea pagubei. Drepturile persoanelor păgubite prin accident produse de autovehiculele deţinute de persoane asigurate în străinătate se exercită împotriva asigurătorului prin Biroul asigurătorilor de autovehicule din România. Asigurătorul recuperează sumele plătite drept despăgubiri de la persoana răspunzătoare de producerea pagubei, în următoarele cazuri: a) accidentul a fost produs cu intenţie; b) acci-

dentul a fost produs în timpul comiterii unor fapte incriminate de dispoziţiile legale privind circulaţia pe drumurile publice ca infracţiuni săvârşite cu intenţie, chiar dacă aceste fapte nu s-au produs pe astfel de drumuri sau în timpul comiterii altor infracţiuni săvârşite cu intenţie; c) accidentul a fost produs în timpul când autorul infracţiunii săvârşită cu intenţie încearcă să se sustragă de la urmărire; d) persoana răspunzătoare de producerea pagubei a condus autovehiculul fără consimţământul asiguratului. Asiguraţii sau reprezentanţii acestora sunt obligaţi să înştiinţeze în scris asigurătorul despre producerea evenimentului asigurat în termen de 4 zile lucrătoare de la data acestuia, cu excepţia cazurilor de forţă majoră în care termenul de 4 zile lucrătoare începe de la data încetării acestora.(D.R.)

ASIGURAREA ACŢIUNII, luarea de către instanţa de judecată, în acţiunile reale sau de creanţă, pe timpul judecării procesului, a unor măsuri care să asigure executarea unei hotărâri viitoare pe care reclamantul speră să o obţină în favoarea sa. Luarea măsurilor de **a. a.** se sprijină pe dreptul de gaj general al creditorilor asupra bunurilor debitorilor, care, îi oferă creditorului reclamant posibilitatea de a solicita instanţei de judecată să ordone măsuri de indisponibilizare şi conservare, de natură să împiedice pe debitorul pârât, în timpul procesului, să distrugă sau să înstrăineze bunul ce formează obiectul litigiului, iar când se cere o sumă de bani, să-şi diminueze activul patrimonial, devenind astfel insolvabil. Cererea reclamantului prin care solicită instanţei să ordone luarea unor măsuri de **a. a.** implică şi dă naştere, sub aspectul oportunităţii admiterii ei, la un conflict între părţi, diferit de acela care se poartă asupra fondului cauzei. Ca urmare, înainte de a încuviinţa cererea reclamantului pentru **a. a.**, instanţa are obligaţia de a examina, pe cale incidentă, chiar dacă reclamantul a depus cauţiune, şi acele apărări ale pârâtului care privesc indirect fondul cauzei, ca de exemplu prescripţia sau inadmisibilitatea acţiunii, fără ca prin aceasta să se prejudece fondul. În asemenea situaţii, instanţa poate dispune citarea părţilor, pentru a da lămuriri şi a se apăra, chiar şi în cazul sechestrului asigurător şi popririi asiguratorii care se ordonă, de regulă, fără dezbateri contradictorii. Examinarea unor asemenea apărări este impusă de principiul egalităţii părţilor; aşa cum reclamantul poate anticipa asupra admiterii acţiunii şi obţinerii hotărârii în favoarea sa, justificând prin aceasta luarea măsurilor de **a. a.**, tot aşa poate anticipa şi pârâtul asupra respingerii acţiunii şi obţinerii hotărârii în favoarea sa, justificând prin aceasta că măsurile de **a. a.** sunt inoportune a se lua în cauză.

ASIGURAREA CREDITULUI, garanţie pe care şi-o instituie un creditor contra riscului de insolvabilitate a debitorilor săi. (D.R.)

ASIGURAREA DOVEZILOR, procedură contencioasă în cadrul căreia părţile au posibilitatea de a solicita constatarea şi conservarea unei probe dacă există pericol de dispariţie sau dacă aceasta ar fi greu de administrat într-un viitor litigiu. Prin procedura **a. d.** pot fi administrate oricare dintre mijloacele de probă prevăzute de lege, cu excepţia înscrisurilor. Principala condiţie de admisibilitate a cererii privind **a. d.** o constituie urgenţa, ce urmează să fie dedusă din pericolul de dispariţie a probei sau din dificultăţile de administrare a acesteia într-un viitor litigiu; **a. d.** poate fi încuviinţată de instanţă chiar dacă nu există urgenţă, dar numai cu acordul ambelor părţi. Cererea privind **a. d.** trebuie să îndeplinească condiţiile prevăzute de lege pentru orice petiţie care se adresează instanţelor judecătoreşti: ea va cuprinde şi menţiuni privitoare la dovezile ce urmează să fie ad-

ministrate, arătarea faptelor supuse probaţiunii şi justificare urgenţei. **A. d.** poate fi solicitată înaintea de începerea unui litigiu sau chiar în timpul procesului. Competenţa de soluţionare a cererii revine instanţei în circumscripţia căreia se află domiciliu martorului sa obiectul supus cercetării, dacă **a. d.** s-a solicitat înainte de declanşarea procesului; în caz contrar, cererea se va îndrepta la instanţa sesizată cu judecarea litigiului. Cererea privind **a. d.** se soluţionează în mod obişnuit cu citarea părţilor: dacă urgenţa o reclamă, ea poate fi rezolvată şi fără citarea părţilor. Cu prilejul **a. d.** instanţa este limitată la cercetarea admisibilităţii şi la administrarea probei, fără a prejudeca fondul cauzei. Procedura **a. d.** poate fi utilizată şi pentru constatarea unei stări de fapt ce ar putea servi într-un viitor litigiu sau în cadrul unui proces pe rol; în caz de admitere a cererii instanţa va dispune constatarea stării de fapt respective de către executorul judecătoresc; procesul-verbal de constatare face dovadă până la proba contrară. Asupra cererii privind **a. d.** instanţa se pronunţă printr-o încheiere de admitere sau de respingere; încheierea poate fi atacată cu apel în termen de cinci zile de la pronunţare dacă judecata s-a făcut cu citarea părţilor şi de la comunicare dacă părţile nu au fost citate. Dacă dovezile au fost asigurate în cursul procesului asupra fondului, încheierea pronunţată de instanţă, având caracter premergător, va putea fi atacată cu apel doar odată cu hotărârea finală. Hotărârea de admitere a cererii privind **a. d.** determină opozabilitatea probelor administrate faţă de părţi. În cursul procesului asupra fondului părţile au posibilitatea de a combate, prin alte mijloace de dovadă, probele administrate în cadrul procedurii privind **a. d.** Probele administrate în urma cererii de **a. d.** pot fi invocate de oricare dintre părţi, în temeiul principiului potrivit căruia dovezile aparţin cauzei.

ASIGURAT, subiect al raporturilor juridice de asigurare care, în cazul producerii evenimentului asigurat, este îndreptăţit să pretindă prestaţia pe care o implică tipul respectiv de asigurare; a se vedea şi *contract de asigurare*.

ASIGURĂRI MULTIPLE, pluralitate de contracte de asigurare încheiate de asigurat cu mai asigurători pentru unul şi acelaşi eveniment asigurat. Dacă din această cauză indemnizaţiile de asigurare care urmează a fi plătite în totalitate, potrivit contractelor, sunt mai mari decât dauna reală încercată de asigurat, asigurătorii vor răspunde faţă de asigurat în calitate de codebitori până la concurenţa sumei asigurate stabilite în fiecare din contractele de asigurare încheiate. Asiguratul are drept să pretindă plata sumei până la valoarea daunei.

ASIGURĂTOR, subiect al raporturilor juridice de asigurare care, în cazul producerii evenimentului asigurat, este ţinut să îndeplinească prestaţia pe care o implică tipul respectiv de asigurare; a se vedea şi *contract de asigurare*.

ASISTARE, procedeu prin intermediul căruia ocrotitorul legal al persoanei ce nu posedă capacitate deplină de exerciţiu participă la activitatea judiciară, spre a întregi capacitatea acesteia. În dreptul nostru minorul care a îndeplinit vârsta de 14 ani are, până la majorat, capacitate de exerciţiu restrânsă; legea îi recunoaşte acestuia posibilitatea de a încheia acte juridice, dar numai cu încuviinţarea prealabilă a părinţilor sau a tutorelui. Desfăşurarea procesului civil implică însă efectuarea succesivă a unor acte, de la promovarea acţiunii şi până la soluţionarea acesteia, de către participanţii la activitatea de judecată, inclusiv de minorul ce a împlinit vârsta de 14 ani şi care este parte în litigiu; de aceea, nu este suficientă încuviinţarea prealabilă dată

(minorului având capacitate de exerciţiu restrânsă) cu prilejul promovării acţiunii. Activitatea procesuală având un caracter complex, implică şi efectuarea unor acte a căror semnificaţie nu poate fi anticipată cu prilejul promovării cererii de chemare în judecată. Asigurarea unei ocrotiri eficiente a minorului presupune cu necesitate **a.** acestuia în tot cursul procesului civil; în acest scop ocrotitorii legali vor fi citaţi spre a semna alături de minor toate actele adresate instanţei, sub sancţiunea nulităţii. Încuviinţarea prealabilă dată cu prilejul intentării acţiunii civile nu satisface cerinţele unei ocrotiri efective a minorului care a împlinit vârsta de 14 ani; o asemenea autorizare ar avea doar semnificaţia unei simple "încuviinţări în alb", impropie activităţii specifice procesului civil. Pe de altă parte, în procesul în care minorul dobândeşte legitimare procesuală pasivă, instituţia autorizării este practic inaplicabilă, întrucât ocrotitorii legali nu pot împiedica judecarea cauzei prin refuzul încuviinţării prealabile. Cu toate acestea, **a.** nu are aplicare în următoarele împrejurări: a) minorul care se căsătoreşte în condiţiile legii, dobândeşte capacitate deplină de exerciţiu; el va putea promova o acţiune civilă fără să fie necesară încuviinţarea prealabilă; de asemenea, va participa la activitatea judiciară fără să fie necesară **a.** acestuia; b) minorul care a împlinit vârsta de 16 ani are capacitatea de a încheia un contract de muncă fără să fie necesară încuviinţarea prealabilă a ocrotitorilor săi legali; el îşi exercită astfel singur drepturile ce izvorăsc din contractul individual de muncă; pe plan procesual, minorul care a împlinit vârsta de16 ani are posibilitatea de a promova o acţiune (cerere sau contestaţie) şi de a participa personal într-un litigiu de muncă, fără să fie necesară **a.** sa de către alte persoane.

ASISTENŢĂ JUDICIARĂ, serviciile prestate gratuit de avocaţi, în tot cursul procesului, ca urmare a încuviinţării date de instanţa de judecată, la cererea şi în favoarea părţii ce nu dispune de mijloacele suficiente pentru a plăti onorariul avocaţial aferent acestor servicii. **A. j.** constituie o garanţie a dreptului la apărare, instituită de lege în beneficiul persoanelor care, fiind lipsite de mijloacele materiale necesare angajării unui avocat, sunt îndreptăţite să primească asistenţă juridică gratuită. **A. j.** se acordă la cererea părţii interesate. Consacrând acest principiu, legea dispune că acel ce nu este în măsură să facă faţă cheltuielilor unei judecăţi fără a primejdui propria sa întreţinere sau a familiei sale, poate să i se acorde asistenţă juridică gratuită. Cererea făcută în acest scop trebuie să cuprindă indicarea pricinii la care se referă, precum şi arătarea stării materiale a solicitantului; ea va fi însoţită de dovezi scrise, privitoare la veniturile şi sarcinile acestuia. Cererea se adresează instanţei sau baroului. Primind o asemenea cerere, instanţa sau, după caz, baroul cercetează temeinicia ei, putând cere explicaţii şi dovezi suplimentare solicitantului, precum şi informaţii de la organele locale ale administraţiei publice. Instanţa hotărăşte în privinţa cererii de **a. j.** în camera de consiliu, dând o încheiere care nu este supusă vreunei căi de atac. Legea îndreptăţeşte partea adversă ca, oricând în cursul procesului, să înfăţişeze instanţei probe referitoare la adevărata stare materială a celui căruia i s-a încuviinţat cererea de **a. j.** şi să solicite instanţei să procedeze la reverificarea temeiniciei acelei cereri; asistenţa nu se suspendă însă în cursul noilor cercetări. În cazul în care instanţa constată că sesizarea părţii potrivnice este întemeiată, va reveni printr-o încheiere asupra încuviinţării asistenţei; nici această încheiere nu este supusă vreunei căi de atac. În cazul în care instanţa constată că cererea de asistenţă a fost făcută cu rea-credinţă şi că solicitantul a ascuns adevărul, ea poate, revenind asu-

pra încuviințării date inițial, să condamne partea în culpă la o amendă egală ca valoare cu sumele de plată cărora a fost scutită. Legea prevede că dreptul la **a. j.** se stinge prin moartea părții care a beneficiat de el, precum și ca urmare a îmbunătățirii stării materiale a acestuia. Cheltuielile de care partea a fost scutită prin încuviințarea **a. j.** vor fi puse de către instanță la sarcina celeilalte părți, în eventualitatea că aceasta din urmă ar cădea în pretenții; urmărirea lor este supusă dispozițiilor cuprinse în legile fiscale. În acest scop instanța trebuie să comunice, prin grija grefierului, organelor fiscale dispozitivul hotărârii. Legea reglementează pe seama avocaților numiți apărători din oficiu dreptul de a cere instanței ca onorariul lor să fie pus în sarcina celeilalte părți în eventualitatea că aceasta ar fi căzut în pretenții.

ASISTENȚĂ JURIDICĂ, activitate profesională desfășurată de avocați în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale acestora. **A. j.** se realizează în condițiile legii, prin apărarea și reprezentarea în tot cursul procesului a părților și celorlalte persoane interesate, prin asistarea și reprezentarea celor interesați în fața notarilor publici și a organelor locale ale administrației publice, precum și prin darea de consultații, întocmirea de cereri, plângeri și alte acte cu caracter juridic.

ASISTENȚĂ JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ, acord internațional, având ca obiect îndeplinirea în statul solicitat a unor acte de procedură (precum înmânarea unei citații sau audierea unui martor) care sunt necesare în activitatea jurisdicțională cu caracter civil sau comercial dintr-un alt stat, denumit stat de origine. Condițiile în care pot fi îndeplinite astfel de acte de procedură sunt stabilite prin convenții încheiate între statele interesate. Astfel, România este parte contractantă la Convenția privind procedura civilă, încheiată la Haga la 1 martie 1954. **A. j. i.** cuprinde atât notificările internaționale cât și comisiile rogatorii internaționale. a) Notificarea internațională este procedura prin care se aduce în mod oficial la cunoștința destinatarului cu domiciliul (sediul) în statul solicitat, un act judiciar sau extrajudiciar provenit dintr-un alt stat, unde urmează să producă efectele prevăzute de legislația acelui stat. Sunt acte judiciare, acțiunea judecătorească sau arbitrală, citația, hotărârea judecătorească sau arbitrală. Din categoria actelor extrajudiciare face parte somația. Aceste acte pot fi transmise din statul de origine în statul solicitat, după caz pe cale diplomatică sau consulară ori prin intermediul unei autorități centrale (de obicei Minister de Justiție) sau pe cale poștală. În statul solicitat, organele sale, desemnate în acest scop, procedează la înmânarea actului judiciar sau extrajudiciar în conformitate cu propria legislație. După efectuarea formalităților de înmânare a actului, ates-tarea care constată primirea de către destinatar, eventual refuzul său, afișarea actului etc., trebuie restituită solicitantului din statul de origine, de obicei pe calea utilizată la transmiterea inițială. Procedura se îndeplinește gratuit de organele statului solicitat; prin excepție, dacă operațiunea s-a efectuat în Franța de către auxiliari ai justiției sau în statele de common law de către commissioners persoane particulare, aceștia au dreptul la onorariu. Misiunea diplomatică sau consulară a statului de origină, care funcționează în statul solicitat, poate, de regulă, să înmâneze direct, propriilor cetățeni, acte judiciare sau extrajudiciare, dacă destinatarul acceptă de bunăvoie să le primească; b) Comisia rogatorie internațională este procedura prin care se administrează în statul solicitat o probă necesară într-un litigiu în curs de soluționare în statul de origine sau într-o procedură necontencioasă. Proba poate să constea într-un răspuns la inter-

ogator al unei părţi litigante, declaraţia unui martor, care domiciliază în statul solicitat, evitându-se astfel deplasarea lor în statul de origine, ca şi efectuarea unei expertize unei constatări la faţa locului etc. Măsura de a se recurge la o comisie rogatorie internaţională poate fi dispusă numai de instanţa din statul de origine, sesizată cu soluţionarea litigiului. Aceasta trebuie să precizeze în mod cât mai complet obiectul probei (întrebările de pus pârâtului, martorilor etc.). Cererea respectivă se transmite în statul solicitat în acelaşi mod ca şi o cerere de notificare internaţională. Instanţa judecătorească din statul solicitat (instanţă rogată) trebuie să se conformeze strict cererii care i-a fost adresată, fără să-i poată depăşi limitele. Ea aplică în regulă generală legislaţia propriului stat pentru administrarea probei, cu excepţia cazului în care prin convenţii internaţionale s-a admis posibilitatea de a se folosi o anumită formă prevăzută de legea statului de origine, dacă este cerută expres de instanţa din acel stat. Rezultatul obţinut după efectuarea probei se restituie în statul de origine, de obicei pe calea folosită pentru trimitarea iniţială. Procedura se îndeplineşte, în regulă generală, în mod gratuit în statul solicitat; prin excepţie, trebuie acoperite cheltuielile necesare pentru folosirea unei forme speciale, prevăzute de legislaţia statului de origine sau pentru onorariul expertului, speze de transport ale martorului etc., cât şi în statele în care proba se administrează de un comisionar, onorariul acestuia. Efectuarea comisiei rogatorii se refuză dacă prin îndeplinirea ei s-ar încălca ordinea publică din statul solicitat sau s-ar aduce atingere suveranităţii sale ori dacă depăşeşte atribuţiile normale ale instanţelor judecătoreşti.

ASOCIAT, parte într-un contract de societate sau membru al unei asociaţii civile sau comerciale la ale cărei mijloace materiale sau capital social a contribuit cu un aport. Poziţia juridică, respectiv drepturile şi obligaţiile **a.**, precum şi răspunderile sale în asociaţie sau societate, sunt în funcţie de caracterul civil sau comercial al acesteia şi de forma juridică a societăţii, precum şi de poziţia pe care o are în conducerea societăţii.

ASOCIAŢIE, (în sensul L. 21/ 06.02 1924), convenţie prin care mai multe persoane pun în comun, în mod permanent, contribuţia lor materială, cunoştinţele şi activitatea lor, pentru realizarea unui scop care nu urmăreşte foloase personale sau patrimoniale. Scopul asociaţiei poate fi ideal, să corespundă intereselor generale ale colectivităţii sau numai a unei categorii sociale din care asociaţii fac parte, ori să corespundă intereselor nepatrimoniale ale asociaţilor. **A.**, pentru a putea dobândi personalitate juridică, trebuie să fie compusă din cel puţin 20 de membri şi să prezinte, în statut, o organizare din care să rezulte o voinţă colectivă, independentă de voinţa asociaţilor ca indivizi, constituirea unui patrimoniu social, distinct şi autonom de patrimoniul individual al fiecărui asociat. Patrimoniul social existent în momentul înfiinţării trebuie să fie apt de a realiza cel puţin scopul pentru care se constituie asociaţia. Contribuţiile, dotaţiile iniţiale, cotizaţiile periodice sau subvenţiile nu sunt supuse unei autorizaţii date de o autoritate publică. Actul constitutiv şi statutul se fac în formă autentică. **A.** nu va putea cere recunoaşterea calităţii de persoană juridică decât după adoptarea statutului de către asociaţi şi după desemnarea sau alegerea persoanelor care vor avea, conform statutului, răspunderea direcţiei şi administrării asociaţiei. Statutul, în mod obligatoriu, trebuie să cuprindă: denumirea **a.**; obiectul şi scopul; sediul principal şi, eventual, sucursalele sau filialele; patrimoniul iniţial, cuantumul şi compunerea lui, precum şi

cotizaţiile; organele de direcţie, administraţie şi control. Organele principale ale **a.** sunt adunarea generală şi direcţia, un comitet de direcţie sau un consiliu de administraţie. Adunarea generală este organul suprem al asociaţiei şi se compune din asociaţii, care întrunesc condiţiile prevăzute în statut sau în actul constitutiv. În lipsa prevederii unor asemenea condiţii vor face parte din adunarea generală toţi asociaţii, fără nici o distincţie. Adunarea generală va fi convocată de persoana căreia i se încredinţează de către organele de drept ale **a.** conducerea acesteia. Convocarea se face în mod obligatoriu în cazurile prevăzute în statut, ori prin decizia comitetului de direcţie sau administraţie şi oricând se va cere în scris şi motivat, direcţiei de cel puţin 1/5 din numărul asociaţilor. Convocarea va trebui să cuprindă locul şi data convocării, precum şi ordinea de zi. Cu excepţia cazurilor urgente constatate de comitetul de direcţie, ea trebuie să fie comunicată cu cel puţin 3 zile libere înainte de data convocării. Când cei însărcinaţi cu convocarea sau înlocuitorii lor, nu mai au calitatea, sunt absenţi sau sunt împiedicaţi de a convoca, precum şi în cazul când, deşi având calitatea, refuză de a convoca, dacă statutul şi actul constitutiv nu prevăd situaţia, preşedintele tribunalului, în a cărui rază teritorială funcţionează asociaţia, va putea autoriza pe asociaţii care i-au adus la cunoştinţă cazul, să efectueze convocarea, să delege pe cel mai în vârstă dintre ei sau pe reprezentantul ministerului sub autoritatea şi controlul căruia se găseşte asociaţia să prezideze adunarea generală şi să constate hotărârile ei printr-un proces verbal. În lipsa unui asemenea reprezentant, delegaţia se poate da unuia din reprezentanţii Ministerului Public. Adunarea generală decide asupra: prestaţiilor şi cotizaţiilor la care vor fi supuşi asociaţii; admiterii şi excluderii membrilor asociaţiei potrivit statutului; formelor de convocare a adunării generale; modului de votare; cvorumului şi majorităţii cu care se vor lua hotărârile; numirii direcţiei sau altor organe de administraţie şi control şi de a determina atribuţiile acestora; de a controla activitatea şi gestiunea organelor de direcţie, administraţie şi control; de a revoca individual sau colectiv mandatele membrilor organelor de direcţie, administraţie şi control, când prin culpa şi actele lor ar periclita interesele asociaţiei. Toate atribuţiile care nu sunt atribuite prin statut sau actul constitutiv organelor de direcţie, administraţie şi control, aparţin de drept adunării generale, care le va exercita conform statutului. Asociaţii, fără vreo discriminare, au drept de vot egal. În lipsă de alte dispoziţii exprese nu se va putea lua nici o decizie decât dacă vor fi răspuns convocării cel puţin jumătate plus unu (majoritatea absolută) din numărul asociaţilor. La a doua convocare se va putea decide cu majoritatea absolută a celor prezenţi, oricare ar fi numărul lor. Deciziile pentru dizolvarea **a.** sau transformarea scopului social, trebuie să întrunească cel puţin 2/3 din numărul total al asociaţilor prezenţi şi absenţi. Cu caracter accesoriu, asociaţiile vor putea face întreprinderi economice dacă acestea sunt în legătură cu scopul principal al asociaţiei, însă numai prin decizia adunării generale. Propunerile sau actele făcute în scris, fără deliberare, vor avea putere de decizie dacă vor fi semnate de toţi (unanimitate) asociaţii. Asociatul interesat personal, prin soţie, prin descendenţii sau ascendenţii direcţi, prin fraţii sau surorile lui, într-o chestiune supusă deciziei adunării generale sau deciziei unuia din organele de direcţie sau administraţie, nu va putea lua parte la vot. Membrii organelor de direcţie şi administraţie vor fi cel puţin în majoritate absolută cetăţeni români. Direcţia, comitetul sau consiliul de administraţie reprezintă asociaţia în toate actele vieţii sale juridice,

conformându-se statutului şi deciziei adunării generale. După expirarea mandatului, ea girează afacerile asociaţiei până la alegerea sau numirea noilor organe. Organele de direcţie şi administraţie sunt obligate să întocmească anual bugetul asociaţiei, pe care îl supun aprobării adunării generale şi, eventual, organelor superioare, cărora le sunt subordonate prin legi speciale. La aprobarea şi ordonarea cheltuielilor se va ţine seama de destinaţia alocaţiilor bugetare. La persoanele juridice subvenţionate, autoritatea care acordă subvenţia va putea cere, cu prilejul ordonării totale sau parţiale a sumelor subvenţionate, justificarea întrebuinţării ultimei subvenţii ordonate. Aceste organe sunt de asemenea obligate să prezinte adunării generale bilanţul gestiunii fiscale la finele fiecărui an social. Câte un exemplar de pe buget şi bilanţ se va prezenta ministerului sub autoritatea şi controlul căruia se găseşte asociaţia. Când organele de direcţie, administraţie şi control, nu pot funcţiona din cauza vacanţei, absenţei, bolii sau oricărei alte cauze de împiedicare a vreunuia dintre membrii săi, preşedintele tribunalului, de la sediul asociaţiei, din oficiu, sau la cererea celor interesaţi, până la adunarea generală care se va convoca, pentru a decide organul de drept să completeze, dând delegaţie provizorie, în condiţiile statutului, actului constitutiv şi legii, asociaţilor ce personal va crede că ar putea răspunde mai bine acestei chemări. Calitatea de asociat este personală şi inalienabilă, ea nu poate trece la succesori. Asociatul este de drept autorizat a ieşi oricând din asociaţie, cu condiţia să comunice hotărârea organelor de direcţie şi administraţie, cel puţin cu şase luni înainte de finele anului social. Statutul sau actul vor prevede cazurile de excludere a asociaţilor, procedura excluderii şi organele care o pronunţă. Excluderea pronunţată de un organ de direcţie sau administraţie dă drept celui interesat un drept de apel la adunarea generală, care decide în ultimă instanţă. Când statutul prevede cazurile, procedura şi organele de excludere, excluderea nu se poate pronunţa decât de adunarea generală cu majoritate de 2/3. Asociaţii care se retrag sau care sunt excluşi, n-au nici un drept asupra patrimoniului social. Ei rămân obligaţi a achita cotizaţiile pe tot timpul cât au fost asociaţi. Drepturile personale câştigate ale unui asociat, sociale sau extrasociale (extracorporative), obligă **a.**, în afară de cazul în care titularul lor a renunţat la ele în mod expres, în scris. În termen de 10 zile de când decizia a devenit publică, asociatul absent poate cere desolidarizarea sa de acea decizie, dacă o socoteşte contrară statutului, actului constitutiv sau legii. În acest scop, el va notifica desolidarizarea sa prin executorul judecătoresc organelor de conducere şi administraţie, precum şi ministerului competent. Deciziile adunării generale pot fi atacate de ministerul competent, ministerul public sau de părţile interesate, în faţa instanţelor judecătoreşti în scop de dizolvare, pentru motivul de ordine publică şi abatere de la scopul societăţii. **A.** îşi pierde personalitatea juridică în următoarele cazuri: a) *prin decizia a.*, atunci când adunarea generală hotărăşte dizolvarea sau b) *de plin drept*, când: a expirat termenul pentru care **a.** a fost constituită sau când scopul social a fost realizat; din cauză de insolvabilitate, nu-şi poate continua activitatea sa, fiind nevoită să lichideze; organele de direcţie şi administraţie nu mai pot fi constituite în conformitate cu statutul; numărul asociaţilor va fi scăzut sub limita fixată de statut ori lege; c) *prin hotărâre judecătorească*, când: scopul sau activitatea **a.** a devenit ilicit(ă), contrar(ă) bunelor moravuri sau ordinii publice; **a.**, fără a fi autorizată după regulile aplicabile transformării scopului, urmăreşte un alt scop decât acel pentru care

s-a constituit şi pe care l-a declarat; deciziile adunării generale sunt luate cu încălcarea dispoziţiilor statutare, actelor constitutive sau legii; d) *prin decizia puterii executive*, când e cazul (de ex.: **a.** cu sediul în străinătate, cu autorizarea să funcţioneze în România). În cazurile de dizolvare prin decizia a., lichidarea patrimoniului **a.** se va face de către organele de direcţie şi administraţie, sau de persoanele numite de adunarea generală. În caz de dizolvare judiciară lichidatorii se vor numi prin sentinţa care hotărăşte dizolvarea. În caz de dizolvare de drept, la sesizarea ministerului public sau a oricărei persoane interesate, lichidatorii se vor numi în camera de consiliu, de către secţia civilă a tribunalului de la sediul **a.**. Lichidatorii sunt obligaţi a îndeplini toate formalităţile cerute de lege pentru înscrierea şi publicarea lichidării **a.**. Publicaţiile de lichidare trebuie să arate: numele lichidatorilor şi imobilul în care şi-au instalat birourile, dacă localul fostei administraţii nu va putea fi păstrat; invitaţia creditorilor la producerea creanţelor lor. Creditorii cunoscuţi trebuie să fie invitaţi şi prin notificări individuale. Publicarea va fi socotită îndeplinită după 5 zile libere de la ultima inserţiune. Îndată după intrarea lor în funcţie, lichidatorii sunt obligaţi ca, împreună cu organele de direcţie şi administraţie ale asociaţiei, să facă inventarul şi bilanţul averii, din care să constate exact situaţia activului şi pasivului. Atât inventarul cât şi bilanţul vor fi contrasemnate de lichidatorii şi reprezentanţii direcţiei şi administraţiei în lichidare. Lichidatorii vor ţine un registru-jurnal pentru toate operaţiile relative la lichidare. Direcţia şi administraţia vor indica şi încredinţa lichidatorilor registrele şi actele asociaţiei. Odată cu numirea lichidatorilor încetează mandatul organelor de direcţie şi administraţie. Asociaţia îşi încetează fiinţa odată cu terminarea lichidării. Lichidatorii sunt obligaţi să continue afacerile în curs, să încaseze creanţele, să plătească pe creditori şi, dacă pentru aceasta numerarul este insuficient, să transforme şi restul activului în bani, procedând mai întâi prin licitaţie publică la vânzarea averii mobile. Lichidatorii pot face operaţiuni noi necesare lichidării afacerilor în curs. Suma cuvenită creditorului cunoscut care nu produce creanţa se va consemna în contul lui. Dacă plata creanţei nu se poate face imediat sau dacă creanţa e contestată lichidarea nu se va declara încheiată înainte ca creditorii să fie garantaţi. În toate cazurile, lichidatorii nu pot încheia operaţiunile şi remite celor în drept contul gestiunii, decât după expirarea unui an de la publicarea dizolvării a.. Lichidatorii care nu vor respecta aceste obligaţii vor fi responsabili solidar faţă de creditori pentru daunele ce le vor fi cauzat prin culpa lor. Atât faţă de asociaţie cât şi faţă de asociaţi, lichidatorii sunt obligaţi să facă bilanţul, să-l depună la grefa tribunalului, la ministerul competent şi totodată să-l publice în Monitorul Oficial şi în ziarele mai răspândite. Dacă în termen de 30 de zile libere de la publicarea bilanţului în Monitorul Oficial nu se va ivi nici o contestaţie, bilanţul se va considera definitiv aprobat şi lichidatorii, cu autorizarea tribunalului, vor remite celor în drept bunurile şi sumele rămase de la lichidare, împreună cu registrele şi actele societăţii şi lichidării. Toate contestaţiile împotriva lichidării se judecă în primă şi ultimă instanţă de tribunal printr-una şi aceeaşi sentinţă. (D.R.)

ASOCIAŢIE ÎN PARTICIPAŢIE, entitate colectivă în cadrul căreia un comerciant (persoană fizică sau societate comercială) acordă uneia sau mai multor persoane sau societăţi o participaţie la beneficiile şi pierderile uneia sau mai multor operaţiuni sau chiar asupra întregului lor comerţ. Se caracterizează prin lipsa personalităţii juridice, întrucât, în privinţa celor de-al treilea, ea nu constituie o fiinţă juridică

distinctă de persoana interesaţilor. În cadrul **a. î. p.** există două categorii de membri, unii oculţi, alţii făţişi. Cei dintâi se limitează să pună la dispoziţia membrilor făţişi anumite bunuri necesare activităţii lucrative, fără să intre în contact cu terţii şi fără să poată încheia acte juridice în interes comun, având doar dreptul să obţină o cotă prestabilită din câştigurile realizate. Asociaţii făţişi (geranţi) conduc activitatea de afaceri, încheind în acest scop actele de comerţ, în numele lor, dar pe seama tuturor membrilor. Participanţii nu au nici un drept de proprietate asupra bunurilor puse în asociaţie chiar dacă au fost procurate de către ei. Totuşi asociaţii pot să stipuleze ca bunurile ce le-au adus să li se restituie în natură, având dreptul, în cazul în care restituirea nu s-ar putea face, la reparaţia daunelor suferite. În afara acestor cazuri, drepturile asociaţilor se mărginesc în a li se da socoteală de lucrurile ce au pus în asociaţie, precum şi de a participa la beneficii şi pierderi. Convenţia părţilor determină forma, întinderea şi condiţiile asocierii. **A. î. p.** sunt scutite de formalităţile stabilite pentru societăţi, dar ele trebuie să fie aprobate prin act scris. (D.R.)

ATAŞAREA DOSARULUI, operaţiune prin care dosarul unei cauze rezolvate este alăturat la dosarul unei cauze aflate în curs de judecată. **A. d.** se face când este necesar ca hotărârea sau probele aflate în dosarul cauzei rezolvate să fie cercetată sau folosite în cauza aflată în curs de judecată. În mod obişnuit **a. d.** se face în următoarele situaţii: a) când se invocă autoritatea de lucru judecat, pentru a se face comparaţie între elementele cauzei judecate şi cele ale cuzei aflate în curs de judecată; b)când instanţei civile îi revine sarcina de a stabili, ea, caracterul penal al unei fapte, şi solicită organului de urmărire penală să-i trimită dosarul cauzei penale în care s-a dispus încetarea urmăririi penale pentru că a intervenit amnistia, prescripţia sau decesul făptuitorului; c) când, în urma perimării, s-a introdus o nouă acţiune şi este necesar a fi folosite probele administrate în dosarul format iniţial; d) când s-a admis excepţia de litispendenţă, şi dosarul cauzei format la cea din urmă instanţă sesizată trebuie trimis pentru a fi anexat la dosarul aceleiaşi cauze format la prima instanţă scalzată. Sub aspect procedural, **a. d.** se face după regulile administrării probei prin înscrisuri atunci când acestea se găsesc în păstrarea unei autorităţi.

ATENTAT LA VIAŢA DONATORULUI, a se vedea *revocarea donaţiei.*

ATINGERE ADUSĂ UNUI DREPT SAU INTERES OCROTIT JURIDIC, cerinţă pe care trebuie să o îndeplinească prejudiciul cauzat printr-o faptă ilicită pentru ca el să fie supus reparaţiei. În principiu, toate drepturile subiective sunt susceptibile de a fi lezate prin fapte ilicite; sunt supuse însă reparării numai vătămările care comportă consecinţe patrimoniale, sau o modificare a echilibrului vieţii victimei (în această ultimă ipoteză repararea făcându-se sub forma plăţii de despăgubiri în compensare). Lezarea unui interes generează drept la despăgubiri numai în prezenţa a două condiţii obligatorii: a) situaţia de fapt în care rezidă interesul atins să aibă stabilitate şi permanentă suficienţă pentru a legitima presupunerea că ea ar fi continuat în viitor; b) interesul lezat să fie licit.

AUDI ALTERAM PARTEM, ascultă cealaltă parte.

AUDIERE DE MARTORI, activitate desfăşurată de instanţa de judecată în îndeplinirea procedurilor de administrare şi de asigurare a dovezilor, constând în ascultarea, selectarea şi consemnarea în proces-verbal a celor relatate de martori cu privire la fapte sau întâmplări petrecute în legătură cu obiectul litigiului aflat în curs

de soluţionare. **A. de m.** se face direct de către instanţa judecătorească învestită cu rezolvarea pricinii; dacă martorul domiciliază în altă localitate, el poate fi audiat prin comisie rogatorie de instanţa egală sau mai mică în grad din acea localitate. În cazul în care la termenul fixat se prezintă numai o parte dintre martorii citaţi, aceştia vor fi audiaţi la data respectivă, iar pentru audierea martorilor lipsă instanţa va stabili un nou termen, amânând în acest scop judecata. Dacă martorul regulat citat nu se prezintă, instanţa va putea dispune amendarea lui cu o sumă de la 1000 la 5000 lei şi aducerea lui cu mandat; în caz de urgenţă aducerea cu mandat poate fi ordonată chiar de la primul termen. Asupra dispoziţiei de amendare a martorului instanţa poate reveni ulterior printr-o încheiere, dacă martorul justifică ulterior motivul neprezentării la termenul pentru care fusese citat anterior. În cazul în care martorul nu se prezintă nici după emiterea mandatului de aducere, instanţa are facultatea să judece procesul fără acel martor.Înainte de a fi ascultat, martorul depune următorul jurământ: "Jur că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu. Aşa să-mi ajute Dumnezeu ! ". În timpul depunerii jurământului, martorul ţine mâna pe cruce sau pe biblie (nu şi martorul de altă religie decât cea creştină). Referirea la divinitate se schimbă potrivit credinţei religioase a martorului. Martorul fără confesiune va depune următorul jurământ: "Jur pe onoare şi pe conştiinţă că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu ". Martorii care din motive de conştiinţă sau confesiune nu depun jurământul vor rosti în faţa instanţei următoarea formulă: "Mă oblig că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu ". După depunerea jurământului, preşedintele va pune în vedere martorului că, dacă nu va spune adevărul, săvârşeşte infracţiunea de mărturie mincinoasă. Minorul care nu a împlinit 14 ani nu depune jurământ, însă i se atrage atenţia să spună adevărul. Copilul mai mic de 14 ani şi persoanele care din pricina debilităţii mintale sau în mod vremelnic sunt lipsite de discernământ, pot fi ascultate, însă la aprecierea depoziţiei, instanţa va ţine seama de situaţia specială a martorului. Martorul care, deşi prezent la instanţă, refuză să jure şi să depună mărturie va fi condamnat prin încheierea de şedinţă, care este executorie, la o amendă între 1000 şi 5000 lei şi totodată la despăgubiri către partea vătămată. Înainte de a fi întrebat asupra celor ce ştie în legătură cu obiectul litigiului, martorul trebuie să arate datele personale necesare identificării lui şi aprecierii declaraţiei sale de către instanţă; datele respective se consemnează în procesul-verbal de audiere. După aceasta se trece la audierea propriu-zisă a martorului; el este interogat, punându-i-se, prin intermediul preşedintelui completului de judecată, întrebări, mai întâi de către partea care ~~l-a propus~~, apoi de către partea potrivnică şi de către judecători; martorul nu are voie să citească răspunsuri pregătite de mai înainte; el se poate folosi însă de unele însemnări, dar numai cu încuviinţarea preşedintelui şi numai în ce priveşte cifre sau denumiri. În eventualitatea prezenţei la şedinţă a mai multor martori, aceştia se audiază separat, martorii neascultaţi fiind evacuaţi din sala de dezbateri în timpul audierii unuia dintre ei. Ordinea audierii se stabileşte de către preşedinte, ţinând seama şi de cererile părţilor; de regulă, se ascultă la început martorii în probă, iar apoi martorii în contra-probă. Martorul care a fost ascultat este reţinut în sală, dacă instanţa nu hotărăşte altfel, până la terminarea audierii tuturor martorilor din aceeaşi pricină, pentru ca el să nu poată comunica cu aceştia înainte de a fi fost ascultaţi; rămânerea în sală a martorului ascultat se

poate învedera necesară şi pentru eventuale confruntări cu alţi martori sau pentru luarea unor declaraţii suplimentare care s-ar dovedi necesare în lumina declaraţiilor altor martori. În cazul în care depoziţiile martorilor sunt contradictorii, instanţa poate dispune confruntarea martorilor, chiar dacă dezbaterile asupra fondului au fost închise; în acest scop ea va dispune redeschiderea dezbaterilor şi o nouă citare a martorilor între care urmează să se efectueze confruntarea. Dacă instanţa are temeiuri serioase să creadă că declaraţia unui martor este mincinoasă ori că martorul respectiv a fost mituit, ea va încheia un proces-verbal şi va trimite martorul în faţa organelor de urmărire penală. Declaraţia martorului este orală, dar ea se consemnează în scris (într-un proces-verbal de audiere de martor), înscrisul respectiv ataşându-se la dosarul pricinii, după ce în prealabil a fost semnat pe fiecare pagină de către martor, preşedinte şi grefier. Înainte de a semna depoziţia, martorul are dreptul să ceară ca aceasta să-i fie citită. Legea dispune că orice adăugiri, ştersături sau schimbări în cuprinsul mărturiei trebuie încuviinţate şi semnate de judecător, de grefier şi de martor, sub pedeapsa de a nu fi ţinute în seamă, iar locurile neînscrise din declaraţie trebuie barate, astfel ca să nu se poată adăuga nimic.

AUTENTIC, a se vedea *înscris autentic.*

AUTENTIFICARE, a se vedea: *acte notariale, înscris autentic.*

AUTENTIFICAREA ÎNSCRISURILOR, operaţie juridică prin care se conferă actelor şi documentelor scrise o anumită putere doveditoare. Prin autentificare înscrisul dobândeşte forţă probantă după cum urmează:1) considerat în întregul său, actul se bucură de prezumţia de autenticitate, dacă, chiar şi numai aparent, a fost corect întocmit; 2) menţiunile în act referitoare la fapte materiale săvârşite de agentul instrumentator sau la cele petrecute în faţa sa şi constatate de acesta prin propriile sale simţuri au putere doveditoare deplină şi nu pot fi înlăturate decât prin înscriere în fals; 3) menţiunile făcute numai pa baza declaraţiilor pot avea, după caz, fie forţă doveditoare până la proba contrară, fie doar valoarea unui început de dovadă scrisă. De regulă, **a. î.** se face de către notarii publici, care conferă forţă probantă înscrisurilor referitoare la: contractul de partaj voluntar, împărţeala făcută de ascendenţi între descendenţii lor, donaţii, testamente, acte confirmative, contracte de vânzare-cumpărare, cesiunea de creanţă, contractele de schimb, locaţiune, mandat, societate, comodat, împrumut, depozit, contractul de rentă viageră, fidejusiune, gaj, ipotecă, declaraţii, procuri etc. A se vedea şi *procedura autentificării actelor.*

AUTOR 1) persoana decedată care a lăsat moştenirea, 2) persoană (fizică) care a creat o operă literară, artistică, ştiinţifică, sau orice altă operă de creaţie intelectuală. Calitatea de **a.** izvorăşte din faptul creării ope-rei, fapt ce nu întruneşte caracteristicele unui act juridic, şi, ca atare această calitate nu depinde în nici un fel de capacitatea de exerciţiu a creatorului, care devine subiect al dreptului de **a.** deîndată ce opera de creaţie intelectuală este exprimată într-o formă concretă, perceptibilă simţurilor omeneşti şi susceptibilă de a fi împărtăşită publicului. **A.** se bucură de toate prerogativele care alcătuiesc conţinutul dreptului de **a.** asupra operei pe care a creat-o.

AUTOR AL UNEI INOVAŢII, persoana care a realizat o inovaţie şi a înregistrat-o mai întâi.Dacă inovaţia este rezultatul unei activităţi comune, toate persoanele care au avut o contribuţie la aceasta sunt coautori

AUTOR AL UNEI INVENŢII, persoana care a creat invenţia.Dacă invenţia este rezultatul unei activităţi comune, toate persoanele care au avut o contribuţie creatoare sunt considerate autori ai acesteia. Persoanele care au dat ajutor tehnic la realizarea invenţiei, dar care nu au avut o contribuţie creatoare, nu pot fi considerate coautori.Autorul invenţiei se bucură, potrivit legii, de ansamblul drepturilor subiective nepatrimoniale precum şi al drepturilor cu conţinut patrimonial decurgând din acestea, care formează conţinutul dreptului de inventator.

AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT, principiu ce guvernează activitatea de înfăptuire a justiţiei şi în virtutea căruia un litigiu soluţionat printr-o hotărâre judecătorească definitivă nu mai poate forma obiectul unui nou proces având acelaşi obiect, aceeaşi cauză şi aceleaşi părţi. **A. de l. j.** nu se identifică cu forţa executorie a hotărârilor judecătoreşti, deoarece nu toate hotărârile definitive sunt şi executorii (ca de ex.cele prin care se soluţionează acţiuni în constatare sau prin care se anulează un act juridic) şi tot astfel, în anumite cazuri hotărârile devin executorii chiar mai înainte de a fi dobândit **a. de l. j.** (de ex. ordonanţele preşedinţiale). **A. de l. j.** se caracterizează prin: a) exclusivitate, care înseamnă că un nou litigiu între aceleaşi părţi, pentru acelaşi obiect şi aceeaşi cauză nu mai este posibil; b) incontestabilitate, ce exprimă ideea că hotărârea definitivă poate fi atacată numai în situaţii excepţionale, folosindu-se căile extraordinare de atac; c) executorialitate, care presupune posibilitatea punerii în executare a hotărârii definitive de către partea câştigătoare; d) obligativitate, ceea ce semnifică faptul că părţile trebuie să se supună efectelor lucrului judecat, iar partea în favoarea căreia acţionează nu poate renunţa la dreptul de a o invoca. **A. de l. j.** se referă la dispozitivul hotărârii, pentru că numai acesta concretizează şi precizează dreptul recunoscut sau realizat prin acea hotărâre.Din punct de vedere procesual, **a. de l. j.** îndeplineşte două funcţii: una de excepţie şi alta de prezumţie. 1)excepţia **a. de l. j.** are la bază regula că o acţiune nu poate fi judecată decât o singură dată. Excepţia **a. de l. j.** impune condiţia identităţii de acţiuni care, potrivit legii, reclamă acelaşi obiect, aceeaşi cauză şi aceleaşi părţi. Excepţia interzicând judecata repetată a aceleiaşi pricini, efectul ei fiind peremptoriu. Îndeplineşte funcţia executivă a **a. de l. j.**. 2) Prezumţia **a. de l. j.** are la bază regula că o constatare făcută printr-o hotărâre definitivă nu trebuie să fie contrazisă de o altă hotărâre. Spre deosebire de excepţie, prezumţia **a. de l. j.** necesită diversitate de acţiuni şi identitate de chestiuni. Asemenea situaţii sunt întâlnite, mai ales, în acţiunile conexe care, în privinţa soluţionării, una îi succede celeilalte. Întrucât prezumţia impune consecvenţă şi unitate în judecarea acţiunilor succesive, îndeplineşte funcţia normativă a **a. de l. j.**. Se derogă de la această funcţie în cazul despăgubirilor sau a altor prestaţii periodice, cazuri în care prezumţia **a. de l. j.** nu poate fi opusă cererii prin care cei interesaţi solicită ulterior rămânerii definitive a hotărârii, micşorarea sau încetarea plăţii ori, dimpotrivă, majorarea ei. Sub ambele forme, **a. de l. j.** poate fi invocată în orice fază a procesului.

AUTORITATE TUTELARĂ, organ de stat căruia îi revin, conform legii atribuţiile privitoare la organizarea tutelei, la supravegherea, controlul şi îndrumarea felului în care se desfăşoară întreaga activitate de ocrotire a minorilor şi a altor incapabili. Principalele categorii de atribuţii, ţinând de dreptul familiei, ale **a. t.** pot fi grupate în: 1) atribuţii de control şi îndrumare, privitoare la: a) îndeplinirea de către părinţi a îndatoririlor privitoare la bunurile şi per-

soana minorului (ocrotirea părintească), inclusiv a minorului pus sub interdicție; b) îndeplinirea de către tutore a obligațiilor privitoare la persoana și bunurile minorului pus sub tutelă; c) îndatoririlor care îi revin cu privire la persoana majoră pusă sub interdicție. În cazul copiilor minori, controlul va urmări felul în care aceștia sunt îngrijiți în ceea ce privește sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea, învățătura și pregătirea lor profesională. În cazul celor puși sub interdicție, controlul va urmări grăbirea vindecării și îmbunătățirea condițiilor de viață ale acestora. 2) atribuții de decizie, constând în dreptul sau obligația de a-și da încuviințarea sau de a hotărî în probleme ca: a) pornirea acțiunii în tăgăduirea paternității de către tutore în numele soțului pus sub interdicție; b) stabilirea numelui copilului în situațiile în care părinții, care nu au un nume de familie comun, nu se înțeleg în această privință; c) soluționarea anumitor neînțelegeri dintre părinți cu privire la exercițiul drepturilor sau la îndeplinirea îndatoririlor părintești; d) instituirea tutelei precum și soluționarea diferitelor probleme în legătură cu minorul care urmează să fie pus sub tutelă; e) instituirea curatelei; f) îngrijirea celui pus sub interdicție; etc. 3) atribuții de sesizare, în baza cărora **a. t.** cere instanței de judecată folosind mijloace specifice de drept procesual civil, soluționarea diferitelor probleme privitoare la minori sau la persoanele lipsite de discernământ din cauza alienației sau a debilității mintale. Intră în această categorie, bunăoară: cererea de modificare a măsurilor luate cu privire la copii minori prin hotărârea de divorț; cererea de desfacere a adopției; cererea de încredințare a copilului minor unei alte persoane sau instituții de ocrotire; cererea de decădere a părintelui din drepturile părintești; cererea de punere sub interdicție. 4)atribuții de avizare în toate acele situații în care legea prevede că soluționarea de către instanța de judecată a unor cereri se va face numai cu ascultarea delegatului **a. t.**, sau cu luarea avizului, ori cu citarea acestei autorități.

AUTORITATEA DE LUCRU JUDECAT A HOTĂRÂRILOR PENALE ÎN PROCESELE CIVILE, efect al hotărârii penale de care trebuie să se țină seama în cazul în care acțiunea civilă pentru repararea pagubei rezultate din săvârșirea infracțiunii este exercitată, după judecarea cauzei penale, în fața instanței civile. Acest efect constă în aceea că hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile (sesizată ulterior pentru despăgubiri) cu privire la existența faptei, persoana care a săvârșit-o și vinovăția acesteia. Astfel: a) dacă hotărârea penală definitivă este de condamnare, instanța civilă trebuie să considere ca definitiv stabilite existența faptei și vinovăția inculpatului și să-i oblige, în consecință, la repararea pagubei cauzate părții vătămate; b) dacă hotărârea penală definitivă este de achitare pe motiv că fapta nu a existat sau nu a fost săvârșită de inculpat, instanța civilă trebuie să-l exonereze pe acesta de orice răspundere civilă; c) dacă instanța penală a dispus încetarea procesului penal și, ca atare, nu s-a pronunțat asupra existenței faptei, a persoanei care a săvârșit-o și vinovăției acesteia (cazul intervenirii amnistiei, prescripției sau decesului făptuitorului), instanța civilă este în drept a examina toate aceste aspecte și a se pronunța asupra lor și, după caz, să-l exonereze ori să-l oblige pe pârât, iar în cazul decesului pe moștenitorii săi, de sau la plata despăgubirilor față de partea vătămată.

AUTORIZARE, procedeu prin intermediul căruia reprezentantul sau ocrotitorul legal al unei persoane fizice ori juridice este

C. com. român se numesc **a.** toate cheltuielile extraordinare făcute pentru navă şi încărcătură, luate împreună sau fiecare în parte, precum şi toate pagubele ce se produc navei şi mărfurilor încărcate, după plecare, până la întoarcere şi descărcare; **a.** sunt clasificate în: **a.** comune sau mari şi **a.** particulare sau simple. Dispoziţiile legale cu privire la **a.** comună şi particulară îşi găsesc aplicarea numai în cazurile când părţile nu au convenit altfel: 1)sunt **a.** comune sau mari, cheltuielile extraordinare făcute şi pagubele suferite de bunăvoie pentru folosul şi scăparea comună a navei şi a cărcului. **A.** comune au drept caracteristică faptul că ele reprezintă consecinţa unor evenimente maritime extraordinare, care pun în pericol nava şi încărcătura, dar rezultând direct din acte voluntare şi raţionale în scopul salvării comune a navei şi încărcăturii. **A.** comună implică următoarele condiţii: a) să existe o acţiune voită, raţională (sacrificiul să fie făcut cu intenţie); b) acţiunea să aibă drept scop salvarea de la o primejdie comună a navei şi cărcului ei, dacă este cazul, şi a navlului; sacrificiul să fie neapărat necesar; c) sacrificiul să fie real, să nu fie o simplă distrugere şi aruncare peste bord a unor obiecte deja considerate ca pierdute şi lipsite de valoare; d) acţiunea să aibă loc într-o situaţie excepţională, adică depăşind limitele condiţiilor normale de navigaţie; primejdia trebuie să fie comună şi reală şi nu o temere a comandantului, oricât de rezonabilă ar fi ea. **A.** comună se suportă de părţile care au beneficiat de pe urma acestui act, în mod proporţional cu valorile aflate în risc. Sacrificarea voluntară a unei părţi din încărcătura aflată în pericol, cheltuielile de salvare ca şi toate cheltuielile care compun **a.** comună se suportă atât de bunurile salvate, cât şi de cele sacrificate, în proporţii egale cu valoarea lor netă, la data şi locul unde expediţia maritimă a luat sfârşit. Navlul plătit anticipat nu contribuie la **a.** comună, dar este inclus în valoarea mărfurilor şi măreşte valoarea contributivă a acestora. Sunt situaţii în care numai nava face sacrificii în interesul general, încărcătura neavând nimic de suferit. Alteori suferă pagube numai încărcătura sau pagubele sunt suferite atât de navă, cât şi de încărcătură. La **a.** comune contribuie proporţional cu valoarea lor: încărcătura, nava şi navlul; 2) sunt considerate **a.** particulare toate pagubele încercate şi toate cheltuielile făcute numai pentru navă sau numai pentru încărcătură. Acestea se suportă de proprietarul bunurilor sau, dacă au fost asigurate, de asigurătorul respectiv. **A.** particulară se caracterizează prin faptul că este consecinţa unor evenimente ce se repercutează direct asupra bunurilor, fie ca urmare a unui caz de forţă majoră, a unei greşeli în navigaţia şi administrarea navei (furtună, incendiu, abordaj, eşuare etc), împrejurări în care stricăciunile suferite sau cheltuielile efectuate privesc numai pe unii dintre cei interesaţi în expediţia maritimă, numai interesul navei sau numai interesul mărfii. Spre deosebire de **a.** comună, unde avarierea bunurilor sau efectuare cheltuielilor sunt făcute în mod deliberat spre a salva marfa şi nava de la un pericol comun, **a.** particulară are un caracter accidental.

AVÂNZI-CAUZĂ, persoane care, deşi nu au participat la încheierea actului, totuşi, suportă efectele acestuia, datorită legăturii lor juridice cu părţile actului. Există trei categorii de **a.-c.**: a) succesorii universali şi succesorii cu titlu universal (formează o singură categorie de **a.-c.** întrucât între ei există numai o deosebire cantitativă, iar nu calitativă). Este succesor universal persoana care dobândeşte un patrimoniu (de ex.: moştenitorul legal unic, legatarul universal, persoana juridică dobânditoare a unui patrimoniu prin efectul comasării). Este succesor cu titlu universal persoana care dobândeşte o fracţiune dintr-un patrimoniu (de ex.: moştenitorii legali, legatarii cu titlu

sonale cu avalizatul şi nici excepţiile decurgând din raporturile sale cu semnatarul titlului. Avalistul poate opune posesorului titlului numai excepţiile pe care le putea invoca împotriva acestuia debitorul avalizat. Exercitarea de către posesorul titlului a drepturilor sale împotriva avalistului este supusă aceloraşi formalităţi ca şi atunci când se face împotriva debitorului avalizat; avalistul urmărit poate invoca împotriva posesorului titlului atât excepţiile sale personale cât şi cele privind forma titlului, nevalabilitatea formală a obligaţiei avalizatului, precum şi cele referitoare la neîndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea acţiunilor cambiale. Avalistul este un debitor de regres; de îndată ce a plătit cambia, dobândeşte împotriva avalizatului toate drepturile decurgând din cambie; el poate îndrepta contra tuturor celor obligaţi faţă de el sau numai împotriva unuia dintre ei, la propria sa alegere.

AVALIST, persoană care garantează plata unei cambii dând aval.

AVALIZAT, debitorul cambial a cărui obligaţie este garantată de un avalist.

AVANS, sumă de bani acordată cu anticipaţie de către o persoană fizică sau persoană juridică pentru procurarea unui bun sau pentru prestarea unui serviciu.

AVARIE, în comerţul maritim, termenul a. are o dublă semnificaţie: pe de o parte, o pagubă materială sau degradarea unor lucruri putând să constea în pierderea totală sau parţială a acestora. C. com. român reglementează **a.** în art. 654-658, iar contribuţia în avarie, în art. 659-671. Potrivit art. 654 C. com. român se numesc **a.** toate cheltuielile extraordinare făcute pentru navă şi încărcătură, luate împreună sau fiecare în parte, precum şi toate pagubele ce se produc navei şi mărfurilor încărcate, după plecare, până la întoarcere şi descărcare; **a.** sunt clasificate în: **a.** comune sau mari şi **a.** particulare sau simple. Dispoziţiile legale cu privire la **a.** comună şi particulară îşi găsesc aplicarea numai în cazurile când părţile nu au convenit altfel; 1)sunt **a.** comune sau mari, cheltuielile extraordinare făcute şi pagubele suferite de bunăvoie pentru folosul şi scăparea comună a navei şi a cărcului. **A.** comune au drept caracteristică faptul că ele reprezintă consecinţa unor evenimente maritime extraordinare, care pun în pericol nava şi încărcătura, dar rezultând direct din acte voluntare şi raţionale în scopul salvării comune a navei şi încărcăturii. **A.** comună implică următoarele condiţii: a) să existe o acţiune voită, raţională (sacrificiul să fie făcut cu intenţie); b) acţiunea să aibă drept scop salvarea de la o primejdie comună a navei şi cărcului ei, dacă este cazul, şi a navlului; sacrificiul să fie neapărat necesar; c) sacrificiul să fie real, să nu fie o simplă distrugere şi aruncare peste bord a unor obiecte deja considerate ca pierdute şi lipsite de valoare; d) acţiunea să aibă loc într-o situaţie excepţională, adică depăşind limitele condiţiilor normale de navigaţie; primejdia trebuie să fie comună şi reală şi nu o temere a comandantului, oricât de rezonabilă ar fi ea. **A.** comună se suportă de părţile care au beneficiat de pe urma acestui act, în mod proporţional cu valorile aflate în risc. Sacrificarea voluntară a unei părţi din încărcătura aflată în pericol, cheltuielile de salvare ca şi toate cheltuielile care compun **a.** comună se suportă atât de bunurile salvate, cât şi de cele sacrificate, în proporţii egale cu valoarea lor netă, la data şi locul unde expediţia maritimă a luat sfârşit. Navlul plătit anticipat nu contribuie la **a.** comună, dar este inclus în valoarea mărfurilor şi măreşte valoarea contributivă a acestora. Sunt situaţii în care numai nava face sacrificii în interesul general, încărcătura neavând nimic de suferit. Alteori suferă pagube numai încărcătura sau pa-

exercită, la alegere, în cabinete individuale, cabinete asociate sau societăţi civile profesionale. În cabinetul individual îşi exercită profesia un avocat definitiv, singur sau împreună cu alţi avocaţi colaboratori. Cabinetele individuale se pot asocia în scopul exercitării în comun a profesiei, drepturile avocaţilor titulari ai unorcabinete asociate păstrându-şi caracterul personal şi neputând fi cedate. Cabinetele individuale se pot grupa pentru a-şi crea facilităţi economice comune, păstrându-şi individualitatea în relaţiile cu clienţii. Societatea civilă profesională este constituită din doi sau mai mulţi avocaţi definitivi asociaţi, care pot angaja avocaţi colaboratori. Societatea civilă profesională şi avocaţii săi nu pot acorda asistenţă juridică persoanelor cu interese contrare. Condiţiile asocierii şi colaborării sunt convenite între părţi, potrivit legii civile. Raportul civil se naşte între client şi societatea civilă profesională, indiferent care dintre membrii acesteia îndeplineşte serviciul profesional. Cabinetele grupate, cabinetele asociate şi societăţile civile profesionale pot avea patrimoniu comun. Avocatul poate schimba, oricând, forma de exercitare a profesiei, cu înştiinţarea baroului din care face parte. Convenţiile de grupare şi de asociere a cabinetelor, precum şi actele de constituire a societăţilor civile profesionale se încheie în formă scrisă, cu respectarea condiţiilor de fond prevăzute de lege şi de statutul profesiei. Consiliul baroului sesizat verifică îndeplinirea condiţiilor legale şi, constatând îndeplinirea lor, dispune înregistrarea convenţiei şi a contractelor societăţilor civile profesionale în termen de o lună de la înregistrarea cererii. Împotrive deciziei consiliului baroului orice persoană interesată poate formula plângere la organele de jurisdicţie profesională, în condiţiile legii şi statutului profesiei. Barourile şi Uniunea Avocaţilor din România asigură exercitarea calificată a dreptului de apărare, competenţa şi disciplina profesională, protecţia demnităţii şi onoarei membrilor săi. Avocatul este dator să păstreze secretul profesional privitor la orice aspect al cauzei care i-a fost încredinţată, cu excepţia cazurilor prevăzute expres de lege. Poate fi membru al barourilor din România cel care îndeplineşte următoarele condiţii: este cetăţean român şi are exerciţiul drepturilor civile şi politice; este licenţiat al unei facultăţi de drept sau doctor în drept; nu se găseşte în vreunul dintre cazurile de nedemnitate prevăzute de lege. Membrul unui barou din altă ţară poate exercita profesia de avocat în România, dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege, mai puţin cele cu privire la cetăţenia română, în condiţiile stabilite fie prin convenţia de reciprocitate încheiată între Uniunea Avocaţilor din România şi organizaţia avocaţilor din ţara respectivă, fie ocazional, împreună cu un alt avocat român, cu înştiinţarea decanului baroului din care face parte avocatul. În cazul convenţei de reciprocitate, avocatul străin va fi înscris în baroul român în raza căruia îşi stabileşte sediul profesional, cu respectarea drepturilor şi obligaţiilor care rezultă din lege şi din statutul profesiei. Avocaţii străini sau birourile de avocatură străine pot înregistra în România societăţi civile profesionale de consultanţă juridică pentru activităţi cu caracter comercial numai în asociere cu avocaţi români, în condiţiile legii. Avocatul străin nu poate pune concluzii orale şi nici scrise în faţa instanţelor judecătoreşti şi a celorlalte organe de jurisdicţie din România, cu excepţia instanţelor de arbitraj comercial. Este nedemn de a fi avocat: cel condamnat definitiv prin hotărâre judecătorească la pedeapsa cu închisoare pentru săvârşirea unei infracţiuni intenţionate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei; cel care a săvârşit abuzuri prin care au fost încălcate drepturi şi libertăţi fundamentale ale omului, stabilite prin hotărâre judecătorească; cel căruia i s-a aplicat pedepsa interdicţiei

are, şi care pot face obiectul unei executări silite, în condiţiile Codului de procedură civilă.

AVOCAT, persoană fizică, absolventă a unei facultăţi de drept, care exercită, în condiţiile legii, profesia de avocat. Profesia de avocat este liberă şi independentă, cu organizare şi funcţionare autonome, în condiţiile legii şi al statutului profesiei. Profesia de avocat se exercită numai de membrii baroului. În exercitarea profesiei avocatul este independent şi se supune numai legii, statului şi regulilor eticii profesionale. Avocatul promovează şi apără drepturile şi libertăţile omului. Avocatul are dreptul să asiste şi să reprezinte persoanele fizice şi juridice în faţa tuturor instanţelor, autorităţilor şi instituţiilor, precum şi a altor persoane, care au obligaţia să permită şi să asigure desfăşurarea nestingherită a activităţii avocatului, în condiţiile legii. Orice persoană are dreptul să-şi aleagă în mod liber avocatul. În exercitarea dreptului de apărare, avocatul are dreptul şi obligaţia de a stărui pentru realizarea liberului acces la justiţie şi pentru un proces echitabil. Activitatea avocatului se realizează prin: consultaţii şi cereri cu caracter juridic, asistenţă şi reprezentare juridică în faţa organelor de jurisdicţie, de urmărire penală şi de notariat; apărarea cu mijloace juridice specifice a drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor fizice şi juridice în raporturile cu autorităţile publice, instituţiile şi orice persoană română sau străină; redactarea de acte juridice, cu posibilitatea atestării identităţii părţilor, a conţinutului şi a datei actelor; orice alte mijloace şi căi proprii exercitării dreptului de apărare, în condiţiile legii. În exercitarea profesiei şi în legătură cu aceasta, avocatul este protejat de lege. Profesia de avocat se exercită, la alegere, în cabinete individuale, cabinete asociate sau societăţi civile profesionale. În cabinetul individual îşi exercită profesia un avocat definitiv, singur sau împreună cu alţi avocaţi colaboratori. Cabinetele individuale se pot asocia în scopul exercitării în comun a profesiei, drepturile avocaţilor titulari ai unorcabinete asociate păstrându-şi caracterul personal şi neputând fi cedate. Cabinetele individuale se pot grupa pentru a-şi crea facilităţi economice comune, păstrându-şi individualitatea în relaţiile cu clienţii. Societatea civilă profesională este constituită din doi sau mai mulţi avocaţi definitivi asociaţi, care pot angaja avocaţi colaboratori. Societatea civilă profesională şi avocaţii săi nu pot acorda asistenţă juridică persoanelor cu interese contrare. Condiţiile asocierii şi colaborării sunt convenite între părţi, potrivit legii civile. Raportul civil se naşte între client şi societatea civilă profesională, indiferent care dintre membrii acesteia îndeplineşte serviciul profesional. Cabinetele grupate, cabinetele asociate şi societăţile civile profesionale pot avea patrimoniu comun. Avocatul poate schimba, oricând, forma de exercitare a profesiei, cu înştiinţarea baroului din care face parte. Convenţiile de grupare şi de asociere a cabinetelor, precum şi actele de constituire a societăţilor civile profesionale se încheie în formă scrisă, cu respectarea condiţiilor de fond prevăzute de lege şi de statutul profesiei. Consiliul baroului sesizat verifică îndeplinirea condiţiilor legale şi, constatând îndeplinirea lor, dispune înregistrarea convenţiei şi a contractelor societăţilor civile profesionale în termen de o lună de la înregistrarea cererii. Împotrive deciziei consiliului baroului orice persoană interesată poate formula plângere la organele de jurisdicţie profesională, în condiţiile legii şi statutului profesiei. Barourile şi Uniunea Avocaţilor din România asigură exercitarea calificată a dreptului de apărare, competenţa şi disciplina profesională, protecţia demnităţii şi onoarei membrilor săi. Avocatul este dator să păstreze secretul profesional privitor la

Avocaţilor din România. Consiliul baroului emite decizii de trecere pe tabloul avocaţilor incompatibili, la cerere sau din oficiu, iar reînscrierea pe tabloul avocaţilor cu drept de exercitare a profesiei se face numai la cerere, după încetarea stării de incompatibilitate. Decizia de primire în profesie va fi anulată de consiliul baroului, dacă cel primit nu renunţă în termen de două luni la situaţia care constituie caz de incompatibilitate. Exercitarea oricărei activităţi de asistenţă juridică specifică profesiei de avocat, de către persoana care nu este înscrisă în tabloul avocaţilor, constituie infracţiune şi se sancţionează potrivit legii penale. Calitatea de avocat încetează: prin renunţare scrisă la exerciţiul profesiei; prin deces; prin dobândirea calităţii de pensionar; dacă împotriva avocatului s-a luat măsura exclude-rii din profesie ca sancţiune disciplinară; dacă avocatul a fost condamnat definitiv pentru o faptă prevăzută de legea penală şi care-l face nedemn de a fi avocat, conform legii. Calitatea de avocat este suspendată: în caz de incompatibilitate; pe perioda interdicţiei de a profesa, dispusă prin hotărâre judecătorească sau disciplinară; în caz de neplată a taxelor şi a contribuţiilor profesionale timp de 6 luni de la scadenţa acestora până la lichidarea lor integrală. Avocatul înscris în tabloul baroului are dreptul să asiste şi să reprezinte orice persoană fizică sau juridică, în temeiul unui contract încheiat în formă scrisă, care dobândeşte dată certă prin înregistrarea în registrul oficial de evidenţă. Atât avocatul cât şi clientul au dreptul să renunţe la contractul de asistenţă juridică. Avocatul are dreptul de alege şi de a fi ales în organele de conducere ale profesiei, în condiţiile prevăzute de lege şi de statut. Pentru activitatea sa profesională, avocatul are dreptul la onorariu şi la acoperirea tuturor cheltuielilor făcute în interesul clientului său. Contestaţiile şi reclamaţiile privind onorariile se soluţionează de consiliul baroului. Deciziile consiliului baroului pot fi atacate cu plângere la Comisia permanentă, a cărei soluţie este definitivă. Avocatul este îndreptăţit la asigurare socială în condiţiile prevăzute în legea Casei de Asigurări a Avocaţilor. Timpul servit în avocatură este considerat vechime în muncă. În scopul asigurării secretului profesional, actele şi lucrările cu caracter profesional aflate asupra avocatului sau în cabinetul acestuia sunt inviolabile. Percheziţionarea avocatului, a domiciliului oria cabinetului său nu poate fi făcută decât de procuror în temeiul unui mandat emis anticipat în acest scop, confirmat de prim-procurorul Parchetului de pe lângă tribunalul judeţean. Nu vor putea fi ascultate şi înregistrate, cu nici un fel de mijloace tehnice, convorbirile telefonice ale avocatului şi nici nu va putea fi interceptă şi înregistrată corespondenţa sa cu caracter profesional, decât în condiţiile şi cu procedura prevăzute de lege. Contactul dintre avocat şi clientul său nu poate fi stânjenit sau controlat, direct sau indirect, de nici un organ al statului. Avocatul care profesează individual, cabinetul asociat şi societatea civilă profesională au dreptul la sediu profesional în circumscripţia baroului în care sunt înscrişi şi la sedii secundare în alt barou din ţară sau din străinătate unde sunt luaţi în evidenţă. Consiliul baroului stabileşte localitatea în care avocatul va avea sediul profesional, în scopul asigurării asistenţei juridice la toate instanţele judecătoreşti şi la organele de urmărire penală din judeţul respectiv sau din municipiul Bucureşti. Ministerul Justiţiei asigură spaţiile necesare desfăşurării activităţii avocaţilor în sediul instanţelor judecătoreşti. În exercitarea profesiei, avocaţii sunt ocrotiţi de lege, fără a putea fi asimilaţi funcţionarului public sau altui salariat. Insulta, calomnia ori ameninţarea săvârşite împotriva avocatului în timpul exercitării profesiei şi în legătură cu aceasta se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau

ani de la încetarea funcţiei respective. Profesia de avocat nu poate fi exercitată la instanţa de judecată sau la parchetul unde soţul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplineşte funcţia de magistrat. Această interdicţie se aplică şi avocatului al cărui soţ sau rudă ori afin până la gradul al treilea inclusiv îndeplineşte funcţia de judecător financiar, consilier de conturi sau procuror financiar, la instanţele Curţii de Conturi. La înscrierea în barou avocatul depune în faţa consiliului baroului, într-un cadru solemn, următorul jurământ: "Jur să respect şi să apăr Constituţia şi celelalte legi ale ţării, drepturile şi libertăţile omului, să exercit profesia de avocat în mod demn, independent şi cu probitate. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!". Avocatul stagiar poate pune concluzii numai la judecătorii. Avocatul definitiv are dreptul să pună concluzii la tribunale, ca instanţe de fond, după 2 ani de la definitivare, la tribunale, ca instanţe de recurs, şi la curţile de apel, după 3 ani de la definitivare, şi la Curtea Supremă de Justiţie, la Curtea de Conturi sau la Curtea Constituţională, după 8 ani de la definitivare (aceste limitări sunt socotite a fi neconstituţionale îngrădind dreptul la muncă, precum şi dreptul la apărare). Baroul are obligaţia să întocmească anual tabloul avocaţilor definitivi şi stagiari în ordine alfabetică, cu menţionarea numelui, prenumelui, titlului ştiinţific, datei înscrierii în barou, sediul profesional, formei de exercitare a profesiei la care au dreptul să pună concluzii. A doua parte a tabloului va cuprinde cabinetele asociate şi societăţile civile profesionale, cu indicarea sediului şi a avocaţilor componenţi. Prin grija baroului, tabloul anual al avocaţilor şi modificările intervenite sunt comunicate instanţelor judecătoreşti, organelor de urmărire penală şi autorităţilor administrative ale judeţului sau municipiului Bucureşti. Precum şi Uniunii Avocaţilor din România. Consiliul baroului emite decizii de trecere pe tabloul avocaţilor incompatibili, la cerere sau din oficiu, iar reînscrierea pe tabloul avocaţilor cu drept de exercitare a profesiei se face numai la cerere, după încetarea stării de incompatibilitate. Decizia de primire în profesie va fi anulată de consiliul baroului, dacă cel primit nu renunţă în termen de două luni la situaţia care constituie caz de incompatibilitate. Exercitarea oricărei activităţi de asistenţă juridică specifică profesiei de avocat, de către persoana care nu este înscrisă în tabloul avocaţilor, constituie infracţiune şi se sancţionează potrivit legii penale. Calitatea de avocat încetează: prin renunţare scrisă la exerciţiul profesiei; prin deces; prin dobândirea calităţii de pensionar; dacă împotriva avocatului s-a luat măsura excluderii din profesie ca sancţiune disciplinară; dacă avocatul a fost condamnat definitiv pentru o faptă prevăzută de legea penală şi care-l face nedemn de a fi avocat, conform legii. Calitatea de avocat este suspendată: în caz de incompatibilitate; pe perioda interdicţiei de a profesa, dispusă prin hotărâre judecătorească sau disciplinară; în caz de neplată a taxelor şi a contribuţiilor profesionale timp de 6 luni de la scadenţa acestora până la lichidarea lor integrală. Avocatul înscris în tabloul baroului are dreptul să asiste şi să reprezinte orice persoană fizică sau juridică, în temeiul unui contract încheiat în formă scrisă, care dobândeşte dată certă prin înregistrarea în registrul oficial de evidenţă. Atât avocatul cât şi clientul au dreptul să renunţe la contractul de asistenţă juridică. Avocatul are dreptul de alege şi de a fi ales în organele de conducere ale profesiei, în condiţiile prevăzute de lege şi de statut. Pentru activitatea sa profesională, avocatul are dreptul la onorariu şi la acoperirea tuturor cheltuielilor făcute în interesul clientului său. Contestaţiile şi reclamaţiile privind onorariile se soluţionează de consiliul

conducere ale profesiei de avocat se face numai prin vot secret. Organele de conducere colegiale iau hotărâri numai prin vot deschis. Deliberările şi votul constituie secret profesional. Baroul este constituit din toţi avocaţii dintr-un judeţ sau din municipiul Bucureşti. Sediul baroului este în oraşul de reşedinţă al judeţului, respectiv în municipiul Bucureşti. Baroul are personalitate juridică, patrimoniu şi buget propriu. Contribuţia avocaţilor la realizarea bugetului este stabilită de consiliul baroului. Patrimoniul baroului poate fi folosit în activităţi producătoare de venituri, în condiţiile legii. Organele de conducere ale baroului sunt: adunarea generală, consiliul, decanul. Adunarea generală este formată din toţi avocaţii înscrişi în tabloul baroului cu drept de exercitare a profesiei. Adunarea generală are următoarele competenţe: stabileşte măsuri pentru exercitarea profesiei în baroul respectiv, în limitele legii şi ale statutului; alege şi revocă decanul, membrii consiliului, membrii comisiei de cenzori şi pe cei ai comisiei de disciplină. Decanul este ales pentru un mandat de 4 ani şi poate fi reales o singură dată. Decanul se alege dintre avocaţii cu o vechime de minimum 8 ani în profesie; alege delegaţii baroului la Congresul avocaţilor; aprobă proiectul de buget al baroului şi dă descărcare consiliului cu privire la activitatea şi gestiunea sa. Adunarea generală ordinară se întruneşte anual, în primul trimestru, la convocarea consiliului baroului. Convocarea se face prin afişare la sediul baroului şi al tuturor instanţelor judecătoreşti din raza acestuia, precum şi prin publicare într-un ziar local, cu cel puţin 15 zile înainte de data stabilită. Adunarea generală extraordinară poate fi convocată de consiliul sau de comisia de cenzori ale baroului. La cererea a peste o treime din totalul membrilor baroului, consiliul este obligat să convoace adunarea generală extraordinară în termen de cel mult 15 zile de la primirea cererii. În acest caz, procedura convocării va fi efectuată cu cel puţin 7 zile înainte de data stabilită. Şedinţa adunării generale este condusă de decan împreună cu 5 membri aleşi prin vot deschis de cei prezenţi, dintre care unul va fi desemnat secretar. În caz de alegere sau de revocare a decanului ori a membrilor consiliului, nici unul dintre aceştia nu va face parte din prezidiu, iar şedinţa va fi condusă de cel mai în vârstă membru prezent. Adunarea generală este legal constituită cu participarea majorităţii membrilor săi. În cazul când numărul legal nu este întrunit, prezidiul adunării generale, de faţă cu cei prezenţi, stabileşte o nouă adunare generală în termen de cel mult 15 zile. Consiliul baroului are obligaţia să îndeplinească procedura convocării cu cel puţin 7 zile înainte de data fixată. Adunarea generală convocată în aceste condiţii este legal constituită cu participarea a cel puţin o treime din numărul total al membrilor săi. În toate cazurile, hotărârile se iau cu votul majorităţii membrilor prezenţi. Consiliul baroului este format din 5 până la 15 membri, aleşi pe o perioadă de 4 ani. Decanul şi prodecanul se includ în acest număr. Consiliul baroului are următoarele competenţe: adoptă măsuri pentru aplicarea şi respectarea prevederilor legii şi ale statutului de către toţi membrii baroului; aduce la îndeplinire hotărârile Consiliului Uniunii Avocaţilor din România şi ale adunării generale a baroului; întocmeşte, modifică şi dă publicităţii tabloul anual al avocaţilor, comunicându-l celor în drept împreună cu modificările intervenite în cursul anului; organizează controlul deontologic profesional; verifică şi constată îndeplinirea condiţiilor legale ale cererilor de înscriere în profesie; avizează cererile de primire în profesie cu scutire de examen; decide asupra ridicării stării de incompatibilitate; ia act de cererile de transfer sau de detaşare în cadrul baroului; verifică îndeplinirea condiţiilor prevăzute în lege şi în statut cu privire la formele de exercitare a

şi bugetul Casei de Asigurări a Avocaţilor. Avocatul este obligat să restituie actele ce i s-au încredinţat persoanei de la care le-a primit. Avocatul nu poate asista sau reprezenta părţi cu interese contrare în aceeaşi cauză sau în cauze conexe şi nu poate pleda împotriva părţii care l-a consultat mai înainte în legătură cu aspectele litigioase concrete ale pricinii. Avocatul nu poate fi ascultat ca martor şi nu poate furniza relaţii nici unei autorităţi sau persoane cu privire la cauza care i-a fost încredinţată, decât dacă are dezlegarea prealabilă, expresă şi scrisă din partea tutoror clienţilor săi interesaţi în cauză. Calitatea de martor are întâietate faţă de calitatea de avocat cu privire la faptele şi împrejurările pe care acesta le-a cunoscut înainte de a fi devenit apărător sau reprezentant a vreunei părţi în cauză. Dacă a fost ascultat ca martor, avocatul nu mai poate desfăşura nici o activitate profesională în acea cauză. Avocatul nu poate îndeplini funcţia de expert sau de traducător în cauza în care este angajat apărător. După 6 luni de la adoptarea statutului, avocatul este obligat să poarte robă în faţa instanţelor judecătoreşti, cu excepţia judecătoriilor. Caracteristicile robei sunt stabilite prin statut. Purtarea robei în afara incintei instanţei judecătoreşti este interzisă, cu excepţia cazurilor în care avocatul este delegat de organele baroului sau ale Uniunii Avocaţilor din România să reprezinte profesia într-o ocazie care impune această ţinută. Este interzis avocatului ca, în mod nemijlocit sau prin persoane interpuse să folosească procedee incompatibile cu demnitatea profesiei în scopul dobândirii clientelei. Deasemenea, este interzis avocatului să folosească mijloace de reclamă sau publicitate în acelaşi scop. Statutul stabileşte cazurile şi măsura în care avocatul poate informa publicul cu privire la exercitarea profesiei sale. Profesia de avocat este organizată şi funcţionează în baza principiului autonomiei, în limitele competenţelor prevăzute în lege. Alegerea organelor de conducere ale profesiei de avocat se face numai prin vot secret. Organele de conduce-re colegiale iau hotărâri numai prin vot deschis. Deliberările şi votul constituie secret profesional. Baroul este constituit din toţi avocaţii dintr-un judeţ sau din municipiul Bucureşti. Sediul baroului este în oraşul de reşedinţă al judeţului, respectiv în municipiul Bucureşti. Baroul are personalitate juridică, patrimoniu şi buget propriu. Contribuţia avocaţilor la realizarea bugetului este stabilită de consiliul baroului. Pa-trimoniul baroului poate fi folosit în activi-tăţi producătoare de venituri, în condiţiile legii. Organele de conducere ale baroului sunt: adunarea generală, consiliul, decanul. Adunarea generală este formată din toţi avocaţii înscrişi în tabloul baroului cu drept de exercitare a profesiei. Adunarea generală arç următoarele competenţe: stabileşte măsuri pentru exercitarea profesiei în baroul respectiv, în limitele legii şi ale statutului; alege şi revocă ~~decanul, membrii consiliului,~~ membrii comisiei de cenzori şi pe cei ai comisiei de disciplină. Decanul este ales pentru un mandat de 4 ani şi poate fi reales o singură dată. Decanul se alege dintre avocaţii cu o vechime de minimum 8 ani în profesie; alege delegaţii baroului la Congresul avocaţiilor; aprobă proiectul de buget al baroului şi dă descărcare consiliului cu privire la activitatea şi gestiunea sa. Adunarea generală ordinară se întruneşte anual, în primul trimestru, la convocarea consiliului baroului. Convocarea se face prin afişare la sediul baroului şi al tuturor instanţelor judecătoreşti din raza acestuia, precum şi prin publicare într-un ziar local, cu cel puţin 15 zile înainte de data stabilită. Adunarea generală extraordinară poate fi convocată de consiliul sau de comisia de cenzori ale baroului. La cererea a peste o treime din totalul membrilor baroului, con-

profesia de avocat; stabileşte liniile directoare privind elaborarea sau modificarea statutului profesiei; adoptă hotărâri privitoare la relaţiile dintre barouri, perfecţionarea pregătirii profesionale, respectarea regulilor deontologice ale profesiei; alege şi revocă pe membrii consiliului uniunii care nu au funcţia de decan; alege şi revocă pe membrii Comisiei Superioare de Disciplină, fiecare barou având dreptul la câte un reprezentant. Competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite prin statut; aprobă bugetul uniunii şi al Casei de Asigurări a Avocaţilor şi stabileşte cotele de contribuţii ale barourilor. Hotărârile congresului sunt definitive şi obligatorii pentru toate organele profesiei. Consiliul uniunii este format din decanii barourilor şi câte un membru la 100 de avocaţi de la fiecare barou care depăşeşte acest număr. Membrii consiliului uniunii sunt aleşi pe timp de 4 ani. În caz de schimbare a decanului unui barou, noul decan înlocuieşte de drept pe predecesorul său. Celelalte vacanţe sunt completate la proximul congres al avocaţilor. Consiliul uniunii se întruneşte trimestrial şi ori de câte ori este nevoie. El are următoarele atribuţii: aduce la îndeplinire hotărârile Congresului avocaţilor; dezbate, adoptă şi modifică statutul profesiei; adoptă regulamentele privind organizarea examenelor de admitere în profesie şi definitivare; alege şi revocă pe preşedintele uniunii, vicepreşedinţii şi membrii comisiei permanente. Preşedintele şi vicepreşedinţii sunt aleşi pentru un mandat de 4 ani dintre avocaţii cu o vechime mai mare 10 ani în profesie; stabileşte tarifele minime de onorarii unice pe ţară; întocmeşte proiectul de buget al uniunii şi al Casei de Asigurări a Avocaţilor şi le supune spre aprobare congresului; aprobă primirea în profesia de avocat în toate cazurile prevăzute de lege; soluţionează contestaţiile împotriva deciziilor comisiei permanente privind scutirea de examen; soluţionează contestaţiile împotriva deciziilor consiliilor barourilor prin care s-au respins cererile de transfer şi de detaşare. Consiliul uniunii lucrează legal în prezenţa a două treimi din numărul membrilor săi şi ia hotărâri valabile cu votul majorităţii membrilor prezenţi. Comisia permanentă se compune din 15 membri, dintre care 5 din baroul municipiului Bucureşti şi 10 din celelalte barouri din ţară. Preşedintele şi vicepreşedinţii se includ în acest număr. Comisia permanentă are următoarele competenţe: asigură activitatea permanentă a uniunii; elaborează proiectele statutului şi ale regulamentelor examenelor de primire în profesie şi de definitivare; organizează examenele de intrare în profesie şi de definitivare; acordă scutire de examen juriştilor care îndeplinesc condiţiile cerute de lege, cu avizul consultativ al consiliului baroului respectiv; organizează serviciul statistic general al avocaţilor; organizează, la cererea barourilor, cercuri de studii facultative şi editează publicaţiile uniunii; înfiinţează Casa de Centrală de Credit şi Ajutor a Avocaţilor şi îi coordonează activitatea; acceptă donaţiile şi legatele făcute uniunii; angajează personalul şi asigură executarea bugetului uniunii; întocmeşte raportul anual de activitate şi gestiune, pe care-l supune aprobării consiliului uniunii. Comisia permanentă lucrează legal în prezenţa a două treimi din numărul membrilor săi şi ia hotărâri valabile cu votul majorităţii membrilor prezenţi. Preşedintele uniunii are următoarele atribuţii: reprezintă uniunea în relaţiile cu persoane fizice şi juridice din ţară şi din străinătate; încheie convenţii şi contracte în numele uniunii, cu autorizarea comisiei permanente; convoacă şi conduce şedinţele consiliului uniunii şi ale comisiei permanente; ordonanţează cheltuielile bugetare ale uniunii. Vicepreşedinţii uniunii sunt înlocuitori de drept ai preşedintelui, în ordinea stabilită de consiliul uniunii. Baroul asigură asistenţa judiciară în toate cazurile în care apărarea este obligatorie potrivit legii,

generale sau a consiliului baroului. Prodecanul este înlocuitorul de drept al decanului. Dacă decanul şi prodecănul sunt în imposibilitate temporară de a-şi exercita funcţiile, consiliul baroului poate delega un consilier pentru a îndeplini, parţial sau în totalitate, atribuţiile decanului. Avocatul nemulţumit de deciziile decanului le poate ataca la consiliul baroului, iar pe cele date de consiliu, la Consiliul Uniunii Avocaţilor din România, potrivit legii şi statutului. Uniunea Avocaţilor din România este formată din toţi avocaţii înscrişi în barouri şi are sediul în municipiul Bucureşti. Uniunea are perso-nalitate juridică, patrimoniu şi buget propriu. Bugetul uniunii se formează din contribuţia barourilor în cote stabilite de consiliul uniunii. Patrimoniul uniunii poate fi folosit în activităţi producătoare de venituri, în condiţiile legii. Nici un barou nu poate funcţiona în afara uniunii. Organele de conducere a Uniunii Avocaţilor din România sunt: Congresul avocaţilor, consiliul, comisia permanentă, preşedintele. Congresul avocaţilor este constituit din câte un delegat pentru 30 de avocaţi din fiecare barou, decanii barourilor şi ceilalţi membrii ai consiliului uniunii. Congresul ordinar se întruneşte anual, la convocarea consiliului uniunii. La cererea majorităţii barourilor, consiliul uniunii este obligat să convoace congresul în şedinţă extraordinară. Convocarea congresului se face cu cel puţin o lună înainte de data stabilită, prin înştiinţarea în scris a barourilor şi prin publicare într-un ziar central. Consiliile barourilor sunt obligate să afişeze data convocării şi ordinea de zi la sediul baroului şi la instanţele judecătoreşti din raza acestora. Barourile sunt obligate să-şi aleagă delegaţii cu cel puţin 10 zile înainte de congres. Congresul este legal constituit în prezenţa a două treimi din numărul membrilor săi şi adoptă hotărâri cu votul majorităţii membrilor prezenţi. Congresul avocaţilor are următoarele competenţe: analizează şi aprobă raportul anual al consiliului uniunii; alege Comisia de cenzori şi Consiliul de conducere al Casei de Asigurări a Avocaţilor; face propuneri autorităţilor cu drept de iniţiativă legislativă cu privire la profesia de avocat; stabileşte liniile directoare privind elaborarea sau modificarea statutului profesiei; adoptă hotărâri privitoare la relaţiile dintre barouri, perfecţionarea prégătirii profesionale, respectarea regulilor deontologice ale profesiei; alege şi revocă pe membrii consiliului uniunii care nu au funcţia de decan; alege şi revocă pe membrii Comisiei Superioare de Disciplină, fiecare barou având dreptul la câte un reprezentant. Competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite prin statut; aprobă bugetul uniunii şi al Casei de Asigurări a Avocaţilor şi stabileşte cotele de contribuţii ale barourilor. Hotărârile congresului sunt definitive şi obligatorii pentru toate organele profesiei. Consiliul uniunii este format din decanii barourilor şi câte un membru la 100 de avocaţi de la fiecare barou care depăşeşte acest număr. Membrii consiliului uniunii sunt aleşi pe timp de 4 ani. În caz de schimbare a decanului unui barou, noul decan înlocuieşte de drept pe predecesorul său. Celelalte vacanţe sunt completate la proximul congres al avocaţilor. Consiliul uniunii se întruneşte trimestrial şi ori de câte ori este nevoie. El are următoarele atribuţii: aduce la îndeplinire hotărârile Congresului avocaţilor; dezbate, adoptă şi modifică statutul profesiei; adoptă regulamentele privind organizarea examenelor de admitere în profesie şi definitivare; alege şi revocă pe preşedintele uniunii, vicepreşedinţii şi membrii comisiei permanente. Preşedintele şi vicepreşedinţii sunt aleşi pentru un mandat de 4 ani dintre avocaţii cu o vechime mai mare 10 ani în profesie; stabileşte tarifele minime de onorarii unice pe ţară; întocmeşte proiectul de buget al uniunii şi al Casei de Asigurări a Avocaţilor

şi preşedintele uniunii, în termen de 15 zile de la comunicare. În caz de abatere evidentă şi gravă, instanţa disciplinară poate lua măsura suspendării avocatului din exerciţiul profesiei până la judecarea definitivă a cauzei. Împotriva încheierii prin care s-a luat această măsură se poate declara recurs în termen de 5 zile de la comunicare. Recursul este suspensiv de executare şi va fi soluţionat de urgenţă. În cadrul Uniunii Avocaţilor din România este organizată şi funcţionează Casa de Asigurări a Avocaţilor, în scopul stabilirii şi acordării pensiilor şi ajutoarelor sociale cuvenite avocaţilor şi urmaşilor acestora cu drepturi propii la pensii, în condiţiile prevăzute de legea specială. Sunt membrii ai Casei de Asigurări a Avocaţilor toţi avocaţii în activitate, avocaţii pensionari şi urmaşii acestora cu drepturi proprii la pensie şi la ajutoare sociale. Avocatul înscris în barou, cu drept de exerciţiu al profesiei, este obligat să contribuie, în condiţiile legii, la constituirea fondului Casei de Asigurări a avocaţilor. Avocaţii pot face parte şi din alte forme de asigurări sociale. Perioada de timp în care un avocat este deputat sau senator este luată în calcul la stabilirea vechimii în avocatură. Indemnizaţia de parlamentar şi celelalte drepturi băneşti încasate se consideră venituri din profesie şi se iau în calcul la stabilirea pensiei de către Casa de Asigurări a Avocaţilor. Raporturile băneşti dintre Casa de Asigurări a Avocaţilor şi asigurările sociale de stat se reglementează potrivit legii. Casa de Asigurări a Avocaţilor are personalitate juridică, patrimoniu şi buget propriu. Sediul să este în municipiul Bucureşti. Patrimoniul său poate fi folosit în activităţi economice producătoare de venituri, în condiţiile legii, cu autorizarea consiliului uniunii. Casa de Asigurări a Avocaţilor este condusă şi administrată de un consiliu format din 5 membri, dintre care 3 avocaţi în activitate şi 2 avocaţi pensionari, aleşi de congres pe o perioadă de 4 ani. Consiliul alege din rândurile sale un preşedinte şi un vicepreşedinte. Controlul financiar al Casei de Asigurări a Avocaţilor se exercită de către comisia de cenzori, compusă din 3 membri, dintre care 2 avocaţi în activitate şi un avocat pensionar. Barourile şi avocaţii sunt obligaţi să pună la dispoziţia comisiei de cenzori şi ai inspectorilor financiari ai Casei de Asigurări a Avocaţilor toate datele privind veniturile asupra cărora se reţin contribuţia pentru fondul de pensii şi ajutoare sociale. (D.R.)

AVULSIUNE, formă de realizare a accesiunii imobiliare naturale constând în adăugirea la un teren a unei bucăţi de pământ smulse brusc de la un alt teren, prin acţiunea unei ape curgătoare. Adăugirea devine proprietatea titularului terenului la care s-a produs alipirea, dar fostul proprietar o poate revendica în termen de un an.

isterului Public sunt obligate să înainteze consiliului baroului orice plângere făcută împotriva unui avocat şi să-l înştiinţeze despre orice acţiune de urmărire penală sau de judecată pornită împotriva unui avocat. Anchetarea abaterii şi exercitarea acţiunii disciplinare sunt de competenţa consiliului baroului. Anchetarea abaterii şi exercitarea acţiunii disciplinare privind pe membrii organelor de conducere ale uniunii şi pe decanii barourilor sunt de competenţa comisiei permanente a uniunii. Membrii comisiei permanente care sunt anchetaţi nu pot participa la dezbaterile privin luarea deciziei de exercitare a acţiunii disciplinare. În toate cazurile, acţiunea disciplinară poate fi exercitată în termen de cel mult un an de la data săvârşirii abaterii. În cadrul fiecărui barou se organizează şi funcţionează o comisie de disciplină care judecă, în primă instanţă şi în complet de 3 membri, abaterile disciplinare săvârşite de avocaţii din acel barou. În cadrul Uniunii Avocaţilor din România funcţiunează Comisia Superioară de Disciplină, independentă de conducerea uniunii, care judecă: ca instanţă de fond, în complet de 3 membri, abaterile membrilor organelor de conducere ale uniunii şi ale decanilor barourilor; ca instanţă de recurs, în complet de 5 membri. Recursul declarat împotriva deciziei Comisiei Superioare de Disciplină, ca instanţă de fond, este judecat de consiliul uniunii, constituit ca instanţă disciplinară în plenul său, mai puţin cel în cauză. Procedura judecării abaterilor este prevăzută în statutul profesiei şi se completează cu prevederile Codului de procedură civilă. Sancţiunile disciplinare sunt: mustrarea, avertismentul, amenda de la 10000 la 100000 lei, care se face venit la bugetul baroului. Plata amenzii se va face în termen de 30 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii disciplinare. Neachitarea în acest termen atrage suspendarea de drept din exerciţiul profesiei până la achitarea sumei; interdicţia de a exercita profesia pe o perioadă de la o lună la un an; excluderea din profesie. În perioada interdicţiei avocatul nu poate presta sub nici o formă asistenţă juridică, nu poate face uz de calitatea de avocat şi nu poate participa la activitatea organelor profesiei. Împotriva deciziei disciplinarea persoana interesată, decanul baroului şi preşedintele uniunii, în termen de 15 zile de la comunicare. În caz de abatere evidentă şi gravă, instanţa disciplinară poate lua măsura suspendării avocatului din exerciţiul profesiei până la judecarea definitivă a cauzei. Împotriva încheierii prin care s-a luat această măsură se poate declara recurs în termen de 5 zile de la comunicare. Recursul este suspensiv de executare şi va fi soluţionat de urgenţă. În cadrul Uniunii Avocaţilor din România este organizată şi funcţionează Casa de Asigurări a Avocaţilor, în scopul stabilirii şi acordării pensiilor şi ajutoarelor sociale cuvenite avocaţilor şi urmaşilor acestora cu drepturi propii la pensii, în condiţiile prevăzute de legea specială. Sunt membrii ai Casei de Asigurări a Avocaţilor toţi avocaţii în activitate, avocaţii pensionari şi urmaşii acestora cu drepturi proprii la pensie şi la ajutoare sociale. Avocatul înscris în barou, cu drept de exerciţiu al profesiei, este obligat să contribuie, în condiţiile legii, la constituirea fondului Casei de Asigurări a avocaţilor. Avocaţii pot face parte şi din alte forme de asigurări sociale. Perioada de timp în care un avocat este deputat sau senator este luată în calcul la stabilirea vechimii în avocatură. Indemnizaţia de parlamentar şi celelalte drepturi băneşti încasate se consideră venituri din profesie şi se iau în calcul la stabilirea pensiei de către Casa de Asigurări a Avocaţilor. Raporturile băneşti dintre Casa de Asigurări a Avocaţilor şi asigurările sociale de stat se reglementează potrivit legii. Casa de Asigurări a Avocaţilor are personalitate juridică, patrimoniu şi buget propriu. Sediul

să este în municipiul Bucureşti. Patrimoniul său poate fi folosit în activităţi economice producătoare de venituri, în condiţiile legii, cu autorizarea consiliului uniunii. Casa de Asigurări a Avocaţilor este condusă şi administrată de un consiliu format din 5 membri, dintre care 3 avocaţi în activitate şi 2 avocaţi pensionari, aleşi de congres pe o perioadă de 4 ani. Consiliul alege din rândurile sale un preşedinte şi un vicepreşedinte. Controlul financiar al Casei de Asigurări a Avocaţilor se exercită de către comisia de cenzori, compusă din 3 membri, dintre care 2 avocaţi în activitate şi un avocat pensionar. Barourile şi avocaţii sunt obligaţi să pună la dispoziţia comisiei de cenzori şi ai inspectorilor financiari ai Casei de Asigurări a Avocaţilor toate datele privind veniturile asupra cărora se reţin contribuţia pentru fondul de pensii şi ajutoare sociale. (D.R.)

AVULSIUNE, formă de realizare a accesiunii imobiliare naturale constând în adăugirea la un teren a unei bucăţi de pământ smulse brusc de la un alt teren, prin acţiunea unei ape curgătoare. Adăugirea devine proprietatea titularului terenului la care s-a produs alipirea, dar fostul proprietar o poate revendica în termen de un an.

BARATERIE, cauză de răspundere contractuală a armatorului. În dreptul englez, exonerarea armatorului intervine în cazul actelor frauduloase săvârşite de comandant sau de echipaj cu intenţia de a prăda, avaria ori distruge nava şi încărcătura ei. De asemenea în cazul oricăror acte ilegale comise fără încuviinţarea armatorului, care expun nava sau mărfurile unui pericol, avarierii, distrugerii sau confiscării, chiar dacă au fost săvârşite cu intenţia de a folosi armatorului. Sunt considerate ca **b.** următoarele acte: a) pierderea sau avarierea mărfurilor prin eşuarea intenţionată a navei; b) încercarea de sabordare sau întârzierile frauduloase; c) devierea de la drum în interes personal; d) vânzarea frauduloasă a navei şi caricului; e) sechestrarea ori confiscarea mărfii şi/sau a navei ca urmare a folosirii ei de către comandant spre a face contrabandă, a face comerţ cu inamicul, a forţa blocada sau ca urmare a violării intenţionate a regulamentelor portuare. În dreptul francez, noţiunea are un sens mai larg cuprinzând atât actele criminale sau de neglijenţă gravă săvârşite de comandant cât şi orice alte greşeli grave săvârşite de acesta în cadrul serviciului şi fără intenţie.

BARTER, operaţiuni comerciale în cadrul cărora două părţi convin să schimbe între ele mărfuri de valori echivalente, în anumite condiţii stabilite prin contract. Preţurile ambelor partide de mărfuri sunt stabilite prin acordul de **b.** încheiat, iar reglarea financiară se face prin contrapartida respectivă de mărfuri, fapt ce elimină posibilitatea transferului de sume între cei doi.

BĂNUIALĂ LEGITIMĂ, situaţie prevăzută de lege, bazată pe împrejurările cauzei, calitatea părţilor sau vrăjmăşiile locale, din care se poate deduce părtinirea judecătorilor. Pentru evitarea unei asemenea situaţii, de presupusă lipsă de obiectivitate, legea procesuală permite ca partea interesată să solicite strămutarea pricinii.

BENEFICIAR, 1) persoană în folosul căreia se constituie sau se strămută un drept subiectiv, ori se execută o lucrare sau se prestează un serviciu în condiţiile stabilite printr-un act juridic. În unele cazuri legea îl desemnează pe **b.** prin expresii şi termeni mai puţini generali (de ex., donator, legatar etc.), de strictă aplicare într-o anumită materie. 2) (în raporturile comerciale), creditor care, în temeiul unui titlu de credit urmează să primească o plată sau este îndreptăţit să dea ordin debitorului ca acesta să facă plata.

BENEFICIU DE DISCUŢIUNE, excepţie procedurală cu caracter dilatoriu, pe care garantul unei datorii, o poate invoca dacă bunurile sale sunt puse sub urmărire silită de către creditor, înainte ca acesta să pornească măsurile de executare împotriva debitorului principal. **B. de d.** este reglementat de art. 1662-1665 C. civ., dispoziţiile referitoare la contractul de cauţiune nefiind operante în cazul cauţiunii judiciare. Garantul poate să opună creditorului **b. de d.** dacă îndeplineşte următoarele condiţii: a) să invoce această excepţie înainte ca instanţa judecătorească să treacă la examinarea în fond a pretenţiilor creditorului; b) să arate creditorului care anume bunuri mobile sau imobile ale debitorului principal, situate în cuprinsul circumscripţiei teritoriale a tribunalului respectiv, sunt susceptibile de urmărire; se cere însă ca ele să nu fie bunuri litigioase sau ipotecate pentru a garanta plata datoriei şi ca atare ieşite din patrimoniul debitorului principal; c) să avanseze, la cererea creditorului, cheltuielile necesare executării asupra bunurilor debitorului principal. Dacă instanţa judecătorească admite excepţia de **b. de d.**, urmărirea silită împotriva debitorului principal este suspendată temporar şi anume până la data când se va cunoaşte rezultatul executării îndreptate împotriva bunurilor debitorului principal. În cazul în care prin această executare datoria va fi acoperită integral, cauţiunea (fidejusiunea) se stinge; dacă debitorul va obţine numai parţial suma care i se cuvine, garantul rămâne ţinut să-i plătească diferenţa; în sfârşit, în situaţia unei executări fără rezultat, toată datoria va trebui achi-

tată de către garant, cu condiţia însă să nu existe vreo întârziere din partea creditorului în pornirea formelor procedurale de urmărire silită împotriva debitorului principal, deoarece o asemenea întârziere pune riscul insolvabilităţii în sarcina sa. Garantul poate să renunţe la **b. de d.**

BENEFICIU DE INVENTAR, condiţie sub care este acceptată moştenirea, prin îndeplinirea căreia se înlătură posibilitatea confuziunii dintre patrimoniul succesoral şi cel al succesorului, aceasta fiind oprită prin întocmirea unui inventar al elementelor masei succesorale, astfel că moştenitorul beneficiar va răspunde pentru datoriile şi sarcinile propriu-zise ale moştenirii numai cu bunurile acesteia, propriile sale bunuri rămânând la adăpost de urmărirea creditorilor succesorali. Acceptarea moştenirii sub **b. de i.** are, în principiu, un caracter facultativ pentru succesibil, dar sunt unele cazuri în care legea impune acest mod de acceptare (minorii şi cei puşi sub interdicţie pot accepta moştenirea numai sub **b. de i.**; în cazul când la succesiune vin moştenitorii succesibilului, decedat înainte de a fi optat, dacă aceştia nu se învoiesc cu privire la opţiune, moştenirea trebuie acceptată sub **b. de i.**; dacă moştenirea este deferită direct mai multor moştenitori, fiecare din ei pot accepta fie pur şi simplu, fie sub **b. de i.**), iar alte cazuri în care îl opreşte (când succesibilul îşi retractează renunţarea, sau dacă înainte ori după acceptarea sub **b. de i.** succesibilul acceptă pur şi simplu moştenirea, fie voluntar, fie forţat). **B. de i.** produce următoarele efecte: 1) consolidează succesibilului, în mod irevocabil, titlul său de moştenitor, acesta dobândind în mod definitiv bunurile succesorale, de la moartea defunctului; 2) bunurile moştenirii alcătuiesc, în acest caz, o masă patrimonială ce rămâne distinctă de cea a bunurilor moştenitorului; 3) masa patrimonială a bunurilor succesorale este supusă administrării şi lichidării, potrivit unei reglementări speciale. **B. de i.** poate înceta fie prin renunţarea moştenitorului, fie prin decăderea lui din acest beneficiu, cu titlu de sancţiune, pronunţată prin hotărâre judecătorească, în ambele cazuri moştenitorul fiind socotit că a acceptat pur şi simplu moştenirea, de la deschiderea ei.

BENEFICIU NEREALIZAT, valoarea exprimată în bani a sporului patrimonial pe care creditorul l-ar fi realizat dacă debitorul şi-ar fi executat în natură şi întocmai obligaţiile contractuale asumate, spor de care creditorul a fost lipsit prin faptul neexecutării obligaţiei. Alături de pierderea efectivă este o parte componentă a prejudiciului în cadrul răspunderii contractuale.

BENEFICIUL DE DIVIZIUNE, excepţie procedurală pe care orice garant al unei datorii, denumit fidejusor, o poate invoca spre a obliga pe creditor să-şi restrângă executarea silită împotriva sa la o cotă-parte din datorie, proporţională cu numărul total al garanţilor contractuali sau judiciari ai debitorului principal. Astfel, ~~dacă există~~ 2 garanţi, fiecare poate obţine, în temeiul excepţiei de **b. de d.**, să nu fie urmărit decât pentru 1/2 din datorie, cât reprezintă partea sa contributivă. **B. de d.** este reglementat de art. 1666-1668 C. civ. în cadrul contractului de cauţiune. Această excepţie poate fi opusă de debitor în orice stadiu al procesului, nu numai până la data când instanţa judecătorească trece la examinarea în fond a pretenţiilor creditorului. Ea produce efect peremptoriu, iar nu dilatoriu ca excepţia beneficiului de discuţiune, creditorul fiind obligat să-şi reducă acţiunea la partea contributivă a debitorului respectiv. Judecătorul nu poate însă aplica din oficiu **b. de d.** dacă garantul nu o cere, această excepţie neavând caracter de ordine publică. Dacă unul dintre garanţi era insolvabil înainte de a invoca excepţia de **b. de d.**, partea sa contributivă trebuie suportată de către ceilalţi co-

garanți, care sunt solvabili. Riscul unei astfel de insolvabilități, survenite după invocarea excepției de **b. de. d.**, revine creditorului, dacă din neglijență a întârziat să procedeze la măsurile de urmărire silită, câtă vreme garantul respectiv era încă solvabil.

BILATERAL, caracterul unui act juridic, care dă naștere unor obligații reciproce în raporturile dintre părți, fiecare dintre ele fiind, concomitent, atât debitor cât și creditor al celeilalte. Acest caracter aparține unor contracte de vânzare-cumpărare, închiriere, asigurare, etc.. Contractul **b.**, spre deosebire de contractul unilateral, în care o singură parte se obligă față de cealaltă, produce anumite efecte specifice referitoare la suportarea riscurilor între părți, liberarea de obligație ca o consecință a neexecutării acesteia și la condițiile de desfacere a contractului.

BILET LA ORDIN, titlu de credit prin care o persoană numită emitent sau subscriitor se angajează să plătească o sumă în numerar la scadență, altei persoane, numită beneficiar sau la ordinul acesteia. Este reglementat de art. 104-107 din L. 58 din 1 mai 1934. Pe plan internațional, regimul juridic al **b. la o.** a fost unificat în raporturile dintre statele contractante prin Convenția referitoare la legea uniformă a cambiilor și biletelor la ordin, încheiată la Geneva la 7 iunie 1930. Potrivit art. 106 din L. 58/1934, **b. la o.** este supus dispozițiilor referitoare la cambie în măsura în care nu-i sunt incompatibile. **B. la o.** cuprinde următoarele mențiuni esențiale: denumirea de **b. la o.** trecută în însuși textul titlului și exprimată în limba întrebuințată pentru redactarea acestui titlu; promisiunea necondiționată de a plăti o sumă determinată; arătarea scadenței; arătarea locului unde plata trebuie făcută; numele persoanei (beneficiar) căreia sau la ordinul căreia trebuie făcută plata; arătarea datei și locului emiterii **b. la o.**; semnătura emitentului. Printre mențiunile esențiale, spre deosebire de cambie, nu figurează numele trasului, deoarece în **b. la o.** trăgătorul și trasul se confundă în persoana emitentului. De plin drept, emitentul unui **b. la o.** este ținut la plată în același mod ca acceptantul unei cambii. **B. la o.**, cu scadența la un anumit timp de la vedere trebuie prezentat pentru viză emitentului în termen de 1 an de la data emisiunii. La fel ca și cambia, **b. la o.** se transmite prin gir, poate fi garantat prin aval, neplata la scadență face necesară întocmirea unui protest și îndreptățește pe posesor să exercite acțiunea directă împotriva emitentului și avaliștilor săi, iar acțiunea de regres împotriva giranților și avaliștilor lor, se face cu respectarea acelorași termene de prescripție extinctivă. Ca și cambia, **b. la o.** are valoare de titlu executoriu, putând fi investit cu formula executorie. Debitorul urmărit are posibilitatea de a introduce opoziție la executare.

BIS DE EADEM RE NE SIT ACTIO, o singură acțiune pentru aceeași pricină.

BONA NON INTELLEGUNTUR NISI AERE ALIENO, locuțiune latină ce exprimă regula că nu există activ net, fără o deducere prealabilă a pasivului. (D.R.)

BONIFICAȚIE, compensare în bani a prejudiciului cauzat cumpărătorului de o lipsă cantitativă, deteriorare sau lipsuri calitative ale unei mărfi, compensare realizată prin reducerea obligației de plată a prețului sau prin restituirea unei părți din prețul plătit. Prin acordarea (plata) **b.**, care reprezintă diferența între valoarea mărfii contractate și a celei predate, cumpărătorul nu plătește în final decât valoarea reală a mărfii ce i s-a predat. **B.** se pot acorda în diferite situații, cum ar fi: predarea unei mărfi cu defecte de calitate, în alt sortiment sau cu ambalaj necorespunzător, constatarea unor lipsuri cantitative la destinație, în anumite limite

convenite sau nu în prealabil, efectuarea de către cumpărător a unor cheltuieli pentru recondiţionarea, sortarea, reambalarea sau marcarea mărfii. Convenţia părţilor pentru acordarea **b.** poate interveni la încheierea contractului de vânzare-cumpărare sau pe parcursul executării acestuia, când se iveşte situaţia concretă care impune acordarea; ea este de cele mai multe ori rezultatul unui compromis comercial între părţi.

BONITATE FINANCIARĂ, încrederea pe care o inspiră o persoană fizică sau juridică cu care se încheie o anumită operaţiune economico-financiară, în special cele pe bază de credit. Aprecierea bonităţii se face prin analiza bilanţului persoanei respective, a situaţiei profiturilor şi pierderilor precum şi a modului în care au fost onorate, în trecut, obligaţiile sale contractuale. Cunoaşterea acesteia se face atât prin analizarea indicatorilor menţionaţi, cât şi prin obţinerea unor referinţe din partea instituţiilor financiare cu care partenerul a conlucrat. Modalităţile de plată utilizate şi celelalte clauze contractuale trebuie adaptate la bonitatea partenerului.

BONUS PATER FAMILIAS, locuţiune latină folosită pentru a desemna un om ideal (abstract), mijlociu de bun gospodar, la care să fie raportată, comparativ, diligenţa depusă de un debitor în executarea obligaţiilor sale (apreciere in abstracto).

BREVET DE INVENŢIE, titlu de protecţie pentru invenţie care conferă titularului său un drept exclusiv de exploatare, pe durata de valabilitate a acestuia. Dreptul la **b. de i.** aparţine inventatorului sau succesorului său în drepturi. În cazul în care invenţia a fost creată împreună de mai mulţi inventatori, fiecare dintre aceştia are calitatea de coautor al invenţiei, iar dreptul la calitatea de autor aparţine în comun acestora. Dacă mai multe persoane au creat aceeaşi invenţie, independent una de alta, dreptul la brevet aparţine acelei persoane care a depus cea dintâi o cerere de brevet la oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci, iar dacă o prioritate a fost recunoscută, persoanei a cărei cerere de brevet are cea mai veche dată de prioritate, cu condiţia ca cererea să nu fi fost respinsă, retrasă sau abandonată. Dacă inventatorul este salariat, în lipsa unei prevederi contractuale mai avantajoase acestuia, dreptul la **b. de i.** aparţine: unităţii, pentru invenţiile realizate de salariat în executarea unui contract de muncă ce prevede o misiune inventivă încredinţată în mod explicit, care corespunde cu funcţiile sale; inventatorul beneficiază de o remuneraţie suplimentară stabilită prin contract (caz în care drepturile şi obligaţiile părţilor contractante sunt repartizate astfel: dreptul la **b. de i.** aparţine unităţii; inventatorul are obligaţia să informeze unitatea asupra realizării invenţiei, precum şi pe parcurs, asupra stadiului lucrărilor de realizare a acestora; atât inventatorul cât şi unitatea are obligaţia de a se abţine de la orice divulgare a invenţiei; dacă în termen de 60 de zile de la data când unitatea a fost informată în scris asupra redactării descrierii invenţiei, cererea de brevet nu este depusă la O.S.I.M. şi în lipsa unei alte convenţii între părţi, inventatorul salariat are dreptul la depunerea cererii şi la eliberarea brevetului); salariatului, pentru invenţiile realizate de către acesta fie în exercitarea funcţiei sale, fie în domeniul activităţii, prin cunoaşterea sau folosirea tehnicii ori mijloacelor specifice ale unităţii sau ale datelor existente în unitate, fie cu ajutorul material al acesteia, în lipsa unei prevederi contractuale contrare; dacă invenţia rezultă dintr-un contract de cercetare, în lipsa unei clauze contrare, dreptul de **b. de i.** aparţine unităţii care a comandat cercetarea, inventatorul având dreptul la o remuneraţie suplimentară stabilită prin act adiţional la contract. O invenţie este brevetabilă dacă este nouă, rezultă dintr-o activitate inventivă şi este susceptibilă de aplicare indus-

trială. Invenţia brevetabilă poate avea ca obiect un produs, un procedeu sau o metodă. Invenţia având ca obiect un nou soi de plantă, un hibrid sau o nouă rasă de animal este brevetabilă dacă acestea sunt noi, omogene şi stabile. (D.R.)

BUN CERT, lucru individual determinat şi identificat prin caractere specifice, care îl deosebesc de alte lucruri asemănătoare, particularizându-l ca entitate distinctivă. Caracterul de **b. c.** poate rezulta din chiar natura lucrului, sau din voinţa părţilor exprimată în cuprinsul unui act juridic. Transferul dreptului de proprietate asupra unui **b. c.** de la o persoană la alta operează, de regulă, în chiar momentul încheierii şi prin simplul efect al acestuia. Pe de altă parte, riscul pieririi fortuite a unui **b.** este suportat de creditorul obligaţiei de predare a acelui lucru şi nu de debitorul obligaţiei respective, care este exonerat de obligaţia de a-l preda, afară numai dacă fusese pus în întârziere şi nu dovedeşte că lucrul ar fi pierit şi la creditor, în cazul în care i l-ar fi dat.

BUN CONSUMPTIBIL, lucru a cărui folosinţă presupune distrugerea sau înstrăinarea lui la prima întrebuinţare, posesorul neputându-şi reînnoi actele de folosinţă. Fac parte din această categorie: alimentele, combustibilul, banii etc. În principiu, caracterul unui lucru de a fi consumptibil decurge în mod obiectiv, din natura acelui lucru şi nu din voinţa oamenilor; prin excepţie, intenţia părţilor, scopurile urmărite, pot determina considerarea ca neconsumptibile a unor lucruri consumptibile prin natura lor. **B. c.** nu pot face obiectul unor acte juridice care implică îndatorirea de restituire a lucrului în individualitatea sa (cum sunt: împrumutul de folosinţă, constituirea unui drept de uzufruct etc), ci numai a actelor care îndreptăţesc la consumarea lucrurilor, cu obligaţia restituirii altora de acelaşi fel (cum sunt: împrumutul de consumaţie).

BUN CORPORAL, bun care are o existenţă materială.

BUN DIVIZIBIL, lucru care poate fi împărţit în mai multe fragmente fără ca prin aceasta să i se schimbe destinaţia. Divizibilitatea rezultă din natura lucrului; cu toate acestea, prin act juridic ea, poate fi ignorată, considerându-se a fi nedivizibil un lucru divizibil prin natura lui.

BUN FĂRĂ STĂPÂN, lucru de orice fel părăsit timp de un an de către titularul lui necunoscut sau absent şi în privinţa căruia acesta nu a făcut în perioada respectivă, nici un act de conservare sau de administrare prin soţ (soţie), copii sau orice alte persoane având mandat cu dată certă. Actele de administrare făcute de către unul dintre coproprietari profită şi celorlalţi. Termenul de un an curge de la data ultimului act de administrare cu dată certă, iar când nu există un asemenea act, de la data înregistrării procesului verbal întocmit de organele financiare prin care se constată că bunul respectiv a fost părăsit. Au aceeaşi situaţie şi bunurile mobile de orice fel, părăsite în locuri publice de către deţinătorii lor, dacă nu se poate stabili imediat identitatea deţinătorilor.

BUN FRUGIFER, lucru susceptibil de a produce fructe, naturale, industriale sau civile.

BUN FUNGIBIL, lucru care, fiind determinat prin caractere generice, este susceptibil de înlocuire cu altul de acelaşi fel, în executarea unei obligaţii. Posibilitatea ca un lucru să fie înlocuit cu altul în executarea unei obligaţii decurge din voinţa părţilor; în consecinţă, prin act juridic se poate stabili că sunt fungibile şi lucruri individual determinate, sau dimpotrivă, că lucruri de gen nu sunt fungibile.

BUN GENERIC, lucru determinat prin caracterele comune lucrurilor aparţinând aceluiaşi gen şi prin indicarea cantităţii (număr, greutate, măsură etc.). Au acest caracter: banii, combustibilul, cerealele, produsele fabricate în serie etc. Prin act juridic un **b. g.** poate fi considerat de părţi ca bun cert. Caracterul general al bunului, în cazul înstrăinării prin contracte translative de proprietate, antrenează următoarele consecinţe: dreptul de proprietate se transmite la dobânditor într-un moment ulterior încheierii contractului, şi anume atunci când se individualizează bunul prin numărare, măsurare, cântărire etc.; debitorul obligaţiei de predare a lucrului nu este exonerat de această obligaţie când lucrul piere fortuit, acesta putând fi înlocuit cu altul de acelaşi gen.

BUN IMOBIL, lucru care are o aşezare fixă, stabilă, şi care nu poate fi mutat dintr-un loc în altul fără să-şi piardă destinaţia iniţială sau identitatea. **B. i.** pot fi imobile prin natura lor, prin destinaţia lor sau prin obiectul la care se aplică. Regimul juridic ce le este aplicabil prezintă următoarele particularităţi: tulburarea posesiei unui lucru imobil este sancţionată prin intermediul acţiunilor posesorii; prin dispoziţie imperativă a legii se stabileşte că înstrăinarea, pentru a fi valabilă, trebuie făcută în forma înscrisului autentic; înstrăinarea sau grevarea unei construcţii bun comun al soţilor, în timpul căsătoriei, se poate face valabil de către unul din soţi, numai în consimţământul expres al celuilalt soţ; acţiunea în justiţie referitoare la un **b. i.**, având un caracter real, se intentează la instanţa locului unde se află imobilul; înstrăinarea unor asemenea bunuri este supusă formelor de publicitate imobiliară (după caz înscrieri în registrele de inscripţii sau întabulări în cartea funciară); executarea silită asupra imobilelor este cârmuită de reguli speciale, deosebite de acelea aplicabile mobilelor; numai imobilele pot fi ipotecate sau uzucapate.

BUN IMOBIL PRIN DESTINAŢIE, lucru mobil prin natura sa, dar pe care legea îl declară imobil atunci când, urmarea voinţei proprietarului, devine accesoriu al unui imobil prin natură, precum şi acelea cărora proprietarul le-a stabilit o aşezare fixă perpetuă, unindu-le atât de strâns cu un fond, încât nu pot fi desprinse de acesta fără să fie deteriorate ele însele, sau fără să se deterioreze fondul respectiv. În cazul **b. i. prin d.**, imobilizarea, fiind consecinţa manifestării de voinţă a proprietarului, are un caracter juridic şi constituie, totodată, un procedeu tehnic prin intermediul căruia un lucru mobil este supus regulilor de drept aplicate imobilelor. Două condiţii sunt necesare pentru ca un lucru mobil să devină **b. i. prin d.** şi anume: a) lucrul mobil şi lucrul imobil implicate în înfăptuirea imobilizării juridice să se afle în proprietatea aceleiaşi persoane; b) cele două lucruri să se afle într-un raport de accesorietate, concretizat fie printr-o legătură materială, fie printr-o legătură intelectuală.

BUN IMOBIL PRIN NATURA SA, lucru la care imobilitatea, fixitatea, stabilitatea reprezintă o trăsătură ce ţine de specificul existenţei sale şi nu constituie o ficţiune creată prin dispoziţia legii. Din această categorie fac parte pământul şi toate lucrurile care, în mod natural sau artificial, sunt încorporate lui.

BUN IMOBIL PRIN OBIECTUL LA CARE SE APLICĂ, orice drept real (cum este dreptul de proprietate, de uzufruct, de uz sau de abitaţie, de servitute, superficie sau ipotecă) sau drept de creanţă, dacă are ca obiect un bun imobil, precum şi orice acţiune în justiţie referitoare la un bun imobil (acţiunea în revendicare imobiliară, acţiunea confesorie, acţiunea ipotecară, acţiunea în rezoluţiunea unei vânzări imo-

biliare, acţiunea în revocarea donaţiei unui imobil etc.).

BUN INDIVIZIBIL, lucru care nu poate fi împărţit în mai multe fragmente, părţi, bucăţi etc., fără a i se schimba destinaţia. Indivizibilitatea unui lucru rezultă din natura lui; ea poate fi însă stabilită şi prin voinţa părţilor exprimată într-un act juridic.

BUN MOBIL, lucru care nu are o aşezare fixă şi poate fi mişcat dintr-un loc în altul, prin forţa proprie sau cu concursul unei energii străine, fără să-şi piardă valoarea patrimonială. Un bun poate fi mobil prin natura lui, prin anticipaţie, sau prin determinarea legii. **B. m.** sunt supuse unui regim juridic propriu, care se distinge prin următoarele particularităţi: posesorul de bună-credinţă al unui **b. m.** este prezumat de lege a fi proprietarul acestuia; oricare dintre soţi poate înstrăina valabil lucrurile mobile, bunuri comune ale ambilor soţi, fiind prezumat de lege că acţionează în temeiul unui consimţământ tacit al celuilalt soţ; acţiunea în justiţie referitoare la un **b. m.** se intentează la instanţa de la domiciliul pârâtului; înstrăinarea **b. m.** nu este supusă vreunei forme de publicitate; executarea silită asupra acestei categorii de bunuri este supusă unor reguli deosebite faţă de regulile aplicabile executării silite asupra imobilelor; numai **b. m.** pot fi date în gaj.

BUN MOBIL PRIN ANTICIPAŢIE, lucru imobil care urmează să devină mobil în viitor şi care este considerat ca mobil de către părţile contractului ce îl are ca obiect, prin prisma calităţii sale viitoare şi nu prin prisma calităţii sale prezente. Din această categorie de bunuri fac parte recoltele încă nedesprinse de rădăcini, fructele încă neculese etc..

BUN MOBIL PRIN DETERMINAREA LEGII, orice drept real şi orice acţiune în justiţie având ca obiect bunuri mobile, precum şi orice drept de creanţă sau drept personal nepatrimonial.

BUN MOBIL PRIN NATURA LUI, lucru mobil corporal care poate fi deplasat dintr-un loc în altul, mişcându-se el însuşi sau fiind mişcat prin acţiunea unei forţe exterioare.

BUN NECONSUMPTIBIL, lucru care poate face obiectul unor acte de folosinţă repetate, fără a-şi pierde fiinţa ,chiar dacă într-e timp s-ar uza, sau fără a trebui să treacă în alt patri-moniu. Fac parte din această categorie, de ex.: pământul, clădirile, utilajele etc.. Caracterul neconsumptibil al unui bun decurge din natura sa; uneori, el poate fi însă şi o consecinţă a voinţei oamenilor. Numai **b. n.** pot face obiectul unor acte juridice care implică îndatorirea de restituire a lucrului în individualitatea lui, cum sunt dreptul de uzufruct, dreptul comodatarului de a se folosi de lucrul împrumutat etc.

BUN NECORPORAL (INCORPORAL), lucru care nu are o existenţă materială, el este constituit numai din elemente abstracte, fiind un drept.

BUN NEFRUGIFER, lucru care nu este susceptibil de a produce fructe naturale, industriale sau civile.

BUN NEFUNGIBIL, lucru care, fiind determinat prin trăsături individuale, nu este susceptibil de a fi înlocuit cu un alt bun în executarea unei obligaţii. Caracterul nefungibil rezultă din voinţa părţilor; de aceea, prin acte juridice se poate stabili că sunt nefungibile şi lucruri determinate prin caractere generice, după cum se poate stabili că sunt fungibile unele lucruri determinate prin caractere individuale.

BUN PRINCIPAL, lucru, mobil sau imobil, care are o existenţă de sine stătătoare, o destinaţie economică proprie şi un regim juridic independent, şi la folosirea căruia pot servi unul sau mai multe lucruri accesorii.

BUN ŞI APROBAT. formulă ce constituie potrivit legii o condiţie de validitate a actului sub semnătură privată prin care o parte se obligă către o alta a-i plăti o sumă de bani sau o anumită cătime de bunuri generice şi care trebuie adăugată la finele actului, înaintea semnăturii, de către cel care l-a subscris, în ipoteza când acel act n-a fost scris în întregime personal de către debitorul obligaţiei respective. Această formulă, pentru a fi completă şi eficientă din punct de vedere juridic se cere a fi urmată de arătarea în litere a sumei sau a cătimei lucrurilor obiect al obligaţiei asumate.Cerând înscrierea formulei "**b. şi a.** pentru suma de...." legea îl protejează pe debitor, în sensul că împiedică practica semnăturilor în alb, care lasă deţinătorilor de rea credinţă ai unor hârtii cu astfel de semnături, posibilitatea de a completa înscrisul contrar înţelegerii părţilor. Formula **b. şi a.** nu are caracter sacramental: ea poate fi înlocuită prin orice altă formulă corespunzătoare. Totodată, înscrierea formulei **b. şi a.** este necesară numai în cuprinsul următoarelor acte sub semnătură privată: a) contractele din care se nasc obligaţii unilaterale, nu şi acelea care generează obligaţii reciproce între părţi; b) contractele care au ca obiect o sumă de bani sau o cătime determinată de lucruri fungibile, nu şi contractele care privesc lucruri certe, determinate sau obligaţii nedeterminate; c) această formulă nu se cere pentru chitanţele liberatorii. Legea prevede că în caz de nepotrivire între suma înscrisă în cuprinsul actului şi cea la care se referă formula **b. şi a.**, debitorul se consideră obligat la suma cea mai mică, chiar dacă însuşi actul şi formula respectivă au fost scrise în întregime de mână debitorului; într-o atare situaţie este îngăduită proba contrară. În materie de cambie şi bilet la ordin legea dă prioritate sumei scrise în litere şi numai dacă suma a fost scrisă de mai multe ori, fie în litere, fie în cifre, se ia în considerare suma cea mai mică. Înscrisul care nu cuprinde formula **b. şi a.** este lipsit de putere probantă, dar aceasta nu împiedecă asupra convenţiei ca act juridic, ea putând fi dovedită prin alte mijloace de probă, inclusiv prin proba cu martori şi prezumţii, deoarece, deşi nul ca înscris, actul respectiv constituie un început de dovadă scrisă. În ipoteza când debitorul a executat parţial obligaţia, determinând cu această ocazie cătimea datoriei, actul de executare săvârşit de el este de natură să acopere neregularitatea.

BUNĂ-CREDINŢĂ. 1. obligaţie generală de conduită, care revine părţilor la încheierea şi executarea unei convenţii, constând în îndatorirea lor de a se comporta astfel încât ceea ce s-a convenit să se execute întocmai, potrivit intenţiei comune. În acest sens, art. 970 C. civ. dispune: "Convenţiile trebuie executate cu bună-credinţă. Ele obligă nu numai la ceea ce este expres întrînsele, dar la toate urmările ce echitatea, obiceiul sau legea dă obligaţiei, după natura sa". **B. c.** implică exercitarea drepturilor şi executarea obligaţiilor în mod onest, loial, fără dol sau fraudă. În materie comercială, **b. c.** implică şi respectarea obişnuinţelor dintre părţi, a normelor şi uzanţelor comerciale. Legea recunoaşte **b. c.** anumite efecte juridice, în general de atenuare a rigorii în executarea unor obligaţii sau în aplicarea unor sancţiuni civile. Astfel, în obligaţiile civile, deşi regula este că un creditor nu poate fi silit să primească o plată parţială, legea permite judecătorului ca, ţinând seama de situaţia debitorului, să acorde mici termene de plată şi să oprească execuţarea, cu condiţia ca debitorul să nu fi micşorat garanţiile; în relaţiile comerciale, cumpărătorul care refuză o marfă trebuie să ia măsuri pentru conservarea sa, după caz, pentru valorificarea ei; 2. convingerea unei persoane că acţionează în temeiul unui drept sau în general, în conformitate cu legea, convingere care este însă greşită. Legea ocroteşte, în anumite condiţii şi limi-

te, persoana de **b. c.**, pentru a o apăra de efectele prejudiciabile ale actului săvârşit. Astfel, constructorul care a construit sau a făcut plantaţii pe terenul altuia, beneficiază de un tratament diferenţiat după cum a fost de **b. c.**, având convingerea că este proprietarul terenului, sau de rea-credinţă; posesorul câştigă proprietatea fructelor numai când posedă cu **b. c.**, adică atunci când posedă ca proprietar în puterea unui titlu translativ de proprietate, ale cărui vicii nu-i sunt cunoscute. **B. c.** este, de regulă, prezumată.

BUNURI, lucruri care pot să formeze obiectul unei apropriaţiuni individuale sau colective. Ele alcătuiesc elementele active ale patrimoniului. **B.** pot fi clasificate în următoarele categorii: a) **B.** consumptibile, **b.** care datorită naturii, lor li se transformă substanţa de la prima întrebuinţare, precum şi acelea care nu pot fi folosite decât prin înstrăinare. Toate aceste **b.** pier fie prin substanţa lor materială, fie ca elemente patrimoniale, prin primul act de folosinţă, care este în acelaşi timp un act de consumare sau de înstrăinare. Posesorul unor astfel de **b.** nu-şi poate reînnoi actele de folosinţă asupra lor. Distincţia dintre **b.** consumptibile şi cele neconsumptibile prezintă interes prin faptul că **b.** consumptibile nu pot face obiectul unor acte juridice care implică obligaţia de restituire a bunului în individualitatea sa, cum este, de exemplu, în cazul împrumutului de folosinţă, ci numai al unor acte juridice care permit consumarea **b.**, cu obligaţia înapoierii altor b. de acelaşi fel sau calitate, cum este cazul împrumutului de consumaţie. b) **B.** fungibile, **b.** care în executarea unei obligaţii, se pot înlocui unele prin altele, datorită faptului că, potrivit naturii lor, sunt determinate prin caractere generice, adică prin număr, greutate sau măsură. Aceasta presupune că **b.** sunt echivalente, că au aceeaşi valoare pentru creditor din punct de vedere al executării obligaţiei. Prin act juridic, un **b.** fungibil poate fi considerat nefungibil, după cum un **b.** nefungibil poate fi considerat fungibil. Distincţia dintre **b.** fungibile şi cele nefungibile prezintă importanţă sub aspectul liberării debitorului: în obligaţia de a vinde anumite mărfuri (**b.** fungibile), predarea oricărui **b.** de cantitate şi calitate egală liberează pe debitor. Dimpotrivă, când obiectul obligaţiei este de a vinde un **b.** nefungibil, deci individual determinat, debitorul nu se poate libera de obligaţia sa decât transferând creditorului acel **b.** Tot astfel, debitorul, cu consimţământul creditorului, are posibilitatea să înlocuiască **b.** fungibile date în gaj cu altele de aceeaşi cantitate, specie şi valoare, în timp ce înlocuirea **b.** nefungibile nu este, în principiu, posibilă. c) **B.** mobile, **b.** care nu au o aşezare fixă şi care pot fi mişcate dintr-un loc în altul, prin forţa proprie sau cu concursul unei energii străine. **B.** pot fi mobile prin natura lor sau prin determinarea legii. Din această ultimă categorie fac parte toate drepturile care au ca obiect un **b.** mobil, cum sunt: drepturile reale, drepturile de creanţă, drepturile intelectuale, acţiunile judiciare civile sau acţiunile arbitrale legate de un drept mobiliar, fondurile de comerţ, acţiunile societăţilor. La aceste două categorii de **b.** mobile se mai adaugă categoria mobilelor prin anticipaţie. Astfel, vânzarea recoltelor şi fructelor neculese este considerată ca o vânzare de **b.** mobile, întrucât cumpărătorul a cumpărat recoltele şi tocmai în vederea viitoarei lor calităţi mobiliare. **B.** mobile au un regim juridic propriu care se deosebeşte de cel al bunurilor imobile sub aspectul formelor de înstrăinare, al urmăririi şi exe-cutării silite, al ipotecării şi dării în gaj, al posesiei, al prescripţiei şi revendicării, al competenţei teritoriale a instanţelor judecătoreşti; d) **B.** viitoare, **b.** care pot face obiectul unei obligaţii, deşi nu se află în patrimoniul debitorului în momentul naşterii acelei obligaţii, dar care

urmează a fi produse sau dobândite ulterior, astfel încât livrarea lor să se facă în termenul stipulat de părţi. În principiu, **b.** viitoare pot face obiectul oricărui act juridic, în măsura în care sunt determinate şi sunt posibile; ele nu pot face însă obiectul unor contracte reale, care se încheie valabil numai prin predarea lucrului.

BUNURI COMUNE ALE SOŢILOR, bunuri dobândite în timpul căsătoriei de către oricare dintre soţi, cu excepţia acelora pe care legea le declară ca fiind bunuri proprii ale unuia dintre aceştia. Pot fi **b. c. ale s.** atât lucruri mobile cât şi lucruri imobile, precum şi drepturi reale sau de creanţă. Comunitatea cuprinde bunurile dobândite de către soţi în orice mod, astfel încât, cu excepţiile prevăzute de lege, este indiferent mijlocul juridic prin care lucrul sau dreptul a intrat în patrimoniul soţilor, după cum este indife-rentă şi împrejurarea că în actul de dobândire ar figura ca titular numai unul dintre soţi ori s-ar menţiona în mod expres întinderea drepturilor fiecăruia dintre ei, sub forma unor cote ideale determinate. Un lucru sau un drept poate deveni **b. c. al s.** numai dacă dobânditorul are, în momentul dobândirii lui, calitatea de soţ; bunurile dobândite înainte de încheierea căsătoriei şi cele achiziţionate după încetarea sau desfacerea căsătoriei sunt bunuri proprii ale dobânditorului, acesta neavând calitatea de soţ. Împrejurarea că, o perioadă de timp, soţii au întrerupt în fapt convieţuirea, fără a mai avea relaţii de nici un fel, nu înlătură caracterul de bunuri comune al bunurilor dobândite de fiecare dintre ei în perioada respectivă. În principiu, momentul dobândirii este acela în care bunul intră, potrivit dreptului comun, în patrimoniul soţilor sau al unuia dintre ei; bunurile de folosinţă îndelungată cumpărate cu plata preţului în rate, mai înainte de încheierea căsătoriei, deşi intră în patrimoniul dobânditorului pe data încheierii contractului de vânzare-cumpărare, vor fi considerate bunuri proprii ale cumpărătorului numai în limita valorii avansului şi a ratelor din preţ plătite până la încheierea căsătoriei, în rest, ele devin **b. c. ale s.** indiferent care dintre soţi plăteşte ratele scadente, întrucât pentru valoarea acestor rate bunul se consideră a fi dobândit în timpul căsătoriei. Tot astfel, locuinţele construite sau cumpărate de către soţi, în timpul căsătoriei, cu credite de la stat nerambursate integral până în momentul desfacerii ori încetării căsătoriei, potrivit legii, trec în întregime, ca bun comun, în proprietatea soţilor la data semnării procesului verbal de recepţie sau a contractului de vânzare-cumpărare. Calitatea de **b. c. ale s.** nu trebuie dovedită, fiind prezumată de lege; această prezumţie este însă relativă, ea putând fi răsturnată prin proba contrară de către acela care are interesul să facă dovada că un anumit bun este, potrivit legii, bun propriu al unuia dintre soţi. În tot timpul căsătoriei, soţii au asupra bunurilor comune drepturi egale, pe care le exercită împreună; nici unul dintre soţi şi nici soţii împreună nu-şi pot atribui, prin convenţie, dreptul de a folosi sau de a administra de unul singur bunurile comune ori unele dintre ele, sau de a dispune unilateral de acestea, cu excluderea celuilalt soţ, după cum n-ar putea nici să renunţe valabil în favoarea celuilalt soţ la dreptul de a folosi şi administra împreună cu acesta bunurile comune ori de a dispune tot astfel de ele. Legea a instituit în privinţa **b. c. ale s.** o prezumţie relativă de mandat tacit reciproc între soţi, potrivit căreia exercitarea de către oricare dintre ei a actelor de administrare, folosinţă şi dispoziţie asupra acestor bunuri se consideră a fi făcută pe baza consimţământului celeilalt soţ; această prezumţie se aplică pe toată durata căsătoriei, chiar dacă soţii ar trăi o perioadă de timp despărţiţi în fapt şi chiar dacă unul dintre ei ar fi dispărut ori pus sub interdicţie, dar ea nu priveşte actele de dispoziţie cu titlu

gratuit şi nici actele de dispoziţie de orice fel referitoare la imobile, pentru săvârşirea cărora este necesar consimţământul expres al ambilor soţi. **B. c. ale s.** formează obiectul unei proprietăţi comune în devălmăşie, care se transformă într-o proprietate comună pe cote-părţi în momentul încetării sau desfacerii căsătoriei ori atunci când, pentru motive temeinice, instanţa dispune împărţirea **b. c. ale s.** în timpul căsătoriei. **B. c. ale s.** nu pot fi urmărite de creditorii personali ai unuia dintre soţi; aceştia pot cere însă, după urmărirea bunurilor proprii ale soţului debitor, împărţirea **b. c. ale s.** în măsura necesară pentru acoperirea creanţelor lor şi apoi să se îndrepte împotriva **b. c. ale s.**.

BUNURI NEURMĂRIBILE, bunuri aparţinând debitorului şi care, nu pot fi valorificate de către creditori pe calea executării silite în scopul recuperării creanţelor lor după cum urmează: 1)Bunurile insesizabile datorită caracterului lor inalienabil. Unele bunuri nu sunt urmăribile, datorită caracterului lor strict personal. Fac parte din această categorie dreptul de uz şi dreptul de abitaţie, care, deşi sunt drepturi reale - dezmembrăminte ale dreptului de proprietate - fiind strâns legate de persoana titularului, nu pot fi cedate (art.571 şi art. 573 C. civ.) şi, în consecinţă, nu pot fi nici urmărite. Există şi unele bunuri inalienabile temporar, fiind şi insesizabile pe durata respectivă (de ex. bunuirle cumpărate în rate, în condiţiile prevăzute de Hotărârârea Guvernului nr.280/1990, până la plata integrală a preţului; locuinţele cumpărate, cu credit, din fondul locativ de stat, până la rambursarea integrală a creditului, dacă nu se obţine autorizarea prealabilă a C.E.C., potrivit Decretului nr.61/1990). 2) Bunuri neurmăribile datorită scopului pentru care sunt folosite: a) bunuri supuse unei insesizabilităţi necondiţionate şi absolute. Art.406 C. proc. civ. prevede, într-o formulare depăşită, bunurile care nu se pot urmări pentru nici un fel de datorie, insesizabilitatea fiind necondiţionată (nu interesează dacă debitorul are sau nu alte bunuri urmăribile) şi absolută (indiferent de felul creanţei). Din această categorie mai fac parte utilajele, schiţele, machetele, manuscrisele şi orice alte lucruri care servesc direct la realizarea unei opere care dă naştere dreptului de autor. b)Bunuri supuse unei neurmăriri condiţionate şi relative. Art.407 C. proc. civ. arată bunurile care se vor putea urmări numai dacă debitorul nu mai are alte bunuri urmăribile şi numai pentru datorii de alimente, chirii, arenzi sau alte creanţe privilegiate asupra bunurilor mobile. Este vorba deci de o insesizabilitate condiţionată şi relativă. În interpretarea şi aplicarea acestui text nu trbuie omis faptul că el s-a raportat la realităţile anului 1856. Spre exemplu, referitor la bunurile menţionate la pct.7 al art.407, în prezent este posibilă urmărirea acestora, însă cu respectarea ordinii de urmărire prevăzută de art.10[1] din Legea nr.76/1992. c)Bunuri supuse unei neurmăriri necondiţionate şi relative. Art.408 C. proc. civ. prevede bunurile care nu pot fi urmărite chiar dacă debitorul nu mai are alte bunuri, însă această insesizabilitate necondiţionată este relativă, întrucât ele pot fi urmărite pentru datorii de alimente sau alte creanţe privilegiate asupra bunurilor mobile. În cazul unei astfel de creanţe, instanţa are posibilitatea să fixeze limita în care se va face urmărirea.d)Regimul veniturilor debitorului.Art.409 C. proc. civ. reglementează regimul unor categorii de venituri ale debitorului, care pot fi împărţite astfel: 1) venituri supuse unei insesizabilităţi absolute şi parţiale; 2) venituri supuse unei insesizabilităţi relative şi parţiale; 3) venituri supuse unei insesizabilităţi absolute şi totale. De asemenea, textul reglementează şi ipoteza concursului urmăririi asupra aceluiaşi salariu. Alineatele 1 şi 3 ale art. 409 C. proc. civ. stabilesc veniturile supuse unei

insesizabilităţi absolute, (adică indiferent de felul creanţei) şi parţiale (în sensul că numai o parte din aceste venituri este insesizabilă,restul fiind la dispoziţia creditorilor urmăritori), cota ce poate fi urmărită fiind variabilă, în raport de felul creanţei ce se valorifică. Fac parte din această categorie salariile şi celelalte drepturi băneşti (sume cuvenite cu titlu de sporuri, premii, ore suplimentare, vechime în muncă, indemnizaţia de conducere etc.) precum şi veniturile asimilate salariilor (menţionate în alin.3, cu precizarea că referirea la pensiile de orice fel nu include şi pensiile de întreţinere, acestea din urmă putând fi urmărite în condiţiile prevăzute de art.408 C. proc. civ.). Din modul în care legea stabileşte cota urmăribilă din aceste venituri, rezultă că se acordă o atenţie deosebită executării obligaţiilor de întreţinere, cărora li se asigură cea mai mare cotă urmăribilă (1/2) şi cărora, alin.2 le acordă rangul I în ordinea de preferinţă. A doua cotă urmăribilă, ca mărime (1/3), este stabilită pentru creanţele de reparare a pagubelor aduse proprietăţii publice. Noţiunea de pagubă nu poate fi interpretată extensiv, neincluzând, de exemplu, nerestituirea unui împrumut, neplata impozitelor, taxelor, amenzilor civile etc., ci desemnează numai prejudiciile provocate prin fapte ilicite, indiferent de caracterul penal sau civil al faptei ilicite. Pentru orice alte creanţe, cota urmăribilă este de 1/5. Cât priveşte modul de calcul, în cazul salariilor şi al celorlalte drepturi băneşti, cotele prevăzute de lege nu se raportează la totalitatea veniturilor nete lunare ale debitorului, ci numai la salariul lunar net. Dacă în cazul pensiilor nu există nici o dificultate, în cazul celorlalte venituri prevăzute de alin.3, raportarea cotei procentuale se face asupra sumelor nete rezultate după scăderea impozitelor. Alineatul 4 al art.409 C. proc. civ. stabileşte veniturile supuse unei insesizabilităţi relative (nu pot fi urmărite decât pentru creanţe de întreţinere şi despăgubiri pentru repararea daunelor cauzate prin moarte şi vătămări corporale) şi parţiale creditorii îndreptăţiţi la urmărire, conform alin.5, trebuie să-şi limiteze valorificarea creanţei la cota urmăribilă pentru creanţe de întreţinere, adică 1/2).Şi pentru aceste venituri, cota urmăribilă - de 1/2 - nu se raportează la veniturile respective, ci la salariul lunar net, indiferent dacă acesta este superior sau inferior acelui venit. Art. 409 alin. ultim C. proc. civ. prevede veniturile supuse unei insesizabilităţi absolute şi totale, care, având în vedere scopul pentru care au fost acordate, nu pot fi urmărite pentru nici un fel de creanţe. Alineatul 2 al art. 409 C. proc. civ. reglementează şi ipoteza concursului de urmăriri asupra aceluiaşi salariu, dispunând că toate creanţele pot fi acoperite numai până la o sumă ce nu depăşeşte 1/2 din salariul lunar net, cu respectarea ordinii de preferinţă stabilite în text. Dispoziţa legală are în vedere orice concurs de creditori urmăritori, fie de acelaşi rang, fie de rang diferit. Ea îşi găseşte aplicare atunci când prin însumarea cotelor urmăribile, corespunzătoare creanţelor ce se execută, s-ar depăşi plafonul maxim urmăribil de 1/2 din salariul lunar net. În mod asemănător se va proceda la distribuirea sumei urmăribile şi în celelalte cazuri de concurs între creditori de acelaşi rang. În ipoteza concursului între creditori de rang diferit, aceştia vor fi satisfăcuţi în ordinea de preferinţa prevăzută de art.409 alin.2, fără ca prin distribuire vreunul dintre creditori să poată depăşi cota maximă corespunzătoare creanţei sale, astfel cum este stabilită de art.409 alin.1. e) Regimul sumelor depuse la C.E.C. în privinţa sumelor depuse la C.E.C., există o insesizabilitate relativă, în sensul că urmărirea acestora se poate face numai pe bază de hotărâri definitive şi executorii, date în materie penală sau în pricini civile decurgând din cauze penale, în celelalte ca-

zuri, când creanţa ce se valorifică rezultă dintr-un proces civil nu se pot urmări sumele depuse la C.E.C., cu excepţia celor consemnate la C.E.C. pentru debitorul urmărit, dacă nu au o afectaţiune specială. (D.R.)

BUNURI NEURMĂRIBILE PRIN EFECTUL VOINŢEI PĂRŢILOR, bunuri dăruite debitorului şi care, prin voinţa părţii exprimată în actul cu titlu gratuit (legat sau donaţie) ce dă expresie juridică intenţiei de gratificare, au fost declarate de către gratificator insesizabile. Legea dispune că nu se vor putea urmări şi sechestra, decât numai pentru datorii de alimente, de chirii sau alte creanţe privilegiate asupra mişcătoarelor, următoarele: a) sumele sau pensiile care s-au dat de către instanţa de judecată sau care au fost dăruite (prin donaţie sau legat) datornicului cu titlu de pensie alimentară; b) rentele viagere care au fost dăruite datornicului sub condiţie de a nu se putea urmări. Dispoziţiile legale se referă numai la sume de bani (rente viagere), dar, în ce priveşte clauza de insesizabilitate, ele pot primi aplicare şi cu privire la alte bunuri; legea recunoaşte persoanelor fizice libertatea de a dispune cu titlu gratuit, iar în lumina acestui principiu, cel care este liber să nu dăruiască nimic are deplină libertate ca, atunci când dăruieşte prin donaţie sau legat, să supună liberalitatea sa condiţiei insesizabilităţii bunului donat sau testat, de către creditorii donatarului sau legatarului. La rândul lor, aceşti creditori nu au temeiuri să se plângă că ar fi fost lipsiţi de un gaj, pe care dacă liberalitatea făcută sub această condiţie nu ar fi intervenit, nu l-ar fi avut nicidecum. Clauza insesizabilităţii are următoarele limite: ea nu se poate referi decât la bunuri în privinţa cărora testatorul sau donatorul îşi poate exercita în mod liber şi nelimitat dreptul de dispoziţie (nu poate leza rezerva legală a moştenitorilor, ci trebuie să se încadreze în limitele cotităţii disponibile); fiind instituită în considerarea persoanei gratificate, insesizabilitatea profită numai acesteia, ea putând fi invocată şi de către moştenitori; clauza de insesizabilitate, poate fi opusă numai creditorilor ale căror creanţe sunt anterioare actului de gratificare, deoarece numai ei nu avuseseră în vedere în gajul lor general bunurile donate sau testate sub condiţia insesizabilităţii, cu care s-a îmbogăţit ulterior debitorul; insesizabilitatea nu poate fi opusă nici creditorilor ce au privilegii asupra mobilelor, aceştia având, în virtutea legii, dreptul de a urmări bunurile declarate insesizabile prin voinţa părţii. Clauza insesizabilităţii poate fi utilizată nu numai în ce priveşte bunurile mobile, ci şi cu referire la bunurile imobile.

BUNURI NEVANDABILE, bunuri mobile urmăribile, a căror valorificare nu poate fi făcută în cadrul executării silite mobiliare, prin preluare sau vânzare directă, şi care, având parametri calitativi şi funcţionali de nivel scăzut sau un grad de uzură mărit, nu pot fi valorificate nici prin predarea spre vânzare unor societăţi comerciale. **B. n.** se lasă debitorului. Din categoria **b. n.** fac parte: bunurile degradate sau deteriorate care nu mai prezintă nici o utilitate; bunurile în privinţa cărora societatea comercială apreciază că nu va găsi cumpărători în intervalul de expunere pentru vânzare. Stabilirea obiectelor ce intră în categoria **b. n.** se face de către organul de executare, în consens cu delegaţii prezenţi ai societăţii comerciale urmăritoare şi ai societăţii comerciale prin care urmează să se facă valorificarea, caracterul nevandabil al bunurilor respective se stabileşte în raport cu profilul societăţii comerciale de desfacere. În cazul în care societatea comercială urmăritoare nu a trimis delegaţi proprii la executare, organul de executare va face cunoscut acestei societăţi ce anume bunuri au fost apreciate ca nevandabile, învederându-i totodată că în termen de 5 zile poate ridica şi obiectele respective; dacă

urmăritoarea depune, în termenul arătat, o cerere privind preluarea acelor bunuri, ridicarea lor se va face pe cheltuiala acelei societăţi sau instituţii.

BUNURI PROPRII ALE UNUIA DINTRE SOŢI, bunuri făcând parte din patrimoniul unei persoane căsătorite, pe care legea le declară ca aparţinând în exclusivitate acesteia, exceptându-le de la comunitate. Sunt **b. p. ale u. d. s.**: bunurile dobândite de el înainte de încheierea căsătoriei; cele dobândite în timpul căsătoriei prin moştenire, legat sau donaţie, afară numai dacă dispunătorul a prevăzut că ele vor fi comune, bunurile de uz personal şi cele destinate exercitării profesiunii unuia dintre soţi; bunurile dobândite cu titlu de premiu sau recompensă; manuscrisele ştiinţifice sau literare, schiţele şi proiectele artistice, proiectele de invenţii şi inovaţii, precum şi alte asemenea bunuri; indemnizaţia de asigurare sau despăgubirea pentru pagubele pricinuite persoanei; valoarea care reprezintă sau înlocuieşte un bun propriu, sau bunul în care a trecut această valoare. Creditorii proprii ai fiecăruia dintre soţi pot urmări numai bunurile proprii ale acestuia; creditorii comuni ai soţilor pot urmări şi bunurile proprii ale fiecăruia dintre ei, dar numai după urmărirea bunurilor comune ale acestora.

BUNURI PUBLICE, categorie cuprinzând lucrurile care aparţin statului şi unităţilor administrativ teritoriale. Sunt inalienabile, imprescriptibile şi insesizabile. Ex.: bogăţiile de orice natură ale subsolului, căile de comunicaţie, spaţiul aerian, apele cu potenţial energetic valorificabil şi acelea ce por fi folosite în interesul public, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, terenurile pe care sunt amplasate construcţii de interes public, parcuri publice, porturi, aeroporturi, terenuri cu destinaţie forestieră, albiile râurilor şi fluviilor, cuvetele lacurilor de interes public, terenurile pentru rezervaţii naturale şi parcuri naţionale, monumentele naturii, terenurile pentru nevoile apărării, clădirile afectate folosinţei publice sau exploatării unui serviciu public (şcoli, muzee, spitale cazărmi ş.a.), clădirile proprietatea statului român, aflate în străinătate, în care îşi desfăşoară activitatea ambasadele din România, clădirile ministerelor (cu accesoriile lor mobile şi imobile), instalaţiilor serviciilor publice, arhivele, depozitele şi echipamentele armatei, tezaurul de aur al B. N. R., manuscrisele scriitorilor clasici etc. Delimitarea între bunurile publice de interes naţional şi cele de interes local şi judeţean are în vedere uzul şi interesul pe care îl prezintă bunurile şi valorile respective. Titularii dreptului de proprietate publică nu pot înstrăina bunurile, dreptul lor limitându-se la administrarea, supravegherea şi paza lor. Destinaţia acestor bunuri nu poate fi schimbată.(D.R.).

BUNURI SUCCESORALE, bunuri care intră în componenţa masei succesorale.

BUNURI URMĂRIBILE, orice bunuri care, aparţinând debitorului, pot fi urmărite şi valorificate pe calea executării silite de către creditori, în vederea recuperării creanţelor lor. Fac parte din această categorie veniturile băneşti ale debitorului, în măsura prevăzută de lege, precum şi alte bunuri ale sale, mai puţin cele exceptate prin lege.

BUNURI VIITOARE, 1. Bunuri care fac obiectul unei obligaţii civile, cu toate că nu se află în patrimoniul debitorului în momentul naşterii obligaţiei respective, dar care urmează a fi produse sau dobândite de acesta în viitor, până cel târziu în momentul executării acesteia. Fac parte din categoria **b. v.**: produsele pe care un furnizor se obligă să le livreze beneficiarului printr-un contract de furnizare (care urmează a fi fabricate până la termenul de livrare stipulat în

contract); obiectele (de îmbrăcăminte, încălţăminte etc.) ce urmează a fi confecţionate la comandă, în cadrul contractelor de prestări de servicii etc. În principiu, **b. v.** pot forma obiectul oricărui contract, în măsura în care sunt determinate (sau determinabile) şi posibile; ele nu pot face însă obiectul unor contracte reale (care se încheie valabil numai prin predarea lucrului, implicit deci existenţa acestuia în prezent) şi nu pot fi gajate sau ipotecate. Pe măsura intrării lor în patrimoniul debitorului, **b. v.** fac obiectul dreptului de gaj general al creditorilor. 2. Bunurile pe care o persoană la va avea la data încetării sale din viaţă.

BURSĂ, instituţie în cadrul şi prin intermediul căreia sunt negociate mărfuri fungibile şi efecte de comerţ. Îşi desfăşoară activitatea în localuri special destinate acestui scop, conform unui regulament riguros (care stipulează, între altele, mărfurile sau efectele de comerţ care pot face obiectul operaţiunilor comerciale, modalităţile de negociere şi de desfăşurare a şedinţelor de vânzare-cumpărare, membrii **b.** şi persoanele care pot efectua operaţiuni comerciale etc.). După obiectul operaţiunilor comerciale, **b.** se împart în două mari categorii: a) **B.** de mărfuri, pieţe pe care se vând şi se cumpără diverse mărfuri fungibile (denumite mărfuri de bursă), ca: metale neferoase (cositor, cupru, plumb, zinc), metale preţioase (aur, argint, platină), cereale (grâu, porumb, orz), cafea, cacao, ceai, ulei comestibil, zahăr, lână, bumbac, cauciuc etc. Caracteristic operaţiunilor de **b.** este faptul că nu se vând şi nu se cumpără efectiv mărfurile fizice, ci titlurile prin care se efectuează transferul de proprietate asupra partizilor de mărfuri. b) **B.** de valori, piaţă pe care se negociază efecte de comerţ, cambii, bonuri de tezaur, certificate de depozit, acţiuni preferenţiale şi obişnuite, precum şi obligaţiuni ale societăţilor comerciale, alte diverse titluri de credit, ponderea principală în activitatea desfăşurată la **b.** de valori o deţin vânzările şi cumpărările de acţiuni ale societăţilor comerciale care se cotează la **b.** pe baza unor cursuri stabilite în conformitate cu evoluţia cererii şi a ofertei. De aceea, mersul operaţiunilor bursiere constituie un adevărat "barometru" al situaţiei economice şi financiare al societăţilor comerciale şi, pe un plan mai larg, al situaţiei de criză, stagnare sau avânt din unele sectoare sau ramuri de activitate industrială, comercială etc. De regulă, ope-raţiunile executate la **b.** sunt de două tipuri: "la disponibil", constând în vânzări şi cumpărări în baza cărora livrarea mărfurilor (acţiunilor), precum şi plata au loc imediat după încheierea contractului; "la termen", operaţiuni în cadrul cărora livrarea şi, într-o anumită măsură, plata urmează a se face la un termen determinat. **B.** au o importanţă deosebită pentru comerţul internaţional, operaţiunile care se desfăşoară în cadrul lor influenţând în mod determinat procesul de stabilire a nivelului preţurilor anumitor mărfuri şi a cursurilor pentru valori pe piaţa mondială. De aceea, buna cunoaştere a mecanismului **b.** şi a evoluţiei operaţiunilor, a rezultatelor acestora, constituie o cerinţă importantă pentru comercianţi, mai ales în ceea ce priveşte evaluarea situaţiei şi tendinţelor de pe anumite pieţe, a efectelor directe şi indirecte ale acestei situaţii asupra activităţii desfăşurate, a măsurilor care trebuie luate în mod operativ pentru valorificarea anumitor oportunităţi de export sau de import ori pentru contracararea unor efecte nefavorabile.

C

C.I.F./C.A.F. (COST, ASIGURARE), termen INCOTERMS care impune vânzătorului să contracteze transportul mărfii, precum şi asigurarea pentru acoperire minimă. Impune vânzătorului să asigure vămuirea mărfii la export. Acest termen poate fi folosit numai pentru transportul maritim sau pe apele interioare. Vânzătorul are următoarele obligaţii: 1) să livreze marfa şi să furnizeze factură comercială sau mesajul electronic echivalent potrivit contractului de vânzare şi orice atestare de conformitate cerută de contract; 2) să obţină, pe riscul şi cheltuiala sa, licenţă de export sau orice altă autorizaţie oficială şi să îndeplinească formalităţile vamale necesare pentru exportul mărfii; 3) să încheie, pe cheltuiala sa, în condiţii uzuale, contractul pentru transportul mărfii la portul de destinaţie convenit, pe ruta obişnuită, cu o nava maritimă (sau cu o navă folosită pe apele interioare, dacă este corespunzătoare) de tipul celei utilizate, în mod uzual, pentru transportul mărfii care face obiectul contractului; 4) să obţină, pe cheltuiala sa, asigurarea mărfii, aşa cum s-a convenit prin contract, astfel încât cumpărătorul sau orice altă persoană care are un interes asigurabil în ce priveşte marfa, să fie îndreptăţită să se adreseze direct asiguratorului; să furnizeze cumpărătorului polita de asigurare sau orice altă atestare care dovedeşte asigurarea. Asigurarea va fi încheiată cu agenţi de asigurare sau cu o societate de asigurare cu reputaţie bună. Perioada acoperită prin asigurare trebuie să fie conformă cu preluarea mărfii şi transferul riscurilor. La cererea cupărătorului, vânzătorul trebuie să furnizeze, pe cheltuiala cumpărătorului, asigurarea pentru riscul de război, greve, revolte sau mişcări civile, dacă o asemena asigurare poate fi obţinută. Asigurarea minimă trebuie să acopere pretul prevăzut în contract plus 10% (adică 110%) şi va fi efectuată în valuta contractului; 5) să livreze marfa la bordul navei, în portul de încărcare, la data sau în cadrul perioadei stabilite; 6) să suporte riscurile de pierdere sau deteriorare a mărfii până în momentul în care aceasta a trecut balustrada vasului, în portul de încărcare; 7) să suporte toate costurile legate de marfă până în momentul în care aceasta a fost livrată, navlu şi alte costuri generate de transport şi de asigurarea mărfii, inclusiv cheltuieli de încărcare a mărfii la bordul navei şi orice alte cheltuieli de descărcare care sunt percepute; 8) să avizeze cumpărătorul în mod cores-punzător că marfa a fost livrată la bordul navei şi să comunice orice alte date care să permită cumpărătorului să ia măsurile necesare în mod obişnuit pentru preluarea mărfii; 9) dacă nu s-a convenit astfel, să furnizeze cumpărătorului, fără întârziere, pe cheltuiala sa, documenul uzual de transport pentru portul de destinaţie convenit. Acest document (de ex., conosamentul negociabil, conosamentul nenegociabil sau documentul de transport pe apele interioare) trebuie să ~~menţioneze marfa care face obiectul con~~tractului, să fie datat în cadrul perioadei convenite pentru încărcare, să permită cumpărătorului să solicite marfa la destinaţie pentru cărăuş şi, dacă nu s-a convenit altfel, să o vândă în tranzit prin transferarea documentului către alt cumpărător (conosament negociabil) sau prin notificarea cărăuşului. În cazul în care documentul de transport se referă la charter-party, vânzătorul trebuie să furnizeze şi copia acestui document. În situaţia în care vânzătorul şi cumpărătorul au convenit să comunice prin mij-loace electronice, documentul de transport poate fi înlocuit prin mesajul electronic echivalent; 10) să plătească cheltuielile legate de operaţiunile de verificare (de ex. verificarea calităţii, măsurarea, cântărirea, numărarea) necesare pentru livrarea mărfii. Cu condiţia ca, în asemenea tranzacţii, să nu fie uzual ca marfa care face obiectul contractului sa fie neambalată, să furnizeze, pe cheltuiala

sa, ambalajul necesar pentru transportul mărfii, ambalaj ce trebuie marcat în mod corespunzător; 11) să acorde cumpărătorului, la cerere, pe riscul şi cheltuiala acestuia, tot sprijinul necesar pentru obţinerea oricăror documente sau mesaje electronice echivalente, altele decât cele de înlocuire a documentului de transport, emise sau transmise în ţara în care se face livrarea şi/sau în cea de origine, de care cumpărătorul ar putea avea nevoie pentru importul mărfii şi, dacă este cazul, pentru tranzitarea acesteia printr-o ţară terţă. Cumpărătorul are următoarele obligaţii: 1) să plătească preţul aşa cum s-a prevăzut în contractul de vânzare-cumpărare; 2) să obţină, pe riscul şi cheltuiala sa, licenţa de import sau orice altă autorizaţie oficială şi să îndeplinească formalităţile vamale de import şi, dacă este cazul, pe cele necesare pentru tranzitarea mărfii printr-o ţară terţă; 3) să accepte livrarea mărfii în momentul în care aceasta a fost livrată şi să primească marfa de la cărăuş în portul de destinaţie; 4) să suporte toate riscurile de pierdere sau deteriorare a mărfii din momentul în care aceasta a trecut balustrada portului de încărcare; 5) în cazul în care este îndreptăţit să stabilească data de încărcare a mărfii şi/sau portul de destinaţie, avizând vânzătorul în mod corespunzător, şi nu o face, precum şi în celelalte cazuri, să suporte toate riscurile de pierdere sau deteriorare a mărfii, de la data convenită sau de la expirarea perioadei stabilite pentru încărcare, cu condiţia însă ca marfa să fi fost individualizată corespunzător, adica pusă deoparte sau identificată în orice alt mod ca fiind marfa care face obiectul contractului; 6) să plătească toate costurile legate de marfă din momentul în care aceasta a fost livrată şi în cazul în care aceste costuri nu au fost percepute de societatea de navigaţie în baza contractului de transport cu nave de linie, să plătească toate costurile şi spezele legate de tranzit, până în momentul în care marfa ajunge în portul de destinaţie, precum şi cheltuielile de descărcare, inclusiv taxele de uşurare a navei şi de cheiaj. În cazul în care nu se efectuează avizarea vânzătorului în sensul stabilirii datei de încărcare a mărfii şi/sau portul de destinaţie, să plătească cheltuielile suplimentare cauzate prin aceasta, de la data convenită sau de la expirarea perioadei stabilite pentru încărcare, cu condiţia însă ca marfa să fi fost individualizată în mod corespunzător, adică pusă deoparte sau identificată în orice alt mod că este marfa care face obiectul contractului; 8) să plătească taxele vamale, alte taxe şi speze oficiale, precum şi cheltuieli pentru îndeplinirea formalităţilor vamale de import şi, dacă este cazul, pe cele legate de tranzitarea mărfii printr-o ţară terţă; 9) ori de câte ori este îndreptăţit să stabilească data de încărcare a mărfii şi/sau portul de destinaţie, să avizeze vânzătorul în mod corespunzător; 10) să accepte documentul de transport cu condiţia ca acesta să fie conform contractului; 11) dacă nu s-a convenit altfel, să plătească costurile legate de inspectarea prealabilă încărcării mărfii, cu excepţia cazului în care aceasta a fost dispusă de catre autorităţile din ţara exportatoare; 12) să plătească toate costurile şi cheltuielile efectuate pentru obţinerea documentelor sau mesajelor electronice echivalente, emise sau transmise în ţara în care se face livrarea şi/sau în cea de origine, de care cumpărătorul ar putea avea nevoie pentru importul mărfii şi, dacă este cazul, pentru tranzitarea acestora printr-o ţară terţă şi să restituie vânzătorului costurile suportate de către acesta cu ocazia acordării sprijinului său în legătura cu aceasta; 13) să furnizeze vânzătorului, la

cerere, informaţiile necesare pentru efectuarea asigurării. (D.R.)

CABOTAJ, 1. din punct de vedere juridic reprezintă navigaţia efectuată sub limitele cursei lungi. 2. din punct de vedere vamal, **c.** este transportul de bunuri indigene, aparţinând aceluiaşi stat sau unor state diferite legate printr-o uniune vamală de la un port la altul, folosindu-se în acest scop un drum maritim internaţional sau cu acces la un astfel de drum. **C.** poate fi naţional sau internaţional. **C.** naţional este supus, în lipsă de convenţii contrare, pavilionului navei (naţional), cuprinzând navigaţia din apropierea coastei. Din punct de vedere vamal, **c.** naţional include micul **c.** (navigaţia executată între porturile naţionale din aceeaşi mare) şi marele **c.** (navigaţia între porturile naţionale situate în mări diferite). Prin **c.** internaţional se înţelege navigaţia costieră între porturile diferitelor state. Pentru transportarea bunurilor prin **c.** este necesar un permis acordat de vamă. La destinaţie, bunurile transportate prin **c.** trebuie să fie prezentate la vamă, cu respectarea termenului stabilit prin legile naţionale. În România, termenul este de 45 zile de la data emiterii permisului de **c.**

CADUCITATE, lipsa de eficacitate a unui act juridic, determinată de un eveniment independent de voinţa sau de culpa părţilor, care survine după încheierea valabilă a actului şi care împiedică, în mod obiectiv, producerea efectelor sale. Astfel, oferta de a încheia un contract devine caducă dacă, înainte de acceptarea ei şi de încheierea contractului, ofertantul moare sau devine incapabil; legatul devine caduc dacă legatarul moare înaintea testatorului etc. **C.** operează retroactiv, ca şi rezoluţiunea, de care se deosebeşte, în principal, prin caracterul neimputabil al evenimentului care o determină.

CADUCITATEA LEGATULUI, cauză de ineficacitate a unui legat, decurgând din imposibilitatea executării acestuia datorită împrejurării că legatarul nu poate sau nu acceptă să-l primească şi având ca efect desfiinţarea retroactivă. **C. l.** se referă la un legat născut valabil, fiind determinată de împrejurări posterioare întocmirii sale şi care nu depind de voinţa testatorului sau de culpa legatarului. Cazuri de caducitate: a) predecesul legatarului; b) survenirea, după deschiderea succesiunii, a incapacităţii legatarului de a primi legatul; c) neîndeplinirea condiţiei suspensive sau îndeplinirea condiţiei rezolutorii; d) refuzul legatarului de a primi legatul; e) pieirea în întregime a bunului înainte de deschiderea succesiunii; f) dispariţia cauzei determinante a constituirii legatului; g) epuizarea cotităţii disponibile ca urmare a donaţiilor.

CAECIS QUOQUE HOC SATIS LARUM, expresie latină care semnifică faptul că şi pentru orbi acest argument este suficient de limpede. (D.R.)

CAIET DE SARCINI, document sau ansamblu de documente în care sunt stipulate toate clauzele şi condiţiile fixate de către organizatorii unei licitaţii şi care se cer a fi îndeplinite de către ofertanţi în vederea adjudecării eventuale a acesteia. **C. de s.**, care cuprinde în special condiţii de natură tehnică şi comercială, este redactat de către organizator sau instituţii specializate ori experţi agreaţi de aceştia şi pus la dispoziţia persoanelor interesate, de obicei contra cost, cu suficient timp înainte pentru ca eventualii participanţi să poată elabora ofertele tehnice şi comerciale până la termenul fixat pentru depunerea acestora.

CALCULAREA TERMENELOR PROCESUALE, operaţiune de determinare a momentului iniţial şi a momentului final pentru a se aprecia dacă s-a respectat

condiţia de timp impusă de lege în care un act de procedură trebuie să fie îndeplinit sau dimpotrivă era oprită aducerea lui la îndeplinire. 1. În **c. t. p.** fixate pe ani, luni sau săptămâni se aplică sistemul computaţiei naturale: dies a quo (ziua când începe termenul) şi dies ad quem (ziua când sfârşeşte termenul) se includ în calcul; potrivit acestui sistem, termenele fixate pe ani, luni sau săptămâni se sfârşesc în ziua anului, lunii sau săptămânii corespunzătoare zilei de plecare. Dacă luna în care urmează să se sfârşească termenul nu are o zi corespunzătoare cu cea de la care a plecat (29, 30 sau 31) acesta se va considera împlinit în ultima zi a lunii respective. 2. În **c. t. p.** fixate pe zile se aplică sistemul computaţiei exclusive: dies a quo şi dies ad quem fiind excluse din calcul. Termenele fixate pe zile se compun din totalul zilelor libere; aceste zile încep a se număra din ziua următoare lui dies a quo şi se consideră împlinite după dies ad quem. 3. **C. t.** de prescripţie, indiferent de unităţile de timp în care sunt stabilite, se face potrivit sistemului computaţiei intermediare: dies a quo este exclus din calcul, iar dies ad quem inclus în calcul. În concret, **c.t.p.** se face în funcţie de prevederile legii care indică fie pe dies a quo (de ex. ziua comunicării hotărârii în cazul termenului de apel) fie pe dies ad quem (de ex. ziua fixată pentru judecată în raport de care , cu 5 zile înainte, trebuie înmânată citaţia). **C. t.** de prescripţie se face întotdeauna prin determinarea naşterii dreptului la acţiune, adică a zilei care marchează pe dies a quo (de ex. din momentul când tatăl a cunoscut naşterea copilului sau ziua când copilul a fost născut începe curgerea termenului în care poate fi introdusă acţiunea în tăgada sau cercetarea paternităţii; a se vedea şi *termen procedural*; *sancţiuni procedurale*; *decădere*.(D.R.)

CALE DE ATAC,mijloc procedural prin intermediul căruia părţile interesate sau procurorul au posibilitatea de a solicita şi obţine reformarea (totală sau parţială) a unei hotărâri judecătoreşti. În general, căile de atac sunt prevăzute ca un remediu contra eventualelor erori se pot strecura într-o hotărâre, uneori contra injustiţiei dintr-un act jurisdicţional. O hotărâre, oricât de criticabilă ar fi, nu poate forma, de regulă, obiectul unei cereri în anulare (precum un contract), însă este necesar să se recunoască părţilor posibilitatea de a provoca un nou examen al procesului, prin exerciţiul căilor de atac prevăzute de lege. Împotriva unei hotărâri de expedient, se poate introduce totuşi o cerere în anulare, deoarece această hotărâre are natura juridică a unui contract judiciar. De asemenea, hotărârea arbitrală este susceptibilă de exerciţiul unei acţiuni (cereri) în anulare specifice. Căile de atac reprezintă o formă concretă de manifestare a acţiunii civile, iar în momentul în care partea interesată apelează la o anumită cale de atac, aceasta devine o componentă a dreptului la acţiune pus în mişcare. Prin intermediul căilor de atac se poate contesta fie nerespectarea, de către instanţa ce a pronunţat hotărârea atacată, a condiţiilor formale în care trebuie să aibă loc judecata, fie faptul că raţionamentul jurisdicţional este inexact (calificarea faptelor este eronată; efectul juridic a fost greşit dedus, deoarece nu corespunde condiţiilor de aplicare a normei de drept substanţial; sancţiunea este greşită). Sunt însă şi situaţii în care se revine în faţa aceleiaşi instanţe, solicitându-se reexaminarea totală sau parţială a pricinii, în considerarea unor împrejurări care nu au fost avute în vedere la pronunţarea hotărârii atacate. Căile de atac prezintă o caracteristică specifică, anume că ele sunt în legătură directă cu o hotărâre

deja pronunţată, iar aceasta influenţează modul în care are loc judecata în fiecare cale de atac. Dacă prima instanţă a judecat pretenţiile formulate de părţi, în căile de atac se judecă nu numai aceste pretenţii, ci chiar hotărârea pronunţată, cu menţiunea că în unele căi de atac judecata priveşte numai hotărârea atacată. Uneori se neagă necesitatea existenţei căilor de atac, susţinându-se că un singur grad de jurisdicţie ar fi suficient; căile de atac ar duce la prelungirea procesului, la cheltuieli mai mari în sarcina justiţiabililor, dar şi a statului, la o scădere a încrederii justiţiabilor în serviciul public, la o slăbire a responsabilităţii judecătorilor primei instanţe. La aceste argumente s-ar mai adăuga o constatare din practică, în sensul că, în numeroase cazuri, hotărârile atacate, uneori, hotărâri complet greşite înlocuiesc hotărâri mai drepte, trecând irevocabil în puterea lucrului judecat. Este însă necesar ca eventualele greşeli de judecată să poată să fie înlăturate, iar acest lucru este posibil numai prin reglementarea unui sistem de atac, care, în primul rând, să permită realizarea unui control judiciar, de către o instanţă superioară, iar, în al doilea rând, să ofere posibilitatea ca însăşi instanţa ce a pronunţat hotărârea să examineze unele împrejurări noi, în cazurile şi în condiţiile expres prevăzute de lege. Sistemul căilor de atac trebuie ales cu multă grijă, pentru a nu transforma procesul civil într-o "afacere de lux" şi pentru a nu menţine incertitudinea şi nesiguranţa părţilor cu privire la raportul de drept substanţial dintre ele un timp prea îndelungat. În strânsă legătură cu acest aspect este şi momentul la care legea permite punerea în executare silită a unei hotărâri judecătoreşti. În mod normal, ar trebui să existe o cale de atac prin care să se rejudece în fond procesul, de către o instanţă superioară. Întrucât şi judecătorii instanţei de apel, deşi au mai multă experienţă decât cei de la prima instanţă, pot comite unele greşeli de judecată, ar urma ca hotărârea lor să poată să fie atacată la o altă instanţă, ierarhic superioară, însă numai pentru motivele anume indicate de lege, de regulă, motive de nelegalitate, nu şi de netemeinicie. În sfârşit, pentru anumite împrejurări ce nu au fost avute în vedere la pronunţarea hotărârii (fie datorită unei omisiuni a instanţei, fie datorită faptului că s-au ivit ulterior), trebuie să se recunoască posibilitatea exercitării unor căi de atac, care să fie judecate chiar de către instanţa ce a pronunţat hotărârea atacată, dar numai în condiţiile şi pentru motivele limitativ stabilite de lege (contestaţia în anulare şi revizuirea). În legătură cu sistemul căilor de atac, cu modul concret de reglementare a fiecărei căi de atac, este şi problema numărului gradelor de jurisdicţie. Existenţa unei căi de atac nu înseamnă adăugarea automată a încă unui grad de jurisdicţie, ci trebuie examinate motivele pentru care se poate exercita calea de atac respectivă, eventualele condiţii de admisibilitate, dacă operează o devoluţiune integrală, dacă se suspendă de drept executarea silită. Din această perspectivă, în sistemul nostru procesul civil există numai două grade de jurisdicţie, o judecată în primă instanţă şi o judecată în apel, nici una din celelalte căi de atac (recursul, contestaţia în anulare sau revizuirea) nereprezentând un alt grad de jurisdicţie. Legiuitorul nostru tratează însă confuz această problemă. În expunerea de motive a legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească de vorbeşte despre introducerea principiului triplului grad de jurisdicţie, dar în expunerea de motive de la Legea de modificare a Codului de procedură civilă se apreciază că Legea nr. 92/1992 consacră principiul dublului

grad de jurisdicţie, iar apoi se lasă a se înţelege că recursul este o cale ordinară de atac. 2. **Clasificarea căilor de atac: a) căi de atac ordinare şi căi de atac extraordinare.** Fundamentul teoretic al acestei clasificări tradiţionale este relativ, iar aplicarea sa concretă ridică o serie de probleme. Se consideră că o cale de atac este ordinară, dacă ea poate fi exercitată de orice parte din proces, pentru simplul fapt că partea respectivă este nemulţumită de hotărârea pronunţată. Nu este necesar ca un text de lege să prevadă expres posibilitatea utilizării căii de atac ordinară, însă, dacă se doreşte suprimarea acesteia, trebuie să existe o dispoziţie legală expresă în acest sens. Căile de atac sunt calificate extraordinare dacă ele pot fi exercitate numai în cazurile şi în condiţiile anume specificate de lege. Codul de procedură civilă califică apelul şi recursul ca fiind căi de atac ordinare, iar contestaţia în anulare, revizuirea, recursul în interesul legii şi recursul în anulare sunt calificate ca extraordinare. Unele discuţii s-ar putea face în privinţa recursului, deoarece acesta este deschis numai pentru motivele anume arătate de lege (este adevărat, sfera acestor motive este foarte largă) şi nu prezintă un efect specific căii de atac ordinare (suspendarea de drept a executării silite), ceea ce îl apropie mai mult de căile de atac extraordinare. Uneori, partea nu poate să exercite recursul, dar se poate plânge pe calea revizuirii. Astfel, dacă prima instanţă nu s-a pronunţat asupra unui capăt de cerere, iar partea nu a declarat apel, eventual recurs împotriva hotărârii primei instanţe va fi respins ca inadmisibil (concluzie desprinsă din art. 299 şi art. 377 alin. 2 C. proc. civ.), însă o cerere de revizuire este admisă (situaţia se poate ivi în practică, deoarece, în general, termenul de apel este de 15 zile de la comunicarea hotărârii, iar cel de revizuire, pentru exemplul dat, de o lună de la comunicarea hotărârii). Însă nu este logic să se exercite o cale de atac extraordinară, fără a exista, în prealabil, posibilitatea de a apela calea de atac ordinară. Numai în cazul în care recursul este exercitat împotriva unei hotărâri de primă instanţă nesusceptibilă de apel, recursul are caracterul unei căi de atac ordinare (concluzie desprinsă din prevederile art. 304 C. proc. civ.), deoarece recurentul nu este ţinut de motivele de casare arătate în art. 304 C. proc. civ., ci poate să invoce orice motiv de nemulţumire. Importanţa practică a acestei clasificări vizează următoarele aspecte: - executarea silită a hotărârii este suspendată pe durata termenului în care poate fi exercitată calea de atac extraordinară, iar apoi pe timpul judecării acesteia, în vreme ce căile de atac extraordinare nu au, în principiu, efect suspensiv; - cât timp este deschisă calea de atac ordinară, nu se poate recurge la o cale de atac extraordinară, însă căile de atac extraordinare se pot folosi concomitent (de exemplu, recursul şi revizuirea, contestaţia în anulare şi revizuirea, nu însă recursul şi contestaţia în anulare, legea dând prioritate recursului, permiţând cumulul numai în mod excepţional); - în unele situaţii, calea de atac extraordinară devine inadmisibilă, dacă partea interesată putea să invoce motivul respectiv prin intermediul căii de atac ordinare, dar nu a făcut-o. Astfel, dacă a expirat termenul de apel, hotărârea primei instanţe devine nu numai definitivă, ci şi irevocabilă (art. 377 C. proc. civ.) aşa încât nu va mai putea fi atacată cu recurs; nelegalitatea procedurii de citare pentru ziua când s-a judecat pricina şi necompetenţa absolută a instanţei nu pot fi invocate direct pe calea contestaţiei în anulare, ci partea interesată este obligată să valorifice aceste motive prin intermedi-

ul apelului şi, cu unele nuanţări, al recursului. **b) Căi de atac suspensive de executare silită şi căi de atac nesuspensive de executare silită.** Această clasificare vizează numai hotărârile susceptibile de executare silită. Termenul de apel suspendă de drept executarea silită, efectul suspensiv fiind continuat prin introducerea cererii de apel. În cazurile în care hotărârea se bucură de execuţie vremelnică (de drept sau judecătorească), apelul nu mai este suspensiv, însă instanţa de apel poate să încuviinţeze suspendarea execuţiei vremelnice, cu sau fără cauţiune. În mod excepţional şi recursul suspendă executarea silită, în pricinile privitoare la strămutarea de hotare, desfiinţarea de construcţii, plantaţii sau a oricăror lucrări având o aşezare fixă, precum şi în alte cazuri anume prevăzute de lege (de exemplu, în materia contenciosului administrativ). Pentru celelalte situaţii, instanţa de recurs poate dispune, la cerere, suspendarea executării hotărârii recurate, cu sau fără depunerea unei cauţiuni, iar în cazuri urgente, suspendarea poate fi încuviinţată de către preşedintele instanţei de recurs, prin încheiere motivată, dată şi fără citarea părţilor, chiar înainte de primirea dosarului. Contestaţia în anulare şi revizuirea nu sunt niciodată suspensive de executare silită, dar instanţa sesizată cu o contestaţie în anulare sau o revizuire poate să acorde suspendarea executării hotărârii atacate, cu depunerea unei cauţiuni (această facultate este prevăzută de lege numai pentru revizuire, însă se admite că dispoziţia îşi găseşte aplicare şi în materia contestaţiei în anulare). **c) Căi de atac de reformare şi căi de atac de retractare.** Această clasificare tradiţională are la bază distincţia care se făcea între opoziţie (calea de atac ordinară, desfiinţată la noi încă din anul 1943) şi apel, prima fiind de competenţa aceleiaşi instanţe care a pronunţat hotărârea atacată, iar cea de-a doua judecându-se de o instanţă ierarhic superioară. Contestaţia în anulare şi revizuirea sunt căi de atac de retractare, deoarece ele se soluţionează de instanţa care a pronunţat hotărârea atacată. Aparent nu ar fi normal ca aceeaşi instanţă să judece şi calea de atac exercitată împotriva propriei hotărâri, neexistând nici un argument care să permită celei de-a doua hotărâri o valoare superioară primei hotărâri, de vreme ce judecătorii sunt de acelaşi nivel, uneori ambele hotărâri fiind pronunţate de aceeaşi judecători. Trebuie însă precizat că prin căile de atac de retractare se invocă anumite împrejurări, limitativ prevăzute de lege, care nu au fost avute în vedere la pronunţarea hotărârii atacate, astfel încât instanţa nu îşi controlează propria hotărâre, ci judecă unele aspecte noi. Căile de atac de reformare sunt apelul şi recursul, prin intermediul lor realizându-se controlul judiciar al hotărârilor judecătoreşti, de către o instanţă ierarhic superioară celei care a pronunţat hotărârea atacată. Menţionăm că revizuirea pentru contrarietate de hotărâri, dacă hotărârile provin de la aceeaşi instanţă (anterior anului 1948, pentru această ipoteză, cererea de revizuire se soluţiona chiar de instanţa ce pronunţase cele două hotărâri) sau de la instanţe în circumscripţia teritorială a unei singure instanţe (ierarhic superioară), este de competenţa instanţei ierarhic superioară, iar dacă hotărârile provin de la instanţe situate în circumscripţii teritoriale, deosebite, competenţa aparţine instanţei ierarhic superioară primei instanţe ce a pronunţat hotărârea; numai în cazul în care cea de-a doua hotărâre potrivnică a fost pronunţată de Curtea Supremă de Justiţie, revizuirea pentru contrarietate

de hotărâri este o cale de retractare, deoarece va fi judecată de către instanţa supremă, care îşi va anula hotărârea. Uneori se critică această clasificare, arătând că ea este incompletă, deoarece recursul nu poate fi calificat nici ca o cale de retractare, dar nici ca o cale de reformare, instanţa de recurs (superioară în grad celei ce a pronunţat hotărârea recurată) neavând misiunea de a judeca din nou pricina în fapt şi în drept, ci doar de a controla conformitatea hotărârii cu regulile de drept. Critica este nejustificată, întrucât se face o confuzie între două clasificări, mai precis, se consideră, implicit, că o cale de atac de reformare este, în acelaşi timp, o cale de atac devolutivă, ceea ce nu se verifică în toate situaţiile. Mai mult, sunt unele cazuri în care instanţa de recurs se pronunţă şi în fapt, de exemplu, când respinge recursul şi, luând în considerare nu numai elementele de drept, ci şi elemenetele de fapt ce rezultă din hotărârea criticată sau din dosar, înlătură un considerent eronat, substituie un considerent inexact cu un considerent exact, ori completează o motivare insuficientă; când casează hotărârea şi, fără a mai trimite pricina spre a fi rejudecată în fond, pronunţă o nouă hotărâre în baza probelor aflate la dosar; dacă soluţionează recursul pe temeiul înscrisurilor noi. **d) Căi de atac devolutive şi căi de atac nedevolutive.** O cale de atac este devolutivă dacă antrenează o rejudecare în fond a pricinii în întregul ei, fără restricţii în privinţa administrării probelor. Numai apelul prezintă un astfel de efect. Celelalte căi de atac prevăzute de cod sunt nedevolutive, deoarece nu presupun o rejudecare a fondului pricinii. Referitor la acestea, caracterul nedevolutiv se raportează la calea de atac propriu-zisă, iar nu la rejudecarea pricinii ca efect al admiterii căii de atac respective. Astfel, ca urmare a casării unei hotărâri, de regulă, are loc o rejudecare a fondului, în condiţiile stabilite de art. 312 şi urm. C. proc. civ.; admiterea unei contestaţii în anulare duce la anularea hotărârii atacate şi la rejudecarea fondului, ori a recursului sau a motivului de casare omis; admiterea unei cereri de revizuire, pentru majoritatea motivelor prevăzute de art. 322 C. proc. civ., are ca efect o rejudecare a pricinii. Uneori consideră că şi recursul prezintă efect devolutiv, însă aceasta este incomplet, în sensul că devoluţiunea operează, în principiu, numai cu privire la problemele de drept. Precizarea nu poate fi primită, deoarece ar însemna să se accepte că toate căile de atac prezintă un efect devolutiv, total sau parţial, devreme ce se solicită rejudecarea unei probleme de drept sau de fapt. Fără îndoială, nu este decât o chestiune de exprimare, de preferinţă a sintagmei "căi de atac devolutive şi căi de atac nedevolutive" în raport cu sintagma "căi de atac cu un efect devolutiv total şi căi de atac cu un efect devolutiv parţial (incomplet)". Sau, s-ar putea spune că sunt căi de atac cu privire la care efectul devolutiv se realizează într-o singură etapă şi căi de atac ce antrenează o devoluţiune în două etape (calea de atac propriu-zisă şi rejudecarea în fond a litigiului). **e) Alte clasificări.** 1) Pornindu-se de la constatarea că orice cale de atac tinde a repune în discuţie un lucru greşit judecat (cel puţin aşa pretinde cel care introduce calea de atac), se face o distincţie între greşeala de judecată în drept (care presupune că norma juridică nu a fost corect aplicată la situaţia de fapt stabilită, fie că regula juridică este deformată, fie că faptele sunt inexact calificate) şi greşeala de judecată în fapt (care presupune o eroare în constatarea existenţei faptelor, ori o apreciere greşită a oportunităţii sancţiunii în acele

situaţii în care legea conferă judecătorului o putere discreţionară), precum şi o distincţie între greşeala de judecată cu privire la fondul pretenţiei (când eroarea vizează raţionamentului jurisdicţional) şi greşeala de judecată cu privire la formă (când vizează nerespectarea formelor procedurale). O greşeală de judecată în fapt constituie, în acelaşi timp o greşeală de judecată în drept poate rezulta atât din încălcarea unei reguli de fond, dar şi a unei reguli de formă. Aceasta prezintă o importanţă practică de necontestat, însă nu duce decât la o delimitare a apelului (ca o cale de atac ce are vocaţia generală de a sancţiona orice greşeală de judecată, fie în fapt sau în drept, fie referitoare la fond sau la formă) de celelalte căi de atac (care permit sancţionarea numai a anumitor categorii de greşeli de judecată). Mai mult, în sistemul nostru procesual civil, unele motive de revizuire nu presupun greşeli de judecată (de exemplu, nu îi este imputabil instanţei faptul că a pronunţat hotărârea în baza unei hotărâri care ulterior a fost revizuită sau a unui înscris declarat ulterior fals, ori că obiectul pricinii după ce a fost pronunţată hotărârea, că partea a fost împiedicată să se prezinte la judecată şi să înştiinţeze instanţa despre aceasta, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa ei), iar motivul de contestaţie în anulare prevăzut de art. 318 pct. 1 C. proc. civ. nu vizează o greşeală de judecată propriu-zisă, ci o confundare a unor elemente importante sau a unor date materiale. 2) Căi de atac de anulare şi căi de atac de "reformare". Instanţa sesizată cu o cale de atac de anulare nu poate decât să anuleze (caz în care hotărârea nu soluţionează litigiul în fond) sau să refuze anularea hotărârii atacate; în cazul căilor de reformare se rejudecă pricina, hotărârea ce se va pronunţa urmând a substitui direct hotărârea atacată. Termenul de "reformare" este utilizat într-un alt sens decât cel de mai sus, întrucât se acceptă că aceeaşi instanţă poate să reformeze propria hotărâre. Opoziţia "anulare-reformare"este în strânsă corela-ţie cu opoziţia "elemente de fapt-elemente de drept", deoarece anularea este determinată numai de o eroare de drept, în timp ce reformarea vizează fie elementele de fapt, fie elementele de drept. Prin această clasificare se doreşte o delimitare a recursului (cale de anulare) de celelalte căi de atac (considerate căi de reformare). Însă, în unele situaţii şi instanţa de recurs statuează în fapt, după cum, uneori, apelul poate duce doar la anularea hotărârii apelate (când hotărârea primei instanţe a fost pronunţată cu încălcarea puterii de lucru judecat, dacă s-a prescris dreptul de a obţine condamnarea pârâtului etc.). De asemenea, prin revizuirea pentru contrarietate de hotărâri se poate cere numai anularea ultimei hotărâri. 3) În funcţie de caracterul ierarhic al căilor de atac, se delimitează apelul şi recursul, pe de o parte, de celelalte căi de atac, pe de altă parte. Autorii care folosesc această clasificare nu sunt de acord cu clasificarea în căi de atac de reformare şi căi de atac de retractare, însă cele două clasificări se suprapun. 4) Clasificarea în căi de atac generale (apelul şi recursul) şi căi de atac speciale (celelalte căi de atac) porneşte de la constatarea că, în practică, apelul şi recursul sunt cele mai frecvent folosite, astfel încât ca nu prezintă importanţă decât din punct de vedere statistic. **Reguli comune pentru folosirea căilor de atac. a) Existenţa unei hotărâri judecătoreşti pe care legea să o declare susceptibilă de a fi atacată.** Căile de atac presupun existenţa unei hotărâri judecătoreşti, despre care partea interesată afirmă că ar conţine unele greşeli sau o injustiţie. Rezultă că obiectul căilor de atac nu mai este pretenţia

concretă a reclamantului (ca în cazul cererii de chemare în judecată), ci chiar hotărârea judecătorească atacată. Este însă necesar ca legea să declare hotărârea respectivă susceptibilă de exercitiul căilor de atac, cel puţin al unora dintre acestea. Regula este că orice hotărâre judecătorească poate fi atacată prin intermediul căilor de atac ordinare, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege, în timp ce căile de atac extraordinare pot fi exercitate numai împotriva hotărârilor stabilite prin lege. În principiu, hotărârile primei instanţe (nedefinitive) pot fi atacate cu apel, cu excepţia situaţiilor în care legea a suprimat dreptul de apel, ori dacă nu este vorba de o încheiere premergătoare, ce nu poate fi apelată în principiu decât odată cu fondul. Împotriva hotărârilor date fără drept de apel, precum şi a hotărârilor date în apel (care însă nu sunt irevocabile) se poate exercita recursul. Hotărârile definitive sau irevocabile (în principiu, hotărâri de fond) pot fi atacate pe calea revizuirii. Contestaţia în anulare poate fi formulată numai împotriva hotărârilor irevocabile. **b) Manifestarea de voinţă a unei părţi, în sensul de a exercita o cale de atac.** Această regulă constituie o formă de manifestare a principiului disponibilităţii. Folosirea căilor de atac reprezintă o facultate recunoscută de lege părţilor interesate, de care acestea pot să uzeze sau nu. Instanţa competentă să soluţioneze eventuala cale de atac nu se poate sesiza din oficiu, ci este necesar ca o parte sau chiar mai multe să-şi manifeste expres voinţa de a declanşa judecata într-o cale de atac, prin formularea unei cereri în acest sens, respectând condiţiile impuse de lege. Calea de atac poate fi exercitată şi de către procuror, ori de alte organe sau persoane cărora legea le recunoaşte calitatea procesuală. **c) Legalitatea căii de atac.** Prin această regulă se înţelege faptul că o hotărâre judecătorească este supusă căilor de atac stabilite de lege. Menţionarea, din eroare, în dispozitivul hotărârii, a posibilităţii folosirii unei căi de atac pe care legea nu o acordă, nu creează părţii dreptul de a formula împotriva hotărârii calea de atac respectivă, deoarece căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti sunt determinate de către lege, iar nu de instanţa de judecată. În schimb, partea va putea exercita calea de atac prevăzută de lege, chiar dacă nu a trecut în dispozitiv menţiunea că hotărârea este susceptibilă a fi atacată prin intermediul acelei căi. Din acest punct de vedere, trebuie subliniată şi importanţa practică pe care o prezintă prevederile art. 84 C. proc. civ., conform cărora, cererea pentru exercitarea unei căi de atac este valabil făcută chiar dacă poartă o denumire greşită. Astfel, dacă în dispozitiv s-a menţionat, în mod greşit, că hotărârea poate fi atacată cu recurs, deşi legea prevede calea de atac a apelului, eventuala cerere de recurs va fi conside-rată apel, urmând a fi judecată ca atare. Sub acest aspect, există o corelaţie între art. 288 alin. 2 C. proc. civ. şi art. 302 C. proc. civ., care dispun că atât apelul, cât şi recursul se depun, sub sancţiunea nulităţii, la instanţa a cărei hotărâre se atacă. În lipsa acestei corelaţii, sfera de aplicare a art. 84 C. proc. civ. ar fi fost mult îngustată (dacă s-ar fi preluat dispoziţia mai veche potrivit căreia cererea de apel putea fi depusă fie la instanţa ce pronunţase hotărârea atacată, fie la instanţa de apel, iar partea ar fi ales această din urmă variantă, art. 84 C. proc. civ. ar fi devenit inaplicabil pentru această ipoteză, deoarece recursul ar fi trebuit să fie anulat). Când instanţa a trecut în dispozitiv posibilitatea atacării hotărârii pe care a pronunţat-o cu apel, deşi legea nu acordă acest drept , ci prevede posibilitatea exercitării recursului,

eventualul apel al părții va fi considerat și judecat ca recurs (se pot ivi însă unele dificultăți, deoarece recursul, sub sancțiunea nulității, trebuie motivat înăuntrul termenului de recurs, iar instanța de recurs nu este obligată, ci doar are facultatea de a reține din oficiu motivele de casare de ordine publică). Este posibil ca în unele hotărâri să se treacă din eroare, faptul că termenul de apel, după caz, de recurs, curge de la comunicare, deși hotărârea s-a pronunțat într-o materie pentru care legea prevede că acest termen curge de la pronunțare. În aplicarea principiului legalității căii de atac, urmează să se aprecieze că termenul de apel sau de recurs curge de la pronunțare, deoarece legea stabilește condițiile de exercitare a căii de atac, inclusiv termenele, iar nu instanța judecătorească. **d) Ierarhia căilor de atac**. Nu se poate recurge la o cale extraordinară de atac, atât timp cât este deschis exercițiul unei căi ordinare de atac. Aplicarea concretă a acestei reguli ridică o serie de dificultăți, întrucât legiuitorul califică recursul ca o cale ordinară de atac. O hotărâre susceptibilă de apel nu poate fi atacată decât prin intermediul acestei căi de atac. Împotriva unei hotărâri definitive încă irevocabilă, se poate exercita recursul , nu și contestația în anulare. O astfel de hotărâre va putea fi însă atacată pe calea revizuirii, deoarece legea nu interzice cumulul între recurs și revizuire, deși consideră prima cale de atac ordinară, iar ce-a de-a doua este calificată ca extraordinară. Un corolar al acestei reguli este și faptul că împotriva aceleiași hotărâri nu pot fi exercitate, concomitent, o cale de atac ordinară (apelul) și o cale de atac extraordinară. Nici recursul nu poate fi cumulat cu o contestație în anulare, dar în lipsa unei dispoziții legale contrare, trebuie să se admită că el poate fi exercitat în același timp cu o cerere de revizuire. Legea prevede uneori chiar inadmisibilitatea unei căi de atac, dacă partea interesată ar fi putut să se plângă prin intermediul altei căi de atac. Este cazul raportului dintre contestația de anulare de drept comun (obișnuită) pe de o parte și apelul, precum și, cu unele derogări, recursul, pe de altă parte și cel dintre apel și recurs. **e) Unicitatea dreptului de a folosi o cale de atac.** Dreptul de a folosi o cale de atac este unic, epuizându-se chiar prin exercițiul lui. Partea interesată nu poate folosi de mai multe ori o cale de atac împotriva aceleași hotărâri, deci nu se poate judeca de mai multe ori în aceeași cale de atac. Așadar, dacă o parte formează mai multe cereri de apel, sau dacă o hotărâre este apelată de mai multe părți, apelurile urmează a fi conexate și judecate împreună (în acest sens trebuie interpretate prevederile art. 289 alin. final și art. 290 C. proc. civ., care au însă o redactare defectuoasă, deoarece nu este vorba de aceeași secție a instanței de apel, ci de același complet de judecată). În cazul în care nu s-a cerut conexarea cererilor de apel și într-una din ele, intervine o hotărâre, aceasta are autoritate de lucru judecat față de celelalte apeluri în curs de soluționare. Sub acest aspect, trebuie subliniate și prevederile art. 284 alin. 3 C. proc. civ., potrivit cărora, dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socotește comunicată la data depunerii cererii de apel. Anterior modificării din 1948 a Codului de procedură civilă, în lipsa unei astfel de dispoziții legale, era controversată problema dacă, în situația în care se declară apel înainte de comunicarea hotărârii, iar apelul era anulat, partea mai putea introduce o nouă cerere de apel, având în vedere că, din punctul de vedere al legii, ea se găsea înăuntrul termenului de apel (care, ca și în prezent, în principiu, înce-

pea să curgă de la comunicarea hotărârii). În lipsa unei interdicţii legale exprese sau implicite, predomina răspunsul afirmativ, deşi o asemenea soluţie era în contradicţie cu principiul unicităţii dreptului de a folosi o cale de atac. Problema nu se mai poate ivi în prezent, deoarece, pentru ipoteza menţionată, termenul de apel începe să curgă de la data formulării cererii de apel, iar, conform art. 288 alin. 3 C. proc. civ., dosarul se trimite instanţei de apel numai după împlinirea termenului de apel pentru toate părţile, aşa încât eventualele cereri de apel urmează a fi conexate. Principiul unicităţii dreptului de a utiliza o cale de atac se aplică, în mod corespunzător, în privinţa recursului. În materia contestaţiei în anulare,art. 321 C. proc. civ. permite declararea unei a doua contestaţii dar numai pentru motive ce nu au existat la data când a fost introdusă prima contestaţie (textul este oarecum neclar, deoarece toate cele patru motive de contestaţie în anulare sunt concomitente; el trebuie interpretat în sensul că se referă la cunoaşterea motivelor, iar nu la existenţa lor, în caz contrar rămânând o dispoziţie legală ce nu îşi găseşte niciodată aplicarea). Nici în materia revizuirii principiul unicităţii dreptului de a folosi o cale de atac nu se aplică, dat fiind specificul acestei căi de atac, însă va opera decăderea în legătură cu termenele în care pot fi invocate motivele de revizuire, astfel încât, într-o a doua cerere de revizuire, vor putea fi invocate numai unele dintre motivele prevăzute în art. 322 C. proc. civ..(D.R.)

CALE INCIDENTĂ, modalitate procedurală indirectă prin care se urmăreşte a se stabili existenţa, caracterul sau temeinicia faptelor unor alte litigii, care nu mai pot fi judecate, îndeplinindu-se astfel condiţia necesară de a se putea păşi, apoi, la soluţionarea altor litigii. **C. i.** evocă atât o dependenţă cauzală cât şi o necesitate prioritară în soluţionarea a două litigii: primul care n-a fost, şi nici nu mai poate fi, soluţionat şi cel de al doilea, care poate şi urmează să fie soluţionat numai după ce formal, fără nici o consecinţă pentru părţile în cauză, va fi soluţionat primul. **C. i.** de stabilire formală a elementelor şi posibilei soluţii ce s-ar fi putut pronunţa în litigiul nejudecat îndeplineşte în cel de al doilea litigiu o funcţie probatorie. Irelevantă pe planul consecinţelor directe, **c. i.** devine necesară şi oportună prin consecinţele sale indirecte pe care le generează asupra litigiilor care, în timp, n-ar exista sau n-ar putea fi soluţionate înaintea celorlalte. Pe **c. i.** se poate stabili: 1) caracterul penal al faptei de către instanţa civilă, dacă s-a dispus încetarea urmăririi penale pe motiv că a intervenit amnistia, prescripţia ori decesul făptuitorului. Justificarea folosirii **c. i.** pentru stabilirea caracterului penal al faptei de către instanţa civilă subzistă, în atare cazuri, în deosebirile esenţiale, în special ale căilor de stabilire şi recuperare a prejudiciului, ce există între răspunderea civilă şi răspunderea materială. 2) raportul de cauzalitate între săvârşirea unei infracţiuni, mărturie mincinoasă sau fals, şi consecinţele ei asupra soluţionării unui proces civil când se cere revizuirea hotărârii astfel pronunţate şi constatarea infracţiunii, datorită aceloraşi impedimente legale nu mai este cu putinţă a fi făcută printr-o hotărâre penală. Ivirea unei atare situaţii nu justifică sub nici o formă concluzia inadmisibilităţii cererii de revizuire şi, prin consecinţă, prejudicierea părţilor interesate, deoarece altfel ar însemna ca erorile judiciare, a căror înlăturare se urmăreşte, să rămână în fiinţă, ceea ce este de neconceput. Drept urmare, în astfel de situaţii constatarea săvârşirii infracţiunii se va face la cererea celor interesaţi pe **c. i.** de către instanţa civilă,

Astfel: a) dacă se invocă drept motiv al cererii de revizuire un fals, iar acţiunea penală nu poate fi promovată împotriva autorului, verificarea pretinsului fals urmează a se face de instanţa civilă învestită cu judecarea cererii de revizuire, pe baza probelor ce se vor administra în faţa ei; b) de asemenea, instanţa de judecată civilă, dacă constată imposibilitatea de a stabili în cadrul unui proces penal eventuala vinovăţie a martorului sau expertului, are îndatorirea să verifice ea, în soluţionarea cererii de revizuire, dacă depoziţia sau expertiza respectivă era sau nu mincinoasă.

CALITATE, ansamblu de însuşiri specifice pe care trebuie să le posede produsele şi celelalte bunuri care formează obiectul unui contract civil sau comercial, în concordanţă cu prevederile legale şi convenţionale.

CALITATE PROCESUALĂ, **1.** concept juridic folosit pentru a desemna modul de participare a părţilor în procesul civil. Astfel, o persoană poate participa în procesul civil: a) în nume propriu, atunci când cererea de chemare în judecată este promovată de însuşi titularul dreptului la acţiune; b) în calitate de reprezentant, atunci când acţionează în numele şi în interesul altei persoane. Legea impune celui ce acţionează să indice, în cuprinsul cererii de chemare în judecată, calitatea în care stă în judecată, atunci când nu participă la activitatea procesuală în nume propriu. **2)** concept juridic folosit pentru a desemna îndreptăţirea unei persoane fizice sau juridice de a participa la activitatea judiciară. În această accepţiune **c. p.** (legitimatio ad causam) reprezintă o condiţie esenţială pentru exercitarea acţiunii civile; ea nu implică cu necesitate existenţa unei identităţi între persoana reclamantului şi persoana celui care este titularul dreptului subiectiv dedus în justiţie, respectiv între persoana pârâtului şi persoana celui obligat în raportul de drept substanţial; este suficientă doar justificarea dreptului şi a obligaţiei unei persoane de a participa (ca parte) în procesul civil. Din punctul de vedere al subiectelor care participă la activitatea judiciară, **c. p.** poate fi: a) activă, împrejurare în care ea priveşte îndreptăţirea unei persoane de a reclama în justiţie; b) pasivă, atunci când vizează obligaţia unei alte persoane de a răspunde faţă de pretenţiile invocate împotriva sa. Sarcina justificării **c. p.**, atât active cât şi pasive, aparţine reclamantului care în cadrul cererii de chemare în judecată va trebui să expună împrejurările de fapt sau de drept din care rezultă îndreptăţirea sa de a-l acţiona în judecată pe pârât. Astfel, pentru a avea **c. p.** activă într-o acţiune în constatare negativă nu trebuie să se justifice existenţa unui drept, ci îndreptăţirea de a reclama în justiţie; **c. p.** urmează să fie justificată de reclamant şi în cazul acţiunilor constitutive de drepturi, deşi prin ele nu se valorifică drepturi preexistente. De aceea, **c. p.** nu se identifică cu celelalte condiţii de promovare şi exercitare ale acţiunii civile; **c. p.** nu se confundă cu cerinţa capacităţii procesuale, deoarece în timp ce prima se determină în concreto, în funcţie de justificarea dreptului de a fi parte în procesul civil, cea de a doua, capacitate procesuală, se stabileşte în general, potrivit dreptului comun; de asemenea, **c. p.** nu presupune cu necesitate un drept subiectiv, acesta din urmă reprezentând doar una dintre condiţiile de administrare în fond ale acţiunii civile. După modul de justificare a **c. p.** distingem între: 1) **c. p.** ordinară, ipoteză în care îndreptăţirea de a participa la activitatea judiciară se determină prin intermediul împrejurărilor de fapt expuse de reclamant în cuprinsul cererii de chemare în judecată. Recla-

mantul va arăta împrejurările de fapt din care rezultă pretinsa încălcare a dreptului subiectiv, respectiv acele împrejurări ce justifică îndreptățirea sa de a-l chema în judecată pe pârât; faptele indicate de către reclamant, în aceste condiții, sunt doar ipotetice având obligația de a stabili exactitatea lor pe baza probelor ca se vor administra. 2) **c. p.** extraordinară, ipoteză în care îndreptățirea părților de a participa la activitatea procesuală decurge, în principiu, din lege. Legislația în vigoare cunoaște mai multe cazuri de legitimare procesuală extraordinară: astfel, autoritatea tutelară are calitatea de a solicita, în împrejurările determinate de lege, decăderea unui părinte din drepturile părintești. Prin urmare, **c. p. e.** reprezintă o situație de excepție care își are temeiul în lege, fiind acordată unor persoane sau instituții în scopul proteguirii anumitor interese sociale. Lipsa **c. p.** constituie o excepție de fond ce poate fi invocată în tot cursul procesului civil; ea conduce la respingerea acțiunii; o asemenea soluție urmează să se aplice atât în ipoteza lipsei **c. p.** active, cât și în cazul lipsei **c. p.** pasive. Respingerea acțiunii civile pentru lipsa **c. p.** pasive nu-l împiedică pe reclamant să promoveze o nouă acțiune împotriva persoanei ce are îndreptățirea de a participa în proces ca pârât; dacă instanța constată lipsa **c. p.** active, o nouă acțiune va putea fi promovată, împotriva aceluiași pârât, de către persoana care are îndreptățirea de a acționa în justiție. Lipsa **c. p.** nu poate fi evitată, de regulă, prin substituirea uneia dintre părți cu o altă persoană.

CALITATE SUCCESORALĂ, condiție de exercițiu a petiției de ereditate de către cel ce se pretinde a fi adevăratul moștenitor, prin care se cere în justiție să i se recunoască titlul său de moștenitor, de legatar, cu scopul de a dobândi bunurile moștenirii, pe care, în temeiul unei pretinse calități de succesor, le deține o altă persoană.

CAMBIE, titlu de credit prin care o persoană, numită trăgător, dă dispoziție alteia, numită tras, să plătească necondiționat o sumă în numerar la scadență, unei a treia persoane, numită beneficiar, sau la ordinul acesteia. Este reglementată de L. 58/din 1 mai 1934. **C,** trebuie să cuprindă, potrivit art.1 din L. 58/1934, următoarele mențiuni esențiale: a) denumirea de **c.**, trecută în însuși textul titlului; b) ordinul necondiționat de a plăti o sumă determinată, exprimată în numerar; c) numele persoanei care urmează să plătească (tras); d) arătarea scadenței, care poate fi exprimată în următoarele moduri: la o zi fixă, la un anumit timp de la emisiunea **c.**, "la vedere" (sau o expresie echivalentă) sau la un anumit timp de la vedere; e) arătarea locului unde trebuie făcută plata; dacă sunt arătate mai multe asemenea locuri, beneficiarul are alegerea între ele; f) numele persoanei căreia sau la ordinul căreia trebuie făcută plata (beneficiar). Acesta este primul posesor legitim al **c.**; g) arătarea datei și locului de emitere a **c.**; h) semnătura celui care a emis **c.** (trăgător). Acesta răspunde de acceptarea **c.** și de plata ei. După ce a fost emisă în modul arătat, **c.** urmează să fie prezentată spre acceptare trasului până la scadență, de către beneficiar sau posesorii subsecvenți sau chiar de către un simplu detentor. Acceptarea trebuie să fie necondiționată, altfel se consideră refuzată. Acceptarea produce efectul de a obliga pe tras să plătească la scadență. Refuzul acceptării trebuie constatat printr-un document denumit protest. După emitere, **c.** poate fi transmisă prin gir, chiar dacă nu a fost expres trasă la ordin, de către beneficiar unei alte persoane numită giratar, care devine astfel posesorul ei legitim, cu dreptul ca, la rândul său, să o gireze mai departe unui

terţ. Obligaţia de plată a trăgătorului, trasului sau oricărui alt debitor cambial poate fi garantată prin aval. Trasul şi avaliştii săi sunt obligaţi direct la plată, iar giranţii, trăgătorul şi avaliştii săi, obligaţi indirecţi (de regres). Între toţi aceşti debitori cambiali există solidaritate. **C.** trebuie prezentată la plată în ziua scadenţei sau în una din cele două zile lucrătoare ce urmează, la locul şi adresa indicată în **c.** În cazul refuzului de plată, posesorul **c.** trebuie să ceară notarului public să întocmească un protest de neplată, spre a-şi conserva astfel dreptul de a cere ulterior plata de la obligaţii cambiali indirecţi (de regres). Dacă plata de bună voie a fost refuzată, posesorul, care a îndeplinit formalităţile arătate, o poate obţine de la orice debitor cambial pe cale de acţiune juridică sau prin executare. **C.** are valoare de titlu executoriu pentru capital şi accesorii. Învestirea **c.** cu titlu executoriu se face de către notarul public. Formele de executare, în baza **c.** astfel învestite, sunt precedate de o somaţie adresată debitorului, care, în termen de 5 zile de la primirea ei, poate face opoziţie la executare. În cazul respingerii acesteia prin hotărâre judecătorească definitivă se trece la măsurile de executare silită destinate să asigure obţinerea plăţii de la debitorul cambial. L. 58/1934 reglementează şi următoarele specii de **c.**: **C.** domiciliată, titlu care menţionează o persoană, denumită domiciliatar, ca plătitor al **c.**. Acesta este o persoană străină de **c.** şi distinctă de tras. Domicilierea cambiei poate fi stipulată de trăgător, de trasul acceptant, precum şi de către posesorii legitimi ai **c.**, cu consimţământul trăgătorului. Dacă domiciliatarul a fost indicat de trăgător, trasul nu-l poate înlocui, nici cu consimţământul posesorului. Efectul indicării unui domiciliatar este că plata trebuie cerută acestuia, iar în caz de refuz, protestul se întocmeşte la domiciliul său. Altfel posesorul pierde dreptul de a urmări pentru plată chiar şi pe tras, care, prin indicarea unui domiciliatar devine obligat indirect (de regres), ca şi celalţi debitori cambiali. **C.** în alb, titlu în care figurează, la data emisiunii, numai unele dintre menţiunile esenţiale ale **c.**, cel puţin semnătura trăgătorului, respectiv a emitentului, celelalte să fie completate cel mai târziu în termen de trei ani de la data emiterii, potrivit înţelegerii intervenite cu trăgătorul. Dacă această înţelegere nu a fost respectată, **c.** în alb nu poate fi opusă posesorului legitim, afară numai dacă a fost de rea credinţă sau dacă a săvârşit o greşeală gravă în dobândirea titlului. Decăderea din dreptul de a completa **c.** în alb după trei ani de la emiterea ei nu este opozabilă posesorului de bună credinţă, căruia titlul i-a fost transmis completat. Un regim juridic similar se aplică biletului la ordin în alb şi cecului în alb. Pe plan internaţional, regimul juridic al **c.** a fost unificat, în raporturile dintre statele contractante, prin Convenţia referitoare la legea uniformă a cambiilor şi biletelor la ordin încheiată la Geneva la 7.VI.1930. România nu este parte la Convenţie, dar cea mai mare parte din reglementările sale au fost preluate şi se regăsesc în cuprinsul L. 58/ 1934. Prin convenţie, statele contractante se angajează să introducă pe teritoriul lor dispoziţiile Legii uniforme, sub rezervele tolerate de Convenţie. Legea uniformă are de obiect în titlul I cambia iar în titlul II biletul la ordin. Referitor la cambie este stabilită forma ei şi sunt precizate menţiunile sale esenţiale, posibilitatea transmiterii prin gir, acceptarea, garantarea obligaţiilor prin aval, determinarea scadenţei, regimul plăţii, regresul în caz de neacceptare sau de neplată, acceptarea şi plata prin intervenţia unei terţe persoane, pluralitatea de exemplare, regimul copiilor şi

consecinţele eventualelor alterări, prescripţia extinctivă. Aceste reglementări se aplică şi biletului la ordin, în măsura în care nu-i sunt incompatibile. Rezervele la Legea uniformă, pe care le enumeră limitativ Anexa II la Convenţie, privesc îndeosebi cambia în alb, protestul, termenele de graţie în favoarea garanţilor cambiei, nivelul dobânzii legale, acţiunea subsidiară de îmbogăţire fără cauză, condiţia provizionului, cauzele de întrerupere şi suspendare a prescripţiei extinctive.

CAMBIE ÎN SUFERINŢĂ, cambia pe care trasul a refuzat să o accepte şi cu privire la care nu a fost desemnat un indicat la nevoie.

CAMBIE LA VEDERE, cambie plătibilă la prezentarea ei debitorului, a cărei scadenţă coincide cu prezentarea, sau în termenul legal de un an de la prezentare sau în termenul convenţional stabilit de trăgător, care poate fi mai lung sau mai scurt decât termenul legal ori de către girant, aceştia având dreptul să scurteze termenul de un an prevăzut de lege.

CAMBIE NEACCEPTABILĂ, cambie în cuprinsul căreia trăgătorul inserează o clauză prin care interzice prezentarea acesteia la acceptare. O asemenea clauză nu poate fi inserată în cambiile domiciliate şi nici în cambiile plătibile la un anumit timp de la vedere. În **c. n.** încrederea posesorului are ca temei garanţia trăgătorului, care până la scadenţă poate trimite trasului provizionul spre a face plata ce altfel ar trebui să o efectueze el.

CAMBIE PROTESTATĂ, cambie în legătură cu care s-a dresat protestul de neacceptare sau de neplată.

CAMERA SEPARATĂ, încăpere care nu serveşte de trecere pentru locatari, pentru intrare sau ieşire, ori pentru folosirea dependinţelor.

CAMERĂ DE CONSILIU, loc unde judecătorii discută şi soluţionează anumite cereri sau probleme cu caracter administrativ, care interesează activitatea de judecată sau de execuţie, fără publicitate şi discuţii contradictorii. În **c. de c.** se rezolvă: a) conflictele de competenţă pe care instanţa le soluţionează numai pe baza actelor de la dosar şi pronunţă o hotărâre denumită regulator de competenţă, prin care stabileşte care din instanţele aflate în conflict va judeca cauza; b) propunerile de recuzare asupra cărora instanţa decide fără citarea părţilor şi ascultând pe judecătorul recuzat numai dacă găseşte de cuviinţă; c) cererile de strămutare a pricinilor prin care, pentru motivele prevăzute de lege, se urmăreşte ca o pricină să fie strămutată de la instanţa competentă la o altă instanţă; d) cererile de asistenţă judiciară gratuită care urmează a fi încuviinţate de instanţă dacă se constată că cel în cauză nu poate face faţă cheltuielilor legate de angajarea unui avocat; e) preschimbarea termenelor de judecată deja fixate, pentru motive temeinice, la cererea uneia din părţile interesate; f) încuviinţarea cererilor pentru asigurarea unor dovezi, mai înainte de începerea procesului sau chiar la începutul acestuia, dacă există pericolul ca ele să dispară sau să devină greu de administrat în viitor; g) rezolvarea cererilor părţilor, atunci când acestea se înfăţişează într-o altă zi decât cea fixată pentru judecată, prin care solicită instanţei să ia act de învoiala lor şi să pronunţe în acest sens o hotărâre prin care să pună capăt procesului; h) fixarea zilei şi a locului, în cazul urmăririi silite mobiliare, unde urmează să se facă vânzarea bunurilor urmărite; i) distribuirea preţului rezultat din vânzarea bunurilor debitorului în caz de concurs între mai mulţi creditori; j) cererea în anulare a hotărârii adunării generale a unei

societăţi comerciale pretinsă a fi nelegală sau nestatutară.

CAMERĂ DE DELIBERARE, loc în care judecătorii se retrag, la sfârşitul şedinţei de judecată, pentru a decide soluţia ce urmează a fi pronunţată în fiecare cauză. A se vedea şi *cameră de consiliu*.

CAPACITATE, 1.**c.** de exerciţiu, abilitarea persoanei fizice sau juridice de a-şi exercita drepturile şi de a-şi asuma obligaţii încheind acte juridice. Între capacitatea de folosinţă şi **c. de e.** există legătură: prima, este aptitudinea de dobândire a drepturilor şi asumare a obligaţiilor, iar a doua, constituie manifestarea efectivă a acestora. **C. de e.** a persoanei juridice se materializează prin organele acesteia ca entităţi ale ei, actele juridice săvârşite de către aceste organe, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, fiind actele persoanei juridice însăşi. Faptele licite sau ilicite săvârşite de aceste organe, obligă însăşi persoana juridică dacă au fost îndeplinite cu prilejul executării funcţiei lor. Raporturile dintre persoane juridice şi cei care alcătuiesc organele sale, sunt supuse regulilor mandatului, dacă nu s-a prevăzut altfel prin lege, actul de înfiinţare sau statut. 2. **c.** de folosinţă, aptitudinea persoanei fizice sau juridice de a avea drepturi şi, de a-şi asuma obligaţii, adică de a putea fi subiect de drept în raporturile juridice civile şi comerciale. În cazul persoanei juridice, scopul acesteia fiind unul din elementele sale constitutive, prin **c. de f.** sunt stabilite limitele şi conţinutul activităţii sale, între care trebuie să existe concordanţă. Prevederile legale statornicesc că persoana juridică nu poate avea decât acele drepturi, care corespund scopului ei stabilit prin lege, actul de înfiinţare sau statut. Actele juridice încheiate cu nerespectarea principiului specialităţii **c.** de **f.** sunt sancţionate cu nulitate absolută, cu efecte retroactive. **C. de f.** ia naştere pentru persoanele juridice supuse înregistrării de la data înregistrării lor, iar pentru persoanele juridice nesupuse înregistrării, după caz, de la data actului de dispoziţie care le înfiinţează, de la data recunoaşterii ori a autorizării înfiinţării lor sau de la data îndeplinirii oricărei alte cerinţe legal prevăzute. Legea prevede o singură excepţie de anticipare în dobândirea **c. de f.**, permiţând persoanei juridice acea capacitate chiar de la data actului de înfiinţare cât priveşte drepturile constituite în favoarea ei, îndeplinirea obligaţiilor şi a celor măsuri strict necesare pentru ca persoana juridică să ia fiinţă în mod valabil.

CAPACITATE DE A CONTRACTA, parte componentă a capacităţii juridice civile (de folosinţă sau de exerciţiu) constând în aptitudinea persoanei (fizice sau juridice) de a încheia, personal sau prin reprezentare, contracte civile. În principiu, toate persoanele se bucură de **c. de a c.** Excepţiile de la acest principiu nu pot rezulta decât din lege şi ele sunt de strictă interpretare. Aceste excepţii sunt: 1) cazurile de lipsă sau de restrângere în scop de protecţie a capacităţii de exerciţiu a persoanei fizice (minoritatea, interdicţia legală şi interdicţia judiciară); 2) Limitările rezultate din principiul specialităţii capacităţii persoanelor juridice; 3) prohibiţiile legale de a contracta. Contractele încheiate cu încălcarea **c. de a c.** sunt anulabile în cazul incapacităţilor de protecţie şi sunt lovite de nulitate absolută în celelalte cazuri.

CAPACITATE DE A DISPUNE CU TITLU GRATUIT, parte componentă a capacităţii civile constând în aptitudinea persoanei fizice de a dispune de bunurile sale prin donaţie sau testament. În principiu, toate persoanele fizice care au capacitatea de exerciţiu deplină pot dispune prin do-

naţie. Minorii sunt lipsiţi de **c. de a d.** cu titlu gratuit, ei neputând face donaţii nici personal (chiar dacă au capacitate de exerciţiu restrânsă) şi nici prin reprezentanţii lor legali (părinţi sau tutore); nici autoritatea tutelară nu este îndreptăţită să încuviinţeze asemenea acte. Minorii care au împlinit vârsta de 10 ani pot dispune prin testament de jumătate din avutul lor. Persoana care s-a aflat sub tutelă nu poate dona, nici după împlinirea vârstei de 18 ani, în folosul tutorelui său, decât după ce socotelile definitive ale tutelei au fost date şi primite (adică după ce autoritatea tutelară a aprobat descărcarea tutorelui de gestiune), cu excepţia cazurilor în care tutorele donatar ar fi un ascendent al donatorului. Persoanele puse sub interdicţie prin hotărâre judecătorească nu pot face nici un fel de donaţie. **C. de a d.** cu titlu gratuit se apreciază în momentul perfectării contractului de donaţie, adică în momentul autentificării contractului consemnat într-un înscris unic, sau în acela al primirii de către donator a înscrisului autentic prin care donatarul acceptă donaţia, dacă aceasta s-a încheiat prin două înscrisuri separate. Contractele de donaţie încheiate de o persoană lipsită de **c. de a c.** sunt lovite de nulitate absolută.

CAPACITATE DE A PRIMI CU TITLU GRATUIT, parte componentă a capacităţii civile (de folosinţă şi de exerciţiu) constând în aptitudinea persoanei (fizice sau juridice) de a dobândi bunuri prin donaţie sau prin testament. Persoanele fizice au, în principiu, **c. de a p.** cu titlu gratuit chiar din momentul concepţiei (cu condiţia de a se naşte vii). Sunt lipsite de această capacitate următoarele persoane fizice: 1) medicii şi farmaciştii care au tratat (cu caracter de continuitate) pe donator în boala care i-a cauzat moartea, nu pot primi donaţiile şi nici legatele făcute de acesta în favoarea lor, în timpul acestei boli. Prin excepţie sunt admise şi valabile dispoziţiile cu titlu particular având un caracter remuneratoriu ţinându-se seama de starea dispunătorului şi de serviciile aduse de medicul donatar. De asemenea, medicul poate primi cu titlu gratuit dacă este rudă până la gradul IV cu dispunătorul, iar acesta nu are moştenitori rude în linie dreaptă, sau dacă medicul este el însuşi rudă în linie dreaptă cu acesta; 1) preoţii care au acordat donatorului asistenţa religioasă în cursul bolii care i-a cauzat decesul, în aceleaşi condiţii ca şi medicii; 2) minorii şi interzişii au dreptul de a primi donaţii, dar nu au exerciţiul acestui drept întrucât donaţia poate fi cu sarcini sau condiţii şi, totdeauna, acceptarea implică aprecieri morale. În principiu, donaţia făcută unui incapabil se acceptă prin reprezentanţii săi legali sau cu încuviinţarea prevăzută de lege. Pe lângă reprezentanţii lor legali donaţiile pot fi acceptate şi de către ascendenţii lor de orice grad, chiar dacă nu sunt tutorii şi părinţii s-ar afla în viaţă şi ar refuza să accepte; 3) surdo-mutul care nu ştie să scrie nu poate accepta o donaţie cu asistarea unui curator special numit de autoritatea tutelară; 4) persoanele neconcepute şi persoanele juridice care nu au dobândit încă personalitatea juridică nu pot primi donaţii directe, însă ele pot primi donaţii indirecte (de ex.: prin liberalităţi cu sarcini, făcute unor terţe persoane capabile sau prin contracte de asigurare de persoane, ca beneficiare ale asigurării, respectiv, în cursul constituirii persoanei juridice, ulterior datei actului de înfiinţare, dar numai dacă liberalităţile sunt cerute pentru ca persoana juridică să ia fiinţă, în mod valabil). După dobândirea personalităţii juridice, o astfel de entitate poate primi donaţii cu respectarea principiului specialităţii; 5) asociaţiile şi fundaţiile, fără scop lucrativ sau patrimonial nu pot primi liberalităţi decât dacă

vor fi autorizate prin hotărâre de guvern.(D.R.)

CAPACITATE DE A RĂSPUNDE, formă a capacităţii juridice prin care se desemnează aptitudinea persoanei fizice de a da socoteală pentru faptele ilicite săvârşite de ea, de a aprecia semnificaţia sancţiunii juridice corespunzătoare acestor fapte şi de a suporta consecinţele pe care exercitarea constrângerii forţei publice, cu ocazia aplicării şi executării acelei sancţiuni, le presupune. **C. de a r.** presupune un complex de atribute naturale cu care este înzestrat individul normal constituit din punct de vedere psihofizic. Totodată, implică şi un complex de atribute juridice, adică existenţa unor drepturi, dar mai cu seamă a unor obligaţii reglementate pentru a fi dobândite sau, respectiv, pentru a fi impuse celor ce nesocotesc ordinea de drept.

CAPACITATE JURIDICĂ, aptitudinea generală a persoanei (fizice sau juridice) de a avea drepturi şi obligaţii recunoscute juridiceşte, de a fi subiect de drept. Conţinutul concret al **c. j.** este diferit, în diferite ramuri ale dreptului (motiv pentru care se vorbeşte distinct despre capacitatea de drept administrativ, capacitatea penală, capacitatea civilă etc.) şi chiar în diferite instituţii ale aceleiaşi ramuri de drept (de ex. capacitatea de a contracta diferă de capacitatea de a răspunde delictual sau de capacitatea succesorală). În dreptul civil se face distincţie între capacitatea de folosinţă şi capacitatea de exerciţiu.

CAPACITATE PROCESUALĂ, constituie aplicarea pe plan procesual a capacităţii civile şi reprezintă aptitudinea persoanelor fizice şi juridice de a deveni părţi ale procesului civil: **C. p.** este o condiţie de exerciţiu a acţiunii civile. **C. p.** poate fi: de folosinţă şi de exerciţiu. a) Capacitatea procesuală de folosinţă constă în aptitudinea unei persoane de a avea drepturi şi obligaţii pe plan procesual. În cazul persoanelor fizice, capacitatea de folosinţă începe la naşterea lor şi încetează la moartea lor. Nimeni nu poate fi lipsit total de această capacitate, însă, în cazurile şi în condiţiile expres prevăzute de lege, capacitatea procesuală de folosinţă poate fi limitată. Capacitatea procesuală de folosinţă a persoanelor juridice se dobândeşte la data înregistrării, iar pentru persoanele juridice care nu sunt supuse înregistrării, la data actului de dispoziţie, la data autorizării, ori la data îndeplinirii oricărei alte cerinţe prevăzute de lege. Conţinutul capacităţii de folosinţă a persoanelor juridice este dominat de principiul specialităţii capacităţii de folosinţă, în sensul că persoana juridică nu poate avea decât acele drepturi şi nu-şi poate asuma decât acele obligaţii care corespund scopului ei. Încetarea capacităţii procesuale de folosinţă a persoanei juridice are loc la data încetării persoanei juridice însăşi, prin comasare, divizare totală sau dizolvare (în acest ultim caz, persoana juridică încetează la data încheierii operaţiunilor de lichidare). b) Capacitatea procesuală de exerciţiu constă în aptitudinea unei persoane de a-şi valorifica singură drepturile procedurale şi de a-şi îndeplini singură obligaţiile procedurale, deci de a sta în judecată. În cazul persoanelor fizice, capacitatea de exerciţiu deplină se dobândeşte la împlinirea vârstei de 18 ani. Minora de 16 sau 15 ani, prin căsătorie, dobândeşte capacitate deplină de exerciţiu. Încetarea capacităţii de exerciţiu deplin are loc, definitiv sau temporar, după caz, prin moarte, prin punere sub interdicţie judecătorească, ori în situaţia anulării căsătoriei înainte ca femeia să fi împlinit 18 ani. În cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege, o persoană poate fi lipsită total de capacitate de exerciţiu, ori

să aibă numai o capacitate de exerciţiu restrânsă. Art. 42 C. proc. civ. se referă la instituţiile reprezentării, asistării şi autorizării. Reprezentarea intervine în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exer-ciţiu (minorii sub 14 ani şi cei puşi sub interdicţie judecătorească). Aceştia nu stau personal în proces, ci prin reprezentanţii lor legali (părinţi, tutore sau curator, după caz). Potrivit art. 44 C. proc. civ., când cel lipsit de capacitate de exerciţiu nu are reprezentant legal şi există urgenţă în soluţionarea cauzei, la cererea părţii interesate, instanţa va numi un curator special, care să-l reprezinte pe incapabil până la numirea reprezentantului legal. Se va numi un curator şi atunci când există contrarietate de interese între reprezentant şi reprezentat (de exemplu, în procesele de ieşire din indiviziune în care figurează printre părţi, alături de minor, unul sau ambii părinţi ai acestuia). Art. 44 C. proc. civ. nu a fost modificat de prevederile Codului familiei (art. 152 şi art. 132) conform cărora numirea curatorului se face de către autoritatea tutelară, deoarece acestea au caracterul de norme generale în raport cu textul din Codul de procedură civilă, iar o normă generală nu poate abroga sau modifica o normă specială, dacă nu a prevăzut în mod expres aceasta. Asistarea intervine în cazul persoanelor cu capacitate de exerciţiu restrânsă (minorii între 14-18 ani). Aceştia vor fi citaţi şi vor sta personal în proces, dar asistaţi, după caz, de părinţi sau tutore, care vor semna alături de minori cererile adresate instanţei, iar în acest scop părinţii sau tutorele vor trebui citaţi. Dacă minorul împlineşte în cursul procesului vârsta de 14 ani, reprezentarea se transformă în asistare, astfel încât minorul va fi citat personal. În litigiile ce izvorăsc din contractul de muncă, se citează numai minorul personal şi tot el efectuează exclusiv actele de procedură. Autorizarea intervine în cazul în care reprezentantul legal al celui lipsit de capacitate de exerciţiu sau ocrotitorul legal care asistă pe minorul cu capacitate de exerciţiu restrânsă efectuează acte procedurale de dispoziţie. Pentru aceste acte este necesară autorizarea specială a organului competent, de regulă autoritatea tutelară. În cazul persoanelor juridice, capacitatea de exerciţiu se dobândeşte, în temeiul legii, de la data înfiinţării lor şi sfârşeşte odată cu încetarea persoanei juridice. Persoana juridică îşi exercită drepturile şi îşi îndeplineşte obligaţiile prin organele sale, actele făcute de aceste organe, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, fiind acte persoanei juridice însăşi. Potrivit art. 41 alin. 2 C. proc. civ., asociaţiile sau societăţile care nu au personalitate juridică pot sta în judecată ca pârâte dacă au organe proprii de conducere. Excepţia lipsei capacităţii de folosinţă este o excepţie de fond, absolută şi peremptorie. Actele de procedură făcute de o persoană fără capacitate de folosinţă sunt nule. Actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exerciţiul drepturilor procedurale sunt anulabile. Instanţa însă va putea acorda un termen pentru împlinirea lipsurilor, iar actele vor putea fi ratificate, total sau parţial, de reprezentantul sau ocrotitorul legal. Dacă lipsurile nu se împlinesc în termenul acordat de instanţă, cererea se va anula. Excepţia lipsei capacităţii de exerciţiu va putea fi invocată în orice stare a pricinii, chiar şi de către adversar, care are interesul să se pronunţe o hotărâre valabilă. (D.R.)

CAPACITATE SUCCESORALĂ, aptitudinea unei persoane de a fi subiect al drepturilor şi obligaţiilor pe care le implică calitatea de moştenitor. **C. s.** a persoanei fizice începe de la naşterea acesteia (iar dacă este vorba despre drepturile sale, de la data concepţiei, cu condiţia să se nască

vie, chiar dacă nu şi viabilă) şi încetează la data morţii sau la aceea stabilită printr-o hotărâre judecătorească de declarare a morţii sale prezumate. **C. s.** se pierde, în timpul vieţii, ca urmare a ivirii unor cazuri de nedemnitate succesorală.

CAPACITATE TESTAMENTARĂ, aspect al capacităţii juridice civile constând în posibilitatea garantată de lege oricărei persoane fizice de a dispune prin testament. **C. t.** deplină începe la împlinirea vârstei de 18 ani. Minorul care a împlinit 18 ani poate dispune prin testament numai cu privire la cel mult jumătate din avutul său. Nu au **c. t.** minorii până la 16 ani şi persoanele lovite de incapacitatea de a testa.

CAPITAL, sumă de bani datorată cu orice titlu (împrumut, depozit etc.) la care se calculează dobânzi potrivit legii sau contractului.

CAPITAL SOCIAL, noţiune care, în domeniul societăţilor comerciale are următoarele înţelesuri: a) **C.** social (nominal), expresie valorică a totalităţii aporturilor, în numerar sau în natură, cu care participanţii la o societate comercială contribuie, spre a-i asigura mijloacele materiale necesare desfăşurării activităţii şi realizării scopurilor acesteia. **C.** social este un element important al patrimoniului societăţii, îndeosebi la constituire, identificându-se cu acesta. Cerinţa existenţei unui **c.** social minim, integral subscris şi vărsat efectiv în proporţia minimă prevăzută de lege, este o condiţie esenţială pentru formarea şi existenţa legală a societăţii. Valoarea minimă a **c.** social diferă în funcţie de forma juridică a societăţii. De exemplu, **c.** social minim al unei societăţi comerciale pe acţiuni este de 1.000.000 lei; al unei societăţi comerciale cu răspundere limitată este de 100.000 lei. Capitalul social al societăţii comerciale este divizat în anumite fracţiuni, denumite diferit după forma juridică a societăţii: părţi de interes, în cazul societăţii în nume colectiv şi societăţii în comandită simplă; părţi sociale, în cazul societăţii cu răspundere limitată; acţiuni, în cazul societăţii pe acţiuni sau în comandită pe acţiuni. Asociaţii dobândesc un număr de părţi de interes (părţi sociale) sau acţiuni corespunzător valorii aportului fiecăruia. **C.** social reprezintă o garanţie pentru creditorii societăţii, făcând parte din gajul general pe care aceştia îl au asupra patrimoniului societăţii. El are, de aceea, o valoare fixă şi este intangibil, în sensul că nu poate fi folosit pentru distribuirea de dividende, aporturile odată efectuate nu pot fi restituite acţionarilor, iar creditorii personali ai acestora nu pot urmări capitalul sau patrimoniul societăţii, care este o persoană juridică distinctă de aceea a asociaţilor. **C.** social poate fi majorat sau micşorat în anumite situaţii, numai prin modificarea statutului şi cu respectarea condiţiilor de publicitate legale. În cursul activităţii societăţii, **c.** social poate suferi însă diminuări sau chiar dispare cu totul, în cazul înregistrării unor pierderi mai însemnate. De aceea, pentru creditorii societăţii, veritabila garanţie este reprezentată nu atât de **c.** social ci de activul societăţii. b) **C.**subscris, totalitatea subscrierilor efectuate de participanţii la o societate comercială, prin opoziţie cu **c.**vărsat care reprezintă cota parte din **c.** subscris ce trebuie depusă efectiv la constituirea societăţii. **C.**subscris trebuie să fie, întotdeauna egal cu **c.** social prevăzut de fondatori prin statut. Subscripţia integrală a **c.** social al unei societăţi este o condiţie esenţială pentru constituirea legală a acesteia. Constituirea unei societăţi fără subscrierea integrală a capitalului este sancţionată, fie cu nulitatea constituirii, fie cu răspunderea fondatorilor şi a primelor organe de conducere. c) **C.**vărsat, capitalul efectiv de care dispune

o societate comercială ca urmare a subscripţiei la capitalul acesteia şi a vărsămintelor (depunerilor), în numerar sau în natură, efectuate de asociaţi, în contul societăţii. Cerinţa unui vărsământ minim, pe lângă faptul că asigură societăţii, încă de la constituire, sumele necesare activităţii, prezintă şi alte avantaje: înlătură posibilitatea unor subscripţii fictive ori hazardate; evită speculaţia asupra titlurilor ce s-ar emite fără ca acestea să aibă la bază un vărsământ; împiedică recurgerea la majorarea capitalului înainte de plata integrală a acţiunilor subscrise iniţial. Vărsământul se face, de regulă, cu ocazia subscrierii, dar poate fi efectuat şi ulterior.

CAPITATIO BENEVOLENTIAE, expresie latină care semnifică atragerea bunăvoinţei (de ex. a instanţei de judecată).(D.R.)

CAPITIS DEMINUTIO, expresie latină care semnifică restrângerea capacităţii juridice.(D.R.)

CAPTAŢIE ŞI SUGESTIE, termeni pentru a desemna, generic, activităţile de orice natură desfăşurate în scopul de a câştiga încrederea unei persoane şi de a o determina să facă anumite liberalităţi testamentare, fie în favoarea autorului acestor activităţi, fie în favoarea altor persoane. Nu se poate face o distincţie netă între **c. şi s.**, nici din punctul de vedere al materialităţii activităţilor folosite şi nici din acela al scopului urmărit, acestea întrepătrunzându-se reciproc, decât din punct de vedere al faptului că, spre deosebire de captaţie, sugestia vizează, în general, mijloacele, metodele şi procedeele cu caracter mai ascuns, prin care, fără a se acţiona făţiş şi direct în vederea realizării scopului propus, se caută doar ca dispunătorului să i se sugereze calea de urmat. Atunci când activităţile care se subsumează înţelesului noţiunilor de **c. şi s.** au caracter fraudulos, dolosiv, urmărind şi având ca rezultat înşelarea bunei-credinţe a dispunătorului, vicierea voinţei sale, într-o asemenea măsură încât să se poată trage concluzia certă că în lipsa lor, acesta nu ar fi făcut liberalitatea respectivă, ele constituie o cauză de anulare a acesteia. **C. şi s.** reprezintă forma cea mai obişnuită sub care se manifestă dolul în materia liberalităţilor.

CAPUT ET FUNDAMENTUM TOTIUS TESTAMENTI EST HEREDIS INSTITUTIO, "capul şi temelia întregului testament este instituirea moştenitorului".

CARACTER CONSTITUTIV, trăsătură specifică actelor juridice prin efectul cărora se creează în favoarea uneia dintre părţi, ori a unui terţ, în mod excepţional, un nou drept subiectiv, până atunci inexistent. Actele juridice cu **c. c.** produc efecte numai pentru viitor, spre deosebire de cele cu caracter declarativ, care produc efecte retroactive, şi anume: între părţi efectele actelor cu **c. c.** se produc imediat, iar faţă de terţi drepturile reale astfel constituite devin opozabile numai prin îndeplinirea condiţiilor de publicitate reglementate de lege.

CARACTER DECLARATIV, trăsătură specifică actelor juridice prin efectul cărora se confirmă, cu efect retroactiv, drepturi subiective deja existente cum ar fi actul de partaj succesoral, ieşirea din indiviziune, tranzacţia etc..

CARACTER TRANSLATIV, trăsătură specifică actelor juridice prin efectul cărora una dintre părţi transmite celeilalte un drept real asupra unui bun care îi aparţine. Actele juridice cu **c. t.** produc efecte numai pentru viitor (între părţi, din momentul încheierii lor valabile sau de la termenul suspensiv stipulat; faţă de terţi, din momentul îndeplinirii condiţiilor de

publicitate prevăzute de lege). Partea căreia i se transmite dreptul real are calitatea de succesor în drepturi cu titlu particular față de cealaltă parte, care are calitatea de autor sau de antecesor în drepturi.

CARTE DE JUDECATĂ, denumire dată în trecut hotărârilor pronunțate de judecătoriile de ocol. Prin termenul **c. de j.** se rezolva însăși fondul litigiului dintre părți.

CARTE FUNCIARĂ, înscris oficial reprezentând unitatea de bază în sistemul de publicitate imobiliară în cadrul căruia evidența se ține pe imobile și nu pe proprietari. **C. f.** se întocmește în mod distinct pentru fiecare imobil și cuprinde mențiuni despre toate actele translative sau constitutive de drepturi în privința imobilului respectiv. Se întocmește și se numerotează pe localități. Fiecare **c. f.** este alcătuită din trei părți și anume: a) partea I care cuprinde descrierea imobilelor, cu arătarea elementelor de identificare ale acestora (numărul de ordine și cel cadastral al fiecărui imobil; suprafața terenului, categoria de folosință și, după caz, construcțiile; amplasamentul și vecinătățile; valoarea impozabilă); b) partea a II-a, referitoare la înscrierile privind dreptul de proprietate (numele proprietarului; actul sau faptul juridic care constituie titlul dreptului de proprietate, precum și menționarea înscrisului pe care se întemeiază acest drept; strămutările proprietății; servituțiile constituite în folosul imobilului; faptele juridice, drepturile persoanle sau alte raporturi juridice, precum și acțiunile privitoare la proprietate; orice modificări, îndreptări sau însemnări ce s-ar face în titlu, în partea I sau a II-a a cărții funciare, cu privire la înscrierile făcute; c) partea a III-a, refritoare la înscrierile privind dezmembrămintele dreptului de proprietate și sarcini (dreptul de superficie, uzufruct, uz, folosință, abitație, servituțiile în sarcina fondului aservit, ipoteca și privilegiile imobiliare, precum și locațiunea și cesiunea de venituri pe timp mai mare de 3 ani; faptele juridice precum și acțiunile privitoare la drepturile reale înscrise în această parte; sechestrul, urmărirea imobilului sau a veniturilor sale; orice modificări, îndreptări sau însemnări ce s-ar face cu privire la înscrierile făcute în această parte). Datele din cartea funciară pot fi redate sau arhivate și sub formă de înregistrări pe microfilme și pe suporturi accesibile echipamentelor de prelucrare automată a datelor. Acestea au aceleași efecte juridice și forță probatoare echivalentă cu înscrisurile în baza cărora au fost redate. Dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale asupra unui imobil se vor înscrie în cartea funciară pe baza actului prin care s-au constituit ori s-au transmis în mod valabil. Radierea înscrierii dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale se va face în temeiul actului care exprimă consimțământul titularului la stingerea lor, cu excepția drepturilor care se sting la împlinirea termenului menționat în înscriere sau a drepturilor viagere care se sting prin moartea titularului lor. Hotărârea judecătorească, definitivă și irevocabilă sau în cazuri anume prevăzute de lege, decizia autorității administrative va înlocui actele de mai sus. (D.R.)

CASARE, soluție pronunțată de instanța de control judiciar în ipoteza admiterii apelului sau recursului. **C.** determină desființarea hotărârii pronunțate de instanța de fond, adică lipsirea totală sau parțială a acesteia de efecte juridice. **C.** unei hotărâri judecătorești poate fi: a) totală, când privește toate aspectele de fapt și de drept care au format obiectul judecății la instanța de fond și toate părțile din proces; b) parțială, când

vizează doar anumite aspecte de fapt sau de drept ale cauzei sau numai unele dintre părţi; **c.** parţială determină, aşadar, ineficienţa unei părţi din hotărârea atacată pe calea apelului sau recursului; dispoziţiile din hotărâre cu privire la care nu s-a dispus **c.** dobândesc autoritate de lucru judecat. Distincţia dintre **c.** totală şi **c.** parţială prezintă interes practic pentru determinarea atribuţiilor ce revin instanţei chemate să rejudece litigiul. De aceea, este recomandabil ca decizia instanţei de apel sau recurs să determine în mod expres natura **c.**; în lipsa unei asemenea precizări, natura **c.** va putea fi desprinsă prin cercetarea considerentelor cuprinse în hotărârea instanţei de apel sau recurs. Se face distincţie între casarea cu reţinere şi casarea cu trimitere.

CASAREA CU REŢINERE, soluţie pronunţată de instanţa de control judiciar în ipoteza admiterii apelului sau recursului; cunoaşte reguli diferite, după cum este vorba de apel sau recurs. Astfel, în cazul exercitării apelului, instanţa de apel, în situaţia admiterii cererii de apel, va reţine spre rejudecare sau va trimite spre rejudecare primei instanţe de fond, atunci când va constata că, în mod greşit, prima instanţă a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părţii care nu a fost legal citată. De asemenea, instanţa de apel va casa cu trimitere spre rejudecare instanţei competente sau unui alt organ cu activitate jurisdicţională competent, atunci când hotărârea primei instanţe a fost desfiinţată pentru lipsă de competenţă. Instanţa de recurs, în cazul admiterii recursului, va casa (total sau parţial) hotărârea recurată. Casarea cu reţinere constituie regula pentru curţile de apel şi tribunale, fiind excepţia pentru Curtea Supremă de Justiţie.(D.R.)

CASAREA CU TRIMITERE, soluţie pronunţată de instanţa de control judiciar în ipoteza admiterii apelului sau recursului; curţile de apel şi tribunalele casează cu trimitere în următoarele situaţii: 1) când instanţa a cărei hotărârea a fost recurată a rezolvat pricina fără a intra în cercetarea fondului (soluţia îşi găseşte justificarea în considerentul că, în caz contrar, s-ar răpi părţilor un grad de jurisdicţie). Această situaţie se poate ivi dacă instanţa de apel (respectiv prima instanţă, în cazul hotărârilor nesusceptibile de apel) a admis o excepţie procesuală peremptorie, precum lipsa de calitate procesuală sau de capacitate procesuală, lipsa de interes a cererii de apel, prescripţia extinctivă, puterea de lucru judecat, anularea cererii ca netimbrată, pentru vicii de formă, ca fiind introdusă de o persoană ce nu a justificat calitatea de reprezentant, anularea apelului ca neregulat introdus, respingerea apelului ca inadmisibil sau ca tardiv, declinarea competenţei, ori dacă s-a luat act, în mod greşit, că reclamantul a renunţat la judecată sau la dreptul pretins. În practică, există tendinţa de a se extinde această soluţie şi la situaţii ce nu cad sub incidenţa ei, de ex.: când nu a fost legal constituit completul de judecată, dacă există contradicţie între minută şi dispozitiv, deşi în acest caz nici nu s-ar impune casarea, nulitatea putându-se acoperi prin refacerea dispozitivului, în sensul minutei etc., deşi regula este casarea cu reţinere, ceea ce înseamnă că trimiterea se va face numai în cazurile în care efectiv instanţa nu a intrat în cercetarea fondului. Dacă însă instanţa de fond a soluţionat pricina în baza altui temei juridic decât cel invocat de parte şi fără a-l pune în dezbatere, această situaţie echivalează cu nerezolvarea fondului, impunându-se casarea cu trimitere, deoarece, deşi în faţa

instanţei de fond s-au administrat probe, iar instanţa s-a pronunţat atât în drept, cât şi în fapt, acestea nu s-au făcut în considerarea temeiului juridic invocat de parte, aşa încât, cererea ei nu a fost soluţionată în fond; 2) când judecata s-a făcut în lipsa părţii care nu a fost legal citată la administrarea probelor şi la dezbaterea fondului. Legea cere ca partea să nu fi fost legal citată la ambele termene şi ca ea să fi lipsit la ambele termene prevăzute de lege, ipoteză în care poate aprecia că partea prejudiciată nu a beneficiat de un grad de jurisdicţie. Această soluţie nu se mai pronunţă dacă lipsa de citare sau citarea nelegală priveşte un organ care, potrivit legii, trebuie ascultat de instanţa de fond. În acest caz, casarea se face cu reţinere, deoarece nu se poate pretinde încălcarea dublului grad de jurisdicţie, din moment ce organul respectiv nu este parte în proces (de ex., dacă instanţa de recurs constată că, într-un proces de divorţ în care s-a cerut şi încredinţarea copiilor minori, autoritatea tutelară nu a fost citată, va casa cu reţinere şi va dispune citarea ei). În cazul în care instanţa de casare a fost învestită cu soluţionarea recursului prin strămutarea pricinii se va trimite cauza spre rejudecare unei instanţe din circumscripţia instanţei care a casat, iar nu instanţei a cărei hotărâre a fost casată; 3) în situaţia în care instanţa care a pronunţat hotărârea recurată nu era competentă, se va casa cu trimitere spre rejudecare la instanţa competentă sau la un alt organ cu activitate jurisdicţională, competent potrivit legii. Curtea Supremă de Justiţie, în caz de casare, trimite cauza spre o nouă judecată instanţei care a pronunţat hotărârea casată ori, atunci când interesele bunei justiţii o cer, altei instanţe de acelaşi grad, cu excepţia cazului casării pentru lipsă de competenţă, când trimite cauza instanţei competente sau altui organ cu activitate jurisdicţională, competent potrivit legii. Art. 33 alin. 2 din Legea nr. 56/ 1993 mai prevede un caz în care Curtea Supremă de Justiţie casează cu trimitere la o instanţă de acelaşi grad, anume, când instanţa a cărei hotărâre a fost casată nu mai există. De la această regulă, art. 314 C. proc. civ. prevede o excepţie, dispunând că instanţa hotărăşte asupra fondului pricinii în toate cazurile în care caseză hotărârea atacată numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite. Într-o asemenea ipoteză casarea cu trimitere ar fi o soluţie strict formală şi inutilă, pentru că, prin definiţie, nu mai este necesară administrarea de probe, situaţia fiind de fapt corect stabilită, iar numai norma juridică a fost aplicată necorespunzător. În cazul casării, problemele de drept dezlegate de instanţa de recurs sunt obligatorii pentru judecătorii fondului ceea ce înseamnă că, dacă s-ar casa cu trimitere, instanţa care rejudecă fondul pricinii nu ar avea altceva de făcut decât să reproducă, în cuprinsul propriei hotărâri, cele deja stabilite de către instanţa de recurs. Curtea Supremă de Justiţie va casa cu reţinere în acele situaţii în care instanţa care a pronunţat hotărârea atacată a stabilit corect împrejurările de fapt ale speţei, dar a aplicat greşit legea, ceea ce înseamnă că nu are loc o reapreciere a situaţiei de fapt, ci doar o aplicare strictă a legii la faptele stabilite de către instanţa de fond (de ex., atunci când instanţa de apel, în mod greşit, s-a pronunţat asupra fondului pretenţiilor deduse judecăţii, deşi trebuia să respingă apelul în temeiul unei excepţii procesuale peremptorii, ca tardiv introdus, ca inadmisibil, anulat ca neregulat introdus etc..sau trebuie să constate că a operat prescripţia extinctivă, că există putere de lucru judecat, că era inadmisibilă cererea

de chemare în judecată etc., ori dacă instanţa de fond a încălcat principiul disponibilităţii, dând mai mult decât s-a cerut sau ceea ce nu s-a cerut. Instanţa supremă urmează a casa cu reţinere şi atunci când soluţia din dispozitivul hotărârii este în contradicţie cu faptele corect stabilite în considerentele acestei hotărâri, în sensul că din probele administrate rezultă o anumită soluţie, la care se face referire în motivare, însă, în dispozitiv, instanţa s-a oprit la soluţia contrară (de ex., analizându-se materialul probator se arată, în considerente, că pretenţia supusă judecăţii este întemeiată, dar, în dispozitiv, se respinge cererea ca neîntemeiată. În aceste ipoteze nu este necesară o reapreciere a probelor administrate de instanţa de fond. Dacă pentru rejudecarea fondului după casare, ar fi nevoie să se reaprecieze situaţia de fapt, chiar dacă nu mai este necesară administrarea altor probe, instanţa urmează să caseze cu trimitere, faţă de redactarea textului care vorbeşte de "împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite". Aceeaşi este soluţia şi în cazul în care recursul a fost admis în baza înscrisurilor noi, ce pot fi produse direct în recurs, deoarece situaţia de fapt nu mai corespunde celei stabilite de către instanţa de fond (în ambele situaţii însă, soluţia de a casa cu trimitere prezintă serioase incoveniente practice, pentru justiţiabili, fiind mai util ca instanţa să se pronunţe asupra fondului). O a doua excepţie de la regula potrivit căreia Curtea Supremă de Justiţie casează cu trimitere este prevăzută de art. 15 alin. 2 din Legea nr. 29/ 1990, în sensul că, în materia contenciosului administrativ, în cazul admiterii recursului, Curtea Supremă de Justiţie, casând sentinţa, va rejudecat litigiul în fond. Textul, nefăcând nici o distincţie, urmează să se aplice şi atunci când pentru rejudecarea fondului după casare este necesară administrarea de probe noi, ceea ce reprezintă o situaţie de excepţie în ceea ce priveşte administrarea de noi mijloace de probă, indiferent de felul lor, de către instanţa supremă. Această prevedere nu-şi poate găsi însă aplicarea în cazul în care prima instanţă, curtea de apel, nu a rezolvat litigiul pe fond sau partea nu a fost legal citată şi nici prezentă pe tot parcursul judecăţii finalizată cu hotărârea ce ulterior a fost casată, ori când recursul a fost admis pe motiv de necompetenţă, deoarece, în caz contrar s-ar răpi părţii un grad de jurisdicţie. La fel este şi soluţia când competenţa de primă instanţă aparţine tribunalului, iar nu curţii de apel.

CASUS MAIOR, expresie latină ce semnifică forţa majoră, cazul major.(D.R.)

CASUS MINOR, expresie latină ce înseamnă caz (minor) fortuit, care intervine fără vina debitorului, ducând la dispariţia lucrului, aşa încât debitorul nu-şi mai poate executa obligaţia.(D.R.)

CAUSA, expresie latină care semnifică: a) pricina de judecată; procesul; cauza; b) scopul urmărit la încheierea unor acte juridice. (D.R.)

CAUSA COGNITA, PRAETOR DEBET STATUERE, expresie latină care semnifică faptul că, după ce a cunoscut pricina, judecătorul are obligaţia să se pronunţe, să decidă. (D.R.)

CAUSA DATA, CAUSA NON SECUTA, prestaţi îndeplinită, contraprestaţia neîndeplinită.

CAUSA IUSTA EST, expresie latină ce semnifică faptul că pricina este legitimă, justă. (D.R.)

CAUSA PUBLICA ET PRIVATA, expresie latină ce desemnează o cauză publică şi privată. (D.R.)

CAUŢIUNE. 1) Contract de garanţie prin care o persoană, denumită cauţiune sau fidejusor se obligă faţă de creditorul altei persoane să execute obligaţia acesteia, dacă debitorul nu o va executa la termen. Este un contract accesoriu, consensual, unilateral şi cu titlu gratuit. Este reglementat de dreptul civil general care îşi are sediul în C. civ. (în principal art. 1652 şi urm.), ca lege generală, în C. com. ca lege specială. Formarea contractului între persoane care negociază în prezenţă, are loc în momentul în care se realizează acordul de voinţă între cauţiune şi creditor, acord ce are la bază înţelegerea în acest sens dintre creditorul şi debitorul din raportul juridic fundamental. Între persoane care nu sunt de faţă, contractul se consideră format în momentul în care beneficiarul garanţiei (creditorul) a luat cunoştinţă de acordul fidejusorului de a garanta pe debitorul din raportul fundamental. Contractul se încheie în formă scrisă, formă cerută numai pentru proba existenţei contractului. Obiectul contractului constă în prestaţia din raportul juridic fundamental a cărei executare este garantată de fidejusor. Orice obligaţie patrimonială poate fi garantată prin fidejusiune. Efectele contractului în raporturile dintre creditor şi cauţiune: fidejusorul se obligă direct şi personal faţă de creditor să execute obligaţia debitorului, dacă acesta din urmă nu o execută la scadenţă. Dat fiind caracterul solidar al obligaţiei fidejusorului, creditorul poate să urmărească direct pe fidejusor pentru executarea obligaţiei, fără ca această urmărire să fie condiţionată de urmărirea prealabilă a debitorului. Numai dacă debitorul nu s-a obligat solidar, în care sens trebuie să existe înţelegere expresă, solidaritatea fiind prezumată, va putea opune creditorului, excepţia beneficiului de discuţiune şi, dacă sunt mai mulţi fidejusori, a beneficiului de diviziune. Efectele contractului în raporturile dintre fidejusor şi debitor: dacă a executat obligaţia debitorului, fidejusorul are dreptul de a recupera de la debitor tot ceea ce plătit, inclusiv cheltuielile pe care i le-a ocazionat executarea. Acest drept, denumit de regres, poate fi exercitat fie pe calea unei acţiuni personale, fie pe cea a unei acţiuni subrogatorii. Efectele contractului în raporturile dintre cofidejusori: dacă sunt mai mulţi cofidejusori şi numai unul a plătit, acesta are drept de regres divizibil împotriva celorlalţi fidejusori. 2. garanţie procesuală constând în obligarea unei părţi în proces la depunerea unei sume de bani, care să servească, la nevoie, pentru despăgubirea celeilalte părţi, în cazul în care ar suferi un prejudiciu, ca urmare a măsurii dispuse de instanţă. Depunerea **c.** se poate face la C.E.C. ori la direcţia generală a finanţelor publice. **C.** poate consta şi din declaraţia unui garant, făcută în instanţă, la termenul stabilit în acest scop, prin care acesta arată că acceptă să garanteze. Printre măsurile ce pot fi dispuse de instanţă cu darea unei **c.** se numără: încuviinţarea sau suspendarea execuţiei provizorii a unei hotărâri pronunţate în primă instanţă ori a unei ordonanţe preşedenţiale, suspendarea executării unei hotărâri definitive în cadrul revizuirii sau al contestaţiei la executare precum şi luarea unor măsuri de conservare (asiguratorii) poprire, sechestru asigurător sau judiciar.

CAUŢIUNE BANCARĂ, contract de garanţie prin care o parte, bancară, acţionând în calitate de cauţiune sau de fidejusor se angajează faţă de o altă parte, beneficiar, care este creditorul din raportul juridic fundamental, să execute obligaţia debitorului din acelaşi raport juridic fundamental de a plăti o sumă de bani, dacă acesta nu o plăteşte la scadenţă. De exemplu, într-o vânzare comercială, cumpărătorul convine să acorde, pentru

plata acestuia la o anumită dată, o garanţie constând într-o cauţiune bancară în favoarea creditorului din raportul juridic fundamental. Cauţiunea (banca), prin încheierea contractului de garanţie devine debitor accesoriu al creditorului din raportul juridic fundamental. Contractul de **c. b.** constituie o varietate a contractului de cauţiune (fidejusiune), formă tipică de garanţie personală. Cuvântul cauţiune desemnează atât operaţiunea de garantare a creditorului, cât şi garanţia furnizată, precum şi contractul care creează această garanţie. Contractul de **c. b.** este reglementat de dreptul civil general, care îşi are sediul în C. civ. ca lege generală şi în C. com. Uzanţele comerciale se aplică în temeiul şi în limita în care legea cârmuieşte contractul. Formarea contractului între persoane care negociază în prezenţă are loc în momentul în care se realizează acordul de voinţă între cauţiune şi creditor (beneficiarul garanţiei), acord ce are la bază înţelegerea în acest sens între creditor şi debitorul din raportul juridic fundamental. Ca urmare, contractul de **c. b.** este precedat de un contract de mandat, intervenit între debitorul dintre raportul juridic fundamental şi bancă, prin care aceasta din urmă este împuternicită să acorde cauţiune. Între persoane care nu sunt de faţă, contractul se consideră format în momentul în care creditorul a luat cunoştinţă de conţinutul garanţiei bancare promise. Primirea scrisorii de garanţie constituie o prezumţie relativă că a luat cunoştinţă de conţinutul acesteia. Contractul de **c. b.** se încheie în formă scrisă (scrisoarea de garanţie). Obiectul contractului constă în plata către beneficiarul garanţiei a unei sume de bani egală sau inferioară celei la care s-a obligat debitorul în raportul juridic fundamental, în cazul în care debitorul nu-şi onorează obligaţia la scadenţă. Efectele contractului în relaţiile dintre creditor şi cauţiune: cauţiunea este obligată direct şi personal faţă de creditor să plătească suma de bani pe care debitorul nu a plătit-o la scadenţă. Întinderea cauţiunii: dat fiind caracterul accesoriu al garanţiei, obligaţia cauţiunii nu mai poate fi întinsă decât cea a debitorului şi nici mai oneroasă. Ca urmare, banca poate garanta numai o parte din datorie şi în condiţii mai puţin oneroase, iar cauţiunea ce întrece datoria garantată sau este convenită în condiţii mai oneroase este valabilă numai în limita obligaţiei principale. Durata cauţiunii: cauţiunea poate fi consimţită pe o durată de timp determinată, stabilită în funcţie de durata obligaţiei garantate, cu consecinţa că plata nu poate avea loc pe timpul duratei cauţiunii, sau fără limită în timp. În acest din urmă caz poate fi însă denunţată în orice moment de către bancă. În cazul în care se modifică termenul de plată din raportul juridic fundamental, aceasta nu poate, în lipsă de convenţie contrară, agrava situaţia băncii garante. Astfel, decăderea din termen suferită de debitor în urma declarării în stare de faliment, modifică scadenţa cauţiunii. Prorogarea termenului cauţiunii, dacă îi profită, va putea fi invocată de aceasta; altfel nu-i este opozabilă, întrucât îi agravează situaţia. Consecinţe ale caracterului accesoriu: obligaţia băncii garante este solidară cu a debitorului din raportul juridic fundamental; ea rezultă însă dintr-un raport juridic distinct, dependent de cel principal, pe care-l completează şi consolidează. Ca urmare, cauţiunea garantează numai o obligaţie de plată determinată sau determinabilă rezultată din raportul juridic principal, afectată de aceleaşi modalităţi (condiţie, termen) şi lovită de aceleaşi cauze de nulitate. Banca se angajează sub rezerva recursului ce-l va

exercita împotriva debitorului, în cazul în care va plăti în locul acestuia, dar nu va putea invoca excepţiile personale ale debitorului. Obligaţia cauţionii este solidară cu a debitorului principal, în afară de cazul în care s-a convenit altfel. Fiind totuşi garant al debitorului, neinteresat în operaţiunea dintre creditor şi debitor, îşi găseşc aplicaţii toate efectele solidarităţii, ţinându-se seama însă şi de cele specifice cauţiunii. Ca urmare, cauţiunea nu va putea invoca beneficiul de discuţiune şi beneficiul de diviziune, astfel că va trebui să plătească integral suma promisă la prima cerere a creditorului. Va putea însă invoca cedarea acţiunilor întrucât pierderea drepturilor şi garanţiilor pe care creditorul le avea împotriva debitorului este de natură să prejudicieze pe toţi creditorii acestuia şi ar fi împotriva ideii de garanţie, consimţită în considerarea tuturor elementelor din raportul juridic fundamental, ca prin fapta creditorului să fie privată cauţiunea de drepturile ce i-ar reveni prin subrogaţie faţă de debitor. Pentru evitarea oricăror interpretări se stipulează solidaritatea obligaţiei cauţiunii cu a debitorului şi renunţarea expresă la beneficiul diviziunii şi al discuţiunii. Excepţii ce pot fi opuse de cauţiune: orice excepţie inerentă datoriei garantate, pe care ar fi putut-o opune debitorul principal (stingere prin plată, remitere de datorie etc.), fără a putea opune însă şi excepţiile strict personale ale acestuia. Tot astfel, cauţiunea va putea invoca excepţiile sale personale, cum ar fi viciu de consimţământ, renunţarea la cauţiune de către creditor sau expirarea duratei cauţiunii. Efectele contractului în relaţiile dintre cauţiune şi debitor: până la plata cauţiunii, pentru garanţia acordată banca percepe comision. Din momentul în care a plătit cauţiunea banca are dreptul să recupereze sumele plătite de la debitor, fie pe calea unei acţiuni personale, fie pe calea unei acţiuni subrogatorii. Uneori cauţiunea are acţiune împotriva debitorului şi înainte de a face plata, dacă există pericol de a nu putea recupera eventualele sume plătite întrucât acesta este sau va deveni insolvabil. Efectele contractului în raporturile dintre cofidejusori: dacă sunt mai multe cauţiuni pentru aceeaşi obligaţie, acestea sunt ţinute în mod solidar. În momentul în care una din cauţiuni a plătit, aceasta are acţiune împotriva celorlalţi cofidejusori, pentru partea ce priveşte pe fiecare.

CAUŢIUNE JUDICIARĂ, sumă de bani ce trebuie depusă de una din părţile procesului, cu titlul de garanţie pentru a acoperi eventualele pagube ce ar rezulta din luarea unor măsuri, la cererea sa, împotriva celeilalte părţi. **C. j.** se depune când se solicită: a) indisponibilizarea, ca măsură asigurătorie, a bunurilor şi veniturilor debitorului, pentru ipoteza în care reclamantul ar pierde procesul şi pârâtul ar suferi anumite prejudicii din cauza asigurării intempestive a acţiunii; b) punerea în executare a unei hotărâri nedefinitive, ca de exemplu a unei hotărâri date cu execuţie provizorie, sau a unei ordonanţe preşedinţiale pentru acoperirea pagubelor provocate pârâtului ce ar rezulta din executarea pornită împotriva sa, în cazul în care, în apel sau recurs s-ar obţine casarea acelei hotărâri sau ordonanţe; c) suspendarea executării unei hotărâri pronunţate în primă instanţă, executorie de drept, până la judecarea apelului sau recursului, pentru acoperirea pagubelor ce i s-ar aduce creditorului reclamant, în cazul în care acesta va fi respins; d) suspendarea executării silite ca urmare a introducerii unei contestaţii la executare, pentru acoperirea pagubelor ce i s-ar aduce creditorului urmăritor, în cazul în care, în final, contestaţia va fi respinsă ş.a. **C. j.** se sprijină pe

următoarele două idei: de risc a părții care solicită și obține din partea instanței luarea unor măsuri privind executarea în favoarea sa și de garanție anticipată pentru cealaltă parte că i s-ar pune la dispoziție un mijloc sigur în vederea acoperirii pagubelor pe care le-ar suferi în ipoteza în care măsurile luate împotriva sa vor fi, în cele din urmă desființate. **C. j.** servește în mod exclusiv numai părții în interesul căreia a fost depusă, ea nu poate fi urmărită de alți creditori decât numai în măsura în care în tot sau numai în parte urmează a fi restituită părții care a depus-o. **C. j.** se consemnează la C.E.C. pe numele părții depunătoare și la dispoziția instanței care va decide în final asupra încasării ei de către partea îndreptățită sau restituirii către partea care a depus-o.

CAUZA ACȚIUNII CIVILE, scopul spre care se îndreaptă voința celui ce reclamă sau se apără, scop explicat prin împrejurările și prin motivele speciale care au determinat partea să acționeze. Mijloacele procedurale care intră în conținutul acțiunii civile au și ele o cauză specifică. Astfel, cauza cererii de chemare în judecată este fundamentul pretenției formulate, deci cauza raportului juridic dedus judecății (*causa debendi*); prin invocarea excepțiilor procesuale se urmărește fie întârzierea, fie împiedicarea judecării fondului; cauza contestației în anulare constă în nelegalitatea hotărârii ce se atacă, motivele prevăzute de art. 317 și art. 318 C. proc. civ. reprezentând aspecte diferite ale aceleiași cauze. Cauza acțiunii civile trebuie să existe, deci ca persoana care se adresează justiției să urmărească un anumit scop. Ea trebuie să fie reală, adică exercitarea acțiunii civile să fie determinată de scopul urmărit a fi obținut prin hotărârea judecătorească. Dacă realitatea este disimulată, atunci cauza este falsă, de exemplu când o persoană revendică un bun, dar nu pentru că ar avea un drept de proprietate asupra lui, ci pentru a sustrage bunul respectiv de la urmărirea silită a creditorilor adevăratului proprietar. Condiția potrivit căreia cauza trebuie să fie licită și morală vizează cauza dreptului, dar dacă aceasta este ilicită sau imorală, se apreciază ca aceeași calificare va dobândi și cauza acțiunii.

CAUZA CONTRACTULUI, element constitutiv în structura contractului de validitate a acestuia reprezentând, în realitate, cauza obligației (sau obligațiilor) asumate de fiecare dintre părțile contractului.

CAUZA OBLIGAȚIEI, element component al voinței juridice de a se obliga prin consimțământ, care constituie motivul determinant al acestuia și care constă în reprezentarea scopului concret în vederea realizării căruia se consimte la asumarea obligației. **C. o.** este, deci, un element constitutiv nu numai al contractului, ci al oricărei obligații civile care se naște prin voința celui ce se obligă, al oricărui act juridic civil, chiar unilateral; în contractele sinalagmatice nu există o singură cauză, comună părților, ci câte o cauză a fiecăreia din obligațiile reciproce ale părților. **C. o.** înglobează în sine atât scopul direct și imediat al consimțământului, care, în contractele sinalagmatice, este considerația contraprestației celeilalte părți, iar în contractele gratuite sau unilaterale este intenția de libertate ori remiterea lucrului, cât și scopul indirect, mediat, al consimțământului, care este motivul subiectiv concret, determinant, al asumării obligației, legat de destinația concretă a contra-prestației, sau de nevoia concretă a cărei satisfacere este urmărită prin asumarea obligației. Astfel concepută, noțiunea de **c. o.** prezintă utilitate, ca instrument juridic prin intermediul căruia se poate desprinde semnifi-

cauţia socială a voinţei juridice a părţilor, spre a putea fi anulate actele juridice care, prin scopul concret urmărit de părţi, ar fi contrare ordinii publice sau regulilor de convieţuire socială. **C. o.** trebuie să fie legală şi licită. Obligaţia fără cauză sau fondată pe o cauză falsă sau ilicită nu poate fi valabilă. **C. o.** nu este reală, ci falsă, atunci când debitorul s-a obligat în credinţa greşită a existenţei cauzei; e vorba, deci, de o eroare asupra existenţei cauzei. **C. o.** este ilicită atunci când scopul urmărit de cei care se obligă contravine dispoziţiilor legale imperative, ordinii publice sau regulilor de convieţuire socială. Existenţa **c. o.** ca şi caracterul ei real şi licit sunt prezumate prin lege până la proba contrară. Dovada **c. o.** ca şi a lipsei acesteia ori a caracterului ei licit se poate face prin orice mijloc de probă. Dacă, însă, **c. o.** este menţionată expres în înscrisul constatator al obligaţiei, partea care neagă existenţa ei nu poate face dovada decât tot printr-un înscris, sau printr-un început de dovadă scrisă completat cu martori sau prezumţii. Caracterul ilicit sau imoral al **c. o.** ca şi fraudarea legii printr-o cauză simulată, se pot dovedi, chiar şi de către părţi, prin orice mijloace. Sancţiunea juridică a lipsei **c. o.** ca şi a caracterului ei ilicit, imoral ori fraudulos este nulitatea absolută a obligaţiei.

CAUZALITATE, a se vedea: *raport de cauzalitate.*

CAUZĂ STRĂINĂ, împrejurare de fapt independentă de culpa debitorului, care determină neexecutarea ori executarea întârziată sau necorespunzătoare a obligaţiei şi care are ca efect exonerarea de răspundere contractuală a debitorului. Sunt **c. s.**: forţa majoră sau cazul fortuit, faptul creditorului şi faptul unui terţ pentru care debitorul nu este ţinut responsabil.

CAUZE DE INEFICACITATE A LEGATELOR, fapte, situaţii, împrejurări şi evenimente anterioare, concomitente sau posterioare întocmirii unui legat, intrinseci sau extrinseci conţinutului acestuia, dependente sau independente de voinţa testatorului ori a legatarului, care fac ca legatul să fie lipsit de eficacitate juridică. Principalele **c. de i. a l.** sunt: a) nulitatea legatului; b) caducitatea legatului şi c) revocarea legatului.

CAUZE EXONERATOARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ DELICTUALĂ, împrejurări în prezenţa cărora fapta păgubitoare îşi pierde caracterul ilicit şi încetează să constituie factor generator de răspundere civilă delictuală. În dreptul civil sunt considerate astfel: legitima apărare, starea de necesitate, ordinul sau permisiunea legii, ordinul autorităţii legitime, exerciţiul normal al unui drept subiectiv, consimţământul victimei, forţa majoră sau cazul fortuit, fapta unui terţ, fapta victimei.

CAUZE EXONERATOARE DE RĂSPUNDERE CONTRACTUALĂ, împrejurări de fapt străine de culpa debitorului, care îl împiedică să-şi îndeplinească obligaţia şi care au ca efect, potrivit legii sau contractului, scutirea acestuia de răspundere civilă. Aceste cauze sunt: forţa majoră sau cazul fortuit, faptul creditorului şi faptul unui terţ pentru care debitorul nu răspunde.

CAVEAT EMPTOR, expresie latină ce semnifică măsurile de precauţie pe care trebuie să le ia cumpărătorul spre a nu fi înşelat. (D.R.)

CAZ ASIGURAT, a se vedea *risc asigurat.*

CAZ DE FORŢĂ MAJORĂ, a se vedea *forţă majoră.*

CAZ FORTUIT, 1. În răspunderea contractuală, împrejurare de fapt

imprevizibilă şi de neînlăturat care împiedică, în mod obiectiv şi fără nici o culpă din partea debitorului, executarea obligaţiei sale contractuale, antrenând şi justificând exonerarea lui de răspundere. 2. În răspunderea delictuală obiectivă, împrejurare de fapt imprevizibilă şi de neînlăturat care determină cauzal sau contribuie astfel la producerea rezultatului păgubitor al faptei ilicite a unei persoane şi care se deosebeşte de forţa majoră, potrivit concepţiilor subiective asupra problemei, prin caracterul relativ, numai faţă de persoana respectivă, şi nu absolut, faţă de oricine, al imprevizibilităţii şi invincibilităţii evenimentului respectiv, iar potrivit concepţiilor obiective, prin caracterul intern al evenimentului, prin situarea lui în cercul activităţii celui chemat să răspundă. În răspunderea civilă delictuală independentă de culpă (răspunderea comitenţilor pentru faptele prepuşilor şi răspunderea pentru lucruri sau animale) numai forţa majoră, iar nu şi **c. f.** apără de răspundere. Astfel, explozia cauciucului sau ruperea barei de direcţie a unui autovehicul etc., sunt considerate simple **c. f.** care nu sunt de natură a exonera cărăuşul de răspunderea pentru prejudiciile cauzate terţilor din cauza unor asemenea împrejurări, deoarece acestea nu sunt cauze străine, exterioare, de natură a înlătura lipsa raportului de cauzalitate şi de a înlătura astfel temeiul obiectiv al răspunderii, ci sunt cauze interne, legate de bunul cauzator al prejudiciului sau de sfera de activitate a persoanei chemate să răspundă de acest prejudiciu. În răspunderea subiectivă (pentru fapta proprie, pentru fapta copiilor sau pentru fapta elevilor şi ucenicilor) asemenea împrejurări, considerate **c. f.**, înlătură răspunderea, căci, deşi interne, ele învederează lipsa de culpă a persoanei chemate să răspundă, înlăturând astfel temeiul subiectiv al atragerii răspunderii sale.

CAZUISTICĂ, a se vedea *jurisprudenţă*.

CĂRĂUŞ, comerciant care se obligă să transporte mărfuri, persoane sau bagaje, pe un anumit traseu, într-un timp determinat şi până la o anumită destinaţie, în schimbul unui preţ, denumit taxă de transport.

CĂSĂTORIE: I) actul juridic pe care îl încheie cei ce vor să se căsătorească. Prin încheierea căsătoriei, viitorii soţi consimt să li se aplice regimul legal al **c.**, fără a avea posibilitatea de a-l modifica. Ca act juridic, **c.** aparţine actelor juridice-condiţie, deoarece părţile pot decide numai ca dispoziţiile legale care stabilesc statutul legal al căsătoriei să li se aplice ori nu, fără posibilitatea de a le modifica. II) situaţia juridică, în principiu permanentă, a celor căsătoriţi. Această situaţie juridică este determinată de reglementarea legală privind căsătoria, care devine aplicabilă prin încheierea actului juridic al căsătoriei şi există pe tot timpul cât durează raportul de căsătorie. **C.** dă naştere unor drepturi şi obligaţii specifice între soţi precum şi, dacă este cazul, unor drepturi şi obligaţii ale acestora faţă de copii. În vederea încheierii unei **c.** valabile şi a obţinerii recunoaşterii acesteia este necesară respectarea următoarelor categorii de condiţii: A. Condiţii de fond necesare pentru încheierea căsătoriei, care sunt: 1) Condiţii de fond menite să garanteze existenţa aptitudinilor fizico-biologice şi psihice de a se căsători ale viitorilor soţi; intră în această categorie: a) diferenţa de sex; b) vârsta matrimonială; c) starea de sănătate; d) cunoaşterea reciprocă a stării de sănătate; e) existenţa deplinătăţii facultăţilor mintale ale viitorului soţ (nu se pot căsători alienaţii şi debilii mintali). 2) Condiţii de fond menite să garanteze existenţa voinţei comune şi

libere de a se căsători a viitorilor soţi (consimţământul la căsătorie), care se referă la: a) existenţa consimţământului; b) caracterul liber (neviciat) al acestuia; c) actualitatea consimţământului. 3) Condiţii de fond negative (denumite şi piedici legale la căsătorie sau impedimente la căsătorie) menite, în principal, să evite situaţiile în care încheierea căsătoriei ar avea ca urmare încălcarea unor principii morale; intră în această categorie: a) interzicerea **c.** în cazul în care aceasta ar avea ca urmare încălcarea principiului monogamiei; b) interzicerea **c.** în situaţiile în care între viitorii soţi există relaţii de rudenie din categoria acelora în care legea interzice **c.** ori relaţii create prin adopţie sau tutelă. Condiţiile de fond necesare pentru încheierea **c.** sunt, în majoritatea lor, exprese; există însă şi condiţii de fond virtuale, rezultând implicit din dispoziţiile legale privitoare la **c.** (de ex. interdicţia de a încheia o **c.** simulată). B. Condiţii de formă necesare pentru încheierea **c.**, care se împart în: 1) Formalităţi prealabile încheierii căsătoriei şi anume: a) întocmirea declaraţiei de **c.**; b) prezentarea actelor şi dovezilor necesare pentru încheierea **c.**; c) activităţile ce trebuiesc îndeplinite de către delegatul de stare civilă după primirea declaraţiei de **c.**; 2) Formalităţi privitoare la momentul încheierii **c.**: a) publicitatea încheierii **c.**; b) Solemnitatea încheierii **c.**; c) întocmirea actului de **c.** Modalităţile prin care ia sfârşit **c.** sunt: încetarea **c.**; desfacerea **c.**; desfiinţarea (nulitatea) **c.**

CĂSĂTORIE FICTIVĂ, căsătorie încheiată în orice alt scop decât acel al creeării unor raporturi personale şi patrimoniale specifice de familie (de ex. în scopul exonerării de răspundere penală a autorului sau complicelui infracţiunii de viol). Dacă ambii soţi, de comun acord, îşi dau consimţământul la încheierea unei **c. f.**, convenind în acelaşi timp să nu stabilească între ei raporturi normale de familie, căsătoria este simulată; ea este însă fictivă chiar dacă numai unul dintre soţi urmăreşte scopuri contrare instituţiei căsătoriei, celălalt soţ, indus în eroare prin manopere viclene, dându-şi cu bună credinţă consimţământul pentru încheierea unei căsătorii efective. În ambele ipoteze, **c. f.** este lovită de nulitate, chiar dacă nici un text normativ nu prevede expres această sancţiune (nulitatea virtuală). Nulitatea **c. f.**, deşi absolută, poate fi acoperită prin stabilirea de relaţii conjugale fireşti între soţi, care fac să dispară cauza nulităţii; în acest caz, **c. f.** la încheierea ei devine o căsătorie valabilă.

CĂSĂTORIE PUTATIVĂ, căsătorie lovită de nulitate, dar la încheierea căreia cel puţin unul dintre viitorii soţi a fost de bună-credinţă, în sensul că nu a cunoscut cauza nulităţii (de ex. unul dintre ei nu a ştiut că celălalt este deja căsătorit; unul sau ambii nu au cunoscut faptul că sunt rude între ei, într-un grad în care legea interzice căsătoria. Cu toate că o astfel de căsătorie va fi desfiinţată, ea va produce efecte importante atât cu privire la soţul sau soţii de bună-credinţă, cât şi cu privire la copiii rezultaţi din aceasta. Astfel, soţul care a fost de bună-credinţă la încheierea căsătoriei declarate nulă sau anulată, păstrează, până la data când hotărârea instanţei de judecată rămâne definitivă, situaţia unui soţ dintr-o căsătorie valabilă, nulitatea operând faţă de el numai pentru viitor, ca un divorţ. În ce priveşte copiii, declararea sau pronunţarea nulităţii căsătoriei părinţilor nu are nici o urmare asupra situaţiei lor juridice, aceştia păstrându-şi situaţia de copii dintr-o căsătorie valabilă.

CĂSĂTORIE SIMULATĂ, a se vedea *căsătorie fictivă*.

CÂŞTIG NEREALIZAT (LUCRUM CESSANS), valoarea exprimată în bani a sporului patrimonial pe care creditorul l-ar fi realizat, în condiţiile obişnuite ale circuitului civil, dacă debitorul şi-ar fi executat în natură şi întocmai obligaţiile contractuale asumate, spor de care creditorul a fost lipsit prin faptul neexecutării obligaţiei. **C.n.** reprezintă, alături de pierderea efectivă, un element esenţial al cuantumului daunelor-interese compensatorii în cadrul răspunderii contractuale.

CEC, titlu negociabil prin care o persoană, numită trăgător dă ordin unei bănci numită tras, la care are un disponibil corespunzător, să plătească la vedere o sumă în numerar unui beneficiar sau, în general, la ordinul acestuia. Este reglementat de L. 59/ 1934, ale cărei dispoziţii sunt în mare parte similare celor din L. 58/ 1934 aplicabilă cambiei. Menţiunile sale esenţiale sunt următoarele: denumirea de **c.** trecută în însuşi textul titlului şi exprimată în limba întrebuinţată pentru redactarea acestuia; ordinul necondiţionat de a plăti o sumă de bani; numele celui care trebuie să plătească (tras); menţionarea locului unde plata trebuie făcută; menţionarea datei şi locul emiterii; semnătura celui care emite **c.** (trăgătorul). Printre menţiunile esenţiale nu figurează scadenţa, **c.** fiind plătibil la vedere (la prezentarea la plată). Numele beneficiarului poate lipsi ori de câte ori s-a emis un **c.** la purtător. Emiterea **c.** este condiţionată de existenţa prealabilă la tras a unui fond bănesc, fie depozit bancar, fie credit acordat trăgătorului de către tras. **C.** nu poate fi acceptat; menţiunea de acceptare trecută pe **c.** se socoteşte nescrisă. Orice menţiune de certificare, vedere sau alta echivalentă, scrisă pe titlu şi semnată de tras, are numai efectul confirmării existenţei disponibilului şi împiedică pe trăgător de a-l putea retrage înainte de a fi trecut termenul de prezentare la plată. **C.** poate fi stipulat plătibil: *a)* unei anumite persoane, cu sau fără clauza expresă "la ordin"; *b)* unei anumite persoane, cu clauza "nu la ordin" sau o expresie echivalentă; *c)* la purtător. **C.** stipulat plătibil unei anumite persoane, cu menţiunea "sau la purtător" ori o altă expresie echivalentă este socotit **c.** la purtător; **c.** fără arătarea beneficiarului este socotit, de asemenea, **c.** la purtător. **C.** poate fi tras la ordinul trăgătorului însuşi. 6). **C.** la ordin se transmite prin gir, iar cel la purtător prin simpla predare materială a titlului. Poate fi garantat prin aval. Dacă **c.** este plătibil în străinătate, termenul de prezentare la plată va fi cel arătat de legea locului plăţii. Neplata la data prezentării face necesară întocmirea unui protest, îndreptăţind pe posesorul legitim să exercite acţiunea de regres împotriva giranţilor, trăgătorului şi celorlalţi obligaţi, care răspund solidar de plată. Ca şi cambia, **c.** are valoare de titlu executoriu, putând să fie investit cu formula executorie de către notarul public. Debitorul urmărit are posibilitatea să introducă opoziţie la executare. Acţiunile de regres ale posesorului împotriva giranţilor, trăgătorului sau celorlalţi obligaţi se prescriu în termen de 6 luni, socotite de la expirarea termenului de prezentare la plată. Acţiunile de regres ale diferiţilor obligaţi la plata **c.**, unii împotriva altora, se prescriu după 6 luni, socotite din ziua în care obligatul a plătit **c.** sau din ziua în care acţiunea în regres a fost pornită împotriva sa. Întreruperea prescripţiei nu are efect decât împotriva aceluia faţă de care actul de întrerupere a fost făcut. Legea 59/1934 reglementează şi următoarele specii de **c.**: 1) **C.** barat, varietate de **c.**, care cuprinde pe faţa sa două linii paralele, înscrise de trăgător sau de tras. Bararea poate fi: *a)* barare generală, dacă între cele două linii nu se face nici o

arătare sau se inserează menţiunea "bancă" sau un alt termen echivalent. **C.** *b.* cu bararea generală nu poate fi plătit decât unei bănci sau unui client al trasului. Ştergerea celor două linii se socoteşte ca şi cum nu ar fi fost făcută; *b)* barare specială, dacă între cele două linii este înscris numele unei bănci. Bararea generală poate fi transformată în barare specială (prin adăugarea numelui unei bănci între cele două linii), însă bararea specială nu poate fi transformată în barare generală, deoarece ştergerea numelui băncii înscrise între cele două linii se socoteşte ca şi cum nu ar fi fost făcută. **C.** *b.* cu barare specială nu poate fi plătit de tras decât băncii înscrisă în document sau, dacă aceasta este chiar trasul, unui client al său. Totuşi, banca indicată poate recurge pentru încasare la o altă bancă. O bancă nu poate dobândi un **c.** barat decât de la unul din clienţii săi sau de la o altă bancă şi nu poate să-l încaseze pentru alte persoane decât acestea. Banca sau trasul care nu respectă reglementările **c.** *barat* răspunde de paguba cauzată, până la limita valorii cecului. 2) **C.** circular, varietate de **c.** emis de o bancă pentru sume pe care le au disponibile de la emitentul titlului, la data semnării acestuia. **C.** circular este plătibil la vedere, în oricare din locurile arătate de emitent. Posesorul legitim decade din dreptul de regres, dacă nu prezintă **c.** circular la plată în termen de 30 de zile de la data emisiunii. Acţiunea împotriva emitentului se prescrie prin trecerea a 3 ani de la data emisiunii. Girul în favoarea emitentului stinge **c.** circular. Sunt aplicabile, în măsura în care nu-i sunt incompatibile, dispoziţiile din L. 59/ 1934 referitoare la gir, plată, protest, regres, prescripţie, precum şi cele necontrare privitoare la cecul barat, cecul plătibil în cont sau cecul netransmisibil. 3) **C.** de călătorie, varietate de **c.**, a cărui plată este subordonată de existenţa pe titlu, în momentul prezentării la plată, a unei a doua semnături, identică cu a beneficiarului (primitorului). Este denumit de asemenea **c.** turistic sau **c.** de voiaj (traveller' s cheque). Practic, la data emiterii **c.** de *c.* beneficiarul semnează pe fiecare exemplar al cecului în faţa emitentului, iar la data prezentării în străinătate semnează încă o dată, în faţa plătitorului. Prin compararea celor două semnături se stabileşte identitatea beneficiarului (posesorului), excluzându-se posibilitatea unei substituiri. Filele cecului sunt imprimate, ca şi biletele de bancă, în sume fixe. **C.** de *c.* este plătibil, la fel cu cecul circular, la unul din locurile de plată pe care le specifică, de către banca emitentă sau de către corespondentul său, menţionat în titlu. 4) **C.** netransmisibil, varietate de **c.** care nu poate fi plătit decât beneficiarului (primitorului) sau, la cererea acestuia, să fie creditat din contul său curent. Titlul devine un **c.** *n.* prin înscrierea clauzei "netransmisibil" pe **c.**, pusă de bancă la cererea clientului. Clauza "netransmisibil" poate fi de asemenea înscrisă de un girant, cu aceleaşi efecte. Consecinţa clauzei arătate este că beneficiarul unui **c.** *n.* (primitorul) nu-l poate gira decât unei bănci pentru încasare, iar banca nu-l poate gira mai departe. Orice alte giruri se consideră nescrise. Ştergerea clauzei "netransmisibil" se consideră neavenită. Cel care plăteşte un **c.** *n.* altei persoane decât beneficiarului (primitorului) sau băncii care este giratar pentru încasare, răspunde de plata făcută. 5) **C.** plătibil în cont, varietate de **c.** în temeiul căruia plata în numerar este interzisă. Dreptul de a lua o asemenea măsură aparţine trăgătorului sau posesorului şi se realizează prin inserarea pe faţa cecului, transversal, a cuvintelor "plătibil în cont" sau "numai pentru virament" sau o altă expresie echivalentă. **C.** plătibil în cont nu

poate da loc din partea trasului, decât la o operaţiune de scripte, precum credit în cont, virament sau compensaţie. Operaţiunea de scripte echivalează cu plata. Ştergerea cuvintelor "plătibil în cont" sau "numai pentru virament" se socoteşte ca şi când nu ar fi fost făcută. Trasul care nu respectă aceste reguli răspunde până la limita valorii **c.** plătibil în cont. Pe plan internaţional, regimul juridic al **c.** a fost unificat în raporturile dintre statele contractante, prin Convenţia referitoare la legea uniformă a cecurilor, încheiată la Geneva la 19.III.1931. România nu este parte la Convenţie, dar cea mai mare parte din reglementările sale au fost preluate şi se găsesc în cuprinsul L. 59/1934. Prin Convenţie, statele contractante se angajează să introducă pe teritoriul lor dispoziţiile Legii uniforme (care formează Anexa I), sub rezervele tolerate de Anexa II. Legea uniformă stabileşte forma cecului şi menţiunile sale esenţiale (art. 1-13), modalităţile de transmitere, în principal prin gir (art. 14-24), garantarea obligaţiilor (art. 25-27), prezentarea titlului la plată (art. 28-36), regimul cecului barat şi a cecului plătibil în cont (art. 37-39), regresul în caz de neplată (art. 40-48), pluralitatea de exemplare şi consecinţele eventualelor alterări (art. 49-50), prescripţia extinctivă (art. 52-53). Rezervele la Legea uniformă, pe care le enumeră limitativ Anexa II la Convenţie, privesc îndeosebi determinarea momentului când este necesară existenţa provizionului la tras (art. 5), regimul cecului netransmisibil (art. 7), cecul în alb (art. 11), prelungirea termenelor de prezentare la plată (art. 14), cecul barat (art. 18), determinarea drepturilor posesorului cecului asupra provizionului (art. 19), protestul (art. 21), nivelul dobânzilor (art. 25), cauzele de suspendare şi de întrerupere a prescripţiei extinctive (art. 26).

CEDAT, persoana care este debitorul unei creanţe cesionate sau creditorul unei datorii preluate.

CEDENT, persoana care transmite latura activă sau pasivă a unui raport juridic de obligaţie; creditorul care transmite creanţa sa unei alte persoane, debitorul care transmite datoria sa unei alte persoane ce se obligă în locul său faţă de creditor.

CENZOR, persoană învestită de către asociaţi, fie prin actele constitutive (în societatea pe acţiuni sau comandită pe acţiuni), fie de către adunarea asociaţilor (în cadru societăţii cu răspundere limitată), cu atribuţii de control asupra actelor şi operaţiunilor administratorilor. În societăţile de persoane care, în general, au un număr mic de asociaţi şi se bazează pe încredere între asociaţi, controlul se exercită de toţi asociaţii, cu excepţia celor care cu calitatea de administratori. Societatea pe acţiuni sau comandită pe acţiuni va avea trei cenzori şi toţi atâţia supleanţi, dacă prin contractul de societate sau statut nu se prevede un număr mai mare. În toate cazurile, însă, numărul cenzorilor trebuie să fie impar. În privinţa societăţii cu răspundere limitată se poate stipula alegerea unuia sau mai multor cenzori. Dacă numărul asociaţilor trece de cincisprezece, numirea cenzorilor este obligatorie. În toate cazurile, durata mandatului cenzorilor este de 3 ani, putând fi realeşi. Cel puţin unul dintre cenzori trebuie să fie contabil autorizat sau expert contabil. Majoritatea cenzorilor şi supleanţilor unei societăţi comerciale trebuie să fie cetăţeni români. **C.** societăţii trebuie să depună o garanţie, care reprezintă a treia parte din garanţia cerută pentru administratori. **C.** sunt remuneraţi cu o indemnizaţie fixă determinată prin statut sau de adunarea asociaţilor care i-a desemnat. Nu vor pu-

tea fi desemnaţi ca cenzori, iar dacă au fost desemnaţi decad din mandatul lor: rudele sau afinii până la al patrulea grad inclusiv sau soţii administratorilor; persoanele care primesc sub orice formă, pentru alte funcţii decât aceea de cenzor, un salariu sau o remuneraţie de la administratori sau de la societate; persoanele cărora le este interzisă funcţia de administrator. Revocarea cenzorilor se va putea face numai de adunarea generală, cu votul cerut la adunarea extraordinră. Moartea, împiedicarea fizică sau legală, încetarea sau renunţarea la mandat a unui cenzor are drept consecinţă înlocuirea **c.** în cauză cu supleantul cel mai în vârstă. Dacă însă numărul **c.** nu se poate completa în acest mod, cenzorii rămaşi numesc alte persoane în locurile vacante până la întocmirea adunării asociaţiilor. **C.** au următoarele drepturi: să participe la adunările administratorilor, fără să aibă drept de vot; să obţină în fiecare lună de la administratori o situaţie despre mersul acţiunilor comerciale (în scopul protejării intereselor societăţii, legea interzice cenzorilor să comunice asociaţilor în particular sau terţilor datele referitoare la ope-raţiunile societăţii de care au luat cunoştinţă cu ocazia exercitării mandatului lor). **C.** au următoarele obligaţii: să supravegheze gestiunea societăţii; să verifice dacă bilanţul şi contul de profit şi pierderi sunt legal întocmite şi în concordanţă cu registrele; să verifice dacă registrele sunt regulat ţinute; dacă evaluarea patrimoniului societăţii s-a făcut potrivit regulilor stabilite pentru întocmirea bilanţului (referitor la constatările făcute în urma verificărilor, precum şi asupra eventualelor propuneri privid bilanţul şi repartizarea beneficiilor, cenzorii vor prezenta un raport adunării generale. Prezentarea raportului cenzorilor constituie o condiţie fără de care adunarea generală nu va putea aproba bilanţul şi contul de profit şi pierderi); să facă lunar şi pe neaşteptate, inspecţii casei şi să verifice existenţa titlurilor sau valorilor aparţinând societăţii; să convoace adunarea asociaţilor, când aceasta n-a fost convocată de administratori; să vegheze ca dispoziţiile legii, contractului de societate şi statutului să fie respectate; să aducă la cunoştinţa administratorilor sau după caz a adunării generale, neregularităţile din activitatea societăţii şi încălcarea actelor statutare şi a dispoziţiilor legale. **C.** vor întocmi împreună raportul privind bilanţul şi contul de profit şi pierderi destinate adunării generale. Tot împreună vor delibera şi asupra propunerilor asupra bilanţului şi repartizării beneficiilor. În caz de neînţelegere între cenzori, fiecare dintre ei întocmeşte un raport pe care îl va prezenta adunării generale. Pentru celelalte obligaţii impuse de lege, **c.** pot lucra separat. **C.** vor trece într-un registru special deliberările lor, precum şi constatările făcute în timpul exercitării mandatului lor. Obligaţiile şi răspunderea **c.** sunt guvernate de regulile mandatului şi de dispoziţiile legii comerciale. Răspunderea **c.** poate fi civilă şi penală. **C.** răspund solidar pentru nerespectarea obligaţiilor ce le revin. Acţiunea în răspundere civilă împotriva **c.** aparţine adunării generale, care va decide cu majoritatea absolută a capitalului social reprezentat în adunare, dacă în contractul de societate, statut sau lege nu se prevede o majoritate mai mare. Dacă adunarea nu poate lucra din cauza neîndeplinirii condiţiilor necesare pentru validarea deliberărilor adunării ordinare (prezenţa acţionarilor care să reprezinte cel puţin jumătate din capitalul social adăugându-se condiţiei anterioare), adunarea se va întruni pentru luarea deciziei cu privire la introducerea cererii în justiţie, după o a doua convocare, putând delibera şi deci-

de oricare ar fi partea de capital reprezentată de acţionarii prezenţi, cu majoritate. Răspunderea penală a **c.** este atrasă pentru infracţiunile prevăzute de art. 194 şi urm. din L. 31/ 1990.(D.R.)

CERCETARE LA FAŢA LOCULUI. 1. mijloc de probă constând în examinarea de către instanţa de judecată, la faţa locului, a situaţiei obiectului litigiului. **2.** act procedural presupunând descinderea instanţei la locul unde este situat obiectul litigiului sau unde se găsesc anumite probe materiale netransportabile, act a cărui îndeplinire are ca scop efectuarea unor constatări personale de către judecători cu privire la anumite aspecte ale stării de fapt a litigiului. Legea dispune că în cazul în care instanţa consideră necesar, poate hotărî ca întregul ei, sau numai unul din magistraţi, să se deplaseze la faţa locului spre a se lămuri asupra unor împrejurări de fapt. Efectuarea **c. la f. l.** se ordonă de instanţă printr-o încheiere, de regulă la cererea uneia dintre părţi, ca poate avea loc şi la iniţiativa instanţei (adică din oficiu). Cazurile mai frecvente de utilizare a acestui mijloc de probă sunt: când procesul are ca obiect un drept de natură imobiliară, punând în discuţie o problemă de hotărnicie, folosinţa locuinţelor, exercitarea unei servituţi, stabilirea despăgubirilor pentru repararea stricăciunilor cauzate imobilelor etc. Încheierea prin care se ordonă efectuarea **c. la f. l.** trebuie să cuprindă arătarea aspectelor în discuţie ce urmează să fie lămurite la faţa locului, precum şi termenul la care instanţa va face descinderea. La termenul pentru care a fost fixată **c. la f. l.** se citează părţile şi, dacă instanţa apreciază ca necesar, martorii propuşi de ele, precum şi expertul sau experţii care au întocmit o expertiză în procesul respectiv, pentru a da eventuale lămuriri; la cercetare va participa, de asemenea, şi procurorul, dacă el este parte în procesul respectiv. **C. la f. l.** efectuată fără citarea prealabilă a părţilor este lovită de nulitate, acestea fiind interesate să fie prezente pentru a pune întrebări martorilor sau experţilor, precum şi pentru a da lămuriri şi explicaţii instanţei. Potrivit cu regulile dreptului comun, **c. la f. l.** poate fi efectuată şi prin comisie rogatorie, de către o altă instanţă, ori de câte ori obiectul fiind situat la o depărtare prea mare, deplasarea instanţei care judecă procesul este împiedicată. Operaţiile efectuate la locul descinderii sunt descrise într-un proces-verbal care va cuprinde şi consemnarea constatărilor instanţei; acest proces-verbal, ca şi eventualele schiţe întocmite de instanţă la faţa locului, se depun la dosarul pricinii, fiind susceptibile de a fi discutate în contradictoriu de către părţi în faţa instanţei. Cheltuielile pe care le implică efectuarea **c. la f. l.** sunt suportate de către partea care a cerut-o, respectiv de către partea în interesul căreia aceasta se face; partea interesată trebuie să depună, în termen de 5 zile de la încuviinţarea cercetării, suma stabilită de instanţă ca fiind necesară pentru acoperirea cheltuielilor de deplasare.

CERERE* (ACŢIUNE) **COMPLÂNGERE**, a se vedea *cererea* (acţiunea) *posesorie generală*.

CERERE (ACŢIUNE) **CONFESORIE**, cerere (acţiune) reală prin care se ocroteşte sau valorifică dreptul de superficie, dreptul de

---

* *În terminologia tradiţională se utilizează expresia de "acţiune..." chiar şi atunci când, în realitate este vorba doar de un anume fel de cerere de chemare în judecată, pierzându-se din vedere că acţiunea civilă este uniformă, indiferent de dreptul subiectiv sau de interesul civil ce se urmăreşte a se valorifica, pe când cererea în justiţie este doar actul procedural prin care se pune în mişcare acţiunea civilă. Am optat pentru explicarea diferitelor tipuri de cereri în justiţie cu reţinerea subsidiară a expresiei "acţiune". (D.R.)*

uzufruct, de uz sau de abitaţie ori dreptul de servitute şi care serveşte la apărarea oricăruia dintre aceste drepturi reale.

CERERE (ACŢIUNE) **DE IN REM VERSO**, a se vedea: *cererea în restituirea îmbogăţirii fără justă cauză; cerere în restituirea plăţii nedatorate.*

CERERE (ACŢIUNE) **DE RAPORT SUCCESORAL**, cerere civilă prin care moştenitorul sau moştenitorii îndreptăţiţi, descendenţii sau soţul supravieţuitor când vine în concurs cu aceştia, pot cere obligarea celorlalţi descendenţi sau a soţului supravieţuitor de a readuce (raporta) la masa succesorală, în natură, sau prin echivalent, bunurile şi sumele de bani primite cu titlu gratuit de la defunct. **C. de r. s.** are caracter personal, întrucât: a) poate fi intentată numai împotriva donatarilor, nu şi împotriva celor care au dobândit cu orice titlu, ulterior, bunurile donate unui moştenitor obligat la raport; b) moştenitorul sau moştenitorii reclamanţi nu au dreptul la acţiunea în revendicare a acestor bunuri, deoarece nu sunt proprietarii bunurilor donate, şi deci, nici dreptul de urmărire şi de preferinţă corespunzător unui asemenea drept real. Corelativ, şi obligaţia de raport succesoral are caracter personal, în sensul că pârâtul va putea fi ţinut să raporteze bunurile donate numai în măsura în care le-a primit el personal de la de cujus, cu excepţia cazului când vine la moştenire prin reprezentare, situaţie în care raportul va avea ca obiect şi donaţiile primite de reprezentant, chiar dacă reprezentantul ar fi renunţat la moştenire, ar fi fost declarat nevrednic sau ar fi fost dezmoştenit. Fiind o cerere personală, **a. de r. s.** se prescrie în termenul general de 3 ani. Potrivit legii, pe calea acestei cereri pot fi readuse (raportate) la masa succesorală: 1) donaţiile şi 2) datoriile. Donaţiile a căror raportare se poate cere sunt acelea cu care au fost gratificaţi unii descendenţi sau soţul supravieţuitor, de către cei care lasă moştenirea, în timpul vieţii sale. Datoriile supuse raportului succesoral sunt cele pe care le au moştenitorii faţă de succesiune, adică faţă de defunct.

CERERE (ACŢIUNE) **DE STARE CIVILĂ**, varietate a acţiunii civile, servind ca mijloc procesual pentru stabilirea sau modificarea unuia sau mai multor elemente ale stării civile a unei persoane. **C. de s.** se clasifică, în funcţie de scopul concret urmărit în: a) **c.** în reclamaţie de stat prin care reclamantul solicită să i se stabilească sau să i se modifice starea civilă; are acest caracter, spre exemplu, **c.** în stabilirea maternităţii; **c.** în stabilirea paternităţii din afara căsătoriei etc; b) **c.** în contestare de stat, prin care reclamantul cere modificarea stării civile a altei persoane; fac parte din această categorie, de ex.: **c.** în tăgăduirea paternităţii; **c.** în contestarea filiaţiei de mamă; **c.** în contestarea recunoaşterii filiaţiei etc.

CERERE (ACŢIUNE) **DECLARATORIE**, varietate a cererii în constatare prin care se cere instanţei să declare că un anumit raport juridic există sau nu. Are un asemenea caracter,spre exemplu, cererea prin care unul dintre soţi solicită instanţei de judecată să constate că un anumit bun este comun, sau dimpotrivă, că face parte din categoria bunurilor proprii; tot astfel este **c. d.** şi aceea prin care părţile unui contract se adresează instanţei cerând-i să interpreteze o clauză îndoielnică a acelui contract, pe care o înţeleg în mod diferit.

CERERE (ACŢIUNE) **DIRECTĂ**, drept la acţiune, conferit în unele cazuri creditorului, printr-o dispoziţie expresă de lege, de a pretinde executarea creanţei sale direct de la un debitor al debitorului său, deşi creditorul n-a fost parte la contractul

încheiat între debitorul său şi debitorul acestuia. Astfel, muncitorii angajaţi de antreprenor ca să execute o lucrare la care el s-a obligat prin contractul de antrepriză pot cere plata muncii lor direct de la beneficiarul lucrării, în măsura în care acesta ar mai fi dator faţă de antreprenor; tot astfel, în cazul în care mandatarul şi-a substituit o altă persoană, mandatul are o **c. d.** împotriva submandatarului, deşi el este terţ faţă de convenţia de substituire încheiată între mandatar şi submandatar; la rândul său, submandatarul poate avea o **c. d.** împotriva mandatului (pentru cheltuielile făcute), deşi este terţ faţă de contractul dintre mandat şi mandatar. Constituind excepţie de la principiul relativităţii efectelor contractului, **c. d.** conferă creditorului o situaţie juridică privilegiată asemănătoare celei a terţului beneficiar al unei stipulaţii pentru altul, în sensul că dreptul la **c. d.** se naşte, în puterea legii, direct în persoana creditorului, fără a trece nici un moment prin patrimoniul debitorului său, aşa încât titularul **c. d.** nu va suferi concursul celorlalţi creditori, chiar privilegiaţi, al debitorului său. Prin aceasta, **c. d.** se deosebeşte de acţiunea oblică, prin efectul căreia se sporeşte patrimoniul debitorului în folosul comun al tuturor creditorilor acestuia.

CERERE (ACŢIUNE) **IMOBILIARĂ**, cerere civilă care are ca obiect pretenţii privitoare la drepturi asupra unui bun imobil (prin natura lui, prin destinaţie sau prin obiectul la care se aplică). **C. i.** este de competenţa instanţei locului unde este situat imbilul. Are caracter de **c. i.** bunăoară: cererea în revendicare imobiliară, cererea posesorie etc.

CERERE (ACŢIUNE) **INDIRECTĂ**, a se vedea: *cererea* (acţiunea) *oblică*.

CERERE (ACŢIUNE) **INTEROGATORIE**, varietate a cererii în constatare prin care titularul dreptului cheamă în judecată, în mod preventiv, o persoană ce ar putea eventual să-i conteste dreptul, pentru ca aceasta să se pronunţe dacă îi recunoaşte sau nu dreptul, iar instanţa de judecată să ia act de răspunsul dat de pârât în această problemă. Are un astfel de caracter, de ex., cererea moştenitorilor legali ce cheamă în judecată pe cel ce se pretinde legatar universal spre a-şi justifica, pe baza testamentului, pe care îl invocă, această calitate.

CERERE (ACŢIUNE) **IPOTECARĂ**, cerere (acţiune) reală care se naşte din ipotecă şi care serveşte creditorului ipotecar la recuperarea creanţei sale ajunsă la scadenţă, prin urmărirea bunului ipotecat.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN ANULARE**, varietate a cererii în nulitate servind ca mijloc procedural părţii interesate de a cere în justiţie desfiinţarea retroactivă a unui act juridic lovit de nulitate relativă. Poate intenta **c. în a.** numai partea ocrotită prin dispoziţia legală care a fost nesocotită cu prilejul încheierii actului respectiv; legea acordă această cale persoanei care a încheiat un act juridic având consimţământul viciat, fiind lipsită la acea dată de capacitatea necesară pentru încheierea acelui act, precum şi persoana care a contractat nesocotind interdicţia legală de a contracta instituită de legiuitor în scopul ocrotirii ei. În vederea apărării intereselor publice, **c. în a.** poate fi intentată şi de către procuror. **C. în a.** este supusă prescripţiei extinctive; ea trebuie să fie introdusă numai în limita termenului general al prescripţiei extinctive. Această cerere nu mai poate fi introdusă după ce partea îndreptăţită a confirmat (expres sau tacit) ca fiind valabil actul lovit de nulitate relativă.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN ANULARE A HOTĂRÂRII ARBITRALE**, a se vedea *arbitrajul privat (ad-hoc, ocazional)*.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN ANULAREA ACTELOR NOTARIALE**, varietate a cererii în anulare prin care se urmăreşte desfiinţarea acelor acte îndeplinite de notarii publici care sunt lovite de nulitatea relativă. **C.** poate fi promovată numai de persoana ocrotită prin dispoziţia legală încălcată cu prilejul întocmirii actului. **C. în a. a. n.** se înaintează judecătoriei competente, potrivit regulilor de competenţă teritorială privind introducerea oricărei cereri civile. Până la anularea prin hotărâre judecătorească a actului atacat, acesta se socoteşte valabil îndeplinit.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN ANULAREA ADOPŢIEI**, varietate a cererii în anulare prin care se cere în justiţie desfiinţarea retroactivă a unei adopţii lovită de nulitate relativă. Poate fi introdusă la instanţele judecătoreşti, în termenul general de prescripţie, numai de persoanele ocrotite prin dispoziţia legală încălcată (persoanele lipsite de capacitate de exerciţiu sau persoanele al căror consimţământ la adopţie a fost viciat). **C. în a. î.** nu mai poate fi introdusă după ce partea îndreptăţită a confirmat valabil, expres sau tacit, actul anulabil.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN CONFIRMARE**, a se vedea *cererea* (acţiunea) *în constatare*.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN CONSTATARE**, cerere (acţiune) civilă prin care se cere ca instanţa de judecată să constate, prin hotărârea sa, fie existenţa unui drept, atunci când nu este posibilă promovarea unei acţiuni în realizarea acelui drept, fie inexistenţa unui pretins drept al pârâtului. **C. în c.** este pozitivă când urmăreşte constatarea existenţei unui drept sau a unui raport juridic şi este negativă când se cere constatarea inexistenţei unui drept sau a unui raport juridic. În ambele cazuri, ea este imprescriptibilă. Hotărârea judecătorească pronunţă în cazul unei **c. în c.** nu este susceptibilă de executare silită; de îndată ce a rămas irevocabilă, ea consfinţeşte cu puterea lucrului judecat existenţa sau inexistenţa dreptului ori al raportului juridic. În raport cu cererea (acţiunea) în realizare, **c. în c.** are, în dreptul nostru, un caracter subsidiar; cât timp reclamantul are la dispoziţie un alt mijloc procedural pentru relizarea dreptului cerere (acţiune) în realizare, contestaţie la executare etc., el nu poate utiliza **c. în c.** Instituind această regulă, legiuitorul a urmărit ca, în măsura în care este posibil, atunci când s-a încălcat un drept să se restabilească ordinea de drept ştirbită prin încălcarea respectivă, finalitate ce poate fi atinsă prin cererea (acţiunea) în realizare. Pe baza criteriului obiectului lor **c. în c.** se împart în: cereri (acţiuni) declaratorii, cerere (acţiune) interogatorie şi cererea (acţiunea) provocatorie. A se vedea şi *cerere (acţiune) declaratorie*.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN CONSTATAREA ÎNSTRĂINĂRII BUNURILOR IMOBILE PRIN HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ**, formă a cererii (acţiunii) în constatare prin exercitarea căreia una din părţile semnatare ale unui antecontract de vânzare-cumpărare imobiliară poate cere instanţei judecătoreşti competente să dea o hotărâre care să ţină loc de act autentic de înstrăinare, în cazul în care cealaltă parte refuză să se prezinte în faţa notarului public în vederea autentificării vânzării. **1.** pentru exercitarea **c. în c. î. b. i.** se cer a fi întrunite, alături de elementele constitutive ale oricărei cereri (acţiuni) civile, următoarele condiţii specifice: a) existenţa unui înscris sub semnătură privată din care să rezulte acordul de voinţă intervenit între părţi cu privire la înstrăinarea unui imobil şi

prețul convenit; b) respectarea modalităților de înstrăinare; în special plata integrală a prețului și, eventual, predarea imobilului către cumpărător; c) respectarea termenului de prescripție în care instanța trebuie sesizată; d) somarea în acest interval de timp, de către partea interesată a celeilalte părți sau pe succesorii acesteia, urmată de refuzul de a se prezenta în fața notarului public pentru autentificarea actului de înstrăinare. **2.** Judecata **c. în c. î. b. i.** se face după normele dreptului comun. Fiind vorba de un litigiu ce privește un bun imobil, competența va reveni instanței în a cărei rază teritorială se află acel bun. Proba condițiilor ce se cer a fi îndeplinite trebuie făcută, în general, numai pe bază de acte scrise. Astfel, în final, pe baza înscrisului sub semnătură privată din care rezultă acordul de voință al părților și pe baza constatării că, deși s-au respectat modalitățile de plată prețului, partea pârâtă refuză să se prezinte în fața notarului public în vederea autentificării vânzării, instanța va pronunța o hotărâre care să țină loc de act autentic de înstrăinare. Dreptul de a recurge la **c. în c. î. b. i.** este facultativ, astfel că nimic nu o împiedică pe partea îndreptățită să renunțe la folosirea acestei acțiuni și să ceară rezoluțiunea antecontractului, caz în care urmează a se restabili situația anterioară încheierii sale.

CERERE (ACȚIUNE) **ÎN CONSTATAREA NULITĂȚII ABSOLUTE**, varietate a cererii (acțiunii) în nulitate servind ca mijloc procesual celui interesat de a cere în justiție desființarea retroactivă a unui act juridic lovit de nulitate absolută. Această cerere poate fi intentată de oricare dintre părți, de către procuror, precum și de către orice persoană interesată; însăși instanța de judecată, ca și organul arbitral pot constata chiar din oficiu nulitatea absolută a unui act juridic cu prilejul soluționării unor cereri având alt obiect. **C. în c. n. a.** este imprescriptibilă; ea poate fi intentată oricând, nulitatea absolută operând de plin drept. Cu toate acestea, atunci când constatarea nulității absolute se face ulterior executării actului, acțiunea civilă având ca obiect restituirea prestațiilor executate în temeiul actului nul poate fi promovată numai înlăuntrul termenului de prescripție; o asemenea acțiune se prescrie în termenul general prevăzut de lege pentru prescripția extinctivă.

CERERE (ACȚIUNE) **ÎN CONSTITUIRE DE DREPTURI**, certere (acțiune) civilă prin care se cere instanței de judecată să creeze situații noi, cu implicații juridice noi între părțile litigante. Hotărârea judecătorească prin care se soluționează o astfel de cerere (acțiune) are efect constitutiv, creând un raport juridic nou. Sunt **c. în c. de d.**, spre exemplu: cererile tinzând la stabilirea filiației copiilor din afara căsătoriei, cele de divorț, precum și acelea prin care se cere punerea sub interdicție, declarare a dispariției, declararea judecătorească a morții etc.

CERERE (ACȚIUNE) **ÎN DECLARAREA SIMULAȚIEI**, cererea (acțiunea) civilă prin care persoana interesată (parte sau terț) cere instanței de judecată să stabilească existența și conținutul actului real, secret și, totodată, să înlăture un act aparent simulat ce nu exprimă adevărata voință juridică a părților. Reclamantul, la fel ca în orice altă cerere (acțiune), trebuie să justifice un interes legitim; are un astfel de interes partea care dorește să beneficieze de efectele actului secret. **C. în d. s.** se aseamănă cu cererea (acțiunea) oblică și cu cea pauliană prin faptul că reprezintă și ea un mijloc juridic pus la dispoziția creditorilor pentru apărarea gajului general. Se deosebește însă de ambele aceste cereri (acțiuni) sub

următoarele aspecte: creditorul reclamant în **c. în d. s.** exercită un drept propriu, iar reuşita sa în justiţie îi profită numai lui, spre deosebire de cererea (acţiunea) oblică prin care reclamantul exercită drepturile debitorului său, iar rezultatul acţiunii profitând tuturor creditorilor; **c. în d. s.** se deosebeşte de acţiunea paulină prin aceea că nu este condiţionată în toate cazurile de existenţa unei fraude; prin ca se atacă actul pentru că este nereal, chiar dacă nu este şi fraudulos, în vreme ce prin acţiunea paulină se atacă un act real, deoarece a fost săvârşit în frauda drepturilor creditorilor; **c. în d. s.** şi acţiunea paulină se deosebesc şi sub aspectul condiţiilor de admisibilitate: pentru admisibilitatea celei dintâi este suficient să se probeze existenţa actului secret şi interesul legitim de a porni acţiunea, chiar dacă naşterea dreptului de creanţă al reclamantului s-a produs ulterior simulaţiei, în vreme ce pentru intentarea celei de a doua este necesar să se probeze frauda, anterioritatea creanţei faţă de actul fraudulos şi crearea ori sporirea insolvabilităţii debitorului ca rezultat al acelui act; **c. în d. s.** fiind supusă unor condiţii mai puţin riguroase decât acţiunea paulină, poate fi intentată şi în situaţii în care aceasta din urmă este inadmisibilă. **C. în d. s.** este o acţiune în constatare; ea tinde să stabilească, pe de o parte, existenţa actului real, secret, iar pe de altă parte, inexistenţa, sub aspect juridic, actului public, aparent. Această acţiune are caracter imprescriptibil. **C. în d. s.** nu constituie un scop în sine întrucât, în mod frecvent ea se asociază cu acţiunea în restituirea unei prestaţii ori pentru schimbarea situaţiei de fapt creată în virtutea simulaţiei. În asemenea situaţii, cererile (acţiunile) cu care se asociază fiind în realizare, primeşte aplicare prescripţia extinctivă; totodată acţiunile respective pot fi anihilate şi prin invocarea de către pârât a prescripţiei achizitive (care a operat în beneficiul său), ceea ce face ca, în final, şi sub acest aspect **c. în d. s.** să se vădească lipsită de interes practic. Consecinţa directă a admiterii **c. în d. s.** se concretizează în restabilirea situaţiei juridice reale prin înlăturarea [illegible]destinităţii actului juridic real; această cerere (acţiune) duce la nulitate numai dacă legea prevede expres această sancţiune pentru simulaţia în sine cum este, de exemplu, cazul donaţiei deghizate între soţi sau dacă actul este fictiv, caz în care lipseşte consimţământul părţilor. Întrucât frecvent actul aparent este menit să servească la ascunderea ilicităţii sau neregularităţii întocmirii actului secret, **c. în d. s.** se asociază în dese rânduri cu o acţiune în nulitate, în reducţiune, în executarea raportului etc., care pune în evidenţă finalitatea urmărită de reclamant.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN DESFACEREA ADOPŢIEI**, cerere (acţiune) civilă prin care se cere încetarea pentru viitor a efectelor unei adopţii valabil încheiate. Este admisibilă, dacă: 1) desfacerea adopţiei este în interesul adoptatului; 2) adopţia s-a încheiat fără consimţământul părinţilor fireşti ai adoptatului, dar cu îndeplinirea tuturor celorlalte condiţii prevăzute de lege. **A. în d. a.** se introduce la tribunalul în a cărei rază teritorială îşi are domiciliul pârâtul (adoptatorul) şi care poate fi promovată de: adoptat şi părinţii săi fireşti, autoritatea tutelară, instituţiile de ocrotire şi alte organe ale administraţiei publice, precum şi de către procuror; fiind instituită exclusiv în interesul adoptatului, această acţiune nu poate fi promovată de către adoptator. **A. în d. a.** este imprescriptibilă, putând fi introdusă chiar şi după decesul adoptatorului.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN ÎMPĂRŢEALĂ SUCCESORALĂ**, cerere (acţiune) civilă, aparţinând moştenitorilor unei persoane, prin care se solicită împărţirea moştenirii atunci când ea nu s-a putut realiza prin bună învoială sau când, potrivit legii, împărţeala moştenirii pe cale judecătorească este obligatorie. Competenţa teritorială a soluţionării acestei cereri (acţiuni) revine instanţei de la locul deschiderii succesiunii. **C. în î. s.** este imprescriptibilă şi poate fi intentată oricând de către: a) moştenitorii universali sau cu titlu universal; b) creditorii personali ai acestora; succesorii lor în drepturi. Acţiunea nu poate fi însă introdusă de legatarii cu titlu particular. Persoanele care cer împărţeala pe cale judecătorească trebuie să aibă capacitatea de a înstrăina. Procedând la judecarea cererii, instanţa va soluţiona toate pretenţiile şi neînţelegerile dintre moştenitori cu privire la succesiune.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN NULITATEA ADOPŢIEI**, varietate a cererii (acţiunii) în constatarea nulităţii absolute prin care se cere în justiţie desfiinţarea retroactivă a unei adopţii încheiate cu încălcarea dispoziţiilor legale imperative. Poate fi intentată la instanţele judecătoreşti de către orice persoană interesată (părţile participante la încheierea actului adopţiei sau succesorii acestora, autoritatea tutelară, celelalte instituţii sau organe ale administraţiei publice cu atribuţii privind ocrotirea minorilor, precum şi de procuror). **A. în n. a.** este imprescriptibilă, putând fi promovată oricând; nulitatea absolută nu poate fi acoperită prin confirmarea actului lovit de o asemenea ineficacitate.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN PRESTAŢIE TABULARĂ**, cerere (acţiune) reală, prin care cel îndreptăţit să-şi întabuleze în cartea funciară un drept real imobiliar poate cere instanţei judecătoreşti să dispună înscrierea acelui drept în cartea funciară, dacă cel obligat refuză să predea înscrisul necesar pentru strămutarea sau constituirea dreptului respectiv în favoarea sa. **A. în p. t.** are drept scop obţinerea unei hotărâri judecătoreşti care să constituie sau să strămute prin întabulare un drept real imobiliar.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN RĂSPUNDERE CIVILĂ**, cererea (acţiunea) civilă prin care cel ce a suferit, în persoana sau în bunurile sale, un prejudiciu, ca urmare a săvârşirii unei fapte ilicite de către o altă persoană poate cere obligarea la reparaţie a celui sau a celor chemaţi să răspundă pentru consecinţele negative ale faptei respective. **C. în r. c.** se poate prezenta sub două forme şi anume: 1) **c. în r. c.** contractuală ce are ca domeniu daunele suferite de creditorul unei obligaţii contractuale, ca urmare a neexecutării, executării necorespunzătoare sau ~~executării cu întârziere a acelei obligaţii~~ de către debitorul ei. Posibilitatea intentării acestei acţiuni este condiţionată, pe de o parte, de existenţa unei relaţii contractuale între cel îndreptăţit la dezdăunare şi cel ţinut responsabil pentru plata daunelor, relaţie din care să fi izvorât obligaţia neexecutată, executată necorespunzător sau cu întârziere, iar pe de altă parte de împrejurarea ca debitorul să fi fost pus în întârziere căci în lipsa acestei formalităţi operează prezumţia potrivit căreia creditorul nu a fost păgubit prin neîndeplinirea, îndeplinirea necorespunzătoare sau îndeplinirea cu întârziere a obligaţiei de către debitor; 2) **c. în r. c.** delictuală, al cărei domeniu cuprinde prejudiciile cauzate prin încălcarea obligaţiilor izvorâte direct din lege. Această acţiune poate fi promovată de către acela care a fost prejudiciat printr-un delict civil; când prin fapta ilicită s-a cauzat un

prejudiciu comun, posibilitatea de a promova **c. în r. c.** delictuală aparţine persoanei juridice în care s-a organizat comunitatea de persoane fizice lezate. Deptul la **c. în r. c.** delictuală nefăcând parte din categoria drepturilor intim legate de persoană, chiar dacă se naşte ca urmare a vătămării persoanei, poate fi exercitat şi de către creditorii celui prejudiciat, în numele acestuia din urmă prin intermediul acţiunii oblice, ori de câte ori păgubitul s-ar abţine să-l valorifice el însuşi. În cazul în care prejudiciul patrimonial reprezintă consecinţa unei vătămări morale a celui păgubit, exercitarea dreptului la **c. în r. c.** delictuală implicând o apreciere etică din partea victimei, aparţine în exclusivitate acesteia şi creditorilor ei. Dreptul la **c. în r. c.** delictuală constituie un element al activului patrimoniului victimei; el poate fi cesionat prin act juridic dacă prejudiciul patrimonial nu provine din vătămarea morală a acesteia. În această ipoteză, exercitarea **c. în r. c.** delictuală va aparţine cesionarului, iar debitorul obligaţiei va fi ţinut faţă de acesta la plata reparaţiei integrale şi nu doar la restituirea preţului cesiunii; el poate paraliza însă cererea (acţiunea) cesionarului prevalându-se de retractul litigios în condiţiile prevăzute de lege. Dreptul la **c. în r. c.** delictuală este transmisibil şi prin moştenire legală sau prin act juridic pentru cauză de moarte; pe această cale el poate fi dobândit de moştenitorii, legatarii, universali sau cu titlu universal, fără nici o deosebire după cum pagubele au fost pricinuite bunurilor ori au fost cauzate prin moarte, vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii victimei, ori prin atingerea adusă unui drept personal nepatrimonial al acesteia. În cazul în care totuşi copiii, părinţii, bunicii, fraţii şi surorile sau alte persoane apropiate victimei suferă un prejudiciu direct în propriul lor patrimoniu, ca urmare a decesului acesteia, devin ei înşişi victime ale faptei ilicite şi dobândesc, pe lângă dreptul la **c. în r. c.** delictuală moştenit, un drept similar propriu. Paguba încercată de succesor având caracter de pagubă deviată, culpa victimei decedată va putea fi opusă acestuia, indiferent dacă ei exercită dreptul la acţiune moştenit sau dreptul propriu la acţiune. **C. în r. c.** delictuală este îndreptată împotriva autorului faptei păgubitoare sau a persoanei care, potrivit legii, răspunde pentru acesta (comitent, părinte, institutor sau artizan); în cazul în care pârâtul persoană fizică încetează din viaţă, acţiunea va continua, după caz, moştenitorii, legatarii universali ori cu titlu universal, al acestuia. Dacă decesul celui chemat să răspundă survine mai înainte ca acesta din urmă să fi fost acţionat în justiţie pentru recuperarea prejudiciului, **c. în r. c.** delictuală va fi introdusă împotriva succesorilor lui (moştenitori, legatari sau donatori de bunuri viitoare, universali sau cu titlu universal) asupra cărora trece, prin efectul moştenirii, obligaţia de responsabilitate; în caz de moştenire vacantă, această acţiune se va porni împotriva statului de la care se poate pretinde despăgubirea datorată de făptuitor numai până la concurenţa valorică a acelor bunuri. Dacă cel chemat este o persoană juridică, **c. în r. c.** delictuală poate fi îndreptată atât împotriva acelei persoane cât şi împotriva persoanei fizice care a săvârşit fapta păgubitoare, iar dacă este o entitate fără personalitate juridică, această acţiune se porneşte împotriva persoanei juridice căreia îi este subordonată acea entitate. Regimul juridic al **c. în r. c.** prezintă unele particularităţi după cum ea tinde la realizarea unei obligaţii în responsabilitate contractuală sau delictuală: a) astfel, pe planul răspunderii delictuale, făptuitorul este de drept pus în întârziere

din chiar momentul săvârşirii faptei ilicite, în timp ce pe planul răspunderii contractuale, cel puţin în privinţa daunelor moratorii, este necesară punerea prealabilă în întârziere a debitorului; în materie comercială însă punerea în întârziere operează de plin drept din ziua când obligaţiile asumate devin exigibile; b) sarcina probei culpei făptuitorului, în cazul răspunderii pentru fapta proprie, revine întotdeauna victimei, în timp ce pe planul răspunderii contractuale această sarcină incumbă păgubitului numai când este vorba de obligaţii de mijloace; c) momentul începerii prescripţiei extinctive în materie delictuală este diferit de acela din materia contractuală.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REALIZARE**, cererea (acţiunea) civilă prin care reclamantul pretinde obligarea pârâtului la respectarea dreptului subiectiv ce i-a fost încălcat, iar dacă aceasta nu mai este posibil, obligarea lui la despăgubiri. Sunt **a. în r.**: acţiunea în revendicare, acţiunea în pretenţii băneşti, acţiunea pentru predarea unui legat etc. Specific **a. în r.** este că hotărârea judecătorească poate fi pusă în executare pe cale silită.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN RECTIFICAREA CĂRŢII FUNCIARE**, cerere (acţiune) civilă prin care se urmăreşte înlăturarea înscrierilor neîntemeiate efectuate în cartea funciară.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REGRES**, cererea (acţiunea) prin care cel obligat împreună cu alţii sau pentru alţii printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi/sau irevocabilă poate cere în justiţie obligarea aceluia sau a celor pentru care a plătit, la înapoierea plăţii făcute pe seama lor, fie subrogându-se în drepturile creditorului plătit, pentru a putea beneficia de garanţiile acestuia, fie întemeindu-se pe raporturi juridice directe, rezultate din mandat, îmbogăţire fără justă cauză, gestiune de afaceri etc., pentru a putea obţine suma plătită creditorului, cât şi dobânzi, cheltuieli sau alte daune-interese. **A. în r.** primeşte utilizare în raporturile dintre creditorii solidari, în acelea dintre fidejusor şi debitorul garantat, precum şi în raporturile dintre cei care răspund pentru fapta altuia, pe de o parte, şi autorul faptei ilicite, pe de altă parte. În acest ultim caz se disting următoarele situaţii: a) regresul împotriva copilului; părintele sau părinţii care au plătit victimei se pot întoarce împotriva copilului; situaţia este rară, întrucât, pe de o parte, în mod obişnuit, copilul este insolvabil, iar pe de altă parte, datorită dificultăţii morale a părinţilor de a-şi acţiona în justiţie pe propriul copil. Părinţii care promovează **a. în r.** împotriva copilului lor trebuie să dovedească culpa acestuia; copilul datorează părinţilor înapoierea despăgubirii plătită de aceştia numai dacă, la data săvârşirii faptei ilicite, el avea capacitatea delictuală. Dovada culpei presupune proba că minorul a lucrat cu discernământ; pârâtul se poate apăra invocând lipsa discernământului, în momentul săvârşirii faptei ilicite, împrejurare care-l exonerează de răspundere, precum şi culpa părinţilor în supravegherea sa, împrejurare care-i atenuează răspunderea, deoarece în această situaţie, el şi părinţii răspund împreună pentru culpă comună. Sarcina responsabilităţii se împarte între părinţi şi copil în eventualitatea că însăşi victima ar fi dovedit anterior culpa părinţilor. În toate cazurile de culpă comună, obligaţia de despăgubire se împarte între cei vizaţi după criteriul gravităţii culpei fiecăruia dintre ei; b) în cazul în care ambii părinţi sunt obligaţi solidar să despăgubească victima, iar aceasta urmăreşte pentru întreaga despăgubire numai pe unul dintre ei, care plăteşte din bunurile sale proprii, cel ce a

plătit singur se va putea întoarce împotriva celuilalt părinte pentru jumătate din despăgubirea achitată, fiind necesar în acest scop să facă dovada plăţii; el poate pretinde şi mai mult dacă probează că culpa pârâtului a fost mai gravă decât a sa; c) o altă situaţie în care poate fi promovată **a. în r.** este fundamentată pe dreptul copilului de a se întoarce împotriva părinţilor, în eventualitatea că victima l-ar fi acţionat pe el însuşi pentru întreaga despăgubire pe care a şi plătit-o. Părinţii împotriva cărora s-a întors copilul obligat la despăgubire faţă de victimă trebuie să-i restituie suma pe care el a plătit-o victimei cu titlu de reparaţie; copilul trebuie să dovedească însă culpa părinţilor în supravegherea sa; d) atunci când minorul a cauzat prejudiciul împreună cu alţii, iar părinţii lui au plătit victimei întreaga despăgubire, ei vor putea pe calea **a. în r.** să pretindă fiecărui coautor al faptei ilicite partea sa de contribuţie; în acest scop, părinţilor le revine sarcina probei culpei tuturor coparticipanţilor la producerea pagubei. Soluţia este identică şi în ce priveşte regresul împotriva părinţilor coautorului minor; e) institutorii şi artizanii pot promova **a. în r.** împotriva elevului sau respectiv ucenicului pentru care au fost obligaţi să plătească despăgubiri victimei prejudiciate prin fapta lui ilicită, în aceleaşi condiţii ca şi părinţii; f) comitentul are aptitudinea să promoveze **a. în r.** împotriva presupusului pentru a recupera despăgubirea plătită victimei faptei ilicite săvârşite de către acesta. El este îndreptăţit să recupereze integral suma plătită cu titlu de despăgubire; împrejurarea că faţă de victimă comitentul şi prepusul au fost solidar responsabili nu este de natură să ducă la o divizare a **a. în r.** a comitetului în raporturile cu acest prepus, corespunzător regulilor privind recursul contra codebitorilor solidari instituite de lege; comitentului nu-i sunt aplicabile aceste regului, poziţia lui neflind aceea a unui codebitor solidar pur şi simplu. Solidaritatea comitentului apare numai în raporturile cu victima şi decurge dintr-o răspundere pentru prepus, iar nu dintr-o răspundere împreună cu prepusul; el este un garant al prepusului şi în această calitate poziţia sa este întru totul similară cu aceea a fidejusorului, adică în poziţia codebitorului solidar care plăteşte o datorie făcută în interesul exclusiv al unui alt debitor solidar. Împotriva regresului comitentului, prepusul nu se poate apăra invocând prezumţia de responsabilitate a acestuia prevăzută de lege; el se poate apăra numai dovedind fapta proprie a comitentului, ce prin natura ei ar fi determinat integral sau parţial producerea prejudiciului. Dacă sunt mai mulţi prepuşi ai aceluiaşi comitent care au cauzat împreună prejudiciul, în cazul promovării de către comitent a **a. în r.**, aceştia sunt ţinuţi solidar la restituirea despăgubirii plătite de reclamant.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN RESCIZIUNE**, varietate a cererii (acţiunii) în anulare prin care cel îndreptăţit să invoce leziunea ca viciu de consimţământ poate cere instanţei judecătoreşti desfiinţarea cu efect retroactiv a actului juridic lezional. În dreptul nostru, **c. în r.** poate fi intentată numai de minorul între 14 şi 18 ani care a încheiat, fără încuviinţarea prealabilă a părinţilor sau tutorelui, actul juridic lezionar; în ipoteza când actul lezionar a fost încheiat de o persoană majoră, aceasta nu este îndreptăţită să promoveze **c. în r.**, ci va putea intenta eventual o acţiune în anularea acelui act, invocând caracterul ilicit sau imoral al cauzei acestuia.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN RESTITUIREA ÎMBOGĂŢIRII FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ**, cererea (acţiunea) civilă prin care persoana

ce a suferit o diminuare a patrimoniului său, ca urmare a îmbogăţirii fără justă cauză a patrimoniului altei persoane se adresează instanţei judecătoreşti cerând obligarea acesteia din urmă la restituirea valorii îmbogăţirii realizată în detrimentul ei. Cererea (acţiunea) are caracter subsidiar: admisibilitatea sa este condiţionată de împrejurarea ca cel prejudiciat să nu aibă împotriva celui ce s-a îmbogăţit o altă acţiune. Dreptul celui prejudiciat de a intenta cererea (acţiunea) în restituirea îmbogăţirii fără justă cauză nu depinde de vreo cerinţă referitoare la capacitatea de exerciţiu a acesteia, după cum el nu este dependent de vreo condiţie privind capacitatea de exerciţiu a îmbogăţitului; dreptul şi obligaţia la despăgubire nu decurg ca efecte ale unui act juridic, ci provin din faptul juridic licit al îmbogăţirii fără justă cauză. Întinderea obligaţiei celui îmbogăţit la restituire este însă restrânsă, în eventualitatea că acesta ar fi lipsit de capacitate de exerciţiu, la valoarea îmbogăţirii existentă încă în patrimoniul său. Această acţiune este supusă şi prescripţiei extinctive, în condiţiile dreptului comun.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN RESTITUIREA PLĂŢII NEDATORATE**, mijloc procedural al celui care a făcut o plată nedatorată (numit solvens) unei alte persoane (numită accipiens), pentru a reclama înapoierea plăţii de la aceasta din urmă. Este o cerere (acţiune) personală supusă prescripţiei extinctive din dreptul comun, termenul de prescripţie îşi începe curgerea din momentul în care solvens-ul a cunoscut sau trebuia să cunoască împrejurarea că plata făcută era nedatorată, precum şi persoana de la care urmează să ceară restituirea. În cazul în care accipiens-ul fiind creditorul altei persoane decât solvens-ul a primit plata făcută de acesta din urmă cu convingerea că este făcută de propriul său debitor şi ca urmare şi-a distrus titlul de creanţă, acţiunea în restituirea plăţii va fi paralizată; solvens-ul va putea recupera însă de la adevăratul debitor plata făcută promovând împotriva lui o acţiune în restituirea îmbogăţirii fără justă cauză. Soluţia este valabilă şi pentru ipoteza în care accipiens-ul care se credea debitor a renunţat la întreruperea prescripţiei extinctive faţă de adevăratul debitor; a renunţat şi a pierdut astfel posibilitatea valorificării în justiţie a creanţei sale. **C. în r. p. n.** dobândeşte caracter real, fiind asimilată cu acţiunea în revendicare ori de câte ori obiectul plăţii a fost un lucru cert; într-o atare situaţie accipiens-ul va putea invoca însă dobândirea dreptului de proprietate asupra lucrului mobil obiect al plăţii prin posesia de bună-credinţă; drept urmare, acţiunea solvens-ului va redobândi un caracter personal, iar accipiens-ul va putea fi obligat la plata echivalentului bănesc al lucrului respectiv. În această situaţie se va afla şi terţul dobânditor al lucrului.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REVENDICARE**, cererea (acţiunea) civilă prin care proprietarul ce a pierdut posesia bunului său cere restituirea acestuia de la posesorul neproprietar. Ca mijloc specific de apărare a dreptului de proprietate, **c. în r.** are caracter petitoriu, deoarece tinde să stabilească direct existenţa acestui drept în patrimoniul reclamantului; ea are totodată caracter real întrucât însoţeşte, apără şi se întemeiază pe cel mai important dintre drepturile reale. Fiind o cerere (acţiune) petitorie, revendicarea se deosebeşte de cererile (acţiunile) posesorii prin finalitatea sa: pe când acestea din urmă au ca obiectiv numai să asigure păstrarea sau redobândirea posesiei sub aspectul elementului său material, fără a se preocupa de existenţa dreptului de proprietate al posesorului **c. în r.** tinde să stabilească direct existenţa acestui drept

în patrimoniul reclamantului; ea conduce implicit şi la redobândirea posesiei de către reclamant, dar un atare efect al ei are caracter accesoriu. Ca cerere (acţiune) reală, revendicarea se deosebeşte de orice cerere (acţiune) contractuală vizând restituirea unui bun încredinţat unei persoane: cererea (acţiunea) în restituirea bunului se fundamentează pe un drept de creanţă decurgând din contractul preexistent între părţi, ceea ce face ca ea să se situeze nu în categoria acţiunilor reale, ci în aceea a acţiunilor personale. **C. în r.** aparţine prin excelenţă titularului dreptului de proprietate; ea nu poate fi promovată de către coproprietar sau de către codevălmaş al cărui drept este determinat numai sub forma unei cote ideale sau, după caz, nici nu este determinat, bunul respectiv aparţinând concomitent mai multor persoane. Calitatea procesuală a reclamantului în cazul **c. în r.** se fundamentează nemijlocit pe calitatea de proprietar singular al bunului în litigiu; ori de câte ori bunul revendicat este obiectul unui drept de proprietate comună (pe cote-părţi sau în devălmăşie) se cere ca **c. în r.** să fie promovată de toţi coproprietarii sau de toţi codevălmaşii, ori pe baza împuternicirii date de către toţi aceştia. Calitatea de moştenitor legitimează intentarea acestei cereri (acţiuni) cu privire la bunurile succesorale, întocmai ca şi calitatea de proprietar. Reclamantul revendicant trebuie să dovedească, în toate cazurile, dreptul său de proprietate, nefiind suficient doar să pretindă că pârâtul deţine bunul fără temei legal: proba deplină, absolută a dreptului de proprietate o fac numai modurile originare de dobândire ale acestui drept, cum ar fi: uzucapiunea şi ocupaţiunea, iar nu titlurile care constituie mijloace relative de probă, indiferent dacă sunt translative sau declarative, aceste titluri au caracterul unor simple prezumţii ale dreptului de proprietate, deduse din însăşi existenţa lor şi care nu împiedică proba contrară, la stăruinţa posesorului pârât sau din oficiu, în exercitarea rolului activ al instanţei de judecată pentru stabilirea adevărului obiectiv. **C. în r.** cu excepţia cazurilor expres prevăzute de lege, este imprescriptibilă. Admiterea **c. în r.** produce ca efect principal restabilirea dreptului de proprietate al reclamantului asupra bunului ieşit pe căi ilegale din posesia sa; pârâtul va fi obligat să-i înapoieze acel bun şi să se abţină în viitor de la orice acţiune care ar putea stânjeni exerciţiul normal al prerogativelor decurgând din dreptul de proprietate pe seama proprietarului. Pe lângă acest efect principal, admiterea **c. în r.** mai produce şi unele efecte cu caracter oarecum secundar, constând în obligarea pârâtului la restituirea fructelor, precum şi la plata de despăgubiri, în eventualitatea că pe timpul cât bunul s-a aflat în posesia lui acesta ar fi suferit anumite deteriorări. Posesorul de bună credinţă fiind îndreptăţit să culeagă fructele, proprietarul nu va putea reclama de la el nici înapoierea fructelor culese şi neconsumate şi nici contravaloarea celor consumate. Posesorul de rea credinţă neavând vreun drept la fructe, va fi obligat să le restituie proprietarului; un asemenea posesor poate reţine însă o parte din fructe, cu titlul de compensaţie pentru cheltuielile necesare pe care le-a făcut în vederea obţinerii fructelor. **C. în r.** prezintă particularităţi diferite atunci când are ca obiect bunurile mobile faţă de situaţia în care obiectul său îl formează bunuri imobile.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REVENDICAREA IMOBILIARĂ**, varietate a cererii (acţiunii) în revendicare având ca obiect bunuri imobile. **C. în r. i.** a prezentat unele aspecte specifice (care-şi păstrează interesul pentru litigiile născute înainte de intrarea

în vigoare a legii nr.7/26.03.1996) după cum imobilul revendicat era situat în perimetrul de aplicare al sistemului de transcripţiuni şi inscripţiuni sau al sistemului de carte funciară: 1) specific sistemului de transcripţiuni şi inscripţiuni era faptul că transcripţiunea sau inscripţiunea actului de dobândire nu scutea actul transcris sau înscris de viciile actelor de dobândire anterioară, ceea ce făcea extrem de anevoioasă dovada prin titluri a dreptului de proprietate. O atare dovadă ar presupune, în cazul unei **c. în r. i.**, ca reclamantul să probeze valabilitatea tuturor transmisiunilor anterioare din autor în autor, ceea ce este imposibil de realizat în practică şi, insuficient, dat fiind efectul relativ şi deci restrâns al actelor juridice. Pentru acest motiv, în acest sistem de publicitate singura dovadă absolută a dreptului de proprietate o constituia dobândirea lui pe cale de uzucapiune; orice alt act, fie el declarativ sau constitutiv de drept, constituie doar sursa unei prezumţii de proprietate care putea fi răsturnată prin proba contrară administrată din iniţiativa pârâtului sau chiar din oficiu de către instanţa de judecată în exercitarea rolului ei activ. **C. în r. i.** era supusă următoarelor regului, în sistemul de publicitate al registrelor de transcripţiuni şi inscripţiuni: a) ori de câte ori, atât reclamantul cât şi pârâtul, invocă titluri de proprietate distincte ce emană de la autori diferiţi, instanţa va stabili care dintre ele este preferabil: criteriile de apreciere la care va recurge în acest scop sunt: datele certe ale titlurilor respective, autorii de la care emană acele titluri şi drepturile ce ei le aveau; b) atunci când reclamantul cât şi pârâtul invocă fiecare un titlu emanând de la acelaşi autor, în principiu este de preferat acela dintre ei care şi-a transcris mai întâi titlul, dacă pentru opozabilitatea titlurilor respective faţă de terţi este necesară transcrierea lor; în situaţiile în care formalitatea înscrierii nu este cerută pentru ca titlul să devină opozabil faţă de terţi, se va da preferinţă acelui al cărui titlu are dată certă anterioară; c) dacă reclamantul prezintă un titlu, iar pârâtul nu poate înfăţişa un titlu, cel dintâi va reuşi în acţiunea de revendicare, cu condiţia ca titlul său să emane de la un terţ şi că acest titlu ori titlul autorului său juridic să aibă dată certă anterioară posesiei pârâtului; d) ori de câte ori nici reclamantul şi nici pârâtul nu pot înfăţişa vreun titlu, se va lua în considerare posesia actuală a pârâtului, cu excepţia cazului în care reclamantul face dovada că el a dobândit dreptul de proprietate referitor la bunul revendicat prin uzucapiune, anterior posesiei actuale a pârâtului sau că posesia actuală a lui are un caracter mai accentuat de bună-credinţă şi este mai vădit lipsită de vicii decât aceea a pârâtului, care prezintă unele vicii. Pârâtul poate opune reclamantului, una din următoarele excepţii peremptorii: prescripţia instituită de Codul de procedură civilă privind eventualele cereri de evicţiune, în ipoteza adjudecării; dobândirea dreptului de proprietate de către pârât prin efectu uzucapiunii. 2) În sistemul de carte funciară, **c. în r. i.** primea aplicare numai în următoarele cazuri: a) atunci când dreptul de proprietate se dobândea în deplinătatea lui, chiar fără o prealabilă înscrire în cartea funciară; o astfel de situaţie se întâlneşte în materie succesorală unde moştenitorul adevărat poate să revendice bunurile aflate în posesia nelegitimă a unui moştenitor aparent; b) în cazurile în care legea permite să se ceară pe cale de prestaţie tabulară înscrierea dreptului de proprietate chiar şi împotriva unui terţ dobânditor al cărui drept a fost întabulat în cartea funciară. Caracterul restrâns al revendicării în sistemul de carte funciară se explica prin ace-

ea că acest sistem asigură o publicitate integrală, vizând toate operaţiunile juridice prin care se strămuta, se constituia sau se modifica un drept real.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REVENDICAREA MOBILIARĂ**, varietate a cererii (acţiunii) în revendicare având ca obiect bunuri mobile. **C. în r. m.** face aplicarea principiului consacrat de Codul civil, potrivit căruia, în materie de bunuri mobile, posesia de bună credinţă valorează titlul de proprietate; în lumina acestui principiu, valoarea oricăror probe ce ar putea fi invocate de către reclamantul revendicant privitoare la dreptul său de proprietate devine nulă, de îndată ce pârâtul reuşeşte să facă dovada că posedă cu bună-credinţă bunurile reclamate. Principiul arătat se aplică numai bunurilor mobile corporale, deoarece numai ele sunt susceptibile de a fi posedate; bunurile incorporale, cu excepţia titlurilor la purtător, neputând forma obiectul posesiei întrucât, nu intră în aria de incidenţă a acestui principiu. Principiul menţionat se aplică numai bunurilor corporale considerate în individualitatea lor, nu şi bunurilor mobile corporale constituite într-o universalitate, cum este de exemplu o succesiune mobiliară. De asemenea, el nu se aplică nici bunurilor mobile care sunt accesorii ale unor imobile şi nici bunurilor mobile prin natura lor, dar care, prin destinaţie, servesc unui imobil. Principiul că în materie mobiliară posesia de bună-credinţă valorează titlul de proprietate profită numai terţului care a dobândit cu bună credinţă bunul, de la un detentor precar căruia adevăratul proprietar i l-a încredinţat de bună voie; acest principiu nu primeşte aplicare în cazul în care bunul a fost pierdut de către adevăratul proprietar sau i-a fost furat. Aplicarea lui devine posibilă numai dacă posesia exercitată de terţul dobânditor al bunului mobil întruneşte următoarele condiţii cumulative: terţul dobânditor trebuie să posede efectiv bunul, întrunind în posesia sa ambele elemente ale posesiei (animus şi corpus), stăpânirea lucrului de către terţul dobânditor numai corpore alieno nu constituie o posesie efectivă; posesia exercitată de terţul dobânditor se cere să fie utilă, adică regulată, neviciată şi neechivocă; terţul dobânditor să fie de bună credinţă. Legea creează o prezumţie de proprietate în favoarea posesorului bunurilor mobile, graţie căreia acesta nu este obligat să facă dovada proprietaţii, ci numai dovada împrejurării de fapt a posesiei; de vreme ce s-a făcut de exemplu o vânzare publică, proprietarul originar nu poate să ia lucrul înapoi decât plătind acestuia preţul ce l-a costat. Legea nu echivalează cu titlul de proprietate posesia de rea credinţă a celui care cunoştea că dobândeşte bunul de la un neproprietar, a găsitorului şi a hoţului; adevăratul proprietar îşi va putea revendica bunul de la oricare dintre aceştia în termenul general de prescripţie care, în privinţa acţiunilor reale, **c. în r. m.** având un asemenea caracter, este de 30 de ani.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REZILIERE**, cererea (acţiunea) civilă prin care se valorifică în justiţie, în caz de neînţelegere între părţile contractului sinalagmatic cu executare succesivă în timp, a dreptului părţii care a executat contractul, de a obţine desfiinţarea acestuia pentru viitor, invocând neexecutarea culpabilă a obligaţiilor celeilalte părţi. Domeniul de aplicare al acestei cereri (acţiuni) este restrâns la contractele sinalagmatice cu execuţie succesivă în timp. În virtutea hotărârii judecătoreşti prin care se admite o atare cerere (acţiune), încetează efectele contractului numai pentru viitor, rămânând neatinse prestaţiile succesive care au fost făcute anterior rezilierii. De exemplu, în cazul contractului de închiriere, prin natura sa sinalagmatic şi cu executare

succesivă în timp, dacă la un moment dat chiriaşul refuză să plătească chiria, locatorul este îndreptăţit să ceară în justiţie rezilierea contractului; tot ce s-a executat până la introducerea **c. în r. m.** rămâne valabil executat, urmând ca numai efectele pentru viitor ale contractului să înceteze. Pentru admiterea **c. în r. m.** se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) una dintre părţi să nu-şi fi executat obligaţiile ce-i revin: neexecutarea poate să fie integrală sau parţială; în cazul neexecutării parţiale, partea din obligaţie rămasă neexecutată trebuie să fi fost considerată esenţială la încheierea contractului. Măsura în care neexecutarea parţială justifică rezilierea contractului se apreciază de către instanţa de judecată în raport cu circumstanţele concrete ale litigiului; b) neexecutarea să fie imputabilă părţii care nu şi-a îndeplinit obligaţia contractuală; **c. în r. m.** este inadmisibilă dacă neexecutarea se datorează unei cauze mai presus de voinţa contractantului debitor; c) debitorul obligaţiei neexecutate să fi fost pus în întârziere, cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege. În prezenţa acestor condiţii, instanţa va pronunţa rezilierea contractului care devine însă operantă numai ca urmare a rămânerii definitive a hotărârii respective.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN REZOLUŢIUNE**, cererea (acţiunea) civilă prin care se valorifică în justiţie, în caz de neînţelegere între părţile contractului sinalagmatic, a dreptului părţii care a executat contractul de a obţine rezoluţiunea acestuia pentru neexecutarea culpabilă a obligaţiilor celeilalte părţi. **C. în r.** poate fi promovată numai de către partea care a executat sau care se declară gata să execute contractul. Legea recunoaşte instanţei dreptul de a verifica şi aprecia cauzele rezoluţiunii, putând, în funcţie de împrejurări, să acorde un termen de graţie părţii pârâte. Pentru admiterea **c. în r.** se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) una dintre părţi să nu-şi fi executat obligaţiile ce-i revin: în principiu, se cere ca neexecutarea să fie integrală; neexecutarea poate fi însă şi parţială, dar în acest caz partea din obligaţie rămasă neexecutată trebuie să fi fost considerată esenţială la încheierea contractului. Instanţa judecătorească are libertate de apreciere în cc priveşte măsura în care neexecutarea parţială legitimează rezoluţiunea contractului; b) neexecutarea să fie imputabilă părţii care nu şi-a îndeplinit obligaţia contractuală; în cazul în care neexecutarea se datorează cazului fortuit sau de forţă majoră, deci unei cauze mai presus de voinţa debitorului, **c. în r.** este inadmisibilă. Într-o astfel de ipoteză, problema care se pune este aceea a riscului contractului; c) debitorul obligaţiei neexecutate să fi fost pus în întârziere, în condiţiile prevăzute de lege. Constatând îndeplinirea acestor condiţii, instanţa va pronunţa rezoluţiunea contractului; aceasta va produce însă efecte numai dacă hotărârea judecătorească va rămâne definitivă şi/sau irevocabilă. În tot cursul procesului, inclusiv în faza apelului şi recursului, partea în culpă are posibilitatea să execute prestaţiile datorate, evitând astfel rezoluţiunea contractului. Legea conferă instanţei de judecată libertatea să aprecieze, în funcţie de împrejurările cauzei, dacă nu este cazul să acorde pârâtului un termen de graţie în vederea îndeplinirii de către acesta a obligaţiilor neexecutate; în ipoteza neexecutării parţiale, ea are libertatea să aprecieze că nu este cazul să pronunţe rezoluţiunea contractului, obligând pe pârât la executarea acestuia într-un anumit termen. Efectul esenţial al hotărârii judecătoreşti prin care a fost pronunţată rezoluţia este desfiinţarea retroactivă a contractului. El se concretizează în următoarele aspecte:

părţile sunt repuse în situaţia anterioară încheierii contractului şi obligate să-şi restituie una alteia tot ceea ce şi-au prestat în temeiul acestuia; în virtutea principiului *resolute iure dantis, resolvitur ius accipientis* se desfiinţează, ca o consecinţă a desfiinţării titlului autorului lor şi titlul prin care terţii au dobândit bunul în cauză, dar ei se pot opune la restituire, invocând un drept propriu pe care eventual l-ar fi dobândit prin uzucapiune (în cazul imobilelor) sau prin posesie de bună credinţă (în cazul mobilelor); partea care şi-a executat, ori s-a declarat gata să-şi execute obligaţiile are dreptul la despăgubiri pentru repararea prejudiciilor suferite ca urmare a neexecutării prestaţiei de către partea în culpă.

CERERE (ACŢIUNE) **ÎN STABILIREA PATERNITĂŢII**, mijlocul procesual prin care copilul născut în afara căsătoriei, în nume propriu sau prin reprezentantul său legal, urmăreşte să-şi stabilească paternitatea faţă de pretinsul său tată pe cale judecătorească. a) Poate cere să i se stabilească paternitatea pe cale judecătorească copilul care, în mod legal, nu se bucură de o asemenea situaţie faţă de un anumit bărbat, care este tatăl său. Se află în această situaţie: copilul născut în afara căsătoriei şi nerecunoscut, copilul recunoscut care şi-a pierdut paternitatea în urma contestării recunoaşterii prin hotărâre judecătorească definitivă şi/sau irevocabilă, copilul din căsătorie a cărui paternitate i-a fost tăgăduită şi acţiunea în tăgadă admisă prin hotărâre definitivă etc. Spre deosebire de recunoaşterea de paternitate care poate avea loc şi în privinţa copilului doar conceput şi a celui decedat, condiţionat, numai dacă a lăsat descendenţi fireşti, cercetarea paternităţii pe cale judecătorească priveşte numai pe copilul născut şi aflat în viaţă, deoarece acţiunea aparţine acestuia în exclusivitate şi ca atare ea poate fi pornită numai după naşterea sa şi numai atâta timp cât el se află în viaţă. Dreptul de a porni **a. în s. p.** nu trece asupra moştenitorilor copilului; ei pot să continue acţiunea începută, în afară de cazul în care autorul lor nu s-a desistat sau cererea introdusă nu s-a perimat. **C. în s. p.** se introduce împotriva pretinsului tată, iar dacă acesta a decedat, ea poate fi introdusă împotriva moştenitorilor acestuia. b) Pentru admiterea **c. în s. p.** este necesar să se dovedească: naşterea copilului; legăturile intime dintre mama copilului şi pretinsul tată în epoca concepţiei; stabilirea în mod cert că bărbatul cu care a avut asemenea legături este tatăl copilului. În dovedirea acestor situaţii pot fi folosite orice mijloace de probă. Judecătorul trebuie să aibă convingerea asupra stabilirii paternităţii copilului din ansamblul probelor ce trebuie să fie administrate. Astfel, dovada că un bărbat a convieţuit cu mama copilului în epoca legală a concepţiei acestuia, chiar dacă rezultă şi din recunoaşterea bărbatului, nu este suficientă pentru determinarea paternităţii. Indiciul de paternitate probabilă ce rezultă dintr-o asemenea recunoaştere trebuie completat şi cu alte probe (în principal expertiza medico-legală serologică, dactiloscopică etc.), din care să rezulte că acea concepţie este consecinţa respectivei convieţuiri. Dacă pretinsul tată a recunoscut copilul prin interogatoriu ce i s-a luat, **c. în s. p.** nu mai este necesar să se judece; în acest caz, instanţa urmând a se mărgini numai să constate recunoaşterea. Ca şi în cazul contestării prezumţiei de paternitate a copilului născut în timpul căsătoriei, pentru identitate de raţiune, pretinsul tată în **c. în s. p.** se poate apăra şi cere respingerea ei, prin aceleaşi mijloace de probă, dacă este cu neputinţă ca el să fie tatăl copilului. c) Termenul pen-

tru introducerea **c. în s. p.** este de un an. În ceea ce priveşte data de la care acest termen începe să curgă legea face distincţie între cazul regulă şi cazurile de excepţie. În cazul regulă, termenul începe să curgă de la data naşterii copilului. În cazurile de excepţie, termenul începe să curgă după cum urmează: a) când copilul a fost născut în timpul căsătoriei şi paternitatea i-a fost tăgăduită, de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care acţiunea în tăgăduirea paternităţii a fost admisă; b) când mama a convieţuit în concubinaj, cu pretinsul tată, de la data încetării convieţuirii; c) când pretinsul tată a prestat întreţinere copilului, ceea ce în fapt echivalează cu o recunoaştere, de la data încetării întreţinerii. Instanţa de judecată este obligată să invoce din oficiu împlinirea termenului de prescripţie a **c. în s. p.**, precum tot astfel, dacă este cazul, să dispună repunerea în termen, în cazuri temeinic motivate. d) Dacă **c. în s. p.** este admisă, hotărârea are efect declarativ, astfel că persoana faţă de care s-a stabilit paternitatea este considerată tată a copilului, chiar de la naşterea acestuia.

CERERE (ACŢIUNE) **MIXTĂ**, cererea (acţiunea) civilă prin care se exercită concomitent un drept real şi un drept personal (de creanţă), care au luat naştere din aceeaşi operaţiune juridică. Poate fi utilizată în scopul obţinerii executării unui act juridic care a creat sau transferat un drept real asupra unui imobil, dând naştere concomitent unor obligaţii personale (este cazul cererii în predarea unui imobil, întemeiată pe vânzare, în sistemul actelor consensuale) precum şi pentru anularea sau rezoluţiunea unui contract prin care se transmite sau se constituie un drept real imobiliar (este cazul cererii în revocarea donaţiei pentru neîndeplinirea sarcinii etc.).

CERERE (ACŢIUNE) **MOBILIARĂ**, cerere (acţiune) civilă care are ca obiect pretenţii privitoare la drepturi asupra unui bun mobil prin natura sa, prin determinarea legii sau prin anticipaţie. Au un asemenea caracter, de ex. acţiunea în revendicare mobiliară, acţiunea prin care cumpărătorul unui bun mobil solicită obligarea vânzătorului la predarea acelui bun etc. **C. m.** este de competenţa instanţei domiciliului pârâtului.

CERERE (ACŢIUNE) **NEGATORIE**, cerere (acţiune) reală prin care reclamantul contestă că pârâtul ar avea un drept de superficie, un drept de uzufruct, de uz sau de abitaţie ori de servitute. În principiu, o atare cerere poate fi intentată numai de către titularul dreptului de proprietate al bunului cu privire la care se exercită dreptul real principal contestat.

CERERE (ACŢIUNE) **OBLICĂ**, cerere (acţiune) civilă prin care creditorul chirografar exercită în numele debitorului său, substituindu-i-se, drepturile şi acţiunile patrimoniale neexercitate de către acesta. **C. (a.) o.** se întemeiază pe dreptul de gaj general al creditorului, constituie un mijloc preventiv de apărare împotriva pericolului insolvabilităţii debitorului şi are drept scop conservarea patrimoniului acestuia. Domeniul de aplicare al **c. o.** cuprinde numai drepturile şi acţiunile patrimoniale care sunt în pericol de a se pierde datorită pasivităţii debitorului; creditorului nu-i este îngăduit să exercite drepturile şi acţiunile strict personale ale debitorului, cum sunt cele care se referă la starea şi capacitatea persoanei, cele care implică o apreciere etică din partea titularului (de exemplu, revocarea unei donaţii) şi nici acţiunile ce privesc bunuri neurmăribile ale acestuia; de asemenea, creditorul nu este îndreptăţit să se substituie debitorului în administrarea patrimoniului acestuia, căci o ast-

fel de intervenţie a creditorului ar răpi debitorului libertatea de acţiune, punându-l într-o situaţie asemănătoare cu aceea a incapabilului. Pentru exercitarea **c. (a.) o.** se cer întrunite următoarele condiţii: a) debitorul să fi neglijat ori refuzat a-şi exercita el însuşi dreptul sau acţiunea în exercitarea căreia i se subrogă creditorul; b) să existe un pericol de insolvabilitate a debitorului prin pierderea dreptului neexercitat de el; c) creanţa creditorului să fie certă şi lichidă; nu se cere ca ea să fie exigibilă şi, cu atât mai puţin, ca să existe un titlu executor, deoarece **c. (a.) o.** constituie numai un mijloc de evitare a diminuării gajului general şi nu un mijloc de executare silită. Exercitarea **c. o.** nu reclamă ca debitorul să fi fost pus în întârziere şi nici ca creanţa să fie anterioară dreptului pe care creditorul voieşte să-l valorifice în numele debitorului. Creditorul promovează această acţiune direct împotriva terţului căruia îi este opozabil dreptul debitorului; nu este necesar ca acesta din urmă să fie introdus în cauză, dar introducerea lui în cauză este totuşi utilă, pentru a-i face hotărârea judecătorească opozabilă şi pentru a-l împiedica să tranzacţioneze fraudulos cu pârâtul. Terţul pârât are dreptul să opună creditorului reclamant toate excepţiile pe care le-ar fi putut debitorului. **C. (a.) o.** nu atrage indisponibilizarea drepturilor debitorului; acesta poate dispune de ele chiar după intentarea acţiunii, actele sale fiind opozabile creditorului, dacă nu sunt frauduloase. **C. (a.) o.** profită tuturor creditorilor, chiar atunci când a fost exercitată numai de către unul dintre ei, căci orice valoare ce se adaugă patrimoniului debitorului sporeşte gajului general al tuturor creditorilor.

CERERE (ACŢIUNE) **PAULIANĂ**, cerere (acţiune) civilă prin care creditorul poate cere anularea actelor juridice făcute în frauda drepturilor sale de către debitor. Vizând existenţa acelor acte, **c. p.** este îndreptată atât împotriva debitorului cât şi împotriva terţului care a beneficiat de pe urma lor; fundamentul ei juridic faţă de debitor rezidă, pe de o parte, în dreptul de gaj general al creditorului, iar pe de altă parte în ideea că prin actele sale frauduloase debitorul comite un delict civil împotriva creditorului, delict ale cărui consecinţe negative este obligat a le repara; faţă de terţul beneficiar al actului, dacă acesta a fost complice la fraudă, deci de rea-credinţă, **c. p.** se fundamentează pe principiul responsabilităţii delictuale, iar dacă a fost de bună-credinţă, în măsura în care atras foloase de pe urma actului ce a prejudiciat pe creditor, terţul este ţinut să suporte consecinţele desfiinţării acelui act pe baza principiului că nimeni nu se poate îmbogăţi pe nedrept în detrimentul altuia. Pentru promovarea **c. (a.) p.** sunt necesare următoarele condiţii: a) să existe o fraudă din partea debitorului; b) să se fi cauzat o prejudiciere a drepturilor creditorului care să constate în micşorarea gajului general, de natură să determine insolvabilitatea totală sau parţială a debitorului; c) actul atacat să nu constituie exerciţiul unui drept strict personal al debitorului; astfel, nu poate fi atacat actul prin care debitorul renunţă la revocarea unei donaţii pentru ingratitudine, nici actul de recunoaştere a unui copil din afara căsătoriei etc.; d) creanţa creditorului să fie anterioară actului atacat, căci dacă este posterioară acel act nu poate fi nici prejudiciabil şi nici fraudulos pentru creditor; e) în cazul actelor cu titlu oneros, terţul să fi participat, în complicitate cu debitorul, la fraudă. În principiu, orice act încheiat de către debitor în aceste condiţii poate fi atacat prin **c. (a.) p.**; actele cu titlu gratuit sunt atacabile chiar dacă terţul achizitor a fost de bună-credinţă. Prin

excepţie, unele acte care întrunesc condiţiile necesare pentru promovarea **c. (a.) p.** nu pot fi totuşi atacate pe această cale; astfel de acte sunt: plata unei datorii; contractarea unor noi obligaţii; exercitarea unei opţiuni legale; partajul, dacă creditorul nu a intervenit la partaj şi nu s-a opus ca acesta să se facă în lipsa lui etc. **C. (a.) p.** este o cerere (acţiune) personală revocatorie; efectul ei revocator este relativ, limitat la raportul dintre creditor şi terţ. Faţă de terţul dobânditor, **c. (a.) p.** are ca efect revocarea actului, dar numai în măsura în care aceasta este necesară pentru îndestularea creditorului; terţul poate opri această cerere (acţiune) şi poate păstra bunul, plătind creditorului datoria celui de la care a dobândit bunul. Actul revocat rămâne valabil în raporturile dintre debitor şi terţi; ca urmare, valoarea lucrului care excede plata creditorului nu aparţine debitorului, ci terţului dobânditor. Când terţul a dobândit cu titlu oneros, el are cerere (acţiune) în regres împotriva debitorului pentru întreaga valoare de la care a fost lipsit prin admiterea acţiunii creditorului urmăritor. Revocarea profită numai creditorului care a cerut-o şi creditorilor care au intervenit în instanţă; aceştia vor putea urmări pe cale silită bunul chiar în mâinile terţului, ca şi cum el nu ar fi ieşit din patrimoniul debitorului. Faţă de creditorii care n-au intervenit în acţiune, actul atacat rămâne valabil, iar bunul înstrăinat rămâne în patrimoniul dobânditorului, neputând fi urmărit de ei.

CERERE (ACŢIUNE) **PENTRU STABILIREA OBLIGAŢIEI DE ÎNTREŢINERE**, mijlocul procedural prin care persoana îndreptăţită solicită instanţei de judecată să oblige persoana pârâtă, în baza îndatoririi ce-i revine prin lege, să-i presteze întreţinere. 1. Pentru ca obligaţia de întreţinere să poată fi valorificată pe cale de acţiune în justiţie trebuie îndeplinite două condiţii şi anume: condiţia ca persoana îndreptăţită la întreţinere să fie în nevoie din cauza incapacităţii de a munci şi condiţia ca persoana îndatorată să aibă mijloacele necesare pentru a putea presta întreţinerea. Dovada acestor condiţii poate fi făcută prin orice mijloc de dovadă. 2. De regulă, obligaţia de întreţinere este reciprocă. În consecinţă, **c. pentru s. o. de î.** poate fi exercitată de: un soţ împotriva altui soţ; copiii împotriva părinţilor; fraţii şi surorile împotriva altor fraţi şi surori; bunicii împotriva nepoţilor ş.a. Dacă mai multe persoane sunt obligate în acelaşi grad, cererea se îndreaptă împotriva tuturor, urmând ca pentru fiecare să se stabilească o cotă din totalul cheltuielilor ţinându-se seama de raportul dintre posibilităţile fiecăruia dintre debitori şi nevoile celui îndreptăţit. Prin excepţie, în caz de urgenţă, părintele poate cere întreţinerea în întregime numai de la unul dintre copii, iar acesta, la rândul său, se poate întoarce şi recupera de la ceilalţi partea lor de contribuţie. Calitatea procesuală de a exercita **c. (a.) pentru s. o. de î.**, în cazul în care cel îndreptăţit este un copil minor, o poate avea şi autoritatea tutelară. 3. Instanţa competentă se determină în funcţie de anumite situaţii ce trebuie avute în vedere. Astfel: a) **c. pentru s. o. de î.** făcută separat i se aplică dreptul comun privitor la determinarea competenţei teritoriale a instanţelor potrivit căruia cererea se face la instanţa domiciliului pârâtului. Prin excepţie, în situaţia în care obligaţia de întreţinere decurge din raporturile dintre ascendenţi şi descendenţi, competenţa este alternativă; persoana îndreptăţită având a alege între instanţa propriului domiciliu şi instanţa domiciliului persoanei pârâte. b) **C. pentru s. o. de î.** care are caracter accesoriu (de exemplu, când se cere şi stabilirea paternităţii sau şi încredinţarea copiilor în caz de divorţ)

urmează să fie soluţionată de instanţa competentă să judece cererea principală. c) **C. pentru s. o. de î.** îndreptată împotriva mai multor persoane pârâte, cu domicilii diferite, potrivit legii, poate fi introdusă la instanţa competentă pentru fiecare dintre persoanele pârâte, urmând ca pentru celelalte să opereze prorogarea legală de competenţă. 4. Judecata **c. (a.) pentru s. o. de î.** se face, în general, potrivit procedurii de drept comun. Există şi unele aspecte particulare. Astfel: a) de regulă, obligaţia de întreţinere se stabileşte de la data când ea a fost cerută, adică de la înregistrarea cererii de chemare în judecată, iar în cazul în care se cere încredinţarea şi respectiv schimbarea domiciliului minorului de la un părinte la altul, separat sau prin cererea (acţiunea) de divorţ, obligaţia de întreţinere este datorată de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus sau revenit asupra încredinţării şi schimbării domiciliului minorului; b) executarea obligaţiei de întreţinere poate fi făcută şi prin consemnarea unei sume globale, în urma înţelegerii părţilor, care să reprezinte prestaţiile periodice pe tot timpul stabilit de instanţă; c) hotărârile judecătoreşti date în materia obligaţiei de întreţinere sunt executorii de drept şi de provizorii, în sensul că se poate reveni asupra lor dacă survin schimbări ale condiţiilor în baza cărora au fost pronunţate; d) când executarea hotărârilor privind obligaţia de întreţinere se face asupra salariului sau asupra altor venituri din muncă, instanţa care a emis titlul executoriu va dispune din oficiu efecuarea popririi, fără ca aceasta să fie supusă validării.

CERERE (ACŢIUNE) **PERSONALĂ**, cerere (acţiune) civilă prin care se valorifică drepturile de creanţă izvorâte din contracte sau din alte acte juridice, precum şi acelora care îşi au sursa în lege, fapte cauzatoare de prejudicii etc.

CERERE (ACŢIUNE) **PETITORIE**, cerere (acţiune) reală imobiliară care tinde la apărarea dreptului de proprietate sau a altui drept real imobiliar. **C. (a.) p.** priveşte însuşi fondul dreptului şi ca atare aparţine numai titularului dreptului real contestat sau încălcat. Au acest caracter: cererea (acţiunea) în revendicare, cererea ...ea) confesorie şi cea negatorie.

CERERE (ACŢIUNE) **POSESORIE GENERALĂ (ÎN COMPLÂNGERE)**, cerere (acţiune) posesorie folosită pentru a face să înceteze orice fel de tulburare a posesiei de natură a împiedica exerciţiul liber şi efectele juridice ale posesiei. Posibilitatea utilizării ei este legată de îndeplinirea cumulativă a trei condiţii şi anume: a) să nu fi trecut un an de la tulburare sau deposedare; b) reclamantul să facă dovada că înainte de data tulburării sau a deposedării a posedat bunul, cel puţin un an; c) posesia reclamantului să întrunească cerinţele prevăzute de lege pentru a fi caracterizată ca posesie utilă. În principiu, **c. (a.) p. g.** poate fi intentată numai de către posesor; pe cale de excepţie, legea admite în anumite condiţii posibilitatea promovării acestei acţiuni şi de către detentorul precar. Asemenea condiţii sunt: detentorul să deţină lucrul în interesul său propriu (cel ce deţine în interesul altuia nu este îndreptăţit să utilizeze o atare cerere pentru apărarea dreptului său); tulburător să nu fie însuşi posesorul, deoarece faţă de acesta detentorul precar se poate prevala, în apărarea dreptului său, de o acţiune izvorâtă din contract. Sarcina probei privind îndeplinirea condiţiilor cerute de lege pentru promovarea **c. (a.) p. g.** revine reclamantului.

CERERE (ACŢIUNE) **POSESORIE SPECIALĂ (ÎN REINTEGRARE SAU REINTEGRANDA)**, cerere (acţiune) posesorie specifică

pentru apărarea posesiei în cazul în care deposedarea sau tulburarea au fost făcute prin violenţă, fără justificare în drept. Utilizarea violenţei neflind permisă nici împotriva posesorului de rea-credinţă, această acţiune poate fi folosită şi de către un asemenea posesor, căruia legea îi recunoaşte dreptul de a cere restabilirea situaţiei ce a precedat violenţa. Posibilitatea exercitării **c. (a.) p. s.** este condiţionată numai de împrejurarea de a nu fi trecut mai mult de un an de la tulburare sau deposedare. Legea permite ca această acţiune să fie exercitată şi de către detentorul precar, dar numai dacă deposedarea lui s-a făcut prin violenţă. Prin violenţă, ca mijloc de tulburare sau deposedare, se înţelege orice act de conduită săvârşit de o persoană împotriva posesorului, de natură a stârni rezistenţa acestui şi care este săvârşită în scopul deposedării lui. Pentru relizarea tulburării prin violenţă nu este neapărat necesar ca posesorul să opună rezistenţă fizică; există o asemenea tulburare şi atunci când, datorită disproporţiei dintre forţa şi mijloacele de apărare ale posesorului, pe de o parte şi forţa şi mijloacele de violenţă cu care este dotat tulburătorul, pe de altă parte, cel dintâi, dându-şi seama că se află în inferioritate, nu opune rezistenţă fizică la actul deposedării.

CERERE (ACŢIUNE) **PROVOCATORIE**, varietate a cererii (acţiunii) în constatare prin care este chemată în judecată persoana ce ridică în mod public şi serios pretenţii asupra dreptului reclamantului, tulburându-i astfel exerciţiul liber al dreptului său. Prin promovarea **c. (a.) p.**, pârâtul este provocat să-şi valorifice pretenţiile; în cazul admiterii cererii (acţiunii), dreptul contestat se consolidează, redobândindu-şi întreaga valoare; în cazul respingerii acţiunii, acel drept devine, practic, inexistent.

CERERE (ACŢIUNE) **REALĂ**, cerere (acţiune) civilă prin care se urmăreşte ocrotirea sau valorificarea unui drept real. **C. (a.) r.** sunt limitate la număr, ca şi drepturile reale la apărarea cărora servesc. Au acest caracter: cererea (acţiunea) în revendicare prin care se apără dreptul de proprietate; cererea (acţiunea) confesorie care serveşte la apărarea drepturilor reale principale de tip clasic: uzufruct, uz, abitaţie, servitute şi superficie, precum şi cererea (acţiunea) negatorie prin care se contestă de către reclamant un asemenea drept al pârâtului; cererea (acţiunea) în valorificarea drepturilor reale accesorii, precum: cererea (acţiunea) ipotecară, cea aparţinând creditorului gajist şi, în anumite condiţii, cea de care beneficiază creditorul a cărui creanţă este garantată printr-un privilegiu special.

CERERE (ACŢIUNE) **SUBROGATORIE**, a se vedea: *cerere (acţiune) oblică.*

CERERE DE APEL, act de procedură prin care partea nemulţumită de soluţia primei instanţe solicită instanţei de control judiciar reformarea hotărârii atacate. **c. de a.** va cuprinde, potrivit art. 287 C. proc. civ.: 1) Numele părţilor, mai ales în situaţia în care la judecata în primă instanţă au fost mai multe părţi. Prin cererea de apel, apelantul poate să facă o schimbare de domiciliu, 'alegându-şi un domiciliu convenţional la o altă persoană, indicând această împrejurare în cerere; în caz contrar, actele de procedură i se vor comunica la domiciliul pe care l-a menţionat la judecata înaintea primei instanţe. Neindicarea domiciliului sau reşedinţei nu duce la nulitatea cererii, deoarece acest element de identificare se găseşte la dosar; 2) Obiectul cererii de apel îl constituie hotărârea primei instanţe care individualizează prin indicarea instanţei pe care a pronunţat-o, a numărului sentinţei şi a datei

pronunţării, precum şi a numărului dosarului. Legea nu are în vedere şi pretenţiile deduse judecăţii, întrucât este interzis, în principiu, pretenţiile noi în apel, rezultând aşadar că judecata asupra pretenţiilor afirmate în faţa primei instanţe. Din combinarea motivelor de apel cu cererea de chemare în judecată, va rezulta dacă apelul priveşte toate pretenţiile deduse judecăţii primei instanţe sau numai o parte din acestea; 3) Motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază apelul. Cauza apelului este reprezentată de nemulţumirea părţii faţă de hotărârea atacată, iar prin acest element al cererii de apel se realizează o concretizare a cauzei, în funcţie de particularitatea speţei (apelul este o cale de atac împotriva unei hotărâri nedefinitive, ceea ce înseamnă că motivele de fapt şi de drept trebuie să fie în legătură cu hotărârea ce constituie obiect al apelului). Apelantul trebuie să îşi arate nemulţumirea în raport cu această hotărâre, cu modul în care a avut loc judecata sau cu soluţia pronunţată de prima instanţă. Nu este suficient ca în **c. de a.** să se reia motivarea în fapt şi în drept din cererea de chemare în judecată, întâmpinare sau dintr-o cerere de intervenţie. Aceasta întrucât elementele cererii de chemare în judecată rămân neschimbate în tot cursul procesului aşa încât, dacă legea ar fi dorit ca apelantul să reproducă numai cauza cererii de chemare în judecată, nu ar mai fi fost necesar pct. 3 al art. 287 C. proc. civ., cu atât mai mult cu cât, în privinţa cererii de chemare în judecată (pretenţie concretă supusă judecăţii), nu s-a făcut nici o precizare; 4) dovezile invocate în susţinerea apelului. Alineatul final al art. 287 C. proc. civ. precizează că dacă dovezile propuse sunt martori sau înscrisuri nearătate la prima instanţă, se vor aplica în mod corespunzător dispoziţiile art. 112 alin. C. proc. civ., deci apelantul va indica numele şi locuinţa martorilor şi va alătura la cererea de apel atâtea copii de pe înscrisuri câţi intimaţi sunt, plus câte o copie de pe fiecare înscris pentru instanţă. Copiile de pe înscrisuri se certifică, de către apelant, că sunt conforme cu originalul; 5) semnătura. Potrivit art. 287 alin. 2 C. proc. civ., cerinţele referitoare la hotărârea care se atacă şi la semnătură sunt prevăzute sub sancţiunea nulităţii, iar cele referitoare la motivare şi la dovezi sunt prevăzute sub sancţiunea decăderii, permiţându-se însă împlinirea acestor cerinţe până cel mai târziu la prima zi de înfăţişare. De asemenea, lipsa semnăturii se poate împlini în cursul judecării apelului; dacă intimatul invocă lipsa semnăturii, apelantul va trebui să semneze cel mai târziu la prima zi de înfăţişare următoare, iar când este prezent în instanţă în chiar şedinţa în care a fost invocată această neregularitate procedurală. Referitor la primul element al cererii de apel, legea nu prevede sancţiunea nulităţii, dar ea poate interveni în condiţiile art. 105 alin. 2 C. proc. civ., adică dovedindu-se existenţa unei vătămări care nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului de procedură. În privinţa decăderii din dreptul de a mai administra probe, art. 292 C. proc. civ. permite părţii să se folosească de dovezile invocate la prima instanţă, stabilind şi faptul că art. 138 C. proc. civ. se aplică şi la judecata în faţa instanţei de apel. Partea are de asemenea posibilitatea de a se folosi înaintea instanţei de apel şi mijloacele de apărare invocate la prima instanţă. Însă în ambele cazuri, situaţia apelantului este mult mai dificilă decât în cazul în care ar fi arătat în termen mijloacele de probă pe care îşi întemeiază apelul şi motivele de fapt şi de drept ale acestuia. În cazul în care **c. de a.** nu este introdusă de titularul dreptului, ci de un

reprezentant al acestuia, se va menţiona această împrejurare, alăturându-se procura sau copia legalizată de pe înscrisul doveditor al calităţii de reprezentant. Alături condiţiile intrinseci cererii de apel, trebuie îndeplinite şi o serie de condiţii extrinseci pentru valabilitatea apelului (introducerea cererii înăuntrul termenului de exercitare a apelului, satisfacerea cerinţelor privind taxele de timbru, respectarea condiţiilor privind depunerea cererii de apel etc.). **C. de a.** se timbrează cu 50% datorată pentru cererea de chemare în judecată, iar dacă obiectul litigiului este evaluabil în bani, taxa se calculează la suma contestată. Potrivit art. 288 alin. 2 C. proc. civ., **c. de a.** se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă, sub sancţiunea nulităţii, independent de existenţa unei vătămări, întrucât aceasta este o condiţie extrinsecă **c. de a.** La cererea de apel se vor alătura atâtea copii câţi intimaţi sunt. După împlinirea termenului de apel pentru toate părţile, preşedintele instanţei care a pronunţat hotărârea atacată va dispune să se înainteze instanţei de apel dosarul, împreună cu apelurile făcute. Dacă s-a făcut cerere pentru suspendarea executării hotărârii primei instanţe (în cazul unei hotărâri ce se bucură de execuţie vremelnică), apelul va fi trimis de îndată. În cazul în care partea ce a solicitat şi obţinut declinarea competenţei apelează hotărârea primei instanţe, dosarul se trimite de îndată instanţei apreciată ca fiind competentă, iar nu instanţei de apel, art. 158 alin. 4 C. proc. civ. stabilind o sancţiune specifică acestei materii, în ceea ce priveşte exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale. Introducerea cererii de apel produce următoarele efecte: sesizează instanţa de apel cu judecarea apelului. Instanţa de apel nu se sesizează niciodată din oficiu, dar prin introducerea cererii, judecătorii sunt obligaţi să o judece, sub sancţiunea denegării de dreptate; prelungeşte efectul suspensiv şi după expirarea termenului în care poate fi exercitat apelul în cazul hotărârilor cu execuţie vremelnică, afară de posibilitatea de a dispune suspendarea executării; stabileşte cadrul procesual al apelului, cu privire la părţi şi cu privire la pretenţiile ce vor fi rejudecate în fond; ca urmare a **c. de a.**, prima instanţă nu mai are posibilitatea de a îndrepta eventualele erori materiale strecurate în cuprinsul hotărârii apelate sau de a îndrepta dispozitivul acesteia, deoarece apelul este o cale devolutivă de atac, deci presupune atât în fapt cât şi în drept, ceea ce înseamnă că hotărârea primei instanţe va fi înlocuită de hotărârea instanţei de apel.(D.R.)

CERERE DE ARBITRARE, mijloc procedural de sesizare a tribunalului arbitral, constituind primul act al procedurii arbitrale. Se formulează în scris şi trebuie să cuprindă: a) numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor ori, pentru persoanele juridice, denumirea, sediul, precum şi, după caz, numărul de înmatriculare în Registrul comerţului, numărul de telefon, contul bancar; b) numele şi calitatea celui care angajează sau reprezintă partea în litigiu; c) menţionarea convenţiei arbitrale; d) obiectul şi valoarea cererii, precum şi calculul prin care s-a ajuns la determinarea acestei valori; e) motivele de fapt şi de drept; f) probele pe care se întemeiază cererea; g) numele şi domiciliul membrilor tribunalului arbitral; h) semnătura părţii. La cererea de arbitrare se anexează: copie în care este inserată clauza compromisorie, respectiv de pe înscrisul constatator al compromisului; dovada calităţii de reprezentant al părţii, dacă este cazul copii de pe înscrisurile pe care reclamantul înţelege să le folosească în dovedirea pretenţiilor sale. Reclamantul va comunica pârâtului, precum şi fiecărui arbitru, copie de pe cererea de arbitrare şi

de pe actele anexate acesteia. Cererea de arbitrare se poate face şi printr-un proces-verbal încheiat în faţa tribunalului arbitral şi semnat de părţi sau numai de reclamant şi de arbitri. (D.R)

CERERE DE EXECUTARE SILITĂ, act de procedură prin care se declanşează executarea silită. Creditorul trebuie să arate în **c. de e. s.** : numele şi domiciliul său; titlul executoriu care justifică pornirea executării silite; faptul că are o creanţă certă, lichidă şi exigibilă; numele şi domiciliul debitorului; împrejurarea că aceasta refuză să execute de bunăvoie obligaţia; obiectul cererii (punerea în executare a titlului executoriu, cu indicarea formei de executare pe care o alege). Cererea va fi semnată şi i se va alătura titlul executoriu, eventual şi alte acte necesare (de exemplu, o copie de pe somaţia trimisă debitorului). Când cererea se face de către reprezentantul creditorului, se va menţiona această împrejurare în cerere, anexându-se şi dovada calităţii de reprezentant. **C. de e. s.** se timbrează cu 400 lei. Cererea se depune la instanţa de executare (prima instanţă de fond). (D.R.).

CERERE DE ÎNDREPTARE A GREŞELILOR MATERIALE, varietate de cerere prin care partea interesată se adresează instanţei solicitându-i să procedeze la corectarea erorilor materiale strecurate în hotărârea pronunţată, cum ar fi, bunăoară cele privitoare la efectuarea unor calcule, cele referitoare la nume, la calitatea sau la susţinerile părţilor etc. Îndreptarea unor asemenea erori se face printr-o încheiere şi printr-o menţiune trecută pe baza încheierii pe ambele exemplare originale ale hotărârii. Această încheiere este supusă apelului, a cărui termen curge de la pronunţare în cazul când a fost dată cu citarea părţilor. Nu pot fi îndreptate pe această cale erorile de fond de judecată, oricât de evidente şi de grave ar fi ele; într-un atare scop au fost reglementate căile legale de atac. Pot fi însă rectificate pe calea cererii de îndreptare erorile comise în consemnarea cererilor şi susţinerilor părţilor, aducându-se acestora completările necesare. Compunerea instanţei care soluţionează cererea de îndreptare este aceeaşi ca şi pentru judecata în fond.

CERERE DE ÎNSCRIERE ÎN CARTEA FUNCIARĂ, mijloc procedural prin care se solicită judecătoriei competente efectuarea unei înscrieri în cartea funciară, având ca obiect un drept de proprietate sau un alt drept real. Înscrierea poate fi cerută de cel care, potrivit înscrisului original, hotărârii judecătoreşti etc., urmează să strămute, să constituie, să modifice, să dobândească sau să stingă un drept tabular. **C. de î.** se depune, într-un singur exemplar, la judecătoria unde se află cartea funciară în care urmează să se facă înscrierea, primind de îndată un număr de înregistrare (care va fi totodată şi numărul încheierii şi numărul sub care se va efectua întabularea). Odată înregistrat, cererea nu mai poate fi modificată sau întregită. Judecătorul, cercetând dacă faţă de arătările cuprinse în cartea funciară cererea poate fi încuviinţată în temeiul înscrisurilor prezentate, va dispune, printr-o încheiere, încuviinţarea ei în întregime sau în parte, ori respingerea acesteia (care se va nota în cartea funciară). Încheierea se comunică celui care a cerut înscrierea unui act sau fapt juridic, precum şi celorlalte persoane interesate potrivit menţiunilor din cartea funciară, cu privire la imobilul în cauză, în termen de 20 de zile de la pronunţarea încheierii, dar nu mai târziu de 60 de zile de la data înregistrării cererii. Încheierea este supusă căilor ordinare de atac; cererea de apel se depune la biroul de crte funciară şi se înscrie în cartea funciară. În cazul în care se va declara şi recurs,

cererea de înscriere respectivă se va comunica biroului de carte funciară pentru înscriere. Hotărârea judecătorească definitivă şi irevocabilă se comunică din oficiu, biroului de carte funciară, de către instanţa care s-a pronunţat ultima asupra fondului. (D.R.)

CERERE DE RECURS, act de procedură prin intermediul căruia părţile sau procurorul sesizează instanţa de control judiciar competentă solicitând, în condiţiile şi pentru motivele prevăzute de lege, desfiinţarea unei hotărâri date fără drept de apel, în apel sau de un organ cu activitate jurisdicţională, urmărindu-se, în principiu, să se dispună o rejudecare a fondului. **C. de r.** va cuprinde următoarele elemente: 1) numele recurentului, iar dacă acesta şi-a schimbat domiciliul avut la judecarea în fond, urmează să se arate şi noul domiciliu, ori, dacă este cazul, domiciliul ales, precum şi persoana abilitată să primească actele de procedură (elementele de identificare a intimatului nu sunt necesare, întrucât ele se găsesc la dosar). Dacă a existat însă o coparticipare procesuală, este recomandabil să se indice şi numele intimatului, mai ales în acele situaţii în care recursul este introdus numai împotriva unora dintre părţi. În lipsa unei menţiuni exprese, recursul trebuie considerat ca fiind formulat contra tuturor adversarilor de la judecata în care s-a pronunţat hotărârea atacată. În situaţia în care cererea de recurs nu este făcută personal de către parte, ci printr-un reprezentant (convenţional sau legal), se va menţiona această împrejurare în cerere, alăturându-se dovada calităţii de reprezentant; 2) hotărârea care se atacă (obiectul de **c. de r.**), individualizată prin arătarea instanţei care a pronunţat-o, numărului ei şi datei pronunţării, eventual numărului dosarului; 3) motivele de recurs. Motivarea recursului se poate face chiar prin cererea de recurs, dar şi printr-un memoriu depus separat, caz în care se va face menţiune despre această împrejurare în cererea de recurs. **C. de r.** va cuprinde arătarea motivelor de casare şi dezvoltarea lor. Legea nu impune o anumită formă de prezentare a motivelor de recurs invocate, lăsând aceasta la latitudinea părţii şi nici nu stabileşte obligaţia prezentării motivelor în ordinea prevăzută de art. 304 C. proc. civ. Art. 303 alin. 2 C. proc. civ. dispune că termenul pentru depunerea motivelor se socoteşte de la comunicarea hotărârii, chiar dacă recursul s-a făcut mai înainte. Justificarea prevederii legale este dată de considerentul că, în momentul cunoaşterii soluţiei, partea interesată poate aprecia dacă este sau nu cazul să declare recurs, însă motivarea acestuia nu poate fi făcută decât după redactarea integrală a hotărârii. Rezultă aşadar că există un singur termen, atât pentru introducerea recursului, cât şi pentru motivarea acestuia, în cazul în care termenul de recurs curge de la comunicarea hotărârii, precum şi în cazul în care partea a cerut să se comunice hotărârea părţii potrivnice, însă există două termene, unul pentru declararea recursului şi altul pentru motivarea lui (acesta din urmă are aceeaşi durată ca şi termenul pentru introducerea recursului, dar curge de la comunicarea hotărârii), în cazul în care termenul de recurs curge de la o pronunţare sau dacă partea a declarat recurs mai înainte de comunicare. Art. 306 alin. 1 C. proc. civ. prevede că recursul este nul dacă nu a fost motivat în termenul legal, cu excepţia cazului în care instanţa de recurs ar putea reţine din oficiu motive de casare de ordine publică. Potrivit art. 306 alin 3 C. proc. civ., indicarea greşită a motivelor de recurs nu atrage nulitatea recursului, dacă dezvoltarea acestora face posibilă încadrarea lor

într-unul din motivele prevăzute de art. 304 C. proc. civ. De asemenea, art. 306 alin. 2 C. proc. civ. dispune că motivele de ordine publică pot fi invocate şi din oficiu de instanţa de recurs (fără însă a exista o obligaţie a instanţei în acest sens), situaţie în care instanţa este obligată să le pună în dezbaterea părţilor; 4) indicarea înscrisurilor noi, dacă este cazul (copii certificate pentru conformitate cu originalul de pe aceste înscrieri vor fi alăturate la cererea de recurs, în atâtea exemplare câţi intimaţi sunt, plus un exemplar pentru instanţă); 5) semnătura. Lipsa semnăturii se poate împlini în tot cursul judecăţii recursului, în condiţiile prevăzute de art. 133 alin. 2 C. proc. civ. Alături de aceste condiţii intrinseci, recurentul trebuie să respecte şi o serie de condiţii extrinseci cererii de recurs şi anume: recursul se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă, sub sancţiunea nulităţii. La cererea de recurs se ataşează atâtea copii de pe aceasta câţi intimaţi sunt, dar dacă ei au reprezentant comun este suficientă o singură copie. În cazul în care motivarea recursului se face printr-un memoriu separat, acesta se va depune cu respectarea aceleiaşi reguli cât priveşte numărul de exemplare. Art. 303 alin. 4 C. proc. civ. dispune că în cauzele în care Ministerul Public a participat în proces, se va depune o copie de pe motivele de casare pentru procuror. Cererea de recurs, sub sancţiunea nulităţii, trebuie să fie timbrată. De regulă, taxa de timbru este de 50% din taxa ce s-ar plăti pentru cererea de chemare în judecată, dar numai în raport de suma pentru care s-a exercitat recursul. Recursul la încheierea de scoatere în vânzare a imobilelor în procesele de partaj, împotriva încheierilor de suspendare, recursul declarat pentru greşita compunere a instanţei, ori împotriva hotărârilor de anulare a cererii ca netimbrată sau nesemnată, recursul împotriva hotărârilor prin care s-a respins cererea ca prematură, inadmisibilă, prescrisă sau pentru autoritate de lucru judecat, se taxează cu 600 lei. Taxele de timbru se percep anticipat, dar judecătorul care primeşte cererea este îndreptăţit să amâne plata taxei până la primul termen de judecată, punând în vedere părţii să-şi timbreze cererea până la acea dată. Există unele situaţii în care recursul nu se timbrează (de ex., recursul declarat de procuror, recursul introdus împotriva unei hotărâri pronunţate într-o cauză pentru care nici cererea de chemare în judecată nu se timbrează; la aceste scutiri obiective se adaugă şi unele cazuri de scutiri subiective, acordate de Ministerul Finanţelor. Principalul efect al introducerii cererii de recurs constă în învestirea instanţei de recurs cu soluţionarea acestei căi de atac. Un alt efect priveşte crearea posibilităţii pentru instanţa de recurs sau chiar pentru preşedintele acesteia de a dispune suspendarea executării recurate, iar, în acele situaţii de excepţie în termenul de executare, introducerea cererii de recurs în termen continuă acest efect suspensiv. (D.R.)

CERERE DE REEXAMINARE, act de procedură prin care contravenientul poate cere reexaminarea cauzei, soluţionată în primă instanţă în sensul transformării amenzii în închisoare contravenţională, în urma constatării legalităţii şi temeiniciei procesului-verbal, aplicării sancţiunii şi/sau confiscării. **C. de r.** se poate face în termen de 24 de ore de la pronunţare, în situaţia în care contravenientul a fost prezent la dezbateri, sau de la comunicare, dacă a fost lipsă. Procurorul poate cere reexaminarea cauzei în termen de 24 de ore de la pronunţare. **C. de r.** se soluţionează în termen de 3 zile de aceeaşi instanţă, în complet format din 2 judecători. Preşedintele judecătoriei poate suspenda, până la soluţionare, executa-

rea sancţiunii aplicate. Hotărârea dată în **c. de c.** este definitivă.

CERERE DE STRĂMUTARE A PRICINII, act procedural prin mijlocirea căruia partea interesată se adresează instanţei solicitând transferarea pricinii spre judecată la o altă instanţă de acelaşi grad unde există garanţii suficiente că judecata se va face cu obiectivitate. Legea prevede următoarele cazuri în care poate fi admisă o atare cerere: a) când una din părţi are două rude sau afini până la gradul al patrulea inclusiv printre magistraţii instanţei; b) când există motive de bănuială legitimă; c) când sunt invocate motive legate de siguranţa publică. **C. de s. p.** fondată pe motiv de rudenie sau afinitate trebuie făcută mai înainte de începerea oricărei dezbateri; cea întemeiată pe bănuială legitimă sau pe motive de siguranţă publică poate fi introdusă în orice stadiu de desfăşurare a pricinii. Strămutarea pentru siguranţă publică se poate cere numai de către procurorul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie. **C. de s. p.** fondată pe motive de rudenie sau de afinitate se introduce la instanţa imediat superioară celei care a fost învestită cu soluţionarea pricinii; cea fondată pe motive de bănuială legitimă sau de siguranţă publică se depune la Curtea Supremă de Justiţie. Indiferent de motivarea sa, o atare cerere se judecă în camera de consiliu, preşedintele instanţei poate cere dosarul pricinii şi, fără a cita părţile, să ordone suspendarea judecării litigiului, comunicând de urgenţă instanţei vizate această măsură. Dacă cererea este admisă, pricina se trimite spre judecare altei instanţe de acelaşi grad. Hotărârea privind **c. de s. p.** se dă fără motivare şi nu este supusă nici unei căi de atac; ea trebuie să arate însă măsura în care urmează să fie păstrate actele procedurale îndeplinite de instanţă înainte de strămutare. Dacă **c. de s. p.** a fost făcută cu rea credinţă, instanţa va condamna partea care a iniţiat-o la o amendă precum şi la despăgubirea părţii vătămate.

CERERE PENTRU DESCHIDEREA PROCEDURII SUCCESORALE, mijloc procedural prin care persoana interesată (moştenitorul) solicită notarului public de la ultimul domiciliu al defunctului, deschiderea procedurii succesorale notariale. Cererea trebuie să cuprindă date referitoare la defunct (numele, prenumele, ultimul domiciliu, data decesului), la masa succesorală (enumerarea bunurilor şi celorlalte valori care au rămas de pe urma defunctului) precum şi la moştenitori (numărul şi calitatea acestora). A se vedea şi *procedura succesorală notarială*.

CERERE PENTRU ÎNFIINŢAREA ŞI VALIDAREA POPRIRII, mijloc procedural prin care creditorul a cărui creanţă are ca obiect o sumă de bani se adresează instanţei solicitând ca, în vederea realizării acelei creanţe, să înfiinţeze poprire pe seama terţului poprit care este debitor al debitorului urmărit, asupra sumelor ce le datorează acestuia, iar apoi în contradictoriu cu terţul poprit şi cu debitorul să valideze acea poprire. Trebuie să cuprindă indicarea datelor de identitate ale debitorului urmărit şi ale terţului poprit, precizarea cuantumului creanţei pentru care se cere poprirea, să fie semnată de către urmăritor (personal sau printre mandatar). Înainte de a proceda la înfiinţarea popririi instanţa va solicita din partea terţului poprit să precizeze în scris dacă debitorul are de primit sume de bani din partea sa şi dacă mai sunt înfiinţate şi alte popriri pe suma datorată acestuia.

CERERE PENTRU RECTIFICAREA UNEI ÎNSCRIERI ÎN CARTEA FUNCIARĂ, mijloc procedural prin care partea interesată solicită instanţei judecătoreşti rectificarea unei înscrieri din cartea funciară. Cererea se introduce la instanţa care deţine cartea

funciară şi este imprescriptibilă, iar rectificarea (atât a înscrierii cât şi a radierii) nu se face decât în baza unei hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile.

CERERE RECONVENŢIONALĂ, mijloc procedural prin care pârâtul formulează pretenţii proprii faţa de reclamant. În principiu, obiectul cererii reconvenţionale nu ar putea fi invocat numai prin întâmpinare şi concluzii, deoarece cererea reconvenţională se deosebeşte de o simplă apărare. Prin apărare, pârâtul se mulţumeşte să combată afirmaţiile reclamantului, urmărind doar respingerea cererii de chemare în judecată; dimpotrivă, prin cererea reconvenţională, care are natura juridică a unei adevărate cereri de chemare în judecată, pârâtul poate să pretindă, de regulă, tot ceea ce ar putea solicita şi printr-o cerere de chemare în judecată, deci pe cale principală. Prin introducerea unei cereri reconvenţionale se pote urmări: 1) neutralizarea obligaţiei pe care reclamantul a formulat-o împotriva pârâtului, de exemplu, în cazul în care reclamantul cere executarea unui contract încheiat cu pârâtul, acesta din urmă solicită anularea, rezoluţiunea, rezilierea contractului respectiv; 2) atenuarea obligaţiei pârâtului faţă de reclamant, cum ar fi, cererea pârâtului-debitor, care, pretinzându-se şi el creditor al reclamantului, exige în contra acestuia lichidarea creanţei sale (prin ipoteză, pârâtul nu ar putea opune, pe cale de simplă apărare, compensaţia legală, deoarece creanţa sa nu este încă lichidă); 3) obţinerea unei obligări la plată şi a reclamantului, de exemplu, cererea locatarului-pârât, chemat în judecată de către proprietar pentru a evacua imobilul ce formase obiectul unui contract de locaţiune, prin care se solicită instanţei să-l oblige pe reclamant la plata contravalorii reparaţiilor aduse la imobil; la cererea prin care proprietarul unui teren solicită instanţei să constate că a devenit, prin accesiune, proprietarul construcţiei edificate pe terenul său de către pârât, acesta din urmă cere instanţei ca reclamantul să fie obligat să-l despăgubească, potrivit modalităţilor prevăzute de lege, eventual să i se recunoască şi un drept de retenţie cu privire la construcţie. Uneori, pentru ca pârâtul să poată obţine reducerea sau chiar neutralizarea unei pretenţii a reclamantului, nu este necesară introducerea unei cereri reconvenţionale, ci este suficientă o simplă apărare în fond. Astfel, pârâtul se poate apăra arătând că şi-a executat obligaţiile contractuale sau numai o parte din ele, invocând compesaţia legală (ceea ce presupune că dreptul de creanţa al pârâtului este lichid), nulitatea absolută a actului juridic, faptul că reclamantul nu şi-a executat obligaţia corelativă etc. (în ultimele două situaţii, în lipsa unei cereri reconvenţionale, instanţa nu va putea pronunţa nulitatea, rezoluţiunea sau rezilierea şi nici repunerea părţilor în situaţia anterioară încheierii contractului, ci doar va respinge cererea de chemare în judecată ca neîntemeiată). Potrivit art. 119 alin.1 C. proc. civ., pârâtul poate face cerere reconvenţională dacă "are pretenţii în legătură cu cererea sau mijloacele de apărare ale reclamantului". Deci, cererea reconvenţională este admisibilă când tinde la compensaţie judiciară, chiar şi atunci când cele două obligaţii ar proveni din cauze diferite, precum şi în cazul în care pârâtul pune în discuţie însăşi fundamentul pretenţiilor reclamantului, solicitând instanţei să pronunţe desfiinţarea (nulitatea) sau desfacerea (rezoluţiunea, rezilierea, în cazul donaţiilor-revocarea) contractului pe care l-a încheiat cu reclamantul. Din punctul de vedere al conţinutului, cererea reconvenţională trebuie să îndeplinească toate condiţiile prevăzute de lege pentru cererea de che-

mare în judecată, precum şi pe acele necesare oricărei cereri în justiţie. Ar urma ca în cererea reconvenţională să se arate instanţa de judecată, numărul dosarului, numele părţilor (reclamantul din cererea de chemare în judecată devine pârât în cererea reconvenţională, iar pârâtul din cererea principală devine reclamant în cea reconvenţională, astfel încât se vorbeşte de "reclamant-pârât" şi de "pârât-reclamant"), obiectul (pretenţia concretă), motivele de fapt şi de drept, mijloacele de probă, semnătura. Nu este necesar să se treacă şi domiciliul părţilor, deoarece acesta este deja menţionat în cererea de chemare în judecată, însă ar trebui să se facă referire la cererea principală, având în vedere caracterul incidental al cererii reconvenţionale; când cererea reconvenţională este introdusă de un reprezentant al pârâtului, se va menţiona această împrejurare şi se va alătura dovada calităţii de reprezentant. Cererea reconvenţională se depune odată cu întâmpinarea sau cel mai târziu prima zi de înfăţişare. Dacă reclamantul şi-a modificat cererea de chemare în judecată, cererea reconvenţională se va depune cel mai târziu la termenul ce va fi înconviinţat de către instanţă pârâtului. În cazul în care pârâtul nu respectă termenul înăuntrul căruia poate fi depusă cererea reconvenţională, aceasta poate fi judecată împreună cu cererea de chemare în judecată, dacă reclamantul este de acord; când părţile nu cad de acord, sancţiunea depunerii peste termen a cererii reconvenţionale constă în judecarea ei separată, iar nu în respingerea ei ca tardivă. Părţile nu pot însă conveni ca pârâtul să introducă o cerere reconvenţională direct în apel , deoarece s-ar încălca prevederile art.294 alin.1 C. proc. civ. Numai în materia divorţului art.609 C. proc. civ. permite pârâtului să formuleze cererea reconvenţională direct în apel, dacă motivele despărţeniei sau ivit după începerea dezbaterilor la prima instanţă. Fiind o cerere incidentală, cererea reconvenţională este de competenţa instanţei sesizate cu cererea principală. Uneori, cererea reconvenţională se poate prezenta sub forma unei cereri subsidiare, în sensul că pârâtul înţelege să-şi valorifice anumite drepturi numai în cazul în care se admite cererea de chemare în judecată a reclamantului (de ex., la o cerere în revendicare pârâtul răspunde solicitând respingerea cererii ca neîntemeiată, însă, în subsidiar, cere ca în eventualitatea admiterii cererii reclamantului, acesta să fie obligat să-i plătească suma ce reprezintă cheltuielile pe care pârâtul pretinde că le-a făcut cu reparare imobilului în litigiu). Alteori, la cererea de chemare în judecată, pârâtul răspunde printr-o cerere care prezintă în parte caracterul unei întâmpinări, iar în parte caracterul unei cereri reconvenţionale (intitulată frecvent "întâmpinare-reconvenţională"). Într-o astfel de situaţie, trebuie stabilit cu exactitate care elemente ale cererii alcătuiesc cererea reconvenţională, întrucât aceasta se timbrează ca şi cererea de chemare în judecată, în timp ce pentru întâmpinare nu se plăteşte nici o taxă de timbru. Deşi cererea reconvenţională are, în principiu, caracter facultativ, sunt şi cazuri în care pârâtul este obligat să-şi valorifice pretenţiile sale pe această cale (în procesele de divorţ, soţul pârât este obligat să depună cerere reconvenţională până la prima zi de înfăţişare în şedinţă publică, dacă doreşte să obţină desfacerea căsătoriei din vina exclusivă a soţului reclamant). Potrivit art.120 C. proc. civ. cererea reconvenţională se judecă odată cu cererea principală, însă când numai aceasta din urmă este în stare de a fi judecată, se va dispune disjungerea şi deci cererea reconvenţională va fi

judecată separat, dar de către aceeaşi instanţă. Disjungerea nu este posibilă în cazul în care rezolvarea cererii reconvenţionale este intim legată de soluţia ce s-ar pronunţa cu privire la cererea principală. Posibilitate dijungerii celor două cereri nu este admisă nici în procesele de divorţ. Atunci când cererea reconvenţională este în strânsă legătură cu cererea principală, bunăoară, are ca obiect pretenţiile pârâtului cu privire la compunerea masei succesorale, întinderea drepturilor moştenitorilor şi modalitatea de împărţire, disjungerea cererii reconvenţionale nu este posibilă, în exemplul dat fiind potrivnică intereselor moştenitorilor. În cazul în care s-a formulat o cerere reconvenţională, instanţa nu trebuie să se prnunţe asupra admisibilităţii ei în principiu, ca în cazul intervenţiei voluntare, ci o va rezolva prin hotărâre, odată cu cererea principală sau va dispune, prin încheiere, disjungerea ei şi o va judeca separat. Încheierea prin care s-a dispus disjungerea nu poate fi atacată separat. Cererea reconvenţională va trebui soluţionată chiar dacă reclamantul a renunţat la judecată sau la dreptul subiectiv pretins, ori când cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca prescrisă, anulată sau s-a perimat. În cazul unei cereri reconvenţionale subsidiare, dacă se respinge cererea de chemare în judecată, atunci se va respinge şi cererea reconvenţională, ca lipsită de obiect sau de interes. Cererea reconvenţională poate fi introdusă şi în cadrul rejudecării fondului după casarea cu trimitere, însă numai dacă hotărârea ce a fost casată s-a pronunţat fără drept de apel. De asemenea pârâtul poate să formuleze cerere reconvenţională, până la prima zi de înfăţişare înaintea primei instanţe de fond, după ce, admiţându-se apelul şi desfiinţându-se hotărârea apelată, potrivit art. 297 C.proc.civ., pricina s-a trimis spre judecare primei instanţe sau, după caz, instanţei competente. Mai există o situaţie asemănătoare, în care cererea reconvenţională urmează a fi considerată a fi introdusă în termen, anume, când pârâtul este chemat în judecată înainte unei instanţe necompetente relativ, el este obligat, sub sancţiunea decăderii, să invoce necompetenţa relativă înainte de a accepta orice alte discuţii, iar după ce se va stabili instanţa competentă, prin hotărâre irevocabilă, va putea introduce cererea reconvenţională până la prima zi de înfăţişare înaintea acestei instanţe. (D.R.)

CEREREA DE ARBITRARE, a se vedea *arbitrajul privat (ad-hoc, ocazional).*

CEREREA DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, primul act procedural în care se materializează acţiunea judiciară civilă. Potrivit art. 112 C. proc. civ. ea trebuie să cuprindă: a) numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor; b) calitatea juridică a persoanei care reprezintă interesele părţii în proces, ca mandatar sau reprezentant legal; c) obiectul cererii şi valoarea lui, după preţuirea reclamantului dacă evaluarea este posibilă; d) arătarea motivelor de fapt şi de drept pe care se întemeiază cererea; e) arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere; f) semnătura. Dintre menţiunile indicate mai sus sunt socotite de lege ca esenţiale: numele părţilor, obiectul cererii şi semnătura. Astfel fiind, lipsa uneia dintre aceste menţiuni atrage nulitatea cererii de chemare în judecată. Cu toate acestea, lipsa semnăturii se poate împlini în tot cursul judecăţii. Introducerea cererii de chemare în judecată produce următoarele principale efecte: a) învestirea instanţei cu judecata procesului la care se referă; b) determinarea cadrului în care se va desfăşura judecata, instanţa fiind legată mai ales de obiectul cererii, pe care nu-l poate nici schimba, nici depăşi; c) între-

ruperea termenului de prescripţie, chiar dacă instanţa sesizată ar fi necompetentă. E necesar însă ca reclamantul să nu renunţe la acţiune şi nici ca prin hotărârea ce se va da, cererea să nu fie respinsă, anulată sau perimată; d) punerea în întârziere a pârâtului debitor.

CERERI (ACŢIUNI) **POSESORII**, cereri (acţiuni) reale imobiliare prin care se urmăreşte apărarea posesiei ca o stare de fapt împotriva oricărei tulburări, asigurând menţinerea acestei stări sau, după caz, redobândierea posesiei, în eventualitatea că ea a fost pierdută. Prin **c. (a.) p.** se protejează doar starea de fapt numită posesie, fără a se pune în discuţie starea de drept, existenţa dreptului de proprietate cu privire la lucrul în legătură cu care s-a creat acea stare de fapt; ca urmare, posesorul poate să se plângă împotriva proprietarului pe această cale, deoarece pentru el nu prezintă importanţă cum şi de cine a fost tulburat în posesie, ci doar faptul tulburării în sine. Justificarea **c. (a.) p.** rezidă în faptul că, de regulă, posesia corespunzând dreptului real, prin apărarea ei se asigură implicit şi apărarea acestui drept. Comparativ cu acţiunile petitorii, **c. (a.) p.** prezintă importante avantaje. Astfel, pe când cele dintâi necesită dovedirea dreptului real, care, în general, este destul de dificil de realizat, ultimele comportă doar dovedirea unei stări de fapt, ceea ce prin specificul său este mult mai uşor de făcut. Legiuitorul distinge două **c. (a.) p.** şi anume: cererea (acţiunea) posesorie generală, denumită în complângere şi cererea (acţiunea) posesorie specială, denumită în reintegrare (reintegranda). **C. (a.) p.** fiind condiţionate numai de dovedirea faptului posesiei şi nu de proba titlului de proprietate, sunt deseori utilizate chiar de către proprietar pentru apărarea, pe cale ocolită, a dreptului său. **C. (a.) p.** se disting prin următoarele caractere juridice: sunt cereri (acţiuni) reale; au caracter imobiliar. Ca urmare, aplicabilitatea lor priveşte numai posesia bunurilor imobile; în materie mobiliară, posesia valorând titlul de proprietate, posesorul se confundă cu proprietarul, iar ocrotirea dreptului său este asigurată prin acţiuni petitorii.

CERTA PECUNIA, ALIA CERTA RES, expresie latină ce semnifică o sumă de bani determinată ori un alt lucru determinat. (D.R.)

CERTAT DE DAMNO VITANDO, expresie latină ce înseamnă că cineva se judecă pentru evitarea pagubei.(D.R.)

CERTIFICAT DE MOŞTENITOR, act (înscris) oficial, emis de notarul public competent la încheierea procedurii succesorale notariale, prin care se constată, cu efect retroactiv, de la data deschiderii succesiunii, calitatea de moştenitor a unei persoane fizice precum şi drepturile sale succesorale. **C. de m.** care constituie mijlocul legal de probă a calităţii de moştenitor şi a drepturilor succesorale se eliberează la cererea moştenitorilor ce au acceptat succesiunea în termenul de opţiune succesorală. **C. de m.** trebuie să cuprindă: sediul biroului notarial; numărul **c. de m.**; data eliberării; numele şi prenumele notarului public; constatările privitoare la masa succesorală; numărul şi calitatea moştenitorilor şi cotele ce le revin din patrimoniul defunctului; menţiunea percepерii taxelor de timbru, a onorariului şi cuantumul acestora; semnătura notarului public şi sigiliul biroului notarului public. Dacă nu a fost întocmit un inventar al bunurilor succesorale, se va face menţiune despre aceasta în **c. de m.** La cerere, notarul public eliberează fiecărui moştenitor câte un exemplar din certificat; dacă există testament pentru o parte din bunurile defunctului se eliberează un certificat pentru aceste bunuri şi un altul

pentru restul bunurilor. Dacă moştenitorii şi-au împărţit bunurile printr-un act de împărţeală notarial, în certificat se va face menţiune despre aceasta. Dacă notarul public constată că în certificat nu au fost cuprinse toate bunurile succesorale, el va elibera pentru bunurile omise, cu consimţământul tuturor moştenitorilor, un supliment de certificat, făcându-se menţiune despre aceasta în **c. de m.** iniţial şi în exemplarele eliberate moştenitorilor. A se vedea *şi procedura succesorală notarială.*

CERTIFICAT DE NAŞTERE, certificat de stare civilă eliberat unei persoane cu ocazia naşterii sale şi în care se consemnează acest eveniment. Se eliberează de serviciul de stare civilă al consiliului local în circumscripţia căruia a avut loc naşterea, în temeiul actului de naştere întocmit în registrul de stare civilă corespunzător în care s-a făcut înregistrarea naşterii. În cazul în care naşterea a avut loc în tren, pe o navă sau pe o aeronavă înlăuntrul graniţelor ţării, înregistrarea naşterii şi întocmirea actului de naştere, ca şi eliberarea **c. de n.** se face de către serviciul de stare civilă de la locul debarcării. Dacă naşterea a avut loc pe o navă în afara graniţelor ţării, înregistrarea ei se face, în jurnalul de bord, de către comandantul navei, investit cu atribuţii de stare civilă, care la sosirea în ţară înmânează, prin căpitănia portului de înscriere a navei, o copie certificată de pe această înregistrare la Consiliul local al sectorului 1 Bucureşti, al cărui serviciu de stare civilă va întocmi actul de naştere şi va elibera **c. de n.** Dacă naşterea a avut loc pe o aeronavă în afara graniţelor ţării, evenimentul va fi consemnat în carnetul de drum de către comandant care, la sosirea în ţară, înaintează un extras de pe acest carnet, prin comandantul aeroportului, la Consiliul local al sectorului 1 Bucureşti, care va întocmi actul de naştere şi va elibera **c. de n.**

CERTIFICAT DE STARE CIVILĂ, (extras de stare civilă), înscris tipizat în care se reproduc unele dintre datele cuprinse în actul de stare civilă şi care se eliberează persoanei îndreptăţite, de către serviciul de stare civilă, odată cu întocmirea actului. Corespunzător celor trei feluri de acte de stare civilă de bază, există şi trei feluri de **c. de s. c.**: certificatul de naştere, certificatul de căsătorie şi certificatul de deces. În cazul survenirii unor modificări ale stării civile a unei persoane (prin recunoaşterea sau stabilirea judecătorească a filiaţiei, prin adopţie sau desfacerea adopţiei, prin schimbarea numelui sau prenumelui etc.), **c. de s. c.** al persoanei în cauză se retrage, eliberându-i-se unul nou, corespunzător modificărilor intervenite. În cazul pierderii, sustragerii, distrugerii etc. unui **c. de s. c.**, se poate elibera celui îndreptăţit, la cerere, un duplicat.

CERTIFICAT DE VACANŢĂ SUCCESORALĂ, înscris oficial pe care notarul public competent îl eliberează statului, la cererea organului financiar local, după împlinirea termenului de 6 luni de la deschiderea unei succesiuni vacante. A se vedea şi *drept de succesiune al statului.*

CERTUM PRETIUM ESSE DEBET, expresie latină ce semnifică cerinţa ca preţul să fie cert, determinat prin contract.(D.R.)

CERTUS AN, CERTUS QUANDO; CERTUS AN SED INCERTUS QUANDO; INCERTUS AN, "cert dacă, cert când; cert dacă dar incert când; incert dacă".

CESIONAR, persoană care dobândeşte de la cedent calitatea de creditor într-un raport juridic de obligaţie preexistent, printr-o cesiune de creanţă; a se vedea şi *cesiune de creanţă.*

CESIUNE DE CREANŢĂ, contract prin care o persoană, creditorul cedent, transmite unei alte persoane, cesionar, dreptul de creanţă. Debitorul creanţei cedate, este terţ faţă de convenţia de cesiune a creanţei, în sensul că aceasta se face fără concursul lui. Debitorul rămâne mai departe ţinut de obligaţia sa, de care răspunde faţă de cesionar. **C. de c.** se face, de regulă, cu titlu oneros; de aceea Codul civil o reglementează în materia vânzării. O formă de **c. de c.** o constituie contractul de factoring. **C. de c.** este frecvent folosit pentru avantajele pe care le oferă. Astfel, când creanţa este cu termen, creditorul o poate ceda, încasând imediat valoarea ei sau o valoare apropiată, ori o poate da în plată propriului său creditor. cesionarul, dacă dobândeşte creanţa la un preţ mai mic decât valoarea ei nominală, realizează un câştig prin faptul că va încasa valoarea reală a creanţei. **C. de c.**, fiind un contract, trebuie să îndeplinească toate condiţiile de validitate ale contractelor, precum şi condiţiile specifice operaţiei prin care se realizează. În principiu, toate creanţele sunt cesibile, iar nu numai cele care au ca obiect o sumă de bani. **C. de c.** se realizează prin acordul dintre cedent şi cesionar. Faţă de terţi, **c. de c.** devine opozabilă prin notificarea cesiunii către debitor sau prin acceptarea ei de către acesta. Formalitatea notificării nu este cerută pentru cesiunea creanţelor constatate prin titluri de credit, la purtător, la ordin sau nominative, a căror transmitere, în interesul celerităţii operaţiilor, se face, după caz, prin simpla transmitere, prin gir sau prin înscrierea într-un registru. **C. de c.** are ca efect trecerea creanţei în patrimoniul cesionarului, la valoarea ei nominală, cu toate drepturile pe care cedentul le avea faţă de debitorul cedat. Cesionarul devine creditor în locul cedentului, subrogându-se în toate drepturile acestuia; creanţa rămâne neschimbată, în sensul că îşi păstrează natura sa (civilă sau comercială), garanţiile care asigură executarea obligaţiei şi cuantumul dobânzii. Prin aceasta, **c. de c.** se deosebeşte de novaţie prin schimbare de creditor, în care caz obligaţia se stinge pentru a fi înlocuită cu una nouă. Cedentul garantează existenţa creanţei la data cesiunii precum şi validitatea ei. Această garanţie legală operează în lipsa unei clauze contractuale de garanţie, dar nu şi în cazul în care, prin contract s-ar fi exclus obligaţia de garanţie. Cedentul nu garantează însă solvabilitatea debitorului şi nici eficienţa garanţiilor creanţei, în afară de cazul când s-a convenit altfel, dar şi atunci numai pentru solvabilitatea debitorului la momentul cesiunii şi numai în limita preţului primit. În dreptul internaţional privat român cesiunea de creanţă este supusă, dacă părţile nu au convenit altfel, legii creanţei cedate. Alegerea altei legi, prin acordul cedentului şi cesionarului, nu este opozabilă debitorului cedat decât cu consimţământul său. Obligaţiile dintre cedent şi cesionar sunt supuse legii care se aplică raportului juridic pe care s-a bazat cesiunea. Subrogarea convenţională este supusă, dacă părţile nu au convenit altfel, legii obligaţiei al cărei creditor este înlocuit. Subrogarea legală este supusă legii în temeiul căreia o persoană poate sau trebuie să dezintereseze pe creditor. Această lege stabileşte: a) dacă plătitorul se subrogă în locul creditorului originar, în raporturile sale cu debitorul; b) drepturile ce pot fi exercitate împotriva debitorului.

CESIUNE DE DATORIE, contract prin care o persoană (debitorul cedent) transmite datoria sa unei alte persoane (cesionar) care se obligă în locul său faţă de creditor sau cedat. **C. de d.** necesită consimţământul creditorului, creanţa fiind un raport personal în care persoana

debitorului, solvabilitatea şi calităţile sale de bun gospodar, au un rol determinant. **C. de d.** nu este reglementată de legislaţia română; ea este însă permisă în virtutea principiului libertăţii convenţiilor. De la data când creditorul a consimţit la preluarea datoriei, vechiul debitor este liberat, noul debitor înlocuindu-l în raportul de obligaţie. Cel care preia datoria poate opune creditorului toate excepţiile întemeiate pe raporturile fostului debitor cu creditorul, existente la data când acesta a consimţit la preluare, afară de acelea ce sunt personale fostului debitor.

CESIUNE DE DREPTURI, transmitere prin voinţa părţilor sau în temeiul legii, a unui drept de la titularul iniţial (cedent) la dobânditor (cesionar). O formă a **c. de d.** o constituie cesiunea de drepturi litigioase, aceasta fiind un contract prin care o persoană (cedentul) transmite unei alte persoane (cesionarul), o creanţă care face obiectul unui litigiu în curs. Debitorul cedat are însă dreptul să elimine din proces pe noul creditor şi să curme procesul, plătindu-i preţul cu care a cumpărat dreptul litigios. Această operaţie se numeşte retract litigios şi poate interveni în orice stadiu al procesului. Retractul litigios nu poate avea loc în caz de cesiune a unui drept derivând dintr-un fapt comercial.

CESIUNE DE DREPTURI LITIGIOASE, varietate a cesiunii de creanţă având ca obiect una sau mai multe creanţe care fac obiectul unui litigiu în curs. Principala particularitate a acestei cesiuni o constituie dreptul debitorului cedat de a face un retract litigios.

CESIUNE DE DREPTURI SUCCESORALE, varietate a cesiunii de creanţă având ca obiect drepturile succesorale ale cedentului. Dacă actul de cesiune nu specifică obiectele cuprinse în moştenire, cedentul nu garantează cesionarului decât calitatea sa de moştenitor; în aceste cazuri, **c. de d. s.** produce efecte între părţi pe data deschiderii succesiunii; aşa fiind, cedentul care şi-a însuşit din fructele succesiunii, a primit plata unor creanţe ale succesiunii ori a vândut bunuri din succesiune este dator să le restituie (sau să le plătească) cesionarului, (afară dacă şi-a rezervat expres dreptul de a le păstra), iar cesionarul este dator, dacă nu s-a convenit altfel, să restituie cedentului cheltuielile făcute de acesta pentru achitarea datoriilor sau sarcinilor cesiunii şi să-i plătească sumele pentru care cedentul era el însuşi creditor al succesiunii. Faţă de terţi drepturile cesionarului devin opozabile prin îndeplinirea formelor de publicitate corespunzătoare naturii acestor drepturi.

CESIUNEA UNEI MOŞTENIRI, a se vedea *cesiune de drepturi succesorale*.

CESSANTE CAUSA, EFECTUS CESSAT, expresie latină ce semnifică faptul că dacă încetează cauza, încetează şi efectul.(D.R.)

CESSANTE RATIONE LEGIS, CESSAT EIUS DISPOSITIO, expresie latină care înseamnă că atunci când încetează raţiunea legii, încetează şi dispoziţia ei.(D.R.)

CESSANTE RATIONE LEGIS, CESSAT LEX IPSA, expresie latină ce înseamnă că dacă încetează motivaţia legii, încetează legea însăşi.(D.R.)

CESSIO CREDITI, expresie latină ce semnifică cesiunea de creanţă; a se vedea şi *cesiunea de creanţă*.(D.R.)

CESSIO DEBITI, expresie latină ce semnifică cesiunea de datorie.(D.R.)

CHARTER-PARTY, componentă a contractului de navlosire şi a înscrisului redactat de părţi, pentru a desemna două noţiuni deosebite: contractul şi instrumentul

probator al contractului. Denumirea își are originea în cuvintele latine carta partita (document despicat), utilizate în evul mediu, cu prilejul cărora se redacta, pe aceeași foaie, un înscris în dublu exemplar. Foaia se despica la mijloc, fiecare parte constituind un original. **C. p.** este contractul de navlosire cu nave de cursă neregulată, al căror itinerar se stabilește cu ocazia încheierii fiecărui contract în parte, cel mai des încheiat în porturile în care se exportă sau se importă încărcături de greutate, de masă, datorită următoarelor cauze: a) încărcătorii care se îngrijesc de transportarea unor astfel de mărfuri dispun de cantități suficiente pentru a folosi întreaga navă sau o anumită parte din navă; b) unele transporturi sunt efectuate cu ajutorul unor nave construite special pentru transportul unui anumit gen de marfă ("tancuri petroliere" etc.). Legile care cârmuiesc contractul de navlosire lasă părților posibilitatea de a adapta aceste contracte variatelor necesități ale contractanților, în practică întâlnindu-se diferite tipuri de **c.-p.**, reflectând varietatea de uzanțe observate în anumite regiuni maritime și corespunzând condițiilor, fie ale mărfurilor expediate, fie ale navelor transportoare: 1) În baza unui contract de navlosire pe timp (time-charter), armatorul se obligă să efectueze, cu o anumită navă, în perioada de timp convenită, una sau mai multe călătorii, în conformitate cu instrucțiunile navlositorului, în schimbul chiriei. Caracterele acestui tip de navlosire sunt următoarele: proprietarul - armator păstrează posesia și controlul asupra navei, iar comandantul și echipajul rămân în serviciul și la ordinele acestuia; cărăuș este tot proprietarul (armatorul), cu drepturile și răspunderile care derivă din această calitate, afară de cazurile în care părțile prevăd altfel; grija procurării încărcăturii cade exclusiv în sarcina navlositorului, care va plăti chiria convenită, chiar dacă nu încarcă nava la întreaga ei capacitate. Pentru serviciile aduse, proprietarul (armatorul) are dreptul la o "chirie" ce se plătește, de regulă, anticipat în rate lunare, care se calculează, în general, după tonajul navei la linia de încărcare pe timp de vară, indiferent de faptul dacă la data contractării încărcarea se va face la linia de vară sau de iarnă. Navlositorul dispune de felul cum și unde se va face călătoria, fixând ruta navei, iar neexecutarea voiajului în condițiile stabilite atrage răspunderea armatorului. 2) Contracte de navlosire încheiate pe durata uneia sau mai multor călătorii succesive, denumite voyage - charters. În baza unui atare contract de navlosire, armatorul se angajează să transporte o marfă specificată de navlositor și pentru aceasta face, cu o anumită navă, una sau mai multe călătorii stabilite dinainte, în conformitate cu instrucțiunile navlositorului, care se obligă să plătească navlul corespunzător. Caracteristica acestuia rezidă în faptul că navlul se calculează după cantitatea încărcăturii, iar uneori este fixat printr-o sumă globală. Proprietarul - armator își păstrează rolul de cărăuș. El are controlul navei, iar comandantul și echipajul rămân în serviciul și la ordinele lui. Orice contract de tipul *voyage - charter* prevede următoarele îndatoriri principale pentru proprietarul armator, afară de o stipulație contrară expresă: a) nava trebuie să fie în bună stare de navigabilitate; b) să ia toate măsurile pentru ca nava să dispună de combustibil suficient până la portul următor de aprovizionare; c) să execute contractul cu o diligență rezonabilă pentru asemenea călătorii pe mare și fără întârziere. El nu este îndreptățit, cu excepția împrejurărilor în care necesitatea îi dictează aceasta, să se abată din drum, deoarece o asemenea abatere poate avea

ca urmare rezilierea contractului, cu plata de despăgubiri. 3) Contractele de navlosire denumite demise - charter sau charter as a demise or lease, prin care proprietarii - armatori navlosesc (închiriază) nava în întregime altei persoane. Părţile pot conveni ca echipajul şi comandantul navei să nu mai depindă de autoritatea proprietarului navei, ci numai de ordinele şi instrucţiunile navlositorului. În acest caz, navlositorul exercită prerogativele proprietarului în ceea ce priveşte exploatarea navei şi transporturile pe mare. Remuneraţia cuvenită proprietarului - armator poartă denumirea de chirie. Toate cheltuielile ocazionate de folosirea navei astfel închiriate sunt suportate de navlositor, acesta trebuind să întreţină nava în bune condiţii şi în aceeaşi stare în care a primit-o de la armator.

CHELTUIELI ARBITRALE, sume de bani necesare pentru organizarea şi desfăşurarea arbitrajului, precum şi onorariile arbitrilor, cheltuieli de administrare a probelor, cheltuielile de deplasare a părţilor, arbitrilor, experţilor, martorilor, şi care se suportă potrivit înţelegerii dintre părţi. În lipsa unei asemenea înţelegeri, cheltuielile arbitrale se suportă de partea care a pierdut litigiul, integral sau parţial dacă cererea de arbitrare este admisă în parte. Tribunalul arbitral poate evalua, în mod provizoriu, cuantumul onorariilor arbitrilor şi poate obliga părţile să consemneze suma respectivă prin contribuţie egală. Părţile pot fi obligate solidar la plată. Dacă pârâtul nu-şi îndeplineşte obligaţia privitoare la **c. de a.**, în termenul stabilit de tribunalul arbitral, reclamantul va consemna întreaga sumă, urmând ca prin hotărâre arbitrală să se stabilească cuantumul onorariilor cuvenite arbitrilor, precum şi modul de suportare de către părţi. De asemenea, tribunalul arbitral poate obliga părţile sau pe fiecare dintre ele la avansarea altor cheltuieli arbitrale. Tribunalul arbitral poate să nu dea curs arbitrajului până la consemnarea, avansarea sau plata sumelor prevăzute. La cererea oricăreia dintre părţi, instanţa de judecată care, în lipsa convenţiei arbitrale, ar fi fost competentă să judece litigiul în fond, în primă instanţă, va examina temeinicia măsurilor dispuse de tribunalul arbitral şi va stabili cuantumul onorariilor arbitrilor şi al celorlalte cheltuieli arbitrale, precum şi modalităţile de consemnare, avansare sau plată. Plata onorariilor arbitrilor se va face după comunicarea către părţi a hotărârii arbitrale. Dacă arbitrajul se întrerupe, fără a se pronunţa hotărâre, onorariile arbitrilor pentru activitatea depusă se reduc în mod corespunzător. Orice diferenţă în plus sau în minus de **c. a.** se regularizează cel mai târziu prin hotărârea arbitrală şi se plăteşte până la comunicarea către părţi sau până la depunerea acesteia la instanţă judecătorească. Neplata diferenţei atrage suspendarea comunicării sau depunerii hotărârii arbitrale. În cazul arbitrajului organizat de o instituţie permanentă, taxele pentru organizarea arbitrajului, onorariile arbitrilor, precum şi celelalte **c. a.** se stabilesc şi se plătesc conform regulamentului acelei instituţii. (D.R.).

CHELTUIELI DE EXECUTARE SILITĂ, sume de bani a căror cheltuire este impusă de îndeplinirea procedurii de executare silită şi care sunt avansate de către creditorul urmăritor, urmând ca în final să fie suportate de către debitorul urmărit ce comportându-se în mod culpabil n-a înţeles să execute voluntar obligaţiile stabilite în sarcina sa prin titlul executoriu. În principiu urmărirea silită trebuie să se desfăşoare cu cheltuieli cât mai mici, pentru a nu agrava şi mai mult situaţia financiară a debitorului; legea chiar îl exonerează pe acesta de plata **c. de e. s.** dacă la termenul fixat pentru licitaţia

imobiliară nu se manifestă stăruinţa creditorilor interesaţi, licitarea se închide, iar cheltuielile făcute cu urmărirea închisă rămân în sarcina creditorului urmăritor. Acordarea **c. de e. s.**, la fel ca acordarea cheltuielilor de judecată, se face numai la cererea celui interesat. Creditorul care cere **c. de e. s.** trebuie să prezinte dovezi justificative ale cheltuielilor făcute; el nu poate cere cheltuieli în cazul în care încetează procedura de urmărire silită sau este anulată ca urmare a unei contestaţii la executarea silită. **C. de e. s.** constau din: a) taxele de timbru; sunt supuse acestor taxe, în cadrul procedurii de executare silită, doar notificările şi somaţiile comunicate prin executorul judecătoresc, precum şi taxa pentru legalizarea hotărârii judecătoreşti ce este titlul executoriu; b) cheltuielile de deplasare (constând în cheltuieli de transport, de cazare şi eventual diurnă pentru executorul judecătoresc), care se percep în cazul în care locul de îndeplinire al actelor de procedură este situat în afara localităţii sediului organului de executare; c) onorariul de avocat, în cazul în care creditorul urmăritor a recurs şi la serviciile unui avocat în vederea realizării creanţei sale; d) alte cheltuieli ocazionate de îndeplinirea procedurii de executare silită, cum ar fi cele ivite în cazul strămutării bunurilor sechestrate de la locul unde s-au urmărit plata custodelui numit, cheltuielile de publicitate ale licitaţiei precum şi orice alte cheltuieli pe care le implică valorificarea bunurilor sechestrate. Partea care stăruie în urmărire are obligaţia să depună anticipat cheltuielile necesare îndeplinirii procedurii de executare silită. Depunerea cheltuielilor pentru transport, diurnă etc. se face la sucursala CEC, iar recipisa de consemnare a sumei se predă preşedintelui instanţei pe lângă care funcţionează executorul judecătoresc; din sumele astfel depuse, executorul judecătoresc va primi avansuri în limitele necesare parcurgerii diferitelor etape ale urmăririi silite. În termen de 24 de ore de la revenirea la sediu, executorul judecătoresc este obligat să întocmească un memoriu justificativ al activităţii în vederea căreia a primit avansul, anexând totodată şi actele doveditoare privind cheltuirea sumelor respective; dacă suma primită a depăşit nevoile de cheltuire, diferenţa rămasă va fi depusă în acelaşi termen la C.E.C., iar recipisa va fi anexată la memoriul întocmit. La finele urmăririi silite executorul judecătoresc trebuie să întocmească un memoriu justificativ recapitulativ, asupra tuturor cheltuielilor făcute în acea cauză; dacă din acest memoriu rezultă că suma depusă de parte nu s-a cheltuit în întregime, această parte va fi înştiinţată în termen util pentru a ridica diferenţa rămasă la dispoziţia sa.

CHELTUIELI DE JUDECATĂ, 1.Sume cheltuite de părţi cu ocazia îndeplinirii actelor de procedură corespunzătoare poziţiei lor procesuale, pe parcursul desfăşurării procesului civil. 2.Sume de bani cheltuite de către partea care a câştigat procesul şi pe care partea care a pierdut procesul este obligată prin hotărârea judecătorească ce pune capăt litigiului să i le restituie. **C. de j.** sunt ocazionate de: plata taxei de timbru, plata onorariilor avocaţiale (în cazul în care partea este asistată de către un avocat), cheltuieli prilejuite de administrarea unei probe (de ex.: efectuarea de expertize, descinderea instanţei la faţa locului etc.). Legea dispune că acţiunile având un obiect patrimonial se timbrează la valoare; unele acţiuni nepatrimoniale se timbrează cu o sumă fixă, iar unele cereri de chemare în judecată sunt scutite de taxe de timbru. Partea care cade în pretenţii este obligată să suporte atât propriile sale **c. de j.** cât şi pe acelea avansate şi justificate de

către partea care câştigă procesul. În cazul în care pârâtul nu a fost pus în întârziere de către reclamant în prealabil introducerii acţiunii în justiţie şi, prezentându-se la primul termen de judecată recunoaşte în întregime pretenţiile acestuia, el va fi exonerat de obligaţia de a plăti cheltuielile avansate de reclamant. **C. de j.** se acordă de către instanţă la cerere şi numai în limita în care au fost justificate prin acte doveditoare de către solicitant; cererea privind **c. de j.** trebuie formulată cu ocazia dezbaterilor în fond; în cazul în care partea cere judecarea în lipsă, această cerere poate fi încorporată într-un înscris ce trebuie depus la dosar în termen util. **C. de j.** se acordă integral reclamantului căruia instanţa îi admite acţiunea aşa cum a fost formulată; dacă însă acţiunea a fost admisă numai în parte el obţine obligarea pârâtului la **c. de j.**, numai în proporţia în care a fost admisă acţiunea. În această ultimă ipoteză, instanţa poate dispune compensarea cheltuielilor de judecată. Pârâtul obţine obligarea reclamantului la cheltuieli numai în cazul respingerii integrale a acţiunii acestuia. Cât priveşte **c. de j.** în apel şi recurs, ele sunt suportate de apelant sau recurent chiar dacă i-a fost respins apelul sau recursul, sau de către intimat în cazul admiterii apelului sau recursului; în această ultimă ipoteză, recurentul câştigă şi cheltuielile făcute la instanţa de fond, deoarece prin efectul casării hotărârii primei instanţe se rediscută şi întreaga problemă a acordării **c. de j.**. În cazul în care ambele părţi au înaintat apel sau recurs şi ambele apeluri sau recursuri sunt respinse, **c. de j.** în apel sau recurs se compensează. Legea dispune ca atunci când sunt mai mulţi reclamanţi sau mai mulţi pârâţi ei vor fi obligaţi să plătească **c. de j.** în mod egal, proporţional sau solidar, potrivit cu interesul ce are fiecare sau după felul raportului de drept dintre ei.

CHELTUIELI NECESARE, sume de bani sau muncă necesare pentru conservarea unui lucru în însăşi materialitatea sa. Când sunt făcute de către un posesor neproprietar (fie el de bună-credinţă sau de rea-credinţă), proprietarul este obligat să le restituie în întregime deoarece aceste cheltuieli trebuiau făcute de el dacă lucrul s-ar fi aflat în posesia sa.

CHELTUIELI UTILE, sume de bani sau muncă cheltuite de către posesorul unui lucru în vederea ameliorării stării materiale a acestuia şi care, deşi nu sunt necesare, sporesc valoarea lucrului. Proprietarul este obligat să restituie atât posesorului de bună-credinţă, cât şi celui de rea-credinţă, cheltuielile de acest gen, în măsura în care ele au creat un spor de valoare a lucrului, considerat la momentul restituirii acestuia de către posesor.

CHELTUIELI VOLUPTUARII, sume de bani sau muncă cheltuite de către posesorul unui lucru pentru a-şi satisface plăcerea lui personală şi care nu măresc valoarea lucrului. Proprietarul nu poate fi obligat să restituie aceste cheltuieli, indiferent dacă posesorul care le-a efectuat a fost de bună-credinţă sau de rea-credinţă.

CHEMARE ÎN GARANŢIE, formă de participare a terţelor persoane în procesul civil, prin intermediul căreia una dintre părţi poate solicita introducerea în litigiu a acelor persoane faţă de care subzistă obligaţia de garanţie sau de despăgubire. **C. în g.** se întemeiază în principal pe existenţa unei obligaţii legale sau convenţionale de garanţie; legea admite însă promovarea unei **c. în g.** ori de câte ori partea ar putea să se îndrepte, în situaţia în care ar pierde procesul împotriva unei alte persoane cu o acţiune în despăgubire. **C. în g.** pe cale incidentă

oferă următoarele avantaje: garantul are posibilitatea de a contribui alături de cel garantat la respingerea pretenţiilor părţii adverse; se realizează pe această cale o apărare comună, eficientă, împotriva terţului care a formulat pretenţii în legătură cu dreptul garantat; se realizează o mai bună administrare a justiţiei, întrucât se pot soluţiona, într-un singur cadru procesual, două acţiuni distincte, adică cererea principală şi cererea de **c. în g.**. Cererea de **c. în g.** se prezintă ca o veritabilă acţiune, de vreme ce prin intermediul ei se poate valorifica un drept subiectiv; de aceea, cererea este supusă condiţiilor de formă şi de fond necesare pentru exercitarea acţiunii civile. În practica judiciară **c. în g.** a primit o aplicare largă, fiind folosită în litigiile izvorâte din raporturile contractuale, în acţiunile de revendicare, în procesele de partaj, în acţiuni privitoare la plata de despăgubiri etc.; ea nu poate fi exercitată însă în cadrul acţiunilor personal-nepatrimoniale, în litigiile de muncă, în litigiile privind controlul actelor administrative ilegale, în acţiunile posesorii şi în cadrul cererilor de ordonanţă preşedinţială. Cererea de **c. în g.** se depune de reclamant până la închiderea dezbaterilor, iar de pârât odată cu întâmpinarea sau cel târziu la prima zi de înfăţişare. Nedepunerea cererii de **c. în g.** în termen atrage sancţiunea judecării separate a acesteia, cu excepţia cazului în care părţile consimt să se judece împreună cu acţiunea principală. Cererea de **c. în g.** se comunică terţului introdus în proces împreună cu o copie după cererea de chemare în judecată; împotriva **c. în g.** terţul poate formula întâmpinare în termenul stabilit de instanţă în acest scop. Cererea de **c. în g.** se va soluţiona odată cu acţiunea principală, instanţa pronunţându-se asupra lor printr-o singură hotărâre; instanţa poate dispune însă disjungerea celor două cereri dacă soluţionarea lor împreună ar putea conduce la întârzierea judecăţii. **C. în g.** fiind o veritabilă acţiune civilă, îi conferă terţului independenţă procesuală. Poziţia terţului în proces se concretizează şi în următoarele prerogative: poate îndeplini orice acte de procedură ce apar necesare pentru apărarea sa faţă de cel garantat şi faţă de acţiunea principală; poate utiliza toate mijloacele de apărare pe care le are la dispoziţie şi partea garantată, substituindu-se astfel în drepturile acesteia; poate, la rândul său, să cheme în garanţie o altă persoană. Cel de-al doilea chemat în garanţie nu-şi va putea valorifica dreptul la garanţie sau despăgubire pe cale incidentă, adică prin **c. în g.**, ci numai prin intermediul unei acţiuni principale. Terţul introdus în proces prin intermediul **c. în g.**, are şi următoarele obligaţii: de a-şi exercita cu bună-credinţă drepturile procedurale; de a suporta cheltuielile de judecată pe care le-a ocazionat, în ipoteza în care ar pierde procesul; de a lua procedura în starea în care aceasta se află în momentul introducerii sale în proces. Obligaţia de a lua procedura în starea în care aceasta se află conduce la concluzia că terţul nu va putea invoca acele excepţii ce au fost acoperite în momentul introducerii sale în proces; el are însă posibilitatea de a invoca, în orice fază a procesului civil, încălcarea dispoziţiilor legale imperative. Cererea de **c. în g.** produce efecte asemănătoare unei acţiuni principale cum sunt: a) dobândirea de către terţ a calităţii de parte; b) întreruperea prescripţiei dreptului la acţiune; c) prorogarea competenţei instanţei sesizate cu acţiunea principală şi asupra cererii incidente; prorogarea de competenţă poate opera însă doar cu respectarea regulilor imperative prevăzute de lege în această materie. Asupra cererii de **c. în g.** instanţa se pronunţă printr-o hotărâre de

admitere sau de respingere a acesteia. În soluţionarea **c. în g.** instanţa urmează să ţină seama deopotrivă de caracterul subsidiar şi dependent al acesteia faţă de acţiunea principală. Aşa fiind: a) cererea de **c. în g.** trebuie respinsă întrucât rămâne fără obiect atunci când acţiunea principală a fost respinsă ca nefondată; b) instanţa de control judiciar urmează să se pronunţe şi asupra **c. în g.**, dacă apelul sau recursul declarat numai de reclamant a condus la admiterea acţiunii principale; într-o asemenea împrejurare rediscutarea cererii de **c. în g.** în faţa instanţei de apel ori recurs devine necesară pentru a se asigura o apărare comună faţă de reclamant şi pentru eventuala despăgubire a pârâtului; c) apelul şi recursul promovat numai de chematul în garanţie repune în discuţie raporturile dintre reclamant şi pârât, întrucât terţul este direct interesat în respingerea acţiunii principale; aceasta nu poate conduce însă la concluzia potrivit căreia terţul ar avea vreun raport de drept material cu reclamantul;de aceea, chematul în garanţie nu poate fi obligat, prin hotărâre, faţă de reclamant.

CHEMARE LA INTEROGATORIU, 1. Cerere prin care una dintre părţi, de regulă reclamantul, solicită ca instanţa să dispună înfăţişarea personală a celeilalte părţi (pârâtul) cu scopul de a obţine recunoaşterea pretenţiei sau apărării pe care o ridică împotriva sa. 2. Mod special de citare cu menţiunea "personal la interogatoriu" prin care partea astfel citată este încunoştinţată de a se prezenta personal în instanţă la termenul stabilit. **C. la i.** trebuie să fie făcută prin cererea de chemare în judecată, prin întâmpinare, sau cel mai târziu la prima zi de înfăţişare. **C. la i.** prin intermediul citării speciale, urmărind numai prezenţa personală a părţii în instanţă, nu impune respectarea condiţiei de timp prevăzută de lege (5 zile înainte de termen) pentru înmânarea ei. În cazul în care partea se prezintă personal în instanţă, în temeiul regulei că orice probă trebuie administrată dacă nu prilejuieşte amânarea judecăţii, ea poate fi întrebată asupra faptelor sau împrejurărilor arătate de cealaltă parte în sprijinirea poziţiei sale procesuale şi fără îndeplinirea formalităţilor **c. la i.**.

CHEMAREA ÎN JUDECATĂ A ALTOR PERSOANE, instituţie procesuală ce conferă părţilor posibilitatea de a solicita introducerea în proces a terţilor care ar putea pretinde aceleaşi drepturi ca şi reclamantul. **C. în j. a a.p.** contribuie la o bună administrare a justiţiei întrucât face posibilă soluţionarea unor pretenţii ce decurg din aceleaşi raporturi juridice, într-un singur cadru procesual. Cererea privind **c. în j. a a.p** este considerată ca o veritabilă acţiune civilă; ea este astfel supusă cerinţelor de formă şi de fond prevăzute de lege pentru cererea principală. **C. în j. a a.p** poate fi utilizată doar dacă terţul ce urmează a fi introdus în proces poate pretinde aceleaşi drepturi ca şi reclamantul; în aceste condiţii, terţul introdus în proces va dobândi calitatea de reclamant, iar nu de pârât. De altfel, legea îl consideră pe terţ ca fiind un intervenient principal, calitate ce nu reprezintă altceva decât o varietate a poziţiei procesuale de reclamant. Terţul introdus astfel în proces va avea drepturile şi obligaţiile recunoscute de lege intervenientului principal; el dobândeşte, în momentul introducerii în proces, independenţă procesuală, având posibilitatea de a decide, în principiu, asupra renunţării la judecată ori la dreptul pe care l-ar putea pretinde. Cererea pentru **c. în j. a a.p** poate fi promovată numai în faţa instanţelor de fond; reclamantul are posibilitatea de a promova o asemenea cerere până la închiderea dezbaterilor, iar pârâtul odată cu întâmpinarea sau cel

mai târziu la prima zi de înfăţişare; nerespectarea termenelor menţionate atrage sancţiunea judecării separate a cererii privind **c. în j. a a.p** de acţiunea principală, cu excepţia cazului în care părţile consimt să se soluţioneze împreună. Cererea privind **c. în j. a a.p.** se comunică de instanţă atât terţului ce urmează să fie introdus în litigiu, cât şi părţii potrivnice; în acelaşi timp se vor trimite terţului copii după cererea principală, după întâmpinare şi după înscrisurile de la dosar. Cererea de **c. în j. a a.p** se judecă odată cu acţiunea principală; hotărârea ce se va pronunţa trebuie să cuprindă soluţii privitoare atât la cererea principală, cât şi la **c. în j. a a.p**. Dacă soluţionarea cererii privind **c. în j. a a.p** ar putea conduce la tergiversarea judecăţii, instanţa are posibilitatea de a dispune disjungerea ei spre a fi rezolvată separat. **C. în j. a a.p** determină unele efecte asemănătoare intervenţiei principale. Aceste efecte se referă în esenţă la: a)dobândirea de către terţ a calităţii de parte; b) prorogarea competenţei instanţei sesizate; c) obligaţia terţului de a lua procedura în starea în care aceasta se află în momentul introducerii sale în proces. **C. în j. a a.p** determină, în anumite împrejurări, şi un efect specific, respectiv scoaterea din cauza a pârâtului care recunoaşte pretenţiile deduse în justiţie.Efectul menţionat se poate produce doar dacă pârâtul ce este chemat în judecată pentru o pretenţie bănească recunoaşte datoria şi declară că doreşte să o execute faţă de cel care îşi va stabili judecătoreşte dreptul; pentru scoaterea pârâtului din cauză mai este necesar ca acesta să depună suma datorată. După scoaterea pârâtului din proces judecata continuă între reclamant şi terţul introdus în cauză; în final, prin hotărâre, instanţa va atribui suma consemnată de pârât aceleia dintre părţi care a dovedit că este titularul creanţei.

CHESTIUNE PREJUDICIALĂ, problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluţionarea litigiului cu care este conexă. O cauză constituie o **c.p.** pentru o altă cauză când necesitatea impune ca soluţionarea ei să se facă în mod definitiv înaintea celeilalte. Necesitatea rezolvării cu prioritate a **c.p.** se poate baza: a) pe trăsătura sa caracteristică de cauză principală şi respectiv caracterul subsidiar sau accesoriu al celeilalte cauze; b) pe natura sa juridică de cauză penală care trebuie să fie soluţionată, de instanţa penală, înaintea cauzei civile. **C.p.** nu se identifică cu chestiunile prealabile: primele exced faţă de cauza la care sunt raportate, iar ultimele, care se identifică cu excepţiile de procedură, formează elemente ale cauzei în care sunt invocate şi se includ în conţinutul acesteia. Judecarea cu prioritate a **c.p.** este asigurată prin posibilitatea de suspendare a judecăţii celei de-a doua cauze până la soluţionarea definitivă a celei dintâi.

CHIRIAŞ, persoană care dobândeşte folosirea unei locuinţe sau a altui bun pe baza unui contract de închiriere, plătind chirie. **C.** are ca obligaţie principală plata chiriei. Atunci când contractul de închiriere are ca obiect o locuinţă, această obligaţie revine, în primul rând, locatarului principal, care este considerat a fi mandatarul legal al celorlalţi membrii de familie în raporturile locative; în caz de neplată însă, locatorul poate urmări şi pe ceilalţi membrii de familie care, fiind nominalizaţi în contractul de închiriere, dobândesc prin efectul lui drepturi locative proprii, având şi obligaţii corelative ce nu diferă de acelea ale locatarului principal. **C.** îi revine şi obligaţia de a plăti cu regularitate cotele din cheltuielile de întreţinere şi repararea părţilor comune ale clădirii, precum şi

orice alte cheltuieli pe care le implică folosinţa clădirii (cum sunt cheltuielile pentru apă, canalizare, iluminat etc.); neîndeplinirea cu rea-credinţă a acestei obligaţii este susceptibilă să antreneze evacuarea **c.** şi a membrilor săi de familie. Din contractul de închiriere a locuinţei mai decurg în sarcina **c.** şi alte trei obligaţii şi anume: 1. Folosirea corectă a locuinţei, ceea ce comportă stricta respectare a destinaţiei acesteia stabilită prin contract; **c.** are datoria de a se comporta ca bun gospodar, evitând ca, prin conduita sa ori a persoanelor care locuiesc cu dânsul, să se pricinuiască stricăciuni locuinţei ori să se determine accelerarea procesului de uzură a clădirii. Totodată **c.** este ţinut să respecte regulile de convieţuire socială atât în raporturile cu locatorul ei, cât şi cu ceilalţi locatari ai imobilului respectiv. Pentru efectuarea oricăror transformări interioare privind structura locuinţei, altele decât acelea care prin natura lor ar reprezenta doar modalităţi practice de folosire mai eficientă a structurii existente, **c.** are nevoie de consimţământul locatorului; în cazul în care transformările ar afecta şi folosinţa locuinţelor altor locatari, este necesar şi consimţământul acestora. Efectuarea unor transformări sau schimbarea destinaţiei locuinţei fără consimţământul locatorului şi, dacă este cazul, a colocatarilor constituie acte de exercitare abuzivă a drepturilor locative, cei lezaţi în drepturile lor putând obţine pe cale judecătorească, prin sentinţă sau prin ordonanţă preşedinţială, restabilirea situaţiei iniţiale. Nesocotirea obligaţiei de folosire corectă a locuinţei, când îmbracă o formă poate antrena rezilierea contractului de închiriere şi evacuarea **c.** 2.Efectuarea reparaţiilor stabilite de lege, obligaţie ce presupune executarea lucrărilor de întreţinere şi reparare a elementelor de construcţie şi de instalaţii din interiorul locuinţei şi ale părţilor de clădire aflate în folosinţă comună, precum şi a anexelor acesteia, el are îndatorirea să repare şi să întreţină elementele de construcţii şi instalaţii din interiorul şi exteriorul clădirii deteriorate din cauza folosirii lor necorespunzătoare. **C.** nu-i incumbă însă reparaţiile care decurg ca o consecinţă a neîndeplinirii obligaţiilor ce cad în sarcina locatorului. Locatorul este îndreptăţit să efectueze el însuşi, pe cheltuiala **c.**, lucrările de reparaţie şi de întreţinere dacă acesta nu dă curs obligaţiei de a efectua el însuşi lucrările la care este ţinut potrivit legii. **C.** este obligat să permită locatorului să verifice odată pe an modul în care întreţine locuinţa; totodată este obligat să-i permită acestuia şi verificarea periodică a modului în care sunt folosite şi întreţinute părţile şi instalaţiile comune ale clădirii. 3. Restituirea locuinţei la încetarea contractului de închiriere, îndatorire potrivit căreia **c.** trebuie să predea locuinţa în stare de folosire şi de curăţenie corespunzătoare; în aprecierea stării locuinţei în momentul predării se va avea în vedere starea acesteia din momentul preluării sale în folosinţă de către **c.**; în lipsa unor acte a stării locuinţei la mutarea **c.**, operează prezumţia că acesta a primit-o în stare normală. **C.** va restitui locuinţa împreună cu toate accesoriile ei, fiind obligat să suporte pe cheltuiala sa stricăciunile cauzate locuinţei din culpa sa; el se poate exonera însă de obligaţia de reparare dovedind că degradările respective se datorează unui eveniment de forţă majoră. În cazul în care **c.** refuză să restituie locuinţa, el poate fi evacuat de către locatar prin intermediul justiţiei, afară numai dacă **c.** invocă un drept de retenţie asupra locuinţei, în acest din urmă caz, **c.** poate păstra locuinţa până când locatorul plăteşte creanţa în virtutea căreia s-

a născut dreptul de retenţie. A se vedea şi *contract de închiriere.*

CHIRIE, sumă de bani pe care chiriaşul este obligat să o plătească locatarului în baza contractui de închiriere, ca echivalent al folosinţei lucrului închiriat. Plata **c.** constituie obligaţia principală a locatarului. În caz de stipulaţie contrară, plata se face la domiciliul debitorului, fiind cherabilă, iar nu portabilă, în caz de pluralitate de locatari obligaţia este conjunctă dacă solidaritatea sau indivizibilitatea nu rezultă din contract. În caz de neexecutare, locatorul poate cere executare silită sau rezilierea contractului în privinţa locatarului neplatnic, beneficiind şi de privilegiul locatorului de imobile asupra mobilelor locatarului. În cazul în care chiria urma să fie plătită cu anticipaţie şi lucrul nu s-a predat, locatarul poate invoca excepţia de neexecutare. Chitanţele de plată a chiriei sunt opozabile terţilor chiar dacă nu au data certă, iar chitanţele date fără rezervă fac să se prezume plata pentru termele anterioare. Dacă lucrul dat în locaţiune a fost vândut şi noul proprietar nu-l încunoştiinţează pe locatar, plata facută vechiului proprietar este valabilă. (D.R.).

CIFRĂ DE AFACERI, totalitatea veniturilor din vânzări şi prestări de servicii ale unei societăţi comerciale. Este un indicator frecvent utilizat pentru a prezenta mărimea unei societaţi comerciale, puterea ei economică şi financiară, alături de totalul activului, capitalul propriu si volumul profiturilor. Se utilizează şi în prezentarea bonităţii unui comerciant (D.R.)

CIRCUIT CIVIL, parte componentă a circuitului juridic, cuprinzând totalitatea faptelor şi actelor juridice în virtutea cărora se nasc raporturi juridice de drept civil.

CITAREA PĂRŢILOR, act procedural, a cărui îndeplinire are drept scop încunoştiinţarea părţilor asupra termenului la care sunt chemate să se înfăţişeze în faţa instanţei învestite cu soluţionarea litigiului dintre ele, pentru a-şi fomula apărările şi susţinerile referitoare la obiectul acelui litigiu. **C.p.** asigură concretizarea a două principii fundamentale ale procesului civil, anume: acela al dreptului la apărare şi acela al contradictorialităţii dezbaterilor. Legiuitorul a stabilit că instanţa de judecată nu poate hotărâ asupra unei cereri decât dupa citarea sau înfăţişarea părţilor, afară numai dacă legea nu dispune altfel; preşedintele este obligat să dispună amânarea judecăţii ori de câte ori constată că partea care lipseşte nu a fost citată cu respectarea cerinţelor prevăzute de lege sub pedeapsa nulităţii. **C.p.** constituie regula; situaţiile în care instanţa poate hotarâ, chiar fără **c.p.**, sunt excepţii de la această regulă şi trebuie prevăzute expres prin lege (cum este cazul judecării ordonanţelor preşedinţiale, cel al luării măsurilor asiguratorii, etc.). Dispoziţiile legale ce consacră regula obligativităţii **c.p.** au caracter imperativ; orice convenţie prin care părţile ar stipula ca un eventual litigiu dintre ele să se judece fără citarea lor sau numai cu citarea uneia dintre ele, este nulă. Luând în considerare finalitatea **c.p.** şi facând aplicarea regulii echivalenţei, legea prevede două derogări de la principiul că nu se poate trece la judecată fără citarea părţilor si anume: a) atunci când partea se prezintă la instanţă, deşi nu fusese citată sau citarea sa a fost viciat făcută, procedura se acoperă; partea respectivă este îndrepăţită să ceară un nou termen pentru a-şi pregăti apărarea; b) partea care a fost prezentă, chiar şi numai prin madatar, la unul din termenele de judecată, este prezumată a cunoaşte toate termenele următoare la acea instanţă, putându-se interesa şi singură de desfăşurarea procesului; fac excepţie doar

cazurile în care judecata a fost reluată după ce procesul a fost suspendat sau scos de pe rol, ori a fost repus pe rol după închiderea dezbaterilor, sau se cere chemarea părţii la interogatoriu. Prin dispoziţii exprese, derogatorii, legea stabileşte atât conţinutul citaţiei cât şi modul de efectuare a **c.p.** în cazuri speciale. Asemenea cazuri sunt: citarea persoanelor juridice; citarea persoanelor lipsite de capacitate de exerciţiu; citarea persoanelor domiciliate în străinătate. În cazul în care statul a participat în mod nemijlocit la raportul juridic ce formează obiectul litigiului se citează pentru stat Ministerul Finanţelor, soluţie aplicabilă şi atunci când statul a participat în nume propriu. Părţile a căror domiciliu nu este cunoscut se citează prin publicitate, adică prin afişarea citaţiei în uşa instanţei cu 15 zile înaintea termenului de judecată, termen care, în cazuri urgente, poate fi redus la 8 zile;citaţia se publică şi în Monitorul Oficial sau într-un ziar de mai largă circulaţie, dacă preşedintele instanţei sau completul de judecată apreciază că o asemenea măsură este necesară. Daca pârâtul se înfăţişează şi dovedeşte că a fost citat prin publicitate cu rea-credinţă toate actele de procedură ce au urmat acestei citări vor fi anulate, iar reclamantul care a cerut citarea prin publicitate va fi condamnat la o amendă judiciară (de la 5.000 la 15.000 lei) şi obligat la despăgubiri faţă de partea vătămată. Legea dispune că personalul misiunilor diplomatice şi oficiilor consulare, precum şi cetăţenii români funcţionari ai organizaţiilor internaţionale cu sediul în străinătate, ca şi membrii lor de familie, se citează prin Ministerul Afacerilor Externe; ceilalţi cetăţeni români aflaţi în străinătate în interes de serviciu, se citează prin organele centrale ce i-au trimis sau în subordinea cărora se află cei care i-au trimis. Citarea şi comunicarea actelor de procedură altor persoane (cetăţeni români sau străini) domiciliate în străinătate, sau care au reşedinţa cunoscută în străinătate, se face prin scrisoare recomandată, recipisa de predare (în cuprinsul căreia se precizează actul de procedură expediat) ţinând loc de dovadă. În cazul în care nici domiciliul nici reşedinţa nu sunt cunoscute, citarea se face prin publicitate în ţară. Prin convenţii internaţionale pot fi stabilite şi alte reguli, derogatorii de la dreptul comun. Ori de câte ori cel stabilit definitiv în străinătate are un mandatar în ţară, se citează şi acesta.

CITAŢIE, act de procedură având scopul de a încunoştiinţa pe participanţii la procesul civil despre termenul de judecată şi instanţa care soluţionează litigiul. În cuprinsul ei se disting două categorii de menţiuni: esenţiale şi neesenţiale; lipsa celor dintâi atrage nulitatea **c.**, iar lipsa celor din urmă atrage această sancţiune numai în cazul în care se face dovada unei vătămări ce nu poate fi remediată decât pe această cale. Au caracter esenţial următoarele menţiuni: arătarea anului, lunii, zilei şi orei de înfăţişare; indicarea instanţei şi a sediului ei; precizarea numelui, domiciliului si calităţii celui citat; parafa instanţei şi semnătura grefierului. Menţiunea referitoare la nume implică şi arătarea prenumelui, iar dacă este cazul şi a iniţialei prenumelui tatălui celui citat. Cât priveşte calitatea persoanei, se disting două situaţii şi anume: a) când partea stă în proces nu în nume personal, ci ca reprezentant al altei persoane; în **c.** se va preciza această calitate, în caz contrar considerându-se că partea a fost citată în nume personal; b) fiecare parte se citează cu indicarea poziţiei sale procesuale (reclamant, pârât, recurent, intimat, etc). Cu referire la domiciliu, pe **c.** se va trece localitatea cu indicarea străzii şi numărului, unde partea

locuieşte efectiv la data citării; domiciliul poate fi cel real, dar şi cel ales de către parte în timpul procesului (de exemplu reclamantul cere să fie citat pe domiciliul avocatului său). Legea dispune că în caz de alegere de domiciliu partea trebuie să arate şi persoana însărcinată cu primirea actelor de procedură, căci în caz contrar comunicarea acestora se va face la domiciliul real al părţii respective. Dacă pe parcursul procesului partea îşi schimbă domiciliul, ea trebuie să depună la dosar o cerere prin care să încunoştiinţeze instanţa asupra acestei împrejurări, indicând totodată şi noua sa adresă; schimbarea de domiciliu trebuie comunicată şi părţilor potrivnice, printr-o scrisoare recomandată, recipisa depunându-se la dosar. Parafa şefului instanţei şi semnătura grefierului conferă **c.** caracter de autenticitate. **C.** cuprinde şi următoarele menţiuni neesenţiale: numărul şi data emiterii citaţiei; numărul dosarului; numele şi domiciliul părţii potrivnice; felul pricinii (de ex: pretenţii, pensie de întreţinere etc.). Înmânarea **c.** se face de regulă prin agentul poştal; ea poate fi însă făcută şi prin corpul executorilor judecătoreşti.

CLANDESTINITATEA POSESIEI, viciu al posesiei concretizat în exercitarea de către posesor a actelor de stapânire materială a lucrului pe ascuns de adversarul său, astfel încât acesta nu este în măsură să le poată cunoaşte. **C.p.** are următoarele caractere juridice: a) este un viciu relativ, deoarece poate fi invocat numai de către acela faţă de care posesia a fost exercitată pe ascuns; b) este un viciu temporar, căci încetează în momentul în care posesia redevine publică.

CLASĂ DE MOŞTENITORI, categorie de rude care exclude de la moştenire o altă categorie sau este exclusă de ea, chiar dacă rudele din categoria exclusă ar fi de grad mai apropiat cu defunctul decât rudele din categoria chemată. Legea stabileşte patru clase de moştenitori legali, după cum urmează: 1) Clasa I sau clasa descendenţilor, care cuprinde copiii, nepoţii, strănepoţii etc. ai defunctului, din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopţie. Din punct de vedere al caracterelor juridice ale drepturilor lor succesorale, moştenitorii din această clasă: a) sunt moştenitori rezervatari; b) sunt moştenitori sezinari; c) pot veni la succesiune fie în nume propriu, fie prin reprezentare succesorală; d) sunt obligaţi să raporteze donaţiile. 2) Clasa a II-a sau clasa ascendenţilor privilegiaţi şi a colateralilor privilegiaţi, care cuprinde pe părinţii defunctului, (părinţii fireşti şi cei din adopţie în cazul adopţiei cu efecte restrânse, ori numai părinţii din adopţie în cazul adopţiei cu efecte depline), precum şi pe fraţii şi surorile defunctului (din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopţie) şi descendenţii acestora. Din punct de vedere al caracterelor juridice ale drepturilor lor succesorale, ascendenţii privilegiaţi: a) sunt moştenitori rezervatari; b) sunt moştenitori sezinari; c) pot veni la moştenire numai în nume propriu, nu şi prin reprezentare succesorală; iar colateralii privilegiaţi: a)pot veni la succesiune fie în nume propriu, fie prin reprezentare succesorală; b) nu sunt moştenitori rezervatari şi nici sezinari. 3) Clasa a III-a sau clasa ascendenţilor ordinari, care cuprinde bunicii, străbunicii etc. defunctului (din căsătorie sau din afara căsătoriei, fie că aparţin liniei paterne, fie liniei materne). Din punct de vedere al caractelor juridice ale drepturilor lor succesorale, ascendenţii ordinari: a) sunt moştenitori sezinari; b) pot veni la moştenire numai în nume propriu, nu şi prin reprezentare succesorală; c) nu sunt moştenitori rezervatari. 4) Clasa a IV-a sau clasa colatera-

lilor ordinari care cuprinde rudele în linie colaterală, altele decât cele cuprinse în clasa a III-a, până la gradul patru inclusiv, adică unchii, mătuşile şi verişorii primari ai defunctului. Din punct de vedere al caracterelor juridice ale drepturilor lor succesorale, colateralii ordinari: a)pot veni la succesiune numai în nume propriu; b) nu sunt moştenitori rezervatari şi nici sezinari. Ordinea de chemare la succesiune a claselor şi a moştenitorilor din aceste clase se face după următoarele reguli: 1) Clasele vin la succesiune numai câte una, în ordine crescândă, iar acceptarea succesiunii de către moştenitorii dintr-o clasă înlătură de la moştenire pe toţi cei din clasele următoare (de ex., dacă un fiu al defunctului acceptă succesiunea, toţi moştenitorii din clasele următoare sunt înlăturaţi de la aceasta). 2) În cadrul aceleiaşi clase, moştenitorii rude de grad mai apropiat cu defunctul îi înlătură de la succesiune pe cei de grad mai îndepărtat (de ex., dacă un fiu al defunctului acceptă succesiunea, el înlătura de la aceasta pe propriul său fiu şi pe toţi ceilalţi nepoţi ai defunctului). De la această regulă a proximităţii gradului de rudenie fac excepţie cele două grupe de moştenitori de grade diferite (părinţii, rude de gradul I şi fraţii şi surorile, rude de gradul II), care alcătuiesc împreună clasa a II-a de moştenitori şi care primesc împreună moştenirea; de asemenea, fac excepţie şi moştenitorii care vin la succesiune prin reprezentare succesorală. 3) În cadrul aceleiaşi clase de moştenitori, rudele de grad egal ale defunctului primesc părţi egale de moştenire. De la această regulă fac excepţie fraţii şi surorile din căsătorii diferite ale defunctului, care primesc părţi inegale din moştenire (mai mari dacă sunt fraţi buni, şi mai mici dacă sunt numai fraţi consângeni ori numai fraţi uterini cu defunctul).

CLAUZA CLIENTULUI CEL MAI FAVORIZAT, prevedere dintr-un contract care obligă pe una din părţi (de regulă vânzătorul) să acorde celeilalte părţi contractante condiţiile mai favorabile pe care le-ar acorda ulterior, într-o operaţiune comercială similară, prin contractul încheiat cu o terţă persoană. De exemplu, în cazul în care vânzătorul va acorda altor clienţi condiţii care, în ansamblu, vor fi mai favorabile decât cele prevăzute în actualul contract, pentru cantitate şi calitate comparabile, vânzătorul se obligă să le acorde şi cumpărătorului din acest contract din ziua în care se vor aplica terţilor. Întâlnită în mod frecvent în cazul contractelor de aprovizionare pe termen lung, sau în cele de cesiune de licenţă, scopul **c.c. cel mai f.** este de a permite adaptarea contractului la evoluţia pieţei şi evitarea dezavantajării unei părţi în raporturile cu concurenţa. Alinierea contractului la condiţiile mai favorabile acordate unei terţe persoane face necesar să se compare condiţiile din cele două contracte. Părţile pot să convină că vor compara numai preţurile sau vor compara pricipalele condiţii de realizare ale operaţiunilor (cantitate, calitate, termene, mod de transport, etc.), situaţie des întâlnită în practică. În acelşi timp nu se va ţine seama de împrejurările excepţionale. De asemenea, trebuie convenit modul de informare şi control asupra condiţiilor mai avantajoase pe care le-ar acorda vânzătorul, fie direct unui cumpărător, fie recurgând la seviciile unei terţe persoane. Cu începere de la data când s-a stabilit că s-au acordat condiţii mai avantajoase sau dintr-un alt moment, convenit de părţi beneficiarul **c.c. cel mai f.** poate să ceară alinierea la aceste condiţii, exceptând cazul în care s-a convenit ca alinierea să se facă prin negociere. Procedura de punere în aplicare a **c.c. cel mai f.** impune şi stabilirea unui mod

de notificare şi control a momentului şi condiţiior de încheiere a contractului cu condiţii mai avantajoase, precum şi a modului de soluţionare a eventualelor divergenţe dintre părţi în privinţa aprecierii condiţiilor. Părţile pot conveni şi unele exigenţe în aplicarea acestei clauze, cum ar fi un minim de îmbunătăţiri acordate terţei persoane sau o zonă geografică unde nu funcţionează clauza.

CLAUZA COMPROMISORIE, clauză prin care părţile convin ca litigiile ce se vor naşte din contractul în care această clauză este inserată sau în legătură cu acel contract să fie soluţionate pe calea arbitrajului. **C.c.** este anterioară ivirii oricărui litigiu între părţi, putând fi înscrisă în chiar înscrisul care constată contractul principal, dar şi într-un înscris separat, însă tot referitor la litigiile ce se vor naşte din contractul principal. Din **c.c.** trebuie să rezulte fără echivoc voinţa părţilor de a supune arbitrajului eventualele litigii. Ea trebuie să indice numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor, însă această cerinţă a legii, spre deosebire de compromis, nu este prevăzută sub sancţiunea nulităţii, părţile având posibilitatea să numească arbitrul unic sau, după caz, arbitrii, ulterior. Valabilitatea **c.c.** este independentă de valabilitatea contractului în care a fost înscrisă.(D.R.)

CLAUZA CONTRACTUALĂ, stipulaţie sau prevedere relativ independentă stabilită prin acordul de voinţă al părţilor (sau considerată ca atare în temeiul unei dispoziţii legale supletive de la care părţile nu au derogat expres) în cuprinsul unui contract. Unele **c.c.** pot avea caracterul unui adevărat contract accesoriu (clauza penală, clauza de arvună, etc.), altele nu fac decât să concretizeze elemente ale contractului în care sunt stipulate (clauze referitoare la preţ, la locul şi data plăţii, etc.). Pentru a fi valabile, **c.c.** trebuie să fie conforme dispoziţiilor legale imperative şi să nu contravină ordinii publice sau bunelor moravuri; **c.c.** care nu îndeplinesc aceste condiţii sunt lovite de nulitate, iar atunci când ele au fost determinante la încheierea contractului, atrag nulitatea întregului contract.

CLAUZA DE ARVUNĂ, clauză sau convenţie accesorie unui contract, cel mai adesea de vânzare-cumpărare, prin care părţile convin ca una dintre ele, de obicei cumpărătorul, să dea celeilalte, la încheierea contractului, o sumă de bani, cu consecinţa că, în cazul executării contractului, această sumă urmează a fi considerată ca parte integrantă a prestaţiei părţii care a plătit-o, iar în caz de neexecutare imputabilă uneia dintre părţi, aceasta urmează să piardă suma plătită ori, după caz, să restituie dublu sumei primite.

CLAUZA DE ASIGURARE CONTRA RISCULUI VALUTAR, prevedere specială inserată în cadrul unui contract prin intermediul căreia se reglementează felul în care părţile contractante trebuie să-şi exercite drepturile şi obligaţiile în eventualitatea modificării valorii valutei în care s-a încheiat contractul: devalorizare, revalorizare. a) **C. AUR**, prevedere expresă, utilizată în special în contractele internaţionale de mare amploare, potrivit căreia debitorul are obligaţiile să-şi achite datoriile în monedă de aur, sau să determine volumul datoriei în funcţie de valoarea aurului considerat ca etalon. **C. AUR** este unul dintre mijloacele de apărare împotriva riscului de devalorizare a valutelor şi are ca scop de a ocroti părţile contractante, în special creditorul. **C. AUR** a fost larg utilizată în perioada etalonului aur, dar şi în perioada postbelică, când au funcţionat mecanismele de cursuri fixe ale sistemului monetar internaţional de la Bretton Woods. **C. AUR**

a fost utilizată tot mai puţin în ultimul timp, ca urmare a renunţării la plăţile aur, şi trecerii la flotarea cursurilor de schimb. Utilizarea unor forme noi ale acestuia, prin legarea valorii contractului de preţul aurului de pe piaţa liberă, prezintă serioase riscuri pentru că, preţul aurului înregistrează fluctuaţii de mare amploare. b) **C. VALUTARĂ** (sau monovalutară), prevedere contractuală prin care părţile convin ca în cazul modificării cursului de schimb al valutei în care se face plata faţă de o altă valută considerată valută de referinţă (de calcul), debitorul să achite suma datorată în funcţie de această modificare. În acest fel, riscul valutar e preluat de debitor. În condiţiile flotării generalizate a cursurilor de schimb ale principalelor monede, **C. VALUTARĂ** este riscantă, deoarece nici o monedă nu mai poate fi considerată stabilă şi luată ca punct de referinţă. **C. VALUTARĂ** este utilizată atunci când creditorul îşi derulează operaţiunile în valuta de referinţă, pe care o consideră stabilă. c) **C. MULTIVALUTARĂ,** spre deosebire de clauza valutară, prevede nu o singură valută de referinţă, ci un grup de valute de referinţă: coş valutar. Clauza stipulează expres valutele care constituie coşul valutar, modul în care se calculează modificările cursului valutei de plată faţă de valutele coşului şi eventualele schimburi în structura coşului şi în procedurile de calcul. **C. MULTIVALUTARĂ** asigură o mai mare stabilitate a preţului şi valorii contractului dar este mai laborioasă şi necesită uneori dificile negocieri până când părţile contractante cad de acord asupra coşului de valute şi modalităţii de calcul. d) **C. D.S.T.**, formă particulară a clauzei multivalutare, prin care coşul de valute de referinţă şi modalitatea de calcul a modificărilor de curs sunt dinainte stabilite prin precizarea că unitatea de referinţă este *D.S.T.* Evoluţia zilnică a cotaţiilor D.S.T. se publică în buletinele F.M.I.,precum şi în alte publicaţii de specialitate. **C. D.S.T.** este o clauză asigurătoare, de înlăturare a riscului valutar ce diminuează în bună măsură neajunsurile clauzei valutare sau clauzei multivalutare. e) **C. DE CONSOLIDARE A VALORII CONTRACTULUI DE EXPORT**, utilizată îndeosebi în contractele în care sunt prevăzute livrări pe credit de instalaţii complexe, utilaje, fabrici la cheie etc., cu plata totală sau parţială în mărfuri. Această clauză trebuie să precizeze atât valuta de plată şi modul de contracarare a riscurilor valutare, cât şi preţurile la care se vor efectua schimburile reciproce. Alături de clauzele menţionate, pentru contracararea riscului valutar mai pot fi utilizate şi alte metode (dreptul de opţiune valutară, luarea în consideraţie a unei prime de risc valutar la calculaţia preţului şi valorii contractului, modificarea datei cumpărării, sau a datei plăţii).

CLAUZA DE HARDSHIP, stipulaţia dintr-un contract de lungă durată prin care părţile se obligă să-l adapteze, cu promptitudine şi în spirit de echitate, pe cale de renegociere sau printr-o procedură de reconciliere sau arbitrală în situaţia în care, ulterior încheierii contractului, constată sau apar împrejurări extraordinare afectând în mod serios echilibrul dintre contraprestaţii. **C. de h.** stabileşte în primul rând împrejurările în care ea operează. Datorită perioadei îndelungate de valabilitate a contractului, părţile recunosc că omisiunile sau lacunele care ar exista în contract sau care nu sunt sesizabile la data încheierii sale, pot crea inechităţi sau dificultăţi imprevizibile la momentul contractării. De asemenea, ele recunosc că împrejurări, condiţii sau evenimente ulterioare care depăşesc posibiltăţile rezonabile şi practice de control ale părţilor, pot da naştere, eventual, unor inechităţi sau dificultăţi imprevizi-

bile pentru una ori pentru ambele părţi. În cazul în care după ce contractul începe a produce efectele sale ar apărea sau exista condiţii sau situaţii care ar afecta negativ una sau ambele părţi, acestea au obligaţia de a acţiona în comun şi de pe poziţii egale, cu promptitudine pentru a stabili şi aplica măsurile necesare remedierii situaţiei respective. În acest scop, partea care pretinde că împrejurările în care acţionează clauza sunt îndeplinite are obligaţia de a le notifica imediat celeilalte părţi împreună cu toate informaţiile şi datele care ar fi în mod rezonabil necesare pentru a justifica pretenţiile sale, după cum va oferi toate dovezile pe care cealaltă parte le-ar considera necesare şi utile. Părţile se obligă să acţioneze în comun spre a realiza o înţelegere în termen stipulat, termen care curge de la data notificării. Dacă părţile nu pot să ajungă la o înţelegere asupra existenţei încheităţii ori asupra măsurilor necesare spre a o remedia în termenul prevăzut, problema va fi supusă spre soluţionare procedurii de conciliere şi, în final, procedurii de arbitraj stabilite prin contract. Dreptul de a recurge la procedura de conciliere ori la aceea de arbitraj, spre a decide asupra împrejurărilor în care acţionează **c. de h.** îşi are temeiul în clauza de conciliere sau în clauza de arbitraj, care prevăd că orice litigiu izvorât din contract va fi rezolvat pe una din aceste căi. În cazul în care procedura de conciliere sau cea arbitrală decid că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru adaptarea contractului, acesta rămâne valabil şi urmează a fi executat, în termenii în care a fost încheiat. Dacă procedurile menţionate decid în sens contrar, părţile au obligaţia de a proceda la negocieri pentru ajustarea sau revizuirea contractului în vederea restabilirii echilibrului contractual. Părţile pot, pe calea clauzei arbitrale, să împuternicească arbitrajul să procedeze la adaptarea contractului, hotărârea arbitrală dată în acest scop făcând parte integrantă din contract. Părţile pot stipula că în cazul în care nu pot să adapteze contractul spre a-l face corespunzător noilor circumstanţe, contractul este reziliat, fie de plin drept, fie de către arbitraj. **C. de h.** poate să cuprindă pentru această ultimă ipoteză şi o repartizare echitabilă a cheltuielilor avansate de părţi, până la rezilierea contractului. Având un conţinut complex şi flexibil, evitând automatismul inerent clauzelor de menţinere a valorii contractului, **c. de h.** asigură totodată forţa obligatorie a contractului şi echilibrul între contraprestaţii.

CLAUZA OFERTEI CONCURENTE, prevedere contractuală care permite unei părţi, de obicei cumpărătorul, să obţină de la cealaltă parte contractantă condiţii mai favorabile decât cele prevăzute iniţial în contractul lor în curs de executare, similare celor din oferta unei terţe persoane. Dacă se acceptă condiţiile din oferta concurentă, contractul se modifică şi se execută în noile condiţii. În caz contrar, contractul se suspendă sau este reziliat, iar beneficiarul clauzei poate încheia un alt contract pentru respectiva prestaţie, cu terţul ofertant. De exemplu, dacă în cursul executării contractului, cumpărătorul notifică vânzătorului primirea unei oferte concurente care emană de la un furnizor cunoscut şi serios, cu un preţ inferior celui din contract, orice alte condiţii (în special cantitatea, calitatea, ritmicitatea livrărilor) fiind egale, vânzătorul va trebui, în 10 zile de la primirea notificării cumpărătorului, să examineze condţiile ofertei concurente. În lipsa unei înţelegeri cu cumpărătorul, acesta va fi liberat de obligaţia de a cumpăra de la vânzător, iar actualul contract va înceta la expirarea perioadei de 10 zile acordate vânzătorului. **C. o. c.** este specifică pentru contractele de apro-

vizionare pe termen lung şi permite cumpărătorului să beneficieze de schimbările de pe piaţă ce i-ar asigura o aprovizionare în condiţii mai favorabile. Caracterul mai favorabil al unei oferte este o problemă la care se răspunde ţinând seama nu numai de preţul mărfii, ci de ansamblul clauzelor contractului (cantitate, calitate, termene de livrare etc.) şi de seriozitatea firmei ofertante. Pe de altă parte, trebuie ca vânzătorul să poată aprecia condiţiile din oferta concurentă, comparativ cu cele din contract, în care scop se recurge cel mai adesea la serviciile unei terţe persoane, care prezintă garanţii de independenţă, competenţă şi discreţie. Alinierea contractului la condiţiile din oferta concurentă se realizează fie prin adoptarea acestor condiţii, fie prin negocierea unor noi condiţii, mai favorabile. Punerea în aplicare a **c. o. c.** implică stabilirea unei proceduri de notificare potrivit căreia părţile să-şi aducă la cunoştinţă existenţa ofertei concurente, decizia de a accepta sau nu condiţiile din ofertă, intenţia de a se retrage din contractul etc. Deoarece existenţa **c. o. c.** constituie o ameninţare asupra stabilităţii contractului, i se aduc unele limitări cum ar fi: un minim de îmbunătăţiri pe care să le aducă oferta concurentă, o perioadă în care nu poate fi invocată, frecvenţa cu care poate fi invocată, inclusiv în ce perioadă a anului.

CLAUZA PRIMULUI REFUZ, prevedere contractuală care exprimă obligaţia unei părţi de a propune ulterior celeilalte părţi eventuala realizare a unei noi operaţiuni comerciale, înainte de a contracta cu o terţă persoană. În cazul în care partea căreia i se face propunerea refuză oferta, ofertantul devine liber să realizeze operaţiunea cu orice altă persoană. Faţă de obiectivele altor clauze, cum sunt *clauza clientului cel mai favorizat* sau *clauza ofertei concurente*, care urmăresc să asigure posibilitatea adaptări contractului la condiţiile în continuă schimbare ale pieţei, **c. p. r.** urmăreşte extinderea relaţiilor dintre părţi, acordând uneia din ele un drept de preferinţă asupra unor operaţiuni comerciale viitoare, determinat de relaţiile anterioare care au creeat un climat de suficientă înţelegere reciprocă. **C. p. r.** se poate referi la orice operaţiune comercială viitoare sau numai la un anumit tip de operaţiuni ce urmează a fi comunicate imediat beneficiarului clauzei sau numai după ce a fost negociată cu o terţă persoană, după cum se poate conveni ca promitentul să poată contracta operaţiunea cu terţa persoană numai în condiţii mai avantajoase decât cele acceptate de beneficiarul **C. p. r.** Această din urmă ipoteză ridică problema comparabilităţii condiţiilor. Pentru punerea în aplicare a **c. p. r.** este necesară convenirea unei proceduri privind comunicarea intenţiei de realizare a unei noi operaţiuni comerciale, decizia celeilalte părţi de a o accepta sau nu, condiţiile (dacă este cazul) în care terţa persoană înţelege să contracteze sau nu, criteriile de comparabilitate ale condiţiilor etc. În cazul în care s-ar contracta noua operaţiune comercială cu o terţă persoană, nesocotindu-se **c. p. r.** beneficiarul clauzei are dreptul la despăgubiri egale cu câştigul nerealizat din cauza neîncheierii contractului.

CLAUZĂ DE INDEXARE, clauză contractuală prin care se urmăreşte menţinerea valorii unui contract comercial pe termen lung prin evitarea dificultăţilor care pot apărea ca urmare a variaţiei de preţuri. **C. de i.** prevede legarea sumelor înscrise în contract, care reprezintă drepturile şi, respectiv, obligaţiile părţilor, fie de un etalon monetar (moneda creditorului, moneda debitorului, moneda unei terţe ţări, una din monedele utilizate cel mai frecvent în schimburile comerciale internaţionale -

dolarul S.U.A., lira sterlină, francul elveţian, marca germană -aurul monetar etc.) fie de unul sau mai multe produse de bază (exprimate în unităţile de măsură uzuale). Principalul avantaj al **c. de i.** rezidă din faptul că vechiul preţ este înlocuit automat, fără intervenţia părţilor, printr-un nou preţ, în funcţie de variaţia etalonului convenit, având loc o menţinere a nivelului relativ al preţului, iar nu o revizuire a acestuia, ceea ce ar fi implicat o intervenţie subsecventă a părţilor contractante.

CLAUZĂ DE ÎMPUTERNICIRE, convenţie accesorie unui contract de depunere de economii băneşti la C.E.C. înscrisă şi în livretul de economii eliberat depunătorului, prin care acesta împuterniceşte una sau cel mult două alte persoane determinate, ca să ceară şi să primească restituirea integrală sau parţială a depozitului. În funcţie de raporturile preexistente sau cele care se stabilesc cu acest prilej, între titularul livretului (depunător) şi persoana împuternicită, **c. de î.** poate avea caracterul unei oferte de plată, al unui contract de mandat, de donaţie etc.

CLAUZĂ DE LIMITARE A RĂSPUNDERII, convenţie accesorie unui contract prin care părţile stabilesc un plafon valoric maxim, peste care debitorul nu mai răspunde, chiar dacă daunele suferite de creditor ar depăşi acest plafon. **C. de l. a r.** echivalează cu o clauză de nerăspundere pentru pagubele a căror valoare depăşeşte plafonul stabilit. Asemenea clauze sunt valabile, cu condiţia ca plafonul fixat să nu fie atât de coborât, încât **c. de l. a r.** să echivaleze în realitate cu o clauză de nerăspundere absolută, nevalabilă. Efectul **c. de l. a r.** constă în limitarea cuantumului daunelor interese la care poate fi obligat debitorul în caz de neexcutare, la plafonul valoric stabilit. Cu toate acestea, debitorul va răspunde şi peste acest plafon, dacă se va dovedi că a comis, în executarea obligaţiei, o culpă gravă.

CLAUZĂ DE NERĂSPUNDERE, convenţie accesorie unui contract prin care părţile înlătură, în tot sau în parte, răspunderea contractuală care le-ar reveni potrivit legii în cazul neexecutării obligaţiilor asumate prin contract. Sunt nevalabile următoarele **c. de n.**: a) cele care prevăd înlăturarea oricărei răspunderi din partea debitorului, căci asemenea clauze vădesc lipsa intenţiei debitorului de a se obliga şi oferă un caracter pur potestativ obligaţiilor sale, atrăgând nulitatea întregului contract principal; b) clauzele prin care debitorul este exonerat de culpa sa gravă ori de dol, sau chiar de culpa sa în general, căci în acest caz este evidentă lipsa intenţiei de a se obliga juridic. Sunt valabile următoarele **c. de n.**: a) clauzele prin care se micşorează numărul sau întinderea obligaţiilor legale rezultând din contract, dacă aceste clauze nu contravin dispoziţiilor legale imperative sau ordinii publice (de ex. vânzătorul poate stipula că nu va răspunde de viciile ascunse etc.); b) clauzele prin care debitorul se exonerează de răspundere în anumite "cazuri exceptate", expres enumerate, care vor fi considerate ca având, între părţi, caracterul unor cazuri de forţă majoră (de ex. depozitarul poate stipula că nu va răspunde în caz de incendiu sau furt etc.); c)clauzele prin care debitorul se exonerează de anumite culpe determinate, iar nu de culpa sa în general (de ex. debitorul poate stipula că nu va răspunde pentru neglijenţă sau neprevedere, ci numai pentru imprudenţă sau uşurinţă). **C. de n.** au ca efect inversarea sarcinii probei, în sensul că prezumţia de culpă a debitorului în cazul neexecutării obligaţiei contractuale va fi înlăturată în ipoteza vizată de clauza respectivă, revenindu-i creditor

rului sarcina de a dovedi, dacă este cazul, că totuşi debitorul trebuie să răspundă, pentru că a comis o culpă ce nu intră sub incidenţa acestei clauze (de ex. dacă debitorul s-a exonerat de răspundere în caz de incendiu -fortuit-, creditorul poate dovedi că incendiul s-a datorat neglijenţei grave a debitorului, situaţie în care acesta va răspunde). A se vedea şi *clauză de limitare a răspunderii.*

CLAUZĂ DE OPŢIUNE A MONEDEI LIBERATORII, clauză contractuală, denumită şi clauză de monede multiple, vizând menţinerea valorii unui contract pe termen lung prin exprimarea preţului în mai multe monede, la cursurile de schimb din momentul încheierii contractului, creditorul având opţiunea de a alege, la data scadenţei, moneda în care are loc plata preţului. Această clauză operează în mod automat, nefiind necesară intervenţia părţilor în scopul revizuirii preţului sau al stabilirii mijlocului de plată.

CLAUZĂ DE RĂSCUMPĂRARE, a se vedea *pact de răscumpărare.*

CLAUZĂ DE REVIZUIRE A PREŢURILOR, prevedere contractuală menită să apere participanţii la schimburile cu element de extraneitate de consecinţele negative ale fluctuaţiilor preţurilor şi în mod deosebit de creştere a acestora ca urmare a inflaţiei. **C. de r. a p.** se aplică cu precădere în cazul în care între momentul efectuării cheltuielilor şi momentul plăţii apare o perioadă de timp mai îndelungată. Principiul general al **c. de r. a p.** este recalcularea automată a preţului (valorii) de contract în funcţie de indicele preţurilor.

CLAUZĂ LEONINĂ, clauză din contractul de societate prin care unul dintre asociaţi îşi stipulează totalitatea câştigurilor sau prin care se stabileşte ca unul sau mai mulţi dintre asociaţi să fie absolviţi de pierderi. **C. l.** este nulă, deoarece realizarea beneficii de către toţi membrii asociaţi constituie însuşi scopul în vederea căruia s-a constituit societatea comercială sau civilă.

CLAUZĂ PENALĂ, convenţie accesorie prin care părţile contractante stabilesc, prin apreciere anticipată, cuantumul daunelor interese compensatorii sau moratorii care vor fi datorate de partea în culpă în caz de neexecutare a obligaţiei contractuale. Stipularea unei **c. p.** prezintă avantajul de a dispensa pe creditor de sarcina de a dovedi existenţa şi cuantumul prejudiciului suferit în caz de neexecutarea totală sau parţială a obligaţiei asumate de debitor. Obligaţia însoţită de o **c. p.** nu devine, prin aceasta, alternativă, nici creditorul şi nici debitorul neavând a opta între executarea în natură a obligaţiei sau plata **c. p.** ; această clauza devine exigibilă numai atunci când ar fi cazul ca debitorul să fie obligat, prin hotărâre judecătorească, la plata de daune-interese. În principiu, suma stabilită în **c. p.** nu poate fi modificată de instanţă, chiar dacă s-ar dovedi că valoarea pagubelor suferite de creditor din cauza neexecutării ar fi mai mare sau mai mică decât cea stabilită anticipat de părţi, cu excepţia cazurilor de executare parţială a obligaţiei, când instanţa poate diminua proporţional cuantumul **c. p.**. Cuantumul penalităţilor nu poate fi micşorat, dar în măsura în care creditorul dovedeşte că a suferit o pagubă mai mare, el are dreptul la despăgubiri în completare, pentru repararea integrală a prejudiciului, în măsura în care acesta nu a fost acoperit în întregime prin plata **c. p.**.

CLAUZĂ REZOLUTORIE, a se vedea *condiţie rezolutorie; pact comisoriu.*

CLAUZĂ TESTAMENTARĂ, orice clauză care cuprinde o dispoziţie de ultimă voinţă. **C. T.** poate fi cuprinsă fie într-un testament

propriu-zis, fie, în anumite condiţii, într-un înscris care are, în principal, un alt obiect; a se vedea şi *testament autentic; drept de moştenire asupra sumelor depuse la C.E.C.*

CLIENT, beneficiar al bunurilor sau serviciilor oferite spre vânzare sau prestare de către un vânzător sau prestator de servicii.

COACTA VOLUNTAS, TAMEN VOLUNTAS, locuţiune latină ce semnifică faptul că voinţa forţată este totuşi voinţă. (D.R.)

COCONTRACTANT, cealaltă parte a contractului; persoana cu care contractantul dat se află în raporturi juridice contractuale.

COD AERIAN, ansamblu de norme legale care cuprinde principalele reglementări de drept aerian. De regulă un **c. a.** cuprinde norme privind: regimul aeronavelor; modul în care acestea circulă; terenurile de unde decolează şi unde aterizează; regimul personalului care asigură navigaţia, al călătorilor şi al mărfurilor; responsabilitatea civilă etc. În ţara noastră, prin D. 516/1953 a fost adoptat Codul aerian al României. Prevederile **c. a.** se aplică, potrivit art. 3, tuturor activităţilor aeronautice civile, precum şi tuturor persoanelor şi mijloacelor cuprinse în cadrul acestor activităţi. **C. a.** stabileşte sfera de aplicare a legii române, statutul aeronavelor civile şi a personalului aeronautic civil; regimul juridic al terenurilor de aeronautică civile şi al circulaţiei aeriene; norme privind căutarea şi salvarea aeronavelor civile în primejdie sau accidentate; transporturile aeriene civile (interne şi internaţionale); responsabilitatea celor care exploatează aeronave civile pentru daunele cauzate în aer sau pe sol; regimul sportului aeronautic; sancţiuni. În transporturile aeriene civile internaţionale îşi găsesc aplicarea, de asemenea, prevederile din acordurile şi convenţiile internaţionale la care România este parte.

COD CIVIL, ansamblu de norme legale care cuprinde principalele reglementări ale raporturilor civile. **C. civ.** român elaborat după modelul codului civil francez din 1804, a intrat în vigoare la 1 decembrie 1865. Codul consfinţeşte, în principal, raporturile patrimoniale bazate pe proprietatea privată. El cuprindea un titlu preliminar - *Despre efectele şi aplicarea legilor în genere* (art. 1-5) şi trei cărţi: Cartea I, *Despre persoane* (art 6-460); Cartea a II-a, *Despre bunuri şi despre sebitele modificări ale proprietăţii* (art 461-643) şi Cartea a III-a, *Despre diferite moduri prin care se dobândeşte proprietatea* (art 644-1914). **C. civ.** a suferit modificări. Astfel, Cartea I -Despre persoane- a fost în întregime abrogată (cu excepţia art. 134) prin intrarea în vigoare a Codului familiei şi a D. 31/1954; alte prevederi ale **c. civ.** au fost modificate, completate sau abrogate expres prin diverse acte normative, iar altele au fost modificate sau abrogate implicit ca urmare a contrarietăţii dintre dispoziţiile codului şi noile reglementări.

COD DE COMERŢ, lege specială care reglementează, pe baza unor principii generale, raporturile patrimoniale, întemeiate pe egalitatea părţilor, care decurg din actele şi faptele de comerţ. **C. de c.**, a fost modificat printr-o serie de legi succesive. Reglementările alcătuiesc două categorii: a) unele dispoziţii din **c. de c.** aveau caracter de norme de drept civil, prezenţa lor în acest cod iar nu în codul civil, explicându-se istoriceşte. **C. de c.** fiind adoptat în 1887, deci ulterior **c. civ.** din 1864, a adoptat unele reglementări de drept civil ce scăpaseră din vedere legiuitorului civil (de exemplu, regulile generale cuprinse în art. 35 şi urm. din **c. de c.** privitoare la momentul şi locul încheierii contractelor între persoane ce nu sunt

de faţă). Alte dispoziţii din **c. de c.** întregesc reglementările incomplete din **c. civ.** sau edictează reglementări care lipsesc. Astfel, tot cu titlu de exemplu, majoritatea normelor generale referitoare la contractul de trapori le găsim în **c. de c.**, iar unele contracte speciale, ca cel de comision, sunt reglementate exclusiv de acest cod. b) Alte dispoziţii din **c. de c.** sau din legislaţia comercială sunt norme specifice materiei comerciale, răspunzând nevoilor proprii de celeritate, credit şi securitate ale materiei. În această categorie se cuprind normele referitoare la obligaţiile comerciale, cele privitoare la societăţile comerciale, normele cuprinse în L. 58 şi 59/1934 care abrogă reglementarea efectelor de comerţ din **c. de c.** înlocuindo cu norme asemănătoare legilor uniforme de la Geneva din 1930-1931, norme specifice transportului şi comerţului fluvial şi maritim, contractelor comerciale de mandat, de depozit, consignaţie şi mijlocire. Normele cuprinse în **c. de c.**, se aplică tuturor raporturilor patrimoniale întemeiate pe egalitatea părţilor.

COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ, ansamblu de norme juridice reglementând modul de desfăşurare a procesului civil, condiţiile şi efectele altor cereri adresate justiţiei, precum şi regulile de desfăşurare ale executării silite. Are caracter de lege ordinară, iar totalitatea normelor pe care le cuprinde constituie dreptul comun în materie. Ca structură este divizat în 7 cărţi, subdivizate la rândul lor în mai multe titluri şi cuprinzând un total de 735 articole. Cartea I, intitulată *Competenţa organelor judecătoreşti*, este alcătuită din 6 titluri tratând despre: competenţa după materie; competenţa teritorială; dispoziţii speciale; conflicte de competenţă; incompatibilitatea, abţinerea şi recuzarea judecătorilor; strămutarea pricinilor. Cartea a II-a, denumită *Procedura contencioasă*, este formată din 5 titluri, la rândul lor subdivizate în capitole, precum: părţile (folosinţa şi exerciţiul drepturilor procedurale; persoanele care sunt împreună reclamante sau pârâte; reprezentarea părţilor la judecată; alte persoane care pot lua parte la judecată; asistenţa judiciară); dispoziţii generale de procedură (cererile; citaţiile şi comunicarea actelor de procedură; termenele; nulitatea actelor de procedură); procedura înaintea primei instanţe (procedura înainte de judecată; şedinţele şi poliţia lor; judecata; hotărârile); căile ordinare de atac, apelul şi recursul; căile extraordinare de atac (contestaţia în anulare; revizuirea hotărârilor; recursul în interesul legii şi recursul în anulare). Cartea a III-a, intitulată *Dispoziţii generale privitoare la procedurile necontencioase* nu este subdivizată în titluri sau capitole. Cartea a IV-a, purtând titlul *Despre arbitraj* cuprinde 11 capitole şi anume: dispoziţii generale; convenţia arbitrală; arbitrii, constituirea tribunalului arbitral, termenul şi locul arbitrajului; sesizarea tribunalului arbitral, cuprinsul cererii de arbitrare, întâmpinarea şi cererea reconvenţională; procedura arbitrală; cheltuielile arbitrale; hotărârea arbitrală; desfiinţarea hotărârii arbitrale; executarea hotărârii arbitrale; arbitrajul internaţional; recunoaşterea şi executarea hotărârilor arbitrale străine. Cartea a V-a, *Despre executarea silită*, este structurată pe 6 capitole în felul următor: dispoziţii generale; executarea silită asupra bunurilor mişcătoare, executarea silită asupra veniturilor nemişcătoarelor; çxecutarea silită asupra bunurilor nemişcătoare; tablou de împărţela preţului nemişcătoarelor; Predarea silită a mişcătoarelor şi nemişcătoarelor. Cartea a VI-a, *Proceduri diverse*, cuprinde 9 capitole astfel: ordonanţe preşedinţiale; refacerea înscrisurilor şi hotărârilor dispărute; despre oferte de plată şi con-

semnaţii; sechestrul asigurător şi judiciar; despărţenia; proceduri relative la deschiderea unei succesiuni; cererile privitoare la posesie; cesiunea bunurilor; transcrierea actelor de strămutare şi urmărirea proprietăţii şi despre inscripţia privilegiilor, ipotecilor şi amanetelor. Cartea a VII-a, *Dispoziţii finale*, nu are nici o subdiviziune (în titluri sau capitole). În enumerarea făcută nu au fost trecute titlurile şi capitolele şi capitolele abrogate prin diverse acte normative în ultimele decenii. Ultimele modificări ale codului de procedură civilă au fost efectuate prin legea nr. 59/1993.(D.R.)

COD VAMAL, act normativ de bază care exprimă regimul vamal al României stabilit în conformitate cu principiile politicii vamale româneşti şi care cuprinde normele privind controlul vamal , vămuirea mărfurilor, aplicarea tarifului vamal şi celelalte operaţiuni vamale, precum şi organizarea activităţii vamale; a fost adoptat prin L.30/1978. **C. v.** având caracteristicile unei legi cadru, regimul vamal se întregeşte cu dispoziţiile cuprinse în Regulamentul vamal cuprins în aprobat prin D. 337/1981, Tariful vamal de import aprobat prin D. 395/1976 şi convenţiile internaţionale vamale la care România este parte.

CODEVĂLMAŞ, titularul unui drept de proprietate comună în devălmăşie. Întinderea dreptului său se stabileşte numai odată cu încetarea stării de devălmăşie.

CODICIL, înscris care cuprinde dispoziţii de ultimă voinţă prin care testatorul completează sau modifică dispoziţiile sale testamentare anterioare. Pentru a fi valabil, **c.** trebuie să îndeplinească aceleaşi condiţii de formă ca şi testamentul.

COINDIVIZAR, coproprietar în indiviziune.

COLATERAL, a se vedea *rudenie*.

COLATERALI ORDINARI, rude colaterale ale persoanei decedate altele decât fraţii, surorile şi descendenţii acestora, care sunt colaterali privilegiaţi, până la gradul al patrulea inclusiv, unchii, mătuşile, verii şi verişoarele primare chemate la succesiunea acesteia. **C. o.** alcătuiesc clasa a IV-a de moştenitori legali.

COLATERALI PRIVILEGIAŢI, fraţii şi surorile, din căsătorie, din afara căsătoriei şi din adopţia cu efecte depline, ale persoanei decedate, precum şi descendenţii lor până la gradul al patrulea inclusiv, chemaţi la succesiunea acesteia. **C. p.** alcătuieşte una din cele două grupe ale clasei a II-a de moştenitori legali.

COLOCATAR, persoană având calitatea de locatar principal sau locatar. Considerată în raporturile sale cu alte persoane care locuiesc în acelaşi imobil şi au aceeaşi calitate.

COLON PARŢIAR, dijmaş.(D.R.)

COMANDAMENT, act începător de executare în cadrul procedurii execuţionale imobiliare, prin care creditorul somează, prin intermediul executorului judecătoresc, pe debitorul său, înştiinţându-l că,în caz de neplată, se va proceda la urmărirea silită a imobilelor lui. După îndeplinirea procedurii de comunicare a **c.**, acesta din urmă se înscrie într-un registru special. **C.** produce următoarele efecte: indisponibilizează bunul urmărit; întrerupe prescripţia dreptului de a cere executare silită; pune în întârziere pe debitor, urmând ca acesta să fie ţinut la plata de dobânzi moratorii. La împlinirea a 30 de zile de la data comunicării **c.**, termen care este prohibitiv, executorul judecătoresc se deplasează la faţa locului şi încheie un proces verbal de situaţie, în cuprinsul căruia va face o descriere detaliată a imobilului urmărit precum şi o reproducere a titlului executoriu; se fixează apoi terme-

nul de vânzare la licitaţie a imobilului respectiv, publicul fiind încunoştiinţat despre acel termen prin afişe şi publicaţii. Mai înainte de a se face vânzarea, se întocmeşte lista de sarcini, pe baza căreia preşedintele instanţei întocmeşte tabloul de ordine al creditelor, după cum urmează să fie plătiţi: creditorii privilegiaţi, cei ipotecari (în ordinea rangului ipotecii lor), creditorii chirografari. În cazul în care debitorul urmărit este o persoană lipsită de capacitatea de exerciţiu, **c.** trebuie lăsat în copie reprezentantului ei legal şi procurorului, care va semna de primire pe originalul acestuia. În cazul în care **c.** nu a fost făcut, sau a fost făcut ignorând dispoziţiile legale în materie, privitoare la întocmirea şi comunicarea lui, toate actele de executare îndeplinite ulterior sunt susceptibile de anulare.

COMANDITAR, asociat într-o societate în comandită simplă sau comandită pe acţiuni, a cărui poziţe juridică în societate se caracterizează prin aceea că: a) are o răspundere limitată la aportul său pentru obligaţiile societăţii; b) nu are dreptul să participe la conducerea societăţii, în caz contrar răspunderea sa devenind solidară şi nelimitată, întocmai ca şi a unui comanditat; c) numele **c.** nu poate fi inclus în denumirea firmei sociale; d) nu are calitatea de comerciant şi deci nu este susceptibil să fie declarat în stare de faliment; e) părţile sociale ale **c.** sunt transmisibile numai cu consimţământul tuturor asociaţilor.

COMANDITAT, asociat într-o societate în comandită simplă sau comandită pe acţiuni, a cărui poziţe juridică în societate se caracterizează prin aceea că, spre deosebire de comanditar, are dreptul exclusiv de a participa la conducerea societăţii, răspunde solidar şi nelimitat de datoriile acesteia, iar numele său poate fi inclus în denumirea firmei sociale.

COMASARE, mod de reorganizare a persoanei juridice cu consecinţa încetării fiinţei acesteia. **C.** se realizează prin absorbţie sau fuziune.

COMERCIANT PERSOANĂ FIZICĂ, persoană cu firmă individuală, care efectuează în nume propriu, cu titlu profesional, acte şi fapte de comerţ.

COMISIE DE REEXAMINARE, organ de jurisdicţie care funcţionează în cadrul Ofiiciului de Stat pentru Invenţii şi Mărci, având competenţa de a soluţiona contestaţiile şi cererile de revocare a hotărârii de acordare a brevetului de invenţie. Comisia este formată din preşedinte şi 2-4 membrii desemnaţi de directorul general al O.S.I.M. Preşedintele **c. de r.** este directorul general al O.S.I.M., ori împuternicitul acestuia. Componenţa **c. de r.** este alta decât cea a comisiei de examinare care a luat hotărârea atacată. Unul din membrii comisiei este consilier juridic. **C. de r.** va da posibilitatea părţii interesate să-şi prezinte punctul de vedere, fie prin reprezentant, fie personal sau asistat. Dosarul cererii de brevet de invenţii va fi prezentat **c. de r.** de către preşedintele comisiei de examinare şi examinator, care vor prezenta în scris, până la soluţionare, punctul lor de vedere cu privire la contestaţia sau cererea de revocare formulată. **C. de r.** poate hotărî: a) admiterea contestaţiei sau cererii de revocare, dispunând acordarea brevetuluide invenţie sau respingerea cererii de brevet de invenţie, sau transmiterea cauzei la serviciul de specialitate al O.S.I.M.; b) respingerea contestaţiei sau cererii de revocare. Hotărârile **C. DE R.** se iau cu majoritate de voturi şi se comunică în termen de 15 zile. Hotărârile **c. de r.** se comunică părţilor în termen de 15 zile de la pronunţare şi poate fi atacată cu recurs

la Tribunalul municipiului Bucureşti, în termen de 3 luni de la comunicare. Hotărârile de acordare a brevetului de invenţie luate de **c. de r.** sau hotărârile luate de instanţele judecătoreşti, rămase definitive, se publică în termen de 30 zile (D.R.)

COMISIE ROGATORIE, procedură utilizată pentru administrarea unor dovezi de o altă instanţă decât aceea care judecă fondul litigiului. Procedura **c. r.** constituie o excepţie de la regula nemijlocirii, reglementată de Codul de procedură civilă pentru administrarea probei cu martori şi a expertizei; ea poate fi utilizată şi pentru administrarea altor dovezi. Ectuarea **c. r.** se justifică doar în acele situaţii în care proba nu poate fi administrată la sediul instanţei sesizate cu cererea principală (de ex. martorul se află în imposibilitatea de a se deplasa şi locuieşte într-o localitate îndepărtată faţă de cea în care se află sediul instanţei). Administrarea unei probe prin **c. r.** se dispune de către instanţa sesizată cu cererea de chemare în judecată; aceasta poate delega o instanţă de acelaşi grad; dacă în localitatea respectivă nu se află o asemenea instanţă, delegarea va putea fi dată şi unei instanţe de grad inferior. Proba poate fi administrată prin **c. r.** chiar şi fără citarea părţilor, dacă ele sunt de acord cu aceasta şi dacă natura dovezii o permite. Instanţa delegată este obligată să îndeplinească sarcina ce i-a fost încredinţată; ea nu va putea depăşi limitele delegaţiei primite, fiind obligată să administreze doar proba precizată de organul ce a dispus delegarea. Procedura **c. r.** poate fi utilizată şi în raporturile dintre organe judiciare aparţinând unor state diferite (**c. r.** internaţională); posibilitatea efectuării **c. r.** internaţionale rezultă din convenţiie sau tratatele încheiate de state şi din principiul reciprocităţii.

COMISION, remuneraţie pentru intermedierea sau executarea unui serviciu; sumă de bani cuvenită comisionarului, în baza contractului de comision. Se calculează în sumă forfetară sau pe baza unui procent aplicat asupra valorii operaţiei executate. **C.** de angajament, sumă de bani percepută de un organism financiar pentru partea dintr-un credit pe care l-a aprobat şi l-a pus la dispoziţia clientului, dar care nu este încă folosit de acesta. Se calculează procentual faţă de partea creditului neutilizată. **C.** bancar, sumă de bani percepută de bănci pentru executarea diferitelor servicii. Diferă în funcţie de operaţiunea efectuată şi deseori de la bancă la bancă. 1) Contract de comision, contract de intermediere prin care o persoană, comisionar, se obligă, în schimbul unei remuneraţii,să îndeplinească unul sau mai multe acte juridice,în nume propriu, dar pe seama altei persoane, comitent. Este reglementat de art. 404-412 C. com. Este un contract bilateral (sinalagmatic), comutativ, consensual, intuitu personae şi cu titlu oneros. Contractul se încheie în formă scrisă. Părţi contractante: contractul de **c.**, fiind una din formele comerciale ale reprezentării, implică trei persoane: comitentul, comisionarul şi terţul. Obiectul contractului constă din operaţii comerciale încheiate de comisionar pe seama comitentului. Efectele contractului: comisionarul acţionând în numele său propriu, drepturile şi obligaţiile stipulate în contractul pe care l-a încheiat cu terţul se nasc numai între comisionar şi terţ, orice drepturi directe ale comitentului faţă de terţ fiind excluse. Transferarea drepturior şi obligaţiilor de la comisionar la comitent se realizează în cadrul relaţiilor interne dintre aceştia, care sunt relaţii de mandat, între comisionar şi comitent existând în principiu aceleaşi drepturi şi obligaţii ca între mandant şi mandatar. Obligaţiile

comisionarului sunt: a) Obligaţia de a îndeplini operaţia comercială cu care a fost împuternicit de către comitent, în realizarea căreia urmează să încheie toate actele necesare şi să acţioneze cu diligenţa profesională corespunzătoare. În principiu comisionarul este răspunzător faţă de comitent numai de încheierea contractului cu terţii nu şi de executarea de către aceştia a obligaţiile ce le revin în temeiul contractelor încheiate. b) Obligaţia de a se conforma instrucţiunilor comitentului şi de a-l informa asupra împrejurărilor de natură a le modifica, comisionarul neputându-se îndepărta de la instrucţiunile date de către comitent decât dacă este în interesul acestuia din urmă şi nu poate obţine în timp util consimţământul acestuia. În caz contrar el va putea va fi obligat la daune. c) Obligaţia ca la terminarea operaţiei să-l informeze pe comitent despre finalizarea executării şi să-i dea socoteală. Dacă nu îşi îndeplineşte această obligaţie, el este în culpă şi răspunde faţă de comitent, întrucât acesta, necunoscând executarea contractului ar putea să îndeplinească sau să nu îndeplinească unele operaţii pe care nu le-ar fi efectuat sau, dimpotrivă, le-ar fi realizat dacă ar fi cunoscut la timp terminarea executării prestaţiei prevăzute în contractul de **c.** Prin obligaţia de a da socoteală se dovedeşte atât măsura în care au fost respectate condiţiile contractului cât şi faptul că, în afara dreptului său la **c.**, comisionarul nu a obţinut vreun beneficiu prin modul în care a acţionat, urmând să prezinte în acest scop toate actele justificative. d) Să predea comitentului tot ceea ce a dobândit cu ocazia executării contractului şi, dacă o asemenea cerere este formulată de către comitent, să-i transmită acestuia toate drepturile pe care le are faţă de terţi în cadrul operaţiilor juridice încheiate cu aceştia. Neexecutarea acestor obligaţii sau executarea lor defectuoasă angajează răspunderea comisionarului, care poate fi agravată prin convenţia părţilor. În cazul în care comitentul a suferit prejudicii prin depăşirea de către comisionar a împuternicirilor primite, se va naşte în sarcina acestuia şi obligaţia de a le repara în concordanţă cu principiile răspunderii civile în general. Comisionarul urmează să răspundă faţă de comitent de lipsa, pierderea sau deteriorarea bunurilor comitentului care se găsesc la el, dacă nu dovedeşte că lipsa, pierderea sau deteriorarea au survenit fără culpa sa. Obligaţiile comitentului constau în: a) obligaţia de plată a remuneraţiei convenite (comisionul) care, de regulă, este stabilită sub forma unei sume fixe sau a unui procent calculat la valoarea actelor încheiate de comisionar cu terţele persoane; b) obligaţia de a restitui comisionarului cheltuielile făcute cu ocazia executării contractului şi de a-l despăgubi pentru pierderile suferite fără culpă, din partea sa. Clauze de garanţii în contractul de comision. Pe lângă garanţiile asumate de comisionar (star del credere), în contract pot fi prevăzute garanţii şi în sarcina comitentului, cum este cea a dreptului comisionarului de a reţine contravaloarea sumelor ce îi sunt datorate de către comitent. În cadrul raporturilor dintre comisionar şi terţ, comisionarul este independent. El este cel care devine debitor sau creditor al terţilor contractanţi şi în consecinţă numai el are dreptul să reclame de la aceştia plata preţului sau livrarea mărfurilor; iar terţul, la rândul său, în caz de neexecutare a obligaţiilor are acţiuni numai împotriva comisionarului. Întinderea drepturilor şi obligaţiilor care derivă din actele încheiate de comisionar cu terţele persoane poate să nu coincidă cu întinderea drepturilor şi obligaţiilor pe care comisionarul trebuie să le transmită comitentului în executarea contractului de

comision. Încălcarea de către comisionar a instrucţiunilor comitentului nu ar putea conduce la nulitatea contractului încheiat între comisionar şi terţa persoană. Fiind o formă a contractului de mandat comercial, toate clauzele de încetare a acestuia sunt aplicabile şi în contractul de comision. În acelaşi timp, fiind încheiat în interesul ambelor părţi, în cazul revocării unilaterale a acestuia de către comitent, comisionarul are dreptul la despăgubire şi la cheltuielile făcute în executarea contractului.

COMISIONAR, intermediar împuternicit să facă acte juridice în nume propriu dar pe seama comitentului, pe care îl reprezintă astfel indirect. Este o persoană fizică sau o persoană juridică, total independentă faţă de persoana pe seama căreia acţionează în temeiul contractului de comision.

COMITENT, **1.** A se vedea *contract de comision*. **2.** Persoană îndreptăţită să exercite direcţia, supravegherea şi controlul asupra modului de îndeplinire a funcţiei pe care a încredinţat-o altei persoane (prepusului). **C.** este învestit cu o putere juridică, pe care o păstrează chiar dacă nu a exercitat-o sau chiar dacă se află în imposibilitatea de a o exercita efectiv. Poate avea această calitate şi o persoană lipsită de discernământ, ori o persoană care, datorită unor împrejurări, se află în imposibilitatea de a da instrucţiuni şi de a supraveghea îndeplinirea lor de către prepus. **C.** este răspunzător pentru faptele ilicite şi culpabile săvârşite de prepus în îndeplinirea sarcinilor încredinţate; posibilitatea antrenării răspunderii sale este însă condiţionată de necesitatea ca puterea juridică de a da directive prepusului, de a-l supraveghea şi de a-l controla să existe în persoana sa la data săvârşirii faptei ilicite, fiind irelevant dacă acest drept a fost sau nu exercitat la acea dată.

COMITET DE DIRECŢIE, organ colegial de administraţie al unei societăţi comerciale. Este constituit de către consiliul de administraţie, iar membrii săi sunt din rândul administratorilor. Constituirea **c. de d.** este facultativă, iar nu obligatorie. O atare constituire intervine în cazul în care este necesară existenţa unui organ colegial de administrare mai restrâns, care să poată lucra operativ. **C. de d.** este condus de către directorul general sau de către directorul societăţii. Remuneraţia cuvenită membrilor **c. de d.** se stabileşte de consiliul de administraţie, decizia consiliului privind suma necesară remunerării membrilor **c. de d.** va trebui să fie ratificată de adunarea generală dacă depăşeşte prevederile statutului sau dacă statutul nu prevede nimic în legătură cu retribuirea administratorilor. Membrii **c. de d.** pot fi revocaţi oricând de către consiliul de administraţie. Atribuţiile **c. de d.** sunt cele delegate de către consiliul de administraţie. Ele sunt stabilite prin decizia consiliului. Consiliul de administraţie poate delega doar o parte din atribuţiile sale, iar nu toate atribuţiile care îi sunt conferite de lege. Delegarea nu poate avea ca obiect atribuţii care, delegate **c. de d.**, ar duce la alterarea funcţiilor consiliului de administraţie. Întrucît este un organ operativ, legea prevede că el se întruneşte cel puţin o dată pe săptămână. **C. de d.** ia decizii cu majoritatea absolută a voturilor membrilor săi. Votul nu poate fi dat prin reprezentant. Deliberările şi deciziile **c. de d.** se consemnează în registrul şedinţelor şi deliberărilor comitetului de decizie. Deciziile **c. de d.** pot fi anulate ori suspendate de consiliul de administraţie şi cu atât mai mult de către adunarea generală. (D.R.)

COMMODUM EIUS ESSE DEBET, CUIUS PERICULUM EST, locuţiune latină care exprimă regula că acolo unde este riscul, acolo trebuie să fie şi profitul. (D.R.)

COMODANT, persoană care, în temeiul unui contract de comodat, împrumută comodatarului un lucru pentru ca acesta să se folosească gratuit de el. În principiu, **c.** nu-i revine nici o obligaţie; totuşi, pe parcursul executării contractului pot apărea unele situaţii din care să decurgă anumite obligaţii şi în sarcina sa. Astfel, dacă lucrul împrumutat are vicii datorită cărora comodatarul suferă prejudicii, **c.** are obligaţia să repare acel prejudiciu dacă a cunoscut viciile respective; de asemenea, el este obligat să restituie comodatarului cheltuielile necesare făcute de acesta pentru lucrul împrumutat. În principiu, **c.** nu poate cere restituirea lucrului înainte de împlinirea termenului pentru care l-a împrumutat; totuşi, el poate obţine aceasta, pe calea justiţiei, în cazul în care face dovada că are trebuinţă de lucru, sau atunci când comodatarul foloseşte lucrul în mod abuziv, contrar destinaţiei sale ori convenţiei părţilor.

COMODAT, a se vedea *contract de comodat*.

COMODATAR, persoană care, în temeiul unui contract de comodat, primeşte de la comodant un lucru, spre a se servi gratuit de el. **C.** are următoarele obligaţii: să se îngrijească de conservarea lucrului; să întrebuinţeze lucrul numai în strictă conformitate cu natura şi destinaţia lui stabilită prin contract; să restituie la termenul fixat prin contract lucrul împrumutat. Pe timpul cât lucrul se află la **c.**, riscul pieirii lui fortuite revine comodantului; cu toate acestea, întrebuinţarea lucrului peste termenul fixat trece riscul asupra **c.**. Prin contract se poate stipula preluarea de către **c.** a riscului pieirii fortuite a lucrului, chiar înlăuntrul termenului pentru care a fost dobândit dreptul de a se folosi de el.

COMODATUM, împrumut de folosinţă.

COMORIENTES, comorienţi.

COMORIENŢI, persoane care au decedat în aceeaşi împrejurare, sau în împrejurări diferite, dar în acelaşi timp, fără a se putea stabili ordinea deceselor, de regulă o întâmplare extraordinară: catastrofă aeriană, naufragiu, cutremur, bombardament etc., fără a se putea şti dacă una a putut supravieţui celeilalte. Din punct de vedere juridic, **c.** au murit deodată. Datorită acestui fapt, dacă printre **c.** au existat persoane având vocaţie succesorală reciprocă, ei nu se moştenesc între ei, succesiunea fiecăruia fiind deferită celorlalte persoane îndreptăţite.

COMPENSAŢIE, mijloc de stingere a două obligaţii reciproce având ca obiect, ambele, bunuri de acelaşi fel. După izvorul ei **c.** poate fi legală, convenţională sau judiciară. **I. C. legală** operează automat, în temeiul legii, dacă sunt întrunite următoarele condiţii: 1) Există două obligaţii reciproce, între persoane având fiecare, în mod personal şi în acelaşi timp, atât calitatea de debitor cât şi calitatea de creditor a celeilalte. Dacă una din părţi nu este obligată în nume prsonal, **c. l.** nu poate opera. 2) Obligaţiile reciproce au ca obiect sume de bani sau alte bunuri fungibile de acelaşi fel. 3) Ambele obligaţii sunt certe, lichide şi exigibile. Nu pot fi compensate: obligaţiile afectate de o condiţie suspensivă (care nu sunt certe); obligaţiile care nu sunt determinate în ce priveşte natura şi/sau cuantumul lor (care nu sunt lichide); obligaţiile neajunse la scadenţă (care nu sunt exigibile); termenul de graţie acordat de judecător după împlinirea scadenţei nu împiedică însă **c. l.**, obligaţia scadentă rămânând, şi în acest caz, exigibilă); obligaţiile neînzestrate cu acţiuni în justiţie (care nu sunt nici ele exigibile). **II. C. convenţională** operează în temeiul voinţei comune a părţilor, chiar dacă nu

sunt îndeplinite toate condiţiile **c.** legale (obiecte diferite: creanţe neexigibile etc.). **C. c.** reprezintă, propriu-zis, o dare în plată reciprocă. **III. C. judiciară** poate fi dispusă prin hotărâre, de către instanţa de judecată, dacă părţile în litigiu şi-au formulat pretenţii reciproce (prin acţiune şi prin cerere reconvenţională), admise deopotrivă ca întemeiate. **C. j.** poate fi dispusă chiar dacă nu sunt îndeplinite condiţiile **c.** legale. Efectele **c.** sunt următoarele: 1) **C.** operează ca o dublă plată, producând stingerea obligaţiilor reciproce (în întregime dacă ele sunt egale, sau până la concurenţa celei mai mici dacă sunt inegale), precum şi stingerea tuturor accesoriilor acestor obligaţii (garanţii reale sau personale). Atunci când între aceleaşi persoane există mai multe datorii reciproce compensabile, se aplică regulile de la imputaţia plăţii. 2) **C. legală** operează de plin drept, chiar fără ştirea părţilor; ea nu operează însă împotriva voinţei părţilor, care pot renunţa, expres sau tacit, la efectele acesteia, fie înainte, fie după îndeplinirea condiţiilor **c. legale**. Cu toate acestea, prin renunţare nu se pot înlătura efectele **c.** care s-au produs pe deplin drept în beneficiul unor terţe persoane (astfel, debitorul care plăteşte o datorie deşi putea să invoce compensarea ei cu o datorie care o avea, faţă de el, creditorul accipiens, nu va mai putea apoi, urmărind creanţa sa, să se prevaleze, împotriva altor creditori concurenţi, de garanţiile care însoţeau creanţa sa şi care s-ar fi stins odată cu aceasta, dacă el nu ar fi renunţat la efectele **c.**). Efectele **c. legale** se produc în momentul în care condiţiile acesteia se găsesc întrunite; efectele **c. convenţionale** se produc în momentul încheierii acordului de voinţă al părţilor sau la termenul stabilit prin comun acord; **c. judiciară** produce efecte din momentul rămânerii definitive a hotărârii care a pronunţat-o. **C.** este exclusă de lege şi nu poate fi invocată: a) de către debitorul unei creanţe insesizabile (de ex., obligaţia legală de întreţinere, de la executarea căreia debitorul nu se poate sustrage invocând în **c.** vreo creanţă a sa faţă de creditorul întreţinerii); b) de către debitorul a cărui creanţă a fost poprită în folosul unui terţ; c) de către depozitarul obligat la restituirea depozitului; d) de către cel obligat să restituie proprietarului lucrul pe care i l-a luat pe nedrept.

COMPETENŢA GENERALĂ, instituţie a dreptului procesual civil prin intermediul căreia se delimitează atribuţiile instanţelor judecătoreşti de activitatea altor organe cu activitate jurisdicţională. Art. 125 alin. 1 din Constituţie prevede că "justiţia se realizează prin Curtea Supremă de Justiţie şi prin celelalte instanţe judecătoreşti stabilite prin lege". Deşi textul se referă numai la instanţele judecătoreşti, aceasta nu înseamnă că ele vor rezolva în exclusivitate pricinile civile, deci că nu mai există şi alte organe cu activitate jurisdicţională. De altfel, chiar art. 139 alin. 1 din Constituţie, referindu-se la Curtea de Conturi, precizează că "în condiţiile legii, Curtea exercită şi atribuţii jurisdicţionale", iar art. 144 din Constituţie se referă la atribuţiile Curţii Constituţionale, printre care şi acelea de a hotărî asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti privind neconstituţionalitatea legilor şi a ordonanţelor, ori de a hotărî asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic. Existenţa unor litigii specializate, cu un pronunţat caracter tehnic, precum şi necesitatea de a degreva instanţele judecătoreşti de unele cauze foarte simple impun existenţa unor organe cu atribuţii jurisdicţionale din afara sistemului instanţelor judecătoreşti, ceea ce înseamnă că autoritatea judecătorească

nu are monopolul funcţiei de a judeca, unele cauze fiind încredinţate, prin lege, altor jurisdicţii. Există însă, în prezent, tendinţa de a se da prioritate instanţelor judecătoreşti în rezolvarea pricinilor civile, reducându-se numărul cauzelor civile date în competenţa altor organe jurisdicţionale. Astfel, prin Legea nr. 11/1990, cererile pentru încuviinţarea adopţiei au fost trecute în competenţa instanţelor judecătoreşti. Legile nr. 13/1991 şi nr 15/1991 prevăd competenţa instanţelor judecătoreşti pentru soluţionarea litigiilor privind contractul colectiv de muncă şi conflictele colective de muncă. Desfiinţându-se comisiile de judecată, pricinile ce erau în competenţa acestora au fost trecute în competenţa instanţelor judecătoreşti prin Legea nr. 104/1992 etc. Art. 2 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 prevede că "instanţele judecă toate procesele privind raporturile juridice civile, comerciale, de muncă, de familie, administrative, penale, precum şi orice alte cauze pentrucare legea nu stabileşte o competenţă generală". Rezultă că ori de câte ori nici o lege specială nu prevede expres competenţa altui organ cu activitatea jurisdicţională, litigiul va reveni spre soluţionarea instanţelor judecătoreşti, care au plenitudinea de competenţă în materie civilă (ca de altfel şi în celelalte materii). Mai mult, uneori se prevede competenţa instanţelor judecătoreşti de a controla hotărârile pronunţate de alte organe de jurisdicţie. De exemplu, hotărârile comisiilor pentru ocrotirea minorilor (prevăzute de Lege nr. 3/1970) pot fi atacate pe calea contestaţiei, în termen de 5 zile de la comunicare, la judecătoria în a cărei rază teritoriala domiciliază minorul. Plângerile împotiva încheierii de respingere a cererii de înlocuire a unui act notarial, precum şi cererile în anulare a actelor notariale sunt de competenţa judecătoriilor. Actele adminstrativ-jurisdicţionale pot fi atacate cu recurs, după epuizarea căilor administrativ-jurisdicţionale, în termen de 15 zile de la comunicare, la Curtea Supremă de Justiţie. Cu privire la competenţa generală a instanţelor judecătoreşti şi competenţa altor organe cu activitate jurisdicţională distingem: a) În materie financiară, competenţa aparţine, în primul rând, Curţii de Conturi (Legea nr. 94/1992). Astfel colegiul jurisdicţional judecă: litigiile cu privire la plata despăgubirilor civile pentru pagube cauzate şi plata de amenzi pentru abateri cu caracter financiar comise de administratorii, gestionarii, contabilii, precum şi celelalte persoane supuse jurisdicţiei Curţii de Conturi; contestaţiile introduse împotriva actelor de imputaţie de către administratorii gestionarii, contabilii, precum şi de către ceilalţi salariaţi, care au aparticipat, împreună cu aceştia, la producerea pagubelor cauzate persoanelor juridice prevăzute de lege, în legătură cu formarea, administrarea şi întrebuinţarea resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public, precum şi cu gestionarea patrimoniului public şi privat al statului; întâmpinările introduse împotriva deciziilor emise de şefii compartimentelor de control ale camerelor de conturi judeţene, potrivit art. 94 alin. 1; plângerile introduse împotriva încheierilor referitoare la rapoartele asupra conturilor; plângerile introduse împotriva proceselor verbale de constatare şi sancţionare a contravenţiilor, încheiate de organele de control ale Curţii de Conturi (cauzele menţionate mai sus sunt de competenţa colegiului jurisdicţional al camerei de conturi judeţene, dacă privesc unităţile administrativ-teritoriale, instituţiile publice de interes local, regiile autonome şi societăţile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, ale căror sedii se află pe teritoriul judeţului respectiv, iar în

celelalte situaţii componente aparţin colegiului juridţional al Curţii de Conturi): secţia jurisdicţională judecă: întâmpinările introduse împotriva deciziilor emise de preşedinţii secţiilor de control ale Curţii de Conturi, potrivit art.94 alin. 1; conflictele de compenţă între colegiile jurisdicţionale; cererile de strămutare a cauzelor de la un colegiu jurisdicţional la altul; recursul exercitat împotriva încheierilor şi sentinţelor pronunţate de colegiile jurisdicţionale, precum şi împotriva sentinţelor pronunţate de secţia jurisdicţională ca instanţă de fond; recursul în interesul legii declarat împotriva hotărârilor definitive ale colegiilor jurisdicţionale; Curtea de Conturi judecă, în ultimă instanţă: recursurile în interesul legii declarate împotriva hotărârilor definitive ale colegiilor şi secţiei jurisdicţionale, cu excepţia celor de competenţa secţiei jurisdicţionale; conflictele de competenţă ivite între secţia jurisdicţională şi colegiile jurisdicţionale; cererile de reexaminare introduse potrivit art. 44. Art. 56 din Legea 94/1992 prevede că în cazul ivirii unui conflict de competenţă între, o instanţă a Curţii de Conturi şi o instanţă judecătorească, această va fi soluţionată de Curtea Supremă de Justiţie. Potrivit art. 19 din Legea nr. 12/1991, "contestaţiile privind stabilirea, încasarea, urmărirea impozitului pe profit, a majorărilor de întârziere, precum şi a altor sume datorate bugetului administraţiei centrale de stat sau bugetelor locale, potrivit prevederilor prezentei legi, se depun în termen de 30 de zile de la data înştiinţării unităţii plătitoare şi se rezolvă de către direcţiile generale ale finanţelor publice judeţene şi a municipiului Bucureşti, după caz, în cel puţin 30 de zile de la înregistrare. Împotriva deciziei date se poate face contestaţie la Ministerul Finanţelor, care în cel mult 40 de zile de la înregistrare este obligat să o soluţioneze. Soluţia dată este definitivă". Competenţe similare sunt stabilite şi în materia impozitului pe salariu. Astfel, după ce art. 14 din legea 32/1991 dispune că "împotriva modului în care se aplică prevederile prezentei legi de către persoanele fizice sau juridice la care sunt angajaţi, salariaţii se pot adresa cu plângerea direct acestora, în termen de 30 de zile de la data reţinerii impozitului. Persoana fizică sau juridică este obligată ca, în termen de 30 de zile de la data înregistrării plângerii, să procedeze la reverificarea modului de determinare a venitului lunar impozabil şi a impozitului de plată şi să emită o decizie care să cuprindă rezultatele reverificării. Decizia se va comunica salariatului în cauză."; art. 15 din acelaşi lege prevede că "în termen de 30 de zile de la comunicarea deciziei dată de cel care a făcut angajarea, salariatul poate face contestaţie adresată direcţiei generală a finanţelor publice pe a cărei rază teritorială îşi are domiciliul sau sediul persoana fizică sau juridică al cărei angajat este, aceasta fiind obligată să o rezolve în termen de 30 zile de la înregistrare. Soluţionarea contestaţiei se face printr-o decizie care se comunică salariatului în cauză. În termen de 30 de zile de la comunicare, împotriva deciziei date de direcţia generală a finanţelor publice, salariatul poate face apel la Ministerul Finanţelor, care în termen de 40 de zile de la înregistrare este obligat să-l soluţioneze. Soluţia dată de Ministerul Finanţelor este definitivă şi se comunică salariatului în cauză". b) În materie de invenţii şi mărci , competenţa aparţine, de regulă, Oficiului de Stat pentru Invenţii Mărci. Contestaţia persoanelor interesate împotriva hotărârilor acestuia, precum şi cererea de revocare în tot sau în parte a hotărârii de acordare a brevetului de invenţie se judecă de către o comisie de reexaminare, din cadrul O.S.I.M., a cărei

componenţă este alta decât cea care a luat hotărea. Hotărârea comisiei de reexaminare poate fi atacată cu recurs la Tribunalul municipiului Bucureşti, în termen de 3 luni de la comunicare. Art. 61 din Legea nr. 64/1991 prevede că sunt de competenţa instanţelor judecătoreşti litigiile cu privire la calitatea de inventator, de titular de brevet, sau cele cu privire la alte drepturi născute din brevetul de invenţie, inclusiv drepturile patrimoniale ale inventatorului din contractele de cesiune sau licenţă. Tribunalul municipiului Bucureşti este competent să judece şi cererea oricărei persoane interesate privind anularea unui brevet de invenţie eliberat de O.S.I.M.; cererea privind acordarea unei licenţe obligatorii în condiţiile prevăzute de art.49; cererea Ministerului Sănătăţii cu privire la supunerea unui brevet de invenţie, din domeniul sănătăţii, la regimul de licenţă din oficiu; soluţionarea divergenţelor referitoare la redevenţele cuvenite în cazurile prevăzute de art. 50-52. Dispoziţii asemănătoare, în materia competenţei, se găsesc şi în legea 28/1967, precum şi în legea 129/1992, privind protecţia desenelor şi modelelor industriale. c) În materia pensiilor de asigurări sociale de stat şi asistenţă socială, legea nr. 3/1977, astfel cum a fost modificată prin legea nr 73/1991, prevede că împotriva deciziei emise de oficiul de pensii din cadrul direcţiei de muncă şi protecţie socială, partea interesată poate introduce contestaţie, în termen de 30 de zile de la comunicare, la comisia de contestaţii de pe lângă direcţia judeţeană de muncă şi protecţie socială sau de pe lângă direcţia generală de muncă şi protecţie socială a municipiului Bucureşti, iar în art. 55 alin. 2 prevede că deciziile consiliilor judeţene în contestaţii date în materie de pensii pot fi atacate potrivit legii nr. 29/1990. Art. 53 din aceeaşi lege dispune că deciziile emise de comisiile de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă privind încadrarea sau respingerea încadrării într-un grad de invaliditate pot fi contestate, în termen de 30 de zile de la comunicare, la comisiile de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă de pe lângă oficiile de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă judeţene, respectiv ale sectoarelor municipiului Bucureşti; d) în materia contravenţiilor, în sistemul legii nr.61/1991 (care se aplică şi în cazul unor contravenţii prevăzute în alte acte normative, de exemplu, cele din legea nr. 60/1991), sancţiunea contravenţională constând în amedă se aplică de agentul constatator, odată cu constatarea contravenţiei, însă dacă agentul constată că amenda este neîndestulătoare, va trimite procesul verbal judecătoriei în a cărei rază teritoriala a fost săvârşită contravenţia, care va aplica sancţiunea contravenţională. Judecătoria este competentă să soluţionez şi plângerea împotriva procesului-verbal de constatare a contravenţiei prin care s-a aplicat sancţiunea amenzii, precum şi cererea de transformare a amenzii în închisoare contravenţională. e) În materia exercitării drepturilor şi îndatoririlor părinteşti, unele neînţelegeri se rezolvă de către instanţele judecătoreşti, iar altele de către autoritatea tutelară. Astfel, în privinţa dreptului de a stabili locuinţa copilului, în caz de neînţelegere a părinţilor, va decide instanţa judecătorească, însă în cazul în care copilul cere schimbarea locuinţei, pentru a corespunde desăvârşirii învăţăturii sau pregătirii profesionale, competenţa aparţine autorităţii tutelare. Cererea de a avea legături personale cu copil minor (cunoscută în practică sub denumirea de "vizită minor") făcută în timpul căsătoriei, când soţii sunt despărţiţi în fapt şi nu există o hotărâre judecătorească de stabi-

lire a domiciliului minorului la unul dintre părinţi, este de competenţa autorităţii tutelare, însă aceeaşi cerere introdusă după ce a intervenit o hotărâre de stabilire a domiciliului minorului, ori în cadrul procesului de divorţ sau după desfacerea căsătoriei, este de competenţa instanţelor judecătoreşti, în baza principiului "accesorium sequitur principale"; f) în ceea ce priveşte încredinţarea copiilor minori, comisiile pentru ocrotirea minorilor prevăzute de legea nr.3/1970 sunt competente să dispună încredinţarea spre creştere şi educare altei persoane decât părinţii fireşti, atunci când în familie nu le sunt asigurate condiţiile normale pentru dezvoltare fizică, morală şi intelectuală, însă numai dacă este vorba de minori care se găsesc în situaţiile prevăzute de art. 1 din legea nr. 3/1970. În toate celelalte cazuri, competenţa în ceea ce priveşte încredinţarea minorului aparţine instanţelor judecătoreşti (de exemplu: în cazurile de desfacere a căsătoriei, a decăderii din drepturi părinteşti, stabilirii filiaţiei din afara căsătoriei faţă de ambii părinţi etc.). Însă, hotărârile comisiilor pentru ocrotirea minorilor pot fi atacate numai cu plângere la judecătorie; g) în materia înregistrărilor şi actelor de stare civilă. Decretul nr. 278/1960 stabileşte competenţe diferite. Efectuarea înregistrărilor de stare civilă este, de regulă, de competenţa consiliilor locale. Împotriva refuzului efectuării unei înregistrări, cel interesat se poate adresa judecătoriei. De asemenea, judecătoria este competentă să soluţioneze şi contestaţiile în caz de admitere, de către consiliul local a cererii privind efectuarea unei înregistrări. Instanţa mai este competentă să se pronunţe şi cu privire la anularea, rectificarea sau completarea unei înregistrări de stare civilă, precum şi să dispună înregistrarea tardivă a naşterii. Consiliul local de la domiciliul petiţionarului este competent să soluţioneze cererile privind reconstituirea sau întocmirea ulterioară a actelor de stare civilă. Pentru aceste ipoteze, instanţa judecătorească devine competentă în caz de respingere a cererii, dacă este sesizată de petiţionar, ori în caz de admitere a cererii, dacă este sesizată de procuror sau de altă persoană interesată. Cererile privind anularea, rectificarea şi completarea actelor de stare civilă, sunt de competenţa instanţelor judecătoreşti; h) schimbarea numelui şi prenumelui se poate face numai pe cale administrativă, competenţa aparţinând organelor de poliţie. Cererea de retranscriere a numelui sau prenumelui, retradus în limba maternă ori cu ortografia acestei limbi, este de competenţa consiliului local în a cărui păstrare se află registrele de stare civilă. Instanţa judecătorească este competentă numai cu privire la modificarea numelui, în caz de divorţ, adopţie şi în cazul în care filiaţia este stabilită în mod succesiv faţă de ambii părinţi i) în materie succesorală, criteriul de determinare a competenţei instanţei judecătoreşti sau a notarului public îl constituie caracterul contencios sau necontencios al cererii. În cazul în care între moştenitori nu există neînţelegeri, procedura succesorală se desfăşoară în faţa notarului public, însă, de îndată ce ele apar, notarul public va suspenda procedura necontencioasă şi va îndruma părţile să se adreseze instanţei. Dacă de la început există neînţelegeri între moştenitori, se poate sesiza direct instanţa, fără a fi nevoie ca notarul să constate existenţa acestora, deoarece legea nu acordă procedurii notariale semnificaţia unei proceduri prealabile şi obligatorie introducerii cererii la instanţa de judecată. În materie succesorală sunt însă unele cereri care vor fi soluţionate în mod obligatoriu de instanţele judecătoreşti, chiar dacă moştenitorii s-ar

înţelege şi procedura ar urma să se desfăşoare în faţa notarului public, precum: cererile de repunere în termenul de acceptare a succesiunii, cererile de anulare a declaraţiei de acceptare sau de renunţare la succesiune pentru vicii de consimţământ, cererile de rectificare a actelor de stare civilă folosite ca dovezi în stabilirea legăturii de rudenie, cererile prin care se tinde la schimbarea statutului civil al unei persoane în scopul de a-i conferi dreptul de a veni la o succesiune, cererile de constatare a simulaţiei unor acte juridice încheiate de defunct şi care sunt invocate în cursul procedurii succesorale. Rămân în competenţa notarului public, chiar dacă procedura succesorală are loc înaintea instanţei judecătoreşti: luarea măsurilor de conservare a bunurilor succesorale, procedura deschiderii şi constatării stării materiale ale testamentelor olografe şi mistice, primirea şi înregistrarea declaraţiilor de acceptare a succesiuni sub beneficiul de inventar, înregistrarea declaraţiilor de renunţare la succesiune, taxarea succesiunilor, eliberarea certificatelor de moştenitor. În legătură cu activitatea notarială, judecătoriile mai sunt competente să rezolve plângerile împotriva încheierii de respingere a cererii de întocmire a unui act notarial, precum şi cererile în anularea actelor notariale; j) Decretul nr. 92/1976, prevede competenţa judecătoriei de a soluţiona plângerile împotriva încălcării dispoziţiilor legale referitoare la rectificarea din oficiu a înscrierilor efectuate în carnetul de muncă, la refuzul de a înscrie în carnetul de muncă unele date rezultând din acte sau de a efectua rectificarea unor inscrisuri, la reconstituirea vechimii în muncă, ori în caz de neeliberare a carnetului de muncă, la încetarea activităţi; k) în materie electorală, legea nr.70/1991, privind alegerile locale prevede că în dispoziţiile primarului cu privire la întâmpinările împotriva omisiunilor, înscrierilor greşite sau a oricăror erori din listele electorale, pot fi contestate la judecătoria în a cărei rază teritorială se află secţia de votare; contestaţiile asupra modului de constituire a comisiilor electorale de circumscripţie se soluţionează de tribunale; contestaţiile privind admiterea sau respingerea candidaturilor pentru consiliile locale se soluţionează de către judecătoria în a cărei rază teritorială se află circumscripţia electorală, respectiv de Tribunalul municipiului Bucureşti; contestaţiile privind admiterea sau respingerea candidaţilor pentru consiliile judeţene se soluţionează de către tribunale. Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi Senatului, prevede de asemenea, competenţa instanţelor judecătoreşti în următoarele cazuri: contestaţiile împotriva dispoziţiilor autorităţilor care au întocmit listele electorale, (data cu privire la întâmpinările privitoare la omisiuni, înscrieri greşite şi orice alte erori din liste) se soluţionează de judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază alegătorul sau, în cazul celor înscrişi pe liste separate, de judecătoria pe a cărei rază teritorială se află biroul electoral al secţiei de votare care a întocmit lista; contestaţiile privind modul de formare şi componenţa Biroului Electoral Central se rezolvă de Curtea Supremă de Justiţie; contestaţiile privind înregistrarea sau respingerea candidaturilor se soluţionează de tribunalul în a cărui rază teritorială este circumscripţia electorală. l) Pentru delimitarea competenţei Curţii Constituţionale de competenţa instanţelor judecătoreşti, trebuie pornit de la atribuţiile Curţii Constituţionale (stabilite de Constituţie şi reluate de legea nr. 47/1992: controlul constituţionalităţii legilor înainte de promulgare, controlul constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului; soluţionarea

excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti, privind neconstituţionalitatea legilor şi a ordonanţelor; veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiu-lui; judecarea contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic, emiterea avizului pentru suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, constatarea existenţei împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României, veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia; verificarea îndeplinirii condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni). În ceea ce priveşte rezolvarea excepţiilor de neconstituţionalitate, urmează a se avea în vedere şi prevederile art. 150 alin. 1 din Constituţie, conform cărora "legile şi toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contrvin prezentei Constituţii". Aşadar, pentru actele normative adoptate înainte de intrarea în vigoare a Constituţiei din 1991, nu se poate vorbi de o eventuală excepţie de neconstituţionalitate, ci dacă se solicită aplicarea unei norme cuprinse într-un astfel de act normativ, instanţa urmează a verifica dacă norma juridică respectivă mai este în vigoare sau a fost abrogată de dispoziţia constituţională reprodusă mai sus (judecătorul aplică numai legea în vigoare, el fiind cel care va constata, pe cale de interpretare, dacă legea mai este în vigoare). Dacă în cursul judecăţii, instanţa din oficiu sau una dintre părţi invocă excepţia de neconstituţionalitate a unei prevederi dintr-o lege sau ordonanţă, de care depinde judecarea cauzei, excepţia ridicată se trimite Curţii Constituţionale. Sesizarea Curţii Constituţionale se dispune de instanţa în faţa în faţa căreia s-a ridicat excepţia de neconstituţionalitate printr-o încheiere, care va cuprinde punctele de vedere ale părţilor şi opinia instanţei asupra excepţiei, fiind însoţită de dovezile propuse de părţi. Dacă excepţia a fost invocată din oficiu de instanţă, încheierea trebuie motivată, cuprinzând şi susţinerile părţilor, precum şi dovezile necesare. În perioada soluţionării excepţiei de neconstituţionalitate, instanţa poate dispune, prin încheiere motivată, suspendarea judecăţii. Încheierea de suspendare a judecăţii este supusă recursului în termen de 5 zile de la data pronunţării. Acest recurs, care este de competenţa instanţei judecătoreşti ierarhic superioară, vizează însă numai soluţia dată cu privire la suspendare. Dacă excepţia de neconstituţionalitate este invocată înaintea Curţii Supreme de Justiţie, aceasta va suspenda judecata, care se va relua numai după primirea hotărârii definitive a Curţii Constituţionale. (D.R.)

COMPETENŢA MATERIALĂ, aptitudine a instanţelor judecătoreşti de a soluţiona cauzele civile, delimitată de gradul diferit al acestora. După ce s-a stabilit că pricina este de competenţa instanţelor judecătoreşti,în cadrul sistemului acestor organe, urmează a se stabili dacă pricina respectivă urmează va fi judecată de către judecătorie, tribunal, curte de apel sau Curtea Supremă de Justiţie. Competenţa materială (ratione materiae) presupune o delimitare între instanţe de grad diferit. Normele de competenţă materială sunt stabilite sub aspect funcţional (după felul atribuţiilor jurisdicţionale) şi sub aspect procesual (după obiectul, valoarea sau natura cererii) în Codul de procedură civilă, Legea de organizare judecătorească şi Legea Curţii Supreme de Justiţie, precum şi în unele acte normative speciale. Competenţa materială este reglementată de norme imperative, deci are caracter absolut, astfel încât părţile nu pot con-

veni să deroge de la aceste norme, nici chiar cu autorizarea instanţei. Atât în Codul de procedură civilă cât şi Legea pentru organizare judecătorească, se spune despre o anumită categorie de instanţe judecătoreşti că acestea "judecă procesele şi cererile ...", însă formularea nu este corectă. Procesul civil cuprinde două mari faze, anume judecata şi executarea silită. La rândul ei, judecata parcurge mai multe etape, care, în principiu, au loc înaintea unor instanţe de grad diferit, anume judecata în primă instanţă şi judecata în căile de atac. A afirma, de exemplu, că judecătoria judecă un proces de divorţ, înseamnă a admite că judecătoria soluţionează pricina respectivă nu numai în primă instanţă, ci şi în apel, apoi la recurs, ceea ce este contrazis chiar de conţinutul textelor de lege care folosesc o astfel de expresie.(D.R.)

COMPETENŢA MATERIALĂ A CURŢII DE APEL, aptitudine a Curţii de Apel de a soluţiona anumite litigii civile; potrivit art. 28 din legea nr. 92/1992, curţile de apel judecă, în primă instanţă, cauzele date în competenţa lor prin lege, ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de tribunale; ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în apel, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. Potrivit art. 3 C. proc. civ., curţile de apel judecă: a) în primă instanţă, cererile în materie de contencios administrativ privind actele de competenţa administraţiei publice centrale, a prefecturilor, ale serviciilor publice descentralizate la nivel judeţean, ale ministerelor şi ale clorlalte organe centrale, ale autorităţilor publice judeţene şi ale municipiului Bucureşti. Redactarea textului nu este foarte clară când se referă la "acte de competenţă" ale organelor arătate în text. Legiuitorul a vrut să se refere la organul de la care provine actul pretins nelegal, iar nu la organul de la care ar fi trebuit să provină; b) ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunal în primă instanţă; c) ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în apel, precum şi în alte cauze prevăzute de lege; d) în alte materii date prin lege în competenţa lor. Aşadar, în temeiul altor dispoziţii legale, curţile de apel sunt competente să mai judece: conflictele de competenţă între două tribunale sau între un tribunal şi o judecătorie din raza sa teritorială, ori între două judecătorii ce nu sunt în circumscripţia aceluiaşi tribunal, dar care se află în raza teritorială a aceleiaşi curţi de apel, precum şi conflictele de competenţă între un tribunal din circumscripţia curţii respective şi un alt organ de jurisdicţie sau un tribunal arbitral; cerea de recuzare a tuturor judecătorilor de la un tribunal din raza sa de activitate sau dacă nu se poate constitui completul din cauza recuzării ; cererea de strămutare de la un tribunal la altul din raza sa teritorială, pe motiv de rudenie sau afinitate ; contestaţiile în anulare şi revizuirile introduse împotriva propriilor hotărâri; cererile de îndreptare a greşelilor materiale strecurate în propriile hotărâri; contestaţiile la titlu îndreptate împotriva propriilor hotărâri, deci când titlu executoriu îl constituie hotărârea curţii de apel; cererea în anularea unei hotărâri arbitrale, dacă în lipsa convenţiei arbitrale, litigiul ar fi fost soluţionat în primă instanţă de tribunal.(D.R.)

COMPETENŢA MATERIALĂ A CURŢII SUPREME DE JUSTIŢIE, aptitudine a Curţii Supreme de Justiţie de a soluţiona anumite litigii civile; potrivit art. 4 din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiţie judecă: a) recursurile declarate împotriva hotărârilor curţilor de apel şi a

altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege. În baza unor norme speciale, instanţa supremă este competentă să soluţioneze şi recursurile împotriva hotărârilor nedefinitive sau actelor judecătoreşti de orice natură care nu pot fi atacate pe nici o cale, iar cursul judecăţii a fost întrerupt în faţa curţilor de apel, precum şi recursurile exercitate împotriva actelor adminstrativ-jurisdicţionale, în condiţiile prevăzute de art. 4 din legea nr. 29/1990; b) recursurile în interesul legii; c) recursurile în anulare; d) în orice alte materii prin lege în competenţa sa. Se încadrează în această categorie conflictele de competenţă între două curţi de apel, precum şi cele între două tribunale sau între un tribunal şi o judecătorie, ori două judecătorii, care nu se află în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel; conflictele de competenţă între o curte de apel şi o judecătorie sau tribunal, precum şi conflictele de competenţă între o curte de apel şi un alt organ cu activitate jurisdicţională; conflictele de competenţă între o instanţă judecătorească şi o instanţă a Curţii de Conturi; conflictele de competenţă între Curtea Supremă de Justiţie şi o altă instanţă; cererile de recuzare a tuturor judecătorilor de la o curte de apel sau când, datorită recuzării, nu se poate constitui completul de la curtea de apel; cererile de strămutare, pe motiv de rudenie sau afinitate, de la o curte de apel la alta, precum şi toate cererile de strămutare întemeiate pe motiv de bănuială legitimă sau de siguranţă publică; cererile de delegare a instanţei, contestaţiile la titlu, contestaţiile în anulare şi revizuirile îndreptate împotriva propriilor hotărâri; cererile de îndreptare a erorilor materiale strecurate în propriile hotărâri; cererea pentru suspendarea încetării sau continuării grevei; contestaţiile privind modul de formare şi componenţa Biroului Electoral Central. Legea Curţii Supreme de Justiţie prevede că recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de Curtea Supremă de Justiţie, recursurile în interesul legii şi recursurile în anulare în cazul în care secţiile curţii au pronunţat decizii, recursurile în interesul legii pentru asigurarea unităţii de practică judiciară în probleme de drept soluţionate diferit de instanţele de recurs se judecă de Curtea Supremă de Justiţie constituită în Secţii Unite. Instanţa supremă se mai constituie în Secţii Unite şi pentru soluţionarea sesizărilor privind schimbarea propriei jurisprudenţe. Curtea Supremă de Justiţie mai judecă, în complet format din 7 judecători: contestaţiile împotriva hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii privind îndepărtarea din magistratură pe motiv de boală psihică sau vădită incapacitate profesională; contestaţiile împotriva sancţiunilor aplicate de Consiliul Superior al Magistraturii sau de Comisia de disciplină a Ministerului Public; contestaţiile împotriva deciziilor pronunţate de comisia disciplinară a Curţii Supreme de Justiţie, în ceea ce priveşte abaterile disciplinare săvârşite de magistraţii asistenţi.(D.R.)

COMPETENŢA MATERIALĂ A JUDECĂTORIEI, aptitudine a judecătoriei de a soluţiona anumite litigii civile; art. 21 din legea nr. 92/1992 prevede că judecătoriile judecă toate cererile, afară de cele date prin lege în competenţa altor instanţe. Această dispoziţie are însă un prea mare grad de generalitate, neprezentând o utilitate practică deosebită. Potrivit art. 1 din Codul de procedură civilă, judecătoriile judecă: a) în primă instanţă, toate cererile, în afară de cele date prin lege în competenţa altor instanţe. Rezultă că judecătoria este instanţa de drept comun în ceea ce priveşte judecata în primă instanţă, deci, ori de câte ori nu se prevede competenţa

unei alte instanţe judecătoreşti de a rezolva în primă instanţă o anumită cerere, aceasta va fi judecată de judecătorii; b) plângerile împotriva hotărârilor autorităţilor administrative publice cu activitate jurisdicţională şi ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege. Textul se referă la controlul judecătoresc pe care îl exercită judecătoriile asupra legalităţii şi temeiniciei hotărârilor pronunţate de alte organe cu activitate jurisdicţională. Acest control intervine numai dacă este expres prevăzut de lege (de exemplu, art. 17 din legea 3/1970, care dispune că judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază minorul este competentă să soluţioneze contestaţia formulată împotriva hotărârii comisiei pentru ocrotirea minorilor; art. 34 din legea nr. 32/1968 şi art. 9 din legea nr. 61/1991, potrivit cărora, plângerea împotriva procesului-verbal de constatare a contravenţiei se soluţionează de judecătorie; art. 12 alin. 2 din legea nr. 68/1992, potrivit căruia contestaţiile împotriva dispoziţiilor date de către autorităţile care au întocmit listele electorale, se rezolvă de către judecătorie, etc.). Noţiunile ca "plângere" şi "hotărâre" folosite de art. 1 pct. 2 Cod procedură civilă primesc o accepţiune mai largă, c) în orice alte materii date prin lege în competenţa lor. Se încadrează în această categorie: contestaţia la executare propriu-zisă,dacă judecătoria a soluţionat în primă instanţă pricina în care s-a pronunţat hotărârea definitivă, sau, după caz, irevocabilă ce se execută silit; contestaţia la executare privind înţelesul, aplicarea şi întinderea dispozitivului (contestaţia la titlu), dacă titlul executiv îl reprezintă propria hotărâre; contestaţia în anulare exercitată împotriva unei hotărâri pronunţată de judecătorie în condiţiile prevăzute de art. 317 şi următoarele din Codul de procedură civilă; revizuirea introdusă împotriva unei hotărâri pronunţată de judecătorie, în condiţiile prevăzute de art. 322 şi următoarele din Codul de procedură civilă; cererea de îndreptare a greşelilor materiale strecurate în propriile hotărâri sau încheieri; învestirea cu formulă executorie a hotărârilor arbitrale, precum şi rezolvarea altor cereri prevăzute în Carte a IV-a Codului de procedură civilă, dacă în lipsa convenţiei arbitrale, judecătoria ar fi fost competentă să judece litigiul; cererea de reexaminare prevăzută de art. 14 din legea nr. 61/1991.(D.R.)

COMPETENŢA MATERIALĂ A TRIBUNALULUI, aptitudine a tribunalului de a soluţiona anumite litigii civile; art. 25 din legea nr. 92/1992 prevede că tribunalele judecă, în primă instanţă, cererile date prin lege în competenţa lor; ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în primă instanţă; ca instanţe de recurs, recursurile împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului. Rezultă că tribunalul este instanţa de drept comun în ceea ce priveşte judecarea apelurilor, dar este instanţă de excepţie în ceea ce priveşte judecarea în primă instanţă şi în recurs. Potrivit art.2 din Codul de procedură civilă tribunalele judecă: a) în primă instanţă: 1) cererile în materie comercială, cu excepţia celor al căror obiect are o valoare de până la 10 milioane lei, inclusiv. În cazul în care obiectul cererii are o valoare de cel mult 10 milioane lei, atunci competenţa de primă instanţă aparţine judecătoriilor, în baza art. 1 pct. 1 Cod procedură civilă. Instanţa competentă în materie comercială să judece în primă instanţă o cerere care nu este evaluabilă în bani este tribunalul, dseoarece art. 2 pct.1 lit. a) Cod procedură civilă exceptează de la competenţa de primă instanţă a tribuna-

lului numai cererile al căror obiect are o valoare de până la 10 milioane lei. Interpretând dispoziţia legală "per a contrario", rezultă că este competent în primă instanţă tribunalul, atât pentru cererile cu o valoare mai mare de 10 milioane lei, cât şi cererile neevaluabile în bani; 2) cererile privind drepturi şi obligaţii rezultând din raporturi juridice civile, al căror obiect are o valoare de peste 150 milioane lei. Atât art. 2 pct. 1 lit. b), cât şi art. 2 pct. 1 lit. a), folosesc criteriul valoric în delimitarea competenţei de primă instanţă a tribunalului, de cea a judecătoriei. Legiuitorul ar fi trebuit să prevadă şi unele dispoziţii legale referitoare la modul în care se determină valoarea prevăzută de lege. În primul rând, trebuie precizat că valoarea obiectului litigiului se stabileşte de către reclamant, el fiind acela care îşi evaluează pretenţiile deduse judecăţii. Nici pârâtul, nici instanţa din oficiu nu ar putea să conteste evaluarea făcută de reclamant, în scopul de a se invoca excepţia de necompetenţă materială, deoarece ar fi necesară aprecierea valorii pretenţiei formulate de reclamant în funcţie de probele ce urmează a le administra, ceea ce echivalează cu o soluţionare pe fond a litigiului. Cât priveşte momentul în care se apreciază valoarea litigiului, interesează momentul introducerii cererii de chemare în judecată. Împrejurarea că, după sesizarea instanţei, reclamantul îşi restrânge pretenţiile formulate, ca urmare a faptului că pârâtul şi-a executat în parte obligaţia, nu prezintă nici o relevanţă, deoarece, la data sesizării, instanţa era competentă. Este însă posibil ca reclamantul să îşi restrângă sau să-şi majoreze pretenţiile formulate, sub sau peste valoarea prevăzută de lege, ca urmare a îndreptării erorii pe care el a săvârşit-o cu prilejul primei evaluări. Într-o astfel de situaţie, instanţa urmează să-şi decline competenţa, întrucât prin restrângerea sau majorarea pretenţiilor, în realitate s-a îndreptat o eroare materială. Dacă s-au formulat mai multe capete de cerere, fără ca unele să constituie principalul, iar celelalte accesoriile, toate sumele trebuie adunate pentru a se stabili valoarea litigiului. Dacă sunt mai multe cereri conexate, acestea îşi păstrează individualitatea, astfel încât competenţa nu se determină prin adunarea acestor cereri (potrivit art. 164 alin. 1 Cod procedură civilă, conexarea nu poate avea loc decât în cazul în care cererile sunt de competenţa unor instanţe de acelaşi grad). În situaţia în care reclamantul formulează un capăt de cerere principal şi unul sau mai multe capete de cerere accesorii, valoarea capătului principal este cea care determină competenţa, iar nu suma valorii tuturor capetelor de cerere. Aceeaşi este soluţia şi atunci când se formulează cereri incidentale (cerere reconvenţională, cerere de intervenţie voluntară, cererea de chemare în judecată a altei persoane şi cererea de arătare a titularului dreptului), deci competenţa materială este determinată de valoarea obiectului cererii principale. Pentru ultimele două ipoteze, soluţia se sprijină pe faptul că art. 17 C. proc. civ. (potrivit căruia, cererile accesorii şi incidentele sunt de competenţa instanţei competente să judece cauza principală) este aşezat de legiuitor în Titlul al-III-lea ("Dispoziţii speciale"), derogând astfel de la normele generale de competenţă materială; 3) cererile în materie de contencios administrativ, în afară de cele date în competenţa curţilor de apel; 4) cererile în materie de creaţie intelectuală şi de proprietate industrială. Formularea art. 2 pct. 1 lit. d) nu este exactă, deoarece dreptul de proprietate intelectuală este alcătuit din dreptul de autor şi din dreptul de proprietate industrială, deci referirea textului şi

la cererile în materie de proprietate industrială este inutilă; 5) cererile în materie de expropriere; 6)cererile pentru încuviinţarea adopţiilor; 7)cererile privind punerea sub interdicţie, declararea dispariţiei şi declararea morţii; 8) cererile privitoare la nulitatea căsătoriei, nulitatea sau desfacerea adopţiei şi cele pentru decăderea din drepturile părinteşti. Art. 2 pct. 1 lit. h) trebuie interpretat în sensul că vizează nu numai cererile în constatarea nulităţii absolute a căsătoriei sau adopţiei, cât şi cererile în anularea căsătoriei sau adopţiei (deci, când se invocă nulitatea relativă); 9) cererile pentru repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare săvârşite în procesele penale; 10) cererile pentru recunoaşterea, precum şi pentru încuviinţarea executării silite a hotărârilor date în ţări străine; b) ca instanţă de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în primă instanţă; c) ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în primă instanţă. În acele situaţii în care legea prevede că hotărârile judecătoriei nu sunt susceptibile de apel, fiind deci definitive, recursul este de competenţa tribunalului. Sub acest aspect, uneori se prevede că hotărârea se dă fără drept de apel (de exemplu, art. 246 alin. 2 Cod procedură civilă - încheierea prin care se constată renunţarea la judecată; art. 247 alin. 4 Cod procedură civilă - hotărârea prin care se respinge cererea de fond ca urmare a renunţării la dreptul subiectiv; art. 273 Cod procedură civilă - hotărârea care consfinţeşte învoiala părţilor etc), alteori se precizează că hotărârea este definitivă (de exemplu art. 17 alin. 3 din legea nr. 3/1970 - hotărârea judecătoriei cu privire la contestaţia introdusă împotriva hotărârii comisiilor de ocrotire a minorilor; art. 14 alin. ultim din legea nr. 61/ 1991 - hotărârea pronunţată în cererea de reexaminare etc). Sunt unele situaţii în care se arată că hotărârea este supusă direct recursului, de exemplu ordonanţa de adjudecare; d) în orice alte materii date prin lege în competenţa lor. Tribunalul este competent să judece:contestaţia în anulare şi revizuirea îndreptate împotriva propriilor hotărâri; contestaţiile la titlu care vizează hotărârile tribunalului; contestaţia la executarea propriu-zisă, când tribunalul a judecat litigiul în primă instanţă; cererile de îndreptare a greşelilor materiale din propriile hotărâri; conflictele de competenţă dintre două judecătorii din circumscripţia sa teritorială sau dintr-o judecătorie din raza sa de activitate şi un alt organ cu activitate jurisdicţională; cererea de recuzare a tuturor judecătorilor de la o judecătorie din raza sa de activitate sau când la judecătorie nu se poate constitui completul din cauza recuzării; cererea de strămutare de la o judecătorie la alta din raza sa teritorială, pe motiv de rudenie sau afinitate; învestirea cu formulă executorie a hotărârilor arbitrale, precum şi rezolvarea altor cereri prevăzute în Cartea a-IV-a a Codului de procedură civilă, dacă, în lipsa convenţiei de arbitraj, tribunalul ar fi fost competent să judece pricina în primă instanţă; cererea în anularea hotărârii arbitrale, dacă în lipsa convenţiei arbitrale, litigiul ar fi fost soluţionat în primă instanţă de judecătorie; cererea de recunoaştere, precum şi cea de executare a hotărârii arbitrale străine; cererile privind acordarea sau neacordarea personalităţii juridice asociaţiilor de sindicate; contestaţiile asupra modului de constituire a comisiilor electorale de circumscripţie, precum şi contestaţiile privind admiterea şi respingerea candidaţilor, în ceea ce priveşte alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului; recursul împotriva încheierii pronunţate

de judecătorul delegat asupra cererii de radiere a unei înmatriculări sau menţiuni din registrul comerţului; judecarea contestaţiilor debitorilor împotriva cererilor introductive ale creditorilor pentru începerea procedurii reorganizării şi lichidării judiciare; judecarea cererilor de a se ridica debitorului comercial dreptul de a-şi mai conduce activitatea; judecarea acţiunilor introduse de judecătorul sindic pentru anularea unor transferuri cu caracter patrimonial, anterioare cererii introductive; judecarea contestaţiilor debitorului ori creditorilor împotriva măsurilor luate de judecătorul-sindic; darea hotărârii de închidere a hotărârii arbitrale. Tribunalul municipiului Bucureşti are o competenţă exclusivă de a soluţiona cererile privind: înregistrarea partidelor politice; cererile privind anularea unui brevet de invenţie, acordarea unei licenţe obligatorii, supunerea la regimul de licenţă din oficiu a unui brevet de invenţie din domeniul sănătăţii ; soluţionarea divergenţelor referitoare la redevenţele cuvenite, în cazurile prevăzute de lege; validarea alegerii primarului general al Capitalei; cererea de adopţie, în cazul în care cel ce urmează a fi adoptat este cetăţean român sau cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate.

COMPETENŢA TERITORIALĂ, formă a competenţei jurisdicţionale care prescrie regulile de determinare a atribuţiilor instanţelor judecătoreşti de acelaşi grad. Competenţa teritorială poate fi de drept comun, alternativă (facultativă), şi exclusivă (excepţională), după cum cererea se introduce la instanţa de drept comun din punct de vedere teritorial, ori reclamantul are alegerea între două instanţe (sau mai multe) deopotrivă de competente sau cererea trebuie introdusă la o anumită instanţă. Normele de competenţă teritorială au un caracter dispozitiv, dacă este vorba de pricini privitoare la bunuri, cu excepţia cazurilor prevăzute de art. 13-16 C. proc. civ. şi au caracter imperativ în materie de persoane, în cazurile prevăzute de art. 13-16 C. proc. civ., precum şi unele situaţii prevăzute de norme speciale (de exemplu, în materia contenciosului administrativ, în materie electorală, contravenţională etc.).(D.R.)

COMPETENŢA TERITORIALĂ ALTERNATIVĂ (FACULTATIVĂ), formă a competenţei teritoriale care conferă reclamantului posibilitatea de a alege între două sau mai multe instanţe deopotrivă competente să soluţioneze anumite cauze civile. Astfel: a) Art. 6 C. proc. civ. stabileşte că dacă pârâtul, afară de domiciliul său, are în chip statornic o îndeletnicire profesională ori una sau mai multe aşezări agricole, comerciale sau industriale, cererea se poate face şi la instanţa locului acelor aşezări sau îndeletniciri, pentru obligaţiile patrimoniale născute sau care urmează să se execute în acel loc. Desigur, cererea poate fi introdusă şi la instanţa de la domiciliul pârâtului. b) Art. 7 alin. 2 C. proc. civ. prevede că, în cazul în care o persoană juridică de drept privat are o reprezentanţă, cererea împotriva acesteia se poate face şi la instanţa locului unde se găseşte reprezentanţa, pentru obligaţiile ce urmează a fi executate în acel loc sau care izvorăsc din acte încheiate prin reprezentant sau din fapte săvârşite de acesta. Textul nu exclude competenţa şi a instanţei de la sediul persoanei juridice. c) Art. 8 C. proc. civ. prevede un alt caz de competenţa teritorială alternativă. "Cererile îndreptate împotriva statului, direcţiilor generale, regiilor publice, caselor autonome şi administraţiilor comerciale se pot face la instanţele din capitala ţării sau la cele din reşedinţa judeţului unde îşi are domiciliul reclamantul. Când mai multe judecătorii din circumscripţia aceluiaşi tribunal sunt deopotrivă com-

petente, cererile în care figurează persoanele arătate la alin. 1 se introduc în judecătoria din localitatea reşedinţă a judeţului, iar în capitală la Judecătoria sectorului IV". d) Art. 9 C. proc. civ. dispune că atunci când cererea este îndreptată împotriva mai multor pârâţi, competenţa teritorială aparţine oricăreia dintre instanţele de domiciliu ale pârâţilor; în cazul în care printre pârâţi sunt şi obligaţi accesoriu, cererea se introduce la instanţa competentă pentru oricare dintre debitorii principali. Se arată că încercarea de a eluda dispoziţiile art. 9, prin introducerea în proces a unui debitor fictiv, pentru ca în felul acesta reclamantul să poată introduce cererea de chemare la judecată la instanţa pe care şi-o alege el ca fiind mai convenabilă intereselor sale, sancţionează ca un abuz de drept procesual, aşa încât instanţa îşi va declina competenţa. Soluţia trebuie însă nuanţată, deoarece în acest caz competenţa teritorială are caracter relativ, ceea ce înseamnă că instanţa nu poate să invoce din oficiu excepţia de necompetenţă teritorială. e) Art. 10 C. proc. civ. stabileşte că, în afară de instanţa domiciliului pârâtului, mai sunt competente următoarele instanţe: 1) în cererile privitoare la executarea, anularea, rezoluţiunea sau rezilierea unui contract, instanţa locului prevăzut în contract pentru executarea, fie chiar în parte, a obligaţiunii. În cazul în care în convenţie părţile nu au prevăzut o clauză prin care să se stipuleze locul unde obligaţia urmează să fie executată, prevederea art. 10 pct.1 nu îşi mai găseşte aplicarea. De asemenea, art. 1368 C. civ., califică drept reală cererea vânzătorului în rezoluţiune a vânzării, astfel încât aceasta urmează a se introduce potrivit regulilor prevăzute de art. 13 C. proc. civ., dacă obiectul vânzării a fost un bun imobil; 2) în cererile ce izvorăsc dintr-un raport de locaţiune a unui nemişcător, în cererile de justificare sau în prestaţie tabulară, instanţa locului unde se află nemişcătorul; 3) în cereile ce izvorăsc dintr-o cambie, cec sau bilet la ordin, instanţa locului de plată; 4) în cererile privitoare la obligaţii comerciale, instanţa locului unde obligaţia a luat naştere sau aceea a locului plăţii; 5) în cererile izvorâte dintr-un contract de transport, instanţa locului de plecare sau de sosire; 6) în cererile împotriva unei femei căsătorite care are reşedinţa obişnuită deosebită de aceea a soţului, instanţa reşedinţei femeii. Textul art. 10 pct. 6 C. proc. civ. este inutil, deoarece Codul familiei permite ca soţii să aibe domicilii separate; 7) în cererile făcute de ascendenţi pentru pensia alimentară, instanţa domiciliului reclamantului. Dispoziţia cuprinsă la acest punct necesită două precizări. În primul rând, ea se aplică şi în cazul cererilor privind restituirea alocaţiei de stat pentru copii, de către părintele care a încasat-o pe nedrept, datorită faptului că alocaţia de stat, în considerarea caracterului ei alimentar, se asimilează cu pensia de întreţinere. În al doilea rând, textul stabileşte o favoare pentru creditorul pensiei de întreţinere (ascendent sau descendent al celui obligat la întreţinere), astfel încât el se aplică în cazul în care se solicită acordarea pensiei de întreţinere, ori majorarea acesteia, nu şi atunci când debitorul obligaţiei de întreţinere pretinde reducerea sau sistarea pensiei; 8) în cererile ce izvorăsc dintr-un fapt ilicit, instanţa în circumscripţia căreia s-a săvârşit acel fapt. f) Art. 11 C. proc. civ. arată că, în materie de asigurare cererea privitoare la despăgubiri se va putea face şi la instanţa în circumscripţia căreia se află: domiciliul asiguratului; bunurile asigurate; locul unde s-a produs accidentul. Textul nu exclude instanţa de al sediul

asigurătorului, însă introduce o măsură de protecţie a persoanei asigurate, prevăzând că alegerea competenţei este nulă dacă a fost făcută înainte de naşterea dreptului la despăgubire. De asemenea, art. 11 mai dispune, în alin. 3, că dispoziţiile primelor 2 alineate nu se aplică în materie de asigurări maritime şi fluviale; g) Art. 433 C. proc. civ.: precede că, în materie de poprire, competenţa aparţine instanţei de la domiciliul (sediul) debitorului sau celei de la domiciliul (sediul) terţului poprit; h) Un alt caz de competenţă teritorială alternativă intervine în ipoteza alegerii domiciliului, prin convenţia părţilor, făcută înainte de sesizarea instanţei, dacă alegerea s-a făcut în favoarea reclamantului. În toate cazurile de competenţă teritorială alternativă alegerea între mai multe instanţe deopotrivă competente revine reclamantului. După ce a făcut această alegere, reclamantul nu mai poate reveni asupra ei, deoarece instanţa pe care a sesizat-o este competentă să soluţioneze pricina, iar pârâtul nu ar putea cere declinarea competenţei şi nici instanţa nu ar putea să o dispună din oficiu.(D.R.)

COMPETENŢA TERITORIALĂ CONVENŢIONALĂ, aptitudinea instanţelor judecătoreşti de a soluţiona litigii civile ca urmare a acordului de voinţe intervenit între părţi. De regulă, părţile aleg competenţa de soluţionare a eventualelor litigii dintre ele tocmai cu prilejul încheierii unor acte juridice. Prin convenţia lor, părţile pot alege o anumită instanţă pentru rezolvarea litigiului dintre ele, doar dacă sunt respectate următoarele condiţii: a) acordul privitor la alegerea de competenţa să fie dat în formă scrisă; b) instanţa să fie expres determinată; c) instanţa determinată de părţi să nu fie în mod absolut necompetentă.

COMPETENŢĂ, aptitudine recunoscută de lege unei instanţe judecătoreşti sau unui alt organ de activitate jurisdicţională de a judeca o anumită pricină. Competenţa se raportează la instanţa judecătorească sau la un alt organ cu activitate jurisdicţională, iar nu la judecători. Uneori, în mod nejustificat, noţiunea de competenţă este alăturată celei de judecător; de exemplu, art. 105 alin. 1 C. proc. civ., însă, în cuprinsul codului de procedură civilă există numeroase texte din care rezultă faptul că normele de competenţă se raportează la instanţă, iar nu la complexul de judecată, de exemplu, art. 304 pct. 3 etc. Alteori, competenţa este privită din punctul de vedereal secţiilor unei instanţe judecătoreşti (de exemplu, capitolul IV al titlului I din legea nr. 56/1993 este intitulat "Competenţa secţiilor Curţii Supreme de Justiţie", deşi, în realitate este vorba de repartizarea unor atribuţii între secţiile instanţei respective). Normele de competenţă se clasifică în norme de competenţă generală şi norme de competenţă jurisdicţională, după cum delimitarea se face prin raportare la organe din sisteme diferite, ori la organe din cadrul aceluiaşi sistem (mai exact, la o altă instanţă judecătorească). La rândul ei, competenţa jurisdicţională se clasifică în competenţă materială şi competenţă teritorială, după cum delimitarea se face între instanţe judecătoreşti de grad diferit, ori între instanţe judecătoreşti de acelaşi grad. În cadrul competenţei materiale, trebuie distins între competenţa materială funcţională, care se stabileşte după felul atribuţiilor ce revin fiecărei categorii de instanţe, pe de o parte, iar, pe de altă parte, competenţă materială procesuală, care se stabileşte în funcţie de obiectul, natura sau valoarea litigiului. Competenţa teritorială poate fi de trei feluri: a) competenţa teritorială de drept comun, când cererea se introduce

la instanţa de drept comun din punct de vedere teritorial, adică la instanţa de la domiciliul pârâtului; b) competenţa teritorială alternativă sau facultativă, în cazul în care reclamantul are alegerea între două sau mai multe instanţe deopotrivă competente; c) competenţa teritorială exclusivă sau excepţională, când cererea trebuie introdusă la o anumită instanţă. În funcţie de caracterul normelor care reglementează competenţa, aceasta se clasifică în competenţă absolută (reglementată de norme imperative) şi competenţă relativă (reglementată de norme dispozitive). Din combinarea art. 159 C. proc. civ. cu art. 19 C. proc. civ. se desprinde regula potrivit căreia competenţa generală, competenţa materială şi competenţa teritorială exclusivă au caracter absolut, iar caracter relativ are numai competenţa teritorială în pricinile privitoare la bunuri, cu excepţia cazurilor prevăzute de art. 13-16 C. proc. civ., deci competenţa teritorială de drept comun şi competenţa teritorială alternativă au caracter relativ.(D.R.).

COMPETENŢĂ ABSOLUTĂ, aptitudinea instanţelor de judecată, sau a altor organe de jurisdicţie de a soluţiona, în exclusivitate, anumite categorii de litigii. **C. a.** este determinată prin norme procedurale având un caracter imperativ. Încălcarea normelor de **c. a.** antrenează după sine necompetenţa instanţei sesizate; a se vedea şi *competenţă*.

COMPETENŢĂ RELATIVĂ, instituţie procesuală care conferă părţilor posibilitatea de a deroga, în anumite condiţii, de la normele ce o reglementează. **C. r.** este determinată de caracterul dispozitiv al unor norme procesuale. Competenţa teritorială are caracter relativ numai în pricinile privitoare la bunuri, cu excepţia cazurilor în care legea prevede în mod expres că are caracter absolut.(D.R.)

COMPETENŢĂ TERITORIALĂ DE DREPT COMUN, formă a competenţei teritoriale, potrivit cu care cererea se face la instanţa de la domiciliul pârâtului (când pârâtul este o persoană fizică) sau de la sediul principal al persoanei juridice de drept privat. Regula se justifică în cazul cererilor personale prin aceea că până la soluţionarea procesului, pârâtul este beneficiarul prezumţiei că nu datorează nimic, iar în cazul cererilor reale prin faptul că aparenţele trebuie prezumate a fi conforme realităţii, până la proba contrară. În materia cererilor personale există şi o altă consideraţie de ordin practic, anume că, în lipsa unei astfel de prevederi legale, oricine ar putea fi la discreţia reclamanţilor de rea-credinţă, văzându-se chemat la o instanţă îndepărtată de domiciliul său, deşi nu şi-a asumat nici o obligaţie, iar insolvabilitatea reclamantului l-ar putea împiedica să obţină restituirea cheltuielilor de judecată, deci inclusiv cheltuielile de deplasare făcute în vederea procesului. Noţiunea de domiciliu trebuie luată într-un sens mai larg, interesând nu atât locuinţa statornică şi principală a pârâtului, ci adresa unde pârâtul locuieşte efectiv. Pentru stabilirea competenţei teritoriale prezintă interes domiciliul (locuinţa) pe care pârâtul îl (o) avea în momentul introducerii cererii de chemare la judecată, astfel încât o eventuală schimbare ulterioară de domiciliu nu influenţează competenţa. Dacă pârâtul are domiciliul în străinătate sau acesta este necunoscut, cererea se face la instanţa reşedinţei sale din ţară, iar dacă nici reşedinţa din ţară nu este cunoscută, cererea se introduce la instanţa domiciliului sau reşedinţei reclamantului. Cererea împotriva unei asociaţii sau societăţi fără personalitate juridică se face la instanţa domiciliului persoanei căreia, potrivit înţelegerii dintre asociaţi, i s-a încredinţat preşedinţia sau direcţia aso-

ciaţiei sau societăţii, iar în lipsa unei alte persoane, la instanţa domiciliului oricăruia dintre asociaţi; în acest din urmă caz, reclamantul poate să solicite numirea unui curator, care să reprezinte interesele asociaţiei.(D.R.).

COMPETENŢĂ TERITORIALĂ EXCLUSIVĂ (EXCEPŢIONALĂ), aptitudinea anumitor instanţe de a soluţiona litigiile expres prevăzute de lege. Din cuprinsul art. 19 C. proc. civ., potrvit căruia "părţile pot conveni, prin înscris sau prin declarare verbală în faţa instanţei, ca pricinile privitoare la bunuri să fie judecate de alte instanţe decât acelea care, potrivit legii, au competenţă teritorială, afară de cazurile prevăzute de art. 13, 14, 15 şi 16", rezultă că în pricinile privitoare la persoane, precum şi în cazurile prevăzute de art 13-16 C. proc. civ., competenţa aparţine unei anumite instanţe, fără posibilitatea pentru părţi de a stabili o altă instanţă, deci competenţa teritorială are caracter absolut. a) Potrivit art. 13 C. proc. civ., cererile privitoare la bunuri nemişcătoare se fac numai la instanţa în circumscripţia căreia se află nemişcătoarele. Când nemişcătorul este situat în circumscripţiile mai multor instanţe, cererea se va face la instanţa domiciliului sau reşedinţei pârâtului, dacă acesta se află în vreuna din aceste circumscripţii, iar în caz contrar, la oricare din instanţele în circumscripţiile cărora se află nemişcătorul. Deşi nu rezultă expres, se admite că textul are în vedere numai carerile reale imobiliare, deoarece, pentru cererile personale, art. 10 alin. 1 C. proc. civ. stabileşte o competenţă teritorială alternativă, fără a face vreo deosebire după cum cererea personală ar avea ca obiect un bun mobil sau imobil, iar art. 10 pct. 2 C. proc. civ. prevede o competenţă teritorială alternativă pentru cererile personale imobiliare care izvorăsc dintr-un contract de locaţiune al unui imobil. Regula înscrisă în art. 13 alin. 1 se justifică prin împrejurarea că instanţa locului unde este situat imobilul - "forum rei sitae" - poate asigura o judecată în cele mai bune condiţii, în ceea ce priveşte probele ce urmează a fi administrate (expertiză, cercetare la faţa locului), iar uneori este necesară consultarea registrelor de publicitate imobiliară (care se ţin la judecătoria de la locul imóbilului) şi, în faza executării silite, chiar operaţii în aceste registre. b) Potrivit art. 14 C. proc. civ., în materie de moştenire, sunt de competenţa instanţei celui din urmă domiciliu al defunctului: 1) cererile privitoare la validitatea sau executarea dispoziţiilor testamentare; 2) cererile privitoare la moştenire, precum şi cele privitoare la pretenţiile pe care moştenitorii le-ar avea unul împotriva altuia; 3) cererile legatarilor sau ale creditorilor defunctului împotriva vreunuia dintre moştenitori sau împotriva executorului testamentar. Interesează situaţia de fapt concretă, ultima locuinţă efectivă a defunctului, iar nu domiciliul înscris în actul de identitate. La ultimul domiciliu al defunctului, care este şi locul deschiderii succesiunii, se găsesc de regulă, înscrisuri pivind raporturile juridice dintre defunct şi moştenitori, precum şi dintre defunct şi terţi testamente autentice sau olografe, multe din bunurile ce alcătuiesc masa succesorală, iar o serie de măsuri referitoare la inventarierea şi conservarea bunurilor succesorale se iau în acest loc, astfel încât dispoziţiile cuprinse în art. 14 sunt pe deplin justificate, cu atât mai mult cu cât au meritul de a concentra la o singură instanţă toate cererile privitoare la aceeaşi succesiune. Cu titlu de exemplu, sunt de competenţa instanţei de la ultimul domiciliu al defunctului: cererile pentru anularea unui testament, pentru reducţiunea unui legat ce a încălcat rezerva succesorală, pentru raportul do-

naţiilor, petiţia de ereditate, cererea pentru anularea certificatului de moştenitor, cererea de ieşire din indiviziunea succesorală, cererea pentru predarea unui legat cu titlu particular, cererile prin care creditorii ridică pretenţii împotriva succesiunii etc. Deşi art. 14 pct. 3 vorbeşte de "creditorii mortului", textul vizează atât creditorii personali ai defunctului, cât şi pe cei care au devenit creditori ai succesiunii, după deschiderea ei, pentru cheltuielile privind înmormântarea defunctului sau conservarea şi administrarea bunurilor succesorale. Art. 14 nu se aplică în cazul în care moştenitori valorifică drepturi culese din succesiune împotriva terţilor-debitori ai defunctului. Deşi actuala reglementare nu mai limitează în timp competenţa ultimului domiciliu al defunctului până la desăvârşirea împărţelii între moştenitori, consideraţiile care justifică o competenţă teritorială exclusivă nu mai subzistă după efectuarea partajului succesoral, deoarece după acest moment nu mai există o masă succesorală distinctă (exceptând cazul în care acceptarea succesiunii s-a făcut sub beneficiu de inventar), iar creditorii, potrivit art 1060 C. civ. nu mai pot urmări pe moştenitorii debitorului lor decât în proporţie cu părţile lor ereditare. Se admite totuşi că ramâne competentă instanţa de la ultimul domiciliu al defunctului, în cazul cererii de garanţie pentru tulburări şi evicţiuni, introdusă de unul dintre moştenitori împotriva celorlalţi moştenitori (art. 787 C. civ.), precum şi în cazul cererii în desfiinţarea împărţelii, pentru dol sau violenţă (art. 790 C. civ.).Dispoziţiile art. 14 se vor aplica şi în situaţia în care în masa succesorală se găsesc bunuri imobile situate în circumscripţia altor instanţe decât cea de la ultimul domiciliu al defunctului. În sprijinul acestei soluţii se poate aduce un argument de topografie a textelor, potrivit căreia, legiuitorul, aşezând norma de competenţă teritorială referitoare la succesiuni după aceea privitoare la cererile imobiliare, a înţeles să deroge de la dispoziţia înscrisă în art. 13 C. proc. civ., precum şi faptul că procesele succesorale ridică probleme mult mai complexe , fiind necesar ca acestea să fie rezolvate de o singură instanţă. c) Potrivit art. 15 C. proc. civ., cererile în materie de societate, până la sfârşitul lichidării de fapt, sunt de competenţa instanţei locului unde îşi are sediul principal. Raţiunea acestei reguli constă în aceea că instanţa în a cărei circumscripţie se află sediul principal al societăţii poate administra în cele mai bune condiţii probele necesare stabilirii raporturilor juridice dintre societate şi societari sau dintre societari între ei, deoarece la sediul principal al societăţii se găsesc registrele şi principalele acte. Textul se aplică în acele situaţii în care părţile în proces sunt fie asociaţii şi societatea, fie asociaţii între ei, nu însă în cazul litigiilor dintre societate sau asociaţi şi terţe persoane, întrucât acestea din urmă nu interesează raporturile juridice ale societăţii referitoare la societate însăşi şi la asociaţi. Art. 15 îşi găseşte aplicarea în cazul cererilor, anularea actului de constituire a societăţii, pentru dizolvarea societăţii la cererea asociaţilor, pentru repararea daunelor aduse societăţii de un asociat, cererea prin care un asociat pretinde restituirea sumelor cheltuite în contul societăţii etc. Competenţa exclusivă există până la sfârşitul lichidării în fapt a societăţii, deci până la momentul împărţirii întregului activ al societăţii. Chiar şi după acest moment rămâne competentă instanţa prevăzută în art. 15 pentru cererile care ar constitui consecinţe ale lichidării, cum ar fi cererea în garanţie sau cea în constatarea nulităţii unor acte juridice făcute în cadrul lichidării. Art. 15 se aplică prio-

ritar faţă de art. 13, deci cererile cu privire la raporturile dintre societate şi asociaţi, ori dintre asociaţi între ei, sunt de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie societatea îşi are sediul ei principal, chiar dacă aceste raporturi sunt în legătură cu bunuri imobile situate în circumscripţia altor instanţe. d) Art. 16 C. proc. civ. stabileşte un al patrulea caz de competenţă teritorială exclusivă. Cererile în materie de faliment sunt de competenţa instanţei în circumscripţia căreia comerciantul îşi are principala aşezare comercială. Intră sub incidenţa acestui text: judecarea contestaţiilor debitorilor împotriva cererilor introductive ale creditorilor pentru începerea procedurii reorganizării şi lichidării judiciare; desemnarea judecătorului-sindic şi, după caz a administratorului sau lichidatorului, controlul asupra activităţii lor şi, dacă este cazul, înlocuirea acestora; aprobarea desemnării unor persoane care să ajute pe judecătorul-sindic la îndeplinirea îndatoririlor sale; judecarea cererilor de a se ridica debitorului dreptul de a-şi mai conduce activitatea; judecarea acţiunilor introduse de judecătorul-sindic pentru anularea unor transferuri cu caracter patrimonial, anterioare cererii introductive; judecarea contestaţiilor debitorului ori creditorilor împotriva măsurilor luate de judecătorul-sindic; confirmarea planului de reorganizare sau, după caz de lichidare, după votarea lui de către creditori; judecarea contestaţiilor împotriva hotărârilor judecătorului-sindic de continua activitatea debitorului, în caz de reorganizare; soluţionarea obiecţiilor la rapoartele semestriale şi la cel final ale judecătorului-sindic; darea hotărârii de închidere a procedurii. e) Competenţa teritorială este exclusivă şi în pricinile privitoare la persoane. Pentru astfel de cauze, uneori legea stabileşte o anumită instanţă competentă din punct de vedere teritorial, alteori se aplică dispoziţia cuprinsă în art. 5 C. proc. civ. , dar, în ambele ipoteze, competenţa teritorială are caracter absolut, cu toate consecinţele ce decurg de aici. Astfel: 1) în materie de divorţ, art. 607 C. proc. civ. stabileşte competenţa în favoarea judecătoriei în circumscripţia căreia se află cel din urmă domiciliu comun al soţilor, însă numai atunci când cel puţin unul dintre soţi mai locuieşte în circumscripţia acestei instanţe. Dacă soţii nu au avut domiciliul comun sau nici unul dintre ei nu mai locuieşte în circumscripţia instanţei ultimului domiciliu comun, competenţa aparţine instanţei domiciliului pârâtului, iar când pârâtul nu are domiciliul în ţară, este competentă judecătoria de la domiciliul reclamantului; 2)cererea pentru încuviinţarea adopţiei se introduce la judecătoria în raza căreia domiciliază cel ce adoptă. Cererea pentru încuviinţarea adopţiei unui copil părăsit, din părinţi necunoscuţi sau care, din orice alte cauze, se află în îngrijirea unei instituţii de ocrotire, se introduce la instanţa în raza căreia se află sediul instituţiei de ocrotire. Cererea pentru încredinţarea adopţiei făcută de un străin sau de un cetăţean român cu reşedinţa sau domiciliul în străinătate se introduce la tribunalul în raza căruia domiciliază cel ce urmează a fi adoptat. În cazul în care cel ce urmează a fi adoptat este cetăţean român cu reşedinţa sau domiciliul în străinătate, cererea adresată instanţei române este de competenţa Tribunalului municipiului Bucureşti; 3) cererile de declarare a dispariţiei, a morţii prin hotărâre judecătorească, respectiv de anulare a unei hotărâri care declară moartea unei persoane sunt de competenţa instanţei în circumscripţia căreia persoana şi-a avut ultimul domiciliu; 4) în alte pricini privitoare la persoane, pentru care legea nu prevede expres instanţa competentă din

punct de vedere teritorial se va aplica dreptul comun, competenţa aparţinând instanţei de la domiciliul pârâtului (de ex.: cererile privind nulitatea căsătoriei, cererile în stabilirea paternităţii copilului din afara căsătoriei, cererile în tăgada paternităţii, cererile pentru stabilirea filiaţiei faţă de mamă, contestarea recunoaşterii de maternitate sau de paternitate, cererea de punere sub interdicţie sau de ridicare a interdicţiei etc.). Din art. 159 coroborat cu art. 19 C. proc. civ. (interpretat "per a contrario"), rezultă că, în toate aceste situaţii, competenţa teritorială are caracter absolut. f) În materie necontencioasă, competenţa teritorială are caracter absolut. Art. 334 C. proc. civ. obligă instanţa să îşi verifice competenţa din oficiu şi cum textul nu face nici o distincţie, înseamnă că are în vedere şi competenţa teritorială. g) Sunt şi alte situaţii în care competenţa teritorială este exclusivă: în materie contravenţională (instanţa în a cărei rază teritorială a fost săvârşită contravenţia), în materia contenciosului administartiv (instanţa de la domiciul reclamantului), în materie electorală (de exemplu, contestaţiile la care se referă art. 17 alin. 3 din legea nr. 70/1991 sunt de competenţa judecătoriei în a cărei rază teritorială se află secţia de votare, cele vizate de art. 12 alin. 2 din legea nr. 68/1992 sunt de competenţa judecătoriei în a cărei rază teritorială domiciliază alegătorul sau, în cazul celor înscrişi pe liste separate, competentă este judecătoria pe a cărei rază teritorială se află biroul electoral al secţiei de votare care a întocmit lista), cererile de anulare şi rectificare a actelor de stare civilă (judecătoria de la domiciliul reclamantului), contestaţiile împotriva hotărârilor comisiei de ocrotire a minorilor (judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază minorul), precum şi atunci când o cerere, care are caracter incidental, urmează a fi soluţionată de instanţa ce judecă fondul (de exemplu, asigurarea dovezilor pe cale incidentală, sechestrul judiciar, refacerea înscrisurilor sau hotărârilor dispărute, etc.). În sprijinul soluţiilor date pentru această rezolvare există şi un argument de text, anume art. 19 C. proc. civ., interpretat "per a contrario", raportat la art. 159 C. proc. civ., - ori de câte ori este vorba de o pricină ce nu se referă la bunuri, competenţa teritorială are caracter absolut. Competenţa teritorială are caracter relativ numai în pricinile privitoare la bunuri, cu excepţia cazurilor în care legea prevede în mod expres că are caracter absolut. (D.R.)

COMPLET DE DIVERGENŢĂ, complet de judecată special format dintr-un număr impar (trei) de judecători în vederea soluţionării litigiului, dacă cu prilejul deliberării nu s-a format o opinie unanimă în cadrul completului de judecată (format din doi judecători). **C. de d.** este format din completul iniţial (cei doi judecători), care se întregeşte cu un al treilea judecător; cel de al treilea judecător poate fi preşedintele sau vicepreşedintele instanţei ori un judecător desemnat de preşedinte. Prin formarea acestui **c. de d.** se poate pronunţa o hotărâre cu majoritate de voturi. În scopul soluţionării litigiului de către **c. de d.**, cauza urmează să se repună pe rol; dezbaterile vor fi reluate doar în privinţa aspectelor de fapt sau de drept aflate în divergenţă. Pînă la pronunţarea hotărârii finale judecătorii care şi-au exprimat părerea cu prilejul primei deliberări pot reveni asupra opiniei lor. Potrivit legii, cauza urmează să fie soluţionată în **c. de d.** în chiar ziua respectivă sau în cel mult cinci zile; dacă, după judecarea divergenţei, vor fi mai mult de două păreri, judecătorii ale căror puncte de ve-

dere se apropie sunt datori să se unească într-o singură opinie. **C. de d.** se formează nu numai în scopul pronunţării soluţiei finale, ci şi pentru rezolvarea unor divergenţe ce apar pe parcursul judecăţii, aceasta deoarece completul de judecată se poate afla în divergenţă şi cu privire la rezolvarea unor cereri incidente, excepţii de procedură sau cu privire la încuviinţarca anumitor probe; în asemenea împrejurări, **c. de d.** se va pronunţa doar asupra problemelor aflate în divergenţă, după care judecata va continua cu participarea judecătorilor iniţiali.

COMPLET DE JUDECATĂ, organ de regulă colegial, care are sarcina de a soluţiona litigiul dintre părţi. **C. de j.** are atribuţii privitoare la cercetarea şi lămurirea tuturor raporturilor dintre părţi. Membrii **c. de j.** hotărăsc de comun acord asupra tuturor problemelor, de fapt şi de drept, supuse judecăţii. Preşedintele **c. de j.** are sarcina de a conduce dezbaterile ce au loc în cadrul şedinţei de judecată. Pe cale de excepţie de la regula colegialităţii,completul este format dintr-un singur judecător în următoarele cazuri: a) pricinile date în competenţa materială a judecătorilor şi anume: cererile introduse pe cale principală, referitoare la pensii de întreţinere; litigiile patrimoniale dintre persoanele fizice, avînd ca obiect plata unei sume de bani sau predarea unui bun mobil, în cazul în care valoarea litigiului nu depăşeşte 300.000 lei şi nu priveşte o succesiune sau împărţeli de bunuri; acţiunile posesorii; cererile privind înregistrările în registrele de stare civilă; plîngerile împotriva încheierilor de aprobare a proceselor verbale de constatare a contravenţiilor vamale; luarea unor măsuri asiguratorii sau a unor măsuri vremelnice în cazuri urgente; cererile de orice fel referitoare la popriri; litigiile de muncă privind pretenţiile băneşti a căror valoare nu depăşeşte 100.000 lei; cererile care, potrivit legii, se soluţionează de judecătorii în ultimă instanţă; b) pricinile date în competenţa materială a tribunalului se judecă de către un complet format dintr-un singur judecător (delegat) în cazurile prevăzute de L.26/05.11.90 privind Registrul Comerţului (de ex. cererea de radiere a unei înmatriculări sau menţiuni din registrul comerţului). Judecătorul sindic, nu formează un complet dintr-un singur judecător, întrucât el, fiind numit de preşedintele instanţei (tribunalului) potrivit art.13 alin.3 din Legea nr.92/1992 pentru organizarea judecătorească, atribuţiile sale sunt altele decît cele privind activitatea de judecată. (D.R.)

COMPLET SPECIALIZAT, complet constituit pentru judecarea cauzelor privind anumite materii.

COMPUNEREA INSTANŢEI, alcătuirea completului de judecată cu numărul de judecători stabiliţi de lege. Potrivit legii nr.92/1992 pentru organizarea judecătorească **c.i.** este următoarea: 1) judecătoriile soluţionează, de regulă, cererile date în competenţa lor, în complet format din doi judecători; pe cale de excepţie, unele cauze se soluţionează de un singur judecător (cele enumerate de art.22 alin.2 pct.1 lit.a-c din legea nr.92/1992; a se vedea şi *complet de judecată*); 2) tribunalele soluţionează cauzele de competenţa lor, în primă instanţă, în complet format din doi judecători, iar apelurile şi recursurile în complet format din trei judecători. Completul este compus dintr-un singur judecător în cazul soluţionării cererilor de competenţa judecătorului delegat pe lîngă Registrul Comerţului (de ex. cererea de radiere a unei înmatriculări sau menţiuni din registrul comerţului); 3) curţile de apel judecă pricinile de competenţa lor în primă instanţă, în complete formate din

doi judecători, iar apelurile şi recursurile în complete formate din trei judecători; 4) la Curtea Supremă de Justiţie, completele de judecată se constituie din trei judecători; Curtea Supremă de Justiţie judecă în complet format din 7 judecători: contestaţiile împotriva Consiliului Superior al Magistraturii privind îndepărtarea din magistratură pe motiv de boală psihică sau vădită incapacitate profesională, contestaţii împotriva sancţiunilor aplicate de Consiliul Superior al Magistraturii sau de Comisia de disciplină a Ministerului Public, contestaţiile împotriva deciziilor pronunţate de comisia disciplinară a Curţii Supreme de Justiţie, în ceea ce priveşte abaterile disciplinare săvârşite de magistraţii asistenţi. Când Curtea judecă în Secţii Unite vor trebui să ia parte la judecată cel puţin 3/4 din membrii în funcţie.(D.R.)

COMUNICANT, (cedent), parte în contractul de know-how, care furnizează (comunică) altei persoane, denumită comunicatar, un ansamblu de cunoştiinţe tehnice, având obiect know-how-ul în cauză, în schimbul unui preţ convenit.

COMUNICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ, mijloc prin care instanţa încunoştiinţează părţile sau alţi participanţi despre îndeplinirea unor acte procedurale. **C.a. de p.** este necesară doar în acele împrejurări în care legea impune încunoştiinţarea persoanelor interesate despre conţinutul unor acte de procedură. Astfel, potrivit legii, următoarele acte de procedură urmează să fie comunicate părţilor: copii după cererile de chemare în judecată, întâmpinarea, cererea reconvenţională, hotărârea judecătoreasca pronunţată de instanţa de fond, copii după înscrisurile depuse ca mijloace de dovadă etc. **C.a. de p.** se face din oficiu, cu respectarea regulilor prevăzute de lege pentru înmânarea citaţiilor; cu toate acestea, instanţa nu este obligată să procedeze la **c.a. de p.**, dacă partea este prezentă în instanţă, personal sau prin mandatar, ea neavând posibilitatea de a refuza primirea actelor de procedură şi a înscrisurilor ce i se înmânează în cadrul acelei şedinţe de judecată. Instanţa îi poate acorda însă părţii interesate, la cererea acesteia, un termen pentru a lua cunoştiinţă despre cuprinsul actelor de procedură; în acest fel partea are posibilitatea de a-şi pregăti efectiv apărarea. **C.a. de p.** către persoanele juridice se face de regulă prin predarea lor la registratură, iar nu prin afişare; primirea urmează să fie confirmată, în timpul programului de lucru, prin semnătură şi aplicarea ştampilei, iar în afara orelor de serviciu, prin semnătura ofiţerului de serviciu.

COMUNICATAR, parte în contractul de know-how care obţine prin comunicare de la o altă persoană denumită comunicant un ansamblu de cunoştiinţe tehnice având drept obiect know-how-ul în cauză, în schimbul unui preţ convenit.

CONCEDENT, producător sau furnizor, care vinde o serie de bunuri sau furnizează servicii unei alte persoane denumită concesionar. **C.** poate ocupa un loc privilegiat pe o anumită piaţă, în sensul acoperirii unei arii largi de necesităţi a consumatorilor, cu o gamă de produse diversificate, mai ales când este şi beneficiarul unui drept exclusiv de proprietate industrială sau când are posibilitatea de a oferi produse cu înalte caracteristici de tehnicitate.

CONCESIONAR, 1) intermediar, persoană fizică sau persoană juridică, ce cumpără bunurile sau serviciile concedentului pentru a le asigura anumite condiţii de desfacere în cadrul zonei stabilite de comun acord cu acesta, beneficiind totodată de reputaţia mărcii de fabrică a

concedentului. Este un intermediar independent, care nu lucrează nici în numele şi nici pe seama concedentului, ci numai în interesul lui. **C.** obţine un monopol de vânzare a produselor care formează obiectul concesiunii în zona convenită şi îşi ia angajamentul ca, în schimbul exclusivităţii astfel primite, să promoveze vânzările în sectorul său de activitate; 2) (în regimul Legii nr.15/1990) persoană fizică sau juridică română sau străină care a dobândit, printr-un contract de concesiune, dreptul de a utiliza sau desfăşura, în scop comercial activităţi economice, servicii publice, unităţi de producţie ale unor regii autonome şi terenuri proprietate de stat. (D.R.)

CONCESIUNE, bunurile sau serviciile publice care constituie obiectul unui contract de concesiune.

CONCESIUNE EXCLUSIVĂ, contract prin care o parte, concedentul, se obligă ca într-o anumită zonă teritorială să vândă mărfurile sale numai celeilalte părţi, concesionarul, care le cumpără spre a le revinde clienţilor săi. Este o formă contractuală de intermediere. Este un contract bilateral (sinalagmatic), cu un caracter complex, determinat de varietatea operaţiilor pe care le comportă, comutativ, consensual, oneros. În general, contractul de **c.e.** conţine o clauză în care se prevede că este încheiat intuitu personae şi că atare nu poate fi cedat de părţi unor alte persoane nici cu titlu oneros, nici cu titlu gratuit. Se încheie în formă scrisă. Obiectul contractului constă în operaţii de vânzare şi revânzare a mărfurilor într-o anumită zonă teritorială. Conţinutul contractului este stabilit de părţi în baza principiului libertăţii contractuale. Obligaţii şi drepturi ale părţilor: a) Obligaţia concedentului de a livra mărfurile şi în mod corelativ obligaţia concesionarului de a le primi şi de a plăti preţul. b) Dreptul de revânzare exclusivă acordat concesionarului, concedentul asumându-şi obligaţia corelativă de a se abţine de a vinde într-o anumită regiune sau unor anumiţi beneficiari mărfurile care formează obiectul contractului. Concedentul se angajează totodată de a aproviziona în mod exclusiv pe concesionar în zona teritorială respectivă, iar concesionarul se obligă să cumpere şi să revândă mărfurile concedentului, cu excluderea produselor concurente. Exclusivitatea nu operează decât în timpul duratei contractului, la expirarea sa concesionarul fiind liber să-şi exercite activitatea pe baza unui contract încheiat cu un alt concedent. În schimbul activităţii sale, concesionarul are dreptul la o remuneraţie care reprezintă diferenţa dintre preţul de cumpărare şi cel de revânzare, constituind beneficiul propriu-zis. c) Concesionarul trebuie să aibă un stoc determinat de mărfuri pentru a răspunde eficient oricărei comenzi şi să efectueze servicii după vânzare. În mod corelativ, concedentul are obligaţia generală de informare despre posibilităţile sale de livrare, schimbările de preţ sau cu privire la noile produse care urmează a fi puse în fabricaţie. Prin contract, concedentul îşi poate asuma şi alte obligaţii cum sunt: preluarea în sarcina sa a anumitor cheltuieli de publicitate, ajutorul tehnic pe care urmează să-l acorde, formarea personalului de vânzare etc. Neexecutarea uneia din obligaţiile reciproce poate da dreptul la despăgubiri şi poate justifica, în situaţia în care are consecinţe grave pentru menţinerea legăturii contractuale, rezilierea contractului. De regulă, rezilierea contractului în cursul executării acestuia nu este admisă decât în cazuri justificate cum sunt nerespectarea clauzelor contractului. Încetarea contractului încheiat pe durată determinată are loc la expirarea termenului prevăzut în con-

tract; contractul încheiat pe perioadă nedeterminată implică posibilitatea ca părţile să-l rezilieze cu condiţia de a respecta un preaviz a cărui durată minimă este fixată prin contract. Ţinând seama de caracterul, de regulă intuitu personae, al contractului, acesta încetează prin decesul concesionarului ori declararea incapacităţii sale, sau a altor împrejurări referitoare la solvabilitatea părţilor.

CONCLUDENŢA PROBELOR, condiţie de admisibilitate a oricărei dovezi constând în cerinţa ca proba să tindă la stabilirea sau clarificarea unor împrejurări de natură să ajute instanţa la soluţionarea pricinii. Presupune, pe de o parte, că în drept proba este admisibilă, iar pe de altă parte, o apreciere de fapt a judecătorului la speţa concretă. Instanţa este obligată ca înainte de a admite orice probă solicitată de părţi să stabilească dacă ea este concludentă sau nu, probele neconcludente fiind inadmisibile.

CONCLUZII ÎN FOND, expunere orală făcută de parte sau de mandatarul său atunci când legea i-o permite, ori de către procuror (în cazurile în care procurorul participă la procesul civil), înfăţişând instanţei aprecierea proprie cu privire la modul de soluţionare a litigiului şi la interpretarea probelor administrate în cauză. **C. în f.** dau expresie principiului contradictorialităţii dezbaterilor; considerate exclusiv prin referire la părţi, ele constituie totodată şi o concretizare a dreptului lor la apărare.

CONCLUZII SCRISE, înscris redactat şi semnat fie personal de către parte, fie de către mandatarul acestuia, conţinând prezentarea sistematizată a susţinerilor şi apărărilor formulate oral de către partea respectivă cu ocazia dezbaterilor asupra fondului pricinii. Întocmirea şi depunerea la dosar a **c.s.** se face după închiderea dezbaterilor asupra fondului, dar mai înainte ca deliberarea să fi avut loc, fie din propria iniţiativă a părţii, fie la solicitarea instanţei.

CONCORDAT, (în reglementarea Codului Comercial, în prezent abrogată), convenţie încheiată între comerciantul sau societatea debitoare şi creditorii săi, sub controlul instanţei judecătoreşti, având drept scop acordarea unor facilităţi de plată reducerea parţială a creanţelor şi/sau prelungirea termenelor de plată, precum şi redobândirea de către debitor a dreptului de a-şi administra şi conduce afacerile. **C.** prezenta pentru debitor mai mult interes decât suspendarea părţilor ori moratoriul deoarece activul său nu trebuia să fie în mod necesar superior pasivului. **C.** putea fi amiabil, dacă se realiza de debitor cu toţi creditorii săi şi judiciar (majoritar sau de masă) când convenţia se realiza numai cu majoritatea creditorilor, fiind apoi omologată de instanţă. Sub raportul momentului când intervenea, **c.** putea fi prefalimentar (intervenea anterior declarării falimentului, fără intervenţia instanţei, şi urmărea să evite tocmai deschiderea procedurii acestuia) şi postfalimentar (putea interveni în orice stadiu al procedurii falimentare, având drept efect încetarea sau suspendarea acestuia). **C.** postfalimentar se realiza întodeauna pe cale judiciară. Propunerile de **c.** trebuiau formulate de societatea debitoare în anumite termene. Pentru votarea **c.** era necesară o dublă majoritate: o majoritate a creditorilor, fiecare creditor având dreptul la un vot, indiferent de valoarea creanţei sale şi o majoritate a creanţelor, stabilită după suma acestora admisă în masa credală. Odată omologat de instanţă, **c.** devenea obligatoriu pentru toţi creditorii chirografari, prezenţi sau absenţi, favorabili sau opozanţi, verificaţi sau neverificaţi. Pe data hotărârii instanţei, atribuţiile sindicului încetau, iar debitorul redobândea dreptul de

dispoziţie asupra patrimoniului său. Împotriva hotărârii se puteau formula, în anumite condiţii, diferite căi de atac (opoziţie, anulare etc.).

CONCORDAT PRIN ABANDON DE ACTIV, înţelegere intervenită între falit şi adunarea creditorilor, prin care cel dintâi abandona pe seama celor din urmă bunurile sale (în totalitate sau numai în parte), în schimbul anulării integrale sau parţiale a datoriilor.

CONCUBINAJ, convieţuire, cu caracter de relativă stabilitate, între un bărbat şi o femeie care nu sunt uniţi între ei prin căsătorie. Fiind o simplă stare de fapt, legea nu-i recunoaşte nici un fel de efecte juridice proprii.

CONCURENŢĂ COMERCIALĂ, confruntarea dintre comercianţii cu activităţi similare sau asemănătoare, exercitată în domeniile deschise ale pieţei, pentru câştigarea şi conservarea clientelei, în scopul rentabilizării propriei activităţi. Se clasifică în: **c.loială** (licită) formă a concurenţei care se bazează pe competiţia onestă dintre cei care produc mărfuri, prestează servicii, execută lucrări sau asigură circulaţia bunurilor şi distribuirea lor consumatorilor şi care este ocrotită de lege; **c.neloială** (ilicită, interzisă), constând din orice act sau fapt contrar uzanţelor cinstite în activitatea comercială. Prin practicarea unei astfel de competiţii se urmăreşte de regulă atragerea şi captarea prin mijloace neoneste a clientelei comerciantului lezat; **c.pură şi perfectă**, care presupune existenţa simultană a atomicităţii pieţei (număr mare de cumpărători şi vânzători între care se vehiculează cantităţi mici de mărfuri, care nu influenţează cererea sau oferta globală), omogenităţii (ce decurge din relativa similitudine calitativă a mărfurilor, serviciilor, lucrărilor, pe care comercianţii le comercializează pe piaţa respectivă), transparenţei (când se constată pe piaţă un flux informaţional exhaustiv, implicând accesul direct, imediat şi complet al consumatorului la orice date semnificative, ce privesc caracteristicile fiecărui produs şi preţurile corespunzătoare), pluralităţii de opţiuni (consumatorii beneficiind de posibilităţi de alegere practic nelimitate între mărfurile oferite spre vânzare), mobilităţii factorilor de producţie (comercianţii având posibilitatea de a se conforma, împreună cu capitalul lor, cu promptitudine, din proprie iniţiativă, evoluţiei conjuncturale a pieţei) şi neintervenţiei statului; **c.pură**, existentă atunci când există doar atomicitatea pieţei; **c.monopolistă**, existentă atunci când dimensiunile comercianţilor sunt foarte diferite, iar produsele pe care aceştia urmează a le desface pe piaţă sunt neomogene; **c.imperfectă**, existentă atunci când condiţiile cerute pentru definirea concurenţei ca perfectă nu sunt întrunite decât în parte şi pe piaţă nu există elemente de monopol.

CONDICA ŞEDINŢELOR DE JUDECATĂ, registru în care se trec toate dosarele înscrise pe lista de procese de la un termen de judecată. Instanţele cu un volum mare de activitate pot deţine câte două condici: una pentru cauzele civile şi alta pentru cele penale. La tribunale şi curţile de apel se ţine câte o singură condică pentru fiecare secţie, iar dacă volumul activităţii îl justifică, se poate ţine o condică pentru activitatea de fond (în primă instanţă şi în apel) şi una pentru cea de recurs. Înainte de începerea dezbaterilor, grefierul va trece în **c.ş. de j.** elementele esenţiale privitoare la identificarea dosarelor de la acel termen. Preşedintele completului de judecată sau unul dintre judecători va consemna în **c.ş. de j.** soluţiile ce au fost pronunţate în şedinţă publică; pentru ca-

uzele amânate se vor indica termenele şi motivele măsurii luate de instanţă.

CONDIŢIE, modalitate a obligaţiei, constând într-un eveniment viitor şi nesigur, care suspendă sau care rezolvă retroactiv existenţa unui drept şi a obligaţiei corelative. Din punct de vedere al posibilităţilor de realizare **c.** poate fi: **c.** cazuală, **c.** mixtă, **c.** potestativă simplă sau **c.** pur potestativă. Din punct de vedere al efectelor pe care le produce asupra raportului juridic de obligaţie, **c.** poate fi: **c.** suspensivă sau **c.** rezolutorie. **C.** trebuie să fie posibilă, licită şi conformă regulilor de convieţuire socială. **C.** imposibilă, dacă este suspensivă, atrage nulitatea obligaţiei, iar dacă este rezolutorie, se consideră inexistentă, obligaţia fiind valabilă ca obligaţie pură şi simplă. **C.** ilicită sau imorală atrage nulitatea întregului act atunci când a fost determinantă la încheierea acestuia; în celelalte cazuri este nulă numai **c.** respectivă. Orice **c.** este considerată prin lege ca îndeplinită, dacă debitorul obligat sub acea condiţie a împiedicat, cu rea-credinţă, îndeplinirea ei. Tot astfel, ar trebui să fie considerată ca neîndeplinită **c.**, atunci când partea neinteresată a provocat cu rea-credinţă îndeplinirea ei. Dacă părţile au prevăzut în contractul lor un termen înlăuntrul căruia evenimentul condiţie să se îndeplinească ori să nu se îndeplinească **c.** este considerată ca neîndeplinită, respectiv îndeplinită, dacă termenul a trecut fără ca evenimentul să se producă. Creditorul unui drept sub **c.** poate face, chiar înainte de îndeplinirea acesteia, toate actele de conservare a dreptului său.

CONDIŢIE CAZUALĂ, condiţie a cărei îndeplinire sau neîndeplinire depinde exclusiv de hazard, nefiind nici în puterea debitorului şi nici în puterea creditorului să determine sau să împiedice realizarea ei.

CONDIŢIE IMPOSIBILĂ, condiţie constând într-un eveniment viitor a cărui realizare este imposibilă din punct de vedere material sau din punct de vedere juridic. În principiu, **c.i.** atrage nulitatea întregului act juridic care depinde de îndeplinirea ei, întrucât este evidentă lipsa intenţiei părţii de a se obliga juridiceşte. Când însă **c.i.** este rezolutorie, obligaţia asumată sub această condiţie este valabilă ca o obligaţie pură şi simplă, fiind evident că rezoluţia ei nu va putea interveni. Tot astfel, este valabilă ca obligaţie pură şi simplă, obligaţia asumată sub condiţia suspensivă că un eveniment imposibil nu se va produce, fiind evident că această condiţie poate fi considerată de la început, ca fiind îndeplinită.

CONDIŢIE MIXTĂ, condiţie constând într-un eveniment viitor a cărui realizare depinde de voinţa uneia dintre părţi şi de voinţa unei terţe persoane.

CONDIŢIE POTESTATIVĂ SIMPLĂ, condiţie constând într-un eveniment viitor a cărui realizare depinde atât de voinţa uneia dintre părţi, cât şi de un element exterior acestei voinţe.

CONDIŢIE PUR POTESTATIVĂ, condiţie în care evenimentul viitor şi nesigur care afectează existenţa obligaţiei constă într-o simplă manifestare a voinţei debitorului. **C.p.p.** dacă este suspensivă, atrage nulitatea întregii operaţii, vădind lipsa intenţiei debitorului de a se obliga juridiceşte; dacă este însă rezolutorie, **c.p.p.** este valabilă, echivalând cu o clauză rezolutorie, pe care părţile pot să o introducă în contract.

CONDIŢIE REZOLUTORIE, condiţie la îndeplinirea căreia actul juridic afectat este desfiinţat retroactiv, ca şi cum nici nu ar fi existat. Pendente conditione actul afectat se consideră că există valabil şi se execută ca un act pur şi simplu.

Eveniente conditione, actul se consideră neavenit şi prestaţiile executate de părţi în temeiul lui urmează a fi restituite, desfiinţându-se totodată, retroactiv, eventualele drepturi consimţite de dobânditor în folosul unor terţe persoane. Deficiente conditione (dacă nu s-a îndeplinit **c.r.** şi este sigur că ea nu se va mai îndeplini) actul se consolidează retroactiv în mod definitiv, producându-şi toate efectele, ca un act pur şi simplu. În cazul în care **c.r.** este imposibilă, ilicită sau contrară regulilor de convieţuire socială, obligaţia rămâne valabilă ca obligaţie pură şi simplă, cu excepţia cazurilor în care **c.r.** ilicită sau imorală ar fi fost determinantă la încheierea actului, când atrage nulitatea întregului act. **C.r.** poate fi şi pur potestativă, echivalând în acest caz cu o clauză rezolutorie consimţită în favoarea uneia dintre părţi (sau a ambelor dacă e cazul). **C.r.** este considerată ca neîndeplinită, şi actul afectat se consolidează definitiv, dacă ea nu s-a îndeplinit în termenul anume stipulat de părţi în acest sens. **C.r.** este considerată ca îndeplinită dacă partea interesată a împiedicat cu rea-credinţă realizarea ei; tot astfel, ea se consideră ca neîndeplinită dacă partea interesată a provocat, cu rea-credinţă, îndeplinirea ei.

CONDIŢIE SUSPENSIVĂ, condiţie până la îndeplinirea căreia însăşi existenţa obligaţiei este suspendată, consolidându-se în mod retroactiv (de la data încheierii actului) prin îndeplinirea condiţiei. Astfel: pendente conditione actul nu produce nici un efect, însăşi existenţa drepturilor şi obligaţiilor ce ar izvorî din acel act fiind suspendată. Eveniente conditione, actul se consolidează retroactiv, drepturile şi obligaţiile părţilor fiind considerate ca existente din chiar momentul încheierii actului, iar drepturile consimţite între timp de dobânditorul sub **c.s.** în favoarea unor terţi, se consolidează şi ele; deficiente conditione (dacă nu s-a îndeplinit şi este sigur că nu se va mai îndeplini **c.s.**), actul încheiat sub această condiţie se consideră neavenit şi toate drepturile consimţite eventual între timp de dobânditor în favoarea unei terţe persoane se vor desfiinţa retroactiv. **C.s.** imposibilă atrage nulitatea întregului act pe care îl afectează, vădind lipsa intenţiei părţilor de a se obliga juridiceşte. **C.s.** ilicită sau contrară regulilor de convieţuire socială atrage nulitatea întregului act dacă a fost determinantă la încheierea acestuia şi se consideră neavenită în celelalte cazuri. Dacă părţile au contractat sub **c.s.** că un eveniment se va întâmpla (respectiv că el nu se va întâmpla) într-un anumit termen, **c.s.** este considerată neîndeplinită (respectiv îndeplinită), dacă termenul a trecut fără ca evenimentul să se producă. **C.s.** este considerată îndeplinită dacă partea interesată a împiedicat cu rea-credinţă îndeplinirea ei. Până la îndeplinirea **c.s.** deşi existenţa dreptului său este suspendată, creditorul poate exercita acte de conservare a dreptului respectiv.

CONEXARE, unirea a două sau mai multe pricini, legate între ele prin interesul general al unei bune administrări a justiţiei în faţa aceleiaşi instanţe, pentru a fi soluţionate împreună. În general, în practica judiciară, problema de a şti dacă este sau nu caz de **c.** este rezolvată prin luarea în considerare a consecinţelor pe care o hotărâre ce urmează a fi pronunţată într-o cauză le poate avea asupra unei alte hotărâri ce urmează a fi pronunţată într-o altă cauză. Întrucât situaţiile când se impune **c.** nu sunt stabilite de lege, cazurile posibile de **c.** constituie o problemă ce rămâne la aprecierea instanţei.

CONEXITATE, starea a două sau mai multe cauze civile în curs de judecată, înaintea aceleiaşi instanţe sau unor instanţe deo-

sebite de acelaşi grad, care impune întrunirea şi soluţionarea lor de către aceeaşi instanţă printr-o singură hotărâre. În cazul **c.** spre deosebire de litispendenţă, nu este nevoie de identitate totală şi nici chiar parţială, între elementele cauzelor ce urmează a fi întrunite, ci numai de existenţa unei strânse legături între cauza şi obiectul lor. **C.** îndeplineşte: a) rolul unui regulator de competenţă, pentru că prin realizarea ei se evită contrarietatea de hotărâri, posibilă în cazul judecării separate a pricinilor; b) o cerinţă a celerităţii, cu consecinţa directă a unei economii de timp şi cheltuieli, posibilă numai dacă soluţionarea tuturor cauzelor se face de către o singură instanţă. **C.** se ridică pe cale de excepţie de către oricare dintre părţi în faţa celei din urmă instanţe sesizate. Dacă excepţia de **c.** este încuviinţată, instanţa se desesizează şi va trimite cauza instanţei mai întâi învestită; hotărârea de declinare nu obligă însă instanţa de trimitere, care îşi păstrează dreptul de a aprecia dacă este sau nu caz de **c.**. În cazul în care refuză să primească declinarea şi să conexeze pricinile, se naşte un conflict negativ de competenţă. În cazul în care declinarea este primită şi se dispune conexarea pricinilor, instanţa de trimitere îşi prorogă competenţa de a judeca şi cauza trimisă. Pricinile conexate nu-şi pierd individualitatea şi urmează a fi soluţionate ca atare. Dacă scopul conexării nu poate fi realizat, instanţa poate pronunţa disjungerea pricinilor întrunite şi judecarea lor separată.

CONFESSI DIVIDI NON DEBET, locuţiune latină ce exprimă regula că mărturisirea nu trebuie să fie divizată. (D.R.)

CONFIRMARE, manifestare de voinţă prin care persoana îndreptăţită a cere anularea unui act juridic renunţă expres sau tacit la acest drept, validând actul anulabil. Sunt susceptibile de **c.** numai actele lovite de nulitate relativă pentru: a) incapacitate de exerciţiu; b) vicii de consimţământ; c) vicii de formă, când forma a fost prevăzută de lege pentru ocrotirea intereselor uneia dintre părţi, iar nu pentru ocrotirea intereselor unor terţi ori a intereselor publice. Prin excepţie, sunt susceptibile de **c.** şi unele acte lovite de nulitate absolută, în cazurile anume prevăzute de lege (de ex. căsătoria nulă pentru nerespectarea prevederilor legale privitoare la vârsta matrimonială, nu mai poate fi declarată nulă dacă între timp soţul respectiv a împlinit vârsta legală, ori dacă soţia a dat naştere unui copil), precum şi în alte cazuri în care cauza nulităţii poate fi suprimată prin voinţa uneia dintre părţi ori este înlăturată sau dispare în alt mod. **C.** nu poate interveni însă în actele juridice lipsite de un element structural esenţial, în cele care au un obiect ilicit sau imoral ori o cauză ilicită ori imorală, precum şi în cele lovite de nulitate pentru încălcarea unor dispoziţii legale menite să ocrotească interesele unor terţi ori interese publice. **C.** trebuie să provină de la partea care putea invoca nulitatea actului şi să intervină, în funcţie de împrejurări, după dobândirea capacităţii de exerciţiu depline, după descoperirea erorii sau a dolului ori după încetarea violenţei, sau în general, după dispariţia cauzei nulităţii actului. Fiind un act unilateral de voinţă, **c.** este valabilă independent de acceptarea celeilalte părţi. Ea poate fi expresă (făcută în scris, cu indicarea obiectului,cauzei şi naturii actului ce se confirmă, a cauzei nulităţii şi intenţiei de confirmare); ea poate fi şi tacită, rezultând din executarea voluntară a actului, din acceptarea unei novaţii sau din alte împrejurări concludente; neintroducerea acţiunii în anulare în limita termenului legal de prescripţie extinctivă nu implică însă în mod necesar intenţia de **c.** tacită. Ca efect al **c.**, actul

confirmat devine pe deplin valabil, în mod retroactiv, fără a putea vătăma astfel drepturile dobândite între timp de către terţi.

CONFLICT DE COMPETENŢĂ, situaţie în care două sau mai multe instanţe judecătoreşti ori alte organe cu activitate jurisdicţională, se consideră deopotrivă competente să soluţioneze o pricină sau, dimpotrivă, se consideră toate necompetente şi îşi declină reciproc competenţa. Întrucât competenţa se raportează numai la instanţe, conflictele de competenţă nu pot să apară între secţiile sau completele de judecată ale aceleiaşi instanţe. Dacă un complet sau o secţie apreciază că pricina trebuie judecată de un alt complet sau secţie (din cadrul aceleiaşi instanţe), ia act de această împrejurare prin încheiere, urmând ca preşedintele de secţie sau preşedintele instanţei să rezolve administrativ această problemă, iar în măsura în care se consideră că pricina trebuie rezolvată de completul (secţia) desemnat iniţial, încheierea poate fi atacată cu apel sau cu recurs la Curtea Supremă de Justiţie, după caz, deoarece s-ar ajunge la întreruperea cursului judecăţii. **C.c.** pot fi pozitive sau negative. Conflictul pozitiv de competenţă se iveşte în situaţia în care două (sau mai multe) instanţe, sesizate cu aceeaşi pricină, se declară competente să o soluţioneze. Pentru a se evita pronunţarea unor soluţii contradictorii, este necesar să se stabilească, pe calea regulatorului de competenţă, care din aceste instanţe va rezolva pricina respectivă. Înainte de a se solicita pronunţarea unui regulator de competenţă, dacă una din cele două instanţe este necompetentă, se poate invoca excepţia de necompetenţă, iar dacă excepţia este respinsă, conflictul pozitiv de competenţă devine actual. În cazul în care ambele instanţe sunt competente să rezolve pricina, fiind în prezenţa unei competenţe teritoriale alternative, se poate recurge la excepţia de litispendenţă, dar dacă instanţa respinge excepţia, conflictul pozitiv de competenţă devine actual. Conflictul negativ de competenţă există atunci când două (sau mai multe) instanţe, prin hotărârile irevocabile, sau declarat necompetente de a judeca aceeaşi pricină. Astfel, instanţa care a primit dosarul în urma hotărârii de declinare a competenţei constată că este necompetentă şi, apreciind ca fiind competentă instanţa care i-a trimis dosarul, îşi declină la rândul ei competenţa în favoarea primei instanţe. Pentru părţi există interesul de a se rezolva pricina şi de a obţine hotărârea pe fond, astfel încât se impune rezolvarea **c.c.** pe calea regulatorului de competenţă. Pentru a exista conflict negativ de competenţă este necesară întrunirea următoarelor cerinţe: să existe două sau mai multe instanţe sesizate cu aceeaşi pricină (aceleaşi părţi, acelaşi obiect şi aceeaşi cauză); instanţele să se fi declarat necompetente prin hotărâri rămase irevocabile; declinările de competenţă între instanţele sesizate să fie reciproce (declinarea succesivă de competenţă, între două sau mai multe instanţe, nu echivalează cu un conflict negativ de competenţă, dacă nici una dintre instanţe nu a intrat în contradicţie între ele); cel puţin una dintre aceste instanţe să fie competentă să soluţioneze cererea respectivă (dacă instanţa sesizată cu rezolvarea conflictului negativ de competenţă consideră că nici una dintre instanţele sesizate nu este competentă, apreciind ca fiind competentă o altă instanţă, va trimite acesteia dosarul, pe cale administrativă, existând posibilitatea ca această din urmă instanţă să-şi decline competenţa). **C.c.** dintre instanţele judecătoreşti, pozitive sau negative, se rezolvă pe calea regulatorului de

competenţă, de către instanţa superioară comună instanţelor aflate în conflict. Conflictul ivit între două judecătorii din circumscripţia aceluiaşi tribunal se judecă de acel tribunal. Când cele două judecătorii nu sunt în circumscripţia aceluiaşi tribunal, dar aparţin de aceeaşi curte de apel, **c.c.** se judecă de curtea de apel respectivă. Dacă judecătoriile aflate în conflict nu sunt în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel, competenţa de a pronunţa regulatorul de competenţă aparţine Curţii Supreme de Justiţie. **C.c.** dintre o judecătorie şi un tribunal se soluţionează de curtea de apel dacă ambele instanţe aflate în conflict se găsesc în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel, iar dacă instanţele în conflict nu se găsesc în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel de către Curtea Supremă de Justiţie. **C.c.** ivit între două tribunale situate în raza teritorială a aceleiaşi curţi de apel se rezolvă de către curtea de apel respectivă, iar dacă tribunalele nu se află în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel, de către Curtea Supremă de Justiţie. **C.c.** ivite între o judecătorie şi o curte de apel, un tribunal şi o curte de apel sau între două curţi de apel se vor soluţiona de Curtea Supremă de Justiţie. Eventualul **c.c.** ivit între Curtea Supremă de Justiţie şi o altă instanţă se rezolvă de către instanţa supremă, cu particularitatea că hotărârea Curţii Supreme de Justiţie constituie, în acelaşi timp, atât declinator de competenţă, cât şi regulator de competenţă. Art.21 C.proc.civ. prevede că instanţa înaintea căreia sa ivit **c.c.** va suspenda din oficiu orice altă procedură şi va înainta dosarul instanţei în drept să hotărască asupra conflictului. Conflictul negativ de competenţă apare în faţa instanţei care s-a pronunţat ultima cu privire la competenţă. Acest conflict apare însă numai în momentul în care hotărârea acestei instanţe de declinare a competenţei a rămas irevocabilă. Cât priveşte conflictele pozitive de competenţă, de regulă, acestea apar în faţa instanţei a cărei soluţie s-a definitivat ultima, deşi încheierea de respingere a excepţiei de necompetenţă sau de litispendenţă nu poate fi atacată decât o dată cu fondul. În realitate, conflictul pozitiv de competenţă apare în faţa celei de a doua instanţe sesizate cu aceeaşi cerere de chemare în judecată, dar există posibilitatea ca oricare din instanţele aflate în conflict să trimită dosarul instanţei superioare. Din art.21 C.proc.civ. mai rezultă, implicit, că dreptul de a sesiza instanţa care va rezolva conflictul nu aparţine părţilor. Instanţa competentă să judece **c.c.** va hotărî în camera de consiliu, fără citarea părţilor. După ce va verifica existenţa **c.c.**, va stabili instanţa competentă. Hotărârea poate fi atacată cu recurs, în termen de cinci zile de la pronunţare. De asemenea, şi regulatorul de competenţă pronunţat de secţia civilă a instanţei supreme poate fi atacat cu recurs, deoarece art.22 nu face nici o distincţie în acest sens. Judecarea recursului se face cu citarea părţilor, deoarece, neexistând un text de lege contrar, se va aplica dreptul comun, iar nu o normă specială prin analogie. Hotărârea prin care se rezolvă **c.c.**, devenită irevocabilă, are putere de lucru judecat, astfel încât instanţa căreia i se trimite dosarul este obligată să rezolve pricina. În faţa acestei instanţe s-ar putea ridica din nou excepţia de necompetenţă, dar numai dacă au apărut temeiuri noi, neverificate de instanţa care a pronunţat regulatorul. Potrivit art.22 alin.4 C.proc.civ., există conflict de competenţă şi în cazul în care se iveşte între instanţe judecătoreşti şi alte organe cu activitate jurisdicţională. În această situaţie, **c.c.** se rezolvă de instanţa ierarhic superioară instanţei în conflict. Însă, potrivit art.56 din Legea

nr.94/1992, **c.c.** ivit între o instanţă a Curţii de Conturi şi o instanţă judecătorească va fi soluţionat de Curtea Supremă de Justiţie. (D.R.)

CONFLICT DE INTERESE, (în materia societăţilor comerciale)situaţie în care legea, în scopul protejării intereselor societăţii comerciale, interzice unui administrator să participe la luarea unei decizii de către consiliul de administraţie al acesteia privind o operaţie în legătură cu care el, soţia, rudele sau afinii săi până la gradul al patrulea ar avea interese contrare cu cele ale societăţii.(D.R.)

CONFRUNTARE DE MARTORI, procedeu specific pentru administrarea probei testimoniale, care constă în audierea concomitentă de către instanţă a doi martori, care făcuseră anterior depoziţii contradictorii, şi la care se recurge în scopul verificării sincerităţii acestora şi al stabilirii adevărului. Constatând contradicţii între depoziţiile unor martori audiaţi în cadrul aceleiaşi şedinţe de judecată, sau la termene diferite, instanţa poate dispune reaudierea acestora, unul în prezenţa altuia, confruntând afirmaţiile făcute de ei. Cele declarate de fiecare dintre martorii confruntaţi vor fi consemnate într-un proces verbal de **c. de m.**, care se va semna de ambii martori, de preşedinte şi de grefier.

CONFUZIUNE, 1) mijloc legal de stingere a unei obligaţii prin întrunirea asupra aceleiaşi persoane a calităţilor de creditor şi de debitor al aceleiaşi obligaţii. **C.** stinge obligaţia, deoarece un raport juridic nu poate subzista decât între două subiecte de drept distincte; creditorul care dobândeşte şi calitatea de debitor al aceleiaşi obligaţii (sau invers) s-ar afla, în cazul menţinerii obligaţiei, în raport juridic cu el însuşi, ceea ce este de neconceput. Între persoane fizice, **c.** intervine cel mai adesea cu ocazia succesiunii, când unul dintre subiectele raportului de obligaţie succede celuilalt şi acceptă succesiunea pur şi simplu; dacă succesiunea este acceptată sub beneficiu de inventar sau dacă creditorii succesiunii obţin separaţia de patrimonii, **c.** nu mai poate opera. Între persoane juridice, **c.** intervine cu ocazia reorganizării lor prin comasare (fuziune sau absorbţie). Odată cu obligaţia principală, **c.** stinge şi accesoriile ei. Când **c.** se realizează în persoana unui codebitor solidar, creanţa se stinge numai pentru partea acestuia, ceilalţi codebitori rămânând obligaţi pentru restul creanţei. Când **c.** se realizează între creditor şi fidejusor, se stinge numai obligaţia accesorie a fidejusorului. Efectul extinctiv al **c.** este, uneori, limitat prin lege. Astfel, când debitorul succede creditorului, creanţa acestuia, deşi stinsă, intră în calculul activului succesoral pentru determinarea rezervei şi a cotităţii disponibile. **C.** nu poate opera dacă asupra creanţei respective există înfiinţată o poprire care o indisponibilizează. Când actul juridic prin care creditorul a dobândit şi calitatea de debitor al aceleiaşi obligaţii (sau invers) este desfiinţat retroactiv, prin efectul nulităţii sau al rezoluţiunii, efectul extinctiv al **c.** este, şi el, desfiinţat, obligaţia renăscând ex tunc. Când intervine o cauză de încetare a confuziunii numai pentru viitor (de ex. o nouă reorganizare prin divizare), efectele anterioare ale **c.** subzistă. 2) formă a accesiunii mobiliare constând în amestecul a două materii ce aparţin unor proprietari diferiţi şi formarea, pe această cale, a unui obiect nou, în alcătuirea căruia materiile reunite nu se mai pot distinge. Dacă una din cele două materii, prin valoarea, cantitatea sau calitatea ei, poate fi considerată ca principală, iar cealaltă, raportată la criteriile menţionate, ca accesorie, lucrul nou format aparţine proprietarului materiei principale, care însă are obligaţia de al

despăgubi pe celălalt proprietar plătindu-i contravaloarea materiei ce i-a aparţinut. În cazul în care nici una din materii nu poate fi considerată principală, proprietarul care a ignorat că un altul întrebuinţează materia sa la amestec, poate cere desfacerea amestecului respectiv, spre a-şi relua materia sa, cu condiţia ca desfacerea să se poată efectua fără pagubă; dacă aceasta nu este posibil, lucrul va aparţine în indiviziune tuturor proprietarilor materiilor din amestec, fiecăruia în proporţie cu cantitatea, calitatea şi valoarea materiei sale.

CONOSAMENT, document eliberat de comandant, armator sau agentul navei cu care se transportă mărfurile, prin care se recunoaşte şi se dovedeşte încărcarea sau primirea spre încărcare a anumitor mărfuri, spre a fi transportate şi predate conform clauzelor pe care le cuprinde. Acestea pot fi precedate de un contract de navlosire. În cazul transporturilor făcute cu navele de linie, **c.** constituie însuşi contractul de transport. Este reglementat de art. 565-570 din C.com. sub denumirea "poliţa de încărcare". Pentru transporturile pe bază de **c.**, pe plan internaţional s-a realizat unificarea normelor care le guvernează prin Convenţia internaţională pentru unificarea anumitor reguli în materie de conosamente, de la Bruxelles, 25 august 1925. Prin Regulile de la Hamburg, cuprinse în Convenţia Naţiunilor Unite privind transportul de mărfuri pe mare, 1978, s-a urmărit corectarea unor ambiguităţi şi incertitudini existente în reglementarea anterioară. La art.1 pct.7 din această ultimă convenţie, **c.** este definit ca fiind "...un document care face dovada unui contract de transport pe mare şi a preluării sau încărcării mărfurilor de către cărăuş, prin care cărăuşul se obligă să livreze mărfurile contra prezentării acestui document. O astfel de obligaţie se realizează prin prevederea expresă din document ca mărfurile să fie livrate la ordinul unei persoane nominalizate, la ordin sau la purtător." **C.** îndeplineşte o dublă funcţie: de titlu probatoriu şi de titlu care reprezintă însăşi marfa ce se transportă. a) **C.** constituie pentru încărcător dovada încărcării mărfii. Aceasta poate fi răsturnată prin proba contrară. Constituie totodată şi o dovadă a contractului de transport. Obligaţiile armatorului faţă de orice dobânditor de bună-credinţă se limitează numai la cele înscrise în **c.**, afară de cazurile când **c.** face trimitere la charter-party. De asemenea, şi terţul dobânditor este ţinut să-şi îndeplinească obligaţiile aşa cum sunt înscrise în **c.**, ca şi cum ar fi contractat direct cu armatorul. În funcţie de cele înscrise în **c.**, comandantul navei ia măsurile cerute în timpul călătoriei şi la locul de descărcare, încasează sumele ce se datorează pentru transport, precum şi alte cheltuieli. Tot pe baza **c.**, destinatarul are dreptul să reclame predarea mărfii potrivit celor înscrise în acest document. b) Fiind un titlu de credit reprezentativ al mărfii ce se transportă, cel ce are în posesie legitimă un **c.** este considerat a fi proprietarul mărfii. Transmiterea **c.** are ca efect trecerea dreptului de proprietate sau de gaj asupra posesorului **c.** cu toate consecinţele juridice aferente. Dacă posesorul **c.** transmite proprietatea acestui document, transmite totodată şi proprietatea mărfii menţionate în cuprinsul său. Ca formă, de regulă, **c.** este un document imprimat, cu locuri libere în alb spre a fi completate de către părţi cu prilejul semnării lui. **C.** se întocmeşte în mai multe exemplare originale, negociabile, în raport cu nevoile încărcătorilor, şi o serie de copii nenegociabile. În principiu, în **c.** original nu sunt permise ştersături. Eventualele corecturi se fac numai cu semnătura emiţătorului. C. com. prevede

emiterea **c.** în patru exemplare originale, destinate: căpitanului, proprietarului navei sau armatorului, încărcătorului şi persoanei căreia lucrurile încărcate trebuie predate. Pe fiecare original se va indica persoana căreia îi este destinat. Încărcătorul poate cere unul sau mai multe duplicate de pe originalul destinat persoanei căreia urmează a i se preda marfa încărcată. În acest din urmă caz, pe fiecare exemplar se va menţiona în scris "primo", "secundo". În practică, **c.** se întocmeşte în 3-5 exemplare negociabile care se remit încărcătorului, comandantului (armatorului) rămânându-i un exemplar negociabil. Acest exemplar constituie o probă pentru comandant împotriva încărcătorilor, în sensul că marfa s-a încărcat conform celor cuprinse în **c.**. Se pot întocmi copii după **c.** fără nici o restricţie, în numărul de exemplare necesare părţilor care participă la executarea unui contract de vânzare-cumpărare de mărfuri ce urmează a fi transportate pe mare, precum şi la executarea contractului de transport. **C.** curat, **c.** semnat fără vreo menţiune sau rezervă, constituind dovada că mărfurile au fost încărcate în stare aparent bună, în cantităţile arătate în cuprinsul său şi fără vreo pretenţie cu privire la contrastalii sau alte sume datorate navei la portul de încărcare. În general, acreditivele bancare prevăd condiţia ca vânzătorul (încărcătorul) să prezinte **c.** Nerespectarea acestei condiţii creează dificultăţi la încasarea valorii mărfurilor descrise în **c.** De aceea, de câte ori comandantul navei are obiecţii cu privire la starea şi condiţia mărfurilor, încărcătorii oferă scrisori de garanţie evitând înscrierea menţiunilor respective pe conosament. **C.** cu menţiuni, **c.** în care comandantul sau reprezentantul cărăuşului inserează clauze de rezervă cu privire la specificarea mărfurilor, astfel cum este dată de încărcător în scris, având drept efect să-l exonereze pe cărăuş de obligaţia ce revine de a preda marfa la destinaţie, în aceeaşi stare în care ea a fost încărcată. Aşa sunt, de exemplu, clauzele: greutatea necunoscută, prin care **c.** pierde calitatea de dovadă până la proba contrarie în ceea ce priveşte greutatea; greutatea, conţinutul şi valoarea necunoscută; numărul, cantitatea, greutatea, condiţia şi valoarea necunoscute; clauza greutate aproximativă, încorporată în conosament înaintea cifrei care arată măsura sau greutatea mărfurilor, dată în scris de încărcător, are ca scop să arate că cifra respectivă n-a putut fi verificată de comandant în condiţii obişnuite. **C.** de mărfuri primite pentru încărcare (**c.** pentru mărfuri neîncărcate), **c.** eliberat de cărăuş, de regulă o societate de navigaţie sau o agenţie maritimă anume autorizată în acest sens de cărăuş, prin care armatorul se obligă să încarce pe o anumită navă sau pe una din navele sale, mărfurile luate în custodia şi pe răspunderea sa de către încărcător spre a le transporta într-un anumit port. Acest **c.**procură încărcătorului un titlu negociabil, mai înainte de începerea călătoriei. La intrarea mărfurilor în custodia cărăuşului riscurile trec asupra acestuia, încărcătorul fiind eliberat de obligaţia de a mai avea grija lor. Aceasta conferă cărăuşului avantajul de a avea marfa gata pregătită pentru încărcare, chiar în depozitele sale, astfel încât poate asigura încărcarea lor fără întârzieri, ceea ce constituie o înlesnire pentru navele de linie. **C.** primite pentru încărcare prezintă şi dezavantajul de a nu constitui o probă că marfa a fost încărcată; dacă la data încărcării mărfii **c.** nu a fost încă negociat, poate fi prezentat cărăuşului sau reprezentanţilor săi, inclusiv comandantului spre a face menţiunea "încărcat pe navă...", arătându-se şi data încărcării.

menţiune ce constituie proba încărcării pe navă. Faţă de marea sa utilitate acest **c.** este admis în codurile de navigaţie mai noi. **C.** fracţionat, titlu negociabil eliberat după încărcarea mărfurilor, prin intermediul căruia se fracţionează **c.**, substituindu-se acestuia. A apărut în practica comercială maritimă în cazurile când pentru o partidă de mărfuri încărcată pe o navă şi destinată a fi vândută fracţionat la diverşi cumpărători, se emite un singur **c.**. Pentru a se înlesni vânzările şi încasarea preţurilor mai înainte ca cumpărătorii să primească efectiv marfa, apare necesară fracţionarea **c.**, astfel încât fiecare fracţiune să reprezinte partea noilor cumpărători. Încărcătorul-vânzător restituie **c.** obţinând în schimb tot titluri negociabile, fiecare dintre ele reprezentând câte o fracţiune din marfa ce era cuprinsă în **c.**, în aşa fel încât adunarea tuturor fracţiunilor de marfă din noile titluri să dea totalul mărfurilor încărcate şi pentru care se eliberase **c.** iniţial. **C.** fracţionate se pot crea prin trei modalităţi, primele două privind **c.** fracţionate proprii. Prima modalitate: posesorul legitim al **c.** se adresează comandantului navei, armatorului sau unui reprezentant al acestuia, cerând fracţionarea **c.** în mai multe **c.** fracţionate şi predând **c.** original. Primind şi reţinând **c.**, comandantul sau agentul navei eliberează numărul de **c.** fracţionate cerute, menţionând pe fiecare din acestea că sa "eliberat pe baza conosamentului nr... (identificarea acestui titlu) ... şi cu toate condiţiile şi excepţiile prevăzute în acest titlu", adăugându-se ordinul: "binevoiţi a preda marfa (se specifică marfa şi fracţiunea ei)...". **C.** fracţionate, semnate de comandantul sau agentul navei, se substituie conosamentului original. A doua modalitate o constituie emiterea titlurilor de către posesorul legitim al **c.**. Acesta le prezintă apoi comandantului navei sau unui alt reprezentant al armatorului, înmânându şi **c.** în original. Examinând conformitatea cu originalul, comandantul navei sau reprezentantul armatorului reţine **c.** şi pune viza şi semnătura sa pe **c.** fracţionate care vor fi luate de prezentator, în substituirea **c.** original reţinut. În cazul în care **c.** rămâne în circulaţie, noul titlu se va baza numai pe încrederea ce inspiră semnatarul lui (posesorul **c.**). Cel ce va obţine **c.** fracţionate nu va fi sigur că destinatarul **c.** original nu va transmite acest titlu unei a treia persoane, care, legitimându-se cu **c.**, va obţine predarea mărfii. Semnatarul nu remite şi **c.** dobânditorului acestui nou titlu întrucât nu este vorba numai de un **c.** fracţionat, ci de mai multe, deoarece aceste noi titluri au fost emise tocmai în vederea fracţionării **c.**. Aceasta determină ca originalul **c.** să nu poată fi remis celui care a dobândit numai unul din exemplarele **c.** fracţionate. Cea de-a treia modalitate priveşte **c.** fracţionate improprii, care sunt emise de către posesorul legitim al **c.** fără nici o intervenţie, din partea comandantului navei, a armatorului sau a unui reprezentant al acestuia. Ele nu au aceeaşi eficacitate juridică pe care o au **c.** fracţionate proprii. Deosebirea între **c.** fracţionate proprii şi cele improprii constă în faptul că un ordin de a se preda marfa încărcată nu poate fi ridicat la rangul de **c.**, ţinând seama că ordinele de livrare nu sunt, în realitate, noi **c.** prin substituire, decât în cazul când sunt semnate de comandantul navei ori de reprezentantul armatorului, care, reţinând **c.** propriu-zis, retrăgându-l astfel din circulaţie, îl înlocuieşte prin **c.** fracţionat. **C.** fracţionate improprii se bazează pe un uz ce s-a impus, însă, în comerţul maritim determinat de faptul că marfa, călătorind pe o navă, este vândută mai înainte ca vânzătorul să fie în posesia **c.**, titlu negociabil, şi deci în imposibili-

tatea de al înmâna cumpărătorului. Vânzătorul recurge la **c.** fracţionate improprii pentru a obţine plata preţului mărfurilor, luându-şi obligaţia ca, imediat ce va intra în posesia **c.**, să-l gireze către o casă de expediţie care, la primirea încărcăturii, va distribui fracţionat mărfuri diferiţilor cumpărători potrivit datelor din fiecare **c.** fracţionat.

CONSANGUINI, fraţi sau surori având acelaşi tată, dar mame diferite.

CONSEMNARE, 1.depunerea la C.E.C. sau o altă bancă a sumei de bani sau a valorilor care fac obiectul unei plăţi pe care creditorul refuză nejustificat să o primească. **C.** precedată de oferta reală ţine loc de plată, liberând pe debitor, precum şi pe codebitori şi pe fidejusori, dacă este cazul. Până la primirea de către creditor a sumei sau până la rămânerea definitivă a hotărârii de validare a **c.**, debitorul poate retrage suma consemnată, dar în acest caz nici obligaţia sa şi nici obligaţiile accesorii ei nu sunt stinse. După validarea definitivă a **c.**, debitorul nu mai poate retrage suma consemnată decât cu consimţământul creditorului, care pierde însă în acest caz toate garanţiile care însoţeau creanţa. 2.obligaţia adjudecatarului de a depune la C.E.C. preţul imobilului ce formează obiectul executării silite, în termen de cel mult o lună de la data adjudecării definitive. 3.obligaţia executorului judecătoresc de a depune la C.E.C. preţul rezultat din adjudecarea bunurilor mobile. 4.obligaţia grefierului de a trece în procesul verbal de şedinţă susţinerile orale ale părţilor şi procurorului, măsurile dispuse de instanţă, precum şi toate împrejurările ce rezultă din desfăşurarea judecăţii. 5.obligaţia preşedintelui completului de judecată sau a unuia dintre judecători de a trece, înainte de pronunţarea hotărârii, în condica de şedinţă, soluţia dată şi toate elementele esenţiale din minută, precum şi numele redactorului; pentru cauzele amânate se vor trece termenele şi motivele ce au determinat luarea acestei măsuri.

CONSENSUALISM, principiu caracterizat prin recunoaşterea valabilităţii încheierii unui contract prin simplul acord de voinţă al părţilor, indiferent de forma în care acesta se exprimă.

CONSENSUS VOLUNTATIS EST ACTUS QUI PRAESUPPONIT ACTUM INTELECTUS, locuţiune latină care exprimă ideea că actul de voinţă presupune un act intelectual. (D.R.)

CONSIDERENTELE HOTĂRÂRII JUDECĂTOREŞTI, parte a hotărârii judecătoreşti conţinând arătarea de către instanţă a motivelor de fapt şi de drept care au format convingerea judecătorilor, precum şi a celor pe baza cărora au fost înlăturate sau respinse cererile formulate de părţi. În cuprinsul **c.h.j.** instanţa este obligată să justifice în scris de ce s-a oprit la soluţia pronunţată, de ce a admis unele dintre susţinerile părţilor şi le-a respins pe celelalte, pentru ce a reţinut o anumită probă şi a înlăturat o altă probă, pentru ce în cazul dat a făcut aplicarea unei anumite norme de drept, sau de ce normei aplicate i-a dat o anumită interpretare etc. Arătarea tuturor motivelor care au determinat instanţa să pronunţe hotărârea constituie o obligaţie principală a judecătorilor, a cărei nerespectare atrage nulitatea hotărârii. Obligativitatea motivării conferă hotărârii eficienţă sub următoarele aspecte: este o garanţie eficientă împotriva arbitrarului; asigură realizarea publicităţii hotărârii; constituie un element important de asigurare a posibilităţii efectuării controlului judiciar de către instanţa ierarhic superioară. Motivarea trebuie făcută în concret; considerentele trebuie să se întregească reciproc şi să tindă în totalitatea lor la demonstra-

rea logică a aceleiaşi idei; contrazicerea între considerentele expuse echivalează cu nemotivarea hotărârii. Utilizarea motivării alternative sau subsidiare este permisă, deoarece într-o atare ipoteză unele considerente nu le exclud pe altele ci doar le completează.

CONSIGNANT, persoană care încredinţează mărfuri sau bunuri ale sale unei alte persoane spre a fi vândute pe seama sa, păstrând dreptul de proprietate până în momentul vânzării lor şi având dreptul de a i se plăti, după vânzare, contravaloarea acestora.

CONSIGNATAR, persoană căreia i se încredinţează mărfuri sau bunuri spre a fi vândute în nume propriu, dar pe seama consignantului la un preţ dinainte stabilit.

CONSIGNAŢIE, contract prin care una din părţi, consignantul, încredinţează unei alte persoane, consignatarul, mărfuri spre a le vinde în nume propriu la un preţ dinainte stabilit, pe contul consignantului, cu obligaţia fie de a-i remite celui din urmă preţul obţinut, fie de a restitui lucrul în natură. Este un contract bilateral, oneros, comutativ, consensual. Prin contractul de consignaţie nu se transmite consignatarului dreptul de proprietate asupra mărfurilor sau bunurilor încredinţate. Obiectul contractului îl constituie primirea în **c.** a mărfurilor consignantului şi vinderea acestora pe piaţă de către consignatar pe seama consignantului. Consignatarul are următoarele obligaţii: a) să ia toate măsurile pentru buna conservare a bunurilor, să le păstreze în ambalajele lor originale, cu etichetele, mărcile şi orice alte semne exterioare, aşa cum au fost aplicate; b) să păstreze mărfurile în depozitele convenite prin contract, neputând schimba locul de depozitare al acestora fără consimţământul prealabil, în scris, al consignantului, urmând să răspundă pentru orice lipsă, pierdere sau avariere provenite din vina sa ori a împuterniciţilor săi; c) să comunice în scris consignantului, în termenele stabilite prin contract, când este cazul, viciile aparente sau ascunse ale mărfurilor primite în **c.**; d) să respecte condiţiile de vânzare stabilite prin contract; e) consignatarul nu poate să dispună de sumele de bani sau de valorile rezultate din vânzarea mărfurilor în **c.**, el fiind simplu depozitar, nici să facă vreo reţinere din sumele sau valorile obţinute din vânzarea bunurilor sau din bunurile respective; f) în baza unei clauze exprese prevăzute în sarcina consignatarului revin şi cheltuielile de conservare şi desfacere a mărfurilor date în **c.**; g) să ţină evidenţa operaţiilor referitoare la mărfurile încredinţate în **c.**. Consignantul are dreptul, potrivit contractului, să controleze şi să verifice în orice moment mărfurile încredinţate, putând să dispună de ele şi să le ridice oricând; el păstrează dreptul de proprietate asupra mărfurilor până în momentul vânzării lor, iar după aceea asupra contravalorii acestora. Consignantul are obligaţia să-l remunereze pe consignatar pentru munca depusă, drepturile acestuia putând fi stabilite sub formă de cote procentuale din valoarea vânzărilor, sau ca diferenţă între preţurile ce se obţin din vânzări şi preţurile prevăzute prin contractul de **c.**.

CONSILIU DE ADMINISTRAŢIE[1], organ de conducere şi administrare a unei societăţi comerciale pe acţiuni, constituit în situaţia când există mai mulţi administratori. Pluralitatea de administratori se constituie în puterea legii într-un **c. de a.**. **C. de a.** este un organ colegial de gestiune; voinţele administratorilor nu se manifestă în mod individual, ele exprimând voinţa majoritară a organului colegial. Numai **c. de a.** poate hotărî asupra actelor de ges-

tiune date în competenţa sa. Actele **c. de a.** sunt valabile, indiferent de modificările intervenite în competenţa acestui organ. **C. de a.** este condus de un preşedinte. Desemnarea preşedintelui se face în condiţiile stabilite prin statutul societăţii. Dacă o astfel de problemă nu a fost reglementată nici în statut, preşedintele poate fi ales de membrii **c. de a.**. Durata funcţiei nu poate fi decât durata pentru care persoana în cauză a fost desemnată în calitate de administrator. Preşedintele **c. de a.** este şi director general sau director al societăţii, calitate în care conduce şi comitetul de direcţie. Întrucât are şi calitatea de administrator, preşedintele **c. de a.** este desemnat, în condiţiile legii, ca reprezentant al societăţii, care prin actele sale angajează societatea în raporturile cu terţii. Pe lângă conducerea **c. de a.** şi a comitetului de direcţie, preşedintele **c. de a.** are şi conducerea adunării generale a acţionarilor. **C. de a.** poate efectua toate operaţiile cerute pentru aducerea la îndeplinire a obiectului societăţii comerciale, afară de restricţiile prevăzute de lege sau actele constitutive. **C. de a.** are şi unele atribuţii specifice: de a delega o parte din puterile sale unui comitet de direcţie; fixează remuneraţia cuvenită membrilor comitetului de direcţie; poate revoca persoanele numite în comitetul de direcţie; numeşte pe funcţionarii societăţii, printre care se află şi directorii executivi. Pentru unele operaţii, **c. de a.** are nevoie de aprobarea adunării generale a acţionarilor. Este vorba de încheierea de acte în baza cărora societatea urmează să dobândească imobile, instalaţii şi ,în general, bunuri destinate a servi în mod durabil exploatării obiectului societăţii, pe un preţ care depăşeşte în total sau în parte o zecime din capitalul social. Această cerinţă nu operează dacă în actele constitutive sa prevăzut altfel. **C. de a.** se întruneşte ori de câte ori este necesar, dar cel puţin o dată pe lună, la sediul societăţii. Membrii **c. de a.** sunt convocaţi la întrunirea consiliului de către preşedintele **c. de a.**, din proprie iniţiativă sau la cererea unuia dintre administratori care ar solicita luarea unei decizii privind gestiunea societăţii. Convocarea se face în scris şi în timp util, cu precizarea locului întrunirii şi a ordinii de zi. Legea interzice luarea de către **c. de a.** a unor decizii asupra problemelor neprevăzute în ordinea de zi, cu excepţia cazurilor de urgenţă şi cu condiţia ratificării în şedinţa următoare de către membrii absenţi. La şedinţa consiliului de administraţie vor fi convocaţi şi cenzorii societăţii. Cenzorii nu au drept de vot în luarea deciziilor şi nici nu sunt abilitaţi de lege să exercite un control preventiv asupra deciziilor **c. de a.**, prin avize sau acorduri. Ei pot fi însă consultaţi în legătură cu problemele care fac obiectul deliberărilor. Participarea cenzorilor la şedinţa consiliului care a luat anumite hotărâri nu exclude dreptul şi obligaţia acestora de a efectua controlul asupra gestiunii realizate de **c. de a.**. Pentru valabilitatea deciziilor **c. de a.**, legea cere prezenţa personală a cel puţin jumătate din numărul administratorilor, dacă prin contractul de societate sau statut nu se prevede un număr mai mare. Legea impune o prezenţă efectivă a administratorilor în numărul cerut, ceea ce exclude posibilitatea participării la deliberare şi luarea deciziilor prin reprezentare. Pentru a asigura toate condiţiile pentru funcţionarea **c. de a.** şi, deci, pentru a evita luarea deciziilor în prezenţa unui număr mic de administratori rămaşi în funcţie, legea prevede o procedură rapidă de ocupare a posturilor de administrator rămase vacante. În caz de vacanţă a unuia sau a mai multor administratori, ceilalţi administratori împreună cu cenzorii şi deliberând în prezenţa a două treimi şi cu majoritate absolută, procedează la

numirea unui administrator provizoriu, până la convocarea adunării generale. Această procedură se aplică numai dacă prin actele constitutive nu s-a stabilit altfel. În **c. de a.** deciziile se iau cu majoritatea absolută a membrilor prezenţi. În vederea protejării intereselor societăţii, legea interzice unui administrator să participe la luarea deciziei privind o operaţie în legătură cu care el, soţia, rudele sau afinii săi până la gradul al patrulea ar avea interese contrare cu cele ale societăţii comerciale. Administratorul trebuie să înştiinţeze despre acest conflict de interese pe ceilalţi administratori şi pe cenzorii societăţii. Încălcarea interdicţiei are drept consecinţă suportarea de către administrator a daunelor suferite de societate. Şedinţele **c. de a.** se desfăşoară sub conducerea preşedintelui consiliului. Membrii **c. de a.** deliberează şi iau deciziile asupra problemelor care fac obiectul ordinii de zi. În şedinţele consiliului, comitetul de direcţie prezintă registrul deliberărilor sale, iar directorii executivi vor prezenta rapoarte privind operaţiile pe care le-au executat. La fiecare şedinţă se întocmeşte un proces verbal, care va cuprinde menţiuni privind problemele care au făcut obiectul deliberărilor, deciziile luate, cu precizarea numărului de voturi întrunite şi al opiniilor separate. Potrivit legii, deliberările şi deciziile consiliului se trec în registrul şedinţelor şi deliberărilor **c. de a.**. Deciziile **c. de a.** considerate nelegale pot fi anulate prin hotărârea adunării generale a acţionarilor. În absenţa unei prevederi legale, deciziile **c. de a.** nu pot fi anulate în justiţie de către acţionari, dar în baza art.90 din Legea societăţilor comerciale, acţionarii vor putea ataca hotărârea adunării generale prin care s-a pronunţat asupra valabilităţii unei decizii a **c. de a.**. Adunarea generală a acţionarilor poate lua şi măsura suspendării deciziilor **c. de a.**.

CONSILIU DE ADMINISTRAŢIE[2], organ executiv de conducere al asociaţiei constituite potrivit legii privind asociaţiile salariaţilor şi membrilor conducerii societăţilor comerciale care se privatizează, format din 3-7 membrii, aleşi de adunarea generală, prin vot secret, pe o perioadă de 2-4 ani. Membrii **c. de a.** al asociaţiei sunt reeligibili. **C. de a.** alege dintre membrii săi un preşedinte şi un locţiitor. Asociaţia este reprezentată în faţa autorităţilor publice, în justiţie şi în relaţiile cu terţii de către preşedintele **c. de a.** sau de către locţiitorul acestuia. Nu vor putea fi membrii ai **c. de a.** persoanele care, potrivit legii, au fost declarate incapabile sau au fost condamnate pentru gestiune frauduloasă, abuz de încredere, fals şi uz de fals, înşelăciune, delapidare, mărturie mincinoasă, luare sau dare de mită, pentru infracţiuni prevăzute în Legea societăţilor comerciale. Membrii **c. de a.** sunt răspunzători pentru daunele cauzate din vina lor, atât faţă de terţi, cât şi faţă de asociaţie sau asociaţi. **C. de a.** se întruneşte cel puţin o dată la fiecare două luni, la sediul asociaţiei, la data stabilită de preşedinte. Convocările se vor face cu cel puţin cinci zile înainte de data întrunirii. **C. de a.** se poate întruni ori de câte ori este nevoie, la cererea preşedintelui sau a cel puţin doi dintre membrii săi. La şedinţele **c. de a.** este necesară participarea a două treimi din numărul membrilor săi, iar hotărârile se iau valabil cu votul majorităţii membrilor prezenţi. Principalele atribuţii ale **c. de a.** sunt următoarele: 1) asigură conducerea operativă a activităţii asociaţiei între adunările generale şi realizează actele de administrare privind activitatea acesteia; 2) negociază şi îşi dă acordul pentru semnarea contractului de vânzare-cumpărarea acţiunilor; 3) organizează şi supraveghează distribuirea acţiunilor către membrii asociaţiei şi raportează re-

zultatul adunării generale; 4) organizează şi supraveghează vânzările-cumpărările ulterioare de acţiuni între membrii asociaţiei; 5) aprobă admiterea de noi membrii în condiţiile prevăzute de statut; 6) asigură întocmirea bilanţului şi a bugetului de venituri şi cheltuieli ale asociaţiei, pe care le supune spre aprobare adunării generale;7) exercită orice alte atribuţii şi îndeplineşte sarcinile stabilite în statut sau de către adunarea generală. Asociaţia poate să plătească indemnizaţii membrilor **c. de a.** (D.R.)

CONSILIUL LEGISLATIV, organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative, în vederea sistematizării, unificării şi coordonării întregii legislaţii şi ţine evidenţa oficială a legislaţiei României. **C.l.** are următoarele atribuţii: 1) analizează şi avizează proiectele de legi, propunerile legislative şi proiectele de ordonanţe şi de hotărâri cu caracter normativ ale Guvernului, în vederea supunerii lor spre legiferare sau adoptare după caz; 2) analizează şi avizează, la cererea preşedintelui comisiei parlamentare sesizate în fond, amendamentele supuse dezbaterii comisiei şi proiectele de legi sau propunerile legislative primite de comisie după adoptarea lor de către una dintre Camerele Parlamentului; 3) realizează nemijlocit sau coordonează, din dispoziţia Camerei Deputaţilor sau a Senatului, elaborarea unor proiecte de coduri sau de alte legi de complexitate deosebită; 4) elaborează, din dispoziţia Camerei Deputaţilor sau a Senatului, sau din proprie iniţiativă, studii pentru sistematizarea, unificarea si coordonarea legislaţiei şi face, pe această bază, propuneri Parlamentului şi, după caz, Guvernului; 5) examinează conformitatea legislaţiei cu prevederile şi principiile Constituţiei şi sesizează Birourile Permanente ale Camerelor Parlamentului şi, după caz, Guvernul asupra cazurilor de neconstituţionalitate constatate; 6) prezintă în cel mult 12 luni de la înfiinţare propuneri pentru punerea de acord a le-gislaţiei anterioare Constituţiei cu prevederile şi principiile acesteia; 7) ţine evidenţa oficială a legislaţiei şi organizează informatizarea sistemului de evidenţă, coordonează elaborarea şi editarea de repertorii legislative, culegeri de acte normative în limba română şi în alte limbi şi avizează, în vederea publicării, sub aspectul concordanţei cu evidenţa oficială a legislaţiei, culegerile elaborate de alte autorităţi sau persoane fizice sau juridice; 8) păstrează câte un exemplar din originalele legilor adoptate şi ale decretelor de promulgare a acestora. **C.l.** prezintă anual Parlamentului raportul asupra activităţii sale. Proiectele de legi şi propunerile legislative se supun dezbaterii Parlamentului cu avizul **c.l.**, care va fi dat înăuntrul termenului stabilit de Biroul Permanent sau de comisia permanentă a Camerei Parlamentului care l-a solicitat. Dacă avizul nu este dat în termenul stabilit,aceasta nu împiedică desfăşurarea procedurii legislative. Avizul este consultativ şi are ca obiect: concordanţa cu Constituţia a reglementării propuse, precum şi natura legii; înlăturarea contradicţiilor sau necorelărilor dintre prevederile proiectului de lege sau ale propunerii legislative şi asigurarea caracterului complet al acestora, respectarea normelor de tehnică legislativă; prezentarea implicaţiilor noii reglementări asupra legislaţiei în vigoare, prin identificarea dispoziţiilor legale care, având acelaşi obiect de reglementare, urmează să fie abrogate, modificate sau unificate, precum şi prin evitarea reglementării unor aspecte identice în acte normative diferite. Proiectele de ordonanţe şi de hotărâri cu caracter normativ se supun spre adoptare Guvernului numai cu avi-

zul **C.I.** cu privire la legalitatea măsurilor preconizate şi la modul în care sunt realizate cerinţele ce formează obiectul avizului consultativ, privitoare la proiectele de legi şi acte normative, care trebuie verificate şi în acest caz. Acest din urmă aviz va fi dat înăuntrul termenului solicitat de Guvern, care nu poate fi mai mic de 10 zile în cazul proiectelor cu procedură obişnuită şi de 2 zile în cazul celor cu procedură de urgenţă. Pentru ordonanţele de urgenţă, în cazuri excepţionale, termenul este de 24 ore. În vederea îndeplinirii atribuţiilor sale, **c.l.** colaborează cu autorităţile administraţiei publice şi cu instituţiile publice de specialitate, în funcţie de natura lucrărilor. Autorităţile administraţiei publice şi instituţiile publice de specialitate sunt obligate să asigure, în termenele şi condiţiile stabilite de **c.l.** informaţiile şi documentaţiile solicitate de acesta şi să-i acorde sprijinul necesar îndeplinirii atribuţiilor sale. **C.I.** cuprinde 3 secţii: secţia de drept public, secţia de drept privat şi secţia de evidenţă oficială a legislaţiei şi documentare, fiecare organizată pe sectoare. **C.I.** este condus de preşedintele consiliului, iar fiecare secţie de un preşedinte de secţie. Preşedintele **C.I.** şi preşedinţii de secţii se numesc prin votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, reuniţi în şedinţa comună a celor două Camere ale Parlamentului, pe baza a câte trei propuneri ale Birourilor Permanente pentru fiecare funcţie, cu avizul comisiilor juridice reunite. Aceştia îşi exercită atribuţiile de la data depunerii, în mod individual, în faţa preşedinţilor celor două Camere, a următorului jurământ: "Jur să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr interesele României, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor şi să-mi îndeplinesc cu onoare şi conştiinţă profesională atribuţiile ce-mi revin. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!". Funcţia de preşedinte al **c.l.** este asimilată celei de ministru, iar funcţia de preşedinte de secţie, celei de secretar de stat. Atribuţiile **c.l.** sunt următoarele: reprezintă consiliul în faţa Camerei Deputaţilor, a Senatului şi a celorlalte autorităţi publice, precum şi în relaţiile cu persoanele fizice sau juridice; semnează actele consiliului, care se pot emite numai cu acordul său; angajează, potrivit legii, salariaţii consiliului, cu excepţia celor numiţi în condiţiile prezentei legi; este ordonator de credite. Propunerile legislative făcute de deputaţi sau senatori se înaintează **c.l.**, spre avizare, de către secretarul general al Camerei în care au fost depuse, în ziua înregistrării, iar proiectele de legi iniţiate de Guvern sau proiectele de ordonanţe ori de hotărâri cu caracter normativ ale Guvernului, de secretarul general al acestuia. Proiectele de legi vor fi însoţite de documentele şi informaţiile care au stat la baza elaborării lor. Senatorii şi deputaţii, autori de propuneri legislative, miniştrii, secretarii de stat şi subsecretarii de stat pot lua parte, din proprie iniţiativă sau la invitaţia preşedintelui **c.l.** la examinarea, în secţiile acestuia, a proiectelor de acte normative supuse avizării. Aceştia pot fi invitaţi de preşedintele **c.l.** la examinarea, pentru avizare, a proiectelor de acte din domeniul lor de activitate, indiferent de iniţiator. Proiectele ce fac obiectul iniţiativei legislative a cetăţenilor se înaintează spre avizare **c.l.** în condiţiile prevăzute de lege pentru exercitarea acestei iniţiative. Avizul **c.l.** se transmite în scris, sub semnătura preşedintelui. Avizele favorabile neinsoţite de obiecţii sau propuneri nu vor fi motivate. În celelalte cazuri, avizul va cuprinde motivarea completă a fiecărei obiecţii sau propuneri şi va fi însoţit, după caz, de studiile, documentele şi informaţiile pe care se sprijină, inclusiv de cele cu caracter istoric sau de drept comparat. Avizul nu poate cuprinde consideraţii cu caracter

politic. Inițiatorii sau autoritatea care au solicitat avizul pot cere **c.l.** lămuriri suplimentare sau îl pot invita pe președintele acestuia ori pe reprezentantul său la dezbaterea propunerilor legislative sau a proiectelor avizate. Proiectele de coduri și de alte legi complexe, elaborate nemijlocit de **c.l.** sau sub îndrumarea acestuia, vor fi însoțite de un raport detaliat, cuprinzând principalele soluții adoptate, rezultatele studiilor de fundamentare întreprinse,referiri la jurisprudență și la dreptul comparat în materie, eventualele soluții alternative posibile, măsurile de sistematizare a legislației, impuse de adoptarea reglementărilor propuse, și orice alte asemenea aspecte interesând dezbaterea proiectelor. Raportul împreună cu proiectul de reglementare se prezintă Parlamentului după aprobarea lor de către Guvern. Avizele și celelalte lucrări ale **c.l.** se dezbat în secțiile și sectoarele acestuia. Pot fi numiți în funcțiile de președinte al **c.l.**, președinte de secție sau consilier persoane care au numai cetățenia română și domiciliul în țară, cu pregătire juridică superioară, o bună reputație profesională și morală și o vechime de cel puțin 15 ani în activitatea juridică. Funcțiile de președinte al **c.l.**, de președinte de secție, de consilier și de expert sunt incompatibile cu oricare altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior. Personalul **c.l.** nu poate face parte din partide politice (D.R.)

CONSILIUM FRAUDIS, conștient de fraudă.

CONSIMȚĂMÂNT. 1.Manifestare de voință juridică a unei persoane, în vederea formării unui act juridic. Pentru a fi valabil **c.** trebuie să fie liber și neviciat; 2. acord de voință între două sau mai multe persoane care încheie un contract sau un alt act juridic bilateral (sau multilateral). În esență **c.** se exprimă prin oferta făcută de una dintre părți și prin acceptarea acestei oferte de către cealaltă parte. Practic, acordul de voință se realizează treptat, prin tratative, propuneri și contrapropuneri, acceptări parțiale și concesii reciproce, până se ajunge la concordanța deplină între voința juridică a celor două părți.

CONSIMȚĂMÂNT LA CĂSĂTORIE, condiție de fond pentru încheierea căsătoriei, constând în manifestarea, în formele prevăzute de lege, a voinței fiecăruia dintre viitorii soți de a se căsători împreună. Pentru a fi valabil, **c. la c.** trebuie să fie liber (neviciat) și actual. 1) **C. la c.** al viitorilor soți poate fi considerat liber numai dacă declarația pe care o face fiecare în fața delegatului de stare civilă, în sensul că dorește să ia de soț (soție) pe celălalt, este o manifestare a voinței și a dorinței sale conștiente și libere, neviciate. a) În materia încheierii căsătoriei eroarea constituie un viciu de consimțământ, putând duce la anularea căsătoriei, numai atunci când s-a produs cu privire la identitatea fizică a celuilalt soț; nici un alt fel de caz de eroare nu poate fi luat în considerare. b) Dolul este viciu de consimțământ în această materie numai dacă este un dol principal, provocând o eroare în absența căreia persoana în cauză nu ar fi încheiat, în nici un caz,căsătoria. Actele de viclenie trebuie deci să se refere la calitățile esențiale ale persoanei celuilalt viitor soț; sunt însă considerate astfel numai acelea dintre calități care, pe de o parte, din punct de vedere subiectiv, au fost determinante pentru încheierea căsătoriei de către cel care invocă dolul, iar pe de altă parte, din punct de vedere obiectiv, sunt în general considerate ca necesare pentru încheierea căsătoriei. Se mai ia în considerare în această materie și așa numitul dol reticent, care constă în înșelarea unuia dintre viitorii soți prin trecerea sub

tăcere, de către celălalt, a unor situaţii care ar fi putut să-l determine să nu încheie căsătoria, dacă le-ar fi cunoscut. c) Violenţa viciază consimţământul la încheierea căsătoriei numai dacă, în lipsa actelor de constrângere fizică sau psihică prin care ea se realizează, persoana în cauză nu ar fi consimţit să încheie căsătoria. Nu este însă viciat prin violenţă consimţământul la încheierea căsătoriei dat sub imperiul unei aşa numite temeri reverenţioase, izvorâte din sentimentul de respect pe care copiii îl au, în mod firesc, faţă de părinţi ori alţi ascendenţi, faţă de sfaturile şi îndemnurile acestora. 2) **C. la c.** al viitorilor soţi este actual numai atunci când a fost dat în momentul încheierii căsătoriei, în faţa delegatului de stare civilă, şi numai dacă a fost dat personal, simultan şi în mod public. El este personal dacă a fost dat direct de către fiecare dintre viitorii soţi, orice reprezentare în materie fiind exclusă; este simultan dacă a fost dat de fiecare dintre viitorii soţi pe loc, unul imediat după celălalt, în cadrul aceleiaşi şedinţe; este public dacă locul unde s-a încheiat căsătoria a fost deschis accesului oricărei persoane.

CONSIMŢĂMÂNTUL LA ADOPŢIE, condiţie de fond pentru încheierea actului juridic al adopţiei: 1) *consimţământul celui care adoptă*, trebuie să provină de la o persoană fizică cu capacitate deplină de exerciţiu şi să fie neviciat. Nu pot exprima un cosimţământ valabil în vederea adopţiei minorul necăsătorit şi cel pus sub interdicţie. Alienatul şi debilul mintal care nu au fost puşi sub interdicţie nu pot consimţi la adopţie în perioadele de luciditate pasageră deoarece o asemenea adopţie nu este în interesul adoptatului, iar adopţia nu se poate face decât în interesul acestuia. **c.1 la a.** se exprimă în formă autentică. Adopţia încuviinţată de instanţa de judecată este valabilă chiar şi atunci când consimţământul adoptatorului nu a fost dat prin act notarial, dar a fost exprimat în faţa instanţei şi ulterior s-a comportat ca un părinte; 2) *consimţământului soţului celui care adoptă*, este necesar atunci când cel care adoptă este căsătorit. **C.2** nu poate fi înlocuit cu autorizaţia autorităţii tutelare sau a instanţei judecătoreşti. Această regulă nu se aplică în situaţia în care soţul celui care adoptă este pus sub interdicţie,decăzut din drepturile părinteşti sau, din orice împrejurare, se află în neputinţă de a-şi manifesta voinţa; 3) *consimţământul părinţilor firești ai celui ce urmează a fi adoptat*, este necesar în cazul în care cel ce urmează a fi adoptat este minor. **C.3** se cere chiar dacă părinţii fireşti sunt divorţaţi, precum şi atunci când copilul ce urmează a fi adoptat este încredinţat unei instituţii de ocrotire sau unei a treia persoane. Adopţia nu poate avea loc în cazul în care unul dintre părinţii fireşti consimte la adopţia copilului său minor, iar celălalt părinte firesc nu consimte. Acest dezacord dintre părinţi nu poate fi soluţionat de către instanţa de judecată, neexistând o dispoziţie legală în acest sens, şi nici de către autoritatea tutelară, întrucât într-o astfel de situaţie nu este vorba de exerciţiul drepturilor părinteşti, ci de trecerea acestora de la părinţii fireşti la adoptator. Pentru încheierea adopţiei copilului minor este suficient numai consimţământul unuia dintre părinţii săi fireşti ori de câte ori celălalt părinte este mort, pus sub interdicţie, decăzut din drepturile părinteşti sau, din orice împrejurare, se află în neputinţă de a-şi manifesta voinţa. Părinţii adoptatori nu pot consimţi la adopţia copilului lor minor adoptat. Consimţământul la adopţie se exprimă în formă autentică, precum şi direct în faţa instanţei judecătoreşti. În cazul copilului aflat într-o instituţie de ocrotire sau, după caz, într-o unitate me-

dico-sanitară, părinţii pot consimţi în scris, în formă autentică, că sunt de acord ca, după trecerea a şase luni de la data declaraţiei minorul să fie adoptat de Comitetul Român pentru Adopţii; 4) *consimţământul cerut în cazul copiilor lipsiţi de ocrotire părintească*, trebuie acordat, în cazul punerii sub tutelă,de către tutorele care exercită drepturile şi îndatoririle părinteşti, iar, în cazul în care copiii nu sunt puşi sub tutelă, deşi se găsesc într-o astfel de situaţie, instanţa judecătorească va încuviinţa adopţia cu avizul autorităţii tutelare competente a întocmi ancheta socială; 5) *consimţământul celui care urmează a fi adoptat*, este cerut în cazul în care cel care urmează a fi adoptat a împlinit vârsta de 10 ani, putând fi dat fie în formă autentică, fie exprimat direct în faţa instanţei de judecată.

CONSIMŢĂMÂNTUL VICTIMEI, manifestare de voinţă a unei persoane, prin care aceasta îşi exprimă anticipat aprobarea privind săvârşirea unei fapte de natură să aducă atingere bunurilor sau drepturilor sale. **C.v.** înlătură caracterul ilicit al faptei păgubitoare şi apără de răspundere pe făptuitor. **C.v.** referitor la săvârşirea unor fapte prin care se aduc atingeri drepturilor personale nepatrimoniale ale acesteia este valabil ca factor exonerator de răspundere numai în ceea ce priveşte faptele ce aduc o atingere vremelnică şi lipsită de gravitate integrităţii corporale, precum şi acelea a căror săvârşire apare ca justificată în lumina regulilor ştiinţei medicale; valabilitatea **c.v.** privind distrugerea, degradarea sau diminuarea valorii unor bunuri este condiţionată de împrejurarea ca, prin exprimarea lui, să nu se nesocotească dispoziţiile imperative ale legii sau să nu se urmărească un scop ilicit.

CONSOLIDARE, mijloc de stingere a unui drept real de uzufruct, de uz sau de abitaţie, prin întrunirea asupra aceleiaşi persoane a calităţii de uzufructar (uzuar etc.) şi de nud proprietar.

CONSTITUIREA INSTANŢEI, condiţie ce implică alcătuirea organului judiciar cu toate organele şi persoanele prevăzute de lege. De regulă, constituirea legală a instanţei presupune alcătuirea acesteia din completul de judecată şi grefierul de şedinţă; dacă legea impune participarea procurorului, instanţa va fi constituită legal numai dacă acesta ia parte la judecarea cauzelor în care participarea sa este obligatorie. Constituirea legală a instanţei reprezintă o condiţie ce se impune a fi întrunită pe tot parcursul judecăţii, iar îndeplinirea ei se verifică cu ajutorul încheierilor de şedinţă şi din practica hotărârii finale. Reaua **c.** a **i.** atrage casarea hotărârii cu trimitere spre o nouă judecată.

CONSTITUTIV, a se vedea *contract constitutiv*.

CONSTRÂNGERE (ca element al vicierii consimţământului), a se vedea *violenţă*.

CONSTRUCTOR DE BUNĂ-CREDINŢĂ, persoană care construieşte, plantează sau face alte lucrări pe un teren, cu convingerea eronată că acesta îi aparţine şi căreia, în temeiul acestei convingeri, legea îi recunoaşte anumite drepturi în legătură cu construcţiile sau plantaţiile efectuate.

CONSTRUCTOR DE REA-CREDINŢĂ, persoană care, deşi cunoaşte că un teren aparţine altuia, face totuşi o lucrare de construcţie, plantaţie etc., cu materialele sale, pe acel teren şi căreia legea îi recunoaşte, totuşi, anumite drepturi faţă de proprietarul terenului. Reaua-credinţă nu se poate deduce numai din faptul că cel care a construit, plantat sau executat lucrări pe un teren care nu-i aparţine, nu

are nici un titlu asupra terenului, ci în acest scop instanţa trebuie să cerceteze condiţiile în care s-au făcut construcţiile, plantaţiile sau lucrările a căror desfiinţare proprietarul terenului o cere, spre a se putea stabili dacă acţiunea reclamantului nu are caracterul unui abuz de drept sau dacă nu a fost introdusă din spirit de şicană.

CONSUMAŢIE, a se vedea *contract de împrumut de consumaţie*.

CONSUMPTIBIL, bun consumptibil.

CONTEMPLTIO DOMINI, în considerarea stăpânului.

CONTENCIOS ADMINISTRATIV, 1) *în sens larg*, litigiile de competenţa instanţelor judecătoreşti, dintre un organ al administraţiei publice, respectiv un funcţionar public, sau, după caz, o structură autorizată să presteze un serviciu public, pe de o parte şi alt subiect de drept pe de altă parte, în care organul public sau funcţionarul public apar ca purtători ai autorităţii publice; 2) *în sens restrâns*, totalitatea litigiilor de competenţa secţiilor de **c.a.**.

CONTESTAREA MATERNITĂŢII, modalitate legală de înlăturare a maternităţii, ca legătură juridică, în situaţia în care aceasta, indiferent de modul în care a fost stabilită, nu corespunde realităţii. Legea distinge două ipoteze de **c.m.**, deosebite între ele prin regimul juridic la care sunt supuse: 1) Contestarea maternităţii stabilită prin recunoaştere poate fi făcută prin acţiune în justiţie de către orice persoană interesată (copilul, femeia în cauză, moştenitorii celui recunoscut etc.), precum şi de către procuror, în toate cazurile în care recunoaşterea nu corespunde adevărului. Acţiunea este imprescriptibilă şi poate fi dovedită prin orice mijloc de probă. 2) Contestarea maternităţii stabilite prin certificatul de naştere, care poate fi făcută atât printr-o acţiune în justiţie prin care se urmăreşte şi stabilirea adevăratei maternităţi (situaţie în care acţiunea poate fi introdusă numai de către copil, personal sau prin reprezentare), cât şi printr-o acţiune distinctă având drept scop numai înlăturarea maternităţii rezultate din certificatul de naştere (situaţie în care acţiunea poate fi intentată de către orice persoană interesată, precum şi de către procuror). Admisibilitatea acestei acţiuni este condiţionată de împrejurarea că persoana în cauză are folosinţa unei alte stări civile decât aceea care rezultă din certificatul de naştere. Acţiunea în **c.m.** este imprescriptibilă şi poate fi dovedită prin orice mijloc de probă. Hotărârea judecătorească prin care s-a admis o acţiune în **c.m.** are caracter declarativ.

CONTESTAREA PATERNITĂŢII, negarea paternităţii unui copil pe motiv că, în cazul dat, nu sunt îndeplinite condiţiile necesare pentru existenţa vreuneia dintre prezumţiile legale de paternitate, sau pe motiv că recunoaşterea făcută de către tată nu corespunde realităţii. Pentru a produce efecte, **c.p.** trebuie făcută printr-o acţiune, care are două variante: 1) Acţiunea în contestarea paternităţii copilului aparent din căsătorie, utilizată atunci când paternitatea unui copil se atribuie bărbatului cu toate că nu a fost niciodată căsătorit cu mama copilului sau când, deşi a fost sau este căsătorit cu mama, nu sunt îndeplinite cerinţele care ar face ca împotriva lui să subziste vreuna din prezumţiile legale de paternitate. În cazul admiterii acţiunii, copilul pierde calitatea de copil din căsătorie. Dacă naşterea a fost declarată la serviciul de stare civilă de către bărbatul în cauză (fapt care are valoarea unei recunoaşteri de paternitate), copilul va păstra în continuare calitatea de copil din afara căsătoriei al acestuia. 2) Acţiunea în

contestarea paternităţii copilului din afara căsătoriei, utilizată exclusiv în situaţia în care stabilirea paternităţii copilului din afara căsătoriei s-a făcut prin recunoaşterea lui de către tată. Ambele aceste acţiuni sunt imprescriptibile şi pot fi intentate de către orice persoană care ar putea justifica un interes în această privinţă (bărbatul în cauză, mama copilului, copilul, comoştenitorii copilului etc.), precum şi de către autoritatea tutelară sau procuror. În susţinerea lor se admit orice mijloace legale de probă. În cazurile în care paternitatea unui copil stabilită prin recunoaşterea tatălui este contestată de către mamă, de către cel recunoscut sau de către descendenţii acestuia, sarcina dovedirii paternităţii revine autorului recunoaşterii sau descendenţilor săi. Hotărârea judecătorească prin care se admite acţiunea în **c.p.** are caracter declarativ.

CONTESTAŢIA LA POPRIRE, mijloc procedural prin care orice parte interesată se poate opune la poprirea înfiinţată asupra veniturilor urmăritului. **C. la p.** se judecă după dispoziţiile privind contestaţia la executare; ea trebuie introdusă până la validarea popririi, pentru că odată cu validarea să fie lămurite toate opunerile, apărările şi excepţiile ridicate de părţi. Se introduce la instanţa care a fost sesizată cu cererea de validare a popririi; în caz de admitere a ei, poprirea poate fi desfiinţată prin invalidare sau, în raport cu obiectul contestaţiei, se poate obţine reducerea popririi. Instanţa sesizată cu cererea de validare nu poate proceda la validarea popririi mai înainte de a fi rezolvat toate contestaţiile introduse cu privire la ea; această instanţă poate lua în considerare şi simplele apărări ale părţilor, chiar dacă ele nu îmbracă forma juridică a **c. la p.**. Drept urmare, debitorul, ca şi terţul poprit se pot opune la validare pe cale de apărare, invocând în instanţă ceea ce potrivit legii ar fi trebuit să constituie obiectul unei **c. la p.**. Instanţa de validare nu are îndreptăţirea ca, în cadrul soluţionării **c. la p.** să examineze legalitatea şi temeinicia în fond a hotărârii ce este pusă în executare; ea trebuie să constate doar dacă hotărârea este executorie şi în raport de această constatare să cerceteze apoi temeinicia opoziţiei făcute de contestator la punerea ei în executare pe cale silită. Prin **c. la p.** debitorul poate invoca numai plăţi sau alte împrejurări ulterioare pronunţării hotărârii sau obţinerii titlului executoriu, de natură să reducă sau să învedereze că creanţa pusă în executare este inexistentă în momentul respectiv. Terţul poprit se află într-o poziţie specială în ce priveşte apărarea drepturilor sale în instanţa de validare; el poate opune creditorului urmăritor toate apărările, inclusiv cele de fond, pe care ar fi în măsură să le ridice şi faţă de debitorul urmărit în eventualitatea că acesta din urmă ar porni o urmărire împotriva sa.

CONTESTAŢIE ÎN ANULARE GENERALĂ, cale extraordinară de atac prin care partea interesată sau procurorul poate solicita, pentru motive expres prevăzute de lege, retractarea unei hotărâri irevocabile. **C. în a.g.** poate fi exercitată pentru următoarele motive: 1) când procedura de chemare a părţii pentru ziua în care s-a judecat cauza nu a fost îndeplinită potrivit cu cerinţele legii. Acest prim motiv vizează respectarea unor principii fundamentale ale procesului civil (principiul contradictorialităţii şi principiul dreptului de apărare); neîndeplinirea procedurii de citare poate conduce, adeseori, la pronunţarea unor hotărâri greşite şi sub aspectul stabilirii adevărului în activitatea de judecată. **C. în a.g.** poate fi promovată doar în cazul încălcării dispoziţiilor legale privitoare la citarea părţilor pentru ziua când s-a judecat pricina; aceasta

înseamnă că legiuitorul a reţinut ca prim motiv de **c. în a.g.** doar nerespectarea procedurii de citare pentru termenul în care a avut loc dezbaterea în fond; în ipoteza nesocotirii dispoziţiilor legale privitoare la citarea părţilor pentru termenele anterioare, partea interesată avea posibilitatea de a solicita pe cale de excepţie constatarea neregularităţii respective; dacă instanţa a respins excepţia, ea avea posibilitatea de a se plânge pe calea recursului, iar nu a **c. în a.**. De asemenea, **c. în a.g.** poate fi promovată pentru neîndeplinirea procedurii de citare doar de partea faţă de care s-a săvârşit neregularitatea, iar nu şi de părţile citate în mod legal; 2) când hotărârea a fost pronunţată cu încălcarea dispoziţiilor imperative privitoare la competenţă. **C. în a.g.** poate fi exercitată pentru acest de-al doilea motiv doar dacă se constată că au fost nesocotite regulile necompetenţei absolute; pentru a constitui motiv de **c. în a.g.** mai este necesar ca părţile să fi avut posibilitatea de a invoca necompetenţa absolută pe calea apelului sau recursului. **C. în a.g.** este supusă următoarelor condiţii: 1) Să fie îndreptată împotriva unei hotărâri judecătoreşti rămasă irevocabilă; aceasta înseamnă că orice hotărâre judecătorească care a rămas irevocabilă în faţa instanţei de fond sau în urma exercitării apelului sau recursului poate forma obiect al **c. în a.g.**. 2) Partea să nu fi avut posibilitatea de a invoca motivele pe care îşi întemeiază contestaţia, pe calea apelului sau recursului. Condiţia enunţată reprezintă o aplicare concretă a principiului potrivit căruia nu se poate exercita o cale extraordinară de atac atâta timp cât este deschisă calea ordinară. De la această cerinţă legea instituie două excepţii: a) dacă motivele au fost invocate pe calea recursului, dar instanţa le-a respins pentru că avea nevoie de unele verificări de fapt; b) dacă recursul a fost respins de instanţă fără să fi fost judecat în fond; asemenea situaţii se pot întâlni în practică ca urmare a anulării recursului ca neregulat introdus sau ca netimbrat; **c. în a.g.** nu poate fi exercitată însă în ipoteza respingerii recursului ca tardiv, întrucât s-ar eluda interdicţia prevăzută de lege; soluţia contrară ar permite părţii să introducă în mod formal un recurs, peste termen, spre a exercita apoi o **c. în a.g.**.

CONTESTAŢIE ÎN ANULARE SPECIALĂ, cale extraordinară de atac prin intermediul căreia părţile interesate şi procurorul pot solicita retractarea deciziilor pronunţate de instanţele de recurs. **C. în a.s.** este o cale de atac specifică, întrucât poate fi promovată doar împotriva hotărârilor pronunţate de instanţele de recurs. Motivele **c. în a.s.** sunt expres determinate de lege şi vizează următoarele două situaţii: 1) Când dezlegarea dată recursului este rezultatul unei greşeli materiale. Noţiunea de greşeală materială nu priveşte omisiuni în legătură cu modul de administrare a probelor sau alte erori ce pot afecta soluţia pronunţată în cauză; dimpotrivă, este vorba de omisiuni esenţiale şi involuntare în raport cu situaţia existentă la dosar în momentul pronunţării hotărârii. În practica judiciară, noţiunea de greşeală materială este interpretată restrictiv; aceasta deoarece prin **c. în a.s.** nu se urmăreşte decât anularea hotărârii date în prezenţa unor omisiuni esenţiale, în sensul că dacă acestea erau avute în vedere instanţa de recurs putea pronunţa o altă soluţie. Asemenea greşeli pot privi, de pildă, anularea recursului ca netimbrat, deşi la dosar exista dovada în legătură cu plata taxelor de timbru; respingerea recursului ca tardiv, deşi la dosar exista dovada din care rezulta depunerea acestuia în termen la oficiul poştal. 2) Când instanţa, respingând recursul sau admiţându-l doar în

parte, a omis din greşeală să cerceteze vreunul din motivele de casare invocate. **C. în a.s.** poate fi exercitată, în baza acestui motiv, doar în cazul în care recursul a fost respins sau admis numai în parte; dacă s-a dispus casarea totală a hotărârii atacate, partea este în drept să-şi formuleze toate apărările cu ocazia rejudecării, fără să poată obiecta că instanţa a omis să cerceteze vreun motiv de recurs; de asemenea, prin intermediul **c. în a.s.** nu se poate invoca decât neexaminarea motivelor de recurs depuse în termen. În ce priveşte obiectul **c. în a.s.** acesta se referă la hotărârile pronunţate de instanţele de recurs. **C. în a.s.** poate fi exercitată şi împotriva hotărârilor pronunţate de judecători în ultimă instanţă. **C. în a.s.** poate fi exercitată doar de recurent, intimatul neavând interesul de a exercita această cale de atac, de vreme ce hotărârea îi este favorabilă; ea poate fi exercitată şi de partea interesată a se plânge de hotărârea pronunţată în ultimă instanţă de judecătorie.

CONTESTAŢIE LA EXECUTARE, mijloc procedural prin care o persoană interesată sau care a fost vătămată în virtutea actelor de executare, cere instanţei de judecată desfiinţarea acelor acte precum şi a altor măsuri ocazionate de îndeplinirea procedurii executionale. Sub aspect formal, **c. la e.** se aseamănă cu o acţiune întrunind elementele cererii de chemare în judecată. Faţă de scopul urmărit, **c. la e.** prezintă unele particularităţi: ori de câte ori ea conţine o plângere împotriva unei măsuri de executare, dobândeşte caracterul unei căi speciale de atac, deşi nu se identifică într-un fel oarecare cu nici una dintre căile de atac ordinare sau extraordinare de atac propriu-zise; dacă, dimpotrivă, contestaţia urmăreşte ca obiectiv anularea titlului executor însuşi, ea se prezintă ca o adevărată acţiune în anulare. Persoana care introduce **c. la e.** se numeşte contestator, iar cel vizat prin contestaţie poartă numele de creditor urmăritor. Calitatea de contestator o poate avea debitorul urmărit precum şi orice terţ interesat în procedura executională sau care a fost vătămat prin îndeplinirea actelor de executare. **C. la e.** este principală atunci când promovarea ei se face de către un terţ, adică de către o persoană care nu a participat la proces şi, deşi străină de raporturile juridice dintre părţi, a fost lezată prin actele sau măsurile de executare; ea este incidentă ori de câte ori intervine între părţile care au participat la proces. În contestaţia principală, contestatorul are drepturi mai largi decât acelea ce-i sunt asigurate contestatorului în cazul contestaţiei incidente. Împrejurarea se justifică prin aceea că terţii, comparativ cu debitorul urmărit, dispun de posibilităţi mai numeroase de a combate executarea şi de a-şi motiva contestaţia, întrucât ei nu au participat la proces şi deci nu au putut să-şi valorifice argumentele lor în cadrul procesului. Cu toate acestea, motivele invocate de terţi trebuie circumscrise vătămării pe care au suferit-o; ei nu sunt în drept să discute valabilitatea titlului executoriu, căci o atare chestiune priveşte exclusiv raporturile juridice dintre părţi. **C. la e.** poate pune în discuţie fie înţelesul, întinderea şi aplicarea dispozitivului care se execută, fie însăşi urmărirea. În prima ipoteză, **c. la e.** este o contestaţie la titlu, iar în cea de-a doua este o contestaţie la executare propriu-zisă. Legea prevede că orice contestaţie la titlu se introduce la instanţa care a încuviinţat titlul executoriu; **c. la e.** propriu-zisă, ca şi orice alte incidente ce privesc urmărirea însăşi, se va introduce la instanţa care execută hotărârea. **C. la e.** trebuie să cuprindă motivele invocate de contestatori; de regulă aceste motive nu pot fi referitoare la probleme de

fond, care să repună în discuţie o hotărâre definitivă şi/sau irevocabilă. Totuşi, când titlul executor nu este o hotărâre judecătorească, ci un alt act cu putere executorie a cărui existenţă n-a fost precedată de o dezbatere contradictorie în faţa unui organ de jurisdicţie, contestatorul are îndreptăţirea să-şi facă toate apărările, inclusiv cele de fond, referitoare la existenţa şi valabilitatea creanţei. Debitorul poate invoca motive legate de stingerea obligaţiei posterioare hotărârii ce se execută. **C. la e.** nu este supusă unui termen fix, precis determinat; legea permite ca ea să fie introdusă oricând pe parcursul executării silite, până la săvârşirea ultimului act de executare care este încheierea dată de instanţă, fără citarea părţilor, de îndată ce a primit procesul verbal de executare încheiat pentru a se constata finalizarea executării. **C. la e.** având ca obiect titluri executorii care nu au fost emise de un organ de jurisdicţie se va introduce la instanţa sub controlul căreia se desfăşoară executarea. Atunci când executarea se face direct de către executorul judecătoresc, fără a fi controlată de către instanţă contestaţia la titlu, precum şi apărările de fond împotriva unor asemenea titluri vor fi judecate de către judecătoria în a cărei rază teritorială se face executarea. Soluţionarea **c. la e.** urmează regulile procedurii de drept comun, cu particularitatea că judecata se face de urgenţă. Cu ocazia judecării pot fi administrate dovezi, după regulile dreptului comun; asemenea dovezi sunt admise însă numai în măsura în care nu tind să combată situaţii şi împrejurări care au fost dezbătute şi rezolvate de către instanţă odată cu rezolvarea procesului. **C. la e.** nu are efect suspensiv de executare; instanţa poate încuviinţa însă, la cererea contestatorului, suspendarea executării. Cererea de suspendare poate fi rezolvată la un termen anterior celui stabilit pentru judecarea contestaţiei sau chiar la termenul fixat pentru judecarea contestaţiei. Dacă soluţionarea se face la un termen anterior acestuia din urmă, ea va avea loc cu citarea părţilor. În caz de urgenţă instanţa va putea suspenda executarea chiar înainte de orice înfăţişare. Odată cu încuviinţarea suspendării executării, instanţa poate obliga pe contestator la depunerea unei cauţiuni. Suspendarea executării nu poate dura mai mult decât până la soluţionarea **c. la e.**. Hotărârea prin care se rezolvă **c. la e.** este supusă apelului sau recursului numai dacă şi hotărârea ce se atacă era şi ea supusă apelului sau recursului.

CONTRACT, act juridic civil constând în acordul de voinţe încheiat între două sau mai multe persoane, în scopul de a crea, modifica sau stinge raporturi juridice.

CONTRACT ACCESORIU, contract care nu are o existenţă şi o valoare juridică de sine stătătoare, ci depinde de existenţa unui alt contract principal. **C. a.** se poate încheia concomitent cu contractul principal de care depinde, sau ulterior încheierii acestuia; el poate fi cuprins în contractul principal, ca o clauză a acestuia, sau poate fi încheiat separat. Soarta juridică a **c.a.** depinde de soarta contractului principal; validitatea sa se apreciază nu doar în funcţie de elementele sale constitutive proprii, ci şi în funcţie de validitatea contractului principal. Desfiinţarea sau stingerea contractului principal atrage, de plin drept, stingerea **c.a.**.

CONTRACT ALEATORIU, contract oneros la încheierea căruia părţile nu cunosc existenţa sau întinderea exactă a avantajelor ce vor rezulta pentru ele din contract, deoarece au înţeles să se oblige în funcţie de un eveniment viitor şi incert, denumit alea, care comportă, pentru fie-

care dintre părţi, o şansă de câştig sau un risc de pierdere. Sunt aleatorii contractele de rentă viageră şi de întreţinere, contractele de asigurare, de loterie, pariul etc.

CONTRACT COLECTIV DE MUNCĂ, convenţia dintre patroni şi salariaţi prin care se stabilesc, în limitele prevăzute de lege, clauzele privind condiţiile de muncă, salarizarea şi alte drepturi ce decurg din raporturile de muncă.

CONTRACT COMUTATIV, contract oneros la încheierea căruia părţile cunosc întinderea prestaţiilor la care se obligă şi pot aprecia valoarea acestora ca fiind echivalentă. Majoritatea contractelor oneroase sunt comutative, prestaţia fiecărei părţi reprezentând echivalentul contraprestaţiei celeilale părţi.

CONTRACT CONSENSUAL, contract care se încheie valabil prin simplul acord de voinţă al părţilor, indiferent de forma în care acesta se exprimă. Majoritatea contractelor sunt consensuale, excepţie făcând acele contracte pentru care legea prevede expres necesitatea respectării unei anumite forme solemne pentru însăşi validitatea contractului respectiv.

CONTRACT CONSTITUTIV DE DREPTURI REALE, contract prin efectul căruia se constituie, în favoarea uneia dintre părţi, un drept real asupra unui bun aparţinând celeilalte. În raporturile dintre părţi, efectul constitutiv se produce imediat, în puterea contractului; faţă de terţi dreptul devine opozabil numai după îndeplinirea condiţiilor de publicitate reglementate de lege.

CONTRACT CU EXECUTARE DINTR-O DATĂ, a se vedea *contract cu executare imediată*.

CONTRACT CU EXECUTARE IMEDIATĂ, contract având ca obiect una sau mai multe prestaţii care se execută dintr-o dată. Părţile pot conveni ca executarea unei obligaţii să se facă eşalonat, transformând astfel **c. cu e.i.** într-un contract cu executare succesivă. La **c. cu e.i.** nulitatea şi rezoluţiunea pentru neexecutarea obligaţiei uneia dintre părţi operează cu efect retroactiv. Un asemenea contract nu poate fi desfăcut prin voinţa unilaterală a uneia dintre părţi, ci numai prin acordul de voinţă al ambelor părţi. În **c. cu e.i.** nu se poate pune problema suspendării temporare a executării; părţile pot conveni asupra unui termen suspensiv, iar instanţa poate acorda un termen de graţie.

CONTRACT CU EXECUTARE INSTANTANEE, a se vedea *contract cu executare imediată*.

CONTRACT CU EXECUTARE SUCCESIVĂ, contract în care obligaţiile părţilor sau cel puţin ale uneia dintre ele se execută în timp, fie printr-o prestaţie continuă pe toată durata contractului, fie printr-o serie de prestaţii repetate la anumite intervale de timp. Nulitatea unui **c. cu e.s.** operează de regulă numai pentru viitor, iar nu retroactiv; de asemenea, neexecutarea obligaţiilor asumate de una dintre părţi printr-un asemenea contract dă dreptul celeilalte părţi să ceară în justiţie rezilierea contractului, care operează numai pentru viitor, menţinând efectele produse în trecut. De regulă, un **c. cu e.s.** poate fi reziliat şi prin manifestarea unilaterală a voinţei uneia dintre părţi, în condiţiile anume reglementate de lege pentru fiecare tip de contract în parte. În condiţiile legii este posibilă suspendarea temporară a executării unui astfel de contract.

CONTRACT CU SINE ÎNSUŞI, contract încheiat de o persoană care cumulează rolul şi exprimă voinţa a două părţi contractante deosebite. **C. cu s.î.** se poate în-

cheia prin reprezentare simplă, când reprezentantul, încredinţat să încheie un anumit contract, îşi asumă pentru sine rolul de cocontractant sau prin reprezentare dublă, când aceeaşi persoană reprezintă pe ambii contractanţi. Deoarece interesele celui reprezentat, în ipoteza reprezentării simple, sau ale unuia dintre cei reprezentaţi, în ipoteza reprezentării duble, ar putea fi neglijate în folosul celeilalte părţi, **c. cu. s.î.** este expres interzis prin lege în cazul reprezentării incapabililor.

CONTRACT CU TITLU GRATUIT, a se vedea *contract gratuit.*

CONTRACT CU TITLU ONEROS, a se vedea *contract oneros.*

CONTRACT DE ÎNTREŢINERE, contract prin care una dintre părţi înstrăinează un bun sau plăteşte o sumă de bani, iar cealaltă parte se obligă să-i asigure întreţinerea în natură pe timpul cât va trăi, iar după moarte s-o înmormânteze. **C. de î.** este un contract cu titlu oneros aleatoriu, sinalagmatic, translativ de proprietate şi consensual, cu excepţia cazului în care bunul înstrăinat este un teren, pentru care legea prevede necesitatea încheierii contractului în formă autentică. Dreptul de preemţiune nu este aplicabil în cazul **c. de î.**. Dacă în contract există o pluralitate de părţi (mai mulţi creditori şi/sau debitori), obligaţia de întreţinere este indivizibilă, activ şi pasiv. În caz de pluralitate de creditori, ea nu este considerată îndeplinită dacă nu s-a executat, integral, faţă de toţi creditorii, întinderea şi valoarea prestaţiei fiind în funcţie de necesităţile şi durata vieţii tuturor creditorilor. În caz de pluralitate de debitori, fiecare dintre ei poate fi obligat să execute obligaţia de întreţinere; prestarea întreţinerii de către oricare dintre ei este liberatorie pentru toţi. Neexecutarea faţă de unul dintre creditori poate determina rezoluţiunea întregului contract, iar nu doar în parte, pentru cota-parte din bun ce a aparţinut creditorului faţă de care obligaţia nu a fost executată sau proporţional cu numărul creditorilor neîntreţinuţi. Dacă întreţinerea este asigurată de un debitor, creditorul nu poate cere rezoluţiunea contractului în privinţa celorlalţi. Obligaţia de întreţinere este indivizibilă chiar dacă a fost contractată de un singur debitor, deoarece, în cazul morţii lui, moştenitorii vor fi obligaţi fiecare pentru tot, dacă creditorul întreţinerii acceptă, iar ei înţeleg să execute obligaţia pentru a împiedica desfiinţarea contractului din cauza neexecutării fortuite a întreţinerii de către debitorul iniţial obligat intuitu personae. Dacă a fost un singur creditor care are mai mulţi moştenitori, problema transmiterii creanţei nu se pune, deoarece ea se stinge la moartea lui. Problema transmiterii creanţei se pune sub raportul exercitării dreptului patrimonial de a cere rezoluţiunea contractului pentru neexecutarea obligaţiei în trecut, care se transmite, indivizibil, asupra tuturor moştenitorilor, oricare putând să intenteze acţiunea. **C. de î.** se deosebeşte de contractul de rentă viageră, astfel: contractul de rentă viageră cuprinde o obligaţie de a da, în timp ce **c. de î.** o obligaţie de a face; renta viageră este transmisibilă, în schimb creanţa de întreţinere este esenţialmente personală şi nu poate fi transmisă altei persoane; renta este, de regulă, urmăribilă, în timp ce întreţinerea nu poate fi urmărită de creditori; contractul de rentă viageră este un contract numit, reglementat de Codul civil, pe când contractul de întreţinere nu are o reglementare proprie, este deci un contract nenumit. **C. de î.** se deosebeşte şi de contractul de vânzare-cumpărare: pentru rezolvarea problemei naturii juridice a contractului, trebuie să se

stabilească obligaţia principală; contractul va fi de întreţinere dacă prestaţia în bani reprezintă mai puţin de jumătate din valoarea bunului înstrăinat, iar în caz contrar va fi de vânzare-cumpărare. Dacă obligaţia principală a dobânditorului este prestarea întreţinerii, contractul va fi de întreţinere chiar dacă în contract s-a stipulat preţul imobilului înstrăinat, întrucât evaluarea bunului nu poate influenţa raporturile dintre părţi, pentru că obligaţia creditorului întreţinerii este certă, contractul având caracter aleatoriu numai din cauza duratei incerte a vieţii creditorului şi a necesităţilor lui. Dacă se înstrăinează o cotă-parte individualizată din imobil pe un preţ determinat, iar cealaltă parte în schimbul întreţinerii, nu este vorba de o vânzare cu clauză accesorie de întreţinere, ci de două contracte distincte cuprinse într-un singur act, urmând a se aplica pentru fiecare contract regulile corespunzătoare. **C. de î.** se deosebeşte de contractul de donaţie, chiar dacă la moartea beneficiarului întreţinerii se constată că valoarea bunului înstrăinat în schimbul întreţinerii este mult mai mare decât valoarea întreţinerii efectiv prestate. Moştenitorii rezervatari nu pot cere reducţiunea întrucât contractul de întreţinere este un contract cu titlu oneros, deşi are caracter aleatoriu, în sensul că valoarea prestaţiilor uneia dintre părţi este variabilă în raport de durata vieţii celeilalte părţi. **C. de î.** nu poate fi considerat o liberalitate chiar dacă persoana care înstrăinează se află la o vârstă înaintată sau este bolnavă şi se poate întrezări, la data încheierii contractului, sfârşitul său apropiat. **C. de î.** se deosebeşte şi de donaţia cu sarcini. În cazul donaţiilor, sarcinile impuse dobânditorului sunt în disproporţie cu valoarea superioară a bunului donat, astfel încât părţile contractează cu intenţia de a face şi a primi o liberalitate. În cazul contractului de întreţinere părţile convin în scopul de a-şi asigura fiecare câte un avantaj, şi anume, una de a primi un bun, iar cealaltă, întreţinerea pe viaţă. Pentru delimitarea **c. de î.** de donaţia cu sarcini trebuie să fie avut în vedere şi criteriul scopului urmărit de părţi, pentru a se vedea dacă înstrăinătorul a încheiat contractul cu intenţia de a gratifica sau numai pentru a-şi asigura întreţinerea pe viaţă. Creditorul întreţinerii este ţinut de obligaţia de garanţie a vânzătorului şi se bucură de privilegiul prevăzut de lege în favoarea acestuia. Debitorul întreţinerii este obligat să acorde întreţinerea în natură în condiţiile prevăzute în contract, iar în lipsa unor stipulaţii speciale potrivit regulilor aplicabile obligaţiilor de a face. Având în vedere caracterul aleatoriu al contractului, în lipsa acordului creditorului, debitorul nu se poate libera de executarea obligaţiei de întreţinere oricât de oneroasă ar fi pentru el şi chiar dacă s-ar obliga să retransmită în patrimoniul creditorului bunul sau capitalul primit fără a pretinde restituirea contravalorii întreţinerii prestate. Dacă întreţinerea nu este deosebită de asigurarea locuinţei (aceasta din urmă nefiind de esenţa întreţinerii), ea urmează a fi prestată la locul stabilit pentru locuinţă, dacă nu s-a convenit altfel. În cazul contractelor nenumite, dacă părţile nu au prevăzut altfel, trebuie să se aplice cu prioritate regulile generale din materia dreptului obligaţiilor, fiindcă reglementarea prevăzută pentru contractul numit cel mai înrudit este o reglementare specială, care trebuie să fie aplicată numai în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege. În caz de neexecutare a obligaţiei de întreţinere nu se vor aplica dispoziţiile speciale şi derogatorii de la dreptul comun ale art. 1647 C. civ. din materia rentei viagere, ci dispoziţiile dreptului comun pentru contractele bilaterale, potrivit

cărora se poate cere rezoluţiunea contractului. Termenele stipulate pentru executare au caracter esenţial, debitorul fiind de drept în întârziere, iar în caz de neexecutare creditorul poate cere rezoluţiunea, fără a se putea da debitorului termen de graţie pentru plată. Întrucât dreptul la întreţinere este un drept personal, netransmisibil prin succesiune, moştenitorii nu pot cere ca prestaţia să continue în persoana lor sau ca prestaţia neefectuată în timpul vieţii beneficiarului să fie executată în persoana lor. Chiar dacă obligaţia are ca obiect o prestaţie contractată intuitu personae, acţiunea în rezoluţiunea contractului pentru neexecutare are caracter patrimonial, iar partea care nu şi-a executat obligaţia deţine fără cauză prestaţia efectuată de creditorul întreţinerii. Dreptul la acţiune se transmite asupra moştenitorilor, care îl pot exercita în cadrul termenului de prescripţie. Dreptul de proprietate asupra bunului prestat de beneficiarul întreţinerii va fi redobândit de el. Valoarea întreţinerii prestate, datorită caracterului aleatoriu al contractului, nu trebuie restituită. Impozitele şi primele de asigurare plătite de debitorul întreţinerii, în caz de rezoluţiune, trebuie să fie restituite de creditor deoarece el redobândeşte dreptul de proprietate asupra bunului cu efect retroactiv, iar aceste obligaţii sunt sarcini ale proprietăţii. Creditorul are obligaţia să restituie şi suma primită cu titlu de preţ, ca prestaţia accesorie întreţinerii, în cazul în care pe lângă obligaţia întreţinerii s-a plătit şi o sumă de bani, sub acest aspect contractul neavând caracter aleatoriu. Taxele de timbru suportate de debitorul întreţinerii la încheierea contractului nu sunt supuse restituirii în cazul rezoluţiunii contractului din culpa, sa exclusivă. Odată cu desfiinţarea contractului, drepturile dobândite de terţi în virtutea contractului desfiinţat rămân fără suport juridic, desfiinţându-se cu efect retroactiv. Creditorul are posibilitatea să opteze pentru executarea contractului. Dacă creditorul a optat în acest sens, dar executarea în natură a întreţinerii este imposibilă datorită atitudinii culpabile a debitorului şi pentru ca, în caz de neplată, creditorul să aibă posibilitatea executării silite fără a introduce o nouă acţiune pentru transformarea în bani a obligaţiei de întreţinere în natură neexecutate, instanţa, la cererea creditorului, poate stabili obligaţia de întreţinere printr-o sumă de bani plătibilă la termenele stabilite de părţi, cu titlu de despăgubiri echivalente sub forma unor prestaţii periodice. Suma periodică stabilită de instanţă, fiind o dezdăunare pentru neexecutarea întreţinerii în natură, este susceptibilă de modificare dacă nu acoperă nevoile creditorului întreţinerii. Transformarea în bani a obligaţiei de întreţinere este posibilă prin consimţământul părţilor. Efectul principal al contractului de novaţie este acela al stingerii vechii obligaţii existente între creditor şi deboitorul său şi înlocuirea acesteia cu o nouă obligaţie. După încheierea celui de-al doilea contract, prin care creditoarea a consimţit stingerea obligaţiei asumate cu o nouă obligaţie, creditorul nu mai este în drept să solicite desfiinţarea primului contract pe motivul că nu i s-a prestat întreţinerea, întrucât această obligaţie nu mai există, ea fiind stinsă prin chiar voinţa creditorului. Transformarea în bani a obligaţiei de întreţinere printr-o hotărâre judecătorească, fără acordul părţilor, nu reprezintă o novaţie, raporturile dintre părţi fiind guvernate, în continuare, de regulile aplicabile **c. de î.**. În caz de neexecutare creditorul poate cere rezoluţiunea **c. de î.**. Numai dacă obligaţia a fost transformată prin convenţia dintre părţi, ea valorează novaţie, noua datorie substituindu-se celei

vechi care se stinge, ca şi cum ar fi fost executată. Pentru noua obligaţie de a plăti viager o sumă de bani periodică vor fi aplicabile regulile generale ce guvernează obligaţiile civile, iar nu cele speciale prevăzute pentru contractul de rentă viageră sau de vânzare-cumpărare.

CONTRACT DE LOCAŢIE A GESTIUNII, acord de voinţă prin care o parte contractantă, numită locator pune la dispoziţia celeilalte părţi contractante, numită locatar, un fond de comerţ sau o entitate comercială, lipsită de autonomie economică, în scopul exploatării rentabile a acestuia de către locatar, în schimbul plăţii către locator a unei sume de bani determinată sau determinabilă. Locatarul are dreptul şi totodată obligaţia de a efectua activităţi ca un adevărat proprietar. Locatorul are obligaţia ca în termen de 15 zile de la data încheierii contractului să ceară înscrierea menţiunii corespunzătoare la oficiul registrului comerţului. Obiect al **c. de l. a g.** îl constituie activitatea comercială realizată într-un spaţiu dat, iar nu spaţiul comercial respectiv. Ca urmare a **c. de l. a g.** are loc un transfer temporar privind posesia şi folosinţa activului comercial, restrângându-se în acest mod, dreptul de proprietate al locatorului, care are o situaţie asemănătoare cu cea a proprietarului real. Faţă de această transmisiune, locaţia de gestiune este un drept real, deosebindu-se de contractul de locaţiune reglementat de codul civil; a se vedea *contract de locaţiune*. (D.R.)

CONTRACT DE LOCAŢIUNE, contract prin care o persoană, numită locator, se obligă să asigure unei alte persoane, numită locatar (chiriaş), folosinţa temporară, totală sau parţială, a unui bun în schimbul unei sume de bani sau alte prestaţii, numită chirie. Locaţiunea se deosebeşte de contractul de vânzare-cumpărare prin faptul că transmite numai dreptul de folosinţă, ca drept de creanţă, asupra lucrului, iar nu un drept real. Chiar dacă lucrul dat în locaţiune este producător de fructe, locatarul dobândeşte proprietatea fructelor nu în virtutea locaţiunii, ci ca accesoriu al folosinţei, locatorul fiind obligat să-i asigure numai folosinţa lucrului, nu şi dobândirea proprietăţii fructelor. **C. de l.** este un contract sinalagmatic întrucât dă naştere la obligaţii reciproce între părţi, locatorul obligându-se să asigure folosinţa vremelnică a lucrului închiriat, iar locatarul se obligă să plătească locatorului preţul locaţiunii. **C. de l.** este un contract cu titlu oneros, în care ambele părţi contractante urmăresc un interes propriu patrimonial. Spre deosebire de împrumutul de folosinţă, care este un contract esenţialmente gratuit, **c. de l.** este, dimpotrivă, prin definiţie cu titlu oneros. Dacă folosinţa unui lucru se transmite cu titlu gratuit, contractul este nul ca locaţiune, dar poate fi valabil ca un împrumut de folosinţă, dacă lucrul s-a predat şi dacă sunt îndeplinite şi celelalte condiţii de validitate. **C. de l.** este un contract comutativ, în care existenţa şi întinderea obligaţiilor nu depinde de hazard şi deci nu există şanse de câştig sau pierdere pentru părţi. **C. de l.** este un contract consensual, care se încheie prin acordul părţilor, fără vreo formalitate. Dacă nu s-a început executarea **c. de l.** încheiat verbal şi una dintre părţi neagă existenţa lui, dovada cu martori nu este admisă oricât de mic ar fi preţul (chiria). Dacă **c. de l.** încheiat verbal este în curs de executare şi în lipsa de chitanţă există o contestaţie asupra preţului, locatarul poate provoca o expertiză pentru stabilirea preţului, iar cheltuielile expertizei cad în sarcina lui dacă evaluarea făcută de expert întrece preţul pe care el l-a arătat. Dacă litigiul priveşte alte elemente ale contractului decât preţul, se aplică regu-

lile generale din materia de probe. În privința termenului, legea face trimitere la obiectul locului și stabilește câteva prezumții relative. **C. de l.** este un contract cu executare succesivă. Elementul de timp este de esența locațiunii. Locatarul asigură folosința lucrului până la încetarea locațiunii, iar prețul este calculat după durata folosinței și timpul se are în vedere chiar dacă prețul s-a fixat în mod global. Durata contractului poate fi și nedeterminată, dar nu poate fi perpetuă. Locațiunile ereditare sunt prohibite de lege. Durata **c. de l.** se stabilește liber, prin consimțământul părților. În anumite domenii însă, legiuitorul intervine prin prorogări legale sau acordă locatarului dreptul la reînnoirea contractului fără acordul locatarului. Locațiunea nu transmite dreptul de proprietate, ci numai dreptul de folosință temporară a lucrului închiriat. Riscul pieirii fortuite este suportat de locator. Locatarul și locatorul trebuie să aibă capacitatea pentru a face acte de administrare. În cazul imobilelor, dacă durata locațiunii depășește termenul de 5 ani, este considerată de lege ca act de dispoziție și, în consecință, locatorul va trebui să aibă capacitatea de a face acte de dispoziție, în caz contrar durata locațiunii reducându-se la 5 ani (numai la cererea părții incapabile). Dat fiind faptul că locațiunea nu transmite dreptul de proprietate, locatorul poate să nu fie proprietarul lucrului dat în locațiune. În cazul închirierii lucrului altuia de către o persoană care nu are drept asupra lucrului opozabil față de proprietar, drept care să-i confere posibilitatea închirierii, proprietarul nu este obligat să respecte locațiunea. Numai dacă locatorul a fost un proprietar aparent **c. de l.** poate produce efecte față de adevăratul proprietar. Proprietarul nu poate fi locatarul propriului său lucru, cu excepția cazului când nu are atributul folosinței. Lucrul închiriat poate fi un lucru mobil sau imobil, corporal sau incorporal, dar în toate cazurile cu condiția să nu se distrugă sau să nu se consume prin folosință conform destinației după natura obiectului sau conform destinației stabilită prin acordul părților. Obiectul locațiunii îl formează lucruri nefungibile după natura lor sau după voința părților. Un lucru viitor poate forma obiectul contractului, cu excepția bunurilor dintr-o moștenire nedeschisă. Bunurile din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale pot fi închiriate numai în condițiile legii speciale. Dreptul de servitute nu poate forma obiectul contractului decât împreună cu imobilul de care este atașat. Bunurile coproprietate forțată nu pot fi închiriate decât odată cu bunul principal de existența căruia depinde și coproprietatea forțată. Locațiunea nu poate avea ca obiect o persoană. Dacă se închiriază un lucru cu personalul de deservire, contractul este mixt: locațiune în privința lucrului și prestare de servicii în privința personalului de deservire. Lucrurile cu regim special pot fi închiriate numai în condițiile legii speciale. Prețul pe care locatarul îl plătește în schimbul folosinței lucrului poartă numele de chirie. Chiria se fixează în raport cu durata contractului, fie global, fie pe unități de timp, și se plătește la termenele stipulate, de regulă, în mod succesiv. Chiria trebuie să fie determinată în momentul încheierii contractului. Ea poate fi determinabilă. Uneori ea este stabilită pe cale legală. Sub sancțiunea nulității, chiria trebuie să fie sinceră și serioasă. Dacă chiria a fost prevăzută fictiv sau lucrul a fost închiriat în schimbul unei sume derizorii, contractul nu mai este o locațiune, ci un comodat, dacă condițiile de validitate ale acestui contract sunt îndeplinite și lucrul a fost predat. Prețul se fixează, de regulă, în bani. Contractul rămâne locațiune chi-

ar dacă chiria s-a fixat sub forma unei alte prestaţii. Obligaţiile locatorului decurg din principiul că el trebuie să asigure locatarului folosinţa lucrului în tot timpul locaţiunii. Pentru a asigura folosinţa lucrului, locatorul este obligat să predea şi să menţină lucrul în stare de întrebuinţare şi să-l garanteze pe locatar de tulburările provenite din propria sa faptă, de la terţi şi din viciile lucrului. Predarea lucrului dat în locaţiune se poate cere la termenul convenit de părţi şi, în lipsă de stipulaţie contrară, la locul unde se găsea lucrul în momentul contractării şi cu cheltuiala locatorului. În caz de nerespectare a acestei obligaţii, locatarul se poate adresa justiţiei cerând predarea silită, dacă nu preferă să ceară rezilierea contractului pentru neexecutare sau nu se mulţumeşte cu invocarea excepţiei de neexecutare, iar instanţa îl poate obliga pe locator şi la plata de daune-interese. Lucrul, împreună cu accesoriile sale, trebuie să fie predat nu în starea existentă la încheierea contractului, ci într-o stare corespunzătoare destinaţiei în vederea căreia a fost închiriat, locatorul fiind obligat, în lipsă de stipulaţie contrară, să efectueze toate reparaţiile necesare în acest scop înainte de preluarea lucrului de către locatar şi chiar dacă, printr-o clauză contractuală, toate reparaţiile ar fi fost puse în sarcina locatarului. Locatorul trebuie să menţină lucrul în stare de a servi la întrebiunţarea pentru care a fost închiriat. Pentru aceasta, locatorul trebuie să efectueze reparaţiile necesare în tot timpul locaţiunii, dacă în cursul ei bunul are nevoie de asemenea reparaţii. Locatorul nu trebuie să efectueze reparaţiile numite locative, care, din momentul predării, sunt în sarcina locatarului. Obligaţia efectuării reparaţiilor nu înseamnă că locatorul trebuie să reconstruiască imobilul care a pierit în total sau s-a făcut nepotrivit spre obişnuita întrebuinţare, în acest caz încetând contractul. Dacă locatorul nu efectuează reparaţiile necesare în timpul locaţiunii, locatarul poate cere justiţiei fie obligarea lui sub sancţiunea plăţii de daune cominatorii, fie autorizarea de a le efectua în contul locatorului, reţinând cheltuielile efectuate din chirie, fie rezilierea contractului. În caz de urgenţă, reparaţiile pot fi efectuate şi fără autorizarea justiţiei. Obligaţia de garanţie de care este ţinut locatorul priveşte folosinţa liniştită şi utilă. În virtutea obligaţiei de garanţie, locatorul răspunde de tulburările provenite din propria sa faptă, de la terţi şi de viciile lucrului, dacă prin aceste tulburări se aduce o atingere serioasă folosinţei. Locatorul este obligat să se abţină de la orice fapt personal, care ar avea drept consecinţă tulburarea locatarului în folosinţa lucrului, tulburare de fapt sau de drept. Locatorul răspunde pentru stânjenirea folosinţei locatarului, adusă prin efectuarea reparaţiilor, chiar dacă va fi lipsit în parte de folosinţa lucrului. Legea obligă pe locatar să suporte tulburarea ce-i provoacă reparaţiile făcute de locator. Reparaţiile trebuie să aibă caracter urgent, neputând fi amânate până la încetarea contractului. Legea dispune ca reparaţiile să fie făcute în cel mult 40 de zile. Dacă reparaţiile nu se efectuează în acest interval de timp, atunci locatarul are dreptul să ceară o scădere de chirie proporţională cu lipsa parţială a folosinţei. Dacă reparaţiile sunt de aşa natură încât locatarul pierde folosinţa totală a lucrului, atunci el poate cere rezilierea contractului, chiar dacă pierderea folosinţei n-ar întrece 40 de zile. Dacă tulburarea folosinţei provine de la un terţ, legea distinge între tulburarea de fapt şi cea de drept. Se prevede că locatorul nu răspunde de tulburarea cauzată prin faptul unui terţ care nu invocă vreun drept asupra lucrului. Locatarul singur,

în numele său personal, se poate apăra contra tulburărilor de fapt, prin intermediul acţiunilor posesorii. Este permisă folosirea acţiunilor posesorii nu numai de către posesori, care exercită deţinerea lucrului sub nume de proprietar, dar şi de către detentorul precar, cum este şi locatarul, care deţine lucrul în interesul său propriu, în temeiul unui contract încheiat cu posesorul, afară numai dacă tulburătorul este cel pentru care el deţine. Locatarul poate folosi acţiunile posesorii, deşi nu este posesor, ci detentor precar, pentru apărarea dreptului său de folosinţă împotriva terţilor, cu condiţia ca tulburătorul: să nu fie locatorul, adică cel pentru care el deţine şi faţă de care el poate acţiona sau se poate apăra în temeiul contractului de locaţiune; să nu invoce vreun drept asupra lucrului închiriat. În toate cazurile în care locatarul este tulburat în folosinţă prin faptul exercitării de către un terţ a unui drept de proprietate, de uzufruct, de folosinţă etc. asupra lucrului, locatorul va răspunde de pierderea sau reducerea folosinţei, chiar dacă dreptul invocat nu este confirmat în justiţie, dar a împiedicat folosinţa locatarului. Locatarul are dreptul de a cere, într-o astfel de împrejurare, fie rezilierea contractului, când acesta nu se mai poate executa sau când folosinţa lucrului a fost prea mult micşorată cu daune interese, fie o micşorare a chiriei proporţională cu pierderea parţială a folosinţei şi daune interese. În ambele cazuri locatorul va răspunde numai dacă a fost înştiinţat în timp util de ameninţarea evicţiunii. În caz contrar, poate dovedi că ar fi avut mijloace potrivite pentru a respinge pretenţiile terţului. Când tulburarea de drept se produce împotriva locatarului, acesta poate să iasă din proces, arătând cine este locatorul împotriva căruia pretenţia terţului trebuie să fie îndreptată şi care este obligat să-i apere folosinţa.

Când folosinţa locatarului este tulburată printr-un fapt al unui colocatar, al unui vecin sau al unui terţ oarecare, nu pe baza unui drept asupra lucrului sau a unui raport juridic cu locatorul, ci printr-un fapt ilicit cauzator de prejudicii, locatarul va avea acţiune în despăgubire împotriva autorului faptei, dar nu va avea acţiune în garanţie contra locatorului. Locatorul este garant pentru viciile ascunse ale lucrului care îi împiedică întrebuinţarea. Există răspunderea locatorului chiar dacă lucrul nu este cu desăvârşire impropriu folosinţei, dar viciile ascunse micşorează atât de mult posibilitatea de folosinţă încât se poate prezuma că, în cunoştinţă de cauză, locatarul n-ar fi închiriat sau ar fi plătit un preţ mai redus. Gravitatea viciilor se apreciază de instanţă. Locatorul răspunde chiar dacă a fost de bună-credinţă la încheierea contractului şi indiferent dacă viciile existau în momentul încheierii contractului sau provin din cauze ulterioare, deoarece obligaţia locatorului de a asigura folosinţa lucrului este succesivă. În cazul descoperirii viciilor ascunse locatarul poate cere o reducere proporţională din preţ sau rezilierea contractului cu daune-interese pentru pagubele suferite din cauza viciilor. Daunele-interese se acordă chiar dacă locatorul n-a cunoscut viciile lucrului. Există deosebire între locatorul de bună-credinţă, în sensul că acesta răspunde numai de daunele ce au putut fi prevăzute la încheierea contractului, pe când locatorul de rea-credinţă răspunde şi de daunele imprevizibile. Dacă viciile se datorează cazului fortuit sau forţei majore intervenite în timpul locaţiunii, locatarul poate cere o reducere proporţională din preţ sau rezilierea contractului, dar fără daune-interese, căci este vorba de o cauză străină care nu poate imputată locatorului. Obligaţia de garanţie pentru evicţiune şi vicii ascunse poate fi modificată prin

convenţia dintre părţi, ea putând fi agravată sau limitată ori înlăturată. Limitarea sau înlăturarea garanţiei produce efecte numai dacă locatorul este de bună-credinţă. Înlăturarea obligaţiei de garanţie exonerează pe locator de plata daunelor-interese, dar nu-l pune la adăpost de rezilierea, totală sau parţială, a contractului deoarece în măsura în care folosinţa nu poate fi asigurată, încasarea pentru viitor a chiriei ar fi lipsită de cauză. Locatarul trebuie să întrebuinţeze lucrul închiriat ca un bun proprietar şi numai la destinaţia determinată prin contract, iar în lipsă de stipulaţie specială, la destinaţia prezumată după circumstanţe. Dacă în contract se menţionează profesiunea locatarului, se poate prezuma acordul locatorului pentru exercitarea acelei profesiuni. Dacă locatarul nu întrebuinţează lucrul, total sau parţial, potrivit destinaţiei sau efectuează transformări neautorizate, locatorul va putea cere repunerea lucrului în starea anterioară sau rezilierea contractului cu daune-interese. Sunt permise lucrările de mică însemnătate care nu schimbă destinaţia lucrului. Locatorul are dreptul de a cere, la încetarea locaţiunii, repunerea lucrului în starea iniţială, iar dacă nu o cere, locatarul are dreptul la despăgubiri pentru îmbunătăţiri aduse lucrului. Obligaţia de a întrebuinţa lucrul ca un bun proprietar implică obligaţia de întreţine lucrul în tot timpul locaţiunii în stare de întrebuinţare astfel cum a fost predat. Rezultă astfel obligaţia locatarului de a efectua reparaţiile mici, spre deosebire de reparaţiile capitale şi repararea degradărilor provenind din uzul normal al lucrului care sunt în sarcina locatorului. Reparaţiile, indiferent de natura lor, nu cad în sarcina locatarului dacă au fost cauzate prin vechime sau forţă majoră ori caz fortuit şi din culpa locatorului inclusiv viciile de construcţie. Sarcina probei revine locatarului. Dacă degradarea lucrului se datorează culpei locatarului, el este obligat să facă reparaţiile pe cheltuiala sa, chiar dacă nu sunt locative. Dacă întârzierea în efectuarea reparaţiilor locative provoacă stricăciuni mai importante, locatarul este de asemenea obligat să facă reparaţiile necesare. Locatarul răspunde şi de stricăciunile şi pierderile provocate de persoanele familiei sale sau de sublocatari. Toate reparaţiile privind părţile comune folosite de mai mulţi locatari sunt în sarcina proprietarului, dacă nu dovedeşte că stricăciunile sunt cauzate de unul dintre ei, de persoanele familiei sau de sublocatari. Dacă locatarul nu efectuează reparaţiile locative locatorul poate cere daune-interese, dar numai la încetarea locaţiunii, întrucât inconvenientele lipsei de întreţinere sunt suportate de locatar. Dacă neefectuarea reparaţiilor locative poate provoca deteriorarea sau chiar pieirea lucrului dat în locaţiune, locatorul poate acţiona în cursul locaţiunii, cerând efectuarea reparaţiilor în contul locatarului sau rezilierea contractului, potrivit regulilor generale. Locatarul trebuie să plătească preţul locaţiunii la termenele stipulate. În lipsă de stipulaţie contrară, plata se face la domiciliul debitorului şi în caz de pluralitate de locatari obligaţia este conjunctă dacă solidaritatea sau indivizibilitatea nu rezultă din contract. În caz de neexecutare, locatorul poate cere executarea silită sau rezilierea contractului, în privinţa locatarului neplatnic, beneficiind şi de privilegiul locatorului de imobile asupra mobilelor locatarului. Dacă chiria urma să fie plătită cu anticipaţie şi lucrul nu s-a predat, locatorul poate invoca excepţia de neexecutare. Chitanţele de plată a chiriei sunt opozabile terţilor chiar dacă nu au data certă, iar chitanţele date fără rezervă fac să se prezume plata pentru termenele anterioare. Cesiunea sau chitanţa de

plată a chiriei cu anticipaţie pe doi ani viitori trebuie să fie transcrisă. Dacă lucrul dat în locaţiune a fost vândut şi noul proprietar nu îl încunoştinţează pe proprietar, plata făcută vechiului proprietar este valabilă. După încetarea locaţiunii locatarul trebuie să restituie lucrul în starea în care a fost predat conform inventarului făcut. Prin inventar se înţelege orice act de constatare a stării în care s-a aflat lucrul la predare. În lipsă de inventar este instituită prezumţia că locatarul a primit lucrul în bună stare. Prezumţia fiind relativă poate fi combătută de locatar prin dovada contrară. Restituirea lucrului poate fi cerută de locator printr-o acţiune personală sau printr-o acţiune în revendicare. Acţiunile posesorii nu pot fi exercitate împotriva unui detentor precar, decât dacă detenţia locatarului a fost intervertită într-o posesie utilă. Locatarul nu răspunde de pieirea sau deteriorarea lucrului din cauza vechimii, forţei majore sau cazului fortuit. Dovada trebuie făcută de locatar. Evident locatarul nu răspunde de uzura normală a lucrului. Dacă locatarul a făcut lucrări de construcţii sau plantaţii, ele devin prin accesiune proprietatea locatorului, locatarul fiind considerat de rea-credinţă întrucât este un detentor precar. Obligaţia de a întreţine şi a restitui lucrul în starea primită mai face răspunzător pe locatarul unei clădiri de pagubele pricinuite clădirii de incendiu, dacă nu va dovedi că incendiul a provenit din caz fortuit, forţă majoră sau dintr-un defect de construcţie ori prin comunicarea focului de la o casă vecină. Dacă sunt mai mulţi locatari fiecare răspunde pentru pagubele pricinuite de incendiu proporţional cu valoarea locativă a părţii din imobil ce ocupă. Răspunderea lor este conjunctă. Pentru a fi exonerat de răspundere, orice colocatar va putea dovedi şi că incendiul a izbucnit în partea ocupată de altul sau că n-a putut izbucni în partea pe care o ocupă. Dacă se dovedeşte că incendiul a izbucnit într-o parte comună a imobilului, care se găseşte în întreţinerea şi administrarea locatorului, toţi locatarii vor fi exoneraţi de această răspundere, căci incendiul nu a izbucnit în partea ocupată de ei. Locatarul este obligat de a apăra lucrul împotriva uzurpărilor. Prin uzurpare se înţelege orice atingere provenită de la un terţ asupra proprietăţii sau posesiei lucrului dat în locaţiune. Dacă locatorul nu are cunoştinţă de încercarea de uzurpare, locatarul trebuie să-l înştiinţeze în termen util pentru ca să fie în măsură să se apere contra încercării de uzurpare, astfel încât locatorul să nu piardă nici acţiunea posesorie. Dacă locatarul neglijează să-l informeze pe locator, el va răspunde de prejudiciul suferit de locator în urma neştiinţării. Drepturile părţilor contractante în **c.de l.** se pot transmite pentru cauză de moarte sau prin acte între vii. Legea prevede posibilitatea pentru locatar de a transmite dreptul de folosinţă asupra unui terţ, în tot sau în parte, în baza unui contract de sublocaţiune. Sublocaţiunea este permisă cu respectarea a două condiţii: 1) transmiterea folosinţei să nu fie interzisă prin contractul principal, întrucât această interdicţie transformă locaţiunea într-un contract încheiat intuitu personae. Interzicerea sublocaţiunii nu se prezumă, ci trebuie să fie prevăzută expres. Clauza de interzicere a sublocaţiunii este supusă unei interpretări restrictive. Validitatea sublocaţiunii poate fi condiţionată, printr-o clauză din contractul principal de locaţiune şi de consimţământul locatorului la încheierea contractului de sublocaţiune. Acest consimţământ poate fi dat în scris sau verbal ori să rezulte din acte sau fapte concludente. Refuzul locatorului de a consimţi la încheierea contractului de sublocaţiune nu trebuie să fie

motivat. 2) sublocaţiunea să nu fie convenită în condiţii care să contravină condiţiilor din contractul principal, putând fi încheiată în condiţii diferite faţă de contractul principal. Dacă locatarul a încheiat contractul de sublocaţiune cu nerespectarea acestor condiţii, locatorul va putea cere prin justiţie executarea obligaţiilor sau rezilierea contractului principal de locaţiune pentru neexecutare de obligaţii, instanţa putând acorda un termen pentru a executa condiţiile contractului, prin reluarea lucrului sau a folosinţei potrivit destinaţiei. Întrucât locatorul nu este parte contractantă, sublocaţiunea nu produce efecte faţă de el, iar drepturile şi obligaţiile dintre locator şi locatarul principal rămân neatinse locatorul şi sublocatarul neavând acţiune directă unul împotriva celuilalt. Ei pot acţiona numai pe calea indirectă a acţiunii oblice. Locatorul poate sechestra mobilele sublocatarului aduse în imobilul închiriat, dar numai în limita chiriei datorate de sublocatar pentru trecut şi pentru chiria viitoare, chiar dacă chiria pentru viitor a fost plătită de sublocatar anticipat, întrucât existenţa privilegiului nu presupune existenţa unor raporturi juridice directe. În aceleaşi condiţii poate interveni şi cesiunea contractului de locaţiune de către locatar. Cesiunea în acest caz constituie o vânzare a dreptului de folosinţă. Pentru opozabilitatea contractului faţă de terţi cesiunea trebuie să fie notificată locatorului sau acceptată de el printr-un act autentic. Obiectul cesiunii îl formează doar drepturile locatarului, care rămâne obligat în continuare faţă de locator. Întrucât contractul de cesiune este cu executare dintr-o dată, locatarul-cedent garantează numai existenţa dreptului de folosinţă în momentul încheierii contractului, dar nu şi executarea obligaţiilor de către locator. Cesionarul are acţiune directă împotriva locatorului pentru a cere executarea contractului de locaţiune sau rezilierea lui pentru neexecutare cu daune-interese. Prin intermediul cesiunii cesionarul ia locul cedentului. Cedentul, fiind un vânzător, nu are privilegiul locatorului de imobile de care se bucură locatarul principal. **C. de l.** încetează prin: reziliere convenţională, denunţarea unilaterală, expirarea termenului, rezilierea contractului prin neexecutare, pieirea lucrului, desfiinţarea titlului locatorului, în anumite condiţii şi prin efectul înstrăinării, prin acte între vii, cu titlu particular, a lucrului dat în locaţiune. Moartea locatorului sau aceea a locatarului nu atrage după sine încetarea contractului. Dacă părţile sau legea nu au determinat durata locaţiunii, contractul ia sfârşit prin denunţare unilaterală de către oricare dintre părţi, cu condiţia respectării termenului de preaviz. Prin termenul de preaviz se înţelege intervalul de timp dintre manifestarea voinţei de a desface contractul şi data la care contractul urmează să înceteze în urma denunţării. Acest termen de preaviz poate fi stabilit prin convenţia dintre părţi, iar în lipsă se stabileşte în funcţie de natura lucrului şi după obiceiul locului şi are drept scop ca cealaltă parte să găsească un locatar, dacă preavizul a fost dat de locatar, sau un lucru similar pe care să-l ia în locaţiune, dacă preavizul a fost dat de locator. Manifestarea de voinţă de a desface contractul este un act unilateral de voinţă şi produce efecte chiar dacă n-a fost acceptată de partea concediată care trebuie să suporte desfacerea contractului. Legea nu prevede vreo formă specială pentru denunţare. Din considerente practice denunţarea trebuie să fie făcută în scris, iar dacă partea concediată refuză să dea o dovadă de primire, se face prin intermediul executorilor judecătoreşti. În toate cazurile, acţiunea de chemare în judecată pentru

evacuare constituie manifestarea neechivocă a voinţei de denunţare a contractului, termenul de preaviz fiind acoperit de timpul necesar soluţionării litigiului. După expirarea termenului de preaviz locaţiunea încetează, iar un nou contract poate fi încheiat numai prin consimţământul ambelor părţi, nu şi prin simpla renunţare la efectele denunţării unilaterale. Dacă termenul locaţiunii a fost determinat prin convenţia părţilor sau, în lipsa clauzei, de lege locaţiunea încetează de drept prin simpla trecere a termenului, fără să mai fie nevoie de o înştiinţare prealabilă. Dacă locatarul rămâne în folosinţa imobilului după expirarea termenului contractual şi fără ca locatorul să-l împiedice, locaţiunea se consideră reînnoită prin tacita relocaţiune. Tacita relocaţiune operează ca un nou **c. de l.**, trebuind să fie îndeplinite condiţiile cerute de lege pentru încheierea contractului. În caz de multitudine de părţi, reînnoirea tacită poate opera numai cu consimţământul tacit al tuturor părţilor. Tacita relocaţiune, dacă n-a fost exclusă printr-o clauză contractuală expresă, poate fi împiedicată numai prin anunţarea concediului. Concediul trebuie să fie anunţat înainte de expirarea termenului prevăzut în contract, dar fără respectarea termenului de preaviz, căci fiecare dintre părţi cunoştea perioada pentru care contractul s-a încheiat şi putea să-şi găsească un alt contractant din timp. Dacă s-a anunţat concediul, locatarul nu poate opune tacita relocaţiune chiar dacă a continuat să folosească lucrul închiriat. Tacita relocaţiune va avea loc în condiţiile primului contract dar se va considera încheiat fără termen, cu excepţia cazurilor când termenul este arătat de lege. Deci se prezumă că părţile n-au modificat nimic faţă de contractul iniţial. Noua locaţiune ia naştere, în lipsă de stipulaţie expresă contrară, fără garanţiile din contractul iniţial, întrucât garanţiile trebuie prevăzute expres şi nu pot fi prelungite peste termenul stipulat. Neexecutarea obligaţiilor de către una dintre părţi dă dreptul celeilalte părţi de a cere, după punerea în întârziere a debitorului, rezilierea contractului cu daune-interese. Nu orice neexecutare dă dreptul celeilalte părţi de a cere rezilierea contractului. Neexecutarea trebuie să fie cu privire la obligaţii principale prin violarea cărora se aduce o vătămare celeilalte părţi. Instanţa nu este obligată să pronunţe rezilierea, putând acorda un termen de graţie. Dacă pieirea lucrului este totală, contractul este desfăcut de drept, căci locatorul nu mai poate asigura folosinţa lucrului şi nici cu poate fi obligat la reconstruirea, refacerea sau înlocuirea lui. Prin pieire se înţelege nu numai distrugerea materială a lucrului, ci şi orice imposibilitate de a se folosi lucrul. **C. de l.** este desfăcut indiferent dacă pieirea lucrului este fortuită sau culpabilă, căci locuţiunea nu poate fi concepută fără un obiect asupra căruia să se exercite. Dacă pieirea s-a produs din culpă, partea culpabilă va fi obligată să plătească daune-interese, iar dacă pieirea s-a produs fortuit nu se plătesc daune, aplicându-se teoria riscului contractului, locatarul neputând fi obligat la plata chiriei după momentul pieirii, iar dacă a plătit-o cu anticipaţie are dreptul să ceară restituirea. Dacă lucrul a pierit numai în parte sau imposibilitatea folosirii este numai parţială rezilierea este judiciară, locatarul putând cere, după împrejurări, fie o scădere de preţ, fie desfacerea contractului, dacă partea pierită din lucru este atât de însemnată încât se poate prezuma că fără acea parte locatarul n-ar fi consimţit, iniţial, la încheierea contractului. Dacă se desfiinţează sau se desface titlul locatorului în caza căruia consimţise la locaţiune, se desface şi **c.**

de l., întrucât locatorul nu mai este în măsură să asigure locatarului folosinţa lucrului. **C. de l.** încheiate de uzufructuar rămân valabile pe cel mult 5 ani, în limitele unui act de administrare, chiar dacă uzufructul ar fi încetat. De asemenea, rămân valabile şi contractele încheiate de terţul dobânditor al imobilului ipotecat, chiar dacă el este evins, însă numai dacă **c. de l.** a fost încheiat cu bună credinţă şi cu dată certă anterioară transcrierii comandamentului. În aplicarea teoriei proprietarului aparent, **c. de l.** încheiat de proprietarul aparent cu un locatar de bună-credinţă îşi păstrează efectele ca şi un contract ce ar fi fost încheiat cu proprietarul real. Dacă locatorul vinde lucrul închiriat sau arendat, cumpărătorul, chiar dacă nu s-a obligat în acest sens, este dator să respecte locaţiunea făcută înainte de vânzare, cu condiţia să fi fost încheiată prin înscris autentic sau prin înscris sub semnătură privată, cu dată certă, afară de cazul când desfacerea ei din cauza vânzării s-ar fi prevăzut în însuşi **c. de l.** În lipsă de stipulaţie contrară, **c. de l.** cu dată certă anterioară vânzării-cumpărării cu dată certă produce efecte şi este opozabil terţului dobânditor în condiţiile în care a fost încheiat şi fără modificările care nu sunt constatate prin înscris cu dată certă. Dacă contractul este încheiat pe mai mult de 3 ani, el trebuie să fie transcris pentru a fi opozabil terţilor. Dacă formalitatea transcrierii nu a fost respectată, dar **c. de l.** are dată certă, efectele lui se reduc la 3 ani de la data vânzării, întrucât noul proprietar se poate aştepta să i se opună pe acest interval de timp contracte de locaţiune netranscrise, dar având dată certă. Vânzarea este o cauză de încetare a locaţiunii numai dacă contractul s-a încheiat verbal ori prin înscris sub semnătură privată fără dată certă. Dacă contractul are dată certă dar nu este transcris înainte de transcrierea contractului de vânzare-cumpărare, înstrăinarea va atrage încetarea locaţiunii după expirarea termenului de 3 ani. În aceste cazuri de neîndeplinire a condiţiilor prevăzute de lege contractul nu produce efecte opozabile cumpărătorului chiar dacă el a avut cunoştinţă de existenţa locaţiunii. Cumpărătorul, în cazurile şi în măsura în care nu este obligat să respecte locaţiunea consimţită de vânzător şi nici nu s-a obligat în acest sens prin contractul de vânzare-cumpărare sau prin înţelegere cu locatarul, cazuri în care locaţiunea îi este opozabilă, pentru a obţine desfacerea contractului, trebuie să aducă la cunoştinţa locatarului concediul, respectând termenul de preaviz, şi aceasta chiar dacă desfacerea din cauza vânzării a fost stipulată în **c. de l.** deoarece desfacerea nu operează de drept, ci în condiţiile denunţării unilaterale a contractului încheiat pe timp nedeterminat. În toate cazurile de desfacere prin efectul înstrăinării locatarul este în drept să ceară despăgubiri de la locator dacă nu s-a prevăzut în contract o stipulaţie expresă contrară. Până la plata daunelor locatarul are drept de retenţie, cât timp nu va fi despăgubit de locator sau eventual de cumpărător, care va avea acţiune în regres împotriva locatorului. Locatarul în toate cazurile trebuie să respecte contractul, chiar dacă nu are dată certă şi nu este transcris, dacă cumpărătorul cere, întrucât facultatea de a invoca inopozabilitatea contractului fără dată certă şi netranscris este numai a cumpărătorului, cu excepţia cazului când s-a prevăzut în **c. de l.** desfacerea lui în caz de vânzare, de drept sau la cererea locatarului. Deoarece cumpărătorul se substituie în drepturile şi obligaţiile locatorului-vânzător de la data cumpărării, fără efect retroactiv, el are dreptul să pretindă şi chiria, dar numai de la această dată, neavând nici un

drept asupra ratelor devenite exigibile anterior şi neplătite, dacă aceste creanţe nu au făcut obiectul unei cesiuni sau subrogaţii speciale şi nici să ceară rezilierea contractului pentru neexecutare de obligaţii în trecut. Dreptul de folosinţă al locatarului este un drept de creanţă, care se realizează prin intermediul locatorului, având un caracter mobiliar, temporar, susceptibil de gaj.

CONTRACT DE LOHN, contract în care o parte contractantă, la comanda celeilalte părţi, execută un produs pe baza documentaţiei tehnice pusă la dispoziţie de partea care l-a comandat. Produsul poate fi executat cu materia primă şi materialele executantului sau cu cele ale părţii care l-a comandat. În unele cazuri partea care a comandat produsul acordă şi asistenţă tehnică pentru asigurarea unui anumit nivel tehnic. (D.R.)

CONTRACT DE MANAGEMENT, varietate a contractului de mandat (comercial) cu reprezentare, reprezentând acordul de voinţă dintre o persoană juridică (fie o societate comercială în care statul deţine peste 50% din capitalul social, fie o regie autonomă), în calitate de proprietar al patrimoniului şi manager (persoană fizică ori juridică, română ori străină), al cărui obiect îl constituie activitatea managerului, constând în organizarea, conducerea şi gestionarea activităţii patrimoniale, respectiv plata pe care o face proprietarul pentru această prestaţie. **C. de m.** se încheie în formă scrisă şi se depune, împreună cu semnătura managerului, spre înregistrare la Oficiul Registrului Comerţului. Actele juridice ale managerului sunt considerate ca fiind actele persoanei juridice însăşi, dacă au fost încheiate în limita împuternicirilor conferite. Managerul, pe durata **c. de m.**, este comerciant care, pe seama şi în numele persoanei juridice, gestionează valorile acesteia. Întrucât managerul acţionează în numele proprietarului, el are următoarele obligaţii: să aducă la cunoştinţa terţilor limita împuternicirilor sale; să-l înştiinţeze pe mandant asupra executării mandatului; să respecte instrucţiunile exprese primite de la acţionari, dacă aceste instrucţiuni nu depăşesc **c. de m.**; să înştiinţeze persoana juridică despre situaţiile de natură a conduce la modificări ale limitelor mandatului ori la încetarea **c. de m.**; de a fi loial faţă de persoana juridică; să nu exercite activităţi în beneficiul unor firme concurente, al unor firme din domeniul de activitate al unei persoane juridice sau al unor firme care se află în relaţii comerciale cu societatea; să pună la dispoziţia sindicatului, organizat în cadrul persoanei juridice, informaţiile necesare pentru negocierea contractului colectiv de muncă; să nu refuze discuţiile cu reprezentanţii federaţiilor ori confederaţiilor sindicale, delegaţi să-i asiste ori să-i reprezinte pe salariaţi etc.; a se vedea şi *contract de mandat cu reprezentare*.(D.R.)

CONTRACT DE MANDAT CU REPREZENTARE, contract prin care o persoană, numită mandatar, se obligă să încheie acte juridice pe seama unei alte persoane, numită mandant, care îi dă împuternicire în acest sens şi pe care îl reprezintă. Deşi mandatul este, în principiu, un contract cu titlu gratuit, legea nu interzice ca mandatarul să fie remunerat, dacă există stipulaţie expresă în acest sens. Prin faptul că mandatul poate fi cu titlu oneros el se aseamănă cu contractul de muncă şi cu contractul de antrepriză. Principala deosebire constă în aceea că mandatarul este însărcinat cu îndeplinirea unor acte juridice şi este reprezentantul mandantului, în timp ce contractul de muncă sau de antrepriză are ca obiect acte sau fapte materiale iar salariatul,

respectiv antreprenorul, nu are calitatea de reprezentant. Salariatul poate primi împuternicire de reprezentare din partea persoanei juridice angajatoare, caz în care va avea calitatea de mandatar, cel puţin în raporturile dintre el şi terţul contractant, precum şi între acesta din urmă şi mandant, chiar dacă în raporturile dintre mandant şi salariatul lui, datorită raporturilor de muncă, regulile mandatului vor fi înlocuite cu regulile aplicabile raportului de muncă. De asemenea, antreprenorul poate fi împuternicit să încheie anumite acte juridice în numele clientului. Mandatul este, de regulă, un contract consensual care ia naştere prin simplul acord de voinţă al părţilor, fără a fi supus vreunei forme speciale. Mandatul este constatat de obicei printr-un înscris numit procură sau împuternicire. Procura, ca negotium, este un act juridic unilateral, exprimând voinţa mandantului, oferta de mandat, iar ca instrumentum este înscrisul în care se enumeră actele juridice ce urmează să fie îndeplinite de mandatar în numele mandantului. Părţile redactează un înscris pentru ca terţii să fie în măsură să verifice puterile conferite mandatarului, precum şi limitele în care acesta poate contracta în numele mandantului. Când actul juridic la care participă mandatarul în numele mandantului urmează să fie încheiat în formă solemnă, atunci procura trebuie dată şi ea în aceeaşi formă, deoarece mandatul formează un tot indivizibil cu actul în vederea căruia a fost dat. Mandatarul trebuie să fie împuternicit prin procură autentică numai în cazul în care legea prevede o asemenea formă pentru validitatea actului juridic ce urmează să fie încheiat prin mandatar, nu însă şi atunci când acest act a fost încheiat în formă autentică fără ca legea să prevadă o atare cerinţă. Pentru unele operaţii juridice, legea prevede necesitatea unei procuri autentice indiferent de forma actului juridic ce urmează să fie încheiat de către mandatar în numele mandantului. Când mandatul este un contract consensual, consimţământul părţilor poate fi dat în mod expres, dar şi în mod tacit. Mandatul tacit rezultă din împrejurări de fapt care fac neîndoielnică intenţia părţilor. Oferta de mandat special, în orice caz, trebuie să fie expresă. Acceptarea ofertei de mandat poate fi tacită, inclusiv în cazul mandatului special, rezultând din executarea lui din partea mandatarului. Mandatul tacit se deosebeşte de mandatul aparent întrucât în acest caz, deşi lipseşte voinţa mandantului de a fi reprezentat, mandatarul depăşind împuternicirea sau mandatul a încetat anterior ori nici n-a existat în realitate, terţii contractează cu credinţa scuzabilă, nu neapărat eroare comună, că mandatarul aparent are puteri de reprezentare. Întrucât acceptarea mandatului poate fi dovedită, indiferent de valoare şi chiar dacă, sub sancţiunea nulităţii, procura trebuie să fie autentică, prin executarea lui de către mandatar, problema probaţiunii se pune mai ales în legătură cu oferta de mandat şi a acceptării mandatului neexecutat. Dacă mandatul este expres şi legea specială nu prevede altfel, dovada se face după regulile dreptului comun, atât între părţi, cât şi de către terţul care contractează cu mandatarul, nu şi de alţi terţi, pentru care mandatul este un simplu fapt juridic, putând fi dovedit prin orice mijloc de probă, deoarece validitatea contractului pe care îl încheie depinde de existenţa mandatului, formând un tot unitar cu acesta astfel că, dacă în vederea căruia s-a dat mandatul expres are valoare mai mare de 250 lei, dovada se va face prin înscris, fiind aplicabile şi dispoziţiile privitoare la existenţa unui început de dovadă scrisă şi la imposibilitatea procurării dovezii scrise sau la interdicţia dovedirii prin martori împotri-

va ori peste cuprinsul înscrisului. Formalitatea " bun şi aprobat pentru ..." nu trebuie să fie îndeplinită, întucât mandatul nu are ca obiect plata unei sume de bani sau de o câtime oarecare de lucruri, ci încheierea de acte juridice, iar dacă mandatul este un titlu oneros, regula multiplului exemplar nu se impune în privinţa procurii, care nu cuprinde o convenţie sinalagmatică, ci constată numai oferta de mandat. Întrucât atât conferirea, cât şi acceptarea mandatului tacit poate rezulta din împrejurări de fapt care fac neîndoielnică intenţia părţilor, dovada acestor fapte se poate face, atât de către părţi, cât şi terţul care contractează cu mandatarul sau de alţi terţi, prin orice mijloc de probă admis de lege, idiferent de valoarea actului încheiat sau care urmează să fie încheiat de către mandatar. Cerinţa dovezii scrise contravine noţiunii de mandat tacit, căci mandatul tacit este, prin definiţie, expres, ori potrivit C.civ., mandatul poate fi şi tacit. Dacă încheiera **c. de m.** nu poate fi dovedită, raporturile dintre părţi urmează a fi soluţionate potrivit regulilor gestiunii de afaceri sau îmbogăţirii fără justă cauză. Mandantul trebuie să fie capabil de a contracta el însuşi actul cu a cărui îndeplinire îl însărcinează pe mandatar. În privinţa mandatarului se cere, în toate cazurile, capacitate deplină de exerciţiu. Numai trimisul, care este un simplu mesager, iar nu reprezentant, poate fi o persoană chiar lipsită de capacitaea de exerciţiu, căci transmite doar declaraţia de voinţă a persoanei care l-a trimis, fiind suficient să aibă discernământul necesar pentru activitatea sa. Mandatarul, care este un reprezentant, trebuie să aibă capacitate deplină de exerciţiu, întrucât în actele pe care le încheie în numele reprezentantului, trebuie să exprime un consimţământ valabil, lipsa consimţământului sau viciile de voinţă fiind apreciate nu numai în persoana mandantului, dar şi în aceea a mandatarului. Obiectul mandatului trebuie să fie determinat, posibil şi licit. Mandatul nu poate avea alt obiect decât încheierea de acte juridice de către mandatar, actele materiale putând avea numai caracter accesoriu. Dacă actele juridice cu caracter strict personal nu pot fi făcute prin mandatar. Mandatul poate fi special sau general. Mandatul este special când se dă pentru o singură operaţie juridică sau pentru anumite operaţii determinate, şi general când mandatarul primeşte împuternicirea de a se ocupa de toate treburile mandantului. Pentru actele de dispoziţie se cere un mandat special. Actele de conservare sau de administrare pot fi încheiate de mandatar pe baza unui mandat general. Mandatul conceput în termeni generali nu este valabil decât pentru actele de administrare şi de conservare. Puterile conferite mandatarului sunt supuse unei interpretări restrictive, determinate de interesele mandantului, care ar putea fi păgubit în cazul redactării imprecise ori echivoce a procurii. În toate cazurile, mandatarul nu poate face nimic afară din limitele mandatului său. În cazul în care mandatarul încheie actul juridic care formează obiectul mandatului cu sine însuşi sau cu o terţă persoană pe care tot el o reprezintă, există pericolul neglijării intereselor mandantului, în primul caz, sau al unuia dintre mandanţi, în cel de-al doilea. Un asemenea pericol nu există dacă mandantul, respectiv mandanţii, fiind în cunoştinţă de cauză, convin să dea împuternicire mandatarului în acest sens ori dacă clauzele actului sunt astfel precizate, încât este exclusă vătămarea intereselor mandantului. Actul cu sine însuşi şi dublă reprezentare se deosebesc de mandatul în interes comun. Întrucât mandatarul este reprezentantul mandantului, contractul de mandat produce efecte nu

numai între părţi, mandant şi mandatar, dar şi în privinţa terţului cu care se încheie actul juridic ce formează obiectul mandatului. Principala obligaţie a mandatarului este de a executa mandatul. Neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a acestei obligaţii face ca mandatarul să fie răspunzător nu numai de dol dar şi de culpă simplă. Prin executarea mandatului nu trebuie înţeleasă numai încheierea actului proiectat. Dacă mandatarul, cu toate diligenţele depuse, nu poate încheia actul juridic în condiţiile împuternicirii primite, răspunderea lui nu va fi angajată. Diligenţa cerută mandatarului în îndeplinirea mandatului, inclusiv păstrarea sumelor de bani sau a altor bunuri primite de la sau pentru mandant, va fi apreciată cu mai puţină rigurozitate daca mandatul este cu titlu gratuit. În acest caz, culpa mandatarului se apreciază în funcţie de diligenţa pe care o depune în propriile sale treburi. Dacă mandatul este cu titlu oneros, răspunderea lui se va aprecia după titlul abstract al omului prudent şi diligent. Dacă lucrul deţinut în baza mandatului piere fortuit, mandatarul nu răspunde, chiar dacă l-ar fi putut salva, sacrificând un bun propriu. Condiţiile răspunderii mandatarului pot fi modificate prin convenţia părţilor. Mandatarul trebuie să dea socoteală mandantului despre îndeplinirea mandatului. În virtutea acestei obligaţii mandatarul trebuie să dea în primire mandantului tot ce i s-a predat în puterea mandatului pe care l-a executat, chiar dacă acestea nu s-ar cuveni mandantului, deoarece terţul păgubit va cere, dacă este cazul, restituirea plăţii nedatorate de la mandant. Sumele de bani cuvenite mandantului şi întrebuinţate de mandatar în folosul său sunt producătoare de dobânzi din ziua întrebuinţării, fără să fie nevoie de vreo punere în întârziere. Sumele nerestituite de mandatar, dar neîntrebuinţate de el, poartă dobânzi numai din ziua când i s-au cerut acele sume. Punerea în întârziere a mandatarului se poate face printr-o simplă notificare. Întrucât dreptul la acţiune al mandantului pentru predarea sumelor de bani sau a altor bunuri primite de mandatar de la terţi în cursul executării mandatului nu se poate naşte de la data încheierii contractului de mandat, prescripţia începe să curgă de la data încetării contractului fie prin executarea lui, fie prin alte moduri de încetare a raporturilor dintre părţi. De regulă mandatarul trebuie să execute personal însărcinarea primită. În **c. de m.** se poate prevedea şi dreptul mandatarului de a-şi substitui o terţă persoană, trecându-i parte sau toate drepturile conferite de mandant. În cazul când s-a făcut substituirea, mandatarul este obligat să răspundă de faptele substituitului, dacă a efectuat substituirea fără să fi avut acest drept, dacă a fost autorizat, printr-o clauză expresă, să se substituie, fără arătarea persoanei, şi a trecut puterile asupra unei persoane cunoscută ca incapabilă sau de insolvabilitate notorie. Dacă mandatarul a fost autorizat să se substituie, fără indicarea persoanei, va putea acorda acest drept şi substituitului, dar va răspunde faţă de mandant şi pentru alegerea făcută de substituit. Mandantul are o acţiune directă contra substituitului. Substituitul poate acţiona împotriva mandantului numai pe calea acţiunii oblice, întrucât intentarea unei acţiuni directe nu poate fi recunoscută în lipsa unei dispoziţii exprese a legii. Dacă mandatarul a fost autorizat să-şi substituie o terţă persoană, cu sau fără arătarea persoanei, substituitul poate acţiona împotriva mandantului în baza raporturilor directe pe care le are, prin intermediul mandatarului, cu mandantul. Dacă împuternicirea a fost dată printr-un

singur mandat mai multor mandatari, nu există solidaritate între ei decât dacă solidaritatea s-a stipulat în mod expres. Fiecare mandatar poate executa mandatul singur, dacă nu s-a prevăzut altfel în contract. Mandantul este obligat să restituie mandatarului toate cheltuielile făcute cu ocazia executării mandatului. El nu poate refuza restituire acestor cheltuieli chiar dacă operaţia în vederea căreia a fost conferit mandatul nu a putut fi efectuată şi nici să ceară reducerea lor pe motiv că ar fi fost exagerate, dacă mandatarului nu i se poate imputa nici o culpă. Mandantul trebuie să plătească dobânzi la sumele avansate de mandatar. Aceste dobânzi, curg fără punere în întârziere, din ziua în care mandatarul a făcut plata. Mandantul suportă pierderile suferite de mandatar cu ocazia îndeplinirii mandatului, dacă nu i se poate imputa vreo culpă. Când mandatul este cu titlu oneros, mandantul este obligat să plătească suma stipulată, chiar dacă operaţia în vederea căreia a fost conferit mandatul nu a putut fi efectuată. Numai culpa mandatarului în îndeplinirea mandatului îl poate scuti pe mandant, total sau în parte, de plata remuneraţiei. Chiar dacă mandatul a fost executat după expirarea termenului stipulat, dar mandantul se foloseşte de actul încheiat, el este obligat să plătească remuneraţia, considerându-se că a renunţat implicit la termenul stipulat. Când mai multe persoane au numit un mandatar pentru o operaţie comună, fiecare dintre ele este răspunzătoare solidar pentru efectele mandatului. Solidaritatea este în acest caz legală. Mandatarul poate reţine lucrurile pe care le-a primit pentru mandant, până la achitarea cheltuielilor făcute pentru îndeplinirea mandatului, întrucât creanţele corelative sunt prilejuite de acelaşi raport juridic. Ca urmare a actelor încheiate de mandatarul, sau substituitul său reprezentant, între mandant şi terţi se creează raporturi juridice directe. Mandantul, deşi absent, a fost reprezentat de mandatar şi, prin urmare, toate efectele legale active sau pasive ale actului încheiat de mandatar cu terţul se răsfrâng asupra mandantului. El devine personal creditorul, respectiv debitorul terţului ori titularul dreptului real dobândit prin actul încheiat, respectiv patrimoniul său va suferi modificarea rezultând din înstrăinarea sau constituirea dreptului real în favoarea terţului ori prin stingerea unui raport obligaţional. Mandantul nu va fi obligat prin contractul încheiat de mandatar în limitele împuternicirii primite numai dacă poate invoca o cauză de nevalabilitate. Actele încheiate de mandatar cu depăşirea împuternicirilor primite nu obligă pe mandant dacă nu le-a ratificat expres sau tacit. Ratificarea valorează mandat şi produce efecte între părţi, inclusiv terţul cu care a contractat mandatarul, de la data încheierii actului, iar faţă de alţi terţi de la data ratificării. În lipsa ratificării şi dacă nu poate fi invocată ideea mandatului aparent, actele excesive ale mandatarului obligă pe mandant, numai în condiţiile gestiunii de afaceri, ceea ce presupune şi dovada utilităţii pentru gerat a actului încheiat şi faptul că, prin contractul de mandat, nu s-a interzis depăşirea limitelor împuternicirii, căci gestiunea nu se poate face decât fără cunoştinţa geratului, dar nu şi împotriva voinţei lui. În cazul în care condiţiile gestiunii de afaceri nu sunt îndeplinite, iar mandatarul a făcut cheltuieli, plăţi sau a suportat alte consecinţe al depăşirii împuternicirii, mandantul va putea fi acţionat numai în limita îmbogăţirii. Dacă mandantul nu este îndatorat pentru tot ceea ce mandatarul ar fi făcut afară de limita puterilor sale, el nu răspunde nici pentru actele sau faptele ilicite cauzatoare de prejudicii săvârşite

de mandatar cu ocazia îndeplinirii mandatului care sunt afară de limitele puterilor sale. Nu se pot aplica în acest caz dispoziţiile privind răspunderea comitentului pentru faptele prepusului, întrucât între mandant şi mandatar nu există un raport de subordonare caracteristic raportului de prepuşenie. Întrucât mandatarul contractează pe seama şi în numele mandantului, nu se creează raporturi juridicc între el şi terţii cu care contractează. Pentru actele sale excesive mandatarul, obligat să cunoască limitele împuternicirii, este însă răspunzător faţă de terţi, în sensul că este ţinut să le garanteze validitatea actelor, afară de cazul când a dat terţilor posibilitatea de a lua cunoştinţă de întinderea împuternicirii. Dacă terţii acceptă să contracteze cu mandatarul peste limitele mandatului, se presupune că au luat asupra lor riscurile contractului încheiat în astfel de condiţii. **C. de m.** se stinge prin revocarea lui, prin renunţarea mandatarului şi prin moartea, punerea sub interdicţie ori insolvabilitatea sau falimentul uneia dintre părţi. Aceste cauze particulare de încetare se explică prin faptul că contractul se încheie intuituu presonae şi are la bază încrederea reciprocă dintre părţi, iar dacă aceste motivaţii încetează, nici contractul nu mai poate fi menţinut. Mandatul este, în pricipiu, revocabil. Mandantul poate revoca mandatul oricând, chiar dacă este cu termen şi poate să-l constrângă pe mandatar să-i restitue procura. În caz de pluralitate de mandanţi revocarea se poate face numai prin comsimţământul tuturor. Posibilitatea de revocare există atât pentru mandatul cu titlu gratuit, cât şi pentru cel cu titlu oneros. Dacă mandatul este cu titlu oneros, mandatarul poate cere o indemnizaţie când revocarea este intempestivă sau abuzivă. În cazul mandatului în interes comun, dacă mandantul nu şi-a rezervat facultatea de revocare unilaterală, va fi obligat la despăgubiri, dacă nu justifică o cauză străină exoneratoare sau culpa mandatarului care îl determină să revoce mandatul. Revocarea poate fi expresă sau tacită. Revocarea expresă nu este supusă vreunei forme speciale, dar manifestarea de voinţă trebuie să fie neîndoielnică. Revocarea nu este opozabilă terţilor, decât după ce a fost adusă la cunoştinţa lor. Până la notificarea revocării mandantul va răspunde faţă de terţii de bună-credinţă cu drept de regres contra mandatarului incorect. Revocarea tacită poate fi dedusă din orice împrejurări care vădesc neîndoielnic intenţia mandantului. Revocarea, atât expresă cât şi tacită, produce efecte numai pentru viitor. Mandatarul poate renunţa la mandat notificând mandantului renunţarea sa. El va răspunde dacă renunţarea este de natură să păgubească pe mandant, afară de cazul când dovedeşte că executarea în continuare a mandatului i-ar fi pricinuit lui însuşi o pagubă însemnată. **C. de m.** încetează prin moartea mandantului sau a mandatarului. În caz de moarte a mandatarului, moştenitorii lui trebuie să-l înştiinţeze pe mandant şi până atunci să continue îndeplinirea mandatului, efectuând actele necesare apărării intereselor acestuia, dacă au avut cunştiinţă de existenţa şi persoana mandantului. În caz de deces al mandantului, mandatarul este ţinut să termine operaţiunea dacă întârzierea ar provoca pagube moştenitorilor mandantului. După moartea mandantului obligaţia mandatarului de a da socoteală se execută faţă de moştenitorii defunctului. Dispoziţiile legale referitoare la încetarea mandatului prin deces nefiind imperative, părţile pot stipula în contract o clauză derogatorie, stabilind condiţiile în care executarea contractului continuă după moarte. Punerea sub interdicţie, insolvabilitatea şi

falimentul mandantului sau mandatarului fac, deasemenea, ca mandatul să înceteze. În caz de încetare a mandatului din orice cauză mandatarul este obligat să restituie mandantului procura primită, dacă este cazul, şi să-i predea orice alte acte. După încetarea mandatului, mandatarul nu mai poate acţiona în numele şi pe seama mandantului. Dacă mandatarul nu a cunoscut cauza care a determinat încetarea mandatului actele încheiate de el sunt valabile şi executorii în privinţa terţilor de bună-credinţă.

CONTRACT DE MANDAT FĂRĂ REPREZENTARE, (contract de interpunere), **c. de m.** simulat prin interpunere de persoane. Se apelează la această formă juridică când o persoană, mandantul, vrea să încheie un act juridic, dar în aşa fel încât persoana sa să nu fie cunoscută de terţi, cum ar fi cocontractantul mandatarului ocult şi alţi terţi sau numai aceştia din urmă. În acest scop mandantul dă un mandat unei alte persoane, care însă contractează în nume propriu şi nu în calitate de mandatar. Convenţia de interpunere nu este prin ea însăşi ilicită dar dacă a fost întrebuinţată în scopuri ilicite, pentru încălcarea sau eludarea unor dispoziţii legale imperative, atât convenţia între mandant şi mandatarul ocult, cât şi actul încheiat cu terţul cocontractant vor fi nule. În cazul contractului de interpunere, raporturile dintre mandant şi mandatar se reglementează potrivit regulilor de la mandat. Ca şi mandatarul, persoana interpusă este obligată să predea mandantului tot ce a primit în executarea mandatului. Dacă terţul este parte la simulaţie, actul încheiat cu mandatarul va produce efecte şi faţă de el în condiţiile regulilor ce se aplică mandatului cu reprezentare. În caz de neexecutare a obligaţiilor de către mandatarul secret, mandantul poate intenta o acţiune în declararea simulaţiei pentru a înlătura aparenţa creată prin actul public, dar nereal. În acest scop este necesar să facă dovada simulaţiei prin actul juridic secret, real, fiind permisă utilizarea probei cu martori şi prezumţii, dacă a existat o imposibilitate, fie şi morală, de a-şi procura o dovadă scrisă. Faţă de terţii de bună-credinţă, care nu cunosc realitatea, mandatarul apare ca adevăratul contractant şi va deveni personal creditor sau debitor ori titular al dreptului real. Între terţi şi mandant nu se stabilesc raporturi juridice. Ei pot acţiona unul împotriva altuia numai pe calea acţiunii oblice, subrogându-se în drepturile mandatarului, sau pot cere ca mandatarul să le cedeze acţiunea sa. Cu condiţia dovedirii simulaţiei, terţul va putea acţiona împotriva mandantului şi în baza actului secret. Acest act însă nu poate fi invocat împotriva lui, dacă n-a participat la simulaţie şi a fost de bună-credinţă; a se vedea şi *contractul de mandat cu reprezentare.*

CONTRACT DE PROIECTARE, contract prin care o parte, numită proiectant, se obligă să elaboreze anumite lucrări de proiectare pentru cealaltă parte, numită beneficiar, care la rândul său se obligă să primească aceste lucrări şi să plătească preţul lor. Este un contract bilateral, cu titlu oneros, comutativ, cu executare succesivă, consensual şi în principiu intuitu personae, caracter care vizează numai organizarea şi conducerea lucrării de către proiectant. Obiectul contractului îl constituie executarea de lucrări de proiectare (proiecte, studii şi cercetări necesare elaborării acestora, precum şi toate lucrările premergătoare sau în legătură cu lucrările de proiectare). Efectele contractului: înainte de începerea executării lucrărilor de proiectare, proiectantul este obligat să ceară beneficiarului convocarea antreprenorului, când acesta este cunos-

cut, pentru a se stabili soluţiile constructive, tehnologiile de execuţie, sursele de aprovizionare, distanţele de transport şi alte elemente necesare pentru a se stabili obiectele la care se vor aplica sau adopta proiecte şi secţiuni tip sau refolosibile şi pentru definitivarea graficului de eşalonare al investiţiei. Beneficiarul are următoarele obligaţii: să predea proiectantului, la cerere, toate studiile şi datele necesare elaborării lucrărilor de proiectare; să obţină şi să pună la dispoziţia proiectantului avizele, aprobările, autorizaţiile necesare cât şi permisiunea de acces în zona lucrărilor pentru a-şi putea îndeplini obligaţiile de cercetare şi proiectare. În legătură cu executarea lucrărilor de proiectare, proiectantul este obligat să execute lucrări de bună calitate şi să le predea beneficiarului, care, la rândul său, este obligat să le verifice pentru a vedea dacă ele corespund cu comanda dată. Dacă s-a încheiat un contract de antrepriză pentru lucrări de construcţii montaj, proiectantul are obligaţia de a urmări pe teren calitatea şi modul în care antreprenorul execută aceste lucrări pe baza documentaţiei elaborate, şi de a da, în temeiul contractului de proiectare, la cererea şi în termenul stabilit de beneficiar, îndrumări scrise privind rezolvarea probemelor ridicate în legătură cu aplicarea proiectelor. Dacă proiectantul nu dă indicaţiile solicitate, el va răspunde faţă de beneficiar pentru despăgubirile plătite antreprenorului ca urmare a cheltuielilor provocate de dificultăţile documentaţiei şi de întârzierea în înlăturarea lor. După executarea lucrărilor de construcţii-montaj, proiectantul răspunde pentru viciile acestor lucrări, dacă se constată că ele au fost determinate de calitatea necorespunzătoare a documentaţiei: răspunderea proiectantului pentru calitatea lucrărilor de proiectare ia sfârşit odată cu încetarea răspunderii antreprenorului pentru calitatea lucrărilor de construcţii montaj, răspunderea antreprenorului neînlăturând răspunderea proiectantului. O dată ce proiectantul şi-a îndeplinit principala sa obligaţie din contract, beneficiarul este obligat să plătească preţul acestor lucrări. Pentru nerespectarea obligaţiilor din contractul de proiectare, partea în culpă va fi obligată la plata de penalităţi şi despăgubiri.

CONTRACT DE RENTĂ VIAGERĂ, contract prin care o parte contractantă, numită credirentier, înstrăinează un bun sau plăteşte o sumă de bani, numită capital, celeilalte părţi contractante, numită debirentier, în schimbul unei prestaţii periodice în bani, care urmează a i se plăti până la decesul său, numită rentă viageră. Renta viageră poate fi constituită şi cu titlu gratuit, iar plata ei periodică poate fi legată de durata vieţii unei alte persoane decât înstrăinătorul bunului ori capitalului. Cuantumul ratei de rentă se stabileşte, în mod liber, prin voinţa părţilor. Chiar dacă, în schimbul rentei, credirentierul a plătit o sumă de bani şi chiar dacă s-a recurs la constituirea rentei pentru micşora inconvenientele prohibiţiilor în materie de împrumut cu dobândă, nu sunt aplicabile restricţiile legale referitoare la dobândă cum ar fi: cuantumul maxim, interzicerea anatocismului, sau a plăţii anticipate etc, deoarece renta nu reprezintă o dobândă şi se plăteşte nu doar în schimbul folosinţei, ci şi ca echivalent aleatoriu al capitalului însuşi, pe care îl absoarbe. Ratele de rentă se plătesc în cuantumul prevăzut în contract. Riscul deprecierii valorii monedei naţionale se suportă de către credirentier. Este posibilă revizuirea lor pe cale judecătorească sau prin indexarea ratelor prin convenţia dintre părţi, întrucât renta viageră nu este supusă integral nominalismului monetar, având în vedere

şi caracterul alimentar al ratelor de rentă. Renta se poate constitui în favoarea unei sau mai multor persoane. Calitatea de debirentier poate să aparţină mai multor persoane. Obligaţia de întreţinere este indivizibilă datorită naturii ei. Renta viageră, având ca obiect o sumă de bani, este divizibilă. De regulă, însă, moartea unui credirentier nu duce la stingerea parţială a rentei, ea urmând a fi plătită integral supravieţuitorului, dacă nu s-a stipulat contrariul. Deoarece renta este stabilită, cu caracter aleatoriu, până la sfârşitul vieţii creditorilor este admisibilă menţinerea integrală a obligaţiei până la decesul ultimului credirentier. Dacă există o pluralitate de debirentieri sau unicul debirentier decedat are mai mulţi moştenitori, datorită indivizibilităţii oricare poate fi obligat la executare integrală, plata făcută de unul dintre ei fiind liberatorie pentru toţi. **C. de r.v.** este, de regulă, un contract cu titlu oneros, aleatoriu, deoarece există şansa de câştig-pierdere pentru ambele părţi, aceste şanse depinzând de un eveniment viitor şi incert. Dacă prestaţia periodică în bani se plăteşte pe un timp determinat contractul nu mai este aleatoriu şi deci nu este rentă viageră. Renta viageră este un contract sinalagmatic întrucât naşte obligaţii pentru ambele părţi şi consensual, încheindu-se prin simplul consimţământ al părţilor. Dacă însă bunul înstrăinat de credirentier este un teren, contractul trebuie să fie încheiat în formă autentică. Dreptul de preemţiune nu operează în cazul rentei viagere faţă de caracterul aleatoriu al **c. de r.v.**. **C. de r.v.** este translativ de proprietate, credirentierul fiind ţinut de obligaţia de garanţie a vânzătorului şi, în consecinţă, se bucură şi de privilegiul recunoscut de lege în favoarea acestuia. Renta viageră poate fi constituită şi cu titlu gratuit, prin donaţie sau prin testament. În aceste cazuri constituirea rentei este supusă regulilor de formă şi de fond prevăzute pentru donaţii şi testamente. Aceste reguli sunt aplicabile şi dacă titularul rentei, constituite cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, o donează unui terţ, ceea ce este posibil întrucât renta nu are caracter strict personal. Renta se va plăti în această situaţie terţului numai până la moartea credirentierului iniţial. Atunci când renta viageră a fost constituită cu titlu gratuit, contractul nu mai are caracter aleatoriu, ci este o liberalitate, deoarece pentru credirentieri nu există şanse de pierdere, iar pentru debirentieri nu există şanse de câştig. Renta viageră constituie o liberalitate şi în cazul în care renta se stipulează nu în favoarea persoanei care a înstrăinat bunul sau plăteşte suma de bani, ci în favoarea unui terţ. În acest caz părţile contractante se numesc constitutor sau stipulant şi debirentier sau promitent, iar terţul beneficiar are calitatea de credirentier. Renta constituită în astfel de condiţii, deşi contractul este cu titlu oneros şi are caracter aleatoriu, este supusă regulilor de fond prevăzute pentru donaţii pentru că stipulantul contractează cu intenţie liberală, dar nu se aplică condiţiile de formă ale donaţiilor, întrucât aceasta reprezintă o donaţie indirectă, pentru care nu se cere respectarea primelor solemne. Dacă persoana în favoarea căreia renta a fost constituită, inclusiv terţul beneficiar, încetase din viaţă în momentul constituirii, contractul este lovit de nulitate absolută, deoarece nu există şanse de câştig-pierdere pentru ambele părţi, ceea ce face să lipsească cauza juridică a contractului. **C. de r.v.** este lovit de nulitate şi în cazul constituirii rentei în favoarea unei persoane afectate de o boală de care a murit în interval de 20 de zile de la data încheierii contractului. Această prezumţie absolută de lipsă a cauzei nu se aplică

constituirilor de rentă cu titlu gratuit, fără caracter aleatoriu. Dacă moartea credirentierului a intervenit după 20 de zile, instanţa poate constata nulitatea contractului pentru lipsa cauzei numai dacă moştenitorii dovedesc că debirentierul a avut cunoştinţă de moartea lui iminentă. Ratele de rentă trebuie plătite de debirentier, în cuantumul şi la termenele stipulate în contract, până la decesul credirentierului ori decesul terţului până la moartea căruia credirentierul are dreptul la ratele de rentă. Sumele datorate cu titlu de rentă se dobândesc în proporţie cu zilele cât a trăit credirentierul. Dacă însă s-a stipulat în contract ca ratele de rentă să fie plătite anticipat, atunci credirentierul dobândeşte fiecare rată de rentă din ziua scadenţei. Existenţa persoanei de viaţa căreia este legată plata rentei trebuie să fie dovedită de credirentier. Debirentierul nu poate să se libereze de plata rentei restituind lucrul sau suma primită şi chiar dacă a renunţat la restituirea ratelor de rentă plătite, întrucât contractul are caracter aleatoriu şi produce efecte obligatorii oricât de oneros ar fi pentru debirentier. În caz de moarte a debirentierului, obligaţia de plată a rentei se transmite asupra moştenitorilor lui deoarece acestă obligaţie nu este legată de o calitate personală a defunctului şi nici contractată intuitu personae. Dacă la scadenţă debirentierul nu plăteşte, credirentierul poate cere executarea silită asupra patrimoniului debirentierului, indiferent de faptul că renta a fost constituită cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, pentru realizarea unei sume suficiente în vederea asigurării plăţii regulate a rentei. Rezoluţiunea contractului pentru neexecutare nu poate fi cerută de credirentier, cu toate că renta a fost constituită cu titlu oneros şi contractul este sinalagmatic. Rezoluţiunea poate fi cerută numai dacă debirentierul nu prezintă garanţiile stipulate pentru asigurarea plăţii rentei, respectiv, le micşorează prin fapta sa sau dacă în contract s-a prevăzut un pact comisoriu expres. În aceste cazuri, rezoluţiunea trebuie să fie cerută instanţei. Dacă pactul comisoriu expres a fost de gradul II sau de grad subsecvent instanţa constată rezoluţiunea care se produce în baza pactului. În materia rentei viagere pactul comisoriu de gradul I produce efecte proprii: în temeiul lui credirentierul poate cere rezoluţiunea judiciară a contractului pentru neexecutare, ceea ce nu ar fi posibil în lipsa acestei clauze. În caz de rezoluţiune debirentierul trebuie să restituie bunul sau suma de bani primită. În ceea ce priveşte ratele de rentă plătite, de multe ori părţile stipulează că ele să nu se restituie în caz de rezoluţiune, o asemenea clauză fiind valabilă întrucât are caracterul unei clauze penale prin care se fixează în mod convenţional şi anticipat daunele-interese suferite de credirentier. Numai renta constituită cu titlu gratuit poate fi declarată neurmăribilă prin convenţia părţilor. În acest caz creditorii nu pot protesta căci debitorul lor nu a dat nimic în schimbul rentei neurmăribile şi deci nu şi-a micşorat patrimoniul său, care formează obiectul dreptului de gaj general al creditorilor. C. proc. civ. prevede posibilitatea urmăririi chiar şi a rentelor constituite cu titlu gratuit şi declarate de părţi neurmăribile, dar numai pentru datorii de alimente, de chirii sau alte creanţe privilegiate asupra mobilelor, instanţa având dreptul să fixeze măsura în care poate fi urmărită. Dacă renta n-a fost declarată neurmăribilă va putea fi urmărită de orice creditor, iar renta constituită cu titlu oneros nici nu poate fi declarată neurmăribilă, deoarece reprezintă echivalentul bunului înstrăinat sau sumei plătite şi cu acest mijloc un

debitor de rea-credinţă s-ar putea sustrage de la executarea obligaţiilor sale. Termenul de prescripţie este de 3 ani şi se calculează pentru fiecare rată de rentă din momentul în care ele au devenit exigibile. Dreptul la rentă al creditorului, având caracter viager, nu se prescrie.

CONTRACT DE SCHIMB, contract prin care părţile, numite copermutanţi, îşi dau un lucru pentru altul. **C. de s.** este un contract sinalagmatic, cu titlu oneros, comutativ, consensual, translativ de proprietate, dar poate mijloci şi transmiterea altor drepturi reale sau de creanţă. Dacă echivalentul este o obligaţie de a face sau de a nu face contractul este unul nenumit. Echivalentul nu poate fi nici o sumă de bani sau creanţă bănească caz în care contractul este de vânzare-cumpărare. Dacă ambele prestaţii au ca obiect o sumă de bani, contractul este de schimb. Se aplică regulile contractului de vânzare-cumpărare precum şi următoarele reguli speciale: dacă unul dintre copermutanţi dovedeşte că lucrul primit este proprietatea unui terţ, poate refuza predarea lucrului promis în schimb, putând fi constrâns numai a întoarce pe cel primit; în materie de schimb, copermutantul evins are alegere între două acţiuni: acţiunea în garanţie pentru evicţiune şi acţiunea în rezoluţiune cu consecinţa întoarcerii lucrului dat în schimb; copermutantul se bucură de privilegiul vânzătorului numai pentru garantarea creanţei de sultă, nu şi pentru garantarea altor obligaţii, căci acest privilegiu nu este aplicabil decât în cazul obligaţiilor băneşti. Întrucât imobilele nu sunt scoase din circuitul civil, ele pot forma obiectul **c. de s.**, fie că se schimbă proprietatea a două imobile, cu sau fără sultă, fie că în schimbul transmiterii proprietăţii asupra unui imobil înstrăinătorul primeşte alte drepturi. Imobilele care nu pot forma obiectul contractului de vânzare-cumpărare nu pot fi nici schimbate. Îşi găsesc aplicarea în capacităţile speciale vizând dobândirea de terenuri agricole numai până la limita de 100 ha pe familie, precum şi cea care nu permite cetăţenilor străini şi apatrizilor să dobândească dreptul de proprietate asupra terenurilor de orice fel. Celelalte drepturi reale asupra imobilelor, în măsura în care pot fi dobândite, pot forma obiectul schimbului. Dacă înstrăinarea proprietăţii în cadrul schimbului are ca obiect terenuri agricole din extravilan, nu se pune problema exercitării dreptului de preemţiune, el fiind prevăzut de lege numai pentru cazul înstrăinării prin vânzare. Prin acordul părţilor pot fi încheiate antecontracte de schimb. Schimbul de terenuri între persoane fizice se face prin acordul acestora exprimat în formă autentică. În cazul în care copermutanţii sau unul dintre ei este persoană juridică, cu capital majoritar de stat, schimbul de terenuri se poate face numai cu avizul Ministerului Agriculturii şi Alimentaţici sau al Ministerului Mediului pentru terenul cu destinaţie forestieră, după caz. Dacă terenul, obiect al contractului de schimb, face parte din domeniul privat al unei unităţi administrativ-teritoriale, încheierea contractului se poate face numai pe bază de expertiză însuşită de consiliul local sau judeţean unităţii administrativ-teritoriale proprietare. Când un teren se schimbă cu un alt teren, fiecare teren dobândeşte situaţia juridică a terenului pe care îl înlocuieşte, cu respectarea drepturilor reale. Dacă un teren este înstrăinat în schimbul unui alt lucru, subrogaţia reală cu titlu particular nu se poate produce şi drepturile reale constituite asupra terenului se menţin, în măsura în care sunt opozabile terţilor. Dreptul de servitute sau de superficie subzistă nemodificat, chiar dacă se schimbă două terenuri, întrucât este ac-

cesoriul fondului aservit, respectiv dominant. Celelalte drepturi reale se strămută asupra sultei plătită sau datorată pentru echilibrarea valorii terenului.

CONTRACT DE SOCIETATE, 1.contract pe baza căruia două sau mai multe persoane (fizice sau juridice) constituie o societate comercială, aducând în natură sa în numerar în vederea obţinerii de beneficii pe care să le împartă între ele. 2.Contract prin care două sau mai multe persoane fizice convin să pună ceva în comun, constituind o societate civilă, pentru a obţine foloase materiale pe care să le împartă între ele în vederea satisfacerii nevoilor lor obişnuite de trai. Societatea civilă care se naşte pe baza unui asemenea contract este lipsită de personalitate juridică. **C. de s.** se consideră valabil încheiat dacă întruneşte condiţiile generale de valabilitate ale contractelor; scopul societăţii trebuie să aibă caracter patrimonial, iar părţile să-şi exprime voinţa de a conlucra pentru realizarea lui. **C. de s.** este consensual, nefiind supus unor condiţii speciale de formă. În lipsa precizării în cuprinsul său a duratei societăţii, se prezumă că acest contract s-a încheiat pentru întreaga durată a vieţii contractanţilor. Această prezumţie îşi pierde eficienţa în cazul în care unul dintre asociaţi pune capăt societăţii, renunţând în termen util şi cu bună-credinţă la ea. Asociaţii pot aduce ca aport social nu numai bunuri sau sume de bani, ci şi prestaţii în muncă. Societatea civilă are un patrimoniu propriu, format din aporturile sociale aduse de membri ei şi din drepturile dobândite şi din obligaţiile asumate ulterior. În tot cursul existenţei societăţii, membrii asociaţi au îndatorirea să-şi exercite cu bună-credinţă drepturile şi să-şi execute în acelaşi fel obligaţiile; ei răspund pentru prejudiciile cauzate societăţii prin fapta lor ilicită şi culpabilă, chiar dacă prin această faptă s-ar fi adus societăţii şi unele câştiguri, căci prejudiciile nu pot fi compensate cu beneficiile sau avantajele obţinute. Drepturile asociaţilor asupra patrimoniului societăţii se concretizează în părţi sociale netransmisibile. Uzual, în cuprinsul **c. de s.** se precizează modul de administrare al societăţii; în lipsa unei asemenea precizări, legea instituie prezumţia că asociaţii şi-au dat reciproc mandat de administrare, actele fiecăruia dintre ei obligându-i pe toţi ceilalţi, dacă nu s-au opus la încheierea lor. Înstrăinarea bunurilor societăţii se poate face însă numai în baza unui mandat unanim şi expres al asociaţilor; folosinţa bunurilor societăţii este permisă fiecărui asociat, cu condiţia de a nu stânjeni exercitarea drepturilor concurente ale celorlalţi şi de a nu prejudicia societatea. Nefiind persoană juridică, societatea civilă nu poate intra în raporturi juridice directe cu terţii; drept urmare răspunderea pentru obligaţiile contractante pe seama societăţii de către asociaţi revine acestora ca persoane fizice. Răspunderea asociaţilor este solidară doar dacă solidaritatea a fost expres stipulată prin contract; altfel, datoria societăţii este divizibilă, revenind în părţi egale asociaţilor care s-au obligat. Creditorii nu pot urmări însă bunurile din patrimoniul acestora, decât după ce au urmărit bunurile din patrimoniul societăţii. **C. de s.** stabileşte modul de împărţire a beneficiilor între asociaţi, precum şi participarea acestora la suportarea pierderilor suportate de societate. Societatea civilă încetează când survine una din împrejurările următoare: împlinirea termenului pentru care a fost constituită; atingerea scopului propus; moartea unui asociat dacă nu s-a prevăzut că societatea va continua cu moştenitorii acestuia; insolvabilitatea sau punerea sub interdicţie a unui dintre asociaţi; prin voinţa expresă a unuia sau

mai multor asociaţi de a se desfiinţa societatea.

CONTRACT DE TRANSPORT, contract prin care cărăuşul se obligă, în schimbul unui preţ, să transporte, înăuntrul unui termen, călători, mărfuri sau bagaje, să păzească şi să elibereze destinatarului, care poate fi expeditorul lor sau o terţă persoană, mărfurile sau bagajele transportate. Este un contract bilateral, cu titlu oneros; când are ca obiect transportul de persoane este consensual. Are caracter autonom în sensul că raporturile născute din contract sunt independente de raporturile existente între expeditor şi beneficiar, care au la bază un alt contract neopozabil cărăuşului. Este reglementat de C. com. şi C. civ., de dispoziţiile uniforme cuprinse în convenţiile internaţionale. Contractul se încheie în formă scrisă. Părţi contractante sunt cărăuşul (transportatorul) şi expeditorul, în cazul transportului de bunuri, sau călătorul, în cazul transportului de călători. O poziţie specială ocupă destinatarul în cazul **c. de t.** de lucruri, atunci când, în calitate de destinatar este desemnată o altă persoană decât cea a expeditorului. Destinatarul, în acest caz, nu este parte contractantă, deşi el dobândeşte drepturi născute în folosul său din **c. de t.**, având o poziţie *sui generis*. Obligaţiile cărăuşului constau în a transporta mărfuri ori persoane de la punctul de expediere până la punctul de destinaţie din străinătate convenit. În cazul transportului de mărfuri, transportatorului îi incumbă şi obligaţia de pază a bunurilor încredinţate din momentul predării de către expeditor şi până la cel al eliberării lor destinatarului. Obligaţia expeditorului, respectiv a destinatarului, constă în plata taxei de transport care reprezintă contravaloarea serviciilor prestate, navlu în cazul transportului maritim, sau de preţ tarifar în celelalte **c. de t.** Întrucât transporturile se deosebesc după obiectul lor (de lucruri şi de persoane) şi după modul lor de realizare (terestre - pe cale ferată şi rutiere - navale şi aeriene) **c. de t.** poate avea de obiect: transportul maritim; transportul fluvial; transportul feroviar; transportul rutier; transportul aerian, fiecare din ele având anumite particularităţi care le diferenţiază de celelalte.

CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE, contract prin care una dintre părţi, vânzătorul, strămută proprietatea sau un alt drept privitor la un bun al său asupra celeilalte părţi, cumpărătorul, care se obligă în schimb a plăti vânzătorului preţul bunului vândut. Nu pot forme obiectul contractului de vânzare-cumpărare drepturile personale nepatrimoniale şi cele patrimoniale care au un caracter strict personal sau care sunt prevăzute de lege ori sunt contractate sau constituite prin acte unilaterale intuitu personae. **C. de v.-c.** este un contract sinalagmatic, deoarece prin încheierea sa dă naştere la obligaţii reciproce între părţile contractante. Vânzătorul are obligaţia să predea lucrul vândut şi să-l garanteze pe cumpărător, iar cumpărătorul are obligaţia să plătească preţul. **C. de v.-c.** este un contract cu titlu oneros. Ambele părţi urmăresc anumite interese patrimoniale, adică primirea unui echivalent în schimbul prestaţiei la care se obligă. Vânzătorul urmăreşte să primească preţul ca un contra-echivalent al prestaţiei sale, iar cumpărătorul urmăreşte să primească bunul cumpărat în schimbul preţului stabilit. **C. de v.-c.** este un contract comutativ, deoarece existenţa şi întinderea obligaţiilor reciproce sunt cunoscute de părţi de la încheierea contractului şi nu depind de un eveniment viitor şi incert, care ar face să existe şanse de câştig şi pierdere pentru ambele părţi contractante. Numai în mod excepţional contractul

poate căpăta caracter aleatoriu, de exemplu, când obiectul este supus pieirii, exproprierii etc. **C. de v.-c.**, în principiu, este un contract consensual, putând fi încheiat prin simplul acord de voinţă al părţilor, fără îndeplinirea vreunei formalităţi şi fără remiterea lucrului vândut şi a preţului în momentul încheierii contractului. Prin excepţie de la principiul consensualismului, în cazurile special prevăzute de lege vânzarea devine un contract solemn. Dacă necesitatea unei anumite forme rezultă numai din înţelegerea părţilor, contractul nu se transformă în contract solemn. **C. de v.-c.** a unui autovehicul este un contract consensual. Numai ca probă în vederea radierii din circulaţie de pe numele vânzătorului şi înscrierii pe numele dobânditorului organele de poliţie şi organele fiscale competente pretind să li se prezinte actul de proprietate al autovehiculului în formă autentică. Dacă radierea autovehiculului de pe numele vânzătorului şi înmatricularea lui pe numele cumpărătorului la organele de poliţie şi apoi la organele financiare nu se poate face decât pe baza actului autentic, iar după valabila încheiere a contractului, în forma înscrisului sub semnătură privată, una dintre părţi refuză să se prezinte la notariat pentru autentificare, cealaltă parte are posibilitatea să intenteze o acţiune în constatarea dreptului de proprietate asupra autoturismului în patrimoniul cumpărătorului urmând ca radierea-înmatricularea să se facă pe baza hotărârii judecătoreşti. Instanţa poate da o hotărâre care să ţină loc de înscris autentic de înstrăinare a autovehiculului, dacă părţile au încheiat, sub semnătură privată, numai un antecontract de vânzare-cumpărare prin care s-au obligat reciproc să încheie actul în formă autentică. Vânzarea de autoturisme fiind un contract consensual, deci valabil încheiat înainte de autentificare, preţul real al vânzării este cel prevăzut în chitanţa sub semnătură privată, iar nu cel inferior prevăzut în actul autentic încheiat ulterior, dacă acesta din urmă este simulat. Fiind vorba de un obiect cu o valoare de peste 250 lei, ad probationem va fi necesară prezentarea unui înscris sau a unui început de dovadă scrisă, afară numai dacă a existat o imposibilitate, chiar şi morală, de a preconstitui o dovadă scrisă. Numai terţele persoane, nu şi părţile ori succesorii lor universali sau cu titlu universal, vor putea dovedi cu orice mijloace de probă contractul intervenit între părţi întrucât pentru terţi contractul este un simplu fapt juridic. **C. de v.-c.** este un contract translativ de proprietate. Prin efectul realizării acordului de voinţă şi independent de predarea lucrului vândut şi de plata preţului, se produce nu numai încheierea contractului, dar operează şi transferul dreptului de proprietate de la vânzător la cumpărător. Din momentul dobândirii dreptului de proprietate, cumpărătorul suportă şi riscul pieirii lucrului, dacă vânzătorul, debitor al obligaţiei de predare, dovedeşte intervenirea unei cauze străine exoneratoare de răspundere. În situaţia în care cauza străină a fost dovedită, vânzătorul va suporta riscurile numai dacă a fost pus în întârziere cu privire la executarea obligaţiei de a preda lucrul vândut şi nu reuşeşte să dovedească că lucrul ar fi pierit şi la cumpărător dacă l-ar fi predat la termen. Principiul transmiterii imediate a dreptului de proprietate şi a riscurilor din momentul încheierii contractului operează numai dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: 1) vânzătorul trebuie să fie proprietarul lucrului vândut, iar contractul perfect valabil încheiat; 2) trebuie să fie vorba de lucruri determinate individual. În cazul bunurilor determinate numai generic, transferul proprietăţii nu

se poate produce din momentul încheierii contractului, căci nu se cunosc bunurile care urmează să fie efectiv dobândite de către cumpărător. În consecinţă, nu se pune problema transferării riscurilor, iar lucrurile de gen nu pot pieri. La termenul stipulat sau, în lipsă, la cererea cumpărătorului vânzătorul trebuie să individualizeze lucrul vândut şi să i-l predea. În caz contrar, va răspunde pentru neexecutarea obligaţiei asumate. În cazul lucrurilor de gen transferul proprietăţii şi al riscurilor se produce din momentul individualizării, ceea ce se face de regulă prin predarea lucrului vândut cumpărătorului, predare care valorează, în toate cazurile, individualizare, dar nu se confundă cu aceasta. Întrucât prin individualizare se produce transferul proprietăţii la care s-a obligat vânzătorul, dovada efectuării ei este în sarcina lui şi se poate face cu orice mijloc de probă, fiind un simplu fapt juridic. Dacă vânzarea are ca obiect un lucru dintre două sau mai multe determinate dar alternativ, proprietatea se transmite în momentul alegerii, întrucât prin alegere se individualizează lucrul care urmează să fie dobândit de cumpărător. În consecinţă, riscul pieirii fortuite este suportat, până la alegere de către vânzător. Dacă piere fortuit unul dintre lucruri, el îl datorează pe celălalt, fiindcă ambele au fost prevăzute ca obligaţie. Dacă amândouă lucrurile au pierit, fără greşeala debitorului, obligaţia este stinsă. Dacă cele două obiecte sunt lucruri de gen, pe lângă alegere, pentru a opera transferul proprietăţii şi a riscurilor, trebuie să se procedeze şi la individualizarea propriu-zisă a lucrului ales. În cazul obligaţiei facultative, întrucât are ca obiect un singur lucru, al doilea fiind prevăzut ca o simplă posibilitate de plată, problema transferării dreptului de proprietate şi a riscurilor se rezolvă după cum unicul obiect este un lucru cert ori de gen, potrivit regulilor generale; 3) lucrul vândut trebuie să existe. În cazul vânzării bunurilor viitoare, deşi pot forma obiectul contractului, transferul proprietăţii poate opera numai din momentul în care au fost executate în stare de a fi predate cumpărătorului, dacă sunt bunuri individual determinate, iar dacă lucrul executat este de gen, după individualizare. În cazul unei recolte viitoare, proprietatea se transmite din momentul în care este gata de recoltat, dacă lucrul vândut şi preţul lui sunt determinate. Dacă vânzarea recoltei se face pe unitate de măsură, proprietatea se transmite din momentul individualizării. Riscurile se transmit asupra cumpărătorului o dată cu dreptul de proprietate, dacă nu şi-a asumat riscul nerealizării, în tot sau în parte, a lucrului viitor din momentul încheierii contractului şi independent de transferul proprietăţii; 4) este necesar ca părţile să nu fi amânat transferul proprietăţii printr-o clauză specială pentru un moment ulterior încheierii contractului. O astfel de clauză poate fi prevăzută în contract. Termenul suspensiv afectează transferul proprietăţii numai dacă părţile au prevăzut expres amânarea acestui efect al **c. de v.-c.**. Dacă termenul a fost stipulat pur şi simplu, nu afectează transferul proprietăţii, ci numai executarea obligaţiei de predare a lucrului vândut. Condiţia suspensivă amână transferul proprietăţii până la realizarea evenimentului. În cazul în care, prin convenţia dintre părţi, transferul proprietăţii a fost amânat pentru un moment ulterior încheierii contractului, se amână, în virtutea legii, în mod corespunzător, şi transmiterea riscurilor asupra cumpărătorului, fie că părţile s-au referit expres la ambele aspecte, fie numai la unul dintre ele. Părţile pot diferenţia cele două aspecte, astfel încât cumpărătorul

să-şi asume riscurile înainte de momentul transferării dreptului de proprietate sau vânzătorul să suporte riscurile după ce a operat transferul proprietăţii. O asemenea diferenţiere trebuie să rezulte dintr-o clauză expres prevăzută în contract. Între părţi şi faţă de succesorii lor cu privire la drepturile reale imobiliare, contractul produce efecte translative de proprietate, indiferent că a fost sau nu transcris. Faţă de terţe persoane, chiar dacă au avut cunoştinţă de încheierea contractului, în afară de cazul în care s-ar fi folosit mijloace viclene, transmisiunea imobiliară va fi opozabilă numai din momentul în care contractul, inclusiv hotărârea judecătorească care ţine loc de act de vânzare-cumpărare, a fost transcris în cartea funciară, ţinut de judecătoria în raza căruia se află imobilul vândut. Pentru lucrurile mobile nu există un sistem de publicitate, deoarece posesia lor constituie cel mai bun sistem de publicitate. Vânzarea se încheie prin consimţământul părţilor. Acordul de ~~voinţă între părţi este totdeauna necesar~~ şi totodată suficient în vederea formării contractului. În cazul promisiunii de vânzare o persoană, prevăzând un eventual interes pentru ea de a dobândi proprietatea unui bun, primeşte promisiunea proprietarului de a vinde acel bun, rezervându-şi facultatea de a-şi manifesta ulterior, de obicei înăuntrul unui termen, consimţământul său de a-l cumpăra. O promisiune de vânzare acceptată cu această rezervă constituie un contract, dar nu devine o vânzare şi nu poate produce efectele unei vânzări. Promisiunea de vânzare este un antecontract, care dă naştere la un drept de creanţă, una dintre părţi fiind obligată, obligaţie de a face, faţă de cealaltă să vândă în viitor un anumit bun, beneficiarul promisiunii putând opta în sensul de a-l cumpăra ori nu. Dacă beneficiarul va opta în sensul cumpărării bunului, dar promitentul, prin încălcarea obligaţiei asumate, va refuza vânzarea, contractul proiectat nu se va mai încheia, beneficiarul având dreptul la daune-interese. Promisiunea de vânzare este un contract unilateral, întrucât creează obligaţii numai pentru una dintre părţi. Este posibil ca, în schimbul dreptului de opţiune ce i se conferă, beneficiarul promisiunii să se oblige la plata unei sume de bani, caz în care promisiunea unilaterală de a vinde va fi un contract sinalagmatic. Obligaţia promitentului născută din promisiunea de vânzare se stinge la expirarea termenului prevăzut sau, dacă nu s-a prevăzut un termen, la expirarea termenului general de prescripţie, care începe să curgă de la data încheierii promisiunii de vânzare. Promisiunea de vânzare este bilaterală, de a vinde şi de a cumpăra, în care caz ambele părţi se obligă să încheie în viitor contractul de vânzare-cumpărare. Promisiunea bilaterală este un antecontract, în care oricare dintre părţi poate cere încheierea ~~contractului~~. Dacă promitentul-vânzător nu-şi respectă obligaţia şi vinde lucrul unei alte persoane, beneficiarul-cumpărător nu poate cere predarea lucrului, întrucât nu a devenit proprietar, iar vânzarea încheiată cu o altă persoană este, cu rezerva fraudei, valabilă. Beneficiarul-cumpărător nu poate cere decât daune-interese. Dacă lucrul se mai găseşte în patrimoniul vânzătorului şi nu există alte impedimente legale, pe lângă posibilitatea acordării daunelor-interese sau obligării promitentului, sub sancţiunea daunelor cominatorii, la încheierea contractului, este posibil ca instanţa, potrivit principiului executării în natură a obligaţiilor şi reparării în natură a pagubelor, să pronunţe o hotărâre care să ţină loc de contract de vânzare-cumpărare, care va avea caracter constitutiv de drepturi, operând transferul

proprietății de la data când rămâne definitivă. Pactul de preferință este o variantă a promisiunii de vânzare prin care proprietarul unui bun se obligă ca, în cazul când îl va vinde, să acorde preferință unei anumite persoane, la preț egal. În acest caz proprietarul bunului nu se obligă să-l vândă, ci numai să acorde preferință în cazul în care se va hotărî în acest sens. O asemenea promisiune, afectată de o condiție potestativă, este valabilă, deoarece condiția este numai simplă potestativă, realizarea ei depinzând și de împrejurări externe voinței promitentului, care l-ar putea determina să-și vândă bunul. Întrucât pactul de preferință nu transmite dreptul de proprietate, el nu conferă părții lezate dreptul de a intenta acțiunea în revendicare sau în anularea vânzării făcute cu nesocotirea acestei promisiuni, afară de cazul când se dovedește că vânzarea s-a făcut în fraudă beneficiarului promisiunii cu complicitatea la fraudă din partea terțului achizitor. În lipsa fraudei, beneficiarul pactului va avea acțiune numai împotriva promitentului pentru daune-interese, conform regulilor generale privitoare la răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin nerespectarea obligației de a face. În cazul în care proprietarul unui teren agricol din extravilan intenționează să-l vândă, legea conferă un drept prioritar la cumpărare coproprietarilor, proprietarilor vecini și statului. Dreptul de preemțiune are natură legală, fiind instituit printr-o normă imperativă, iar voința proprietarului-vânzător nu are nici un rol în nașterea și exercitarea dreptului de către titularul lui. Instituirea acestui drept reprezintă o derogare de la principiul liberei circulații a bunurilor, precum și de la principiul potrivit căruia proprietarul dispune liber de bunul său. Dreptul de preemțiune este opozabil erga omnes. Dacă proprietarul vinde terenul cu nerespectarea lui, se poate cere anularea contractului indiferent de buna sau reaua credință a terțului cumpărător. Dreptul de preemțiune are ca obiect numai terenurile agricole situate în extravilan. Dacă terenul nu este agricol sau, fiind agricol, este situat în intravilan, dreptul de preemțiune nu există. Dreptul de preemțiune este prevăzut de lege numai dacă înstrăinarea se face prin vânzare. Întrucât vânzarea se face cu titlu oneros și comutativ, pentru o sumă de bani plătită cu titlu de preț, dreptul de preemțiune nu este recunoscut dacă înstrăinarea se face fie cu titlu gratuit, fie cu caracter aleatoriu, fie prin contractul de schimb chiar și cu sultă. Actul juridic proiectat trebuie să aibă ca obiect transmiterea dreptului de proprietate asupra terenului, iar nu și dezmembrămintele ei. În cazul în care se înstrăinează proprietatea, dreptul de preemțiune trebuie să fie respectat, chiar dacă se transmite numai nuda proprietate și indiferent de persoana titularului dreptului de uzufruct. Dreptul de preemțiune trebuie să privească un teren agricol din extravilan, actul juridic proiectat să fie o vânzare-cumpărare și să aibă ca obiect transmiterea dreptului de proprietate. Dreptul de preemțiune poate fi exercitat și în cazul în care terenul agricol din extravilan face parte din domeniul privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale. Titularii dreptului de preemțiune sunt, în ordinea stabilită de lege: coproprietarii, apoi proprietarii vecini și statul. Dacă mai multe persoane, având aceeași calitate, își manifestă voința de a exercita dreptul de preemțiune, toți vor putea deveni cumpărători în cote egale. Proprietarii vecini vor împărți terenul cumpărat în natură, în funcție de numărul lor, dacă nu s-au înțeles altfel, sau îl vor cumpăra pe cote-părți ideale devenind coproprieta-

rii terenului cumpărat. În scopul exercitării dreptului de preemţiune, proprietarul terenului este obligat să înştiinţeze Agenţia pentru Dezvoltare şi Amenajare Rurală despre intenţia de vânzare, cu nominalizarea fiecărui coproprietar şi proprietar vecin şi cu indicarea adresei sau sediului, iar acesta, luând cunoştiinţă de intenţie şi în numele statului, în termen de 15 zile face comunicarea coproprietarilor şi proprietarilor vecini, cu toţii având obligaţia să se pronunţe în termen de 30 de zile de la data primirii comunicării, inclusiv ADAR pentru stat. Deoarece dreptul de preemţiune se exercită prin ADAR încunoştiinţarea este obligatorie chiar dacă cumpărătorul este titular al dreptului de preemţiune, eventual şi cu rangul preferat. Înştiinţarea nu trebuie să fie o simplă declaraţie de intenţii, ci să determine terenul sau partea de teren destinată vânzării şi preţul cerut, întrucât dreptul de preemţiune se poate exercita numai la preţ egal. Înştiinţarea făcută astfel reprezintă o ofertă de a contracta, deoarece cuprinde toate elementele necesare pentru încheierea contractului prin simplă acceptare. Oferta este destinată unui cerc determinat de persoane şi este cu termen, acesta fiind determinat imperativ de lege. Această ofertă este irevocabilă în termenul prevăzut de lege, şi deci revocarea ei este ineficientă. Dacă titularii dreptului de preemţiune nu-şi manifestă voinţa de a aceepta oferta în termenul prevăzut de lege, ea devine caducă. În acest sens, legea prevede că după împlinirea termenului de 30 de zile de la data primirii comunicării, dreptul de preeemţiune pentru coproprietari şi proprietarii vecini se consideră stins. Întrucât dreptul de preemţiune al statului trebuie să fie exercitat prin ADAR tot în acest termen, după expirarea lui, terenul se vinde în mod liber. Termenul este de decădere. Dacă titularul dreptului de preemţiune acceptă oferta, contractul se consideră încheiat potrivit regulilor aplicabile încheierii contractului între absenţi. Acceptarea trebuie să fie fără rezerve sau propuneri de modificare. Acceptarea nu trebuie să fie comunicată ofertantului, ci ADAR, întrucât dreptul se exercită prin această agenţie. Dacă oferta este acceptată, de mai mulţi titulari care fac parte din aceeaşi categorie, contractul se încheie între vânzător şi toţi acceptanţii. Dacă acceptanţii fac parte din categorii diferite, contractul se consideră încheiat cu titularii din categoria inferioară numai sub condiţia rezolutorie a neacceptării în termen a ofertei de către titularii de drept de preemţiune preferenţial. Prin exercitarea efectivă a dreptului de preemţiune, concretizată prin acceptarea ofertei, comunicată ADAR, contractul se consideră încheiat. Întrucât forma autentică este prevăzută ad validitatem, actul încheiat urmează să fie calificat antecontractat rămânând ca părţile să se prezinte la notarul public pentru autentificare şi apoi la judecătoria competentă pentru efectuarea publicităţii imobiliare, după plata taxelor fiscale. Înstrăinarea terenului cu încălcarea dreptului de preemţiune se sancţionează cu nulitatea relativă a actului încheiat. În cazul în care vânzarea s-a făcut prin simulaţie, persoanele interesate pot intenta acţiunea în declararea simulaţiei, însoţită de acţiunea în anulare a vânzării-cumpărării. Dacă s-a obţinut acţiunea de anulare a actului de vânzare-cumpărare încheiat cu încălcarea dreptului de preemţiune, terenul reintră, cu efect retroactiv, în proprietatea vânzătorului, care îl va putea vinde cu respectarea procedurii de exercitare a dreptului de preemţiune. Pot cumpăra toţi cărora nu le este oprit prin lege, regula fiind capacitatea, iar incapacitatea, excepţia. Vânzarea-

cumpărarea este, în principiu, un act de dispoziţie atât pentru vânzător, cât şi pentru cumpărător. În consecinţă, părţile trebuie să aibă capacitate de exerciţiu deplină, iar persoanele lipsite de capacitate sau cu capacitate restrânsă trebuie să încheie contractul prin ocrotitorul legal, respectiv cu încuviinţarea acestuia şi, în toate cazurile, cu autorizaţia autorităţii tutelare. Întrucât vânzarea-cumpărarea este, întotdeauna, un act de dispoziţie numai raportat la lucrul vândut şi preţul care formează obiectul contractului, raportat la patrimoniul părţii contractante, vânzarea-cumpărarea mijloceşte şi efectuarea de acte de conservare sau de administare a patrimoniului. În aceste cazuri va fi suficient ca partea să aibă capacitatea de a face acte de conservare ori de administrare şi, respectiv, să aibă încuviinţarea necesară încheierii unor astfel de acte. Pentru **c. de v.-c.** legea prevede anumite incapacităţi speciale. Aceste incapacităţi sunt interdicţii de a vinde şi cumpăra sau de a cumpăra. Vânzarea între soţi este interzisă. Scopul interdicţiilor este de a împiedica ca soţii să realizeze sub aparenţa unor vânzări simulate donaţii irevocabile. Prin această interdicţie se apără şi interesele moştenitorilor rezervatari sau care beneficiază de raportul donaţiilor. Dacă vânzarea între soţi n-ar fi interzisă, prin vânzări simulate unul dintre soţi ar putea face celuilalt liberalităţi care să exceadă cotitatea disponibilă sau care să fie sustrase raportului donaţiilor. Se mai apără interesele creditorilor, care ar putea să fie fraudaţi prin încheierea unor contracte de vânzare-cumpărare simulate. Nerespectarea interdicţiei cu privire la vânzarea între soţi duce la nulitatea relativă a contractului, anularea putând fi cerută de oricare dintre soţi, de moştenitorii ocrotiţi sau de creditori fără a fi obligaţi să dovedească fraudarea drepturilor. Fiind o nulitate relativă ea poate fi confirmată după desfacerea căsătoriei de către părţi sau de către moştenitori după moartea vânzătorului. Vânzarea între concubini este valabilă afară de cazul când contractul s-a încheiat pentru a determina pe una dintre părţi să menţină starea de concubinaj şi deci are o cauză imorală. Tutorii nu pot cumpăra bunurile persoanelor de sub tutela lor, cât timp socotelile definitive ale tutelei nu au fost date şi primite. Mandatarii, atât convenţionali, cât şi legali, împuterniciţi a vinde un lucru nu pot să-l cumpere întrucât, de regulă, nu se poate admite ca o persoană să cumuleze şi rolul de vânzător şi cel de cumpărător. Legea a stabilit această prohibiţie pentru ca mandatarul să nu fie pus în situaţia de a alege între interesul său, care este de a cumpăra cât mai ieftin, şi interesul pe care trebuie să-l apere, obţinând preţul cel mai ridicat. Persoanele care administrează bunuri ce aparţin statului, comunelor, oraşelor, municipiilor sau judeţelor nu pot cumpăra bunurile aflate în administrarea lor. Funcţionarii publici nu pot cumpăra bunurile statului sau ale unităţilor administrativ-teritoriale care se vând prin mijlocirea lor. În cazul bunurilor destinate vânzării şi pentru care există preţuri fixe, astfel încât aprecierile subiective sunt excluse, cumpărarea poate fi recunoscută valabilă, dacă nu intervin alte cauze de nulitate. În cazul tutorilor, mandatarilor, administratorilor şi funcţionarilor sancţiunea este nulitatea relativă. Judecătorii, procurorii şi avocaţii nu pot deveni cesionari de drepturi litigioase care sunt de competenţa curţii de apel în a cărei circumscripţie îşi exercită funcţia sau profesia. În cazul judecătorilor de la Curtea Supremă de Justiţie şi a procurorilor de la Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, interdicţia se întinde pe tot teritoriul ţării. Prin drepturi

litigioase se înţeleg nu numai drepturile care formează obiectul unui proces început şi neterminat, dar şi cele în privinţa cărora se poate naşte o contestaţie serioasă şi viitoare şi indiferent de natura dreptului şi de intenţia cumpărătorului de a-l revinde. Întrucât această interdicţie este întemeiată pe un motiv de ordine publică care este apărarea prestigiului justiţiei, încălcarea ei se sancţionează cu nulitatea absolută a actului şi cu suportarea cheltuielilor vânzării şi plata daunelor-interese. O incapacitate specială de cumpărare este prevăzută în privinţa terenurilor agricole, în sensul că proprietatea dobânditorului şi a a familiei sale nu poate depăşi 100 ha teren agricol în echivalent arabil, sub sancţiunea nulităţii absolute a actului de înstrăinare. Fiind o derogare de la regula capacităţii, textul este de strictă interpretare şi se aplică numai în privinţa terenurilor agricole, indiferent de locul situării lor, intravilan sau extravilan şi numai în cazul dobândirii prin acte între vii nu şi mortis causa sau prin faptul posesiunii, indiferent de caracterul oneros sau gratuit al actului. Limita de 100 ha este stabilită cumulativ. Dacă terenul dobândit se încadrează în parte în această limită, în parte o excede, urmează ca, în conformitate cu regula nulităţii parţiale, actul să fie considerat valabil în partea în care dobândirea se situează în limita a 100 ha şi nul absolut în partea în care depăşeşte această suprafaţă. Oricare dintre părţi poate dovedi că nu ar fi încheiat actul fără partea lovită de nulitate. În măsura nulităţii, vânzătorul rămâne proprietar şi obligat să restituie preţul. În măsura în care actul este nul absolut, nu poate fi validat prin retransmiterea terenului către o altă persoană, nulitatea primei înstrăinări atrăgând nulitatea şi celei de a doua, înstrăinătorul neavând calitatea de proprietar şi nici deghizat sub formă de arendare sau dobândit printr-o persoană interpusă. În caz de simulaţie, actul secret este lovit de nulitate absolută, iar cel aparent nu poate produce efecte între părţi întrucât nu corespunde voinţei lor reale. Se poate angaja răspunderea lor faţă de terţii care, cu bună-credinţă, îşi întemeiază pretenţiile pe actul public. Persoanele insolvabile nu pot cumpăra bunurile imobile care se vând prin licitaţie publică. Potrivit Constituţiei, cetăţenii străini şi apatrizii nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor. Întrucât legea nu distinge, sunt vizate terenurile de orice fel, situate în localităţi sau extravilan. Străinii sau apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate asupra construcţiilor prin acte între vii sau prin moştenire. În acest caz li se poate recunoaşte numai un drept de superficie asupra imobilului, ceea ce implică dreptul de proprietate asupra construcţiei şi dreptul de folosinţă asupra terenului aferent. Contractul prin care o persoană, care nu are calitatea de cetăţean român, cumpără un teren este lovit de nulitate absolută şi această nulitate nu poate fi acoperită prin revânzarea terenului unui cetăţean român. Vânzarea-cumpărarea dă naştere la două obligaţii reciproce şi anume obligaţia vânzătorului ce are ca obiect lucrul vândut şi obligaţia cumpărătorului ce are ca obiect preţul. Lucrul vândut trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: 1) Lucrul să fie în circuitul civil. Stabilind principiul liberei circulaţii a lucrurilor susceptibil de apropriere, de a forma obiectul dreptului de proprietate sau a altor raporturi juridice, C.civ. prevede totodată şi o derogare importantă de la acst principiu pentru **c.de v.-c.** şi anume aceea că nu pot forma obiectul acestui contract lucrurile care, potrivit legii, nu sunt în circuitul civil. Prohibiţia poate fi absolută, vizând bunurile care prin natura lor sau printr-o de-

claraţie a legii sunt de uz sau interes public şi, ca atare sunt inalienabile, ori relativă, referitoare la bunurile care, nefiind inalienabile, pot fi vândute-cumpărate, dar numai de către anumite persoane sau numai în anumite condiţii. Noţiunea de lucruri care sunt în comerţ, respectiv scoase din comerţ, vizează fie numai inalienabilitatea unor bunuri, fie numai regimul juridic special al circulaţiei anumitor bunuri. Sunt scoase din circuitul civil numai lucrurile care, prin natura lor, nu sunt susceptibile de a forma obiectul dreptului de proprietate şi al actelor juridice care, fiind inepuizabile, nu aparţin nimănui şi al căror uz e comun tuturor, în condiţiile şi în limitele prevăzute de lege. Legea declară inalienabile bunurile care fac parte din domeniul public al statului sau al unităţilor administrativ-teritoriale. Potrivit Constituţiei, bogăţiile de orice natură ale subsolului, căile de comunicaţie, spaţiul aerian, apele cu potenţial energetic valorificabil şi acelea ce pot fi folosite în interes public, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, precum şi alte bunuri stabilite de lege fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice. Bunurile proprietate publică sunt inalienabile, imprescriptibile şi insesizabile. În condiţiile legii, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituţiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate. Terenurile şi alte bunuri din domeniul privat al statului şi al unităţilor administrativ-teritoriale, cât timp, prin schimbarea destinaţiei, nu sunt trecute în domeniul public, sunt supuse dispoziţiilor de drept comun, dacă prin lege nu se prevede altfel. În caz de înstrăinare se aplică dispoziţiile prevăzute pentru **c. de v.-c.**, în măsura în care prin legea specială nu se prevede altfel. L. 18/1991 prevede deasemenea un caz de inalienabilitate temporară şi anume terenul atribuit prin constituirea dreptului de proprietate poate fi înstrăinat prin acte între vii timp de 10 ani socotiţi de la începutul anului următor celui în care s-a făcut înscrierea proprietăţii, sub sancţiunea nulităţii absolute a actului de înstrăinare. Este vorba de o inalienabilitate propter rem, astfel încât în cadrul termenului prevăzut de lege terenul în cauză nu poate fi înstrăinat prin acte între vii. În caz de moarte a titularului împroprietăririi sau al unuia dintre ei terenul rămâne inalienabil prin acte între vii pentru perioada rămasă, moştenitorii legali sau testamentari neavând dreptul să-l înstrăineze, în tot sau în parte, ci numai să-l arendeze. O derogare de la principiul liberei circulaţii a bunurilor este prevăzută de lege în privinţa bunurilor care constituie monopolul statului şi care pot fi vândute, respectiv cumpărate, în condiţiile prevăzute de lege, numai de persoane juridice sau fizice autorizate. Există bunuri care sunt în circuitul civil, dar din motive de ordine publică sau economico-sociale, pot fi vândute-cumpărate numai cu respectarea unor prevederi legale speciale. În principiu un bun nu poate fi declarat inalienabil prin voinţa omului. Întrucât o asemenea clauză contravine principiului liberei circulaţii a bunurilor şi dreptului proprietarului de a dispune liber şi absolut de bunul său. Inalienabilitatea convenţională poate fi recunoscută valabilă numai dacă se justifică printr-un interes serios şi legitim, cum ar fi garantarea executării unei obligaţii sau alt interes. Interesul determină caracterul temporar al inalienabilităţii. Clauza de inalienabilitate nu poate avea caracter perpetuu. 2) Lucrul să existe în momentul încheierii contractului sau să poată exista în viitor. Dacă părţile au avut în vedere un lucru existent, dar acel lucru era pierit total în momentul încheierii contractului sau nici n-a existat în reali-

tate, vânzarea este nulă absolut, întrucât obligaţia vânzătorului este lipsită de obiect, ceea ce antrenează şi lipsa cauzei obligaţiei cumpărătorului. Dacă lucrul exista în momentul încheierii contractului, dar a pierit în parte anterior, cumpărătorul poate alege fie să renunţe la contract, fie să ceară executarea asupra părţii rămase din lucru cu o reducere proporţională din preţ. Alegerea făcută de cumpărător nu trebuie să fie abuzivă. De regulă, cumpărătorul poate renunţa la contract când executarea parţială nu poate duce la realizarea scopului pentru care a înţeles să cumpere. Riscul pieirii totale sau parţiale, întrucât se situează înainte de momentul încheierii contractului, este suportat de vânzător. Face excepţie situaţia în care operaţiunea are caracter aleatoriu, întrucât la încheierea contractului cumpărătorul este conştient de riscul pieirii totale sau parţiale, dar cumpără sperând să nu intervină. Vânzarea este valabilă dacă are ca obiect un lucru viitor, care nu există în momentul încheierii contractului, dar poate exista în viitor. Dintre bunurile viitoare, numai moştenirea nedeschisă nu poate forma obiectul unui contract. Nerealizarea lucrului viitor nu afectează validitatea contractului, întrucât în acest caz vânzătorul, pe lângă pierderea preţului, va fi obligat şi la plata daunelor-interese pentru neexecutarea obligaţiei asumate, dacă nu dovedeşte o cauză străină exoneratoare de răspundere. Cumpărătorul nu va fi obligat să plătească preţul, chiar dacă neexecutarea nu este imputabilă vânzătorului, întrucât acesta din urmă suportă riscul contractului în calitate de debitor al obligaţiei imposibil de executat. Face excepţie cazul în care contractul are caracter aleatoriu, cumpărătorul asumându-şi riscul nerealizării în tot sau în parte a lucrului viitor, nerealizare independentă de voinţa şi atitudinea vânzătorului. Lucrul să fie determinat sau determinabil, licit şi posibil. Vânzătorul trebuie să fie proprietarul lucrului vândut individual determinat, întrucât contractul este translativ de proprietate. Dacă părţile sau cel puţin cumpărătorul a fost în eroare, socotind că lucrul vândut aparţine vânzătorului, vânzarea este anulabilă pentru eroare asupra calităţii esenţiale a vânzătorului, care a fost socotit de cumpărător proprietar al lucrului. Această nulitate relativă a contractului poate fi invocată pe cale de acţiune, când preţul s-a plătit, sau pe cale de excepţie, când preţul nu s-a plătit, dar numai de către cumpărător. Vânzătorul nu poate cere anularea chiar dacă a fost de bună-credinţă, căci eroarea comisă de un contractant asupra propriei sale persoane nu poate vicia contractul. Anularea nu poate fi cerută de către cumpărător dacă vânzătorul a devenit proprietarul lucrului după vânzare sau vânzarea este ratificată de adevăratul proprietar. Dacă cumpărătorul nu a cerut sau înainte de a fi cerut anularea este evins de către adevăratul proprietar, obligaţia de garanţie a vânzătorului pentru evicţiune subzistă. Adevăratul proprietar nu poate cere anularea, fiind terţ faţă de contract, în schimb poate intenta acţiunea în revendicare. În proces, cu adevăratul proprietar, cumpărătorul se poate apăra prin invocarea uzucapiunii sau prin excepţia dedusă din art. 1909-1910 C. civ. Contractul încheiat cu vânzătorul neproprietar poate fi invocat de către cumpărător ca just titlu pentru uzucapiunea de 10-20 ani şi pentru dobândirea fructelor. Vânzarea-cumpărarea lucrului altuia în cunoştinţă de cauză, reprezentând o operaţiune speculativă, are o cauză ilicită şi este nulă absolut. Dacă **c. de v.-c.** s-a încheiat de către vânzător în frauda dreptului proprietarului, cu complicitatea şi, în orice caz, pe riscul

cumpărătorului, ne aflăm în prezenţa unui caz tipic de nulitate absolută. Dacă bunul înstrăinat face parte din domeniul public al statului sau unităţilor administrativ-teritoriale, contractul este nul absolut în toate cazurile, chiar dacă cumpărătorul a fost de bună-credinţă. În cazul unui bun aflat în indiviziune nu se aplică regulile privitoare la vânzarea lucrului altuia, ci regulile proprii stării de indiviziune. Dacă unul dintre coindivizari, în loc să dispună numai asupra coteiparţi ideale din drept, ceea ce poate face fără acordul celorlalţi coindivizari, înstrăinează bunul indiviz în materialitatea lui, în tot sau în parte, vânzarea nu este nulă, ci supune dreptul dobândit de cumpărător unei condiţii rezolutorii în timpul stării de indiviziune, oricare dintre coindivizari putând cere prin acţiune ieşirea din indiviziune pentru salvgardarea drepturilor proprii asupra bunului. După încetarea stării de indiviziune, soarta dreptului dobânditor va depinde de rezultatul partajului. Dacă bunul va intra în lotul coindivizarului vânzător, ca urmare a efectului retroactiv al partajului, acesta va fi considerat proprietar exclusiv în mod retroactiv şi, drept urmare, vânzarea rămâne valabilă. Dacă bunul va intra în lotul altui coindivizar, contractul va fi nul pentru lipsa calităţii de proprietar a vânzătorului. Preţul este obiectul prestaţiei cumpărătorului şi corespunde valorii lucrului vândut. Preţul trebuie să fie stabilit în bani. Stabilirea preţului sub forma unei sume de bani este de esenţa vânzării. Dacă înstrăinarea unui lucru se face nu pentru bani, ci în schimbul unui alt lucru, pentru stingerea unei obligaţii sau în schimbul unei alte prestaţii, contractul nu mai poate fi calificat vânzare-cumpărare, ci un schimb, o dare în plată sau alt contract, eventual contract nenumit. Preţul trebuie să fie determinat sau determinabil. Preţul este determinat atunci când cuantumul lui este hotărât de părţi în momentul încheierii contractului. Determinarea preţului nu presupune stabilirea modalităţii de plată ori a termenului plăţii, aceste elemente urmând a fi determinate, în lipsă de stipulaţie, potrivit legii. Este posibil ca părţile să precizeze în contract numai elementele cu ajutorul cărora preţul va putea fi determinat în viitor, cel târziu la data exigibilităţii obligaţiei de plată, caz în care preţul este determinabil. Preţul este determinabil şi atunci când stabilirea lui este lăsată la aprecierea unui terţ ales de comun acord de către părţi sau de către persoana desemnată de părţi. Terţul ales în aceste condiţii nu este un arbitru fiindcă nu este chemat să soluţioneze un litigiu, o neînţelegere, dar nu are nici calitatea de expert, fiindcă avizul expertului este la aprecierea instanţei, or preţul stabilit de expert, şi care face parte din contract de la încheierea lui, este obligatoriu atât pentru părţi, cât şi pentru instanţă. El este, în realitate, mandatarul comun al părţilor, împuternicit să stabilească preţul, mandat care, prin derogare de la dreptul comun în materie, nu poate fi revocat decât prin acordul comun al părţilor. Determinarea preţului nu poate rămâne la aprecierea ulterioară a părţilor sau să depindă de voinţa uneia dintre ele. În aceste cazuri, contractul nu este încheiat decât în momentul în care părţile s-au înţeles cu privire la preţ, respectiv, una dintre ele acceptă preţul cerut de cealaltă parte. Dacă terţul desemnat nu poate sau nu vrea să determine preţul, vânzarea este nulă în lipsă de preţ, iar înţelegerea ulterioară dintre părţi cu privire la preţ sau cu privire la persoana unui alt terţ, are semnificaţia unui nou contract încheiat în momentul realizării acordului de voinţă. Instanţa nu este competentă să determine preţul sau persoana terţului în lipsa acordului dintre

părţi. În cazurile în care există preţuri legale obligatorii, părţile trebuie să se conformeze preţului legal, chiar dacă contractul nu conţine precizări în această privinţă, căci numai convenţiile legal făcute au putere obligatorie între părţi. Dacă părţile au stabilit un alt preţ, acesta se înlocuieşte de drept cu cel legal, iar dacă contractul a fost executat cu plata unui alt preţ diferenţa urmează să fie plătită, respectiv restituită ca plată nedatorată. Dacă părţile au prevăzut un preţ legal care însă s-a modificat în timpul executării contractului, modificarea de preţ se aplică de la data indicată în actul normativ sau, în lipsa unei atare prevederi, cu începere de la data actului normativ, care este de imediată aplicare. Dacă preţul legal este numai maximal, părţile trebuie să-l respecte ca atare, stabilind concret preţul, nefiind suficientă transmiterea la preţul oficial. Pentru ca preţul să existe, el trebuie să fie sincer şi serios. Prin preţ sincer se înţelege un preţ real, pe care părţile să-l fi stabilit nu în mod fictiv, ci în scopul de a fi cerut şi plătit în realitate. Preţul este fictiv când din intenţia părţilor, exprimată în actul secret, rezultă că nu este datorat. În cazul în care preţul este fictiv, contractul este nul ca vânzare-cumpărare căci îi lipseşte preţul, dar dacă părţile au urmărit în realitate înstrăinarea bunului el poate fi recunoscut valabil ca o donaţie deghizată, dacă vânzătorul a avut intenţia de a face o liberalitate şi dacă sunt îndeplinite toate condiţiile cerute pentru validitatea donaţiei. Dacă simulaţia constă numai în deghizarea parţială a preţului, dar fără ca preţul să devină derizoriu, contractul este valabil ca vânzare-cumpărare, devenind aplicabile regulile simulaţiei şi cele fiscale, deoarece deghizarea parţială se face, de regulă, pentru fraudarea fiscului. Preţul trebuie să fie serios adică să nu fie derizoriu, atât de disproporţionat în raport de valoarea lucrului vândut încât să nu existe preţ, să nu poată constitui obiectul obligaţiei cumpărătorului. Seriozitatea este o chestiune de fapt, este lăsată la aprecierea instanţei. În cazul preţului derizoriu contractul este nul ca vânzare-cumpărare, dar poate fi valabil ca donaţie directă, dacă s-a încheiat cu intenţia de a face o liberalitate şi cu respectarea condiţiilor de fond şi de formă prevăzute pentru donaţii. Dacă preţul este sincer şi serios **c. de v.-c.** este, în principiu, valabil, chiar dacă preţul este mult inferior sau superior valorii reale a lucrului vândut, întrucât părţile sunt libere să determine preţul sub sau peste valoarea lucrului. Prin derogare de la principiul validităţii contractului chiar şi în cazul lipsei de echivalenţă între preţ şi valoarea reală a lucrului, dacă în momentul încheierii contractului există o disproporţie vădită între cele două obiecte, se poate cere anularea pentru leziune, dar numai dacă lezatul este un minor între 14-18 ani care încheie singur, fără încuviinţarea ocrotitorului legal, un contract pentru a cărui validitate nu se cere autorizarea prealabilă a autorităţii tutelare şi numai dacă nu l-a ratificat expres sau tacit prin executare voluntară după ce a devenit major. Contractul încheiat de o persoană incapabilă este anulabil chiar şi fără leziune. Dacă partea lezată este un major, indiferent de mărimea leziunii de care a suferit, nu are deschisă calea acţiunii în rescisiune. Dacă un contractant profită de neştiinţa, starea de constrângere în care se află celălalt, spre a obţine avantaje disproporţionate, contractul poate fi considerat nul absolut, întrucât s-a întemeiat pe o cauză imorală, leziunea fiind doar un indiciu al împrejurării că s-a profitat de starea de constrângere în care se află cealaltă parte. Prin efectele acestui contract se înţeleg obligaţiile pe care contractul le creează în sarcina părţilor con-

tractante. Dacă înţelesul unui contract este îndoielnic, interpretarea se face în favoarea debitorului. Vânzătorul, care stabileşte, de regulă, condiţiile contractului, trebuie să explice clar obligaţiile sale, iar dacă înţelesul actului ar fi îndoielnic, clauzele neclare se interpretează în contra vânzătorului. Vânzătorul are două obligaţii: să predea lucrul vândut cumpărătorului şi să-l garanteze contra evicţiunii şi contra viciilor. Părţile pot stipula şi alte obligaţii. Nu se prevede obligaţia de a transmite proprietatea lucrului vândut, deoarece transferul proprietăţii şi al riscurilor se produce, de regulă, prin însăşi încheierea contractului. În cazurile în care proprietatea nu se transmite prin efectul încheierii contractului, vânzătorul este obligat să efectueze acele acte ori fapte care sunt necesare pentru a opera transferul dreptului de proprietate. Prin predare se înţelege punerea lucrului vândut la dispoziţia cumpărătorului. Deoarece proprietatea se transmite, de regulă, din momentul încheierii contractului, predarea nu semnifică transferarea dreptului de proprietate şi a posesiei, ci numai a detenţiei, cumpărătorul posedând, din momentul în care a devenit proprietar. Predarea presupune, în unele cazuri, o atitudine din partea vânzătorului, iar, în alte cazuri, îndeplinirea unor acte sau fapte pozitive necesare pentru ca cumpărătorul să intre în stăpânirea efectivă a lucrului cumpărat. Predarea se face la locul unde se află lucrul vândut în momentul contractării. Această regulă se aplică în cazul în care lucrul vândut poate fi localizat din momentul încheierii contractului. În celelalte cazuri, potrivit regulilor generale, predarea trebuie să se facă la domiciliul debitorului. În lipsă de stipulaţie contrară, şi dacă lucrul nu poate fi localizat, obligaţia de predare a lucrului vândut este cherabilă, iar nu portabilă. Cheltuielile de predare sunt în sarcina vânzătorului, iar cele de ridicare de la locul predării în sarcina cumpărătorului, dacă nu există stipulaţie contrară. Vânzătorul este obligat să predea lucrul vândut în măsura determinată prin contract, în cazul unui lucru individual determinat şi existent în momentul încheierii contractului în starea în care se afla în momentul vânzării, iar în cazul lucrurilor de gen şi viitoare în cantitatea şi calitatea ori alte criterii determinate în contract, fiind aplicabile regulile generale referitoare la obiectul plăţii. Dacă s-a vândut un imobil cu arătare de cuprinsul său şi pe atât măsură, şi la predare sau ulterior se constată că întinderea nu corespunde celei arătate în contract, diferenţa va fi luată în considerare astfel: dacă întinderea este mai mică, cumpărătorul poate cere completarea dacă vânzătorul mai are alături teren sau o reducere din preţ proporţională cu întinderea găsită lipsă. Rezoluţiunea contractului poate fi cerută numai dacă imobilul nu poate fi folosit pentru destinaţia avută în vedere la încheierea contractului: dacă întinderea este mai mare, cumpărătorul este obligat să plătească în plus preţul excedentului sau, dacă excedentul dovedit prin măsurătoare depăşeşte a 20-a parte a întinderii arătate în contract, el poate cere rezoluţiunea contractului. Dacă vânzarea este făcută altfel, adică pe un preţ global, diferenţa între întinderea declarată şi cea reală nu se ia în consideraţie. Ea poate provoca un spor sau o micşorare a preţului dacă valorează cel puţin o a 20-a parte din preţul total al vânzării. În caz de excedent peste a 20-a parte, cumpărătorul poate opta şi pentru rezoluţiunea vânzării. În caz de întindere lipsă, cumpărătorul nu poate cere completarea terenului sau rezoluţiunea contractului. Dacă s-au vândut două sau mai multe imobile cu arătarea întinderii

printr-un singur contract şi preţ, iar întinderea unuia este mai mare, iar a celuilalt mai mică, diferenţele de preţ datorate se compensează. În toate cazurile când cumpărătorul cere rezoluţiunea vânzării el are dreptul, pe lângă preţ, la restituirea cheltuielilor vânzării şi la daune-interese, fiindcă vânzătorul este în culpă. Dacă cumpărătorul păstrează imobilul este obligat să plătească dobândă la suplimentul de preţ. Dreptul la acţiune pentru majorarea sau scăderea preţului ori rezoluţiunea vânzării se prescrie într-un an de la data încheierii contractului. În lipsă de stipulaţie contrară, vânzătorul este obligat să predea, o dată cu lucrul vândut, şi fructele percepute după momentul transferării dreptului de proprietate. Cumpărătorul are dreptul la accesoriile lucrului vândut şi la tot ce a fost destinat la uzul său perpetuu. În cazul în care lucrul vândut nu se predă la momentul încheierii contractului, vânzătorul este obligat să-l conserve până în momentul predării, deoarece lucrul trebuie să fie predat în starea în care se afla în momentul încheierii contractului, chiar dacă proprietatea se transmite ulterior, dar lucrul există în acel moment şi este individualizat. În caz de deteriorare sau pieire a lucrului vânzătorul răspunde ca un depozitar, culpa lui fiind prezumată cât timp nu dovedeşte o cauză străină exoneratoare de răspundere. Dacă cumpărătorul a devenit proprietar din momentul încheierii contractului, întrucât conservarea se face în numele şi pe seama lui, cumpărătorul trebuie să suporte cheltuielile ocazionate de păstrarea lucrului. În caz de neexecuatare totală sau parţială datorată culpei vânzătorului, cumpărătorul poate invoca excepţia de neexecutare sau poate cere fie rezoluţiunea vânzării cu daune-interese, fie executarea în natură a contractului, iar dacă executarea în natură nu este posibilă, daune-interese, fiind posibilă şi procurarea lucrurilor de gen de la terţi pe seama vânzătorului. În cazul executării cu întârziere a obligaţiei de predare, cumpărătorul are dreptul la daune-interese de la data punerii în întârziere a vânzătorului. Obligaţia de garanţie a vânzătorului semnifică faptul că vânzătorul trebuie să-l garanteze pe cumpărător de liniştita folosinţă a lucrului şi de utila folosinţă a lucrului, adică contra viciilor. Evicţiunea semnifică pierderea proprietăţii lucrului sau tulburarea cumpărătorului în exercitarea prerogativelor de proprietar. Potrivit legii vânzătorul este de drept obligat să-l garanteze pe cumpărător de evicţiunea totală sau parţială a lucrului vândut, precum şi de sarcinile care n-au fost declarate la încheierea contractului. Obligaţia de garanţie a vânzătorului contra evicţiunii există nu numai faţă de cumpărător, dar şi faţă de subdobânditori, chiar dacă aceştia sunt succesori cu titlu particular şi cu titlu gratuit chiar dacă cumpărătorul iniţial nu răspunde de evicţiune faţă de dobânditorul cu titlu gratuit. Aceasta întrucât, odată cu lucrul, se transmit asupra subdobânditorului şi toate drepturile legate de acel lucru, aflate în strânsă conexiune cu lucrul care formează obiectul contractului. Obligaţia de garanţie există dacă evicţiunea provine dintr-un fapt personal al vânzătorului. Se numeşte fapt personal orice fapt sau act, anterior vânzării, dar tăinuit faţă de cumpărător, ori ulterior vânzării, dar neprevăzut în contract, săvârşit de către vânzător sau succesorii săi universali ori cu titlu universal de natură a-l tulbura pe cumpărător în liniştita folosinţă a lucrului, indiferent că este vorba de o tulburare de fapt sau de o tulburare de drept. În cazul tulburărilor din partea vânzătorului, cumpărătorul se poate apăra prin invoca-

rea excepţiei de garanţie potrivit regulii că cine trebuie să garanteze pentru evicţiune, nu poate să evingă. Vânzătorul nu poate evinge chiar dacă, ulterior, dobândeşte o nouă calitate, pe care nu o avea în momentul încheierii contractului. Întrucât obligaţia de garanţie a vânzătorului este o obligaţie patrimonială, după moartea lui ea se transmite asupra succesorilor universali sau cu titlu universal. Excepţia de garanţie nu poate fi opusă succesorilor cu titlu particular ai vânzătorului, deoarece ei nu sunt ţinuţi de obligaţiile autorului lor. Obligaţia de garanţie a vânzătorului pentru fapte proprii vizează şi evicţiunea care se realizează prin intermediul unui terţ. Obligaţia negativă a vânzătorului de a nu-l tulbura pe cumpărător în liniştita folosinţă a lucrului este de esenţa vânzării, iar orice convenţie contrară este nulă. Obligaţia de garanţie pentru evicţiunea rezultând din fapta unui terţ, poate fi înlăturată sau modificată prin convenţia dintre părţi. Dacă tulburarea provine din partea unei terţe persoane, vânzătorul este obligat să-l apere pe cumpărător, iar dacă nu reuşeşte să-l apere va fi obligat să suporte consecinţele evicţiunii. Obligaţia de garanţie a vânzătorului există dacă sunt îndeplinite condiţiile următoare: să fie vorba de o tulburare de drept, cauza evicţiunii să fie anterioară vânzării şi cauza evicţiunii să nu fi fost cunoscută de cumpărător, la care se adaugă, uneori, necesitatea unei acţiuni în justiţie intentată de către terţ împotriva cumpărătorului. Pentru existenţa obligaţiei de garanţie a vânzătorului nu este deajuns o simplă temere a cumpărătorului de a fi evins sau o reclamaţie oarecare din partea terţului. Vânzătorul este garant numai dacă tulburarea din partea terţului este o tulburare de drept. El nu răspunde pentru simpla tulburare de fapt, care nu are un temei juridic. Împotriva tulburărilor de fapt cumpărătorul se poate apăra singur, prin mijloace legale. Dreptul invocat de către terţul evingător poate să fie un drept real, sau existenţa unor servituţi nedeclarate şi care sunt neaparente, deoarece se presupune că cele aparente sunt cunoscute şi acceptate de cumpărător. Dacă imobilul a fost vândut ca fond dominant, vânzătorul răspunde dacă servitutea nu există, întrucât micşorează valoarea imobilului. În cazul ipotecilor şi privilegiilor obligaţia de garanţie se declanşează doar dacă debitorul principal nu-şi plăteşte datoria şi creditorul trece la realizarea creanţei. Evicţiune poate exista şi în cazul invocării de către terţi a unui drept de creanţă, contract de locaţiune încheiat de către vânzător, care, în anumite condiţii, este opozabil cumpărătorului sau a îmbunătăţirilor aduse de către locatar pe care cumpărătorul este obligat să le plătească. Dacă cumpărătorul nu cunoştea existenţa locaţiunii sau a îmbunătăţirilor, iar vânzătorul nu i le comunică la încheierea contractului, va fi obligat să răspundă pentru evicţiune. Vânzătorul este garant numai dacă tulburarea din partea terţului are o cauză anterioară vânzării. Vânzătorul nu răspunde de împrejurări ivite după încheierea contractului şi transmiterea lucrului în patrimoniul cumpărătorului, decât dacă evicţiunea provine dintr-un fapt personal. Deoarece cauza evicţiunii trebuie să fie anterioară vânzării, pentru uzucapiunea începută înainte, dar împlinită ulterior, vânzătorul nu răspunde. În acest caz cumpărătorul ce a devenit proprietar avea posibilitatea să întrerupă prescripţia achizitivă. Este necesară necunoaşterea cauzei evicţiunii de către cumpărător. Dacă el a avut cunoştinţă de pericolul evicţiunii, înseamnă că a acceptat riscul şi problema răspunderii vânzătorului în caz de rea-

lizare a riscului nu se pune, contractul având caracter aleatoriu. Sarcina probei cunoaşterii cauzei evicţiunii de către cumpărător revine vânzătorului. Cât timp evicţiunea nu s-a produs, vânzătorul este obligat să se abţină de la orice fapt ce ar putea avea drept consecinţă tulburarea cumpărătorului, fiind deci o obligaţie de a nu face. Dacă evicţiunea este pe cale să se producă, vânzătorul este obligat să-l apere pe cumpărător împotriva pretenţiilor terţului, fiind deci o obligaţie de a face. În acest scop, dacă cumpărătorul este acţionat în justiţie de către terţ, trebuie să-l introducă în proces pe vânzător printr-o cerere de chemare în garanţie pentru a-l apăra contra eventualei evicţiuni. Dacă cumpărătorul nu-l introduce în proces pe vânzător, apărându-se singur, şi pierde procesul, se poate întoarce împotriva lui pe cale principală, printr-o acţiune în garanţie pentru evicţiune. În această acţiune vânzătorul poate opune cumpărătorului excepţia procesului rău condus, dacă dovedeşte că, fiind introdus în procesul cu terţul, ar fi avut mijloace potrivite pentru a respinge pretenţiile terţului cu consecinţa pierderii garanţiei de către cumpărător. Dacă evicţiunea s-a produs, se angajează răspunderea vânzătorului pentru pagubele suferite de cumpărător, fiind deci o obligaţie de a da. Dacă cumpărătorul sau succesorul lui în drepturi, fie şi cu titlu particular, a fost evins, drepturile lui împotriva vânzătorului sunt stabilite de lege după cum evicţiunea a fost totală sau parţială. În caz de evicţiune totală, vânzătorul este obligat să restituie integral preţul primit, chiar dacă valoarea lucrului s-a micşorat din cauze fortuite ori din neglijenţa cumpărătorului, cu excepţia foloaselor realizate de cumpărător din stricăciunile aduse lucrului. Vânzătorul este obligat să restituie preţul primit şi în cazul exercitării acţiunii în garanţie de către un subdobânditor, indiferent dacă a dobândit lucrul la un preţ mai mic sau mai mare ori cu titlu gratuit. Cumpărătorul are dreptul la valoarea fructelor pe care a fost obligat să le înapoieze terţului evingător. Deoarece posesorul de bună-credinţă dobândeşte fructele, sunt vizate fructele pe care cumpărătorul le-a perceput după ce-a devenit de rea-credinţă. Dar faţă de vânzător el rămâne un cumpărător de bună-credinţă, situaţie ce justifică dreptul lui la valoarea fructelor restituite. Cumpărătorul are dreptul să ceară restituirea cheltuielilor de judecată, atât ale procesului din care a rezultat evicţiunea, cât şi ale acţiunii în regres contra vânzătorului, la care se adaugă şi cheltuielile contractului. Cumpărătorul are dreptul la daune-interese, după cum urmează: vânzătorul este obligat să plătească cumpărătorului diferenţa între preţ şi sporul de valoare dobândit de lucru între momentul încheierii contractului şi data producerii evicţiunii, indiferent de cauza care a produs excedentul de valoare, dacă sporul a fost sau nu previzibil ori vânzătorul de bună sau rea-credinţă; în afara sporului de valoare, vânzătorul este obligat să restituie cumpărătorului cheltuielile necesare şi utile, iar dacă vânzătorul a fost de rea-credinţă, chiar şi cheltuielile voluptuarii. Întrucât aceste cheltuieli profită terţului evingător, el va fi în primul rând obligat să-l despăgubească pe cumpărător, iar vânzătorul va fi garant numai în subsidiar. Terţul poate fi obligat numai la restituirea cheltuielilor necesare şi utile, iar pentru restul cheltuielilor răspunde numai vânzătorul. Dacă evicţiunea este numai parţială, cumpărătorul are alegerea între a cere rezoluţiunea vânzării sau menţinerea ei cu despăgubiri. Dacă evicţiunea unei părţi a lucrului este atât de importantă, încât cumpărătorul n-ar fi cumpărat dacă

ar fi putut să o prevadă, el poate cere rezoluţiunea vânzării. În acest caz, cumpărătorul restituie lucrul aşa cum rămas după evicţiune, primind în schimb preţul şi despăgubiri la fel ca în cazul evicţiunii totale. Dacă cumpărătorul nu cere sau nu obţine rezoluţiunea vânzării, are dreptul la valoarea părţii pierdute prin efectul evicţiunii, valoare socotită în momentul evicţiunii. Vânzătorul nu se poate libera oferind o parte din preţ şi nici cumpărătorul nu poate cere o parte din preţ, proporţională cu partea evinsă, indiferent de scăderea sau urcarea valorii lucrului de la vânzare şi până la evicţiune. În cazul servituţiilor, active sau pasive ori a altor drepturi, dacă nu intervine rezoluţiunea, cumpărătorul are dreptul la daune-interese. Acţiunea în garanţie pentru evicţiune a cumpărătorului împotriva vânzătorului se prescrie în termen de 3 ani. Termenul prescripţiei începe să curgă de la data producerii evicţiunii. Până în acest moment obligaţia vânzătorului este condiţională şi cumpărătorul nu poate să acţioneze. Regimul garanţiei poate fi modificat prin convenţia părţilor. Clauzele de agravare a răspunderii vânzătorului nu sunt limitate, însă ele trebuie să fie expres prevăzute şi clar exprimate, deoarece sunt de strictă interpretare. În privinţa clauzelor de exonerare de răspundere legea prevede două limitări: obligaţia negativă de garanţie a vânzătorului pentru fapte personale nu poate fi nici înlăturată şi nici micşorată prin convenţia dintre părţi, sancţiunea fiind nulitatea clauzei; exonerarea totală sau parţială pentru fapta unui terţ este permisă, dar nu scuteşte pe vânzător de obligaţia de a restitui preţul, fără despăgubiri, în caz de evicţiune preţul fiind deţinut fără cauză, afară doar dacă cumpărătorul a cunoscut, la încheierea contractului, pericolul evicţiunii sau dacă a cumpărat pe riscul său. Vânzătorul răspunde de viciile ascunse ale lucrului atunci când din cauza lor lucrul este impropriu întrebuinţării după destinaţie sau dacă viciile diminuează într-atât valoarea de întrebuinţare încât cumpărătorul, în cunoştinţă de cauză, nu ar fi cumpărat sau ar fi plătit un preţ mai redus. Deoarece în cazul unor astfel de vicii, cumpărătorul dacă nu se mulţumeşte cu reducerea preţului, poate cere rezoluţiunea contractului printr-o acţiune în garanţie numită redhibitorie, aceste vicii sunt numite redhibitorii. Viciul trebuie să fie ascuns, întrucât vânzătorul nu răspunde de viciile aparente şi despre care cumpărătorul a putut singur să se convingă. Viciul pe care vânzătorul dovedeşte că l-a adus la cunştinţa cumpărătorului nu poate fi considerat ascuns, indiferent de natura lui. Viciul trebuie să fi existat în momentul încheierii contractului, chiar dacă predarea lucrului se face ulterior. Pentru viciile ivite ulterior contractării vânzătorul nu răspunde, deoarece prin efectul încheierii contractului riscurile trec asupra cumpărătorului o dată cu dreptul de proprietate. În cazurile în care proprietatea nu se transmite din momentul încheierii contractului, vânzătorul răspunde şi pentru viciile ivite ulterior vânzării, dar până în momentul transferării dreptului de proprietate. Viciul trebuie să fie grav, ceea ce înseamnă că din cauza lui lucrul să fie impropriu întrebuinţării la care este destinat după natura sa sau să se micşoreze într-atât valoarea de întrebuinţare, încât cumpărătorul, în cunoştinţă de cauză, n-ar fi cumpărat sau ar fi plătit un preţ mai redus. Cele trei elemente care condiţionează obligaţia de garanţie a vânzătorului pentru vicii trebuie să fie dovedite de cumpărător. Răspunderea nu este condiţionată de cunoaşterea viciului de către vânzător doar întinderea

răspunderii lui diferă după cum a avut sau nu cunoştinţă de existenţa viciului. Obligaţia de garanţie pentru vicii se aplică la orice vânzare, inclusiv antecontractul de vânzare-cumpărare, mai puţin atunci când nu există obligaţia de garanţie în cazul vânzării prin licitaţie publică care se face prin intermediul justiţiei precum şi în cazul vânzării de drepturi succesorale când vânzătorul răspunde numai de calitatea sa de moştenitor. Dacă sunt întrunite condiţiile viciului, cumpărătorul are facultatea de a cere fie rezoluţiunea vânzării, fie o reducere a preţului, iar dacă vânzătorul a fost de rea-credinţă şi daune-interese inclusiv beneficiul nerealizat. Acţiunea prin care cumpărătorul cere rezoluţiunea vânzării se numeşte redhibitorie. Este admisibilă chiar dacă natura viciului n-ar face lucrul absolut impropriu destinaţiei sale normale. În caz de remitere a acţiunii redhibitorii, vânzătorul este obligat ca, reprimând lucrul, să restituie preţul şi cheltuielile vânzării suportate de cumpărător. În cazul în care cumpărătorul a înstrăinat lucrul, acţiunea redhibitorie poate fi exercitată de subdobânditor. În locul rezoluţiunii, cumpărătorul poate cere reducere din preţ proporţională cu reducerea valorii lucrului datorată viciului prin intermediul acţiunii estimate. Există în afara celor două acţiuni posibilitatea remedierii defecţiunilor de către sau în contul vânzătorului, când această reparare este posibilă şi când ea n-ar ocaziona cheltuieli disproporţionate cu valoarea lucrului şi, adăugăm noi, o asemenea soluţie nu contravine intereselor cumpărătorului. În cazul viciilor ascunse vânzătorul este obligat să plătească daune-interese numai dacă cumpărătorul dovedeşte, cu orice mijloace de probă, că vânzătorul a fost de rea-credinţă, considerându-se că aceste daune sunt imprevizibile şi deci datorate numai în caz de dol. Dacă vânzătorul nu cunoştea viciul lucrului, poate fi obligat numai la restituirea preţului şi cheltuielilor vânzării. Dovada prejudiciului trebuie să fie făcută de către cumpărător. Dacă lucrul a pierit din cauza viciilor, vânzătorul este obligat să restituie preţul şi cheltuielile vânzării, iar dacă a fost de rea-credinţă poate fi obligat şi la plata daunelor-interese. Dacă lucrul afectat de viciu a pierit fortuit sau datorită culpei cumpărătorului, vânzătorul nu răspunde pentru vicii. Acţiunile redhibitorii sau estimatorii pot fi intentate într-un termen de 6 luni, iar dacă viciile au fost ascunse cu viclenie în termenul general de prescripţie extinctivă. Termenele de prescripţie încep să curgă de la data descoperirii viciilor, însă cel mai târziu de la împlinirea unui an de la predarea lucrului de orice natură, cu excepţia construcţiilor, iar în cazul construcţiilor cel mai târziu de la împlinirea a trei ani de la predare. Dacă viciile nu au fost invocate pe cale de acţiune sau pe cale de excepţie în cadrul termenului de prescripţie, ele nu pot fi invocate pe cale de excepţie în cadrul acţiunii neprescrise intentate de vânzător pentru plata preţului. Clauza de limitare sau de înlăturare a garanţiei pentru vicii este valabilă şi produce efecte numai dacă vânzătorul a fost de bună-credinţă. Dovada cunoaşterii viciilor de către vânzător trebuie să fie făcută de cumpărător, cu orice mijloace de probă. În caz de rea-credinţă a vânzătorului, rezultând din tăinuirea viciilor la încheierea contractului, clauza de exonerare poate fi invocată faţă de cumpărătorul de bună-credinţă, care nu cunoştea aceste vicii. Clauzele de agravare a obligaţiei de garanţie sunt limitate. Cumpărătorul are două obligaţii principale: de a plăti preţul şi de a lua în primire lucrul vândut. Dacă nu s-a prevăzut altfel în contract, el suportă şi cheltuielile vânzării. Părţile pot stipula şi

alte obligaţii pentru cumpărător. Dacă nu s-a prevăzut altfel în contract, cumpărătorul este obligat să plătească preţul la locul şi în momentul în care i se face predarea lucrului vândut. Dacă părţile au stabilit un termen pentru plata preţului la scadenţă, cumpărătorul trebuie să plătească datoria în întregime, afară numai dacă înţelegerea dintre părţi a fost ca preţul să fie plătit la diferite termene în mod fracţionat, prin prestaţii succesive. În cazurile de vânzare pe credit, cumpărătorul are dreptul să plătească cu anticipaţie, însă dobânda stipulată va fi calculată şi datorată până la termenul prevăzut în contract, dacă vânzătorul nu consimte la recalcularea ei în funcţie de data plăţii sau dacă prin actul normativ aplicabil nu s-a prevăzut altfel. Cumpărătorul este obligat să plătească dobândă până la efectiva achitare a preţului în următoarele cazuri: dacă există convenţie în acest sens; dacă lucrul vândut şi predat este producător de fructe; în toate celelalte cazuri numai dacă şi sin momentul în care cumpărătorul a fost pus în întârziere printr-o notificare. Dobânda datorată va fi cea legală, dacă prin convenţie nu s-a stabilit o dobândă mai mică. În caz de neexecutare, totală sau parţială, a obligaţiei de plată a preţului de către cumpărător, vânzătorul poate cere obligarea cumpărătorului la executarea în natură a obligaţiei. Acţiunea în plata preţului are un caracter personal şi se prescrie în termen de 3 ani. El mai poate fie să invoce excepţia de neexecutare, dacă lucrul vândut nu a fost predat cumpărătorului, fie, dacă a predat sau este gata să predea lucrul vândut şi nu înţelege să invoce excepţia, să ceară rezoluţiunea contractului pentru neplata preţului, ambele sancţiuni fiind indivizibile. Vânzătorul poate invoca excepţia de neexecutare, refuzând să predea lucrul vândut, dacă cumpărătorul nu plăteşte preţul şi nu beneficiază de un termen suspensiv. Dacă vânzătorul a acordat un termen pentru plata preţului, se consideră că a renunţat la acest drept şi nu va putea refuza predarea decât dacă cumpărătorul a decăzut din beneficiul termenului, întrucât, între timp, a devenit insolvabil, cazuri în care vânzătorul va fi obligat la predarea lucrului vândut numai dacă cumpărătorul va da cauţiune că va plăti la termen. Rezoluţiunea contractului poate fi cerută de vânzător, cu următoarele particularităţi: în materia vânzării de imobile instanţa nu poate acorda un termen de graţie dacă vânzătorul este în pericol de a pierde lucrul şi preţul. Dacă un asemenea pericol nu există, instanţa poate acorda un singur termen de graţie la expirarea căruia, dacă cumpărătorul nu plăteşte, se produce rezoluţiunea de drept a contractului, fără punere în întârziere; dacă printr-un pact comisoriu expres s-a prevăzut rezoluţiunea de drept a contractului pentru neplata preţului, ea se va produce fără intervenţia justiţiei, însă doar după punerea în întârziere a cumpărătorului, afară numai dacă, printr-o clauză expresă, părţile ar fi renunţat şi la necesitatea punerii în întârziere; acţiunea în rezoluţiunea vânzării este reală, ceea ce înseamnă că urmăreşte nu persoana cumpărătorului, ci chiar bunul în cauză şi deci poate fi intentată împotriva persoanei în mâna căreia se află lucrul vândut. Rezoluţiunea se produce cu efect retroactiv şi se răsfrânge şi asupra terţilor dobânditori de drepturi asupra lucrului vândut, cu trei excepţii: rezoluţiunea rămâne fără efect faţă de autorităţile publice; faţă de terţul adjudecatar în vânzări silite, iar dreptul de a cere rezoluţiunea pentru neplata preţului nu este opozabil terţilor dobânditori de drepturi reale asupra lucrului vândut decât dacă

vânzătorul a îndeplinit cerinţele legii pentru conservarea privilegiului său de vânzător şi anume: dacă lucrul vândut este un imobil, prin transcrierea actului de vânzare înainte de a se fi transcris titlul terţului dobânditor; dacă lucrul vândut este un lucru mobil, prin intentarea acţiunii în rezoluţiune în termen de 8 zile de la predare prevăzut pentru exerciţiul acţiunii derivând din privilegiu. Cumpărătorul este obligat să ia în primire lucrul vândut la locul şi la termenul la care vânzătorul este obligat să-l predea, suportând cheltuielile ridicării de la locul predării. În caz de neexecutare, după punerea în întârziere a cumpărătorului, vânzătorul poate cere instanţei obligarea cumpărătorului la luarea în primire a lucrului, la nevoie sub sancţiunea de daune cominatorii, sau poate cere autorizarea instanţei să-l depună în alt loc, dacă are nevoie de locul unde se găseşte, cheltuielile fiind în sarcina cumpărătorului. Vânzătorul are posibilitatea să opteze pentru rezoluţiunea contractului cu daune-interese. Dacă părţile nu au stipulat un pact comisoriu expres care să aibă ca efect rezoluţiunea de drept a contractului, ea se produce pe cale judecătorească. În cazul produselor şi a altor lucruri mobile faţă de importanţa deosebită a respectării termenului de luare în primire, este prevăzută rezoluţiunea de drept a contractului şi chiar punerea în întârziere a cumpărătorului, dar numai dacă în contract s-a stabilit termenul ridicării şi numai în favoarea vânzătorului, dacă nerespectarea termenului de ridicare nu se datorează faptei sale. Cumpărătorul este obligat, în lipsă de stipulaţie contrară, să plătească, ca accesoriu al preţului, cheltuielile vânzării. În cazul în care cumpărătorul pretinde că, deşi în actul ce constată condiţiile vânzării nu s-a stipulat nimic în această privinţă, totuşi înţelegerea a fost ca vânzătorul să plătească parte din cheltuieli, el va trebui să facă dovada acestei înţelegeri netrecute în actul de vânzare. Vânzarea după greutate; număr sau măsură are ca obiect lucruri de gen dintr-un lot determinat şi este necesar să se procedeze la cântărire, numărare sau măsurare fie pentru individualizarea cantităţii vândute din lot, fie pentru determinarea preţului. Vânzarea este perfectată din momentul în care părţile au căzut de acord asupra lucrului şi asupra preţului, iar în caz de neexecutare din partea vânzătorului, cumpărătorul este în drept să ceară fie executarea contractului, fie rezoluţiunea cu daune-interese. Până la cântărire, numărare sau măsurare proprietatea şi riscurile nu se transmit, întrucât nu este individualizat lucrul vândut sau nu este determinat preţul, iar în caz de pieire determinarea nu este posibilă. Dacă pieirea este fortuită, vânzătorul nu poate fi obligat să plătească daune-interese, dar nici nu poate cere preţul. Vânzarea cu grămada are de obiect o cantitate determinată prin masa ei. În acest caz şi preţul este determinat global, pentru întreaga cantitate. Proprietatea şi riscurile trec asupra cumpărătorului din momentul încheierii contractului, deoarece obiectul vânzării este bine individualizat. Vânzarea pe încercate este un contract încheiat din momentul realizării acordului de voinţă, în care se prevede condiţia suspensivă a încercării lucrului de către cumpărător. Cumpărătorul nu poate refuza obiectul pe simplul motiv că nu-i place, caz în care vânzătorul poate cere expertiză. Lucrul poate fi refuzat numai dacă în mod obiectiv este necorespunzător. Vânzătorul poate fixa termen potrivit pentru încercare şi răspuns. În lipsa stipulaţiei apreciază instanţa. Fiind vorba de o condiţie suspensivă, până la îndeplinirea condiţiei, deşi contractul este încheiat din momen-

tul realizării acordului de voinţă, riscul pieirii fortuite a lucrului este în sarcina vânzătorului, deoarece vânzarea sub condiţie suspensivă nu este translativă de proprietate. După îndeplinirea condiţiei cumpărătorul devine proprietar al lucrului în mod retroactiv, din ziua încheierii contractului. Vânzarea cu pact de răscumpărare este o vânzare supusă unei condiţii rezolutorii exprese care constă în facultatea pe care şi-o rezervă vânzătorul de a relua lucrul vândut, restituind preţul şi cheltuielile făcute de cumpărător, într-un anumit termen, reluarea operând cu efect retroactiv atât împotriva cumpărătorului, cât şi împotriva terţilor dobânditori de drepturi asupra bunului vândut, numai fructele percepute până la răscumpărare nefiind supuse restituirii. O asemenea vânzare este nulă de drept chiar dacă pactul de răscumpărare este încheiat printr-un alt înscris care, potrivit voinţei părţilor, face parte integrantă din contract. Vânzările cu pact de răscumpărare sunt interzise întrucât de cele mai multe ori ascund împrumuturi cu dobânzi cămătăreşti. Vânzarea unei moşteniri este un contract prin care titularul unui drept succesoral înstrăinează cu titlu oneros acest drept altei persoane. Ea poate avea loc numai după deschiderea moştenirii. Vânzarea are de obiect moştenirea dobândită de vânzător, fie dreptul asupra unei universalităţi, dacă este singurul moştenitor, fie cota-parte indiviză asupra universalităţii, dacă sunt mai mulţi moştenitori. Întrucât vânzarea are ca obiect o universalitate, ea cuprinde tot activul moştenirii. Drept urmare, vânzătorul este obligat să predea cumpărătorului fructele percepute, creanţele încasate sau preţul lucrurilor vândute din masa succesorală, dacă nu există o convenţie contrară. Renasc prin efectul vânzării şi datoriile vânzătorului faţă de succesiune stinse prin confuziune. Cumpărătorul, întrucât dobândeşte în cadrul universalităţii şi pasivul moştenirii, este dator să restituie vânzătorului sumele plătite de acesta pentru datoriile şi sarcinile moştenirii, în lipsă de convenţie contrară. Renasc prin efectul vânzării şi creanţele vânzătorului faţă de succesiune stinse prin confuziune. Referitor la obligaţia de garanţie, vânzătorul răspunde numai de calitatea sa de moştenitor, nu şi de conţinutul universalităţii transmise, garanţie care poate fi modificată prin convenţia dintre părţi, specificându-se cu deamănuntul obiectele cuprinse în moştenire. Dreptul litigios, supus unei contestaţii judiciare, poate forma obiectul vânzării indiferent că este un drept real sau de creanţă, inclusiv drept de proprietate intelectuală sau drepturi succesorale. Întrucât această vânzare are ca obiect şansele câştigării/pierderii procesului, contractul este aleatoriu, astfel încât vânzătorul nu garantează existenţa dreptului cedat, căci aceasta ar fi echivalentă cu garantarea câştigării procesului, ceea ce nu este posibil. Dacă s-a făcut o asemenea înstrăinare, adversarul cedentului are posibilitatea de a elimina din proces pe cesionar, plătindu-i suma cu care a cumpărat dreptul litigios împreună cu cheltuieli şi dobânzi. Această operaţiune se numeşte retract litigios iar cel care îl exercită retractant. Pentru exercitarea retractului litigios se cer întrunite următoarele condiţii: să existe un proces început, dar neterminat asupra fondului dreptului. Procesul trebuie să fie în curs de judecată atât în momentul cesiunii, cât şi în momentul exercitării retractului. Procesul trebuie să fie asupra fondului dreptului; cesiunea să fie făcută în schimbul unui preţ; manifestarea voinţei de a exercita retractul litigios trebuie să fie însoţită de faptul material al plăţii preţului real al cesiunii, cu dobânzile aferente din ziua

plăţii şi al cheltuielilor făcute de cesionar; retractul litigios să fie exercitat înaintea instanţei cu ocazia dezbaterii procesului sau pe cale extrajudiciară, printr-o notificare. Retractul litigios nu se poate exercita: când cesiunea s-a făcut de către un comoştenitor sau coproprietar al dreptului cedat; când cesiunea s-a făcut la un creditor spre plata creanţei; când cesiunea s-a făcut către posesorul fondului asupra căruia există dreptul litigios; când litigiul are ca obiect dreptul de proprietate asupra unui teren agricol din extravilan, iar cesionarul dreptului litigios beneficiază de dreptul de preemţiune. Prin efectul retractului litigios vânzarea dreptului litigios se desfiinţează faţă de retractant cu efect retroactiv, ca şi cum ar fi vorba de îndeplinirea unei condiţii rezolutorii. Prin efectul exercitării retractului litigios, se stinge procesul, întrucât retractantul, dobândind dreptul litigios înstrăinat de adversarul din proces, se substituie în drepturile cumpărătorului şi cumulează calităţile incompatibile de reclamant şi pârât. Între cedent şi cesionar retractul nu produce nici un efect.

CONTRACT INDIVIDUAL DE MUNCĂ, acord de voinţă între o persoană fizică, pe de o parte şi un patron, pe de altă parte, prin care prima se obligă a presta munca prevăzută în contract, iar cea de-a doua să-i asigure persoanei angajate condiţii corespunzătoare pentru buna desfăşurare a activităţii, protecţia şi securitatea muncii şi să o remunereze în raport cu munca prestată potrivit clauzelor contractului. **C. i. de m.** este un contract sinalagmatic, consensual, oneros şi comutativ, intuitu personae, cu executare succesivă, numit.

CONTRACT LEZIONAR, contract sinalagmatic, oneros şi comutativ, caracterizat printr-o disproporţie însemnată de valoare (existenţă din chiar momentul încheierii lui) între prestaţiile reciproce ale părţilor.

CONTRACT NENUMIT, contract al cărui conţinut nu este expres reglementat, ci este stabilit de către părţi, fie prin utilizarea unor elemente specifice diferitelor contracte numite, fie prin stabilirea unor elemente noi, independent de orice contract numit. Atâta timp cât legea nu-l reglementează distinct, un contract rămâne nenumit chiar dacă, în practică, el poartă o denumire corespunzătoare conţinutului său. **C.n.** trebuie interpretat şi executat potrivit intenţiei comune a părţilor, iar în completarea acesteia, potrivit reglementărilor cu caracter general privitoare la contracte; numai când părţile au inclus într-un asemenea contract elemente ale unui contract numit se pot aplica dispoziţiile legale privitoare la contractul numit respectiv.

CONTRACT NUMIT, contract al cărui conţinut este expres reglementat. **C.n** trebuie interpretat şi executat potrivit normelor legale care îl reglementează, în măsura în care părţile n-au derogat expres de la normele cu caracter supletiv. Dacă reglementarea unui **c.n.** nu rezolvă anumite aspecte, acestea vor fi supuse reglementărilor cu caracter general privitoare la contracte.

CONTRACT ONEROS, contract prin care fiecare parte urmăreşte să obţină un folos, un echivalent, o contraprestaţie, în schimbul obligaţiei ce-şi asumă. Cauza juridică a obligaţiei fiecărei părţi include, ca element esenţial, reprezentarea contraprestaţiei la care se obligă cealaltă parte. Unele contracte sunt, prin esenţa lor, oneroase; altele nu pot fi, în nici un caz, oneroase. Unele contracte pot fi, după voinţa părţilor, fie oneroase, fie gratuite. **C.o.** poate fi, în raport de întinderea şi echivalenţa prestaţiilor reciproce,

un contract comutativ sau un contract aleatoriu.

CONTRACT PRINCIPAL, contract care are existenţă juridică de sine stătătoare şi nu depinde de nici un alt contract.

CONTRACT REAL, contract pentru a cărui încheiere valabilă consimţământul părţilor trebuie să fie însoţit de predarea lucrului.

CONTRACT SIMPLU, contract care se referă la un singur fel de operaţie juridică.

CONTRACT SINALAGMATIC, contract care produce, de la data încheierii lui, obligaţii reciproce şi interdependente în sarcina ambelor părţi, obligaţia fiecărei părţi având-şi cauza juridică în obligaţia celeilalte. Reciprocitatea şi interdependenţa obligaţiilor asumate de părţi antrenează unel efecte specifice **c.s.**, cele mai importante fiind: 1) obligativitatea executării obligaţiilor reciproce şi dreptul oricăreia dintre părţi de a refuza executarea obligaţiei sale, atâta timp cât cealaltă parte nu-şi execută obligaţiile sale; 2) dreptul fiecărei părţi de a cere în justiţie rezoluţiunea contractului, în cazul neîndeplinirii obligaţiilor celeilalte părţi din cauze imputabile acesteia; 3) suportarea riscului contractului de către partea ale cărei obligaţii ar deveni imposibil de executat din cauză de forţă majoră; 4) necesitatea întocmirii înscrisului probator al **c.s.** în atâtea exemplare, câte părţi cu interese contrare sunt în contract. Executarea obligaţiilor uneia dintre părţi nu transformă **c.s.** într-un contract unilateral, caracterul de reciprocitate şi interdependenţă al obligaţiilor respective menţinându-se şi după executarea uneia dintre obligaţii şi justificând dreptul părţii care a executat, de a cere rezoluţiunea contractului, cu consecinţa restituirii prestaţiei efectuate.

CONTRACT SINALGMATIC IMPERFECT, denumire, sub care este desemnat un contract unilateral, pe parcursul executării căruia s-au născut obligaţii şi în sarcina celeilalte părţi. Se consideră că un asemenea contract rămâne unilateral, căci obligaţiile părţilor, deşi reciproce de la un moment dat, nu sunt în acelaşi timp şi interdependente şi ele nu reprezintă, fiecare, cauza juridică a obligaţiilor celeilalte părţi; pe de altă parte, obligaţiile părţilor au izvoare diferite: unele izvorăsc din contractul unilateral încheiat, iar altele izvorăsc dintr-un fapt ulterior şi fără legătură necesară cu contractul.

CONTRACT SOLEMN, contract care se încheie valabil numai prin exprimarea consimţământului părţilor într-o anumită formă solemnă, prevăzută ad validitatem printr-o dispoziţie expresă a legii sau printr-o convenţie prealabilă a părţilor. Nerespectarea formei solemne atrage nulitatea absolută a **c.s.** forma fiind un element constitutiv al acestui contract şi o condiţie esenţială a validităţii sale. Forma în care se încheie **c.s.** este aceea a unui înscris autentic sau, mai rar, a unui înscris sub semnătură privată.

CONTRACT TRANSLATIV DE DREPTURI REALE, contract prin efectul căruia una dintre părţi transmite celeilalte un drept real asupra unui bun care îi aparţine. Între părţi, efectul translativ se produce imediat, în puterea contractului; faţă de terţi, transmisiunea devine opozabilă numai prin îndeplinirea condiţiilor de publicitate reglementate de lege.

CONTRACT UNILATERAL, contract care generează obligaţii numai în sarcina uneia dintre părţi. **C.u.** este un act juridic bilateral, încheiat prin consimţământul a cel puţin două părţi, deosebindu-se astfel de actul juridic unilateral. Sunt **c.u.** majoritatea contractelor gratuite precum şi

unele contracte oneroase. **C.u.** își păstrează acest caracter chiar dacă, pe parcursul executării lui, se nasc unele obligații și în sarcina celeilalte părți, izvorând din fapte ulterioare, fără legătură necesară cu contractul, căci obligațiile părților, deși reciproce, nu sunt, în acest caz, și interdependente. **C.u.** încetează și obligația debitorului se stinge în caz de imposibilitate fortuită de executare. Numai creditorul poate cere rezoluția **c.u.** pentru neexecutarea culpabilă a obligației debitorului. Înscrisul probator al unui **c.u.** poate fi încheiat valabil chiar și într-un singur exemplar.

CONTRACTANT, persoană fizică sau juridică care încheie un contract.

CONTRACTE LA TERMEN, contracte, de regulă, de vânzare-cumpărare, încheiate la bursă, conform cărora mărfurile sau titlurile de credit ce le formează obiectul vor fi livrate în viitor la anumite termene stabilite. Dacă înainte de scadență părțile convin să renunțe la contract, încetează ~~obligativitatea~~ îndeplinirii lui. **C. la t.** constituie baza operațiunilor de bursă. Termenele ajung până la 12 și chiar 18 luni, în funcție de produse. În statutul bursei, se menționează expres lunile la care se efectuează cotațiile la termen. Pentru tranzacțiile cu marfă fizică, la disponibil, se stabilesc prețurile spot (prețuri la disponibil), pentru tranzacțiile la termen și se stabilesc prețuri (cotații) la termen, care pot fi pentru 3, 6, 12 sau 18 luni, în funcție de specificul mărfii și regulamentul de funcționare a bursei. Cea mai mare parte a **c. la t.** sunt lichidate înainte de termenul de livrare, prin efectuarea unei operațiuni inverse: în majoritatea situațiilor se asociază o vânzare cu o cumpărare, sau o cumpărare cu o vânzare. Contractul și cotația la termen au importanță practică întrucât mai întâi **c. la t.** este un document care dă naștere la obligații și la drepturi pentru ambele părți, un act executoriu care îl obligă pe cumpărător sau pe vânzător să primească sau să livreze marfa fizică specificată, dacă i se cere acest lucru, la o anumită dată în viitor; **c. la t.** înlocuiește o livrare efectivă fizică; apoi, deoarece un **c. la t.** anticipează o livrare fizică, reală; cotațiile la termen sunt corelate cu cotațiile spot, la disponibil. Există legătură între cotațiile la termen și prețurile efective de vânzare-cumpărare a mărfii fizice. Prin mecanismul operațiunilor la termen se realizează o clarificare în ceea ce privește tendința prețurilor, care, în afara acestui mecanism, ar fi incertă. Prețurile (cotațiile) la termen reprezintă o imagine în perspectivă a prețurilor spot, iar mecanismul de funcționare a burselor obligă cotațiile la termen să se alinieze permanent la prețul spot. Bursa de mărfuri dispune deci de un mecanism propriu de conturare a viitorului, a evoluției în perspectivă a prețului produselor care se comercializează. Faptul că numai o mică parte din operațiunile la termen se realizează în formă fizică la scadență și că majoritatea se lichidează înainte de termen prin operațiuni inverse, nu diminuează din importanța lor. Această posibilitate de lichidare înainte de scadență a operațiunilor la termen oferă mecanismului bursier calitatea de acoperire a riscurilor legate de evoluția viitoare a prețurilor.

CONTRADICTORIALITATE, a se vedea *principiul contradictorialității.*

CONTRAFACERE, orice încălcare a drepturilor decurgând din brevetele de invenții, din mărcile de fabrică, mărcile de comerț sau mărcile de serviciu constând în reproducerea servilă și completă a obiectului unei invenții sau a unei mărci.

CONTRAÎNSCRIS, a se vedea *act secret; simulație.*

CONTRAOFERTĂ, răspuns la ofertă, care nu constituie o acceptare a acesteia, ci cuprinde propuneri noi care condiţionează, limitează sau depăşesc conţinutul ofertei. Drept urmare, pentru stabilirea raportului juridic, **c.** va trebui la rândul ei să fie acceptată de cealaltă parte, respectiv de ofertantul iniţial.

CONTRARIETATE DE HOTĂRÂRI, situaţie juridică rezultată din judecarea unei cauze de două ori, de către aceeaşi instanţă sau de instanţe diferite, pronunţându-se de fiecare dată o altă soluţie. Existenţa unor hotărâri contradictorii, pronunţate în aceeaşi cauză civilă, reprezintă o situaţie care dăunează bunei administrări a justiţiei. Pentru înlăturarea acestei situaţii, partea interesată poate exercita calea extraordinară de atac a revizuirii. Promovarea revizuirii pentru **c. de h.** implică întrunirea cumulativă a următoarelor cerinţe: a) existenţa a două sau mai multe hotărâri definitive contradictorii; b) hotărârile să fie pronunţate în aceeaşi pricină civilă, ceea ce implică tripla identitate de părţi, obiect şi cauză; c) în faţa celei din urmă instanţe să nu se fi ridicat excepţia puterii lucrului judecat sau dacă s-a invocat instanţa să fi omis rezolvarea ei; d) hotărârile să fie pronunţate în dosare diferite; e) să se ceară anularea celei de-a doua hotărâri. În ipoteza admiterii cererii de revizuire se va proceda la anularea ultimei hotărâri, întrucât aceasta a fost pronunţată cu încălcarea principiului autorităţii lucrului judecat.

CONTRARIUS ACTUS, act contrar.

CONTRASTALII, 1. Timpul consumat pentru încărcare sau descărcare, după expirarea perioadei de stalii; 2. Sumă de bani pe care navlositorul o datorează armatorului, conform prevederilor contractului charter-party, pentru timpul de încărcare sau descărcare ce depăşeşte perioada de stalii. Armatorul este îndreptăţit la **c.** pe toată durata de timp scursă de la expirarea staliilor până la terminarea operaţiilor de încărcare, respectiv descărcare, cu condiţia ca întârzierea operaţiilor să nu fi fost cauzată de fapte care ar putea fi imputate navei. **C.** satisfac interesul armatorului de a nu ţine nava în stare de neproductivitate, acordându-i o remuneraţie echitabilă pentru întârzierea suferită; **c.** vin în ajutorul navlositorului care, deşi este în întârziere, poate prelungi staţionarea navei, cu obligaţia de a plăti armatorului **c.** şi de a termina încărcarea sau descărcarea într-o anumită perioadă de timp, stabilită prin contract sau determinată prin uzanţe, după expirarea staliilor. Durata **c.** poate fi fixată prin contractul de navlosire sau, în lipsă, se subînţelege că părţile s-au referit la uzurile locale. Caracteristicile **c.**: implică un timp ce depăşeşte timpul normal de încărcare; implică o întârziere din partea navlositorului de a nu fi terminat operaţiile ce-i revin în timpul staliilor; o plată pentru întârzierea culpabilă a acestuia (spre deosebire de stalii, care reprezentând curgerea unui timp normal acoperit prin navlu, nu sunt plătibile separat). Dacă navlositorul este vinovat de depăşirea acestui timp, el este răspunzător de plata **c.** indiferent de natura piedicilor pe care le-a întâmpinat, afară de cazul când este protejat de anumite clauze de exonerare, inserate expres în contractul de navlosire, sau dacă piedicile s-ar fi născut din vina armatorului, ori ar fi din categoria acelora care privesc pe armator, în temeiul principiului potrivit căruia de îndată ce o persoană este în întârziere, aceasta suportă toate riscurile evenimentelor fortuite ce nu sunt imputabile celuilalt contractant. **C.** reprezentând o indemnizare pentru întârziere, rezultă: a) comandantul are dreptul să reclame **c.** chiar atunci când, din cauza

unui naufragiu, el nu poate să ceară plata navlului; b) abandonul navei cuprinde navlul dar nu şi **c.**; c) **c.** nu intră în contribuţia avariilor comune. Calculul **c.** se face pe zile, ore şi minute, arătându-se în foaia timpului, atât timpul cu care nava este intrată în **c.**, cât şi suma exactă care urmează a se plăti armatorului, precum şi moneda în care se va face plata. Odată intrată în **c.**, nava se află permanent în această stare până la terminarea completă a operaţiilor de încărcare sau descărcare; **c.** operează fără întrerupere, în zile şi ore consecutive, indiferent dacă în această perioadă ar interveni timp nefavorabil, zile de sărbători ori alţi timpi exceptaţi care, conform contractului de navlosire, se scad din perioada staliilor. În principiu, **c.** trebuie plătite conform stipulaţiilor din contractul de navlosire. În mod obişnuit în contractul tip este inserată clauza potrivit căreia plata **c.** urmează să se facă în numerar, comandantului sau armatorului, după trecerea fiecărei zile aflate în **c.**, dar adeseori părţile cad de acord ca plata să se facă după terminarea completă a operaţiilor navei. După încheierea acestora, orice continuare a staţionării constituie caz de responsabilitate pentru armator şi, în consecinţă, nu poate fi vorba de continuare a **c.**.

CONTROL ADMINISTRATIV, control înfăptuit de către administraţia publică asupra ei însăşi.

CONTROL JUDECĂTORESC, dreptul şi obligaţia judecătorilor de a verifica, în condiţiile şi cu procedura stabilită de lege, legalitatea şi temeinicia unor acte de jurisdicţie pronunţate de organele administrative cu activitate jurisdicţională.

CONTROL JUDICIAR, dreptul şi obligaţia instanţelor judecătoreşti superioare de a verifica, în condiţiile şi cu respectarea procedurii stabilite prin lege, legalitatea şi temeinicia hotărârilor pronunţate de instanţele inferioare lor.

CONVENŢIE ARBITRALĂ, convenţie prin care părţile interesate se obligă să soluţioneze un litigiu determinat sau determinabil recurgând la arbitraj. Cunoaşte două forme: clauza compromisorie şi compromisul. Prin clauza compromisorie părţile convin ca litigiile ce se vor naşte din contractul în care este inserată sau în legătură cu acesta să fie soluţionate pe calea arbitrajului, arătându-se numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor. Deşi este înscrisă în contractul principal, validitatea clauzei compromisorii este independentă de validitatea acestuia. Prin compromis părţile convin ca un litigiu ivit între ele să fie soluţionat pe calea arbitrajului, arătându-se sub sancţiunea nulităţii obiectul litigiului şi numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor. Se încheie în forma unei înţelegeri de sine stătătoare. Încheierea **c.a.** exclude, pentru litigiul care face obiectul ei, competenţa instanţelor judecătoreşti. (D.R.)

CONVENŢIE ASUPRA RĂSPUNDERII, contract sau clauză contractuală accesorie prin care părţile modifică, prin acordul lor de voinţă, condiţiile sau întinderea răspunderii lor contractuale prevăzută de lege, fie agravând răspunderea debitorului, care îşi asumă astfel faţă de creditor o adevărată obligaţie de garanţie, fie limitând sau chiar înlăturând răspunderea prevăzută de lege. În principiu, **c.a.r.** este admisibilă, potrivit principiului libertăţii contractuale, şi sunt valabile între părţile care le-au consimţit, cu excepţia convenţiilor prin care debitorul s-ar exonera de orice răspundere, chiar pentru neexecutarea provocată de dolul său, căci stipularea unei astfel de clauze de exonerare vădeşte lipsa intenţiei debitorului de a se obliga juridiceşte, sau asumarea

obligației sale sub condiție pur potestativă, ceea ce atrage nulitatea întregii operații.

CONVERSIUNE, (a unui act juridic), posibilitate ca un act juridic lovit de nulitate, urmare a neîndeplinirii condițiilor de validitate cerute de lege, să producă efectele unui alt act juridic, dacă întrunește condițiile de validitate ale acestuia din urmă și dacă efectele produse ar duce la un rezultat echivalent celui urmărit de părți, pentru a se putea presupune că el ar fi acceptat să încheie cel de-al doilea act în cazul când ar fi prevăzut nulitatea celui dintâi.

COPĂRTAȘ, persoană care încheie un contract de partaj sau care participă la o împărțeală ori la o ieșire din indiviziune.

COPÂRÂT, subiect al acțiunii civile care dobândește, alături de o altă persoană - pârâtă calitate procesuală pasivă. **C.** au, de regulă, interese comune în cadrul procesului civil: în asemenea împrejurări ei pot fi reprezentați printr-un mandatar comun, pot răspunde la cererea de chemare în judecată printr-o singură întâmpinare, având și posibilitatea, dacă este cazul, de a formula pretenții proprii față de reclamant, prin una și aceeași cerere reconvențională. **C.** pot avea însă și interese contrare în cadrul procesului civil; într-o asemenea situație **c.** sunt și trebuie să fie considerați ca părți adverse.

COPARTICIPARE PROCESUALĂ, situație juridică în care, într-un proces civil, participă în calitate de părți, persoane fizice sau juridice. **C.p.** este urmarea deducerii în judecată a raporturilor juridice obligaționale cu pluralitate de subiecte. **C.p.** poate fi rezultatul unei singure acțiuni sau mai multor acțiuni contopite în cadrul aceluiași proces prin conexare. În primul caz, **c.p.** este subiectivă, fiind determinată de voința părților, iar în cel de-al doilea caz obiectivă, fiind determinată de necesitatea unei judecăți concomitente.

COPARTICIPARE PROCESUALĂ OBIECTIVĂ, situație rezultată din contopirea mai multor acțiuni într-un singur proces civil. **C.p.o.** se realizează fie prin acțiunile mai multor reclamanți împotriva aceluiași pârât, fie pe calea conexării mai multor acțiuni, care se poartă între mai multe părți, într-un singur proces civil.

COPARTICIPARE PROCESUALĂ SUBIECTIVĂ, situație juridică în care procesul civil se desfășoară cu participarea mai multor reclamanți sau pârâți. Pentru realizarea **c.p.s.** legea impune o singură condiție: ca obiectul pricinii să fie un drept sau o obligație comună a părților ori ca drepturile și obligațiile lor să aibă aceeași cauză juridică. **C.p.s.** poate fi clasificată, în funcție de mai multe criterii: 1) După modul de constituire se distinge între: a) **c.p.s.** activă, când mai mulți reclamanți acționează în judecată, prin aceeași cerere, un singur pârât; b) **c.p.s.** pasivă, situație care se referă la intentarea acțiunii de un singur reclamant împotriva mai multor pârâți; c) **c.p.s.** mixtă, situație în care mai mulți reclamanți acționează, prin aceeași cerere, doi sau mai mulți pârâți. 2) Din punctul de vedere al momentului în care se formează, **c.p.s.** poate fi: a) inițială, când se formează odată cu introducerea cererii de chemare în judecată; b) ulterioară, situație în care ea se formează după declanșarea procesului civil. 3) după rolul voinței părților în formarea **c.p.s.** se face distincție între: a) **c.p.s.** facultativă, care este rezultatul actului de opțiune al părților între valorificarea pretențiilor lor pentru o cerere comună sau prin acțiuni separate; b) **c.p.s.** necesară, situație în care participarea părților reprezintă o cerință a pronunțării

unei hotărâri opozabile față de toate persoanele interesate în cauză. **C.p.s.** necesară sau obligatorie constituie o excepție, întrucât **c.p.** este, de regulă, facultativă. Efectele **c.p.s.** sunt determinate de principiul independenței părților. Potrivit acestuia, actele de procedură, apărările și concluziile unuia dintre reclamanți sau pârâți nu pot folosi nici păgubi celorlalți; regula enunțată nu-și găsește însă aplicare în materia probelor, întrucât acestea contribuie la stabilirea adevărului și la soluționarea cauzei în raport cu toți participanții procesuali. De la principiul independenței procesuale, legea face o excepție pentru situația în care, prin natura raportului juridic sau în temeiul unei dispoziții legale efectele hotărârii se întind asupra tuturor reclamanților sau pârâților; într-o asemenea împrejurare actele de procedură îndeplinite doar de către unul dintre coparticipanți sau termenele acordate unora dintre aceștia profită și celorlalți; potrivit legii doar actele utile se răsfrâng și asupra celorlalți coparticipanți, dar nu și cele potrivnice intereselor acestora.

COPERMUTANT, persoană care încheie un contract de schimb.

COPII DE PE ACTE, înscrisuri ce reproduc fidel conținutul unor alte înscrisuri, autentice sau sub semnătură privată, care, purtând semnăturile părților sau, în cazul înscrisurilor oficiale, semnăturile funcționarilor competenți ai organului emitent precum și ștampila acelui organ, au caracter original. **C. de pe a.** pot fi simple când sunt făcute și semnate pentru conformitate de către partea interesată sau de către o altă persoană neautorizată sau autentificate, când sunt făcute de către notarul public; acestea din urmă au aceeași valoare probantă ca și înscrisul original.

COPIL DIN AFARA CĂSĂTORIEI, copil ai cărui tată și mamă nu au fost căsătoriți. Dacă filiația i-a fost legal stabilită, acest copil se bucură de aceleași drepturi ca și copilul din căsătorie.

COPIL DIN CĂSĂTORIE, copil născut din părinți căsătoriți.

COPOSESIE, posesie exercitată în comun de două sau mai multe persoane. Prin **c.** se poate dobândi un drept de proprietate comună pe cote-părți asupra bunului mobil posedat în comun cu bună-credință sau asupra bunului imobil posedat în comun timp de 10-20 de ani cu bună-credință sau timp de 30 de ani cu rea-credință.

COPROPRIETAR, titular al unui drept de proprietate comună pe cote-părți.

COPROPRIETATE FORȚATĂ SAU PERPETUĂ, formă de proprietate comună pe cote-părți caracterizată prin aceea că se menține independent de voința coproprietarilor, deoarece poartă, de cele mai multe ori, asupra unor bunuri accesorii, a căror soartă juridică este indisolubil legată de aceea a bunurilor principale cărora sunt destinate să le servească; permanența acestei destinații și caracterul indivizibil al bunului unic accesoriu mai multor bunuri principale aparținând unor proprietari diferiți, implică perpetuitatea coproprietății asupra bunului accesoriu. **C.f.** se întâlnește cel mai frecvent în privința părților comune din clădirile cu mai multe etaje sau apartamente proprietate personală; de asemenea, în privința lucrurilor comune necesare sau utile pentru folosința a două imobile vecine și a despărțiturilor comune, precum și în cazul unor obiecte considerate ca bunuri de familie. Fiecare coproprietar poate să exercite folosința bunului comun, dar prin actele sale de folosință nu trebuie să aducă atingere dreptului egal și concu-

rent al celorlalţi coproprietari; de asemenea, înfăptuirea folosinţei trebuie să fie numai în interesul utilităţii fondului principal, căruia i-a fost afectat bunul accesoriu comun. Nici un act de dispoziţie care să privească acest bun nu este posibil. Actele de dispoziţie făcute de proprietarul exclusiv al bunului principal în privinţa acestui bun, au efect şi asupra cotei sale ideale de coproprietate asupra bunului accesoriu comun. Coproprietarii sunt obligaţi să participe, proporţional cu cota lor ideală, la cheltuielile necesitate de întreţinerea şi conservarea bunului comun; ei se pot obliga de această obligaţie, pentru viitor, numai prin abandonarea bunului principal pe care îl au în proprietate exclusivă.

COPROPRIETATE ORDINARĂ SAU TEMPORARĂ, modalitate a dreptului de proprietate comună pe cote-părţi, având ca obiect unul sau mai multe determinate. Ca şi indiviziunea, care poartă asupra unei universalităţi de bunuri, **c.o.** rezultă, în principiu, din succesiune dar ea nu reprezintă o stare juridică specifică exclusiv succesiunii. Poate rezulta şi dintr-un contract prin care mai multe persoane dobândesc în comun un lucru, ori dintr-o coposesie în virtutea căreia un bun este dobândit în comun de mai multe persoane prin uzucapiune. De asemenea, apariţia sa poate constitui şi un efect al încetării ori desfacerii căsătoriei, împrejurări care determină transformarea comunităţii de bunuri a soţilor într-o proprietate comună pe cote-părţi. Regimul juridic al **c.o.** se caracterizează prin două reguli: a) coproprietarii nu au drepturi exclusive asupra unei părţi determinate din bunul comun considerat în materialitatea sa, regulă din care decurge regula unanimităţii, potrivit căreia înfăptuirea actelor de orice fel referitoare la bun, privit în materialitatea sa, este admisă numai dacă întruneşte consimţământul unanim al coproprietarilor. Acest principiu este compatibil cu actele de folosinţă materială a bunului; fiecare coproprietar are folosinţa bunului, dar este obligat ca în exercitarea acestei folosinţe să respecte drepturile celorlalţi. Folosinţa materială a bunului trebuie astfel făcută încât să nu determine schimbarea destinaţiei bunului şi nici modul normal de folosire a acestuia în absenţa consimţământului tuturor coproprietarilor. Fructele produse de bunul comun revin coproprietarilor, fiecăruia corespunzător cotei sale de proprietate. În caz de litigiu între coproprietari cu privire la modul de folosire a bunului comun, soluţia care se impune este partajul, deoarece instanţa de judecată nu poate hotărî doar o împărţire a folosinţei, ci trebuie să decidă împărţeala proprietăţii. Cât priveşte actele juridice privitoare la bunul comun, fiecare coproprietar poate face în mod valabil asemenea acte numai în limitele dreptului său; el nu poate, fără consimţământul celorlalţi să facă acte de dispoziţie care să afecteze întregul bun sau o porţiune materială determinată a acestuia. Dacă totuşi un coproprietar a făcut un asemenea act, valabilitatea actului depinde de rezultatul împărţelii, în sensul că acel act va fi considerat valabil numai în cazul în care întregul bun, sau porţiunea materială a acestuia prevăzută în act va reveni coproprietarului respectiv. În caz contrar actul va fi desfiinţat retroactiv. Actele de conservare sau de administrare a bunului comun făcute de un coproprietar, profită şi celorlalţi coproprietari; b) fiecare coproprietar are un drept exclusiv asupra cotei părţi ideale din dreptul asupra bunului comun; el poate să dispună liber, neîngrădit, de cota ideală corespunzătoare dreptului său. Fiind concepută ca stare vremelnică şi neorganizată, această formă de proprietate comună poate înceta la cererea

oricăruia dintre coproprietari. Dreptul de a cere sistarea stării de coproprietate este imprescriptibil; el poate fi însă neutralizat prin uzucapiune: coproprietarul care a exercitat asupra bunului comun, timp de 30 de ani, o posesie utilă pentru sine, dobândeşte proprietatea comună a acestui bun, putând opune această împrejurare celorlalţi coproprietari. **C.o.** mai încetează şi în cazul în care prin donaţii, prin moştenire, prin cumpărare sau prin alt mod, unul dintre coproprietari devine proprietar exclusiv asupra întregului bun. Poate înceta de asemenea şi prin pierderea drepturilor asupra bunului comun, fie ca urmare a înstrăinării bunului prin acordul de voinţă a tuturor coproprietarilor, fie ca urmare a pieirii sau distrugerii bunului.

COPYRIGHT, drept de reproducere.

CORECLAMANT, subiect al acţiunii civile care dobândeşte alături de o altă persoană-reclamantă legitimare procesuală activă. **C.** au de regulă interese comune în cadrul procesului civil; într-o asemenea împrejurare **c.** pot fi reprezentaţi printr-un mandatar comun. **C.** au o poziţie procesuală independentă, în sensul că actele de procedură, apărările şi concluziile unora dintre ei nu se răsfrâng în principiu asupra celorlalţi.

CORPORAL, a se vedea *bun corporal; bun incorporal.*

CORPORE ALIENO, prin intermediul altuia.

CORPUS, termen latin folosit pentru a desemna elementul material al posesiei, care presupune un contact juridic direct cu bunul concretizat în acte materiale ca: deţinerea acestuia, folosirea lui, culegerea fructelor produse de el, efectuarea unor modificări sau aducerea unor completări, înfăptuirea unor acte de dispoziţie privitoare la bun etc.

COSCHIMBAŞ, persoană care este parte într-un contract de schimb.

COŞ VALUTAR, denumire generică pentru un grup determinat de valute, utilizată în evaluarea şi consemnarea fluctuaţiilor şi tendinţelor deosebite ale cursurilor de schimb ale anumitor valute.

COTARE, acţiune de stabilire a preţurilor de cerere, de ofertă şi de tranzacţie la bursele de mărfuri şi de valori, precum şi pe pieţele valutare sau pe alte pieţe ale produselor de bază.

COTAŢII LA BURSĂ, preţuri de ofertă, de cerere sau tranzacţii efective, care se afişează, în anumite momente, la bursă. În cazul multor burse de mărfuri **c. la b.** sunt considerate preţuri internaţionale ale produselor respective. La bursele de valori cotaţiile se mai numesc cursuri. Cele mai semnificative cotaţii sunt cele de deschidere, de prânz şi de închidere.

COTĂ-PARTE, a se vedea: *drept de coproprietate comună pe cote-părţi; coproprietate ordinară.*

COTITATE DISPONIBILĂ, parte a patrimoniului succesoral al unei persoane, care depăşeşte rezerva succesorală şi asupra căreia se poate dispune atât prin acte juridice între vii cu titlu gratuit, cât şi prin testament. Intră în **c.d.** şi valoarea bunurilor înstrăinate unui succesibil rudă în linie dreaptă cu defunctul, cu sarcina unei rente viagere sau cu rezervă de uzufruct, indiferent dacă înstrăinarea s-a făcut prin acte cu titlu gratuit sau cu titlu oneros. Având în vedere fiecare dintre categoriile de moştenitori rezervatari, precum şi cuantumul rezevei succesorale cuvenite fiecăreia dintre aceste categorii, **c.d.** obişnuită este următoarea: 1) Dacă la moştenire vine clasa descendenţilor: 1/2 din moştenire, când la aceasta vine un singur copil sau urmaşii acestuia; 1/3 din moştenire, când la aceasta vin 2 copii

sau urmaşii acestora: 1/4 din moştenire, când la aceasta vin 3 sau mai mulţi copii sau urmaşii acestora.2) Dacă la moştenire vine clasa ascendenţilor privilegiaţi: 1/2 din moştenire, când la aceasta vin atât tatăl cât şi mama; 3/4 din moştenire, când la aceasta vine numai tatăl sau numai mama. 3) Dacă la succesiune vine numai soţul supravieţuitor, caz în care rezerva sa este de 1/2 din moştenire, cuantumul **c.d.** este de 1/2 din aceasta. Bunurile asupra cărora nu se poate dispune nici prin acte juridice între vii nu se iau în calcul la stabilirea **c.d.** În lipsă de moştenitori rezervatari sau dacă aceştia renunţă la succesiune **c.d.** este egală cu întreaga moştenire.

COTITATEA DISPONIBILĂ SPECIALĂ A SOŢULUI SUPRAVIEŢUITOR, cotitate disponibilă pe care soţul supravieţuitor o are în cazul când vine la moştenire în concurs cu copiii dintr-o altă căsătorie, anterioară sau cu cei din afara căsătoriei sau din adopţii ai defunctului. **C.d.s.** a soţului supravieţuitor este de 1/4 din moştenire. Liberalităţile făcute peste cuantumul **c.d.s.** sunt supuse reducţiunii succesorale. Soţul supravieţuitor din cea de-a doua căsătorie poate cumula partea sa succesorală legală cu liberalităţile ce i-au fost făcute în limitele cotităţii disponibile speciale, cu condiţia ca acestea împreună să nu depăşească cotitatea disponibilă ordinară. El nu poate însă cumula cotitatea disponibilă specială cu cea ordinară.

CREANŢĂ, drept subiectiv patrimonial relativ exprimând îndreptăţirea creditorului de a pretinde debitorului îndeplinirea obligaţiei corelative de a da, de a face sau de a nu face ceva.

CREANŢĂ CERTĂ, creanţă ce are o existenţă neîndoielnică şi asupra căreia nu există nici un litigiu. Numai **c.c.** pot fi realizate prin executare silită sau stinse prin aplicarea compensaţiei legale; caracterul cert al unei creanţe constituie o condiţie pentru introducerea acţiunii oblice sau a acţiunii pauliene.

CREANŢĂ EXIGIBILĂ, creanţă a cărei scadenţă fiind îndeplinită creditorul poate cere a fi executată de îndată la nevoie chiar pe calea urmăririi silite. Exigibilitatea creanţei prezintă aspecte specifice după cum obligaţia corelativă este pură şi simplă sau afectată de modalităţi.

CREANŢĂ IPOTECARĂ, drept de creanţă a cărui valorificare este garantată prin instituirea unei ipoteci.

CREANŢĂ LICHIDĂ, creanţă având un cuantum precis determinat. Au un atare caracter creanţele al căror obiect este o sumă de bani determinată sau o cantitate determinată de bunuri generice; **c.** a căror întindere urmează să fie stabilită în justiţie devin lichide numai din momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care le-a fost precizat cuantumul.

CREDIRENTIER, a se vedea *contract de rentă viageră*.

CREDIT, relaţia prin care o persoană numită creditor acordă în prezent unei alte persoane numită debitor, bani sau alte valori pentru a le restitui în valori echivalente, sau în alte forme, la o dată viitoare determinată, numită scadenţă. Implicând o restituire în viitor **c.** presupune, de regulă, rambursarea unei valori mai mari, diferenţa constituind-o dobânda. Factorul timp care se intercalează între momentul acordării **c.** şi cel al scadenţei numit perioadă de rambursare, adaugă relaţiei de **c.** un element caracteristic şi anume riscul de neplată care se acoperă, de regulă, prin asigurarea sau garantarea **c.**. Toate aceste elemente se iau în considerare în aprecierea costului creditului. La **c.** în mărfuri obiectul îl constituie

mărfurile vândute, rambursarea valorii lor cât şi a dobânzii aferente efectuându-se în monedă. **C.** în bani formează activitatea principală a instituţiilor financiar-bancare; în această formă, atât obiectul creditului, cât şi rambursarea lui împreună cu dobânda se fac în bani. Clasificarea generală a **c.**: a) după termenul de rambursare: **c.** pe termen scurt (până la un an); **c.** pe termen mijlociu (între 1 şi 5 ani) şi **c.** pe termen lung (peste 5 ani); b) după obiectul creditării: **c.** de producţie; **c.** de comerţ (pentru facilitarea schimburilor de mărfuri şi de servicii) şi **c.** de consum (vânzarea în rate sau cu plata amânată a bunurilor); c) după calitatea creditorului: **c.** bancare (acordate de bănci sau alte instituţii financiare); **c.** comerciale (acordate în procesul vânzării-cumpărării, de către furnizor cumpărătorului); **c.** bugetar (acordate de la bugetul statului) şi **c.** public (acordat statului prin subscripţie publică de titluri de credit); d) din punctul de vedere al garanţiilor: **c.** real sau acoperit (acordat pe baza unei garanţii reale sau imobiliare, date creditorului de debitor) şi **c.** personal (acordat fără nici o garanţie reală, ci pe baza încrederii în bonitatea şi buna-credinţă a debitorului).

CREDIT BANCAR, sumă de bani pusă la dispoziţia clienţilor lor de către bănci; împrumut în bani. Caracteristic **c.b.** este faptul că ia în exclusivitate formă bănească; el poate fi legat de o anumită operaţiune economică, **c.b.** legat, sau poate fi independent, respectiv utilizat de către beneficiar la libera sa alegere, **c.b.** pur sau de trezorerie. De regulă **c.b.** internaţionale sunt de valoare mare; plafonul lor se determină de la caz la caz, în funcţie de bonitatea debitorului, natura tranzacţiei, rentabilitatea operaţiei de creditare şi interesul băncii respective de a lărgi sau îngusta relaţiile de credit cu partenerul respectiv. Majoritatea **c.b.** sunt acordate pe bază de documente bancare, iar în cazul celor de mare valoare se cer garanţii reale speciale. În funcţie de baza de acordare a lor **c.b.** sunt: a) **C.b.** în cont curent, acordat pe baza unui contract de deschidere de cont bancar curent. Sumele împrumutate se utilizează pe măsura necesităţilor până la concurenţa disponibilităţilor din cont. Aceste credite pot fi descoperite când sunt acordate numai pe baza încrederii în bonitatea clientului şi acoperite respectiv garantate cu valori mobiliare, mărfuri etc. b) **C.b.** de scont, este acordat prin scontarea cambiilor. c) **C.b.** de lombard, este acordat prin amanetarea bunurilor mobile ale debitorului. Debitorul, de regulă, păstrează dreptul de proprietate asupra lor, dar dacă nu restituie împrumutul la termen, dreptul de proprietate asupra bunurilor amanetate trece asupra creditorului. d) **C.b.** documentar, cu două forme principale: acreditivul şi scrisoare de credit. e) **C.b.** ipotecar, acordat prin ipotecarea unor bunuri imobiliare. În caz de neplată, banca are dreptul să scoată bunul respectiv în vânzare prin licitaţie publică. f) **C.b.** pe baza unor venituri viitoare, acordat prin obţinerea dreptului de a beneficia de veniturile certe pe care le va realiza debitorul în viitor, în cazul în care nu îşi va onora obligaţiile scadente. În unele cazuri, băncile pot cere solicitanţilor îndeplinirea anumitor condiţii speciale. De multe ori, solicitantul oferă din proprie iniţiativă documente sau garanţii reale pentru a obţine condiţii de împrumut mai avantajoase. De regulă, valoarea **c.b.** este limitată la un anumit procent din valoarea documentelor garante sau ale garanţiilor reale. De asemenea, părţile pot cere aşa-numitele acorduri de subordonare, conform cărora beneficiarul creditului acceptă că orice împrumut pe care îl va obţine anterior să fie în prealabil aprobat de către bancă. O

altă condiţie cerută de către bănci este ca filialele care solicită **c.b.** să aibă consimţământul "societăţilor mamă". Mecanismul de acordare şi rambursare, precum şi condiţiile **c.b.**, rata dobânzii şi modul ei de stabilire, termenul de rambursare etc. sunt variate, în funcţie de acordul de împrumut, uzanţele pieţii de capital unde activează creditorul, necesităţile debitorului etc. Sunt cunoscute următoarele **c.b.**: a) **C.b.** de curier, acordat între bănci pe o durată de timp de până la 15 zile şi reînnoit automat în vederea efectuării operaţiilor de avansare a unor sume de către o bancă în contul corespondentului său. b) **C.b.** roll-over, împrumut pe termen mijlociu sau lung (3 până la 10 ani) acordat de bancă pe baza atragerii de mijloace băneşti pe termen scurt (3-12 luni) de la alte bănci. Având în vedere diferenţa de termene, refinanţarea trebuie reînnoită succesiv. Rata dobânzii la acest tip de credit este stabilită periodic, de fiecare dată când se reînnoieşte finanţarea, în funcţie de dobânda pieţei. c) **C.b.** stand-by, linie de credit care urmăreşte asigurarea cu anticipaţie a împrumuturilor în cadrul unui anumit plafon. Banca acordă clientului său dreptul de a obţine credite succesive, după nevoi, într-o perioadă convenită până la un total prestabilit. Pentru sumele utilizate, debitorul plăteşte o dobână calculată în funcţie de dobânda pieţei, din ziua utilizării efective. Pentru sumele neutilizate se plăteşte un comision normal de angajament.

CREDIT COMERCIAL, credit acordat de către furnizor cumpărătorului, sub formă de vânzări de mărfuri, executări de lucrări sau prestări de servicii, cu plata la o dată ulterioară. De regulă, **c.c.** se acordă pe termen scurt, prin intermediul cambiei.

CREDIT DOCUMENTAR, modalitate de plată utilizată în schimburile internaţionale prin care o bancă îşi asumă o obligaţie fermă faţă de vânzător ca în paralel cu livrarea mărfii să efectueze plata contravalorii acesteia, dacă sunt respectate anumite condiţii. **C.d.** este orice angajament, indiferent de denumirea pe care o poartă, prin care o bancă, denumită bancă emitentă sau ordonatoare, se obligă, în numele unui client, denumit ordonator, să efectueze plata direct sau să autorizeze efectuarea de plăţi de către o altă bancă corespondent către un beneficiar indicat de ordonator şi să negocieze cambii trase asupra sa de către terţul indicat. **C. d.** poate fi clasificat astfel: a) după gradul de asigurare a efectuării plăţilor, în revocabil, irevocabil şi irevocabil confirmat; b) după natura operaţiunilor asigurate de bancă, în credit de acceptare şi de negociere; c) după locul de domiciliere, în credit domiciliat în ţara ordonatorului, domiciliat în ţara beneficiarului şi domiciliat într-o ţară terţă; d) după modul de executare, în credit transferabil şi netransferabil, utilizabil total sau parţial, cu livrări eşalonate, cu clauză roşie, revolving. Formele de **c.d.** cele mai des întâlnite sunt acreditivul şi scrisoarea de credit. **C.d.** oferă siguranţă şi garanţie de plată pentru exporator şi control al livrării mărfii pentru importator fiind astfel o formă reciproc avantajoasă. Elementele principale conţinute de **c.d.**: denumirea şi sediul băncilor care intervin în deschiderea, confirmarea, plata şi negocierea documentelor; denumirea şi sediul ordonatorului; denumirea şi sediul beneficiarului; numărul de ordine al creditului şi data deschiderii creditului de la care exportatorul are certitudinea plăţii mărfurilor pe care le livrează; natura economică şi juridică; valoarea şi termenul creditului; marfa care urmează a fi plătită; termenul de livrare a mărfii; documentele de expediere şi de plată a mărfurilor. Exportatorul trebuie să acorde

o atenţie deosebită următoarelor clauze ale **c.d.**: a) Domicilierea, prezintă importanţă pentru determinarea locului şi termenului de încasare, respectiv de plată, a documentelor de import-export. **C.d.** domiciliat în ţara vânzătorului prezintă avantajul pentru exportator, deoarece poate încasa contravaloarea mărfii imediat după ce documentele de export au fost depuse la banca sa şi aceasta le-a găsit în strictă concordanţă cu prevederile acreditivului. Exportatorul are şi avantajul că nu va avea de suportat nici un fel de cheltuială sub formă de comisioane sau speze bancare, acestea fiind suportate de cumpărător. Situaţia este inversă pentru importator. **C.d.** domiciliat în ţara cumpărătorului poate fi încasat de exportator numai după ce documentele au ajuns la banca străină, care le-a controlat şi le-a găsit în regulă. b) Data deschiderii **c.d.**, prezintă importanţă deoarece numai după această dată vor fi plătite mărfurile exportate. Pentru ca angajamentul de deschidere a **c.d.** să fie respectat de cumpărător, se înscriu în contracte clauze privind plata unor penalităţi de întârziere, sau dreptul vânzătorului de a cere daune-interese. c) Termenul de valabilitate a **c.d.** prezintă importanţă deoarece în funcţie de perioada rămasă de la data ultimei expediţii şi până la întocmirea şi predarea documentelor există un interval limitat. d) Documentele care trebuie să fie prezentate pentru ca plata să fie efectuată, conosamentul sau scrisoarea de trăsură, factura sau orice alt document care atestă proprietatea mărfurilor etc. şi care sunt precizate în contractul distinct încheiat de cumpărător-ordonator cu banca sa, trebuie întocmite şi respectate întocmai de către exportator. Orice nepotrivire trebuie semnalată importatorului, singurul care poate dispune rectificarea clauzelor **c.d.**; băncile nu iau în considerare decât prevederile din actul de deschidere a **c.d.**, faţă de ele, contractul de vânzare-cumpărare fiind inopozabil.

CREDITARE, acţiune de a acorda sau a deschide cuiva un credit; a) **C.** bancară, activitate desfăşurată de bănci pentru de acordarea de credite în concordanţă cu principiile pe care le guvernează; se poate acorda de către o singură bancă (prin contul curent, prin conturi simple de împrumut etc.) sau de către un consorţiu bancar. b) **C.** taxelor vamale, denumire convenţională pentru eşalonarea sau amânarea achitării unor asemenea taxe; este condiţionat de prezentarea de garanţii şi a plăţii unor dobânzi. c) **C.** schimburilor externe.

CREDITOR, persoană fizică sau juridică, titulară a unui drept de creanţă, care este îndreptăţită ca atare să pretindă debitorului său îndeplinirea prestaţiei la care acesta s-a obligat a îndatoririi de a da, a face sau a nu face ceva.

CREDITOR CHIROGRAFAR, creditorul a cărui creanţă nu este garantată prin garanţii personale sau reale, ci numai prin dreptul de gaj general asupra patrimoniului debitorului.

CREDITOR GAJIST, creditorul a cărui creanţă este garantată în realizarea ei printr-un drept real accesoriu de gaj constituit asupra unui bun al debitorului.

CREDITOR IPOTECAR, creditorul a cărui creanţă este garantată printr-un drept real accesoriu de ipotecă constituit asupra unui bun imobil aparţinând debitorului.

CREDITOR PRIVILEGIAT, creditorul al cărui drept de creanţă este garantat printr-un privilegiu constituit în virtutea legii.

CREDITOR URMĂRITOR, creditorul care a iniţiat procedura de executare silită în urmărirea realizării creanţei sale.

CULPĂ, condiţie a răspunderii civile exprimând atitudinea psihică a autorului faptei ilicite, în timpul săvârşirii acesteia, faţă de conduita sa şi de urmările ei negative. Sub aspect psihic, **c.** înglobează în conţinutul său procesul psihic care precede şi însoţeşte consumarea faptei ilicite. **C.** se poate prezenta sub următoarele forme: a) intenţia, care se distinge prin cunoaşterea caracterului ilicit al faptei, reprezentarea şi acceptarea urmărilor negative ale acesteia; acţionează cu intenţie acela care, săvârşind fapta urmăreşte pricinuirea pagubei, sau acceptă posibilitatea producerii ei; b) imprudenţa, constând în prevederea posibilităţii producerii rezultatului păgubitor al faptei ilicite şi neacceptarea lui de către făptuitor, care în mod nejustificat consideră că acel rezultat nu se va produce; c) neglijenţa, care există în cazul când autorul faptei păgubitoare nu prevede rezultatul conduitei sale, deşi avea obligaţia şi posibilitatea să-l prevadă. Pentru atragerea răspunderii civile este suficientă cea mai neînsemnată **c.**.

CUMPĂRĂTOR, persoană care, printr-un contract de vânzare-cumpărare dobândeşte dreptul de proprietate asupra unuia sau mai multor bunuri determinate ori un alt drept, real sau de creanţă, în schimbul plăţii unei sume de bani numită preţ. **C.** trebuie să aibă capacitate de exerciţiu deplină, ori să fie, după caz, reprezentat sau asistat de părinţi sau de tutore şi să nu fie supus unei prohibiţii legale de a contracta. **C.** trebuie să îndeplinească unele condiţii speciale cerute de lege pentru dobândirea anumitor bunuri. În temeiul contractului de vânzarecumpărare încheiat, **c.** este obligat să plătească preţul, la data şi locul stipulat în contract sau, în lipsă de stipulaţie contrară, la data şi locul predării lucrului. Neîndeplinirea de către **c.** a obligaţiei de plată a preţului este sancţionată prin recunoaşterea, în favoarea vânzătorului, a unui drept de retenţie, prin dreptul acestuia de a cere rezoluţiunea vânzării şi prin dreptul lui de a cere executarea silită a obligaţiei, care este garantată printr-un privilegiu special asupra bunului vândut. **C.** are obligaţia de a prelua bunul cumpărat suportând riscurile pieirii lucrului de la data punerii sale în întârziere, şi obligaţia de a suporta cheltuielile cumpărării dacă părţile n-au convenit altfel sau dacă legea nu prevede expres altfel.

CURATELĂ, instituţie de drept civil având drept scop ocrotirea juridică a persoanelor fizice aflate în anumite situaţii speciale, prevăzute de lege, care le împiedică să-şi exercite drepturile şi să-şi apere interesele. **C.** se instituie prin numirea, de regulă, de către autoritatea tutelară, a unei persoane numită curator, având misiunea de a reprezenta interesele celui aflat în această nevoie (numit reprezentat). Instituirea **c.** poate fi făcută la cererea celui care urmează a fi reprezentat, a soţului său, a rudelor, a celor care, conform legii pot cere instituirea tutelei, a tutorelui, precum şi din oficiu. **C.** se instituie cu consimţământul celui reprezentat, afară de cazurile în care consimţământul acestuia nu poate fi luat. În principiu, instituirea **c.** nu aduce atingere capacităţii juridice a reprezentatului. Autoritatea tutelară poate da instrucţiuni curatorului cu privire la felul în care trebuie să-şi desfăşoare activitatea, în locul celui reprezentat, ori de câte ori acesta nu poate da el însuşi asemenea instrucţiuni. Conform legii, în cazurile în care se instituie **c.**, se aplică regulile de la mandat sau, după caz, cele de la tutelă. Ridicarea **c.** se face de către organul care a instituit-o la cererea curatorului, a celui reprezentat, a oricăreia dintre persoanele fizice sau juridice îndreptăţite să ceară instituirea acestei măsuri, sau chiar din oficiu,

atunci când au încetat cauzele care au determinat-o. Cazurile în care se instituie **c.** sunt următoarele: a) În conformitate cu prevederile Codului familiei şi cu reglementările legale privitoare la persoanele fizice şi la persoanele juridice: 1) Curatela bătrânilor, bolnavilor sau infirmilor, care, din aceste cauze, deşi capabili din punct de vedere juridic, nu pot să-şi administreze bunurile sau să-şi apere interesele în condiţii mulţumitoare şi, din motive temeinice, nu pot să-şi numească ei înşişi un reprezentant. Se aplică şi persoanelor având numai capacitate de exerciţiu restrânsă. 2) Curatela pentru rezolvarea unor situaţii urgente, aplicabilă dacă, din cauza bolii sau din alte motive, o persoană, deşi capabilă din punct de vedere juridic, nu poate, nici personal şi nici prin reprezentant, să ia măsurile necesare în cazuri a căror rezolvare nu suferă amânare; se aplică şi persoanelor care au numai capacitate de exerciţiu restrânsă. 3) Curatela părintelui sau tutorelui împiedicat în activitatea de ocrotire, aplicabilă dacă, din cauza bolii sau din alte motive, părintele sau tutorele este împiedicat să îndeplinească un anumit act în numele persoanei pe care o reprezintă sau ale cărei acte le încuviinţează. 4) Curatela persoanei lipsă de la domiciliu sau a dispărutului care nu a lăsat un mandatar general. 5) Curatela celui declarat dispărut prin hotărâre judecătorească. 6) Curatela minorului având interese contrare cu cele ale tutorelui său, când nu se impune, totuşi, înlocuirea tutorelui. 7) Curatela minorului până la intrarea în funcţie a tutorelui. 8) Curatela minorului al cărui tutore a fost îndepărtat din funcţiune, aplicabilă până la numirea unui nou tutore. 9) Curatela persoanei care urmează a fi pusă sub interdicţie, care se instituie pentru îngrijirea persoanei, reprezentarea şi administrarea bunurilor celui în cauză, până la rezolvarea cererii de punere sub interdicţie.b) În conformitate cu Codul civil: 1) Curatela surdomutului, aplicabilă în situaţia în care un surdomut, care nu ştie să scrie, urmează să accepte o donaţie. 2) Curatela succesiunii vacante, instituită la cererea persoanelor interesate sau a procurorului, în scopul ocrotirii intereselor eventualilor moştenitori.c) În conformitate cu Codul de procedură civilă: 1) Curatela unei asociaţii sau societăţi fără personalitate juridică. 2) Curatela incapabilului care nu are reprezentant legal. 3) Curatela în caz de conflict între reprezentant şi reprezentat. 4) Curatela persoanei juridice chemată în judecată, care nu are reprezentant. 5) Curatela instituită în cazul moştenitorilor chemaţi în judecată, până la intrarea lor în proces. 6) Curatela succesiunii vacante. Clasificarea cazurilor în care se instituie **c.** se face după mai multe criterii, cea mai utilizată fiind împărţirea acestora în: A. Cazuri de instituire a **c.** fără luarea în considerare a capacităţii celui ocrotit, supuse regulilor mandatului. Cazurile din această categorie se clasifică, la rândul lor, fie după scopul pe care îl urmăresc, fie după întinderea împuternicirilor conferite curatorului, din acest punct de vedere **c.** putând fi generală sau specială. B. Cazuri de instituire a **c.** prin luarea în considerare a lipsei de capacitate sau a capacităţii restrânse a celui reprezentat. **C.** instituită în aceste cazuri poate fi: generală şi permanentă; generală şi provizorie; specială; procesuală.

CURATOR, persoană care a primit însărcinarea de a îndeplini obligaţiile pe care le implică curatela.

CURTE DE APEL, instanţă de judecată care îşi exercită competenţa într-o circumscripţie cuprinzând mai multe tribunale. **C.A.** judecă: a) în primă instanţă: "procesele" şi cererile în materie de con-

tencios adminstrativ privind actele de competenţa autorităţilor administraţiei publice centrale, ale prefecturilor, ale serviciilor publice descentralizate la nivel judeţean, ale ministerelor şi ale celorlalte organe centrale, ale autorităţilor publice judeţene şi a municipiului Bucureşti; b) ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în primă instanţă; c) ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în apel, precum şi în alte cauze prevăzute de lege; d) în alte materii date prin lege în competenţa lor. Paradoxal, în sistemul legislativ actual, **C.A.** este instanţă de excepţie în ceea ce priveşte judecarea apelurilor, însă este instanţă de recurs de drept comun, însemnând că însăşi denumirea ei nu corespunde competenţei materiale funcţionale. **C.A.** judecă cererile de competenţa lor în primă instanţă, în complete formate din 2 judecători, iar apelurile şi recursurile în complete formate din 3 judecători. (D.R.)

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ, unica autoritate de jurisdicţie constituţională în România. **C.C.** este independentă faţă de orice altă autoritate publică şi se supune numai Constituţiei şi legii. Scopul **C.C.** este garantarea supremaţiei Constituţiei. **C.C.** asigură controlul constituţionalităţii legilor, a regulamentelor Parlamentului şi a ordonanţelor Guvernului. Sunt neconstituţionale prevederile unor astfel de acte normative, care încalcă dispoziţiile sau principiile Constituţiei. Competenţa **C.C.** nu poate fi contestată de nici o autoritate publică. **C.C.** este singura în drept să hotărască asupra competenţei sale. Judecătorii **C.C.** sunt independenţi în exercitarea atribuţiilor lor şi inamovibili pe durata mandatului. Judecătorii **C.C.** nu pot fi traşi la răspundere pentru opiniile şi voturile exprimate la adoptare soluţiilor. Autorităţile publice, instituţiile, regiile autonome, societăţile comerciale şi orice alte organizaţii sunt obligate să comunice informaţiile, documentele şi actele pe care le deţin, cerute de **C.C.** pentru realizarea atribuţiilor sale. Sediul **C.C.** este în municipiul Bucureşti. **C.C.** se compune din 9 judecători numiţi pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Trei judecători sunt numiţi de Camera Deputaţilor, trei din Senat şi trei de preşedintele României. **C.C.** se înnoieşte cu o treime din judecători din 3 în 3 ani. Fiecare Cameră a Parlamentului numeşte cu votul majorităţii membrilor săi, la propunerea Biroului permanent şi pe baza recomandării Comisiei juridice, în calitate de judecător, persoana care a întrunit numărul cel mai mare de voturi. Candidaturile se pot depune la Comisia juridică de grupurile parlamentare, de deputaţi şi de senatori. Candidaţii vor fi audiaţi de Comisie şi de plenul Camerei. Raportul Comisiei juridice se va referi motivat la toţi candidaţii. **C.C.** îşi desfăşoară activitatea în plen sau în complete de jurisdicţie, alcătuite în condiţiile legii. Cvorumul pentru plenul **C.C.** este de două treimi din numărul judecătorilor Curţii. **C.C.** are un preşedinte ales prin vot secret, pentru o perioadă de 3 ani, cu majoritatea voturilor judecătorilor, în termen de 5 zile de la înnoirea Curţii. Pentru alegerea preşedintelui fiecare grupă de judecători numiţi de Camera Deputaţilor, de Senat şi de preşedintele României poate propune o singură candidatură. Dacă la primul tur de scrutin nici un candidat nu întruneşte majoritatea voturilor, se va proceda la al doilea tur de scrutin între primii doi clasaţi sau traşi la sorţi, dacă toţi candidaţii obţin acelaşi număr de voturi. Operaţiunile de alegere a preşedintelui sunt conduse de judecătorul cel mai în vârstă. Preşedintele numeşte un judecător care îi va ţine locul

în timpul absenței. În caz de vacanță a funcției, se alege un președinte până la încheierea perioadei de 3 ani. Alegerea are loc în termen de 5 zile de la constatarea vacanței. Președintele **C.C.** are următoarele atribuții: a) coordonează activitatea **C.C.** și repartizează cauzele spre rezolvare; b) convoacă și prezidează ședințele în plen ale **C.C.**; c) reprezintă **C.C.** în fața autorităților publice și a altor organizații, române sau străine; d) constată cazurile de încetare a mandatului judecătorilor și sesizează autoritățile publice care i-au numit pentru ocuparea postului devenit vacant; e) îndeplinește alte atribuții prevăzute de lege sau de regulamentul de organizare și funcționare al **C.C.**. Președintele este ordonator de credite. **C.C.** poate fi sesizată pentru cazurile expres și limitativ prevăzute de art. 144 din Constituție și în condițiile stabilite potrivit Legii nr. 47/1992. Sesizările trebuie făcute în formă scrisă și motivate. **C.C.** pronunță decizii, hotărâri și emite avize, după cum urmează: A) Decizii, în cazurile în care: a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea președintelui României, a Guvernului, a Curții Supreme de Justiție, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu asupra inițiativelor de revizuire a Constituției; b) se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori; c) hotărăște asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești privind neconstituționalitatea legilor și ordonanțelor; d) hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic B) Hotărâri, în cazurile în care: a) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului; b) constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului; c) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia; d) verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni. C) Avize consultative pentru propunerea de suspendare din funcție a președintelui României. Deciziile și hotărârile se pronunță în numele legii. Ședințele de judecată sunt publice, în afară de cazul în care, din motive întemeiate, președintele Curții sau completul de judecată hotărăște ședință secretă. Părțile au acces la lucrările dosarului. Actele și lucrările **C.C.**, pe baza cărora aceasta pronunță deciziile și hotărârile ori emit avize, nu sunt destinate publicității. Cererile adresate **C.C.** sunt scutite de taxă de timbru. Procedura jurisdicțională prevăzută de Legea nr. 47/1992 se completează cu regulile procedurii civile, în măsura în care ele sunt compatibile cu natura procedurii în fața **C.C.**. Compatibilitatea se hotărăște exclusiv de Curte. **C.C.** se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Curții Supreme de Justiție, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori. În vederea exercitării dreptului de sesizare a **C.C.**, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, legea se comunică Guvernului și Curții Supreme de Justiție și se depune la secretarul general de la Camera Deputaților și de la Senat. În cazul în care legea a fost adoptată cu procedură

de urgenţa termenul este de 2 zile. Data la care legea a fost depusă la secretarii generali ai Camerelor se aduce la cunoştinţă în plenul fiecărei Camere, în termen de 24 de ore de la depunere. Depunerea şi comunicarea se face numai în zilele în care Camerele Parlamentului lucrează în plen. Sesizarea făcută de parlamentari se trimite **C.C.** în ziua primirii ei de secretarul general de la Camera respectivă. În cazul sesizării **C.C.** de unul dintre preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, de parlamentari, de Guvern sau de Curtea Supremă de Justiţie, aceasta va comunica preşedintelui României sesizarea primită, în ziua înregistrării. Dacă sesizarea s-a făcut de preşedintele României, de parlamentari sau de Curtea Supremă de Justiţie, **C.C.** o va comunica, în 24 de ore de la înregistrare, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, precizând şi data când vor avea loc dezbaterile. Până la data dezbaterilor, preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului pot prezenta, în scris, punctul lor de vedere. Punctul de vedere al Guvernului se prezintă numai sub semnătura primului ministru. Dezbaterea are loc în plenul **C.C.**, cu participarea judecătorilor Curţii, pe baza sesizării, a documentelor şi a punctelor de vedere primite, atât asupra prevederilor menţionate în sesizare, cât şi asupra celor de care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate. Decizia se pronunţă în urma deliberării, cu votul majorităţii judecătorilor şi se comunică preşedintelui României. Decizia prin care se constată neconstituţionalitatea legii se comunică şi preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului. Decizia se publică în Monitorul Oficial al României. **C.C.** se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori. În cazul în care sesizarea se face de parlamentari, ea se trimite **C.C.** de secretarul general de la Camera din care aceştia fac parte, în ziua depunerii, iar **C.C.** o va comunica, în termen de 24 de ore de la înregistrare, preşedinţilor celor două Camere, cu precizarea datei când va avea loc dezbaterea. Până la data dezbaterii preşedinţii Camerelor pot comunica punctele de vedere ale birourilor permanente. Dezbaterea are loc în plenul **C.C.**, pe baza sesizării şi a punctelor de vedere primite. Decizia se pronunţă cu votul majorităţii judecătorilor Curţii şi se aduce la cunoştinţa Camerei al cărei regulament a fost dezbătut. Decizia se publică în Monitorul Oficial al României. Dacă prin decizie se constată neconstituţionalitatea unor dispoziţii ale regulamentului, Camera sesizată va reexamina aceste dispoziţii pentru punerea lor de acord cu prevederile Constituţiei. **C.C.** hotărăşte asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti privind neconstituţionalitatea legilor şi a ordonanţelor. Dacă, în cursul judecăţii, instanţa din oficiu, sau una dintre părţi invocă neconstituţionalitatea unei prevederi dintr-o lege sau ordonanţă, de care depinde judecarea cauzei, excepţia ridicată se trimite **C.C.**, spre a se pronunţa asupra constituţionalităţii acelei prevederi. Nu pot face obiectul excepţiei prevederile legale a căror constituţionalitate a fost deja stabilită. Sesizarea **C.C.** se dispune de instanţa în faţa căreia s-a ridicat excepţia de neconstituţionalitate, printr-o încheiere. Încheierea va cuprinde punctele de vedere ale părţilor pentru susţinerea sau combaterea excepţiei şi opinia instanţei asupra excepţiei şi va fi însoţită de dovezile depuse de părţi. În cazurile în care excepţia a fost ridicată din oficiu de instanţă, inche-

ierea trebuie motivată, cuprinzând şi susţinerile părţilor, precum şi dovezile necesare. În perioada soluţionării excepţiei de neconstituţionalitate, instanţa poate dispune, prin încheiere motivată, suspendarea judecăţii. Încheierea este supusă recursului în termen de 5 zile de la data pronunţării. Primind încheierea instanţei, preşedintele **C.C.** va desemna completul de judecată, alcătuit din 3 judecători, şi pe preşedintele acestuia. Preşedintele completului desemnează pe unul dintre judecători ca raportor. În cazul în care judecătorul desemnat ca raportor consideră că excepţia este vădit nefondată sau încalcă prevederile art. 23 alin. 3 din Legea 47/1992, va înştiinţa pe preşedinte pentru convocarea completului de judecată, care poate hotărî, cu unanimitate de voturi, să respingă excepţia, fără citarea părţilor. În cazul în care nu se regăseşte o astfel de situaţie, judecătorul raportor este obligat să comunice încheierea prin care a fost sesizată **C.C.** fiecărei Camere a Parlamentului şi Guvernului, indicând data până la care pot să depună punctul lor de vedere, şi va asigura luarea măsurilor necesare pentru administrarea probelor la data judecăţii. Judecarea are loc pe baza raportului prezentat de judecătorul raportor, a încheierii prin care a fost sesizată **C.C.**, a punctelor de vedere prezentate, a probelor administrate, a susţinerilor părţilor, cu citarea acestora şi a Ministerului Public. Părţile pot fi reprezentate prin avocaţi cu drept de a pleda la Curtea Supremă de Justiţie. Decizia poate fi atacată de părţi numai cu recurs, în termen de 10 zile de la comunicare. Recursul se judecă de un complet alcătuit din 5 judecători; din care unul este preşedintele **C.C.** sau înlocuitorul său, care îl va prezida. Dacă recursul este admis, instanţa de recurs se pronunţă, prin aceeaşi decizie, şi asupra excepţiei de neconstituţionalitate. Decizia primei instanţe, cât şi decizia instanţei de recurs se iau cu majoritate de voturi. Decizia definitivă prin care se constată neconstituţionalitatea unei legi sau a unei ordonanţe constituie temei legal pentru rejudecarea cauzei, la cererea părţii care a invocat excepţia de neconstituţionalitate într-un proces civil. Aceste dispoziţii se aplică numai raporturilor juridice stabilite după intrarea în vigoare a Constituţiei din 1991. Repararea daunelor suferite anterior intrării în vigoare a Constituţiei din 1991 se reglementează prin lege. Deciziile definitive pronunţate în astfel de condiţii se comunică celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului. Deciziile definitive se publică în Monitorul Oficial al României, sunt obligatorii şi au putere numai pentru viitor. **C.C.** veghează la respectarea procedurii pentru alegerea preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului în condiţiile prevăzute de Legea pentru alegerea preşedintelui României. Hotărârile **C.C.** se adoptă în plen, cu votul majorităţii judecătorilor Curţii. **C.C.** decide asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic. Contestaţia privind constituţionalitatea unui partid politic poate fi formulată de preşedintele uneia dintre Camerele Parlamentului sau de Guvern. Preşedintele Camerei poate formula contestaţia numai pe baza unei hotărâri adoptate de Cameră cu votul majorităţii membrilor săi. Contestaţia trebuie motivată şi va fi însoţită de dovezile pe care se întemeiază. Pentru soluţionarea contestaţiei, preşedintele **C.C.** va desemna un judecător ca raportor, care este obligat să o comunice, împreună cu actele doveditoare, partidului politic la care se referă contestaţia, precizându-i data până la care poate depune un memoriu în apărare, însoţit de dovezile corespunzătoare. Contestaţia se

judecă de plenul **C.C.**, cu citarea contestatorului, a partidului politic a cărui constituţionalitate este contestată şi a Ministerului Public, pe baza raportului prezentat de judecătorul desemnat în acest scop şi a probelor administrate, iar decizia se pronunţă cu votul majorităţii judecătorilor Curţii. Camera Parlamentului care a depus contestaţia poate fi reprezentată de persoana desemnată de aceasta, iar Guvernul, de Ministerul Justiţiei. Partidul politic poate fi reprezentat şi prin avocat cu drept de a pleda în faţa Curţii Supreme de Justiţie. Decizia Curţii nu este supusă nici unei căi de atac şi se publică în Monitorul Oficial al României. Partidele politice pot fi declarate neconstituţionale în cazurile prevăzute de art. 37 alin. 2 din Constituţie. Decizia de admitere a contestaţiei se comunică Tribunalului municipiului Bucureşti, pentru radierea partidului politic neconstituţional din evidenţa partidelor politice legal constituite. **C.C.** dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a preşedintelui României. Propunerea de suspendare din funcţie a preşedintelui României, împreună cu dovezile pe care se întemeiază se trimit în copie **C.C.**, de preşedintele care a condus şedinţa comună a celor două Camere. Preşedintele **C.C.**, primind cererea, va desemna 3 judecători ca raportori, câte unul dintre judecători numiţi de Camera Deputaţilor, Senat şi preşedintele României, care vor efectua toate investigaţiile necesare. Avizul cu privire la suspendarea din funcţie a preşedintelui României se emite de plenul **C.C.**, cu votul majorităţii judecătorilor Curţii, pe baza dezbaterii raportului prezentat de cei 3 judecători desemnaţi în acest scop, a propunerii de suspendare, a dovezilor şi a investigaţiilor făcute. Preşedintele României va fi încunoştinţat asupra datei fixate pentru dezbatere şi poate da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută. Avizul **C.C.** se comunică preşedinţilor celor două Camere şi preşedintelui României. **C.C.** constată existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de preşedinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului. Vacanţa funcţiei de preşedinte al României se constată la cererea preşedintelui uneia dintre Camerele Parlamentului sau a preşedintelui interimar care exercită atribuţiile preşedintelui României în perioada cât acesta este suspendat din funcţie. În cazul în care preşedintele României a fost suspendat din funcţie, cererea pentru constatarea existenţei interimatului se face de preşedintele care a condus lucrările şedinţei comune a celor două Camere ale Parlamentului, pe baza hotărârii adoptate în şedinţa comună. Dacă interimatul funcţiei de preşedinte al României se datoreşte imposibilităţii de a-şi exercita atribuţiile, cererea se face de preşedintele României sau de preşedintele uneia dintre Camerele Parlamentului. Cererea pentru constatarea acestor împrejurări se face de plenul **C.C.**, cu votul majorităţii judecătorilor. Procedura pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor de exercitare a iniţiativei legislative de către cetăţeni, de verificare a respectării regulilor de organizare şi desfăşurare a referendumului şi de confirmare a rezultatului acestuia se stabileşte prin legile privind reglementarea acestor activităţi. Înainte de sesizarea Parlamentului pentru iniţierea procedurii legislative de revizuire a Constituţiei, proiectul de lege sau propunerea legislativă se depune la **C.C.**, care este obligată ca în termen de 10 zile să se pronunţe asupra constituţionalităţii sale. Decizia **C.C.** se pronunţă în plen, cu votul a două treimi din judecătorii Curţii, şi se comunică celor ce au iniţiat proiectul de

lege sau propunerea legislativă ori, după caz, reprezentantului acestora. Decizia se publică în Monitorul Oficial al României. Proiectul de lege sau propunerea legislativă poate fi prezentată Parlamentului numai împreună cu decizia **C.C.**. Judecătorii **C.C.** trebuie să aibă pregătire juridică superioară, înaltă competenţă profesională şi o vechime de cel puţin 18 ani în activitatea juridică sau în învăţământul juridic superior. Funcţia de judecător este incompatibilă cu oricare altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul juridic superior. Numirea judecătorilor se poate face numai cu acordul prealabil, exprimat în scris, al candidatului. În cazul în care candidatul ocupă o funcţie incompatibilă cu aceea de judecător al **C.C.** sau face parte dintr-un partid politic, acordul trebuie să cuprindă angajamentul candidatului de a demisiona, la data numirii, din acea funcţie sau din partidul politic al cărui membru este. Judecătorii **C.C.** vor depune, în faţa Parlamentului României şi a preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, următorul jurământ: "Jur să respect şi să apăr constituţia, îndeplinindu-mi cu bună-credinţă şi fără părtinire obligaţiile de judecător al Curţii Constituţionale. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!" Jurământul se depune individual. Judecătorii Curţii îşi vor exercita funcţia de la data depunerii jurământului. Judecătorii **C.C.** sunt obligaţi: a) să-şi îndeplinească, funcţia încredinţată cu imparţialitate şi în respectul Constituţiei; b) să păstreze secretul deliberărilor şi al voturilor şi să nu dea consultaţii în probleme de competenţa **C.C.**; c) în adoptarea actelor **C.C.** să-şi exprime votul afirmativ sau negativ, abţinerea de la vot neflind permisă; d) să comunice preşedintelui **C.C.** orice activitate care ar putea atrage incompatibilitatea cu mandatul pe care îl exercită; e) să nu permită folosirea funcţiei pe care o îndeplinesc în scop de reclamă comercială sau propagandă de orice fel; f) să se abţină de la orice activitate sau manifestare contrare independenţei şi demnităţii funcţiei lor. Stabilirea abaterilor disciplinare ale judecătorilor, a sancţiunilor şi a modului de aplicare a acestora este de competenţa exclusivă a plenului **C.C.**. Judecătorii **C.C.** nu pot fi arestaţi sau trimişi în judecată penală ori contravenţională decât cu aprobarea Biroului permanent al Camerei Deputaţilor, al Senatului sau a preşedintelui României, după caz, şi la cererea procurorului general. Competenţa de judecată, pentru infracţiunile săvârşite de judecătorii **C.C.**, aparţine Curţii Supreme de Justiţie, secţia penală. De la data trimiterii în judecată penală, judecătorul **C.C.** este suspendat de drept din funcţia sa. În caz de condamnare definitivă, el este exclus de drept, iar în caz de achitare suspendarea încetează. Mandatul de judecător al **C.C.** încetează: a) la expirarea termenului pentru care a fost numit sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de excludere de drept ori de deces; b) în situaţiile de incompatibilitate sau de imposibilitate a exercitării funcţiei de judecător mai mult de 6 luni; c) în caz de încălcare a prevederilor art. 16 alin. 3 sau art. 37 alin. 3 din Constituţie sau pentru încălcarea gravă a obligaţiilor prevăzute la art. 41 din Legea 47/1992. Constatarea încetării mandatului se face fie de preşedintele **C.C.** fie se hotărăşte în plen, cu votul majorităţii judecătorilor Curţii. Cu 3 luni înainte de expirarea mandatului fiecărui judecător, preşedintele Curţii sesizează pe preşedintele Camerei Parlamentului care a numit judecătorul sau, după caz, pe preşedintele României, solicitându-l să numească un altul în locul lui; numirea trebuie efectuată cu cel puţin o lună înainte de încetarea man-

datului judecătorului predecesor. În cazul în care mandatul a încetat înainte de expirarea duratei pentru care judecătorul a fost numit, iar perioada rămasă depăşeşte 6 luni, preşedintele va sesiza autoritatea publică menţionată, în termen de cel mult 3 zile de la data încetării mandatului, în vederea numirii unui nou judecător. Mandatul judecătorului astfel numit încetează la expirarea duratei mandatului pe care l-a avut judecătorul înlocuit. În cazul în care perioada pentru care a fost numit noul judecător este mai mică de 3 ani, acesta va putea fi numit la reînnoirea **C.C.** pentru un mandat complet de 9 ani. După încetarea mandatului ca urmare a expirării perioadei pentru care el a fost acordat, judecătorul are dreptul să revină în postul ocupat anterior, dacă numirea sa la **C.C.** s-a făcut cu condiţia rezervării acestuia. În cazul în care judecătorul ocupă un post de magistrat rezervarea postului este obligatorie. În perioada cât este rezervat acest post poate fi ocupat numai prin contract de muncă cu durată nedeterminată. Preşedintele **C.C.** este asimilat cu preşedintele Curţii Supreme de Justiţie, iar judecătorii **C.C.**, cu vicepreşedintele Curţii Supreme de Justiţie. **C.C.** are 7 magistraţi-asistenţi, subordonaţi preşedintelui Curţii. Magistraţii-asistenţi trebuie să aibă pregătire juridică superioară şi o vechime în muncă de cel puţin 10 ani în activitatea juridică sau în învăţământul juridic superior. Ei se încadrează prin concurs. Comisia de examinare se numeşte de preşedintele **C.C.**, din 5 judecători ai Curţii. Magistraţii-asistenţi sunt asimilaţi cu consultanţii juridici de la Curtea Supremă de Justiţie. Magistraţii-asistenţi participă la pregătirea lucrărilor şi la redactarea actelor emise de Curte şi pot fi consultaţi la deliberări. De asemenea le revin aceleaşi obligaţii ca şi judecătorilor Curţii. Secretariatul **C.C.** este condus de un secretar şef, asimilat funcţiei de consultant juridic şef al Curţii Supreme de Justiţie. Nomenclatorul funcţiilor Secretariatului Curţii şi numărul de personal de specialitate şi administrativ se aprobă de plenul Curţii. În cadrul secretariatului funcţionează un compartiment de documentare, cercetare şi informatică şi alte compartimente necesare activităţii Curţii. (D.R.)

CURTEA DE CONTURI, organ suprem de control financiar şi de jurisdicţie în domeniul financiar. Funcţioncază pe lângă Parlamentul României. **C. de C.** îşi exercită funcţiile în mod independent şi în conformitate cu dispoziţiile prevăzute în Constituţie şi în celelalte legi ale ţării. În unităţile administrativ-teritoriale, funcţiile Curţii se exercită prin Camerele de conturi judeţene. Sediul Curţii este în Bucureşti, iar sediile Camerelor de conturi sunt în oraşele reşedinţă de judeţ şi în municipiul Bucureşti. **C. de C.** decide în mod autonom asupra programului său de control. Controalele **C. de C.** se iniţiază din oficiu şi nu pot fi oprite decât de Parlament şi numai în cazul depăşirii competenţelor stabilite prin lege. Hotărârile Camerei Deputaţilor sau ale Senatului, prin care se cere **C. de C.** efectuarea unor controale, în limitele competenţelor sale, sunt obligatorii. Nici o altă autoritate publică nu o mai poate obliga. **C. de C.** înaintează Parlamentului şi, prin Camerele de conturi locale, Consiliilor judeţene, rapoarte în domeniile în care este competentă. Raportul anual al **C. de C.** se publică în Monitorul Oficial al României. **C. de C.** are acces neîngrădit la acte, documente şi informaţii necesare exercitării funcţiilor sale de control şi jurisdicţionale, oricare ar fi persoanele juridice sau fizice deţinătoare. Toate persoanele juridice sau fizice supuse controlului sau jurisdicţiei **C. de C.** sunt obligate să-i trimită actele, documentele şi

informaţiile la termenele stabilite de **C. de C.** şi să-i asigure accesul în sediile lor, dacă aceasta hotărăşte efectuarea controlului sau cercetarea la faţa locului. Dacă, în exercitarea funcţiilor sale, **C. de C.** ia cunoştinţă de informaţii care constituie secrete de stat, de serviciu, comerciale sau individuale aceasta este obligată să respecte caracterul lor şi să le facă cunoscute numai autorităţilor îndreptăţite. **C. de C.** îşi întocmeşte buget propriu, care se prevede distinct în bugetul de stat. Salarizarea personalului **C. de C.** se stabileşte prin lege. **C. de C.** poate să participe la activitatea organismelor internaţionale de specialitate şi să devină membru al acestora. **C. de C.** poate colabora cu organismele internaţionale de profil şi poate exercita, în numele lor, controlul asupra gestionării fondurilor puse la dispoziţia României, dacă prin tratate, convenţii sau alte înţelegeri internaţionale se stabileşte această competenţă. **C. de C.** se compune din: Secţia de control preventiv, Secţia de control ulterior, Secţia jurisdicţională, Colegiul jurisdicţional al Curţii, Camerele de conturi judeţene şi Secretariatul general. Pe lângă **C. de C.** funcţionează procurori financiari. Membrii **C. de C.** sunt consilierii de conturi în număr de 24. Aceştia alcătuiesc plenul **C. de C.**. Conducerea **C. de C.** se exercită de către plen, de comitetul de conducere, de preşedintele şi vicepreşedinţii Curţii, care sunt consilieri de conturi. Comitetul de conducere se compune din preşedintele Curţii, vicepreşedinţii acesteia, preşedinţii de secţii şi 5 consilieri de conturi, aleşi de plenul Curţii. La şedinţele plenului participă procurorul general financiar şi secretarul general. La şedinţele plenului **C. de C.** şi ale comitetului de conducere pot participa, în calitate de invitaţi, specialişti cu înaltă pregătire în diferite domenii de activitate ce intră în competenţa Curţii. Secţiile sunt conduse de către un consilier de conturi, care îndeplineşte funcţia de preşedinte al secţiei. Secţia de control preventiv este formată din 5 consilieri de conturi, precum şi din controlori financiari, care îşi exercită atribuţiile la ordonatorii principali de credite ai bugetului de stat, asigurărilor sociale de stat şi fondurilor speciale. Secţia de control ulterior este formată din 7 consilieri de conturi şi din controlori financiari şi se organizează în 6 divizii sectoriale, dintre care una îndeplineşte şi atribuţiile de coordonare a controlului în teritoriu, exercitat prin direcţiile judeţene de control financiar al secţiei. Diviziile sunt conduse de către un consilier de conturi. În cadrul diviziilor pot fi organizate direcţii de specialitate. Secţia jurisdicţională este instanţă de fond şi de recurs şi se compune din 9 consilieri de conturi. Colegiul jurisdicţional al Curţii este instanţă de fond, se compune din judecători financiari şi este condus de un preşedinte de colegiu. Camera de conturi judeţeană se compune din compartimentul de control financiar şi colegiul jurisdicţional. Compartimentul de control financiar este format din controlori financiari şi este condus de un şef de compartiment. Colegiul jurisdicţional este format din judecători şi condus de un preşedinte. Pe lângă **C. de C.** funcţionează procurorul general financiar şi procurorii financiari. Procurorii financiari îşi exercită atribuţiile pe lângă secţiile Curţii, colegiul jurisdicţional al Curţii şi camerele de conturi judeţene. Secretariatul general este condus de un secretar general. În cadrul secretariatului general funcţionează compartimente de studii-sinteze-legislaţie, norme metodologice-documentare, de informatică, de relaţii interne şi externe, de finanţe-contabilitate şi de personal-secretariat-administrativ. **C. de C.** îşi exercită

funcţiunea de control asupra modului de formare, de administrare şi de întrebuinţare a resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public, precum şi asupra modului de gestionare a patrimoniului public şi privat al statului şi al unităţilor administrative-teritoriale. Prin controlul său, **C. de C.** urmăreşte respectarea legilor şi aplicarea principiilor de economicitate, eficacitate şi eficienţă în gestionarea mijloacelor materiale şi băneşti. Pentru exercitarea funcţiei de mai sus, **C. de C.** controlează: a) formarea şi utilizarea resurselor bugetului de stat, ale bugetului asigurărilor sociale de stat şi ale bugetelor unităţilor administrativ-teritoriale, precum şi mişcarea fondurilor între aceste bugete; b) constituirea, utilizarea şi gestionarea fondurilor speciale şi a fondurilor de tezaur; c) formarea şi gestionarea datoriei publice şi situaţia garanţiilor guvernamentale pentru credite interne şi externe; d) utilizarea alocaţiilor bugetare pentru investiţii, a subvenţiilor şi transferurilor şi a altor forme de sprijin financiar din partea statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale; e) constituirea, administrarea fondurilor publice de către instituţiile publice autonome cu caracter comercial şi financiar şi de către organismele autonome de asigurări sociale; f) situaţia, evoluţia şi modul de administrare a patrimoniului public şi privat al statului şi al unităţilor administrativ teritoriale de către instituţiile publice, regiile autonome, societăţile comerciale sau de către alte persoane juridice în baza unui contract de concesiune sau închiere; g) alte domenii în care, prin lege, s-a stabilit competenţa Curţii. Sunt supuse controlului prevăzut mai sus: 1) statul şi unităţile administrativ-teritoriale, în calitate de persoane juridice de drept public, cu serviciile şi instituţiile lor publice, autonome sau nu; 2) Banca Naţională a României; 3) regiile autonome; 4) societăţile comerciale la care statul, unităţile administrativ-teritoriale, instituţiile publice sau regiile autonome deţin, singure sau împreună, integral sau mai mult de jumătate din capitalul social; 5) organismele autonome de asigurări sociale sau de altă natură, care gestionează bunuri, valori sau fonduri, într-un regim legal obligatoriu, în condiţiile în care prin lege sau prin statutele lor se prevede acest lucru. **C. de C.** poate hotărî efectuarea de controale şi la alte persoane juridice decât cele menţionate mai înainte care: a) beneficiază de garanţii guvernamentale pentru credite, de subvenţii sau de alte forme de sprijin financiar din partea statului, a unităţilor administrativ-teritoriale sau a instituţiilor publice; b) administrează în baza unui contract de concesiune sau închiriere, bunuri aparţinând domeniului public sau privat al statutului său al unităţilor administrativ-teritoriale; c) desfăşoară o activitate economică la care persoanele juridice menţionate participă cu mai puţin de 50% la formarea capitalului social; d) nu-şi îndeplinesc obligaţiile financiare către stat, unităţile administrativ-teritoriale şi instituţiile publice. Controlul execuţiei bugetelor Camerei Deputaţilor, Senatului, Preşedenţiei şi Guvernului se exercită numai de către **C. de C.**. Execuţia bugetului propriu al **C. de C.** se aprobă de Parlament. Controlul exercitat de **C. de C.** poate fi preventiv şi ulterior. **C. de C.** exercită controlul preventiv, prin organe proprii de control, la ordonatorii principali de credite ai bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat şi fondurilor speciale, asupra: a) angajamentelor din care ar deriva, direct sau indirect, obligaţii de plată în sarcina statului; b) efectuării unor plăţi din fonduri publice; c) deschiderii şi repartizării creditelor bugetare; d) modificării situaţiei iniţiale a repartizării pe trimestre şi pe subdiviziuni

ale clasificaţiei bugetare a creditelor aprobate, inclusiv prin virări de credite; e) concesionării sau închirierii de bunuri publice. Documentele, operaţiunile şi limitele valorice minime de la care acestea vor fi supuse controlului său preventiv se stabileşte de Curte, în funcţie de importanţa şi neajunsurile constatate, dacă prin lege nu se prevede altfel. Organele de control preventiv ale Curţii se pronunţă asupra legalităţii angajamentelor şi efectuării unor plăţi, precum şi asupra utilizării creditelor bugetare în limita şi conform destinaţiei stabilite prin legea bugetară anuală. Controlul preventiv se exercită prin viză. Nici o operaţiune din cele supuse controlului preventiv al Curţii nu poate fi executată fără viza acesteia. În cazul în care controlorul financiar consideră că operaţiunea nu îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege pentru acordarea vizei de control preventiv, el semnalează acest lucru în scris ordonatorului principal de credite, făcând cunoscute motivele refuzului de viză. Dacă ordonatorul principal de credite insistă în efectuarea operaţiunii, el înaintează secţiei de control preventiv actele a căror viză a fost refuzată, motivele refuzului şi punctul său de vedere. Secţia de control preventiv soluţionează cererea în termen de 10 zile, într-un complet constituit din trei consilieri de conturi. Completul astfel constituit poate cere completarea documentelor prezentate şi lămuriri de la ordonatorul principal de credite. Asupra cererii de viză, completul se pronunţă, motivat, printr-o decizie care se comunică celor interesaţi. În cazul respingerii cererii şi al menţinerii refuzului de viză, ordonatorul se poate adresa Guvernului, care hotărăşte în următoarele 15 zile. Hotărârea Guvernului de autorizare a operaţiunilor refuzate la viză de controlul preventiv se comunică **C. de C.** şi ordonatorului principal de credite în termen de 5 zile. **C. de C.** informează lunar Parlamentul asupra operaţiunilor refuzate la viza de control preventiv şi autorizate de Guvern, aducându-i la cunoştinţă şi motivele refuzului său. **C. de C.** are ca principale atribuţii verificarea: a) contului general anual de execuţie a bugetului de stat; b) contului anual de execuţie a bugetului asigurărilor sociale de stat; c) conturilor anuale de execuţie a bugetelor locale; d) conturilor anuale de execuţie a bugetelor fondurilor speciale; e) conturilor fondurilor de tezaur; f) contului anual al datoriei publice a statului şi situaţiei garanţiilor guvernamentale pentru credite interne şi externe primite de către alte persoane juridice. În exercitarea acestei atribuţii **C. de C.**, în baza programului propriu de control, verifică, pe parcursul exercitiului bugetar şi la finele acestuia: a) conturile gestiunilor publice de bani, alte valori şi de bunuri materiale publice; b) conturile execuţiei de casă a bugetelor publice; c) conturile de execuţie ale subvenţiilor şi alocaţiilor bugetare pentru investiţii acordate altor beneficiari decât instituţiilor publice; d) bilanţurile şi conturile de execuţie ale ordonatorilor de credite bugetare şi ale administratorilor care gestionează fondurile ce se supun regimului bugetului public; e) conturile operaţiunilor referitoare la datoria publică. Este de competenţa **C. de C.** să stabilească limitele valorice minime de la care conturile prevăzute sunt supuse controlului său în fiecare exerciţiu bugetar. Prin verificarea conturilor Curtea constată dacă: a) conturile supuse controlului său sunt exacte şi conforme cu realitatea şi dacă inventarierea patrimoniului public a fost făcută la termenele şi în condiţiile stabilite de lege; b) veniturile statului, unităţilor administrativ-teritoriale, asigurărilor sociale de stat şi ale instituţiilor publice finanţate integral sau parţial din mijloacele extrabugetare

au fost legal stabilite şi încasate la termenele prevăzute de lege; c) cheltuielile au fost angajate, lichidate, ordonanţate, plătite şi înregistrate conform reglementărilor legale şi în concordanţă cu prevederile legii bugetare; d) modificările aduse prevederilor iniţiale ale bugetelor sunt autorizate şi dacă s-au făcut în condiţiile legii; e) subvenţiile şi alocaţiile pentru investiţii s-au acordat de la buget sau din fonduri speciale, în condiţiile legii şi s-au utilizat conform destinaţiilor stabilite; f) contractarea împrumuturilor de stat, rambursarea ratelor scadente ale acestora şi plata dobânzilor aferente s-au făcut în condiţiile legii; g) creanţele şi obligaţiile statului şi ale unităţilor administrativ-teritoriale sunt îndreptăţite sau garantate, iar activele sunt protejate potrivit legii. De asemenea, Curtea analizează: a) necesitatea şi oportunitatea angajării unor cheltuieli bugetare, acordării unor subvenţii, efectuării unor viramente de credite bugetare publice, aprobării unor credite suplimentare; b) calitatea gestiunii financiare din punct de vedere al economicităţii, eficacităţii şi eficienţei. Prin controalele sale **C. de C.** urmăreşte, în principal: a) exactitatea şi realitatea bilanţurilor contabile şi a conturilor de profit şi pierderi; b) îndeplinirea obligaţiilor financiare către buget sau către alte fonduri stabilite prin lege; c) utilizarea fondurilor alocate de la buget sau din fonduri speciale, conform destinaţiei stabilite; d) calitatea gestiunii economico-financiare, dacă prin aceasta se afectează drepturile statului, unităţilor administrativ-teritoriale sau instituţiilor publice ori se crează obligaţii în sarcina acestora. De asemenea, **C. de C.** mai verifică modul de formare, administrare şi întrebuinţare a resurselor financiare ale Fondului Proprietăţii de Stat şi modul în care acesta îşi îndeplineşte obligaţiile prevăzute de lege în raport cu societăţile comerciale. Obiectivele controalelor **C. de C.** dispuse de Camera Deputaţilor sau de Senat ori dispuse de Curte la persoanele juridice menţionate de art.19 din Legea nr. 94/1992 se stabilesc de aceasta prin hotărâre şi se aduc la cunoştinţă celor interesaţi. **C. de C.** este singura competentă ca în urma verificării conturilor să hotărască asupra descărcării de gestiune. Orice decizie a autorităţii executive privind descărcarea de gestiune nu este decât provizorie. **C. de C.** exercită controlul conturilor la sediul său sau la faţa locului. Controlorii financiari desemnaţi să verifice conturile întocmesc rapoarte în care prezintă constatările şi concluziile lor şi formulează propuneri cu privire la măsurile ce urmează a fi luate în legătură cu situaţia conturilor. În cazul în care conturile prezentate nu întrunesc condiţiile care să facă posibilă verificarea lor, controlorii le restituie titularilor acestora, fixând termen pentru completarea sau refacerea lor, după caz. Dacă titularii conturilor nu se conformează acestor măsuri, completarea sau refacerea conturilor se face, pe cheltuiala acestora, de către un expert contabil numit de **C. de C.**. Rapoartele asupra conturilor sunt examinate de un complet format, după cum urmează: a) 3 consilieri de conturi din secţia de control ulterior; b) şeful compartimentului de control financiar al camerei de conturi judeţene şi doi controlori financiari. Asupra rapoartelor, completul, astfel format, pronunţă încheieri prin care dispune fie descărcarea de gestiune, fie sesizarea colegiului jurisdicţional al Curţii sau, după caz, a colegiului jurisdicţional al camerei de conturi, pentru stabilirea răspunderii juridice potrivit legii. Completul poate, de asemenea, dispune restituirea raportului pentru completare sau refacere, după caz. Dacă în urma examinării raportului, a actelor şi documentelor pe care se

sprijină acesta, se constată săvârşirea unor fapte care, potrivit legii penale, constituie infracţiuni, completul dispune sesizarea organelor de urmărire penală competente, suspendând examinarea cazului. În cursul examinării raportului, completul poate cere lămuriri titularilor de conturi sau altor persoane care sunt în măsură sa facă aceasta. Dacă există pericolul înstrăinării bunurilor ce aparţin persoanei răspunzătoare, completul astfel constituit poate solicita colegiului jurisdicţional, ce urmează a fi învestit cu judecarea cauzei, încuviinţarea pentru luarea măsurilor asigurătorii, în limita valorii prejudiciului constatat. La şedinţele în care sunt examinate rapoartele asupra conturilor, poate participa şi procurorul financiar. Descărcarea de gestiune nu constituie temei pentru exonerarea de răspundere juridică. Încheierea prin care s-a dispus sesizarea colegiului jurisdicţional sau descărcarea de gestiune se comunică părţilor interesate şi procurorului financiar. Împotriva încheierii prin care s-a dispus descărcarea de gestiune poate fi introdusă plângere la colegiul jurisdicţional, în termen de 30 de zile de la comunicare. Pentru motive întemeiate, în termen de 1 an de la pronunţarea încheierii prin care s-a dispus descărcarea de gestiune, procedura examinării contului poate fi redeschisă. În situaţia în care, în urma verificărilor efectuate pe parcursul execuţiei bugetului la persoanele juridice supuse controlului, organele de control ale **C. de C.** constată fapte prin care au fost cauzate prejudicii sau abateri cu caracter financiar, încheie proces-verbal de constatare, în condiţiile prevăzute de lege. Actele de constatare astfel întocmite se trimit, în termen de 5 zile, procurorului financiar de către consilierii de conturi din secţiile de control sau, după caz, de şefii compartimentelor de control financiar ale camerelor de conturi judeţene, însoţite de propunerile lor. În toate cazurile, procurorul financiar se pronunţă, în termen de 10 zile de la primire, asupra procesului-verbal de constatare întocmind, după caz, actul de sesizare a colegiului de jurisdicţie competent, actul de sesizare a organelor de urmărire penală ori actul de clasare. Procurorul financiar poate dispune, motivat, restituirea procesului verbal de constatare pentru completare ori refacerea controlului. Actul de sesizare a colegiului jurisdicţional şi actul de clasare se comunică părţilor interesate. Atunci când există pericolul înstrăinării bunurilor ce aparţin persoanei răspunzătoare, procurorul financiar sesizat poate solicita colegiului jurisdicţional ce urmează a fi învestit cu judecarea cauzei încuviinţarea pentru luarea măsurilor asigurătorii, în limita valorii prejudiciului constatat. Împotriva actului de clasare, cei interesaţi pot face plângere în termen de 30 zile de la comunicare. Plângerea se soluţionează de procurorul general financiar. În cazul admiterii plângerii, procurorul general financiar poate dispune, după caz, sesizarea colegiului jurisdicţional ori a organului de urmărire penală competent sau restituirea dosarului pentru completarea ori refacerea controlului. Împotriva soluţiei procurorului general financiar, partea interesată poate face cerere de reexaminare, în termen de 30 zile de la comunicare, la **C. de C.** care soluţionează în complet de cinci consilieri de conturi de la secţia jurisdicţională. În cazul în care admite cererea de reexaminare, **C. de C.** dispune sesizarea colegiului jurisdicţional competent să judece cauza în primă instanţă sau, după caz, a organului de urmărire penală competent. Colegiul jurisdicţional judecă şi hotărăşte, în primă instanţă, cu privire la plata despăgubirilor civile pentru pagube cauzate şi plata de amenzi pentru abateri cu

caracter financiar comise de administratorii, gestionarii şi contabilii, precum şi de celelalte persoane supuse jurisdicţiei **C. de C.**, potrivit legii, cu care este sesizat. Colegiul jurisdicţional judecă şi hotărăşte cu privire la plata de despăgubiri civile şi pe alte persoane, în cazul în care au participat, împreună cu cei prevăzuţi de lege, la producerea daunei. Colegiul jurisdicţional judecă, în primă instanţă, contestaţiile introduse împotriva actelor de imputaţie de către administratorii, gestionarii, contabilii, precum şi de către ceilalţi salariaţi, care au participat, împreună cu aceştia, la producerea pagubelor cauzate persoanelor juridice prevăzute de lege, în legatură cu formarea, administrarea şi întrebuinţarea resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public, precum şi cu gestionarea patrimoniului public şi privat al statului, şi al unităţilor administrativ-teritoriale. Colegiul jurisdicţional judecă, în primă instanţă, întâmpinările introduse împotriva deciziilor emise, potrivit art. 94 alin.1 din L. nr. 94/1992, de şefii compartimentelor de control ale camerelor de conturi judeţene. Colegiul jurisdicţional judecă, în primă şi ultimă instanţă, plângerile introduse împotriva încheierilor prin care completele competente au dispus descărcarea de gestiune. Colegiul jurisdicţional judecă, în primă şi ultimă instanţă, plângerile introduse împotriva proceselor-verbale de constatare şi sancţionare a contravenţiilor încheiate de organele de control ale **C. de C.**. Colegiul jurisdicţional al camerei de conturi judeţene judecă cauzele care fac obiectul art. 45-49 din Legea nr. 94/1992 privind unităţile administrativ-teritoriale şi instituţiile publice de interes local, precum şi regiile autonome şi societăţile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, ale căror sedii se află pe teritoriul judeţului. Cauzele care nu intră în competenţa colegiilor jurisdicţionale ale camerelor de conturi judeţene se soluţionează de colegiul jurisdicţional al **C. de C.**. Secţia jurisdicţională judecă, în primă instanţă, întâmpinările introduse împotriva deciziilor emise, potrivit art. 94 alin.1 din L.94/1992, de preşedinţii secţiilor de control ale Curţii. Secţia jurisdicţională judecă, în primă şi ultimă instanţă: a) conflictele de competenţă între colegiile jurisdicţionale; b) cererile de strămutare a cauzelor de la un colegiu la alt colegiul jurisdicţional. Secţia jurisdicţională judecă, în ultimă instanţă, cererile de recurs îndreptate împotriva încheierilor şi sentinţelor pronunţate de colegiile jurisdicţionale, precum şi pe cele îndreptate împotriva sentinţelor pronunţate de secţia jurisdicţională, ca instanţă de fond, în cazurile prevăzute de art. 52 din L. nr. 92/1992. De asemenea, secţia jurisdicţională judecă, în ultimă instanţă, recursurile în interesul legii, declarate împotriva hotărârilor definitive ale colegiilor jurisdicţionale date în cauzele prevăzute de art.48-49 din L. nr. 94/1992. **C. de C.** judecă, în ultimă instanţă: a) recursurile în interesul legii declarate de procurorul general financiar împotriva hotărârilor definitive ale colegiilor jurisdicţionale şi secţiei jurisdicţionale, cu excepţia celor prevăzute de art. 54 alin. 2 din lege; b) conflictele de competenţă ivite între secţia jurisdicţională şi colegiile jurisdicţionale; c) cererile de reexaminare împotriva soluţiilor procurorului general financiar date asupra actelor de clasare. Conflictele de competenţă ivite între instanţele **C. de C.** şi instanţele judecătoreşti se soluţionează de Curte Supremă de Justiţie. Colegiul jurisdicţional se învesteşte, prin încheierea de sesizare, prin actul de sesizare al procurorului financiar, prin contestaţia introdusă de persoana obligată la plată împotriva ac-

tului de imputaţie, prin plângerea făcută împotriva procesului-verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiei încheiat de organele de control ale Curţii şi prin întâmpinare introdusă împotriva deciziei emise, de şefii compartimentelor de control ale camerelor de conturi judeţene. Colegiul jurisdicţional se consideră, de asemenea legal învestit şi în cazul în care a admis plângerea făcută împotriva încheierii completelor, prin care acestea au dispus descărcarea de gestiune, precum şi în cazul în care sesizarea sa a fost dispusă de **C. de C.**. Secţia jurisdicţională se învesteşte prin cererea de recurs, de recurs în interesul legii în cazurile prevăzute de art. 54 alin. 2 din lege, cererea de soluţionare a conflictului de competenţă, cererea de strămutare, precum şi prin întâmpinarea introdusă împotriva deciziei emise de preşedinţii secţiilor de control ale Curţii. **C. de C.**, în compunere de 5 consilieri de conturi, se învesteşte prin cererea de recurs în interesul legii, cu excepţia cazurilor prevăzute de art. 54 alin. 2 din lege, prin cererea pentru soluţionarea conflictului de competenţă şi cererea de reexaminare împotriva soluţiei procurorului general financiar dată asupra actului de clasare. Cauzele date în competenţa colegiilor jurisdicţionale se judecă de către un singur judecător. Cauzele date în competenţa secţiilor jurisdicţionale se judecă de un complet format din trei consilieri de conturi, cu excepţia celor prevăzute de art. 52 din lege, care se judecă de un singur consilier de conturi. Cauzele la care se referă art. 55 din lege se judecă de un complet constituit din 5 consilieri de conturi, care fac parte din secţia jurisdicţională a **C. de C.**. Participarea procurorului financiar la şedinţele de judecată ale colegiilor jurisdicţionale, ale secţiei jurisdicţionale şi ale **C. de C.** în compunerea prevăzută de art. 62 din lege este obligatorie. În cazul când consideră că nu este competent material sau, după caz, teritorial, colegiul jurisdicţional sesizat îşi declină competenţa în favoarea colegiului competent. Împotriva hotărârii de declinare a competenţei se poate declara recurs. Partea interesată şi procurorul financiar pot cere secţiei jurisdicţionale strămutarea judecării cauzei aflate pe rolul unui colegiu jurisdicţional la un alt colegiu jurisdicţional. Dezbaterile asupra cererii de strămutare au loc în camera de consiliu, iar hotărârea pronunţată este definitivă. Strămutarea cauzei poate fi dispusă şi din oficiu de către secţia jurisdicţională în cazul când, judecând recursul, a casat şedinţa colegiului jurisdicţional şi consideră că judecarea în fond a cauzei nu mai poate fi făcută de către acelaşi colegiu. Contestaţia împotriva actului de imputaţie se depune la colegiul jurisdicţional competent cu soluţionarea acesteia şi se motivează, în scris, în acelaşi termen prevăzut de lege pentru introducerea ei. Contestaţiei i se anexează atâtea exemplare câte părţi sunt în proces, precum şi un exemplar pentru procurorul financiar. La cererea instanţelor **C. de C.**, conducătorii ministerelor, celorlalte instituţii publice centrale sau locale şi ai altor persoane juridice interesate sunt obligaţi să înainteze instanţei actele, documentele şi informaţiile necesare judecării cauzelor cu care acestea sunt învestite. Dacă din cauza neîndeplinirii acestei obligaţii judecarea cauzei a fost întârziată, instanţa poate aplica persoanei fizice sau juridice răspunzătoare, după caz, o amendă de 10000 lei pentru fiecare zi de întârziere. Împotriva încheierii de amendare, se poate face plângere în termen de 15 zile de la comunicare, care se soluţionează de completul de judecată care a aplicat amenda. Încheierea prin care s-a

soluționat plângerea este definitivă și executorie. Ședințele de judecată ale instanțelor C. de C. sunt publice. Când există temeiuri că datorită publicității ședinței de judecată s-ar pune în pericol siguranța națională ori interesele statului, instanța poate dispune ca aceasta să fie secretă. Și în acest caz, părțile pot fi asistate de apărător. În cazul când în cursul judecării a intervenit decesul ori punerea sub interdicție a persoanei fizice cu judecarea căreia au fost învestite, colegiile sau secția jurisdicțională introduc din oficiu în cauză pe succesorii acesteia ori, după caz, pe curatorul ei, în condițiile stabilite de lege. În fața colegiilor și a secției jurisdicționale, audierea în calitate de martor a unei persoane se face după depunerea jurământului, potrivit legii. Depune, de asemenea, jurământ și expertul numit în cauză. În cazul în care la cauzarea prejudiciului care face obiectul judecării au participat mai multe persoane a căror răspundere are, potrivit legii, caracter solidar, din care numai una sau unele au introdus contestație împotriva actului de imputație, colegiul jurisdicțional poate extinde, din oficiu, efectele contestației sau ale contestațiilor și asupra celorlalte persoane, pe care le introduce în cauză, pronunțând o singură hotărâre cu privire la toate acestea. Colegiile și, respectiv, secția jurisdicțională pot proceda la administrarea unor probe, precum și la efectuarea cercetării locale și prin intermediul altor colegii jurisdicționale, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege. În unele cazuri, colegiul jurisdicțional este obligat să dispună luarea măsurilor prevăzute de lege, în scopul asigurării reparării prejudiciului rezultat din actul de învestire, al plății dobânzilor, amenzilor și cheltuielilor de judecată. Măsurile asigurătorii dispuse de colegiul jurisdicțional se execută prin organul competent teritorial al Ministerului Economiei și Finanțelor, care este obligat să procedeze de îndată la identificarea bunurilor mobile și imobile, precum și a oricăror venituri ale pârâtului și să le indisponibilizeze în limita valorii prejudiciului rezultat din actul de învestire, înaintând instanței actele încheiate. Împotriva încheierii colegiului jurisdicțional, prin care au fost dispuse ori încuviințate măsurile asigurătorii, se poate face recurs, care nu suspendă executarea acestora. În tot cursul judecării contestației, la cererea contestatorului sau din oficiu, în cazul când a extins efectele contestației și asupra altor persoane răspunzătoare, colegiul jurisdicțional poate dispune, motivat, suspendarea executării actului de imputație, până la pronunțarea sentinței. Încheierea prin care s-a dispus suspendarea executării actului de imputație poate fi atacată cu recurs. Recursul suspendă executarea încheierii. Colegiul jurisdicțional, chiar și din oficiu, revocă măsura suspendării executării actului de imputație, atunci când constată că motivul care a justificat această măsură a încetat. Colegiul jurisdicțional poate suspenda judecarea actului de sesizare ori a contestației atunci când există o cauză legală de împiedicare ori o împrejurare de care depinde judecarea acestora sau o cauză de forță majoră. Suspendarea este obligatorie în cazul când, în legătură cu aceleași fapte deduse judecății, au fost sesizate și organele de urmărire penală ori când, pentru repararea aceluiași prejudiciu dedus judecății, persoana juridică interesată a acționat pe o altă cale prevăzută de lege, până la soluționarea definitivă a acelei cauze. Lipsa părților, legal citate, nu constituie motiv pentru suspendarea judecării cauzei, cu excepția judecării contestației. Prin încheierea de suspendare a judecării cauzei, colegiul jurisdicțional se pronunță și cu privire la

măsurile asigurătorii dispuse sau încuviinţate anterior, pe care le poate menţine pe durata suspendării. Încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecării cauzei poate fi atacată cu recurs. Colegiul jurisdicţional dispune, chiar şi din oficiu, reluarea judecăţii cauzei, atunci când constată că motivul sau motivele suspendării acesteia au încetat. În cazul când, colegiul jurisdicţional constată existenţa unor acte materiale noi ori a unor fapte noi în sarcina aceleiaşi persoane răspunzătoare sau că, la producerea aceluiaşi prejudiciu dedus judecăţii, au mai participat şi alte persoane, pune în discuţia părţilor extinderea obiectului judecăţii sau, după caz, introducerea în cauză a acestor persoane. Hotărârile colegiului jurisdicţional se numesc sentinţe. Judecând cauza, colegiul jurisdicţional se pronunţă cu privire la actul de sesizare cu care a fost învestit, dispunând, după caz: admiterea acestuia şi obligarea persoanei sau persoanelor răspunzătoare la plata despăgubirilor civile şi a dobânzii practicate de Banca Naţională a României la data pronunţării hotărârii, obligarea acestora la plata amenzii pentru abateri cu caracter financiar reţinute în sarcina lor ori respingerea actului de sesizare. În cazul în care abaterea cu caracter financiar constă în neîndeplinirea de către o persoană juridică supusă controlului a obligaţiilor financiare către stat, unităţile administrativ-teritoriale sau instituţiile publice, colegiul jurisdicţional dispune şi virarea sumelor datorate de aceasta, inclusiv a dobânzilor şi majorărilor de întârziere datorate. În cazul contestaţiei persoanei obligate la plată, colegiul jurisdicţional se pronunţa atât cu privire la aceasta, cât şi cu privire la actul de imputaţie, pe care îl poate menţine total sau parţial, reducând corespunzător suma de plată, ori îl poate anula. În toate cazurile, colegiul jurisdicţional se pronunţă şi cu privire la măsurile asigurătorii luate în cursul judecării cauzei sau încuviinţate anterior învestirii sale şi la plata cheltuielilor de judecată avansate de stat sau efectuate de părţi. Pentru toate părţile şi pentru procurorul financiar, termen de recurs este de 15 zile de la comunicarea sentinţei. În cazul unor încheieri termenul de recurs curge de la pronunţare. Instanţa de recurs poate dispune, la cerere sau din oficiu, suspendarea, până la pronunţarea deciziei, a executării hotărârilor date de prima instanţă în cauzele privind contestaţiile introduse împotriva actelor de imputaţie. Această măsură poate fi revocată, chiar şi din oficiu, atunci când motivele care au justificat-o au încetat. În cazul când prin sentinţa recurată au fost obligate, în solidar, la plata despăgubirilor civile mai multe persoane răspunzătoare, dar împotriva acesteia au declarat recurs numai una sau numai unele din ele, secţia jurisdicţională poate extinde, la cerere sau din oficiu, efectele recursului sau ale recursurilor şi asupra celorlalte persoane obligate la plată, pe care le introduce în cauză, pronunţând o singură decizie faţă de toate acestea. Dispoziţiile privitoare la măsurile asigurătorii, cele referitoare la suspendarea judecării cauzelor, precum şi cele privind cuprinsul hotărârii se aplică şi în cazul când secţia jurisdicţională, judecând recursul, a casat hotărârea colegiului jurisdicţional şi rejudecă în fond cauza. Cererea de revizuire poate fi introdusă, pe lângă cazurile de revizuire prevăzute de art. 322 din Codul de procedură civilă, şi atunci când, ulterior judecării definitive a cauzei: a) a fost descoperit un înscris nou care conţine o operaţiune de natură să modifice situaţia răspunderii stabilite prin hotărâre, despre care instanţa nu a avut cunoştinţă la pronunţarea acesteia; b) s-a constatat că una sau mai multe

înregistrări în evidenţa contabilă au fost omise ori sunt eronate, ceea ce a determinat să se reţină o situaţie neconformă realităţii; c) s-a constatat că prejudiciul a fost cauzat de o altă persoană fizică, prin fapta sa proprie. Termenul în care poate fi introdusă cererea de revizuire este de 30 de zile de la data când s-a descoperit ori s-a constatat una din împrejurările menţionate, dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii a cărei revizuire se cere. Până la judecarea cererii de revizuire, instanţa poate dispune suspendarea executării hotărârii. În cazul când, ulterior rămânerii definitive a hotărârii, s-a constatat că prin aceasta s-a adus o încălcare esenţială a legii sau că este vădit netemeinică, procurorul general financiar al **C. de C.** poate declara împotriva ei recurs în interesul legii, în termen de 1 an de la data rămânerii definitive. La cererea procurorului general financiar, a părţilor sau din oficiu, instanţa poate dispune suspendarea executării hotărârii atacate. Instanţa de executare este colegiul jurisdicţional care a soluţionat cauza în primă instanţă. În cazul când împotriva hotărârii date în primă instanţă s-a declarat recurs, secţia jurisdicţională trimite instanţei de executare un extras al deciziei pronunţate de ea, pentru a o pune în executare. Pe baza hotărârii date în primă instanţă, rămasă definitivă prin nerecurare sau, după caz, pe baza deciziei pronunţate de secţia jurisdicţională instanţa de executare comunică de îndată organelor competente teritorial ale Ministerului Economiei şi Finanţelor sau, după caz, persoanei juridice creditoare, un ordin de executare a despăgubirilor civile şi dobânzilor datorate, a amenzilor, a altor sume datorate statului, unităţilor administrativ-teritoriale sau instituţiilor publice şi a cheltuielilor de judecată, acest ordin constituind titlu executor. În baza acestui ordin, organele prevăzute în alineatul precedent procedează la înscrierea sumelor datorate în evidenţa debitorilor şi la executarea silită, în condiţiile prevăzute de lege. Pe toată durata executării, persoanele urmărite în baza ordinului de executare pot face contestaţie la executare, a cărei judecare este de competenţa instanţei prevăzute de lege. În cazul admiterii contestaţiei, instanţa de executare poate dispune, după caz, anularea actelor de executare, amânarea executării, eşalonarea plăţii, înlăturarea sau înlocuirea măsurilor asiguratorii. Hotărârile instanţei de executare pot fi atacate cu recurs, în termen de 15 zile de la comunicare. În termen de 6 luni de la primirea conturilor prevăzute la articolul 27 din lege de la organele competente să le întocmească şi obligate să i le transmită, **C. de C.** elaborează Raportul public anual pe care îl înaintează Parlamentului. Rapoartele anuale referitoare la finanţele publice locale sunt înaintate de către camerele de conturi judeţene autorităţilor publice deliberative ale unităţilor administrativ-teritoriale. Raportul anual cuprinde: observaţiile **C. de C.** asupra conturilor de execuţie a bugetelor supuse controlului său; operaţiunile nevizate preventiv de Curte şi executate în baza hotărârilor Guvernului; concluziile degajate din controalele dispuse de Camera Deputaţilor sau de Senat sau efectuate la regii autonome, societăţi comerciale cu capital integral sau majoritar de stat şi la celelalte persoane juridice supuse controlului Curţii; încălcările de lege constatate şi măsurile de tragere la răspundere luate; alte aspecte pe care Curtea le consideră necesare. **C. de C.** poate înainta Parlamentului sau, prin camerele de conturi judeţene, autorităţilor publice deliberative ale unităţilor administrativ-teritoriale, rapoarte pe domeniile în care este competentă, ori de câte ori consideră

necesar **C. de C.** avizează: a) la cererea Senatului sau a Camerei Deputaților, proiectul bugetului de stat și proiectele de lege în domeniul finanțelor și al contabilității publice sau prin aplicarea cărora ar rezulta o diminuare a veniturilor sau o majorare a cheltuielilor aprobate prin legea bugetară; b) înființarea de către Guvern sau ministere a unor organe de specialitate în subordinea lor. **C. de C.**, ca organ suprem de control financiar, în îndeplinirea atribuțiilor pe care i le conferă legea, mai are competența: a) să evalueze activitatea de control financiar propriu a persoanelor juridice controlate; b) să emită instrucțiuni cu caracter obligatoriu pentru organele de control financiar, necesare executării în bune condiții a competențelor **C. de C.**; c) să solicite organelor de control financiar și ale Băncii Naționale a României verificarea, cu prioritate a unor obiective, în cadrul atribuțiilor lor legale; d) să ceară și să utilizeze, pentru exercitarea funcțiilor sale de control și jurisdicționale, rapoartele celorlalte organisme cu atribuții de control financiar. În baza constatărilor rezultate din controlul efectuat, **C. de C.** are dreptul să decidă: a) suspendarea aplicării măsurilor care contravin reglementărilor legale din domeniul financiar, contabil și fiscal; b) blocarea fondurilor bugetare sau speciale, atunci când se constată utilizarea nelegală sau ineficientă a acestora; c) înlăturarea neregulilor constatate în activitatea financiar-contabilă controlată, cercetarea bilanțurilor contabile, a conturilor de execuție. Aceste măsuri se iau prin decizie emisă de președintele secției de control competente sau, după caz, de șeful compartimentului de control al camerei de conturi județene. Împotriva deciziei, partea interesată poate face întâmpinare, în termen de 5 zile de la comunicare, la secția jurisdicțională sau, după caz, la colegiul jurisdicțional competent teritorial. Întâmpinarea nu suspendă executarea deciziei. Întâmpinarea se judecă de urgență, instanța putând amâna, motivat, executarea măsurii decise, până la pronunțarea hotărârii. Împotriva hotărârii se poate declara recurs în termen de 5 zile de la comunicare. Hotărârea definitivă se comunică de îndată unității interesate și, după caz, instituției în drept să aplice măsura decisă. **C. de C.** poate cere celor în drept suspendarea din funcție, în condițiile prevăzute de lege, a persoanelor răspunzătoare de săvârșirea faptelor cauzatoare de pagube importante sau a abaterilor grave cu caracter financiar, constatate de organele de control ale Curții și pentru care sunt judecate, până la pronunțarea hotărârii definitive în cauză. Cât privește atribuțiile procurorului financiar, acesta investește cu act de sesizare colegiul jurisdicțional cu privire la faptele și persoanele asupra cărora este sesizat de organele de control proprii ale **C. de C.**. În cazul în care procurorul financiar constată inexistența prejudiciului ori a răspunderii clasează motivat actul de control. Când constată că pe baza datelor rezultate din actele de control nu poate adopta una din aceste soluții, procurorul financiar procedează, motivat, la restituirea acestora pentru completarea sau refacerea lor. Procurorul financiar sesizează organele de urmărire penală competente asupra faptelor cu caracter infracțional rezultate în urma examinării actelor de control cu care a fost sesizat. Procurorul financiar participă la ședințele colegiului jurisdicțional ca instanță de fond și de executare, la ședințele secției jurisdicționale, precum și la ședințele **C. de C.**, în compunerea prevăzută de art. 62 din lege. Procurorul financiar poate participa și la ședințele completelor constituite potrivit art. 36 alin. 1 din lege, în care sunt examinate rapoartele întocmite

în urma examinării conturilor. Procurorul financiar exercită, în condiţiile legii, căile ordinare şi extraordinare de atac împotriva hotărârilor colegiilor şi secţiei jurisdicţionale, precum şi calea ordinară a recursului împotriva încheierilor colegiilor jurisdicţionale. Procurorul financiar exercită, de asemenea, calea de atac a plângerii împotriva încheierilor pronunţate conform art. 36 alin. 2 din lege. Procurorul general financiar exercită calea extraordinară de atac a recursului în interesul legii împotriva hotărârilor definitive ale colegiilor şi secţiei jurisdicţionale. În vederea exercitării acestor atribuţii, procurorul financiar poate dispune efectuarea de verificări suplimentare, poate cere acte, documente şi informaţii de la orice persoană juridică sau fizică şi poate lua explicaţii, în scris de la orice persoană fizică. Procurorul financiar supraveghează modul în care sunt puse în executare hotărârile definitive pronunţate de instanţele **C. de C.**, precum şi încheierile prin care acestea au dispus ori au încuviinţat aplicarea măsurilor asigurătorii, putând efectua în acest scop verificări la organele financiare învestite cu aceasta, potrivit legii, precum şi la persoanele juridice creditoare. În cazul când constată că hotărârile sau încheierile nu au fost puse în executare, procurorul financiar sesizează organele competente pentru a lua măsuri de tragere la răspundere a celor vinovaţi, în condiţiile prevăzute de lege. Procurorul general financiar participă la şedinţele plenului **C. de C.**. Membrii **C. de C** sunt numiţi de Parlament, la propunerea Comisiei pentru politică financiară, bancară şi bugetară a Senatului şi a Comisiei pentru buget şi finanţe a Camerei Deputaţilor, pentru un mandat de 6 ani. Mandatul poate fi reînnoit. Pentru membrii **C. de C.** care vor compune secţia jurisdicţională a acesteia, această punere se face cu acordul comisiilor juridice, de disciplină şi imunităţi ale celor două Camere ale Parlamentului. Înainte de a începe să-şi exercite mandatul, membrii **C. de C.** depun următorul jurământ în faţa preşedinţilor celor două camere ale Parlamentului României: "Jur să respect Constituţia şi celelalte legi ale ţării, să apăr interesele României, ordinea de drept, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, să-mi îndeplinesc cu onoare, conştiinţă şi fără părtinire atribuţiile ce-mi revin ca membru al **C. de C.**. Aşa să-mi ajute Dumnezeu! ". Depun jurământ judecătorii şi procurorii financiari, în faţa plenului **C. de C.**. Dintre consilierii de conturi, Parlamentul numeşte în funcţii pe preşedintele **C. de C.**, pe vicepreşedinţii acesteia şi pe preşedinţii secţiilor. Pentru a fi numiţi consilieri de conturi, se cer vechime în activităţi din domeniul economico-financiar sau juridic de minimum 15 ani, studii superioare economice sau juridice şi înaltă competenţă profesională. Judecătorii financiari sunt numiţi pe 6 ani de preşedintele României, la propunerea plenului **C. de C.**. Pentru a fi numiţi judecători financiari se cer: studii superioare juridice, înaltă competenţă profesională, vechime în funcţii juridice de minimum 14, 11 şi, respectiv 8 ani, în raport cu gradele de încadrare. Membrii **C. de C.** şi judecătorii financiari sunt independenţi şi inamovibili pe perioada mandatului lor. Se interzice membrilor **C. de C.** şi judecătorilor financiari să facă parte din partidele politice sau să desfăşoare activităţi publice cu caracter politic. Funcţiile de consilieri de conturi şi de judecător financiar sunt incompatibile cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior. Membrilor **C. de C.** şi judecătorilor financiari le este interzisă exercitarea, direct sau prin per-

soane interpuse, a activităţilor de comerţ, participarea la administrarea sau conducerea unor societăţi comerciale sau civile. Ei nu pot fi experţi sau arbitrii desemnaţi de părţi într-un arbitraj. Membrii **C. de C.** şi judecătorii financiari sunt obligaţi: a) să-şi îndeplinească funcţia încredinţată cu imparţialitate şi în respectul Constituţiei; b) să păstreze secretul deliberărilor şi al voturilor şi să nu ia poziţie publică sau să dea consultaţii în probleme de competenţa **C. de C.**; c) să-şi exprime votul afirmativ sau negativ în adoptarea actelor **C. de C.**, abţinerea de la vot nefiind permisă; d) să comunice în scris preşedintelui Curţii orice situaţie care ar putea atrage incompatibilitatea cu mandatul pe care-l exercită; e) să nu permită folosirea funcţiilor pe care le îndeplinesc în scop de reclamă comercială sau propagandă de orice fel; f) să se abţină de la orice activitate sau manifestare contrare independenţei şi demnităţii funcţiei lor. Încălcarea gravă a vreuneia din aceste obligaţii atrage revocarea din funcţie a celor care au săvârşit-o. Revocarea membrilor **C. de C.** se face de către Parlament, la propunerea comisiilor de specialitate. Revocarea judecătorilor financiari se face de preşedintele României, la propunerea plenului **C. de C.**. Membrii **C. de C.** nu pot fi cercetaţi, reţinuţi, arestaţi sau trimişi în judecată penală sau contravenţională decât la cererea procurorului general al României, cu aprobarea Birourilor permanente ale celor două camere ale Parlamentului, la propunerea comisiilor de specialitate. Procurorul general financiar şi procurorii financiari sunt numiţi pe termen de 6 ani prin decret al preşedintelui României, la propunerea plenului **C. de C.** Funcţia de procuror financiar este incompatibilă cu oricare din activităţile prohibite pentru membrii şi judecătorii **C. de C.**. Încălcarea gravă de către procurorii financiari a vreuneia din obligaţiile impuse de lege atrage revocarea din funcţie a acestora. Revocarea din funcţie a procurorilor financiari se face de preşedintele României, la propunerea plenului **C. de C.**. Controlorii financiari sunt numiţi de preşedintele **C. de C.** şi sunt supuşi aceloraşi incompatibilităţi ca şi membrii şi judecătorii **C. de C.**. Procurorii şi controlorii financiari se bucură de stabilitate. Judecătorii, procurorii şi controlorii financiari nu pot fi cercetaţi, reţinuţi, arestaţi sau trimişi în judecată contravenţională sau penală decât la cererea procurorului general al României, cu aprobarea plenului **C. de C.**.. Competenţa de judecată, pentru infracţiunile săvârşite de membrii **C. de C.**, judecătorii, procurorii, şi controlorii financiari ai acesteia, aparţine Curţii Supreme de Justiţie, secţia penală. Competenţa de judecată, pentru infracţiunile săvârşite de judecătorii şi controlorii financiari ai camerelor de conturi judeţene, aparţine Curţilor de Apel. De la data trimiterii în judecată penală, membrii **C. de C.**, judecătorii, procurorii, şi controlorii financiari sunt suspendaţi de drept din funcţiile lor. În caz de condamnare definitivă, ei sunt excluşi de drept, iar în caz de achitare, suspendarea încetează. Personalul cu funcţii de conducere este numit de comitetul de conducere, cu excepţia celui numit de plenul **C. de C.**, iar personalul de specialitate este numit de preşedintele curţii. Incompatibilităţile la care este supus personalul de conducere şi de specialitate de mai sus sunt cele prevăzute în Statutul funcţionarilor publici şi în Codul etic al profesiei. Mandatul de membru al **C. de C.**, de judecător şi de procuror financiar încetează: a) la expirarea termenului pentru care a fost numit sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de excludere de drept ori de deces; b) în situaţiile de incompatibilitate

sau de imposibilitate a exercitării funcţiei mai mult de 6 luni; c) în cazul pierderii cetăţeniei române sau stabilirii domiciliului în străinătate ori când devin membrii ai unui partid politic, judecători ai Curţii Constituţionale, avocaţi ai poporului, membrii activi ai armatei, poliţişti ori funcţionari publici; d) în cazul revocării din funcţie. Judecătorii şi procurorii financiari răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum şi pentru comportările care dăunează interesului serviciului sau prestigiului **C. de C.**. Sunt abateri disciplinare: a) întârzierea sistematică sau neglijenţa repetată în efectuarea lucrărilor; b) absenţele nemotivate de la serviciu; c) exercitarea în afara cadrului legal sau omisiunea de la îndeplini atribuţiile prevăzute de lege; d) nerespectarea secretului deliberării sau a confidenţialităţii lucrărilor care au acest caracter; e) manifestările care aduc atingere onoarei sau probităţii profesionale. Sancţiunile disciplinare ce se pot aplica judecătorilor şi procurorilor financiari în raport cu gravitatea abaterilor sunt: a) observaţie; b) mustrare; c) diminuarea salariului cu până la 15% pe o perioadă de 1-3 luni; d) suspendarea dreptului de avansare pe o perioadă de 1-3 ani; e) suspendarea din funcţie pe timp de maximum 6 luni. În timpul suspendării din funcţie, judecătorului sau procurorului financiari nu i se plăteşte salariul. Acţiunea disciplinară se exercită de către preşedintele **C. de C.**. Acţiunea disciplinară se exercită în termen de cel mult 30 zile de la data înregistrării actului de contestare, dar nu mai târziu de 1 an de la data săvârşirii abaterii disciplinare. Acţiunea disciplinară se soluţionează şi sancţiunea se aplică de către o comisie de disciplină formată din trei consilieri de conturi din cadrul secţiei jurisdicţionale a **C. de C.**, aleşi de plenul Curţii. Împotriva hotărârii comisiei de disciplină, cel în cauză poate face contestaţie în termen de 15 zile de la comunicare. Contestaţia se soluţionează de un complet constituit din cinci consilieri de conturi din cadrul secţiei jurisdicţionale a **C. de C.**, aleşi de plenul Curţii. Răspunderea disciplinară a controlorilor financiari, a personalului de altă specialitate şi a celui auxiliar, condiţiile şi procedura de aplicare a acesteia se stabilesc prin Codul etic al profesiei, aprobat de plenul **C. de C.**. Atribuţiile plenului **C. de C.** sunt: a) să supună preşedintelui României propunerile de numire şi de revocare din funcţie a judecătorilor financiari şi să numească dintre aceştia pe preşedinţii colegiilor jurisdicţionale; b) să supună preşedintelui României propunerile de numire şi de revocare din funcţie a procurorului general financiar şi a procurorilor financiari; c) să aprobe Regulamentul de organizare şi funcţionare al **C. de C.**, Codul etic al profesiei şi statul de funcţii; d) să aprobe programul de control financiar anual al **C. de C.**; e) să emită avize, potrivit art. 19 lit. a din lege, precum şi asupra Raportului public anual al **C. de C.**; f) să hotărască asupra modificării organizării interne a **C. de C.**, în limitele legii, fără a se afecta competenţele sale legale şi prevederile bugetului propriu; g) să aprobe instrucţiunile cu caracter obligatoriu pentru organele de control financiar, necesare exercitării în bune condiţii a competenţelor **C. de C.**; h) să dezbată şi să promoveze proiectul bugetului **C. de C.** în vederea integrării acestuia în bugetul de stat; i) să ceară periodic şi să examineze rapoartele asupra activităţii secţiilor Curţii şi camerelor de conturi judeţene; j) să aleagă pe cei 5 consilieri de conturi care sunt membrii ai comitetului de conducere; k) să aleagă pe consilierii de conturi; l) să examineze şi să aprobe propunerea de ordine de zi a şedinţei plenului,

formulată de preşedintele Curţii; m) să examineze şi să aprobe cercetarea, reţinerea, arestarea sau trimiterea în judecată penală sau contravenţională a judecătorilor, procurorilor şi controlorilor financiari. Plenul îşi exercită atribuţiile cu cel puţin 2/3 din numărul membrilor săi, iar hotărârile se adoptă cu o majoritate de 3/4 din numărul celor prezenţi. Atribuţiile comitetului de conducere al **C. de C.** sunt: a) să emită avize potrivit art. 91 lit. b din lege; b) să organizeze efectuarea controalelor solicitate prin hotărârile Camerei Deputaţilor sau ale Senatului, precum şi alte controale care nu sunt prevăzute în programul de control anual al **C. de C.**; c) să iniţieze procedurile de cercetare a cazurilor de incapacitate şi incompatibilitate în îndeplinirea funcţiilor de către membrii Curţii şi judecătorii financiari; d) să adopte lista cu posturile vacante care urmează a fi scoase la concurs în vederea ocupării lor; e) să aprobe tematicile şi să organizeze concursurile şi probele de selecţie pentru ocuparea posturilor vacante din cadrul compartimentelor **C. de C.**, potrivit listei aprobate; f) să numească secretarul general al **C. de C.**, directorii şi şefii compartimentelor de control; g) să aprobe autorizaţiile pentru contractarea de lucrări, bunuri, servicii sau alte prestaţii necesare funcţionării **C. de C.**; h) să examineze şi să aprobe propunerea de ordine de zi a şedinţei comitetului de conducere, formulată de preşedintele Curţii. Comitetul de conducere îşi exercită atribuţiile cu cel puţin 2/3 din numărul membrilor săi, iar hotărârile se adoptă cu o majoritate de 3/4 din numărul celor prezenţi. Atribuţiile preşedintelui **C. de C.** sunt: a) să reprezinte **C. de C.** şi să asigure relaţiile acesteia cu instituţiile şi autorităţile publice şi cu organismele naţionale şi internaţionale de profil; b) să coordoneze activitatea **C. de C.**; c) să convoace şi să prezideze dezbaterile plenului şi ale comitetului de conducere şi să asigure executarea hotărârilor acestora; d) să propună ordinea de zi a şedinţelor plenului şi ale comitetului de conducere şi să le supună aprobării acestora; e) să urmărească transmiterea către Parlament a rapoartelor **C. de C.**; f) să numească personalul **C. de C.**, cu excepţia celui numit de plen sau de comitetul de conducere, şi să dispună, dacă este cazul, revocarea din funcţie a acestuia, în condiţiile legii; g) să exercite acţiunea disciplinară şi să aplice sancţiuni disciplinare în cazurile prevăzute de Codul etic al profesiei; h) să comunice posturile vacante de membri ai **C. de C.** către Parlament, pentru luarea de măsuri în vederea ocupării acestora; i) să hotărască constituirea de grupe de control interdivizii, care vor funcţiona numai pe durata realizării sarcinii de control atribuite. Aceste atribuţii se exercită, în lipsa preşedintelui **C. de C.**, de unul dintre vicepreşedinţii acesteia, desemnat de el, iar în cazul în care desemnarea nu este posibilă, se exercită de cel mai în vârstă dintre vicepreşedinţi. Constituie abateri şi se sancţionează: a) nerespectarea obligaţiei de a prezenta **C. de C.**, în termenele stabilite, conturile ce urmează a fi verificate - cu amendă civilă egală cu salariul pe 1-3 luni al persoanei din vina căreia s-a produs întârzierea; b) executarea unei operaţii supuse controlului preventiv al Curţii, fără viza acesteia - cu amendă civilă egală cu salariul pe 2-5 luni al persoanei care a dispus, a înregistrat ori a efectuat operaţiunea. Încălcarea obligaţiilor prevăzute de art. 4 alin. 2 din lege se sancţionează cu amendă civilă de 10.000 lei pentru fiecare zi de întârziere. Abaterile prevăzute în art. 126 şi art. 127 din lege se constată de către controlorii **C. de C.**, iar amenda se stabileşte de colegiu de jurisdicţie potrivit art. 45. Sumele reprezentând amenzi ci-

vile stabilite prin hotărâri definitive ale organelor de jurisdicţie ale **C. de C.** se fac venit la bugetul de stat. Dispoziţiile referitoare la activitatea de jurisdicţie se completează cu prevederile Codului de procedură civilă, precum şi cu orice alte dispoziţii legale, în măsura în care prin lege nu se dispune altfel.

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIŢIE, instanţă care alături de celelalte instanţe judecătoreşti realizează justiţia în România, în conformitate cu principiile şi dispoziţiile prevăzute în Constituţie şi în legile ţării. **C.S.J.** urmăreşte aplicarea corectă şi unitară a legilor de către toate instanţele. În România există o singură **C.S.J.** cu sediul în Bucureşti. Sunt supuse recursului la **C.S.J.** deciziile curţilor de apel, precum şi alte hotărâri stabilite prin lege. **C.S.J.** judecă recursurile în interesul legii şi recursurile în anulare declarate împotriva hotărârilor şi actelor judecătoreşti, în condiţiile şi pentru motivele stabilite prin lege. **C.S.J.** sesizează Curtea Constituţională pentru a se pronunţa asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora. Judecătorii Curţii, în activitatea lor de judecată, sunt independenţi şi se supun numai legii. **C.S.J.** se compune din: 1 preşedinte, 1 vicepreşedinte, 5 preşedinţi de secţii şi cel mult 80 judecători. Curtea este organizată în 5 secţii - civilă, penală, comercială, de contencios administrativ şi militară -, fiecare având competenţă proprie. Conducerea administrativă a **C.S.J.** se exercită de preşedintele Curţii, ajutat de vicepreşedinte. Preşedintele, vicepreşedintele şi preşedinţii de secţii alcătuiesc Colegiul permanent, care exercită atribuţiile prevăzute de lege. Preşedintele reprezintă **C.S.J.** în relaţiile interne şi internaţionale. În cadrul **C.S.J.** funcţionează magistraţi-asistenţi, stabiliţi prin statul de funcţii. **C.S.J.** cuprinde şi Direcţia de studii, documentare, informatică, economică şi administrativă, Cancelaria şi Biroul de relaţii externe, cu personalul stabilit prin statul de funcţii. Pe lângă **C.S.J.** funcţionează Parchetul General. Parchetul General este independent de **C.S.J.**. Procurorul general şi adjuncţii săi sunt numiţi în funcţie de preşedintele României, pe o durată de 6 ani, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Pentru menţinerea ordinii, **C.S.J.** dispune în mod gratuit de poliţia pusă în serviciul ei de către Ministerul de Interne. Necesarul de personal de poliţie se stabileşte de preşedintele Curţii, căruia îi sunt subordonate aceste cadre. Preşedintele, vicepreşedintele preşedinţii de secţii şi ceilalţi judecători ai Curţii Supreme de Justiţie sunt numiţi prin decret al Preşedintelui României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pe o durată de 6 ani. Ei pot fi reînvestiţi în funcţie. Pentru a fi numiţi la **C.S.J.**, judecătorii trebuie să îndeplinească condiţiile prevăzute de Legea pentru organizarea judecătorească: să fie cetăţean român cu domiciliu în România; să aibe capacitate de exerciţiu a drepturilor; să fie licenţiat în drept; să nu aibe antecedente penale; să se bucure de o bună reputaţie; să cunoască limba română; să fie apt din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei şi să aibă o vechime de 20 de ani în magistratură pentru preşedinte, vicepreşedinte şi preşedinţii de secţie şi de 18 ani pentru judecători. Judecătorii nu vor putea depăşi în funcţie vârsta de 70 de ani. La cerere, ei pot fi pensionaţi după împlinirea vârstei de 62 de ani bărbaţii şi de 57 de ani femeile. Înainte de a începe să-şi exercite funcţia, judecătorii vor depune următorul jurământ în faţa preşedintelui României: "Jur să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr interesele României, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, să-mi îndeplinesc cu onoare, conştiinţă şi fără

părtinire atribuţiile ce-mi revin. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!" Preşedintele, vicepreşedintele, preşedinţii de secţii şi judecătorii sunt demnitari de stat şi inamovibili pe durata mandatului. Completele de judecată se constituie cu 3 judecători din aceiaşi secţie. Dacă numărul de judecători necesar formării completului de judecată nu se poate asigura, acesta va fi constituit cu judecătorii de la celelalte secţii, desemnaţi de către preşedintele **C.S.J.**. Preşedintele prezidează Curtea în Secţii Unite, iar la secţii, orice complet, când acesta participă la judecată. În lipsa preşedintelui, şedinţele la care acesta trebuie să ia parte vor fi prezidate de vicepreşedintele Curţii sau de un preşedinte de secţie. Preşedinţii de secţii pot prezida orice complet de judecată, iar ceilalţi judecători prezidează prin rotaţie. În cazul când Curtea judecă în Secţii Unite vor trebui să ia parte la judecată cel puţin 3/4 din membrii în funcţie. Decizia poate fi luată numai cu majoritatea voturilor celor prezenţi. Secţiile **C.S.J.** au următoarele competenţe: Secţia civilă judecă recursurile: a) în cauzele civile determinate de codul de procedură civilă, afară de cele date în competenţa altor secţii prin legea **C.S.J.** sau prin legi speciale; b) în orice cauze privind alte materii care nu au fost date în competenţa celorlalte secţii. Secţia penală judecă recursurile: a) în materie penală, în cazurile determinate de codul de procedură penală sau de legi speciale; b) contra hotărâ... pronunţate în materie penală de jurisdicţii speciale, potrivit legii. Secţia comercială judecă recursurile: a) contra hotărârilor pronunţate în materie comercială, în cazurile determinate de lege; b) contra hotărârilor pronunţate în litigii de muncă, în cazurile determinate de lege. Secţia contencios administrativ judecă recursurile: a) în materie de contencios administrativ, în cazurile determinate de lege; b) în materie de expropiere; c) în materie fiscală, cu excepţia litigiilor care sunt date prin legi speciale în competenţa altor instanţe. Secţia militară judecă recursurile contra hotărârilor pronunţate de instanţele militare, potrivit legii. Secţiile **C.S.J.**, în raport cu competenţa fiecăreia, judecă recursurile în anulare declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii, tribunale şi curţile de apel. Secţiile **C.S.J.**, în raport cu competenţa fiecăreia soluţionează: a) cererile de strămutare pentru motivele prevăzute în codurile de procedură; b) conflictele de competenţă, în cazurile prevăzute de lege; c) orice alte cereri prevăzute de lege. În primă instanţă **C.S.J.** judecă procesele penale şi alte cauze prevăzute de lege, privind pe: a) senatori, deputaţi şi membri ai Guvernului; b) mareşali, amirali şi generali; c) judecătorii şi magistraţii asistenţi de la **C.S.J.**, judecătorii de la Curţile de Apel şi Curtea Militară de Apel, precum şi procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanţe; d) judecătorii Curţii Constituţionale; e) membrii Curţii de Conturi, judecătorii, procurorii şi controlorii financiari de la această Curte; f) preşedintele Consiliului Legislativ; g) şefii cultelor religioase şi ceilalţi membrii ai Înaltului Cler cu rang de arhiereu sau echivalent acestuia; h) alte cauze prevăzute de lege. Cauzele în primă instanţă se judecă, după caz, de secţia penală sau de secţia militară a Curţii. **C.S.J.** se constituie în Secţii Unite pentru: a) judecarea recursurilor declarate împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de Curte; b) judecarea recursurilor în interesul legii; c) judecarea recursurilor în anulare în cauzele în care secţiile Curţii au pronunţat sentinţe rămase definitive prin nerecurare sau decizii în soluţionarea recursurilor ordinare;

d) soluţionarea, în condiţiile prezentei legi, a sesizărilor privind schimbarea jurisprudenţei Curţii; e) sesizarea Curţii Constituţionale pentru controlul constituţionalităţii legilor, înainte de promulgare. Atribuţiile Colegiului permanent al **C.S.J.** sunt următoarele: a) numirea, promovarea, transferarea, sancţionarea, suspendarea şi încetarea din funcţie a magistraţilor asistenţi; b) prezintă recomandări Consiliului Superior al Magistraturii pentru numirea de judecători la **C.S.J.**; c) aprobarea statului de funcţii al **C.S.J.**; d) îndrumarea şi supravegherea activităţii de propuneri privind legislaţia, de studii şi documentare şi de publicare a practicii judiciare a **C.S.J.**. La secţiile **C.S.J.**, după competenţa fiecăreia, părţile pot declara recurs şi împotriva hotărârilor nedefinitive sau actelor judecătoreşti de orice natură care nu pot fi atacate pe nici o cale, iar cursul judecăţii a fost întrerupt în faţa curţilor de apel. Recursul cu care a fost sesizată **C.S.J.** nu suspendă executarea hotărârii, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege. La fixarea termenului de judecare a recursului, preşedintele poate desemna un judecător sau magistrat asistent, pentru întocmirea unui raport asupra cauzei în procesele pe care le consideră mai complicate. Raportul va fi prezentat în şedinţă de judecător înainte de a se da cuvântul părţilor. Recursul în interesul legii şi recursul în anulare pot fi introduse chiar dacă pentru aceleaşi temeiuri s-a pronunţat instanţa în recursul declarat de părţi. Dacă o secţie a Curţii consideră că este cazul a se reveni asupra propriei jurisprudenţe, judecata va fi întreruptă şi vor fi sesizate Secţiile Unite ale **C.S.J.**. După ce Secţiile Unite s-au pronunţat asupra sesizării privind schimbarea jurisprudenţei, judecata va continua. **C.S.J.** suspendă judecata în cazul în care înaintea sa se ridică excepţia neconstituţionalităţii legii ce se cere a fi aplicată şi sesizează, potrivit legii, Curtea Constituţională, pentru a hotărî asupra excepţiei. Judecata se reia la **C.S.J.**, după primirea hotărârii definitive a Curţii Constituţionale. Când Curtea casează hotărârea atacată şi dispune rejudecarea, va trimite cauza pentru o nouă judecată la instanţa a cărei hotărâre a fost casată. În interesul bunei administrări a justiţiei sau dacă instanţa a cărei hotărâre a fost casată nu mai există, cauza va fi trimisă unei alte instanţe de acelaşi grad. În caz de casare cu trimitere, soluţiile pronunţate în drept de **C.S.J.** sunt obligatorii, dacă în urma rejudecării nu se schimbă situaţia de fapt. În cazul când Curtea admite recursul şi soluţionează definitiv cauza, executarea deciziei se face de instanţa de fond. Hotărârile pronunţate în primă instanţă la **C.S.J.** se execută potrivit regulilor din codul de procedură penală. Prim-magistratul asistent, magistraţii asistenţi şefi şi magistraţii asistenţi fac parte din Corpul Magistraţilor şi se bucură de stabilitate. Condiţiile generale de numire a acestora sunt cele cerute pentru funcţia de magistrat, conform Legii pentru organizarea judecătorească. Prim-magistratul asistent are grad de judecător de curte de apel. El este numit dintre magistraţii asistenţi şefi cu o vechime de cel puţin 2 ani în această funcţie. După un stadiu de 5 ani ca prim-magistrat asistent, acesta poate fi înaintat pe loc la gradul de preşedinte de curte de apel. Magistraţii asistenţi şefi au grad de preşedinte de tribunal şi sunt numiţi dintre magistraţii asistenţi cu o vechime de cel puţin 4 ani în această funcţie. După un stagiu de 2 ani ca magistrat asistent şef, ei pot fi înaintaţi pe loc la gradul de judecător de curte de apel şi după alţi 5 ani la gradul de preşedinte de curte de apel. Colegiul permanent al curţii poate reduce cu o treime vechimea în specialitate pentru magistraţii asistenţi

care au avut rezultate deosebite în activitatea desfaşurată. Prim-magistratul asistent şi magistraţii asistenţi şefi pot fi numiţi şi dintre judecători sau procurori, care au vechimea menţionată. Magistraţii asistenţi şefi şi magistraţii asistenţi pot fi numiţi şi dintre avocaţi, consilieri juridici şi cadre didactice din învăţământul universitar juridic, pentru care vechimea se stabileşte potrivit Legii pentru organizarea judecătorească. Prim-magistratul asistent are următoarele atribuţii: a) coordonează activitatea magistraţilor asistenţi din secţii şi a funcţionarilor din Cancelaria **C.S.J.**; b) ia parte la şedinţele Secţiilor Unite ale Curţii şi ale completului disciplinar; c) coordonează activitatea Biroului de relaţii externe. Magistraţii asistenţi şefi au următoarele atribuţii: a) participă la şedinţele de judecată ale secţiilor; b) repartizează magistraţii asistenţi care participă la şedinţele de judecată; c) se îngrijesc de ţinerea în bune condiţii a evidenţelor secţiilor şi de realizarea la timp a tuturor lucrărilor. Magistraţii asistenţi participă la şedinţele de judecată ale secţiilor. Magistraţii asistenţi care participă la şedinţele de judecată ale Curţii iau notă de susţinerile făcute, redactează încheierile, participă cu vot consultativ la deliberări şi redactează decizii, conform repartiţiei făcute de preşedintele pentru toţi membrii completului de judecată. Magistraţii asistenţi vor duce la îndeplinire orice alte sarcini încredinţate de preşedintele Curţii, vicepreşedintele sau de preşedinţii secţiei. Procurorul general participă la şedinţele curţii în Secţii Unite, precum şi la orice complet al curţii când consideră necesar. În caz de împiedicare, procurorul general poate delega pe unul dintre adjuncţii săi pentru a participa, în locul său, la acele şedinţe. Procurorii parchetului de pe lângă **C.S.J.** pun concluzii la judecarea recursurilor în interesul legii, a recursurilor în anulare şi a tuturor cauzelor penale, iar în celelalte cauze, când participă ca parte principală, când legea o prevede, precum şi în cazul când consideră necesar. Procurorii exercită căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor Curţii. Direcţia de studii, documentare, informatică, economică şi administrativă este condusă de un director cu grad de magistrat asistent şef şi are următoarele compartimente: a) studii, documentare şi informatică, compus din magistraţi-asistenţi, alt personal de specialitate şi auxiliar; b) economic-financiar şi administrativ, compus din personal de specialitate, funcţionari, muncitori, personal de pază şi de serviciu. Pentru numirea în funcţia de director este necesară o vechime de cel puţin 15 ani în magistratură, iar pentru ceilalţi magistraţi asistenţi, o vechime de cel puţin 10 ani. Magistraţii asistenţi din compartimentul de studii, documentare şi informatică asigură: evidenţa legislaţiei, a jurisprudenţei şi a doctrinei; selectarea şi rezumarea deciziilor în vederea publicării în Buletinul **C.S.J.**; activitatea de studii şi funcţionarea bibliotecii, precum şi orice alte sarcini încredinţate de preşedintele Curţii. Cancelaria **C.S.J.** se compune din: prim-grefier, grefieri, arhivari, dactilografi şi alt personal prevăzut în statul de funcţii. Personalul Cancelariei este reprezentat la secţii, potrivit nevoilor serviciului, de preşedintele Curţii, iar în cadrul secţiilor, de preşedinţii acestora. Biroul de relaţii externe este condus de un magistrat asistent şef şi este încadrat cu personal de specialitate şi auxiliar. Vacanţa judecătorească anuală este de două luni de la 1 iulie la 31 august. În perioada vacanţei judecătoreşti se vor judeca: a) în materie penală, cauzele cu arestaţi; b) în toate materiile, cauzele considerate urgente potrivit legii sau apreciate astfel de **C.S.J.**. În timpul vacanţei va fi desemnat

de către preşedintele curţii, împreună cu preşedinţii secţiilor, un număr de judecători din fiecare secţie necesar formării completelor de judecată. Modul de desemnare a judecătorilor pentru completele de vacanţa se va stabili prin regulament. Preşedinţii de secţii în timpul vacanţelor, vor alterna între ei. Concediile anuale de odihnă ale personalului **C.S.J.**, stabilite potrivit legii, se efectuează în perioada vacanţei judecătoreşti. În cazul când Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de consiliu de disciplină al judecătorilor, lucrările sale sunt prezidate de preşedintele **C.S.J.**. La sfârşitul fiecărui an, **C.S.J.**, în Secţiile Unite, va stabili cazurile în care se impune îmbunătăţirea legislaţiei şi le va comunica Ministerului Justiţiei. Preşedintele **C.S.J.** poate încuviinţa ca judecătorii să se informeze la sediul instanţelor asupra problemelor privind aplicarea corectă şi unitară a legii, făcând cunoscută jurisprudenţa Curţii, şi să constate situaţiile care justifică propuneri de îmbunătăţire a legislaţiei. Reglementările din Legea pentru organizarea judecătorească privind condiţiile de numire şi promovare a magistraţiilor, drepturile, obligaţiile şi regimul disciplinar, precum şi celelalte dispoziţii care nu sunt contrare Legii nr. 56/1993 sunt aplicabile în mod corespunzător **C.S.J.**, judecătorilor şi magistraţilor asistenţi ai acestei Curţi. Sesizările privind abaterile disciplinare savârşite de magistraţii asistenţi se soluţionează de o comisie disciplinară formată din 5 judecători ai **C.S.J.**, aleşi pe 4 ani. Comisia este prezidată de judecătorul cu cea mai mare vechime în magistratură şi are ca secretar pe primul magistrat asistent. Împotriva deciziilor pronunţate de comisia disciplinară se poate declara contestaţie la completul de 7 judecători al **C.S.J.** prevăzut de Legea pentru organizarea judecătorească. Ţinuta vestimentară a judecătorilor este de culoare neagră în şedinţele de judecată ale secţiilor **C.S.J.** şi de culoare mov în şedinţele Secţiilor Unite, iar ţinuta vestimentară a magistraţilor asistenţi este de culoare neagră. Ea se asigură gratuit. În cazurile în care prin Legea pentru organizarea judecătorească se solicită numirea, autorizarea, cererea, sesizarea ori avizarea pentru anumite măsuri sau activităţi, acestea se vor face, pentru personalul Curţii, de preşedinte. Acţiunea disciplinară împotriva judecătorilor Curţii se exercită de vicepreşedintele Curţii Supreme de Justiţie. Preşedintele Curţii Supreme de Justiţie, vicepreşedintele, preşedinţii de secţii şi ceilalţi judecători ai acestei Curţi nu pot fi urmăriţi penal sau contravenţional ori trimişi în judecată fără autorizarea preşedintelui României. Ministerul de Interne are obligaţia să acorde, la cerere, protecţie magistraţiilor şi familiilor lor în cazurile în care viaţa, integritatea corporală sau avutul acestora sunt supuse unei ameninţări. Magistraţii asistenţi nu pot fi urmăriţi penal sau contravenţional ori trimişi în judecată fără autorizarea preşedintelui **C.S.J.**. Numirea, promovarea şi îndepărtarea din funcţie a personalului **C.S.J.**, cu excepţia preşedintelui, vicepreşedintelui, preşedinţiilor de secţii, ceilalţi judecători ai acesteia, precum şi a judecătorilor secţiei militare, se fac de Colegiul permanent. La **C.S.J.** vor putea fi numiţi, în funcţiile de magistraţi asistenţi, şi foşti magistraţi, pensionari. Magistraţi asistenţi astfel încadraţi beneficiază de salariul integral, corespunzător funcţiei, de sporul de vechime în muncă, precum şi de drepturile de pensie. La încetarea activităţii, aceste persoane au dreptul la recalcularea pensiei în funcţie de vechimea dobândită şi de salariile realizate după reîncadrare. După încetarea funcţiei

la **C.S.J.**, prin expirarea perioadei pentru care a fost numit ori datorită unor cauze neimputabile, judecătorul îşi păstrează rangul dobândit în ierarhie şi are dreptul să revină la postul ocupat anterior, rezervarea acestuia fiind obligatorie, sau poate opta pentru un alt post din magistratură ori avocatură. Preşedintele, judecătorii şi magistraţii care fac parte din secţia militară sunt militari activi şi au toate drepturile şi obligaţiile ce decurg din această calitate. Preşedintele secţiei militare va avea cel puţin gradul de general-maior, judecătorii cel puţin gradul de colonel, iar magistraţii asistenţi gradul minim de maior. Numirea, promovarea şi îndepărtarea din funcţie a personalului secţiei militare, cu excepţia judecătorilor, se fac de preşedintele acestei secţii, cu aprobarea preşedintelui **C.S.J.**. Activitatea magistraţilor asistenţi şi a funcţionarilor secţiei militare este coordonată de magistratul asistent şef din această secţie. (D.R.)

CURTIER, intermediarul care prestează serviciii clientului său în scopul negocierii şi încheierii contractului de transport şi de închiriere a navelor, în schimbul unui comision; a se vedea şi *broker*. (D.R.)

CUSTODE, persoană căreia i s-au încredinţat spre păstrare bunurile sechestrate. Are îndatorirea să asigure conservarea acestora şi să nu săvârşească acte de dispoziţie în privinţa lor.

CUTUMĂ, a se vedea *obicei*.

CVASICONTRACT, fapt licit şi voluntar prin săvârşirea căruia se nasc, potrivit legii, obligaţii unilaterale sau reciproce. Termenul este utilizat de Codul civil pentru a desemna, generic, gestiunea de afaceri şi plata nedatorată, căci acestea constituie fapte unilaterale care nu pot fi asemănate contractelor asimilate.

CVASIDELICT, denumire dată în Codul civil unei fapte ilicite săvârşite din culpă, prin imprudenţă sau neglijenţă.

CVASIUZUFRUCT, uzufruct având ca obiect bunuri consumptibile şi ca efect transmiterea pe seama uzufructuarului a însăşi proprietăţii acestora. Comportă în sarcina titularului obligaţia ca, la expirarea termenului pentru care a fost constituit, să restituie proprietarului alte bunuri de aceiaşi calitate, cantitate şi valoare.

D

DA MINI FACTUM, DABO TIBI IUS, "prezintă-mi faptul, eu îţi voi da dreptul".

DA MINI IUS, IUDICIUM DABO, "arată-mi dreptul, eu voi da hotărârea".

DAMNUM EMERGENS, expresie latină folosită pentru a desemna acea parte a prejudiciului suferit de creditor din cauză neexecutării unei obligaţii contractuale, care reprezintă pierderea efectivă.

DANĂ, porţiune de chei sau locul dintr-un bazin portuar la care navele acostează, ancorează şi staţionează pentru desfăşurarea operaţiilor de încărcare-descărcare. Din momentul acostării navei la **d.** prevăzută în contract se calculează staliile. Acostarea la **d.** implică liberă practică. Formalităţile necesare pentru acostarea la **d.** respectivă constituie o obligaţie şi un risc al navei. Cheltuielile provocate de aşteptarea rândului la **d.** liberă în porturile foarte aglomerate sunt socotite în contul mărfii. Navlositorul are obligaţia să aştepte cu marfa pregătită la **d.** convenită. Există cazuri când navlositorul, printr-o clauză prevăzută în contract, are dreptul să ceară ca nava să tragă la o anumită **d.** spre a încărca sau descărca mărfurile, care formează obiectul contractului. Într-o asemenea situaţie, nava este considerată ca navă sosită, la dispoziţia navlositorului, numai după ce a acostat la **d.** indicată de acesta, astfel cum s-a prevăzut expres în contract. Prin urmare, navlositorul nu va răspunde de întârzierea suferită de navă spre a ajunge la **d.** indicată, staliile începând să curgă după ce nava a acostat la acea **d.**, gata să opereze.

DAR MANUAL, varietate a contractului de donaţie, având ca obiect bunuri mobile corporale, care se încheie valabil şi se execută prin remiterea efectivă a bunului (sau a bunurilor) de la donator la donatar, fără îndeplinirea vreunei alte formalităţi. **D.m.** este un contract real. A se vedea şi *contract de donaţie*.

DARE, termen latin ce semnifică o obligaţie de a da.

DARE IN SOLUTUM EST VENDERE, darea în plată este vânzare.

DARE ÎN PLATĂ, mijloc de stingere a unei obligaţii constând în acceptarea de către creditor a unei alte prestaţii în locul celei datorate de către debitor. Acceptul creditorului trebuie să intervină chiar în momentul executării prestaţiei; dacă acest acord a fost prealabil, s-a realizat o novaţie prin schimbare de obiect. **D. în p.** este o varietate a plăţii şi produce aceleaşi efecte adică stinge obligaţia, împreună cu toate accesoriile ei. Atunci când obligaţia iniţială avea ca obiect plata unei sume de bani, iar creditorul acceptă în loc transferul proprietăţii unui lucru, **d. în p.** realizează o vânzare, fiindu-i aplicabile şi reglementările specifice acesteia privind capacitatea părţilor; condiţiile de formă şi de autorizare prealabilă, dacă e cazul; garanţia de evicţiune şi de vicii etc.

DARE LA O PARTE A UNOR BUNURI SUCCESORALE, faptă săvârşită în mod fraudulos după deschiderea succesiunii, de către oricare dintre moştenitori, în scopul însuşirii sau sustragerii unor bunuri făcând parte din masa succesorală. Atrage asupra făptuitorului sancţiunea civilă a decăderii sale din posibilitatea renunţării la succesiune, a acceptării succesiunii sub beneficiul de inventar sau a reclamării cotei ce i s-ar fi cuvenit din acele bunuri. Sancţiunea nu se aplică dacă făptuitor este soţul supravieţuitor al defunctului şi fapta se referă la mobile şi obiecte ale gospodăriei casnice în situaţiile în care acestea îi revin de drept în mod exclusiv.

DARURI DE NUNTĂ, bunuri dăruite de terţi oricăruia dintre soţi, cu ocazia celebrării căsătoriei. **D. de n.** făcute de terţi exclusiv soţului decedat intră în masa succesorală a acestuia; cele făcute ambilor soţi, devenite bunuri comune ale soţilor, constituie, ca şi mobilele şi obiectele aparţinând gospodăriei casnice, obiectul dreptului de succesiune special al soţului supravieţuitor.

DATA PREDĂRII (livrării), data convenită de părţi pentru executarea obligaţiei de predare a mărfii contractate, care de regulă, marchează momentul în care vânzătorul transmite cumpărătorului dreptul de proprietate şi riscurile asupra mărfii vândute. După depăşirea acestei date, vânzătorul este de drept în întârziere şi nu se pot acorda termene de graţie. Cumpărătorul nu poate pretinde efectuarea predării înainte de scadenţă, exceptând cazul în care termenul a fost stipulat în favoarea cumpărătorului. Dacă părţile nu au convenit **d.p.**, executarea acesteia poate fi cerută imediat ce s-a încheiat contractul. Data la care s-a făcut predarea rezultă de regulă din documentele de transport. Predările în avans sunt posibile numai cu acordul cumpărătorului. Dovada datei la care s-a făcut predarea rezultă din documentele de transport, cu precizarea că în caz de transport pe calea ferată data predării este cea a ştampilei staţiei de frontieră a ţarii vânzătorului, iar în caz de transport cu mijloace auto ale vânzătorului, data controlului mărfii la vama ţării vânzătorului.

DATĂ CERTĂ, data calendaristică marcând momentul din care existenţa unui înscris sub semnătură privată nu mai poate fi contestată de către terţi şi care este considerată a fi, pentru aceştia, adevărata dată a acelui înscris. Legea enumeră limitativ următoarele criterii prin intermediul cărora se poate stabili **d.c.** a oricărui înscris sub semnătură privată: a) înfăţişarea înscrisului, la o instituţie publică, situaţie în care acel înscris dobândeşte ca **d.c.** data prezentării lui la instituţia respectivă; b) înregistrarea înscrisului într-un registru public anume destinat, caz în care acel înscris dobândeşte ca **d.c.** data înregistrării; c) menţionarea înscrisului în cuprinsul unui act sau document oficial întocmit de o persoană îndeplinind o funcţie publică, dacă a fost făcută în aşa fel încât să permită identificarea neîndoielnică a lui; într-o astfel de ipoteză înscrisul respectiv va avea ca **d.c.** data actului sau documentului conţinând menţiunea privitoare la existenţa sau conţinutul său; d) încetarea din viaţă a oricăreia dintre persoanele semnatare ale înscrisului situaţie în care înscrisul respectiv va avea ca **d.c.** data la care s-a produs decesul semnatarului, iar dacă au decedat mai mulţi semnatari, data când a avut loc primul dintre decese; e) întocmirea de către notarul public, la cerere, a unei încheieri speciale prin care se atribuie **d.c.** unui anume înscris, caz în care acel înscris primeşte ca **d.c.** data stabilită prin acea încheiere; este necesar ca **d.c.** atribuită de către notarul public să fie trecută pe fiecare dintre exemplarele înscrisului. Prin terţi, se desemnează numai persoanele care au dobândit drepturi de la părţile contractului şi care pot fi prejudiciate prin eventuala schimbare a datei reale a actului respectiv. În această categorie de persoane nu se includ succesorii universali şi cu titlu universal, ei substituindu-se în drepturile şi obligaţiile autorului lor; fac excepţie moştenitorii rezervatari, dar numai în măsura în care le este atinsă rezerva prin acte cu titlu gratuit. În această materie regula este că au calitate de terţi numai dobânditorii de drepturi cu titlu particular. Au calitatea de terţi şi creditorii părţilor, ori de câte ori ei invocă drepturi proprii.

DATORIE, obligaţie ce revine debitorului în temeiul unui raport juridic stabilit cu creditorul şi care presupune îndeplinirea de către cel dintâi a unei prestaţii constând în a da, a face sau a nu face ceva în beneficiul celui de-al doilea, corespunzător dreptului corelativ de creanţă al acestuia.

DATORIE PUBLICĂ, totalitatea obligaţiilor băneşti contractate de stat pentru acoperirea cheltuielilor sale şi finanţarea deficitului bugetar.

DATORIILE SUCCESIUNII, parte a pasivului succesoral ce cuprinde obligaţiile cu ca-

racter patrimonial ale celui care lasă moştenirea, neinteresând izvorul acestora. **D.s.** îşi păstrează caracteristicile şi după trecerea lor asupra moştenitorilor. Prin excepţie de la principiul potrivit căruia toate datoriile defunctului, aflate la data decesului în patrimoniul său, se transmit prin succesiune moştenitorilor, unele obligaţii se sting odată cu decesul debitorului şi anume: 1) obligaţiile care depind de o anumită calitate personală a defunctului; 2) obligaţiile izvorâte din contracte intuitu personae.

DAUNĂ, a se vedea: *prejudiciu*; *despăgubire*.

DAUNE COMINATORII, sume de bani pe care debitorul unei obligaţii de a face sau de a nu face este obligat, prin hotărâre judecătorească să le plătească creditorului pentru fiecare zi de întârziere, până la executarea în natură a obligaţiei sale. **D.c.** constituie un mijloc juridic de constrângere a debitorului de a-şi executa în natură obligaţia, iar nu un mijloc de despăgubire a creditorului. Acordarea lor nu este condiţionată de existenţa vreunui prejudiciu, iar încasarea lor de către creditor nu este decât provizorie, deoarece, pentru a nu realiza o îmbogăţire fără o justă cauză, creditorul va trebui să restituie debitorului sumele încasate drept **d.c.** putând păstra doar suma corespunzătoare valorii prejudiciului pe care l-a suferit din cauza întârzierii executării, daune-interese moratorii, în cazul în care debitorul şi-a executat totuşi obligaţia, sau suma corespunzătoare valorii prejudiciului cauzat prin neexecutare, daune-interese compensatorii, în cazul în care debitorul nu-şi execută în natură obligaţia.

DAUNE DIRECTE, prejudicii suferite de creditor care sunt consecinţă directă a neexecutării obligaţiei contractuale a debitorului. În cadrul răspunderii contractuale, chiar dacă neexecutarea obligaţiei provine din dolul debitorului, daunele-interese compensatorii la care este obligat acesta nu pot cuprinde decât **d.d.**, iar nu şi cele indirecte, a căror legătură de cauzalitate cu faptul neexecutării obligaţiei ar fi doar mijlocită şi întâmplătoare.

DAUNE PREVIZIBILE, prejudicii suferite de creditor datorită neexecutării unei obligaţii contractuale a debitorului, care au fost prevăzute sau care puteau fi prevăzute la date încheierii contractului. În cadrul răspunderii contractuale, dacă neexecutarea obligaţiei nu provine din dolul debitorului, daunele-interese compensatorii la care este obligat acesta nu pot cuprinde decât **d.p.**, iar nu şi cele neprevăzute sau imprevizibile. Previzibilitatea daunei se apreciază în raport cu momentul încheierii contractului, aprecierea făcându-se in abstracto.

DAUNE-INTERESE, despăgubiri băneşti la plata cărora debitorul este obligat prin hotărâre judecătorească în scopul reparării prejudiciilor cauzate creditorului prin neexecutarea obligaţiilor sale contractuale sau prin executarea lor defectuoasă ori cu întârziere. **D.-i.** sunt de două feluri: a) **D.-i.** compensatorii, care indemnizează pe creditor pentru pagubele cauzate prin neexecutarea totală sau parţială a obligaţiei, ori prin executarea ei necorespunzătoare; b) **D.-i.** moratorii, care îl indemnizează pentru pagubele cauzate prin simpla întârziere a executării. **D.-i.** se stabilesc întodeauna într-o sumă de bani, reprezentând deci o reparare prin echivalent a prejudiciului. Ele se pot stabili într-o sumă globală sau sub forma unor prestaţii periodice, în raport de natura şi particularităţile prejudiciului cauzat creditorului şi de modul cel mai adecvat de reparare a acestuia. **D.-i.** compensatorii înlocuiesc executarea în natură a prestaţiei neexecutate; cele moratorii se pot cumula cu executarea în natură, cu întârziere a acestei prestaţii.

DAUNE-INTERESE COMPENSATORII, daune-interese acordate pentru neexecutarea totală sau parţială sau pentru executarea necorespunzătoare a obligaţiei contractuale a debitorului. **D.-i.c.** trebuie să reprezinte echivalentul bănesc al reparării integrale a prejudiciului cauzat creditorului, asigurând repunerea acestuia în situaţia patrimonială în care s-ar fi aflat dacă obligaţia debitorului ar fi fost executată întocmai. **D.-i.c.** trebuie să cuprindă două elemente, să acopere atât valoarea pierderii efectiv suferite de către creditor, cât şi valoarea câştigului nerealizat (damnum emergens şi lucrum cessans). **D.-i.c.** nu trebuie să acopere decât daunele directe şi previzibile, iar nu şi pe cele indirecte şi imprevizibile. În cazul în care creditorul a contribuit şi el la producerea prejudiciilor provocate de neexecutare, va suporta şi el, în proporţie corespunzătoare, aceste prejudicii, putând obţine numai **d.-i.c.** parţiale. Pentru determinarea cuantumului **d.-i.c.** valoarea pagubei ce trebuie reparată se apreciază în momentul pronunţării hotărârii judecătoreşti, căci numai astfel se poate asigura în mod efectiv repararea integrală a acestei pagube. Uneori legiuitorul fixează un plafon maxim al **d.-i.c.** la care poate fi obligat debitorul, chiar dacă valoarea prejudiciilor ar fi mai mare. Părţile pot să evalueze cu anticipaţie valoarea pagubelor cauzate prin neexecutare şi să stabilească, printr-o clauză penală, cuantumul **d.-i.c.** datorate, care nu mai poate fi modificat de instanţa de judecată. **D.-i.c.** înlocuiesc executarea în natură a obligaţiei şi, ca atare, nu pot fi cumulate cu aceasta; în cazul neexecutării parţiale, **d.-i.c.** se pot acorda numai pentru ceea ce nu s-a executat.

DAUNE-INTERESE MORATORII, daune-interese acordate pentru întârzierea în executarea unei obligaţii contractuale. **D.-i.m.** nu înlocuiesc executarea în natură a obligaţiei şi, deci, se pot cumula cu aceasta, după cum se pot cumula şi cu daune-interese compensatorii, când debitorul nu execută în natură nici cu întârziere. **D.-i.m.** pot fi evaluate anticipat şi stabilite printr-o clauză penală accesorie contractului. În dreptul comun, acordarea **d.-i.m.** este condiţionată de prealabila punere în întârziere a debitorului, dacă părţile n-au stipulat altfel. În contractele comerciale, debitorul este de drept în întârziere din momentul scadenţei. În cazul obligaţiilor care au ca obiect plata unei sume de bani, **d.-i.m.** iau forma dobânzii.

DE AUDITU, din auzite.

DE CUJUS, locuţiune latină prin care se desemnează persoana decedată care a lăsat moştenirea. Provine din expresia is de cujus successione agitur, (cel despre a cărui succesiune este vorba).

DE FACTO, în fapt.

DE JURE, (de drept), expresie latină care exprimă ideea legitimării juridice a unei situaţii sau statut, în opoziţie cu situaţia simplei existenţe de fapt, nerecunoscută ~~sau validată juridic~~.

DE LEGE FERENDA, într-o reglementare viitoare.

DE LEGE LATA, în sensul legii aflate în vigoare.

DE MOMENTO AD MOMENTUM, de la un moment la altul; de la o oră la alta.

DE PLANO, locuţine latină ce exprimă ideea că nu este cerută o condiţie prealabilă. (D.R.)

DE QUA LITIS, "în funcţie de interesul litigios".

DE RESIDUO, "pentru ceea ce prisoseşte".

DEALER, intermediar în operaţiunile comerciale; a se vedea şi: *comisionar, broker* şi *jobber*.

DEBIT, 1. Datoria unei persoane fizice sau persoane juridice numită debitor. 2. Parte a unui cont.

DEBITOR, 1. Persoană fizică sau persoană juridică ce are o datorie către creditorul său, altfel spus obligaţia de a îndeplini o anumită prestaţie în favoarea acestuia. Prestaţia poate consta în a da, a face sau a nu face. Datorită naturii şi complexităţii unor raporturi juridice de obligaţie, subiectele pot avea dubla calitate de creditor şi debitor. În anumite materii subiectele pot avea denumiri specifice precum: vânzător-cumpărător, locator-locatar, mandant-mandatar. În mod obişnuit, raportul juridic de obligaţie se stabileşte între două persoane: creditor şi debitor. Există raporturi juridice de obligaţie în care figurează mai mulţi creditori şi/ori mai mulţi debitori. La obligaţiile cu pluralitate de subiecte, drepturile şi obligaţiile sunt divizibile, creanţa sau datoria împărţindu-se în atâtea fracţiuni câţi creditori sau debitori există în acel raport juridic. Fac excepţie obligaţiile solidare şi obligaţiile indivizibile. 2. Sold al unui cont contabil în care totalul sumelor din debit depăşeşte totalul sumelor din credit.

DEBITOR ÎN REGRES, persoană care în baza unei cambii îşi asumă obligaţia de a garanta îndeplinirea prestaţiei de care este ţinut trasul ca debitor cambial principal, putând fi urmărită, pe acest temei, ea însăşi de către creditorul cambial, pentru executarea acelei prestaţii, dacă la împlinirea scadenţei sau, în cazurile prevăzute de lege, chiar mai înainte de scadenţă, obligatul principal refuză plata ce i se cere. Obligaţia sa de garanţie este, în realitate, o obligaţie de plată având caracter subsidiar. Sunt **d. în r.**: trăgătorul,giranţii şi avaliştii lor.

DEBITOR REI CERTAE INTERITU REI LIBERATUR, locuţiune latină ce semnifică faptul că debitorul unui lucru cert este eliberat prin pieirea acelui lucru. (D.R.)

DEBITOR URMĂRIT, debitor împotriva căruia a fost pornită o procedură de urmărire a executării silite a obligaţiei.

DEBITUM CUM RE IUNCTUM, datorie legată de un lucru.

DECĂDERE, sancţiune procedurală constând în pierderea unui drept cu privire la folosirea unei căi de atac sau la îndeplinirea oricărui alt act de procedură, care nu a fost exercitat, respectiv nu a fost îndeplinit în termenul legal. Această sancţiune este susceptibilă de aplicare în cazul neexercitării oricărei căi de atac, precum şi al neîndeplinirii oricărui alt act de procedură în termenul legal, afară numai dacă legea dispune altfel sau dacă partea dovedeşte că a fost împiedicată printr-o împrejurare mai presus de voinţa ei. În acest din urmă caz, actul de procedură se va îndeplini în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării, partea urmând să arate în acelaşi termen şi motivele împiedicării. **D.** se raportează în exclusivitate la termenele legale imperative, deoarece în privinţa termenelor prohibitive operează sancţiunea nulităţii actului îndeplinit mai înainte ca termenul să fi fost împlinit. Aplicarea **d.** nu este condiţionată de exprimarea termenului prin unităţi de timp care îi arată durata; această sancţiune primeşte aplicare şi atunci când legea stabileşte că un anumit act trebuie făcut într-o anumită ordine sau într-o anumită etapă a procesului, iar partea nu a respectat prevederile legale respective. **D.** se invocă în faţa instanţei, în cursul desfăşurării procesului, ca excepţie procedurală; criteriul în raport de care se stabileşte momentul până când poate fi invocată o atare excepţie, precum şi partea îndreptăţită să o invoce este natura normei ce a stabilit limite de timp pentru exercitarea căii de atac sau pentru îndeplinirea actelor de procedură respective. Astfel, dacă norma care instituie termenul nerespectat are caracter imperativ, excepţia poate fi

invocată în orice stadiu al procesului, atât de către partea interesată cât şi chiar de instanţă, din oficiu; dacă dimpotrivă, norma incidentă are caracter dispozitiv, excepţia trebuie invocată la primul termen de judecată ce urmează momentului la care s-a cunoscut motivul decăderii. În această, ultimă situaţie, abilitarea să invoce excepţia revine numai părţii interesate, instanţa neputând proceda la invocarea ei din oficiu. Sancţiunea **d.** operează de plin drept, pronunţarea ei nefiind lăsată la aprecierea judecătorului, instanţa având obligaţia să o constate. Prin efectul **d.** dispare posibilitatea exercitării dreptului, respectiv îndeplinirii actului procedural vizat; exercitarea căii de atac sau îndeplinirea actului procedural ulterior împlinirii termenului legal este lipsită de eficienţă juridică. În această situaţie se vor afla şi actele procedurale succesive celui îndeplinit tardiv. Producând acest efect, **d.** este comparabilă cu nulitatea, care, de asemenea, lipseşte de eficacitate juridică actele procedurale pe care le vizează. **D.** este o sancţiune mai gravă decât nulitatea deoarece ea stinge însuşi dreptul de a mai săvârşi actul respectiv, pe când actul anulat poate fi refăcut ulterior cu respectarea condiţiilor legale, dobândind astfel deplină valabilitate. Din acest punct de vedere, **d.** se aseamănă cu prescripţia extinctivă, care şi ea conduce la pierderea dreptului nevalorificat înlăuntrul unui interval de timp. Nu există identitate între prescripţia extinctivă şi **d.**, întrucât aceasta din urmă este o sancţiune care vizează doar drepturile procedurale.

DECĂDERE DIN BENEFICIUL TERMENULUI, sancţiune civilă constând în pierderea dreptului de a invoca termenul suspensiv stipulat în favoarea sa, cu consecinţa exigibilităţii imediate a obligaţiei, de către debitorul care: a) ajunge în stare de insolvabilitate, constatată prin hotărâre judecătorească; b) prin fapta sa a micşorat garanţiile oferite prin contract creditorului; c) se află în alte situaţii prevăzute şi sancţionate astfel de lege.

DECĂDERE DIN DREPTUL LA LOCUINŢĂ, sancţiune la care se expune chiriaşul în caz de nefolosire efectivă a locuinţei timp de mai mult de 6 luni, şi care constă în pierderea de către acesta a beneficiului contractului de închiriere.

DECĂDERE DIN DREPTURILE PĂRINTEŞTI, sancţiune juridică specifică dreptului familiei aplicabilă părinţilor în următoarele cazuri, limitativ prevăzute de lege: dacă sănătatea sau dezvoltarea fizică a copilului este primejduită prin felul de exercitare a drepturilor părinteşti, prin purtare abuzivă sau prin neglijenţă gravă în îndeplinirea îndatoririlor de părinte. **D. din d.p.** priveşte toate drepturile şi îndatoririle părinteşti cu excepţia obligaţiei legale de întreţinere şi a dreptului de a avea legături personale cu copilul. Sancţiunea se pronunţă de către instanţa judecătorească şi poate fi ridicată tot de către instanţă, dacă încetează împrejurările care au dus la aplicarea ei.

DECĂDERE DIN PROBĂ, sancţiune aplicată părţii care, din neglijenţă sau cu scopul de a tergiversa judecata, nu depune diligenţa necesară pentru administrarea unor probe încuviinţate de instanţă la cererea sa. Este **d. din p.** partea care nu depune: a) lista martorilor, cu numele şi adresa lor, pentru a putea fi citaţi, în termen de 5 zile de la data încuviinţării; b) copii certificate de pe înscrisurile invocate şi pe care instanţa le-a admis în cauză ca probe, cu 5 zile înaintea termenului fixat pentru judecată; c) sumele de bani necesare administrării unor probe ca: expertiza, deplasarea instanţei la faţa locului, transportul şi despăgubirea martorilor ş.a.

DECĂDERE DIN TERMENUL LEGAL, sancţiune juridică ce constă în pierderea dreptului de a exercita o cale de atac sau anumite acte procedurale, ori un drept subiec-

tiv, în privinţa cărora, prin dispoziţii legale imperative s-a stabilit pentru titular obligaţia de a le valorifica într-un anumit mod şi într-un anumit termen, iar acesta n-a îndeplinit obligaţia respectivă. **D. din t.l.** poate fi invocată şi din oficiu de către instanţa judecătorească.

DECESUL UNEIA DIN PĂRŢILE LITIGANTE, eveniment survenit în timpul activităţii judiciare, care face imposibilă, definitiv sau temporar, continuarea acesteia. **D.u. din p.l.** face imposibilă continuarea activităţii judiciare în cazul în care obiectul procesului priveşte în exclusivitate drepturi şi obligaţii cu caracter strict personal. Unele acţiuni, deşi au, în ceea ce priveşte obiectul lor, caracter strict personal, dacă au fost pornite în timpul vieţii de către partea decedată, pot fi continuate şi de către moştenitorii acesteia. Aşa sunt acţiunile pentru: stabilirea filiaţiei faţă de mamă; stabilirea paternităţii; tăgada paternităţii; revocarea unei donaţii pentru motive de ingratitudine etc. **D.u. din p.l.** nu împiedică continuarea activităţii procesuale, dacă s-au îndeplinit formalităţile de introducere în cauză a moştenitorilor în acţiunile care au ca obiect drepturi şi obligaţii cu caracter patrimonial. Pentru îndeplinirea formalităţilor de introducere în cauză a moştenitorilor instanţa, potrivit fazei în care activitatea judiciară se găseşte, trebuie să dispună: a) suspendarea judecăţii când pricina se află în faţa primei instanţe; b) facerea unei noi comunicări a hotărârii la ultimul domiciliu al defunctului pe numele moştenirii, fără să se arate numărul şi calitatea fiecărui moştenitor, când partea care avea interes să atace hotărârea a decedat mai înainte de împlinirea termenului de apel sau de recurs.

DECIZIA DE IMPUTARE, act juridic unilateral emis de conducătorul persoanei juridice păgubite printr-o faptă ilicită, sau uneori de către organul ierarhic superior, având caracter de titlu executoriu, prin care se stabileşte, în condiţiile Codului muncii, suma datorată păgubitei, în temeiul răspunderii materiale ori al obligaţiei de restituire, după caz, de către una sau mai multe persoane încadrate în acea unitate, dispunându-se totodată şi recuperarea sumei respective potrivit legii. De regulă, **d. de i.** se emite de către conducătorul persoanei juridice competent potrivit legii sau contractului şi statutului să angajeze persoana juridică respectivă în relaţiile ei cu persoanele fizice sau cu alte persoane juridice; acesta poate delega însă competenţa emiterii **d. de i.** unei alte persoane încadrate în entitatea respectivă, dar pentru a fi valabilă delegarea trebuie să fie expresă. Prin derogare de la această regulă legea stabileşte că în cazul în care plata despăgubirilor sau obligaţia de restituire revine însuşi conducătorului persoanei juridice sau altor persoane încadrate în muncă de organul ierarhic superior, fie singur, fie împreună cu alte persoane aflate în serviciul persoanei juridice prejudiciate, **d. de i.** se emite de acest organ ori de delegatul său. **D. de i.** trebuie să cuprindă următoarele elemente: a) numărul şi data emiterii ei; b) indicarea actului şi a organului care a constatat paguba, precum şi în ce constă aceasta; c) data producerii pagubei; d) data şi modul în care cel în drept să emită **d. de i.** a luat cunoştinţă de producerea pagubei; e) numele, funcţia şi domiciliul celor răspunzători, motivându-se pentru fiecare în parte, în fapt şi în drept, angajarea răspunderii materiale; f) cuantumul total al pagubei şi defalcarea pe cote-părţi a acesteia pentru fiecare persoană în parte, după criteriile stabilite de lege; g) motivarea înlăturării apărărilor făcute prin notele explicative date de către persoanele găsite răspunzătoare; h) termenul în care poate fi contestată decizia şi organul competent să soluţioneze contestaţia; i) semnătura persoanei care a emis **d. de i.**, cu menţiunea

calităţii sale. Valabilitatea **d. de i.** este condiţionată, potrivit legii, de constatarea pagubelor produse persoanei juridice în anumite termene, precum şi de emiterea **d. de i.** înlăuntrul anumitor termene; răspunderea materială pentru paguba cauzată persoanei juridice poate fi stabilită numai în cazurile în care aceasta a fost constatată în cel mult trei ani de la producerea ei, iar, în cazul restituirii sumelor sau a contravalorii bunurilor ori serviciilor nedatorate, în cel mult un an de la data primirii sumelor sau bunurilor ori de când a beneficiat de serviciile nedatorate; termenul de emitere al **d. de i.** este de cel mult 60 de zile de la data când cel în drept să emită decizia a luat cunoştinţă de producerea pagubei. **D. de i.** se comunică persoanei în cauză la termen de 15 zile de la emitere şi constituie titlu executoriu din momentul comunicării. În cazul nerespectării termenului de emitere al **d. de i.**, prejudiciul se impută celui vinovat de neluarea măsurii de lichidare. Suma stabilită pentru acoperirea daunelor se reţine în rate lunare din drepturile salariale, precum şi din orice alte sume ce se cuvin persoanei în cauză din partea persoanei juridice la care aceasta lucrează, în condiţiile legii.

DECIZIE, hotărâre judecătorească prin care se soluţionează apelul, recursul, recursul în interesul legii ori în anulare. (D.R.)

DECLARAREA DISPARIŢIEI, instituţie juridică în virtutea căreia o persoană fizică care lipseşte de la domiciliul său vreme mai îndelungată poate fi declarată dispărută, sau în stare de dispariţie, prin hotărâre judecătorească în situaţia în care a trecut cel puţin un an de la data ultimelor ştiri ce atestau că acea persoană era în viaţă. Instanţa competentă să declare dispariţia este tribunalul ultimului domiciliu al dispărutului. În condiţiile legii, celui declarat dispărut i se poate institui curatela. Cel declarat dispărut poate fi declarat ulterior mort, de asemenea prin hotărâre judecătorească, respectându-se condiţiile stabilite de lege în acest sens. Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti declarative de moarte, cel declarat dispărut se prezumă că este în viaţă.

DECLARAREA JUDECĂTOREASCĂ A MORŢII, instituţie juridică în virtutea căreia o persoană fizică dispărută este declarată, prin hotărâre, de către instanţa de judecată, că a decedat la o anumită dată. Legea prevede că **d.j. a m.** poate avea loc în următoarele cazuri: a) dacă de la data ultimelor ştiri din care rezultă că cel declarat dispărut era în viaţă au trecut 4 ani; **d.j. a m.** nu poate fi însă hotărâtă mai înainte de împlinirea unui termen de şase luni de la data afişării extrasului de pe hotărârea prin care s-a declarat dispariţia; b) dacă dispariţia a avut loc în cursul unor fapte de război, într-un accident de cale ferată, într-un naufragiu sau într-o altă împrejurare asemenătoare, care îndreptăţeşte a se presupune decesul, cel dispărut poate fi declarat mort fără a se mai declara în prealabil dispariţia sa, dacă a trecut cel puţin un an de la data împrejurării în care s-a produs dispariţia. În cazul în care, în prima ipoteză, ziua ultimelor ştiri despre cel ce lipseşte de la domiciliu nu se poate stabili, termenul de 4 ani se va socoti de la sfârşitul lunii ultimelor ştiri, iar dacă nu se poate stabili nici luna, de la sfârşitul anului calendaristic; tot astfel, în cea de-a doua ipoteză, dacă nu se poate stabili ziua împrejurării în care a avut loc dispariţia, termenul de un an se va socoti de la sfârşitul lunii în care această împrejurare s-a produs, iar dacă nu se poate stabili nici luna, de la sfârşitul anului calendaristic. De îndată ce hotărârea declarativă de moarte a rămas irevocabilă, dispărutul este socotit că a murit pe data stabilită prin hotărâre ca fiind aceea a morţii. În cazul în care mai multe persoane au murit în aceeaşi împrejurare, fără să se poată stabili

dacă una a supravieţuit alteia, ele sunt considerate că au murit deodată. De la data stabilită prin hotărârea declarativă de moarte ca fiind aceea a decesului, se sting sau, după caz, se nasc toate raporturile juridice a căror existenţă este determinată de viaţa sau moartea acelei persoane. Instanţa de judecată poate rectifica data stabilită prin hotărâre ca fiind aceea a morţii, ori de câte ori se dovedesc ulterior că adevărata dată este alta. Dacă cel declarat mort este în viaţă, se poate cere, oricând, anularea hotărârii prin care i s-a declarat moartea. Cel care a fost declarat mort poate cere, după anularea hotărârii declarative de moarte, înapoierea bunurilor sale; cu toate acestea, dobânditorul cu titlu oneros nu este obligat să i le înapoieze, decât dacă se va face dovada că la data dobândirii ştia că persoana declarată moartă este în viaţă. Instanţa competentă din punct de vedere material este tribunalul, iar din punct de vedere teritorial, tribunalul în raza căruia s-a aflat ultimul domiciliu cunoscut al celui în cauză.

DECLARAŢIE DE VOINŢĂ, exteriorizare a voinţei juridice a unei persoane. La încheierea actelor juridice consensuale, părţile au deplina libertate de a-şi alege forma **d. de v.** La încheierea actelor juridice solemne, **d. de v.** trebuie să îmbrace forma cerută în mod obligatoriu pentru actul respectiv. În principiu, **d. de v.** trebuie să fie expresă şi directă: ea poate fi însă şi tacită sau implicită, când voinţa juridică a persoanei rezultă în mod neechivoc din săvârşirea unei acţiuni sau din adoptarea unei anumite atitudini; de asemenea, **d. de v.** poate fi şi indirectă, când voinţa juridică a persoanei rezultă din acte sau fapte care, deşi făcute cu un alt scop, lasă să se înţeleagă neechivoc adoptarea deciziei de a încheia actul juridic.

DECLARAŢIE VAMALĂ, înscris întocmit, după caz, de exportatorul sau importatorul mărfii, ori de reprezentantul acestora, pe un formular tip şi depus la unitatea vamală în vederea vămuirii mărfurilor.

DECLINAREA COMPETENŢEI, măsură prin care instanţa de judecată învestită cu judecarea unei cauze civile decide, la cererea părţilor sau din oficiu, că nu are căderea de a soluţiona acel litigiu. **D.c.** se dispune printr-o hotărâre ce are ca efect dezînvestirea instanţei sesizate şi trimiterea cauzei la organul de jurisdicţie competent potrivit legii. Trimiterea dosarului la instanţa competentă se face doar după rămânerea irevocabilă a hotărârii; dacă apelul sau recursul a fost promovat chiar de partea care a obţinut **d.c.**, dosarul poate fi trimis la instanţa competentă şi mai înainte de definitivarea hotărârii.

DECLINATOR DE COMPETENŢĂ, mijlocul procedural prin intermediul căruia partea interesată sau procurorul poate solicita instanţei sesizate să se pronunţe asupra necompetenţei sale. **D. de c.** poate îmbrăca forma unei excepţii de procedură sau al unui motiv de apel sau de recurs; în anumite condiţii, necompetenţa instanţei poate fi invocată şi pe calea extraordinară de atac a contestaţiei în anulare.

DECONFITURĂ, stare de insolvabilitate a unui debitor care nu este comerciant.

DECONTARE, modalitate de efectuare a plăţilor şi încasărilor fără numerar, prin intermediul conturilor bancare.

DECROIRE, garanţia solvabilităţii. (D.R.)

DEFICIENTE CONDITIONAE, locuţiune latină folosită pentru a desemna situaţia în care nu s-a îndeplinit şi a devenit cert că nu se va mai îndeplini condiţia care afecta un act juridic.

DEFIPT, (≈ de obiceiul locului), determinat de obiceiul locului.

DEGHIZARE, formă de simulaţie în care actul aparent îmbracă haina unui alt act decât acela încheiat în realitate între părţi, a cărui natură juridică adevărată este stabilită în actul secret, cum este cazul unui contract de donaţie care poate fi deghizat în contract de vânzare-cumpărare, pentru a evita reducerea liberalităţii la cererea unui moştenitor rezervatar, sau în care actul aparent ascunde, modifică ori denaturează o parte din clauzele sau condiţiile actului realmente încheiat, care sunt stabilite de actul secret. A se vedea şi *contract de donaţie*.

DELĂSAREA IMOBILULUI, abandonarea imobilului ipotecat urmărit de creditor, printr-o declaraţie scrisă dată în faţa instanţei judecătoreşti, de către terţul subdobânditor al imobilului grevat. **D.i.** nu poate fi făcută dacă proprietarul imobilului urmărit este însuşi debitorul creanţei garantate prin ipotecă. Terţul care a uzat de facilitatea **d.i.** are acţiune în regres împotriva debitorului de la care deţine imobilul, în temeiul obligaţiei acestuia de garanţie împotriva evicţiunii sau în temeiul principiului îmbogăţirii fără justă cauză.

DELEGANT, persoană care însărcinează pe o alta să execute o anumită prestaţie alături de el sau în locul lui, în favoarea unui creditor.

DELEGAREA INSTANŢEI, măsură dispusă de Curtea Supremă de Justiţie în scopul soluţionării cauzei de către o altă instanţă decât cea competentă atunci când, datorită unor împrejurări excepţionale, aceasta din urmă este împiedicată să funcţioneze. Curtea Supremă de Justiţie poate dispune **d.i.** la cererea părţii interesate, ori de câte ori constată existenţa unor împrejurări deosebite care fac imposibilă funcţionarea instanţei competente un timp mai îndelungat. **D.i.** constituie un caz de prorogare judiciară a competenţei.

DELEGAT, persoana care primeşte însărcinarea să execute o anumită prestaţie în favoarea altei persoane.

DELEGATAR, persoană care acceptă să i se presteze o anumită obligaţie prin delegaţia dată de debitorul său unei alte persoane.

DELEGAŢIE, convenţie de drept civil (comercial) prin care o persoană, delegant, însărcinează o altă persoană, delegat, să execute o anumită prestaţie în favoarea unei terţe persoane, delegatar, cu acordul acesteia. **D.** poate interveni: a) Între persoane legate prin raporturi juridice anterioare: delegantul este creditorul delegatului şi debitorul delegatarului. În această situaţie, **d.** reprezintă un mijloc de simplificare a relaţiilor juridice prin care se evită duble plăţi; b) Între persoane nelegate prin raporturi de obligaţiune anterioare. O astfel de operaţie se realizează prin scrisorile de credit bancare. **D.** poate fi: a) **d.** perfectă, când delegatarul acceptă un nou debitor (delegatul) în locul celui vechi (delegantul), pe care îl liberează de datorie în mod expres. În această situaţie, are loc o novaţie prin schimbare de debitor: vechea obligaţie se stinge, împreună cu toate garanţiile ei, şi apare o nouă obligaţie. În raporturile dintre delegatar şi delegat, primul îşi poate rezerva însă, expres, dreptul de a urmări pe delegant în caz de insolvabilitate a delegatului la momentul plăţii. În acest caz, delegatarul va trebui să urmărească mai întâi pe delegat şi numai în caz de neplată pe delegant. Voinţa de a nova trebuie să fie expresă, să rezulte în mod evident şi clar. b) **D.** imperfectă, când delegatarul nu acceptă liberarea delegantului, acesta rămânând mai departe obligat alături de noul debitor. Un nou raport de obligaţie este adăugat celui anterior, care continuă să subziste ca o adevărată garanţie a noii obligaţii. Creditorul delegatar poate urmări, la alegerea sa, pe oricare dintre cei doi debitori. Aşadar, după cum **d.** este perfectă sau imperfectă,

delegantul este sau nu descărcat de obligaţia sa către delegatar. Din convenţia părţilor trebuie să rezulte clar dacă creditorul a înţeles a primi pe debitorul delegat alături de delegant, în care caz el va avea doi codebitori sau dacă l-a primit în locul delegantului înţelegând a-l descărca pe acesta. În raport cu voinţa părţilor, **d.** reprezintă, după caz, un mod de stingere, de transmitere sau de transformare a obligaţiilor. Faţă de novaţie, **d.** se diferenţiază prin aceea că poate interveni şi între persoane care nu erau legate între ele prin raporturi de obligaţie, iar atunci când asemenea raporturi există, **d.** nu are întodeauna efect novator. Spre deosebire de cauţiune care este o obligaţie accesorie, iar fidejusorul are beneficiul de discuţiune faţă de debitorul principal, în cazul **d.** imperfecte ambele obligaţii coexistă independent şi creditorul delegatar poate urmări pe oricare dintre debitorii săi - delegant sau delegat. **D.** imperfectă se deosebeşte şi de stipulaţia pentru altul, printre altele prin faptul că implică acordul celor trei persoane (delegant, delegatar şi delegat) în timp ce stipulaţia pentru altul este un contract încheiat numai între stipulant şi promitent. Faţă de cesiunea de creanţă, care operează, ca şi **d.** imperfectă o schimbare de debitor, **d.** implică consimţământul debitorului-delegat în timp ce cesiunea de creanţă se formează fără consimţământul debitorului; **d.** nu necesită forme de publicitate pentru a deveni opozabilă terţilor; delegatarul dobândeşte contra delegatului o creanţă nouă; el nu devine titular al creanţei delegantului şi nu beneficiază de garanţiile acesteia.

DELIBERARE, operaţie în cadrul căreia membrii completului de judecată stabilesc soluţia ce urmează să fie pronunţată cu privire la litigiul dintre părţi. **D.** are loc la sfârşitul dezbaterilor, realizându-se fie în şedinţă, fie în camera de consiliu; în ambele cazuri, **d.** se desfăşoară în secret. **D.** poate viza nu numai soluţia finală, ci şi unele măsuri care se iau de instanţă pe parcursul judecăţii. Cu prilejul **d.** judecătorii deliberează asupra tuturor capetelor de cerere formulate prin acţiune precum şi asupra apărărilor invocate de partea adversă. Instanţa de judecată urmează să stabilească mai întâi starea de fapt, astfel cum aceasta rezultă din probele administrate, după care va determina dispoziţiile legale aplicabile în cauză. Membrii completului de judecată au aceleaşi drepturi cu prilejul **d.**; preşedintele completului de judecată are însă sarcina de a conduce **d.**; în acest scop preşedintele va reţine opiniile membrilor completului de judecată, începând cu judecătorul cel mai nou în funcţie; preşedintele urmează să se pronunţe la urmă, pentru a nu influenţa prin opinia sa pe ceilalţi membrii ai completului de judecată. În cazul în care, cu prilejul **d.**, membrii completului de judecată preconizează soluţii diferite, cei a căror păreri se apropie mai mult sunt datori să se unească într-o singură opinie; în cazul completului format din doi judecători, dacă aceştia nu cad de acord asupra soluţiei, litigiul se va judeca din nou în complet de divergenţă. Dacă **d.** nu poate avea loc imediat după dezbaterea cauzei în fond, instanţa are posibilitatea de a amâna pronunţarea hotărârii cu cel mult şapte zile; în acest caz preşedintele completului de judecată va anunţa termenul stabilit pentru pronunţarea hotărârii. Termenul de şapte zile are un caracter relativ, privind o obligaţie a judecătorilor; nerespectarea lui nu se poate răsfrânge asupra valabilităţii hotărârii. După ce s-a întrunit majoritatea, se întocmeşte de îndată minuta care se semnează, sub sancţiunea nulităţii, de judecători şi grefier.

DENARIATE, producte.

DENEGARE DE DREPTATE, încălcarea de către judecători a obligaţiei ce le revine prin

lege de a judeca orice pricină cu care în mod legal sunt învestiţi. Legea prevede că se fac vinovaţi de **d. de d.** judecătorii care refuză judecarea unei pricini sub pretextul tăcerii, neclarităţii sau insuficientei reglementări a legii. În ce măsură judecătorul trebuie să se inspire din sensul virtual al reglementărilor existente sau în ce măsură el va căuta soluţiile pe care echitatea şi nevoile sociale le reclamă, rămâne o chestiune de interpretare şi aplicare a legii. Refuzul de a judeca se poate datora şi altor cauze cum ar fi spre exemplu, respingerea a unei acţiuni ca inadmisibilă. Nu poate fi vorba despre o **d. de d.** în cazul în care judecătorul se dezînvesteşte în mod legal de judecarea unei pricini, cum ar fi cazul declinării de competenţă, strămutării pricinii etc.

DENUMIRE DE ORIGINE, semn distinctiv pentru produsele alimentare care au un caracter geografic şi sunt destinate să definească calitatea şi caracteristicile produselor pe care se aplică. **D. de o.** se deosebesc de mărci prin aceea că sunt alcătuite, totdeauna, dintr-o denumire, iar protecţia lor nu necesită îndeplinirea vreunei formalităţi de înregistrare. Dreptul la folosirea unei **d. de o.** este condiţionat de provenienţa produsului din regiunea sau localitatea desemnată, precum şi de fabricarea lui potrivit anumitor reguli.

DENUMIREA PERSOANEI JURIDICE, atribut de identificare a persoanei juridice. Este un drept personal nepatrimonial, precum o obligaţie. **D.p.j.** se stabileşte prin actul de înfiinţare a persoanei juridice sau prin statut; a se vedea, pentru materia comercială, şi *firma*.

DENUNŢARE, manifestare unilaterală de voinţă, prin care se pune capăt efectelor unui act juridic. **D.** contractului, desfacerea contractului de drept civil şi/sau comercial prin manifestarea de voinţă a uneia dintre părţi. Astfel, **d.** contractului poate avea loc în cazurile convenite de părţi prin contract sau poate interveni în virtutea legii. În general, în contractele cu durată nedeterminată, **d.** contractului poate opera fie prin voinţa oricăreia dintre părţi, cum este cazul contractului de închiriere sau al contractului de mandat, fie numai prin voinţa uneia dintre părţile contractante. **D.** contractului se deosebeşte de rezoluţiune sau nulitate, care desfiinţează contractul cu caracter retroactiv, prin aceea că ea operează numai pentru viitor, lăsând neatinse efectele produse de contract până în momentul denunţării. Dacă nu este prevăzut în contract, la **d.** se poate recurge numai în cazurile în care s-a stabilit că intenţia părţilor era să o admită sau dacă un drept de **d.** rezultă în mod implicit din natura contractului. **D.** produce efecte deosebite după cum contractul este bilateral sau multilateral. În cazul unui contract bilateral, **d.** de către una din părţi îi pune firesc capăt. În cazul unui contract multilateral, **d.** sa de către una sau mai multe părţi nu afectează în general menţinerea sa în vigoare în raporturile dintre celelalte părţi. Termenul de **d.** se foloseşte şi în cazurile în care intervin evenimente exterioare, neprevăzute în acord şi care duc la încetarea efectelor acestuia prin actul unilateral al uneia dintre părţi, cum sunt: încălcarea înţelegerii de către cealaltă sau celelalte părţi, imposibilitatea de a executa un contract survenită ca urmare a dispariţiei permanente sau distrugerii obiectului său, schimbarea fundamentală a împrejurărilor.

DEPENDINŢE, încăperi care deservesc suprafaţa locuibilă şi anume: vestibul, antreu, tindă, verandă, culoar, bucătărie, chicinetă, oficiu, cămară, debara, cameră de baie, toaletă, uscătorie, pivniţă, pod, boxă la subsol, magazie în zid, logie, terasă acoperită. **D.** constituie un accesoriu al suprafeţei locuibile, iar dreptul de a le folosi este condiţionat de menţionarea lor în con-

tractul de închiriere al locuinţei; în cazul în care menţionarea **d.** se face numai generic, chiriaşul este îndreptăţit să le folosească, condiţionat de împrejurarea ca utilizarea lor să nu necesite trecerea prin suprafaţa de locuit a altui colocatar titular al unui contract de închiriere distinct. În lipsa oricărei menţiuni a **d.**, chiriaşul poate cere şi obţine drept de acces la acestea, de la persoana juridică care administrează fondul locativ, dar numai dacă accesul este posibil în fapt, iar acordarea lui nu creează dificultăţi grave pentru folosinţa dobândită anterior pe căi legale de către alţi locatari. Colocatarii interesaţi pot stabili, prin convenţie, modalităţi practice de utilizare a dependinţelor legal închiriate; o asemenea convenţie produce însă efecte numai între cei care au consimţit s-o încheie, neputând fi invocată împotriva locatarilor ce nu sunt părţi, sau a locatarilor mutaţi ulterior în locuinţa respectivă, şi nici împotriva locatorului. În caz de neînţelegeri între locatari cu privire la modalităţile practice de folosire a **d.**, aceste modalităţi vor fi stabilite de către instanţa judecătorească ce va decide astfel încât să nu modifice structura interioară a suprafeţei locative.

DEPONENT, persoană care, în temeiul unui contract de depozit, încredinţează depozitarului spre păstrare un bun mobil, cu obligaţia acestuia de a i-l restitui în natură. În cazul în care depozitul este gratuit, **d.** nu are, în principiu, nici o obligaţie; totuşi, dacă depozitarul a făcut cheltuieli necesare pentru păstrarea şi conservarea bunului, sau dacă a încercat vreun prejudiciu din pricina lucrului depozitat, **d.** este obligat să-i restituie cheltuielile respective sau, după caz, să-i repare acel prejudiciu. **D.** nu este îndreptăţit să ceară obligarea în justiţie a depozitarului la restituirea lucrului mai înainte de a-şi fi îndeplinit obligaţia de plată integrală a cheltuielilor sau despăgubirilor, căci depozitarul are, în acest caz, un drept de retenţie asupra lucrului depozitat, până la îndeplinirea obligaţiei de plată a deponentului. În cazul în care depozitul este oneros, **d.** are obligaţia să achite suma de bani prevăzută ca plată în contract pentru conservarea lucrului de către depozitar. A se vedea şi *contract de depozit*.

DEPOSEDARE PRIN VIOLENŢĂ, a se vedea *tulburare prin violenţă*.

DEPOZIT, a se vedea *contract de depozit*.

DEPOZIT HOTELIER, contract de depozit asimilat cu depozitul necesar, având ca obiect bunurile aduse de călători în hoteluri, moteluri, hanuri etc. **D.h.** este un contract oneros, ceea ce face ca răspunderea depozitarului să fie severă, în sensul că acesta este ţinut responsabil pentru orice culpă; totodată, depozitarul răspunde şi pentru cazul în care lucrurile depozitate sunt furate sau distruse de către personalul hotelului sau de către persoane cazate în hotelul respectiv. Hotelierul este absolvit de răspundere în ipoteza când lucrurile depozitate sunt furate de hoţi înarmaţi sau sunt distruse ori degradate ca urmare a unor evenimente de forţă majoră. În celelalte cazuri, pentru angajarea răspunderii sale este suficient ca deponentul să facă dovada valorii bunurilor şi a împrejurării că acestea au fost aduse în hotel, nefiind necesară şi dovada că ele au fost predate spre supraveghere la recepţie; a se vedea şi *contract de depozit*.

DEPOZIT NECESAR, a se vedea *contract de depozit*.

DEPOZIT NEREGULAT, a se vedea *contract de depozit*.

DEPOZIT SECHESTRU, varietate a contractului de depozit constând în încredinţarea unui lucru asupra căruia există litigiu, în păstrarea unui terţ numit depozitar sechestru, până la soluţionarea litigiului dintre părţi. Lucrul pus sub sechestru poate fi

un bun mobil sau un bun imobil. **D.s.** are două forme şi anume: 1) Sechestrul convenţional, care presupune ca încredinţarea lucrului litigios spre păstrarea terţului să fie făcută de către părţile litigante de bunăvoie şi în deplin acord, depozitarul sechestru obligându-se să restituie lucrul aceluia care va câştiga procesul; pentru acest serviciu, terţul depozitar poate stipula o remuneraţie. 2) Sechestrul judiciar, care este o fază colaterală a procesului principal şi presupune instituirea sechestrului asupra bunului litigios printr-o dispoziţie dată de instanţa judecătorească. Persoana numită de instanţă ca depozitar-sechestru este un mandatar judiciar, ale cărui puteri sunt restrânse la acte de administraţie şi a cărui remuneraţie nu poate depăşi 10% din veniturile bunurilor sechestrate.

DEPOZIT SPITALICESC, contract de depozit asimilat cu depozitul necesar, având ca obiect articolele de îmbrăcăminte depuse spre păstrare la magazia spitalului de către bolnavii internaţi.

DEPOZITAR, persoană care, în temeiul unui contract de depozit, primeşte de la deponent un bun mobil, cu obligaţia de a-l păstra şi de a-l restitui în natură. **D.** îi revin următoarele obligaţii: a) să se îngrijească de bunul primit în păstrare şi să-i asigure paza, întocmai cum ar face cu propriile sale bunuri; el răspunde pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a acestei obligaţii în mod diferenţiat; astfel, când depozitul este gratuit, răspunderea lui intervine numai dacă comportamentul său faţă de bunul primit în păstrare a fost mai puţin diligent decât comportamentul faţă de propriile sale lucruri; în schimb, ori de câte ori **d.** este cel ce s-a oferit să primească lucrul în depozit, sau depozitul s-a făcut în folosul lui, sau depozitul este oneros, ori s-a stipulat expres că **d.** va răspunde pentru orice culpă, răspunderea sa este mai severă, în aprecierea culpei folosindu-se drept criteriu diligenţa caracteristică bunului gospodar. **D.** nu răspunde pentru pieirea fortuită a bunului, dar dacă a asigurat bunul şi a încasat despăgubirea acordată în temeiul contractului de asigurare, el are obligaţia să predea deponentului suma respectivă, iar dacă n-a fost despăgubit este dator să cedeze deponentului acţiunea sa împotriva asigurătorului; b) **d.** are obligaţia să nu folosească bunul primit în păstrare în scopuri personale, afară numai dacă deponentul i-a încuviinţat expres sau tacit o atare folosinţă; nesocotirea acestei obligaţii îl abilitează pe deponent la plata de daune-interese din partea **d.**; c) **d.** este obligat să restituie bunul primit în păstrare, precum şi fructele produse de acesta, în măsura în care le-a perceput; restituirea lucrului se face în starea în care acesta se află în momentul înapoierii, **d.** fiind răspunzător numai de stricăciunile cauzate de culpa sa; **d.** este dator să restituie lucrul persoanei care i l-a încredinţat spre păstrare, el neputând condiţiona restituirea de proba dreptului de proprietate al acelei persoane asupra lucrului respectiv; obligaţia de restituire trece, în caz de deces, asupra moştenitorilor **d.**; dacă moştenitorii, fiind de bună-credinţă, consideră bunul depozitat la antecesorul lor ca făcând parte din masa succesorală şi îl înstrăinează, ei sunt obligaţi să predea deponentului preţul primit, iar dacă preţul n-a fost încă plătit, să-i cedeze acestuia acţiunile ce au împotriva cumpărătorului pentru obţinerea plăţii preţului. Cu excepţia cazurilor în care lucrul depozitat a fost sechestrat, sau **d.** i-a fost notificată o opoziţie la restituire, **d.** trebuie să fie oricând gata să predea lucrul deponentului, la prima sa cerere, chiar dacă în contract s-ar fi stipulat un termen mai îndepărtat; a se vedea şi *contract de depozit*.

DEPOZIŢIE DE MARTOR, mijloc de probă materializat în relatarea făcută oral de către martor în faţa instanţei de judecată sau a altui organ de jurisdicţie cu privire la acte, fapte sau împrejurări de orice altă natură pe care le cunoaşte direct sau indirect şi a căror clarificare prezintă importanţă pentru corecta soluţionare a litigiului. **D. de m.** se consemnează, de către grefierul de şedinţă, fiind dictată de preşedintele completului de judecată, după care se semnează pe fiecare pagină şi la sfârşit de către martor, preşedinte şi grefier. Martorul are dreptul să ceară să i se citească depoziţia înainte de a o semna. Legea dispune că orice adăugiri, ştersături sau modificări în cuprinsul **d. de m.** trebuie încuviinţate şi semnate de judecător, de grefier şi martor, sub sancţiunea de a nu fi luate în considerare. Locurile rămase nescrise din procesul verbal de audiere trebuie barate astfel încât să nu mai poată fi adăugat nimic.

DERELICTO, abandonul unui lucru.

DEROGARE, reglementare diferită faţă de o reglementare existentă, în sensul că, în locul normei cu aplicabilitate generală într-un anumit domeniu se aplică unor cazuri determinate o normă particulară (derogatorie) care impune o altă soluţie decât aceea cuprinsă în norma generală. De regulă, norma derogatorie se referă la un număr restrâns de cazuri, expres determinate prin acea normă, cu o repetabilitate redusă. Norma derogatorie nu modifică reglementarea generală; aceasta continuă a se aplica în domeniul care intră sub incidenţa ei, în afară de cazurile vizate de norma derogatorie. Sub acest aspect norma derogatorie se aseamănă cu norma de excepţie. Aceste două categorii de norme se deosebesc însă prin faptul că norma de excepţie este, de regulă, inclusă în însăşi reglementarea generală, având, pentru cazurile exceptate, permanenţa şi repetabilitatea acesteia. Norma derogatorie este ulterioară reglementării generale şi se referă la un număr limitat de cazuri, cu o repetabilitate restrânsă. **D.** se pot realiza nu numai prin norme derogatorii propriu-zise ci şi prin reglementări speciale. De obicei, norma specială promovează, ca şi norma derogatorie, o altă soluţie decât aceea prevăzută în reglementarea generală. Raportul dintre norma generală şi norma specială constă în faptul că norma specială derogă de la norma generală, aceasta însemnând că, în ipoteza unei reglementări diferite, se aplică norma specială. **D.** se poate face numai prin norme de acelaşi nivel cu actul de la care se face **d.**

DESCHIDERE, momentul începerii tranzacţiilor la bursă într-o anumită zi. Cotaţia de deschidere constituie primul indiciu al situaţiei din ziua respectivă.

DESCHIDERE DE CREDIT, 1. Acţiunea de începere acreditării. 2. Contract prin care o persoană fizică sau o persoană juridică se obligă să pună la dispoziţia alteia fonduri sau valori până la concurenţa ~~unei anumite~~ sume şi pentru o anumită perioadă. În domeniul bancar, **d.de c.** constituie angajamentul anunţat al unei bănci de a acorda clientului creditul negociat, în condiţiile convenite.

DESCHIDEREA ACREDITIVULUI, angajamentul anunţat al unei bănci de a efectua, pe baza cererii înaintate de client, o plată prin acreditiv. **D.a.** înseamnă rezervarea unei anumite sume din contul clientului-plătitor, din care se vor efectua plăţile în favoarea furnizorului.

DESCHIDEREA SUCCESIUNII, consecinţa juridică principală a morţii unei persoane fizice, constând în încetarea calităţii de subiect de drept, ca urmare a încetării capacităţii de folosinţă a persoanei decedate şi determinând momentul transmiterii, de drept, a patrimoniului său către moştenitorii legali şi testamentari. 1) Data

d.s. este momentul morţii lui de cujus prin aceasta înţelegându-se fie momentul morţii fizic constatate a acestuia, dovedită cu certificatul de deces, fie, dacă e cazul, data stabilită printr-o hotărâre judecătorească de declarare a morţii prezumate, ca fiind aceea a decesului persoanei în cauză. Data **d.s.** este importantă, deoarece: a) în raport cu această dată se determină reglementările legale aflate în vigoare în momentul respectiv şi care urmează a-şi găsi aplicare, iar pe această bază se stabileşte sfera persoanelor chemate în moştenire şi drepturile succesorale ale acestora; b) până la această dată va retroactiva acceptarea succesiunii sau renunţarea la succesiune, precum şi partajul succesoral. 2) Locul **d.s.** este acela al ultimului domiciliu al defunctului sau, dacă nu avea domiciliu în ţară, acela unde se află bunurile sale cele mai importante, ori, dacă nu avea bunuri, acolo unde i s-a înregistrat decesul. Stabilirea locului **d.s.** este importantă în vederea determinării competenţei notarului public, instanţei judecătoreşti etc., competente să rezolve problemele ivite în legătură cu moştenirea cum ar fi: efectuarea procedurii succesorale, soluţionarea litigiilor dintre comoştenitori etc. Data şi locul **d.s.** prezintă importanţă şi pentru determinarea datei de la care se poate cere deschiderea procedurii succesorale.

DESENE ŞI MODELE INDUSTRIALE, creaţii de formă prin care se realizează, printr-un element estetic, individualizarea produselor industriale. Elementul estetic este esenţial şi deosebeşte această formă de creaţie de marcă, element care reprezintă de asemenea un mijloc de individualizare a produselor. Desenul este un ansamblu de linii sau de culori care realizează un efect decorativ nou, imprimând produsului un caracter inedit şi specific. Modelul este o formă plastică realizată pe trei dimensiuni, care conferă unui produs industrial o configurare distinctă, o fizionomie originală. Ambele reprezintă opere de creaţie intelectuală şi au vocaţie la protecţie juridică. Drepturile asupra **d. şi m.i.** sunt recunoscute şi protejate prin eliberarea unui titlu de protecţie de către Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci (O.S.I.M.). Titlul de protecţie este certificatul de înregistrare a desenului sau modelului industrial ori succesorului său în drepturi. În cazul în care titularul este altul decât autorul, acesta din urmă are dreptul la eliberarea unui duplicat al certificatului de înregistrare. Dacă mai multe persoane au creeat acelaşi desen sau model industrial, independent una de alta, dreptul la eliberarea certificatului aparţine aceleia care a depus cea dintâi cererea de înregistrare la O.S.I.M. sau, dacă o prioritate a fost recunoscută, aceleia a cărei cerere are cea mai veche dată de prioritate. Dacă autorul este salariat, în lipsa unei prevederi contractuale mai avantajoase acestuia, dreptul la eliberarea certificatului de înregistrare a **d.** sau **m.** apartine: 1) persoanei juridice, pentru **d. şi m.i.** realizate de salariat în executarea fie a unui contract de muncă ce prevede o misiune creativă care corespunde cu funcţiile sale efective, fie a unei misiuni de cercetare ce i-a fost încredinţată în mod expres; 2) salariatului, pentru **d. şi m.i.** realizate de către acesta fie în cursul exercitării funcţiilor sale, fie în domeniul activităţilor persoanei juridice, prin cunoaşterea sau folosirea tehnicilor ori mijloacelor specifice ale persoanei juridice sau a datelor existente în cadrul acesteia. În aceste condiţii, persoana juridică are un drept de preferinţă la încheierea unui contract de cesiune sau licenţă neexclusivă ce trebuie exercitat în termen de 3 luni de la data ofertei salariatului. În lipsa unui acord al părţilor asupra preţului contractului, acesta urmează să fie stabilit de instanţa judecătorească în funcţie de contribuţia iniţială a fiecărei părţi, cât şi de utilitatea industrială şi

comercială a **d. şi m.i.**; 3) salariatului, pentru toate celelalte **d. şi m.i.**. În primele două cazuri, salariatul-autor şi persoana juridică au obligaţia să se informeze reciproc, în scris, asupra stadiului realizării **d. şi m.i.** şi să se abţină de la orice divulgare de natură a prejudicia, în tot sau în parte, exercitarea drepturilor conferite de lege. Încălcarea obligaţiei de a informa atrage răspunderea persoanei vinovate, potrivit dreptului comun. În primul caz, dacă, în termen de 60 de zile de la data când salariatul informează persoana juridică asupra realizării **d. şi m.i.**, aceasta nu depune cererea şi nu există o altă convenţie între autor şi persoana juridică, dreptul la depunerea cererii şi la eliberarea certificatului aparţin salariatului. Protecţia asigurată **d. şi m.i.** prin L. nr. 129/29.12.1992 nu exclude beneficiul protecţiei conferite prin dreptul de autor. Poate fi înregistrat ca **d. sau m.i.** aspectul nou al unui produs având o funcţie utilitară. Un **d. sau m.i.** este nou dacă, anterior datei de constituire a depozitului reglementar al cererii sau al priorităţii recunoscute, nu a mai fost făcut public, în ţară şi în străinătate, pentru aceeaşi categorie de produse. Un desen sau un model este considerat industrial dacă obiectul la care se aplică desenul sau modelul poate fi reprodus ori de câte ori este necesar. Divulgarea **d. sau m.i.** nu se ia în considerare în cazul în care emană de la autor sau succesorul său în drepturi şi s-a produs în termen de 12 luni, care a precedat înregistrarea cererii. **D. sau m.i.**, al cărui aspect este determinat de o funcţie tehnică, nu poate fi înregistrat chiar dacă are noutate. Sunt excluse de la protecţie **d. sau m.i.** ale căror destinaţie şi aspect contravin ordinii publice sau bunelor moravuri. Cererea de înregistrare a **d. sau m.i.**, conţinând datele de identificare a solicitantului şi a autorului, precum şi indicarea produsului sau produselor cărora modelul industrial le este destinat a fi încorporat, însoţită de o descriere sumară a elementelor caracteristice **d. sau m.i.**, toate redactate în limba română, precum şi de 10 reproduceri grafice, se depun la Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci, personal sau prin mandatar cu domiciliul sau sediul în România, constituind depozitul naţional reglementar. Cererea de înregistrare poate conţine şi solicitarea de amânare a publicării. Data depozitului naţional reglementar este data primirii la O.S.I.M. a documentelor menţionate şi se înscrie în Registrul naţional al cererilor depuse. În procedurile în faţa O.S.I.M., solicitantul certificatului de înregistrare sau succesorul său în drepturi poate beneficia de asistenţa unui consilier în proprietate industrială, autorizat. Un depozit multiplu poate cuprinde mai multe **d. sau m.i.** destinate a fi încorporate în aceeaşi categorie de produse, în conformitate cu clasificarea internaţională a **d. şi m.i.**. Depozitul naţional reglementar asigură solicitantului un drept de prioritate, cu începere de la data constituirii acestuia, faţă de orice alt depozit ulterior privind acelaşi **d. sau m.i.**. Persoanele fizice sau persoanele juridice ale statelor părţi la convenţiile la care România este parte beneficiază de un drept de prioritate de 6 luni, cu începere de la data primului depozit, dacă solicită protecţia în acest termen, pentru acelaşi desen sau model. Invocarea priorităţii se poate face şi în urma expunerii **d. sau m.i.** într-o expoziţie internaţională, dacă cererea este depusă în termen de 6 luni de la data introducerii produsului în expoziţie. Această perioadă nu prelungeşte termenul de prioritate de 6 luni. Aceste priorităţi sunt recunoscute dacă sunt invocate odată cu depunerea cererii şi dacă în termen de 3 luni de la data depunerii cererii se confirmă prin acte de prioritate. Cererea de înregistrare a **d. sau m.i.**, precum şi reproducerea, fotografia sau orice reprezentare grafică a acestuia se publică în Buletinul oficial de

proprietate industrială al O.S.I.M., în termen de maximum 6 luni de la data constituirii depozitului reglementar, în alb-negru sau, la cerere, în culori. Această publicare poate fi amânată, la cererea solicitantului, pe o perioadă care nu poate depăşi 12 luni, calculată de la data depunerii cererii sau de la data priorităţii, când aceasta a fost invocată. Persoanele interesate pot face obiecţii scrise la O.S.I.M. privind înregistrarea **d. sau m.i.**, în termen de 3 luni de la data publicării acestuia. Cererile de înregistrare a **d. sau m.i.** se examinează de către sectorul de specialitate al O.S.I.M. Hotărârea de admitere sau de respingere a cererii se ia de către o comisie în termen de cel mult 6 luni de la data publicării cererii. Înregistrarea **d. sau m.i.** se face în registrul naţional al **d. şi m.i.** şi se publică în Buletinul oficial de proprietate industrială al O.S.I.M. Pentru neîndeplinirea condiţiilor privind noutatea şi funcţia utilitară, O.S.I.M. poate proceda la revocarea din oficiu a hotărârilor sale, până la comunicarea acestora. Hotărârile privind cererile de înregistrare a **d. sau m.i.** pot fi contestate pe cale administrativă, în scris şi motivat, la O.S.I.M., în termen de 3 luni de la comunicare. Contestaţia va fi examinată, în termen de 3 luni de la înregistrarea acesteia, de o comisie de reexaminare din cadrul O.S.I.M., a cărei competenţă este alta decât aceea a comisiei care s-a pronunţat asupra cererii introductive. Hotărârea comisiei de reexaminare se comunică părţilor în termen de 15 zile de la pronunţare şi poate fi atacată la Tribunalul municipiului Bucureşti, în termen de 3 luni de la comunicare. Hotărârile comisiei de reexaminare şi hotărârile judecătoreşti rămase definitive se publică în Buletinul oficial de proprietate al O.S.I.M. Toate hotărârile luate în cadrul O.S.I.M. vor fi motivate. Eliberarea certificatelor de înregistrare de **d. sau m.i.** de către O.S.I.M. se face în temeiul hotărârilor de admitere rămase definitive, în termen de 30 de zile de la data la care hotărârea de admitere a rămas definitivă. Procedurile de înregistrare a **d. sau m.i.** sunt supuse unor taxe de înregistrare prevăzute de lege. Taxele datorate de persoanele fizice şi persoanele juridice străine cu domiciliul sau, după caz, cu sediul în străinătate se plătesc în valută. Creatorii, solicitanţi sau titulari ai certificatului de înregistrare a **d. sau m.i.**, care au un venit anual brut de până la 1.000.000 lei, plătesc 10% din cuantumul taxelor prevăzute de lege.Neplata taxelor la termenele prevăzute atrage neefectuarea procedurii, nerecunoaşterea priorităţii şi,după caz, decăderea din drepturi a titularului certificatului de înregistrare a **d. sau m.i.** conferă titularului dreptul de a interzice terţilor să efectueze fără autorizarea sa următoarele acte: reproducerea, fabricarea, comercializarea sau oferirea spre vânzare, folosirea, importul sau stocarea în vederea comercializării, oferirii spre vânzare sau folosirii **d. sau m.i.** al produsului în care acesta este încorporat. În cazul cererii de înregistrare, publicată în Buletinul oficial al O.S.I.M., persoana fizică sau persoana juridică îndreptăţită la eliberarea certificatului beneficiază provizoriu de aceleaşi drepturi conferite titularului, începând cu data constituirii depozitului reglementar al cererii până la eliberarea certificatului de înregistrare. Încălcarea acestor drepturi atrage pentru persoanele vinovate obligaţia de despăgubire potrivit dreptului comun; titlul pentru plata despăgubirilor se poate executa numai după eliberarea certificatului de înregistrare a **d. sau m.i.**. Perioada de valabilitate a certificatului de înregistrare a **d. sau m.i.** este de 5 ani de la data constituirii depozitului reglementar şi poate fi reînnoită pe două perioade succesive de 5 ani. Pe întreaga perioadă de valabilitate a certificatului, titularul este obligat la plata taxelor de menţinere în vigoare a acestuia. O.S.I.M. acordă un termen de graţie de cel mult 6 luni pentru plata taxe-

lor de menţinere în vigoare, pentru care se percep majorări. Neplata acestor taxe atrage decăderea titularului din drepturi. Decăderea titularului din drepturi se publică în Buletinul oficial de proprietate industrială al O.S.I.M. Titularii certificatelor de înregistrare a **d. sau m.i.** pot menţiona pe produse semnul D, respectiv litera "D" majusculă, înscrisă într-un cerc, însoţită de numele titularului sau numărul certificatului. Dreptul la eliberarea certificatului de **d. sau m.i.**, drepturile care decurg din cererea de înregistrare a **d. sau m.i.**, precum şi drepturile născute din certificatul de înregistrare eliberat sunt transmisibile în tot sau în parte. Transmiterea se poate face prin cesiune sau pe bază de licenţă exclusivă sau neexclusivă, precum şi prin succesiune legală sau testamentară. Transmiterea produce efecte faţă de terţi, începând cu data înregistrării la O.S.I.M., în Registrul naţional al cererilor depuse sau, după caz, Registrul naţional al **d. şi m.i.** înregistrate. Autorul, titular al certificatului de înregistrare a **d. sau m.i.**, beneficiază de drepturi patrimoniale stabilite pe bază de contract cu persoanele care exploatează **d. sau m.i.**. În cazul încheierii unui contract de cesiune, drepturile patrimoniale ale autorului se stabilesc în acest contract. Înregistrarea în străinătate a **d. sau m.i.** create pe teritoriul României se face de către persoana fizică sau persoana juridică îndreptăţită la eliberarea certficatului. Înregistrarea în străinătate se face numai după depunerea cererii la O.S.I.M. În vederea înregistrării în străinătate, persoanele fizice şi persoanele juridice îndreptăţite pot beneficia de credite în valută. Autorul are dreptul să i se menţioneze numele, prenumele şi calitatea în certificatul de înregistrare eliberat, precum şi în orice acte sau publicaţii privind **d. sau m.i.**. Datele din certificatul de înregistrare se înscriu în carnetul de muncă. Certificatul de înregistrare a **d. sau m.i.**, eliberat de O.S.I.M., poate fi anulat, în tot sau în parte, la cererea unei persoane interesate, în cazul când se constată că, la data înregistrării cererii, nu erau îndeplinite condiţiile pentru acordarea protecţiei. Anularea poate fi cerută pe toată durata de valabilitate a certificatului şi se judecă de către Tribunalul municipiului Bucureşti. Hotărârea de anulare se înregistrează la O.S.I.M. şi se publică în termen de maxim de 2 luni de la data înregistrării acesteia. Litigiile cu privire la calitatea de autor al **d. sau m.i.**, calitatea de titular al certificatului de înregistrare, cele cu privire la drepturile patrimoniale născute din contractele de cesiune sau licenţă, precum şi cele privitoare la nerespectarea obligaţiei reciproce de informare, atunci când este cazul, sunt de competenţa instanţelor judecătoreşti. O.S.I.M. este organul guvernamental de specialitate, cu autoritate unică pe teritoriul României, care asigură protecţia **d. şi m.i.**. O.S.I.M. are următoarele atribuţii în domeniul protecţiei **d. şi m.i.**: a) acordă protecţie prin eliberarea certificatului de înregistrare a **d. şi m.i.**; b) este depozitarul Registrului naţional al cererilor depuse şi al Registrului naţional al **d. şi m.i.**; c) efectuează, la cerere, informarea din **d. şi m.i.**; d) întreţine relaţii cu organizaţiile guvernamentale similare şi cu organizaţiile internaţionale de specialitate la care România este membră; e) acordă, la cerere, asistenţă în domeniul proprietăţii industriale, organizează cursuri de instruire pentru specialiştii în domeniu; f) editează şi publică periodic în Buletinul oficial de proprietate industrială al O.S.I.M. date privitoare la **d. şi m.i.**. Însuşirea fără drept, în orice mod, a calităţii de autor al **d. sau m.i.** constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă. Reproducerea, fără drept, a **d. sau m.i.** în scopul fabricării de produse cu aspect identic, fabricarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, importul, folosirea sau stoca-

rea unor astfel de produse în vederea punerii în circulaţie ori folosirii, fără acordul titularului certificatului de înregistrare a **d. sau m.i.**, în perioada de valabilitate a acestuia, constituie infracţiune de contrafacere a **d. sau m.i.** şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă. Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a părţii vătămate. Pentru prejudiciile cauzate, titularul are dreptul la despăgubiri potrivit legii. Divulgarea, de către personalul O.S.I.M., precum şi de către persoanele care efectuează lucrări în legătură cu **d. şi m.i.**, a datelor cuprinse în cererile de înregisrare până la publicarea lor, constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (D.R.)

DESFACERE, (referitor la acte juridice), înlăturarea unui act juridic şi a efectelor sale pentru viitor, cu menţinerea efectelor produse în trecut, până în momentul **d.** actului. **D.** hotărâtă de către părţile actului juridic, prin acordul lor de voinţă, reprezintă, în realitate, un nou act juridic prin efectul căruia actul iniţial încetează pentru viitor să mai existe şi să producă efecte. **D.** prin hotărâre judecătorească, la cererea uneia dintre părţi, a unui contract sinalagmatic cu executare succesivă, ca urmare a neexecutării obligaţiei celeilalte părţi din cauze imputabile acesteia, se numeşte reziliere; desfacerea unui asemenea contract pentru imposibilitate fortuită de executare se numeşte şi încetare. **D.** prin hotărâre judecătorească a unei căsătorii, pentru motive temeinic justificate ivite ulterior încheierii ei sau prin acordul soţilor, se numeşte divorţ. Operând numai pentru viitor, **d.** se deosebeşte de desfiinţare, care operează retroactiv.

DESFACEREA ADOPŢIEI, suprimarea legăturilor de rudenie civilă în cazurile în care adopţia nu corespunde intereselor adoptatului. Adopţia se desface pentru următoarele cazuri: 1) lipsa consimţământului părinţilor adoptatului sau, când este cazul, al tutorelui. Acţiunea în justiţie aparţine numai părinţilor. În cazul în care a lipsit numai consimţământul unuia din părinţi, numai acesta poate cere **d.a.** Adopţia se poate desface numai dacă este în interesul copilului ca el să se întoarcă la părinţi. Dacă adoptatul a împlinit vârsta de 10 ani, se cere şi consimţământul acestuia pentru **d.a.**; 2) alte cauze intervenite ulterior încuviinţării adopţiei. Trebuie îndeplinite următoarele condiţii: interesul adoptatului impune **d.a.**; acţiunea în justiţie pentru **d.a.** poate fi introdusă de: adoptat, părinţii fireşti ai adoptatului, instituţii de ocrotire, autoritatea tutelară, procuror. Pentru situaţia când acţiunea în justiţie s-a introdus de către altcineva decât părintele firesc al adoptatului se citează şi acesta. Adopţia se poate face numai prin hotărâre judecătorească, numai după ascultarea autorităţii tutelare şi numai dacă este în interesul adoptatului. Rudenia creată prin adopţie încetează în cazul **d.a.**. Adoptatul pierde numele de familie dobândit prin adopţie şi redobândeşte numele avut înainte de încuviinţarca adopţiei. Pentru motive temeinice, instanţa judecătorească poate acorda adoptatului încuviinţarea de a păstra numelc de familie dobândit prin adopţie. Încetează obligaţia de întreţinere dintre adoptator şi adoptat. Odată cu **d.a.**, instanţa judecătorească poate obliga pe adoptator să plătească adoptatului o pensie de întreţinere cât timp acesta este minor. (D.R.)

DESFACEREA CĂSĂTORIEI, a se vedea *divorţ*.

DESFIINŢAREA ADOPŢIEI, încetarea legăturilor de rudenie civilă care au luat naştere fără respectarea, de către adoptator sau adoptat, a cerinţelor legale ale adopţiei, fără respectarea condiţiilor de fond ori de formă ale actului juridic al adopţiei. **D.a.** se

poate obţine: a) pe calea acţiunii în nulitate a adopţiei, atunci când interesul ocrotit de norma juridică încălcată prin încheierea sau încuviinţarea adopţiei este de ordine publică; b) pe calea acţiunii în anulare a adopţiei, dacă interesul ocrotit de dispoziţia legală încălcată este de ordin personal.

DESHERENŢĂ, a se vedea *vacanţă succesorală*.

DESISTARE, a se vedea: *renunţare la drept*, *renunţare la judecată*.

DESPATCH MONEY, suma pe care armatorul o plăteşte navlositorului pentru timpul de stalii economisit, prin eforturi şi cheltuieli suplimentare făcute pentru încărcarea sau descărcarea navei într-un termen mai scurt decât norma stabilită prin contractul de navlosire, calculată în foaia timpului, în conformitate cu clauzele contractului. Expresia este echivalentă cu compensarea economisirii staliilor sau indemnitatea de celeritate. Această modalitate este folosită în practica comercială maritimă pentru a stimula urgentarea operaţiilor de încărcare şi descărcare de o deosebită importanţă mai ales pentru armator. Calculul **d.m.** se face conform prevederilor contractului de navlosire: a) pe întregul timp economisit, caz în care **d.m.** se calculează pe zile consecutive, cuprinzând atât zilele de lucru, cât şi duminicile şi sărbătorile legale, precum şi orice timpi exceptaţi economisiţi în timpul operaţiilor; b) pe timpul de lucru economisit, adică numai timpul asemănător zilelor de stalii. În consecinţă, duminicile, sărbătorile legale şi timpii exceptaţi care au fost economisiţi navei şi pe care aceasta îi câştigă pentru navigaţie, nu sunt constataţi ca **d.m.**, constituind astfel un avantaj însemnat pentru navă. De obicei, suma reprezentând preţul **d.m.** este egală cu jumătate din preţul contrastaliilor.

DESPĂGUBIRE, sumă de bani pe care autorul unei fapte ilicite păgubitoare, sau debitorul unei obligaţii contractuale neexecutate, este obligat să o plătească, în virtutea unei hotărâri judecătoreşti, victimei sau, respectiv creditorului ce a suferit prejudiciul şi prin intermediul căreia se înfăptuieşte repararea prin echivalent a acelui prejudiciu.

DESPĂGUBIRE ÎN COMPENSARE, sumă de bani pe care este îndreptăţită să o pretindă de la autorul unei fapte ilicite victima acelei fapte, dacă i-a fost provocată o vătămare a integrităţii corporale sau a sănătăţii, care a determinat o modificare a echilibrului vieţii sale, în sensul de a-i face inaccesibile pentru viitor anumite năzuinţe ce până atunci îi erau accesibile, sau de a-i răpi posibilitatea, până atunci existentă, de a avea anumite satisfacţii sau plăceri de viaţă. **D. în c.** au menirea să-i confere victimei unei asemenea fapte posibilitatea de a-şi procura satisfacţii sau plăceri de viaţă.

DESPĂRŢENIE, a se vedea *divorţ*.

DESPĂRŢIRE (SEPARAŢIE) ÎN FAPT, întrerupere de durată a convieţuirii constând, în principal, în neîndeplinirea obligaţiilor lor de ordin personal nepatrimonial cum ar fi obligaţia de sprijin moral reciproc, de coabitare şi de fidelitate, însoţită adesea şi de părăsirea domiciliului conjugal de către unul dintre soţi, cu intenţia de a pune capăt căsătoriei. Fie că intervine în timpul procesului de divorţ, fie înainte de începerea lui, **d. în f.** a soţilor este o stare de fapt contrară dreptului. O eventuală convenţie a soţilor privind **d. în f.** trebuie considerată ca ilicită, întrucât tinde să lipsească relaţiile de familie de orice conţinut şi, ca atare, este lovită de nulitate absolută. **D. în f.**, oricât de îndelungată, nu constituie prin ea însăşi un motiv de divorţ dar, alături de cauzele care au determinat-o şi de consecinţele de fapt cărora le-a dat naştere, **d. în f.** poate contribui la formarea convingerii instanţei în sensul că reluarea convieţuirii şi continuarea căsătoriei a devenit în mod vădit imposibilă, cel puţin

pentru unul dintre soţi. **D. în f.** a soţilor poate constitui uneori un motiv temeinic de natură a justifica împărţirea bunurilor comune în timpul căsătoriei. De asemenea, în măsura în care învederează lipsa oricărei contribuţii a unuia dintre soţii despărţiţi în fapt la dobândirea unor bunuri de către celălalt soţ, această împrejurare poate justifica stabilirea de către instanţă a unor cote inegale de împărţire a bunurilor comune ale soţilor.

DESTINATAR, persoană căreia trebuie să i se predea marfa, după efectuarea transportului şi care are calitatea de a o prelua, conform înţelegerii părţilor, de îndată ce a fost descărcată din mijlocul de transport. Dreptul **d.** de a reclama cărăuşului diferite lipsuri constatate la preluarea mărfii se naşte, în principiu, din momentul în care i s-a eliberat marfa şi un exemplar din documentul de transport. În transporturile maritime, se face distincţie cu privire la momentul din care se nasc drepturile **d.** de a primi marfa, în funcţie de natura conosamentului şi de clauzele acestuia. Dacă conosamentul este stabilit pe numele **d.** drepturile acestuia se nasc la data încheierii conosamentului. Dacă conosamentul este la purtător, drepturile **d.** se nasc în momentul în care i-a fost transferat, iar dacă este la ordin, în momentul în care i-a fost girat. În situaţia în care nu există un conosament, se consideră că drepturile **d.** izvorăsc direct din contractul de transport. Din momentul în care **d.** devine titular al dreptului de a exercita împotriva cărăuşului toate acţiunile derivând din contractul de transport, dobândeşte şi cărăuşul dreptul de a exercita împotriva **d.** toate acţiunile născute din acelaşi contract, în special acţiunea în plata navlului.

DESTINAŢIA PROPRIETARULUI, mod de constituire a servituţiilor stabilite prin fapta omului, concretizat în actul prin care proprietarul ce stăpâneşte două fonduri creează între ele o stare de fapt care ar constitui o servitute dacă fondurile ar aparţine la doi proprietari diferiţi. Câtă vreme cele două fonduri aparţin aceluiaşi proprietar, starea de fapt stabilită de către acesta nu constituie o servitute, deoarece nimeni nu poate avea o servitute asupra propriului său fond; în momentul în care însă cele două fonduri ajung în stăpânirea a doi proprietari diferiţi, starea de fapt creeată de proprietarul iniţial devine o servitute a unuia din fonduri asupra celuilalt fond. Pe această cale nu se poate stabili orice servitute. Numai servituţiile continue şi aparente pot fi dobândite prin **d.p.**

DESTINAŢIE, locul unde un mijloc de transport are obligaţia să descarce şi să predea mărfurile după efectuarea transportului. În cazul mărfurilor care urmează să fie tranzitate sau al întreruperii călătoriei datorită unui accident, prin **d.** se înţelege locul final la care trebuie să ajungă mărfurile. În transportul maritim, comandantul nu este îndreptăţit să schimbe **d.** navei, chiar dacă prevede ivirea unor dificultăţi la **d.** stabilită, decât cu acordul prealabil al navlositorului, cu excepţia cazului în care s-ar fi stabilit altfel prin contract. Dacă portul de **d.** indicat în mod expres în contract este inaccesibil, navlositorul are obligaţia de a face tot ceea ce este necesar pentru înlăturarea obstacolelor sau de a trimite nava la o altă **d.**, suportând cheltuielile astfel provocate.

DETENTOR PRECAR, persoană care deţine un lucru stăpânindu-l fără intenţia sau voinţa de a efectua această stăpânire pentru sine, de a se purta cu privire la lucru ca proprietar sau ca titular al altui drept real.

DETENŢIE, stăpânire în fapt asupra unui lucru al altuia exercitată temporar, în baza unui raport juridic cu proprietarul lucrului implicând obligaţia restituirii acestuia.

DEVALORIZARE. reducere oficială a valorii unei monede naţionale faţă de etalonul în care este exprimată. În sens restrâns, noţiunea de **d.** este folosită numai în condiţiile cursurilor de schimb fixe, însemnând reducerea valorii paritare. În condiţiile cursurilor de schimb flotante, noţiunea de **d.** este înlocuită cu cea de depreciere monetară. În sens larg, **d.** defineşte orice scădere a cursului de schimb al unei monede pe pieţele valutare. **D.** deteriorează raportul de schimb.

DEVIZE. titluri de credit exprimate într-o anumită valută (cambiile, biletele la ordin, cecurile, obligaţiunile, acţiunile societăţilor comerciale). În sens larg, noţiunea **d.** cuprinde titlurile de credit menţionate, valutele efective, precum şi metalele preţioase sau orice alte instrumente de plată internaţională. **D.** libere sunt valute convertibile şi titluri de credit în valute convertibile; comerţul în **d.** libere presupune comerţul cu plata în valută convertibilă. **D.** forte sunt **d.** libere exprimate numai în valutele convertibile care au o tendinţă ascendentă de curs.

DEVOLUŢIUNE SUCCESORALĂ. transmisiunea către una sau mai multe persoane în viaţă, integral sau parţial, a patrimoniului unei persoane decedate. După temeiul juridic în baza căruia se efectuează, devoluţiunea este: a) **d.s.** legală, atunci, când în lipsa unui testament valabil, sau în măsura în care testamentul nu-l acoperă în întregime, patrimoniul se transmite succesibililor în virtutea legii; b) **d.s.** testamentară, atunci când se realizează în baza unui testament sau legat. Din punct de vedere al sferei sale, se disting: a) **d.s.** universală, atunci când cuprinde întreg patrimoniul; b) **d.s.** cu titlu universal, dacă priveşte doar o fracţiune determinată prin patrimoniu, cuprinzând elemente active şi elemente pasive; c) **d.s.** cu titlu particular, în cazul în care are ca obiect bunuri sau drepturi individual determinate din patrimoniu. După latura patrimoniului la care se referă se face deosebire între: a) **d.s.** activă, care se referă la bunuri şi drepturi şi b) **d.s.** pasivă care se referă la obligaţii. Pentru realizarea **d.s.** nu este necesară vreo manifestare de voinţă din partea succesibilului. De regulă, prin **d.s.** se transmit numai drepturile patrimoniale existente în patrimoniul titularului la data decesului. Prin excepţie, însă, pot exista: a) drepturi patrimoniale prezente la data decesului, care nu se transmit; b) drepturi patrimoniale care se transmit deşi nu exista un patrimoniu la data decesului. **D.s.** are următoarele caractere juridice: 1) Este o transmisiune pentru cauză de moarte, având loc numai la data morţii persoanelor fizice şi neputându-se face prin acte juridice între vii; 2) Este o transmisiune cu caracter universal, căci spre deosebire de transmisiunile prin acte între vii, care nu pot avea ca obiect decât bunuri singulare, **d.s.** are ca obiect patrimoniul defunctului în întregimea sa sau o fracţiune a acestuia, ca universalitate juridică, adică un tot cuprinzând atât elemente active cât şi elemente pasive; 3) Este o transmisiune cu caracter unitar, care rezultă din faptul că întreaga moştenire se transmite pe baza aceloraşi principii şi reguli legale, fără a se face distincţie după natura mobiliară sau imobiliară ori după originea bunurilor, drepturilor şi obligaţiilor care o alcătuiesc. Fac excepţie de la caracterul unitar al **d.s.** unele reglementări legale privitoare la: a) dreptul de moştenire al soţului supravieţuitor; b) dreptul de moştenire asupra salariului, indemnizaţiei de concediu şi a pensiei neîncasate de defunct; c) cetăţenii străini şi apatrizii nu pot dobândi prin moştenire dreptul de proprietate asupra terenurilor (în schimb pot dobândi echivalentul valoric al unor astfel de terenuri); d) certificatele de proprietate nu pot fi dobândite prin moştenire de către persoa-

nele fizice sau juridice străine; aceste persoane pot dobândi însă echivalentul valoric al certificatelor; e) dacă la moartea unei persoane intervine un element de extraneitate (cetăţean român decedat care are bunuri în străinătate, sau un cetăţean străin decedat care are bunuri în România) dobândirea prin moştenire, indiferent de locul situării lor, va fi cârmuită de legea naţională pe care defunctul o avea la data morţii, indiferent de cetăţenia defunctului (în acest caz însă, principiul unităţii **d.s.** poate fi restabilit prin testament). Nu constituie o veritabilă excepţie de la principiul devoluţiunii unitare: a) transmisiunea drepturilor patrimoniale de autor (ci doar o limitare în timp a dreptului însuşi); b) transmisiunea succesorală asupra indemnizaţiei de asigurare, deoarece suma asigurată nu provine din patrimoniul asiguratului, fiind formată în afara moştenirii; c) coexistenţa moştenirii testamentare cu cea legală (indiferent dacă această coexistenţă a fost voită de testator sau se datorează ineficacităţii parţiale a legatelor ori reducţiunii liberalităţilor excesive); d) împărţirea de către defunct, în mai multe mase deosebite, întrucât **d.s.** este guvernată de aceleaşi norme juridice. 4) Este o devoluţiune cu caracter indivizibil, care rezultă din faptul că atât acceptarea succesiunii, cât şi renunţarea la succesiune sunt indivizibile, în sensul că fiecare trebuie să se facă cu privire la întreaga succesiune, neexistând posibilitatea să se accepte o parte şi să se renunţe la cealaltă parte a acesteia.

DEZBATERE ÎN FOND, parte finală a judecăţii în care părţile au posibilitatea de a-şi expune, în şedinţă publică, pretenţiile şi apărările lor, solicitând, fiecare, pronunţarea unei hotărâri favorabile. **D. în f.** are loc cu prilejul ultimei şedinţe de judecată, după ce la termenele anterioare au fost administrate probele încuviinţate cu privire la toate împrejurările cauzei. **D. în f.** poartă asupra tuturor împrejurărilor de fapt şi de drept ale cauzei. Concluziile formulate cu prilejul **d. în f.** reprezintă o sinteză asupra desfăşurării procesului civil şi deopotrivă un prilej pentru părţi de a-şi exprima sau motiva pretenţiile sau apărările lor. Părţile pun concluzii asupra fondului în ordinea determinată de lege: mai întâi se dă cuvântul reclamantului pentru a-şi susţine pretenţiile, iar apoi pârâtului spre a se apăra. În ipoteza coparticipării procesuale, instanţa va da cuvântul în aceeaşi ordine: mai întâi reclamanţilor şi la urmă pârâţilor. Dacă acţiunea a fost promovată de procuror, acesta va pune concluzii înaintea celorlalţi participanţi. După ce părţile pun concluzii asupra fondului, instanţa urmează să declare dezbaterile închise şi se va retrage, în camera de consiliu, pentru deliberare.

DEZBATERE JUDICIARĂ, modalitate obligatorie de expunere, în cadrul şedinţei de judecată, de către părţi, a pretenţiilor şi apărărilor lor. **D.j.** reprezintă cadrul procesual necesar pentru realizarea justiţiei cu respectarea principiilor fundamentale care guvernează activitatea de judecată (oralităţii, contradictorialităţii, publicităţii, dreptului de apărare etc.). **D.j.** priveşte întreaga desfăşurare a procesului civil în şedinţă publică; ele se încheie odată cu retragerea completului de judecată în vederea deliberării şi pronunţării hotărârii judecătoreşti.

DEZÎNVESTIREA INSTANŢEI, mod legal de încetare a activităţii judiciare într-o anumită cauză. **D.i.** poate avea loc fără ca aceasta să judece cauza, sau după ce judecata a fost terminată. **D.i.** mai înainte ca judecarea cauzei să aibă loc se face în cazul în care continuarea activităţii judiciare în acea cauză nu mai este posibilă din motive ca: instanţa învestită a dispus declinarea competenţei; printr-un regulator de competenţă s-a decis de către o instanţă

superioară că este competentă să judece cauza o altă instanţă decât aceea înaintea căreia s-a ivit conflictul; s-a hotărât de către instanţa supremă strămutarea pricinii etc. **D.i.** după terminarea judecăţii are loc în urma îndeplinirii obligaţiei de a soluţiona cauza materializată prin întocmirea minutei şi pronunţarea hotărârii. Indiferent dacă **d.i.** a avut loc în urma constatării unor motive care au făcut imposibilă judecarea unei cauze, sau ca urmare a terminării judecării ei, judecătorii nu mai pot reveni asupra hotărârilor pe care le dau sau le sunt impuse şi produc efectul dezînvestirii lor.

DEZMEMBRĂMINTE ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE, drepturi reale rezultate din delimitarea atributelor componente ale dreptului de proprietate. Nu desfiinţează dreptul de proprietate, ci doar îl restrâng, în sensul că proprietarul este lipsit de exerciţiul unora din atributele acestui drept. Aceste dezmembrăminte sunt: dreptul de uzufruct; dreptul de uz; dreptul de abitaţie; dreptul de servitute; dreptul de superficie.

DEZMOŞTENIRE, dispoziţie de ultimă voinţă prin care testatorul înlătură de la moştenirea sa pe unul sau mai mulţi moştenitori legali. Dreptul de **d.** poate fi exercitat numai în limitele cotităţii disponibile, fără a atinge rezerva succesorală, de la care moştenitorii rezervatari nu pot fi înlăturaţi prin voinţa testatorului. După modul de efectuare şi după scopul urmărit de către testator se distinge: 1) **D.** directă, prin exprimarea neechivocă de către testator a acestei voinţe. Ea poate fi parţială, atunci când nu vizează pe toţi moştenitorii, caz în care partea de moştenire cuvenită dezmoştenitilor va profita celorlalţi, sau totală, atunci când sunt înlăturaţi de la moştenire toţi succesorii legali, caz în care, în lipsă de moştenitori rezervatari, succesiunea va reveni statului. Când **d.** totală s-a făcut prin instituirea ca legatar universal a unei persoane care nu are vocaţie succesorală legală, dacă acest legat este caduc, moştenirea va reveni statului în cazul în care, din interpretarea testamentului rezultă că voinţa testatorului a fost de a-şi dezmoşteni necondiţionat moştenitorii legali sau, dimpotrivă, va reveni acestor moştenitori, în cazul în care din interpretarea testamentului ar rezulta că testatorul nu a avut această intenţie, ci doar l-a preferat pe instituit. În orice caz, clauza de **d.** totală nu poate fi interpretată ca referindu-se şi la stat, iar dacă l-ar cuprinde expres şi pe acesta, ar fi lovită de nulitate absolută, deoarece ar avea ca efect, în lipsa unor moştenitori rezervatari, oprirea devoluţiunii succesorale şi scoaterea unor bunuri din circuitul civil. 2) **D.** indirectă, pe calea instituirii în favoarea altor persoane a unor legate prin care s-ar epuiza cotitatea disponibilă. În cazul ineficacităţii unor asemenea legate, soarta părţii respective din moştenire va fi decisă prin interpretarea voinţei reale a testatorului. 3) **D.** sancţiune, constând în prevederea testamentară potrivit căreia vor fi înlăturaţi de la moştenire aceia dintre succesori care vor cere anularea totală sau parţială a testamentului. O asemenea modalitate de **D.** este valabilă numai dacă prin ea nu se tinde la menţinerea unor dispoziţii testamentare contrare prevederilor legale sau regulilor de convieţuire socială.

DIES AD QUEM, DIES A QUO, a se vedea *termen procedural.*

DIES A QUO NON COMPUTATUR IN TERMINO, locuţiune latină care exprimă regula termenul de pornire nu este inclus în durată.

DIES INCERTUS, termen incert.

DIES INCERTUS CONDITIONEM IN TESTAMENTO FACIT, "termenul incert valorează condiţie într-un testament".

DIES INTERPELLAT PRO HOMINEM, locuţiune latină folosită pentru a exprima regula, în materie comercială, potrivit căreia debitorul este pus în întârziere de plin drept, prin simpla ajungere a obligaţiei la scadenţă.

DIES NON INTERPELLAT PRO HOMINEM, locuţiune latină folosită pentru a exprima regula, în materie civilă, potrivit căreia scadenţa nu operează de plin drept punerea în întârziere a debitorului, fiind necesară în acest scop o somaţie.

DISCONT, procent încasat de bănci la decontarea plăţilor; scăzământ; bonificaţie. A se vedea şi *scont*.

DISCONTINUITATEA POSESIEI, viciu al posesiei constând în exercitarea acestuia cu intermitenţe anormale. Nu se confundă cu întreruperea posesiei (care este o cauză de încetare a posesiei). Caracterul anormal al intermitenţei în exercitarea posesiei se apreciază de către instanţa de judecată, care va decide pornind de la situaţia concretă a bunului posedat. Sarcina probei incumbă celui ce pretinde că posesia este lovită de acest viciu. **D.p.** are următoarele caractere juridice: a) este un viciu temporar, care încetează din momentul în care actele de stăpânire devin regulate, potrivit naturii lucrului; b) este un viciu absolut, ceea ce implică posibilitatea invocării lui de către orice persoană interesată; c) se aplică, de regulă, la posesia imobilelor; în cazul posesiei mobilelor se poate aplica numai când nu operează principiul potrivit căruia posesia valorează titlu.

DISJUNGERE, despărţirea, în orice stare a judecăţii a unor acţiuni, conexate la aceeaşi instanţă, dacă aceasta socoteşte că numai una din acţiuni este în stare de a fi judecată. **D.** se poate dispune de către instanţă şi în acele cauze în care s-a încuviinţat în principiu cererea de intervenţie a unui terţ care îşi apără un drept propriu ori s-a formulat de una dintre părţi o cerere de chemare în garanţie, dacă judecata acţiunii principale ar fi întârziată prin judecarea ei laolaltă cu cererea de intervenţie sau cu cererea de chemare în garanţie. **D.** poate privi şi o cerere reconvenţională, în cazul în care numai cererea principală este în stare de judecată.

DISPARIŢIE, a se vedea *declararea dispariţiei*.

DISPĂRUT, persoană care a fost declarată dispărută printr-o hotărâre judecătorească sau care a dispărut într-o împrejurare excepţională cum ar fi: fapte de război, accidente de cale ferată, naufragiu etc. care îndreptăţeşte a se presupune decesul. **D.** poate fi declarat mort prin hotărâre judecătorească, în condiţiile legii. Atâta timp cât moartea **d.** nu a fost fizic constatată şi nici nu a intervenit o hotărâre judecătorească de declarare a morţii sale prezumate, **d.** este considerat, din punct de vedere legal, a fi în viaţă, oricât timp ar fi trecut de la data dispariţiei sale.

DISPONIBIL, sumă de bani pe care trăgătorul unui cec o are în depozit la tras. Existenţa prealabilă a unui **d.** îl îndreptăţeşte pe primul să emită un cec, prin care să-l oblige pe al doilea la plată. Emiterea cecului fără acoperire poate atrage sancţiuni penale împotriva trăgătorului; a se vedea şi *provizion*.

DISPOZITIVUL HOTĂRÂRII, parte componentă a hotărârii judecătoreşti care conţine reproducerea minutei redactate în finalul deliberarii şi citite în şedinţa publică cu ocazia pronunţării. Cuprinde soluţia dată de instanţă în rezolvarea litigiului. Este supus executării silite şi împotriva lui se exercită căile de atac. **D.h.** trebuie să conţină soluţiile date de instanţă, în sensul admiterii sau respingerii, tuturor cererilor formulate de părţi cu privire la obiectul procesului. **D.h.** mai trebuie să cuprindă precizarea elementelor necesare punerii lui în executare silită: numele, prenumele şi

domiciliul părţilor; în cazul obligării la predarea unui bun, acesta trebuie să fie individualizat, arătându-se, la imobile strada, numărul sau vecinătăţile, numărul de carte funciară, numărul topografic şi întinderea, iar la lucrurile generice, arătarea modului în care se face determinarea lor; în cazul acţiunilor în recunoaşterea unui raport juridic, se va indica conţinutul exact al acestui raport; atunci când obligarea nu se poate face în natură, obligarea se va face prin echivalent, iar în **d.h.** va trebui să se precizeze cuantumul sumei de bani care urmează a fi plătită de către cel obligat; în cazul obligaţiilor de a face trebuie să se prevadă şi sancţiunea unor daune cominatorii pe fiecare zi de întârziere; ori de câte ori se pronunţă o obligare alternativă, trebuie să se arate atât prestaţia principală, cât şi cea alternativă; în cazul obligării la plata unei sume de bani, de regulă se obligă şi la plata de dobânzi; când se admite acţiunea mai multor reclamanţi se va arăta cât se cuvine fiecăruia dintre ei şi dacă există sau nu solidaritate; în cazul obligării mai multor pârâţi se va arăta cât datorează fiecare sau dacă obligaţia este solidară, cum sunt repartizate cheltuielile de judecată etc. Instanţa poate acorda motivat debitorului un termen de graţie, înlăuntrul căruia acesta să poată face plata, sau să eşaloneze plata prin mai multe termene succesive; în caz contrar obligaţia este pură şi simplă, iar hotărârea poate fi pusă în executare pe cale silită de îndată ce a rămas definitivă şi/sau irevocabilă. În **d.h.** trebuie să se prevadă, la cererea părţii interesate, obligarea la plata cheltuielilor de judecată a părţii care a pierdut procesul. Totodată, în cuprinsul său trebuie să se arate şi calea de atac ce poate fi exercitată de părţi, precum şi termenul în care aceasta o poate exercita. Dacă hotărârea este definitivă şi/sau irevocabilă se va face o atare menţiune. Trebuie de asemenea să se facă menţiunea că hotărârea a fost pronunţată în şedinţă publică.

DISPOZIŢIE DE ÎNCASARE, document de decontare emis de creditor, pe baza recunoaşterii în scris de către debitor a obligaţiei sale de plată, prin care creditorul împuterniceşte banca sa să recupereze creanţe certe nelichidabile prin facţură. Încasarea se poate face pe baza unui titlu executoriu.

DISPOZIŢIE DE PLATĂ, document de decontare prin care titularul unui cont cere băncii care-l deserveşte să plătească unui beneficiar, titular de cont, o sumă de bani.

DISTRIBUIREA PREŢULUI, operaţie de repartizare a sumelor de bani rezultate din urmărirea silită a bunurilor mobile sau imobile, între doi sau mai mulţi creditori. **D.p.** se realizează astfel: 1) În cazul urmăririi bunurilor mobile, dacă pe lângă creditorul urmăritor există şi alţi creditori ce au făcut opunere la **d.p.**, iar titlul lor este recunoscut, preţul obţinut se va împărţi între aceştia. **D.p.** se face de instanţa de judecată, cu citarea părţilor, în camera de consiliu.2) În cazul urmăririi bunurilor imobile, **d.p.** se face, când sunt mai mulţi creditori, cu respectarea tabloului de împărţeală întocmit în acest scop. 3) În cazul urmăririi pe calea popririi, **d.p.** între mai mulţi creditori se face cu respectarea ordinii de preferinţă prevăzute de dreptul comun.

DIVIDEND, cotă-parte din beneficiul net al unei societăţi comerciale atribuită fiecărui asociat. **D.** se stabileşte de adunarea generală a asociaţilor după ce aceasta a aprobat conturile anuale ale societăţii (bilanţ, contul de profit şi pierdere etc.) şi a constatat existenţa unor sume distribuibile. Determinarea acestor sume, susceptibile să fie împărţite între asociaţi ca **d.**, se face prin deducerea din beneficiul realizat de societate în cursul unui exerciţiu financiar şi ca-

re figurează în bilanţ, a prelevărilor obligatorii, potrivit legilor statului, care sunt destinate să acopere pierderile înregistrate în anii anteriori (fondul de rezervă legală, rezerva statutară etc.). Beneficiul rămas în urma acestor prelevări se distribuie în mod egal între asociaţi. **d.** fiind stabilit pe fiecare acţiune sau parte-socială, după caz. Excepţii fac acţiunile de preferinţă care, potrivit condiţiilor de emisiune a lor, primesc un **d.** superior. Plata **d.** se face de îndată sau la data fixată de adunarea generală ori de consiliul de administraţie, care nu poate depăşi termenul maxim prevăzut de lege. Pentru a putea fi plătite **d.**, trebuie ca beneficiile să fie reale şi utile. Distribuirea de **d.**, în absenţa unor beneficii reale şi utile, constituie o faptă ilicită ce atrage consecinţe sub aspect civil şi penal. Administratorii şi directorii societăţii care au încasat ori plătit **d.**, sub orice formă, din beneficii fictive sau care nu puteau fi distribuite, sunt pasibili de sancţiunea închisorii sau amenzii. **D.** plătite atunci când beneficiile nu au fost reale şi utile, pot fi reclamate în termen de 3 ani de la data distribuirii lor. (D.R.)

DIVIZAREA PERSOANEI JURIDICE, mod de reorganizare a unei persoane juridice, adus la îndeplinire prin: a) împărţirea întregului său patrimoniu între mai multe persoane juridice existente sau care iau astfel fiinţă. În acest caz persoana juridică divizată încetează de a avea fiinţă, iar patrimoniul său se împarte în mod egal între persoanele juridice dobânditoare, dacă prin actul ce a dispus divizarea nu s-a stabilit o alta proporţie; b) desprinderea unei părţi din patrimoniul persoanei juridice şi transmiterea acesteia uneia sau mai multor persoane juridice sau care iau astfel fiinţă. În acest caz, persoana juridică ce a suferit divizarea nu-şi încetează existenţa. Împărţirea patrimoniului în cazul divizării parţiale se face în raporturile dintre persoana juridică divizată şi persoana sau persoanele juridice dobânditoare în proporţia părţii desprinsă, care se transmite celei sau celor din urmă. Dacă sunt mai multe persoane juridice dobânditoare, împărţirea subsidiară în raporturile între ele a părţii de patrimoniu arătat se face în mod egal, dacă prin actul care a dispus divizarea nu s-a stabilit o altă proporţie. Răspunderea faţă de creditori este proporţională cu activul primit dar raportat la întreaga valoare a pasivului. În ceea ce priveşte contractele în curs de executare, încheiate cu persoana juridică divizată, operează principiul transmiterii acestora, în măsura posibilului, în întregime şi nefracţionat, fără să fie necesară rezilierea vechiului contract şi încheierea unuia nou de către persoana juridică dobânditoare. Momentul din care operează divizarea este, între părţi şi faţă de terţi, pentru persoanele juridice supuse înregistrării, acela al datei înregistrării care se efectuează numai după aprobarea de către organele competente a inventarului, bilanţului contabil şi evidenţierea repartizării contractelor, iar pentru persoanele juridice nesupuse înregistrării, acela al datei aprobării de către organul competent a inventarului, bilanţului şi repartizării contractelor în curs.

DIVIZIBILITATEA OBLIGAŢIILOR, regulă a dreptului civil potrivit căreia drepturile de creanţă şi obligaţiile corelative lor se divid de plin drept atunci când aparţin mai multor persoane. Regula **d.o.** îşi găseşte aplicare atât în ipoteza raporturilor juridice de obligaţie stabilite, de la început, cu mai mulţi creditori şi/sau cu mai mulţi debitori, cât şi în situaţia raporturilor stabilite iniţial între un singur creditor şi un singur debitor, dacă prin moartea acestora sau a unuia dintre ei creanţa revine mai multor moştenitori. **D.o.** prezintă unele neajunsuri, în special pentru creditor, silit să-şi împartă urmărirea şi să suporte riscul insolvabilităţii unuia sau unora dintre de-

bitori, neajunsuri înlăturate prin admiterea excepţiilor de la acest principiu.

DIVORŢ, mijloc de desfacere a căsătoriei pe cale judecătorească, atunci când, datorită unor motive temeinice, raporturile dintre soţi sunt grav şi iremediabil vătămate, căsătoria nemaiputând continua. Se poate pronunţa din vina unuia sau ambilor soţi, ori prin acordul soţilor. Pentru a se putea pronunţa **D.** prin acordul soţilor trebuie îndeplinite cumulativ două condiţii: 1) până la data cererii de divorţ a trecut cel puţin un an de la încheierea căsătoriei (termenul de un an se calculează pe zile întregi, astfel că ziua de încheiere a căsătoriei nu intră în calcul, dar luându-se în calcul ziua de împlinire, termenul socotindu-se împlinit însă după trecerea acestei zile); 2) să nu existe copii minori rezultaţi din căsătorie. Cererea de divorţ întemeiată pe acordul părţilor va fi semnată de ambii soţi. La primirea cererii de divorţ, preşedintele instanţei sau judecătorul de serviciu verifică existenţa consimţământului soţilor, fiind aşadar necesară prezenţa ambilor soţi, iar nu doar a unuia, întrucât consimţământul trebuie să fie neviciat, în caz contrar neputându-se face decât o verificare formală, incompletă. La termenul de judecată instanţa este obligată să verifice dacă soţii stăruie în desfacerea căsătoriei pe baza acordului lor şi, în caz afirmativ, trece la judecarea cererii, fără a administra probe privind motivele de divorţ sau imposibilitatea continuării căsătoriei. Acţiunea de divorţ aparţine numai soţilor. Cererea de divorţ este de competenţa judecătoriei în circumscripţia căreia se află cel din urmă domiciliu comun al soţilor. Dacă soţii nu au avut domiciliu comun sau dacă niciunul din soţi nu mai locuieşte în circumscripţia judecătoriei în care se află cel din urmă domiciliu comun, judecătoria competentă este aceea în domiciliul căreia îşi are domiciliul pârâtul, iar când pârâtul nu are domiciliu în ţară, este competentă judecătoria în circumscripţia căreia îşi are domiciliul reclamantul. Soţul pârât poate face cerere reconvenţională, cel mai târziu până la prima zi de înfăţişare în şedinţă publică, pentru faptele petrecute înainte de această dată. Nerespectarea termenului privind introducerea cererii reconvenţionale atrage sancţiunea decăderii, soţul pârât nemaiputând cere divorţul pentru motivele proprii avute până atunci. Pentru faptele petrecute după data amintită, pârâtul va putea face cererea reconvenţională până la începerea dezbaterilor asupra fondului în cererea reclamantului. În cazul în care motivele de divorţ s-au ivit după dezbaterea asupra fondului sau în timpul judecării în recurs, pârâtul va putea cere divorţul numai pe calea acţiunii directe. Prin derogare de la dreptul comun, cererea reconvenţională nu poate fi disjunsă de acţiunea de divorţ. În lipsa cererii reconvenţionale dacă se constată netemeinicia motivelor de divorţ invocate de reclamant, căsătoria nu se va putea desface, chiar dacă din dezbateri rezultă vina soţului reclamant. Pe lângă menţiunile pe care trebuie să le cuprindă orice cerere de chemare în judecată, cererea de divorţ trebuie să cuprindă numele copiilor minori născuţi din căsătorie sau a acelora care au aceeaşi situaţie legală, iar atunci când nu există asemenea copii, se va face o menţiune în acest sens. La cererea de divorţ se vor anexa copii legalizate după certificatul de căsătorie şi de pe certificatul de naştere a copiilor minori. Prin cererea de divorţ, soţul respectiv mai poate solicita să i se încredinţeze copiii minori şi să fixeze contribuţia celuilalt soţ pentru întreţinerea acestora, să poarte după divorţ numele pe care l-a purtat în timpul căsătoriei, să se împartă bunurile comune, să se decidă asupra beneficiului contractului de închiriere, atunci când este cazul. În cazul divorţului prin acordul soţilor, primind cererea, preşedintele instanţei sau

judecătorul de serviciu va fixa un termen de 2 luni în şedinţa publică. La termenul de judecată, instanţa va verifica dacă soţii stăruie în desfacerea căsătoriei pe baza acordului lor şi, în caz afirmativ, va trece la judecarea cererii, fără a administra probe cu privire la motivele de divorţ. Pentru soluţionarea cererilor accesorii privind numele pe care soţii îl vor purta după divorţ, pensia de întreţinere şi atribuirea locuinţei, instanţa va putea dispune, atunci când consideră necesar, administrarea probelor prevăzute de lege. Instanţa poate lua, pe tot timpul procesului, pe calea ordonanţei preşedinţiale, măsuri vremelnice cu privire la încredinţarea copiilor minori, la obligaţia de întreţinere, la alocaţia pentru copii şi la folosirea locuinţei. În faţa instanţelor de fond, părţile se vor înfăţişa în persoană, afară numai dacă unul dintre soţi execută o pedeapsă privativă de libertate, este împiedicat de o boală gravă, este pus sub interdicţie sau are reşedinţa în străinătate; în aceste cazuri, părţile se vor putea înfăţişa prin mandatar. Cererea de divorţ se judecă în şedinţă publică. Instanţa va putea să dispună judecarea în camera de consiliu, dacă va aprecia că prin aceasta s-ar asigura o mai bună judecare sau administrare a probelor. Probele, în materia **d.**, sunt cele obişnuite, mai puţin interogatoriul. Hotărârea se pronunţă, în toate cazurile, în şedinţă publică. Dacă la termenul de judecată, în primă instanţă, reclamantul lipseşte nejustificat şi se înfăţişează numai pârâtul, cererea va fi respinsă ca nesusţinută. Dacă procedura de chemare a soţului pârât a fost îndeplinită prin afişare, iar acesta nu s-a prezentat la primul termen de judecată, instanţa va cere dovezi sau va dispune cercetări pentru a verifica dacă pârâtul îşi are domiciliul la locul indicat în cerere şi, dacă constată că nu domiciliază acolo, va dispune citarea lui la domiciliul său, precum şi, dacă este cazul, la locul său de muncă. Instanţa poate să pronunţe **d.** împotriva ambilor soţi, chiar atunci când numai unul din ei a făcut cerere, dacă din dovezile administrate reiese vina ambilor. Hotărârea prin care se pronunţă divorţul nu se va motiva, dacă ambele părţi solicită instanţei aceasta. Când **d.** s-a pronunţat pe baza acordului soţilor, instanţa va dispune desfacerea căsătoriei fără a pronunţa **d.** din vina unuia sau ambilor soţi. Reclamantul poate renunţa la cerere în tot cursul judecăţii înaintea instanţelor de fond, chiar dacă pârâtul se împotriveşte. Renunţarea reclamantului nu are nici o înrâurire asupra cererii făcute de pârât. Acţiunea de divorţ se va stinge prin împăcarea soţilor în orice fază a procesului, chiar dacă intervine în instanţa de apel sau de recurs şi chiar dacă apelul sau recursul nu sunt timbrate conform legii. Reclamantul va putea porni o nouă cerere pentru faptele petrecute după împăcare şi, în acest caz, el se va putea folosi şi de faptele vechi. Termenul de apel, şi cel de recurs, este de 30 de zile şi curg de la comunicarea hotărârii. Apelul ori, după caz, recursul reclamantului împotriva hotărârii prin care s-a respins cererea va fi respins ca nesusţinut, dacă la judecată se prezintă numai pârâtul. Apelul sau recursul pârâtului va fi judecat chiar dacă se înfăţişează numai reclamantul. În cazul în care s-a pronunţat o hotărâre de **d.** bazat pe acordul soţilor, aceasta este definitivă şi irevocabilă. Hotărârea dată în materie de **d.** nu este susceptibilă de revizuire. (D.R.)

DIZOLVAREA PERSOANELOR JURIDICE, (în dreptul comun), mod de încetare definitivă a persoanei juridice; se deosebeşte de comasare şi divizare, care au numai caracterul unor măsuri de reorganizare. Cauzele dizolvării se împart în: cauze de dizolvare voluntară, când dizolvarea este convenită de membrii persoanei juridice dizolvate şi dizolvare silită, cu caracter de sancţiune civilă, în caz de încălcare a dispoziţiilor legale. După modul în care operează, se dis-

ting cauze de dizolvare de drept şi cauze de dizolvare prin actul organului competent. Efectul principal al dizolvării este intrarea persoanei juridice în lichidare, momentul încetării totale şi definitive a existenţei sale fiind la încheierea acestei operaţii.

DIZOLVAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, fază a încetării existenţei societăţii comerciale prin care se pune capăt activităţii normale a acesteia. **D.s.c.** priveşte operaţiunile care generează procesul încetării existenţei societăţii comerciale şi care asigură premisele lichidării patrimoniului social. Hotărârea privind **D.s.c.** este luată, după caz, de adunarea asociaţilor sau de instanţa de judecată ori se produce în temeiul legii. Cauzele (generale) de **D.s.c.** sunt următoarele: 1) trecerea timpului stabilit pentru durata societăţii (**D.s.c.** operează, în acest caz, în temeiul legii, fără a fi necesară vreo formalitate); 2) imposibilitatea realizării obiectului societăţii ori realizarea acestuia (ambele situaţii sunt chestiuni de fapt ce trebuie dovedite în vederea justificării **D.s.c.**); 3) hotărârea adunării asociaţilor. În cazul **d.s.c.** de plin drept, aceasta se produce automat. Nu trebuie întrunită nici o altă condiţie şi nu trebuie îndeplinită nici o formalitate. Voinţa asociaţilor este rezumată în acest sens, întrucât nu au luat o hotărâre de prelungire a duratei societăţii. Nu este necesară publicitatea **d.s.c.**, într-un asemenea caz, deoarece prin publicitatea actelor constitutive făcută în momentul constituirii societăţii comerciale terţii au luat cunoştinţă de durata societăţii. În cazul în care **d.s.c.** se realizează în baza unei hotărâri a adunării asociaţilor se face cu respectarea condiţiilor de formă şi de publicitate prevăzute pentru încheierea actelor constitutive. În lipsa unei hotărâri a asociaţilor **d.s.c.** se poate realiza pe cale judecătorească (D.R.)

DO UT DES, locuţiune latină utilizată în dreptul roman pentru a reliefa principiul echivalenţei prestaţiilor în contractele sinalagmatice comutative.

DOBÂNDĂ, 1.Sumă de bani plătită de către debitor creditorului pentru suma de bani împrumutată. 2.Sumă de bani pe care, într-un contract de împrumut cu dobândă, debitorul este obligat să o plătească creditorului pentru folosinţa temporară a sumei de bani împrumutată. 3.Sumă de bani reprezentând despăgubirea (daunele interese moratorii) pentru prejudiciul cauzat creditorului prin întârzierea în executarea unei obligaţii care are ca obiect o sumă de bani. În asemenea obligaţii, creditorul nu trebuie să facă dovada existenţei prejudiciului, acesta fiind prezumat. Cuantumul daunelor moratorii este egal cu **d.** convenţională sau, dacă aceasta nu a fost prevăzută, cu **d.** legală. Creditorul unei sume de bani nu poate stipula, în afară de **d.**, şi alte daune pentru întârzierea executării, în afară de cazurile expres prevăzute de lege în materie de cambie, societate, fidejusiune etc. Potrivit reglementării de drept comun, în cazul când o obligaţie este producătoare de **d.** fără să se arate cuantumul acestora, se va plăti **d.** legală, care este de 6% pe an. **D.** se va calcula numai asupra sumei împrumutate şi nu poate fi percepută anticipat. Dacă părţile n-au convenit asupra unui alt mod de plată, **d.** se plătesc lunar. Calcularea de **d.** la **d.** este interzisă. **D.** se datorează, de regulă, din ziua chemării în judecată sau, în materie comercială, din ziua scadenţei sumei datorate.

DOBÂNDĂ LA DOBÂNDĂ, a se vedea *anatocism*.

DOBÂNDIREA DREPTULUI DE PROPIETATE ASUPRA UNUI BUN MOBIL, PRIN POSESIE DE BUNĂ-CREDINŢĂ, consecinţă juridică ce dă expresie regulii că, în materie mobiliară, posesia valorează titlu, stabilită de lege în beneficiul aceluia care, deţinând un bun mobil, exercită asupra lui o posesie de bună-credinţă. Potrivit legii, în această

materie aparenţa de proprietate produce acelaşi efect ca şi realitatea, dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: 1) proprietarul să se fi desistat de bună voie de lucrul său, încredinţându-l unei alte persoane; 2) detentorul precar, abuzând de încrederea acordată de proprietar, sau, după caz, un moştenitor aparent să fi înstrăinat lucrul respectiv unui terţ; 3) terţul subdobânditor să exercite asupra bunului o posesie reală, utilă şi neechivocă; 4) bunul posedat să fie un lucru mobil corporal, considerat în individualitatea sa, care să nu fie supus vreunei clauze de inalienabilitate; drept urmare, posesia exercitată asupra unei universalităţi nu duce la dobândirea pe această cale a proprietăţii vreunui bun mobil din cuprinsul acesteia, privit în individualitatea sa; tot astfel, bunurile inalienabile nu pot fi, nici ele, dobândite pe această cale; sunt însă susceptibile de a fi dobândite astfel şi unele bunuri incorporale (banii şi titlurile la purtător); 5) posesorul lucrului mobil corporal să fie de bună-credinţă; buna-credinţă se prezumă până la proba contrară, care poate fi făcută prin orice mijloc de probă; nu se cere să existe un just titlu ca element distinct de elementul bunei-credinţe, de unde rezultă că un act viciat sau chiar un titlu putativ este suficient pentru ca să existe bună-credinţă.

DOBÂNDIREA POSESIUNII MOŞTENIRII, a se vedea: *sezină; predarea legatelor.*

DOL, 1. viciu de consimţământ ce constă în inducerea în eroare a unei persoane prin întrebuinţarea de mijloace viclene, în scopul de a o determina să încheie un act juridic. **D.** are două elemente constitutive: a) elementul intenţional, ce constă în voinţa de a induce o persoană în eroare; dacă inducerea în eroare a fost provocată neintenţionat, nu există **d.**; b) elementul material, constând în întrebuinţarea de mijloace viclene pentru realizarea intenţiei de inducere în eroare; sunt considerate mijloace viclene orice manifestări cu caracter de înşelăciune, (de ex.: minciuni, vicleşuguri, etc.), săvârşite de una dintre părţi, de natură a provoca celeilalte părţi o eroare, în care, altfel, aceasta n-ar fi căzut, pentru a o determina astfel să consimtă la încheierea actului juridic. Nu sunt, mijloace viclene constitutive de **d.** manifestările lipsite de gravitate. Când eroarea provocată prin **d.** a fost determinantă la încheierea actului juridic, **d.** este principal şi constituie un viciu de consimţământ, îndreptăţind anularea actului; când eroarea provocată n-a fost determinantă la încheierea actului, pe care partea l-ar fi încheiat şi fără să fi fost indusă în eroare, **d.** este incidental şi nu afectează valabilitatea consimţământului şi actului încheiat, putând duce numai la obţinerea unor daune-interese compensatorii pentru paguba pricinuită prin viclenie. Anularea unui act juridic pentru **d.**, ca viciu de consimţământ, presupune întrunirea următoarelor condiţii: a) eroarea provocată prin **d.** să fi fost determinantă la încheierea actului, aprecierea făcându-se în concret, ţinând seama de împrejurările cazului; b) **D.** să provină de la cealaltă parte a actului juridic. Actul poate fi anulat chiar dacă **d.** provine de la un terţ, în următoarele cazuri: când eroarea provocată de **d.** terţului ar fi viciat consimţământul prin ea însăşi, chiar dacă ar fi fost spontană, nu provocată, adică atunci când eroarea poartă asupra substanţei obiectului sau asupra persoanei cocontractantului; când cealaltă parte a actului juridic a fost complice la **d.** terţului; când **d.** e comis de reprezentantul celeilalte părţi. De asemenea, în contractele de donaţie, **d.** impune anularea contractului chiar dacă a fost comis de un terţ, întrucât el afectează grav intenţia de liberalitate care este esenţială pentru validitatea acestor contracte. În toate celelalte cazuri, **d.** săvârşit de un terţ îndreptăţeşte victima doar la o acţiune în daune împotriva

terţului; c) **d.** trebuie să fie anterior încheierii contractului. Manoperele viclene săvârşite ulterior încheierii actului, împotriva unui drept deja dobândit, pot constitui o fraudă, iar nu un **d.**; d) **d.** trebuie să fie dovedit căci el nu se presupune. Dovada **d.** poate fi făcută prin orice mijloace de probă, inclusiv prin prezumţii simple. Utilitatea **d.** ca viciu de consimţământ distinct de eroare se invederează atât prin faptul că eroarea provocată de **d.** viciază consimţământul indiferent asupra cărui element sau motiv determinant poartă, pe când eroarea neprovocată constituie un viciu de consimţământ numai când poartă asupra substanţei obiectului sau asupra persoanei cocontractantului, cât şi prin faptul că **D.**, implicând mijloace viclene exteriorizate, elemente de fapt, este mult mai uşor de dovedit decât eroarea spontană. 2. Forma culpei debitorului în neexecutarea obligaţiei sale contractuale, caracterizată prin intenţie sau rea-voinţă. Răspunderea contractuală a debitorului este mai severă în caz de **d.** decât în caz de culpă simplă.

DOL INCIDENTAL, a se vedea *dol*.

DOL PRINCIPAL, a se vedea *dol*.

DOLUS BONUS, expresie latină folosită pentru a desemna întrebuinţarea unor mijloace viclene admise, în practica contractuală şi lipsite de gravitatea necesară pentru a fi considerate apte de a vicia consimţământul. A se vedea şi *dol*.

DOLUS DANS CAUSAM CONTRACTUI, dolul determinat la încheierea contractului.

DOLUS INCIDENS, dol incident.

DOLUS MALUS, dol prejudiciabil.

DOMENIUL PRIVAT AL STATULUI SAU UNITĂŢILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE, ansamblu ce cuprinde bunurile imobile sau mobile, asupra cărora se exercită atributele dreptului de proprietate (posesia, folosinţa şi dispoziţia). Bunurile care alcătuiesc **D.p. al s. sau u.a.-t.** nu sunt limitate. Proprietatea privată domenială este inviolabilă şi ocrotită de lege în mod egal cu a celorlalţi titulari. **D.p. al s. sau u.a.-t.** este supus dispoziţiilor de drept comun, atunci când prin lege nu se dispune altfel. Bunurile din domeniul privat pot fi concesionate, închiriate, date în locaţie de gestiune sau vândute numai prin licitaţie publică. (D.R.)

DOMENIUL PUBLIC, ansamblu ce cuprinde bunurile imobile şi mobile de interes general sau local asupra cărora statul şi/sau unităţile administrativ-teritoriale exercită atributele dreptului de proprietate publică. Aceste bunuri sunt prevăzute de lege. Bunurile care fac parte din **d.p.** sunt inalienabile (scoase din circuitul civil), imprescriptibile şi insesizabile. Bunurile din **d.p.** nu pot fi expropriate. **D.p.** de interes naţional este administrat de organele prevăzute de lege, iar **d.p.** de interes local este administrat de către primării sau, după caz, de către prefecturi. Delimitarea între **d.p.** de interes naţional şi cel de interes local şi judeţean se face avându-se în vedere uzul şi interesul pe care îl reprezintă bunurile respective. Fac parte din **d.p.** de interes naţional: drumurile naţionale, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, porturile, aeroporturile, spaţiul aerian, terenurile şi clădirile cu destinaţii speciale pentru nevoile de apărare, clădirile Parlamentului, Guvernului, autorităţilor administraţiei publice centrale şi a autorităţilor judecătoreşti, terenurile pe care se află aceste construcţii, bunurile necesare desfăşurării activităţii acestora, rezervele statului şi alte asemenea, stabilite prin lege. Aparţin **d.p.** local al comunelor şi oraşelor: terenurile şi clădirile de interes public, pieţele, căile de comunicaţie, străzile, zonele de agrement, parcurile publice, pădurile, păşunile, lacurile, alte bunuri mobile şi imobile care sunt, potrivit le-

gii sau prin natura lor, de uz sau de interes local şi nu au fost declarate de interes naţional. Aparţin **d.p.** de interes judeţean: terenurile şi clădirile de interes public, pieţele, căile de comunicaţie, străzile, zonele de agrement, parcurile publice, alte bunuri mobile sau imobile, cu condiţia ca ele să nu fie de uz sau de interes local sau de interes naţional. Referitor la bogăţiile subsolului, acestea pot face parte din **d.p.** local sau judeţean numai dacă nu au fost declarate de interes public naţional şi dacă există acordul autorităţilor administraţiei publice centrale de specialitate. (D.R.)

DOMICILIATAR, terţ care, potrivit unei clauze speciale, numită de domiciliere, introdusă în cuprinsul cambiei, este însărcinat să facă plata la scadenţă în locul indicat şi căruia, în caz de refuz al plăţii, i se adresează, sub sancţiunea decăderii din drepturile de regres, protestul pentru neplată.

DOMICILIU, element de identitate al unei persoane fizice ce semnifică un loc în care o persoană fizică îşi are, în mod obişnuit, locuinţa statornică sau principală, fiind luat ca atare în evidenţa organelor administrative şi în care se prezumă că această persoană poate fi întotdeauna găsită. Datorită caracteristicilor sale juridice specifice (obligativitatea, unicitatea şi stabilitatea) **d.** constituie unul din elementele de identificare ale persoanei fizice. După cum **d.** este stabilit de însăşi persoana fizică în cauză sau este fixat prin lege, distingem: 1) **D.** voluntar, adică acela pe care persoana şi-l alege singură şi care, este acolo unde aceasta îşi are locuinţa statornică sau, dacă are mai multe, cea principală. Dovada **D.** voluntar se face cu buletinul de identitate sau, dacă este cazul, prin alte mijloace legale de probă. 2) **D.** legal, adică acela pe care legea îl fixează ea însăşi unor categorii determinate de persoane. Astfel: a) minorul are **d.**, potrivit legii, la părinţii săi, sau la acela dintre părinţi la care el locuieşte statornic; acelaşi **d.** îl are şi minorul care, din orice motive, ar fi fost încredinţat unei alte persoane. Dacă părinţii care au domicilii separate nu se înţeleg la care dintre ei să aibă **d.** minorul, va decide instanţa judecătorească. **D.** minorului pe care numai unul dintre părinţi îl reprezintă, celălalt fiind, după caz, mort, decăzut din drepturile părinteşti, pus sub interdicţie, în neputinţă de a-şi manifesta din orice motive voinţa, sau în situaţia de divorţat căruia instanţa nu i-a încredinţat minorul spre creştere şi educare, este la părintele care-l reprezintă; dacă ambii părinţi se află într-una din situaţiile menţionate, **d.** minorului este la tutorele său: tot la tutore are **d.** legal şi minorul pus sub tutelă sau sub interdicţie. b) interzisul are domiciliul la reprezentantul său legal (tutore), pe toată durata menţinerii interdicţiei. c) dispărutul, dacă asupra bunurilor sale s-a instituit curatela, va avea **d.** la curator, în măsura în care acesta este îndreptăţit să-l reprezinte. d) unele persoane chemate la moştenire, dacă asupra unor bunuri succesorale a fost numit un custode sau curator, au **d.** legal la acesta, în măsura în care el este îndreptăţit să le reprezinte. Dovada **d.** legal se va face prin acele mijloace legale de probă (acte de stare civilă, hotărâri judecătoreşti etc.) din care rezultă că persoana în cauză se află în una din situaţiile pentru care legea prevede un **d.** legal, precum şi prin dovezile din care rezultă **d.** voluntar al ocrotitorului respectiv. Legea prevede uneori expres necesitatea acestei determinări (de ex. în cazul plăţii sau al ofertei de plată; a stabilirii locului deschiderii succesiunii; al determinării competenţelor instanţelor de judecată sau ale îndeplinirii unor acte de procedură etc.).

DOMICILIU ALES, denumire dată adresei la care o persoană cere instanţei de judecată, în anumite cazuri prevăzute de lege, să se

considere că domiciliază o perioadă de timp determinată sau într-un scop determinat.

DOMICILIU NECUNOSCUT, denumire dată domiciliului voluntar sau legal, al unei persoane, în cazul în care acesta nu poate fi identificat de către partea interesată sau de către instanţa de judecată în vederea îndeplinirii unor acte de procedură. Legea dispune că în cazul în care reclamantul învederează că, deşi a făcut tot ce i-a stat în putinţă, nu a izbutit să afle domiciliul pârâtului, preşedintele instanţei va dispune citarea acestuia prin publicitate.

DONATAR, persoană care, printr-un contract de donaţie, dobândeşte de la donator dreptul de proprietate asupra unuia sau mai multor bunuri determinate, fără a da nimic în schimb. **D.** trebuie să aibă capacitatea de a primi cu titlu gratuit. Dacă **d.** este minor sau interzis, poate accepta donaţia prin părinţi sau prin tutore, precum şi prin oricare dintre ascendenţii săi, chiar dacă nu are calitatea de tutore. Statul nu poate accepta donaţii decât cu prealabila autorizare a organului competent. În principiu, din contractul de donaţie nu se nasc în sarcina **d.** nici un fel de obligaţii. Dacă însă **d.** acceptă o donaţie cu sarcină, el este ţinut să execute acea sarcină şi răspunde de neexecutarea ei, donaţia putând fi revocată pentru neîndeplinirea sarcinii, dacă donatorul n-a renunţat expres prin contract la dreptul de a cere revocarea ei. **D.** are, în temeiul legii, o obligaţie de recunoştiinţă faţă de donator, obligaţie a cărei încălcare, prin săvârşirea unei fapte grave împotriva donatorului, îl îndreptăţeşte pe acesta să ceară instanţei revocarea donaţiei pentru ingratitudine; a se vedea şi *contractul de donaţie*.

DONATIONIS CAUSA, "în scopul de a dona"; "în scopul de a face o liberalitate".

DONATOR, 1. persoană care, printr-un contract de donaţie, transmite donatarului dreptul său de proprietate asupra unuia sau mai multor bunuri determinate, fără a primi nimic în schimb. **D.** trebuie să fie major şi să aibă capacitatea de a dispune cu titlu gratuit; minorii şi interzişii nu pot face donaţii nici personal şi nici prin reprezentanţii sau ocrotitorii lor legali. În temeiul contractului de donaţie, **d.** este obligat: a) să transmită donatarului dreptul de proprietate asupra bunului donat, în cazul în care această transmisiune n-a avut loc în chiar momentul încheierii contractului, adică în cazul donaţiei de bunuri imobile în regiunile de carte funciară; în acest sens, **d.** este obligat să consimtă prin act ulterior, dacă n-a consimţit prin chiar contractul de donaţie, ca dreptul de proprietate al donatarului să fie înscris în cartea funciară; b) să predea donatarului bunul donat şi să-l păstreze până la predare; **d.** răspunde de pierderea sau deteriorarea bunului din cauze imputabile culpei sale; riscul pieirii fortuite a lucrului este suportat de **d.** numai dacă a fost pus în întârziere pentru predarea lucrului; c) **d.** garantează pe donatar contra evicţiunii provenite din propria sa faptă;în măsura, însă, în care donaţia ar avea un caracter oneros sau în măsura în care părţile au stipulat expres în contract, **d.** va răspunde pentru orice evicţiune, ca şi pentru viciile ascunse bunului donat cu sarcină. Tot în temeiul contractului de donaţie, **d.** este îndreptăţit să ceară revocarea donaţiei, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege; a se vedea şi *contract de donaţie*.

DONAŢIE, a se vedea *contract de donaţie*.

DONAŢIE CU SARCINĂ, a se vedea *contract de donaţie*.

DONAŢIE DE BUNURI VIITOARE, a se vedea *contract de donaţie*.

DONAŢIE DEGHIZATĂ, a se vedea *contract de donaţie*.

DONAŢIE INDIRECTĂ, a se vedea *contract de donaţie.*

DONAŢIE ÎNTRE SOŢI, a se vedea *contract de donaţie.*

DONAŢIE PRIN PERSOANĂ INTERPUSĂ, a se vedea *contract de donaţie.*

DOSAR CIVIL, ansamblul înscrisurilor privitoare la un litigiu civil, existente la un anumit moment al activităţii procesuale, reunite în ordinea întocmirii sau administrării lor. Pe coperta **D.C.** se va menţiona: numărul acestuia, denumirea instanţei, obiectul cauzei, numele şi prenumele părţilor. Numărul dosarului corespunde cu cel de înregistrare a cererii de chemare în judecată; sub acest număr se vor înregistra toate cererile accesorii sau incidentale. La instanţa de apel şi/sau de recurs se formează un dosar nou care se ataşează la cel al instanţei de fond.

DOVADA CALITĂŢII DE MOŞTENITOR, se poate face prin: a) certificatul de moştenitor eliberat de notarul public de la locul deschiderii succesiunii; b) hotărâre judecătorească irevocabilă prin care s-a stabilit calitatea de moştenitor; c) acte de stare civilă; d) testament; e) orice alt mijloc de probă admis de lege. (D.R.)

DOVADĂ, 1. acţiunea de stabilire a existenţei sau inexistenţei unui anumit fapt; 2. mijlocul prin care se poate stabili faptul ce trebuie dovedit; 3. rezultatul realizat prin folosirea mijloacelor de dovadă. (D.R.)

DREPT, noţiune utilizată atât în sens obiectiv cât şi în sens subiectiv, denumindu-se, după caz, **d.** obiectiv şi **d.** subiectiv. a) **D.** obiectiv desemnează ansamblul normelor de conduită edictate sau sancţionate de către stat. **D.** obiectiv este organizat, pe baza obiectului şi metodei de reglementare în mai multe ramuri de drept, aflate în anumite raporturi şi a căror totalitate formează sistemul de drept al unui stat. Sistemul **d.** român este împărţit în **d.** constituţional, **d.** administrativ, **d.** financiar, **d.** civil, **d.** muncii, **d.** penal, **d.** procesual civil, **d.** internaţional privat, **d.** procesual penal, **d.** mediului, **d.** comercial ş.a. b) **D.** subiective, sunt facultăţile sau prerogativele recunoscute de lege persoanelor fizice sau persoanelor juridice, subiecte active ale raporturilor juridice civile, în virtutea cărora ele pot pretinde anumitor persoane, subiecte pasive ale aceloraşi raporturi, de a efectua o prestaţie pozitivă sau negativă şi în toate cazurile de a se abţine de la orice acţiune de natură a afecta facultăţile sau prerogativele respective. În acest sens se vorbeşte despre dreptul de proprietate, alte drepturi reale, drepturile de creanţă etc. **D.** subiective nu pot exista decât în baza şi în limitele recunoscute de **d.** obiectiv. Pe de altă parte, oricărui **d.** subiectiv îi corespunde o obligaţie corelativă. **D.** subiective şi obligaţiile ce le corespund alcătuiesc conţinutul raporturilor de **d.**

DREPT ABSOLUT, drept subiectiv care produce efecte faţă de toate persoanele fizice şi juridice, presupunând un raport juridic stabilit între titularul său, ca subiect activ, şi toţi ceilalţi participanţi la relaţiile sociale reglementate de lege, ca subiecţi pasivi neindividualizaţi în momentul naşterii acestui raport juridic. **D.a.** implică obligaţia corelativă negativă şi universală, a tuturor celorlalte persoane, de a se abţine de la săvârşirea oricăror acte sau fapte de natură să aducă atingere prerogativelor pe care el le conferă titularului său. Sunt **D.a.** drepturile personale nepatrimoniale precum şi o parte din drepturile patrimoniale (dreptul de proprietate şi celelalte drepturi reale). Caracteristic **D.a.** este faptul că, în cazul încălcării sale, subiectul pasiv se individualizează în persoana autorului încălcării respective în momentul săvârşirii ei. În anumite cazuri, nesocotirea obligaţiei negative de abţinere corelativă unui **d.a.** produce ca efect, pe lângă lezarea acestui

drept, şi naşterea unei obligaţii pozitive în sarcina celui care se face vinovat de o asemenea conduită, în virtutea căreia acesta din urmă este ţinut să îndeplinească anumite prestaţii.

DREPT ADMINISTRATIV, ramură a dreptului public care reglementează relaţiile sociale din sfera administraţiei publice, precum şi pe cele de natură conflictuală dintre autorităţile administraţiei publice sau alte autorităţi statale, pe de o parte, şi cei vătămaţi în drepturile lor prin actele administrative ale acestor autorităţi, pe de altă parte.

DREPT CIVIL, 1. ramură de drept care reglementează raporturile patrimoniale şi nepatrimoniale stabilite între persoane fizice şi/sau persoane juridice aflate pe poziţii de egalitate juridică; 2. ramură a ştiinţei juridice care are ca obiect de cercetare dreptul civil ca ramură de drept; 3. drept subiectiv civil, ca posibilitate recunoscută de legea civilă titularului dreptului subiectiv civil în virtutea căreia acesta poate avea o anumită conduită, poate cere o conduită corespunzătoare dreptului său de la subiectul pasiv, iar în caz de nevoie, poate apela la forţa coercitivă a statului pentru protecţia dreptului său.

DREPT COMERCIAL, ramură de drept privat ce cuprinde un ansamblu de norme juridice aplicabile raporturilor juridice generate de actele juridice, faptele şi operaţiunile considerate de lege ca fapte de comerţ, precum şi raporturilor juridice la care participă persoanele care au calitatea de comerciant.

DREPT COMUN, expresie ce desemnează norma juridică sau gruparea de norme juridice prin care se înfăptuieşte reglementarea legală, de principiu, a unui raport social sau a unui domeniu de raporturi sociale, reglementare care primeşte aplicare într-un anumit domeniu, ori de câte ori acel domeniu nu este supus unei reglementări legale speciale, derogatorii.

DREPT DE ABITAŢIE, drept de uz având ca obiect o casă de locuit. De regulă, nu poate fi cedat şi nici închiriat. Pe cale de excepţie, titularul său poate închiria altcuiva partea din casă pe care nu o locuieşte. Soţul supravieţuitor are, potrivit legii, un astfel de drept asupra locuinţei care a aparţinut soţului predecedat, dacă imobilul de locuit face parte din moştenire şi dacă soţul supravieţuitor nu are o locuinţă proprie; acest drept i se recunoaşte până la ieşirea din indiviziune şi, în orice caz, cel puţin pe un timp de un an de la decesul celuilalt soţ, dar încetează chiar mai înainte de acest moment, dacă între timp titularul se căsătoreşte. Soţul supravieţuitor nu are obligaţia să dea cauţiune pentru dreptul său; el nu poate însă nici ceda şi nici închiria acest drept, nici măcar în ipotezele în care un alt titular ar putea închiria o parte din casă.

DREPT DE ACRESCĂMÂNT, (drept de adăugire, de creştere), dreptul titularului unui legat conjunctiv de a beneficia de partea de moştenire cuvenită colegatarului sau colegatarilor care nu pot sau nu vor să primească legatul. **D. de a.** funcţionează şi în cazul moştenirii legale, dacă există succesori renunţători sau nedemni.

DREPT DE APĂRARE, 1.(în sens larg) ansamblu de garanţii şi drepturi procesuale instituite de lege spre a servi părţilor la apărarea intereselor lor legitime. Printre aceste drepturi şi garanţii se numără: dreptul părţilor de a face cereri, de a cunoaşte actele de la dosar, de a propune probe, de a recuza pe judecători sau pe procuror etc., precum şi dreptul lor de a participa la dezbateri şi de a pune concluzii în legătură cu problemele dezbătute; dreptul de a exercita căile de atac etc. Nesocotirea de către instanţă a oricăreia dintre aceste facultăţi şi totodată garanţii proce-

suale constituie o încălcare a dreptului de apărare susceptibilă să atragă nulitatea hotărârii. Au caracterul unor asemenea încălcări de natură să atragă această sancţiune: judecarea procesului la un termen preschimbat în condiţii în care pârâtul nu a avut timpul necesar spre a-şi pregăti apărarea; judecarea procesului peste rând, în lipsa pârâtului; închiderea dezbaterilor şi pronunţarea hotărârii mai înainte ca instanţa să fi dat cuvântul părţilor etc. 2.(în sens restrâns) dreptul părţii de a-şi angaja un apărător calificat, care să o asiste la proces şi să-i susţină interesele în faţa instanţei. În sistemul nostru procesual asistenţa judiciară se acordă în cazul persoanelor fizice de către avocaţi. Legea nu impune în vreo situaţie părţii obligaţia de a-şi angaja apărător calificat; în procesul civil oricare din părţi are deplina libertate să recurgă sau nu la serviciile unui apărător calificat. Dacă însă partea socoteşte că interesele sale ar fi mai bine protejate în condiţiile asistării ei de către avocat, instanţa nu-i poate refuza acest drept. Exercitarea dreptului la apărare trebuie făcută cu bună-credinţă, legea neadmiţând ca ea să îmbrace forma abuzului de drept procesual; pentru lipsă de apărare temeinic motivată, instanţa poate acorda însă numai un singur termen. În cazul în care, la cererea părţii interesate, instanţa nu amână judecarea cauzei pentru formularea apărării ea trebuie să amâne pronunţarea hotărârii, dându-i astfel posibilitatea acesteia să depună concluzii scrise. Atunci când instanţa constată manifestări abuzive în exercitarea dreptului la apărare, ea are îndreptăţirea să limiteze durata dezbaterilor corespunzător nevoilor de asigurare a unei apărări normale, pentru toate părţile. **D. de a.** presupune asistenţa judiciară gratuită: legea dispune în acest sens că cel care nu este în măsură să facă faţă cheltuielilor unei judecăţi, fără a primejdui propria sa întreţinere sau a familiei sale, poate, cere asistenţă judiciară gratuită.

DREPT DE AUTOR, 1. ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile personale nepatrimoniale şi patrimoniale stabilite în legătură cu realizarea unei opere literare, artistice sau ştiinţifice. 2. ansamblul drepturilor personale nepatrimoniale şi patrimoniale recunoscute de lege autorului unei asemenea opere (dreptul de a decide dacă, în ce mod şi când va fi adusă opera la cunoştinţă publică; dreptul de a pretinde recunoaşterea calităţii de autor al operei; dreptul de a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoştinţă publică; dreptul de a pretinde respectarea integrităţii operei şi de a se opune oricărei modificări şi oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputaţia sa; dreptul de a retracta opera, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de exploatare, prejudiciaţi prin exercitarea retractării). Dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau ştiinţifice, precum şi asupra oricăror asemenea opere de creaţie intelectuală, este recunoscut şi garantat în condiţiile Legii nr.8/1996. Acest drept este legat de persoana autorului şi comportă atribute de ordin moral şi patrimonial. Opera de creaţie intelectuală este recunoscută şi protejată, independent de aducerea la cunoştinţă publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar neterminată. Este autor persoana fizică sau persoanele fizice care au creat opera. În cazurile expres prevăzute de lege, pot beneficia de protecţia acordată autorului persoanele juridice şi persoanele fizice altele decât autorul. Calitatea de subiect al dreptului de autor se poate transmite în condiţiile legii. Se prezumă a fi autor, până la proba contrară, persoana sub numele căreia opera a fost adusă pentru prima dată la cunoştinţă publică. Când opera a fost adusă la cunoştinţă publică sub formă anonimă sau sub pseudonim care nu permite identifica-

rea autorului, dreptul de autor se exercită de către persoana fizică sau juridică ce o face publică numai cu consimţământul autorului, atât timp cât acesta nu-şi dezvăluie identitatea. este operă comună opera creată de mai mulţi coautori, în colaborare. Dreptul de autor asupra operei comune aparţine coautorilor acesteia, între care unul poate fi autorul principal, în condiţiile legii. În lipsa unei convenţii contrare, coautorii nu pot exploata opera decât de comun acord. Refuzul consimţământului din partea oricăruia dintre coautori trebuie să fie temeinic justificat. În cazul în care contribuţia fiecărui coautor este distinctă, aceasta poate fi exploatată separat, cu condiţia să nu se prejudicieze exploatarea operei comune sau drepturile celorlalţi coautori. În cazul utilizării operei create în colaborare, remuneraţia se cuvine coautorilor în proporţiile pe care aceştia le-au convenit. În lipsa unei convenţii, remuneraţia se împarte proporţional cu părţile de contribuţie ale autorilor sau în mod egal, dacă acestea nu se pot stabili. Este operă colectivă opera în care contribuţiile personale ale coautorilor formează un tot, fără a fi posibil, dată fiind natura operei, să se atribuie un drept distinct vreunuia dintre coautori asupra ansamblului operei create. În lipsa unei convenţii contrare, dreptul de autor asupra operei colective aparţine persoanei fizice sau juridice din iniţiativa, sub responsabilitatea şi sub numele căreia a fost creată. Constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creaţie intelectuală în domeniul literar, artistic sau ştiinţific, oricare ar fi modalitatea de creaţie, modul sau forma concretă de exprimare şi independent de valoarea şi destinaţia lor, cum sunt: a) scrierile literare şi publicistice, conferinţele, predicile, pledoariile, prelegerile şi orice alte opere scrise sau orale, precum şi programele pentru calculator; b) operele ştiinţifice, scrise sau orale, cum ar fi: comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele şcolare, proiectele şi documentaţiile ştiinţifice; c) compoziţiile muzicale cu sau fără text; d) operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice şi pantomimele; e) operele cinematografice, precum şi orice alte opere audiovizuale; f) operele fotografice, precum şi orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei; g) operele de artă plastică, cum ar fi: operele de aculptură, pictură, grafică, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei şi a metalului, precum şi operele de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice; h) operele de arhitectură, inclusiv planşele, machetele şi lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură; i) lucrările plastice, hărţile şi desenele din domeniul topografiei, geografiei şi ştiinţei în general. Fără a prejudicia drepturile autorilor operei originale, constituie, de asemenea, obiect al dreptului de autor operele derivate care au fost create plecând de la una sau mai multe opere preexistente, şi anume: a) traducerile, adaptările, adnotările, lucrările documentare, aranjamentele muzicale şi orice alte transformări ale unei opere literare, artistice sau ştiinţifice care reprezintă o muncă intelectulă de creaţie; b) culegerile de opere literare, artistice sau ştiinţifice, cum ar fi: enciclopediile şi antologiile, colecţiile sau compilaţiile de materiale sau date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie creaţii intelectuale. Nu pot beneficia de protecţia legală a dreptului de autor următoarele: a) ideile, teoriile, conceptele, descoperirile şi invenţiile, conţinute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare; b) textele oficiale de natură politică, legislativă, administrativă, judiciară şi traducerile oficiale ale acestora; c) simbolurile oficiale ale statului, ale autorităţilor publice şi ale organizaţiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna,

ecusonul şi medalia; d) mijloacele de plată; e) ştirile şi informaţiile de presă; f) simplele fapte şi date. Drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunţări sau înstrăinări. După moartea autorului, exerciţiul drepturilor de a pretinde recunoaşterea calităţii de autor al operei precum şi de a pretinde respectarea integrităţii operei şi de a se opune oricărei modificări, precum şi oricărei atingeri adusă operei, dacă se prejudiciază onoarea sau reputaţia autorului, se transmite prin moştenire, potrivit legislaţiei civile, pe durată nelimitată. Dacă nu există moştenitori, exerciţiul acestor drepturi revine Oficiului Român pentru Drepturile de Autor. Autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a decide dacă, în ce mod şi când va fi utilizată sau exploatată opera sa, inclusiv de a consimţi la utilizarea operei de către alţii. Utilizarea sau exploatarea unei opere dă naştere la drepturi distincte şi exclusive ale autorului de a autoriza: a) reproducerea integrală sau parţială a operei; b) difuzarea operei; c) importul în vederea comercializării pe teritoriul României a copiilor de pe operă, realizate cu consimţământul autorului; d) reprezentarea scenică, recitarea sau orice altă modalitate publică de execuţie sau de prezentare directă a operei; e) expunerea publică a operelor de artă plastică, de artă aplicată, fotografice şi de arhitectură; f) protecţia publică a operelor cinematografice şi a altor opere audiovizuale; g) emiterea unei opere prin orice mijloc ce serveşte la propagarea fără fir a semnelor, sunetelor sau imaginilor, inclusiv prin satelit; h) transmiterea unei opere către public prin fir, prin cablu, prin fibră optică sau prin orice alt procedeu; i) comunicarea publică prin intermediul înregistrărilor sonore şi audiovizuale; j) retransmiterea nealterată, simultană şi integrală a unei opere de către un organism de emisie, diferit de organismul de origine a operei radiodifuzate sau televizate; k) difuzarea secundară; l) prezentarea într-un loc public, prin intermediul oricăror mijloace, a unei opere radiodifuzate sau televizate; m) accesul public la bazele de date pe calculator, în cazul în care aceste baze de date conţin sau constituie opere protejate. Prin *reproducere* se înţelege realizarea uneia ori a mai multor copii ale unei opere, în orice formă materială, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau vizuale a unei opere, precum şi stocarea permanentă ori temporară a acesteia cu mijloace electronice. Prin *difuzare* se înţelege distribuirea către public a originalului ori a copiilor unei opere, prin vânzare, închiriere, împrumut sau prin orice alt mod de transmitere cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Nu se consideră difuzare distribuirea către public prin împrumut, cu tiltu gratuit, a unei opere, în cazul în care se realizează prin intermediul bibliotecilor publice. Utilizarea sau exploatarea unei opere prin reprezentare scenică, recitare sau orice altă modalitate publică de execuţie sau de prezentare directă a operei ori prin expunerea publică a operelor de artă plastică, de artă aplicată, fotografice şi de arhitectură, precum şi în orice alt mod similar constituie comunicare publică. Se consideră publică orice comunicare a unei opere, făcută într-un loc deschis publicului sau în orice loc în care se adună un număr de persoane care depăşeşte cercul normal al membrilor unei familii şi al cunoştinţelor acesteia, indioferent dacă membrii care compun acel public susceptibil de a recepţiona astfel de comunicări pot sau nu să o facă în acelaşi loc sau în locuri diferite ori în acelaşi timp sau în momente diferite. Redifuzarea copiilor unei opere nu mai necesită autorizarea titularului dreptului de autor decât pentru închirierea şi importul acestora. Autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza traducerea, publicarea înn culegeri, adaptarea, precum şi orice altă transformare a operei sale prin care se obţine o operă derivată. Autorul unei opere

literare sau artistice beneficiază de dreptul exclusiv de a autoriza închirierea originalului şi a copiilor operelor, inclusiv a operelor audiovizuale; a operelor cuprinse într-o înregistrare sonoră, a unui program pentru calculator sau a unei opere care poate fi utilizată cu ajutorul unui calculator ori al oricărui alt dispozitiv tehnic, chiar după difuzarea acestora în conformitate cu consimţământul autorului. Dreptul de a autoriza închirierea operei reprezintă dreptul exclusiv al unui autor de a pune la dispoziţie pentru utilizare originalul sau copiile operei pentru o perioadă de timp limitată, în schimbul unui avantaj economic direct sau indirect. Împrumutul public constă în punerea la dispoziţia unei persoane, cu titlu gratuit, pentru utilizare, a originalului sau a copiei unei opere pentru o perioadă de timp determinată, prin intermediul unei instituţii care permite accesul publicului în acest scop. Împrumutul public nu necesită autorizarea prealabilă a autorului. Împrumutul public dă dreptul titularului dreptului de autor la remuneraţie echitabilă. Regulile privitoare la remuneraţia echitabilă în caz de împrumut public nu se aplică la: a) originalele sau copiile unor opere scrise, din biblioteci publice; b) proiectele de structuri arhitecturale; c) originalele sau copiile operelor de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice; d) originalele sau copiile operelor, în scopul comunicării publice, ori pentru a căror utilizare există un contract; e) lucrările de referinţă pentru utilizare imediată sau pentru împrumuturi între instituţii; f) operele create de autor în cadrul contractului individual de muncă, dacă acestea sunt utilizate de către cel care a angajat autorul, în cadrul activităţii obişnuite. De asemenea aceste reguli nu se aplică în cazul împrumutului public realizat în scop educativ ori cultural, prin instituţii recunoscute potrivit legii sau organizate în acest scop de către autorităţi publice. Împrumutul public al unor opere fixate în înregistrări sonore sau audiovizuale nu poate avea loc decât după 6 luni de la prima difuzare a operei. Dreptul de comunicare publică prin intermediul înregistrărilor sonore sau audiovizuale reprezintă dreptul exclusiv al autorului de a autoriza comunicarea către public a unor lecturi, interpretări muzicale sau scenice ori a altor forme de fixare a operei sale în înregistrări sonore sau audiovizuale. Dreptul de difuzare secundară reprezintă dreptul exclusiv al autorului de a autoriza comunicarea către public a operei sale, ulterior primei difuzări. În cazul fiecărei revânzări a unei opere de artă plastică la licitaţie publică sau prin intermediul unui comisionar, ori de către un comerciant, autorul are dreptul la 5% din preţul de vânzare, precum şi dreptul de a fi informat cu privire la locul unde se află opera sa. Licitatorii, agenţii comisionari şi comercianţii, care intervin în vânzare, trebuie să-i comunice autorului informaţiile necesare în termen de două luni de la data vânzării. Aceştia vor răspunde de reţinerea din preţul de vânzare şi de plata sumei corespunzătoare către autor a cotei de 5%. Aceste din urmă drepturi constituie dreptul de suită şi nu pot face obiectul vreunei renunţări sau înstrăinări. Proprietarul sau posesorul unei opere este dator să permită accesul autorului şi să o pună la dispoziţia acestuia, dacă acest fapt este necesar pentru exercitarea drepului său de autor şi cu condiţia ca prin aceasta să nu se aducă atingere unui interes legitim al proprietarului sau al posesorului. În acest caz, proprietarul sau posesorul poate pretinde autorului o garanţie suficientă pentru securitatea operei, asigurarea operei la o sumă ce reprezintă valoarea pe piaţă a originalului, precum şi o remuneraţie corespunzătoare. Proprietarul originalului unei opere nu are dreptul să o distrugă înainte de a o oferi autorului la preţul de cost al materialului.

Dacă nu este posibilă returnarea originalului, proprietarul va permite autorului să facă o copie de pe operă într-o manieră corespunzătoare. În cazul unei structuri arhitecturale, autorul are numai dreptul de a face fotografii ale operei şi de a solicita trimiterea reproducerii proiectelor. Dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau ştiinţifice se naşte din momentul creării operei, oricare ar fi modul sau forma concretă de exprimare. Dacă opera este creată, într-o perioadă de timp, în părţi, serii, volume şi în orice alte forme de continuare, termenul de protecţie va fi calculat pentru fiecare dintre aceste componente. Drepturile patrimoniale prevăzute durează tot timpul vieţii autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moştenire, potrivit legislaţiei civile, pe o perioadă de 70 de ani, oricare ar fi data la care opera a fost adusă la cunoştinţă publică în mod legal. Dacă nu există moştenitori, exerciţiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectivă mandatat în timpul vieţii de către autor sau, în lipsa unui mandat, organismului de gestiune colectivă cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creaţie. Persoana care, după încetarea protecţiei dreptului de autor, aduce la cunoştinţă publică, în mod legal, pentru prima oară, o operă nepublicată înainte, beneficiază de protecţia echivalentă cu cea a drepturilor patrimoniale ale autorului. Durata protecţiei acestor drepturi este de 25 de ani începând din momentul în care a fost adusă pentru prima oară la cunoştinţă publică, în mod legal. Durata drepturilor patrimoniale asupra operelor aduse la cunoştinţă publică sub pseudonim sau fără indicarea autorului este de 70 de ani de la data aducerii la cunoştinţă publică a acestora. Când identitatea autorului este adusă la cunoştinţă publică înainte de expirarea termenului de 70 de ani se aplică dispoziţiile din Legea nr.8/1996. Durata drepturilor patrimoniale asupra operelor realizate în colaborare este de 70 de ani de la moartea ultimului coautor. În cazul în care contribuţiile coautorilor sunt distincte, durata drepturilor patrimoniale pentru fiecare dintre acestea este de 70 de ani de la moartea fiecărui coautor. Durata drepturilor patrimoniale asupra operelor colective este de 70 de ani de la data aducerii operelor la cunoştinţă publică. În cazul în care aceasta nu se realizează timp de 70 de ani de la crearea operelor, durata drepturilor patrimoniale expiră după trecerea a 70 de ani de la crearea operelor. Durata drepturilor patrimoniale asupra operelor de artă aplicată este de 25 de ani de la data creării acestora. Drepturile patrimoniale asupra programelor pentru calculator durează tot timpul vieţii autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moştenire, potrivit legislaţiei civile, pe o perioadă de 50 de ani. Modificările neesenţiale, adăugările, tăieturile sau adaptările aduse în vederea selecţiei ori aranjării, precum şi corectarea conţinutului unei opere sau colecţii, care sunt necesare pentru continuarea activităţii colecţiei în modul în care a intenţionat autorul operei, nu vor extinde termenul de protecţie a acestei opere sau colecţii. Aceste termene se calculează cu data de 1 ianuarie a anului următor morţii autorului sau aducerii operei la cunoştinţă publică, după caz. Sunt permise, fără consimţământul autorului şi fără plata vreunei remuneraţii, următoarele utilizări ale unei opere aduse anterior la cunoştinţă publică, cu condiţia ca acestea să fie conforme bunelor uzanţe, să nu contravină exploatării normale a operei şi să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularii drepturilor de exploatare: a) reproducerea unei opere în cadrul procedurilor judiciare sau administrative, în măsura justificată de scopul acestora; b) utilizarea de scurte citate dintr-o operă, în scop de analiză, comentariu sau critică ori cu titlu de exemplificare, în măsura în care folosirea lor justifică întinderea citatului; c) utili-

zarea de articole izolate sau de scurte extrase din opere în publicaţii, în emisiuni de radio sau de televiziune ori în înregistrări sonore sau audiovizuale, destinate exclusiv învăţământului, precum şi reproducerea pentru învăţământ, în cadrul instituţiilor publice de învăţământ sau de ocrotire socială, de articole izolate sau de scurte extrase din opere, în măsura justificată de scopul urmărit; d) reproducerea pentru informare şi cercetare de scurte extrase din opere, în cadrul bibliotecilor, muzeelor, filmotecilor, fonotecilor, arhivelor instituţiilor publice culturale sau ştiinţifice, care funcţionează fără scop lucrativ; reproducerea integrală a exemplarului a unei opere este permisă, pentru înlocuirea acestuia, în cazul distrugerii, al deteriorării grave sau a pierderii exemplarului unic din colecţia permanentă a bibliotecii sau a arhivei respective; e) reproducerea, difuzarea sau comunicarea către public, în scopul informării asupra problemelor de actualitate, de scurte extrase din articole de presă şi reportaje radiofonice sau televizate; f) reproducerea, difuzarea sau comunicarea către public de scurte fragmente ale conferinţelor, alocuţiunilor, pledoariilor şi a altor opere de acelaşi fel, care au fost exprimate oral în public, cu condiţia ca aceste utilizări să aibă ca unic scop informarea privind actualitatea; g) reproducerea, difuzarea sau comunicarea către public a operelor în cadrul informaţiilor privind evenimentele de actualitate, dar numai în măsura justificată de scopul informaţiei; h) reproducerea, cu excluderea oricăror mijloace care vin în contact direct cu opera, difuzarea sau comunicarea către public a imaginii unei opere de arhitectură, artă plastică, fotografică sau artă aplicată, amplasată permanent în locuri publice, în afara cazurilor în care imaginea operei este subiectul principal al unei astfel de reproduceri, difuzări sau comunicări şi dacă este utilizată în scopuri comerciale; i) reprezentarea şi executarea unei opere în cadrul activităţilor instituţiilor de învăţământ, exclusiv în scopuri specifice şi cu condiţia ca atât reprezentarea sau executarea, cât şi accesul publicului să fie fără plată. În unele din aceste cazuri trebuie să se menţioneze sursa şi numele autorului, dacă acesta apare pe lucrarea utilizată, iar în cazul operelor de artă plastică sau arhitectură, şi locul unde se găseşte originalul. Nu constituie o încălcare a dreptului de autor, în sensul legii, reproducerea unei opere fără consimţământul autorului, pentru uz personal sau pentru cercul normal al unei familii, cu condiţia ca opera să fi fost sdusă anterior la cunoştinţă publică, iar reproducerea să nu contravină exploatării normale a operei şi să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularul drepturilor de exploatare. Pentru suporturile pe care se pot realiza înregistrări, sonor sau audiovizual, cât şi pentru aparatele ce permit reproducerea acestora, se va plăti o remuneraţie. Transformarea unei opere fără consimţământul autorului şi fără plata unei remuneraţii, este permisă în următoarele cazuri: a) dacă este o transformare privată, care nu este destinată şi nu este pusă la dispoziţia publicului; b) dacă rezultatul transformării este o parodie sau o caricatură, cu condiţia ca rezultatul să nu creeze confuzie în ce priveşte opera originală şi autorul acesteia; c) dacă transformarea este impusă de scopul utilizării permise de autor. Operele prezentate în expoziţii accesibile publicului, licitaţii, târguri sau colecţii pot fi reproduse în cataloage publicate şi distribuite în acest scop de către organizatorii unor astfel de activităţi. În aceste cazuri trebuie să fie indicate sursa, precum şi paternitatea operei, daca acestea sunt menţionate pe lucrarea utilizată. În scopul de a testa funcţionarea produselor la momentul fabricării sau vânzării, societăţile comerciale care produc sau vând înregistrări sonore sau audiovizu-

ale, echipament pentru reproducerea sau comunicarea publică a acestora, precum şi echipament pentru receptarea de emisiuni de radio şi de televiziune, pot reproduce şi prezenta extrase din opere, cu condiţia ca aceste operaţiuni să fie reduse la dimensiunile necesare testării. Autorizaţia pentru emiterea unei opere prin mijloace fără fir include şi autorizarea pentru transmiterea acelei opere prin fir, prin cablu sau prin orice alt procedeu similar, fără plata unei remuneraţii separate, cu condiţia ca transmiterea să fie realizată nealterat, simultan şi integral de către organismul emiţător de origine şi să nu depăşească zona geografică pentru care s-a acordat dreptul de emitere. Aceste dispoziţii nu se aplică în cazul transmiterii digitale, prin orice mijloace, a unei opere. Cesiunea dreptului de comunicare către public a unei opere prin radio sau televiziune dă dreptul organismului emiţător să înregistreze opera pentru nevoiile propriilor emisiuni fără fir, în scopul realizării, o singură dată, a comunicării autorizate către public. În cazul unei noi emiteri a operei astfel înregistrate este necesară o nouă autorizare. Dacă în termen de 6 luni de la prima emitere nu se solicită această autorizare, înregistrarea trebuie distrusă. Autorul sau titularul dreptului de autor poate ceda prin contract altor persoane numai drepturile sale patrimoniale. Cesiunea drepturilor patrimoniale ale autorului poate fi limitată la anumite drepturi, pentru un anumit teritoriu şi pentru o anumită durată. Drepturile patrimoniale ale autorului sau al[illegible]arului dreptului de autor se pot transmite prin cesiune exclusivă ori neexclusivă. În cazul cesiunii exclusive, însuşi titularul dreptului de autor nu mai poate utiliza opera în modalităţile, pe termenul şi pentru teritoriul convenite cu cesionarul şi nici nu mai poate transmite dreptul respectiv unei alte persoane. Caracterul exclusiv al cesiunii trebuie să fie expres prevăzut în contract. În cazul cesiunii neexclusive titularul dreptului de autor poate utiliza el însuşi opera şi poate transmite dreptul neexclusiv şi altor persoane. Cesionarul neexclusiv nu poate ceda dreptul său unei alte persoane decât cu consimţământul expres al cedentului. Cesiunea unuia dintre drepturile patrimoniale ale titularului dreptului de autor nu are nici un efect asupra celorlalte drepturi ale sale, dacă nu s-a convenit altfel. Consimţământul nu este necesar în cazul în care cesionarul, persoană juridică, se transformă prin una dintre modalităţile prevăzute de lege. În cazul cesiunii dreptului la reproducere a unei opere se prezumă că dreptul la difuzarea unei astfel de opere a fost, de asemenea, cesionat, cu excepţia dreptului la import, dacă nu se prevede altfel prin contract. Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale trebuie să prevadă drepturile patrimoniale transmise, modalităţile de exploatare, durata şi întinderea cesionării, precum şi remuneraţia titularului dreptului de autor. Absenţa oricăreia dintre aceste prevederi dă dreptul părţii interesate de a cere anularea contractului. Cesiunea drepturilor patrimoniale privind totalitatea operelor viitoare ale autorului, nominalizate sau nenominalizate, este lovită de nulitate absolută. Existenţa şi conţinutul contractului de cesiune a drepturilor patrimoniale se pot dovedi numai prin forma scrisă a acestuia. Fac excepţie contractele având drept obiect opere utilizate în presă. Remuneraţia cuvenită în temeiul unui contract de cesiune a drepturilor patrimoniale se stabileşte prin acordul părţilor. Cuantumul remuneraţiei se calculează fie proporţional cu încasările provenite din exploatarea operei, fie în sumă fixă sau în orice alt mod. Când remuneraţia nu a fost stabilită prin contract autorul poate solicita organelor jurisdicţionale competente, potrivit legii, stabilirea remuneraţiei. Aceasta se va face având în vedere sumele plătite uzual pen-

tru aceeaşi categorie de opere, destinaţia şi durata exploatării, precum şi alte circumstanţe ale cazului. În cazul unei disproporţii evidente între remuneraţia autorului operei şi cel care a obţinut cesiunea drepturilor patrimoniale, autorul poate solicita organelor jurisdicţionale competente revizuirea contractului sau mărirea convenabilă a remuneraţiei. Autorul nu poate să renunţe anticipat la exerciţiul acestui drept. Lipsa unei clauze contractuale contrare, pentru operele create în cadrul unui contract individual de muncă, drepturile patrimoniale aparţin autorului operei create. Dacă o asemenea clauză există, aceasta urmează să cuprindă termenul pentru care au fost cesionate drepturile patrimoniale de autor. În absenţa precizării termenului acesta este de 3 ani de la data predării operei. La expirarea termenului de 3 ani drepturile patrimoniale revin autorului. Autorul unei opere create în cadrul unui contract individual de muncă îşi păstrează dreptul exclusiv de utilizare a operei, ca parte din ansamblul creaţiei sale. În lipsa unei convenţii contrare, titularul dreptului de autor asupra unei opere apărute într-o publicaţie periodică păstrează dreptul de a o utiliza sub orice formă cu condiţia să nu prejudicieze publicaţia în care a apărut opera. În lipsa unei convenţii contrare, titularul dreptului de autor poate dispune liber de operă, dacă aceasta nu a fost publicată în termen de o lună de la data acceptării, în cazul unui cotidian, sau în termen de 6 luni în cazul altor publicaţii. Contractul de comandă a unei opere viitoare trebuie să cuprindă atât termenul de predare, cât şi termenul de acceptare a operei de către utilizator. Persoana care comandă opera are dreptul să denunţe contractul, dacă opera nu îndeplineşte condiţiile stabilite. În caz de denunţare a contractului, sumele încasate de autor rămân acestuia. Dacă, în vederea creării unei opere care a făcut obiectul unui contract de comandă, sau executat lucrări pregătitoare, autorul are dreptul la restituirea cheltuielilor efectuate. Autorul poate solicita desfiinţarea contractului de cesiune a dreptului patrimonial în cazul în care cesionarul nu îl exploatează sau îl exploatează într-o măsură insuficientă şi dacă, prin aceasta, interesele justificate ale autorului sunt afectate considerabil. Autorul nu poate solicita desfiinţarea contractului de cesiune, dacă motivele de neexploatare sau de exploatare insuficientă se datorează propriei culpe, faptei unui terţ, unui caz fortuit sau de forţă majoră. Desfiinţarea contractului de cesiune nu poate fi solicitată înainte a 2 ani de la data cesionării dreptului patrimonial asupra unei opere. În cazul operelor cedate pentru publicaţiile cotidiene, acest termen va fi de 3 luni, iar în cazul publicaţiilor periodice de un an. Proprietarul originalului unei opere de artă plastică sau fotografică are dreptul sa o expună public chiar dacă aceasta nu a fost adusă la cunoştinţă publică în afara cazului in care autorul a exclus în mod expres acest drept prin actul de înstrăinare a originalului. Autorul nu poate renunţa anticipat la exercitarea dreptului său de a solicita desfiinţarea contractului de cesiune. Dobândirea proprietăţii asupra suportului material al operei nu conferă prin ea însăşi un drept de exploatare asupra operei. Legea reglementează şi aspectele particulare vizând: operele cinematografice şi alte opere audiovizuale, programele de calculator, operele de artă plastică, de arhitectură şi fotografice, precum şi protecţia portretului, a destinatarului corespondenţei şi a secretului sursei de informare. Opera audiovizuală este opere cinematografică sau opera exprimată printr-un procedeu similar cinematografiei, care utilizează imaginea sau combinarea sunetului cu imaginea. Regizorul sau realizatorul operei audiovizuale este persoana fizică ce îşi asumă conducerea creării şi realizării operei audi-

ovizuale, în calitate de autor principal. Producătorul unei opere audiovizuale este persoana fizică sau juridică ce își asumă responsabilitatea producerii operei și, în această calitate, organizează realizarea operei și furnizează mijloacele necesare tehnice și financiare. Sunt autori ai operei audiovizuale, în condițiile legii, regizorul sau realizatorul, autorul adaptării, autorul scenariului, autorul dialogului, autorul muzicii special create pentru o operă audiovizuală și autorul grafic pentru operele de animație sau al secvențelor de animație, când acestea reprezintă o parte importantă a operei. În contractul dintre producătorul și regizorul sau realizatorul operei, părțile pot conveni să fie incluși ca autori ai operei audiovizuale și alți creatori care au contribuit substanțial la crearea acesteia. În cazul în care unul dintre autorii prevăzuți mai sus refuză să definitiveze contribuția sa la opera audiovizuală sau se află în imposibilitatea de a o face, el nu se va putea opune folosirii acesteia în vederea definitivării operei audiovizuale. Acest autor va avea dreptul la remunerație pentru contribuția avută. Opera audiovizuală se consideră finită, când versiunea definitivă a fost stabilită de comun acord între autorul principal și producător. Este interzisă distrugerea suportului original al versiunii definitive a operei audiovizuale în forma copiei-standard. Autorii operei audiovizuale, alții decât autorul principal, nu se pot opune aducerii la cunoștință publică precum și exploatării în orice fel a versiunii de a acesteia. Dreptul la adaptarea audiovizuală este dreptul exclusiv al titularului dreptului de autor asupra unei opere preexistente de a o include într-o operă audiovizuală. Cesiunea dreptului la adaptarea audiovizuală se poate face numai pe baza unui contract scris între titularul dreptului de autor și producătorul operei audiovizuale distinct de contractul de editare a operei. Prin încheierea contractului de adaptare, titularul dreptului de autor asupra unei opere preexistente transferă unui producător dreptul exclusiv de transformare și includere a operei respective într-o operă audiovizuală. Autorizarea acordată de titularul dreptului de autor asupra operei preexistente trebuie să prevadă expres condițiile producției, difuzării și proiecției operei audiovizuale. Drepturile morale asupra operei finite sunt recunoscute numai autorilor stabiliți potrivit legii. Prin contractele încheiate între autorii operei audiovizuale și producător, în lipsa unei convenții contrare, se prezumă că aceștia, cu excepția autorilor muzicii special create îi cedează producătorului drepturile exclusive privind exploatarea operei în asamblul său, precum și dreptul de a autoriza dublarea și subtitrarea, în schimbul unei remunerații echitabile. În lipsa unei convenții contrare, autorii operei audiovizuale, precum și alți autori ai unor contribuții la aceasta își păstrează toate drepturile de exploatare separată a propriilor contribuții, în condițiile legii. În lipsa unei convenții contrare, remunerația pentru fiecare mod de exploatare a operei audiovizuale este proporțională cu încasările brute rezultate din exploatare. Producătorul este obligat să remită autorilor, periodic, situația încasărilor percepute după fiecare mod de exploatare. Autorii vor primi remunerațiile cuvenite fie prin intermediul producătorului, fie direct de la utilizatori, fie prin organismele de gestiune colectivă a drepturilor de autor, pe baza contractelor generale încheiate de acestea cu utilizatorii. Dacă producătorul nu finalizează opera audiovizuală timp de 5 ani de la încheierea contractului sau nu difuzează opera audiovizuală într-un an de la finalizarea acesteia, coautorii pot cere rezilierea contractului, dacă nu s-a convenit altfel. Protecția programelor pentru calculator include orice expresie a unui program, programele de aplicație și sistemele de operare,

exprimate în orice fel de limbaj, fie în cod-sursă sau în cod-obiect, materialul de concepţie pregătitor, precum şi manuale. Ideile, procedeele, metodele de funcţionare, conceptele matematice şi principiile care stau la baza oricărui element dintr-un program pentru calculator, inclusiv acelea care stau la baza interfeţelor sale, nu sunt protejate. Autorul unui program pentru calculator beneficiază în mod corespunzător de drepturile prevăzute de lege îndeosebi de dreptul exclusiv de a realiza şi de a autoriza: a) reproducerea permanentă sau temporară a unui program, integral sau parţial, prin orice mijloc şi sub orice formă inclusiv în cazul în care reproducerea este determinată de încărcarea, afişarea, transmiterea sau stocarea programului pe calculator; b) traducerea, adaptarea, aranjarea şi orice alte transformări aduse unui program pentru calculator, precum şi reproducerea rezultatului acestor operaţiuni, fără a prejudicia drepturile persoanei care transformă programul pentru calculator; c) difuzarea originalului sau a copiilor unui program pentru calculator sub orice formă, inclusiv prin închiriere. În lipsa unei convenţii contrare, drepturile patrimoniale de autor asupra programelor pentru calculator, create de unul sau de mai mulţi angajaţi în exercitarea atribuţiilor de serviciu sau după instrucţiunile celui care angajează aparţin acestuia din urmă. În lipsa unei convenţii contrare, printr-un contract de utilizare a unui program pentru calculator se prezumă că: a) utilizatorului i se acordă dreptul neexclusiv de utilizare a programului pentru calculator; b) utilizatorul nu poate transmite unei alte persoane dreptul de utilizare a programului pentru calculator. Cesiunea dreptului de utilizare a unui program pentru calculator nu implică şi transferul dreptului de autor asupra acestuia. În lipsa unei convenţii contrare, nu sunt supuse autorizării titularului dreptului de autor actele de reproducere, traducere, adaptarea, aranjare şi orice alte transformări aduse unui program de calculator, dacă acestea sunt necesare pentru a permite dobânditorului să utilizeze programul pentru calculator într-un mod corespunzător destinaţie sale, inclusiv pentru corectarea erorilor. Utilizatorul autorizat al unui program pentru calculator poate face, fără autorizarea autorului, o copie de arhivă sau de siguranţă, în măsura în care aceasta este necesară pentru asigurarea utilizării programului. Utilizatorul autorizat al copiei unui program pentru calculator poate, fără autorizarea titularului dreptului de autor, să observe, să studieze sau să testeze funcţionarea acestui program în scopul de a determina ideile şi principiile care stau la baza oricărui element al acestuia, cu ocazia efectuării oricăror operaţiuni de încărcare în memorie, afişare, conversie, transmitere sau stocare a programului, operaţiuni pe care este în drept să la efectueze. Autorizarea titularului dreptului de autor este obligatorie atunci când reproducerea codului sau traducerea formei acestui cod este indispensabilă pentru obţinerea informaţiilor necesare interoperabilităţii unui program pentru calculator cu alte programe pentru calculator, dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: a) actele de reproducere şi de traducere sunt îndeplinite de o persoană care deţine dreptul de utilizare a unei copii a programului sau de o persoană care îndeplineşte aceste acţiuni în numele celei dintâi, fiind abilitată în acest scop; aceste acte sunt limitate la părţile de program necesare interoperabilităţii; b) informaţiile necesare interoperabilităţii nu sunt uşor şi rapid accesibile persoanelor prevăzute la lit.a. Informaţiile astfel obţinute: 1) nu pot fi utilizate în alte scopuri decât realizarea interoperabilităţii programului pentru calculator, creat independent; 2) nu pot fi comunicate altor persoane, în afara cazurilor în care comunicarea

se dovedeşte necesară interoperabilităţii programului pentru calculator creat independent; 3) nu pot fi utilizate pentru definitivarea, producerea ori comercializarea unui program pentru calculator a cărui expresie este fundamental similară, sau pentru orice alt act ce aduce atingere drepturilor autorului. Aceste dispoziţii nu se aplică, dacă se cauzează un prejudiciu titularului dreptului de autor sau exploatării normale a programului pentru calculator. Persoana fizică sau juridică organizatoare a expoziţiilor de artă răspunde de integritatea operelor expuse, luând toate măsurile pentru înlăturarea oricărui risc. Contractul de reproducere a unei opere de artă trebuie să conţină indicaţii care să permită identificarea operei, cum ar fi o descriere sumară, o schiţă, un desen, o fotografie, precum şi referiri la semnătura autorului. Reproducerile nu vor putea fi puse în vânzare fără ca titularul dreptului de autor să fi aprobat exemplarul ce i-a fost supus spre examinare. Pe toate exemplarele trebuie să figureze numele ori pseudonimul autorului sau orice alt semn convenit care să permită identificarea acestuia. Modelele originale şi alte elemente ce au servit celui care a făcut reproducerile treuie să fie restituite deţinătorului cu orice titlu al acestora, dacă nu s-a convenit altfel. Instrumentele special create pentru reproducerea operei trebuie să fie distruse sau făcute inutilizabile, dacă titularul dreptului de autor asupra operei nu le achiziţionează şi dacă nu s-a convenit altfel. Studiile şi proiectele de arhitectură şi urbanism expuse în apropierea şantierului de arhitectură, precum şi constucţia realizată după acestea trebuoe să poarte scris, la loc vizibil, numele autorului, dacă prin contract nu s-a convenit altfel. Construirea unei opere de arhitectură, realizată total sau parţial după un alt proiect, nu poate fi făcută decât cu acordul titularului dreptului de autor asupra acelui proiect. Sunt considerate opere fotografice şi fotogramele peliculelor cinematografice. Nu pot beneficia de protecţia legală a dreptului de autor fotografiile unor scrisori, acte, documente de orice fel, desene tehnice şi altele asemenea. Dreptul autorului unei opere fotografice de a exploata propria operă nu trebuie să prejudicieze drepturile autorului operei de artă reproduse în opera fotografică. Drepturile patrimoniale asupra operei fotografice, care a fost creată în executarea unui contract individual de muncă sau la comandă, se prezumă că aparţin, pentru o perioadă de 3 ani, celui care angajează sau persoanei care a făcut comanda, dacă prin contract nu s-a prevăzut altfel. Înstrăinarea negativului unei opere fotografice are ca efect transmiterea drepturilor patrimoniale ale titularului dreptului de autor asupra acesteia, dacă prin contract nu s-a prevăzut altfel. Fotografia unei persoane, atunci când este executată la comandă poate fi publicată, reprodusă de persoana fotografiată sau de succesorii săi, fără consimţământul autorului, dacă nu s-a convenit altfel. Dacă numele autorului figurează pe fotografia originară, el trebuie să fie menţionat şi pe reproducere. Difuzarea unei opere care conţine un portret necesită autorizarea persoanei reprezentate în acest portret. Autorul, proprietarul sau posesorul acesteia nu are dreptul sa o reproducă sau să o comunica public fără consimţământul persoanei reprezentate sau al succesorilor acesteia, timp de 20 de ani după moartea sa. În lipsa unei convenţii contrare, autorizarea nu este cerută dacă persoana reprezentată în portret este de profesie model sau a primit o remuneraţie pentru a poza. Autorizarea nu este necesară pentru difuzarea unei opere care conţine portretul: a) unei persoane general cunoscute, dacă portretul a fost executat cu ocazia activităţilor sale publice; b) unei persoane a cărei reprezentare constituie numai un detaliu al unei opere ce prezintă o adunare, un peisaj sau o manifestare

publică. Difuzarea unei corespondenţe adresată unei persoane necesită autorizarea destinatarului, iar după moartea acestuia, timp de 20 de ani, a succesorilor săi, dacă persoana destinatară nu şi-a exprimat altă dorinţă. Persoana reprezentată într-un portret şi persoana destinatară a unei corespondenţe pot exercita dreptul prevăzut la art.10 lit.d) din Legea nr.8/1996 în ce priveşte difuzarea operei ce conţine portretul sau corespondenţa, după caz. Editorul sau producătorul, la cererea autorului, este obligat să păstreze secretul surselor de informaţii folosite în opere şi să nu publice documentele referitoare la acestea. Dezvăluirea secretului este permisă cu consimţământul persoanei care l-a încredinţat sau în baza unei hotărâri judecătoreşti, definitive şi irevocabile. Drepturile conexe dreptului de autor nu aduc atingere drepturilor autorilor. Drepturile patrimoniale recunoscute în lege pot fi transmise, în tot sau în parte, potrivit dreptului comun. Aceste drepturi pot să facă dreptul unei cesiuni exclusive sau neexclusive. Se consideră fixare încorporarea de coduri, sunete, imagini ori de sunete şi imagini sau de reprezentări numerice ale acestora, pe orice suport material, chiar electronic, care permite perceperea, reproducerea ori comunicarea lor într-un mod oarecare. Sunt recunoscuţi şi protejaţi ca titulari de drepturi conexe dreptului de autor artiştii interpreţi sau executanţi, pentru propriile interpretări sau execuţii, producătorii de înregistrări sonore, pentru propriile înregistrări, şi organismele de radiodifuziune şi televiziune, pentru propriile emisiuni. În sensul legii, prin artişti interpreţi sau executanţi se înţelege: actorii, cântăreţii, muzicienii, dansatorii şi alte persoane care prezintă, cântă, dansează, recită, declamă, joacă, interpretează, regizează, dirijează ori execută în orice altă modalitate o operă literară sau artistică, un spectacol de orice fel, inclusiv folcloric, de varietăţi, de circ ori de marionete. Artistul interpret sau executant are următoarele drepturi morale: a) dreptul de a pretinde recunoaşterea paternităţii propriei interpretări sau execuţii; b) dreptul de a pretinde ca numele sau pseudonimul său să fie indicat ori comunicat la fiecare spectacol şi la fiecare utilizare a înregistrării acestuia; c) dreptul de a pretinde respectarea calităţii prestaţiei sale şi de a se opune oricărei deformări, falsificări sau altei modificări substanţiale a interpretării ori execuţiei sale sau oricărei încălcări a drepturilor sale, care ar prejudicia grav onoarea ori reputaţia sa; d) dreptul de a se opune oricărei utilizări a prestaţiei sale, dacă prin această utilizare se aduc prejudicii grave persoanei sale. Aceste drepturi conexe nu pot face dreptul vreunei renunţări sau înstrăinări. După moartea artistului interpret sau executant, exerciţiului drepturilor de mai sus se transmite prin moştenire, potrivit legislaţiei civile, pe durată nelimitată. Artistul interpret sau executant are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza următoarele: a) fixarea prestaţiei sale; b) reproducerea prestaţiei fixate; c) difuzarea prestaţiei fixate prin vânzare, închiriere, împrumut sau prin orice alt mod de transmitere cu titlu oneros ori cu titlu gratuit; d) prezentarea într-un loc public sau comunicarea publică a prestaţiei fixate ori nefixate pe un suport; e) adaptarea prestaţiei fixate; f) emiterea sau transmiterea prin radiodifuziune ori pri televiziune a prestaţiei sale, fixate sau nefixate pe un suport, retransmiterea prin mijloace fără fir, prin fir, prin cablu, prin satelit sau prin orice alt procedeu similar. Artiştii interpreţi sau executanţi care participă în mod colectiv la aceeaşi prestaţie, cum ar fi membrii unui grup muzical, unui cor, unei orchestre, unui corp de balet sau unei trupe teatrale, trebuie să-şi desemneze dintre ei un reprezentant pentru acordarea autorizaţiei de mai sus. Reprezentantul este desemnat

în scris, cu acordul majorității membrilor grupului. Sunt exceptați de la prevederile precedente regizorul, dirijorul și soliștii. În cazul unei prestații efectuate de artistul interpret sau executant în cadrul unui contract individual de muncă, dreptul patrimonial de a autoriza poate fi transmis celui care angajează, cu condiția ca transmiterea dreptului să fie expres prevăzută în contractul individual de muncă. În lipsa unei convenții contrare, artistul interpret sau executant, care a participat la realizarea unei opere audiovizuale ori a unei înregistrări sonore, se prezumă că cedează producătorului acesteia dreptul exclusiv de exploatare a prestației sale prin fixare, reproducere, difuzare și comunicare publică. Pentru comunicarea publică, artistului interpret sau executant i se cuvin 50% din sumele încasate de producător. Durata drepturilor patrimoniale ale artiștilor interpreți sau executanți este 50 de ani, începând cu data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a avut loc prima fixare sau, în lipsă, prima comunicare către public. Cu privire la drepturile producătorilor în înregistrări sonore. Se consideră înregistrare sonoră sau fonogramă, în sensul legii, orice fixare, exclusiv sonoră, a sunetelor provenite dintr-o interpretare ori execuție a unei opere sau a altor sunete ori reprezentărilor numerice ale acestor sunete, oricare ar fi metoda și suportul utilizate pentru această fixare. Nu se consideră înregistrare sonoră o fixare audiovizuală sau partea sonoră a acesteia ori reprezentarea sa numerică. Producatorul de înregistrări sonore este persoana fizică sau juridică ce își asumă responsabilitatea organizării și finanțarea realizării primei fixări a sunetelor, fie că aceasta coonstituie sau nu o operă în sensul legii. În cazul reproducerii și difuzării înregistrărilor sonore, producătorul este în drept să înscrie pe suporturile acestora, inclusiv pe coperte, cutii și alte suporturi materiale de ambalare, pe lângă mențiunile privind autorul și artistul interpret sau executanț, titlurile operelor și data fabricării, numele și denumirea producătorului. Producătorul de înregistrări sonore are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza următoarele: a0 reproducerea propriilor înregistrări sonore; b) difuzarea propriilor înregistrări sonore, prin vânzare, închiriere, împrumut sau orice alt mod de transmitere cu titlu oneros sau cu titlu gratuit; c) emiterea sau transmiterea prin radiodifuziune sau televiziune a propriilor înregistrări sonore, retransmiterea prin mijloace fără fir, prin fir, prin cablu, prin satelit sau prin orice alt procedeu similar, precum și prin orice alt mijloc de comunicare către public; d) prezentarea într-un loc public a propriilor înregistrări sonore; e) adaptarea propriilor înregistrări sonore; f) importul pe teritoriul României al copiilor legal realizate ale propriilor înregistrări sonore. De asemenea, producătorul de înregistrări sonore are dreptul patrimonial exclusiv de a împiedica importul de copii ale propriilor înregistrări sonore realizate fără autorizarea sa. Drepturile de mai sus se transmit prin cesiune exclusivă sau neexclusivă. Regulile referitoare la import nu se aplică atunci când importul este făcut de o persoană fizică, fără scopuri comerciale. Durata drepturilor patrimoniale a producătorilor de înregistrări sonore este de 50 de ani, începând cu data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a avut loc prima fixare. În cazul în care înregistrarea sonoră este adusă la cunoștință publică în această perioadă, durata drepturilor patrimoniale expiră după trecerea a 50 de ani de la data aducerii la cunoștință publică. Autorii operelor înregistrate sonor sau audiovizual, pe orice fel de suporturi, au dreptul, împreună cu editorii și producătorii operelor respective și cu artiștii interpreți sau executanți ale căror execuții sunt fixate pe aceste suporturi la o remunerație compensatorie pentru

copia privată efectuată. Remuneraţia va fi plătităde fabricanţii sau importatorii de suporturi utilizabile pentru reproducerea operelor şi de către fabricanţii sau importatorii de aparate ce permit reproducerea acestora. Remuneraţia se va plăti în momentul punerii în circulaţie pe teritoriul naţional a acestor suporturi şi aparate şi va reprezenta 5% din preţul de vânzare al suporturilor şi aparatelor fabricate în ţară, respectiv 5% din valoarea înscrisă în documentele organelor vamale pentru suporturile şi aparatele importate. Remuneraţia se repartizează, prin intermediul organismelor de gestiune colectivă a drepturilor de autor, între autori, artişti interpreţi sau executanţi, editori şi producători, după cum urmează: a) în cazul operelor înregistrate sonor pe suporturi, 40% din remuneraţie revine, în părţi negociabile, autorilor şi editorilor operelor înregistrate, iar restul de 60% revine, în părţi egale, artiştilor interpreţi sau executanţi, pe de o parte, şi producătorilor de înregistrări sonore, pe de altă parte; b) în cazul operelor înregistrate audiovizual pe suporturi, remuneraţia se împarte în mod egal între autori, artişti interpreţi sau executanţi şi producători. Colectarea sumelor datorate se va face de către un singur organism de gestiune colectivă pentru un domeniu, desemnat de Oficiul Român pentru Drepturile de Autor. Procedura repartizării acestor sume între beneficiari se va stabili printr-un protocol negociat între aceştia. Organismele de gestiune colectivă care colectează sumele datorate au dreptul să solicite de la fabricanţi şi importatori informaţii privind situaţia vânzărilor şi, respectiv, a importurilor de suporturi şi aparate şi să controleze exactitatea acestora. Acest drept nu poate face dreptul unei renunţări din partea autorilor şi a artiştilor interpreţi sau executanţi. Remuneraţia de mai sus nu se plăteşte în cazul în care suporturile audio sau video neînregistrate, fabricate în ţară sau importate, se comercializează en gros către producătorii de înregistrări sonore şi audiovizuale sau către organismele de radiodifuziune şi televiziune, pentru propriile emisiuni. Autorii şi editorii de opere fixate pe un suport grafic sau analog au dreptul la o remuneraţie compensatorie pentru copia privată efectuată. Remuneraţia va fi plătită de fabricanţii sau importatorii de aparate ce permit reproducerea operelor fixate pe suport grafic sau analog, remuneraţia se va plăti în momentul punerii în circulaţie pe teritoriul naţional a acestor aparate şi va reprezenta 5% din preţul de vânzare al aparatelor fabricate în ţară, respectiv 5% din valoarea înscrisă în documentele vamale pentru aparatele importate. Remuneraţia se repartizează prin intermediul organismelor de gestiune colectivă a dreptului de autor, în mod egal, între autor şi editor. Colectarea sumelor datorate se face de către un singur organism de gestiune colectivă pentru fiecare domeniu, desemnat de Oficiul Român pentru Drepturile de Autor. Procedura repartizării acestor sume între beneficiari se va stabili printr-un protocol stabilit între aceştia. Aceste reguli nu se aplică importului de suporturi şi aparate destinate reproducerii, efectuat de o persoană, fără scop comercial. Difuzarea exemplarelor unei prestaţii artistice sau ale unei înregistrări sonore, ulterioară primei lor difuzări, nu mai necesită autorizarea titularului drepturilor conexe decât pentru închiriere şi pentru import. Organismele de radiodifuziune şi de televiziune au dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza, cu obligaţia pentru cel autorizat de a menţiona numele organismelor, următoarele: a) fixarea propriilor programe de radio sau de televiziune; b) reproducerea propriilor programe de radio sau televiziune fixate pe orice fel de suport; c) difuzarea propriilor programe de radio sau televiziune, fixate pe orice fel de suport, prin vânzare, închiriere, împrumut sau prin orice alt mod de

transmitere cu titlu oneros sau titlu gratuit; d) retransmiterea propriilor programe de radio sau televiziune prin mijloace fără fir, prin fir, prin cablu, prin satelit sau prin orice alt procedeu similar, precum şi prin orice alt mod de comunicare către public; e) comunicarea într-un loc accesibil publicului, cu plata intrării, a propriilor programe de radio sau de televiziune; f) adaptarea propriilor programe de radio sau de televiziune fixate pe orice tip de suport; g) importul pe teritoriul României al copiilor legal realizate de pe propriile programe de radio sau televiziune, fixate pe orice tip de suport. De asemenea, organismele de radio şi de televiziune au dreptul patrimonial exclusiv de a împiedica importul de copii realizate fără autorizarea lor, de pe propriile programe de radio sau televiziune, fixate pe orice tip de suport. Drepturile de mai sus se transmit prin cesiune exclusivă sau neexclusivă. Regulile privitoare la adaptarea propriilor programe nu se aplică atunci când importul este făcut de o persoană fizică, fără scopuri comerciale. Durata acestor drepturi este de 50 de ani, începând cu 1 ianuarie a anului următor celui în care a avut loc prima emitere sau transmitere a programului organismului de radiodifuziune şi de televiziune. Difuzarea unui program de radio ori de televiziune fixat pe orice fel de suport, ulterioară primelor difuzări, nu mai necesită autorizarea titularului drepturilor conexe decât pentru închiriere. Organismele de radiodifuziune şi televiziune, care au ca obiect de activitate comunicarea publică a unor programe prin satelit, trebuie să îşi desfăşoare activitatea cu respectarea dreptului de autor şi a drepturilor conexe protejate de lege. Prin comunicare publică prin satelit se înţelege introducerea, sub controlul şi responsabilitatea unui organism de radiodifuziune sau televiziune situat pe teritoriul României, a semnalelor purtătoare de programe destinate captării de către public, într-un lanţ neîntrerupt de comunicare ce conduce la satelit şi revine la pământ. În cazul în care semnalele purtătoare de programe sunt difuzate sub o formă codificată, introducerea lor în lanţul de comunicare este considerată comunicare publică, dacă dispozitivul de decodificare a emisiunii este pus la dispoziţia publicului prin organismul respectiv sau cu consimţământul său. Responsabilitatea comunicării publice în cazul în care semnalele purtătoare sunt transmise de organism situat în afara teritoriului României, este asigurată astfel: a) dacă semnalele sunt transmise satelitului prin intermediul unei staţii de legătură ascensională situate pe teritoriul României, responsabilitatea revine persoanei care exploatează staţia; b) dacă nu se apelează la o staţie de legătură ascensională, dar comunicarea către public a fost autorizată de către un organism cu sediul în România, responsabilitatea revine organismului care a autorizat-o. Titularii dreptului de autor sau ai drepturilor conexe pot cesiona drepturile lor pentru comunicarea publică prin satelit numai printr-un contract încheiat individual sau prin intermediul unui organism de gestiune colectivă. Contractul-cadru încheiat între un organism de gestiune colectivă şi un organism de radiodifuziune sau de televiziune, pentru transmiterea unei categorii de opere aparţinând unui anumit domeniu, îşi produce efectele şi faţă de titularii de drepturi care nu sunt reprezentaţi de organismele de gestiune colectivă, dacă această comunicare către public prin satelit are loc simultan cu difuzarea terestră efectuată de către acelaşi organism difuzor. Titularul de drepturi nereprezentat are posibilitatea în orice moment să înlăture producerea efectelor contractului-cadru printr-un contract individual. Prin comunicarea publică realizată pe calea retransmiterii prin cablu se înţelege retransmiterea simultană, neschimbată şi integrală, prin cablu sau printr-un sistem

de difuzare prin unde ultrascurte, pentru recepţionarea de către public a unei transmisii iniţiale de emisiuni de radio sau de televiziune difuzate publicului, cu sau fără fir. Titularii dreptului de autor sau de drepturi conexe îşi pot exercita drepturile lor pentru autorizarea sau interzicerea retransmiterii prin cablu pe baza contractelor încheiate prin intermediul unui organism de gestiune colectivă. Dacă unii titulari de drept nu au încredinţat gestiunea drepturilor lor unui organism de gestiune colectivă, organismul care gestionează drepturile din aceeaşi categorie este considerat de drept a fi şi gestionarul drepturilor lor. Dacă există în acelaşi domeniu mai multe organisme de gestiune colectivă, titularul de drepturi poate opta între acestea. Revendicarea drepturilor de către aceşti titulari se poate face în termen de 3 ani de la data retransmiterii prin cablu. Exercitarea dreptului de retransmitere prin cablu de către un organism de radiodifuziune şi de televiziune pentru propriile programe se face prin contracte încheiate cu distibuitorii prin cablu. Este permisă retransmiterea prin cablu, fără consimţământul titularilor de drepturi şi fără plata vreunei remuneraţii, numai în cazul programelor proprii ale organismelor publice de radiodifuziune şi de televiziune cu acoperire naţională, precum şi a celora ale organismelor de radiodifuziune şi de televiziune ale căror programe sunt retransmise prin cablu în mod obligatoriu, potrivit regelementărilor în vigoare. Dacă încheierea unui contract pentru retransmiterea prin cablu nu poate fi convenită de către părţi, acestea pot face apel la arbitrii desemnaţi conform prevederilor Codului de procedură civilă. Titularii dreptului de autor şi ai drepturilor conexe îşi pot exercita drepturile recunoscute prin prezenta lege în mod personal sau, la cererea lor, prin organismele de gestiune colectivă. Dreptul de autor şi drepturile conexe care, prin natura lor, corespund unui mod de exploatare a operei sau a prestaţiilor ce face imposibilă autorizarea individuală, sunt în mod deosebit susceptibile de a fi gestionate în colectiv. Organismele de gestiune colectivă a dreptului de autor şi a drepturilor conexe sunt persoane juridice constituite prin liberă asociere, care au ca obiect de activitate, în principal, colectarea şi repartizarea drepturilor a căror gestiune le este încredinţată de către titulari. Organismele de gestiune colectivă sunt supuse reglementărilor privind asociaţiile fără scop lucrativ şi pot dobândi personalitate juridică, în condiţiile legii, cu avizul Oficiului Român pentru Drepturile de Autor. Aceste organisme sunt create direct de titularii drepturilor de autor sau de drepturi conexe: autori, artişti interpreţi sau executanţi, producători, organisme de radio şi de televiziune, precum şi alţi titulari ai drepturilor de autor sau ai drepturilor conexe, persoane fizice şi juridice. Ele acţionează în limitele mandatului încredinţat şi baza statutului adoptat după procedura prevăzută de lege. Organismele de gestiune colectivă pot fi create în mod separat pentru gestionarea de categorii distincte de drepturi, corespunzând unor domenii diferite de creaţie, precum şi pentru gestionarea de drepturi aparţinând unor categorii distincte de titulari. Avizul se acordă organismelor de gestiune colectivă cu sediul în România, care: a) urmează să se constituie sau funcţionează potrivit reglementărilor legale la data intrării în vigoare a Legii nr.8/1996; b) fac dovada existenţei unui repertoriu de opere ale membrilor şi a mijloacelor umane şi materiale necesare exploatării acestuia; c) au adoptat un statut care îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege; d) au capacitatea juridică şi economică de gestionare a drepturilor pe întreg teritoriul ţării; e) sunt accesibile potrivit dispoziţiilor exprese din statutul propriu oricăror titulari ai dreptului de autor sau de drepturi conexe din domeniul pen-

tru care se înfiinţează. Decizia Oficiului Român pentru Drepturile de Autor privind acordarea avizului unui organism de gestiune colectivă pentru a-şi exercita drepturile se publică în Monitorul Oficial al României, pe cheltuiala organismului de gestiune colectivă. Statutul organismului de gestiune colectivă trebuie să cuprindă dispoziţii cu privire la: a) denumirea, domeniul şi obiectul activităţii, cu indicarea drepturilor pe care le administrează pe baza repertoriului de opere, constituit în acest scop; b) condiţiile în care se realizează gestionarea drepturilor pentru titularii acestora, pe baza principiului egalităţii de tratament; c) drepturile şi obligaţiile membrilor în raporturile cu organismul de gestiune colectivă; d) organele de administrare şi de reprezentare, atribuţiile şi funcţionarea acestora; e) patrimoniul iniţial şi resursele economice prevăzute; f) regulile aplicabile repartizării drepturilor încasate; g) modalităţile de stabilire a comisionului datorat de titularii de drepturi organismului de gestiune colectivă, în vederea acoperirii cheltuielilor necesare funcţionării; h) modalităţile de verificare a gestiunii economice şi financiare de către membri; i) orice alte dispoziţii obligatorii potrivit legislaţiei în vigoare. În cazul în care într-un domeniu de creaţie există mai mult de un organism de gestiune colectivă, organismul competent este cel la care s-a asociat titularul de drepturi. În cazul în care acesta nu este asociat la nici un organism, competenţa revine organismului din domeniu, desemnat de titularul de drepturi. Revendicarea drepturilor de către aceşti titulari se poate face în termen de 3 ani de la exploatarea drepturilor. Mandatul de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale, de autor şi conexe, este dat fie direct de către titularii unui drept de autor sau de drepturi conexe prin contracte scrise, fie prin contracte corespunzătoare încheiate cu organisme străine care gestionează drepturi similare. Orice titular al dreptului de autor sau al drepturilor conexe poate încredinţa prin contract exerciţiul drepturilor sale unui organism de gestiune colectivă, acesta din urmă fiind ţinut să accepte exercitarea acestor drepturi pe o bază colectivă, dacă gestiunea categoriei de drepturi în cauză intră în activitatea sa statutară. Organismele de gestiune colectivă nu pot fi abilitate să asigure exploatarea operelor şi a drepturilor conexe pentru care au primit un mandat de gestiune colectivă. Organismele de gestiune colectivă au următoarele obligaţii: a) să acorde utilizatorilor, prin contract, în schimbul unei remuneraţii, autorizaţii neexclusive de utilizare a operelor sau prestaţiilor titularilor drepturilor, sub formă de licenţă neexclusivă; b) să elaboreze tabele pentru domeniul lor de activitate, cuprinzând drepturile patrimoniale cuvenite, precum şi metodologiile ce trebuie negociate cu utilizatorii în vederea plăţii acestor drepturi, în cazul acelor opere al căror mod de exploatare face imposibilă autorizarea individuală de către titularii de drepturi; c) să încheie, în numele titularilor de drepturi sau pe baza mandatului acordat de organisme similare din străinătate, contracte generale cu organizatorii de spectacole, organismele de radiodifuziune, televiziune şi retransmitere prin cablu, având ca obiect autorizarea de reprezentare şi de difuzare a operelor sau a prestaţiilor actuale şi viitoare înscrise în repertoriul lor; d) să reprezinte interesele membrilor lor, în ce priveşte exploatarea operelor acestora, în afara teritoriului României, prin încheierea de contracte bilaterale cu organisme similare din străinătate, precum şi prin afilierea lor la organisme internaţionale neguvernamentale din domeniu; e) să încaseze sumele datorate de utilizatori şi să le repartizeze între titularii de drepturi, potrivit prevederilor din statut; f) să informeze, la cerere, pe titularii drepturilor de autor sau ai drepturilor conexe despre modul de utilizare a

drepturilor lor şi să le comunice raportul financiar anual şi raportul de verificare financiar-contabilă; g) să acorde asistenţă de specialitate titularilor de drepturi şi să îi reprezinte în cadrul procedurilor legale ce privesc obiectul lor de activitate; h) să îndeplinească orice altă activitate conform mandatului primit de la titularii dreptului de autor sau ai drepturilor conexe, în limitele obiectului lor de activitate; i) să ceară utilizatorilor comunicarea de informaţii şi înmânarea de documente indispensabile pentru determinarea cuantumului remuneraţiilor şi al taxelor pe care le colectează. Remuneraţiile stabilite în sumă fixă se pot modifica periodic de către organismele de gestiune colectivă, o dată cu indexarea veniturilor stabilite la nivel naţional. Acestea devin efective începând cu luna următoarea comunicării lor către utilizator. Gestiunea colectivă a drepturilor de autor şi a drepturilor conexe se poate face numai pentru operele şi prestaţiile aduse anterior la cunoştinţa publicului. Organismele de gestiune colectivă nu pot pretinde utilizatorilor mai mult de 10% în total pentru drepturile de autor şi, respectiv, 3% pentru drepturile conexe, din încasările brute, iar în lipsa acestora, din cheltuielile ocazionate de utilizare. Colectarea sumelor datorate de utilizatori se va face de către un singur organism de gestiune colectivă, pentru un domeniu, desemnat de Oficiul Român pentru Drepturile de Autor, pe criteriul reprezentativităţii. Repartizarea acestor sume între organismele de gestiune colectivă beneficiare se va face pe baza unui protocol negociat între acestea. Exercitarea gestiunii colective încredinţate prin contractul de mandat nu poate restrânge în nici un fel drepturile patrimoniale ale titularilor. Gestiunea colectivă se exercită potrivit următoarelor reguli: a) deciziile privind metodele şi regulile de colectare a remuneraţiei şi a altor sume de la utilizator şi cele de repartiţie a acestora între titularii de drepturi, cât şi cele privind alte aspecte mai importante ale gestiunii colective trebuie să fie luate de membrii, potrivit statutului; b) titularii ale căror drepturi sunt gestionate unui organism de gestiune colectivă trebuie să primească periodic informaţii exacte, complete şi detaliate despre toate activităţiile organismului de gestiune colectivă; c) în lipsa unei autorizaţii exprese din partea titularilor ale căror drepturi le gestionează nici o remuneraţie percepută de un organism de gestiune colectivă nu poate fi utilizată în alte scopuri, cum ar fi cele culturale, sociale ori pentru a finanţa activităţi de promovare, altele decât acelea de a acoperi costurile reale ale gestiunii de drepturi în cauză şi de a repartiza acestora sumele care au rămas după deducerea acestor costuri; d) sumele colectate de un organism de gestiune colectivă, după deducerea costurilor reale ale gestiunii colective, se impozitează potrivit prevederilor legale în materie. După alte deduceri autorizate de titularii de drepturi sumele respective se repartizează între titulari proporţional cu utilizarea reală a operelor lor. Organismele de gestiune colectivă sunt obligate să furnizeze Oficiului Român pentru Drepturile de Autor informaţii legate de exercitarea propriilor atribuţii şi să pună la dispoziţia acestuia, în primul trimestru al fiecărui an, darea de seamă anuală, aprobată de adunarea generală statutară, şi raportul comisiei de verificare a gestiunii economice şi financiare. Existenţa organismelor de gestiune colectivă nu împiedică pe titularii dreptului de autor şi ai drepturilor conexe să se adreseze unor intermediari, persoane fizice sau persoane juridice specializate, pentru a fi reprezentaţi în negocierile cu titlu individual privind drepturile recunoscute prin lege. Atribuţiile Oficiului Român pentru Drepturile de Autor sunt următoarele: a) organizează şi administrează evidenţa repertoriului de opere şi de autori primit de la organismele de gestiune colectivă pentru

drepturile de autor şi drepturile conexe; b) acordă avize pentru constituirea ca persoane juridice, în condiţiile legii, a organismelor de gestiune colectivă şi urmăreşte aplicarea legislaţiei de către organismele a căror constituire a avizat-o; c) avizează, în condiţiile legii, elaborarea şi negocierea tabelelor şi a metodologiilor stabilite de organismele de gestiune colectivă cu asociaţiile patronale de utilizatori; d) exercită, la cererea şi pe cheltuiala titularilor unor drepturi protejate, funcţii de conservare şi de control asupra activităţiilor ce pot da naştere la încălcări ale legislaţiei dreptului de autor şi a drepturilor conexe; e) intervine, pe cale de mediere, în negocierile dintre organismele de gestiune colectivă şi utilizatori; f) încheie procese verbale de constatare a încălcărilor legii, în condiţiile prevăzute de Codul de procedură penală, şi sesizează organele competente în cazul infracţiunilor pentru care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu; g) elaborează programe de instruire, de formare practică şi teoretică în domeniul dreptului de autor şi al drepturilor conexe; h) întreţine relaţii cu organizaţiile de specialitate similare şi cu organizaţiile internaţionale din domeniu, la care statul Român este parte. Încălcarea drepturilor de autor şi a celor conexe atrage răspunderea civilă, contravenţională sau penală, după caz, potrivit legii. Titularii drepturilor încălcate pot solicita instanţelor de judecată sau altor organisme competente, după caz, recunoaşterea drepturilor lor, constatarea încălcării acestora şi pot pretinde repararea prejudiciului în conformitate cu normele legale. În cazul încălcării unor drepturi recunoscute şi protejate prin lege, titularii acestora pot cere instanţei de judecată sau altor organe competente potrivit legii să dispună de îndată, luarea unor măsuri pentru prevenirea producerii unor pagube iminente sau pentru asigurarea reparării acestora, după caz. De asemenea, titularii drepturilor încălcate pot cere instanţei de judecată să dispună aplicarea oricăreia dintre următoarele măsuri: a) remiterea, pentru acoperirea prejudiciilor suferite a încasărilor realizate prin actul ilicit sau, dacă prejudiciile nu pot fi reparate în acest mod, remiterea bunurilor rezultate din fapta ilicită, în vederea valorificării acestora, până la acoperirea integrală a prejudiciilor cauzate; b) distrugerea echipamentelor şi a mijloacelor aflate în proprietatea făptuitorului, a căror destinaţie unică sau principală a fost aceea de producere a actului ilicit; c) scoaterea din circuitul comercial prin confiscarea şi distrugerea copiilor efectuate ilegal; d) publicarea în mijloacele de comunicare în masă a hotărârii instanţei de judecată, pe cheltuiala celui care a săvârşit fapta. Constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la o lună la 2 ani sau cu amendă de la 200.000 lei la 3 milioane lei, dacă nu constituie infracţiune mai gravă, fapta persoanei care, fără a avea autorizarea sau, după caz, consimţământul titularului drepturilor recunoscute prin lege: a) aduce o operă la cunoştinţă publică; b) reprezintă scenic, recită, execută sau prezintă direct, în orice altă modalitate publică, o operă; c) permite accesul public la bazele de date pe calculator, care conţin s-au constituie opere protejate; d) traduce, publică în culegeri, adaptează sau transformă o operă, pentru a obţine o operă derivată; e) fixează pe un suport prestaţia unui artist interpret sau executant; f) emite ori transmite prin radiodifuziune sau televiziune o prestaţie, fixată ori nefixată pe un suport, sau o retransmite prin mijloace fără fir, prin fir, prin cablu, prin satelit ori prin orice alt procedeu similar sau prin orice alt mijloc de comunicare către public; g) prezintă într-un loc public înregistrările sonore ale unui producător; h) emite ori transmite prin radiodifuziune sau prin televiziune înregistrările sonore ale unui producător ori le retransmite prin mijloace fără fir, prin fir, prin cablu, prin

satelit sau prin orice alt procedeu similar ori prin orice alt mijloc de comunicare către public; i) fixează programe de radio sau de televiziune sau le retransmite prin mijloace fără fir, prin fir, prin cablu, prin satelit sau prin orice alt procedeu similar ori prin orice alt mijloc de comunicare către public; j) comunică, într-un loc accesibil publicului cu plata intrării, programe de radio sau de televiziune. Constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 5 ani sau cu amendă de la 500.000 lei la 10 milioane lei fapta persoanei care îşi însuşeşte, fără drept, calitatea de autor al unei opere sau fapta persoanei care aduce la cunoştinţă publică o operă sub un alt nume decât acela decis de autor, dacă fapta nu constituie o infracţiune mai gravă. Constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă de la 700.000 lei la 7 milioane lei, dacănu constituie o infracţiune mai gravă, fapta persoanei care, fără a avea consimţământul titularului drepturilor recunoscute prin lege: a) reproduce integral sau parţial o operă; b) difuzează o operă; c) importă, în vederea comercializării pe teritoriul României, copii de pe o operă; d) expune public o operă de artă plastică, de artă aplicată, fotografică sau de arhitectură; e) proiectează public o operă cinematografică sau altă operă audiovizuală; f) emite o operă prin orice mijloc ce serveşte la propagarea fără fir a semnelor, sunetelor sau imaginilor, inclusiv prin satelit; g) transmite o operă către public prin fir, prin cablu, prin fibră optică sau prin orice alt procedeu similar; h) retransmite o operă prin orice mijloc ce serveşte la propagarea fără fir a semnelor, sunetelor sau imaginilor, inclusiv prin satelit, sau retransmite o operă prin fir, prin cablu, prin fibră optică sau prin orice alt procedeu similar; i) emite sau transmite într-un loc accesibil publicului o operă radiodifuzată sau televizată; j) reproduce prestaţia unui artist interpret sau executant; k) difuzează prestaţia unui artist interpret sau executant; l) produce înregistrările sonore ale unui producător; m) difuzează înregistrările sonore ale unui producător, inclusiv prin închiriere; n) importă, în vederea comercializării în România, înregistrările sonore ale unui producător; o) reproduce programe de radio sau de televiziune, fixate pe orice fel de suport; p) difuzează, inclusiv prin închiriere, programe de radio sau de televiziune fixate pe orice fel de suport; r) importă, în vederea comercializării în România, programe de radio sau de televiziune fixate pe orice fel de suport. Constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă de la 500.000 lei la 5 milioane lei, dacă nu constituie o infracţiune mai gravă, fapta persoanei care: a) pune la dispoziţia publicului prin vânzare sau prin orice alt mod de transmitere cu titlu oneros ori cu titlu gratuit mijloace tehnice destinate ştergerii neautorizate sau neutralizării dispozitivelor tehnice care protejează programul pentru calculator; b) refuză să declare organelor competente provenienţa exemplarelor unei opere sau provenienţa suporturilor pe care este înregistrată o prestaţie ori un program de radio sau de televiziune, protejate în temeiul legii, aflate în posesia sa în vederea difuzării. Dispoziţiile legii dreptului de autor şi a drepturilor conexe se aplică în oricare dintre următoarele situaţii: 1) operelor: a) care nu au fost aduse încă la cunoştinţă publică şi ai căror autori sunt cetăţeni români; b) care nu au fost aduse la cunoştinţă publică şi ai căror autori sunt persoane fizice sau juridice cu domiciliul ori cu sediul în România; c) care au fost aduse la cunoştinţă publică prima dată în România sau care au fost aduse la cunoştinţă publică pentru prima dată în altă ţară şi simultan, dar nu mai târziu de 30 de zile, în România; d) de arhitectură

construite pe teritoriul României; 2) prestaţiilor artiştilor interpreţi sau executanţi: a) care au loc pe teritoriul României; b) sunt fixate în înregistrări sonore protejate de lege; c) nu au fost fixate în înregistrări sonore, dar sunt transmise prin emisiuni de radio sau de televiziune protejate de lege; 3) înregistrărilor sonore: a) ai căror producători sunt persoane fizice ori juridice cu domiciliul ori cu sediul în România; b) a căror primă fixare pe un suport material a avut loc pentru prima dată în România; c) aduse la cunoştinţă publică pentru prima dată în România sau aduse la cunoştinţă publică pentru prima dată în altă ţară şi simultan, dar nu mai târziu de 30 de zile, în România; 4) programele de radio şi de televiziune: a) emise de organisme de radiodifuziune şi de televiziune cu sediul în România; b) transmise de organisme transmitătoare cu sediul în România. Străinii, titulari ai dreptului de autor sau ai drepturilor conexe, beneficiază de protecţia prevăzută prin convenţiile, tratatele şi acordurile internaţionale la care România este parte, iar în lipsa acestora, beneficiază de un tratament egal cu cel al cetăţenilor români, cu condiţia ca aceştia să beneficieze, la rândul lor, de tratament naţional în statele respective. Existenţa şi conţinutul unei opere se pot dovedi prin orice mijloace de probă, inclusiv prin includerea acesteia în repertoriul unui organism de gestiune colectivă. Autorii şi alţi titulari de drepturi sau deţinătorii de drepturi exclusive ale autorilor au dreptul să înscrie, pe originalele sau pe copiile autorizate ale operelor, menţiunea de rezervare a exploatării acestora, constând în simbolul C înconjurat de un cerc, însoţit de numele lor, de locul şi anul primei publicări. Producătorii de înregistrări sonore, artiştii interpreţi sau executanţi şi alţi deţinători de drepturi exclusive ale producătorilor sau ale artiştilor interpreţi sau executanţi au dreptul să înscrie, pe originalele sau pe copiile autorizate ale înregistrărilor sonore sau audiovizuale ori pe învelişul care la conţine, o menţiune de protecţie a drepturilor lor, constituită din simbolul P înconjurat de un cerc, însoţit de numele lor, de locul şi anul primei publicări. Până la proba contrară se prezumă că drepturile exclusive semnalate prin simbolurile C şi P există şi aparţin persoanelor care le-au utilizat. Aceste reguli nu condiţionează existenţa drepturilor recunoscute şi garantate prin lege. Autorii de opere şi titularii de drepturi, o dată cu includerea operei lor în repertoriul organismului de gestiune colectivă, îşi pot înregistra şi numele literar sau artistic, exclusiv în vederea aducerii acestuia la cunoştinţă publică. Utilajele, schiţele, machetele, manuscrisele şi orice alte bunuri care servesc direct la realizarea unei opere ce dă naştere unui drept de autor nu pot face obiectul unei urmăriri silite. Sumele datorate autorilor ca urmare a utilizării operelor lor beneficiază de aceeaşi protecţia ca şi salariile şi nu pot fi urmărite decât în aceleaşi condiţii. Aceste sume sunt supuse impozitării conform legislaţiei fiscale în materie. Sunt scutite de taxa de timbru acţiunile şi cererile civile născute din raporturile reglementate de lege, precum şi din căile de atac aferente acestora, introduse de titularii drepturilor de autor sau ai drepturilor conexe ori de persoanele fizice sau juridice care îi reprezintă. Litigiile privind dreptul de autor şi drepturile conexe sunt de competenţa organelor jurisdicţionale, potrivit legii speciale şi dreptului comun. (D.R.)

DREPT DE COPROPRIETATE, a se vedea: *drept de coproprietate comună pe cote părţi; coproprietate forţată.*

DREPT DE CREANŢĂ, dreptul ce aparţine creditorului într-un raport juridic de obligaţie de a pretinde debitorului său îndeplinirea prestaţiei la care acesta s-a obligat, adică a îndatoririi de a da, a face sau a nu

face ceva. **D. de c.**, împreună cu dreptul real constituie clasificarea fundamentală a drepturilor civile cu caracter patrimonial. Obligaţia de a da semnifică obligaţia de a constitui sau de a transmite un drept real; obligaţia de a face constă în îndatorirea debitorului de a efectua o lucrare şi, în general, orice prestaţie pozitivă; obligaţia de a nu face constă în îndatorirea debitorului de a se abţine de la o acţiune determinată. **D. de c.** prezintă o serie de deosebiri faţă de dreptul real, ce decurg, în principal, din faptul că **d. de c.** este un drept relativ, cu alte cuvinte opozabil numai debitorului, în timp ce dreptul real este un drept absolut, opozabil tuturor. Astfel, **d. de c.** nu conferă titularului dreptul de urmărire a bunului ce face obiectul **d. de c.** în orice patrimoniu s-ar găsi şi nici dreptul de preferinţă, adică dreptul de a fi despăgubit cu prioritate faţă de alţi creditori, aceste drepturi fiind caracteristice drepturilor reale. **D. de c.** conferă titularului său un drept de gaj general al creditorilor asupra patrimoniului debitorului, în concurs cu ceilalţi creditori chirografari. Pentru valorificarea unei creanţe pe calea executării silite este necesar ca ea să fie certă, lichidă şi exigibilă.

DREPT DE CREŞTERE, a se vedea *drept de acrescământ*.

DREPT DE DESHERENŢĂ, drept conferit prin lege statului, de a prelua în proprietatea sa masa de bunuri care alcătuiesc o succesiune vacantă. Poate fi exercitat numai după ce notarul public competent constată că succesiunea în cauză este vacantă şi eliberează, în favoarea statului, certificatul de vacanţă succesorală.

DREPT DE DISPOZIŢIE, atribut al dreptului de proprietate constând în puterea proprietarului de a înstrăina bunul sau de a constitui asupra lui drepturi reale în favoarea altuia, precum şi de a consuma sau de a distruge, chiar fără folos, lucrul ce-i aparţine.

DREPT DE EXTINDERE, prerogativă recunoscută de lege locatarului principal, de a pretinde celui ce închiriează, având prioritate faţă de alţi solicitanţi, atunci când împreună cu membrii familiei sale nu dispune, în locuinţa ce deţine, de întreaga suprafaţă de locuit la care este îndreptăţit, ca acesta să-i închirieze şi una sau mai multe alte camere de locuit, care se eliberează în acelaşi apartament.

DREPT DE FOLOSINŢĂ, atribut al dreptului de proprietate, în temeiul căruia proprietarul are puterea de a utiliza bunul în propriul său interes, dobândind în proprietate fructele şi veniturile pe care le poate obţine din acesta.

DREPT DE GAJ GENERAL AL CREDITORILOR, drept atribuit de lege creditorilor chirografari de a urmări, pentru plata creanţelor lor, oricare dintre bunurile debitorului, în virtutea principiului potrivit căruia orice debitor răspunde pentru obligaţiile asumate cu întregul său patrimoniu cu toate bunurile sale, mobile şi imobile, prezente sau viitoare. Acest drept constituie o garanţie de care se bucură toţi creditorii chirografari. Spre deosebire de gajul propriu-zis care are ca obiect un bun determinat, gajul general are ca obiect întregul patrimoniu al debitorului, fiind un gaj comun, ce aparţine tuturor creditorilor chirografari care au, cu toţii, o poziţie egală la împărţirea sumelor de bani realizate prin executarea silită. Aceasta înseamnă că, în caz de insuficienţă a acestor sume, ele se împart proporţional cu valoarea creanţelor fiecăruia. **D. de g.g. al c.** este o garanţie relativă, limitată, care nu asigură plata integrală a creanţei decât în măsura în care activul patrimonial urmărit depăşeşte pasivul. Dacă activul este mai mic, creanţele vor fi plătite proporţional, iar dacă nu există bunuri urmăribile, creanţele rămân neacoperite. În aceeaşi situaţie se găsesc creditorii chirografari şi în prezenţa unor

creditori cu creanţe garantate prin garanţii reale. Bunurile debitorului care sunt constituite drept garanţii reale sunt destinate urmăririi şi satisfacerii cu prioritate a creanţelor garantate şi numai în măsura în care rămâne ceva se satisfac, proporţional, şi creanţele creditorilor chirografari. Pentru a evita asemenea situaţii, legea conferă creditorilor chirografari anumite prerogative menite să prevină ajungerea debitorului în stare de insolvabilitate cum ar fi: dreptul de a lua măsuri conservatorii; dreptul de a introduce acţiuni în justiţie spre a înlătura neglijenţa debitorului în exercitarea propriilor sale drepturi ori spre a înlătura anumite acte frauduloase încheiate de debitor. **D. de g.g. al c.** nu poate împiedica înstrăinarea de către debitor a bunurilor sale şi nici nu atribuie creditorilor dreptul de urmărire şi dreptul de preferinţă, ca în cazul unei creanţe garantate prin ipotecă.

DREPT DE GRĂNIŢUIRE, servitute naturală care conferă proprietarului unui fond prerogativa de a obliga pe vecinul său să procedeze împreună la stabilirea prin semne vizibile a liniei de demarcaţie a terenurilor lor care sunt lipite unul de celălalt, cheltuielile necesitate de efectuarea acestei operaţii urmând a fi suportate în mod egal de către ambii proprietari. Grăniţuirea poate fi făcută pe cale amiabilă sau pe cale judecătorească, cel interesat având în acest scop o acţiune în grăniţuire.

DREPT DE INVENTATOR, 1. ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile stabilite în legătură cu crearea şi zarea invenţiilor şi a inovaţiilor. 2. ansamblul drepturilor personale nepatrimoniale şi patrimoniale la care dă naştere crearea şi valorificarea unei invenţii sau inovaţii.

DREPT DE ÎNGRĂDIRE, manifestare a dreptului de proprietate, concretizată în prerogativa oricărui proprietar de a-şi îngrădi imobilul ce-i aparţine. Această prerogativă este restrânsă numai de obligaţia de a respecta servitutea de trecere de care se bucură, dacă e cazul, proprietarul fondului învecinat.

DREPT DE MOŞTENIRE, posibilitatea unei persoane de a o moşteni pe alta prin una din modalităţile stabilite de lege: a) în virtutea legii; b) în baza unui testament. Scopul **d. de m.** îl constituie asigurarea posibilităţii persoanelor fizice de a transmite din generaţie în generaţie o putere de consumaţie. Condiţiile generale de existenţă ale **d. de m.** al unei persoane sunt: a) capacitatea succesorală; b) cerinţa de a nu fi nedemnă de a moşteni; c) vocaţia succesorală; a se vedea şi: *moştenirea legală; moştenirea testamentară.*

DREPT DE MOŞTENIRE AL PERSOANELOR CONCEPUTE, drept de a veni la succesiune, recunoscut de lege persoanelor care nu erau încă născute la data deschiderii acesteia, dar erau deja concepute. Potrivit prezumţiei stabilite de Codul familiei în materie de filiaţie vor putea beneficia de acest drept persoanele care se nasc la mai puţin de 300 de zile după decesul lui de cujus.Este necesar, de asemenea, ca persoana în cauză să se fi născut vie chiar dacă nu era şi viabilă.

DREPT DE MOŞTENIRE AL SOŢULUI SUPRAVIEŢUITOR, drept recunoscut fiecăruia dintre soţi de a veni la succesiunea celuilalt soţ predecedat. Cuprinde: 1) un drept de moştenire obişnuit, recunoscut soţului supravieţuitor care vine la moştenire în concurs cu oricare dintre clasele de moştenitori legali, după cum urmează: a) 1/4 din moştenire, dacă vine în concurs cu descendenţi ai defunctului său soţ predecedat; b) 1/2 din moştenire, în concurs cu ascendenţii privilegiaţ împreună cu colateralii privilegiaţi sau descendenţi ai acestora prin reprezentare succesorală; c) 1/2 din moştenire în concurs fie numai cu ascendenţii privilegiaţi, fie numai cu colateralii privilegiaţi sau descendenţi ai acestora,

prin reprezentare; d) 3/4 din moştenire în concurs cu ascendenţii ordinari sau cu colateralii ordinari; e) întreaga moştenire, când defunctul său soţ nu are rude în grad succesibil. 2) un drept de succesiune special, asupra părţii defunctului din mobilele şi obiectele aparţinând gospodăriei casnice şi din darurile de nuntă, dar numai în cazurile în care soţul supravieţuitor vine la succesiune în concurs cu moştenitorii legali din clasele II, III sau IV nu şi atunci când vine în concurs cu descendenţi ai defunctului. Asupra acestor bunuri soţul supraviaţuitor nu are însă un drept de rezervă succesorală, ele revenindu-i numai dacă soţul predecedat nu a dispus altfel asupra lor, înţelegând astfel să-l înlăture de la dreptul de moştenire asupra acestor bunuri. Atunci când defunctul nu a dispus asupra acestor bunuri, ele se cuvin în întregime soţului supravieţuitor, peste partea sa succesorală obişnuită, iar valoarea lor nu se ia în calcul la stabilirea rezervei succesorale a părinţilor; dacă însă defunctul a dispus asupra acestor bunuri, atunci ele vor fi luate în considerare la calculul rezervei succesorale cuvenite părinţilor şi soţului supravieţuitor; de asemenea, dacă la moştenire vin şi descendenţi ai defunctului, cele două categorii de bunuri vor intra în masa succesorală obişnuită, urmând a fi împărţite, conform dispoziţiilor legale, între toţi cei chemaţi la succesiune; 3) un drept de abiataţie asupra casei de locuit, dacă aceasta face parte din moştenire. **D. de m.** al soţului supravieţuitor prezintă următoarele caractere juridice: a) soţul supravieţuitor poate veni la moştenire numai în nume propriu, nu şi prin reprezentare succesorală; b) soţul supravieţuitor se bucură de rezervă succesorală, fără a fi însă rezervatar cu privire la mobilele şi obiectele gospodăriei casnice şi nici cu privire la darurile de nuntă; c) soţul supravieţuitor are obligaţia de raport a donaţiilor, când vine în concurs cu descendenţii; d) soţul supravieţuitor nu se bucură de sezină; e) soţul supravieţuitor este considerat moştenitor regulat. **D. la m.** al soţului supravieţuitor nu este condiţionat de o anumită durată a căsătoriei sale cu defunctul şi nici de convieţuirea neîntreruptă cu acesta până la data decesului.

DREPT DE MOŞTENIRE AL STATULUI, dreptul şi obligaţia pe care statul le are de a prelua în proprietatea sa toate bunurile pe care le cuprinde o succesiune vacantă sau atunci când nu există moştenitori legali, dar defunctul a instituit unul sau mai mulţi legatari cu titlu particular (chiar şi când aceştia acceptă legatul) de a prelua restul patrimoniului defunctului (caz în care coexistă cu drepturile legatarilor cu titlu particular). Aceeaşi este situaţia şi în cazul legatelor cu titlu universal, în cazul în care aceste legate nu epuizează întreaga masă succesorală. De asemenea, vocaţia succesorală concretă a statului poate coexista şi cu drepturile moştenitorilor legali, atunci când sunt exheredaţi, dar cu dreptul la rezerva succesorală, caz în care cotitatea disponibilă revine statului. Este necesară condiţia ca în astfel de cazuri să nu opereze dreptul de acrescământ. Statul culege succesiunea vacantă cu titlu de moştenitor. (D.R.)

DREPT DE MOŞTENIRE ASUPRA PRIMELOR DE ASIGURARE, drept de moştenire pe care succesorii îl au, în anumite condiţii, asupra valorii primelor de asigurare pe care de cujus le-a plătit în timpul vieţii sale unei societăţi de asigurare. Întrucât aceste prime au provenit din patrimoniul defunctului, comoştenitorii pot pretinde raportarea contravalorii lor la masa succesorală, de către comoştenitorul în favoarea căreia a fost stipulată asigurarea respectivă, dar numai dacă se dovedeşte că aceste sume au constituit obiectul unei liberalităţi. Suma asigurată de către de cujus, primită după decesul său, de către comoştenitorul bene-

ficiar al asigurării, aparţine acestuia din urmă în mod exclusiv, independent de succesiune, deoarece ea nu provine din averea asiguratului decedat şi nici nu a intrat în patrimoniul acestuia, nefiind astfel supusă nici raportului succesoral şi nici reducţiunii succesorale; a se vedea şi *contract de asigurare*.

DREPT DE MOŞTENIRE ASUPRA SUMELOR DE BANI DEPUSE LA C.E.C., drept de moştenire pe care urmaşii unei persoane decedate îl au asupra sumelor pe care defunctul le-a depus, în timpul vieţii, spre păstrare la casele de economii şi consemnaţiuni ale statului. Acest drept este guvernat de regulile privitoare la moştenirea testamentară sau de cele privitoare la moştenirea legală, după cum depunătorul a dispus sau nu de ele printr-o clauză testamentară: a) dacă depunătorul a formulat o asemenea clauză, indicând persoana sau persoanele cărora voieşte să le revină, în întregime sau în parte, aceste sume după decesul său, ele vor reveni, în caz de predeces al depunătorului, persoanelor respective. În situaţiile în care clauza testamentară a fost cuprinsă în libretul C.E.C., sumele pot fi eliberate direct persoanelor gratificate. Din punct de vedere al dreptului succesoral, aceste dispoziţii testamentare sunt considerate ca legate cu titlu particular, aplicându-li-se prevederile legale referitoare la dispoziţiile testamentare de acest fel; b) sumele de bani depuse la C.E.C. în legătură cu care depunătorul nu a formulat o clauză testamentară se cuvin, după caz, moştenitorilor săi legali, sau acelora dintre moştenitorii săi testamentari cărora le-au fost atribuite, care au obţinut certificatul de moştenitor; a se vedea şi *contract de depozit*.

DREPT DE OPŢIUNE, facultatea deschisă de lege sau de convenţia părţilor, permiţând uneia din ele ca într-un anumit termen să aleagă între mai multe prestaţii sau posibilităţi de comportare.

DREPT DE OPŢIUNE SUCCESORALĂ, dreptul unei persoane de a accepta, pur şi simplu sau sub beneficiul de inventar, într-un termen stabilit de lege, moştenirea deschisă în favoarea ei sau de a renunţa la aceasta. **D. de o.s.** se naşte, pentru succesibili, la data morţii lui de cujus, indiferent dacă temeiul chemării lor la succesiune îl constituie testamentul sau legea şi indiferent dacă această chemare este universală, cu titlu universal sau cu titlu particular. Dacă titularul **d. de o.s.** decedează în decursul termenului legal de opţiune, fără a-l fi exercitat, acesta se transmite la moştenitorii săi, nefracţional. Dacă moştenitorii titularului **d. de o.s.** nu se înţeleg în privinţa modului de exercitare a acestui drept, acceptarea succesiunii va fi considerată ca fiind făcută sub beneficiul de inventar. Exercitarea **d. de o.s.** se realizează printr-un act unilateral de voinţă, declaraţie de acceptare a succesiunii sau de renunţare la succesiune, care prezintă următoarele caractere juridice: a) este, în principiu, indivizibil în sensul că atât acceptarea, cât şi renunţarea trebuie să se refere la moştenire în întregul ei, cu excepţia cazului unui moştenitor legal gratificat şi cu un legat, care va putea opta diferit în ceea ce priveşte partea sa succesorală legală şi, respectiv, în ceea ce priveşte legatul; b) nu poate fi afectat de modalităţi; c) este, în principiu, irevocabil; d) are caracter declarativ, în sensul că efectele sale se produc retroactiv, de la data deschiderii succesiunii; astfel, în caz de acceptare, drepturile moştenitorului se consolidează de la data decesului lui de cujus, iar în caz de renunţare, se consideră că succesibilul renunţător nu a fost niciodată moştenitor. Condiţiile de validitate ale actului juridic unilateral prin care se exercită **d. de o.s.** sunt: a) capacitatea de exerciţiu deplină a succesibilului; în cazul minorilor şi interzişilor, exercitarea **d.**

de o.s. se face, în condiţiile legii, prin reprezentare sau, după caz, încuviinţare; b) voinţa liberă, neviciată, a succesibilului; în cazul în care voinţa a fost viciată prin eroare, prin dol sau prin violenţă, actul va fi lovit de nulitate relativă. **D. de o.s.** poate fi exercitat, dacă exercitarea lui nu implică o apreciere de ordin moral, şi de către creditorii personali ai succesibilului, pe calea acţiunii oblice. **D. de o.s.** implică şi posibilitatea succesibilului de a opta, când este cazul, între temeiul legal şi cel testamentar al succesiunii.

DREPT DE POSESIE, atribut al dreptului de proprietate constând în prerogativa proprietarului de a stăpâni în fapt, direct şi nemijlocit bunul, prin putere proprie şi în interes propriu, sau de a consimţi ca stăpânirea de fapt a bunului să se facă, în numele şi în interesul lui, de către o altă persoană.

DREPT DE PREEMŢIUNE, 1) facultate de care se bucură o persoană de a fi preferată oricărei alte persoane la cumpărarea unui anumit bun. Poate fi stabilită prin lege sau prin convenţia părţilor, fie în favoarea unei persoane fizice sau juridice, fie în favoarea statului.2) (în materia fondului funciar) drept prioritar acordat de legea nr. 18/1991 coproprietarilor, proprietarilor vecini şi statului, în cazul în care proprietarul unui teren agricol extravilan intenţionează să-l vândă. **D. de p.** are o natură legală, fiind consacrat printr-o normă imperativă, voinţa proprietarului nu prezintă nici o relevanţă în naşterea şi exercitarea **d.de.p.** de către titularul lui. **D.de p.** este o derogare de la principiile liberei circulaţii şi al liberei dispoziţii pe care o are proprietarul unui bun asupra acestuia. **D. de p.** este opozabil erga omnes, ceea ce înseamnă că dacă proprietarul vinde terenul cu nerespectarea lui, se poate cere anularea contractului indiferent de buna sau de reaua-credinţă a terţului cumpărător. **D.de p.** are în vedere numai terenurile agricole situate în extravilan. **D.de p.** este instituit numai pentru situaţia când înstrăinarea se face prin vânzare, iar nu şi pentru situaţiile când înstrăinarea se face cu titlu gratuit, printr-un contract aleatoriu ori prin contract de schimb; de asemenea, nu operează nici când terenul este adus ca aport la o societate civilă sau comercială, şi nici în cazul unei tranzacţii. Nu vizează transmiterea dezmembrămintelor proprietăţii ci doar transmiterea proprietăţii, indiferent de persoana proprietarului-vânzător. Titularii **d.de p.** sunt coproprietarii, proprietarii terenurilor învecinate cu cel supus vânzării şi statul. Dacă însă, statul sau o unitate administrativ-teritorială are calitate de coproprietar ori de proprietar vecin are (au) aptitudinea de a exercita **d.de p.** prin invocarea acestor calităţi, bucurându-se de ordinea de prioritate stabilită. Dacă mai multe persoane au aceeaşi calitate şi îşi manifestă, toate, voinţa de a exercita **d.de p.**, putând deveni cumpărători pe cote egale. În vederea exercitării **d.de p.**, proprietarului terenului îi incumbă obligaţia să înştiinţeze Agenţia pentru Dezvoltare şi Amenajare rurală despre intenţia de vânzare, indicând totodată fiecare coproprietar şi proprietar vecin, cu indicarea adresei ori sediului. Agenţia, în termen de 15 zile de când a luat la cunoştinţă de intenţie (şi în numele statului) va face comunicarea coproprietarilor şi proprietarilor vecini, tuturor revenindu-le obligaţia să se pronunţe în termen de 30 zile de la data primirii comunicării. Înştiinţarea este obligatorie pentru fiecare din cei vizaţi. Înştiinţarea are natura juridică a unei oferte irevocabile de a contracta. Dacă titularii **d.de p.** nu acceptă oferta în termen legal, ea devine caducă, iar **d.de p.** se considera stins. Termenul de 30 zile este unul de decădere. Dacă titularul **d.de p.** acceptă oferta, contractul se consideră încheiat (acceptarea trebuie să fie fără propuneri de modificare),

nemaitrebuind să fie comunicată ofertantului ei Agenţiei. Dacă oferta este acceptată de mai mulţi titulari din aceeaşi categorie, contractul se va încheia între vânzător şi toţi acceptanţii; dacă acceptanţii fac parte din categorii diferite, contractul este încheiat cu titularii din categoria inferioară numai sub condiţia (rezolutorie) a neacceptării în termen a ofertei de către titularii cu drept de preemptiune preferenţial. Un astfel de contract este în realitate un antecontract, devenind contract de vânzare-cumpărare numai după ce părţile se prezintă la notarul public în vederea autentificării, urmând apoi a se face publicitatea imobiliară. Sancţiunea ce intervine în caz de înstrăinare a terenului cu încălcarea **d. de p.** este nulitatea relativă a contractului încheiat. Dacă vânzarea s-a făcut prin simulaţie, cei interesaţi pot formula acţiune în declararea simulaţiei, secondată de acţiunea în anularea vânzării-cumpărării. În cazul anulării contractului de vânzare-cumpărare cu încălcarea **d. de p.**, terenul - reintră în proprietatea vânzătorului, putând fi vândut numai după ce s-a efectuat procedura de exercitare a **d. de p.** (D.R.)

DREPT DE PREFERINŢĂ, facultate pe care dreptul real accesoriu unui drept de creanţă o conferă titularului său, de a avea prioritate faţă de toţi ceilalţi creditori pentru a obţine satisfacerea creanţei sale prin urmărirea bunului asupra căruia poartă acest drept real.

DREPT DE PROPRIETATE, drept real ce conferă titularului său aptitudinea de a întrebuinţa lucrul potrivit cu natura ori destinaţia acestuia, de a-l folosi şi dispune de el, exclusiv şi perpetuu, în limitele impuse de lege. (D.R.)

DREPT DE PROPRIETATE COMUNĂ, modalitate juridică a dreptului de proprietate care se caracterizează prin aceea că toate prerogativele conferite de acest drept aparţin împreună şi concomitent mai multor titulari. Se poate prezenta sub două forme: **d. de p.c.** în devălmăşie şi **d. de p.c.** pe cote părţi.

DREPT DE PROPRIETATE COMUNĂ ÎN DEVĂLMĂŞIE, formă a dreptului de proprietate comună care se distinge prin aceea că aparţine nedivizat tuturor titularilor codevălmaşi şi are ca obiect bunuri comune nedivizate în materialitatea lor. **D. de p.c. în d.** au soţii asupra bunurilor lor comune. Bunurile comune ale soţilor se pot împărţi în timpul căsătoriei şi la desfacerea ei, încetând astfel starea de devălmăşie. Între proprietatea în devălmăşie şi cea pe cote părţi, pornind de la faptul că în cazul devălmăşiei nu este determinată partea fiecărui proprietar, ceea ce la proprietatea pe cote părţi există, se disting următoarele deosebiri: 1) În cazul devălmăşiei, partea fiecărui soţ nu se cunoaşte, nefiind determinată, pe când în cazul celei de-a doua, partea fiecărui coproprietar este cunoscută; 2) Nici unul dintre soţi nu poate dispune în timpul căsătoriei prin acte între vii de dreptul său asupra bunurilor comune, pe când în cel de-al doilea caz, fiecare coproprietar poate dispune de dreptul său asupra bunurilor respective, înstrăinându-l total sau parţial, fără a avea nevoie pentru aceasta de consimţământul celorlalţi proprietari, ceea ce înseamnă că dobânditorul se substituie înstrăinătorului; 3) Fiecare dintre soţi poate face singur acte de administrare şi de folosinţă asupra bunurilor comune, presupunându-se că are şi consimţământul celuilalt soţ, pe când în cel de-al doilea caz, fiecare dintre coproprietari poate face acte de folosinţă asupra bunurilor comune numai în măsura în care nu aduce atingere folosinţei concomitente a celorlalţi proprietari şi nu schimbă destinaţia bunurilor respective; 4) Fiecare dintre soţi poate dispune, cu unele excepţii, de bunurile comune, fiind socotit că are şi consimţământul celuilalt soţ, pe când în cel

de-al doilea caz actele de dispoziţie asupra întregului bun comun se pot face numai cu consimţământul tuturor proprietarilor; 5) Izvorul comunităţii de bunuri a soţilor este căsătoria, pe când proprietatea comună pe cote părţi poate proveni din lege, succesiune, convenţia părţilor; 6) Împărţirea bunurilor comune ale soţilor nu se face potrivit unei cote predeterminate, întinderea dreptului fiecărui soţ stabilindu-se cu prilejul împărţirii, pe când în cazul proprietăţii comune pe cote părţi împărţirea bunurilor se face potrivit cotelor prestabilite a căror întindere este cunoscută. (D.R.)

DREPT DE PROPRIETATE COMUNĂ PE COTE-PĂRŢI, formă a dreptului de proprietate comună care se distinge prin aceea că obiectul rămâne nefracţionat în materialitatea sa, în timp ce dreptul de proprietate însuşi se divide în cote părţi matematice ideale. Dreptul fiecărui coproprietar priveşte întregul bun şi se întâlneşte cu drepturile celorlalţi în fiecare dintre particulele ce alcătuiesc bunul în materialitatea sa; nu este necesar ca drepturile coproprietarilor să fie egale ca întindere. Proprietatea comună pe cote-părţi poate fi temporară sau perpetuă; cea temporară încetează prin partaj sau ieşire din indiviziune, în schimb cea perpetuă sau forţată nu poate fi făcută să înceteze pe această cale.

DREPT DE PROPRIETATE INDUSTRIALĂ, ansamblul normelor juridice privitoare la dreptul de inventator, dreptul asupra mărcilor de fabrică, de comerţ şi de serviciu, precum şi la dreptul asupra modelelor de utilitate, modelelor şi desenelor industriale, denumirilor de origine şi indicaţiilor de proveniență.

DREPT DE REGRES, dreptul celui obligat împreună cu o altă persoană sau pentru o altă persoană de a pretinde acesteia restituirea datoriei pe care a plătit-o în locul ei. Astfel, în cazul în care codebitorul solidar plăteşte întreaga datorie, el are drept să se regreseze împotriva celorlalţi codebitori solidari şi să le pretindă tot ceea ce a plătit peste partea lui. **D. de r.** se poate exercita printr-o acţiune în regres decurgând din subrogarea legală în drepturile creditorului plătit, codebitorului platnic bucurându-se de eventualele garanţii ale creanţei respective sau printr-o acţiune personală derivând din mandat ori gestiune de afaceri, care dă dreptul codebitorului platnic să ceară dobânzi din ziua în care a efectuat plata, fără însă a mai beneficia de garanţiile creanţei. Codebitorul platnic, în oricare dintre aceste situaţii, este obligat să-şi dividă urmărirea, acţionând pe fiecare codebitor numai pentru partea lui. Codebitorul care a plătit nu suportă riscul insolvabilităţii unuia dintre ceilalţi codebitori. Partea acestuia din datorie se împarte între toţi codebitorii, inclusiv cel care a plătit, în proporţie cu părţile respective din datorie. Fidejusorul care a plătit în locul debitorului principal are **d. de r.** împotriva acestuia, subrogându-se în toate drepturile creditorului faţă de debitorul principal. Regresul se întinde atât asupra datoriei, cât şi asupra dobânzilor şi cheltuielilor. Comitentul care a plătit despăgubiri persoanei prejudiciate prin fapta prepusului său se poate regresa împotriva acestuia, pentru a obţine suma efectiv plătită. Fiind vorba de o datorie exclusivă a prepusului, născută din propria faptă cauzatoare de prejudicii, este justificat ca autorul faptei să suporte integral repararea acelor prejudicii.

DREPT DE RETENŢIE, dreptul creditorului de a reţine un bun aflat în detenţia sa şi care aparţine debitorului său atât timp cât acesta nu-i plăteşte tot ceea ce îi datorează în legătură cu acel bun. Legea acordă un **d. de r.**: a) vânzătorului, asupra bunului vândut până la plata preţului; b) vânzătorului, asupra mărfii nepredate, dacă cumpărătorul este declarat în stare de faliment; c) depozitarului, asupra bunurilor

depozitate, până la plata cheltuielilor ocazionate de conservarea acelor bunuri; d) locatarului, asupra bunului închiriat, până la plata despăgubirilor ce-i sunt datorate de proprietar conform legii. **D. de r.** este recunoscut şi în alte cazuri, în principiu oricărui deţinător al unui bun, până la achitarea datoriei de către proprietarul bunului, cu singura condiţie ca datoria să se fi născut în legătură cu acel bun, adică să fi fost determinată de păstrarea, întreţinerea şi îmbunătăţirea lui. **D. de r.** constituie o garanţie pentru creditor în sensul că el poate fi opus oricui ar reclama bunul, astfel încât debitorul va fi constrâns să plătească datoria pentru a obţine restituirea bunului. **D. de r.** nu conferă un drept de urmărire a bunului în mâna altei persoane; în momentul când creditorul nu mai are detenţia bunului, **d. de r.** încetează. Creditorul nu are dreptul de a se folosi de bunul reţinut şi nici de a încasa veniturile ce, eventual, le-ar produce acel bun.

DREPT DE SERVITUTE, drept real imobiliar, accesoriu, perpetuu şi indivizibil, care dezmembrează proprietatea, conferind titularului său anumite prerogative strict limitate asupra lucrului altuia.

DREPT DE SUPERFICIE, drept real care constă în dreptul de proprietate ce are o persoană numită superficiar asupra construcţiilor, plantaţiilor şi altor lucrări aflate pe terenul aparţinând altei persoane, teren în privinţa căruia superficiarul dobândeşte un drept de folosinţă. Presupune o suprapunere a două drepturi de proprietate aparţinând la doi proprietari diferiţi şi având obiecte diferite: dreptul de proprietate al superficiarului asupra construcţiilor, plantaţiilor sau lucrărilor, şi dreptul de proprietate al altei persoane asupra terenului. Constituie o excepţie de la regula potrivit căreia proprietatea asupra terenului cuprinde şi proprietatea a tot ceea ce se află pe suprafaţa lui, precum şi de la principiul că proprietatea asupra unui lucru principal se extinde asupra a tot ceea ce se uneşte ca accesoriu cu acel lucru. Este un drept imobiliar, putând avea ca obiect numai construcţii, plantaţii sau lucrări fixate de sol; el implică pe lângă proprietatea asupra acestora şi un drept de folosinţă asupra terenului pe care obiectele menţionate se află. Are caracter perpetuu şi nu se stinge prin neuz. Implicând o suprapunere de drepturi de proprietate şi nu o stare de coproprietate nu poate fi făcut să înceteze prin ieşirea din indiviziune.

DREPT DE URMĂRIRE, facultate recunoscută titularului unui drept real, pretinde bunul asupra căruia poartă dreptul său, în orice mâini s-ar găsi. Astfel, proprietarul unui bun care a fost pierdut sau care a intrat în alt mod în posesia nelegitimă a altei persoane, poate să pretindă înapoierea acelui bun de la cel care îl deţine fără temei legal.

DREPT DE UZ, drept real care conferă titularului său prerogativele de a se folosi de lucru şi de a-i culege fructele numai pentru nevoile sale şi ale familiei lui. Este o varietate a dreptului de uzufruct. Are un caracter strict personal, în sensul că nu poate fi nici cedat şi nici închiriat altcuiva. Se dobândeşte, se exercită şi se stinge după regulile aplicabile uzufructului; a se vedea şi *drept de uzufruct*.

DREPT DE UZUFRUCT, drept real care conferă titularului său posesia şi folosinţa asupra lucrurilor ce aparţin altuia, precum şi posibilitatea exercitării acestor atribute în aceleaşi condiţii ca şi proprietarul, având însă obligaţia de a conserva substanţa lucrurilor respective. Este un drept temporar prin esenţa sa. Când titularul lui este o persoană fizică, se stinge cel mai târziu la moartea uzufructuarului, iar când are ca titular o persoană juridică, el nu poate avea o durată mai mare de 30 de ani. Poate fi constituit asupra oricăror bunuri, mobile sau imobile, corporale sai incorporale, asu-

pra unui bun determinat, asupra unei universalităţi sau asupra unei fracţiuni dintr-o universalitate. Regula este că acest drept are ca obiect lucruri neconsumptibile; este posibil ca el să aibă ca obiect lucruri consumptibile, situaţie în care, la expirarea termenului pentru care a fost constituit, uzufructuarul are obligaţia de a restitui bunuri de aceeaşi cantitate, calitate şi valoare cu cele primite. Poate fi constituit prin voinţa omului: a) pe cale de convenţie între proprietar şi uzufructuar, fie direct, când proprietarul înstrăinează în favoarea uzufructuarului posesia şi folosinţa lucrului păstrându-şi nuda proprietate, fie indirectă, când proprietarul îşi reţine posesia şi folosinţa, devenind el însuşi uzufructuar, şi înstrăinează numai nuda proprietate; b) prin testament, atunci când testatorul dispune prin legat instituirea unui asemenea drept. **D. de u.** constituit prin voinţa omului poate fi: pur şi simplu, pe termen sau sub condiţie. Poate fi dobândit şi prin uzucapiune, potrivit aceloraşi reguli ca şi dreptul de proprietate. Se stinge în următoarele moduri: moartea uzufructuarului; expirarea termenului pentru care a fost constituit; consolidarea (dobândirea de către uzufructuar a nudei proprietăţi) neuzul sau prescripţia extinctivă de 30 de ani; pieirea totală a lucrului; abuzul de folosinţă, care atrage decăderea din drept a uzufructuarului; renunţarea uzufructuarului la dreptul său.

DREPT LA ACŢIUNE, posibilitatea de a pune în mişcare mijloacele procesuale ce alcătuiesc acţiunea civilă, în scopul realizării protecţiei judiciare a unui drept sau interes civil pretins.(D.R.)

DREPT OBIECTIV, a se vedea *drept pozitiv*.

DREPT POZITIV, totalitatea normelor juridice în vigoare la un moment dat, prin care se reglementează o instituţie juridică sau care alcătuiesc o ramură de drept ori care alcătuiesc împreună sistemul dreptului.

DREPT PRINCIPAL, drept subiectiv de sine stătător, care dă naştere în mod direct unui drept la acţiune şi în puterea căruia titularul poate pretinde altei sau altor persoane o anumită conduită, sau să desfăşoare el însuşi o anumită conduită, sub protecţia legii.

DREPT PROCESUAL CIVIL, ansamblu de norme juridice care reglementează modul de judecată şi de soluţionare a pricinilor privitoare la drepturi şi interese civile deduse judecăţii, precum şi modul de executare a hotărârilor judecătoreşti sau a altor titluri executorii. (D.R.)

DREPT REAL, drept în temeiul căruia titularul poate să-şi exercite atributele asupra unui lucru determinat în mod direct şi nemijlocit, fără a fi necesară intervenţia unei alte persoane. **D.r.** este un drept patrimonial, absolut, privitor la un lucru. Proprietarul unui bun poate poseda, folosi şi dispune de acel bun, fără intervenţia activă a altor persoane; toate celelalte persoane sunt obligate să nu facă nimic de natură a stânjeni exerciţiul acestor atribute. Raportul se creează între titularul **d.r.** şi toate celelalte persoane, ca subiecte pasive, neindividualizate, iar nu între titular şi bun. **D.r.** se împart în: 1) **d.r.** principale: a) dreptul de proprietate; b) dezmembrămintele dreptului de proprietate: dreptul de superficie, dreptul de uzufruct, dreptul de uz, dreptul de abitaţie, dreptul de servitute; 2) **d.r.** accesorii: a) dreptul de gaj; b) dreptul de ipotecă; c) privilegiile. **D.r.** conferă titularului său dreptul de urmărire şi dreptul de preferinţă.

DREPT REAL ACCESORIU, drept real destinat garantării unui drept de creanţă şi a cărui existenţă depinde în mod direct de existenţa dreptului garantat.

DREPT REAL PRINCIPAL, drept real care are o existenţă de sine stătătoare, independentă de existenţa vreunui alt

drept. Prezintă acest caracter dreptul de proprietate.

DREPT RELATIV, drept subiectiv care produce efecte numai între titularul său, ca subiect activ, şi una sau mai multe persoane individualizate încă de la naşterea raportului juridic, ca subiect pasiv şi care se naşte din raportul juridic stabilit între aceşti participanţi. Obligaţia corelativă unui **d.r.** constă în îndatorirea subiectului pasiv de a avea comportarea pe care i-o pretinde natura dreptului subiectului activ, adică de a da, de a face sau de a nu face ceva. Intră în categoria **d.r.** numai drepturi patrimoniale. Împrejurarea că **d.r.** produce efecte numai în raport cu una sau mai multe persoane, individualizate din chiar momentul naşterii raportului juridic, nu îndreptăţeşte pe celelalte persoane la săvârşirea unor acte de încălcare a acestor drepturi; în măsura în care alte persoane decât subiectul pasiv săvârşesc acte de natură să-l prejudicieze pe titularul unui **d.r.**, ele răspund patrimonial pentru prejudiciile astfel cauzate.

DREPT SECUNDAR, drept subiectiv care nu dă naştere în mod direct unui drept la acţiune şi care se manifestă ca prerogativă ce conferă titularului său puterea ca, printr-un act juridic unilateral, să determine producerea unui efect juridic de natură să afecteze şi interesele altei persoane.

DREPT SUBIECTIV, prerogativă recunoscută de lege persoanei fizice sau juridice, subiect activ al raportului juridic, de a pretinde subiectului pasiv să săvârşească o anumită acţiune sau să se abţină de la săvârşirea unei acţiuni, putând recurge, la nevoie, la forţa de constrângere a statului pentru asigurarea înfăptuirii conduitei pretinse. Fiecărui **d.s.** îi corespunde o anumită obligaţie, şi la rândul său, el corespunde unei obligaţii; ceea ce poate pretinde subiectul activ al raportului juridic constituie ceea ce reprezintă îndatorirea subiectului pasiv.

DREPTUL DE A ATACA HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ, element component al principiului disponibilităţii, exprimând facultatea părţilor de a sesiza instanţa competentă, prin folosirea căii de atac prevăzute de lege, în vederea exercitării de către această instanţă a controlului judiciar asupra hotărârii atacate. De regulă, această facultate aparţine părţilor, ele fiind cele mai în măsură să aprecieze atât justeţea hotărârii cât şi oportunitatea punerii în mişcare a procedurii de control judiciar. Cu toate acestea şi procurorul poate, în condiţiile legii, să exercite căile de atac şi să ceară punerea în executare a hotărârii. Partea îşi păstrează însă dreptul să renunţe la apel sau la recurs, declarându-se mulţumită cu hotărârea atacată.

DREPTUL DE A AVEA LEGĂTURI PERSONALE CU COPILUL, drept recunoscut de lege părintelui la care nu se află copilul, constând în aptitudinea acestui părinte de a rămâne în contact personal cu minorul, pentru ca astfel să-şi poată îndeplini îndatoririle şi să-şi poată exercita drepturile părinteşti în mod corespunzător. Acest drept este recunoscut de lege în următoarele situaţii: în caz de divorţ; în caz de desfacere a căsătoriei prin efectul recăsătoririi soţului celui declarat mort printr-o hotărâre judecătorească anulată ulterior; în caz de desfiinţare a căsătoriei; în caz de încredinţare a copilului unei terţe persoane, unei familii sau unei instituţii de ocrotire; în caz de decădere a unui părinte sau a unui adoptator din drepturile părinteşti.

DREPTUL DE A CERE EXECUTAREA HOTĂRÂRII JUDECĂTOREŞTI, element component al conţinutului principiului disponibilităţii, exprimând facultatea părţii care a câştigat procesul de a provoca punerea în executare a hotărârii pronunţate, în scopul de a-şi realiza concret şi integral dreptul recunoscut în justiţie. Legea

recunoaşte şi procurorului o asemenea facultate, indiferent dacă a participat la procesul în care a fost pronunţată hotărârea respectivă. Pe de altă parte, legiuitorul stabileşte că pentru sume datorate cu titlu de obligaţie de întreţinere, când executarea se face asupra retribuţiei sau asupra altor venituri din muncă prevăzute de lege, instanţa care a emis titlul executoriu are obligaţia să dispună din oficiu efectuarea popririi. Atunci când prin hotărârea judecătorească au fost acordate sau recunoscute alte drepturi, dispozitivul se comunică, în vederea executării, executorului judecătoresc sau, după caz, altor organe prevăzute de lege, din raza în care domiciliază partea obligată. Adresa instanţei care cuprinde comunicarea dispozitivului constituie titlu executoriu.

DREPTUL DE A DETERMINA LIMITELE ACŢIUNII CIVILE, element component al principiului disponibilităţii, exprimând facultatea reclamantului de a stabili, prin cererea de chemare în judecată, obiectul şi limitele acţiunii. Instanţa de judecată este obligată să soluţioneze procesul limitându-se la obiectul acestuia astfel cum el a fost precizat de către reclamant prin acţiunea sa şi rămânând în limitele stabilite prin această acţiune; ea nu poate depăşi limitele fixate de reclamant prin acţiunea sa în scopul de a-i acorda mai mult decât acesta a cerut, după cum nu poate da nici altceva decât s-a cerut. Legea dispune în acest sens că judecătorii vor hotărî numai asupra celor ce formează obiectul pricinii; tot ea înscrie printre motivele de revizuire şi cazurile de plus şi extra-petita. Legea stabileşte că instanţa acordă cheltuielile de judecată celui care a câştigat procesul, dar numai dacă aceasta cere obligarea părţii adverse la plata lor. Instanţa însă nu este legată de calificarea juridică pe care părţile o dau cererilor şi apărărilor lor; ea poate modifica temeiul juridic al acţiunii introduse de reclamant ca şi ale excepţiei ridicate de pârât.

DREPTUL DE A RENUNŢA LA ACŢIUNE SAU LA DREPTUL SUBIECTIV DEDUS ÎN JUDECATĂ, DE A RECUNOAŞTE PRETENŢIILE DIN ACŢIUNE ŞI DE A STINGE LITIGIUL PRINTR-O TRANZACŢIE, element component al principiului disponibilităţii, cuprinzând un complex de facultăţi procesuale recunoscute de lege, pe de o parte reclamantului, în virtutea cărora acesta poate curma litigiul prin renunţarea la acţiune ori chiar la dreptul material al procesului, sau prin încheierea unei tranzacţii cu partea adversă, iar pe de altă parte pârâtului, căruia i se oferă posibilitatea de a pune capăt şi el procesului prin recunoaşterea pretenţiilor formulate în acţiune ori prin perfectarea unei tranzacţii judiciare cu reclamantul. Renunţarea la acţiune sau la dreptul subiectiv în legătură cu care se dispută litigiul, ca şi achiesarea la pretenţiile formulate prin acţiune ori la hotărârea pronunţată de instanţă, încheierea de către părţile litigiului a unei tranzacţii judiciare constituie mijloace procedurale pe care legea le pune la îndemâna părţilor, lăsându-le libertatea de a le utiliza pe întreg parcursul desfăşurării procesului, pentru a pune capăt litigiului existent între ele. Acest complex de facultăţi este reglementat de legiuitor pe seama părţilor numai în ce priveşte litigiile al căror obiect este susceptibil de tranzacţie, adică numai cu referire la drepturile de care se poate dispune. Constatând manifestarea de voinţă a părţii sau a părţilor, făcută în sensul de a curma litigiul, instanţa este obligată să ia act de aceasta prin încheiere. În cazul renunţării la drept, instanţa dispune, prin hotărâre, respingerea acţiunii în fond; dacă părţile pun capăt procesului printr-o tranzacţie, instanţa pronunţă o hotărâre de expedient.

DREPTUL DE OPŢIUNE AL CREDITORULUI, formă de manifestare a principiului disponibilităţii în faza executării silite, exprimând facultatea creditorului de a alege

bunurile debitorului pe care vrea să le urmărească, iar în cazul în care sunt mai mulţi debitori obligaţi solidar, posibilitatea de a decide împotriva căruia dintre aceştia să se îndrepte urmărirea. În virtutea acestui drept, creditorul poate, în limita creanţei sale să urmărească orice bunuri din patrimoniul debitorului său, îndreptându-şi urmărirea fie asupra tuturor bunurilor deodată, fie numai asupra unor bunuri izolate. **D. de o. al c.** se referă numai la bunurile urmăribile, nu şi la cele pe care legea le declară (total sau parţial) neurmăribile.

DREPTUL PĂRŢII INTERESATE DE A INTRODUCE SAU NU ACŢIUNEA CIVILĂ, parte a principiului disponibilităţii, exprimând facultatea recunoscută de lege titularului oricărui drept subiectiv lezat, de a solicita în instanţă, protecţia justiţiei împotriva aceluia care a nesocotit dreptul său. Titularul dreptului vătămat are libertatea de a sesiza sau nu instanţa; în principiu, lui i se recunoaşte această facultate, el fiind cel mai în măsură să cunoască faptul încălcării dreptului respectiv care în majoritatea cazurilor este un drept patrimonial izvorât dintr-un raport juridic civil. Posibilitatea de a porni procesul civil este recunoscută şi Ministerului Public care poate introduce orice acţiune, în afară de cele strict personale şi să participe la orice proces în orice fază a acestuia, în cazul în care este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. În cazul în care procurorul a pornit acţiunea, titularul dreptului la care se referă acţiunea va fi introdus în proces. Procurorul poate, în condiţiile legii, să exercite căile de atac şi să ceară punerea în executare a hotărârii. De asemenea instanţa sesizată cu o acţiune de divorţ are obligaţia ca odată cu pronunţarea divorţului să hotărască, chiar din oficiu, căruia dintre părinţi îi vor fi încredinţaţi spre creştere şi educare copiii minori şi să stabilească totodată contribuţia fiecărui părinte la cheltuielile de creştere, educare, învăţătură şi pregătire profesională a minorilor respectivi. În anumite cazuri, dreptul de a promova acţiunea civilă este recunoscut şi pe seama altor persoane fizice decât partea interesată, precum şi pe seama unor instituţii publice.

DREPTURI AFECTATE DE MODALITĂŢI, drepturi subiective a căror naştere, exercitare sau stingere este afectată prin voinţa părţilor de evenimente viitoare care afectează concomitent şi conţinutul obligaţiilor corelative, raporturile juridice în temeiul cărora s-au născut aceste drepturi şi obligaţii precum şi actele juridice prin care se creează, modifică ori sting acele raporturi juridice.

DREPTURI ALE ORGANULUI DE EXECUTARE, aptitudini recunoscute de lege organului de executare în vederea aducerii la îndeplinire de către acesta a titlului executoriu pe baza căruia a fost iniţiată procedura de urmărire silită. Aceste drepturi sunt următoarele: a) dreptul de a pretinde debitorilor urmăriţi, precum şi celorlalte persoane la care se află bunuri urmăribile ale debitorului să dea curs cererilor lui, inclusiv cererii ca ele să permită accesul liber la bunuri, ca şi a celei de a furniza informaţiile necesare efectuării executării; b) dreptul de apreciere în ce priveşte alegerea, dintre bunurile urmăribile, a acelora care urmează să fie valorificate în cadrul procedurii de executare silită; părţile interesate au îndreptăţirea să dea organului de executare indicaţii în acest sens, dar decizia finală aparţine acestui organ; c) dreptul de a stabili preţul de vânzare a bunurilor urmărite; d) dreptul de a cere sprijinul organelor de stat competente în vederea înlăturării piedicilor care eventual s-ar pune îndeplinirii actelor de executare silită; în

anumite cazuri, organul de executare poate cere chiar sprijinul instanței judecătorești.

DREPTURI CIVILE, drepturi subiective consacrate prin normele dreptului civil.

DREPTURI EVENTUALE, drepturi subiective cărora le lipsește fie obiectul, fie subiectul activ, adică unul din componentele esențiale ale existenței lor. Ele conferă titularului lor un grad redus de putere și de certitudine.

DREPTURI PATRIMONIALE, drepturi subiective care, având un conținut economic, fac parte din patrimoniul persoanei fizice sau juridice și sunt susceptibile de evaluare bănească. **D.p.** sunt cesibile către alte persoane, prin acte juridice; de asemenea, ele sunt susceptibile de transmitere și pe cale succesorală. Pot fi exercitate și prin reprezentare precum și de către creditorii titularului lor, în anumite condiții, pe calea acțiunii oblice. Unele **d.p.** sunt drepturi absolute, iar altele sunt drepturi relative. De regulă, dreptul la acțiune privind valorificarea în justiție a **d.p.** este supus efectelor prescripției extinctive. Încălcarea **d.p.** generează în sarcina autorului ei obligația de reparație patrimonială a pagubei materiale cauzate. Din punctul de vedere al efectelor și al naturii obligației corelative, **d.p.** se clasifică în drepturi reale și drepturi de creanță, fiecare din aceste categorii având un regim juridic propriu.

DREPTURI PERSONALE NEPATRIMONIALE, drepturi subiective strâns legate de persoana titularului lor care nu sunt susceptibile de evaluare bănească și nu fac parte din patrimoniul acelei persoane. Din această categorie fac parte: a) drepturile legate de existența și integritatea fizică și morală a persoanei; b) drepturile referitoare la elementele de identitate ale persoanei, cum sunt dreptul la nume și dreptul la domiciliu; c) drepturile privind creația intelectuală ca formă de manifestare a personalității, și anume dreptul de autor, dreptul de inventator și de inovator etc. **D.p.n.** nu sunt cesibile către alte persoane prin acte juridice, nu se transmit prin moștenire și nu sunt susceptibile de exercitare prin reprezentare sau de către creditorii titularului lor, pe calea acțiunii oblice; ele sunt drepturi absolute. În afara cazurilor expres prevăzute de lege, dreptul la acțiune pentru valorificarea în justiție a **d.p.n.** este imprescriptibil. Exercitarea acestor drepturi este susceptibilă uneori să genereze și efecte patrimoniale.

DREPTURI PROCESUALE, drepturi subiective recunoscute de lege persoanelor, fizice sau juridice, ce participă la activitatea de judecată a pricinilor civile, care își produc efectele față de ceilalți participanți la această activitate prin îndeplinirea unor obligații corelative, în cadrul raporturilor procesual civile ce se stabilesc în timpul desfășurării procesului civil. Sunt **d.p.** toate drepturile recunoscute de lege instanței de judecată, părților litigante și celorlalți participanți. 1) instanțelor de judecată le sunt recunoscute următoarele **d.p.**: a) de a soluționa cu putere de lucru judecat orice cauză dată în competența lor prin lege; b) de a verifica legalitatea și temeinicia hotărârilor împotriva cărora au fost exercitate căile de atac reglementate prin lege; c) de a aplica sancțiunile procedurale pentru încălcarea condițiilor și formelor prevăzute de lege pentru întocmirea sau aducerea la îndeplinire a actelor de procedură etc. 2) principalele **d.p.** recunoscute părților litigante sunt: a) să facă cereri în instanță și să fie încunoștințate despre data și locul unde se vor desăvârși actele procedurale; b) să se apere prin administrarea de probe, invocarea excepțiilor de procedură și susținerea poziției lor procesuale prin orice alt mijloc procedural reglementat de lege; c) să folosească, dacă este cazul, în fața instanței limba maternă; d) să recuze, pentru motivele prevăzute de

lege, pe judecători, procuror, experţi şi grefier; e) să exercite căile de atac împotriva hotărârilor care le sunt nefavorabile; f) să ceară punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti sau a altor titluri executorii etc. 3) celorlalţi participanţi la activitatea procesuală le sunt, de asemenea, recunoscute **d.p.** ca: martorii să primească despăgubirile cuvenite pentru cheltuielile făcute cu transportul şi de câştigul de care au fost lipsiţi potrivit cu îndeletnicirea lor şi timpul pierdut; persoanelor interesate, să participe la licitaţiile publice care au loc în cadrul procedurii de valorificare a bunurilor mobile ce aparţin debitorilor urmăriţi şi de a-şi adjudeca aceste bunuri dacă oferă preţul cel mai mare.

DREPTURI PURE ŞI SIMPLE, drepturi subiective care conferă titularului lor cea mai mare putere şi certitudine, producându-şi efectele de îndată, în mod definitiv şi irevocabil, nefiind afectate de nici o modalitate.

DREPTURI VIITOARE, drepturi subiective cărora în prezent le lipseşte fie obiectul, fie subiectul activ sau pasiv, fiind incertă împrejurarea dacă obiectul lor va exista în viitor, sau dacă ele vor aparţine unei anumite persoane.

DUBIA IN MELIOREM PARTEM INTERPRETORI DEBEND, locuţiune latină ce exprimă regula potrivit căreia clauzele îndoielnice trebuie interpretate în sensul cel mai favorabil debitorului. (D.R)

DUBLU GRAD DE JURISDICŢIE, mod de organizare a instanţelor judecătoreşti în vederea asigurării judecăţii în fond de către instanţele inferioare şi efectuarea controlului judiciar de către instanţele superioare. Sistemul procesual civil românesc cunoaşte, în prezent, două grade de jurisdicţie: o judecată în primă instanţă şi o judecată în apel, nici una dintre celelalte căi de atac (recursul, contestaţia în anulare sau revizuirea) nereprezentând un alt grad de jurisdicţie. (D.R.)

DUBLU LEGAT CONDIŢIONAL, procedeu juridic utilizat în scopul de a eluda interdicţia legală a instituirii unei substituţii fideicomisare, constând în instituirea, cu privire la acelaşi bun, a două legate pentru două persoane diferite, ambele sub condiţie suspensivă.

DUPLICAT, 1. exemplar identic al înscrisului cambial, purtând semnăturile originale ale tuturor persoanelor care au semnat cambia. **D.** trebuie să fie numerotate în textul titlului, iar pe fiecare exemplar să se scrie al câtelea este; în caz contrar, fiecare dintre acestea constituie o cambie distinctă. Orice posesor al cambiei poate cere, dacă în cuprinsul ei nu se precizează că a fost trasă într-un singur exemplar, eliberarea mai multor **d.**, în care scop trebuie să se adreseze girantului său nemijlocit; toate exemplarele sunt originale, iar plata făcută posesorului unuia dintre ele, în principiu stinge datoria; 2. copie de pe un înscris notarial, a cărui eliberare se face la cererea părţii interesate, care a participat la acest act notarial, şi a succesorilor săi, de către organul care a întocmit înscrisul notarial original, citându-se în acest scop părţile. Dacă una din părţile care au participat la actul autentic sau vreun succesor al ei se opune la emiterea **d.**, eliberarea acestuia se va putea face, fără citarea părţilor, numai pe baza hotărârii judecătoreşti date în acest sens. **D.** are aceeaşi forţă probantă ca originalul.

DURA LEX, SED LEX, "legea e dură, dar aceasta este legea".

ECHIPOLENŢA ACTELOR JURIDICE PROCESUALE, aptitudinea unor acte de procedură sau împrejurări constatate de către instanţă de a îndeplini, prin echivalare, funcţia şi efectele unui alt act de procedură pe care îl prescrie legea. **E.a.j.p.** este reglementată de legea procesual civilă în următoarele două situaţii: a) pentru a determina, în anumite cazuri, punctul de plecare a termenelor procesuale prin efectuarea altor acte decât acela al comunicării propriu-zise; b) pentru justificarea posibilităţii de a se putea trece la judecarea cauzei, deşi părţile n-au fost citate sau citarea s-a dovedit a fi viciată, când acestea, personal sau prin mandatarii lor, se prezintă în instanţă şi declară că nu se prevalează de neregularitatea săvârşită. Înfăţişarea părţilor în instanţă, personal sau prin mandatarii lor, unită cu renunţarea la dreptul de a invoca nulitatea citării, echivalează cu realizarea scopului propriu-zis al citării. **E.a.j.p.** se aplică numai în situaţiile de excepţie prevăzute de lege, care, fiind de strictă interpretare, nu pot fi extinse şi asupra altor cazuri, pe care legea nu le are în vedere.

ECHITABIL (dreptul la un proces echitabil), principiu care prevede că orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanţă independentă şi imparţială, instituită prin lege, care va hotărî asupra contestaţiilor privind drepturile şi obligaţiile sale cu caracter civil. Hotărârea trebuie să fie pronunţată în mod public, dar accesul în sala de şedinţă poate fi interzis presei şi publicului în întreg parcursul sau numai pe timpul unei anumite părţi a procesului, în interesul moralităţii sau al ordinii publice, atunci când interesele minorilor sau protecţia vieţii private a părţilor din proces o impune sau atunci când în împrejurări speciale publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiţiei, iar instanţa apreciază această măsură ca fiind strict necesară. (D.R.)

ECHITATE, principiu juridic ce stă la baza interpretării şi aplicării normelor de drept şi a actelor juridice, în aprecierea conduitei părţilor în executarea obligaţiilor şi în exercitarea drepturilor.

ECHIVALENT, a se vedea *executarea prin echivalent*.

ECHIVALENŢA ACTELOR JURIDICE, a se vedea *echipolenţa actelor juridice*.

ECHIVALENŢA PRESTAŢIILOR, principiu exprimând cerinţa ca prestaţiile la care se obligă părţile dintr-un contract oneros comutativ să fie egale ori măcar apropiate ca valoare, astfel încât nici unul dintre cocontractanţi să obţină avantaje materiale prin păgubirea celuilalt.

EDIFICIU, construcţie de orice fel constituind un imobil prin natură, formată ca rezultat al unei activităţi prin încorporarea, directă sau indirectă, a unor materiale la sol şi caracterizată prin durabilitate. Ruina **e.** datorată lipsei de întreţinere sau unui viciu de construcţie angajează răspunderea proprietarului pentru pagubele cauzate astfel terţilor.

EDITARE, a se vedea *drept de autor*.

EDITOR, comerciant (persoană fizică sau juridică), specializat în valorificarea dreptului de autor prin reproducerea şi difuzarea operelor de creaţie intelectuală (literare, artistice, ştiinţifice), susceptibile de editare. (D.R.)

EFECT DE COMERŢ, titlu de credit care constată o creanţă pe termen scurt şi asigură plata acesteia la scadenţă de către debitor. Dreptul de a primi plata provine exclusiv din posesia titlului şi poate fi exercitat împotriva oricărei persoane fizice sau persoane juridice care a participat la emiterea sau transmiterea sa. Sunt **e. de c.** cambia şi biletul la ordin cât şi, prin asimilare, cecul, deşi acesta din urmă, plătibil la vedere, nu implică existenţa unui credit. **E. de c.** servesc în relaţiile comerciale ca instrumente de plată.

EFECTE JURIDICE, consecinţe pe care le produc faptele juridice precum şi actele juridice.

EFECTELE DIVORŢULUI, consecinţele juridice care potrivit legii se produc, ca urmare a desfacerii căsătoriei, în relaţiile dintre soţi, în relaţiile dintre părinţi şi copiii minori şi în relaţiile dintre soţi şi terţi; 1) în relaţiile dintre soţi, divorţul produce următoarele consecinţe: A. în ceea ce priveşte relaţiile personale: a) privitor la drepturile şi obligaţiile reciproce ale soţilor: pierderea calităţii de soţi şi încetarea drepturilor şi obligaţiilor reciproce ale soţilor. Aceştia nu-şi mai datorează unul altuia fidelitate şi sprijin moral, iar cu excepţia cazurilor în care subzistă obligaţia de întreţinere şi după divorţ, foştii soţi nu-şi mai datorează nici sprijin material. Ei sunt liberi să încheie o nouă căsătorie, după cum sunt liberi să se recăsătorească împreună. b) privitor la nume: soţii care în timpul căsătoriei au purtat un nume comun, fiecare dintre ei, redobândesc numele ce-l aveau înainte de încheierea căsătoriei indiferent de modul în care a fost dobândit acel nume. Prin excepţie de la acest principiu, la desfacerea căsătoriei prin divorţ soţii pot conveni ca acela dintre ei care a dobândit prin căsătorie numele celuilalt, să-şi păstreze acest nume şi după pronunţarea divorţului; pentru motive temeinice, instanţa poate să încuviinţeze ca soţul interesat să poarte după divorţ numele purtat în timpul căsătoriei; B. în privinţa raporturilor patrimoniale dintre soţi: a) încetarea comunităţii de bunuri a soţilor. În consecinţă, bunurile dobândite de către unul dintre soţi, sau de către foştii soţi împreună, după desfacerea căsătoriei nu sunt supuse regimului legal al comunităţii de bunuri a soţilor, ci sunt guvernate de regulile dreptului comun; pe data desfacerii căsătoriei încetează să se mai aplice prezumţia legală de mandat reciproc a soţilor; obligaţiile asumate după divorţ de către unul dintre foştii soţi nu au caracter de obligaţii comune şi deci executarea lor nu poate fi garantată cu bunuri comune; proprietatea comună în devălmăşie a soţilor asupra bunurilor comune se transformă în proprietate comună de cote-părţi. b) reactivarea prescripţiei extinctive, care nu curgea între soţi pe durata căsătoriei; termenul de prescripţie a executării unei hotărâri judecătoreşti, dată în timpul căsătoriei, prin care s-a recunoscut, în favoarea unuia dintre soţi un drept de creanţă împotriva celuilalt soţ, începe să curgă doar de la data desfacerii căsătoriei. c) împărţirea bunurilor comune. În principiu, împărţirea bunurilor comune ale soţilor poate avea loc numai ca o consecinţă a desfacerii căsătoriei; ca este admisă prin excepţie şi în timpul căsătoriei, numai dacă există motive temeinice. Împărţirea convenţională a bunurilor comune făcută de soţi anterior introducerii acţiunii de divorţ este lovită de nulitate absolută; are valabilitate însă, de la data desfacerii căsătoriei, convenţia de împărţeală intervenită între soţi în timpul procesului de divorţ, dacă îndeplineşte condiţiile de formă şi de fond ale tranzacţiei judiciare. În cazul în care împărţirea bunurilor comune ale soţilor cu ocazia divorţului nu se realizează pe cale amiabilă, oricare dintre soţi poate cere instanţei să hotărască modul lor de împărţire, fie chiar cu ocazia procesului de divorţ, fie după desfacerea căsătoriei; instanţa învestită cu o asemenea cerere este chemată să se pronunţe nu numai asupra modalităţii concrete de individualizare a drepturilor soţilor, ci, atunci când aceştia n-au putut cădea de acord, şi asupra măsurii cotelor-părţi ce revin fiecăruia dintre ei. d) modificarea drepturilor locative ale soţilor sau stingerea acestor drepturi în privinţa unuia dintre ei. În lipsa unei convenţii a soţilor, beneficiul contractului de închiriere a locuinţei comune revine soţului căruia i-au fost încredinţaţi spre creştere şi educare copiii minori, iar

dacă nu sunt copii minori, soțului care a obținut divorțul; în toate celelalte cazuri instanța judecătorească are facultatea să decidă căruia dintre soți urmează să-i fie atribuit acest beneficiu. Înainte de a se pronunța cu privire la atribuirea locuinței, instanța judecătorească trebuie să examineze posibilitatea împărțirii acesteia, beneficiul contractului de închiriere putând fi atribuit în mod exclusiv unui soț în cazul în care locuința comună nu poate fi împărțită. 2) în relațiile dintre părinți și copii divorțul are ca efect încredințarea copiilor minori rezultați din căsătorie, sau care au regimul copiilor rezultați din căsătorie, spre creștere și educare. Instanța poate hotărî încredințarea acestora exclusiv unuia dintre părinți, iar dacă sunt mai mulți copii, încredințarea lor poate fi împărțită la ambii părinți. Dacă instanța constată că nici unul dintre părinți nu este în măsură să asigure condițiile necesare pentru o normală dezvoltare fizică și intelectuală a copiilor, va încredința copiii unor rude sau altor persoane, ori, la nevoie, unei instituții de ocrotire. Hotărând asupra încredințării copiilor minori, instanța va decide totodată și asupra modului de îndeplinire a obligației de întreținere ce revine părinților în privința acestora. 3) în relațiile dintre soți și terți, efectele patrimoniale ale căsătoriei încetează de la data când s-a făcut mențiune despre hotărârea de divorț pe marginea actului de căsătorie sau de la data când ei au cunoscut divorțul pe altă cale; până la această dată creditorii soților vor putea să-și satisfacă creanțele lor prin valorificarea unor bunuri comune ale acestora.

EFECTELE HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI, consecințe juridice ce rezultă din hotărârea judecătorească. Hotărârea judecătorească produce următoarele efecte: a) dezinvestește instanța de litigiu; b) sub aspectul forței probante, hotărârea este asimilată cu înscrisul autentic; c) drepturile constatate și recunoscute prin hotărâre primesc putere executorie prin procedura executării silite; d) întrerupe prescripția dreptului la acțiune; e)de regulă are efect declarativ; în cazul acțiunilor în constituire sau transformare de drepturi, drepturile create prin hotărâre devin viabile numai după rămânerea definitivă a acesteia; f) dobândește autoritate de lucru judecat (cea dată în apel sau în primă instanță, când calea de atac a apelului a fost suprimată); în privința hotărârilor supuse recursului, acest efect este provizoriu, sau, după caz, putere de lucru judecat.

EFECTELE INTRODUCERII CERERII DE APEL, consecințele juridice ale introducerii cererii de apel și care sunt următoarele: 1) sesizează instanța de apel cu judecarea apelului (instanța de apel nu se sesizează niciodată din oficiu, dar prin introducerea cererii, judecătorii sunt obligați să o judece, sub sancțiunea denegării de dreptate); 2) prelungește efectul suspensiv și după expirarea termenului în care poate fi exercitat apelul, iar în cazul hotărârilor cu execuție vremelnică, oferă instanței de apel posibilitatea de a dispune suspendarea executării; 3) stabilește cadrul procesual al apelului, cu privire la părți, cât și cu privire la pretențiile ce vor fi rejudecate în fond; 4) prima instanță nu mai are posibilitatea de a îndrepta eventualele erori materiale strecurate în cuprinsul hotărârii apelate sau de a interpreta dispozitivul acesteia, deoarece apelul este o cale devolutivă de atac, deci presupune o rejudecare atât în fapt, cât și în drept, ceea ce înseamnă că hotărârea primei instanțe va fi înlocuită de hotărârea instanței de apel. (D.R.)

EFECTELE INTRODUCERII CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, consecințele produse de introducerea cererii de chemare în judecată și care sunt următoarele: 1) investește instanța cu judecarea pricinii la care se referă; 2) determină cadrul proce-

sual în care se va desfăşura judecata, atât din punctul de vedere al părţilor, cât şi din punctul de vedere al obiectului cererii. Instanţa nu poate lărgi cadrul procesual, prin introducerea, din oficiu, a altor persoane în proces sau prin modificarea obiectului cererii. Raportul juridic procesual prezintă o importanţă deosebită, având în vedere principiul relativităţii efectelor substanţiale ale hotărârilor judecătoreşti, care se vor produce numai faţă de reclamant şi pârât, eventual faţă de terţii care au intervenit în proces fie din iniţiativa lor, fie din iniţiativa părţilor iniţiale, precum şi puterea de lucru judecat ori litispendenţa; 3) în cazul competenţei teritoriale alternative, cererea de chemare în judecată exprimă opţiunea reclamantului pentru una dintre instanţele deopotrivă competente, iar, după această alegere, reclamantul nu mai poate reveni asupra ei şi pârâtul nu poate cere declinarea competenţei; 4) în anumite situaţii, deşi cererea, fiind strict personală, nu poate fi introdusă de altcineva decât de titularul dreptului la acţiune, ea poate fi transmisă moştenitorilor acestuia, dacă a fost introdusă înainte de deces de către titular; 5) cererea de chemare în judecată operează punerea în întârziere a pârâtului, cu următoarele consecinţe: în cazul cererilor reale imobiliare şi al celor mixte, pârâtul este presupus a fi posesor de rea-credinţă, astfel încât, dacă se va admite cererea reclamantului, va datora fructele din momentul introducerii cererii, în cazul cererilor care au ca obiect obligarea pârâtului la predarea unui bun individual determinat, riscul pieirii fortuite ulterioare a bunului va fi suportat de către pârât; în cazul cererilor prin care se pretinde plata unor sume de bani, care anterior nu erau purtătoare de dobânzi, vor începe să curgă dobânzile din momentul introducerii cererii de chemare în judecată; 6) dreptul ce se urmăreşte a fi valorificat prin introducerea cererii de chemare în judecată devine un drept litigios, care poate forma obiectul vânzării sau cesiunii (cu excepţia cazurilor prevăzute de art. 1309 C.civ.: judecătorii, procurorii şi avocaţii, când intervine sancţiunea nulităţii); 7) introducerea cererii de chemare în judecată întrerupe prescripţia, chiar dacă instanţa judecătorească sesizată este necompetentă (efectul întreruptiv de prescripţie este însă numai provizoriu, el urmând a se definitiva numai dacă, prin hotărârea ce se va pronunţa, cererea nu va fi respinsă, anulată, perimată ori reclamantul nu va renunţa la judecată. (D.R)

EFECTELE INTRODUCERII CERERII DE RECURS, sunt următoarele: 1) învesteşte instanţa de recurs cu soluţionarea acestei căi de atac; 2) creează posibilitatea pentru instanţa de recurs sau chiar pentru preşedintele acesteia de a dispune suspendarea executării hotărârii recurate, iar, în acele situaţii de excepţie în care termenul de exercitare a recursului este suspensiv de executare introducerea cererii de recurs în termen continuă acest efect suspensiv. (D.R.)

EFECTELE NULITĂŢII ACTELOR DE PROCEDURĂ, consecinţe juridice care se produc, ca urmare a desfiinţării unui act de procedură, în privinţa realizării nulităţii ca sancţiune procesuală sub raportul funcţiilor pe care aceasta le îndeplineşte. Nulitatea produce efecte specifice de sancţiune şi remediu procesual: desfiinţarea retroactivă a consecinţelor actului anulat şi necesitatea remedierii ulterioare a situaţiei intervenite; 1) efectul desfiinţării retroactive a consecinţelor actului priveşte, de regulă, numai actul anulat. Efectul desfiinţării retroactive a consecinţelor, pe cale de excepţie, poate fi extins şi asupra altor acte anterioare, concomitente sau chiar posterioare, dacă între acestea şi actul anulat există o legătură de dependenţă sau continuitate necesară.

Dacă actele anterioare au o existenţă de sine stătătoare, ele pot rămâne valabile, îndeplinindu-şi funcţia procesuală pentru care au fost îndeplinite. Sub raportul întinderii se poate face deosebire între efectele nulităţii proprii şi efectele nulităţii derivate. Astfel: a) când efectele privesc numai actul a cărui anulare s-a dispus ele sunt proprii şi exclusive acestuia; b) când efectele unui act anulat se răsfrâng şi asupra altor acte ele sunt derivate. 2) necesitatea remedierii ulterioare a situaţiei intervenite priveşte dispoziţia instanţei care a constatat şi anulat un act de procedură asupra modalităţii refacerii sau remedierii lui: a) refacerea constituie modalitatea caracteristică de restabilire a legalităţii în urma anulării unui act prin înlocuirea lui, cât şi, dacă este cazul, a actelor care i-au urmat. În cazul nulităţii derivate refacerea este mai complexă decât în cazul nulităţii proprii, deoarece trebuie să fie înlocuite şi actele care s-au succedat actului anulat; b) remedierea constituie modalitatea caracteristică de restabilire a legalităţii prin rectificarea, completarea sau modificarea actelor susceptibile de anulare sau a căror anulare s-a cerut. Remedierea priveşte numai nulităţile proprii şi se poate obţine chiar în cursul desfăşurării activităţii judiciare, fără a se trece la anularea propriu-zisă a actului neregulat întocmit; remedierea nu implică cu necesitate şi reluarea activităţii judiciare din locul în care nulitatea a intervenit sau putea să intervină, decât în cazul în care s-au produs vătămări de natură a face imposibilă restabilirea legalităţii în alt mod.

EFECTELE PERIMĂRII JUDECĂŢII, consecinţe rezultate din stingerea procesului prin perimare. Principalul efect al perimării judecăţii constă în repunerea părţilor în situaţia anterioară introducerii cererii (de chemare în judecată, de apel, de recurs, revizuire etc.) în baza căreia activitatea judiciară a fost pornită. Ca urmare, actele de procedură întocmite până la data perimării judecăţii se consideră lipsite de orice efect: 1) dacă prin perimarea judecăţii a fost stins procesul în timp ce se afla în faţa primei instanţe, perimarea şterge şi efectul întreruptiv al prescripţiei extinctive obţinut prin introducerea cererii de chemare în judecată. Partea interesată (reclamantul) va putea introduce însă o nouă acţiune, numai dacă între timp dreptul la acţiune nu s-a prescris ori era imprescriptibil; în caz contrar, există riscul ca acţiunea să-i fie respinsă ca prescrisă. În noul proces, probele administrate în judecata perimată îşi păstrează forţa probantă şi pot fi folosite ca atare. 2) dacă prin perimarea judecăţii a fost stins procesul în faza apelului sau recursului, odată cu declararea perimării hotărârea perimată dobândeşte autoritate sau putere de lucru judecat, dar nu ca urmare a perimării judecării, ci ca efect al decăderii părţii din dreptul de a mai face un nou apel sau recurs, întrucât, între timp, termenul de apel sau de recurs se consideră a fi scurs în întregime.

EFECTELE SUSPENDĂRII JUDECĂŢII, consecinţe rezultate din oprirea cursului judecăţii când, din anumite motive, continuarea acesteia nu mai este posibilă. **E.s.j** sunt următoarele: a) atâta timp cât judecata într-o cauză civilă este suspendată, aceasta rămâne în nelucrare, fără a mai fi posibilă, sub sancţiunea nulităţii, efectuarea vreunui act de procedură; b) oprirea cursului judecăţii sub raportul părţilor este totală; c) dacă suspendarea judecăţii s-a produs ca rezultat al voinţei părţilor, data când s-a dispus suspendarea constituie punctul de plecare al termenului de perimare, iar în celelalte cazuri cursul termenului de perimare este oprit pe diferite perioade de timp, deoarece se consideră că activitatea judiciară mai înainte de împlinirea lor nu poate fi reluată.

EFICACITATE, aptitudinea unui act juridic de a produce efectele prevăzute de lege sau urmărite de părţi în conformitate cu legea. Se bucură de **e.** toate actele juridice încheiate cu respectarea cerinţelor legale de valabilitate; sunt lipsite de **e.** actele juridice încheiate cu încălcarea unor dispoziţii imperative ale legilor, cu încălcarea ordinei publice sau cu încălcarea bunelor moravuri, adică actele juridice lovite de nulitate absolută şi cele anulate prin hotărâre judecătorească. Sunt de asemenea lipsite de **e.** actele juridice lovite de caducitate precum şi cele afectate de inopozabilitate, care nu pot produce efecte împotriva persoanelor cărora actul nu le este opozabil.

EGALITATEA JURIDICĂ A PĂRŢILOR, metodă de reglementare specifică normelor dreptului civil, presupunând stabilirea şi organizarea raporturilor juridice patrimoniale şi personale nepatrimoniale astfel încât subiectele acestora să se afle pe acelaşi plan, să se bucure de aceleaşi drepturi şi obligaţii şi să dispună de aceleaşi posibilităţi pentru valorificarea lor. **E.j. a p.** este un mod de concretizare prin mijloacele dreptului civil a principiului constituţional al egalităţii în drepturi.

EGALITATEA PĂRŢILOR ÎN FAŢA JUSTIŢIEI, a se vedea *principiul egalităţii părţilor în faţa justiţiei.*

EI INCUBIT PROBATIO QUI DICIT NON QUI NEGAT, locuţiune latină care exprimă regula potrivit căreia proba incumbă celui care afirmă, nu celui care neagă. (D.R.)

EIUS EST INTERPRETARI LEGEM CUIUS EST CONDERE, locuţiune latină care exprimă regula că celui care are prerogativa de a face legea îi revine şi puterea de a o interpreta. (D.R.)

ELECTA UNA VIA NON DATUR RECURSUS AD ALTERAM, locuţiune latină utilizată pentru a desemna limitarea dreptului celor care urmează a se adresa justiţiei, când legea indică două sau mai multe instanţe competente, de a alege şi sesiza prin acţiunea lor pe numai una dintre ele. Stricto sensu locuţiunea **e.u.v.n.d.r.a.a.** vizează stingerea dreptului de opţiune; odată ce ai ales o cale, respectiv competenţa unei instanţe, nu-ţi este îngăduit de a mai recurge la alta. Un asemenea drept este recunoscut: 1) persoanei vătămate, pentru valorificarea pretenţiilor civile decurgând dintr-o infracţiune, de a înainta şi exercita acţiunea civilă la instanţa penală sau, separat, la instanţa civilă. În ipoteza în care partea vătămată optează pentru instanţa civilă, locuţiunea **e.u.v.n.d.r.a.a.** se conjugă cu regula penalul ţine în loc civilul. Irevocabilitatea dreptului de opţiune are însă şi unele excepţii, determinate fie de ivirea unei piedici în continuarea valorificării unei căi, fie de înlăturarea lor pe parcurs: a) dacă în timpul urmăririi penale a intervenit o clauză care înlătură răspunderea penală, cum ar fi, de exemplu, amnistia, prescripţia sau decesul făptuitorului, partea vătămată nu mai are drept de alegere; în asemenea situaţii competentă să soluţioneze acţiunea civilă în despăgubiri rămâne, dacă dreptul de opţiune n-a fost exercitat încă sau devine prin ivirea necesităţii de părăsire a căii penale, numai instanţa civilă; b) persoana vătămată care a pornit acţiune civilă în faţa instanţei civile poate să părăsească această instanţă şi să se adreseze organului de urmărire penală sau instanţei de judecată penală în următoarele cazuri: când punerea în mişcare a acţiunii penale a avut loc după ce fusese pornită acţiunea civilă şi când procesul penal a fost reluat după suspendare, încetarea urmăririi sau scoaterea de sub urmărire; 2) reclamantului, în cazul competenţei teritoriale alternative, de a alege şi sesiza numai pe una dintre instanţele deopotrivă competente. Alegerea făcută nu mai poate fi revocată nici prin introducerea unei noi cereri la o altă instanţă dintre cele

deopotrivă competente şi nici prin solicitarea de către pârât a declinării de competenţă, întrucât prin introducerea acţiunii la prima instanţă competentă, în baza locuţiunii **e.u.v.n.d.r.a.a.** învestirea acesteia a fost determinată în mod definitiv şi irevocabil.

ELEMENT AL ACTIVULUI PATRIMONIAL, orice drept sau bun făcând parte din patrimoniul unei persoane şi având destinaţia să satisfacă anumite nevoi ale acelei persoane.

ELEMENT AL PASIVULUI PATRIMONIAL, orice obligaţie care face parte din patrimoniul unei persoane, precum şi orice sarcină care grevează vreun element al activului acelui patrimoniu.

ELEMENT DE EXTRANEITATE, împrejurare de fapt în legătură cu un raport juridic datorită căreia acest raport are legătură cu mai multe sisteme de drept. **E. de e.** determină, uneori, aplicarea normelor materiale interne ori unificate, iar alteori dă naştere conflictului de legi. **E. de e.** nu este un element de structură al raportului juridic care să se adauge celor ale oricărui raport (subiecte, conţinut şi obiect). Legea internă sau tratatul internaţional prevăd care dintre **e. de e.** conferă raportului juridic respectiv caracter internaţional în sensul comerţului internaţional. **E. de e.** poate consta în următoarele: 1) părţile raportului juridic sau numai una din aceste părţi, în sensul că cu cetăţenia, respectiv naţionalitatea în cazul persoanelor juridice, unei ţări străine, respectiv sediul în cazul persoanelor juridice, într-o asemenea ţară; domiciliul; 2) obiectul raportului juridic, în sensul că acesta este situat într-o ţară străină; 3) locul producerii faptului generator, modificator sau extinctiv al raportului juridic este în străinătate (de ex. locul încheierii actului juridic, locul producerii faptului cauzator de prejudiciu sau locul unde apare prejudiciul, locul decesului unei persoane, locul executării actului juridic etc.); 4) locul judecării litigiului se găseşte într-o ţară străină.

ELEMENTELE ACŢIUNII CIVILE, părţi structurale, ale acţiunii civile; ele sunt: părţile, obiectul şi cauza acţiunii civile. 1) *Părţile*, sunt persoane care se adresează justiţiei sau sunt chemate în justiţie, urmărindu-se stabilirea unui drept potrivnic (cu excepţia procedurii necontencioase). Poartă denumiri diferite: raclamant şi pârât în cadrul judecării în primă instanţă, apelant şi intimat în apel, recurent şi intimat în recurs, contestator şi intimat în contestaţia în anulare, revizuient şi intimat în revizuire, creditor şi debitor în faza executării silite. Pentru a fi parte în proces, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiţii (care sunt în acelaşi timp şi condiţii de exerciţiu ale acţiunii civile): a) calitate procesuală, care presupune existenţa unei identităţi între persoana reclamantului şi cel care ar fi titular al dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum şi între persoana pârâtului şi cel despre care se pretinde că este obligat în raportul juridic dedus judecăţii (calitate procesuală pasivă). În cazul situaţiilor juridice pentru a căror realizare calea justiţiei este obligatorie, calitatea procesuală activă aparţine celui ce se poate prevala de acest interes, iar calitatea procesuală pasivă aparţine celui faţă de care se poate realiza interesul respectiv. Reclamantul trebuie să justifice atât calitatea procesuală activă, cât şi pe cea pasivă, prin indicarea obiectului cererii şi a motivelor de fapt şi de drept pe care se întemeiază pretenţia sa. După ce a fost sesizată, instanţa trebuie să justifice atât calitatea procesuală activă, cât şi calitatea procesuală pasivă, fie înainte de începerea dezbaterilor, dacă acest lucru este posibil (de regulă, în cazul cererilor personale, iar în cazul cererilor reale numai dacă se invocă lipsa calităţii procesuale pasive), fie în cadrul dezbaterilor asupra fondului

dreptului (de ex. dacă se invocă excepţia lipsei calităţii procesuale active în cazul cererilor reale). Drepturile şi obligaţiile procedurale pot fi transmise în cursul procesului (transmisiune a calităţii procesuale, activă sau pasivă). Transmisiunea poate fi legală sau convenţională. Din punctul de vedere al întinderii, transmisiunea calităţii procesuale poate fi universală, cu titlu universal şi cu titlu particular. Cel care dobândeşte calitatea procesuală ca efect al transmisiunii preia procesul în starea în care se găseşte în momentul în care a avut loc transmiterea, actele procedurale îndeplinite de autorul său fiindu-i opozabile. Excepţia lipsei calităţii procesuale este o excepţie de fond, absolută şi peremptorie; b) capacitate procesuală, care reprezintă aplicarea pe plan procesual a capacităţii civile. Prezintă două componente: b_1) capacitatea procesuală de folosinţă, constă în aptitudinea unor persoane de a avea drepturi şi obligaţii pe plan procesual; b_2) capacitatea procesuală de exerciţiu, constă în aptitudinea unei persoane de a-şi valorifica singură drepturile procedurale şi de a-şi îndeplini singură obligaţiile procedurale. În cazul persoanelor lipsite de capacitate de exerciţiu (minorii sub 14 ani şi cei puşi sub interdicţie judecătorească), intervine reprezentarea. În cazul persoanelor cu capacitate de exerciţiu restrânsă (minorii cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani) intervine asistarea; aceste persoane se vor cita şi vor sta personal în proces, dar asistaţi, după caz, de părinţi sau tutore, care vor semna alături de minori. În cazul în care reprezentantul legal al celui lipsit de capacitate de exerciţiu sau ocrotitorul legal care asistă pe minorul cu capacitate de exerciţiu restrânsă efectuează acte procedurale de dispoziţie intervine autorizarea specială a organului competent. Excepţia lipsei capacităţii de folosinţă este o excepţie de fond, absolută şi peremptorie, iar actele făcute de o persoană fără capacitate de folosinţă sunt nule. Excepţia lipsei capacităţii de exerciţiu poate fi invocată în orice stare a pricinii, chiar şi de către adversar, care are interesul să se pronunţe o hotărâre valabilă, iar actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exerciţiul drepturilor procedurale sunt anulabile; c) existenţa unui interes, în sensul de folos practic urmărit de cel care a pus în mişcare acţiunea civilă. Interesul poate fi material sau moral. Interesul trebuie să întrunească următoarele cerinţe: să fie legitim, juridic; să fie născut şi actual; să fie personal şi direct. Excepţia lipsei de interes este o excepţie de fond, absolută şi peremptorie. Nu este necesară şi o a patra condiţie, afirmarea unui drept sau a unei situaţii juridice pentru a cărui realizare calea justiţiei este obligatorie, întrucât această cerinţă vizează numai declanşarea procedurii judiciare, deci numai pe reclamant, cu atât mai mult cu cât pârâtul nu este obligat să se prezinte şi să se apere; 2) *Obiectul* acţiunii civile care se concretizează în protecţia unui drept subiectiv sau a unui interes pentru a cărui realizare calea justiţiei este obligatorie; 3) *Cauza* acţiunii civile este scopul spre care se îndreaptă voinţa celui ce reclamă sau se apără. Cauza acţiunii civile trebuie să existe, să fie reală, să fie licită şi morală; a se vedea şi *acţiunea civilă*.(D.R.)

ELUDAREA LEGII, ocolirea sau evitarea intenţionată a respectării sau aplicării întocmai a unor dispoziţii legale cu ocazia încheierii sau executării unui act juridic. Sancţiunea **E.l** este nulitatea actului juridic.

EMBATIC, drept real de folosinţă asupra imobilului altuia, care izvorăşte dintr-o locaţiune perpetuă sau de lungă durată. Îşi are sorgintea din dreptul roman; a cunoscut o mare amploare în dreptul medieval. În vechiul drept românesc a primit o reglementare destul de detaliată prin Codul

Calimach şi prin Codul Caragea; i s-a restrâns considerabil importanţa şi actualitatea prin Codul Civil de la 1864 şi a fost desfiinţat prin legea agrară din 1921.

EMBLEMA, atribut de identificare, constând dintr-un semn sau denumire care deosebeşte un comerciant de altul de acelaşi gen. **E.** îşi justifică recunoaşterea ca element de identificare, în măsura în care asigură un supliment de individualizare, între comercianţii care exercită activitatea comercială în acelaşi domeniu. Acest supliment de individualizare se raportează la comerciant, ca subiect al raporturilor comerciale, iar nu la modul de organizare a activităţii comerciantului. **E.** are un caracter facultativ. Pentru a fi ocrotită şi recunoscută de lege, **e.** trebuie să aibă caracter de noutate, astfel încât să se deosebească de emblemele înscrise în registrul comerţului, pentru acelaşi fel de comerţ, precum şi de emblemele altor comercianţi de pe piaţa unde comerciantul îşi desfăşoară activitatea. Prin înscrierea **e.** în registrul comerţului, comerciantul dobândeşte un drept de proprietate incorporală asupra acesteia. **E.** va putea fi folosită de comerciant pe panouri de reclamă, pe facturi, scrisori, note de comandă, tarife, prospecte, afişe, publicaţii şi în orice alt mod, cu condiţia să fie însoţită în mod vizibil de firma comerciantului. **E.** poate fi înstrăinată şi separat, nu doar în cadrul fondului de comerţ. În cazul înstrăinării fondului de comerţ, comerciantul dobânditor va putea utiliza emblema numai cu consimţământul transmiţătorului. Pentru prejudiciile cauzate prin folosirea fără drept a unei **e.**, comerciantul aflat în culpă poate fi obligat la plata unor despăgubiri potrivit dreptului comun. Dacă întrebuinţarea unei **e.** este de natură să producă confuzie cu emblema folosită în mod legitim de alt comerciant, fapta este socotită infracţiune de concurenţă neloială şi se sancţionează penal. (D.R.)

EMFITEOT, titularul unui drept de embatic sau de emfiteoză.

EMFITEOZĂ, a se vedea *embatic*.

EMISIUNE DE ACŢIUNI, operaţiune în procesul de constituire a unei societăţi comerciale pe acţiuni constând în punerea acţiunilor, ce reprezintă capitalul entităţii juridice în formare, la dispoziţia celor interesaţi (asociaţi sau publicului) spre a fi subscris. Comportă următoarele etape: 1) întocmirea prospectului de emisiune (înscris care cuprinde o ofertă adresată publicului de a subscrie acţiunile societăţii care se constituie, fiind o ofertă de a contracta - act unilateral - făcută unor persoane nedeterminate, de către fondatorii societăţii în constituire). Prospectul de emisiune trebuie să cuprindă unele elemente privind viitoarea societate: numele şi prenumele sau denumirea acţionarilor fondatori, domiciliul ori sediul şi cetăţenia sau naţionalitatea acestora; denumirea şi sediul societăţilor şi al sucursalelor sau al filialelor, când este cazul; obiectul societăţii; capitalul social subscris şi cel vărsat; valoarea bunurilor aduse ca aport în natură în societate, modul de evaluare şi numărul acţiunilor acordate pentru acestea; numărul şi valoarea nominală a acţiunilor, cu specificarea dacă sunt nominative sau la purtător şi numărul lor pe categorii; condiţiile pentru valabilitatea deliberărilor adunării generale şi modul de exercitare a dreptului de vot; durata societăţii; modul de distribuire a beneficiilor; operaţiunile încheiate de acţionarii-fondatori în contul societăţii ce se constituie şi pe care societatea urmează să le preia, precum şi sumele ce trebuie plătite pentru acele operaţiuni; data încheierii subscripţiei; unitatea bancară la care se fac vărsămintele, cu precizarea numărului contului; avantajele rezervate fondatorilor. Lipsa tuturor menţiunilor impuse de lege este sancţionată cu nulitatea prospectului de

emisiune, care se acoperă însă, dacă subscriitorul a luat parte la adunarea constitutivă sau dacă şi-a exercitat drepturile şi îndatoririle care revin acţionarilor. Pentru a putea fi publicat prospectul de emisiune autentificat, el trebuie autorizat în vederea publicării de către instanţa judecătorească în a cărui rază teritorială se află sediul oficiului registrului comerţului şi anume de tribunal, prin judecătorul-delegat la oficiul registrului comerţului la care se depune prospectul de emisiune ce, în prealabil, trebuie autorizat şi de către Agenţia Valorilor Mobiliare. Publicarea prospectului este suficient să fie făcută în presă, nefiind însă exclusă şi publicarea în Monitorul oficial. Luând la cunoştinţă de prospectul de emisiune, persoanele fizice sau juridice interesate pot subscrie acţiunile viitoarei societăţi comerciale, aderând la condiţiile prospectului şi manifestându-şi intenţia de a dobândi una sau mai multe acţiuni ale societăţii. După terminarea subscrierii acţiunilor, rezultatele ei se valorifică şi se validează, dacă este cazul, de către adunarea generală a acceptanţilor, care, totodată, va discuta şi aproba actele constitutive ale viitoarei societăţi. (D.R.)

EMISIUNEA DE OBLIGAŢIUNI, operaţiune prin care o societate comercială pe acţiuni contractează împrumuturi pe termen lung, emiţând un număr de obligaţiuni (titluri de credit emise de societate în schimbul sumelor de bani împrumutate, care încorporează îndatorirea societăţii de a restitui aceste sume şi de a plăti dobânzile aferente) care să acopere suma de bani necesară pentru suplimentarea capitalului. Obligaţiunile au o dublă natură juridică: fracţiuni ale unui împrumut unic contractat de către societate şi titluri de credit care încorporează suma de bani prevăzută în titlu. Obligaţiunile sunt de două feluri: nominative (cuprind în titlu numele, prenumele şi domiciliul obligatarului, respectiv denumirea şi sediul acestuia) şi la purtător (nu cuprind elemente de identificare a titularului). **E. de o.** este hotărâtă numai de adunarea generală extraordinară a societăţii. Suma pentru care se pot emite obligaţiuni nu poate depăşi trei pătrimi din capitalul vărsat şi existent, conform ultimului bilanţ aprobat. Această limită este obligatorie şi în cazul când au fost făcute şi alte emisiuni de obligaţiuni. Valoarea nominală a unei obligaţiuni nu poate fi mai mică de 100 de lei. Obligaţiunile din aceeaşi emisiune trebuie să fie de o valoare egală. Ele conferă posesorilor lor drepturi egale. În vederea unei emisiuni de obligaţiuni, administratorii unei societăţi vor întocmi un prospect de emisiune care trebuie să cuprindă următoarele menţiuni: denumirea, obiectul, sediul şi durata societăţii; capitalul social şi rezervele; data contractului de societate şi a modificărilor ce i s-au adus, precum şi data publicării lor; categoriile de acţiuni emise de societate; suma totală a obligaţiilor ce urmează a fi emise şi a celor care au fost emise, modul de rambursare, valoarea nominală a obligaţiunilor, dobânda lor, indicaţia dacă sunt nominative sau la purtător; sarcinile care grevează imobilele societăţii; data la care a fost publicată hotărârea adunării generale care a aprobat emisiunea. Prospectul de emisiune trebuie vizat de către tribunalul în a cărui rază teritorială îşi are sediul societatea şi autorizat de Agenţia Valorilor Mobiliare. După avizare şi autorizare, prospectul de emisiune trebuie publicat în presă şi depus la oficiul registrului comerţului. Persoanele interesate vor subscrie obligaţiunile pe exemplarele prospectului de emisiune, prin arătarea numelui, prenumelui şi domiciliului subscriitorului sau, după caz, denumirea şi sediul social al acestuia, numărul obligaţiunilor subscrise şi data subscrierii, precum şi semnătura subscriitorului. Valoarea obligaţiunilor subscrise trebuie să fie integral

vărsată. Negocierile şi operaţiile comerciale referitoare la obligaţiuni se fac de către agenţi autorizaţi de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare. În baza subscrierii, societatea emite titlurile obligaţiunilor care trebuie să cuprindă elementele prospectului de emisiune, la care se adaugă numărul de ordine şi tabloul plăţilor în capital şi dobânzi şi să fie semnate de cel puţin doi administratori sau de unicul administrator, după caz. (D.R.)

EMITENT, persoana fizică sau juridică care emite un bilet la ordin sau alt titlu de credit, devenind astfel debitorul unei obligaţii de plată faţă de o altă persoană.

EMOLUMENT, 1. ansamblu de avantaje şi prerogative pe care uzufructuarul le dobândeşte în temeiul dreptului de uzufruct. 2. parte a activului succesoral care îi revine efectiv unui moştenitor, legatar universal sau legatar cu titlu universal, dintr-o moştenire, în urma împărţirii acesteia între toţi comoştenitorii îndreptăţiţi la ea.

EMPTOR DEBET ESSE CURIOSUS, "cumpărătorul trebuie să fie curios".

ENGINEERING, 1. activitate de concepţie, proiectare, realizare şi punere în folosinţă a unei lucrări, respectiv instalaţii, de obicei în industria constructoare de maşini, chimie, amenajări funciare etc; 2. cunoştinţele şi experienţa dobândită în urma unei asemenea activităţi.

ERGA OMNES, faţă de toţi.

EROARE, reprezentarea inexactă a realităţii cu ocazia încheierii unui act juridic. În funcţie de elementul real asupra căruia poartă această reprezentare falsă, **e.** poate fi de fapt (când partea care încheie actul juridic are o greşită reprezentare a situaţiei de fapt) sau poate fi de drept (când **e.** poartă asupra existenţei sau conţinutului unei norme de drept). De regulă, **e.** de drept nu afectează valabilitatea consimţământului şi a actului juridic încheiat, operând prezumţia că toţi cunosc legea, aşa încât nimeni nu se poate apăra invocând necunoaşterea ei exactă. În funcţie de influenţa pe care **e.** o exercită asupra consimţământului părţilor, ea poate fi: A. **E.** obstacol, destructivă de voinţă, care împiedică formarea acordului de voinţe şi deci face imposibilă încheierea actului juridic. Sunt **e.o.** cele care poartă asupra naturii operaţiei juridice încheiate şi cele care poartă asupra identităţii obiectului acesteia. Sancţiunea în caz de **e.o.** este nulitatea absolută a actului încheiat. B. **E.** viciu de consimţământ, care nu împiedică formarea acordului de voinţe, dar care, alterând consimţământul, permite anularea actului juridic astfel încheiat (nulitate relativă). Sunt **e.v. de c.** acelea care poartă asupra substanţei obiectului sau asupra persoanei cocontractantului; a) prin "substanţa obiectului" se înţelege, nu doar materia din care este făcut obiectul, sau însuşirile care-i determină natura sa specifică şi care îl disting în mod obiectiv de alte lucruri, ci ansamblul acelor calităţi ale obiectului care au fost considerate ca substanţiale de către partea respectivă şi au fost determinante în luarea deciziei sale de a încheia actul juridic. Această **e.** poate purta fie asupra substanţei obiectului prestaţiei celeilalte părţi, fie asupra substanţei obiectului propriei sale prestaţii. **E.v. de c.** îndreptăţeşte anularea actului juridic chiar dacă este unilaterală, nefiind cunoscută şi celeilalte părţi. Dacă însă cealaltă parte n-a cunoscut, şi, după împrejurări, nici nu trebuia să cunoască, **e.** sau caracterul determinant al elementului asupra căruia poartă aceasta, ea va fi îndreptăţită la repararea prejudiciului pe care partea, căzută în **e.** din propria sa vină, i le va fi cauzat prin nerealizarea contractului; b) în ce priveşte **e.** asupra persoanei cocontractantului, aceasta viciază consimţământul numai atunci când consideraţia persoanei cu care se încheie

contractul a fost cauză principală pentru care s-a consimţit. Această **e.** poate purta fie asupra identităţii persoanei cocontractantului, fie asupra însuşirilor substanţiale ale acestei persoane, avute în vedere în mod determinant la încheierea contractului. C. **E.** indiferentă, care nu are nici o influenţă asupra valabilităţii consimţământului şi a actului juridic încheiat. Sunt **e.i.** toate cele care poartă asupra oricăror împrejurări, altele decât cele pentru care legea permite anularea actului juridic. **E.** fiind un element de fapt, se poate dovedi prin orice mijloc de probă, inclusiv prin prezumţii; sarcina probei revine părţii care invocă **e.**.

EROARE DE DREPT, a se vedea *eroare*.

EROARE DE FAPT, a se vedea *eroare*.

EROARE INDIFERENTĂ, a se vedea *eroare*.

EROARE MATERIALĂ, a se vedea *greşeală materială*.

EROARE-OBSTACOL, a se vedea *eroare*.

ERROR COMMUNIS FACIT JUS ("greşeala obştească statorniceşte dreptul"), adagiu latin folosit pentru a exprima regula potrivit căreia acela care a acţionat, întemeindu-se, cu bună-credinţă, pe o eroare îndeobşte admisă ca adevăr, trebuie ocrotit juridic.

ERROR IN NEGOTIUM, locuţiune latină folosită pentru a desemna o eroare obstacol, care poartă asupra naturii juridice a actului încheiat.

ERROR IN PERSONAM, locuţiune latină folosită pentru a desemna o eroare viciu de consimţământ, care poartă asupra persoanei cocontractantului.

ERROR IN REM, locuţiune latină folosită pentru a desemna o eroare obstacol, care poartă asupra identităţii obiectului la care se referă actul juridic încheiat.

ERROR IN SUBSTANTIAM, locuţiune latină folosită pentru a desemna o eroare viciu de consimţământ, care poartă asupra calităţilor substanţiale ale obiectului la care se referă actul juridic încheiat.

EŞALONAREA PLĂŢII, înlesnire de plată ce poate fi acordată de către Ministerul Finanţelor pentru sumele ce se urmăresc prin organele financiare de sector ale municipiului Bucureşti, cele municipale, orăşeneşti sau comunale. **E.p.** se acordă pe cale generală până la sfârşitul anului calendaristic, iar de la caz la caz, pe timp de cel mult 5 ani; neplata unei rate atrage urmărirea silită pentru întreaga sumă neplătită.

EŞANTION, cantitate mică sau o bucată dintr-un produs fără valoare comercială, distribuită în mod gratuit potenţialilor cumpărători în scopul aprecierii nemijlocite a caracteristicilor mărfii prin diferite testări. **E.** are o utilizare şi un regim asemănător cu cele ale mostrei, făcând parte din aceeaşi categorie de instrumente de promovare comercială.

ETICHETA MĂRFII, înscris de dimensiuni variabile, aplicat direct pe produs sau pe ambalajul produsului care urmează a fi comercializat. **E.** cuprinde denumirea mărfii, eventual marca acesteia, indicaţii referitoare la greutate, volum etc., precum şi la compoziţie, mod de preparare sau utilizare; uneori este cerută în mod expres includerea pe **e.** a originii mărfii, a datei de fabricaţie şi a termenului de garanţie; de asemenea, la solicitarea viitorului cumpărător sau în conformitate cu uzanţele de pe piaţa de desfacere, pe **e.** se includ unele menţiuni speciale. De obicei, **e.** se prezintă sub formă tipărită. Forma **e.**, materialul pe care este tipărită şi calitatea imprimării, modalitatea în care este scoasă în evidenţă marca produsului, culorile utilizate, modul de redactare în limbi străine accesibile cumpărătorului final etc., pre-

cum şi conţinutul care trebuie să fie concis şi clar, să cuprindă toate elementele necesare, joacă un rol important în comercializarea produsului. De asemenea, pentru produsele de consum, **e.** trebuie să fie în aşa fel executată şi aplicată încât, pe cât posibil, să joace şi rolul unui mesaj publicitar.

EVACUARE, sancţiunea civilă aplicabilă locatarului principal şi membrilor familiei sale în cazul neîndeplinirii unor obligaţii referitoare la modul de exercitare a drepturilor locative, concretizată în rezilierea contractului de închiriere a locuinţei împotriva voinţei chiriaşului şi în obligarea acestuia la încetarea actelor de folosinţă a suprafeţei locative ce deţinea, în virtutea contractului reziliat sau pe care a ocupat-o fără a poseda un titlu locativ legal. Legea reglementează următoarele situaţii în care este posibilă **e.**: 1) pricinuirea de către chiriaş a unor însemnate stricăciuni locuinţei, clădirii, instalaţiilor, accesoriilor sau altor bunuri aferente acestora, precum şi înstrăinarea de către el fără drept a unor părţi din acele bunuri. Prin stricăciuni se înţelege orice modificare a însuşirilor esenţiale ale bunurilor respective, de natură să le facă improprii pentru destinaţia lor, anulându-le sau diminuându-le valoarea şi utilitatea. **E.** chiriaşului pe motivul cauzării de stricăciuni importante este posibilă numai dacă în cauză sunt întrunite condiţiile generale ale răspunderii civile: prejudiciul, fapta ilicită, culpa chiriaşului şi raportul de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciu. Chiriaşul nu poate fi evacuat atunci când stricăciunile nu-i sunt imputabile, fie că ele au fost făcute cu consimţământul locatorului, fie că se datorează unui eveniment de forţă majoră, uzurii fizice a imobilului explicabilă prin vechimea lui, sau faptei unui terţ. Nu legitimează **e.** nici stricăciunile produse altor bunuri decât cele menţionate expres de lege. **E.** pentru stricăciuni importante se face pe cale judecătorească, fără atribuirea altei locuinţe pentru chiriaş şi familia sa, acţiunea în justiţie putând fi promovată de către locator sau de către asociaţia de locatari înlăuntrul termenului legal de prescripţie, care începe să curgă de la data când locatorul sau asociaţia de locatari au luat cunoştinţă despre producerea stricăciunilor. 2) comportarea chiriaşului, care face imposibilă convieţuirea pentru alţi locatari din acelaşi apartament sau din aceeaşi clădire ori împiedică folosirea normală a locuinţei de către alţi locatari. **E.** chiriaşului pentru acest motiv se face de asemenea pe cale judecătorească şi fără atribuirea altei locuinţe, fiind necesare următoarele condiţii: a) să se producă fapte grave şi repetate, permanente din partea chiriaşului; b) faptele respective să fie săvârşite din culpă şi să aibă caracter unilateral, căci dacă sunt reciproce (în sensul că şi locatorul sau alţi chiriaşi din acelaşi apartament sau aceeaşi clădire participă la săvârşirea lor) **e.** nu poate avea loc; membrii de familie ai chiriaşului, precum şi celelalte persoane care locuiesc împreună cu el sunt supuşi **e.** numai dacă tolerează comportarea neadecvată a acestuia şi nu iau toate măsurile ce le stau în putinţă pentru a curma acea comportare; când faptele de tulburare sunt săvârşite de către un soţ, **e.** numai a acestuia este inadmisibilă, pentru că ar determina în fapt o separare judecătorească a soţilor de natură să zdruncine căsătoria lor. Au drept să intenteze acţiunea de **E.** bazată pe comportarea necorespunzătoare a chiriaşului, după caz: locatorul, colocatarii lezaţi şi asociaţia de locatari. 3) obţinerea frauduloasă a locuinţei, ca urmare a săvârşirii unor infracţiuni. Chiriaşul care săvârşeşte infracţiunea de filodormă precum şi alte infracţiuni pentru a încheia un contract de închiriere a locuinţei va fi evacuat pe cale judecătorească din locuinţa astfel obţinută, fără să i se atribuie o altă

suprafaţă locativă, dacă instanţa constată că una din infracţiunile arătate a fost comisă într-adevăr şi că urmare ei, acesta a obţinut locuinţa respectivă. Acţiunea de **e.** pe acest temei este imprescriptibilă şi poate fi promovată de orice persoană care are un interes legitim. 4) neplata cu rea-credinţă de către chiriaş a chiriei timp de 3 luni consecutiv sau a cotei-părţi din cheltuielile de întreţinere ce-i revin. Pentru ca **e.** să se poată face pe acest motiv se cere ca, pe de o parte, chiria să fie legal stabilită, iar pe de altă parte, neplata ei să se datoreze relei credinţe a chiriaşului; nu poate fi evacuat chiriaşul care în contul chiriei a plătit impozitul aferent locuinţei sale sau alte obligaţii către stat ce cădeau în sarcina locatorului în legătură cu acea locuinţă. Neplata cu intermitenţă a chiriei nu poate conduce la evacuarea chiriaşului. Chiriaşul poate păstra locuinţa, dacă plăteşte chiria restantă, plata putându-se face în orice stadiu al procesului de **e.**, chiar în faţa instanţei de apel sau de recurs; plata chiriei restante nu este însă de natură să ducă la respingerea acţiunii de **e.** în cazul în care împotriva chiriaşului a mai fost pronunţată anterior o hotărâre judecătorească rămasă irevocabilă privind obligarea lui la plata chiriei. Acţiunea de **e.** pentru neplata chiriei poate fi promovată numai de către locator; când ea se întemeiază pe neplata cotei-părţi din cheltuielile comune ale imobilului, poate fi intentată de colocatarul principal care a plătit în locul chiriaşului rău-plătnic, de asociaţia de locatari sau de către locator ori de câte ori neplata cotelor de întreţinere i-au cauzat o vătămare directă. Indiferent care dintre cele 4 motive arătate legitimează evacuarea, locuinţa respectivă nu mai poate fi atribuită ulterior persoanei sau persoanelor care au fost evacuate din ea.

EVALUARE ÎN VAMĂ, procedeu prin care se stabileşte valoarea mărfurilor importate (valoarea în vamă) asupra căreia se percepe taxa vamală.

EVENIENTE CONDITIONE, locuţiune latină folosită pentru a desemna situaţia în care condiţia care afecta un act juridic s-a îndeplinit.

EVENIMENTE, categorie de fapte juridice care se produc independent de voinţa oamenilor şi care antrenează, anumite efecte juridice. Astfel, constituie **e.** naşterea şi moartea unei persoane fizice; scurgerea timpului; fenomenele naturii. Pot avea caracterul unor **e.** şi unele acţiuni omeneşti.

EVENTUAL, a se vedea *drepturi eventuale*.

EVENTUS DAMNI, locuţiune latină folosită pentru a exprima starea de insolvabilitate pe care debitorul şi-a provocat-o sau şi-a agravat-o prin încheierea unui act juridic şi care justifică şi condiţionează, potrivit legii, dreptul creditorilor săi chirografari de a ataca actul respectiv prin acţiunea pauliană.

EVICŢIUNE, pierderea, în tot sau în parte, de către cumpărător a dreptului de proprietate asupra bunului cumpărat, ca urmare a valorificării de către vânzător sau de către o terţă persoană a unui drept care exclude, în tot sau în parte, dreptul cumpărătorului asupra aceluiaşi bun.

EX BONA FIDE, de bună-credinţă.

EX CONTRACTU, din contract.(D.R.)

EX DELICTO, din delict.

EX DISPARI CAUSA, din cauze diferite.

EX LEGE, din lege.

EX NATURA, "potrivit naturii".

EX NIHILO, NIHIL, "nimic nu vine din nimic".

EX NUDA POLICITATIONE NON NASCITUR ACTIO, "numai oferta nu dă naştere unei acţiuni".

EX NUDO PACTO NON NASCITUR ACTIO, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia simplul acord de voinţă al părţilor, nemanifestat în formele solemne nu producea nici un efect juridic (în dreptul roman).

EX NUDO PACTO, NON ORITUR ACTIO, "dintr-un pact nud nici o acţiune nu se poate naşte".

EX NUNC, locuţiune latină folosită pentru a exprima ideea că efectele unui act juridic se produc numai pentru viitor, din momentul încheierii sale.

EX PARI CAUSA, "provenit din aceeaşi cauză".

EX PROPRIIS SENSIBUS, după propriile sale simţuri.

EX RE IPSA, care rezultă din chiar acel lucru.

EX TUNC, locuţiune latină folosită pentru a învedera că efectele unui act juridic se produc nu numai pentru viitor, ci şi retroactiv, începând de la un moment determinat din trecut.

EX VOLUNTAE, potrivit cu propria voinţă.

EXCEPTIO, excepţie.

EXCEPTIO EST STRICTISSIMAE INTERPRETATIONIS, locuţiune latină care exprimă regula potrivit căreia excepţiile trebuie interpretate restrictiv. (D.R.)

EXCEPTIO NON ADIMPLETI CONTRACTUS, excepţia de neexecutare a contractului; a se vedea *excepţia de neexecutare*.

EXCEPTIO PLURIUM CONCUBENTIUM, expresie latină utilizată pentru a desemna excepţia pe care bărbatul pârât într-o acţiune de stabilire a paternităţii dinafara căsătoriei o ridică în apărarea sa prin invocarea faptului că în timpul legal al concepţiei copilului care i se atribuie, mama acestuia a întreţinut relaţii sexuale cu mai mulţi bărbaţi. Această excepţie, chiar întemeiată pe dovezi, nu poate să ducă, prin ea însăşi, la considerarea ca inadmisibilă sau la respingerea acţiunii, putând servi doar ca un element care, coroborat cu alte dovezi, poate contribui la formarea convingerii intime a judecătorului cu privire la temeinicia susţinerilor reclamantei, deoarece ceea ce urmăreşte într-un asemenea proces este să se demonstreze dacă pârâtul, iar nu o altă persoană, este sau nu tatăl copilului. Ea obligă, însă, instanţa de judecată să administreze proba ştiinţifică a expertizei medico-legale, pentru a se stabili dacă pârâtul nu este cumva exclus de la paternitate în cazul dat.

EXCEPTIO QUAE OBSTAT CEDANTI NON OBSTAT CESSIONARIO EX CAUSA ONEROSA, locuţiune latină ce exprimă regula potrivit căreia excepţia opozabilă cedentului este inopozabilă cesionarului cu titlu oneros. (D.R.)

EXCEPŢIA AUTORITĂŢII (PUTERII) LUCRULUI JUDECAT, mijloc procesual de apărare pe care partea care a obţinut câştig de cauză într-un prim proces îl poate opune celeilalte părţi şi succesorilor ei în drepturi, în cazul în care s-ar porni un al doilea proces, împotriva sa, având acelaşi obiect şi aceeaşi cauză. **E.a.p.l.j.** priveşte dreptul la acţiune; ea este o excepţie de fond şi peremptorie, deoarece dacă se dovedeşte existenţa triplei identităţi, de părţi, obiect şi cauză, dreptul la acţiune este considerat a fi definitiv stins şi judecata celei din urmă acţiuni exercitate nu mai poate fi continuată.

EXCEPŢIA DE CONEXITATE, excepţie de procedură care presupune existenţa a două sau mai multor pricini ce se află înaintea aceleiaşi instanţe sau a unor instanţe deosebite, dar de acelaşi grad, în care sunt aceleaşi părţi sau chiar împreună cu alte părţi, şi al căror obiect şi cauză au între ele o strânsă legătură. În cazul admiterii **e. de c.**, care poate fi invocată şi din oficiu de către instanţă, dosarul se trimite instanţei mai întâi învestită, afară numai dacă, în li-

mitele îngăduite de caracterul normelor de competenţă, părţile nu se înţeleg asupra altei instanţe. Conexitatea este posibilă numai dacă nu se încalcă normele imperative în materie de competenţă. Dacă instanţa de judecată consideră că numai una din pricinile întrunite este în stare de judecată, poate dispune disjungerea în orice fază a judecăţii, însă instanţa devenită competentă prin conexare îşi va păstra competenţa şi după disjungere: a se vedea şi *conexitate*.

EXCEPŢIA DE LITISPENDENŢĂ, este o excepţie de procedură, dilatorie şi absolută, potrivit căreia nimeni nu poate fi chemat în judecată pentru aceeaşi cauză, acelaşi obiect şi de către aceeaşi parte înaintea mai multor instanţe. **E. de l.** poate fi ridicată de oricare dintre părţi sau de instanţă din oficiu, în orice stare a pricinii, în faţa instanţelor de fond. Dacă însă, într-una din pricini judecata a ajuns în faza recursului, în faţa instanţei în care procesul se judecă în fond se va invoca autoritatea de lucru judecat ce formează obiectul recursului, urmând a se suspenda judecata în fond până la soluţionarea recursului. Dacă **e. de l.** este admisă, dosarul se trimite instanţei care a fost mai întâi sesizată, iar în cazul în care pricinile se află în judecata unor instanţe de grade diferite, la instanţa cu grad mai înalt. (D.R.)

EXCEPŢIA DE NECOMPETENŢĂ, excepţie de procedură, dilatorie, constituind mijlocul procesual prin care se invocă necompetenţa unei instanţe. **E. de n.** se invocă în mod diferit, în funcţie de caracterul absolut sau relativ al competenţei (după cum norma de competenţă ce se pretinde că a fost încălcată este imperativă sau dispozitivă). **E. de n.** absolută care intervine în cazul încălcării competenţei generale, materiale şi teritoriale exclusive, poate fi invocată de oricare dintre părţi, procuror sau instanţă din oficiu, în orice fază a judecăţii. Dacă necompetenţa absolută nu a fost ridicată în faţa primei instanţe, ea poate fi invocată direct în apel, însă partea interesată trebuie să o facă prin cererea de apel sau cel mai târziu la prima zi de înfăţişare în apel, sub sancţiunea decăderii. Necompetenţa absolută poate fi invocată direct în recurs, de asemenea, prin cererea de recurs, dar instanţa de recurs poate invoca şi din oficiu acest motiv, fără însă a fi obligată să o facă. **E. de n.** relativă (când se pretinde că s-au încălcat norme de competenţă teritorială, în afară de cea exclusivă) poate fi invocată numai de către pârât şi numai până la prima zi de înfăţişare. **E. de n.** relativă trebuie invocată înaintea altor excepţii şi înainte de a se intra în discutarea fondului, sub sancţiunea decăderii din dreptul de a mai invoca necompetenţa relativă. Partea care a făcut cererea la o instanţă necompetentă relativ nu poate cere declinarea competenţei. **E. de n.** se rezolvă înainte de intrarea în cercetarea în fond a pretenţiei formulate de reclamant. Dacă instanţa respinge **e. de n.**, declarându-se competentă, va pronunţa o încheiere interlocutorie, care leagă instanţa şi asupra căruia nu se mai poate reveni, ce poate fi atacată cu apel sau recurs, după caz, numai odată cu fondul. Dacă **e. de n.** este admisă, instanţa este obligată să stabilească instanţa competentă sau organul cu activitate jurisdicţională competent potrivit legii, urmând ca, prin hotărâre - sentinţă sau decizie - să-şi decline competenţa. În cazul în care competenţa aparţine unui organ al statului fără activitate jurisdicţională, instanţa nu va pronunţa declinarea competenţei, ci va respinge cererea ca inadmisibilă. Dacă instanţa constată că litigiul cu care a fost sesizată este de competenţa unui organ de jurisdicţie dintr-un alt stat, va respinge cererea ca nefiind de competenţa instanţelor române. Hotărârea de declinare a competenţei dezînvesteşte instanţa care a pronunţat-o şi învesteşte instanţa sau alt

organ cu activitate jurisdicţională în favoarea căreia s-a pronunţat declinarea de competenţă. Împotriva acestei hotărâri se poate face apel sau recurs, după caz. Termenul pentru exercitarea căii de atac curge de la pronunţare. Durata termenului este de 15 zile, chiar şi atunci când pentru hotărârea de fond legea prevede un termen special, el fiind reglementat de o normă specială care se completează cu dreptul comun pentru împrejurările pe care nu le prevede în mod expres, iar nu cu o altă normă specială. Hotărârea de declinare a competenţei îşi produce efectele (dezînvestirea instanţei care a dat-o, respectiv învestirea celeilalte instanţe sau organ cu activitate jurisdicţională) de la data rămânerii ei irevocabile, iar nu de la data pronunţării. Trimiterea dosarului la instanţa apreciată ca fiind competentă sau la alt organ cu activitate jurisdicţională se va face de îndată ce hotărârea de declinare a competenţei a devenit irevocabilă, dar în cazul în care calea de atac este exercitată chiar de către partea care a cerut şi a obţinut declinarea competenţei, dosarul poate fi trimis de îndată, fiind evidentă intenţia de tergiversare a judecăţii. Dacă la instanţa necompetentă au fost îndeplinite anumite acte de procedură, acestea sunt lovite de nulitate, cu excepţia probelor, care rămân câştigate cauzei şi care nu vor fi refăcute de instanţa competentă decât pentru motive temeinice. Hotărârea de declinare a competenţei se bucură de putere de lucru judecat, însă, în această materie, efectele puterii de lucru judecat se produc numai în ce priveşte instanţa care se dezînvesteşte, nu şi în privinţa instanţei arătate ca fiind competente.(D.R.)

EXCEPŢIA DE NECONSTITIŢIONALITATE A LEGILOR ŞI ORDONANŢELOR, excepţie ce se poate invoca în faţa instanţelor judecătoreşti cu privire la o lege sau ordonanţă de care depinde judecarea unei anumite cauze. Poate fi ridicată de una din părţile litigante, de procuror sau de instanţă din oficiu. Se soluţionează de către Curtea Constituţională în urma sesizării de către instanţa de judecată în faţa căreia s-a invocat printr-o încheiere, care trebuie să conţină punctele de vedere promovate de către părţi în susţinerea ori combaterea excepţiei, precum şi punctul de vedere al instanţei asupra **e. de n.**; se vor ataşa şi dovezile depuse de către părţi. În cazul în care **e. de n.** a fost ridicată din oficiu de instanţa de judecată, încheierea se motivează, conţinând şi susţinerile părţilor; se ataşează şi dovezile necesare. Pe perioada soluţionării **e. de n.**, instanţa de judecată poate dispune suspendarea judecăţii prin încheiere motivată, supusă recursului în termen de 5 zile, care curge de la pronunţare.(D.R.)

EXCEPŢIA LIPSEI CAPACITĂŢII DE EXERCIŢIU ŞI EXCEPŢIA LIPSEI DOVEZII CALITĂŢII DE REPREZENTANT, sunt excepţii ce pot fi invocate în orice stadiu al pricinii şi au drept consecinţă anularea actelor de procedură săvârşite de cel lipsit de această capacitate, respectiv de cel ce nu şi-a justificat calitatea de reprezentant al părţii. Pentru a ocroti interesele persoanelor lipsite de capacitate de exerciţiu precum şi pentru a-i apăra pe cei cu care se judecă aceste persoane legea prevede că, în cazul în care se invocă excepţia lipsei capacităţii de exerciţiu, instanţa poate acorda un termen pentru împlinirea lipsurilor. Dacă până la termenul acordat nu s-au împlinit lipsurile cu privire la capacitatea de exerciţiu sau dacă reprezentantul părţii nu şi-a justificat calitatea sa, instanţa de judecată va anula cererea. Aceste două excepţii încep prin a avea un caracter dilatoriu, devenind, în caz de neîmplinire a lipsurilor, peremptorii. Acordarea unui termen pentru împlinirea lipsurilor este lăsată la aprecierea instanţei, care va dispune ţinând cont de împrejurările de fapt ale pricinii. (D.R.)

EXCEPŢIE DE FOND, mijloc prin care, în cadrul procesului civil, partea interesată, procurorul sau instanţa din oficiu invocă lipsuri referitoare la exerciţiul dreptului la acţiune. A se vedea şi *excepţii procesuale*.

EXCEPŢIE DE NULITATE, mijloc procesual de valorificare a dreptului oricărei persoane interesate de a invoca nulitatea absolută sau a dreptului persoanei îndreptăţite de a invoca nulitatea relativă a unui act juridic, prin opunerea caracterului nul sau anuabil al actului împotriva cererii de executare a obligaţiilor izvorâte din acel act, formulate de partea creditoare. **E. de n.** este imprescriptibilă nu numai când se invocă nulitatea absolută a actului, situaţie în care şi acţiunea în constatarea nulităţii este imprescriptibilă, ci şi atunci când se invocă nulitatea relativă, deşi acţiunea în anulare este supusă prescripţiei extinctive. **E. de n.** absolută poate fi ridicată şi de procuror şi chiar de instanţă, din oficiu; în cazul nulităţii relative, instanţa poate atrage atenţia părţii îndreptăţite asupra posibilităţilor sale de a ridica **e. de n.**; dacă partea, totuşi, nu ridică această excepţie, atitudinea sa poate fi interpretată ca o confirmare tacită a actului anuabil, a cărui nulitate va fi astfel acoperită.

EXCEPŢII DE NEEXECUTARE, consecinţă a principiului interdependenţei obligaţiilor reciproce ale părţilor în contractele sinalagmatice, constând în dreptul oricăreia dintre părţile unui asemenea contract, de a refuza să-şi execute obligaţia asumată, atâta timp cât cealaltă parte nu-şi execută obligaţia corelativă. Spre deosebire de rezoluţiunea contractului pentru neexecutare, care este o măsură reparatorie pronunţată de instanţa judecătorească, **e. de n.** este o măsură preventivă adoptată din proprie iniţiativă de către partea interesată. **E. de n.** poate fi invocată chiar dacă neexecutarea este doar parţială şi chiar dacă debitorul n-a fost pus în întârziere; ea nu poate fi invocată însă de cel care, prin propria sa faptă, a împiedicat cealaltă parte să-şi execute obligaţia corelativă. De asemenea, **e. de n.** nu poate fi invocată de către creditorul unei obligaţii afectate de un termen suspensiv, atâta timp cât acesta nu s-a împlinit. În obligaţiile de a preda un lucru, **e. de n.** îmbracă forma dreptului de retenţie. Efectele **e. de n.** încetează de îndată ce obligaţia corelativă a fost executată, iar în anumite cazuri prevăzute de lege, încetează şi prin furnizarea unei cauţiuni de către debitor.

EXCEPŢII DE PROCEDURĂ, a se vedea *excepţii procesuale*.

EXCEPŢII PROCESUALE, mijloace de apărare prin care, de regulă, pârâtul, fără să pună în discuţie temeinicia pe fond a dreptului invocat de reclamant, dar şi fără să o recunoască, cere instanţei să-şi decline competenţa, să anuleze cererea de chemare în judecată ori alt act procedural ca lipsindu-i menţiuni esenţiale, ori să amâne judecata pentru un viciu procedural. **E.p.** trebuie ridicate în anumite condiţii iar instanţa este obligată, în principiu, să rezolve, în primul rând în măsura în care ele fac de prisos, în total sau în parte, judecata fondului. În mod excepţional, **e.p.** poate fi unită cu fondul, dacă probele de administrat sunt comune **E.p.** şi fondului. 1) După obiect, **e.p.** pot fi clasificate în: a) excepţii de procedură, care privesc încălcarea unor reguli de competenţă sau de procedură, precum excepţia de necompetenţă, excepţia lipsei capacităţii de exerciţiu sau a dovezii calităţii de reprezentant, litispendenţa şi conexitatea; b) excepţii de fond, care privesc lipsuri referitoare la exerciţiul dreptului la acţiune precum prescripţia, puterea lucrului judecat şi lipsa de calitate a părţii. După efectul pe care tind să-l realizeze, se disting excepţii dilatorii, care urmăresc amânarea judecăţii, precum excepţia lipsei procedurii de citare şi excepţii peremptorii

sau dirimante, care urmăresc respingerea sau anularea acţiunii, precum prescripţia şi puterea lucrului judecat. 2) După caracterul imperativ sau dispozitiv al normei încălcate, excepţiile pot fi absolute sau relative, primele fiind ridicate de oricare dintre părţi şi din oficiu, în orice fază a procesului, iar celelalte numai de partea interesată şi cu respectarea unui termen. Dacă instanţa găseşte excepţia întemeiată şi o admite, ea pronunţă, după caz, o încheiere atunci când dispune amânarea judecăţii sau o hotărâre, atunci când se desisează, declinându-şi competenţa, ori anulează sau respinge acţiunea. Dacă instanţa găseşte că excepţia este neîntemeiată o respinge printr-o încheiere, care poate fi atacată cu apel sau cu recurs odată cu fondul.

EXCLUSIV, caracterul unui drept real de a aparţine numai titularului, cu înlăturarea oricăror alţi drepturi concurente asupra aceluiaşi lucru.

EXCTINCTAE RES VINDICARI NON POSUNT, locuţiune latină ce exprimă regula că nu există revendicare pentru lucrurile pierite sau transformate. (D.R.)

EXECUTARE, a se vedea *executarea contractului; executarea obligaţiei.*

EXECUTARE CAMBIALĂ, procedură de realizare a drepturilor cambiale constând din investirea cambiei cu formulă executorie şi aducerea ei la îndeplinire pe cale silită.

EXECUTARE COACTIVĂ, executare în natură a unei obligaţii de a face de către creditor (direct sau prin alte persoane), făcută cu autorizarea prealabilă a instanţei judecătoreşti, pe cheltuiala debitorului care nu şi-a îndeplinit-o el însuşi; de asemenea, înlăturarea sau distrugerea de către creditor, direct sau prin alţii, cu autorizarea prealabilă a instanţei judecătoreşti a ceea ce s-a făcut prin încălcarea de către debitor a unei obligaţii de a nu face.

EXECUTARE IMOBILIARĂ, formă a executării silite indirecte având ca obiect bunuri imobile ce aparţin debitorului şi tinzând la satisfacerea creanţelor creditorului prin valorificarea acestor bunuri. **E.i.** începe prin emiterea de către executorul judecătoresc a unui comandament somând pe debitor să plătească creditorului suma datorată; pe lângă somaţia de plată, comandamentul mai conţine şi înştiinţarea debitorului că în cazul în care nu va da curs acestei somaţii se va proceda la urmărirea silită a imobilelor lui. După comunicarea comandamentului la debitor, comandamentul se transcrie în extras într-un registru special. În virtutea comandamentului se produce indisponibilizarea imobilului urmărit, întreruperea prescripţiei dreptului de a cere executarea silită şi punerea în întârziere a debitorului, care devine astfel îndatorat să plătească, pe lângă datoria iniţială, şi dobânzi moratorii creditorului. Executorul judecătoresc se deplasează la faţa locului după împlinirea unui termen prohibitiv de 30 de zile de la comunicarea comandamentului şi încheie procesul verbal de situaţie, făcând o descriere amănunţită a imobilului urmărit şi o reproducere a titlului executoriu; după aceasta se fixează termenul de vânzare, care este adus la cunoştinţa publicului prin afişte şi publicaţii. Înainte de vânzare se întocmeşte lista de sarcini, pe bază căreia preşedintele instanţei de executare face tabloul de ordine al creditorilor după cum aceştia urmează a fi plătiţi; ordinea în care sunt înscrişi creditorii în acest tablou şi în care ei vor fi plătiţi este următoarea: creditorii privilegiaţi, cei ipotecari, în ordinea rangului ipotecii lor, creditorii chirografari. Cei interesaţi pot face contestaţii la tabloul de ordine; de asemenea, orice persoană vătămată prin actele de urmărire imobiliară poate face contestaţie. Etapa următoare a procedurii **e.i.** este vânzarea la licitaţie care se ţine în ziua anunţată; pentru fiecare din

bunurile urmărite licitaţia se ţine separat. Suma de la care încep strigările este cea indicată în afişte şi în publicaţii; bunul se adjudecă persoanei care, la a treia strigare, oferă preţul cel mai mare. Această primă adjudecare are întotdeauna caracter provizoriu: după opt zile se ţine o a doua licitaţie a imobilului (supralicitaţia), în scopul obţinerii unui preţ mai mare decât la prima licitaţie. De astă dată bunul se adjudecă definitiv celui ce oferă preţul cel mai mare, care trebuie să fie cu cel puţin 10% mai mare decât cel pentru care s-a făcut prima adjudecare, iar în caz contrar el rămâne definitiv în beneficiul primului adjudecatar. În cel mult o lună de la data adjudecării definitive, adjudecatarul este obligat să consemneze preţul integral la C.E.C. şi să depună recipisa de consemnare la instanţa de executare. Îndată după depunerea preţului, instanţa de executare va da adjudecatarului ordonanţa de adjudecare, care se înscrie din oficiu în registrele de mutaţii ale judecătoriei ce a asigurat îndeplinirea urmăririi. Împotriva ordonanţei de adjudecare se poate face recurs în termen de 40 de zile de la data transcrierii acesteia. Adjudecatarul este pus în posesia imobilului numai după rămânerea definitivă a ordonanţei de adjudecare; dreptul de proprietate asupra imobilului adjudecat se transferă de la debitorul urmărit la adjudecatar prin efectul ordonanţei de adjudecare; adjudecatarul dobândeşte bunul degrevat de orice privilegii şi ipoteci, dar nu liber de orice sarcini. În etapa finală a **e.i.** se întocmeşte tabloul de împărţeală şi p. creditorilor, potrivit rangului acestora.

EXECUTARE MOBILIARĂ, formă a executării silite indirecte având ca obiect bunurile mobile aflate în posesia debitorului şi servind ca mijloc juridic de realizare a creanţelor băneşti ale creditorului urmăritor prin valorificarea acestor bunuri. Procedura **e.m.** parcurge trei faze principale şi anume: sechestrarea, vânzarea şi distribuirea preţului.a) Faza sechestrării presupune îndeplinirea actelor de procedură prin care se consemnează şi se indisponibilizează bunurile mobile urmăribile aflate în posesia debitorului, în vederea vânzării lor pentru îndestularea creditorului.În acest scop executorul judecătoresc se deplasează la domiciliul debitorului sau la locul unde se află bunurile mobile ale acestuia, dar numai după trecerea timpului legal de la comunicarea somaţiei, şi procedează la somarea verbală a debitorului, apoi, dacă acesta refuză plata, încheie procesul-verbal de urmărire în care înscrie toate bunurile mobile inventariate. Dacă au fost în prealabil sechestrate în cadrul unui sechestru asigurator, prin procesul-verbal de urmărire, sechestrul asigurator se transformă în sechestru definitiv.În vederea păstrării bunurilor, executorul poate aplica peceţi, lăsându-le pe loc, să numească un custode pentru paza lor, putându-le şi ridica şi depune spre păstrare într-un alt loc. Bunurile sechestrate devin indisponibile, debitorul nemaiputându-le înstrăina, împrumuta sau închiria; orice act de dispoziţie al debitorului în privinţa lor este anulabil, iar în măsura în care îndeplineşte condiţiile prevăzute de legea penală, constituie infracţiunea de sustragere de sub sechestru. b) Cât priveşte vânzarea, aceasta se fixează de către preşedintele instanţei în cel mult 36 de ore de la depunerea de către executorul judecătoresc a procesului-verbal de sechestru. La stabilirea termenului de vânzare se va avea în vedere ca el să nu fie mai devreme de două săptămâni, sau mai târziu de o lună de la data încheierii procesului-verbal de sechestru, pentru ca astfel să se dea o şansă în plus debitorului de a plăti şi, totodată, creditorul să nu fie expus la o aşteptare prea îndelungată. Locul vânzării se fixează după caz, fie la instanţă, fie acolo unde se află bunurile sechestrate, fie în anumite locuri obişnuite pentru vânzări publice; cu cel puţin trei zile înainte

de vânzare se face publicitate, prin anunţuri la uşa instanţei de executare, la consiliul local, la locul unde se va ţine vânzarea, precum şi în alte părţi unde în mod obişnuit se afişează asemenea anunţuri. Vânzarea se face în licitaţie, în ziua, la ora şi locul anunţate prin afişare; bunurile se adjudecă persoanei care, după a treia strigare, a oferit preţul cel mai mare. Din valoarea bunurilor vândute se acoperă creanţele urmărite şi cheltuielile de executare, apoi licitaţia se declară închisă, restituindu-se datornicului surplusul de preţ precum şi bunurile nevândute. Organul de executare consemnează la C.E.C. suma încasată prin vânzare şi depune recipisa la grefa instanţei. c) Distribuirea preţului rezultat din vânzare se face după cum urmează: dacă există un singur creditor şi alţii n-au făcut opunere la distribuire, instanţa va elibera suma acelui creditor, dar numai după ce se vor acoperi cheltuielile de urmărire; dacă există mai mulţi creditori în concurs, instanţa va cita părţile în camera de consiliu şi va proceda la împărţirea sumei respective conform drepturilor lor.

EXECUTARE PRIN POPRIRE, formă a executării silite indirecte servind creditorului la urmărirea sumelor de bani pe care un terţ le datorează debitorului urmărit. De regulă la această formă de executare participă trei persoane: creditorul popritor, care solicită înfiinţarea popririi, debitorul poprit, care întruneşte o dublă calitate: de datornic obligat faţă de creditorul popritor şi totodată de creditor faţă de terţul poprit, şi terţul poprit, care este datornicul debitorului poprit. La cererea creditorului urmăritor, instanţa încuviinţează poprirea; ea poate fi solicitată fie în temeiul unui titlu executoriu, caz în care poprirea este definitivă sau executorie, fie pe bază de acţiune, denumită poprire asiguratorie. Instanţa încuviinţează poprirea printr-o încheiere, numită ordonanţă de poprire, ce produce ca efect indisponibilizarea sumei poprite. Ori de câte ori creditorul popritor este în posesia titlului executoriu are îndreptăţirea să ceară validarea popririi, adresându-se în acest scop cu o cerere instanţei de judecată; în urma sesizării, instanţa fixează un termen, pentru validarea popririi, la care vor fi citate şi părţile. La termenul sorocit instanţa verifică, în cadrul unor dezbateri contradictorii, valabilitatea titlului executoriu al creditorului, se stabileşte cuantumul creanţei urmărite şi se fixează cătimea creanţei ce urmează a fi recuperată lunar prin poprire. În cazul în care toate condiţiile legale sunt întrunite, instanţa pronunţă o sentinţă de validare a popririi, care, dacă rămâne definitivă şi/sau irevocabilă, are ca efect transferul judiciar al creanţei poprite, de la debitorul urmărit la creditorul popritor, terţul poprit devenind astfel debitorul acestuia din urmă. Atunci când pe parcursul desfăşurării procedurii de poprire apare un concurs între creditori care au făcut popriri asupra aceleiaşi valori, toate popririle se conexează, urmând ca instanţa să procedeze la validarea tuturor acestora printr-o singură sentinţă de validare.

EXECUTARE REALĂ, a se vedea *executarea în natură (directă) a obligaţiei.*

EXECUTARE SILITĂ, procedură prin intermediul căreia titularul unui drept, recunoscut printr-un titlu executoriu, constrânge cu ajutorul organelor de stat competente, pe cel care îi încălcase dreptul, să execute obligaţia arătată în titlu, asigurându-se în acest fel respectarea dreptului. **E.s.** este cea doua fază a procesului civil, având ca scop realizarea definitivă şi practică a unor drepturi recunoscute printr-o hotărâre judecătorească sau un alt titlu executoriu.Cel care porneşte un proces civil nu se judecă numai pentru a obţine o hotărâre judecătorească prin care să se recunoască dreptul său şi să se stabilească obligaţia

corespunzătoare a pârâtului; ci urmăreşte realizarea efectivă a dreptului pretins, în sensul de a obţine de la pârât un bun determinat, efectuarea unei lucrări, plata unei sume de bani etc. Judecând pricinile civile, instanţele judecătoreşti şi celelalte organe cu activitate jurisdicţională, prin hotărârile pronunţate, urmează nu numai să constate încălcarea unui drept sau interes civil, ci, dacă este cazul, să oblige partea care a căzut în pretenţii la executarea a ceea ce s-a hotărât. Când cel care a fost condamnat prin hotărâre îşi îndeplineşte de bunăvoie obligaţiile stabilite în sarcina sa de către instanţă, se realizează o executare voluntară şi orice altă procedură pentru finalizarea constrângerii devine inutilă. Dacă însă partea obligată prin hotărâre nu o execută de bunăvoie, partea care a obţinut câştig de cauză va putea cere executarea silită a ceea ce s-a acordat. Executarea silită aparţine dreptului procesual civil, mai exact, este o parte componentă a procedurii civile, deoarece reprezintă o parte a procesului civil. Natura juridică a executării silite nu este cu nimic influenţată de faptul că, uneori, procesul civil parcurge numai faza judecăţii când debitorul îşi execută de bunăvoie obligaţiile, alteori, numai faza **e.s.**. Scopul procesului civil constă în obligarea celor care au încălcat drepturile sau interesele deduse judecăţii de a respecta ori recunoaşte aceste drepturi sau interese, implică, în mod necesar, elementul constrângerii. De altfel, în faza **e.s.** se pot ivi aspecte contencioase care ne[illegible] intervenţia instanţei de judecată, iar [illegible] forme de **e.s.** se desfăşoară în faţa instanţei de judecată. Mai mult, este posibil ca instanţa judecătorească să intervină, pentru prima dată, în faza **e.s.**, în situaţia în care se execută un titlu executoriu ce nu provine de la un organ de jurisdicţie, când, în principiu, debitorul are dreptul să invoce pe calea contestaţiei la executare toate apărările de fond referitoare la existenţa, întinderea şi valabilitatea creanţei. Împrejurarea că la activitatea de **e.s.** participă şi organe administrative nu reprezintă un argument în sprijinul tezei că **e.s.** ar avea un caracter administrativ, ori al tezei potrivit căreia ar avea un caracter mixt, deoarece dreptul procesual civil are o natură juridică mixtă, aparţinând atât dreptului privat cât şi dreptului public. Codul de procedură civilă reglementează **e.s.** în Cartea V (art. 372-580). Există şi unele acte normative speciale, precum Decretul nr. 307/1953 privind **e.s.** prin decontare bancară şi Ordonanţa nr.11/1996. Codul de procedură civilă reglementează două modalităţi de **e.s.**: **e.s.** directă şi **e.s.** indirectă. **E.s.** este directă atunci când creditorul tinde să obţină realizareá în natură a prestaţiei care formează obiectul prestaţiei debitorului, astfel cum aceasta este înscrisă în titlul executoriu. **E.s.** directă poate fi mobiliară, dacă obiectul obligaţiei îl reprezintă un bun mobil, ori imobiliară, când poartă asupra unui imobil. Alături de aceste două forme de **e.s.** directă, reglementate de art. 572-580 C. proc. civ. sub denumirea "Predarea silită a mişcătoarelor şi nemişcătoarelor", mai există o a treia formă **e.s.** a altor obligaţii de a face sau de a nu face (art. 1073, 1075-1077 C. civ.). **E.s.** este indirectă în cazul în care creditorul, ce are de realizat o creanţă bănească, urmăreşte să-şi îndestuleze creanţa din sumele obţinute prin valorificarea bunurilor debitorului, ori a celor pe care debitorul le are de primit de la terţe persoane. C. proc. civ. prevede următoarele forme de **e.s.** indirectă: 1) urmărirea silită mobiliară (art. 411-451); 2) poprirea (art.452-462), 3) urmărirea fructelor prinse de rădăcini (art. 463-472); 4) urmărirea veniturilor unui bun nemişcător (art. 473-487) şi 5) urmărirea silită imobiliară (art. 488-561). Cât priveşte posibilitatea ca **e.s.** directă să fie intervertită în **e.s.** indirectă, trebuie făcută o distincţie, după cum hotărârea ce

constituie titlu executoriu este sau nu cu condamnare alternativă. Dacă se pune în executare o hotărâre cu condamnare alternativă, iar executarea condamnării principale (predarea unui bun mobil sau imobil, ori altă obligaţie de a face) nu mai este posibilă, creditorul poate cere executarea indirectă a sumei de bani stabilită de instanţă ca reprezentând contravaloarea. Însă, având în vedere că în dreptul civil principiul este executarea în natură, creditorul trebuie să urmărească mai întâi obţinerea **e.s.** a condamnării principale şi numai dacă acest lucru nu mai este posibil sau dacă executarea în natură nu-i mai foloseşte, va putea solicita **e.s.** a condamnării subsidiare. Când hotărârea ce se execută este cu o singură condamnare, iar executarea în natură a prestaţiei stabilite nu mai este posibilă, creditorul trebuie să obţină un nou titlu executoriu şi, în baza acestuia, să treacă la **e.s.** indirectă. Mijlocul procedural prin care se poate obţine noul titlu executoriu este revizuirea, însă este posibil să se introducă şi o nouă cerere de chemare în judecată. În legătură cu **e.s.** indirectă, alegerea formei concrete de executare rămâne, în principiu, la latitudinea creditorului. Potrivit normelor cuprinse în art. 1718 şi 1719 C. civ., precum şi în art. 380 C. proc. civ., creditorul poate să folosească simultan mai multe forme de executare, deoarece dreptul de gaj general al creditorilor este format din întregul patrimoniu al debitorului. Uneori, dreptul de alegere al creditorului este restrâns de către lege, în cazurile expres prevăzute, prin fixarea obligatorie a procedurii de urmat. Astfel, art. 1826 C. civ. dispune că imobilul unui minor sau al unui interzis nu poate fi pus în vânzare înaintea valorificării bunurilor mobile ce-i aparţin; art. 109 C. muncii prevede că executarea despăgubirilor datorate şi stabilite potrivit acestui act normativ se face prin reţineri lunare din salariu sau din orice alte sume de bani ce se cuvin persoanei în cauză din partea unităţii la care lucrează, în condiţiile legii; art. 10 din Legea nr. 76/1992, modificată prin Legea nr. 43/1993 prevede următoarea ordine de urmărire a bunurilor agenţilor economici: a) mijloacele băneşti, inclusiv disponibilităţile aflate în conturile bancare; b) active financiare de orice fel; c) produse finite, materii prime şi materiale, mijloace fixe; d) creanţe şi alte componente patrimoniale aflate în circuitul civil. **E.s.** a hotărârilor judecătoreşti şi a altor titluri executorii este o activitate complexă, la a cărei realizare îşi aduc contribuţia părţile, instanţa, organul de executare, alte persoane şi organe. În faza **e.s.**, părţile se numesc creditor (titularul titlului executoriu, cel căruia i se datorează) şi debitor (cel ţinut de îndeplinirea titlului executoriu, deci cel care datorează). În principiu, dreptul creditorului şi obligaţia debitorului sunt personale. Nimeni nu poate urmări pe cineva decât pentru un drept ce-i aparţine, după cum nimeni nu poate fi urmărit decât pentru datoria sa personală. Există însă şi unele excepţii, în sensul că regulile privind transmisiunea drepturilor şi obligaţiilor procesuale, precum şi cele referitoare la legitimarea procesuală activă pe care legea o recunoaşte unor persoane sau organe ce nu sunt titularele dreptului îşi găsesc aplicare şi în faza **e.s.**. Astfel, în afară de titularul dreptului înscris în titlul executoriu, **e.s.** mai poate fi cerută de către succesorii universali, cu titlu universal sau cu titlu particular al creditorului; creditorii creditorului, în temeiul art. 974 C. civ.; procuror; instanţa de judecată din oficiu, în unele situaţii de excepţie. În afară de debitorul propriu-zis, mai pot fi urmăriţi garanţii, care sunt obligaţi a răspunde pentru debitor potrivit dreptului comun, precum şi moştenitorii debitorului. Moştenitorii universali sau cu titlu universal, care au acceptat succesiunea pur şi simplu, răspund cu întreaga lor avere, iar dacă au acceptat-

o sub beneficiu de inventar, răspund, potrivit art. 713 C. civ., numai în limita bunurilor succesorale. Moştenitorii cu titlu particular (deci cei care au primit prin testament un bun *ut singuli*) nu pot fi urmăriţi decât asupra acelui bun şi numai dacă obligaţia este legată de acesta (de ex. când autorul era obligat să restituie bunul respectiv; când creanţa este asigurată prin gaj sau ipotecă asupra lui). Art. 397 C. proc. civ. prevede că, pentru a continua împotriva moştenitorilor executarea începută contra defunctului, creditorul trebuie să le facă acestora o înştiinţare colectivă la ultimul domiciliu al defunctului, de la primirea căreia se acordă un termen de 8 zile în vederea executării voluntare, iar după expirarea acestui termen se poate trece la continuarea **e.s.**; dacă însă printre moştenitori sunt şi minori, executarea începută se va suspenda până la numirea reprezentanţilor lor legali, care se va face prin mijlocirea instanţei, "cât se poate de grabnic". În acelaşi mod se va proceda şi atunci când **e.s.** este pornită direct împotriva moştenitorilor, deci fără să se fi început mai înainte împotriva defunctului (art. 398 C. proc. civ., care mai menţionează că nu se vor arăta, în înştiinţare, numele şi calitatea fiecărui moştenitor). Spre deosebire de faza judecăţii, în care poate exista o coparticipare procesuală activă, pasivă sau mixtă, în faza **e.s.**, coparticiparea poate fi numai activă, adică mai mulţi creditori urmăresc pe acelaşi debitor, deoarece executarea are caracter unipatrimonial şi deci formele care constituie procedura de **e.s.** trebuie îndeplinite faţă de fiecare debitor separat. Potrivit principiului stabilit în art. 1718-1719 C. civ., orice creditor poate urmări, în temeiul titlului său executoriu, bunurile debitorului (mobiliare şi imobiliare, prezente sau viitoare), dar, dacă debitorul mai are şi alţi creditori, aceştia pot participa pentru realizarea creanţelor lor, la urmărirea pornită de cel dintâi. Singurul avantaj pe care legea îl acordă creditorului care a declanşat procedura **e.s.** este acela de a i se rambursa, cu prioritate, cheltuielile făcute cu **e.s.**, socotindu-se că el a făcut aceste cheltuieli în interesul celorlalţi creditori. În cazul pluralităţii de creditori, se ridică problema modului în care se distribuie, între aceştia, sumele de bani obţinute prin executare. La urmărirea silită mobiliară şi la executarea prin poprire, instanţa va da tot preţul, respectiv toată suma poprită, creditorului sau creditorilor urmăritori, însă dacă se prezintă şi alţi creditori, care, în condiţiile prevăzute de lege, se opun la distribuirea sumei, arătând şi titlurile lor de creanţă, vor fi admişi şi aceştia la împărţirea sumei. La urmărirea silită imobiliară, instanţa este obligată să verifice dacă nu există creditori cu creanţe garantate prin ipoteci sau privilegii, înscrise în registrele de publicitate, aceştia fiind îndestulaţi în primul rând faţă de creditorii chirografari. În general, indiferent de forma de executare, creditorii privilegiaţi sunt plătiţi înaintea celorlalţi, în ordinea rangului determinat prin lege sau prin înscripţie, iar apoi vor fi plătiţi creditorii chirografari. Însă, creditorii privilegiaţi şi cei ipotecari pot invoca rangul privilegiului sau ipotecii lor numai în cazul în care urmărirea poartă asupra bunurilor ce formează obiectul privilegiilor sau ipotecilor respective, cu alte cuvinte, vor fi îndestulaţi cu prioritate numai din sumele obţinute din vânzarea acestor bunuri; la distribuirea sumelor obţinute din valorificarea celorlalte bunuri ale debitorului, asupra cărora nu existau privilegii sau ipoteci, ei vor participa ca şi creditorii chirografari. Între creditorii de acelaşi rang, plata se face în mod proporţional, în raport de creanţa fiecăruia. În concluzie, sumele obţinute din urmărirea silită a bunurilor debitorului vor fi distribuite în următoarea ordine: rambursarea cheltuielilor de executare, plata creanţelor ce se bucură de privilegii speciale, apoi a celor cu privilegii generale, sa-

tisfacerea creanţelor garantate prin garanţii reale (gaj şi ipotecă) iar, la urmă, vor fi satisfăcuţi creditorii chirografari în mod proporţional, potrivit cu valoarea nominală a creanţei fiecăruia. În cazul în care urmărirea se face prin poprire asupra salariului sau altor venituri asimilate acestuia, ordinea de preferinţă este stabilită de art. 409 alin. 2 C. proc. civ. Părţile au anumite drepturi şi obligaţii comune, dar şi drepturi şi obligaţii specifice. Astfel, atât creditorul, cât şi debitorul, au: 1) dreptul să participe personal sau prin reprezentant la toate actele de executare; 2) de a fi înştiinţaţi de începerea procedurii de executare şi de etapele pe care aceasta le parcurge; 3) de a formula orice cerere pentru apărarea drepturilor şi intereselor lor; 4) de a cunoaşte actele dosarului de executare; 5) dreptul de a pretinde restituirea cheltuielilor făcute în faza executării silite; 6) dreptul de a tranzacţiona cu privire la modul executării şi la obiectul ei; 7) dreptul ca declaraţiile lor să fie consemnate în actele încheiate de organele de executare. Ambele părţi au obligaţia de a exercita drepturile lor procedurale cu bună-credinţă şi potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege. Exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale atrage răspunderea celui în cauză pentru pagubele pricinuite, iar în cazurile expres prevăzute de lege, este sancţionată şi cu plata unor amenzi. Creditorul are: 1) dreptul de a porni executarea silită sau de a renunţa la executarea începută; 2) de a alege, în cazul executării silite indirecte, forma concretă de executare; 3) de a alege pe debitorul împotriva căruia să se îndrepte cu executarea silită, dacă obligaţia este solidară (când creditorul a început executarea împotriva unui codebitor solidar, el are posibilitatea de a începe urmărirea şi împotriva unui alt codebitor solidar, dacă nu s-a plătit integral datoria; neputându-se prezuma că ar fi renunţat la beneficiul solidarităţii faţă de ceilalţi codebitori, cu atât mai mult cu cât urmărirea silită nu poate fi decât unipatrimonială). Debitorul este obligat: 1) să nu se împotrivească la executare; 2) să permită organelor de executare accesul la bunurile sale; 3) să nu înstrăineze bunurile în frauda creditorilor săi; 4) să suporte cheltuielile de executare chiar şi atunci când cererea de executare a fost respinsă ca urmare a achitării datoriei în cursul executării. Art. 373 alin. 1 C. proc. civ. dispune că hotărârile se vor executa prin mijlocirea primei instanţe. Aşadar, instanţa de executare este prima instanţă de fond, chiar dacă hotărârea care se execută aparţine unei instanţe de apel sau de recurs. În mod excepţional, au atribuţii în materie de executare şi instanţele care au pronunţat titlu executoriu (art. 400 alin. 1 C. proc. civ. - contestaţia la titlu, art. 461 - poprirea asupra salariului şi a veniturilor asimilate acestuia, pentru realizarea dreptului la întreţinere). În faza executării silite, instanţa judecătorească are următoarele atribuţii: 1) încuviinţează executarea silită; 2) rezolvă problemele litigioase ivite în cursul executării, prin judecarea contestaţiei la executare; 3) dispune din oficiu măsuri de executare, în cazurile prevăzute de lege; 4) realizează procedurile execuţionale cu caracter jurisdicţional (poprirea şi urmărirea silită imobiliară) şi îşi aduce contribuţia la îndeplinirea celorlalte proceduri execuţionale (executarea silită directă, urmărirea silită mobiliară, urmărirea fructelor prinse de rădăcini şi urmărirea veniturilor unui bun imobil); 5) îndrumă şi controlează activitatea executorilor judecătoreşti. În sistemul Codului de procedură civilă, executarea silită se efectuează prin executorii judecătoreşti. Executorii judecătoreşti funcţionează pe lângă tribunale şi judecătorii, fiind numiţi de către ministrul justiţiei. Preşedinţii instanţelor pe lângă care funcţionează executorii judecătoreşti au drept de îndrumare

şi control asupra acestora. Executorii judecătoreşti, efectuează executarea silită a dispoziţiilor cu caracter civil din titlurile executorii şi îndeplinesc orice alte atribuţii date prin lege. Executorii judecătoreşti pornesc la efectuarea actelor de executare silită numai dacă li se ordonă de către instanţa pe lângă care funcţionează sau dacă sunt sesizaţi de cei interesaţi. Ei au obligaţia să verifice dacă s-au respectat condiţiile legale referitoare la titlul ce se execută, dacă acesta a fost emis de un organ competent, dacă este învestit cu formulă executorie etc. Executorul judecătoresc, atunci când întâmpină opunerea debitorului, poate cere şi obţine sprijinul organelor de poliţie, pentru ca prin intermediul acestora, debitorul să fie constrâns la respectarea dispoziţiilor legale în baza cărora se face executarea. Anumite acte de executare sau asigurare pot fi făcute de către executor numai în prezenţa organelor sau persoanelor prevăzute de lege. Din coroborarea art. 45 alin. 4 C. proc. civ. cu art. 31 lit. f) din Legea nr. 92/1992, rezultă că participarea procurorului în faza executării silite se poate concretiza în următoarele forme: 1) cererea de a se pune în executare hotărârile judecătoreşti, indiferent dacă a participat sau nu la judecata pricinii în care s-a pronunţat hotărârea a cărei executare o solicită (însă creditorul va fi înconoştiinţat, pentru a-şi putea exprima voinţa); 2) exercitarea contestaţiei la executare; 3) participarea şi punerea de concluzii în procedurile execuţionale jurisdicţionale pornite de creditor, în contestaţia la executare exercitată de alţi participanţi la executarea silită şi în cererile care au ca obiect întoarcerea executării silite; 4) introducerea unei ordonanţe preşedinţiale pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări silite sau pentru întoarcerea executării; 5) introducerea unei cereri de drept comun prin care să solicite întoarcerea executării, toate acestea în condiţiile prevăzute de art. 45 C. proc. civ. Ca şi în faza judecăţii, la executarea silită, în principiu, participă părţile, deci creditorul şi debitorul. Sunt însă situaţii în care terţe persoane au interes să intervină la o executare începută, ori în care legea stabileşte anumite obligaţii pentru terţi. Astfel: 1) terţul care pretinde că bunurile urmărite de către creditor sunt ale lui, iar nu ale debitorului, poate face contestaţie la executare; 2) acest mijloc procedural poate fi folosit şi de către soţul care afirmă că, pentru o datorie personală a celuilalt soţ, se urmăreşte un bun comun; 3) terţul creditor care socoteşte că urmărirea a fost pornită de un creditor fictiv se poate opune la distribuirea sumei realizate din vânzarea bunurilor debitorului sau la validarea popririi; 4) creditorii neurmăritori pot participa, în condiţiile prevăzute de lege, la distribuirea preţului obţinut prin vânzarea bunurilor urmărite sau a sumei poprite; 5) la poprire, alături de creditorul poprit şi debitorul poprit, participă şi terţul poprit, căruia îi revin anumite obligaţii legale; 6) la urmărirea veniturilor imobile, instanţa de executare va numi un administrator al bunului sechestrat, care are drepturile şi obligaţiile prevăzute de art. 483-485 C. proc. civ.; 7) în cazul urmăririi silite mobiliare, bunurile sechestrate vor fi lăsate în custodie debitorului, iar când creditorul nu consimte, unei terţe persoane, ce are drepturile şi obligaţiile arătate de art. 420-425 C. proc. civ.; 8) la urmărirea fructelor prinse de rădăcini, executorul judecătoresc va numi un custode al fructelor, pe terţa persoană de care vorbeşte art. 467 C. proc. civ. Art.372 C. proc. civ. dispune că **e.s.** se va urmări în virtutea unei hotărâri judecătoreşti sau a unui titlu executoriu, iar art. 379 alin. 1 C. proc. civ. prevede că nici o urmărire asupra bunurilor mobile sau imobile nu poate avea loc decât în virtutea unui titlu executoriu, ori a unei hotărâri date cu execuţie provizorie, şi

pentru o datorie certă şi lichidă. Ambele texte sunt redactate defectuos, întrucât creează impresia că hotărârea judecătorească şi titlul executoriu sunt noţiuni distincte, însă, în realitate, ultima noţiune o include şi pe prima, hotărârea judecătorească fiind şi ea un titlu executoriu. De altfel, din chiar art. 379 alin. 1, care opune titlurile executorii hotărârilor date cu execuţie provizorie, rezultă că sunt titluri executorii şi hotărârile judecătoreşti altele decât cele care se bucură de execuţie vremelnică (însă şi acestea din urmă constituie titluri executorii, prezentarea lor separată putându-se explica prin aceea că, în cazul lor, nu mai este necesară învestirea cu formulă executorie). Titlul executoriu poate fi definit ca fiind actul întocmit potrivit legii, de organele competente, care serveşte la pornirea **e.s.** şi la realizarea, pe această cale, a drepturilor recunoscute prin actul respectiv. Datorită faptului că **e.s.** se realizează prin luarea unor măsuri de constrângere patrimonială împotriva voinţei debitorului, măsuri care uneori pot avea repercusiuni şi faţă de terţi, declanşarea ei nu poate avea loc decât în cazul în care creanţa ce urmează a se executa este cuprinsă într-un act ce întruneşte cerinţele legale. Pentru pornirea **e.s.**, creditorul trebuie să fie în posesia unui titlu executoriu, act în baza căruia poate trece la aplicarea măsurilor de constrângere, pe calea unei proceduri de **e.s.** prevăzută de lege, pentru realizarea efectivă a drepturilor sale. Titlul executoriu nu trebuie confundat cu forţa executorie a hotărârilor judecătoreşti (susceptibile de **e.s.**), aceasta din urmă fiind un efect propriu anumitor hotărâri judecătoreşti. Drepturile stabilite printr-o hotărâre judecătorească dobândesc forţă executorie, după caz, pe data rămânerii definitive a hotărârii, pe data pronunţării hotărârii (în cazul hotărârilor ce se bucură de execuţie vremelnică), ori pe data când hotărârea a rămas irevocabilă (în pricinile privitoare la strămutarea de hotare, desfiinţarea de construcţii, plantaţii sau oricăror lucrări având o aşezare fixă şi în alte cazuri prevăzute de lege - art. 300 alin. 1 C. proc. civ.). Titlul executoriu confirmă doar existenţa creanţei şi faptul că aceasta îndeplineşte condiţiile necesare punerii în mişcare a procedurii de **e.s.**. El nu influenţează conţinutul actului ce urmează a se executa, în faza **e.s.** nemaiputându-se pune în discuţie, ca regulă generală, legalitatea sau temeinicia hotărârii ce se execută. De altfel, categoria titlurilor executorii este mult mai largă decât cea a hotărârilor judecătoreşti susceptibile de **e.s.**. a) Pot constitui titluri executorii: 1) hotărârile judecătoreşti; 2) actele autentice; 3) cambiile; 4) biletele la ordin; 5) cecurile; 6) procesul-verbal de constatare a contravenţiei sau încheierea prin care organul administrativ competent a soluţionat plângerea împotriva acestuia (în materia Legii nr. 50/1991, procesul-verbal constituie titlu executoriu numai în ceea ce priveşte contravenţia; pentru desfiinţarea construcţiilor, respectiv readucerea lor în starea iniţială, dacă lucrările au fost făcute fără autorizaţie sau cu nerespectarea prevederilor autorizaţiei, consiliile locale vor sesiza instanţele judecătoreşti); 7) contractul de vânzare-cumpărare, prestări de servicii sau executarea de lucrări cu plata preţului în rate, în sistemul Hotărârii Guvernului nr. 280/1990; 8) contractul de închiriere a locuinţelor din fondul locativ de stat; 9) contractul de vânzare-cumpărare, procesul-verbal de predare-primire a locuinţei şi contractul de împrumut, în sistemul Decretului-lege nr. 61/1990 etc. b) Hotărârile judecătoreşti pronunţate în pricinile civile pot constitui, în principiu, titluri executorii. Există însă unele hotărâri nesusceptibile de **e.s.**, în ceea ce priveşte capătul de cerere principal, precum: 1) hotărârile pronunţate în cererile în constatare; 2) cele privind anularea, rezoluţiunea

sau rezilierea unui act juridic, fără a se prevedea şi obligaţii de restituire; 3) hotărârile pronunţate în materie de stare civilă; 4) hotărârile prin care s-a respins cererea de chemare în judecată etc. (şi în aceste situaţii, capetele de cerere accesorii, dacă sunt susceptibile de executare, cum este cazul cererii de acordare a cheltuielilor de judecată, vor putea fi executate silit). Sunt titluri executorii şi hotărârile pronunţate în pricinile penale, prin care s-a statuat asupra unor pretenţii civile. Pentru ca hotărârea judecătorească să poată fi pusă în executare, trebuie îndeplinite următoarele condiţii: a) Hotărârea să fie definitivă. Apelul este, în principiu, suspensiv de executare, aşa încât o hotărâre se poate executa silit numai din momentul în care a devenit definitivă, fără a fi necesar ca ea să fie irevocabilă. De la această regulă există două excepţii: 1) pe de o parte, unele hotărâri nedefinitive se pot executa silit dacă se bucură de execuţie vremelnică; 2) pe de altă parte, în anumite materii, arătate de art. 300 alin. 1 C. proc. civ., numai hotărârile irevocabile pot fi executate silit. Art. 377 C. proc. civ. enumeră categoriile de hotărâri definitive, respectiv categoriile de hotărâri irevocabile. Sunt şi unele încheieri premergătoare care, în cazurile expres prevăzute de lege, sunt executorii. Astfel: 1) potrivit art. 99 alin. 1 C. proc. civ., cei însărcinaţi de lege cu îndeplinirea actelor de procedură, din a căror vină s-a pricinuit amânarea judecăţii, vor fi condamnaţi de instanţă, prin încheiere executorie, la o amendă şi la despăgubirea părţii vătămate; 2) partea care în orice chip a pricinuit amânarea judecăţii va fi obligată, la cererea părţii potrivnice, să-i plătească o despăgubire pentru paguba pricinuită prin amânare, instanţa hotărând, printr-o încheiere irevocabilă şi executorie; 3) prin încheiere irevocabilă şi executorie se stabilesc şi cheltuielile pentru aducerea şi înfăţişarea înscrisurilor în situaţia prevăzută de art. 175 C. proc. civ.; 4) martorul care, fără motive temeinice, refuză să depună mărturie va fi sancţionat, prin încheiere executorie, cu o amendă, putând fi obligat şi la despăgubiri faţă de partea vătămată; 5) expertul care refuză, fără motiv întemeiat, să îndeplinească sarcina care i s-a încredinţat, va fi sancţionat cu amendă şi obligaţia despăgubirii faţă de partea vătămată, prin încheiere executorie; 6) cheltuielile de drum şi despăgubirile cuvenite martorului se stabilesc prin încheiere executorie; 7) expertul care nu depune lucrarea în termenul prevăzut de art. 209 C. proc. civ. va fi sancţionat cu amendă, prin încheiere executorie. b) Hotărârea să fie învestită cu formulă executorie. Art. 374 C. proc. civ. dispune că nici o hotărâre nu se va putea executa dacă nu este învestită cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. 1, afară de încheierile pregătitoare şi de hotărârile executorii provizorii, care se execută şi fără formulă executorie. Învestirea cu formulă executorie se face pe baza unei cereri a creditorului, care se timbrează cu 100 lei, de către prima instanţă de fond, printr-o încheiere dată fără citarea părţilor. Dispoziţiile legale referitoare la învestirea cu formulă executorie au caracter imperativ, nerespectarea lor atrăgând nulitatea urmăririi, nulitate ce nu poate fi acoperită în nici un mod. Învestirea ulterioară nu poate avea efect de validare asupra **e.s.** ilegal începute, dar poate sta la baza unei noi executări, dacă dreptul de a cere şi obţine **e.s.** nu s-a prescris. Nelegalitatea învestirii cu formulă executorie poate fi invocată pe calea contestaţiei la executare, inclusiv a contestaţiei la poprire ori pe calea incidentală, spre exemplu, în etapa validării poririi. Încuviinţarea executării hotărârilor străine este reglementată de Legea nr. 105/1992. Însă, hotărârile străine prin care s-au luat măsuri asiguratorii, precum şi cele date cu execuţie provizorie, nu pot fi puse în exe-

cutare pe teritoriul României. Hotărârile străine, care nu sunt executate de bunăvoie, pot fi puse în executare pe teritoriul României, pe baza încuviinţării date de către tribunalul în circumscripţia căruia urmează să se efectueze executarea, la cererea persoanei interesate. Executarea hotărârii străine se încuviinţează cu respectarea următoarelor condiţii: 1) hotărârea este definitivă, potrivit legii statului unde a fost pronunţată; 2) instanţa care a pronunţat-o a avut, potrivit legii menţionate, competenţa să judece procesul; 3) există reciprocitate în ce priveşte efectele hotărârilor străine între România şi statul instanţei care a pronunţat hotărârea; 4) dacă hotărârea a fost pronunţată în lipsa părţii care a pierdut procesul, trebuie să se constate că i-a fost înmânată în timp util citaţia pentru termenul de dezbatere în fond, cât şi actul de sesizare a instanţei şi că i s-a dat posibilitatea de a se apăra şi de a exercita calea de atac împotriva hotărârii (art. 167 alin. final adaugă că eventualul caracter nedefinitiv al hotărârii străine, decurgând din omisiunea citării persoanei care nu a participat la proces în faţa instanţei străine, poate fi invocat numai de acea persoană); condiţiile menţionate până acum nu se cer dacă hotărârile străine se referă la statutul civil al cetăţenilor statului unde au fost pronunţate sau dacă, fiind pronunţate într-un stat terţ, au fost recunoscute mai întâi în statul de cetăţenie al fiecărei părţi; 5) hotărârea este executorie potrivit legii instanţei care a pronunţat-o; 6) dreptul de a cere şi a obţine **e.s.** nu este prescris potrivit legii române. Încuviinţarea **e.s.** poate fi refuzată în unul din următoarele cazuri: hotărârea este rezultatul unei fraude comise în procedura urmată în străinătate; hotărârea încalcă ordinea publică de drept internaţional privat român (constituie un temei de refuz al recunoaşterii încălcarea dispoziţiilor art. 151 din Legea nr. 105/1992 privitoare la competenţa exclusivă a jurisdicţiei române; este vorba de procesele privind raportul de drept internaţional privat referitoare la : 1) acte de stare civilă întocmite în România şi care se referă la persoane domiciliate în România, cetăţeni români sau străini fără cetăţenie; 2) încuviinţarea adopţiei, când cel ce urmează a fi adoptat are domiciliul în România şi este cetăţean român sau străin fără cetăţenie; 3) tutela şi curatela privind ocrotirea unei persoane domiciliate în România cetăţean român sau străin fără cetăţenie; 4) punerea sub interdicţie a unei persoane ce are domiciliul în România; 5) desfacerea, anularea sau nulitatea căsătoriei, precum şi alte litigii dintre soţi, cu excepţia celor privind imobile situate în străinătate, dacă la data cererii, ambii soţi domiciliază în România, iar unul dintre ei este cetăţean român sau străin fără cetăţenie; 6) moştenirea lăsată de o persoană care a avut ultimul domiciliu în România; 7) imobile situate pe teritoriul României; 8) **e.s.** a unui titlu executoriu pe teritoriul României); procesul a fost soluţionat între aceleaşi părţi printr-o hotărâre, chiar nedefinitivă, a instanţelor române sau se află în curs de judecare în faţa acestora la data sesizării instanţei străine (recunoaşterea nu poate fi refuzată pentru singurul motiv că instanţa care a pronunţat hotărârea străină a aplicat o altă lege decât cea determinată de dreptul internaţional privat român, afară numai dacă procesul priveşte starea şi capacitatea unui cetăţean român, iar soluţia adoptată diferă de cea la care s-ar fi ajuns potrivit legii române). Cererea de încuviinţare a executării hotărârii străine se întocmeşte potrivit cerinţelor prevăzute de legea procedurală română şi va fi însoţită de următoarele acte: 1) copia hotărârii străine; 2) dovada caracterului definitiv al acesteia; 3) copia dovezii de înmânare a citaţiei şi actului de sesizare, comunicate părţii care a fost lipsă în instanţa străină sau orice alt act oficial care

să ateste că au fost cunoscute citaţia şi actul de sesizare, în timp util, de către partea împotriva căreia s-a dat hotărârea; 4) orice alt act, de natură să probeze, în completare, că hotărârea străină îndeplineşte celelalte condiţii necesare recunoaşterii şi încuviinţării executării ei; 5) dovada caracterului executoriu al hotărârii străine, eliberate de instanţa care a pronunţat-o. Cererea de încuviinţare a executării se soluţionează prin hotărâre după citarea părţilor. În cazul în care hotărârea străină conţine soluţii asupra mai multor capete de cerere, care sunt disociabile, încuviinţarea poate fi acordată separat. Instanţa română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii străine şi nici la modificarea ei, ci trebuie să se limiteze la verificarea îndeplinirii condiţiilor prescrise de lege, pentru recunoaşterea şi încuviinţarea executării hotărârii străine. Pe baza hotărârii definitive de încuviinţare a executării se emite titlul executoriu, în condiţiile legii române, menţionându-se în titlu şi hotărârea de încuviinţare. c) Creanţa constatată prin hotărârea ce se pune în executare să fie certă, lichidă şi exigibilă. Deşi art. 379 alin. 1 C. proc. civ. se referă la caracterul cert şi lichid al creanţei (în acest sens este şi art. 1832 alin. 1 C. civ., potrivit căruia, vânzarea silită a imobilelor nu poate fi provocată decât în virtutea unui titlu autentic şi executoriu pentru o datorie certă şi lichidă), se admite unanim că, pentru a se porni **e.s.**, creanţa trebuie să fie şi exigibilă. Această cerinţă se desprinde şi din prevederile art. 1023 C. civ., care dispun că "aceea ce se datoreşte cu termen nu se poate cere înaintea termenului". Titlul executoriu care constată o creanţă certă, lichidă şi exigibilă poate fi pus în executare indiferent de cuantumul creanţei, de disproporţia dintre aceasta şi bunurile debitorului, ce urmează a fi vândute silit, neexistând un plafon sub care urmărirea silită să fie inadmisibilă sau sub care creditorul să fie obligat să declanşeze o anumită cale de **e.s.**. Rigoarea acestui principiu, din perspectiva debitorului, este atenuată în unele cazuri expres prevăzute de lege, de ex.: 1) debitorul poate depune suma ce i se cere la C.E.C. sau la administraţia financiară; 2) poate solicita suspendarea urmăririi silite imobiliare, dacă dovedeşte că veniturile bunurilor sale imobile, pe timp de un an, acoperă creanţa şi oferă sau deleagă aceste venituri creditorului; 3) în cazul urmăririi silite mobiliare, de îndată ce din valoarea bunurilor vândute se vor acoperi creanţele reclamate şi cererea de cheltuieli de **e.s.**, se va opri licitaţia şi debitorul va primi înapoi lucrurile rămase din cele care au fost sechestrate. Conform art. 379 alin. 3 C. proc. civ., creanţa certă este aceea a cărei existenţă rezultă din însuşi actul de creanţă sau din alte acte, chiar neautentice, emanate de la debitor sau recunoscute de el. Deci, este necesar să nu existe vreo îndoială asupra existenţei creanţei, de exemplu, nefiind certă o creanţă supusă unei condiţii suspensive. Actele de executare efectuate în temeiul unei creanţe care nu este certă sunt lovite de nulitate. Când creanţa este certă numai în parte, iar cu privire la cealaltă parte este incertă, **e.s.** este valabilă numai până la concurenţa părţii din creanţă care este certă. În sistemul Codului de procedură civilă, se consideră ca fiind certe acele creanţe în care elementul probatoriu nu lasă nici o îndoială asupra existenţei lor, fără însă a fi necesară constatarea creanţei printr-un act autentic. **E.s.** poate fi pornită chiar dacă debitorul ar contesta creanţa, pretenţiile sale urmând a fi rezolvate în cadrul procedurii de **e.s.**, soluţie ce se justifică pe considerentul că, în caz contrar, debitorul de rea-credinţă ar putea împiedica urmărirea. În cazul hotărârilor cu execuţie provizorie, posibilitate desfiinţării lor, prin exercitarea apelului, nu împiedică **e.s.**, deoarece până la

anularea titlului creanţa este considerată ca fiind certă. Pentru pornirea **e.s.** nu este suficient să se ştie că se datorează, ci trebuie să se cunoască şi cât se datorează. Potrivit art. 379 alin. ultim C. proc. civ. creanţa este lichidă atunci când câtimea ei este determinată prin însuşi actul de creanţă sau când este determinată cu ajutorul actului de creanţă ori a altor acte neautentice, fie emanând de la debitor, fie recunoscute de el, fie opozabile lui în baza unei dispoziţii legale sau a stipulaţiilor conţinute în actul de creanţă, chiar dacă prin această determinare ar fi nevoie de calcule deosebite. Dacă datoria este certă, însă câtimea ei nu este determinată, urmărirea se va amâna "până mai întâi se va face lichidarea". În materia urmăririi silite imobiliare, art. 1832 alin. 2 C. civ. permite efectuarea executării silite chiar dacă datoria consistă în sume nelichidate, dar adjudecarea se va putea face numai după lichidare. În situaţia în care creditorul a pornit urmărirea pentru o sumă mai mare decât cea datorată, art. 1835 C. civ. dispune că ea nu poate fi anulată sub acest pretext, ceea ce înseamnă că lichidarea se va face în cursul urmăririi. Cerinţa lichidităţii creanţei nu se referă numai la situaţia în care creanţa are ca obiect o sumă de bani, ci şi la aceea în care ea poartă asupra unei cantităţi de bunuri fungibile. Creanţa este exigibilă dacă este scadentă, deci când termenul pentru plata ei este îndeplinit. Dacă termenul a fost stipulat în favoarea creditorului, acesta poate cere executarea creanţei chiar mai înainte de împlinirea termenului, însă, în lipsa unei prevederi exprese, termenul este presupus totdeauna că este stabilit în favoarea debitorului. Teoretic, debitorul ar putea renunţa la beneficiul termenului, consfiinţind la urmărirea înainte de împlinirea lui.În unele cazuri, legea permite obţinerea unei hotărâri judecătoreşti chiar dacă dreptul subiectiv nu este actual, ori dă dreptul preşedintelui instanţei să încuviinţeze, înainte de împlinirea termenului, cereri pentru executerea unor obligaţii. În aceste situaţii, executarea se va face numai în momentul în care creanţa a devenit exigibilă.În anumite cazuri, deşi creanţa este exigibilă, **e.s.** nu poate fi pornită, întrucât instanţa a acordat debitorului un termen de graţie.În materie civilă, dacă legea nu interzice expres, la cererea debitorului, prin hotărârea care rezolvă fondul, se poate acorda amânarea sau eşalonarea hotărârii. Art.381 C.proc.civ. dispune că dacă printr-o hotărâre s-a dat un termen de plată, executarea nu se poate face până la sosirea acelui termen. Potrivit art. 382 C. proc. civ., debitorul poate fi decăzut din termenul de graţie acordat dacă: 1) a fugit; 2) risipeşte averea sa mobiliară şi imobiliară; 3) alţi creditori execută alte hotărâri asupra averii sale; 4) prin fapta sa, a micşorat asigurările date creditorului său sau nu a dat asigurările promise ori încuviinţate sau este în stare de insolvabilitate notorie. În aceste cazuri, instanţa care a învestit hotărârea cu formula executorie va hotărî de urgenţă, după ce va cita părţile în termen scurt. Când datornicul a fugit, citaţia i se va comunica la ultimul domiciliul. Procesul civil fiind guvernat de principiul disponibilităţii, **e.s.** nu poate începe, în principiu, decât la cererea creditorului. Actul de procedură prin care se declanşează **e.s.** poartă denumirea de cerere de executare. Codul de procedură civilă nu arată care sunt menţiunile ce trebuie să le cuprindă cererea de executare, urmând a se aplica dispoziţile generale referitoare la cereri, ţinându-se cont şi de specificul acestei materii. Creditorul trebuie să arate: 1) numele şi domiciliul său; 2) titlul executoriu care justifică pornirea **e.s.**; 3) faptul că are o creanţă certă, lichidă şi exigibilă; 4) numele şi domiciliul debitorului; 5) împrejurarea că acesta refuză să execute de bunăvoie obligaţia; 6) obiectul cererii

(punerea în executare a titlului executoriu, cu indicarea formei de executare pe care o alege); 7) cererea va fi semnată şi i se va alătura titlul executoriu, eventual şi alte acte necesare (de exemplu, o copie de pe somaţia trimisă debitorului); 8) când cererea se face de către reprezentantul creditorului, se va menţiona această împrejurare în cerere, anexându-se şi dovada calităţii de reprezentant. Cererea de executare se timbrează cu 400 lei. Cererea se depune la instanţa de executare (prima instanţă de fond). Când creditorul a ales calea popririi, instanţa competentă este, după caz, instanţa care a înfiinţat poprirea asiguratorie (dacă se cere validarea ei), respectiv instanţa de la domiciliul sau sediul pârâtului-debitor, ori de la domiciliul sau sediul terţului poprit. În cazul în care creditorul a ales calea urmăririi silite imobiliare, competenţa aparţine instanţei în a cărei rază se află imobilul. În cazul **e.s.** directe, a urmăririi silite mobiliare şi urmăririi silite asupra veniturilor imobilelor, instanţa, pe baza cererii de executare, va trimite titlul executoriu cu o adresă de executare executorului judecătoresc, care va proceda la executare. Dacă s-a ales calea popririi, cererea nu se va mai trimite la executorul judecătoresc, ci preşedintele va fixa termen în şedinţă publică şi va dispune citarea debitorului şi a terţului poprit, pentru validarea popririi precum şi comunicarea către aceştia a copiei de pe cererea de poprire (în cazul în care poprirea se face asupra salariului sau altor venituri asimilate acestuia, pentru sume datorate cu titlul de obligaţie de întreţinere, instanţa care a emis titlul executoriu va dispune din oficiu poprirea). În cazul urmăririi silite imobiliare, cererea de executare se va trimite, împreună cu o adresă de executare, biroului executorilor judecătoreşti, unde se va ţine un dosar special pentru fiecare urmărire. Cererea creditorului de a se efectua **e.s.** nu este suficientă pentru pornirea urmăririi, deoarece art. 387 C. proc. civ. dispune că nici un titlu executoriu nu se va executa decât numai după ce va fi încunoştiinţat datornicul o dată cu somaţia sau comandamentul. Potrivit art. 388 C. proc. civ., sub sancţiunea nulităţii, cu cel puţin o zi înainte de orice executare, executorul judecătoresc va face o somaţie debitorului, la care se va alătura şi copia titlului ce se execută. Deşi textul se referă la orice executare, el se aplică la **e.s.** directă (la **e.s.** directă imobiliară i se lasă debitorului 8 zile după somaţie, la urmărirea silită mobiliară şi la **e.s.** asupra veniturilor bunurilor imobile (însă, la urmărirea fructelor prinse de rădăcini, i se lasă debitorului 2 zile după comunicarea somaţiei). La urmărirea silită imobiliară somaţia este înlocuită prin comandament. Debitorului i se lasă un termen de 30 de zile după comunicarea comandamentului.Comunicarea somaţiei sau, după caz, a comandamentului se va face potrivit regulilor prevăzute pentru citarea şi comunicarea actelor de procedură. Art. 390 C. proc. civ., prevede că înştiinţarea prealabilă a debitorului nu este necesară când legea încuviinţează executarea fără somaţie şi când debitorul a fost decăzut din beneficiul termenului de graţie. De exemplu, somaţia nu se face în cazul executării prin poprire: în cazul ordonanţei preşedinţiale, se poate încuviinţa ca executarea să se facă fără somaţie sau fără trecerea unui termen.Dacă se folosesc concomitent mai multe forme de **e.s.**, înştiinţarea făcută într-o cale de executare nu suplineşte înştiinţarea din cealaltă, deci dacă legea nu prevede altfel,pentru fiecare formă de executare trebuie să fie făcută înştiinţarea specifică.În cursul **e.s.** pot fi întâlnite incidente care împiedică, temporizează sau sting **e.s.**: a) Prescripţia dreptului de a cere şi a obţine **e.s.**. Prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** este o cauză legală de stingere a forţei executorii a unui titlu executoriu, care produce

următoarele efecte juridice: 1) stinge obligaţia organului de executare de a da curs executării (naşte dreptul de a refuza executarea); 2) stinge dreptul creditorului de a obţine **e.s.**; 3) stinge obligaţia debitorului de a se supune **e.s.** (naşte dreptul de a se opune **e.s.**). Rezultă că prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** se înfăţişează ca o sancţiune procesuală pentru creditor şi ca un beneficiu legal pentru debitor. Potrivit art. 6 din Decretul nr. 167/1958, dreptul de a cere (şi obţine) **e.s.** în temeiul oricărui titlu executoriu se prescrie prin împlinirea unui termen de 3 ani. Însă termenul de prescripţie a dreptului de a obţine **e.s.** în temeiul unui titlu executoriu referitor la drepturile reale este cel prevăzut de art. 404 C. proc. civ., adică de 30 de ani. Textul Decretului nr.167/1958 nu oferă nici un argument decisiv pentru soluţionarea acestei contoverse, problema fiind aceea de a interpreta noţiunea de "*drept la acţiune*" folosită de art. 21 din Decretul nr. 167/1958, mai exact, dacă dreptul de a obţine **e.s.** este o componentă a dreptului la acţiune, ori acestea sunt două noţiuni distincte. Dreptul la acţiune presupune mai multe componente: 1) dreptul de a sesiza instanţa; 2) dreptul de a propune probe; 3) dreptul de a invoca excepţii; 4) dreptul de a pune concluzii pe fond; 5) dreptul de a obţine condamnarea pârâtului (respectiv, dreptul de a obţine respingerea pretenţiei reclamntului); 6) dreptul de a exercita căile de atac; 7) dreptul de a cere **e.s.**; 8) dreptul de a obţine **e.s.** etc. Mai mult, din economia actului normativ mai sus menţionat, ar rezulta că legiuitorul nu a intenţionat să dea o reglementare prescripţiei dreptului de a cere (şi obţine) **e.s.** ca o instituţie distinctă, ci numai în contextul celorlalte prevederi ale decretului. Titlurile executorii privind drepturile personale nepatrimoniale vor putea fi puse în executare în termenul de 30 de ani, prevăzut de art. 404 C. proc. civ., deoarece Decretul nr. 167/1958 are în vedere numai prescripţia dreptului la acţiune având un obiect patrimonial. Există şi unele termene de prescripţie speciale, de ex. termene de o lună, de un an sau de 2 ani în materie contravenţională, ori de 5 ani în materie fiscală. Prescripţia începe să curgă de la data când se naşte dreptul de a cere **e.s.**. În cazul hotărârilor judecătoreşti (ca de altfel şi al hotărârilor pronunţate de alte organe cu activitate jurisdicţională), termenul de prescripţie începe să curgă, în principiu, de la data rămânerii lor definitive. Astfel: 1) hotărârile date fără drept de apel devin definitive la data pronunţării lor, aceasta fiind soluţia şi atunci când ele au fost atacate cu apel, care a fost respins ca inadmisibil; 2) hotărârile de primă instanţă, susceptibile de apel, dar neapelate, sunt definitive din momentul expirării termenului de apel; 3) acelaşi este momentul definitivării în cazul în care împotriva lor s-a declarat un apel tardiv introdus, ce a fost respins ca atare, deoarece din punctul de vedere al efectelor juridice, un apel tardiv este ca şi inexistent; 4) în cazul în care judecata apelului s-a perimat, hotărârea de primă instanţă devine definitivă pe data pronunţării hotărârii de constatare a perimării apelului; 5) dacă apelul a fost anulat ca neregulat introdus, ca netimbrat sau ca fiind introdus de o persoană ce nu şi-a justificat calitatea de reprezentant, hotărârea primei instanţe se definitivează pe data pronunţării hotărârii de anulare a apelului; 6) hotărârile date în apel, prin care se rezolvă fondul pricinii, devin definitive la data pronunţării lor; regulile enunţate până acum se aplică în mod corespunzător şi în cazul hotărârilor pronunţate într-o contestaţie în anulare sau într-o revizuire, având în vedere că regimul juridic al acestora este determinat de principiul "*accesorium sequitur principale*" (dacă hotărârile pronunţate în căile de atac de retractare sunt susceptibile de apel, indiferent că pot fi atacate cu recurs, ori că nici

recursul nu este admisibil, prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** a acestor hotărâri începe să curgă de la data pronunţării lor). În toate aceste situaţii, trebuie să se observe soluţia eventualului recurs ce s-a exercitat, în sensul că dacă hotărârile respective au fost desfiinţate ca urmare a admiterii recursului, nu se mai poate vorbi de punerea în executare, ci, dacă este cazul, în întoarcerea **e.s.** ce a avut loc în temeiul titlului executoriu care, ulterior, a fost desfiinţat. Aşadar, prin ipoteză, fie nu s-a exercitat calea de atac a recursului, fie recursul a fost anulat ori respins, s-a perimat, ori dacă s-a admis, s-a dispus casarea parţială a hotărârii recurate. În cazul pricinilor vizate de art. 300 C. proc. civ., deci când recursul este suspensiv de executare, prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** începe să curgă de la data la care hotărârea a rămas irevocabilă. Astfel: 1) hotărârea dată de prima instanţă, nesusceptibilă de apel şi care nu a fost recurată, devine irevocabilă la data expirării termenului de recurs; 2) acelaşi este momentul şi în cazul în care recursul a fost respins ca tardiv; 3)hotărârea pronunţată de prima instanţă, neatacată cu apel, este irevocabilă din momentul expirării termenului de apel, deoarece, în sistemul nostru, nu se poate exercita recursul "*omisso medio*" , adică trecând peste cale de atac a apelului; 4) aceeaşi este soluţia dacă apelul a fost respins ca tardiv (prin ipoteză, se presupune că recursul exercitat împotriva hotărârii de respingere a apelului ca tardiv introdus a fost respins, anulat sau s-a perimat), ori dacă s-a exercitat recurs, care a fost respins ca inadmisibil; 5) hotărârea dată în apel,nerecurată, apoi atacată cu recurs; 6) hotarârea instanţei de apel, atacată cu recurs, care a fost respins ca neîntemeiat ori a fost anulat ca neregulat introdus, ca netimbrat sau ca declarat de o persoană ce nu şi-a justificat calitatea de reprezentant, este irevocabilă pe data pronunţării hotărârii asupra recursului; 7) în cazul în care recursul s-a perimat, hotărârea instanţei de apel devine irevocabilă pe data pronunţării hotărârii de constatarea perimării recursului; 8) hotărârea instanţei de recurs, prin care s-a soluţionat fondul (deci în cazul de casare cu reţinere) este irevocabilă din momentul pronunţării ei (nu interesează aici ipoteza în care s-a dispus casarea cu trimitere spre rejudecare, deoarece o astfel de hotărâre nu este susceptibilă de **e.s.**, ca de altfel şi hotarârea de casare cu reţinere intermediară); soluţiile sunt corespunzătoare şi în cazul hotărârilor pronunţate în căile extraordinare de atac.de retractare.În cazul hotărârilor executorii de drept sau pronunţate cu execuţie vremelnică, prescripţia începe să curgă de la data pronunţării lor.Dacă debitorul este obligat la prestaţii succesive, prescripţia începe să curgă, pentru fiecare din aceste prestaţii, de la data când a devenit exigibilă. Dacă prin hotărâre s-a acordat debitorului un termen de graţie, prescripţia v-a începe să curgă de al expirarea lui. În cazul în care creditorul solicită instanţei să constate că debitorul este decăzut din termenul de graţie, prescripţia începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care instanţa, a constat decăderea. În cazul titlurilor executorii care nu se obţin în urma unei proceduri jurisdicţionale, prescripţia începe să curgă din momentul eliberării sau întocmirii titlului executoriu. Dreptul de retenţie recunoscut în favoarea creditorului unei datorii nu constituie un temei sau o condiţie suspensivă pentru debitor, ci un mijloc de apărare pe baza căruia titularul acestui drept poate refuza predarea bunului până la achitarea datoriei legate de acel bun. Obligaţiile părţilor, fiind distincte şi personale, sunt executabile de fiecare potrivit propriei voinţe cu toate consecinţele care decurg din executare sau din neexecutare. Deci, chiar dacă s-a recu-

noscut un drept de retenţie, prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** a creanţei băneşti curge de la rămânerea definitivă a hotărârii sau, în ipotezele vizate de art. 300 C.proc.civ., de la rămânerea irevocabilă a hotărârii. În ceea ce priveşte efectele împlinirii prescripţiei dreptului de a obţine **e.s.**, potrivit art. 404 C.proc.civ., o hotărâre judecătorească neexecutată în termenul de prescripţie nu se va mai putea executa şi va pierde puterea lucrului judecat. Regula se aplică nu numai în cazul hotărârilor care, din punctul de vedere al termenului de prescripţie, cad sub incidenţa art. 404 C.proc.civ., ci şi în cazul hotărârilor ce pot fi puse în **e.s.** în termenul prevăzut de art. 6 din Decretul nr. 167/1958, deoarece textul din C.proc.civ. are caracterul unei norme generale în ceea ce priveşte prescripţia în materia **e.s.**. Dacă însă debitorul a executat de bunăvoie obligaţia după împlinirea termenului de prescripţie, el nu are dreptul să ceară înapoierea prestaţiei, chiar dacă la data executării nu ştia că termenul prescripţiei dreptului creditorului de a obţine **e.s.** era împlinit. Hotărârea care şi-a pierdut puterea de lucru judecat ca efect al împlinirii termenului de prescripţie poate fi folosită ca mijloc de probă într-o nouă cerere, dacă dreptul de a obţine condamnarea pârâtului nu s-a prescris. Instanţa este obligată să cerceteze, din oficiu, dacă dreptul de a obţine **e.s.** este prescris. În caz afirmativ, instanţa nu va mai trimite executorului judecătoresc adresa de executare, iar în cazul procedurilor de executare jurisdicţionale, va respinge cererea de **e.s.** ca prescrisă. În acele situaţii în care **e.s.** se desfăşoară fără a fi necesară o adresă de executare din partea instanţei, dacă organul de executare constată împlinirea termenului de prescripţie, va refuza efectuarea **e.s.**, iar creditorul va trebui să se adreseze instanţei fie pentru a se stabili că prescripţia nu s-a împlinit, fie pentru a obţine repunerea în termen. Cursul prescripţiei extinctive se poate suspenda, însă numai în cazurile expres prevăzute de lege. Cazurile de suspendare a prescripţiei, potrivit art. 13 şi 14 din Decretul nr. 167/1958 sunt: 1) forţa majoră; 2) când creditorul sau debitorul face parte din forţa armată a României, iar acestea sunt puse pe picior de război (cel de-al treilea caz prevăzut de art. 13 din Decretul nr. 167/1958 nu interesează prescripţia dreptului de a obţine **e.s.**); 3) între părinţi sau tutore şi cei ce se află sub ocrotirea lor, între curator şi acei pe care îi reprezintă, precum şi între orice altă persoană care, în temeiul legii sau al hotărârii judecătoreşti, administrează bunurile altora şi cei ale căror bunuri sunt astfel administrate, prescripţia nu curge cât timp socotelile nu au fost date şi aprobate; 4) prescripţia nu curge împotriva celui lipsit de capacitate de exerciţiu cât timp nu are reprezentant legal şi nici împotriva celui cu capacitate de exerciţiu restrânsă cât timp nu are cine să-i încuviinţeze actele; 5) prescripţia nu curge între soţi în timpul căsătoriei. În acele cazuri în care prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** nu cade sub incidenţa Decretului nr. 167/1958, îşi vor găsi aplicare cazurile de suspendare prevăzute de Codul civil. Efectul suspendării prescripţiei constă în oprirea cursului prescripţiei pe toată durata cât dăinuieşte cauza de suspendare. După încetarea cauzei de suspendare, prescripţia îşi reia cursul, socotindu-se şi timpul scurs înainte de suspendare. Art. 15 din Decretul 167/1958 prevede totuşi că prescripţia nu se va împlini înainte de expirarea unui termen de 6 luni, socotit de la începerea cauzei de suspendare, cu excepţia prescripţiilor mai scurte de 6 luni, care nu se vor împlini decât după expirarea unui termen de o lună de la suspendare. Prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** poate fi întreruptă dacă se iveşte vreunul din cazurile expres prevăzute de lege. În sistemul Decretului nr. 167/1958 (cazurile de între-

rupere a prescripției prevăzute de C. civ. își vor găsi aplicare în acele situații ce nu cad sub incidența Decretului nr. 167/1958) interesează în mod deosebit în materia **e.s.** cazul de întrerupere ce constă în actul începător de executare. Se admite că pentru a se stabili ce se înțelege prin "act începător de executare", trebuie făcută raportarea la fiecare formă de executare silită. Astfel, are caracterul de act începător de executare: 1) somația în cazul executării silite directe (de altfel, în intervalul de timp cuprins între acest act și deposedare nu se mai îndeplinește nici un act de executare); 2) ordonanța de poprire; 3) procesul-verbal de sechestru definitiv (executoriu) în cazul urmăririi silite mobiliare, al urmăririi fructelor prinse de rădăcini și al urmăririi veniturilor unui bun imobil; 4) comandamentul în ipoteza urmăririi silite imobiliare. Un alt caz de întrerupere a cursului prescripției dreptului de a obține **e.s.** este recunoașterea unei datorii și promisiunea achitării benevole a acesteia de către cel care a fost obligat, prin hotărâre definitivă, la plata sumei corespunzătoare acestei datorii. Față de împrejurarea că art. 16 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958 nu se mai referă la cererea de aşa cum o face art. 1865 C. civ., nu trebuie considerat că aceasta nu întrerupe prescripția. Art. 16 alin. 2 din același act normativ vorbește expres nu numai de cererea de chemare în judecată, ci și de cererea de executare, iar un text de lege trebuie interpretat în sensul aplicării lui, iar nu în sensul în care el să nu fie aplicabil. Nu se poate admite ca pentru titularul dreptului, care vrea să-și pună în aplicare titlul obținut, cererea de executare, adică actul său evident de stăruință, să nu aibă același caracter întrerupător ca și cererea de chemare în judecată. În cazul cererii de executare, particularitatea constă în faptul că întreruperea prescripției este numai provizorie, în sensul că efectul întreruptiv va fi înlăturat în situațiile în care cererea de executare a fost respinsă, anulată sau dacă s-a perimat, ori când creditorul a renunțat la ea. Actul începător de executare îl constituie însă chiar cererea de executare, astfel încât, cu această calificare juridică, ea întrerupe prescripția. Întreruperea șterge prescripția începută înainte de a se fi ivit cauza care a întrerupt-o, iar după întrerupere începe să curgă o nouă prescripție. Dacă prescripția a fost întreruptă printr-un act începător de executare, noua prescripție nu începe să curgă până la îndeplinirea ultimului act de executare. Aceasta înseamnă că de la data actului începător de executare, prescripția încetează în mod provizoriu să mai curgă, iar dacă se ajunge la ultimul act de executare în procedura execuțională concretă pornită de către creditor, încetarea curgerii prescripției se consolidează și efectul întreruptiv de prescripție operează de la data actului începător de executare. Dacă însă executarea nu se finalizează datorită unuia din motivele prevăzute de art. 16 alin. 2 din Decretul nr. 167/1958, se va considera că prescripția nu a fost întreruptă și își urmează cursul, ca și cum cererea de executare sau actul începător de executare nu a existat, efectul întreruperii provizorii a cursului prescripției fiind înlăturat. Când cererea de executare silită a rămas fără rezultat sau creanța nu a fost în întregime acoperită, de la ultimul act concret de executare va curge un nou termen de prescripție. Există posibilitatea repunerii în termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită, pentru motive. Cererea de repunere în termen va trebui făcută în termen de o lună de la încetarea cauzelor care justifică depășirea termenului de prescripție, în același termen urmând a se face și cererea de **e.s.**. Competența de a se pronunța asupra cererii de repunere în termen aparține instanței de executare, chiar dacă titlul executoriu nu îl reprezintă o hotărâre judecătorească. În situațiile în

care executarea nu se face prin intermediul instanței, dacă legea nu stabilește instanța competentă, cererea de repunere în termen se adresează instanței în raza căreia își desfășoară activitatea organul de executare. Dacă se admite repunerea în termen, se va încuviința efectuarea **e.s.** și creditorul va putea trece de îndată la îndeplinirea actelor de executare. Dacă prin aceeași cerere s-a solicitat atât repunerea în termen, cât și încuviințarea **e.s.**, iar instanța a respins cererea de repunere în termen ca nefondată sau ca tardiv formulată, cererea de executare se va respinge ca prescrisă. În cazul în care prescripția dreptului de a obține **e.s.** nu cade incidența Decretului nr. 167/1958, repunerea în termen se va solicita în condițiile prevăzute de art. 103 C. proc. civ., actul de procedură (cererea de executare) urmând a fi făcut în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării mai presus de voința părții, în același timp solicitându-se și repunerea în termen. b) Suspendarea **e.s.**. Desfășurarea normală a procedurii **e.s.** poate fi împiedicată de ivirea unor împrejurări ce duc la suspendarea executării. Prin suspendarea **e.s.** se înțelege oprirea temporară a cursului procedurii de **e.s.**. Cazurile de suspendare a **e.s.** nu sunt reglementate în mod unitar. Acestea pot fi grupate în două categorii, urmând a vorbi despre suspendarea voluntară și despre suspendarea legală. b_1) *Suspendarea voluntară* constituie o aplicare a principiului disponibilității în această fază a desfășurării procesului civil. După modul în care este exprimată voința creditorului, suspendarea voluntară a **e.s.** poate fi: *expresă* (atunci când creditorul cere organului de executare, în scris sau verbal, să oprească măsurile de executare) sau *tacită* (atunci când creditorul, fiind obligat să facă sau să participe la anumite acte de executare, nu stăruie sau nu participă la îndeplinirea lor). b_2) ***Suspendarea legală*** a **E.S.** este aceea care intervine în cazurile prevăzute de lege. Suspendarea legală poate fi *de drept* (obligatorie) și *facultativă*. *Suspendarea legală de drept* intervine în cazul 1) morții debitorului, survenită după declanșarea **E.S.** și 2) al recursului declarat împotriva ordonanței de adjudecare. *Suspendarea legală facultativă* este aceea care se acordă de către instanță, la cererea celui interesat, în unul din următoarele 7 cazuri: 1) când împotriva hotărârii ce constituie titlu executoriu se exercită recursul; 2) revizuirea; 3) contestația în anulare; 4) în cazul exercitării unei contestații la executare; 5) în cazul apelului, declarat împotriva hotărârilor ce se bucură de execuție vremelnică; 6) când debitorul oferă și deleagă veniturile imobilelor, la urmărirea silită imobiliară; 7) în cazul recursului în anulare. Suspendarea facultativă a **e.s.** trebuie acordată cu multă atenție, pentru a nu se aduce atingere intereselor creditorilor. Tocmai de aceea, legea prevede uneori că instanța poate obliga pe cel ce solicită suspendarea la depunerea unei cauțiuni, alteori darea unei cauțiuni este obligatorie. Suspendarea **e.s.** poate să fie *totală* sau *parțială*. Astfel, dacă o contestație la executare se referă la un anumit bun dintre cele urmărite, se poate acorda suspendarea parțială a **e.s.**, numai cu privire la bunul respectiv, urmând ca, în privința celorlalte bunuri, **e.s.** să continue. Suspendarea **e.s.** oprește cursul acestei faze a procesului civil, însă actele de urmărire efectuate rămân, de regulă, valabile, procedura neconsiderându-se închisă. După încetarea împrejurării care a determinat suspendarea, procedura de executare își reia cursul, în principiu, la stăruința creditorului, chiar și în cazul suspendării legale c) Perimarea operează și în faza **e.s.**, existând însă unele reguli specifice acestei materii. Potrivit art. 389 alin. 1 C. proc. civ., în cazul în care creditorul a lăsat să treacă 6 luni de la data îndeplinirii oricărui act de executare, fără să fi urmat alte acte de urmărire, executa-

rea se perimă de drept şi orice parte interesată poate cere desfiinţarea ei. Art. 390 alin. 1 C. proc. civ. prevede că dispoziţia reprodusă nu se aplică atunci când legea încuviinţează **e.s.** fără somaţie. Acest text, care deşi nu a fost modificat în anul 1948, era în strânsă legătură cu redactarea pe care a avut-o art. 389 înainte de modificarea amintită (care restrângea sfera de aplicare a perimării **e.s.**, în sensul că aceasta opera dacă a trecut un an de la somaţie, fără să se fi făcut acte de executare), însă, în prezent, perimarea ar putea interveni şi în cazul în care executarea se face fără somaţie, de exemplu, în cazul ordonanţei preşedinţiale. O prevedere referitoare la perimarea **e.s.** se întâlneşte şi în art. 496 C. proc. civ., care dispune că dacă au trecut 6 luni de la ziua comunicării comandamentului, fără ca alte acte de procedură să fi urmat, comandamentul se consideră de plin drept, ca şi când nu ar fi fost. Perimarea **e.s.** este o sancţiune procedurală care intervine pentru inactivitatea creditorului, stingând procedura de executare începută. Creditorul poate porni din nou **e.s.**, dar numai dacă între timp prescripţia dreptului de a obţine **e.s.** nu s-a împlinit. Art. 389 alin. ultim C. proc. civ. prevede că dacă se face o nouă cerere, este necesară o nouă somaţie, la care nu se va mai alătura titlul ce se execută. Termenul de perimare a **e.s.** este de 6 luni şi începe să curgă de la data ultimului act de executare făcut în procedura concretă de executare pornită de către creditor, deci orice act de executare ce nu a mai fost urmat de alte acte de executare ce trebuiau a fi îndeplinite pentru a se ajunge la finalizarea procedurii execuţionale. Termenul de perimare poate fi întrerupt prin îndeplinirea oricărui act de procedură, indiferent dacă provine de la creditor, debitor sau un terţ, cum ar fi o cerere pentru continuarea **e.s.**, o contestaţie la executare etc. Dacă după îndeplinirea unui act întrerupător de perimare, nu mai urmează un alt act de **e.s.**, va începe să curgă un nou termen de perimare a **e.s.**, în calculul acestuia neintrând timpul curs înaintea actului întrerupător de perimare. În timpul curgerii termenului de perimare se pot ivi împrejurări care să-l împiedice pe creditor să stăruie în îndeplinirea actelor succesive de executare. Art. 389 alin. 2 C. proc. civ. dispune că în caz de suspendare a executării, termenul de perimare curge de la încetarea suspendării. Dar în caz de suspendare voluntară (acordată de către creditor), termenul de perimare curge fără a fi socotit suspendat şi va trebui să fie calculat de la data când a intervenit suspendarea voluntară. Perimarea, sancţionând inactivitatea creditorului, nu intervine în cazul în care un act de executare trebuie îndeplinit din oficiu. Astfel, dacă instanţa a omis să pronunţe încheierea ultimului act de executare la care se referă art. 403 C. proc. civ. şi au trecut mai mult de 6 luni de la săvârşirea executării, perimarea nu operează, deoarece creditorul nu are nici o culpă şi, în realitate, încheierea ultimului act de executare se situează în afara procedurii de executare concretă, având rolul de a constata că **e.s.** s-a săvârşit şi de a fixa momentul până la care se pot introduce contestaţii împotriva executării. Singura consecinţă a lipsei acestei încheieri este că partea interesată mai are încă deschisă calea contestaţiei la executare. De asemenea, perimarea nu operează nici în situaţia prevăzută de art. 461 C. proc. civ., deoarece instanţa care a emis titlul executoriu trebuie să dispună din oficiu efectuarea popririi. Perimarea operează de drept, astfel încât organul de executare trebuie să refuze continuarea urmăririi atunci când constată că au trecut mai mult de 6 luni de la ultimul act de executare. În cazul în care creditorul contestă aprecierea executorului judecătoresc, el se va adresa instanţei de executare, cu o contestaţie la executare. În acelaşi mod va pro-

ceda debitorul, dacă executorul continuă urmărirea deşi intervenise perimarea. În situaţia procedurilor execuţionale jurisdicţionale, instanţa este obligată să constate perimarea din oficiu, chiar dacă debitorul nu invocă excepţia de perimare a **e.s.**. Debitorul poate sesiza instanţa cu o cerere pentru constatarea perimării, care va fi soluţionată potrivit regulilor stabilite pentru perimarea cererii de chemare în judecată. O astfel de cerere ar putea fi calificată ca fiind o cerere în constatare negativă, asemănătoare aceleia prin care debitorul solicită să instanţei să constate că dreptul creditorului de a obţine **e.s.** s-a prescris, care însă ar fi admisibilă numai dacă partea interesată nu are deschisă calea contestaţiei la executare. Efectul perimării executării constă în desfiinţarea tuturor actelor de executare îndeplinite. Se admite că perimarea nu se aplică măsurilor de asigurare înfiinţate înainte de începerea executării, precum sechestrul asigurător sau poprirea asiguratorie acestea nefiind măsuri de executare, ci au caracterul unor măsuri de conservare, de asigurare a dreptului de a obţine **e.s.**, fiind luate anterior obţinerii titlului executoriu. Totuşi, dacă în termen de 6 luni de la data naşterii dreptului de a cere şi obţine **e.s.**, creditorul nu cere validarea popririi asigurătorii, aceasta din urmă se perimă, deoarece după obţinerea titlului executoriu, ea dobândeşte caracterul unei măsuri de executare. d) Alături de prescripţia dreptului de a obţine **e.s.**, suspendarea şi perimarea **e.s.**, Codul de procedură civilă şi Codul civil prevăd şi alte impedimente care împiedică, pentru un anumit timp, pornirea **e.s.** sau limitează efectuarea ei în timp ori cu privire la anumite bunuri, astfel: 1) *Acordarea unui termen de plată.* În principiu, în materie civilă, este posibilă acordarea unui termen de graţie, de către însăşi instanţa care a judecat fondul, la cererea celui interesat, prin chiar hotărârea care dezleagă pricina. Termenul de graţie constituie un impediment pentru creditorul care a obţinu titlul executoriu, în ceea ce priveşte punerea în executare a acestui titlu, pe întreaga perioadă de timp cât durează termenul de graţie. Debitorul poate fi însă decăzut din termenul de graţie, iar din momentul în care instanţa de executare a pronunţat decăderea, creditorul poate porni **e.s.**, art. 390 alin. 2 C. proc. civ. dispunând că, în această situaţie, nu se va mai notifica debitorului nici somaţia şi nici titlul executoriu; 2) *Termenul pentru înştiinţarea prealabilă a debitorului.* Acest termen diferă în funcţie de procedura de executare concretă aleasă de creditor. a) Potrivit art. 388 C. proc. civ., acest termen este de cel puţin o zi, însă, în cazul predării silite a bunurilor imobile, termenul este de 8 zile de la comunicarea somaţiei; b) La urmărirea silită imobiliară i se lasă debitorului un termen de 30 de zile de la primirea comandamentului; c) La urmărirea fructelor prinse de rădăcini i se lasă debitorului 2 zile de la primirea somaţiei. Termenul pentru înştiinţarea prealabilă a debitorului este un impediment la **e.s.**, întrucât până la împlinirea lui nu se poate porni **e.s.**, iar dacă înăuntrul lui au fost făcute acte de executare, acestea sunt lovite de nulitate. În mod excepţional, legea permite executarea fără somaţie şi fără a se mai acorda un termen debitorului; 3) *Depunerea unei cauţiuni.* În cazul în care prima instanţă a încuviinţat execuţia vremelnică, partea ce a solicitat execuţia vremelnică poate fi obligată la depunerea unei cauţiuni. Art. 384 C. proc. civ. dispune că hotărârile ce au să se execute provizoriu cu dare de cauţiune nu se vor executa mai înainte de a se da cauţiunea. Art. 392-396 C. proc. civ. reglementează situaţia hotărârilor prin care partea este obligată să dea o cauţiune sau un garant (în acest caz fiind vorba de o fidejusiune judiciară), prevăzând că în hotărâre se va arăta şi termenul când să se

aducă acea cauţiune sau să se înfăţişeze garantul. Garantul se va înfăţişa în faţa instanţei, în şedinţă publică, în prezenţa părţilor sau în lipsa lor. Instanţa va primi pe garant dacă solvabilitatea lui este îndeobşte cunoscută ori dacă va fi dovedită cu acte. Partea potrivnică va putea să conteste solvabilitatea garantului, situaţie în care instanţa va hotărî de urgenţă. Actul de procedură prin care se primeşte cauţiunea sau garantul este executoriu, existând dreptul de apel al părţii interesate. Garantul trebuie să declare înaintea instanţei că primeşte a garanta, declaraţia trecându-se în încheierea de şedinţă; 4) *Decesul debitorului înainte de pornirea executării.* Într-o asemenea situaţie, pentru a putea porni **e.s.** împotriva moştenitorilor debitorului, creditorul trebuie să facă o încunoştiinţare colectivă a titlului executoriu pe numele moştenirii, la domiciliul deschiderii succesiunii, fără a se arăta numele şi calitatea fiecărui moştenitor. **E.s.** va putea fi pornită numai după expirarea unui termen de 8 zile de la înştiinţarea colectivă a moştenitorilor. În cazul în care decesul debitorului a intervenit după declanşarea executării, după cum am arătat, operează suspendarea **e.s.**; 5) *Timpul în care se poate face executarea.* Art. 385 C. proc. civ. dispune că nici o executare nu se va putea face înainte de ora 8 dimineaţa şi după ora 6 seara. **E.s.** va putea continua în aceeaşi zi sau în zilele următoare. Potrivit art. 386 C. proc. civ., **e.s.** nu se va putea în zilele nelucrătoare, potrivit legii, afară de cazurile urgente în care executarea poate fi încuviinţată de preşedintele instanţei de executare; 6) *Imobilul unui minor sau interzis* nu poate fi pus în vânzare înaintea vânzării bunurilor mobile ale minorului sau interzisului. Dacă imobilul constituie proprietatea comună a unui major şi minor sau interzis, iar datoria lor este comună, urmărirea prealabilă a bunurilor mobile nu mai este necesară. Restricţia nu se aplică nici atunci când, la data începerii **e.s.**, debitorul nu era pus sub interdicţie. Se admite că art. 1826 C. civ. nu se aplică în cazul în care bunurile mobile erau grevate de un drept de ipotecă sau de alte privilegii; 7) *În cazul unei creanţe ipotecare* creditorul nu poate urmări bunurile imobile care nu-i sunt ipotecate decât în situaţia în care bunurile ce-i sunt ipotecate nu ajung pentru acoperirea creanţei sale. Aşadar, în cazul unei creanţe garantate printr-o ipotecă, mai întâi se va urmări imobilul ipotecat şi numai dacă suma obţinută nu este suficientă pentru satisfacerea creanţei, se vor putea urmări şi celelalte bunuri ale debitorului. Când creditorul ipotecar ar urmări în prealabil sau concomitent şi bunuri neipotecate, debitorul îi va putea opune beneficiul de discuţiune; 8) *Bunuri imobile situate în raze teritoriale deosebite.* Art. 1829 C. civ. dispune că vânzarea silită a bunurilor (imobile) situate în diferite raze teritoriale nu poate fi provocată decât succesiv, afară de cazul când acele bunuri fac parte din una şi aceeaşi exploatare, situaţie în care urmărirea silită se face înaintea instanţei în a cărei rază teritorială se găseşte centrul exploatării, iar, în lipsa unui asemenea centru, partea bunurilor ce reprezintă cel mai mare venit; 9) *Beneficiul de discuţiune pe care îl poate opune detentorul unui bun ipotecat.* Art. 1794 C. civ. permite detentorului unui imobil ipotecat care nu este personal obligat pentru creanţa ipotecară a creditorului, să se opună vânzării bunului ipotecat ce i-a fost transmis, cerând creditorului să urmărească mai întâi imobilele ipotecate pentru aceeaşi datorie aflate în posesia debitorului; 10) *Concursul de urmăriri împotriva aceluiaşi debitor.* Potrivit art. 521 C. proc. civ., în cazul în care se fac mai multe cereri de urmărire asupra diferitelor bunuri imobile ale aceluiaşi debitor, la cererea acestuia, instanţa va putea să amâne cererile de urmărire de mai în urmă, dacă se va

arăta că din vânzarea unuia sau mai multor imobile din primele urmăriri se vor putea acoperi toate creanţele creditorilor urmăritori. În materia urmăririi silite mobiliare, art. 430 C. proc. civ. permite creditorilor (neurmăritori) să se opună la distribuirea sumelor provenite din vânzarea silită, până la regularea pretenţiilor lor; 11) *Cesiunea titlului executoriu.* Cesionarul unui titlu executoriu nu poate porni urmărirea silită (imobiliară) decât după notificarea făcută debitorului despre cesiunea titlului; 12) *Beneficiul de discuţiune şi beneficiul de diviziune în cazul fidejusiunii.* Fidejusorul poate opune creditorului beneficiul de discuţiune, cerându-i să urmărească bunurile debitorului principal şi numai după aceea, dacă nu va fi îndestulat, să-l urmărească pe el, afară numai dacă a renunţat la acest beneficiu sau s-a obligat solidar cu debitorul. Fidejusorul este însă decăzut din beneficiul de discuţiune dacă nu l-a invocat la cele dintâi acte de urmărire îndreptate împotriva sa. Dacă există mai mulţi fidejusori care garantează pentru una şi aceeaşi datorie, faţă de unul şi acelaşi creditor, fidejusorul urmărit poate opune beneficiul de diviziune, cerând creditorului să-şi dividă urmărirea pe ceilalţi fidejusori. Dacă unii dintre fidejusori erau insolvabili la data la care unul dintre ei obţinuse diviziunea, acesta rămâne obligat în proporţia unei asemenea insolvabilităţi; dacă însă insolvabilitatea a survenit după diviziune, atunci nu mai poate fi răspunzător pentru aceasta. Când creditorul, de bunăvoie, a divizat urmărirea sa, el va suporta eventuala insolvabilitate a unor fidejusori, indiferent de momentul apariţiei acesteia; 13) *Existenţa proprietăţii comune asupra bunului urmărit.* În principiu, **e.s.** nu poate purta decât asupra bunurilor ce aparţin debitorului, astfel încât apar o serie de probleme în situaţia în care debitorul nu este proprietar exclusiv al bunului asupra căruia creditorul îşi îndreaptă urmărirea, deoarece ar însemna ca executarea să privească nu numai pe debitor, ci şi pe un terţ care nu este obligat, în nici un fel, faţă de creditor. Dacă dreptul de proprietate asupra unui bun imobil sau asupra unei universalităţi de bunuri aparţine, în acelaşi timp, mai multor persoane, trebuie să se ceară şi să se obţină, în prealabil, împărţeala bunului (bunurilor). Potrivit art. 490 alin. 1 C. proc. civ., creditorii personali ai unui moştenitor sau ai unui asociat nu vor putea să urmărească şi să pună în vânzare partea devălmaşă a debitorului lor, în imobilele moştenirii sau ale societăţii ci, mai întâi se va cere împărţeala sau licitaţia imobilelor ce se află în devălmăşie, textul fiind în concordanţă cu prevederile art. 1825 C. civ., care dispune că *"partea nedivizâ"* a unui coerede în imobilele unei succesiuni nu poate fi pusă în vânzare de către creditorii săi personali înainte de a se fi procedat la împărţeala acestora. Se observă că nu este vorba despre o excepţie, în privinţa bunurilor imobile respective, de la urmărirea silită, dar se instituie obligaţia de a se recurge la o procedură prealabilă, în cadrul căreia, pe calea împărţelii iniţiate de creditori sau în care ei ar interveni, se va determina partea ce trebuie să-i revină debitorului, în proprietate exclusivă, ceea ce înseamnă că suntem în prezenţa unui impediment temporar de natură să întârzie **e.s.**. Însă, art. 490 alin. 2 C. proc. civ. dispune că se poate vinde partea indiviză, când câtimea ei este neîndoielnic stabilită şi lămurită (lichidă), iar indiviziunea priveşte un singur imobil. În ceea ce priveşte bunurile comune ale soţilor, acestea pot constitui obiect al **e.s.** numai pentru datoriile comune. În măsura în care creditorii comuni nu se pot îndestula pe seama bunurilor comune, art. 34 C. fam. le permite să urmărească şi bunurile proprii ale soţilor. Creditorii comuni trebuie însă să respecte ordinea de urmărire, deci, în primul rând, vor urmări bunurile comune,

iar dacă acestea nu sunt suficiente pentru acoperirea creanţelor, vor trece la urmărirea bunurilor proprii ale soţilor. Dacă nu se respectă această ordine de urmărire, soţul interesat va putea opune beneficiul de discuţiune, cerând creditorilor comuni să urmărească mai întâi bunurile comune. Art. 33 alin. 1 C. fam. stabileşte principiul potrivit căruia bunurile comune nu pot fi urmărite de către creditorii personali ai unuia dintre soţi. Deci, creditorii personali ai unuia dintre soţi vor putea urmări numai bunurile proprii ale soţului debitor. Art. 33 alin. 2 C. fam. permite acestora ca, după urmărirea bunurilor proprii ale soţului debitor, să ceară împărţirea bunurilor comune, însă numai în măsura necesară pentru acoperirea creanţelor. Atunci când, în urma împărţelii, aceste bunuri pot fi urmărite, ele nu mai sunt bunuri comune, ci bunuri proprii ale soţului debitor. Din redactarea textului rezultă că nu se poate cere împărţirea bunurilor comune decât dacă s-a epuizat urmărirea bunurilor proprii ale soţului debitor. Conform art. 400 C. proc. civ., împărţirea bunurilor comune, potrivit art. 33 alin. 2 C. fam., poate fi cerută şi în cadrul judecării contestaţiei la executare. Prin introducerea acestei dispoziţii legale s-a urmărit să se înlăture neajunsurile ce constau în mari temporizări în realizarea creanţelor, deoarece, înainte de a se proceda la **e.s.**, creditorii personali ai unuia dintre soţi trebuiau să ceară împărţirea bunurilor comune, în limita realizării creanţelor lor. Textul nu derogă de la art. 33 C. fam., astfel încât este necesar să se respecte ordinea de urmărire stabilită în mod imperativ de lege, deci mai întâi să se urmărească bunurile proprii ale soţului debitor. În cazul în care s-ar urmări direct bunurile comune, soţul interesat (cel care nu are calitatea de debitor) va opune, pe calea contestaţiei la executare, beneficiul de discuţiune, cerând creditorilor personali ai soţului debitor să urmărească bunurile proprii ale acestuia. Numai în măsura în care, după vânzarea silită a bunurilor proprii, creanţele lor nu sunt îndestulate, vor putea trece şi la urmărirea bunurilor comune, fără a mai cere, în prealabil, partajarea acestora, care va fi făcută, pe cale incidentală, în eventuala contestaţie la executare introdusă de către soţul nedebitor.

EXECUTARE SILITĂ DIRECTĂ, modalitate de urmărire care se distinge prin aceea că tinde la obţinerea realizării întocmai a prestaţiei ce formează obiectul obligaţiei debitorului. Are loc în cazul în care debitorul este ţinut să aducă la îndeplinire o obligaţie de a da în natură un bun determinat, sau a unei obligaţii de a face sau de a nu face ceva. **E.s.d.** constituie regula; creditorul are dreptul să pretindă şi să obţină prestaţia care constituie obiectul dreptului său. Legea dispune că creditorul are dreptul de a dobândi îndeplinirea exactă a obligaţiei şi numai în caz contrar are dreptul la dezdăunare; el nu poate fi silit a primi alt lucru decât acela care i se datorează, chiar dacă valoarea lucrului oferit în schimb este egală sau mai mare ca aceea a lucrului pe care are îndreptăţirea să-l pretindă. Legea reglementează două forme distincte ale **e.s.d.**: predarea silită a mişcătoarelor şi predarea silită a nemişcătoarelor. La procedura predării silite a bunurilor mobile se recurge atunci când titlul executoriu debitorul este obligat să predea creditorului un lucru mobil anume determinat. La procedura predării silite a imobilelor se recurge în cazul în care o parte este obligată să lase alteia posesiunea unui imobil, fiind condamnată să predea imobilul respectiv sau să iasă din el. Legea nu conţine dispoziţii exprese referitoare la procedura **e.s.d.** a obligaţiilor de a face sau de a nu face ceva. În asemenea situaţii, executorul judecătoresc somează persoana urmărită să respecte obligaţia prevăzuta în titlul executoriu, iar în caz de neconformare a duce la îndeplinire, obligaţia respectivă. În cazul

obligaţiei de a încheia un act juridic, în unele cazuri, instanţa poate suplini voinţa debitorului, pronunţând o hotărâre care ţine locul actului. **E.s.d.** poate fi efectuată şi în cazul creanţelor băneşti. **E.s.d.** nu este însă posibilă când sumele de bani ale debitorului se află în posesia unor terţi; în această situaţie executarea se va face prin poprire.

EXECUTARE SILITĂ INDIRECTĂ, modalitate de urmărire care se caracterizează prin faptul că realizarea creanţei creditorului se face prin vânzarea ori valorificarea bunurilor debitorului sau prin poprirea sumelor de bani pe care acesta le are de primit de la terţe persoane. La **e.s.i.** se recurge în toate situaţiile în care executarea directă nu este posibilă, precum şi atunci când executarea directă a devenit ulterior imposibilă pentru că obiectul a pierit sau a fost distrus; în toate cazurile când executarea în natură (directă) nu este posibilă dreptul creditorului se transformă într-un drept de dezdăunare, iar hotărârea instanţei referitoare la plata unui echivalent băneşc se va realiza pe calea **e.s.i.**. **E.s.i.** se realizează prin vânzarea sau valorificarea bunurilor debitorului ori prin poprirea creanţelor sale. Corespunzător specificului diferitelor categorii de bunuri ce pot alcătui patrimoniul debitorului, legea reglementează următoarele forme ale **e.s.i.**: a) urmărirea bunurilor mişcătoare ce se află în posesia datornicului; b) urmărirea şi poprirea bunurilor mişcătoare ale datornicului care se află la terţi; c) urmărirea fructelor prinse de rădăcini; d) urmărirea veniturilor unui bun nemişcător; e) urmărirea bunurilor nemişcătoare.

EXECUTAREA CONTRACTULUI, îndeplinirea prestaţiei datorate, potrivit cu acordul părţilor. **E.c.** efectuată în mod voluntar se denumeşte în limbaj juridic plată, oricare ar fi obiectul obligaţiilor la care dă naştere contractul: transmiterea unui drept real, executarea unei lucrări, prestarea unui serviciu sau remiterea unei sume de bani. Legea sau practica judecătorească consacră principiul executării reale a obligaţiilor, adică îndeplinirea prestaţiei în natura specifică a obiectului ei. **E.c.** trebuie făcută cu bună-credinţă, părţile fiind ţinute să îndeplinească nu numai obligaţiile expres prevăzute dar şi pe cele ce rezultă din legea contractului din obiceiul locului, din echitate sau din uzanţele comerciale în contractele comerciale. În toate cazurile, fiecare parte este ţinută să facă eforturi pentru a preveni ori diminua orice pagubă pentru oricare dintre părţile contractante. În contractele bilaterale obligaţiile trebuie executate concomitent, fiecare dintre părţi având abilitatea să refuze executarea obligaţiei sale, atâta vreme cât cealaltă parte nu îşi îndeplineşte obligaţia ce-i incumbă, afară de cazul când una din părţi, potrivit naturii obligaţiei sau contractului, este datoare să-şi îndeplinească obligaţia înaintea celeilalte. De regulă, **e.c.** poate fi făcută nu numai de către debitor sau mandatarul său, ci şi de către orice altă persoană interesată sau neinteresată, exceptând cazul obligaţiilor contractate intuitu personae, adică în considerarea calităţilor persoanei debitorului, ca şi în cazul când părţile au convenit ca îndeplinirea obligaţiei să nu se facă decât de debitor. **E.c.** având ca obiect transmiterea sau constituirea unui drept real, trebuie efectuată de proprietarul capabil de a înstrăina lucrul la care se referă acel drept. Cu toate acestea, dacă obiectul **e.c.** constă într-o sumă de bani sau în bunuri ce se consumă prin întrebuinţare nu se poate cere restituirea lor în cazul în care creditorul le-a consumat cu bună-credinţă, deşi executarea s-a făcut de o persoană ce nu era proprietar sau care nu era capabilă de a înstrăina. Prestaţia trebuie executată creditorului, împuternicitului său sau persoanei autorizate de lege sau de justiţie să primească pentru credi-

tor. Prestaţia executată faţă de persoana care nu are împuternicire de a primi pentru creditor este valabilă, dacă acesta din urmă profită de ea, o ratifică, sau este un creditor aparent, adică are titlul de creanţă în posesia sa. Dacă creditorul nu are capacitatea de a primi, prestaţia ce i se execută nu este valabilă, afară numai dacă debitorul dovedeşte creditorului că a profitat. **E.c.** trebuie să constea exact în prestaţia datorată, creditorul neputând fi obligat a primi altă prestaţie, chiar dacă valoarea ei ar fi egală sau superioară. Creditorul poate consimţi însă să primească o altă prestaţie. Debitorul unui bun cert este liberat prin predarea acestuia în starea în care se găseşte în momentul predării, dacă deteriorarea nu provine din fapta sa şi a persoanelor de care răspunde şi dacă nu se află în întârziere în momentul predării. Debitorul unui bun determinat prin caractere generice este liberat prin predarea unui bun de calitate convenită. Legea prevede că în cazul în care părţile nu au stabilit calitatea bunului prin contract, bunul trebuie să fie de o calitate mijlocie. **E.c.** trebuie făcută în întregime, dacă prin convenţia părţilor nu se stabileşte că ea să fie divizibilă, creditorul acceptând fracţionarea prestaţiei. Debitorul unei sume de bani este liberat prin predarea sumei arătate în contract. **E.c.** trebuie făcută la data când obligaţia a devenit exigibilă, adică a ajuns la scadenţă. Termenul **e.c.** este prezumat de lege a fi stipulat întotdeauna în favoarea debitorului, dacă nu rezultă din contract sau din alte împrejurări că a fost stipulat şi în favoarea creditorului. **E.c.** se face la locul stabilit de părţi prin contract. În cazul unui bun cert, **e.c.** se face la locul în care se găsea acel bun la momentul încheierii contractului. În toate celelalte cazuri, în conformitate cu principiul cherabilităţii plăţii, **e.c.** trebuie făcută la domiciliul debitorului. Prin derogare de la acest principiu de drept civil, art. 59 C. com. român prevede că **e.c.** trebuie făcută la locul expres prevăzut prin contract, la locul unde potrivit materiei contractelor apare firească executarea, şi la locul rezultând din intenţia părţilor. Dacă în contract nu se prevede altfel, cheltuielile prilejuite de **e.c.** sunt în sarcina debitorului.

EXECUTAREA ÎN NATURĂ (DIRECTĂ) A OBLIGAŢIEI, semnifică executarea prestaţiei la care s-a obligat debitorul, şi nu plata unui echivalent bănesc în locul acesteia. Executarea obligaţiei se face de către debitor, ca regulă generală, de bună voie, prin plată (executare voluntară a obligaţiei de către debitor, indiferent de obiectul ei). Obligaţia poate fi achitată de orice persoană interesată şi chiar de o persoană neinteresată.Rezultă aşadar că cel ţinut a face plata şi care o poate face este debitorul. El poate plăti în mod valabil personal sau prin reprezentant. Plata, ca mod de executare în natură a obligaţiei, poate fi făcută de o persoană ţinută alături de debitor - codebitor solidar - sau pentru debitor-fidejusor ori cauţiunea reală. Plata mai poate fi făcută de o persoană interesată în efectuarea ei. Plata poate fi făcută şi de un terţ neinteresat, fie în numele debitorului (în cadrul unui contract de mandat sau al unei gestiuni de afaceri), fie în nume propriu (când face o liberalitate debitorului cu ceea ce acesta datora creditorului său). Atunci când terţul plăteşte în nume propriu nu se subrogă în drepturile creditorului fără consimţământul acestuia. În cazul obligaţiilor de a face intuitue personae însă, plata nu poate fi făcută decât de debitorul acelei obligaţii; de asemenea, şi în cazul când părţile au convenit ca plata să nu fie făcută de altcineva decât debitorul. Dacă plata constă în executarea unei obligaţii de a da (transmiterea sau constituirea unui drept real asupra unui bun), ea trebuie făcută de proprietarul capabil de a înstrăina lucrul dat în plată, urmând ca nerespectarea acestor condiţii să fie

sancționată cu nulitatea actului juridic al plății. Plata trebuie să se facă creditorului sau împuternicitului său, ori aceluia autorizat de justiție sau de lege să primească pentru creditor. Există unele situații în care plata este valabilă, deși a fost făcută altei persoane decât creditorului sau unui împuternicit al său, astfel : când creditorul ratifică plata făcută unei persoane fără calitatea de a primi (persoana în cauză devine în mod retroactiv mandatar al creditorului); când plata a folosit creditorului sau când plata a fost făcută unui creditor aparent. Întotdeauna cel ce primește plata trebuie să fie o persoană cu capacitate deplină de exercițiu. Dacă obiectul obligației constă în a da un bun cert (a transmite dreptul de proprietate asupra unui asemenea bun) debitorul este liberat prin predarea lui în starea în care se găsea în momentul predării. Când obiectul obligației de a da este o cantitate de bunuri de gen, debitorul nu poate fi liberat de predare prin pieirea sau stricăciunea lor, deoarece genera non pereunt. Regula este deci că plata trebuie să constea în executarea întocmai a obligației asumate. Cel care face plata trebuie să plătească în întregime. Dacă obiectul obligației este dat de prestații succesive, la termene stabilite, fiecare prestație face obiectul unei plăți distincte. Excepțiile de la principiul indivizibilității plății sunt următoarele: prin convenția plăților se stabilește ca plata să fie divizibilă; în cazul decesului debitorului care lasă mai mulți moștenitori datoria se va diviza între ei, fiecare plătind pro parte, afară de cazul când obligația este indivizibilă; în caz de stingere a obligației prin compensație, când datoriile reciproce se sting până la concurența celei mai mici dintre ele și când urmează a se plăti restul rămas din datorie, în situația în care, în locul debitorului, datoria este plătită de fidejusori, care, având beneficiul de diviziune, vor plăti, fiecare, partea ce i se cuvine; în cazul în care instanța (în materie civilă, nu și comercială) acordă debitorului termen de grație și eșalonează plata. Plata urmează a se face când datoria a ajuns la scadență (a devenit exigibilă). La obligațiile cu executare imediată plata trebuie făcută în momentul nașterii raportului juridic obligațional, iar dacă obligația este cu termen, plata este exigibilă la termenul stabilit de părți, creditorul neputând pretinde plata înainte de îndeplinirea acestui termen. Dacă termenul a fost prevăzut exclusiv în favoarea debitorului acesta poate efectua plata și anticipat. Dacă termenul a fost prevăzut exclusiv în favoarea creditorului, plata se poate face anticipat numai cu consimțământul lui. Dacă termenul a fost prevăzut în favoarea ambelor părți, plata trebuie făcută la acel termen, însă părțile pot conveni și un alt termen de plată, chiar și anticipat. În caz de plată cu întârziere, creditorul are dreptul la despăgubiri pentru prejudiciile care le-a suferit ca urmare a executării cu întârziere a obligatiei. Plata trebuie să fie efectuată la locul convenit de părți. Dacă părțile nu au stabilit locul plății, ea se efectuează la domiciliul debitorului (plata cherabilă), iar dacă au convenit ca plata să se facă la domiciliul creditorului, plata este portabilă. Prin lege sau convenția părților poate fi stabilit și un alt loc al efectuării plății. Când obiectul plății este un bun cert și părțile nu au stabilit locul la care ea trebuie efectuată, plata se va face la locul unde se găsea bunul în momentul încheierii contractului. Dacă părțile nu au convenit altfel, cheltuielile pentru efectuarea plății sunt în sarcina debitorului. În cazul în care creditorul refuză plata, debitorul are dreptul subiectiv de a o efectua prin intermediul ofertei reale urmate de consemnațiune. În cazul în care debitorul nu execută de bunăvoie obligația (nu efectuează plata) creditorul este în drept să ceară executare silită, care se va face tot în natură, prin obligarea debitorului să execute în mod efectiv și real însuși obiectul

obligaţiei. Numai când executarea în natură a obligaţiei nu mai este posibilă se trece la executarea ei prin echivalent. Executarea silită în natură a obligaţiilor nu poate fi cerută în cazul obligaţiilor care presupun, cu necesitate, o participare personală din partea debitorului. Dacă obligaţia de a da are drept obiect o sumă de bani, executarea ei în natură este întotdeauna posibilă. Dacă obligaţia de a da are ca obiect un bun individual determinat, debitorul este ţinut de două obligaţii principale şi anume: de a transfera sau constitui dreptul de proprietate sau un alt drept real asupra bunului respectiv, obligaţie ce se poate executa în natură, precum şi aceea de a preda lucrul, care implică o activitate din partea debitorului şi care este obligaţie de a face; în această situaţie, executarea în natură pe cale silită va fi cu putinţă câtă vreme bunul se găseşte la debitor. Dacă însă debitorul nesocoteşte obligaţia de păstrare a bunului până la predare şi-l distruge sau ascunde, executarea în natură, chiar pe cale silită, a obligaţiei devine imposibilă, urmând a se trece la executarea prin echivalent. Când obiectul obligaţiei îl constituie un bun de gen, dreptul de proprietate se va transmite numai din momentul individualizării bunului, ceea ce presupune şi un fapt personal al debitorului, caz în care creditorul poate cere fie executarea silită în natură când acest lucru mai este cu putinţă, fie să achiziţioneze cantitatea de bunuri ce formează obiectul obligaţiei din altă parte, în contul debitorului, urmând a recupera preţul prin executarea silită asupra bunurilor debitorului, fie să accepte executarea prin echivalent. Obligaţiile de a face şi de a nu face pot fi executate silit în natură, mai puţin cele intuitu personae. (D.R.)

EXECUTAREA INDIRECTĂ (PRIN ECHIVALENT) A OBLIGAŢIEI, semnifică dreptul creditorului de a pretinde şi obţine de la debitor echivalentul prejudiciului pe care l-a suferit, ca urmare a neexecutării, executării cu întârziere sau necorespunzătoare a obligaţiei asumate. Este întâlnită în cazul obligaţiilor de a face când obligaţia asumată este intuitu personae sau când obligaţia trebuie considerată într-un termen considerat esenţial de către creditor, pe care debitorul l-a lăsat să treacă fără să execute, ori în cazul obligaţiilor de a nu face, când debitorul nu-şi respectă această obligaţie. În astfel de cazuri creanţa iniţială este înlocuită cu o creanţă de despăgubire, care are drept obiect suma de bani ce reprezintă prejudiciul încercat de creditor. Despăgubirile (daunele-interese) ce se pot solicita sunt de două feluri: despăgubiri moratorii care reprezintă echivalentul prejudiciului pe care creditorul îl suferă ca urmare a executării cu întârziere a obligaţiei şi despăgubiri compensatorii care reprezintă echivalentul prejudiciului suferit de creditor pentru neexecutarea totală sau parţială a obligaţiei. Pentru acordarea de despăgubiri creditorului este necesară existenţa unui prejudiciu, urmare a faptei ilicite a debitorului de a nu-şi executa sau executa necorespunzător obligaţia asumată, între ele trebuind să existe un raport de cauzalitate, neexecutarea sau executarea necorespunzătoare să-i fie imputabilă debitorului, iar debitorul să fi fost pus în întârziere cu privire la executarea obligaţiei sale. Stabilirea despăgubirilor se face fie pe cale judecătorească, fie prin lege sau prin convenţia părţilor. (D.R.)

EXECUTAREA LEGATELOR, a se vedea *predarea legatelor.*

EXECUTAREA OBLIGAŢIEI, a se vedea: *executarea în natură (directă) a obligaţiei,executarea prin echivalent (indirectă) a obligaţiei.*

EXECUTOR JUDECĂTORESC, funcţionar public având în atribuţii să îndeplinească anumite acte de procedură şi să ia unele măsuri legale în vederea asigurării executării silite a hotărârilor judecătoreşti

şi a altor titluri executorii. Potrivit legii, **e.j.** poate fi persoana care are capacitate de exerciţiu şi a absolvit cel puţin liceul, având şi examenul de bacalaureat; se numeşte de Ministrul Justiţiei şi îşi exercită atribuţiile în raza teritorială a instanţei la care funcţionează, dar această competenţă poate fi extinsă prin ordin al ministrului justiţiei. Legea dă în competenţa **e.j.** aducerea la îndeplinire a hotărârilor pronunţate în pricinile civile şi a dispoziţiilor cu caracter civil cuprinse în hotărârile pronunţate în pricinile penale, precum şi al oricăror altor titluri executorii, cu excepţia cazurilor în care legiuitorul stabileşte competenţa altor organe; de asemenea, îndeplinesc orice alte lucrări date prin lege în competenţa lor. Modul în care sunt aduse la îndeplinire atribuţiile **e.j.** este stabilit, prin regulament, de Ministerul Justiţiei. **E.j.** funcţionează la judecătorii şi tribunale, fiind subordonaţi preşedintelui instanţei în condiţiile personalului auxiliar.

EXECUTOR TESTAMENTAR, persoană desemnată în mod special de către testator, prin testament, în scopul de a efectua execuţia testamentară. **E.t.** îşi probează calitatea cu testamentul prin care a fost instituit sau cu certificatul de **e.t.** eliberat de notarul public în cursul procedurii succesorale notariale. Din punct de vedere al sferei atribuţiilor se face distincţie între **e.t.** fără sezină şi **e.t.** cu sezină, acesta din urmă având atribuţii mai largi. 1) **E.t.** fără sezină are următoarele atribuţii: a) urmăreşte corecta îndeplinire a tuturor dispoziţiilor testamentare, la nevoie putându-se adresa, în acest scop, justiţiei; b) apără, inclusiv prin justiţie, validitatea testamentului; c) dacă sunt moştenitori minori, interzişi sau dispăruţi, cere notarului public punerea peceţilor, putând face aceasta, dacă este cazul, şi când toţi moştenitorii au capacitatea deplină de exerciţiu; d) cere notarului public competent efectuarea inventarului bunurilor succesorale în prezenţa moştenitorilor prezumtivi sau după ce aceştia au fost legal citaţi; e) ia, după caz, orice măsuri de conservare a bunurilor succesorale. 2) **E.t.** cu sezină are atât drepturile şi îndatoririle **e.t.** fără sezină, cât şi unele specifice, ca: a) obligaţia de a plăti legatele având ca obiect bunuri mobile, cerând, dacă numerarul existent nu este suficient, vânzarea unor bunuri mobile din succesiune; b) dreptul să încaseze pentru succesiune creanţele acesteia. Orice **e.t.** este obligat ca după un an de la moartea testatorului să dea socoteală pentru gestiunea sa. În general **e.t.** răspunde pentru întreaga sa activitate ca mandatar. Dacă au fost instituiţi mai mulţi, răspunderea lor pentru gestiunea bunurilor mobile încredinţate este solidară, afară de cazul în care testatorul le-a delimitat atribuţiile şi fiecare a acţionat în limitele acestora. Atribuţiile **e.t.** încetează odată cu încheierea sau încetarea execuţiei testamentare.

EXECUŢIE TESTAMENTARĂ, ansamlu de activităţi pe care le implică aducerea la îndeplinire a dispoziţiilor de ultimă voinţă ale testatorului. Dreptul şi obligaţie de a efectua **e.t.** revin persoanei special desemnate de testator în acest scop sau, în lipsă, moştenitorilor şi legatarilor universali. Din punct de vedere al naturii juridice **e.t.** este un mandat supus unor reguli speciale (testatorul fiind mandantul, iar executorul testamentar fiind mandatarul). **E.t.** ia sfârşit prin: a) îndeplinirea tuturor dispoziţiilor testamentare; b) decesul executorului testamentar; c) renunţarea executorului; d) revocarea executorului la cererea moştenitorilor sau a legatarilor universali pentru eventualele prejudicii cauzate prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a atribuţiilor.

EXECUŢIE VREMELNICĂ, expresie desemnând puterea executorie recunoscută prin lege sau de către însăşi instanţa de

judecată unor hotărâri judecătorești nedefinitive sau nedevenite irevocabile, prin derogare de la regula potrivit căreia numai hotărârile definitive și, în unele cazuri, irevocabile au asemenea putere. **E.v.** se atribuie hotărârilor judecătorești fie prin lege, fie de către de instanța de judecată însăși. a) Hotărârea primei instanțe este executorie de drept, în virtutea legii, fără a fi nevoie ca **e.v.** să fie solicitată de parte și acordată de instanță, în următoarele cazuri: când hotărârea are ca obiect plata salariului; când prin ea se acordă despăgubiri pentru accidente de muncă; când prin hotărâre se stabilește o rentă sau o pensie de întreținere; când hotărârea obligă la reparații grabnice; în cazul în care se dispune punerea sau ridicarea pecețior sau facerea inventarului; în pricinile privitoare la posesie, dar numai în ceea ce privește posesia; hotărârile parțiale; în orice alte cazuri în care legea dispune că hotărârea este executorie. În toate aceste situații există urgență în aducerea la îndeplinire a hotărârii judecătorești. b) Instanța de judecată însăși, prin hotărârea sa poate acorda **e.v.**. Recunoscând această facultate instanței, legea circumstanțiază totuși împrejurările în care ea poate fi exercitată, pentru a păstra caracterul de excepție al acordării **e.v.**. Astfel, legea cere, în acest scop: să fie vorba de o hotărâre privitoare la bunuri, iar măsura acordării **e.v.** să se dovedească necesară în raport cu temeinicia vădită a dreptului, față de starea de solvabilitate a debitorului, ori să existe pericol evident de întârziere. Acordând **e.v.**, instanța poate obliga totodată pe creditor să dea o cauțiune în vederea acoperirii eventualelor daune suferite de debitor în ipoteza casării hotărârii. Legea interzice luarea măsurii **e.v.**: în materie de strămutare de hotare sau desființare de construcții, plantații sau a oricăror lucrări având o așezare fixă, precum și în cazurile prevăzute de lege. În cazul acordării **e.v.** de către instanță debitorul poate cere odată cu introducerea apelului sau recursului, ca instanța să suspende această măsură. Pentru identitate de rațiune, instanța de apel sau recurs este îndreptățită să dispună suspendarea **e.v.** și în cazul hotărârilor executorii de drept. În cazul în care hotărârea cu **e.v.** este desființată de instanța de apel sau de recurs, debitorul are dreptul să ceară întoarcerea executării, creditorul fiind obligat să restabilească situația anterioară; totodată debitorul poate cere și despăgubiri în ipoteza când a suferit un prejudiciu ca urmare a executării intempestive a hotărârii. Principiul în această materie este că **e.v.** se face pe riscul creditorului. Acesta din urmă, dacă a cerut să i se acorde **e.v.**, iar cererea sa a fost respinsă, poate face apel sau după caz recurs.

EXEQUATUR, procedură judiciară în cadrul căreia, în urma controlului exercitat asupra hotărârii judecătorești străine de instanțele statului pe teritoriul căruia se cere executarea, hotărârea judecătorească străină este declarată executorie. **E.** intervine dacă hotărârea străină nu se execută de bunăvoie de cei obligați. În România nu pot fi puse în executare hotărârile străine prin care s-au luat măsuri asiguratorii, precum și cele date cu executare provizorie. Prin **e.** hotărârea judecătorească străină primește forță executorie și dobândește autoritatea de lucru judecat în țara noastră. Pentru a se obține **e.** sunt necesare următoarele condiții: 1) hotărârea este dată de o instanță judecătorească competentă; 2) hotărârea judecătorească este executorie, potrivit legii care se aplică pe teritoriul unde a fost pronunțată; 3) hotărârea judecătorească a fost dată cu aplicarea legii materiale competente, potrivit normelor dreptului internațional privat; 4) hotărârea judecătorească să nu aducă atingere ordinii publice în dreptul internațional privat român, atât prin dispozițiile ei, cât și prin

executarea ei; 5) între ţara noastră şi ţara a cărei instanţă a dat hotărârea să existe reciprocitate de executare; 6) dreptul de a cere executarea să nu fie prescris potrivit legii române; 7) hotărârea judecătorească străină să nu fie rezultatul unei fraude comisă în procedura urmată în străinătate; 8) să nu existe o hotărâre judecătorească română în acea materie, anterioară hotărârii străine, ori sesizarea anterioară a unei instanţe române; 9) să nu fie vorba de o hotărâre în materie de stare civilă şi capacitate privind pe un cetăţean român, iar soluţia dată potrivit legii determinată de dreptul internaţional privat al ţării unde s-a pronunţat hotărârea diferă de cea la care s-ar fi ajuns potrivit legii române. Încuviinţarea executării poate fi acordată separat, în cazul în care hotărârea judecătorească străină conţine soluţii asupra mai multor capete de cerere ce sunt disociabile. (D.R.)

EXHEREDARE, a se vedea *dezmoştenire*.

EXIGIBILĂ, creanţă sau obligaţie, care poate fi pretinsă; căreia i se poate cere de îndată executarea, la nevoie silită. Obligaţia pură şi simplă este imediat **e.** din momentul naşterii raportului juridic; obligaţia afectată de un termen suspensiv devine **e.** la scadenţă.

EXIGIBILITATE, calitate a unei creanţe care a ajuns la scadenţă, prin împlinirea termenului de plată convenit sau a condiţiei căreia aceasta îi era subordonată.

EXONERARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, scutire de obligaţia de responsabilitate civilă a celui care a săvârşit o faptă păgubitoare în împrejurări ce potrivit legii înlătură incidenţa răspunderii civile. **E. de r.c.** se face, în principiu, de către organul de jurisdicţie sesizat cu acţiunea în responsabilitate civilă şi este posibilă numai dacă se constată, în cazul dat, fie că nu sunt întrunite condiţiile răspunderii civile, fie că există o cauză legală ce apără de răspundere şi anume: cazul fortuit sau de forţă majoră, culpa victimei sau a creditorului sau a unui terţ, iar în materie delictuală şi legitima apărare, starea de necesitate. De regulă **e. de r.c.** este totală, dar ea poate fi şi numai parţială, ori de câte ori neexecutarea obligaţiei legale sau convenţionale de care era ţinut cel chemat să răspundă se datorează nu numai intervenţiei cauzei străine, ci şi propriei sale culpe.

EXPEDITOR, comerciant ce se ocupă cu primirea, angajarea mijloacelor de transport şi predarea mărfurilor în numele şi pe seama altui comerciant spre a fi transportate. Are calitatea de mandatar. Pentru serviciile prestate primeşte un comision. (D.R.)

EXPERT, persoană având o pregătire de specialitate, căreia i se solicită de către o instanţă judecătorească sau de către un alt organ jurisdicţional, în condiţiile legii, efectuarea unei expertize contabile sau a unei expertize tehnice necesare în soluţionarea unui litigiu concret. **E.** poate fi numit, de regulă, numai dintre persoanele înscrise în listele de experţi. Pot fi numiţi ca experţi şi alţi specialişti recunoscuţi a avea o înaltă calificare.

EXPERTIZA JUDICIARĂ, 1. mijloc legal de probă, constând în constatările consemnate într-un raport de expertiză scris pe care un specialist într-un anumit domeniu de activitate, numit ca expert le face, în vederea lămuririi unor împrejurări de fapt care formează, sau care, în cadrul procedurii asigurării dovezilor, ar urma să formeze obiectul unui proces; 2. lucrarea în care se consemnează constatările şi concluziile expertului. Efectuarea **e.j.** se dispune, iar obiectivele concrete ale acesteia se fixează, de către instanţa de judecată sau de organul jurisdicţional competent, din oficiu sau la cererea părţii interesate. **E.j.** poate fi: **e.** contabilă sau **e.** tehnică, aceasta din urmă

având un număr nelimitat de variante şi denumiri. Cazurile, condiţiile şi modul în care se poate face numirea sau înlocuirea unui expert, cerinţele pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a fi numită în această calitate, obligaţiile şi drepturile expertului, ca şi îndrumarea şi controlul activităţii de expertiză sunt reglementate prin lege specială ale cărei prevederi se completează cu dispoziţiile referitoare la **E.** din Codul de procedură civilă, sau după caz, din Codul de procedură penală, în măsura în care acestea nu contravin legii speciale. Rezultatele **e.j.** trebuie puse de către instanţă în discuţia contradictorie a părţilor, putându-se cere completarea sau refacerea **e.** de către acelaşi sau de către un alt expert precum şi completarea probatoriului cu alte dovezi. Partea interesată, dacă legea nu dispune altfel, poate cere ca pe lângă expertul numit să participe, pe cheltuiala sa, şi un expert recomandat de ea în condiţiile legii. Valoarea probatorie a **e.j.** este egală cu aceea a celorlalte mijloace legale de probă, fiind supusă aprecierii instanţei.

EXPROPRIATOR (în materia exproprierii pentru cauză de utilitate publică), statul, prin organismele desemnate de Guvern, pentru lucrările de interes naţional, şi judeţele, municipiile, oraşele şi comunele, pentru lucrările de interes local. (D.R.)

EXPROPRIEREA PENTRU CAUZĂ DE UTILITATE PUBLICĂ, ansamblu de acte şi operaţiuni administrative şi jurisdicţionale prin intermediul cărora statul sau autorităţi ale administraţiei publice impun cesiunea proprietăţii unor bunuri imobile, aparţinând persoanelor fizice ori juridice cu sau fără scop lucrativ, precum şi a celor aflate în proprietatea privată a comunelor, oraşelor, municipiilor şi judeţelor, pentru utilitate publică şi în schimbul unei indemnităţi juste şi prealabile. Expropriera de imobile, în tot sau în parte, se poate face numai pentru cauză de utilitate publică, după o dreaptă şi prealabilă despăgubire, prin hotărâre judecătorească. Pot fi expropriate bunurile imobile, proprietate a persoanelor fizice sau personalor juridice, cu sau fără scop lucrativ, precum şi cele aflate în proprietatea privată a comunelor, oraşelor, municipiilor şi judeţelor. Instanţele judecătoreşti competente vor putea hotărî exproprierea numai după ce utilitatea publică s-a declarat potrivit legii. Cei interesaţi pot conveni atât asupra modalităţii de transfer al dreptului a proprietate, cât şi asupra cuantumului şi naturii despăgubirii, cu respectarea dispoziţiilor legale privind condiţiile de fond, de formă şi de publicitate, fără a se declanşa procedura de expropriere prevăzută în lege. În cazul în care acordul de voinţă al părţilor priveşte numai modalitatea de transfer al dreptului de proprietate, dar nu şi cuantumul sau natura despăgubirii, instanţele judecătoreşti vor lua act de înţelegerea părţilor şi vor stabili numai cuantumul sau natura despăgubirii. Utilitatea publică se declară pentru lucrări de interes naţional sau de interes local. Sunt de utilitate publică lucrările privind: prospecţiunile şi explorările geologice; extracţia şi prelucrarea substanţelor minerale utile; instalaţii pentru producerea energiei electrice; căile de comunicaţii,deschiderea, alinierea şi lărgirea străzilor; sistemele de alimentare cu energie electrică, telecomunicaţii, gaze, termoficare, apă, canalizare; instalaţii pentru protecţia mediului; îndiguiri şi regularizări de râuri, lacuri de acumulare pentru surse de apă şi atenuarea viiturilor; deviaţii de debite pentru alimentări cu apă şi pentru devierea viiturilor; staţii hidrometeorologice, seismice şi sisteme de avertizare şi prevenire a fenomenelor naturale periculoase şi de alarmare a populaţiei, sisteme de irigaţii şi desecări; lucrări de combatere a eroziunii de adâncime; clădirile şi terenurile necesare

construcţiilor de locuinţe sociale şi altor obiective sociale de învăţământ, sănătate, cultură, sport, protecţie şi asistenţă socială, precum şi administraţie publică şi pentru autorităţile judecătoreşti; salvarea, protejarea şi punerea în valoare a monumentelor, ansamblurilor şi siturilor istorice, precum şi a parcurilor naţionale, rezervaţiilor naturale şi a monumentelor naturii; prevenirea şi înlăturarea urmărilor dezastrelor naturale - cutremure, inundaţii, alunecări de terenuri; apărarea ţării, ordinea publică şi siguranţa naţională. Utilitatea publică se declară de către Guvern pentru lucrările de interes naţional şi de către consiliile judeţene şi Consiliul Local al Municipiului Bucureşti pentru lucrările de interes local. Pentru lucrările de interes local care se desfăşoară pe teritoriul mai multor judeţe, utilitatea publică este declarată de o comisie compusă din preşedinţii consiliilor judeţene respective. În caz de dezacord, utilitatea publică în cauză poate fi declarată de către Guvern. Pentru orice alte lucrări decât cele menţionate mai sus, utilitatea publică se declară, pentru fiecare caz în parte, prin lege. Tot prin lege se poate declara utilitatea publică în situaţii execpţionale, în cazul în care, indiferent de natura lucrărilor, sunt supuse exproprierii lăcaşuri de cult, monumente, ansambluri şi situri istorice, cimitire, alte aşezăminte de valoare naţională deosebită ori localităţi urbane sau rurale în întregime. Declararea utilităţii publice se face numai după efectuarea unei cercetări prealabile şi condiţionat de înscrierea lucrării în planurile urbanistice şi de amenajare a teritoriului, aprobate conform legii, pentru localităţi sau zone unde se intenţionează executarea ei. Cercetarea prealabilă pentru lucrările de interes naţional se face de către comisii numite de Guvern, iar pentru lucrările de interes local de către comisii numite de către delegaţia permanentă a consiliului judeţean sau de către primarul general al municipiului Bucureşti. Comisiile numite de către Guvern, pentru lucrările de interes naţional, vor fi alcătuite din: reprezentantul administraţiei publice centrale care coordonează domeniul de activitate pentru care se realizează lucrarea de utilitate publică, reprezentantul Ministerului Lucrărilor Publice şi Amenajării Teritoriului, reprezentantul Ministerului Finanţelor, preşedintele consiliului judeţean şi şefii compartimentelor de resort, precum şi primarii localităţilor pe raza cărora se desfăşoară lucrarea de utilitate publică. Comisiile pentru lucrările de interes local vor fi alcătuite din reprezentantul consiliului judeţean sau al Consiliului Local al Municipiului Bucureşti, precum şi de reprezentanţii consiliilor locale interesate. Procedura de lucru a comisiilor pentru efectuarea cercetării prealabile se stabileşte prin regulament aprobat de Guvern. Cercetarea prealabilă va stabili dacă există elemente care să justifice interesul naţional sau local, avantajele economico-sociale, ecologice sau de orice altă natură care susţin necesitatea lucrărilor şi nu pot fi realizate pe alte căi decât prin expropriere, precum şi încadrarea în planurile de urbanism şi amenajare a teritoriului, aprobate potrivit legii. Rezultatul cercetării prealabile va fi consemnat într-un proces-verbal ce se va înainta Guvernului sau, după caz, consiliului judeţean, respectiv Consiliului Local al Municipiului Bucureşti. Actul de declarare a utilităţii publice de interes naţional se aduce la cunoştinţă publică prin afişarea la sediul consiliului local în a cărui rază este situat imobilul şi prin publicarea în Monitorul Oficial al României, iar actul de declarare a utilităţii publice de interes local se afişează la sediul consiliului local în a cărui rază este situat imobilul şi se publică în presa locală. Nu sunt supuse publicităţii actele prin care se declară utilitate publică în vederea executării unor lucrări privind apărarea ţării şi siguranţa naţională. După

declararea utilităţii publice, expropriatorul imobilului va executa planurile cuprinzând terenurile şi construcţiile propuse spre expropriere, cu indicarea numelui proprietarului, precum şi a ofertelor de despăgubire. Aceste documente vor fi depuse la consiliul local al comunei, oraşului sau municipiului pe teritoriul cărora sunt situate imobilele ce se supun aprobării pentru expropriere, în vederea consultării de către cei interesaţi, cu excepţia documentelor lucrărilor privind apărarea ţării şi siguranţa naţională. În aceste cazuri se depune la consiliul local numai lista cu imobilele propuse expropierii, proprietarii acestora şi ofertele de despăgubire. Expropriator, în înţelesul legii, este statul, prin organismele desemnate de Guvern, pentru lucrările de interes naţional, şi judeţele, municipiile, oraşele şi comunele, pentru lucrările de interes local. Propunerile de expropriere a imobilelor şi procesul-verbal prevăzut de lege se vor notifica persoanele fizice sau juridice titulare de drepturi reale, în termen de 15 zile de la publicare. Cu privire la propunerile de expropriere, proprietarii şi titularii altor drepturi reale asupra imobilelor în cauză pot face întâmpinare în termen de 45 de zile de la primirea notificării. Întâmpinarea se depune la primarul comunei, oraşului sau al municipiului pe al cărui teritoriu se află imobilul. Primarul va primi şi va înregistra întâmpinarea şi va consemna ofertele de despăgubire şi pretenţiile proprietarilor sau ale persoanelor titulare de alte drepturi reale. În termen de 30 de zile, întregul dosar cuprinzând documentele necesare expropierii, precum şi eventualele întâmpinări, va fi înaintat la Secretariatul General al Guvernului, pentru lucrările de interes naţional, iar pentru cele de interes local, la Consiliul judeţean sau la Consiliul Local al Municipiului Bucureşti, după caz. Întâmpinările vor fi soluţionate în termen de 30 de zile de o comisie constituită prin hotărârea Guvernului pentru lucrările de interes naţional, prin decizia delegaţiei permanente a consiliului judeţean sau prin dispoziţia primarului municipiului Bucureşti pentru cele de interes local. Comisia va fi alcătuită din 3 specialişti din domeniul de activitate în care se realizează lucrarea de utilitate publică, 3 proprietari de imobile din municipiul, oraşul sau comuna în care sunt situate imobilele propuse pentru expropriere, aleşi prin tragere la sorţi dintr-o listă de minimum 25 de proprietari, precum şi primarul localităţii. Comisia va lucra sub conducerea unui delegat al Guvernului, în cazul lucrărilor de interes naţional, sau al unui delegat al Consiliului judeţean ori al Consiliului Local al Municipiului Bucureşti, în cazul lucrărilor de interes local, ca preşedinte. Nu pot face parte din comisie proprietarii imobilelor care sunt în cauză, rudele şi afinii până la al patrulea grad inclusiv, persoanele care deţin funcţii în administraţia publică locală sau centrală şi care au interes în executarea lucrărilor şi nici membrii comisiei care au declarat utilitatea publică. Comisia poate lucra valabil în prezenţa a cel puţin 5 dintre membrii săi. Decizia comisiei se ia prin vot secret. Preşedintele nu are drept de vot, el asigurând cadrul organizatoric al activităţii comisiei. În caz de paritate a voturilor, votul primarului este preponderent. Comisia analizează documentele prezentate, ascultând pe cei interesaţi, putând cere informaţii şi date suplimentare, la solicitarea celor care i s-au adresat sau din oficiu. Oferta expropriatorului, pretenţiile proprietarului şi ale titularilor altor drepturi reale, precum şi susţinerile acestora se vor formula şi se vor depune în scris, consemnându-se într-un proces-verbal. În urma deliberării, comisia poate să accepte punctul de vedere al expropriatorului sau îl poate respinge şi va consemna aceasta într-o hotărâre motivată. Comisia va consemna, dacă este cazul, şi învoiala dintre părţi, sub semnătura acestora. Hotărârea se

comunică părţilor în termen de 15 zile de la adoptare. În cazul în care comisia respinge propunerile expropriatorului, acesta are posibilitatea să revină cu noi propuneri, cu refacerea corespunzătoare a planurilor. Noile propuneri vor urma aceeaşi procedură. În cazul în care şi noile propuneri vor fi respinse, expropiatorul, precum şi celelalte persoane, titluare de drepturi reale asupra imobilului propus spre expropriere pot contesta hotărârea comisiei, la Curtea de apel în raza căreia se află situat imobilul, în termen de 15 zile de la comunicare, potrivit prevederilor Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990. Contestaţia este scutită de taxă şi se soluţionează de urgenţă şi cu precădere. Soluţionarea cererilor de expropriere este de competenţa tribunalului judeţean sau a Tribunalului Municipiului Bucureşti în raza căruia este situat imobilul propus spre expropriere. Tribunalul va fi sesizat de expropiator pentru a se pronunţa cu privire la expropriere, în cazul în care nu s-a făcut întâmpinare împotriva propunerii exproprierii sau dacă această cale de atac a fost respinsă. Preşedintele instanţei va fixa termen şi va dispune citarea proprietarilor sau, după caz, a posesorilor, a altor titulari de drepturi reale sau a oricăror persoane cunoscute care pot justifica un interes legitim asupra imobilelor propuse a fi expropriate. Soluţionarea cererii de expropriere se face cu participarea obligatorie a procurorului. Instanţa va verifica dacă sunt întrunite toate condiţiile cerute de lege pentru expropriere şi va stabili cuantumul despăgubirilor şi suma cuvenită fiecărei părţi. Hotărârea este supusă căilor de atac prevăzute de lege. În cazul în care părţile se învoiesc în faţa instanţei asupra exproprierii şi asupra despăgubirii, aceasta va lua act de învoială şi va pronunţa o hotărâre definitivă. Atunci când părţile sau numai unele dintre acestea se învoiesc doar cu privire la expropriere, dar nu şi asupra despăgubirii, instanţa va lua act de învoială şi va stabili despăgubirea. În cazul în care una sau mai multe părţi titulare de drepturi asupra imobilelor, deşi legal citate, nu s-au prezentat instanţa va putea hotărî în lipsă. În cazul în care expropriatorul cere exproprierea numai a unei părţi din teren sau din construcţie, iar proprietarul cere instanţei exproprierea totală, instanţa va aprecia, în raport cu situaţia reală, dacă exproprierea în parte este posibilă. În caz contrar, va dispune exproprierea totală. Pentru stabilirea despăgubirilor instanţa va constitui o comisie de experţi, compusă dintr-un expert numit de instanţă, unul desemnat de expropriator şi un al treilea din partea persoanelor care sunt supuse exproprierii. Despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilului şi din prejudiciul cauzat proprietarului sau altor persoane îndreptăţite. La calcularea cuantumului despăgubirilor, experţii, precum şi instanţa, vor ţine seama de preţul cu care se vând, în mod obişnuit, imobilele de acelaşi fel în unitatea administrativ-teritorială, la data întocmirii raportului de expertiză, precum şi de daunele aduse proprietarului sau, după caz, altor persoane îndreptăţite, luând în considerare şi dovezile prezentate de aceştia. Experţii vor defalca despăgubirile cuvenite proprietarului de cele ce se cuvin titularilor de alte drepturi reale. În cazul exproprierii parţiale, dacă partea de imobil rămasă neexpropriată va dobândi un spor de valoare ca urmare a lucrărilor ce se vor realiza, experţii vor putea propune instanţei o eventuală reducere numai a daunelor. Primind rezultatul expertizei, instanţa îl va compara cu oferta şi cu pretenţiile formulate de părţi şi va hotărî. Despăgubirea acordată de către instanţă nu va putea fi mai mică decât cea oferită de expropriator şi nici mai mare decât cea solicitată de expropriat sau de altă persoană interesată. Transferul dreptului de proprietate asupra bunurilor supuse exproprierii în patrimoniul expropriatorului se produce îndată

ce obligaţiile impuse lui prin hotărâre judecătorească au fost îndelinite. Ipoteca şi privilegiul se strămută de drept asupra despăgubirilor stabilite, iar servituţiile stabilite prin fapta omului se sting în măsura în care devin incompatibile cu situaţia naturală şi juridică a obiectivului urmărit prin expropriere, raporturile obligaţionale dintre vechiul şi noul proprietar rămânând supuse dreptului comun. Uzul, uzufructul, abitaţia şi superficia, precum şi orice alte drepturi reale, cât şi concesionarea şi atribuirea în folosinţă se sting prin efectul exproprierii, titularii acestora având dreptul la despăgubiri. Hotărârea de expropriere va stabili despăgubirea. Orice locaţiune încetează de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de expropriere. În cazul exproprierii unor clădiri cu destinaţie de locuinţă, evacuarea persoanelor care le ocupă în mod legal în calitate de proprietari şi a chiriaşilor al căror contract de închiriere a fost legal perfectat, înainte de înscrierea lucrării în planurile urbanistice şi de amenajare a teritorului, nu se va putea face decât după asigurarea de către expropriator a spaţiului de locuit, potrivit legii, la cererea acestor persoane, în modalitatea prevăzută în hotărârea judecătorească de expropriere. Plata despăgubirilor se va face în orice mod convenit între părţi; în lipsa acordului părţilor, instanţa va hotărî, stabilind şi termenul de plată, care nu va depăşi 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii. Eliberarea titlului executoriu şi punerea în posesie a expropriatorului vor putea fi făcute numai p
unei încheieri a instanţei, care constată îndeplinirea obligaţiilor privind despăgubirea, nu mai târziu de 30 de zile de la data plăţii acesteia. Punerea în posesie asupra terenurilor cultivate sau asupra celor cu plantaţii se va face numai după ce recolta a fost culeasă, cu excepţia cazului în care în valoarea despăgubirii a fost cuprinsă şi valoarea estimativă a recoltei neculese. În caz de extremă urgenţă, impusă de executarea imediată a unor lucrări ce interesează apărarea ţării, ordinea publică şi siguranţa naţională, şi în caz de calamităţi naturale, instanţa, stabilind că utilitatea publică este declarată, poate dispune prin hotărâre punerea de îndată în posesie a expropriatorului, cu obligaţia pentru acesta de a consemna în termen de 30 de zile, în numele expropriaţilor, sumele stabilite drept despăgubire, potrivit procedurii prevăzute. În situaţia în care există creditori privilegiaţi sau alţi creditori prin hotărâre judecătorească, aceştia vor fi plătiţi din drepturile cuvenite cu titlu de despăgubire. Pentru plata lor, suma se va consemna de către expropriator, urmând să fie împărţită potrivit legii civile. Dacă imobilul expropriat este oferit pentru închiriere înaintea utilizării lui în scopul pentru care a fost expropriat, iar expropriatul nu se în situaţia de a-l utiliza, el are un drept de prioritate pentru a-i fi închiriat în condiţiile legii. Dacă bunurile imobile expropriate nu au fost utilizate în termen de un an potrivit scopului pentru care au fost preluate de la expropriat, respectiv lucrările nu au fost începute, foştii proprietari pot să ceară retrocedarea lor, dacă nu s-a făcut o nouă declarare de utilitate publică. Cererea de retrocedare se va adresa tribunalului, care, verificând temeiul acesteia, va putea dispune retrocedarea . Într-o asemenea situaţie, preţul imobilului se va stabili ca şi în situaţia exproprierii şi nu poate fi mai mare decât despăgubirea actualizată. În cazul în care lucrările pentru care s-a făcut exproprierea nu s-au realizat, iar expropriatorul doreşte înstrăinarea imobilului, expropriatul-fost proprietar - are un drept prioritar la dobândire, la un preţ ce nu poate fi mai mare decât despăgubirea actualizată. În acest scop, expropriatul se va adresa în scris fostului proprietar, iar dacă acesta nu optează pentru cumpărare sau dacă nu răspunde expropriatului în

termen de 60 de zile de la primirea notificării, aceasta din urmă poate dispune de imobil. Toate cheltuielile efectuate pentru realizarea procedurilor de expropriere şi retrocedare, inclusiv înaintea instanţelor judecătoreşti, se suportă de expropriator. Planurile ce urmează să fie executate de către expropriator vor fi vizate de oficiile cadastrale teritoriale pentru autenticitate şi neschimbare, pentru fiecare caz în parte. (D.R.)

EXTRA COMMERCIUM, în afara comerţului.

EXTRA OMNES, în afara publicului.

EXTRA PETITA, în afara a ceea ce s-a cerut.

F.O.B., termen unificat prin Incoterms, însemnând franco bord, potrivit căruia vânzătorul are în principal obligaţia să livreze marfa la bordul navei indicate de cumpărător, în portul de încărcare convenit prin contract, moment în care riscurile de pierdere sau de avarie trec asupra cumpărătorului. Acesta are obligaţia principală de a navlosi nava, pe cheltuiala sa, anunţând pe vânzător şi de a plăti preţul contractual al mărfii.

FAC TESTAMENTUM, fă-ţi testamentul.

FACERE, expresie latină folosită pentru a desemna o obligaţie de a face.

FACILE VERITAS SE IPSA DEFENDIT, locuţiune latină exprimând faptul că adevărul se apără uşor el însuşi pe sine. (D.R.)

FACTIO FIDUCIAE, acţiune de bună-credinţă.

FACTOR, comerciant cesionar de creanţe comerciale specializat în operaţiuni de factoring; a se vedea şi *contract de factoring*.

FACTUM NEGANTIS PROBATIO NULLA EST, locuţiune latină care exprimă regula că nu poate face obiectul probaţiunii un fapt negativ. (D.R.)

FACTURĂ, act justificativ în care se consemnează felul mărfurilor, cantitatea, calitatea, preţul etc. şi care stă la baza operaţiilor de vânzare-cumpărare, de decontare sau serveşte ca document de informare vamală, fiscală etc.

FACTURĂ COMERCIALĂ, act justificativ întocmit de un comerciant, în care se consemnează operaţiunea de vânzare-cumpărare cu toate elementele ei.

FACULTAS AGENDI, facultatea de a acţiona.

FALIMENT, procedură judiciară, de executare silită, unitară, colectivă, consensuală şi egalitară, asupra bunurilor debitorului comun, ce era destinată (sub această denumire) satisfacerii tuturor creditorilor acestuia. În prezent se aplică procedura reorganizării şi lichidării judiciare instituită prin Legea nr. 64/29.06.1995. **F.** apărea, în acelaşi timp, ca o organizare judiciară a apărării în comun a tuturor creditorilor, faţă de debitorul lor comun aflat în încetare de plăţi; prin aceasta, **f.** era totodată şi o măsură legală de apărare a creditului. **F.** modern, cu trăsăturile sale caracteristice, îşi are originea în dreptul roman, dar finalitatea sa nu mai este sancţionarea debitorului neplatnic şi aflat în încetare de plăţi ori de insolvabilitate, ci însănătoşirea proceselor economice fie prin lichidarea comercianţilor deveniţi nerentabili, fie prin sprijinirea supravieţuirii acelora care pot fi redresaţi. **F.** se declarau prin hotărâre judecătorească, dacă erau îndeplinite anumite condiţii prevăzute de lege, respectiv dacă debitorul, persoană fizică sau persoană juridică se afla în încetare de plăţi, data acesteia fiind stabilită de instanţă prin hotărâre. Sesizarea instanţei se putea face de creditori, de debitor sau chiar din oficiu. Principalele efecte ale hotărârii declarative de **f.**: a) Faţă de debitor - desesizarea: pierderea dreptului de a dispune şi administra bunurile şi, în cazul în care debitorul era o societate comercială, dizolvarea persoanei juridice şi lichidarea de plin drept a societăţii. b) Faţă de creditori - pe data şi prin efectul hotărârii toţi creditorii erau grupaţi într-o masă credală, cu consecinţa că urmăririle individuale ale acestora împotriva debitorului erau suspendate, ei nemaiputând acţiona decât colectiv, în principal prin sindic. Totodată, toate creanţele deveneau exigibile, iar curgerea dobânzilor era suspendată. Aceste efecte erau menite să asigure realizarea tratamentului egal al creditorilor, care este un principiu fundamental al **f.**, dar nu şi absolut, deoarece el se aplică numai creditorilor chirografari, nu însă şi creditorilor privilegiaţi. c) Actele încheiate în perioada suspectă cuprinsă între data stabilită a încetării plăţilor şi data hotărârii, erau inopozabile masei credale. d) În ce priveşte contractele în curs de executare la data hotărârii, principiul general era că **f.** nu are vreo influenţă asupra acestora. Sindicul

conserva, însă, un drept de opţiune în ce priveşte soarta acestora, putând aprecia pentru fiecare caz în parte dacă executarea în continuare a contractului era sau nu în avantajul masei credale. După pronunţarea hotărârii începea faza de administrare a **f.** la care concurau mai multe organe: sindicul, instanţa, comitetul creditorilor şi adunarea creditorilor. În acest scop avea loc declararea, verificarea şi admiterea creanţelor, stabilirea activului, valorificarea acestuia şi împărţirea produsului lichidării între creditori în procentul stabilit. Procedura falimentară lua sfârşit, de asemenea, printr-o hotărâre judecătorească de închidere (care se putea pronunţa şi închide în cazul insuficienţei activului ori al stingerii pasivului) şi avea drept efect dispariţia masei credale şi a organelor falimentului; a se vedea şi *procedura reorganizării şi lichidării judiciare*.

FALIT, comerciant declarat în stare de faliment.

FALS ÎN ÎNSRISURI, mod ilicit de confecţionare sau de modificare a unui înscris oficial sau sub semnătură privată, pentru a produce efectele probatorii ale unui înscris adevărat. În procesul civil **f. în î.** priveşte unul din următoarele două aspecte: a) denunţarea lui pe cale incidentă, prin înscrierea în fals în timpul judecăţii; b) posibilitatea de a se cere revizuirea oricărei hotărâri civile care s-a dat pe baza unui înscris declarat ulterior fals printr-o hotărâre penală definitivă.

FALSUS IN ORE CARET HONORE, cel fals în vorbe este lipsit de cinste.

FAMA, reputaţie.

FAMILIE, entitate biologică şi social-juridică alcătuită din două persoane de sex diferit, soţi, unite între ele prin căsătorie, din părinţi şi copiii lor (**f.** nucleară) sau din aceştia şi alte persoane cu care sunt legate prin rudenie. Raporturile juridice patrimoniale şi cele nepatrimoniale sunt reglementate de Codul Familiei.

FAMILIE ÎN ACCEPŢIUNEA DATĂ DE LEGEA LOCATIVĂ, familie formată din soţi, copii şi părinţii soţilor întreţinuţi de aceştia. Fiecare din membrii unei asemenea familii dobândeşte prin efectul contractului de închiriere a locuinţei încheiat de locatarul principal, drepturi locative proprii şi totodată este ţinut de obligaţiile corelative acelor drepturi.

FAPT JURIDIC, 1) în sens larg, orice împrejurare de care legea face să depindă naşterea, modificarea, transmiterea sau stingerea de raporturi juridice; 2) în sens restrâns, un eveniment, cum ar fi un caz de forţă majoră, o manifestare de voinţă ilicită sau chiar licită dar săvârşită fără intenţia de a da naştere la raporturi de drept

FAPTA CREDITORULUI, acţiune sau inacţiune prin care creditorul îl pune pe debitorul său într-o imposibilitate obiectivă şi absolută de executare a obligaţiei, neimputabilă culpei debitorului, şi care are drept efect exonerarea de răspundere contractuală a acestuia. Pentru a produce acest efect, **f.c.** trebuie să îndeplinească cerinţele unui eveniment de forţă majoră imprevizibil la data încheierii contractului şi de neînlăturat şi să fi pus pe debitor într-o situaţie de forţă majoră. Nu este neapărat necesar ca **f.c.** să fie culpabil sau ilicit, fiind suficient ca, în mod obiectiv, să facă imposibilă executarea obligaţiei debitorului, în lipsa oricărei culpe a acestuia.

FAPTA ILICITĂ, condiţie a răspunderii civile, constând într-un act de conduită. Necesită două elemente: unul material şi altul de natură psihică. Materialitatea **f.i.** se concretizează în exteriorizarea acesteia sub forma unei comisiuni adică a unei acţiuni pozitive sau sub forma unei omisiuni, adică a unei abţineri de la acţiune într-o împrejurare în care există obligaţia de a acţiona.

Cât priveşte elementul psihologic al **f.i.**, acesta este voinţa care a ales o anumită conduită, deşi putea să aleagă o alta. O asemenea voinţă poate să ia forma intenţiei de a pricinui ori a neglijenţei sau a imprudenţei. **F.i.** se conturează ca materializare a unei anumite atitudini psihice. Corespunzător pericolului social pe care îl învederează, faptele ilicite îmbracă forma de infracţiuni, contravenţii, abateri disciplinare sau delicte civile şi antrenează intervenţia uneia sau alteia dintre formele răspunderii juridice. O infracţiune, o contravenţie sau o abatere disciplinară este în acelaşi timp şi un delict civil ori de câte ori prin acea faptă se produce o pagubă altuia. **F.i.** civilă antrenează răspunderea civilă delictuală când aduce atingere unor drepturi subiective pe care victima le-a dobândit în alt mod decât printr-un contract aflat în curs de executare încheiat cu făptuitorul; ea angajează răspunderea civilă contractuală atunci când constituie o încălcare a unei obligaţii contractuale, respectiv a unui drept subiectiv izvorât dintr-un contract aflat în curs de executare, în care victima şi făptuitorul au calitatea de părţi.

FAPTA UNUI TERŢ, act de conduită al unei persoane, alta decât reclamantul sau pârâtul, ori acelea pentru care pârâtul este obligat să răspundă (copii, ucenici, prepuşi etc.), ce determinând sau favorizând sub aspect cauzal producerea pagubei, înlătură total sau atenuează răspunderea celui chemat în judecată pentru obligarea la reparaţie. Efectul exonerator sau atenuant de răspundere al **f. unui t.** se produce chiar dacă autorul ei este necunoscut; ceea ce condiţionează producerea acestui efect este numai îndeplinirea cerinţei ca săvârşirea unei asemenea fapte să nu fi fost provocată de către pârât. **F. unui t.** exonerează de răspundere pe pârât numai dacă este imprevizibilă şi irezistibilă; pârâtul este considerat în culpă dacă trebuia s-o prevadă şi n-a prevăzut-o sau dacă putea să o evite şi n-a evitat-o. Fiind luată în considerare ca împrejurare ce apără de răspundere numai în cazul în care întruneşte condiţiile forţei majore, **f. unui t.** este supusă regulilor aplicabile cazului de forţă majoră. Dacă **f. unui t.** nu întruneşte condiţiile cazului de forţă majoră, ea are ca efect numai împărţirea răspunderii între pârât şi terţ, în măsura în care în persoana acestuia din urmă sunt întrunite condiţiile responsabilităţii delictuale; în această situaţie, victima bucurându-se de beneficiul solidarităţii poate pretinde reparaţia integrală de la pârât sau de la terţ, cel obligat să plătească având o acţiune recursorie împotriva coresponsabilului.

FAPTA VICTIMEI, act de conduită ilicit sau culpabil al persoanei prejudiciate, ce din punct de vedere cauzal determină sau favorizează producerea pagubei, iar din punct de vedere juridic exonerează de răspundere pe pârât sau conduce la împărţirea acesteia între pârât şi reclamant. Pentru a produce efecte asupra răspunderii pârâtului, **f.v.** trebuie să fie ilicită şi să fie săvârşită din culpă, iar săvârşirea ei să nu fi fost provocată de către pârât. În cazul în care aceste condiţii sunt îndeplinite, victima este decăzută parţial din dreptul la reparaţie, iar reparaţia datorată de pârât este diminuată corespunzător; diminuarea se face prin referire la gravitatea culpelor concurente. În cazurile în care răspunderea pârâtului este prezumată de lege, cum este situaţia paznicului lucrului sau animalului, se disting două situaţii: a) **f.v.** exonerează total de răspundere pe pârât dacă întruneşte condiţiile cazului de forţă majoră (este imprevizibilă şi de neînvins); în acest caz, efectul ei exonerator de răspundere se produce chiar dacă **f.v.** este licită şi neimputabilă autorului ei; b) **f.v.** are ca efect numai diminuarea răspunderii pârâtului dacă a fost previzibilă şi evitabilă

pentru acesta; diminuarea se face în raport cu gravitatea culpelor în concurs.

FAPTE DE COMERŢ CONEXE (ACCESORII), acte juridice sau operaţiuni care dobândesc comercialitate datorită strânsei legături pe care o au cu acte sau operaţiuni considerate de lege fapte de comerţ. (D.R.)

FAPTE DE COMERŢ OBIECTIVE, acte sau operaţiuni juridice calificate de lege ca atare, întrucât natura lor sau ordinea publică impun aceasta. (D.R.)

FAPTE DE COMERŢ SUBIECTIVE, acte juridice sau operaţiuni care dobândesc caracter comercial datorită calităţii de comerciant a persoanei care le săvârşeşte. (D.R.)

FAPTE DE COMERŢ UNILATERALE (MIXTE), acte juridice sau operaţiuni care sunt fapte de comerţ doar pentru una din părţi (de ex. vânzarea de produse agricole de către un proprietar sau cultivator către un comerciant, este act comercial pentru comerciant şi act civil pentru agricultor; asigurările de lucruri sau stabilimente care nu sunt obiectul comerţului şi asigurările asupra vieţii sunt fapte de comerţ numai pentru asigurator). **F. de c.u. (m.)** sunt reglementate de legea comercială pentru ambele părţi, chiar dacă pentru una dintre ele actul juridic are caracter civil. Această regulă cunoaşte două excepţii: legea comercială nu se aplică persoanei comerciantului; legea dispune excluderea de la aplicarea legii comerciale. (D.R.)

FAPTE PROBATORII, denumire utilizată pentru a desemna atât actele juridice, ori situaţiile şi împrejurările legate de acestea, de probat, adică acelea a căror existenţă sau inexistenţă trebuie dovedită în faţa unei instanţe de judecată, cât şi mijloacele, respectiv probele, utilizate în acest scop.

FAVORES AMPLIANDI SUNT ODIA RESTRINGENDA, locuţiune latină ce exprimă principiul că legile favorabile trebuie interpretate în sensul celei mai întinse semnificaţii, pe când celor riguroase trebuie să li se dea o interpretare restrictivă. (D.R.)

FAZELE PROCESULUI CIVIL, etapele pe care le parcurge procesul civil de la începutul şi până la terminarea sa. Procesul civil parcurge de regulă două faze: a) faza judecăţii propriu-zise în faţa instanţelor de judecată, de fond în mod obligatoriu şi de apel sau de recurs în mod facultativ, care se sfârşeşte prin pronunţarea unei hotărâri definitive şi/sau irevocabile; b) faza executării silite a hotărârii în cadrul căreia hotărârea definitivă şi/sau irevocabilă este adusă la îndeplinire de organele de executare, din ordinul şi sub controlul instanţei de judecată.

FĂRĂ CHELTUIELI, menţiune scrisă şi semnată în cuprinsul unei cambii, bilet la ordin sau cec care dispensează pe posesorul lor legitim de a întocmi procesul de neacceptare sau de neplată care, în mod normal, este necesar pentru exercitarea dreptului de regres împotriva obligaţilor indirecţi (trăgător, giranţi, avalişti). Dacă menţiunea **f.c.** este înscrisă de trăgător, produce efecte faţă de toţi semnatarii titlului; dacă este înscrisă de un girant sau de un avalist, produce efecte numai faţă de semnatar. Menţiunea **f.c.** nu scuteşte pe posesor de obligaţia de a prezenta cambia, biletul la ordin sau cecul la termenele de plată stabilite, iar cambia şi la termenele de aceptare, nici de încunoştinţările ce urmează a fi făcute. Dacă cu toată existenţa menţiunii **f.c.** înscrisă de trăgător posesorul întocmeşte protestul, cheltuielile respective rămân în sarcina sa.

FĂRĂ PROTEST, a se vedea *fără cheltuieli*.

FECI SED IURE FECI, "am făcut aşa cum ordonă legea".

FIAT IUSTITIA, PEREAT MUNDUS, să se facă dreptate chiar de-ar fi să piară lumea.

FICTI POSSESSORES, posesori fictivi.

FICTIVITATE, formă de simulaţie în care actul aparent este doar fictiv, părţile stabilind în actul secret, încheiat concomitent, că actul aparent n-are nici o valoare pentru ele, căci operaţia juridică pe care acesta o consemnează n-a avut loc în realitate. De cele mai multe ori **f.** urmăreşte scopuri ilicite; a se vedea şi *contract de donaţie; act simulat; act aparent; act fictiv.*

FIDEICOMIS FĂRĂ OBLIGAŢIE, procedeu juridic utilizat în scopul de a eluda interdicţia legală a instituirii unei substituţii fideicomisare, constând în dispoziţia testamentară prin care dispunătorul nu impune legatarului instituit obligaţia de a conserva bunurile primite ca moştenire şi de a le retransmite la decesul său unei alte persoane desemnate tot de către dispunător, procedeu specific substituţiei fideicomisare propriu-zise, ci doar îl roagă pe instituit sau îşi exprimă în alt mod dorinţa ca el să procedeze astfel, impunându-i deci o obligaţie morală.

FIDEJUSIUNE, contract accesoriu, unilateral, consensual şi cu titlu gratuit, prin intermediul căruia o persoană numită fidejusor se obligă faţă de un creditor să execute ea obligaţia unui debitor al acestuia, în cazul în care debitorul n-ar executa-o el însuşi. Debitorul nu trebuie să participe la contractul de **f.**, care se încheie numai între fidejusor şi creditor; el poate fi în raporturi juridice prealabile sau stabilite ad hoc cu debitorul a cărui obligaţie o garantează, faţă de debitor **f.** putând avea fie caracter gratuit, fie caracter oneros. Orice obligaţie valabilă poate fi garantată prin **f.**, chiar şi obligaţiile strict personale (în care caz fidejusorul se obligă nu să execute, ci să plătească despăgubirile datorate de debitor în caz de neexecutare). În cazurile în care legea prevede obligaţia garantării unei anumite datorii printr-o cauţiune, sau când această obligaţie este stabilită printr-o hotărâre judecătorească, **f.**, deşi numită "legală" şi respectiv "judiciară", îşi păstrează caracterul contractual, ea neputând lua fiinţă decât prin convenţia dintre creditor şi fidejusor. Fidejusorul trebuie să aibă capacitatea de a înstrăina; în cazul **f.** legale şi judiciare, el trebuie să fie solvabil, solvabilitatea apreciindu-se numai în raport de bunurile sale imobile care pot fi ipotecate şi care nu sunt în litigiu sau situate la o depărtare care să facă prea dificilă urmărirea lor şi să aibă domiciliul în raza tribunalului de la locul plăţii. **F.** produce următoarele efecte: 1) În raporturile dintre creditor şi fidejusor: fidejusorul unui debitor poate fi urmărit de creditor potrivit dreptului comun, după prealabila punere în întârziere; fidejusorul poate opune însă creditorului urmăritor beneficiul de discuţiune şi beneficiul de diviziune, precum şi toate excepţiile debitorului principal (prescripţie, compensaţie etc.) şi ale sale proprii (nulitatea contractului de **f.** etc.). 2) În raporturile dintre fidejusor şi debitorul principal: fidejusorul care a plătit creditorului datoria se poate întoarce împotriva debitorului pentru a-i cere restituirea sumei plătite, fie cu o acţiune personală de regres, rezultând din mandat, din gestiunea de afaceri etc., acţiune care permite fidejusorului să obţină nu numai suma efectiv plătită, ci şi dobânzile, cheltuielile şi pagubele suferite din cauza urmăririi creditorului, fie cu o acţiune subrogatorie, exercitând împotriva debitorului acţiunea creditorului în locul căruia s-a subtituit prin plată, acţiune care, deşi limitată la valoarea creanţei, prezintă avantajul de a permite fidejusorului subrogat să beneficieze de alte garanţii care eventual însoţeau creanţa. Fidejusorul pierde dreptul de regres împotriva debitorului: a) dacă a plătit fără să fi fost urmărit şi fără a-l fi înştiinţat pe debitor, care ar fi putut invoca stingerea datoriei; b) dacă nu l-a înştiinţat pe debitor de plata făcută, aşa încât acesta a plătit, şi

el, datoria creditorului. În ambele ipoteze fidejusorul are însă drept la acţiune împotriva creditorului accipiens, pentru a-i cere restituirea sumei plătite. 3) În raporturile dintre cofidejusori: fiecare fidejusor răspunde faţă de creditor pentru întreaga datorie; acela dintre cofidejusori care a plătit creditorului întreaga datorie se poate întoarce împotriva celorlalţi cofidejusori, pentru a obţine de la fiecare partea ce-i revenea în garantarea obligaţiei; dacă vreunul dintre cofidejusori ar fi insolvabil, partea lui se împarte proporţional între toţi ceilalţi (inclusiv solvens-ul reclamant). Stingerea **f.** se poate face în mod indirect , prin plata datoriei de către debitorul principal sau prin alte mijloace de stingere a obligaţiei principale; dacă plata creditorului s-a făcut de către un terţ care se subrogă acestuia, fidejusorul rămâne obligat faţă de terţ; de asemenea, **f.** se poate stinge în mod direct, prin mijloacele obişnuite de stingere a obligaţiilor (compensaţie, confuziune etc.), fără a afecta obligaţia principală. Obligaţia de garanţie a fidejusorului se stinge, potrivit legii, şi atunci când fidejusorul nu s-ar mai putea substitui în drepturile, privilegiile şi ipotecile creditorului, anterioare obligaţiei asumate de fidejusor, din cauze imputabile creditorului, căci fidejusorul şi-a asumat obligaţia de garanţie întemeindu-se şi pe existenţa acestor garanţii.

FIDEJUSOR, persoană care printr-un contract de fidejusiune încheiat cu un creditor se obligă să garanteze acestuia o anumită creanţă, executând el obligaţia în cazul în care debitorul principal n-ar executa-o el însuşi.

FIDUCIA CUM CREDITORE, învoială cu creditorul bazată pe loialitate.

FILIALĂ, societate comercială în al cărei capital, o altă societate, care a înfiinţat-o sau în care aceasta are o participaţie, deţine majoritatea capitalului. Din punct de vedere juridic, **f.**, spre deosebire de sucursală, este o societate comercială propriu-zisă, autonomă, dotată cu personalitate juridică; din punct de vedere economic este dependentă şi se află sub controlul "societăţii mamă" care a înfiinţat-o.

FILIAŢIE, 1) în sens restrâns: legătură juridică existentă ca urmare a descendenţei biologice între o persoană şi părinţii săi; 2) în sens larg: legătură juridică între o persoană şi ascendenţii săi în general. După cum se ia în considerare legătura de descendenţă dintre persoana în cauză şi numai unul sau celălalt dintre părinţii săi, **f.** poate fi paternă, denumită paternitate, sau maternă, denumită maternitate. În funcţie de raporturile în care se aflau părinţii, din punct de vedere al relaţiilor de căsătorie, la data naşterii sau a concepţiei unei persoane, **f.** acestuia poate fi din căsătorie sau din afara căsătoriei. **F.** poate fi realizată şi pe cale juridică, prin adopţie, caz în care va fi denumită **f.** din adopţie.

FINANŢARE, 1) În sens restrâns, semnifică punerea la dispoziţia unei persoane fizice sau juridice, din anumite resurse şi în condiţii bine determinate, de fonduri băneşti cu titlu nerambursabil; 2) În sens larg, **f.** reprezintă orice acţiune de furnizare a unor fonduri băneşti pentru îndeplinirea unui anumit scop. **F.** poate avea mai multe forme: a) autofinanţare, care presupune folosirea de resurse proprii; b) **f.** bugetară, rambursabilă sau nerambursabilă, constând în alocarea de fonduri de la bugetul statului; c) **f.** bancară, acordată de bănci, sub forma de credite şi împrumuturi pe termen scurt, mediu şi lung; d) **f.** externă, respectiv furnizarea de fonduri din afara unei entităţi economice finanţate.

FINE DE NEPRIMIRE ŞI DE NEVALOARE, expresii împrumutate din terminologia juridică a vechiului drept francez, unde erau folosite pentru a denumi anumite excepţii peremptorii şi de fond, **f. de n.p.** ("fin de non recevoir"), vizând excepţiile ce

puteau fi ridicate cu privire la exercițiul acțiunii (prescripția, autoritatea de lucru judecat și decăderile din exercițiul căilor de atac), iar **f. de n.v.** ("fin de non valoir"), excepțiile ce puteau fi ridicate cu privire la condițiile de a fi parte în proces (lipsa de calitate, de capacitate și autorizare prealabilă). Fără a mai păstra semnificația lor de origine, pentru trebuințele practicii judiciare, ar putea fi folosite pentru a desemna numai excepțiile care se referă la inadmisibilitatea acțiunilor, adică la indicarea motivelor pentru care anumite acțiuni nu pot fi primite spre a fi judecate deoarece legea le declară lipsite de valoare judiciară. Astfel, caracterul subsidiar al acțiunilor în constatare, față de acțiunile în realizarea dreptului, reprezintă un **f. de n.p.**, iar actul de partaj voluntar, față de acțiunea de ieșire din indiviziune ulterioară lui, reprezintă un **f. de n.v.**. Inadmisibilitățile sunt mijloace de apărare cu o natură juridică mixtă: diferă de apărările de fond și se aproprie de excepțiile de procedură prin obiectul lor (i se contestă reclamantului dreptul de a sesiza instanța); diferă de excepțiile de procedură și se aproprie de apărările de fond prin rezultatele lor, astfel că, dacă sunt primite, duc la respingerea acțiunii.

FIRMĂ, (nume comercial), element de identificare a comerciantului, sub care acesta este înmatriculat în registrul comerțului, își exercită comerțul și sub care semnează. **F.** comerciantului persoană fizică coincide, de regulă, cu numele civil al acestuia. Este interzisă adăugarea altor elemente care ar putea induce în eroare asupra naturii sau întinderii comerțului ori situației comerciantului. În cazul unei societăți comerciale, **f.** are un conținut diferit, în raport de forma juridică a societății comerciale, astfel: **f.** unei societăți în nume colectiv se compune din numele a cel puțin unuia dintre asociați cu mențiunea "societate în nume colectiv" scrisă în întregime; **f.** unei societăți în comandită simplă se compune din numele a cel puțin unuia dintre asociații comanditați, cu mențiunea "societate în comandită" scrisă în întregime (dacă numele unei persoane străine de societate figurează cu consimțământul său în firma unor astfel de societăți, această persoană devine răspunzătoare nelimitat și solidar de toate obligațiile societății); **f.** unei societăți pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni se compune dintr-o denumire proprie, de natură a o deosebi de **f.** altor societăți și va fi însoțită de mențiunea scrisă în întregime "societate pe acțiuni" ori S.A., ori după caz, "societate în comandită pe acțiuni"; **f.** unei societăți cu răspundere limitată se compune dintr-o denumire care să arate obiectul de activitate la care se adaugă mențiunea scrisă "societate cu răspundere limitată" sau S.R.L. **F.** se caracterizează prin noutate. (D.R.)

FIȘĂ DE PONTAJ, document întocmit în contradictoriu de către pontatorul navei și cel al încărcătorului (primitorului) referitoare la fiecare magazie a navei și fiecare schimb de lucru, în cuprinsul căruia se înscriu o serie de date privind numărul de colete încărcate și descărcate în și de pe navă. Documentul se semnează la terminarea operației de către cei care efectuează pontajul și anume pontatorul navei și pontatorul încărcătorului sau primitorului mărfii. De regulă, în **f. de p.** se înscriu numele navei, magazia la care este efectuată operația, portul de încărcare/descărcare, data, felul operației, felul mărfii, ambalajul, numărul coletelor, starea mărfurilor, orele de începere și de terminare a lucrului. Pontajele fiind efectuate separat de către cei doi pontatori, este posibil să apară nepotriviri, care se consemnează în **f. de p.** Diferențele în plus sau minus față de conosament atrag o procedură îndeplinită de comandantul navei. **F. de p.** are forță probantă în justiție, cu prioritate față de conosament și orice alt act.

FIŞĂ DE TIMP, document întocmit de comandant sau agentul navei, în contradictoriu cu încărcătorul sau primitorul mărfurilor, prin care se stabileşte timpul real folosit la încărcarea sau descărcarea navei. În cazul în care comandantul nu ar fi în posesia contractului de navlosire sau ar avea unele îndoieli cu privire la interpretarea clauzelor, va semna **f. de t.** cu menţiunea "sub rezerva aprobării armatorului". De cele mai multe ori **f. de t.** se întocmeşte de către armator în baza istoricului faptelor. În acest caz nu poate fi legal opusă navlositorului, decât dacă "istoricul" va purta, pe lângă semnăturile comandantului şi ale agentului navei, deopotrivă, semnătura navlositorului sau a agentului acestuia. Sunt adesea şi situaţii în care **f. de t.** este întocmită de navlositor sau de reprezentanţii săi direcţi ori prezumaţi (încărcătorii sau primitorii mărfurilor).

FOND ASERVIT, imobil asupra căruia grevează o servitute.

FOND DE COMERŢ, ansamblu de bunuri corporale şi incorporale, mobile şi imobile, pe care un comerciant le afectează desfăşurării unei activităţi comerciale, în scopul atragerii clientelei şi obţinerii unui profit optim. **F. de c.** se deosebeşte de: patrimoniu, care reprezintă totalitatea drepturilor şi obligaţiilor comerciantului, cu valoare economică, întrucât **f. de c.** nu cuprinde creanţele şi datoriile comerciantului (deşi ele fac parte din patrimoniul său); de întreprindere, care este o organizare sistemică de către comerciant a factorilor de producţie (bunuri, capital, muncă), cuprinzând deci şi elemente care nu fac parte din **f. de c.**. Faţă de faptul că în ansamblul elementelor cuprinse în **f. de c.** dominante sunt bunurile mobile (corporale sau incorporale), **f. de c.** este un bun mobil incorporal caracterizându-se prin următoarele: este unitar, mobil şi incorporal. **F. de c.** cuprinde următoarele elemente corporale: bunuri imobile (prin natura lor - clădirea în care îşi desfăşoară comerţul -, sau prin destinaţie - utilaje), şi mobile corporale (materii prime, semifabricate, mărfuri etc.) şi următoarele elemente incorporale: firma, emblema, clientela, vadul comercial, brevetele de invenţii, mărcile de fabrică, de comerţ şi de serviciu etc. **F. de c.** poate face obiectul unor acte juridice cum sunt: vânzare-cumpărare, aport într-o societate comercială, locaţiune, gaj etc. (D.R.)

FOND DOMINANT, imobil în favoarea căruia s-a constituit o servitute.

FONDATORI, persoane care având iniţiativa constituirii unei societăţi comerciale se însărcinează să reunească numărul de asociaţi şi capitalul necesar cosnstituirii, precum şi să îndeplinească formalităţile prevăzute de lege în acest scop: elaborarea proiectelor actelor constitutive; înştiinţarea publică privind constituirea societăţii; convocarea adunării generale de constituire etc. **F.** sunt răspunzători solidar şi nelimitat pentru obligaţiile contractate în vederea constituirii societăţii, dar se pot îndrepta împotriva acesteia după constituire, cu condiţia să nu li se poată imputa vreo culpă.

FORMA ACTULUI JURIDIC CIVIL, modul în care trebuie să se exteriorizeze voinţa juridică (consimţământul) pentru a putea da naştere unui act juridic civil valabil. În principiu, actele juridice civile sunt consensuale, încheindu-se valabil prin exteriorizarea voinţei în orice mod: în scris, prin vorbe, prin semne, iar uneori chiar prin tăcere, în contextul unor împrejurări de natură a da o semnificaţie juridică determinată tăcerii. Prin excepţie de la principiul consensualismului, anumite acte juridice nu se pot încheia valabil decât prin exteriorizarea voinţei părţilor într-o formă anume cerută de lege (ad validitatem), care poate fi: un înscris autentic (contractul de donaţie; contractele de înstrăinare şi împăr-

țeală a unor imobile: subrogația personală consimțită de debitor; constituirea de ipotecă etc.); un înscris sub semnătură privată (antecontractul de vânzare-cumpărare etc.); o declarație verbală făcută în fața unui anumit organ de stat (adopția; recunoașterea paternității); respectarea altor condiții de solemnitate anume prevăzute de lege (încheierea căsătoriei, întocmirea testamentului etc.). Nerespectarea **f.a.j.c.** cerută de lege ca o condiție de validitate a actului, este sancționată cu nulitatea absolută. În afara cazurilor în care respectarea unei anumite forme este cerută chiar de lege, părțile pot conveni, ele, ca încheierea unui anumit act juridic să se facă într-o anumită formă (de regulă, prin înscris autentic), caz în care actul nu va fi valabil decât dacă s-a încheiat în forma convenită.

FORMA DAT ESSE REI, forma dă condiția de existență a unui lucru, a actului juridic, a contractului.

FORMALISM. 1) sistem juridic caracterizat prin condiționarea validității actelor juridice de exprimarea voinței juridice a părților într-o anumită formă solemnă. **F.** a dominat dreptul roman, dar și-a pierdut apoi din importanță, menținându-se astăzi ca excepție de la consensualism, pentru contractele a căror validitate este expres condiționată prin lege de respectarea unei forme solemne; 2) principiu general al procesului civil care se concretizează în anumite acte de procedură pe care le fac participanții la proces, ce trebuie îndeplinite cu respectarea anumitor termene procedurale. Legea stabilește și impune anumite condiții privind activitatea instanței și a auxiliarilor săi, precum și raporturile dintre părți și aceste organe (denumite și forme procedurale). Astfel sunt reglementate formele necesare pornirii procesului civil, chemării părților în fața instanței, administrării probelor, organizării dezbaterilor, pronunțării hotărârilor, exercitării căilor de atac, executării silite a titlurilor executorii. Pe lângă conținutul și modul de îndeplinire ale actelor de procedură legea stabilește și termenul când trebuie efectuate aceste acte, termenul fiind tot o formă de procedură (condiție extrinsecă pentru valabilitatea anumitor acte de procedură). **F.** constituie o garanție pentru justițiabili, o măsură de protecție contra arbitrariului judecătorului sau relei-credințe a părții adverse. **F.**, însă, nu trebuie exagerat, întrucât forma procedurală nu trebuie respectată pentru ea însăși, ci numai dacă ea constituie o garanție pentru mai buna administrare a justiției. (D.R.)

FORMALITATEA MULTIPLULUI EXEMPLAR, cerință legală pentru valabilitatea înscrisului sub semnătură privată ce constată o convenție sinalagmatică potrivit căreia un astfel de înscris este valabil întocmit numai dacă s-a redactat în atâtea exemplare originale câte părți cu interese contrare sunt. Legea dispune că pentru ~~toate părțile~~ care au același interes este suficient un singur exemplar original din înscrisul constatator al convenției. Pe fiecare exemplar al înscrisului trebuie să se facă mențiunea numărului originalelor ce s-au întocmit; cu toate acestea, lipsa mențiunii că originalul s-a făcut în număr îndoit, întreit etc. de exemplare nu poate fi opusă de acela care a executat în ce-l privește, convenția constatată prin înscrisul respectiv. Rațiunea îndeplinirii **f.m.e.** constă în aceea că atunci când există obligații reciproce este firesc ca fiecare contractant să posede dovada scrisă de care să se poată servi în cazul în care celălalt contractant nu-și îndeplinește obligația asumată. **F.m.e.** nu este necesară pentru: înscrisurile autentice; hotărârile judecătorești prin care se constată încheierea unui contract; contractele ce conțin o obligație unilaterală; contractele încheiate prin corespondență; contractul redactat într-un singur exemplar

lăsat spre păstrare unui terţ; contractul care este recunoscut de ambele părţi; contractele comerciale, cu excepţia acelora pentru care legea cere expres să fie redactate într-un număr de exemplare.

FORMAREA CONTRACTULUI, (încheierea contractului), constă în realizarea acordului de voinţă al părţilor asupra drepturilor şi obligaţiilor pe care le stabilesc în raporturile dintre ele. În sens mai restrans formarea se referă la momentul încheierii contractului şi forma acestuia, iar încheierea se referă la condiţiile de validitate privind fondul contractului.

FORMULĂ EXECUTORIE, menţiune aplicată de instanţă pe copia legalizată a hotărârii judecătoreşti, care cuprinde ordinul dat în numele Preşedintelui României către organele de executare să aducă la îndeplinire cele cuprinse în dispozitivul hotărârii. **F.e.** aplicată pe hotărâre dă naştere titlului executoriu. Lipsa **f.e.**, ca şi neregularitatea aplicării ei atrage nulitatea actelor de executare silită deja săvârşite, nu însă şi nulitatea hotărârii.

FORŢA OBLIGATORIE A CONTRACTULUI, principiu al dreptului civil potrivit căruia, odată încheiat cu respectarea condiţiilor legii, contractul trebuie să fie executat, prevederile contractuale impunându-se atât părţilor, şi, după caz, succesorilor lor în drepturi, cât şi instanţelor judecătoreşti şi celorlalte organe chemate să contribuie la asigurarea executării lor, la nevoie silite, cu ajutorul constrângerii forţei publice. Din principiul **f.o. a c.** derivă norme şi instituţii importante ale dreptului civil, printre care: inadmisibilitatea revocării sau rezilierii unilaterale a contractului, cu excepţiile anume reglementate de lege; obligaţia părţilor de a executa în natură şi întocmai obligaţiile asumate în condiţiile şi termenele stipulate în contract; obligaţia instanţelor judecătoreşti de a impune părţilor respectarea contractului şi de a interpreta clauzele acestuia potrivit intenţiei comune a părţilor; interdependenţa obligaţiilor reciproce ale părţilor în contractele sinalagmatice, cu consecinţele sale: excepţia de neexecutare, rezoluţiunea în caz de neexecutare imputabilă uneia dintre părţi şi încetarea obligaţiei datorită imposibilităţii fortuite de executare; relativitatea efectelor contractului, cu consecinţele sale; inopozabilitatea faţă de terţi (cu excepţiile expres prevăzute de lege), efecte specifice ale simulaţiei, nevalabilitatea promisiunii pentru altul şi valabilitatea stipulaţiei pentru altul; executarea silită a obligaţiilor contractuale; răspunderea contractuală în caz de neexecutare imputabilă debitorului şi inadmisibiltatea, în principiu, a clauzelor de nerăspundere etc. Prin excepţie de la principiul **f.o. a c.**, în anumite împrejurări şi condiţii speciale, legiuitorul poate interveni direct în contracte, dispunând fie suspendarea temporară a executării lor, fie prorogarea contractelor.

FORŢĂ MAJORĂ, (în răspunderea contractuală), 1) împrejurare de fapt, imprevizibilă şi de neînlăturat, care împiedică în mod obiectiv şi fără nici o culpă din partea debitorului executarea obligaţiei contractuale a acestuia. 2) imposibilitate obiectivă de executare a unei obligaţii, determinată, în lipsa oricărei culpe a debitorului, de un eveniment de **f.m.** I. De regulă, evenimentul de **f.m.** trebuie să aibă o origine exterioară, să provină din afara persoanei sau sferei de activitate a debitorului. Astfel, împrejurări legate de activitatea debitorului, deşi fortuite, nu sunt reţinute în practica judiciară ca evenimente de **f.m.** de natură a exonera cărăuşul de răspunderea pentru neîndeplinirea obligaţiilor asumate prin contractul de transport. Pe cale de excepţie însă, mai ales în contractele intuitu personae, chiar şi împrejurări legate de persoana debitorului sunt considerate evenimente de **f.m.** dacă au fost imprevizibile şi de neînlăturat,

făcând imposibilă executarea obligaţiei. De cele mai multe ori, evenimentul de **f.m.** este un fenomen natural (cutremur, inundaţie etc.), dar poate fi şi un fenomen social (război, grevă etc.). **E. de f.m.** trebuie să fi fost imprevizibil în momentul încheierii contractului şi inevitabil, de neînlăturat sau de neînvins; aceste trăsături se apreciază în abstracto, în raport cu posibilităţile de prevedere şi de acţiune ale unei persoane care pune toată grija şi diligenţa în îndeplinirea obligaţiilor sale; dacă evenimentul de **f.m.** putea fi prevăzut, respectiv evitat sau depăşit, de către un om diligent, dar debitorul n-a făcut cele necesare în acest scop, neexecutarea obligaţiei îi va fi imputabilă şi el nu va putea fi exonerat de răspundere. Evenimentul de **f.m.** trebuie să împiedice în mod obiectiv executarea obligaţiei. II. Imposibilitatea de executare care constituie situaţia de **f.m.** trebuie să fie absolută, să existe faţă de orice altă persoană care s-ar fi aflat în locul debitorului; simpla sporire a dificultăţilor sau a costului executării nu poate realiza o situaţie de **f.m.** de natură a duce la exonerarea de răspundere. Această trăsătură se apreciază în abstracto. Situaţia de **f.m.** trebuie să fie neimputabilă debitorului; dacă debitorul s-a pus singur, prin propria sa culpă, în imposibilitate de executare, dacă el n-a luat măsurile care ar fi putut duce la evitarea acesteia, nu va putea fi exonerat de răspundere. Caracterul neimputabil al imposibilităţii de executare constituie trăsătura esenţială a **f.m.** şi totodată fundamentul efectului ei exonerator de răspundere. III. **F.m.** are ca principal efect exonerarea de răspundere contractuală a debitorului. În contractele cu executare succesivă, dacă **f.m.** acţionează doar temporar, ea are ca efect suspendarea executării contractului, creditorul neputând pretinde debitorului, cât timp se află în situaţie de **f.m.**, nici executarea obligaţiei şi nici daune-interese moratorii sau penalităţi de întârziere. Dacă imposibilitatea de executare provocată de **f.m.** este definitivă, **f.m.** are ca efect stingerea obligaţiei. Debitorul aflat în situaţie de **f.m.** răspunde, totuşi, nefiind exonerat: a) dacă el a comis o culpă, fără de care evenimentul de **f.m.** nu s-ar fi produs ori n-ar fi împiedicat executarea obligaţiei sale; b) dacă înainte de producerea evenimentului debitorul a fost pus în întârziere, întrucât dacă debitorul ar fi executat la timp, evenimentul de **f.m.** intervenit ulterior n-ar fi împiedicat executarea; c) dacă prin contract debitorul şi-a luat asupra sa cazurile de **f.m.** sau unele dintre acestea (clauză de neräspundere). Dovada **f.m.** este în sarcina debitorului care o invocă şi poate fi făcută prin orice mijloace de probă.

FRANGENDI FIDEM, NON EST FIDES SERVANDA, aceluia care a spulberat încrederea, nu i se mai datorează încredere.

FRANŞIZĂ, partea din pagubă care este suportată de asigurat. **F.** este stabilită în prealabil prin poliţa de asigurare şi poate fi procentuală sau în sumă absolută. **F.** este condiţionată, în temeiul căreia asiguratorul este scutit de răspundere pentru daune mai mici decât suma şi o suportă integral dacă dauna depăşeşte această sumă. **F.** este necondiţionată, în temeiul căreia asiguratorul plăteşte suma daunei rămasă după scădere.

FRAŢI, persoane care au aceiaşi părinţi sau care au cel puţin unul dintre părinţi comun, aflându-se astfel, între ei, în raporturi de rudenie colaterală de gradul II. Sunt **f.** buni persoanele care au ambii părinţi comuni; sunt consângeni **f.** care au numai tată comun, iar mame diferite; sunt uterini **f.** care au numai mamă comună, iar taţi diferiţi. **F.** pot fi legaţi între ei prin raporturi de rudenie firească rezultate din naştere (din filiaţie), sau prin raporturi de rudenie civilă rezultate din adoptarea lor de către aceeaşi persoană sau de aceeaşi pereche

căsătorită ori din adoptarea unuia dintre ei de către părintele sau părinții firești ai celuilalt. În sens restrâns se numesc **f.** numai rudele colaterale de gradul II, de sex bărbătesc; în sens larg, sunt **f.** atât rudele colaterale de gradul II de sex masculin, cât și cele de sex feminin (surorile). Calitatea de **f.** angajează o serie de efecte juridice, cum sunt: obligația legală de întreținere cu caracter reciproc; vocația succesorală reciprocă; impedimentul la căsătorie; interdicția adoptării unuia dintre **f.** de către celălalt; interdicția ascultării ca martor; dreptul de a cere strămutarea proceselor sau recuzarea judecătorilor sau experților.

FRAUDAREA CREDITORILOR, prejudicierea intenționată, de către debitor a intereselor creditorilor săi prin acte sau fapte juridice de natură a micșora gajul lor general ori celelalte garanții menite să asigure satisfacerea creanțelor acestora. **F.c.** este sancționată pe planul dreptului civil prin posibilitatea recunoscută de lege creditorilor de a ataca actele frauduloase ale debitorului prin acțiunea pauliană, în vederea obținerii revocării lor pe cale judecătorească.

FRAUDĂ LA LEGE, încălcarea intenționată, de către părți, prin utilizarea unor mijloace viclene, a dispozițiilor imperative legale în vigoare, cu ocazia încheierii sau executării unui act juridic. Sancțiunea **f. la l.** este nulitatea actului juridic astfel încheiat sau a actelor de executare astfel săvârșite.

FRAUS CREDITORUM, locuțiune latină care semnifică înșelarea creditorilor, realizată de către debitor în dauna acestora prin donarea sau vânzarea bunurilor sale, pentru ca, la scadența datoriilor, creditorul să nu-și poată valorifica drepturile. (D.R.)

FRAUS FRAUDIS, înșelătorie, fraudă.

FRAUS OMNIA CORRUMPIT, locuțiune latină ce semnifică faptul că o fraudă corupe totul.

FRUCTE, tot ceea ce un lucru produce în mod periodic, fără ca substanța sa să scadă. Au această calitate recoltele, chiriile, dobânzile, etc. Se clasifică în două grupe distincte și anume: fructe naturale și fructe civile. Revin proprietarului, în virtutea dreptului de proprietate care se întinde la tot ceea ce lucrul produce. Ca urmare, când lucrul se află la un terț ce nu are nici un drept asupra sa, proprietarul poate cere odată cu restituirea lucrului și restituirea tuturor fructelor produse de acesta, iar dacă fructele au fost deja consumate, cel puțin valoarea lor în bani. Posesorul de rea-credință poate să rețină o parte din fructe drept compensație pentru cheltuielile necesare pe care le-a făcut în vederea obținerii fructelor. Au dreptul să le culeagă însă persoana căruia proprietarul i-a dat folosința lucrului sau a fost obligat să-i recunoască folosința lucrului, precum și posesorul de bună-credință.

FRUCTE CIVILE, venituri în bani obținute prin exploatarea bunurilor, adică prin cedarea folosinței lor unei alte persoane în schimbul unor sume de bani plătite periodic de către aceasta. Au un astfel de caracter: chiriile și dobânzile creanțelor.

FRUCTE NATURALE, produsele periodice ale pământului, precum și produsele animalelor. Au acest caracter recoltele de orice fel obținute prin cultivarea cerealelor, legumelor, a plantelor industriale, a viței de vie, roadele livezilor etc., precum și lâna, laptele, ouăle, prăsila animalelor.

FRUCTUS, fruct.

FRUCTUS AUGENT HEREDITATEM, fructele sporesc moștenirea.

FRUCTUS CIVILIS, dobânda.

FRUCTUS EOS ESSE CONSTANT QUI, EDUCTA IMPENSA, SUPERERUNT, beneficiile se constata a fi acelea care vor

rămâne în plus, după ce s-a scos cheltuiala.

FRUSTRA PROBATUR QUOD NON RELEVAT, "proba este zadarnică, dacă ea nu este pertinentă"

FUNCŢIONAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, ansamblul regulilor (comune şi/sau speciale) privind regimul juridic al bunurilor aduse ca aport în societate, dreptul asociaţilor la dividende, administratorii societăţii, obligaţii referitoare la actele societăţii comerciale; a se vedea şi: *adunarea generală a asociaţilor; consiliu de administraţie; comitet de direcţie; administrator al societăţii comerciale.* (D.R.)

FUNDUS TRANSIT CUM SUA CAUSA, moşia (cumpărată) trece (la cumpărator) împreună cu pricina care o grevează.

FUNGIBIL, a se vedea *bunuri.*

FUR SEMPER IN MORA, 1) hoţul se află totdeauna în întârziere; 2) adagiu latin folosit pentru a exprima regula potrivit căreia cel care a furat un lucru este, din chiar momentul furtului, de drept în întârziere cu privire la obligaţia sa de a restitui lucrul furat sau echivalentul acestuia, suportând ca atare riscul pieirii fortuite a lucrului.

FUR SEMPER MORAM FACERE VIDETUR, locuţiune latină ce semnifică faptul că hoţul se consideră întotdeauna în întârziere.

FURIOSI NULLA VOLUNTAS EST, nebunul nu are nici o voinţă.

FURIOSUS NULLUM NEGOTIUM AGERE POTEST, QUIA NON INTELLIGIT QUID AGIT, nebunul nu poate încheia nici un act juridic, deoarece nu înţelege ce face.

FURTUM POSSESSIONIS, furtul posesiei.

FURTUM USUS, furtul folosinţei.

FUZIUNE, (în dreptul comun), formă de comasare a persoanelor juridice, constând în contopirea a două sau mai multe persoane juridice pentru a alcătui o nouă entitate de drept. Are ca efect încetarea existenţei persoanelor juridice contopite şi constituirea unei persoane juridice noi. Operează o transmisiune universală între subiectele de drept care îşi încetează existenţa şi subiectul de drept nou format, în virtutea căreia acesta din urmă preia integral de la cel dintâi bunurile, drepturile, obligaţiile, inclusiv contractele deja încheiate la data reorganizării, devenind astfel răspunzător pentru neexecutarea lor.

FUZIUNEA SOCIETĂŢILOR COMERCIALE, operaţiune juridică prin care se realizează o concentrare a societăţilor comerciale, în scopul de a face faţă cerinţelor activităţii comerciale. În materie comercială, **f.s.c.** cunoaşte două forme: absorbţia şi contopirea. 1) absorbţia este acea operaţiune prin care o societate comercială înglobează una sau mai multe societăţi comerciale, având drept consecinţă faptul că societăţile absorbite îşi încetează existenţa; 2) contopirea este acea operaţiune juridică ce constă în reunirea a două sau mai multe societăţi comerciale, care îşi încetează existenţa, pentru constituirea unei societăţi comerciale noi. În vederea **f.s.c.** fiecare societate implicată trebuie să procedeze la modificarea contractului de societate şi a statutului societăţii, cu respectarea cerinţelor de formă şi de publicitate cerute de lege pentru încheierea lor. Hotărârea de fuziune este luată de adunarea asociaţilor din societăţile în cauză, cu condiţiile de cvorum şi de majoritate prevăzute de lege. Actul adiţional care cuprinde hotărârea de fuziune, în formă autentică, se publică în Monitorul Oficial şi se înregistrează în registrul comerţului. Pe lângă acestea, mai este necesar ca fiecare societate implicată în fuziune să întocmească bilanţul şi să-l depună la registrul comerţului, odată cu cererea de înscriere a hotărârii de fuziune, pentru a fi menţionat. Societatea care îşi încetează

existenţa prin fuziune va depune la registrul comerţului, în vederea înscrierii, o declaraţie privind modul cum a hotărât să stingă pasivul său. În cazul în care fuziunea îmbracă forma contopirii, urmează să se întocmească şi să se autentifice actul sau actele constitutive ale noii societăţi, să se obţină de la tribunal autorizaţia de funcţionare a societăţii şi să se facă publicitatea prin Monitorul Oficial şi înmatricularea în registrul comerţului. Drept urmare a fuziunii, aceasta are drept efect o transmisiune a drepturilor şi obligaţiilor societăţilor care îşi încetează existenţa către societatea comercială absorbantă, respectiv societatea care se constituie prin contopire. Efectele fuziunii se produc numai după trei luni de la data publicării hotărârii de fuziune în Monitorul Oficial. Efectele fuziunii se produc înainte de împlinirea de trei luni, dacă societatea absorbantă sau cea care s-a constituit prin contopire face dovada că au fost achitate toate datoriile sociale ori dovada că sumele datorate creditorilor sociali au fost depuse la o bancă sau la direcţia finanţelor publice. Dovada se face cu înscrisurile emise de creditori ori cu certificatul care constată depunerile efectuate (ce trebuie publicat în Monitorul Oficial şi înregistrat în registrul comerţului). Efectele fuziunii se mai produc înaintea termenului de trei luni dacă există acordul tuturor creditorilor. Creditorilor sociali le este recunsocut un drept de opoziţie împotriva hotărârii de fuziune, drept ce se exercită la instanţa judecătorească în termen de trei luni de la publicarea în Monitorul Oficial. Opoziţia suspendă exercitarea hotărârii de fuziune până la rămânerea definitivă şi/sau irevocabilă a sentinţei judecătoreşti. În cazul în care opoziţia a fost admisă, hotărârea de fuziune se va putea aplica doar după satisfacerea pretenţiilor creditorului oponent. (D.R.)

GAJ. contract accesoriu prin care debitorul remite creditorului său un bun mobil pentru garantarea datoriei. În temeiul acestui contract, creditorul are dreptul să rețină bunul în posesia până la plata datoriei iar, în caz de neplată, să se despăgubească cu preferință față de ceilalți creditori, din prețul rezultat prin valorificarea acelui bun. Termenul de **g**. desemnează atât contractul de **g**., cât și dreptul real de **g**. născut din acest contract precum și însuși bunul care constituie obiectul acestui drept. Contractul de **g**. este un contract accesoriu, pentru că presupune o obligație principală pe care o garantează, el urmând soarta acesteia cât privește existența și stingerea sa, unilateral, deoarece crează obligații numai în sarcina creditorului gajist, anume, de a păstra bunul și de a-l restitui după ce este plătit real, întrucât nu ia naștere decât prin remiterea bunului dat în **g**.. Alături de **g**. cu deposedare, este îngăduită, în anumite cazuri, constituirea **g**. fără deposedare, formă în care bunurile gajate rămân în posesia debitorului. În această formă, contractul de **g**. este un contract consensual, remiterea bunului nemaiconstituind o condiție de existență a contractului. Contractul de **g**. poate fi civil sau comercial după natura, civilă sau comercială, a obligației garantate. Contractul de **g**. civil este supus normelor C. civ., iar contractul de **g**. comercial, normelor C. com. completate cu cele ale C. civ. De regulă orice obligație poate fi garantată prin constituirea unui **g**. care poate fi format din mărfuri, produse ale solului prinse încă de rădăcini precum și cele culeg
nuri mobile de folosință îndelungată, sume de bani (garanții în numerar), titluri de credit, în general orice bun mobil, corporal sau incorporal, cu condiția să se afle în circuitul civil. Contractul de **g**. este frecvent folosit în comerț datorită faptului că facilitează creditul fără ca (în cazul **g**. fără deposedare) să aducă vreo stânjenire în circulația bunurilor date în gaj. Contractul de **g**. se formează cu respectarea condițiilor generale de validitate a c[illegible]lor. Cel care constituie **g**. trebuie să fie proprietar al bunului dat în **g**. și să aibă capacitatea deplină de exercițiu. Contractul de **g**. este valabil și în cazul în care bunurile date în **g**. nu erau proprietatea celui care gajează, cu condiția ca creditorul să fie de bună-credință. În cazul gajului cu deposedare, formarea contractului este subordonată remiterii bunului. Gajarea bunurilor mobile corporale se face prin remiterea lor efectivă către creditor sau către o persoană aleasă de părți ori prin remiterea lor nominală, constând în transmiterea către creditor a unui titlu ce reprezintă marfa, cu clauza dării ei în **g**.. În acest sens, art. 480 C. com. dispune: creditorul este presupus că are în posesiunea sa lucrurile date în **g**. când ele se află în magazinele sale sau ale comisionarului său, în navele sale, la vamă sau într-un depozit public, sau dacă înainte de sosirea lor este în posesia conosamentului sau a unui alt asemenea document. Gajarea bunurilor [illegible] incorporale (creanțe, titluri de credit etc.) se face astfel: a) **G**. asupra cambiei și a titlurilor la ordin, prin gir, cu clauza "valoarea în garanție", sau altă clauză din care să rezulte că transmiterea s-a făcut cu titlu de **g**., iar nu în scopul transferării titlului de credit. Aceste titluri se pot da în **g**. și prin redactarea unui act separat, însoțit de remiterea titlului, procedura constituirii **g**. prin gir nefiind obligatorie. b) **G**. asupra creanțelor și drepturilor incorporale netransmisibile prin gir se constituie printr-o cesiune, cu mențiunea că cesiunea se face cu titlu de **g**.. Pentru a fi opozabilă față de terți, cesiunea se notifică debitorului creanței gajate. c) **G**. asupra acțiunilor și obligațiunilor nominative ale societăților comerciale se constituie printr-un transfer înscris în registrele societății, cu mențiunea "pentru cauză de garanție". Gajarea titlurilor la purtător se poate face prin simpla remitere a lor în mâinile creditorului; de regulă, și în acest caz, se întocmește un înscris. În cazul **g**. fără deposedare, bunurile gajate rămân în posesia debitorului. **G**. constituit asupra produselor solului, prinse încă de rădăcini sau chiar culese, precum și asupra materi-

ilor prime industriale, în stare de fabricaţie sau chiar fabricate şi aflate în fabrici sau depozite, se consideră constituit prin simplul efect al convenţiei, de la data actului, care va indică numărul, natura, calitatea şi locul unde se află **g.**, fără a se lua din posesia debitorului sau a celui care constituie **g.** Debitorul, cu consimţământul creditorului, are posibilitatea să înlocuiască bunurile fungibile date în **g.** cu altele de aceeaşi cantitate, specie şi valoare. În ceea ce priveşte forma de încheiere, potrivit C. civ. contractul de **g.** se încheie numai prin act scris, cu specificarea sumei datorate şi a bunurilor date în **g.**. Încheierea contractului de **g.** asupra unei nave este supusă unor reguli speciale. Creditorul gajist are următoarele drepturi: a) Să reţină bunul, în cazul **g.** cu deposedare, până la achitarea integrală a datoriei; el nu are însă dreptul să se folosească de bunul dat în **g.**. Dreptul de a păstra bunul implică obligaţia creditorului de a face actele necesare pentru conservarea lui. Creditorul răspunde, după regulile de drept comun, de pierderea ori deteriorarea bunului gajat, dacă aceasta s-a produs din culpa sa. b) Să revendice bunul, în temeiul dreptului real de **g.**, în mâna oricui s-ar găsi. c) Să fie plătit din valoarea bunului primit în **g.**, cu preferinţă înaintea celorlalţi creditori. Acest drept ia naştere în cazul neplăţii la termen a întregii datorii pentru care s-a constituit **g.** şi se realizează prin vânzarea pe baza autorizării justiţiei, în modurile prevăzute de lege. C. civ. prevede şi posibilitatea pentru creditorul gajist de a cere instanţei să-i aprobe să reţină bunul în contul creanţei, pe baza unei expertize judiciare de estimare a valorii bunului. Este nulă orice convenţie prin care s-ar prevedea dreptul creditorului de a-şi apropria bunul fără formalităţile prescrise de lege. Contractul de **g.** se stinge ca o consecinţă a stingerii ori desfiinţării obligaţiei principale sau prin modurile obişnuite de stingere a obligaţiilor. Plata parţială a datoriei nu atrage însă stingerea parţială, în mod corespunzător, a **g.**, acesta fiind indivizibil, adică se stinge numai prin plata integrală a datoriei, inclusiv a dobânzilor şi, dacă este cazul, a cheltuielilor ce revin debitorului.

GAJ GENERAL AL CREDITORILOR CHIROGRAFARI, expresie desemnând un drept de natură specială conferit prin lege creditorilor chirografari, cu rol de garanţie, în temeiul principiului de drept potrivit căruia întregul patrimoniu al debitorului serveşte la garantarea comună şi proporţională a tuturor acestor creditori. **G.g. al c.c.** cuprinde toate bunurile mobile şi imobile, prezente şi viitoare, ale debitorului; el nu este identic cu gajul propriu-zis care este o garanţie reală ce implică deposedarea debitorului de un bun determinat constituit ca amanet. Deşi nu comportă deposedarea debitorului de bunurile sale, dreptul de **g.g. al c.c.** conferă titularilor săi facultatea de a urmări, în scopul realizării creanţelor lor, întregul activ patrimonial al debitorului, considerat ca universalitate juridică independentă de bunurile individuale care o compun la un moment dat. În virtutea acestui drept, bunurile debitorului nu sunt indisponibilizate, iar creditorii nu dobândesc nici prerogativa urmăririi şi nici pe aceea a preferinţei, pe care le conferă drepturile reale şi garanţiile reale; creditorii chirografari au doar îndreptăţirea să recurgă la măsuri conservatorii şi preventive, precum şi la măsuri reparatorii (putând promova în acest scop acţiunea pauliană, acţiunea în simulaţie etc.), de natură să preîntâmpine o eventuală stare de insolvabilitate a debitorului şi, respectiv, să asigure readucerea în patrimoniul acestora a bunurilor prin înstrăinarea cărora a fost provocată sau agravată o atare stare.

GARANT, persoană fizică sau persoană juridică ce garantează fie personal, fie cu unul sau mai multe din bunurile sale pe

beneficiarul garanţiei (creditor): a) de executarea obligaţiei asumate faţă de acesta de o altă persoană (debitorul principal); b) că va plăti beneficiarului garanţiei o sumă de bani cu titlu de despăgubiri în cazul în care debitorul nu va avea comportarea la care s-a obligat sau nu va obţine rezultatul promis.

GARANŢIE DE DREPT, expresie sub care este desemnată obligaţia de garanţie a vânzătorului contra evicţiunii, astfel cum este ea reglementată prin normele legale.

GARANŢIE DE EVICŢIUNE, a se vedea *evicţiune; obligaţia vânzătorului de garanţie contra evicţiunii.*

GARANŢIE DE FAPT, expresie sub care este desemnată obligaţia de garanţie contra evicţiunii, aşa cum a fost aceasta stabilită prin voinţa părţilor exprimată în contract, prin derogare de la normele supletive ale legii. Prin convenţia lor, părţile pot stipula fie clauze care sporesc răspunderea, fie clauze care o micşorează sau o înlătură. Vânzătorul nu se poate exonera însă de obligaţia de garanţie care rezultă dintr-o faptă personală a sa ori a succesorilor săi în drepturi, indiferent dacă fapta a fost săvârşită înainte sau după încheierea contractului de vânzare-cumpărare, afară dacă în clauza de exonerare s-ar fi menţionat explicit fapta pentru care vânzătorul se exonerează. De asemenea, vânzătorul nu se poate exonera de obligaţia restituirii preţului în caz de evicţiune, decât dacă în contract se menţionează că bunul este cumpărat pe riscul cumpărătorului sau că acesta cumpără cu toate că cunoaşte pericolul evicţiunii.

GARANŢIE DE VICII, a se vedea *răspunderea vânzătorului pentru vicii ascunse.*

GARANŢII ALE CREDITORULUI, mijloace tehnice extrinseci raportului de obligaţie, dar alăturate acestuia, menite să contribuie la conservarea anumitor bunuri în vederea executării silite, la asigurarea executării reale a obligaţiei sau la despăgubirea creditorului în cazul în care executarea reală nu mai are loc. După criteriul momentului în care garanţiile îşi produc efectele se disting: garanţiile preventive, categorie din care fac parte dreptul de retenţie şi indisponibilizarea, urmărind ca scop conservarea unor bunuri în vederea unei posibile executări silite; garanţiile executării reale, între care se înscriu arvuna, clauza penală, clauza de coparticipare, toate acestea având ca scop asigurarea executării reale a obligaţiei principale; garanţiile propriu-zise sau reparatorii, care cuprind toate acele garanţii care îşi produc efectele în cazul executării silite, ca excepţii de la principiul egalităţii creditorilor (de ex: fidejusiunea şi celelalte garanţii personale care derivă din ea; gajul cu diferitele sale forme; privilegiile, ipotecile). Tradiţional, garanţiile se clasifică în: personale, prin care se desemnează toate raporturile de obligaţii în virtutea cărora o persoană se obligă cu întregul său patrimoniu să plătească datoria alături sau în locul debitorului (este vorba de fidejusiune şi de clauza de coparticipare, precum şi de solidaritate, indivizibilitate, ori delegaţie imperfectă); reale, ce constau în afectarea unuia sau mai multor bunuri din patrimoniul debitorului, sau chiar al unui terţ, la despăgubirea preferenţială a unui creditor (gajul şi ipoteca); mixte, când o terţă persoană garantează plata datoriei debitorului cu un anumit bun sau cu anumite bunuri din patrimoniul său (cauţiune reală); clauze legale de preferinţă, în ipoteza cărora legea însăşi stabileşte o ierarhie între creditori, impunând satisfacerea cu preferinţă a anumitor creanţe, în funcţie de natura lor, prin derogare de la principiul egalităţii creditorilor.

GARANŢII PERSONALE, mijloace juridice de garantare a obligaţiilor prin care una sau mai multe persoane se angajează printr-un contract accesoriu încheiat cu creditorul să

plătească acestuia datoria debitorului în cazul în care acesta nu o va plăti el însuşi. Este o **g.p.** fidejusiunea. O serie de alte instituţii juridice de drept civil îndeplinesc unele funcţii de **g.p.**, cum sunt: solidaritatea, indivizibilitatea etc.

GARANŢII REALE, mijloace juridice de garantare a obligaţiilor prin afectarea unui bun al debitorului sau, excepţional, chiar al altei persoane în vederea asigurării executării obligaţiei asumate. Bunul constituit drept **g.r.** este sustras de la urmărirea celorlalţi creditori chirografari, fiind destinat urmăririi şi satisfacerii cu prioritate a creanţei garantate. **G.r.** conferă creditorului garantat un drept de preferinţă, în temeiul căruia, în cadrul executării silite, valoarea bunului va asigura mai întâi satisfacerea integrală a creditorului garantat şi numai ceea ce prisoseşte va putea servi satisfacerii pretenţiilor celorlalţi creditori, precum şi un drept de urmărire, în temeiul căruia creditorul va putea urmări bunul în mâinile oricui s-ar afla, în măsura necesară satisfacerii creanţei garantate. **G.r.** se clasifică în **g.r.** cu deposedarea debitorului de bunul afectat ca garanţie (gajul) şi **g.r.** fără deposedarea debitorului (ipotecile şi privilegiile). Unele funcţii ale **g.r.** sunt îndeplinite şi de dreptul de retenţie pe care legea îl conferă în anumite cazuri creditorului.

GARANŢIILE OBLIGAŢIILOR, mijloace juridice accesorii unui raport juridic de obligaţie, prin care creditorul îşi asigură posibilitatea realizării în natură a creanţei sale, apărându-se împotriva eventualei insolvabilităţi a debitorului. În sens larg, **g.o.** cuprind: a) mijloacele preventive menite să conserve anumite bunuri ale debitorului în vederea executării silite a creanţei (dreptul de retenţie, indisponibilizarea); b) mijloacele de asigurare a executării în natură a obligaţiei (arvuna, clauza penală, clauza de coparticipare); c) garanţiile propriu-zise (sau reparatorii) care asigură creditorului garantat o situaţie avantajoasă faţă de ceilalţi creditori (chirografari) cu ocazia executării silite (fidejusiunea, gajul, ipoteca, privilegiile şi cauzele legale de preferinţă). Alături de **g.o.** şi alte instituţii ale dreptului civil pot îndeplini funcţii de garantare a executării unor obligaţii (solidaritatea, indivizibilitatea etc.). Unele garanţii sunt convenţionale sau contractuale, fiind stabilită prin voinţa părţilor exprimată într-un contract accesoriu grefat pe obligaţia principală garantată (clauza penală, arvuna, gajul, fidejusiunea, unele ipoteci etc.) în timp ce altele sunt extracontractuale sau legale, izvorând direct din lege, independent de manifestarea voinţei părţilor (dreptul de retenţie, indisponibilizarea, unele ipoteci, cauzele legale de preferinţă etc.). În sens restrâns **g.o.** cuprind numai garanţiile propriu-zise care pot fi clasificate în garanţii personale (fidejusiunea), garanţii reale (gajul, ipoteca, privilegiile) şi cauze legale de preferinţă.

GENERA NON PEREUNT, "bunurile generice nu pier", adagiu latin exprimând regula de principiu potrivit căreia debitorul obligaţiei de a preda o cantitate de bunuri generice nu este liberat de această obligaţie şi nici exonerat de răspundere pentru neîndeplinirea ei, chiar dacă bunurile pe care s-a obligat să le predea ar fi pierit în mod fortuit, căci atâta timp cât alte bunuri de acelaşi gen există, debitorul poate şi trebuie să le procure şi să-şi îndeplinească obligaţia faţă de creditorul său.

GENERALIS (LEX) SPECIALIBUS NON DEROGANT, "o lege generală nu derogă de la cele speciale".

GENERI PER SPECIEM DEROGATUR, "de la gen se face derogare prin specie".

GENUS LIMITATUM, "gen limitat".

GERANT, persoana care, din proprie iniţiativă, fără împuternicire, săvârşeşte fapte materi-

ale sau acte juridice în interesul şi utilitatea altei persoane numită gerat.

GERAT, persoana în folosul şi interesul căreia o altă persoană, neîmputernicită, săvârşeşte din proprie iniţiativă fapte materiale sau acte juridice, cu intenţia de a-i gera afacerile.

GESTIUNE DE AFACERI, fapt juridic licit prin care o persoană, numită gerant, săvârşeşte din proprie iniţiativă, fără împuternicire, acte juridice sau fapte materiale în folosul sau în interesul altei persoane numită gerat. Pentru a-şi produce efectele specifice, **g. de a.** trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: a) să existe o gestiune (gerare) a afacerilor altuia, constând în săvârşirea unuia sau mai multor fapte materiale sau acte juridice utile geratului. Actele de gestiune nu trebuie, în principiu, să depăşească sfera actelor de administraţie, dar se pot face şi acte de dispoziţie dacă sunt utile intereselor geratului; utilitatea gestiunii se apreciază în momentul săvârşirii actelor respective, chiar dacă ulterior utilitatea lor dispare pentru gerat. În nici un caz, gerantul nu poate face acte care implică din partea autorului lor o apreciere subiectivă; b) actele de gestiune să fie săvârşite din propria iniţiativă a gerantului, fără împuternicire, chiar tacită, din partea geratului şi chiar fără ştirea acestuia; drept consecinţă, voinţa geratului neavând nici un rol în **g. de a.**, capacitatea sa juridică este indiferentă; c) actele de gestiune să fi fost săvârşite cu intenţia de a gera interesele altuia sau şi interesele altuia, alături de propriile sale interese (plata integrală făcută de unul dintre codebitorii solidari din delict); nu este **g. de a.** dacă actele au fost săvârşite cu intenţie liberală, de a dona ori de a face un serviciu gratuit, şi nici dacă actele săvârşite reprezentau executarea unei obligaţii generale sau convenţionale a celui ce le-a săvârşit; d) gerantul să aibă capacitate deplină de a se obliga, dacă săvârşeşte acte juridice. **G. de a.** este un izvor de obligaţii, având ca efecte, potrivit legii, crearea unor obligaţii atât în sarcina gerantului, cât şi în sarcina geratului. Astfel: I. Gerantul este obligat: a) să continue gestiunea începută, până când geratul sau moştenitorii lui vor fi în măsură să o preia şi să se ocupe ei înşişi de interesele lor; dacă însă continuarea gestiunii ar fi prejudiciabilă pentru gerant, acesta poate să o întrerupă fără a fi ţinut răspunzător; b) să manifeste în gestiune diligenţa unui bun gospodar, răspunzând de orice culpă; dacă însă se dovedeşte că, fără intervenţia lui, lucrarea s-ar fi compromis, gerantul nu va răspunde decât pentru dol; c) să dea socoteală geratului când acesta va ratifica gestiunea. De asemenea, gerantul este obligat, faţă de terţi, să răspundă de îndeplinirea obligaţiilor asumate prin actele de gestiune în numele său propriu, fără ca terţii să ştie că el acţiona pentru altul; dacă însă a acţionat în numele geratului, atunci însă numai acesta va fi direct obligat faţă de terţi, dacă actele în care a fost reprezentat fără împuternicire i-au fost utile sau dacă el a ratificat gestiunea; II. Geratul, la rândul său, este obligat: a) faţă de gerant: să-l indemnizeze de toate cheltuielile necesare şi utile făcute în interesul gestiunii, inclusiv de executarea obligaţiilor asumate în nume propriu, dar în interesul geratului; până la plata tuturor acestor obligaţii, gerantul are un drept de retenţie asupra bunului la care se referă **g. de a.**; b) faţă de terţi: să îndeplinească toate obligaţiile contractate de gerant, fie în numele geratului, fie în nume propriu dar în interesul geratului. În toate cazurile geratul este ţinut de aceste obligaţii numai în măsura în care gestiunea i-a folosit. Dacă însă geratul ratifică gestiunea, transformând-o, retroactiv, într-un mandat, geratul, devenit mandant, va fi ţinut de toate actele încheiate de gerantul mandatar, fără ca acesta să trebuiască a dovedi utilitatea lor.

GIR, mod de transmitere a titlurilor la ordin, constând în inserarea unei anumite formule (de regulă pe spatele acestora) prin care se exprimă voinţa posesorului actual de a efectua transmisiunea şi în remiterea titlului cu acea formulă unui nou posesor. Prin efectul **g.** se transmite titlul de credit cu toate drepturile inerente lui; dobânditorul devine proprietarul acestuia fără a mai fi necesară vreo notificare faţă de debitor. Cel dintâi dobândeşte un drept propriu, iar odată cu acesta şi garanţiile reale (gaj, ipotecă, privilegii), care au fost constituite pentru asigurarea plăţii titlului. De regulă, **g.** indică şi persoana giratarului. **G.** este necondiţionat; orice condiţie se consideră nescrisă, iar dacă **g.** priveşte numai o parte din sumă este nul. Într-un **g.** pot fi indicaţi, cumulativ sau alternativ, mai mulţi giratari; în primul caz, exercitarea drepturilor astfel dobândite se face de către toţi aceştia de comun acord, iar în cel de-al doilea caz, de către giratarul care se află în posesia titlului. **G.** constituie o garanţie pentru acceptarea şi plata cambiei: prin intermediul lui, girantul îşi asumă obligaţia de acceptare şi plată pentru eventualitatea că trasul ar refuza acceptarea sau plata; asumându-şi această obligaţie faţă de giratar, ca şi faţă de orice posesor al titlului, el devine debitor de regres, solidar responsabil cu ceilalţi debitori cambiali. Obligaţia girantului născută prin efectul **g.** este independentă de raportul juridic în care îşi are sursa titlul cambial, iar ca urmare, excepţiile întemeiate pe acest raport nu pot fi opuse giratarului decât atunci când a lucrat cu ştiinţă în paguba debitorului. Girantul se poate elibera de obligaţia de garanţie prin inserarea în textul **g.** a formulei: "fără garanţie" sau " fără obligo", având valoarea unei clauze cu efecte erga omnes pe care el o va putea invoca împotriva oricărui posesor al titlului. Pe baza **g.**, giratarul îşi legitimează posesia titlului; în acest scop, se cere să existe o serie neîntreruptă a girurilor menţionate pe cambie sau pe adaos, primul dintre ele să fi fost dat de către trăgător, iar ultimul putând fi dat şi în alb. Succesiunea **g.** este neîntreruptă atunci când fiecare dintre acestea este semnat ca girant de către giratarul din **g.** precedent; dacă în seria de **g.** succesive unul dintre ele este semnat de un incapabil, acel **g.** este nul şi atrage şi nulitatea celorlalte care l-au succedat, rămânând valabile numai **g.** precedente lui. Debitorul din titlu nu este îndreptăţit să verifice dacă **g.** sunt reale sau false şi nici dacă acestea emană de la persoane incapabile sau de la persoane care le pot subscrie în mod valabil; el are dreptul numai să verifice şi să stabilească identitatea posesorului. Alături de **g.** obişnuit sunt cunoscute şi unele **g.** speciale, anormale sau improprii: **g.** pentru încasare (sau pentru procură), **g.** în garanţie, **g.** "nu la ordin", **g.** fără garanţie ("fără obligo" sau "fără regres"), **g.** de întoarcere, **g.** după protest.

GIR "FĂRĂ OBLIGO", a se vedea *gir fără garanţie*.

GIR "FĂRĂ REGRES", a se vedea *gir fără garanţie*.

GIR "NU LA ORDIN", gir cu efect translativ, în virtutea căruia însă giratarul nu dobândeşte dreptul să gireze cambia, iar girantul este ţinut responsabil pentru acceptare şi plată numai faţă de giratarul său, nu şi faţa de persoanele cărora cambia le-ar fi fost girată ulterior.

GIR DE ÎNTOARCERE, gir în virtutea căruia beneficiarul girează în favoarea trasului, a trăgătorului sau a altui obligat, care la rândul lui poate gira din nou cambia. În cazul în care girul a fost făcut în folosul trasului acceptant al cambiei, şi se găseşte la scadenţă în mâinile sale, trasul cumulează calităţile de debitor şi creditor cambial; ca urmare cambia se stinge prin confuziune. Trasul care nu a acceptat cambia rămâne

numai giratar, iar în această calitate este îndreptăţit să pretindă plata de la girant şi de la trăgător. Când girul s-a făcut în favoarea trăgătorului şi trasul a acceptat cambja, cel dintâi poate cere plata de la cel de-al doilea; în schimb dacă trasul nu a acceptat cambia, aceasta se stinge, trăgătorul devenind şi creditor şi debitor al girantului.

GIR DUPĂ PROTEST, gir făcut după dresarea protestului de neplată, sau după expirarea termenului pentru dresarea protestului şi care produce numai efectele unei cesiuni. Legitimarea posesiei titlului se face pe baza şirului neîntrerupt de giruri anterioare sau posterioare protestului sau expirării termenului pentru dresarea acestuia.

GIR FĂRĂ GARANŢIE, gir în virtutea căruia girantul este exonerat de orice garanţie de acceptare sau plată, fiind ţinut responsabil numai de existenţa creanţei şi care are drept efect numai legitimarea posesiei titlului.

GIR FIDUCIAR, gir care, fără să conţină vreo referire la scopul pentru care este făcut, are ca efect transferul deplin al drepturilor cambiale de la girant la giratar, cel dintâi păstrând doar un drept personal împotriva acestuia din urmă. **G.f.** se fondează pe încrederea acordată de girant giratarului, că va utiliza cambia potrivit înţelegerii intervenită între ei.

GIR ÎN ALB, gir care nu cuprinde indicarea numelui giratarului, ci numai semnătura girantului pe spatele cambiei sau pe adaos. Posesorul cambiei cu **g.a.** poate adopta una din următoarele soluţii: să-l completeze cu propriul său nume; să-l completeze cu numele altei persoane, apoi să-l predea acesteia; să facă un nou **g.a.** sau să gireze cambia la ordinul altei persoane; să predea cambia unui terţ fără să o gireze sau fără să completeze **g.a.**

GIR ÎN GARANŢIE, gir care cuprinde formula "în garanţie" sau "valoarea în gaj", ori o altă formulă asemănătoare din care să rezulte că titlul cambial este dat în garanţie pentru asigurarea unei alte creanţe a giratarului faţă de girant. Posesorul cambiei formând obiectul unui **g.g.** poate exercita, chiar împotriva girantului care îi este debitor, toate drepturile ce decurg din titlu, indiferent dacă creanţa garantată este exigibilă sau nu. Giratarul nu poate transmite cambia decât prin gir pentru încasare. Sub celelalte aspecte, raporturile juridice dintre girant şi giratar sunt supuse regulilor dreptului comun în materie de gaj, afară de cazul în care între părţi a intervenit o convenţie specială.

GIR LA PURTĂTOR, gir exprimat în formula "plătiţi purtătorului". **G. la p.** este în realitate un gir în alb.

GIR PENTRU ÎNCASARE, gir făcut în scopul de a conferi giratarului dreptul de a încasa, în calitate de reprezentant sa de mandatar al girantului, la scadenţă sau mai înainte de scadenţă, suma prevăzută în cambie, iar în caz de refuz al debitorului, dreptul de a îndeplini formalităţile cerute pentru satisfacerea drepturilor cambiale. Se înfăptuieşte printr-o varietate de formule, cum ar fi: "pentru încasare"; "pentru procură"; "pentru acoperire"; într-un astfel de gir, giratarul nu dobândeşte drepturile create prin titlu, el având doar calitatea de mandatar al girantului. Ca urmare, giratarul nu poate transmite cambia prin gir; având calitatea de mandatar el îşi poate substitui, în această calitate o altă persoană prin intermediul unui nou **g.î.** Giratarul are obligaţia să exercite drepturile ce decurg din cambie în numele girantului, fiind legitimat în acest sens; debitorii cambiali îi pot opune toate excepţiile pe care le-ar putea opune girantului. Raporturile dintre girant şi giratar sunt supuse normelor de drept comun în materie de reprezentare.

GIR PENTRU PROCURĂ, a se vedea *gir pentru încasare*.

GIR SIMULAT, gir în privinţa căruia părţile convin să nu aibă ca efect transmiterea cambiei, girantul continuând să rămână adevăratul posesor al acesteia, iar giratarul fiind numai un posesor aparent al ei. În cazul **g.s.**, raporturile dintre girant şi giratar pot să fie de mandat, de gaj, raporturi ce derivă dintr-un act juridic simulat; ele sunt supuse, după caz, regulilor şi principiilor specifice acestor instituţii. **G.s.** este utilizat când părţile doresc să evite ca debitorul să se poată prevala de excepţiile pe care le are împotriva girantului sau pentru a sustrage valoarea cambiei de la urmărirea creditorilor acestuia din urmă. Indiferent de scopul urmărit, giratarul are obligaţia să exercite toate drepturile cambiale fiind ţinut responsabil faţă de girant pentru orice daună datorată culpei sale; de asemenea are obligaţia să dea socoteală de sumele încasate girantului în interesul căruia exercită drepturile cambiale. Girantul nu este ţinut de obligaţia de garanţie faţă de giratar, neexistând raporturi cambiale între ei, iar giratarul nu are împotriva sa acţiunea de regres în ipoteza că trasul refuză acceptarea sau plata. În schimb, în raporturile externe, **g.s.** produce toate efectele unui gir adevărat: giratarul este deplin legitimat sub aspect formal; el poate înstrăina în mod valabil titlul, iar obligatul care-i plăteşte face o plată valabilă.

GIRANT, posesorul legitim al unui titlu la ordin care transmite acel titlu altei persoane prin gir. În cazul mai multor giruri succesive, **g.**, în fiecare dintre acestea, este giratarul girului precedent.

GIRATAR, persoana care dobândeşte un titlu la ordin prin gir.

GRAD DE RUDENIE, a se vedea *rudenie firească*.

GRATUIT, a se vedea *contract gratuit*.

GREFĂ, compartiment administrativ al organului judiciar, însărcinat cu păstrarea şi efectuarea unor acte de procedură. La tribunale şi curţile de apel, lucrările de **g.** sunt coordonate şi supravegheate de primul grefier, iar la judecătorie de grefierul principal.

GREFIER, funcţionar auxiliar al instanţei, căruia îi revine sarcina de a îndeplini anumite activităţi administrative. **G.** are atribuţii privitoare la întocmirea actelor de procedură (întocmirea citaţiilor, asigură citarea părţilor şi comunicarea hotărârii, întocmeşte sub îndrumarea judecătorului delegat lucrările de punere în executare a hotărârilor etc.). **G.** are obligaţia de a îndeplini, în limitele funcţiei sale, şi alte sarcini ce-i sunt încredinţate de conducerea instanţei sau de grefierul principal (la judecătorie), ori de primul grefier (la tribunal şi curte de apel); el poate fi desemnat pentru a participa la şedinţele de judecată.

GREFIER DE ŞEDINŢĂ, funcţionar care participă la activitatea de judecată, având obligaţia de a îndeplini atribuţiile ce îi revin potrivit legii. **G. de ş.** are obligaţia de a executa orice sarcină pe care o primeşte de la preşedintele completului de judecată. În cursul şedinţei de judecată, **g.** va desemna: numărul dosarului, susţinerile orale ale părţilor şi, dacă este cazul, ale procurorului, măsurile dispuse de instanţă precum şi toate activităţile desfăşurate în cadrul procesului civil. La sfârşitul dezbaterilor **g. de ş.** trebuie să întocmească încheierea de şedinţă, în care va consemna toate activităţile procesuale ce s-au realizat în cursul acelei şedinţe de judecată.

GREŞEALĂ MATERIALĂ, 1. Eroare strecurată în cuprinsul hotărârii, cu prilejul redactării, care nu afectează temeinicia sau legalitatea soluţiei pronunţată de instanţă. Pentru îndreptarea **g.m.** legea reglementează o procedură specială: prin intermediul acesteia pot fi îndreptate doar acele greşeli ce au fost săvârşite cu ocazia redactării hotărârii, cum sunt cele privitoare la: nu-

mele, calitatea şi susţinerile orale ale părţilor, cele de calcul etc. În schimb, greşelile de judecată pot fi îndreptate numai prin intermediul căilor legale de atac. **G.m.** se îndreaptă de către instanţa care a pronunţat hotărârea; aceasta se poate sesiza din oficiu sau la cererea părţii interesate; dacă instanţa găseşte de cuviinţă, poate dispune citarea părţilor pentru a da unele lămuriri. **G.m.** se constată de completul de judecată printr-o încheiere ce are ca finalitate îndreptarea acestora; în acest scop se face menţiunea corespunzătoare pe ambele exemplare originale ale hotărârii. Încheierea pronunţată de instanţă este supusă căii de atac prevăzută de lege pentru însăşi hotărârea îndreptată. Aşa fiind, dacă s-a îndreptat hotărârea unei instanţe de fond, încheierea pronunţată este susceptibilă de apel sau de recurs, după caz.; calea ordinară de atac a recursului nu poate fi folosită împotriva deciziilor pronunţate de instanţele de recurs, nici cu privire la hotărârile pronunţate în ultimă instanţă de judecătorii. Este o aplicare consecventă a regulii potrivit căreia accesoriul urmează soarta principalului. Procedura îndreptării **g.m.** poate fi folosită nu numai pentru hotărârile finale, ci şi în cazul încheierilor premergătoare. 2. Eroare materializată în omisiuni esenţiale şi involuntare în raport cu situaţia existentă în dosar în momentul pronunţării hotărârii de către instanţa de recurs. Dacă dezlegarea dată recursului este rezultatul unei **g.m.**, partea interesată poate exercita calea extraordinară de atac a contestaţiei în anulare.

H

HABITATIO, expresie latină exprimând dreptul unei persoane de a locui în casa alteia.

HARDSHIP, a se vedea *clauza de hardship*.

HÂRTII DE VALOARE, noţiune în care sunt cuprinse toate titlurile de credit, precum şi titlurile de proprietate, certificate de un document legal, care dau dreptul obţinerii unui venit; se includ şi acele titluri care nu se comercializează la bursă.

HEDGING, modalitate de protecţie împotriva variaţiei preţurilor unor mărfuri şi/sau unor titluri de credit, practicată în special la bursa de mărfuri şi de valori. **H.** constă în combinarea unei vânzări/cumpărări susceptibilă de executare imediată, operaţiunea propriu-zisă, cu marfă fizică, cu o operaţiune inversă la termen, respectiv executabilă la o dată viitoare, operaţiune executată prin intermediul unui contract la termen. Dacă preţul grâului va creşte, exportatorul pierde în prima operaţiune (livrarea iniţială) şi câştigă în cea de-a doua (operaţiunea de **h.** propriu-zisă) sau invers. Aceleaşi operaţiuni se fac pe pieţele valutare, pentru a contracara modificarea pe care poate să o înregistreze cursul de schimb. **H.** de cumpărare vizează vânzarea fizică a unui produs simultan cu cumpărarea unui număr de contracte la termen echivalente ca tonaj, dar pentru o lună ulterioară de livrare, mai apropiată sau mai îndepărtată de data tranzacţiei fizice. **H.** încrucişat vizează cumpărarea, vânzarea unor contracte la termen pentru o marfă în momentul vânzării/cumpărării fizice a altei mărfi. **H.** scurt vizează cumpărarea sau păstrarea fizică a unui produs, simultan cu vânzarea unui număr de contracte la termen echivalente ca tonaj, dar pentru o lună ulterioară de livrare.

HEREDES, moştenitorii.

HEREDITAS, moştenirea.

HEREDITAS PERSONAM DEFUNCTI SUSTINET, locuţiune latină care exprimă ideea că moştenirea continuă personalitatea defunctului. (D.R.)

HEREDITATIS PETITIO, petiţia în ereditate; reclamarea moştenirii.

HEREDIUM, totalitatea bunurilor moştenite.

HERES, moştenitor, urmaş, succesor.

HIC ET NUNC, "acum şi aici imediat".

HIS TANTUM TRANSACTIO ADEST DE QUIBUS ACTUM (ESSE) PROBATUR, locuţiune latină care semnifică că numai pentru acele lucruri există acte de tranzacţie pentru care se dovedeşte că tranzacţia a fost făcută. (D.R.)

HOLDING, entitate juridică prin care se înţelege: a) o societate constituită şi organizată exclusiv în scopul de a deţine stocul de acţiuni al altor societăţi, gestionând activitatea acestora; b) orice societate care este în poziţia să controleze ori să influenţeze conducerea uneia sau mai multor societăţi, direcţionând politica lor economico-financiară datorită faptului că deţine, total sau parţial, acţiunile acestora.

HOMINUM CAUSA OMNE INS CONSTITUTUM EST, "orice normă de drept s-a constituit pentru oameni".

HOTĂRÂRE ARBITRALĂ, a se vedea *arbitraj privat (ad-hoc, ocazional)*.

HOTĂRÂRE CU EXECUŢIE VREMELNICĂ, hotărâre de primă instanţă ce poate fi pusă în executare înaintea rămânerii definitive; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂRE CU OBLIGARE PURĂ ŞI SIMPLĂ, hotărâre judecătorească prin care se stabileşte în sarcina celui care pierde procesul o obligaţie determinată ce trebuie să îndeplinească faţă de acela care câştigă procesul. O asemenea hotărâre nu lasă posibilitatea unei opţiuni pe seama debitorului între două prestaţii, ci îi impune acestuia o prestaţie unică, determinându-i natura şi întinderea, pe care el trebuie să o îndeplinească întocmai.

HOTĂRÂRE DE EXPEDIENT, act procedural prin care se pune capăt judecăţii în temeiul

tranzacţiei intervenite între părţi. Legea conferă părţilor posibilitatea de a se înfăţişa oricând în cursul procesului, chiar dacă nu au fost citate, pentru a solicita instanţei să ia act de învoiala lor; tranzacţia părţilor urmează să alcătuiască chiar dispozitivul **h. de e.**. **H. de e.** nu are caracterul unei hotărâri de fond; prin ea nu se soluţionează practic un litigiu, ci se ia act doar de învoiala părţilor. De aceea, **h. de e.** nu poate fi atacată de părţi cu apel; de altfel, ele nici nu ar putea justifica un interes pentru promovarea recursului, de vreme ce hotărârea apelului este rezultatul acordului lor de voinţă. Părţile au însă posibilitatea de a promova o acţiune în anularea tranzacţiei. Recursul sau acţiunea în anulare urmează să fie folosite, după caz, în funcţie de motivele invocate pentru desfiinţarea **h. de e.**; astfel, acţiunea în anulare va fi folosită în cazul nerespectării unor condiţii de validitate ale tranzacţiei (lipsa capacităţii, viciu de consimţământ etc.); recursul urmează să fie promovat în cazul unor neregularităţi de ordin procedural (necompetenţa absolută, greşita alcătuire a instanţei).

HOTĂRÂRE DE FOND, hotărâre judecătorească prin care se rezolvă fondul pricinii; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂRE DEFINITIVĂ, hotărâre judecătorească ce nu mai este susceptibilă de apel, putând fi atacată doar pe calea recursului; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂRE EXECUTORIE, hotărâre judecătorească susceptibilă de a fi pusă în executare pe cale silită; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂRE IREVOCABILĂ, hotărâre judecătorească ce nu mai poate fi atacată cu recurs; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ, act procesual prin care instanţa judecătorească soluţionează litigiul dintre părţi. După ce, în cadrul dezbaterilor orale şi contradictorii, au fost rezolvate excepţiile procesuale ce nu au necesitat unirea lor cu fondul, au fost administrate toate mijloacele de probă [illegible] de instanţă, iar părţile şi-au spus cuvântul asupra fondului cauzei, dacă instanţa se consideră lămurită, preşedintele va declara dezbaterile închise şi judecătorii ce alcătuiesc completul de judecată vor delibera în vederea pronunţării hotărârii. Deliberarea este operaţiunea prin care judecătorii stabilesc situaţia de fapt, la care se vor aplica apoi normele juridice corespunzătoare, reprezentând însăşi esenţa actului jurisdicţional. Art. 256 C. proc. civ. prevede că după sfârşitul dezbaterilor, judecătorii chibzuiesc în secret, fie în şedinţă, fie în camera de consiliu. În pricinile simple, când împrejurările de fapt sunt clare şi aplicarea legii nu comportă discuţii mai ample, deliberarea poate avea loc chiar în şedinţa de judecată, dar, de regulă, judecătorii se retrag în camera de consiliu pentru a delibera. Deliberarea este condusă de preşedintele completului de judecată, care, după discuţiile purtate, va trece la adunarea părerilor judecătorilor, începând cu cel mai nou în funcţie, preşedintele pronunţându-se cel din urmă. Hotărârea trebuie să fie opera întregului complet de judecată, aşa încât, dacă nu toţi judecătorii sunt de acord asupra soluţiei, hotărârea trebuie să exprime părerea majorităţii; opinia separată a judecătorului rămas în minoritate va fi consemnată aparte, în dispozitiv. În cazul în care instanţa nu poate hotărî de îndată, pronunţarea se poate amâna pentru un termen ce nu va putea depăşi 7 zile. Termenul are însă caracter relativ, astfel încât nerespectarea lui nu afectează valabilitatea hotărârii. Înăuntrul acestui termen se va pronunţa şi judecătorul care a luat parte la

judecată, dar care a fost transferat la o altă instanţă (dacă însă calitatea sa de magistrat a încetat între timp, el nu va mai putea participa la deliberare). În ceea ce priveşte luarea hotărârii, nu există nici o dificultate în situaţia în care judecata se face de un singur judecător. În situaţia completului alcătuit din doi judecători (care reprezintă regula la judecătorie, precum şi la tribunale şi curţi de apel atunci când acestea judecă în primă instanţă), este posibil ca judecătorii să nu cadă de acord asupra soluţiei, fiind necesară rejudecarea procesului în complet de divergenţă. Completul de divergenţă se constituie prin includerea în completul de judecată a preşedintelui sau vicepreşedintelui instanţei ori a unui alt judecător desemnat de preşedinte. Pricina se judecă în complet de divergenţă în aceeaşi zi sau în cel mult 5 zile (şi acest termen este relativ). În cel de-al doilea caz, la instanţele de fond, părerile vor trebui să fie motivate înainte de judecarea divergenţei. Procesul se repune pe rol, părţile se vor cita întrucât nu mai au termen în cunoştinţă, iar dezbaterile vor fi reluate asupra punctelor rămase în divergenţă. Dacă după judecarea divergenţei vor fi mai mult de două păreri, judecătorii ale căror păreri se apropie mai mult sunt datori să se unească într-o singură părere. Judecătorii pot reveni asupra părerilor lor, care au pricinuit divergenţa. În cazul în care, cu ocazia deliberării, se constată că au rămas unele împrejurări de fapt sau de drept nelămurite (ce nu au fost discutate, în contradictoriu, de către părţi), pricina va fi pusă din nou pe rolul instanţei, iar părţile, nemaiavând termenul în cunoştinţă, vor fi citate. Soluţiile ce pot fi pronunţate în urma deliberării sunt: admiterea cererii de chemare în judecată, astfel cum a fost formulată, atunci când pretenţiile reclamantului s-au dovedit a fi întemeiate; admiterea în parte a cererii, atunci când reclamantul şi-a dovedit numai o parte din pretenţiile formulate; respingerea cererii de chemare în judecată ca neîntemeiată, dacă din probele administrate rezultă că pretenţia reclamantului nu este fondată; anularea cererii, respingerea ei ca inadmisibilă, prescrisă, ca existând putere de lucru judecat, ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă sau împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă, ca lipsită de interes, ca prematură, ca nefiind de competenţa instanţelor române etc., atunci când se admite o excepţie peremptorie. Se mai poate pronunţa perimarea cererii, precum şi respingerea cererii de divorţ ca nesusţinută. Rezultatul deliberării se consemnează pe scurt, de îndată, într-un act de procedură ce poartă în practică denumirea de minută şi care va alcătui dispozitivul hotărârii. Minuta va fi scrisă de unul din membrii completului de judecată fie pe cererea de chemare în judecată, fie pe ultima încheiere sau pe file separate ce se vor coase la dosar. Minuta se semnează, sub pedeapsa nulităţii, de judecători şi grefier. Lipsa semnăturii unuia dintre judecători sau a grefierului nu poate fi acoperită prin semnarea ulterioară, deoarece nu s-ar mai putea şti dacă judecătorul respectiv a participat la deliberare, iar grefierul este "un martor al legalităţii" în această etapă. După redactarea minutei, preşedintele completului sau unul dintre judecători va trece în condica de şedinţe datele esenţiale din minută, precum şi numele judecătorului care va redacta hotărârea. Apoi, preşedintele completului pronunţă soluţia în numele legii, în şedinţă publică, indiferent dacă părţile sunt prezente sau nu, iar din acest moment instanţa s-a dezînvestit de judecata procesului. Hotărârea judecătorească reprezintă actul de dispoziţie al instanţei de judecată cu privire la pretenţiile pe care părţile le-au dedus judecăţii, fiind actul final al judecăţii. În

privinţa denumirii hotărârilor art. 255 C. proc. civ. prevede că hotărârile prin care se rezolvă fondul cauzei în primă instanţă se numesc sentinţe, iar hotărârile prin care se soluţionează apelul, recursul, recursul în interesul legii şi recursul în anulare se numesc decizii; toate celelalte hotărâri date de instanţă în cursul judecăţii se numesc încheieri. Există în cuprinsul codului şi norme care derogă de la această dispoziţie precum art. 40 alin. 4 şi art. 158 alin.3, în care este folosită noţiunea de hotărâre, deşi, nici în cazul strămutării şi nici al declarării necompetenţei nu se rezolvă fondul, dar se finalizează procesul la instanţa respectivă; art. 236 alin. 3, art. 246 şi art. 281 alin. 4 dispun că instanţa va pronunţa o încheiere deşi în cazul asigurării probelor pe cale principală, al renunţării la judecată şi al îndreptării hotărârilor nu este vorba de a se lua o măsură în cursul judecăţii; art. 336, potrivit căruia, în materie necontencioasă, instanţa pronunţă încheieri; art. 403 alin. 3, care dă un alt înţeles noţiunii de încheiere, în materia contestaţiei la executare. Rezultă aşadar o primă clasificare, în hotărâri propriu-zise (sentinţe sau decizii) şi încheieri. Din punctul de vedere al duratei acţiunii lor, pot fi hotărâri cu o acţiune, de regulă, nelimitată în timp, şi hotărâri provizorii, care au caracter temporar şi prin care se iau măsuri vremelnice în cursul procesului (de ex. într-un proces de divorţ, instanţa poate lua măsuri provizorii privind încredinţarea copiilor minori, obligaţia de întreţinere, folosirea locuinţei; punerea bunului litigios sub sechestru judiciar etc.). Hotărârea provizorie poate fi revocată sau modificată chiar în cursul procesului, iar la sfârşitul acestuia, în funcţie de împrejurări, hotărârea finală o va menţine, modifica sau desfiinţa. Hotărârile provizorii, fiind independente de fondul procesului, sunt susceptibile de exerciţiul căilor de atac separat, mai înainte de hotărârea finală. Există şi o categorie intermediară de hotărâri, în sensul că acţiunea acestora va dura atât timp cât împrejurările avute în vedere la pronunţarea lor au rămas neschimbate (în materia punerii sub interdicţie, a pensiei de întreţinere, a încredinţării copiilor minori etc.). În funcţie de posibilitatea de a fi atacate sau nu cu apel sau recurs, hotărârile se clasifică în nedefinitive, definitive şi irevocabile. Hotărârile nedefinitive sunt acelea împotriva cărora se poate exercita calea de atac a apelului. Hotărârile definitive sunt acelea care nu mai pot fi atacate cu apel, însă se poate exercita împotriva lor recursul. Potrivit art. 377 alin. 1 C. proc. civ., sunt hotărâri definitive hotărârile date fără drept de apel, hotărârile date în primă instanţă, care nu au fost atacate cu apel, ori chiar atacate cu apel, dacă judecata acestuia s-a perimat sau apelul a fost respins; hotărârile date în apel prin care se rezolvă fondul pricinii. Textul menţionat nu cuprinde o enumerare completă a tuturor hotărârilor definitive, nereferindu-se la hotărârile date în primă instanţă, atacate cu apel, care însă a fost anulat ca netimbrat sau ca neregulat introdus; deciziile prin care se anulează apelul ca netimbrat sau ca neregulat introdus, ori prin care se constată perimarea apelului sau se respinge apelul în temeiul unei excepţii procesuale fără a se mai cerceta fondul, deciziile instanţei de apel prin care se desfiinţează hotărârea atacată şi se trimite cauza spre rejudecare primei instanţe, deoarece această din urmă instanţă rezolvase procesul fără să fi intrat în cercetarea fondului, ori judecase în lipsa părţii care nu era legal citată, decizia prin care se desfiinţează hotărârea primei instanţe pentru lipsă de competenţă şi se trimite cauza spre rejudecare instanţei competente sau altui organ cu activitate jurisdicţională competent, deciziile pronunţate într-o contestaţie în anulare, revizuire sau contestaţie la executare, care pot fi atacate cu recurs.

Hotărârile irevocabile sunt acele hotărâri care nu mai pot fi atacate cu recurs. Art. 377 alin. 2 C. proc. civ. dispune că sunt hotărâri irevocabile: hotărârile date în primă instanţă, fără drept de apel, nerecurate; hotărârile date în primă instanţă, care nu au fost atacate cu apel; hotărârile date în apel, nerecurate; hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluţionat fondul pricinii; orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs. Intră în ultima categorie, de exemplu, decizia pronunţată într-o contestaţie în anulare sau revizuire, prin care se atacase o hotărâre a unei instanţe de recurs, hotărârea prin care se constată perimarea recursului, decizia pronunţată într-o contestaţie la titlu introdusă împotriva hotărârii unei instanţe de recurs. După cum pot fi puse sau nu în executare, hotărârile sunt executorii şi neexecutorii. Din punctul de vedere al conţinutului lor, hotărârile pot fi integrale şi parţiale. Hotărârile integrale rezolvă în întregime procesul, dezînvestind instanţa de întreg dosarul. Hotărârile parţiale pot fi pronunţate la cererea reclamantului, dacă pârâtul recunoaşte pur şi simplu în faţa instanţei şi în mod expres o parte din pretenţiile reclamantului. Sub aspectul condamnării hotărârile pot fi cu o singură condamnare sau cu condamnare alternativă. În prima instanţă, pârâtul este obligat la efectuarea unei prestaţii determinate precum predarea unui bun, plata unei sume de bani etc. În cea de-a doua situaţie, hotărârea prevede condamnare principală, precum şi o condamnare subsidiară, care se va executa în măsura în care nu este posibilă executarea celei principale (plata unei sume de bani ce reprezintă contravaloarea bunului determinat, dacă nu se va face predarea). În principiu, nu se poate pronunţa o hotărâre condiţională, a cărei executare să depindă de întrunirea unei condiţii prevăzută în hotărâre. Există şi unele excepţii, de exemplu, când se pronunţă evacuarea locatarului condiţionat de atribuirea unei suprafeţe locative corespunzătoare. Hotărârea trebuie să îmbrace forma scrisă, care este necesară pentru asigurarea conservării hotărârii, comunicarea hotărârii către părţi, cunoaşterea motivelor care au determinat pronunţarea soluţiei, posibilitatea realizării controlului judiciar sau a exercitării căilor de atac de retractare, posibilitatea punerii ei în executare. Hotărârea judecătorească se compune din trei părţi: practicaua, considerentele (sau motivarea) şi dispozitivul. Practicaua este prima parte a hotărârii şi cuprinde: indicare instanţei care a pronunţat hotărârea şi numele judecătorilor care au luat parte la judecată; numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor, calitatea în care s-au judecat, numele mandatarilor sau reprezentanţilor legali şi al avocaţilor; obiectul cererilor şi susţinerile în prescurtare ale părţilor, cu arătarea dovezilor; concluziile procurorului. Rezultă că practicaua cuprinde tot ceea ce s-a petrecut în instanţă, la acel termen de înfăţişare, menţiunile sale fiind necesare pentru a se putea controla dacă instanţa a fost competentă, dacă s-au respectat normele legale privind compunerea şi restituirea instanţei, drepturile procedurale ale părţilor, ordinea dezbaterilor, celelalte reguli de procedură. În cazul în care pronunţarea hotărârii a fost amânată, aceste menţiuni se vor trece în încheierea de dezbateri (care face corp comun cu hotărârea), despre care se va face vorbire în hotărâre, iar hotărârea va începe cu practica redusă la această menţiune şi la arătarea completului care a făcut pronunţarea pentru a se putea verifica dacă aceiaşi judecători care au participat la dezbateri au pronunţat şi hotărârea. Lipsa încheierii de dezbateri atrage nulitatea hotărârii, ca de altfel şi nesemnarea ei de către judecător, deoarece face imposibilă

exercitarea controlului judiciar cu privire la compunerea instanţei, prezenţa părţilor, susţinerile lor etc. Considerentele sau motivarea reprezintă, de regulă, partea cea mai întinsă a hotărârii, aceasta din urmă trebuind să arate motivele de fapt şi de drept care au format convingerea instanţei, ca şi cele pentru care s-au înlăturat cererile părţilor). În considerentele hotărârii, instanţa trebuie să arate fiecare capăt de cerere şi apărările părţilor, probele care au fost administrate, motivându-se pentru ce unele dintre ele au fost reţinute iar altele înlăturate, excepţiile invocate şi modul în care au fost soluţionate, normele juridice pe care le-a aplicat la situaţia de fapt stabilită. Motivarea trebuie să fie clară, precisă şi necontradictorie, astfel încât din ea să rezulte justeţea soluţiei pronunţate. O motivare corectă presupune: cunoaşterea perfectă a dosarului; răspunsuri precise la toate capetele de cerere şi la toate apărările formulate, pe baza tuturor probelor administrate în cauză, a argumentelor şi raţionamentelor juridice, a principiilor şi a regulilor de drept substanţial şi procesual; referirea la realitatea faptelor şi la judecăţi verificate în concret în speţa respectivă, prin evitarea motivărilor sprijinite pe formulări generale, abstracte; consecvenţa şi principialitatea care exclud existenţa considerentelor contradictorii (legea nu interzice motivarea alternativă sau subsidiară, întrucât, în acest caz, un considerent nu-l exclude pe celălalt); respectarea regulilor gramaticale de morfologie sintaxă, respectarea strictă a soluţiei minută. Motivarea unei hotărâri nu este o problemă de volum, ci una de conţinut. Instanţa trebuie să motiveze motivele care au determinat-o să pronunţe soluţia, iar nu stări descriptive, fără relevanţă pentru rezolvarea pricinii. Motivarea hotărârii înlătură arbitrariul şi face posibil controlul judiciar, precum şi exercitarea căilor de atac de retractare. O motivare necorespunzătoare poate atrage nulitatea hotărârii. Astfel, potrivit art. 301 pct.7 C. proc. civ., se poate cere casarea unei hotărâri, când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se sprijină, sau când cuprinde motive contradictorii sau străine de natura pricinii. Deci, hotărârile definitive nemotivate, ori conţinând considerente contradictorii sau străine de pricină, pot fi atacate cu recurs. Într-o asemenea situaţie hotărârea va fi casată, chiar şi atunci când soluţia cuprinsă în dispozitiv ar corespunde situaţiei de fapt astfel cum rezultă din probele ce s-au administrat în cauză, deoarece art.312 C. proc.civ. nu a mai menţinut soluţia modificării hotărârii recurate, de către de instanţa de recurs, ceea ce prezintă unele inconveniente din punct de vedere practic. În schimb, art. 296 C. proc. civ. permite instanţei de apel să schimbe în parte hotărârea atacată, iar această soluţie se impune în situaţia în care hotărârea primei instanţe este corectă pe fond, dar cuprinde o motivare necorespunzătoare. Dispozitivul este ultima parte a hotărârii şi cuprinde soluţia ce s-a pronunţat în cauză, fiind o reproducere pe larg a minutei întocmite cu ocazia deliberării. În dispozitiv, instanţa este obligată să rezolve concret toate cererile formulate de părţi cu privire la obiectul procesului, să menţioneze consecinţele care decurg din soluţia admiterii sau respingerii cererilor, precum şi obligarea la despăgubiri, crearea unei situaţii juridice noi, cine suportă cheltuielile de judecată etc. Dispozitivul trebuie să cuprindă şi menţiunile necesare pentru ca hotărârea să poată fi pusă în executare. Instanţa poate să acorde, motivat, un termen de graţie debitorului condamnat. În dispozitiv se mai arată calea de atac pe care o pot exercita părţile, precum şi termenul în care poate fi exercitată. Această menţiune are în vedere calea de atac a apelului sau a recursului, nu însă şi revizuirea sau contestaţia în anulare, deoarece

instanța care pronunță hotărârea, la data pronunțării, nu poate avea cunoștință de existența unor motive ce ar justifica introducerea unei căi de atac de retractare. Calea de atac este dată însă de lege, nu de către instanță, astfel încât indicarea greșită în dispozitiv nu poate lipsi partea de dreptul de a o exercita, dar nici nu ar putea deschide părții un drept pe care legea nu îl prevede. Ultima mențiune a hotărârii, prevăzută sub sancțiunea nulității, este că pronunțarea s-a făcut în ședință publică. Se decide constant că în cazul contradicției dintre minută (întocmită cu ocazia deliberării) și dispozitivul hotărârii (ce se redactează ulterior pronunțării) sancțiunea constă în nulitatea hotărârii, deoarece, față de soluțiile contradictorii adoptate, nu se poate ști ce anume a hotărât instanța. Însă soluția este excesivă, existând posibilitatea îndreptării neregularității, prin refacerea hotărârii, care, în dispozitiv, va cuprinde soluția din minută. Această soluție este preferabilă, cu atât mai mult cu cât este posibil ca hotărârea respectivă să fie irevocabilă, situație în care nu s-ar putea exercita o contestație la titlu (care vizează numai înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului) și nici o revizuire pe temeiul art. 322 pct. 1 C. proc. civ., însă este necesar să se știe ce anume a trecut în puterea de lucru judecat, eventual, ce anume se va executa; ori, conform art. 258 alin. 3 C. proc. civ., după pronunțarea hotărârii în ședință publică, nici un judecător nu mai poate reveni asupra părerii sale, ceea ce înseamnă că soluția speței este cea concretizată în minută. Aceeași ar trebui să fie soluția și în cazul în care s-a întocmit minuta cu ocazia deliberării, dar hotărârii îi lipsește dispozitivul. Hotărârea de redactează de către unul dintre judecătorii care au pronunțat-o, în termen de 15 zile de la pronunțare, însă nerespectarea acestui termen nu influențează valabilitatea hotărârii, deoarece este un termen relativ. Judecătorul rămas în minoritate își scrie opinia sa separată, în josul hotărârii. Hotărârea se face în două exemplare originale, din care unul se atașează la dosarul cauzei, iar celălalt se va depune, spre conservare, la dosarul de hotărâri al instanței. Hotărârea se semnează de către judecători și grefier. În cazul în care, după pronunțare, unul dintre judecători este în imposibilitate de a semna hotărârea, art. 261 alin. 2 C. proc. civ. permite președintelui instanței să semneze în locul judecătorului respectiv, iar dacă grefierul este în imposibilitate de a semna, hotărârea va fi semnată de grefierul șef. În ambele situații se va face mențiune despre cauza care a împiedicat pe judecător sau pe grefier să semneze hotărârea. Dacă nesemnarea minutei de către toți judecătorii și de către grefier atrage nulitatea hotărârii, nesemnarea hotărârii de către judecători constituie o neregularitate procedurală ce poate fi remediată prin semnarea ulterioară (în practică, se obișnuiește ca instanța de control judiciar să restituie dosarul în vederea semnării). Dacă în hotărâre se fac adăugiri, ștersături sau schimbări, acestea vor trebui semnate de către judecător, sub pedeapsa de a nu fi ținute în seamă. Părților li se comunică hotărârea, în copie, ori de câte ori legea prevede că termenul de exercitare a căii de atac (apelul sau recursul) curge de la comunicare. În cazul în care procurorul a participat la judecată, i se comunică și lui hotărârea, deoarece termenul de apel sau recurs va curge și pentru el de la comunicare. În situația în care termenul de apel sau recurs curge de la pronunțare, hotărârea nu se mai comunică părților, însă după introducerea apelului sau recursului, hotărârea se va comunica apelantului sau recurentului, deoarece termenul pentru depunerea motivelor se calculează de la comunicarea hotărârii (soluția este prevăzută numai pentru recurs, dar, pentru identitate de rațiune, se

aplică şi pentru apel). Termenul de graţie constă în amânarea sau eşalonarea pe care instanţa o acordă celui obligat prin hotărâre pentru executarea obligaţiei. Acest termen poate fi acordat numai de către instanţa care a soluţionat pricina, prin chiar dispozitivul hotărârii, la cererea datornicului. Instanţa va motiva încuviinţarea termenului de graţie. În principiu, dacă legea nu interzice expres, este posibil acordarea unui termen de graţie, însă art. 1101 alin. ultim C. civ. recomandă judecătorilor să uzeze de această facultate cu mare rezervă, pentru a nu fi prejudiciate interesele părţii care a câştigat procesul. Art. 263 C. proc. civ. prevede că debitorul nu va putea cere termen de graţie, ori dacă i s-a încuviinţat, va fi decăzut din el: când bunurile lui se urmăresc de alţi creditori; dacă este în stare de insolvabilitate îndeobşte cunoscută; dacă prin fapta sa a micşorat garanţiile ce a dat prin contract creditorului său; când nu a dat garanţiile făgăduite. Art. 382 C. proc. civ. adaugă şi alte cauze de revocare a termenului de graţie: dacă debitorul a fugit; când debitorul risipeşte averea sa mişcătoare şi nemişcătoare. Cererea de revocare a termenului de graţie este de competenţa instanţei de executare. Dacă debitorul a fugit, citaţia i se va comunica la ultimul domiciliu. Dacă s-a acordat un termen de graţie, executarea nu se poate face până la împlinirea acestuia, cu excepţia situaţiei în care termenul a fost între timp revocat. Cheltuielile de judecată se compun din taxele de timbru, onorarii avocaţilor şi cheltuielile făcute de ca aceştia în interesele clienţilor, sumele cheltuite pentru administrarea probelor, pentru transportul şi cazarea părţilor, deci din toate cheltuielile ocazionate de desfăşurarea procesului. Art. 274 alin. 1 C. proc. civ. prevede că partea care cade în pretenţii va fi obligată, la cerere, să plătească toate cheltuielile de judecată. Aşadar, partea care a pierdut procesul suportă atât cheltuielile făcute de ea, cât şi cheltuielile făcute de partea care a câştigat procesul, deoarece este , în culpă procesuală, determinând, prin atitudinea sa în proces, aceste cheltuieli. Textul are în vedere partea care a câştigat în mod irevocabil procesul. Dacă în cursul desfăşurării procesului s-au acordat cheltuieli de judecată şi părţii care, în final, a pierdut, acestea nu se vor mai executa, iar dacă au fost executate sau achitate, ele se vor adăuga la cele ce trebuie plătite părţii care a câştigat procesul. Culpa procesuală există şi în situaţiile în care cererea a fost respinsă în temeiul unei excepţii procesuale, a fost anulată ca neregulat introdusă sau ca netimbrată, ori s-a perimat, astfel încât, la cererea pârâtului (intimatului), reclamantul (apelant, recurent etc.) va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată făcute de adversarul său. Însă reclamantul nu este în culpă şi nu va fi obligat deci la cheltuieli în cazul în care i s-a respins cererea datorită faptului că pârâtul şi-a îndeplinit obligaţiile ce formau obiectul judecăţii, ori când reaua-credinţă sau comportarea neglijentă a pârâtului au determinat pe reclamant să solicite instanţei ceea ce nu i se datora. În aceste situaţii, pârâtul va suporta integral cheltuielile de judecată, întrucât se află în culpă procesuală. Dacă s-au cerut cheltuieli de judecată, instanţa se pronunţă asupra lor prin dispozitiv, luând în considerare şi actele justificative depuse de părţi în acest scop. Instanţa va acorda integral cheltuielile făcute părţii ale cărei pretenţii sau apărări au fost admise în întregime. Art. 275 C.proc.civ. prevede o excepţie, dispunând că pârâtul care a recunoscut la prima zi de înfăţişare pretenţiile reclamantului nu va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, afară numai dacă a fost pus în întârziere înainte de chemarea în judecată. Pentru a se putea dispune astfel, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiţii: recunoaşterea să

se facă în faţa primei instanţe, iar nu în apel, recurs sau cu ocazia rejudecării fondului după casare; recunoaşterea trebuie să fie efectivă, iar nu dedusă din neprezentarea de interogatoriu; pârâtul să nu fi fost pus în întârziere înainte de sesizarea instanţei sau să nu fie de drept în întârziere; să nu fie vorba de un litigiu în care recunoaşterea nu este admisă ca mijloc de probă sau în care hotărârea nu se poate pronunţa numai pe baza recunoaşterii. Dacă pretenţiile ce formează obiectul judecăţii sunt admise parţial, instanţa va acorda celui ce a câştigat procesul numai o parte, corespunzătoare pretenţiilor admise, deoarece ambele părţi sunt în culpă procesuală, cel care a câştigat pentru că a solicitat mai mult decât i se datora, iar cel care a pierdut pentru că a provocat procesul. Când cererea reclamantului are mai multe capete de cerere şi numai unele au fost admise sau când există cereri de partea ambelor părţi, instanţa va compensa, total sau parţial, după caz, cheltuielile de judecată. În cazul coparticipării procesuale cheltuielile de judecată vor fi suportate în mod egal, proporţional sau solidar, potrivit cu interesul ce are fiecare sau după felul raportului juridic dintre coparticipanţi, în aşa fel încât fiecare să fie obligat la plata cheltuielilor pe care le-a provocat prin cererea sau apărarea sa. Dacă s-au cerut cheltuieli de judecată, dar instanţa a omis să se pronunţe cu privire la ele, partea se poate plânge pe calea apelului, recursului sau a revizuirii, ori le poate solicita pe calea unei cereri separate, însă nu poate folosi procedura îndreptării hotărârilor şi nici contestaţia în anulare specială. Dacă nu s-au cerut cheltuieli de judecată, acestea pot fi solicitate printr-o cerere separată, care este de competenţa judecătoriei, chiar dacă procesul ce a ocazionat cheltuielile respective a fost rezolvat de o instanţă superioară, deoarece soluţionarea cererii privind cheltuielile de judecată nu reprezintă o cenzurare a hotărârii pronunţată în acel proces. Cererea poate fi formulată în termenul de prescripţie de drept comun, care curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care cel în cauză a câştigat procesul. Hotărârea care obligă la cheltuielile de judecată poate fi pusă în executare în termen de 3 ani de la data rămânerii ei definitive. Efectele procesuale ale hotărârii judecătoreşti sunt următoarele: dezînvestirea instanţei de soluţionarea pricinii. Acest efect, exprimat sugestiv prin adagiul "lata sententia, judex desinit esse judex", este consacrat de art. 258 alin. 3 C. proc. civ., potrivit căruia, după pronunţarea hotărârii nici un judecător nu mai poate reveni asupra părerii sale. De la acest efect se admit următoarele excepţii: căile de atac de retractare (contestaţia în anulare şi revizuirea), îndreptarea greşelilor materiale, contestaţia la titlu. Se poate discuta dacă, în realitate, numai căile de atac de retractare reprezintă veritabile excepţii de la acest efect al hotărârii judecătoreşti, având în vedere că în celelalte două cazuri judecătorul nu este confruntat cu o nouă situaţie de fapt şi nu aplică noi reguli de drept substanţial. Hotărârea constituie, din punct de vedere probator, înscris autentic, astfel încât constatările personale ale judecătorilor fac dovadă până la înscrierea în fals. Declaraţiile consemnate într-o hotărâre de primă instanţă pot fi răsturnate în apel prin orice mijloc de probă admis de lege, însă, declaraţiile consemnate într-o hotărâre definitivă pot fi răsturnate numai cu înscrisuri, deoarece, în recurs, alte mijloace de probă sunt inadmisibile. Hotărârea are, în principiu, caracter declarativ, întrucât constată drepturi preexistente, însă, efectele substanţiale ale hotărârilor pronunţate în cererile în constituire de drepturi se produc, de regulă, numai pentru viitor; hotărârile susceptibile de executare silită, după ce au rămas definitive sau,

după caz, irevocabile, pot fi învestite cu formulă executorie, constituind titluri executorii. În cazul în care hotărârea nu a fost pusă în executare, la împlinirea termenului de prescripţie a dreptului de a obţine executarea silită, se pierde puterea de lucru judecat, fiind posibilă introducerea unei noi cereri de chemare în judecată, dacă dreptul de a obţine condamnarea pârâtului nu s-a prescris, iar în cadrul acestui proces hotărârea respectivă va putea fi folosită ca mijloc de probă; hotărârea judecătorească se bucură de puterea lucrului judecat. Art. 374 alin. 1 C. proc. civ. prevede că nici o hotărâre nu se va putea executa dacă nu este învestită cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. 1, afară de hotărârile pregătitoare şi de hotărârile executorii provizoriu, care se execută şi fără formulă executorie. Formula executorie constă într-un ordin dat în numele Preşedintelui României organelor de executare, agenţilor administrativi şi procurorilor, de a executa hotărârea, respectiv de a sprijini executarea ei. Investirea hotărârilor cu formulă executorie se face de prima instanţă, care trebuie să verifice dacă hotărârea este, după caz, definitivă sau irevocabilă. Investirea se face la cererea creditorului, printr-o încheiere dată fără citarea părţilor. Copia de pe hotărâre cuprinzând formula executorie constituie titlu executoriu, care urmează a fi pus în executare. Hotărârea învestită cu formulă executorie se va da numai părţii care a câştigat sau reprezentanului ei. Pe cale de excepţie, nu trebuie învestite cu formulă executorie hotărârile pregătitoare şi hotărârile ce se bucură de execuţie vremelnică, acestea executându-se pe baza unei adrese de executare. De asemenea, în cazul popririi asupra salariului sau al altor venituri din muncă pentru plata obligaţiei de întreţinere, titlul executoriu îl reprezintă adresa instanţei în faţa căreia hotărârea devine executorie prin care se comunică dispozitivul. În anumite situaţii, prevăzute prin lege, hotărârile de primă instanţă pot fi puse în executare înainte de a rămâne definitive. Execuţia vremelnică poate fi de drept sau judecătorească: a) Execuţia vremelnică de drept intervine în cazurile expres prevăzute de art. 278 C. proc. civ., fără a fi nevoie ca partea să solicite, iar instanţa să aprecieze dacă e cazul sau nu să o acorde, anume când hotărârile au ca obiect: plata salariilor; despăgubiri pentru accidente de muncă; rente sau pensii alimentare; reparaţii grabnice; punerea sau ridicarea peceţilor ori facerea inventarului; pricini privitoare la posesiune, numai în ceea ce priveşte posesiunea; în cazul hotărârilor parţiale; în orice alte cazuri în care legea prevede că hotărârea este executorie. b) Execuţia vremelnică judecătorească este lăsată la aprecierea instanţei de judecată, care poate încuviinţa execuţia vremelnică a hotărârilor privitoare la bunuri ori de câte ori va găsi de cuviinţă, că măsura este de trebuinţă faţă de temeinicia vădită a dreptului, starea de insolvabilitate a debitorului sau dacă există primejdie vădită în întârziere. Instanţa poate obliga pe creditor să dea o cauţiune pentru a asigura pe debitor, în ipoteza desfiinţării hotărârii, în privinţa despăgubirilor ca urmare a executării intempestive. Legea prevede totuşi că nu se poate încuviinţa e-xecuţia vremelnică: în materie de strămutare de hotare, desfiinţare de construcţii, plantaţii sau a oricăror lucrări având o aşezare fixă, precum şi în cazurile anume prevăzute de lege ori când prin hotărâre se dispune întabularea unui drept sau radierea lui din cartea funciară. Din art. 379 C. proc. civ. mai rezultă că execuţia vremelnică judecătorească poate fi încuviinţată numai în pricinile privitoare la bunuri. "Per a contrario", instanţa nu poate acorda execuţia vremelnică în pricini ce nu se referă la bunuri, de exemplu în materie de stare civilă şi capacitatea persoanelor, în

materie electorală, în materia contenciosului administrativ etc. Cererea de executie vremelnică se poate face în scris sau verbal, în instanţă, până la închiderea dezbaterilor. Când cererea a fost respinsă, ea poate fi reiterată în apel. Art. 280 C. proc. civ. prevede posibilitatea introducerii unei cereri pentru suspendarea executiei vremelnice, fie odată cu cererea de apel, fie separat, în tot cursul judecării apelului. Cererea de suspendare se depune la prima instanţă sau la instanţa de apel, dar în acest din urmă caz se va ataşa copia legalizată a dispozitivului hotărârii. Cererea se judecă de către instanţa de apel, care poate încuviinţa suspendarea executiei vremelnice, cu sau fără depunerea unei cauţiuni. Până la rezolvarea cererii de suspendare, instanţa de apel poate încuviinţa vremelnic suspendarea, prin ordonanţă preşedinţială, chiar înainte de sosirea dosarului. Potrivit art. 281 C. proc. civ. greşelile asupra numelui, calităţii şi susţinerilor părţilor sau cele de socoteli, precum şi orice alte greşeli materiale strecurate în hotărâre pot fi îndreptate, din oficiu sau în urma unei simple cereri. Părţile pot fi citate, dacă instanţa găseşte de cuviinţă, pentru unele lămuriri. Cererea se judecă în aceeaşi compunere ca şi fondul. Instanţa va pronunţa o încheiere, iar în caz de admitere a cererii, îndreptarea se va face în ambele exemplare originale ale hotărârii. Încheierea este supusă aceloraşi căi de atac ca şi hotărârea ce s-a cerut a fi îndreptată. Deci, încheierea de îndreptare a unei hotărâri de primă instanţă poate fi atacată cu apel. Termenul de apel este cel de drept comun, însă curge de la pronunţare dacă părţile au fost citate şi de la comunicare dacă încheierea s-a dat fără citarea părţilor. Încheierea prin care s-a îndreptat greşeala materială strecurată într-o hotărâre de apel poate fi atacată cu recurs, iar încheierea prin care s-a îndreptat o hotărâre pronunţată în recurs este irevocabilă. În acelaşi mod se procedează şi în cazul greşelilor materiale strecurate într-o încheiere. S-a pus problema de a şti în ce termen poate fi solicitată îndreptarea greşelilor materiale strecurate într-o hotărâre, iar în rezolvarea acesteia s-a distins după cum hotărârea este sau nu susceptibilă de executare silită, arătându-se că în primul caz partea interesată ar putea cere îndreptarea şi după desăvârşirea executării silite, dar nu mai înainte de împlinirea termenului de prescripţie a dreptului de a cere şi obţine executarea silită a hotărârii, iar în cel de-al doilea caz nu ar mai exista o limitare în timp. În ce ne priveşte, considerăm că această distincţie este nejustificată. Este adevărat că hotărârea care nu a fost pusă în executare în termenul de prescripţie pierde puterea de lucru judecat, însă cerinţa interesului există în continuare, deoarece, chiar dacă o astfel de hotărâre nu va mai putea fi executată silit, ea are natura juridică a unui înscris autentic şi va putea fi folosită într-un alt proces dacă dreptul de a obţine condamnarea pârâtului nu s-a prescris. Aşadar, partea care ar justifica un interes poate solicita oricând îndreptarea greşelilor materiale strecurate într-o hotărâre, cu atât mai mult cu cât art. 281 C. proc. civ. nu prevede nici o limitare în timp. Procedura prevăzută de art. 281 C. proc. civ. nu poate fi folosită pentru remedierea greşelilor de judecată oricât de evidente ar fi. (D.R.)

HOTĂRÂRE NEDEFINITIVĂ, hotărâre judecătorească împotriva căreia se poate exercita calea de atac a apelului; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOŢĂRÂRE NEEXECUTORIE, hotărâre judecătorească ce nu este susceptibilă de a fi pusă în executare pe cale silită; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂRE PARŢIALĂ, hotărâre prin care instanţa de fond soluţionează litigiul numai în parte; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*. (D.R.)

HOTĂRÂREA INSTANŢEI DE APEL, a se vedea *apelul; hotărâre judecătorească.*

HOTĂRÂREA INSTANŢEI DE RECURS, a se vedea *recurs; hotărâre judecătorească.*

HYPOTHECA, ipotecă.

HYPOTHECA EST TOTA IN TOTO ET TOTA IN QUALIBET PARTE. "Ipoteca este întreagă în tot şi în orice parte a ei"; semnifică indivizibilitatea ipotecii.

IBI DARI DEBÈT UBI EST, locuţiune latină ce semnifică principiul că lucrul vândut trebuie predat cumpărătorului în locul unde se află acest lucru.

ID QUOD NOSTRUM EST SINE FACTO NOSTRO AD ALIUM TRANSFÈRRI NON POTEST, "ceea ce este al nostru nu poate fi transmis altuia fără consimţământul nostru".

IDEM ANIMUS, aceeaşi intenţie.

IDEM DEBITUM, aceeaşi datorie.

IDEM EST NON ESSE ET NON PROBARI, "este acelaşi lucru a nu exista şi a nu se dovedi".

IDEM EST NON ESSE ET NON SIGNIFICARI, "a nu fi sau a nu fi notificat este tot una".

IDENTITATE, a se vedea: *nume; domiciliu; eroare asupra identităţii fizice a celuilalt contractant; consimţământul viitorilor soţi la încheierea căsătoriei.*

IERTAREA DATORIEI, a se vedea *remitere de datorie.*

IEŞIREA DIN INDIVIZIUNE, a se vedea: *împărţeala moştenirii; partaj; indiviziune.*

IGNORANTIA IURIS NOCET, locuţiune latină ce semnifică faptul că necunoaşterea jurisdicţiei este vătămătoare.(D.R.)

IGNORANTIA LEGUM EXCUSAT NEMINEM, locuţiune latină ce semnifică faptul că necunoaşterea legilor nu scuză pe nimeni.(D.R.)

IGNORARE, a se vedea *nemo censetur ignorare legem.*

ILICIT, fapt, acţiune sau abstenţiune cu caracter contrar normelor legale sau celor de convieţuire socială apărate sau consacrate de lege şi care sunt cauzatoare de prejudicii. Fapta **i.** este un element al răspunderii civile delictuale. O faptă dobândeşte caracter **i.** în mod obiectiv, prin însăşi comiterea ei, fără să intereseze atitudinea subiectivă a autorului, adică dacă fapta s-a produs ori nu cu vinovăţie. Fapta **i.** se poate produce comisiv sau omisiv. Caracterul **i.** al faptei poate fi înlăturat în caz de legitimă apărare, starea de necesitate, îndeplinirea unei activităţi impuse de lege, consimţământul persoanei prejudiciate.

IMOBIL, a se vedea *bunuri imobile.*

IMPEDIMENTE LA CĂSĂTORIE, împrejurări în prezenţa cărora legea interzice încheierea căsătoriei; condiţii de fond negative, menite, în principal, să evite situaţiile în care încheierea unei căsătorii ar avea ca urmare încălcarea unor principii morale. **I. la c.** se clasifică: A. După sancţiunile pe care le atrage, în: a) **i.** dirimante, a căror existenţă atrage nulitatea absolută a căsătoriei (starea de persoană căsătorită; rudenia firească; rudenia civilă în linie dreaptă; alienaţia şi debilitatea mentală); b) **i.** prohibitive, a căror existenţă nu afectează valabilitatea căsătoriei, dar atrage sancţionarea administrativă a funcţionarului vinovat de neobservarea lor (rudenia civilă în linie colaterală; starea de tutelă); B. După sfera persoanelor între care căsătoria este oprită, în: a) **i.** absolute, care opresc căsătoria unei persoane cu orice altă persoană (starea de persoană căsătorită; alienaţia şi debilitatea mentală); b) **i.** relative, care opresc o persoană să se căsătorească numai cu o anumită altă persoană (rudenia firească şi civilă, tutela).

IMPERITIA CULPAE ADNUMERETAR, locuţiune latina semnificând faptul că neprice-perea este socotită drept culpă.

IMPERIUM, "puterea de a comanda".

IMPORTATOR, persoană fizică sau persoană juridică ce desfăşoară activitate de import.

IMPOSIBILITATE FORTUITĂ DE EXECUTARE, mijloc legal de stingere a obligaţiilor de a da un lucru cert, ca urmare a pieirii lucrului din cauză de forţă majoră. Totuşi, obligaţia nu se stinge dacă în momentul intervenţiei **i.f. d.** debitorul era deja pus în întârziere, afară numai dacă debitorul poate dovedi că lucrul ar fi pierit fortuit şi la creditor, dacă i-ar fi fost transmis. Obli-

gaţia de a restitui lucrul sustras ori luat pe nedrept nu se stinge prin **i.f. de e.**, urmând a fi executată prin echivalent. Nu se sting prin **i.f. de e.** obligaţiile de a da lucruri de gen, căci genera non pereunt, şi nici obligaţiile de a face care nu au ca obiect un fapt personal al debitorului, căci acestea pot fi oricând executate prin altul.

IMPOSIBILITATEA DE EXECUTARE, modalitate de stingere a obligaţiei de a transmite proprietatea sau alt drept real asupra unui bun cert din cauza pieirii lucrului, scoaterii sale din comerţ sau pierderii sale, cu condiţia ca bunul să fi dispărut fără culpa debitorului şi ca acesta să nu fi fost în întârziere. Chiar dacă debitorul este pus în întârziere, dacă nu şi-a asumat cazul fortuit, obligaţia se stinge, în caz că bunul ar fi pierit şi la creditor dacă i-ar fi fost transmis. Dovada cazului fortuit incumbă debitorului. În orice mod ar pieri sau s-ar pierde lucrul furat, dispariţia sa nu liberează pe cel ce l-a sustras de a face restituirea preţului. **I. de e.** stinge totdeauna obligaţia când s-a produs printr-un eveniment oarecare ce nu se poate imputa debitorului. **I. de e.** fortuită nu stinge obligaţiile de a da bunuri generice, deoarece poate şi trebuie să le procure pentru a-şi îndeplini obligaţia. **I. de e.** fortuită nu stinge nici obligaţiile de a face, care nu au ca obiect un fapt personal al debitorului, deoarece acestea pot fi oricând executate prin altul. **I. de e.** datorată pieirii lucrului vândut în momentul vânzării atrage nulitatea contractului de vânzare-cumpărare. Dacă lucrul era pierit numai în parte, cumpărătorul are alegerea între a renunţa la contract sau a pretinde reducerea preţului. **I. de e.** datorată faptei creditorului constituie un mod legal de stingere a obligaţiei debitorului dacă îndeplineşte condiţiile cerute de lege pentru existenţa forţei majore. Nu este necesar ca fapta creditorului să fie culpabilă sau ilicită, fiind îndestulător ca în mod obiectiv să facă imposibilă executarea obligaţiei debitorului, în absenţa oricărei culpe a acestuia. **I. de e.** datorată faptei unui terţ constituie un mod legal de stingere a obligaţiei, dacă întruneşte elementele constitutive ale forţei majore.

IMPOSSIBILUM NULLA EST OBLIGATIO, "nu există nici o obligaţie a unor lucruri imposibile".

IMPOZABIL, atribut al unui bun mobil sau imobil, al veniturilor de diverse naturi etc. care semnifică faptul că acestea pot face obiectul impunerii aplicându-li-se impozitele la nivelurile şi conform modalităţilor prevăzute de legile cu caracter fiscal.

IMPREVIZIBIL, a se vedea: *forţă majoră; prejudicii imprevizibile*.

IMPREVIZIUNE, a se vedea: *rebus sic stantibus: teoria impreviziunii*.

IMPRUDENŢĂ, a se vedea: *culpă*.

IMPUTABIL, care poate fi atribuit culpei unei persoane. De regulă, orice fapt **i.** atrage răspunderea civilă a persoanei aflate în culpă, precum şi alte consecinţe juridice specifice (rezoluţiunea contractului sinalagmatic pentru necxecutare imputabilă uneia dintre părţi etc.).

IMPUTAŢIA PLĂŢII, stingerea obligaţiilor unui debitor care având mai multe datorii care au ca obiect bunuri de acelaşi fel, plăteşte o sumă de o valoare inferioară totalului acestora. **I.p.** se face în principiu prin acordul părţilor. În cazul în care părţile nu au convenit nimic, imputaţia urmează să fie făcută de debitor, de creditor sau după regulile stabilite de lege. Astfel, în lipsa unei convenţii a părţilor, debitorul este cel care decide asupra datoriilor pe care înţelege să le stingă, ţinând seama de următoarele reguli: a) dacă are datorii scadente şi nescadente, plata făcută o impută asupra celor scadente, exceptând cazul în care termenul este stipulat exclusiv în interesul

debitorului; b) dacă datoria atrage plata de dobânzi şi sunt scadente atât datoria cât şi dobânzile, plata se impută mai întâi asupra dobânzilor; c) plăţile parţiale sunt admise în cazul obligaţiilor comerciale. Dacă debitorul nu face **i.p.**, acest drept revine creditorului, care va preciza ce datorie s-a stins. Debitorul nu poate contesta **i.p.** făcută de creditor decât dacă acesta se face vinovat de eroare sau dol. Când nici una din părţile contractante nu a făcut **i.p.** se va ţine seama de criteriile de imputare stabilite de lege: a) dacă o datorie este scadentă iar alta nu, plata se impută asupra celei scadente, chiar dacă debitorul avea interes să o stingă pe cealaltă; b) dacă toate datoriile sunt scadente, imputaţia se face asupra datoriei mai oneroase pentru debitor; c) dacă toate datoriile sunt scadente şi la fel de oneroase, imputaţia se face asupra datoriei mai vechi; d) dacă datoriile sunt scadente, la fel de oneroase şi de vechi, plata se va imputa proporţional asupra, tuturor, dar mai întâi asupra dobânzilor şi apoi asupra capitalului.

IMUNITATE DE EXECUTARE, privilegiu recunoscut statelor şi şefilor acestora, agenţilor diplomatici, funcţionarilor internaţionali şi organizaţiilor internaţionale de a se opune la realizarea, prin măsuri de executare, a unui drept recunoscut prin hotărârea unei jurisdicţii străine. Nu se confundă cu imunitatea de jurisdicţie, după cum imunitatea de jurisdicţie nu poate fi privită ca un accesoriu al **i. de e.**. **I. de e.**, spre deosebire de imunitatea de jurisdicţie, are un caracter absolut. Renunţarea la imunitatea de jurisdicţie pentru o acţiune civilă sau administrativă nu e socotită că implică renunţarea la imunitate în ce priveşte măsurile de executare a hotărârii, pentru care este necesară o renunţare distinctă.

IMUNITATE DE JURISDICŢIE, privilegiu recunoscut statelor şi şefilor acestora, agenţilor diplomatici, funcţionarilor internaţionali şi organizaţiilor internaţionale de a nu se supune judecăţii în faţa instanţelor judecătoreşti străine, obligate, în asemenea acţiuni, să se declare necompetente, la cerere sau din oficiu. **I. de j.** este consecinţa practică a principiului egalităţii statelor, care nu admite ca un stat să aibă drept de jurisdicţie asupra altui stat. În virtutea suveranităţii lor, statele, prin derogare de la regula **i. de j.**, pot renunţa la imunitate fie prin tratate, pentru anumite litigii sau bunuri, fie într-un litigiu concret. Renunţarea la **i. de j.** nu implică renunţarea la imunitatea de executare. Prin încheierea clauzei compromisorii între un stat şi un subiect de drept civil sau comercial din străinătate, se poate considera că statul este implicit de acord.

IN ABSTRACTO, expresie latină folosită pentru a exprima regula potrivit căreia, în aprecierea culpei debitorului, conduita, activitatea şi diligenţa pe care le-a depus în îndeplinirea obligaţiei sale trebuie raportate, comparativ, la conduita, activitatea şi diligenţa normală, mijlocie, cu care ar fi acţionat, în împrejurările respective, un tip abstract ideal de bun gospodar.

IN ALTERUM, alternativ.

IN BONIS, în bunuri.

IN CLARIS NON FIT INTERPRETATIO, "în cele clare nu se face interpretare".

IN COMMERCIO, "în comerţ".

IN CONCRETO, expresie latină folosită pentru a exprima regula, cu caracter de excepţie în materie contractuală, potrivit căreia în aprecierea culpei debitorului, conduita, activitatea şi diligenţa depuse de el în îndeplinirea obligaţiei asumate trebuie să fie raportate la conduita şi diligenţa cu care el, debitorul, acţionează în mod obişnuit în rezolvarea treburilor sale, iar nu la conduita şi diligenţa unui tip abstract, mijlociu, de bun gospodar.

IN CONTRACTIBUS REI VERITAS POTIUS QUAM SCRIPTURA PERSPICI DEBET, "în contracte trebuie să se examineze mai degrabă adevărul lucrului, decât actul scris".

IN CONVENTINIBUS CONTRAHENTIUM VOLUNITATEM POTIUS QUAM VERBA SPECTARI PLACUIT, "în convenţiile contractanţilor s-a hotărât să se aibă în vedere mai cu seamă voinţa decât termenii convenţiei".

IN CORPORE, asupra corpului.

IN DUBIO ACTUS INTERPRETANDUS EST IN FAVORE DEBITORIS, "în caz de dubiu actul trebuie interpretat în favoarea debitorului".

IN DUBIO INSTRUMENTO STANDUM EST NEC ACTUS SIMULATUS PRAESUMITUR, în caz de dubiu actul trebuie să se menţină şi acţiunea nu se presupune, anticipat, a fi simulată. (D.R.)

IN DUBIO PRO DEBITORE, în situaţie îndoielnică, deciziile se iau în favoarea debitorului. (D.R.)

IN DUBIO PRO LIBERTATE CIVIUM, în caz de dubiu, deciziile se iau în favoarea libertăţii cetăţenilor. (D.R.)

IN DUBIO PRO REO, "în caz de îndoială, deciziile se iau în favoarea pârâtului".

IN DUBIO, CONTRA PROFERENTEM, "într-o situaţie îndoielnică, împotriva celui care amână".

IN DUBIO, CONTRA STIPULANTEM, "în caz de dubiu, contra vânzătorului-stipulant".

IN EXTENSO, "pe larg".

IN FACIENDO, (obligaţie) de a face.

IN FACULTATE SOLUTIONIS, "în posibilitate de plată".

IN FAVOREM, în favoare.

IN FINITUM, fără limite.

IN FRAUDEM LEGIS FACIT QUI SOLVIS VERBIS LEGIS SENTENTIAM EIUS CIRCUMVENIT, procedează spre înşelarea legii cel care, păstrând cuvintele legii, îi ocoleşte înţelesul. (D.R.)

IN FUTURUM, pentru viitor.

IN INTEGRUM RESTITUTIO, "restituire în întregime".

IN IUDICANDO, în maniera de a judeca.(D.R.)

IN IUDICIO, în proces; în faţa judecătorului; în instanţă.(D.R.)

IN IURE ET IN IUDICIO, în instanţă şi la proces.(D.R.)

IN LIMINE LITIS, la începutul judecăţii; a se vedea *prima zi de înfăţişare*.

IN OBLIGATIONE, în obligaţie.

IN OMNIUS QUIDEM MAXIME TAMEN IN IURE AEQUITAS SPECTONDA SIT, "în toate domeniile, negreşit, dar mai cu seamă în justiţie, trebuie luată în considerare echitatea".

IN PARI CAUSA TURPITUDINIS CESSAT REPETITIO, în caz de egală turpitudine, nu există repetiţiune.

IN PATIENDO, lăsându-l să facă.

IN PERSONAM, privitor la persoană.

IN PROCEDENDO, în procedură.

IN REM, privitor la lucru sau la faptă.

IN REM ACTIO ADVERSUS EUM EST QUI REM POSIDATT. INPERSONAM ACTIO ADVERSUS EUM LOCUM HABET QUI OBLIGATUS EST NOBIS, "O acţiune reală este împotriva celui care posedă lucrul (în discuţie). O acţiune personală are loc împotriva celui care este legat printr-o obligaţie faţă de noi".

IN SOLIDUM, "(răspundere) cu toate bunurile".

IN SOLLEMNIBUS FORMA DAT ESSE REI, "în actele solemne, forma atribuie existenţa actului".

IN SPECIE, în specia sa.

IN SUO ENIM ALIQUID NACTENUS FACERE LICET QUATENTUS NIHIL IN ALIENUM IMMITTAT, "pe terenul propriu până întratât e permis să se facă ceva, cât nu provoacă nimic (rău) proprietăţii altuia".

IN TERMIS, cu aceleaşi cuvinte.

INADIMPLETI NON EST ADIMPLENDUM, "nu este de datoria celui faţă de care nu s-a îndeplinit (obligaţia) să-ţi îndeplinească obligaţia".

INADMISIBILITATE, a se vedea: *fine de neprimire şi fine de nevaloare.*

INALIENABIL, care nu poate fi înstrăinat prin acte juridice (de ex. bunurile aparţinând domeniului public al statului). (D.R.)

INAMOVIBILITATE, principiu ce guvernează organizarea judecătorească potrivit căruia judecătorii, odată numiţi în funcţie, nu pot fi revocaţi, transferaţi sau suspendaţi, decât pe cale de excepţie în condiţiile legii. **I.** este menită să asigure o mai bună înfăptuire a justiţiei, imparţialitatea judecătorilor. (D.R.)

INCAPABIL, persoană fizică lipsită de capacitate de exerciţiu. (D.R.)

INCAPACITATE, lipsa de capacitate civilă a unei persoane. (D.R.)

INCAPACITATE PROCESUALĂ, inaptitudinea unei persoane de a-şi exercita personal drepturile sale în cadrul procesului civil (sunt afectate de **i.p.** persoanele puse sub interdicţie şi minorii sub 14 ani). Persoanele care se află într-o asemenea situaţie urmează să participe la activitatea de judecată prin reprezentant.

INCASO DOCUMENTAR, 1. serviciul unei bănci de a efectua o încasare pentru un client al său. 2. modalitate de plată prin care exportatorul remite băncii sale documentele comerciale care atestă îndeplinirea obligaţiilor care i-au revenit în baza unui contract; banca primitoare remite documentele spre încasare unei bănci din străinătate, care, la rândul ei, le predă importatorului după ce acesta achită contravaloarea lor. **I.d.** este o modalitate simplă de plată şi mai puţin costisitoare întrucât serviciile prestate de bancă sunt ieftine deoarece nu angajează răspunderea băncii, iar importatorul nu trebuie să-şi imobilizeze mijloacele băneşti. În schimb **i.d.** este o modalitate mai înceată şi nu prezintă garanţie pentru exportator că va încasa creanţa externă; el se bazează numai pe încrederea reciprocă a părţilor contractante. De regulă, exportatorii evită plata prin **i.d.** dar în situaţiile când trebuie să accepte această modalitate, când cumpărătorul extern prezintă o bonitate recunoscută pe plan internaţional şi insistă ca plata să se facă prin încaso; când legislaţia din ţara importatoare impune utilizarea încasoului, sau când marfa care face obiectul exportului este mai puţin solicitată pe piaţa externă, este necesar ca riscul neplăţii să fie atenuat prin obţinerea unei scrisori de garanţie bancară, prin tragerea unei cambii de către exportator asupra importatorului sau prin vinculaţie. Dacă mărfurile exportate nu se plătesc, vânzătorul, în baza documentelor de expediţie, poate dispune de marfa sa, fie găsind alt cumpărător, fie trimiţând-o la altă destinaţie.

INCIDENT PROCEDURAL, împrejurare intervenită în desfăşurarea procesului civil, de natură să aducă modificări cu privire la cadrul litigiului sau în legătură cu instanţa sesizată. **I.p.** sunt determinate, în general, de: a) cererile formulate de părţi sau de terţele persoane; ele poartă denumirea de cereri incidente (cererea reconvenţională, intervenţia, chemarea în garanţie etc.); asemenea cereri sunt de natură să amplifi-

ce procesul civil cu privire la obiectul litigiului sau cu privire la părţi; promovarea cererilor incidente implică existenţa unui raport de conexitate între acestea şi acţiunea principală; b) modificările intervenite cu privire la compunerea completului de judecată sau la instanţa sesizată; **i.p.** care aduc modificări cu privire la compunerea completului de judecată vizează recuzarea, abţinerea şi incompatibilitatea; strămutarea şi delegarea reprezintă **i.p.** privitoare la însăşi instanţa sesizată.

INCIDENTAL, a se vedea *dol incidental*.

INCIVILE EST NISI TOTA LEGE PROSPECTA, UNA ABIQUA PARTICULA EIUS PROPOSITA, IUDICARE VEL RESPONDARE, "este contrar dreptului civil să judeci şi să dai răspuns, propunându-se un singur articol, oarecare, al legii, dacă nu s-a avut în vedere întreaga lege".

INCOMPATIBILITATE, situaţie în care un membru al completului de judecată este oprit, în cazurile prevăzute de lege, să participe la soluţionarea unui anumit litigiu. Judecătorul devine incompatibil: 1) Când a pronunţat o hotărâre într-o cauză civilă, situaţie în care nu mai poate participa la judecarea aceleiaşi pricini în recurs; 2) Când a pronunţat o hotărâre într-o anumită cauză, ipoteză în care nu mai poate judeca aceeaşi pricină în fond după casare. În ambele cazuri judecătorul devine incompatibil doar dacă a pronunţat hotărâri de fond; dacă judecătorul a pronunţat doar unele încheieri preparatorii, nu se regăseşte **i.**; situaţia de **i.** subzistă totuşi atunci când judecătorul, printr-o încheiere, a rezolvat unele aspecte ale cauzei care prejudecă fondul (de ex. în cazul admiterii în principiu, prin încheiere, a acţiunii de partaj). 3) Când a fost martor, expert sau arbitru în aceeaşi cauză civilă. **I.** se bazează în toate situaţiile pe o prezumţie juris et de jure de parţialitate a judecătorului. Dispoziţiile procedurale privitoare la **i.** au un caracter imperativ, astfel că nesocotirea lor conduce la nulitatea absolută a hotărârii pronunţate şi a oricărui act încheiat de judecătorul respectiv. Nulitatea poate fi invocată pe cale de excepţie de oricare dintre părţi, de procuror sau de instanţă din oficiu, în orice fază a procesului civil; hotărârea pronunţată de un judecător incompatibil poate fi criticată şi pe calea apelului sau recursului. **I.** fiind strict determinată de lege, nu poate fi extinsă, pe cale de analogie, şi la alte situaţii. Astfel, judecătorul care a luat parte la judecarea unei cauze în apel sau în recurs nu devine incompatibil pentru a soluţiona aceeaşi pricină în fond după casarea cu reţinere; judecătorul care a soluţionat un recurs nu devine incompatibil de a soluţiona un al doilea recurs în aceeaşi cauză (îndreptat împotriva hotărârii pronunţate în fond ca urmare a casării cu trimitere); **i.** nu funcţionează nici în privinţa soluţionării căilor extraordinare de atac de retractare (contestaţia în anulare şi revizuirea), de vreme ce judecătorul se află în situaţia de a aprecia asupra unor fapte sau împrejurări noi (necunoscute deci cu prilejul primei judecăţi).

INCOTERMS, denumire prescurtată pentru International commercial terms; are ca obiect un ansamblu de reguli internaţionale cu caracter facultativ, pentru interpretarea unitară a termenilor comerciali cel mai frecvent folosiţi în vânzarea internaţională de mărfuri, adoptaţi de Camera de Comerţ Internaţională. Aceste reguli ţin seama de uzanţele comerciale curente, cu scopul de a da posibilitatea partenerilor ca în negocieri şi la încheierea contractelor de vânzare-cumpărare să se refere la acelaşi sens al termenilor comerciali folosiţi. Termenii **i.** au fost publicaţi pentru prima dată în 1936, fiind ulterior actualizaţi şi completaţi (în anii 1953, 1967, 1976, 1980 şi 1990), spre a răspunde cerinţelor şi practicii curente a comerţului internaţional. Părţile pot insera

în contract şi alte dispoziţii speciale sau pot face referire la termenii **i.**, aducându-le modificări sau completări potrivit unor circumstanţe speciale avute în vedere. Folosirea termenilor **i.** ca şi a modificărilor şi completărilor acestora nu este subînţeleasă, în contract trebuind menţionată expres şi fără echivoc referirea la un anume termen şi versiunea documentului C.C.I. în care acesta este cuprins, spre a evita semnificaţii deosebite. Acceptarea prin clauză contractuală a unui termen **i.**, fără să fi fost modificat, implică aplicarea sa integrală.

INDEMNIZARE, dezdăunare, despăgubire în bani a victimei prejudiciate printr-o faptă ilicită şi culpabilă.

INDEPENDENŢA JUDECĂTORILOR, a se vedea *principiul independenţei judecătorilor*.

INDICAT LA NEVOIE, persoană desemnată de către trăgător sau de către unul dintre giranţi ori avalişti, la emiterea cambiei sau în cursul circulaţiei acesteia, pentru a evita regresul, să accepte sau să plătească titlul în eventualitatea că trasul ar refuza acceptarea sau plata către beneficiar. Desemnarea **i. la n.** se face printr-o clauză scrisă pe cambie şi obligatorie pentru posesorul acesteia. **I. la n.** poate fi un terţ sau unul dintre obligaţii cambiali; el trebuie să domicilieze la locul plăţii, în caz contrar clauza prin care a fost desemnat nefiind obligatorie pentru posesor. **I. la n.** nu poate fi urmărit prin acţiunea cambială.

INDICAŢII DE PROVENIENŢĂ, semne distinctive, mai variate decât indicaţiile de origine, folosite în scopul de a apăra pe consumator împotriva introducerii pe piaţă naţională a unor produse străine similare care îşi ascund adevărata proveniență. **I. de p.** pot alcătui un element al mărcii. Ca şi indicaţiile de origine, **i. de p.** sunt inalienabile şi imprescriptibile. Pe unele produse pot apărea, concomitent, pe lângă **i. de p.** şi marca, indicaţia de origine şi numele comercial.

INDIGENIZARE, operaţiune care, prin modalităţi specifice diverselor categorii de mărfuri obiect al importului şi exportului, modifică indicaţiile înscrise pe ambalaj, imprimate pe produs etc., referitoare la originea, ţara exportatoare sau de proveniență a acestora. **I.** se operează de obicei în depozite deseori situate în zone de comerţ libere.

INDISPONIBILIZARE, măsură preventivă de suspendare a dreptului de dispoziţie materială şi juridică a proprietarului asupra unor bunuri mobile sau imobile, cu scopul menţinerii acestor bunuri în patrimoniul persoanei respective, spre a putea servi la garantarea executării unei anumite creanţe. **I.** poate rezulta direct din lege sau poate fi dispusă de instanţa judecătorească prin înfiinţarea unei popriri, a unui sechestru asigurător sau a unui sechestru executor. De regulă, **i.** încetează prin executarea (plata) creanţei căreia urmăreşte să-i servească de garanţie. În condiţiile prevăzute de lege, **i.** poate înceta şi prin voinţa (renunţarea) creditorului.

INDIVIZIBILITATE, modalitate a obligaţiilor cu subiecţe multiple în temeiul căreia fiecare dintre creditori este îndreptăţit şi fiecare dintre debitori este obligat la plata integrală a creanţei. **I.** rezultă din natura indivizibilă a obiectului sau din convenţia părţilor care privesc obiectul ca fiind indivizibil, deşi acesta, prin natura sa, ar fi divizibil. Spre deosebire de solidaritate, **i.** se transmite şi la moştenitori şi ea operează, concomitent, atât activ (între creditori), cât şi pasiv (între debitori). Între codebitorii unei obligaţii afectate de **i.** nu există mandat reciproc de reprezentare, aşa cum există la solidaritate. **I.** încetează dacă obiectul obligaţiei devine divizibil sau dacă părţile convin să-l privească în continuare ca fiind divizibil; ea nu poate înceta prin renunţarea creditorului, câtă vreme obiectul rămâne indivizibil.

INDIVIZIBILITATEA IPOTECII, trăsătură caracteristică a dreptului real accesoriu de ipotecă, constând în faptul că el poartă asupra întregului imobil ipotecat, sau asupra tuturor imobilelor ipotecate şi a fiecăruia dintre ele în parte, ca şi în faptul că el garantează întreaga creanţă ipotecară şi fiecare fracţiune a ei în parte. În virtutea **i.i.**, creditorul poate urmări oricare dintre imobilele ipotecate şi poate să-şi realizeze asupra lui întreaga creanţă, chiar dacă datoria corelativă ar fi fost între timp divizată între mai mulţi moştenitori ai debitorului iniţial; pe de altă parte, chiar dacă creanţa sa ar fi stinsă în parte, creditorul conservă ipoteca în întregime, pentru garantarea părţii nestinse a creanţei. Creditorul poate renunţa, expres sau tacit, la **i.i.** Atunci când creditorul urmăreşte un bun ipotecat, aflat în posesia unui terţ acesta poate opune creditorului excepţii (nulitatea actului de ipotecă, nulitatea înscripţiei, excepţia de garanţie contra evicţiunii dacă creditorul urmăritor este moştenitorul vânzătorului de la care terţul a cumpărat imobilul, ori o excepţie similară beneficiului de discuţiune a fidejusorului, dacă au mai rămas alte imobile ipotecate, pentru aceeaşi datorie în patrimoniul debitorului principal), poate recurge la procedura purgei, pentru curăţirea imobilului de ipotecă, de a plăti creditorului urmăritor, subrogându-se în drepturile acestuia, poate delăsa imobilul în mâna creditorului sau poate lăsa ca procedura executării silite să-şi urmeze cursul împotriva sa.

INDIVIZIBILITATEA MĂRTURISIRII, regulă potrivit căreia mărturisirea nu poate fi scindată împotriva celui care a făcut-o, recunoaşterea părţii trebuind să fie luată în considerare în ansamblul contextului de precizări cu care partea a înţeles să o asocieze şi să o explice. Problema divizibilităţii mărturisirii nu se pune în cazul mărturisirii simple, iar pentru mărturisirea calificată, soluţia este dată de faptul că, partea dând o altă calificare juridică faptului recunoscut, practic ea nu a făcut o mărturisire. În cazul mărturisirii complexe, dacă între faptul principal (cel pretins de partea care a propus interogatoriul) şi faptul modificator (afirmat de cel chemat la interogatoriu) există legătură de cauzalitate, în sensul că cel de-al doilea fapt este urmarea firească a celui dintâi, se va aplica principiul **i.m.**, în schimb când între cele două fapte mărturisite nu există legătură, faptul adăugat nereprezentând consecinţa logică a faptului principal, mărturisirea este divizibilă. Mărturisirea dedusă din lipsa părţii la interogatoriu sau din refuzul părţii de a răspunde nu poate fi scindată. **I.m.** nu se aplică mărturisirii extrajudiciare. (D.R.)

INDIVIZIUNE, stare a patrimoniului care, aparţinând în comun mai multor persoane, are ca obiect o universalitate nedivizată de bunuri. În mod obişnuit, starea de **i.** izvorăşte din succesiune, dar ea nu reprezintă o stare juridică specifică exclusiv succesiunii; poate izvori şi direct din lege sau dintr-o convenţie, după cum poate apare ca un efect al desfacerii căsătoriei, ocazie cu care comunitatea devălmaşă a soţilor se transformă într-o indiviziune, sau, în fine, poate apare şi ca urmare a prescripţiei achizitive ce profită în comun mai multor persoane. Se caracterizează, la fel ca proprietatea comună pe cote-părţi, prin aceea că asupra lucrurilor ce aparţin mai multor persoane fiecare coindivizar are o cotă-parte abstractă din drept şi nu o parte exclusivă, determinată materialmente, din lucrurile respective; nu se identifică cu proprietatea comună pe cote-părţi (care are ca obiect un bun individual determinat şi reprezintă o modalitate a dreptului de proprietate).

INDIVIZIUNE SUCCESORALĂ, 1. starea de indiviziune care ia naştere ca urmare a transmiterii moştenirii la doi sau mai mulţi moştenitori (coindivizari), şi care încetează

prin împărţeala moştenirii. 2. masa de bunuri succesorale transmisă la o pluralitate de moştenitori. Transmisiunea succesorală constituie cauza cea mai frecventă a creării stării de indiviziune. **I.s.** este guvernată de regulile indiviziunii în general. Nu se află în stare de **i.s.**: a) Drepturile de creanţă şi obligaţiile, deoarece acestea, afară de cele pe care părţile le-au declarat indivizibile, se divid de drept între moştenitori; b) Bunurile individual determinate care fac obiectul unor legate particulare, deoarece legatarii dobândesc dreptul de proprietate asupra acestora chiar de la data deschiderii succesiunii.

INFANS CONCEPTUS PRO NATO HABETUR QUOTIES DE EIUS COMMODIS AGITUR, "copilul născut se consideră ca născut ori de câte ori este vorba de interesul lui".

INFORMAŢII CONFIDENŢIALE (în materia valorilor mobiliare şi a burselor de valori), informaţii de orice natură privitoare la un emitent sau la oricare dintre valorile mobiliare emise de acesta, inaccesibile publicului, sau care nu au devenit încă publice şi a căror divulgare ar putea influenţa preţul sau alte aspecte ale tranzacţiilor cu valori mobiliare ale emitentului sau ale societăţii comerciale asociate ori ale celor în care emitentul deţine o poziţie majoritară.(D.R.)

INFORMAŢII PRIVILEGIATE (în materia valorilor mobiliare şi a burselor de valori), informaţii de orice natură privitoare la un emitent sau la oricare din valorile mobiliare emise de acesta, care nu sunt cunoscute publicului şi sunt susceptibile de a afecta decizia unui investitor rezonabil, persoanele iniţiate fiind ţinute a nu le divulga şi nici exploata în mod direct sau indirect, personal sau prin interpuşi.(D.R.)

INFRA PETITA, mai puţin decât ceea ce s-a cerut.

INFRACŢIUNI DE AUDIENŢĂ, fapte periculoase săvârşite în sala de şedinţă în timpul dezbaterilor judiciare. Constituie **i. de a.**: insulta, calomnia sau ultrajul adus instanţei: judecători, procuror, grefier, de către părţi sau reprezentanţii lor; insulta sau calomnia adusă de una din părţi celeilalte părţi sau altui participant la activitatea judiciară, cum ar fi, spre exemplu, martorii sau experţii; mărturisirea vădit mincinoasă a unui martor; servirea de un înscris fals de către una din părţi etc. Conform legii procesuale penale, aplicabile prin analogie şi în procedura civilă, **i. de a.** se constată de către preşedintele completului de judecată, care îl identifică pe făptuitor şi întocmeşte procesul-verbal de constatare, pe care îl trimite procurorului pentru a lua măsuri. Dacă este cazul şi sunt întrunite condiţiile legale, instanţa poate dispune şi arestarea preventivă a învinuitului, emiţându-se de preşedinte mandatul de arestare necesar.

INOPOZABILITATE, a se vedea şi *relativitatea efectelor contractului.*

INSCRIPŢIE IPOTECARĂ, formă de publicitate constând în înscrierea ipotecii în cartea funciară ţinută de judecătorii, în scopul de a face ipoteca opozabilă terţilor şi de a determina rangul ipotecii. Când ipoteca poartă asupra mai multor imobile, **i.i.** trebuie să se facă pentru fiecare dintre ele, în cartea funciară corespunzătoare de la judecătoria în raza de activitate a căreia se află fiecare imobil. **I.i.** trebuie să fie cerută de creditor şi debitor împreună, personal sau prin mandatar cu procură specială şi autentică; cum însă nerespectarea acestei cerinţe nu este expres sancţionată, se admite că **i.i.** poate fi cerută şi numai de creditorul ipotecar. Ipoteca convenţională poate fi înscrisă de creditor numai în termen de 3 luni de la moartea debitorului care a consimţit-o; după împlinirea acestui termen, ipoteca nu mai poate primi rang

prin inscripţie, creditorul putând să ceară însă separaţia de patrimonii şi să-şi înscrie privilegiul astfel dobândit, într-un termen de 6 luni de la deschiderea succesiunii. Pentru ipotecile convenţionale, efectele **i.i.** sunt limitate în timp la o perioadă de 15 ani din ziua în care s-a dispus înscrierea, după care **i.i.** se perimă, stingând dreptul real accesoriu al creditorului, care devine simplu creditor chirografar. Perimarea **i.i.** poate fi evitată prin reînnoirea ei, înlăuntrul termenului de 15 ani; reînnoirea cerută după expirarea termenului are valoarea unei noi inscripţii, conferind un nou rang, inferior, ipotecii. La cererea ambelor părţi sau a creditorului, **i.i.** poate fi oricând radiată sau ştearsă, făcând să înceteze efectele înscrierii, sau poate fi redusă în ce priveşte suma garantată sau imobilele asupra cărora poartă.

INSESIZABIL, care nu poate fi urmărit de către creditorii titularului acelui drept sau bun.

INSOLVABILITATE, starea deficitară a patrimoniului debitorului, concretizată în depăşirea valorică a elementelor active de către elementele pasive, având drept consecinţă imposibilitatea, pentru creditorii acestuia, de a obţine prin executare silită plata datoriilor ajunse la scadenţă.

INSOLVENŢĂ COMERCIALĂ, împrejurare ce declanşează procedura falimentului (în denumirea actuală reorganizării şi/sau lichidării judiciare) şi care constă în imposibilitatea manifestă a debitorului de a plăti datoriile sale comerciale. **I.c.** nu presupune în mod necesar ca activul patrimoniului debitorului să fie mai mic decât pasivul acestuia; ea poate surveni chiar atunci când activul depăşeşte pasivul, dacă elementele active nu pot satisface în ritm constant nevoile de acoperire a pasivului (cum sunt cazurile în care elementele active nu sunt lichide, sau fiind investite în operaţii de lungă durată nu pot fi afectate plăţii datoriilor). Tot astfel, depăşirea activului de către pasiv nu comportă în mod obligatoriu apariţia **i.c.**; debitorul care are o stare deficitară a patrimoniului poate evita intrarea în imposibilitatea de plată, obţinând noi credite. **I.c.** implică neplata datoriilor ajunse la scadenţă, dar nu orice neplată este expresia unei asemenea stări; debitorul poate refuza plata şi pentru alte motive decât imposibilitatea de plată, cum ar fi: convingerea lui că nu datorează plata sau că nu s-a împlinit scadenţa etc. **I.c.** pentru a fi luată în considerare trebuie să rezulte din fapte revelatorii directe (de ex. mărturisirea debitorului, protestarea cambiilor etc.) sau indirecte (cum ar fi neîndeplinirea unor obligaţii comerciale asumate, încheierea unor tranzacţii ruinătoare etc.); a se vedea şi *procedura reorganizării şi lichidării judiciare*.

INSTANŢĂ JUDECĂTOREASCĂ, organ aparţinând puterii judecătoreşti, prin intermediul căruia se înfăptuieşte justiţia. În materie civilă **i. de j.** sunt: judecătoria, tribunalul, curtea de apel, Curtea Supremă de Justiţie. **I. de j.** sunt organizate (mai puţin C.S.J.) conform Legii nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească. Fiecare **i. de j.** se încadrează cu numărul necesar de judecători şi este condusă de un preşedinte care exercită şi atribuţii de administraţie. Preşedinţii tribunalelor desemnează judecătorii care urmează să îndeplinească, potrivit legii, şi alte atribuţii decât cele privitoare la activitatea de judecată. Tribunalele şi curţile de apel pot avea una sau mai multe secţii, după natura litigiilor. La tribunalele şi curţile de apel care au o singură secţie, aceasta este mixtă. Numărul secţiilor tribunalelor şi ale curţilor de apel se stabileşte de ministrul justiţiei. Ministrul justiţiei stabileşte tribunalele şi curţile de apel la care funcţionează secţii maritime şi fluviale, pentru judecarea cauzelor prevăzute de lege. Secţiile tribunalelor şi ale curţilor de apel sunt conduse de către un preşedinte de secţie. Vicepreşedintele

instanței este și președinte al uneia dintre secții. Președintele instanței repartizează judecătorii pe secții; Președinții instanțelor sau, după caz; președinții de secții constituie complete de judecată. Când este necesar, pot fi constituite complete specializate pentru judecarea cauzelor privind anumite materii. Cauzele penale privind pe minori se judecă de către judecători anume desemnați de ministrul justiției. Completul de judecată este prezidat de președintele sau vicepreședintele instanței ori de președintele secției, atunci când aceștia participă la judecată. În celelalte cazuri, completul de judecată este prezidat de către judecătorul desemnat de președintele instanței sau al secției. Hotărârile **i. de j.** se iau cu majoritatea voturilor din completul de judecată. În cazul în care completul de judecată este format din 2 judecători, iar aceștia nu ajung la un acord, pricina se judecă din nou în complet de divergență. Completul de divergență se constituie prin includerea în completul de judecată a președintelui sau vicepreședintelui instanței ori a unui alt judecător desemnat de președinte. Ministrul justiției, prin inspectori-generali, judecători-inspectori de la curțile de apel sau prin judecători delegați are drept de control asupra activității judecătorilor de la judecătorii, tribunale și curți de apel. Același drept îl au și președinții instanțelor asupra judecătorilor din subordinea lor. Controlul se exercită prin verificarea lucrărilor, a modului în care se desfășoară raporturile de serviciu cu justițiabilii și avocații, precum și prin aprecierea asupra activității, pregătirii și aptitudinilor profesionale. Nu pot fi supuse controlului soluțiile date în procese, până la rămânerea lor definitivă; a se vedea și: *judecătorie; tribunal; curte de apel; Curtea Supremă de Justiție.*(D.R.)

INSTITUTOR, a se vedea: *răspunderea institutorilor și artizanilor (meșteșugarilor) pentru faptele păgubitoare ale elevilor și ucenicilor.*

INSTRUMENT DE CREDIT, document emis pe baza relațiilor de credit care se folosește pentru efectuarea plăților.

INSTRUMENTE NEGOCIABILE, a se vedea: *titluri de credit.*

INSTRUMENTUM, înscris constatator; act juridic.

INSTRUMENTUM PROBATIONIS, instrument (înscris) probator; act ce constată dovada.

INSULE ȘI PRUNDIȘURI, formă a accesiunii imobiliare naturale, reprezentând întinderi de uscat formate prin retragerea apelor, în râurile neplutitoare și nenavigabile.

INTENȚIE, a se vedea și *culpă.*

INTENȚIE LIBERALĂ, element subiectiv caracteristic voinței juridice a persoanei care încheie un contract gratuit, pentru a procura celeilalte părți un folos patrimonial fără a primi nimic în schimb.

INTER NOVAS PERSONAS, între persoane noi.

INTER PARTES, între părți.

INTERDEPENDENȚA OBLIGAȚIILOR RECIPROCE ALE PĂRȚILOR ÎN CONTRACTELE SINALAGMATICE, principiu fundamental al dreptului civil potrivit căruia, în contractele sinalagmatice, obligațiile reciproce ale părților nu pot fi concepute una fără cealaltă, condiționându-se reciproc. Consecințele juridice practice ale acestui principiu sunt: a) excepția de neexecutare; b) rezoluțiunea contractului pentru neexecutarea obligației uneia dintre părți, din cauze imputabile acesteia; c) încetarea obligației uneia dintre părți, când executarea obligației celeilalte părți a devenit imposibilă din cauză de forță majoră.

INTERDICȚIE JUDECĂTOREASCĂ, instituție juridică având drept scop ocrotirea persoanei fizice care din cauze alienației mintale ori a debilității mintale nu are discernământ pentru a se îngriji de intere-

sele sale. Se realizează prin: a) declararea persoanei în cauză ca interzis sau pusă sub interdicţie, printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi/sau irevocabilă pronunţată de către instanţa civilă competentă, conform unei proceduri legale speciale denumită de punere sub interdicţie; b) punerea interzisului sub tutelă; c) organizarea asupra persoanei interzisului a unei supravegheri medicale permanente. În caz de nevoie şi până la rezolvarea cererii de punere sub interdicţie, autoritatea tutelară va putea numi un curator pentru îngrijirea persoanei şi reprezentarea celui a cărui interdicţie a fost cerută, precum şi pentru administrarea bunurilor acestuia. Persoana pusă sub **i.j.** este lipsită de capacitate de exerciţiu. Incapacitatea celui pus sub **i.j.** nu va putea fi opusă unui al treilea decât de la data transcrierii hotărârii de punere sub interdicţie rămase definitivă, în registrul anume destinat acestui scop aflat la instanţa locului unde a fost înregistrat actul de naştere al celui în cauză, afară dacă terţul a cunoscut interdicţia pe altă cale. Punerea sub **i.j.** încetează prin: a) ridicarea interdicţiei prin hotărâre judecătorească, atunci când cauzele care au determinat luarea acestei măsuri au încetat; b) moartea sau declararea judecătorească a morţii interzisului.

INTERES JURIDIC (LEGITIM), condiţie necesară pentru ca o persoană fizică sau juridică să dobândească calitatea de parte într-un proces civil. Condiţia interesului se concretizează în folosul practic material sau moral pe care l-ar putea obţine oricare dintre părţi de pe urma activităţii judiciare pe care intenţionează să o desfăşoare. Activitatea procesuală nu poate fi declanşată şi întreţinută fără justificarea unui **i.j.** de către persoana care solicită protecţia organelor de justiţie. **I.j.** reprezintă o entitate juridică distinctă faţă de interesul ocrotit de lege (dreptul subiectiv); el este o condiţie de ordin subiectiv care se analizează, de regulă, atât în persoana reclamantului, cât şi a pârâtului. Condiţia **i.j.** are un caracter general, în sensul că îndeplinirea acesteia se impune, nu doar cu prilejul promovării acţiunii civile, ci pentru îndeplinirea oricărui act procedural. În orice fază a procesului civil, **i.j.** urmează să fie justificat, cu prilejul promovării acţiunii, de către reclamant; dacă pârâtul solicită probe, invocă excepţii sau formulează anumite cereri, el trebuie să-şi justifice interesul de a proceda astfel. Părţile nu pot invoca în procesul civil un interes oarecare, ci trebuie să justifice: a) un interes legitim, adică în deplină conformitate cu ordinea de drept şi cu regulile de convieţuire socială; un **i.j.** este prezent şi în acele acţiuni prin care nu se urmăreşte în mod direct valorificarea unor drepturi subiective (acţiunile posesorii, cererile pentru asigurarea dovezilor, acţiunile în constatare negative etc.); b) un interes personal şi direct, adică propriu celui ce promovează acţiunea civilă sau îndeplineşte un act procedural; îmbinarea intereselor generale cu cele personale justifică promovarea acţiunii civile şi de alte persoane sau organe decât cele care sunt sau pretind a fi titulare ale unui drept subiectiv; aşa este cazul acţiunilor pentru promovarea cărora legea recunoaşte o legitimare procesuală extraordinară; în asemenea împrejurări, **i.j.** subzistă sub forma unui interes social, iar nu a unuia personal; c) un interes născut şi actual, adică un interes care se află în fiinţă la data promovării acţiunii civile şi pe tot timpul exercitării acesteia; de regulă, **i.j.** se consideră că există şi a devenit actual din momentul încălcării unui drept subiectiv; practic însă, **i.j.** poate deveni actual fără ca dreptul subiectiv să fi dobândit acest caracter; o asemenea situaţie poate să apară atunci când legea permite promovarea acţiunii civile deşi dreptul nu a devenit actual.

INTERMEDIAR, comerciant, persoană fizică sau persoană juridică, specializat în mijlocirea încheierii unor afaceri comerciale între diferiţi parteneri, în schimbul unei remuneraţii. În cadrul activităţii de interpunere între producător şi consumator, **i.** poate contracta cu terţul: a) în calitate de reprezentant acţionând în numele şi pe seama persoanei reprezentate, el rămânând în afara contractului la încheierea căruia a participat; b) în nume propriu, dar pe seama persoanei reprezentate, reprezentarea sa fiind indirectă, imperfectă; c) în numele său şi pe seama sa, dar şi în interesul celeilalte părţi (beneficiarului). Poziţia juridică a intermediarului se determină după conţinutul concret al contractului încheiat.

INTERMEDIAR PENTRU VALORI MOBILIARE, persoană juridică autorizată de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare să exercite intermedierea de valori mobiliare cu titlu profesional, ca fapt de comerţ, fie în cont propriu (dealer), fie în contul unor terţi (broker).(D.R.)

INTERMEDIERE DE VALORI MOBILIARE, activitate realizată de persoane autorizate conform legii, constând în cumpărarea şi/sau vânzarea de valori mobiliare ori drepturi aferente sau derivând din acestea, precum şi în operaţiuni accesorii sau conexe autorizate de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare. (D.R.)

INTEROGATOR, mijloc procedural de obţinere a mărturisirii în mod provocat, fie la cererea părţii potrivnice, fie din iniţiativa instanţei, în exercitarea rolului său activ. Legea prevede că reclamantul care doreşte să se ia **i.** pârâtului va solicita aceasta prin chiar cererea de chemare în judecată; în cazul că s-a făcut o asemenea solicitare, preşedintele va dispune citarea pârâtului la **i.**, sub rezerva dezbaterii în contradictoriu la termenul de înfăţişare. Şi pârâtul poate cere, prin întâmpinare, **i.** reclamantului. Partea al cărui interogatoriu s-a cerut va fi citată cu o menţiune specială în acest sens, făcută în cuprinsul citaţiei ce i se trimite. Atât reclamantul, cât şi pârâtul, dacă nu solicită **i.** părţii adverse în condiţiile arătate, este în principiu decăzut din această probă. Instanţa are dreptul să ordone din oficiu **i.** oricăreia din părţi; de asemenea, ea poate aprecia că proba nu a fost solicitată datorită lipsei de pregătire a părţii şi să o încuviinţeze la cerere, luând **i.** părţii în cazul în care aceasta se prezintă personal la proces. **I.** trebuie să se refere la probleme de fapt, la fapte personale, pertinente şi concludente; el nu poate fi încuviinţat: a) în acele situaţii în care însăşi proba mărturisirii este interzisă, cum sunt cazurile în care litigiul priveşte drepturi în privinţa cărora părţile nu pot dispune; astfel, nu pot fi dovedite pe această cale motivele de divorţ, actele de stare civilă, un drept stins prin prescripţie etc.; b) în situaţii în care **i.** nu se referă la fapte personale ale părţii; faptele străine părţii pot fi dovedite prin alte mijloace de probă, ca de exemplu prin martori; c) dacă întrebările au un caracter vexatoriu, instanţa putând refuza punerea unor asemenea întrebări; d) unei persoane străină de proces nu i se poate lua **i.**, ea putând fi audiată numai în calitate de martor sau numită ca expert; **i.** constituie o probă care priveşte numai pe părţile litigante; e) răspunsurile nu pot fi date prin mandatar, ci numai personal de către parte, deoarece mărturisirea, prin specificul ei, are un pronunţat caracter personal. Partea care solicită **i.** sau instanţa, când ordonă din oficiu această probă, formulează în scris întrebările, urmând ca răspunsurile să fie consemnate pe aceeaşi foaie de hârtie, care se semnează de către preşedinte, grefier, partea care a cerut **i.** şi partea care a dat răspunsurile, după ce a luat cunoştinţă de cuprins. În eventualitatea că în text se operează ştersături sau adăugiri, acestea trebuie semnate în acelaşi mod sub sancţiunea neluării în

considerare. În cazul în care partea recunoaşte cele pretinse prin întrebările conţinute în **i.**, recunoaşterea sa are valoarea unei mărturisiri; dacă răspunsurile sunt negative, **i.** nu constituie nici o probă împotriva părţii care o face şi nici o probă în favoarea ei, urmând ca litigiul să fie soluţionat pe baza celorlalte probe administrate. Răspunsul echivoc sau incomplet are valoarea unui început de dovadă scrisă, care poate fi completat prin proba cu martori. Legea prevede că în cazul în care partea refuză, fără motive temeinice, să răspundă la **i.** sau nu se înfăţişează, instanţa poate socoti aceste împrejurări ca o mărturisire deplină sau numai ca un început de dovadă scrisă în folosul părţii potrivnice.

INTERPRETANDUS EST ACTUS POTIUS ET EFFECTUS PRAESTET QUAM PERCAT, un act trebuie interpretat mai degrabă ca să producă efecte, decât să nu aibă nici un efect.

INTERPRETAREA CONTRACTULUI, operaţiune prin care instanţa de judecată, cu ocazia soluţionării unui litigiu izvorât din contract, caută să determine conţinutul concret al acestuia, sensul şi întinderea exactă a obligaţiilor cărora le-a dat naştere. **I.c.** este necesară fie atunci când clauzele contractului sunt incomplete, neclare ori contradictorii, fie atunci când voinţa declarată, deşi clar şi neechivoc exprimată în clauzele contractului, nu corespunde voinţei reale a părţilor. Regula fundamentală de urmat în **i.c.** este aceea a desprinderii voinţei reale a părţilor. Se prezumă, până la proba contrară, că voinţa declarată în contract reflectă fidel voinţa reală a contractanţilor; proba contrară se poate face prin orice mijloace de dovadă. Stabilirea voinţei reale a părţilor se face în funcţie de toate împrejurările concludente (de ex. atitudinea părţilor în timpul tratativelor prealabile, în timpul încheierii contractului, şi uneori chiar atitudinea părţilor după încheierea contractului). Voinţa reală a părţilor trebuie să prevaleze faţă de sensul literal al termenilor întrebuinţaţi în contract. În raport de împrejurări **i.c.** trebuie să ţină seama, după caz, de următoarele reguli: a) toate clauzele contractului trebuie interpretate unele prin altele, dându-se fiecăreia înţelesul ce rezultă din întregul act; b) clauzele îndoielnice trebuie să fie interpretate în sensul în care ele pot să producă un efect decât în acela în care n-ar produce nici unul; c) dintre două înţelesuri, ambele susceptibile de a produce efecte, se preferă acela care se potriveşte mai bine cu natura contractului; d) **i.c.** se face potrivit obiceiului locului unde s-a încheiat contractul, dacă nu rezultă că intenţia părţilor a fost de a se obliga potrivit obiceiului locului unde urma să se execute contractul; e) **i.c.** se face în favoarea celui care se obligă, când există îndoială. Cu privire la determinarea întinderii obligaţiei sau a întinderii obiectului obligaţiei, **i.c.** se face în sensul că obligaţia nu priveşte decât lucrurile asupra cărora se pare că părţile şi-au propus a contracta, oricât de generali ar fi termenii convenţiei; pe de altă parte, când în contract se indică un exemplu pentru explicarea obligaţiei, nu se poate susţine că prin aceasta s-a restrâns întinderea obligaţiei, în sensul de a nu se aplica şi în cazurile neprevăzute în mod expres, cazuri la care obligaţia s-ar aplica de drept. **I.c.** permite completarea lui cu elemente neprevăzute expres de părţi, dar care pot fi prezumate ca fiind avute în vedere, în mod tacit, de părţi. În acest sens, clauzele obişnuite într-un contract se subînţeleg deşi n-ar fi expres menţionate de părţi; de asemenea, contractul obligă nu numai la ceea ce este prevăzut în cuprinsul lui, dar şi la toate urmările pe care echitatea, obiectul sau legea le atribuie obligaţiei, după natura sa. În general, dacă părţile n-au prevăzut anumite clauze pe care trebuie să

le cuprindă contractul încheiat, se prezumă că ele au înţeles să se supună aplicării normelor legale supletive în materie. În sfârşit, **i.c.** trebuie să se facă în spiritul obligaţiilor generale pe care orice contract trebuie să le cuprindă, potrivit legii: pe de o parte, obligaţia de a acţiona de bună-credinţă, iar pe de altă parte obligaţia de colaborare între părţile contractante şi obligaţia de a garanta executarea prestaţiei promise, care derivă, ambele, din cea dintâi, fiind manifestări ale comportării cu bună-credinţă. În nici un caz, **i.c.** nu trebuie să conducă la revizuirea sau modificarea contractului de către instanţa de judecată (cu singura excepţie pe care o reprezintă posibilitatea acordării unor termene de graţie).

INTERPUNERE DE PERSOANE, formă de simulaţie în care, în actul aparent, figurează ca parte o persoană, alta decât aceea care încheie în realitate actul şi a cărei identitate este dezvăluită în actul secret încheiat concomitent. Simulaţia prin **i. de p.** se deosebeşte de contractul de prête-nom (mandat fără reprezentare) prin faptul că cele două acte se încheie concomitent şi între aceleaşi părţi, care cunosc, amândouă, calitatea de persoană interpusă a uneia dintre ele, în timp ce mandatarul fără reprezentare contractează în nume propriu fără a-şi dezvălui cocontractantului calitatea sa reală, iar efectele contractului încheiat se produc faţă de el însuşi, fiind transmise celui reprezentat printr-un alt act, la care cocontractantul nu este parte.

INTERVENŢIE, I) modalitate prin care o persoană străină de relaţiile cambiale poate contribui la rezolvarea unei cambii, acceptând sau plătind titlul respectiv pentru oricare dintre debitorii de regres în scopul de a împiedica urmărirea ce ar decurge din neacceptarea sau neplata acelei cambii de către tras. **I.** se poate produce în două feluri: a) din propria iniţiativă a intervenientului şi care este numită voluntară sau pentru onoare; în acest caz are caracter spontan şi poate fi făcută de către un terţ sau de către un semnatar al cambiei, mai puţin de către acceptant şi avaliştii săi; b) provocată sau silită (purtând indicaţia "la nevoie"); este făcută de către indicatul la nevoie, care de regulă îndeplineşte rolul de tras subsidiar şi care va accepta sau va plăti titlul dacă trasul principal nu îl acceptă sau nu îl plăteşte. II) posibilitate recunoscută de lege terţelor persoane de a participa, din proprie iniţiativă, într-un litigiu care se desfăşoară între alte părţi. În funcţie de scopul diferit urmărit de terţ, **i.** poate fi: 1) principală, având ca finalitate valorificarea unui drept propriu; 2) accesorie, care are ca obiectiv doar sprijinirea apărării uneia dintre părţi; a se vedea şi *intervenţie în proces; intervenţie accesorie; intervenţie principală.*

INTERVENŢIE (ÎN PROCES), participarea, într-un proces civil, în afară de reclamant şi de pârât, a unui al treilea la iniţiativa sa sau iniţiativa uneia din părţi ori a instanţei. **I.** voluntară poate fi principală, în cazul în care terţul intervine pentru a-şi realiza un drept propriu sau accesorie, dacă terţul intervine pentru a apăra fie pe reclamant, fie pe pârât. În timp ce **i.** principală are caracterul unei acţiuni şi se poate formula numai în faţa primei instanţe, **i.** accesorie are caracterul unei apărări, ce poate fi formulată în orice fază a procesului. După încuviinţarea de către instanţă a **i.** principală, terţul devine parte în proces şi se bucură de independenţă procesuală. În cazul **i.** accesorii, terţul are o poziţie subordonată părţii pe lângă care intervine (reclamant sau pârât), putând face numai acele acte de procedură ce pot ajuta acea parte. **I.** forţată poate îmbrăca forma: a) unei cereri formulată de reclamant sau pârât, de chemare în judecată a altei persoane (care ar putea să pretindă aceleaşi drepturi ca şi reclamantul), spre a-i face opozabilă

hotărârea; b) a unei chemări în garanţie formulată de reclamant sau pârât, pentru ca, în caz de pierderea procesului, terţul astfel chemat să fie obligat prin aceeaşi hotărâre să despăgubească partea care l-a introdus în cauză; c) a arătării titularului dreptului, pentru ca pârâtul, care nu are calitate procesuală, să poată fi înlocuit în proces cu titularul dreptului de proprietate asupra bunului în litigiu.

INTERVENŢIE ACCESORIE, cerere incidentă prin intermediul căreia o terţă persoană participă în procesul civil pentru apărarea drepturilor uneia dintre părţi. Prin intermediul **i.a.** terţul nu promovează în justiţie o pretenţie proprie, distinctă de aceea a părţii în favoarea căreia a intervenit. **I.a.** este admisibilă în orice materie, întrucât nici o dispoziţie legală nu limitează o atare posibilitate; cu toate acestea, **i.a.** este, de regulă, inadmisibilă în litigiile privitoare la starea şi capacitatea persoanelor. **I.a.** se face cu respectarea condiţiilor de formă prevăzute de lege pentru orice cerere care se adresează justiţiei, întrucât nu constituie o acţiune de sine stătătoare; ea poate fi promovată în orice fază a procesului civil, chiar şi în faţa instanţelor de apel sau recurs. **I.a.** se soluţionează în două faze: a) admiterea în principiu; b) judecarea cererii. După încuviinţarea în principiu, cererea de **i.a.** urmează să fie comunicată părţilor; împotriva **i.a.** partea interesată poate formula întâmpinare; cererea reconvenţională este însă inadmisibilă împotriva **i.a.**, de vreme ce aceasta din urmă nu constituie o veritabilă acţiune. **I.a.** se judecă odată cu cererea principală; instanţa nu poate dispune disjungerea lor spre a fi soluţionate separat. Activitatea intervenientului este limitată la actele de procedură ce nu sunt potrivnice interesului părţii în favoarea căreia s-a promovat cererea. Terţul intervenient are posibilitatea de a invoca orice apărări şi excepţii care sprijină poziţia părţii în interesul căreia a acţionat; în schimb, apelul sau recursul promovat de intervenient împotriva hotărârii pronunţate se socoteşte neavenit, dacă partea nu a exercitat ea însăşi această cale de atac. Asupra **i.a.** instanţa de judecată poate pronunţa soluţii diferite, în funcţie de modul de rezolvare a acţiunii principale. Astfel: a) în ipoteza respingerii acţiunii principale urmează să fie respinsă şi **i.a.** promovată în favoarea reclamantului; dimpotrivă, admiterea cererii de chemare în judecată poate conduce şi la admiterea **i.a.**, dacă aceasta a fost promovată în favoarea reclamantului (dacă sunt întrunite condiţiile sale de admisibilitate); b) **i.a.** promovată în interesul pârâtului poate fi admisă dacă s-a respins acţiunea principală; în ipoteza admiterii acţiunii, **i.a.** formulată în interesul pârâtului urmează să fie respinsă. **I.a.** produce efecte procedurale privitoare la: dobândirea de către terţ a calităţii de parte; limitarea activităţii procesuale a intervenientului la actele procesuale ce nu sunt potrivnice părţii în interesul căreia a promovat cererea; opozabilitatea hotărârii pronunţate şi faţă de terţul intervenient.

INTERVENŢIE PRINCIPALĂ, acţiune civilă promovată pe cale incidentă, prin care o terţă persoană urmăreşte valorificarea unui drept propriu faţă de părţile principale ale procesului. Pentru promovarea **i.p.** sunt necesare în afara cerinţelor generale de admisibilitate privitoare la participarea terţelor persoane în procesul civil, şi unele condiţii speciale. Aceste condiţii vizează: 1) Afirmarea unui drept ce urmează să fie valorificat. Actualitatea dreptului subiectiv nu reprezintă o condiţie generală a **i.p.**, întrucât acest mijloc procedural are un caracter preventiv; de asemenea **i.p.** constituie un act de conservare a patrimoniului. 2) Forma **i.p.**. Sub acest aspect, **i.p.** trebuie să cuprindă aceleaşi elemente ca şi orice cerere de chemare în judecată. **I.p.** este frecvent folosită în practica judiciară, legea

nelimitând în mod expres promovarea ei doar la unele materii; cu toate acestea, principiul enunţat cunoaşte şi anumite excepţii. **I.p.** se poate promova numai în faţa primei instanţe, până la închiderea dezbaterilor. Din punct de vedere procesual, **i.p.** se soluţionează în două faze: 1) Admiterea în principiu a cererii, care se poate dispune doar după ascultarea părţilor şi a celui care intervine. Cu prilejul încuviinţării în principiu se discută doar asupra admisibilităţii **i.p.** din punctul de vedere al cerinţelor de formă, al interesului şi al legăturilor de conexitate cu cererea principală. Asupra admiterii în principiu instanţa se pronunţă printr-o încheiere ce nu poate fi atacată cu apel sau cu recurs decât odată cu fondul cauzei; o asemenea încheiere are un caracter interlocutoriu, instanţa având obligaţia de a proceda în continuare la judecarea în fond a cererii. După admiterea în principiu, părţile pot formula întâmpinare în termenul stabilit de instanţă; de asemenea, părţile interesate pot formula pretenţii proprii faţă de terţul intervenient, prin intermediul acţiunii reconvenţionale. II) Judecarea **i.p.**, fază în cadrul căreia se vor administra probe şi se va discuta, în contradictoriu, asupra temeiniciei cererii. **I.p.** se soluţionează odată cu acţiunea principală, pronunţându-se o singură hotărâre asupra ambelor cereri; dacă **i.p.** duce la întârzierea judecării, instanţa va putea dispune disjungerea ei spre a fi soluţionată separat. În faza judecăţii îi sunt recunoscute intervenientului drepturile garantate de lege oricăreia dintre părţi. Astfel, terţul intervenient are dreptul de a formula cereri, de a participa personal sau prin reprezentant la dezbaterile judiciare, dreptul de apărare, precum şi dreptul de a invoca excepţii şi de a propune dovezi; de asemenea, intervenientul are dreptul de a introduce o altă persoană în procesul civil; temeiul juridic al introducerii unei alte persoane în litigiu decurge din dreptul recunoscut de lege părţilor de a chema în judecată pe aceia care ar putea să pretindă aceleaşi drepturi ca şi reclamantul. Obligaţiile procesuale ale intervenientului sunt, de regulă, identice cu cele pe care legea le impune şi celorlalte părţi. Astfel, intervenientul are obligaţia de a îndeplini actele de procedură în termenele prevăzute de lege; de a face dovada susţinerilor sale; de a depune la dosar înscrisurile pe care înţelege să le folosească; de a-şi exercita cu bună credinţă drepturile procedurale; de a suporta cheltuielile de judecată pe care le-a ocazionat prin apărarea sa, în ipoteza în care ar pierde procesul. O obligaţie particulară a terţului vizează luarea procedurii în starea în care aceasta se află în momentul admiterii în principiu a intervenţiei; aşa fiind, actele procedurale îndeplinite anterior admiterii în principiu nu pot fi reluate, legea considerând acele acte ca fiind realizate şi faţă de terţ; în schimb, actele de procedură următoare se vor îndeplini şi faţă de cel care intervine. **I.p.** produce efecte procedurale, care sunt determinate atât de caracterul incident, cât şi de cel principal al cererii. Caracterul incident al **i.p.** determină următoarele efecte: a) lărgeşte cadrul procesual cu privire la părţi şi la obiectul litigiului; b) conduce la realizarea unei prorogări legale de competenţă. Caracterul principal, de acţiune, al **i.p.** determină efecte asemănătoare unei cereri de chemare în judecată. Astfel: a) intervenientul devine parte în procesul civil, iar hotărârea pronunţată îi va fi opozabilă; b) introducerea **i.p.** face să curgă dobânzile pentru creanţele care, anterior, nu erau producătoare de dobânzi; c) promovarea **i.p.** face să înceteze buna-credinţă a posesorului, care este obligat astfel să restituie fructele; d) **i.p.** întrerupe prescripţia dreptului la acţiune.

INTERVERTIREA TITLULUI POSESIEI, transformarea detenţiei precare în posesie civilă, săvârşită în temeiul legii în următoarele situaţii: a) când deţinătorul lucrului primeşte cu bună-credinţă de la o terţă persoană, alta decât adevăratul proprietar, un titlu translativ de proprietate asupra lucrului pe care îl deţine; b) când deţinătorul lucrului neagă dreptul celui de la care îl deţine, prin acte de rezistenţă la exerciţiul acelui drept; c) când deţinătorul titlului îl transmite, printr-un act cu titlu particular translativ de proprietate unui terţ care este de bună-credinţă; d) când un terţ de bună-credinţă dobândeşte posesia titlului de la deţinător printr-un act cu titlu universal.

INTERZIS, persoană pusă sub interdicţie sau căreia i s-a aplicat pedeapsa închisorii. **I.** judiciar este lipsit de exerciţiul tuturor drepturilor civile, urmând a fi reprezentat de un tutore, începând de la data rămânerii definitive şi/sau irevocabile a hotărârii judecătoreşti de punere sub interdicţie. **I.** legal este, ca pedeapsă accesorie, lipsit de exerciţiul unor drepturi anume prevăzute de lege din momentul în care hotărârea de condamnare la pedeapsa închisorii a rămas definitivă şi până la terminarea executării pedepsei, până la graţierea totală a pedepsei sau a restului de pedeapsă ori până la împlinirea termenului de prescripţie a executării pedepsei.

INTRA VIRES HEREDITATIS, locuţiune latină care desemnează obligaţia moştenitorului de a plăti datoriile şi sarcinile succesiunii, chiar şi în situaţiile în care pasivul succesoral ar întrece activul, numai în limitele valorii bunurilor pe care le moşteneşte, iar nu şi din bunurile sale proprii. Pentru a fi ţinut să răspundă numai **i.v.h.**, moştenitorul trebuie să facă acceptarea succesiunii sub beneficiu de inventar.

INTUITU PECUNIAE, în considerarea banilor.

INTUITU PERSONAE, locuţiune latină folosită pentru a caracteriza sau pentru a desemna un contract sau un alt act juridic, la a cărui încheiere consideraţia persoanei contractantului a fost determinantă.

INTUITU REI, având în vedere bunul.

INVENTARUL BUNURILOR SUCCESORALE, înscris întocmit de către notarul public competent cuprinzând enumerarea, descrierea şi preţuirea provizorie a bunurilor unei persoane decedate.

INVESTITOR (ÎN MATERIA VALORILOR MOBILIARE ŞI A BURSELOR DE VALORI), orice persoană care pe cont propriu cumpără, deţine şi vinde valori mobiliare fără a practica intermedierea ca fapt de comerţ. (D.R.)

INVITO BENEFICIUM NON DATUR, "nu se acordă binefacere împotriva voinţei". (D.R.)

INVITO CREDITORE, fără voia creditorului. (D.R.)

IOCANDI CAUSA, din glumă; din joacă.

IPOTECĂ, garanţie reală imobiliară constând într-un drept real accesoriu asupra unui bun imobil determinat al debitorului, drept care, fără a-l deposeda pe debitor de bunul ipotecat, conferă creditorului ipotecar neplătit la scadenţă, dreptul de urmărire a imobilului în mâinile oricui s-ar afla, dreptul de a cere scoaterea imobilului în vânzare silită şi dreptul de a fi plătit cu preferinţă din preţul astfel realizat.Dreptul real de **i.** nu conferă creditorului nici posesia, nici folosinţa şi nici dispoziţia asupra bunului ipotecat, nefiind deci un dezmembrământ al proprietăţii. **I.** este, în principiu, indivizibilă, toate bunurile ipotecate şi fiecare dintre ele, în întregime, garantând întreaga creanţă şi fiecare fracţiune a acesteia; creditorul poate însă renunţa la indivizibilitatea **i.**, acceptând o realizare parţială. Proprietarul imobilului trebuie să aibă deplina capacitate de

exercițiu. Proprietarul sub condiție poate consimți la constituirea unei **i.** supuse aceleiași modalități; **i.** constituită de un proprietar aparent al imobilului va fi, totuși, valabilă față de terții de bună-credință. Potrivit principiului specialității ipotecii, aceasta se constituie asupra unor imobile determinate și pentru garantarea unor creanțe determinate; nu se pot constitui **i.** generale, asupra tuturor imobilelor, fără identificarea fiecăruia, și nici **i.** asupra bunurilor viitoare. **I.** asupra unui bun indiviz se poate constitui valabil cu consimțământul tuturor coproprietarilor; în caz contrar, ea nu va putea produce efecte decât dacă imobilul va cădea, la partaj, în lotul celui care a consimțit la constituirea ei. După izvorul lor, **i.** se clasifică în **i.** legale și **i.** convenționale. 1) **I. legale** iau naștere direct în temeiul legii, când sunt întrunite condițiile necesare, independent de voința părților. Astfel sunt: a) **i.l.** a statului asupra imobilelor funcționarilor însărcinați cu mânuirea banilor publici; b) **i.l.** a legatarului cu titlu particular, asupra imobilelor succesorale deținute de erezii testatorului sau de orice altă persoană obligată a plăti legatul; c) **i.l.** rezultată din degenerarea unui privilegiu imobiliar neînscris în termen legal ș.a. Toate **i.l.** sunt, în dreptul nostru, supuse principiului specialității ipotecii și sunt supuse publicității prin inscripția ipotecară, care se poate face și fără consimțământul debitorului, la simpla cerere a creditorului ipotecar; ele nu trebuie să fie reînnoite decât în termen de un an de la încetarea cauzei care a justificat constituirea lor. Legea permite debitorului "să curețe" imobilul afectat de o **i.l.** fie supunând ipotecii un alt imobil de aceeași valoare, fie consemnând la C.E.C. o sumă egală cu valoarea creanței garantate. 2) **I. convenționale** iau naștere din acordul de voință al părților, prin încheierea unui contract de ipotecă. Într-o serie de cazuri, legea prevede obligativitatea, pentru debitor, de a garanta executarea obligației sale printr-o **i.c.**, care își păstrează caracterul convențional. Toate **i.c.** se constituie valabil prin respectarea condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege: capacitatea de a înstrăina și calitatea de proprietar a celui ce consimte la constituirea **i.**; determinarea exactă a bunului ipotecat și a creanței garantate; încheierea contractului în formă autentică; luarea unei inscripții ipotecare. **I.** produce următoarele efecte: I. Față de debitorul proprietar al bunului ipotecat: până la scadența creanței, debitorul păstrează toate atributele dreptului său de proprietate, cu excepția **i.** însoțite de indisponibilizarea bunului, care îngrădește dreptul de dispoziție juridică; după scadență, din momentul comandamentului transcris, dreptul debitorului de a face acte de dispoziție și de administrare încetează, imobilul putând fi lăsat debitorului sau încredințat altui "conservator". II. Față de creditorul ipotecar: **i.** conferă creditorului ipotecar, la scadență, dreptul de a trece la realizarea ipotecii, recunoscându-i un drept de urmărire a bunului în mâinile oricărui deținător și un drept de preferință pentru plata integrală a creanței sale din prețul astfel obținut la vânzarea silită a imobilului, cu excepția creanțelor privilegiate înscrise la timp, care sunt preferate creanței ipotecare. III. Față de terți, inclusiv ceilalți creditori ai aceluiași debitor, **i.** are efectul de a impune acestora să sufere consecințele exercitării de către creditorul ipotecar a dreptului său de urmărire și a dreptului de preferință. Aceia dintre terți care se bucură de un privilegiu sau de o ipotecă asupra aceluiași imobil vor fi satisfăcuți potrivit ordinii legale de preferință sau potrivit rangului ipotecilor ce dețin. Terțul deținător al imobilului ipotecat, atunci când este urmărit de creditorul ipotecar, poate adopta următoarele atitudini: a) plata datoriei garantate, beneficiind de termenele de plată ale debitorului inițial;

b) delăsarea imobilului ipotecat; c) ridicarea excepţiei de garanţie de evicţiune a creditorului faţă de detentorul imobilului, dacă este cazul, sau a beneficiului de discuţiune, dacă datoria este garantată şi de alte ipoteci, asupra altor imobile, aflate în posesia debitorului; d) purga imobilului, oferind creditorilor preţul sau valoarea imobilului. Dacă terţul detentor nu a adoptat vreuna din aceste atitudini, realizarea ipotecii va continua, scoţându-i-se imobilul în vânzare publică şi achitându-se, din preţul obţinut, creanţa sau creanţele respective. Terţul care a deţinut imobilul urmărit are regres împotriva debitorului iniţial, fie în temeiul obligaţiei de garanţie pentru evicţiune, fie în temeiul subrogaţiei în drepturile creditorului, dacă a achitat creanţa ori şi-a adjudecat chiar el imobilul la licitaţie. Ca drept real, **i.** poate fi transmisă altor persoane, fie odată cu creanţa pe care o garantează, fie chiar independent de aceasta. **I.** se stinge, potrivit legii, prin stingerea obligaţiei pe care o garantează, prin renunţarea creditorului la **i.**, care nu implică şi o remitere de datorie, prin purgă şi prin prescripţie (fie prin prescripţia extinctivă a dreptului creditorului de a urmări realizarea silită a creanţei sale şi implicit a ipotecii, fie prin prescripţia achizitivă a dreptului de proprietate asupra imobilului, liber de orice sarcini, de către un terţ subdobânditor). De asemenea, **i.** se stinge prin pierderea totală a bunului ipotecat sau a dreptului ipotecat, când **i.** s-ar fi constituit asupra unui drept de uzufruct, care este temporar, precum şi prin consolidare (când aceeaşi persoană devine în acelaşi timp şi creditor ipotecar şi posesor al imobilului).

IPSO FACTO, prin faptul însuşi.

IPSO IURE, prin dreptul însuşi; pe temeiul dreptului însuşi.

IREFRAGABIL, care nu poate fi combătut prin dovada contrară.

IS FECIT CUI PRODEST, cel care trage foloasele a făcut delictul. (D.R.)

IS PATER EST, QUEM NUPTIAE DEMOSTRANT, tatăl este cel pe care-l arată căsătoria legală. (D.R.)

ITA RENUNTIARE SEMEL CONSTITUTAE OBLIGATIONI, ADVERSARIO NON CONSENTIENTE, NEMO POTEST, "astfel, nimeni nu poate renunţa la o obligaţie odată stabilită, dacă cealaltă parte nu o consimte".

ITER EST IUS EUNDI PER TUNDUM ALIENUM, "drumul este dreptul de a trece pe moşia altuia".

IUDEX POSTQUAM SEMEL SENTENTIAM DIXIT POSTEA IUDEX ESSE DESINIT, locuţiune latină ce exprimă principiul potrivit căruia judecătorul de îndată ce a rostit sentinţa, el încetează de a mai fi judecător în acea pricină. (D.R.)

IUDEX SECUNDUM ALLEGATA ET PROBATA PARTIUM IUDICARE DEBET, "judecătorul trebuie să statueze conform alegaţiilor şi probelor părţilor".

IUDICEM ERRARE DEDECIT, nu se cuvine ca judecătorul să greşească. (D.R.)

IUDICIA ARBITRARIA, procese de arbitraj. (D.R.)

IUDICIA BONAE TIDEI, procese de bună-credinţă.

IUDICIA STRICTI IURIS, procese de drept strict. (D.R.)

IURA CIVEM NOSSE OPORTET, cetăţeanul trebuie să cunoască legile. (D.R.)

IURA IN RE ALIENA, drepturi reale, asupra lucrului altuia.

IURA NOVIT CURIA, "curtea cunoaşte dreptul".

IURE NATURAE AEQUUM EST NEMINEM CUM ALTERIUS DETRIMENTO ET INIURIA FIERI LOCUPLETIOREM, după dreptul natural este echitabil ca nimeni să nu se îmbogăţească injust în detrimentul altuia.

IURIS ET DE JURE, locuţiune latină folosită pentru a desemna categoria legală a prezumţiilor absolute, care nu pot fi combătute prin nici un mijloc de probă. Prezumţiile **i. et de j.** evaluează dinainte efectele probatorii ale unor fapte, împrejurări sau stări, obligându-l pe judecător, în această privinţă, în mod absolut şi necondiţionat, fără putinţa de a stabili contrariul.

IURIS LEGUMQUE PERITUS IUDEX EST, "judecătorul este un expert al dreptului şi al legilor".

IURIS PRACEPTA SUNT HAEC: HONESTE VIVERE, ALIUM NON LAEDERE, SUUM CUIQUE TRIBUERE, "Regulile de drept sunt acestea: să trăieşti cinstit, să nu vătămezi pe altul, să acorzi fiecăruia ce-i al său".

IURIS PRUDENTIA EST DIVINARUM ATQUE HUMANORUM RERUM NOTITIA, IUSTI ATQUE INIUSTI SCIENTIA, "Jurisprudenţa este cunoaşterea lucrurilor divine şi umane, ştiinţa a ceea ce este drept şi nedrept".

IURIS TANTUM, locuţiune latină folosită pentru a desemna categoria legală a prezumţiilor relative, care pot fi combătute prin proba contrarie. Prezumţiile **i.t.** nu implică certitudine, ci numai probabilitate; în consecinţă, ele au valoare de probă numai până la stabilirea adevărului prin proba contrară.

IURIS VINCULUM QUO NECESSITATE ASTRINGIMUR ABICUIUS SOLVENDAE REI SECUNDUM NOSTRAE CIVITATES IURE, "O obligaţie de drept este aceea prin care suntem constrânşi de necesitatea de a plăti un bun, conform cu normele juridice ale statului nostru".

IURISDICTIO, puterea de a rosti dreptul.

IUS, drept.

IUS ABSTINENDI, dreptul de a se abţine.

IUS ADCRESCENDI, dreptul de acreşcământ.

IUS CAPRIENDI, locuţiune latină ce semnifică faptul de a lua în primire moştenirea. (D.R.)

IUS CAUSA POSSESSIONIS, o cauză dreaptă de posesiune.

IUS CIVILE, dreptul civil.

IUS COMMUNE MERCATORUM, 1) dreptul comun al comercianţilor; 2) dreptul comerţului internaţional.

IUS DISTRAHENDI, locuţiune latină ce semnifică dreptul de a vinde lucrul grevat de ipotecă.

IUS EST ARS BONI ET AEQUI, "Dreptul este arta binelui şi a echităţii".

IUS EST CONSTANS ET PERPETUA VOLUNTAS IUS SUUM CUIQUE TRIBUERE, "dreptul este voinţa statornică şi permanentă de a atribui fiecăruia dreptul său".

IUS EST ID QUOD SEMPER AEQUUM ET BONUM EST, "dreptul este ceea ce este mereu echitabil şi bun".

IUS EST IUSTI ATQUE INIUSTI SCIENTIA, "dreptul este ştiinţa a ceea ce este drept şi nedrept".

IUS EXISTENS IN SPE, drept eventual.

IUS FRATERNITATES, drept de fraternitate.

IUS IN PERSONAM, drept personal; drept de creanţă.

IUS IN RE, dreptul asupra lucrului.

IUS NATURALE, dreptul natural.

IUS OFFERENDAE PECUNIAE, locuţiune latină ce semnifică dreptul creditorului posterior în rang de a oferi bani, atunci când dreptul creditorului ipotecar anterior avea o valoare patrimonială mai mică decât cea a lucrului ipotecat. (D.R.)

IUS POSSIDENDI, dreptul la posesiune.

IUS PUBLICUM PRIVATORUM PACTIS MUTARI NON POTEST, dreptul public nu poate fi schimbat prin convenţiile unor particulari. (D.R.)

IUS REPRAESENTATIONIS OMNIMODAE, drept de reprezentare generală. (D.R.)

IUS SANGUINIS, dreptul sângelui.

IUS SOLI, dreptul locului.

IUS SUCCESSIONIS, dreptul de succesiune.

IUS TOLLENDI, dreptul de a ridica; dreptul de a lua.

IUS UTENDI, IUS FRUENDI, IUS ABUTENDI, dreptul de a folosi, dreptul de a percepe, dreptul de a consuma un lucru.

IUSTAE NUPTIAE, căsătorie legală.

IUSTITIA DOMINA ET REGINA OMNIUM VIRTUTUM, justiţia este stăpâna şi regina tuturor virtuţiilor. (D.R.)

IZVOARELE OBLIGAŢIILOR, actele şi faptele juridice care, potrivit legii, dau naştere unor raporturi juridice de obligaţie. După rolul jucat de voinţa părţilor în naşterea obligaţiei, **i.o.** se clasifică în voluntare şi nevoluntare. 1) Sunt izvoare voluntare manifestările unilaterale, bilaterale sau multilaterale de voinţă, exprimate în vederea realizării unor efecte juridice şi anume: a) contractele sau convenţiile de orice fel; b) actele juridice unilaterale, cărora legea le recunoaşte, excepţional, eficacitatea juridică; c) unele acte normative din care izvorăsc direct obligaţii civile (cum sunt obligaţiile de vecinătate sau cele de întreţinere). 2) Sunt izvoare involuntare toate celelalte fapte, evenimente sau întâmplări care dau naştere unor raporturi juridice de obligaţie în temeiul legii, independent de voinţa părţilor şi chiar împotriva voinţei lor, şi anume: a) evenimentele, care survin independent de voinţa şi activitatea oamenilor, cum sunt: naşterea, moartea, scurgerea timpului, calamităţile naturale etc.; tot în această categorie se includ şi întâmplările care antrenează, potrivit legii, răspunderea civilă obiectivă, independentă de culpă, a comitenţilor pentru prejudiciile cauzate de prepuşii lor în funcţiile încredinţate, a păzitorilor juridici pentru prejudiciile cauzate de animalele sau de lucrurile neînsufleţite ce au sub pază, precum şi a altor persoane, în cazurile prevăzute de lege; b) acţiunile omeneşti care constituie fapte juridice licite (gestiunea de afaceri, îmbogăţirea fără justă cauză etc.); c) acţiunile omeneşti care constituie fapte ilicite, săvârşite cu intenţie (delicte) sau din culpă (cvasi-delicte) şi care, atunci când provoacă altuia un prejudiciu, dau naştere obligaţiei de despăgubire.

ÎMBOGĂŢIRE FĂRĂ JUST TEMEI, a se vedea: *îmbogăţire fără justă cauză*.

ÎMBOGĂŢIRE FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ, regulă potrivit căreia persoana care realizează o îmbogăţire, constând în sporirea activului sau în micşorarea pasivului patrimoniului său, în dauna unei alte persoane care suferă o diminuare corespunzătoare, în lipsa oricărui temei juridic care să le justifice, este obligată să restituie celui astfel prejudiciat valoarea cu care s-a îmbogăţit, dar nu mai mult decât valoarea diminuării. Între îmbogăţirea primei persoane şi diminuarea patrimoniului celei de-a doua, trebuie să existe o relaţie cauzală, chiar dacă îmbogăţirea nu s-a realizat printr-un transfer direct de valori între patrimoniile lor, ci prin intermediul unei terţe persoane. Dacă valoarea diminuării nu este egală cu valoarea îmbogăţirii, obligaţia de restituire este limitată la valoarea celei mai mici dintre ele. Atât existenţa, cât şi valoarea îmbogăţirii se apreciază pe data introducerii acţiunii în restituire; dacă însă îmbogăţitul a fost de rea-credinţă, el trebuie să restituie valoarea îmbogăţirii sale iniţiale. Principalele aplicaţii ale **î.f.j.c.** sunt: plata nedatorată; gestiunea de afaceri; obligaţiile de restituire a cheltuielilor necesare şi utile făcute cu lucrul de către depozitar, creditorul gajist etc.; obligaţia despăgubirii proprietarului lucrului accesoriu de către proprietarul lucrului principal în caz de accesiune.

ÎMPĂRŢEALA DE ASCENDENT, act juridic solemn prin care o persoană îşi împarte averea, fie în totalitatea sa, fie numai în parte, între moştenitorii săi, eventuali din clasa descendenţilor. **Î. de a.** poate fi făcută în două feluri: a) printr-un act juridic între vii, adică în forma unei împărţeli-donaţie; b) printr-un act juridic pentru cauză de moarte, adică în forma unei împărţeli testamentare. Din punct de vedere al naturii sale juridice, **î. de a.** este un act mixt, deoarece, pe de o parte, este o împărţeală, iar pe de altă parte, o donaţie sau o dispoziţie testamentară, adică o liberalitate, fiind astfel guvernată atât de normele juridice privitoare la ieşirea din indiviziune, cât şi de cele privitoare la liberalităţi, între vii sau testamentare, după caz. **Î. de a.** are atât avantaje, cât şi dezavantaje. Prezintă următoarele avantaje: a) evitarea, în mai mare măsură, a neînţelegerilor privitoare la alcătuirea loturilor; b) posibilitatea repartizării acestora prin atribuire, ţinându-se seama de interesele sau aptitudinile fiecărui urmaş, ceea ce nu este posibil în cazul tragerii la sorţi la care se recurge în ipoteza împărţelii succesorale obişnuite; c) celeritatea şi evitarea cheltuielilor în efectuarea ieşirii din indiviziune etc. Prezintă dezavantaje: în cazul împărţelii întregului patrimoniu, de cujus, dacă nu şi-a rezervat uzufructul sau nu a stipulat în favoarea sa o rentă viageră, se expune riscului eventualei ingratitudini a celor pe care i-a gratificat. **Î. de a.** făcută sub forma donaţiei are ca efect transformarea proprietăţii bunurilor de la ascendentul donator la descendentul donatar, chiar de la data efectuării ei. Când **î. de a.** se face printr-un act de ultimă voinţă, transmisiunea succesorală respectivă derogă de la dreptul comun, deoarece în acest caz moştenirea nu trece la urmaşi în stare de indiviziune, ci împărţită, iar această împărţire este rodul voinţei dispunătorului, şi nu a copărtaşilor. Pentru a fi valabilă, **î. de a.** trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: 1) de formă: să îmbrace fie forma autentică prevăzută de lege pentru donaţii, fie cea prevăzută de lege pentru testamente; 2) de fond: a) cu privire la persoane: poate fi făcută numai de către părinţi şi ceilalţi ascendenţi ai persoanelor gratificate; poate fi, făcută numai între descendenţii dispunătorului (copii, nepoţi de fii etc.); urmează să cuprindă, sub sancţiunea nulităţii, pe toţi copiii în viaţă a dispunătorului, precum şi pe toţi descendenţii copiilor predecedaţi; cei între care se face trebuie să aibă vocaţia succesorală utilă la moştenirea dispunătorului; în momentul efectuării, toate persoa-

nele gratificate trebuie să poată şi să-şi manifeste voinţa să vie la moştenirea dispunătorului; b) cu privire la obiectul împărţelii: bunurile care constituie obiectul acesteia să constituie proprietatea exclusivă a dipunătorului; dacă se face prin act juridic între vii, împărţirea nu poate cuprinde decât bunuri prezente, dar nu şi viitoare; c) cu privire la modul în care se efectuează: trebuie să constituie, din punct de vedere intelectual, un act unitar şi să fie opera dispunătorului; să fie efectivă; să respecte principiul egalităţii de valoare (avantajarea unuia dintre copărtaşi poate fi făcută numai în limitele cotităţii disponibile care poate fi atribuită chiar în întregime unui singur moştenitor), precum şi pe acela al egalităţii în natură. Comoştenitorul vătămat în partea sa legitimă (rezervă succesorală) poate ataca actul de împărţeală prin acţiunea în reducţiune succesorală, îndreptată împotriva comoştenitorilor şi având un caracter personal. Termenul de prescripţie al acestei acţiuni este de 3 ani de la data deschiderii succesiunii sau de la data când moştenitorul în cauză a luat cunoştinţă de faptul că a fost lezat în drepturile sale. **Î. de a.** poate cuprinde şi constituirea de legate în favorea unor alte persoane. Prin ea nu se poate însă aduce atingere rezervei succesorale a soţului supravieţuitor al dispunătorului.

ÎMPĂRŢEALA DE PROPRIETATE, denumire dată, uneori, împărţelii moştenirii pentru a o distinge de împărţeala de folosinţă.

ÎMPĂRŢEALA MOŞTENIRII, modalitate prin care se realizează ieşirea din indiviziunea succesorală. Prin **î.m.** drepturile indivize pe care fiecare moştenitor le are asupra ansamblului bunurilor succesorale, sunt înlocuite prin drepturi determinate, exclusive, ale fiecăruia dintre ei asupra bunurilor sau părţilor din bunuri şi a valorilor concrete care i-au fost atribuite. **Î.m.** are ca obiect numai bunurile la care se referă drepturile reale aflate în patrimoniul defunctului, deoarece drepturile de creanţă, ca şi elementele pasivului succesoral, afară de cele pe care părţile le-au declarat indivizibile, se divid de drept între comoştenitori la data deschiderii succesiunii. De la această regulă există două categorii de excepţii, referitoare la: 1) Bunurile care se află în patrimoniul defunctului la data decesului acestuia, dar care totuşi nu formează obiectul **î.m.**: a) bunurile individual determinate, constituind obiectul unor legate cu titlu particular, care intră de drept în proprietatea exclusivă a gratificatului, la data deschiderii succesiunii; b) bunurile care prin natura lor nu se pot împărţi. 2) Bunurile care nu se află în patrimoniul defunctului la data decesului acestuia, dar care formează, totuşi, obiectul **î.m.**: a) fructele produse de bunurile succesorale după data deschiderii succesiunii; b) bunurile intrate în masa succesorală ca efect al raportului succesoral ori al reducţiunii succesorale. **Î.m.** poate fi efectuată prin bună-învoială sau pe cale judecătorească. Cu toate că are caracter declarativ de drepturi, legea o asimilează din anumite puncte de vedere cu actele de înstrăinare. **Î.m.** urmărind lichidarea stării de indiviziune este numită şi împărţeală de proprietate sau definitivă, fiind deosebită astfel de aşa-numita împărţeală de folosinţă provizorie.

ÎMPĂRŢEALA MOŞTENIRII PE CALE JUDECĂTOREASCĂ, modalitate de împărţeală a moştenirii utilizată în situaţiile în care comoştenitorii, în cursul procedurii succesorale notariale, ori în afara acesteia, nu se înţeleg şi nu pot ajunge la împărţeala moştenirii prin bună-învoială, precum şi în cazuri în care această modalitate de împărţeală este obligatorie potrivit legii şi anume: a) dacă unul dintre copărtaşi nu este prezent şi nici nu este reprezentat la împărţeală; b) dacă cel puţin unul dintre

copărtaşi nu consimte la împărţeala prin bună-învoială; c) când unul dintre copărtaşi este minor sau interzis, iar autoritatea tutelară competentă nu a încuviinţat împărţeala prin bună-învoială. Împărţeala moştenirii pe cale judecătorească se va efectua în următoarele moduri: a) în natură, caz în care alcătuirea loturilor se va face avându-se în vedere valoarea pe care o au bunurile la data împărţelii şi nu aceea pe care au avut-o iniţial sau cea rezultată din evaluările efectuate în alte scopuri; b) prin atribuire, dacă bunul, ori unele dintre acestea, nu este susceptibil de împărţeală în natură sau împărţeala este incomodă, neeconomică ori vădit contrară intereselor unora dintre comoştenitori. Copărtaşul căruia i s-a atribuit bunurile succesiunii ori unele dintre ele în natură va fi obligat să plătească celorlalţi, în alte bunuri sau în bani, contravaloarea cotelor-părţi ce li s-ar fi cuvenit. În ambele cazuri de împărţire se va ţine cont, în măsura posibilului şi având-se în vedere principiile de echitate, de interesele şi opţiunile justificate ale tuturor părţilor. În acest scop, se vor lua în considerare elemente ca: eventualele disproporţii existente între cotele-părţi cuvenite diferiţilor copărtaşi; natura bunurilor şi posibilitatea de a fi valorificate în condiţii cât mai bune; ocupaţia, domiciliul, vârsta, sexul etc. ale fiecărui copărtaş; împrejurarea că unele bunuri s-au aflat timp îndelungat în folosinţa unora dintre ei, precum şi orice alte elemente deduse din împrejurările concrete ale cazului dat; c) prin vânzarea bunurilor succesorale, în tot sau în parte, şi distribuirea preţului obţinut între copărtaşi; vânzarea se va face, de regulă, prin bună-învoială şi numai în cazuri excepţionale prin licitaţie publică.

ÎMPĂRŢEALA MOŞTENIRII PRIN BUNĂ-ÎNVOIALĂ, modalitate de împărţeală a moştenirii, care poate fi realizată, în principiu, oricând, de către copărtaşii înşişi, fără a fi necesară îndeplinirea vreunei formalităţi speciale. În practică, se realizează prin întocmirea unui act de împărţeală a moştenirii. Nu poate fi realizată în ipotezele în care este obligatorie împărţeala moştenirii pe cale judecătorească. Poate fi completată printr-o împărţeală pe cale judecătorească atunci când nu a avut ca obiect întreaga masă succesorală.

ÎMPĂRŢEALĂ DE FOLOSINŢĂ, operaţie prin care moştenitorii îşi împart între ei numai folosinţa bunurilor succesorale. Are, de regulă, un caracter provizoriu, precedând împărţeala moştenirii. Deoarece în cazul **î. de f.** nu se pot îndeplini formele de publicitate imobiliară, aceasta îngreunează circulaţia bunurilor succesorale imobile, iar în caz de deces al unora dintre coindivizari, când se realizează transmisiuni succesorale succesive, care se suprapun, creează dificultăţi în stabilirea drepturilor succesorale ale fiecărui copărtaş şi în realizarea împărţelii propriu-zise a moştenirii. Se poate realiza doar prin buna-învoială a coindivizarilor, iar nu şi pe cale judecătorească (cu excepţia cazului când se dă o hotărâre de expedient ce consfinţeşte tranzacţia intervenită între părţile litigante).

ÎMPĂRŢIREA BENEFICIILOR SOCIETĂŢII COMERCIALE, operaţiune care, strâns legată de scopul societăţii comerciale (realizarea beneficiilor) şi alături (uneori) de participarea la pierderile societăţii, constituie finalitatea activităţii comerciale. Realizarea ori nerealizarea de beneficii poate fi stabilită numai la sfârşitul exerciţiului financiar, prin întocmirea bilanţului şi a contului de profit şi pierderi. Pentru a fi împărţite, beneficiile trebuie să fie reale (să se fi înregistrat un excedent), utile (să reprezinte beneficiile rămase după întregirea capitalului social, când acesta s-a micşorat în cursul exerciţiului financiar). Dacă,

potrivt bilanţului şi contului de profit şi pierderi, nu există beneficii, nu pot fi distribuite dividende asociaţilor (în caz contrar, dividendele ar fi fictive, fiind deduse din capitalul social, cu prejudicierea drepturilor creditorilor). Distribuirea de dividende, în lipsa unor beneficii reale şi utile, reprezintă o faptă ilicită, cu consecinţe civile şi penale (dividendele plătite în astfel de condiţii se restituie societăţii comerciale, putând fi urmărite în termen de 3 ani de la data distribuirii lor). Când prin bilanţ şi contul de profit şi pierderi s-a constatat realizarea unor beneficii, acestea se repartizează de către adunarea asociaţilor potrivit destinaţiilor legale (fond de rezervă, mărirea capitalului social, distribuirea de dividende). Cu privire la împărţirea beneficiilor între asociaţi, este consacrată libertatea asociaţilor de a hotărî, încât toţi asociaţii să primească beneficii şi, atunci când este cazul, să participe la suportarea pierderilor, nefiind însă necesar ca toţi asociaţii să primească beneficii egale sau să suporte pierderi egale. Criteriul uzual avut în vedere la împărţirea beneficiilor este contribuţia asociaţilor la formarea capitalului social, asociaţii putând opera înţelegeri care să modifice proporţia cuvenită. Prin lege sunt interzise clauzele leonine (înţelegeri care favorizează unii asociaţi în defavoarea celorlalţi). Este nulă, într-o astfel de situaţie, numai clauza leonină, rămânând valabile celelalte clauze ale contractului de societate, iar împărţirea beneficiilor şi suportarea pierderilor, dacă este cazul, se face potrivit principiilor statuate prin lege. Dacă prin contractul de societate nu a fost stabilit modul de împărţire a beneficiilor şi de suportare a pierderilor, dividendele se vor plăti asociaţilor în proporţie cu cota de participare la capitalul social. În cazul unui aport în muncă sau prestaţii, în lipsa unei evaluări a aportului, asociatul va avea dreptul la o cotă de beneficii (şi pierderi) egală cu cea a asociatului care a adus în societate cota cea mai mică de capital. Din momentul stabilirii de către adunarea asociaţilor a dividendului cuvenit asociaţilor, dreptul la beneficii nu mai are situaţia unui drept social, el devenind un drept de creanţă individual al asociatului faţă de societate. (D.R.)

ÎMPĂRŢIREA BUNURILOR COMUNE ALE SOŢILOR CU OCAZIA DESFACERII CĂSĂTORIEI, a se vedea *efectele divorţului.*

ÎMPĂRŢIREA BUNURILOR COMUNE ALE SOŢILOR ÎN TIMPUL CĂSĂTORIEI, modalitate de încetare parţială a comunităţii matrimoniale legale, constând în împărţirea, prin hotărâre judecătorească, pentru motive temeinice, a unor bunuri comune ori a tuturor bunurilor comune existente la un moment dat în patrimoniul soţilor, fără a afecta însă caracterul comun al bunurilor neîmpărţite şi al celor ce se vor dobândi ulterior de către oricare dintre soţi, în condiţiile legii. Derogând de la principiul caracterului obligatoriu al comunităţii matrimoniale pe toată durata căsătoriei, această împărţire se poate face exclusiv de către instanţă, care nu este ţinută de o eventuală tranzacţie a soţilor şi numai dacă este justificată prin motive temeinice, care pot fi de natură obiectivă, neimputabile vreunuia dintre soţi (cum ar fi obligaţia unuia dintre soţi de a-şi întreţine un copil dintr-o căsătorie anterioară; starea gravă a sănătăţii unuia dintre soţi, care impune cheltuirea unor sume mai mari pentru îngrijire şi tratament; aducerea ca aport social în natură într-o societate comercială a unui bun sau mai multora, aparţinând comunităţii de bunuri etc.) sau pot fi imputabile unuia dintre soţi (cum ar fi folosirea abuzivă de către acesta a bunurilor comune, în urma alungării celuilalt soţ; înstrăinarea unor bunuri comune fără consimţământul celuilalt soţ etc.). Simpla despărţire în fapt a soţilor nu justifică

împărţirea bunurilor comune cu efect în timpul căsătoriei; este însă admisibilă în asemenea împrejurare acţiunea unui soţ vizând constatarea calităţii de bun comun, a stării şi valorii unui anumit bun la data despărţirii în fapt, acţiune având semnificaţia unei cereri de asigurare a dovezilor. În lipsa unor motive temeinice care să justifice împărţirea bunurilor comune în timpul căsătoriei, este inadmisibilă, în principiu, chiar şi o convenţie de împărţeală de folosinţă a acestor bunuri, deoarece ar încălca regula imperativă potrivit căreia soţii administrează şi folosesc împreună bunurile lor comune. Acţiunea în împărţirea bunurilor comune în timpul căsătoriei aparţine exclusiv soţilor şi ea nu poate fi continuată de moştenitorii soţului reclamant; decesul acestuia face ca acţiunea să rămână fără obiect, lichidarea comunităţii urmând a se face în cadrul procedurii succesorale. Legea reglementează şi o ipoteză distinctă de împărţire a bunurilor comune ale soţilor, cu efecte în timpul căsătoriei, şi anume la cererea creditorilor personali ai unuia dintre soţi, atunci când bunurile proprii ale acestuia nu au fost îndestulătoare pentru satisfacerea creanţelor lor; şi în această ipoteză împărţirea se face exclusiv prin hotărâre judecătorească şi numai în măsura necesară realizării creanţei creditorului urmăritor asupra bunurilor care, în urma împărţelii, vor fi atribuite, ca bunuri proprii, soţului debitor.

ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII, modalitate legală prin care se determină întinderea drepturilor succesorale indivize pe care le are fiecare moştenitor în funcţie de clasa de moştenitori din care face parte, de gradul de rudenie cu defunctul etc. În interiorul fiecărei clase **î.m.** se face astfel: 1) Între moştenitorii clasei I (clasa descendenţilor): a) dacă la moştenire vin descendenţi de gradul întâi (fii şi fiice), **î.m.** se face între aceştia în părţi egale, pe capete; b) dacă la moştenire vin şi/sau numai descendenţi de gradul al doilea (nepoţi) sau al treilea (strănepoţi) şi aşa mai departe, împărţirea moştenirii se face în părţi egale, pe tulpini. 2) Între moştenitorii clasei a II-a (clasa ascendenţilor privilegiaţi şi a colateralilor privilegiaţi): a) dacă la moştenire vin numai ascendenţi privilegiaţi, aceştia îşi împart moştenirea în părţi egale; b) dacă la moştenire vin numai colaterali privilegiaţi, aceştia îşi împart moştenirea în părţi egale (pe capete dacă sunt numai fraţi şi surori, sau pe tulpini, dacă printre ei se află şi/sau numai descendenţi ai acestora); c) dacă la moştenire vin atât ascendenţi privilegiaţi, cât şi colaterali privilegiaţi, părinţii iau jumătate din moştenire pentru a o împărţi între ei, iar colateralii privilegiaţi cealaltă jumătate pentru a o împărţi între ei (pe capete sau pe tulpini după caz); dacă la moştenire vine numai un ascendent privilegiat, el ia o pătrime din aceasta, iar colateralii privilegiaţi celelalte trei pătrimi. 3) Între persoanele aparţinând clasei a III-a de moştenitori (clasa ascendenţilor ordinari): a) bunicii, indiferent de linia maternă sau paternă, vin la moştenire împreună, fiecare în părţi egale; conform regulii proximităţii gradului de rudenie, aceştia (chiar dacă este numai unul singur), dacă acceptă succesiunea, înlătură de la moştenire pe ascendenţii ordinari de grad mai îndepărtat (străbunici etc.); b) aceleaşi reguli se aplică şi în cazul străbunicilor etc. 4) Între persoanele aparţinând clasei a IV-a de moştenitori (clasa colateralilor ordinari): a) unchii şi mătuşile primesc părţi egale din moştenire; b) în lipsa oricăruia dintre aceştia (datorită faptului că în cadrul acestei clase nu se aplică reprezentarea succesorală), vin la moştenire descendenţii lor (verii lui de cujus) care moştenesc părţi egale.

ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII PE CAPETE, modalitate de împărţeală succesorală constând în divizarea moştenirii în părţi egale, în funcţie de numărul tuturor moştenitorilor care vin la aceasta, consideraţi în mod individual. **Î.m. pe c.** constituie regula de bază în materia împărţirii succesorale, prin aceasta asigurându-se transpunerea în practică a principiului egalităţii moştenitorilor aflaţi în acelaşi grad de rudenie cu defunctul şi făcând parte din aceeaşi clasă de moştenitori. Excepţiile de la această regulă le constituie împărţirea moştenirii pe linii şi împărţirea moştenirii pe tulpini.

ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII PE LINII, modalitate de împărţire a moştenirii care se aplică atunci când la aceasta sunt chemaţi fie singuri, fie în concurs cu ascendenţii privilegiaţi fraţi şi surori ai defunctului (colaterali privilegiaţi) proveniţi din căsătorii diferite şi care constă în împărţirea părţii din moştenire cuvenită tuturor acestora în două părţi egale: a) prima pentru linia paternă, în care sunt cuprinşi fraţii (şi surorile) buni (primari) ai defunctului, precum şi consângenii, adică fraţii şi surorile numai după tată ai acestuia; b) a doua pentru linia maternă, în care sunt cuprinşi fraţii (şi surorile) buni (primari) ai defunctului, precum şi couterinii, adică fraţii şi surorile numai după mamă ai acestuia. Datorită faptului că moştenirea se împarte egal între cele două linii, indiferent de numărul de moştenitori pe care îi cuprinde fiecare linie, ca şi faptul că fraţii şi surorile buni (bune) ai defunctului vin la moştenire în ambele linii, iar consângenii şi uterinii numai la linia căreia îi aparţin, această modalitate de împărţire a moştenirii (formă atenuată a regulii paterna paternis, materna maternis) constituie o abatere de la regula egalităţii dintre moştenitorii aflaţi în acelaşi grad de rudenie cu defunctul şi aparţinând aceleiaşi clase de moştenitori, precum şi ca o regulă de favoare pentru moştenitorii care se pot prevala de o "dublă legătură" cu defunctul. **Î.m. pe l.** se aplică şi atunci când printre moştenitori se găsesc fraţi şi surori din afara căsătoriei sau din adopţia cu efecte depline; se aplică, de asemenea, şi în situaţiile în care la moştenire vin prin reprezentare succesorală şi descendenţi din fraţi şi surori ai defunctului sau chiar numai astfel de descendenţi. **Î.m. pe l.** este numită şi deschizătură.

ÎMPĂRŢIREA MOŞTENIRII PE TULPINI, modalitate de împărţire a moştenirii aplicabilă în cazurile de reprezentare succesorală, constând în divizarea acesteia în părţi egale, nu în funcţie de numărul efectiv de succesori care vin la moştenire, consideraţi în mod individual (ca în cazul împărţirii moştenirii pe capete), ci în funcţie de tulpinile de moştenitori care vin la aceasta. **Î.m. pe t.** are menirea să asigure egalitatea între moştenitorii aflaţi în acelaşi grad de rudenie cu defunctul şi făcând parte din aceeaşi clasă de moştenitori în situaţiile când unii dintre aceştia, fiind predecedaţi lui de cujus, vin la moştenire prin reprezentare.

ÎMPĂRŢIREA REZERVEI SUCCESORALE ÎNTRE MOŞTENITORII REZERVATARI, a se vedea *cuantumul rezervei succesorale*.

ÎMPRUMUT, a se vedea: *contract de împrumut de consumaţie; contract de împrumut cu dobândă*.

ÎMPRUMUTAT, persoană care în temeiul unui contract de împrumut de consumaţie primeşte de la împrumutător, în proprietate, bunuri consumabile pentru a le utiliza potrivit intereselor proprii, cu obligaţia să restituie la o dată stabilită bunuri echivalente ca natură, calitate şi cantitate, iar uneori, să îndeplinească şi o contraprestaţie constând de obicei în plata unei dobânzi; a se vedea şi *contract de împrumut*

de consumaţie; contract de împrumut cu dobândă.

ÎMPRUMUTĂTOR, persoana care în temeiul unui contract de împrumut de consumaţie predă împrumutatului bunuri consumabile, transmiţându-i şi dreptul de proprietate asupra lor, pentru ca acesta să le utilizeze potrivit intereselor proprii, şi să-i restituie apoi la data stabilită bunuri echivalente ca natură (specie), cantitate şi calitate, iar uneori şi cu obligaţia îndeplinirii unei contraprestaţii (constând de obicei în plata unei dobânzi). În principiu, **î.** nu are obligaţii faţă de împrumutat; totuşi el este ţinut responsabil pentru pagubele suferite de împrumutat din pricina viciilor ascunse ale bunurilor împrumutate, dar numai dacă avea cunoştinţă de acele vicii şi nu le-a declarat cu ocazia încheierii contractului.

ÎMPUTERNICIRE, a se vedea: *contract de mandat.*

ÎNCĂRCARE, operaţie materială de a introduce mărfuri într-un vehicul de transport feroviar, rutier, maritim sau aerian. În transportul maritim, în funcţie de acordul părţilor, încărcarea este efectuată de navlositor, în diferite modalităţi: a) **Î.** la dană priveşte mărfuri determinate, de regulă mărfuri generale (materii prime, prefabricate sau mărfuri finite industriale şi agricole, piese individuale sau partizi diferite). Mărfurile trebuie repartizate în mod egal pe toată suprafaţa afectată acestui scop pentru asigurarea stabilităţii navei, necesitând respectarea anumitor reguli de încărcare, manipulare şi stivuire. b) **Î.** pe punte se referă la mărfuri care se încarcă pe puntea deschisă a navei (cherestea, mărfuri uşoare sau voluminoase, maşini sau instalaţii, animale etc.). Acest mod de transportare a mărfurilor pe punte nu intră sub incidenţa Regulilor de la Hamburg, care reglementează transportul mărfurilor pe bază de conosament. Marfa încărcată pe punte şi, nemenţionată în conosament, călătoreşte pe riscul armatorului. Părţile contractante se pot folosi fără restricţii de clauzele de limitare a răspunderii sau de clauzele de exonerare dacă transportul este efectuat potrivit uzurilor recunoscute şi au fost luate de către comandant măsurile necesare pentru corecta încărcare, stivuire şi armare a mărfurilor pe punte. Sunt folosite, de regulă, următoarele clauze de exonerare a armatorului: "încărcat pe punte pe riscul încărcătorului"; "încărcat pe punte fără răspundere pentru pierderi sau avarie oricum ar fi acestea cauzate". c) **Î.** în vrac este utilizată pentru unele mărfuri cum ar fi produsele petroliere, cereale, cărbuni, minereuri, uleiuri, vinuri etc. şi necesită respectarea unor norme speciale pentru stabilitatea navei şi siguranţa încărcăturii.

ÎNCĂRCĂTOR, persoană care, sau în numele căreia, ori din autorizarea căreia s-a încheiat cu cărăuşul un contract de transport de mărfuri sau orice persoană care, sau în numele căreia, sau din autorizarea căreia mărfurile sunt în mod efectiv predate cărăuşului în legătură cu contractul de transport.

ÎNCEPUT DE DOVADĂ SCRISĂ, orice scriere emanând de la cel împotriva căruia s-a formulat acţiunea sau de la cel pe care îl reprezintă, de natură să facă crezut faptul pretins. **Î. de d.s.** comportă următoarele condiţii cumulative: a) să existe o scriere; îndeplineşte această condiţie orice înscris, chiar nesemnat şi nedatat, sau care este neregulat întocmit sub alte aspecte precum: un înscris autentic nevalabil ca atare din cauza lipsei unei formalităţi esenţiale, sau un înscris sub semnătură privată căruia îi lipseşte menţiunea multiplului exemplar sau formula "bun şi aprobat"; poate fi considerat ca **î. de d.s.**, de asemenea, răspunsul fragmentar sau echivoc la

interogatoriul luat în instanţă, ca şi refuzul nejustificat al părţii de a veni în instanţă sau de a răspunde la întrebările ce i se pun; b) scrierea (înscrisul) să emane de la cel căruia îi este opus, deoarece el are caracterul unei mărturisiri incomplete; constituie **î. de d.s.** şi înscrisul redactat de altul, dacă este semnat de partea căreia i se opune; aceeaşi situaţie are şi actul făcut în faţa unui funcţionar de stat competent, care îi atestă conţinutul ca fiind corespunzător declaraţiei părţii, chiar dacă nu a fost semnat de aceasta; c) scrierea (înscrisul) să fie de natură a face credibil faptul pretins; fiind vorba de o chestiune de fapt, instanţa are libertatea să aprecieze dacă şi în ce măsură înscrisul are acest caracter; spre exemplu, s-a recunoscut acest caracter scrisorii adresate de debitor creditorului prin care cel dintâi se scuză faţă de cel de-al doilea pentru că nu i-a putut plăti datoria ajunsă la scadenţă.

ÎNCERCARE DE ÎMPĂCARE A PĂRŢILOR, atribuţie impusă de lege judecătorului de a stărui, înainte de începerea dezbaterilor contradictorii, pentru concilierea reclamantului şi a pârâtului. **Î. de î. a p.** urmează să se realizeze în faţa judecătorilor, la prima zi de înfăţişare. Judecătorul urmează să dea sfaturi părţilor pentru împăcare, fără a sugera însă soluţia ce s-ar putea pronunţa în cazul continuării judecăţii; în caz contrar, judecătorul va putea fi recuzat.. Dacă, în urma recomandărilor date de instanţă, părţile ajung la o înţelegere aceasta va fi consemnată într-o hotărâre de expedient.

ÎNCETAREA CĂSĂTORIEI, mod în care o căsătorie legal încheiată ia sfârşit ca urmare a morţii sau a declarării judecătoreşti a morţii unuia dintre soţi. Căsătoria încetează la data morţii fizic constatată a oricăruia dintre soţi; în cazul în care moartea n-a putut fi constatată în mod direct, ci a fost declarată prin hotărâre judecătorească, **î.c.** are loc pe data arătată prin hotărârea respectivă ca fiind aceea a morţii. În ambele cazuri, **î.c.** produce efecte identice şi anume: a) soţul supravieţuitor păstrează, fără a avea nevoie de încuviinţarea instanţei, numele purtat în numele căsătoriei; în ipoteza recăsătoririi sale numele dobândit de el prin efectul căsătoriei anterioare poate fi luat ca nume comun al soţilor în noua căsătorie; b) încetează comunitatea de bunuri a soţilor; soţul supravieţuitor dobândeşte, asupra bunurilor comune, distinct de dreptul său propriu, un drept de moştenire având ca obiect partea din aceste bunuri care ar fi revenit soţului predecedat; întinderea acestui drept variază în funcţie de rangul succesorilor cu care soţul supravieţuitor vine în concurs; c) soţul supravieţuitor rămâne beneficiar al contractului de închiriere a locuinţei; el obţine acest beneficiu nu cu titlu de moştenire întrucât dreptul de folosinţă al locuinţei este netransmisibil pe cale succesorală, ci prin efectul contractului de închiriere care, chiar dacă s-a făcut pe numele soţului predecedat, creează drepturi locative proprii pentru toţi membrii de familie, inclusiv pentru soţul supravieţuitor; d) drepturile părinteşti trec în exclusivitate asupra soţului supravieţuitor; acestuia îi revine de asemenea şi îndatorirea de a administra bunurile copiilor minori rezultaţi din căsătorie.

ÎNCETAREA COMUNITĂŢII DE BUNURI A SOŢILOR, a se vedea: *efectele divorţului*.

ÎNCETAREA CONTRACTULUI PENTRU IMPOSIBILITATE FORTUITĂ DE EXECUTARE A OBLIGAŢIEI UNEIA DINTRE PĂRŢI, mijloc specific de stingere a obligaţiilor asumate printr-un contract sinalagmatic prin care, atunci când obligaţia uneia dintre părţile contractante devine imposibilă

datorită unui caz fortuit sau de forță majoră, obligația corelativă a celeilalte părți se stinge și ea, atrăgând încetarea contractului rămas astfel fără conținut. **Î.c.** operează retroactiv în sensul că ambele obligații reciproce se consideră ca și cum n-ar fi existat niciodată. Ea se deosebește însă de rezoluțiunea contractului, prin faptul că: a) rezoluțiunea intervine pentru neexecutarea imputabilă uneia dintre părți, în timp ce **î.c.** intervine pentru imposibilitatea fortuită de executare; b) în primul caz, creditorul poate cere fie executarea, fie rezoluțiunea, iar instanța poate acorda debitorului un termen de grație, pe când în cel de-al doilea caz chestiunea executării nu se mai pune; c) rezoluțiunea este, în principiu, judiciară, pe când **î.c.** operează întotdeauna de plin drept, instanța putând doar să constate aceasta, în caz de neînțelegere între părți; d) în caz de rezoluțiune, partea în culpă poate fi obligată la despăgubiri, pe când în cazul imposibilității fortuite de executare, debitorul nefiind în culpă, nu datorează creditorului despăgubiri. Pe lângă stingerea obligațiilor și încetarea contractului, imposibilitatea fortuită de executare are ca efect suportarea, de către una dintre părți, a riscului pieirii lucrului și a riscului contractului.

ÎNCETAREA PLĂȚILOR, situația în care se află un debitor comerciant, persoană fizică sau societate comercială, care nu și-a achitat datoriile ajunse la scadență. **Î.p.** este o condiție de fond pentru declanșarea procedurii de reorganizare și lichidare judiciară a comerciantului, independent de chestiunea de a ști dacă acest debitor ar avea în fapt un activ îndestulător. **Î.p.** se deosebește de insolvabilitate, considerată a fi o imposibilitate materială a comerciantului debitor de a face față plăților ca o consecință a faptului că pasivul său depășește activul. Deosebirile dintre cele două criterii sunt mai mult aparente. Ceea ce are relevanță este "importanța datoriilor debitorului", astfel încât el să se afle într-o situație-limită care îl plasează în imposibilitatea de a face față pasivului său exigibil.

ÎNCHEIERE DE ȘEDINȚĂ, actul procesual întocmit de instanță, în cazul amânării judecății unei pricini, în care se consemnează cele petrecute în ședința de judecată care a avut loc și prin care se iau, totodată, măsuri în vederea soluționării acelei pricini. Dacă a avut loc judecarea pricinii în fond și hotărârea se pronunță chiar în ziua judecății, **î. de ș.** este integrată în hotărâre, constituind partea ei introductivă adică practicaua. Dacă pronunțarea hotărârii se amână, trebuie să se întocmească o **î. de ș.** în care, pe lângă cele petrecute în ședința de judecată cu ocazia dezbaterilor asupra fondului, trebuie să se menționeze și data la care se va face pronunțarea. **Î. de ș.** trebuie să cuprindă părțile principale ale unei hotărâri judecătorești și anume: a) practicaua, în care se trece denumirea instanței, locul și data judecății, compunerea completului de judecată, numele părților și arătarea probelor administrate; b) considerentele, în care se motivează ce a determinat instanța să ia o anumită măsură; c) dispozitivul, adică măsura ordonată de instanță. **Î. de ș.**, cu mențiunea finală, "dată în ședință publică", se semnează de judecători și grefier.

ÎNCHEIERE NOTARIALĂ, formalitate procedurală îndeplinită de către notarul public prin care se constată înfăptuirea actelor notariale. **Î.n.** trebuie să cuprindă: a) sediul biroului notarial; b) denumirea încheierii și numărul acesteia; c) data îndeplinirii actului notarial; d) numele și prenumele notarului public; e) locul unde s-a îndeplinit actul notarial, în cazul îndeplinirii în afara biroului notarial, precizându-se împrejurarea care justifică întocmirea în-

scrisului în acel loc; f) numele sau denumirea părţilor, domiciliul sau sediului acestora şi menţiunea faptului prezentării lor în persoană, reprezentate ori asistate, precum şi modul în care li s-a constatat identitatea, cu excepţia încheierilor prin care se dă dată certă înscrisurilor sau se legalizează copii după înscrisuri; g) arătarea îndeplinirii condiţiilor de fond şi de formă ale actului notarial întocmit în raport cu natura acelui act; h) constatarea indeplinirii actului notarial şi a citirii acestuia de către părţi; i) menţiunea perceperii taxelor de timbru, a onorariului şi cuantumul acestora; j) semnătura notarului public; k) sigiliul notarului public. În situaţia în care se refuză îndeplinirea actului notarial, încheierea de respingere se va da numai dacă părţile stăruie în cerere, după ce li s-a atras atenţia că actul solicitat este contrar legii sau bunelor moravuri. Încheierea va cuprinde şi motivarea refuzului, calea de atac la judecătorie şi termenul de exercitare. Îndeplinirea actului notarial mai poate fi respinsă şi pentru următoarele motive: solicitarea efectuării lucrărilor în afara orelor de lucru (cu execepţia cazului în care întocmirea respectivului act notarial nu suferă amânare din motive obiective), neprezentarea documentaţiei necesare sau prezentarea ei incompletă, neplata taxelor şi a onorariului stabilit, imposibilitatea identificării părţilor ori lipsa lor de consimţământ. Încălcarea cerinţelor privitoare la dată, elementele de identitate ale părţilor, semnătura notarului public, precum şi sigiliul biroului acestuia se sancţionează cu nulitatea, iar neîndeplinirea celorlalte cerinţe cu anularea, în afară de cazul în care îndeplinirea acestora rezultă din lucrările actului. În cadrul dezbaterilor succesorale, la fiecare termen notarul public întocmeşte o încheiere motivată, care va cuprinde menţiunile referitoare la întocmirea procedurii, declaraţiile părţilor, prezenţa martorilor şi măsurile dispuse în vederea soluţionării cauzei. Partea nemulţumită poate introduce plângere împotriva încheierii de respingere a cererii de îndeplinire a unui act notarial, în termen de 10 zile de la data când a luat cunoştinţă, la judecătoria în circumscripţia căreia îşi are sediul biroul notarial care a refuzat îndeplinirea actului. Plângerea se depune la biroul notarului public care a refuzat cererea, iar acesta o va înainta de îndată instanţei, împreună cu dosarul cauzei. Judecarea plângerii se face cu citarea tuturor părţilor interesate în cauză. În cazul admiterii plângerii, instanţa indică în hotărâre modul în care trebuie întocmit actul. Notarul public este obligat să se conformeze hotărârii judecătoreşti rămasă definitivă şi irevocabilă. (D.R.)

ÎNCHEIERI INTERLOCUTORII, categoria încheierilor de şedinţă prin care instanţa, în cursul judecăţii, rezolvând total sau parţial anumite aspecte legate de fondul litigios al cauzei, lasă să se întrevadă rezultatul final al judecăţii. Trăsăturile caracteristice ale **î.i.** sunt: a) prejudecă fondul, în sensul că, fie din motivare, fie din dispozitiv, lasă să se întrevadă, în anumite limite, rezultatul final al judecăţii; b) leagă instanţa de măsura pe care a ordonat-o, în sensul că nu mai poate reveni asupra ei printr-o încheiere ulterioară sau prin hotărârea finală. Prin **î.i.** se dispune asupra: admiterii în principiu a unei cereri de intervenţie; admiterii în principiu a unei acţiuni de partaj; respingerii unei excepţii de fond; admiterii unei probe, solicitată de una din părţi, la care cealaltă parte s-a opus etc.

ÎNCHEIERI PREPARATORII, categoria încheierilor de şedinţă prin care instanţa, în cursul judecăţii, ia măsurile care se impun în vederea cercetării şi soluţionării cauzei, fără a anticipa asupra soluţiei finale. **Î.p.** se disting prin următoarele două caracteristici: a) măsurile luate prin intermediul lor

nu sunt rezultatul unor dezbateri contradictorii a părţilor asupra aspectelor de fapt şi de drept ale cauzei, aşa încât, din ceea ce s-a hotărât de instanţă, nu se poate desprinde care va fi soluţia finală a cauzei; b) instanţa nu este legată de măsurile ordonate prin aceste încheieri, fiind îndreptăţită să revină asupra lor. Întrunesc aceste două caracteristici **î.p.** prin care instanţa încuviinţează sau revine asupra efectuării anumitor probatorii; conexează şi disjunge cauzele întrunite; dispune închiderea dezbaterilor şi repunerea cauzei pe rol etc.

ÎNCHIDERE, momentul încheierii ultimei tranzacţii în ziua respectivă la bursă. Cotaţia de **î.** este considerată, la unele burse, nivelul cel mai reprezentativ al zilei.

ÎNCHIDEREA DEZBATERILOR, momentul final al activităţii judiciare, când, după terminarea discuţiilor contradictorii în cadrul şedinţei de judecată, preşedintele completului, considerând că pricina este lămurită, declară dezbaterile închise, în vederea deliberării şi pronunţării hotărârii. **Î.d.** va fi declarată numai după ce în şedinţa de judecată, în cadrul dezbaterilor contradictorii, au fost rezolvate excepţiile ridicate, s-au administrat dovezile încuviinţate şi s-a dat cuvântul părţilor, în ordinea stabilită de lege, pentru a pune concluzii asupra fondului cauzei. **Î.d.** fără respectarea dreptului la apărare al părţilor, a dreptului lor la replică şi a dreptului de a pune concluzii în fond, atrage casarea hotărârii ce va fi pronunţată.

ÎNCHIDEREA DOSARULUI, modalitate prin care o instanţă judecătorească sau un alt organ cu atribuţii jurisdicţionale pune capăt unui litigiu. **Î.d.** reprezintă o soluţie de excepţie privitoare la rezolvarea acţiunii civile; de altfel, actualul Cod de procedură civilă nu consacră, în mod expres, soluţia **î.d.**; ea este adoptată însă de practica judiciară şi de literatura de specialitate pentru acele situaţii care fac imposibilă cercetarea în fond a cauzei cum sunt: decesul unuia dintre soţi în timpul procesului de divorţ; renunţarea la judecată; confuziunea între persoana reclamantului şi a pârâtului. **Î.d.** se dispune de către instanţa competentă printr-o încheiere ce are ca efect sistarea automată a activităţii procesuale.

ÎNCHIRIERE, a se vedea: *contract de locaţiune; contract de închiriere.*

ÎNCREDINŢAREA COPILULUI UNEI PERSOANE, UNEI FAMILII SAU UNEI INSTITUŢII DE OCROTIRE, sancţiune juridică specifică dreptului familiei care se aplică părinţilor în cazul în care sănătatea, dezvoltarea fizică, morală sau intelectuală a copilului sunt primejduite în familie datorită neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a ocrotirii părinteşti. Raportată la interesele copilului minor, ea se înfăţişează însă ca o măsură de ocrotire a acestuia.

ÎNCUVIINŢAREA ADOPŢIEI, a se vedea: *adopţia.*

ÎNCUVIINŢAREA DOVEZILOR, act procedural premergător şi necesar administrării oricărei probe, concretizând aprobarea dată de instanţă celui ce propune dovezile pe care îşi întemeiază pretenţiile sau apărările, de a înfăţişa acele dovezi spre a fi administrate în contradictoriu cu partea adversă. Legea cere ca instanţa să dea o încheiere de admitere sau de respingere, care trebuie să fie motivată şi să cuprindă menţionarea faptelor ce urmează a fi dovedite, precum şi precizarea mijloacelor de probă încuviinţate. În cazul în care s-a făcut opunere la probă, încheierea trebuie să arate temeiurile în virtutea cărora proba solicitată a fost admisă sau, dimpotrivă, respinsă, deoarece

o atare încheiere face corp comun cu hotărârea ce se va da în cauză şi este supusă pe calea apelului sau recursului, împreună cu aceasta, controlului judiciar; instanţa nu poate reveni ulterior împotriva ei, decât motivat. Legea dispune că atunci când **î.d.** a căror administrare necesită cheltuieli, în termen de cinci zile de la încuviinţare partea este obligată, sub sancţiunea decăderii, să depună suma fixată de instanţă; în anumite cazuri, expres prevăzute de lege, acest termen poate fi prelungit până la 15 zile. Depunerea sumei se poate face însă şi ulterior, dar numai dacă această împrejurare nu ar determina anularea judecăţii. Ori de câte ori proba se ordonă de instanţă din oficiu, cheltuielile se avansează de partea în interesul căreia se administrează acea probă.

ÎNDATORIREA DE A CREŞTE ŞI EDUCA COPILUL, obligaţie ce revine părinţilor cu privire la persoana copilului minor, constituind un element al conţinutului ocrotirii părinteşti şi care constă în îndatorirea acestora de a se îngriji de sănătatea şi dezvoltarea fizică a copilului, de educarea, învăţătura şi pregătirea sa profesională, potrivit cu însuşirile lui. **Î. de a c. şi e.c.** însumează un complex de obligaţii toate urmărind acelaşi scop: asigurarea dezvoltării fizice şi intelectuale a copilului, formarea şi modelarea personalităţii sale; aceste obligaţii sunt: de a se îngriji de sănătatea şi dezvoltarea fizică a copilului, obligaţia de a-l educa, de a se îngriji de învăţătura şi pregătirea sa profesională, obligaţia de a-l supraveghea şi îndruma. Părinţilor li se recunoaşte în vederea îndeplinirii acestor îndatoriri dreptul de corecţie, a cărui exercitare însă, trebuie să o facă în aşa fel încât să aibă un caracter educativ.

ÎNDATORIREA DE A ÎNTREŢINE COPILUL, obligaţie legală ce revine părinţilor ca element al conţinutului ocrotirii părinteşti, în virtutea căreia aceştia sunt ţinuţi să asigure mijloacele materiale necesare unei dezvoltări fizice şi intelectuale normale, precum şi învăţăturii şi pregătirii profesionale corespunzătoare a copilului lor minor. De regulă, **î. de a î.c.** se îndeplineşte de către fiecare dintre părinţi în mod voluntar potrivit nevoilor copilului; în cazul ivirii de neînţelegeri, întinderea obligaţiei de întreţinere datorate de părinţi minorului, felul şi modalităţile executării, precum şi contribuţia fiecăruia dintre părinţi se vor stabili de către instanţa judecătorească, cu ascultarea autorităţii tutelare. **Î. de a î.c.** are următoarele caractere specifice: a) fiind o manifestare a ocrotirii părinteşti, se distinge prin nereciprocitate: numai părintele datorează întreţinere copilului minor, nu şi acesta din urmă părintelui; b) cuantumul întreţinerii se stabileşte în limitele unui plafon legal (până la 1/4 din câştigul de muncă al debitorului, pentru un copil, 1/3 pentru doi copii şi 1/2 pentru trei sau mai mulţi copii); în funcţie de nevoia beneficiarului ei, poate fi inferior, dar nu superior acelui plafon; în aplicarea plafonului legal nu interesează numărul copiilor reclamaţi, ci numărul copiilor faţă de care părintele pârât este ţinut de obligaţia de întreţinere; c) obligaţia de întreţinere se execută fie în natură, fie în bani, potrivit cu cele ce se vor decide de instanţa judecătorească; d) creanţa de întreţinere, ca şi îndatorirea de întreţinere, au un caracter strict personal; e) cu excepţiile expres prevăzute de lege, obligaţia de întreţinere a copilului minor nu este transmisibilă moştenitorilor; f) **î. de a î.c.** este o obligaţie solidară, copilul având dreptul de la fiecare dintre părinţi la întreaga întreţinere de care are nevoie; părintele care prestează întreaga întreţinere este îndreptăţit să se întoarcă împotriva celuilalt părinte pretinzându-i restituirea părţii plătite pentru el.

ÎNDREPTAREA HOTĂRÂRII, procedură de rectificare a unor greşeli materiale strecurate în cuprinsul unei hotărâri judecătoreşti cu ocazia redactării ei. În lege, prin greşeli materiale sunt vizate unele erori involuntare strecurate în scris, asupra numelui părţilor, calităţii şi susţinerilor lor sau în efectuarea unor calcule aritmetice ş.a. Nu se poate recurge la procedura **î.h.** pentru greşelile de judecată, oricât de evidente ar fi ele; pentru corectarea unor asemenea greşeli trebuie folosite căile de atac. **Î.h.** se face din oficiu, la cerere, cu sau fără citarea părţilor. Constatarea greşelilor se face de instanţă în completul ei, acelaşi care a judecat cauza, printr-o încheiere. Pe baza încheierii de constatare a greşelilor se face, apoi, corectura necesară, prin menţiune pe ambele exemplare originale ale hotărârii. Încheierea de **î.h.** este supusă apelului sau recursului, după caz.

ÎNFIINŢAREA PERSOANEI JURIDICE, mod în care, potrivit legii, poate fi constituit un subiect colectiv de drept. Cunoaşte particularităţi în funcţie de domeniul în care urmează să activeze persoana juridică: societăţi comerciale, fundaţii, asociaţii fără scop lucrativ etc.

ÎNFIINŢAREA POPRIRII, fază iniţială a procedurii popririi constând în ordinul dat terţului debitor al datornicului să nu plătească datornicului suma poprită şi s-o ţină la dispoziţia instanţei sau unui alt organ care a înfiinţat poprirea. Din momentul **î.p.** terţul debitor al datornicului devine terţ poprit. **Î.p.** constituie faza unică a procedurii popririi asiguratorii, întrucât această poprire urmăreşte ca scop numai blocarea sumelor urmărite în mâinile terţului poprit; în cazul popririi executorii sau definitive **î.p.** este succedată de o a doua fază procedurală, anume executarea propriu-zisă, prin plata efectivă către creditor a sumei ce terţul poprit o datorează debitorului urmărit.

ÎNLESNIRE DE PLATĂ, beneficiu acordat de lege sau de instanţa de judecată debitorului în legătură cu executarea obligaţiilor sale faţă de creditor. **Î. de p.** are finalitate stimularea debitorilor de a-şi realiza de bunăvoie obligaţiile ce le revin; ele sunt de natură să evite, în unele cazuri, chiar şi insolvabilitatea datornicilor. În dreptul comun, se cunoaşte o singură **î. de p.**, care vizează acordarea unui termen de graţie în favoarea debitorului.

ÎNMÂNAREA CITAŢIILOR, procedeu prin care se realizează transmiterea actelor de încunoştiinţare a părţilor şi a altor persoane despre data şi locul judecăţii. **Î.c.** se realizează din oficiu de către factorii poştali şi agenţii procedurali ai instanţelor judecătoreşti. Citaţia se înmânează la domiciliul sau reşedinţa persoanei în cauză. Dacă persoana citată nu se află la domiciliul sau reşedinţa sa, legea face următoarele derogări: citaţia poate fi înmânată persoanei în cauză în orice loc va fi întâlnită de agentul procedural, cu condiţia ca ea să fie de acord cu primirea citaţiei şi să semneze dovada de înmânare. Pentru cei aflaţi sub arme citaţia se înmânează prin comandamentul superior cel mai apropiat; pentru cei care alcătuiesc echipajul unui vas comercial, citaţia se înmânează, în lipsa unui domiciliu cunoscut, prin căpităria portului unde este înregistrată nava; pentru cei deţinuţi citaţia se înmânează prin administraţia penitenciarului; pentru bolnavii aflaţi în spitale, ospicii sau sanatorii citaţia se înmânează prin administraţia acelei instituţii. Pentru **î.c.** agentul procedural va acţiona după cum urmează: a) dacă persoana citată se află la domiciliu, citaţia urmează să fie înmânată acesteia; în acest scop agentul procedural are obligaţia de a proceda mai întâi la identificarea persoanei,

după care îi va preda citaţia şi îi va solicita să semneze adeverinţa de primire; dacă persoana în cauză refuză primirea citaţiei sau dacă refuză ori nu poate să semneze de primire, agentul procedural îi va lăsa citaţia, consemnând cele întâmplate într-un proces verbal; b) dacă persoana citată lipseşte de la domiciliu, agentul procedural va putea înmâna citaţia unei persoane capabile din familie, sau unei persoane care locuieşte împreună cu destinatarul ori care primeşte în mod obişnuit corespondenţa; persoana care primeşte citaţia urmează să semneze dovada de înmânare; în caz de refuz agentul procedural va încheia un proces-verbal consemnând cele întâmplate; c) dacă agentul procedural nu găseşte nici o persoană la domiciliu, va afişa citaţia pe uşa domiciliului destinatarului; despre această situaţie se va încheia un proces-verbal de către agentul procedural. În ipoteza citării persoanelor juridice, citaţia şi orice alt act de procedură se va înmâna persoanei însărcinate cu primirea corespondenţei. În toate cazurile citaţia urmează să fie înmânată destinatarului cu cel puţin cinci zile înaintea termenului de judecată; termenul de cinci zile este considerat de legiuitor ca suficient pentru pregătirea apărării de către partea citată. Dacă nu se respectă termenul prevăzut de lege, partea interesată poate solicita anularea citaţiei; cu toate acestea, înfăţişarea părţii în instanţă, personal sau prin reprezentant, acoperă orice vicii de procedură; partea este însă în drept, într-o asemenea împrejurare, să solicite amânarea judecăţii pentru a-şi putea formula apărarea. Agentul procedural din a cărui vină s-a pricinuit amânarea judecăţii, datorită încălcării dispoziţiilor legale privitoare la citarea părţilor, poate fi sancţionat, printr-o încheiere executorie, cu amendă şi obligat la despăgubiri faţă de partea vătămată.

ÎNMATRICULARE ÎN REGISTRUL COMERŢULUI, formalitate constând în înscrierea unei societăţi comerciale la oficiul registrului comerţului în a cărui rază teritorială îşi are sediul. Se dispune prin sentinţa de autorizare a funcţionării societăţii, care se comunică oficiului registrului comerţului, însă înmatricularea nu se operează din oficiu, ea realizându-se pe baza unei cereri de înmatriculare adresată la oficiul registrului comerţului competent. Cererea trebuie să cuprindă elementele specifice privitoare la societatea comercială şi trebuie semnată de administratorul societăţii ori de un asociat în condiţiile legii. Cererea de înmatriculare trebuie să fie însoţită de sentinţa de autorizare a funcţionării societăţii, contractul de societate şi o dovadă din care să rezulte că s-a solicitat publicarea în Monitorul Oficial. Termenul de depunere a cererii de înmatriculare şi a celorlalte acte însoţitoare la oficiul registrului comerţului este de 15 zile de la data la care sentinţa de autorizare a funcţionării societăţii a rămas definitivă şi/sau irevocabilă. Acest termen nu este de decădere, astfel încât înmatricularea poate fi cerută şi ulterior, însă în acest interval de timp societatea nu este considerată legal constituită. Nu este necesară şi o încheiere a judecătorului delegat pe lângă oficiul registrului comerţului, înmatricularea făcându-se în baza dispoziţiei instanţei de judecată. Înmatricularea societăţii în registrul comerţului are ca principal efect dobândirea de către societate a calităţii de persoană juridică. De asemenea, prin înmatriculare, societatea comercială devine opozabilă terţilor de la data efectuării înmatriculării. (D.R.)

ÎNREGISTRAREA NAŞTERII, înscrierea naşterii unei persoane în registrul de stare civilă, prin întocmirea în acest registru a actului de stare civilă pe baza căruia persoanei interesate i se poate elibera certificatul de

naştere. **Î.n.** se face pe baza declaraţiei date de către unul dintre părinţi sau, în caz de împiedicare, de instituţia sanitară la care a avut loc naşterea, de către medic sau moaşă, de către orice persoană ce a asistat la naştere, de către o rudă sau un vecin. Termenul de întocmire şi predare a declaraţiei de naştere este de 15 zile de la data naşterii, nefiind socotit pe zile libere, de 24 de ore în cazul unui copil născut mort şi de 3 zile în cazul unui copil găsit. **Î.n.**, pe baza declaraţiei de naştere, se face la serviciul de stare civilă în circumscripţia căreia a avut loc naşterea sau la locul de debarcare, dacă naşterea a avut loc în tren, pe o navă sau pe o aeronavă în interiorul graniţelor ţării. **Î.n.** care a avut loc pe o navă sau aeronavă în afara graniţelor ţării se face de către comandantul acesteia.

ÎNREGISTRAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, a se vedea *înmatricularea societăţii comerciale*.

ÎNSCRIERE IPOTECARĂ, operaţiune juridică prin care se înscrie dreptul de ipotecă asupra unui corp funciar, în întregul său, sau asupra părţii unui coproprietar. Dacă ipoteca s-a constituit asupra unui etaj sau apartament, ea va fi înscrisă atât asupra acestora cât şi asupra părţii comune indivize cuvenită proprietarului ipotecat. Dreptul de ipotecă se înscrie pentru o anumită sumă de bani, arătându-se câtimea dobânzii. Când suma creanţei ipotecare este determinată printr-o sumă maximă arătată în înscrisul de constituire, ipoteca se va înscrie pentru această sumă. Când din înscrisul doveditor al vânzării rezultă că preţul nu a fost plătit, sau n-a fost plătit în întregime, dreptul de ipotecă legală pentru garantarea preţului datorat se înscrie din oficiu în folosul vânzătorului, iar când vânzarea a fost perfectată, ipoteca se va radia din oficiu. Ipoteca legală pentru garantarea preţului datorat de copărtaşul adjudecatar al imobilului supus împărţelii se înscrie în temeiul încheierii instanţei de adjudecare.

ÎNSCRIERE ÎN FALS, mijloc procedural de contestare a exactităţii menţiunilor unui înscris autentic ce redau constatările personale făcute de agentul instrumentator în limitele atribuţiilor sale oficiale, precum şi a valabilităţii unui înscris sub semnătură privată care este declarat fals de către partea căreia i se opune. Falsul prezintă două forme şi anume: falsul material şi falsul intelectual; în primul caz adevărul este alterat printr-o simplă plăsmuire constând în imitarea semnăturii unei persoane, modificarea datei înscrisului, efectuarea de ştersături sau adăugiri în cuprinsul acelui act etc.; în cel de-al doilea caz alterarea adevărului este rezultatul activităţii frauduloase a însuşi redactorului actului, care trece în cuprinsul acestuia, pentru anumite menţiuni, un conţinut diferit faţă de cel voit de părţi (de ex. notarul public trece un alt preţ, sau alte condiţii de plată ale preţului decât cele stabilite de contractanţi). În cazul înscrisurilor autentice se cere ca falsul să fie opera celui care redactează actul. Cercetarea şi stabilirea falsului se face de către organul de urmărire penală şi de către instanţele penale; până la pronunţarea acestor instanţe procesul civil se suspendă, iar hotărârea penală va avea puterea lucrului judecat pentru instanţa civilă cu privire la existenţa sau la inexistenţa falsului. Atunci când instanţa penală învestită cu judecarea falsului este în situaţia de a nu putea pronunţa o hotărâre de condamnare, deşi existenţa materială a acestuia a fost dovedită (bunăoară cazul când falsificatorul încetează din viaţă în cursul procesului penal), ea va trebui totuşi să constate prin hotărâre existenţa materială a falsului; ori de câte ori falsificatorul nu poate fi identificat sau acţiunea penală la data identificării lui era deja stinsă (prin prescripţie sau din

altă cauză), cercetarea falsului se va face de către instanţa civilă care va folosi în acest scop toate mijloacele de dovadă. **Î. în f.** trebuie făcută de către parte personal sau prin mandatar cu procură specială, spre a-şi angaja răspunderea. În ipoteza în care la termenul de judecată când s-a făcut **î. în f.** partea ce-a propus înscrisul defăimat lipseşte, instanţa amână judecarea pricinii, invitând-o să se prezinte personal şi să înfăţişeze originalul înscrisului. Preşedintele completului de judecată încheie un proces verbal constatator al stării materiale a înscrisului, consemnând orice ştersătură, adăugire sau modificare observată pe acesta; totodată înscrisul va fi vizat de preşedinte, grefier şi părţi, iar apoi va fi preluat în depozit de către instanţă. La termenul fixat preşedintele întreabă partea ce s-a folosit de înscrisul defăimat dacă mai stăruie în a se folosi de el, iar dacă aceasta renunţă la înscris ori nu dă nici un răspuns sau nu se prezintă la judecată, înscrisul este scos din proces. Dacă, dimpotrivă, cel ce s-a înscris în fals nu se prezintă la noul termen sau prezentându-se renunţă la procedura falsului, înscrisul este considerat recunoscut de către acesta. Atunci când una din părţi s-a înscris în fals, iar cealaltă stăruie în folosirea înscrisului, se încheie un proces verbal căruia i se anexează înscrisul defăimat şi se înaintează la procuratură. Când cel ce se înscrie în fals indică şi pe autorul falsului, instanţa poate proceda la suspendarea judecării pricinii.

ÎNSCRIEREA FISCALĂ A SOCIETĂŢII COMERCIALE, formalitate impusă de lege în legătură cu constituirea societăţii comerciale, fără însă a influenţa constituirea valabilă a societăţii comerciale, în scopul asigurării condiţiilor pentru impozitarea acesteia. **Î.f. a s.c.** se dispune prin sentinţa de autorizare a funcţionării societăţii comerciale, se face la administraţia financiară în circumscripţia căreia societatea îşi are sediul, în baza unei cereri semnată de către administratorul societăţii sau de către un asociat, la care se anexează sentinţa de autorizare a funcţionării societăţii şi contractul de societate. Termenul de înscriere la administraţia financiară este de 15 zile de la data la care sentinţa de autorizare a rămas definitivă şi/sau irevocabilă; înscrierea fiscală se poate face şi după împlinirea termenului (care nu este de decădere), cu consecinţele prevăzute de legea privind impozitul pe profit. (D.R.)

ÎNSCRIS, mijloc legal de dovadă, constând în orice act sau document scris (sens restrâns), precum şi în orice lucru care poartă o scriere sau o însemnare de orice fel (sens larg), prin care se atestă existenţa unui act juridic sau a unui fapt juridic ori o anumită împrejurare sau situaţie privitoare la acestea. În domeniul dreptului civil noţiunea de **î.** este utilizată în general în sens larg, fiind considerat astfel orice obiect confecţionat din orice fel de material (hârtie, pânză, lemn, metal, sticlă, materiale plastice etc.), care poartă o scriere sau însemnare inteligibilă realizată în orice mod (prin scriere cu mâna, cu ajutorul oricărui instrument sau substanţe, dactilografiere, tipărire, înregistrare magnetică etc.), cum ar fi: declaraţii scrise, scrisori obişnuite, contracte, chitanţe, facturi, bonuri, bilete de călătorie, registre, jurnale, fişe de garderobă, benzi de magnetofon, pelicule de film, discuri sau alte obiecte cuprinzând înregistrarea în orice mod a vocii umane, răbojuri ş.a. Datorită însuşirilor pe care le au (exactitate, durabilitate, caracter preconstituit etc.), **î.** ocupă cel mai important loc în ierarhia mijloacelor legale de probă. În funcţie de diferite criterii de clasificare posibile, se face distincţie între: a) **î.** nepreconstituite, adică cele prin întocmirea cărora nu s-a urmărit un scop probatoriu concret şi **î.** preconstituite, adică cele prin

întocmirea cărora s-a urmărit şi scopul ca ele să servească drept mijloace de probă. **Î.** preconstituite pot fi la rândul lor: primordiale, cele pe care părţile le-au întocmit pentru a constata raportul juridic pe care l-au stabilit, şi, respectiv, actul juridic pe care l-au încheiat în acest scop; recognitive, cele prin care părţile recunosc sau confirmă cuprinsul unui **î.** primordial dispărut sau care este în pericol de a dispărea şi pe care, în acest mod, îl înlocuiesc; confirmative, cele prin care părţile confirmă valabilitatea unui act juridic lovit de nulitate; b) **î.** semnate şi **î.** nesemnate; c) **î.** originale şi copii; d) **î.** a căror valoare probantă este prevăzută de lege şi **î.** a căror valoare probantă este lăsată la aprecierea instanţei de judecată.

ÎNSCRIS AUTENTIC, înscris care, după întocmire, a fost supus operaţiei de autentificare de către un organ de stat competent sau căruia legea îi recunoaşte această calitate. Forţa probantă a **î.a.** constă în următoarele: 1) **Î.a.**, considerat în întregul său, se bucură de prezumţia de autenticitate dacă, cel puţin aparent, a fost regulat întocmit; 2) Menţiunile cuprinse în **î.a.** referitoare la fapte materiale săvârşite de agentul instrumentator însuşi sau la cele petrecute în faţa sa şi constatate de către acesta prin propriile sale simţuri, în timp ce se află în exerciţiul funcţiunii şi în limitele competenţei sale, se bucură de putere doveditoare deplină, neputând fi înlăturate decât prin înscrierea în fals; 3) Menţiunile făcute numai pe baza declaraţiilor părţilor, fără ca agentul instrumentator să fi constatat sau să fi putut constata faptul că ele exprimă voinţa lor liberă, neviciată, sau faptul că ele corespund sau nu adevărului, au o putere doveditoare diferită, după cum: a) se referă la obiectul însuşi al actului juridic pe care **î.a.** îl constată, privind drepturile şi obligaţiile lor, sau nu se referă la obiectul actului juridic, dar au o oarecare legătură cu acest obiect. În aceste ipoteze, menţiunile respective au putere doveditoare până la proba contrarie; b) se referă la fapte şi împrejurări străine de obiectul actului juridic pe care îl constată acel **î.a.**. Menţiunile din această categorie nu constituie, din punct de vedere al puterii doveditoare, decât un început de dovadă scris. 4) Dacă înscrisul este nul ca **î.a.**, deoarece nu au fost respectate cerinţele legii cu privire la procedura autentificării, iar forma autentică nu este cerută de lege ca o condiţie de validitate a actului juridic pe care îl constată, aceasta va fi, totuşi, valabil, după caz, ca înscris sub semnătură privată sau numai ca început de dovadă scrisă. În afară de cele care au fost supuse special procedurii de autentificare legea recunoaşte calitatea de **î.a.** şi unor alte înscrisuri (cum ar fi bunăoară hotărârile judecătoreşti).

ÎNSCRIS CONFIRMATIV, înscris preconstituit al cărui scop este de a consolida un act anulabil, făcând ca acel act să nu mai fie viciat. Pentru a produce acest efect **î.c.** trebuie să cuprindă menţionarea obiectului, cauzei şi naturii obligaţiei, precum şi indicarea viciului care altera actul originar; din cuprinsul său trebuie să rezulte de asemenea intenţia manifestă a autorului actului de a acoperi acest viciu, renunţând astfel la acţiunea în anulare.

ÎNSCRIS ORIGINAR, înscris preconstituit, întocmit fie de organul instrumentator competent, fie de părţi, în scopul constatării încheierii, modificării sau stingerii unui act juridic. Fac parte din această categorie, de exemplu, înscrisurile autentice.

ÎNSCRIS PRECONSTITUIT, înscrisul întocmit în scopul special de a dovedi ulterior, la nevoie, un raport juridic. În mod obişnuit se confecţionează în chiar momentul perfectării actului juridic al cărui conţinut

este menit să-l probeze. **Î.p.** se clasifică în: originare, recognitive şi confirmative.

ÎNSCRIS PRIMORDIAL, a se vedea *înscris originar.*

ÎNSCRIS RECOGNITIV, înscris preconstituit, confecţionat spre a recunoaşte existenţa înscrisului originar, pierdut, şi are ca scop să înlocuiască acel înscris.

ÎNSCRIS SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, înscris întocmit în orice mod şi semnat personal de către părţi, prin care se constată existenţa unui fapt juridic sau încheierea unui act juridic ori orice situaţii sau împrejurări privitoare la acestea. **Î. sub s.p.** poate servi ca mijloc legal de probă. Pentru unele categorii de asemenea înscrisuri se cere îndeplinirea unor condiţii speciale de formă: a) Condiţia menţionării datei întocmirii (testamentul olograf, cecuri, cambii, bilete la ordin etc.); b) Condiţia pluralităţii de exemplare (condiţia multiplului exemplar), constând în obligaţia întocmirii **î. sub s.p.** într-un număr de exemplare originale (atâtea câte părţi cu interese contrare sunt), cerută în cazul **î. sub s.p.** care cuprind convenţii sinalagmatice perfecte (cum ar fi vânzare, locaţiune, împărţeală, tranzacţii etc.) din care rezultă pentru părţi drepturi şi obligaţii reciproce; o serie de **î. sub s.p.** sunt, în anumite cazuri determinate, valabile fără îndeplinirea acestei condiţii (cum ar fi înscrisul nul ca înscris autentic dar valabil ca **î. sub s.p.**; convenţiile sinalagmatice comerciale; înscrisurile încredinţate de către părţi spre păstrare unei terţe persoane; cele întocmite în situaţiile în care, înainte sau chiar în timpul întocmirii, una dintre părţi şi-a executat integral obligaţia; convenţia care are un caracter adiţional, în sensul că modifică sau completează un **î. sub s.p.** anterior, cu condiţia ca pe fiecare dintre exemplarele originale ale acestuia să se facă menţiunea existenţei convenţiei adiţionale; cele a căror existenţă şi conţinut sunt recunoscute de către părţi; convenţiile sinalagmatice încheiate prin schimb de scrisori, cerere şi ofertă, semnate de expeditorii lor; cele la a căror invocare sau utilizare de către una dintre părţi partea cealaltă nu se opune). c) Condiţia ca pe fiecare exemplar original să se menţioneze numărul de exemplare originale întocmite sau faptul că s-a întocmit câte un astfel de exemplar pentru fiecare dintre părţile având interese distincte. Nerespectarea condiţiei pluralităţii de exemplare sau a celei privitoare la menţionarea numărului exemplarelor originale face ca înscrisul respectiv să fie nul ca **î. sub s.p.**, putând avea însă valoarea unui început de dovadă scrisă; existenţa convenţiei pe care o cuprinde un asemenea înscris, convenţie care rămâne valabilă, va putea fi dovedită prin alte mijloace de probă. d) Condiţia întocmirii înscrisului în întregime, de către debitor, cu mâna, sau cel puţin a menţiunii "bun şi aprobat" sau a unei alte menţiuni asemănătoare (urmată de indicarea în litere a sumei sau a bunurilor la care se referă şi de semnătură), în cazurile în care partea respectivă se obligă la plata unei sume de bani sau la darea unor bunuri sau valori precis determinate. Forţa probantă a **î. sub s.p.** este, în principiu, egală cu aceea a unui înscris autentic dacă el este recunoscut de partea căreia i se opune (ori de moştenitorii ori succesorii în drepturi ai acesteia ori de către terţi) sau dacă, în caz de nerecunoaştere, înscrisul a fost verificat de către instanţa de judecată prin procedura verificării de scripte, constatându-se că provine de la partea respectivă. În ce priveşte data unui asemenea înscris, acesta are forţă probantă faţă de terţi numai dacă este dată certă.

ÎNSCRISURI NOI, 1.(ca probe noi în recurs), orice înscrisuri având o legatură cu obiectul litigiului şi fiind de natură să lămurească anumite aspecte ale raporturi-

lor dintre împricinaţi, dar pe care partea interesată, indiferent din ce motive, nu le-a înfăţişat primei instanţe sau celei de-a doua instanţe de fond, pentru ca aceasta să le poată lua în considerare cu ocazia soluţionării pricinii. Au caracter de **î.n.**: toate actele scrise emanate de la părţile aflate în proces sau de la un terţ, care ar fi putut înrâuri soluţia cauzei dacă ar fi fost folosite în prima sau a doua instanţă; asemenea acte pot fi depuse în tot timpul judecăţii în recurs; dacă pe baza lor instanţa de casare constată netemeinicia soluţiei instanţei de fond, este îndreptăţită să modifice hotărârea recurată. În cazul în care **î.n.** nu lămuresc în suficientă măsură raporturile dintre părţi, iar ca urmare a depunerii lor apare necesitatea administrării şi altor probe, instanţa de recurs casează sentinţa atacată şi reţine pricina spre rejudecare în fond, sau o trimite spre o nouă judecare primei ori celei de-a doua instanţe. 2. (ca temei al revizuirii), orice înscrisuri doveditoare descoperite după darea hotărârii, reţinute de partea potrivnică sau care nu au putut fi înfăţişate dintr-o împrejurare mai presus de voinţa părţilor, pentru a fi luate în considerare de instanţă cu ocazia soluţionării pricinii. Este necesar ca **î.n.** să aibă o importanţă deosebită sau chiar hotărâtoare pentru dezlegarea pricinii, astfel încât dacă erau cunoscute la momentul potrivit ar fi fost de natură să conducă la o altă soluţie decât aceea dată de instanţă. De asemenea, se mai cere ca **î.n.** să fi existat în momentul pronunţării hotărârii, dar să nu fi fost cunoscute instanţei, datorită unei cauze de forţă majoră care á împiedicat partea interesată să se prevaleze de ele.

ÎNSUŞIREA DOVEZII, facultate recunoscută oricăreia din părţi de a-şi însuşi ca probe ale ei probele propuse spre încuviinţare de către adversar, în eventualitatea că acesta nu mai stăruie în administrarea lor.

ÎNTÂMPINARE, mijloc procedural prin intermediul căruia pârâtul poate, mai înainte de dezbaterea orală a procesului, să-şi prezinte în scris apărările sale şi totodată, să indice probele pe care îşi sprijină apele apărări. Depunerea **î.** nu este obligatorie, pârâtul beneficiind de prezumţia potrivit căreia el nu are faţă de reclamant nici o obligaţie câtă vreme acesta nu şi-a dovedit pretenţiile; **î.** dobândeşte astfel caracterul unei facultăţi procesuale a pârâtului, având utilitate pentru organizarea apărării lui. Legea prevede că **î.** trebuie să cuprindă: a) excepţiile procedurale pe care pârâtul le ridică cu privire la pretenţiile formulate de reclamant prin cererea de chemare în judecată; b) răspunsul la toate capetele (de fapt şi de drept) ale cererii de chemare în judecată; c) probele cu care se apără pârâtul împotriva fiecărui capăt de cerere; d) semnătura. În caz de coparticipare procesuală, pârâţii au libertatea ca, toţi împreună sau numai unii dintre ei, să depună în comun o singură **î.** prin care să-şi formuleze răspunsul lor la pretenţiile reclamantului. De regulă **î.** se depune până cel mai târziu la prima zi de înfăţişare; ea se depune în atâtea exemplare câţi reclamanţi sunt, mai mult cu unul pentru instanţă, iar dacă mai mulţi reclamanţi au un singur reprezentant, pentru toţi aceştia se va depune un singur exemplar. În cazul în care nu s-a depus **î.**, preşedintele îi va pune în vedere pârâtului, la prima zi de înfăţişare, să arate excepţiile, dovezile şi toate mijloacele sale de apărare despre care se va face vorbire în încheierea de şedinţă.

ÎNTÂRZIERE, a se vedea: *punerea în întârziere; întârzierea creditorului; întârzierea debitorului.*

ÎNTÂRZIEREA CREDITORULUI, neîndeplinirea actelor sau faptelor care sunt în sarcina creditorului şi fără de care debitorul nu poate să-şi execute obligaţia ori este

îndreptăţit să nu o execute. **Î.c.** mai are loc atunci când creditorul refuză să primească prestaţia datorată de debitor, care îi este oferită efectiv, în condiţiile legii sau contractului ori declară în scris debitorului că nu va primi executarea obligaţiei. **Î.c.** împiedică începerea întârzierii debitorului sau o face să înceteze, iar riscurile pieirii lucrului trec în sarcina creditorului. În materie comercială, punerea în întârziere poate rezulta din orice act (scrisoare, telegramă etc.). În acelaşi scop se pot folosi: notificarea scrisă adresată creditorului prin intermediul executorilor judecătoreşti ca şi cererea de chemare în judecată a creditorului.

ÎNTÂRZIEREA DEBITORULUI, depăşirea termenului de executare a unei obligaţii de către debitor. Debitorul trebuie să-şi execute obligaţia la termenul convenit sau, dacă nu s-a prevăzut un termen, de îndată ce obligaţia a fost asumată. Dacă nu execută, el este în întârziere. Dar, pentru ca întârzierea executării unei obligaţii de a da sau a face să producă efecte juridice, creditorul trebuie să procedeze la punerea în întârziere a debitorului, adică să-i pretindă executarea obligaţiei. Simpla expirare a termenului la care trebuia executată obligaţia nu-l pune pe debitor în întârziere, în afară de cazul în care părţile au convenit aceasta. În obligaţiile de a nu face, debitorul răspunde prin simplu fapt al încălcării obligaţiei. În materie comercială, punerea în întârziere poate rezulta din orice act (scrisoare, telegramă etc.). În acelaşi scop se pot folosi: notificare scrisă adresată creditorului prin intermediul executorilor judecătoreşti ca şi cererea de chemare în judecată a debitorului. Debitorul este de drept în întârziere: a) În cazurile anume determinate de lege. În materie comercială, dobânda curge din ziua scadenţei, fără a fi necesară punerea în întârziere; penalităţile de întârziere curg din momentul întârzierii. b) Când părţile au convenit expres că debitorul este în întârziere la împlinirea termenului la care trebuia să execute, fără îndeplinirea vreunei formalităţi. c) Când obligaţia, prin natura sa, nu putea fi îndeplinită decât într-un termen determinat, care a expirat. Punerea în întârziere produce o serie de efecte: de la acea dată debitorul datorează despăgubiri pentru neexecutare (daune compensatorii); tot de atunci trec asupra sa riscurile pieirii unui bun determinat transmis dar încă nepredat creditorului. Efectele punerii în întârziere încetează prin oferta reală urmată de consemnaţiune din partea debitorului (notificarea scrisă adresată de către debitor creditorului său, prin executorii judecătoreşti, prin care creditorul este somat să primească plata care i se oferă; dacă nici în urma acestei oferte creditorul nu primeşte plata, debitorul se poate libera prin consemnarea sumei la C.E.C.); de asemenea, încetează prin enunţarea expresă sau tacită a creditorului la punerea în întârziere.

ÎNTOARCEREA EXECUTĂRII, mijloc procedural prin intermediul căruia reclamantul restituie pârâtului tot ceea ce a primit în temeiul hotărârii judecătoreşti, ulterior desfiinţate. **Î.c.** are loc atunci când după efectuarea executării silite titlul executoriu a fost anulat fie pe calea contestaţiei la executare, fie prin exercitarea unor căi legale de atac (ordinare sau extraordinare). Anularea titlului executoriu pe calea contestaţiei la executare poate interveni, de exemplu, în cazul în care acest titlu este un act autentic. **Î.e.** poate fi ocazionată şi de desfiinţarea unei hotărâri cu execuţie vremelnică de către instanţa de control judiciar ca urmare a apelului sau recursului introdus de partea interesată; tot astfel se prezintă situaţia şi în cazul în care desfiinţarea hotărârii puse în executare se produce în urma exercitării unei căi extra-

ordinare de atac, dat fiind că o atare exercitare nu produce, prin ea însăşi, în nici o situaţie, suspendarea executării. Prin efectul **î.e.** creditorul trebuie să restituie debitorului tot ceea ce a primit în temeiul hotărârii desfiinţate, debitorul urmând să fie repus în toate drepturile sale anterioare executării acelei hotărâri; în acest scop, cel interesat urmează să-şi valorifice dreptul fie pe calea unei acţiuni proprii, care poate fi o acţiune de drept comun sau calea ordonanţei preşedinţiale.

ÎNTREGIREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, demers procedural pe care este îndreptăţit să-l facă reclamantul la prima zi de înfăţişare sau până la termenul acordat de instanţă, în acest scop, la prima zi de înfăţişare şi care constă în completarea petitului formulat iniţial, sau prin motivarea cererii sale, ori în propunerea probelor necesare dovedirii acestei cereri. **Î.c. de c. în j.** trebuie făcută în scris şi se comunică pârâtului în vederea întocmirii întâmpinării; ea poate fi făcută însă şi prin declaraţii verbale în instanţă, care se vor trece în încheierea de şedinţă.

ÎNTREPRINDERE, faptă de comerţ ce presupune o organizare autonomă a unei activităţi, cu ajutorul factorilor de producţie, capital, muncă, forţele naturii, de către întreprinzător şi pe riscul său, în scopul producerii de bunuri şi servicii, destinate schimbului, în vederea obţinerii unui profit (în trecut **î.** desemna şi o unitate economică înzestrată cu personalitate juridică). **Î.** sunt grupate în două categorii: **î.** industriale (**î.** de construcţii şi **î.** de fabrici şi manufactură) şi **î.** de prestări de servicii (**î.** de furnituri, **î.** de spectacole publice, **î.** de comisioane, agenţii şi oficii de afaceri, **î.** de editură, imprimerie, librărie şi obiecte de artă, **î.** de transport de persoane sau lucruri, **î.** de asigurare, **î.** de depozit în docuri şi antrepozite). (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE ASIGURARE, faptă de comerţ ce presupune o organizare sistematică a factorilor specifici în vederea asigurării de bunuri, de persoane şi de răspundere civilă; a se vedea *contract de asigurare*. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE COMISION, AGENŢII ŞI OFICII DE AFACERI, faptă de comerţ ce presupune organizarea unei activităţi al cărei scop este facilitarea încheierii tranzacţiilor comerciale printr-un intermediar, care poate fi comisionar, agenţie sau oficiu de afaceri; a se vedea şi *contract de comision*. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE CONSTRUCŢII, faptă de comerţ ce presupune existenţa unei organizări autonome a factorilor de producţie, capital, muncă, materiale, pentru construirea unor edificii. Obiectul **î. de c.** poate consta atât în construirea unor edificii noi, cât şi lucrări de transformare, adăugire şi amenajare; în toate cazurile, aceste activităţi se referă la bunuri imobile (locuinţe, canale, construcţii industriale etc.). **Î. de c.** poate avea ca obiect şi lucrări de reparaţii ale edificiilor. **Î. de c.** este socotită faptă de comerţ atât în cazul în care întreprinzătorul procură materialele, cât şi în cazul în care materialele sunt procurate de beneficiar. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE EDITURĂ, faptă de comerţ ce presupune organizarea factorilor specifici în vederea reproducerii şi difuzării operei. **Î. de e.** are la bază contractul de editare prin care autorul operei de editat cedează editorului, în schimbul unei remuneraţii, folosinţa exclusivă şi temporară a dreptului de a reproduce opera, precum şi dreptul de a difuza în public opera. Autorul care-şi editează opera pe riscul său, încheind direct contracte cu tipografia şi cu difuzorul nu face acte de comerţ, decât în acele situaţii când organizează munca unor cola-

boratori şi foloseşte mijloace tehnice proprii. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE FABRICĂ ŞI MANUFACTURĂ, faptă de comerţ ce presupune organizarea factorilor de producţie în scopul transformării materiilor prime şi materialelor în produse noi, cu natură şi utilitate. În trecut fabrica era socotită o întreprindere unde rolul determinant revenea maşinilor şi instalaţiilor, în timp ce manufactura presupunea o activitate în care factorul primordial îl constituiau calităţile lucrătorilor. Distincţia, în prezent, şi-a pierdut justificarea întrucât mijloacele tehnice au rol determinant în activitatea de transformare a materiilor prime şi materialelor în produse noi. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE FURNITURI, faptă de comerţ ce presupune o activitate sistematic organizată, prin care întreprinzătorul, în schimbul unui preţ stabilit în prealabil, asigură prestarea unor servicii sau predarea unor produse la termene succesive. Contractul de furnitură este un contract nenumit, având drept obiect atât prestarea de servicii - obligaţie de a face - cât şi transmiterea dreptului de proprietate asupra unor produse - obligaţie de a da. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE IMPRIMERIE, faptă de comerţ ce presupune organizarea factorilor specifici în vederea efectuării operaţiunilor de multiplicare, pe cale mecanică ori manuală, a operelor de imprimat. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE LIBRĂRIE, faptă de comerţ ce presupune organizarea factorilor specifici prin care se realizează difuzarea în public a operei. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE SPECTACOLE PUBLICE, faptă de comerţ ce presupune organizarea unor factori specifici, în scopul punerii la dispoziţia publicului a unei producţii culturale ori sportive, în vederea obţinerii de profit. **Î. de s.p.** poate avea drept obiect orice spectacol (teatru, circ, film, concert, întreceri sportive etc.). Spectacolele publice date direct de către artişti nu sunt fapte de comerţ, decât în acele situaţii în care un artist organizează o producţie artistică, prin angajarea pe bază de contract a unor actori, închiriază sala etc. Spectacolele publice de binefacere nu au caracter comercial, lipsind ideea de speculaţie ca element esenţial în determinarea caracterului comercial al **î. de s.p.**. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE TRANSPORT DE PERSOANE SAU DE LUCRURI, faptă de comerţ ce presupune organizarea factorilor specifici în vederea transportului de persoane sau de lucruri, ceea ce impune deplasarea materială a acestora de la un loc la altul. (D.R.)

ÎNTREPRINDERE DE VÂNZARE A OPERELOR DE ARTĂ, faptă de comerţ ce presupune organizarea factorilor specifici, pentru vânzarea obiectelor de artă (tablouri, sculpturi, gravuri). (D.R.)

ÎNTRERUPEREA CURSULUI PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE, încetarea prescripţiei începute, ştergerea pentru trecut a efectelor acesteia şi declanşarea unei noi prescripţii de îndată ce dispare cauza care a anihilat prescripţia anterioară. **Î.c.p.e.** survine atunci când una din împrejurările de care este condiţionată curgerea prescripţiei dispare, fie că debitorul nu se mai împotriveşte dreptului, fie că creditorul iese din pasivitate. Legea dispune că prescripţia se întrerupe: a) prin recunoaşterea dreptului a cărui acţiune se prescrie, făcută de cel în folosul căruia curge prescripţia; o asemenea împrejurare semnifică încetarea rezistenţei debitorului obligaţiei corelative faţă de dreptul respectiv şi-l îndreptăţeşte pe titularul acestuia să aştepte executarea

acelei obligaţii fără să întreprindă el însuşi vreun demers pentru a întrerupe prescripţia. Produce întreruperea prescripţiei atât recunoaşterea expresă cât şi cea tacită care este neîndoielnică; o astfel de recunoaştere tacită poate rezulta din plata de către debitor a dobânzilor la suma datorată din cererea debitorului ca creditorul să-i admită plata eşalonată a creanţei, precum şi din efectuarea unei plăţi parţiale ori din constituirea de către debitor a unui gaj. Recunoaşterea produce efect întreruptiv de prescripţie numai dacă debitorul adresează direct creditorului declaraţia sa de voinţă; b) prin introducerea unei cereri de chemare în judecată sau de arbitrare, chiar dacă cererea a fost introdusă la o instanţă judecătorească; o asemenea cerere, indiferent cui a fost adresată, atestă prin ea însăşi ieşirea din pasivitate a titularului dreptului care se prescrie. Nu produce întreruperea prescripţiei cererea care a fost respinsă, anulată sau perimată ori la care s-a renunţat; o astfel de cerere atestă că intenţia titularului de drept de a părăsi starea de pasivitate nu a fost reală. În cazul în care cererea adresată organului de jurisdicţie se expediază prin poştă, întreruperea prescripţiei se produce la data când această cerere a fost predată oficiului poştal spre expediere. **Î.c.p.e.** prin introducerea unei cereri principale nu profită şi cererii de chemare în garanţie, care fiind ea însăşi un mijloc de valorificare a unui drept la acţiune, este supusă unui termen de prescripţie deosebit; c) printr-un act începător de executare. Dispoziţiile legale ce stabilesc cauzele de întrerupere a prescripţiei având caracter de excepţie sunt de strictă interpretare. **Î.c.p.e.** produce efecte numai între părţile interesate. De la această regulă există şi excepţii: a) în cazul unei obligaţii solidare, introducerea cererii de chemare în judecată împotriva unuia dintre debitorii solidari, întrerupe prescripţia şi faţă de toţi ceilalţi codebitori; acţiunea introdusă numai împotriva unuia dintre moştenitorii codebitorului solidar nu are efect şi faţă de ceilalţi moştenitori, iar faţă de ceilalţi codebitori solidari va produce un atare efect, care însă este limitat la partea de datorie a moştenitorului acţionat; b) actul de întrerupere făcut de un creditor solidar profită şi celorlalţi creditori solidari; c) cererea de chemare în judecată a debitorului principal are efect întrerupător de prescripţie şi faţă de fidejusor, dar întreruperea faţă de fidejusor nu produce efecte şi împotriva debitorului principal.

ÎNTREŢINERE, prestaţia unei persoane de a pune la dispoziţia alteia cele necesare traiului, în temeiul legii sau al unui contract. **Î.** trebuie să satisfacă atât nevoile de ordin material (privitoare la hrană, îmbrăcăminte, locuinţă, îngrijiri etc.), cât şi nevoile de ordin spiritual (culturale, artistice, ştiinţifice, de informare, de agrement etc.), neacoperite, ale celui în cauză. Dacă beneficiarul **î.** este un minor sau un tânăr aflat în continuarea neîntreruptă a studiilor sau a pregătirii profesionale, ea va cuprinde şi mijloacele şi activităţile necesare acoperirii nevoilor specifice ale acestuia privitoare la creştere, educare, învăţătură, pregătire profesională etc. Formează obiect al unor reglementări juridice **î.** care se realizează în baza legii, constituind conţinutul dreptului şi respectiv obligaţiei legale de întreţinere, sau aceea care se realizează în baza unei convenţii; a se vedea şi *contract de întreţinere*.

ÎNVESTIRE CU FORMULĂ EXECUTORIE, formalitate procedurală constând în aplicarea formulei executorii pe copia legalizată a hotărârii definitive şi/sau irevocabile a unei instanţe judecătoreşti sau pe o cambie, pe un bilet la ordin sau pe un cec, în vederea executării pe cale silită a titlului respectiv. **Î. cu f.e.** este o condiţie a executării pe cale silită a hotărârii unei instanţe de judecată.

Sunt supuse **î. cu f.e.**: hotărârile judecătoreşti definitive şi/sau irevocabile; hotărârile arbitrale date de tribunalul arbitral; hotărârile arbitrale ale Curţii de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie Bucureşti; cambiile; biletele la ordin; cecurile; titlurile executorii prin voinţa părţilor. Procedura de **î. cu f.e.** în privinţa hotărârilor judecătoreşti este, întotdeauna, de competenţa primei instanţe (instanţa care a dat în cauză cea dintâi hotărâre asupra fondului) când i se ataşează actul. Instanţa sesizată cu cererea verifică dacă hotărârea a rămas definitivă şi, în caz afirmativ, dispune, printr-o încheiere dată în camera de consiliu, învestirea hotărârii, adică aplicarea formulei executorii pe copia legalizată a acesteia. După semnare, hotărârea astfel învestită se eliberează părţii interesate sau reprezentantului ei, făcându-se menţiune despre aceasta pe originalul ei. Pentru fiecare cauză se eliberează un singur titlu executoriu; legea de drept comun nu reglementează posibilitatea eliberării unui duplicat în eventualitatea că titlul executoriu ar fi fost pierdut de către creditor.

ÎNVESTIREA INSTANŢEI, punerea unei instanţe, prin sesizarea ei, în condiţiile şi formele prevăzute de lege, în situaţia de a proceda la soluţionarea unei cauze civile. Modurile de **î.i.** cu judecarea cauzelor civile sunt diferite. 1) Învestirea directă, care este reglementată prin lege, în special, pentru judecata în primă instanţă în urma introducerii cererii de chemare în judecată. Astfel, primele instanţe se învestesc prin rezoluţia preşedintelui sau a judecătorului de serviciu care, îndată după primirea cererii de chemare în judecată, constatând că sunt îndeplinite condiţiile prealabile de primire, va fixa termen de judecată şi va dispune citarea părţilor. În acest moment are loc **î.i.**, care dobândeşte dreptul şi îşi asumă, totodată, obligaţia, sub sancţiunea denegării de dreptate, să ia toate măsurile în vederea cercetării şi soluţionării cauzei. 2) Învestirea indirectă, prin intermediul unei alte instanţe, care este reglementată prin lege în cazul exercitării căii de atac a apelului sau recursului. Astfel, **î.i.** ierarhic superioare are loc în momentul depunerii cererii de apel sau de recurs la instanţa a cărei hotărâre se atacă. 3) Învestirea prin trimitere, care este reglementată prin lege în cazul în care alte instanţe se declară necompetente sau sunt declarate necompetente de instanţele superioare lor. Astfel, învestirea prin trimitere poate avea loc în caz de strămutarea pricinii, declinarea competenţei, stabilirea competenţei ca urmare a soluţionării conflictelor ivite ş.a. Învestirea prin trimitere se face prin hotărârea instanţei care îşi declină competenţa sau prin hotărârea instanţei superioare. Aceste hotărâri îndeplinesc o dublă funcţie: dezînvestesc instanţa care le pronunţă şi învestesc instanţa în favoarea căreia a fost stabilită competenţa. Regulile privind **î.i.** se aplică şi celorlalte organe de jurisdicţie competente a soluţiona litigii civile, dacă prin legi speciale nu se dispune altfel.

JOC, contract aleatoriu prin care părţile îşi promit reciproc un câştig determinat (adesea reprezentând totalitatea mizelor puse în joc de fiecare), în funcţie de rezultatul anumitor fapte sau combinaţii diferite ca natură. **J.** sunt foarte numeroase; rezultatele lor depind uneori în exclusivitate de hazard, iar alteori sunt influenţate şi de intervenţia unor factori strâns legaţi de persoana jucătorilor (participanţilor): inteligenţa, dibăcia, îndemânarea acestora. Obligaţiile decurgând din **j.** sunt lipsite de sancţiune, având deci caracterul unor obligaţii naturale; legea dispune că pierzătorul nu poate în nici un caz repeti ceea ce a plătit de bunăvoie, afară numai de cazul când câştigătorul a întrebuinţat dol, înşelăciune sau amăgire.

JOINT-VENTURE (JOINT-ADVENTURE), concept juridic specific dreptului nord american, cu dublă semnificaţie: 1) asociere a două sau mai multe persoane fizice şi/sau persoane juridice în scopul formării unei noi societăţi, cu personalitate juridică. În acest înţeles, **j.v.** este sinonim cu conceptul de societate mixtă din dreptul românesc. Definitoriu pentru caracterizarea conceptului de **j.v.** în acest înţeles nu este calitatea de subiect de drept a entităţii economico-organizatorice în care se materializează asocierea partenerilor, ci existenţa însăşi a acestei entităţi, raporturilor contractuale adăugându-li-se instituţionalizarea relaţiilor dintre parteneri; 2) contract de **j.v.**; a se vedea: *contract de joint-venture*.

JONCŢIUNEA POSESIEI, operaţie juridică ce constă în adăugarea la durata posesiei actuale a posesorului a timpului cât lucrul a fost posedat de autorul său. Prin efectul **j.p.**, cel de-al doilea posesor beneficiază de timpul cât a durat posesia autorului său, spre a uzucapa bunul. **J.p.** este întotdeauna posibilă, dar are caracter facultativ, în sensul că posesorul actual poate opta între a continua posesia începută de autorul său şi a începe o nouă posesie în persoana sa. În cazul în care posesorul actual se prevalează de posesia autorului său, are obligaţia să o continue cu toate calităţile ori viciile acesteia; el nu poate schimba în avantajul său natura posesiei anterioare. Joncţiunea este posibilă numai în următoarele condiţii: să fie vorba de o posesie adevărată, căci simpla detenţie nu poate fi unită cu o posesie; cel ce invocă joncţiunea posesiilor să fie succesor în drepturi al autorului, deoarece uzurpatorul unei posesii nu-şi poate uni propria lui posesie cu aceea a celui pe care l-a înlăturat.

JUDECATA ÎN FOND, activitate de analiză faptică, juridică şi logică a instanţelor judecătoreşti care judecă în fond privind soluţiile pe care trebuie să le dea cauzelor deduse judecăţii lor. **J. în f.** îmbracă forma unui silogism judiciar: premisa majoră constituind-o norma de drept fixată de legiuitor şi a cărei aplicare se urmăreşte, premisa minoră este starea de fapt în privinţa căreia instanţa este chemată să aplice norma de drept, iar concluzia este rezultatul acestei operaţiuni de logică şi are forma ordinului (hotărârii) pe care instanţa îl impune ca soluţie a litigiului. Premisele care servesc la darea hotărârii, norma de drept şi starea de fapt specifică cauzei deduse judecăţii, au formă indicativă. Ele constată, pe de o parte, ce normă de drept a emis legiuitorul pentru reglementarea unei anume categorii de fapte, iar pe de altă parte fixează faptele procesului. Amândouă aceste premise trebuie expuse în sentinţa judecătorească, în partea care se numeşte motivare. Rezultatul operaţiunii de logică, adică concluzia, îmbracă forma imperativă, care ordonă şi se înscrie în partea finală a sentinţei, numită dispozitiv, constituind ordinul dat şi impus de instanţă, în numele legii, părţilor litigante. Caracteristic **j. în f.** este faptul că stabilirea premisei majore, adică a regulii de drept, nu o face instanţa, deoarece aceasta se găseşte deja fixată în textele de lege şi judecătorii sunt prezumaţi a o cunoaşte. Drept urmare, în exercitarea rolului lor activ, instanţele de fond sunt în drept să dea, dacă este cazul, acţiunii calificarea juridică exactă, alta decât aceea dată de reclamanţi

prin cererile de chemare în judecată, punând acest aspect în prealabil în discuția contradictorie a părților pentru ca acestea să nu fie surprinse și să-și poată face o apărare corespunzătoare. Operațiunea de cunoaștere pe care instanța de fond este obligată să o facă mai întâi este stabilirea stării de fapt a fiecărei cauze judecate, adică fixarea premisei a doua a silogismului juridic. Pentru aceasta, instanțele de fond au la îndemână mijloacele de probațiune, pe care le pot administra atât după propunerile și indicațiile părților, cât și din oficiu, în baza rolului lor activ.

JUDECATA ÎN LIPSĂ, mod de judecată care derogă de la principiul general al dezbaterilor judiciare în prezența și cu participarea părților, în cazul în care acestea au cerut în scris instanței ca pricina să fie soluționată și în lipsa lor. **J. în l.** poate avea loc numai dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții: a) procedura de citare față de părți este legal îndeplinită; în caz contrar, instanța este obligată să amâne judecata și să dispună o nouă citare; b) dacă una din părți a cerut în scris să se procedeze la judecarea cauzei și în absența sa, cererea de **j. în l.** formulată în fața primei instanțe nu-și produce efectele și în instanța de apel sau de recurs atunci când după admiterea apelului sau recursului și casarea hotărârii atacate, aceasta reține cauza și rejudecă fondul. Privitor la **j. în l.** se pot distinge următoarele situații: a) când lipsește pârâtul, instanța poate trece la judecarea cauzei, limitându-se numai la ascultarea reclamantului prezent; b) dacă lipsește reclamantul, pârâtul poate cere ca judecata să aibă loc sau, dimpotrivă, dacă reclamantul nu a cerut **j. în l.**, deși prezent, el poate să nu răspundă la apelul făcut în ședința de judecată pentru ca în felul acesta să fie întrunită condiția de suspendare a cauzei pe motiv că nici una din părți nu s-a prezentat la strigarea pricinii; c) când lipsesc ambele părți, dacă s-a cerut ca judecata să se facă și în absența lor, se va trece la administrarea eventualelor probe și apoi, dacă instanța se consideră lămurită asupra cauzei, va declara dezbaterile închise. De regulă **j. în l.** este cerută de către reclamant, deoarece, în caz de neprezentare, el riscă ca pârâtul deși prezent, să nu răspundă și astfel pricina să fie suspendată. **J. în l.** nu poate avea loc chiar dacă soțul reclamant ar cere aceasta, în procesele de divorț. Drept urmare, dacă la judecată se înfățișează numai pârâtul, cererea soțului reclamant va fi respinsă ca nesusținută.

JUDECATA PESTE RÂND, mod operativ de amânare a judecății pricinilor care, din anumite motive, nu pot fi luate în dezbatere în raport de ordinea stabilită prin lista proceselor. **J. peste r.** poate avea loc: a) când părțile prezente, la începutul ședinței de judecată, cer instanței ca pricina lor să fie luată în discuție mai înainte de ordinea stabilită prin lista de procese, dacă amânarea la un alt termen este necesară și nu prilejuiește discuții care s-ar prelungi în timp; b) când părțile cer, dacă s-a ajuns la numărul lor de ordine, ca pricina lor să fie lăsată spre a fi dezbătută mai la urmă, pentru unele motive cum ar fi, de exemplu, neprezentarea unui martor sau că apărătorii lor sunt ocupați cu susținerea unor pricini în fața altor complete de judecată etc. **J. peste r.**, în lipsa părților, exceptând cazul în care s-a cerut ca aceasta să aibă loc și în absența lor, constituie o violare a dreptului de apărare și atrage, pe acest motiv, anularea hotărârii.

JUDECĂTOR, magistrat ce, în condițiile legii, exercită funcția de realizare a justiției ce revine instanțelor judecătorești. Poate fi judecător cel care: este cetățean român cu domiciliul în România și are capacitatea de exercițiu al drepturilor; este licențiat în drept și are stagiul cerut de lege pentru funcția în care urmează să fie numit; nu

are antecedente penale şi se bucură de o bună reputaţie; cunoaşte limba română; este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei. **J.**, cu excepţia celor stagiari, sunt numiţi prin decret al Preşedintelui României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Înainte de a începe să-şi exercite funcţia, **j.** sunt obligaţi să depună următorul jurământ: "Jur să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr interesele României, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, să-mi îndeplinesc cu onoare, conştinţă şi fără părtinire atribuţiile ce-mi revin. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!" Jurământul se depune, în şedinţă solemnă, în faţa magistraţilor instanţei, după citirea comunicării actului de numire. Despre depunerea jurământului se încheie un proces-verbal, care se semnează de către 2 dintre magistraţii prezenţi şi de cel care a depus jurământul. Depunerea jurământului nu este necesară în cazul transferului sau avansării judecătorului în altă funcţie din cadrul corpului magistraţilor. Actele efectuate de judecător înainte de depunerea jurământului sunt nule. La judecătorii pot funcţiona **j.** stagiari, numiţi prin ordin al ministrului justiţiei, cu respectarea condiţiilor generale pentru a putea fi magistrat. **J.** stagiari efectuează un stagiu de 2 ani. De asigurarea condiţiilor pentru desfăşurarea normală a stagiului şi pregătirea corespunzătoare a **j.** stagiari răspund preşedinţii judecătorilor. În primele 6 luni de la numirea în funcţie, **j.** stagiari vor putea efectua lucrările necesare completării pregătirii profesionale, care nu implică pronunţarea unei hotărâri. După 6 luni de funcţionare efectivă, judecătorii care efectuează stagiul la instanţe vor da un examen cu privire la cunoştinţele dobândite, în vederea exercitării dreptului de a participa la activitatea de judecată. Examenul va fi susţinut la sediul curţii de apel în circumscripţia căreia funcţionează judecătorii stagiari, în faţa unei comisii numite de preşedintele acestei curţi. Comisia va fi prezidată de un preşedinte de secţie al curţii de apel sau de un judecător. Din comisie vor face parte 1-2 judecători de la curtea de apel şi 1-2 judecători de la tribunalele din circumscripţia curţii de apel. Acest examen va consta dintr-o probă orală, pe baza căreia comisia să-şi poată forma convingerea că **j.** stagiar şi-a însuşit cunoştinţele necesare pentru a putea participa la activitatea de judecată. După susţinerea examenului, preşedintele curţii de apel va comunica ministrului justiţiei şi preşedintelui judecătoriei dacă **j.** stagiar a obţinut dreptul de a participa la activitatea de judecată, în complet prezidat de un alt judecător. În caz de nepromovare a examenului, se va stabili o nouă dată pentru reexaminarea **j.** stagiar. După efectuarea stagiului, **j.** stagiari sunt obligaţi să se înscrie la examenul de capacitate. În cazul în care candidatul este respins la primul examen, el este obligat să se înscrie pentru sesiunea imediat următoare. Cei care au exercitat funcţia de magistrat stagiar timp de 2 ani, fără a da examenul de capacitate, se pot prezenta la acest examen dacă de la încetarea acestei funcţii şi până la data fixată pentru examen nu au trecut mai mult de 3 ani. Examenul de capacitate se ţine în fiecare an, la data şi locul ce se stabilesc de ministrul justiţiei. Data şi locul ţinerii examenului se vor publica în Monitorul Oficial al României, cu cel puţin 2 luni înainte. Examenul de capacitate a magistraţilor se susţine în faţa unei comisii compuse din: 2 membrii ai Curţii Supreme de Justiţie, desemnaţi de preşedintele curţii, respectiv 2 procurori de la Parchetul General, desemnaţi de procurorul general; 2 profesori de la una din facultăţile de drept din ţară, din învăţământul de stat, desemnaţi de consiliul profesoral al facultăţii respective, dintre profesorii de drept civil, drept comercial, drept penal, procedurile civilă şi penală; un

delegat al Ministerului Justiţiei, desemnat de ministrul justiţiei. Comisia de examinare va fi prezidată de magistratul mai mare în funcţie, iar la funcţii egale, de magistratul cu cea mai mare vechime în magistratură de la Curtea Supremă de Justiţie. Cererile de înscriere la examenul de capacitate, însoţite de actele necesare, vor fi înaintate Ministerului Justiţiei, în termen de 40 de zile de la publicarea datei examenului în Monitorul Oficial al României. Comisia de examinare este îndreptăţită să respingă de la examinare pe cei care nu îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege pentru a deveni judecători sau procurori. Examenul de capacitate constă, în mod obligatoriu, din probe scrise şi orale, cu caracter teoretic şi practic. Probele teoretice vor avea ca obiect principiile şi instituţiile de bază ale dreptului civil, comercial, penal, procesual, constituţional, administrativ şi ale organizării judecătoreşti. Probele practice vor consta din întocmirea unei lucrări scrise cu caracter aplicativ. Rezultatele examenului de capacitate se comunică Ministerului Justiţiei, care le va transmite Consiliului Superior al Magistraturii. Consiliul Superior al Magistraturii, după ce validează examenele şi centralizează rezultatele, va întocmi, în ordinea mediilor obţinute, tabelul de clasificare a candidaţilor, pe baza căruia se vor face numirile în funcţiile vacante. Consiliul Superior al Magistraturii poate invalida, în tot sau în parte, examenul de capacitate în cazul în care constată că nu au fost respectate condiţiile prevăzute de lege privind organizarea examenului sau că rezultatele au fost denaturate prin săvârşirea unor fraude. Dacă invalidează examenul, Consiliul Superior al Magistraturii dispune măsurile corespunzătoare. Îndată după întocmirea tabelului de clasificare a candidaţilor, Ministerul Justiţiei va publica în Monitorul Oficial al României lista posturilor vacante. Candidaţii declaraţi reuşiţi la examen au dreptul, în ordinea clasificării, să-şi aleagă posturile, în termen de 15 zile libere de la publicarea acestora în Monitorul Oficial al României. Candidatului care nu şi-a exercitat dreptul de alegere în termenul prevăzut i se va propune, din oficiu, un post de către Ministerul Justiţiei. Refuzul de a accepta propunerea este considerat demisie. La medii egale vor avea prioritate, la alegerea postului, magistraţii în funcţie şi, în lipsa acestora, candidatul având titlul de doctor în drept sau activitate mai îndelungată de la obţinerea licenţei. Neprezentarea nejustificată la examenul de capacitate, la prima sesiune după încheierea stagiului, sau respingerea candidatului la două sesiuni atrage pierderea calităţii de judecător sau procuror stagiar. Pentru a fi numit **j.** la judecătorie candidatul trebuie să îndeplinească condiţiile generale pentru a fi magistrat şi să fi fost declarat reuşit la examenul de capacitate prevăzut de lege sau să fi ocupat cel puţin 5 ani funcţii de avocat, jurisconsult, notar, membru al personalului didactic din învăţământul superior sau al celui de cercetare din Institutul de Cercetări Juridice al Academiei ori funcţii de specialitate juridică în administraţia publică, în aparatul Parlamentului sau al instituţiei preşedinţiale, Curţii Constituţionale, al instituţiei Avocatul Poporului, Curţii de Conturi sau al Consiliului Legislativ. Pentru a fi numit sau avansat în funcţii superioare, magistratul trebuie să aibă o activitate meritorie, atestată prin notele calificative acordate de şefii ierarhici şi inspectori şi să îndeplinească următoarele condiţii de vechime: pentru funcţiile de judecător de tribunal, preşedinte, vicepreşedinte de judecătorie, să aibă o vechime în magistratură de cel puţin 6 ani; pentru funcţiile de preşedinte şi vicepreşedinte de tribunal, preşedinte de secţie, să aibă o vechime în magistratură de cel puţin 8 ani; pentru funcţiile de judecător de curte de apel, să aibă o ve-

chime în magistratură de cel puţin 10 ani; pentru funcţiile de preşedinte, vicepreşedinte, preşedinte de secţie de curte de apel, să aibă o vechime în magistratură de cel puţin 15 ani. În mod excepţional pot fi numiţi în magistratură, în oricare dintre aceste funcţii, persoane care au deţinut funcţii de natura celor prevăzute la art. 66 din Legea nr. 92/1992, în cazul în care s-au distins prin modul în care şi-au exercitat profesia. În aceste cazuri, vechimea necesară pentru a ocupa una din funcţiile în magistratură se majorează cu 3 ani. Magistraţii de la judecătorii şi tribunale pot fi menţinuţi în funcţie până la împlinirea vârstei de 65 de ani, cei de la curţile de apel până la împlinirea vârstei de 68 de ani, în toate cazurile cu avizul conducătorului instanţei. Avansarea şi transferarea judecătorilor în funcţiile din magistratură se dispun de către Consiliul Superior al Magistraturii, cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege. Judecătorii numiţi de Preşedintele României sunt inamovibili. J. stagiari se bucură de stabilitate. Judecătorii nu pot fi cercetaţi, reţinuţi sau arestaţi fără avizul ministrului justiţiei. Ministerul de Interne are obligaţia să acorde, la cerere, protecţie magistraţilor şi familiilor lor în cazul în care viaţa, integritatea corporală sau avutul acestora sunt supuse unor ameninţări. Judecătorii nu pot fi eliberaţi din funcţiile pe care le deţin decât în următoarele cazuri: demisie; pensionare pentru limită de vârstă sau incapacitate de muncă, potrivit legii; dacă instanţa se desfiinţează ori se schimbă localitatea de reşedinţă a acestora, iar magistratul refuză postul oferit; dacă împotriva magistratului s-a luat măsura îndepărtării din magistratură, fie ca sancţiune disciplinară, fie pentru vădită incapacitate profesională ori pentru boală psihică; dacă magistratul a fost condamnat definitiv pentru o faptă prevăzută de legea penală. Când împotriva unui magistrat se pune în mişcare acţiunea penală, acesta va fi suspendat din funcţie până la rămânerea definitivă a hotărârii. Dacă se constată nevinovăţia magistratului, suspendarea sa din funcţie încetează. Magistratul va fi repus în toate drepturile avute anterior, plătindu-i-se drepturile băneşti de care a fost lipsit. În cazurile prevăzute la art. 76 alin. 1 lit. d) şi e) din L. 92/1992, calitatea de magistrat încetează, de drept, pe data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus îndepărtarea din magistratură sau condamnarea. În cazul în care magistratul cere eliberarea din funcţie prin demisie, ministrul justiţiei poate stabili un termen de cel mult 30 de zile la care demisia să devină efectivă, dacă prezenţa magistratului la post este necesară. Avansarea sau transferarea magistraţilor se poate face numai cu consimţământul acestora. Magistraţii care îndeplinesc condiţiile pentru a fi avansaţi, dar care nu doresc să schimbe funcţia şi instanţa ori parchetul, pot fi avansaţi pe loc. În cazul în care o instanţă nu poate funcţiona normal datorită lipsei temporare a unor judecători, existenţei unor posturi vacante, incompatibilităţii sau recuzării tuturor judecătorilor, ministrul justiţiei, la propunerea preşedintelui acelei instanţe poate delega judecători de la alte instanţe. Judecătorul nu poate fi delegat mai mult de 2 luni într-un an, fără acordul său. În cazul în care un magistrat suferă de o boală psihică, ministrul justiţiei, pe baza unui raport scris şi după examinarea de către o comisie formată din trei medici specialişti, va dispune suspendarea din funcţie a magistratului. Suspendarea încetează, de drept, dacă în termen de o lună Consiliul Superior al Magistraturii nu hotărăşte eliberarea din funcţie a magistratului. Dacă, în cursul activităţii sale, magistratul manifestă o vădită incapacitate profesională, Consiliul Superior al Magistraturii poate dispune eliberarea sa din funcţie la sesizarea ministrului justiţiei. Împotriva

hotărârilor de îndepărtare din magistratură, luate în aceste cazuri magistratul poate face contestaţie în termen de 30 de zile de la comunicare. Contestaţia se judecă de Curtea Supremă de Justiţie în complet formată din 7 judecători. Salarizarea **j.** se stabileşte prin lege. Se interzice **j.** să facă parte din partide politice sau să desfăşoare activităţi publice cu caracter politic. Funcţia de **j.** este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior. **J.** le este interzisă exercitarea, direct sau prin persoane interpuse, a activităţilor de comerţ, participarea la administraţia sau conducerea unor societăţi comerciale sau civile. Ei nu pot fi experţi sau arbitri desemnaţi de părţi într-un arbitraj. **J.** pot colabora la publicaţii de specialitate, cu caracter literar, ştiinţific sau social, ori emisiuni audiovizuale, fiindu-le interzis ca în studiile, articolele şi intervenţiile lor să se pronunţe la problemele curente de politică internă. Magistraţii pot să facă parte din comisiile de studii sau de întocmire a proiectelor de legi, regulamente, tratate sau convenţii internaţionale, numai cu încuviinţarea ministrului justiţiei. Magistraţii nu pot să dea consultaţii scrise sau verbale în probleme litigioase, chiar dacă procesele respective sunt pe rolul altor instanţe decât cele la care îşi exercită funcţia, şi nici să-şi exprime public părerea asupra unor procese aflate în curs de desfăşurare. Magistraţii au dreptul să pledeze cauzele lor personale, ale părinţilor, soţilor şi copiilor lor, precum şi a persoanelor puse sub tutela sau curatela lor. Numirea magistraţilor în diverse comisii sau comitete prevăzute de lege se face de ministrul justiţiei, în afara cazului în care legea prevede un alt mod de numire. Magistraţii sunt obligaţi să respecte programul de lucru, să rezolve lucrările în termenele stabilite, să păstreze secretul deliberării si să îndeplinească toate îndatoririle ce le revin potrivit legilor şi regulamentelor. La şedinţele de judecată, magistraţii sunt obligaţi să aibă ţinuta vestimentară corespunzătoare instanţei unde funcţionează. Ţinuta vestimentară a magistraţilor se stabileşte prin hotărâre a Guvernului şi se asigură gratuit. **J.** sunt datori să se abţină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în funcţie şi în societate. **J.** sunt obligaţi să efectueze periodic, conform programării aprobate de ministrul justiţiei, stagii de pregătire sau, după caz, de perfecţionare profesională. **J.** sunt liberi să formeze asociaţii profesionale sau alte organizaţii având ca scop reprezentarea intereselor proprii, promovarea pregătirii profesionale şi protejarea statutului lor. De asemenea, magistraţii pot adera la asociaţii profesionale locale, naţionale şi internaţionale şi pot participa la reuniunile acestora. **J.** răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum şi pentru comportările care dăunează interesului serviciului sau prestigiului justiţiei. Sunt abateri disciplinare: întârzierea sistematică în efectuarea lucrărilor; absenţele nemotivate de la serviciu; intervenţiile sau stăruinţele pentru soluţionarea unor cereri privind satisfacerea intereselor lor sau ale membrilor familiei, în afara cadrului legal, precum şi imixtiunea în activitatea altui **j.**; atitudinile ireverenţioase în timpul exercitării atribuţiilor de serviciu; nerespectarea secretului deliberării sau a confidenţialităţii lucrărilor care au acest caracter; activităţile publice cu caracter politic; manifestările care aduc atingere onoarei sau probităţii profesionale; refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire ce le revine potrivit legilor şi regulamentelor sau încălcarea altor obligaţii decurgând din prezenta lege; neglijenţa repetată în rezolvarea lucrărilor; încălcarea altor prevederi ale legii referitoare la incompatibilităţi şi interdicţii privind pe magistraţi. Sancţiunile disciplinare ce se pot aplica magistraţilor în raport cu gravi-

tatea abaterilor sunt: observaţie; mustrare; diminuarea salariului cu până la 15% pe o perioadă de 1-3 luni; suspendarea dreptului de avansare pe o perioadă de 1-3 ani; suspendarea din funcţie pe timp de maxim 6 luni; înlăturarea din magistratură. În timpul suspendării din funcţie magistratului nu i se plăteşte salariu. Această perioadă nu se ia în calculul drepturilor la pensie şi al vechimii în funcţia de magistrat. Acţiunea disciplinară în cazul abaterilor săvârşite de un **j.**, cu excepţia judecătorilor şi a magistraţilor-asistenţi de la Curtea Supremă de Justiţie, se exercită de către ministrul justiţiei. Acţiunea disciplinară se exercită în termen de cel mult 30 de zile de la data înregistrării actului de constatare, dar nu mai târziu de un an de la data săvârşirii abaterii disciplinare. În vederea exercitării acţiunii disciplinare, este obligatorie efectuarea cercetării prealabile, care se dispune de titularul acestei acţiuni. Cercetarea prealabilă se efectuează de judecători sau de persoane asimilate acestora din Ministerul Justiţiei, având cel puţin acelaşi grad ierarhic cu judecătorul cercetat. În cadrul cercetării prealabile se vor stabili faptele şi urmările acstora, împrejurările în care au fost săvârşite, existenţa sau inexistenţa vinovăţiei cât şi orice date concludente. Ascultarea celui în cauză şi verificarea apărărilor magistratului cercetat sunt obligatorii. Refuzul magistratului cercetat de a face declaraţii sau de a se prezenta la cercetări se constată prin proces-verbal şi nu împiedică finalizarea cercetărilor. Magistratul cercetat are dreptul să cunoască toate datele cercetării şi să solicite probe în apărare. În cazul abaterilor săvârşite de judecători, ministrul justiţiei, după primirea rezultatului cercetărilor prealabile, poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii. Dezbaterile Consiliului Superior al Magistraturii nu sunt publice. Citarea părţilor este obligatorie. Consiliul Superior al Magistraturii se pronunţă prin hotărâre motivată, care se comunică părţilor. Secretariatul comisiei va fi asigurat de un procuror, desemnat de procurorul general. În faţa Consiliului Superior al Magistraturii sau a Comisiei de Disciplină a Ministerului Public, magistratul poate fi asistat de un alt magistrat. Împotriva sancţiunilor aplicate de Consiliul Superior al Magistraturii, magistratul în cauză, ministrul justiţiei poate face contestaţie, în termen de 30 de zile de la comunicarea hotărârii. Contestaţia se depune la comisia disciplinară care a dat hotărârea şi se judecă de Curtea Supremă de Justiţie în complet de 7 judecători. Hotărârea prin care se soluţionează contestaţia este definitivă. Ministrul justiţiei dispune măsurile corespunzătoare pentru executarea hotărârilor privind aplicarea sancţiunilor disciplinare prevăzute în prezentul titlu. În toate cazurile în care încetează calitatea de magistrat, cu excepţia stagiarilor, hotărârea sau actul care determină încetarea acestei calităţi se va comunica Preşedintelui României de către Consiliul Superior al Magistraturii în vederea emiterii decretului de eliberare din funcţie. (D.R.)

JUDECĂTOR SINDIC, judecător desemnat de preşedintele tribunalului competent în vederea aplicării procedurii reorganizării şi lichidării judiciare a unui comerciant, având următoarele obligaţii: aplicarea sigiliilor; inventarierea bunurilor şi luarea măsurilor corespunzătoare pentru conservarea lor; stabilirea datelor şedinţelor adunării creditorilor, de câte ori consideră necesar şi prezidarea şedinţelor; sesizarea tribunalului cu privire la orice problemă ce ar impune soluţionarea sa de către acesta; conducerea activităţii persoanelor de specialitate pe care le-a angajat să-l ajute; examinarea creanţelor şi, atunci când este cazul, formularea de obiecţii la ele; urmărirea încasării creanţelor referitoare la bunurile din averea debitorului sau la sumele de

bani transferate de debitor înainte de înregistrarea cererii introductive; examinarea activităţii debitorului, în raport cu situaţia de fapt; primirea plăţilor pe seama debitorului şi consemnarea sumelor, în termen de 24 de ore, într-un cont bancar pe numele averii debitorului, cu drept exclusiv de dispoziţie în interesul procedurii; transformarea bunurilor din cadrul averii debitorului în numerar; efectuarea oricăror alte activităţi cerute de lege. (D.R.)

JUDECĂTORIE, instanţă judecătorească, ce aparţine puterii judecătoreşti, constituind prima verigă a acesteia. Judecătoriile funcţionează în fiecare judeţ şi în municipiul Bucureşti. Numărul şi localităţile de reşedinţă ale judecătoriilor sunt prevăzute în anexa la legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească. În fiecare judeţ, circumscripţiile judecătoriilor se stabilesc prin hotărârea Guvernului la propunerea ministrului justiţiei. Judecătoriile judecă toate cererile, în afară de cele date prin lege în competenţa altei instanţe. Cererile de competenţa judecătoriilor se judecă în complete formate din 2 judecători. Următoarele procese şi cereri de competenţa judecătoriilor se judecă de către un singur judecător: 1. În materie civilă: cererile introduse pe cale principală, referitoare la pensii de întreţinere; litigiile patrimoniale dintre persoanele fizice, având ca obiect plata unei sume de bani sau predarea unui bun mobil, în cazul în care valoarea litigiului nu depăşeşte 300.000 lei şi nu priveşte o succesiune sau împărţiri de bunuri; acţiunile posesorii; cererile privind înregistrările în registrele de stare civilă; plângerile împotriva încheierilor de aprobare a proceselor verbale de constatare a contravenţiilor vamale; luarea unor măsuri asiguratorii sau a unor măsuri vremelnice în cazuri urgente; cererile de orice fel referitoare la popriri; litigiile de muncă privind pretenţiile băneşti a căror valoare nu depăşeşte 100.000 de lei; cererile care, potrivit legii, se soluţionează de judecătorii în ultimă instanţă; cererile şi căile de atac de competenţa judecătoriilor referitoare la cauzele arătate mai sus; 2. În materie penală: a) infracţiunile prevăzute în art. 279 alin. 2 lit. a) din Codul de procedură penală; b) cererile şi căile de atac de competenţa judecătoriilor, în legătură cu infracţiuni arătate mai sus; c) cererile de reabilitare. Ministrul justiţiei poate dispune ca în municipiul Bucureşti unele categorii de cereri să fie soluţionate numai de anumite judecătorii cu respectarea competenţei materiale stabilite de lege. (D.R.)

JURĂMÂNT, formulă solemnă rostită în faţa instanţei de judecată de martor. Înainte de a fi ascultat, martorul depune următorul **j.**: "Jur că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!". În timpul depunerii jurământului, martorul ţine mâna pe cruce sau pe biblie. Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă potrivit credinţei religioase a martorului. Martorul de altă religie decât cea creştină nu va ţine mâna pe biblie sau cruce în timpul depunerii jurământului. Martorul fără confesiune va depune următorul jurământ: "Jur pe onoare şi conştiinţă că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu." Martorii care din motive de conştiinţă sau confesiune nu depun jurământul vor rosti în faţa instanţei următoarea formulă: "Mă oblig că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu." Aceste din urmă situaţii se reţin de către organul judiciar pe baza afirmaţiilor făcute de martor. După depunerea jurământului, preşedintele va pune în vedere martorului că, dacă nu va spune adevărul, săvârşeşte infracţiunea de mărturie mincinoasă. Despre toate acestea se face menţiune în declaraţie scrisă. Minorul care nu a împlinit 14 ani nu depune jurământ, însă i se atrage atenţia să spună adevărul. (D.R.)

JURE GESTIONIS, locuţiune latină referitoare la unele acte îndeplinite de stat în cadrul activităţii sale de gestiune a bunurilor de care poate dispune, iar nu în virtutea calităţii sale de suveran. (D.R.)

JURE IMPERII, locuţiune latină referitoare la unele acte de autoritate ale statului, îndeplinite în calitatea sa de suveran. (D.R.)

JURIS ET DE JURE, locuţiune latină exprimând ideea că o prezumţie legală are caracter absolut, neputând fi combătută prin nici un alt mijloc de dovadă. (D.R.)

JURIS TANTUM, locuţiune latină exprimând ideea că o prezumţie are caracter relativ, putând fi combătută prin proba contrară. (D.R.)

JURISCONSULT, absolvent al unei facultăţi de drept, angajat de o persoană juridică pe baza unui contract de muncă şi care se ocupă de problemele cu caracter juridic ale respectivei entităţi juridice. Potrivit legii, **j.** au următorul statut juridic: a) ca pregătire, trebuie să fie absolvent al unei facultăţi de drept; b) încadrarea în muncă se face de către conducerea persoanei juridice în cadrul căreia funcţionează oficiul juridic; c) nu poate ocupa şi alte funcţii remunerate şi nici nu poate acorda asistenţă juridică persoanelor fizice; d) este considerat personal tehnic de specialitate şi poate fi încadrat în funcţie de vechime, pregătire profesională etc. în următoarele grade profesionale: stagiar, jurisconsult, jurisconsult principal, consilier juridic, consilier juridic principal, consilier juridic şef; e) încălcarea disciplinei muncii sau îndeplinirea defectuoasă a sarcinilor de serviciu atrag răspunderea disciplinară sau materială faţă de persoana juridică angajatoare păgubită. Sarcinile **j.** pot fi grupate, în funcţie de finalitatea lor, în sarcini de reprezentare şi sarcini de avizare. a) Reprezentarea persoanelor juridice în faţa organelor de jurisdicţie prin intermediul **j.** implică pentru acesta realizarea unor sarcini de "folosire de mijloace". Astfel, în această calitate, **j.** îi revine obligaţia de folosire a mijloacelor tehnico-juridice pe care legea i le pune la dispoziţie în vederea apărării intereselor persoanei juridice pe care o reprezintă, cum sunt: introducerea cererilor în faţa organelor de jurisdicţie; propunerea şi folosirea probatoriilor; punerea de concluzii orale şi scrise; exercitarea căilor de atac etc. În faţa organelor de jurisdicţie, **j.** îşi dovedesc calitatea de reprezentant după cum urmează: de reprezentare simplă prin împuternicire semnată de şeful oficiului juridic ori de conducerea persoanei juridice şi de împuternicit de a face acte de dispoziţie prin procură specială dată şi semnată de organul de conducere în acest scop. b) Avizarea actelor juridice implică pentru **j.** realizarea unor sarcini "de rezultat" în sensul că îndeplinirea lor corectă depinde numai de activitatea sa proprie. Când avizul priveşte o chestiune de drept controversată, opinia **j.** nu poate fi considerată contrară legii dacă este logic motivată.

JURISDICŢIE, termen latin folosit pentru a desemna: a) puterea de a decide asupra conflictelor ivite între diferitele subiecte de drept, persoane fizice sau juridice, prin aplicarea legii; b) competenţa recunoscută prin lege instanţelor judecătoreşti, tribunalelor arbitrale, organelor administrative etc. de a soluţiona conflictele date prin lege în atribuţia lor. Stricto senso **j.** semnifică aptitudinea instanţelor judecătoreşti cărora li s-a fixat atribuţia de a soluţiona toate litigiile, cu excepţia acelora care, prin dispoziţii exprese ale legii, sunt date în competenţa celorlalte organe. **J.** pe care o înfăptuiesc instanţele judecătoreşti poartă denumirea de **j.** generală sau de drept comun, iar **j.** pe care o înfăptuiesc celelalte organe de stat se numeşte **j.** specială sau de excepţie. **J.** unică în esenţa sa, după natura raporturilor juridice litigioase, cât şi după procedura în baza căreia se

desfăşoară, se împarte în **j.** civilă, **j.** penală şi **j.** administrativă. **J.** sunt autonome, în sensul că fiecare organ îşi desfăşoară activitatea numai în vederea soluţionării litigiilor date prin lege în competenţa sa şi cu respectarea unei anumite proceduri. Autonomia nu exclude însă interferenţa sau succesiunea unor **j.** diferite. De exemplu, **j.** penală se interpune cu cea civilă prin cumularea ambelor acţiuni, penală şi civilă, în faţa instanţei penale; sau, dacă nu se mai poate urma calea **j.** penale, pe motiv că s-a dispus încetarea urmăririi, constatarea existenţei unei infracţiuni se face, pe cale incidentă, de către instanţa civilă. Activitatea de **j.**, indiferent de organul în faţa căruia se desfăşoară, prezintă următoarele trăsături specifice: a) o pretenţie a celui care reclamă şi o împotrivire din partea celui despre care se pretinde că ar fi obligat; b) competenţa organului de a rezolva pricina cu care legal a fost sesizat; c) respectarea procedurii de soluţionare a pricinii, bazată în principal pe contradictorialitate; d) caracterul obligatoriu al actului de finalizare a activităţii, pentru părţile aflate în conflict; e) desesizarea organului prin pronunţarea actului decizoriu al activităţii pe care a desfăşurat-o. Noţiunea de **j.** concretizată în actul final şi de dispoziţie a organului care a soluţionat conflictul, o evocă şi pe aceea de imperium; conţine, altfel spus, şi dreptul de constrângere pentru executarea hotărârii pronunţate. Executarea silită, ca şi judecata, aparţine **j.**: scopul ei final, apărarea drepturilor civile subiective încălcate sau nerecunoscute, putând fi atins numai prin folosirea ambelor serii de mijloace: de judecată şi de execuţie.

JURISPRUDENŢĂ. 1) interpretare dată actelor normative de către instanţele judecătoreşti; 2) totalitatea soluţiilor date de instanţele judecătoreşti în litigiile având ca obiect raporturi juridice dintr-un anumit domeniu. Hotărârile Curţii Supreme de Justiţie date în recursul în interesul legii constituie izvor subsidiar de drept. (D.R.)

JUST TITLU, orice titlu translativ de proprietate ale cărui vicii sunt ignorate de dobânditor. Au acest caracter: vânzarea, donaţia, schimbul etc., lovite de nulitate, cele provenite de la un neproprietar etc. **J.t.** conferă posesorului dreptul de a culege fructele. Nu au acest caracter şi nu produc acest efect actele prin care se transmite numai folosinţa lucrului, ca de exemplu, închirierea. Prin ipoteză **j.t.** nu este valabil ca operaţiune translativă de proprietate şi de aceea, în temeiul său, dobânditorul nu devine proprietar, ci rămâne un simplu posesor; el apare ca valabil numai pe planul conştiinţei posesorului. Situaţiile cele mai frecvente sunt acelea în care vicierea titlului se datorează împrejurării că posesorul a dobândit un lucru de la o persoană care nu era proprietarul acestuia şi, deci nu avea calitatea să-l transmită altuia, sau care nu avea capacitatea de a-l înstrăina ori împrejurării că actul translativ nu s-a întocmit în forma prevăzută obligatoriu de lege. Indiferent de cauza nevalabilităţii titlului translativ acesta dă dreptul posesorului de bună-credinţă să culeagă fructele bunului posedat. În cazul uzucapiunii de scurtă durată însă, titlul lovit de nulitate absolută nu este considerat **j.t.**.

JUST TITLU PUTATIV, titlu care există numai în credinţa posesorului. Un asemenea titlu nu poate justifica uzucapiunea de scurtă durată, deoarece în acest caz legea face din justul titlu o condiţie distinctă de bună-credinţă; ca urmare, această condiţie este îndeplinită numai când titlul are existenţă reală. În ce priveşte dobândirea fructelor - justul titlu fiind numai un element al bunei-credinţe şi nu condiţie de sinestătătoare - credinţa în existenţa titlului ţine loc de titlu şi este suficientă pentru a justifica dreptul posesorului la fructe, chiar dacă în realitate titlul nu există.

JUSTĂ CAUZĂ, temeiul de drept care justifică îmbogăţirea patrimoniului unei persoane şi reducerea corespunzătoare a patrimoniului unei alte persoane, temei a cărui absenţă condiţionează naşterea obligaţiei de restituire a îmbogăţirii. Constituie o **j.c.** orice act juridic valabil prin efectul căruia îmbogăţitul a dobândit bunuri sau valori, fie direct de la însărcinat, fie indirect, bunăoară printr-o stipulaţie pentru altul etc. Constituie de asemenea o **j.c.** existenţa unui drept conferit prin lege îmbogăţitului.

JUSTIFICAREA CALITĂŢII DE REPREZENTANT, obligaţia persoanei care nu participă în procesul civil în nume propriu de a înfăţişa instanţei de judecată actul ce-i conferă dreptul de a reprezenta pe una dintre părţi. Reprezentanţii legali ai persoanelor fizice justifică calitatea prin înfăţişarea unei copii legalizate de pe înscrisul care dovedeşte calitatea lor; în cazul persoanelor juridice se va arăta actul prin care reprezentanţii legali au fost numiţi sau aleşi în funcţie. Jurisconsulţii îşi justifică calitatea de reprezentanţi cu împuternicirea semnată de şeful oficiului juridic sau de conducătorul persoanei juridice. Reprezentanţii convenţionali ai persoanelor fizice îşi justifică calitatea prin înfăţişarea procurii în original sau în copie legalizată. În cererile pe care le adresează instanţelor judecătoreşti reprezentanţii vor indica, în mod expres, calitatea (de reprezentanţi) în care participă la activitatea procesuală; neprecizarea calităţii de reprezentant conduce la concluzia că acea persoană participă la activitatea judiciară în nume propriu; într-o asemenea împrejurare sancţiunea care se va aplica este aceea a respingerii acţiunii civile. Soluţia diferă însă atunci când în cerere se precizează că acea persoană acţionează pentru altul, fără ca ea să justifice o atare calitate; într-o asemenea situaţie sancţiunea ce se va aplica este anularea cererii. Nejustificarea calităţii de reprezentant poate fi invocată pe cale de excepţie de către persoana interesată; instanţa are posibilitatea de a acorda un termen în vederea **j.c. de r.**.

JUSTIŢIE, 1. Totalitatea instanţelor judecătoreşti într-un anumit stat; 2. Formă fundamentală de activitate a statului constând în soluţionarea litigiilor; în acest sens, **j.** se materializează în activitatea desfăşurată de instanţele judecătoreşti şi celelalte organe de jurisdicţie. 3. Concept ce exprimă ideea de echitate şi dreptate.

KNOW-HOW, expresie provenind din limba engleză, însemnând " a şti cum", "a şti în ce fel" şi care determină ansamblul de cunoştinţe tehnice (informaţii, experienţă, abilitate), nebrevetabile, brevetabile şi nebrevetate, necesare fabricării, funcţionării ori comercializării unor produse sau elaborării şi funcţionării unor tehnologii ori procedee. Noţiunea de **k.-h.** constituie o abreviere a expresiei nord-americane "the know-how to do it". Principalele elemente de ordin intelectual care alcătuiesc, separat, sau în ansamblul lor, conţinutul **k.-h.**, sunt abilitatea, experienţa şi cunoştinţele tehnice. La acestea se mai adaugă uneori şi procedeele. Toate aceste elemente de ordin intelectual pot avea şi un raport material (obiecte, planuri, schiţe, instrucţiuni sau alte documentaţii). Trăsăturile esenţiale ale **k.-h.**: a) transmisibilitatea cunoştinţelor care îl alcătuiesc (în măsura în care nu sunt indisolubil legate de persoana deţinătorului); b) caracterul secret al cunoştinţelor şi, într-o anumită măsură, noutatea acestora, dar **k.-h.** nu trebuie să fie în întregime nou, fiind suficient ca el să reprezinte într-o proporţie importantă eforturile independente, proprii, ale celui care l-a pus la punct; c) **k.-h.** nu este niciodată brevetat, brevetarea implicând divulgarea sa. Valoarea **k.-h.** constă tocmai în faptul că el reprezintă un monopol de fapt pentru deţinătorul său, asigurat de interzicerea accesului terţilor la cunoştin-ţele respective. Uneori **k.-h.** este nebrevetabil fie pentru că, prin conţinutul său specific face parte din categoria invenţiilor nebrevetabile, fie pentru că nu îndeplineşte condiţiile de calificare a unei invenţii. **K.-h.** se deosebeşte de secretul de fabrică, deoarece: priveşte nu numai tehnicile efectiv utilizate, obiect al secretului de fabrică, ci şi pe cele aflate în stadiul experimental, precum şi cunoştinţele; este valorificabil prin transmitere în timp ce secretul de fabrică constituie, de regulă, exclusivitatea unui singur comerciant. Pe plan juridic, **k.-h.** poate fi protejat, fie pe calea unei acţiuni penale (pentru încălcarea secretului de fabrică şi a secretului profesional ori, după caz, prin aplicarea sancţiunilor privitoare la însuşirile fără drept a calităţii de autor, furt, escrocherie etc.), fie pe cale civilă, contractuală, prin includerea în contractul de **k.-h.** a unor clauze adecvate, menite să asigure caracterul confidenţial al cunoştinţelor transmise, ori extra-contractuală, printr-o acţiune în concurenţă neloială. Prin contract, persoana deţinătoare a unui **k.-h.** (denumită cedent, furnizor sau comunicant de **k.-h.**) comunică (furnizează) altei persoane (beneficiar sau comunicatar) un ansamblu de cunoştinţe tehnice care alcătuiesc **k.-h.** în cauză, în schimbul unui preţ convenit. În practică acest contract este denumit impropriu contract de licenţă. Cedentul are obligaţia de comunicare, ce se execută prin remiterea suportului material al **k.-h.**-ului (obiecte, documentaţie tehnică etc.) instruire, vizite şi mai ales prin asistenţă tehnică şi obligaţia de garanţie pentru vicii ascunse. La acestea se pot conveni şi obligaţii privind comunicarea perfecţionărilor ulterioare, exclusivitatea şi obligaţia de păstrare a secretului. Beneficiarul de **k.-h.** are obligaţia de a păstra secretul cunoştinţelor primite şi de a plăti preţul, acesta putând fi stabilit sub forma unei redevenţe egale sau regresive, ori a unei sume forfetare sau, adeseori, într-o formă combinată. În practică, beneficiarului i se impun şi alte obligaţii cum ar fi interzicerea folosirii **k.-h.**-ului după încetarea contractului, sau de a comunica cedentului perfecţionările ce le aduce în procesul aplicării **k.-h.**-ului, precum şi o serie de clauze restrictive privitoare la modalităţile şi condiţiile de exploatare a **k.-h.**-ului, zonele de comercializare a produselor rezultate, aprovizionarea exclusivă de la cedent etc. Contractul de **k.-h.**, ca şi cel de licenţă, sunt mijloace juridice prin care se realizează transferul de tehnologie. Spre a se asigura confidenţialitatea **k.-h.**-ului, independent de rezultatul negocierilor privind încheierea unui asemenea contract, în

practică se utilizează două sisteme: obţinerea unui angajament unilateral de păstrare a secretului din partea beneficiarului potenţial, sau încheierea unei convenţii prealabile ad-hoc, denumită şi contract de opţiune.

LA DISPONIBIL, operaţiuni de bursă în care atât livrarea mărfurilor (acţiunilor), cât şi plata se face imediat după încheierea contractului (operaţiuni pe bani gata).

LA TERMEN, operaţiuni de bursă la care livrarea mărfurilor (acţiunilor) şi, într-o anumită măsură, plata lor se vor face la un termen viitor, precizat. Opeaţiunile **la t.** se încheie pentru acoperirea unor nevoi reale a cumpărătorilor, pentru operaţiuni de hedging sau pentru scopuri speculative.

LA VEDERE, noţiune utilizată în operaţiunile financiare; semnifică faptul că plata se va efectua la solicitarea beneficiarului (creditorului). Plata se face în termen de 2 zile de la data cererii formulată de beneficiar, fără a mai fi nevoie de acceptul prealabil al debitorului.

LAESIE ENORMIS PRETII, lezare enormă a preţului. (D.R.)

LARGA MANU, cu mână largă; cu generozitate.

LATA CULPA, vină mare.

LATA SENTENTIA, iudex desinit esse iudex, "după darea sentinţei, judecătorul încetează să mai fie judecător".

LATIORE SENSU SIVE STRICTIORE SENSU, în sens mai larg ori în sens mai restrâns. (D.R.)

LATO SENSU, în sens larg.

LĂSĂMÂNT SUCCESORAL, a se vedea *moştenire*.

LEGALIZARE CONSULARĂ, atribuţ. funcţionarului consular, în cadrul competenţei sale notariale, constând într-o declaraţie scrisă prin care atestă autenticitatea semnăturii (sigiliului) pusă pe un act (document). **L.c.** poate privi: a) legalizarea semnăturilor aplicate pe documente de către cetăţenii statului trimiţător; b) legalizarea semnăturilor autorităţilor judiciare şi administrative ale statului trimiţător sau ale statului de reşedinţă pe documente care emană de la acestea; c) legalizarea sigiliului şi a semnăturii Ministerului Afacerilor Externe pe actele emise de statul trimiţător şi care urmează să producă efecte pe teritoriul statului de reşedinţă; d) legalizarea sigiliului şi semnăturii de pe acte emanând de la misiunile diplomatice străine din ţara de reşedinţă; e) legalizarea sau certificarea semnăturilor de pe copii, traduceri sau extrase de pe orice documente. Funcţionarul consular poate acţiona, în calitate de notar, numai în măsura în care legile şi regulamentele statului de reşedinţă nu se opun la aceasta.

LEGALIZAREA SEMNĂTURII, operaţiune notarială prin care notarul public constată, prin încheiere datată, că partea solicitantă s-a prezentat personal şi, după ce i s-a stabilit identitatea şi a confirmat că a citit înscrisul, a semnat toate exemplarele acestuia în faţa notarului. **L.s.** priveşte înscrisurile pentru care legea nu cere forma autentică.

LEGAT, dispoziţie din cuprinsul unui testament, prin care se exprimă liberalitatea pentru cauză de moarte făcută de către testator moştenitorului sau moştenitorilor desemnaţi. După criteriul modalităţii care afectează voinţa testatorului, se distinge: a) **L.** pur şi simplu; b) **L.** cu termen; c) **L.** sub condiţie şi d) **L.** cu sarcină. După criteriul obiectului lor, **l.** pot fi: a) **L.** universale; b) **L.** cu titlu universal; c) **L.** cu titlu particular. **L.** poate avea ca obiect orice bunuri mobile şi imobile ale testatorului.

LEGAT CONJUNCTIV, legat prin care două sau mai multe persoane (colegatari) sunt chemate la moştenirea aceluiaşi bun, în întregimea sa. Dacă toţi colegatarii pot şi vor să primească **l.c.** împărţirea acestuia se va face între ei părţi egale, chemarea la întreg a fiecăruia fiind astfel restrânsă numai la o parte a bunului, datorită vocaţiilor identice ale celorlalţi. Dacă unul sau mai mulţi colegatari nu pot sau nu voiesc să primească legatul, ceilalţi beneficiază de acrescământ.

LEGAT CU SARCINĂ, legat a cărui valabilitate este condiţionată de îndeplinirea de către

legatar a unei obligaţii de a da, de a face sau de a nu face impusă de testator. Sarcina poate fi prevăzută în favoarea: a) unui terţ; b) testatorului; c) gratificatului însuşi.

LEGAT CU TERMEN, legat a cărui valabilitate, în sensul posibilităţii de executare sau al stingerii, depinde de împlinirea unui anumit termen, suspensiv sau extinctiv, stabilit de către testator. Termenul suspensiv incert se asimilează, în materia legatelor, cu condiţia suspensivă.

LEGAT CU TITLU PARTICULAR, legat prin care unei persoane i se conferă de către testator vocaţia succesorală la unul sau mai multe bunuri succesorale, determinate, privite ca bunuri izolate (ut singuli). Constituie **l. cu t.p.** acelea care se referă la: a) un bun corporal determinat în individualitatea sa; b) un bun corporal determinat numai prin genul său şi prin numărare, cântărire; c) un bun necorporal; d) o creanţă împotriva moştenitorului legal, având ca obiect nu un drept, ci obligaţia de face sau de a nu face ceva; e) o datorie pe care testatorul o avea faţă de un creditor; f) o remitere de datorie; g) un grup de bunuri determinat după alte criterii decât acela al naturii lor; h) o succesiune cuvenită defunctului, nelichidată la decesul acestuia. **L. cu t.p.** conferă legatarului fie un drept real, atunci când obiectul lui îl constituie un bun individual determinat, fie doar un drept de creanţă.

LEGAT CU TITLU UNIVERSAL, legat prin care unei persoane i se conferă chemarea la o fracţiune aritmetică din moştenire sau la o masă determinată din bunurile şi valorile aparţinând acesteia. Ca şi în cazul legatului universal, titularul unui **l. cu t.u.** are vocaţie succesorală la o universalitate, deci la o masă de bunuri, drepturi şi obligaţii ce impun atât un activ, cât şi un pasiv succesoral. Sunt **l. cu t.u.** acelea care se referă: la o fracţiune din moştenire; la toate mobilele succesorale; la toate imobilele succesorale; la o fracţiune din mobilele succesorale; la o fracţiune din imobilele succesorale.

LEGAT DE LIBERAŢIUNE, dispoziţie testamentară prin care testatorul, în calitate de creditor, acordă legatarului, care este debitorul său, o remitere de datorie. Dacă debitorul acceptă **l. de l.** aceasta produce ca efect, retroactiv, din momentul deschiderii succesiunii stingerea obligaţiei pe care legatarul o avea faţă de testator.

LEGAT PUR ŞI SIMPLU, legat care, nefiind afectat de nici una dintre modalităţile actului juridic, îşi produce efectele chiar de la data deschiderii succesiunii.

LEGAT SUB CONDIŢIE, legat a cărui valabilitate, naşterea sau stingerea sa, depind de îndeplinirea unei condiţii.

LEGAT UNIVERSAL, legat prin care unuia sau mai multor persoane (legatari universali) li se conferă chemare la întreaga moştenire lăsată de către de cujus. Există **l.u.** ori de câte ori vocaţia succesorală este în principiu universală, chiar dacă partea efectiv primită de către cel în cauză, emolumentul, nu ar cuprinde întreaga moştenire. Fără a exista formule obligatorii pe care testatorul ar trebui să le utilizeze într-o asemenea ocazie, intenţia sa de a conferi celui sau celor instituiţi o vocaţie asupra întregii moşteniri trebuie să fie clar şi neechivoc exprimată. Sunt considerate **l.u.** următoarele: legatul tuturor bunurilor mobile şi imobile; legatul nudei proprietăţi asupra întregii moşteniri; legatul întregii cotităţi disponibile ş.a.

LEGATAR, persoana care dobândeşte prin moştenire un legat. **L.** poate fi: a) universal, dacă este chemat la succesiunea întregului patrimoniu succesoral; b) cu titlu universal, dacă este chemat la succesiunea unei fracţiuni din patrimoniul succesoral; c) particular ori singular, dacă este chemat la succesiunea unor bunuri determinate de patrimoniul succesoral.

LEGATUL LUCRULUI ALTUIA, legat cu titlu particular având ca obiect un bun individual determinat asupra căruia testatorul nu avea, nici în momentul întocmirii testamentului, nici după aceea, nici un drept. Din punct de vedere al obiectului lor se face distincție între: 1) **L.l.a.** având ca obiect o cantitate de bunuri generice. Deoarece un gen de lucruri, ca atare, nu poate aparține nimănuia, un astfel de legat va fi întotdeauna valid, chiar dacă în masa succesorală nu s-ar găsi bunuri din categoria celor la care se referă. 2) **L.l.a.** având ca obiect bunuri individual determinate: validitatea unui asemenea legat depinde de exactitatea reprezentării testatorului cu privire la dreptul de proprietate asupra bunului la care se referă: a) dacă testatorul a știut că lucrul nu-i aparține, legatul va fi valid, presupunându-se că autorul său a dorit ca persoana însărcinată cu executarea lui să procure acel bun și să-l transmită legatarului sau să-i plătească valoarea lui; b) dacă testatorul nu a știut că bunul nu-i aparține, legatul va fi nul, presupunându-se că dacă ar fi cunoscut realitatea dispunătorul nu ar fi făcut liberalitatea. Legatul va fi valid și în situațiile în care testatorul a dispus de un bun al său convins fiind, însă, că este al altuia, deoarece este de presupus că el ar fi făcut liberalitatea respectivă și dacă ar fi știut că bunul respectiv îi aparține.

LEGATUM DEBITI, locuțiune latină desemnând legatul cu titlu particular, având ca obiect o datorie a testatorului față de un terț. (D.R.)

LEGATUM LIBERATIONIS, a se vedea *legat de liberațiune*.

LEGI DE PROCEDURĂ, reglementări juridice privind organizarea activității de judecată, competența organelor de jurisdicție, desfășurarea procesului civil precum și a executării silite a hotărârilor judecătorești. În funcție de obiectul lor, **l. de p.** se clasifică în: a) legi de organizare judecătorească, ce reglementează: alcătuirea instanțelor judecătorești, numirea judecătorilor, desemnarea acestora în funcții de conducere a instanțelor, statutul judecătorilor etc.; b) legi de competență, care reglementează atribuțiile diferitelor instanțe judecătorești, determinând categoriile de pricini ce le revin spre judecată, precum și regulile de repartizare a pricinilor între instanțe de același grad; c) legi de procedură propriu-zise, ce conțin normele juridice care reglementează modul de înfăptuire a judecății proceselor civile, ca și al executării silite a hotărârilor judecătorești. În unele acte normative se cuprind norme aparținând tuturor celor trei categorii de **l. de p.**; există însă și situații când pentru norme din aceeași categorie se emit mai multe acte normative. Potrivit criteriului ce are în vedere întinderea domeniului de aplicare al **l. de p.** se disting: legi generale și legi speciale. Sunt **l. de p.** generale (sau de drept comun) acele reglementări juridice care se aplică în orice materie și în toate cazurile, mai puțin în cazurile în care legiuitorul stabilește un regim special și derogatoriu; au caracter de legi speciale acele reglementări care privesc numai anumite materii și conțin dispoziții derogatorii de la reglementarea generală. **L. de p.** se clasifică și în baza criteriului ce are în vedere posibilitatea părților de a se îndepărta de la prevederile legale, în sensul de a putea renunța la aplicarea lor; sub acest aspect se disting legile imperative și cele dispozitive. Sunt imperative acele **l. de p.** care fie că impun părților o acțiune, fie că le obligă la o abținere (acestea din urmă fiind numite prohibitive); aplicarea lor este obligatorie, iar încălcarea lor se sancționează, după caz, cu: decăderea din drept, nulitatea actului ori plata unei amenzi. Au caracter dispozitiv sau supletiv acele **l. de p.** care fie că suplinesc voința neexprimată a părților (în actele lor juridice), fie că protejează inte-

resc ale uneia din părţi, îngăduind însă părţilor, şi într-un caz şi în celălalt, să-şi exercite dreptul de dispoziţie şi să se îndepărteze de la prevederile legale.

LEGIBUS HOC FOARE VETAMUR, "suntem opriţi de legi să facem acest lucru".

LEGIBUS NON EXEMPLIS INDICANDUM EST, judecata trebuie să se facă după legi, nu după cazuri concrete. (D.R.)

LEGIS VIRTUS EST HAEC: IMPERARE, VETARE, PERMITTARE, PUNIRE, "puterea legii este aceasta: să poruncească, să oprească, să permită, să pedepsească".

LEGITIMĂ APĂRARE, situaţia în care se află cel ce săvârşeşte o faptă păgubitoare pentru a contracara au act ilicit îndreptat împotriva vieţii, integrităţii corporale, sănătăţii, libertăţii, onoarei sau a bunurilor lui, a altei persoane, ori a unui interes obştesc. **L.a.** înlătură caracterul ilicit al faptei păgubitoare şi-l exonerează de răspundere pe autorul acesteia; fapta săvârşită într-o asemenea situaţie este licită deoarece are ca scop apărarea unor valori sociale protejate de lege. Apărarea este legitimă numai dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: a) Să existe un atac îndreptat împotriva persoanei sau a bunurilor celui care ripostează, ori a altuia, sau a unui interes obştesc; el trebuie să constituie un pericol grav pentru valorile sociale menţionate; nu există **l.a.** atunci când pericolul care ameninţă aceste valori este de minimă importanţă. b) Atacul să fie material, fizic, real şi nu verbal sau imaginar. c) Atacul să fie imediat, adică în curs de executare sau iminent; apărarea este legitimă numai dacă intervine între momentul în care atacul apare ca iminent şi acela al consumării atacului. d) Atacul să fie direct, adică să reprezinte cauza imediat al răului la care sunt expuse persoane, bunuri sau interese obşteşti. e) Apărarea să fie proporţională cu atacul; excesul de apărare constituie fapt generator de răspundere, prejudiciul cauzat în astfel de condiţii fiind supus apărării. f) Apărarea să fie îndreptată împotriva unui atac injust; o faptă executată la ordinul legii sau al autorităţii legitime, chiar dacă aduce atingere unui drept subiectiv sau interes al altei persoane, nu îndreptăţeşte pe cel lezat la apărare.

LEGEM BREVEM ESSE OPORTET QUO FACILIUS AB IMPERITIS TENEATUR, legea trebuie să fie scurtă pentru a fi mai uşor de reţinut de neexperţi. (D.R.)

LEVIS CULPA, vină uşoară.

LEX, lege.

LEX BONA IMPONIT NE FIRMIOR OMNIA POSSIT, o lege bună impune ca unul mai tare să nu poată orice. (D.R.)

LEX COMISSORIA, locuţiune latină folosită pentru a denumi o clauză specială, introdusă de obicei în contractele de vânzare-cumpărare, prin care părţile stipulau rezoluţiunea de plin drept a contractului, la cererea vânzătorului, în caz de neplată a preţului din vina cumpărătorului. Cu timpul, această clauză a ajuns să fie considerată ca implicită (acceptată tacit) în orice contract sinalagmatic.

LEX CONTRACTUS, legea contractului.

LEX EST COMMUNE PRAECEPTUM, legea este o regulă comună. (D.R.)

LEX EST VOLUNTAS POPULI SUFFRAGIO DECLARATO, legea este voinţa poporului exprimată prin vot. (D.R.)

LEX FORI, locuţiune latină folosită pentru a indica legea instanţei judecătoreşti sau arbitrale, sesizate cu soluţionarea unui litigiu cu elemente de extraneitate. (D.R.)

LEX LOCI ACTUS, locuţiune latină folosită pentru a indica legea locului unde s-a în-

cheiat actul, lege ce se aplică actelor juridice, determinându-le forma şi fondul. (D.R.)

LEX LOCI CONTRACTUS, legea locului de încheiere a contractului. (D.R.)

LEX LOCI DELICTI COMMISSI, legea locului unde a fost săvârşit delictul.

LEX LOCI EXECUTIONIS, legea locului executării.

LEX LOCI LAESIONIS, legea locului vătămării.

LEX LOCI SOLUTIONIS, legea locului plăţii.

LEX PATRIAE, legea patriei, legea naţională a persoanei în cauză.

LEX PAVILIONIS sau **LEX BANDERAE**, legea pavilionului, legea statului unde nava sau aeronava se află înmatriculată. Aplicarea legii pavilionului se justifică pe consideraţiunea mobilităţii ce caracterizează asemenea mijloace de transport, cât şi faptul că ele parcurg în mod obişnuit marea liberă şi spaţiul aerian de deasupra ei, nesupuse nici unei suveranităţi şi ca atare nici legislaţiei vreunui anumit stat. **L.p.** guvernează în principal modul de dobândire şi de transmitere a navei sau aeronavei, drepturile reale constituite asupra lor, actele şi faptele juridice petrecute la bord, precum şi condiţia juridică a mărfurilor aflate la bord, în curs de transport.

LEX PERSONALIS, legea personală.

LEX POSTERIOR DEROGAT PRIORI, o lege ulterioară derogă de la cea anterioară. (D.R.)

LEX PROVIDAT DE LA QUOD PLERUMQUE FIT, legea prevede despre ceea ce se întâmplă mai des. (D.R.)

LEX REI SITAE, legea locului unde este aşezat bunul.

LEX SOCIETATIS, legea societăţii.

LEX SPECIALIS DEROGAT GENERALI, o lege specială derogă de la cea generală.

LEX VOLUNTATIS, legea voinţei, legea pe care părţile unui contract au ales-o prin acordul lor spre a le guverna drepturile şi obligaţiile reciproce născute din operaţiunea respectivă. (D.R.)

LEZIUNE, pagubă materială pe care o suferă una dintre părţile contractante, din cauza disproporţiei vădite de valoare existente în chiar momentul încheierii contractului între prestaţia la care s-a obligat şi prestaţia pe care ar urma să o primească în schimbul ei. Problema **l.** se poate pune numai în contractele sinalagmatice, oneroase şi comutative; ea este exclusă în contractele gratuite, în cele unilaterale şi în cele aleatorii. Privită în sensul ei pur obiectiv, fără considerarea motivelor care au determinat-o, **l.** nu afectează valabilitatea contractului încheiat între persoane fizice şi majore. Ea constituie însă un viciu de consimţământ pentru minorul trecut de 14 ani împliniţi, care încheie singur, fără încuviinţarea părinţilor sau a tutorelui, acte juridice pentru a căror validitate nu se cere şi încuviinţarea prealabilă a autorităţii tutelare, dacă aceste acte le pricinuiesc o vătămare. În acest caz, sancţiunea leziunii este nulitatea relativă a actului respectiv. Acţiunea în anulare pentru **l.** se numeşte şi acţiune în resciziune.

LIBERALITATE, contract gratuit prin care debitorul îşi asumă obligaţia de a da creditorului un bun, diminuându-şi astfel propriul patrimoniu, fără a primi în schimb nici un echivalent.

LIBERALITĂŢI EXCESIVE, liberalităţi, donaţii şi legate făcute de către de cujus peste limitele cotităţii disponibile. **L.e.** nu sunt nule, dar sunt supuse reducţiunii succesorale, deoarece încalcă rezerva succesorală a moştenitorilor rezervatari.

LIBERAREA DEBITORULUI, încetarea obligaţiei debitorului prin plată acceptată de creditor, prin ofertă reală de plată, în cazul

refuzului creditorului de a primi plata sau prin orice alte mijloace de stingere a obligaţiilor. În caz de novaţie prin schimbare de creditor sau de obiect, debitorul liberat de vechea obligaţie, care se stinge, este ţinut să execute noua obligaţie care se naşte în acelaşi moment.

LIBERTATE CONTRACTUALĂ, element component al capacităţii civile de folosinţă a persoanelor fizice şi juridice, constând în posibilitatea recunoscută şi garantată prin lege oricărei persoane de a încheia, cu orice altă persoană, orice fel de contracte prevăzute şi reglementate de lege sau nu, precum şi de a modifica sau de a desface, de comun acord, contractele astfel încheiate, cu condiţia de a nu se încălca prin aceasta dispoziţiile legale imperative, ordinea publică. În cazul persoanelor juridice, **l.c.** este limitată şi de necesitatea respectării specialităţii capacităţii de folosinţă a acestor persoane, care au libertatea de a încheia numai acele contracte ce servesc realizării scopului stabilit prin lege, actul de înfiinţare sau statut. Fundamentul **l.c.** rezidă în teoria autonomiei voinţei individuale. Pe planul încheierii contractului, **l.c.** se exprimă şi prin principiul consensualismului, iar pe planul efectelor şi al executării contractelor, **l.c.** îşi prelungeşte şi completează acţiunea prin intermediul principiului forţei obligatorii a contractului. Fiind parte integrantă a capacităţii de folosinţă, **l.c.** nu poate fi limitată decât prin lege. Nimeni nu poate renunţa, în tot sau în parte, la **l.c.** ca atare; o persoană poate însă să-şi asume, prin convenţie, obligaţia de a nu încheia unul sau mai multe contracte determinate, părţile instituind astfel o prohibiţie convenţională de a contracta, dar aceasta nu ştirbeşte **l.c.** a persoanei respective, căci dacă această nu-şi respectă obligaţia de a nu face asumată, încheind contractul pe care se angajase să nu-l încheie, acesta va fi valabil, tocmai fiindcă prohibiţia convenţională de a contracta nu i-a ştirbit capacitatea civilă, dar ea va fi obligată să plătească daune-interese creditorului obligaţiei de a nu face pe care a încălcat-o.

LICENŢIAT, parte în contractul de licenţă care obţine de la o altă persoană denumită licenţiator folosinţa temporară a unui drept de proprietate industrială asupra unei invenţii, mărci, desen sau model industrial, în schimbul plăţii unei redevenţe; a se vedea şi *contract de licenţă*.

LICENŢIATOR, parte în contractul de licenţă care asigură altei persoane denumită licenţiat folosinţa temporară a unui drept de proprietate industrială asupra unei invenţii, mărci, desen sau model industrial, în schimbul plăţii unei redevenţe; a se vedea şi *contract de licenţă*.

LICET ALICUI, ADIICENDO SIBI CREDITOREM, CREDOTORIS SUI DETERIOREM FACERE CONDITIONEM, este permis oricui să agraveze condiţia creditorilor săi, îndatorându-se din nou.

LICHIDAREA CHELTUIELILOR DE EXECUTARE, operaţiune juridică constând în trecerea cheltuielilor de executare ocazionate de îndeplinirea procedurii urmăririi silite, în sarcina debitorului urmărit. **L.c. de e.** variază în funcţie de forma şi modalitatea de executare silită aplicată. Ea se face cu prilejul distribuirii preţului după efectuarea executării. În cazul executării mobiliare din sumele rezultate prin vânzare se vor scădea cheltuielile de urmărire şi de vânzare; în cazul popririi, suma poprită, datorată de terţul poprit, se va distribui după scăderea cheltuielilor de către instanţa de judecată; în ipoteza executării imobiliare, lichidarea se face odată cu întocmirea tabloului de împărţeală, iar atunci când urmărirea silită a fost pornită de mai mulţi creditori, cheltuielile ocazionate de urmărirea bunurilor şi al căror preţ se distribuie se lichidează

cu preferinţă faţă de toate celelalte creanţe etc.

LICHIDAREA JUDICIARĂ, a se vedea *procedura reorganizării şi lichidării judiciare.*

LICHIDAREA PASIVULUI SUCCESORAL, operaţie de împărţire între comoştenitori a pasivului succesoral, respectiv a datoriilor şi sarcinilor succesiunii. **L.p.s.** este guvernată de principiul diviziunii acestuia, de plin drept, între comoştenitori, chiar de la data deschiderii succesiunii, proporţional cu partea din moştenire la care este îndreptăţit, iar nu cu aceea pe care o ia efectiv, indiferent de faptul că succesiunea a fost acceptată de către aceştia pur şi simplu sau sub beneficiu de inventar. Consecinţele acestui principiu sunt: a) pot exista situaţii în care emolumentul cules efectiv de către moştenitor să fie mai mic decât partea la care a fost îndreptăţit; b) creditorii vor trebui să îşi divizeze urmărirea, cerând de la fiecare comoştenitor să contribuie la plata datoriilor şi sarcinilor, numai proporţional cu ~~partea la care a fost îndreptăţit; c) insolva~~bilitatea oricăruia dintre moştenitori nu va fi suportată de către ceilalţi, ci de către creditorul urmăritor. De la principiul diviziunii de drept a pasivului succesoral există următoarele excepţii: a) existenţa dreptului de gaj general pe care creditorii îl au asupra bunurilor succesorale, drept care, fiind indivizibil pe toată durata indiviziunii succesorale, dă posibilitate creditorilor să urmărească toate bunurile lăsate de debitorul lor, fără ca, până la efectuarea împărţeli moştenirii, să li se poată opune principiul amintit; b) situaţia în care creanţa unui creditor se referă la un bun individual determinat aflat în posesia unui moştenitor care va ţinut singur la executarea acelei obligaţii; c) situaţia în care unul dintre comoştenitori a fost însărcinat prin titlu să execute singur o obligaţie, creditorul putându-l urmări pentru aceasta numai pe el; dacă a plătit mai mult decât partea sa, va putea pretinde diferenţa de la ceilalţi comoştenitori; d) situaţia în care, obligaţia fiind indivizibilă prin însăşi natura ei sau prin convenţia părţilor, creditorul poate urmări, pentru întregul ei, pe oricare dintre comoştenitori; e) situaţia în care, în lotul unuia dintre comoştenitori a intrat un bun imobil ipotecat, creditorul creanţei ipotecare putându-l urmări numai pentru acesta pentru întreaga creanţă; f) situaţii în care, după deschiderea succesiunii, comoştenitorii au stabilit prin convenţie că datoriile şi sarcinile succesiunii, ori o parte dintre ele, vor fi plătite numai de către unul dintre ei. Conform principiului relativităţii efectelor contractului, o asemenea convenţie nu este opozabilă creditorilor succesiunii, terţi faţă de această convenţie, dar ei pot să profite de ea, urmărind numai pe comoştenitorul desemnat.

LICHIDAREA PERSOANEI JURIDICE, formă specifică a dizolvării persoanei juridice, constând în îndeplinirea actelor şi efectuarea operaţiilor necesare în vederea realizării activului şi a plăţii pasivului. Scopul acestor acte şi operaţiuni este, ca din realizarea activului, să se ajungă la achitarea creanţelor creditorilor, inclusiv la restituirea părţilor sociale cuvenite membrilor persoanei juridice de tip asociativ. Plata datoriilor se face cu precădere din fondurile băneşti existente la data dizolvării, iar dacă acestea nu sunt suficiente, pasivul se acoperă prin sumele obţinute ca urmare a vânzării bunurilor. Operaţiile de lichidare se efectuează de către organele persoanei juridice sau de către persoanele desemnate de aceste organe.

LICHIDAREA SOCIETĂŢII COMERCIALE, ansamblu de operaţiuni care au drept finalitate încheierea operaţiunilor comerciale aflate în curs la data dizolvării societăţii, încasarea creanţelor societăţii, transformarea bunurilor societăţii în bani, plata dato-

riilor acesteia, precum şi împărţirea activului net între asociaţi. **L.s.c.** este guvernată de următoarele reguli: 1) personalitatea juridică a societăţii comerciale continuă limitat numai pentru nevoile lichidării. Societatea comercială îşi menţine atributele de identificare (firmă, sediu social, naţionalitate), care, atunci când sunt utilizate în actele emise trebuie însoţite şi de menţiunea că societatea este în lichidare. Patrimoniul social constituie în continuare gajul general al creditorilor sociali. Voinţa socială, deşi cu unele limite, se exprimă de adunarea asociaţilor şi, după caz, de administratorii societăţii. Adunarea asociaţilor numeşte lichidatorii şi stabileşte puterile acestora în vederea **l.s.c.**. Administratorii societăţii continuă mandatul lor până la intrarea în atribuţii a lichidatorilor, nemaiputând angaja însă operaţiuni noi. Cenzorii societăţii exercită în continuare controlul asupra gestiunii societăţii, efectuând totodată şi controlul asupra activităţii lichidatorilor; 2) **l.s.c.** se face în interesul asociaţilor, în principal şi în subsidiar şi în interesul creditorilor sociali. **L.s.c.** poate fi cerută numai de către asociaţi care, constituiţi în adunarea asociaţilor, numesc lichidatorii şi le stabilesc puterile. Regulile **l.s.c.** pot fi stipulate în actele constitutive; 3) **l.s.c.** este facultativă, după depăşirea fazei dizolvării, fiind posibil ca societatea comercială să-şi continue activitatea în alte condiţii. În faza **l.s.c.** obiectul şi scopul societăţii comerciale se modifică potrivit scopului lichidării; administratorii societăţii vor fi înlocuiţi cu lichidatorii, cărora le va fi predată gestiunea societăţii. Activitatea societăţii se limitează la realizarea operaţiunilor comerciale aflate în curs în momentul dizolvării, iar scopul societăţii nu îl mai constituie realizarea beneficiilor şi împărţirea lor între asociaţi, ci finalitatea lichidării. De asemenea, după numirea lor, lichidatorii îi înlocuiesc pe administratori, organizând şi conducând operaţiunile de lichidare şi repartizarea patrimoniului social. Administratorii şi lichidatorii sunt obligaţi ca după intrarea lor în funcţie (ulterioară îndeplinirii formalităţilor de publicitate), să efectueze inventarul şi să încheie bilanţul, constatându-se starea patrimoniului. În caz de neînţelegere cu privire la aceste două operaţiuni, cel interesat (administrator sau lichidator) poate formula contestaţie la instanţa judecătorească. Dacă lichidarea priveşte o societate pe acţiuni sau comandită pe acţiuni, administratorii trebuie să prezinte lichidatorilor o dare de seamă asupra gestiunii pentru perioada cuprinsă între data ultimului bilanţ aprobat şi data începerii lichidării, asupra căreia lichidatorii sunt în măsură să-şi manifeste acordul ori să o conteste la instanţa de judecată. Dacă unul sau mai mulţi administratori sunt numiţi lichidatori, darea de seamă asupra gestiunii societăţii trebuie adusă la cunoştinţa acţionarilor, scop în care aceasta se va depune la registrul comerţului şi se va publica în Monitorul Oficial împreună cu bilanţul ultim de lichidare; dacă gestiunea depăşeşte durata exerciţiului financiar, darea de seamă trebuie ataşată primului bilanţ ce se încheie şi pe care lichidatorii îl prezintă adunării generale a acţionarilor. Acţionarii nemulţumiţi au la îndemână calea unei opoziţii în justiţie, în termen de 15 zile, care începe să curgă de la data publicării. Lichidatorii, pe baza inventarului şi a bilanţului, au obligaţia să primească şi să păstreze patrimoniul societăţii, registrele încredinţate şi actele societăţii; de asemenea, lichidatorilor le revine şi sarcina de a ţine un registru în care trebuie să fie consemnate cronologic toate operaţiile lichidării. Scopul operaţiunilor de lichidare a activului şi pasivului societăţii comerciale îl constituie transformarea bunurilor în bani, achitarea datoriilor societăţii, dacă este cazul, şi repartizarea eventualului activ net în favoarea aso-

ciaţilor. Transformarea bunurilor societăţii în bani se face prin licitaţie publică, fiecare bun trebuind evaluat în mod individual. Dacă prin actele constitutive s-a stabilit că unele bunuri vor reveni, în contul părţilor ce li s-ar cuveni din lichidare, asociaţilor care le-au adus ca aport în societate, aceste bunuri pot fi date la o parte de la vânzarea la licitaţie. Încasarea creanţelor de la debitorii societăţii se face la scadenţă. Dacă fondurile de care dispune societatea comercială nu sunt în măsură să acopere pasivul social exigibil, lichidatorii trebuie să ceară sumele de bani necesare asociaţilor care răspund nelimitat sau celor care nu au efectuat integral vărsămintele, dacă aceştia au obligaţia de a le procura ori dacă sunt debitori faţă de societate, pentru vărsămintele neefectuate, la care erau obligaţi în calitate de asociaţi. Fondurile necesare plăţii creanţelor societăţii pot fi asigurate şi prin contractarea de împrumuturi (neipotecare) şi obligaţii cambiale. Lichidarea pasivului social presupune plata datoriilor societăţii către creditorii săi. Pe lângă sursele de stingere a pasivului, lichidatorii pot achita datoriile cu bani proprii, având dreptul corelativ de a le fi restituite astfel de sume. Plata datoriilor urmează să se facă la scadenţă şi integral. Creditorii sociali au dreptul de a exercita împotriva lichidatorilor acţiunile bazate pe creanţele ajunse la termen, până la concurenţa bunurilor aflate în patrimoniul societăţii. În subsidiar, creditorii sociali, au o acţiune împotriva asociaţilor, pentru plata sumelor datorate din valoarea acţiunilor subscrise sau din aceea la a aporturilor la capitalul social, sau o acţiune împotriva asociaţilor care răspund nelimitat şi solidar pentru obligaţiile sociale. La încetarea existenţei societăţii ca urmare a dizolvării şi lichidării, asociaţii sunt îndreptăţiţi să li se restituie valoarea aporturilor efectuate la constituirea societăţii sau cu ocazia majorării de capital social şi să primească partea ce li se cuvine din beneficiile nedistribuite. Lichidatorii nu pot plăti asociaţilor nici o sumă în locul părţilor ce li s-ar cuveni din lichidare, înaintea achitării creditorilor sociali. Pe cale de excepţie, totuşi, asociaţii vor putea cere lichidatorilor ca sumele realizate prin operaţiunile de lichidare să fie depuse la C.E.C ori la administraţia financiară şi să se facă repartizarea asupra acţiunilor sau părţilor sociale, chiar în timpul lichidării, cu condiţia însă ca, în afară a ceea ce este necesar pentru îndeplinirea integrală a obligaţiilor sociale, scadente sau pe cale de a ajunge la scadenţă, să mai rămână un disponibil de minim 10% din cuantumul sumelor depuse. Creditorii sociali pot face opoziţie lichidatorilor privind repartizarea sumelor de bani privind satisfacerea drepturilor asociaţilor. Opoziţia suspendă efectele deciziei de repartizare numai faţă de creditorul ce a formulat-o, iar lichidatorii ce nesocotesc aceste reguli sunt pasibili de sancţiuni penale. După încheierea operaţiunilor de lichidare a activului şi pasivului social, lichidatorii sunt obligaţi să întocmească bilanţul final pentru a constata rezultatele lichidării. Acest bilanţ împreună cu proiectul de repartizare se aduc la cunoştinţa asociaţilor (în cazul societăţilor în nume colectiv, în comandită simplă şi cu răspundere limitată, cele două acte se notifică asociaţilor prin intermediul executorilor judecătoreşti, iar în cazul societăţilor pe acţiuni sau în comandită pe acţiuni, bilanţul final, proiectul de repartizare împreună cu raportul cenzorilor se va depune la registrul comerţului şi se va publica în Monitorul Oficial). Asociaţii nemulţumiţi pot face opoziţie împotriva bilanţului final de lichidare şi proiectului de repartizare, în termen de 15 zile de la data ratificării sau, după caz, publicării în Monitorul Oficial (dacă mai mulţi asociaţi fac opoziţie cererile lor vor fi conexate, pronunţându-se o singură sentinţă judecătorească). După expirarea termenu-

lui prevăzut de lege pentru exercitarea dreptului de opoziţie sau după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti prin care s-a soluţionat opoziţia, bilanţul final de lichidare şi propunerile de repartizare a activului net între asociaţi se consideră aprobate, iar asociaţii vor încasa sumele de bani ce li se cuvin. Dacă sumele cuvenite acţionarilor nu au fost încasate în termen de 2 luni de la publicarea bilanţului final de lichidare, ele se vor depune la C.E.C. cu arătarea numelui şi prenumelui acţionarului (în cazul acţiunilor nominative), ori numerele acţiunilor (în cazul acţiunilor la purtător). Plata se va face persoanei arătate sau posesorului acţiunilor. În cazul în care au fost efectuate plăţi înainte de expirarea termenului legal pentru exercitarea dreptului la opoziţie, chitanţa de primire a celei din urmă repartiţii ţine loc de aprobare a bilanţului şi repartizării făcute fiecărui asociat. Prin aprobarea bilanţului final şi a repartizării activului net între asociaţi, lichidatorii sunt liberaţi. După terminarea operaţiunilor de repartizare a activului net între asociaţi, procedura **l.s.c.** este încheiată, urmând a se face radierea societăţii din registrul comerţului (care trebuie cerută în termen de 15 zile de la data ultimului act de lichidare), moment în care încetează personalitatea juridică a societăţii comerciale. De asemenea, registrele şi actele societăţii comerciale trebuie depuse pentru păstrare (în cazul societăţilor în nume colectiv, în comandită simplă şi cu răspundere limitată, registrele şi actele se depun pentru păstrare la unul dintre asociaţi, desemnat prin votul majorităţii asociaţilor, iar în cazul societăţii pe acţiuni sau comandită pe acţiuni, registrele şi actele societăţii vor fi depuse pentru păstrare la registrul comerţului, unde vor putea fi consultate de orice persoană interesată, cu autorizaţia judecătorului delegat). (D.R.)

LICHIDATOR, persoană care, singură, ori împreună cu altele, este însărcinată să organizeze şi să conducă o operaţiune de lichidare a societăţii comerciale. **L.** pot fi asociaţi, administratori sau persoane străine de societate. **L.** este numit prin hotărârea adunării asociaţilor (în cazul societăţilor în nume colectiv, în comandită simplă şi cu răspundere limitată, hotărârea trebuie luată în unanimitate, dacă în contractul de societate nu se prevede altfel, iar în cazul societăţii pe acţiuni sau comandită pe acţiuni, hotărârea trebuie adoptată cu majoritatea prevăzută de lege pentru modificarea statutului societăţii; în caz contrar **l.** este numit de instanţa de judecată, la cererea oricăruia dintre asociaţi sau administratori, cu citarea asociaţilor şi administratorilor; împotriva sentinţei se poate declara recurs în termen de 15 zile de la pronunţare). Hotărârea (asociaţilor sau cea judecătorească) se depune la registrul comerţului pentru a fi înscrisă şi apoi publicată în Monitorul Oficial. Din momentul intrării în funcţie a **l.**, acţiunile pentru sau împotriva societăţii se exercită în numele **l.** sau împotriva lui. **L.** este mandatar al societăţii comerciale. **L.** întocmeşte inventarul, încheie bilanţul, primeşte şi păstrează patrimoniul societăţii, registrele şi actele societăţii, ţine registrul jurnal cu operaţiunile lichidării, execută şi termină operaţiunile de comerţ referitoare la lichidare, lichidează şi încasează creanţele societăţii, vinde (prin licitaţie publică) bunurile mobile şi imobile aparţinând societăţii, poate contracta obligaţii cambiale, împrumuturi neipotecare şi îndeplini orice alte acte necesare lichidării; este în drept să dea în judecată şi să fie acţionaţi în interesul lichidării. **L.** răspunde contractual pentru neexecutarea obligaţiilor izvorâte din împuternicirile asociaţilor, delictual sau penal pentru nerespectarea obligaţiilor stabilite prin legea specială. (D.R.)

LICITAŢIE, mijloc procedural asigurând valorificarea bunurilor debitorului prin vânzarea silită a acestora, la care se recurge ori de câte ori recuperarea creanţei nu poate fi făcută pe o altă cale mai convenabilă creditorului. 1) În cazul imobilelor **l.** are loc în cadrul şedinţei publice de judecată, imobilul urmărit adjudecându-se persoanei care oferă preţul cel mai mare; la această şedinţă pot participa, pe lângă părţi, şi creditorii intervenienţi şi orice alte persoane. Vânzarea silită poate avea loc numai după 5 zile de la afişarea publicaţiilor de vânzare, astfel încât instanţa trebuie să fixeze termenul de vânzare cu respectarea acestui termen. Pentru ca vânzarea să aibă loc este necesar ca cel puţin unul dintre creditori să declare instanţei în şedinţă publică că doreşte ca imobilul să fie vândut; în lipsa unei asemenea declaraţii **l.** se închide, iar procedura va fi reluată numai la cererea unui creditor. **L.** poate fi începută numai după ce în prealabil instanţa rezolvă toate cererile incidente şi opoziţiile făcute la executare. Desfăşurarea **l.** parcurge următoarele momente procedurale: a) se dă citire publicaţiilor de vânzare, condiţiilor vânzării, soluţiei date de instanţă cu privire la opoziţii sau la alte cereri incidente şi se oferă imobilul la preţul de **l.**; b) pentru fiecare preţ oferit se fac strigări, din 5 în 5 minute; preţul de la care încep vânzările este cel indicat în publicaţia de vânzare; c) imobilul se adjudecă ofertantului care dă preţul cel mai mare, dar în nici un caz la un preţ inferior celui de la care a început **l.**; d) în cazul în care nu se poate obţine acest preţ, se fixează un al doilea termen de cel puţin 25 de zile, pentru o nouă **l.** ce va începe la un preţ redus cu 10% faţă de cel de la **l.** anterioară; e) dacă imobilul nu se vinde nici la acest termen se fixează un al treilea termen la un interval de cel puţin 25 de zile, când imobilul se poate vinde la preţul cel mai mare oferit; f) în eventualitatea că imobilul nu se vinde nici la al treilea termen, executarea se sistează, putând fi reluată oricând la cererea creditorului urmăritor. La **l.** poate participa orice persoană capabilă de a contracta şi solvabilă, cu excepţia acelora cărora le este interzisă prin lege cumpărarea bunurilor urmărite. La vânzarea imobiliară pot concura şi creditorii; în schimb debitorului îi este interzisă participarea la vânzare, atât personal cât şi prin persoane interpuse, fiind astfel împiedicat să-şi înstrăineze pe această cale bunurile la un preţ redus. Această primă adjudecare este provizorie; în scopul de a se obţine un preţ cât mai ridicat legea prevede că în termen de 8 zile se va ţine o a doua vânzare numită supralicitaţie. La fiecare termen instanţa încheie un proces verbal de şedinţă şi după ce adjudecatarul îndeplineşte toate obligaţiile ce îi revin eliberează ordonanţa de adjudecare. 2) În cazul mobilelor **l.** urmează reguli deosebite, urmărirea mobiliară nefiind o procedură execuţională judiciară; operaţia materială a vânzării este efectuată de executorul judecătoresc, fiind ordonată şi supravegheată de instanţă. Desfăşurarea procedurii **l.** parcurge următoarele momente mai importante: a) în ziua fixată pentru **l.**, executorul se deplasează la locul unde se află bunurile sechestrate, verificând numărul şi starea lor pe baza procesului verbal de sechestru şi le preia de la custode, dându-i acestuia o chitanţă de confirmare a preluării; b) se procedează apoi la vânzare, **l.** neputând fi începută mai înainte de ora 8 dimineaţa şi nici mai târziu de ora 6 seara; c) **l.** nu poate fi ţinută în zilele de duminică sau de sărbători legale, cu excepţia cazurilor urgente când preşedintele poate autoriza desfăşurarea ei şi în asemenea zile; d) datornicul nu poate concura, nici personal şi nici prin persoane interpuse, nefiind îngăduit ca el să-şi cumpere propriile bunuri; e) executorul oferă spre vânzare obiectele sechestrate, făcând oferta pentru fiecare dintre ele în mod dis-

tinct; dacă obiectele nu se pot vinde separat, prin specificul lor fiind legate între ele, vânzarea se va face în bloc; f) executorul indică preţul la care începe **l.**, iar dacă nimeni nu oferă acest preţ se trece la **l.** altui obiect; în cazul în care nu se prezintă nici un eventual licitator pentru nici unul din obiecte, **l.** se amână la altă dată; g) dacă se prezintă licitatori care oferă un preţ inferior celui stabilit de executor, vânzarea se va face la preţul oferit, dacă acesta nu este derizoriu; h) în cazul în care concurenţa este reală, pentru fiecare obiect se fac 3 strigări, iar adjudecarea se face asupra celuia care oferă preţul cel mai mare; i) numărarea preţului se face la faţa locului, legea neîngăduind plata lui ulterioară şi nici eşalonarea plăţii în rate. **L.** se opreşte în momentul în care din sumele încasate ca preţ se acoperă integral creanţele şi cheltuielile de executare; bunurile rămase nevândute se restituie debitorului şi tot la fel se restituie acestuia şi eventualele surplusuri de încasări realizate prin vânzările efectuate.

LINIE COLATERALĂ DREAPTĂ, a se vedea *rudenie firească*.

LINIE CREDIT, înţelegere între o bancă şi un client, pe baza căreia clientul poate obţine credite succesive într-o anumită perioadă, până la o sumă convenită. Clientul plăteşte dobânda stabilită numai pentru creditele efectiv trase, iar pentru sumele nefolosite plăteşte un comision de angajament.

LINIE DE RUDENIE, a se vedea *rudenie firească*.

LIPSĂ DE APĂRARE, 1. situaţia în care partea nu are apărător în cauză sau acesta este împiedicat să se prezinte la judecată ori să pregătească apărarea. **L. de a.** constituie un motiv de amânare a judecăţii; instanţa are posibilitatea de a aprecia asupra cererii de amânare pentru ca această facultate să nu se transforme într-un mijloc de tergiversare a judecăţii. Dacă instanţa găseşte neîntemeiate motivele de amânare, va proceda la respingerea cererii; într-o asemenea situaţie, la cererea părţii, instanţa va amâna pronunţarea hotărârii în vederea depunerii de concluzii scrise. 2. situaţia în care statul, persoanele juridice, persoanele fizice dispărute, persoanele puse sub curatelă sau lipsite de capacitate de exerciţiu nu au fost apărate deloc în procesul civil. **L. de a.** constituie, în acest caz, un motiv de revizuire a hotărârii judecătoreşti. Sub acest aspect, apărarea cu viclenie este considerată de lege tot ca un temei al cererii de revizuire.

LISTA DE SARCINI, act întocmit de judecătoria în raza căruia se află imobilul supus urmăririi silite şi care cuprinde toate inscripţiile, transcripţiile de privilegii sau ipoteci privitoare la acel bun. **L. de s.** se întocmeşte la cererea instanţei în ipoteza executării silite indirecte asupra bunurilor imobile; preşedintele instanţei urmează să solicite **l. de s.** după fixarea termenului de vânzare, iar **l. de s.** se va trimite în termen de 5 zile. Pe marginea **l. de s.** grefierul va înscrie toate cererile şi reclamaţiile făcute de persoanele interesate cu privire la existenţa altor sarcini; pe baza **l. de s.** se va întocmi de către preşedintele instanţei de executare tabloul de ordine al creditorilor.

LISTA MARTORILOR, act prin intermediul căruia una din părţi precizează elementele necesare pentru citarea martorilor ce au fost încuviinţaţi de instanţă în condiţiile determinate de lege. **L.m.** se întocmeşte de partea interesată în ipoteza încuviinţării probei în cursul judecăţii; dacă cu prilejul încuviinţării dovezii, partea este în măsură să indice toate elementele necesare pentru citarea martorilor, nu este necesară întocmirea unei asemenea liste. Depunerea **l.m.** este necesară, îndeosebi, în următoarele situaţii: când necesitatea probei cu martori

rezultă din dezbateri, iar partea nu are posibilitatea de a o prevede şi atunci când dovada nu a fost solicitată, cel mai târziu la prima zi de înfăţişare, datorită neştiinţei sau lipsei de pregătire a părţii. Deasemenea, **l.m.** se poate depune de partea interesată şi în ipoteza înlocuirii persoanelor propuse să fie audiate; instanţa poate încuviinţa însă înlocuirea martorilor doar în caz de moarte, dispariţie sau motive bine întemeiate. În toate cazurile, **l.m.** se depune sub sancţiunea decăderii, în termen de cinci zile de la încuviinţarea probei; decăderea poate fi evitată prin prezentarea martorilor la termenul fixat pentru înfăţişarea lor.

LISTA PROCESELOR, act procedural întocmit de grefierul de şedinţă în care sunt trecute, în ordinea dispusă de preşedintele completului de judecată, cauzele ce urmează să se dezbată în ziua respectivă. **L.p.** are ca scop asigurarea publicităţii dezbaterilor şi garantarea dreptului de apărare. Prin ~~afişarea **l.p.** publicul poate lua cunoştinţă~~ de procesele ce urmează să se dezbată într-o anumită şedinţă de judecată; de asemenea, părţilor li se garantează în acest mod şi posibilitatea de a cunoaşte ordinea în care urmează să fie chemate în faţa instanţei de judecată. **L.p.** se afişează pe uşa sălii de şedinţe cu cel puţin o oră înainte de începerea dezbaterilor. La întocmirea **l.p.** se va ţine cont de necesitatea judecării cu precădere a cauzelor declarate urgente (ordonanţe preşedinţiale, acţiuni posesorii etc.) şi a celor rămase în divergenţă. Ordinea stabilită prin **l.p.** nu poate fi schimbată decât cu acordul părţilor care au ordine de preferinţă; de asemenea, nu se poate proceda la dezbaterea unei cauze peste rând dacă nu sunt prezente părţile litigante. Cauzele care nu comportă discuţii urmând a se amâna la un alt termen, pot fi strigate la începutul şedinţei de judecată; amânarea judecăţii poate fi dispusă în asemenea situaţii de un singur judecător dar numai dacă părţile legal citate sunt prezente şi solicită acordarea unui nou termen (pentru lipsă de procedură, depunerea unui raport de expertiză etc.). La cererea părţilor, instanţa poate lăsa cauza la urmă, fixând o anumită oră la care se va proceda din nou la strigarea procesului. Pentru a-şi realiza funcţia sa procedurală, **l.p.** va trebui să cuprindă menţiuni privitoare la identificarea cauzelor, numele şi prenumele părţilor, precum şi obiectul fiecărui litigiu.

LITIGIU, orice neînţelegere sau conflict ivit între două sau mai multe persoane cu privire la modul de realizare a conţinutului, a drepturilor şi obligaţiilor unui raport juridic. Natura şi specificul raporturilor juridice determină şi natura **l.**, cu toate consecinţele ce decurg din aceasta: competenţa organelor de jurisdicţie de a le soluţiona; modul de alcătuire a completelor de judecată; procedura activităţii de soluţionare; organizarea căilor de atac; executarea hotărârilor etc. După însuşirile raporturilor juridice a căror valorificare se urmăreşte, **l.** pot fi civile, de muncă, penale, administrative etc.

LITIGIU CIVIL, orice neînţelegere sau conflict ivit între subiectele raporturilor juridice civile cu privire la modul în care acestea îşi exercită drepturile şi îşi îndeplinesc obligaţiile. La starea de **l.c.** se ajunge, de regulă, prin faptele persoanelor obligate, care nu dau urmare pretenţiilor pe care titularii de drepturi, în temeiul prerogativelor lor, le pot emite faţă de ele, ori îl împiedică de a săvârşi, în legătură cu exercitarea drepturilor ce le aparţin, anumite acte sau fapte juridice. Potrivit principiului că nimeni nu poate fi judecător în propria sa cauză, orice **l.c.** trebuie să fie dedus, spre a fi soluţionat, în faţa organelor de jurisdicţie competente.

LITIGIU DE MUNCĂ, 1. (în sens larg), toate neînţelegerile dintre o persoană fizică sau juridică care încadrează în muncă şi o

persoană încadrată, în legătură cu drepturile şi obligaţiile ce izvorăsc dintr-un raport juridic de muncă. 2. (în sens restrâns), orice neînţelegere dintre o persoană încadrată şi angajator, în legătură cu încheierea, executarea sau încetarea contractului individual de muncă. **L. de m.** se individualizează prin aceea că el vizează neînţelegerile dintre unitate şi o persoană fizică, iar obiectul său este determinat de natura şi conţinutul raportului juridic de muncă. La baza **l. de m.** se află întotdeauna un raport juridic de muncă.

LITIS AESTIMATIO, evaluarea drepturilor primului proces. (D.R.)

LITIS CONSORTES, litisconsorţiu.

LITISCONSORŢIU PROCESUAL, a se vedea *coparticipare procesuală*.

LITISPENDENTIA, litispendenţă.

LITISPENDENŢĂ, situaţie procesuală în care două sau mai multe instanţe de fond, deopotrivă competente, sunt sesizate cu aceeaşi cauză civilă. **L.** reprezintă o situaţie anormală în opera de realizare a justiţiei, întrucât ea poate conduce la pronunţarea unor hotărâri contradictorii în una şi aceeaşi cauză civilă. Situaţia de **l.** poate fi înlăturată pe cale de excepţie; ea poate fi invocată de oricare dintre părţi, de procuror sau de instanţă din oficiu. Excepţia de **l.** poate fi invocată doar dacă ambele procese se află în faţa instanţelor de fond; dacă o cauză se află în faţa instanţei de fond, iar cealaltă în recurs, nu se poate invoca excepţia de **l.**; într-o asemenea situaţie se va invoca excepţia puterii lucrului judecat, în faţa instanţei de fond, procesul urmând să fie suspendat până la soluţionarea definitivă a cauzei în recurs. **L.** anticipează asupra autorităţii lucrului judecat; de aceea, ea presupune întrunirea cumulativă a triplei identităţi de părţi, obiect şi cauză. Excepţia de **l.** trebuie să fie invocată în faţa ultimei instanţe sesizate, întrucât competenţa (teritorială alternativă) se fixează în mod definitiv odată cu sesizarea primului organ de jurisdicţie (instanţă de judecată); dacă excepţia de **l.** este admisă, ea va avea ca efect trimiterea dosarului spre soluţionare la instanţa mai întâi sesizată. **L.** funcţionează şi în ipoteza în care una şi aceeaşi instanţă a fost sesizată în mod succesiv cu o pretenţie civilă; într-o asemenea împrejurare conexarea se va face la dosarul cererii mai vechi. Respingerea excepţiei de **l.** generează un conflict pozitiv de competenţă.

LOC ÎNFUNDAT, teren care, fiind înconjurat din toate părţile de terenuri aflate în proprietatea altor persoane, nu are nici o ieşire directă la drumul public, sau dispune de posibilităţi de acces la drumul public insuficiente, raportate la necesităţile exploatării lui, chiar în ipoteza unei valorificări maxime a lor de către proprietarul său. **L.î.** este şi terenul care, deşi are ieşire proprie la calea publică, utilizarea acesteia ar prezenta inconveniente grave sau pericole pentru proprietarul sau posesorul său; nu este însă **l.î.** terenul ale cărui posibilităţi de acces direct la drumul public sunt incomode şi nici terenul a cărui ieşire proprie la drumul public poate deveni impracticabilă în anumite împrejurări cu caracter trecător; tot astfel nu se consideră **l.î.** terenul ale cărui căi proprii de acces la drumul public au fost suprimate prin fapta proprietarului; are un asemenea caracter numai terenul care în mod fortuit a ajuns într-o astfel de situaţie. Caracterul de **l.î.** al unui teren îndreptăţeşte pe proprietarul acestuia să reclame un drept de servitute de trecere pe un teren învecinat.

LOCATAR, a se vedea *chiriaş*.

LOCATAR PRINCIPAL, persoana titulară a contractului de închiriere.

LOCATIO CONDUCTIO, contractul prin care o parte se obligă să procure folosinţa unui

lucru sau să execute o lucrare, iar cealaltă parte să-i plătească prețul.

LOCATIO OPERARUM, locațiunea de servicii.

LOCATIO OPERIS FACIENDI, locațiunea pentru executarea unei lucrări determinate. (D.R.)

LOCATIO REI, locațiunea unui lucru. (D.R.)

LOCATOR, persoană care printr-un contract de închiriere cedează temporar folosința locuinței sau a altui bun ce-i aparține. Poate fi **l.** o persoană fizică sau o persoană juridică titulară a unui drept real sau a unui drept de creanță care conferă dreptul de folosință: proprietarul, uzufructuarul, abitatorul, chiriașul (în situația subînchirierii). În baza contractului de închiriere a locuinței, **l.** are obligația să asigure chiriașului folosința efectivă a locuinței închiriate; din această obligație principală decurg în sarcina sa următoarele obligații secundare, menite să asigure executarea ei: a) Predarea locuinței, care este o obligație de a face, având ca obiect suprafața locativă închiriată (camerele de locuit și dependințele), precum și accesoriile necesare folosinței normale a acesteia (părțile comune ale clădirii, curtea, căile de acces etc.). **L.** este obligat să predea locuința în stare normală de folosință; aceasta presupune ca, până în momentul predării ei, să se fi efectuat atât operațiile capitale (dacă e cazul) care cad în sarcina **l.**, cât și micile reparații care, pe timpul cât contractul de închiriere se află în executare, ... chiriașului. Nepredarea de către ... a locuinței la data stipulată în contract și în condiții care să permită folosința ei normală, îl îndreptățește pe chiriaș fie să promoveze o acțiune în justiție pentru a fi pus în posesia locuinței, fie să ceară, în condițiile dreptului comun, rezilierea contractului și daune-interese, fie să refuze plata chiriei până la predarea locuinței; chiriașul nu va putea ocupa locuința cu de la sine putere, dacă **l.** sau un terț se opune; b) Întreținerea și repararea locuinței, obligație în temeiul căreia **l.** este ținut să repare și să înlocuiască toate elementele de construcții și instalații aferente clădirii și anexelor ei, precum și să efectueze transformarea instalațiilor de ardere ca urmare a schimbării combustibilului. **L.** nu are însă îndatorirea să efectueze lucrările de întreținere și reparație care au devenit necesare datorită culpei chiriașului în folosirea locuinței. În cazul în care lucrările de întreținere și reparație reclamă urgență, **l.** poate cere, în scopul efectuării lor, restrângerea vremelnică a drepturilor locative ale chiriașului sau chiar evacuarea acestuia. Dacă **l.** nu își îndeplinește obligația privind întreținerea și repararea locuinței, lucrările corespunzătoare pot fi efectuate de către chiriaș pe cheltuiala celui din... renunțând din chirie contravaloarea lor, dar numai dacă neefectuarea lucrărilor împiedică folosirea normală a locuinței, iar **l.** sesizat în scris despre nevoia unor asemenea lucrări nu a dat curs notificării în termen de 30 de zile de la primirea ei. Chiriașul care a procedat la efectuarea lucrărilor de întreținere și reparație fără sesizarea scrisă prealabilă a **l.**, nu este îndreptățit să-și recupereze cheltuielile făcute, compensându-le direct cu chiria, ci trebuie să obțină mai întâi obligarea acestuia la plată prin sentință judecătorească definitivă. c) Obligația de garanție, care cuprinde atât garanția pentru evicțiunea cauzată prin faptul personal al **l.** sau prin faptul unui terț, cât și garanția pentru viciile ascunse ale locuinței. În virtutea acestei obligații, **l.** este obligat să se abțină de la orice tulburare a folosinței locuinței și să-l garanteze pe chiriaș și împotriva oricăror tulburări de drept provenite de la alte persoane; obligația sa nu se referă însă la tulburările de fapt cauzate prin conduita terților, împotriva cărora chiriașul are la îndemână o acțiune proprie distinctă de

aceea pe care o are împotriva **l.**. Garanţia pentru viciile ascunse ale locuinţei priveşte numai viciile care împiedică, total sau parţial, folosinţa locuinţei de către chiriaş; ea subzistă pe întreaga durată a locaţiunii şi se referă nu numai la viciile existente în momentul încheierii contractului de închiriere, ci şi la cele apărute pe parcursul executării lui; ea nu funcţionează însă pentru viciile cunoscute de chiriaş în momentul încheierii contractului, prezumându-se că acestea au fost acceptate de el ca atare. În virtutea obligaţiei de garanţie pentru viciile ascunse, **l.** trebuie să-l despăgubească pe chiriaş pentru prejudiciile încercate datorită lor; atunci când viciile ascunse sunt foarte grave, chiriaşul are dreptul să ceară rezilierea contractului de închiriere a locuinţei.

LOCAŢII penalităţi de întârziere ce urmează a fi plătite în caz de depăşire a termenului de încărcare-descărcare a mijlocului de transport pe calea ferată. **L.** este deci o ~~sancţiune care se aplică în cazul~~ nerespectării obligaţiei contractuale de a încărca în termen marfa în mijlocul de transport. Pentru încasarea **l.**, calea ferată trebuie să facă dovada că expeditorul sau destinatarul transportului a depăşit termenele libere de încărcare-descărcare a vagonului. Această dovadă poate rezulta din registrele şi documentele din cuprinsul cărora se constată data punerii la dispoziţie a vagoanelor pentru efectuarea operaţiei de încărcare-descărcare şi aceea la care operaţiile au fost terminate; în lipsa registrelor pot fi administrate orice probe din care să rezulte datele necesare. La calcularea taxelor de **l.** se ţine seama de timpul de întârziere peste termenul prevăzut, de numărul vagoanelor, de zilele de duminică şi sărbători legale, de anumite ore din zilele de lucru. În cazul depăşirii termenului de încărcare-descărcare, expeditorul nu va plăti taxe de **l.** dacă depăşirea se datorează culpei căii ferate sau unei cauze obiective care a împiedicat încărcarea mărfurilor, respectiv descărcarea lor, în termenul legal stabilit.

LOCAŢIUNEA LUCRURILOR, formă a contractului de locaţiune care se distinge prin aceea că locatorul se obligă să asigure locatarului folosinţa unui lucru pe un termen determinat, în schimbul unui preţ determinat. **L.l.** poate avea ca obiect, în principiu, orice lucru mobil aflat în circuitul civil, precum şi o suprafaţă locativă, în acest din urmă caz fiind numită şi închiriere a unui locuinţe. **L.l.** este un act de administrare, aşa încât pentru încheierea unui astfel de contract, locatorului îi este suficientă capacitatea cerută de lege la efectuarea actelor de administrare; în schimb, locatarul trebuie să dispună de capacitatea de a contracta potrivit regulilor dreptului comun. Fiind un contract consensual, **l.l.** este valabilă chiar dacă se încheie numai verbal. **L.l.** încetează la expirarea termenului pentru care a fost convenită, dacă părţile nu ~~hotărăsc prelungirea valabilităţii ei, fixând~~ un nou termen. De asemenea, **l.l.** încetează şi, ca urmare a survenirii uneia din următoarele împrejurări: pieirea fortuită a lucrului obiect al contractului; rezilierea contractului la cererea uneia din părţi, când cealaltă nu-şi îndeplineşte obligaţiile asumate; rezoluţiunea sau anularea titlului locatorului; înstrăinarea lucrului, în cazul în care contractul de locaţiune conţine o clauză în sensul că locaţiunea va înceta pe data înstrăinării lucrului către un nou proprietar; a se vedea şi *contract de locaţiune*.

LOCO, în locul altuia.

LOCO CITATO, în locul citat. (D.R.)

LOCO LEGIS, în locul legii.

LOCUINŢĂ, suprafaţă locativă care cuprinde una sau mai multe camere de locuit, cu dependinţele aferente, formând o unitate locativă de sine stătătoare, determinată ca atare prin construcţia sa.

LOCUL ÎNCHEIERII CONTRACTULUI, punct determinat în care se consideră încheiat în contract. Determinarea **l.î.c.** prezintă interes pentru: a) stabilirea, în unele cazuri, a competenţei teritoriale a instanţei chemată să soluţioneze un litigiu; b) stabilirea legii aplicabile condiţiilor de formă ale contractului, în dreptul internaţional privat. **L.î.c.** este acela în care se realizează acordul de voinţă al părţilor, depinzând astfel de momentul încheierii contractului. Aşadar, contractul încheiat între persoane aflate faţă în faţă se consideră încheiat în locul unde s-au aflat părţile în momentul acceptării ofertei; contractul unilateral este încheiat în locul primirii ofertei de către beneficiar; contractul sinalagmatic încheiat prin telefon sau prin corespondenţă între persoane aflate în localităţi diferite se consideră încheiat, potrivit sistemului recepţiunii, în locul, unde ofertantul a recepţionat acceptarea (deci la domiciliul sau la reşedinţa sa).

LOCUS ACTUS SIVE LOCUS CONTRACTUS, locul de încheiere a actului sau locul de încheiere a contractului.

LOCUS REGIT ACTUM, locuţiune latină care desemnează legea aplicabilă formei exterioare a actelor juridice în raporturile de drept internaţional privat şi care semnifică legea locului unde s-a încheiat actul juridic. (D.R.)

LOCUS SOLUTIONIS CONTRACTUS, locul executării contractului. (D.R.)

LOMBARD, împrumut sau avans de bani are drept garanţie titluri de credit sau obiecte de valoare depuse în gaj. Dobânzile lombarde reprezintă drepturile percepute la împrumuturile lombarde.

LUCRUM CESSANS, locuţiune latină folosită pentru a desemna acea parte a prejudiciului suferit de creditor din cauza neexecutării unei obligaţii contractuale, care reprezintă câştigul nerealizat, adică valoarea cu care ar fi sporit patrimoniul creditorului dacă debitorul şi-ar fi executat obligaţia asumată. (D.R.)

MAIOR PARS TRAHIT AD SEMINOREM, "cea mai mare parte atrage pe cea mai mică".

MAJOR, a se vedea *persoană majoră*.

MAJORAT, vârsta la care persoana fizică dobândeşte capacitatea deplină de exerciţiu.

MALA FIDES SUPERVENIENS NON IMPEDIT UZUCAPIONEM, survenirea relei credinţe nu împiedică uzucapiunea.

MALA FIDES SUPERVENIENS NON NOCET, survenirea relei credinţe nu dăunează.

MALE (ENIM) NOSTRO IURE UTI NON DEBEMUS, "nu trebuie să ne servim rău de dreptul nostru".

MALIŢIIS NON EST INDULGENDUM, faţă de răutăţi nu trebuie să avem îngăduinţă.(D.R.)

MALUM NECESSARIUM, un rău necesar.(D.R.)

MANAGEMENT, a se vedea *contract de management*.

MANDANT, persoană care, în virtutea unui contract de mandat, îl împuterniceşte pe mandatar să facă ceva în numele şi pe socoteala sa. **M.** are următoarele obligaţii: să execute toate obligaţiile asumate pe seama sa de către mandatar faţă de terţi, în limitele împuternicirii date; să-l despăgubească pe mandatar pentru toate cheltuielile efectuate şi pentru toate pierderile suferite cu ocazia şi din pricina executării mandatului; să plătească mandatarului dobânzile aferente sumelor avansate şi cheltuielilor făcute de acesta cu ocazia executării mandatului, chiar dacă n-a fost pus în întârziere; în cazul contractului de mandat cu titlu oneros, **m.** trebuie să plătească mandatarului remuneraţia cuvenită. În cazul în care mai multe persoane au împuternicit un mandatar să facă ceva în interesul lor comun, împuternicirea fiind dată de către toţi **m.** printr-un singur contract de mandat, aceştia din urmă răspund solidar pentru toate obligaţiile decurgând din mandat pe seama lor; este o ipoteză de solidaritate legală; a se vedea şi *contract de mandat*.

MANDAT, a se vedea *contract de mandat*.

MANDAT COMERCIAL, contract prin care una dintre părţi, mandatarul, se angajează să săvârşească un anumit act juridic în baza însărcinării primite din partea celeilalte părţi, mandant, în schimbul unei remuneraţii. Este un contract bilateral, comutativ, consensual, intuitu personae şi care în materie comercială se încheie cu titlu oneros, spre deosebire de materia civilă care admite şi contractul gratuit. Reprezentarea este de natura contractului şi nu de esenţa sa. În cadrul mandatului comercial, în principiu, întinderea împuternicirii este determinată prin acordul părţilor. Astfel, în cazul unui mandat special, pentru o singură operaţie comercială, legea prevede că acesta implică împuternicirea mandatarului de a face toate actele necesare executării ei, chiar dacă nu au fost arătate în mod expres. Cât priveşte mandatul general este înţeles în termeni largi, pentru a putea dura o perioadă mai lungă de timp şi a servi o succesiune de acte în condiţii care nu puteau fi prevăzute în momentul încheierii sale. Contractul de mandat conferă mandatarului independenţa, el având astfel în cadrul activităţii pe care o desfăşoară libertatea de acţiune. Obiectul contractului constă din operaţiuni juridice îndeplinite pe seama şi socoteala mandantului. Efectele contractului se produc în mod direct în persoana mandantului, întrucât mandatarul acţionează în numele acestuia. Obligaţiile mandatarului: a) Obligaţia de executare, constând în principal în îndeplinirea mandatului în conformitate cu instrucţiunile mandantului. Mandatarul nu se va putea îndepărta de la instrucţiunile date de mandant decât dacă aceasta este necesar în interesul mandantului şi când el nu poate obţine

acordul acestuia în timp util. Numai în situaţia în care mandatarul, fie nu are timpul necesar pentru a obţine de la mandant instrucţiunile privind măsurile ce trebuie să le adopte sau nu a primit răspunsul în timp util, va putea lua el măsurile ce sunt necesare, dacă potrivit împrejurărilor cauzei acestea sunt în interesul mandantului. Ţinând seama de libertatea de acţiune pe care mandatarul trebuie să o aibă, subordonarea sa faţă de mandant se limitează numai la instrucţiunile referitoare la condiţiile de încheiere a actelor juridice şi la obligaţia de a-l informa asupra mersului operaţiilor pe care le întreprinde, libertatea şi independenţa sa neputând fi limitate altfel, decât prin conţinutul împuternicirii ce i se dă. De regulă, mandatul se execută personal de către mandatar. Cu toate acestea, în unele situaţii, părţile stabilesc în mod expres posibilitatea pe care o are mandatarul de a-şi substitui o terţă persoană, care va executa, fie toate, fie numai unele dintre drepturile şi obligaţiile mandatarului. În cazul substituirii cu autorizarea expresă a mandantului, mandatarul va răspunde faţă de acesta numai în caz de lipsă de diligenţă în alegerea substituitului sau în instrucţiunile pe care i le-a dat acestuia. b) Obligaţia de informare a mandantului, la cererea acestuia, asupra mersului operaţiilor pe care le întreprinde, care se poate concretiza şi în prezentarea de dări de seamă periodice sau informări, în funcţie de voinţa părţilor şi de natura operaţiilor întreprinse. Obligaţia de încunoştiinţare revine mandatarului şi în momentul în care mandatul a fost executat. În cazul în care mandatarul nu îşi va îndeplini aceste obligaţii urmează să răspundă faţă de mandant. Aprecierea îndeplinirii de către mandatar a obligaţiilor ce-i revin se face prin raportare la comportarea unui intermediar diligent, aflat în aceeaşi situaţie. În general însă mandatarul nu răspunde de neexecutarea de către terţ a obligaţiilor ce-i revin pe baza contractului principal încheiat, în afara cazului în care s-a obligat în mod expres prin contract să garanteze obligaţia şi când, în lipsa unei prevederi contrarii, va răspunde solidar cu terţul vânzător sau cumpărător. Obligaţiile mandantului: a) Obligaţia de plată a remuneraţiei cuvenite, iar dacă nu s-a prevăzut nimic în contract, datorează mandatarului angajat cu titlu oneros un onorariu, care se va stabili de către instanţă, în caz de litigiu. b) Obligaţia de a crea condiţiile necesare executării mandatului, în care scop va prezenta mandatarului documentaţia necesară, desenele sau materialul publicitar util şi îl va înştiinţa despre orice modificare sau schimbare în posibilităţile sale, iar în măsura în care nu s-a prevăzut altfel, îi va avansa toate cheltuielile necesare îndeplinirii însărcinării primite. c) Obligaţia de a restitui mandatarului toate cheltuielile făcute cu prilejul executării mandatului. Mandatarul beneficiază de un privilegiu asupra sumelor sau lucrurilor pe care le deţine pe seama mandantului, ca o garanţie a realizării creanţelor pe care le are împotriva mandantului derivând din executarea contractului şi anume remuneraţia cuvenită şi celelalte cheltuieli făcute în acest scop. Acest privilegiu nu se poate exercita decât în ipoteza în care mandatarul nu a primit plata a ceea ce îi era datorat, caracterul exigibil sau nu al creanţei mandatarului urmând să fie apreciat în fiecare caz potrivit împrejurărilor. În cazul în care mandatarul deţine numai mărfuri pe seama mandantului, el poate exercita asupra acestora un drept de retenţie, cu condiţia să le deţină în temeiul contractului. Dacă prin contract nu se prevede altfel, mandatarul poate, în măsura necesară recuperării sumelor ce i se datorează, să procedeze la

vânzarea bunurilor asupra cărora exercită dreptul său de retenţie, cu respectarea totodată a normelor prevăzute de legea locului unde se află situate bunurile şi cu încunoştiinţarea mandantului, într-un termen rezonabil, despre intenţia sa. Contractul încetează prin: expirarea termenului fixat pentru executare, dacă un astfel de termen a fost fixat de părţi; executarea completă şi corespunzătoare a tuturor obligaţiilor asumate de părţi; moartea mandatarului; revocarea sa de către mandant sau prin renunţarea mandatarului, cu condiţia încunoştiinţării prealabile a mandantului în termen util; a se vedea şi *contract de mandat*.

MANDAT DE ADUCERE, mijloc procedural utilizat de instanţă pentru a constrânge martorul şi expertul, care, deşi legal citat, nu se prezintă în faţa sa la termenul stabilit, să dea curs chemării făcute şi să depună mărturie sau, respectiv, să efectueze expertiza pentru care a fost desemnat. Legea prevede că **m. de a.** poate fi emis împotriva martorului care lipseşte la prima citare; această prevedere este aplicabilă şi faţă de expert. Executarea **m. de a.** se asigură prin intermediul organelor de poliţie.

MANDATAR, persoană care, în virtutea unui contract de mandat, primeşte împuternicire şi se obligă să facă ceva, în numele şi pe seama mandantului. **M.** are următoarele obligaţii: să execute însărcinarea primită; să dea socoteală mandantului, la cererea acestuia, despre felul în care a executat acea însărcinare; să plătească mandantului daune-interese, în eventualitatea în care, executând necorespunzător sau cu întârziere împuternicirea primită, a cauzat pagube acestuia; **m.** răspunde pentru dol dar şi pentru culpa comisă în executarea obligaţiei asumate. Răspunderea sa va fi mai puţin severă în cazul în care mandatul este gratuit; prin convenţie, părţile pot modifica întinderea răspunderii **m.**. În cazul în care mai mulţi mandatari au fost împuterniciţi prin aceeaşi procură, fiecare dintre ei răspunde independent: nu există solidaritate între mandatari. **M.** este ţinut responsabil pentru faptele substitutului său, atunci când şi-a substituit o altă persoană, fără ca acest drept să-i fi fost conferit de către mandant, precum şi atunci când, fiindu-i conferit un asemenea drept, şi-a substituit o persoană a cărei incapacitate sau insolvabilitate erau notorii; a se vedea şi: *contract de mandat; mandat comercial*.

MANDATUM, mandat.

MANDATUM IN REM SUAM, mandat în propriul interes.(D.R.)

MANIFEST MARITIM, document de transport, întocmit de agentul naval în mai multe exemplare, în care se înscriu mărfurile încărcate, conform datelor din conosament. Îndeplineşte funcţia de informare a autorităţilor vamale asupra felului şi cantităţii mărfurilor încărcate sau descărcate de pe navă pentru aplicarea corectă a taxelor vamale şi verificarea conformităţii cu autorizaţia de export sau de import. În portul de încărcare este folosit de agentul navei pentru îndeplinirea formelor vamale de export şi calculul navlului. În portul de descărcare, în baza acestui document, sunt efectuate formele vamale de import, se obţine permisul de descărcare şi se organizează operaţiile de descărcare, depozitare şi reexpediere a mărfii. În funcţie de destinatar, **m.m.** poate fi pentru vamă, consular, când regulile ţării de destinaţie a mărfii cer ca **m.m.** să fie vizat de consulul respectiv, de ieşire, de intrare. În manifestul de ieşire sunt înscrise mărfurile care se încarcă în portul din care pleacă nava. Manifestul de intrare se întocmeşte de comandantul navei şi se predă organelor vamale la bordul

navei, în cuprinsul său specificându-se mărfurile aflate pe mare, cele ce urmează a se descărca în portul respectiv, materialele şi proviziile aflate la bord, efectele şi obiectele personale ale comandantului, echipajului şi pasagerilor. Pe lângă acest manifest, se mai depune şi manifestul de mărfuri întocmit în portul de încărcare precum şi declaraţia de bord. În decurs de 24 de ore de la sosirea navei în port, agentul depune la navă şi un manifest al mărfurilor ce urmează să fie descărcate. În cazul în care se constată o neconcordanţă cantitativă sau calitativă între mărfurile declarate şi cele descărcate, pot fi aplicate sancţiuni pentru contravenţie vamală.

MANIFESTUM NON EGET PROBATIONE, ceea ce este evident nu are nevoie de dovedire.(D.R.)

MANOPERE DOLOSIVE, a se vedea *dol (1)*.

MANOPERE VICLENE, a se vedea *dol (1)*.

MANU PROPRIA, cu mâna proprie.(D.R.)

MARCAJ, inscripţie sau semn convenţional distinctiv aplicat prin tipărire, imprimare, ştanţare, poansonare etc. pe produs sau pe ambalajul acestuia, în scopul facilitării identificării, al indicării condiţiilor speciale de transport şi depozitare etc.

MARCAREA MĂRFURILOR, operaţiune de aplicare a marcajului pe produs sau pe ambalajul acestuia, conform normelor şi uzanţelor în domeniu, ori înţelegerilor între vânzător şi cumpărător. **M.m.** facilitează urmărirea mişcării mărfurilor, identificarea acestora, respectarea eventualelor condiţii speciale de transport, manipulare şi depozitare etc.

MARCĂ, semn distinctiv folosit de comercianţi şi destinat să diferenţieze produsele, lucrările şi serviciile lor de produsele, lucrările ori serviciile identice sau similare ale altor comercianţi. **M.** de fabrică este totodată şi o garanţie pentru consumator, garanţie de fabricaţie şi totodată o ofertă de servicii după vânzare, care nu există în cazul produselor anonime, precum şi un instrument de publicitate care asigură distribuţia produselor. Spre a forma obiect de protecţie juridică oricare din semnele alese (cuvinte, litere, cifre, reprezentări grafice, plane sau în relief, combinaţii ale acestora, una sau mai multe culori, forma produsului, ambalajului) trebuie să îndeplinească anumite condiţii de fond şi de formă. Astfel, în ce priveşte condiţiile de fond, **m.** trebuie să fie distinctivă şi nouă, să nu poată fi confundată cu o **m.** existentă, anterioară, şi să nu reprezinte o denumire necesară, uzuală sau generică sau un semn descriptiv, să nu fie ilicită, imorală sau deceptivă, adică să nu cuprindă indicaţii înşelătoare sau false. Sub aspect formal, dreptul la o anumită **m.** presupune îndeplinirea formalităţilor legale: a) depunerea unei cereri de înregistrare a **m.** (depozit reglementar) la O.S.I.M.; b) examinarea cererii din punct de vedere al îndeplinirii condiţiilor legale; c) înregistrarea propriu-zisă, în registrul mărcilor depuse, pentru **m.** care întrunesc aceste condiţii. Durata pentru care se asigură protecţia unei **m.** este de 10 ani de la data constituirii depozitului, dar aceasta poate fi reînnoită pentru noi perioade. Dreptul la **m.** cuprinde două prerogative esenţiale: dreptul de a folosi şi de a exploata semnul ales ca **m.** şi dreptul de a interzice folosirea aceluiaşi semn de către alţii. Clasificarea **m.** se poate face în funcţie de mai multe criterii şi prezintă interes deoarece regimul lor juridic înfăţişează unele deosebiri. Astfel, din punct de vedere al destinaţiei lor, **m.** pot fi de fabrică şi de comerţ; după obiectul lor sunt **m.** de produse şi **m.** de serviciu; după titularul dreptului la **m.** sunt individuale, când titular este o singură persoană, sau colective, care

aparţin mai multor persoane juridice; după natura normelor care le reglementează, sunt **m.** facultative şi **m.** obligatorii; din punct de vedere al compoziţiei sunt **m.** simple şi **m.** compuse. După natura semnelor care le formează, **m.** pot fi: verbale, când sunt alcătuite din nume, denumiri, titluri, iniţiale etc.; figurative, alcătuite din embleme, peisaje, desene, portrete, fotografii etc.; sonore, formate din sunete. În funcţie de efectul lor asupra consumatorilor, **m.** pot fi auditive, vizuale şi intelectuale. **M.** notorie este aceea care se bucură de o mare reputaţie, pentru care este protejată pe plan internaţional, potrivit Convenţiei de Uniune de la Paris, independent de orice formalitate de înregistrare naţională. În principiu, **m.** sunt facultative. Protecţia **m.**, întocmai ca şi a invenţiilor, are, în principiu, caracter teritorial, dar înregistrarea naţională a unei **m.** produce şi anumite efecte interanaţionale în cadrul Uniunii Internaţionale pentru Protecţia Proprietăţii Industriale, constituită prin Convenţia de la Paris din 1883. Potrivit acestei convenţii, cetăţenii statelor membre beneficiază în toate statele membre atât de tratamentul naţional, adică de regimul juridic aplicat de legislaţia acestor state naţionalilor, cât şi de tratamentul unionist, prin care se înţelege un ansamblu de avantaje conferite direct de convenţie. Printre acestea, esenţial este dreptul de prioritate unionistă care înseamnă că, din ziua depozitului reglementar, efectuat într-una din ţările uniunii, titularul **m.** va beneficia, pentru efectuarea depozitului în celelalte ţări, de un drept de prioritate de 6 luni faţă de depozitul aceleiaşi **m.** efectuat de terţi ulterior primului depozit. Convenţia consacră de asemenea principiul independenţei **m.** înregistrate reglementar în una din ţările membre ale uniunii faţă de înregistrările aceleiaşi **m.** în celelalte ţări ale Uniunii, inclusiv în ţara de origine. **M.** pot fi înregistrate şi internaţional, la Biroul internaţional pentru protecţia proprietăţii industriale, în condiţiile prevăzute de Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internaţională a mărcilor din 14 aprilie 1891, cu revizuirile ulterioare, inclusiv cea adusă prin Aranjamentul de la Nisa din 1957 privind clasificarea bunurilor şi serviciilor. Dreptul de la **m.** poate fi uzurpat prin contrafacere, adică printr-o reproducere servilă a elementelor esenţiale ale **m.** sau prin imitarea frauduloasă a acesteia. Atât contrafacerea, cât şi folosirea unei **m.** contrafăcute ori imitate dau titularului dreptul la o acţiune civilă în contrafacere, menită să interzică uzurparea **m.** şi să despăgubească pe titular de prejudiciul ce i s-a adus. În anumite condiţii, contrafacerea este sancţionată şi penal. Dreptul la **m.** se transmite prin cesiune de drepturi sau licenţă. Cesiunea poate fi totală, atunci când titularul transmite integral dreptul de a folosi **m.**, consimţind la folosirea ei de către alţii. În cazul unei cesiuni parţiale, titularul **m.** îşi conservă dreptul de a folosi, dar concede beneficiarului dreptul de a folosi şi el aceeaşi **m.**, fie pentru anumite perioade de timp, fie pentru anumită localitate sau regiune. Licenţa constă în concedarea de către titular a folosinţei dreptului de a exploata **m.**, dar, spre deosebire de cesiunea parţială, beneficiarul nu are dreptul de a exercita acţiunea în contrafacere. Licenţa unei **m.** poate fi licenţă de exploatare, care dă terţilor dreptul nu numai de a aplica **m.** ci şi de a fabrica produsul, ori licenţă de folosire, care constă în autorizarea de a aplica sau ataşa **m.** pe produsele furnizate de titularul cedent. Spre a fi opozabilă terţilor transmisiunea **m.** prin cesiune, este necesară formalitatea înscrierii în registrul mărcilor de

fabrică, de comerţ şi de serviciu înregistrate.

MARCĂ DE COMERŢ, semn distinctiv aplicat de comercianţi sau distribuitori pe produsele pe care le comercializează, spre a-şi atrage clientela. Regimul juridic al **m. de c.** nu se deosebeşte de acela al mărcilor de fabrică, legea asigurând o protecţie juridică similară ambelor categorii, cu menţiunea că, în sistemul legii române **m. de c.** are caracter facultativ spre deosebire de obligativitatea mărcii de fabrică.

MARCĂ DE FABRICĂ, a se vedea: *marcă; marcă de comerţ; marcă de serviciu.*

MARCĂ DE SERVICIU, semn distinctiv menit să identifice şi să apere prestaţiile de servicii şi executările de lucrări, spre deosebire de marca de fabrică sau marca de comerţ care au ca scop identificarea mărfurilor beneficiare de protecţie juridică. Sunt susceptibile să fie apărate printr-o **m. de s.** diferite categorii de servicii: o anumită muncă; serviciile de locaţiune; serviciile de transporturi; serviciile bancare; serviciile de asigurări; serviciile de emisiuni radiofonice şi de televiziune etc. Legea română protejează **m. de s.**; a se vedea şi *marcă.*

MARCĂ NAŢIONALĂ, semn distinctiv menit să identifice produsele dintr-o anumită ţară, în raport cu cele similare, originare dintr-o ţară străină. Spre deosebire de mărcile de fabrică, mărcile de comerţ sau mărcile de serviciu care pot aparţine persoanelor fizice sau persoanelor juridice, **m.n.** este marca oficială a statului.

MARCĂ NOTORIE, a se vedea *marcă.*

MARJĂ, numerar depus drept garanţie a executării unui contract la termen, o plată parţială, atât la bursele de mărfuri, cât şi la cele de valori. 1) **M.** de dobândă, diferenţa cu care rata dobânzii percepută unui solicitator de credite depăşeşte rata minimă a dobânzii practicată la un moment dat de o bancă sau pe pieţele de capital. **M.** de dobândă se stabileşte în puncte procentuale şi se adaugă la rata de referinţă a dobânzii; ea depinde de bonitatea financiară a solicitatorului - cu cât bonitatea este mai slabă, cu atât **m.** de dobândă este mai mare - şi de condiţiile generale de pe pieţele de capital. 2. **M.** de fluctuare, noţiune specifică cursurilor de schimb fixe, care pot oscila pe pieţele valutare numai între anumite limite.

MARKETING, activitate prin care, pe baza unor metode şi tehnici adecvate, se urmăreşte depistarea şi studierea cererii actuale şi viitoare de bunuri şi servicii, caracteristică diverselor categorii de consumatori, în scopul satisfacerii acesteia în condiţii corespunzătoare. **M.** este impus de necesitatea adaptării ofertei de bunuri şi servicii, cu luarea în considerare a necesităţilor şi preferinţelor consumatorilor. Aria de preocupări a **m.** include: culegerea, prelucrarea şi analiza datelor referitoare la cererea de consum; identificarea şi prelucrarea, pe această bază, a structurii şi orientării cererii, cu luarea în considerare a preferinţelor şi a modului de formare a acestora pentru anumite produse; proiectarea, efectuarea investiţiilor necesare şi fabricarea produselor respective; testarea produselor pe pieţe reprezentative; orientarea produselor în funcţie de rezultatele testărilor, inclusiv prin efectuarea unor modificări care se impun; elaborarea politicilor de preţ, ţinându-se cont de categoriile de consumatori potenţiali, de nivelul veniturilor acestora, de obiceiuri etc.; pregătirea pătrunderii pe piaţă, prin campanii publicitare adecvate, participarea la manifestări expoziţionale şi alte mijloace de sensibilizare a virtualilor consumatori; lansarea produsului pe piaţă, printr-o reţea de comercializare cât mai bine adaptată caracteristicilor acestuia;

urmărirea comportamentului produsului, în funcţie de faza ciclului de viaţă în care se află şi întreprinderea măsurilor necesare pentru menţinerea pe piaţă; utilizarea concluziilor şi experienţei dobândite în vederea înnoirii şi adaptării produselor comercializate. În condiţiile concurenţei, cunoaşterea cât mai amănunţită şi nuanţată a oportunităţilor de desfacere şi luarea, pe această bază, a celor mai adecvate măsuri de adaptare a producţiei şi modalităţilor de comercializare, reprezintă condiţii esenţiale pentru eficacitatea şi profitabilitatea activităţii unui comerciant.

MARTOR, persoană străină de proces având cunoştinţă despre fapte care sunt concludente în rezolvarea pricinii. **M.** relatează instanţei faptele şi împrejurările cunoscute de el, ajutând instanţa să descopere adevărul obiectiv. În principiu, orice asemenea persoană poate fi audiată ca **m.** în procesul civil, dacă are cunoştinţe despre împrejurările cauzei; cu toate acestea, legea prevede că interzişii nu pot fi audiaţi ca **m.** în nici un caz, interdicţia audierii lor fiind absolută. Persoana fizică dobândeşte capacitatea de a depune ca **m.** la împlinirea vârstei de 14 ani; legea prevede că minorii, debilii mintali şi cei lipsiţi vremelnic de discernământ pot fi ascultaţi ca **m.**, dar este recomandabil ca la aprecierea depoziţiei să se ţină seama de starea lor. Infirmităţile fizice creează incapacitatea de a depune mărturie numai pentru faptele percepute într-un anumit mod (cu organul de simţ afectat de infirmitate). Legea interzice audierea ca **m.** a următoarelor persoane: a) rudele şi afinii până la al treilea grad inclusiv; b) soţul, chiar despărţit; c) cei condamnaţi pentru mărturie mincinoasă. În procesele de divorţ, ca şi în cele referitoare la starea civilă în general, pot fi audiate ca **m.** şi rudele de orice grad, cu excepţia descendenţilor. Sunt scutiţi prin lege de a depune ca **m.**: persoanele obligate să respecte secretul profesional sau de serviciu (avocaţii, medicii, farmaciştii, slujitorii cultelor şi orice alte persoane pe care legea le obligă să păstreze secretul cu privire la faptele încredinţate lor în exerciţiul profesiei); funcţionarii publici, cu privire la împrejurările secrete de care au avut cunoştinţă în această calitate. Toate aceste persoane, cu excepţia slujitorilor cultelor, sunt însă obligate să depună ca **m.** dacă au fost dezlegate de îndatorirea păstrării secretului profesional de către cel interesat, respectiv de către autoritatea interesată în păstrarea secretului de serviciu. Legea scuteşte de obligaţia de a depune ca **m.** pe toţi aceia care, prin răspunsurile lor, s-ar expune ei înşişi ori ar expune pe vreuna din următoarele persoane: soţ, soţie, rude ori afini până la gradul trei la o pedeapsă penală ori la oprobiul public.

MASĂ CREDALĂ, gruparea organizată a creditorilor unei persoane fizice ori persoane juridice ce era declarată în stare de faliment. Constituirea creditorilor în **m.c.** avea un caracter obligatoriu şi automat, pe data şi prin efectul hotărârii declarative de faliment. **M.c.** exista din momentul acestei hotărâri, independent de orice intervenţie activă a creditorilor. Organele **m.c.** erau sindicul sau curatorul falimentului şi, uneori, adunarea creditorilor care, având atribuţii definite prin lege, acţiona în numele creditorilor, voinţa sau interesele individuale ale acestora având un rol limitat. Problema personalităţii juridice a **m.c.**, ca şi aceea a patrimoniului acesteia, a constituit obiect de controversă. Din **m.c.** făceau parte toţi creditorii al căror drept de creanţă era anterior hotărârii declarative. Deşi constituirea **m.c.** opera ipso jure, cunoaşterea şi stabilirea concretă a pasivului debitorului falit avea loc pe calea procedurii de declarare şi verificare a creanţelor. Constituirea **m.c.** ca efect al

falimentului decurgea din caracteristica esenţială a acesteia de a fi o procedură de executare generală şi colectivă asupra bunurilor debitorului falit şi era menită să dea expresie ca şi astăzi unuia din scopurile procedurii falimentare: asigurarea unui tratament egal creditorilor, în procesul de realizare a creanţelor lor. În acest sens, constituirea **m.c.** avea o serie de consecinţe specifice: suspendarea urmăririlor individuale ale creditorilor; exigibilitatea creanţelor cu termen; suspendarea curgerii dobânzilor; conversiunea creanţelor exprimate în valute străine. Pentru soluţia actuală a se vedea *procedura reorganizării şi lichidării judiciare.*

MASĂ PATRIMONIALĂ, 1. întregul patrimoniu al unei persoane. 2. grupă distinctă de bunuri având aceeaşi natură sau aceeaşi destinaţie şi fiind supuse aceluiaşi regim juridic, constituită în cadrul patrimoniului unei persoane.

MASĂ SUCCESORALĂ, ansamblul bunurilor şi valorilor de orice fel care, făcând parte din patrimoniul defunctului, constituie sau poate constitui obiectul împărţelii moştenirii.

MATERNITATE, legătură juridică existentă, ca urmare a descendenţei naturale, între o persoană fizică şi mama sa. **M.** poate fi: a) din căsătorie, dacă naşterea copilului a avut loc în perioada în care mama era căsătorită ori în cel mult 300 de zile de la încetarea, desfacerea sau anularea acesteia, copilul fiind, astfel, fie conceput şi născut, fie numai născut sau numai conceput în timpul acestei căsătorii; b) din afara căsătoriei, când copilul a fost conceput şi născut în afara căsătoriei mamei, aşa încât nu beneficiază de nici una din prezumţiile legale de paternitate. **M.** în sine rezultă din faptul naşterii şi se stabileşte pe baza acesteia, putând fi dovedită prin certificatul de naştere sau, la nevoie, prin orice mijloc de dovadă admis de lege.

MĂRTURIE, mijloc de probă constând în relatarea făcută oral de către o persoană, denumită martor, în faţa instanţei de judecată sau a unui alt organ de jurisdicţie, în legătură cu anumite acte, fapte sau împrejurări de orice natură despre care are cunoştinţă în mod direct sau indirect şi a căror prezentare ar putea contribui la soluţionarea unui litigiu. Constituie **m.** relatările privitoare la acte, fapte sau împrejurări despre care martorul a luat cunoştinţă în mod direct prin propriile simţuri, adică **m.** directă. Valoarea probantă a **m.** este lăsată la aprecierea judecătorului. Ea depinde în mare măsură de felul în care se corelează sau nu cu alte dovezi administrate în cauză.

MĂRTURIE INDIRECTĂ, mărturie referitoare la acte, fapte sau împrejurări despre care martorul nu a luat cunoştinţă în mod direct, prin propriile simţuri, ci numai în mod indirect, în sensul că le ştie "din auzite" sau "după ce ştie lumea", ori reprezintă simple "păreri personale" ori relatări ale unor zvonuri publice. Valoarea probantă propriu-zisă a **m.i.** este, de regulă, nulă. Ea poate, însă, constitui un motiv care să determine organul de jurisdicţie respectiv să dispună administrarea de noi dovezi.

MĂRTURISIRE, mijloc de probă constând în recunoaşterea, de către o persoană, a unor fapte sau împrejurări pe care o alta îşi întemeiază anumite pretenţii sau apărări, putând astfel produce consecinţe juridice împotriva autorului ei. În funcţie de diferite criterii, **m.** este susceptibilă de mai multe clasificări: a) După criteriul conţinutului, se face distincţie între: **m.** simplă; **m.** calificată şi **m.** complexă. b) După criteriul momentului în care a fost făcută, **m.** poate fi judiciară (când este făcută în faţa judecătorului şi în cadrul

procesului în care urmează a fi folosită ca mijloc de dovadă), sau extrajudiciară. c) **M.** poate fi expresă (orală sau scrisă) sau tacită. d) Din punct de vedere al cauzei imediate, **m.** poate fi spontană sau provocată prin interogatoriu. Pentru a fi valabilă, **m.** trebuie să fie un act de voinţă cu caracter unilateral, personal, conştient şi liber şi, de asemenea, trebuie să fie neechivocă, sinceră şi adevărată. Puterea doveditoare a **m.**, fie judiciară sau extrajudiciară, este lăsată la aprecierea judecătorului, ca a oricărui alt mijloc legal de probă.

MĂRTURISIRE CALIFICATĂ, mărturisire prin care cel ce o face, deşi recunoaşte formal faptul invocat de partea adversă, adaugă anumite precizări şi explicaţii privitoare la unul sau mai multe fapte care, producându-se în acelaşi moment, dau faptului mărturisit o altă calificare juridică. De ex., recunoaşte că a primit o sumă de bani de la partea adversă, dar nu cu titlu de împrumut, cum susţine aceasta, ci ca preţ al unor bunuri pe care i le-a transmis. O astfel de mărturisire nu poate fi scindată de către instanţa de judecată, ea trebuind să fie reţinută ori respinsă de către aceasta în întregul ei.

MĂRTURISIRE COMPLEXĂ, mărturisire prin care autorul ei recunoaşte faptul principal invocat de partea adversă, dar îi restrânge sau îi anulează efectele juridice, prin adăugarea relatării unui fapt posterior. De ex., recunoaşte primirea sumei de bani la care se referă partea adversă, dar adaugă că această datorie a fost stinsă prin plată, prin compensaţie sau prin alt mijloc legal de stingere a obligaţiilor. Dacă între faptul principal (cel pretins de partea care a propus interogatoriul) şi faptul modificator (afirmat de cel chemat la interogatoriu) există legătură de cauzalitate, în sensul că al doilea fapt este urmarea firească a celui dintâi, se va aplica principiul indivizibilităţii mărturisirii. Când însă cele două fapte mărturisite nu sunt într-o legătură de conexitate, faptul adăugat neprezentând consecinţa logică a faptului principal, mărturisirea este divizibilă. (D.R.)

MĂRTURISIRE EXTRAJUDICIARĂ, mărturisire orală sau scrisă care nu este făcută în faţa judecătorului în cursul procesului în care ar urma să fie utilizată ca mijloc de probă, aşa încât nu are caracterul de "actualitate" cerut unei mărturisiri judiciare şi nici nu este percepută nemijlocit de către judecătorul care urmează să soluţioneze pricina; de ex., mărturisirea făcută în faţa unei instanţe necompetente; mărturisirea făcută în cadrul unui alt proces, având alt obiect; mărturisirea făcută în cursul aceluiaşi proces etc. Forţa probantă a **m.e.** este aceeaşi ca şi a mărturisirii judiciare, fiind lăsată, ca şi aceasta, la aprecierea judecătorului. **M.e.** orală nu va putea fi folosită în cazurile în care proba cu martori nu este admisă; excepţiile de la dispoziţiile restrictive privind admisibilitatea probei cu martori sunt aplicabile, însă, şi în cazul **m.e.**. **M.e.** făcută în scris, inclusiv **m.e.** orală făcută unui organ administrativ, jurisdicţional, şi consemnată în scris de către acesta, poate fi utilizată în orice proces, dovada ei făcându-se cu înscrisul respectiv, iar forţa ei probantă fiind corespunzătoare aceleia a înscrisului.

MĂRTURISIRE SIMPLĂ, mărturisire care implică o recunoaştere pură şi simplă, deplină, fără nici o rezervă, a pretenţiei sau pretenţiilor părţii adverse.

MĂRTURISIRE TACITĂ, denumire dată anumitor atitudini negative ale uneia dintre părţile unui proces, atitudini pe care instanţa de judecată le poate considera ca reprezentând, în fond, o recunoaştere, totală sau parţială după caz, a unora dintre pretenţiile sau apărările celeilalte

părţi. Legea permite să se considere astfel: 1) Refuzul, fără motive temeinice, a uneia dintre părţi de a răspunde la interogator sau de a se prezenta în faţa instanţei. Instanţa poate considera aceste atitudini, în funcţie de împrejurări, fie ca o mărturisire deplină, totală sau parţială, fie numai ca un început de dovadă scrisă în favoarea părţii adverse. Forţa probantă a acestei **m.t.** este aceea a unei prezumţii simple. Fiind însă prevăzută de lege, ea poate fi utilizată în toate cazurile, iar nu numai în care este admisibilă proba cu martori. Spre deosebire de mărturisirea propiu-zisă, care nu poate fi revocată, această **m.t.** poate fi răsturnată de cel în cauză prin explicarea şi motivarea ulterioară a atitudinii sale. 2) Refuzul uneia dintre părţi de a răspunde la interogatoriu în legătură cu dovedirea deţinerii sau existenţei unui înscris privitor la obiectul procesului, dacă din dovezile administrate rezultă că l-a ascuns sau l-a distrus, precum şi refuzul acesteia de a-l prezenta instanţei dacă i se cere, după ce s-a dovedit că îl deţine. În această situaţie, instanţa va putea considera ca dovedite pretenţiile părţii care a cerut prezentarea înscrisului, pretenţii întemeiate pe cuprinsul acelui înscris.

MĂSURI CONSERVATORII, mijloace juridice puse de lege la îndemâna creditorului chirografar, în temeiul dreptului de gaj general, în vederea menţinerii sau aducerii în patrimoniul debitorului a unor bunuri sau valori menite a servi ca garanţie a executării creanţei sale, în situaţiile în care există o stare sau o ameninţare de insolvabilitate. Asemenea măsuri sunt sechestru asigurător; punerea de peceţi şi inventarierea bunurilor debitorului la decesul acestuia; acţiunea oblică; acţiunea pauliană; acţiunea în simulaţie; intervenţia creditorului în acţiunea de ieşire din indiviziune în care este angajat debitorul; cererea de separaţie a patrimoniului.

MĂSURI DE CONSERVARE A PATRIMONIULUI SUCCESORAL, totalitatea activităţilor desfăşurate şi a măsurilor luate de către notarul public în cursul procedurii succesorale notariale. Astfel, în cazurile prevăzute de lege sau la cererea celor interesaţi, notarul public, personal sau printr-un delegat, va face inventarierea bunurilor succesorale. Dacă nu există cerere anterioară pentru deschiderea procedurii succesorale, cererea de inventariere ţine loc şi de cerere de deschidere a acestei proceduri. Inventarierea notarială se va putea face numai cu acordul persoanei în posesia căreia se află bunurile defunctului. În caz de refuz, se va încheia un proces-verbal, semnat de cei prezenţi. Procesul-verbal de inventariere va cuprinde enumerarea, descrierea şi evaluarea provizorie a bunurilor ce se aflau în posesia defunctului la data decesului. Bunurile a căror proprietate este contestată se vor menţiona separat. În inventar se cuprind menţiuni privind pasivul succesoral. Bunurile defunctului care se găsesc în posesia altei persoane vor fi inventariate cu precizarea locului unde se află şi a motivului pentru care se găsesc acolo. În cazul în care, cu ocazia inventarieri, se va găsi testament lăsat de defunct, va fi vizat spre neschimbare şi va fi depus în depozit la biroul notarului public. Inventarul se semnează de cel care l-a întocmit, de succesibilii aflaţi la locul inventarului, iar în lipsa acestora sau în urma refuzului lor de semna, inventarul va fi semnat de martorii prezenţi. Dacă există pericol de înstrăinare, pierdere, inlocuire sau distrugere a bunurilor, notarul public va putea pune bunurile sub sigiliu sau le va preda unui custode. În cazul în care conservarea bunurilor succesorale necesită anumite cheltuieli, acestea vor fi făcute, cu încuviinţarea notarului

public, de custode sau, în lipsa custodelui, de un curator special, numit de notar pentru administrarea bunurilor. Bunurile date în custodie sau în administrare se predau pe bază de proces-verbal semnat de notar şi de custode sau curator. Dacă predarea are loc odată cu inventarierea, se va menţiona în procesul-verbal de inventarierea, un exemplar al procesului-verbal predându-se custodelui sau curatorului. Custodele sau curatorul este obligat să restituie bunurile şi să se depună conturile la biroul notarului public la finalizarea procedurii succesorale sau atunci când notarul consideră necesar. Dacă în timpul efectuării inventarului se vor găsi sume de bani, hârtii de valoare, ceceuri sau alte valori, se vor depune în depozitul notarial sau la o instituţie specializată, făcându-se o menţiune despre aceasta şi în procesul-verbal de inventariere. Din sumele de bani găsite la inventariere se vor lăsa moştenitorilor sau celor care locuiau cu defunctul şi gospodăreau împreună cu acesta sumele necesare pentru: 1) întreţinerea persoanelor ce erau în sarcina celui decedat, pentru maximum 6 luni; 2) plata sumelor datorate în baza contractelor de muncă sau plata asigurărilor sociale; 3) acoperirea cheltuielilor pentru păstrarea şi administrarea averii succesorale. În succesiunea în care există indicii că urmează a fi declarată vacantă, notarul public va putea încredinţa administrarea provizorie a bunurilor succesorale unui curator desemnat, cu încunoştiinţarea autorităţii administrativ-teritoriale. Măsurile de conservare luate de notarul public se vor comunica moştenitorilor legali, legatarilor şi, după caz, executorilor testamentari, dovada comunicării anexându-se la dosar. Completarea sau modificarea acestor măsuri poate fi dispusă de către notar până la încheierea finală a procedurii succesorale. Efectele măsurilor de conservare încetează la data finalizării procedurii succesorale. Oricine se consideră vătămat prin inventarul întocmit sau prin măsurile de conservare luate de notarul public poate face plângere la judecătorie. (D.R.)

MĂSURI PREMERGĂTOARE EXECUTĂRII, acte prealabile primului act de urmărire care, prin natura lor, nu sunt susceptibile să declanşeze procedura de executare silită. Au acest caracter: somaţia făcută în cadrul urmăririi silite mobiliare, poprirea făcută pe bază de acţiune, precum şi celelalte măsuri cu caracter asigurator. Asemenea acte neconstituind acte de executare, nu întrerup cursul prescripţiei dreptului de a cere executare silită.

ME VIVO, în timpul vieţii mele. (D.R.)

MELIUS EST NON SOLVERE QUAM SOLUTUM REPETERE, este mai bine să nu plăteşti decât să ceri repetiţiunea plăţii.

MEMORANDUM, care trebuie să fie reamintit.

MIJLOACE DE APĂRARE, posibilităţi reglementate prin lege de care părţile interesate se pot folosi în cadrul dezbaterilor judiciare pentru apărarea poziţiei procesuale pe care o ocupă în cadrul unui proces civil. În faţa instanţei de fond partea care se află în apărare este pârâtul. **M. de a.** puse la îndemâna pârâtului se împart în două grupe şi corespund unor atitudini diferite: a) mai întâi, pârâtul se poate apăra într-un mod negativ, urmărind ca acţiunea reclamantului îndreptată împotriva sa să fie respinsă; în concret, să-i fie respinsă pe baza unei excepţii de neacceptare de a fi judecată ori în fond ca neîntemeiată; b) apoi, dacă este cazul, pârâtul poate să se apere şi într-un mod pozitiv, formulând la rândul lui pretenţii proprii faţă de reclamant, conexe sau distincte de pretenţia ridicată împotriva sa,

pe calea unei cereri reconvenţionale, solicitând condamnarea acestuia din urmă. În faţa instanţei de apel sau de recurs, partea care adoptă poziţia de apărare este intimatul. Interesul său de a se apăra în această fază procesuală este justificat de menţinerea soluţiei favorabile obţinută în faţa primei instanţe. **M. de a.** de care intimatul se poate folosi sunt: a) excepţiile pe care le poate ridica la cererea de apel ori de recurs, de ex. tardivitatea, lipsa de calitate, netimbrarea; b) răspunsurile la fiecare motiv de apel ori de recurs în parte, în fapt şi de drept, argumentând necesitatea respingerii lor şi a menţinerii hotărârii atacate. În mod corespunzător, aceste **m. de a.** pot fi folosite de părţile interesate şi în cazul în care, împotriva hotărârilor care le sunt favorabile, se exercită celelalte căi de atac.

MIJLOACE DE APĂRARE A DREPTULUI DE PROPRIETATE, acţiuni prin care proprietarul tinde să înlăture atingerile ce sunt aduse dreptului şi să ajungă la restabilirea lui. Se grupează în două categorii şi anume: a) acţiuni nespecifice care pot servi şi la apărarea dreptului de proprietate caracterizate prin aceea că nu se întemeiază direct şi nemijlocit pe dreptul real de proprietate, ci pe drepturi de creanţă; b) acţiuni specifice pentru apărarea dreptului de proprietate cărora le este caracteristic faptul că se întemeiază direct şi nemijlocit pe acest drept, ceea ce le conferă un caracter real.

MIJLOACE DE STINGERE A OBLIGAŢIILOR, moduri stabilite de lege sau convenite de părţi, prin care raportul juridic de obligaţie încetează pentru viitor. Mijlocul obişnuit de stingere a obligaţiilor îl constituie plata, adică satisfacerea dreptului de creanţă al creditorului prin obţinerea prestaţiei la care era obligat debitorul. Raporturile de obligaţie pot înceta şi prin alte **m. de s. a o.** care pot fi: voluntare (când stingerea obligaţiei implică o manifestare de voinţă a părţilor, cum este bunăoară darea în plată, remiterea de datorie, novaţia) sau legale (când obligaţia se stinge în temeiul legii, independent de voinţa părţilor, cum este compensaţia, confuziunea). Unele **m. de s. a o.** dau satisfacţie creditorului, a cărui creanţă o realizează (plata, darea în plată, compensaţia); altele sting obligaţia fără a da satisfacţie creditorului (remiterea de datorie, confuziunea, imposibilitatea fortuită de executare). Raporturile de obligaţie cu executare succesivă se mai pot stinge şi prin împlinirea termenului extinctiv, ca şi prin reziliere. Rezoluţiunea nu este o **m. de s. a o.** în sensul propriu al cuvântului, ea desfiinţând obligaţia cu efect retroactiv. Prescripţia extinctivă nu este nici ea un **m. de s. a o.**, căci ea nu stinge însuşi dreptul subiectiv de creanţă, ci numai dreptul la acţiune în sens material.

MIJLOACE DOLOSIVE, a se vedea *dol (1)*.

MIJLOACE LEGALE DE DOVADĂ, denumire dată ansamblului probelor admise de lege. **M.l. de d.** admise de legislaţia civilă sunt: înscrisurile; declaraţiile de martori; mărturisirea; prezumţiile; expertiza; cercetarea la faţa locului; probele materiale.

MIJLOACE PUBLICITARE, instrumente prin care se transmit mesajele (informaţiile) publicitare către clienţii potenţiali pentru un anumit produs sau serviciu. **M.p.** trebuie să fie adaptate trăsăturilor caracteristice ale destinatarilor: ocupaţie, poziţie socială, grad de cultură, obiceiuri, aspiraţii personale sau profesionale etc. **M.p.** pot fi: vizuale (inserţii de texte sau simboluri referitoare la produs sau serviciu în presa cotidiană sau periodică, generală sau specializată, panouri publicitare, afişe, cataloage, prospecte, broşuri, calendare, foi volante distribuie în locuri publice sau prin corespondenţă etc.); au-

ditive (emisiuni radio, anunţuri prin megafoane); audiovizuale (spoturi şi filme la televiziune şi în cinematografe); demonstraţii directe în faţa consumatorilor (parade ale modei, probe şi teste de funcţionare la producători, în magazine sau în alte locuri publice); distribuirea de eşantioane gratuite etc.

MINISTERUL PUBLIC, autoritate publică ce îşi exercită atribuţiile prin procurori, constituiţi în parchete pe lângă fiecare instanţă judecătorească, sub autoritatea ministrului justiţiei. Activitatea Ministerului Public este organizată potrivit principiilor legalităţii, imparţialităţii şi al controlului ierarhic. Ministerul Public este independent în relaţiile cu celelalte autorităţi publice şi îşi exercită atribuţiile numai în temeiul legii şi pentru asigurarea respectării acesteia. Atribuţiile Ministerului Public sunt următoarele: efectuarea urmăririi penale şi, după caz, supravegherea acesteia; în exercitarea acestei atribuţii procurorii conduc şi controlează activitatea de cercetare penală a poliţiei şi a altor organe, care sunt obligate să aducă la îndeplinire dispoziţiile procurorului, în condiţiile legii; sesizarea instanţelor judecătoreşti pentru judecarea cauzelor penale; exercitarea acţiunii civile în cazurile prevăzute de lege; participarea, în condiţiile legii, la judecarea cauzelor de către instanţele judecătoreşti; exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti, în condiţiile prevăzute de lege; supravegherea respectării legii în activitatea de punere în executare a hotărârilor judecătoreşti şi a altor titluri executorii; verificarea respectării legii la locurile de deţinere preventivă, de executare a pedepselor, a măsurilor educative şi de siguranţă; apărarea drepturilor şi intereselor minorilor şi a persoanelor puse sub interdicţie; studierea cauzelor care generează sau favorizează criminalitatea şi prezentarea propunerilor în vederea eliminării acestora. Ministerul Public exercită orice alte atribuţii prevăzute de lege. Procurorii din fiecare parchet sunt subordonaţi conducătorului acelui parchet. Conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeaşi circumscripţie teritorială. Procurorul ierarhic superior poate să îndeplinească oricare dintre atribuţiile procurorilor din subordine şi să suspende ori să infirme actele ori dispoziţiile acestora, dacă sunt contrare legii. Dispoziţiile procurorului ierarhic superior date în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii în subordine. Cu toate acestea, procurorul este liber să prezinte în instanţă concluziile pe care le consideră întemeiate, potrivit legii, ţinând seama de probele administrate în cauză. În exercitarea atribuţiilor sale, Ministerul Public are dreptul să ceară direct sprijinul agenţilor forţei publice, care sunt obligaţi să execute dispoziţiile procurorului. Fiecare parchet se încadrează cu numărul necesar de procurori. Structura şi organizarea aparatului fiecărui parchet, precum şi parchetele la care se vor înfiinţa secţii maritime şi fluviale, birouri sau servicii de criminalistică şi criminologie se stabilesc de către ministrul justiţiei la propunerea procurorului general. Repartizarea procurorilor pe compartimente de activitate se face de către conducătorul fiecărui parchet. Parchetele militare vor fi organizate şi vor funcţiona potrivit legii. Parchetele sunt independente faţă de instanţele judecătoreşti. Dispoziţiile ministrului justiţiei, date prin procurorul general în vederea respectării şi aplicării legii, sunt obligatorii. Ministrul justiţiei, prin procurori-inspectori din cadrul Parchetului General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie şi din parchetele de pe lângă curţile de apel sau alţi procurori delegaţi, exercită controlul asupra tuturor mem-

brilor Ministerului Public. Controlul se realizează prin verificarea lucrărilor, a modului cum se desfăşoară raporturile de serviciu cu justiţiabilii şi celelalte persoane implicate în lucrările de competenţa Ministerului Public, precum şi prin aprecierea asupra activităţii, pregătirii şi aptitudinilor profesionale ale procurorilor. Ministrul justiţiei poate să ceară procurorului general informări asupra activităţii Ministerului Public şi să dea îndrumări cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru combaterea criminalităţii. Ministrul justiţiei poate da dispoziţie scrisă, prin procurorul general, procurorului competent să înceapă, în condiţiile legii, procedura de urmărire a infracţiunilor despre care are cunoştinţă şi să promoveze în faţa instanţelor judecătoreşti acţiunile necesare apărării interesului public. Nu vor putea fi date, însă, dispoziţii pentru întreruperea procedurii de urmărire penală legal deschise. Parchetele de pe lângă judecătorii, tribunale şi curţi de apel sunt conduse de către prim-procurori. Prim-procurorii parchetelor de pe lângă tribunale şi curţi de apel sunt ajutaţi de adjuncţi. Ministrul justiţiei, la propunerea procurorului general, stabileşte parchetele de pe lângă judecătorii la care prim-procurorii sunt ajutaţi de adjuncţi. Parchetele de pe lângă tribunale şi curţi de apel vor avea secţii de urmărire penală şi judiciare, conduse de procurori şefi. Prim-procurorii parchetelor curţilor de apel exercită direct sau prin procurori-inspectori controlul asupra parchetelor din circumscripţia lor. Prim-procurorii parchetelor de pe lângă tribunale exercită controlul asupra parchetelor din circumscripţia lor. În cauzele în care participarea procurorului este obligatorie, potrivit legii, prim-procurorii sau procurorii anume desemnaţi de aceştia participă la şedinţele de judecată, conduse de preşedinţii instanţelor. Parchetul General funcţionează pe lângă Curtea Supremă de Justiţie şi este condus de procurorul general, ajutat de 2 adjuncţi. Procurorul general exercită controlul asupra tuturor parchetelor. Procurorul general participă la şedinţele Curţii Supreme de Justiţie în secţii unite. Procurorul general desemnează, dintre membrii parchetului general de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, procurorii care participă la şedinţele Curţii Constituţionale, în cazurile prevăzute de lege. Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie are următoarea structură: Secţia de urmărire penală şi criminalistică; Secţia judiciară; Secţia parchetelor militare; Secţia de control, organizare şi studii; Secţia secretariat-administrativă. Secţiile din Parchetul General sunt conduse de procurori şefi, ajutaţi de adjuncţi. În cadrul secţiilor funcţionează servicii şi birouri; a se vedea şi *judecător*. (D.R.)

MINOR RESTITUITUR NON TANQUAM MINOR SED TANQUAM LAESUS, minorului i se restituie nu pentru că este minor, ci pentru că a fost lezat.

MINUTĂ, act procesual care cuprinde pe scurt rezultatul deliberării şi al cărui conţinut, prin pronunţare, este adus la cunoştinţa părţilor la sfârşitul şedinţei de judecată. **M.**, ca înscris autentic, sub pedeapsa nulităţii, trebuie să fie semnată de toţi judecătorii care au făcut parte din completul de judecată în faţa căruia pricina a fost dezbătută în fond, şi de grefier. Transcrierea **m.** în dipozitivul propriu-zis al hotărârii trebuie făcută cu exactitate şi pe cât este cu putinţă chiar în termenii în care rezultatul judecăţii a fost adus la cunoştinţa părţilor cu ocazia pronunţării. Este absolut interzis de a se opera modificări cu privire la modul în care rezultatul deliberării a fost consemnat sau de se acoperi vreo nulitate, cum ar fi, de exemplu, de a se adăuga şi soluţionarea

altor capete de cerere omise a fi inserate în **m.** care s-a întocmit imediat după deliberarea şi pronunţarea hotărârii în şedinţă publică.

MISSIO IN POSSESSIONEM, trimitere în posesie. (D.R.)

MOARTE PREZUMATĂ, a se vedea *declararea morţii prezumate.*

MOARTEA CREDITORULUI ŞI/SAU DEBITORULUI, mijloc legal de stingere a acelor obligaţii care sunt strâns legate de persoana părţilor, cum sunt obligaţiile de întreţinere sau cele izvorâte din contractele intuitu personae.

MOBILE ŞI OBIECTE APARŢINÂND GOSPODĂRIEI CASNICE, bunuri care, datorită naturii şi afectaţiunii lor, sunt destinate să servească folosinţei în gospodăria casnică a soţului, corespunzător nivelului obişnuit de trai al acestora (mobilierul, obiectele de menaj, maşina de gătit, televizorul, aparatul de radio, frigiderul, aspiratorul de praf etc.). Nu intră în această categorie bunurile de uz personal ale defunctului (veştmintele), cele destinate exercitării profesiei acestuia, pianul, automobilul, motocicleta sau alte bunuri care nu servesc în mod obişnuit gospodăriei casnice propriu-zise. De asemenea, nu intră în această categorie bunurile care ar putea servi folosinţei în gospodăria casnică, dar au avut, în cazul dat, o altă destinaţie. **M. şi o. a.g.c.**, care au fost bunuri proprii ale defunctului, precum şi cele care îi revin din bunurile comune ale soţilor formează, în anumite condiţii (ca şi darurile de nuntă) obiectul unui drept de succesiune special al soţului supravieţuitor.

MOBILIA SEQUUNTUR PERSONAM, mobilele urmează persoana.

MODALITATE DE PLATĂ, mecanism de efectuare a unei plăţi.

MODALITĂŢI ALE OBLIGAŢIILOR, clauze care modifică regimul unei obligaţii civile sau comerciale, prin desemnarea de către părţi a unui anumit eveniment viitor de realizarea căruia vor depinde efectele actului juridic. **M. ale o.** pot fi suspensive sau extinctive. Cele suspensive întârzie producerea acestor efecte până la data când se realizează evenimentul avut în vedere de părţi. Cele extinctive lasă să se producă de îndată efectele actului juridic, dar provoacă încetarea lor la data ivirii evenimentului respectiv. Speciile uzuale de **m. ale o.** sunt condiţia şi termenul.

MODALITĂŢI DE INVOCARE A NULITĂŢII ACTELOR DE PROCEDURĂ, căile procesuale prin intermediul cărora pot fi aduse la cunoştinţa instanţei competente neregularităţile săvârşite cu ocazia întocmirii sau aducerii la îndeplinire a unor acte de procedură în vederea desfiinţării sau, dacă este cazul, refacerii sau remedierii lor. **M. de i. a n.a. de p.** depind de faptul dacă judecata se află în curs de desfăşurare sau a fost terminată. a) Când neregularităţile se săvârşesc şi se descoperă în timpul judecăţii, indiferent de stadiul în care aceasta se află, fond, în primă instanţă ori în apel, sau recurs, nulitatea se invocă pe cale de excepţie. b) Când se au în vedere neregularităţi săvârşite în timpul judecăţii dar descoperite după terminarea acesteia sau care privesc hotărârea prin care se pune capăt judecăţii, nulitatea se invocă prin mijlocirea căilor legale de atac. La invocarea nulităţii actelor procesuale, cât şi la soluţionarea acestora, trebuie să se ţină seama de regimul lor procedural determinat de natura, imperativă sau dispozitivă, a normei juridice încălcate. Alte reguli ce trebuie avute în vedere sunt: a) nimeni nu poate invoca o nulitate pricinuită de propriul său fapt, în afară, bineînţeles, de cazul în care nulitatea este absolută; b) când nulitatea se invocă prin mijlocirea

unei căi de atac trebuie să se ţină seama de ierarhia lor (neregulata citare pentru ziua când s-a judecat pricina nu poate fi invocată direct pe calea de atac a contestaţiei în anulare, atâta timp cât partea interesată are deschisă calea de atac a apelului sau a recursului). Atâta timp cât nu s-a dispus anularea, actele de procedură produc efectele unor acte valabil întocmite sau aduse la îndeplinire.

MODIFICAREA ACŢIUNII, a se vedea *modificarea cererii de chemare în judecată.*

MODIFICAREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, facultate recunoscută prin lege reclamantului, exprimând prerogativa acestuia de a opera schimbări cu caracter esenţial referitoare la pretenţiile formulate iniţial faţă de pârât. **M.c. de c. în j.** poate fi făcută la prima zi de înfăţişare; legea prevede însă că în cadrul dezbaterilor din această zi, instanţa poate acorda reclamantului un termen într-un astfel de scop, dispunând amânarea pricinii şi comunicarea cererii modificate pârâtului, spre a-i da posibilitate să facă întâmpinare. Cererea nu se socoteşte modificată şi nu se va da în termen, ci se vor trece la încheierea de şedinţă declaraţiile verbale făcute în instanţă: a) când se îndreaptă greşelile materiale din cuprinsul cererii; b) când reclamantul măreşte sau micşorează cătimea obiectului cererii; c) când cere valoarea obiectului pierdut sau pierit; d) când înlocuieşte cererea în constatare printr-o cerere pentru realizarea dreptului sau, dimpotrivă, în cazul în care cererea în constatare poate fi primită.

MODURI DE DOBÂNDIRE A DREPTURILOR REALE, mijloace juridice care, potrivit legii, servesc la constituirea sau la obţinerea prin transfer a unor drepturi reale, ca elemente componente ale patrimoniului unei persoane fizice sau juridice. Pot fi clasificate după mai multe criterii şi anume: 1) Potrivit criteriului ce are în vedere întinderea dobândirii pot fi universale, atunci când dobânditorului i se transmite o întreagă universalitate juridică, ce cuprinde atât elemente active cât şi elemente pasive (moştenirea legală); cu titlu universal, atunci când dobânditorului i se transmite o fracţiune dintr-o asemenea universalitate (divizarea persoanei juridice); cu titlu particular, atunci când în patrimoniul debitorului intră drepturi reale singulare (contractele translative de drepturi reale). 2) În funcţie de momentul în care operează transmisiunea, **m. de d.** a drepturilor reale pot fi: între vii, când îşi produc efectele în timpul vieţii părţilor (contractul de vânzare-cumpărare, de donaţie etc.); pentru cauza de moarte, când efectul translativ se produce la încetarea din viaţă a transmiţătorului (legatul). 3) După situaţia juridică a bunului la data dobândirii, **m. de d.** a drepturilor reale pot fi originare, când în persoana dobânditorului ia naştere un drept real nou, asupra unui bun care nu făcea obiectul dreptului real al unei persoane (ocupaţiunea, dobândirea fructelor de către proprietar sau de către posesorul de bună-credinţă), sau asupra unui bun în privinţa căruia dreptul real al titularului anterior se stinge în temeiul legii odată cu dobândirea lui de către noul titular (uzucapiunea, dobândirea mobilelor prin posesie de bună credinţă), sau pot fi derivate, când dobândirea presupune transferul dreptului real din patrimoniul titularului său în patrimoniul dobânditorului (contractele; succesiunea). 4) Pe baza criteriului caracterului transmisiunii, **m. de d.** derivate sunt cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, după cum dobânditorul are sau nu obligaţia de a da ceva în schimbul dreptului ce-i este transmis (contractul de vânzare-cumpărare, respectiv contractul de donaţie sau legatul).

MOMENTUL ÎNCHEIERII CONTRACTULUI, data determinată în care, realizându-se acordul de voinţă al părţilor, ia naştere între ele un raport juridic contractual. Determinarea **m.î.c.** prezintă interes pentru: a) aprecierea capacităţii de a contracta a părţilor; b) aprecierea caracterului liber şi neviciat al consimţământului lor sau al existenţei unui viciu de consimţământ; c) aprecierea valabilităţii contractului în funcţie de anterioritatea sau posterioritatea momentului revocării ofertei în raport cu **m.î.c.** sau în funcţie de momentul în care oferta a devenit caducă pentru moartea sau incapacitatea ofertantului; d) stabilirea momentului din care contractul începe să producă efecte, dacă părţile n-au afectat contractul de un termen suspensiv, cum ar fi, bunăoară, momentul transmiterii între părţi a dreptului real ce face obiectul contractului, momentul trecerii riscurilor de la vânzător la cumpărător etc.; e) începerea curgerii unor termene de prescripţie extinctivă; f) determinarea legii aplicabile, în caz de conflict de legi în timp; g) determinarea locului încheierii contractului şi, în raport de aceasta, a legii aplicabile în caz de conflict de legi în spaţiu, precum şi a competenţei teritoriale a instanţelor; h) determinarea acceptantului cu care contractul este valabil încheiat, în cazul unei oferte făcută mai multor persoane şi care a fost acceptată succesiv de către mai mulţi destinatari; i) aprecierea admisibilităţii acţiunii pauliene, în funcţie de anterioritatea creanţei reclamantului faţă de contractul fraudulos pe care îl atacă etc. Stabilirea **m.î.c.** nu prezintă dificultăţi în cazurile în care părţile sunt faţă în faţă, ori când tratativele au loc prin telefon şi nu se stabileşte un termen de acceptare. Când însă contractul se încheie prin corespondenţă, stabilirea momentului în care se poate considera ca fiind perfectat acordul de voinţă al părţilor, şi implicit stabilirea **m.î.c.**, întâmpină dificultăţi pentru a căror soluţionare s-au formulat mai multe teorii (teoria emisiunii acceptării, teoria expedierii acceptării, teoria informaţiunii etc.), adoptându-se, în general, teoria recepţiunii acceptării, potrivit căruia contractul se consideră încheiat în momentul în care scrisoarea de acceptare a ofertei este primită de ofertant şi în care se prezumă că ofertantul a şi luat cunoştinţă de acceptare, realizându-se astfel acordul de voinţe. Acest sistem se aplică însă numai în cazurile în care **m.î.c.** nu ar rezulta din prevederi exprese ale legii, din înţelegerea părţilor sau din alte împrejurări concludente; astfel, la contractele solemne, **m.î.c.** este acela în care consimţământul părţilor a îmbrăcat forma solemnă cerută de lege; în cazul ofertelor care se pot accepta tacit prin începerea executării contractului, **m.î.c.** este acela al începerii executării, după care ofertantul nu-şi mai poate retrage oferta; în contractele unilaterale, oferta făcută de partea care se obligă este considerată ca acceptată de destinatar de îndată ce-i ajunge la cunoştinţă; contractele reale se consideră încheiate în momentul în care, pe baza acordului de voinţă al părţilor, se face predarea efectivă a lucrului etc.

MORA, întârziere

MORA CREDITORI, locuţiune latină folosită pentru a desemna întârzierea creditorului. (D.R.)

MORA DEBITORI, locuţiune latină folosită pentru a desemna întârzierea debitorului. (D.R.)

MORATORIU, instituţie juridică în virtutea căreia (înainte de intrarea în vigoare şi aplicarea Legii nr. 64/1995 privind procedura reorganizării şi lichidării judiciare) instanţa judecătorească putea suspenda, la cererea falitului, executarea hotărârii

declarative de faliment, pentru a da acestuia un răgaz cu scopul de a încerca să-şi redreseze situaţia patrimonială în măsura necesară satisfacerii intereselor creditorilor săi. Pentru ca cererea de acordare a **m.** să fie admisă trebuiau îndeplinite următoarele condiţii: falitul să facă dovada că insolvenţa sa este datorată unor împrejurări extraordinare şi imprevizibile, ce nu-i erau imputabile; să facă dovada solvabilităţii sale; să prezinte instanţei registrele sale, regulat ţinute, bilanţul şi o listă cuprinzând numele tuturor creditorilor şi valoarea tuturor creanţelor pe care aceştia le au împotriva sa. Instanţa putea admite cererea de **m.** numai după consultarea adunării creditorilor; admiţând cererea, ea stabilea şi durata **m.**, care însă era limitată la cel mult 6 luni. În acest interval de timp, debitorul avea obligaţia să plătească creanţele existente împotriva sa, ori să obţină de la creditori amânarea scadenţelor acestora. Hotărârea judecătorească de admitere a **m.** avea ca efect suspendarea procedurii falimentului, falitul redobândind drepturile de administrare şi dispoziţie asupra bunului ce-i aparţinea şi de a sta în justiţie; pe data **m.** se suspendau şi decăderile personale ale falitului şi nici un act de executare nu putea fi început sau continuat împotriva lui de către creditori. **M.** putea fi prefalimentar; în acest caz el avea ca efect preîntâmpinarea declarării falimentului.

MORATORIU LEGAL, amânare generală, prin lege, a executării (plăţii) unor obligaţii contractuale, ca urmare a unor împrejurări excepţionale (război, calamităţi naturale etc.). Formă de manifestare a intervenţiei legiuitorului în contracte, **m.l.** constituie o excepţie de la principiul forţei obligatorii a contractului.

MOSTRĂ, produs sau cantitate redusă dintr-un produs, de cele mai multe ori fără valoare comercială, care se distribuie în mod gratuit clienţilor potenţiali sau se expun la târguri şi expoziţii. Rolul **m.** este acela de a conferi posibilitatea aprecierii nivelului calitativ şi al aspectului produsului oferit spre vânzare. Utilizarea **m.** constituie o practică curentă, reprezentând un instrument important de sensibilizare a cumpărătorilor; în acest context, modul de prezentare, precum şi distribuirea **m.** joacă un rol important. Având în vedere caracteristicile şi rolul lor, circulaţia **m.** beneficiază, de regulă, de un regim vamal mai favorabil în raport cu mărfurile pe care le reprezintă.

MOŞTENIRE, 1. transmisiune a patrimoniului, a unei fracţiuni a acestuia ori a unor bunuri sau valori determinate, care au aparţinut unei persoane fizice decedate, către una sau mai multe persoane fizice în viaţă, către una sau mai multe persoane juridice sau către stat, în baza unor norme juridice prestabilite. 2. obiectul **m.**, adică ansamblul bunurilor, drepturilor şi obligaţiilor pe care le-a lăsat defunctul. **M.** reprezintă una dintre modalităţile posibile de efectuare a unei liberalităţi şi, totodată, unul dintre modurile legale de dobândire şi de transmitere a proprietăţii şi a altor drepturi reale. Persoana care lasă **m.** este denumită după caz: testator; decedat; defunct; autor; de cujus etc., iar aceea care primeşte sau urmează să primească **m.** este denumită: moştenitor; succesor; urmaş; având-cauză; succesibil etc. Din punct de vedere al temeiului juridic şi al reglementărilor legale în baza cărora se efectuează transmiterea obiectului său, **m.** poate fi de două feluri: a) **m.** legală (sau **m.** ab intestat), dacă, şi în măsura în care, transmisiunea succesorală se face în baza legii, deoarece nu există un testament, ori acesta este ineficient. Spre deosebire de **m.** testamentară, în cazul cărora moştenitor poate fi, în principiu, orice persoană, **m.**

legală se deferă numai unor categorii de persoane, stabilite prin lege, denumite moştenitori legali; b) **m.** testamentară dacă, şi în măsura în care, transmisiunea succesorală se face în baza unui testament valabil potrivit legii.

MOŞTENIRE ANOMALĂ, drept de moştenire pe care, în trecut, îl avea adoptatorul sau descendenţii acestuia asupra bunurilor pe care adoptatul le-a dobândit cu titlu gratuit de la adoptator, în cazul în care adoptatul murea fără succesori. După abrogarea art. 316 şi 317 C. civ. prin Decretul nr. 32/1954 nu mai există **m.a.**, ci numai moştenire ordinară sau de drept comun.

MOŞTENITOR, persoană care a moştenit, moşteneşte sau este îndreptăţită să moştenească o altă persoană, fie în virtutea legii (**m.** legal), fie în temeiul unui testament (**m.** testamentar). Dovada calităţii de **m.** a unei persoane se poate face în cadrul procedurii succesorale (notariale sau judecătoreşti) prin orice mijloc de dovadă admis de lege, iar în alte împrejurări prin certificatul de moştenitor sau prin hotărârea judecătorească definitivă prin care i s-a atribuit această calitate.

MOŞTENITOR APARENT, persoană care stăpâneşte, în tot sau în parte, bunurile succesorale, fără a fi îndreptăţit la aceasta, ori persoana care figurează, din această cauză, ca pârât într-o petiţie de ereditate. Dacă petiţia de ereditate în care **m.a.** a figurat ca pârât s-a dovedit întemeiată şi a fost admisă ca atare printr-o hotărâre judecătorească definitivă, drepturile şi obligaţiile pe care **m.a.** le are faţă de adevăratul moştenitor ca şi drepturile şi obligaţiile corelative ale acestuia din urmă, precum şi soarta actelor juridice privitoare la bunurile succesorale pe care **m.a.** le-a încheiat între timp cu terţe persoane, depind de împrejurarea dacă **m.a.** şi terţii cu care el a contractat au fost de bună-credinţă sau de rea-credinţă. **M.a.** nu poate dobândi proprietatea bunurilor succesorale pe care le posedă decât prin prescripţia achizitivă de 30 de ani.

MOŞTENITOR LEGAL, persoană chemată prin lege la succesiunea defunctului. Există două categorii de **m.l.**: a) rudele apropiate ale defunctului, împărţite în clase de moştenitori; b) soţul supravieţuitor al defunctului.

MOŞTENITOR NEREGULAT, moştenitor care este considerat doar un simplu "succesor la bunuri", iar nu ca un "continuator al persoanei" defunctului. Nefiind "continuatori" ai persoanei defunctului, **m.n.** au pentru pasivul succesiunii la care sunt chemaţi o răspundere mai mică decât moştenitorii regulaţi, răspunzând pentru pasiv numai intra vires heredidatis, iar prin moştenire nu dobândesc şi creanţele născute în patrimoniul defunctului ca urmare a eventualelor atingeri aduse personalităţii acestuia. **M.n.** nu se bucură de sezină.

MOŞTENITOR NESEZINAR, moştenitor care nu beneficiază de sezină, aşa încât pentru a intra în stăpânirea succesiunii la care este îndreptăţit trebuie să ceară notarului public competent trimiterea în posesie şi eliberarea certificatului de moştenitor, iar în cazul statului, a certificatului de vacanţă succesorală. Trimiterea în posesie produce aceleaşi efecte ca şi sezina. Sunt **m.n.** toţi moştenitorii defunctului care nu sunt rude în linie dreaptă (ascendenţi sau descendenţi) ai acestuia.

MOŞTENITOR REGULAT, moştenitor care, printr-o ficţiune a legii, este considerat ca un "continuator al persoanei defunctului" şi nu doar ca un simplu "succesor la bunuri" al acestuia. În concepţia actuală a dreptului nostru civil, sunt consideraţi

m.r. toţi moştenitorii legali, inclusiv soţul supravieţuitor. Fiind socotit "continuator" al persoanei defunctului, **m.r.** are o răspundere mai mare decât moştenitorul neregulat pentru pasivul succesoral (răspunzând ultra vires hereditatis, dacă nu a acceptat moştenirea sub beneficiu de inventar); **m.r.** dobândeşte prin succesiune şi creanţele născute în patrimoniul defunctului ca urmare a eventualelor atingeri aduse personalităţii acestuia. Contrar consecinţelor fireşti ce ar trebui să decurgă din faptul că **m.r.** sunt socotiţi "continuatori" ai persoanei defunctului, nu toţi aceştia se bucură de sezină.

MOŞTENITOR REZERVATAR, moştenitor legal căruia legea îi recunoaşte un drept asupra unei cote determinate din moştenirea defunctului, numită rezervă succesorală, de care nu poate fi dezmoştenit prin voinţa lui de cujus. Sunt **m.r.**: descendenţii; ascendenţii privilegiaţi; soţul supravieţuitor. Cuantumul rezervei succesorale a fiecăreia dintre aceste categorii de **m.r.** este diferit.

MOŞTENITOR SEZINAR, moştenitor căruia legea îi recunoaşte beneficiul sezinei. Sunt **m.s.** numai rudele în linie dreaptă (ascendenţii şi descendenţii) defunctului. **M.s.** are dreptul să ia în stăpânire bunurile mobile sau imobile ale succesiunii şi să exercite acţiunile patrimoniale ale defunctului, chiar de la data deschiderii succesiunii, fără îndeplinirea vreunei formalităţi sau dobândirea vreunei aprobări, altfel spus fără a avea nevoie să ceară trimiterea (punerea) în posesie.

MOŞTENITOR TESTAMENTAR, persoană chemată la succesiune în baza unui testament. **M.t.** poate fi, în principiu, orice persoană.

MOTIV DETERMINANT, element psihologic, constând în reprezentarea intelectuală a unuia sau mai multor fapte ori împrejurări, care intervine în mod hotărâtor în procesul de elaborare a voinţei juridice a unei persoane, şi care constituie temeiul subiectiv al adoptării deciziei sale de a-şi da consimţământul la încheierea unui act juridic, în sensul că, în lipsa acestui **m.d.**, persoana n-ar fi consimţit să încheie actul. **M.d.** face parte din conţinutul noţiunii de cauză a contractului. Eroarea viciază consimţământul numai dacă ea priveşte acele însuşiri substanţiale ale obiectului contractului, sau acele calităţi ale persoanei cocontractantului care au constituit **m.d.** al voinţei de a contracta.

MOTIVAREA HOTĂRÂRII, arătarea argumentelor ce sunt aduse pentru justificarea temeiniciei şi legalităţii soluţiilor pe care instanţele judecătoreşti sau alte organe de jurisdicţie le pronunţă în cauzele judecate. **M.h.** se face în fapt şi în drept. a) Motivarea în fapt cuprinde analiza şi evaluarea probelor pe baza cărora s-a stabilit existenţa sau inexistenţa faptelor şi împrejurărilor care au generat litigiul dintre părţi; respectiv, pentru ce au fost admise susţinerile uneia dintre părţi şi înlăturate cele formulate de cealaltă parte; b) Motivarea în drept cuprinde justificarea aplicării în cauza judecată a anumitor norme de drept şi de ce li s-a dat acestora o anumită interpretare. Raţiunea şi obligativitatea motivării oricărei hotărâri o dau următoarele consideraţii şi interese: a) constituie o garanţie pentru justiţiabili, care, din expunerea sistematică şi logică a consideraţiunilor de fapt şi de drept, pot cunoaşte temeiurile ce au condus la soluţia dată cauzei şi pot ataca hotărârea, combătând temeiurile pe care le găsesc nefondate. b) înlăturarea arbitrariului judecătoresc şi facilitarea controlului din partea instanţelor superioare care trebuie să cunoască temeiurile pe care se sprijină hotărârea atacată şi decide dacă este legală şi temeinică. **M.h.** implică

următoarele cerinţe şi condiţii: a) o cunoaştere perfectă a dosarului; b) darea de răspunsuri precise la toate capetele de cerere formulate prin acţiune sau a motivelor invocate prin exercitarea unei căi de atac pe baza întregului material probatoriu, a argumentelor şi raţionamentelor juridice discutate în contradictoriu de părţi; c) consecvenţă şi principialitate, excluzându-se în felul acesta considerentele contradictorii, vagi sau imprecise care fac imposibilă urmărirea raţionamentelor logice folosite de judecător pentru darea soluţiei; d) un stil corespunzător, cu respectarea regulilor gramaticale de morfologie şi sintaxă, ordine, precizie şi claritate în expunere. **M.h.** trebuie să corespundă întotdeauna cu dispozitivul aşa cum acesta a fost întocmit în momentul deliberării. În caz contrar, când dispozitivul hotărârii atacate nu corespunde cu minuta întocmită după deliberare, hotărârea este nulă, deoarece, faţă de soluţiile contradictorii adoptate, nu se poate şti ce anume soluţie a pronunţat instanţa.

MOTIVE DE APEL, orice nemulţumire, a părţii interesate, de hotărârea primei instanţe; a se vedea *apel*.

MOTIVE DE CASARE (DE RECURS), motive privind nelegalitatea şi netemeinicia hotărârii ce se atacă pe calea recursului; a se vedea *recurs*.

MOTIVE DE DIVORŢ, împrejurări temeinice care vatămă grav şi iremediabil relaţiile dintre soţi, făcând imposibilă continuarea căsătoriei pentru soţul care cere desfacerea ei. Legea nu precizează care anume sunt asemenea împrejurări, ci stabileşte doar condiţiile în prezenţa cărora instanţa poate pronunţa divorţul; instanţele judecătoreşti au reţinut însă frecvent ca **m. de d.** următoarele împrejurări: 1) Împrejurările care reduc considerabil aptitudinea unuia dintre soţi de a întreţine o viaţă conjugală normală (o malformaţie a organelor genitale; pierderea totală sau în mare măsură a aptitudinii fiziologice de coabitare; o boală cronică gravă sau o maladie nervoasă incurabilă etc.); 2) Fapte imputabile soţilor; acestea sunt deosebit de numeroase şi diverse, având semnificaţii diferite de la caz la caz, astfel încât caracterizarea lor ca **m. de d.** implică o analiză a tuturor factorilor obiectivi şi subiectivi ce determină sau influenţează modul de desfăşurare a relaţiilor de familie în cazul dat. Astfel de fapte sunt: a) săvârşirea de către unul dintre soţi a unei infracţiuni care lezează relaţiile de familie (adulter; incest; abandon familial; viol etc.); prin asemenea fapte se încalcă în mod grav regulile de conduită şi principiile morale elementare, creîndu-se situaţii inacceptabile pentru soţul nevinovat; b) separaţia de fapt îndelungată a soţilor, care face ca nici unul dintre ei să nu-şi poată îndeplini obligaţiile izvorâte din căsătorie, golind de conţinut raporturile de căsătorie şi indicând, totodată, lipsa - cel puţin în privinţa unuia dintre soţi - a interesului de a menţine viabilă căsătoria, care se reduce astfel la o simplă uniune formală, în cadrul căreia însă fiecare din soţi îşi trăieşte viaţa separat; c) neîndeplinirea de către unul dintre soţi a obligaţiilor conjugale, chiar în condiţiile în care traiul în comun n-a fost întrerupt; refuzarea sau neglijarea de către unul din soţi a îndeplinirii obligaţiilor firesti ce decurg din căsătorie constituie o sursă de neînţelegeri, care deteriorează căsătoria; d) nepotrivirea fiziologică a soţilor, în măsura în care influenţează negativ desfăşurarea normală a raporturilor conjugale; e) violenţele fizice grave (vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii; tentativa de omor săvârşită de către unul dintre soţi asupra celuilalt soţ, precum şi alte asemenea acte) îndreptăţesc victima

să ceară desfacerea căsătoriei; asemenea acte pot constitui **m. de d.** chiar dacă săvârşirea lor a fost determinată şi de comportarea necorespunzătoare a victimei; f) alcoolismul; consumarea băuturilor alcoolice de către unul dintre soţi poate fi invocată ca **m. de d.** de către celălalt soţ, numai în măsura în care depăşeşte limitele rezonabile şi impietează asupra desfăşurării normale a relaţiilor de familie; se legitimează divorţul in toate cazurile în care alcoolismul determină degradarea morală a soţului ce are acest viciu.

MOTIVELE CONTESTAŢIEI LA EXECUTARE, orice neregularităţi, erori sau excese care duc la încălcarea legalităţii procedurii de executare, în baza cărora persoanele interesate pot cere oprirea executării sau înlăturarea nelegalităţilor. **M.c. la e.** se pot grupa în două categorii: motive prin care se contestă însuşi titlul executoriu şi motive prin care se contestă executarea propriu-zisă. Prima categorie conţine motive care pot privi: 1) ineficacitatea titlului executor, cum sunt: a) învestirea greşită a unor hotărâri cu formula executorie; b) desfiinţarea hotărârii după învestirea ei cu formula executorie; 2) înţelesul, întinderea şi aplicarea titlului executor, fără a afecta şi valabilitatea sa, cum sunt: a) insuficienta precizare a obiectului executării; b) neregularităţi cu privire la persoanele îndreptăţite să ceară executarea sau a celor împotriva cărora urmează să fie îndreptată. A doua categorie conţine motive care pot privi orice act şi orice aspect al procedurii de executare, cum sunt: prescripţia dreptului de a cere executarea silită; vicii de formă ale executării, ca de pildă, cele ale publicaţiilor de vânzare sau ale înştiinţărilor prealabile; urmărirea unor bunuri aparţinând altor persoane decât debitorul; întocmirea în mod fraudulos a unor acte de executare pentru a vătăma drepturile uneia din părţi etc. Formularea clară a **m.c. la e.** prezintă importanţă sub aspectul competenţei instanţei la care cei interesaţi trebuie să se adreseze. Astfel, contestaţiile întemeiate pe motive din prima categorie - la titlu - se introduc la instanţa care a încuviinţat titlul, iar contestaţiile întemeiate pe motive din a doua categorie - la executarea propriu-zisă - se introduc la instanţa care execută sau supraveghează executarea hotărârii.

MUNUS IUDICONDI, menirea judecătorului; sarcina de a judeca. (D.R.)

MUTATIS MUTANDIS SERVATIS SERVANDIS, schimbând ceea ce trebuie schimbat, păstrând ceea ce trebuie păstrat.

MUTUUM, împrumut de consumaţie.

MUTUUS CONSENSUS, expresie latină folosită pentru a desemna acordul de voinţă al părţilor (consimţământul) la încheierea unui act juridic. (D.R.)

MUTUUS DISSENSUS, expresie latină folosită pentru a desemna acordul de voinţă al părţilor contractante la revocarea sau rezilierea contractului. O serie de alte acte juridice nu pot fi revocate sau reziliate **m.d.** (D.R.)

NAVIGAŢIE TRAMP, transportul mărfurilor efectuat între diferite porturi cu nave angajate, pe baza unui contract de navlosire, fără a fi subordonate unei linii regulate sau a urma un itinerar regulat. În mod obişnuit, se transportă caricuri complete în vrac, precum şi partide de mărfuri generale. Transportul acestor mărfuri nu este urgent, iar valoarea lor pe unitate de măsură este în general mai scăzută decât a altor mărfuri. **N.t.** asigură un transport maritim relativ mai ieftin, iar la portul terminus, nava descarcă complet şi îşi caută o altă încărcătură.

NAVLOSANT, persoană care închiriază o navă altei persoane numite navlositor. Dacă **n.** este şi proprietar al navei, execută el însuşi sau printr-un reprezentant transporturile pe mare. Într-o asemenea împrejurare **n.** întruneşte atât calitatea de proprietar cât şi cea de armator, caz frecvent întâlnit în practica transporturilor de mărfuri pe mare. De asemenea, **n.** poate fi un chiriaş, care la rândul lui închiriază nava devenind astfel subnavlosant.

NAVLOSIRE, acordul de voinţă, realizat în scris, prin care o persoană numită navlosant armator, care de regulă este şi proprietarul navei, se obligă să pună temporar la dispoziţia altei părţi, navlositor, folosinţa navei sale sau a unei părţi din aceasta, în scopul transportului de mărfuri, în schimbul unei sume de bani numită navlu. Este reglementat de C. com., care face distincţie între contractul de navlosire denumit contract de închiriere şi poliţa de încărcare. Uzanţele comerciale aplicabile contractului au în general valoare contractuală aplicându-se în temeiul şi în limita în care legea care cârmuieşte contractul. C. com. prevede că contractul de navlosire trebuie făcut prin act scris. În majoritatea cazurilor contractele de navlosire sunt imprimate pe formulare tip. Acestea urmează să fie completate prin contractul complet cu clauze suplimentare, specifice fiecărui transport maritim. Cu cât clauzele contractuale sunt mai clare, explicite şi mai cuprinzătoare, cu atât se înlătură dificultăţile ce se pot ivi în privinţa obligaţiei asumate de fiecare parte contractantă, ceea ce explică întrebuinţarea în contractele tip a unor formule, clauze sau chiar expresii cu o răspândită circulaţie, şi care, prin frecventa lor întrebuinţare au dobândit un înţeles incontestabil. Părţile contractante sunt: navlosantul şi navlositorul. Obiectul contractului îl constituie punerea în mod temporar la dispoziţia unei persoane a folosinţei navei sau a unei părţi din aceasta în schimbul plăţii unui navlu. Obligaţiile navlosantului (armatorului): a) Să pună la dispoziţia navlositorului o navă în bună stare de navigabilitate şi corespunzătoare scopurilor pentru care a fost închiriată şi s-o menţină astfel pe toată perioada navlosirii. El este răspunzător faţă de navlositor pentru daunele cauzate acestuia, datorită lipsei de navigabilitate a navei închiriate, cu excepţia cazului în care lipsa de navigabilitate este datorată unei defecţiuni pe care armatorul nu a descoperit-o şi nici nu putea să o descopere depunând diligenţa bunului proprietar. b) Să prezinte la încărcare o navă aptă din toate punctele de vedere pentru a prelua la bord marfa contractată. c) Să dirijeze nava, prin comandant, pe ruta cea mai scurtă între porturile contractuale şi fără abateri nejustificate din drum. El va răspunde şi în cazul descărcării mărfii într-un alt port decât cel de destinaţie. d) Să asigure transportul mărfii în condiţii de securitate, în funcţie de caracteristicile mărfii care se transportă. Armatorul va răspunde de pierderile sau avariile materiale suferite de mărfuri, cu condiţia de a-i fi fost comunicate în scris, fie înainte, fie în timpul ridicării mărfurilor. e) Să suporte toate taxele portuare, tonaj şi orice alte taxe ce sunt obişnuite în contul navei şi/sau navlului. Obligaţiile navlositorului: a) Să aibă pregătită, gata de încărcare, marfa

corespunzătoare descrierii din contractul de navlosire. b) Să plătească navlul convenit în contract. c) Să se încadreze în timpul acordat prin contract pentru încărcare (descărcare) a mărfii şi să plătească contrastalii pe toată durata de timp scursă de la expirarea staliilor până la terminarea operaţiilor de încărcare/descărcare. d) În lipsa unei prevederi speciale, navlositorul nu este în drept să subînchirieze nava sau partea din navă ce i-a fost pusă la dispoziţie sau să cesioneze drepturile ce-i revin din închirierea navei. Navlositorul răspunde pentru pierderile şi avariile produse mărfurilor ce i-au fost încredinţate pentru transport.

NAVLOSITOR, persoana care închiriază de la navlosânt o navă sau o parte din ea în scopul transportului de mărfuri pe mare. În funcţie de clauzele contractului care stă la baza contractului de navlosire, navlositor este vânzătorul, când marfa se livrează sub clauza C.I.F., el având obligaţia să angajeze nava, suportând cheltuielile de transport. În acest caz, încărcătorul se confundă cu navlositorul sau este considerat ca agent prezumat al acestuia. Când marfa se livrează sub clauza F.O.B., navlositorul este cumpărătorul, şi în acelaşi timp el sau agenţii lui sunt, în acelaşi timp şi primitorul mărfurilor, având obligaţia să suporte cheltuielile pentru transportul mărfurîlor de la portul de încărcare până la destinaţie.

NAVLU, preţul transportului; suma la care are dreptul armatorul în schimbul serviciului de a transporta mărfurile, indiferent de câştigul ce l-ar obţine sau de cheltuielile ce le-ar suporta în îndeplinirea obligaţiilor ce şi le-a asumat prin contract. În general, **n.** este determinat în mod expres prin contract. În mod excepţional, navlu este socotit convenit în mod tacit, caz prevăzut de art. 574 alin ultim C. com.. Astfel, când navlositorul încarcă o cantitate mai mare decât cea convenită, el este dator să plătească pentru excedent în raport cu navlul convenit. **N.** se dovedeşte prin contractul de navlosire sau conosament. Indiferent de distincţia care se face între acestea, elementul navlu este esenţial şi menţionat în ambele acte, iar plata navlului, în condiţiile stipulate, constituie una din principalele obligaţii ale navlositorului. **N.** este condiţionat de forma de transport a mărfurilor, condiţiile în care se face transportul,caracteristicile mărfurilor de transport, servicii conexe transportului pe care le îndeplineşte armatorul, de numărul porturilor etc.. **N.** este determinabil dacă poate suferi variaţii de la o călătorie la alta, în funcţie de cantitatea de marfă ce se transportă. În cele mai multe cazuri, are ca bază de calcul tona, metrul cub, coletul sau, dacă se transportă animale, per cap de animal. În cazul transporturilor mărfurilor generale, a căror cantitate nu poate fi stabilită cu exactitate pentru calcularea unui caric plin şi complet, iar indicele de stivuire nu este cunoscut, se aplică **n.** forfetar, ce constituie o sumă globală, convenită a fi plătită armatorului pentru folosirea integrală a navei într-un anumit voiaj, indiferent de cantitatea de marfă încărcată. **N.** brut, **n.** în care pe lângă taxele portuare se cuprind şi cheltuielile efectuate cu destivuirea mărfurilor şi mahonarea lor în portul de descărcare. **N.** mort, indemnizaţia la care are dreptul armatorul, în cadrul executării contractului de transport, pentru cantitatea de marfă navlosită, dar neîncărcată din culpa navlositorului. Art. 574 C. com. prevede că în situaţia în care încărcătorul n-a declarat că nu mai vrea să întreprindă călătoria sau dacă încarcă o cantitate mai mică decât cea învoită, este dator a plăti navlul întreg. Dacă na-

vlositorul declară, înainte de plecarea navei, că renunţă la încărcarea mărfii este obligat să plătească numai jumătate din **n.** contractat. Pentru eficacitatea plăţii, este preferabil ca plata **n.** mort să fie făcută în portul de încărcare, înainte de plecarea navei. Armatorul nu poate dispune încărcarea unor mărfuri în spaţiul liber pentru care a obţinut **n.** mort, decât dacă a obţinut acordul navlositorului şi numai reducând **n.** cu suma realizată din completarea spaţiului de încărcare.

NE BIS DE CADEM RE SIT ACTIO, locuţiune latină ce semnifică inadmisibilitatea unei a doua acţiuni juridice pentru acelaşi lucru. (D.R.)

NE LITES FIANT PENE IMMORTALES, pentru a evita ca procesele să se eternizeze.

NE VARIETUR, invariabil.

NEC EMPTIO NEC VENDITIO SINE RE QUAE VENEAT POTEST INTELLIGI, nici cumpărarea nici vânzarea nu se poate înţelege fără lucrul care să fie vândut. (D.R.)

NECESSITAS NON HABET LEGEM, nevoia nu are lege. (D.R.)

NECOMPETENŢĂ, împrejurare procesuală ivită ca urmare a faptului că organul de jurisdicţie sesizat cu o acţiune civilă nu are aptitudinea de a soluţiona litigiul dintre părţi. **N.** este determinată de încălcarea dispoziţiilor legale privitoare la atribuţiile organelor de jurisdicţie. În funcţie de caracterul normelor încălcate, **n.** poate fi: 1) **N.** absolută, ipoteză în care aceasta este determinată de nesocotirea unor norme imperative privitoare la competenţă. **N.** este absolută în următoarele situaţii: a) când cauza nu este de competenţa instanţelor judecătoreşti; b) când cauza este de competenţa unei instanţe de alt grad; c) când cauza este de competenţa unei instanţe de acelaşi grad şi părţile nu o pot înlătura. Competenţa teritorială a instanţelor judecătoreşti nu poate fi înlăturată atunci când legea îi conferă un caracter excepţional (în acţiunile reale imobiliare, în materie succesorală şi de societate); **n.** este absolută în cazul încălcării normelor competenţei generale, competenţei materiale şi ale competenţei teritoriale excepţionale. **N.** absolută este guvernată de următoarele reguli: părţile nu pot deroga de la normele de competenţă absolută; poate fi invocată de către oricare dintre părţi, de procuror şi de instanţă din oficiu; poate fi invocată în orice stadiu al judecăţii, atât în faţa primei instanţe de fond cât şi în faţa instanţei de apel sau de recurs. 2) **N.** relativă, ipoteză în care aceasta este determinată de încălcarea unor norme dispozitive privitoare la atribuţiile instanţelor judecătoreşti. **N.** este relativă în ipoteza încălcării dispoziţiilor legale privitoare la competenţa teritorială a instanţelor judecătoreşti, cu excepţia cazului în care ea are un caracter excepţional. **N.** relativă este supusă următoarelor reguli: părţile pot deroga, expres sau tacit, de la normele competenţei relative; poate fi invocată doar de partea în favoarea căreia a fost stabilită acea normă de competenţă; poate fi invocată numai în limine litis, adică prin întâmpinare sau cel mai târziu la prima zi de înfăţişare. **N.** instanţelor judecătoreşti - absolută sau relativă - poate fi înlăturată prin invocarea sa, pe cale de excepţie, în faţa instanţei sesizate. Excepţia de **n.** constituie mijlocul procedural prin intermediul căruia partea chemată în faţa unei instanţe necompetente solicită acesteia să se desizeze şi să-şi decline competenţa în favoarea instanţei sau a organului de jurisdicţie ce are capacitatea de a

soluţiona acel litigiu. Excepţia de **n.** se soluţionează de către instanţă înainte de cercetarea în fond a cauzei; dacă pentru rezolvarea excepţiei de **n.** sunt necesare unele dovezi, instanţa va putea uni excepţia cu fondul cauzei. Instanţa în faţa căreia s-a ridicat excepţia de **n.** poate să respingă excepţia, declarându-se competentă, sau să o admită, declarându-se necompetentă. În prima ipoteză - respingerea excepţiei - instanţa va proceda în continuare la soluţionarea cauzei în fond; partea nemulţumită de modul de rezolvare a excepţiei va putea ataca cu apel ori cu recurs încheierea de respingere a acesteia, dar numai odată cu fondul cauzei. În cea de-a doua ipoteză - admiterea excepţiei - instanţa va pronunţa o hotărâre de declinare a competenţei prin care dispune trimiterea cauzei spre organul jurisdicţional competent. Hotărârea de declinare a competenţei este susceptibilă de apel sau de recurs, după caz; termenul de apel sau de recurs curge de la pronunţarea hotărârii; declararea apelului sau recursului împotriva hotărârii de declinare nu împiedică trimiterea dosarului la instanţa competentă dacă apelul sau recursul a fost declarat chiar de partea care a invocat excepţia de **n.**; în celelalte cazuri dosarul va fi trimis spre soluţionare la instanţa competentă doar după rămânerea definitivă şi/sau irevocabilă a hotărârii de declinare.

NEDEMNITATE SUCCESORALĂ, sancţiune civilă în virtutea căreia moştenitorul legal care s-a făcut vinovat de o culpă gravă faţă de defunct sau faţă de memoria acestuia este decăzut, cu efect retroactiv, din dreptul de a-l moşteni. Efectul sancţiunii se extinde şi asupra descendenţilor moştenitorului nedemn, care ar veni la succesiune prin reprezentare. Potrivit legii, **n.s.** este atrasă de săvârşirea uneia din următoarele fapte: a) atentatul la viaţa defunctului (fapta succesibilului de a fi fost autor, coautor, instigator sau complice la omorul sau la tentativa de omor a defunctului, împrejurare stabilită printr-o hotărâre judecătorească de condamnare rămasă definitivă); b) acuzaţia capitală calomnioasă (acuzarea pe nedrept a defunctului de a fi săvârşit o faptă gravă, pasibilă de pedeapsa capitală); c) nedenunţarea omorului căruia i-a căzut victimă defunctul (fapta moştenitorului care, având cunoştinţă de săvârşirea omorului, nu a denunţat crima). **N.s.** operând în temeiul legii, cel care lasă moştenirea nu îl poate "ierta" pe moştenitorul nedemn pentru faptele sale; acesta din urmă, însă, poate primi legatele cu care a fost gratificat de către defunct, întrucât sancţiunea este specifică doar moştenirii legale.

NEEXECUTAREA OBLIGAŢIEI CONTRACTUALE, omisiune a debitorului de a săvârşi prestaţia care constituie obiectul obligaţiei ce şi-a asumat prin contract. **N.o.c.** poate fi totală sau parţială; când obiectul obligaţiei este indivizibil, sau când obligaţia neexecutată era esenţială în contract, neexecutarea parţială poate fi considerată ca o neexecutare totală. Se asimilează cu **n.o.c.** şi executarea defectuoasă (calitate inferioară celei convenite, existenţa unor vicii care fac inutilizabil obiectul prestaţiei etc.), precum şi întârzierea în executare, când obligaţia, prin natura ei sau prin convenţia părţilor, nu putea fi executată decât într-un anumit termen, pe care debitorul l-a lăsat să treacă. Proba **n.o.c.** este în sarcina creditorului; practic, însă, este suficient ca acesta să dovedească existenţa valabilă a obligaţiei şi conţinutul acesteia, dacă este vorba de obligaţii pozitive (de a da sau de a face), urmând ca debitorul să facă, el, dovada executării obligaţiei (dacă este cazul); când însă este vorba de o obligaţie negativă (de a nu face), tot creditorul va

trebui să dovedească şi faptul pozitiv prin care debitorul şi-a încălcat această obligaţie. **N.o.c.** are ca efect antrenarea răspunderii contractuale a debitorului, dacă sunt întrunite condiţiile acestei răspunderi şi dacă nu intervine vreo clauză de exonerare de răspundere, sau vreo clauză de neräspundere sau de limitare a răspunderii. Pentru prejudiciile cauzate creditorului prin **n.o.c.**, debitorul răşpunde cu daune-interese compensatorii, iar pentru prejudiciile cauzate prin simpla întârziere a executării, cu daune-interese moratorii.

NEGLIJENŢĂ, a se vedea *culpă*.

NEGOCIERE COMERCIALĂ, proces de tratative care se desfăşoară intre două sau mai multe peresoane fizice sau persoane juridice în scopul realizării unor înţelegeri sau încheierii unor contracte comerciale.

NEGOTIORUM GESTIO, gestiunea de afaceri.

NEGOTIUM, afacere.

NEGOTIUM IURIS, act juridic.

NEGOTIUM PURUM, actul pur.

NEMIJLOCIRE, a se vedea *principiul nemijlocirii*.

NEMINEM LAEDIT QUI SUO IURE UTITUR, pe nimeni nu lezează cel care se foloseşte de dreptul său.

NEMINI RES SUA SERVIT, nu există servitute asupra lucrului propriu.

NEMO ALIENUM FACTUM PROMITTERE POTEST, nimeni nu poate promite fapta altuia.

NEMO ALTERI STIPULARI POTEST, nimeni nu poate stipula pentru altul.

NEMO AUDITUR PROPRIAM TURPITUDINEM ALLEGANS, adagiu latin folosit pentru a exprima regula de principiu potrivit căreia nimănui nu-i poate fi îngăduit să tragă foloase, invocând propria sa vină.

NEMO CAUSAM POSSESSIONIS SIBI MUTARE POTEST, nimeni nu poate schimba, el însuşi, cauza posesiunii sale.

NEMO CENSETUR IGNORARE LEGEM, adagiu latin folosit pentru a exprima regula de principiu potrivit căreia toată lumea este prezumată a cunoaşte legea şi nimeni nu se poate apăra invocând necunoaşterea ei. (D.R.)

NEMO COGI POTEST AD FACTUM, nimeni nu poate fi constrâns la o faptă. (D.R.)

NEMO CONTRA SE EDERE TENETUR, nimeni nu poate fi ţinut să se manifeste contra sa.

NEMO DAT QUOD NON HABET, nimeni nu dă ceea ce nu are.

NEMO DIU GAUDET QUI IUDICE VINCIT INIQUO, nu se bucură mult timp cel care învinge la un proces cu un judecător necinstit.

NEMO ESSE IUDEX IN SUA CAUSA POTEST, nimeni nu poate fi judecător în propriul proces.

NEMO EX ALTERIUS FACTO PRAEGRAVARI DEBET, nimeni nu poate fi sărăcit prin fapta altuia.

NEMO INVITUS HERES, nimeni nu devine moştenitor fără voia sa.

NEMO IUDEX IN RE SUA, nimeni nu este judecător în propria cauză.

NEMO PLUS JURIS AD ALIUM TRANSFERRE POTEST, QUAM IPSO HABET, nimeni nu poate transmite altuia mai multe drepturi decât are el însuşi; adagiu latin folosit pentru a fundamenta soluţia de principiu potrivit căreia desfiinţarea, cu efect retroactiv, a drepturilor unei persoane asupra unui anumit lucru, atrage după sine desfiinţarea tuturor drepturilor

pe care acea persoană le-ar fi consimţit asupra lucrului în folosul unei terţe persoane, soluţie regăsită în adagiul resoluto jure dantis resolvitur jus accipientis.

NEMO PRAECISE COGI POTEST AD FACTUM, nu există constrângere directă în obligaţia de a face.

NENUMIT, a se vedea *contract nenumit.*

NERETROACTIVITATE, principiu în virtutea căruia legea reglementează numai situaţiile ce se nasc sau se constituie după intrarea ei în vigoare.

NEXUM CAUSAE, legătură cauzală.

NEXUS CAUSAE, obligaţie cauzală.

NIHIL ADDIT AD VIM TRANSACTIONIS, instanţa nu adaugă nimic la efectul contractului de tranzacţie.

NIHIL ADHUC DEBETUR SED SPES EST DEBITUM IRI, nimic nu este datorat actualmente dar există speranţa că se va datora.

NIHIL ALIND EST ACTIO QUAM IUS QUOD SIBI DEBEATUR IUDICIO PERSEQUENDI, acţiunea juridică nu este nimic altceva decât dreptul de a urmări prin judecată ceea ce ni se datorează.

NISI EX NECESITATE, dacă nu este din necesitate.

NOMEN, nume.

NOMEN, TRACTATUS, FAMA, nume, tratament, reputaţie.

NON AEDIFICANDI, (servitutea) de a nu construi.

NON ALIENAT QUI OCCASIONEM AD QUI RENDI OMITTIT, nu micşorează cel care neglijează să dobândească.

NON ESSE ET PROBARI NON POSSE VEL NON ESSE, IDEM SUNT ET QUI NON PROBAT DICITUR IUS CARERE, a nu exista sau a nu putea proba sau a nu fi sunt acelaşi lucru şi cel care nu aduce probe este socotit că-i lipseşte dreptul. (D.R.)

NON FACERE, locuţiune latină folosită pentru a desemna o obligaţie de a nu face. (D.R.)

NON FATETUR QUI ERRAT, nu mărturiseşte cine se înşală.

NON IUS DEFICIT, SED PROBATIO, nu dreptul e deficitar ci proba.

NON REFORMATIO IN PEJUS, principiu de drept procesual civil potrivit căruia folosirea unei căi de atac nu poate crea o situaţie mai grea pentru partea care a exercitat-o. Hotărârea atacată, dacă este cazul, poate fi reformată numai în favoarea iar nu şi în defavoarea acelei părţi. Este de interes general ca părţile să nu fie ameninţate de nici un risc de agravare a situaţiei lor dacă vor exercita o cale de atac pe care legea le-o pune la dispoziţie împotriva unei hotărâri pe care ele o consideră ca fiind nelegală şi netemeinică. Principiul **n. r. in p.** este limitat numai în cazul folosirii căii de atac proprii. Când aceiaşi cale de atac este folosită şi de către o altă parte cu interese contrarii, sau de către procuror, rezultatul judecăţii poate fi defavorabil primei părţi. În procesul civil principal **n. r. in p.**, deşi nu este reglementată expres prin lege, aşa cum este în procesul penal, funcţionează ca măsură de echitate.

NORMA CONFLICTUALĂ, regulă specifică dreptului internaţional privat cu ajutorul căreia se determină legea/sistemul de drept aplicabilă unui raport juridic cu elemente de extraneitate.

NORMA DE ÎNCĂRCARE/DESCĂRCARE, cantitatea de marfă care trebuie încărcată sau descărcată de pe navă într-o anumită unitate de timp, conform contractului de

navlosire sau uzanţelor portuare. **N. de î. d.** poate fi stabilită în tone sau metri cubi per navă, per gură de hambar sau per oră, fiind un element important în calcularea fişei de timp. **N. de î. d.** variază în funcţie de marfă şi de o serie de factori cum sunt: mărimea gurilor de hambar, instalaţiile navei, instalaţiile portuare, procentul de umiditate mai mare iarna decât vara etc. Potrivit uzanţelor normele pot fi diferite şi de la port la port. Dacă se realizează norme superioare, navlositorul primeşte compensaţii corespunzătoare. În cazul nerealizării normelor prevăzute în contract, navlositorul este penalizat. La navele de linie se stipulează în acest fel clauza: "atât de repede cât este posibil", ţinând seamă de condiţiile tehnice ale navei şi ale portului. Reducerea normei este posibilă pe timpul nefolosit, datorită unor condiţii speciale, cum sunt intemperiile care împiedică manipularea mărfurilor sau le pot deteriora.

NORMĂ LOCATIVĂ, suprafaţă locativă ce, potrivit legii, poate să fie atribuită ori lăsată în folosinţă celor îndreptăţiţi, de către organele competente, din fondul locativ cu privire la care se aplică regimul normării şi repartizării.

NORME PROCEDURALE, varietate a normelor juridice de natură civilă ce reglementează raporturile sociale legate de înfăptuirea justiţiei în principiile civile. Ele sunt strâns legate de normele de drept civil material: împrejurarea explică de ce uneori legile de drept material cuprind şi **n.p.**, după cum legile de procedură includ şi norme de drept material. **N.p.** sunt susceptibile de clasificări multiple, pe baza unor criterii diferite.

NOTAR PUBLIC, persoană cu cetăţenie română şi domiciliul în România, cu capacitate de exerciţiu a drepturilor civile, licenţiat în drept sau doctor în drept, fără antecedente penale, care se bucură de o bună reputaţie, cunoaşte limba română, este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei, a îndeplinit timp de 2 ani funcţia de notar stagiar şi a promovat examenul de notar public sau a exercitat timp de 5 ani funcţia de notar, judecător, procuror, avocat sau o altă funcţie de specialitate juridică şi dovedeşte cunoştinţele necesare funcţiei de notar public, abilitat să efectueze acte notariale în desfăşurarea activităţii notariale. Activităţile **n.p.** se desfăşoară în cadrul unui birou, în care pot funcţiona unul sau mai mulţi **n.p.** asociaţi, cu personalul auxiliar corespunzător. Prin asociere **n.p.** nu-şi pierde dreptul de birou notarial. **N.p.** sau **n.p.** asociaţi, titulari ai unui birou, pot angaja notari stagiari, traducători, alt personal de specialitate, precum şi personal administrativ şi de serviciu necesar activităţii notariale. Evidenţa birourilor de notar publici şi lucrările privind numirea şi încetarea funcţiei notarilor publici se întocmeşte de personalul de specialitate notarială din Ministerul Justiţiei. În circumscripţia unei judecătorii pot funcţiona unul sau mai multe birouri de notari publici. Numărul notarilor publici şi al birourilor în care aceştia îşi desfăşoară activitatea se stabileşte de ministrul justiţiei, la propunerea Consiliului Uniunii Naţionale a Notarilor Publici. Numărul de notari publici se actualizează anual de către ministrul justiţiei, potrivit propunerilor Camerelor Notarilor Publici şi, cu prioritate în raport cu numărul notarilor stagiari care au promovat examenul de notar public. În cazul în care în circumscripţia unei judecătorii funcţionează mai multe birouri de notari publici, competenţa teritorială a fiecăruia se întinde pe tot cuprinsul acelei circumscripţii. Notarul public este numit de ministrul justiţiei, la propunerea Consiliului Uniunii Naţionale a Notarilor Publici, în baza cererii celui interesat,

Înainte de a-şi începe activitatea, în termen de 60 de zile de la numire, notarul public este obligat să-şi înregistreze biroul la Curtea de apel în circumscripţia căreia îşi are sediul biroul de notar public. Pentru înregistrarea biroului, notarul public va prezenta sigiliul şi specimenul de semnătură. Ministrul justiţiei poate în cazuri temeinic justificate să prelungească acest termen. Neîndeplinirea condiţiilor cerute de lege atrage revocarea numirii notarului public. După îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege notarul public va depune jurământul în faţa ministrului justiţiei şi a preşedintelui Uniunii Naţionale a Notarilor Publici sau a reprezentanţilor acestora. Jurământul are următorul conţinut: "Jur să respect Constituţia şi legile ţării, să-mi îndeplinesc cu onoare şi credibilitate publică, cu conştiinţă şi fără părtinire atribuţiile ce mi revin şi să păstrez secretul profesional. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!" Referirea la divinitate din formula jurământului public se schimbă potrivit credinţei religioase a notarului public. Notarul public fără confesiune va depune jurământul fără formulă religioasă, pe conştiinţă şi onoare. Poate fi notar stagiar cel care: îndeplineşte condiţiile generale pentru a fi notar public, este angajat într-un birou de notar public, se află în perioada de stagiu până la promovarea examenului de notar public. **N.p.** poate delega pe notarul stagiar să îndeplinească următoarele atribuţii: efectuarea lucrărilor de secretariat; legalizarea copiilor de pe înscrisuri; legalizarea semnăturii traducătorului; darea de dată certă a înscrisurilor prezentate de părţi; redactarea unor proiecte de înscrisuri cu conţinut juridic. Condiţiile de încheiere a contractului de muncă şi formarea profesională a notarului stagiar sunt în sarcina Camerei Notarilor Publici şi se stabilesc prin statutul Uniunii Naţionale a Notarilor Publici. Examenul de notar public se susţine în faţa unei comisii formate din: un membru al Consiliului Uniunii Naţionale a Notarilor Publici, reprezentantul Ministerului Justiţiei, un membru al corpului didactic din învăţământul superior de specialitate şi doi notari publici cu pregătire şi cu prestigiu profesional, desemnaţi în condiţiile prevăzute în regulamentul de aplicare a legii. Calitatea de notar public încetează: la cerere; prin pensionare sau în cazul constatării incapacităţii de muncă, în condiţiile legii; prin desfiinţarea biroului notarului public, urmată de neexercitarea fără justificare de către titularul acestuia a profesiei, în condiţiile legii, într-un alt birou de notar public, în termen de 6 luni; prin excluderea din profesie, dispusă ca sancţiune disciplinară, în condiţiile prezentei legi; în cazul văditei sale incapacităţi profesionale, constatată în urma unor inspecţii repetate; în cazul condamnării definitive pentru săvârşirea cu intenţie a unei infracţiuni grave sau care aduce atingere prestigiului profesiei; în cazul în care **n.p.** nu mai îndeplineşte condiţiile cerute pentru a fi **n.p.** Încetarea calităţii de **n.p.** se constată sau se dispune, după caz, de ministrul justiţiei. Exercitarea funcţiei de notar public se suspendă: în caz de incompatibilitate; în caz de suspendare ca sancţiune disciplinară şi în caz de arestare preventivă; în caz de neachitare a obligaţiilor băneşti profesionale, după 6 luni de la scadenţa acestora, până la achitarea debitului; în caz de incapacitate temporară de muncă. Suspendarea se dispune de ministrul justiţiei, la solicitarea Consiliului Uniunii Naţionale a Notarilor Publici. Încetarea suspendării se poate dispune în aceleaşi condiţii. În circumscripţia fiecărei Curţi de apel funcţionează câte o Cameră a Notarilor Publici, cu personalitate juridică. Din Cameră fac parte toţi **n.p.** care

funcţionează în circumscripţia Curţii de apel. În cazul nerespectării acestor dispoziţii, Camera Notarilor Publici poate delega, după caz, un alt **n.p.** pentru îndeplinirea atribuţiilor notarului public absent, în condiţiile prevăzute de statutul uniunii. Răspunderea civilă a notarului public poate fi angajată, în condiţiile legii civile, pentru încălcarea obligaţiilor sale profesionale, atunci când acesta a cauzat un prejudiciu. Asigurarea de răspundere profesională a **n.p.** se realizează prin casa de asigurări, constituită în acest scop. Răspunderea disciplinară a **n.p.** intervine pentru următoarele abateri: întârziere sau neglijenţă în efectuarea lucrărilor; lipsă nejustificată de la birou; nerespectarea secretului profesional; comportament care aduce atingere onoarei sau probităţii profesionale. Acţiunea disciplinară se exercită de Colegiul director şi se judecă de Consiliul de disciplină. Pentru suspendarea din funcţie sau excluderea din profesie este obligatorie o cercetare prealabilă, care se efectuează de către Colegiul director. Audierea celui în cauză este obligatorie, acesta fiind îndreptăţit să ia cunoştinţă de conţinutul dosarului şi să-şi formuleze apărarea. Consiliul de disciplină citează părţile şi pronunţă o hotărâre motivată, care se comunică acestora. Împotriva hotărârii părţile pot face contestaţie la Consiliul uniunii, în termen de 10 zile de la comunicare. Hotărârea Consiliului uniunii poate fi atacată la instanţa judecătorească competentă, civilă sau de contencios administrativ, după caz. Hotărârea definitivă se comunică şi Ministerului Justiţiei. Sancţiunile disciplinare se aplică în raport cu gravitatea faptelor şi constau în: observaţie scrisă; amendă de la 50.000 lei la 200.000 lei, care se face venit la bugetul Camerei Notarilor Publici. Neachitarea în termen de 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii atrage suspendarea de drept a notarului public până la achitarea sumei. Hotărârea definitivă constituie titlu executoriu; suspendarea din funcţie pe o durată de maximum 6 luni; excluderea din profesie. În cazul în care împotriva **n.p.** s-a luat măsura arestării preventive, ministrul justiţiei, la propunerea Consiliului Uniunii Naţionale a Notarilor Publici, va lua măsura suspendării din funcţie până la soluţionarea cauzei penale, potrivit legii. Dacă hotărârea de condamnare a rămas definitivă cu acea dată ministrul justiţiei poate dispune excluderea din profesie a **n.p.** condamnat. Sigiliul, registrele şi lucrările notarului public suspendat sau exclus vor fi depuse la Camera Notarilor Publici, sub luare de dovadă. Notarul public îndeplineşte următoarele acte notariale: redactarea înscrisurilor cu conţinut juridic, la solicitarea părţilor; autentificarea înscrisurilor redactate de notarul public, de parte personal sau de avocat; procedura succesorală notarială; certificarea unor fapte, în cazurile prevăzute de lege; legalizarea semnăturilor de pe înscrisuri, a specimenelor de semnătură, precum şi a sigiliilor; darea de dată certă înscrisurilor prezentate de părţi; primirea în depozit a înscrisurilor şi documentelor prezentate de părţi; actele de protest al cambiilor, al biletelor la ordin şi al cecurilor; legalizarea copiilor de pe înscrisuri; efectuarea şi legalizarea traducerilor; eliberarea de duplicate de pe actele notariale pe care le-a întocmit; orice alte operaţiuni prevăzute de lege. **N.p.** dau consultaţii juridice în materie notarială, altele decât cele referitoare la conţinutul actelor pe care le îndeplinesc şi participă, în calitate de specialişti desemnaţi de părţi, la pregătirea şi întocmirea unor acte juridice cu caracter notarial. În îndeplinirea atribuţiilor ce-i revin, notarul public are competenţă generală, cu excepţiile prevăzute în situaţiile următoare: proce-

dura succesorală notarială este de competenţa notarului public din biroul notarial situat în circumscripţia teritorială a judecătoriei în care defunctul şi-a avut ultimul domiciliu; în cazul moştenirilor succesive, moştenitorii pot alege competenţa oricăruia dintre birourile notariale din circumscripţia teritorială a judecătoriei în care şi-a avut ultimul domiciliu acela dintre autori care a decedat cel din urmă; actele de protest al cambiilor, biletelor la ordin şi cecurilor se fac de **n.p.** din circumscripţia teritorială a judecătoriei în care urmează a se face plată; eliberarea duplicatelor şi reconstituirea actelor notariale se face de notarul public în al cărui birou se află originalul acestora. Conflictele de competenţă între birourile **n.p.** situate în aceiaşi circumscripţie a unei judecătorii se soluţionează de acea judecătorie, la sesizarea părţii interesate. Hotărârea judecătoriei este definitivă. Când conflictul intervine între birouri notariale situate în circumscripţii diferite, competenţa aparţine judecătoriei în a cărei circumscripţie se află biroul de notar public cel din urmă sesizat. (D.R.)

NOTARE ÎN CARTEA FUNCIARĂ, înscriere a unor drepturi personale, fapte sau alte raporturi juridice care au legătură cu drepturile înfabulate în cartea funciară. Pot forma obiectul acestei înscrieri: incapacitatea titularului; curatela; interdicţia înstrăinării; contractul de locaţiune; etc.

NOTIFICARE, 1) comunicare scrisă adr unei persoane fizice sau unei persoane juridice, prin intermediului executorului judecătoresc, în scopul de a-i pune în vedere că un act juridic a fost îndeplinit. **N.** serveşte şi pentru punerea în întârziere a debitorului care din momentul primirii comunicării datorează daune interese, iar în cazul obligaţiei de a face sau de a da un lucru cert suportă riscul pieirii lucrului; 2) act procedural prin care debitorul este înconoştiinţat despre declanşarea executării silite. **N.** se face odată cu predarea somaţiei sau a comandamentului; la somaţie sau la comandament se alătură o copie după titlul executoriu. **N.** nu se face în următoarele cazuri: dacă debitorul a fugit; dacă debitorul risipeşte bunurile sale mobile şi imobile; dacă alţi creditori execută hotărâri asupra averii debitorului. De asemenea, **n.** nu este necesară nici în acele cazuri în care legea încuviinţează executarea fără somaţie (de exemplu în cazul ordonanţei preşedinţiale). Formalitatea **n.** este prevăzută de lege sub sancţiunea anulării actelor de executare silită. (D.R.)

NOTIFICARE DE PUNERE A NAVEI LA DISPOZIŢIE, document întocmit de către comandantul navei p[illegible] înştiinţarea încărcătorilor sau primitorilor în sensul că nava este pregătită din toate punctele de vedere pentru încărcarea sau descărcarea mărfurilor conform prevederilor contractului de transport. Înmânarea acestui act scris marchează momentul de când încep să curgă staliile. De regulă, el este predat în două exemplare, din care unul se restituie comandantuluia cu menţiunea "acceptat" sau "neacceptat", în ultimul caz menţiunea trebuind să fie motivată. **N. de p. a n. la d.** cuprinde numele navei, pavilionul, data şi ora sosirii în radă, acostării la dană, şi obţinerii liberei practici sanitare, operaţiile ce urmează să fie efectuate, data şi ora înmânării, primirii şi acceptării notificării, în conformitate cu prevederile contractului de navlosire. De asemenea, se ţine seama de momentul sosirii navei în raport cu termenul prevăzut în contractul de navlosire. Dacă nava a sosit înainte de termen, navlositorul nu are obligaţia de a primi notificarea şi poate să se înţeleagă cu armatorul pentru săvârşirea operaţiilor înainte de termen, fără a socoti staliile

sau socotindu-le pe jumătate. În situaţia în care nava a sosit după împlinirea termenului prevăzut în contract, navlositorul poate să rezilieze contractul sau să scadă preţul navlului. Notificarea se predă, de obicei, în cadrul programului de lucru, cu unele excepţii cum este regimul preferenţial al tancurilor petroliere în privinţa cărora notificarea trebuie primită la orice oră, regim preferenţial admis în majoritatea porturilor. Navele de linie nu sunt obligate să prezinte notificarea.

NOTIFICAREA CESIUNII DE CREANŢĂ, comunicare scrisă prin care debitorul cedat este înştiinţat de către cedent sau de către cesionar, prin intermediul executorului judecătoresc, despre cesiunea de creanţă operată între ei. În cazul mai multor debitori, **n.c. de c.** trbuie făcută fiecăruia dintre ei; notificarea adresată unui codebitor solidar produce însă efecte faţă de toţi codebitorii solidari. Cesiunea de creanţă este opozabilă debitorului cedat, ca şi terţilor, numai din momentul **n.c. de c.** până la primirea căreia debitorul se poate libera valabil plătind creanţa cedentului. În cazul cedării succesive a unei creanţe către mai mulţi cesionari, va rămâne valabilă cesiunea făcută aceluia dintre cesionarii succesivi care a făcut mai întâi notificarea. **N.c. de c.** nu este necesară în cazul cesiunilor mortis causa, al cesiunilor universale şi al cesiunilor unor titluri de credit.

NOVATIO ENIM A NOVO NOMEN ACCIPIT, noutatea face novaţia.

NOVATIO INTER EASDEM PERSONAS, novaţie între aceleaşi persoane.

NOVATIO NECESSARIA, novaţie necesară.

NOVAŢIE, mijloc de stingere a unei obligaţii, constând în înlocuirea ei, prin voinţa părţilor cu o altă obligaţie, diferită. Realizarea **n.** presupune îndeplinirea următoarelor condiţii: 1) Existenţa unei obligaţii valabile, care urmează să se stingă. O obligaţie lovită de nulitate absolută nu poate fi novată. Nulitatea relativă nu împiedică însă **n.**, căci intenţia de a nova implică confirmarea obligaţiei anulabile, dacă partea cunoştea cauza anulabilităţii. O obligaţie imperfectă poate fi novată, transformându-se astfel într-o obligaţie perfectă, înzestrată cu acţiune. 2) Naşterea unei noi obligaţii valabile. Dacă noua obligaţie nu se poate naşte valabil, cea veche nu se stinge şi, deci, **n.** nu operează. Rezoluţiunea noii obligaţii, deşi o desfiinţează retroactiv, nu duce totuşi la reactivarea vechii obligaţii, care s-a stins definitiv şi irevocabil prin acceptarea **n.** 3) Existenţa unui element nou care deosebeşte obligaţia nouă de cea veche. Acest element nou poate privi: a) persoana creditorului (**n.** prin schimbare de creditor); b) persoana debitorului (**n.** prin schimbare de debitor); c) obiectul obligaţiei (**n.** prin schimbare de obiect); d) cauza obligaţiei; e) adăugarea sau înlăturarea unei clauze sau condiţii. Modificarea termenului de executare a obligaţiei nu constituie o **n.**, neîmpiedicând stingerea obligaţiei vechi şi naşterea concomitentă a unei obligaţii noi, diferite. 4) Exprimarea intenţiei comune a părţilor de a nova. **N.** fiind un veritabil contract, necesită realizarea acordului de voinţă al părţilor, atât asupra stingerii obligaţiei vechi, cât şi asupra naşterii obligaţiei noi care i se substituie. 5) Existenţa capacităţii de a nova. Creditorul (cedentul) trebuie să aibă capacitatea de a dispune, căci vechea lui creanţă se stinge, iar debitorul (cedat) trebuie să aibă capacitatea de a se obliga, căci în sarcina lui se naşte o nouă obligaţie. **N.** produce următoarele efecte: 1) Stingerea obligaţiei vechi, împreună cu toate accesoriile sale (garanţiile reale, garanţiile personale,solidaritatea pasivă, acţiunile în justiţie etc.). Garanţiile se pot păstra, dacă cei ca-

re le-au constituit consimt ca ele să servească şi pentru garantarea noii obligaţii, adică dacă aceste garanţii sunt şi ele novate, cu respectarea condiţiilor menţionate mai sus, precum şi a condiţiilor de valabilitate specifice actului de constituire a garanţiei respective. Dacă creditorul a condiţionat **n.** de menţinerea aceloraşi garanţii sau a unora dintre ele, lipsa consimţământului garanţilor respectivi (fidejusori, codebitori solidari etc.) împiedică realizarea **n.** şi, deci, vechea obligaţie nu se stinge. 2) Naşterea unei noi obligaţii, concomitent cu stingerea celei vechi şi condiţionat de aceasta. Noua obligaţie are întotdeauna caracter contractual, ea rezultând din voinţa părţilor. Fiind o obligaţie nouă, ea este supusă unui nou termen de prescripţie extinctivă, care începe să se scurgă de la data **n. N.** este o instituţie juridică de sine stătătoare, care se deosebeşte de alte instituţii juridice cu care poate prezenta asemănare. Astfel: a) **N.** prin schimbare de creditor se deosebeşte de cesiunea de creanţă, atât pe planul condiţiilor, cât şi pe planul efectelor, întrucât: **n.** implică consimţământul debitorului, pe când cesiunea de creanţă se poate face şi fără acest consimţământ; condiţiile de publicitate cerute la realizarea cesiunii de creanţă nu sunt necesare la **n.** prin schimbare de creditor; la cesiunea de creanţă vechea obligaţie îşi menţine existenţa, transmiţându-se cesionarului cu toate accesoriile ei, în timp ce prin **n.** vechea obligaţie se stinge, născându-se în folosul noului creditor o altă obligaţie. b) **N.** prin schimbare de debitor se deosebeşte de cesiunea de datorie, precum şi de delegaţia perfectă, prin faptul că **n.** se poate face şi fără consimţământul vechiului debitor, ca şi prin faptul că **n.** nu transmite noului debitor datoria celui vechi, ci crează în sarcina lui o nouă obligaţie, concomitent cu stingerea celei vechi. c) **N.** prin schimbare de obiect se deosebeşte de darea în plată, atât prin caracterul prealabil al consimţământului creditorului (consimţământ care în cazul dării în plată intervine în chiar momentul săvârşirii prestaţiei debitorului), cât şi prin existenţa succesivă în timp a două obligaţii diferite (având fiecare un alt obiect) şi care se sting prin mijloace diferite (prima prin **n.** iar a doua prin plată), în timp ce la darea în plată există o singură obligaţie care se stinge prin săvârşirea unei singure prestaţii - alta decât aceea care constituie obiectul obligaţiei.

NOXA CAPUT SEQUITUR, sancţiunea urmăreşte vinovatul.

NUD-PROPRIETAR, titular al unui drept de proprietate asupra unui lucru în privinţa căruia a fost constituit, în folosul altei persoane, un drept de uzufruct, de uz sau de abitaţie. **N.p.** are un drept de dispoziţie asupra bunului, numai în ce priveşte nuda sa proprietate; el are, de asemenea, dreptul de a beneficia de productele lucrului, nu şi de fructele acestuia, precum şi dreptul de a exercita toate acţiunile care interesează proprietatea asupra lucrului. Totodată, **n.p.** are obligaţia să garanteze pe uzufructuar (uzuar etc.) împotriva evicţiunii şi să nu-l stânjenească în exercitarea dreptului său.

NUDA TRADITIO PIGNORIS, simpla tradiţiune a gajului.

NUDĂ PROPRIETATE, drept de proprietate asupra unui bun în privinţa căruia a fost constituit, în folosul altei persoane, un drept de uzufruct, uz sau abitaţie, golindu-i-se astfel (vremelnic) conţinutul, de atributele posesiei şi folosinţei.

NUDUS USUS, ID EST SINE FRUCTU, nudul uz nu comportă fructele.

NULITATE, sancţiune civilă constând în desfiinţarea cu efect retroactiv, de la data

încheierii sale a unui act juridic încheiat cu încălcarea cerinţelor legale. **N.** este o sancţiune civilă îndreptată împotriva acelor efecte ale actului, care contravin scopului dispoziţiilor legale încălcate la încheierea lui, cu consecinţa posibilităţii menţinerii parţiale a actului şi a efectelor sale legale. **N.** se deosebeşte de rezoluţiune, care, de asemenea, desfiinţează contractul cu efect retroactiv, prin faptul că **n.** este o sancţiune aplicabilă oricărui act juridic, pe când rezoluţiunea se aplică numai contractelor sinalagmatice, ca şi prin faptul că **n.** provine din cauze anterioare sau concomitente încheierii actului, pe când rezoluţiunea provine dintr-o cauză ulterioară, neexecutarea obligaţiei uneia dintre părţi din cauze imputabile acesteia. **N.** poate fi invocată pe cale de excepţie, când cealaltă parte cere executarea, sau pe cale de acţiune, care se poate introduce fie înainte, fie chiar după executarea obligaţiei izvorâte din actul nul, în acest din urmă caz, în scopul de a obţine restituirea prestaţiilor efectuate. **N.** poate fi invocată nu numai atunci când această sancţiune este anume prevăzută într-un text de lege (**n.** expresă) ci şi atunci când, fără ca legea s-o prevadă expres, sancţiunea rezultă din caracterul imperativ al dispoziţiei legale încălcate sau din caracterul esenţial al condiţiei prevăzute de acea dispoziţie pentru validitatea actului (**n.** virtuală). Potrivit reglementărilor în vigoare, în funcţie de caracterul dispoziţiei legale încălcate la încheierea actului juridic, **n.** poate fi de două feluri: atunci când s-a încălcat o dispoziţie legală imperativă, edictată în vederea ocrotirii a unor interese generale, sancţiunea este **n.** absolută; dimpotrivă, atunci când s-a încălcat o dispoziţie legală edictată în scopul de a ocroti în mod precumpănitor un interes personal, sancţiunea este **n.** relativă. Atât **n.** absolută cât şi **n.** relativă produc aceleaşi consecinţe, desfiinţând actul juridic sancţionat sau desfiinţând doar acele efecte ale actului care contravin scopului dispoziţiilor legale încălcate. Cele două feluri de **n.** se deosebesc însă prin cauza lor şi prin regimul juridic care li se aplică. Aceste deosebiri sunt următoarele: 1) **N.** absolută intervine: a) când actul este lipsit de un element esenţial (voinţa, obiectul, cauza); b) când actul emană de la persoane lipsite de capacitatea de folosinţă sau încalcă o prohibiţie legală de a contracta instituită pentru raţiuni sau interese de ordine publică; c) când obiectul sau cauza contractului încalcă dispoziţii legale imperative, ori sunt contrare ordinii publice sau regulilor de convieţuire socială; d) când actul s-a încheiat fără respectarea formei solemne prevăzute de lege pentru însăşi validitatea lui. **N.** relativă intervine: a) când consimţământul exprimat la încheierea actului a fost viciat prin eroare, dol sau violenţă; b) când actul a fost încheiat de persoane lipsite de capacitatea de exerciţiu sau de persoane având o capacitate de exerciţiu restrânsă, care au acţionat fără a respecta prevederile legale privitoare la suplinirea sau întregirea capacităţii lor; c) când actul încalcă o interdicţie legală de a contracta instituită în scopul ocrotirii unor interese personale; d) când cauza contractului a fost falsă sau închipuită fiind vorba de o eroare a uneia dintre părţi cu privire la existenţa ori realitatea cauzei. 2) **N.** absolută poate fi invocată de orice persoană interesată, precum şi de procuror sau de instanţă din oficiu. În schimb, **n.** relativă nu poate fi invocată decât de partea ori de persoana ocrotită prin dispoziţia legală încălcată la încheierea actului; procurorul poate intenta acţiunea în anulare numai dacă drepturile ocrotite prin dispoziţia încălcată nu au un caracter strict perso-

nal. 3) Acţiunea în constatarea **n.** absolute este imprescriptibilă, căci această nulitate operează de plin drept, fiind doar constatată de instanţă. În schimb acţiunea în anulare este supusă prescripţiei extinctive, întrucât **n.** relativă nu operează de plin drept, ci trebuie pronunţată de instanţă. 4) **N.** absolută nu poate fi acoperită prin confirmare decât în cazuri excepţionale (cum ar fi, de ex., căsătoria încheiată înainte de împlinirea vârstei matrimoniale legale nu mai poate fi declarată nulă dacă, între timp, soţul respectiv a împlinit vârsta, ori dacă soţia a dat naştere unui copil sau a rămas însărcinată). În schimb, **n.** relativă poate fi acoperită prin confirmare (expresă sau tacită) de către persoana care avea dreptul s-o invoce, dacă între timp a dobândit capacitatea de exerciţiu deplină ori dacă viciul de consimţământ a fost descoperit (eroarea sau dolul) sau a încetat (violenţă). Prin efectul constatării **n.** absolute sau al pronunţării **n.** relative, actul juridic lovit de nulitate se desfiinţează retroactiv, înlăturându-i-se efectele produse în trecut (din chiar momentul încheierii sale) şi încetând să se mai producă vreun efect în viitor. În cazul nulităţii parţiale, se înlătură doar acele efecte produse de actul nul sau anulabil, care sunt potrivnice scopului dispoziţiilor legale încălcate, menţinându-se efectele corespunzătoare legii; dacă însă clauzele lovite de **n.** au constituit cauza principală, determinantă a actului juridic, care nu s-ar fi încheiat fără acele clauze, **n.** actului va fi totală. Prestaţiile deja efectuate în temeiul actului lovit de nulitate vor fi restituite, părţile trebuind să fie repuse în situaţia anterioară momentului încheierii actului, iar dacă actul operase între părţi transmiterea unor drepturi reale, toate drepturile eventual consimţite de dobânditor în folosul unor terţe persoane vor dispare odată cu dreptul însuşi al dobânditorului. În cazul **n.** unui contract de executare succesivă, efectele produse pe trecut şi care nu pot fi restituite se vor menţine, **n.** operând numai pentru viitor. În mod excepţional, şi în celelalte cazuri se poate ajunge la menţinerea, în tot sau în parte, a efectelor actului nul prin aplicarea unor principii de drept. Printre cazurile de acest fel se află: a) menţinerea efectelor produse de o căsătorie lovită de **n.** faţă de copiii născuţi în acea căsătorie (în temeiul principiului ocrotirii minorilor); b) menţinerea efectelor produse în trecut de căsătoria lovită de **n.**, faţă de soţul care a fost de bună-credinţă la încheierea ei, justificată prin aplicarea principiului ocrotirii bunei-credinţe; c) menţinerea validităţii actelor de stare civilă întocmite de o persoană necompetentă, care însă a exercitat în mod public atribuţii de delegat de stare civilă, în temeiul principiului validităţii aparenţei în drept; d) menţinerea validităţii actelor cu titlu oneros încheiate de terţii de bună-credinţă cu titularul aparent al unui drept, sau cu cel al cărui titlu a fost apoi desfiinţat retroactiv, justificată prin aplicarea principiului validităţii aparenţei în drept şi a principiului ocrotirii bunei-credinţe; e) menţinerea efectelor rezultate din voinţa valabil exprimată într-un anumit act juridic, independent de anularea acelui act; f) menţinerea unor efecte ale contractului lovit de **n.**, cu titlu de reparaţie în natură a prejudiciilor provocate celeilalte părţi prin desfiinţarea contractului din cauze imputabile părţii vinovate de cauza **n.** în temeiul principiului răspunderii civile delictuale şi a principiului reparării în natură a prejudiciilor, cu excepţia cazurilor în care menţinerea acestor efecte ar contraveni unei dispoziţii legale imperative sau ar fi contrară ordinii publice ori regulilor de convieţuire socială; g) menţinera unor efecte ale contractului

nul. ca urmare a inadmisibilității cererii de restituire a prestației efectuate în temeiul acestuia de către partea vinovată de cauza nulității, prin aplicarea principiului potrivit căruia nimeni nu poate trage foloase invocând propria sa vină.

NULITATE ABSOLUTĂ, a se vedea *nulitate.*

NULITATE EXPRESĂ, a se vedea: *nulitate; nulitatea căsătoriei.*

NULITATE PARȚIALĂ, a se vedea *nulitate.*

NULITATE RELATIVĂ, a se vedea *nulitate.*

NULITATE TOTALĂ, a se vedea *nulitate.*

NULITATE VIRTUALĂ, a se vedea: *nulitate; nulitatea căsătoriei.*

NULITATEA ACTELOR DE PROCEDURĂ, sancțiune care atrage nevalabilitatea actelor juridice procesuale din cauza neobservării sau încălcării condițiilor prevăzute de lege cu ocazia întocmirii sau aducerii lor la îndeplinire. **N.a. de p.** îndeplinește două funcții: a) prima, preventivă, în sensul avertizării participanților la activitatea procesuală, inclusiv instanța de judecată, să respecte condițiile impuse de lege cu ocazia întocmirii sau aducerii la îndeplinire a actelor procesuale, cunoscând că, în caz contrar, acestea vor fi lipsite de eficacitate; b) a doua, sancționatorie, în sensul că, din moment ce condițiile prestabilite de lege nu au fost respectate, actele procedurale astfel întocmite vor fi declarate ca ineficiente, cu toate consecințele ce decurg din aceasta: întârziere, cheltuieli, pierderea unor drepturi etc. Clasificarea **n.a. de p.** se face, în principal, după modul reglementării și regimul lor juridic. a) După modul reglementării, nulitățile se clasifică în: virtuale și exprese. Nulitățile virtuale, tacite sau implicite, vizează orice act de procedură și derivă din nesocotirea principiilor fundamentale, cât și din neobservarea sau încălcarea oricăror condiții generale impuse de lege. Nulitățile exprese, vizează numai anumite acte de procedură și numai respectarea unei anumite condiții. b) După regimul juridic nulitățile se clasifică în: absolute și relative. Nulitățile absolute sancționează actele de procedură săvârșite cu încălcarea sau neobservarea normelor imperative. Regimul lor juridic se caracterizează prin posibilitatea de a fi invocate în orice stadiu al judecății, chiar și direct în fața instanței de apel sau de recurs de către orice persoană interesată sau din oficiu de către instanța de judecată și nu pot fi acoperite nici prin tăcerea și nici prin consimțământul părții interesate de a le invoca. Nulitățile relative sancționează actele de procedură îndeplinite cu nerespectarea normelor de natură dispozitivă. Regimul lor juridic este opus față de cel al nulităților absolute: ele pot fi invocate numai într-un anumit termen, de regulă, la primul termen de înfățișare ce a urmat după săvârșirea neregularității, dreptul de a le invoca este recunoscut numai părții în favoarea căreia a fost prevăzută dispoziția legală, care se consideră a fi încălcată numai dacă partea solicită anularea actului; partea interesată poate renunța la invocarea lor. Cazurile de nulitate reglementate în cuprinsul Codului de procedură civilă sunt următoarele: a) **n.a. de p.** săvârșite de un judecător necompetent, prin expresia judecător necompetent înțelegându-se necompetența propriu-zisă a instanței; b) **n.a. de p.** îndeplinite cu neobservarea formelor legale; c) nulitatea expresă a unor acte de procedură, cum sunt: neînmânarea citației părților cu 5 zile înainte de termen; nesemnarea minutei imediat după deliberare; nedepunerea cererii de apel sau de recurs la instanța a cărei hotărâre se atacă ș.a. Trăsătura caracterisitică și comună tuturor cazurilor de nulitate este producerea unei

vătămări. Diferenţierea între cazuri se face însă după posibilitatea sau imposibilitatea şi respectiv sarcina de a proba existenţa sau inexisenţa vătămării. Astfel: în primul caz, vătămarea se prezumă juris et de jure, aşa încât nu se poate admite proba contrară, că nu s-ar fi produs o vătămare; în al doilea caz, vătămarea trebuie dovedită de partea interesată şi, totodată, că nu poate fi înlăturată prin alte mijloace decât prin anularea actului; în cazul nulităţilor exprese, vătămarea se prezumă iuris tantum, ceea ce permite părţii interesate în menţinerea actului să facă dovada inexistenţei acelei vătămări. **N.a. de p.** nu operează de drept, ca trebuie invocată de partea interesată sau pusă din oficiu în discuţia contradictorie a părţilor.

NULITATEA ADOPŢIEI, a se vedea *adopţia*.

NULITATEA CĂSĂTORIEI, sancţiune civilă constând în desfiinţarea căsătoriei în cazul în care a fost încheiată prin încălcarea dispoziţiilor legale. Datorită importanţei deosebite a căsătoriei şi a gravităţii urmărilor desfiinţării ei, dispoziţiile legale privitoare la **n.c.** derogă de la dreptul comun. După modul în care sunt reglementate, **n.c.** pot fi exprese, prevăzute ca atare de lege şi virtuale. Majoritatea cazurilor de **n.c.** sunt exprese. După cauzele determinante şi după regimul juridic privitor la persoanele îndreptăţite să o invoce şi termenele în care o pot invoca, **n.c.** poate fi absolută şi relativă. A. **N. absolută a c.** poate avea drept cauze: 1) Neîmplinirea vârstei matrimoniale de către oricare dintre soţi; această **n.** se acoperă, căsătoria rămânând valabilă dacă: a) soţul care nu avea vârsta matrimonială a împlinit-o între timp; b) soţia a dat naştere unui copil sau a rămas însărcinată; 2) Bigamia; dacă soţul unei persoane declarate moartă s-a recăsătorit, iar apoi hotărârea judecătorească de declarare a morţii prezumate a fost anulată, persoana recăsătorită nu va fi considerată în stare de bigamie şi noua sa căsătorie va rămâne valabilă, prima căsătorie fiind declarată desfăcută pe data încheierii celei noi; 3) Existenţa între soţi a unor raporturi de rudenie în prezenţa cărora legea interzice căsătoria; 4) Încheierea căsătoriei în situaţia în care unul dintre soţi nu s-a aflat în deplinătatea facultăţilor mintale; 5) Încheierea căsătoriei fără consimţământul unuia sau a ambilor soţi; 6) Încheierea căsătoriei în lipsa delegatului de stare civilă, sau de către un delegat necompetent; dacă însă acesta a exercitat în mod public atribuţii de delegat de stare civilă, căsătoria rămâne valabil încheiată; 8) Încheierea fictivă a căsătoriei (nulitate virtuală); această nulitate se acoperă, căsătoria rămânând valabilă, dacă între soţi s-au stabilit raporturi de familie normale; 9) Inexistenţa diferenţei de sex între soţi (nulitate virtuală). **N. absolută a c.** poate fi invocată de orice persoană interesată (unul dintre soţi, rudele acestora, procurorul, terţe persoane interesate) şi oricând (dacă între timp **n.c.** nu a fost acoperită potrivit legii). B. **N. relativă a c.** (anulabilitatea căsătoriei) poate avea drept cauză: vicierea consimţământului unuia dintre soţi prin eroare cu privire la identitatea fizică a celuilalt soţ, prin violenie (dol) sau prin violenţă. **N. relativă a c.** poate fi invocată numai de către soţul a cărui consimţământ a fost viciat şi numai în termen de 6 luni de la descoperirea erorii sau a vicleniei, ori de la încetarea violenţei; această nulitate poate fi acoperită prin confirmare (sau prin renunţare expresă sau tacită, la invocarea acesteia) de către soţul îndreptăţit. Spre deosebire de nulitatea actelor juridice, **n.c.** atât cea absolută cât şi cea relativă nu produce efecte retroactive faţă de soţul care a fost de bună-credinţă la încheierea

căsătoriei şi nu produce nici un fel de efecte cu privire la copiii rezultaţi din această căsătorie.

NULITATEA LEGATELOR, a se vedea: *nulitate; legat.*

NULLA EST VIVENTIS HEREDITAS, moştenirea unei persoane în viaţă este nulă. (D.R.)

NUME, expresie compusă din două sau mai multe cuvinte, prin care se desemnează şi se identifică o persoană fizică. **N.** constituie unul dintre elementele de identificare a persoanei fizice. Numele cuprinde: a) **n.** de familie; b) prenumele; **n.** se dobândeşte prin naştere, adopţie, căsătorie etc. Schimbarea în orice fel a numelui de familie sau a prenumelui se poate face numai în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege.

NUME COMERCIAL, nume sau firmă pe care comerciantul îl utilizează în efectuarea operaţiunilor ce fac obiectul comerţului său. **N.c.** constituie o valoare patrimonială făcând parte din fondul de comerţ, alături de celălalte bunuri; a se vedea şi *firmă.*

NUMELE ADOPTATULUI, a se vedea: *adopţia; numele copilului.*

NUMELE COPILULUI, nume care se atribuie copilului cu ocazia înregistrării naşterii sale în registrul de stare civilă. **N.c.** se compune din numele de familie şi prenume. Copilul din căsătorie ia numele de familie comun al părinţilor. Dacă părinţii nu au un nume de familie comun, copilul va lua numele de familie al unuia dintre ei ori numele lor reunite, potrivit învoielii părinţilor, declarată odată cu declararea naşterii copilului, la serviciul de stare civilă. În lipsa unei asemenea învoieli, autoritatea tutelară de la domiciliu copilului va hotărî, ascultând pe părinţi, dacă copilul va purta numele unuia dintre ei ori numele lor reunite. Copilul din afara căsătoriei dobândeşte numele de familie al aceluia dintre părinţi, faţă de care filiaţia a fost mai întâi stabilită. Dacă filiaţia a fost stabilită ulterior şi faţă de celălalt părinte, instanţa judecătorească va putea da încuviinţare copilului să poarte numele acestuia din urmă. În cazul în care copilul a fost recunoscut de ambii părinţi, pentru stabilirea numelui său de familie se vor aplica aceleaşi reguli ca şi în cazul copilului din căsătorie ai cărui părinţi nu au un nume de familie comun. **N.c.** găsit născut din părinţi necunoscuţi, atât numele cât şi prenumele, se stabileşte prin decizie de către consiliul local, al comunei, oraşului, municipiului sau al sectorului municipiului Bucureşti, în raza căruia a fost găsit copilul. Numele de familie al copilului poate suferi schimbări odată cu schimbarea numelui părinţilor ori adoptatorilor, ori cu ocazia unor schimbări intervenite în starea lui civilă, ca urmare a tăgăduirii sau contestării paternităţii sale, a desfacerii sau desfiinţării adopţiei.

NUMELE SOŢILOR, nume de familie pe care soţii s-au învoit să-l poarte în timpul căsătoriei şi care este consemnat ca atare în actul de căsătorie, pe baza declaraţiei făcute de soţi în faţa delegatului de stare civilă, la încheierea căsătoriei. Soţii pot alege una din următoarele soluţii: a) fiecare dintre ei să-şi păstreze numele purtat anterior; b) amândoi să poarte, ca nume comun, numele unuia dintre ei; c) amândoi să poarte, ca nume comun, numele lor reunite. Alte variante nu sunt admise de lege. Soţii sunt obligaţi să poarte, în tot timpul căsătoriei, numele consemnat, potrivit declaraţiei lor în actul de căsătorie; ei nu pot conveni să accepte un alt nume comun sau să revină la numele purtat de fiecare anterior căsătoriei. Oricare dintre soţi poate însă cere schimbarea numelui pe cale administrativă; dacă

numele a cărui schimbare se cere astfel este comun cu celălalt soţ, va fi necesar şi consimţământul acestuia; acordarea acestui consimţământ nu implică şi nici nu împiedică cererea de schimbare pe cale administrativă şi a numelui celuilalt soţ.

O

OBICEI, regulă de conduită statornicită în practică şi respectată o perioadă de timp îndelungată, în virtutea deprinderii, ca o normă obligatorie. Unele obiceiuri sunt sancţionate de lege, dobândind astfel caracterul de izvor de drept, putere obligatorie; este cazul acelora dintre ele la care legea face referire expresă. Astfel, Codul civil dispune că o convenţie implică nu numai la ceea ce ea prevede expres, dar şi la toate urmările ce echitatea, obiceiul sau legea dă obligaţiei, după natura sa. Legea mai face referiri exprese la **o.** şi în materia încheierii de mobile pentru mobilarea de case, precum şi în legătură cu zidul şi şanţul comun. **O.** trebuie luat în considerare şi atunci când referirea legii la el este numai implicită.

OBIECTUL ACTULUI JURIDIC, 1) Crearea, modificarea, transmiterea sau stingerea unui raport juridic. 2) Prestaţia (acţiunea sau inacţiunea) pe care subiectul activ o poate pretinde iar subiectul pasiv este obligat să o săvârşească.

OBIECTUL CONTRACTULUI, element al contractului care desemnează deopotrivă naşterea, modificarea, transmiterea sau stingerea de obligaţii, prestaţiile de care sunt ţinute părţile şi bunul la care se referă aceste prestaţii. Pentru ca un contract să se încheie valabil, **o.c.** trebuie să fie determinat sau determinabil, să fie posibil, să fie în circuitul civil, să fie licit şi moral. a) Contractul trebuie să aibă de obiect un lucru determinat, cel puţin în specia sa. Cantitatea obiectului poate fi incertă dacă este posibilă determinarea sa. Când **o.c.** constă într-un bun cert, prin ipoteză, această condiţie este îndeplinită. **O.c.** este determinabil dacă prin clauzele contractului se stabilesc criteriile cu ajutorul cărora, la scadenţă, obiectul poate fi determinat. Dacă **o.c.** este un lucru determinat numai prin specia sa, debitorul, ca să se elibereze de obligaţie, nu este dator a da lucruri de cea mai bună specie, nici însă de cea mai rea. În cazul în care **o.c.** cuprinde preţul prestaţiei, acesta trebuie să fie serios şi determinabil de părţi, rezervându-se posibilitatea ca determinarea lui să se facă de către o terţă persoană. Reguli speciale cu privire la determinarea preţului sunt cuprinse în C. com. b) **O.c.** trebuie să fie posibil, întrucât nimeni nu se poate obliga la ceva imposibil. Imposibilitatea **o.c.** se apreciază în abstracto, adică trebuie să fie absolută şi invincibilă pentru orice persoană iar nu numai pentru debitor. Dacă obligaţia este imposibilă numai pentru debitor contractul este valabil, iar debitorul este ţinut la despăgubiri pentru neexecutare. Dacă ambele părţi cunoşteau imposibilitatea absolută a executării prestaţiei promise, răspunderea debitorului nu mai este angajată. Imposibilitatea **o.c.** trebuie să existe la momentul încheierii contractului. În cazul în care survine ulterior încheierii valabile a contractului, ea nu mai atrage nulitatea acestuia, punându-se numai problema riscului contractual în contractele bilaterale. Imposibilitatea **o.c.** poate fi fizică sau juridică. În cazul obligaţiei de a da un lucru cert, imposibilitatea nu poate consta decât în pieirea acelui lucru anterior încheierii contractului. Obligaţia de a da lucruri de un anumit gen nu este imposibilă, câtă vreme există pe piaţă bunuri de genul respectiv ori posibilitatea producerii sau procurării lor. c) **O.c.** trebuie să fie în circuitul civil, adică să poată face obiectul unor acte juridice translative de drepturi. De exemplu, nu sunt în circuitul civil bunurile care aparţin domeniului public. d) **O.c.** trebuie să fie licit şi moral, adică să fie în concordanţă cu normele imperative ale legii şi cu regulile de convieţuire socială. Pe lângă aceste condiţii generale, uneori trebuie îndeplinite şi condiţii speciale, cum ar fi: obiectul să constea într-un fapt personal al debitorului, cel ce se obligă fie titularul dreptului subiectiv etc. **O.c.** trebuie să constea într-un fapt personal al celui ce se obligă, deoarece nimeni nu poate fi obligat prin voinţa altei persoane. Promisiunea pentru altul sau contractul de porte forte este valabil, deoarece promitentul se obligă să depună toată

diligenţa, fapta sa personală, pentru a determina o a treia persoană ca ea însăşi să se oblige la ceva. De aceea, cel care a promis prin contract că un al treilea se va obliga la ceva, este ţinut să despăgubească pe celălalt contractant dacă cel de-al treilea nu se obligă; există şi cazul în care promitentul a înţeles să fie şi fidejusor dacă cel de-al treilea nu execută obligaţia promisă. În orice caz, promitentul nu va datora despăgubire, dacă execută el însuşi obligaţia promisă, iar acesta nu este contrar contractului sau naturii obligaţiei. De asemenea, în contractele translative de drepturi, se cere ca cel ce se obligă să fie titularul dreptului. Această condiţie, specială, este impusă de principiul de drept potrivit căruia nimeni nu se poate obliga valabil la ceva ce nu are.

OBIECTUL CONTRACTULUI DE SOCIETATE, 1) prestaţiile la care se obligă asociaţii şi care se pot materializa în aporturile acestora în numerar, în natură, în muncă sau prestări de servicii; 2) activitatea societăţii comerciale, respectiv faptele de comerţ pe care le săvârşeşte societatea comercială. **O.** trebuie să fie comercial. Poate consta în producţia şi comercializarea de mărfuri, prestări de servicii, executarea unor lucrări. **O.c. de s.** trebuie să fie determinat, posibil, licit şi moral. (D.R.).

OBLIGATAR, persoana care deţine, ca titular, o obligaţie a unei societăţi comerciale, fie ca efect al subscripţiei la un împrumut lansat printr-o emisiune de obligaţii, fie datorită achiziţionării ulterioare a obligaţiilor. **O.** se deosebeşte de acţionar deoarece el este un creditor al societăţii, în timp ce acţionarul este un asociat al acesteia. **O.** nu poate acţiona individual împotriva societăţii emitente, datorită faptului că împrumutul obligatar reprezintă o unitate, ceea ce determină o legătură juridică între toate obligaţiile ce sunt părţi ale unei emisiuni globale. **O.** pot acţiona şi/sau participa la viaţa societăţii numai colectiv, în cadrul şi prin adunarea obligatarilor, ale căror reguli de constituire şi funcţionare sunt similare cu cele aplicabile adunărilor generale ale acţionarilor. **O.** are dreptul să încaseze dobânda prevăzută, la termenele convenite, precum şi dreptul la rambursarea valorii obligaţiilor la termenul convenit sau prin amortizarea acestora. Rambursarea are loc, de regulă, la valoarea nominală a obligaţiilor. Dacă acestea sunt cotate la bursă, rambursarea poate avea loc prin răscumpărarea de către societate a obligaţiilor. A se vedea şi *emisiune de obligaţiuni*. (D.R.)

OBLIGATIONES QUAE CONSENSU CONTRAHUNTUR, CONTRARIA VOLUNTATE DISSOLVUNTUR, obligaţiile care se contractează prin consimţământ se desfac prin voinţa contrară. (D.R.)

OBLIGATIONES VEL EX CONTRACTU VEL EX DELICTO SUNT, obligaţiile izvorăsc fie din contract, fie din delicte. (D.R.)

OBLIGAŢIA DE A DA, îndatorirea debitorului unui raport juridic de a transfera sau de a constitui, în folosul creditorului, un drept real asupra unui lucru. În raporturile juridice izvorâte din contractele consensuale, **o. de a d.** un lucru cert se consideră executată în chiar momentul încheierii contractului, dacă părţile n-au convenit altfel; **o. de a d.** un lucru de gen se execută însă numai în momentul individualizării lucrului respectiv prin cântărire, măsurare, numărare, marcare sau etichetare etc. Pentru a putea executa o **o. de a d.**, debitorul trebuie să fie titularul dreptului real respectiv (proprietar,uzufructuar etc.) şi să aibă capacitatea de a înstrăina. Proba executării **o. de a d.** este în sarcina debitorului şi se face potrivit regulilor care guvernează dovada actelor juridice. **O. de a d.** ţn lucru cert se stinge dacă lucrul piere fortuit înainte ca debitorul să fi fost pus în întârziere; **o. de a d.** lucruri de gen nu se stinge prin pieirea lucrului.

OBLIGAŢIA DE A FACE, îndatorirea debitorului unui raport juridic de a săvârşi anumite fapte, acţiuni, lucrări sau servicii. **O. de a f.** poate fi instantanee, când se execută dintr-o dată, printr-un singur act, fapt etc. sau poate fi succesivă, când se execută în timp, printr-o acţiune continuă sau prin mai multe acţiuni repetate.

OBLIGAŢIA DE A NU FACE, îndatorirea debitorului unui raport juridic de a se abţine de la săvârşirea unuia sau mai multor acte sau fapte determinate. Îndeplinirea unei asemenea obligaţii negative nu trebuie dovedită, fiind în sarcina creditorului să probeze - dacă este cazul - faptul pozitiv care invederează încălcarea obligaţiei. **O. de a nu f.** nu poate fi supusă unui termen suspensiv şi nu este susceptibilă de executare silită, nici de întârziere.

OBLIGAŢIA DE GARANŢIE A VÂNZĂTORULUI PENTRU VICII ASCUNSE, îndatorire ce revine vânzătorului, în temeiul contractului de vânzare-cumpărare, de a asigura cumpărătorului calitatea lucrului vândut şi de a răspunde faţă de acesta în cazul în care lucrul s-ar dovedi necorespunzător destinaţiei sale ori şi-ar pierde din valoarea de întrebuinţare, ca urmare a descoperirii unor vicii ascunse, a căror cunoaştere l-ar fi făcut pe cumpărător să nu încheie contractul sau să nu accepte acelaşi preţ. Potrivit prevederilor legii, vânzătorul este ţinut de această obli-gaţie dacă sunt întrunite următoarele condiţii: 1) Viciile lucrului erau ascunse, în sensul că nu puteau fi observate de către cumpărător cu ocazia încheierii contractului, printr-o verificare normală în raport cu natura bunului; este indiferent dacă vânzătorul cunoştea, sau nu cunoştea el însuşi, aceste vicii. Pentru viciile aparente, vânzătorul nu răspunde decât dacă neobservarea lor de către cumpărător s-a datorat manoperelor sale viclene, sau dacă şi-a asumat expres prin contract răspunderea şi pentru asemenea vicii; vânzătorul nu răspunde însă nici pentru viciile ascunse, dacă s-a exonerat expres de această obligaţie prin contract, sau dacă, deşi ascunse, viciile erau totuşi cunoscute cumpărătorului la încheierea contractului. 2) Viciile sunt destul de grave, în sensul că, din cauza lor, lucrul nu poate fi întrebuinţat potrivit destinaţiei sale, ori întrebuinţarea sa este într-atât micşorată, încât se poate presupune că, dacă i-ar fi cunoscut viciile, cumpărătorul nu l-ar fi cumpărat ori n-ar fi plătit pe el acelaşi preţ. 3) Viciile să fi existat în momentul transmiterii bunului, deoarece pentru viciile care apar ulterior, vânzătorul nu răspunde, toate riscurile lucrului fiind trecute asupra cumpărătorului din momentul transferului dreptului de proprietate. Îndeplinite fiind aceste condiţii, cumpărătorul este îndreptăţit să opteze între: a) acţiunea redhibitorie, prin care cere rezoluţiunea vânzării; în acest caz cumpărătorul restituie lucrul, în starea în care se află, iar vânzătorul este obligat să restituie preţul încasat şi să-l despăgubească pe cumpărător de cheltuielile cumpărării; dacă vânzătorul a fost de rea-credinţă, cunoscând viciile ascunse, el trebuie să plătească cumpărătorului toate pagubele ce i-a cauzat, iar în lipsa unor asemenea pagube, datorează acestuia dobânzi legale după suma încasată drept preţ al vânzării, de la data încasării. Aceeaşi răspundere revine vânzătorului şi în ipoteza în care, lucrul pierind din cauza viciilor sale, cumpărătorul nu mai este în măsură a-l restitui vânzătorului; pieirea fortuită a lucrului este însă în sarcina cumpărătorului, ca şi pieirea lui din cauze imputabile acestuia. b) acţiunea estimatorie prin care cumpărătorul, păstrând lucrul, cere reducerea corespunzătoare a preţului, proporţional cu paguba suferită prin diminuarea valorii lui de întrebuinţare ca urmare a descoperirii viciilor ascunse şi restituirea părţii respective din preţul achitat. Ambele aceste acţiuni se sting prin prescripţie extinctivă într-un termen legal, care începe

să curgă de la data descoperirii viciilor, însă cel mai târziu la împlinirea unui an de la predarea lucrului, fără ca prin aceste termene de la prescripţie să se aducă vreo atingere termenelor de garanţie, legale sau convenţionale; a se vedea şi *contract de vânzare*.

OBLIGAŢIA DE ÎNTREŢINERE, obligaţie constând în îndatorirea unei persoane de a presta alteia întreţinere în baza legii sau a unei convenţii.

OBLIGAŢIE, raport juridic; în sens larg, **o.** include în conţinutul său, pe de o parte, latura activă a raportului juridic, constând în dreptul de creanţă ce aparţine creditorului de a cere debitorului o anumită acţiune sau abstenţiune, iar pe de altă parte, latura pasivă a raportului juridic, constând într-o datorie asumată de către debitor; în sens restrâns, **o.** se referă numai la latura pasivă a raportului juridic, fiind echivalentă cu datoria pusă în sarcina debitorului. **O.** poate fi clasificată în mai multe categorii, în funcţie de diverse criterii. A) În funcţie de izvorul raportului juridic **o.** pot fi: a) **O.** contractuală, **o.** născută dintr-un contract, constând din îndatorirea debitorului de a îndeplini o anumită prestaţie sau de a se abţine de la o anumită acţiune, sub sancţiunea constrângerii de către forţa publică în caz de neexecutare de bună voie. Sunt **o.** contractuale următoarele: a da, ceea ce înseamnă a transfera sau a constitui, în folosul creditorului, un drept real asupra unui bun, a face, a îndeplini anumite fapte, acţiuni, lucrări sau servicii sau a nu face, a se abţine de la săvârşirea unuia sau mai multor acte sau fapte determinate. Creditorul are dreptul de a obţine îndeplinirea exactă a obligaţiei. Aceasta este executarea directă sau în natură a **o.** contractuale. Răspunderea patrimonială a părţilor pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a **o.** asumate prin contract se stabileşte prin clauzele acestuia. În caz de neexecutare totală sau parţială sau de executare necorespunzătoare, creditorul are dreptul la despăgubire. Aceasta este executarea indirectă sau prin echivalent a **o.**. b) **O.** delictuală, **o.** născută din fapte ilicite cauzatoare de daune, constând în îndatorirea autorului faptei ilicite de a repara prejudiciul cauzat. Potrivit art. 998 C. civ., orice faptă a omului, care cauzează altuia un prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greşeală s-a ocazionat, a-l repara. Art. 999 C. civ. prevede că omul este responsabil nu numai de prejudiciul ce a cauzat prin fapta sa, dar şi de acela ce a cauzat prin neglijenţa sau imprudenţa sa. În afară de răspunderea pentru fapta proprie, legea mai instituie răspunderea unor categorii de persoane pentru fapta ilicită săvârşită de o altă persoană, ca de exemplu răspunderea comitentului pentru fapta prepusului său, răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucrurile şi animalele aflată în paza juridică a unor persoane, precum şi răspunderea proprietarului pentru prejudiciile produse prin ruina unor construcţii care îi aparţin. B) În funcţie de obiectul **o.** se disting: a) **O.** de diligenţă, denumită şi **o.** de mijloace. Acestea au de obiect o anumită comportare a debitorului sau luarea unor măsuri pe care le incumbă în mod normal atingerea unui anumit scop în vederea căruia a contractat creditorul. Se consideră că debitorul şi-a executat o asemenea **o.** dacă a îndeplinit tot ceea ce este necesar pentru realizarea finalităţii dorite, chiar dacă scopul nu s-a înfăptuit. b) **O.** de rezultat este mai strictă. Ea are de obiect o prestaţie determinată, a cărei executare trebuie să fie asigurată de către debitor, independent de comportarea de care a dat dovadă pentru atingerea ţelului convenit. Dacă rezultatul avut în vedere de creditor nu a fost atins, aceasta atestă, de regulă, că debitorul se află în culpă şi deci răspunderea sa poate fi angajată. Astfel obligaţia de a executa o anumită lucrare în cadrul unui contract de antrepriză are caracterul unei **o.** de rezul-

tat, deoarece debitorul se angajează, nu să facă ceea ce va putea spre a efectua lucrarea, ci să asigure însăşi realizarea ei, aşadar rezultatul convenit. De asemenea, în temeiul contractului de transport de persoane, cărăuşul se obligă să ducă la destinaţie pe călător nevătămat. Pot să existe şi unele excepţii, precum în cadrul contractului de consultanţă care implică **o.** de diligenţă. C) În funcţie de numărul subiectelor de drept, deosebim **o.** simple (cu un singur debitor şi creditor) sau complexe (cu mai mulţi debitori şi creditori). **O.** cu pluralitate de subiecte de drept cuprind următoarele specii: a) **O.** indivizibilă, raport juridic de obligaţie cu mai mulţi creditori sau debitori, în care fiecare din creditori poate cere întreaga prestaţie care formează obiectul obligaţiei, iar fiecare dintre debitori este ţinut să execute întreaga prestaţie întrucât aceasta, datorită obiectului ei ori convenţiei părţilor sau unei prevederi legale, nu este susceptibilă de împărţire. Indivizibilitatea implică o pluralitate de părţi, fie mai mulţi creditori şi un singur debitor, fie un singur creditor şi mai mulţi debitori, fie, în sfârşit, mai mulţi creditori şi mai mulţi debitori. De regulă, drepturile şi obligaţiile sunt divizibile, în sensul că datoria sau creanţa se împarte în atâtea fracţiuni câţi debitori sau creditori sunt părţi în raportul juridic. Indivizibilitatea constituie o excepţie de la această regulă, determinată de natura indivizibilă a obiectului prestaţiei ori de lege. Creditorul sau oricare dintre creditori poate cere debitorului sau oricăruia dintre debitori executarea integrală a prestaţiei respective. Plata făcută de oricare dintre debitori oricăruia dintre creditori liberează pe ceilalţi debitori. În cazul în care codebitorul obligat indivizibil a executat întreaga prestaţie, el are acţiune în regres împotriva codebitorilor, pentru partea ce le revine din datoria comună. Spre deosebire de obligaţia solidară care se divide prin moştenire, indivizibilitatea împiedică divizarea datoriei între comoştenitorii debitorilor obligaţi indivizibil. De aceea, la obligaţiile cu mai mulţi debitori, creditorii, pentru mai multă siguranţă, convin cu debitorii lor, ca aceştia să se oblige solidar şi indivizibil. b) **O.** solidară, raport juridic de **o.** cu mai mulţi creditori sau debitori, în care fiecare dintre creditori are dreptul să ceară debitorului întreaga datorie sau fiecare dintre codebitorii solidari poate fi obligat la executarea integrală a prestaţiei. Solidaritatea între creditori se numeşte solidaritate activă; între debitori se numeşte solidaritate pasivă şi constituie forma cea mai întâlnită. Spre deosebire de obligaţia indivizibilă care este determinată de natura prestaţiei, astfel cum a fost privită de părţi, **o.** solidară este determinată de natura raportului, care are ca scop să permită creditorului să considere sub toate aspectele pe fiecare dintre codebitorii solidari ca fiind debitorul său principal şi unic. Solidaritatea reprezintă pentru creditor o adevărată garanţie a executării creanţei sale, permiţându-i să pretindă plata întregii datorii de la oricare dintre debitorii solidari, la alegerea sa, ceea ce este de natură să evite riscul eventualei insolvabilităţi a unuia sau mai multor codebitori solidari. În materie comercială solidaritatea se prezumă, fără a fi nevoie de vreo stipulaţie expresă a părţilor. Solidaritatea ia naştere prin act juridic sau în temeiul unei prevederi legale. Astfel, cei care au cauzat în comun, prin fapta lor ilicită, un prejudiciu, răspund solidar faţă de victimă; mandanţii care au numit acelaşi mandatar, sunt ţinuţi să răspundă solidar pentru toate efectele mandatului. D) În funcţie de numărul de obiecte al **o.** pot fi deosebite unele cu un singur obiect (care nu prezintă particularităţi), iar altele cu pluralitate de obiecte, alcătuind două specii diferite: a) **O.** alternativă are de obiect două sau mai multe prestaţii distincte,dintre care debitorul poate să execute una singură pentru a se libera de datorie. De regulă, dreptul de

alegere între cele două sau, eventual, mai multe prestaţii, aparţine, până la data scadenţei, debitorului, dar poate fi acordat creditorului printr-o clauză expresă a contractului. Debitorul nu poate sili pe creditor să primească fracţiuni din fiecare prestaţie spre a se libera astfel de datorie. După expirarea termenului în vederea executării, debitorul pierde facultatea de alegere, creditorul fiind în drept să opteze pentru una din prestaţiile alternative. Dacă unul dintre cele două **o.** alternative piere sau nu mai poate fi predat din orice cauză, chiar imputabilă debitorului, acesta nu poate oferi creditorului preţul lucrului pierdut, ci trebuie să execute cealaltă prestaţie. Dacă amândouă lucrurile au pierit, însă unul dintre ele prin culpa debitorului, el va plăti preţul celui care a pierit în urmă. Dreptul de proprietate asupra unui lucru individual determinat, care formează obiectul **o.**, se transmite de la creditor la debitor în momentul când are loc alegerea, deoarece până atunci nu se poate individualiza care anume bun va fi predat. b) **O.** facultativă implică un obiect principal şi altul subsidiar. Debitorul este ţinut să execute prestaţia principală, dar se poate libera de datorie dacă, în locul acesteia, execută prestaţia subsidiară. Creditorul însă nu poate cere decât obiectul prestaţiei principale, fiind lipsit de facultatea de alegere la care îl îndreptăţeşte o **o.** alternativă. Spre deosebire de aceasta, în cazul unei **o.** facultative, pieirea fortuită a obiectului principal sau imposibilitatea de executare a prestaţiei principale, liberează pe debitor de datorie.

OBLIGAŢIE DE COABITARE, element component al relaţiilor personale nepatrimoniale dintre soţi, constând în îndatorirea lor de a locui împreună. Este o obligaţie cu caracter moral şi juridic, obligaţie izvorâtă din relaţiile de prietenie şi afecţiune reciprocă ce-i apropie pe soţi şi care constituie o premisă necesară pentru asigurarea realizării efective a scopurilor căsătoriei, legate de procrearea, naşterea şi creşterea copiilor. Soţii hotărăsc de comun acord asupra locuinţei lor comune. Ei pot hotărî, tot astfel, să aibă temporar locuinţe separate, atunci când împrejurări temeinic justificate impun aceasta. Nerealizarea unui acord între soţi asupra stabilirii unei locuinţe comune, din cauza refuzului constant al unuia dintre soţi de a locui împreună cu celălalt, poate constitui, în condiţiile legii, un motiv de divorţ, dacă se învederează o vătămare gravă şi iremediabilă a relaţiilor dintre soţi, de natură a face imposibilă continuarea căsătoriei. Nici unul dintre soţi nu poate fi silit, prin măsuri de constrângere, să locuiască la celălalt soţ.

OBLIGAŢIE DE FIDELITATE A SOŢILOR, îndatorire de ordin personal nepatrimonial, cu caracter moral şi juridic, care revine fiecăruia dintre soţi ca efect al căsătoriei şi care implică atât îndatorirea fiecăruia de a nu întreţine, nici permanent şi nici ocazional, relaţii intime cu alte persoane. Respectarea **o. de f. a s.** de către soţie constituie principala temelie pe care se sprijină prezumţiile legale de paternitate de care beneficiază copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei. Încălcarea, de către oricare dintre soţi, a **o.de f. a s.** poate constitui în condiţiile legii un motiv temeinic pentru desfacerea căsătoriei prin divorţ. În condiţiile prevăzute de legea penală, încălcarea acestei obligaţii poate constitui infracţiunea de adulter.

OBLIGAŢIE DE GARANŢIE A ÎMPĂRŢELII MOŞTENIRII, îndatorire ce revine fiecăruia dintre comoştenitori faţă de ceilalţi, de a se garanta reciproc împotriva tulburărilor şi evicţiunilor provenite din cauze anterioare împărţelii moştenirii. Această obligaţie nu există în cazul evicţiunilor exceptate expres prin actul de împărţeală, sau a celor determinate de greşeala comoştenitorului evins.

OBLIGAŢIE DE GARANŢIE A VÂNZĂTORULUI PENTRU EVICŢIUNE, îndatorire ce

revine vânzătorului în temeiul contractului de vânzare-cumpărare, de a asigura și cumpărătorului transmiterea integrală și neviciată a dreptului de proprietate sau a altui drept, după caz asupra lucrului vândut, apărându-l împotriva oricărei evicțiuni ce ar putea rezulta din fapta sa ori din fapta unei terțe persoane și, respectiv, despăgubindu-l potrivit legii sau contractului în cazul când, totuși, evicțiunea s-ar produce. Această obligație este reglementată de lege prin norme supletive, de la care părțile pot deroga prin convenție expresă, fie stipulând o răspundere sporită a vânzătorului, fie, dimpotrivă, diminuând sau chiar înlăturând această răspundere. Garanția de evicțiune se numește garanție de drept, iar garanția stabilită prin voința părților exprimată în clauzele contractului se numește garanție convențională sau în mod impropriu, garanție de fapt. A. Potrivit normelor supletive ale legii, care se aplică obligatoriu dacă părțile n-au convenit altfel, vânzătorul este ținut, în cadrul garanției de drept, de următoarele îndatoriri: 1) Să nu săvârșească el personal sau succesorii săi în drepturi, nici un fapt sau act prin care să împiedice ori să stânjenească exercițiul de către cumpărător al tuturor drepturilor de care vânzătorul se bucură în momentul vânzării și pe care le-a transmis prin contract cumpărătorului. Este o obligație de a nu face, cu un conținut larg, având un caracter indivizibil, în sensul că se transmite succesorilor vânzătorului, care vor fi ținuți personal, fiecare în parte să o respecte în întregime. 2) Să apere pe cumpărător împotriva oricărei evicțiuni provenite de la terțe persoane. În acest scop, cumpărătorul, chemat în judecată de către terțul care invocă asupra lucrului cumpărat un drept de natură a înlătura, în tot sau în parte, dreptul cumpărătorului are dreptul să-l introducă pe vânzător în proces, chemându-l în garanție, pentru ca acesta să prezinte instanței dovezile de care dispune spre a face să se respingă pretenția terțului, înlăturând astfel pericolul evicțiunii. Dacă cumpărătorul pârât omite să-l cheme în garanție pe vânzător și este evins, cumpărătorul este exonerat de obligația sa de garanție pentru evicțiune, dacă face dovada că avea mijloace pentru a face să se respingă acțiunea evingătorului. Vânzătorul poate fi chemat în garanție și este dator să-l apere pe cumpărător împotriva evicțiunii, numai dacă există o tulburare de drept actuală și efectivă (adică o acțiune introdusă în justiție), căci simpla temere de eventualitatea unei evicțiuni nu-l îndreptățește pe cumpărător să-l cheme în judecată pe vânzător pentru îndeplinirea acestei îndatoriri. Este necesar, de asemenea, ca evicțiunea de care este amenințat cumpărătorul chemat în judecată de către terț să provină dintr-o cauză anterioară vânzării, sau dintr-o cauză imputabilă vânzătorului. Vânzătorul nu este ținut însă de **o. de g. de e.** când evicțiunea se datorează unui caz de forță majoră sau când ea rezultă din grevarea bunului vândut cu o servitute aparentă sau cu o servitute neaparentă, dar pe care vânzătorul a declarat-o cu ocazia vânzării, întrucât în aceste cazuri cumpărătorul este prezumat a fi acceptat aceste servituți și a fi stipulat prețul în consecință. 3) Să despăgubească pe cumpărător în cazul în care acesta a fost evins. În cazul evicțiunii totale, când cumpărătorul pierde în întregime proprietatea bunului cumpărat, ca urmare a admiterii unei acțiuni în revendicare, în petiție de ereditate etc., vânzătorul este ținut: a) să restituie cumpărătorului prețul integral încasat, chiar dacă, între timp, valoarea lucrului s-ar fi diminuat, fie și din neglijența cumpărătorului cu excepția cazului când cumpărătorul a tras foloase din stricăciunile ce a făcut lucrului, când vânzătorul va fi îndreptățit să rețină din preț o sumă egală cu acele foloase; b) să-l despăgubească pe cumpărător de sporul de valoare al lucrului, indiferent de cauza care a determinat acest spor, indemnizându-l și

de cheltuielile necesare şi cele utile; vânzătorul de rea-credinţă care ştia că vinde lucrul altuia datorează cumpărătorului evins şi cheltuielile voluptuarii; c) să plătească cumpărătorului evins atât cheltuielile de judecată din procesul acestuia cu terţul evingător, cât şi cheltuielile procesului dintre cumpărătorul evins şi vânzător, precum şi, dacă este cazul, cheltuielile avute de cumpărător cu ocazia încheierii contractului de vânzare-cumpărare; d) să plătească cumpărătorului valoarea fructelor bunului cumpărat, în măsura în care acesta a fost obligat să le restituie terţului evingător. În cazul evicţiunii parţiale, cumpărătorul va putea opta pentru rezoluţiunea contractului, cu consecinţa restituirii reciproce a prestaţiilor şi a obligării vânzătorului la daune interese, ca şi în cazul evicţiunii totale, sau pentru menţinerea contractului, cu obligarea vânzătorului la plata valorii actuale a părţii de care cumpărătorul a fost evins, indiferent de eventuala creştere sau scădere a valorii bunului după cumpărare, iar nu a unei părţi proporţionale de preţ. Dreptul cumpărătorului la acţiunea în despăgubire izvorâtă din evicţiune se stinge prin prescripţie extinctivă, potrivit dreptului comun. B. În cadrul garanţiei convenţionale, părţile pot stipula expres o sporire a răspunderii vânzătorului, după cum pot stipula micşorarea ori chiar înlăturarea acestei răspunderi; vânzătorul nu se poate sustrage însă de la răspunderea pentru evicţiunea ce ar rezulta dintr-un fapt personal al său sau al succesorilor săi în drepturi, orice convenţie de acest fel fiind nulă; de asemenea, chiar când s-ar exonera total de răspunderea pentru evicţiunea provenită din fapta terţilor, vânzătorul este totuşi dator a restitui preţul, afară dacă cumpărătorul a cunoscut pericolul evicţiunii ori a declarat că cumpără asumându-şi toate riscurile. Sfera de aplicare a **o. de g. de e.** este restrânsă, în cazul bunurilor mobile, la ipoteza vânzării unui bun care fusese pierdut sau furat de la proprietar, căci numai în acest caz bunul mobil poate fi revendicat de la cumpărătorul care a intrat cu bună-credinţă în posesia lui şi la ipoteza în care vânzătorul a vândut succesiv acelaşi bun mai multor cumpărători, ipoteză în care bunul va rămâne proprietatea celui care a intrat mai întâi în posesia lui cu bună-credinţă, iar vânzătorul va răspunde de evicţiune faţă de ceilalţi cumpărători.

OBLIGAŢIE DE SPRIJIN MATERIAL ÎNTRE SOŢI, componentă a relaţiilor patrimoniale dintre soţi, decurgând din relaţiile lor personale nepatrimoniale, constând în îndatorirea lor reciprocă de a-şi asigura unul altuia cele necesare traiului, de regulă, în cadrul gospodăriei lor comune, la ale cărei sarcini trebuie să contribuie în mod egal. În condiţiile legii, această obligaţie poate îmbrăca forma specială a unei obligaţii legale de întreţinere.

OBLIGAŢIE DE SPRIJIN MORAL ÎNTRE SOŢI, componentă esenţială a relaţiilor personale nepatrimoniale dintre soţi, constând în îndatorirea lor reciprocă, decurgând din prietenia şi afecţiunea care stă la baza relaţiilor de familie. Având un caracter predominant moral, **o. de s.m.** are şi un caracter juridic, fiind consacrată expres şi sancţionată. Neacordarea, de către unul dintre soţi, a sprijinului moral datorat celuilalt soţ, poate duce la vătămarea gravă şi iremediabilă a relaţiilor de familie, de natură a învedera imposibilitatea pentru celălalt soţ a continuării lor, putând fi reţinută ca un motiv de divorţ, în condiţiile legii.

OBLIGAŢIE LEGALĂ DE ÎNTREŢINERE, 1) îndatorire pe care o au unele persoane de a presta întreţinere altora, în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege. 2) Formă concretă prin care se realizează această obligaţie. Obiectul **o.l. de î.** îl formează prestarea efectivă a întreţinerii persoanei

îndreptăţite, în măsură, cu mijloacele şi prin modalităţile impuse sau permise de starea concretă de nevoie în care se află cel îndreptăţit şi de posibilitatea celui obligat să o presteze. Temeiul **o.l. de î.** îl constituie îndatorirea de sprijin material şi moral care există între anumite persoane legate între ele prin relaţii de rudenie, de căsătorie sau de altă natură. Din punct de vedere al duratei sale, această obligaţie poate fi permanentă sau temporară. Caracterele juridice ale **o.l. de î.** sunt: 1) caracter personal, rezultând din faptul că există numai între anumite persoane şi este destinată exclusiv scopului asigurării existenţei celor îndreptăţiţi la întreţinere. În consecinţă, creanţa de întreţinere este insesizabilă, putând fi urmărită numai pentru datorii de alimente, din chirii sau pentru alte creanţe privilegiate asupra mobilelor, este excepţată de la regula compensaţiei legale, putând forma numai obiectul unei compensaţii judiciare, este incesibilă şi, în principiu, netransmisibilă la moştenitori, în afară de cazul când are ca obiect întreţinerea unui minor, în situaţiile anume prevăzute de lege. 2) Caracterul, în principiu, reciproc, de la care există, însă, numeroase excepţii, în care **o.l. de î.** are caracter unilateral; 3) Caracterul de obligaţie cu executare succesivă, obligaţia executându-se, de regulă, prin prestaţii periodice, corespunzător ritmului nevoilor de viaţă ale beneficiarului, pe care este destinată să le satisfacă; nu este exclusă însă nici posibilitatea unor cazuri de executare globală, dintr-o dată. 4) Caracterul prin excelenţă variabil, constând în faptul că însăşi existenţa obligaţiei, ca şi cuantumul ei şi modalităţile concrete de executare diferă de la caz la caz, în funcţie de nevoile celui îndreptăţit să o pretindă şi posibilitatea celui obligat să o presteze, care constituie criterii de bază atât la stabilirea, cât şi la modificarea ulterioară a cuantumului obligaţiei sau a modalităţilor de executare. 5) Caracterul, de regulă, divizibil atât între mai mulţi creditori îndreptăţiţi, cât şi între mai mulţi debitori obligaţi la întreţinere. Prin excepţie, există două cazuri de solidaritate pasivă: a) în situaţia părintelui care, în caz de urgenţă, poate pretinde întreţinerea chiar numai de la unul dintre copii săi; b) în cazul în care mai mulţi moştenitori ai unei persoane sunt împreună obligaţi la întreţinerea minorului care fusese întreţinut de defunct, creditorul putând acţiona pe oricare dintre moştenitori pentru întreaga creanţă. **O.l. de î.** se prestează de bunăvoie de către cei îndatoraţi, iar în caz de nevoie se poate cere stabilirea ei prin hotărâre judecătorească. Potrivit reglementărilor în vigoare, **o.l. de î.** există, cu caracter de reciprocitate, între următoarele categorii de persoane: 1) soţ şi soţie; 2) rude fireşti în linie dreaptă, până la gradul trei inclusiv (părinţi şi copii, bunici şi nepoţi, străbunici şi strănepoţi); 3) rude fireşti colaterale de gradul doi (fraţi şi surori), din aceiaşi căsătorie, din căsătorii diferite ori din afara căsătoriei; 4) rude din adopţie: a) în cazul adopţiei cu efecte depline, întocmai ca în cazul rudeniei fireşti (adică între rudele civile în linie dreaptă până la gradul trei şi între rudele colaterale de gradul doi); b) în cazul adopţiei cu efecte restrânse, numai între adoptator, pe de o parte, şi adoptat şi descendenţii săi, pe de altă parte; 5) foştii soţi: a) dacă, în caz de divorţ, starea de nevoie în care se află unul dintre ei este datorată incapacităţii de muncă ivite în timpul căsătoriei, înainte de căsătorie sau în termen de un an de la desfacerea acesteia, dar, în acest din urmă caz, din cauze în legătură cu căsătoria; b) dacă, în cazul căsătoriei putative, amândoi soţii au fost de bună-credinţă la încheierea acesteia şi sunt îndeplinite cerinţele arătate la cazul anterior; 6) între soţul care a contribuit la întreţinerea copilului celuilalt şi acest copil, dacă a fost astfel întreţinut cel puţin 10 ani. Există, de asemenea, o **o.l. de î.** cu caracter unilateral în sarcina şi în folosul următoarelor categorii de persoane: 1)

părinţii (din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopţie) sunt obligaţi faţă de copiii lor, atâta timp cât aceştia sunt minori sau se află în continuarea studiilor, dar numai până la vârsta de 25 de ani; 2) fostul adoptator este obligat faţă de fostul adoptat, cât timp acesta este minor sau se află în continuarea studiilor, dar numai până la vârsta de 25 de ani, dacă la desfiinţarea adopţiei instanţa apreciază ca necesară stabilirea acestei obligaţii; 3) Cel care a luat un copil pentru a-l creşte, fără să-l fi adoptat, cât timp acesta este minor, iar părinţii săi fireşti au murit, sunt dispăruţi sau se află la nevoie; 4) Soţul este obligat faţă de copilul celuilalt soţ, cât timp acesta este minor, dacă a contribuit la întreţinerea lui, iar părinţii fireşti au murit, sunt dispăruţi ori în nevoie; 5) fostul soţ de rea-credinţă datorează întreţinere fostului soţ de bună-credinţă (în cazul căsătoriei putative), dacă starea de nevoie a acestuia se datorează incapacităţii de a muncii ivită înainte ori în timpul căsătoriei sau, datorită unor împrejurări în legătură cu căsătoria, într-un an după desfiinţarea acesteia; 6) Soţul din vina căruia s-a pronunţat divorţul, faţă de soţul care a obţinut divorţul, după un an de la divorţ (când **o.l. de î.** dintre ei încetează de a mai fi reciprocă); 7) Fostul soţ recăsătorit datorează întreţinere fostului soţ care nu s-a recăsătorit, dacă sunt îndeplinite condiţiile de existenţă a **o.l. de î.** după divorţ; 8) Persoana care a luat în plasament familial sau căreia i s-a încredinţat spre creştere un copil, faţă de acest copil; 9) Moştenitorii persoanei care a întreţinut un minor fără a fi avut această obligaţie legală, faţă de acest minor, până la vârsta majoratului, dar numai în limita bunurilor moştenite şi numai dacă părinţii fireşti ai minorului au murit, sunt dispăruţi sau se află la nevoie. Pentru cazurile în care mai multe persoane sunt deopotrivă ţinute de **o.l. de î.**, faţă de una şi aceiaşi persoană îndreptăţită, legea stabileşte următoarea ordine a prestării obligaţiei: a) Soţul sau fostul soţ, înaintea tuturor celorlalţi obligaţi; b) Descendenţii înaintea ascendenţilor; c) Descendenţii de grad mai apropiat, înaintea celor de grad mai îndepărtat, iar ascendenţii de grad mai apropiat, de asemenea înaintea celor de grad mai îndepărtat; d) Adoptatorul cu efecte restrânse înaintea părinţilor fireşti; dacă însă adoptatorul este soţul părintelui firesc al adoptatului, obligaţia revine amândurora, în acelaşi timp; e) Fraţii şi surorile, după părinţi, dar înaintea bunicilor; f) Soţul care a întreţinut copilul celuilalt soţ, ca şi cel care a luat un copil spre creştere fără a-l adopta, vor fi obligaţi în aceiaşi ordine ca şi părinţii fireşti; g) fostul adoptator, în aceiaşi ordine ca şi adoptatorul; h) copilul care a fost întreţinut cel puţin 10 ani de soţul părintelui său firesc, va fi obligat la întreţinere faţă de fostul său întreţinător, în aceiaşi ordine ca şi copilul firesc, instanţa putând însă aprecia şi hotărî şi altfel, în sensul că, întreţinerea să fie datorată mai întâi de copiii fireşti ai celui în cauză. Trecerea de la un debitor la altul poate fi determinată de decesul sau dispariţia celui îndatorat în primul rând, sau de lipsa posibilităţilor acestuia de a asigura întreţinerea celui îndreptăţit. Dacă cel singur obligat nu poate asigura întreţinerea tuturor celor îndreptăţiţi a i-o pretinde, instanţa de judecată, ţinând seamă de nevoile fiecăruia dintre beneficiari poate hotărî fie ca întreţinerea să se plătească numai unuia dintre ei, fie ca ea să se împartă, după împrejurările cazului între mai mulţi sau între toţi beneficiarii. **O.l. de î.** poate fi executată în diverse modalităţi, care pot fi deosebite după: 1) Criteriul naturii mijloacelor utilizate, în baza căruia se distinge: a) executarea în natură, prin punerea la dispoziţia celui îndreptăţit a tuturor celor necesare traiului; b) executarea în bani, prin plata periodică a sumelor stabilite; c) executarea mixtă, constând în punerea la dispoziţia celui îndreptăţit, atât a

unor sume de bani cât şi a unor cantităţi de bunuri sau a unor servicii; d) executarea alternativă, constând în utilizarea alternativă, după caz, a modalităţilor de executare în natură, în bani sau mixte, în funcţie de felul activităţii şi de modul de viaţă al beneficiarului, atunci când acestea se schimbă periodic cu o anumită regularitate. 2) Criteriul temporalităţii, în baza căruia se distinge: a) executarea continuă; b) executarea periodică; c) executarea dintr-o dată, prin punerea la dispoziţia celui îndreptăţit a unei sume globale de unde să poată fi ridicată în rate periodice, a unui bun sau a unei cantităţi de bunuri; această din urmă modalitate de executare, poate fi stabilită o singură soluţie posibilă sau convenabilă părţilor ori uneia dintre ele, mai cu seamă când întreţinerea se datorează pe o perioadă determinată şi relativ scurtă.

OBLIGAŢIE NEGATIVĂ GENERALĂ, obligaţie care revine subiectului pasiv nedeterminat, în principiu, tuturor celorlalte subiecte de drept, în raport cu titularul unui drept subiectiv absolut, fie drept personal nepatrimonial, fie drept patrimonial real şi care constă în îndatorirea tuturor de a nu face nimic ce ar putea încălca exerciţiul normal al dreptului absolut de către titularul său. **O.n.g.** se deosebeşte de obligaţia de a nu face, prin faptul că subiectul ei este universal, nedeterminat, urmând a fi individualizat şi identificat abia în momentul încălcării obligaţiei, pe când subiectul unei obligaţii de a nu face este de la început determinat; de asemenea, prin faptul că are un conţinut larg şi neprecizat, implicând abţinerea de la orice act sau fapt pozitiv de natură a încălca dreptul absolut al titularului sau de a stânjeni exerciţiul normal al acestuia, pe când obligaţia de a nu face are un conţinut bine precizat, privind abţinerea de la săvârşirea unui act sau fapt determinat.

OBLIGAŢII, 1) Parte componentă a dreptului civil, care reglementează raporturile juridice de obligaţie. 2) Totalitatea îndatoririlor ce revin unei persoane în calitate de debitor într-unul sau mai multe raporturi juridice de obligaţie.

OBLIGAŢII AFECTATE DE MODALITĂŢI, obligaţii a căror existenţă sau exigibilitate este afectată de termen sau de condiţie, precum şi obligaţiile conjuncte, alternative şi facultative, ca şi cele afectate de solidaritate sau indivizibilitate.

OBLIGAŢII ALTERNATIVE, obligaţii care au ca efect două sau mai multe prestaţii, dintre care debitorul trebuie să execute numai una, la alegerea sa, dacă părţile n-au convenit altfel. Dacă însă obiectul uneia dintre prestaţii piere, chiar fortuit, debitorul va trebui să execute cealaltă prestaţie. Debitorul unei **o.a.** nu poate sili pe creditor să accepte executarea parţială a fiecăreia dintre prestaţiile promise alternativ, putându-se libera numai prin executarea integrală a uneia sau alteia dintre ele. Dacă ambele obiecte ale obligaţiilor debitorului pier fortuit, **o.a.** se stinge.

OBLIGAŢII COMUNE ALE SOŢILOR, obligaţii contractate în timpul căsătoriei de către ambii soţi împreună, precum şi cele contractate în acest timp de către oricare dintre soţi, singur, dar pentru împlinirea nevoilor obişnuite ale căsătoriei, pentru acoperirea cheltuielilor făcute cu administrarea oricăruia dintre bunurile comune ale soţilor. Orice alte obligaţii, asumate în timpul căsătoriei, de unul singur dintre soţi, sunt prezumate a fi obligaţii proprii, personale ale soţului respectiv. Pentru executarea **o.c. ale s.**, soţii răspund cu bunurile lor comune; în măsura în care acestea nu ar fi îndestulătoare, după epuizarea lor creditorii comuni vor putea urmări şi bunurile proprii ale fiecăruia dintre soţi.

OBLIGAŢII CONJUNCTIVE (CONJUNCTE), obligaţii care au ca obiect două sau mai

multe prestaţii, care trebuiesc executate deopotrivă. Numai dacă toate bunurile care constituie obiectul obligaţiei sale pier în mod fortuit, debitorul este liberat şi obligaţia se stinge; dacă numai unul dintre bunuri piere fortuit, doar obligaţia privitoare la acel bun se stinge, debitorul rămânând obligat să execute toate celelalte prestaţii.

OBLIGAŢII DE DILIGENŢĂ, a se vedea *obligaţii de mijloace*.

OBLIGAŢII DE GARANŢIE, obligaţii în care debitorul este ţinut să asigure creditorului obţinerea unui anumit rezultat sau, în caz contrar, plata unei despăgubiri echivalente, independent de existenţa sau inexistenţa vreunei culpe din partea sa în neexecutarea prestaţiilor promise ori în neobţinerea rezultatului. Sunt, astfel, **o. de g.**: obligaţia asigurătorului de a plăti asiguratului sau beneficiarului asigurării, indemnizaţia de asigurare în ipoteza ivirii cazului asigurat; obligaţia vânzătorului de a garanta pe cumpărător de evicţiune şi de vicii, etc. Debitorul unei **o. de g.** nu se poate exonera decât dovedind fapta culpabilă a creditorului sau invocând cauze valabile de înlăturare sau de limitare a răspunderii sale. Uneori forţa majoră şi faptul imprevizibil şi de neînlăturat al unui terţ exonerează de răspundere pe paznicul juridic al lucrului sau animalului.

OBLIGAŢII DE MIJLOACE, obligaţii în care debitorul este ţinut să depună diligenţele şi să manifeste strădania pe care o reclamă urmărirea unui anumit scop sau a obţinerii unui anumit rezultat, fără ca însuşi rezultatul urmărit să constituie obiectul obligaţiei sale. **O. de m.** sunt considerate îndeplinite dacă debitorul a săvârşit tot ceea ce era necesar în vederea înfăptuirii scopului urmărit, chiar dacă acesta nu s-a realizat. Sunt, astfel, **o. de m.**: obligaţia medicului de a trata un bolnav, în vederea însănătoşirii, obligaţia unui profesor de a pregăti un elev în vederea unui examen etc. Pentru a antrena răspunderea contractuală a debitorului, nu este suficient să se invedereze că rezultatul urmărit nu s-a produs, ci trebuie să se facă dovadă că debitorul este în culpă de a nu fi depus diligenţele necesare, de a nu fi folosit mijloacele necesare, care ar fi putut duce la obţinerea acelui rezultat.

OBLIGAŢII DE REZULTAT, obligaţii în care debitorul este ţinut să procure creditorului un anumit rezultat, să realizeze un scop determinat. Majoritatea obligaţiilor civile sunt **o. de r.**: obligaţia de a preda un lucru cert, de a edifica o construcţie, de a duce la destinaţie un bun încredinţat spre transport etc. **O. de r.** sunt considerate îndeplinite numai dacă s-a produs rezultatul promis; în contractele care conţin asemenea obligaţii, simpla nerealizare a rezultatului datorat face să se prezume culpa debitorului în neexecutarea obligaţiei contractuale, fiind în sarcina debitorului să dovedească existenţa vreunei cauze de exonerare de răspundere.

OBLIGAŢII DETERMINATE, a se vedea *obligaţii de rezultat*.

OBLIGAŢII FACULTATIVE, obligaţii care au ca obiect o singură prestaţie, dar cu particularitatea că debitorul are facultatea de a se elibera şi prin săvârşirea unei alte prestaţii, secundare. Dacă unicul obiect al obligaţiei piere în mod fortuit, obligaţia se stinge, debitorul neflind ţinut să săvârşească prestaţia facultativă, ceea ce deosebeşte **o.f.** de obligaţiile alternative.

OBLIGAŢII IMPERFECTE, raporturi juridice de obligaţie pentru executarea cărora creditorul nu poate apela la sprijinul organelor de constrângere ale statului, neavând un drept la acţiune în justiţie, în sens material. Fac parte din această categorie: a) obligaţiile care şi-au pierdut, prin prescripţie extinctivă, dreptul la acţiune cu care erau iniţial înzestrate; b) obligaţiile care s-au

născut de la bun început fără acţiune în justiţie cum sunt: obligaţiile izvorâte din jocuri şi pariuri, obligaţiile izvorâte dintr-un testament nevalabil; obligaţiile de întreţinere între rude neprevăzute de lege ca fiind obligate juridic la întreţinere etc. **O.i.** denumite şi obligaţii naturale au totuşi caracterul unor obligaţii juridice, ele producând următoarele efecte: 1) Dacă debitorul îndeplineşte benevol o asemenea obligaţie, el face o plată valabilă chiar dacă nu ştia că obligaţia nu este înzestrată cu acţiune în justiţie şi nu mai poate cere restituirea prestaţiei; 2) Promisiunea debitorului, chiar unilaterală, de a executa o asemenea obligaţie, având o cauză legitimă în existenţa valabilă a acesteia, o transformă într-o obligaţie înzestrată cu acţiune în justiţie. Prin aceste efecte, **o.i.** se deosebesc de obligaţiile morale care, nefiind în nici un fel sancţionate prin drept, nu au caracter juridic.

OBLIGAŢII LEGALE (ÎN SENS RESTRÂNS), obligaţii civile care izvorăsc direct din lege, fără a fi nevoie de încheierea unui act juridic sau de săvârşirea unui fapt juridic care să le declanşeze. Sunt, astfel, **o.l.** obligaţiile izvorâte din raporturile de vecinătate; obligaţiile negative generale etc.

OBLIGAŢII NATURALE, a se vedea *obligaţii imperfecte*.

OBLIGAŢII PROCESUALE, îndatoririle persoanelor fizice sau juridice care iau parte la activitatea de soluţionare a pricinilor civile de a îndeplini anumite sarcini ce le revin, respectând condiţiile, termenele şi celelalte cerinţe pe care legea le prescrie, în cadrul raporturilor procesual civile pe care le stabilesc cu ceilalţi participanţi în timpul desfăşurării acestei activităţi. **O.p.** ce revin în principal instanţei de judecată sunt: a) de a judeca orice cauză cu care în mod legal este învestită, refuzul de a judeca (denegarea de dreptate) fiind interzis prin lege; b) de a îndeplini acte procesuale ce-i revin în formele şi condiţiile prescrise de lege etc. Părţilor litigiante le revin următoarele **o.p.**: a) să se prezinte personal în instanţă când legea impune în mod expres această condiţie; b) să-şi manifeste voinţa în sensul exercitării anumitor drepturi procesuale în formele şi termenele prevăzute de lege, sub sancţiunea, după caz, a decăderii sau nulităţii actului potrivnic legii procesuale; c) să se folosească cu bună-credinţă de drepturile procesuale ce le sunt recunoscute prin lege; partea care foloseşte aceste drepturi în chip abuziv urmează a răspunde pentru pagubele pricinuite, etc. Celorlalţi participanţi le sunt impuse, după caz, **o.p.** ca: martorilor, să spună adevărul; în caz contrar săvârşind infracţiunea de mărturie mincinoasă; persoanelor însărcinate cu îndeplinirea actelor de procedură să respecte termenele şi formele de înmânare a citaţiilor şi a celorlalte acte procesuale care se comunică părţilor; executorii judecătoreşti să aducă la îndeplinire actele de executare, fiind competenţi în toate cazurile în care legi speciale nu ar prevedea alte organe de executare etc.

OBLIGAŢII PROPRII ALE UNUIA DINTRE SOŢI, orice obligaţii contractate în timpul căsătoriei de către unul singur dintre soţi, care nu se încadrează în nici una din categoriile de obligaţii considerate, potrivit legii, ca fiind comune. **O.p. ale fiecăruia dintre soţi** pot fi urmărite de creditori numai asupra bunurilor proprii ale soţului debitor, inclusiv asupra bunurilor atribuite acestui soţ prin hotărâre judecătorească de împărţire, în timpul căsătoriei, a unor bunuri comune, la cererea creditorului personal nesatisfăcut prin urmărirea bunurilor proprii ale soţului debitor.

OBLIGAŢII PURE ŞI SIMPLE, obligaţii care nu sunt afectate de nici o modalitate.

OBLIGAŢII REALE, îndatoriri ce corespund unor drepturi de creanţă care, fiind strâns legate de anumite drepturi reale sau de po-

sesia unor lucruri; au o opozabilitate mai largă, caracterizându-se prin lipsa unei legături stricte cu persoana debitorului iniţial determinat. Se disting două categorii de **o.r.**: 1) Unele sunt obligaţii de a face care apar ca accesorii ale unui drept real, a cărui soartă juridică o urmează (obligaţii propter rem). Reprezintă o categorie intermediară între dreptul real şi dreptul de creanţă. 2) **O.r.** se pot prezenta şi ca obligaţii opozabile terţilor atunci când, datorită strânsei lor legături cu posesia unui lucru imobil, creditorul nu poate obţine satisfacerea dreptului său decât dacă posesorul actual al lucrului este ţinut să respecte acest drept (obligaţii scriptae in rem). Este cazul obligaţiei ce revine locatorului de a asigura locatarului folosinţa lucrului închiriat. Strânsa legătură dintre contractul de locaţiune şi posesia lucrului face ca obligaţiile din acest contract să devină opozabile, în cazul înstrăinării lucrului respectiv înainte de expirarea contractului de locaţiune, şi noului proprietar cu toate că el n-a fost parte în acel contract. Condiţiile în care asemenea obligaţii dobândesc opozabilitate şi faţă de alte persoane decât debitorul lor sunt stabilite de legiuitor prin acte normative speciale.

OBLIGAŢII SOLIDARE, a se vedea *solidaritate*.

OBLIGAŢIUNI ALE SOCIETĂŢII COMERCIALE, titluri de credit emise de societate în schimbul unor sume de bani împrumutate, care încorporează obligaţia societăţii de a rambursa aceste sume şi de a plăti dobânzile aferente. **O. ale s.c.** sunt fracţiuni ale unui împrumut unic contractat de societatea comercială şi, în acelaşi timp, sunt titluri de credit care încorporează dreptul la suma de bani prevăzută în titlu. **O. ale s.c.** prezintă caracteristici proprii iar calitatea de obligatar se diferenţiază de calitatea de acţionar, în sensul că obligatarul este un creditor al societăţii pentru suma reprezentând valoarea obligaţiunii subscrise, având dreptul la restituirea sumei datorate şi plata dobânzilor, indiferent dacă societatea comercială a obţinut sau nu beneficii; de asemenea, posesorului acţiunii nu-i este conferit nici unul dintre drepturile acţionarului (dreptul la dividende, dreptul de a vota în adunarea generală ş.a.). **O. ale s.c.** se împart în două categorii: 1) Obligaţiunea nominativă conţine înscris în titlu numele, prenumele şi domiciliu obligatarului ori, după caz, denumirea şi sediul acestuia (când obligatarul este o persoană juridică); dreptul încorporat în titlu aparţine şi este exercitat doar de către titular; poate fi transmis prin cesiune; 2) Obligaţiunea la purtător nu are înscrise menţiuni de identificare ale titularului; dreptul încorporat aparţine posesorului acesteia; se transmite prin tradiţiune. Titlurile **o.s.c.** emise trebuie să cuprindă elementele prospectului de emisiune, precum şi numărul de ordine şi tabloul plăţilor în capital şi dobânzi; de asemenea fiecare titlu trebuie semnat de cel puţin doi administratori, iar atunci când este cazul, de unicul administrator. **O.s.c.** se rambursează de către societatea emitentă la scadenţă; prin tragere la sorţi obligaţiunile din aceiaşi emisiune şi cu aceiaşi valoare pot fi rambursate înainte de scadenţă. În acest caz, rambursarea anticipată se face la o sumă superioară valorii nominale a obligaţiunilor; diferenţa astfel plătită reprezintă prima, a cărei funcţie este de a compensa dobânzile pe perioada rămasă până la scadenţă. Valoarea de rambursare anticipată a **o.s.c.** se stabileşte de către societate şi se anunţă în mod public cu minimum 15 zile înaintea efectuării tragerii la sorţi. În cazul în care se încalcă unul sau mai multe drepturi ale obligatarilor, oricare dintre aceştia are dreptul de acţiune în justiţie. (D.R.)

OBLIGO, 1) În termeni bancari, datoria pe care o are trasul, rezultată dintr-o cambie. 2) Registre bancare în care se evidenţiază datoriile totale care rezultă din cambii.

OCROTIRE PĂRINTEASCĂ, ansamblu de drepturi şi îndatoriri acordate şi respectiv impuse de lege părinţilor, în scopul asigurării creşterii şi educării copiilor. **O.p.** începe în momentul naşterii copilului şi se prelungeşte în timp până la majoratul acesteia; ea este reglementată unitar, are acelaşi conţinut şi funcţionează potrivit aceloraşi principii, cu privire la toate categoriile de copii: din căsătorie, din afara căsătorici, cei rezultaţi dintr-o căsătoric desfiinţată, desfăcută sau care a încetat precum şi cei adoptaţi. **O.p.** se fondează pe următoarele principii: asimilarea a situaţiei copilului din afara căsătoriei cu situaţia copilului din căsătorie; egalitatea părinţilor în exercitarea drepturilor şi îndatoririlor părinteşti astfel cum cer interesele copilului; independenţa patrimonială a părinţilor şi a copilului; exercitarea drepturilor şi îndeplinirea obligaţiilor părinteşti sub supravegherea şi controlul autorităţii tutelare. **O.p.** se exercită de către ambii părinţi: măsurile privitoare la persoana şi la bunurile copilului se iau de către părinţi de comun acord; reprezentarea copilului sau încuviinţarea actelor acestuia necesită manifestarea expresă a acordului părinţilor şi respectarea intereselor minorului. Neînţelegerea dintre părinţi cu privire la exercitarea **o.p.** se soluţionează de instanţa judecătorească sau autoritatea tutelară după caz. **O.p.** poate fi exercitată şi de către un singur părinte, dacă celelalt este mort, decăzut din drepturile părinteşti, pus sub interdicţie sau, din orice împrejurare, se află în neputinţă de a-şi manifesta voinţa. În cazurile în care ocrotirea se exercită diferenţiat de către părinţi, sau exercitarea ei se împarte între acesta şi persoana, familia sau instituţia căreia copilul i-a fost încredinţat spre creştere şi educare, se produce scindarea **o.p.**. Legea stabileşte pentru părinţi atât drepturi şi îndatoriri cu privire la persoana copilului, cât şi drepturi şi îndatoriri cu privire la bunurile acestuia; în ambele cazuri îndatoririle părinteşti sunt situate în prim plan, iar drepturile părinteşti sunt concepute şi reglementate pentru a servi ca mijloace la îndeplinirea îndatoririlor. Drepturile şi îndatoririle părinteşti cu privire la persoana copilului sunt următoarele: dreptul de a stabili locuinţa copilului; îndatorirea de a întreţine copilul; îndatorirea de a creşte copilul; dreptul de a cere înapoierea copilului; dreptul de a avea legături personale cu copilul; dreptul de a veghea la creşterea, educarea, învăţătura; dreptul de a consimţi la adopţia copilului. Drepturile şi îndatoririle părinteşti cu privire la bunurile copilului sunt: dreptul şi îndatorirea de a-i administra bunurile copilului; dreptul şi îndatorirea de a-l reprezenta pe copil sau de a-i încuviinţa actele. Neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a **o.p.** poate atrage, după caz, una din următoarele sancţiuni: decăderea din drepturile părinteşti; încredinţarea copilului unei terţe persoane, unei familii sau unei instituţii de ocrotire; obligarea părinţilor la repararea pagubelor pricinuite de copil, prin fapta sa ilicită, altor persoane, precum şi la repararea pagubelor pricinuite de ei înşişi copilului prin reaua administrare a bunurilor acestuia; aplicarea de amenzi părinţilor pentru contravenţiile ce săvârşesc în legătură cu exercitarea **o.p.** precum şi pentru contravenţiile săvârşite de copil; aplicarea de pedepse penale părinţilor pentru cazul săvârşirii de infracţiuni în legătură cu **o.p.**.

OCROTIREA MINORULUI, instituţie juridică cuprinzând ansamblul drepturilor şi obligaţiilor acordate, respectiv impuse de lege anumitor persoane sau organe. În scopul creşterii, educării şi formării copiilor conform intereselor generale ale societăţii. Se realizează sub diferite forme: **o.m.** de către părinţi (ocrotire părintească), **o.m.** prin tutelă şi **o.m.** în cazuri speciale. Ocrotirea minorului are loc şi în cazuri speciale, ca formă a ocrotirii minorului, cuprinzând

complexul măsurilor luate de stat în vederea asigurării ocrotirii unor categorii de minori. Conform legii statul acordă ocrotire: a) minorilor al căror părinţi sunt decedaţi, necunoscuţi sau în orice altă situaţie care ar duce la instituirea tutelei, dacă nu au bunuri ori alte mijloace materiale proprii şi dacă nu există persoane care au fost obligate sau care pot fi obligate să-l întreţină; b) celor care, fiind deficienţi, au nevoie de îngrijire specială, ce nu le poate fi asigurată în familie; c) minorilor a căror dezvoltare fizică, morală sau intelectuală ori a căror sănătate este primejduită în familie; d) minorilor care au săvârşit fapte prevăzute de legea penală, dar nu răspund penal, sau celor care sunt expuşi să săvârşească asemenea fapte, ori ale căror purtări contribuie la răspândirea de vicii sau deprinderi imorale în rândul altor minori. **O.m. în c.s.** se realizează prin una din următoarele forme: darea minorului în plasament familial, încredinţarea lui unei familii ori unei persoane, cu consimţământul acesteia; internarea în leagăne pentru copii, case de copii, grădiniţe, şcoli sau licee de cultură generală, şcoli profesionale, cămine şcoală pentru deficienţi recuperabili ori cămine pentru deficienţi nerecuperabili.

OCROTIREA MINORULUI PRIN TUTELĂ, formă a ocrotirii minorului cuprinzând ansamblul dispoziţiilor legale care reglementează regimul ocrotirii unor copii de către o altă persoană decât părinţii săi, persoana căreia i s-a atribuit funcţia de tutore, sub supravegherea, controlul şi îndrumarea autorităţii tutelare.

OCROTITOR LEGAL, persoană care exercită, potrivit legii, ocrotirea părintească a unui copil minor sau ocrotirea de care are nevoie o persoană pusă sub interdicţie. În cazul copilului minor, au calitatea de **o.l.** părinţii fireşti sau adoptatorii minorului; unul dintre părinţi, în cazul în care celălalt este decedat, decăzut din drepturile părinteşti, pus sub interdicţie, dispărut sau, din orice împrejurare, se află în neputinţă de a-şi manifesta voinţa; tutorele minorului, în cazul în care ambii părinţi se află într-una din situaţiile amintite şi minorul este pus sub tutelă; persoana, familia sau instituţia căreia copilul i-a fost încredinţat spre creştere şi educare, în condiţiile legii. În cazul persoanelor puse sub interdicţie, calitatea de **o.l.** revine tutorelui numai potrivit legii.

OCUPAŢIUNE, mod de dobândire a drepturilor reale constând în intrarea în posesie a unui bun care nu aparţine nimănui, deci a unui bun fără stăpân. În dreptul nostru actual, dreptul de proprietate se poate dobândi prin **o.** numai într-un număr limitat de situaţii şi anume: a) bunurile comune; b) vânatul şi peştele capturat, în cazul în care vânatul şi, respectiv, pescuitul au fost efectuate cu respectarea legilor speciale aplicabile în aceste domenii. Celelalte bunuri nu mai pot fi dobândite pe această cale, întrucât legea dispune că toate bunurile fără stăpân, precum şi moştenirile vacante revin statului.

OFERTANT, persoană care adresează unei alte persoane determinate, sau publicului în general, o ofertă pentru încheierea unui anumit contract.

OFERTĂ, propunere pe care o persoană o face altei persoane, sau publicului în general, de a încheia un anumit contract în condiţii determinate. Pentru a fi considerată **o.**, propunerea de a contracta trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: 1) Să aibă caracter cert şi definitiv, în sensul de a fi făcută fără rezerve şi cu intenţia de a se încheia contractul prin simpla acceptare a ofertei. **O.** poate fi şi tacită, dar trebuie să fie neechivocă. Simpla propunere de a angaja tratative în vederea contractării nu este o **o.** 2) **O.** trebuie să fie precisă şi completă, indicând şi determinând toate elementele esenţiale ale contractului proiectat, în lipsa cărora acesta nu se poate

concepe. Astfel, **o.** trebuie să cuprindă cel puţin natura contractului şi obiectul (determinant) al acestuia (respectiv obiectul obligaţiei fiecăreia dintre părţi, în contractele bilaterale); în schimb, **o.** nu trebuie să cuprindă condiţiile sau clauzele care rezultă din reglementările legale supletive, şi cu atât mai puţin, cele care se impun părţilor prin dispoziţiile legale imperative. 3) **O.** trebuie făcută unei persoane determinate, celei cu care ofertantul intenţionează să încheie contractul, atunci când priveşte încheierea unui contract intuitu-personae; ea poate fi făcută publicului în general, dacă însuşirile individuale ale acceptantului nu prezintă importanţă pentru ofertant. **O.** publică privitoare la contract intuitu personae nu duce la încheierea contractului prin simpla acceptare, ofertantul fiind în drept să refuze încadrarea persoanelor care nu îndeplinesc condiţiile cerute de el, ori să selecteze persoanele pe care le consideră cele mai corespunzătoare cerinţelor sale. Efectele juridice ale **o.** sunt următoarele: a) Fiind o manifestare unilaterală de voinţă, **o.** este revocabilă atâta timp cât n-a fost acceptată; ea trebuie totuşi să fie menţinută, neputând fi revocată, înlăuntrul termenului de acceptare prevăzut expres în cuprinsul ei sau înlăuntrul unui interval minim de timp necesar, în mod normal, pentru ca **o.** să fie examinată şi acceptată, iar răspunsul destinatarului să ajungă la ofertant. La expirarea acestui termen, dacă destinatarul n-a acceptat-o, **o.** devine caducă, după cum, de asemenea, este caducă **o.** dacă, înainte de a fi fost acceptată, ofertantul moare sau devine incapabil. Retragerea (revocarea) **o.** se poate face fără nici o restricţie, atâta timp cât **o.** n-a ajuns încă la destinatar. Revocarea **o.** după ajungerea ei la destinatar, şi înainte de expirarea termenului (expres sau tacit) în care ea urma să fie menţinută, trebuie privită ca o faptă culpabilă a ofertantului, de natură a-i angaja răspunderea civilă (delictuală) pentru prejudiciile cauzate destinatarului prin retragerea ei abuzivă. Acceptarea **o.**, chiar înlăuntrul termenului, dar după retragerea ei, nu duce la încheierea contractului, neputându-se realiza un acord de voinţă. b) **O.** acceptată pur şi simplu, înlăuntrul termenului fixat expres sau tacit şi înainte ca ea să fi fost revocată sau să fi devenit caducă, are ca efect încheierea contractului la care se referă. Dacă acceptarea nu este pură şi simplă, ci conţine unele rezerve, amendamente, propuneri etc., ea nu duce la încheierea contractului, ci trebuie privită ca o contra-ofertă, care poate fi acceptată sau respinsă de destinatarul ei.

OFERTĂ CADUCĂ, ofertă care şi-a pierdut valabilitatea şi a cărei acceptare nu mai poate duce la încheierea contractului, întrucât anterior acceptării ei, ofertantul a murit sau a devenit incapabil.

OFERTĂ PUBLICĂ (în materia valorilor mobiliare), orice ofertă făcută de un emitent, de către investitori sau intermediari pentru a cumpăra, a vinde, a converti, a schimba sau pentru a transfera pe orice altă cale drepturile aferente valorilor mobiliare, oferta făcută prin intermediul mass-media sau pe alte căi şi adresată publicului sau doar unei anumite părţi a acestuia, cu condiţia ca această parte să cuprindă cel puţin 100 de persoane, în caz contrar constituind un plasament privat. Poate fi: ofertă primară, oferta publică de valori mobiliare emise în mod expres cu această ocazie şi cu scopul de a fi plasate pe piaţă; ofertă secundară reprezintă vânzarea unui pachet de valori mobiliare emise în prealabil şi cumpărate iniţial prin plasament privat. (D.R.).

OFERTA REALĂ DE PLATĂ, procedeu reglementat de lege pentru liberarea debitorului de obligaţia sa, în ipoteza în care creditorul refuză primirea plăţii. **O.r.** constă într-o notificare scrisă, adresată de către debitor creditorului, prin intermediul executorului

judecătoresc, prin care creditorul este somat să primească plata care i se oferă sau i se ţine la dispoziţie la domiciliul său ori la locul convenit pentru executare. Condiţiile de valabilitate ale **o.r.** sunt: 1) să fie adresată creditorului capabil sau celui îndreptăţit a primi plata pentru creditorul incapabil; 2) să fie făcută de o persoană capabilă a plăti; 3) să fie făcută pentru întreaga sumă datorată, inclusiv dobânzile şi eventualele cheltuieli ce sunt în sarcina debitorului; 4) să se fi împlinit termenul stipulat în favoarea creditorului şi eventuala condiţie sub care s-ar fi contractat datoria. Efectele **o.r.** sunt: Dacă nici în urma **o.r.** creditorul nu primeşte plata, debitorul se poate libera consemnând la C.E.C suma datorată (împreună cu dobânzile calculate la zi), la locul şi data notificate în prealabil creditorului. **O.r.** urmată de consemnaţiune ţine loc de plată, liberând pe debitor şi stingând, odată cu datoria principală, şi accesoriile ei (codebitori, fidejusori etc.), iar suma consemnată trece pe riscul creditorului, obligat să suporte şi cheltuielile prilejuite debitorului de **o.r.** şi de consemnaţiune. Până la primirea de către creditor a sumei consemnate, debitorul o poate retrage, dar în acest caz codebitorii şi fidejusorii nu sunt liberaţi faţă de creditor. **O.r.** şi consemnaţiunea trebuie să fie supuse de către debitor validării instanţei de judecată; după rămânerea definitivă şi/sau irevocabilă a hotărârii de validare, suma consemnată nu mai poate fi retrasă decât cu consimţământul creditorului, dar în acest caz creditorul care a consimţit pierde toate garanţiile sale, inclusiv privilegiile şi ipotecile.

OFICII JURIDICE, servicii speciale care funcţionează în cadrul instituţiilor publice şi/sau societăţilor comerciale ori altor entităţi juridice în scopul asigurării unei consultanţe de specialitate, precum şi reprezentarea avizată în instanţă sau la încheierea unor acte juridice. Prin lege **o.j.** le sunt date atribuţii: a) în legătură cu întocmirea proiectelor sau avizarea actelor juridice sau a măsurilor pe care unităţile în cadrul cărora funcţionează le iau în ceea ce priveşte activitatea lor; b) de reprezentare a acestora în faţa organelor de jurisdicţie; c) privind informarea legislativă, de practică judiciară şi arbitrală, a conducerii entităţii juridice şi a celorlalte compartimente interesate. Pentru ca **o.j.** să-şi realizeze în bune condiţiuni sarcinile ce le revin, legea dispune că acestea, respectiv jurisconsulţii care fac parte din organizarea lor, sunt subordonate conducerii acestor entităţi în cadrul cărora funcţionează şi răspund numai faţă de acestea pentru activitatea lor.

OLOGRAF, a se vedea *testament olograf;*

ONEROS, a se vedea *contract oneros;*

ONORARIU AVOCAŢIAL, sumă de bani reprezentând contravaloarea serviciilor de specialitate prestate de un avocat.

ONORARIU DE EXPERT, sumă de bani reprezentând contravaloarea serviciilor prestate de către un expert cu ocazia efectuării unei expertize şi care se stabileşte potrivit tarifelor prevăzute de lege.

ONUS PROBANDI, sarcina de a face dovada. (D.R.)

ONUS PROBANDI INCUBIT ACTOR, sarcina probei îi revine reclamantului. (D.R.)

OPEN MARKET, operaţiune prin care băncile centrale, de emisiune, cumpără sau vând titluri ale împrumuturilor publice şi private pe piaţa monetară, în vederea extinderii sau restrângerii lichidităţilor băncilor, a dirijării creditelor şi, prin aceasta, a influenţării trendului economic. Efectuarea unor asemenea operaţiuni implică existenţa pe piaţa financiară a unui cuantum de titluri de credit şi fluxuri monetare consistente. Operaţiile de **o.m.** sunt de natură a contribui la echilibrarea balanţei de plăţi prin vânzarea de titluri care aparţin

nerezidenţilor, precum şi la reglarea fluxurilor monetare externe prin punerea în circulaţie a unei cantităţi mai mari de titluri de credit, încurajându-se, astfel, penetrarea capitalurilor străine în ţară. Cu toate că urmăresc aceeaşi finalitate de politică valutară, operaţiile de **o.m.** trebuie deosebite de cele de sporire sau de diminuare a taxei sconturilor. Astfel, operaţiile de **o.m.** pot fi promovate în mod permanent, constituind pentru banca de emisiune un mijloc flexibil şi eficace de stabilire practică a lichidităţilor din economie. Operaţiile de modificare a taxei scontului nu pot fi efectuate decât la anumite intervale de timp şi nu pot influenţa raportul dintre cererea şi oferta de pe piaţa financiară decât indirect şi cu consecinţe mai puţin importante.

OPERAŢIE DE SCONT, mijloc juridic şi de tehnică bancară prin care, ca urmare a unui gir între beneficiarul unei cambii neajunse la scadenţă şi bancă, aceasta din urmă plăteşte celui dintâi suma prevăzută în cambie, diminuată cu valoarea dobânzilor ce s-ar fi perceput până la împlinirea scadenţei.

OPINIE SEPARATĂ, părere deosebită a judecătorilor rămaşi în minoritate faţă de opinia majorităţii, în cazul în care completul de judecată este format dintr-un număr impar de judecători, asupra soluţiei finale ce urmează să fie dată unei anumite pricini. Menţiunea despre **o.s.** a judecătorilor rămaşi în minoritate trebuie să fie consemnată în josul minutei care se încheie imediat după deliberare. Pentru satisfacerea principiului obligativităţii motivării hotărârilor, judecătorii rămaşi în minoritate trebuie să-şi motiveze, ca şi judecătorii care au avut opinie majoritară, **o.s.** privind soluţia pe care o propun. Redactarea **o.s.** se va face în continuarea hotărârii sau pe o filă separată, ataşată la hotărâre.

OPIS ALFABETIC, registru în care se consemnează numele şi prenumele părţilor ce figurează în cauzele înregistrate la instanţă, precum şi numărul dosarului pentru fiecare persoană în parte. În **o.a.** se fac înregistrări corespunzătoare şi cu privire la persoanele introduse ulterior în proces. Înregistrările efectuate în **o.a.** servesc la identificarea dosarelor şi a termenelor de judecată atunci când persoanele interesate nu cunosc decât numele părţilor.

OPOZABILITATE, caracter al unui drept, mijloc de apărare, act juridic sau hotărâre judecătorească de care partea (titularul) se poate prevala în raporturile cu cei de-al treilea. Succesorilor universali sau cu titlu universal le sunt opozabile toate actele juridice încheiate de autorul lor ori hotărârea pronunţată în acel litigiu în care acel autor a fost parte. Succesorului cu titlu particular îi sunt opozabile numai actele îndeplinite de autor sau hotărârea pronunţată cu privire la acel bun, care au precedat înstrăinarea bunului. Deasemeni, actele juridice ale autorului sunt opozabile creditorilor chirografari, care au un drept de gaj general şi comun asupra bunurilor debitorului lor, afară numai dacă aceste acte au fost făcute în frauda drepturilor lor. Actul juridic şi hotărârea judecătorească, deşi produc efecte relative numai între părţi şi succesorii lor în drepturi, în sensul că drepturile şi obligaţiile ce cuprind le privesc exclusiv, totuşi ca fapte ele sunt opozabile şi faţă de terţi.

OPOZIŢIE LA CĂSĂTORIE, manifestare unilaterală de voinţă prin care o persoană se opune la încheierea unei căsătorii. Orice persoană poate face **o. la c.** dacă există o piedică legală ori dacă alte cerinţe ale legii pentru încheierea căsătoriei respective nu sunt îndeplinite. **O. la c.** se va face numai în scris, cu arătarea dovezilor pe care ea se întemeiază. Ea se adresează delegatului de stare civilă în termenul (de minimum 8 zile) cuprins între data înregistrării declaraţiei de căsătorie şi data încheierii căsătoriei. Delegatul de stare civilă este obligat să ve-

rifice temeinicia **o. la c.**, putând, dacă este cazul, amâna încheierea căsătoriei până la terminarea acestei verificări. Dacă constată că **o. la c.** este întemeiată, refuză încheierea căsătoriei. La cererea părţii nemulţumite, se vor înainta lucrările judecătoriei, care va hotărî de urgenţă.

OPOZIŢIE LA DISTRIBUIREA PREŢULUI, posibilitate recunoscută de lege creditorilor neurmăritori de a solicita distribuirea preţului doar după clarificarea situaţiei tuturor titlurilor ce au fost înfăţişate. **O. la d.p.** nu priveşte actele de urmărire silită, ci numai distribuirea preţului rezultat din vânzarea bunurilor mobile ale debitorului. În sistemul Codului de procedură civilă, **o. la d.p.** se adresează instanţei sub controlul căreia se realizează urmărirea bunurilor mobile ale datornicului; creditorii ce au formulat opoziţii devin părţi în urmărire, dacă posedă un titlu executoriu recunoscut de instanţă, în acest fel creditorii oponenţi vor participa la distribuirea preţului obţinut din vânzarea bunurilor sechestrate. În materia urmăririi silite a bunurilor imobile, creditorii au posibilitatea de a depune titlurile lor în vederea întocmirii tabloului de împărţeală.

OPOZIŢIE LA EXECUTARE, cale de atac pe care debitorul cambiei, biletului de ordin sau ceculuí o poate introduce la judecătoria în circumscripţia căreia a avut loc învestirea cu formulă executorie, a titlului de credit respectiv. **O. la e.** poate fi introdusă în termen de 5 zile de la data primirii somaţiei de executare cambială. Ea se judecă de urgenţă şi cu precădere. Instanţa judecătorească poate să suspende executarea numai dacă oponentul nu recunoaşte semnătura sa de pe cambie, bilet la ordin sau cec, înscriindu-se în fals sau nu recunoaşte procura celui care l-a semnat. În caz de suspendare a executării, creditorul urmăritor poate obţine măsuri de asigurare. Debitorul urmărit nu poate opune posesorului legitim al cambiei, biletului la ordin sau ceculuí, de regulă, decât excepţiile de nulitate a titlului de credit, pentru lipsa unor menţiuni esenţiale.

OPOZIŢIE LA PLATĂ, act prin care o persoană îndreptăţită de lege interzice debitorului, prin intermediul justiţiei, efectuarea unei plăţi valabile, lovind datoria de indisponibilitate. Pot face **o. la p.**: a) creditorul care, pierzându-şi sau furându-i-se titlul la purtător, constatator al creanţei sale, se opune la efectuarea plăţii în favoarea posesorului nelegitim al titlului său; b) un creditor sau legatar al defunctului, care se opune plăţii făcute altui creditor al aceluiaşi defunct, de către moştenitorul care a acceptat succesiunea sub beneficiu de inventar; c) un creditor urmăritor al creditorului, care cere instanţei să indisponibilizeze prin poprire datoria terţului poprit faţă de debitorul urmărit.

OPTIMA LEX EST QUAE MINIMUM INDICI SEU ARBITRIO INDICIS RELINQUIT, cea mai bună lege este cea care lasă cât mai puţin loc judecătorului sau aprecierii judecătorului. (D.R.)

OPŢIUNE SUCCESORALĂ, a se vedea *drept de opţiune succesorală.*

ORALITATEA DEZBATERILOR, a se vedea *principiul oralităţii.*

ORDIN DE ÎMBARCARE, dovadă emisă de ofiţerul secund pentru mărfurile primite în vederea transportării şi chiar pentru mărfurile care n-au fost încărcate, dar au fost primite în custodie în vederea încărcării lor ulterioare. **O. de î.** este un document preliminar conosamentului, acesta fiind singurul înscris care are calitatea de titlu de credit. **O. de î.** îndreptăţeşte pe posesorul lui să ceară, după încărcarea mărfurilor, conosamentul respectiv. Armatorul este în drept să elibereze prezentatorului acestei dovezi conosamentul, dacă nu s-a depus nici o reclamaţie în care să se susţină că altcineva este

proprietarul mărfurilor încărcate. **O. de î.** nu constituie un titlu de proprietate asupra mărfurilor încărcate şi deci comandantul nu va elibera conosamentul decât persoanei dovedite ca fiind proprietarul mărfurilor. Girarea **o. de î.** fără vreo notificare adresată armatorului sau agentului său nu operează trecerea mărfii asupra giratarului. Întocmit în minimum două exemplare, cuprinde descrierea succintă a partidei de marfă ce urmează a se îmbarca, cu indicarea următoarelor date: felul mărfii şi al ambalajului, numărul de colete şi greutatea sau volumul lor, mărcile de identificare şi numărul de ordine, portul de descărcare, numărul conosamentului etc. şi însoţeşte marfa până la luarea ei în primire pe bord. Dacă există indicii suficiente că numărul de colete sau cantitatea de marfă înscrise în **o. de î.**, nu sunt exacte, că starea mărfii este necorespunzătoare, ori ambalajele prezintă deficienţe, secundul trebuie să facă menţiunile respective pe **o. de î.**, prin cuvinte care să redea cât mai fidel starea de fapt. Neatenţia secundului poate cauza prejudicii armatorului, întrucât comandantul considerând corecte indicaţiile din **o. de î.** şi nefăcând rezerve în conosament asupra stării mărfurilor, s-ar putea, eventual, să se semneze un conosament clean (curat, fără menţiuni), situaţie în care armatorul va răspunde conform conosamentului faţă de dobânditorii acestui titlu reprezentativ. Cât timp nu s-a eliberat conosamentul, **o. de î.** este documentul care face proba în favoarea încărcătorului că a încărcat sau a predat spre încărcare marfa arătată în acest act, întrucât din momentul semnării lui, marfa intră legal în custodia navei în condiţiile conosamentului obişnuit al armatorului. În raporturile dintre încărcător şi armator, această probă poate fi răsturnată prin proba contrară, deoarece încărcătorul răspunde pentru declaraţiile sale inexacte.

ORDIN DE LIVRARE, document utilizat în general în transportul mărfurilor via mare, prin care se dispune transmiterea, în portul de destinaţie, către persoana expres indicată în el, a unei părţi din încărcătura transportată pe baza conosamentului. **O. de l.** se emite în cazurile în care încărcătura totală este destinată mai multor destinatari, urmând a fi împărţită între aceştia conform indicaţiilor din document.

ORDIN DE PLATĂ, modalitate de plată simplă, prin care un titular de cont bancar dispune ca banca sa să plătească o anumită sumă unui beneficiar. Părţile care intervin în **o. de p.** sunt debitorul-ordonator, banca la care acesta îşi are contul, beneficiarul şi banca acestuia care face plata. Iniţiativa de plată aparţine debitorului, ceea ce înseamnă că între debitor şi creditor există o deplină încredere, iar **o. de p.** poate fi revocat până în momentul încasării sale de creditor (beneficiar). **O. de p.** apare sub forma unui document cuprinzând numele ordonatorului, suma de plată şi modul de acoperire. El poate fi simplu (necondiţionat), adică fără explicaţii referitoare la scopul plăţii şi plătibil contra unei chitanţe simple, şi documentar (condiţionat), în situaţia în care pe lângă chitanţă se cer documentele privitoare la expedierea mărfurilor; în acest ultim caz, banca nu are obligaţia de a face verificarea de fond a documentelor ca în cazul acreditivului, ci numai o verificare cantitativă a sumei de plată şi a identităţii beneficiarului. În funcţie de modul în care este transmis, **o. de p.** poate fi letric, telegrafic, telex sau telefonic. Din punct de vedere al modalităţii de plată între banca ordonatorului şi banca beneficiarului, **o. de p.** se poate acoperi prin virament bancar direct (când cele două bănci au conturi de corespondenţă), prin virament de la o terţă bancă, pe calea acordării de credite etc.

ORDIN DE PREFERINŢĂ, ierarhie a creanţelor stabilită de lege, în baza căreia

urmează să se facă stabilirea prețului când suma rezultată din vânzarea bunurilor nu este suficientă pentru acoperirea datoriilor. **O. de p.** este diferită în funcție de natura urmăririi silite. 1) În dreptul comun creanțele se plătesc cu respectarea următoarei **o. de p.**: a) privilegiile speciale; b) privilegiile generale; c) creanțele ce beneficiază de garanții reale; c) În final vor fi plătiți creditorii chirografari. 2) Dacă executarea silită se face pe calea popririi, creanțele pot fi acoperite doar până la o sumă ce nu depășește 1/2 din salariul lunar net și numai cu respectarea următoarei **o. de p.**: a) obligațiile de întreținere; b) plata despăgubirilor pentru repararea daunelor cauzate prin moarte sau vătămări corporale; c) plata impozite și taxe; d) toate celelalte datorii. Aceeași **o. de p.** se aplică și în cazul în care poprirea se înființează asupra sumelor cuvenite în baza dreptului de autor, inventator sau inovator, precum și pensiilor. (Ajutoarele pentru incapacitate temporară de muncă, compensație acordată angajaților în caz de desfacere a contractului de muncă pe baza oricăror dispoziții legale, precum și ajutorul de șomaj nu pot fi urmărite decât pentru sume datorate cu titlu de obligații de întreținere și despăgubiri pentru repararea daunelor cauzate prin moarte sau vătămări corporale). Dacă creanțele sunt de același rang, ele urmează să fie satisfăcute în mod proporțional. Legea instituie două excepții de la **o. de p.** menționată. Prima excepție vizează situația în care există și creditori care au asupra lucrului vândut drepturi de preferință conservate în condițiile legii; într-o asemenea împrejurare, creditorii cu drepturi de preferință vor fi plătiți înaintea ultimelor categorii de creanțe prevăzute în **o. de p.** A doua excepție vizează creanțele garantate prin ipotecă și gaj, dacă acestea au fost conservate în condițiile legii, creanțele astfel garantate vor fi plătite, din prețul bunurilor afectate garanției, înaintea celor cuprinse în **o. de p.** legală, cu excepția creanțelor rezultând din cheltuielile făcute cu urmărirea bunurilor al căror preț se distribuie. Intervertirea **o. de p.** se poate realiza însă doar dacă restul averii debitorului sau venitul său din muncă asigură satisfăcător plata celorlalte creanțe.

ORDINE DE BURSĂ, indicații date de clienți brokerilor pentru executarea diferitelor operațiuni la bursă. Există mai multe categorii de ordine: Day Orders, ordine care se înțeleg a fi bune numai pentru acea zi, afară de cazul când s-a menționat în mod expres că sunt ordine deschise (fără angajament) sau bune până la anularea lor; Limited order, ordine care au anumite restricții asupra executării lor, cum ar fi prețul sau termenul. Alte tipuri de ordine la bursă sunt: best, bid, Stop purchase order etc.

ORDINE PRIORITARĂ, ierarhie de valori, stabilită de lege sau lăsată la aprecierea judecătorului, ce trebuie respectată atunci când într-un litigiu se întâlnesc situații conflictuale în care este reclamată protejarea juridică a două interese legale, opuse și incompatibile, în astfel de condiții, încât ocrotirea lor cumulativă nefiind posibilă, unul trebuie înlăturat pentru a se asigura ocrotirea celuilalt. Astfel: 1) În cazul încredințării copiilor unuia dintre soți și obținerii divorțului de către celălalt soț. În privința acordării beneficiului contractului de închiriere a locuinței comune, **o.p.** operează, potrivit legii, în favoarea soțului căruia i s-au încredințat copiii spre creștere și educare. **O.p.** a încredințării copiilor este de aplicație generală, în înțelesul că se referă nu numai la situația copiilor rezultați din căsătoria desfăcută, ci și la copiii dintr-o convietuire anterioară cu o altă persoană, dacă aceștia au locuit împreună cu soții din procesul de divorț și părintele lor se face vinovat de desfacerea căsătoriei. 2) În soluționarea acțiunilor care au ca obiect anularea vânzării de bunuri mobile de către un neproprietar, în baza prezumției că cel

care posedă un bun mobil este şi proprietar, cât şi a bunei-credinţe a terţului că a cumpărat de la un proprietar real şi nu aparent, **o.p.** trebuie să opereze în favoarea terţului dobânditor. Prin urmare, este necesar să se recunoască faptul că actul încheiat între titularul aparent şi terţul dobânditor este opozabil şi faţă de adevăratul proprietar al bunului. 3) În cazul opunerii, prin intermediul acţiunii în anulare, a unuia din soţi faţă de vânzarea de bunuri mobile ce fac parte din comunitatea matrimonială, de către celălalt soţ **o.p.** trebuie recunoscută în favoarea terţului dobânditor. Pentru ca **o.p.** să devină ineficientă pentru terţul dobânditor este necesar ca soţul nevânzător să facă dovada relei sale credinţe; în concret, că s-a opus la vânzare şi că terţul dobânditor, deşi a cunoscut aceasta, i-a nesocotit voinţa. 4) În cazul cumulului prezumţiilor de paternitate, dedus din reglementarea legală potrivit căreia acestea îşi produc efectele, timp de 300 de zile, şi după desfacerea sau încetarea căsătoriei, cât şi, dacă este cazul, în timpul celei de-a doua căsătorii, **o.p.** este recunoscută de lege în favoarea prezumţiei din urmă, bazată pe faptul naşterii copilului în timpul celei de-a doua căsătorii. În cazul în care se dovedeşte contrariul, prin intermediul acţiunii în tăgadă de paternitate, şi prezumţia stabilită în favoarea celui de-al doilea soţ al mamei este înlăturată cu efect retroactiv, operează pe cale de consecinţă prezumţia care atribuie paternitatea primului soţ al mamei. 5) Conflictul dintre interesele deosebite ale părinţilor privind modul cum trebuie propuse şi făcute apărările, în baza distincţiei dintre apărările ce pot fi făcute pe cale de excepţie şi cele de fond, este rezolvat prin recunoaşterea **o.p.** în favoarea invocării şi soluţionării celor dintâi. Stările conflictuale de interese pot interveni şi cu privire la invocarea şi soluţionarea unor excepţii de fond. Când se ivesc atare situaţii, **o.p.** trebuie recunoscută în favoarea invocării şi soluţionării excepţiilor cu efectele cele mai grave. Bunăoară, excepţia autorităţii lucrului judecat primează faţă de excepţia prescripţiei dreptului la acţiune, iar excepţia care priveşte anularea acţiunii sau a unei căi de atac pentru neplata taxelor de timbru primează faţă de excepţia necompetenţei materiale. 6) În cazul intereselor deosebite ale părţilor ce rezultă din neprezentarea sau din refuzul uneia dintre ele de a răspunde la interogator, deşi legea procesuală civilă lasă la aprecierea instanţei de a socoti asemenea împrejurări ca o mărturisire deplină sau numai ca un început de dovadă, **o.p.** trebuie acordată constant acestei din urmă posibilităţi, deoarece implică şi face posibilă administrarea şi a altor probe, prin care urmează a se stabili împrejurările reale ale cauzei.

ORDINE SUCCESORALĂ, expresie prin care se desemnează sfera rudelor defunctului care sunt îndreptăţite prin lege la succesiunea acestuia. **O.s.**, care cuprindea anterior toate rudele până la gradul al XII-lea inclusiv, a fost restrânsă, prin Legea din 28 iulie 1921, la rudele până la gradul al IV-lea inclusiv, cărora li se adaugă şi soţul supravieţuitor

ORDINEA CHEMĂRII LA SUCCESIUNE A CLASELOR DE MOŞTENITORI, a se vedea: *clase de moştenitori; drept de moştenire al soţului supravieţuitor.*

ORDINEA DE SOLUŢIONARE A EXCEPŢIILOR, succesiune în rezolvarea excepţiilor de procedură, avându-se în vedere categoria din care fac parte, cât şi finalitatea urmărită prin invocarea lor. În toate cazurile în care instanţa este pusă în situaţia de a cerceta, în aceeaşi cauză mai multe excepţii, dacă acestea sunt de natură de a nu fi soluţionate decât succesiv, ea trebuie să ţină seama de o ordine raţională de soluţionare, începând cu cele care în mod logic au prioritate şi trecând apoi, pe rând, la toate celelalte. În principiu, **o. de s.a e.**

este determinată prin lege sub forma succesivă a următoarelor două posibilităţi: rezolvarea lor de îndată, şi unirea cu fondul cauzei atunci când rezolvarea lor necesită administrarea de probe ori sunt strâns legate de fondul cauzei. Prima posibilitate include următoarele ipoteze: a) ipoteza cu caracter general a raportului dintre apărările de fond şi apărările făcute pe cale de excepţie, în sensul că primele nu pot trece înaintea soluţionării unei excepţii, indiferent de finalitatea urmărită prin invocarea ei; b) ipoteza cu caracter special care vizează finalitatea urmărită, indiferent de categoria din care excepţia face parte, în sensul că se vor soluţiona mai întâi excepţiile care,dacă sunt admise, nu mai permit instanţei să treacă la cercetarea fondului cauzei. Astfel, vor fi soluţionate, avându-se în vedere această finalitate, excepţiile care privesc: necompetenţa absolută a instanţei; anularea acţiunii sau căii de atac pe motiv că nu s-a plătit taxa de timbru; prescripţia dreptului la acţiune ş.a. A doua posibilitate implică condiţia ca soluţionarea excepţiilor să reclame administrarea de probe. Aceasta în sensul că activitatea de probaţiune judiciară se va desfăşura în paralel: atât pentru necesitatea soluţionării excepţiei cât şi pentru necesitatea soluţionării fondului cauzei. Unirea excepţiilor cu fondul cauzei, pe acest motiv, nu înseamnă însă abandonarea regulei generale, la sfârşitul activităţii de probaţiune judiciară instanţa fiind obligată să soluţioneze mai întâi excepţiile şi apoi, dacă mai este necesar, în cazul când acestea au fost respinse, fondul litigios al cauzei.

ORDINEA JUDECĂRII PROCESELOR, succesiunea dezbaterii litigiilor civile programate pentru o anumită şedinţă de judecată. Se stabileşte de preşedintele completului de judecată, după care grefierul întocmeşte o listă ce se afişează la uşa instanţei; dezbaterile se vor desfăşura cu respectarea ordinii înscrise pe lista proceselor.

ORDONANŢĂ DE ADJUDECARE, act de procedură care concretizează vânzarea silită a imobilului urmărit şi de a cărui eliberare este condiţionată trecerea acelui imobil din proprietatea debitorului urmărit în proprietatea adjudecatarului. Se dă adjudecatarului de către instanţa de judecată, îndată după terminarea adjudecării şi depunerea preţului. Cuprinde pe scurt jurnalul de adjudecare (menţiunea că vânzarea a fost săvârşită prin adjudecare, cu referire la procesul sau procesele verbale de şedinţă, dacă s-au ţinut mai multe licitaţii), precum şi individualizarea imobilului adjudecat, numele fostului proprietar şi cel al adjudecatarului, confirmarea îndeplinirii obligaţiilor legale ale acestuia (a depunerii integrale a preţului şi a autorizaţiei de înstrăinare). **O. de a.** se dă în camera de consiliu, fără citarea părţilor, emiţându-se în dublu exemplar (unul pentru dosar iar altul pentru adjudecatar), ambele semnate de întregul complet al instanţei; deşi nu are caracter de veritabilă hotărâre judecătorească, este susceptibilă de atac pe calea recursului şi dobândind autoritate de lucru judecat de îndată ce rămâne definitivă. Prin **o. de a.** se rezolvă pe cale de judecată şi toate incidentele ridicate în cursul executării; din alcătuirea ei fac parte integrantă toate încheierile premergătoare şi soluţiile date asupra contestaţiilor, acestea putând fi atacate numai o dată cu ordonanţa. Transferul de proprietate ce are loc în baza **o. de a.** se face pe cale de expropiere a debitorului în folosul adjudecatarului, potrivit ordinului judecătoresc pe care îl conţine această hotărâre; **o. de a.** reprezintă astfel titlu de proprietate al adjudecatarului, comparabil cu contractul de vânzare-cumpărare încheiat în formă autentică. **O. de a.** se transcrie din oficiu în registrele de publicitate ale drepturilor reale, cu obligaţia pentru adjudecatar să

plătească taxa de timbru pentru transcrierea actului de strămutare a proprietăţii. De la data transcrierii curge termenul de recurs împotriva **o. de a.**; acest termen este de 40 de zile. Recursul poate fi declarat de către debitor, creditor sau orice altă persoană interesată; el se judecă de urgenţă de către tribunal şi este suspensiv de executare. **O. de a.** poate fi casată numai pentru vicii ale procedurii de executare decurgând din încălcarea unor dispoziţii a căror respectare este garantată prin sancţiunea nulităţii. Din momentul rămânerii definitve a **o. de a.** se poate proceda la distribuirea preţului consemnat de adjudecatar.

ORDONANŢĂ DE POPRIRE, act jurisdicţional cuprinzând dispoziţia dată de instanţă terţului poprit de a nu plăti creanţa creditorului său (debitorul urmărit), ci de a o păstra la dispoziţia judecătoriei până la soluţionarea cererii de validare a popririi.

ORDONANŢĂ PREŞEDINŢIALĂ, instituţie de drept procesual civil în temeiul căreia instanţa de judecată, la cererea părţii interesate, poate lua măsuri vremelnice în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care ar fi primejduit prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente şi care nu s-ar putea repara, precum şi pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări. Această procedură specială a fost introdusă în legislaţia noastră cu ocazia modificării Codului de procedură civilă în anul 1900 (fostul art. 66 bis). Explicaţia denumirii ei este de ordin istoric. Procedura a fost preluată din dreptul francez, unde ordonanţa se pronunţa de preşedinte, pe baza unui referat scris asupra piedicilor întâlnite, întocmit de organul de executare sau chiar de partea interesată, care întâmpina dificultăţi în executarea silită a dreptului său înscris în titlul executoriu. Tocmai de aceea în literatura şi practica judiciară mai veche se mai folosea şi denumirea de "ordonanţa de referée". Legiuitorul a păstrat terminologia tradiţională, deşi ordonanţa nu mai este un atribut exclusiv al preşedintelui instanţei, ci se judecă de către instanţa obişnuită. Ordonanţa preşedinţială trebuie deosebită de ordonanţa (încheierea) dată în materie necontencioasă, uneori chiar de preşedintele instanţei, deoarece prima are întotdeauna caracter contencios, chiar şi atunci când se dă fără citarea părţilor. De asemenea, ea nu trebuie confundată cu unele măsuri pe care le ia preşedintele instanţei sau judecătorul de serviciu, atunci când primeşte cererea de chemare în judecată şi nici cu ordonanţa pe care o pronunţă preşedintele în baza art. 110 alin. 3 C. proc. civ. Potrivit art. 581 alin.1 C. proc. civ., instanţa va putea să ordone măsuri vremelnice, în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente şi care nu s-ar putea repara, precum şi pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar putea ivi cu prilejul unei executări. Textul stabileşte două din condiţiile de admisibilitate ale cererii de ordonanţă preşedinţială, anume urgenţa şi caracterul vremelnic al măsurii solicitate a se lua pe această cale, iar din aceasta din urmă decurge şi o a treia condiţie şi anume ca prin măsura luată să nu se prejudece fondul. Prima condiţie care justifică folosirea ordonanţei preşedinţiale este urgenţa, care va fi apreciată de către instanţă în concret, în raport de circumstanţele obiective ale cauzei, criteriile subiective fiind, de regulă, irelevante. Art. 581, alin. 1 enumeră categoriile generale de situaţii caracterizate prin urgenţă. Deci, dacă instanţa constată existenţa uneia din aceste trei situaţii, va putea să încuviinţeze ordonanţa preşedinţială, în măsura în care sunt îndeplinite şi celelalte două condiţii de admisibilitate. Condiţia urgenţei nu trebuie confundată cu celeritatea. De asemenea, în anumite materii legea prevede că judecata are loc de urgenţă şi cu precădere, însă

aceasta nu înseamnă că judecata va avea loc pe calea ordonanţei preşedinţiale. Este necesar ca urgenţa să persiste pe tot parcursul judecăţii, nefiind suficient ca ea să existe la data introducerii cererii, dar să dispară ulterior acestui moment. Instanţa, este obligată să arate împrejurările din care a tras concluzia că este îndeplinită această cerinţă. Uneori, sarcina instanţei este simplificată, deoarece chiar legea apreciază existenţa urgenţei, de exemplu, în cazul suspendării execuţiei vremelnice, în cazul luării, în timpul procesului de divorţ, a unor măsuri vremelnice referitoare la încredinţarea copiilor minori, la obligaţia de întreţinere, la alocaţia pentru copii şi la folosirea locuinţei. A doua condiţie de admisibilitate este ca măsura ordonată de instanţă să fie vremelnică. Pe calea ordonanţei preşedinţiale nu pot fi luate măsuri definitive care să rezolve în fond litigiul dintre părţi. Ordonanţa preşedinţială nu are ca scop stabilirea definitivă a drepturilor părţilor şi, tocmai de aceea, partea nemulţumită de măsura luată prin ordonanţă are posibilitatea de a se adresa instanţei, pe calea dreptului comun. În principiu, măsurile luate pe calea ordonanţei preşedinţiale sunt limitate în timp, până la rezolvarea în fond a litigiului, chiar dacă în hotărârea pronunţată nu se face nici o menţiune în acest sens. În fapt, este posibil ca măsurile luate pe calea ordonanţei preşedinţiale să rămână definitive, dacă partea împotriva căreia au fost luate, convingându-se de justeţea lor, nu mai urmează calea dreptului comun. Această situaţie nu schimbă însă caracterul vremelnic al ordonanţei preşedinţiale, în sensul că există posibilitatea discutării fondului dreptului în instanţa de drept comun, deci ordonanţa îşi va produce efectele până la pronunţarea unei hotărâri pe fond. Caracterul vremelnic decurge fie din însăşi natura măsurii luate, fie din cuprinsul ordonanţei care arată expres că aceasta îşi produce efectele numai un anumit timp, de exemplu, pe durata procesului de divorţ. Ordonanţa preşedinţială este admisă dacă se solicită interzicerea provizorie a continuării lucrărilor la o construcţie, dar ar fi inadmisibilă dacă s-ar cere desfiinţarea lucrărilor deja efectuate. Cea de-a treia condiţie de admisibilitate este ca măsura luată să nu prejudece fondul dreptului şi decurge din cea anterioară. Condiţia decurge şi din prevederea legală conform căreia ordonanţa va putea fi dată chiar şi atunci când există judecată asupra fondului. Când rezolvă o cerere de ordonanţă preşedinţială, instanţa nu are de cercetat fondul dreptului discutat între părţi, dar, pentru ca soluţia să nu fie arbitrară, va cerceta aparenţa acestui drept. Se arată uneori că judecătorul face un examen sumar al cauzei, legea dându-i dreptul să "pipăie fondul", pentru a vedea de partea cui este aparenţa deptului. Astfel, dacă dreptul reclamantului decurge dintr-un titlu sau dacă pârâtul opune pretenţiilor reclamantului un titlu, instanţa, fără a cerceta în fond valabilitatea actului, va examina validitatea formală a actului, eficacitatea sau inopozabilitatea lui. Însă, eventualele apărări de fond pot fi valorificate numai pe calea dreptului comun. De exemplu, s-a respins ca fiind inadmisibilă apărarea de fond formulată de apelantul-pârât, prin care acesta solicita să se constate simulaţia actului invocat de reclamant, cu motivarea că o astfel de apărare poate fi valorificată numai pe calea dreptului comun, iar nu şi în cadrul ordonanţei preşedinţiale, cu atât mai mult cu cât reclamantul tăgăduie înscrisul sub semnătură privată pe care pârâtul îşi întemeia apărarea. Până în anul 1952, exista o dispoziţie legală care prevedea că nu se poate încuviinţa o ordonanţă preşedinţială de către preşedinte, dacă însăşi instanţa din care face parte nu ar fi competentă, la care însă s-a renunţat ca fiind inutilă, deoarece la acelaşi rezultat se ajungea şi prin aplicarea regulilor de drept comun în materia competenţei, dar proba-

bil şi datorită faptului că darea ordonanţei preşedinţiale nu mai era un atribut exclusiv al preşedintelui sau al judecătorului de serviciu. Legea nr. 59/1993 de modificare a codului a introdus un alineat nou după primul alineat al art. 581, potrivit căruia, cererea de ordonanţă preşedinţială se va introduce la instanţa competentă să se pronunţe asupra fondului. În ce priveşte competenţa generală, instanţele judecătoreşti nu sunt competente să soluţioneze pe calea sumară a ordonanţei preşedinţiale litigii care nici în fond nu sunt în competenţa lor. Competenţa materială se determină prin raportarea la dispoziţiile corespunzătoare în ceea ce priveşte cererea pe fondul dreptului, aceeaşi fiind soluţia şi în cazul competenţei teritoriale. Dacă există un litigiu pe fond pendinte, cererea de ordonanţă preşedinţială se va îndrepta la instanţa sesizată cu judecarea litigiului respectiv, potrivit art. 17 C. proc. civ. Această soluţie prezintă interes nu numai în cazul eventualei competenţe teritoriale alternative, ci şi în cazul competenţei materiale, având în vedere că după reintroducerea apelului, există două instanţe de fond (prima instanţă şi instanţa de apel). În cazul în care ordonanţa a fost dată de instanţa de apel, întrucât în faţa ei litigiul este pendinte, calea de atac ce poate fi exercitată împotriva ordonanţei este recursul, iar nu apelul. Chiar şi instanţa de recurs, mai exact preşedintele acesteia, poate să dea o ordonanţă preşedinţială, când, în temeiul art. 300 alin. 4 C. proc. civ., dispune suspendarea executării. Legea nu arată ce elemente trebuie să cuprindă cererea de sesizare a instanţei, deci se va aplica dreptul comun. Dat fiind caracterul sumar al procedurii, cererea de ordonanţă preşedinţială nu trebuie să cuprindă toate elementele necesare cererii de chemare în judecată, ci este suficient să indice numele şi domiciliul părţilor, măsura care se solicită a fi ordonată, justificare a urgenţei acestei măsuri şi probele invocate. Cererea se semnează, iar taxa de timbru este de 1050 lei dacă obiectul cererii nu este evaluabil în bani. Judecata cererii se face de un singur judecător, după regulile înscrise în Cartea a II-a a codului, cu privire la procedura contencioasă, existând însă o serie de derogări. Caracterul urgent al măsurii solicitate exclude aplicarea art. 114 C. proc. civ., în legătură cu termenul necesar pentru pregătirea şi depunerea întâmpinării. De altfel, în unele cazuri foarte urgente, se poate fixa termen chiar în ziua primirii cererii. Legea permite ca judecarea cererii să se facă şi fără citarea părţilor. Însă instanţa nu este autorizată să judece, fără citarea părţilor atunci când o urgenţă deosebită nu justifică îndepărtarea de la regula de drept comun. Dacă s-a dispus citarea nu este necesar să se respecte termenul de 5 zile prevăzut de art. 89 alin. 1 C. proc. civ., deoarece însuşi textul respectiv dă dreptul instanţei să scurteze, la apreciere, termenul respectiv. Citarea se poate face chiar în ziua fixată pentru judecată, urmând ca instanţa să aprecieze în ce măsură pârâtul şi-a putut pregăti apărarea. Dacă s-a dispus citarea, instanţa nu este obligată să comunice pârâtului cererea şi actele depuse de reclamant, însă judecata poate avea loc numai dacă procedura de citare este legal îndeplinită. Din împrejurarea că pe calea ordonanţei preşedinţiale nu se rezolvă fondul, se admite că în cazul unei astfel de proceduri nu este admisibilă chemarea în garanţie, dar că s-ar putea formula o cerere de intervenţie voluntară. În privinţa probelor, deşi legea nu prevede în mod expres derogări, trebuie să se ţină cont de specificul ordonanţei preşedinţiale şi deci nu se va încuviinţa administrarea unor probe care ar tergiversa judecata, instanţa fiind chemată să ordone măsuri urgente şi vremelnice, fără prejudecarea fondului. Ea va respinge probele a căror administrare ar necesita timp îndelungat. Aceasta nu înseamnă însă că reclamantul este scutit de a face dovada pretenţiilor

afirmate, instanţa fiind chiar obligată să primească o probă pe care poate să o administreze cu uşurinţă, fără a întârzia judecata, probă necesară pentru a cunoaşte aparenţa dreptului. Se poate încuviinţa chiar şi o cercetare la faţa locului, însă aceasta se poate efectua şi fără citarea părţilor. Instanţa rezolvă cererea printr-o hotărâre, care poartă denumirea de ordonanţă. Ea este executorie de drept, iar instanţa va putea hotărî ca executarea să se facă fără somaţie sau fără trecerea unui termen. În privinţa căilor de atac ce pot fi exercitate împotriva ordonanţei, art. 582 C. proc. civ. stabileşte o serie de derogări. Ordonanţa este supusă apelului în termen de 5 zile de la pronunţare, dacă s-a dat cu citarea părţilor şi de la comunicare dacă s-a dat fără citarea lor. Apelul se judecă de urgenţă şi cu precădere, cu citarea părţilor, chiar dacă înaintea primei instanţe părţile nu au fost citate. Instanţa de apel poate suspenda executarea până la judecarea apelului, cu sau fără depunerea unei cauţiuni. Termenul de recurs este de 5 zile şi curge de la pronunţare pentru părţile prezente şi de la comunicare pentru cele lipsă. Ca şi în cazul apelului, recursul se judecă de urgenţă şi cu precădere, cu citarea părţilor. Art. 582 alin. ultim C. proc. civ. prevede că împotriva executării ordonanţelor preşedinţiale se poate face contestaţie. Deşi s-ar părea că textul are în vedere numai contestaţia la executare, se admite că părţile au deschisă şi calea contestaţiei în anulare. În ce priveşte revizuirea, în principiu, această cale de atac este inadmisibilă, deoarece ea are ca obiect numai hotărârile de fond, însă, prin procedura ordonanţei preşedinţiale se ia o măsură vremelnică, fără a prejudeca fondul. S-a decis că nu este admisibilă revizuirea nici pentru motivul prevăzut de art. 322 pct. 7 C. proc. civ. (contrarietate de hotărâri). Inadmisibilitatea revizuirii vizează motivele tipice de revizuire, calea de retractare fiind totuşi admisibilă dacă s-ar invoca faptul că dispozitivul ordonanţei conţine dispoziţii potrivnice ce nu pot fi aduse la îndeplinire, ori chiar contrarietatea între două ordonanţe preşedinţiale, dacă la data pronunţării celei din urmă, situaţia de fapt avută în vedere la darea primei ordonanţe era neschimbată. Deşi este o veritabilă hotărâre judecătorească, ordonanţa prezintă o importantă particularitate, referitoare la instituţia puterii de lucru judecat. În primul rând, ea nu are putere de lucru judecat în ceea ce priveşte hotărârea pe fond, deoarece prin intermediul ei se ordonă măsuri vremelnice, care se bazează numai pe aparenţa dreptului, fără a pune în discuţie fondul acestuia. În al doilea rând, dat fiind caracterul de măsură vremelnică, ea poate fi revocată sau schimbată printr-o altă ordonanţă preşedinţială, dacă împrejurările care au determinat pronunţarea primei ordonanţe s-au modificat. Dacă însă situaţia de fapt a rămas neschimbată, se poate vorbi de puterea de lucru judecat a ordonanţei, faţă de noua cerere de ordonanţă prin care se solicită luarea aceleiaşi măsuri sau încetarea ori modificarea ei. Cât priveşte raportul dintre ordonanţa preşedinţială şi hotărârea pe fond, trebuie pornit tot de la caracterul vremelnic al măsurii luate pe calea ordonanţei, precum şi de la caracteristica acesteia că nu prejudecă fondul. În consecinţă, ordonanţa preşedinţială nu are putere de lucru judecat faţă de procesul de fond în curs de judecată sau angajat ulterior între părţi, însă hotărârea pronunţată asupra fondului dreptului are putere de lucru judecat în faţa ordonanţei preşedinţiale, o nouă cerere de ordonanţă nemaifiind posibilă în legătură cu dreptul definitiv stabilit. În legătură cu judecarea cererii de ordonanţă preşedinţială, trebuie menţionat că este posibilă transformarea ei într-o cerere de drept comun, dacă reclamantul solicită expres aceasta. Într-o astfel de situaţie, pârâtul, chiar dacă era legal citat în cererea de ordonanţă preşedinţială, trebuie

încunoştinţat în mod expres de transformarea intervenită, deci dacă nu este prezent urmează a fi citat expres cu această menţiune. Soluţia se justifică pe considerentul că se va pronunţa o hotărâre pe fondul dreptului, acesta din urmă nemaiputând fi pus ulterior în discuţie, deoarece va exista putere de lucru judecat. În practica judiciară se recurge relativ frecvent la ordonanţa preşedinţială, datorită avantajelor pe care le prezintă această procedură specială. Domeniile de aplicare ale **o.p.** sunt: a) În materia raporturilor de familie: art. 613 C. proc. civ. face trimitere la procedura ordonanţei preşedinţiale, prevăzând că pe tot parcursul procesului de divorţ, instanţa poate lua măsuri vremelnice cu privire la încredinţarea copiilor minori, la obligaţia de întreţinere, la alocaţia pentru copii şi la folosirea locuinţei. Independent de acest text, ordonanţa preşedinţială poate fi folosită şi pentru reintegrarea soţului alungat, eventual şi a copiilor, în locuinţa comună, restituirea bunurilor proprii de strictă necesitate, inventarierea bunurilor comune, împărţirea provizorie a locuinţei comune etc.; b) În materia raporturilor de vecinătate şi proprietate: raporturile de vecinătate dintre proprietari impun anumite restricţii, sarcini şi respectarea unor reguli legale sau convenţionale, a căror încălcare poate da naştere la neînţelegeri, acestea din urmă putând fi rezolvate provizoriu pe calea ordonanţei preşedinţiale, dacă sunt îndeplinite cerinţele prevăzute de art. 581 alin. 1 C. proc. civ. Astfel, dacă unul dintre vecini execută lucrări care pun în pericol imobilul sau închid accesul la acesta, se poate obţine pe calea ordonanţei preşedinţiale sistarea executării lucrărilor respective; dacă se depozitează materiale astfel încât zidul sau gardul comun este ameninţat să se prăbuşească, se poate cere ridicarea acestora; dacă se pune în funcţiune o maşină care produce zgomote foarte puternice, ce tulbură folosinţa normală a locuinţei, se poate solicita să se ordone încetarea funcţionării maşinii respective etc. De asemenea, pe calea ordonanţei preşedinţiale, se poate obţine menţinerea dreptului de servitute, ori încetarea unei servituţi creeate sau folosite în mod abuziv; c) În materia raporturilor locative: dacă sunt îndeplinite cele trei condiţii de admisibilitate, ordonanţa preşedinţială poate fi folosită de către locatar, locator sau între colocatari. În practică, au fost admise ordonanţele preşedinţiale pentru constatarea stării locuinţei închiriate, pentru asigurarea folosinţei paşnice a ei, pentru a se permite efectuarea unor reparaţii necesare şi urgente. Cât priveşte evacuarea locatarului, această măsură nu poate fi dispusă, în principiu, pe calea ordonanţei, deoarece vizează fondul dreptului, iar nu o măsură vremelnică. Se admite însă că ordonanţa preşedinţială este admisibilă pentru a se obţine evacuarea persoanelor care au ocupat o suprafaţă fără contract de închiriere sau care, având un astfel de contract, au încercat să-şi valorifice dreptul pe căi de fapt, precum şi a persoanelor tolerate în locuinţă. Se argumentează, de regulă, că în aceste situaţii legea îngăduie chiar evacuarea pe cale administrativă, deci cu atât mai mult se poate recurge la o procedură judiciară, cea a ordonanţei preşedinţiale; d) În materia executării silite: art. 581 alin.1 C. proc. civ. permite folosirea ordonanţei preşedinţiale pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări, iar art. 280 alin. final C. proc. civ. dispune că suspendarea execuţiei vremelnice poate fi încuviinţată vremelnic şi prin ordonanţă preşedinţială, procedură care mai poate fi folosită şi pentru a se obţine suspendarea executării unei hotărâri definitive atacate cu recurs ori pentru continuarea executării silite în cazul în care a fost suspendată nelegal de organul de executare. Uneori, se consideră că pe calea ordonanţei preşedinţiale se poate obţine şi întoarcerea executării silite, însă această soluţie presu-

pune o interpretare mai largă a cerinţei potrivit căreia măsura ordonată trebuie să aibă caracter vremelnic, dându-i-se acestei condiţii de admisibilitate un înţeles special în această materie şi anume până la restabilirea situaţiei anterioare; e) în materia contractului de consignaţie (art. 4 din Legea nr. 178 1934), când consignantul poate relua şi ridica, oricând, chiar dacă respectivul contract a fost încheiat pe o durată determinată, toate sau o parte din lucrurile încredinţate consignatarului, fără necesitatea vreunui preaviz. Procedura **o.p.** este deschisă părţii în acele situaţii în care consignatarul sau lichidatorii s-ar opune "reluării" bunurilor încredinţate spre vânzare ; f) în procedura arbitrală, pentru înlăturarea pierderilor ce s-ar ivi în organizarea şi desfăşurarea arbitrajului, partea interesată poate sesiza instanţa de judecată, care, în lipsa convenţiei arbitrale, ar fi fost competentă să judece litigiul în fond, în primă instanţă, ce va soluţiona aceste cereri de urgenţă şi cu precădere, cu procedura **o.p.**. (D.R.)

ORGAN DE EXECUTARE, persoană ce, potrivit legii, are atribuţia să aducă la îndeplinire executarea silită a hotărârilor judecătoreşti. **O. de e.** este învestit de către stat cu autoritatea necesară pentru a putea impune debitorului sau altor persoane care deţin bunurile acestuia, obligaţia de a executa dispoziţiile titlului executoriu.

ORGANIZARE JUDECĂTOREASCĂ, ansamblul regulilor privind principiile ce guvernează înfăptuirea justiţiei de către instanţele judecătoreşti, compunerea şi funcţionarea acestora, precum şi a Ministerului Public, corpul magistraţilor, numirea şi avansarea lor în funcţie, admiterea în magistratură, numirea şi avansarea în funcţie a magistraţilor, Consiliul Superior al Magistraturii, răspunderea disciplinară a magistraţilor, vacanţa judecatorească etc.; a se vedea şi : *judecător; judecătorie; curte de apel; Curtea Supremă de Justiţie; Regulamentul Consiliului Superior al Magistraturii.*

ORIGINAL, înscris preconstituit de părţi ori întocmit de notarul public sau de un alt organ, în momentul încheierii operaţiunii juridice. Actul de recunoaştere a unei obligaţii care a fost constatată anterior printr-un **o.** nu face dovada obligaţiei şi nu scuteşte pe creditor de prezentarea **o.** decât în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege. Când dovada în faţa unui organ de jurisdicţie se face prin înscrisuri, părţile vor depune copii de pe acele înscrisuri, certificate de ele că sunt conforme cu **o.** Duplicatul de pe un înscris notarial are aceeaşi putere probatorie ca şi **o.** Hotărârea judecătorească sau arbitrală se redactează în două exemplare **o.** (dintre care unul se păstrează în dosarul cauzei şi celălalt într-o mapă specială de hotărâri), iar părţilor li se comunică hotărârea în copie.

PACHET DE ACŢIUNI, numărul de acţiuni care asigură deţinătorului capacitatea de a influenţa în măsura dorită deciziile în societatea pe acţiuni respectivă.

PACT, învoială; înţelegere; acord de voinţe; contract; convenţie.

PACT ASUPRA SUCCESIUNII VIITOARE, convenţie prin care o persoană ar dobândi anumite drepturi asupra unei succesiuni nedeschise încă, sau prin care ar renunţa la asemenea drepturi. Sunt considerate astfel şi actele unilaterale de acceptare a unei succesiuni nedeschise încă sau de renunţare la o asemenea succesiune. Acest fel de pacte sunt interzise de lege.

PACT COMISORIU, clauză ori convenţie accesorie unui contract, prin care părţile stipulează rezoluţiunea acestuia în caz de neexecutare a obligaţiei uneia dintre ele. În contractele sinalgamatice, existenţa unei asemenea clauze este prezumată de lege, îndreptăţind pe oricare dintre părţi să solicite instanţei judecătoreşti desfiinţarea contractului în caz de neexecutare a obligaţiei celeilalte părţi. Părţile pot stipula în mod expres o clauză rezolutorie, înlocuind astfel acţiunea în rezoluţiune judecătorească. **P.c.** expres se interpretează restrictiv. Astfel, dacă părţile prevăd numai că în caz de neexecutare contractul va fi desfiinţat (**p.c.** expres de gradul I), această clauză nu face decât să reproducă regula cuprinsă de Codul civil, aşa încât rezoluţiunea îşi păstrează caracterul judiciar, putând fi pronunţată numai de instanţă, care are libertatea de apreciere şi posibilitatea de a acorda debitorului un termen de graţie. Dacă părţile prevăd că în caz de neexecutare de către o parte a obligaţiilor asumate, cealaltă parte este în drept să considere contractul ca desfiinţat (**p.c.** expres de gradul II), totuşi instanţa sesizată de partea care nu şi-a executat obligaţia va putea să constate că, deşi obligaţia nu a fost îndeplinită la termen, totuşi ea a fost executată înainte de a fi avut loc declaraţia de rezoluţiune. Dacă părţile prevăd că în caz de neexecutare contractul va fi desfiinţat de plin drept (**p.c.** expres de gradul III), rezoluţiunea va opera de plin drept, fără a mai fi nevoie de acţiune în justiţie; în caz de neînţelegere între părţi, instanţa sesizată va putea doar să verifice îndeplinirea condiţiilor rezoluţiei convenţionale şi să constate că aceasta a operat de plin drept, în temeiul voinţei exprese a părţilor; instanţa nu va putea dispune menţinerea contractului sau acordarea unui termen de graţie debitorului. Cu toate acestea, pentru ca rezoluţiunea să opereze, rămâne necesară punerea în întârziere a debitorului. Părţile pot stipula, însă, că rezoluţia va opera de plin drept şi fără somaţie (**p.c.** expres de gradul IV), caz în care simpla împlinire a scadenţei va atrage desfiinţarea de plin drept a contractului. Efectele pe care le produce **p.c.** expres sunt identice cu efectele rezoluţiunii judiciare.

PACT DE PREFERINŢĂ, formă a promisiunii unilaterale de vânzare, prin care proprietarul unui bun se obligă ca, în cazul în care se va vinde bunul, să-l prefere drept cumpărător pe beneficiarul promisiunii la preţ şi la condiţii egale. Promitentul rămâne liber să vândă sau să nu vândă bunul ; dacă însă se decide să-l vândă este ţinut să-l prefere pe beneficiar, căci dacă vinde bunul unui terţ (prin fraudă sau cu complicitatea la fraudă a terţului achizitor), beneficiarul va putea cere anularea vânzării, invocând dreptul său de preferinţă.

PACT DE RĂSCUMPĂRARE, contract accesoriu unui contract de vânzare-cumpărare, consemnat în acelaşi înscris sau într-un înscris separat, considerat însă de părţi ca făcând parte integrantă din contractul principal, prin care vânzătorul îşi rezervă dreptul de a redobândi bunul vândut, într-un anumit termen, restituind cumpărătorului preţul plătit şi cheltuielile ocazionate. Formă a pactului comisoriu expres, **p. de r.** ascunde, în realitate, un împrumut garantat printr-un gaj, la realizarea căruia creditorul gajist poate proceda direct, fără a se mai adresa instanţei judecătoreşti, el rămânând proprietar al bunului gajat dacă

debitorul (vânzătorul cu **p. de r.**) nu restituie la timp preţul (în realitate, suma împrumutată). Vânzarea cu **p. de r.** a fost interzisă încă prin Legea contra cametei din 1931, **p. de r.** fiind considerat ilicit şi atrăgând nulitatea absolută a vânzării.

PACTA SUNT SERVANDA, locuţiune latină folosită pentru a exprima regula potrivit căreia acordul de voinţă al părţilor produce efecte juridice prin el însuşi, fiind suficient pentru încheierea valabilă a unui act juridic, indiferent de forma în care ar fi exprimat.

PACTUM DE CONTRAHENDO, învoială în legătură cu un viitor contract. (D.R.)

PACTUM DE NON ALIENANDO, pact de neînstrăinare. (D.R.)

PARIU, 1. Convenţie aleatorie prin care părţile oferă, fiecare, câte o miză contând pe o anumită eventualitate, urmând ca partea câştigătoare să primească toate mizele puse în joc. Legea nu interzice expres acest fel de **p.**, dar nu oferă câştigătorului o acţiune în justiţie pentru realizarea creanţelor izvorâte din el, şi nici celui care pierde o acţiune pentru restituirea mizei plătite benevol ; **p.** dă naştere, aşadar, numai unei obligaţii naturale. 2. Joc de noroc, organizat mai ales la cursele de cai, prin care participanţii depun câte o miză, ce dă câştigătorului dreptul la o cotă proporţională din totalul sumelor mizate.

PARS BONORUM, a se vedea *rezervă succesorală*.

PARS HEREDITAS, a se vedea *rezervă succesorală*.

PARTAJ, operaţiune juridică prin care se pune capăt stării de coproprietate sau stării de indiviziune şi care constă în împărţirea materială a bunului sau bunurilor comune între coproprietari sau coindivizari, fiecare dintre aceştia devenind proprietar exclusiv asupra unei părţi determinate ori asupra unui bun din acelea care se aflau în coproprietate. Are ca efect transformarea dreptului indiviz într-un drept exclusiv, asupra întregului bun sau numai asupra unei părţi materiale determinate din acesta. Ca regulă generală, se înfăptuieşte prin formarea şi atribuirea de loturi în natură, iar dacă aceasta nu este posibil, prin atribuirea în întregime unuia din coproprietari, cu obligaţia pentru el de a plăti celorlalţi o sultă, în bani; prin excepţie, se poate înfăptui şi prin vânzarea la licitaţie a bunului comun, preţul comun distribuindu-se între foştii proprietari, proporţional cu cota fiecăruia. **P.** poate fi hotărât şi efectuat prin convenţia copărtaşilor, sau prin sentinţă judecătorească.

PARTAJ DE ASCENDENT, a se vedea *împărţeală de ascendent*.

PARTAJ SUCCESORAL, a se vedea *împărţeala moştenirii*.

PARTE CIVILĂ, victima prejudiciată prin săvârşirea unei infracţiuni care îşi exercită dreptul la acţiunea în răspundere civilă delictuală în cadrul procesului penal, solicitând obligarea inculpatului la plata despăgubirilor corespunzătoare.

PARTE ÎN PROCESUL CIVIL, persoană fizică sau juridică care se adresează justiţiei, cerând apărarea unui drept pe care pretinde că îl are, ori un interes ocrotit de lege, precum şi persoana fizică sau juridică chemată în judecată şi despre care se pretinde că ar fi încălcat sau contestat dreptul afirmat sau faţă de care se doreşte realizarea unui interes ocrotit de lege. În cadrul fazelor şi etapelor procesului civil părţile poartă denumiri diferite : reclamant şi pârât în cadrul judecării în primă instanţă, apelant şi intimat în apel, recurent şi intimat în recurs, contestator şi intimat în contestaţia în anulare, revizuient şi intimat în revizuire, creditor şi debitor în faza executării silite. Pentru a fi **p. în p.**, trebuie

îndeplinite cumulativ următoarele condiţii, care sunt în acelaşi timp şi condiţii de exerciţiu ale acţiunii civile : calitatea procesuală, capacitatea procesuală, existenţa unui interes şi afirmarea unui drept sau a unei situaţii juridice pentru a cărei realizare calea justiţiei este obligatorie. Sunt necesare însă numai primele trei condiţii. Este adevărat că art. 109 C. proc. civ. prevede că oricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane trebuie să facă o cerere înaintea instanţei competente, dar, această cerinţă vizează numai declanşarea procedurii judiciare, deci numai pe reclamant, cu atât mai mult cu cât pârâtul nu este obligat să se prezinte şi să se apere. De altfel, intervenientul accesoriu nu pretinde nimic pentru el, ci numai apără pe una din părţile iniţiale. Condiţiile pentru a fi parte în proces fiind în acelaşi timp şi condiţii pentru exerciţiul dreptului la acţiune, reţinerea ca o astfel de condiţie şi a celei referitoare la afirmarea unui drept sau interes civil nu ar prezenta o utilitate practică, deoarece existenţa dreptului subiectiv sau a cerinţelor pe care acesta trebuie să le îndeplinească se constată după dezbateri contradictorii, la sfârşitul judecăţii. Prin interes se înţelege folosul practic urmărit de cel ce a pus în mişcare acţiunea civilă, respectiv oricare din formele procedurale, ce intră în conţinutul acesteia. Interesul poate fi material, dar şi moral. Interesul trebuie să îndeplinească următoarele cerinţe: să fie legitim (juridic); să fie născut şi actual; să fie personal şi direct. 1. Prima cerinţă, enunţată uneori sub forma de "interes legitim juridiceşte proteguit", vizează mai puţin exerciţiul dreptului la acţiune, ci mai degrabă priveşte temeinicia sau netemeinicia pretenţiei formulate, deoarece, pentru a afla dacă un interes este sau nu în conflict cu legea, este necesar să se dezbată fondul pretenţiei. Aşadar, se înţelege prin această cerinţă faptul că interesul trebuie să fie în legătură cu pretenţia formulată, deci cu dreptul subiectiv civil afirmat, ori cu situaţia juridică legală pentru a cărei realizare calea justiţiei este obligatorie. 2. Interesul trebuie să fie născut şi actual, deci să existe în momentul în care se exercită dreptul la acţiune (o componentă a acestuia), în sensul că partea s-ar expune la un prejudiciu numai dacă nu ar recurge în acel moment la acţiune (la forma concretă de manifestare a acţiunii). Această cerinţă trebuie să se verifice şi în cazurile prevăzute de art. 110 C. proc. civ., precum şi în ipoteza cererilor în constatare ori în caz de asigurare a dovezilor. 3. Interesul trebuie să fie personal şi direct, în sensul că folosul practic trebuie să-l vizeze pe cel care recurge la forma procedurală, iar nu pe altcineva. Această cerinţă există şi atunci când forma procedurală nu este promovată de titularul dreptului, ci de alte persoane sau organe cărora legea le recunoaşte legitimare procesuală, întrucât folosul practic se produce asupra titularului. Excepţia lipsei de interes este o excepţie de fond, absolută şi peremptorie. Dacă interesul nu este născut şi actual, cererea va fi respinsă ca prematură, existând posibilitatea reiterării ei în momentul în care interesul va fi născut şi actual. În celelalte cazuri cererea va fi respinsă ca lipsită de interes, fără a mai fi cercetată în fond. Sunt numeroase exemple în practică în care forma procedurală a fost respinsă ca lipsită de interes: invocarea, de către partea care a fost legal citată, a nulităţii decurgând din neînmânarea citaţiei părţii adverse cu cel puţin 5 zile înainte de termenul de judecată, exercitarea recursului de către partea care a câştigat procesul, introducerea unei contestaţii în anulare pe motiv că partea adversă nu a fost legal citată la termenul când a avut loc judecata; cererea prin care creditorul urmăreşte aducerea unor bunuri în patrimoniul debitorului său, deşi acesta este solvabil etc. Calitatea procesuală presupune existenţa unei

identităţi între persoana reclamantului şi cel care ar fi titular al dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum şi între persoana pârâtului şi cel despre care se pretinde că este obligat în raportul juridic dedus judecăţii (calitate procesuală pasivă). În cazul situaţiilor juridice pentru a căror realizare calea justiţiei este obligatorie, calitatea procesuală activă aparţine celui ce se poate prevala de acest interes, iar calitatea procesuală pasivă aparţine celui faţă de care se poate realiza interesul respectiv. Reclamantul, fiind cel care porneşte acţiunea, trebuie să justifice atât calitatea procesuală activă, cât şi pe cea pasivă, prin indicarea obiectului cererii şi a motivelor de fapt şi de drept pe care se întemeiază pretenţia sa. După ce a fost sesizată, instanţa trebuie să verifice atât calitatea procesuală activă, cât şi calitatea procesuală pasivă, fie înainte de începerea dezbaterilor dacă acest lucru este posibil (de regulă, în cazul cererilor personale, iar în cazul cererilor reale numai dacă se invocă lipsa calităţii procesuale pasive), fie în cazul dezbaterilor asupra fondului dreptului (de exemplu, dacă se invocă excepţia lipsei calităţii procesuale active în cazul cererilor reale). Drepturile şi obligaţiile procedurale pot fi transmise în cursul procesului, ceea ce echivalează cu o transmisiune a calităţii procesuale, activă sau pasivă. Transmisiunea poate fi legală (succesiunea în cadrul persoanelor fizice; reorganizarea persoanei juridice care este parte în proces, prin comasare-absorbţie sau fuziune, ori divizare) sau convenţională (cesiunea de creanţă; vânzarea sau donarea bunului litigios; preluarea datoriei dacă există consimţământul creditorului). Din punctul de vedere al întinderii transmisiunii calităţii procesuale, aceasta poate fi universală (succesiunea universală; fuziunea; absorbţia), cu titlu universal (succesiunea cu titlu universal; divizarea totală sau parţială) şi cu titlu particular (succesiunea testamentară cu titlu particular; transmisiunea convenţională). Cel care dobândeşte calitatea procesuală ca efect al transmisiunii preia procesul în starea în care se găseşte în momentul în care a avut loc transmisiunea, actele procedurale îndeplinite de autorul său fiindu-i opozabile. Excepţia lipsei calităţii procesuale este o excepţie de fond, absolută şi peremptorie. Dacă instanţa constată lipsa calităţii procesuale (activă sau pasivă), va respinge cererea ca fiind introdusă de o persoană fără calitate sau ca fiind introdusă împotriva unei persoane fără calitate. Dacă într-o cerere reală se invocă lipsa calităţii procesuale active, iar instanţa, după ce a unit excepţia cu fondul, constată că reclamantul nu este titularul dreptului real, cererea va fi respinsă ca fiind introdusă de o persoană fără calitate, iar nu ca nefondată. Legislaţia noastră, cu excepţia situaţiei prevăzute de art. 66 C. proc. civ., nu cunoaşte instituţia înlocuirii persoanei chemate în judecată şi care nu are calitate procesuală pasivă, cu persoana care ar avea această calitate. De altfel, chiar şi în cazul prevăzut de art. 66 C. proc. civ., înlocuirea pârâtului cu cel indicat ca titular al dreptului nu poate avea loc decât cu consimţământul reclamantului. Calitatea procesuală nu trebuie confundată cu interesul, deşi, uneori, delimitarea între aceste două condiţii ale dreptului la acţiune nu este uşor de făcut. Aparent, orice persoană care are un interes personal să acţioneze are şi calitatea procesuală activă şi, invers, absenţa calităţii procesuale este o lipsă de interes. S-ar putea afirma că legea atribuie calitatea procesuală celui care are interes, iar din această perspectivă interesul ar fi principala condiţie de exerciţiu a dreptului la acţiune. Există însă numeroase situaţii în care dreptul la acţiune nu poate fi exercitat de unele persoane, deşi acestea ar justifica un interes personal, ori poate fi exercitat de cineva care nu are un interes

personal şi/sau direct. Uneori, dintre persoanele susceptibile de a avea interesul să acţioneze, legea limitează numărul titularilor dreptului la acţiune, nerecunoscând calitatea procesuală anumitor persoane. Spre exemplu, numai soţii pot cere desfacerea căsătoriei prin divorţ, tăgada paternităţii poate fi făcută numai de soţul mamei (moştenitorii pot însă continua acţiunea pornită de acesta), dreptul la acţiune pentru stabilirea filiaţiei faţă de mamă aparţine numai copilului, cererile de nulitate pot fi intentate de un număr mai mic sau mai mare de persoane, în funcţie de natura lor etc. Alteori, legea atribuie calitatea procesuală unor persoane sau organe care nu ar justifica un interes personal. Potrivit art. 974 C. civ., "creditorii pot exercita toate drepturile şi acţiunile debitorului lor, afară de acelea care îi sunt exclusiv personale". În cazul acţiunii oblice, interesul nu îi este personal celui ce exercită acţiunea, ci debitorului acestuia. Este adevărat că şi creditorul justifică un interes, dar acesta nu este direct. În ipotezele avute în vedere de art. 44 alin. 1 C. fam., art. 109, art. 143 şi art. 151 C. fam., calitatea procesuală activă este recunoscută şi autorităţii tutelare. În aceste situaţii interesul este personal, dar aparţine minorului sau incapabilului, după caz. Art. 45 C. proc. civ. recunoaşte procurorului dreptul de a introduce orice cerere, cu excepţia celor strict personale, în cazurile în care consideră că aceasta este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. În literatura juridică se arată că autoritatea tutelară şi procurorul urmăresc şi realizarea unui interes general. Se observă însă că, în aceste cazuri, interesul, în înţeles de folos practic material sau moral, se răsfrânge numai asupra persoanei în favoarea căreia s-a acţionat. De altfel, în situaţia unui interes general, particularii nici nu ar trebui să aibă calitatea procesuală activă, ci aceasta ar trebui acordată numai Ministerului Public sau altui organ anume desemnat prin lege. Faptul că interesul şi calitatea procesuală sunt două condiţii distincte pentru exerciţiul dreptului la acţiune rezultă cu claritate şi în ipotezele în care legea acordă calitate procesuală unor grupuri, care, ca persoane juridice, nu acţionează în vederea realizării unui interes propriu, ci exercită dreptul la acţiune urmărind valorificarea unui interes colectiv. Astfel, art. 28 din Legea nr. 54/1991 cu privire la sindicate prevede că "sindicatul apără drepturile membrilor săi ce decurg din legislaţia muncii şi din contractele colective de muncă în faţa organelor de jurisdicţie şi a altor organe de stat sau obşteşti, prin apărătorii proprii sau aleşi", iar art. 43 din Ordonanţa nr.21/1992 privind protecţia consumatorilor acordă calitate procesuală activă asociaţiilor pentru protecţia consumatorilor, prevăzute în art. 33 şi 34 din ordonanţă, care pot să introducă, împotriva agenţilor economici ce au prejudiciat interesele legitime ale consumatorilor, cereri de chemare în judecată. Rezultă următoarele situaţii ce se pot ivi în practică: 1 - dreptul la acţiune se exercită de o persoană fizică sau juridică având un interes personal; în acest caz, de regulă, cel ce justifică un interes personal are şi calitatea procesuală, însă legea poate să nu acorde calitatea procesuală activă unor persoane care ar justifica totuşi un interes propriu; 2 - dreptul la acţiune este exercitat de o persoană sau un organ ce urmăreşte realizarea interesului unei alte persoane; este necesar ca legea să recunoască expres calitatea procesuală activă persoanei (nu se are în vedere reprezentantul titularului dreptului) sau organului; 3 - dreptul la acţiune este exercitat de reprezentanţii unor grupuri, în interesul acestor grupuri; în această situaţie, interesul este personal, iar calitatea procesuală activă aparţine

grupului (aşa numitele acţiuni sociale); spre exemplu, art. 73 C. proc. civ. referitor la obştile de moşneni ori răzeşi şi composesorate, prevede modul de desemnare al mandatarilor; 4 - dreptul la acţiune este exercitat în interesul grupului de către unul dintre membrii acestuia (aşa numitele acţiuni sociale ut singuli), acesta din urmă neavând împuternicirea de a reprezenta grupul; pentru această ipoteză este necesar ca legea să recunoască expres calitatea procesuală activă celui ce acţionează în locul grupului, cum este cazul art. 90 alin. 2 din Legea nr. 31/1990, potrivit căruia, hotărârile adunării generale (a unei societăţi pe acţiuni) contrare contractului de societate, statutului sau legii pot fi atacate în justiţie de oricare dintre acţionarii care nu au luat parte la adunarea generală, ori au votat contra şi au cerut să se treacă aceasta în procesul-verbal; 5 - dreptul la acţiune este exercitat de grup în apărarea intereselor unui membru al grupului; în lipsa unei dispoziţii legale exprese, grupul nu are calitate procesuală; 6 - dreptul la acţiune este exercitat în interesele membrilor unui grup, de către aceştia; nu suntem în prezenţa unui interes colectiv, ci a unei sume de interese individuale, aplicându-se regulile de la coparticiparea procesuală. Când însă grupului i se recunoaşte, prin lege, calitatea procesuală se ridică problema de a şti dacă membrii grupului mai pot exercita dreptul la acţiune. În rezolvarea acesteia , trebuie pornit de la faptul că grupul are calitate procesuală numai dacă interesul este colectiv, ceea ce înseamnă că toţi membrii săi au un interes de aceeaşi natură, chiar dacă prejudiciile lor nu sunt egale. În consecinţă, ar avea calitate procesuală activă un membru al grupului care ar invoca un prejudiciu special, ce nu a fost suferit de toţi ceilalţi membri ai grupului; 7 - dreptul la acţiune este exercitat de un grup, care urmăreşte realizarea unui interes colectiv; prin definiţie, interesul nu este personal, ci este înlocuit cu unul colectiv, însă numai dacă legea acordă expres calitate procesuală activă grupului. Este cazul sindicatelor şi asociaţilor care acţionează fără să urmărească valorificarea unor drepturi substanţiale proprii, ci a unor drepturi ale aderenţilor, aceştia din urmă fiind destinatarii regulilor de drept ce se urmăresc a fi valorificate; 8 - dreptul la acţiune este exercitat în apărarea unui interes general; în principiu, numai Ministerul Public trebuie să aibă calitate procesuală şi nici un grup sau persoană nu s-ar putea prevala direct de acest interes, însă violarea unui interes general nu exclude şi violarea unui interes colectiv sau individual. În acest sens, art. 329 şi art. 330 C. proc. civ. dispun că recursul în interesul legii şi recursul în anulare pot fi declarate numai de procurorul general, din oficiu sau la cererea ministrului justiţiei. Uneori, legea desemnează anumite organe ca având calitate procesuală pentru valorificarea unui interes ce poate fi considerat ca fiind legal. Astfel, art. 29 alin. 2 din Legea nr. 47/1992, referitor la contestaţia privind constituţionalitatea unui partid politic, prevede că aceasta poate fi formulată de preşedintele uneia din Camerele Parlamentului (pe baza unei hotărâri adoptate de Cameră cu votul majorităţii membrilor săi) sau de Guvern. Anterior adoptării acestei legi, instanţa supremă a decis că, în scopul prevenirii constituirii unor partide politice care ar putea să propage concepţii contrare ordinii de stat şi de drept în România, trebuie să se recunoască oricărei persoane fizice sau juridice, care justifică un interes, calitatea de a face contestaţie la hotărârea de înregistrare a unui partid. Soluţia trebuie nuanţată şi, în orice caz, motivarea este necorespunzătoare, deoarece s-ar părea că este vorba de un interes general, care, în lipsa unui organ anume desemnat de lege la acea dată, putea fi invocat numai de re-

prezentantul Ministerului Public. Decretul-lege nr. 8/1989 prevede că împotriva deciziei de înregistrare a unui partid politic se poate face contestaţie şi cum ne aflăm într-o materie necontencioasă, se vor aplica, în completarea acestui act normativ, dispoziţiile art. 331-339 C. proc. civ., ceea ce înseamnă că orice persoană care justifică un interes personal poate să atace hotărârea respectivă. Capacitatea procesuală reprezintă aplicarea pe plan procesual a capacităţii civile. Capacitatea procesuală de folosinţă constă în aptitudinea unei persoane de a avea drepturi şi obligaţii pe plan procesual. În cazul persoanelor fizice, capacitatea de folosinţă începe la naşterea lor şi încetează la moartea lor. Nimeni nu poate fi lipsit total de această capacitate, însă, în cazurile şi în condiţiile expres prevăzute de lege, capacitatea procesuală de folosinţă poate fi limitată. Capacitatea procesuală de folosinţă a persoanelor juridice se dobândeşte la data înregistrării, iar pentru persoanele juridice care nu sunt supuse înregistrării, la data actului de dispoziţie, la data recunoaşterii actului de dispoziţie, la data autorizării, ori la data îndeplinirii oricărei alte cerinţe prevăzute de lege, după caz. Conţinutul capacităţii de folosinţă a persoanelor juridice este dominat de principiul specialităţii capacităţii de folosinţă, în sensul că persoana juridică nu poate avea decât acele drepturi şi nu-şi poate asuma decât acele obligaţii care corespund scopului ei. Încetarea capacităţii procesuale de folosinţă a persoanei juridice are loc la data încetării persoanei juridice însăşi, prin comasare, divizare totală sau dizolvare (în acest ultim caz, persoana juridică încetează la data încheierii operaţiunilor de lichidare). Capacitatea procesuală de exerciţiu constă în aptitudinea unei persoane de a-şi valorifica singură drepturile procedurale şi de a-şi îndeplini singură obligaţiile procedurale, deci de a sta în judecată. În cazul persoanelor fizice, capacitatea de exerciţiu deplină se dobândeşte la împlinirea vârstei de 18 ani. Minora de 15 sau 16 ani, prin căsătorie, dobândeşte capacitate deplină de exerciţiu. Încetarea capacităţii de exerciţiu deplină are loc, definitiv sau temporar, după caz, prin moarte, prin punere sub interdicţie judecătorească, ori în situaţia anulării căsătoriei înainte ca femeia să fi împlinit 18 ani. În cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege, o persoană poate fi lipsită total de capacitate de exerciţiu, ori să aibă numai o capacitate de exerciţiu restrânsă. Art. 42 C. proc. civ. se referă la instituţiile reprezentării, asistării şi autorizării. Reprezentarea intervine în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exerciţiu (minorii sub 14 ani şi cei puşi sub interdicţie judecătorească). Aceştia nu stau personal în proces, ci prin reprezentanţii lor legali (părinţi, tutore sau curator, după caz). Potrivit art. 44 C. proc. civ., când cel lipsit de capacitate de exerciţiu nu are reprezentant legal şi există urgenţă în soluţionare cauzei, la cererea părţii interesate, instanţa va numi un curator special, care să-l reprezinte pe incapabil până la numirea reprezentantului legal. Se va numi un curator şi atunci când există contrarietate de interese între reprezentant şi reprezentat (de exemplu, în procesele de ieşire din indiviziune în care figurează printre părţi, alături de minor, unul sau ambii părinţi ai acestuia). Art. 44 C. proc. civ. nu a fost modificat de prevederile Codului familiei, conform cărora, numirea curatorului se face de către autoritatea tutelară, deoarece acestea au caracterul de norme generale în raport cu textul din Codul de procedură civilă, iar o normă generală nu poate abroga sau modifica o normă specială, dacă nu a prevăzut în mod expres aceasta. Asistarea intervine în cazul persoanelor cu capacitate de exerciţiu restrânsă (minorii între 14-18 ani). Aceştia vor fi citaţi şi vor sta personal în proces,

dar asistați, după caz, de părinte sau tutore, care vor semna alături de minori cererile adresate instanței, iar în acest scop părinții sau tutorele vor trebui citați. Dacă minorul împlinește în cursul procesului vârsta de 14 ani, reprezentarea se transformă în asistare, astfel încât minorul va fi citat personal. În litigiile ce izvorăsc din contractul de muncă, se citează numai minorul personal și tot el efectuează actele de procedură. Autorizarea intervine în cazul în care reprezentantul legal al celui lipsit de capacitate de exercițiu sau ocrotitorul legal care asistă pe minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă efectuează acte procedurale de dispoziție. Pentru aceste acte este necesară autorizarea specială a organului competent, de regulă, autoritatea tutelară. În cazul persoanelor juridice, capacitatea de exercițiu se dobândește, în temeiul legii, de la data înființării lor și sfârșește o dată cu încetarea persoanei juridice. Persoana juridică își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale, actele făcute de aceste organe, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, fiind actele persoanei juridice însăși. Potrivit art. 41 alin. 2 C. proc. civ., asociațiile sau societățile care nu au personalitate juridică pot sta în judecată ca pârâte, dacă au organe proprii de conducere. Excepția lipsei capacității de folosință este o excepție de fond, absolută și peremptorie. Actele de procedură făcute de o persoană fără capacitate de folosință sunt nule. Actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exercițiul drepturilor procedurale sunt anulabile. Instanța însă va putea acorda un termen pentru împlinirea lipsurilor, iar actele vor putea fi ratificate, total sau parțial, de reprezentantul sau ocrotitorul legal. Dacă lipsurile nu se împlinesc în termenul acordat de instanță, cererea se va anula. Excepția lipsei capacității de exercițiu va putea fi invocată în orice stare a pricinii, chiar și de către adversar, care are interesul să se pronunțe o hotărâre valabilă. Părțile au numeroase drepturi procedurale: dreptul de a adresa cereri instanței, dreptul de a participa la judecata pricinii, dreptul de apărare, dreptul de a conduce personal procesul sau prin mandatar, dreptul de a recuza pe judecători, procurori sau grefieri, dreptul de a exercita căile de atac, dreptul de a efectua acte procedurale de dispoziție etc. Părților le revin două îndatoriri principale: de a îndeplini actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele prevăzute de lege și de a exercita drepturile procedurale cu bună credință și potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege. Partea care deturnează dreptul procedural de la scopul pentru care a fost recunoscut și îl exercită cu rea-credință săvârșește un abuz de drept procedural. Pentru a caracteriza un act de procedură ca abuziv, este necesar ca autorul acestuia să fie titularul dreptului și să fie capabil să-l exercite, să uzeze de dreptul său în limitele externe fixate de lege (deci să respecte dispozițiile legale referitoare la condițiile de exercițiu ale dreptului, la forma actului și la termenul în care trebuie efectuate ceea ce înseamnă că actul abuziv nu se confundă cu actul nelegal), să dirijeze dreptul procedural spre realizarea unui alt scop decât acela pentru care a fost recunoscut de lege și să exercite dreptul procedural respectiv cu rea-credință. Art. 723 alin. 2 C. proc. civ. dispune că partea care folosește abuziv drepturile procedurale răspunde pentru pagubele pricinuite. Unele texte de lege din cuprinsul codului prevăd sancțiunea amenzii și despăgubiri pentru partea vătămată, iar altele adaugă sancțiuni specifice, precum, respingerea cererii, neacordarea cheltuielilor de judecată, admiterea numai în parte a cererii, anularea actelor de procedură, continuarea judecății, trimiterea dosarului la instanța competentă înainte de rămânerea irevocabilă a hotărârii de declinare a competenței etc. Actul procedural abuziv va

fi lipsit de efectele contrarii scopului pentru care dreptul procedural a fost recunoscut, iar în cazul în care acest act stă la baza altor acte procedurale, atât actul abuziv, cât şi actele ulterioare vor fi lipsite de eficienţă. Cele mai frecvente forme de manifestare a exerciţiului abuziv al drepturilor procedurale sunt: introducerea unei cereri vădit netemeinice, numai în scop de şicană; introducerea unei cereri de chemare în judecată fără punerea în întârziere a pârâtului; cererea de măsuri asiguratorii multiple şi excesive; introducerea unor cereri de recuzare, de strămutare, de verificare de scripte, numai în scopul tergiversării judecăţii; cererile repetate de amânare a judecăţii; reiterarea unor căi de atac, în special a contestaţiei la executare; exercitarea abuzivă a unor drepturi de dispoziţie (renunţarea la judecată, tranzacţia) etc. De regulă, procesul civil se poartă între un singur reclamant şi un singur pârât, un singur apelant şi un singur intimat etc. Este însă posibil ca această poziţie contradictorie să existe între mai mult de două persoane, situaţie cunoscută în literatura şi practica judiciară sub denumirea de coparticipare procesuală (litisconsorţiu ori tovărăşie procesuală). Coparticiparea procesuală existentă în prima instanţă poate continua şi în căile de atac, dar poate să ia sfârşit dacă unii dintre participanţi achiesează la hotărârea instanţei sau nu exercită, în termenul prevăzut de lege, calea de atac. Art. 47 C. proc. civ. permite ca mai multe persoane să fie împreună reclamante sau pârâte, însă pune condiţia ca drepturile şi obligaţiile lor să aibă aceeaşi cauză, ori ca obiectul pricinii să fie un drept sau o obligaţie comună. Din redactarea art. 47 C. proc. civ. ar rezulta că întotdeauna coparticiparea procesuală este facultativă, dar, din alte dispoziţii legale, se desprinde concluzia că sunt şi cazuri de coparticipare procesuală necesară, obligatorie, anume când mai multe persoane se găsesc într-un raport unic şi indivizibil. De exemplu, în cazul ieşirii din indiviziune, art. 797 C. civ. declară nulă împărţeala la care nu au participat toţi moştenitorii. Coparticiparea procesuală poate să fie activă, pasivă sau mixtă, după cum sunt mai mulţi reclamanţi, mai mulţi pârâţi sau mai mulţi reclamanţi şi mai mulţi pârâţi. Deşi art. 47 C. proc. civ. are în vedere numai coparticiparea subiectivă, deci când există o pluralitate de persoane cu aceleaşi interese, se poate întâlni şi o coparticipare obiectivă, anume atunci când într-un singur proces sunt reunite mai multe cereri, nu neapărat între aceleaşi părţi, ci şi împreună cu alte părţi, dacă între cereri există o strânsă legătură. Este cazul conexităţii, reglementată de art. 164 C. proc. civ. În cazul coparticipării facultative, raporturile dintre participanţi sunt guvernate de principiul independenţei procesuale. Art. 48 alin. 1 C. proc. civ. dispune că actele de procedură, apărările şi concluziile nu pot folosi, dar nici vătăma celorlalţi. De la această regulă, art. 48 alin. 2 C. proc. civ. stabileşte o excepţie. În cazul în care, prin natura raportului juridic sau în temeiul unei dispoziţii legale, efectele hotărârii se întind asupra tuturor reclamanţilor sau pârâţilor, actele de procedură îndeplinite numai de unii dintre ei sau termenele procedurale încuviinţate unora dintre ei pentru îndeplinirea actelor de procedură vor profita şi ceilalţi. Textul citat mai prevede că dacă actele de procedură ale unora dintre coparticipanţi sunt potrivnice actelor făcute de ceilalţi participanţi, atunci se va ţine cont de actele cele mai favorabile; reclamanţii sau pârâţii care nu s-au înfăţişat ori care nu au îndeplinit un act de procedură în termen vor continua să fie citaţi. Excepţia prevăzută ce art. 48 C. proc. civ. îşi găseşte aplicare în cazul în care între coparticipanţi există raporturi obligaţionale de solidaritate sau indivizibilitate. De exemplu, efectele admiterii apelului sau

recursului declarat de unul dintre coparticipanţi se va extinde şi asupra coparticipanţilor care nu au introdus apel sau recurs, ori ale căror cereri de apel sau recurs au fost respinse fără a fi cercetate în fond (ca tardive, anulate ca netimbrate, ca neregulat introduse etc.). De asemenea, dacă litigiul poartă asupra unui drept real ce poartă asupra unui bun despre care se afirmă că aparţine în coproprietate sau indiviziune coparticipanţilor, nu se mai aplică principiul independenţei procesuale. Spre exemplu, dacă un imobil este revendicat de două persoane ce se pretind a fi coproprietarii imobilului, iar instanţa respinge cererea, apelul sau, după caz, recursul uneia va profita şi celeilalte, în cazul în care va fi admis. A da o altă soluţie înseamnă a stabili un drept de proprietate exclusivă a coproprietarului care a declarat apel sau recurs. Uneori, chiar legea prevede că actele de procedură ale unui coparticipant profită şi celorlalţi, de exemplu, în materie de perimare (art. 251 C. proc. civ., conform căruia, cererea de perimare sau actul de procedură întrerupător de perimare al unuia foloseşte şi celorlalţi). (D.R.)

PARTE RESPONSABILĂ CIVILMENTE, persoană care, potrivit legii, răspunde pentru prejudiciile cauzate terţilor prin fapta ilicită şi culpabilă a altei persoane şi care este chemată în procesul penal pornit autorului faptei ilicite (care constituie în acelaşi timp şi infracţiune), pentru a fi obligată la plata despăgubirilor cuvenite victimei prejudiciate.

PARTE SOCIALĂ, 1. Fracţiune din capitalul unei societăţi cu răspundere limitată. 2. Contravaloarea aportului unui asociat într-o astfel de societate. 3. Dreptul ce izvorăşte din contractul de societate în beneficiul fiecărui asociat al unei asemenea societăţi; în societăţile de persoane denumirea echivalentă este "parte de interes". **P.s.** nu sunt reprezentate prin acţiuni, ci prin certificate emise de administratorii societăţii. Spre deosebire de acţiuni, **p.s.** nu sunt negociabile şi nici cesibile, neputând să fie transmise terţilor, cu titlu oneros sau gratuit. Sunt situaţii când **p.s.** pot fi cesionate dacă asociaţii sunt de acord cu aceasta. **P.s.** este însă transmisibilă în caz de succesiune deoarece decesul unui asociat nu atrage dizolvarea societăţii, însă intrarea moştenitorilor în societate poate fi condiţionată prin statut, de acordul asociaţilor. Ca şi acţiunile, **p.s.** sunt indivizibile şi rămân astfel chiar şi în cazul în care prin succesiune s-ar transmite la mai mulţi moştenitori. (D.R.)

PARTER, locul din clădirea bursei unde au loc tranzacţiile efective. Parterul este o sală împărţită în mai multe ringuri în care se află grupaţi agenţii ce tranzacţionează la bursă. Ringurile sunt platforme circulare înconjurate de trepte pe care stau în picioare agenţii de bursă în timp ce execută tranzacţiile.

PARTICIPANT LA EXECUTAREA SILITĂ, persoană sau organ care, potrivit legii, este îndreptăţit sau, după caz, obligat să ia parte la procedura de executare silită. Are această calitate: instanţa de judecată, organul de executare, creditorul urmăritor, debitorul urmărit, terţe persoane direct interesate, precum şi anumite organe de stat, altele decât instanţele judecătoreşti. Părţile principale în faza executării silite sunt creditorul urmăritor şi debitorul urmărit, realizarea creanţei urmând a se face prin predarea în natură a bunului care a format obiectul procesului sau prin valorificarea bunurilor debitorului pentru îndestularea creditorului. Instanţa de judecată participă şi la executarea silită, pentru a pune în mişcare această procedură în vederea valorificării titlurilor pe care le-a emis, precum şi pentru soluţionarea plângerilor împotriva acestor titluri, ca şi a acelora împotriva actelor de executare în general.

ARTICIPAREA PROCURORULUI LA PROCESUL CIVIL, situaţie în care reprezentantul Ministerului Public participă la procesul civil. Potrivit art. 31 din Legea pentru organizarea judecătorească, atribuţiile Ministerului Public în materie civilă sunt următoarele: 1)-exercitarea acţiunii civile în cazurile prevăzute de lege; 2)-participarea, în condiţiile legii, la judecarea cauzelor de către instanţele judecătoreşti; 3)-exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti; 4)-supravegherea respectării legii în activitatea de punere în executare a hotărârilor judecătoreşti şi a altor titluri executorii; 5) - apărarea drepturilor şi intereselor minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie. Formele concrete de participare a procurorului la procesul civil sunt prevăzute de art. 45 C. proc. civ. Astfel, din primul alineat al acestui articol se desprind două forme, anume, pornirea procesului civil şi participarea la judecata procesului civil, iar din ultimul alineat al aceluiaşi text mai rezultă două forme, anume, exercitarea căilor de atac şi cererea de a se pune în executţie hotărârile. Cât priveşte poziţia procesuală a procurorului în procesul civil, s-a susţinut că procurorul ar fi un reprezentant sui-generis al părţilor în proces, însă o astfel de teză nu poate fi primită, deoarece, pe de o parte, o reprezentare comună a două părţi cu interese contrare este de neconceput, iar, pe de altă parte, reprezentantul apără întotdeauna interesele părţii pe care o reprezintă, ceea ce nu s-ar verifica în cazul procurorului. Dominantă este concepţia potrivit căreia procurorul este parte în proces. În cadrul acestei concepţii se întâlnesc două teze. Astfel, în literatura juridică şi în legislaţia anterioară anului 1948, se făcea distincţie între cazurile în care procurorul participa la procesul civil ca parte principală şi între cazurile în care procurorul participa ca parte alăturată. Procurorul era considerat parte principală atunci când, în situaţiile expres prevăzute de lege, putea exercita dreptul la acţiune pentru punerea în valoare a unor interese generale sau chiar particulare. El se găsea într-o poziţie procesuală asemănătoare cu a oricăreia din părţile litigante, având aceleaşi drepturi şi obligaţii procesuale. Procurorul era considerat parte alăturată în cazurile în care procesul nu era pornit din iniţiativa lui, ci a altor persoane, iar procurorul doar punea concluziile sale, neavând posibilitatea de a face apel sau recurs. O a doua teză în cadrul acestei concepţii, întâlnită în literatura juridică ulterioară anului 1948, susţine că procurorul dobândeşte poziţia de parte în proces, dar în acelaşi timp îşi păstrează calitatea de organ care veghează la respectarea legii în activitatea de judecată. Deşi uneori se mai foloseşte noţiunea de parte principală (de exemplu, art. 309 alin. 2 C. proc. civ., art. 45 din Legea nr. 56/1993), distincţia care se făcea în trecut nu mai este de actualitate, ea nemairepreztând vreo utilitate practică. Mai mult, considerarea procurorului ca parte principală sau ca parte alăturată nu acoperă cazul recursului în anulare şi nici cel al recursului în interesul legii. Procurorul nu este parte în proces întrucât el nu este adversarul vreuneia din părţile aflate în litigiu, el este străin de pretenţiile acestora. Rolul său nu este acela de a da sprijin unuia sau altuia din cei care se judecă, ci doar de a pune concluzii, potrivit convingerilor sale şi prevederilor legii, asupra problemelor ce se dezbat, fără a putea aduce, de regulă, nimic nou în discuţie, afară de unele excepţii absolute, pe care însă şi instanţa le poate invoca din oficiu. Faptul că procurorul poate fi recuzat şi este dator să se abţină, în cazurile prevăzute de lege, constituie un argument în sprijinul opiniei că procurorul nu poate fi considerat parte în proces. Este de neconceput ca o parte să fie recuzată de celelalte părţi. În plus, o parte fie şi numai "în sens procesual" nu poate determina

constituirea instanţei. Este preferabil să se considere că procurorul este un participant la procesul civil, un reprezentant al statului. Împrejurarea că procurorul este ţinut să respecte formele procedurale, ordinea şi termenele în care trebuie îndeplinite actele de procedură nu îi conferă calitatea de parte, deoarece nu numai părţile, ci toţi participanţii, inclusiv instanţa de judecată, trebuie să se conformeze prescripţiilor legale. Formele participării procurorului la procesul civil sunt următoarele: A) pornirea procesului civil. Cu privire la această formă de participare, este de observat că art. 45 alin. 1 C. proc. civ. nu are o redactare foarte clară. Ar rezulta că procurorul poate să declanşeze acţiunea civilă, prin introducerea oricărei cereri de chemare în judecată, cu excepţia celor strict personale, însă numai dacă acest lucru este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. Se impune această interpretare, întrucât, dacă s-ar admite că partea finală a textului de lege menţionat se referă numai la cea de-a doua formă de participare a procurorului la proces, s-ar ajunge la o consecinţă greu de acceptat, anume că în cazul în care procurorul declanşează acţiunea civilă într-o materie nevizată de art. 45 alin. 1 teza finală, el nu poate să participe la judecată, deci nu poate să-şi susţină cererea de chemare în judecată pe care a formulat-o. Legea interzice procurorului să introducă acţiunile cu caracter strict personal (noţiunea de acţiune civilă este folosită în sensul de chemare în judecată), însă nu există nici un text care să arate ce se înţelege prin această noţiune. În practica judiciară şi în literatura de specialitate se arată că ar avea acest caracter acele cereri pentru care legea prevede expres că pot fi introduse numai de o anumită persoană (de exemplu, cererea pentru stabilirea filiaţiei faţă de mamă - art. 53 alin. 1 C. fam., cererea de stabilirea paternităţii din afara căsătoriei - art. 59 alin. 1 C. fam., etc.), precum şi acele cereri care sunt strâns legate de voinţa exclusivă a celui interesat, fără însă a se putea un criteriu precis de determinare a acestor cereri (de exemplu, cererea de divorţ, cererea de anulare a căsătoriei pentru vicii de consimţământ, cererea de revocare a unei donaţii pentru ingratitudine, cererea pentru revocarea unei donaţii făcute celuilalt soţ în timpul căsătoriei etc.). Faţă de dispoziţiile art. 130 alin. 1 din Constituţia României, limitarea impusă procurorului de a participa doar la procesele privind "apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege", apare ca nefiind constituţională, urmând ca în privinţa acestei atribuţii procesuale să se aplice nemijlocit textul constituţional invocat. Potrivit art. 45 alin. 2 C. proc. civ., în cazul în care procurorul a pornit acţiunea, titularul dreptului subiectiv la care se referă acţiunea va fi introdus în proces, iar acesta va putea să uzeze de dreptul său de dispoziţie, sub forma renunţării la judecată sau la dreptul subiectiv, ori a tranzacţiei. B) Participarea la judecata procesului civil. Această formă de participare a procurorului la procesul civil, care se finalizează prin punerea de concluzii, este prevăzută tot de art. 45 alin. 1 C. proc. civ. şi presupune îndeplinirea aceleiaşi condiţii, anume ca participarea la judecată, în orice fază a procesului civil, să fie necesară pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi persoanelor puse sub interdicţie, ori să fie prevăzută expres de lege. În cazul în care procurorul participă la judecată fără a fi îndeplinită condiţia prevăzută de textul de lege menţionat, apreciem că părţile sau chiar instanţa din oficiu se pot opune la această participare, invocând excepţia privind greşita constituire a instanţei. Pentru anumite materii, există norme speciale care

prevăd că participarea procurorului la judecată este obligatorie. Menționăm în acest sens: 1 - punerea sub interdicție și ridicarea interdicției; 2 - declararea dispariției și a morții pe cale judecătorească, precum și anularea hotărârii de declarare a morții; 3 - anularea, rectificarea sau completare înregistrărilor de stare civilă; 4 - judecarea contestațiilor împotriva hotărârilor comisiilor pentru ocrotirea minorilor; 5 - încuviințarea adopției, anularea sau desfacerea adopției; 6 - judecarea contestației împotriva hotărârii comisie medicale în cazul asistenței bolnavilor psihic periculoși; 7 - judecarea contravențiilor prevăzute de Legea nr. 12/1990 și judecarea cererii privind transformarea în închisoare contravențională (art. 3 alin. ultim și art. 4 din Legea nr. 12/1990; dispoziții asemănătoare se găsesc și în Ordonanța nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor); 8 - judecarea contravențiilor prevăzute de Legea nr. 61/1991, în cazul în care contravenientul este reținut, este arestat sau este minor (prevedere care se aplică și contravențiilor cuprinse în Legea nr. 60/1991); 9 - judecarea de către instanțe a întâmpinărilor, contestațiilor și a oricăror alte cereri prevăzute de Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale; 10 - judecarea de către instanțe a întâmpinărilor, contestațiilor sau a oricăror alte cereri prevăzute de Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, precum și de Legea nr. 69/1992 pentru alegerea Președintelui României (art. 28 alin. 1 din această lege face trimitere la prevederile Legii nr. 68/1992); 11 - soluționarea cererii privind recunoașterea și înscrierea unei persoane juridice de drept privat; 12 - declararea judecătorească a abandonului de copii. În toate cazurile în care legea prevede că participarea procurorului la judecată este obligatorie, lipsa concluziilor acestuia atrage nulitatea hotărârii. În legătură cu participarea procurorului la judecata procesului civil trebuie menționat că nu este obligatoriu ca unul și același procuror să fie prezent la toate termenele de judecată, ci diversele acte de procedură în cadrul aceluiași proces civil pot fi îndeplinite de mai mulți procurori, deoarece o caracteristică a Ministerului Public este și indivizibilitatea acestuia, alături de cea a subordonării ierarhice și de cea a independenței. C) Exercitarea căilor de atac. Art. 45 alin. 3 C. proc. civ. dispune că procurorul poate, în condițiile prevăzute de lege, să exercite căile de atac împotriva hotărârii judecătorești. În legătură cu această formă de participare a procurorului la procesul civil, care este cea mai frecventă în practică, trebuie făcute unele precizări. Procurorul poate să exercite căile de atac chiar și împotriva hotărârilor pronunțate într-o cerere cu caracter strict personal, deoarece textul de lege nu face nici o distincție în acest sens. Nu s-ar putea susține că își găsește aplicare dispoziția cuprinsă în art. 45 alin. 1, întrucât, ca orice normă restrictivă, aceasta este de strictă interpretare și nu poate fi aplicată prin analogie. De altfel, din punct de vedere al topografiei textelor, legiuitorul așează prevederea referitoare la exercițiul căilor de atac după prevederea cuprinsă în art. 45 alin. 1, ceea ce înseamnă că aceasta derogă de la cea situată înaintea ei. Procurorul poate să exercite calea de atac indiferent dacă a participat sau nu la judecarea pricinii în care s-a pronunțat hotărârea atacată. Această concluzie se desprinde din împrejurarea că art. 284 alin. final C. proc. civ. dispune că, pentru procuror, termenul de apel curge de la pronunțarea hotărârii, în afară de cazul când procurorul a participat la judecarea cauzei, când termenul de apel curge de la comunicarea hotărârii (în această din urmă situație, instanța trebuie să comunice hotărârea și procurorului). Această prevedere își găsește aplicare și în ceea ce privește termenul de recurs, art.

301 C. proc. civ. făcând trimitere la art. 284 C. proc. civ. S-a mai ridicat problema de a se stabili corelaţia dintre art. 45 alin. 3 şi dispoziţia restrictivă a primului alineat al aceluiaşi articol, care se referă la participarea procurorului la proces "în oricare fază a acestuia". S-ar fi putut trage concluzia că procurorul poate să introducă necondiţionat orice cale de atac, însă, în ce priveşte participarea sa la judecata căii de atac respective trebuie întrunită cerinţa art. 45 alin. 1 teza finală, dar o astfel de concluzie nu poate fi primită, deoarece art. 45 alin. 3 derogă de la art. 45 alin. 1, iar în ce priveşte redactarea lui, este de observat că se vorbeşte de exercitarea căii de atac, iar aceasta presupune nu numai introducerea, ci şi susţinerea ei. Faţă de eliminarea limitării impuse de art.45 alin.1 C. proc. civ., în prezent discuţia a rămas fără obiect. Referitor la exercitarea căilor de atac, trebuie menţionat că recursul în interesul legii şi recursul în anulare pot fi introduse numai de procurorul general, din oficiu sau la cererea ministrului justiţiei D) Cererea de punere în executare a hotărârilor. Procurorul poate să solicite punerea în executare a hotărârii, indiferent de faptul că a participat sau nu la judecarea cauzei în care s-a pronunţat hotărârea respectivă. Însă, din modul în care este formulat art. 45 alin. final C. proc. civ., rezultă că procurorul nu poate să ceară punerea în executare a altor titluri executorii decât hotărârile. În cazul în care procurorul a cerut punerea în executare a hotărârii, creditorul are posibilitatea să-şi exprime dorinţa, efectuând acte de dispoziţie. Această formă de participare a procurorului nu este singura în faza executării silite. Procurorul poate exercita contestaţia la executare, cererea de întoarcere a executării silite, mai poate pune concluzii în procedurile execuţionale jurisdicţionale, în contestaţiile la executare introduse de părţi sau de terţi, în cererile de întoarcere a executării introduse de părţi, desigur în condiţiile prevăzute de art. 45 alin. 1 C. proc. civ.. (D.R.)

PARTICIPAREA TERŢILOR LA PROCESUL CIVIL, situaţie în care, părţilor între care s-a stabilit iniţial raportul juridic procesual, li se pot adăuga şi terţe persoane care, intrând în proces din iniţiativa lor sau a părţilor iniţiale, dobândesc calitatea de părţi. Legea reglementează un caz de intervenţie din iniţiativa terţului (intervenţia voluntară) şi trei cazuri în care terţul este introdus în procesul deja început din iniţiativa uneia din părţile iniţiale (chemarea în judecată a altor persoane, chemarea în garanţie şi arătarea titularului dreptului). a) Intervenţia voluntară. Această formă de participare a terţilor la procesul civil poate fi de două feluri: intervenţie principală, dacă terţul invocă un drept al său şi intervenţie accesorie, când este făcută pentru apărarea dreptului uneia dintre părţi. Denumirile de "intervenţie în interes propriu" şi "intervenţie în interesul uneia dintre părţi", utilizate în art. 49 alin. 2 şi 3 C. proc. civ., nu sunt corecte, deoarece în ambele situaţii interesul aparţine intervientului. De altfel, chiar art. 49 alin. 1 C. proc. civ. prevede că "oricine are interes poate interveni într-o pricină ce se urmează între alte persoane". Intervenţia principală, prin care terţul urmăreşte realizarea sau conservarea unui drept al său, tinzând deci să câştige pentru sine obiectul procesului, se face împotriva ambelor părţi iniţiale (reclamant şi pârât). Ea se poate face numai în faţa primei instanţe şi înainte de închiderea dezbaterilor, însă, cu învoirea părţilor, se poate face şi în apel. Intervenţia accesorie, având natura juridică a unei simple apărări, poate fi făcută oricând în cursul procesului, chiar înaintea instanţei de recurs. Intervenţia voluntară, în oricare din cele două forme, este o cerere incidentală, astfel încât este de competenţa instanţei sesizate cu cererea principală. Instanţa, într-o primă fază, trebuie să se

pronunţe asupra admisibilităţii în principiu a cererii de intervenţie, iar în acest scop trebuie să asculte părţile şi pe terţul intervenient şi să verifice dacă terţul justifică un interes, dacă există legătură între cererea de intervenţie şi cererea principală, dacă sunt îndeplinite celelalte condiţii de exerciţiu ale formelor procedurale ce alcătuiesc acţiunea civilă (calitatea procesuală şi capacitatea procesuală), dacă intervenţia principală este făcută în termen, dacă este admisibilă (se consideră că nici una din formele de intervenţie nu este admisibilă în cererile cu caracter strict personal). Instanţa pronunţă o încheiere, care nu poate fi atacată decât o dată cu fondul. După încuviinţarea în principiu, instanţa va dispune comunicarea părţilor iniţiale, care pot depune întâmpinare, iar în cazul intervenţiei principale, şi cereri reconvenţionale. Prin admiterea cererii în principiu, terţul devine parte în proces şi va lua procedura în starea în care se află în acel moment, actele de procedură următoare îndeplinindu-se şi faţă de el. Intervenientul principal are o poziţie independentă; însă cel accesoriu este subordonat părţii în favoarea căreia a intervenit şi nu poate face decât acele acte care profită părţii respective. Apelul sau recursul intervenientului accesoriu se socoteşte neavenit, dacă partea pentru care a intervenit nu a făcut ea însăşi apel sau recurs. Se admite că aceeaşi este soluţia şi în cazul în care apelul sau recursul părţii în favoarea căreia s-a intervenit a fost anulat. Cererea de intervenţie se judecă o dată cu cererea principală, însă, dacă judecarea acesteia din urmă ar fi întârziată prin intervenţia principală, instanţa poate hotărî disjungerea. Judecata cererii de intervenţie principală nu este influenţată de renunţarea reclamantului la judecată sau la dreptul subiectiv pretins, ori de achiesarea pârâtului la pretenţiile reclamantului, ipoteze în care însă cererea de intervenţie accesorie ar rămâne lipsită de obiect sau de interes. Nu pot fi admise concomitent atât cererea reclamantului cât şi cererea de intervenţie principală, dacă acestea au acelaşi obiect şi deci se exclud reciproc. Ambele însă pot fi respinse, ori admise numai în parte. Intervenţia accesorie în favoarea pârâtului se va respinge dacă se admite cererea reclamantului şi se va admite dacă se respinge cererea principală. Intervenţia accesorie în favoarea recla-mantului se va admite când se admite şi cererea de chemare în judecată şi se respinge când se respinge cererea reclamantului. b) Chemarea în judecată a altor persoane. Această formă de intervenţie forţată este admisibilă numai în cazul în care terţul ar putea să pretindă aceleaşi drepturi ca şi reclamantul. Astfel, în cadrul cesiunii de creanţă, dacă debitorul, căruia un terţ i-a notificat cesiunea de creanţă, este chemat în judecată de vechiul creditor, atunci el are interes să ceară introducerea în proces a cesionarului,pentru a evita o plată nevalabilă. Acelaşi interes, de data aceasta de a-l introduce în cauză pe cedent, îl are şi debitorul care, după ce vechiul creditor l-a notificat că nu recunoaşte ca valabilă cesiunea şi să nu facă plata pretinsului cesionar, se vede acţionat de cesionar. De asemenea, în cazul pluralităţii de creditori, dacă debitorul care are motive să refuze plata este chemat în judecată de un singur creditor, atunci el are interes să îi introducă în proces şi pe ceilalţi creditori, pentru a obţine o singură hotărâre, opozabilă tuturor creditorilor săi. Interesul de a chema în judecată o altă persoană poate aparţine şi reclamantului. De exemplu, creditorul cesionar care l-a chemat în judecată pe debitorul cedat, iar acesta îi opune interdicţia de a plăti notificată de cedent, are interesul să ceară introducerea în cauză a cedentului. Prin intermediul cererii de chemare în judecată a altei persoane, nu se poate obţine introducerea în proces a unui nou pârât, ci, potrivit art. 57 C.

proc. civ., trebuie să fie vorba de un terţ care ar putea să formuleze aceleaşi pretenţii ca şi reclamantul. În caz contrar, instanţa urmează să respingă cererea ca inadmisibilă. Cererea de chemare în judecată a altor persoane care ar putea pretinde aceleaşi drepturi ca şi reclamantul poate fi făcută de pârât o dată cu întâmpinarea sau, cel mai târziu, la prima zi de înfăţişare, iar de reclamant până la închiderea dezbaterilor înaintea primei instanţe. Nerespectarea acestor termene atrage sancţiunea judecării separate a cererii îndreptate împotriva terţilor, afară de cazul în care părţile consimt să se judece împreună. Numai cu privire la cererea făcută de pârât părţile pot conveni să fie primită după expirarea termenului. A admite soluţia contrară ar însemna să se permită reclamantului să introducă o cerere de chemare în judecată a altei persoane direct în apel, deşi art. 294 C. proc. civ. interzice cererile noi în apel. Cererea de chemare în judecată a altor persoane, deşi legea nu prevede expres, trebuie să îndeplinească aceleaşi condiţii de formă ca şi cererea de chemare în judecată, va fi motivată şi se comunică atât celui chemat, cât şi părţii potrivnice. Terţului i se comunică şi copii de pe cererea de chemare în judecată, întâmpinare şi de pe înscrisurile aflate la dosar. Terţul dobândeşte calitatea de intervenient principal, astfel încât hotărârea îi va fi opozabilă. Când pârâtul, chemat în judecată pentru o datorie bănească, recunoaşte datoria şi declară că vrea să o execute faţă de cel care îşi va stabili judecătoreşte dreptul, el va fi scos din proces dacă depune suma datorată, iar judecata va continua între reclamant şi terţul introdus în proces. c) Chemarea în garanţie. Această formă de atragere a terţilor la procesul deja început este admisibilă nu numai în cazul drepturilor garantate legal şi convenţional, ci şi ori de câte ori partea care ar cădea în pretenţie ar putea să se îndrepte împotriva altei persoane cu o cerere de despăgubire (de exemplu, în cazul răspunderii comitentului pentru fapta prepusului). Cererea de chemare în garanţie se face în condiţiile de formă pentru cererea de chemare în judecată. Cererea făcută de pârât se depune o dată cu întâmpinarea sau la prima zi de înfăţişare, iar cea a reclamantului se poate depune până la închiderea dezbaterilor înaintea primei instanţe. Sancţiunea nedepunerii în termen a cererii de chemare în garanţie constă în judecare separată, dacă părţile nu consimt să se judece împreună. Din art. 294 alin. 1 C. proc. civ. rezultă că numai în privinţa cererii formulate de pârât, peste termen, părţile pot conveni judecarea ei împreună cu cererea de chemare în judecată. Cererea de chemare în garanţie se comunică terţului, căruia i se acordă un termen pentru a depune întâmpinare şi a-şi pregăti apărarea. Cel chemat în garanţie va putea şi el să cheme în garanţie o altă persoană. Cererea de chemare în garanţie se judecă o dată cu cererea principală, dar, dacă judecarea acesteia din urmă ar fi întârziată prin chemarea în garanţie, instanţa poate dispune disjungerea. În cazul în care cererea principală este admisă, se va admite şi cererea de chemare în garanţie formulată de pârât, dacă este întemeiată; terţul chemat în garanţie nu poate fi însă obligat direct faţă de reclamant, deoarece între ei nu există nici un raport juridic. Când cererea principală se respinge, atunci şi cererea de chemare în garanţie formulată de pârât se va respinge, ca lipsită de obiect sau de interes. Cererea de chemare în garanţie formulată de către reclamant, în măsura în care este întemeiată, se va admite dacă se respinge cererea de chemare în judecată, însă va fi respinsă ca lipsită de obiect sau de interes, dacă se admite cererea principală. În cazul în care înaintea primei instanţe de fond a fost formulată în termen o cerere de chemare în garanţie, iar hotărârea pronunţată este atacată cu apel,

se disting mai multe situaţii. Dacă pârâtul a introdus o cerere de chemare în garanţie, iar prima instanţă a admis atât cererea de chemare în judecată, cât şi cererea de chemare în garanţie, pârâtul poate declara apel împotriva reclamantului (acest apel nu este condiţionat de faptul ca şi chematul în garanţie să introducă apel împotriva pârâtului, deoarece acesta din urmă are interesul ca o eventuală insolvabilitate a garantului să nu se reflecte în patrimoniul său), iar chematul în garanţie poate intenta apel contra pârâtului (invocând inexistenţa obligaţiei sale de garanţie sau faptul că pârâtul nu avea dreptul să se îndrepte împotriva sa cu o cerere de despăgubire), dar şi contra reclamantului (deşi între ei nu există raporturi de drept substanţial), invocând netemeinicia cererii de chemare în judecată şi, pe cale de consecinţă, lipsa de obiect a cererii de chemare în garanţie. Când instanţa a admis cererea de chemare în judecată şi a respins cererea de chemare în garanţie formulată de pârât, acesta are interes să declare apel fie contra reclamantului, fie împotriva chematului în garanţie, fie împotriva ambilor (de regulă, cererea de apel a pârâtului are două capete, unul principal, vizând soluţia instanţei cu privire la cererea de chemare în judecată şi altul subsidiar, referitor la soluţia dată la cererea de chemare în garanţie). Dacă ambele cereri au fost respinse (cea de chemare în judecată ca nefondată, iar cea de chemare în garanţie ca lipsită de obiect sau de interes), reclamantul va introduce apel împotriva pârâtului nu şi a chematului în garanţie, întrucât între ei nu există raporturi juridice substanţiale. Însă reclamantul poate introduce apel atât împotriva pârâtului, cât şi a chematului în garanţie, dacă respingerea cererii de chemare în judecată este urmarea apărărilor formulate de terţ împotriva pârâtului. Pentru această situaţie se ridică două probleme: aceea a mijlocului prin care se reia în discuţie cererea de chemare în garanţie, precum şi dacă terţul chemat în garanţie poate face apel împotriva reclamantului. În cazul în care prima instanţă a admis cererea de chemare în judecată şi a respins cererea de chemare în garanţie formulată de către reclamant (ca lipsită de obiect sau de interes), hotărârea poate fi apelată de pârât, care îşi va îndrepta cererea de apel împotriva reclamantului, iar, uneori chiar şi a chematului în garanţie, dacă soluţia referitoare la cererea de chemare în judecată este rezultatul activităţii procesuale a terţului în sprijinul părţii garantate. Cele două probleme semnalate se ivesc şi în această situaţie. Dacă ambele cereri au fost respinse, reclamantul poate face apel atât contra pârâtului, cât şi chematului în garanţie. Când s-a respins cererea de chemare în judecată şi s-a admis cererea de chemare în garanţie, reclamantul poate declara apel împotriva pârâtului, iar chematul în garanţie, fie contra reclamantului, fie direct contra pârâtului. În cazul în care, în urma rejudecării fondului de apel, au fost admise atât cererea principală cât şi cererea de chemare în garanţie formulată de pârâtul de la prima instanţă, recursul chematului în garanţie, dacă nu priveşte exclusiv raportul de garanţie, va repune în discuţie şi cererea principală, astfel încât efectele admiterii lui se vor extinde şi faţă de cel ce a formulat cererea de chemare în garanţie, chiar dacă acesta nu a declarat recurs; de asemenea, dacă în urma admiterii recursului celui care a formulat cererea de chemare în garanţie se va respinge cererea de chemare în judecată, atunci partea din hotărârea recurată referitoare la soluţionarea chemării în garanţie va deveni caducă, deci efectele admiterii recursului se vor extinde şi asupra chematului în garanţie, chiar dacă acesta din urmă nu a declarat recurs. Dacă însă, instanţa de apel a respins cererea principală şi, pe cale de cosecinţă, cererea de chemare în garanţie a pârâtului de la prima instanţă a fost

respinsă ca lipsită de obiect sau de interes, iar recursul reclamantului de la prima instanţă se admite, cu ocazia rejudecării fondului după casare, instanţa trebuie să repună în discuţie şi cererea de chemare în garanţie (un argument de text în sprijinul acestei soluţii îl constituie art. 315 alin. 3 C. proc. civ., care dispune că după casare, instanţa de fond va judeca din nou, ţinând seama de toate motivele invocate înaintea instanţei a cărei hotărâre a fost casată). În cazul în care cererea de chemare în garanţie a fost formulată de partea care a avut calitatea de reclamant la judecată în primă instanţă, iar în apel s-a admis cererea principală şi s-a respins ca lipsită de obiect sau de interes cererea de chemare în garanţie, la rejudecarea fondului ce urmează admiterii recursului pârâtului de la prima instanţă, se va repune în discuţie şi cererea de chemare în garanţie. Dacă însă cererea principală a fost respinsă,iar chemarea în garanţie admisă, recursul chematului în garanţie de către reclamant repune în discuţie şi cererea principală, cu excepţia cazului în care vizează exclusiv raportul de garanţie; de asemenea, dacă în urma admiterii recursului celui care a formulat cererea de chemare în garanţie, instanţa ce rejudecă fondul după casare admite cererea principală, partea din hotărârea atacată referitoare la cererea de chemare în garanţie va deveni caducă. d) Arătarea titularului dreptului. Ultima formă de atragere a terţilor la procesul civil, reglementată de Codul de procedură civilă, poate fi făcută numai de pârâtul care, deţinând un lucru pentru altul sau exercitând în numele altuia un drept asupra unui lucru, este chemat în judecată de o persoană care pretinde un drept real asupra lucrului. Cererea de arătare a titularului dreptului trebuie motivată şi se depun o dată cu întâmpinarea sau la prima zi de înfăţişare. Ea se comunică terţului, împreună cu copiile de pe cererea de chemare în judecată şi de pe înscrisurile aflate la dosar. Aşadar, cererea de arătare a titularului dreptului poate fi formulată dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele cerinţe: 1 - reclamantul să urmărească valorificarea unui drept real, deci să fi introdus o cerere reală; 2 - pârâtul să fie un simplu detentor al bunului asupra căruia poartă dreptul real invocat de reclamant şi să afirme că titularul dreptului este un terţ; 3 - cererea de arătare a titularului dreptului real să fie făcută de către pârât; 4 - cererea să fie introdusă, cel mai târziu, la prima zi de înfăţişare. În cazul în care cel indicat ca titular al dreptului se înfăţişează şi recunoaşte susţinerile pârâtului, el va lua locul pârâtului, care va fi scos din proces, însă numai dacă reclamantul consimte la această înlocuire. Dacă terţul tăgăduieşte susţinerile pârâtului sau, deşi regulat citat, nu se înfăţişează, el va dobândi calitatea de intervenient principal, iar hotărârea îi va fi opozabilă. Legea nu acoperă situaţia în care, deşi terţul se prezintă şi recunoaşte susţinerile pârâtului, reclamantul nu consimte la înlocuirea pârâtului cu terţul indicat ca titular al dreptului. În literatura juridică s-au oferit două soluţii: să se aplice prin analogie prevederea potrivit căreia terţul dobândeşte calitatea de intervenient principal, ori ca judecata să continue fără să se modifice raportul procesual stabilit prin cererea de chemare în judecată, iar dacă se va stabili în urma dezbaterilor, că titularul dreptului real este terţul indicat, atunci să se respingă cererea de chemare în judecată ca fiind introdusă împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă. Se observă că în prima soluţie propusă (care încalcă principiul disponibilităţii fără a exista un text de lege pentru aceasta), se ajunge la situaţia ca reclamantul să obţină o hotărâre opozabilă şi terţului deşi el nu a fost de acord cu introducerea în proces a acestuia. Tocmai de aceea se impune cea de-a doua soluţie.

PASIV, element al patrimoniului unui subiect de drept civil care cuprinde totalitatea obligaţiilor cu conţinut economic în expresia lor bănească. **P.** se află în strânsă interdependenţă cu activul.

PASIV PATRIMONIAL, ansamblul obligaţiilor (datoriilor) şi sarcinilor cu conţinut economic aparţinând unei persoane fizice sau juridice, care, împreună cu activul, alcătuiesc patrimoniul acelei persoane.

PASIV SUCCESORAL, acea parte a patrimoniului succesoral care cuprinde datoriile şi sarcinile succesiunii. Obligaţia achitării datoriilor şi a sarcinilor succesiunii o au doar moştenitorii universali şi cei cu titlu universal (moştenitorii legali, statul, legatarii, universali sau cu titlu universal), deoarece, moştenind întreg patrimoniul sau o fracţiune a acestuia, numai ei sunt chemaţi la o universalitate de drepturi şi obligaţii. În ce priveşte întinderea răspunderii ce revine moştenitorilor pentru plata **p.s.** (indiferent dacă este vorba de datorii sau de sarcini), se face distincţie între: a) moştenitorii regulaţi, care, în principiu, răspund ultra vires hereditatis, afară de situaţia când au acceptat succesiunea sub beneficiu de inventar; 2) moştenitorii neregulaţi, care răspund, în principiu, numai intra vires hereditatis, cu condiţia să se fi făcut un inventar al succesiunii pentru a se evita confuziunea cu patrimoniul succesorului şi, deci, dovedi cuprinsul acesteia.

PATERNA PATERNIS, MATERNA MATERNIS, locuţiuni latine exprimând regula, statornicită în dreptul cutumiar feudal francez, conform căreia la moartea proprietarului, bunurile sale "de baştină", adică cele dobândite prin succesiune sau donaţie de la rude, se transmiteau prin moştenire numai rudelor aparţinând liniei (paternă sau maternă) din care au provenit. Această regulă a fost înlocuită de Codul civil francez din 1804 cu regula despicăturii, preluată şi de dreptul nostru.

PATERNITATE, legătură juridică ce există între copil şi tată, ca urmare a descendenţei naturale sau juridice. După împrejurările în care ia naştere, **p.** poate fi: 1) **P.** din căsătorie, când părinţii au fost uniţi prin căsătorie, iar naşterea copilului este ori se presupune a fi rezultatul relaţiilor intime pe care aceştia le-au avut ca soţ şi soţie. **P.** din căsătorie, întemeiându-se pe prezumţiile legale de paternitate, poate fi tăgăduită de soţul mamei numai printr-o acţiune în tăgada paternităţii. 2) **P.** din afara căsătoriei când naşterea copilului este rezultatul relaţiilor intime pe care mama sa le-a avut cu tatăl copilului, fără a fi fost uniţi prin căsătorie. Această paternitate se stabileşte prin recunoaşterea ei de către tată, în condiţiile prevăzute de lege, sau prin hotărâre judecătorească prin care s-a admis o acţiune în stabilirea paternităţii. 3) **P.** din adopţie, când legătura de rudenie civilă dintre copil şi tatăl adoptator a fost stabilită prin adopţie.

PATRIMONIU, totalitatea drepturilor şi obligaţiilor unei persoane fizice sau juridice, care au o valoare economică. Este o universalitate juridică ce apare ca o masă de drepturi şi obligaţii legate între ele sau ca o grupare a mai multor asemenea mase, având fiecare un regim juridic determinat. Fiecare drept şi fiecare obligaţie rămâne însă distinctă de universalitate, astfel încât modificările aduse în privinţa lor nu alterează identitatea acesteia. Totalitatea drepturilor constituie activul, iar totalitatea obligaţiilor formează pasivul patrimoniului; activul şi pasivul se află într-o strânsă unitate. Orice persoană are o asemenea universalitate juridică. Din unitatea subiectului care îi este titular, decurge şi unicitatea patrimoniului, care însă nu afectează divizibilitatea acestuia la mai multe mase de drepturi şi obligaţii, având fiecare un regim juridic propriu.

PATRIMONIU PROPRIU, condiţie de existenţă a persoanei juridice, presupunând un ansamblu de drepturi şi obligaţii pe care aceasta le are în mod distinct şi independent de drepturile şi obligaţiile ce aparţin altor subiecte de drept şi distinct de cele aparţinând membrilor colectivului de persoane fizice care alcătuiesc fundamentul personalităţii juridice a titularei lor. **P.p.** asigură garantarea îndeplinirii obligaţiilor asumate de către subiectul colectiv de drept.

PATRIMONIU SUCCESORAL, ansamblu de drepturi şi obligaţii, incluzând bunurile şi valorile la care se referă acestea, pe care le lasă o persoană fizică la moartea sa şi care formează obiectul dreptului de moştenire al succesorilor săi.

PAZĂ JURIDICĂ, stare de drept ce conferă unei persoane putere de folosire, direcţie şi control independentă asupra unui lucru sau asupra unui animal, şi care totodată, implică în sarcina acelei persoane obligaţia de responsabilitate civilă pentru prejudiciile cauzate altuia prin acţiunea lucrului sau animalului. **P.j.** nu comportă în mod necesar deţinerea materială a lucrului de către paznic, fiind suficient ca acesta să aibă lucrul în serviciul său şi să păstreze asupra lui o putere, fie ea şi numai intelectuală, de direcţionare şi control. **P.j.** se distinge de obligaţia de păstrare a lucrului pe care o are depozitarul sau orice altă persoană ce deţine lucrul cu îndatorirea de a-l feri de stricăciuni sau de pieire; ea are ca scop protejarea terţilor împotriva pagubelor pe care lucrul ar putea să le pricinuiască, iar nu protejarea lucrului însuşi. Legea prezumă că **p.j.** revine, în principiu, proprietarului, deoarece dreptul de proprietate conferă titularului său toate prerogativele pe care le implică paza; această prezumţie poate fi însă combătută prin probă contrarie. **P.j.** se prezintă atât ca pază a structurii lucrului, cât şi ca pază a utilizării acestuia; ca urmare, puterea de direcţie şi control asupra lucrului se poate scinda şi trece, prin act juridic, în parte, asupra altei persoane. Astfel, în cazul închirierii unui autoturism, paza structurii rămâne asupra proprietarului, iar paza utilizării trece asupra locatarului; dacă autovehiculul va fi implicat într-un accident datorat unui viciu de construcţie al motorului sau al altor elemente structurale, obligaţia de răspundere pentru pagubele cauzate revine proprietarului, iar dacă accidentul se datorează unei greşeli de conducere săvârşite de locatar, răpunderea cade în sarcina acestuia, căci el deţine **p.j.** a utilizării autovehiculului. Obligaţia de pază nu încetează odată cu transmiterea dreptului de proprietate, ci numai odată cu trecerea efectivă a puterii de control şi direcţie asupra dobânditorului, prin predarea lucrului; la fel, o persoană care, anterior dobândirii dreptului de proprietate asupra unui lucru, a fost pusă în stăpânirea acestuia, este ţinută de obligaţia de pază încă de la data luării bunului în stăpânire.

PAZĂ MATERIALĂ, stare de fapt constând în deţinerea materială a unui lucru sau animal de către o persoană şi presupunând exercitarea de către aceasta a unei puteri de fapt asupra lucrului, în scopul de a-l folosi şi de a-l feri de stricăciune sau pieire, dar nu în mod independent şi în interes propriu, ci în puterea şi în interesul unei alte persoane, care păstrează puterea, fie şi numai intelectuală, de direcţiune şi control asupra lucrului. Situaţia tipică este aceea a unui prepus, care exercită **p.m.** asupra lucrului, dar sub direcţia şi controlul comitentului, care exercită unilateral paza juridică. Persoana care exercită doar **p.m.**, neavând o putere proprie de direcţionare şi control asupra lucrului, nu este ţinută, în principiu, de vreo obligaţie de responsabilitate pentru prejudiciile cauzate prin acţiunea acelui lucru. O asemenea obligaţie revine totuşi hoţului, întrucât acesta

exercită în fapt nu numai folosinţa, dar şi direcţia şi controlul lucrului în mod independent, precum şi prepusului care, nesocotind legătura de dependenţă faţă de comitent, foloseşte în propriul său interes personal autovehiculul sau alt lucru ce i-a fost pus la dispoziţie pentru îndeplinirea sarcinilor încredinţate, prepus care îşi asumă astfel putere de direcţie şi control asupra lucrului, adică îşi asumă paza juridică (şi nu doar **p.m.**) a acestuia.

PAZNIC AL LUCRULUI SAU ANIMALULUI, persoană care în temeiul unui raport juridic, are un lucru asupra căruia îşi poate exercita asupra lui o putere independentă de folosire, direcţie şi control (pază juridică) şi care, datorită acestei împrejurări, este ţinută responsabilă pentru prejudiciile cauzate terţilor prin acţiunea acelui lucru sau animal. Legea stabileşte în sarcina paznicului obligaţia legală de a feri pe alţii de acţiunea prejudiciabilă a lucrului sau animalului său, deoarece în virtutea puterii independente de direcţionare şi control, ce are asupra acestuia, el este cel mai indicat să-i protejeze pe terţi de prejudiciu. Pot avea calitatea de paznic atât persoanele fizice cât şi persoanele juridice. Este prezumat a fi paznic proprietarul lucrului sau animalului; în cazul proprietăţii comune, sunt paznici toţi coproprietarii. Proprietarul este paznic şi pentru lucrul sau animalul pierdut sau scăpat de sub control, dar îşi pierde această calitate în privinţa lucrului abandonat sau furat fără culpa sa. De asemenea, proprietarul încetează a mai fi obligat la pază atunci când lucrul a intrat cu consimţământul său în stăpânirea legitimă a altei persoane, care exercită, ea, paza juridică asupra lucrului. În cazul dezmembrării dreptului de proprietate, prin constituirea unor drepturi reale principale, paza şi deci răspunderea pentru lucrurile asupra cărora s-a constituit acele drepturi revin titularilor lor, adică superficiarului, uzufructuarului, uzuarului etc. Dacă dreptul de proprietate sau dreptul real principal este sub condiţie, calitatea de paznic revine numai proprietarului sau titularului sub condiţie rezolutorie, căci acesta se bucură de un drept real actual, născut sub rezerva unei rezoluţii ulterioare; titularul unui drept real sub condiţie suspensivă are numai o simplă speranţă de a deveni, prin îndeplinirea condiţiei, titularul efectiv al dreptului, neavând încă asupra lucrului paza juridică şi neputând, deci, să fie ţinut responsabil pentru pagubele cauzate de acela.

PĂRINŢI ADOPTATORI, a se vedea *adopţie, adoptator*.

PĂRINŢI FIREŞTI, ascendenţi de gradul I ai unei persoane, adică mama şi tatăl faţă de care persoana respectivă are stabilită filiaţia din căsătorie sau din afara căsătoriei. **P.f.** sunt titulari ai drepturilor şi îndatoririlor care alcătuiesc conţinutul ocrotirii părinteşti; ei au dreptul şi obligaţia de a-l reprezenta pe copil până la împlinirea vârstei de 14 ani şi, respectiv, de a-l asista şi de a-i încuviinţa actele pentru întregirea capacităţii sale de exerciţiu restrânse de la vârsta de 14 ani şi până la majorat. Adopţia unui copil minor nu se poate face decât cu consimţământul **p.f.** ai acestuia.

PĂRŢI CONTRACTANTE, persoane fizice sau juridice între care se stabileşte un raport juridic contractual, adică cele care încheie ele însele contractul sau cele în contul cărora contractul este încheiat de alte persoane, prin reprezentare. În orice contract există cel puţin două **p.c.** între care s-a realizat un acord de voinţă; în unele contracte pot exista mai multe **p.c.** sau pot adera la contract şi alte persoane, faţă de care acesta urmează să producă efecte. Pentru a putea fi **p.c.** persoanele fizice trebuie să aibă capacitatea de a contracta ori să fie asistate ori reprezentate la încheierea contractului de către o persoană capabilă;

persoanele juridice încheie contracte prin organele lor. Orice persoane, altele decât **p.c.**, sunt terţi faţă de contractul respectiv.

PĂZITOR JURIDIC, a se vedea *paznic al lucrului sau al animalului.*

PÂRÂT, partea dintr-un proces civil împotriva căruia a fost formulată acţiunea civilă. (D.R.)

PENALITATE, sumă de bani sau orice valoare patrimonială pe care părţile o pot stabili ca sancţiune în sarcina debitorului pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare din culpă a oricărei obligaţii. În practică, obiectul penalităţii îl formează, de cele mai multe ori, o sumă de bani stabilită, fie global, fie procentual în raport cu valoarea obiectului obligaţiei la care se referă. Clauza contractului prin care părţile evaluează anticipat întinderea prejudiciului cauzat creditorului prin neexecutarea obligaţiei de către debitor, este denumită clauză penală. Ea are un caracter accesoriu faţă de contractul principal a cărui executare tinde să o asigure. În consecinţă, orice clauză de nulitate sau de stingere a obligaţiei principale se răsfrânge şi asupra clauzei penale. Dacă însă numai clauza penală este nulă, aceasta nu are nici o influenţă asupra obligaţiei principale. Condiţiile de validitate ale clauzei penale sunt aceleaşi cu ale contractului principal, cu excepţia faptului că validitatea clauzei este condiţionată de validitatea contractului. Stipularea unei **p.** prezintă avantajul de a dispensa pe creditor de a proba existenţa şi întinderea prejudiciului ce a încercat din cauza neexecutării sau executării în mod necorespunzător a obligaţiei de către debitor, asigurând totodată executarea în natură a contractului. Obligaţia însoţită de **p.** nu se transformă într-o obligaţie alternativă, nici creditorul nici debitorul neavând posibilitatea de a opta între executarea în natură a obligaţiei sau plata penalităţii. **P.** devine exigibilă numai atunci când ar fi cazul ca debitorul să fie obligat prin hotărâre judecătorească sau arbitrală la daune interese. Conform C. civ român, **p.** nu poate fi redusă sau mărită de către organul de jurisdicţie. Cu toate acestea, **p.** poate fi redusă în mod proporţional, dacă obligaţia a fost executată în parte. **P.** nu poate fi cumulată cu executarea în natură a obligaţiei, exigibilitatea ei fiind subordonată neexecutării obligaţiei. Cumulul este însă posibil în cazul în care **p.** a fost stipulată ca evaluare a prejudiciului cauzat creditorului printr-o executare tardivă a obligaţiei principale. În dreptul nostru, sunt recunoscute ca valabile clauzele penale convenite ca mijloc de a stimula pe debitor să execute în natură obligaţia. Prin excepţie, ele pot fi invalidate pentru raţiuni de ordine publică, bunăoară când sunt imorale, contrare bunei-credinţe sau urmăresc îmbogăţirea fără justă cauză a unei părţi în detrimentul celeilalte.

PENDENTE CONDITIONAE, locuţiune latină folosită pentru a desemna intervalul de timp cuprins între momentul încheierii unui act juridic şi momentul în care se îndeplineşte ori în care devine cert că nu se va mai îndeplini condiţia de care este afectat acel act.

PENSIE DE ÎNTREŢINERE, a se vedea *obligaţia legală de întreţinere.*

PERIMARE, sancţiune care determină stingerea procesului civil ca urmare a lipsei de stăruinţă a părţilor în judecată. **P.** ca sancţiune procesuală se bazează pe prezumţia de desistare de la judecată, de vreme ce partea interesată a lăsat cauza în nelucrare timp îndelungat. Lipsa de stăruinţă a părţilor în judecarea cauzelor civile dăunează procesului de administrare a justiţiei; aceasta deoarece activitatea instanţelor judecătoreşti este mai încărcată astfel, cu totul nejustificat, iar raporturile dintre părţi rămân mult timp într-o situaţie incertă. **P.** intervine cu privire la orice cere-

re de chemare în judecată, apel, recurs, contestaţie etc. în orice stadiu al procesului civil, dacă a rămas în nelucrare, din vina părţii, timp de un an în materie civilă şi de 6 luni în materie comercială; ea operează cu privire la toate părţile, indiferent de calitatea lor, chiar şi împotriva persoanelor lipsite de capacitatea de exerciţiu. Regula enunţată este o consecinţă a indivizibilităţii procesului civil. Sancţiunea **p.** se aplică doar dacă sunt întrunite, în mod cumulativ, următoarele condiţii: 1) Cererea promovată de partea interesată să fi dat naştere unei activităţi judiciare de fond; cererile ce nu implică o soluţionare în fond sunt excluse de la posibilitatea aplicării acestei sancţiuni. 2) Procesul să fi rămas în nelucrare din vina părţii. Sancţiunea **p.** nu operează ori de câte ori rămânerea procesului în nelucrare este neimputabilă părţii; astfel, legea prezumă că partea nu se socoteşte în culpă: când actul de procedură trebuie să fie îndeplinit din oficiu; când fără vina părţii, cererea n-a ajuns la instanţa competentă; când cererii nu i se poate stabili termen de judecată, fără ca acest lucru să-i poată fi imputat părţii. 3) Procesul să fi rămas în nelucrare timp de un an în materie civilă şi şase luni în materie comercială. Prin rămânerea în nelucrare se înţelege lipsa oricărei activităţi procesuale în termenul stabilit de lege. Îndeplinirea oricărui act de procedură este de natură să întrerupă termenul de **p.** cu o singură condiţie: ca acest act să fie făcut în vederea continuării judecăţii. Nu este necesar ca actul întreruperii de **p.** să fie făcut în contradictoriu cu cealaltă parte; el poate fi făcut de oricare dintre părţi sau de instanţă din oficiu; în cazul coparticipării procesuale, actul întrerupător de **p.** al uneia dintre părţi foloseşte şi celorlalte. Dacă şi după reluarea judecării procesul ajunge în stare de nelucrare, va începe să curgă un nou termen de **p.**; timpul anterior reluării judecării nu se adaugă la noul termen. Legea consacră şi următoarele cazuri de suspendare a termenului de **p.**: a) pe timpul suspendării facultative a judecăţii; b) în cazul suspendării de drept a judecăţii; termenul de **p.** nu curge în acest caz timp de trei luni de la data când s-au petrecut faptele ce au determinat suspendarea, dacă împrejurările respective au survenit în cele din urmă şase luni ale termenului; c) când partea a fost împiedicată să stăruie în judecată dintr-o împrejurare mai presus de voinţa sa; termenul de **p.** va fi suspendat pe întreaga perioadă în care subzistă o atare împrejurare. **P.** se constată de instanţă din oficiu sau la cererea părţii interesate; în acest scop preşedintele instanţei va dispune repunerea cauzei pe rol, fixând şi termenul de judecată; grefierul urmează să întocmească pentru termenul fixat o dare de seamă asupra actelor de procedură în legătură cu **p.**; la termenul de judecată urmează să fie citate părţile, care vor pune concluzii după prezentarea dării de seamă întocmite de grefier. **P.** poate fi invocată de partea interesată şi cu prilejul dezbaterii, pe cale de excepţie, în tot cursul instanţei de fond. Excepţia de **p.** nu poate fi invocată pentru prima dată în faţa instanţei de apel ori de recurs; în schimb, însăşi cererea de recurs sau orice altă cale de atac este susceptibilă ea însăşi de **p.** dacă sunt îndeplinite cerinţele legale. Asupra **p.** instanţa urmează să se pronunţe, după caz, printr-o încheiere sau printr-o hotărâre. Încheierea se pronunţă în ipoteza în care se constată că **p.** nu operează; ea poate fi atacată cu recurs numai odată cu fondul cauzei. Dacă se constată îndeplinirea condiţiilor legale, instanţa va pronunţa o hotărâre, susceptibilă de recurs; termenul de recurs curge în această materie de la pronunţarea hotărârii. Dacă prin hotărâre se constată perimarea unei cereri de recurs, părţile nu au deschisă calea de atac a recursului. **P.** are ca efect stingerea procesului civil, cu

toate actele de procedură; ea nu afectează însă dreptul la acțiune.

PERIMAREA EXECUTĂRII SILITE, sancțiune procesuală ce determină stingerea actelor de urmărire ca o consecință a lipsei de diligență a creditorului, care nu manifestă stăruință pentru realizarea executării silite începute la cererea sa. **P.e.s.** operează de plin drept, odată cu împlinirea termenului de șase luni de la data ultimului act de urmărire; dacă actul de executare trebuia îndeplinit din oficiu de organul de urmărire, termenul de **p.** nu curge. Astfel, **p.** nu operează dacă urmărirea silită s-a efectuat, iar instanța nu a pronunțat încheierea prin care se constată desăvârșirea executării silite, întrucât acest act trebuie îndeplinit din oficiu. **P.e.s.** poate fi invocată în tot cursul urmăririi, direct în fața organului de executare; dacă executorul judecătoresc continuă urmărirea, partea interesată poate solicita instanței, pe calea contestației la executare, să constate **p.**. Termenul de **p.e.s.** se întrerupe prin orice act făcut de creditor, dacă din aceasta rezultă stăruința sa în realizarea urmăririi silite. În ipoteza suspendării executării silite, termenul de perimare nu curge pe toată durata acestuia; după încetarea suspendării, termenul de perimare își reia cursul. **P.e.s.** are ca efect desființarea tuturor actelor de urmărire; creditorul are însă posibilitatea de a începe o nouă executare silită, dacă între timp nu s-a împlinit termenul de prescripție.

PERIMAREA INSCRIPȚIEI IPOTECARE, încetarea efectelor unei inscripții ipotecare căreia nu i s-a cerut reînnoirea în termen de 15 ani de la data dispunerii inscripției. **P.i.i.** afectează numai ipotecile convenționale, cele legale fiind scutite de reînnoire și producându-și efectele până la un an după încetarea cauzelor care le-au provocat.

PERIOADA (TERMENUL) DE GARANȚIE, intervalul de timp în care, în condiții normale de exploatare, depozit și transport, marfa predată trebuie să-și mențină neschimbate caracteristicile tehnico-funcționale iar vânzătorul răspunde pentru viciile ei ascunse. În **p. (t.) de g.** existența obiectivă a defectului prezumă culpa vânzătorului pentru viciile ascunse reclamate și atrage răspunderea acestuia; remedierea defectelor în termenul convenit, prin ateliere proprii ori în alt mod stabilit sau înlocuirea mărfii defecte. Prezumția de culpă este însă relativă, astfel că vânzătorul va putea dovedi că defectele reclamate nu îi sunt imputabile, ci determinate de alte cauze, cum ar fi depozitarea improprie sau utilizarea mărfii fără respectarea condițiilor de funcționare, cu consecința exonerării sale de răspundere. În cazul reparării sau înlocuirii mărfii defecte, **p. (t.) de g.** se prelungește cu perioada în care marfa nu a putut fi utilizată din cauza defectelor. **P. (t.) de g.** se stabilește de părți prin contract, pe zile, luni, ani, în funcție de natura mărfii și curge, în lipsa unei alte stipulații, de la predarea mărfii. Pentru mărfurile a căror calitate nu poate fi constatată decât în procesul funcționării (mașini, utilaje etc.) se convine ca **p. (t.) de g.** să curgă de la punerea acestora în funcțiune.

PERIOADĂ DE GRAȚIE, perioada în decursul căreia nu se efectuează plăți în contul creditului sau împrumutului primit; perioada de rambursare curge după încetarea **p. de g.**.

PERIOADĂ SUSPECTĂ, durată determinată și premergătoare datei declarării falimentului ce era cuprinsă, în genere, între data la care debitorul s-a aflat, ori era prezumat astfel, în stare de încetarea plăților ori de insolvabilitate și data hotărârii judecătorești declarative de faliment. Instituția **p.s.** servea realizării scopului falimentului, asigurarea unui tratament egal creditorilor, prin aceea că, făcând posibilă declararea, în anumite condiții, ca inopozabile față de

masa credală a actelor încheiate de debitor în cursul acestei perioade, permite reconstituirea activului debitorului afectat de astfel de acte menite să reducă valoarea activului şi/sau să avantajeze anumiţi creditori în dauna celorlalţi. Asemenea acte, prejudiciale masei credale, poteau fi atacate de judecătorul sindic pe calea acţiunii în inopozabilitate proprie procedurii falimentare, fără a fi nevoie să se recurgă la acţiunea pauliană de drept comun. Printre categoriile de acte încheiate în **p.s.** care erau inopozabile masei creditorilor, figurau: actele cu titlu gratuit; actele cu titlu oneros care prezintă un caracter anormal (plata datoriilor neajunse la scadenţă, actele în care prestaţiile reciproce ale firmelor sunt disproporţionate, compensaţia, dările în plată pentru datorii exigibile, garanţii reale constituite pentru credite contractate anterior etc.). A se vedea şi *procedura reorganizării şi lichidării judiciare.*

PERMUTATIO RERUM, schimbul de lucruri.

PERSOANĂ FIZICĂ, individul uman considerat în mod singular în calitatea sa de subiect de drept. Se bucură de capacitate de exerciţiu şi de capacitate de folosinţă, în condiţiile legii.

PERSOANĂ IMPLICATĂ (în materia valorilor mobiliare), soţul sau o rudă până la gradul al treilea ori un afin până la gradul al doilea ale persoanei care, singură sau împreună cu alte persoane implicate, deţine o poziţie de control, sau persoană juridică în care o astfel de persoană fizică, singură sau împreună cu alte persoane implicate, deţine o poziţie de control în cadrul unei societăţi comerciale. În cazul persoanelor juridice este considerată persoană implicată persoana care deţine o poziţie de control, fie nemijlocit şi singură, fie în mod direct sau indirect, acţionând concertat cu alte persoane fizice sau juridice.(D.R.)

PERSOANĂ INTERPUSĂ, persoană care figurează doar în mod fictiv ca parte într-un act juridic simulat, în locul unei alte persoane, a cărei identitate este dezvăluită în actul secret încheiat concomitent, act care urmează să-şi producă efectele faţă de acea persoană, iar nu faţă de **p.i.**.

PERSOANĂ JURIDICĂ, colectivitate de persoane fizice care are calitatea de subiect de drept distinct, dacă se bucură de o organizare de sine stătătoare şi de un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anume scop.

PERSOANĂ MAJORĂ, persoană care a împlinit vârsta de 18 ani. Beneficiază de capacitate deplină de exerciţiu cu excepţia cazurilor în care a fost pus sub interdicţie.

PERSONALITATE JURIDICĂ, aptitudine recunoscută de lege unei entităţi colective de a fi persoană juridică, respectiv de a fi titular de drepturi şi obligaţii.

PERTINENŢA PROBEI, condiţiile de admisibilitate a oricărei dovezi, exprimând cerinţa ca proba solicitată să aibă legătură cu obiectul procesului.

PETITUL ACŢIUNII, partea cea mai importantă a cererii de chemare în judecată, cuprinzând formularea pretenţiilor reclamantului faţă de pârât, pretenţii prin care se stabilesc obiectul acţiunii şi, totodată, limitele învestirii instanţei într-un anumit proces.

PETIŢIE ÎN EREDITATE, acţiune prin care un succesor, care pretinde a fi adevăratul moştenitor, cere instanţei de judecată recunoaşterea titlului său de moştenitor, pe care l-a dobândit la deschiderea succesiunii şi totodată obligarea persoanei care stăpâneşte bunurile succesorale (moştenitorul aparent, presupus doar a fi moştenitor) la predarea sau restituirea acestor bunuri. **P. de e.** prezintă următoarele caractere juridice: 1) Este o acţiune mixtă; 2) Este divizibilă, atât activ (succesorii reclamanţi

acţionând fiecare pentru sine) cât şi pasiv, fiecare pârât, moştenitor aparent acţionând numai pentru sine. 3) Este prescriptibilă în termenul general de prescripţie de 3 ani, care se calculează de la data când reclamantul a luat sau trebuia să ia cunoştinţă despre actele de stăpânire prin care pârâtul îi contestă calitatea de succesor. Reclamantul în **p. de e.** îşi va dovedi calitatea de adevărat moştenitor: a) prin certificatul de moştenitor iar în lipsa acestuia, prin actele de stare civilă sau prin orice mijloace de probă admise de lege, din care ar putea rezulta că este rudă sau soţ supravieţuitor al defunctului (în cazul moştenitorilor legali); b) prin testament (în cazul moştenitorilor testamentari). Efectele hotărârii judecătoreşti prin care **p. de e.** a fost admisă, din punct de vedere al drepturlor şi obligaţiilor pe care le va avea moştenitorul aparent, faţă de adevăratul moştenitor, ca şi al soartei actelor juridice pe care primul le-a încheiat, între timp, cu terţii în legătură cu bunurile succesorale, depind de împrejurarea dacă moştenitorul aparent sau, dacă e cazul, terţii cu care el a contractat, au fost de bună-credinţă sau de rea-credinţă. Astfel: 1) Moştenitorul aparent de bună-credinţă: a) trebuie să restituie toate bunurile succesorale, în natură, iar dacă le-a înstrăinat, va restitui preţul acestora, plătind şi dobânzi de la data introducerii acţiunii; b) poate să păstreze fructele bunurilor succesorale pe care le-a perceput anterior introducerii acţiunii; c) poate cere restituirea cheltuielilor făcute pentru întreţinerea bunurilor. Moştenitorul aparent de rea-credinţă: a) trebuie să restituie toate bunurile succesorale, în natură sau prin echivalent (cu dobânzile aferente); b) trebuie să restituie fructele bunurilor succesorale, chiar dacă le-a perceput înainte de introducerea acţiunii; c) răspunde de toate stricăciunile aduse bunurilor succesorale, chiar dacă nu-i sunt imputabile personal; d) poate cere restituirea cheltuielilor necesare, precum şi a celor de întreţinere, dacă a fost obligat la restituirea fructelor. În ce priveşte actele juridice încheiate de moştenitorul aparent cu terţii, soarta acestora va fi următoarea: 1) Actele de administrare vor fi menţinute, deoarece, referindu-se la buna gospodărire a bunurilor succesorale, ele corespund chiar intereselor adevăratului moştenitor; 2) Actele de înstrăinare a bunurilor mobile vor fi menţinute numai dacă terţul dobânditor a fost de bună-credinţă, în baza principiului că în materie de mobile, posesia valorează titlul; 3) Actele de înstrăinare, oneroase şi cu titlu particular, ale unor bunuri imobile vor fi menţinute, de asemenea, dacă terţul dobânditor a fost de bună-credinţă, crezând că tratează cu adevăratul proprietar, pe baza principiului error comunis facit jus.

PICĂTURA STREŞINILOR, servitute ce instituie obligaţia proprietarului unui fond de a construi streaşină casei sale astfel încât apa rezultată din ploi sau zăpezi să cadă pe propriul său teren ori pe drumul public, iar nu pe fondul învecinat. Proprietarul este ţinut responsabil pentru eventualele prejudicii suferite de vecin, în cazul în care a amenajat curgerea apelor pluviale pe terenul său, în aşa fel ca ele să fie susceptibile să determine surparea zidului vecinului. La rândul său, proprietarul fondului învecinat, dacă acesta este în aval, este obligat să tolereze scurgerea naturală, pe terenul său, a apelor căzute din streşina casei proprietarului fondului vecin superior (din amonte), dacă această streaşină a fost construită în mod regulamentar.

PIEIREA LUCRULUI, a se vedea *riscul pieirii lucrului*.

PIERDERE EFECTIVĂ, valoarea exprimată în bani, cu care s-a măsurat patrimoniul creditorului (fie prin scăderea activului fie prin creşterea pasivului) din cauza neexecutării de către debitor a unei obligaţii contractu-

ale. **P.e.** reprezintă, alături de câştigul nerealizat, un element component esenţial al cuantumului daunelor interese compensatorii, în cadrul răspunderii contractuale.

PIGNUS, gajul.

PLANTAŢIE, a se vedea *accesiune imobiliară artificială; drept de superficie.*

PLASAMENT FAMILIAL, măsură specială de ocrotire a minorilor ai căror părinţi sunt decedaţi, necunoscuţi sau se află într-o situaţie de natură să justifice instituirea tutelei, dacă nu au bunuri sau alte mijloace materiale proprii şi nu există persoane care au fost obligate sau care pot fi obligate să-l întreţină, precum şi a minorilor a căror sănătate este primejduită în familie, măsură ce constă în încredinţarea acestor minori spre creştere şi educare unei familii sau unei persoane care consimte la aceasta şi este aptă să asigure copiilor condiţii morale şi materiale necesare pentru dezvoltarea lor fizică şi intelectuală normală. **P.f.** nu comportă scindarea ocrotirii părinteşti, drepturile şi îndatoririle părinteşti referitoare la persoana şi la bunurile minorilor continuând să revină acestora. Legea dispune că această măsură de ocrotire se ia cu încuviinţarea părintelui sau a tutorelui; pe de altă parte, familia sau persoana care primeşte pe minor în **p.f.** îi asigură acestuia întreţinerea, precum şi celelalte condiţii necesare creşterii şi educării, potrivit celor hotărâte de părinţi sau tutore.

PLATA LUCRULUI NEDATORAT, a se vedea *plată nedatorată.*

PLATĂ, executarea unei obligaţii de a da sau de a face, prin săvârşirea prestaţiei care constituie obiectul acelei obligaţii. În vorbirea curentă, termenul de **p.** este folosit şi într-un sens mai restrâns, anume ca executare a obligaţiei de a da o sumă de bani. **P.** în sens larg constituie mijlocul obişnuit de stingere a obligaţiei, dând satisfacţie creditorului şi realizând finalitatea urmărită prin instituirea raportului juridic de obligaţie. Cel care face **p.** se numeşte solvens, iar cel care o primeşte accipiens. O **p.** valabilă, liberatorie, presupune satisfacerea următoarelor condiţii: 1) Existenţa unei creanţe certe, lichide şi exigibile; în caz contrar **p.** este nedatorată şi se poate cere restituirea ei; **p.** unei obligaţii neînzestrate cu acţiune în justiţie este, însă, valabilă şi nerestituibilă. 2) **P.** poate fi făcută de orice persoană neinteresată: debitorul (sau unul dintre codebitori, când sunt mai mulţi); un garant (fidejusor); dobânditorul imobilului ipotecat de către debitor; un mandatar al debitorului; un gerant al afacerilor acestuia; un terţ care efectuează **p.** în nume propriu, cu intenţia fie de a face debitorului o liberalitate, fie de a se subroga în drepturile creditorului, cu consimţământul acestuia. Când execută o obligaţie de a da, solvens-ul trebuie să aibă capacitatea de a înstrăina. **p.** făcută de o persoană incapabilă fiind lovită de nulitate relativă, care poate fi invocată numai de solvens, precum şi să fie proprietarul lucrului cu care plăteşte. **p.** făcută de un neproprietar, prin remiterea lucrului altuia, fiind anulabilă, nulitatea putând fi invocată de solvens, interesat să restituie lucrul adevăratului proprietar şi de accipiens-ul de bună-credinţă; adevăratul proprietar are acţiune în revendicare a bunului de la accipiens, care însă îi poate opune dobândirea lucrului prin uzucapiune sau prin posesia de bună-credinţă a mobilelor; când plata s-a făcut în bani sau în lucruri consumptibile, pe care accipiens-ul de bună-credinţă le-a consumat, el nu mai poate fi obligat la restituire. 3) **P.** poate fi valabil făcută: a) creditorului sau succesorului său în drepturi: moştenitor legal, legatar sau cesionar; b) unui împuternicit al creditorului: reprezentant legal (părinte sau tutore curator) sau reprezentant convenţional (mandatar); c) unei persoane autorizate de justiţie să primească **p.**: un creditor urmăritor al cre-

ditorului care a obţinut validarea propriei creanţe urmăritului faţă de solvens (terţ poprit). **P.** făcute unei persoane neîndreptăţite de a o primi nu este valabilă şi nu stinge obligaţia, solvens-ul putând cere restituirea ei de la accipiens şi putând fi urmărit de creditorul său; pe cale de excepţie, **p.** făcute unei persoane neîndreptăţite a o primi este valabilă şi liberatorie: a) când creditorul a ratificat-o; b) când **p.** a folosit creditorului; c) când **p.** s-a făcut posesorului titlului de creanţă sau altui creditor aparent. **P.** nu liberează pe debitor, dacă a fost făcută după darea ordonanţei de poprire a creanţei respective în folosul unui creditor urmăritor al titularului ei; pe cale de consecinţă, debitorul solvens (terţ poprit) poate fi obligat să achite urmăritorului creanţa poprită, având însă acţiune recursorie împotriva accipiensului căruia i-a remis o **p.** nedatorată. Accipiens-ul trebuie să aibă capacitatea de a înstrăina; **p.** făcută unui incapabil este valabilă şi liberatorie numai dacă a beneficiat acestuia; în caz contrar, debitorul poate fi obligat să plătească din nou celui îndreptăţit a primi pentru creditorul incapabil. Dacă creditorul refuză nejustificat să primească **p.**, debitorul se poate libera prin procedura ofertei reale urmată de consemnaţiune. 4) **P.** trebuie să aibă ca obiect prestaţia datorată de debitor. Creditorul nu poate fi silit a primi alt lucru decât acela ce i se datorează, chiar dacă valoarea lui ar fi egală sau mai mare. Dacă însă el acceptă un alt lucru sau o altă prestaţie în locul celor datorate, creanţa sa se stinge prin dare în plată. Când obiectul obligaţiei este un bun cert, debitorul este liberat predându-l în starea în care se află la data **p.**, dar el răspunde faţă de creditor de toate degradările intervenite după punerea sa în întârziere, ca şi de cele produse din culpa sa ori a persoanelor pentru care el răspunde, din momentul naşterii obligaţiei şi până la data **p.**. Dacă bunul cert piere fortuit mai înainte ca debitorul să fi fost pus în întârziere, acesta este liberat; riscul pieirii fortuite a lucrului după punerea în întârziere cade în sarcina debitorului. Când obligaţia are ca obiect lucruri de gen, debitorul face o **p.** valabilă predând lucrurile de calitate mijlocie, dacă părţile n-au stipulat altfel. Degradarea sau pieirea, chiar fortuită, a unor astfel de bunuri nu afectează în nici un fel datoria debitorului. Când obiectul obligaţiei îl constituie o sumă de bani, **p.** trebuie făcută în monedă cu putere circulatorie. Obligaţia se stinge prin **p.** sumei datorate, indiferent de sporirea sau scăderea valorii banilor, dacă prin lege nu se prevede altfel. 5) **P.** trebuie făcută integral, fiind, de regulă, indivizibilă. Chiar dacă obligaţia are ca obiect bunuri divizibile şi creanţa se divide, activ şi pasiv, între mai mulţi debitori sau creditori, fiecare debitor trebuie să plătească creditorului sau fiecăruia dintre ei întreaga datorie sau întreaga parte de datorie care îi revine, creditorul neputând fi obligat să primească o **p.** parţială sau fragmentată. Prin excepţie **p.** poate fi divizată: a) când creditorul este de acord; b) când datoria se divide, la decesul debitorului, între moştenitorii săi; c) când o parte din datorie s-a stins prin compensaţie; d) când instanţa de judecată a acordat debitorului termene de graţie, care eşalonează **p.**; e) când fidejusorii care garantează această obligaţie invocă beneficiul diviziunii; f) în unele cazuri de aplicaţie a imputaţiei plăţii. 6) **P.** trebuie făcută imediat, dacă obligaţia este pură şi simplă, sau la scadenţă, dacă obligaţia este afectată de termen. Când termenul a fost stipulat exclusiv în favoarea debitorului, acesta poate plăti şi anticipat; când termenul a fost stipulat (şi) în favoarea creditorului, **p.** se poate face anticipat numai cu consimţământul acestuia. **P.** făcută ulterior scadenţei este liberatorie, dar dacă debitorul fusese pus în întârziere, creditorul are dreptul la despăgubiri pentru pagubele

suferite din cauza neexecutării la timp a obligaţiei. Data **p.** poate fi modificată de către părţi prin convenţie, de către instanţa de judecată prin acordarea unui termen de graţie, sau de către legiuitor prin moratoriu legal. Creditorul are dreptul la penalităţi de întârziere, de la scadenţă până la data executării obligaţiei, precum şi la daune în completare, până la acoperirea integrală a pagubei suferite din cauza întârzierii. 7) Locul **p.** este acela stabilit de părţi în actul juridic din care izvorăşte obligaţia sau acela stabilit de lege după cum urmează: a) când obiectul datorat este un lucru cert, **p.** (predarea lucrului) trebuie făcută la locul unde se găsea lucrul în momentul încheierii contractului; b) în celelalte cazuri, **p.** este cherabilă, trebuind să se facă la domiciliul debitorului; c) în anumite cazuri speciale, legea prevede expres că plata trebuie făcută la domiciliu creditorului, fiind deci portabilă. Cheltuielile legate de transportarea obiectului **p.** la locul **p.** sunt în sarcina debitorului, iar cele legate de transportarea obiectului de la locul **p.** sunt în sarcina creditorului. Locul **p.** determină şi legea aplicabilă raporturilor juridice privitoare la executarea obligaţiei, în dreptul internaţional privat. 8) Cheltuielile în legătură cu efectuarea **p.** sunt în sarcina debitorului, dacă părţile n-au convenit altfel. 9) Proba **p.** este în sarcina debitorului (solvens), cu excepţia obligaţiilor negative, de a nu face, (în care creditorul trebuie să facă proba faptului pozitiv care învederează nerespectarea obligaţiei de către debitor) şi a cazurilor în care **p.** sau liberarea debitorului este prezumată de lege. Mijloacele de probă sunt cele admisibile potrivit dreptului comun pentru proba oricărui act juridic. În mod obişnuit, **p.** se constată şi se dovedeşte printr-un înscris sub semnătură privată numit chitanţă, care, potrivit practicii judiciare, este opozabil şi terţilor, chiar dacă nu are dată certă, până nu se face dovadă antedatării frauduloase a chitanţei.

PLATĂ NEDATORATĂ, formă a îmbogăţirii fără justă cauză, în baza căreia persoana care, din eroare, crezându-se debitor, a plătit o datorie inexistentă este îndreptăţită să pretindă celui care a încasat-o restituirea ei. Pentru a fi în prezenţa unei **p.n.** se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) remiterea lucrului sau a sumei de bani să se fi făcut cu intenţia de a plăti, adică în scopul de a stinge o obligaţie prin plată; b) între cel care a făcut o **p.n.** (solvens) şi cel care a primit-o (accipiens) să nu fi existat obligaţia respectivă; c) plata să se fi făcut din eroare, adică din credinţa de a stinge o obligaţie existentă, căci dacă solvens-ul ştia că nu datorează nimic accipiens-ului, se poate prezuma că a voit să facă o liberalitate, să plătească o obligaţie naturală, să confirme o obligaţie anulabilă etc., situaţii în care el nu are drept la restituire. Obligaţia de restituire a **p.n.** diferă ca întindere, după cum accipiens-ul era, la data plăţii, de bună-credinţă sau de rea-credinţă. Astfel: 1) accipiens-ul de bună-credinţă, care credea că într-adevăr solvens-ul îi datorează ceea ce plăteşte, va fi ţinut la restituire numai în măsura în care s-a îmbogăţit; el va restitui, deci, în natură lucrul cert primit, sau cantitatea corespunzătoare de lucruri generice sau fungibile, sau, după caz, suma de bani primită, fără dobânzi; dacă lucrul cert primit ca **p.n.** a pierit fortuit, accipiens de bună-credinţă nu este obligat nici la restituire, nici la despăgubiri; dacă accipiens a înstrăinat lucrul cert primit înainte a i se fi cerut restituirea lui, el va remite solvensului numai preţul pe care l-a încasat. În toate cazurile, accipiens-ul de bună-credinţă păstrează fructele pe care le-a perceput înainte de a afla că plata a fost nedatorată. 2) Accipiens-ul de rea-credinţă, care ştia că plata nu-i este datorată de către solvens, va fi ţinut să restituie suma de bani primită, cu dobânzi din ziua plăţii; lucrul cert sau lucrurile de gen primite, în

natură dacă ele mai există, sau contravaloarea lor din ziua cererii de restituire, dacă ele au pierit, chiar fortuit, precum şi toate fructele culese de la data primirii **p.n.**; dacă accipiens-ul a înstrăinat lucrul cert primit ca **p.n.**, el va trebui să restituie contravaloarea lui, chiar dacă aceasta este superioară preţului încasat. Accipiens-ul de rea-credinţă este liberat de obligaţia de restituire numai dacă lucrul cert a pierit în mod fortuit şi dacă dovedeşte că el ar fi pierit chiar dacă rămânea în posesia solvensului. Accipiens-ul incapabil nu este obligat la restituire decât în măsura în care se dovedeşte că a profitat de această plată; dacă însă accipiens-ul incapabil a primit **p.n.** cu rea-credinţă, ştiind că nu-i este datorată, va trebui s-o restituie în întregime. La rândul său, solvens-ul căruia i se restituie **p.n.** este obligat să restituie accipiens-ului, chiar dacă acesta a fost de rea-credinţă, toate cheltuielile necesare, făcute de acesta pentru conservarea lucrului primit ca **p.n.**, precum şi cheltuielile utile, în măsura în care au sporit valoarea lucrului; cheltuielile voluptuarii, făcute numai în scopul înfrumuseţării lucrului nu trebiue să fie restituite, dar accipiens-ul care le-a făcut are dreptul să ridice adăugirile aduse lucrului, dacă prin aceasta nu-i aduce nici o deteriorare.

PLEDOARIE, prezentare orală, în şedinţa de judecată, a concluziilor care privesc motivarea, în fapt şi în drept, a susţinerii pe care avocatul o propune instanţei de judecată ca soluţie a procesului, de pe poziţia procesuală a părţii căreia îi apără interesele. **P.** este oratorie şi ea presupune talent, cultură şi pregătire juridică, precedată de studierea dosarului cauzei. În mod obişnuit, **p.** cuprinde patru părţi: a) introducerea în care avocatul urmăreşte să facă cunoscut, într-o formă sintetică, conţinutul procesului, să concentreze atenţia judecătorilor şi, în acelaşi timp, să creeze o atmosferă favorabilă părţii căreia îi apără interesele; b) expunerea faptelor care au generat conflictul şi, în special, a acelora care sunt relevante pentru poziţia procesuală a clientului său; c) analiza probelor care dovedesc faptele, aşa cum au fost expuse, şi combaterea afirmaţiilor făcute sau anticipate ale părţii adverse; tot în cadrul acestei analize vor fi arătate şi normele juridice care îşi găsesc aplicarea în cauză, ce interpretare dă literatura de specialitate problemelor controversate, precum şi care este jurisprudenţa în materie; d) concluzia, care este, în principiu, un scurt rezumat al elementelor şi argumentelor esenţiale ale procesului, urmat de soluţia care se aşteaptă de la instanţă. Ca veritabil act de creaţie ştiinţifică şi de cultură juridică, **p.** trebuie să fie bogată în idei, convingătoare, şi să privească îndeaproape datele cauzei. Avocatul care expune o **p.** în faţa instanţei trebuie să aibă în vedere că spusele sale se adresează deopotrivă judecătorilor, părţilor şi publicului care asistă la dezbateri. **P.** trebuie să contribuie la realizarea actului de justiţie, ajutând instanţa, de pe poziţia părţii pe care avocatul o apără în proces, să aprecieze cât mai exact şi complet probele administrate, cât şi celelalte elemente ale cauzei, pentru ca, în final, să se pronunţe în cauza în care a fost rostită o soluţie legală şi temeinică.

PLENITUDINE DE JURISDICŢIE, mod generic de determinare a competenţei, depline şi integrale, între diferite organe de jurisdicţie; a se vedea şi *competenţă*.

POLICITAŢIE, ofertă. (D.R.)

POLIŢĂ, a se vedea *cambie*.

POLIŢĂ DE ASIGURARE, înscris prin care se dovedeşte contractul de asigurare. **P. de a.** cuprinde: denumirea şi sediul asigurătorului precum şi celelalte menţiuni care, potrivit legii, trebuie să figureze în actele asigurătorului; numele sau domiciliu ori sediul asiguratului; obiectul asigurat; ris-

curile asigurate; durata asigurării; suma asigurată; prima de asigurare. Asigurătorul este obligat să elibereze celelalte părţi contractante **p. de a.** sau orice alt document subscris de acesta. De asemenea, la cererea şi pe cheltuiala asiguratului, asigurătorul este ţinut să elibereze duplicate sau copii ale **p. de a.**. În acest caz, asigurătorul este obligat să elibereze, la cererea şi pe cheltuiala asiguratului, o nouă poliţă. În relaţiile comerciale internaţionale, **p. de a.** are valoarea unui titlu de credit putând fi, după caz, nominativă, la purtător şi la ordin şi va fi transmisă sau dată în gaj conform regulilor generale prevăzute pentru fiecare din aceste titluri. Dispoziţiile referitoare la forma girului din L. 58/1934 se aplică şi girului unei poliţe de asigurare la ordin. Asigurătorul va putea opune celui care o prezintă excepţiile referitoare la validitatea obligaţiei, la forma titlului, cum şi cele personale purtătorului.

POLIŢĂ DE ÎNCĂRCARE, a se vedea *conosament*.

POLIŢIA ŞEDINŢEI DE JUDECATĂ, activitate complexă desfăşurată de preşedintele completului de judecată pentru menţinerea ordinei şi solemnităţii şedinţei. Exerciţiul **p.ş. de j.** se face prin luarea de măsuri preventive şi prin aplicarea de sancţiuni sau măsuri de ordine. Dacă printre cei scoşi din sală se află şi vreuna din părţi, înainte de închiderea dezbaterilor, aceasta trebuie să fie reintrodusă în sala de şedinţă şi sub pedeapsa nulităţii, să i se aducă la cunoştinţă toate actele esenţiale petrecute în absenţa sa. Dacă partea, pe timpul expulzării din sală, a fost asistată de un avocat, reintroducerea ei în sală nu mai este necesară. **P.ş. de j.** se exercită şi prin supravegherea ca persoanele care se adresează instanţei să aibă o atitudine respectuoasă faţă de aceasta. Astfel, toţi cei care sunt ascultaţi sau vorbesc în faţa instanţei trebuie să stea în picioare, afară de cazul când preşedintele permite excepţii de la această regulă. Chemarea la ordine a părţilor sau a apărătorilor lor, dacă este cazul, se poate face şi prin limitarea timpului în care urmează să-şi facă expunerile sau pledoaria. Dacă în timpul desfăşurării şedinţei de judecată se săvârşeşte o infracţiune, preşedintele va lua măsuri corespunzătoare pentru urmărirea şi judecarea celor vinovaţi.

POPRIRE, formă a executării silite ori de instituire a unor măsuri asiguratorii prin care creditorul urmăreşte sumele datorate de o altă persoană debitorului urmărit, blocând sumele cuvenite datornicului în mâinile terţului debitor al acestuia şi obligându-l să verse direct pe seama lui, din suma respectivă, atât cât îi datorează acel datornic. **P.** poate îndeplini două funcţii procedurale distincte şi anume: a) de mijloc de executare silită; b) de mijloc de asigurare a acţiunii în vederea punerii în executare ulterioare a titlului executoriu ce va fi obţinut prin acţiune. Corespunzător acestor funcţii, **p.** poate îmbrăca două forme şi anume: **p.** executorie şi **p.** asiguratorie. **P.** este o operaţie juridică triplă la care participă: creditorul urmăritor, debitorul urmărit şi terţul poprit (care este debitorul datornicului urmărit). Ea presupune trei raporturi juridice distincte: unul între creditorul urmărit şi debitorul urmărit, altul între acesta din urmă şi terţul poprit, iar al treilea între creditorul urmăritor şi terţul poprit. În tot cursul **p.** terţul poprit rămâne în continuare debitorul datornicului urmărit, neputând pretinde ca din cauza **p.** să se considere stinsă datoria sa; creanţa creditorului faţă de terţ subsistă, dar plata ei este temporar oprită până la clarificarea situaţiei. Dacă **p.** se definitivează şi terţul plăteşte direct creditorului urmăritor,el se liberează valabil faţă de datornic în limitele sumei plătite, trebuind să-i achite eventual numai diferenţa de datorie peste suma poprită, iar în cazul desfiinţării **p.**, întreaga datorie.

Terţul se poate libera valabil faţă de creditorul său (datornicul urmărit) consemnând întreaga sumă ce îi datorează la dispoziţia instanţei judecătoreşti care a ordonat **p.** sau la dispoziţia organului de executare, ori chiar a creditorului, în raport de procedura folosită. Înfiinţarea **p.** poate fi cerută nu numai de creditorul urmăritului, ci şi de orice altă persoană care, fără a fi creditorul debitorului poprit, are dreptul de a introduce, în numele creditorului popritor, acţiunea subrogatorie (oblică); de asemenea, ea poate fi cerută şi de procuror în numele titularului dreptului. În cazul în care mai mulţi creditori urmăresc aceiaşi sumă de bani, soluţia diferă, pe de o parte în funcţie de procedura aplicată, iar pe de altă parte, după cum există sau nu o ordine de preferinţă între creanţele puse în executare; de regulă însă, la definitivarea procedurii **p.** trebuie să participe toţi creditorii care, până la acel moment au înfiinţat popriri devenite executorii; tot astfel, creditorii care nu au înfiinţat popriri, dar au titluri executorii, pot interveni până în momentul distribuirii sumei poprite, pentru a fi plătiţi din acea sumă. Legea dispune că în cazul în care există mai multe **p.** înfiinţate de mai mulţi creditori asupra aceleiaşi sume, la aceiaşi instanţă, ele se vor valida prin aceiaşi hotărâre; orice creditor al datornicului urmărit va putea interveni la judecata **p.** printr-o simplă cerere, până nu s-a dat o sentinţă definitivă asupra validării. Aceste prevederi legale, deşi legiuitorul nu o spune expres, primesc aplicarea prin asemănare şi în cazul **p.** fără validare, până în momentul definitivării lor, soluţia fiind impusă de nevoia apărării egale a intereselor tuturor creditorilor, chiar dacă recuperarea creanţelor prin **p.** se face în cadrul unor proceduri speciale.

POPRIRE ASIGURĂTOARE, măsură de asigurare prin care creditorul poate să obţină pe cale judecătorească indisponibilizarea sumei de bani datorate de un terţ debitorului urmărit. Se cere pe bază de acţiune, deci atunci când creditorul nu dispune încă de un titlu executoriu. În materia **p.a.** legea distinge între situaţia în care creanţa este constatată printr-un înscris neautentic şi acea când creanţa nu are nici un act scris. În prima ipoteză, instanţa are libertatea de apreciere dacă este cazul sau nu ca odată cu înfiinţarea **p.a.** să-l supună pe creditor la darea unei cauţiuni; în cea de a doua situaţie este însă obligatorie depunerea unei cauţiuni care să reprezinte jumătate din valoarea sumei reclamate. În principiu **p.a.** se înfiinţează la cererea creditorului; prin derogare de la această regulă, legea prevede ca atunci când, cu ocazia aplicării măsurilor de asigurare, se constată existenţa unor venituri urmăribile nepoprite, organul de executare va înştiinţa despre aceasta instanţa judecătorească, ce va lua de îndată, din oficiu iniţiativa înfiinţării **p.a.** şi asupra acelor venituri.

POPRIRE EXECUTORIE CU VALIDARE, poprire înfiinţată în temeiul unui titlu executoriu. Poate fi înfiinţată fie prin transformarea unei popriri asigurătoare, în cazul în care creditorul dobândeşte un titlu executoriu, fie direct, în temeiul unui atare titlu. **P.e. cu v.** constituie procedura de drept comun în cazul creditorilor persoane fizice. Poprirea poate fi validată numai după obţinerea de către creditor a titlului executoriu împotriva datornicului său, cu ocazia validării instanţa trebuie să stabilească raporturile reale dintre părţi, anume: dacă creditorul a fost îndreptăţit să înfiinţeze poprirea, cuantumul exact al creanţei, precum şi dacă terţul poprit datorează debitorului suma urmărită. Validarea se pronunţă prin hotărâre judecătorească care poate fi atacată cu apel şi recurs în condiţiile dreptului comun, devenind executorie la rămânerea ei definitivă; această hotărâre este constitutivă de drepturi, deoarece dreptul creditorului faţă de terţul poprit ia naştere numai la data când vali-

darea rămâne definitivă; transferul judiciar al creanţei are loc abia în acel moment, creditorul dobândind, tocmai prin efectul acestui transfer, dreptul de a pretinde plata creanţei sale direct de la terţul poprit. Acest transfer nu operează o novaţie propriu-zisă, deoarece câtă vreme creditorul nu şi-a realizat creanţa de la terţul poprit, el poate să ceară plata şi de la debitor; totuşi creditorul nu poate renunţa, fără motiv temeinic, la încasarea sumei de la terţul poprit şi să treacă la urmărirea directă a debitorului, întrucât o asemenea atitudine ar constitui un abuz de drept. Hotărârea de validare este supusă, în condiţiile legii, şi căilor extraordinare de atac. În cazul în care terţul poprit refuză plata, hotărârea de validare urmează a fi adusă la îndeplinire pe calea executării silite împotriva acestuia. Pe baza titlului executoriu şi a hotărârii de validare a popririi rămasă definitivă, terţul poprit trebuie să plătească suma poprită direct creditorului urmăritor, iar dacă sunt mai mulţi creditori care au participat la judecata validării, această sumă se va distribui între ei de către instanţă, în proporţie şi după natura creanţelor corespunzătoare obligaţiilor de plată ale terţului poprit faţă de debitor şi ordinii de preferinţă a creanţelor stabilite de lege.

POPRIRE EXECUTORIE FĂRĂ VALIDARE, poprire ce devine executorie din momentul în care terţul poprit a primit adresa de înfiinţare a ei, împreună cu copia titlului executoriu, iar atunci când înfăţişarea sa a avut loc anterior, ca măsură de asigurare, de la comunicarea copiei titlului executoriu acelui terţ. Specificul acestei popriri rezidă în faptul că transferul creanţei poprite se realizează de drept prin efectul comunicării titlului executoriu terţului poprit, care devine astfel debitorul creditorului popritor fără îndeplinirea vreunei alte formalităţi. Poprirea înfiinţată ca măsură asigurătoare devine executorie prin comunicarea copiei de pe titlul executor terţului poprit şi înştiinţarea debitorului despre aceasta, de către instituţia creditoare. Terţul poprit este obligat ca în termen de 5 zile de la primirea comunicării ce i se face să înştiinţeze instituţia creditoare dacă datorează sau nu vreo sumă de bani debitorului. Împotriva popririi se pot face contestaţii la judecătoria în a cărei rază teritorială îşi are sediul sau domiciliul terţul poprit; termenul în care pot fi introduse asemenea contestaţii de către debitor sau terţul poprit este de 5 zile de la primirea comunicării privind înfiinţarea **p.e. fără v.** Terţul poprit este obligat ca după 5 zile de la înfiinţarea popririi sau de la scadenţa datoriei (dacă aceasta este posterioară înfiinţării popririi) să consemneze la C.E.C. suma de bani reţinută şi să trimită recipisa instituţiei creditoare; valoarea recipisei va putea fi însă încasată numai după expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea contestaţiilor, iar în cazul în care au fost introduse contestaţii, după soluţionarea definitivă a acestora. Atunci când sumele datorate debitorului sunt poprite de mai mulţi creditori, terţul poprit va anunţa despre aceasta pe creditori şi (în eventualitatea că ei nu se înţeleg asupra sumelor reţinute) va depune recipisa de consemnare la judecătoria în a cărei rază teritorială el îşi are sediul sau domiciliul; instanţa va proceda la distribuirea sumelor, la cererea oricărei persoane interesate, respectând ordinea de preferinţă stabilită de lege. În cazul în care urmărirea se efectuează de către organele administraţiei financiare sumele reţinute se varsă în conturile indicate de aceste organe.

POPRIRE EXECUTORIE PENTRU REALIZAREA DREPTULUI LA ÎNTREŢINERE, varietate a popririi executorii fără validare vizând retribuţia debitorului şi urmărind ca scop încasarea creanţelor corespunzătoare dreptului de întreţinere. Se înfiinţează din oficiu de către instanţa de judecată care a pronunţat hotărârea de stabilire a pensiei

de întreţinere; odată cu obligarea debitorului la plata acestei pensii, instanţa este obligată să dispună din oficiu şi înfiinţarea popririi asupra retribuţiei debitorului sau a oricărui alt venit din muncă urmăribil al debitorului. Această poprire este executorie din momentul în care a fost comunicată terţului poprit, el fiind obligat să plătească creditorului suma reţinută după 5 zile de la data la care datorează plată către debitor. Cei interesaţi pot introduce contestaţie la poprire în termen de 15 zile de la data plăţii primei rate din retribuţie sau de la prima plată al unui al drept similar, făcută după înfiinţarea popririi. Contestaţiile ulterioare acestui termen sunt inadmisibile.

POPRIRE ÎN PROPRIILE MÂINI ALE CREDITORULUI, poprire ce se înfiinţează în situaţia în care creditorul urmăritor şi debitorul urmărit sunt legaţi prin obligaţii reciproce, fără a fi întrunite condiţiile necesare pentru compensarea legală a obligaţiilor respective, creanţele nefiind amândouă lichide şi exigibile. O asemena poprire presupune numai două subiecte, creditorul şi debitorul, iar nu şi un terţ poprit; întrucât unul din aceştia, fiecare fiind şi creditor şi debitor faţă de celălalt, are interesul să-şi asigure în viitor realizarea creanţei sale faţă de debitor, care îi este şi creditor, recurge la poprirea în propriile sale mâini, reunind astfel în persoana sa dubla calitate de creditor urmăritor şi de terţ poprit. Folosind această procedură, creditorul unei sume de bani (el însuşi debitor al debitorului său) poate dobândi pe cale judecătorească dreptul de a reţine în propriile-i mâini suma ce o datorează debitorului. **P. în p.m. ale c.** întruneşte toate trăsăturile unei proceduri de poprire stricto sensu; ea presupune existenţa unui titlu executoriu sau o acţiune judiciară introdusă, care să justifice cererea de poprire, precum şi o dispoziţie de poprire din partea instanţei competente.

PORTOFOLIU, noţiune care desemnează totalitatea titlurilor de credit şi a altor valori mobiliare aflate la dispoziţia unei persoane fizice sau juridice. **P.** de comenzi, totalitatea comenzilor existente la un anumit moment la dispoziţia unei entităţi producătoare sau de desfacere de mărfuri. Nivelul **p.** de comenzi depinde de gradul de competitivitate a produsului, de promptitudinea furnizorului în ceea ce priveşte onorarea comenzilor primite etc.

POSESIE NETULBURATĂ, posesie care a fost începută în mod paşnic. Conservarea posesiei prin mijloace violente nu este incompatibilă cu caracterul netulburat al posesiei, atunci când violenţa (pasivă) este un răspuns al posesorului la actele de violenţă (activă) utilizate de un terţ în vederea deposedării.

POSESIE SUB NUME DE PROPRIETAR, posesie propriu-zisă, la care stăpânirea în fapt asupra lucrului se exercită cu intenţia de a stăpâni pentru sine, de a se considera titular al dreptului posedat. Exercitarea actelor de stăpânire în fapt a lucrului în lipsa acestui element intenţional înlătură ideea de posesie, urmând a fi caracterizată ca simplă detenţie precară.

POSESIE UTILĂ, posesie având calităţile de a căror existenţă legea leagă producerea anumitor efecte juridice specifice. O asemenea posesie trebuie să fie continuă, netulburată, publică şi sub nume de proprietar.

POSESIE VICIATĂ, posesie care nu întruneşte toate calităţile cerute de lege pentru a putea fi caracterizată ca posesie utilă.

POSESIUNE, stare de fapt care constă în deţinerea de către o persoană a unui lucru, cu voinţa de a exercita, în nume propriu, actele materiale de uz şi folosinţă asupra lui, ca şi cum ar fi proprietarul lucrului sau titularul unui alt drept real. **P.**, ca stare de fapt, nu se confundă cu proprietatea, care

constituie un drept. Cel mai adesea, **p.** corespunde cu proprietatea, apărând ca manifestare exterioară a dreptului de proprietate. Există însă situaţii în care **p.** nu corespunde proprietăţii, titularii lor fiind persoane diferite. Protecţia acordată de lege, ca atare, se justifică în primul caz, când corespunde dreptului de proprietate, ca mijloc de apărare a proprietăţii însăşi, dovada **p.** fiind mult mai uşoară decât proba dreptului de proprietate. Ocrotirea recunoscută **p.** în cel de-al doilea caz, când ea are alt titular decât acela al dreptului de proprietate, se justifică prin aceea că permiţând stăpânirea de fapt a lucrului său de către o altă persoană, proprietarul creează aparenţa că acesta din urmă este titularul dreptului de proprietate, aparenţă pe care legea o validează în favoarea siguranţei raporturilor juridice. **P.** presupune întrunirea cumulativă a două elemente: a) un element material (corpus), care se concretizează în orice fel de acte materiale şi juridice, cum ar fi efectuarea sau darea lucrului în locaţiune; b) un element psihologic (animus) care constă în intenţia de a exercita deţinerea lucrului pentru sine, ca proprietar, sau titular al altui drept real. **P.**, pentru a produce efecte juridice, trebuie să fie utilă, adică să fie continuă, netulburată, publică şi neechivocă. **P.** este discontinuă când posesorul o exercită în mod neregulat, cu intermitenţe, tulburată când este începută prin acte de violenţă şi echivocă în cazurile în care nu se poate cunoaşte dacă este exercitată în nume propriu sau pentru altul. Viciile de discontinuitate şi de echivoc pot fi opuse de orice persoană interesată. Viciile de clandestinitate şi de tulburare nu pot fi opuse decât de persoanele faţă de care **p.** prezintă acest caracter. **P.** viciată de una din cauzele arătate devine utilă din momentul în care viciul respectiv încetează. Posesorul este de bună credinţă dacă nu a ştiut şi nici nu trebuia să ştie că persoana de la care a dobândit **p.** nu avea dreptul să dispună de bun. În cazul în care se face dovada că **p.** există la începutul şi la sfârşitul unei perioade, se socoteşte, până la proba contrară, că ea a existat şi între timp. Posesorul este socotit că posedă cu bună credinţă ca un proprietar şi că **p.** este lipsită de vicii dacă nu se dovedeşte contrariul. **P.** se transmite de la o persoană la alta prin predare. Predarea este perfectă de îndată ce, prin voinţa posesorului anterior, lucrul trece în stăpânirea dobânditorului. Predarea se poate efectua remiţând dobânditorului mijloacele necesare spre a lua lucrul în primire. Predarea bunului către cărăuş, spre a fi transportat şi eliberat dobânditorului la destinaţie, se socoteşte că a fost făcută acestuia, dacă prin lege sau contract nu se dispune altfel. Se consideră predare a bunului şi remiterea titlurilor care conferă dreptul de a dispune de ele. **P.** încetează dacă posesorul abandonează bunul sau dacă pierde stăpânirea lui în alt mod. **P.** nu încetează dacă, potrivit cu natura bunului stăpânit, întreruperile sunt normale sau dacă o împrejurare vremelnică împiedică pe posesor să-şi exercite stăpânirea de fapt cu privire la bun. **P.** este considerată că nu a încetat în cazul în care posesorul o redobândeşte anterior împlinirii termenului în care putea introduce acţiunea posesorie sau dacă prin hotărârea pronunţată asupra acesteia s-a dispus restituirea. **P.** este ocrotită prin acţiunile posesorii, acţiuni prin care posesorul unui bun poate cere prin justiţie înapoierea lui, dacă a fost deposedat, ca şi încetarea sau prevenirea tulburării care a afectat sau ameninţă să afecteze bunul. În afară de acţiunile posesorii, **p.** produce următoarele efecte juridice: a) **p.**, fie de bună-credinţă, fie de rea-credinţă, conferă posesorului posibilitatea de dobândi drepturi reale, în temeiul uzucapiunii; b) posesorul de bună-credinţă al unui bun mobil dobândeşte dreptul de proprietate asupra lui prin simplul fapt al po-

sesiunii; dobândeşte, de asemenea, fructele culese şi veniturile scadente pe care le-a încasat; el nu răspunde de pierderea sau deteriorarea lucrului; pentru cheltuielile necesare are dreptul la o restituire integrală, pentru cele utile numai în măsura sporului de valoare adus bunului, iar cât priveşte îmbunătăţirile voluptuarii, dacă nu-i sunt plătite,le poate ridica numai dacă lucrul nu se deteriorează; c) posesorul de rea-credinţă este dator să înapoieze proprietarului toate fructele pe care le-a cules sau veniturile scadente pe care le-a încasat ori pe care trebuie să le culeagă sau să le încaseze; el are dreptul la restituirea cheltuielilor făcute pentru producerea şi culegerea fructelor sau pentru încasarea veniturilor calculate de la data când este obligat să le înapoieze, dar numai în limita valorii acestora; el răspunde de stricăciunile sau pieirea lucrului, chiar dacă acestea au provenit din caz fortuit, afară dacă se dovedeşte că s-ar fi produs şi în cazul în care bunul ar fi fost în posesia proprietarului; posesorul de rea-credinţă nu va fi despăgubit decât pentru cheltuielile necesare şi nu va avea dreptul să reţină lucrul.

POSESOR, persoana care exercită posesia unui lucru.

POSESOR DE BUNĂ-CREDINŢĂ, posesor care ignoră nevalabilitatea titlului pe baza căruia exercită stăpânirea materială şi puterea asupra unui lucru.

POSESOR DE REA-CREDINŢĂ, posesor care cunoaşte nevalabilitatea titlului în virtutea căruia exercită stăpânirea materială asupra lucrului. Este obligat să restituie proprietarului, odată cu lucrul, şi fructele naturale şi civile produse de acesta, atât pe cele pe care le-a cules sau perceput, cât şi pe cele pe care, din neglijenţa sa, nu le-a perceput. El este îndreptăţit însă să primească de la proprietar toate cheltuielile necesare pe care le-a făcut cu lucrul, inclusiv cele făcute în vederea producerii fructelor.

POSESOR LEGITIM, deţinătorul unei cambii, bilet la ordin, cec sau al unui conosament la ordin care îşi justifică dreptul său printr-o serie neîntreruptă de giruri, chiar dacă ultimul gir este în alb. Girurile şterse se socotesc în această privinţă ca nescrise.

POSSESSIO INIUSTA, posesie viciată. (D.R.)

POSSESSIO IURIS, posesia unui drept.(D.R.)

POSSESSIONIS ELEMENTA: ANIMUS ET CORPUS, "elementele posesiunii sunt: intenţia şi corpul".

POSTDATARE, faptul de a înscrie într-un act, de către emitent sau prin acordul părţilor, o dată posterioară aceleia reale la care actul s-a întocmit sau semnat, de regulă cu scopul de a evita sau obţine producerea unor efecte care nu ar avea loc la data reală a actului. **P.** este interzisă.

POTESTATIV, a se vedea *condiţie potestativă*.

POZIŢIA PROCESUALĂ A JUDECĂTORULUI, rolul judecătorului în instrucţia procesului civil. Rolul instanţei judecătoreşti este de a soluţiona conflictul de interese cu care a fost sesizată, deci de a pronunţa o hotărâre cu privire la pretenţia dedusă judecăţii. Pentru realizarea acestui obiectiv, instaţa are două funcţii procedurale: de a cerceta cauza şi de a o soluţiona. Îndeplinirea primei funcţii duce la stabilirea situaţiei de fapt incidentă speţei respective, iar cea de-a doua funcţie duce la pronunţarea hotărârii, ceea ce presupune calificarea judiciară a situaţiei de fapt deja stabilită şi deducerea efectului juridic. Pentru realizarea acestor două funcţii procedurale sunt posibile două sisteme în ceea ce priveşte poziţia procesuală a judecătorului: procedura acuzatorială şi procedura inchizitorială. Procedura acuzatorială este orală, publică şi contradictorie, bazându-se, de regulă, pe un sistem de probe legale care interzice judecătorului să se pronunţe după intima sa convingere. Conducerea procesului este

abandonată complet părţilor, care sunt singurele ce au iniţiativă procesuală, judecătorul fiind un simplu arbitru, închis în cadrul procesual stabilit de către părţi, trebuind să aibă o neutralitate absolută, un rol pur pasiv. Procedura inchizitorială se caracterizează prin faptul că judecătorul exercită un rol activ şi are o influeţă preponderentă în desfăşurarea activităţii procesuale. Ea este în principiu scrisă, secretă şi necontradictorie, însă judecătorul apreciază probele după convingerea sa intimă. Nici unul din cele două sisteme nu trebuie absolutizat, deoarece duse la limită, nu pot decât să dăuneze bunei înfăptuiri a justiţiei în pricinile civile. Trebuie avut în vedere că, pe de o parte, prin procesul civil se urmăreşte realizarea unor interese private, ceea ce presupune ca părţile să aibă un rol important în desfăşurarea procesului civil, iar, pe de altă parte, este necesar să se asigure un echilibru procesual, oferindu-se posibilitatea judecătorului că, în cazurile şi în condiţiile prevăzute expres de lege, să influenţeze mersul procesului civil. În acest sens, în legislaţia franceză, a cărei procedură civilă, prin tradiţie, era caracterizată printr-o poziţie pur pasivă a judecătorului faţă de litigiul dedus judecăţii, au fost adoptate în ultimul timp numeroase norme juridice care au dus la creştera puterilor judecătorului în ceea ce priveşte "instrucţia" procesului, determinarea elementelor de fapt şi de drept ale procesului. Art. 129 C. proc. civ. prevede că, preşedintele este în drept să pună întrebări părţilor sau să pună în dezbaterea lor orice împrejurări de fapt sau de drept care duc la dezlegarea pricinii, chiar dacă nu sunt cuprinse în cerere sau întâmpinare. El va putea ordona dovezile pe care le va găsi de cuviinţă, chiar dacă părţile se împotrivesc. De asemena, art. 130 alin. 2 C. proc. civ. dispune că judecătorii sunt datori să stăruie, prin toate mijloacele legale pentru a descoperi adevărul şi pentru a preveni orice greşeală în cunoaşterea faptelor; ei vor da părţilor ajutor activ în ocrotirea drepturilor şi intereselor lor. În literatura de specialitate şi în practica judiciară, se consideră că, prin aceste două texte de lege, procedura noastră civilă consacră principiul rolului activ al judecătorului. Se observă însă că primul articol menţionat mai sus nu stabileşte o obligaţie pentru preşedintele completului de judecată, ci numai o posibilitate pentru acesta. Mai mult, din formularea textului, rezultă că sunt avute în vedere acele împrejurări de fapt sau de drept care se încadrează în limitele cadrului procesual, sub aspectul obiectului şi al părţilor în proces, ce se desprinde din cererea de chemare în judecată şi din întâmpinare, deci ale cadrului procesual stabilit deja de reclamant şi de pârât. A pune în dezbatere posibilitatea reclamantului de a-şi mări câtimea obiectului sau de a cere şi altceva, ori posibilitatea oricăreia dintre părţi de a solicita introducerea în proces a unui terţ, înseamnă că judecătorul s-a pronunţat implicit cu privire la soluţia ce o va da în urma dezbaterilor pe fond. Numai prima parte a art. 130 alin. 2 C. proc. civ. prevede o obligaţie în sarcina judecătorului, ceea ce înseamnă că rolul activ al judecătorului se manifestă, în principal, în materie probatorie. A admite că rolul activ al judecătorului este un principiu general al procedurii civile, ar însemna că el se aplică în tot cursul procesului, cu excepţia cazurilor în care legea prevede în mod expres contrariul, iar în situaţia în care judecătorul nu a manifestat rol activ, sancţiunea ar fi nulitatea hotărârii. De exemplu, dacă s-a încălcat o normă dispozitivă, judecătorul ar trebui să-i pună în vedere părţii interesate că poate să invoce această încălcare. Presupunând că judecătorul nu a făcut aceasta, hotărârea pronunţată ar putea fi viciată pe motiv că a fost viciat principiul rolului activ al

judecătorului. Însă, încălcarea unei norme dispozitive nu poate fi invocată decât într-un anumit termen şi niciodată direct în apel sau, după caz, în recurs. În ipoteza în care reclamantul propune proba cu martori pentru a dovedi un act juridic, încălcând astfel prevederile art. 1191 C. civ. (normă juridică dispozitivă, concluzie desprinsă din chiar alineatul 3 al acestui articol), iar pârâtul nu se opune, ar însemna că instanţa este obligată să dea pârâtului ajutor activ în ocrotirea drepturilor şi intereselor sale. A răspunde afirmativ înseamnă a încălca obligaţia prevăzută de lege de a descoperi adevărul, care însă în această situaţie, se îndeplineşte printr-o poziţie pur pasivă, iar nu printr-una activă. Un alt caz, în care s-a exagerat rolul activ al judecătorului, are în vedere decizia de îndrumare nr. 12/1958 pct. 1 şi 2 a Plenului fostului Tribunal Suprem, prin care se stabilise că instanţele judecătoreşti, atunci când li se înfăţişează acte de dispoziţie, sub forma renunţării, achiesării, tranzacţiei, au obligaţia, în virtutea rolului activ, de a verifica dacă aceste ~~acte nu urmăresc un scop ilicit, fiind~~ potrivnice legilor, intereselor statului sau ale terţilor, ori nu sunt rezultatul unui viciu de consimţământ, iar dacă va constata o asemenea situaţie, instanţa va respinge cererea şi va trece mai departe la judecarea cauzei. Încălcarea legilor nu trebuie însă legată de rolul activ al judecătorului, acesta din urmă având menirea de a rezolva pretenţia dedusă judecăţii prin aplicarea legii, iar nu prin nesocotirea ei. De exemplu,refuzul instanţei de a lua act de renunţarea reclamantului la judecată, intervenită după ce s-a intrat în dezbaterea fondului, atunci când pârâtul nu este de acord, nu constituie o aplicare a principiului rolului activ, ci o aplicare a art. 246 alin. final C. proc. civ. Eventuala fraudare a intereselor terţilor (statul este şi el un terţ) nu constituie un motiv pentru a se refuza pronunţarea unei hotărâri de expedient, de vreme ce aceasta nu le este opozabilă terţilor. Cât priveşte viciile de consimţământ acestea atrag nulitatea relativă a actului juridic, aşa încât instanţa nici nu le poate reţine din oficiu. Rolul activ al judecătorului se manifestă, în primul rând, în materie probatorie, judecătorul fiind obligat să depună toate diligenţele pentru descoperirea adevărului, iar, în acest scop, pentru stabilirea corectă a situaţiei de fapt, art. 138 pct. 4 C. proc. civ. oferă posibilitatea instanţei să încuviinţeze probe, chiar dacă nu au fost propuse în termenul şi în condiţiile prevăzute de lege, atunci când constată că dovada nu a fost cerută din pricina neştiinţei şi lipsei de pregătire a părţii. Rezultă că în sistemul nostru procedural instanţa nu poate să respingă cererea de chemare în judecată ca nedovedită, deoarece este obligată să ordone probe şi din oficiu. Proba trebuie însă să fie legală şi să fie în prealabil pusă în discuţia părţilor, pentru a se respecta principiul contradictorialităţii, precum şi dreptul de apărare. De asemenea, instanţa poate să ~~invoce din oficiu încălcarea normelor~~ imperative. Dacă încălcarea unei norme imperative s-a observat cu ocazia deliberării, pentru a respecta contradictorialitatea şi dreptul de apărare, instanţa trebuie să repună cauza pe rol, dând astfel părţilor posibilitatea să discute această împrejurare. Potrivit art. 306 C. proc. civ., instanţa de recurs poate invoca din oficiu motive de casare, care însă trebuie puse în discuţia prealabilă a părţilor. Printre alte norme juridice care îl obligă pe judecător să aibă un rol activ sunt şi: art. 84 C. proc. civ., potrivit căruia "cererea de chemare în judecată sau pentru exercitarea unei căi de atac este valabil făcută chiar dacă poartă o denumire greşită"; art. 155 alin. 3 C. proc. civ., care dispune că "instanţa este obligată să cerceteze dacă amânarea cerută de amândouă părţile pentru un anumit motiv nu tinde la o amânare prin învoiala părţilor"; art. 114

alin. 2, art. 118, art. 82 alin. 2-4 etc., toate din C. proc. civ. Legea prevede uneori posibilitatea pentru un judecător de a aplica sau nu sancţiunea prevăzută de norma juridică, ori de a determina sancţiunea. În acest sens sunt: art. 55, art. 63 alin. 2 şi art. 210 alin. 2 C. proc. civ., care permit instanţei să dispună disjungerea de cererea de chemare în judecată a cererii de intervenţie principală, a cererii de chemare în garanţie sau a cererii reconvenţionale; art. 156 alin. 1 C. proc. civ., conform căruia, instanţa va putea da un singur termen pentru lipsa de apărare temeinic motivată; art. 244 C. proc. civ., care reglementează suspendarea legală judecătorească (facultativă); art. 279 C. proc. civ., ce reglementează execuţia vremelnică judecătorească; art. 1101 alin. 2 şi 3 C. civ., care permit judecătorilor să acorde un termen de graţie; art. 303 alin. 5 C. proc. civ., în temeiul căruia, preşedintele instanţei poate înapoia cererea de recurs părţii prezente, prelungind termenul de recurs cu 5 zile; art. 325 C. proc. civ., care oferă posibilitatea instanţei de a dispune suspendarea executării hotărârii a cărei revizuire se cere etc. În toate aceste cazuri, judecătorul are posibilitatea de a avea un rol activ, legea lăsând la libera lui apreciere sancţionarea normei juridice, respectiv determinarea sancţiunii. Poziţia procesuală activă a judecătorului, în limitele expres stabilite de lege, nu trebuie să fie exagerată, deoarece procesul civil este, în regulă generală, un proces al intereselor private. Trebuie asigurat un echilibru între principiul disponibilităţii, principiul contradictorialităţii şi poziţia procesuală activă a judecătorului, deci nu se poate deroga de la primele două principii în lipsa unui text expres de lege.

POZIŢIE DE CONTROL, orice participare la capitalul social care conferă deţinătorului sau deţinătorilor acesteia, acţionând în mod concertat, cel puţin o treime din drepturile de vot în adunarea generală a emitentului, fie ea singură, fie împreună cu voturile care ar putea fi obţinute de deţinătorul sau deţinătorii respectivei participări, acţionând în mod concertat, prin conversiunea obligaţiunilor convertibile ori prin exercitarea drepturilor aferente altor titluri subscrise de emitent şi aparţinând deţinătorului respectivei participări la capital sau deţinătorilor acesteia acţionând în mod concertat (D.R.).

POZIŢIE MAJORITARĂ, orice participare la capitalul social care conferă deţinătorului sau deţinătorilor acesteia, acţionând în mod concertat, fie mai mult de jumătate din totalul drepturilor de vot, fie drepturi de vot suficiente pentru a alege şi revoca majoritatea membrilor consiliului de administraţie al emitentului (D.R.).

PRACTICĂ JUDICIARĂ, a se vedea *jurisprudenţă*.

PRACTICAUA HOTĂRÂRII, partea introductivă a hotărârii în care se consemnează datele privind identificarea instanţei şi ceea ce s-a petrecut în şedinţa de judecată în care cauza a fost dezbătută în fond. **P.h.** trebuie să cuprindă: a) denumirea instanţei de la care provine hotărârea, cât şi denumirea propriu-zisă a acesteia: sentinţă sau decizie; b) ziua şi anul când a avut loc dezbaterea; c) modul de compunere a completului de judecată, indicându-se numele judecătorilor, a procurorului (dacă a pus concluzii) şi grefierului; d) numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor, modul cum a fost îndeplinită procedura de citare şi care dintre ele s-a prezentat, precum şi numele reprezentanţilor şi apărătorilor care le-au asistat; e) obiectul cererii şi susţinerii părţilor (în prescurtare), precum şi probele care au fost administrate la acel termen de judecată. În cazul în care pronunţarea soluţiei a fost amânată, menţiunile pe care trebuie să le cuprindă **p.h.** se vor trece în încheierea de dezbateri, respectiv de amâ-

nare a pronunțării, despre care se va face mențiune în hotărâre; face excepție completul de judecată care va fi menționat din nou și în **p.h.**, pentru a se putea verifica dacă judecătorii care au participat la dezbateri au pronunțat și hotărârea.

PRAESCRIPTIO EXTINCTIVA, prescripția extinctivă.

PREAVIZ, încunoștiințare prealabilă făcută celeilalte părți contractante de către partea care intenționează să denunțe unilateral un contract cu executare succesivă, în condițiile legii.

PRECARITATEA POSESIEI, viciu al posesiei, concretizat în aceea că stăpânirea materială a lucrului este lipsită de elementul intențional, psihologic, caracteristic posesiei; posesorul săvârșește actele sau faptele materiale de folosință ori de putere asupra lucrului, nu pentru sine, ci pentru altcineva, fiind, deci un simplu detentor precar. **P.p.** echivalează în realitate cu însăși lipsa posesiei (posesia neputând exista ca atare în lipsa elementului intențional) și nu cu un simplu viciu al acesteia. Privită ca viciu al posesiei, **p.p.** are un caracter absolut și perpetuu; ea încetează și detenția precară se poate transforma în posesie, prin intervertirea titlului, în situațiile expres și limitativ prevăzute de lege, și anume: a) în ipoteza în care deținătorul lucrului primește, cu bună-credință, de la o terță persoană, alta decât adevăratul proprietar, un titlu translativ de proprietate în privința lucrului; b) în cazul când deținătorul bunului neagă dreptul celui de la care îl deține, prin acte de rezistență neechivoce; actele de rezistență trebuie însă să fie astfel exprimate încât să nu lase nici o îndoială asupra schimbării intervenite în elementul intențional al posesiei; c) când detentorul precar transmite stăpânirea lucrului printr-un act cu titlu particular translativ de proprietate, unui terț de bună-credință, acesta din urmă începe să stăpânească bunul de-

bândit ca un posesor, considerându-se proprietar, cu toate că cel care i l-a transmis nu avea această calitate; d) când transmiterea posesiei de la un detentor precar se face printr-un act cu titlu universal, iar succesorul este de bună-credință.

PREDARE SILITĂ A BUNURILOR IMOBILE, formă a executării silite directe la care se recurge atunci când o parte este obligată să lase alteia posesiunea unui imobil, fiind condamnată să predea acel imobil. Situațiile de natură să genereze asemenea obligații pot decurge spre exemplu, ca efect al hotărârii judecătorești prin care se soluționează o acțiune în revendicare, ori o acțiune în evacuare, al ordonanței de adjudecare etc. Această procedură începe cu trimiterea unei somații debitorului, prin care acesta este invitat să predea imobilul în posesia creditorului în termen de cel mult 8 zile; dacă debitorul nu se conformează, la expirarea termenului arătat judecătoria va delega, la cererea creditorului, pe executorul judecătoresc să se deplaseze, singur sau însoțit de un judecător, la fața locului și să procedeze la predarea imobilului. În eventualitatea că la fața locului executorul judecătoresc întâmpină rezistența debitorului, ori acesta lipsește, predarea se va face cu concursul forței publice. Operațiile efectuate de executor la fața locului, inclusiv predarea, se consemnează într-un proces-verbal care se semnează de părți și de ceilalți participanți; originalul acestui proces-verbal se depune la instanță, care printr-o încheiere, va constata de îndată finalizarea executării. Câte o copie din procesul-verbal se va înmâna părților.

PREDAREA LEGATELOR, modalitate prin care legatarii (moștenitori nesezinari) dobândesc posesia obiectului legatului cu care au fost gratificați. **P.l.** se cere de către legatar și se efectuează de către moștenitorii rezervatari, care, cu excepția soțului supraviețuitor, sunt sezinari, sau de către soțul

supravieţuitor după ce acesta a fost însezinat prin primirea certificatului de moştenitor. **P.l.** se consideră efectuată, legatarul dobândind posesia deplină asupra bunului respectiv, de la data predării de bunăvoie sau de la aceea a cererii de predare.

PREDAREA SILITĂ A BUNURILOR MOBILE, formă a executării silite directe la care se recurge atunci când prin titlu executoriu debitorul este obligat să predea creditorului un lucru mobil anume determinat. Această procedură presupune emiterea unei somaţii de către executorul judecătoresc prin care debitorul este invitat să predea bunul în natură în termen de o zi; dacă debitorul nu dă curs acestei invitaţii, executorul judecătoresc se deplasează la faţa locului, preia bunul respectiv şi îl predă el însuşi creditorului, încheind proces-verbal cu privire la cele săvârşite.

PREDECEDAT, persoană care a încetat din viaţă înaintea persoanei pe care ar fi urmat să o moştenească. **P.** nemaifiind în viaţă, nu mai are calitatea de subiect de drept şi, deci, nu mai are nici capacitatea succesorală, fiind exclus de la moştenirea lăsată de defunct. Succesorii lui vor putea, însă, veni la moştenirea în cauză, prin reprezentare succesorală, în condiţiile legii.

PREEMŢIUNE, a se vedea *drept de preemţiune*.

PREFERINŢĂ, a se vedea şi *pact de preferinţă; privilegiu*.

PREJUDICII DIRECTE/INDIRECTE, a se vedea *daune directe*.

PREJUDICII PREVIZIBILE/IMPREVIZIBILE, a se vedea *daune previzibile*.

PREJUDICIU, vătămare adusă dreptului subiectiv al unei persoane, care a suferit pierderea vieţii sau a sănătăţii, lezarea unor interese materiale sau morale, ori efecte negative patrimoniale, ca urmare a faptei ilicite săvârşite de altă persoană sau a "faptei" unor lucruri sau fiinţe pentru care aceasta poartă răspunderea în condiţiile legii. **P.** patrimonial produs generează în sarcina autorului răspunderea civilă delictuală sau contractuală, adică obligaţia de a repara daunele produse. Repararea se face în principal în natură şi dacă aceasta nu este posibil, prin echivalent bănesc, prin plata de despăgubiri (daune interese). Evaluarea despăgubirilor se face potrivit următoarelor principii stabilite de lege: a) este supus reparării numai **p.** cert (actual sau viitor); b) repararea este integrală incluzând atât prejudiciul efectiv (damnum emergens) cât şi foloasele nerealizate (lucrum cessans); c) în răspunderea delictuală **p.** include atât daunele previzibile, cât şi cele neprevizibile, pe când în răspunderea contractuală, debitorul răspunde numai pentru daunele prevăzute sau previzibile la încheierea contractului, cu excepţia cazului când neexecutarea obligaţiei asumate este urmare a intenţiei (dolului său) şi când va răspunde şi pentru daunele neprevăzute; d) în răspunderea contractuală este reparabil numai **p.** direct determinat cauzal prin faptul că a generat neexecutarea contractului. Despăgubirile în cazul **p.** contractual sunt moratorii (pentru executarea cu întârziere) şi compensatorii (echivalentul **p.** suferit). Despăgubirile moratorii pot fi cumulate cu executarea în natură. Evaluarea despăgubirilor poate fi judiciară legală (de regulă referitor la dobânzi) şi convenţională, stabilită prin clauza penală. Pentru acordarea de despăgubiri, debitorul trebuie de regulă pus în întârziere, cu excepţia unor cazuri limitativ stabilite de lege şi în materie comercială, în care debitorul este de drept în întârziere.

PREJUDICIU CERT, daună a cărui existenţă este certă şi a cărui întindere poate fi determinată. Este cert nu numai prejudiciul actual, ci şi cel viitor, în măsura în care apare ca o prelungire directă şi necesară a unor fapte actuale. Când dauna viitoare are

caracter succesiv, reparaţia poate fi stabilită nu numai sub forma unei sume globale, ci şi în forma unor prestaţii băneşti succesive, ca rentă viageră, sau pe timp limitat.

PREJUDICIU DIRECT, daună care este o consecinţă nemijlocită a faptei ilicite păgubitoare, de care se conexează printr-un raport de cauzalitate. Numai **p.d.** este susceptibil de reparaţii; în privinţa prejudiciului indirect nu se poate stabili o legătură cauzală şi, drept urmare, acesta iese din domeniul de aplicabilitate al răspunderii civile. Ca urmare, creditorii neplătiţi nu pot pretinde despăgubiri de la acela care se face vinovat de moartea debitorului lor, deoarece nu se ştie dacă, rămasă în viaţă, victima ar fi intenţionat să-şi onoreze datoriile faţă de aceştia; prejudiciul suferit de creditorii victimei fiind indirect, iese din aria răspunderii.

PREJUDICIU EFECTIV SUFERIT, a se vedea: *pierdere efectivă; damnium emergens.*

PREJUDICIU MATERIAL, consecinţă, susceptibilă de evaluare bănească, care decurge din vătămarea unui drept sau interes legitim patrimonial. De regulă, **p.m.** presupune o legătură materială, dar aceasta nu este o condiţie obligatorie; uneori el se concretizează în pierderea totală sau parţială a unui drept patrimonial. **P.m.** are sau poate avea două elemente componente: a) pierderea efectiv suferită; b) beneficiul nerealizat.

PREJUDICIU MORAL, consecinţă nesusceptibilă de evaluare bănească, care rezultă din evaluarea unui drept sau interes patrimonial şi constă în moartea, durerile fizice sau psihice cauzate prin vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii, atingerea onoarei sau reputaţiei unei persoane etc.; a se vedea şi *prejudiciu patrimonial*

PREJUDICIU PERSONAL, prejudiciu cert şi direct, suferit în fiinţa sa sau în bunurile sale, de către persoana (fizică sau juridică) victimă a unei fapte ilicite păgubitoare. Legea dispune că numai persoana vătămată se poate constitui parte civilă sau poate acţiona în instanţa civilă pentru repararea pagubei pricinuite prin infracţiune. Cu toate acestea, dreptul la acţiune în despăgubire nu este intim legat de persoană; în caz de inacţiune a victimei, el poate fi exercitat de creditorii săi, pe calea acţiunii oblice; de asemenea, dreptul de reparaţie al victimei trece, prin decesul ei, la moştenitori. În unele situaţii dreptul de reparaţie se naşte de la început ca element al patrimoniului altor persoane care, şi ele, au fost prejudiciate prin aceeaşi faptă ilicită.

PREJUDICIU REZULTAT DIN VĂTĂMAREA PERSOANEI, efect provocat prin atingerea drepturilor personale nepatrimoniale privitoare la viaţa, sănătatea, integritatea corporală, onoarea sau demnitatea unei persoane fizice; se poate identifica în moartea, vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii ori în ştirbirea reputaţiei sau în lezarea sub orice formă a atributelor ce definesc condiţia morală; poate avea caracter patrimonial sau moral. a) În caz de moarte, prejudiciul este patrimonial şi moral în acelaşi timp; moştenitorii victimei pierd prin dispariţia victimei un sprijin material şi moral, fiind astfel obligaţi să-şi modifice condiţiile de viaţă. Dreptul la reparaţie, în această situaţie, revine succesorilor fie ca un drept dobândit prin moştenire, fie ca un drept ce se naşte direct în patrimoniul lor. Prin efectul moştenirii se transmit succesorilor drepturile victimei privitoare la repararea daunelor patrimoniale încercate de ea şi care au survenit între momentul consumării faptei ilicite şi cel al morţii; dreptul la reparare se naşte direct în patrimoniul terţilor cu privire la pagubele suferite de aceştia ca urmare a cheltuielilor suportate cu tratamentul medical aplicat pentru salvarea vieţii victimei, sau cele de înmormântare, precum şi daunele rezultate din pierderea susţinătorului. b) În cazul

vătămării integrității corporale sau a sănătății, prejudiciul are de asemenea caracter patrimonial și totodată moral; el se concretizează în cheltuielile medicale suportate de victimă sau pierderea ori restrângerea câștigului realizat prin muncă datorită pierderii totale sau parțiale a capacității sale de muncă, precum și în durerile fizice și psihice încercate de ea. Este îndreptățită la despăgubire atât persoana încadrată în muncă cât și persoana neîncadrată în muncă la data faptei ilicite; are dreptul la despăgubiri actuale pentru capacitatea de muncă viitoare chiar minorul sub 14 ani, dacă incapacitatea pe care o va suferi după împlinirea acestei vârste este certă. c) În cazul atingerii drepturilor personale nepatrimoniale referitoare la ființa morală, prejudiciul este de regulă moral, pe cale de excepție poate fi și patrimonial. Repararea prejudiciului moral se face prin mijloace specifice; ea poate fi cerută numai de către persoana vătămată. Pentru acele prejudicii morale care implică o modificare a echilibrului vieții victimei, aceasta din urmă este îndreptățită să pretindă despăgubiri în compensare.

PRELUARE, tranzacție sau o serie de tranzacții cu valori mobiliare conferind persoanei sau grupului de persoane implicate, prin titlurile astfel dobândite, singure ori împreună cu cele deja deținute ori controlate, o poziție de control sau majoritară în participarea la capitalul social al emitentului (D.R.).

PRENOTARE ÎN CARTEA FUNCIARĂ, înscriere provizorie, având caracter imperfect, care este condiționată de justificarea ei ulterioară. Se încuviințează în cazul în care înscrisul original referitor la dobândirea, modificarea sau stingerea unui drept real supus întabulării nu întrunește condițiile de întabulare. Încuviințarea **p. în c.f.** se face pentru ca solicitantul să poată beneficia de prioritatea înscrierii.

PRENUME, a se vedea *nume*.

PREPUS, persoană care acceptă să facă ceva în interesul altei persoane, punându-se sub direcția, supravegherea și controlul acesteia. Faptele ilicite păgubitoare săvârșite de **p.** în îndeplinirea funcțiilor încredințate angajează răspunderea comitentului. Funcțiile încredințate nu trebuie să corespundă celor pe care le implică postul trecut în schemă; ceea ce contează sunt funcțiile încredințate în fapt.

PRESCRIPȚIA DREPTULUI DE A CERE EXECUTAREA SILITĂ, cale de stingere a dreptului creditorului de a pune în executare, pe cale silită, titlul său executoriu, care presupune neglijarea exercitării acestui drept un anumit timp. Legea dispune că dreptul de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executoriu se prescrie prin împlinirea unui termen de trei ani. **P.d. de a c.e.s.** începe să curgă de la data nașterii acestui drept, ea nefiind o continuare a prescripției dreptului material la acțiune, ci o prescripție nouă, de sine stătătoare, ce privește posibilitatea de a cere executarea silită a unui titlu ce obligă la a da, a face sau nu a face, corespunzător obiectului obligației. Din momentul împlinirii acestei prescripții, organul competent nu mai poate elibera titlu executoriu, iar dacă eliberarea titlului s-a făcut anterior, nu mai poate proceda la punerea lui în executare pe cale silită. Această prescripție nu împiedică, însă, în principiu, executarea voluntară a obligației. Aplicarea prescripției se face din oficiu, nefiind necesară o cerere specială a părții interesate. În mod excepțional, prin alte legi se reglementează și alte termene, și anume: dreptul de a cere executarea silită a impozitelor și taxelor se prescrie în 5 ani; dreptul de a pune în executare amenzile contravenționale se prescrie în termen de un an; hotărârile prin care se constată dreptul de a cere executarea silită a unei obligații cu caracter

nepatrimonial pot fi puse în executare în termen de 30 de ani de la data când au devenit titluri executorii.

PRESCRIPŢIA DREPTULUI LA ACŢIUNE, mijloc de stingere a dreptului la acţiune în sens material prin neexercitarea acelui drept în intervalul stabilit de lege. **P.d. la a.** face ca titularul unui drept subiectiv sau creditorul care a rămas inactiv un anumit răstimp, să-şi piardă ocrotirea dreptului respectiv pe calea acţiunii în justiţie şi, odată cu aceasta, posibilitatea de a obţine executarea silită a obligaţiei corelative lui. Prin aplicarea **p.d. la a.** se evită dificultăţile de ordin probator care s-ar putea ivi odată cu trecerea unui timp mai îndelungat, fie ca urmare a pierderii sau distrugerii înscrisurilor preconstituite, fie din pricina dispariţiei unor martori importanţi sau a diminuării preciziei cu care faptele pot fi reconstituite pe baza datelor păstrate în memorie. Stingerea prin prescripţie a dreptului la acţiune constituie sancţiunea instituită de lege pentru titularul acelui drept care, din neglijenţă, nu l-a exercitat un timp mai îndelungat. Domeniul de aplicare al **p.d. la a.** cuprinde, în măsura în care legea nu dispune altfel, drepturile la acţiune având un obiect patrimonial, precum şi dreptul la acţiunea în anulare; rămân în afara acestui domeniu, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege, drepturile nepatrimoniale, dreptul la acţiunea în nulitate absolută, drepturile la acţiune în sens procesual care nu sunt însoţite de un drept la acţiune în sens material precum şi drepturile subsidiare. Termenul general de prescripţie este de 3 ani; legea prevede şi o serie de termene speciale, mai scurte (cum ar fi bunăoară termenul de 6 luni pentru orice acţiune privitoare la viciile ascunse). Termenul de prescripţie începe să curgă de la naşterea dreptului la acţiune, care cel mai frecvent se produce la data încălcării dreptului subiectiv (în cazul drepturilor absolute); în ipoteza raporturilor juridice având ca obiect o inacţiune, dreptul la acţiune se naşte în momentul săvârşirii de către subiectul pasiv a acţiunii de la care era obligat să se abţină; când raporturile juridice au ca obiect o obligaţie de a da sau de a face, naşterea dreptului la acţiune are loc când creditorul poate cere executarea acelei obligaţii; în raporturile juridice în care debitorul se obligă să săvârşească o acţiune oricând la cererea creditorului, ca şi în acelea în care termenul de executare a obligaţiei debitorului nu este stabilit, data naşterii dreptului la acţiune coincide cu data naşterii raportului juridic; în ce priveşte obligaţiile sub condiţie suspensivă ori cu termen suspensiv, dreptul la acţiune se naşte pe data împlinirii condiţiei sau expirării termenului; în cazul creanţelor având ca obiect prestaţii succesive, pentru fiecare din acestea se naşte un drept la acţiune separat, ce se prescrie distinct de celelalte; **p.d. la a.** în anularea unui act juridic pentru violenţă începe să curgă de la data încetării violenţei, iar în celelalte cazuri de nulitate relativă, de la data când cel îndreptăţit, reprezentantul său legal sau persoana chemată de lege să-i încuviinţeze actele a cunoscut cauza nulităţii, însă nu mai târziu de împlinirea a 18 luni de la data încheierii actului; dreptul la acţiune pentru valorificarea pretenţiilor patrimoniale legate de acest act nul începe să se prescrie de la data rămânerii definitive a hotărârii organului de jurisdicţie prin care s-a constatat nulitatea absolută sau a fost declarată nulitatea relativă a actului respectiv; în cazul viciilor ascunse ale unui lucru transmis sau ale unei lucrări executate, curgerea prescripţiei începe de la data descoperirii viciilor, dar nu mai târziu de împlinirea unui an de la predarea lucrului sau lucrării, iar în cazul unei construcţii, cel mai târziu de la împlinirea a trei ani de la predare; dreptul la acţiune izvorât din fapte ilicite începe să se prescrie de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să

cunoască atât paguba, cât şi pe cel ţinut să răspundă de ea, soluţie care se aplică prin asemănare şi în cazul îmbogăţirii fără justă cauză. Cursul **p.d. la a.** se suspendă sau se întrerupe în prezenţa unor împrejurări expres menţionate de lege în acest sens.

PRESCRIPŢIE ACHIZITIVĂ, mod de dobândire a dreptului de proprietate şi a altor drepturi reale asupra unor bunuri imobile, prin exercitarea posesiei asupra acelor bunuri, un interval de timp stabilit de lege. **P.a.** se deosebeşte de prescripţia extinctivă prin aceea că ea duce la dobândirea unor drepturi, în vreme ce aceasta din urmă are ca efect pierderea posibilităţii de a obţine realizarea prin constrângere a unor drepturi. Termenul de **p.a.** se calculează pe zile şi nu pe ore, la calcul neintrând ziua în care începe; se socoteşte încheiată la împlinirea ultimei zile a termenului. Pe parcursul curgerii termenului se pot ivi cauze de întrerupere, care produc aceleaşi efecte ca în cazul prescripţiei extinctive. Întreruperea este naturală atunci când posesorul este şi rămâne lipsit, în decurs de mai mult de un an, de folosinţa lucrului, fie de către adevăratul proprietar, fie de către o altă persoană, ca şi atunci când lucrul este declarat prin lege imprescriptibil. Întreruperea artificială a **p.a** intervine în aceleaşi situaţii şi în aceleaşi condiţii ca întreruperea prescripţiei extinctive. **P.a.** poate fi, de asemenea, suspendată în aceleaşi condiţii şi cu aceleaşi efecte ca prescripţia extinctivă. Beneficiarul **p.a.** poate renunţa la efectele acesteia, după împlinirea ei; renunţarea poate fi expresă sau tacită, dar şi într-un caz şi în celălalt, pentru a fi valabilă, este necesar ca înstrăinătorul să aibă capacitatea de a înstrăina. Creditorii sau orice altă persoană interesată pot însă invoca prescripţia câştigată de debitorul lor, chiar dacă acesta a renunţat la ea.

PRESCRIPŢIE EXTINCTIVĂ, cale de stingere a dreptului la acţiune în sens material, prin neexercitarea acestui drept în intervalul de timp stabilit de lege; ea determină ca titularul unui drept subiectiv, sau creditorul care a rămas inactiv un anumit răstimp, să-şi piardă ocrotirea dreptului respectiv pe calea acţiunii în justiţie, şi odată cu aceasta, posibilitatea de a obţine executarea silită a obligaţiei corelative lui. **P.e.** asigură stabilitatea şi certitudinea raporturilor juridice, securitatea circuitului civil; prin aplicarea ei se evită dificultăţile de probaţiune care s-ar putea ivi odată cu trecerea unui timp mai îndelungat, fie ca urmare a pierderii sau distrugerii înscrisurilor preconstituite, fie din pricina dispariţiei unor martori importanţi sau a diminuării preciziei cu care faptele pot fi reconstituite pe baza datelor păstrate în memorie. Stingerea prin prescripţie a dreptului la acţiune constituie sancţiunea instituită de lege pentru titularul acelui drept care, din neglijenţă, nu l-a exercitat un timp îndelungat. Domeniul de aplicare al **p.e.** cuprinde, în măsura în care legea nu dispune altfel, drepturile la acţiune având un obiect patrimonial, precum şi dreptul la acţiune în anulare. Se situează în afara acestui domeniu, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege, drepturile nepatrimoniale, dreptul la acţiunea în nulitate absolută (care însă nu include şi pe acela referitor la valorificarea consecinţelor patrimoniale ce decurg din nulitatea constatată), drepturile la acţiune în sens procesual care nu sunt însoţite de un drept la acţiune în sens material, precum şi drepturile subsidiare. Termenul general de prescripţie este de 3 ani. Termenul de prescripţie începe să curgă de la naşterea dreptului la acţiune, care cel mai adesea se produce la data încălcării dreptului subiectiv; în ipoteza raporturilor juridice având ca obiect o inacţiune, dreptul la acţiune se naşte în momentul săvârşirii de către subiectul pasiv a acţiunii de la care era obligat să se abţină; când raporturile juridice au ca obiect o obligaţie de a da sau

de a face, naşterea dreptului la acţiune are loc la data când creditorul poate cere executarea acelei obligaţii; în raporturile juridice în care debitorul se obligă să săvârşească o acţiune la cererea creditorului, ca şi în acelea în care termenul de executare a obligaţiei debitorului nu este stabilit, data naşterii dreptului la acţiune se suprapune cu data naşterii raportului juridic; în ce priveşte obligaţiile sub condiţie suspensivă sau cu termen suspensiv, dreptul la acţiune se naşte pe data împlinirii condiţiei sau expirării termenului; în cazul creanţelor având ca obiect prestaţii succesive, pentru fiecare din acestea se naşte un drept la acţiune separat, ce se prescrie distinct de celelalte; **p.e.** acţiunii în anulare pentru violenţă începe să curgă de la data încetării violenţei, iar în celelalte cazuri de nulitate relativă, de la data când cel îndreptăţit, reprezentantul său legal sau persoana chemată de lege să-i încuviinţeze actele a cunoscut cauza de nulitate, însă nu mai târziu de la împlinirea a 18 luni de la data încheierii actului; dreptul la acţiune pentru valorificarea pretenţiilor patrimoniale legate de un act nul începe să se prescrie de la data rămânerii definitive a hotărârii organului de jurisdicţie prin care s-a constatat nulitatea absolută sau a fost declarată nulitatea relativă a actului respectiv; în cazul viciilor ascunse ale unui lucru transmis sau ale unei lucrări executate, curgerea prescripţiei începe la data descoperirii viciilor, dar nu mai târziu de împlinirea unui an de la predarea lucrului sau lucrării. Dreptul la acţiune izvorât din fapte ilicite începe să se prescrie de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel ţinut să răspundă de ea, soluţie care se aplică prin asemănare şi în cazul îmbogăţirii fără justă cauză. Cât priveşte momentul final al **p.e.**, când termenul este stabilit pe ani, luni sau săptămâni, acesta este ziua anului, lunii sau săptămânii corespunzătoare zilei de plecare. Cursul **p.e.** se suspendă sau se întrerupe în prezenţa unor împrejurări expres menţionate de lege în acest sens.

PRESTAŢIE, (contractuală), acţiunea sau inacţiunea la care este obligat debitorul şi pe care este îndreptăţit să o pretindă creditorul.

PREŞEDINTELE COMPLETULUI DE JUDECATĂ, judecător desemnat de preşedintele judecătoriei, tribunalului, curţii de apel ori al Secţiei Curţii Supreme de Justiţie pentru a conduce dezbaterile care au loc în cadrul unei şedinţe de judecată. **P.c. de j.** conduce dezbaterile şi exercită poliţia şedinţei; ceilalţi membri ai completului pot interveni în dezbateri prin intermediul preşedintelui acestuia. El are dreptul de a lua măsurile necesare pentru păstrarea ordinii şi bunei cuviinţe în sala de şedinţă; poate chema la ordine orice persoană care tulbură mersul dezbaterilor, dispunând, dacă este cazul, evacuarea acesteia din sală; poate îndepărta din sală pe minori şi persoanele care se înfăţişează într-o ţinută necuviincioasă. **P.c. de j.** deschide, suspendă şi ridică şedinţa; această măsură poate fi dispusă doar pentru motive temeinice şi pe o durată limitată. De asemenea, are obligaţia de a verifica personal modul de îndeplinire a procedurii de citare, precum şi respectarea condiţiilor legale privitoare la plata taxelor de timbru. În cursul procesului, **p.c. de j.** este în drept să pună întrebări părţilor şi să aducă în discuţia lor orice împrejurări de fapt sau de drept care pot conduce la dezlegarea raporturilor litigioase; el poate ordona dovezile pe care le consideră necesare, chiar dacă părţile se împotrivesc. La Curtea Supremă de Justiţie, preşedintele acesteia prezidează Curtea în Secţii Unite, iar la secţii, orice complet, când acesta participă la judecată. În lipsa preşedintelui, şedinţele la care acesta trebuie să ia parte vor fi prezidate de vicepreşedintele Curţii sau de un

preşedinte de secţie. Preşedinţii de secţii pot prezida orice complet de judecată, iar ceilalţi judecători prezidează prin rotaţie. (D.R.)

PREŞEDINTELE INSTANŢEI, 1 (în sens larg), judecător care asigură conducerea curentă a activităţii adminsitrativ-judiciare; asigură buna desfăşurare a activităţii de judecată, prin rezolvarea problemelor de ordin administrativ. De asemenea, are şi unele atribuţii în legătură cu pregătirea judecăţii; astfel, primind actul de sesizare, **p.i.** fixează termenul de judecată şi stabileşte componenţa completului de judecată. El poate dispune şi luarea altor măsuri necesare pentru pregătirea judecăţii. 2 (în sens restrîns), judecător căruia îi revine sarcina de a conduce dezbaterile ce au loc în cadrul unei şedinţe de judecată; a se vedea şi *preşedintele completului de judecată*.

PREŢ, sumă de bani care reprezintă echivalentul datorat de una dintre părţile unui contract în schimbul bunului transmis sau a prestaţiei săvîrşite de cealaltă parte. Pentru ca un contract să fie valabil, **p.** stipulat trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: a) să fie exprimat într-o sumă de bani; această condiţie este esenţială în contractele de vînzare-cumpărare, în care echivalentul bunului vândut nu poate fi reprezentat de o altă contraprestaţie decît plata unei sume de bani, căci în caz contrar s-ar schimba natura juridică a contractului; b) să fie determinat sau determinabil; c) să fie serios şi sincer. **P.** trebuie plătit la data şi locul stipulate de părţi în contract, iar în lipsă de stipulaţie expresă, la data şi locul predării bunului vândut sau săvârşirii prestaţiei celeilalte părţi. Cumpărătorul datorează vânzătorului şi dobânzi după suma preţului: a) dacă s-a prevăzut expres în contract această obligaţie; b) dacă cumpărătorul a fost pus în întârziere; c) dacă bunul vândut este producător de fructe. Plata **p.** se poate face global, în cazurile şi condiţiile stabilite de lege sau de convenţia părţilor. Cumpărătorul poate suspenda plata preţului, dacă este sau are motive temeinice să creadă că va fi evins ori tulburat în paşnica folosinţă a lucrului cumpărat, până cînd vânzătorul face să înceteze tulburarea sau dă o cauţiune; suspendarea plăţii preţului nu implică şi neplata dobânzilor, câtă vreme cumpărătorul beneficiază de fructele lucrului cumpărat, în pofida ameninţării cu evicţiunea, dar dacă evicţiunea se produce, vânzătorul va trebui să restituie dobânzile încasate, în măsura în care şi cumpărătorul a fost obligat să restituie terţului evingător fructele lucrului. Plata **p.** se poate face şi prin consemnaţiune, dacă vânzătorul refuză primirea lui. Neplata de către cumpărător a **p.** convenit îndreptăţeşte pe vânzător să-şi exercite dreptul de retenţie asupra bunului; dacă bunul a fost însă predat cumpărătorului, vânzătorul poate cere executarea silită a obligaţiei de plata **p.**, bucurându-se, în temeiul legii, de un privilegiu special asupra bunului vândut, sau poate cere rezoluţiunea vânzării, potrivit dreptului comun.

PREVEDERE, a se vedea *culpă*.

PREZUMŢIE, concluzie logică prin care se stabileşte existenţa unui fapt necunoscut, care nu poate fi dovedit în mod direct sau este greu de probat, pornindu-se de la existenţa unor fapte şi împrejurări vecine şi conexe, cunoscute, constituind prin aceasta un mijloc legal de probă. Prezumţiile ca mijloace legale de probă pot fi: 1) **P.** legale, adică prevăzute expres într-un text de lege; 2) **P.** simple, adică acelea care nu sunt prevăzute expres de lege şi pe care organul învestit cu soluţionarea unei pricini le stabileşte şi aplică, de la caz la caz; **p.** simple sunt admise ca mijloace de probă numai în cazurile în care este permisă şi proba cu martori. Din punct de vedere al forţei probante, se disting: 1) **P.**

absolute (irefragabile sau juris et de jure), care nu pot fi răsturnate prin proba contrară; sunt absolute **p.** legale împotriva cărora legea nu admite, expres, proba contrară, sau acelea care pot fi răsturnate numai prin mărturisire judiciară; 2) **P.** relative, care pot fi răsturnate prin proba contrară; sînt relative toate **p.** simple, precum şi cele legale în privinţa cărora legea îngăduie dovada contrară; 3) **P.** mixte, care pot fi combătute, dar numai prin anumite mijloace de probă (**p.** de comercialitate instituită de art. 4 C. com., care poate fi răsturnată prin dovedirea caracterului civil al obligaţiei sau a caracterului necomercial al obligaţiei care rezultă din chiar actul săvârşit de comerciant; **p.** de proprietate comună a zidului despărţitor, prevăzută de Codul civil, care nu poate fi combătută decât prin înscrisuri, semne de necomunitate sau prescripţie), sau numai în anumite condiţii (**p.** de proprietate a posesorului de bună-credinţă al unui mobil corporal, prevăzută de Codul civil, care nu poate fi combătută decât în cazurile în care bunul a fost pierdut sau furat de la adevăratul proprietar), sau numai de către anumite persoane (**p.** de paternitate a copilului din căsătorie, care nu poate fi combătută decît de tatăl prezumat).

PREZUMŢIE DE MANDAT RECIPROC DE REPREZENTARE ÎNTRE CODEBITORII SOLIDARI, a se vedea *solidaritate*.

PREZUMŢIE DE MANDAT TACIT RECIPROC ÎNTRE SOŢI, prezumţie legală instituită de Codul familiei pentru a înlesni exercitarea în fapt a folosinţei, administrării şi dispoziţiei asupra bunurilor comune ale soţilor, în temeiul căreia oricare dintre soţi, exercitând singur asemenea acte, este socotit că are şi consimţământul celuilalt soţ. Această prezumţie nu operează, însă, în privinţa actelor de înstrăinare sau grevare a unei construcţii, care nu pot fi făcute potrivit legii decât cu consimţământul expres al ambilor soţi; în schimb, actele de dobândire a unei construcţii beneficiază de această prezumţie. Se consideră în general că prezumţia de mandat reciproc nu-şi poate găsi aplicare nici cu privire la bunurile mobile, atunci când e vorba de acte de dispoziţie cu titlu gratuit (donaţii), cu excepţia darurilor manuale care se fac în mod obişnuit. În toate cazurile, prezumţia este relativă, putând fi combătută de soţul neparticipant la act, prin orice dovadă din care ar rezulta că el s-a opus la încheierea actului; opunerea lui nu poate însă afecta pe terţii cu care soţul său a contractat, decât dacă aceştia au fost de rea-credinţă, adică au avut cunoştinţă de opunere. Practica judiciară nu admite răsturnarea prezumţiei atunci când e vorba de acte de conservare, căci opunerea celuilalt soţ la săvârşirea unor asemenea acte ar fi, prin ipoteză, contrară intereselor comunităţii. Cu aceste precizări, prezumţia îşi găseşte aplicare în tot timpul căsătoriei, chiar dacă soţii ar trăi o perioadă de timp despărţiţi în fapt ori dacă unul dintre ei ar fi dispărut sau pus sub interdicţie.

PREZUMŢII DE CULPĂ, a se vedea *răspunderea părinţilor pentru faptele ilicite cauzatoare de prejudicii ale copiilor lor minori; răspunderea institutorilor şi artizanilor (meşteşugarilor) pentru faptele cauzatoare de prejudicii ale elevilor şi ucenicilor*.

PREZUMŢII DE PATERNITATE, a se vedea *stabilirea paternităţii copilului din căsătorie*.

PREZUMŢII DE RĂSPUNDERE, prezumţii legale, de culpă sau de cauzalitate, stabilite în sarcina părinţilor, institutorilor sau artizanilor (meşteşugarilor) şi comitenţilor, precum şi în sarcina păzitorului juridic al unor lucruri sau animale, pentru ca prin intermediul faptei celui pentru care se răspunde, să se conexeze comportarea celui considerat răspunzător, de paguba pricinuită prin acea faptă. **P. de r.**

urmăresc ca finalitate atât stimularea celui prezumat răspunzător, spre a-şi îndeplini cât mai complet şi mai eficace îndatorirea de supraveghere faţă de persoana pentru care este ţinut să răspundă sau faţă de lucrurile ce le are în pază, cât şi asigurarea ocrotirii eficiente a intereselor victimei, prin înlesnirea obţinerii reparaţiei la care aceasta este îndreptăţită. Din împrejurarea că **p. de r.** sunt stabilite în interesul victimei rezultă următoarele consecinţe: a) sub rezerva subrogaţiei legale, numai victima se poate prevala de ele; b) răspunderea pentru altul nu îi este impusă victimei, ci este doar o alternativă, pentru a o alege ca mijloc de satisfacere a intereselor sale; victimei nu i se creează astfel posibilitatea de a cumula două despăgubiri, ci numai de a alege mijlocul cel mai potrivit de satisfacere a intereselor sale. **P. de r.** se deosebesc între ele sub aspectul forţei lor probante: cea privitoare la comitenţi este absolută, nefiind admisă răsturnarea ei prin dovada contrară; cele referitoare la părinţi, institutori sau artizani sunt relative, putând fi răsturnate prin dovada lipsei de culpă a celui prezumat responsabil; cele aplicabile în materia răspunderii pentru lucruri şi pentru animale pot fi combătute numai prin dovada unei cauze străine, pentru care cel prezumat responsabil nu este chemat să răspundă: forţa majoră, fapta unui terţ sau fapta victimei.

PRIMA ZI DE ÎNFĂȚIȘARE, moment al procesului civil, în special privind judecata în primă instanţă, de care depinde posibilitatea de modificare a elementelor fiecărei cauze civile. **P. zi de î.** se determină, chiar şi la primul termen de judecată, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele două condiţii: a) părţile au fost legal citate; b) ele să poată pune concluzii. 1) În privinţa părţilor, la **p. zi de î.** reclamantul îşi poate modifica cererea, având dreptul să introducă în proces şi alţi pârâţi, iar pârâtul poate lărgi sfera părţilor prin introducerea în proces a terţelor persoane. 2) În privinţa obiectului şi a cauzei, la **p. zi de î.** reclamantul poate să ceară modificarea cererii iniţiale de chemare în judecată; dacă instanţa încuviinţează primirea unei asemenea cereri este necesară amânarea dezbaterilor şi comunicarea ei pârâtului în vederea depunerii întâmpinării. În ceea ce priveşte pârâtul, cel mai târziu la **p. zi de î.** poate să modifice elementul obiectiv al procesului prin depunerea unei cereri reconvenţionale prin care poate cere reclamantului executarea unei obligaţii pe care o are faţă de el, ori prin chemarea în garanţie a unei terţe persoane care să-l despăgubească, în ipoteza că ar pierde procesul. În al doilea rând, la **p. zi de î.** trebuie să fie invocate şi propuse apărările pe cale de excepţie, probele şi contraprobele de care părţile înţeleg să se servească în dovedirea drepturilor şi apărărilor lor. Astfel: a) reclamantul trebuie să propună dacă este cazul, noi probe atât în raport cu cererea iniţială cât şi, mai ales, cu cea modificată sau întregită, iar dacă pârâtul a formulat cerere reconvenţională, el are dreptul procesual să ceară un nou termen pentru a depune întâmpinare, prin care va putea invoca excepţii şi propune contraprobe, faţă de pretenţiile ridicate împotriva sa; b) în ce priveşte pârâtul, acesta dacă nu a depus întâmpinare trebuie să arate apărările şi probele sale şi să invoce nulităţile relative privitoare la cererea de chemare în judecată sau necompetenţa relativă a instanţei. Dată fiind importanţa **p. zi de î.**, o deosebită grijă trebuie acordată consemnărilor care se fac în încheierea de şedinţă; mai întâi, cu privire la determinarea celor două condiţii şi apoi cu privire la modificările şi completările care au avut loc. Acestea pentru a elimina tergiversările şi a decade partea din drepturi, când se fac solicitări ulterioare.

PRIMĂ DE ASIGURARE, a se vedea *contract de asigurare*.

PRIMIREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, activitate ce se desfăşoară de către preşedinte sau judecătorul de serviciu în legătură cu cererile ce sunt adresate instanţei şi măsurile ce se impun a fi luate cu această ocazie în vederea începerii activităţii procesuale. Cu ocazia **p.c. de c. în j.** se vor efectua, mai întâi, unele verificări sumare spre a se vedea în ce măsură sunt îndeplinite cerinţele de redactare şi condiţiile prevăzute de lege pentru introducerea acestui prim act procesual de învestire a instanţei: cuprinsul, numărul de exemplare etc.. În cazul în care se constată că cererea îndeplineşte condiţiile impuse de lege, se va dispune primirea ei, iar dacă se constată anumite lipsuri şi reclamantul este de faţă, i se va atrage atenţia asupra lor, pentru a le înlătura mai înainte de comunicarea acesteia în copie către pârât. **P.c. de c. în j.** se face printr-o rezoluţie în care se dispune: a) fixarea primului termen de judecată, care va fi stabilit în aşa fel încât pârâtul de la data citării să aibă cel puţin 30 de zile pentru depunerea întâmpinării, iar în pricinile urgente 5 zile; b) citarea părţilor; pârâtul cu menţiunea "personal la interogator" (dacă s-a cerut) şi cu cererea în copie; reclamantului i se va da termenul în cunoştinţă (sub semnătură) dacă este prezent, iar dacă nu este prezent (când a trimis cererea prin poştă) va fi citat în mod efectiv; c) asupra plăţii taxelor de timbru; dacă cererea este netimbrată, reclamantului i se va învedera să îndeplinească această obligaţie, sub sancţiunea anulării cererii, până la primul termen fixat, indicând şi taxa datorată.

PRINCIPIUL CONSENSUALISMULUI, regulă specifică materiei contractelor, potrivit căreia acestea se încheie valabil şi produc efecte juridice prin simplul consimţământ al părţilor, indiferent de forma în care acesta se exprimă. Marea majoritate a contractelor sunt consensuale, excepţie făcând numai contractele pentru care legea prevede expres o anumită formă solemnă, ca o condiţie pentru însăşi validitatea contractului.

PRINCIPIUL CONTINUITĂŢII, regulă procesuală ce impune ca judecarea cauzei să se facă de la început şi până la sfârşit de acelaşi judecători, într-o singură şedinţă, care să se încheie cu deliberarea şi pronunţarea hotărârii. O astfel de organizare a înfăptuirii justiţiei ar crea condiţiile pentru ca deliberarea să fie înlesnită de o analiză recentă a situaţiei de fapt, judecătorii având proaspete în memorie elementele pricinii, formându-şi convingerea mai uşor. În numeroase cazuri însă, procesul civil nu se poate finaliza cu pronunţarea hotărârii la primul termen de judecată, deoarece trebuie asigurate şi respectate şi alte principii, precum dreptul de apărare, contradictorialitatea etc. De aceea, în cadrul sistemului nostru procesual, principiul continuităţii are o aplicare limitată, în sensul că hotărârea trebuie să fie pronunţată de aceiaşi judecători care au judecat fondul pretenţiei formulate. Această concluzie se deduce din faptul că, printre motivele de casare, legea îl enumeră şi pe acela ce are în vedere cazul în care "hotărârea s-a dat de alţi judecători, decât acei care au luat parte la dezbaterea în fond a pricinii". (D.R.)

PRINCIPIUL CONTRADICTORIALITĂŢII, regulă procesuală care impune ca toate elementele procesului să fie supuse dezbaterii şi discuţiei părţilor, iar fiecare parte trebuie să aibă posibilitatea de a se exprima cu privire la orice element care ar avea legătură cu pretenţia dedusă judecăţii. Pentru ca **p. c.** să fie respectat, nu este necesar ca partea să se fi exprimat efectiv, ci este suficient ca ea să fi fost în măsură să o facă. Contradictorialitatea este asigurată şi dacă se prezintă numai una din părţi sau chiar dacă lipsesc ambele părţi, însă cel puţin una din părţi a cerut judecata în lipsă

(altfel judecata se suspendă), deoarece instanţa se va pronunţa pe baza dovezilor aflate la dosar. Contradictorialitatea se manifestă atât în raporturile dintre părţi, iar pentru aceasta trebuie în prealabil ca părţile să fie informate exact despre existenţa procesului, conţinutul pretenţiilor şi argumentelor părţii adverse, cât şi în raporturile dintre părţi şi instanţă. În acest sens, judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfăţişarea părţilor, iar atunci cînd constată că partea care lipseşte nu a fost legal citată, dispune amânarea judecăţii şi refacerea procedurii de citare; prin cererea de chemare în judecată şi prin întîmpinare, ambele comunicându-se adversarului, părţile îşi aduc la cunoştinţă, reciproc, pretenţiile şi apărările lor, precum şi mijloacele de probă pe care înţeleg să le folosească; cererea de intervenţie voluntară se comunică părţilor iniţiale; cererea de chemare în judecată a altei persoane se comunică atât părţii potrivnice, cât şi celui chemat în judecată, iar la exemplarul destinat acestuia din urmă se vor alătura copii de pe cererea de chemare în judecată, întâmpinare şi de pe înscrisurile de la dosar, cererea de chemare în garanţie se comunică persoanei chemate în garanţie, cererea de arătare a titularului dreptului se comunică persoanei indicată ca titular, împreună cu copii de pe cererea de chemare în judecată şi de pe înscrisurile depuse la dosar; încuviinţarea probelor se face în şedinţă, după ce părţile se pronunţă asupra admisibilităţii lor, iar dacă la fixarea termenului de judecată, preşedintele instanţei sau judecătorul de serviciu a luat anumite măsuri cu privire la probe, admisibilitatea lor trebuie discutată la termenul de înfăţişare; nici o probă nu poate fi opusă părţii adverse dacă nu i s-a dat posibilitatea să o discute, aşa încât o hotărâre nu se poate întemeia pe un act depus după închiderea dezbaterilor, ci, potrivit art. 151 C. proc. civ., pricina poate fi repusă pe rol; preşedintele poate să pună în dezbaterea părţilor orice împrejurări de fapt sau de drept care duc la dezlegarea pricinii, chiar dacă nu sunt cuprinse în cerere sau întîmpinare, însă instanţa nu poate pronunţa hotărârea în temeiul unui mijloc procedural pe care nu l-a pus, în prealabil, în discuţia părţilor; instanţa de recurs poate invoca din oficiu motivele de casare de ordine publică, dar acestea trebuie puse în discuţia părţilor; dacă termenul de exercitare a căii de atac curge de la comunicarea hotărîrii, instanţa va dispune comunicarea acesteia, pentru ca părţile să o poată examina şi să decidă dacă o atacă sau nu prin căile legale. **P. c.** îşi găseşte aplicare şi în faza executării silite; astfel debitorul este încunoştiinţat prin somaţie sau comandament că se va trece la executarea silită dacă nu-şi execută de bunăvoie obligaţia, judecata contestaţiei la executare se face cu citarea părţilor implicate în faza executării silite (creditorul şi debitorul), iar dacă este cazul şi cu citarea celor ce pretind că au fost vătămaţi în drepturile lor etc. Numai etapa deliberării şi pronunţării nu este guvernată de **p. c.**. De asemenea, în unele cazuri, legea prevede că judecarea unor cereri (justificate de urgenţă) se poate face fără citarea părţilor, deci fără dezbateri contradictorii, însă hotărârea sau încheierea, după caz, se va comunica, iar calea de atac va fi judecată cu citarea părţilor.

PRINCIPIUL DISPONIBILITĂŢII, regula procesuală potrivit căreia, părţile au dreptul de a dispune de obiectul procesului (dreptul subiectiv sau interesul născut din raportul de drept civil dedus judecăţii) şi de mijloacele procesuale acordate de lege în acest scop. Prin **p. d.** se înţelege faptul că părţile pot determina nu numai existenţa procesului, prin declanşarea procedurii judiciare şi prin libertatea de a se pune capăt procesului înainte de a interveni o hotărâre pe fondul pretenţiei supusă judecăţii, ci şi conţinutul procesului, prin stabilirea ca-

drîtului procesual, în privinţa obiectului şi a participanţilor la proces, a fazelor şi etapelor pe care procesul civil le-ar putea parcurge. **P. d.** cuprinde următoarele drepturi: 1) dreptul persoanei interesate de a porni sau nu procesul; 2) dreptul de a determina limitele cererii de chemare în judecată sau ale apărării; 3) dreptul părţilor de a efectua acte procedurale de dispoziţie (renunţarea la judecată, renunţarea la dreptul subiectiv civil dedus judecăţii, achiesarea şi tranzacţia); 4) dreptul de a exercita sau nu căile de atac prevăzute de lege şi de a stărui sau nu în calea de atac exercitată; 5) dreptul de a cere sau nu executarea silită a hotărîrilor judecătoreşti şi a altor titluri executorii. **P. d.** nu are un caracter absolut, legea, în anumite cazuri, aducînd anumite limitări drepturilor părţilor enumerate mai sus. Astfel, deşi, în principiu, instanţa judecătorească nu se învesteşte din oficiu, legea prevede unele excepţii de la această regulă (instanţa de divorţ se pronunţă din oficiu cu privire la încredinţarea minorilor şi stabilirea contribuţiei părţilor la întreţinerea acestora, punerea sub interdicţie şi ridicarea acesteia se poate face şi din iniţiativa instanţei), ori recunoaşte legitimarea procesuală activă unor persoane sau organe cé nu sunt titulare ale dreptului (autoritatea tutelară în situaţiile expres prevăzute de lege, un cerc mai larg de persoane pot solicita punerea sub interdicţie etc.). Dreptul părţilor de a determina limitele procesului este, în principiu, neîngrădit, instanţa neputând introduce din oficiu o altă persoană în proces, posibilitatea de a lărgi sfera procesului avînd-o numai părţile (reclamantul şi pârâtul prin chemarea în judecată a altei persoane sau prin chemarea în garanţie, pârâtul prin arătarea titularului dreptului), ori terţele persoane (prin intervenţie voluntară). De asemenea, instanţa este obligată să se pronunţe numai cu privire la ceea ce s-a cerut, neputînd să se pronunţe asupra unui lucru care nu s-a cerut, să dea mai mult decât s-a cerut sau să nu se pronunţe asupra unui lucru cerut. Instanţa însă nu este ţinută de temeiul juridic al cererii, avînd posibilitatea să schimbe calificarea juridică pe care reclamantul a dat-o cererii sale, după punerea, în prealabil, în discuţia părţilor a acestei schimbări. Instanţa poate să invoce din oficiu orice excepţie absolută, fiind însă obligată să o pună în dezbaterea părţilor, pentru a respecta contradictorialitatea. Drepturile părţilor de a ataca hotărârea şi de a cere executarea silită sunt limitate de posibilitatea pe care o are procurorul de a exercita orice cale de atac împotriva oricărei hotărâri judecătoreşti şi de a cere executarea silită. În unele situaţii, instanţa ordonă executarea silită din oficiu. (D.R.)

PRINCIPIUL EXECUTĂRII ÎN NATURĂ A OBLIGAŢIILOR, a se vedea *executarea în natură a obligaţiei.*

PRINCIPIUL FORMALISMULUI, regulă potrivit căreia activitatea procesuală se concretizează în anumite acte de procedură pe care le fac participanţii la proces, acte ce trebuie îndeplinite în anumite termene procedurale. Legea stabileşte şi impune anumite condiţii privind activitatea instanţei şi a auxiliarilor săi, precum şi raporturile dintre părţi şi aceste organe, condiţii denumite forme procedurale. Astfel, sunt reglementate formele necesare declanşării procesului civil, chemării părţilor în faţa instanţei, administrării probelor, dezbaterilor, pronunţării hotărârilor, exercitării căilor de atac, executării silite a titlurilor executorii. Însă, legea stabileşte nu numai conţinutul şi modul de îndeplinire ale actelor de procedură, ci şi termenul când trebuie efectuate actele de procedură, termenul fiind tot o formă de procedură, o condiţie extrinsecă pentru valabilitatea anumitor acte de procedură. Formalismul constituie o garanţie pentru justiţiabili, o

protecţie contra arbitrariului judecătorului sau a relei-credinţe a părţii adverse. Formalismul nu trebuie exagerat, forma procedurală nu trebuie respectată pentru ea însăşi, ci numai dacă ea constituie o garanţie pentru mai buna administrare a justiţiei.

PRINCIPIUL FORŢEI PROBANTE A ÎNSCRIERII ÎN CARTEA FUNCIARĂ, regulă în baza căreia dreptul real înscris în cartea funciară se prezumă a fi exact şi, drept urmare, terţul ce bazându-se pe conţinutul cărţii funciare dobândeşte cu titlu oneros şi cu bunăcredinţă un drept real, nu mai poate fi evins din pricina viciilor pe care le avea titlul autorului său.

PRINCIPIUL LIBERTĂŢII CONTRACTUALE, a se vedea *libertatea contractuală*.

PRINCIPIUL NEMIJLOCIRII, regulă procesuală ce constă în obligaţia instanţei de a cerceta direct şi nemediat toate elementele care servesc la dezlegarea pricinii. Instanţa trebuie să-şi sprijine soluţia adoptată pe probe primare, ceea ce presupune un raport nemijlocit între probă şi fapt. Activitatea de judecată presupune reconstituirea unor fapte care au avut loc în trecut, iar pentru aceasta trebuie să se folosească înscrisuri, depoziţii de martori, probe materiale, instanţa urmând a cerceta nemijlocit aceste probe, examinând înscrisurile originale, audiind martori care au perceput personal faptele pe care le relatează (deci să nu se bazeze pe depoziţii extrajudiciare, ori pe depoziţiile unor martori care au auzit faptele de la alte persoane), dispunând efectuarea unei cercetări la faţa locului. Nu întotdeauna este posibilă o astfel de cercetare a probelor, instanţa fiind uneori nevoită să se întemeieze pe copii de pe înscrisuri, pe declaraţiile unor martori care cunosc faptele din auzite etc., situaţii în care trebuie să se acorde o atenţie deosebită aprecierii unor asemenea probe derivate. Necesităţile unei bune administrări a justiţiei au impus unele derogări de la principiul nemijlocirii: administrarea dovezilor prin comisie rogatorie; administrarea probelor prin procedura asigurării dovezilor, dacă o asemenea cerere se face pe cale principală, deci înainte de începerea procesului, ipoteză în care competenţa aparţine instanţei locului unde se găseşte proba; dovezile adminstrate de o instanţă necompetentă rămân câştigate judecăţii, iar instanţa competentă nu va dispune refacerea lor decât pentru motive temeinice; când se face o nouă cerere de chemare în judecată, părţile pot folosi dovezile administrate în cursul judecării cererii perimate, în măsura în care noua instanţă socoteşte că nu este necesară refacerea lor; în caz de admitere a unei cereri de strămutare, instanţa care a soluţionat această cerere poate hotărî ca actele îndeplinite de instanţă înainte de strămutare să fie păstrate; în caz de admitere a unei cereri de recuzare, se poate hotărî ca anumite acte îndeplinite de judecătorul recuzat să fie păstrate; în apel, deşi are loc o rejudecare a fondului, instanţa de apel nu este obligată să refacă probele adminsitrate la prima instanţă. (D.R.)

PRINCIPIUL OCROTIRII BUNEI-CREDINŢE, regulă care exprimă cerinţa ca interesele celor ce participă cu bună-credinţă la raporturile juridice civile să fie mai eficient protejate decât acelea ale participanţilor de rea-credinţă şi ca aceştia din urmă să fie sancţionaţi pentru conduita lor. Ocrotirea bunei-credinţe se înfăptuieşte pe două căi principale şi anume: direct, fie prin dispoziţii legale care impun expres obligaţia participanţilor la circuitul civil de a se comporta cu bună-credinţă, fie prin dispoziţii legale ce recunosc bunei-credinţe efecte specifice în anumite domenii; indirect, prin interzicerea şi sancţionarea de către legiuitor a exercitării abuzive, cu rea-credinţă, a drepturilor civile şi a îndeplinirii tot astfel a obligaţiilor civile.

PRINCIPIUL ORALITĂŢII, regulă potrivit căreia pricinile se dezbat verbal, dacă legea nu dispune altfel. **P. o.** este o continuare firească a principiului publicităţii, deoarece numai în cadrul unor dezbateri în care părţile îşi pot expune oral susţinerile lor, procesul poate fi urmărit în tot cursul desfăşurării sale atât de către părţi, cât şi de către eventualul public. Oralitatea asigură şi o contradictorialitate efectivă a dezbaterilor şi exercitarea în condiţii mai bune a dreptului la apărare. Referiri la **p. o.** se fac şi în diverse texte din cod. Astfel, art. 29 alin. 1 arată că "propunerea de recuzare se face verbal sau în scris ...", art. 68 alin. 2 dispune că "dreptul de reprezentare mai poate fi dat şi prin declaraţie verbală, făcută în instanţă şi trecută în încheierea de şedinţă", potrivit art. 82 alin. 2 "cererile celor domiciliaţi în comunele rurale ... se pot face şi verbal", art. 118 permite pârâtului să indice oral excepţiile, dovezile şi toate mijloacele sale de apărare la prima zi de înfăţişare. În temeiul acestui principiu, preşedintele completului de judecată are obligaţia, sub sancţiunea nulităţii hotărârii, de a da cuvântul părţilor pentru a propune probe, a discuta regularitatea actelor de procedură, a-şi susţine pretenţiile, a formula concluzii, pentru a dezbate orice problemă care se iveşte pe parcursul procesului. Dacă părţile lipsesc şi cel puţin una a cerut judecarea în lipsă, instanţa va putea soluţiona pricina pe baza actelor de la dosar, deci fără dezbateri orale. Sistemul unei oralităţi pure prezintă însă serioase incoveniente, deoarece nemaiputându-se verifica susţinerile părţilor, depoziţiile martorilor, respectarea etapelor şi momentelor procesului etc., ar fi imposibil de realizat controlul judiciar. De aceea, cel mai bun sistem este cel mixt, care îmbină procedura orală cu cea scrisă. Deci, oralitatea vizează întreaga activitate de judecată, însă sunt unele operaţiuni juridice care trebuie concretizate în scris, ceea ce înseamnă că unele acte de procedură trebuie să îmbrace forma scrisă (cererea de chemare în judecată, întîmpinare, cererea reconvenţională, cererile de intervenţie, hotărârea judecătorească etc.) şi că dezbaterile orale se consemnează în note scrise, sintetizate în încheierile de şedinţă. De asemenea, instanţa poate obliga părţile să depună concluzii scrise, atunci când amână pronunţarea sau părţile pot depune concluzii scrise din proprie iniţiativă. În concluziile scrise se trec numai cele ce au fost susţinute oral, în faţa instanţei. Dacă instanţa apreciază că sunt necesare noi lămuriri, va repune pricina pe rol, pentru a asculta din nou părţile.

PRINCIPIUL PRIORITĂŢII, regulă potrivit căreia înscrierea drepturilor reale în cartea funciară se face în ordinea înregistrării cererilor la judecătorie, ordine care determină şi rangul înscrierii.

PRINCIPIUL PUBLICITĂŢII, regula potrivit căreia procesul civil, cu excepţia deliberării, se desfăşoară în faţa instanţei, în şedinţă publică, în prezenţa părţilor, dar şi a oricărei alte persoane străine de litigiu, care doreşte să asiste la dezbateri. Art. 126 din Constituţie prevede că "şedinţele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege". Principiul constituţional este reluat în art. 5 din Legea nr. 92/1992. O dispoziţie similară se regăseşte şi în art. 121 alin. 1 C. proc. civ. În vederea asigurării publicităţii, şedinţele de judecată se ţin la sediul instanţei, în zilele şi la orele anume fixate, iar pentru fiecare şedinţă se întocmeşte, o listă cu procesele care se judecă în acea zi şi care se afişează cu cel puţin o oră înainte de începerea dezbaterilor. **P. p.** cunoaşte şi unele excepţii. Legea oferă posibilitatea instanţei de a dispune ca dezbaterile să se facă în şedinţă secretă, dacă dezbaterea publică ar putea vătăma ordinea sau moralitatea publică sau pe părţi. În acest caz, părţile vor putea fi

însoţite, în afară de apărătorii lor, de cel mult două persoane desemnate de ele. Uneori, legea prevede expres că dezbaterile nu sunt publice. Pentru părţi nu există, de regulă, judecată secretă, însă, există unele situaţii în care rezolvarea unor incidente de procedură (deci nu a fondului pretenţiei dedusă judecăţii) se face fără prezenţa părţilor (de exemplu, cererea de recuzare). Şedinţa poate fi declarată secretă la cererea părţii interesate sau din oficiu, dar întotdeauna instanţa trebuie să motiveze măsura luată. Această măsură poate privi judecarea întregului proces, ori numai o parte a acestuia. Hotărârea se pronunţă întotdeauna în şedinţă publică. (D.R.)

PRINCIPIUL RĂSPUNDERII FUNDAMENTATE PE CULPĂ, regulă consacrată prin normele dreptului comun din materia răspunderii civile, potrivit căreia obligaţia de responsabilitate se naşte, în principiu, numai atunci cînd păgubirea unei persoane a fost determinată sau agravată de culpa persoanei care a săvârşit fapta ilicită. Culpa este o condiţie a răspunderii civile, existenţa sa urmând a fi probată de către victimă, în anumite cazuri (la răspunderea pentru fapta proprie) sau fiind prezumată de lege în alte cazuri (la răspunderea părinţilor pentru fapta copiilor lor minori, răspunderea institutorilor şi artizanilor pentru fapta elevilor sau ucenicilor lor), până la proba contrară (care este în sarcina părinţilor, sau a institutorilor şi artizanilor). În virtutea acestui principiu, ori de câte ori la producerea unui prejudiciu au concurat culpele mai multor persoane, responsabilitatea faţă de victimă revine în mod solidar tuturor acelor persoane, urmând ca în raporturile dintre ele să fie distribuită fiecăreia, proporţional cu gravitatea culpei sale. Principiul răspunderii pe bază de culpă nu are valoare absolută; legea însăşi derogă de la el, reglementînd unele situaţii de excepţie şi anume răspunderea comitenţilor pentru fapta prepuşilor şi răspunderea pentru lucrurile aflate în pază, în care naşterea obligaţiei de responsabilitate nu este condiţionată de vreo culpă din partea celui îndatorat la reparaţiune; sunt cazuri de răspundere obiectivă, independentă de culpă, care, având caracter de excepţii la principiul enunţat, trebuie considerate a fi de strictă interpretare.

PRINCIPIUL RELATIVITĂŢII EFECTELOR CONTRACTULUI, a se vedea *relativitatea efectelor contractului.*

PRINCIPIUL SPECIALITĂŢII CAPACITĂŢII DE FOLOSINŢĂ A PERSOANEI JURIDICE, regulă potrivit căreia persoanele juridice pot dobîndi numai acele drepturi şi îşi pot asuma numai acele obligaţii care corespund scopurilor în vederea cărora ele au fost constituite şi care sunt stabilite prin lege, statut sau actul de înfiinţare. Actele juridice făcute cu nesocotirea acestor scopuri sunt nule. Prin acest principiu este limitată numai posibilitatea persoanei juridice de a dobândi drepturi şi de a-şi asuma obligaţii săvârşind acte juridice, dar nu şi naşterea, în sarcina acesteia, a obligaţiilor izvorîte din săvîrşirea de fapte ilicite sau din îmbogăţirea fără justă cauză.

PRINCIPIUL SPECIALITĂŢII IPOTECII, regulă fundamentală în materie de garanţii reale imobiliare, în temeiul căreia ipoteca trebuie să fie constituită asupra unuia sau mai multor bunuri imobile determinate şi în vederea garantării uneia sau mai multor datorii al căror cuantum trebuie să fie, de asemenea, determinat. Nu se pot constitui ipoteci generale, asupra tuturor imobilelor debitorului, nici ipoteci pentru garantarea tuturor datoriilor acestuia. Încălcarea **p.s.i.** este sancţionată cu nulitatea absolută a convenţiei de constituire a ipotecii.

PRINCIPIUL VALIDITĂŢII APARENŢEI ÎN DREPT, regulă generală consacrată în dispoziţii normative şi în soluţii ale practicii judiciare, potrivit căreia cei care s-au înte-

melat cu bună-credinţă pe o aparenţă juridică, socotită în mod public ca reprezentând însăşi realitatea, trebuie ocrotiţi juridiceşte, neputând fi vătămaţi prin înlăturarea ca nevalabil a actului pe care l-au încheiat într-un asemenea mod. Acest principiu explică şi justifică soluţia potrivit căreia sunt şi rămân valabile actele de stare civilă întocmite de o persoană care nu avea competenţa legală necesară, dar care a exercitat în mod public atribuţii de delegat de stare civilă; de asemenea, şi soluţia potrivit căreia cel care a dobîndit cu titlu oneros, de la moştenitorul aparent, bunuri aparţinând unei persoane care fusese declarată moartă prin hotărâre judecătorească, nu este obligat să le restituie în cazul anulării hotărârii declarative de moarte pe considerentul că cel declarat mort este în viaţă, dacă a fost de bună-credinţă, neştiind la data dobândirii, că cel declarat mort trăieşte.

PRINSOARE, contract aleatoriu prin care părţile, adoptând fiecare un punct de vedere opus, stipulează una faţă de alta un câştig determinat, urmând ca partea câştigătoare să fie stabilită prin verificarea evenimentului sau faptului obiect al prinsorii. Se cere ca acest eveniment sau fapt să fi fost necunoscut părţilor în momentul încheierii contractului. În toate cazurile, rezultatul **p.** depinde de hazard. Obligaţiile la care dă naştere **p.** sunt obligaţii naturale; potrivit legii, pierzătorul nu poate în nici un caz să obţină restituirea a ceea ce a plătit de bună-voie, afară numai dacă câştigătorul a întrebuinţat dol, înşelăciune sau amăgire; a se vedea şi *contractul de joc sau prinsoare.*

PRIOR TEMPORE POTIOR IURE, mai întâi în timp, mai puternic în drept. (D.R.)

PRIOR TEMPORE, POTIOR JURE (POTIOR EST QUI PRIOR EST), adagiu latin exprimând regula potrivit căreia cel care a îndeplinit mai întîi formalităţile necesare pentru valabilitatea sau pentru opozabilitatea dreptului său, se bucură de prioritate faţă de cei care le-au îndeplinit ulterior. Astfel, dacă un creditor îşi cedează dreptul său de creanţă, succesiv, mai multor persoane diferite, acela dintre cesionari care a făcut primul notificarea cesiunii către debitorul cedat va putea opune dreptul său celorlalţi cesionari, chiar anteriori, dar care nu făcuseră încă notificarea, şi va fi astfel singurul îndreptăţit să încaseze creanţa; tot astfel, dacă proprietarul unui imobil îl înstrăinează, fraudulos, mai multor dobînditori succesivi, va fi preferat dreptul aceluia dintre dobînditori, care şi-a transcris primul actul de dobîndire ori care a cerut primul înscrierea în cartea funciară.

PRIORITATE DE EXPOZIŢIE, drept recunoscut prin lege persoanei care solicită înregistrarea unei mărci de fabrică, de comerţ sau de serviciu cu a unei invenţii de a beneficia de prioritatea depozitului de la data prezentării produselor, lucrărilor sau serviciilor la care s-a aplicat sau ataşat marca respectivă, ori a prezentării invenţiei respective, într-o expoziţie naţională sau internaţională, oficială sau recunoscută oficial şi adusă la cunoştinţa publicului, dacă cererea de înregistrare s-a făcut în termen de cel mult 6 luni de la acea dată.

PRIORITATEA DEPOZITULUI, drept recunoscut legal persoanei care a efectuat prima depozitul mărcii de fabrică, de comerţ sau de serviciu, ori depozitul invenţiei, de a fi preferată, faţă de orice altă persoană care ar fi efectuat ulterior depozitul aceleiaşi mărci sau invenţii, la atribuirea dreptului la marcă sau a brevetului de invenţie. Potrivit Convenţiei Uniunii de la Paris pentru protecţia proprietăţii industriale, **p.d.** efectuat într-o ţară membră a Uniunii este recunoscută în toate celelalte ţări membre, în care titularul depozitului prioritar a cerut înregistrarea aceleiaşi mărci sau

invenţii, în termen de cel mult 6 luni de la data constituirii primului depozit.

PRIVILEGIU, drept izvorât dintr-o prevedere a legii, care conferă unui creditor, în temeiul calităţii creanţei sale, garanţia realizării acesteia cu prioritate faţă de creanţele altor creditori ai aceluiaşi debitor. În raport de întinderea **p.** asupra bunurilor debitorului, se deosebesc: 1) **P.** generale, care poartă asupra tuturor bunurilor (mobile sau imobile) ale debitorului. Singurul **p.** general reglementat de lege este acela potrivit căruia cheltuielile de judecată sunt privilegiate atât asupra mobilelor cât şi asupra imobilelor, în privinţa tuturor creditorilor în interesul cărora au fost făcute. 2) **P.** asupra mobilelor, care pot fi generale sau speciale. Astfel, sunt privilegiate asupra tuturor bunurilor mobile ale debitorului: a) creanţa drepturilor băneşti cuvenite salariaţilor în temeiul contractului de muncă şi a sumelor datorate autorilor cu titlu de remuneraţie de autor; b) creanţa cheltuielilor de înmormântare a debitorului; c) creanţa cheltuielilor bolii celei de pe urmă a debitorului, făcute în curs de un an; d) creanţa reprezentând preţul obiectelor de subzistenţă date debitorului şi familiei sale în curs de 6 luni. Sunt privilegiate numai asupra anumitor bunuri mobile ale debitorului o serie de creanţe cărora legea înţelege să le garanteze satisfacerea prioritară, întemeindu-se pe ideea conservării unui bun în patrimoniul debitorului (creanţa cheltuielilor de conservare), pe ideea constituirii tacite de gaj (creanţa locatarului de imobile pentru plata chiriei, privilegiată asupra mobilelor şi obiectelor gospodăriei locatarului; al hotelierului şi cărăuşului asupra lucrurilor şi bagajelor călătorului; etc, sau pe ideea îmbogăţirii debitorului (**p.** vânzătorului asupra bunului mobil vândut, pentru creanţa de plată a preţului etc.). 3) Privilegii speciale asupra imobilelor, care poartă asupra unor bunuri imobile determinate şi conferă creditorului privilegiat nu numai dreptul de preferinţă, ci şi dreptul de urmărire, fiind, astfel, adevărate ipoteci privilegiate (drepturi reale accesorii); acestea sunt: a) **p.** vânzătorului asupra imobilului vândut, pentru creanţa de plată a preţului; dacă înainte de a fi plătit integral preţul, cumpărătorul a revândut bunul, creanţa primului vânzător va fi preferată creanţei celui de al doilea vânzător; b) **p.** copărtaşilor asupra bunurilor imobile partajate, pentru garantarea sumelor cu care au rămas datori unul altuia cu ocazia împărţelii; c) **p.** arhitecţilor, antreprenorilor şi altor lucrători care au fost în raporturi directe cu proprietarul, asupra construcţiei ridicate, pentru plata lucrărilor efectuate (cu condiţia să se fi încheiat, la angajarea lucrării, un proces verbal de constatare a stării construcţiilor, menţionându-se lucrările ce urmează a fi executate, iar la sfârşitul lucrării un proces verbal care să precizeze lucrările efectuate şi valoarea lor); d) **p.** rezultat din separaţia de patrimonii, în favoarea creditorilor şi legatarilor. În cazul unui concurs de **p.** purtând asupra aceluiaşi bun, de regulă privilegiile speciale trec înaintea celor generale, iar în cadrul aceleiaşi categorii de privilegii, ordinea de preferinţă este cea stabilită în lege. **P.** mobiliare sunt opozabile terţilor fără a fi necesară vreo formalitate; **p.** imobiliare deşi născute prin efectul legii nu pot fi opuse terţilor, decât din momentul înscrierii lor în cartea funciară.

PRIVILEGIUL DUBLEI LEGĂTURI, regulă stabilită de vechile legiuiri româneşti feudale, ca şi de dreptul bizantin, conform căreia fraţii buni (şi după mamă şi după tată) înlătură de la moştenire pe cei consângeni sau uterini. În dreptul nostru actual, acest privilegiu a fost înlocuit cu regula împărţirii moştenirii pe linii.

PRO DOMO SUA, (a pleda) pentru propriul interes. (D.R.)

PROBA CU ÎNSCRISURI, dovadă constând în materializarea unui act juridic pe hârtie sau într-un alt obiect material. De regulă, înscrisurile constituie probe preconstituite, întocmindu-se în mod special în scopul de a dovedi ulterior un raport juridic; actul preconstituit este mai exact și mai sigur decât memoria martorilor și poate fi conservat mai ușor. Totodată, înscrisul fiind confecționat chiar în momentul încheierii actului juridic, este mai demn de crezare decât alte probe care se constituie ad hoc, în chiar timpul procesului. În mod obișnuit, la înscrisuri se pune la îndoială în timpul procesului nu conținutul, ci autenticitatea lor. În raporturile dintre persoanele fizice, forma înscrisului preconstituit este cerută ori de câte ori obiectul actului juridic are o valoare mai mare de 250 lei. Legea cere forma scrisă și pentru dovedirea operațiilor de predare primire a mărfurilor în executarea contractului de furnitură. Regula în ce privește administrarea **p. cu î.** este că reclamantul trebuie să depună înscrisurile de care înțelege să se prevaleze în proces odată cu cererea de chemare în judecată, în atâtea copii câți pârâți sunt, precum și un exemplar pentru instanță, pe care le certifică pentru exactitate. Legea permite ca inițial să se depună și numai un extras dintr-un înscris referitor la pricină, urmând ca instanța să dispună, dacă va găsi necesar, înfățișarea ulterioară a înscrisului în întregime. La rândul său, pârâtul are obligația să depună, odată cu întâmpinarea, sau la prima zi de înfățișare, toate înscrisurile pe care înțelege să le folosească ca probe în apărare; în cazul în care mai mulți reclamanți au un singur reprezentant, sau un reclamant participă la judecată în mai multe calități juridice, pârâtul va depune la dosar pentru aceste părți câte o singură copie după înscrisurile prezentate în apărare. Atunci când se prezintă înscrisuri redactate într-o limbă străină, sau scrise cu litere vechi, partea care le înfățișează trebuie să depună traduceri sau copii cu litere latine, certificate de ea însăși. Atunci când partea adversă contestă exactitatea traducerii în limba română sau transcrierii făcute de partea care a depus înscrisul redactat în limbă străină sau scris cu litere vechi, instanța poate dispune ca traducerea sau transcrierea să se facă de către un traducător autorizat, situație în care își găsesc aplicare dispozițiile referitoare la experți. Partea este obligată fie să depună, în prealabil ședinței de judecată, originalul înscrisului la grefa instanței, fie să-l aibă asupra sa la judecată pentru ca instanța să poată proceda la confruntarea lui cu copia; în caz contrar instanța are posibilitatea să acorde un termen în vederea înfățișării înscrisului original. Nedepunerea sau neînfățișarea originalului este sancționată cu înlăturarea copiei dintre mijloacele de probă administrate în cauză. În cazul în care înscrisul se găsește în posesia părții potrivnice, iar aceasta nu are interes să-l depună în instanță, aceasta va putea ordona înfățișarea lui dacă s-a făcut dovada că este deținut de partea respectivă; refuzul părții potrivnice care deține înscrisul de a da curs acestui ordin, ori ascunderea sau distrugerea înscrisului de către ea, îndreptățește instanța să considere dovedite pretențiile părții care a cerut înfățișarea înscrisului, în ce privește cuprinsul acelui înscris. Atunci când înscrisul se găsește la un terț, terțul respectiv va fi citat în calitate de martor cu invitația expresă de a aduce înscrisul la instanță; refuzul de a da curs acestui ordin poate fi sancționat de instanță cu obligarea terțului la plata unor daune cominatorii. Instanța va putea reveni asupra sancțiunii în cazul în care terțul va înfățișa totuși înscrisul ulterior, cu condiția însă ca procesul să se afle încă în curs de judecare. Atunci când înscrisul se află la o instituție publică sau la o persoană juridică, instanța poate cere, prin adresă, înfățișarea lui, iar refuzul de a

da curs solicitării respective îndreptăţeşte instanţa să aplice sancţiunea obligării la daune cominatorii a instituţiei sau persoanei juridice care refuză înfăţişarea înscrisului. În cazul în care prezentarea înscrisului nu este posibilă, aceasta fiind necesar funcţionării serviciului public sau persoanei juridice ce îl deţine, instanţa va proceda la cercetarea înscrisului original la acel organ, cu citarea părţilor, iar dacă înscrisul se găseşte în altă localitate, va recurge la cercetarea lui prin comisie rogatorie, de către instanţa din acea localitate. Cât priveşte cercetarea înscrisurilor de către instanţă în şedinţa de judecată, aceasta diferă în funcţie de natura lor: cele autentice neputând fi combătute decît prin alte înscrisuri sau prin înscrierea în fals, sunt considerate ca făcând dovadă deplină câtă vreme nu au fost astfel combătute. Cele sub semnătură privată se prezintă părţii adverse pentru a fi recunoscute de ea la interogator, iar în caz de răspuns afirmativ proba este făcută.

PROBA CU MARTORI, dovadă constând în declaraţiile făcute de martori în faţa organului de jurisdicţie şi a cărei administrare este îngăduită de lege numai în prezenţa anumitor condiţii. Potrivit legii, **p. cu m.** este admisă numai în privinţa actelor juridice în valoare de până la 250 lei, precum şi a faptelor materiale, cu excepţia stărilor de fapt în care operează prezumţii legale absolute. Nu este admisibilă această dovadă cu privire la actele juridice al căror obiect are o valoare mai mare de 250 lei şi nici în contra sau peste cuprinsul unui înscris, indiferent de valoarea raportului juridic. Părţile însă pot conveni ca şi în aceste cazuri să se poată face **p. cu m.** dacă o astfel de dovadă priveşte drepturi de care ele pot să dispună. Restrângerea admisibilităţii probei testimoniale operează numai în materie civilă; în materie penală, ori de câte ori este vorba de infracţiuni constând în încălcarea unor obligaţii contractuale civile, judecarea chestiunilor prealabile de natură civilă de care este dependentă soluţionarea cauzei penale, deşi se face de instanţa penală, este supusă regulilor şi mijloacelor de probaţiune prevăzute de legea civilă, ceea ce înseamnă că restrângerea admisibilităţii **p. cu m.** primeşte aplicare şi aici în situaţiile respective. În materie comercială, **p. cu m.** este întotdeauna admisibilă. Dreptul de proprietate nu poate fi dovedit cu martori; în schimb, faptul material al posesiunii prelungite a bunului pe durata prescripţiei achizitive este susceptibil de o asemenea dovadă. Terţii pot folosi **p. cu m.** pentru a combate cele conţinute într-un înscris. Chiar în raporturile dintre părţile actului juridic, inadmisibilitatea acestei probe pentru a se combate conţinutul unui înscris priveşte numai înscrisurile preconstituite, iar nu şi celelalte înscrisuri probatorii. **P. cu m.** poate fi utilizată pentru a se proba frauda, dolul, cauza ilicită a convenţiei, existenţa viciilor de consimţământ în momentul contractării, precum şi frauda la lege; toate aceste împrejurări determină, după caz, nulitatea relativă sau absolută a actului juridic, chiar şi atunci când el a fost constatat printr-un înscris. De asemenea, pot fi dovedite cu martori stingerea sau rezilierea obligaţiei, chiar dacă aceasta fusese constatată printr-un înscris; într-o astfel de situaţie nu se tinde a se proba nici conţinutul convenţiei părţilor şi nici modificarea contractului iniţial, ci doar un fapt ulterior convenţiei, care a făcut să înceteze raportul juridic astfel stabilit. **P. cu m.** este admisibilă de asemenea şi atunci când clauzele convenţiei scrise sunt neclare, fiind necesară interpretarea lor pentru a se lămuri intenţia comună a părţilor. În următoarele situaţii, **p. cu m.** este admisibilă indiferent de valoarea obiectului actului juridic, şi chiar în completarea sau împotriva conţinutului înscrisului probator

încheiat de către părţi: începutul de dovadă scrisă, poate fi întregit cu depoziţii de martori; când există imposibilitatea de a preconstitui sau păstra proba scrisă: la obligaţiile care se nasc din cvasicontracte, din delicte sau cvasidelicte, la depozitul necesar şi la depozitele pe care le fac călătorii la hotelul unde se cazează, la obligaţiile contractate în caz de accidente neprevăzute, când înscrisul a fost întocmit, dar creditorul l-a pierdut într-un eveniment de forţă majoră.

PROBĂ, orice mijloc de convingere, admis de lege, care poate servi pentru a dovedi în faţa unei instanţe de judecată sau a altui organ jurisdicţional, existenţa ori inexistenţa unui fapt juridic sau a unui act juridic, precum şi a oricăror alte situaţii şi împrejurări referitoare la raporturile juridice dintre părţi.

PROBĂ DIRECTĂ, proba care este de natură să dovedească prin ea însăşi raportul juridic dedus judecăţii (faptul principal).

PROBĂ EXTRAJUDICIARĂ, probă care se administrează în afara cadrului procesual.

PROBĂ INDIRECTĂ, probă care, prin ea însăşi, nu conduce nemijlocit la stabilirea faptului principal, ci numai prin coroborarea ei cu alte împrejurări de fapt, cu care se găseşte în legătură de conexitate.

PROBĂ JUDICIARĂ, proba care se constituie în cadrul judecăţii. Au acest caracter numai probele care se fac în faţa instanţei sau prin comisie rogatorie la cererea instanţei. Probele efectuate într-o instanţă penală păstrează caracterul de **p.j.** pentru instanţa civilă, numai dacă sunt readministrate în faţă acesteia.

PROBĂ MATERIALĂ, proba care presupune perceperea faptului cu ajutorul unui obiect material. Poate fi pozitivă sau negativă.

PROBĂ PERSONALĂ, probă care presupune relatarea verbală sau scrisă a faptului de către o persoană. Poate fi pozitivă sau negativă.

PROBĂ PRIMARĂ (IMEDIATĂ SAU NEMIJLOCITĂ), proba care implică un raport nemijlocit între ea şi fapt. Are acest caracter orice înscris original.

PROBĂ SECUNDARĂ (MEDIATĂ SAU MIJLOCITĂ), probă care provine din a doua sau a treia sursă. Fac parte din această categorie copiile de pe înscrisuri, depoziţiile de martor care conţin relatări cu privire la împrejurări auzite de la alte persoane.

PROBATIO DIABOLICA, probă diabolică (greu de făcut).

PROBATIO INCUMBIT EI QUI DICIT, NON QUI NEGAT, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia sarcina probei incumbă celui ce afirmă ceva în faţa justiţiei (reclamantului), iar nu celui care se apără contestând afirmaţia nedovedită.

PROBATORIU, totalitatea probelor (dovezilor) administrate într-un litigiu.

PROBAŢIUNE JUDICIARĂ, mijloc de stabilire a adevărului obiectiv în cursul soluţionării unui litigiu, constând în ansamblul activităţilor pe care le implică propunerea probelor şi încuviinţarea lor de către instanţă, precum şi administrarea probelor încuviinţate, perceperea acestora de către judecător şi aprecierea lor. Propunerea probelor se face de către partea căreia îi revine sarcina probei, sau chiar din oficiu, în temeiul rolului activ al instanţei; încuviinţarea probelor se face de către instanţa sesizată, dacă ele sunt admisibile conform legii şi dacă sunt utile; perceperea probelor se face, în principiu, în mod direct şi nemijlocit de către judecător, iar aprecierea probelor se face în mod liber, potrivit intimei convingeri a judecătorului.

PROCEDURA ACTELOR NOTARIALE, ansamblul regulilor ce guvernează activitatea notarială privind îndeplinirea unor acte

notariale. Toate actele notariale se îndeplinesc la cerere. Înscrisurile redactate de părţi sau, după caz, de reprezentanţii lor legali sau convenţionali vor fi verificate cu privire la îndeplinirea condiţiilor de fond şi formă, notarul public putându-le aduce modificările şi completările corespunzătoare, cu acordul părţilor. Înscrisurile referitoare la actele notariale se redactează potrivit voinţei părţilor şi în condiţiile prevăzute de lege. Înscrisurile vor fi redactate citeţ, îngrijit şi fără prescurtări; menţiunile în cifre se vor înscrie şi în litere, iar locurile goale se vor completa prin tragere de linii. În cadrul lucrărilor de îndeplinire a actelor notariale, notarul public stabileşte identitatea, domiciliul şi capacitatea părţilor, în afara cazurilor în care se solicită dare de dată certă, întocmirea de copii legalizate sau acordarea de consultaţii juridice notariale. Înscrisurile pentru care legea prevede forma autentică vor fi redactate numai de notari publici, de avocatul părţilor interesate sau de consilierul juridic ori reprezentantul legal al persoanei juridice. Persoanele care au pregătire juridică superioară vor putea redacta înscrisurile în care figurează ca parte, ele, soţii, ascendenţii sau descendenţii lor. Consultaţiile date de notarul public în domeniul juridic notarial sunt scrise sau verbale şi se dau persoanelor fizice sau juridice, la solicitare sau pe bază de contract cu durată determinată. Notarul public are obligaţia să desluşească raporturile reale dintre părţi cu privire la actul pe care vor să-l încheie, să verifice dacă scopul pe care îl urmăresc este în conformitate cu legea şi să le dea îndrumările necesare asupra efectelor lui juridice. De asemenea, el trebuie să ceară părţilor, ori de câte ori este cazul, documentele justificative şi autorizaţiile necesare pentru încheierea actului sau, la cererea acestora, va putea obţine el însuşi documentaţia necesară. Actele din care rezultă drepturi ce urmează a fi supuse publicităţii mobiliare sau imobiliare se vor comunica de îndată, la locul unde se ţine această evidenţă, de notarul public, care va face şi demersurile necesare în numele titularilor pentru aducerea la îndeplinire a tuturor lucrărilor de publicitate. Se exceptează cazul în care părţile interesate vor cere în scris să îndeplinească ele însele formalităţile de mai sus. În vederea îndeplinirii obligaţiilor ce-i revin, notarul public va avea acces liber la birourile de publicitate mobiliară şi imobiliară. Notarul public nu poate refuza îndeplinirea actului notarial solicitat decât atunci când actul solicitat este contrar legii şi bunelor moravuri sau dacă partea se opune la inserarea menţiunii referitoare la conţinutul îndoielnic al actului. Organele de ordine publică vor acorda sprijin notarilor publici, în cazul în care aceştia sunt împiedicaţi să-şi exercite atribuţiile. De asemenea, autorităţile administraţiei publice locale au obligaţia ca în cadrul atribuţiilor lor să acorde notarilor publici concursul solicitat pentru îndeplinirea actelor notariale. Actele solicitate de părţi şi orice acte de procedură notarială se întocmesc în limba română. Cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale sau persoanelor care nu vorbesc sau nu înţeleg limba română li se acordă posibilitatea de a lua cunoştinţă de cuprinsul actului printr-un interpret. Funcţia de interpret poate fi îndeplinită, în afară de notarul public, şi de un angajat din cadrul biroului notarial, care cunoaşte limba acelei persoane, precum şi de traducătorii autorizaţi. Actele redactate de părţi şi prezentate pentru efectuarea operaţiunilor notariale vor fi în limba română. La cerera justificată a părţilor, notarul public poate îndeplini acte în legătură cu înscrisurile întocmite de părţi într-o altă limbă decât cea română, numai dacă notarul instrumentator cunoaşte limba în care sunt întocmite actele sau după ce a luat cunoştinţă de cuprinsul acestora prin interpret, caz în care un exemplar tra-

dus în limba română şi semnat de cel ce a efectuat traducerea va fi ataşat la dosar. Înscrisurile destinate a fi traduse într-o limbă străină se vor redacta fie pe două coloane, cuprinzând în prima coloană textul în limba română, iar în cea de-a doua, textul în limba străină, fie în mod succesiv, mai întâi textul în limba română, continuându-se cu textul în limba străină. Actele notariale se îndeplinesc la sediul biroului notarului public în timpul programului de serviciu cu publicul, afişat în mod corespunzător. Un act notarial se poate îndeplini în afara sediului biroului notarului public, în limitele circumscripţiei sale teritoriale, dacă la încheierea lui este interesat un număr mai mare de persoane sau partea care-l solicită este împiedicată să se prezinte, din motive temeinice, la sediul biroului. În cazul în care întocmirea unui act notarial nu suferă amânare din motive obiective, acesta va putea fi îndeplinit şi în afara programului de lucru, la cererea părţii interesate. Îndeplinirea actelor notariale, în afară de redactarea înscrisurilor şi de consultaţiile juridice notariale, se constată prin încheiere, care va cuprinde: a) sediul biroului notarial; b) denumirea încheierii şi numărul acesteia; c) data îndeplinirii actului notarial; d) numele şi prenumele notarului public; e) locul unde s-a îndeplinit actul notarial, în cazul îndeplinirii în afara sediului biroului notarial, precizându-se împrejurarea care justifică întocmirea înscrisului în acel loc; f) numele sau denumirea părţilor, domiciliul sau sediul acestora şi menţiunea faptului prezentării lor în persoană, reprezentate ori asistate, precum şi modul în care li s-a constatat identitatea, cu excepţia încheierilor prin care se dă dată certă înscrisurilor sau se legalizează copii de pe înscrisuri; g) arătarea îndeplinirii condiţiilor de fond şi de formă ale actului notarial întocmit în raport cu natura acelui act; h) constatarea îndeplinirii actului notarial şi a citirii acestuia de către părţi; i) menţiunea percepţii taxelor de timbru, a onorariului şi cuantumul acestora; j) semnătura notarului public; k) sigiliul biroului notarului public. Părţile participante la actul notarial pot fi identificate de notarul public prin menţiunea în încheiere că ele sunt cunoscute personal de acesta. În cazul în care notarul public nu cunoaşte părţile, este obligat să se convingă de identitatea acestora, stabilită, după caz, prin: acte de identitate sau legitimaţii oficiale prevăzute cu semnătură, ştampilă şi fotografia posesorului; atestarea avocatului care asistă partea; doi martori de identitate, cunoscuţi personal de notarul public sau legitimaţi. Nu poate fi martor de identitate cel care: nu a împlinit 18 ani; figurează în act ca parte sau ca beneficiar; din cauza unei deficienţe psihice sau fizice nu este apt pentru dovedirea identităţii. În situaţia în care se refuză îndeplinirea actului notarial, încheierea de respingere se va da numai dacă părţile stăruie în cerere, după ce li s-a atras atenţia că actul solicitat este contrar legii sau bunelor moravuri. Încheierea va cuprinde şi motivarea refuzului, calea de atac la judecătorie şi termenul de exercitare. Îndeplinirea actului notarial poate fi respinsă şi pentru următoarele motive: solicitarea lucrărilor în afara orelor de lucru, cu excepţiile legale; neprezentarea documentaţiei necesare sau prezentarea ei incompletă; neplata taxelor şi a onorariului stabilit; imposibilitatea identificării părţilor sau lipsa lor de discernământ. Încălcarea cerinţelor imperative se sancţionează cu nulitatea, iar a celorlalte cerinţe cu anularea, în afară de cazul în care îndeplinirea acestora rezultă din lucrările actului. Actele notariale care prezintă erori materiale sau omisiuni vădite pot fi îndreptate sau completate prin încheiere de către notarul public, la cerere sau din oficiu, cu acordul părţilor, dacă lucrările cuprind date care fac posibilă îndreptarea greşelilor sau completarea omisiunilor. Acordul părţilor se

prezumă dacă, fiind legal citate, nu-şi manifestă opunerea. Despre îndreptarea sau completarea efectuată se face menţiune pe toate exemplarele actului. Actele care au dispărut fără a mai fi rămas un exemplar original se reconstituie la cerere, prin încheiere, pe baza acordului părţilor sau, după caz, a succesorilor acestora. Reconstituirea se face la biroul notarului la care s-a întocmit actul. În lipsa acordului părţilor, reconstituirea actelor dispărute se va face de judecătoria în circumscripţia căreia îşi are sediul biroul notarial care a întocmit actul, în conformitate cu dispoziţiile din Codul de procedură civilă. În cazul în care actul dispărut a fost întocmit de alte instituţii cu activitate notarială, reconstituirea se face de judecătoria în circumscripţia căreia îşi are sediul instituţia care a întocmit acel act sau se află domiciliul ori sediul uneia dintre părţi, după caz. La cererea părţii de a i se da un duplicat al actului original, biroul notarial care a întocmit acel act poate încuviinţa eliberarea duplicatului. În acest scop, notarul public va cita părţile sau, după caz, pe succesorii acestora. În textul duplicatului se reproduc, cuvânt cu cuvânt, cuprinsul înscrisului, cât şi al încheierii prin care s-a constatat întocmirea înscrisului original. În locul semnăturilor originale se menţionează numele de familie şi prenumele fiecărui semnatar. Duplicatul are aceeaşi forţă probantă ca şi originalul. Notarul public nu poate îndeplini acte notariale, sub sancţiunea nulităţii, dacă: în cauză sunt părţi sau interesaţi în orice calitate, el, soţul, ascendenţii şi descendenţii lor; este reprezentantul legal ori împuternicitul unei părţi care participă la procedura notarială. În cazul în care, pentru valabilitatea în străinătate a actului notarial, este necesară supralegalizarea semnăturii şi sigiliului notarului public de către Ministerul Justiţiei, Ministerul Afacerilor Externe şi misiunea diplomatică sau oficiul consular din România ale statului în care actul urmează a fi folosit, notarul public va pune în vedere părţii obligaţia îndeplinirii acestei cerinţe. Birourile notariale nu pot lua în considerare actele care emană de la autorităţile altui stat, decât dacă semnăturile şi sigiliile acelor autorităţi sunt supralegalizate de către misiunea diplomatică sau oficiul consular al României din acest stat sau de către Ministerul Afacerilor Externe al României. În cazul în care prin convenţii internaţionale la care România este parte se prevede altfel, se aplică acele convenţii. (D.R.)

PROCEDURA ADOPŢIEI, ansamblul normelor procedurale ce guvernează încuviinţarea adopţiei. Adopţia se încuviinţează de către tribunalul de la domiciliul adoptatorului, iar dacă este vorba de adopţia unui copil părăsit, din părinţi necunoscuţi sau care din alte cauze, se află în îngrijirea unei instituţii de ocrotire, cererea este de competenţa tribunalului în raza căruia se află sediul instituţiei de ocrotire; cererea pentru încuviinţarea adopţiei făcută de un străin sau de un cetăţean român cu domiciliul ori reşedinţa în străinătate se introduce la tribunalul în raza căruia domiciliază cel ce urmează a fi adoptat; adopţia unui cetăţean român cu reşedinţa în stăinătate se încuviinţează de către Tribunalul municipiului Bucureşti. La cererea pentru încuviinţarea adopţiei se anexează următoarele acte: a) privind adoptatul: certificat de naştere în copie legalizată, certificat de naştere şi, după caz, de căsătorie ori deces, ale părinţilor fireşti ai minorului, în copie legalizată; declaraţie autentificată de consimţământ la adopţie, dată de părinte sau părinţii fireşti, tutore sau ocrotitorii legali, ori după caz, de către autoritatea tutelară; certificat medical privind starea de sănătate a copilului minor eliberat, după caz, de policlinica judeţeană sau municipală; b) privind adoptatorii: declaraţie autentificată în care adoptatorii să

precizeze dacă adopţia se face cu efecte depline sau cu efecte restrânse; certificate de naştere şi de căsătorie, în copie legalizată; certificat privind antecedente penale; certificate privind starea de sănătate; un act eliberat de autorităţile străine competente, din care să rezulte că pot să adopte, potrivit legislaţiei ţării respective; ancheta socială efectuată de autorităţile străine competente de la domiciliul adoptatorilor, în care să se arate opinia acestora cu privire la adopţie. Cererea pentru încuviinţarea adopţiei se judecă de către un complet format din doi judecători, în camera de consiliu cu citarea persoanelor arătate în art. 70 C. fam. şi a autorităţii tutelare şi cu participarea procurorului. Se pot administra orice fel de probe admise de lege; este obligatorie efectuarea anchetei sociale; de asemenea, cei care justifică un interes legitim pot interveni în procesul privind încuviinţarea adopţiei. Instanţa de judecată verifică îndeplinirea condiţiilor de fond şi de formă, precum şi lipsa impedimentelor la adopţie. Instanţa va aprecia asupra următoarelor împrejurări: dacă adopţia se face în interesul adoptatului; dacă cel ce vrea să adopte are rele purtări sau interese potrivnice cu cele ale celui ce urmează a fi adoptat nefiind astfel îndeplinite, sub aceste aspecte, condiţiile de a fi tutore; dacă există motive temeinice pentru încuviinţarea adopţiei deşi diferenţa de vârstă între adoptator şi adoptat este mai mică de 18 ani. După ce verifică îndeplinirea cerinţelor legale pentru adopţie, instanţa este obligată să se pronunţe prin hotărâre motivată de încuviinţare sau de respingere a adopţiei. Hotărârea trebuie să arate felul adopţiei încuviinţate: cu efecte depline sau cu efecte restrânse. Sentinţa prin care s-a pronunţat instanţa este supusă căilor de atac de drept comun (apel, recurs, contestaţie în anulare, revizuire); a se vedea şi *adopţia* (D.R.).

PROCEDURA ARBITRALĂ, a se vedea *arbitrajul privat (ad-hoc).*

PROCEDURA AUTENTIFICĂRII ACTELOR DE CĂTRE NOTARII PUBLICI, ansamblul operaţiunilor prin care se conferă de către notarul public actelor şi documentelor scrise calitatea de înscrisuri autentice. Pentru autentificarea unui act, notarul public verifică şi stabileşte, în prealabil, identitatea părţilor. Părţile pot fi reprezentate la autentificare printr-un mandatar cu procură specială autentică. Când notarul public are îndoieli cu privire la deplinătatea facultăţilor mintale ale vreuneia dintre părţi, procedează la autentificare numai dacă un medic specialist atestă în scris că partea poate să-şi exprime în mod valabil consimţământul în momentul încheierii actului. Pentru a lua consimţământul părţilor, după citirea actului, notarul public le va întreba dacă au înţeles conţinutul acestuia şi dacă cele cuprinse în act exprimă voinţa lor. Pentru motive temeinice, notarul public poate lua separat, dar în aceeaşi zi, consimţământul părţilor care figurează în act. În acest caz, în încheierea de încuviinţare a autentificării se va menţiona ora şi locul luării consimţământului fiecărei părţi. Declaraţia de voinţă a surdului, mutului sau surdomutului, ştiutori de carte, se va da în scris în faţa notarului public, prin înscrierea de către parte, înaintea semnăturii, a menţiunii "consimt la prezentul act, pe care l-am citit". Dacă surdul, mutul sau surdomutul se găsesc din orice motiv în imposibilitatea de a scrie, declaraţia de voinţă se va lua prin interpret. Pentru a lua consimţământul unui nevăzător, notarul public va întreba dacă a auzit bine când i s-a citit înscrisul şi dacă cele auzite reprezintă voinţa sa, consemnând acestea în încheierea de autentificare. În cazul acelora care din pricina infirmităţii a bolii sau din orice alte cauze nu pot semna, notarul public, îndeplinind actul, va face menţiune despre această împrejurare în încheierea pe care o întocmeşte, menţiunea

astfel făcută ţinând loc de semnătură. Notarul public sau părţile pot solicita ca martorii necesari să fie prezenţi şi la semnarea actului. Toate exemplarele originale ale înscrisului autentificat, cerute de părţi, precum şi cel ce se păstrează în arhiva biroului notarial, împreună cu anexele care fac parte integrantă din acest înscris, se semnează în faţa notarului public de către părţi sau reprezentanţii lor şi, după caz, de cei chemaţi a încuviinţa actele pe care părţile le întocmesc, de martorii-asistenţi, atunci când este cerută prezenţa lor, şi dacă este cazul, de cel care a redactat înscrisul, în condiţiile legii. Fiecare parte poate solicita cel puţin un exemplar original al înscrisului autentic. Încheierea care constată autentificarea unui înscris va cuprinde, sub sancţiunea nulităţii, pe lângă datele prevăzute în dreptul comun, şi următoarele menţiuni: constatarea că s-a luat consimţământul părţilor; constatarea că înscrisul a fost semnat în faţă notarului de toţi cei ţinuţi să-l semneze. Menţiunea notarului public că una dintre părţi nu a putut semna ţine loc de semnătură pentru aceasta; numărul anexelor cuprinse în actul autentic; dispoziţia de învestire cu formă autentică, care se exprimă prin cuvintele: "Se declară autentic prezentul înscris". Actul autentificat de notarul public care constată o creanţă certă şi lichidă are putere de titlu executoriu la data exigibilităţii acesteia. În lipsa actului original, titlul executoriu îl poate constitui duplicatul sau copia legalizată de pe exemplarul din arhiva notarului public. În cazul în care notarul public respinge cererea de autentificare, încheierea va cuprinde menţiunile privitoare la motivarea refuzului, calea de atac la judecătorie şi termenul de exercitare. Dacă se face plângere împotriva încheierii de respingere şi judecătoria o admite, notarul public va da încheierea de autentificare a actului, conform hotărârii judecătoreşti rămasă definitivă şi irevocabilă, şi va menţiona că actul produce efecte de la înregistrarea cererii de autentificare. (D.R.)

PROCEDURA CONTESTAŢIEI ÎN ANULARE, ansamblul regulilor în temeiul cărora o instanţă de judecată îşi poate retracta, în cazurile determinate de lege, propria sa hotărâre. Dispoziţiile privitoare la **p.c. în a.** se completează corespunzător cu prevederile dreptului comun. Cererea privind exercitarea contestaţiei în anulare urmează să cuprindă elementele necesare pentru orice cerere care se adresează instanţelor judecătoreşti; ea va cuprinde şi unele cerinţe specifice privitoare la: arătarea hotărârii atacate şi a instanţei care a pronunţat-o; motivele contestaţiei, precum şi dovezile pe care se întemeiază. Contestaţia se judecă de instanţa care a pronunţat hotărârea atacată, cu citarea părţilor şi cu precădere faţă de alte cauze. Instanţa competentă poate dispune, la cererea părţii interesate, suspendarea executării. Asupra contestaţiei în anulare se poate pronunţa una din următoarele soluţii: 1) Admiterea cererii, dacă instanţa constată că motivele invocate sunt întemeiate. Efectele admiterii contestaţiei în anulare diferă în funcţie de natura hotărârii atacate: dacă contestaţia s-a îndreptat împotriva unei hotărâri de fond, se va dispune anularea acesteia şi reluarea judecăţii de la ultimul act de procedură considerat valabil; dacă hotărârea atacată a fost pronunţată de o instanţă de recurs, se va anula atât hotărârea prin care s-a soluţionat recursul, cât şi cea dată asupra fondului după casare cu reţinere. În asemenea situaţii, judecata va fi reluată pentru a se pronunţa o soluţie nouă. 2) Respingerea cererii, în ipoteza în care se constată că motivele invocate sunt neîntemeiate. După respingerea cererii nu se poate promova o nouă contestaţie pentru motive ce au existat la data celei dintîi. Hotărârea pronunţată asupra contestaţiei în anulare este supusă

acelorași căi de atac ca și hotărârea atacată.

PROCEDURA DE INSTITUIRE A CURATELEI, ansamblu normelor și regulilor în temeiul cărora se acordă ocrotire acelor persoane care, din anumite cauze, sunt împiedicate să-și exercite drepturile și să-și apere interesele. Instituirea curatelei se face, de regulă, de către autoritatea tutelară, prin numirea unui curator. Competența teritorială a autorității tutelare este diferită în funcție de cauzele care au determinat instituirea curatelei: în cazul curatelei unei persoane ce suferă de o deficiență fizică, competența aparține autorității tutelare de la domiciliul acelei persoane; în cazul curatelei deschise pentru cazuri urgente, competența aparține fie autorității tutelare de la domiciliul persoanei reprezentate, fie aceleia de la locul unde trebuie luate măsurile urgente; în cazul celui care lipsește timp îndelungat de la domiciliu sau a celui dispărut, compentența aparține autorității tutelare de la ultimul domiciliu din țară al celui lipsă ori a celui dispărut. Instituirea curatelei se poate face la cererea celui care urmează a fi reprezentat, a soțului său, a rudelor, vecinilor, a instituțiilor sociale sau din oficiu de către autoritatea tutelară. Curatela se instituie cu consimțământul celui reprezentat, afară de cazurile în care consimțământul acestuia nu poate fi luat. Cu ocazia instituirii curatelei, autoritatea tutelară poate da instrucțiuni curatorului cu privire la felul în care trebuie să-și desfășoare activitatea. Potrivit legii, în cazurile în care se instituie curatela, în funcție de felul acesteia, se aplică regulile de la mandat sau, după caz, cele de la tutelă.

PROCEDURA DE INSTITUIRE A TUTELEI MINORULUI, ansamblu de norme și reguli prin intermediul cărora organul competent numește o persoană fizică, tutorele, spre a exercita drepturile și îndatoririle părintești față de un minor lipsit de îngrijirea părinților săi firești. Instituirea tutelei are loc în situațiile în care părinții minorului sunt: morți, necunoscuți, decăzuți din drepturile părintești, puși sub interdicție sau nu și-au redobândit drepturile părintești asupra copilului lor firesc a cărui adopție a fost desfăcută. Tutela se instituie de către autoritatea tutelară, din oficiu sau la sesizarea făcută în termen de 5 zile de la data luării la cunoștință a situației minorului de către: a) persoanele apropiate minorului precum și administratorii sau locatarii imobilului în care acesta locuiește; b) serviciul de stare civilă, cu prilejul înregistrării morții unei persoane, precum și notarul public cu prilejul constatării unei succesiuni; c) instanțele judecătorești, Ministerul Public și organele de poliție, cu prilejul pronunțării, luării sau executării unor măsuri privative de libertate; d) instituțiile de ocrotire, precum și alte persoane. În vederea instituirii tutelei, autoritatea tutelară are obligația de a desfășura o serie de activități pregătitoare, ca: cercetări pentru stabilirea existenței uneia din situațiile prevăzute de lege pentru instituirea tutelei (cercetări la fața locului, ascultarea persoanelor care au cunoștință despre situația minorului sau a familiei sale, ascultarea minorului, solicitarea de informații și date de la organele și instituțiile publice etc.); investigații pentru determinarea unei persoane potrivite spre a i se încredința sarcina de tutore, desfășurată în rândul rudelor, vecinilor și cunoștințelor apropiate ale minorului (avându-se în vedere, cu această ocazie, cazurile de excludere de la tutelă prevăzute de lege, precum și pe acelea în care persoana vizată poate refuza sarcina tutelei), luarea, până la numirea tutorelui, a unor măsuri urgente, provizorii, cerute de interesele minorului. După ce autoritatea tutelară s-a fixat asupra persoanei tutorelui, va emite decizie de numire și o va afișa la consiliul local de la domicili-

ului minorului. Totodată îi va comunica tutorelui numirea şi sarcinile ce-i revin în această calitate. Îndatoririle tutorelui încep de la data primirii de către acesta a comunicării privitoare la numirea sa.

PROCEDURA DE JUDECATĂ A APELULUI, ansamblul regulilor pe baza cărora instanţa competentă, la cererea părţii interesate (apelantul) se pronunţă asupra motivelor invocate cu referire la hotărârea primei instanţe. Are loc o procedură prealabilă judecării constând în aceea că preşedintele instanţei de apel, îndată ce primeşte dosarul, va fixa termen de înfăţişare şi va dispune citarea părţilor. Termenul de înfăţişare se fixează astfel încât intimatul să aibă la dispoziţie cel puţin 30 de zile pentru depunerea întâmpinării, iar, în pricinile urgente, cel puţin 5 zile. O dată cu citaţia, intimatului i se comunică şi o copie de pe cererea de apel, împreună cu copiile certificate de pe înscrisurile alăturate şi care nu au fost înfăţişate la prima instanţă, punându-i-se în vedere să depună la dosar întâmpinarea cu cel puţin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru înfăţişare. Dacă mai mulţi intimaţi au un singur reprezentant sau dacă intimatul are mai multe calităţi juridice (stă în proces în nume propriu, dar şi ca reprezentant al altui intimat), se va comunica o singură copie de pe cererea de apel, de pe înscrisuri şi o singură citaţie. Legea prevede că apelurile făcute împotriva aceleiaşi hotărâri vor fi repartizate la o singură secţie a instanţei de apel, iar când apelurile făcute împotriva aceleiaşi hotărâri au fost repartizate la secţii deosebite, preşedintele secţiei învestite în urmă va dispune, la cerere, trimiterea apelului la secţia cea dintâi învestită. Dispoziţiile legale trebuie interpretate în sensul că au în vedere nu aceeaşi secţie a instanţei de apel, ci acelaşi complet de judecată, râţiunea lor fiind aceea de a se evita pronunţarea unor hotărâri contradictorii în aceeaşi pricină. Art. 298 C. proc. civ. prevede că dispoziţiile privind judecata în primă instanţă se aplică şi în instanţa de apel, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în capitolul care reglementează apelul. La termenul fixat pentru judecată, pricinile vor fi strigate în ordinea stabilită prin lista afişată cu cel puţin o oră înainte de începerea şedinţei, trecându-se la judecată numai dacă se constată că procedura de citare este îndeplinită cu toate părţile. În caz contrar, se va amâna judecata şi se va dispune refacerea procedurii de citare a părţilor care nu au fost legal citate. În cazul în care intimatul nu a primit în termenul prevăzut de lege cererea de apel şi dovezile invocate de apelant, el va putea cere, la prima zi de înfăţişare în apel, un termen înăuntrul căruia să depună la dosar întâmpinare. Dacă intimatul lipseşte la prima zi de înfăţişare şi instanţa constată că motivele de apel nu au fost comunicate, va dispune amânarea cauzei şi efectuarea comunicării, următorul termen de judecată urmând a se fixa astfel încât intimatul să aibă la dispoziţie cel puţin 30 de zile de la comunicare, pentru a depune întâmpinare. La prima zi de înfăţişare, apelantul poate să împlinească lipsurile cererii de apel, referitoare la indicarea hotărârii care se apelează, motivarea în fapt şi în drept a apelului şi la arătarea dovezilor propuse în susţinerea apelului. În cazul în care apelantul este decăzut din dreptul de a-şi motiva cererea de apel, deoarece nu a făcut-o cel mai târziu la prima zi de înfăţişare, el nu se va mai putea folosi decât de motivele sau, după caz, mijloacele de apărare invocate înaintea primei instanţe, cu respectarea condiţiilor prescrise de lege pentru procedura în faţa primei instanţe. Instanţa de apel poate să ridice, din oficiu, încălcarea unor dispoziţii de ordine publică, deci, să reţină motive de ordine publică, având obligaţia însă să le pună în dezbaterea contradictorie a părţilor. Dar, apelantul nu ar mai

putea cere casarea hotărârii instanţei de apel, pe motiv că instanţa nu s-a pronunţat asupra unui mijloc de apărare hotărâtor pentru dezlegarea pricinii, dacă nu a invocat mijlocul în termen înaintea instanţei de apel. În ceea ce priveşte compunerea instanţei în apel se respectă întotdeauna principiul colegialităţii, completul de judecată fiind format din 3 judecători.Judecătorul care a pronunţat hotărârea în primă instanţă nu poate lua parte la judecarea apelului introdus împotriva hotărârii respective (ipoteza presupune că, în intervalul de timp cuprins între pronunţarea hotărârii de primă instanţă şi judecarea apelului, judecătorul a fost avansat la instanţa ierarhic superioară), fiind incompatibil. Dacă la strigarea pricinii nu a răspuns nici una dintre părţi, procedura de citare fiind legal îndeplinită şi nici una dintre părţi nu a cerut judecarea în lipsă, judecata apelului se suspendă, iar în cazul în care nu se va cere redeschiderea judecăţii timp de un an de la data suspendării (6 luni în materie comercială), apelul se perimă. După strigarea pricinii, când nu este cazul a se amâna judecata, vor fi rezolvate excepţiile procesuale care fac inutilă, în tot sau în parte, cercetarea fondului. Instanţa de apel poate uni excepţia cu fondul numai dacă pentru soluţionarea excepţiei trebuie să se administreze probe comune cu probele fondului. După administrarea eventualelor probe, se va da cuvântul pe fond. Apelantul este cel care pune primul concluzii, apoi cuvântul se va da intimatului, iar dacă la judecată participă şi procurorul, acesta va pune ultimul concluzii, cu excepţia cazului în care apelul a fost introdus de procuror, când va avea cuvântul cel dintâi. Când instanţa de apel se va considera lămurită, va declara dezbaterile închise şi se va retrage, pentru deliberare, în camera de consiliu. Deliberarea judecătorilor şi pronunţarea hotărârii urmează aceleaşi reguli ca şi în cazul judecării în primă instanţă. Cererea de apel va cuprinde şi dovezile invocate în susţinerea apelului, dacă dovezile propuse sunt martori sau înscrisuri nearătate la prima instanţă, se vor aplica în mod corespunzător dispoziţiile art. 112 pct. 5 C. proc. civ. De asemenea, legea prevede că preşedintele instanţei de apel va dispune să se comunice intimatului şi copiile certificate de pe înscrisurile alăturate şi care nu au fost înfăţişate la prima instanţă. Legea stabileşte că părţile nu se vor putea folosi înaintea instanţei de apel de alte motive, mijloace de apărare şi dovezi decât cele invocate la prima instanţă sau arătate în cererea de apel şi întâmpinare, afară de cazurile prevăzute în art. 138 C. proc. civ. Art. 295 C. proc. civ. permite instanţei de apel să încuviinţeze refacerea sau completarea probelor administrate la prima instanţă, precum şi să administreze alte probe, dacă le consideră necesare pentru soluţionarea cauzei. Din aceste dispoziţii legale, rezultă că pot fi administrate probe noi de către instanţa de apel. Soluţia este logică şi decurge din caracterul devolutiv al apelului, care repune pricina în starea ei iniţială, în sensul că are loc o nouă judecată a fondului pretenţiei ce a fost supusă judecăţii. Instanţa de apel are următoarele posibilităţi: 1) să refacă în totalitate probele administrate în prima instanţă; 2) să refacă numai o parte din aceste probe şi să le menţină pe celelalte; 3) să administreze alte probe, folosind şi celelalte probe administrate de prima instanţă; 4) să pronunţe sentinţa numai în baza dovezilor administrate de prima instanţă, fără a le mai reface sau a le mai completa prin administrarea de probe. Modul concret în care va proceda instanţa superioară de fond este o problemă de fapt, lăsată la libera ei apreciere. Se ridică problema dacă o parte care a fost decăzută în prima instanţă din dreptul de a administra o anumită probă mai are dreptul de a solicita administrarea acelei

probe în apel, iar răspunsul trebuie să fie afirmativ, deoarece nu există o interdicţie legală în acest sens, cu atât mai mult cu cât legea permite administrarea de noi probe în apel, fără a distinge după cum probele respective nu au fost administrate în faţa primei instanţe din culpa sau fără culpa părţii. În practica judiciară mai veche, acceptându-se această soluţie se arăta că decăderea din dreptul de a administra o probă operează numai înaintea instanţei care a încuviinţat-o. Argumentarea este însă greşită, deoarece decăderea îşi produce efectele pentru tot procesul, nu numai pentru o etapă a acestuia, dar legea poate prevedea că efectele decăderii pot fi înlăturate. Deşi în baza efectului devolutiv al apelului, se pot reface probele administrate în prima instanţă, aceasta nu este o obligaţie pentru instanţa de apel, care poate să respingă cererea de readministrare a unor probe, dacă apreciază că o astfel de cerere este inutilă în cauză. Astfel, instanţa de apel poate respinge cererea de a se face o nouă verificare de scripte, de a fi audiaţi noi martori, de a se efectua o nouă expertiză, de a se efectua o nouă cercetare la faţa locului pe motiv că la prima instanţă partea, deşi a fost regulat citată, nu s-a prezentat la cercetarea locală etc. Efectul devolutiv al apelului nu înseamnă însă că partea ar putea să revină asupra unei mărturisiri făcute în prima instanţă, în alte condiţii decât cele prevăzute de art. 1206 alin. 2 teza a II-a C. civ. (deci numai probând că a făcut mărturisirea din eroare de fapt). Dacă prima instanţă a considerat refuzul unei părţi de a se prezenta sau de a răspunde la interogatoriu ca o mărturisire, instanţa de apel nu este ţinută de această apreciere, deoarece este vorba de o prezumţie simplă, o prezumţie de mărturisire lăsată la libera apreciere a judecătorului de fond. Instanţa de apel va putea însă să se folosească de prezumţiile simple utilizate de judecătorii primei instanţe, în măsura în care consideră că acestea sunt temeinice. În ceea ce priveşte propunerea probelor în apel, apelantul o va face prin cererea de apel sau, cel mai târziu, la prima zi de înfăţişare. Interesul de a administra probe aparţine şi intimatului, care va propune probele pe care înţelege să le folosească în combaterea apelului, prin întâmpinare sau la prima zi de înfăţişare. Sancţiunea nerespectării acestor termene constă în decăderea părţii din dreptul de a mai propune probe în apel. Sunt însă aplicabile prevederile art. 138 C. proc. civ., deci instanţa de apel va putea să administreze şi probe nepropuse în termen dacă: nevoia dovezii ar reieşi din dezbateri şi partea nu o putea prevedea; adminstrarea dovezii pricinuieşte amânarea judecăţii; dovada nu a fost cerută din pricina neştiinţei şi lipsei de pregătire ale părţii. Cu privire la probele propuse de către părţi, instanţa de apel se va pronunţa printr-o încheiere, în care va arăta mijloacele de dovadă încuviinţate (probele ce urmează a fi refăcute sau completate) precum şi faptele ce vor trebui dovedite. Administrarea propriu-zisă a probelor se va face potrivit regulilor de la judecata în primă instanţă. Instanţa de apel, în pronunţarea soluţiei, poate să se folosească de probele administrate numai de prima instanţă, chiar dacă nu menţine concluziile de fapt ale acesteia, neîiind obligată să îşi întemeieze hotărârea numai pe probe administrate înaintea sa. Deci, probele administrate în prima instanţă, care nu au fost refăcute rămân dobândite cauzei, însă instanţa de apel este liberă să le aprecieze. În apel există o importantă derogare de la principiul nemijlocirii, care este însă atenuată prin posibilitatea instanţei de apel de a încuviinţa refacerea probelor administrate înaintea primei instanţe. Aparent, legea încurajează reaua-credinţă a părţii, deoarece permite să se administreze direct în apel probe pe care partea putea să le propună şi să le administreze înaintea pri-

mei instanţe, ceea ce echivalează, practic, cu suprimarea unui grad de jurisdicţie (cel puţin în privinţa discutării şi aprecierii probelor respective). Partea care însă procedează în acest mod riscă totuşi ca instanţa de apel să nu încuviinţeze administrarea acestor probe, deoarece nu există o obligaţie legală a instanţei de apel în acest sens, ci, dimpotrivă, o facultate, care ar trebui să nu fie supusă controlului pe calea recursului (de altfel, casarea unei hotărâri se poate cere când instanţa nu s-a pronunţat asupra unei dovezi administrate care era hotărâtoare pentru dezlegarea pricinii, ori când hotărârea se întemeiază pe o greşeală gravă de fapt ce decurge dintr-o apreciere eronată a probelor administrate, însă, ambele motive de recurs se referă la probe administrate, iar nu la probe pe care instanţa ar fi putut să le administreze). Ca şi la judecata în primă instanţă, desfăşurarea normală a procesului în etapa apelului, între cele două momente importante, învestirea instanţei prin cererea de apel şi dezînvestirea ei prin pronunţarea hotărârii, este uneori împiedicată prin apariţia unor împrejurări dorite de părţi sau independente de voinţa lor (suspendarea, perimarea, renunţarea la judecată, renunţarea la dreptul subiectiv pretins, tranzacţia şi achiesarea). Judecata apelului se suspendă în următoarele cazuri: dacă părţile o cer sau dacă nici una din părţi, deşi legal citate, nu se înfăţişează, însă numai dacă nu s-a cerut judecarea în lipsă (suspendarea voluntară); ca urmare a morţii unei părţi, punerea sub interdicţie sau curatelă, morţii mandatarului, încetării funcţiei tutorelui sau curatorului, înregistrarea cererii unui debitor (parte) sau expirarea termenului pentru contestarea de către debitor a cererii creditorilor ori respingerea contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri, toate în cadrul procedurii reorganizării şi lichidării judiciare, dacă aceste împrejurări s-au ivit înainte de închiderea dezbaterilor (suspendarea legală de drept, la care se mai adaugă cazurile prevăzute de art. 21, 31 alin. 3, 155 alin. 2 C. proc. civ., art. 19 alin. 2 C. proc. pen.); de asemenea, instanţa de apel poate dispune suspendarea judecăţii dacă dezlegarea pricinii atârnă, în totul sau în parte, de existenţa sau inexistenţa unui drept ce formează obiectul altei judecăţi, ori dacă se ivesc indiciile săvârşirii unei infracţiuni, a cărei constatare ar avea o înrâurire hotărâtoare asupra soluţiei ce urmează să se pronunţe (suspendarea legală facultativă, la care se mai adaugă situaţiile prevăzute de art. 40 alin. 2 C. proc. civ. şi de art. 23 alin. 6 din Legea nr. 47/1992). Dacă apelul a rămas în neluerare, din culpa părţii, timp de un an în materie civilă şi timp de 6 luni în materie comercială, el se perimă. Constatarea perimării apelului se face prin hotărâre, la cererea intimatului, pe cale de excepţie (când s-a cerut redeschiderea judecării apelului după expirarea termenului de perimare) sau din oficiu. Perimarea apelului are ca efect definitivarea hotărârii primei instanţe. Data la care hotărârea primei instanţe devine definitivă este aceea la care se pronunţă hotărârea de constatare a perimării, iar nu data expirării termenului de perimare. Reclamantul de la judecata din primă instanţă poate să renunţe, în apel, la judecată (la pretenţia ce a format obiectul cererii de chemare în judecată), dar numai cu consimţământul pârâtului de la prima instanţă, indiferent de poziţia procesuală pe care o au aceste părţi în apel. Instanţa de apel va lua act de renunţarea la judecată, anulând în prealabil hotărârea primei instanţe. Se poate renunţa la dreptul subiectiv dedus judecăţii chiar şi direct în apel, fără a fi necesar consimţământul pârâtului de la prima instanţă. Şi în apel instanţa poate lua act de învoiala părţilor, pronunţând o hotărâre de expedient ce va înlocui hotărârea primei instanţe. Partea poate achiesa la hotărârea

primei instanţe nu numai prin renunţarea la dreptul de apel sau prin executarea de bunăvoie a hotărârii ci şi prin retragerea apelului. După introducerea apelului şi până în momentul închiderii dezbaterilor înaintea instanţei de apel, apelantul poate oricând să-şi retragă calea de atac declarată, fie în scris fie verbal în faţa instanţei de apel, fie prin înscris autentic. Instanţa va lua act de retragerea apelului, fără a mai fi necesar consimţământul intimatului, pronunţând o hotărâre. Soluţia potrivit căreia se pronunţă o decizie şi nu o încheiere se justifică pe considerentul că instanţa de apel se dezînvesteşte de judecarea pricinii, definitivându-se totodată hotărârea primei instanţe. Însă, se va pronunţa o încheiere, atunci când au fost formulate, înăuntrul termenului de apel, mai multe cereri de apel, iar numai unul dintre apelanţi îşi retrage apelul declarat, deoarece instanţa de apel rămâne, în continuare, învestită cu judecarea fondului pricinii. Pentru a putea efectua oricare dintre aceste acte procedurale de dispoziţie partea trebuie să aibă deplină capacitate de exerciţiu, iar dacă actul se face prin mandatar, acesta are nevoie de o procură specială. Reprezentantul legal al minorului sub 14 ani sau al interzisului judecătoresc are nevoie de autorizarea prealabilă a autorităţii tutelare, aceeaşi fiind soluţia şi pentru ocrotitorul legal al celui cu capacitate de exerciţiu restrânsă. Avocatul nu poate face valabil acte procedurale de dispoziţie fără confirmarea clientului, dacă acesta se află prezent în instanţă, ori fără procură specială. Apelul este o cale devolutivă de atac, astfel încât, judecata lui urmează să se finalizeze cu o hotărâre (decizie) care să înlocuiască hotărârea ce a fost apelată. Prin această decizie, instanţa de apel poate păstra sau schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată. Deci, după rejudecarea fondului, instanţa de apel se poate opri la aceeaşi soluţie ca şi prima instanţă, ori poate adopta o altă soluţie. Prima situaţie echivalează cu respingerea apelului, aşa încât apelantul va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată făcute în apel, însă, în cea de-a doua situaţie, intimatul va plăti cheltuielile de judecată (atât cele avansate la judecata în primă instanţă, cât şi cele din apel), în totalitate sau parţial, în măsura admiterii pretenţiilor deduse judecăţii (sau a respingerii lor). În cazul în care se adoptă soluţia primei instanţe, în motivarea deciziei, instanţa de apel trebuie să ţină cont şi de susţinerile făcute de părţi înaintea ei, iar nu să reproducă hotărârea apelată, ori să se mulţumească a spune că apelul este nefondat, deoarece decizia apare ca nemotivată, fiind susceptibilă de casare. În anumite cazuri, instanţa de apel nu pronunţă o hotărâre pe fondul pretenţiei ce a fost dedusă judecăţii. Astfel, potrivit art. 297 C. proc. civ., în cazul în care se constată că, în mod greşit, prima instanţă a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părţii, care nu a fost legal citată, instanţa de apel va desfiinţa hotărârea atacată şi va trimite cauza spre rejudecare primei instanţe. Dacă hotărârea a fost desfiinţată pentru lipsă de compentenţă, cauza se trimite spre rejudecare instanţei competente sau altui organ cu activitate jurisdicţională competent. Prima situaţie presupune că hotărârea primei instanţe a fost pronunţată în temeiul admiterii unei excepţii procesuale (prescripţia, puterea de lucru judecat, prematuritatea cererii, lipsa de interes, litispendenţa etc.), neavând loc o judecată a fondului pricinii. Dacă instanţa de apel apreciază că în mod greşit a fost admisă excepţia invocată, va desfiinţa hotărârea primei instanţe şi pentru a da satisfacţie principiului dublului grad de jurisdicţie în ceea ce priveşte judecata fondului, va trimite cauza spre rejudecare primei instanţe. Deşi legea nu prevede în mod expres, pricina poate fi trimisă şi unei alte instanţe de

același grad, situată în circumscripția instanței de apel, dacă la prima instanță nu s-ar mai putea constitui un complet de judecată, datorită incompatibilității sau a eventualelor cereri de recuzare ce au fost admise.La fel se va proceda și în cazul în care prima instanță a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată și ca lipsită de obiect cererea de chemare în garanție formulată de pârât, dar numai în ceea ce privește judecarea pe fond a cererii de chemare în garanție. Respingând, în mod greșit, pretenția reclamantului, înseamnă că prima instanță nu a mai ajuns să cerceteze fondul chemării în garanție, din propria ei greșeală. Particularitatea constă aici în faptul că instanța de apel rezolvă ea o parte din pretențiile deduse judecății, iar cealaltă parte va fi rezolvată de prima instanță. Hotărârea instanței de apel cu privire la pretențiile reclamantului-apelant va fi opozabilă și garantului, astfel încât acesta nu mai poate invoca "exceptio mali processus". Aceeași este situația și în cazul în care prima instanță, admițând cererea de chemare în judecată, a respins ca lipsită de obiect cererea de chemare în garanție formulată de reclamant. Dacă prima instanță nu a încuviințat în principiu o cerere de intervenție principală, admițând apelul terțului, instanța de apel va trebui să trimită spre rejudecare primei instanțe întreaga pricină, deoarece cele două cereri au același obiect. Același considerente justifică și soluția pe care o va pronunța instanța de apel pentru situația în care judecata la prima instanță s-a făcut în lipsa părții ce nu a fost legal citată. Practic, pentru această parte, nerespectându-se principiul contradictorialității, s-ar răpi un grad de jurisdicție, dacă instanța de apel ar trece la judecarea fondului. Art. 297 alin. 2 C. proc. civ. are în vedere situația în care în fața primei instanțe nu s-a ridicat excepția de necompetență absolută, fiind invocată pentru prima oară prin cererea de apel, ori a fost invocată excepția de necompetență absolută sau relativă (aceasta din urmă când a fost propusă în termen), dar instanța a respins-o, trecând la judecarea fondului. Instanța de apel, constatând necompetența primei instanțe, va desființa hotărârea acesteia, pronunțând în locul ei o hotărâre de declinare a competenței în favoarea instanței competente sau organului cu activitate jurisdicțională competent. Nu este însă acoperită și ipoteza în care cererea ar fi de competența unui organ fără activitate jurisdicțională. Într-un astfel de caz, se va pronunța o hotărâre de respingere a cererii de chemare în judecată ca inadmisibilă, după ce în prealabil a fost anulată sentința apelată. Când cererea este de competența unui organ de jurisdicție dintr-un alt stat, ea va fi respinsă ca nefiind de competența instanțelor române. Instanța de apel poate pronunța și alte soluții, fără a judeca fondul pricinii, dacă admite o excepție procesuală peremptorie (uneori chiar dilatorie: conexitatea, litispendența), în legătură cu apelul respectiv. De exemplu, cererea de apel poate fi respinsă ca inadmisibilă, ca tardiv introdusă, poate fi anulată ca neregulat introdusă, ca netimbrată, poate fi respinsă ca lipsită de interes ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă etc. Hotărârea instanței de apel este o hotărâre definitivă, având autoritate de lucru judecat, care, în principiu, poate fi pusă în executare silită. Ea poate fi atacată pe calea recursului, iar în acest scop, hotărârea instanței de apel se comunică părților, cu excepția cazurilor în care termenul de recurs curge de la pronunțare, când hotărârea se va comunica numai dacă partea a declarat recurs, în vederea motivării acestuia, a revizuirii și a contestației în anulare de drept comun (pentru aceasta din urmă, numai dacă partea a invocat motivul de contestație, în prealabil, pe calea recursului, care însă a fost respins

în condiţiile prevăzute de art. 317 alin. final C. proc. civ.). De asemenea, partea interesată poate să introducă o contestaţie la titlu, solicitând instanţei de apel să lămurească înţelesul, întinderea şi aplicarea dispozitivului hotărârii ce a pronunţat-o şi care se execută. Hotărârea instanţei de apel poate forma obiectul unei cereri referitoare la îndreptarea greşelilor materiale strecurate în cuprinsul ei. (D.R.)

PROCEDURA DE JUDECATĂ A RECURSULUI, ansamblul regulilor în baza cărora instanţa de recurs, la cererea părţii interesate verifică temeinicia şi/sau legalitatea hotărârii recurate. După primirea dosarului, preşedintele instanţei de recurs va verifica dacă hotărârea a fost comunicată tuturor părţilor din proces şi va fixa termenul de judecată, dispunând citarea părâţilor şi comunicarea motivelor de recurs. Cu această ocazie, dacă recursul nu este timbrat sau este insuficient timbrat, recurentului i se va pune în vedere să-l timbreze legal până la primul termen de judecată. Intimatul va depune întâmpinare cu cel puţin 5 zile înainte de termenul de judecată. Întâmpinarea va cuprinde excepţiile procesuale pe care intimatul le ridică la cererea de recurs, răspunsul la fiecare motiv, semnătura. Întâmpinarea nu este obligatorie, aşa încât intimatul va putea să-şi facă oral apărările înaintea instanţei de recurs. Preşedintele, fixând termenul de judecată, poate desemna un judecător pentru întocmirea unui raport asupra recursului (la Curtea Supremă de Justiţie, raportul se întocmeşte de un judecător sau de un magistrat asistent), care va cuprinde, pe scurt, arătarea obiectului cererii de chemare în judecată, soluţia recurată, precum şi temeiurile acesteia, în măsura în care este nevoie pentru soluţionarea recursului; magistratul-raportor, fără să-şi arate părerea, se va referi asupra cerinţelor de formă, jurisprudenţei şi doctrinei privind chestiunile supuse judecăţii. Raportul va trebui depus la dosar cu cel puţin 5 zile înainte de ziua înfăţişării. În faţa instanţei de recurs, principiul colegialităţii se aplică fără nici o excepţie, în ceea ce priveşte compunerea completului de judecată, acesta fiind alcătuit din trei judecători, atât la tribunale, cât şi la curţile de apel sau la Curtea Supremă de Justiţie (împotriva hotărârilor pronunţate de secţiile instanţei supreme, recursul declarat se judecă de Secţiile Unite ale Curţii Supreme de Justiţie). Judecătorul care a pronunţat hotărârea în fond nu poate lua parte la judecarea recusului, fiind incompatibil. Procurorul poate participa şi pune concluzii, în condiţiile prevăzute de art. 45 C. proc. civ., însă el are această obligaţie în cazurile în care legea o prevede expres. După strigarea pricinii, dacă procedura de citare este legal îndeplinită şi nu există alt motiv de amânare, judecata recursului începe prin citirea raportului, dacă este cazul. Se rezolvă apoi excepţiile procesuale care fac inutilă cercetarea în fond a recursului. Dacă nu se invocă excepţii procesuale sau dacă ele sunt respinse, se dă cuvântul părţilor, mai întâi recurentului, apoi intimatului şi, dacă este cazul, procurorului. Când recursul a fost introdus de către procuror, acesta va avea cuvântul primul, apoi partea în favoarea căreia a exercitat calea de atac şi la sfârşit intimatul. Recurentul va dezvolta oral motivele de casare depuse în termen, iar intimatul va răspunde acestor motive. Instanţa de recurs poate invoca din oficiu motive de recurs de ordine publică, situaţie în care acestea vor fi puse în dezbaterea părţilor. Invocarea acestor motive din oficiu trebuie făcută cu respectarea cadrului procesual fixat prin cererea de recurs, atât în privinţa părţilor, cât şi a capetelor de cerere soluţionate prin hotărâre. Hotărârea recurată este irevocabilă şi trece în puterea lucrului judecat în ceea ce priveşte părţile de la judecata în fond care nu au fost atra-

se la judecata în recurs, ori a capetelor de cerere ce nu au fost atacate, în măsura în care natura raportului juridic sau legea nu permite o extindere a efectelor admiterii recursului la părţile care nu au declarat recurs, ori dacă soluţia dată capătului de cerere atacat nu influenţează şi soluţia dată asupra celorlalte capete de cerere. Însă, instanţa de recurs nu poate să invoce din oficiu un motiv de casare de ordine publică, dacă acesta ar necesita verificări de fapt, incompatibile cu structura recursului. Aşadar, eventualul motiv de recurs poate fi invocat din oficiu numai dacă rezolvarea acestuia ar urma să se facă în baza probelor aflate la dosar, eventual şi a înscrisurilor noi. Instanţa, soluţionând recursul, nu rejudecă pricina în fond, ci controlează hotărârea recurată, în raport de motivele de casare invocate de recurent, eventual de cele ridicate din oficiu de instanţă. Se pune problema de a şti dacă instanţa de recurs este obligată să examineze toate motivele de casare invocate, în situaţia în care unul singur ar fi suficent pentru admiterea integrală a recursului. S-a arătat că răspunsul ar trebui să fie negativ, deoarece, la rejudecarea fondului după casare pot fi examinate şi problemele invocate prin motivele de recurs rămase nesoluţionate (art. 315 alin. final C. proc. civ. dispune că după casare, instanţa de fond va judeca din nou, ţinând seama de toate motivele invocate înaintea instanţei a cărei hotărâre a fost casată; *"a fortiori"* , se va ţine seama şi de motivele invocate prin cererea de recurs şi a căror cercetare devenise inutilă, în considerarea soluţiei de casare totală). Este recomandabil să se exercite controlul cât mai în adîncime, reţinându-se toate greşelile săvârşite de către instanţa a cărei hotărâre a fost atacată, mai ales în cazurile în care urmează să se pronunţe casarea cu trimitere, în aşa fel încât pronunţarea unor soluţii prin care se limitează dreptul de apreciere şi libertatea de mişcare ale instanţei de trimitere. Dacă urmează să se pronunţe respingerea sau admiterea numai în parte a recursului, instanţa de recurs este obligată să examineze toate motivele de casare invocate în termen de către recurent, în caz contrar, hotărârea instanţei de recurs fiind susceptibilă de exerciţiul contestaţiei în anulare pentru cel de-al doilea motiv prevăzut de art. 318 C. proc. civ. Instanţa de recurs nu este însă obligată să răspundă fiecărui argument folosit de recurent în dezvoltarea motivului de casare invocat, ci poate să grupeze aceste argumente, pentru a răspunde printr-un considerent comun. Fiind numai o instanţă de control şi nu de judecată în fond, instanţa de recurs va verifica hotărârea atacată pe baza probelor administrate la fond, fără a putea, în principiu, administra probe noi. Ar trebui ca în recurs să nu se permită administrarea nici unui mijloc de probă, deoarece recursul nu are efect devolutiv. Instanţa de recurs nu judecă pricina, ci hotărârea instanţei de fond. Părţile au avut la dispoziţie două grade de jurisdicţie. Până a ajunge în faţa instanţei de recurs, procesul a parcurs deja o judecată în primă instanţă şi o judecată în apel (cu excepţia acelor situaţii, foarte puţine ca număr şi pondere în practica judiciară, în care dreptul de apel este suprimat), în ambele existând posibilitatea de a se administra probe, astfel încât nu există nici o justificare ca în recurs să se poată administra noi probe. Cu toate acestea, art. 305 C. proc. civ. prevede că în instanţa de recurs nu se pot produce probe noi, cu excepţia înscrisurilor. Acest sistem, care permite administrarea înscrisurilor direct în recurs, nu este logic, deoarece instanţa de recurs nu trebuie să se preocupe de situaţia de fapt, ci numai de problemele de drept. Soluţia legislativă constituie o preluare a celei care a existat înaintea ultimei modificări a Codului de procedură civilă, fără însă a ţine cont de faptul că, prin reintroducerea apelului, ca o cale ordinară de

atac şi devolutivă, structura recursului s-a modificat. Prin desfiinţarea apelului în anul 1952, a fost necesar să se restructureze şi procedura recursului, care trebuia să permită verificarea nu numai a legalităţii, ci şi a temeiniciei hotărârii primei instanţe. La acea dată, soluţia de a permite administrarea de înscrisuri noi în recurs apărea ca fiind normală, însă, în prezent, ea nu mai are nici o justificare. Cu excepţia înscrisurilor noi, legea nu mai permite nici un alt mijloc de probă în recurs. Nu constituie înscrisuri noi: 1) declaraţiile martorilor, chiar autentificate de notarul public; 2) încheierea de asigurare a unei probe, cuprinzând mărturia unei persoane, părerea unui expert, starea unor lucruri sau recunoaşterea unui fapt ori a unui drept; 3) rapoartele de expertiză; 4) o anchetă socială efectuată de autoritatea tutelară (soluţia se bazează pe împrejurarea că acestea sunt mijloace de concretizare a probelor prin declaraţia martorilor, expertizei, a unei recunoaşteri, a unei cercetări locale ce prezintă particularitatea că este efectuată de un alt organ decât instanţa judecătorească). Aceeaşi ar trebui să fie soluţia şi în cazul unui început de dovadă scrisă (chiar dacă este vorba de un înscris autentic sau un înscris sub semnătură privată, nule ca atare, dar valabile ca un început de dovadă scrisă), deoarece, acesta urmează a fi completat cu alte mijloace de probă (martori, prezumţii etc.), care sunt inadmisibile în recurs. Sunt şi unele înscrisuri nepreconstituite ce nu pot fi primite în recurs, cum ar fi, registrele, cărţile şi hârtiile casnice, scrisorile, întrucât acestea au natura juridică şi forţa probantă a unei mărturisiri extrajudiciare, care, de asemenea, este inadmisibilă în recurs. Legea nu face nici o distincţie în privinţa părţii ce poate aduce înscrisuri noi în recurs, ceea ce înseamnă că acestea pot fi depuse atât de către recurent, în susţinerea recursului, cât şi de către intimat, în combaterea recursului. Nu interesează dacă înscrisul a existat sau nu în timpul celor două judecăţi în fond şi nici dacă nefolosirea înscrisului la instanţele de fond se datorează sau nu culpei părţii ce îl produce pentru prima oară în recurs. Nu există nici o dispoziţie legală referitoare la momentul până la care pot fi depuse înscrisurile noi în recurs. S-ar putea susţine că, în baza art. 316 C. proc. civ., potrivit căruia, în principiu, dispoziţiile de procedură privind judecata în apel se aplică şi în instanţa de recurs, înscrisurile noi trebuie depuse o dată cu cererea de recurs sau, cel mai târziu, la prima zi de înfăţişare în recurs, respectiv o dată cu întâmpinarea la recurs sau la prima zi de înfăţişare. Se observă însă că, de regulă, administrarea probei cu înscrisuri nu duce la amânarea judecăţii, ceea ce înseamnă că îşi va găsi aplicare art. 138 C. proc. civ. Se mai ridică problema modului în care va proceda instanţa de recurs, atunci cînd înscrisurile noi sunt contestate de părţi, deci, problema dacă instanţa de recurs poate să facă o verificare de scripte sau să dispună deschiderea procedurii falsului. Răspunsul ar trebui să fie negativ, deoarece acestea sunt verificări de fapt, incompatibile cu structura recursului. Totuşi, în sprijinul tezei contrare, se poate aduce ca argument faptul că procedura verificării de scripte şi declanşarea procedurii falsului sunt incidente procedurale, de competenţa instanţei sesizate cu cererea principală (cererea de recurs). Dacă recursul urmează să se admită chiar şi fără a se ţine cont de înscrisul nou, urmează ca verificarea de scripte ori procedura falsului, referitoare la înscrisurile depuse în recurs, să se facă da către instanţa care rejudecă fondul după casare. În concluzie, dacă examinarea motivului de casare invocat nu s-ar putea face în baza probelor aflate la dosar, ci ar necesita administrarea de noi mijloace de probă, altele decât înscrisurile, instanţa de recurs va respinge motivul respectiv ca indamisibil,

nu însă ca neîntemeiat, deoarece nu pot fi făcute alte verificări de fapt, în afara celor permise de lege. Şi în cazul judecării recursului pot apare o serie de incidente procedurale. Astfel, judecata recursului se poate suspenda în oricare din cazurile de suspendare voluntară, de drept sau facultativă, pe care le-am prezentat la judecata în primă instanţă. Dacă recursul a rămas în nelucrare, din vina recurentului, timp de un an în materie civilă şi 6 luni în materie comercială, atunci el se perimă. Perimarea recursului are ca efect faptul că hotărârea recurată devine irevocabilă pe data pronunţării hotărârii de constatare a perimării recursului. Litigiul se poate stinge şi în faţa instanţei de recurs prin actele procedurale de dispoziţie ale părţilor: renunţarea la judecată (pentru aceasta este nevoie de consimţământul pârâtului, dat fiind că s-a intrat în dezbaterea fondului), renunţarea la dreptul subiectiv, tranzacţia (învoiala părţilor poate fi prezentată numai în scris instanţei de recurs, nu şi verbal, ca în cazul judecătorilor) şi achiesarea tacită, când partea a executat de bunăvoie hotărârea, ori expresă, care poate îmbrăca forma renunţării la dreptul de recurs sau forma retragerii recursului introdus. În situaţia în care declaraţia de retragere a recursului s-a depus la instanţa de fond, asupra retragerii recursului se pronunţă instanţa de recurs. Retragerea recursului sau renunţarea la recurs nu afectează dreptul celeilalte părţi, ori al altor coparticipanţi, de a declara recurs sau recursul deja introdus de către aceştia. După încheierea dezbaterilor contradictorii, instanţa se retrage în camera de consiliu şi deliberează asupra motivelor invocate de recurent sau ridicate de ea din oficiu, după care va pronunţa hotărârea, în şedinţă publică. Instanţa de recurs poate respinge recursul, menţinând hotărârea atacată, ori poate admite recursul, casând total sau parţial hotărârea recurată. În cazul în care motivele de casare invocate de către recurent sunt neîntemeiate, iar instanţa nu a găsit alte motive de ordine publică, pe care să le ridice din oficiu, recursul va fi respins ca nefondat. În baza altor texte legale sau principii generale, recursul mai poate fi respins ca tardiv introdus (în acest caz, hotărârea devine irevocabilă pe data expirării termenului de recurs), ca inadmisibil (în situaţia în care recursul este exercitat omisso medio, deci împotriva unei hotărâri de primă instanţă ce nu a fost apelată - hotărârea respectivă devine irevocabilă o dată cu expirarea termenului de apel; în cazul în care recursul este exercitat de partea care a achiesat, prin executarea de bunăvoie sau prin renunţarea la recurs, la hotărârea instanţei de apel), ca fiind introdus de o persoană fără calitate procesuală (recursul declarat de o persoană care nu a participat la judecata în apel, chiar dacă a fost parte la judecata în primă instanţă), anulat ca neregulat introdus, ca netimbrat sau insuficient timbrat, ori ca fiind introdus de o persoană care nu şi-a justificat calitatea de reprezentant al părţii; în materie de divorţ, recursul reclamantului împotriva hotărârii prin care s-a respins cererea se va respinge ca nesusţinut, dacă la judecată se prezintă numai pârâtul recursul intervenientului accesoriu se va respinge ca neavenit, dacă partea în favoarea căreia a intervenit nu a făcut şi ea recurs; de asemenea, instanţa mai poate constata perimarea recursului. Soluţia admiterii recursului intervine în cazul în care cel puţin unul dintre motivele de casare invocate de către recurent este găsit întemeiat, eventual unul dintre motivele de ordine publică ridicate din oficiu de instanţă şi puse în discuţia părţilor. În caz de admitere a recursului, se va dispune casarea hotărârii atacate. Casarea poate fi totală, atunci când vizează întreaga hotărâre atacată, referindu-se la toate aspectele pricinii deduse judecăţii şi la toate părţile din proces,

ori parţială, dacă se desfiinţează numai o parte din hotărârea atacată, sub aspectul capetelor de cerere soluţionate (casare parţială obiectivă) sau se desfiinţează hotărârea atacată numai în raport de unele dintre părţile din proces, în cazul coparticipării procesuale (casare parţială subiectivă). Distincţia între casarea totală şi casarea parţială prezintă interes pentru stabilirea limitelor în care se va face rejudecarea fondului după casare. În practică însă, instanţa de recurs, în frecvente cazuri, nu precizează în dispozitivul hotărârii dacă este vorba despre o casare totală sau parţială. Acest lucru se va stabili prin examinarea motivelor de casare şi a considerentelor deciziei prin care s-a admis recursul. Dacă motivele se referă la toate aspectele hotărârii recurate şi din considerentele deciziei de casare rezultă că ele au fost găsite întemeiate, casarea este totală. Când motivele vizează numai unele aspecte ale hotărârii (sau instanţa de recurs a admis numai motive care se referă la o parte din hotărârea atacată) şi nu au fost invocate din oficiu alte motive de ordine publică (privitoare la toate aspectele hotărârii), casarea este parţială, hotărârea fiind desfiinţată numai sub aspectele criticate prin motivele admise. Art. 311 C. proc. civ. prevede că hotărârea casată nu are nici o putere şi că actele de executare sau de asigurare făcute în puterea unei asemenea hotărâri sunt desfiinţate de drept, dacă instanţa de recurs nu dispune altfel. În cazul casării parţiale, textul nu se aplică decât în ceea ce priveşte partea din hotărâre care a fost casată, deoarece cealaltă parte din hotărâre a trecut irevocabil în puterea lucrului judecat. Articolul menţionat nu este însă foarte clar. El pune problema întoarcerii executării (pentru ipoteza în care hotărârea recurată a fost pusă în executare silită), dar nu arată modalităţile în care poate avea loc întoarcerea executării (cerere separată sau chiar instanţa care a casat hotărârea urmează să dispună şi întoarcerea executării). Din punctul de vedere al instanţei care va rejudeca fondul după casare, se distinge între casarea cu reţinere şi casarea cu trimitere. Casarea cu reţinere constituie regula pentru curţile de apel şi tribunale, iar casarea cu trimitere este regula pentru Curtea Supremă de Justiţie. Curţile de apel şi tribunalele, în caz de casare, vor judeca pricina în fond. În cazul în care instanţa a cărei hotărâre este recurată a soluţionat procesul fără a intra în cercetarea fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părţii care nu a fost regulat citată la administrarea probelor şi la dezbaterea fondului, instanţa de recurs, după casare, trimite cauza spre rejudecare instanţei care a pronunţat hotărârea casată sau altei instanţe de acelaşi grad. În cazul casării pentru lipsă de competenţă, cauza se trimite spre rejudecare instanţei competente sau organului cu activitate jurisdicţională competent, potrivit legii. Dacă instanţa de recurs constată că ea însăşi era competentă să soluţioneze pricina în primă instanţă sau în apel, aceasta, casând hotărârea recurată, va soluţiona cauza potrivit competenţei sale. Curţile de apel şi tribunalele casează cu trimitere în următoarele situaţii: 1) - când instanţa a cărei hotărâre a fost recurată a rezolvat pricina fără a intra în cercetarea fondului. Soluţia se justifică pe considerentul că, în caz contrar, s-ar răpi părţilor un grad de jurisdicţie (de altfel, pentru o asemenea ipoteză şi în cazul apelului se desfiinţează hotărârea apelată, iar pricina se trimite spre rejudecare primei instanţe). Această situaţie se poate ivi dacă instanţa de apel (respectiv, prima instanţă, în cazul hotărârilor nesusceptibile de apel) a admis o excepţie procesuală peremptorie, precum lipsa de calitate procesuală sau de capacitate procesuală, lipsa de interes a cererii de apel, prescripţia extinctivă, puterea de lucru judecat, anularea cererii ca netimbrată, pentru vicii de formă, ca fiind

introdusă de o persoană ce nu a justificat calitatea de reprezentant, anularea apelului ca neregulat introdus, respingerea apelului ca inadmisibil sau ca tardiv, declinarea competenţei, ori, dacă s-a luat act, în mod greşit, că reclamantul a renunţat la judecată sau la dreptul pretins. În practică, există tendinţa de a se extinde această soluţie şi la situaţii ce nu cad sub incidenţa ei (de exemplu, când nu a fost legal constituit completul de judecată, dacă există contradicţie între minută şi dispozitiv - în acest din urmă caz nici nu s-ar impune casarea, nulitatea putându-se acoperi prin refacerea dispozitivului, în cercetarea fondului. Dacă însă instanţa de fond a soluţionat pricina în baza altui temei juridic decât cel invocat de parte şi fără a-l pune în dezbatere, această situaţie echivalează cu nerezolvarea fondului, impunându-se casarea cu trimitere, deoarece, deşi în faţa instanţei de fond s-au administrat probe, iar instanţa s-a pronunţat atât în drept, cât şi în fapt, acestea nu s-au făcut în considerarea temeiului juridic invocat de parte, aşa încât, cererea ei nu a fost soluţionată în fond; 2) - când judecata s-a făcut în lispa părţii care nu a fost legal citată la administrarea probelor şi la dezbaterea fondului. Legea cere ca partea să nu fi fost legal citată la ambele termene şi ca ea să fi lipsit la ambele termene prevăzute de lege, ipoteză în care se poate aprecia că partea prejudiciată nu a beneficiat de un grad de jurisdicţie. Această soluţie nu se mai pronunţă dacă lipsa de citare sau citarea nelegală priveşte un organ care, potrivit legii, trebuie ascultat de instanţa de fond. În acest caz, casarea se face cu reţinere, deoarece nu se poate pretinde încălcarea dublului grad de jurisdicţie, din moment ce organul respectiv nu este parte în proces. De exemplu, dacă instanţa de recurs constată că, într-un proces de divorţ în care s-a cerut şi încredinţarea copiilor minori, autoritatea tutelară nu a fost citată, va casa cu reţinere şi va dispune citarea ei. Dacă partea a fost legal citată la administrarea probelor, însă nu a fost legal citată la dezbaterea fondului şi a lipsit la acest termen, casarea se face cu reţinere. Aceeaşi este soluţia şi atunci când partea a fost regulat citată la dezbaterea fondului, ea având posibilitatea să invoce neregularitatea administrării probelor. Dacă însă partea a invocat această neregularitate, însă instanţa i-a respins în mod nejustificat cererea, se va casa cu trimitere. În literatură şi în practică sunt şi soluţii în sensul că se poate dispune casarea cu trimitere chiar dacă nerespectarea dispoziţiilor legale referitoare la citare priveşte numai unul din momentele la care se referă legea, soluţii care nu pot fi primite faţă de redactarea textului de lege mai sus-menţionat. În practică şi în doctrină s-a pus problema de a şti care va fi instanţa de trimitere, în cazul în care instanţa de casare a fost învestită cu soluţionarea recursului prin strămutarea pricinii şi s-a decis că se va trimite cauza spre rejudecare unei instanţe din circumscripţia instanţei care a casat, iar nu instanţei a cărei hotărâre a fost casată; 3) - în situaţia în care instanţa care a pronunţat hotărârea recurată nu era competentă, se va casa cu trimitere spre rejudecare la instanţa competentă sau la un alt organ cu activitate jurisdicţională, competent potrivit legii. Dacă însă instanţa de recurs apreciază că, în speţă, ar fi competent un organ fără activitate jurisdicţională, după ce va casa hotărârea atacată, va respinge cererea ca inadmisibilă, iar când competenţa ar aparţine unui organ de jurisdicţie dintr-un alt stat, cererea va fi respinsă ca nefiind de competenţa instanţelor române. Curtea Supremă de Justiţie, în caz de casare, trimite cauza spre o nouă judecată instanţei care a pronunţat hotărârea casată ori, atunci când interesele bunei justiţii o cer, altei instanţe de acelaşi grad, cu excepţia

cazului casării pentru lipsă de competenţă, când trimite cauza instanţei competente sau altui organ cu activitate jurisdicţională, competent potrivit legii. Art. 33 alin. 2 din Legea nr. 56/1993 mai prevede un caz în care Curtea Supremă de Justiţie casează cu trimitere la o instanţă de acelaşi grad, anume când instanţa a cărei hotărâre a fost casată nu mai există. De la această regulă, art. 314 C. proc. civ. prevede o excepţie, dispunând că instanţa supremă hotărăşte asupra fondului pricinii în toate cazurile în care casează hotărârea atacată numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite. În acest caz, executarea deciziei Curţii Supreme de Justiţie se va face de prima instanţă de fond. Dispoziţia legală este logică, deoarece, într-o asemenea ipoteză, casarea cu trimitere ar fi o soluţie strict formală şi inutilă, pentru că, prin definiţie, nu mai este necesară administrarea de probe, situaţia de fapt fiind corect stabilită, iar numai norma juridică a fost aplicată necorespunzător. În cazul casării, probelemele de drept dezlegate de instanţa de recurs sunt obligatorii pentru judecătorii fondului ceea ce înseamnă că, dacă s-ar casa cu trimitere, instanţa care rejudecă fondul pricinii nu ar avea altceva de făcut decât să reproducă, în cuprinsul propriei hotărâri, cele deja stabilite de către instanţa de recurs. Curtea Supremă de Justiţie va casa cu reţinere în acele situaţii în care instanţa care a pronunţat hotărârea atacată a stabilit corect împrejurările de fapt ale speţei, dar a aplicat greşit legea, ceea ce înseamnă că nu are loc o reapreciere a situaţiei de fapt, ci doar o "aplicare mecanică" a legii la faptele stabilite de către instanţa de fond, de exemplu, atunci când instanţa de apel, în mod greşit, s-a pronunţat asupra fondului pretenţiilor deduse judecăţii, deşi trebuia să respingă apelul în temeiul unei excepţii procesuale peremptorii (ca tardiv introdus, ca inadmisibil, anulat ca neregulat introdus, etc.) sau trebuia să constate că a operat prescripţia extinctivă, că există putere de lucru judecat, că era inadmisibilă cererea de chemare în judecată etc., ori dacă instanţa de fond a încălcat principiul disponibilităţii, dând mai mult decât s-a cerut sau ceea ce nu s-a cerut. Instanţa supremă urmează a casa cu reţinere şi atunci când soluţia din dispozitivul hotărârii este în contradicţie cu faptele corect stabilite în considerentele acestei hotărâri, în sensul că din probele administrate rezultă o anumită soluţie, la care se face referire în motivare, însă, în dispozitiv, instanţa s-a oprit la soluţia contrară. În aceste ipoteze nu este necesară o reapreciere a probelor administrate de instanţa de fond. Dacă, pentru rejudecarea fondului după casare, ar fi nevoie să se reaprecieze situaţia de fapt, chiar dacă nu ar trebui să se mai administreze alte probe, urmează să se caseze cu trimitere, faţă de redactarea textului, care vorbeşte de "împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite". Aceeaşi este soluţia şi în cazul în care recursul a fost admis în baza înscrisurilor noi, ce pot fi produse direct în recurs, deoarece situaţia de fapt nu mai corespunde celei stabilite de către instanţa de fond. Însă, în ambele situaţii, soluţia de a se casa cu trimitere prezintă inconveniente practice, pentru justiţiabili, fiind mai util ca instanţa să se pronunţe asupra fondului. Altfel spus, dacă instanţa supremă, reverificând şi reapreciind probele administrate, eventual cu ajutorul înscrisurilor noi, ajunge la o constatare proprie a situaţiei de fapt, contrară celei stabilite de instanţa a cărei hotărâre a fost recurată, nu ar putea să stabilească o nouă stituaţie de fapt pe baza căreia să se pronunţe pe fond, ci va casa cu trimitere, deşi pentru instanţa care rejudecă fondul după casare sunt obligatorii numai dezlegările pe care instanţa de recurs le-a dat problemelor de drept, stabilirea situaţiei de fapt rămând la libera apre-

ciere a instanţei de fond. Problema se pune în legătură cu acele motive de recurs ce vizează mai mult netemeinicia hotărârii recurate şi cu privire la care (cel puţin pentru unele dintre ele) se poate pune sub semnul întrebării însăşi necesitatea existenţei lor printre motivele de casare (de exemplu, dacă instanţa nu s-a pronunţat asupra unei dovezi administrate, care era hotărâtoare pentru dezlegarea pricinii, urmează a se stabili o altă situaţie de fapt, deci se va casa cu trimitere; când hotărârea se întemeiază pe o greşeală gravă de fapt, decurgând dintr-o apreciere eronată a probelor administrate, deşi ar fi suficentă o reapreciere a probelor aflate la dosar, se va casa cu trimitere; acelaşi fel de casare va dispune instanţa supremă şi atunci când instanţa a interpretat greşit actul juridic dedus judecăţii, chiar dacă, la rejudecarea fondului, ar urma să se facă o simplă calificare a actului juridic, în baza probelor deja administrate; când hotărârea atacată nu are o motivare corespunzătoare, înseamnă că situaţia de fapt nu este corect stabilită şi, deci, instanţa supremă va casa cu trimitere, deşi, pentru o astfel de neregularitate procedurală, dacă soluţia pe fond este justă, soluţia cea mai practică ar fi aceea de a substitui considerentele greşite cu unele corecte). O a doua excepţie de la regula potrivit căreia Curtea Supremă de Justiţie casează cu trimitere este prevăzută de art. 15 alin. 2 din Legea nr. 29/1990. În materia contenciosului administrativ, "în cazul admiterii recursului, Curtea Supremă de Justiţie, casând sentinţa, va rejudeca litigiul în fond". Textul nu face nici o distincţie, astfel încât el se aplică şi atunci când pentru rejudecarea fondului după casare este necesară administrarea de probe noi, ceea ce reprezintă o situaţie cu totul de excepţie în ceea ce priveşte administrarea de noi mijloace de probă, indiferent de felul lor, de către instanţa supremă. Este însă discutabil dacă prevederea legală menţionată îşi găseşte aplicare şi în cazul când prima instanţă (curtea de apel) nu a rezolvat litigiul pe fond sau partea nu a fost legal citată şi nici prezentă pe tot parcursul judecăţii finalizată cu hotărârea ce ulterior a fost casată, ori când recursul a fost admis pe motiv de necompetenţă. Cel puţin în primele două situaţii se impune răspunsul negativ, deoarece, în caz contrar, s-ar răpi părţii un grad de jurisdicţie. Aceeaşi trebuie să fie soluţia şi atunci când competenţa de primă instanţă ar aparţine tribunalului, iar nu curţii de apel. În ce priveşte conţinutul hotărârii instanţei de recurs, care se redactează în termen de 15 zile de la pronunţate (termenul este de recomandare, deci un termen relativ), se aplică, în mod corespunzător, dispoziţiile art. 261 C. proc. civ., soluţie care se desprinde din trimiterea pe care o face art. 316 C. proc. civ. la dispoziţiile care reglementează materia apelului, unde, art. 298 C. proc. civ. trimite la prevederile legale aplicabile la judecata înaintea primei instanţe. Motivarea hotărârii instanţei de recurs este necesară, pe de o parte, pentru a se putea stabili felul şi limitele casării, precum şi pentru a arăta instanţei care rejudecă fondul după casare care sunt dezlegările date problemelor de drept, iar, pe de altă parte, datorită faptului că împotriva acestei hotărâri pot fi exercitate căile de atac de retractare, unele din motivele de exercitare a acestora desprinzându-se numai din considerentele hotărârii. Soluţia dată recursului are consecinţe şi asupra cheltuielilor de judecată. Dacă se respinge recursul, la cererea intimatului, instanţa va obliga prin hotărâre şi la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de judecarea recursului. Dacă se admite recursul şi se casează hotărârea atacată, pricina se rejudecă şi numai partea care va câştiga irevocabil procesul va avea dreptul la cheltuielile de judecată. Hotărârea pronunţată în recurs este o hotărâre irevocabilă, indiferent de soluţia la

care s-a oprit instanţa de recurs (respingerea recursului ca neîntemeiat ori în temeiul unei excepţii procesuale, casarea cu trimitere sau casarea cu reţinere). Ea poate fi atacată pe calea contestaţiei în anulare, pentru oricare dintre cele patru motive prevăzute de art. 317 şi art. 318 C. proc. civ. Decizia instanţei de recurs poate fi atacată şi prin intermediul revizuirii, însă trebuie făcute unele nuanţări. Pentru motivele tipice de revizuire, pot fi atacate hotărârile instanţei de recurs care evocă fondul, ceea ce, practic, înseamnă că sunt avute în vedere numai deciziile pronunţate ca urmare a judecării fondului după casarea cu reţinere, iar, în cazul deciziilor de casare intermediară sau al deciziilor de respingere a recursului, numai dacă soluţia este rezultatul reaprecierii situaţiei de fapt, eventual cu ajutorul înscrisurilor noi. Pentru motivele prevăzute de art. 322 C. proc. civ., la pct. 4 (dar numai în cazul condamnării irevocabile a judecătorului), pct. 6 (dacă statul, persoanele juridice de drept public sau de utilitate publică, dispăruţii, incapabilii ori cei puşi sub curatelă nu au fost apăraţi de loc sau au fost apăraţi cu viclenie de cei însărcinaţi să-i apere), pct. 7 (contrarietatea de hotărâri) şi pct. 8 (dacă partea a fost împiedicată să se înfăţişeze la judecata recursului şi să înştiinţeze instanţa de recurs despre aceasta, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa sa) poate fi revizuită orice decizie a instanţei de recurs, chiar dacă nu evocă fondul. Hotărârile pronunţate cu privire la contestaţiile în anulare sau revizuirile îndreptate împotriva deciziilor instanţelor de recurs nu pot fi atacate pe calea recursului, concluzie desprinsă din aplicarea principiului accesorium sequitur principale. (D.R.)

PROCEDURA DECLARĂRII DISPARIŢIEI, ansamblul regulilor ce trebuie observate de instanţa de judecată (tribunalul) cu ocazia soluţionării unei cereri prin care se solicită declararea dispariţiei unei persoane. Cererea privind declararea dispariţiei se introduce la instanţa (tribunalul) ultimul domiciliu al dispărutului; primind această cerere preşedintele dispune: a) efectuarea unei anchete, prin organele consiliului local şi ale Ministerului de Interne, pentru a culege datele informative; b) afişarea cererii la ultimul domiciliu al dispărutului şi la consiliul local din localitatea respectivă, cu invitaţia ca orice persoană care poate da informaţii să le comunice instanţei; c) încunoştiinţarea autorităţii tutelare, în vederea numirii, după caz, unui curator, care să protejeze interesele patrimoniale ale dispărutului. După trecerea a 45 de zile de la afişarea cererii se fixează termen pentru dezbateri în şedinţă publică, cel dispărut fiind citat la ultimul său domiciliu şi la mandatarul său după caz. Judecata se face cu participarea procurorului, cerinţă a cărei neîndeplinire se sancţionează cu nulitatea hotărârii. Hotărârea de declarare a dispariţiei se afişează, în extras, timp de 30 de zile, la uşa instanţei şi la consiliul local al ultimului domiciliu al dispărutului; ea se comunică şi autorităţii tutelare în vederea instituirii unui curator. Cel declarat dispărut este prezumat a fi în viaţă, până la rămânerea definitivă şi irevocabilă a unei eventuale hotărâri de declarare a morţii.

PROCEDURA DECLARĂRII JUDECĂTOREŞTI A MORŢII, ansamblu de reguli ce trebuie verificate de instanţa de judecată (tribunalul) cu prilejul soluţionării cererii prin care se solicită ca persoana în privinţa căreia a fost îndeplinită procedura declarării dispariţiei sau care, dispărând în împrejurări ce prin natura lor nu reclamă îndeplinirea prealabilă a acestei proceduri, să fie declarată moartă prin hotărâre judecătorească. **P. d. j. a.** m. este, în mare, aceeaşi ca şi procedura declarării dispariţiei; hotărârea jurdecătorească declarativă de moarte se comunică serviciului de stare civilă pentru a fi înscrisă în registrul

stării civile. Atunci când se dovedeşte ulterior că cel declarat mort trăieşte, aceeaşi instanţă care a pronunţat hotărârea declarativă de moarte va anula această hotărâre, cu citarea părţilor care au figurat în proces şi ascultând concluziile procurorului; hotărârea de anulare se comunică serviciului de stare civilă, în vederea rectificării registrului de stare civilă. De asemenea hotărârea declarativă de moarte este supusă anulării şi în cazul în care se descoperă ulterior pronunţării ei actul de stare civilă constatator al decesului fizic al celui în cauză. Instanţa poate proceda şi la rectificarea datei decesului stabilită prin hotărârea declarativă de moarte.

PROCEDURA DIVORŢULUI, ansamblul regulilor în baza cărora instanţa competentă, soluţionează procesele având ca obiect cereri de divorţ. Potrivit legii căsătoria se poate desface prin divorţ atunci când, datorită unor motive temeinice, raporturile dintre soţi sunt grav vătămate şi continuarea căsătoriei nu mai este cu putinţă. Divorţul poate fi pronunţat şi numai pe baza acordului ambilor soţi, dacă sunt îndeplinite cele două condiţii prevăzute de art. 38 alin. 2 C. fam., şi anume: a) până la data cererii de divorţ a trecut cel puţin un an de la încheierea căsătoriei; b) nu există copii minori rezultaţi din căsătorie. Divorţul mai poate fi cerut de oricare dintre soţi, în cazul în care starea sănătăţii sale face imposibilă continuarea căsătoriei. Cererea de divorţ este de competenţa judecătoriei. În ceea ce priveşte competenţa teritorială, legea stabileşte o derogare de la regula de drept comun. Textul menţionat are însă o redactare relativ defectuoasă, deoarece, la o lectură superficială, creează impresia că divorţul este de competenţa instanţei de la cel din urmă domiciliu comun al soţilor, ceea ce nu este exact. Din cea de-a doua propoziţie a art. 607 C. proc. civ., mai rezultă o condiţie, anume cel puţin unul dintre soţi să mai locuiască în raza teritorială a instanţei ultimului domiciliu comun. Aşadar, cererea de divorţ este de competenţa judecătoriei în circumscripţia căreia se află cel din urmă domiciliu comun al soţilor, cu condiţia ca la data introducerii cererii cel puţin unul dintre soţi să mai locuiască în acea circumscripţie. Deci, cel puţin unul dintre soţi trebuie să mai locuiască în raza judecătoriei ultimului domiciliu comun, fără a fi necesar ca el să locuiască la ultimul domiciliu comun. Împrejurarea că după introducerea cererii de divorţ reclamantul şi-a schimbat domiciliul în altă localitate, care nu se găseşte în raza instanţei ultimului domiciliu comun, nu este de natură să atragă necompetenţa instanţei legal sesizate. Dacă soţii nu au avut domiciliul comun sau dacă nici unul dintre soţi nu mai locuieşte în circumscripţia celui din urmă domiciliu comun, competenţa teritorială revine judecătoriei în raza căreia domiciliază soţul pârât. Dacă pârâtul nu are domiciliul în ţară sau domiciliul său nu este cunoscut şi nu are reşedinţă cunoscută, cererea se va introduce la instanţa în circumscripţia căreia domiciliază reclamantul. Din combinarea art. 159 şi art. 19 C. proc. civ., ultimul interpretat "per a contrario", rezultă că în materia divorţului competenţa teritorială este absolută. Fiind vorba de norme de competenţă speciale, ele sunt de strictă interpretare, neputând fi aplicate prin analogie în alte cazuri, precum anularea căsătoriei, partajarea bunurilor comune ale soţilor în timpul căsătoriei sau după desfacerea căsătoriei etc. Potrivit legii, în afară de cerinţele generale pentru cererea de chemare în judecată, cererea de divorţ mai trebuie să cuprindă numele copiilor minori născuţi din căsătorie sau a celor cu aceeaşi situaţie legală, ori, în lipsă, menţionarea că asemenea copii nu există.La cerere se vor alătura certificatul de căsătorie şi certificatele de naştere ale copiilor minori sau copii de pe acestea din urmă. Cererea de divorţ

şi înscrisurile doveditoare se vor prezenta, personal de către reclamant, preşedintelui judecătoriei ori judecătorului de serviciu. Taxa de timbru, care se stabileşte de către preşedinte, este de 16.600 până la 41.500 lei, în raport cu venitul mediu net lunar realizat de reclamant în ultimele 12 luni. Dacă acesta este sub 16.600 lei, taxa de timbru este de 16.600 lei, dacă venitul mediu net lunar este între 16.600 şi 41.500 lei taxa de timbru este egală cu acest venit, iar dacă venitul depăşeşte 41.500 lei, taxa de timbru este de 41.500 lei. În cazul împăcării soţilor sau al retragerii cererii de divorţ în tot cursul judecăţii, se va restitui jumătate din taxa de timbru, la cererea celui care a plătit-o. Dreptul de a cere restituirea se stinge dacă nu a fost exercitat în termen de un an de la data când s-a născut acest drept. Preşedintele instanţei ori judecătorul de serviciu, primind cererea de divorţ, va da reclamantului sfaturi de împăcare şi, în cazul în care acesta stăruie în cererea sa, va fixa un termen pentru judecarea cauzei. În cazul în care cererea de divorţ se întemeiază pe acordul părţilor, ea va fi semnată de ambii soţi. Atunci când este cazul, în cerere vor fi arătate şi modalităţile în care soţii au convenit să fie soluţionate cererile accesorii divorţului. Primind cererea de divorţ întemeiată pe acordul părţilor, preşedintele instanţei va verifica existenţa consimţământului soţilor, iar apoi va fixa un termen de două luni în şedinţă publică. Din această dispoziţie legală rezultă că dacă se solicită pronunţarea divorţului în baza acordului părţilor, cererea se introduce de către ambii soţi, deoarece art. 613 C. proc. civ. prevede nu numai necesitatea semnării cererii de către ambii soţi, ci dispune că preşedintele instanţei trebuie să mai verifice şi existenţa consimţământului soţilor, iar pentru aceasta trebuie ca ambii soţi să fie prezenţi. Soţul pârât poate să facă şi el cerere de despărţenie, deci cerere reconvenţională, cel mai târziu până la prima zi de înfăţişare în şedinţă publică, pentru faptele petrecute înainte de această dată. Pentru faptele petrecute după această dată, pârâtul va putea face cerere reconvenţională până la începerea dezbaterilor asupra fondului în cererea reclamantului. S-ar fi impus ca şi acest text să fi fost modificat prin Legea nr. 59/1993. El era în strânsă legătură cu reglementarea anterioară a procedurii divorţului. Însă, în prezent, nu mai există procedura prealabilă pe care o desfăşura preşedintele instanţei, astfel încât sintagma "în şedinţă publică" este inutilă. De asemenea, în reglementarea anterioară, la primul termen de judecată, instanţa stăruia pentru împăcarea părţilor, la cel de-al doilea termen se propuneau probe, care însă nu se puteau administra decât la următorul termen de judecată. În actuala reglementare, probele se propun la prima zi de înfăţişare şi, în lipsa unei interdicţii legale, la acelaşi termen ele pot fi administrate. Rezultă că, practic, art. 608 alin. 1 teza a II-a C. proc. civ. nu îşi mai găseşte aplicare decât în foarte rare cazuri, deoarece momentul începerii dezbaterilor în fond este momentul în care se trece la administrarea probelor. Ar fi fost mai bine să se prevadă că pentru faptele petrecute după prima zi de înfăţişare, soţul pârât poate face cerere reconvenţională până la închiderea dezbaterilor în fond. Cererea reconvenţională se va face la aceeaşi instanţă şi se va judeca împreună cu cererea reclamantului. Deci, prin derogare de la art. 120 alin. 2 C. proc. civ., în materia divorţului nu este posibilă disjungerea cererii reconvenţionale de cererea principală. Dacă motivele despărţeniei s-au ivit după începerea dezbaterilor la prima instanţă şi în timp ce judecata primei cereri se află în apel, cererea reconvenţională va fi făcută direct la instanţa învestită cu judecarea apelului. Această prevedere a art. 609 C. proc. civ. constituie o excepţie de la regula că în apel nu pot fi făcute cereri noi.

Neintroducerea cererii reconvenţionale în termenele arătate atrage decăderea pentru soţul pârât din dreptul de a cere despărţenia, afară de cazul când cererea reclamantului a fost respinsă şi motivele despărţeniei s-au ivit în urmă. În lipsa cererii reconvenţionale, dacă se constată netemeinicia motivelor de divorţ invocate de către reclamant, căsătoria nu se va putea desface, chiar dacă din dezbateri rezultă vina soţului reclamant. Art. 613 C. proc. civ. permite instanţei să ia pe tot timpul procesului, prin ordonanţă preşedinţială, măsuri vremelnice cu privire la încredinţarea copiilor minori, la obligaţia de întreţinere, la alocaţia pentru copii şi la folosirea locuinţei. În principiu, este admisibilă ordonanţa preşedinţială şi pentru a se obţine restituirea bunurilor personale indispensabile ale unuia dintre soţi, deţinute de celălalt soţ, reintegrarea în domiciliul comun a soţului alungat, evacuarea vremelnică din locuinţa comună a soţului care, prin acte de violenţă, pune în pericol sănătatea sau chiar viaţa celuilalt. În faţa instanţelor de fond, părţile se vor înfăţişa în persoană, afară numai dacă unul dintre soţi execută o pedeapsă privativă de libertate, este împiedicat de o boală gravă, este pus sub interdicţie sau are reşedinţa în străinătate. Cu excepţia acestor patru situaţii, în care părţile se pot înfăţişa prin mandatar, ele sunt obligate să se înfăţişeze personal, însă aceasta nu exclude dreptul de apărare prin avocat. Dar, în lipsa părţii, avocatul nu poate să o reprezinte. Obligativitatea înfăţişării personale a soţilor este prevăzută de lege numai pentru instanţele de fond, deci la judecata în primă instanţă şi la judecata în apel. În faţa instanţelor de recurs, ori la judecarea unei contestaţii în anulare, soţii pot să-şi exercite drepturile procedurale personal sau prin mandatar. Pentru a se putea asigura înfăţişarea personală a soţilor, este necesară îndeplinirea regulată a procedurii de citare. În acest scop, urmărind împiedicarea posibilităţii de eludare a dispoziţiilor care asigură prezenţa pârâtului în instanţă, art. 616 C. proc. civ. dispune că dacă procedura de chemare a soţului pârât a fost îndeplinită prin afişare, iar acesta nu s-a prezentat la primul termen de judecată, instanţa va cere dovezi sau va dispune cercetări pentru a verifica dacă pârâtul îşi are domiciliul la locul indicat în cerere şi, în cazul în care constată că pârâtul nu domiciliază acolo, va dispune citarea lui la domiciliul său, precum şi, dacă este cazul, la locul de muncă al acestuia. Deosebit de obligativitatea înfăţişării personale a părţilor, pentru judecarea în primă instanţă a procesului de divorţ, se cere prezenţa obligatorie a reclamantului. Dacă la termenul de judecată în primă instanţă se înfăţişează numai pârâtul, iar reclamantul lipseşte nejustificat, cererea sa va fi respinsă ca nesusţinută. Este singurul caz, în sistemul nostru procesual civil, în care este posibilă respingerea cererii de chemare în judecată ca nesusţinută, constituind, totodată, o derogare de la regula de drept comun potrivit căreia se poate judeca pricina în lipsa uneia sau chiar a ambelor părţi. Respingerea cererii ca nesusţinută se bazează pe o prezumţie de renunţare a reclamantului la judecată, astfel încât pârâtul nu se poate opune acestei soluţii, cerând judecarea în lipsă. Însă, eventuala cerere reconvenţională a pârâtului va fi judecată, atitudinea reclamantului neputând fi prezumată ca o împăcare a părţilor. Dispoziţia legală menţionată are în vedere numai prezenţa înaintea primei instanţe a reclamantului, dar dacă lipseşte soţul pârât, cererea se va judeca potrivit regulilor de drept comun. Potrivit principiului publicităţii dezbaterilor, cererile de divorţ se judecă în şedinţă publică. Instanţa poate însă să ordone judecarea în camera de consiliu, dacă va aprecia că prin aceasta s-ar asigura o mai bună judecare sau administrare a probelor. În toate cazurile, hotărârea

se va pronunţa în şedinţă publică. În cazul în care cererea de divorţ se întemeiază pe acordul soţilor, la termenul de judecată, instanţa va verifica dacă soţii stăruie în desfacerea căsătoriei pe baza acordului lor şi, în caz afirmativ, va trece la judecarea cererii fără a administra probe cu privire la motivele de divorţ. Rezultă că este necesar ca în instanţă să se prezinte ambii soţi. Potrivit art. 38 alin. 1 C. fam. la soluţionarea cererilor accesorii divorţului, referitoare la încredinţarea copiilor minori, obligaţia de întreţinere şi folosirea locuinţei instanţa va ţine seama şi de interesele minorilor. Exprimarea textului nu este însă foarte corectă, deoarece, încredinţarea copiilor minori se va face numai în funcţie de interesul acestora. Dacă părţile în proces au copii minori, instanţa dispune citarea autorităţii tutelare, precum şi ascultarea minorilor care au împlinit vârsta de 10 ani, în vederea încredinţării lor. Ascultarea copiilor minori, care este obligatorie, se face în camera de consiliu, chiar şi în lipsa părinţilor sau a altor persoane. Legea interzice folosirea interogatoriului pentru dovedirea motivelor de despărţenie. Rezultă însă că acest mijloc de probă va putea fi folosit în legătură cu cererile accesorii cererii de desfacere a căsătoriei. În schimb, este permisă audierea ca martori a rudelor şi afinilor până la gradul III inclusiv, în afară de descendenţi. Pentru soluţionarea cererilor accesorii privind numele pe care soţii îl vor purta după divorţ, pensia de întreţinere şi atribuirea locuinţei, instanţa va putea dispune, atunci când consideră necesar, administrarea probelor prevăzute de lege. Redactarea textului nu este clară. Probabil, a vrut să se spună că în cazul în care soţii au stabilit prin cererea de divorţ şi modalităţile în care au convenit să fie soluţionate cererile accesorii divorţului, instanţa va lua act de acestea. În caz contrar, pentru rezolvarea cererilor accesorii, instanţa va dispune administrarea probelor. Dacă în urma dezbaterilor rezultă că motivele de divorţ invocate de soţul reclamant sunt întemeiate şi continuarea căsătoriei nu mai este cu putinţă pentru acesta, instanţa va pronunţa divorţul din vina soţului pârât. Dacă din dovezile administrate reiese culpa ambilor soţi, divorţul se va pronunţa din vina ambilor, chiar şi în cazul în care nu s-a făcut cerere reconvenţională. Pronunţarea divorţului numai din vina unuia dintre soţi sau a ambilor soţi are consecinţe în ceea ce priveşte beneficiul contractului de închiriere, dreptul de întreţinere, cheltuielile de judecată etc. În cazurile prevăzute de art. 38 alin. 2 C. fam., instanţa va dispune desfacerea căsătoriei fără a pronunţa divorţul din vina unuia sau ambilor soţi. Hotărârea prin care se pronunţă divorţul nu se va motiva, dacă ambele părţi solicită instanţei aceasta. Înainte de pronunţarea hotărârii, procesul de divorţ se mai poate stinge prin renunţare sau prin împăcarea părţilor. În materia divorţului, spre deosebire de dreptul comun, reclamantul poate renunţa la cererea sa în tot cursul judecăţii înaintea instanţelor de fond, chiar dacă pârâtul se împotriveşte. Renunţarea reclamantului nu are însă nici un efect asupra eventualei cereri reconvenţionale a pârâtului. Procesul de divorţ se stinge prin împăcarea soţilor, chiar dacă împăcarea intervine în instanţa de apel sau de recurs şi chiar dacă apelul şi recursul nu sunt timbrate conform legii. Art. 618 alin. 2 C. proc. civ., prevăzând soluţia stingerii procesului, în orice fază a acestuia, prin împăcarea soţilor, reprezintă o normă specială, astfel încât se aplică prioritar faţă de dispoziţiile art. 248 C. proc. civ., care se referă la perimare. Ipoteza este următoarea: împotriva hotărârii prin care s-a admis cererea de divorţ se introduce apel (sau, după caz, recurs), care însă este lăsat în nelucrare, din culpa părţii; instanţa nu ar putea să constate perimarea apelului sau recursului, care ar avea ca efect trece-

rea în puterea de lucru judecat a hotărârii prin care căsătoria a fost desfăcută prin divorţ, ci va lua act de împăcarea soţilor. Reclamantul va putea introduce o nouă cerere de divorţ pentru faptele petrecute după împăcare şi se va putea folosi şi de faptele anterioare. Dacă în cursul procesului de divorţ, chiar în instanţa de recurs, unul dintre soţi a decedat, instanţa va închide dosarul, căsătoria încetând ca urmare a decesului unuia dintre soţi. În cadrul procesului de divorţ, se pot soluţiona şi o serie de cereri accesorii precum: încredinţarea spre creştere şi educare a copiilor minori şi stabilirea pensiei de întreţinere în favoarea minorilor. Asupra acestui capăt de cerere instanţa de fond se va pronunţa chiar şi din oficiu; se va lua act de învoiala părţilor cu privire la purtarea numelui după desfacerea căsătoriei sau, în lipsa unei asemenea învoieli, va hotărî instanţa. Numai instanţa de divorţ şi numai o dată cu pronunţarea divorţului poate, la cerere, să îndreptăţească pe soţul care a purtat în timpul căsătoriei numele celuilalt soţ să poarte acest nume şi după desfacerea căsătoriei. O cerere principală ulterioară, având acest obiect, ar urma să fie respinsă ca inadmisibilă; partajarea bunurilor comune ale soţilor; la cererea părţii interesate, instanţa va acorda pensie de întreţinere pentru soţul aflat în stare de nevoie; atribuirea locuinţei comune unuia dintre soţi. Dacă rezolvarea unora din aceste cereri accesorii ar duce la întârzierea prea mare a soluţionării cererii principale, instanţa va putea dispune disjungerea. În privinţa căilor de atac ce pot fi exercitate împotriva hotărârii de divorţ, legea stabileşte o serie de derogări de la dreptul comun. Termenul de apel este de 30 de zile şi curge de la comunicarea hotărârii. De asemenea, termenul de recurs este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii. Durata termenului de apel sau de recurs este de 30 de zile, chiar şi în cazul în care calea de atac nu priveşte soluţia dată în divorţ, ci modul în care au fost rezolvate cererile accesorii, întrucât, a admite o altă soluţie, înseamnă a accepta ca una şi aceeaşi hotărâre să fie supusă mai multor termene de apel sau, după caz, de recurs, în raport de partea din hotărâre ce se atacă, deşi hotărârea judecătorească are un caracter unitar. Apelul sau recursul reclamantului împotriva hotărârii prin care s-a respins cererea de divorţ va fi respins ca nesusţinut, dacă la judecată se prezintă numai pârâtul. Această prevedere a art. 619 alin. 2 C. proc. civ. este o continuare firească a dispoziţiei cuprinse în art. 616 C. proc. civ., însă ambele texte au o redactare defectuoasă, deoarece fixează impresia că soluţia la care se referă va fi pronunţată numai dacă pârâtul este prezent în instanţă, iar dacă ar lipsi şi pârâtul, ar urma să se suspende judecata, în baza art. 242 pct. 2 C. proc. civ. În realitate, s-a dorit să se spună că în ambele situaţii este necesară prezenţa obligatorie a reclamantului la toate termenele de judecată, sub sancţiunea respingerii cererii ca nesusţinută. Apelul sau recursul pârâtului va fi judecat chiar dacă se înfăţişează numai reclamantul. În cazul în care cererea de divorţ se bazează pe acordul ambilor soţi, hotărârea care se pronunţă este "definitivă şi irevocabilă" în ceea ce priveşte divorţul. Aşadar, vor putea fi atacate cu apel, iar apoi cu recurs, numai soluţiile referitoare la capetele accesorii divorţului. Potrivit art. 619 alin. ultim C. proc. civ., hotărârea dată în materie de divorţ nu este supusă revizuirii. Inadmisibilitatea revizuirii se referă la soluţia dată cererii principale care are ca obiect desfacerea căsătoriei, dar această cale extraordinară de atac de retractare este admisibilă dacă este îndreptată exclusiv împotriva soluţiilor date în cererile accesorii. Se observă însă că hotărârea de divorţ poate fi atacată prin contestaţie în anulare, deşi consecinţele pe care legiuitorul a dorit să le evite interzicând revizuirea sunt

aceleaşi. S-a propus ca într-o reglementare viitoare să se prevadă că nici una din căile extraordinare de atac nu poate fi exercitată împotriva hotărârii de divorţ, în cazul în care cel puţin unul dintre foştii soţi s-a recăsătorit după rămânerea definitivă a hotărârii. Căsătoria este desfăcută din ziua în care hotărârea prin care s-a pronunţat divorţul a rămas irevocabilă. Faţă de terţi, efectele patrimoniale ale căsătoriei încetează de la data când s-a făcut menţiunea despre hotărârea de divorţ pe marginea actului de căsătorie sau de la data când ei au cunoscut divorţul pe altă cale. Efectuarea menţiunii respective pe marginea actului de căsătorie se face pe baza comunicării din oficiu a hotărârii irevocabile, de către instanţa de divorţ. (D.R.)

PROCEDURA ÎMPĂRŢELII JUDICIARE, ansamblu de reguli prevăzute de lege pentru a fi respectate de instanţa de judecată cu prilejul soluţionării cererilor având ca obiect lichidarea stării de indiviziune. **P.î.j.** se distinge prin următoarele trăsături: a) cererea de chemare în judecată trebuie să cuprindă, pe lângă menţiunile obişnuite ale oricărei asemenea cereri, şi indicarea: (în cazul indiviziunii succesorale) numele defunctului, averea rămasă de pe urma lui (inclusiv bunurile supuse raportului şi reducţiunii), numele şi calitatea moştenitorilor, cota-parte cuvenită fiecăruia, precum şi datoriile şi creanţele acestora faţă de defunct; (în celelalte cazuri) bunurile supuse partajului, numele tuturor coproprietarilor precum şi întinderea drepturilor lor indivize; b) **p.î.j.** parcurge două faze distincte, admiterea în principiu a acţiunii şi formarea şi atribuirea loturilor; c) admiterea în principiu se finalizează printr-o încheiere interlocutorie care constată calitatea de coproprietari a părţilor, cota-parte ce li se cuvine, bunurile supuse partajului, datoriile şi creanţele faţă de defunct darea acestei încheieri nu este obligatorie, în procesele mai simple putându-se da direct hotărâre de partaj; d) în faza a doua a **p.î.j.** se deleagă un judecător cu efectuarea împărţelii propriu-zise, pe baza celor hotărâte de instanţă prin încheierea de admitere în principiu; acesta procedează la formarea loturilor, ţinând seama de întinderea drepturilor coproprietarilor, iar atunci când este necesar, poate recurge într-un atare scop la experţi; e) de regulă partajul se face în natură, inegalitatea loturilor compensându-se prin sulte; daca această soluţie nu este posibilă, împărţeala poate fi făcută prin atribuirea bunului supus partajului, în întregime, unui copărtaş, cu obligaţia să plătească celorlalţi sulte corespunzătoare drepturilor lor; în cazuri extreme când nici una din soluţiile arătate nu este posibilă, se poate recurge şi la vânzarea bunului la licitaţie, preţul obţinut împărţindu-se între foştii copărtaşi, proporţional cu cotele lor indivize; f) hotărârea de partaj rămasă definitivă şi/sau irevocabilă, constituie titlu executoriu, fiind susceptibilă de executare pe cale silită, indiferent dacă prin acţiune s-a cerut sau nu predarea în posesie a loturilor atribuite foştilor copărtaşi, şi indiferent dacă instanţa a dispus sau nu această predare; această hotărâre nu este însă susceptibilă de executare silită în cazul în care părţile declara în mod expres că nu solicită şi predarea bunurilor în posesie; în toate cazurile ea are efect declarativ.

PROCEDURA ÎNLĂTURĂRII TUTORELUI, ansamblu de norme şi reguli în temeiul cărora organul competent procedează la înlăturarea persoanei care a fost numită să exercite tutela unui minor. Înlăturarea tutorelui se face de către autoritatea tutelară, printr-o decizie motivată, atunci când acesta: a) săvârşeşte un abuz; b) se face vinovat de o neglijenţă gravă sau de săvârşirea unor fapte care îl fac nepotrivit de a fi tutore; c) nu-şi îndeplineşte în bune condiţii sarcina; d) în timpul exercitării tutelei se iveşte vreuna din situaţiile ce, potri-

vit legii, determină excluderea de la tutelă a persoanei respective. La îndepărtarea sa din tutelă tutorele are obligaţia să prezinte autorităţii tutelare o dare de seamă generală, în vederea descărcării sale de gestiune. Pe perioada cuprinsă între data înlăturării tutorelui şi aceea a numirii altui tutore, autoritatea tutelară va numi un curator, care va îndeplini, cu privire la persoana şi bunurile minorului, toate atribuţiile tutorelui.

PROCEDURA ÎNLOCUIRII TUTORELUI, ansamblul normelor şi regulilor în temeiul cărora organul competent procedează la înlocuirea persoanei care a fost numită să exercite tutela unui minor. Înlocuirea tutorelui se face de către autoritatea tutelară, care va lua această măsură atunci când, în timpul tutelei, se iveşte vreuna din împrejurările în care sarcina tutelei ar putea fi refuzată şi tutorele o invocă, solicitând desărcinarea sa sau când, potrivit legii, se procedează la îndepărtarea tutorelui din tutelă. **P.î.t.** se realizează prin emiterea, de către autoritatea tutelară, a unei decizii de încetare a exercitării tutelei de către persoana care urmează a fi înlocuită şi numirea, după desfăşurarea cercetărilor necesare, tot printr-o decizie, a unui alt tutore. Pentru a se asigura neîntrerupt un ocrotitor legal minorului, tutorele care urmează să fie înlocuit va trebui să-şi exercite în continuare atribuţiile, până la intrarea efectivă în funcţie a noului tutore.

PROCEDURA JUDECĂŢII ÎN FOND DUPĂ CASARE, ansamblul regulilor aplicabile la judecarea pricinii în fond după casare. După casarea hotărârii recurate, urmează să se rejudece pricina în fond. Judecarea fondului după casare se face după aceleaşi norme de procedură care se aplică la judecata înaintea instanţelor de fond, fie de către instanţa de recurs, în cazul casării cu reţinere, fie de către instanţa care a pronunţat hotărârea recurată sau de o altă instanţă de acelaşi grad, în cazul casării cu trimitere (dacă hotărârea a fost casată pentru necompetenţă, judecata fondului după casare va fi făcută de către instanţa competentă). Cât priveşte compunerea completului care rejudecă fondul după casare, trebuie distins după cum casarea s-a făcut cu reţinere sau cu trimitere. În primul caz, rejudecarea fondului o poate realiza chiar completul care s-a pronunţat asupra recursului (judecătorii respectivi nefiind incompatibili, deoarece cazurile de incompatibilitate, care sunt prevăzute de art. 24 C. proc. civ., sunt de strictă interpretare şi nu pot fi extinse prin analogie) sau un complet format din alţi judecători (însă, printre aceşti judecători nu poate figura şi cel care a pronunţat hotărârea ce a fost casată, deoarece, el este incompatibil; ipoteza presupune că după pronunţarea hotărârii recurate, judecătorul respectiv a fost avansat la instanţa ierarhic superioară). În cazul casării cu trimitere la aceeaşi instanţă care a pronunţat hotărârea casată, judecata se va face de un complet format din alţi judecători decât cei care au pronunţat hotărârea ce a fost desfiinţată, întrucât aceştia din urmă sunt incompatibili. Limitele rejudecării fondului sunt determinate de felul casării, după cum aceasta este totală sau parţială. În cazul casării totale, pricina se rejudecă în întregime, iar când casarea este numai parţială, se rejudecă numai partea desfiinţată, restul hotărârii fiind în puterea lucrului judecat. Aşadar, în cazul casării parţiale, instanţa care rejudecă fondul are un câmp de judecată mai restrâns, retrăgându-se din obiectul instanţei acele capete de cerere şi acele probleme care au rămas rezolvate irevocabil. De exemplu, când casarea priveşte numai cererea reconvenţională sau cererea de chemare în garanţie, nu se mai poate cerceta din nou cererea principală; nu mai pot fi puse în discuţie nici acele probleme care au format obiectul unor excepţii respinse şi

în privinţa cărora recursul a fost, de asemenea, respins, precum excepţia de prescripţie, puterea de lucru judecat, necompetenţa etc.. Intimatul din recurs are însă posibilitatea să reitereze acele excepţii care îi fuseseră respinse de instanţa de fond a cărei hotărâre a fost ulterior casată, deoarece el câştigase procesul şi nu mai avea interes să se plângă pe calea recursului. În acest sens, art. 315 alin. final C. proc. civ. dispune că, după casare, instanţa de fond va judeca din nou, ţinând seama de toate motivele invocate în faţa instanţei a cărei hotărâre a fost casată. Dacă hotărârea a fost casată pentru nerespectarea formelor procedurale, judecata va reîncepe de la actul anulat nemaifiind necesară refacerea actelor de procedură anterioare actului anulat. O altă problemă referitoare la rejudecarea fondului o constituie aceea a obligativităţii deciziei de casare pentru judecătorii fondului. Art. 315 alin. 1 C. proc. civ. prevede că, în caz de casare, hotărârile instanţei de recurs asupra problemelor de drept dezlegate sunt obligatorii pentru judecătorii fondului. Cum textul nu face nici o distincţie, înseamnă că el se aplică atât în caz de casare cu trimitere, cât şi în caz de casare cu reţinere. Instanţa de rejudecare a fondului după casare trebuie să soluţioneze pricina în cadrul celor stabilite în decizia de casare, în sensul că modul în care instanţa de recurs a rezolvat, în speţă, problemele de drept puse în discuţie este obligatoriu. Prin urmare, legea dă putere hotărârii pronunţate în recurs numai cu privire la problemele de drept soluţionate, nu şi la cele de fapt, pentru care, prin folosirea argumentului "per a contrario", rezultă că se lasă putere deplină de apreciere instanţei care rejudecă fondul după casare. Deci, stabilirea situaţiei de fapt este lăsată la aprecierea instanţei care rejudecă fondul. Chiar dacă instanţa de recurs a făcut unele referiri la situaţia de fapt, acestea nu sunt obligatorii pentru instanţa de rejudecare, ele neavând decât valoarea unor simple indicaţii. S-a decis că sunt totuşi obligatorii pentru instanţa care rejudecă fondul indicaţiile referitoare la lămurirea anumitor împrejurări de fapt şi la administrarea de probe, deoarece ele atrag atenţia instanţei de rejudecare asupra încălcărilor săvârşite cu ocazia judecăţii anterioare şi asupra necesităţii de a se clarifica alte împrejurări de fapt prin administrarea de noi probe. Această soluţie, care nu se sprijinea pe un text de lege corespunzător, se justifica oarecum pe considerentul că, printre motivele de recurs, figura şi acela privitor la netemeinicia hotărârii atacate (iar legea prevedea că hotărârea este neîntemeiată când este în contradicţie cu faptele stabilite; când instanţa nu a lămurit toate faptele din care ar fi putut trage o concluzie justă cu privire la raporturile şi drepturile reciproce ale părţilor; când instanţa a declarat ca stabilite anumite fapte fără a avea dovezi suficiente sau, deşi existau dovezi suficiente, a considerat ca nefiind stabilite anumite fapte). Această soluţie nu mai poate fi primită în raport cu actualele motive de casare. În principiu, instanţa de recurs nu are a se preocupa de situaţia de fapt. Chiar şi motivele despre care se poate spune că ar fi în legătură cu netemeinicia hotărârii au în vedere probele administrate de instanţa de fond, iar nu probele pe care aceasta ar fi trebuit să le administreze. Regula stabilită de art. 315 alin. 1 C. proc. civ., cu privire la obligativitatea punctelor de drept dezlegate, este firească şi decurge din chiar natura controlului judiciar şi al principiului ierarhizării instanţelor. În măsura în care, la situaţia de fapt stabilită de instanţa de fond, norma legală aplicabilă rămâne aceeaşi şi instanţa de casare a dat o anumită interpretare normei juridice respective, care se presupune a fi cea corectă, această interpretare trebuie să se impună judecătorilor fondului, fără a se putea

susţine că s-ar încălca principiul independenţei judecătorilor, deoarece, la speţă respectivă, hotărârea instanţei judecătoreşti asupra problemelor de drept are valoarea unui izvor de drept secundar şi, oricum, legea este cea care prevede această regulă. Referitor la problema obligativităţii dezlegărilor de drept date de către instanţa de recurs, pentru instanţa care rejudecă fondul după casare, mai exactă este redactarea art. 34 din Legea nr. 56/1993, potrivit căruia, "în caz de casare cu trimitere, soluţiile pronunţate în drept de Curtea Supremă de Justiţie sunt obligatorii, dacă în urma rejudecării nu se schimbă situaţia de fapt". Soluţia este logică, având în vedere că, în cadrul raţionamentului jurisdicţional, norma de drept se aplică la o situaţie de fapt concretă, astfel încât este posibil ca norma juridică incidentă unei anumite situaţii de fapt să nu îşi mai găsească aplicare la o altă situaţie de fapt. Însă, fiind o normă specială, art. 34 din Legea nr. 56/1993 vizează numai ipoteza în care instanţa de recurs este Curtea Supremă de Justiţie, nu şi aceea în care hotărârea a fost casată de o curte de apel sau de tribunal. Se pune problema dacă la rejudecarea fondului după casare se aplică sau nu principiul "non reformatio in peius". Această problemă s-a pus şi în legătură cu judecarea recursului, deoarece, în reglementarea anterioară, instanţa de recurs, admiţând recursul, putea să pronunţe nu numai soluţia casării, ci şi cea a modificării hotărârii recurate. În prezent însă, instanţa de recurs, apreciind că recursul este fondat, dispune doar casarea hotărârii atacate, astfel încât va avea loc întotdeauna o rejudecare a fondului. Spre deosebire de Codul de procedură penală, legislaţia procesual civilă nu reglementează în mod expres acest principiu, potrivit căruia, partea nu îşi poate înrăutăţi situaţia în propria cale de atac. Doctrina şi practica judiciară sunt unanime în a considera că el îşi găseşte aplicare şi în procesul civil, ca o măsură de logică judiciară şi de echitate. Rejudecarea fondului după casare intervine ca urmare a iniţiativei părţii de a exercita calea de atac a recursului, însă, dacă ar exista posibilitatea ca ea să-şi înrăutăţească situaţia, ar putea fi uneori determinată să nu-şi asume un astfel de risc şi să renunţe numai datorită acestui motiv la atacarea unei hotărâri nelegale şi prin care i s-a lezat un drept subiectiv. Însă, acest principiu nu are caracter de ordine publică, astfel încât cel care a introdus recursul poate renunţa la aplicarea lui. Situaţia părţii se poate înrăutăţi în cazul în care şi partea adversă a introdus recurs, însă numai dacă acesta a fost admis. Dacă ambele părţi au declarat recurs, însă numai unul dintre acestea a fost admis, iar celălalt a fost respins, părţii căreia i s-a admis recursul nu i se poate agrava propria situaţie la rejudecarea fondului după casare, deoarece această rejudecare are loc tocmai ca efect al admiterii recursului ei. Se admite că principiul enunţat se aplică şi atunci când recursul este declarat de către procuror în favoarea uneia din părţi, neexistând nici o justificare ca situaţia părţii pentru care a acţionat procurorul să se înrăutăţească în urma unei iniţiative ce a avut un obiectiv opus. S-a decis că se va putea modifica sau casa hotărârea în defavoarea acelei părţi numai dacă, înăuntrul termenului de exercitare a căii de atac, recursul declarat iniţial a fost transformat într-un recurs în favoarea celeilalte părţi. Se observă însă că nu mai suntem în situaţia pe care o avem în vedere, deci nu este o excepţie de la principiul "non reformatio in peius", ci tocmai o aplicare a lui. În cazul în care s-a dispus casarea cu trimitere, hotărârea pronunţată ca urmare a rejudecării fondului după casare este susceptibilă de exerciţiul recursului. Însă, hotărârea pronunţată la rejudecarea fondului după casarea cu reţinere este o

hotărâre irevocabilă, deci nu este supusă recursului. Un ultim aspect care interesează rejudecarea fondului după casare este acela referitor la admisibilitatea sau inadmisibilitatea cererilor noi în această etapă a procesului civil, mai exact, dacă pot fi deduse judecăţii pretenţii noi, în afară de cele supuse judecăţii în primul ciclu procesual. În principiu, răspunsul trebuie să fie negativ, deoarece s-ar răpi un grad de jurisdicţie. Totuşi, intervenţia accesorie, având natura juridică a unei simple apărări, este admisibilă, indiferent de felul casării din punctul de vedere al instanţei care va rejudeca fondul.

PROCEDURA NECONTENCIOASĂ, totalitatea normelor care reglementează activitatea instanţelor judecătoreşti şi a altor organe prin care se rezolvă cereri ce nu urmăresc stabilirea unui drept potrivnic faţă de o altă persoană. Spre deosebire de procedura contencioasă, procedura necontencioasă se caracterizează prin lipsa unui litigiu, prin inexistenţa unui conflict de interese. Tocmai de aceea, ea mai este denumită şi procedură graţioasă sau voluntară. De asemenea, nesoluţionându-se un litigiu, înseamnă că actul de procedură pe care-l va pronunţa instanţa nu se bucură, în principiu, de puterea lucrului judecat. Acest act de procedură este, de regulă, constitutiv de drepturi, instanţa fiind chemată să se pronunţe asupra unei situaţii juridice noi, luând măsuri pentru viitor. Art. 331-337 C. proc. civ. conţin reglementarea cu caracter general a procedurii necontencioase. Aceste dispoziţii se completează cu cele de procedură contencioasă, în măsura în care acestea din urmă nu sunt potrivnice naturii necontencioase a cererii. La rândul lor, prevederile din art. 331-337 C. proc. civ. constituie dreptul comun pentru materiile necontencioase cu privire la care legea stabileşte o procedură specială. Potrivit art. 331 C. proc. civ., procedura necontencioasă se aplică în ceea ce priveşte cererile pentru dezlegarea cărora este nevoie de mijlocirea instanţei fără însă să se urmărească stabilirea unui drept potrivnic faţă de o altă persoană, precum sunt cererile referitoare la darea autorizaţiilor judecătoreşti, la luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire sau asigurare. Sesizarea instanţei se face printr-o cerere, care va cuprinde: numele şi domiciliul celui ce o face şi ale persoanelor pe care acesta solicită a fi chemate înaintea instanţei, arătarea pe scurt a obiectului, motivarea şi semnătura. Cererea va fi însoţită de înscrisurile pe care se sprijină şi se timbrează cu 600 lei, dacă nu există o normă care, pentru materia respectivă, să prevadă o altă taxă de timbru (cererile pentru eliberarea copiilor de pe actele aflate la dosar se timbrează cu 40 lei pentru fiecare copie în parte, cererea pentru încuviinţarea sechestrului asigurator se timbrează cu 1050 lei). Este posibil să nu fie necesară chemarea altor persoane înaintea instanţei. Dacă însă sunt chemate şi alte persoane, arătate în cerere, legea nu prevede obligativitatea comunicării către acestea a unor copii de pe cerere, soluţie firească, deoarece nu există conflict de interese între părţi. Referitor la instanţa competentă, legea, făcând o aplicaţie a principiului "accesorium sequitur principale", stabileşte că în cazul în care cererea este în legătură cu o lucrare ori o pricină în curs la o instanţă sau pe care acesta a rezolvat-o, ori dacă are ca obiect eliberarea unor înscrisuri, titluri sau valori aflate în depozitul unei instanţe, soluţionarea ei se va face de această instanţă. Legea obligă instanţa sesizată cu o cerere necontencioasă să-şi verifice din oficiu competenţa. Întrucât nu se face nici o distincţie, el vizează şi competenţa teritorială, soluţie logică, având în vedere că necxistând părţi cu interese contrarii, nu ar avea cine să invoce necompetenţa teritorială în acele cazuri în care, potrivit

dreptului comun, ar avea caracter relativ. Verificarea competenţei se face în temeiul actelor de la dosar, instanţa putând cere părţii lămuririle necesare. Dacă instanţa se declară necompetentă, ea va trimite dosarul instanţei în drept să hotărască. În cazul în care cererea, prin însuşi cuprinsul ei sau prin obiecţiile ridicate de persoanele citate sau care intervin, prezintă caracter contencios, instanţa o va respinge. Cât priveşte compunerea instanţei, cererea necontencioasa se rezolvă, de regulă, în complet format din 2 judecători, cu excepţia situaţiilor în care legea prevede că dezlegarea ei se face de un singur judecător (încuviinţarea sechestrului asigurator se face de un singur judecător). Cererea făcută în materie necontencioasă se soluţionează printr-o încheiere, care nu are putere de lucru judecat şi care are caracter constitutiv. Încheierea prin care se încuviinţează cererea este executorie de drept, nemaifiind necesară învestirea cu formula executorie, iar apelul nu suspendă de drept executarea silită. Încheierea este supusă apelului, care poate fi exercitat de partea a cărei cerere a fost respinsă, de celelalte părţi chemate sau care au intervenit, dar şi de orice altă persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată şi nu a participat la soluţionarea cererii. Termenul de apel curge de la pronunţare, pentru cei care au fost de faţă şi de la comunicare, pentru cei care au lipsit. Apelul se face într-un singur exemplar, nefiind necesară depunerea de copii, deoarece nu se comunică. Instanţa de apel poate să dispună suspendarea executării încheierii, cu sau fără cauţiune. Apelul, ca de altfel şi eventualul recurs, se judecă în camera de consiliu. Apelul împotriva încheierii date în materie necontencioasă se judecă de instanţa ierarhic superioară. În literatura juridică de specialitate se apreciază că partea interesată şi care nu a fost prezentă în instanţă poate folosi şi calea unei acţiuni (cereri) în anulare împotriva actului autorizat prin această procedură. Soluţia s-ar sprijini pe faptul că încheierea pronunţată în materie necontencioasă nu are putere de lucru judecat, deci instanţa poate reveni asupra ei, la cererea celui interesat, dacă situaţia de fapt avută în vedere s-a schimbat. După reglementarea activităţii notarilor publici şi intrarea în vigoare a Codului familiei şi a Decretului nr. 31/1954, atribuţiile instanţelor judecătoreşti în materie necontencioasă s-au redus considerabil, o serie de cereri cu caracter necontencios fiind trecute în competenţa notarilor publici şi a autorităţii tutelare. Dispoziţiile referitoare la procedura necontencioasă îşi pot găsi aplicare în ceea ce priveşte: eliberarea unor recipise sau acte aflate în depozitul instanţei; eliberarea unor sume depuse cu titlu de cauţiune; în materie de executare silită (cererea de distribuire a sumelor realizate din vânzarea bunurilor mobile si imobile ale debitorului, din poprire, din urmărirea veniturilor unui imobil, cererea de fixare a termenului de vânzare la licitaţie a imobiliului urmărit, cererea unui creditor pentru întocmirea tabloului de ordine al creditorilor etc.); numirea unui curator special de către instanţa judecătorească dacă incapabilul nu are reprezentant legal şi există urgenţă, în caz de conflict de interese între reprezentat şi reprezentant, când a fost chemată în judecată o persoană juridică şi aceasta nu are reprezentant precum şi până la intervenirea în proces a moştenitorilor, interesele moştenirii pot fi reprezentate de un curator special numit de instanţă; înscrierea societăţilor agricole în registrul anume destinat, ţinut de judecătorie, învestirea cu formulă executorie a cambiilor şi a cecurilor (art. 61 alin. 3 din Legea nr. 58/1934 şi art. 53 alin. 3 din Legea nr. 59/1934, astfel cum au fost modificate prin Ordonanţa Guvernului nr. 11/1993) etc. În materie necontencioasă, există şi unele proceduri care conţin o serie de norme derogatorii de

la dispoziţiile cu caracter general înscrise în art. 331-337 C. proc. civ. Astfel: încuviinţarea sechestrului asigurător; vânzarea bunurilor mobile ale unei moşteniri; vânzarea bunurilor imobile ale minorilor; cererea pentru autorizarea vânzării bunurilor mobile şi imobile ale moştenirii, făcută de cel care doreşte să accepte succesiunea sub beneficiu de inventar; cesiunea bunurilor; îndreptarea hotărârilor; încuviinţarea adopţiei; înregistrarea partidelor politice; autorizarea funcţionării unei societăţi pe acţiuni, în comandită pe acţiuni sau a unei societăţi cu răspundere limitată, respectiv înregistrarea contractului de societate, în cazul unei societăţi în nume colectiv sau în comandită simplă; încuviinţarea de către judecătorul delegat a efectuării unor înregistrări în registrul comerţului etc. Art. 339 C. proc. civ. dispune că procedura necontencioasă se aplică şi în cazurile în care legea dă în căderea preşedintelui luarea unor măsuri cu caracter necontencios. În astfel de situaţii, preşedintele este ţinut să pronunţe încheierea în termen de cel mult 3 zile de la primirea cererii. Împotriva încheierii se poate face apel. Dacă încheierea a fost pronunţată de preşedintele unei judecătorii, apelul se judecă de tribunal, însă apelul împotriva încheierii date de preşedinte unui tribunal sau al unei curţi de apel se judecă de completul instanţei respective. De asemenea, în temeiul art. 300 alin. 4 C. proc. civ., preşedintele instanţei de recurs, la cerere, poate dispune suspendarea executării hotărârii recurate, înainte de primirea dosarului, iar, potrivit art. 40 alin. 2 C. proc. civ., preşedintele instanţei ce a fost sesizată cu o cerere de strămutare poate ordona suspendarea judecării pricinii. Apreciem însă că în ultimele două cazuri nu mai există calea de atac a apelului împotriva încheierii date de preşedintele instanţei, în aplicarea principiului "accesorium sequitur principale", deoarece cererea de suspendare a executării silite sau a judecăţii are un caracter accesoriu faţa de cererea de recurs sau de strămutare, iar hotărârea pronunţată în recurs sau cu privire la cererea de strămutare nu este susceptibilă de apel. (D.R.)

PROCEDURA OFERTEI REALE, ansamblul regulilor ce, potrivit legii, trebuie respectate pentru valabilitatea ofertei de plată făcute de debitor în eventualitatea că creditorul ar refuza să primească plata, precum şi a consemnării sumei, astfel încât această ofertă, dacă este urmată de consemnare, debitorul să fie liberat de obligaţia sa. **P.o.r.** presupune îndeplinirea următoarelor formalităţi: a) debitorul trimite prin executorul judecătoresc o somaţie creditorului, invitându-l ca într-o anumită zi, la o anumită oră, să se prezinte într-un anumit loc pentru a primi plata; locul prezentării se fixează de obicei la domiciliul creditorului sau la biroul executorului judecătoresc, după cum plata este cherabilă sau portabilă; b) în cazul în care creditorul dă curs acestei somaţii şi primeşte plata, executorul judecătoresc încheie un proces-verbal constatând primirea plăţii; c) dacă creditorul nu se prezintă sau, prezentându-se, refuză primirea plăţii, executorul judecătoresc va încheia, de asemenea, un proces verbal, consemnând această împrejurare; d) ca urmare a refuzului creditorului de a primi plata, constatat prin procesul-verbal al executorului judecătoresc, debitorul poate consemna în mod valabil suma la C.E.C. la dispoziţia celui dintâi, iar recipisa să o depună la organul de executare; e) după consemnarea sumei debitorul se poate adresa judecătoriei cu o cerere solicitând validarea plăţii; f) tot astfel, creditorul este îndreptăţit să introducă o acţiune împotriva debitorului, cerând ca instanţa să hotărască anularea ofertei şi a consemnării; g) debitorul poate să retragă suma consemnată, atâta timp cât creditorul refuză să o ridice, iar instanţa nu a con-

statat încă valabilitatea ofertei şi consemnării. **P.o.r.** este aplicabilă şi în cazul în care obligaţia debitorului are ca obiect predarea unui lucru individual determinat. În acest caz, prin somaţia trimisă se va stabili ca loc de predare locul unde este situat bunul respectiv. În eventualitatea că la data fixată creditorul nu ridică bunul oferit, debitorul se poate adresa instanţei cerând aprobarea pentru a depune bunul în altă parte, dar numai dacă dovedeşte că are nevoie de locul unde iniţial acesta era aşezat. **P.o.r.** este utilizată, cu adaptarea necesară, şi pentru constatarea refuzului de plată al debitorului.

PROCEDURA PUNERII SUB INTERDICŢIE, ansamblul de norme şi reguli în temeiul cărora persoana care nu are discernământ pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienaţiei ori a debilităţii mintale, este pusă sub interdicţie prin hotărâre judecătorească, urmând a i se desemna un tutore. Interdicţia poate fi cerută, potrivit legii, de către: a) autoritatea tutelară; b) persoanele apropiate celui în cauză, precum şi administratorii şi locatarii imobilului în care locuieşte acesta; c) instanţele judecătoreşti, Ministerul Public, organele Ministerului de Interne, cu prilejul pronunţării, luării sau executării unor măsuri privative de libertate; d) organele administraţiei publice, instituţiile de ocrotire, precum şi orice altă persoană. Interdicţia se pronunţă de către instanţa judecătorească, ascultându-se concluziile procurorului, şi îşi produce efectele de la data rămânerii definitive şi/sau irevocabile a hotărârii. Dacă este nevoie, până la rezolvarea cererii de punere sub interdicţie autoritatea tutelară poate numi un curator pentru îngrijirea şi reprezentarea celui a cărui interdicţie a fost cerută, precum şi pentru administrarea bunurilor sale. După ce a rămas definitivă, hotărârea se comunică: 1) instanţei locului unde a fost înregistrat actul de naştere al celui pus sub interdicţie, spre a fi transcrisă în registrul anume destinat; 2) autorităţii tutelare, care va desemna un tutore; 3) direcţiei sau circumscripţiei sanitare, pentru ca aceasta să instituie o supraveghere medicală permanentă asupra interzisului. Minorului ce se află sub ocrotirea părinţilor la data punerii sub interdicţie, nu i se va desemna un tutore decît atunci când devine major şi numai dacă se află încă sub interdicţie. Autoritatea tutelară, de acord cu organul sanitar competent şi în funcţie de împrejurări, va hotărî dacă cel pus sub interdicţie va fi îngrijit în locuinţa sa ori într-o instituţie sanitară.

PROCEDURA REFACERII ÎNSCRISURILOR ŞI HOTĂRÂRILOR DISPĂRUTE, totalitatea regulilor ce urmează să fie respectate în scopul reconstituirii actelor sau hotărârilor judecătoreşti dispărute. **P.r.i. şi h.d.** se aplică în situaţia dispariţiei întregului dosar sau al pierderii unor înscrisuri probatorii depuse la dosar; ea este incidentă şi în cazul dispariţiei unei încheieri judecătoreşti sau a hotărârii pronunţate. Această procedură se declanşează din oficiu sau la cererea părţii interesate. În ipoteza în care litigiul se află în curs de judecată, refacerea înscrisurilor sau a dosarului se efectuează de instanţa sesizată cu acţiunea principală. Cererea se soluţionează cu citarea părţilor, iar dacă este cazul, a martorilor şi a expertului; în scopul refacerii înscrisurilor sau a dosarului instanţa solicită părţilor ori autorităţilor emitente copii după actele respective; de asemenea, urmează să fie folosite şi copiile legalizate după înscrisuri. Asupra cererii de refacere a înscrisurilor sau dosarului instanţa se pronunţă printr-o încheiere ce poate fi atacată cu apel sau cu recurs numai odată cu fondul cauzei. Înscrisurile refăcute în aceste condiţii ţin locul originalelor doar până la găsirea lor. În ipoteza dispariţiei hotărârii, cererea de refacere se adresează instanţei care a pronunţat-o; hotărârea se va reface după

cel de-al doilea exemplar original ce se păstrează într-o mapă specială de către instanţa care a soluţionat litigiul; dacă nu se găseşte nici cel de-al doilea exemplar al hotărârii, se va proceda la refacerea acesteia pe baza copiilor legalizate; în acest scop instanţa va face publicaţii spre a invita orice persoană ce deţine o copie legalizată de pe hotărâre de a o depune la grefă. Dacă hotărârea nu se poate reface nici în aceste condiţii, instanţa va proceda la rejudecarea cauzei. Aceeaşi procedură se aplică şi în ipoteza dispariţiei dosarului sau a înscrisurilor în faza apelului sau recursului. Dacă a dispărut hotărârea pronunţată de instanţa de apel sau de recurs, aceasta se va reconstitui după cel de-al doilea exemplar; dacă nu se găseşte nici acesta, apelul sau recursul se va judeca din nou . În ipoteza dispariţiei hotărârii pronunţate de instanţa de fond, iar cauza se află în apel sau recurs, se va proceda la restituirea dosarului primei instanţe, spre a rejudeca litigiul.

PROCEDURA REORGANIZĂRII ŞI LICHIDĂRII JUDICIARE, ansamblul regulilor instituite prin lege (Legea nr. 64/29.06.1995) în scopul redresării debitorului şi plata pasivului sau lichidarea averii debitorului comerciant, persoană fizică sau juridică. Organele care aplică procedura sunt: instanţa judecătorească, judecătorul-sindic, administratorul, lichidatorul, adunarea creditorilor şi comitetul creditorilor. Competenţa exclusivă aparţine tribunalului în jurisdicţia căruia se află sediul comercial principal al debitorului. Principalele atribuţii ale tribunalului, sunt: judecarea contestaţiilor debitorilor împotriva cererilor introductive ale creditorilor pentru începerea procedurii; desemnarea judecătorului-sindic şi, după caz, administratorului sau a lichidatorului, controlul asupra activităţii lor şi, dacă este cazul, înlocuirea acestora; aprobarea desemnării unor persoane care să ajute pe judecătorul-sindic la îndeplinirea îndatoririlor sale; judecarea cererilor de a se ridica debitorului dreptul de a-şi mai conduce activitatea; judecarea acţiunilor introduse de judecătorul-sindic pentru anularea unor transferuri cu caracter patrimonial, anterioare cererii introductive; judecarea contestaţiilor debitorului sau creditorilor împotriva măsurilor luate de judecătorul-sindic; confirmarea planului de reorganizare sau, după caz, de lichidare, după votarea lui de către creditori; judecarea contestaţiilor împotriva hotărârii judecătorului-sindic de a se continua activitatea debitorului, în caz de reorganizare; soluţionarea obiecţiilor la rapoartele semestriale şi la cel final ale judecătorului-sindic; darea hotărârii de închidere a procedurii. Hotărârile tribunalului sunt supuse apelului în cazurile prevăzute expres în lege; în toate celelalte cazuri, ele sunt definitive şi executorii, fiind însă susceptibile de recurs. Judecătorul-sindic este desemnat de către preşedintele tribunalului. În îndeplinirea îndatoririlor sale, judecătorul-sindic va putea, la rându-i, desemna persoane de specialitate. Numirea şi nivelul retribuţiilor acestor persoane vor fi supuse aprobării tribunalului. Retribuţiile vor fi plătite din averea debitorului. Principalele îndatoriri ale judecătorului-sindic sunt: aplicarea sigiliilor; inventarierea bunurilor debitorului şi luarea măsurilor corespunzătoare pentru conservarea lor; stabilirea datelor şedinţelor adunării creditorilor, de câte ori consideră necesar, şi prezidarea şedinţelor; sesizarea tribunalului cu orice problemă care ar cere o soluţionare de către acesta; conducerea activităţii persoanelor de specialitate pe care le-a angajat să-l ajute; examinarea creanţelor şi, atunci când este cazul, formularea de obiecţii la ele; urmărirea încasării creanţelor referitoare la bunurile din averea debitorului sau la sumele de bani transferate de către debitor înainte de înregistrarea cererii introductive; examina-

rea activităţii debitorului, în raport cu situaţia de fapt; primirea plăţilor pe seama debitorului şi consemnarea sumelor, în termen de 24 de ore, într-un cont bancar pe numele averii debitorului, cu drept exclusiv de dispoziţie în interesul procedurii; transformarea bunurilor din cadrul averii debitorului în numerar; efectuarea oricăror alte activităţi cerute de lege. Judecătorul-sindic stabileşte, prin încheiere, atribuţiile administratorului şi ale lichidatorului. Debitorul şi oricare dintre creditori pot face contestaţie împotriva măsurilor luate de judecătorul-sindic, în cazurile expres prevăzute în prezenta lege. O astfel de contestaţie va trebui să fi înregistrată în termen de 10 zile de la data la care măsura a fost luată. Dacă socoteşte necesar, tribunalul va ţine o şedinţă, cu citarea autorului contestaţiei, a debitorului şi a creditorilor şi cu participaprea judecătorului-sindic, pentru a da o soluţie. În orice stadiu al procedurii, tribunalul poate înlocui pe un judecător-sindic cu altul, prin încheiere motivată, dată în camera de consiliu. Creditorii cunoscuţi vor fi convocaţi de către judecătorul-sindic de câte ori acesta va considera necesar. El va trebui însă să-i convoace, în cazurile în care titularii cu garanţii şi chirografari a cel puţin jumătate din valoarea totală a creanţelor asupra debitorului cer aceasta. La şedinţele adunării creditorilor vor participa şi doi delegaţi ai salariaţilor debitorului, votând pentru creanţele acestora, reprezentând salariile şi alte drepturi băneşti. De asemenea, va participa debitorul, în afară de situaţiile în care este scutit de judecătorul-sindic, şi va putea participa un reprezentant al camerei de comerţ şi industrie teritorială. Şedinţele adunării creditorilor vor fi prezidate de judecătorul-sindic. În cadrul şedinţelor adunării creditorilor, creditorii vor avea dreptul să analizeze situaţia debitorului, măsurile luate de judecătorul-sindic şi efectele acestora şi să propună, motivat, şi alte măsuri. După admiterea de către judecătorul-sindic a planului de reorganizare sau, după caz, de vânzare parţială ori lichidare, acesta va fi supus votului adunării creditorilor, în condiţiile stabilite de lege. De asemenea, vor fi supuse votului creditorilor propunerile judecătorului-sindic de a se vinde bunuri importante din averea debitorului precum: terenuri, fabrici, instalaţii etc. În cadrul primei şedinţe a adunării creditorilor, judecătorul-sindic va desemna un comitet de 3-5 creditori dintre creditorii chirografari sau cu creanţe garantate parţial, dintre cei care s-au oferit voluntar. În cursul activităţii sale, judecătorul-sindic va putea cere asistenţa comitetului creditorilor sau a unui delegat al acestuia. Comitetul creditorilor face parte dintre cei îndreptăţiţi ca, atunci când nu a fost propus de către debitor şi nu a fost admis un plan de reorganizare, să ceară tribunalului, să ridice debitorului dreptul de a-şi mai conduce activitatea. Comitetul creditorilor poate fi autorizat de tribunal să introducă acţiuni pentru anularea unor transferuri cu caracter patrimonial, făcute de debitor în frauda creditorilor, atunci când astfel de acţiuni nu au fost introduse de judecătorul-sindic. În termen de 45 de zile de la începerea procedurii, creditorii care deţin cel puţin 50 din valoarea creanţelor pot decide angajarea unui administrator, care va fi desemnat de tribunal. Administratorul va trebui să fi contabil autorizat, expert contabil sau licenţiat în studii economice ori juridice şi să aibă cel puţin 5 ani de activitate practică, economică sau juridică. Principalele atribuţii ale administratorului sunt, după caz, următoarele: supraveghează operaţiunile de gestionare; asistă pe debitor la toate actele privind gestionarea sau numai la o parte din aceasta; conduce în tot sau în parte activitatea debitorului. Tribunalul poate modifica atribuţiile administratorului, la cererea acestuia, a comitetului creditorilor ori a

delegatului său, sau a Ministerului Public. În toate cazurile în care s-a desemnat un administrator, acesta va efectua procedura prevăzută în lege, îndeplinind atribuţiile delegate de judecătorul-sindic. **P.r. sau l.j.** va începe pe baza unei cereri introduse la tribunal de către debitor sau de catre creditori, ori de către camera de comerţ şi industrie teritorială. Debitorul, care nu mai poate face faţă datoriilor sale exigibile cu sumele de bani disponibile, poate adresa tribunalului o cerere pentru a fi supus **p.r. sau l.j.** Cererile societăţilor comerciale vor fi semnate de persoanele care, potrivit actelor constitutive sau statutelor, au calitatea de a le reprezenta. Cererea debitorului va trebui să fie însoţită de următoarele acte: bilanţul şi copii de pe registrele contabile curente; o lista a numelor şi a adreselor creditorilor, oricum ar fi creanţele acestora: certe sau sub condiţie, lichide sau nelichide, scadente sau nescadente, necontestate sau contestate, arătându-se suma, cauza şi drepturile de preferinţă; contul de profit şi pierderi pe anul anterior depunerii cererii; o listă a asociaţilor cu răspundere nelimitată; pentru societăţile în nume colectiv şi cele în comandită; o declaraţie prin care debitorul îşi arată intenţia de a-şi reorganiza activitatea sau de a lichida averea. Dacă debitorul nu dispune, în momentul înregistrării cererii, de vreuna dintre aceste informaţii el va putea înregistra acea informaţie la tribunal, în termen de 10 zile; dacă nu o va face, cererea sa va fi respinsă. În cazul unei cereri introduse de o societate în nume colectiv sau în comandită, acea cerere nu va fi considerată ca fiind făcută şi de asociaţii cu răspundere nelimitată sau, şi împotriva lor. O cerere introdusă de un asociat cu răspundere nelimitată sau împotriva acestuia pentru datoriile sale va fi fără efecte juridice cu privire la societatea în nume colectiv sau în comandită din care face parte. Nu vor fi primite de tribunal cererile de reorganizare ale debitorilor, care în ultimii 5 ani precedenţi au mai făcut o astfel de cerere sau au fost obiectul unei astfel de cereri introduse de creditori. Orice creditor, care are o creanţă certă, lichidă şi exigibilă, poate introduce la tribunal o cerere împotriva unui debitor care, timp de cel puţin 30 de zile, a încetat plăţile. Simplul refuz al unor plăţi, în baza unor excepţii pe care debitorul le socoteşte, cu bună-credinţă, întemeiate, nu constituie o dovadă de încetare a plăţii. Camerele de comerţ şi industrie teritoriale vor putea introduce cerere împotriva debitorului, care, potrivit datelor de care acestea dispun, se află într-o situaţie notorie de încetare a plăţii. În 48 de ore de la înregistrarea cererii, tribunalul va comunica debitorului şi camerei de comerţ şi industrie teritorială câte o copie de pe aceasta, şi va dispune afişarea unei copii la uşa instanţei. Dacă, în termen de 5 zile de la primirea copiei de pe cererea introdusă de creditori, debitorul contestă că ar fi în încetare de plăţi, tribunalul va trebui să ţină, în termen de 30 de zile, o şedinţă, la care vor fi citaţi creditorii care au introdus cererea, debitorul şi camera de comerţ şi industrie teritorială. La cererea debitorului, tribunalul poate obliga pe creditorii care au introdus cererea să consemneze, în termen de 5 zile, la o bancă comercială, o cauţiune de cel mult 30% din valoarea creanţelor. Cauţiunea va fi restituită creditorilor dacă cererea lor va fi admisă. Dacă cererea va fi respinsă, cauţiunea poate fi folosită pentru a acoperi pagubele suferite de debitor. Dacă nu este consemnată în termen cauţiunea, cererea introductivă va fi respinsă. Dacă tribunalul stabileşte că debitorul este în încetare de plăţi, va respinge contestaţia debitorului şi procedura va continua. Dacă tribunalul stabileşte că debitorul nu este în încetare de plăţi, respinge cererea creditorilor şi dispune ca hotărârea să fie afişată la uşa instanţei. În cazul respingerii cererii, aceasta va fi considerată ca lipsită de orice

efect, chiar de la înregistrarea ei. În urma înregistrării cererii debitorului, a necontestării cererii creditorilor de către debitor ori a respingerii contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri, tribunalul va notifica aceasta creditorilor, debitorului şi Oficiului Registrului comerţului unde debitorul este înmatriculat, pentru efectuarea menţiunii. Toate cheltuielile pentru aceste măsuri de informare şi publicitare vor fi suportate din averea debitorului. Notificarea va cuprinde şi convocarea primei şedinţe a adunării creditorilor, care va trebui să aibă loc în cel mult 30 de zile de la data înregistrării cererii debitorului sau de la data înregistrării cererii creditorilor, necontestată de debitor, ori în 20 de zile de la data respingerii contestaţiei debitorului. Notificarea va preciza locul, data şi ora primei şedinţe a adunării creditorilor. Debitorul va trebui sa depună, la dosarul cauzei, actele cerute de lege, în termen de 15 zile de la primirea copiei, în cazul în care nu contestă cererea creditorilor, sau de la data respingerii contestaţiei sale împotriva cererii creditorilor, în cazul în care a contestat-o. În termen de 5 zile de la înregistrarea cererii debitorului sau de la expirarea termenului pentru contestarea de către debitor a cererii creditorilor ori de la respingerea contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri, tribunalul va desemna, un judecător-sindic, care va avea îndatoririle stabilite de lege, precum şi un administrator. De la data înregistrării cererii debitorului sau de la expirarea termenului pentru contestarea de către debitor a cererii creditorilor ori de la data respingerii contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri, se suspendă toate acţiunile judiciare sau extrajudiciare pentru realizarea creanţelor asupra debitorului sau bunurilor sale, care sunt anterioare cererilor introductive. Înregistrarea cererii debitorului sau expirarea termenului pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor ori respingerea contestaţiei debitorului suspendă orice termene de prescripţie a unor astfel de acţiuni. Termenele vor reîncepe să curgă după 30 de zile de la respingerea cererii introductive sau de la închiderea procedurii. Debitorul are obligaţia de a pune la dispoziţia judecătorului-sindic şi a administratorului, atât în cazul reorganizării cât şi în cel al lichidării judiciare, toate informaţiile cerute de aceştia cu privire la activitatea şi bunurile sale, precum şi lista plăţilor şi transferurilor patrimoniale făcute de el, în 90 de zile anterioare înregistrării cererii de reorganizare sau de lichidare judiciară. În afară de cazurile prevăzute de lege sau de cele autorizate de tribunal, orice constituire de garanţii personale sau reale, efectuată după înregistrarea cererii debitorului sau după expirarea termenului pentru contestarea cererilor creditorilor de către debitor ori după respingerea contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri, va fi nulă. Judecătorul-sindic sau administratorul va întocmi şi va supune tribunalului, în termen de 30 de zile de la desemnarea sa, un raport amănunţit asupra cauzelor şi împrejurărilor care au dus la încetarea de plăţi, arătând natura obligaţiilor neîndeplinite şi orice alte fapte în legătură cu situaţia debitorului, precum şi informaţii privind eventuala răspundere a oricărui administrator, director, cenzor, asociat, salariat sau a altei persoane. În termen de 30 de zile de la deschiderea procedurii de reorganizare, toţi creditorii ale căror creanţe sunt anterioare datei încetării plăţilor, cu excepţia salariaţilor, vor depune declaraţia de creanţe în adunarea creditorilor. Declararea creanţelor trebuie făcută chiar dacă acestea nu sunt stabilite printr-un titlu. Creanţele către bugetul de stat şi al asigurărilor sociale de stat sunt luate în considerare cu titlu provizoriu pentru cuantumul declarat de debitor. După deschiderea procedurii de reorganizare este interzis conducătorilor debitorului, sub

sancţiunea nulităţii, să înstrăineze, fără acordul tribunalului, acţiunile sau părţile lor sociale deţinute la debitorul care face obiectul acestei proceduri. Judecătorul-sindic sau administratorul va face menţiunea indisponibilizării acţiunilor sau a părţilor sociale, în registrul special de evidenţă. Aceste măsuri sunt generale şi se aplică atât în cazurile de reorganizare cât şi în cele de lichidare judiciară. Judecătorul-sindic poate introduce la tribunal o acţiune pentru anularea oricărui act fals ori fraudulos, pe care debitorul l-a încheiat în paguba creditorului în cei 3 ani anteriori înregistrării cererii introductive. Judecătorul-sindic poate introduce la tribunal acţiune pentru anularea şi recuperarea de la terţi a următoarelor transferuri cu caracter patrimonial: transferuri cu titlu gratuit din partea debitorului, făcute în cei 3 ani anteriori înregistrării cererii introductive; sunt exceptate sponsorizările în scop umanitar; operaţiuni comerciale, în care prestaţia debitorului depăşeşte vădit pe cea primită, făcute în cei 3 ani anteriori înregistrării cererii introductive; orice act încheiat cu intenţia tuturor părţilor implicate în aceasta de a sustrage bunuri de la creditori sau de a le leza în orice alt fel drepturile, încheiat în cei 3 ani anteriori înregistrării cererii introductive; transferuri de proprietate de la debitor către un creditor în contul unei datorii anterioare sau în folosul acestuia, făcute în cele 120 de zile anterioare înregistrării cererii introductive, transferuri care au ca efect creşterea sumei pe care creditorul ar urma să o primească în cazul unei lichidări judiciare; constituirea sau perfectarea unei garanţii legale, în cele 120 de zile anterioare înregistrării cererii introductive; constituirea ori perfectarea unei ipoteci, a unui gaj sau a oricărei alte garanţii pentru o creanţă care era chirografară, în cele 120 de zile anterioare cererii introductive sau, în cazul unei creanţe a unui acţionar sau a unui asociat al debitorului, în anul anterior înregistrării cererii introductive. Următoarele operaţiuni comerciale, încheiate în anul anterior cererii introductive, cu persoane aflate în raporturi juridice cu debitorul vor putea, de asemenea, să fie anulate şi prestaţiile recuperate, dacă sunt în paguba intereselor creditorilor: cu un asociat comanditat sau asociat deţinând cel puţin 20% din capitalul societăţii comerciale, atunci când debitorul este o societate în comandită, respectiv o societate în nume colectiv; - cu un acţionar deţinând cel puţin 20% din acţiunile debitorului, atunci când debitorul este o societate pe acţiuni; cu un administrator, director sau un membru al organelor de supraveghere ale unei societăţi pe acţiuni; cu orice altă persoană fizică ori juridică, care are o poziţie dominantă asupra debitorului sau activităţii sale; cu un coindivizar asupra unui bun comun. În aceste situaţii, termenele se calculează, după caz, şi în raport cu expirarea termenului pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor sau cu data respingerii contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri. Acţiunea pentru anularea unui transfer cu caracter patrimonial, poate fi introdusă de judecătorul-sindic în termen de un an de la înregistrarea cererii debitorului sau de la expirarea termenului pentru contestarea cererii creditorilor; de către debitor ori de la respingerea contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri. Tribunalul poate autoriza comitetul creditorilor sau pe administrator să introducă o astfel de acţiune, dacă judecătorul-sindic refuză să o facă. Pe cale de excepţie, nici judecătorul-sindic, nici comitetul creditorilor, nici administratorul nu pot cere anularea unui transfer cu caracter patrimonial făcut de către debitor în cursul desfăşurării normale a activităţii sale sau dacă a constituit o parte dintr-un schimb pentru o valoare echivalentă, rezonabilă, sau în măsura în care, ca urmare a transferului, partea

cealaltă a acordat debitorului un credit negarantat, credit care nu fusese restituit de către debitor până la data cererii sale introductive, până la expirarea termenului pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor sau până la data respingerii contestației debitorului împotriva acestei cereri. Terțul dobânditor în cadrul unui transfer patrimonial, anulat va trebui să restituie averii debitorului bunul transferat sau, dacă bunul nu mai există, valoarea acestuia de la data transferului efectuat de către debitor. Terțul dobânditor, care a restituit averii debitorului valoarea bunului ce-i fusese transferat de către debitor, va avea împotriva averii o creanță de aceeași valoare, cu condiția ca terțul să fi acceptat transferul cu bună-credință și fără intenția de a împiedica, întârzia ori înșela pe creditorii debitorului. Judecătorul-sindic, comitetul creditorilor sau administratorul va putea recupera de la subdobânditor bunul ori valoarea bunului transferat de către debitor numai dacă subdobânditorul nu a plătit valoarea corespunzătoare a bunului și știa că transferul inițial putea fi înlăturat. Judecătorul-sindic poate dispune ca notificarea înregistrării unei cereri pentru anularea unui transfer cu caracter patrimonial să fie menționată în registrele de publicitate imobiliară. O persoană obținând un titlu sau dobândind vreo garanție sau un alt drept real asupra imobilului respectiv, după menționarea unei astfel de notificări, va avea titlul sau dreptul său condiționat de dreptul de a fi recuperat bunul. În vederea creșterii la maximum a valorii averii debitorului, judecătorul-sindic poate să-și asume sau să respingă orice contract, inclusiv contractele de prelungire a creditelor, închirierile neexpirate sau alte contracte pe termen lung, atât timp cât aceste contracte nu vor fi fost executate în totalitate ori substanțial de către toate părțile implicate. Judecătorul-sindic trebuie să răspundă în termen de 30 de zile unei cereri a celeilalte părți ca el să aleagă respingerea ori asumarea contractului; în lipsa unui astfel de răspuns, judecătorul-sindic nu va mai putea cere executarea contractului și acesta va fi socotit respins. În cazul respingerii unui contract, o acțiune pentru despăgubiri poate fi făcută de către partea vătămată împotriva averii debitorului. Dacă un contract putea fi executat numai la o anumită dată expres prevăzută în el, ulterioară cererii debitorului ori termenului pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor sau respingerii contestației debitorului împotriva acestei cereri, contractul va trebui să fie socotit respins. Dacă vânzătorul unui bun imobil a reținut titlul de proprietate până la plata integrală a prețului vânzării, vânzarea va fi considerată executată de către vânzător. Un contract de muncă sau închirierea, în calitate de locatar, a unui imobil va putea fi respins(ă) numai cu respectarea termenelor legale de preaviz. Termenele de preaviz contractuale, depășind pe cele legale, nu vor fi respectate. Într-un contract prevăzând plăți periodice din partea debitorului, asumarea contractului nu va obliga pe judecătorul-sindic sau pe administrator să facă plăți restante pentru perioadele anterioare începerii procedurii. Pentru astfel de plăți restante pot fi formulate cereri împotriva averii debitorului. Dacă un bun mobil, vândut debitorului și neplătit de acesta, este în tranzit la data la care cererea debitorului este înregistrată ori a expirat termenul pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor sau a fost respinsă contestația debitorului împotriva acestei cereri și bunul nu este încă la dispoziția debitorului, nici alte părți n-au dobândit drepturi asupra lui, atunci vânzătorul își poate lua înapoi bunul. În acest caz, toate cheltuielile vor fi suportate de către vânzător și el va trebui să restituie debitorului orice avans din preț. Dacă vânzătorul admite ca bunul să fie livrat, el va putea recupera prețul prin înscrierea

creanţei sale în tabelul de creanţe. Dacă judecătorul-sindic cere ca bunul să fie livrat, el va trebui să ia măsuri să se plătească din averea debitorului întregul preţ datorat în baza contractului Dacă debitorul este parte într-un contract prevăzând transferul anumitor mărfuri ori titluri de valoare, cotate la o bursă de mărfuri sau pe o altă piaţă, la o anumită dată sau într-o perioadă determinată de timp, şi scadenţa cade sau perioada se termină după ce cererea a fost înregistrată sau după ce a expirat termenul pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor ori a fost respinsă contestaţia debitorului împotriva acestei cereri, diferenţa dintre preţul de cumpărare şi preţul cotat, la datele menţionate mai sus, la bursa de mărfuri sau pe pieţele locului de livrare ori, dacă nu poate fi stabilit locul, la cea mai apropiată bursă de mărfuri sau pe cea mai apropiată piaţă, va trebui să fie plătită averii debitorului, dacă aceasta este creditoare, şi va fi înscrisă în tabelul de creanţe, dacă este o obligaţie a averii debitorului. Dacă un comisionar, care deţine titluri pentru bunuri ce urmează a fi primite ori pentru marfă, devine subiectul unei cereri introductive, comitentul va fi îndreptăţit să-şi ia înapoi titlurile ori marfa sau să ceară ca valoarea lor să fie plătită de către comisionar. Dacă un debitor deţine marfă în calitate de consignatar sau orice alt bun care aparţine altuia, la data înregistrării cererii introductive, a expirării termenului pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor sau a respingerii contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri, proprietarul va avea dreptul să-şi recupereze bunul, dacă este îngăduit aşa ceva prin contract, în afară de cazul în care debitorul are un drept de garanţie valabil asupra bunului. Dacă la una dintre datele menţionate marfa nu este în posesia debitorului şi el nu o poate recupera de la deţinătorul actual, proprietarul va fi îndreptăţit să aibă creanţă înregistrată în tabelul de creanţe, cu valoarea pe care marfa o avea la acea dată. Dacă debitorul este în posesia mărfii la acea dată, dar a pierdut ulterior posesiunea, proprietarul poate cere ca întreaga valoare a mărfii să fie înscrisă în tabelul de creanţe. Faptul că un proprietar este parte într-o procedură deschisă, nu va desfiinţa un contract pentru închiderea unei clădiri ocupate de un chiriaş, în afară de cazul în care va fi fost stipulat astfel. Cu toate acestea, judecătorul-sindic poate să refuze să asigure prestarea oricăror servicii datorate de proprietar chiriaşului pe timpul închirierii. În acest caz, chiriaşul poate evacua clădirea şi introduce o acţiune sau poate rămâne în posesia imobilelor, scăzând din chiria pe care o plăteşte costul serviciilor datorate de proprietar. Dacă chiriaşul alege să rămână în posesia imobilelor, el nu va fi îndreptăţit la vreo acţiune în despăgubiri împotriva debitorului, ci va avea numai dreptul de a scădea din chiria pe care o plăteşte costul serviciilor datorate de către proprietar. Judecătorul-sindic sau administratorul poate să nu-şi însuşească executarea unui contract, prin care debitorul a fost de acord să efectueze anumite servicii specializate sau cu caracter strict personal, în afară de cazul în care creditorul este de acord şi acceptă efectuarea prestaţiei de către o persoană desemnată de judecătorul-sindic sau de administrator. Orice furnizor de servicii, electricitate, gaze naturale, apă, servicii telefonice sau altele asemenea, nu are dreptul, în perioada de reorganizare, să schimbe, să refuze ori să întrerupă temporar un astfel de serviciu către debitor sau către averea debitorului, din cauza înregistrării unei cereri de către debitor, ori împotriva debitorului sau pentru că acesta nu a achitat astfel de servicii prestate anterior cererii introductive. Pe cale de excepţie, tribunalul poate, la cererea furnizorului, să ceară ca debitorul să depună, la o bancă comercială, o cauţiune,

ca o condiţie pentru îndatorirea acelei societăţi de a continua să-i asigure serviciile sale, în timpul procedurii. O astfel de cauţiune nu va putea avea o valoare mai mare de 30% din costul serviciilor prestate debitorului şi neachitate. Dacă un asociat dintr-o societate în nume colectiv, o societate în comandită simplă ori cu răspundere limitată sau acţionarul unei societăţi pe acţiuni este debitor într-o procedură prevăzută de prezenta lege şi dacă implicarea debitorului într-o astfel de procedură nu atrage dizolvarea acelei societăţi, judecătorul-sindic poate cere lichidarea drepturilor debitorului în acea societate, potrivit ultimului raport financiar aprobat, sau poate propune ca debitorul să fie păstrat ca asociat, dacă ceilalţi asociaţi sunt de acord. Debitorul, ca urmare a declaraţiei date, creditorii titulari a cel puţin unei treimi din valoarea creanţelor garantate sau creditorii chirografari, titulari a cel puţin unei treimi din valoarea creanţelor negarantate, vor putea propune un plan. De asemenea, vor putea propune un plan asociaţii din societăţile în nume colectiv, asociaţii comanditaţi din societăţile în comandită şi acţionarii titulari a cel puţin unei treimi din capitalul social al unei societăţi pe acţiuni. Planul va prevedea fie reorganizarea şi continuarea activităţii debitorului, conform acestuia, fie vânzarea averii debitorului în mod ordonat, parţial sau total ca un ansamblu în stare de funcţionare, pentru a obţine valoarea maximă, fie lichidarea. Declaraţia debitorilor, persoane fizice, cu privire la intenţia de a reorganiza activitatea, nu va fi acceptată şi nici un plan propus de astfel de debitori nu va fi admis, dacă aceşti debitori au fost, în ultimii 5 ani, debitori într-o procedură similară sau au fost condamnaţi definitiv pentru: bancrută frauduloasă; infracţiuni împotriva proprietăţii private sau publice; fals; mărturie mincinoasă sau infracţiuni incriminate prin Legea nr. 26/1990 privind Registrul comerţului ori prin Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenţei neloiale. Planul va trebui să fie propus în termen de 60 de zile de la data înregistrării cererii debitorului sau de la data expirării termenului pentru contestarea cererilor creditorului de către debitor, ori de la data respingerii contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri. Judecătorul-sindic poate prelungi acest termen până la 90 de zile. Cheltuielile aferente planului, inclusiv cele aferente procedurii de acceptare a lui, vor fi suportate din averea debitorului. În cazul în care se propune continuarea activităţii, proiectul planului de reorganizare va indica perspectivele de redresare în raport cu posibilităţile şi specificul activităţii debitorului, cu mijloacele financiare disponibile şi cu cererea pieţei faţă de oferta debitorului. Proiectul planului de reorganizare prin continuarea activităţii va indica modalităţile de lichidare a pasivului, va preciza şi va justifica nivelul şi perspectivele locurilor de muncă, condiţiile sociale prevăzute pentru continuarea activităţii, precum şi alte asemenea obiective. Dacă proiectul planului de reorganizare, în vederea redresării prin continuarea activităţii, prevede restrângeri de personal din raţiuni economice, se vor indica măsurile deja luate şi se vor expune acţiunile şi perspectivele de natură să ducă la reorientarea profesională a personalului. Planul de reorganizare prin continuarea activităţii poate să prevadă şi majorarea capitalului social. În acest caz, judecătorul-sindic va propune tribunalului convocarea adunării generale extraordinare a acţionarilor pentru aprobarea sau respingerea propunerii de redresare prin majorare de capital. În cazul în care redresarea debitorului depinde de înlocuirea unuia sau a mai multor conducători ai debitorului, tribunalul poate dispune aceasta, la cererea judecătorului-sindic, a procurorului ori din oficiu. În acelaşi scop şi în aceleaşi condiţii, tribunalul poate suspenda dreptul de vot

pentru conducătorii debitorului, indiferent dacă sunt sau nu retribuiţi. În aceste cazuri, tribunalul va dispune numirea unui mandatar care să exercite dreptul de vot. La cererea administratorului, a debitorului, a reprezentantului creditorilor ori din oficiu, pe baza raportului judecătorului-sindic, tribunalul poate hotărî oricând vânzarea totală sau parţială ori lichidarea judiciară a averii debitorului, motivată de nerealizarea planului de reorganizare. Proiectul planului de lichidare trebuie să prevadă amănunţit: cum, când şi în ce măsură creditorilor cu garanţii, diferitelor categorii de creditori privilegiaţi, asociaţilor şi acţionarilor li se vor plăti sau compensa în alt mod creanţele prin convertirea creanţelor lor în părţi ale capitalului social al debitorului ori prin novaţiune, ce garanţii vor putea fi oferite fiecărei categorii, în care categorii creanţele vor fi plătite în întregime sau nu vor fi în alt mod defavorizate prin plan; dacă şi în ce măsură debitorul şi asociaţii din societăţile în nume colectiv şi asociaţii comanditaţi din cele în comandită vor fi descărcaţi de datoriile existente; ce despăgubiri urmează a fi oferite tuturor categoriilor de creditori, în comparaţie cu ceea ce ar primi prin distribuire, dacă s-ar putea face, în cazul unei lichidări judiciare; cum şi către cine vor putea fi vândute părţi din averea debitorului şi ce efecte vor putea fi obţinute prin aceasta, mai ales în ceea ce priveşte continuarea utilizării unor părţi din întreprinderea debitorului, folosirea salariaţilor, satisfacerea creditorilor şi proiectele financiare pe care se întemeiază posibilitatea de realizare a planului. Judecătorul-sindic va admite un plan care este propus de părţi legal competente şi care cuprinde toate informaţiile cerute. Judecătorul-sindic poate să ceară părerea unui expert, confirmând posibilitatea de realizare a planului, înaintea de admiterea lui. Plata expertului va fi suportată din averea debitorului. Cei care au propus planul, debitorul şi comitetul creditorilor, dacă există, vor fi audiaţi înainte de a se lua o hotărâre asupra planului. Orice plan admis va fi: depus la secretariatul (grefa) tribunalului şi accesibil tuturor părţilor interesate, care pot cere o copie de pe acesta; comunicat tutoror creditorilor cunoscuţi, debitorului şi tuturor asociaţilor sau acţionarilor. Judecătorul-sindic va dispune ca admiterea planului să fie publicată în Monitorul Oficial al României, Partea a IV-a, cu indicarea celui care l-a propus, a datei când se va vota cu privire la plan şi a faptului că este admisibilă votarea prin scrisoare, cu legalizarea semnăturii creditorului de către notarul public, comunicată prin orice mijloace şi înregistrată la tribunal. Din momentul publicării, toate părţile interesate vor fi socotite că au cunoştinţă despre plan. Nu mai târziu de 30 de zile după comunicarea planului, tribunalul va ţine o şedinţă cu creditorii cu priorităţi şi cu cei chirografari. Debitorul, judecătorul-sindic şi administratorul vor fi citaţi în scris. Creditorii cu creanţe subordonate, acţionarii şi asociaţii pot participa la şedinţă, dar pot vota cu privire la plan numai dacă acesta le acordă un tratament mai puţin favorabil decât cel acordat în cazul unei lichidări judiciare. Dacă sunt admise mai multe planuri de către judecătorul-sindic, toate vor fi supuse votării în aceeaşi şedinţă a tribunalului. Numai creditorii ale căror creanţe nu sunt contestate vor fi îndreptăţiţi să voteze cu privire la plan. Următoarele categorii de creditori vor vota separat: fiecare creditor a cărui creanţă garantată depăşeşte 10% din valoarea tutror creanţelor împotriva averii debitorului; orice alţi creditori având creanţe garantate; creditorii cu priorităţile legale speciale; creditorii chirografari; dacă sunt îndreptăţiţi să voteze, acţionarii sau asociaţii debitorului; fiecare categorie de creditori cu creanţe subordonate. La începerea procedurii de votare tribunalul va

informa pe creditorii prezenţi despre voturile valabile, primite în scris de la creditori. Un plan va fi socotit acceptat de către o categorie de creditori, dacă în fiecare categorie deţinătorii unei majorităţi prin valoarea creanţelor sau a altor drepturi votează acceptarea planului. El va fi, de asemenea, socotit acceptat de către fiecare categorie de creditori care nu este defavorizată prin el. O categorie de creditori va fi socotită defavorizată dacă membrii ei ar urma să primească, la data confirmării planului, mai puţin decât echivalentul deplin al creanţelor ori al drepturilor lor. Un plan va fi confirmat de către tribunal, dacă sunt întrunite următoarele condiţii: cel puţin două dintre categoriile de creditori favorizate acceptă planul, cu condiţia ca cel puţin una dintre categoriile defavorizate să accepte planul; toate categoriile de creditori defavorizate, precum şi fiecare membru al unei categorii care nu a acceptat planul vor fi supuse unui tratament corect şi echitabil prin plan. Tratament corect şi echitabil există atunci când: nici una dintre categoriile care nu acceptă planul nu primeşte mai puţin decât ar fi primit în cazul unei lichidări judiciare; nici o categorie sau nici un membru al unei categorii nu primeşte mai mult decât valoarea totală a creanţei sale sau o altă despăgubire egalând valoarea actuală a creanţelor sau a drepturilor sale; toţi creditorii dintr-o categorie sunt trataţi la fel, în afară de cazul în care fiecare membru al acelei categorii consimte în scris la un tratament inegal. Dacă o categorie de creditori defavorizată nu a acceptat planul, atunci debitorul sau oricare acţionar, asociat ori titular al capitalului social al debitorului nu va reţine nimic din valoarea averii debitorului; debitorul sau oricare actionar ori titular al unei părţi din capitalul social al debitorului nu va fi considerat că primeşte o parte din averea debitorului, dacă planul prevede ca el să reţină sau să primească în proprietate o valoare care nu depăşeşte contribuţia lui financiară până la data confirmării planului de reorganizare. Dacă pot fi confirmate mai multe planuri, tribunalul va confirma planul debitorului. Dacă planul debitorului nu întruneşte condiţiile menţionate, tribunalul va confirma planul care este acceptat de către categoriile de creditori cele mai defavorizate. O dată cu confirmarea, tribunalul poate impune debitorului unele condiţii sau limitări pentru desfăşurarea activităţii, concordante cu planul confirmat. Când hotărârea care confirmă un plan intră în vigoare, activitatea debitorului este redresată în mod corespunzător; creanţele şi drepturile creditorilor şi ale celorlalte părţi interesate sunt modificate astfel cum este prevăzut în plan. În cazul unei executări silite, planul confirmat va fi socotit ca o hotărâre definitivă împotriva debitorului. Dacă nici un plan nu este confirmat, tribunalul va dispune ca judecătorul-sindic să lichideze de îndată bunurile din averea debitorului. Remuneraţia persoanelor angajate şi alte cheltuieli administrative vor fi achitate în întregime la data la care planul este confirmat, cu excepţia cazurilor în care părţile interesate ar accepta, în scris, alte termene de plată. Planul trebuie să precizeze cum va fi asigurată această plată. Debitorul va fi obligat să îndeplinească, fără întârziere, schimbările de structură prevăzute în plan. Tribunalul va putea dispune ca judecătorul-sindic să supravegheze activitatea debitorului până la îndeplinirea unor astfel de măsuri, dar nu mai mult de un an de la confirmarea planului. Dacă debitorul îşi declară intenţia de a-şi reorganiza activitatea şi apoi planul de reorganizare este confirmat de tribunal, el va putea continua să-şi conducă activitatea şi să-şi administreze averea, sub supravegherea judecătorului-sindic, până ce tribunalul va dispune, motivat, ca reorganizarea să înceteze şi să se facă lichidarea averii debitorului. În cazul reorganizării unei societăţi

comerciale, aceasta va fi condusă de persoanele legal împuternicite să o reprezinte, sub supravegherea judecătorului-sindic. Acţionarii şi asociaţii cu răspundere limitată nu au dreptul de a interveni în conducerea activităţii ori în administrarea averii debitorului Dacă debitorul nu se conformează planului, administratorul sau oricare dintre creditori poate cere, în scris, tribunalului lichidarea, fără a mai fi necesară dovada insolvabilităţii debitorului. Dacă tribunalul aprobă o astfel de cerere, modificările aduse creanţelor ori drepturilor părţilor interesate, prin planul de reorganizare, rămân definitive. Cu toate acestea, dacă se constată o redresare a activităţii şi o creştere a cuantumului sumelor care urmează a fi distribuite creditorilor, tribunalul poate dispune prelungirea perioadei de reorganizare, total sau în parte, pentru o durată de cel mult un an, desemnând o persoană care să conducă activitatea. Creditorii, debitorul şi camera de comerţ teritorială pot contesta, în termen de 15 zile, hotărârea judecătorului-sindic de a continua activitatea debitorului. În acest caz, tribunalul va decide, de urgenţă, într-o şedinţă la care poate participa oricare parte interesată. Dacă tribunalul aprobă continuarea activităţii debitorului, el va putea impune restricţii şi condiţii cerute de creditori sau de debitor. Persoana căreia i s-a încredinţat conducerea continuării activităţii debitorului va trebui să prezinte, lunar, rapoarte judecătorului-sindic asupra situaţiei financiare a averii debitorului. Creditorii vor fi convocaţi la sfârşitul fiecărui trimestru, spre a asculta raportul şi darea de seamă contabilă. Cu toată hotărârea iniţială a tribunalului de a permite continuarea activităţii debitorului, creditorii pot să se opună ulterior, nu mai des decât la fiecare 60 de zile, la continuarea activităţii, dacă desfăşurarea unei astfel de activităţi aduce pierderi averii debitorului. Înregistrarea unei astfel de opoziţii nu suspendă continuarea activităţii, până când tribunalul hotărăşte asupra ei. În cazurile în care debitorul, prin declaraţia sa îşi manifestă intenţa de a intra în lichidare judiciară, ori în caz de neconfirmare a planului de redresare, neconformarea debitorului faţă de plan sau în lipsa unui plan de reorganizare, se va proceda la lichidare. Înregistrarea cererii introductive a debitorului, expirarea termenului pentru contestarea cererii creditorilor de către debitor ori respingerea contestaţiei debitorului împotriva acestei cereri ridică acestuia dreptul de a administra bunurile din averea debitorului şi de a dispune de ele, dacă nu şi-a declarat intenţia de reorganizare. Judecătorul-sindic poate, numai cu aprobarea tribunalului, încheia compromisuri ori poate da descărcare de datorii, poate renunţa la acţiuni în justiţie sau la garanţii reale ori poate descărca pe fidejusori. În lipsa unui plan de reorganizare, confirmat de tribunal debitorul, un creditor, comitetul creditorilor sau camera de comerţ şi industrie teritorială poate adresa tribunalului o cerere de a se ridica debitorului dreptul de a-şi conduce activitatea. Tribunalul va examina în termen de 15 zile o astfel de cerere, într-o şedinţă la care vor fi citaţi debitorul, creditorii, judecătorul-sindic, comitetul creditorilor şi camera de comerţ şi industrie teritorială. Cererea va putea fi admisă numai motivat, printre motive figurând pierderile continue din averea debitorului sau lipsa probabilităţii de realizare a unui plan raţional de activitate. Dacă cererea este admisă, tribunalul va dispune şi începerea de îndată a lichidării judiciare a bunurilor din averea debitorului. Îndată ce este posibil, după înregistrarea cererii prin care debitorul îşi declară intenţia de a lichida, judecătorul-sindic va sigila bunurile care fac parte din averea debitorului. Când debitorul are bunuri şi în alte judeţe, judecătorul-sindic va putea trimite notificări tribunalelor din acele judeţe, în

vederea sigilării de urgenţă a bunurilor. Tribunalele din alte judeţe pot sigila bunurile unui debitor şi din oficiu, după ce vor fi aflat că acesta a înregistrat o cerere prin care şi-a declarat intenţia de a lichida. Documentele întocmite de alte tribunale, certificând că sigiliile au fost aplicate, vor fi trimise judecătorului-sindic. Vor fi puse sub sigilii: magazinele, magaziile, depozitele, birourile, corespondenţa comercială, contractele, mărfurile şi orice alte bunuri mobile aparţinând averii debitorului. Nu vor fi puse sub sigilii: obiectele care vor trebui vândute de urgenţă, spre a se evita deteriorarea lor materială sau pierderea din valoare; - registrele de contabilitate; cambiile şi alte titluri de valoare scadente sau care urmează a fi scadente în scurt timp şi care vor fi luate de judecătorul-sindic, spre a obţine numerar sau pentru a efectua activităţile de conservare cerute; numerarul, pe care judecătorul-sindic îl va depune la bancă, în contul averii debitorului. Dacă averea debitorului poate fi inventariată complet într-o singură zi, judecătorul-sindic sau administratorul prin delegare va putea proceda imediat la inventariere, fără a aplica sigiliile. În toate celelalte cazuri, el va proceda la inventariere în cel mai scurt timp posibil. Debitorul va trebui să fie de faţă şi să asiste la inventar, dacă judecătorul-sindic o cere; dacă nu se va prezenta, nu va putea contesta datele din inventar. Inventarul va trebui să descrie toate bunurile debitorului, chiar şi pe cele nepuse sub sigiliu, şi să indice valoarea lor aproximativă la data inventarului. Judecătorul-sindic poate numi un expert, pe cheltuiala averii debitorului, pentru a-l asista la evaluarea bunurilor. Acel expert poate fi unul dintre creditori. Actul de inventar va trebui să fie semnat de către judecătorul-sindic, de către expertul numit de acesta şi de către debitor. Judecătorul-sindic va trebui să atragă atenţia debitorului că semnătura acestuia pe inventar constituie o garanţie expresă că debitorul ştie că, la inventariere, nu a fost omis nici un bun dintre cele care fac parte din averea sa. În timpul acţiunii de sigilare, judecătorul-sindic sau, după caz, administratorul va lua măsurile necesare pentru conservarea bunurilor. Judecătorul-sindic poate să vândă oricând bunurile perisabile sau supuse deprecierii iminente. Bunurile care implică cheltuieli de conservare vor putea fi vândute cu aprobarea comitetului creditorilor sau, în cazurile în care acesta nu există, cu aprobarea adunării creditorilor. Judecătorul-sindic va putea vinde bunuri importante din averea debitorului (terenuri, fabrici, instalaţii) numai cu acordul prealabil al adunării creditorilor, dat cu majoritatea celor care deţin două treimi din valoarea creanţelor verificate şi cu autorizarea tribunalului. Sumele realizate din aceste vânzări vor fi depuse la bancă, în contul averii debitorului. Judecătorul-sindic va trebui să notifice începerea procedurii, cât mai curând posibil, oficiilor poştale, staţiilor de cale ferată, antreprizelor, depozitelor portuare şi altor locuri de înmagazinare din circumscripţia în care debitorul are sediul său comercial principal ori filiale sau sucursale şi să le ceară să-i fie predată corespondenţa debitorului şi orice alte comunicări trimise acestuia. Judecătorul-sindic va da directive tuturor societăţilor bancare, unde debitorul are depozite, să nu dispună de acestea fără un ordin al său. Dacă debitorul are bunuri supuse transcripţiei, inscripţiei sau înregistrării în registrele de publicitate imobiliară, judecătorul-sindic va trimite instanţelor sau autorităţilor care ţin acele registre o copie de pe cererea introductivă, precizând averea debitorului, spre a se face menţiune. Dacă informaţiile date de debitor, o data cu cererea sa, nu cuprind o listă corespunzătoare a numelor şi adreselor tuturor creditorilor averii debitorului, judecătorul-sindic poate folosi, pe cheltu-

iala averii debitorului, un expert contabil, care va utiliza bilanţul, registrele contabile şi înregistrările debitorului sau alte date, spre a întocmi o listă a creditorilor. Judecătorul-sindic va încerca să recupereze costul serviciilor expertului contabil pentru faptul că debitorul nu a dat o listă corespunzătoare a creditorilor. Judecătorul-sindic va trimite fiecărui creditor o notificare, în care va preciza termenul limită pentru înregistrarea creanţelor împotriva averii debitorului şi cerinţele pentru ca o creanţă înregistrată să fie considerată valabilă. Dacă creditorii cu sediul sau domiciliul în străinătate au reprezentanţi în ţară, notificarea va fi trimisă acestora din urmă. Judecătorul-sindic va cere instanţei din raza teritorială a circumscripţiei în care este situată averea imobiliară a debitorului o listă a sarcinilor care o grevează. Dacă debitorul nu şi-a îndeplinit îndatorirea de a prezenta informaţiile financiare corespunzătoare, judecătorul-sindic poate, pe cheltuiala averii debitorului, să angajeze un expert contabil, care să întocmească listele cu bunurile şi obligaţiile debitorului. Judecătorul-sindic va fi îndreptăţit să încerce să recupereze costul serviciilor expertului contabil de la debitor sau de la persoanele fizice răspunzătoare pentru faptul că debitorul nu a prezentat informaţii financiare corespunzătoare. Dacă informaţiile financiare prezentate de debitor par necorespunzătoare, judecătorul-sindic poate, pe cheltuiala averii debitorului, să dispună verificarea acestora de către un expert contabil, care va face corecturile necesare. Toate creanţele vor fi supuse verificării. Creanţele vor fi prezentate, cu o cerere, în termen de 60 de zile de la data trimiterii de tribunal către creditori a primei notificări a cererii introductive. Creanţele vor fi înregistrate într-un registru, care se va ţine la grefa tribunalului. Înregistrarea unei cereri suspendă orice fel de prescripţie, care va începe să curgă din nou, dacă cererea a fost respinsă. Toate creanţele înregistrate la grefa tribunalului vor fi socotite valabile şi corecte, atât timp cât judecătorul-sindic, debitorul sau un creditor nu le contestă, caz în care tribunalul va stabili valabilitatea, valoarea, prioritatea şi garanţiile creanţelor. Fiecare cerere va cuprinde: prenumele şi numele debitorului sau numele firmei, domiciliul sau sediul, suma datorată, temeiul creanţei şi o declaraţie cu privire la drepturile de prioritate sau la garanţii. Vor fi anexate cererii copii de pe documentele pe care se întemeiază creanţa, precum şi copii de pe actele de ipotecă sau de pe alte garanţii. După expirarea termenului pentru înregistrarea creanţelor, judecătorul-sindic va examina cât mai curând posibil toate creanţele şi actele înregistrate şi poate efectua o cercetare corespunzătoare, spre a stabili legitimitatea, valoarea exactă şi prioritatea oricărei creanţe. Nu vor fi supuse verificării creanţele izvorâte din impozite, taxe, amenzi penale sau contravenţionale, datorate bugetului de stat sau celui local şi care sunt supuse legilor specifice. Nici o dobândă ori cheltuială nu va putea fi adăugată creanţelor negarantate sau părţilor negarantate din creanţele garantate, începând de la data înregistrării cererii. Creanţele nescadente şi cele sub condiţie la data înregistrării cererii vor fi îndreptăţite să participe la distribuiri de sume, în măsura îngăduită lege. Creanţele negarantate şi părţile negarantate ale creanţelor garantate, care nu sunt scadente la data înregistrării cererii, vor fi înscrise în tabelul de creanţe cu întreaga lor valoare, însă orice distribuire de sumă pentru astfel de creanţe se va face prin reducerea lor la valoarea rezultată prin aplicarea procesului general de reducere. Creanţele constând în obligaţii care nu au fost calculate în valoare monetară sau a căror valoare este supusă modificării vor fi calculate de către

judecătorul-sindic şi înscrise în tabelul de creanţe cu valoarea nominală pe care astfel de creanţe o aveau la data înregistrării cererii. Tribunalul va decide asupra oricărei contestaţii împotriva calculului făcut de judecătorul-sindic pentru astfel de creanţe. O creanţă a unui creditor cu mai mulţi debitori solidari va fi înscrisă în toate tabelele de creanţe ale debitorilor cu valoarea nominală, până ce va fi fost complet acoperită. Nici o reducere a sumei creanţei prevăzute în tabelul de creanţe nu va fi făcută în vreunul dintre tabelele de creanţe ale debitorilor, până ce creditorul nu va fi fost plătit pe deplin, în numerar sau în bunuri. Dacă totalul sumelor distribuite creditorului, în toate acţiunile cu debitorii, va depăşi totalul sumei care îi este datorată, va trebui să restituie sumele primite în plus, care vor fi reînscrise ca fonduri în averea debitorului, proporţional cu sumele pe care fiecare dintre debitori le-a plătit peste ceea ce era datorat. Un creditor care, înainte de înregistrarea unei cereri, a primit o plată parţială pentru creanţa sa de la un codebitor sau de la un fidejusor al debitorului, poate avea creanţa înscrisă în tabelul de creanţe numai pentru partea pe care nu a încasat-o încă. Un codebitor sau un fidejusor, care este îndreptăţit la restituire ori la despăgubire din partea debitorului pentru suma plătită, va fi trecut în tabelul de creanţe cu suma pe care a plătit-o creditorului. Ca rezultat al verificărilor făcute, judecătorul sindic va trebui să întocmească şi să înregistreze la tribunal un tabel preliminar al tuturor obligaţiilor, arătând care creanţe sunt chirografare, garantate, sub condiţie sau cu priorităţi, şi indicând dacă el contestă, în orice mod, o creanţă. Oricărui creditor, a cărui creanţă este contestată de către judecătorul-sindic, de un alt creditor sau de către debitor, i se va comunica prin notificare că, într-un termen care nu va putea depăşi 30 de zile de la primirea notificării, va avea loc o şedinţă a tribunalului, în vederea soluţionării contestaţiei. După ce toate contestaţiile la creanţe vor fi fost soluţionate, judecătorul-sindic va înregistra la tribunal şi va avea grijă să fie afişat la uşa acestuia un tabel al tuturor obligaţiilor debitorului, arătând suma, prioritatea şi situaţia, garantată sau negarantată, a fiecărei creanţe. Până la închiderea procedurii, judecătorul-sindic sau oricare creditor poate contesta orice creanţă sau rangul de prioritate din tabelul total de obligaţii, pe temeiul unei fraude sau al unei comportări necorespunzătoare a creditorului. În toate cazurile de lichidare judiciară, la propunerea judecătorului-sindic, tribunalul va putea desemna un lichidator. El va trebui să fie contabil autorizat, expert contabil sau licenţiat în studii economice ori juridice şi să aibă cel puţin 5 ani vechime în activitatea practică economică sau juridică. Lichidatorul efectuează actele, operaţiunile şi procedurile dispuse de judecătorul-sindic. În toate cazurile de lichidare judiciară, bunurile din averea debitorului vor fi lichidate cât mai avantajos şi cât mai repede. Dacă activitatea comercială a debitorului a fost continuată în timpul procedurii, bunurile folosite pentru acea activitate vor fi vândute la timpul cel mai potrivit pentru a se obţine preţul maxim din vânzarea lor. Judecătorul-sindic va trimite, în termen de 20 de zile de la hotărârea tribunalului de începere a lichidării, tuturor creditorilor titulari de creanţe a căror valoare depăşeşte 5% din valoarea tuturor creanţelor împotriva averii debitorului, o notificare despre intenţia sa de a vinde orice bun a cărui valoare depăşeşte 10% din valoarea creanţelor împotriva averii debitorului. Această notificare va specifica dacă vânzarea urmează a fi făcută prin licitaţie sau direct, preţul, termenul de plata pentru vânzare şi, dacă este cunoscut, cumpărătorul. Judecătorul-sindic poate desemna un expert contabil pentru a-l asista la evaluarea

şi stabilirea preţurilor bunurilor din averea debitorului. Retribuirea acestuia va fi plătită din averea debitorului. Vânzarea unui bun imobil va trebuie făcută prin licitaţie publică, în afară de cazul în care tribunalul, la cererea judecătorului-sindic, autorizează o vânzare directă. O cerere a judecătorului-sindic de a se îngădui o vânzare directă va trebui să fie comunicată tuturor creditorilor, tuturor persoanelor fizice sau juridice care deţin ipoteci sau alte garanţii reale asupra bunului, precum şi debitorului şi va stabili în amănunt termenii vânzării propuse. Dacă vreun creditor, vreun deţinător de garanţie ori debitorul au obiecţii la vânzarea directă, tribunalul, după cel puţin 20 de zile de la informarea creditorilor, deţinătorilor de garanţii şi a debitorului, printr-o notificare, va ţine o şedinţă, spre a examina obiecţia şi a da o soluţie. Judecătorul-sindic va trebui să înregistreze la tribunal şi să comunice tuturor creditorilor, tuturor persoanelor care deţin ipoteci sau alte garanţii reale asupra bunurilor, precum şi debitorului, printr-o notificare, intenţia sa de a vinde bunul imobil prin licitaţie, cu cel puţin 30 de zile înainte de data propusă pentru licitaţie. Notificarea va trebui să cuprindă o descriere amănunţită a imobilului, localitatea, strada şi numărul unde este situat sau să-l identifice prin datele din registrul de publicitate imobiliară; de asemenea, va cuprinde preţul de începere a licitaţiei. Dacă vreun creditor, vreun deţinător de garanţie sau debitorul au obiecţii la condiţiile licitaţiei propuse, tribunalul va ţine o şedinţă la cel puţin 20 de zile după ce obiecţia va fi fost notificată tuturor creditorilor, deţinătorilor de garanţii şi debitorului, spre a analiza obiecţiile şi a da o soluţie. Judecătorul-sindic va anunţa orice licitaie de bunuri imobile, cel puţin de două ori, în ziarele locale de largă circulaţie, şi va dispune ca notificarea în legătură cu licitaţia să fie afişată la uşa tribunalului, la imobilul care urmează a fi vândut, precum şi în sala mare a consiliului local al oraşului în care este situat imobilul. Câte o copie de pe notificare va fi trimisă fiecărui creditor cu garanţii asupra imobilului sau debitorului. Acelaşi text va fi publicat în Monitorul Oficial al României, Partea a IV-a. Vânzarea nu va fi făcută înainte de 20 de zile de la data ultimei publicaţii în ziar. Dispoziţiile din Codul de procedură civilă cu privire la executarea silită asupra bunurilor nemişcătoare, prin licitaţie, adjudecare, recurs şi efectele adjudecării, se vor aplica, în mod corespunzător, vânzărilor efectuate de judecătorul-sindic. Veniturile obţinute din administrarea clădirilor sau a altor bunuri ale averii debitorului vor fi depuse în contul averii acestuia şi vor fi împărţite creditorilor în acelaşi timp cu preţul obţinut din vânzarea acelor bunuri. Sumele obţinute din vânzările prin licitaţie publică vor fi depuse în contul averii debitorului şi recipisele vor fi predate judecătorului-sindic pentru a fi distribuite creditorilor. Creditorii având ipoteci sau alte garanţii reale asupra bunurilor averii debitorului pot fi plătiţi din sumele realizate din vânzarea bunurilor supuse garanţiilor lor, plăţile cuprinzând tot capitalul, dobânzile şi cheltuielile aferente. În măsura în care sumele realizate din vânzarea acestor bunuri sunt insuficiente pentru a plăti în întregime o creanţă garantată, creditorul respectiv va avea, de acum înainte, o creanţă negarantată egală cu suma capitalului, dobânzilor şi cheltuielilor datorate creditorului la data înregistrării creanţei, mai puţin suma realizată din vânzarea bunului şi plătită creditorului. Dacă preţul nu acoperă în totalitate creanţele creditorilor, în această ultimă situaţie ei vor intra în concurs cu creditorii chirografari la distribuirea sumelor rezultate din averea debitorului, dar numai pentru sumele care le sunt încă datorate; ei nu pot primi dobânzile aferente, care curg după înregistrarea cererii. Un

creditor cu creanţă garantată este îndreptăţit să participe la orice distribuire de sumă, făcută înaintea vânzării bunului supus garanţiei lui. Sumele primite din acest fel de distribuiri vor fi scăzute din cele pe care creditorul ar fi îndreptăţit să le primească ulterior din preţul obţinut prin vânzarea bunului supus garanţiei sale, dacă aceasta este necesar pentru a împiedica un astfel de creditor să primească mai mult decât ar fi primit dacă bunul supus garanţiei sale ar fi fost vândut anterior distribuirii. La fiecare 6 luni, calculate de la data începerii lichidării, judecătorul-sindic va prezenta tribunalului un raport asupra fondurilor obţinute din lichidare şi din încasarea de creanţe şi un plan de distribuire între creditori. Tribunalul poate prelungi termenul pentru prezentarea raportului şi a planului de distribuire. Planul de ditribuire va fi înregistrat la grefa tribunalului şi judecătorul-sindic va notifica aceasta fiecărui creditor. Câte o copie de pe plan şi de pe raportul de distribuire vor fi afişate la uşa tribunalului. Oricare creditor poate formula obiecţii la raport, în termen de 10 zile de la afişare. Tribunalul va ţine, după cel puţin 20 de zile de la adresarea unei notificări tuturor creditorilor, o şedinţă pentru a examina şi a soluţiona orice obiecţii. Fondurile obţinute din vânzarea bunurilor averii debitorului vor fi distribuite după cum urmează: pentru plata cheltuielilor aferente vânzării sau procedurii de executare; pentru restituirea creditelor (cu dobânzile şi cheltuielile aferente) acordate de societăţile bancare în perioada de reorganizare; pentru plata creanţelor cu ipotecă sau alte garanţii reale asupra bunurilor, în ordinea priorităţii lor; restul, după cum urmează: creanţele vor fi plătite, atât în baza unui plan de reorganizare sau lichidare, cât şi în caz de lichidare, în următoarea ordine: taxe, timbre şi alte cheltuieli judiciare şi retribuţiile persoanelor angajate; sumele datorate de către debitor unor terţi pentru hrană şi întreţinere pentru 6 luni înainte de începerea procedurii; dacă debitorul este o persoană fizică, întreţinerea necesară pentru acesta, soţia şi copiii săi, astfel cum a fost acordată de către tribunal; creanţe izvorând din contracte de muncă, pe o perioadă de cel mult 6 luni înainte de începerea procedurii; creanţe izvorând din acte şi operaţiuni comerciale ale judecătoruluisindic sau ale administratorului, cum ar fi un credit prelungit în contul averii debitorului; cheltuieli administrative, inclusiv: cheltuieli actuale şi necesare pentru conservarea averii debitorului şi dispunerea de ea, inclusiv toate onorariile şi cheltuielile pentru administrare; datoriile apărute ca rezultat al continuării activităţii comerciale a debitorului; creanţe chirografare; creanţele acţionarilor şi ale asociaţilor. Următoarele creanţe vor fi îndreptăţite să participe la distribuire, fie în cazul unui plan de reorganizare ori de lichidare, fie în cel al unei lichidări, numai după ce toate creanţele chirografare vor fi fost plătite în întregime: creanţe izvorând din credite acordate unei societăţi comerciale de către un acţionar sau un asociat, membru al acesteia; creanţe izvorând din acte cu titlu gratuit. Sumele de distribuit între creditori în acelaşi rang de prioritate vor fi acordate proporţional cu suma alocată pentru fiecare creanţă, conform tabelului total de obligaţii. Creditorii, ale căror creanţe au fost prezentate tardiv, dar nu mai târziu de închiderea lichidării, vor lua parte la distribuire în mod proporţional, numai din sumele eventual rămase după plata creanţelor înregistrate în termen. În cazul în care bunurile care alcătuiesc averea unei societăţi în nume colectiv sau în comandită nu sunt suficiente pentru plata creanţelor, înregistrate şi verificate, împotriva societăţii, judecătorul-sindic va putea proceda la executarea silită împotriva asociaţilor cu răspundere nelimitată. Cu ocazia distribuirilor parţiale, următoarele sume vor fi con-

semnate: sume proporţionale datorate creditorilor ale căror creanţe sunt supuse unei condiţii care nu s-a realizat încă; sume proporţionale datorate proprietarilor de titluri la ordin sau la purtător şi care au originalele titlurilor, dar nu le-au prezentat; rezervele destinate să acopere cheltuielile viitoare ale averii debitorului. Pentru creditorii cu creanţe înscrise în tabelul de creanţe, cărora li s-au alocat sume numai parţial, sau cu creanţe sub condiţie şi care au luat parte la distribuire, sumele cuvenite vor fi păstrate la bancă, într-un cont special de depozit, până ce situaţia lor va fi fost lămurită. După ce bunurile din averea debitorului vor fi fost lichidate şi toate contestaţiile cu privire la creanţe vor fi fost soluţionate, judecătorul-sindic va supune tribunalului un raport final, împreună cu un bilanţ general; copii de pe acestea vor fi comunicate tuturor creditorilor şi debitorului. O copie de pe raportul final şi o copie de pe bilanţul general vor fi afişate la uşa tribunalului. Oricare creditor al debitorului poate formula obiecţii la raportul final, în termen de 10 zile de la data afişării. După cel puţin 20 de zile de la notificarea adresată de tribunal tuturor creditorilor şi debitorului, tribunalul va ţine o şedinţă pentru a examina raportul final şi obiecţiile, în vederea aprobării. Creanţele, care la data înregistrării raportului final vor fi încă sub condiţie, nu vor participa la vreo distribuire. După ce tribunalul aprobă raportul final al judecătorului-sindic, acesta va trebui să facă de îndată distribuirea finală a tuturor fondurilor din averea debitorului. Fondurile nereclamate, în termen de 90 de zile, de către cei îndreptăţiţi la ele, vor fi depuse de către judecătorul-sindic la bancă, în contul averii debitorului, iar extrasul de cont la tribunal.O procedură de lichidare judiciară va fi închisă atunci când tribunalul a aprobat raportul final, toate fondurile sau bunurile din averea debitorului au fost distribuite şi fondurile nereclamate au fost depuse la bancă. În urma unei cereri a judecătorului-sindic, tribunalul va da o hotărâre, închizând procedura. Hotărârea va fi comunicată în scris tuturor creditorilor, debitorului şi camerei de comerţ şi industrie teritorială. O procedură de reorganizare sau de lichidare judiciară pe bază de plan va fi închisă în urma îndeplinirii unui plan confirmat sau la cererea celui care l-a propus. Dacă o procedură începe ca reorganizare, dar apoi devine lichidare, aceasta va fi închisă. În orice stadiu al procedurii, tribunalul, la cererea judecătorului-sindic, poate da o hotărâre de închidere a procedurii, dacă constată că nu există bunuri sau că bunurile existente nu sunt suficiente pentru a acoperi cheltuielile administrative şi nici un creditor nu se oferă să avanseze sumele corespunzătoare. Tribunalul va da o hotărâre de închidere a procedurii, la cererea judecătorului-sindic, încă înainte ca bunurile din averea debitorului să fi fost lichidate în întregime, dacă creanţele au fost complet acoperite prin distribuirile făcute. Dacă, după expirarea termenului pentru înregistrarea cererilor privind creanţele, judecătorul-sindic anunţă că nici un creditor nu a înregistrat vreo cerere, tribunalul va da o hotărâre de închidere a procedurii. Orice creditor poate formula obiecţii la cererea judecătorului-sindic de a se da o hotărâre de închidere a procedurii. La cel puţin 20 de zile după ce va fi trimis o notificare tuturor creditorilor, debitorului şi camerei de comerţ şi industrie teritorială, tribunalul va ţine o şedinţă pentru a examina cererea şi obiecţiile şi pentru a da o soluţie. Când o procedură este închisă, judecătorul sindic şi oricare persoană care îl asistă vor fi socotiţi descărcaţi de orice îndatoriri sau responsabilităţi cu privire la procedură, avere, debitor, deţinători de garanţii, creditori, acţionari şi asociaţi. Prin închiderea procedurii, debitorul va fi descărcat de obligaţiile pe care le avea îna-

inte de înregistrarea cererii sale sau de expirarea termenului pentru a contesta cererea creditorilor ori de respingerea cererii sale; totuşi, sub rezerva găsirii debitorului ca vinovat de bancrută frauduloasă sau de a fi făcut plăţi ori transferuri frauduloase înainte de datele de mai sus, nu va fi descărcat de acele obligaţii, în măsura în care ele nu au fost plătite în cadrul procedurii. Tribunalul poate dispune ca o parte din pasivul societăţii pe acţiuni sau al societăţii cu răspundere limitată, ajunsă în încetare de plăţi, să fie suportat de către membrii organelor de conducere, administratori, directori, cenzori, care au contribuit la ajungerea societăţii în această situaţie, prin una dintre următoarele fapte: au folosit bunurile sau creditele societăţii în folosul propriu sau în cel al unei alte societăţi; au făcut acte de comerţ în interes personal, sub acoperirea societăţii; au dispus, în interes personal, continuarea unei activităţi care ducea în mod vădit societatea la încetarea de plăţi; au ţinut o contabilitate fictivă, au făcut să dispară unele documente contabile sau nu au ţinut contabilitatea în conformitate cu legea; au deturnat sau au ascuns o parte din activul societăţii sau au mărit, în mod fictiv, pasivul acesteia; au folosit mijloace ruinătoare pentru a procura societăţii fonduri, în scopul întârzierii încetării de plăţi; în luna precedentă încetării plăţilor, au plătit sau au dispus să se plătească cu preferinţă unui creditor, în dauna celorlalţi creditori. Aplicarea acestor dispoziţii nu înlătură aplicarea legii penale pentru faptele care constituie infracţiuni. Sumele depuse vor intra în averea debitorului şi vor fi destinate, în caz de reorganizare, completării fondurilor necesare continuării activităţii debitorului, iar în caz de lichidare, plăţii datoriilor. În vederea luării măsurilor de mai sus, tribunalul poate fi sesizat de către judecătorul-sindic, de către oricare dintre creditori, de către camera de comerţ şi industrie teritorială sau se poate sesiza din oficiu, pe baza datelor din dosarul cauzei, şi va dispune măsuri asiguratorii. Executarea silită împotriva persoanelor arătate se efectuează potrivit Codului de procedură civilă. Această procedură se completează, în măsura compatibilităţii lor, cu cele ale Codului de procedură civilă. Exerciţiul acţiunilor sau, după caz, efectuarea procedurilor prevăzute în lege se suspendă faţă de debitorii, societăţi comerciale cu capital majoritar de stat, pentru care Guvernul a instituit sau va institui proceduri speciale de supraveghere financiară, pe perioada cât acestea se află sub incidenţa acestor proceduri. Procedura aplicabilă regiilor autonome pentru insolvabilitate urmează a se stabili prin lege, în acord cu regimul general al proprietăţii publice. (D.R.).

PROCEDURA SCOATERII DE SUB INTERDICŢIE, ansamblu de norme şi reguli a căror aplicare are ca finalitate ridicarea interdicţiei ce a fost instituită asupra unei persoane. Cererea de ridicare a interdicţiei se poate face de către cel pus sub interdicţie, de tutore, de organele de justiţie, Ministerul Public şi Ministerul de Interne, de organele administraţiei publice, instituţiile de ocrotire. Scoaterea de sub interdicţie se pronunţă, atunci când au încetat cauzele care au provocat instituirea acestei măsuri, de către instanţa judecătorească, ascultând concluziile procurorului. Hotărârea prin care se pronunţă ridicarea interdicţiei îşi produce efectele de la data rămânerii definitive; ea se comunică, de către instanţa care a pronunţat-o instanţei locului unde s-a transcris hotărârea de punere sub interdicţie, spre a fi operată în registrul anume destinat. Încetarea dreptului de reprezentare al tutorelui va fi opozabilă terţilor numai de la data când a fost făcută menţiune despre ridicarea interdicţiei pe marginea hotărârii prin care s-a instituit această măsură.

PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ. ansamblul regulilor ce trebuie respectate cu prilejul dezbaterii unei succesiuni în faţa notarului public. Procedura succesorală notarială se deschide, după caz, la cererea oricărei persoane interesate, a procurorului, precum şi a secretarului consiliului local al localităţii în raza căreia defunctul şi-a avut ultimul domiciliu, atunci când are cunoştinţă că moştenirea cuprinde bunuri imobile. În cazul decesului unei persoane care nu a avut ultimul domiciliu în ţară, procedura succesorală se poate îndeplini de notarul public din circumscripţia teritorială a judecătoriei în care defunctul şi-a avut bunurile cele mai importante ca valoare. Notarul public sesizat are obligaţia de a verifica în prealabil competenţa teritorială, iar dacă se constată că succesiunea este în competenţa altui birou notarial, se desesizează, fără să mai citeze părţile, trimiţând cauza notarului public competent. În cazul în care într-o circumscripţie teritorială sunt mai multe birouri de notari publici, competenţa de îndeplinire a procedurii succesorale aparţine primului birou sesizat. Notarul public va verifica dacă procedura succesorală nu s-a deschis la un alt birou de notar public din aceeaşi circumscripţie, cercetând, în acest scop, registrul de evidenţă a succesiunilor, potrivit regulamentului. În cererea de deschidere a procedurii succesorale vor fi menţionate datele de stare civilă ale defunctului, numele, prenumele şi domiciliul moştenitorilor prezumtivi, bunurile defunctului, cu menţionarea valorii acestora, precum şi a pasivului succesoral. Cererea va fi înscrisă în registrul succesoral al notarului public. În cazurile prevăzute de lege sau la cererea celor interesaţi, notarul public, personal sau printr-un delegat, va face inventarierea bunurilor succesorale. Dacă nu există cerere anterioară pentru deschiderea procedurii succesorale, cererea de inventariere ţine loc şi de cerere de deschidere a acestei proceduri. Inventarierea notarială se va putea face numai cu acordul persoanei în posesia căreia se află bunurile defunctului. În caz de refuz, se va încheia un proces-verbal, semnat de cei prezenţi. Procesul-verbal de inventariere va cuprinde enumerarea, descrierea şi evaluarea provizorie a bunurilor ce se aflau în posesia defunctului la data decesului. Bunurile a căror proprietate este contestată se vor menţiona separat. În inventar se cuprind menţiuni privind pasivul succesoral. Bunurile defunctului care se găsesc în posesia altei persoane vor fi inventariate cu precizarea locului unde se află şi a motivului pentru care se găsesc acolo. În cazul în care, cu ocazia inventarierii, se va găsi testament lăsat de defunct, va fi vizat spre neschimbare şi va fi depus în depozit la biroul notarului public. Inventarul se semnează de cel care l-a întocmit, de succesibilii aflaţi la locul inventarului, iar în lipsa acestora sau a refuzului lor de a semna, inventarul va fi semnat de martorii prezenţi. Dacă există pericol de înstrăinare, pierdere, înlocuire sau distrugere a bunurilor, notarul public va putea pune bunurile sub sigiliu sau le va preda unui custode. În cazul în care conservarea bunurilor succesorale necesită anumite cheltuieli, acestea vor fi făcute, cu încuviinţarea notarului public, de custode sau, în lipsa custodelui, de un curator special, numit de notar pentru administrarea bunurilor. Bunurile date în custodie sau în administrare se predau pe bază de proces-verbal semnat de notar şi de custode sau curator. Dacă predarea are loc o dată cu inventarierea, se va menţiona în procesul-verbal de inventariere, un exemplar al procesului-verbal predându-se custodelui sau curatorului. Custodele sau curatorul este obligat să restituie bunurile şi să depună conturile la biroul notarului public la finalizarea procedurii succesorale sau atunci când notarul consideră necesar. Dacă în timpul efectuării inventarului se

vor găsi sume de bani, hârtii de valoare, cecuri sau alte valori, se vor depune în depozitul notarial sau la o instituţie specializată, făcându-se menţiune despre aceasta şi în procesul-verbal de inventariere. Din sumele de bani găsite la inventariere se vor lăsa moştenitorilor sau celor care locuiau cu defunctul şi gospodăreau împreună cu acesta sumele necesare pentru: întreţinerea persoanelor ce era în sarcina celui decedat, pentru maximum 6 luni; plata sumelor datorate în baza contractelor de muncă sau plata asigurărilor sociale; acoperirea cheltuielilor pentru păstrarea şi administrarea averii succesorale. În succesiunea în care există indicii că urmează a fi declarată vacantă, notarul public va putea încredinţa administrarea provizorie a bunurilor succesorale unui curator desemnat, cu încunoştinţarea autorităţii administrativ-teritoriale. Măsurile de conservare luate de notarul public se vor comunica moştenitorilor legali, legatarilor şi, după caz, executorilor testamentari, dovada comunicării anexându-se la dosar. Completarea sau modificarea acestor măsuri poate fi dispusă de notar până la încheierea finală a procedurii succesorale. Efectele măsurilor de conservare încetează la data finalizării procedurii succesorale. Oricine se consideră vătămat prin inventarul întocmit sau prin măsurile de conservare luate de notarul public poate face plângere la judecătorie. După ce constată că este legal sesizat, notarul public înregistrează cauza şi dispune citarea celor care au vocaţie la moştenire, iar dacă există testament, citează şi pe legatari şi executorul testamentar instituit. Dacă printr-un testament autentic s-a instituit un legatar universal, se citează, în lipsă de moştenitori rezervatari, numai legatarul; dacă testamentul este olograf sau mistic, se citează şi moştenitorii legali. În ambele cazuri se va cita şi executorul testamentar, dacă a fost desemnat prin testament. În succesiunea ce urmează a fi declarată vacantă, notarul public citează autoritatea administraţiei publice competentă a prelua bunurile. În cazul moştenitorului incapabil, se citează reprezentantul său legal şi autoritatea tutelară. În cadrul procedurii succesorale, notarul public stabileşte calitatea moştenitorilor şi legatarilor, întinderea drepturilor acestora, precum şi compunerea masei succesorale. În cazul existenţei unui testament găsit la inventar sau prezentat de partea interesată, notarul public procedează la deschiderea lui. Dacă testamentul este olograf sau mistic se constată starea lui materială şi se întocmeşte un proces-verbal. Pe bază de declaraţie sau probe administrate în cauză se va stabili dacă succesorii au acceptat succesiunea în termenul legal. Declaraţiile de renunţare la succesiune şi cele de acceptare sub beneficiu de inventar se înscriu într-un registru special. Calitatea de moştenitor şi numărul acestora se stabilesc prin acte de stare civilă şi cu martori, iar bunurile ce compun masa succesorală se dovedesc prin înscrisuri sau orice alte mijloace de probă admise de lege. În succesiunile care privesc bunurile comune ale autorului succesiunii şi ale soţului supravieţuitor, cotele de contribuţie ale acestora la dobândirea bunurilor se stabilesc prin acordul moştenitorilor. Procedura succesorală se poate suspenda în următoarele cazuri: au trecut 6 luni de la deschiderea succesiunii şi, deşi au fost legal citaţi, succesibilii nu s-au prezentat ori au abandonat procedura succesorală, fără a cere eliberarea certificatului de moştenitor şi există dovada că cel puţin unul dintre ei a acceptat moştenirea; succesibilii îşi contestă unii altora calitatea sau nu se înţeleg cu privire la compunerea masei succesorale şi la întinderea drepturilor care li se cuvin; moştenitorii sau alte persoane interesate prezintă dovada că s-au adresat instanţei de judecată pentru stabilirea drepturilor lor. În încheierea de sus-

pendare se consemnează elementele care au rezultat din dezbateri, până la momentul suspendării, cu privire la identitatea celor prezenţi, opţiunea succesorală a acestora şi compunerea masei succesorale. În cazurile în care se contestă calitatea sau există neînţelegeri cu privire la compunerea masei succesorale şi la întinderea drepturilor succesibililor, notarul public stabileşte prin încheiere masa succesorală, cu precizarea bunurilor sau a drepturilor care se contestă, întinderea drepturilor moştenitorilor şi motivele neînţelegerii, îndrumând părţile să soluţioneze neînţelegerile dintre ele pe cale judecătorească. În cazurile de suspendare a procedurii succesorale, dacă nu s-a făcut dovada că cei în cauză s-au adresat instanţei sau cei interesaţi n-au cerut repunerea pe rol a cauzei, notarul public va stabili taxele succesorale provizorii şi onorariile şi le va comunica organelor financiare. La cererea părţilor, notarul public va putea repune pe rol dosarul succesoral oricând, dacă se constată încetarea cauzelor care au determinat suspendarea lui. În cadrul dezbaterilor succesorale, la fiecare termen notarul public întocmeşte o încheiere motivată, care va cuprinde menţiunile referitoare la îndeplinirea procedurii, declaraţiile părţilor, prezenţa martorilor şi măsurile dispuse în vederea soluţionării cauzei. Dacă notarul public constată că în masa succesorală nu există bunuri, dispune prin încheiere închiderea procedurii succesorale şi clasează cauza ca fiind fără obiect. În succesiunea în care există bunuri, s-a realizat acordul între moştenitori şi s-au administrat probe îndestulătoare, notarul public întocmeşte încheierea finală a procedurii succesorale. Încheierea finală va cuprinde, pe lângă menţiunile comune încheierilor notariale, numele, prenumele şi ultimul domiciliu al defunctului, data decesului, numele, domiciliul şi întinderea drepturilor tuturor moştenitorilor şi legatarilor, bunurile şi datoriile succesiunii, taxele de timbru, onorariul, precum şi alte date care au fost necesare la soluţionarea cauzei. Dacă moştenitorii şi-au împărţit bunurile prin bună-învoială, în încheiere se va arăta modul de împărţeală şi bunurile succesorale atribuite fiecăruia. Actul de împărţeală va putea fi cuprins în încheierea finală sau se va putea întocmi separat, într-una din formele prescrise de lege. Încheierea procedurii succesorale se poate face şi înainte de expirarea termenului de acceptare a succesiunii, dacă este neîndoielnic că nu mai sunt şi alte persoane îndreptăţite la succesiune. De asemenea, procedura succesorală se poate încheia de îndată, în temeiul unui testament, dacă acesta îndeplineşte condiţiile legale de formă, nu conţine dispoziţii contrare legii şi nu aduce atingere drepturilor moştenitorilor rezervatari sau există acordul acestora. În aceleaşi condiţii, notarul public va putea stabili drepturile legatarului particular asupra bunurilor determinate prin testament. Notarul public, având acordul tuturor moştenitorilor, va putea proceda la reducerea liberalităţilor, până la limitele prevăzute de lege. Pe baza încheierii finale, în termen de 20 de zile, se redactează certificatul de moştenitor sau de legatar, care va cuprinde constatările din această încheiere referitoare la masa succesorală, numărul şi calitatea moştenitorilor şi cotele ce le revin din patrimoniul defunctului. Un exemplar al certificatului de moştenitor se eliberează fiecăruia dintre moştenitori sau legatari, după caz, după achitarea taxelor succesorale şi a onorariilor. În cazul în care s-a instituit un executor testamentar, se va elibera un certificat constatator al acestei calităţi. După suspendarea procedurii succesorale, certificatul de moştenitor se eliberează în baza hotărârii judecătoreşti rămasă definitivă şi irevocabilă. În cazul în care nu s-a făcut dovada existenţei unor

bunuri în patrimoniul defunctului ori determinarea acestora necesită operaţiuni de durată şi moştenitorii solicită să li se stabilească numai calitatea, se poate emite certificat de calitate de moştenitor. În lipsa moştenitorilor legali sau testamentari, la cererea reprezentantului statutului, notarul public constată că succesiunea este vacantă, eliberând certificat de vacanţă succesorală, după expirarea termenului legal de acceptare a succesiunii. După emiterea certificatului de moştenitor nu se mai poate întocmi alt certificat, decât în situaţiile prevăzute de lege. Cu acordul tuturor moştenitorilor, notarul public poate relua procedura succesorală, în vederea completării încheierii finale cu bunurile omise din masa succesorală, eliberând un certificat de moştenitor suplimentar. Erorile materiale cuprinse în încheierea finală precum şi eventualele omisiuni se vor putea îndrepta, la cererea moştenitorilor, în baza unei încheieri, făcându-se menţiune despre aceasta în încheierea finală şi pe toate exemplarele certificatului de moştenitor. Cei care se consideră vătămaţi în drepturile lor prin emiterea certificatului de moştenitor pot cere instanţei judecătoreşti anularea acestuia şi stabilirea drepturilor lor conform legii. Până la anularea sa prin hotărâre judecătorească, certificatul de moştenitor face dovada deplină în privinţa calităţii de moştenitor şi a cotei sau bunurilor care se cuvin fiecărui moştenitor în parte. În cazul anulării certificatului de moştenitor, notarul public va elibera un nou certificat, pe baza hotărârii judecătoreşti definitive şi irevocabile. În acest scop, instanţelor judecătoreşti le revine obligaţia de a trimite la biroul notarului public competent în soluţionarea cauzei copie de pe hotărâre, rămasă definitivă şi irevocabilă, împreună cu dosarul notarial, dacă a fost cerut în timpul judecăţii. (D.R.).

PROCEDURĂ CIVILĂ, ansamblul formelor şi condiţiilor prevăzute de lege privitoare la organizarea şi funcţionarea organelor de jurisdicţie, modul de judecată şi soluţionare a cauzelor civile şi executării hotărârilor sau altor acte cărora li se atribuie calitatea de titluri executorii.

PROCEDURĂ CONTENCIOASĂ, totalitatea normelor procedurale după care sunt soluţionate litigiile care se poartă între părţi cu interese contrarii. **P.c.** prezintă următoarele caracteristici: a) sunt aplicabile numai dacă se susţine existenţa unui conflict între două părţi cu interese contrarii; b) implică dezbateri publice, orale şi contradictorii în şedinţa de judecată; c) la sfârşitul judecăţii se urmăreşte actualizarea unor stări juridice anterioare prin constatarea, declararea sau stingerea unor drepturi subiective, împreună cu obligaţiile lor corelative; d) hotărârea pronunţată, odată rămasă definitivă şi/sau irevocabilă, se bucură de autoritatea, respectiv puterea lucrului judecat, punând capăt, în mod irevocabil, litigiului. Aceste trăsături îndeplinesc funcţii de diferenţiere, oferind criterii potrivit cărora se poate distinge între cauzele contencioase şi cele necontencioase. Determinarea lor nu este însă întotdeauna exactă; sunt cazuri, în materie contecioasă, în care legea comprimă dezbaterile sau le suprimă cu totul sau în care judecata poate fi reluată. Există şi aspecte care, aparent, întrunesc caracteristicile procedurii necontencioase. Astfel, toate măsurile pregătitoare luate în vederea judecării unei cauze, deşi prezintă asemănare cu procedura necontencioasă, ele sunt acte contencioase deoarece se iau la cererea uneia din părţi (reclamantul) împotriva celeilalte părţi (pârâtul).

PROCEDURI NOTARIALE (ALTELE DECÂT PROCEDURA AUTENTIFICĂRII ACTELOR ŞI PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ), ansamblu de reguli ce trebuie respectate cu prilejul efectuării unor acte notariale. Astfel: 1) Legalizarea semnăturilor

şi a sigiliilor; notarul public poate legaliza semnătura părţilor numai pe înscrisurile pentru care legea nu cere forma autentică ca o condiţie de valabilitate a actului. Pentru legalizarea semnăturii, părţile vor prezenta exemplarele înscrisului nesemnate. Notarul public va identifica părţile, se va convinge că acestea cunosc conţinutul înscrisului, după care le va cere să subscrie în faţa sa toate exemplarele înscrisului. În încheiere se va arăta că s-au îndeplinit condiţiile esenţiale ale legalizării de semnătură, prin următoarele menţiuni: data (anul, luna, ziua); numele părţii şi faptul prezentării ei în persoană; constatarea subscrierii în faţa notarului public a tuturor exemplarelor înscrisului. La cererea părţii, notarul public poate legaliza specimenul de semnătură al persoanei care se va prezenta personal la sediul biroului notarial şi care va semna în faţa notarului public. Pentru legalizarea sigiliului, partea îl va prezenta notarului public care, după verificare, va întocmi încheierea de legalizare. 2) Dare de dată certă înscrisurilor. Înscrisul căruia urmează să i se dea dată certă se întocmeşte în numărul de exemplare cerut de parte. În încheiere se va arăta că s-au îndeplinit condiţiile esenţiale pentru dare de dată certă, prin următoarele menţiuni: data (anul, luna, ziua), iar la cererea părţii, şi ora; starea în care se află înscrisul. 3) Certificarea unor fapte. Notarul public poate certifica următoarele fapte pe care le constată personal: faptul că o persoană se află în viaţă; faptul că o persoană se află într-un anumit loc; faptul că persoana din fotografie este aceeaşi cu persoana care cere certificarea; faptul că o persoană, ca urmare a unei somaţii sau notificări, s-a prezentat sau nu într-o anumită zi şi la o anumită oră la sediul biroului notarial şi declaraţia acesteia. În încheiere se va menţiona şi ora constatării, precum şi fapta care se certifică. Notarul public certifică, la cerere, procesele-verbale şi hotărârile adunărilor generale ale acţionarilor sau asociaţilor societăţilor comerciale, printr-o încheiere în care se vor menţiona data şi locul adunării, faptul semnării procesului-verbal sau a hotărârii de către preşedintele adunării generale sau de către toţi participanţii. La cererea preşedintelui sau a unei părţi dintre participanţii la adunarea generală, notarul public poate stabili identitatea participanţilor. 4) Legalizarea copiilor după înscrisuri. Notarul public eliberează copii legalizate după înscrisurile originale prezentate de părţi, după confruntarea copiei cu originalul. În încheiere se va arăta că s-au îndeplinit condiţiile esenţiale ale legalizării copiei, prin următoarele menţiuni: atestarea conformităţii copiei cu înscrisul prezentat; starea în care se află înscrisul; semnătura secretarului care a făcut colaţionarea. Dacă se legalizează un înscris sub semnătură privată sau din arhiva biroului notarial, în încheiere se va face menţiune expresă în acest sens. În cazul în care confruntarea copiei cu originalul înscrisului cere o pregătire de specialitate, copia se va elibera numai pe baza confruntării efectuate de către un expert desemnat de notar, potrivit prevederilor legale. În acest caz încheierea este semnată şi de expert. Copii legalizate de pe actele autentificate din arhiva biroului notarial se eliberează numai părţilor, succesorilor şi reprezentanţilor acestora, precum şi celor ce justifică un drept sau un interes legitim. 5) Efectuarea şi legalizarea traducerilor. Pentru efectuarea traducerii, dacă aceasta nu este făcută de notarul public autorizat în acest scop, traducătorul atestat potrivit legii, care a întocmit traducerea, va semna formula de certificare a acesteia, iar notarul va legaliza semnătura traducătorului. Legalizarea semnăturii traducătorului se poate face şi după specimenul de semnătură depus la biroul notarului public. Dacă înscrisul se traduce din limba

română într-o limbă străină sau dintr-o limbă străină în altă limbă străină, atât certificarea traducerii, cât şi legalizarea semnăturii traducătorului de către notarul public se vor face şi în limba străină în care se face traducerea. 6) Primirea în depozit de înscrisuri şi documente. La primirea în depozit a unor înscrisuri şi documente, notarul public va menţiona, în încheiere, că s-au îndeplinit condiţiile esenţiale ale primirii în depozit, prin următoarele menţiuni: data depunerii (anul, luna, ziua), iar la cererea părţii, şi ora; identificarea înscrisurilor predate, arătându-se toate datele necesare în acest scop; numele deponentului şi al persoanei căreia trebuie să i se elibereze înscrisurile; termenul de păstrare. 7) Acte de protest al cambiilor, cecurilor şi al altor titluri la ordin. Întocmirea actelor de protest al cambiilor, cecurilor şi al altor titluri la ordin se face în condiţiile stabilite prin legile speciale. 8) Eliberarea de duplicate ale înscrisurilor notariale. La cererea părţii, notarul public poate elibera un duplicat al unui act original aflat în arhiva sa. În acest scop notarul public va cita toate părţile sau, după caz, pe succesorii acestora. În textul duplicatului se reproduce cuvânt cu cuvânt cuprinsul înscrisului, cât şi cel al încheierii prin care s-a încuviinţat întocmirea înscrisului original. În locul semnăturii originale se menţionează numele de familie şi prenumele fiecărui semnatar. Duplicatul are aceeaşi forţa probantă ca şi înscrisul original. Competenţa eliberării duplicatelor de pe actele emise de notariatele de stat sau alte organe cu activitate notarială aparţine instituţiei care a preluat arhiva acestora. 9) Reconstituirea actelor originale. În situaţia dispariţiei unui act din care nu mai există nici un exemplar original se va proceda, la cererea şi cu acordul părţilor, la reconstituirea acelui act. Reconstituirea se va face la biroul notarului public unde s-a întocmit actul cu citarea tuturor părţilor sau, după caz, a succesorilor acestora. În cazul în care actul dispărut a fost întocmit de alte organe cu activitate notarială, reconstituirea se face de judecătoria în raza căreia şi-a avut sau îşi are sediul organul care a întocmit actul. (D.R.).

PROCEDURI SPECIALE, totalitate de norme procedurale, complementare sau derogatorii de la procedura de drept comun, după care se soluţionează numai anumite pricini civile expres determinate prin lege. Constituie **p.s.** numai complementările, derogările sau dispoziţiile deosebite, faţă de procedura de drept comun, care alcătuiesc prin număr, conţinut şi sistematizare o reglementare aparte, care se aplică numai în cauzele pentru soluţionarea cărora anumite considerente au impus şi determinat un atare regim. **P.s.** sunt reglementate: a) în cuprinsul unor legi speciale; b) în cuprinsul Codului de procedură civilă, care grupează normele cu caracter special în cartea a VI-a, sub titlul "proceduri diverse", ca de exemplu ordonanţa preşedinţială, procedura divorţului ş.a. **P.s.**, indiferent de locul unde s-ar găsi reglementate, ca urmare a faptului că prin intermediul lor nu se face o reglementare completă a judecăţii în materia respectivă se întregesc cu procedura de drept comun.

PROCES CIVIL, 1) divergenţă între două sau mai multe persoane, care face obiectul unei acţiuni civile deschise în faţă unui organ de jurisdicţie. În raport cu acţiunea, noţiunea de **p.c.** exprimă o activitate ce trebuie să fie desfăşurată în vederea soluţionării conflictului sau neînţelegerii deduse judecăţii şi executării a ceea ce organul de jurisdicţie a hotărât. 2) Activitate desfăşurată în baza legii de către instanţa de judecată sau alte organe de jurisdicţie (arbitraj), părţile interesate, organele de executare silită, alte organe şi persoane ce participă la această activitate, precum şi raporturile ce se stabilesc între aceştia, în vederea realizării sau stabilirii drepturilor şi intereselor civile su-

puse judecăţii şi executării supuse judecăţii şi executării hotărârilor pronunţate. Ideea cuprinsă în noţiunea de **p.c.**, potrivit căreia se are în vedere, întotdeauna, încălcarea sau nerecunoaşterea unui drept sau interes recunoscut de lege, se referă la cazurile obişnuite. În cadrul **p.c.** urmează a se rezolva însă, în mod obligatoriu, şi acele cazuri în care legea prevede, în mod expres, că trebuie urmată această cale, chiar dacă părţile ar dori să se înţeleagă şi să oprească neînţelegerile dintre ele pe cale amiabilă.

PROCES-VERBAL, înscris în care se consemnează diferite constatări ale instanţei sau ale organelor ce participă la activitatea de judecată. **P.v.** se întocmesc atât în faza judecăţii propriu-zise, cât şi cu prilejul executării silite. Astfel, în faza judecăţii se pot întocmi **p.v.** privitoare la consemnarea mărturiei unei persoane, consemnarea opiniei unului expert, constatarea unei stări de fapt etc.; în faza executării silite **p.v.** vizează, de regulă, urmărirea sau predarea bunurilor mobile şi imobile. După subiecţii procesuali care le întocmesc, se distinge: a) **p.v.** ale instanţei de judecată (consemnarea depoziţiei unui martor, a opiniei unui expert etc.); b) **p.v.** ale organelor de executare silită (de predarea bunurilor mobile sau imobile etc.); c) **p.v.** ale altor participanţi procesuali (de înmânare a citaţiei sau actelor de procedură). Orice **p.v.** trebuie să cuprindă următoarele menţiuni: 1) data şi locul încheierii; 2) numele, prenumele şi calitatea celui care l-a încheiat; 3) arătarea actelor sau activităţilor îndeplinite; 4) semnătura organului sau agentului care l-a întocmit. **P.v.** urmează să cuprindă şi unele menţiuni speciale, ce diferă însă în funcţie de constatările la care se referă.

PROCES-VERBAL DE SITUAŢIE, act procedural îndeplinit de executorul judecătoresc la locul unde se află imobilul urmărit, spre a se determina situaţia acestuia. **P.v. de s.** va cuprinde, în afara menţiunilor generale, o descriere detaliată a imobilului urmărit şi o reproducere în extras a titlului executoriu. Descrierea cuprinsă în **p.v. de s.** stă la baza actelor prin care se aduce la cunoştinţă publicului punerea în vânzare a imobilului urmărit. **P.v. de s.** se poate întocmi de executorul judecătoresc doar după trecerea unui termen de 30 de zile de la data comunicării comandamentului; termenul de 30 de zile este un termen prohibitiv; nerespectarea lui atrage anularea actelor de urmărire silită.

PROCURATIO IN REM SUAM, preocuparea pentru propriul interes. (D.R.)

PROCURATIO OMNIUM BONORUM, preocuparea pentru toate bunurile. (D.R.)

PROCURATIO UNIUS REI, preocuparea pentru un singur lucru. (D.R.)

PROCURĂ, înscris constatator al unui mandat cu reprezentare specială, prin care se încredinţează mandatarului împuternicirea de a efectua un singur act juridic sau pentru o categorie determinată de operaţiuni. **P.** generală este aceea care conferă mandatarului împuternicirea de a se ocupa de toate afacerile mandatului. **P.** generală serveşte numai pentru îndeplinirea unor acte de administrare, nu şi pentru actele de dispoziţie. Pentru îndeplinirea de către mandatar a unor acte de dispoziţie, legea impune ca acesta să acţioneze în temeiul unei **p.** speciale. Dacă actul pe care urmează să-l încheie mandatarul în numele persoanei ce i-a încredinţat împuternicirea trebuie să îmbrace forma autentică, **p.** va fi întocmită, la rându-i, în aceeaşi formă. În ce priveşte **p.** ad litem, care are de obiect reprezentarea înaintea unui organ de jurisidicţie, fie instanţă judecătorească, fie arbitraj exterior, trebuie să fie în formă scrisă, cu semnătura legalizată.

PROCUROR, participant, în condiţiile legii, la procesul civil, fiind un reprezentant al statului şi interesului public. Procurorul nu

este parte în proces întrucât el nu este adversarul vreuneia dintre părţile aflate în litigiu, el este străin de pretenţiile acestora. Rolul său nu este acela de a da sprijin unuia sau altuia dintre cei care se judecă, ci doar de a pune concluzii, potrivit convingerilor sale şi prevederilor legii, asupra problemelor ce se dezbat, fără a putea aduce, de regulă, nimic nou în discuţie, afară de unele excepţii absolute, pe care însă şi instanţa le poate invoca din oficiu. Faptul că procurorul poate fi recuzat şi este dator să se abţină, în cazurile prevăzute de lege, constituie un argument în sprijinul opiniei că procurorul nu poate fi considerat parte în proces. Este de neconceput ca o parte să fie recuzată de celelalte părţi. În plus, o parte, fie şi numai "în sens procesual" nu poate determina constituirea instanţei. Împrejurarea că procurorul este ţinut să respecte formele procedurale, ordinea şi termenele în care trebuie îndeplinite actele de procedură, nu îi conferă calitatea de parte, deoarece nu numai părţile, ci toţi participanţii, inclusiv instanţa de judecată, trebuie să se conformeze prescripţiilor legale. Formele participării procurorului în procesul civil sunt: 1) Pornirea procesului civil. Cu privire la această formă de participare, este de observat că art. 45 alin. 1 C. proc. civ., nu are o redactare foarte clară. Ar rezulta că procurorul poate să declanşeze acţiunea civilă, prin introducerea oricărei cereri de chemare în judecată, cu excepţia celor strict personale, însă numai dacă acest lucru este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. Se impune această interpretare, întrucât, dacă s-ar admite că partea finală a textului de lege menţionat se referă numai la cea de-a doua formă de participare a procurorului la proces, s-ar ajunge la o consecinţă greu de acceptat, anume că în cazul în care procurorul declanşează acţiunea civilă într-o materie neavizată de art. 45 alin. 1 teza finală, el nu poate să participe la judecată, deci nu poate să-şi susţină cererea de chemare în judecată pe care a formulat-o. Însă art. 45 alin. 1 C. proc. civ. este neconstituţional în ceea ce priveşte limitarea dreptului procurorului de a participa numai la procese privind "apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege", urmând ca în privinţa acestei atribuţii să se aplice direct art. 130 alin. 1 din Constituţie. Legea interzice procurorului sa introducă acţiunile cu caracter strict personal (noţiunea de acţiune civilă este folosită în sensul de cerere de chemare în judecată), însă nu există nici un text care să arate ce se înţelege prin această noţiune. În practica judiciară şi în literatura de specialitate se arată că au acest caracter acele cereri pentru care legea prevede expres că pot fi introduse numai de o anumită persoană (cererea pentru stabilirea filiaţiei faţă de mamă, cererea de stabilire a paternităţii din afara căsătoriei); precum şi acele cereri care sunt strâns legate de voinţa exclusivă a celui interesat, fără însă a se putea stabili un criteriu precis de determinare a acestor cereri (cererea de divorţ, cererea de anulare a căsătoriei pentru vicii de consimţământ, cererea de revocare a unei donaţii pentru ingratitudine, cererea pentru revocarea donaţiei făcute celuilalt soţ în timpul căsătoriei etc.). Potrivit art. 45 alin. 2 C. proc. civ., în cazul în care procurorul a pornit acţiunea, titularul dreptului subiectiv la care se referă acţiunea va fi introdus în proces, iar acesta va putea să uzeze de dreptul său de dispoziţie, sub forma renunţării la judecată sau la dreptul subiectiv, ori a tranzacţiei. 2) Participarea la judecata procesului civil. Această formă de participare a procurorului la procesul civil, care se finalizează prin punerea de concluzii, este prevăzută tot de

art. 45 alin. 1 C. proc. civ. şi presupune îndeplinirea aceleiaşi condiţii, anume să participe la judecată, în orice fază a procesului civil, să fie necesară pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie, ori să fie prevăzută expres de lege. În cazul în care procurorul participă la judecată fără a fi îndeplinită condiţia prevăzută de textul de lege menţionat, părţile sau chiar instanţa din oficiu se pot opune la această participare, invocând excepţia privind greşita constituire a instanţei. Pentru anumite materii, există norme speciale care prevăd că participarea procurorului la judecată este obligatorie.Astfel: punerea sub interdicţie şi ridicarea interdicţiei; declararea dispariţiei şi a morţii pe cale judecătorească, precum şi anularea hotărârii de declarare a morţii; anularea, rectificarea sau completarea înregistrărilor de stare civilă; judecarea contestaţiilor împotriva hotărârilor comisiilor pentru ocrotirea minorilor; încuviinţarea adopţiei, anularea sau desfacerea adopţiei; judecarea contestaţiei împotriva hotărârii comisiei medicale în cazul asistenţei bolnavilor psihic periculoşi; judecarea contravenţiilor prevăzute de Legea nr. 12/1990 şi judecarea cererii privind transformarea amenzii în închisoare contravenţională; judecarea contravenţiilor prevăzute de Legea nr. 61/1991 în cazul în care contravenientul este reţinut, este arestat sau este minor; judecarea de către instanţe a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror alte cereri prevăzute de Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale; judecarea de către instanţe a întâmpinărilor, contestaţiilor sau a oricăror alte cereri prevăzute de Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, precum şi de Legea nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României; soluţionarea cererii privind recunoaşterea şi înscrierea unei persoane juridice de drept privat. În toate cazurile în care legea prevede că participarea procurorului la judecată este obligatorie, lipsa concluziilor acestuia atrage nulitatea hotărârii. În legătură cu participarea procurorului la judecata procesului civil trebuie menţionat că nu este obligatoriu ca unul şi acelaşi procuror să fie prezent la toate termenele de judecată, ci diversele acte de procedură în cadrul aceluiaşi proces civil pot fi îndeplinite de mai mulţi procurori, deoarece o caracteristică a Ministerului Public este şi indivizibilitatea acestuia, alături de cea a subordonării ierarhice şi de cea a independenţei. 3) Exercitarea căilor de atac. Art. 45 alin. 3 C. proc. civ., dispune că procurorul poate, în condiţiile prevăzute de lege, să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti. În legătură cu această formă de participare a procurorului la procesul civil, care este cea mai frecventă în practică, se impun a fi făcute unele precizări. Procurorul poate să exercite căile de atac chiar şi împotriva hotărârilor pronunţate într-o cerere cu caracter strict personal, deoarece textul de lege nu face nici o distincţie în acest sens. Nu s-ar putea susţine că îşi găseşte aplicare dipoziţia cuprinsă în art. 45 alin. 1, întrucât, ca orice normă restrictivă, aceasta este de strictă interpretare şi nu poate fi aplicată prin analogie. De altfel, din punctul de vedere al topografiei textelor, legiuitorul aşează prevederea referitoare la exerciţiul căilor de atac după prevederea cuprinsă în art. 45 alin. 1 ceea ce înseamnă că aceasta derogă de la cea situată înaintea ei. Procurorul poate să exercite calea de atac indiferent dacă a participat sau nu la judecarea pricinii în care s-a pronunţat hotărârea atacată. Această concluzie se desprinde din împrejurarea că art. 284 alin. final C. proc. civ. dispune că, pentru procuror, termenul de apel curge de la pronunţarea hotărârii, în afară de cazul când procurorul a participat la judecarea cauzei, când termenul de apel curge de la

comunicarea hotărârii (în această din urmă situaţie, instanţa trebuie să comunice hotărârea şi procurorului). Această prevedere îşi găseşte aplicare şi în ceea ce priveşte termenul de recurs, art. 301 C. proc. civ. făcând trimitere la art. 284 C. proc. civ. Referitor la exercitarea căilor de atac, trebuie menţionat că recursul în interesul legii şi recursul în anulare pot fi introduse numai de procurorul general, din oficiu sau la cererea ministrului justiţiei. 4) Cererea de punere în executare a hotărârilor. Procurorul poate să solicite punerea în executare a hotărârii indiferent de faptul că a participat sau nu la judecarea cauzei în care s-a pronunţat hotărârea respectivă. Însă, din modul în care este formulat art. 45 alin. final C. proc. civ., rezultă că procurorul nu poate să ceară punerea în executare a altor titluri executorii decât hotărârile. În cazul în care procurorul a cerut punerea în executare a hotărârii, creditorul are posibilitatea să îşi exprime dorinţa, efectuând acte de dispoziţie. Această formă de participare a procurorului nu este singura care poate interveni în faza executării silite. Procurorul poate exercita contestaţia la executare, cererea de întoarcere a executării silite, mai poate pune concluzii în procedurile execuţionale jurisdicţionale, în contestaţiile la executare introduse de părţi sau de terţi, în cererile de întoarcere a executării introduse de părţi, desigur în condiţiile prevăzute de art. 45 alin. 1 C. proc. civ.; a se vedea şi *Ministerul public*. (D.R.).

PRODUCTE, produse ale unui lucru, care nu se reproduc în mod periodic sau care se reproduc mai încet, şi a căror culegere ori întrebuinţare consumă substanţa lucrului. Se cuvin întotdeauna proprietarului lucrului, chiar şi în cazul în care posesorul acestuia ar fi fost de bună-credinţă.

PROHIBIŢII CONVENŢIONALE DE A CONTRACTA, limitări voluntare, stabilite de părţi printr-un acord de voinţă contractual, ale libertăţii lor contractuale. Aceste prohibiţii nu instituie incapacităţi şi nu au nimic comun cu prohibiţiile legale de a contracta; ele sunt simple obligaţii de a nu face şi anume obligaţia de a nu încheia unul sau mai multe contracte determinate, asumate în cadrul unei convenţii. Dacă debitorul obligaţiei de a nu face, adică partea care s-a obligat să nu încheie un anumit contract, îşi încalcă această obligaţie şi încheie, totuşi, contractul respectiv, acesta va fi pe deplin valabil între părţile care l-au încheiat iar creditorul obligaţiei de a nu face nu va putea cere anularea contractului, ci va avea doar dreptul de a obţine despăgubiri de la debitorul său, atrăgând răspunderea contractuală a acestuia, în condiţiile dreptului comun. O convenţie prin care o persoană ar renunţa, total sau parţial, la însăşi capacitatea de a contracta este lovită de nulitate absolută.

PROHIBIŢII LEGALE DE A CONTRACTA, limitări, instituite prin dispoziţii legale exprese, cu caracter de excepţie, ale capacităţii de a contracta a persoanelor fizice sau juridice. Aceste prohibiţii au un caracter special, privind numai anumite contracte sau anumite persoane; ele reprezintă excepţii de la principiul capacităţii de a contracta şi de la principiul libertăţii contractuale şi, drept urmare, sunt de strictă interpretare. Principalele categorii de prohibiţii legale de a contracta sunt: 1) Interzicerea absolută a încheierii de către orice persoane a anumitor contracte, de exemplu, convenţiile matrimoniale; 2) Interzicerea încheierii oricăror contracte între anumite persoane. 3) Interzicerea încheierii anumitor contracte cu anumite persoane (prohibiţia contractelor de vânzare-cumpărare). Normele care instituie prohibiţii legale de a contracta fiind imperative, contractele încheiate cu încălcarea lor sunt lovite de nulitate absolută.

PROMISIUNE DE A DETERMINA PE ALTUL SĂ RATIFICE UN ACT, convenţie prin care o persoană, numită promitent, se angajează faţă de o persoană, numită beneficiar, să determine pe un terţ să ratifice un act juridic încheiat în contul lui de către promitent, fără împuternicirea sa dată anterior. Trebuie distinse două acte juridice: actul încheiat de promitent pentru un terţ, fără împuternicirea acestuia şi actul prin care promitentul se obligă faţă de cocontractant să obţină ulterior ratificarea de către terţ a actului încheiat pentru el fără împuternicire. Promisiunea de a determina pe altul să ratifice un act este valabilă, având drept conţinut obligaţia personală a promitentului de a obţine consimţământul celui reprezentat la actul pe care l-a încheiat în contul său (obligaţie de a face). Până la ratificare, actul încheiat fără împuternicire este imperfect; dacă terţul refuză să ratifice actul, sau dacă ratificarea devine imposibilă datorită decesului, incapacităţii etc., actul încheiat pentru el nu va produce nici un efect; în acest caz, promitentul şi beneficiarul cocontractant vor trebui să-şi restituie ceea ce au executat în temeiul acelui act, promitentul fiind răspunzător pentru neîndeplinirea obligaţiei ce şi-a asumat; dacă însă terţul ratifică actul, acesta se va perfecta retroactiv, din momentul încheierii sale şi va produce efecte direct între terţ şi beneficiarul promisiunii, iar promitentul, care şi-a îndeplinit obligaţia de a face asumată, va fi liberat. Promisiunea apare ca o convenţie accesorie faţă de actul încheiat pe seama terţului, care se deosebeşte însă de cauţiune prin faptul că promitentul se obligă să obţină doar consimţământul terţului, pe când fidejusorul se obligă a garanta şi executarea contractului consimţit; nimic nu se opune însă ca promitentul să-şi asume şi rolul de fidejusor. Promisiunea de a determina pe altul să ratifice un act prezintă interes practic, mai ales cu prilejul încheierii unor acte în numele unor persoane absente sau incapabile, având drept scop să evite formalităţile de numire a unui administrator provizoriu (în cazul absentului) sau formalităţile de încuviinţare (în cazul incapabililor), atunci când încheierea actului prezintă urgenţă, persoana care încheie actul în numele celui absent sau incapabil obligându-se să obţină ulterior ratificarea actului încheiat. Ratificarea poate fi expresă sau tacită. Dacă terţul întârzie să adopte o atitudine, el poate fi somat să se pronunţe, prin procedura punerii în întârziere.

PROMISIUNE DE CONTRACT, convenţie prin care una dintre părţi, numită primitent, se obligă faţă de cealaltă, numită beneficiar, să încheie în viitor, la cererea acesteia, un anumit contract al cărui conţinut esenţial este deja determinat prin **p.de c.**. Dacă ambele părţi se obligă reciproc, una faţă de cealaltă, având fiecare atât calitatea de promitent cât şi pe aceea de beneficiar, **p. de c.** este bilaterală sau sinalagmatică; dacă numai una dintre părţi se obligă, oferind celeilalte beneficiul unei opţiuni, **p. de c.** este unilaterală. Spre deosebire de ofertă, care este o manifestare unilaterala de voinţă, **p. de c.** este un acord de voinţă, un adevărat contract, având ca obiect o obligaţie de a face. Prin urmare, **p. de c.** nu poate fi revocată de promitent şi nici nu devine caducă prin moartea sau incapacitatea acestuia; atât obligaţia de a face asumată de promitent cât şi dreptul corelativ al beneficiarului pot face obiectul unei transmisiuni între vii sau mortis causa. Pentru a fi valabil încheiată, **p. de c.** trebuie să îndeplinească toate condiţiile de valabilitate ale oricărui contract şi să cuprindă toate elementele esenţiale ale contractului promis, astfel încât acesta să poată fi încheiat prin manifestarea de voinţă a beneficiarului. Chiar atunci când contractul promis ar urma să fie solemn, **p. de c.** este valabil

încheiată prin acordul de voinţă, căci ea nu urmăreşte să producă efectele contractului promis, ci doar să-i prefigureze conţinutul şi să-i garanteze încheierea ulterioară în forma solemnă prevăzută de lege. Promitentul trebuie să aibă capacitatea de a se obliga în momentul încheierii promisiunii; pierderea ulterioară a acestei capacităţi nu afectează valabilitatea obligaţiei asumate. Beneficiarul promisiunii trebuie să aibă capacitatea de a se obliga în momentul realizării promisiunii, căci numai în acest moment el se obligă, prin încheierea contractului promis. Obligaţia de a face izvorâtă din **p. de c.** durează atât cât s-a prevăzut în convenţia părţilor; dacă nu s-a prevăzut un termen, ea durează până la împlinirea termenului general de prescripţie de drept comun, care începe să curgă de la data încheierii **p. de c.** Promisiunea devine caducă la expirarea acestor termene sau atunci când, înainte de expirarea lor, obiectul contractului promis piere fortuit. Dacă, la cererea beneficiarului, formulată înlăuntrul termenului de valabilitate a **p. de c.**, promitentul refuză nejustificat să încheie contractul promis, beneficiarul are dreptul la despăgubiri pentru toate prejudiciile cauzate prin neîndeplinirea obligaţiei de a face asumate de promitent. Pe cale de excepţie, în anumite cazuri şi condiţii, legea acordă beneficiarului promisiunii dreptul de a cere în justiţie executarea silită, în natură, a obligaţiei promitentului, prin pronunţarea unei hotărâri care să ţină locul contractului promis şi să producă efectul translativ pe care l-ar fi produs acesta. O varietate de **p. de c.** o constituie stipularea unui drept de preemţiune, prin care promitentul se obligă ca, în cazul în care va vinde bunul respectiv, să prefere, la preţ egal, pe beneficiarul promisiunii.

PROMISIUNE DE VÂNZARE-CUMPĂRARE, convenţie prin care o parte, numită promitent, se obligă faţă de cealaltă parte, numită beneficiar, ca la cererea acesteia, care de regulă trebuie formulată într-un anumit termen, să încheie contractul de vânzare-cumpărare. **P. de v. c.** este unilaterală când numai una din părţi se obligă, lăsând celelalte părţi beneficiul opţiunii încheierii contractului, sau bilaterală, când ambele părţi se angajează ca într-un anumit termen să încheie contractul de vânzare-cumpărare. Pentru a fi valabilă, **p. de v. c.** trebuie să îndeplinească condiţiile de validitate ale contractelor. Ea produce efecte în perioada prevăzută de convenţie sau, în lipsă de stipulaţie în această privinţă, pe durata termenului general de prescripţie. Dacă în cursul perioadei în care produce efecte promitentul refuză încheierea contractului de vânzare-cumpărare, beneficiarul are dreptul la despăgubiri pentru acoperirea prejudiciului suferit. O varietate a **p. de v. c.** o constituie pactul de preferinţă, în temeiul căreia promitentul se obligă ca în cazul în care va vinde un anumit bun, să-l prefere, la preţ egal, pe beneficiarul promisiunii.

PROMISIUNE PENTRU ALTUL, convenţie prin care o persoană, numită promitent, se obligă faţă de o altă persoană, numită beneficiar, în numele şi în contul unei a treia persoane, fără a avea în acest sens vreo împuternicire de la aceasta. Întrucât, potrivit principiului relativităţii efectelor contractului, o asemenea convenţie încheiată între două persoane nu poate face debitor pe o a treia persoană, fără consimţământul acesteia, **p.p.a.** este nulă, neputând produce efecte. **P.p.a.** se deosebeşte de mandat, în cadrul căruia mandatarul, care se angajează în numele şi în contul mandantului, este împuternicit de acesta să-l reprezinte, aşa încât efectele contractului se produc în persoana mandantului, potrivit voinţei acestuia. De asemenea, **p.p.a.** se deosebeşte de promisiunea de a determina pe altul să ratifice un act, în cadrul căreia

promitentul nu promite faptul altuia, ci doar faptul său propriu, de a depune toate diligenţele spre a-l determina pe altul să consimtă, el însuşi, ratificând actul promitentului.

PROMISIUNE PUBLICĂ DE RECOMPENSĂ, act juridic unilateral prin care o persoană se angajează public, de a plăti o recompensă persoanei care va îndeplini un anumit fapt sau act şi din care rezultă, pentru promitent, obligaţia de a plăti recompensa promisă în cazul îndeplinirii faptului sau actului respectiv. Se poate considera însă că obligaţia de plată nu izvorăşte din actul unilateral de voinţă al promitentului, ci din acordul de voinţă care se stabileşte în acest sens între promitent şi acela care, săvârşind actul sau faptul respectiv, învederează că a aceeptat oferta publică a promitentului.

PROMITENT, 1. Persoană care, printr-un contract numit promisiune pentru altul, se obligă faţă de cocontractant în numele şi în contul unei a treia persoane, fără a avea în acest sens vreo împuternicire de la acesta. 2. Persoană care, printr-un contract numit promisiune de a determina pe altul să ratifice un act, încheie un act juridic în numele şi în contul unui terţ, fără a avea împuternicirea acestuia, obligându-se totodată faţă de cealaltă parte a actului să obţină ulterior consimţământul terţului la acel act juridic. 3. Persoană care, printr-un contract numit stipulaţie pentru altul, se obligă faţă de cocontractant (numit stipulant), să execute o prestaţie în favoarea unei terţe persoane (numită beneficiar), care devine astfel creditorul său.

PRONUNŢAREA HOTĂRÂRII, act prin care instanţa de judecată face cunoscută, în şedinţă publică, soluţia dată asupra litigiului. **P. h.** se face de preşedintele completului de judecată, prin citirea minutei în şedinţă publică, chiar dacă părţile nu sunt prezente. **P. h.** marchează momentul dezînvestirii instanţei. Uneori de momentul **p.h.** este legată şi curgerea termenului de apel ori de recurs; după **p.h.** nici un membru al completului de judecată nu mai poate reveni asupra părerii sale. Hotărârea se pronunţă, de regulă, în ziua în care a avut loc dezbaterea litigiului în fond; dacă instanţa nu poate hotărî de îndată, ea poate amâna **p.h.** pentru un termen ce nu poate fi mai mare de 7 zile; amânarea pronunţării se va anunţa de preşedintele completului în şedinţă publică. Hotărârea judecătorească se pronunţă întotdeauna în numele legii.

PROPRIETAR, titular al unui drept de proprietate, adică persoana îndreptăţită să exercite în nume propriu prerogativele conferite de acest drept.

PROPRIETATE, drept real care conferă titularului dreptul de a întrebuinţa lucrul potrivit naturii ori destinaţiei sale, de a-l folosi şi de a dispune de el, în mod exclusiv şi perpetuu, în limitele dispoziţiilor legii.

PROPRIETATE ANULABILĂ, modalitate juridică a dreptului de proprietate, exprimând situaţia de incertitudine temporar în care se află acest drept atunci când a fost transmis de la o persoană la alta printr-un act juridic anulabil. Până la expirarea termenului de prescripţie extinctivă a acţiunii în anulare (nulitate relativă), dreptul dobânditorului este nesigur, el putând fi desfiinţat cu efect retroactiv prin admiterea unei asemenea acţiuni. Dreptul de proprietate se consolidează însă definitiv prin confirmarea, de către transmiţător, a actului translativ anulabil sau prin expirarea termenului de prescripţie a acţiunii în anulare.

PROPRIETATE COMUNĂ, a se vedea *drept de proprietate comună*.

PROPRIETATE COMUNĂ ÎN DEVĂLMĂŞIE, a se vedea *drept de proprietate comună în devălmăşie*.

PROPRIETATE COMUNĂ PE COTE PĂRŢI, a se vedea *drept de proprietate comună pe cote părţi*.

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ, formă a proprietăţii intelectuale ce cuprinde brevetele de invenţii, modelele de utilitate, desenele sau modelele industriale, mărcile de fabrică, mărcile de comerţ şi mărcile de serviciu, numele comercial, indicaţiile de proveniență sau apelaţiunile de origine, precum şi combaterea concurenţei neleale.

PROPRIETATE PUBLICĂ, formă a proprietăţii ce aparţine statului sau unităţilor administrativ-teritoriale. Proprietatea publică poate fi de domeniul public sau de domeniul privat, fiecare domeniu putând fi de interes naţional sau de interes local. Regimul juridic al celor două categorii de bunuri este diferit. Astfel, în timp ce bunurile din domeniul public sunt inalienabile, neputându-se înstrăina, bunurile din domeniul privat se află în circuitul civil, fiind supuse dreptului comun; bunurile din domeniul public sunt imprescriptibile, neputându-se dobândi pe calea posesiunii de bună-credinţă şi nici prin intermediul uzucapiunii, pe când bunurile din domeniul privat sunt prescriptibile; bunurile din domeniul public sunt insesizabile, neputând fi urmărite silit, spre deosebire de cele din domeniul privat. De asemenea, bunurile din domeniul public nu pot fi grevate de servituţi, care sunt incompatibile cu afectaţiunea specială a domeniului public. Dreptul de proprietate asupra bunurilor din domeniul public nu este susceptibil de dezmembrăminte. Imobilele ce aparţin domeniului public şi domeniului privat al statului sau, după caz, al unităţii administrativ-teritoriale, se vor înscrie în registrul de publicitate special al unităţii administrativ-teritoriale pe care sunt situate. Aparţin domeniului public: bogăţiile de orice natură ale subsolului; spaţiul aerian; apele cu potenţial energetic valorificabil şi acelea ce pot fi folosite în interes public; plajele; marea teritorială; resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental; terenurile pe care sunt construcţii de interes public; pieţele; căile de comunicaţii (căi ferate, drumuri, canale); reţelele stradale şi parcurile publice; porturile; aeroporturile; terenurile cu destinaţie forestieră (terenurile împădurite, cele care servesc nevoilor de cultură, producţie ori administrare silvică, terenurile destinate împăduririlor şi cele neproductive, dacă sunt cuprinse în amenajamente silvice); albiile râurilor, fluviilor, cuvetelor lacurilor de interes public; fondul apelor maritime interioare şi al mării teritoriale; ţărmurile Mării Negre, precum şi plajele situate pe teritoriul naţional; terenurile pentru rezervaţii şi parcuri naţionale; monumentele; ansamblurile şi siturile arheologice şi istorice; monumentele naturii; terenurile pentru nevoile apărării; terenurile pentru folosinţe care potrivit legii sunt de domeniul public ori care prin natura lor sunt de uz sau de interes public; terenurile proprietate de stat administrate de institutele şi staţiunile de cercetări ştiinţifice; cele destinate cercetării şi producerii de seminţe şi material săditor din categorii biologice superioare şi animalelor de rasă; terenurile folosite de unităţile de învăţământ de stat cu profil agricol sau silvic; fâşia de protecţie a frontierei de stat (având o lăţime de 20 m. de la frontieră); imobilele din punctele de frontieră; clădirile care sunt accesorii ale terenurilor din domeniul public (de ex. podurile drumurilor şi căilor ferate; gările, magaziile acestora; farurile; statuile situate pe străzi, în parcuri ori pieţe publice, fântânile străzilor ş.a.); clădirile ministerelor, prefecturilor, primăriilor; clădirile unităţilor de învăţământ de stat; teatrele de stat; bursele de mărfuri şi de valori; tablourile, obiectele de artă din muzeele publice; cărţile aparţinând bibliotecilor publice; arhivele publice ş.a. Statul şi entităţile administra-

tiv-teritoriale nu pot înstrăina bunurile din domeniul public. Aceste bunuri pot fi date, în condiţiile legii, în administrarea regiilor autonome ori instituţiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate. Statul şi entităţile administrativ-teritoriale pot folosi acţiunile în justiţie pe care le are orice proprietar. Bunurile proprietate publică ce nu aparţin domeniului public constituie domeniul privat (bunurile care au încetat să mai aparţină domeniului public; bunurile fără stăpân, clădirile şi alte imobile - cu mobilierul aferent - dacă nu sunt destinate unui scop de utilitate publică; bunurile pe care statul ori entităţile administrativ-teritoriale le dobândesc prin donaţie, testamente, alte acte juridice, atâta timp cât nu sunt afectate unui interes de utilitate publică). Bunurile aparţinând domeniului privat pot fi concesionate, închiriate, date în locaţie de gestiune etc., ele fiind supuse dreptului comun. Dreptul de proprietate asupra bunurilor din domeniul privat cuprinde cele trei prerogative ale proprietăţii: dispoziţia, posesia şi folosinţa. (D.R.)

PROPRIETATE REZOLUBILĂ, modalitate juridică a dreptului de proprietate care exprimă situaţia de incertitudine vremelnică a acestui drept, în cazul în care transferul lui de la un titular la altul s-a făcut sub o condiţie rezolutorie. Neîndeplinirea condiţiei rezolutorii consolidează definitiv dreptul (rezolubil) dobândit de noul titular; dimpotrivă, îndeplinirea condiţiei desfiinţează retroactiv acest drept. În privinţa transmiţătorului, condiţia rezolutorie care afectează transferul dreptului său de proprietate are efectele unei condiţii suspensive. Aceasta face ca bunul obiect al transmisiunii să aparţină concomitent la doi proprietari: transmiţătorului, care este proprietar sub condiţie suspensivă, şi respectiv dobânditorului, care devine proprietar sub condiţie rezolutorie.

PROPRIUM FACTUM NEMO IMPUGNARE POTEST, propria faptă nimeni nu poate să şi-o atace. (D.R.)

PROPUNEREA PROBELOR, acţiunea de a indica mijloacele de probă de care părţile înţeleg să se folosească în dovedirea pretenţiilor şi apărărilor lor. Legea procesuală obligă părţile să-şi propună probele prin cererea de chemare în judecată şi întîmpinare, sau oral în instanţă cel mai târziu până la prima zi de înfăţişare. Expirarea momentului limită până la care se poate face **p.p.** atrage decăderea părţilor din facultatea recunoscută de lege de a propune probe. Decăderea nu operează când: a) nevoia dovezii ar reieşi din dezbateri şi partea nu a putut să o prevadă; b) administrarea dovezii nu prilejuieşte amânarea pricinii; c) dovada n-a fost cerută în condiţiile legii din cauza neştiinţei sau lipsei de pregătire a părţii. Termenul limită de **p.p.** nu se referă şi la instanţa de judecată, care, în virtutea rolului său activ, are dreptul şi în acelaşi timp obligaţia de a dispune oricând, din oficiu, administrarea probelor necesare soluţionării complete a oricărei cauze.

PROROGARE DE COMPETENŢĂ, prelungirea competenţei unui organ de jurisdicţie de a judeca şi litigii pe care în mod obişnuit, în cadrul competenţei sale normale, nu le-ar putea rezolva. **P. de c.** impune respectarea următoarelor reguli: a) poate avea loc numai în cadrul aceluiaşi sistem de organe; b) implică respectarea regulilor competenţei imperative, în sensul că poate avea loc numai dacă nu se încalcă competenţa teritorială exceptională (exclusivă) a organelor de acelaşi grad sau competenţa de atribuţie a organelor mai mici sau mai mari în grad; c) pricina asupra căreia urmează să se extindă competenţa, dacă este cazul, trebuie să se găsească în aceeaşi fază procesuală cu aceea căreia îi este alăturată. După sursa care o determină, **p. de c.**

poate fi: a) legală: când o instanţă, sesizată în mod normal cu o cerere de competenţa sa, este autorizată printr-o dispoziţie expresă a legii să rezolve totodată şi o altă cerere, care nu intră în cadrul competenţei sale normale; b) judiciară: când este stabilită printr-o hotărâre judecătorească, de regulă, a unei instanţe superioare pe seama unei instanţe inferioare; c) convenţională: când părţile, expres sau tacit, se înţeleg ca pricina dintre ele să fie judecată în fond de către o altă instanţă necompetentă după lege să o rezolve. În cazul acţiunilor care necesită a fi judecate împreună, întrunirea lor prin efectul **p. de c.** se va face după caz: a) în faţa instanţei penale, când acţiunea civilă i se alătură celei penale; b) în faţa instanţei competente să judece cererea principală, când acesteia i se alătură şi unele cereri accesorii; c) în faţa instanţei mai întâi sesizate, în cazul acţiunilor conexe. În toate cazurile **p. de c.** produce efectul unei învestiri normale; în consecinţă, organele de jurisdicţie cărora, prin sesizare, li s-a lărgit astfel competenţa, nu se pot desesiza pe motiv că nu au fost respectate regulile competenţei de atribuţie.

PROROGARE LEGALĂ (A UNOR CONTRACTE), prelungire forţată, prin lege, a duratei de valabilitate a unor contracte cu executare succesivă în timp, dincolo de termenul stipulat de părţi pentru încetarea lor. Formă de manifestare a intervenţiei legiuitorului în contracte, **p. l.** constituie o excepţie la principiul forţei obligatorii a contractului (de ex., Legea nr.17/1994).

PROTEST, înscris autentic prin care se constată refuzul trasului de a accepta sau plăti cambia, biletul la ordin sau cecul. **P.** se întocmeşte de către notarul public, fiind consemnat pe cambie, bilet la ordin sau cec, pe un adaus al lor, pe duplicat sau pe un act separat. **P.** face probă deplină referitor la cele constatate direct de către notarul public şi nu poate fi combătut decât prin înscriere în fals. **P.** de neplata unei cambii sau bilet la ordin, care sunt plătibile la o zi fixă, la un anumit timp de la data emisiunii sau la un anumit timp de la vedere, trebuie întocmit în una din cele două zile lucrătoare ce urmează zilei în care acel titlu de credit este plătibil. În cazul unei cambii sau unui bilet la ordin cu scadenţa la vedere, **p.** de neplată poate fi întocmit oricând înlăuntrul termenului în care se poate face prezentarea la plată şi care este de un an de la data emisiunii, dacă nu s-a fixat un alt termen de către trăgător, emitent sau giranţi. **P.** de neplată a cecului sau o constatare echivalentă trebuie făcut înainte de expirarea termenului de prezentare. **P.** de neacceptare a cambiei trebuie făcut în termenele fixate pentru prezentarea la acceptare; întocmirea sa scuteşte de prezentarea la plată şi de **p.** de neplată. Scopul **p.** este de a conserva posesorului legitim drepturile cambiale, îndeosebi cel de a se putea adresa pentru plată obligaţilor indirecţi, care sunt giranţii, cât şi trăgătorul cambiei sau cecului.

PROTEST MARITIM, comunicare scrisă făcută de comandant autorităţilor competente pentru consemnarea evenimentelor intervenite în cursul voiajului, care au cauzat sau se consideră că ar fi putut cauza daune navei sau încărcăturii acesteia. De regulă, **p.m.** se întocmeşte în următoarele cazuri: timpul nefavorabil, coliziuni, incendii la bord, accidente de orice fel, intrarea navei într-un port de refugiu etc. şi constituie unul dintre principalele documente pentru formularea pretenţiilor decurgînd din contractul de asigurare. Există posibilitatea respingerii acţiunilor introduse fie de către primitori contra armatorilor pentru avarii sau lipsuri la mărfuri, fie ale armatorilor contra primitorilor în caz de avarie comună, dacă acestea n-au fost precedate de **p.m.** depus în decurs de 24 de ore de la sosirea navei. În general, depunerea **p.m.** cu întârziere nu micşorează forţa probantă a aces-

tuia, întrucât faptele consemnate de către comandant se verifică de către autorităţile competente. Nedepunerea **p.m.** nu înlătură posibilitatea administrării altor probe pentru stabilirea împrejurărilor arătate. Pe de altă parte, **p.m.** depus în termen şi chiar verificat poate fi combătut prin administrarea unor contraprobe.

PROTOTIP, produs reprezentând rezultatul unor cercetări ştiinţifico-tehnice, al unor studii de piaţă şi comportament al consumatorilor, al unor procese de modernizare şi adaptare etc., care urmează a fi introdus în fabricaţia de serie. **P.** este destinat efectuării unor teste de natură tehnică sau de natură economică şi luării, pe această bază, a eventualelor măsuri de perfecţionare a produsului respectiv. Numai pe baza rezultatelor acestor teste produsul este introdus în fabricaţia de serie, evitându-se, astfel, unele riscuri potenţiale.

PROVIZION, creanţă bănească pe care trăgătorul trebuie să o aibă, împotriva trasului, pentru ca primul să fie îndreptăţit să emită o cambie sau un cec, împotriva celui de-al doilea. În cazul cambiei este suficient ca **p.** să existe la data scadenţei, pe când în cazul cecului, **p.** trebuie să fie prealabil emisiunii acestuia. Proprietatea **p.** se transmite de plin drept posesorilor succesivi ai cambiei. Dreptul român nu reglementează **p.** în materie de cambie, atribuindu-i acesteia caracter abstract şi formal; validitatea sa este independentă faţă de relaţiile preexistente dintre părţi, deci şi faţă de existenţa sau lipsa unei creanţe băneşti a trăgătorului împotriva trasului. În materie de cec, se condiţionează emiterea acestuia de existenţa unui disponibil al trăgătorului la tras.

PUBLICITATE COMERCIALĂ, totalitatea modalităţilor şi instrumentelor specifice utilizate pentru a facilita cunoaşterea şi aprecierea de către consumatori a anumitor produse sau servicii care fac obiectul vânzării, respectiv prestării. Spre deosebire de reclama comercială, **p.c.** nu îşi propune impulsionarea luării unei decizii rapide de achiziţionare din partea consumatorilor potenţiali, ci formarea indirectă în rândul acestora a unei opinii favorabile faţă de un anumit produs sau serviciu ori faţă de producătorii acestora. **P.c.** poate fi clasificată: a) după categoria produselor (industriale, agroalimentare, bunuri de consum, bunuri de investiţii) sau a serviciilor; b) după calitatea promotorului; c) după calitatea destinatarului; d) după modul de adresare. **P.c.** se realizează prin diferite mijloace publicitare.

PUBLICITATE IMOBILIARĂ, ansamblu de operaţiuni şi tehnici juridice, bazat pe sistemul de evidenţă al cadastrului general, are ca obiect înscrierea în cartea funciară a actelor şi faptelor juridice referitoare la imobilele din aceeaşi localitate. Ea se efectuează de către birourile de carte funciară al judecătoriilor, pentru imobilele situate în raza teritorială de activitate a acestora. Unul sau mai multe imobile alipite de pe teritoriul unei localităţi, aparţinând aceluiaşi proprietar, formează corpul de proprietate ce se înscrie în cartea funciară. Mai multe corpuri de proprietăţi, de pe teritoriul aceleiaşi localităţi, aparţinând unui proprietar, formează partida sa cadastrală ce se înscrie în aceeaşi carte funciară. Cărţile funciare întocmite şi numerotate pe teritoriul administrativ al fiecărei localităţi alcătuiesc, împreună, registrul cadastra de publicitate imobiliară al acestui teritoriu, ce se ţine de către biroul de carte funciară al judecătoriei în a cărei rază teritorială de activitate este situat bunul respectiv. Acest registru se întregeşte cu un registru special de intrare, cu planul de identificare al imobilelor, cu repertoriul imobilelor, indicând numărul cadastral al parcelelor şi numărul de ordine al cărţilor funciare în care sunt înscrise, cu index al-

fabetic al proprietarilor şi cu o mapă în care se vor păstra cererile de înscriere, împreună cu un exemplar al înscrisurilor constatatoare ale actelor sau faptelor juridice supuse înscrierii. Cartea funciară este alcătuită din titlu, indicând numărul ei şi numele localităţii în care este situat imobilul, precum şi din trei părţi: A. Partea I, referitoare la descrierea imobilelor, care cuprinde: a) numărul de ordine şi cel cadastral al fiecărui imobil; b) suprafaţa terenului, categoria de folosinţă şi, după caz, construcţiile; c) amplasamentul şi vecinătăţiile; d) valoarea impozabilă. B. Partea a II-a, referitoare la înscrierile privind dreptul de proprietate, care cuprinde: a) numele proprietarului; b) actul sau faptul juridic care constituie titlul dreptului de proprietate, precum şi menţionarea înscrisului pe care se întemeiază acest drept; c) strămutările proprietăţii; d) servituţiile constituite în folosul imobilului; e) faptele juridice, drepturile personale sau alte raporturi juridice, precum şi acţiunile privitoare la proprietate; f) orice modificări, îndreptări sau însemnări ce s-ar face în titlu, în partea I sau a II-a a cărţii funciare, cu privire la înscrierile făcute. C. Partea a III-a, referitoare la înscrierile privind dezmembrămintele dreptului de proprietate şi sarcini, care cuprinde: a) dreptul de superficie, uzufruct, uz, folosinţă, abitaţie, servituţiile în sarcina fondului aservit, ipoteca şi privilegiile imobiliare, precum şi locaţiune şi cesiunea de venituri pe timp mai mare de 3 ani; b) faptele juridice, drepturile personale sau alte raporturi juridice, precum şi acţiunile privitoare la drepturile reale înscrise în această parte; c) sechestrul, urmărirea imobilului sau a veniturilor sale; d) orice modificări, îndreptări sau însemnări ce s-ar face cu privire la înscrierile făcute în această parte. Datele din cartea funciară pot fi redate şi arhivate şi sub formă de înregistrări pe microfilme şi pe suporturi accesibile echipamentelor de prelucrare automată a datelor. Aceaste au aceleaşi efecte juridice şi forţă probatoare echivalentă cu înscrisurile în baza cărora au fost redate. Dreptul de proprietate şi celelalte drepturi reale asupra unui imobil se vor înscrie în cartea funciară pe baza actului prin care s-au constituit ori s-au transmis în mod valabil. Radierea înscrierii dreptului de proprietate şi a celorlalte drepturi reale se va face în temeiul actului care exprimă consimţământul titularului la stingerea lor, cu excepţia drepturilor care se sting la împlinirea termenului menţionat în înscriere sau a drepturilor viagere care se sting prin moartea titularului lor. Hotărârea judecătorească definitivă şi irevocabilă, sau, în cazuri anume prevăzute de lege, decizia autorităţii administrative va înlocui actul menţionat. Modificarea conţinutului unui drept ce grevează un drept real imobiliar se înscrie, dacă legea nu dispune altfel, potrivit regulilor stabilite pentru dobândirea şi stingerea drepturilor reale. Înscrierea unui drept se poate efectua numai: a) împotriva aceluia care, la înregistrarea cererii sale, era înscris ca titular al dreptului asupra căruia înscrierea urmează sa fie făcută; b) împotriva aceluia care, înainte de a fi înscris, şi-a grevat dreptul, dacă amândouă înscrierile se cer deodată. Dacă mai multe persoane şi-au cedat succesiv una celeilalte dreptul real asupra unui imobil, iar înscrierile nu s-au făcut, cel din urmă îndreptăţit va putea cere înscrierea dobândirilor succesive o dată cu aceea a dreptului său, dovedind prin înscrisuri originale întreg şirul actelor juridice pe care se întemeiază înscrierile. Înscrierile întemeiate pe obligaţiile defunctului se vor putea face şi după ce dreptul moştenitorului a fost înscris, în măsura în care se dovedeşte că moştenitorul este ţinut de aceste obligaţii. Înscrierile în cartea funciară devin opozabile faţă de terţi de la data înregistrării cererii. Ordinea înregistrării cererii va determina rangul în-

scrierii. Dreptul de proprietate şi celelalte drepturi reale sunt opozabile faţă de terţi, fără înscrierea în cartea funciară, când provin din succesiune, accesiune, vânzare silită şi uzucapiune. Aceste drepturi se vor înscrie, în prealabil, dacă titularul înţelege să dispună de ele. În aceleaşi condiţii sunt opozabile faţă de terţi şi drepturile reale dobândite de stat şi de orice persoană, prin efectul legii, prin expropriere sau prin hotărâri judecătoreşti. Cel care a transmis sau a constituit, în folosul altuia, un drept real asupra unui imobil, este obligat să predea înscrisul translativ sau constitutiv al dreptului, pentru înscrierea în cartea funciară, dacă acest înscris este în posesia sa şi este singurul exemplar doveditor, afară de cazul în care s-a procedat, din oficiu, la înscriere. În cazul în care cel obligat refuză predarea înscrisului, se va cere instanţei judecătoreşti să dispună înscrierea. Dobânditorul anterior poate cere instanţei judecătoreşti să acorde înscrierii sale rang preferenţial faţă de înscrierea efectuată la cererea unui terţ, care a dobândit ulterior imobilul cu titlu gratuit sau care a fost de rea-credinţă la data încheierii actului. Înscrierea provizorie în cartea funciară se face în cazul dobândirii unor drepturi afectate de o condiţie suspensivă sau dacă hotărârea judecătorească pe care se întemeiază nu este definitivă şi irevocabilă. Înscrierea provizorie devine opozabilă terţilor cu rangul determinat de cererea de înscriere, sub condiţiile şi în măsura justificării ei. Justificarea unei înscrieri provizorii îşi întinde efectul asupra tuturor înscrierilor care s-au făcut condiţionat de justificarea ei; nejustificarea unei înscrieri provizorii atrage, la cererea celui interesat, radierea ei şi a tuturor înscrierilor care s-au făcut condiţionat de justificarea acesteia. Dacă în cartea funciară s-a înscris un drept real, în condiţiile legii, în folosul unei persoane, se prezumă că dreptul există în folosul ei, dacă a fost dobândit sau constituit cu bună-credinţă, cât timp nu se dovedeşte contrariul. Dacă un drept s-a radiat din cartea funciară, se prezumă că acel drept nu există. Cuprinsul cărţilor funciare se consideră exact, în folosul acelei persoane care a dobândit, prin act juridic cu titlu oneros un drept real, dacă în momentul dobândirii dreptului n-a fost înscrisă în cartea funciară vreo acţiune prin care se contestă cuprinsul ei sau dacă nu a cunoscut, pe altă cale, această inexactitate. În cazul în care cuprinsul cărţii funciare nu corespunde, în privinţa înscrierii, cu situaţia juridică reală, se poate cere rectificarea acesteia. Prin rectificare, în această materie, se înţelege radierea, îndreptarea sau menţionarea înscrierii oricărei operaţiuni, susceptibilă a face obiectul unei înscrieri în cartea funciară. Orice persoană interesată poate cere rectificarea înscrierilor din cartea funciară, dacă printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă, s-a constatat că: 1. înscrierea sau actul în temeiul căruia s-a efectuat înscrierea nu a fost valabil; 2. dreptul înscris a fost greşit calificat; 3. nu mai sunt întrunite condiţiile de existenţă a dreptului înscris sau au încetat efectele actului juridic în temeiul căruia s-a făcut înscrierea; 4. înscrierea din cartea funciară nu mai este în concordanţă cu situaţia reală actuală a imobilului. Acţiunea în rectificare, sub rezerva prescripţiei dreptului material la acţiune în fond, va fi imprescriptibilă. Faţă de terţele persoane care au dobândit cu bună-credinţă un drept real prin donaţie sau legat, acţiunea în rectificare nu se va putea porni decât în termen de 10 ani, socotiţi din ziua când s-a înregistrat cererea lor de înscriere, cu excepţia cazului în care dreptul material la acţiunea în fond nu s-a prescris mai înainte. Acţiunea de rectificare îşi va produce efectele faţă de terţele persoane care şi-au înscris vreun drept real, dobândit cu bună-credinţă şi prin act juridic cu titlu

oneros, întemeindu-se pe cuprinsul cărţii funciare. Termenul va fi de 3 ani socotiţi de la înregistrarea cererii pentru înscrierea dreptului a cărei rectificare se cere. Hotărârea prin care s-a admis rectificarea unei înscrieri nu va fi opozabilă persoanelor împotriva cărora acţiunea nu a fost admisă. Dacă acţiunea în rectificare a fost înscrisă în cartea funciară, hotărârea judecatorească va fi opozabilă, şi terţelor persoane care au dobândit dreptul după înscriere. Actele şi faptele juridice, privitoare la drepturile personale, la starea şi capacitatea persoanelor în legătură cu imobilele cuprinse în cartea funciară, vor putea fi înscrise la cerere, cu efect de informare pentru terţe persoane. Proprietarul unui imobil poate cere ca intenţia sa de a înstrăina sau de a ipoteca să fie înscrisă, arătând, în acest din urmă caz, suma ce urmează să se garanteze prin ipotecă. Dacă se săvârşeşte înstrăinarea sau ipotecarea, dreptul înscris va avea rangul înscrierii intenţiei. Înscrierea intenţiei de a înstrăin sau de a ipoteca îşi pierde efectul prin trecerea unui termen de 2 luni de la data înregistrării cererii. Anul, luna şi ziua în care înscrierea îşi pierde efectul vor fi arătate atât în înscriere, cât şi în încheierea care a ordonat-o. Orice persoană interesată va putea cerceta cartea funciară şi celelalte evidenţe care alcătuiesc registrul cadastral de publicitate imobiliară, cu excepţia evidenţelor care privesc siguranţa naţională. La cerere, se vor elibera extrase, certificate sau copii legalizate de pe cărţile funciare, cu plata taxelor legale. Nici o autoritate nu va putea cere trimiterea originalului cărţii funciare sau a planurilor de identificare a imobilelor. Mapa înscrisurilor privind înscrierea atacată va putea fi cerută de către instanţa judecatorească. Corpul de proprietăţi constituit prin înscrierile în cartea funciară se va putea modifica prin alipiri, dacă mai multe parcele se unesc într-un singur corp sau dacă se adaugă o nouă parcelă la un corp de proprietate ori se măreşte întinderea unei parcele. De asemenea, corpul de proprietate se modifică şi prin dezlipiri, dacă se despartea o parcelă de un corp sau se micşorează întinderea unei parcele. Dezlipirea unei parcele sau a unei părţi dintr-o parcelă, care face parte dintr-un corp de proprietate, se face împreună cu sarcinile care o grevează. Parcela care este grevată cu sarcini nu poate fi alipita la un corp de proprietate, ci va forma, în caz de dezlipire, un corp de proprietate separat. În caz de alipire sau dezlipire, se vor efectua transcrieri, dacă o parcelă trece dintr-o carte funciară în alta, sau reînscrieri, dacă, dezlipindu-se o parcelă, aceasta se va trece în aceiaşi carte funciară cu un corp de proprietate de sine stătător sau cu o parcelă a unui alt corp de proprietate. Dacă se transcrie o parte din parcelă într-o altă carte funciară, restul se înscrie în vechea carte funciară, cu menţionarea noului număr şi a întinderii, iar dacă toate parcelele înscrise într-o carte funciară au fost transcrise, aceasta se va închide şi nu va mai putea fi redeschisă pentru noi înscrieri. În cazul proprietăţii comune ori în indiviziune vor fi înscrişi în aceiaşi carte funciară toţi proprietarii. În ceea ce priveşte proprietatea indiviză, se va indica cota fiecărui coprprietar. Dacă o construcţie face obiectul proprietăţii pe etaje sau apartamente se va întocmi o carte funciară colectivă pentru întrega construcţie şi câte o carte funciara individuală pentru fiecare etaj sau apartament având proprietari diferiţi. Imobilul va indicat în cartea funciară colectivă cu un număr de parcele nefracţionat. În cărţile funciare individuale, fiecare etaj sau apartament se va indica cu un număr fracţionat, al cărui numărător va fi numărul de parcele arătat în cartea funciară colectivă, iar numitorul va fi, după caz, numărul etajului sau al apartamentului. Înscrierile care privesc întrega clădire se vor face în ambele cărţi funciare. Imobi-

lele ce aparţin domeniului public şi domeniului privat al statului sau, după caz, al unităţii administrativ-teritoriale, se vor înscrie în registrul de publicitate special al unităţii adiministrativ-teritoriale pe care sunt situate. Registrele de publicitate se ţin de către biroul de carte funciară al judecătoriei. Cererea de înscriere în cartea funciară se va depune la biroul de carte funciară al judecătoriei şi va fi însoţită de înscrisul original sau de copia legalizată de pe acesta, prin care se constată actul sau faptul juridic a cărui înscriere se cere. Copia legalizată se va păstra în mapa biroului de carte funciară. În cazul hotărârii judecătoreşti, se va prezenta o copie legalizată, cu menţiune că este definitivă şi irevocabilă. Cererile de înscriere se vor înregistra de îndată în registrul de intrare, cu menţionarea datei şi a numărului care rezultă din ordinea cronologică a depunerii lor. Dacă mai multe cereri au fost depuse deodată la acelaşi birou de carte funciară, drepturile de ipotecă şi privilegiile vor avea acelaşi rang, iar celelalte drepturi, vor primi numai provizoriu rang egal, urmând ca prin judecată să se hotărască asupra rangului şi asupra radierii încheierii nevalabile. În cazul în care judecătorul de la biroul de carte funciară admite cererea, dispune înscrierea prin încheiere, dacă înscrisul îndeplineşte următoarele condiţii: a) cerinţele de validitate a actului juridic; b) are deplină putere doveditoare; c) indică numele părţilor; d) individualizează imobilul cu numărul de parcelă; e) este însoţit de o traducere legalizată, dacă nu este întocmit în limba română. Încheierea va cuprinde determinarea dreptului sau a faptului, indicarea numărului parcelei şi a cărţii funciare, precum şi a părţii cărţii funciare în care urmează a se face înscrierea. În cazul în care identificarea cadastrală a parcelei nu este posibilă, pe baza datelor existente, vor fi folosite schiţe de plan vizate de oficiul judeţean de cadastru, geodezie şi cartografie. Dacă se constată că cererea de înscriere în cartea funciară nu întruneşte condiţiile legale, se va respinge printr-o încheiere motivată. Despre respingerea cererii se va face menţiune în registrul de intrare, în dreptul înregistrării acesteia. Aceste reguli se aplică şi în cazul cererii de radiere. Încheierea se comunică celui care a cerut înscrierea sau radierea unui act sau fapt juridic, precum şi celorlalte persoane interesate potrivit menţiunilor din cartea funciară, cu privire la imobilul în cauză, în termen de 20 de zile de la pronunţarea încheierii, dar nu mai târziu de 60 de zile de la data înregistrării cererii. Încheierea este supusă căilor ordinare de atac; cererea de apel se depune la biroul de carte funciară se înscrie în cartea funciară. În cazul în care se va declara şi recurs, cererea de înscriere respectivă se va comunica biroului de carte funciară pentru înscriere. Hotărârea judecătorească definitivă şi irevocabilă se comunică, din oficiu, biroului de carte funciară, de către instanţa care s-a pronunţat ultima asupra fondului. Înscrierile şi radierile efectuate în cărţile funciare nu pot fi rectificate decât pe baza hotărârii instanţei judecătoreşti rămase definitivă şi irevocabilă. În cazul în care o carte funciară urmează a fi întocmită ori completată prin înscrierea unui imobil car nu a fost cuprins în nici o altă carte funciară, precum şi în cazul în care o carte funciară a fost distrusă, pierdută ori a devenit nefolosibilă, în total sau în parte, din diferite cauze, întocmirea, completarea şi reconstiutirea, după caz, se vor face de către judecătorul de la biroul de carte funciară, la cerere sau din oficiu, cu acordul celor interesaţi, pe baza unei încheieri. În acest scop se vor folosi toate înscrisurile privitoare la imobilele în cauză pentru identificarea parcelelor şi a suprafeţelor, precum şi situaţia dreptului de proprietate, schiţa de plan, constatări la faţa locului sau, după caz, înregistrările după microfil-

me şi pe suporturi accesibile echipamentelor de prelucrare automată a datelor. Încheierea poate fi atacată, după caz, în condiţiile dreptului comun. Erorile materiale săvârşite cu prilejul înscrierilor sau radierilor se pot îndrepta, prin încheiere motivată, de către judecătorul de la biroul de carte funciară, la cerere sau din oficiu, cu sau fără citarea părţilor. Această încheiere se va comunica părţii care nu a fost prezentă. Notarul public care a întocmit un act prin care se transmite, se modifică, se constituie sau se stinge un drept real imobiliar este obligat să ceară, din oficiu, înscrierea în cartea funciară. În acest scop, va trimite cererea de înscriere a acestui act, în ziua întocmirii lui sau cel mai târziu a doua zi, la biroul de carte funciară a judecătoriei în a cărei rază de activitate se află imobilul, în afară de cazul în care partea interesată şi-a rezervat dreptul a face diligenţele necesare pentru înscriere. Instanţa judecătorească va transmite, în termen de 3 zile, hotărârea ramasă definitivă şi irevocabilă, constitutivă sau declarativă asupra unui drept real imobiliar, la biroul de carte funciară al judecătoriei în a cărei rază de activitate se află imobilul. Instanţa judecătorească nu va trece la dezbaterea în fond a acţiunii privind desfiinţarea actului juridic supus înscrierii, dacă acesta nu a fost înscris, în prealabil, pentru informare, în cartea funciară. (D.R.)

PUBLICITATE PROCESUALĂ, principiu fundamental al procesului civil potrivit căruia judecata oricărui proces trebuie să aibă loc în şedinţă publică, permiţându-se astfel nu numai părţilor dar şi persoanelor străine de proces să urmărească desfăşurarea dezbaterilor. **P.p.** asigură calitatea şi obiectivitatea hotărârilor. Potrivit **p.p.** instanţa are obligaţia de a-şi redacta în scris hotărârea şi de a o motiva. Dosarul cauzei fiind public, oricine poate controla justeţea soluţiei, în funcţie de probe şi susţineri. Un alt element al **p.p.** pentru controlul regularităţii activităţii instanţei de judecată este prezenţa necesară a grefierului în toate fazele judecăţii unei cauze, de la probatorii şi dezbateri până la pronunţarea şi contrasemnarea dispozitivului şi a hotărârii. Grefierul nu este numai un organ auxiliar al instanţei dar şi un martor al activităţii ei. Deliberarea judecătorilor se face, însă, în secret în camera de consiliu dar pronunţarea hotărârii se face de preşedinte în şedinţă publică. Instanţa poate dispune însă ca dezbaterile să se facă în şedinţă secretă, dacă dezbaterea publică ar putea vătăma ordinea sau moralitatea publică sau pe părţi. În acest caz, părţile vor putea fi însoţite, în afară de apărătorii lor, de cel mult două persoane desemnate de ele; a se vedea şi *principiul publicităţii*.

PUBLICITATEA POSESIEI, calitate cerută pentru ca stăpânirea materială a unui lucru să constituie o posesie utilă, concretizată în exercitarea posesiei pe faţă, în mod public, adică întocmai aşa cum ar proceda în exercitarea ei un adevărat proprietar.

PUNERE DE SIGILII, formalitate procedurală ce, potrivit legii, trebuie îndeplinită în cadrul urmăririi silite a bunurilor mobile atunci când executorul judecătoresc nu desemnează un custode căruia să-i predea spre păstrare şi pază bunurile urmărite. Legea dispune că, deplasându-se la domiciliul debitorului, executorul judecătoresc, în cazul în care acesta nu dă curs somaţiei sale verbale de plată, va încheia un proces-verbal menţionând bunurile urmărite, iar apoi va pecetlui obiectele descrise în actul respectiv sau va institui un custode pentru păstrarea lor. Ruperea sigiliilor aplicate în alte condiţii decât cele admise de lege, constituie infracţiune.

PUNERE ÎN ÎNTÂRZIERE, manifestare de voinţă formală, prin care creditorul, înştiinţează pe debitor că obligaţia sa a ajuns la scadenţă şi îl invită să şi-o execu-

te. **P. în î.** se face, de obicei, printr-o notificare scrisă adresată prin intermediul executorului judecătoresc; părţile pot conveni însă ca **p. în î.** să se facă în orice altă formă, sau ca ea să nu mai fie necesară, debitorul urmând a fi pus în întârziere prin simpla împlinire a termenului de executare; aceleaşi efecte le produce şi o cerere de chemare în judecată a debitorului, chiar introdusă la o instanţă necompetentă. Dacă legea sau contractul nu prevăd altfel, simpla împlinire a termenului nu are efectul unei **p. în î.**, putându-se presupune că atâta timp cât nu cere executarea creanţei sale, creditorul nu este prejudiciat prin întârziere şi că el a acordat, tacit, o prorogare a termenului. În mod obişnuit, **p. în î.** se face la scadenţă; ea poate fi făcută chiar mai înainte, dar în acest caz ea nu va produce efecte decât de la scadenţă. **P. în î.** nu este aplicabilă decât în domeniul obligaţiilor contractuale; creditorul unei obligaţii din delict nu este ţinut să pună pe debitor în întârziere. Uneori, însăşi natura obligaţiei face inaplicabilă ori inutilă **p. în î.**. În anumite cazuri, însuşi legiuitorul prevede expres că **p. în î.** nu este necesară sau că anumite efecte ale acesteia se produc independent de **p. în î.**. Astfel, cel care a primit cu rea-credinţă o plată nedatorată, trebuie să o restituie împreună cu fructele produse din ziua plăţii; cel care a furat un lucru suportă riscurile pieirii lui, chiar fortuite, fiind de drept în întârziere în ce priveşte obligaţia restituirii lucrului sau a preţului acestuia; moştenitorii unui debitor pus în întârziere se află în situaţia acestuia, neîfiind necesară în privinţa lor o **p. în î.** distinctă etc. **P. în î.** produce următoarele efecte: a) din momentul ei debitorul datorează daune-interese moratorii şi/sau compensatorii; b) din acest moment încep să curgă dobânzile pentru sumele de bani daotorate; c) trec asupra debitorului riscurile pieirii fortuite a lucrului cert transmis, dar încă nepredat creditorului, afară dacă debitorul dovedeşte că lucrul ar fi pierit şi la creditor, dar i l-ar fi predat. Efectele **p. în î.** încetează prin renunţarea expresă a creditorului ori prin renunţarea sa tacită acordarea de către creditor a unui nou termen de executare; acceptarea de către el a unei novaţii; renunţarea la acţiune sau perimarea acţiunii prin care debitorul a fost pus în întârziere etc. **P. în î.** a debitorului poate înceta şi prin oferta reală urmată de consemnaţiune, care pun în întârziere pe creditor.

PUR POTESTATIV, a se vedea *condiţie pur potestativă*.

PURGAREA IPOTECII, facultate oferită prin lege deţinătorului unui imobil ipotecat, de a proceda la eliberarea imobilului de toate ipotecile şi privilegiile care-l grevează, oferind creditorului ipotecar sau privilegiat preţul imobilului, dacă l-a cumpărat, sau valoarea lui, dacă l-a dobândit cu titlu gratuit. **P. i.** este posibilă chiar dacă creanţele ipotecare sau privilegiate n-au ajuns încă la scadenţă. Deţinătorul imobilului care a procedat la **p.i.** are acţiune în regres împotriva adevăratului debitor al creditorului ipotecar sau privilegiat, de la care a cumpărat imobilul, în temeiul garanţiei de evicţiune, dacă vânzătorul n-a stipulat o clauză de neräspundere în acest sens.

PURGATIO MORAE DEBITORIS, şteregerea de întârziere (a plăţii) a debitorului. (D.R.)

PUTATIV, a se vedea: *căsătorie putativă; titlu putativ*.

PUTERE DE A REPREZENTA, calitate dată reprezentantului, de către cel reprezentat, de către lege sau de către instanţa judecătorească, în temeiul căreia acesta este împuternicit să încheie un act juridic în numele şi în contul reprezentantului. Întinderea **p. de a r.** poate fi foarte diferită, mergând de la simpla împuternicire de a semna înscrisul constatator al unui act ju-

ridic, al cărui conţinut a fost deja încheiat direct între părţi, şi până la împuternicirea de a suplini, complet voinţa absentă a celui reprezentat cu voinţa reprezentantului, neîngrădită decât de nevoia de a fi pusă în slujba intereselor legitime ale celui reprezentat. Actul juridic încheiat de reprezentant în limitele **p. de a r.** atribuite, îşi produc efectele direct în persoana celui reprezentat, care devine el însuşi creditor sau debitor şi care, deci, trebuie să aibă, şi el, capacitatea de a se obliga. Actul încheiat este însă inopozabil celui reprezentat, în măsura în care reprezentantul a depăşit limitele puterilor ce i-au fost conferite, afară dacă reprezentantul ratifică ulterior actul astfel încheiat. Actul juridic încheiat de o persoană, în numele şi în contul altei persoane, fără a fi avut **p. de a r.** (reprezentare fără împuternicire), poate fi privit ca o gestiune de afaceri sau ca o promisiune de a determina pe cel reprezentat să ratifice ulterior actul astfel încheiat.

PUTEREA LUCRULUI JUDECAT, efectul principal al hotărârii irevocabile pronunţate de organul de jurisdicţie, efect consacrat de codul civil ca o prezumţie legală absolută, ce împiedică partea care a pierdut procesul să repună în discuţie dreptul recunoscut prin acea hotărâre. Pentru ca o hotărâre irevocabilă să poată fi opusă cu **p.l.j.** într-o nouă acţiune este necesar să existe între prima acţiune şi cea de a doua tripla identitate de elemente: aceleaşi părţi, în aceeaşi calitate, acelaşi obiect şi aceiaşi cauză. **P.l.j.** se valorifică prin mijlocirea unei excepţii de fond, ce poate fi ridicată oricând de partea interesată sau din oficiu de către instanţă; a se vedea şi *hotărâre judecătorească*.

QUAE CONTRA LEGIS PROHIBITIONEM FIUNT PRO INFECTIS HABENTUR, cele ce se fac împotriva prohibiţiei (interdicţiei) legii se consideră a nu fi făcute. (D.R.)

QUAE FACTA LAEDUNT PIETATEM, EXISTIMATIONEM, VERCUNDIAM NOSTRAM, CONTRA BONOS MORES FIUNT, faptele care jignesc (încalcă) pietatea, reputaţia şi cinstea noastră, se fac contra bunelor moravuri. (D.R.)

QUAE TEMPORALIA SUNT AD AGENDUM PERPETUA SUNT AD EXCIPIENDUM, cele ce sunt vremelnice pentru o acţiune juridică sunt permenente pentru a constitui o excepţie. (D.R.)

QUI ACCUSARE VOLUNT PROBATIONES HEBERE DEBEUT, cei ce vor să acuze trebuie să aibă dovezi. (D.R.)

QUI DOLO DESIIT POSSIDERE, cel care a încetat să posede din cauza unui dol.

QUI FACIT PER ALIUM EST PERINDE AC SI FACIAT PER SE IPSUM, cel care lucrează prin altul este ca şi cum ar lucra prin el însuşi. (D.R.)

QUI IN IURE CONFESSUS EST, SUAM CONFESIONEM INFIRMARE NON POTEST, cine a mărturisit la judecată nu poate să-şi infirme mărturisirea. (D.R.)

QUI POTEST MAIUS POTEST ET MINUS, cine este în stare de ceva mai important este capabil şi de ceva mai puţin important.

QUI SUO IURE UTITUR NEMINEM LAEDIT, cine se foloseşte de dreptul său nu vatămă pe nimeni.

QUI TACET CONSENTIRE VIDETUR, cine tace pare să consimtă.

QUI TACET NON UTIQUE FATETUR SED TAMEN VERUM EST EUM NON NEGARE, cine tace nu mărturiseşte neapărat, ci adevărul este doar că el nu neagă.

QUID NULLUM EST CONFIRMARI NEQUIT, ceea ce este nul nu poate fi confirmat.

QUOD AB INITIO NULLUM EST NULLO LAPSU TEMPORIS CONVALESCERE POTEST, ceea ce de la început este nul nu se poate însănătoşi prin scurgerea timpului.

QUOD ERAT DEMONSTRANDUM, ceea ce era de demonstrat.

QUOD NULLUM EST CONFIRMARI NEQUIT, ceea ce este inexistent nu poate fi confirmat.

QUOD NULLUM EST NULLUM PRODUCIT EFFECTUM, ceea ce este nul nu produce nici un efect.

QUORUM, număr minim de membri ai unui consiliu de administraţie, adunare generală a acţionarilor unei societăţi comerciale care trebuie să fie prezenţi în mod necesar şi obligatoriu pentru desfăşurarea valabilă a lucrărilor pentru care s-au întrunit. În lipsa unei dispoziţii legale ori a altei reglementări statutare sau convenţionale care să stabilească **q.**, se consideră că el constă din majoritatea membrilor îndreptăţiţi să acţioneze; totuşi, în cazul adunărilor generale ale acţionarilor, **q.** se stabileşte nu după numărul acţionarilor prezenţi ci după valoarea capitalului pe care aceştia îl reprezintă. **Q.** nu trebuie confundat cu majoritatea necesară legală, de membri sau, după caz, de capital, pentru adoptarea valabilă a hotărârilor care se stabilesc tocmai prin raportarea la **q.** şi nu la numărul total de membri sau la valoarea totală a capitalului. Prin statut se pot prevedea totuşi soluţii derogatorii de la acest principiu.

RADIEREA INSCRIPŢIEI IPOTECARE, încetarea efectelor unei inscripţii ipotecare, chiar înainte de împlinirea termenului legal de perimare de 15 ani, la cererea părţilor interesate, printr-o încheiere de **r.i.i.** dată de judecătorul desemnat de preşedintele instanţei sau printr-o hotărâre judecătorească definitivă dată de instanţă la cererea debitorului care ar dovedi nevalabilitatea constituirii ipotecii sau a înscrierii ei, perimarea inscripţiei sau stingerea datoriei garantate. Când **r.i.i.** este doar parţială, ea îmbracă aspectul reducerii **i.i.**.

RADIEREA MĂRCII DE FABRICĂ, DE COMERŢ SAU DE SERVICIU, operaţie efectuată de organul competent, la cererea titularului dreptului la marcă sau a altor persoane interesate, ori din oficiu, prin care se face să înceteze efectele înregistrării mărcii, ca urmare a stingerii dreptului la marcă printr-unul din mijloacele de stingere prevăzute de lege: renunţarea titularului, expirarea perioadei de protecţie, anularea mărcii, lichidarea persoanei juridice titulare neurmată de transmiterea către alta a dreptului la marcă.

RANGUL IPOTECII, locul fiecăreia dintre ipotecile constituite asupra aceluiaşi imobil, în ordinea de preferinţă a satisfacerii creanţelor pe care le garantează, determinat de prioritatea în timp a cererii de efectuare a inscripţiei ipotecare corespunzătoare. **R.i.** se pierde prin perimarea inscripţiei ipotecare sau prin radierea acesteia; reînnoirea inscripţiei ipotecare după perimarea ei conferă ipotecii un nou rang, inferior celui iniţial.

RAPORT DE CAUZALITATE, relaţie în virtutea căreia un fenomen determină apariţia modificarea sau dispariţia altui fenomen. **R. de c.** este o condiţie esenţială a răspunderii civile: autorul faptei ilicite răspunde numai dacă se stabileşte că între conduita sa şi consecinţele apărute ce se manifestă uneori sub forma pagubei suferite de victimă, alteori sub forma lezării unui drept personal nepatrimonial aparţinând altuia, există o relaţie de la cauză la efect. Cauza şi efectul sunt termenii fundamentali ai oricărui **r. de c.**; cauza este fenomenul ce determină apariţia, modificarea sau dispariţia altui fenomen, iar efectul este fenomenul care ia fiinţă ca rezultat al acţiunii cauzei. Cauza şi efectul se află într-un raport de succesiune, în care cea dintâi îl precede pe cel de al doilea, iar acesta din urmă succede primei. **R. de c.** este o relaţie de succesiune. **R. de c.** între două fenomene care se succed există doar atunci când primul îl provoacă cu necesitate pe cel de al doilea. O cauză poate produce un anumit efect numai atunci când acţionează în anumite condiţii, care influenţează direct sau indirect, dar întotdeauna în mod necesar, desfăşurarea procesului de trecere a cauzei în efect. În măsura în care apariţia efectului este condiţionată de desfăşurarea acţiunii cauzale în anumite condiţii, acele condiţii sunt şi ele necesare pentru trecerea cauzei în efect. Aceasta nu înseamnă însă că totalitatea condiţiilor în care acţiunea cauzei provoacă efectul reprezintă însăşi cauza acelui efect; condiţiile sunt doar factori ce influenţează apariţia lui. Unul şi acelaşi fenomen poate juca rol diferit, fie de cauză, fie de efect, în relaţii cauzale diferite. Pe plan juridic, fenomen-cauză este acţiunea voluntară a omului, adică o activitate conştientă care cade sub incidenţa de reglementare a normelor juridice, împrejurare ce-i conferă atributul de fapt juridic. Sub aspectul răspunderii civile, nu toate faptele juridice sunt cauze, ci numai acelea prin care, în mod imputabil, se produc consecinţe păgubitoare pentru altul. Pe cale de consecinţă, efectul constă în prejudiciul încercat de victimă, fie ea persoană fizică sau juridică. El poate constitui produsul unei singure cauze ori a mai multor cauze care acţionează concomitent sau succesiv, în acest caz, cercetarea relaţiei cauzale concrete presupune o distincţie între cauza sau cauzele principale şi cele secundare, între cauza sau cauzele ce au avut o acţiune directă şi cele care au actionat în mod indirect. Fenomenul cauză se poate

manifesta deopotrivă, sub forma unei acţiuni ori omisiuni.

RAPORT DE EXPERTIZĂ, înscris oficial întocmit şi semnat de către expertul sau experţii desemnaţi de instanţă într-un anumit litigiu şi care cuprinde constatările şi concluziile acestora. **R. de e.** are trei părţi principale: partea iniţială, în care se arată datele de identitate ale expertului sau ale experţilor şi obiectivele expertizei astfel cum ele au fost stabilite de instanţa de judecată; partea a doua cuprinzând descrierea lucrărilor (operaţiunilor) efectuate de expert precum şi constatările acestuia; partea finală, conţinând concluziile şi propunerile expertului. **R. de e.** se depune la dosar în atâtea exemplare câte părţi cu interese potrivnice sunt, spre a fi comunicat acestora, plus încă unul pentru instanţă.

RAPORT DE PREPUŞENIE, raport juridic al cărui subiecţi sunt comitentul şi prepusul şi care necesită ca una din părţi (comitentul) să exercite o putere, iar cealaltă parte (prepusul) să se afle în subordonarea exercitării acelei puteri. În mod obişnuit, un asemenea raport decurge din contractul individual de muncă; el se naşte atât între cel care încadrează în muncă şi persoana încadrată în muncă cât şi între aceasta din urmă şi o altă persoană juridică decât aceea care a încadrat-o. **R. de p.** poate exista şi în afara contractului individual de muncă, pentru naşterea lui nefiind necesară condiţia ca prepusul să presteze muncă pe baza unui asemenea contract. **R. de p.** poate izvorî şi din alte contracte, dar numai sub condiţia existenţei unui raport de subordonare (contractul de mandat, cel de antrepriză, în măsura în care antreprenorul a acceptat să se conformeze instrucţiunilor clientului, etc.). **R. de p.** se poate naşte şi fără un contract: unul din soţi poate fi, în anumite împrejurări, prepusul celuilalt soţ; copilul poate fi prepusul părintelui şi invers etc. Naşterea **r. de p.** nu este condiţionată decât de existenţa unei autorităţi şi a unei subordonări corelative acesteia, ambele rezultând dintr-un acord al părţilor, în temeiul căruia prepusul acceptă să desfăşoare o activitate în interesul comitetului, supunându-se directivelor acestuia.

RAPORT ÎN NATURĂ, modalitate de realizare a raportului donaţiilor, constând în faptul că succesorul căruia îi revine această obligaţie readuce efectiv la masa succesorală, în natură, bunul pe care l-a primit cu titlu de donaţie. **R. în n.** al donaţiilor se utilizează în special în cazul raportului imobilelor.

RAPORT JURIDIC CIVIL, relaţie socială cu conţinut patrimonial sau personal nepatrimonial stabilită între părţi egale din punct de vedere juridic şi reglementată printr-o normă juridică aparţinând dreptului civil. **R.j.c.** prezintă toate caracterele juridice generale, comune tuturor categoriilor de raporturi juridice; precum şi următoarele caractere specifice: părţile **r.j.c.** au o poziţie de egalitate juridică; părţile **r.j.c.** au posibilitatea să înlăture aplicarea normelor juridice supletive care reglementează raportul dintre ele, înlocuindu-le cu clauze stabilite prin voinţa lor, în măsura în care acestea nu contrazic dispoziţii imperative şi nu contravin ordinei publice şi bunelor moravuri; caracterul voliţional al **r.j.c.** este mai accentuat, în sensul că voinţa părţilor se manifestă în mod hotărâtor, atât la naşterea raportului cât şi la reglementarea lui, iar nu numai la realizarea conţinutului, cum este cazul la celelalte categorii de raporturi juridice. Subiecte ale **r.j.c.** sunt oamenii priviţi individual ca persoane fizice sau organizaţi în colectivităţi ca persoane juridice, cărora legea le recunoaşte calitatea de subiecte de drepturi şi obligaţii. **R.j.c.** implică în mod necesar cel puţin două subiecte şi anume un subiect activ, care este persoana care

dobândeşte drepturi, şi un subiect pasiv, care este persoana ce-şi asumă obligaţii corespunzătoare; cel dintâi este creditor, iar acesta din urmă debitor. În majoritatea raporturilor juridice civile, fiecare dintre subiecte cumulează ambele aceste calităţi. Unele **r.j.c.** se constituie având fie ca subiect activ, fie ca subiect pasiv, fie şi ca subiect activ şi ca subiect pasiv mai multe persoane; în aceste cazuri, de regulă, drepturile şi obligaţiile civile se divid între subiectele active şi respectiv între cele pasive; excepţie fac cazurile de solidaritate, prevăzută de lege sau de convenţia părţilor şi de indivizibilitate, rezultată din natura indivizibilă a obiectului sau din convenţia părţilor care privesc obiectul ca indivizibil. În mod obişnuit subiectele **r.j.c.** sunt de la început individualizate, fie prin încheierea între ele a unui act juridic, fie prin săvârşirea faptului juridic care provoacă raportul respectiv; există însă şi situaţii în care subiectul pasiv nu este individualizat cu ocazia stabilirii raportului juridic, căci obligaţia de a respecta drepturile subiectului activ revine tuturor, individualizarea putând interveni numai ulterior, când o anumită persoană, din totalitatea celor obligate, încalcă această obligaţie. Subiectul activ poate transmite drepturile sale, prin cesiune de creanţă, unei alte persoane; subiectul pasiv nu-şi poate transmite însă obligaţia pe calea unei cesiuni de datorie, ci numai pe calea novaţiunii, prin stingerea obligaţiei vechi şi naşterea unei obligaţii noi, în persoana unui nou debitor. Cât priveşte conţinutul **r.j.c.** acesta este format din drepturile şi obligaţiile corelative ale subiectelor. Obiectul **r.j.c.** este constituit din acţiunea sau inacţiunea la care este îndreptăţit subiectul activ şi de care este ţinut subiectul pasiv.

RAPORT JURIDIC PROCESUAL CIVIL, relaţie socială reglementată de normele juridice procesual civile, stabilită între diferitele organe şi persoane ce participă la activitatea judiciară ce se desfăşoară în vederea soluţionării pricinilor civile şi executării actelor cărora li se atribuie, direct sau cu îndeplinirea unor formalităţi, valoare de titluri executorii. Datorită specificului, formei şi conţinutului, **r.j.p.c.** prezintă următoarele trăsături caracteristice: a) se stabilesc în funcţie de necesitatea participării la activitatea judiciară, ca urmare a faptului că activitatea judiciară nu poate fi concepută fără participarea părţilor şi a instanţei; b) conţinutul acestor raporturi, drepturi şi obligaţii, este stabilit prin dispoziţiile legii, astfel, părţii care face afirmaţii îi revine sarcina probei; martorului să spună adevărul; instanţei obligaţia să judece cauza etc.; c) datorită poziţiei sale, instanţa stabileşte cu toţi ceilalţi participanţi **r.j.p.c.** de putere; în consecinţă, pentru a asigura desfăşurarea normală a activităţii judiciare, instanţa, dacă este cazul, poate aplica sancţiuni procesuale fiecărui participant; d) se stabilesc în mod independent de conflictul de drept material dedus judecăţii; **r.j.p.c.** se nasc şi se afirmă, în cadrul activităţii judiciare, chiar dacă aceasta este începută şi continuată pe baza unui raport juridic litigios pe care instanţa, în finalul judecăţii, îl declară stins sau inexistent. **R.j.p.c.** nu trebuie identificate cu procesul civil. Faptul că unele **r.j.p.c.** se stabilesc în mod necesar şi durează în timp până la sfârşitul procesului, cum sunt, de exemplu, cele dintre instanţă şi părţi, iar altele sunt întâmplătoare şi de scurtă durată, cum sunt cele care privesc administrarea probelor, poate determina doar o clasificare a acestora în principale şi accesorii şi nicidecum susţinerea ideii unităţii lor. Unicitatea şi respectiv identificarea cu procesul nu se justifică, stricto sensu, nici pentru faptul că în cadrul **r.j.p.c.** intervin adeseori schimbări în ceea ce priveşte subiectele, fără ca aceasta să influenţeze unitatea sau mersul procesului. În unele cazuri naşterea

r.j.p.c. este precedată sau urmată, în mod necesar, de naşterea altor raporturi juridice, de altă natură. Astfel: a) depunerea unei cereri de chemare în judecată la poştă implică naşterea **r.j.p.c.** dintre reclamant şi instanţă privind învestirea acesteia din urmă cu judecarea cauzei; angajarea unui apărător implică şi abilitarea acestuia de a se prezenta şi stabili **r.j.p.c.** cu instanţa în numele părţii ş.a.; b) citarea sau comunicarea actelor de procedură implică îndeplinirea obligaţiilor ce decurg din raportul juridic de muncă al agentului procedural; ordonarea efectuării unei expertize necesită încheierea unui raport juridic civil privind prestarea de servicii de către expert etc. Complexitatea activităţii judiciare în cadrul căreia **r.j.p.c.** se nasc şi se afirmă atestă faptul că în practică ele se succed şi se combină, atât între ele cât şi cu alte raporturi juridice de altă natură.

RAPORT PRIN LUARE MAI PUŢIN (ECHIVALENT), modalitate de realizare a raportului donaţiilor, constând în faptul că succesorul căruia îi revine această obligaţie păstrează bunul care i-a fost donat, dar aduce la masa succesorală valoarea lui. Acest raport se realizează: a) prin preluare; coerezii cărora li se datorează raportul preiau şi ei, de la început, din masa succesorală, câte o parte egală cu valoarea donaţiei ce trebuie raportată, iar restul bunurilor succesorale se împarte între toţi comoştenitorii; b) prin imputaţie: valoarea donaţiei care trebuie raportată se scade din partea cuvenită succesorului obligat la raport, aşa încât acesta va primi din succesiune numai diferenţa dintre partea sa succesorală şi valoarea donaţiei; c) în bani: succesorul obligat la raport aduce la masa succesorală contravaloarea în bani a donaţiei primite. Raportul prin luare mai puţin se utilizează în special în cazul raportării donaţiilor de bunuri mobile.

RAPORT SUCCESORAL, operaţie care precede împărţirea moştenirii, constând în readucerea (raportarea) de către anumiţi moştenitori, la masa succesorală, în natură a bunurilor şi a sumelor de bani primite cu titlu gratuit de la de cujus. Formele de **r.s.** sunt: a) raportul donaţiilor; b) raportul datoriilor. Dacă nu se realizează de bună voie de către cel îndatorat, **r.s.** poate fi determinat pe calea acţiunii de **r.s.**, acţiune în realizare, pe care moştenitorii îndreptăţiţi (descendenţi şi soţul supravieţuitor când vine în concurs cu descendenţii) o pot formula împotriva celorlalţi descendenţi sau a soţului supravieţuitor, cărora le revine această obligaţie, atunci când aceştia au fost gratificaţi cu anumite donaţii de către defunct. Acţiunea are caracter personal, datorită faptului că ea nu poate fi introdusă decât împotriva donatarilor, iar nu şi împotriva celor care ar fi dobândit, ulterior, cu orice titlu, bunurile donate unui moştenitor obligat la raport. Este personală şi pentru faptul că moştenitorii reclamanţi, nefiind proprietari ai bunurilor donate, nu au dreptul la acţiunea în revendicare a acestor bunuri şi nici dreptul de urmărire şi de preferinţă corespunzător dreptului real de proprietate. Acţiunea este prescriptibilă în termenul general de 3 ani.

RAPORTUL DATORIILOR, formă a raportului succesoral, constând în readucerea (raportarea) la masa succesorală a sumelor pe care un moştenitor le datorează acesteia, în scopul asigurării egalităţii între moştenitori. Obligaţia raportării datoriilor revine tuturor succesorilor universali sau succesorilor cu titlu universal care vin la împărţeala moştenirii şi priveşte orice fel de datorie, indiferent care ar fi izvorul ei (contract, fapt ilicit, îmbogăţire fără cauză etc.). Practic, **r.d.** se realizează prin preluarea de către ceilalţi moştenitori din masa succesorală de împărţit, de la început, înainte de împărţirea moştenirii, a părţii care revine fiecăruia din valoarea datoriei

succesorului obligat la raportul acesteia şi care, la rândul său, cu ocazia împărţelii moştenirii, va prelua mai puţin cu partea din datorie ce i se cuvenea ca moştenitor.

RAPORTUL DONAŢIILOR, formă a raportului succesoral, constând în readucerea la masa succesorală de către unii dintre moştenitori a bunurilor care le-au fost donate de catre de cujus. Au obligaţia de **r.d.** numai descendenţii defunctului şi soţul supravieţuitor al acestuia, atunci când vine la moştenire în concurs cu descendenţii. Scopul **r.d.** este de a asigura egalitatea între moştenitorii acestei categorii, presupunându-se că dispunătorul a dorit să le facă doar un avans asupra părţii din moştenire la care ar fi fost îndreptăţiţi la decesul său. Pentru a exista obligaţia de raport trebuie să fie îndeplinite următoarele condiţii: a) Succesorul în cauză, descendent ori soţ supravieţuitor care vine la moştenire în concurs cu descendenţii, să fi acceptat succesiunea. Succesorul care a renunţat la succesiune poate să păstreze donaţia în măsura în care ea nu depăşeşte limitele cotităţii disponibile. b) Succesorul să aibă şi calitatea de donatar, adică să fi primit personal donaţia respectivă; dacă donaţia a fost făcută fiului sau soţului succesorului, se consideră că a fost făcută cu scutire de raport. De la această regula fac excepţie moştenitorii care vin la succesiune prin reprezentare, care trebuie să raporteze donaţiile primite de cei pe care îi reprezintă. c) Donaţia să fi fost făcută fără scutire de raport. Dacă a fost făcută cu scutire de raport donaţia este făcută peste partea de moştenire cuvenită celui în cauză. **R.d.** poate fi cerut, pe bază de reciprocitate, de la ceilalţi moştenitori care au această obligaţie, de către oricare dintre descendenţi, precum şi de către soţul supravieţuitor când vine în concurs cu aceştia. De regulă, sunt supuse raportului toate donaţiile: cele făcute prin act autentic; darurile manuale; donaţiile simulate, dacă din împrejurările cazului nu rezultă clar intenţia donatorului de a-l scuti de raport pe cel gratificat pe această cale; donaţiile indirecte. De la această regulă sunt exceptate: a) cheltuielile de hrană, întreţinere, educaţie, cheltuielile de nuntă şi darurile obişnuite; b) fructele şi veniturile bunurilor supuse **r.d.**, dacă au fost dobândite înainte de deschiderea succesiunii. Din punct de vedere al procedeelor practice în care se efectuează, există două feluri de raport al donaţiilor şi anume: a) raportul în natură; b) raportul prin luare mai puţin.

RAPORTUL FRUCTELOR ŞI VENITURILOR, raport succesoral având ca obiect fructele şi veniturile bunurilor primite sub formă de donaţie de la defunct. Se datorează numai de la data deschiderii succesiunii. Soluţia exprimă intenţia presupusă a dispunătorului, care, atunci când a făcut donaţia nu s-a putut gândi să interzică donatarului perceperea definitivă a fructelor şi veniturilor bunurilor donate, pe toată perioada în care le va deţine. Ea se impune şi în situaţia în care obiectul donaţiei l-a format numai nuda proprietate asupra bunurilor donate, donatorul păstrându-şi uzufructul, dacă, în fapt, donatorul a permis celor gratificaţi să beneficieze, total sau parţial, şi de fructele şi veniturile acestor bunuri.

RAPORTUL IMOBILELOR, raport succesoral al donaţiilor având ca obiect bunuri imobile. Se efectuează, de regulă, în natură şi are ca efect rezolvirea, cu efect retroactiv, a donaţiei, cu următoarele consecinţe: a) dacă bunul a pierit fortuit donatarul este eliberat de obligaţia de raport, riscul acestui eveniment fiind suportat de succesiune; donatarul va restitui însă, dacă este cazul, indemnizaţia primită de la asigurător; b) donatarul obligat la raport răspunde pentru degradările şi deteriorările care au micşorat valoarea imobilului, cauzate din vina sa, iar dacă bunul a pierit din vina sa, va datora succesiunii valoarea acestuia; c) bunul ra-

portat se întoarce la masa succesorală liber de orice sarcini, cu excepţia ipotecilor, a sarcinilor şi înstrăinărilor consimţite de către proprietari. Succesorul obligat la raport este îndreptăţit să pretindă de la ceilalţi succesori valoarea cheltuielilor necesare, în întregime şi a celor utile în măsura sporului de valoare, pe care le-a făcut cu imobilul, această creanţă fiindu-i garantată printr-un drept de retenţie asupra bunului respectiv. Prin excepţie, **r.i.** se face prin echivalent în următoarele situaţii: a) când donatorul a dispus sau a autorizat această modalitate; b) în caz de pieire a bunului din culpa celui obligat la raport; c) dacă bunul a fost înstrăinat sau ipotecat înainte de deschiderea succesiunii. Evaluarea bunurilor supuse raportului se face avându-se în vedere preţurile de la data deschiderii succesiunii.

RAPORTUL MOBILELOR, raport succesoral al donaţiilor, având ca obiect bunuri mobile, corporale sau incorporale, precum şi sume de bani. Se realizează, de regulă, prin luare mai puţin (prin echivalent), dar poate fi realizat şi în natură, dacă donatorul a impus această modalitate. Din faptul că prin naşterea, la data deschiderii succesiunii, a obligaţiei de raport, donaţia în sine nu este desfiinţată, donatarul rămânând în continuare proprietar al obiectului pe care l-a primit, decurg următoarele consecinţe: a) donatarul suportă riscurile pieirii, chiar fără vina sa a lucrului, aşa încât, într-o asemenea situaţie, el va trebui să raporteze la succesiune valoarea acesteia; b) actele juridice pe care le-a încheiat donatarul în legătură cu bunul îşi păstrează valabilitatea. Valoarea pe care moştenitorul trebuie să o raporteze (echivalentul bunului) este aceea pe care el o avea la data deschiderii succesiunii, apreciată în moneda de la data raportului, şi se determină pe baza actului estimativ anexat donaţiei sau, în lipsa acestuia, pe baza unei expertize.

RAPORTURI PATRIMONIALE ÎNTRE SOŢI, raporturi juridice cu conţinut patrimonial, care se stabilesc între soţi ca efect al încheierii căsătoriei, sunt reglemntate de lege astfel încât să asigure promovarea comunităţii de interese ale familiei şi să servească finalităţilor sociale şi familiale ale instituţiei juridice a căsătoriei. La baza reglementării lor legale stă principiul egalităţii juridice a femeii cu bărbatul. Sfera raporturilor patrimoniale dintre soţi cuprinde toate relaţiile care decurg din aplicarea regimului matrimonial unic şi obligatoriu al comunităţii bunurilor dobândite de oricare dintre soţi în timpul căsătoriei, precum şi relaţiile care se stabilesc în legătură cu: obligaţia soţilor de a contribui, în raport cu mijloacele fiecăruia, la cheltuielile căsătoriei; obligaţia legală de întreţinere instituită de legiuitor între soţi, ca şi între alţi membri ai familiei; dreptul de moştenire al soţului supravieţuitor; respectarea prevederilor speciale ale legii privind interdicţia vânzărilor şi revocabilitatea donaţiilor între soţi; prezumţia de mandat tacit reciproc între soţi; etc.

RAPORTURI PERSONALE ÎNTRE SOŢI, efecte juridice de ordin personal nepatrimonial ale căsătoriei. Prin încheierea căsătoriei se stabileşte între soţi o uniune pe viaţă, întemeiată pe prietenia şi afecţiunea reciprocă dintre soţi, precum şi dintre aceştia şi copii. Bărbatul şi femeia au drepturi şi obligaţii egale în căsătorie. Soţii hotărăsc de comun acord în tot ce priveşte căsătoria. Eventualele neînţelegeri ivite între soţi cu privire la relaţiile lor personale nepatrimoniale trebuie să fie rezolvate de ei. Când între soţi persistă neînţelegeri grave şi permanente asupra problemelor esenţiale ale căsniciei, de natură a face cu neputinţă continuarea căsătoriei cel puţin pentru unul dintre soţi, acesta va putea cere desfacerea căsătoriei prin divorţ, în condiţiile legii. Cele mai importante obligaţii de ordin personal nepatrimonial care revin

soților sunt: obligația de fidelitate; obligația de sprijin moral reciproc; obligația de coabitare; obligația de a purta, în timpul căsătoriei, numele declarat la încheierea ei. După împrejurări, căsătoria poate produce și alte efecte de ordin personal nepatrimonial, cum este dobândirea deplinei capacități de exercițiu de către femeia care se căsătorește înainte de vârsta majoratului.

RATIFICARE, manifestare unilaterală de voință juridică prin care o persoană confirmă, cu efect retroactiv, un act juridic încheiat în numele și pe seama sa de un reprezentant fără împuternicire.

RATIFICAREA GESTIUNII DE AFACERI, manifestare de voință prin care geratul, acceptând gestiunea de afaceri, o transformă retroactiv într-un mandat. Ca urmare a **r.g.de a.**, atât în raporturile dintre gerant și gerat, cât și în raporturile geratului cu terții, se vor aplica regulile contractului de mandat; geratul va fi ținut de toate obligațiile asumate în numele sau în interesul său de către gerant, ca și cum acesta ar fi acționat în baza împuternicirii sale de gestiune pentru gerat; gerantul va avea drept și la dobânzile cuvenite pentru sumele cheltuite în interesul geratului, chiar din ziua efectuării cheltuielilor respective; la sfârșitul gestiunii, gerantul va trebui să dea socoteală geratului.

RĂBOJ, bucată de lemn, despicată în lungime în două subdiviziuni egale, pe care se notau, prin crestături transversale identice, efectuate printr-o singură operație pe subdiviziunile alăturate în poziția inițială, prestațiile unilaterale sau reciproce succesive ale părților. Dacă în momentul alăturării celor două subdiviziuni, purtate fiecare de către una dintre părți, crestăturile coincideau ca formă și număr, existența prestațiilor se considera dovedită. În caz contrar, dovada se considera făcută numai până la concurența numărului cel mai mic de crestături identice, partea interesată putând, însă, să dovedească prin alte mijloace de probă, că s-a comis o eroare sau o fraudă.

RĂMĂȘAG, a se vedea: *pariu; prinsoare.*

RĂSCUMPĂRARE, a se vedea *pact de răscumpărare.*

RĂSPUNDERE CIVILĂ, sancțiune patrimonială cu caracter reparator constând în obligația unei persoane fizice sau persoane juridice care a produs altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită și culpabilă, de a-l repara prin plata unei despăgubiri. **R.c.** poate fi delictuală, cu un caracter mai larg, produsă ca urmare a unei fapte comisive sau omisive care încalcă obligația legală generală de a nu fi vătămate drepturile altora prin fapte ilicite și contractuală, produsă ca urmare a unei fapte voluntare de încălcare a unei obligații preexistente asumate printr-un contract valabil încheiat, constând din neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a acestuia. Angajarea răspunderii în cadrul ambelor forme de **r.c.** este subordonată următoarelor condiții ce vor trebui întrunite cumulativ: a) existența faptei ilicite care aduce atingere unui drept subiectiv; b) săvârșirea faptei cu vinovăție; c) existența unui prejudiciu patrimonial; d) raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu; e) capacitatea juridică a persoanei răspunzătoare. Între cele două forme de răspundere există deosebiri cu privire la: a) natura lor (una fiind legală, iar cealaltă contractuală); b) partea vătămată (în caz de **r.c.** delictuală, această calitate o poate avea orice persoană al cărui drept subiectiv a fost încălcat, iar în caz de **r.c.** contractuală, numai persoana contractantului); c) capacitatea părților (**r.c.** delictuală poate să revină oricărei persoane care a acționat cu discernământ, pe când **r.c.** contractuală implică existența capacității de exercițiu); d) întinderea reparației; **r.c.** delictuală cuprinde pagubele

previzibile şi imprevizibile, pe când **r.c.** contractuală numai pe cele prevăzute sau previzibile în momentul contractării; e) împărţirea răspunderii în caz de coautorat: codebitorii delictuali răspund solidar, pe când în cazul **r.c.** contractuale, solidaritatea trebuie să rezulte expres din lege sau contract; f) dovada culpei autorului trebuie efectuată în cazul **r.c.** contractuale, prin faptul neexecutării contractului. **R.c.** poate fi angajată legal nu numai pentru fapta proprie ci şi pentru fapta altei persoane cât şi pentru edificii şi lucrări pe care autorul le are în pază juridică.

RĂSPUNDERE CIVILĂ CONTRACTUALĂ, formă a răspunderii civile care decurge din neexecutarea întocmai a unor obligaţii contractuale şi care constă în repararea de către debitor, în natură sau prin echivalent, a prejudiciului cauzat astfel creditorului. Antrenarea **r.c.c.** presupune următoarele condiţii: 1) Existenţa unui prejudiciu cauzat creditorului; 2) Existenţa unei încălcări a obligaţiilor contractuale, constând în neececutarea totală sau parţială a obligaţiei ori în neexecutarea ei întocmai; 3) Legătura de cauzalitate între neexecutarea obligaţiei contractuale ori executarea ei necorespunzătoare şi prejudiciul suferit de creditor; 4) Culpa debitorului, a cărei existenţă rezultă implicit din dovada neexecutării obligaţiei (cu unele excepţii, în care culpa debitorului trebuie să fie dovedită separat, cum este cazul obligaţiilor de mijloace, a obligaţiilor născute din contracte în care legea impune debitorului o conduită deosebită de cea obişnuită sau în care o asemenea conduită a fost stipulată de către părţi, ori cazul unei aparenţe de executare, considerată însă insuficientă ori defectuoasă). Atragerea **r.c.c.** are ca efect transformarea conţinutului obligaţiei debitorului, prin înlocuirea obligaţiei sale iniţiale (de a da, de a face sau de a nu face ceva) cu obligaţia de a plăti creditorului o sumă de bani cu titlu de despăgubiri. Debitorul este scutit de **r.c.c.** dacă dovedeşte existenţa unei cauze de exonerare de răspundere, adică dacă face dovada că neexecutarea obligaţiei sale contractuale provine dintr-o cauză străină ce nu-i poate fi imputată: forţa majoră sau cazul fortuit, fapta creditorului, ori fapta unui terţ. De asemenea, debitorul poate fi scutit de **r.c.c.** dacă s-a stipulat în mod valabil în contract vreo clauză de nerăspundere; el poate răspunde doar parţial, dacă s-a stipulat în contract vreo clauză de limitare a răspunderii sale.

RĂSPUNDERE CIVILĂ DELICTUALĂ, formă a răspunderii civile care intervine atunci când prin fapta păgubitoare se încalcă o obligaţie instituită prin lege. În principiu, **r.c.d.** este o răspundere directă, pentru fapta proprie; se poate manifesta şi ca răspundere indirectă, dar numai în cazurile expres reglementate prin lege. În dreptul civil sunt consacrate următoarele cazuri în care **r.c.d.** este indirectă: răspunderea pentru fapta altuia (care cunoaşte trei forme: răspunderea părinţilor pentru faptele prejudiciabile săvârşite de copiii lor minori; răspunderea institutorilor şi artizanilor pentru pagubele pricinuite de elevi şi ucenici şi răspunderea comitenţilor pentru faptele ilicite păgubitoare ale prepuşilor lor); răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin acţiunea lucrurilor sau animalelor aflate în pază. Ca răspundere directă, **r.c.d.** este în toate cazurile subiectivă, întemeindu-se pe culpa celui chemat să răspundă; ca răspundere indirectă, în unele situaţii (răspunderea părinţilor pentru faptele păgubitoare ale copiilor lor şi răspunderea institutorilor şi artizanilor pentru pagubele pricinuite de elevi şi ucenici) **r.c.d.** este subiectivă, întemeindu-se pe o culpă prezumată de lege până la proba contrară; în alte ipoteze (răspunderea comitenţilor pentru faptele păgubitoare ale prepuşilor), ca şi în cazul răspunderii pentru lucruri şi animale, **r.c.d.** are caracter

obiectiv, întemeindu-se pe ideea de cauzalitate. **R.c.d.** prezintă o serie de trăsături specifice în comparaţie cu răspunderea civilă contractuală. Normele legale ce reglementează **r.c.d.** constituie dreptul comun în materia răspunderii civile: tot ceea ce nu este răspundere contractuală, este supus normelor cu caracter general ale răspunderii civile delictuale. Subiect pasiv al **r.c.d.** poate fi atât persoana fizică, cât şi persoana juridică, iar în unele cazuri, statul.

RĂSPUNDERE DIRECTĂ, formă a răspunderii civile delictuale, ce are ca temei obiectiv fapta ilicită cauzatoare de prejudicii săvârşită de către însăşi persoana în sarcina căreia se naşte obligaţia la reparaţie, iar ca temei subiectiv culpa acelei persoane. **R.d.** este o răspundere pentru fapta proprie.

RĂSPUNDERE EXTRACONTRACTUALĂ, forma de drept comun a răspunderii juridice civile, care decurge din încălcări ale normelor legale, altele decât neexecutarea unei obligaţii contractuale, şi care constă în repararea, de către autorul încălcării, în natură sau prin echivalent băneşc, a prejudiciilor cauzate unei alte persoane. **R.e.** se angajează în toate cazurile în care fapta cauzatoare de prejudicii este ilicită, indiferent de izvorul obligaţiei încălcate, cu excepţia obligaţiilor contractuale: pentru delicte sau cvasi-delicte, obligaţii precontractuale, obligaţii izvorâte din acte juridice unilaterale sau direct din lege etc..

RĂSPUNDERE INDIRECTĂ, formă a răspunderii civile delictuale ce are ca temei obiectiv fapta ilicită a persoanelor pentru care cel îndatorat la reparare este obligat, potrivit legii, să răspundă, sau acţiunea păgubitoare a lucrurilor ori animalelor aflate în paza acestuia. **R.i.** este o răspundere pentru fapta altuia sau, după caz, pentru lucruri sau animale; ea intervine numai în situaţiile expres reglementate de lege. Domeniul de aplicare al **r.i.** cuprinde: răspunderea părinţilor pentru faptele copiilor lor minori; răspunderea institutorilor şi artizanilor pentru faptele elevilor şi ucenicilor; răspunderea comitenţilor pentru faptele ilicite ale prepuşilor lor; răspunderea pentru acţiunea păgubitoare a lucrurilor şi animalelor pe care le avem în pază; răspunderea proprietarului pentru pagubele cauzate prin ruina edificiului.

RĂSPUNDERE OBIECTIVĂ, a se vedea: *răspunderea comitenţilor pentru fapta prepuşilor; răspunderea pentru lucrurile neînsufleţite.*

RĂSPUNDERE SUBIECTIVĂ, a se vedea: *răspundere civilă delictuală; răspunderea pentru fapta proprie.*

RĂSPUNDEREA COMITENŢILOR PENTRU FAPTA PREPUŞILOR, formă a răspunderii pentru fapta altuia care dă expresie unei obligaţii legale de garanţie întemeiată pe ideea riscului de activitate şi care este condiţionată de împrejurarea ca prepusului să i se poată imputa o culpă în îndeplinirea funcţiilor ce i-au fost în fapt încredinţate de comitent. **R.c. pt. f.p.** necesită îndeplinirea următoarelor cerinţe: cel pentru care se răspunde (prepusul) să se afle într-un raport de prepuşenie cu cel care răspunde (comitentul); fapta păgubitoare să fi fost săvârşită de către prepus în îndeplinirea funcţiilor ce i-au fost încredinţate; prepusul să fi săvârşit această faptă din culpă. Comitentul răspunde indiferent dacă prepusul a săvârşit fapta păgubitoare în exerciţiul normal al funcţiilor sale, sau abuzând de aceste funcţii. **R.c.pt. f.p.** intervine ori de câte ori funcţia prepusului a oferit acestuia prilejul de a săvârşi fapta ilicită, precum şi în toate cazurile când prepusul a lucrat pentru îndeplinirea scopului în vederea căruia i-au fost încredinţate sarcinile, chiar dacă a acţionat fără să aibă instrucţiuni din partea comitentului, ori împotriva instrucţiunilor primite de la el sau nesoco-

tînd o prohibiţie expresă a acestuia. Comitentul răspunde însă numai pentru faptele prejudiciabile săvârşite de prepus în timpul serviciului; el nu răspunde şi pentru faptele păgubitoare săvârşite de prepus în timpul său liber sau în perioada concediului de boală sau de odihnă. De asemenea, comitentul nu răspunde nici pentru faptele păgubitoare săvârşite de prepus care nu sunt obiectiv imputabile acestuia din urmă; victima poate pretinde obligarea comitentului la despăgubiri numai dacă dovedeşte că prepusul a acţionat din culpă. Comitentul apare astfel, în raporturile cu victima, un garant al consecinţelor negative suferite de aceasta ca urmare a culpei prepusului. Legiuitorul a creat această garanţie legală exclusiv în folosul victimei, pentru asigurarea eficientă a protecţiei juridice a intereselor sale, recunoscând totodată victimei şi dreptul de a pretinde direct de la prepus, în condiţiile dreptului comun, repararea prejudiciului încercat. Atunci când fapta cauzatoare de prejudiciu a fost săvârşită în comun de către mai mulţi prepuşi, victima se bucură de beneficiul solidarităţii, putând solicita repararea integrală de la oricare dintre ei. Răspunderea comitentului este alăturată celei a prepusului; este vorba de o obilgaţie solidară: comitentul şi prepusul, în temeiul a două obligaţii independente (cel dintâi în calitate de garant, cel de al doilea ca autor al faptei ilicite) sunt ţinuţi să repare integral prejudiciul suferit de victimă, aceasta putându-se îndrepta împotriva oricăruia dintre ei, sau împotriva amândurora. Comitentul care a plătit victimei despăgubirea are un drept de regres împotriva prepusului. În cazul în care fapta păgubitoare a fost săvârşită de mai mulţi prepuşi în comun, comitentul se poate întoarce, pentru recuperarea plăţii făcute, împotriva tuturor acestora sau a oricăruia dintre ei; această facultate se justifică prin ideea că în raporturile lui cu prepuşii, comitentul nu este un codebitor solidar alături de ei; plătind despăgubiri victimei, comitentul s-a subrogat în drepturile acesteia, iar prepuşii autori ai faptei ilicite rămân obligaţi solidar faţă de el, întocmai cum erau obligaţi şi faţă de victimă. Dreptul de regres al comitentului împotriva prepusului pentru recuperarea sumei plătite cu titlu de despăgubire victimei se fondează pe ideea că în sarcina comitentului nu se poate reţine, în absenţa probei contrare, nici o culpă în prejudicierea victimei. Dacă se face însă dovada că şi comitentului îi este imputabilă o faptă culpabilă proprie, care a contribuit la producerea prejudiciului, sarcina despăgubirii se repartizează, potrivit regulilor culpei comune, între comitent şi prepus, proporţional cu gravitatea culpei fiecăruia dintre ei. În acest caz, comitentul care a plătit victimei întreaga despăgubire se poate întoarce împotriva prepusului numai pentru partea din plată ce corespunde contribuţiei acestuia la cauzarea prejudiciului. Comitentul îşi pierde dreptul la regres în cazul în care prepusul probează că a săvârşit fapta păgubitoare la ordinul acestuia, precum şi atunci când plăteşte întreaga despăgubire fără să-l înştiinţeze pe prepus, care, necunoscând această împrejurare, plăteşte şi el pentru a doua oară victimei despăgubirea. De astă dată însă comitentul are la îndemână o acţiune împotriva victimei care, primind două despăgubiri pentru un singur prejudiciu, are obligaţia să restituie comitentului plata nedatorată primită de la el.

RĂSPUNDEREA INSTITUTORILOR ŞI ARTIZANILOR (MEŞTEŞUGARILOR) PENTRU FAPTELE CAUZATOARE DE PREJUDICII ALE ELEVILOR ŞI UCENICILOR, caz de răspundere pentru fapta altuia, întemeiată pe o prezumţie legală de culpă, a institutorilor şi artizanilor în supravegherea elevilor şi ucenicilor, ce poate fi răsturnată prin dovada contrară a lipsei de culpă, de către cel

ţinut responsabil, şi totodată pe o prezumţie de cauzalitate, între îndeplinirea prezumat defectuoasă a obligaţiei de supraveghere şi fapta păgubitoare săvârşită de elev sau ucenic. **R.i.şi a.**, spre deosebire de răspunderea părinţilor pentru faptele păgubitoare ale copiilor lor minori, nu este condiţionată de împrejurarea ca cel ţinut răspunzător să aibă locuinţă comună cu acela pentru care este chemat să răspundă; în schimb, deşi legea nu o cere expres, pentru angajarea acestei răspunderi este necesar ca elevul sau ucenicul autor al faptei păgubitoare să fie minor, căci obligaţia de supraveghere poate exista numai cu privire la minori. Pentru intervenţia **r.i. şi a.** se cere şi condiţia ca fapta păgubitoare a elevului sau ucenicului să fi fost săvârşită pe timpul cât el se afla sub supravegherea acestora; institutorii şi artizanii nu răspund pentru pagubele pricinuite de elevi sau ucenici în timpul cât aceştia din urmă nu se aflau, sau nu trebuiau să se afle sub supravegherea acestora. **R.i şi a.** nu operează în cazul în care elevul sau ucenicul se sustrage în timpul desfăşurării programului de şcoală sau practică de sub supravegherea acestora, fugind de la şcoală, din atelier sau din institutul de reeducare; institutorii şi artizanii nu răspund de asemenea, nici pentru faptele păgubitoare ale elevilor sau ucenicilor săvârşite pe când aceştia absentau nemotivat de la program.

RĂSPUNDEREA PĂRINŢILOR PENTRU FAPTELE ILICITE CAUZATOARE DE PREJUDICII ALE COPIILOR LOR MINORI, caz de răspundere pentru fapta altuia bazată pe o prezumţie de culpă, a părinţilor în supravegherea şi creşterea copiilor minori care locuiesc împreună cu ei şi totodată de cauzalitate. Lipsa de supraveghere şi de educaţie constituie încălcări ale îndatoririlor părinteşti şi, totodată, factori de cauzare a faptei păgubitoare săvârşite de minor şi a prejudiciului provocat prin acea faptă. Ambii părinţi răspund pentru faptele păgubitoare ale copiilor lor minori, răspunderea lor fiind solidară. Legea se referă la părinţii din căsătorie, dar au fost asimilati acestora şi părinţii dinafara căsătoriei, indiferent dacă filiaţia faţă de ei a fost stabilită prin recunoaştere sau prin hotărâre judecătorească, precum şi adoptatorii, fără a se distinge după cum adopţia este cu efecte depline sau cu efecte restrânse. Prezumţia legală de culpă care revine părinţilor, fie ei din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptatorii (cu particularitatea că în acest caz importanţă prezintă şi intervalul de timp care a trecut de la încuviinţarea adopţiei şi săvârşirea faptei ilicite, întrucât este pusă în discuţie însăşi fundamentarea răspunderii, faţă de faptul că, în concret nu se poate vorbi de o creştere sau educare de către adoptatori a minorului, lipsind timpul necesar pentru acest proces de durată, ci doar o eventuală culpă în supraveghere; adoptatorii pot răsturna prezumţia lor de culpă, bunăoară, prin faptul că înaintea adopţiei minorul nu a beneficiat de o creştere şi educare corespunzătoare, şi că ei au exercitat o supraveghere neculpabilă) nu poate fi însă extinsă prin analogie şi asupra altor persoane care, fără a avea calitatea de părinţi, sunt ţinuţi de îndatoriri asemănătoare îndatoririlor părinteşti faţă de persoanele care au nevoie de ocrotire; această prezumţie nu cade nici în sarcina rudelor sau altor persoane, ori a instituţiilor de ocrotire, cărora minorul le-a fost încredinţat cu prilejul divorţului părinţilor lui, şi nici în sarcina persoanelor sau instituţiilor de ocrotire cărora minorii le-au fost daţi, în condiţiile legii, cu încuviinţarea părinţilor sau tutorelui, în plasament familial. În cazurile în care, prin efectul scindării ocrotirii părinteşti, exerciţiul drepturilor şi îndeplinirea îndatoririlor părinteşti trec numai asupra unuia dintre părinţi, acestuia sin-

gur îi revine şi paza copilului, iar prezumţia de răspundere operează exclusiv asupra acestui părinte. Asemenea cazuri sunt: ipotezele în care unul dintre părinţi este mort, decăzut din drepturile părinteşti, pus sub interdicţie sau, din orice împrejurare, se află în neputinţă de a-şi manifesta voinţa; situaţia - divorţului când răspunderea revine integral părintelui căruia i s-a încredinţat copilul spre creştere şi educare; ipoteza copilului din afara căsătoriei pentru care răspunde numai părintele faţă de care i-a fost stabilită filiaţia, iar în cazul când stabilirea filiaţiei s-a făcut faţă de ambii părinţi, numai acela căruia i s-a încredinţat copilul; situaţia în care unul din părinţi fiind declarat mort prin hotărâre judecătorească, celălalt se recăsătoreşte, dacă hotărârea declarativă de moarte este ulterior anulată, răspunde numai părintele căruia i-a fost încredinţat copilul; în situaţia adopţiei în care răspunderea trece de la părinţii fireşti la adoptator. Legea stabileşte două condiţii pentru ca răspunderea părinţilor să devină aplicabilă şi anume: a) copilul să fie minor la data săvârşirii faptei; b) copilul să locuiască împreună cu părinţii, comunitatea de locuinţă a copilului şi părinţilor fiind o premisă necesară pentru ca aceştia din urmă să poată exercita supravegherea şi să facă direct educaţie copilului. În cazurile când, prin efectul scindării ocrotirii părinteşti, dreptul de a ţine copilul revine exclusiv unui din părinţi, condiţia comunităţii de locuinţă fiind îndeplinită numai faţă de acesta şi răspunderea îi va reveni în întregime lui. Condiţia comunităţii de locuinţă nu este îndeplinită nici faţă de părintele care se află în executarea unei pedepse privative de libertate sau în arest preventiv şi nici faţă de părintele dispărut, afară de situaţia în care dispariţia este opera voinţei acelui părinte; tot astfel, nu este îndeplinită această condiţie nici în cazul copilului care, datorită încheierii unui contract de muncă, are o locuinţă proprie, distinctă de aceea a părinţilor săi. Alte situaţii în care condiţia comunităţii de locuinţă nu este îndeplinită sunt: situaţia în care autoritatea tutelară încuviinţează ca minorul care a împlinit vârsta de 14 ani să aibă locuinţa în altă localitate, în scopul desăvârşirii studiilor sau a pregătirii profesionale; situaţia părăsirii fortuite de către minor a locuinţei părinteşti şi instalarea lui, în pofida opoziţiei părinţilor şi a diligenţelor depuse de aceştia în supraveghere, într-o altă locuinţă, cum este cazul minorei care se muta în locuinţa concubinului ei. Victima, sub condiţia ca atât minorul cât şi părintele să aibă discernământ, poate opta între acţiunea în răspundere pentru fapta proprie, acţiunea în răspundere pentru fapta altuia, îndreptându-se împotriva părinţilor şi o acţiune în răspundere combinată, urmărind obligarea în solidar a părinţilor şi a copilului. Părinţii sunt exoneraţi de răspundere dacă probează că n-au putut împiedica săvârşirea faptei păgubitoare. În cazul în care minorul a săvârşit fapta ilicită împreună cu alte persoane, iar părinţii lui au fost obligaţi la repararea integrală a prejudiciului, părinţii se pot îndrepta împotriva celorlalţi coautori cu o acţiune în regres şi, dovedind culpa fiecăruia dintre ei, să obţină partea lor la reparaţie, corespunzător gravităţii culpei dovedite.

RĂSPUNDEREA PENTRU AERONAVE. 1) **r.p.a.** clasice, formă a răspunderii pentru lucrurile neînsufleţite, având ca subiect pasiv pe acela care exploatează o aeronavă de tip clasic şi drept scop repararea pagubelor cauzate în timpul zborului, persoanelor şi bunurilor care nu se află la bord, cel mai frecvent a pagubelor cauzate la sol. Este o răspundere obiectivă, exploatantul fiind ţinut să răspundă chiar pentru cazul de forţă majoră; pentru a se exonera el trebuie să dovedească dolul sau culpa gravă a victimei. Obligaţia de garanţie a exploatan-

tului în timpul zborului aeronavei faţă de terţii aflaţi la sol se referă nu numai la efectele calamităţilor naturale, dar şi la consecinţele păgubitoare decurgând din culpa uşoară a persoanelor păgubite. Potrivit legii prin care se reglementează activităţile aeronautice civile, exploatantul este ţinut responsabil atât pentru pagubele pricinuite terţilor sau bunurilor acestora aflate pe sol, atât în caz de accident, datorat prăbuşirii aeronavei sau căderii unui corp aflat la bordul acesteia, cât şi pentru orice pagube cauzate prin simplul fapt al zborului; 2) **r.p.a.** supersonice, formă a răspunderii pentru lucrurile neînsufleţite, similară cu aceea a răspunderii pentru aeronavele de tip clasic, ale cărei reguli şi principii, în absenţa unei reglementări specifice prin legea naţională sau prin convenţii internaţionale, îi sunt aplicabile. Caracteristic zborului acestui tip de nave este bangul sonic şi undele de şoc produse cu prilejul depăşirii vitezei sunetului, care sunt susceptibile să determine la sol producerea unor prejudicii cum ar fi: spargerea geamurilor şi a obiectelor fragile; crăparea zidurilor clădirilor sau chiar prăbuşirea unor construcţii; unele tulburări fizice sau psihice la oameni etc.. Pentru pagubele astfel pricinuite, răspunde acela care exploatează aeronava supersonică ce le-a provocat; fiind vorba de o răspundere obiectivă, fără culpă, victima este îndreptăţită să pretindă repararea prejudiciului încercat, de îndată ce face dovada acestui prejudiciu, precum şi a raportului de cauzalitate dintre el şi zborul aeronavei supersonice.

RĂSPUNDEREA PENTRU ENERGIA NUCLEARĂ, formă a răspunderii pentru lucrurile neînsufleţite având ca sursă utilizarea energiei nucleare şi drept scop repararea prejudiciilor ce decurg din accidentele ocazionate de această utilizare. **R.pt.e.n.** constituie o formă agravată de răspundere obiectivă, în sensul că accidentele datorate utilizării energiei nucleare nu pot fi prevenite, în actualul stadiu al dezvoltării ştiinţei şi tehnicii, nici chiar în cazurile în care se iau cele mai severe măsuri de prudenţă şi de prevedere; pe de altă parte, întrucât consecinţele păgubitoare pe care le implică riscul nuclear pot apare după un interval de mai mulţi ani şi se pot răspândi pe o arie foarte largă, raportul de cauzalitate dintre fapta păgubitoare şi asemenea consecinţe se prezumă, victimei neputându-i-se pretinde să probeze o situaţie de fapt care, datorită scurgerii timpului şi extinderii ei spaţiale, poate crea dificultăţi de neînlăturat în ce priveşte probaţiunea. **R.pt.e.n.** poate fi înlăturată numai prin dovada cazului de forţă majoră sau a unor situaţii asimilate acestuia cum ar fi: fapta de neînlăturat a unui terţ şi fapta victimei.

RĂSPUNDEREA PENTRU FAPTA ALTUIA, răspundere indirectă, formă a răspunderii civile delictuale, care derogă de la dreptul comun în materie şi care se înfăţişează sub forma prezumţiilor de răspundere stabilite de lege în sarcina unor persoane având calitatea de părinţi, institutori, artizani sau comitenţi, pentru faptele ilicite cauzatoare de prejudicii săvârşite de alte persoane: copii, elevi, ucenici sau prepuşi aflate în supravegherea, îndrumarea sau la dispoziţia lor. Cei prezumaţi de lege responsabili pentru faptele altora sunt desemnaţi şi prin termenul "partea responsabilă civilmente"; această expresie este utilizată mai ales în situaţiile în care acţiunea în răspundere civilă este formulată în cadrul procesului penal, fiind menită să sublinieze că numai în domeniul dreptului civil este posibilă şi admisibilă tragerea la răspundere a unei persoane pentru fapte săvârşite de alte persoane. Legea reglementează trei situaţii de **r.pt. f.a.** şi anume: răspunderea părinţilor pentru pagubele pricinuite prin faptele copiilor lor minori; răspunderea institutorilor şi artizanilor pentru faptele păgubitoare ale elevilor şi ucenicilor şi răspunderea

comitenţilor pentru faptele ilicite ale prepuşilor lor. În primele două situaţii **r. pt. f.a.** are caracter subiectiv, bazându-se pe o prezumţie de culpă, iar în ultima ipoteză ea are caracter obiectiv, bazându-se pe o prezumţie de cauzalitate.

RĂSPUNDEREA PENTRU FAPTA ANIMALELOR, formă a răspunderii civile delictuale având un regim similar cu răspunderea pentru lucrurile neînsufleţite. Este ţinut responsabil de prejudiciile cauzate de animale paznicul acestora, adică acela care deţine puterea de folosire, direcţie şi control asupra lor şi pe care o exercită personal sau prin prepusul lui, în mod independent. Are calitate de paznic proprietarul animalului, precum şi persoana care a dobândit în mod licit, cu consimţământul acesteia, o autoritate în privinţa animalului; este, de asemenea, paznic şi persoana care a dobândit în mod ilicit puterea de folosire şi control asupra animalului. Răspunderea proprietarului este alternativă cu răspunderea persoanelor care se servesc de animal; acestea din urmă răspund numai pe timpul cât animalul se află în serviciul lor, au deci o răspundere subsidiară, spre deosebire de proprietar, a cărui răspundere este generală. Au dreptul la reparaţie toţi aceia care au fost păgubiţi prin fapta unui animal, precum şi succesorii lor în drepturi; nu au drept de reparaţie paznicul păgubit el însuşi prin fapta animalului de sub paza sa şi nici acela care participă la folosirea animalului cu consimţământul benevol şi dezinteresat al paznicului. **R. pt. f.a.** priveşte animalele care formează obiectul unui drept de proprietate, orice animal apropriat fiind, prin efectul aproprierii, susceptibil de a fi supus unei paze; este irelevant sub acest aspect dacă animalul se află efectiv sub pază sau a scăpat de sub pază, ori este lăsat liber, nepăzit. Intervenţia acestei răspunderi nu comportă vreo distincţie între animale domestice şi cele sălbatice ori între animalele normale şi cele vicioase; se răspunde deopotrivă pentru animalele care trăiesc şi se înmulţesc pe lângă casa omului, ca şi pentru acelea care se află în captivitate la circuri sau în grădini zoologice, pentru porumbeii din crescătorii, iepurii de casă, albinele din stupi şi peştele din iazuri. Legea declară că animalele sălbatice care sunt obiect de vânătoare aparţin statului; se instituie cu privire la aceste animale, în sarcina subiectelor de drept care gospodăresc direct sau au în folosinţă fonduri de vânătoare, o răspundere specială bazată pe o prezumţie legală relativă de culpă. **R. pt. f.a.** fiind supusă, în principiu, aceloraşi reguli ca şi răspunderea pentru lucrurile neînsufleţite, întinderea obligaţiei la reparaţie a paznicului animalului se stabileşte după aceleaşi criterii ca întinderea obligaţiei paznicului lucrului. Paznicul poate fi exonerat dovedind forţa majoră, fapta victimei sau fapta unui terţ pentru care el nu răspunde.

RĂSPUNDEREA PENTRU FAPTA PROPRIE, răspundere directă, formă a răspunderii civile delictuale ce implică obligarea la repararea prejudiciului, a chiar persoanei care a săvârşit fapta păgubitoare. **R.pt.f.p.** poate avea ca subiect pasiv atât o persoană fizică, cât şi o persoană juridică. **R.pt.f.p.** constituie domeniul principal al răspunderii bazate pe culpa făptuitorului; culpa însă nu se prezumă, ci trebuie dovedită de către victimă. Fiind o răspundere subiectivă, bazată pe culpă, persoana fizică poate deveni subiect pasiv al acesteia numai dacă posedă însuşirile psihice intelective şi volitive care să-i permită să prevadă urmările faptei sale şi să aleagă între o conduită licită şi una ilicită; devine subiect al acestei răspunderi numai acela care acţionează cu discernământ în momentul săvârşirii faptei păgubitoare. Cel lipsit total de discernământ nu poate fi ţinut responsabil de fapta sa proprie; se găsesc în această situaţie minorul sub 14 ani, alineatul şi debilul

mintal, precum şi acela care, din alte cauze, este lipsit, permanent sau temporar, de discernământ. Lipsa parţială a discernământului este irelevantă sub aspectul răspunderii civile, legea prezumându-l responsabil pe acela care acţionează cu discernământ diminuat. Persoana juridică dobândeşte calitatea de subiect pasiv al **r.pt.f.p.** în cazul în care fapta păgubitoare a fost săvârşitoare de organul ei cu prilejul îndeplinirii funcţiilor sale.

RĂSPUNDEREA PENTRU LUCRURI NEÎNSUFLEŢITE, formă a răspunderii civile delictuale întemeiată pe o prezumţie legală de cauzalitate în temeiul căreia cel păgubit prin fapta unui lucru poate obţine repararea prejudiciului suferit de la cel ce deţine paza juridică a lucrului respectiv, fără să dovedească vreo culpă a paznicului. Răspunde în calitate de paznic persoana fizică sau juridică ce are lucrul în serviciul său, putând exercita asupra lui o putere independentă de direcţie şi de control, care îi permite să ferească pe alţii de daunele ce ar putea fi produse de lucrul de sub paza sa. O asemenea calitate are proprietarul, acesta rămânând paznic, răspunzător, chiar în privinţa lucrului pe care l-a pierdut; el însă încetează să fie obligat la pază dacă şi-a abandonat lucrul sau dacă a consimţit ca lucrul său să intre în stăpânirea altor persoane. De asemenea au calitatea de paznici şi titularii drepturilor reale principale care constituie dezmembrăminte ale dreptului de proprietate: superficiarul, uzufructuarul, uzuarul, titularul dreptului de abitaţie sau al unei servituţi aparente; de asemenea, sunt paznici şi aceia care dobândesc în temeiul unui act juridic un drept personal cu privire la lucru, adică detentorii precari ai lucrului (depozitarul, comodatarul, locatarul etc.). Stabilirea **r. pt.l.n.** implică în mod necesar distincţia între paza structurii şi paza utilizării lui, deoarece puterea de direcţie şi control asupra lucrului se poate scinda şi trece, prin act juridic, numai în parte asupra altei persoane decât proprietarul. În cazul scindării pazei juridice, proprietarul rămâne paznic al structurii lucrului şi răspunde pentru prejudiciile datorate acestei structuri. De altfel, în toate cazurile proprietarul este prezumat că deţine puterea de direcţie şi control asupra lucrului, câtă vreme acesta nu dovedeşte că a transferat-o, prin efectele unui act juridic, altei persoane; obligaţia lui de pază se prelungeşte în timp chiar dincolo de momentul în care el încetează să mai fie proprietar, ca urmare a transmiterii dreptului său de proprietate, până în momentul predării efective a lucrului către dobânditor, căci numai din acel moment trece asupra acestuia din urmă puterea de direcţie şi control; pe de altă parte, dobânditorul unui lucru poate deveni paznic juridic al acelui lucru chiar mai înainte de a fi dobândit proprietatea lui, dacă punerea sa în stăpânirea lucrului s-a făcut anterior acestei date. Proprietarul încetează să mai fie paznic în privinţa lucrului ce i-a fost furat fără vina sa; prin efectul furtului proprietarul este lipsit de uzul, controlul şi direcţia lucrului, aceste prerogative trecând în fapt asupra hoţului. Tot astfel, prepusul care, încălcând relaţia sa de dependenţă faţă de comitent, foloseşte în interes personal lucrul ce i-a fost încredinţat, devine paznic şi răspunde pentru pagubele pricinuite de acel lucru. Posesorul, fie el legitim sau nelegitim, este prezumat paznic, această calitate derivând nu numai dintr-un raport juridic, ci şi din starea de fapt a posesiei. **R.pt.l.n.** este condiţionată de împrejurarea ca la producerea rezultatului păgubitor să fi participat activ un lucru; participarea lucrului trebuie să îmbrace caracterul unei fapte distincte şi să aibă forţă cauzală proprie. Ca urmare, rămân în afara domeniului de incidenţă al acestei forme de răspundere faptele păgubitoare la producerea cărora lucrurile îndeplinesc numai rolul de instrumente pasive prin care se transmit

efectele negative ale unor fapte omeneşti. **R.pt.l.n.** are caracter obiectiv. Răspunderea paznicului se justifică nu prin conduita sa culpabilă ci prin existenţa unui raport de cauzalitate între lucrul aflat sub paza sa şi prejudiciul încercat de persoana vătămată; pentru ca aceasta din urmă să obţină despăgubirea, este suficientă dovada că lucrul respectiv a participat la producerea prejudiciului. Participarea lucrului poate să aibă loc cu, sau fără contact material, dar obligatoriu trebuie să fie activă, în sensul că ea să fie cauzală, să reprezinte cauza sau una dintre cauzele generatoare ale prejudiciului. Caracterul cauzal al participării lucrului se prezumă de vreme ce victima a făcut dovada că acel lucru a fost implicat, direct sau indirect, în producerea prejudiciului; paznicul se poate exonera de răspundere înlăturând această prezumţie, dacă dovedeşte caracterul necauzal al participării lucrului. Contraproba făcută de paznic are ca efect înlăturarea **r.pt.l.n.** numai în măsura în care probează că lucrul a participat la producerea prejudiciului doar ca un instrument ce a prelungit mâna omului şi că, deci, omul şi nu lucrul a cauzat prejudiciul. Atât proba participării lucrului cât şi contraproba caracterului necauzal al acestei participări pot fi făcute prin orice mijloace de dovadă. În cazul în care o terţă persoană suferă un prejudiciu la producerea căruia participă cauzal două sau mai multe lucruri, având paznici diferiţi, victima poate pretinde reparaţie integrală oricăruia dintre paznicii acelor lucruri; la rândul lui, fiecare dintre paznici se poate exonera de răspundere, rămânând răspunzător numai celălalt paznic, dacă dovedeşte că lucrul său a fost implicat în producerea prejudiciului prin fapta acestuia din urmă. Pe de altă parte, paznicul care a plătit victimei întreaga despăgubire se subrogă în drepturile acesteia, putând pretinde celorlalţi paznici partea lor de contribuţie la reparaţie, în conformitate cu regulile aplicabile codebitorilor solidari. Partea contributivă a fiecărui paznic la repararea prejudiciului se stabileşte în raport cu importanţa participării lucrului său la producerea acestuia; dacă nu se poate stabili în ce măsură participarea fiecărui lucru a determinat cauzal păgubirea victimei, paznicii tuturor lucrurilor implicate în producerea prejudiciului vor contribui egal la repararea lui. Pentru anumite lucruri cu regim juridic special sunt reglementate forme speciale de răspundere, şi anume: răspunderea pentru aeronavele de tip clasic şi pentru cele supersonice; nave cosmice; răspunderea pentru consmonave şi alte obiecte lansate în spaţiul extraatmosferic; răspunderea pentru energia nucleară.

RĂSPUNDEREA PENTRU NAVE COSMICE ŞI ALTE OBIECTE LANSATE ÎN SPAŢIUL EXTRAATMOSFERIC, forma a răspunderii pentru lucrurile neinsufleţite consacrată de Convenţia internaţională cu privire la răspunderea pentru daune cauzate de obiecte lansate în spaţiul extraatmosferic, adoptă la sesiunea Adunării Generale a O.N.U. din 1971, semnată şi de România. În temeiul acestei convenţii, pentru daunele pricinuite de asemenea obiecte răspunde statul de lansare a obiectului spaţial care a cauzat acele daune; prin stat de lansare se înţelege statul de pe teritoriul căruia se face lansarea unui obiect spaţial, sau cel care efectuează sau face să se efectueze o asemenea lansare; este considerată lansare şi încercarea de lansare; termenul de obiect spaţial desemnează atât corpul lansat considerat în ansamblul său, cât şi elementele componente ale acestuia, precum şi lansatorul şi părţile lui componente. În sensul Convenţiei, dauna se poate concretiza în: pierderi de vieţi omeneşti, vătămări aduse integrităţii unor persoane, distrugeri sau degradări de bunuri aparţinând statului ori unor persoane fizice sau juridice, ori unor

organizaţii internaţionale interguvernamentale. În unele situaţii răspunderea statului de lansare este obiectivă, iar în alte situaţii este subiectivă. Este obiectivă ori de câte ori un obiect spaţial cauzează daune la suprafaţa pământului ori unei aeronave aflate în zbor; este subiectivă în cazurile în care un obiect spaţial aparţinând unui stat de lansare pricinuieşte daune altui obiect spaţial ce aparţine altui stat de lansare, cel dintâi stat fiind ţinut răspunzător numai dacă i se poate imputa o culpă, lui sau unei persoane dintre acelea pentru care răspunde. Atunci când sunt chemate să răspundă mai multe state, acestea vor răspunde solidar faţă de cei păgubiţi, iar în raporturile dintre ele obligaţia de responsabilitate se va distribui potrivit culpei fiecăruia şi în lipsa culpei, în mod egal. Statul de lansare este exonerat de răspunderea obiectivă în cazul în care face dovada că paguba se datorează culpei grave sau unei acţiuni ori omisiuni săvârşite cu intenţia de a păgubi de către statul reclamant sau de către o persoană fizică sau juridică reprezentată de el; nu se admite nici o cauză de exonerare în ipoteza că paguba este rezultatul unei fapte a statului de lansare ce contrazice dreptul internaţional, Carta O.N.U. sau Tratatul privitor la principiile care guvernează activitatea statelor în exploatarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic, inclusiv luna şi celelalte corpuri cereşti. Are dreptul să formuleze cerere de despăgubire împotriva statului de lansare: statul păgubit, statul ale cărui persoane fizice sau juridice au fost prejudiciate, iar în lipsă, statul pe teritoriul căruia s-a produs paguba; dacă nici unul dintre aceste state n-a făcut cerere, este îndreptăţit să reclame despăgubirea statul ai cărui rezidenţi permanenţi au fost prejudiciaţi. Cererea de despăgubire se înaintează statului de lansare pe cale diplomatică. Despăgubirea trebuie să fie integrală şi se plăteşte în moneda naţionala a statului reclamant, dacă printr-o convenţie nu s-a stipulat altfel; la cererea statului reclamant, plata poate fi făcută şi în moneda statului debitor. Dacă cererea de despăgubire nu este onorată în termen de un an de la notificarea dovezilor pe cale diplomatică, părţile interesate vor constitui o comisie, la cererea uneia dintre ele, pentru rezolvarea reclamaţiilor.

RĂSPUNDEREA PENTRU RUINA EDIFICIULUI, formă a răspunderii pentru lucrurile neînsufleţite având ca domeniu de aplicare pagubele pricinuite prin dărâmarea unei construcţii ca urmare a lipsei de întreţinere din partea proprietarului sau a unui viciu de construcţie. Pentru aceste pagube este ţinut răspunzător proprietarul, chiar dacă nu deţine edificiul, şi nu este în măsură să exercite efectiv paza acestuia; proprietarul nu poate transmite prin act juridic, odată cu paza edificiului, şi răspunderea pentru ruina acestuia; el rămâne răspunzător, chiar în ipoteza transmiterii posesiei edificiului către o altă persoană. În cazul proprietăţii sub condiţie, coexistând doi proprietari unul sub condiţie suspensivă şi altul sub condiţie rezolutorie, răspunderea se distribuie între aceştia după cum urmează: proprietarul sub condiţie suspensivă devine răspunzător numai la îndeplinirea condiţiei, dar întrucât condiţia retroactivează până la momentul încheierii contractului, făcând ca dobândirea calităţii de proprietar să aibă loc chiar din acest moment, şi răspunderea lui se naşte tot atunci; proprietarul sub condiţie rezolutorie este proprietar actual şi, la rându-i, datorează reparaţie până la îndeplinirea condiţiei, deoarece, sub rezerva producerii acelui eveniment cu efecte retroactive, el rămâne proprietar la data ruinării edificiului. În ipoteza în care edificiul se află în proprietatea comună pe cote-părţi a mai multor persoane, fiecare coproprietar este ţinut răspunzător pentru pagubele produse prin ruina acestuia, proporţional cu partea ce-i revine din dreptul de proprietate asu-

pra edificiului. Această soluţie este valabilă şi pentru cazul când edificiul formează obiectul unui drept de proprietate comună în devălmăşie. Obligaţia de reparare a prejudiciului cauzat prin ruina unui asemenea edificiu nu are însă caracterul unei obligaţii proprii a fiecărui codevălmaş, ci reprezintă o sarcină a proprietăţii acelui edificiu, motiv pentru care păgubitul se poate îndestula pentru pagubele suferite, potrivit întinderii dreptului său la reparaţie, urmărind în primul rând celelalte bunuri devălmaşe ale codebitorilor şi numai în măsura în care ele n-ar fi suficiente pentru repararea integrală, va putea urmări şi bunurile proprii ale fiecăruia dintre ei. Dacă dreptul de proprietate asupra edificiului este dezmembrat prin constituirea unui drept de superficie, superficiarul şi nu proprietarul este acela care răspunde pentru pagubele produse prin ruina edificiului respectiv; în cazul în care dezmembrarea dreptului de proprietate asupra edificiului se face prin constituirea unui uzufruct, răspunde nudul proprietar, iar atunci când dezmembrarea este urmarea constituirii unei servituţi, răspunderea revine titularului fondului dominant. Domeniul de aplicare a **r.pt.r.e.** este restrâns la situaţiile în care ruina se produce ca urmare a lipsei de întreţinere sau a unui viciu de construcţie a edificiului; intervenţia sa în timp este, de asemenea, limitată la intervalul cuprins între momentul terminării construcţiei edificiului, mai exact, între momentul recepţionării construcţiei şi acela al începerii demolării voluntare a edificiului, căci şi edificiul aflat în construcţie şi cel supus demolării se află în paza unui antreprenor care este ţinut răspunzător el însuşi pentru pagubele ce s-ar produce cu ocazia desfăşurării activităţii sale de construire ori de demolare. Nu se cere ca lipsa de întreţinere sau viciul de construcţie al edificiului să fie imputabile celui chemat să răspundă; lipsa de întreţinere, ca şi viciile de construcţie, primesc semnificaţia unor elemente obiective de determinare a obligaţiei de garanţie ce revine proprietarului. Pe plan cauzal, lipsa de întreţinere sau viciul de construcţie trebuie să constituie cauze ale ruinei edificiului, iar aceasta din urmă, la rându-i, să fie cauza păgubirii unui terţ. Sarcina probei acestei duble relaţii cauzale revine persoanei prejudiciate; dovada poate fi făcută prin orice mijloace de probă. Proprietarul poate fi exonerat de răspundere dovedind că ruina edificiului se datorează unei cauze străine: forţă majoră, fapta victimei sau fapta unui terţ pentru care el nu este obligat; proprietarul va fi exonerat numai parţial, dacă dovedeşte că paguba suferită de terţ a avut o determinare cauzală multiplă, în cadrul căreia ruina edificiului din cauza lipsei de întreţinere sau a unui viciu de construcţie a fost doar o cauză concurentă. Proprietarul care a plătit despăgubirea are un drept de regres, după cum urmează: a) în cazul în care ruina este cauzată de lipsa de întreţinere datorată proprietarului anterior, cel care a cumpărat casa poate reclama de la vechiul proprietar înapoierea despăgubirii plătite, dar numai în limitele obligaţiei de garanţie de care este ţinut vânzătorul sau, mai exact, numai în măsura în care lipsa de întreţinere, nefiind cunoscută la momentul perfectării contractului de vânzare-cumpărare, îmbracă forma unui viciu ascuns al clădirii; dacă imobilul a fost închiriat, proprietarul are regres împotriva locatarului ori de câte ori ruina se datorează neefectuării reparaţiilor ce cădeau în sarcina acestuia din urmă în baza contractului de locaţiune sau, deşi nu cădeau în sarcina lui, el s-a obligat să le efectueze; b) atunci când ruina edificiului se datorează unui viciu de construcţie, proprietarul se poate îndrepta cu regres împotriva arhitectului sau antreprenorului ori a ambilor cărora le fusese încredinţată construirea edificiului, pentru recuperarea sumelor plătite ca despăgubiri persoanei

prejudiciate; dreptul său de regres izvorăşte din contractul de antrepriză şi este supus prescripţiei extinctive din materia răspunderii întemeiate pe un asemenea contract.

RĂSPUNDEREA VÂNZĂTORULUI PENTRU EVICŢIUNE, a se vedea *obligaţie de garanţie a vânzătorului pentru evicţiune.*

RĂSPUNDEREA VÂNZĂTORULUI PENTRU VICII ASCUNSE, a se vedea *obligaţia de garanţie a vânzătorului pentru vicii ascunse.*

REAL, a se vedea: *contract real; drept real; obligaţii reale.*

REALIZAREA GAJULUI, a se vedea *gaj*

REALIZAREA IPOTECII, a se vedea *ipotecă.*

REBUS SIC STANTIBUS, 1) locuţiune latină folosită pentru a desemna clauza contractuală prin care obligaţia asumată este condiţionată de menţinerea împrejurărilor conjuncturale avute în vedere de părţi la încheierea contractului; 2) "aşa stând lucrurile".

RECLAMANT, persoană care introduce o acţiune în faţa unui organ de jurisdicţie, pretinzând ceva pe baza unui drept sau unui interes.(D.R.)

RECLAMĂ COMERCIALĂ, activitate care urmăreşte captarea atenţiei şi influenţarea consumatorilor potenţiali în sensul achiziţionării şi folosirii unui anumit produs sau serviciu. Spre deosebire de publicitatea comercială, **r.c.** are drept scop determinarea nemijlocită şi imediată a deciziei de achiziţionare, ceea ce îi conferă acesteia un impact mai redus în timp şi spaţiu. În funcţie de mijloacele folosite, **r.c.** poate fi: grafică, orală, luminoasă, combinată, prin expunere directă etc.

RECOMANDITAR, a se vedea *indicat la nevoie.*

RECONDUCŢIE, a se vedea *tacită reconducţiune.*

RECTIFICAREA ACTELOR DE STARE CIVILĂ, operaţie juridică având ca obiect îndreptarea greşelilor materiale săvârşite în cuprinsul unor acte de stare civila care, în ansamblul lor, sunt valabile. Rectificarea priveşte înregistrările din registrul de stare civilă (actul de stare civilă propriu-zis); ea atrage după sine necesitatea rectificării şi a certificatului de stare civilă corespunzător. **R. a. de s. c.** se poate face numai pe baza unei hotărâri judecătoreşti. Este opozabilă şi terţilor, care însă vor putea face dovada contrară.

RECTIFICAREA CERTIFICATELOR DE STARE CIVILĂ, operaţie juridică de îndreptare a unor greşeli care aparţin certificatelor de stare civilă în sensul că datorită unor omisiuni, adăugiri, denaturări etc. produse cu ocazia extragerii datelor din registrele de stare civilă, acestea nu corespund întru totul cu actele de stare civilă din registrele de stare civilă din care au fost extrase. **R.c.de s.c.** se face de către serviciile care le-au eliberat, de regulă prin retragerea certificatului de stare civilă greşit întocmit şi eliberarea unuia nou, corect întocmit.

RECUNOAŞTERE, a se vedea *mărturisire.*

RECUNOAŞTERE DE DREPT, act procedural de dispoziţie ce emană de la pârât, prin care acesta recunoaşte pretenţia reclamantului; are caracter unilateral şi îşi produce efecte fără a fi necesar consimţământul celeilalte părţi. Partea care recunoaşte drepturile pretinse prin acţiune trebuie să aibă capacitatea de a dispune de dreptul său, iar mandatarul trebuie să aibă o procură specială. După pronunţarea hotărârii judecătoreşti, partea care a pierdut procesul poate achiesa la hotărâre, renunţând la dreptul său de a o ataca. În acest din urmă caz, achiesarea poate fi expresă, când partea declară că renunţă la apel ori recurs, sau tacită, rezultând din supunerea la acea hotărâre.

RECUNOAŞTERE DE PATERNITATE, a se vedea *stabilirea paternităţii copilului din afara căsătoriei.*

RECUNOAŞTEREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREŞTI ŞI ARBITRALE STRĂINE, 1) Admiterea, în statul solicitat, a efectelor unei hotărâri străine. 2) Admiterea puterii lucrului judecat şi a opozabilităţii faţă de terţe persoane a hotărârii străine, nu însă şi a puterii executorii, pentru obţinerea căreia se cere îndeplinirea procedurii speciale, a exequaturului. **R.h.j. şi a.s.** are caracter declarativ, în sensul că nu conferă hotărârii străine efecte noi, ci implică numai posibilitatea valorificării celor care îi aparţin în conformitate cu legea statului unde a fost pronunţată.

RECURENT, denumire dată părţii care se plânge pe calea recursului, împotriva hotărârii pronunţate de prima ori a doua instanţă de fond. Calitatea de **r.** este recunoscută părţii care se declară nemulţumită de modul de soluţionare a acţiunii civile de către instanţa de fond.

RECURS, cale de atac prin care partea interesată sau procurorul solicită, în condiţiile şi pentru motivele prevăzute de lege, desfiinţarea unei hotărâri date fără drept de apel, în apel sau de un organ cu activitate jurisdicţională, urmărindu-se, în principiu, să se dispună o rejudecare a fondului. Recursul este o cale de atac de reformare întrucât se adresează unei instanţe ierahic superioară celei care a pronunţat hotărârea atacată, nedevolutivă deoarece nu are loc o rejudecare a fondului pricinii în recurs, calificată de către lege ca fiind ordinară, deşi recursul se poate exercita numai pentru motivele arătate de lege, iar partea nemulţumită de hotărârea primei instanţe nu o poate ataca direct cu recurs, ci trebuie să exercite mai întâi calea de atac a apelului, de regulă, nesuspensivă de executare. Legea dispune că recursul suspendă executarea silită a hotărârii numai în cauzele privitoare la strămutarea de hotare, desfiinţarea de construcţii, plantaţii sau a oricăror lucrări având o aşezare fixă, precum şi în cazurile anume prevăzute de lege (bunăoară în materia contenciosului administrativ). Este permis instanţei sesizate cu judecarea recursului ca, la cerere, să dispună motivat suspendarea executării hotărârii recurate şi în alte cazuri. Suspendarea la cerere a executării silite poate fi acordată cu sau fără depunerea unei cauţiuni, eventuala cauţiune urmând a se stabili după ascultarea părţilor citate în camera de consiliu. În cazuri urgente, considerate de lege sau apreciate ca atare de către preşedintele instanţei, la cerere, preşedintele instanţei de recurs poate dispune, prin încheiere motivată, suspendarea executării şi fără citarea părţilor, chiar înainte de primirea dosarului. Dacă s-a acordat suspendarea executării, instanţa poate reveni asupra acestei măsuri. Sediul materiei îl reprezintă art. 299-316 C. proc. civ., care însă nu conţin o reglementare amănunţită a judecării recursului. Art. 316 C. proc. civ. conţine o normă de trimitere, arătând că dispoziţiile de procedură privind judecata în apel se aplică şi în instanţa de recurs, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în capitolul ce reglementează recursul, iar în materia judecăţii în apel, se face trimitere la dispoziţiile privind procedura înaintea primei instanţe. Totodată, există şi o serie de norme speciale în materia recursului, fie în Codul de procedură civilă, fie în alte acte normative. a) Obiectul recursului 1. Hotărârile susceptibile de recurs legea procesuală dispune că hotărârile date fără drept de apel, cele date în apel, precum şi hotărârile altor organe cu activitate jurisdicţionala, în condiţiile prevăzute de lege, sunt supuse recursului. Dintre hotărârile judecătoreşti care pot forma obiect al recursului, trebuie menţionate, în primul rând, hotărârile pronunţate în apel,

indiferent de soluţia la care s-a oprit instanţa de apel. Recursul nu poate fi exercitat "omisso medio", adică trecând peste calea de atac a apelului, concluzie desprinsă şi din împrejurarea că hotărârile date în primă instanţă, care nu au fost atacate cu apel, sunt nu numai definitive (nesusceptibile de apel), ci şi irevocabile (nesusceptibile de recurs). În anumite cazuri, legea suprimă dreptul de apel, astfel încât, hotărârile prin care se rezolvă conflictele de competenţă, hotărârea prin care se respinge cererea reclamantului ca urmare a renunţării la dreptul subiectiv pretins, hotărârea de expedient, hotărârea pronunţată într-o revizuire pentru contrarietate de hotărâri, sentinţa prin care instanţa de executare respinge contestaţia prin care se ceruse desfiinţarea urmăririi silite imobiliare pentru nulitatea titlului executoriu, sentinţa de adjudecare în cont, ordonanţa de adjudecare. În unele situaţii, în care instanţele judecătoreşti (cu precădere, judecătoriile) exercită un control judecătoresc al unor acte, cu sau fără caracter jurisdicţional, care emană de la organe ce nu fac parte din sistemul instanţelor judecătoreşti, legea prevede că hotărârile sunt definitive. Cum în actuala reglementare, prin hotărâre definitivă se înţelege acea hotărâre care nu poate fi atacată cu apel, dar care este susceptibilă de recurs, ar însemna că şi aceste hotărâri pot forma obiect al recursului (se ivesc totuşi unele probleme în privinţa acelor norme juridice speciale, adoptate într-o perioadă în care apelul era desfiinţat, care prevăd expres că hotărârile pronunţate nu sunt supuse recursului, legiuitorul de atunci dorind să suprime calea ordinară de atac, care însă, în actuala reglementare, nu mai este recursul, ci apelul. Cum o lege generală - Codul de procedură civilă, modificat prin Legea 59/1993 - nu poate modifica decât în mod expres o lege specială, hotărârile supuse recursului nu au devenit susceptibile de apel). Cât priveşte hotărârile pronunţate într-o contestaţie în anulare, acestea sunt supuse recursului numai dacă şi hotărârea ce a format obiectul contestaţiei în anulare ar fi fost susceptibilă de recurs. Principiul "accesorium sequitur principale" se aplică şi în privinţa posibilităţii atacării cu recurs a unei hotărâri pronunţate într-o cerere de revizuire. Dacă hotărârea ce a format obiectul revizuirii este susceptibilă de recurs, atunci şi hotărârea pronunţată în revizuire este supusă recursului, însă, când s-a cerut revizuirea pentru contrarietate de hotărâri, calea de atac a recursului este deschisă nu numai dacă hotărârea ce a încălcat puterea de lucru judecat (care urma să se anuleze) este o decizie a unei instanţe de apel, ci şi atunci când este o sentinţă de primă instanţă. Hotărârea pronunţată într-o contestaţie la titlu este susceptibilă de exerciţiul recursului dacă s-a solicitat lămurirea înţelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului unei hotărâri pronunţate în apel ori de către prima instanţă, într-o materie în care hotărârea se dă fără drept de apel. Pentru hotărârile pronunţate în contestaţiile la executare propriu-zise, care sunt de competenţa instanţei de executare, adică a primei instanţe, se aplică principiul general, în sensul că acestea sunt supuse apelului, iar hotărârile date în apel sunt susceptibile de recurs. Hotărârile date în materie de perimare pot fi atacate cu recurs numai dacă au avut ca obiect constatarea perimării cererii de chemare în judecată sau a apelului, nu şi a recursului, deoarece nu poate exista un recurs la recurs. În privinţa hotărârilor de constatare a perimării contestaţiei în anulare sau a revizuirii, acestea sunt susceptibile de recurs dacă şi hotărârea ce ar fi urmat să se pronunţe în contestaţie în anulare sau revizuire ar fi fost supusă recursului sau chiar apelului, întrucât în materie de perimare, dreptul la

apel este suprimat, regulă ce se aplică şi în ceea ce priveşte constatarea perimării unei contestaţii la executare. În anumite cazuri, prevăzute de lege, recursul se poate exercita şi împotriva încheierilor, fie că este vorba de încheieri pronunţate în afara judecării fondului sau de încheieri prin care se pronunţă soluţii finale asupra procesului (de exemplu, încheierea prin care se ia act de renunţare reclamantului la judecată, cele pronunţate în apelurile contra încheierilor date în materie necontencioasă etc.), fie că este vorba de încheieri pronunţate în cursul judecării fondului (de exemplu, încheierea prin care instanţa de apel, într-un proces de partaj, dispune scoaterea la vânzare a imobilului supus împărţelii). În privinţa încheierilor prin care s-a întrerupt sau suspendat cursul judecăţii în instanţa de apel, nu există o normă similară celei cuprinse în art. 282 alin. 2 teza finală C. proc. civ., însă, se poate susţine că şi acestea sunt supuse separat recursului, în baza normei de trimitere din art. 316 C. proc. civ. Potrivit art. 27 din Legea nr. 56/1993 cu privire la Curtea Supremă de Justiţie, părţile pot declara recurs la instanţa supremă şi împotriva hotărârilor nedefinitive sau actelor judecătoreşti de orice natură care nu pot fi atacate pe nici o cale, iar cursul judecăţii a fost întrerupt în faţa curţilor de apel. Din modul în care este redactat textul menţionat, care nu face nici o distincţie, rezultă că recursul special la Curtea Supremă de Justiţie poate fi exercitat şi împotriva încheierilor premergătoare date de curţile de apel, indiferent dacă s-a întrerupt cursul judecării unui apel sau al unui recurs. Trebuie însă menţionat că art. 27 din Legea nr. 56/1993 nu acoperă situaţia în care s-a întrerupt cursul judecării unui recurs în faţa tribunalului, iar nu a unei curţi de apel, deşi, pentru identitate de raţiune, ar trebui să se recunoască şi în acest caz părţii interesate posibilitatea de a se plânge, eventual pe calea unui recurs la curtea de apel. Nu pot fi atacate cu recurs deciziile instanţelor de recurs, atât cele pronunţate asupra recursului, cât şi cele referitoare la rejudecarea fondului după casarea cu reţinere, deciziile de constatare a perimării recursului, deciziile pronunţate în contestaţiile în anulare şi în revizuire îndreptate împotriva hotărârilor pronunţate în recurs, hotărârea de strămutare a pricinii, încheierea de îndreptare a greşelilor materiale strecurate în deciziile instanţelor de recurs, încheierile prin care s-au încuviinţat abţinerea şi recuzarea, ori s-a respins abţinerea, indiferent de instanţa care le-a pronunţat, încheierea cu privire la cererea de asistenţă juridică sau prin care s-a revenit asupra asistenţei juridice încuviinţate, încheierea prin care partea ce în orice chip a pricinuit amânarea judecăţii a fost obligată, la cererea părţii adverse, să-i plătească o despăgubire pentru paguba cauzată prin amânare. În condiţiile prevăzute de lege, hotărârile altor organe cu activitate jurisdicţională sunt şi ele supuse recursului. Potrivit art. 4 din Legea nr.29/1990, actele administrativ-jurisdicţionale pot fi atacate cu recurs, după epuizarea căilor administrativ-jurisdicţionale, în termen de 15 zile de la comunicare, la secţia de contencios administrativ a Curţii Supreme de Justiţie. Prevederile acestui articol care exceptează anumite acte administrativ-jurisdicţionale de la posibilitatea exercitării recursului special la Curtea Supremă de Justiţie trebuie socotite abrogate de art. 21 şi art. 150 alin. 1 din Constituţie. Pentru anumite materii, există unele norme speciale care dispun că recursul îndreptat contra hotărârii unui organ cu activitate jurisdicţională se rezolvă de o altă instanţă judecătorească decât Curtea Supremă de Justiţie. Astfel, potrivit art. 57 alin. 1 din Legea nr. 64/1991, hotărârea comisiei de reexaminare (de pe lângă Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci) poate fi atacată cu recurs la Tribunalul munici-

ului Bucureşti, în termen de 3 luni de la comunicare. 2. Partea din hotărâre susceptibilă de recurs. S-a decis că numai dispozitivul hotărârii poate fi atacat cu recurs, deoarece numai această parte a hotărârii constituie ordinul instanţei cu privire la raportul juridic dedus judecăţii şi este susceptibilă de executare silită; considerentele hotărârii servesc numai pentru a interpreta dispozitivul, pentru a-i preciza întinderea şi înţelesul, neccăpătând putere de lucru judecat decât prin dispozitiv şi numai în măsura în care îl explică şi se reflectă în el. În mod excepţional, pentru unele motive de casare, recursul vizează nu numai dispozitivul hotărârii atacate, ci şi considerentele acesteia (când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se sprijină sau când cuprinde motive contradictorii ori străine de natura pricinii), nu însă exclusiv considerentele. Dacă partea a avut câştig de cauză, recursul său împotriva considerentelor urmează a fi respins ca lipsit de interes, întrucât numai dispozitivul hotărârii trece în puterea de lucru judecat. 3. Subiectele recursului. În materie civilă, hotărârile judecătoreşti îşi produc efectele numai între părţile care au luat parte la judecarea pricinii. În consecinţă, cadrul procesual, din punctul de vedere al părţilor, stabilit la judecata înaintea instanţelor de fond, nu poate fi nici mărit, dar nici micşorat, cu ocazia judecării recursului. În privinţa părţilor care nu au declarat recurs sau împotriva cărora nu s-a declarat recurs, hotărârea devine irevocabilă şi trece în puterea lucrului judecat. Nici uneia dintre părţi nu i se poate răpi dreptul de a recura hotărârea pronunţată în defavoarea sa, după cum nici unei persoane din afara procesului nu i se poate pretinde sau permite să se judece direct în faţa instanţei de recurs, fără a se fi judecat mai întâi în faţa instanţelor de fond. Art. 51 C. proc. civ. dispune totuşi că intervenţia accesorie poate fi făcută direct în recurs, soluţie logică, având în vedere natura juridică a acesteia de simplă apărare. Rezultă că numai părţile de la judecata în fond au dreptul de a exercita calea de atac a recursului. Calitatea de parte la judecata ce s-a finalizat cu hotărârea atacată nu este suficientă pentru exercitarea recursului, ci trebuie îndeplinite şi celelalte condiţii referitoare la exerciţiul dreptului la acţiune. Partea care a câştigat nu are interes să atace hotărârea cu recurs, chiar şi atunci când i s-au respins unele excepţii procesuale, deoarece, în eventualul recurs al părţii adverse, va putea reitera excepţiile respinse, fie în combaterea recursului, fie la rejudecarea fondului după casare. Partea care introduce cererea de recurs se numeşte recurent, iar cel împotriva căruia se declară recursul poartă denumirea de intimat. Pot avea calitatea de recurent oricare dintre părţile de la judecata în fond, indiferent de poziţia procesuală pe care au avut-o, apelant sau intimat, iar, faţă de raportul juridic dedus judecăţii, reclamant, pârât, terţi intervenienţi. O poziţie aparte o ocupă intervenientul accesoriu, al cărui recurs va fi considerat neavenit dacă partea în favoarea căreia a intervenit nu a declarat şi ea recurs. În cazul coparticipării procesuale, se aplică principiul independenţei procesuale, în sensul că recursul unui coparticipant nu profită, dar nici nu vatămă coparticipanţilor care nu au declarat recurs sau faţă de care nu s-a declarat recurs. Numai în mod excepţional, având în vedere natura raportului juridic dintre coparticipanţi, efectele admiterii recursului introdus de un coparticipant se vor extinde şi în privinţa coparticipanţilor care nu au declarat recurs sau al căror recurs a fost respins fără a fi cercetat în fond. Excepţia de la principiul independenţei procesuale îşi găseşte aplicare în cazul raporturilor de solidaritate sau indivizibilitate, în situaţia în care obiectul litigiului este un bun comun (admiterea recursului declarat de

unul dintre soţi va profita şi soţului care nu a declarat recurs), în cazul coproprietarilor care au aceeaşi poziţie procesuală. Unele precizări se impun pentru ipoteza în care la judecata înaintea instanţelor de fond au fost formulate şi cereri de chemare în garanţie. În cazul în care, în urma rejudecării fondului în apel, au fost admise atât cererea principală, cât şi cererea de chemare în garanţie formulată de pârâtul de la prima instanţă, recursul chematului în garanţie, dacă nu priveşte exclusiv raportul de garanţie, va repune în discuţie şi cererea principală, astfel încât efectele admiterii lui se vor extinde şi faţă de cel ce a formulat cererea de chemare în garanţie, chiar dacă acesta nu a declarat recurs. De asemenea, dacă în urma admiterii recursului celui care a formulat cererea de chemare în garanţie, se va respinge cererea principală, partea din hotărârea recurată privitoare la admiterea cererii de chemare în garanţie va deveni caducă, deci efectele admiterii recursului se vor extinde şi asupra chematului în garanţie, chiar dacă acesta din urmă nu a declarat recurs. Dacă însă, iniţial, instanţa de apel a respins cererea principală şi, pe cale de consecinţă, cererea de chemare în garanţie a pârâtului de la prima instanţă a fost respinsă ca lipsită de obiect sau de interes, iar recursul reclamantului de la prima instanţă se admite, cu ocazia rejudecării fondului după casare, instanţa trebuie să repună în discuţie şi cererea de chemare în garanţie. În cazul în care cererea de chemare în garanţie a fost formulată de partea care a avut calitatea de reclamant la judecata în primă instanţă, iar în apel s-a admis cererea principală şi s-a respins ca lipsită de obiect sau de interes cererea de chemare în garanţie, la judecarea fondului ce urmează admiterii recursului pârâtului de la prima instanţă, se va repune în discuţie şi cererea de chemare în garanţie. Dacă însă cererea principală a fost respinsă, iar chemarea în garanţie admisă, recursul terţului chemat în garanţie de către reclamant repune în discuţie şi cererea principală, cu excepţia cazului în care vizează exclusiv raportul de garanţie. De asemenea, dacă în urma admiterii recursului celui care a formulat cererea de chemare în garanţie, instanţa ce rejudecă fondul după casare admite cererea principală, partea din hotărârea atacată referitoare la cererea de chemare în garanţie va deveni caducă. În mod excepţional, cererea de recurs poate fi introdusă şi de unele persoane care nu au participat la judecata în fond. Astfel, dobânditorul cu titlu particular al unui drept sau bun ce formează obiectul litigiului poate uza de calea recursului, dacă transmiterea a avut loc după pronunţarea hotărârii; creditorii chirografari pot declara recurs, dacă debitorul lor nu a exercitat calea de atac, cu excepţia hotărârilor pronunţate în pricini cu caracter strict personal; în materie necontencioasă, calea de atac poate fi exercitată de orice persoană interesată, chiar dacă nu a participat la dezlegarea pricinii; succesorii universali sau cu titlu universal, dacă transmisiunea a avut loc după pronunţarea hotărârii, pot şi ei introduce recurs. Procurorul poate, în condiţiile legii, să exercite căile de atac, deci, inclusiv recursul. Având în vedere că dispoziţia menţionată nu face nici o distincţie, trebuie să admitem că procurorul poate declara recurs indiferent de împrejurarea că a participat sau nu la judecata hotărârii atacate. De asemenea, el poate ataca pe calea recursului şi hotărâri pronunţate în pricini cu caracter strict personal, deoarece art. 45 alin. 1 c. proc. civ. îi interzice numai introducerea cererii de chemare în judecată în astfel de materii şi, ca orice dispoziţie ce conţine o interdicţie, este de strictă interpretare. Cauza recursului constă în nelegalitatea sau netemeinicia hotărârii ce se atacă pe această cale, care trebuie să îmbrace una

din formele prevăzute de art. 304 C. proc. civ., sub denumirea de motive de casare. Simpla nemulţumire a părţii de hotărârea pronunţată nu este suficientă, după cum nu este suficientă nici afirmaţia generală că hotărârea atacată este nelegală sau netemeinică, recurentul fiind obligat să îşi sprijine recursul pe cel puţin unul din motivele prevăzute limitativ de lege. În mod normal, ar trebui ca recursul să poată fi exercitat numai pentru motive de nelegalitate a hotărârii, deoarece părţile au avut la dispoziţie o judecată în fond în faţa primei instanţe şi o rejudecare a fondului, atât în fapt, cât şi în drept, în apel. Totuşi, legea prevede şi unele motive care vizează netemeinicia hotărârii. Motivele de casare prevăzute de art. 304 C. proc. civ., nu îşi găsesc aplicare în acele situaţii în care este recurată hotărârea primei instanţe dată, potrivit legii, fără drept de apel. De asemenea, potrivit art. 77^2 din Legea nr. 94/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi, "împotriva hotărârilor pronunţate de prima instanţă se poate declara recurs, care nu este limitat la motivele de casare prevăzute de art. 304 din Codul de procedură civilă, instanţa putând să examineze cauza sub toate aspectele", textul constituind o concretizare, într-o materie specifică, a normelor cuprinse în art. 304^1 C. proc. civ., de vreme ce, conform art. 77^1 din Legea nr.94/1992, "hotărârile pronunţate de instanţele Curţii de Conturi nu sunt supuse apelului". La aceeaşi soluţie se ajungea şi fără art. 77^2 din Legea nr.94/1992, care apare astfel ca fiind inutil. Sfera motivelor de casare este prea largă. Sunt unele motive inutile, altele sunt prea vag formulate, ori cuprind mai multe ipoteze care, în realitate, reprezintă acelaşi aspect de nelegalitate. Primul motiv de casare este acela că instanţa nu a fost alcătuită potrivit dispoziţiilor legale. Acest motiv are în vedere situaţiile în care instanţa a fost alcătuită cu încălcarea dispoziţiilor legale privind compunerea şi constituirea instanţei de judecată. Instanţa este greşit alcătuită, în primul rând, atunci când numărul de judecători este necorespunzător, fie datorită faptului că au participat mai puţini judecători decât prevede legea, fie că au participat mai mulţi. Modul în care a fost alcătuită instanţa se poate stabili prin verificarea primei părţi a hotărârii (practicaua), care trebuie să cuprindă şi numele judecătorilor ce au participat la soluţionarea pricinii, precum şi a semnăturilor judecătorilor respectivi, aflate la sfârşitul hotărârii. Preşedintele instanţei are posibilitatea de a semna hotărârea în situaţia în care, după pronunţarea ei, unul dintre judecători este împiedicat să semneze (în mod corespunzător, într-o astfel de situaţie, în locul grefierului, poate să semneze grefierul şef); dacă minuta a fost semnată de toţi judecătorii şi numai hotărârea a rămas nesemnată de unul din ei, se poate evita sancţiunea nulităţii, prin semnarea ei ulterioară, soluţie care însă nu poate fi extinsă la situaţia în care hotărârea poartă numărul legal de semnături, dar nu ale judecătorilor care au pronunţat-o; în cazul în care hotărârea este semnată de judecătorul care a pronunţat-o şi acest judecător a semnat şi minuta, dar în practicaua hotărârii s-a trecut, din greşeală, numele altui judecător, hotărârea nu este lovită de nulitate, ci se va recurge la procedura pentru îndreptarea erorilor materiale. Instanţa este greşit alcătuită şi atunci când la judecată a participat un judecător incompatibil, întrucât se afla într-unul din cazurile prevăzute de art. 24 C. proc. civ. Acest motiv de casare poate fi folosit şi pentru invocarea încălcării normelor referitoare la recuzare, dacă partea a făcut, în termenul prevăzut de lege, o cerere de recuzare, care însă i-a fost respinsă, astfel încât cel recuzat a participat la soluţionarea pricinii. Hotărârea este lovită

de nulitate şi în situaţia în care s-a pronunţat fără concluziile procurorului, deşi, pentru pricina respectivă, legea prevedea obligativitatea participării procurorului. Acest motiv de casare este de ordine publică, exceptând ipoteza referitoare la recuzare. Un alt motiv este acela când hotărârea s-a dat de alţi judecători decât cei care au luat parte la dezbaterea în fond a pricinii. Motivul reprezintă o concretizare a principiului continuităţii, astfel cum apare el în sistemul nostru procesual, în care, pentru ipoteza că nu ar fi suficient un singur termen de judecată, ar fi greu de admis ca toate actele de procedură, de la sesizarea instanţei şi până la dezînvestirea ei, să se îndeplinească în faţa aceloraşi judecători; legea cere numai ca hotărârea să fie pronunţată de către judecătorii în faţa cărora au avut loc dezbaterile pe fond (concluziile părţilor, eventual ale procurorului, pe fond, după rezolvarea excepţiilor procesuale şi administrarea probelor). Acest caz de nulitate este aplicabil atât dispozitivului întocmit cu ocazia pronunţării (minutei), cât şi hotărârii redactate ulterior (aceasta trebuind să fie semnată de acelaşi complet de judecată), deoarece nu este permis ca un complet să pronunţe hotărârea, iar altul să o redacteze şi să o semneze. Verificarea acestui motiv de casare, care este şi el de ordine publică, se face după cum urmează: dacă pronunţarea hotărârii a avut loc la termenul la care s-a dezbătut pricina pe fond, se confruntă practicaua hotărârii cu semnăturile judecătorilor de pe minută şi de pe hotărârea redactată ulterior; când pronunţarea a fost amânată, se confruntă încheierea de şedinţă întocmită la termenul la care s-a dezbătut pricina cu minuta şi hotărârea redactată ulterior, cu menţiunea că lipsa încheierii de dezbateri, care face corp comun cu hotărârea, ţinând loc de practicaua, atrage nulitatea hotărârii. 3) Hotărârea s-a dat cu încălcarea competenţei altei instanţe. Textul nu face nici o distincţie în ceea ce priveşte normele de competenţă, aşa încât, se are în vedere nu numai competenţa jurisdicţională (materială şi teritorială), ci şi competenţa generală (de altfel, legiuitorul foloseşte, de regulă, noţiunea de "instanţe" pentru a desemna atât instanţele judecătoreşti, cât şi alte organe cu activitate jurisdicţională, iar pentru desemnarea judecătoriilor, tribunalelor, curţilor de apel şi Curţii Supreme de Justiţie, se utilizează termenul de "instanţe judecătoreşti"). Pentru stabilirea condiţiilor în care poate fi invocat acest motiv de casare, trebuie avută în vedere şi clasificarea normelor de competenţă în absolute şi relative, după cum normele încălcate au caracter imperativ sau dispozitiv. Competenţa generală, competenţa materială şi competenţa teritorială exclusivă au caracter absolut, iar competenţa teritorială în pricinile privitoare la bunuri, cu excepţia cazurilor prevăzute de art. 13-16 C. proc. civ., are caracter relativ. Competenţa absolută poate fi invocată de orice parte interesată, procuror sau de instanţă din oficiu, în orice fază a procesului, chiar direct în recurs. Competenţa relativă trebuie invocată, sub sancţiunea decăderii, în limine litis, deci la prima zi de înfăţişare în faţa primei instanţe şi înainte de a se intra în dezbateri. Dacă prima instanţă a respins excepţia de necompetenţă relativă, invocată în termen de către pârât, acesta trebuie să invoce necompetenţa relativă pe calea apelului declarat împotriva hotărârii pe fond, iar apoi, dacă este cazul, prin intermediul recursului. 4) Instanţa a depăşit atribuţiile puterii judecătoreşti. Textul foloseşte noţiunea de "putere judecătorească", aşa cum face şi Legea nr. 92/1992, deşi Constituţia se referă la "autoritatea judecătorească". Motivul de casare are în vedere situaţia în care, prin hotărârea recurată, instanţa a depăşit atribuţiile autorităţii judecătoreşti, intrând în cele ale autorităţii legislative sau execu-

tive. În perioada interbelică, exista ca motiv de casare excesul de putere, care însă a ridicat numeroase dificultăţi în practica judiciară, rezultând o jurisprudenţă contradictorie. Acest motiv de casare, care este de ordine publică, nu trebuie interpretat extensiv. El nu mai poate fi invocat dacă instanţa a cărei hotărâre este atacată, fără a împieta asupra atribuţiilor autorităţii legislative sau executive, şi-a atribuit o serie de drepturi procedurale pe care legea nu i le recunoaşte sau a încălcat principiile generale ori alte norme juridice. Pentru astfel de situaţii, vor fi incidente alte motive de casare, în funcţie de situaţia concretă din speţă. 5) Încălcarea formelor de procedură prevăzute, sub sancţiunea nulităţii, de art. 105 alin. 2 C. proc. civ. Potrivit art. 105 alin. 2 C. proc. civ., actele îndeplinite cu neobservarea formelor legale sau de un funcţionar necompetent se vor declara nule numai dacă prin aceasta s-a pricinuit părţii o vătămare ce nu se poate înlătura decât prin anularea actului, text de lege care mai prevede că în cazul nulităţilor arătate expres de lege, vătămarea se presupune până la proba contrară. Rezultă că, în cazul nulităţilor virtuale, partea interesată trebuie să dovedească şi prejudiciul cauzat, alături de faptul că acest prejudiciu nu poate fi înlăturat decât prin anularea actului. Casarea hotărârii pentru acest motiv se poate obţine în mod diferit, după cum s-a încălcat o normă procedurală cu caracter imperativ, când sancţiunea este nulitatea absolută, ori o normă procedurală cu caracter dispozitiv, când sancţiunea este nulitatea relativă. Nulitatea absolută poate fi invocată de orice parte interesată, de procuror sau de către instanţa de recurs din oficiu, indiferent dacă a fost ridicată şi discutată în faţa instanţei a cărei hotărâre se atacă, deci direct în recurs. Având în vedere că în instanţa de recurs nu se pot produce probe noi, cu excepţia înscrisurilor, rezultă că nulitatea absolută nu ar mai putea fi invocată direct în recurs, dacă pentru dovedirea ei ar fi necesar să se administreze alte mijloace de probă decât înscrisurile noi sau probele aflate deja la dosar. Nulităţile relative vor putea fi invocate prin intermediul recursului, în următoarele condiţii: a) partea interesată să fi ridicat excepţia de nulitate în faţa instanţei a cărei hotărâre se atacă, în termenul prevăzut de lege, deci cel mai târziu la primul termen de înfăţişare ce a urmat după săvârşirea neregularităţii şi înainte de a se pune concluzii în fond; b) neregularitatea să nu se datoreze culpei părţii care o invocă; c) instanţa să fi respins în mod nelegal excepţia de nulitate relativă invocată. În mod excepţional şi unele nulităţi relative pot fi invocate direct prin cererea de recurs, în acele situaţii în care partea interesată nu a avut posibilitatea să le invoce înaintea instanţei a cărei hotărâre o atacă (de exemplu, neregularităţile referitoare la hotărârea pronunţată de către instanţa de apel). 6) Nepronunţarea asupra unui capăt de cerere, acordarea mai mult decât s-a cerut ori ceea ce nu s-a cerut. Acesta este un motiv de recurs inutil, deoarece el este şi un motiv de revizuire, iar partea are un drept de opţiune între recurs şi revizuire. Mai mult, termenul de recurs este, de regulă, de 15 zile de la comunicarea hotărârii, în timp ce termenul de revizuire, pentru acest motiv, este de o lună de la comunicarea hotărârii (de altfel, revizuirea poate fi îndreptată şi împotriva unei hotărâri irevocabile, termenul curgând, în acest caz, de la pronunţare, pe când, un recurs la recurs este inadmisibil). Motivul cuprinde trei ipoteze. a) Prima ipoteză, cunoscută sub denumirea de minus petita, constă în omisiunea instanţei de a se pronunţa asupra unui capăt de cerere. De exemplu, se solicită atât rezoluţiunea sau rezilierea contractului, cât şi repunerea părţii în situaţia anterioară încheierii contractului, însă instanţa pronunţă numai rezoluţiunea, sau rezilie-

rea; deşi s-au cerut şi cheltuieli de judecată, instanţa de apel omite să se pronunţe şi cu privire la acestea etc. Acest motiv nu ar mai putea fi invocat dacă instanţa a respins capătul de cerere, ori a acordat o sumă mai mică decât cea solicitată. b) Cea de-a doua ipoteză a motivului de casare, plus petita, îşi găseşte aplicare atunci când s-a cerut o anumită sumă şi, fără a interveni o majorare a pretenţiilor formulate, instanţa a acordat o sumă mai mare. c) A treia ipoteză, extra petita, se referă la situaţia în care instanţa, încălcând principiul disponibilităţii, acordă ceea ce nu s-a cerut. De exemplu, s-au cerut numai daune interese pentru neexecutarea contractului, iar instanţa dispune şi rezoluţiunea sau rezilierea acestuia; pârâtul s-a apărat, prin întâmpinare, invocând nulitatea contractului, iar instanţa de apel, deşi nu a fost formulată o cerere reconvenţională, a dispus şi repunerea părţilor în situaţia anterioară. Motivul nu îşi găseşte aplicare în acele situaţii în care instanţa este obligată să se pronunţe, chiar şi din oficiu, asupra unor capete accesorii (dacă instanţa dispune desfacerea căsătoriei prin divorţ, ea este obligată să se pronunţe din oficiu în legătură cu încredinţarea copiilor minori şi stabilirea pensiei de întreţinere). Deoarece reprezintă o concretizare a unui principiu al procedurii civile (principiul disponibilităţii), precum şi a obligaţiei instanţei de a soluţiona toate pretenţiile deduse judecăţii, acest motiv de casare este de ordine publică. 7) Hotărârea nu cuprinde motivele pe care se sprijină sau cuprinde motive contradictorii ori străine de natura pricinii. Art. 261 pct. 5 C. proc. civ. prevede obligaţia pentru instanţa de judecată de a arăta în cadrul hotărârii motivele de fapt şi de drept care au format convingerea instanţei, precum şi motivele pentru care au fost înlăturate cererile părţilor. Nerespectarea acestei dispoziţii ar atrage nulitatea hotărârii în condiţiile art. 105 alin. 2 C. proc. civ., numai că partea interesată ar trebui să dovedească existenţa unei vătămări, care nu poate fi înlăturată decât prin anularea hotărârii. Pentru a evita aceste dificultăţi, legiuitorul a prevăzut un motiv distinct de casare, care are în vedere atât lipsa totală a considerentelor, cât şi existenţa unor considerente contradictorii sau care nu au nici o legătură cu pricina. Viciile motivării unei hotărâri pot fi variate, însă, în cele din urmă, alcătuiesc două mari categorii: a) lipsa motivării şi b) motivarea insuficientă (aceasta din urmă fiind numită şi "lipsa de bază legală"). Distincţia prezintă interes în ceea ce priveşte rejudecarea fondului după casare. Casarea pentru lipsa motivării nu antrenează, prin ipoteză, problemele de fond, dar, în cazul casării pentru motivare insuficientă, instanţa de recurs poate aborda şi probleme legate de fondul dreptului, în funcţie de situaţia concretă din speţă, iar dezlegările date chestiunilor de drept vor fi obligatorii pentru judecătorii fondului după casare. Motivarea unei hotărâri trebuie să fie clară, precisă, să nu se rezume la o înşiruire de fapte şi argumente, să se refere la probele administrate în cauză şi să fie în concordanţă cu acestea, să răspundă în fapt şi în drept la toate pretenţiile formulate de către părţi, să conducă în mod logic şi convingător la soluţia din dispozitiv. Hotărârea este casabilă: a) dacă există contradicţie între considerente şi dispozitiv, în sensul că motivarea hotărârii duce la o anumită soluţie, însă, în dispozitiv, instanţa s-a oprit la soluţia contrară; b) când cuprinde considerente contradictorii, în sensul că din unele rezultă temeinicia pretenţiilor supuse judecăţii, iar din altele netemeinicia acestora, ori dacă ar rezulta că atât cererea de chemare în judecată, cât şi cererea de intervenţie principală sunt întemeiate, deşi ambele cereri au acelaşi obiect şi, în consecinţă, se exclud reciproc etc.; c) când lipseşte motivarea soluţiei din

dispozitiv sau când aceasta este superficială, ori cuprinde considerente străine de pricina respectivă. În toate aceste cazuri menţionate, practic, soluţia la care s-a oprit instanţa, cuprinsă în dispozitivul hotărârii, apare ca fiind nemotivată. Tocmai de aceea, acest motiv de casare vizează mai mult netemeinicia, decât nelegalitatea hotărârii recurate, fără însă a mai fi incidente toate situaţiile din trecut în care hotărârea era considerată netemeinică (de exemplu, atunci când instanţa nu a lămurit toate faptele din care ar fi putut trage o concluzie justă cu privire la raporturile şi drepturile reciproce ale părţilor, soluţie logică, întrucât părţile au trecut deja prin două grade de jurisdicţie în fond, precum şi faptul că în recurs se judecă hotărârea recurată, iar nu pretenţia propriu-zisă). Şi acest motiv de casare este de ordine publică. 8) Schimbarea naturii ori înţelesului lămurit şi vădit neîndoielnic al actului juridc dedus judecăţii, prin interpretarea greşită a acestuia. Şi acest motiv de recurs vizează netemeinicia hotărârii, ~~dar nu orice netemeinicie, ci numai situaţia~~ în care, deşi rezultă fără dubiu natura juridică a actului dedus judecăţii, ori înţelesul acestuia, instanţa de apel a reţinut un cu totul alt act juridic sau conţinut. Motivul de casare nu mai poate fi folosit dacă, din probele administrate în cauză, coroborate cu susţinerile părţilor, ar rezulta un dubiu în privinţa naturii juridice sau conţinutului actului juridic supus judecăţii. Nu este permis judecătorilor să se substituie părţilor contractante, modificând sau înlocuind clauzele contractuale, ori schimbând chiar natura juridică a actului pe care părţile l-au încheiat. Motivul de casare şi-ar găsi aplicare dacă instanţa ar judeca un contract de vânzare-cumpărare ca un contract de locaţiune, ori dacă ar stabili, fără nici un suport probator, anumite obligaţii în sarcina unei părţi, deşi la încheierea contractului nu au fost avute în vedere aceste obligaţii, iar din probele administrate rezultă neîndoielnic această împrejurare etc. Pe calea acestui motiv de recurs nu se poate invoca încălcarea normelor privind admisibilitatea probei cu martori. Dacă, pentru dovedirea unui act juridic, una dintre părţi a propus proba cu martori, pentru a dovedi în contra sau peste cuprinsul unui înscris (de exemplu, că părţile au adus modificări verbale actului, că preţul este altul decât cel înscris etc.), iar partea adversă nu s-a opus la încuviinţarea probei cu martori, nu s-ar putea susţine că instanţa a schimbat conţinutul actului juridic (în sens de negotium), deoarece partea interesată este decăzută din dreptul de a mai invoca inadmisibilitatea probei cu martori sau, după caz, se poate considera că suntem în prezenţa unei convenţii tacite a părţilor, prin care se derogă de la prescripţiile dispozitive ale art. 1191 alin. 1 şi 2 C. civ. Dacă partea potrivnică s-a opus la încuviinţarea probei, însă instanţa a administrat-o, cel interesat se va putea plânge pe calea recursului, dar prin valorificarea ~~unui alt motiv de casare~~ (privitor la încălcarea sau aplicarea greşită a legii). 9) Hotărârea pronunţată este lipsită de temei legal, ori a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greşită a legii. Se observă că textul nu are o redactare foarte clară, cuprinzând mai multe ipoteze, care însă sunt dificil de delimitat. Motivul de casare vizează, în primul rând, încălcarea legii de drept substanţial, încălcare ce poate îmbrăca mai multe aspecte: a) aplicarea unui text de lege străin situaţiei de fapt; b) extinderea normei juridice dincolo de ipotezele la care se aplică; c) restrângerea nejustificată a aplicării prevederilor acesteia (de exemplu, aplicarea unor norme de drept comun la situaţii pentru care există o normă specială, aplicarea unei norme speciale, prin analogie, la situaţii ce nu cad sub incidenţa ei etc.); d) textului de lege corespunzător situaţiei de fapt i s-a dat o interpretare greşită (inclusiv în cazul în

care norma juridică este obscură şi, deci, susceptibilă de interpretare, dar interpretarea dată în speţă nu este justă); e) violarea unor principii generale de drept. Şi aici trebuie să se facă distincţie între caracterul imperativ sau dispozitiv al normei de drept material ce a fost nesocotită, pentru a se putea stabili partea care are dreptul să invoce acest motiv de recurs, precum şi condiţiile ce trebuie îndeplinite. Prima ipoteză a acestui motiv de casare (lipsa de temei legal) este susceptibilă de mai multe interpretări astfel: fie că vizează aplicarea unei norme juridice străine situaţiei de fapt, fie că este vorba de împrejurarea că hotărârea şi-a pierdut fundamentul juridic. Această din urmă interpretare ar fi în strânsă legătură cu problema aplicării în timp a legilor, în acele cazuri în care, fără a se aduce atingere principiului neretroactivităţii urmează a se stabili legea aplicabilă unei situaţii juridice născute sub imperiul legii vechi, dar care îşi produce unele dintre efectele sale sub imperiul legii noi. Însă, în ambele cazuri, instanţa a aplicat greşit legea. Este, de aceea, preferabilă interpretarea potrivit căreia, hotărârea este lipsită de temei legal, dacă a fost pronunţată în baza unei alte hotărâri judecătoreşti, dar care a fost desfiinţată sau modificată în timp ce procesul era pendinte sau chiar ulterior, în baza unui act administrativ ce a fost apoi revocat sau desfiinţat, aşa încât, la data introducerii recursului, nu mai există suportul juridic al hotărârii recurate. În mod excepţional, acest motiv include şi nesocotirea legii de drept procesual, pentru acele situaţii care nu pot fi încadrate în nici unul din celelalte motive de recurs, întrucât există unele cazuri în care nulitatea actelor de procedură nu este supusă condiţiilor prevăzute de art. 105 alin. 2 C. proc. civ., mai exact, în cazul nulităţilor ce intervin pentru încălcarea unor condiţii extrinseci actului de procedură (de exemplu, nerespectarea termenelor prohibitive, neîndeplinirea procedurii prealabile a reclamaţiei administrative în litigiile de contencios administrativ, depunerea cererii de apel la o altă instanţă decât cea care a pronunţat hotărârea ce se atacă etc.). 10) Nepronunţarea asupra unui mijloc de apărare sau asupra unei dovezi administrate, care erau hotărâtoare pentru dezlegarea pricinii. Acesta este un alt motiv de netemeinicie, ce constă în omisiunea instanţei de a se pronunţa cu privire la un mijloc de apărare formulat de către una dintre părţi, ori la un mijloc de probă administrat, care ar fi fost de natură să ducă la o altă soluţie decât cea la care s-a oprit instanţa. Întrucât nu se face nici o distincţie, rezultă că sunt avute în vedere atât apărările de fond (fie în fapt, fie în drept), cât şi excepţiile procesuale. Pentru a se putea folosi acest motiv de casare trebuie: a) ca mijlocul de apărare să fi fost invocat, în termen dacă este cazul, înaintea instanţei a cărei hotărâre se recurează; b) iar instanţa să fi omis să se pronunţe asupra lui; c) a treia condiţie ce trebuie îndeplinită este ca mijlocul de apărare, dacă ar fi fost reţinut şi admis de către instanţă, să fi dus la altă soluţie decât cea pronunţată de instanţă, ca urmare a omisiunii respective (de exemplu, s-a invocat excepţia de inadmisibilitate a cererii în constatare, iar instanţa, fără a se pronunţa asupra excepţiei, a admis cererea în constatare). Dacă însă instanţa s-a pronunţat cu privire la mijlocul de apărare formulat, respingându-l, cel interesat are posibilitatea să invoce un alt motiv de casare, în funcţie de situaţia concretă din speţă. Referitor la mijlocul de probă, este necesar ca: a) acesta să fi fost administrat de către instanţă; b) instanţa să fi omis să-l discute în considerente; c) proba să fie de natură a duce la o altă situaţie de fapt, decât cea reţinută de către instanţă. 11) Hotărârea se întemeiază pe o greşeală gravă de fapt, decurgând dintr-o apreciere eronată a probe-

lor administrate. Textul prezintă deficienţa că are o redactare relativ ambiguă. Sintagma "greşeală gravă de fapt" creează posibilitatea ca, în practică, interpretările să fie foarte diferite, deoarece este o noţiune care, fiind prea largă şi fără nici un grad de precizare, spune totul şi, în acelaşi timp, nimic. În nici un caz, motivul nu îşi găseşte aplicare dacă se invocă faptul că nu au fost administrate toate probele necesare stabilirii raporturilor juridice reale dintre părţi; întrucât se vizează situaţia în care toate probele administrate în cauză duc neîndoielnic la o anumită concluzie, dar, în aprecierea lor, din eroare, instanţa s-a oprit la o altă concluzie (de exemplu, dacă s-a invocat excepţia lipsei dovezii calităţii de reprezentant, iar în termenul acordat de către instanţă au fost depuse actele doveditoare ale acestei calităţi şi, cu toate acestea, instanţa a anulat cererea ca fiind introdusă de o persoană ce nu şi-a justificat calitatea de reprezentant; dacă instanţa reţine o situaţie de fapt care nu se bazează pe probele administrate în cauză, ci doar pe afirmaţiile uneia dintre părţi, care însă nu au fost deovedite; dacă instanţa reţine o împrejurare ce contrazice un înscris sub semnătură privată care a fost recunoscut de partea căreia i s-a opus înscrisul respectiv; când instanţa înlătură constatările personale ale agentului care a întocmit înscrisul autentic, deşi partea interesată nu s-a înscris în fals etc.). Faţă de reglementarea anterioară anului 1948, Legea nr.59/1993 a adus o inovaţie, prin introducerea în cod a art. 304[1], text ce stabileşte că recursul declarat împotriva unei hotărâri care, potrivit legii, nu poate fi atacată cu apel nu este limitat la motivele de casare deja enunţate, iar instanţa poate să examineze cauza sub toate aspectele. În raport de caracterul foarte cuprinzător al motivelor de casare prevăzute de art. 304 C. proc. civ., textul este inutil şi poate creea unele confuzii. Prin faptul că se poate examina cauza sub toate aspectele, iar nu hotărârea atacată, s-ar putea crede că, în acest caz, recursul este devolutiv, însă, pentru aceste ipoteze, dreptul de apel a fost suprimat tocmai datorită faptului că s-a dorit să se evite o cale de atac prin care să se rejudece fondul pretenţiei ce a fost dedusă judecăţii, cu atât mai mult cu cât, în unele cazuri, nici nu a avut loc o dezbatere a fondului înaintea primei instanţe. Dacă s-ar fi urmărit să se ofere părţii interesate o cale de atac devolutivă, ar fi fost mai logic să nu se suprime apelul, ci recursul împotriva hotărârii instanţei de apel. Calificarea recursului la care se referă art. 304[1] C. proc. civ. ca o cale de atac devolutivă este greu de dat, deoarece nu există nici un text de lege care să permită o rejudecare a fondului pentru acest recurs. Textul, ca orice normă specială, se completează cu dreptul comun în materie, pentru aspectele pe care nu le are în vedere, deci şi cu art. 305 C. proc. civ., text ce nu permite administrarea altor probe noi în recurs, cu excepţia înscrisurilor. Însă, nu se poate concepe să se rejudece fondul, fără a exista posibilitatea administrării de noi mijloace de probă. În considerarea acestor aspecte, în realitate s-a dorit să se spună că împotriva hotărârii se pot invoca orice nemulţumiri ale părţii şi, deci, acest recurs ar putea fi calificat ca o cale ordinară de atac. Recursul se judecă, în principiu, de instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat hotărârea atacată. În situaţia în care legea suprimă dreptul de apel, recursul exercitat împotriva hotărârilor judecătorilor este de competenţa tribunalelor, cel introdus contra hotărârilor tribunalelor (date fără drept de apel) se judecă de către curţile de apel, iar hotărârile curţilor de apel pot fi atacate cu recurs la Curtea Supremă de Justiţie. Pentru cazurile de excepţie în care Curtea Supremă de Justiţie judecă în primă instanţă, recursul contra hotărârilor în apel este de competenţa instanţei ierarhic

superioară, care poate fi, după caz, curtea de apel sau Curtea Supremă de Justiţie. Termenul de recurs este de 15 zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel. Legea stabileşte termenul de recurs de drept comun, însă admite şi posibilitatea existenţei unor termene de recurs speciale. Termenul de recurs este un termen de procedură legal, imperativ (peremptoriu) şi absolut. Fiind un termen legal, ar urma să fie un termen fix, dar legea permite preşedintelui instanţei care primeşte cererea de recurs să prelungească termenul cu 5 zile, pentru a da posibilitatea recurentului de a reface cererea, în cazul în care aceasta nu îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege (dispoziţia legală are în vedere numai situaţia în care partea este prezentă, deci când ea depune personal cererea de recurs, nu şi atunci când o trimite prin poştă). Ca şi în cazul termenului de apel, termenul de recurs de drept comun are o durată de 15 zile şi începe să curgă de la comunicarea hotărârii. Legea prevede însă şi unele termene de recurs speciale: 1) hotărârea prin care se rezolvă conflictele de competenţă poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la pronunţare; 2) hotărârea (instanţei de apel) de declinare a competenţei este susceptibilă de recurs în termen de 15 zile de la pronunţare; 3) hotărârea de constatare a perimării cererii de chemare în judecată sau a apelului poate fi atacată cu recurs în termen de 15 zile de la pronunţare; 4) împotriva ordonanţei de adjudecare se poate face recurs în termen de 40 de zile de la data transcrierii acesteia; 5) în materia ordonanţei preşedinţiale, termenul de recurs este de 5 zile şi curge de la pronunţare, pentru părţile prezente şi de la comunicare, pentru părţile lipsă; 6) în materie de divorţ, termenul de recurs este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii. Acelaşi este termenul de recurs şi atunci când obiectul recursului nu îl constituie partea din hotărâre referitoare la desfacerea căsătoriei, ci soluţia dată unui capăt de cerere accesoriu sau incidental. În principiu, termenul de recurs este continuu, curgând de la prima până la ultima zi, fără a putea fi întrerupt. Însă, cazul general de întrerupere a termenelor procedurale, prevăzut de art. 103 C. proc. civ., se aplică şi în privinţa termenului de recurs. Pentru identitate de raţiune, ca şi în cazul termenului de apel şi termenul de recurs se întrerupe prin moartea părţii care are interes să facă recurs, precum şi prin moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea hotărârii. Soluţia se desprinde din combinarea art. 316 cu art. 285 şi art. 286 C. proc. civ. Aceste ultime două texte legale nu acoperă însă situaţia în care termenul de exercitare a căii de atac curge de la pronunţare, cu toate că şi în această ipoteză scopul urmărit de legiuitor este acelaşi. Şi în materia recursului îşi găsesc aplicare cele trei cazuri de echipolenţă, iar pentru procuror termenul de recurs curge de la comunicarea hotărârii sau de la pronunţarea ei, după cum a participat sau nu la judecată. Termenul de recurs este un termen legal peremptoriu, astfel încât, nerespectarea lui atrage sancţiunea decăderii părţii din dreptul de a mai exercita recursul, hotărârea devenind irevocabilă pe data expirării termenului de recurs. Excepţia de tardivitate a recursului poate fi invocată de orice parte interesată (de către intimat), procuror sau de instanţă din oficiu, în orice stare a recursului. Totuşi, legea dispune că dacă nu se dovedeşte, la prima zi de înfăţişare, că recursul a fost depus peste termen sau dacă această dovadă nu reiese din dosar, el se va socoti făcut în termen. Dacă excepţia de tardivitate nu a fost invocată în recurs şi instanţa s-a pronunţat asupra recursului, într-un al doilea recurs declarat împotriva hotărârii pronunţate în fond după casarea cu trimitere, invocarea excepţiei nu mai este posibilă, deoarece

efectele decăderii au fost înlăturate în temeiul dispoziţiei legale mai sus amintite. Partea decăzută din dreptul de a exercita recursul poate solicita instanţei repunerea în termen, dovedind că a fost împiedicată de o împrejurare mai presus de voinţa ei. În termen de 15 zile de la încetarea împiedicării, partea va solicita repunerea în termen, formulând şi cererea de recurs. Chiar dacă se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă, rezolvarea cererii de repunere în termen este de competenţa instanţei de recurs, întrucât această cerere are caracterul unui incident procedural. Dispoziţiile legale care reglementează recursul nu conţin reguli speciale cu privire la cuprinsul cererii de recurs, aşa încât, se aplică prevederile dreptului comun. În consecinţă, cererea de recurs va cuprinde următoarele elemente: 1. Numele şi domiciliul părţilor. Se admite că este suficient să se indice numai numele recurentului, iar dacă acesta şi-a schimbat domiciliul avut la judecarea în fond, urmează să se arate şi noul domiciliu, ori, dacă este cazul, domiciliul ales, precum şi persoana abilitată să primească actele de procedură; se apreciază că elementele prin care se identifică intimatul nu mai sunt necesare, deoarece ele se găsesc la dosar. Dacă însă a existat o coparticipare procesuală, este recomandabil să se indice şi numele intimatului, mai ales în ipoteza în care recursul este introdus numai împotriva unora dintre părţile adverse. În lipsa unei menţiuni exprese, recursul trebuie considerat ca fiind formulat contra tuturor adversarilor de la judecata în care s-a pronunţat hotărârea atacată. În situaţia în care cererea de recurs nu este făcută personal de către parte, ci printr-un reprezentant (convenţional sau legal), se va menţiona această împrejurare în cerere, alăturându-se dovada calităţii de reprezentant; 2. Hotărârea care se atacă (obiectul cererii de recurs), individualizată prin arătarea instanţei care a pronunţat-o, numărului ei şi datei pronunţării, eventual numărului dosarului; 3. Motivele de recurs. Motivarea recursului se poate face prin chiar cererea de recurs, dar şi printr-un memoriu depus separat, caz în care se va face menţiune despre această împrejurare în cererea de recurs. Potrivit art. 303 alin. 3 C. proc. civ., cererea de recurs va cuprinde arătarea motivelor de casare şi dezvoltarea lor. Legea nu impune o anumită formă de prezentare a motivelor de recurs invocate, lăsând aceasta la latitudinea părţii şi nici nu stabileşte obligaţia prezentării motivelor în ordinea prevăzută de art. 304 C. proc. civ. Legea dispune că termenul pentru depunerea motivelor se socoteşte de la comunicarea hotărârii, chiar dacă recursul s-a făcut mai înainte. Prevederea legală se justifică pe considerentul că, în momentul cunoaşterii soluţiei, partea interesată poate aprecia dacă este sau nu cazul să declare recurs, însă motivarea acestuia nu poate fi făcută decât după redactarea integrală a hotărârii. Rezultă că există un singur termen, atât pentru introducerea recursului, ~~cât şi pentru motivarea acestuia, în cazul~~ în care termenul de recurs curge de la comunicarea hotărârii, precum şi în cazul în care partea a cerut să se comunice hotărârea părţii potrivnice, însă există două termene, unul pentru declararea recursului şi altul pentru motivarea lui (acesta din urmă are aceeaşi durată ca şi termenul pentru introducerea recursului, dar curge de la comunicarea hotărârii), în cazul în care termenul de recurs curge de la pronunţare sau dacă partea a declarat recurs mai înainte de comunicare. Art. 306 alin. 1 C. proc. civ. prevede că recursul este nul dacă nu a fost motivat în termenul legal, cu excepţia cazului în care instanţa de recurs ar putea reţine din oficiu motive de casare de ordine publică. Potrivit alineatului trei al aceluiaşi articol, indicarea greşită a motivelor de recurs nu atrage nulitatea recursului, dacă dezvoltarea acestora face posibilă încadra-

rea lor într-unul din motivele prevăzute de art. 304 C. proc. civ. De asemenea, art. 306 alin. 2 C. proc. civ. dispune că motivele de ordine publică pot fi invocate şi din oficiu de instanţa de recurs (fără însă a exista o obligaţie a instanţei în acest sens), situaţie în care instanţa este obligată să le pună în dezbaterea părţilor. 4. Indicarea înscrisurilor noi, dacă este cazul (copii certificate pentru conformitate cu originalul de pe aceste înscrisuri vor fi alăturate la cererea de recurs, în atâtea exemplare câţi intimaţi sunt, plus un exemplar pentru instanţă). 5. Semnătura. Lipsa semnăturii se poate împlini în tot cursul judecăţii recursului, în condiţiile dreptului comun. Alături de aceste condiţii intrinseci, recurentul trebuie să respecte şi o serie de condiţii extrinseci cererii de recurs. Astfel, recursul se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă, sub sancţiunea nulităţii. La cererea de recurs se ataşează atâtea copii de pe aceasta câţi intimaţi sunt, dar dacă ei au un reprezentant comun este suficientă o singură copie. În cazul în care motivarea recursului se face printr-un memoriu separat, acesta se va depune cu respectarea aceleiaşi reguli cât priveşte numărul de exemplare. Art. 303 alin. 4 C. proc. civ. dispune că în cauzele în care Ministerul Public a participat în proces, se va depune o copie de pe motivele de casare pentru procuror. Cererea de recurs, sub sancţiunea nulităţii, trebuie să fie timbrată. În principiu, taxa de timbru este de 50% din taxa ce s-ar plăti pentru cererea de chemare în judecată, dar numai în raport de suma pentru care s-a exercitat recursul. Recursul la încheierea de scoatere în vânzare a imobilelor în procesele de partaj, cel împotriva încheierilor de suspendare a judecăţii, a hotărârilor de declinare a competenţei şi dezînvestire, recursul declarat pentru greşita compunere a instanţei, ori împotriva hotărârilor prin care s-a respins cererea ca prematură, inadmisibilă, prescrisă sau pentru autoritate de lucru judecat, se taxează cu 600 lei. Taxele de timbru se percep anticipat, dar judecătorul care primeşte cererea este îndreptăţit să amâne plata taxei până la acea dată. Există unele situaţii în care recursul nu se timbrează (de exemplu, recursul declarat de procuror, recursul introdus împotriva unei hotărâri pronunţată într-o cauză pentru care nici cererea de chemare în judecată nu se timbrează). (D.R.)

RECURS ÎMPOTRIVA ORDONANŢEI DE ADJUDECARE, cale de atac care face posibilă exercitarea controlului judiciar, de către tribunal, a legalităţii ordonanţei de adjudecare dată de către judecătoria ce a procedat la adjudecare. Termenul de **r.î.o. de a.** este de 40 de zile de la transcrierea acesteia de către debitor, creditor sau orice altă persoană interesată. Recursul este suspensiv de executare; el se judecă de urgenţă de către tribunal. Pe întreaga durată a termenului de recurs şi după introducerea recursului, până la soluţionarea lui, preţul nu se distribuie, rămânând în păstrare la C.E.C. Legea prevede că ordonanţa de adjudecare poate fi casată numai pentru vicii ale procedurii de executare decurgând din încălcarea unor dispoziţii legale a căror nerespectare atrage sancţiunea nulităţii actelor procedurale. În caz de casare a ordonanţei recurate, dosarul se trimite la judecătoria care a făcut executarea silită, cu obligaţia pentru aceasta de a relua executarea de la actul procedural care a determinat casarea. În caz de respingere a recursului ori de nedeclarare a lui în termen, ordonanţa de adjudecare rămâne irevocabilă şi executorie; la cererea adjudecatarului, ea va fi învestită cu formulă executorie, putând fi executată.

RECURSUL ÎN ANULARE, cale extraordinară de atac, având următoarele trăsături caracteristice: 1) legitimarea procesuală activă aparţine procurorului general, care poate exercita recursul în anulare din oficiu sau

la cererea ministrului justiţiei. Părţile nu pot introduce ele această cale extraordinară de atac, ci pot numai să adreseze un memoriu procurorului general; 2) instanţa competentă să rezolve recursul în anulare este Curtea Supremă de Justiţie. Judecarea se face de secţia corespunzătoare a Curţii Supreme de Justiţie, dacă s-a atacat hotărârea irevocabilă a unei judecătorii, tribunal sau curte de apel, însă dacă s-a atacat o hotărâre pronunţată de una din secţiile instanţei supreme, recursul în anulare va fi judecat de Secţiile Unite; 3) obiectul recursului în anulare îl reprezintă hotărârile judecătoreşti irevocabile. Nu pot fi atacate pe această cale hotărârile altor organe de jurisdicţie; în privinţa acestora, părţile au la dispoziţie recursul special la Curtea Supremă de Justiţie, prevăzut de art. 4 din Legea contenciosului administrativ şi nici hotărârile judecătoreşti care nu sunt irevocabile, deci care mai pot fi atacate pe calea recursului sau pe calea apelului; 4) motivele pentru care poate fi exercitat recursul în anulare sunt în număr de două: a) instanţa a depăşit atribuţiile puterii judecătoreşti; b) s-au săvârşit infracţiuni de către judecători în legătură cu hotărârea pronunţată; 5) recursul în anulare se poate declara oricând, neexistând o limitare în timp; 6) procurorul general poate dispune, pe termen limitat, suspendarea executării hotărârii, înainte de introducerea recursului în anulare. După introducerea acestuia, instanţa poate să revină asupra suspendării executării, acordate de către procurorul general sau poate să dispună suspendarea executării, indiferent dacă procurorul general a acordat-o sau nu. Prevederea legală ce conferă dreptul procurorului general de a dispune suspendarea executării unei hotărâri judecătoreşti este însă neconstituţională. Fiind vorba de o hotărâre judecătorească, suspendarea executării acesteia trebuie să poată fi acordată numai de o instanţă judecătorească, mai mare sau cel puţin egală în grad cu instanţa care a pronunţat hotărârea respectivă, iar nu de un alt organ. Actul prin care procurorul general dispune suspendarea executării poate fi atacată pe calea contenciosului administrativ Dacă după acordarea suspendării executării, procurorul general întârzie să introducă recursul în anulare, partea interesată poate cere procurorului general să revină asupra suspendării acordate, iar în caz de refuz să apeleze la procedura prevăzută de Legea nr.29/1990; 7) judecarea recursului în anulare se face cu participarea procurorului de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, care va expune motivele recursului şi va pune concluzii, precum şi cu citirea părţilor, deoarece decizia ce se va pronunţa îşi va produce efectele şi în privinţa lor; 8) la judecarea recursului în anulare se aplică, în mod corespunzător, dispoziţiile privitoare la recurs; 9) până la închiderea dezbaterilor, procurorul general îşi poate retrage motivat recursul în anulare, însă, în acest caz, părţile din proces pot ~~cere continuarea judecăţii; 10) în caz~~ de admitere a recursului în anulare, se va anula hotărârea irevocabilă atacată şi se va trimite cauza spre rejudecare sau, pentru primul motiv prevăzut de art. 330 C. proc. civ., se va hotărî asupra fondului, dacă situaţia de fapt este deplin stabilită.

RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII, cale extraordinară de atac, reglementată de art. 329 C. proc. civ. Exercitarea **r. în i.l.** urmăreşte să fixeze jurisprudenţa asupra problemelor de drept care au fost soluţionate în mod diferit, în scopul de a se asigura o interpretare şi aplicare uniformă a legii, cu efecte numai pentru viitor. **R. în i.l.** are următoarele trăsături caracteristice: 1) legitimarea procesuală activă aparţine numai procurorului general, care poate introduce **r. în i.l.** fie din oficiu, fie la cererea ministrului justiţiei; 2) competenţa de a soluţiona **r. în i.l.** aparţine Curţii Supreme

de Justiţie, iar judecarea se face de Secţiile Unite ale instanţei supreme; 3) obiectul **r. în i.l.** îl reprezintă hotărârile judecătoreşti în care aceeaşi problemă de drept a primit o soluţionare diferită din partea instanţelor judecătoreşti. Textul nu mai vorbeşte de atacarea hotărârilor irevocabile, aşa cum era reglementarea anterioară anului 1948, însă, pentru a se evidenţia că o dispoziţie legală a fost interpretată şi aplicată în mod diferit, trebuie să se arate şi hotărârile judecătoreşti care au soluţionat neunitar problema de drept respectivă. Este greu de admis că obiectul recursului în interesul legii îl constituie însăşi dispoziţia legală sau problema de drept, ci, în realitate, obiectul îl constituie soluţiile neunitare date asupra problemei de drept, iar aceste soluţii sunt cuprinse în hotărârile judecătoreşti. Este necesar să fie vorba de mai multe hotărâri judecătoreşti, pronunţate de instanţe judecătoreşti diferite, altfel nu am fi în prezenţa unei jurisprudenţe neunitare pe întreg teritoriul ţării. Nu trebuie însă ca toate hotărârile să fie irevocabile; 4) cauza **r. în i.l.** o constituie interpretarea şi aplicarea neunitară a legii, indiferent că este vorba de o lege materială sau procesuală; 5) decizia ce se pronunţă asupra **r. în i.l.** nu va produce nici un efect în privinţa părţilor din procesele în care s-au dat hotărârile ce au format obiectul **r. în i.l.**. Părţilor din procesele respective le sunt opozabile numai efectele hotărârilor irevocabile pronunţate în acele procese, deci chiar dacă aceste hotărâri au fost atacate pe calea recursului în interesul legii, ele vor putea fi puse în executare silită, dacă este cazul, fără a interesa dezlegarea dată, de către Secţiile Unite ale Curţii Supreme de Justiţie, problemei de drept ce a fost soluţionată neuniform; **r. în i.l.** nu duce la desfiinţarea hotărârilor ce au format obiectul lui; 6) dezlegarea dată problemelor de drept judecate cu ocazia **r. în i.l.** este obligatorie pentru instanţe, în măsura în care acestea sunt confruntate cu astfel de probleme. Sub acest aspect, se poate considera că decizia pronunţată într-un **r. în i.l.** este un izvor de drept secundar. Această decizie se aduce la cunoştinţa instanţelor, de către Ministerul Justiţiei; 7) judecarea **r. în i.l.** are loc cu participarea procurorului general sau a unui procuror de la parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie. Părţile nu vor fi însă citate, deoarece **r. în i.l.** nu produce nici un efect în privinţa lor.

RECUZARE, mijloc procedural prin intermediul căruia părţile pot solicita, în cazurile prevăzute de lege, îndepărtarea unuia sau a mai multor judecători din completul de judecată. **R.** poate fi solicitată de partea interesată doar dacă judecătorul se află în una din următoarele situaţii: 1) când el, soţul sau, ascendenţii ori descendenţii lor, au vreun interes în judecarea cauzei sau când este soţ, rudă sau afin până la al patrulea grad inclusiv, cu vreuna din părţi; 2) când este soţ, rudă sau afin, până în al patrulea grad inclusiv, cu avocatul sau mandatarul uneia din părţi ori când este căsătorit cu fratele sau sora soţului uneia dintre persoanele menţionate; 3) când soţul în viaţă şi nedespărţit este rudă sau afin a uneia din părţi până la al patrulea grad inclusiv sau dacă, fiind încetat din viaţă sau despărţit, au rămas copii; 4) dacă el, soţul sau rudele lor, până la al patrulea grad inclusiv, au o cauză asemănătoare cu aceea care se judecă sau dacă au un proces la instanţa unde una din părţi este judecător; 5) dacă între aceleaşi persoane şi una din părţi a fost o judecată penală în timp de cinci ani înaintea recuzării; 6) dacă este tutore sau curator al uneia dintre părţi; 7) dacă şi-a spus părerea cu privire la cauza supusă judecăţii; 8) dacă a primit de la una dintre părţi daruri sau promisiuni de daruri ori altfel de îndatoriri; 9) dacă există duşmănie între el, soţul sau una din rudele sale până la al patrulea grad inclusiv şi una din părţi, soţii sau rudele până la gradul al

treilea inclusiv. Motivele de **r.** sunt de strictă interpretare şi prin urmare nu pot fi extinse la unele situaţii asemănătoare. Cererea de **r.** se face de partea interesată, verbal sau în scris, pentru fiecare judecător, înainte de începerea oricăror dezbateri; dacă motivele de **r.** au intervenit după începerea dezbaterilor, partea urmează să invoce acele împrejurări de îndată ce-i sunt cunoscute. Cererea se soluţionează de instanţa sesizată cu cererea principală, în compunerea căreia nu poate intra judecătorul ce s-a abţinut sau care a fost recuzat; dacă completul de judecată nu se poate alcătui din cauza **r.** sau când **r.** vizează toţi judecătorii acelei instanţe, competenţa revine instanţei imediat superioare. În timpul soluţionării cererii de **r.** nu se poate îndeplini nici un act procedural; cererea de **r.** se soluţionează fără citarea părţilor, în camera de consiliu; judecătorul care a fost recuzat poate fi ascultat, dacă instanţa apreciază necesar. Dacă motivele de **r.** au fost dovedite, instanţa dispune înlăturarea judecătorului respectiv de la soluţionarea cauzei. Asupra cererii de **r.** instanţa se pronunţă printr-o încheiere care se citeşte în şedinţă publică; încheierea de admitere a **r.** nu este susceptibilă de nici o cale de atac; dacă instanţa a respins cererea de **r.**, încheierea pronunţată poate fi atacată pe calea apelului sau recursului, dar numai odată cu fondul cauzei. Încheierea pronunţată de instanţă produce consecinţe diferite: a) în cazul admiterii cererii de **r.**, judecătorul respectiv nu mai poate participa la soluţionarea litigiului, urmând să fie înlocuit; prin încheiere instanţa va stabili şi măsura în care actele îndeplinite de judecător urmează să fie menţinute sau, dimpotrivă, trebuie refăcute; dacă s-a admis cererea de **r.** cu privire la toţi judecătorii unei instanţe, cauza va fi trimisă spre soluţionare la o altă instanţă de acelaşi grad; b) în cazul respingerii cererii, judecata va continua cu participarea judecătorului supus **r.**; dacă se constată că cererea de **r.** a fost făcută cu rea-credinţă, instanţa poate dispune condamnarea părţii la amendă şi la despăgubiri faţă de partea adversă. Dispoziţiile legale privitoare la **r.** se aplică şi altor participanţi procesuali, cum sunt procurorii, grefierii, experţii, interpreţii şi traducătorii.

REDEVENŢĂ, denumire dată preţului în anumite contracte, cum sunt contractele de concesiune minieră sau petrolieră, în cazul cărora **r.** poate reprezenta o parte din producţie sau din beneficiu, sau în contractele de licenţă: de brevet, de marcă, de desen sau model industrial, de exploatare a unei opere muzicale ori literare, sau în contractele de know-how. Cuantumul **r.** se determină prin acordul părţilor: pe de o parte titularului dreptului concedat, care poate fi, după caz, proprietarul zăcământului minier ori petrolier, titularul brevetului de invenţie, autorul operei literare ori muzicale etc., pe de altă parte licenţiatul (beneficiarul dreptului concedat), proporţional folosirii acestui drept. În contractele de licenţă de brevet, **r.** constă într-o sumă globală iniţială plătită la intrarea în vigoare a contractului ori la remiterea primei tranşe a documentaţiei tehnice, combinată cu plata în mai multe rate a unei sume ce rezultă din aplicarea unei cote procentuale asupra unei baze de calcul, constând fie din valoarea cifrei de afaceri realizată prin vânzarea produselor fabricate pe baza licenţei, fie din preţul global al producţiei obţinute sau preţul unităţii de produs, fie din cantitatea produselor rezultate etc. Cota **r.** poate fi fixă sau variabilă, în funcţie de volumul producţiei sau desfacerii, de ţara în care se comercializează etc. În contractele de licenţă se prevede de obicei obligaţia plăţii unei sume minime, în cazul nerealizării bazei de calcul convenite.

REDUCTIO AD ABSURDUM, reducerea la absurd.

REDUCŢIUNE SUCCESORALĂ, sancţiune civilă constând în reducerea liberalităţilor excesive, adică a donaţiilor efectuate sau a legatelor instituite de către de cujus peste limitele cotităţii disponibile. **R.s.** poate fi cerută numai de către moştenitorii rezervatari, succesorii acestora sau cei care le reprezintă interesele, fie pe cale de excepţie atunci când bunurile sau valorile în discuţie nu au fost încă predate gratificatului, dar acesta le pretinde, fie pe calea acţiunii în reducţiune, dacă acestea au fost deja predate. Acţiunea în reducţiune are caracter personal patrimonial, fiind prescriptibilă în trei ani de la data naşterii dreptului la acţiune, care este aceea a deschiderii succesiunii, dacă cei în cauză aveau cunoştinţă de existenţa actului care i-a prejudiciat, sau aceea la care cei îndreptăţiţi au luat cunoştinţă despre existenţa acestuia. Acţiunea în reducţiune introdusă în termen de către unul sau o parte dintre moştenitorii rezervatari profită şi celorlalţi moştenitori, dacă nici faţă de ei timpul legal nu a fost depăşit. **R.s.** se face într-o ordine legală, prin care se urmăreşte ca, ţinându-se cont de criteriul succesiunii cronologice în care au fost făcute liberalităţile în discuţie şi al momentului în care şi-au produs efectele, ca şi de mărimea fiecăreia dintre ele, să se asigure reducerea numai a acelora şi numai în măsura în care ele au depăşit efectiv cotitatea disponibilă. În acest scop, ordinea legală în care se face **r.s.** cuprinde următoarele reguli: a) legatele se reduc înaintea donaţiilor. Raţiunea acestei reguli constă în faptul că, indiferent de data la care au fost constituite, legatele îşi produc efectele numai începând cu data deschiderii succesiunii, aşa încât ele apar ca fiind ultimele dintre liberalităţile făcute de de cujus, ceea ce înseamnă că, în principiu, prin acestea s-a depăşit cotitatea disponibilă. Regula începerii **r.s.** prin reducerea legatelor este imperativă; b) legatele se reduc simultan şi proporţional cu valoarea fiecăruia. Raţiunea acestei reguli constă în faptul că legatele au, toate, aceeaşi dată şi anume data deschiderii succesiunii. Dacă depăşirea cotităţii disponibile s-a făcut prin mai multe legate concomitente, este firesc ca reducerea, în scopul reîntregirii rezervei care a fost stirbită să se facă din toate concomitent; este, de asemenea, firesc ca, din motive de echitate, reducerea să se facă proporţional cu mărimea fiecăruia. Această regulă are caracter dispozitiv, aşa încât dispunătorul ar putea stabili el însuşi o ordine a reducerii legatelor; c) donaţiile se reduc succesiv, începând cu ultima dintre ele. Această regulă se justifică prin faptul că primele donaţii au fost făcute, cel puţin parţial, din cotitatea disponibilă şi că eventuala depăşire a acesteia s-a făcut treptat, prin cele care au urmat. În cazul în care există mai multe donaţii cu aceeaşi dată, se aplică regula reducerii fiecăreia, proporţional cu mărimea, ca în cazul legatelor. Şi această regulă este imperativă. Efectele **r.s.** sunt următoarele: 1) legatele devin caduce în ordinea şi în măsura necesară întregirii rezervei atinse; donaţiile sunt rezolvate retroactiv, de la data deschiderii succesiunii; 2) de la regula desfiinţării cu efect retroactiv a donaţiilor reduse există următoarele excepţii: a) donatarul are dreptul să păstreze toate fructele naturale percepute sau pe cele civile scadente anterior deschiderii succesiunii. El va trebui să restituie numai fructele percepute şi scadente după deschiderea succesiunii; b) reducţiunea nu se răsfrânge asupra actelor de înstrăinare sau de grevare a bunurilor, consimţite de către donatar faţă de terţi, înainte de deschiderea succesiunii. Numai actele de înstrăinare sau grevare consimţite de către donatar după deschiderea succesiunii vor fi desfiinţate, ele neputând fi opuse moştenitorilor rezervatari. În urma **r.s.**, moştenitorul rezervatar are dreptul să

ceară restituirea în natură a bunurilor ce formează obiectul liberalităţii reduse. Prin excepţie, întregirea **r.s.** se face prin echivalent: a) în cazul în care donatarul a înstrăinat obiectul donaţiei sau l-a grevat cu drepturi reale înainte de deschiderea moştenirii; b) în cazul în care bunul donat este un bun consumtibil ori destinat, prin natura sa, vânzării sau care a pierit din greşeala donatarului; c) în cazurile prevăzute de art. 770, 845 şi 851 C. civ. În toate situaţiile de reîntregire prin echivalent, valoarea va fi cea din momentul deschiderii succesiunii.

REDUCŢIUNEA LIBERALITĂŢILOR EXCESIVE, a se vedea *reducţiune succesorală*.

REESCONT, operaţiune de scontare a cambiilor de către băncile comerciale la banca centrală. Se deosebeşte de scont, care este efectuat în relaţiile dintre băncile comerciale şi comercianţi. În practică, de multe ori, se foloseşte pentru ambele categorii de operaţiuni, noţiunea de scont. Taxa de **r.** numită şi taxa oficială scontului, este rata dobânzii percepută de banca centrală la scontarea cambiilor; constituie un instrument principal al politicii monetare şi de credit şi serveşte ca indicator pentru rata dobânzilor pe termen scurt. Taxa de **r.** este stabilită de autorităţile monetare în funcţie de interesul pe care îl are statul de a lărgi sau restrânge volumul creditului; în timpul recesiunii, de regulă, taxa de **r.** este micşorată pentru a declanşa o micşorare generală a nivelului dobânzilor şi a stimula investiţiile şi activitatea economică; invers, în condiţiile unui curs ascendent al activităţii economice şi accelerării inflaţiei se procedează la majorarea taxei de **r.** scumpind creditul şi temperând activitatea economică.

REEXAMINARE, cale specială de atac a sentinţei civile prin care instanţa s-a pronunţat asupra legalităţii şi temeiniciei procesului - verbal de contravenţie încheiat în temeiul Legii nr. 61/27.09.1991 pentru sancţionarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii şi liniştii publice. Contravenientul poate cere reexaminarea cauzei, în termen de 24 de ore de la pronunţare, dacă a fost prezent la dezbateri sau de la comunicare, dacă a fost lipsă. Procurorul poate cere reexaminarea cauzei în termen de 24 de ore de la pronunţare. Cererea de reexaminare se soluţionează în termen de 3 zile de aceeaşi instanţă, în complet format din doi judecători. Preşedintele judecătoriei poate suspenda, până la soluţionare, executarea sancţiunii aplicate. Hotărârea dată în cererea de reexaminare este definitivă. (D.R.).

REGIM MATRIMONIAL, ansamblul normelor juridice care reglementează relaţiile patrimoniale dintre soţi în timpul căsătoriei şi în special pe acelea privitoare la bunurile soţilor, precum şi raporturile în care soţii intră, în această calitate, cu terţe persoane, în măsura în care prin aceste raporturi soţii sau unul dintre ei dobândesc drepturi şi îşi asumă obligaţii cu conţinut patrimonial. După izvorul său, **r.m.** poate fi legal sau convenţional; după structura sa, poate fi de separaţie sau de comunitate; în sfârşit, după forţa juridică cu care se impune părţilor, **r.m.** poate fi modificabil sau imutabil. În legislaţia noastră interbelică a dominat principiul libertăţii convenţiilor matrimoniale, soţii fiind liberi să adopte prin convenţie matrimonială încheiată înainte de celebrarea căsătoriei orice regim matrimonial ar fi dorit, cu singura condiţie de a nu aduce atingere drepturilor bărbatului de cap al familiei şi al asociaţiei conjugale; pentru ipoteza în care soţii nu ar fi încheiat o asemenea convenţie, Codul civil reglementa cu titlu de regim legal obligatoriu în lipsă de convenţie contrară regimul separaţiei de bunuri. În dreptul nostru actual, libertatea convenţiilor matrimoniale a fost înlăturată, Codul familiei reglementând ca regim matrimonial unic, obligatoriu şi

imutabil regimul comunităţii de bunuri, potrivit căruia bunurile dobândite de oricare dintre soţi în timpul căsătoriei sunt, de la data dobândirii lor, bunuri comune ale soţilor, cu excepţia celor pe care legea le declară expres, prin dispoziţii de excepţie şi de strictă interpretare, ca fiind bunuri proprii ale unuia dintre soţi; tot astfel, obligaţiile contractate în timpul căsătoriei de către soţi împreună sau de oricare dintre ei singur, dar în legătură cu bunurile lor comune sau în vederea realizării nevoilor obişnuite ale căsniciei, sunt obligaţii comune ale soţilor. Orice convenţie prin care soţii s-ar abate de la reglementarea legală imperativă a **r.m.** legal al comunităţii este nulă de drept.

REGIM VAMAL, ansamblul dispoziţiilor legale care reglementează intrarea şi ieşirea mărfurilor de pe teritoriul vamal al unei ţări.

REGISTRE CASNICE, documente scrise, având caracter casnic şi conţinând însemnări făcute de unele persoane cu privire la evenimente din viaţa lor care, uneori, se pot referi şi la fapte juridice curente. **R.c.** nu fac dovadă în favoarea celui care le-a scris, dar au forţă probantă împotriva lui când cuprind: primirea unei plăţi; menţiunea expresă că nota sau scrierea din ele s-a făcut ca să ţină loc de titlu în favoarea creditorului. Ele au puterea unei mărturisiri extrajudiciare şi ca atare pot fi combătute prin orice fel de probe.

REGISTRE COMERCIALE, registre speciale în care se înregistrează diferite acte, date şi operaţiuni cu caracter comercial. Constituie un mijloc de probă creat de lege pentru avantajarea comercianţilor. Pentru a avea putere probatorie în favoarea comerciantului **r.c.** trebuie să fie regulat ţinute, ceea ce presupune numerotarea şi parafarea lor, precum şi ca ele să poarte viza de deschidere şi viza anuală de închidere a operaţiunilor, pusă de instanţa judecătorească, iar operaţiunile comerciale să fie înregistrate cronologic, fără ştersături sau adăugiri. Registrele pe care trebuie să le ţină comercianţii sunt: registrul jurnal, registrul inventar, registrul copier şi registrul carta mare. Condiţiile în care trebuie ţinute **r.c.** îşi au reglementarea în Codul comercial şi legea nr.82/1991. Funcţiile **r.c.** sunt urmatoarele: de cunoaştere, evidenţă şi control a activităţii comercile, precum şi o funcţie probatorie, ele putând fi folosite ca mijloc de probă în litigiile dintre comercianţi iar, în anumite limite, în litigiile dintre comercianţi şi necomercianţi. În raporturile dintre comercianţi forţa probantă a **r.c.** diferă după cum ele au fost legal ţinute ori au fost ţinute fără respectarea dispoziţiilor legale. **R.c.** legal ţinute pot fi folosite ca mijloc de probă nu numai în contra comerciantului care le ţine, dar şi în favoarea lui. În privinţa posibilităţii folosirii **r.c.** în favoarea comerciantului legea impune o excepţie de la dreptul comun, unde este instituită regula că nimeni nu îşi poate constitui un mijloc de probă pentru a se servi de el în eventuale litigii. Explicaţia rezidă în următoarele: **r.c.** nu sunt ţinute în scopul preconstituirii unui mijloc de probă, ci pentru cunoaşterea, evidenţa şi controlul activităţii comerciale; litigiul să privească operaţiuni sau acte juridice care sunt fapte de comerţ. În cazul în care **r.c.** pe care comercianţii au obligaţia de a le ţine sunt ţinute cu nerespectarea cerinţelor legii, ele pot fi folosite ca mijloc de probă numai împotriva comerciantului căruia îi aparţin, întrucât, având valoarea unor înscrisuri, ele fac dovada în contra celui de la care emană. Conţinutul unor astfel de registre nu poate fi scindat. Potrivit Codului civil, registrele unui comercint pot fi folosite de către necomerciant ca mijloc de probă împotriva comercintului căruia îi aparţin **r.c.**. Justificarea cestei posibilităţi se fundamentează pe ideea că înregistrările efectuate în **r.c.** sunt considerate adevărate

mărturisiri ale comerciantului în cauză. **R.c.** ţinute de către comerciant; în schimb, nu pot fi folosite împotriva necomercintului. Folosirea **r.c.** ca mijloc de probă se poate face în două feluri: 1) înfăţişarea **r.c.** = prezentarea acestora, la cererea părţii interesate sau din oficiu, pentru a se extrage numai ceea ce se referă la litigiul dintre părţi. Extrasele sunt efectuate de către judecător sau de un expert desemnat de către instanţă; 2) comunicarea **r.c.** = punerea la dispoziţia părţii interesate a **r.c.** pentru a fi examinate în întregul lor; examinarea se poate face la domiciliul părţii interesate, la grefa instanţei sau în alt loc. Comunicarea **r.c.** este o măsură de excepţie ce poate fi dispusă decât în probleme de succesiuni, comunităţi de bunuri, societăţi şi în cazul procedurii reorganizării ori lichidării judiciare. (D.R.)

REGISTRU DE EVIDENŢĂ A REDACTĂRII HOTĂRÂRILOR, condică în care se înregistrează, în ordine, soluţiile pronunţate de instanţă. **R. de e. a r.h.** se întocmeşte separat pentru cauzele civile; la secţiile tribunalelor şi curţilor de apel, hotărârile se trec separat, după cum sunt sentinţe sau decizii.

REGISTRU DE TERMENE AL ARHIVEI, condică în cuprinsul căreia se înregistrează, pe termene de judecată, toate dosarele instanţei. La tribunale şi curţi de apel există câte un **r. de t. al a.** pentru fiecare secţie.

REGISTRU GENERAL DE DOSARE, condică la care se trec, în ordinea depunerii lor, toate actele de sesizare ale instanţei. Numărul de ordine a înregistrării în **r.g. de d.** constituie şi numărul de dosar pentru cauza respectivă; sub acest număr se vor înregistra ulterior toate cererile accesorii şi incidentale.

REGISTRU INFORMATIV, condică în care se înregistrează, pentru fiecare dosar: primul termen de judecată, termenele ulterioare; data ieşirii dosarelor din arhivă şi organul la care s-au predat; data reintrării dosarelor la arhivă; numărul şi data hotărârii; conexarea sau ataşarea altui dosar şi, pe scurt, soluţia pronunţată.

REGISTRUL COMERŢULUI, instrument de evidenţă profesională a comercianţilor, privitoare la existenţa şi activitatea acestora, organizat pentru ocrotirea comercianţilor, a terţelor persoane, precum şi a intereselor generale. Publicitatea prin **r.c.** este reglementată prin Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului. Potrivit reglementării legale, comercianţii sunt obligaţi să se înmatriculeze în **r.c.** şi totodată, să ceară înscrierea în acelaşi registru a unor menţiuni privind actele şi faptele prevăzute de lege. Pentru terţele persoane care ar dori să stabilească raporturi de afaceri cu un anumit comerciant, **r.c.** reprezintă o sursă de informaţii sigure asupra bonităţii comerciantului respectiv. Prin înmatriculare şi înscrierea în **r.c.** a menţiunilor prevăzute de lege se asigură opozabilitatea acestora faţă de terţi. Sub acest aspect **r.c.** reprezintă instrumentul publicităţii legale a activităţii comerciale. Pentru comercianţi, datele privitoare la ei, cuprinse în **r.c.**, pot juca un rol important în atragerea clientelei. Totodată, prin înregistrările operate în **r.c.** se asigură protecţia firmei comerciale, a emblemei şi a altor drepturi ale comerciantului cuprinse în fondul de comerţ. **R.c.** se ţine de către oficiile **r.c.**. Aceste oficii sunt organizate teritorial şi la nivel naţional. În fiecare judeţ şi municipiul Bucureşti se organizează şi funcţionează un oficiu al **r.c.**, pe lângă camera de comerţ şi industrie teritorială. Activitatea fiecărui oficiu privind înregistrările în **r.c.** se află sub controlul unui judecător al tribunalului judeţean, respectiv al municipiului Bucureşti, delegat anual de preşedintele tribunalului. La nivel naţional se organizează şi funcţionează Oficiul

național al **r.c.**, pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României. Organizarea oficiilor **r.c.** pe lângă camerele de comerț și industrie se justifică pe considerentul că activitatea acestor oficii este strâns legată de activitatea camerelor de comerț și industrie, care sunt organizații profesionale ale comercianților. Prin această organizare se asigură accesul la informațiile privind pe comercianți și activitatea lor. Fiecare oficiu al **r.c.** ține **r.c.** care este alcătuit din: registrul pentru înregistrarea comercianților persoane fizice; registrul pentru înregistrarea persoanelor juridice care este subîmpărțit în: registrul pentru înregistrarea societăților în nume colectiv, a societăților în comandită simplă și a societăților cu răspundere limitată; registrul pentru înregistrarea societăților pe acțiuni și societăților în comandită pe acțiuni; registrul pentru înregistrarea regiilor autonome; registrul pentru înregistrarea organizațiilor cooperatiste; cartotecile fișelor comercianților. Aceste cartoteci sunt formate din fișe privind pe fiecare comerciant. Ele concentrează și sintetizează datele necesare pentru elaborarea rapoartelor și studiilor privind evoluția comerțului și industriei, ca și pentru informații și documentare comercială, potrivit atribuțiilor camerelor de comerț și industrie. Oficiul ține un repertoriu alfabetic al comercianților înregistrați și dosare cu actele depuse. Repertoriul alfabetic este subîmpărțit în repertoriul alfabetic pentru comercianții persoane fizice și repertoriul alfabetic pentru comercianții persoane juridice, indiferent de forma juridică a acestora. Dosarele comercianților cuprind toate actele care sunt depuse în legătură cu înregistrarea sau cu orice operație făcută în **r.c.**. Potrivit legii, registrele se numerotează și parafează de judecătorul delegat pe lângă oficiul registrului comerțului. Pentru fiecare an se deschide un registru. Modul de ținere și completare a **r.c.** și a cartotecii este stabilit prin normele elaborate de Camera de Comerț și Industrie a României și Ministerul Comerțului și Turismului. Oficiile teritoriale ale **r.c.** au obligația să comunice Oficiului național al **r.c.** orice înmatriculare sau mențiune operată în **r.c.**. Pe baza acestor comunicări, Oficiul național al **r.c.** ține registrul central al comerțului. **R.c.** este public; rezultă așadar că orice persoană interesată poate lua la cunoștință de înregistrările cuprinse în **r.c.**. Legea prevede că oficiul **r.c.** este obligat să elibereze, pe cheltuiala solicitantului, copii certificate de pe înmatricularea sau mențiunile cuprinse în **r.c.**, ca și de pe actele prezentate la efectuarea înregistrărilor. Deasemenea, oficiul **r.c.** are obligația să elibereze certificate care să ateste că un anumit act sau fapt nu este înscris sau menționat în **r.c.**. Prin reglementarea caracterului public al **r.c.**, legea consacră un instrument eficace de protecție pentru toți cei care au anumite interese legate de activitatea comercială. comercianții au obligația ca, înainte de începerea comerțului, să ceară înmatricularea în **r.c.**, iar în cursul exercitării și la încetarea comerțului, să ceară înscrierea în același registru a mențiunilor privind actele și faptele a căror înregistrare este prevăzută de lege. Înregistrarea în **r.c.** cuprinde o dublă obligație a comercianților; o obligație, care trebuie îndeplinită înainte de începerea activității comerciale, constă în înmatricularea în **r.c.**; a doua obligație care urmează să fie îndeplinită în cursul exercitării activității comerciale și la încetarea ei, privește înscrierea în **r.c.** a unor mențiuni privind actele și faptele prevăzute de lege. Înmatricularea și efectuarea mențiunilor în **r.c.** sunt obligații care revin exclusiv comercianților. Dispozițiile legii privind înregistrarea comerțului nu se aplică meseriașilor și țăranilor care își desfac produsele din gospodăria proprie. În măsura în care săvârșesc fapte de comerț, meseriașii și agricultorii dobândesc calita-

tea de comerciant şi, în consecinţă, au obligaţia de a se înmatricula în **r.c.**. Deoarece legea scuteşte de obligaţia de înmatriculare numai pe meseriaşi şi agricultori, această obligaţie revine tuturor comercianţilor, inclusiv persoanelor care fac comerţ ambulant, cărăuşilor, etc., aceste persoane fiind scutite numai de obligaţia de a ţine registrele comerciale. Legea prevede că înmatricularea se efectuează în temeiul unei cereri care se adresează oficiului registrului comerţului din judeţul sau municipiul Bucureşti, în care comerciantul îşi va avea sediul. Prin sediu, legea înţelege locul unde persoana fizică urmează să exercite comerţul sau locul unde se va afla sediul persoanei juridice potrivit actului său de înfiinţare. Cererea de înmatriculare se întocmeşte şi se semnează, după caz, de comerciantul persoana fizică, personal ori prin mandatar cu procură specială şi autentică, de un administrator sau un asociat al societăţii comerciale, de reprezentantul legal al regiei autonome sau organizaţiei cooperatiste. Cererea de înmatriculare trebuie să cuprindă anumite elemente, diferenţiate pe categorii de comercianţi, care sunt stabilite de lege. În cazul comerciantului persoană fizică, cererea de înmatriculare cuprinde: a) menţiuni privind persoana comerciantului: numele şi prenumele, domiciliul, cetăţenia, data şi locul naşterii, starea civilă, averea şi modul de evaluare a acesteia, activitatea comercială anterioară; b) menţiuni privitoare la firma comercială şi sediul acesteia, ale sucursalelor din ţară şi străinătate, precum şi indicarea actului de autorizare a exercitării comerţului; c) obiectul comerţului. Toate aceste menţiuni se vor înscrie în registrul comerţului. Pentru dovedirea specimetului de semnătură, comerciantul va semna în registrul comerţului, în prezenţa judecătorului delegat sau conducătorului oficiului ori a înlocuitorului acestuia, care va certifica semnătura. În absenţa comerciantului, semnătura în registru poate fi înlocuită prin prezentarea acesteia legalizată de notarul public. În privinţa societăţilor comerciale, legea face o distincţie în funcţie de forma juridică a societăţii comerciale. În cazul societăţii în nume colectiv, societăţii în comandită simplă şi societăţii cu răspundere limitată, cererea de înmatriculare trebuie să cuprindă: a) menţiuni privind persoana asociaţilor: numele şi prenumele, domiciliul, cetăţenia, data şi locul naşterii, starea civilă, averea şi modul de evaluare a acesteia şi activitatea comercială anterioară. În cazul asociaţilor persoane juridice se indică denumirea, sediul şi naţionalitatea; b) menţiuni privind firma societăţii, sediul acesteia, ale sucursalelor din ţară şi străinătate; c) forma juridică şi obiectul societăţii; d) capitalul social; aportul fiecărui asociat la capital şi modalitatea de constituire şi vărsare a acestuia; pentru aportul în bunuri se indică valoarea bunurilor şi modul de evaluare; e) administratorii societăţii şi limita puterilor lor; f) partea fiecărui asociat la beneficii şi pierderi; g) durata societăţii. Pe lângă elementele arătate, cererea de înmatriculare a societăţii cu răspundere limitată poate să cuprindă menţiuni privind cenzorii societăţii. În cazul societăţii pe acţiuni şi societăţii în comandită pe acţiuni, cererea de înmatriculare trebuie să cuprindă: a) menţiuni privitoare la fondatori. Ele sunt aceleaşi ca şi cele referitoare la asociaţi; b) firma şi sediul societăţii şi, după caz, ale sucursalelor şi filialelor; c) forma juridică şi obiectul societăţii; d) capitalul social subscris şi cel vărsat; e) valoarea bunurilor constituite ca aport în natură şi modul de evaluare; numărul acţiunilor acordate pentru aport şi avantajele rezervate fiecărui fondator; f) numărul şi valoarea nominală a acţiunilor, cu specificarea dacă sunt nominative sau la purtător şi numărul lor pe categorii; g) numărul, numele şi prenumele,

precum şi cetăţenia administratorilor, garanţia pe care sunt obligaţi să o depună, puterile lor şi drepturile speciale de administrare şi de reprezentare acordate unora dintre ei, etc.; b) numărul, numele şi prenumele, precum şi cetăţenia cenzorilor; i) modul de distribuire a beneficiilor; j) condiţiile pentru valitatea hotărârilor adunării generale şi exerciţiului dreptului de vot; k) durata societăţii; l) operaţiunile încheiate de fondatori în contul societăţii ce se constituie şi pe care societatea urmează să le ia asupra sa şi sumele ce trebuie plătite pentru aceste operaţii. Cu privire la regiile autonome, cererea de înmatriculare trebuie să cuprindă: a) actul de înfiinţare, denumirea şi sediul; b) obiectul de activitate; c) subunităţile regiei autonome care pot intra în raporturi contractuale cu terţii şi limitele împuternicirii acordate în acest scop; d) persoanele împuternicite să reprezinte regia autonomă şi subunităţile acesteia. Privitor la organizaţiile cooperatiste cererea de înmatriculare trebuie să cuprindă elemente diferite; dacă organizaţia cooperatistă se constituie sub forma juridică a unei societăţi comerciale, cererea trebuie să cuprindă elementele prevăzute de lege pentru societăţile comerciale, în funcţie de forma juridică a societăţii comerciale; în celelalte cazuri, cererea va cuprinde elementele prevăzute de lege pentru regia autonomă. Dovedirea specimenului de semnătură a administratorilor şi, după caz, reprezentanţilor societăţilor comerciale, precum şi a reprezentanţilor regiilor autonome şi organizaţiilor cooperatiste se face în aceleaşi condiţii ca şi în cazul comerciantului persoană fizică. În toate cazurile, cererea de înmatriculare în **r.c.** trebuie însoţită de actele doveditoare ale menţiunilor pe care le cuprinde. Cererea de înmatriculare în **r.c.** trebuie făcută în termen de 15 zile, dacă legea nu prevede alt termen. Acest termen curge de la o dată diferită, în funcţie de categoria comercianţilor: a) de la data autorizării exercitării comerţului, în cazul comercianţilor persoane fizice; b) de la data la care judecătorul a dispus, în condiţiile legii, înmatricularea, în cazul societăţilor comerciale; c) de la data actului de înfiinţare, în cazul regiilor autonome şi organizaţiilor cooperatiste. În cazul sucursalelor şi filialelor, comerciantul are obligaţia să ceară înmatricularea acestora la oficiul **r.c.** de la sediul fiecărei sucursale sau filiale. Cererea de înmatriculare trebuie să cuprindă elementele prevăzute de lege pentru înmatricularea comerciantului şi să menţioneze oficiul unde a fost înmatriculată firma sediului de la sediul sucursalei sau filialei are obligaţia să transmită oficiului registrului de la sediul principal al comerciantului un extras de pe înregistrarea efectuată, pentru a fi menţionată în registrul respectiv. În cazul în care un comerciant îşi are sediul principal al comerţului său în străinătate şi înfiinţează sucursale ori filiale în România, acestea vor fi supuse regimului român al înregistrării. În consecinţă, înmatricularea se va face la oficiul **r.c.** de la sediul sucursalei sau filialei. După înmatricularea comerciantului, în cursul exercitării comerţului, pot interveni unele acte sau fapte privitoare la comerciant, care modifică elementele consemnate în **r.c.**; aceste modificări trebuie aduse la cunoştiinţa celor interesaţi. În acest scop, legea prevede obligaţia comerciantului de a cere înscrierea în **r.c.** a unor menţiuni privind actele şi faptele intervenite în cursul exercitării şi la încetarea comerţului. Drept urmare se vor înregistra în **r.c.** menţiuni referitoare la: a) actele juridice care au ca obiect fondul de comerţ (donaţie, vânzare, locaţiune, gaj), precum şi actele care aduc modificări înmatriculărilor sau menţiunilor ori care fac să înceteze firma ori fondul de comerţ; b) modificări privind numele, cetăţenia, data şi locul naşterii reprezentantului.

Dacă dreptul de reprezentare privește numai o anumită sucursală sau filială, mențiunea se va face numai în registrul unde este înscrisă sucursala sau filiala; c) drepturile de proprietate industrială de care dispune comerciantul (brevete de invenții, mărci de fabrică, de comerț și de serviciu, denumiri de origine, indicații de proveniență) ori drepturi asupra firmei, emblemei și alte semne distinctive prevăzute de lege; d) hotărârea de divorț a comerciantului, precum și cea de împărțire a bunurilor comune, pronunțate în cursul exercitării comerțului, în condițiile legii; e) hotărârea de punere sub interdicție a comerciantului sau de instituire a curatelei acestuia, precum și hotărârea prin care se ridică aceste măsuri; f) hotărârea de condamnare a comerciantului pentru fapte penale care îl fac nedemn de a exercita această profesie; g) orice modificare privitoare la faptele și mențiunile înregistrate. La încetarea activității comerciale, comerciantul este obligat să ceară oficiului **r.c.** radierea înmatriculării din **r.c.**. Radierea nu poate avea loc în cazul suspendării activității comerciale, ci numai la încetarea acesteia. Cu privire la societățile comerciale, radierea poate interveni numai după terminarea operațiunilor de lichidare a societății. Cererea de înregistrare în **r.c.** a mențiunilor privind actele juridice arătate trebuie făcute de comerciant în termen de cel mult 15 zile de la data actelor și faptelor supuse obligației de înregistrare. Potrivit legii, înregistrarea mențiunilor se poate face și la cererea persoanelor interesate. În acest caz, termenul este de cel mult 30 de zile de la data când aceste persoane au cunoscut actul sau faptul supus înregistrării; pentru faptele și actele prevăzute de art. 21 litera d-g din lege, înregistrarea mențiunilor se face din oficiu, întrucât instanțele judecătorești sunt obligate să trimită oficiului **r.c.**, în termen de 15 zile de la data când au rămas definitive, copii legalizate de pe dispozitivul hotărârilor definitive și de pe încheierile ce se referă la acte și mențiuni a căror înregistrare este cerută de lege. Instanțelor judecătorești privește și hotărârile care se referă la fapte și acte; primind copii legalizate de pe dispozitivul hotărârii de divorț, de punere sub interdicție, etc. care privesc pe un comerciant, oficiul **r.c.** trebuie ca, în termen de 15 zile de la primirea copiilor arătate, să procedeze la înregistrarea mențiunilor respective în registrul comerțului. Comerciantul nu este scutit însăde obligația de a cere efectuarea mențiunilor. Nerespectarea acestor obligații atrage consecințele prevăzute de lege. Înregistrarea în **r.c.**, a înmatriculării și a mențiunilor privind actele și faptele prevăzute de lege se face numai în baza unei încheieri a judecătorului delegat sau, după caz, a unei hotărâri judecătorești. Excepțional, în cazurile prevăzute de lege, înregistrările în **r.c.** se pot efectua și în baza unei hotărâri rămasă definitivă, prin care s-a dispus o asemenea măsură. Judecătorul delegat va putea să decidă asupra înregistrărilor solicitate numai după ce, în prealabil au fost parcurse anumite formalități. Cererea de înmatriculare sau de înscriere a unei mențiuni în **r.c.** și actele anexate sunt verificate de către agentul oficiului **r.c.**, care va certifica pe cerere semnătura comerciantului, respectiv a reprezentantului acestuia, precum și respectarea prevederilor legale privind conținutul cererii. Cererea, împreună cu actele anexate și cu registrul în care au fost date semnătura și specimenul de semnătură se prezintă judecătorului delegat la sediul oficiului, pentru a decide asupra înregistrării. Constatând că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, judecătorul delegat va dispune prin încheiere înmatricularea comerciantului, respectiv înregistrarea mențiunii solicitate în **r.c.**. În temeiul încheierii date, agentul oficiului va înscrie în registrul comerțului toate da-

tele din cererea care a făcut obiectul încheierii. Prin înregistrarea în registrul comerţului a unei cereri de înmatriculare, comerciantul dobândeşte un număr de înmatriculare sub care va figura în registrul comerţului. Oficiul **r.c.** va elibera comerciantului o dovadă a înregistrării efectuate, care va fi, după caz, certificatul de înmatriculare sau certificatul de înscriere a menţiunii. Reglementând competenţa judecătorului delegat de a decide asupra înregistrărilor în registrul comerţului, legea nu prevede nici o cale de atac împotriva încheierii prin care s-a refuzat cererea de înregistrare; cu toate acestea, o atare încheiere este susceptibilă de recurs la tribunal. Înregistrările în **r.c.** se fac în baza unei încheieri a judecătorului delegat sau, după caz, a unei hotărâri judecătoreşti definitive. Dar, completarea registrului cu datele din cererea la care se referă încheierea, respectiv hotărârea judecătorească definitivă, se face de către agenţii oficiului **r.c.**. De aceea, legalitatea operaţiunilor efectuate de oficiul **r.c.** face obiectul unui control din partea judecătorului delegat. Acesta are obligaţia să controleze **r.c.** cel puţin o dată pe lună. Viza de verificare se va înscrie pe fiecare filă a registrului, sub semnătură, cu menţionarea datei controlului. Controlul de legalitate este întărit şi prin faptul că, judecătorul delegat are obligaţia să numeroteze şi să parafeze registrele deschise de oficiul **r.c.**. Controlul efectuat de judecătorul delegat nu apără de răspundere personalul oficiului care conduce şi execută operaţiunile **r.c.** pentru conformitatea acestora cu legea. Înmatricularea şi menţiunile în **r.c.** cu un rol de publicitate, cu efecte opozabile terţilor. Înmatricularea în **r.c.** nu produce efecte constitutive cu privire la calitatea de comerciant. Această calitate se dobândeşte prin săvârşirea faptelor de comerţ, în cazul persoanei fizice, ori prin constituirea în condiţiile legii, în cazul societăţilor comerciale. În privinţa societăţilor comerciale, înmatricularea în **r.c.** are ca efect dobândirea personalităţii juridice. Întrucât au un rol de publicitate, înregistrările făcute în **r.c.** cu respectarea legii, sunt prezumate a fi cunoscute de către terţi, fără ca aceştia să poată opune necunoaşterea lor. Potrivit legii, persoana care are obligaţia de a cere o înregistrare nu poate opune terţilor actele sau faptele neînregistrate. În mod excepţional, aceste acte sau fapte neînregistrate pot fi opuse terţilor dacă se face dovada că ele erau cunoscute de către aceştia. Înmatricularea şi menţiunile sunt opozabile terţilor de la data efectuării lor în **r.c.**. După înmatricularea în **r.c.**, comerciantul este obligat să menţioneze pe toate documentele folosite în activitatea comercială numărul de ordine sub care este înmatriculată firma în **r.c.** şi anul înmatriculării. Înregistrările în **r.c.** privind un anumit comerciant pot fi păgubitoare pentru alţi comercianţi sau chiar pentru necomercianţi. Oricine se consideră prejudiciat prin înmatriculare sau printr-o menţiune în **r.c.** are dreptul să ceară radierea ei. Cererea de radiere se soluţionează de către judecătorul delegat printr-o încheiere, cu citarea părţilor. Încheierea dată poate fi atacată cu recurs la tribunal, în termen de 15 zile de la pronunţare. Tribunalul va judeca de urgenţă recursul în camera de consiliu. Nerespectarea de către comerciant a obligaţiilor legale privind înmatricularea şi înscrierea menţiunilor în **r.c.** atrage după sine sancţiunile prevăzute de lege. Aceste sancţiuni sunt civile sau penale, în funcţie de obligaţia încălcată. Se sancţionează cu plata unei amenzi civile, comerciantul care nu respectă dispoziţiile legii şi termenul prevăzut pentru înmatricularea unei menţiuni în **r.c.** ori pentru depunerea semnăturii ori a unor acte cerute de lege. Amenda civilă este dublă, în cazul în care înmatricularea, menţiunea, depunerea semnăturii sau a actului sunt în sarci-

na unei societăţi comerciale. În acest caz, dacă obligaţia revine mai multor persoane, amenda se aplică fiecăreia dintre ele. Se sancţionează de asemenea cu o amendă civilă şi comerciantul care nu respectă obligaţia de a menţiona pe documentele privind activitatea sa comercială numărul de ordine sub care este înmatriculat în **r.c.** şi anul înmatriculării. Amenzile civile sunt supuse regimului de drept comun al amenzilor civile prevăzut de codul de procedură civilă şi se aplică de instanţă judecătorească pe a cărei rază teritorială s-a săvârşit fapta. Se sancţionează cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani, sau cu amendă dacă fapta nu constituie o infracţiune mai gravă, persoana care, cu rea-credinţă, a făcut declaraţii inexacte, în baza cărora s-a operat o înmatriculare ori s-a făcut o menţiune în **r.c.**. Instanţa care pronunţă şi rectificarea sau radierea înmatriculării ori a menţiunii inexacte.

REGISTRUL NAVAL, instituţie de clasificare a navelor, având specific tehnico-comercial, însărcinată cu supravegherea construcţiei şi stării tehnice a navelor, asigurând aplicarea normelor unificate pe plan internaţional, în special în domeniul care priveşte construcţia şi dotarea navelor pentru siguranţa navigaţiei. **R.n.** stabileşte cerinţele tehnice care asigură securitatea în navigaţie a navelor în conformitate cu destinaţia lor, protejarea vieţii omeneşti pe mare, conservarea integrităţii mărfurilor transportate, efectuează supravegherea tehnică, asupra îndeplinirii acestor cerinţe şi eliberează navelor, în urma activităţii de supraveghere, certificatul de clasă şi alte acte oficiale.

REGRES, mijloc juridic prin care cel obligat pentru altul sau alături de altul poate pretinde acestuia restituirea datoriei sau a părţii din datorie pe care a plătit-o în locul lui. Acţiunea în **r.** se poate întemeia fie pe acţiunea personală a solvens-ului; fie pe acţiunea creditorului, în drepturile căruia solvens se subrogă, putând astfel beneficia şi de eventualele garanţii care însoţeau creanţa acestuia.

REGRES CAMBIAL, mijloc juridic prin care posesorul unei cambii îşi poate realiza dreptul de creanţă la împlinirea scadenţei sau, în anumite cazuri prevăzute de lege, chiar mai înainte de scadenţă, atunci când debitorul principal refuză plata urmărind, după o procedură specială, pe debitorii de regres (trăgătorul, giranţii şi avaliştii lor). a) Exercitarea **r.c.** la scadenţă este condiţionată de prezentarea prealabilă a titlului cambial, trasului şi de refuzul sau imposibilitatea de plată a acestuia. Dacă sunt mai mulţi traşi, cambia trebuie prezentată tuturor, iar dacă există un domiciliatar, un indicat la nevoie sau un acceptant pentru onoare, plata trebuie cerută şi lor. Nu este necesar ca plata să fi fost cerută şi avalistului trasului. **R.c.** nu poate avea loc, ori de câte ori refuzul trasului este justificat de legitimarea vicioasă a posesorului, de refuzul predării cambiei sau de alte asemenea motive; de asemenea, el nu poate avea loc împotriva debitorilor în favoarea cărora a fost oferită plata prin intervenţie, dar care a fost refuzată; **r.c.** poate fi exercitat numai pentru o parte din sumă dacă cealaltă parte a ei a fost achitată de către debitorul principal. b) Exercitarea **r.c.** mai înainte de scadenţă este admisibilă în cazul producerii unor fapte de natură să facă improbabilă plata la împlinirea scadenţei; asemenea fapte sunt menţionate de lege după cum urmează: refuzul trasului de a accepta în tot sau în parte cambia; apariţia unei incertitudini generată de situaţia economică a trasului, care este de natură să discrediteze cambia şi care presupune una din următoarele împrejurări cum ar fi: încetarea plăţilor de către tras, executarea fără rezultat asupra bunurilor trasului. Indiferent care este cauza ce justifică posibilitatea exercitării **r.c.**

mai înainte de scadenţă, de vreme ce posesorul cambiei a dobândit această posibilitate, ei continuă să şi-o păstreze chiar dacă înaintea valorificării ei cauza care a generat-o a încetat să mai existe. Fie că este la scadenţă, fie că este mai înainte de scadenţă, **r.c.** implică încunoştiinţarea prealabilă a debitorilor de regres că titlul nu a fost onorat; în acest scop legea a instituit în sarcina celui ce pretinde plata, obligaţia avizării lor. Astfel, posesorul trebuie să încunoştiinţeze pe girantul său şi pe trăgător, în termenul stabilit de lege, despre neacceptare şi neplată; fiecare girant trebuie, de asemenea, în intervalul de timp fixat de lege, să aducă la cunoştinţa propriului girant înştiinţarea ce a primit, arătând numele şi adresa celui ce i-a trimis-o; aceeaşi încunoştiinţare care a fost făcută unui semnatar al cambiei trebuie făcută şi avalistului său. În principiu, obligaţia de încunoştiinţare ia fiinţă numai dacă s-a dresat protestul, iar atunci când există clauza "fără protest", numai dacă s-a făcut prezentarea cambiei. Transmiţându-se de la posesorii cambiei, rând pe rând la toţi giranţii, încunoştiinţarea (avizul) parcurge în sens invers drumul străbătut de cambie cu ocazia circulaţiei sale. La dreptul de a fi avizat se poate renunţa printr-o clauză a cambiei sau printr-o convenţie distinctă; o asemenea clauză va fi însă opozabilă numai celui de la care emană. Girantul care renunţă la aviz, dar primeşte totuşi avizul, are îndatorirea să-l comunice mai departe. Transmiterea avizului între obligaţii cambiali se poate face prin orice mijloc de comunicare, iar avizarea poate fi dovedită prin orice mijloc de probă, sarcina probei revenind celui care avea obligaţia de avizare. Neîndeplinirea sau îndeplinirea cu întârziere a obligaţiei de avizare generează un drept la despăgubire, cuantumul despăgubirii neputând însă depăşi suma din cambie; asemenea situaţii nu atrag decăderea din dreptul de regres. În această materie sunt aplicabile principiile răspunderii civile contractuale. Nu este abilitat la despăgubire acela care, neprimind avizul, a luat cunoştinţă pe altă cale despre refuzul de acceptare sau plată; sunt îndreptăţiţi la despăgubiri pentru prejudiciul suferit, girantul celui în culpă, precum şi toţi predecesorii lui, care nici ei n-au fost avizaţi.

REGRESUL CODEBITORILOR SOLIDARI, acţiune de regres prin care acela dintre codebitorii solidari care a plătit creditorului întreaga datorie se întoarce împotriva celorlalţi codebitori solidari pentru ca fiecare dintre ei să-i restituie partea ce-i revenea din datoria solidară. Aşadar, codebitorul solvens nu beneficiază de avantajele solidarităţii în raport cu ceilalţi. Dacă unul dintre codebitori este insolvabil, partea ce revenea acestuia din datoria comună se împarte proporţional între toţi ceilalţi, inclusiv codebitorul solvens. **R.c.d.** se poate întemeia pe acţiunea personală izvorâtă din mandat sau din gestiunea de afaceri care prezintă avantajul posibilităţii de a obţine şi daune-interese ori se poate întemeia pe acţiunea creditorului, pe care solvens-ul o exercită prin subrogaţie cu avantajul posibilităţii de a beneficia de eventualele garanţii care însoţeau creanţa creditorului.

REGULA EST IURIS ANTIQUI OMNES LICENTIAM HABERE HIS QUAE PRO SE INTRODUCTA SUNT RENUNTIARE, există o regulă statornicită de dreptul vechi ca toţi să aibă posibilitatea de a renunţa la acele lucruri care au fost introduse în favoarea lor. (D.R.)

REGULA PROXIMITĂŢII GRADULUI DE RUDENIE, regulă fundamentală a devoluţiunii succesorale legale, potrivit căreia în cadrul aceleiaşi, clase de moştenitori, cei care sunt rude în grad mai apropiat cu defunctul îi înlătură de la moştenire pe cei care sunt rude de grad mai îndepărtat. De la **r.p.g.de r.** fac excepţie moştenitorii din clasa a doua

care, deşi rude de grad diferit cu defunctul, vin la moştenire împreună, fără a se înlătura unii pe alţii.•

REGULA UNANIMITĂŢII, regulă conform căreia actele de dispoziţie privitoare la un bun indiviz sau la o masă indiviză de bunuri pot fi făcute numai cu acordul tuturor coindivizarilor. Actul de dispoziţie făcut de către un coindivizar fără consimţământul celorlalţi se va desfiinţa retroactiv, afară de cazul în care, cu ocazia împărţelii moştenirii, bunul ar cădea în lotul celui în cauză. **R.u.** nu vizează dreptul coindivizarilor de a-şi înstrăina fiecare cotaparte ideală din drept. Se exceptează de la **r.u.** şi vânzările de bunuri făcute în scopul plăţii datoriilor succesiunii, care pot fi hotărâte şi numai de majoritatea comoştenitorilor. În ceea ce priveşte actele de folosinţă materială a bunurilor indivize, acestea pot fi făcute de către oricare dintre coindivizari cu condiţia de a se respecta drepturile egale ale celorlalţi.

REGULAMENTUL CONSILIULUI SUPERIOR AL MAGISTRATURII, ansamblul regulilor privitoare la funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii. Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 15 magistraţi aleşi, pentru o durată de 4 ani, de Camera Deputaţilor şi de Senat în şedinţă comună, cu atribuţiile prevăzute de Constituţie şi de lege, în cadrul autorităţii judecătoreşti. În raporturile cu Ministerul Justiţiei, Ministerul Public şi Curtea Supremă de Justiţie, precum şi cu alte autorităţi publice, Consiliul Superior al Magistraturii este independent şi se supune în activitatea sa numai Constituţiei şi legii. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii se bucură de statutul şi demnităţile prevăzute de lege pentru persoanele alese de Parlament în funcţii publice. Consiliul Superior al Magistraturii poate sesiza Preşedintele României, Parlamentul şi Guvernul României cu privire la orice problemă care intră în atribuţiile sale potrivit legii. Consiliul Superior al Magistraturii este organizat şi funcţionează ca organ colegial, care îşi exercită atribuţiile prevăzute de lege în plenul său. Cvorumul necesar funcţionării consiliului este de două treimi din numărul membrilor săi. Consiliul adoptă hotărâri şi dă avize cu votul majorităţii membrilor săi. Consiliul poate hotărî ca votul să fie secret. Pentru aducerea la îndeplinire a atribuţiilor prevăzute de lege, lucrările Consiliului Superior al Magistraturii sunt prezidate, prin rotaţie, de către membrii acestuia. Când prezidează şedinţele, aceştia au calitatea de preşedinte de şedinţă în exerciţiu. Lucrările consiliului sunt prezidate, fără drept de vot, de către ministrul justiţiei în cazurile prevăzute de art. 73 alin. 1 lit. a), b) şi c) din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească. În cazul prevăzut de lit. d) a aceluiaşi articol, lucrările sunt prezidate de preşedintele Curţii Supreme de Justiţie. Convocarea Consiliului Superior al Magistraturii şi comunicarea ordinii de zi se fac de către ministrul justiţiei atunci când prezidează lucrările consiliului, iar în celelalte cazuri, de către preşedintele de şedinţă în exerciţiu, în ambele situaţii cu 5 zile înainte de data şedinţei. Consiliul poate fi convocat şi la iniţiativa a cel puţin o treime din membrii acestuia. Ordinea de zi se stabileşte de consiliu pentru şedinţa următoare. Când Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de consiliu de disciplină, convocarea se face de către preşedintele Curţii Supreme de Justiţie. Consiliul Superior al Magistraturii poate avea legături cu organisme similare din alte ţări, în probleme care interesează funcţionarea şi administrarea justiţiei. Consiliul Superior al Magistraturii are sediul propriu în municipiul Bucureşti. Consiliul este reprezentat, în raporturile cu alte instituţii de stat şi organisme internaţionale, de către preşedintele de şedinţă în exerciţiu. Corespondenţa consi-

liului cu autorităţile publice se semnează de către preşedintele de şedinţă în exerciţiu. Consiliul Superior al Magistraturii are sigiliu propriu. În cazul în care Consiliul Superior al Magistraturii îşi exercită atribuţiile de a propune Preşedintelui României numirea în funcţia de magistrat, ministrul justiţiei prezintă consiliului lista candidaţilor, precum şi dosarele profesionale ale acestora, din care să rezulte îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege pentru numirea în funcţie. Consiliul poate face şi alte propuneri de numire în funcţia de magistrat decât cele înscrise în lista prezentată de ministrul justiţiei, cu privire la alte persoane care îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege. Consiliul exercită, în condiţiile legii, atribuţiile de a propune Preşedintelui României numirea în funcţiile de preşedinte, vicepreşedinte şi preşedinte de secţie la Curtea Supremă de Justiţie, precum şi în funcţiile de procuror general şi adjuncţi ai acestuia. Pentru fiecare funcţie, consiliul va face câte trei propuneri. Votul este secret. După ce verifică dosarele profesionale ale candidaţilor şi îi audiază, Consiliul Superior al Magistraturii deliberează şi hotărăşte asupra propunerilor pe care le va înainta Preşedintelui României. Lista propunerilor şi un exemplar al procesului-verbal, semnate de membrii consiliului, însoţite de scurte prezentări ale activităţii celor propuşi, se înaintează Preşedintelui României de către preşedintele de şedinţă în exerciţiu al consiliului. În cazurile în care Consiliul Superior al Magistraturii îşi exercită atribuţiile cu privire la promovarea şi transferarea judecătorilor, suspendarea din funcţie sau încetarea funcţiei de magistrat, ministrul justiţiei prezintă consiliului propuneri motivate, însoţite de notele calificative acordate celor în cauză, rapoarte şi alte acte care stau la baza propunerilor făcute şi care atestă îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurilor propuse. Este considerată promovare trecerea judecătorului într-o funcţie superioară de execuţie sau într-o funcţie de conducere. Avansarea pe loc, se poate dispune la propunerea ministrului justiţiei. În situaţiile când se fac promovări în funcţii de conducere, ministrul justiţiei va prezenta Consiliului Superior al Magistraturii, de regulă, mai multe propuneri de judecători care îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege pentru ocuparea funcţiei respective. Consiliul poate lua în discuţie şi poate hotărî cu privire şi la alte candidaturi. În cazul transferului judecătorilor inamovibili, la cererea acestora, Consiliul Superior al Magistraturii va hotărî după examinarea avizului consultativ al ministrului justiţiei. Suspendarea din funcţie a judecătorului, se hotărăşte de către Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea ministrului justiţiei, dacă există dovadă scrisă că împotriva acestuia s-a pus în mişcare acţiunea penală. În cazul în care se constată nevinovăţia judecătorului, consiliul ia act, de îndată, de încetarea suspendării din funcţie, la sesizarea ministrului justiţiei sau a celui interesat. Consiliul Superior al Magistraturii, sesizat de ministrul justiţiei pentru a hotărî eliberarea din funcţie a unui magistrat, va asculta pe magistrat. Hotărârile luate de Consiliul Superior al Magistraturii cu privire la promovarea, transferarea şi suspendarea făcute în condiţiile legii sau eliberarea din funcţie a magistratului se comunică Ministerului Justiţiei, precum şi magistraţilor interesaţi. Contestaţiile formulate de magistraţi împotriva măsurilor dispuse de Consiliul Superior al Magistraturii se depun la secretariatul consiliului în termen de 30 de zile de la comunicarea hotărârii. Dosarele, împreună cu contestaţiile formulate, se înaintează, de îndată, Curţii Supreme de Justiţie, pentru soluţionare. În exercitarea atribuţiilor ce-i revin potrivit legii, Consiliul Superior al Magistraturii verifică rezultatele examenului de capacitate al magistraţilor, stabilite

de comisia de examinare, care îi sunt comunicate de către Ministerul Justiţiei. În cazul în care apreciază că este necesar, consiliul poate cere să i se prezinte lucrările scrise şi să solicite relaţii de la membrii comisiei cu privire la modul de desfăşurare a examenului. Membrii comisiei pentru examenul de capacitate al magistraţilor pot fi invitaţi la şedinţa în care Consiliul Superior al Magistraturii hotărăşte asupra validării examenului. După îndeplinirea cerinţelor prevăzute de lege, Consiliul Superior al Magistraturii înaintează Preşedintelui României propunerile de numire în funcţie a magistraţilor care au promovat examenul de capacitate, cu respectarea dreptului de opţiune prevăzut de lege, în ordinea mediilor obţinute, trecute în tabelul de clasificare a candidaţilor. În cazul în care Consiliul Superior al Magistraturii invalidează examenul, în tot sau în parte, acesta se va pronunţa prin hotărâre motivată şi va stabili măsuri pentru organizarea unui nou examen cu toţi candidaţii sau, după caz, cu o parte dintre ei, sesizarea autorităţilor competente pentru sancţionarea persoanelor care se fac vinovate de fraude sau de nerespectarea condiţiilor de desfăşurare a examenului, precum şi alte măsuri pe care le consideră necesare. Ministrul justiţiei poate solicita Consiliului Superior al Magistraturii să dea avize în probleme privind administrarea justiţiei. Consiliul, în avizele prezentate, poate să sesizeze pe ministrul justiţiei şi cu alte probleme privind buna administrare a justiţiei. În vederea întocmirii avizelor, Consiliul Superior al Magistraturii poate desemna pe unii dintre membrii săi să se documenteze la sediul instanţelor şi al parchetelor sau să ceară orice informaţii în legătură cu problemele care formează obiectul avizelor. Proiectele de avize vor fi discutate în plenul Consiliului Superior al Magistraturii şi, după adoptare, vor fi înaintate ministrului justiţiei, prin grija preşedintelui de şedinţă în exerciţiu al consiliului. Când îşi exercită rolul de consiliu de disciplină a judecătorilor, Consiliul Superior al Magistraturii se reuneşte la sediul său, lucrările fiind prezidate de preşedintele Curţii Supreme de Justiţie. În acest caz, convocarea consiliului se face de către preşedintele Curţii Supreme de Justiţie, care comunică membrilor consiliului şi ministrului justiţiei lista dosarelor. La şedinţa Consiliului Superior al Magistraturii părţile sunt citate în mod obligatoriu cu cel puţin 5 zile libere înainte de data când are loc judecata. Judecătorul împotriva căruia s-a exercitat acţiunea disciplinară i se comunică, o dată cu citaţia, o copie a acţiunii introduse de ministrul justiţiei. Judecătorul poate cere Consiliului Superior al Magistraturii să fie asistat, în cursul judecăţii, de un magistrat ales de el. Ministrul justiţiei nu participă la deliberările Consiliului Superior al Magistraturii când acesta îndeplineşte rolul de instanţă disciplinară. Acţiunea disciplinară va fi susţinută în faţa consiliului de ministrul justiţiei sau de un reprezentant desemnat de acesta. Judecătorul citat şi magistratul care îl asistă pot lua cunoştinţă de conţinutul dosarului şi pot cere probe în apărare. Ministrul justiţiei sau reprezentantul acestuia are dreptul să ia cunoştinţă de actele depuse în apărare de judecătorul citat şi să ceară administrarea altor probe. Consiliul Superior al Magistraturii, constituit în instanţă disciplinară, soluţionează acţiunea introdusă de ministrul justiţiei prin hotărâre motivată, care se comunică părţilor. Hotărârile pronunţate se semnează de preşedintele Curţii Supreme de Justiţie şi de membrii consiliului care au adoptat-o. În cazul în care un membru al consiliului face opinie separată, aceasta va fi motivată. Dispozitivul hotărârilor pronunţate de Consiliul Superior al Magistraturii în materie disciplinară se consemnează într-un registru special, prin grija preşedintelui Curţii

Supreme de Justiţie. Dosarele privind cauzele soluţionate vor fi păstrate separat la sediul consiliului. Contestaţiile împotriva hotărârilor pronunţate în materie disciplinară se depun la Consiliul Superior al Magistraturii. Consiliul Superior al Magistraturii, prin grija preşedintelui de şedinţă în exerciţiu, va comunica Preşedintelui României hotărârile definitive prin care s-a dispus înlăturarea din magistratură, în vederea emiterii decretului de eliberare din funcţie. Se aplică în mod corespunzător, în măsura în care nu se dispune altfel, dispoziţiile Codului de procedură civilă. Lucrările Consiliului Superior al Magistraturii nu sunt publice. La propunerea celui care prezidează lucrările, consiliul poate aproba participarea la şedinţă a unor persoane a căror prezenţă este considerată utilă. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii, ceilalţi magistraţi şi personalul care participă la activitatea consiliului sunt obligaţi să păstreze secretul deliberării şi confidenţialitatea lucrărilor. Hotărârile, avizele şi celelalte acte emise de consiliu se redactează de un membru al acestuia şi se definitivează de plenul consiliului. Actele emise se redactează în numărul de exemplare necesar, pentru a se asigura păstrarea la dosar, la mapele speciale, şi pentru comunicarea lor părţilor sau, după caz, persoanelor şi autorităţilor îndreptăţite. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii au dreptul la o indemnizaţie lunară potrivit legii. Plata indemnizaţiilor, diurnelor si cheltuielilor de deplasare la care sunt îndreptăţiţi, potrivit legii, membrii consiliului se asigură de instanţele sau parchetele în care aceştia îşi exercită funcţiile de magistraţi. Activitatea de secretariat a Consiliului Superior al Magistraturii se îndeplineşte de către consilieri ai direcţiei care răspunde de activitatea de personal din Ministerul Justiţiei, desemnaţi prin ordin al ministrului justiţiei. În cazul în care Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de consiliu de disciplină, consemnarea dezbaterilor şi efectuarea celorlalte acte procedurale necesare soluţionării cauzei, inclusiv redactarea hotărârilor, se efectuează de un magistrat asistent, desemnat de preşedintele Curţii Supreme de Justiţie. Lucrările Consiliului Superior al Magistraturii se consemnează, în toate cazurile, într-un proces-verbal care se întocmeşte pe baza stenogramei dezbaterilor, prin grija celui care prezidează lucrările. În procesul-verbal se vor consemna prezenţa membrilor consiliului şi a altor persoane participante la şedinţă, conţinutul dezbaterilor şi hotărârile adoptate. Procesul-verbal se semnează de cel care a prezidat lucrările, de membrii consiliului şi se contrasemnează de secretar. Dosarele şi registrele privind activitatea consiliului se păstrează la sediul consiliului. Hotărârile adoptate de Consiliul Superior al Magistraturii vor fi consemnate, în sinteză, în registre separate care se păstrează la sediul consiliului. În cazul în care intervine o vacanţă înainte de data expirării mandatului unuia dintre membrii Consiliului Superior al Magistraturii, se procedează, într-un termen de 30 de zile, la desemnarea candidaţilor în vederea alegerii unui alt membru în consiliu, urmându-se procedura prevăzută de lege pentru alegerea acestuia; membrul consiliului astfel ales va încheia mandatul antecesorului său. În această situaţie, consiliul stabileşte procedura desemnării candidaţilor. În exercitarea atribuţiilor lor, membrii Consiliului Superior al Magistraturii se pot informa la sediul instanţelor şi parchetelor cu privire la problemele care intră în competenţa consiliului, urmând să prezinte rapoarte în faţa acestuia. Membrii consiliului pot participa la instalarea în funcţie şi la depunerea jurământului de către magistraţi. Modificarea sau completarea regulamentului Consiliului Superior al Magistraturii se poate face la iniţiativa unui număr de cel puţin 8

membri, hotărârea urmând a se adopta cu votul a două treimi din numărul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii.(D.R.)

REGULATOR DE COMPETENŢĂ, denumire dată hotărârii prin care instanţa ierarhic superioară se pronunţă asupra unui conflict de competenţă. Prin intermediul **r. de c.** se desemnează instanţa sau organul cu activitate jurisdicţională căruia îi revine sarcina de a soluţiona o anumită cauză civilă.

REINTEGRANDA, a se vedea *acţiunea posesorie specială*.

REÎNNOIREA MĂRCII DE FABRICĂ, DE COMERŢ SAU DE SERVICIU, prelungirea dreptului de folosire exclusivă a unei mărci de fabrică, de comerţ sau de serviciu înregistrate, pentru o nouă perioadă de ocrotire de 10 ani, obţinută, pe baza priorităţii depozitului iniţial, prin efectuarea unui nou depozit în cursul ultimului an al perioadei de protecţie sau în termen de cel mult 6 luni de la expirarea acesteia, asigurându-se astfel continuitatea protecţiei dreptului la marcă. Cu ocazia reînnoirii, marca poate fi îmbunătăţită faţă de marca anterioară; de asemenea, dacă titularul a făcut înregistrări succesive ale aceleiaşi mărci pentru produse diferite, depozitele anterioare pot fi contopite, depozitul astfel constiuit producând efecte de la data expirării celui mai vechi dintre depozitele anterioare.

REJUDECARE, măsură dispusă de instanţa de control judiciar în scopul reluării activităţii procesuale ca urmare a desfiinţării hotărârii doar în cazul admiterii unei căi de atac şi a desfiinţării totale sau parţiale a hotărârii supuse controlului judiciar.

REJUDECAREA FONDULUI DUPĂ CASARE, măsură dispusă de instanţa de control judiciar în scopul reluării activităţii procesuale ca urmare a admiterii apelului sau recursului, după caz.

RELATIVITATEA AUTORITĂŢII LUCRULUI JUDECAT, principiu potrivit căruia excepţia autorităţii lucrului judecat nu poate fi opusă decât între persoanele care au figurat ca părţi în procesul în care hotărârea a fost pronunţată. Hotărârile judecătoreşti produc, prin urmare, efecte numai între părţile litigante iar nu şi faţă de terţi. Efectul lor este relativ. Identitatea de persoane trebuie înţeleasă din punct de vedre juridic şi nu fizic; drept urmare, în cazul reprezentării hotărârea îşi va produce efectele faţă de parte şi nu faţă de reprezentantul ei. Sunt considerate părţi în proces, şi deci hotărârea le este opozabilă, deşi nu au figurat în această calitate în instanţă, succesorii universali, cei cu titlu universal şi creditorii chirografari care, sub rezerva acţiunii pauliene, se consideră reprezentaţi de debitorii lor. Unele hotărâri constituie autoritate de lucru judecat erga omnes şi deci nu li se aplică principiul **r.l.j.** Aceasta deoarece, prin asemenea hotărâri, se constituie pentru părţile în cauză o nouă stare cu efecte juridice generale. Produc asemenea efect hotărârile de divorţ, de punere şi scoatere de sub interdicţie, de anulare a căsătoriei ş.a.

RELATIVITATEA EFECTELOR CONTRACTULUI, principiu fundamental al dreptului civil, consacrat de art. 973 C. civ., potrivit căruia convenţiile nu au efect decât între părţile contractante. Contractul produce efecte relative, limitate la părţile contractante. Aceasta înseamnă că drepturile şi obligaţiile născute din contract aparţin, respectiv revin, direct părţilor contractante şi în principiu, numai lor. Actul juridic încheiat între anumite persoane nu poate nici să vatăme nici să profite altor persoane. Există însă o categorie de persoane care, deşi nu sunt părţi, suportă totuşi efectele contractului, în sensul că dobândesc drepturile şi răspund de obligaţiile derivând din contractul încheiat de autorul lor, ca şi când ar fi părţi ale acelui contract şi anume

succesorii în drepturi ai părților. În această categorie sunt cuprinși: a) succesorii universali, adică persoanele care dobândesc întreg patrimoniul unei persoane și care primesc, totodată, în principiu, toate drepturile și obligațiile contractuale ale autorului lor; b) succesorii cu titlu universal, persoanele care dobândesc o fracțiune dintr-un patrimoniu, primesc, totodată, acele drepturi și obligații ale autorului lor care sunt aferente fracțiunii ce li s-a transmis; c) succesorii cu titlu particular, persoanele care dobândesc unul sau mai multe bunuri determinate, primesc acele drepturi și obligații pe care autorul lor le are cu privire la bunul transmis; d) creditorii chirografari, suportă efectele contractelor încheiate de debitorul lor, prin care se mărește sau micșorează patrimoniul său, aceasta constituind gajul general al creditorilor. Principiul **r.e.c.** semnifică totodată că un contract nu poate să creeze nici drepturi, nici obligații în favoarea ori sarcina unui terț. Față de terți, contractul poate fi invocat numai ca un fapt juridic pe care ei trebuie să îl respecte, să nu împiedice părțile în valorificarea și, respectiv, în executarea obligațiilor contractuale. În acest sens, contractul este opozabil față de oricine, chiar și față de acela care nu au participat la încheierea lui. Pe cale de excepție, este totuși posibil ca o persoană să dobândească direct și nemijlocit drepturi în baza unui contract la care nu este parte; este cazul contractului în folosul unui terț.

REM ACTAM AGERE, a acționa în justiție o problemă deja judecată. (D.R.)

REMISSIO DEBITI, remitere de datorie. (D.R.)

REMITERE DE DATORIE, mod de stingere a datoriei constând în renunțarea creditorului la dreptul său de a-și valorifica creanța respectivă față de debitor. Voința creditorului de a stinge datoria se manifestă prin predarea voluntară a titlului original al creanței în mâinile debitorului. Dacă însă i-a predat o copie legalizată de pe titlul creanței, prezumția că a renunțat la datorie poate fi combătută prin proba contrară. **R. de d.** consimțită în folosul unuia dintre codebitorii solidari îi liberează pe toți ceilalți, afară numai dacă creditorul și-a rezervat anume drepturile sale în contra acestora din urmă, pe care nu-i poate urmări decât scăzând partea celui ce a beneficiat de remitere. Remiterea expresă consimțită în folosul debitorului principal liberează cauțiunile, dar dacă este acordată cauțiunii nu liberează de datorie pe debitorul principal.

REMITERE DE SOLIDARITATE, renunțarea creditorului la avantajele solidarității, față de unul sau față de toți codebitorii solidari. **R.de s.** făcută numai în favoarea unuia/unora dintre codebitori, nu înlătură caracterul solidar al obligației celorlalți codebitori, din datoria cărora se va scădea însă partea debitorului sau debitorilor eliberați. Dacă, după **r.de s.** făcută în favoarea unuia dintre codebitorii solidari, unul sau unii dintre ceilalți codebitori devine insolvabil, partea din datorie ce revine acestuia se împarte proporțional între toți ceilalți codebitori, inclusiv cel descărcat de solidaritate, creditorul nemaiputând pretinde decât de la acesta partea sa din datoria celui insolvabil.

REMITEREA TITLULUI CREANȚEI, act voluntar prin care creditorul predă debitorului înscrisul constatator al dreptului său de creanță. Întrucât prin acest act creditorul se privează, în mod conștient de posibilitatea de a-și mai dovedi creanța sa, **r.t.c.** face să se prezume liberarea debitorului, fie prin plată, fie prin remitere de datorie. Prezumția de liberare este absolută dacă s-a remis debitorului înscrisul original sub semnătură privată, dar este numai relativă dacă s-a remis acestuia doar o copie legalizată, deoarece în acest caz creditorul păstrează posibilitatea de a-și dovedi

creanţa cu titlul original sau cu altă copie legalizată, iar, pe de altă parte, **r.t.c.** în copie poate fi interpretată şi altfel decât ca o confirmare a stingerii obligaţiei.

RENUNŢARE LA DREPT, act unilateral de dispoziţie prin care reclamantul abandonează dreptul subiectiv afirmat pe calea acţiunii civile. Reclamantul pierde definitiv posibilitatea de a-şi valorifica, prin intermediul justiţiei, pretenţiile ce au format obiectul judecăţii. **R. la d.** necesită exprimarea liberă şi expresă a consimţământului, precum şi capacitatea reclamantului de a dispune. **R. la d.** trebuie făcută în şedinţă publică sau prin înscris autentic; ea poate avea loc în orice fază a procesului civil, chiar şi în faţa instanţei de recurs. Asupra **r. la d.** instanţa se pronunţă printr-o hotărâre de respingere în fond a acţiunii.

RENUNŢARE LA RECURS, act de dispoziţie prin care părţile se desistă de la exerciţiul căii extraordinare de atac a recursului.

RENUNŢARE LA SUCCESIUNE, act juridic unilateral şi solemn, prin care un succesibil, exercitându-şi dreptul de opţiune succesorală în termenul legal, îşi exprimă voinţa de a nu uza de drepturile succesorale pe care le-a dobândit odată cu deschiderea succesiunii. Spre deosebire de acceptarea succesiunii, care poate fi făcută şi tacit, **r.la s.** se face printr-o declaraţie expresă dată în faţa notarului public de la locul deschiderii succesiunii respective, care o va nota într-un registru special ţinut în acest scop. Se poate face şi prin notarea, în acelaşi registru, a unei declaraţii autentice făcute în altă parte. Efectele **r.la s.**: 1) Succesibilul renunţător pierde moştenirea la care avea dreptul, aceasta profitând celorlalţi moştenitori ca acrescământ. El nu poate fi nici reprezentat. Dacă era singurul chemat la moştenire, aceasta va reveni moştenitorilor subsecvenţi. Dacă a fost făcută special în favoarea unui comoştenitor, renunţarea va fi socotită ca o donaţie de drepturi succesorale. 2) Drepturile şi datoriile pe care succesibilul le avea faţă de defunct, stinse prin confuziunea celor două patrimonii îşi recapătă existenţa. 3) Succesibilul renunţător nu datorează taxe de timbru pentru procedura succesorală notarială. **R. la s.** poate fi retractată. Nu operează cu privire la legatele cu titlu particular, deoarece dreptul unui astfel de legatar nu derivă din lege, ci din testament, aşa încât beneficiarul nu este obligat să accepte succesiunea în termenul şi cu procedura prevăzută de lege. **R. la s.** făcută în frauda creditorilor poate fi atacată de către aceştia prin acţiunea în anulare. Anularea se va pronunţa până la concurenţa valorii urmărite de creditori.

RENUNŢAREA LA APEL, act de dispoziţie prin care partea sau părţile se desistă de la exerciţiul căii ordinare de atac a apelului. (D.R.).

RENUNŢAREA LA JUDECATĂ, act unilateral, de dispoziţie prin care reclamantul îşi manifestă în mod expres voinţa de a se desistează de la judecată. Reclamantul are, potrivit legii, posibilitatea de a renunţa oricând la judecată, fie verbal în şedinţă, fie prin cerere scrisă; odată ce reclamantul a renunţat la judecată, instanţa are obligaţia de a lua act de declaraţia acestuia printr-o încheiere. **R, la j.** poate interveni în orice proces civil şi în orice fază a acestuia; dacă părţile au intrat în dezbaterea fondului, renunţarea reclamantului esste condiţionată de acordul părţii adverse. Dacă **r. la j.** intervine înainte de comunicarea acţiunii către pârât, reclamantul nu va fi obligat să suporte cheltuielile de judecată; în cazul desistării reclamantului după comunicarea cererii de chemare în judecată, el va putea fi obligat, la cererea pârâtului, să plătească cheltuielile pe care le-a ocazionat. **R. la j.** trebuie făcută personal de reclamant; de asemenea, recla-

mantul trebuie să aibă capacitatea de a dispune; mandatarul poate îndeplini un asemenea act de dispoziţie doar în baza unei procuri speciale. Desistarea făcută de reprezentanţii şi ocrotirii legali ai persoanelor lipsite de capacitate procesuală de exerciţiu sau având o capacitate restrânsă, trebuie încuviinţată de autoritatea tutelară. **R. la j.** este divizibilă, în sensul că desistarea unui reclamant nu se răsfrânge asupra situaţiei procesuale a celorlalţi; dacă renunţarea vizează un singur pârât, judecata va continua cu privire la ceilalţi pârâţi. **R la j.** produce numai efecte de ordin procedural, dreptul subiectiv nefiind afectat de un asemenea act de dispoziţie; reclamantul va avea astfel posibilitatea de a promova o nouă acţiune, dacă între timp nu s-a împlinit termenul de prescripţie. Încheierea prin care instanţa ia act de **r. la j.** conduce la stingerea procesului prin închiderea dosarului.

REORGANIZAREA PERSOANELOR JURIDICE, proces de contopire sau de divizare la care participă cel puţin două persoane juridice existente sau care iau astfel fiinţă. Specific acestui proces este producerea unor modificări ce afectează persoana-litatea juridică sau patrimoniul fiecărcia dintre persoanele juridice participante. Legea reglementează două moduri de **r.p.j.** şi anume: comasarea care se poate face prin absorbţie sau prin fuziune şi divizarea (care poate fi totală sau parţială), ambele presupunând fie o transmisiune universală, fie o transmisiune cu titlu universal a patrimoniului şi având ca efect, în cazul absorbţiei, al fuziunii şi al divizării totale, încetarea persoanei juridice. **R.p.j.** se dispune de către aceleaşi organe şi pe aceeaşi cale ca şi înfiinţarea persoanelor juridice. Astfel, persoanele a căror înfiinţare s-a făcut prin dispoziţia organului de stat competent, se reorganizează prin dispoziţia aceluiaşi organ; cele înfiinţate pe calea recunoaşterii, urmează aceeaşi cale şi pentru a se reorganiza, iar cele înfiinţate cu autorizarea prealabilă a organului competent se pot reorganiza numai cu autorizarea prealabilă a aceluiaşi organ. Efectele **r.p.j.** operează din momente diferite în funcţie de împrejurarea că persoanele juridice implicate în reorganizare sunt supuse sau nu înregistrării: a) în cazul persoanelor juridice supuse înregistrării, transmiterea drepturilor şi obligaţiilor, când e vorba de fuziune, absorbţie, divizare sau de desprindere şi transmitere, se îndeplineşte atât între părţi, cât şi faţă de terţi, numai prin înregistrarea operaţiei şi pe data înregistrării; înregistrarea divizării persoanelor juridice poate fi efectuată numai dacă se prezintă, aprobate de organele competente, inventarul bilanţul contabil întocmit în vederea predării-primirii sau alte acte prevăzute de lege, precum şi evidenţa şi repartizarea contractelor în curs de executare; b) în cazul persoanelor juridice care nu sunt supuse înregistrării, transmiterea drepturilor şi obligaţiilor are loc, atât între părţi cât şi faţă de terţi, numai pe data aprobării de către organul competent a inventarului, a bilanţului şi a evidenţei repartizării tuturor contractelor în curs de executare; pentru reorganizarea societăţiilor comerciale a se vedea *procedura reorganizării şi lichidării judiciare*.

REPARAREA DAUNELOR MORALE, mijloc juridic prin care se dă posibilitatea persoanei vătămate, ca urmare a unei fapte ilicite, într-un drept personal nepatrimonial al său şi care se concretizează în obligarea făptuitorului la încetarea acţiunii ce pricinuieşte vătămarea, precum şi la îndeplinirea oricăror măsuri necesare pentru restabilirea dreptului atins. **R.d.m.** are semnificaţia unei satisfacţii dată victimei, şi nu a unei reparări propriu-zise. Dreptul la acţiune în reparare pentru daunele morale încercate de victimă este inseparabil legat de persoana sa; exercitarea lui comportă întotdeauna o apreciere strict personală.

Drept urmare, numai victima poate exercita acest drept, nu şi creditorii ei pe calea acţiunii oblice sau subrogatorii; persoana vătămată nu-şi poate înstrăina acest drept prin cesiune de creanţă, iar moştenitorii, legatarii sau donatarii de bunuri viitoare nu-l pot dobândi pe cale de succesiune, el nefigurând între elementele active ale patrimoniului victimei decedate. Soţul sau rudele apropiate ale victimei decedate pot însă pretinde restabilirea dreptului personal nepatrimonial lezat al defunctului, chiar dacă ei nu sunt chemaţi la moştenire. Asemenea persoane pot continua acţiunea iniţiată de persoana vătămată şi ulterior decedată, sau pot să iniţieze ele acţiunea în reparaţie după decesul victimei, ori de câte ori, memoria defunctului trebuie apărată. Moştenitorii pot reclama despăgubiri dacă prin vătămarea drepturilor nepatrimoniale de autor li s-a creat un prejudiciu patrimonial.

REPARAREA ÎN NATURĂ, formă de reparare a prejudiciului constând într-o operaţie materială concretizată în: restituirea lucrului însuşit pe nedrept; înlocuirea lucrului distrus prin faptă ilicită cu un lucru similar; remedierea stricăciunilor cauzate unui lucru; distrugerea lucrării ridicate cu încălcarea unui drept al altuia etc. sau într-o operaţie juridică, cum ar fi: nesocotirea de către instanţă a revocării intempestive a unei oferte de contract şi constatarea prin sentinţă că acel contract a fost încheiat în momentul acceptării ofertei revocate intempestiv, prin îndeplinirea căreia cel chemat să răspundă sau instanţa de judecată, după caz, înlătură consecinţele negative produse printr-un fapt ilicit sau printr-un act juridic unilateral săvârşit în paguba persoanei vătămate. **R. în n.** constituie regula; echivalentul în lei poate fi acordat numai în măsura în care această formă de reparare nu este cu putinţă. Sunt supuse **r. în n.** toate prejudiciile materiale, fără deosebire după cum au fost pricinuite prin vătămarea unor drepturi patrimoniale sau prin atingeri aduse unor drepturi personale nepatrimoniale.

REPARAREA PREJUDICIULUI, scopul răspunderii civile şi totodată obiect al acţiunii în răspundere civilă, constând în repunerea celui păgubit în situaţia patrimonială anterioară păgubirii şi reîntregirea patrimoniului acestuia micşorat prin fapta ilicită de către făptuitor, astfel încât elementele sale active să atingă valoarea pe care ar fi avut-o dacă fapta ilicită nu ar fi fost săvârşită. Prin **r.p.** se înlătură sau se compensează efectele negative ale faptei ilicite păgubitoare. **R.p.** se poate face în două moduri: în natură şi prin echivalent băneşc. În ambele cazuri, ea este guvernată de următoarele reguli: a) întinderea reparaţiei trebuie să coincidă cu întinderea prejudiciului; stabilirea despăgubirii se face exclusiv în funcţie de valoarea pagubei; b) repararea trebuie să fie justă şi integrală, astfel încât să asigure înlăturarea sau compensarea tuturor rezultatelor negative cauzate prin fapta ilicită; ea nu poate depăşi mărimea prejudiciului. Repararea este integrală numai în măsura în care despăgubirea acordată victimei acoperă ambele elemente constitutive ale prejudiciului: pierderea efectiv suferită (dauna directă) şi beneficiul nerealizat (dauna indirectă); c) în măsura posibilului repararea trebuie să se facă în natură, căci numai astfel ea este aptă să repună cu adevărat şi cât mai deplin victima în starea anterioară păgubirii; ea poate îmbrăca forma unei despăgubiri băneşti numai dacă repararea în natură nu este cu putinţă. Cuantumul despăgubirii nu poate fi modificat, câtă vreme prejudiciul rămâne acelaşi; odată stabilite prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, daunele viitoare nu pot fi schimbate, nici în funcţie de modificările survenite ulterior în starea materială a victimei sau a făptuitorului şi nici în funcţie de schimbările intervenite în puterea de

cumpărare a monedei, prin referire la care ele au fost inițial evaluate. Despăgubirile acordate pot fi însă ulterior modificate, fie în sensul majorării, fie în sensul diminuării lor, dacă intervin schimbări în întinderea prejudiciului: în cazul sporirii prejudiciului, păgubitul poate pretinde acoperirea despăgubirii; dacă pe parcurs prejudiciul scade sau încetează să existe, iar despăgubirea a fost stabilită sub forma unor prestații periodice cel obligat la dezdăunare este îndreptățit să ceară diminuarea sau înlăturarea obligației sale pentru viitor.

REPARAREA PREJUDICIULUI PATRIMONIAL CAUZAT PRIN VĂTĂMAREA PERSOANEI, formă a reparării prejudiciului care este destinată să înlăture efectele negative produse de faptele ilicite îndreptate împotriva vieții, integrității corporale sau sănătății persoanei. În ipoteza în care o faptă ilicită are ca efect moartea victimei, paguba se poate stabili fie în patrimoniul victimei, fie în patrimoniul altor persoane, fie și în patrimoniul victimei și în patrimoniul altor persoane; în primul caz, dreptul la reparație se naște în patrimoniul celui decedat, privește pagubele încercate de victimă înainte de moarte și se transmite prin succesiune moștenitorilor, legatarilor, universali sau cu titlu universal; în al doilea caz, este vorba de un drept propriu la reparație pe care-l dobândesc, în afara moștenirii, persoanele care au suportat cheltuielile cu ultima boală a defunctului și cu înmormântarea acestuia, și care are ca obiect înapoierea acestor cheltuieli; în al treilea caz, coexistă două drepturi la reparație: unul născut în patrimoniul victimei și transmis prin moștenire, iar altul născut direct în patrimoniul altor persoane, ca drept propriu al acestora. În privința cheltuielilor de înmormântare, reparația fiind datorată numai în limita în care asemenea cheltuieli pot fi considerate normale, nu va fi întotdeauna integrală. Dacă prejudiciul constă în pierderea susținătorului, despăgubirea va cuprinde întreținerea pe care, potrivit legii, defunctul era îndatorat să o presteze și va putea fi pretinsă de cei îndreptățiți a fi întreținuți de defunct, chiar dacă în fapt ei nu au beneficiat în timpul vieții acestuia de o asemenea prestație. Descendenții victimei decedate sunt îndreptățiți să primească despăgubiri sub forma unor prestații periodice până la majorat, iar dacă urmează cursurile unei forme de învățământ a căror durată se prelungește în timp peste vârsta majoratului, până la absolvirea acelei forme de învățământ, dar nu mai mult decât până la împlinirea vârstei de 25 de ani. Majorul capabil de muncă, dar neîncadrat în muncă la data decesului victimei, nu poate pretinde pentru pierderea susținătorului o despăgubire care să-i asigure același nivel de viață în viitor. Repararea prejudiciului cauzat prin vătămarea persoanei în cazul în care prejudiciul se concretizează în vătămarea integrității corporale sau a sănătății victimei atrage plata cheltuielilor pentru îngrijiri medicale și a eventualelor servicii ale altei persoane necesare victimei, precum și a unor sume de bani echivalente pierderii câștigului din muncă consecutivă diminuării sau pierderii, temporare sau definitive, a capacității de muncă a victimei; în situația în care persoana vătămată beneficiază de asigurări sociale, reparația, pentru a fi integrală, va cuprinde despăgubiri echivalente diferenței dintre indemnizația primită de la asigurările sociale și câștigul său din muncă de care a fost lipsită; acțiunea în răspundere civilă delictuală va avea caracter complementar și totodată subsidiar, obiectul ei fiind numai întregirea reparației, iar promovarea sa fiind condiționată de stabilirea prealabilă a cuantumului indemnizației primite cu titlu de pensie de la asigurările sociale sau ca titlu de despăgubire de la asigurator.

REPARAREA PRIN ECHIVALENT, formă de reparare a prejudiciului aplicabilă ori de

câte ori repararea în natură fie nu este cu putinţă, fie nu constituie mijlocul cel mai potrivit pentru acoperirea prejudiciului şi care constă într-o sumă de bani exprimând despăgubirea echivalentă pagubei suferite. De regulă, despăgubirea bănească se evaluează şi se acordă ca sumă globală.

REPETITIO NULLA EST AB EO QUI SUUM RECEPIT, este nulă reclamaţia din partea celui care a primit ce-i al său. (D.R.)

REPLICATIO REI VENDITAE ET TRADITIAE, o cerere de înapoiere a lucrului vândut şi transmis. (D.R.)

REPREZENTANT, 1. Persoană care încheie, prin reprezentare, un act juridic în numele şi pe socoteala unei alte persoane numită reprezentat. 2. Persoană care, având îndreptăţirea să reprezinte în justiţie pe o altă persoană numită reprezentat, participă la proces sau la îndeplinirea oricăror acte procedurale în numele acesteia pentru a-i apăra interesele. Poate fi **r.** numai persoana care îndeplineşte următoarele condiţii: are capacitate de exerciţiu; are intenţia de a reprezenta, pe care o face cunoscută şi părţii cu care încheie actul sau instanţei de judecată în faţa căreia se desfăşoară procesul; are puterea de a reprezenta. În funcţie de sursa puterii de a reprezenta, care poate fi legea, dispoziţia instanţei sau însăşi voinţa persoanei reprezentate, **r.** este legal, judiciar sau convenţional (mandatar).

REPREZENTARE, procedeu prin care o persoană, numită reprezentant, încheie un act juridic în numele şi în contul altei persoane, numită reprezentat, în aşa fel încât efectele actului încheiat se produc direct în persoana reprezentatului. **R.** presupune întrunirea următoarelor condiţii: 1) Voinţa liberă a reprezentantului; 2) intenţia de a reprezenta, care trebuie să fie cunoscută şi de cealaltă parte; în cazul adjudecării, prin licitaţie, calitatea de reprezentant a adjudecatarului poate fi dezvăluită şi ulterior; 3) reprezentantul trebuie să aibă puterea de a reprezenta. După cum această putere este conferită reprezentantului de către însuşi cel reprezentat, printr-un contract de mandat, de către lege sau de către instanţa de judecată, **r.** poate fi convenţională, legală sau judiciară. Prin efectul **r.**, cel reprezentat devine în mod direct parte în actul juridic încheiat de reprezentantul său în limitele puterilor conferite, ca şi când l-ar fi încheiat el însuşi; de aici, condiţia ca şi reprezentatul să aibă capacitatea de a se obliga. Între reprezentant şi partea cu care el încheie actul juridic, în numele şi pe socoteala reprezentatului, nu se stabileşte nici un raport juridic, afară dacă reprezentantul depăşeşte limitele puterilor conferite, ipoteză în care rămâne el însuşi obligat faţă de cocontractant. **R.** nu este posibilă în cazul actelor juridice cu caracter strict personal.

REPREZENTARE CONVENŢIONALĂ, formă a reprezentării judiciare având caracter facultativ şi privind partea care dispune de capacitate de exerciţiu, dar înţelege să conducă procesul prin intermediul unui reprezentant. Este o instituţie ce vizează principiul fundamental al dreptului la apărare. Regula este că exercitarea dreptului de apărare prin reprezentanţi constituie o facultate neîngrădită a părţii; instanţa nu poate refuza reprezentarea, dar legea stabileşte şi totodată limitează persoanele care în mod profesional pot apăra în justiţie interesele altora. **R.** în justiţie nu este obligatorie când titularul dreptului are exerciţiul drepturilor civile, dar ea este totodeauna posibilă; prin excepţie, **r.** nu este cu putinţă, partea fiind obligată să stea personal în proces la judecata în fond a procesului de divorţ şi la interogatoriu; în acest din urmă caz, mai puţin persoanele domiciliate în străinătate, precum şi persoanele juridice, care pot da răspunsuri scrise.

REPREZENTARE FĂRĂ ÎMPUTERNICIRE, a se vedea: *reprezentare; putere de a reprezenta.*

REPREZENTARE JUDICIARĂ, instituţie juridică desemnând situaţia în care o persoană numită reprezentant îndeplineşte actele procesuale într-un proces şi participă la raporturile procesuale, în numele şi pentru o altă persoană, numită reprezentat, care este titularul dreptului litigios. În procesul civil, **r.j.** este uneori facultativă, iar alteori obligatorie, codul de procedură civilă reglementează două variante de **r.j.**: reprezentarea legală sau obligatorie, care priveşte persoanele lipsite de capacitatea de exerciţiu şi reprezentarea voluntară sau convenţională care se referă la partea ce are capacitate de exerciţiu, dar care înţelege să conducă procesul printr-un mandatar.

REPREZENTARE LEGALĂ, formă a reprezentării judiciare care se distinge prin aceea că priveşte persoanele lipsite de capacitate de exerciţiu, acestea putând sta în justiţie numai prin reprezentantul lor legal. Sunt lipsiţi de capacitate de exerciţiu: minorul până la vârsta de 14 ani şi interzisul judecătoresc. Au calitatea de reprezentant legal: a) părinţii, sau în lipsa acestora tutorele, pentru minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani; b) tutorele ori curatorul numit provizoriu de autoritatea tutelară până la rezolvarea cererii de punere sub interdicţie, pentru interzisul judecătoresc.

REPREZENTARE LEGALĂ TEMPORARĂ, formă a reprezentării legale ce primeşte aplicare în anumite situaţii excepţionale şi având drept scop ocrotirea intereselor incapabililor aflaţi în asemenea situaţii. Legea reglementează următoarele situaţii: a) în cazul în care o persoană lipsită de capacitate de exerciţiu nu are reprezentant legal şi există urgenţă în judecarea procesului care o priveşte, la cererea părţii interesate se va numi un curator special care-l va reprezenta pe incapabil, până la numirea, cu respectarea procedurii prevăzute de lege, a unui reprezentant legal al acestuia; b) atunci când există conflict de interese între cel reprezentat şi reprezentantul său legal, se va numi de asemenea un curator special pentru a reprezenta interesele celui lipsit de capacitate de exerciţiu. În ambele cazuri numirea curatorului se face de către instanţă.

REPREZENTARE SUCCESORALĂ, drept acordat de lege unor categorii de moştenitori de a urca, prin excepţie de la regula proximităţii gradului de rudenie cu defunctul, în gradul şi locul antecesorului lor imediat, care nu se mai află în viaţă la data morţii lui de cujus, pentru a primi ei partea respectivă din moştenire. Dreptul de **r.s.** este recunoscut: a) descendenţilor din fii şi fiicele lui de cujus; b) descendenţilor din fraţii şi surorile lui de cujus. **R.s.** operează şi dacă la moştenire vin numai nepoţii de fii sau de fiice, ori numai nepoţi de fraţi sau de surori ai lui de cujus. Pentru a se păstra egalitatea între rudele de grad mai apropiat ale lui de cujus, în caz de **r.s.** împărţirea moştenirii între cei chemaţi la ea se face pe tulpini şi nu pe capete, în sensul că cei care au urcat în gradul şi locul antecesorului lor, indiferent de numărul lor, vor primi numai partea cuvenită acestuia, el fiind considerat o tulpină, pe care o vor împărţi egal între ei. Pentru ca **r.s.** să poată avea loc, se cere ca cel reprezentat să fi avut chemare utilă la succesiunea lui de cujus dacă i-ar fi supravieţuit, adică să nu fi fost nedemn sau să nu fi renunţat la succesiune, iar pentru cel care reprezintă, se cere să îndeplinească toate condiţiile pentru a-l putea moşteni pe acesta.

REPUNERE ÎN SITUAŢIA ANTERIOARĂ, măsură reparatorie constând în restituirea prestaţiilor efectuate în temeiul unui act juridic desfiinţat ulterior cu efect retroactiv ori în repararea integrală a prejudiciilor de

orice fel cauzate prin săvârşirea unui fapt juridic, măsură prin care se tinde la readucerea părţilor în starea în care se aflau înainte de încheierea actului juridic sau de săvârşirea faptului juridic respectiv, ca şi cum acesta nici nu s-ar fi petrecut. **R. în s.a.** este practic imposibilă în cazul contractelor cu execuţie succesivă, în care prestaţiile efectuate, cel puţin de una dintre părţi, nu mai pot fi restituite, motiv pentru care desfacerea şi rezilierea specifice acestor contracte operează numai pentru viitor, nu retroactiv.

REPUNERE ÎN TERMEN, mijloc juridic prin care instanţa judecătorească poate dispune, la cerere sau chiar din oficiu, judecarea sau rezolvarea unei acţiuni, atunci când constată ca fiind temeinic justificate cauzele pentru care termenul legal de prescripţie al acţiunii respective a fost depăşit. **R. în t.** permite instanţei să considere că un termen de prescripţie, deşi expirat, nu este totuşi împlinit; ea este reglementată ca o instituţie cu aplicare generală la toate drepturile la acţiune supuse prescripţiei extinctive. Având această semnificaţie şi acest domeniu de aplicare, **r. în t.** poate fi acordată atât în cadrul acţiunii pentru valorificare unui drept subiectiv patrimonial, ca şi în cadrul unei acţiuni pentru valorificarea unui drept subiectiv personal nepatrimonial, dintre acelea care, prin excepţie de la regula imprescriptibilităţii drepturilor personale nepatrimoniale, intră în domeniul de incidenţă al prescripţiei extinctive. Legea nu enumeră cazurile în care poate fi acordată **r. în t.**, lăsând instanţei de judecată libertatea de apreciere a împrejurărilor invocate de reclamant. Împrejurările susceptibile să îndreptăţească **r. în t.** sunt împiedicări relative, având caracter de obstacol numai pentru reclamant şi pentru cei ce s-ar afla în aceleaşi condiţii cu acesta, dar nu şi pentru orice reclamant diligent. **R. în t.** nu poate fi acordată atunci când titularul dreptului la acţiune era în măsură să înlăture cauza ce a împiedicat introducerea în termen a acţiunii, dar n-a făcut-o din culpa sa. Spre deosebire de întreruperea şi de suspendarea prescripţiei care operează în puterea legii, fiind numai constatate de instanţa de judecată, **r. în t.** este un act al acestor organe şi operează în temeiul hotărârii date de ele; ea poate fi acordată atât la cererea părţii interesate, cât şi din oficiu. Cererea de **r. în t.** poate fi făcută în cel mult o lună de la încetarea cauzelor care justifică depăşirea termenului de prescripţie; pentru identitate de raţiune şi instanţa de judecată va putea acorda din oficiu **r. în t.** numai dacă acţiunea a fost introdusă în acelaşi termen de o lună de la încetarea împiedicării care a justificat depăşirea termenului de prescripţie.

REPUNEREA CAUZEI PE ROL, măsură dispusă de instanţă în vederea reluării judecăţii atunci când constată, cu prilejul deliberării, că anumite împrejurări de fapt sau de drept au rămas nelămurite. Măsura **r.c. pe r.** se dispune, adeseori, în scopul respectării unor principii procesuale, cum sunt principiul contradictorialităţii şi al dreptului de apărare. **R.c. pe r.** poate fi dispusă pentru efectuarea unor dovezi suplimentare în vederea lămuririi anumitor împrejurări de fapt; ea poate fi ordonată chiar şi pentru discutarea de către părţi a unor probleme de drept ce nu au format obiect al dezbaterilor contradictorii. În scopul reluării activităţii procesuale, instanţa va fixa un termen la care urmează să fie citate părţile; judecata se va limita la clarificarea problemelor ce au determinat **r.c. pe r.** Această măsură poate fi dispusă şi de către instanţa de apel ori de recurs, dacă constată, cu prilejul deliberării, că anumite împrejurări ale cauzei necesită noi lămuriri. În toate cazurile, **r.c. pe r.** se poate dispune după închiderea dezbaterilor, dar înainte de pronunţarea hotărârii.

REPUNEREA JUDECĂŢII PE ROL, măsură dispusă de instanţă, la cererea uneia dintre părţi, în vederea continuării judecăţii. **R.j.** reprezintă o modalitate de reluare a dezbaterilor după suspendarea procesului civil. Cererea de **r.j.** poate fi făcută de partea interesată atâta timp cât nu a intervenit perimarea cauzei. În cererea pentru **r.j.** va trebui să se arate şi persoana care urmează să fie introdusă în cauză dacă judecata s-a suspendat de plin drept; suspendarea facultativă a procesului poate înceta prin **r.j.** doar dacă litigiul ce a determinat sistarea activităţii judiciare s-a soluţionat printr-o hotărâre rămasă definitivă şi/sau irevocabilă. În scopul reluării judecăţii, instanţa fixează termen de înfăţişare şi dispune citarea părţilor; dezbaterile vor continua de la ultimul act de procedură îndeplinit în cauză.

RES, lucru; bun.

RES DERELICTAE, lucrurile părăsite.

RES IN PATRIMONIO, lucruri patrimoniale. (D.R.)

RES INTER ALIOS ACTA, ALIIS NECQUE NOCERE, NECQUE PRODESSE POTEST, adagiu latin care exprimă principiul relativităţii efectelor contractului.

RES INTER ALIOS IUDICATA ALIIS NON NOCET, un lucru judecat între anumite părţi nu aduce vătămare altora. (D.R.)

RES IUDICATA DICITUR QUAE FINEM CONTROVERSIARUM PRONUNTIATIONE IUDICIS ACCIPIT, se numeşte lucru judecat cel care acceptă sfârşitul controverselor prin pronunţarea sentinţei judecătoreşti. (D.R.)

RES IUDICATA NON, NISI INTER PARTES IUS FACIT, lucrul judecat nu are efect juridic decât între părţi. (D.R.)

RES IUDICATA PRO VERITATE ACCIPITUR, lucrul judecat este socotit ca adevăr. (D.R.)

RES NULLIUS, lucrul nimănui.

RES PERIT DEBITORI, locuţiune latină folosită pentru a exprima regula de principiu potrivit căreia riscul contractului este suportat de către debitorul care se află în imposibilitate fortuită de executare a obligaţiei sale. (D.R.)

RES PERIT DOMINI, locuţiune latină folosită pentru a exprima regula de principiu potrivit căreia riscul pieirii fortuite a unui lucru este suportat de către proprietarul lucrului. (D.R.)

RESCIZIUNE, anulare a unui contract pentru leziune.

RESOLUTO JURE DANTIS RESOLVITUR JUS ACCIPIENTIS, locuţiune latină folosită pentru a exprima regula potrivit căreia desfiinţarea, cu efect retroactiv, a drepturilor transmiţătorului asupra lucrului transmis atrage după sine desfiinţarea drepturilor consimţite de acesta, asupra bunului respectiv, în folosul unui terţ, deoarece transmiţătorul nu putea să cedeze terţului drepturi pe care el însuşi nu le avea. (D.R.)

RESPINGEREA ACŢIUNII, soluţie prin care instanţa de fond, apreciind asupra conţinutului litigios al cauzei judecate, îi dă câştig de cauză pârâtului. Soluţia **r.a.** poate privi sau poate să exceadă fondul litigios al cauzei. 1) Soluţia **r.a.** priveşte fondul litigios al cauzei când pretenţiile reclamantului, de pretins titular al dreptului, s-au dovedit a fi neîntemeiate. În acest cadru **r.a.** se pronunţă când: a) se constată existenţa raportului juridic de drept material, fără a se constata însă şi o nesocotire ori încălcare din partea pârâtului a dreptului reclamantului; b) se constată că raportul de drept material, invocat de reclamant, a fost stins printr-o cauză legală; c) se constată că dreptul pretins de reclamant nu este un drept actual, respectiv că este afectat de modalităţi şi nu poate fi apărat încă pe cale

judiciară, etc. 2) Soluţia **r.a.** excede fondului litigios al cauzei când instanţa a fost împiedicată să facă aceasta pe motiv că i s-a invocat o excepţie de fond care s-a dovedit a fi întemeiată. Distincţia dintre **r.a.** în fond ca fiind neîntemeiată şi **r.a.** pe motiv că a fost primită o excepţie care împiedică cercetarea fondului cauzei este importantă. Între altele, în ceea ce priveşte calea de urmat în cazul în care hotărârea primei instanţe este casată. Sub acest aspect, în prima situaţie casarea are loc cu reţinere, iar în cea de a doua, cu trimitere.

RESPINGEREA APELULUI, soluţie pronunţată de instanţa de apel în sensul confirmării hotărârii apelate. (D.R.)

RESPINGEREA RECURSULUI, soluţie pronunţată de instanţa de recurs în sensul confirmării hotărârii recurate. (D.R.)

RESTITUIREA PRESTAŢIILOR EXECUTATE ÎN TEMEIUL UNUI CONTRACT NUL SAU ANULAT, consecinţă a constatării sau pronunţării, prin hotărâre judecătorească, a nulităţii absolute sau relative a unui contract, după ce, în baza acestuia, părţile şi-au executat obligaţiile, sau o parte din ele, constând în obligaţia fiecăreia dintre părţi de a restitui celeilalte prestaţia pe care a primit-o. Prin aceasta se asigură repunerea părţilor în situaţia anterioară momentului încheierii contractului nul sau anulat şi se înlătură îmbogăţirea fără justă cauză a părţii care a primit prestaţia în lipsa unui temei juridic valabil. În regulă generală fiecare parte trebuie să restituie celeilalte părţi tot ce a primit în executarea contractului lovit de nulitate. Această regulă nu se aplică, însă, în cazul contractelor cu executare succesivă, pentru prestaţiile săvârşite în trecut şi care nu mai pot fi restituite. Prin excepţie de la această regulă: a) partea care a fost de bună-credinţă, ignorând cauza nulităţii contractului, va păstra fructele percepute până la intentarea acţiunii, restituind numai bunul frugifer, care le-a produs; b) când contractul se anulează datorită incapacităţii uneia dintre părţi, aceasta nu va trebui să restituie ceea ce a primit în stare de incapacitate, decât în măsura în care s-a îmbogăţit, adică în măsura valorii cu care i-a sporit patrimoniul. În toate cazurile în care, prin contractul lovit de nulitate, s-a operat între părţi transferul unui drept real, efectul retroactiv al nulităţii va atrage consecinţe şi faţă de terţi, în sensul că drepturile consimţite în favoarea dreptului real respectiv vor dispare odată cu dreptul însuşi al dobânditorului; cu toate acestea, nu vor putea fi afectate drepturile terţului care, intrând cu bună-credinţă în posesia bunului mobil, a dobândit asupra lui un drept de proprietate în temeiul legii, şi nici drepturile terţului care, posedând bunul imobil ce i-a fost transmis de către cel care-l dobândise în temeiul actului nul, a dobândit un drept de proprietate asupra acestuia prin uzucapiune. În practica judiciară s-a considerat că drepturile terţilor nu pot fi afectate de nulitatea contractului prin care a dobândit antecesorul lor, în toate cazurile în care terţii au dobândit aceste drepturi cu titlu oneros şi cu bună-credinţă. S-au consacrat, de asemenea, o serie de cazuri de menţinere în tot sau în parte a efectelor produse, chiar între părţi, de un contract nul, făcând în acest sens aplicarea unor principii de drept.

RESTITUTIO IN INTEGRUM, locuţiune latină folosită pentru a exprima: 1) repunerea în situaţia anterioară a persoanei sau persoanelor ale căror drepturi au fost lezate prin încheierea unui act juridic sau prin săvârşirea unui fapt juridic; 2) repararea integrală a prejudiciilor materiale sau morale cauzate unei persoane.

REŞEDINŢĂ, denumire dată aceleia dintre locuinţele unei persoane, care are caracter vremelnic şi nu îndeplineşte cerinţele legale necesare pentru a putea fi considerată

drept domiciliu al acesteia. **R.** are un rol mai redus decât domiciliul. Astfel posibilitatea încheierii căsătoriei şi în faţa delegatului de stare civilă competent în unitatea administrativ-teritorială în cuprinsul căreia se află **r.** oricăruia dintre viitorii soţi, posibilitatea comunicării unei citaţii şi la o anumită **r.** a persoanei în cauză.

RETRACT LITIGIOS, manifestare unilaterală de voinţă prin care debitorul unui drept litigios, care a fost transmis de către creditor unei alte persoane, printr-o cesiune de creanţă cu titlu oneros, poate să stingă litigiul şi totodată obligaţia sa, oferind cesionarului, noul său creditor, suma cu care el a plătit efectiv cedentului creanţa respectivă, împreună cu cheltuielile cumpărării şi cu dobânzile aferente, de la data plăţii cesiunii. Legea recunoaşte debitorului cedat această posibilitate, în scopul de a zădărnici tentativa de speculă a cesionarului care, altfel, ar fi îndreptăţit să urmărească şi să încaseze întreaga valoare nominală a creanţei, chiar dacă a cumpărat-o la un preţ mult inferior. Pentru exercitarea **r.l.** se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) dreptul cedat să fie litigios, făcând obiectul unui proces în curs asupra fondului dreptului; b) dreptul litigios să fi fost vândut, adică cedat cu titlu oneros, în schimbul unui preţ; preţul cesiunii trebuie să fie mai mic decât valoarea nominală a creanţei cedate, căci altfel debitorul cedat nu poate avea nici un interes să exercite **r.l.**; în cazul în care dreptul litigios n-a fost vândut, ci donat sau lăsat prin testament, **r.l.** nu poate fi exercitat, fiind evidentă lipsa intenţiei speculative a dobânditorului; c) debitorul cedat să-şi manifeste voinţa de a exercita **r.l.**, fie în faţa instanţei care judecă litigiul, fie printr-o notificare scrisă, extrajudiciară, adresată cesionarului. Legea exceptează expres de la posibilitatea exercitării **r.l.**, cazurile în care: a) cesiunea dreptului litigios s-a făcut către un comoştenitor sau către un coindivizar al dreptului; b) cesiunea s-a făcut către un creditor al cedentului, drept dare în plată; c) cesiunea s-a făcut către posesorul fondului asupra căruia poartă dreptul litigios; d) în materie comercială. Prin efectul **r.l.**, dreptul de creanţă dobândit de cesionar împotriva cedatului retractant se stinge în întregime, împreună cu toate garanţiile care-l însoţeau; totodată, se stinge şi litigiul cu privire la fondul dreptului respectiv, ca urmare a confuziunii. Dacă obiectul cesiunii l-a constituit un drept real, **r.l.** atrage rezoluţiunea acesteia şi desfiinţarea retroactivă a dreptului cesionarului, cu consecinţa desfiinţării drepturilor pe care acesta le-ar fi consimţit în favoarea unor terţe persoane, cesionarul fiind considerat a nu fi fost niciodată proprietarul bunului respectiv. **R.l.** nu poate fi lipsit de efecte printr-o eventuală retrocedare ulterioară a dreptului sau bunului litigios de la cesionar la cedent. Pe de altă parte, **r.l.** nu produce nici un alt efect între cedent şi cesionar, care rămâne pe mai departe debitor al cedentului, dacă nu i-a achitat întreg preţul cesiunii. Dreptul de a exercita **r.l.** nu este strict personal, aşa încât el poate fi exercitat şi de către creditorii cedatului, pe calea acţiunii oblice.

RETRACTAREA RENUNŢĂRII LA SUCCESIUNE, act prin care o persoană, care a avut calitatea de moştenitor, revine asupra renunţării la succesiune. **R.r.la s.** poate fi făcută, pe aceeaşi cale ca şi renunţarea, numai până la împlinirea termenului de opţiune succesorală şi numai dacă, între timp, succesiunea nu a fost acceptată de către un alt moştenitor. Retractarea renunţării are ca efect acceptarea pură şi simplă a succesiunii, fără a mai exista posibilitatea unei acceptări sub beneficiu de inventar a acesteia. Pe această cale, nu se poate aduce atingere drepturilor pe care terţii le-au dobândit cu bună-credinţă, înaintea retractării, asupra unor bunuri succesorale.

RETRACTAREA REVOCĂRII LEGATELOR, a se vedea *revocarea legatelor*.

RETRAGEREA APELULUI, aptitudine recunoscută apelantului în scopul de a-şi putea retracta calea de atac a apelului pe care a declarat-o. **R.a.** poate avea loc până la închiderea dezbaterilor în faţa instanţei de apel; ea se poate face prin cerere scrisă, prezentată personal sau prin declaraţie verbală, făcută de apelant, în şedinţă publică; partea îşi poate retrage apelul şi prin înscris autentic, care urmează să fie înfăţişat instanţei competente. (D.R.)

RETRAGEREA RECURSULUI, aptitudine recunoscută recurentului în scopul de a-şi putea retracta calea de atac pe care a declarat-o. **R.r.** poate avea loc până la închiderea dezbaterilor în faţa instanţei de control judiciar; ea se poate face prin cerere scrisă, prezentată personal sau prin declaraţie verbală, făcută de recurent, în şedinţa publică; partea îşi poate retrage recursul şi prin înscris autentic, acesta urmând să fie înfăţişat instanţei competente.

REUS CULPAM SUAM NEGAT, pârâtul îşi neagă vina. (D.R.)

REUS IN EXCIPIENDO FIT ACTOR, pârâtul, prin formularea unei pretenţii, devine reclamant.

REUS IN EXCIPIONE ACTOR EST, pârâtul, pe cale de excepţie, devine reclamant. (D.R.)

REVIZUIRE, cale extraordinară de atac, de retractare, care se poate exercita numai împotriva hotărârilor definitive, în cazurile şi condiţiile expres stabilite de lege. Revizuirea este o cale extraordinară de atac, deoarece motivele pentru care poate fi introdusă o cerere de revizuire sunt prevăzute limitativ de lege. Hotărârea atacată prin intermediul revizuirii nu este criticată în raport de materialul dosarului existent la data pronunţării acelei hotărâri, ci numai pe baza unor împrejurări noi, necunoscute de instanţă la data pronunţării. Deci, în cadrul revizuirii, nu se pune problema realizării unui control judiciar, ci a unei noi judecăţi pe temeiul unor elemente ce nu au format obiectul judecăţii finalizată cu pronunţarea hotărârii a cărei revizuire se solicită. Revizuirea este o cale de atac de retractare, deoarece se adresează aceleiaşi instanţe care a soluţionat pricina în fond, cerându-i-se să revină asupra hotărârii atacate, în baza noilor împrejurări invocate, care, de regulă, s-au ivit ulterior pronunţării hotărârii. Motivele caracteristice de revizuire presupun că hotărârea a fost justă în raport de actele dosarului existente la data pronunţării hotărârii, însă, ulterior s-au descoperit materiale noi sau se constată că probele care au fundamentat-o au fost false, astfel încât, situaţia de fapt reţinută de către instanţă, văzută prin prisma noilor elemente nu mai corespunde realităţii, impunându-se retractarea hotărârii respective. Dacă se invocă motivul privitor la contrarietatea de hotărâri, cererea de revizuire este de competenţa unei instanţe superioare, nemaiputându-se vorbi de o retractare propriu-zisă, dar şi în acest caz revizuirea conduce în final la o soluţie ce echivalează cu o retractare, deoarece instanţa superioară nu exercită un control judiciar, ci, în situaţia în care admite cererea de revizuire, procedează la anularea pură şi simplă a celei de-a doua hotărâri. În revizuire, părţile se numesc revizuient şi intimat. Poate fi revizuient orice parte care a figurat în procesul finalizat cu pronunţarea hotărârii ce se atacă, indiferent de poziţia procesuală avută. Simpla calitate de parte în procesul respectiv nu este suficientă pentru a introduce o cerere de revizuire, cel nemulţumit de hotărâre trebuind să justifice şi un interes, în sensul de folos practic, cum ar fi de exemplu: 1) reclamantul nu ar avea interesul să ceară revizuirea unei hotărâri care i-a acordat o sumă mai mare decât cea solicitată; 2) de-

bitorul nu ar avea interesul să formuleze o cerere de revizuire a unei hotărâri pe motiv că bunul la a cărui predare a fost obligat a pierit; 3) cel ce a câştigat procesul nu s-ar putea plânge că hotărârea s-a bazat pe un înscris ce a fost ulterior declarat fals etc. De asemenea, trebuie respectate şi cerinţele legii referitoare la capacitatea procesuală. În mod excepţional, revizuirea poate fi exercitată şi de alte persoane sau organe care, deşi nu au participat la judecată, legea le conferă legitimare procesuală activă, precum procurorul, creditorii chirografari şi succesorii universali, cu titlu universal sau cu titlu particular, dacă transmisiunea a avut loc după pronunţarea hotărârii atacate. Se poate cere revizuirea unei hotărâri rămase definitive în instanţa de apel sau prin neapelare, precum şi a unei hotărâri date de o instanţă de recurs atunci când evocă fondul. Rezultă că trebuie să fie vorba de o hotărâre prin care s-a rezolvat fondul pretenţiei ce a fost dedusă judecăţii. Au acest caracter: 1) hotărârile de fond ale primei instanţe, pronunţate cu ocazia primei judecăţi sau ca urmare a rejudecării fondului după casarea cu trimitere, care au rămas definitive prin neapelare, prin anularea sau respingerea în temeiul unei excepţii procesuale a apelului, ori prin perimarea acestuia; 2) hotărârile de fond ale instanţei de apel, pronunţate în primul ciclu procesual sau după casarea cu trimitere; 3) hotărârile instanţelor de recurs prin care se evocă fondul; în primul rând, este vorba de deciziile instanţelor de recurs date ca urmare a rejudecării fondului după casarea cu reţinere, deoarece pot fi administrate probe noi şi pot fi reapreciate probele administrate de instanţele de fond; în mod excepţional, sunt supuse revizuirii şi hotărârile date asupra recursului, indiferent că acesta a fost admis sau respins ca nefondat, dacă la judecarea recursului au fost produse înscrisuri noi (bunăoară, intimatul din recurs are interes să solicite revizuirea unei decizii de casare intermediară, pe motiv că înscrisul în baza căruia s-a admis recursul a fost declarat ulterior fals, pentru a evita rejudecarea fondului şi a obţine respingerea recursului. Dacă însă a intervenit deja o hotărâre după casare, cererea de revizuire va fi îndreptată împotriva acesteia); 4) hotărârea dată în fond, după sau o dată cu admiterea cererii de revizuire; 5) hotărârea dată în fond, ca urmare a admiterii unei contestaţii în anulare; 6) hotărârile de fond pronunţate în contestaţiile la executare. Pot forma obiect al revizuirii hotărârile pronunţate în contestaţiile la executare propriu-zise, formulate de terţi, dar şi în cele prin care debitorul a invocat o apărare de fond. Nu pot forma obiect al revizuirii: 1. hotărârea de primă instanţă prin care nu s-a rezolvat fondul, precum hotărârea de declinare a competenţei, cea de rezolvare a unui conflict de competenţă, hotărârea de expedient, hotărârea prin care se anulează sau se respinge apelul în temeiul unei excepţii procesuale, ori se constată perimarea acestuia, precum şi hotărârea prin care se desfiinţează sentinţa apelată şi se trimite cauza spre rejudecare, în cazurile prevăzute de art. 297 C. proc. civ.; 2. hotărârile pronunţate de instanţele de recurs, prin care recursul a fost respins fără a se evoca fondul, menţinându-se situaţia de fapt stabilită de instanţa a cărei hotărâre a fost recurată; 3. ordonanţa preşedinţială, deoarece instanţa doar ia măsuri urgente şi vremelnice, fără a prejudeca fondul. Dacă situaţia de fapt se schimbă, instanţa poate reveni printr-o nouă ordonanţă preşedinţială, asupra măsurii luate; de asemenea, ordonanţa preşedinţială nu are putere de lucru judecat faţă de procesul pe fond; 4. ordonanţa de adjudecare care, nefiind un veritabil act jurisdicţional, nu este supusă decât căii de atac expres prevăzută de lege; 5. hotărârea pronunţată în materie de divorţ. Însă revizuirea este

admisibilă dacă vizează rezolvarea unor capete accesorii; 6. hotărârea pronunţată în cadrul procedurii prevăzute de Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului. Se admite că pentru condamnarea judecătorului precum şi pentru motivele prevăzute de art. 322. pct. 7 şi pct. 8 pot fi revizuite toate hotărârile pronunţate de instanţele de recurs, chiar dacă prin ele nu se evocă fondul. Aceeaşi soluţie se impune şi pentru hotărârile primei instanţe sau ale instanţei de apel prin care nu se rezolvă fondul pretenţiei dedusă judecăţii, cu atât mai mult cu cât art. 322 alin. 1 C. proc. civ. nu face nici o distincţie în ceea ce priveşte hotărârile rămase definitive prin neapelare sau în instanţa de apel. Legea nu condiţionează admisibilitatea revizuirii de exercitarea în prealabil a apelului sau a recursului, aşa cum o face în cazul contestaţiei în anulare. Desigur că în cazul în care hotărârea este nedefinitivă, partea va introduce apel, dar dacă a expirat termenul de apel, se va putea plânge pe calea revizuirii. Legea prevede opt motive de revizuire, unele dintre acestea cuprinzând mai multe ipoteze: a) *Dispozitivul hotărârii cuprinde dispoziţii potrivnice ce nu se pot aduce la îndeplinire.* Textul se referă la situaţia în care instanţa ia dispoziţii contradictorii în chiar dispozitivul hotărârii, astfel încât acesta nici nu poate fi pus în executare, de exemplu: 1. se admite atât cererea de chemare în judecată prin care se solicitase executarea unor obligaţii contractuale, dar şi cererea reconvenţională prin care se solicitase anularea contractului; 2. s-a admis atât cererea de chemare în judecată, cât şi cererea de intervenţie principală, deşi acestea aveau obiect identic şi, deci, se excludeau reciproc; 3. se admite cererea principală, însă reclamantul este obligat la plata cheltuielilor de judecată; 4. pârâtul a fost obligat la plata sumei cerute de reclamant, însă i s-a admis şi cererea reconvenţională prin care acesta a invocat compensaţia judiciară; 5. se admite cererea în revendicare, dar şi cererea reconvenţională prin care pârâtul a solicitat să se constate uzucapiunea cu privire la imobilul revendicat etc. Revizuirea este inadmisibilă dacă se invocă simpla neclaritate a dispozitivului, fără ca acesta să cuprindă dispoziţii potrivinice, fiind necesară doar lămurirea înţelesului, întinderii şi aplicării dispozitivului, care se poate obţine pe calea contestaţiei la executare. De asemenea, textul nu vizează nici situaţia contrarietăţii între considerentele hotărârii şi dispozitiv sau a contrarietăţii între considerente, caz în care partea interesată are la îndemână calea de atac a recursului. b) *Instanţa s-a pronunţat asupra unor lucruri care nu s-au cerut sau nu s-a pronunţat asupra unui lucru cerut, ori s-a dat mai mult decât s-a cerut.* Acesta constituie şi un motiv de casare, însă, este de presupus că partea interesată va apela mai degrabă la revizuire, având în vedere că, de regulă, durata termenului de revizuire este mai lungă decât cea a termenului de recurs; de altfel, în unele situaţii, partea nici nu poate introduce recurs şi anume împotriva hotărârilor care au rămas definitive prin neapelare sau a hotărârilor instanţelor de recurs, având deschisă numai calea revizuirii. De asemenea, pentru cazurile în care partea ar avea un drept de opţiune între recurs şi revizuire, este preferabil să aleagă calea de atac de retractare, deoarece împotriva hotărârii ce se va pronunţa va putea să exercite o cale de atac în plus. Acest motiv de revizuire constituie o aplicare a principiului disponibilităţii, precum şi a obligaţiei instanţei de a judeca toate pretenţiile deduse judecăţii. Instanţa este ţinută să respecte cadrul procesual fixat de părţi, dar, în limitele acestui cadru, trebuie să soluţioneze pricina în întregul ei. Legea reglementează trei ipoteze, prima şi a treia fiind cazuri de ultra petita şi cea de-a doua

ipoteză fiind un caz de minus petita. Legea nu se referă la temeiurile cererilor, ci numai la obiectul lor, deci la pretenţiile concrete formulate de reclamant în cererea de chemare în judecată, de pârât în cererea reconvenţională, de oricare dintre părţile iniţiale în cererile de intervenţie forţată, de terţul intervenient în cererea de intervenţie voluntară (principală). Motivul de revizuire vizează însă şi cererile accesorii, în măsura în care acestea nu au rămas fără obiect ca urmare a soluţiei date cererii principale, precum şi cererile cu caracter subsidiar, în măsura în care cererea principală a fost, după caz, admisă sau respinsă; cum ar fi de exemplu: 1. dacă s-a cerut rezoluţiunea unui contract, precum şi restabilirea situaţiei anterioare încheierii acestuia, respingerea capătului principal face inutilă cercetarea celui accesoriu, astfel încât partea nu s-ar putea plânge că instanţa ar fi săvârşit o minus petita; 2. dacă pârâtul introduce o cerere reconvenţională subsidiară, prin care solicită ca în eventualitatea admiterii cererii în revendicare a reclamantului, acesta să fie obligat să-i plătească suma ce reprezintă cheltuielile pe care le-a făcut cu repararea imobilului în litigiu, respingerea cererii în revendicare lasă fără obiect cererea subsidiară formulată de pârât; 3. dacă reclamantul cere, în principal, anularea contractului, iar, în subsidiar, rezoluţiunea lui, admiterea capătului subsidiar; nu se poate vorbi de o extra petita sau de o minus petita când instanţa de recurs reţine din oficiu un motiv de casare de ordine publică neinvocat de recurent, după ce, în prealabil, l-a pus în dezbaterea părţilor, respectiv nu reţine din oficiu un motiv de casare de ordine publică, neinvocat de recurent în termen, deşi putea să o facă (în situaţia omisiunii cercetării unui motiv de recurs invocat în termen, calea de atac este contestaţia în anulare, iar nu revizuirea, concluzie desprinsă şi din faptul că obiectul revizuirii îl constituie, în principiu, hotărârile de fond, însă, în cazul menţionat, hotărârea instanţei de recurs nu evocă fondul). Prima ipoteză a acestui motiv de revizuire, când instanţa s-a pronunţat asupra unor lucruri care nu s-au cerut (extra petita), se poate întâlni: 1. dacă reclamantul a cerut numai obligarea pârâtului la plata unei sume datorate iar instanţa îi acordă şi dobânzi; 2. dacă s-a solicitat numai restituirea bunului, însă instanţa l-a obligat pe pârât şi la plata fructelor; 3. în cazul în care s-a cerut obligarea pârâtului la plata de despăgubiri pentru neexecutarea obligaţiei contractuale, iar instanţa dispune şi rezoluţiunea contractului; 4. se acordă execuţia vremelnică judecătorească, deşi aceasta nu a fost cerută; 5. se acordă un termen de graţie fără a exista o cerere în acest sens a debitorului; 6. se dispune evacuarea locatarului, deşi s-a cerut numai obligarea lui la plata chiriei; 7. instanţa a acordat cheltuieli de judecată fără ca acestea să fi fost cerute; 8. admiţând o cerere de stabilire a paternităţii, instanţa a dispus ca minorul să poarte numele tatălui, în lipsa unei astfel de cereri etc. Revizuirea este admisă şi în cazul în care capătul de cerere nesolicitat a fost respins, deoarece este posibil ca partea să fie prejudiciată şi atunci când instanţa respinge o pretenţie nesolicitată, cum ar fi de exemplu cazul în care reclamantul revendică un imobil, iar instanţa, respingându-i cererea, stabileşte şi faptul că el nu are dreptul la fructele culese de posesor. Soluţia se justifică pe considerentul că legea nu face nici o distincţie în funcţie de modul în care s-a rezolvat pretenţia nesolicitată. Singura deosebire constă în faptul că dacă instanţa a admis un capăt de cerere nesolicitat de reclamant, interesul de a introduce cererea de revizuire aparţine pârâtului, iar dacă l-a respins, reclamantul este cel care justifică interesul de a ataca hotărârea. Pentru a vedea dacă s-a săvârşit o extra petita, trebuie avute în

vedere toate actele de procedură prin care s-a fixat cadrul procesual, uneori chiar la declarațiile verbale ale părților trecute în încheierea de ședință. Revizuirea nu este însă admisibilă dacă instanța a comis o greșeală de judecată, în sensul că a primit și soluționat o cerere cu încălcarea unor dispoziții legale, de exemplu: 1. dacă reclamantul și-a modificat cererea de chemare în judecată după prima zi de înfățișare și, deși pârâtul s-a opus, instanța a soluționat și capătul de cerere formulat după termenul prevăzut de lege; 2. dacă instanța de apel primește o cerere nouă, inadmisibilă în apel; 3. când instanța, în loc să dispună judecarea separată a cererii reconvenționale sau a cererii de intervenție forțată, ce a fost formulată peste termen , a judecat-o împreună cu cererea principală, deși părțile nu au fost de acord cu aceasta etc. În toate aceste situații, cel interesat are la îndemână, după caz, apelul sau recursul. Cu atât mai mult este inadmisibilă revizuirea când se pretinde că instanța a admis un capăt de cerere, în mod nelegal, întrucât pretenția formulată ar fi fost contrară dreptului substanțial. De asemenea, ipoteza nu are în vedere acele situații în care instanța este obligată să se pronunțe din oficiu asupra unor probleme, de exemplu, în materie de divorț, legea obligă instanța să se pronunțe, chiar în lipsa unei cereri exprese, cu privire la încredințarea copiilor minori și la pensia de întreținere pentru aceștia, ori când instanța invocă din oficiu încălcarea unor norme imperative. Cea de-a doua ipoteză a textului, când instanța nu s-a pronunțat asupra unui lucru cerut (minus petita), are în vedere situația în care instanța a omis să soluționeze un capăt de cerere, mai exact, când nu s-a pronunțat asupra tuturor cererilor formulate în termen, indiferent dacă ele au caracter principal, accesoriu sau incidental. Nu constituie însă temei de revizuire faptul că instanța, după ce a cercetat toate capetele de cerere, a admis pretențiile numai în parte sau a respins un capăt de cerere. Revizuirea este inadmisibilă și în situația în care unele capete de cerere accesorii au fost rezolvate implicit prin respingerea capătului de cerere principal. Astfel, respingerea cererii în stabilirea paternității, implică și respingerea cererii prin care se solicită pensie de întreținere, când se respinge cererea în revendicare se respinge implicit și capătul privitor la daune pentru lipsa de folosință etc. Aceeași este situația și în unele cazuri în care soluția cu privire la o cerere incidentală depinde de rezolvarea dată cererii principale, de exemplu, cererea de chemare în garanție formulată de pârât devine lipsită de obiect sau de interes dacă se respinge cererea de chemare în judecată, după cum, admiterea cererii de chemare în judecată face inutilă cercetarea cererii de chemare în garanție formulată de reclamant. În mod asemănător se prezintă lucrurile și în cazul cererilor cu caracter subsidiar, a căror dezlegare depinde de soluția dată cererii principale. Revizuirea nu poate fi primită nici atunci când instanța a dispus disjungerea cererii reconvenționale sau a cererii de chemare în garanție, pe motiv că judecata cererii incidentale ar fi întârziat judecata cererii principale. Revizuirea poate avea loc numai atunci când instanța nu s-a pronunțat asupra unui capăt de cerere, nu și atunci când a omis să se pronunțe asupra unui mijloc pe care se întemia cererea, caz în care cel interesat poate exercita, după caz, apelul sau recursul. Pentru a se putea folosi revizuirea, este necesar ca instanța să fi fost sesizată cu cererea respectivă. Dacă însă instanța nu a primit cererea, pe motiv că nu a fost depusă în termen, dispunând judecarea separată a acesteia de cererea principală sau respingerea ei ca inadmisibilă, cel interesat poate uza de calea apelului sau a recursului, după caz, dar nu de cea a revizuirii. A treia

ipoteză a art. 322 pct. 2 C. proc. civ., când instanţa a dat mai mult decât s-a cerut (plus petita), vizează acele situaţii în care, deşi nu a intervenit o majorare a pretenţiilor deduse judecăţii, se acordă mai mult decât s-a solicitat. 1. reclamantul pretinde numai dreptul de uzufruct, dar instanţa îi recunoaşte dreptul de proprietate; 2. reclamantul cere obligarea pârâtului să-i lase imobilul în posesie, iar instanţa îi recunoaşte dreptul de proprietate, fără să fi intervenit o transformare a cererii posesorii într-o cerere petitorie; 3. un copărtaş pretinde o cotă 1/3 din imobilul supus împărţelii, iar instanţa îi stabileşte o cotă de 1/2 etc. Se apreciază că instanţa de divorţ nu săvârşeşte o plus petita dacă acordă o pensie de întreţinere mai mare decât cea solicitată, faţă de împrejurarea că instanţa este obligată de a fixa chiar şi din oficiu pensia de întreţinere pentru copii. c). *Obiectul pricinii nu se află în fiinţă.* Acest motiv de revizuire presupune ipoteza în care, printr-o hotărâre cu o singură condamnare, debitorul a fost obligat să predea creditorului un bun cert şi determinant, care însă a pierit după pronunţarea hotărârii. În cazul hotărârilor pronunţate cu condamnare alternativă, cererea de revizuire ar fi lipsită de interes, deoarece dacă executarea condamnării principale nu mai este posibilă, creditorul poate cere executarea silită a sumei de bani stabilită de instanţă ca reprezentând contravaloarea bunului ce a pierit ulterior. În cazul în care bunul cerut dispare în cursul litigiului, legea permite reclamantului să-şi modifice cererea de chemare în judecată şi după prima zi de înfăţişare, solicitând valoarea obiectului pierit. Dacă însă reclamantul nu şi-a modificat cererea, indiferent că a cunoscut sau nu dispariţia bunului, el poate să introducă o cerere de revizuire, legea nefăcând nici o distincţie în funcţie de momentul în care a dispărut bunul, interesând doar împrejurarea că bunul nu mai este în fiinţă la data introducerii revizuirii; şi în acest caz partea interesată nu este obligată să aleagă calea revizuirii, ci poate să introducă o cerere pe cale principală, având ca obiect contravaloarea bunului pierit. Neexistând identitate de obiect al celor două cereri de chemare în judecată, nu i se poate opune puterea de lucru judecat. Se poate invoca totuşi excepţia lipsei de interes a cererii, partea având la îndemână calea revizuirii, însă, de regulă, creditorul apelează la calea cererii principale, în acele situaţii în care termenul de revizuire a expirat, aceasta şi în considerarea diferenţelor de taxe de timbru. d) *Dacă un judecător ori martor sau expert, care a luat parte la judecată, a fost condamnat irevocabil pentru o infracţiune privitoare la pricină sau dacă hotărârea s-a dat în temeiul unui înscris declarat fals în cursul sau în urma judecăţii.* Acest motiv de revizuire are în vedere două ipoteze. A treia ipoteză la care se referă legea: dacă partea care a jurat a fost condamnată irevocabil pentru fals nu-şi mai găseşte aplicare, jurământul ca mijloc de probă fiind desfiinţat în anul 1950. Prima ipoteză se referă la situaţia în care soluţia din hotărârea atacată a fost rezultatul lipsei de obiectivitate a judecătorului sau a comportării martorului care a depus mincinos, ori a expertului care a denaturat adevărul în raportul de expertiză. Legea cere existenţa unei hotărâri irevocabile de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului, pentru infracţiuni referitoare la pricină, iar revizuirea va fi admisă numai dacă infracţiunea săvârşită de judecător, martor sau expert a fost determinantă pentru soluţia pronunţată în hotărârea atacată cu revizuire. S-ar putea discuta dacă totuşi în privinţa condamnării judecătorului, cererea de revizuire să nu fie condiţionată de soluţia pronunţată, deoarece, prin ipoteză, judecătorul nu a fost obiectiv. Ivirea unor împrejurări datorită cărora condamnarea penală nu mai este posibilă nu justifică

concluzia inadmisibilităţii cererii de revizuire, altfel ar însemna ca erorile judiciare, a căror înlăturare se urmăreşte, să rămână în fiinţă, deşi ar exista posibilitatea îndreptării lor. Din perspectiva părţii interesate, nu se vede de ce aceasta ar putea să exercite cererea de revizuire în cazul în care a intervenit o hotărâre de condamnare irevocabilă, în schimb, pentru aceeaşi situaţie, lipsa de obiectivitate a judecătorului, comportamentul martorului sau expertului, ce a influenţat hotărârea civilă, apariţia unor împrejurări care nu au nici o incidenţă în civil, dar care fac imposibilă o hotărâre penală de condamnare, să ducă la inadmisibilitatea cererii de revizuire. De altfel, ceea ce prezintă interes în civil nu este tragerea la răspundere penală a celui ce a săvârşit fapta prevăzută de legea penală, ci faptul că hotărârea se bazează pe un material probator care nu corespunde realităţii, ori că însuşi cel care a pronunţat hotărârea nu a dat dovadă de corectitudine şi imparţialitate. Pe cale de consecinţă intervenirea unei hotărâri penale de condamnare a martorului, expertului sau autorului falsului, respectiv săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, nu duc automat la admiterea revizuirii, ci numai dacă fapta a influenţat soluţia pronunţată. Alteori se face distincţie după cum pe de o parte, a intervenit un impediment legal care face imposibilă pronunţarea unei hotărâri penale pentru stabilirea infracţiunii privitoare la pricina civilă, dar a intervenit o ordonanţă a procurorului sau o hotărâre judecătorească în care, dispunându-se, după caz, încetarea urmăririi penale sau încetarea procesului penal, s-a stabilit existenţa faptei, iar, pe de altă parte, nu a fost pusă şi nici nu mai poate fi pusă în mişcare acţiunea penală. Instanţa de revizuire este singura îndreptăţită să verifice şi să constate, pe cale incidentală, dacă s-a săvârşit sau nu fapta penală pretinsă. În sprijinul acestei soluţii, poate fi invocată şi existenţa unei proceduri similare în materie penală, unde, în cazul în care organele de urmărire penală sau instanţa penală nu pot sau nu au putut examina fondul cauzei, săvârşirea faptei prevăzută de legea penală se constată în cadrul revizuirii. Partea ce doreşte să obţină revizuirea unei hotărâri civile pe acest motiv trebuie, în prealabil, să se adreseze organelor de urmărire penală, fără a putea să introducă direct cererea de revizuire, apreciind ea însăşi că tragerea la raspunderea penală a făptuitorului nu mai este posibilă, deoarece este necesar ca organul de urmărire penală sau instanţa penală să constate existenţa impedimentului legal în obţinerea unei hotărâri penale de condamnare. A doua ipoteză a art. 322 pct. 4 C. proc. civ. vizează situaţia în care hotărârea ce se atacă pe calea revizuirii s-a bazat pe un înscris declarat fals în cursul sau în urma judecăţii. Justificarea acestei dispoziţii legale constă în faptul că hotărârea şi-a pierdut temeiul material, întrucât conţinutul înscrisului în baza căruia s-a pronunţat hotărârea nu corespunde realităţii. Rezultă deci, că pentru a se putea folosi revizuirea, este nevoie ca înscrisul respectiv să fi fost determinant pentru soluţia la care s-a oprit instanţa. Aşadar, în cazul înscrisului declarat fals, cererea de revizuire este, în principiu, admisibilă, dar instanţa, sesizată cu o astfel de cerere, o va admite sau nu, după cum înscrisul respectiv a influenţat sau nu hotărârea atacată. Prin înscris declarat fals nu trebuie înţeles înscrisul despre care partea ar pretinde că ar fi fals, simpla afirmaţie a părţii interesate în acest sens nefiind suficientă, ci este necesar ca falsitatea înscrisului să fie constatată printr-o hotărâre judecătorească. Dispoziţia legală, referindu-se la un înscris declarat fals în cursul judecăţii, are în vedere declararea înscrisului ca fals de către o altă instanţă decât aceea la care procesul, în care se foloseşte înscrisul respectiv, este pendinte. În cazul

în care instanţa civilă constată ea însăşi că înscrisul este fals, trebuie să îl înlăture din proces, iar dacă totuşi pronunţă hotărârea în baza acestuia, calea de atac nu este revizuirea, ci apelul sau recursul, după caz. În principiu, falsul trebuie să fie constatat printr-o hotărâre penală irevocabilă, fără însă a fi necesar ca aceasta să-l condamne pe autorul falsului, dar el poate rezulta şi dintr-o hotărâre civilă. Dacă acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare sau nu mai poate fi exercitată, instanţa civilă sesizată cu cererea de revizuire se va pronunţa, pe cale incidentala, asupra falsului invocat şi, în funcţie de propria constatare, va admite sau nu cererea de revizuire. e) *Dacă, după darea hotărârii, s-au descoperit înscrisuri doveditoare, reţinute de partea potrivnică sau care nu au putut fi înfăţişate dintr-o împrejurare mai presus de voinţa părţilor, ori dacă s-a revizuit hotărârea unei instanţe penale sau administrative pe care ea s-a întemeiat.* Şi acest motiv de revizuire cuprinde două ipoteze distincte. Prima ipoteză se referă la descoperirea de înscrisuri doveditoare, deci când partea care a pierdut procesul dovedeşte existenţa unor înscrisuri care au fost reţinute de partea adversă sau care nu au putut fi prezentate dintr-o împrejurare mai presus de voinţa ei. Pentru a se putea invoca acest motiv şi a se admite cererea de revizuire, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiţii: 1) partea interesată să prezinte un înscris nou, care nu a fost folosit în procesul în care s-a pronunţat hotărârea atacată. Rezultă că înscrisul nou trebuie prezentat de partea care exercită calea de atac, iar nu să se pretindă instanţei să-l administreze din oficiu; 2) înscrisul să aibă forţă probantă prin el însuşi, fără să fie nevoie de a fi confirmat prin alte mijloace de probă. Revizuirea nu este admisibilă nici în temeiul unui început de dovadă scrisă, deoarece aceasta presupune completarea cu martori şi prezumţii; 3) înscrisul invocat să fi existat la data când a fost pronunţată hotărârea ce se cere a fi revizuită. Deci, nu se poate cere revizuirea unei hotărâri pe baza unor înscrisuri apărute după pronunţarea acesteia, textul referindu-se exclusiv la situaţia în care înscrisul exista în momentul judecării pricinii finalizată prin hotărârea atacată. Uneori s-a dat o interpretare mai largă, admiţându-se că sunt situaţii în care pot fi invocate în revizuire şi înscrisuri inexistente în momentul pronunţării hotărârii atacate. Astfel, s-a decis că o hotărâre judecătorească intervenită după soluţionarea litigiului în fond poate fi invocată într-o cerere de revizuire, ca act nou, dacă a fost obţinută pe baza unei cereri introduse înainte de soluţionarea definitivă a litigiului în care se cere revizuirea, hotărârea respectivă neputând fi înfăţişată în acel litigiu, întrucât nu era în putinţa părţii să determine pronunţarea ei la o dată anterioară. De asemenea, s-a mai statuat că, în cazul în care paternitatea a fost stabilită pe baza unui act de expertiză medico-legală, hotărârea poate fi revizuită pe baza unui nou aviz de interpretare corectă din punct de vedere ştiinţific, efectuată ulterior şi care nu a putut fi invocată în litigiu, deoarece nu era cunoscută eroarea de ordin ştiinţific din actul iniţial de expertiză. Faţă de redactarea actuală a textului de lege, aceste două soluţii trebuie primite cu multă rezervă; 4) înscrisul nu a putu fi invocat în procesul în care s-a pronunţat hotărârea atacată, fie pentru că a fost reţinut de partea potrivnică, fie dintr-o împrejurare mai presus de voinţa părţilor. Nu interesează dacă reţinerea înscrisului de către partea adversă a fost intenţionată sau involuntară. Este necesar ca revizuientul să nu fi cunoscut faptul reţinerii înscrisului de către adversar în momentul judecării fondului; în caz contrar, el ar fi putut uza de prevederile art. 172 C. proc. civ. Cât priveşte împrejurarea mai presus de voinţa părţii, aceasta

urmează a fi apreciată de instanţa de revizuire, însă partea interesată trebuie să o dovedească; 5) înscrisul să fie determinant, în sensul că, dacă ar fi fost cunoscut de instanţă cu ocazia judecării fondului, soluţia ar fi fost alta decât cea pronunţată. Din analiza acestor condiţii de admisibilitate, rezultă că sfera de aplicare a revizuirii pentru înscrisuri noi este foarte limitată. În primul rând, noţiunea de înscris trebuie luată în accepţiunea ei restrânsă, necuprinzând declaraţii de martori chiar autentificate, rapoarte de expertize, mărturisiri. În al doilea rând, înscrisul trebuie să fie opozabil părţii adverse, deci dacă aceasta nu a participat la operaţiunea constatată prin înscris, este necesar ca înscrisul respectiv să fi dobândit dată certă. Dacă una din condiţiile arătate mai sus nu este îndeplinită, cererea de revizuire urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, iar nu ca nefondată. A doua ipoteză vizează situaţia în care hotărârea atacată pe calea revizuirii s-a întemeiat pe o hotărâre penala sau administrativă, care a fost la rândul ei revizuită. Justificarea acestui caz constă în faptul că au intervenit modificări în materialul probator pe care s-a sprijinit instanţa, iar aceste modificări trebuie să influenţeze hotărârea care s-a bazat pe acel material probator. Rezultă că revizuirea este admisibilă, pentru acest motiv, numai în măsura în care hotărârea care a fost revizuită a fost determinantă pentru soluţia din hotărârea ce se atacă. Legea se referă la hotărâri ale instanţelor administrative, însă, în actuala reglementare, nu mai există astfel de instanţe. De aceea, el trebuie interpretat în sensul că se referă la hotărârile altor organe cu activitate jurisdicţională. Expresia de "revizuire" are un sens generic, deci motivul poate fi invocat şi dacă hotărârea ce a stat la baza hotărârii atacate cu revizuire a fost desfiinţată prin alte mijloace legale. f) *Dacă statul ori alte persoane juridice de drept public sau de utilitate publică, dispăruţii, incapabilii sau cei puşi sub curatelă nu au fost apăraţi deloc sau au fost apăraţi cu viclenie de cei însărcinaţi să-i apere.* Revizuirea este admisibilă dacă se constată lipsa totală de apărare, indiferent de cauza care a dus la această situaţie, deci chiar şi în cazul unei lipse nejustificate a apărătorului. În schimb, cererea de revizuire urmează a fi respinsă ca inadmisibilă dacă s-a făcut apărarea în scris, printr-un memoriu depus la dosar, ori în cazul unei apărări incomplete sau greşite. Referitor la apărarea cu viclenie, aceasta trebuie să provină de la cel însărcinat să-l apere pe revizuient şi să constea în manopere dolosive care au determinat, în mod evident, pierderea procesului. Fiind o împrejurare de fapt, viclenia poate fi dovedită cu orice mijloace de probă. g) *Contrarietatea de hotărâri.* Fundamentul acestui motiv de revizuire îl reprezintă instituţia puterii lucrului judecat. Deşi excepţia puterii de lucru judecat are caracter absolut şi deci poate fi invocată şi din oficiu de către instanţă, uneori este posibil ca în aceeaşi pricină două instanţe deosebite sau chiar aceeaşi instanţă, în dosare deosebite, să pronunţe hotărâri potrivnice, astfel încât fiecare parte se prevalează de hotărârea care îi este favorabilă. Revizuirea pentru contrarietate de hotărâri este admisibilă dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiţii: 1) să fie vorba de hotărâri definitive contradictorii, chiar dacă prin ele nu s-a rezolvat fondul pricinii; dacă hotărârile nu sunt contradictorii, deci s-a pronunţat în ambele cereri aceeaşi soluţie, revizuirea nu este admisibilă. Dacă va fi cazul, debitorul se va opune la executarea celei de-a doua hotărâri pe calea contestaţiei la executare; 2) hotărârile să fie pronunţate în aceeaşi pricină, deci să fi existat tripla identitate de elemente: părţi, obiect, cauză; 3) hotărârile să fie pronunţate în dosare diferite. Revizuirea nu se poate cere pentru contrarietate de

hotărâri pronunţate în acelaşi proces, spre exemplu, dacă după casarea unei hotărâri, rejudecându-se fondul sau declarându-se un al doilea recurs, împotriva hotărârii date în fond după casare, se revine asupra soluţiei pronunţate în primul recurs; 4) în al doilea proces să nu se fi invocat excepţia puterii de lucru judecat sau, dacă a fost ridicată, să nu se fi discutat excepţia. Dacă în al doilea proces, prima hotărâre a fost invocată şi instanţa a respins excepţia puterii de lucru judecat, partea nu mai poate reitera aceeaşi excepţie pe calea revizuirii, deoarece se opune însăşi puterea de lucru judecat asupra rezolvării date excepţiei procesuale respective. Soluţia se impune şi pe considerentul că, dacă revizuirea ar fi admisibilă, ar însemna ca instanţa sesizată cu cererea de revizuire să nu se limiteze doar la anularea celei din urmă hotărâri, ci să examineze şi modul de rezolvare a excepţiei puterii de lucru judecat, altfel spus, să se exercite un control judiciar, care însă nu se poate realiza prin intermediul revizuirii; 5) să se ceară anularea celei de-a doua hotărâri. Această cerinţă se explică prin faptul că instanţa de revizuire nu este instanţă de control judiciar şi deci nu poate să aprecieze care dintre hotărârile potrivnice este greşită, ci doar să constate că prin ultima hotărâre s-a nesocotit puterea lucrului judecat ce rezultă din prima hotărâre. În cazul în care s-ar solicita revizuirea (anularea) primei hotărâri, cererea de revizuire ar urma să fie respinsă ca inadmisibilă. h) *Dacă partea a fost împiedicată să se înfăţişeze la judecată şi să înştiinţeze instanţa despre aceasta, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa sa.* Acest motiv presupune că partea a fost legal citată, însă, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa ei, nu s-a putut prezenta la judecată şi nici nu a putut să înştiinţeze instanţa despre aceasta. Cele două condiţii sunt prevăzute cumulativ, astfel încât, dacă una dintre ele lipseşte, revizuirea este inadmisibilă. Împrejurarea mai presus de voinţa părţii, invocată de revizuient, se apreciază de către instanţa de revizuire, însă partea va trebui să producă dovezi în acest sens. Se observă că simpla neprezentare la judecată, chiar din motive obiective, nu constituie motiv de revizuire. În trecut, practica judiciară asimila acest caz, cu lipsa de citare, având în vedere că scopul citării nu era atins în ambele situaţii, anume ca partea să se poată apăra. Legiuitorul a vrut să limiteze în timp posibilitatea părţii de a se prevala de evenimentul mai presus de voinţa ei, deci să închidă calea contestaţiei în anulare, prevăzând numai calea revizuirii. Revizuirea, fiind o cale de atac de retractare, se adresează instanţei care a pronunţat hotărârea a cărei revizuire se cere, cu excepţia contrarietăţii de hotărâri. În principiu, este vorba de instanţa care a pronunţat hotărârea pe fond. Astfel, dacă hotărârea a rămas definitivă prin neapelare, ori dacă apelul a fost respins sau anulat în temeiul unei excepţii procesuale, ori s-a perimat, competenţa aparţine primei instanţe. Revizuirea împotriva unei hotărâri rămase definitive în apel se va judeca de către instanţa de apel, fără a prezenta interes dacă eventualul recurs a fost respins, anulat, retras sau perimat. În cazul în care hotărârea instanţei de recurs evocă fondul, cererea de revizuire va fi judecată de această instanţă. Dacă se cere revizuirea pentru contrarietate de hotărâri, competenţa aparţine instanţei mai mare în grad faţă de instanţa sau instanţele care au pronunţat hotărârile potrivnice. Când cele două instanţe care au dat hotărârile potrivnice fac parte din circumscripţii judecătoreşti deosebite, instanţa mai mare în grad la care urmează să se îndrepte cererea de revizure va fi aceea a instanţei care a dat prima hotărâre. Dacă hotărârile potrivnice au fost date de două instanţe de recurs, iar una dintre acestea este Curtea

Supremă de Justiţie, cererea de revizuire se soluţionează de către instanţa supremă. Dacă prin aceeaşi cerere se formulează mai multe motive de revizuire, iar competenţa ar reveni unor instanţe deosebite, nu va opera prorogarea de competenţă, ci fiecare instanţă va soluţiona cererea în legătură cu motivul pentru care este competentă. În caz contrar, s-ar permite eludarea dispoziţiilor referitoare la competenţă, prin invocarea unor motive formale. O astfel de situaţie se poate întâlni dacă s-ar invoca, contrarietatea de hotărâri şi orice alt motiv. Într-un astfel de caz, judecarea revizuirii întemeiate pe un alt motiv decât contrarietatea de hotărâri ar putea fi suspendată, în baza art. 244 pct. 1 C. proc. civ., până la rămânerea irevocabilă a hotărârii ce se va da referitor la cererea de revizuire pentru contrarietate de hotărâri, deoarece, dacă se va găsi fondat acest din urmă motiv, se va anula hotărârea a cărei revizuire s-a cerut, astfel încât cererea de revizuire pe un alt motiv decât cel prevăzut de art. 322 pct. 7 ar rămâne lipsită de obiect. Termenul de revizuire este de regulă de o lună şi se va socoti: a) în cazurile prevăzute de art. 322 pct. 1, 2 şi 7 alin. 1, de la comunicarea hotărârilor definitive, iar când hotărârile au fost date de instanţa de recurs după evocarea fondului, de la pronunţare; pentru hotărârile prevăzute la pct. 7 alin. 2, de la pronunţarea ultimei hotărâri; b) în cazul prevăzut de art. 322 pct. 3 de la cel din urmă act de executare; este avut în vedere ultimul act de executare săvârşit în procedura concretă de executare silită pornită de creditor pentru recuperarea bunului la a cărui predare a fost obligat debitorul prin hotărâre, deci un act material de urmărire din cadrul executării silite directe; c) în cazul prevăzut de art. 322 pct. 4, din ziua în care partea a luat cunoştinţă de hotărârea instanţei penale de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului, ori de hotărârea care a declarat falsitatea înscrisurilor. Dacă însă constatarea infracţiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, termenul de o lună urmează a se calcula de la data când partea a luat cunoştinţă de faptul că acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare sau nu mai poate fi exercitată; d) în cazurile prevăzute de art. 322 pct. 6, de la comunicarea hotărârii definitive către stat ori către celelalte persoane juridice de drept public sau de utilitate publică; în cazul dispăruţilor şi al incapabililor, termenul de revizuire este de 6 luni şi curge de la întoarcerea dispărutului, respectiv de la dobândirea capacităţii; e) în cazul prevăzut de art. 322 pct. 8, termenul de revizuire este de 15 zile şi se socoteşte de la încetarea împiedicării. Şi în materia revizuirii se poate solicita repunerea în termen, în condiţiile stabilite de art. 103 C. proc. civ., dacă partea nu a putut exercita calea de atac în termenul prevăzut de lege, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa ei. Într-o asemenea situaţie, partea interesată trebuie să solicite repunerea în termenul de revizuire în cel mult 15 zile de la încetarea împiedicării şi, în acelaşi termen, să formuleze şi cererea de revizuire. Legea nu cuprinde dispoziţii speciale privind cuprinsul cererii de revizuire, astfel încât urmează a se aplica, prin asemănare, prevederile dreptului comun. Aşadar, cererea va cuprinde numele şi domiciliul părţilor, indicarea hotărârii care se atacă, motivarea în fapt şi în drept, mijloacele de probă, atât cele necesare admisibilităţii revizuirii, cât şi cele ce, eventual, ar fi necesare pentru rejudecarea în fond ca urmare a admiterii cererii de revizuire, semnătura. Când cererea se introduce de un reprezentant al părţii, se va menţiona această împrejurare şi se va alătura dovada calităţii de reprezentant. Cererea de revizuire se timbrează ca şi recursul, deci cu 50% din taxa datorată pentru cererea de chemare în judecată, însă, la cererile evaluabile în

bani, taxa se calculează numai la suma care face obiectul revizuirii. Cererea de revizuire se judecă potrivit dispoziţiilor prevăzute pentru cererea de chemare în judecată, întâmpinarea nefiind obligatorii. Instanţa judecă în aceeaşi compunere ca şi în cauza în care s-a pronunţat hotărârea atacată. Judecătorii care au participat la pronunţarea hotărârii ce se atacă nu sunt incompatibili, deoarece motivele de incompatibilitate sunt strict prevăzute de lege, neputând fi extinse prin analogie, însă nu este obligatoriu ca tot aceiaşi judecători care au pronunţat hotărârea ce se atacă să judece şi cererea de revizuire. La cererea revizuientului, instanţa poate suspenda executarea hotărârii a cărei revizuire se solicită, însă numai cu depunerea unei cauţiuni, în cuantumul fixat de instanţă. S-a decis că încheierea de respingere a cererii de suspendare a executării silite nu poate fi atacată cu recurs, întrucât este vorba nu de un drept al părţii, ci de o facultate lăsată exclusiv la aprecierea instanţei şi deci necenzurabilă, dar partea interesată ar putea solicita instanţei de recurs, în faţa căreia s-ar plânge de soluţia dată în revizuire, să dispună suspendarea executării. Aceeaşi ar urma să fie soluţia şi în cazul în care calea de atac ce s-ar putea exercita împotriva hotărârii pronunţate cu privire la cererea de revizuire este apelul. Cererea de revizuire poate fi modificată la prima zi de înfăţişare, însă numai dacă termenul prevăzut pentru noul motiv nu a expirat. În cazul în care cererea de revizurie este admisă, instanţa va schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată, iar în cazul revizuirii pentru contrarietate de hotărâri, va anula ultima hotărâre. Pe originalele hotărâri revizuite, se va face menţiune despre hotărârea dată în revizuire. Reluarea judecăţii se face, în principiu, în limitele în care a fost învestită iniţial instanţa şi a temeiului pe care s-a formulat cererea de revizuire, nefiind posibil să se soluţioneze şi o cerere reconvenţională pe care revizuientul a formulat-o după depunerea cererii de revizuire. Dacă a fost desfiinţată, prin revizuire, o hotărâre a unei instanţe de fond, pe cale de consecinţă, decizia instanţei de recurs care a confirmat hotărârea ce ulterior a fost revizuită devine caducă, instanţa de revizuire neavând dreptul să o desfiinţeze. Nu este obligatorie parcurgerea a două etape, adică pronunţarea, în prealabil, a unei încheieri de admitere în principiu a cererii de revizuire şi apoi judecarea pricinii, ci se poate trece direct la rejudecarea cauzei. Altfel spus, instanţa sesizată cu o cerere de revizuire va verifica dacă sunt îndeplinite condiţiile cerute de lege pentru a se putea solicita revizuirea, apoi va proceda la administrarea probelor necesare şi, după concluziile părţilor, va pronunţa o singură hotărâre, prin care, în acelaşi timp, va admite cererea de revizuire şi va da şi soluţia pe fond. Nimic nu împiedică însă instanţa să pronunţe mai întâi o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, iar apoi să rejudece pricina. Trebuie precizat că eventuala încheiere de admitere în principiu este o încheiere interlocutorie; în consecinţă, instanţa nu mai poate reveni asupra ei, iar partea nemulţumită nu o poate ataca decât o dată cu fondul şi numai dacă hotărârea pe fond este susceptibilă de exerciţiul unei căi de atac (apel sau recurs, după caz). Se fac următoarele precizări în funcţie de soluţiile pe care le pronunţă instanţa, în raport de fiecare motiv de revizuire. Aceste precizări urmează a fi privite ca recomandări pentru instanţa de revizuire, care va trebui să ţină cont şi de gradul de complexitate al speţei respective. Astfel, dacă motivul de revizuire invocat este găsit întemeiat: în cazul primului motiv, instanţa va da o singură hotărâre, prin care va admite cererea de revizuire şi va înlocui dispozitivul ce conţinea dispoziţii potrivnice cu un dispozitiv clar, univoc; în cazul celui de-al doilea motiv,

dacă s-a invocat extra petita sau plus petita, instanţa, luând în considerare actele de procedură aflate la dosar, va pronunţa o singură hotărâre, prin care va modifica dispozitivul, în limitele obiectului stabilit de reclamant. Dacă s-a invocat minus petita, instanţa va soluţiona în fond capătul de cerere omis, administrând, dacă este necesar, noi probe şi va pronunţa o noua hotărâre, care o va completa pe cea dintâi. Se repun în discuţie numai capetele de cerere rămase nesoluţionate, ţinându-se seama şi de soluţia care a fost dată capetelor de cerere rezolvate, hotărârea, în privinţa acestora, rămânând în puterea lucrului judecat. Dacă s-a invocat faptul că materialul probator care a stat la baza hotărârii atacate este fals, deci, condamnarea martorului sau expertului, ori declararea ca fals a unui înscris, instanţa poate da mai întâi o încheiere interlocutorie, constatând că revizuirea este în principiu admisibilă, după care va administra probe noi, în completarea sau în combaterea celor deja existente la dosar, iar după stabilirea noii situaţii de fapt, va menţine vechea soluţie, caz în care va respinge cererea de revizuire ca nefondată, ori va pronunţa o altă soluţie, în care va admite cererea de revizuire şi va consemna în dispozitiv această nouă soluţie. În ambele ipoteze, dacă datorită unui impediment legal, constatarea infracţiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, instanţa de revizuire, pe cale incidentală, va verifica dacă s-a săvârşit sau nu infracţiunea ce se pretinde, administrând nemijlocit orice mijloc de probă de natură să ducă la o astfel de constatare. Într-un asemenea caz, dacă se constată săvârşirea faptei prevăzută de legea penală, este preferabil să se pronunţe mai întâi o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, apoi să se treacă la rejudecarea pricinii; în cazul motivului cinci, dacă se invocă descoperirea unor înscrisuri noi, iar instanţa nu este în măsură să rezolve în acelaşi timp şi fondul, va pronunţa mai întâi o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, în cazul în care sunt îndeplinite condiţiile de admisibilitate, iar dacă, după reapreciera situaţiei de fapt şi a noilor concluzii pe fond ale părţilor, ajunge la concluzia că hotărârea atacată este greşită, va pronunţa o hotărâre, prin care va admite cererea de revizuire şi va soluţiona fondul pricinii; în cazul în care consideră că hotărârea atacată este legală şi temeinică, deci dacă înscrisul nou nu este de natură să ducă la o altă soluţie, va respinge cererea de revizuire ca nefondată. Dacă se invocă desfiinţarea hotărârii pe care s-a bazat hotărârea a cărei revizuire se solicită, judecarea se face deodată, când nu mai sunt probe noi de administrat, dar dacă este necesară administrarea altor probe, se poate da, în prealabil, o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, iar apoi se va pronunţa o hotărâre de admitere a revizuirii, prin care se va soluţiona şi fondul pricinii, ori o hotărâre de respingere a cererii de revizuire ca nefondată, dacă după administrarea noilor probe instanţa ajunge la aceeaşi concluzie; dacă s-a invocat motivul şase şi s-a constatat lipsa de apărare sau apărarea cu viclenie, se poate da o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, prin care se va desfiinţa şi hotărârea atacată, apoi se va trece la judecarea fondului; dacă s-a invocat cel de-al şaptelea motiv de revizuire, se va pronunţa o singură hotărâre, prin care va fi anulată cea din urmă hotărâre, ca fiind dată cu încălcarea puterii de lucru judecat, fără a fi necesar ca dosarul să fie trimis instanţei a cărei hotărâre se anulează, pentru a-şi retracta propria hotărâre. Dacă se constată că două hotărâri sunt contradictorii numai cu privire la un capăt de cerere, cea de-a doua hotărâre se va anula parţial, în măsura în care a încălcat puterea de lucru judecat dedusă din prima hotărâre. Când

cauza a fost judecată şi în recurs, se dispune anularea atât a hotărârii instanţei de fond, cât şi a hotărârii instanţei de recurs, chiar dacă recursul a fost respins sau anulat. În cazul motivului opt, instanţa poate da o încheiere prin care, admiţând în principiu cererea de revizuire, desfiinţează hotărârea atacată, trecând apoi la rejudecarea în fond a pricinii. Dacă revizuientul nu solicită probe, mulţumindu-se să discute probele existente la dosar, ori când nu este cazul să se administreze noi probe, este posibil să se dea o singură hotărâre, în care mai întâi să se admită cererea de revizuire, iar apoi să se arate soluţia pe fond, care poate fi aceeaşi ca şi în hotărârea atacată. Legea dispune că hotărârea asupra revizuirii este supusă căilor de atac prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită. Aşadar, dacă s-a solicitat revizuirea unei hotărâri ce a rămas definitivă prin neapelare sau prin respingerea ori anularea apelului în temeiul unei excepţii procesuale, hotărârea ce se va pronunţa este susceptibilă de apel. Hotărârea pronunţată într-o cerere de revizuire îndreptată împotriva unei hotărâri a instanţei de apel poate fi atacată pe calea recursului, însă hotărârea dată într-o revizuire care a avut ca obiect o decizie a unei instanţe de recurs este irevocabilă, nefiind supusă recursului. Dacă revizuirea s-a cerut pentru hotărâri potrivnice, calea de atac este recursul. Această dispoziţie legală nu creează un drept de recurs la recurs, deci şi pentru această ipoteză se aplică principiul "accesorium sequitur principale", ci legiuitorul a dorit, să suprime dreptul de apel în acest caz. În consecinţă, recursul este admisibil numai dacă a doua hotărâre, a cărei anulare s-a cerut pe calea revizuirii, ar fi fost susceptibilă de recurs sau apel, deci dacă hotărârea ce a încălcat puterea de lucru judecat a fost pronunţată de prima instanţă sau de instanţa de apel. Trebuie avut în vedere şi faptul că atunci când cauza a fost judecată şi în recurs, ceea ce trece în puterea lucrului judecat este însăşi decizia instanţei de recurs, indiferent de soluţia pronunţată, aşa încât, contrarietatea cu hotărârea pronunţată în primul proces se referă nu numai la hotărârea instanţei de fond, ci şi la decizia instanţei de recurs, pronunţată în al doilea proces, deci hotărârea dată în cererea de revizuire prin care se anulează atât hotărârea de fond, cât şi cea a instanţei de recurs prin care a fost confirmată, nu este susceptibilă de recurs. În situaţia în care instanţa de recurs a respins sau anulat recursul fără a-l cerceta în fond, ori a constatat perimarea recursului, revizuirea vizează exclusiv hotărârea de fond şi dacă aceasta este susceptibilă de recurs şi hotărârea dată în revizuire va putea fi atacată pe calea recursului. (D.R.)

REVIZUIREA CONTRACTULUI, modificarea, pe cale jurisdicţională, la cererea uneia dintre părţi, a conţinutului unui contract cu executare succesivă de lungă durată, ca urmare a intervenţiei unor schimbări imprevizibile.

REVOCAREA CONTRACTULUI, desfacerea voluntară, pentru viitor, a unui contract legal încheiat. De regulă, **r.c.** se poate face numai prin consimţământ mutual, printr-un nou acord de voinţă al părţilor, care face să înceteze pentru viitor efectele acordului lor de voinţă anterior prin care dăduseră naştere contractului. Pe cale de excepţie, **r.c.** se poate face şi unilateral, prin manifestarea de voinţă a unei singure părţi, în cazurile şi condiţiile expres prevăzute de lege. **R.c.** se deosebeşte de rezoluţiunea contractului precum şi de nulitatea contractului care operează, ambele, retroactiv, prin faptul că ea operează numai pentru viitor, ca o reziliere, lăsând neatinse efectele produse de contractul iniţial până în momentul revocării. Când se referă la un contract care a transferat între părţi un drept real,

r.c. realizează un nou transfer, în sens invers, al dreptului respectiv.

REVOCAREA DONAŢIEI, excepţie de la principiul irevocabilităţii contractului în general şi a celui de donaţie în special, constând în dreptul recunoscut donatorului de a revoca prin voinţa sa unilaterală contractul de donaţie sau de a beneficia de revocarea de plin drept a acestuia în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege. În afara donaţiilor între soţi, care sunt prin esenţa lor revocabile, legea prevede următoarele cazuri de **r.d.**: 1) **R.d.** pentru neîndeplinirea sarcinii, care se poate face numai prin hotărâre judecătorească, la cererea donatorului sau a moştenitorilor acestuia, ori la cererea creditorilor săi, prin acţiune oblică, dacă donatarul nu a îndeplinit sarcina ce i-a fost impusă prin contractul de donaţie. Este irelevant dacă sarcina fusese stipulată în folosul donatorului, al donatarului ori al unui terţ. **R.d.pt.n.s.** este însă facultativă, donatorul putând opta pentru a cere obligarea donatarului la executare. Donatorul poate renunţa la dreptul de a cere **r.d.pt. n.s.**, păstrând dreptul de a cere **r.d.** pentru alte cauze prevăzute de lege. Prin efectul revocării, donaţia, se desfiinţează retroactiv, donatarul fiind obligat a restitui donatorului bunul donat, liber de orice sarcini; el păstrează însă fructele percepute până la data introducerii acţiunii pentru revocare. 2. **R.d.** pentru ingratitudine, poate fi cerută de donator instanţei de judecată în cazurile expres şi limitativ prevăzute de lege şi anume, atunci când donatarul şi-ar fi manifestat lipsa de recunoştinţă faţă de donator prin: a) atentat la viaţa donatorului; nu se cere ca donatarul să fi fost şi condamnat penal pentru fapta sa, fiind suficient să se constate, intenţia de ucidere; este indiferent dacă donatarul a acţionat în calitate de autor sau coautor, de instigator sau de complice; faptele săvârşite din imprudenţă, fără intenţie, nu justifică **r.d.**; b) săvârşirea unor delicte, cruzimi sau injurii grave; c) refuz nejustificat de alimente, în situaţia când donatorul aflat în nevoie ar fi solicitat întreţinere din partea donatarului care l-ar fi refuzat fără temei. În toate aceste ipoteze, cererea de **r.d.pt.i.** trebuie introdusă în termen de un an de la data săvârşirii faptei ori de la data când donatorul a cunoscut fapta; neintroducerea acţiunii în acest termen îndreptăţeşte presupunerea că donatorul l-a iertat pe donatarul ingrat. Termenul de un an este un termen de decădere şi nu de prescripţie, nefiind, deci, susceptibil de suspendare, întrerupere ori repunere în termen. Acţiunea în **r.d.pt.i.** este strict personală, aparţinând exclusiv donatorului şi putându-se îndrepta numai împotriva donatarului; în mod excepţional, acţiunea poate fi introdusă de moştenitorii donatorului, când acesta a încetat din viaţă înainte de împlinirea termenului de un an. Moştenitorii pot continua acţiunea introdusă de donator; de asemenea, acţiunea poate continua împotriva moştenitorilor donatarului ingrat. Donatorul poate renunţa la acţiune, iertându-l pe donatar, dar numai înainte de rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de revocare; după acest moment, renunţarea la efectele revocării pronunţate echivalează cu o nouă donaţie a aceluiaşi bun către acelaşi donatar, trebuind deci să se facă cu îndeplinirea tuturor condiţiilor unei noi donaţii. Ca efect al **r.d.pt.i.**, donatarul este obligat a restitui donatorului fie bunul în natura sa, fie contravaloarea lui apreciată la data pronunţării hotărârii, împreună cu fructele şi veniturile percepute din momentul introducerii acţiunii; drepturile consimţite în favoarea terţilor, anterior introducerii acţiunii în revocare, rămân definitiv câştigate acestora, iar fructele culese anterior rămân câştigate donatarului. 3. **R.d.** pentru survenienţă de copil intervine de plin drept, urmând a fi doar constatată de instanţă, în caz de neînţelegere între părţi, în ipoteza în

care donatorul nu avea, la încheierea contractului, copii sau alţi descendenţi în viaţă, dar i se naşte ulterior un copil viu; **r.d.** se produce chiar dacă copilul ce se naşte era deja conceput la încheierea contractului de donaţie, şi chiar dacă se naşte după decesul donatorului, căci legea prevede această revocare în folosul copilului şi nu al donatorului. Bunul donat revine în patrimoniul donatorului sau al copilului care îl moşteneşte, liber de orice sarcini, desfiinţându-se retroactiv toate drepturile consimţite de donatar subdobânditorilor. Dacă donaţia a fost afectată de sarcini, revocarea ei se produce numai în limita folosului pur gratuit de care a beneficiat donatarul. Sunt supuse acestei revocări orice fel de donaţii făcute prin acte între vii inclusiv donaţiile mutuale, cele remuneratorii sau cele făcute ca dar de nuntă; donatorul nu poate renunţa la **r.d.** pentru naştere de copil, nici expres orice clauză de acest fel fiind nulă de drept şi nici tacit

REVOCAREA LEGATELOR, cauză de ineficacitate a legatelor constând în revenirea testatorului asupra acestora (**r.** voluntară) sau în pronunţarea judecătorească a revocării lor în cazurile prevăzute de lege (**r.** judecătorească). 1) Revocarea voluntară a legatelor poate fi: a) expresă atunci când rezultă dintr-o declaraţie de revocare făcută de testator printr-un act juridic solemn; în lipsa unei asemenea forme, orice revocare este lovită de nulitate absolută. Dacă revocarea este cuprinsă într-un nou testament ea rămâne valabilă chiar dacă celelalte dispoziţii ale acestuia ar fi nule din diferite motive. Pentru efectuarea revocării nu se cere utilizarea unor expresii sau termeni sacramentali, fiind suficient ca din conţinutul acestora să rezulte neîndoielnic intenţia de revocare; b) tacită, atunci când intenţia de revocare rezultă din anumite fapte juridice sau acte juridice ale testatorului care o implică. Legea prevede expres două situaţii care au semnificaţia unei revocări tacite a legatului: a) aceea în care testatorul întocmeşte, ulterior, un nou testament, ale cărui dispoziţii sunt fie incompatibile, fie contrarii faţă de dispoziţiile primului testament; b) aceea în care testatorul a înstrăinat voluntar bunul care face obiectul legatului. În cazul legatelor cu titlu particular, înstrăinarea bunului valorează revocare chiar dacă este nulă şi chiar dacă bunul a fost ulterior reintegrat în patrimoniul testatorului. Constituie însă cazuri de revocare tacită a legatului şi alte situaţii, neprevăzute expres de lege, dar care nu ar putea avea o altă explicaţie, cum ar fi distrugerea de către testator a bunului care formează obiectul unui legat cu titlu particular, sau distrugerea testamentului. Testatorul are posibilitatea să retracteze revocarea unui legat utilizând aceleaşi forme ca şi pentru revocare. 2) Revocarea judecătorească a legatelor are caracter de sancţiune şi poate interveni numai după decesul testatorului, la cererea celor interesaţi, şi numai în cazurile expres prevăzute de lege şi anume: a) neîndeplinirea de către legatar a sarcinii sau a sarcinilor ce i-au fost impuse, de către testator; b) în cazurile de ingratitudine a legatarului; c) dacă legatarul s-a făcut vinovat de săvârşirea unei injurii grave la adresa memoriei defunctului.

REVOCAREA RECUNOAŞTERII DE PATERNITATE, a se vedea *stabilirea paternităţii copilului din afara căsătoriei.*

REVOCAREA RENUNŢĂRII LA SUCCESIUNE, a se vedea *retractarea renunţării la succesiune.*

REVOCAREA TESTAMENTULUI, a se vedea *revocarea legatelor.*

REZERVĂ SUCCESORALĂ, parte a activului patrimonial al unei persoane, asupra căreia aceasta nu poate dispune nici prin acte juridice între vii cu titlu gratuit şi nici prin acte juridice pentru cauză de moarte, ea

fiind rezervată, prin lege, anumitor categorii de moştenitori legali apropiaţi defunctului. **R.s.** nu poate fi atinsă nici prin dezmoştenire. Partea care rămâne din moştenire, după scăderea **r.s.**, constituie cotitatea disponibilă. **R.s.** are următoarele caractere juridice: 1) Rezerva este o parte a moştenirii. Din acest caracter rezultă următoarele consecinţe: a) cel care invocă dreptul la **r.s.** trebuie să vină la moştenire; b) **r.s.** are un caracter colectiv, atât în ce priveşte bunurile şi valorile transmise, cât şi persoanele îndreptăţite, fiind, deci, o parte a moştenirii care se atribuie tuturor moştenitorilor rezervatari din clasa şi gradul chemat la moştenire, urmând a se împărţi între ei; c) cu toate că **r.s.** este calculată la o fracţiune valorică din moştenire, rezervatarii au dreptul la ea în natură; d) renunţările la rezervă făcute înainte de deschiderea succesiunii sunt nule, deoarece constituie pacte asupra unei succesiuni viitoare; e) dreptul la rezervă se naşte numai la deschiderea succesiunii; înseamnă că nici moştenitorii rezervatari şi nici creditorii acestora nu pot ataca actele juridice cu titlu gratuit prin care dispunătorul, în timpul vieţii sale, ar aduce atingere rezervei. 2) Rezerva este o parte a moştenirii lovită de indisponibilitate. Această indisponibilitate este relativă, deoarece dreptul de a dispune al lui de cujus este limitat, în măsura prevăzută de lege, numai în folosul moştenitorilor rezervatari; ea este şi parţială, deoarece vizează numai o fracţiune din moştenire şi numai liberalităţile prin care aceasta ar fi atinsă, depăşindu-se cotitatea disponibilă. Instituirea **r.s.** constituie deci o limitare a libertăţii testamentare şi, totodată, o măsură de protecţie a unora dintre moştenitorii legali. Cuantumul **r.s.** variază în funcţie de categoria sau categoriile de moştenitori rezervatari existenţi în cazul dat, de numărul moştenitorilor din aceste categorii etc., fiind stabilit de lege astfel: 1) Descendenţii: 1/2 din moştenire, dacă la aceasta vine un singur copil sau urmaşii acestuia; 1/3 din moştenire, dacă la aceasta vin doi copii sau urmaşii acestora; 3/4 din moştenire, dacă la aceasta vin trei copii ori mai mulţi, sau urmaşii acestora. Între copii defunctului rezerva se împarte egal, pe capete. Dacă la moştenire vin şi descendenţi de gradul II sau mai îndepărtat, prin reprezentare, rezerva se împarte pe tulpini; acelaşi sistem se aplică şi în situaţiile în care la succesiune vin numai descendenţi de gradul II, III ş.a., în nume propriu. 2) Ascendenţii privilegiaţi: 1/2 din moştenire, dacă la aceasta vin şi tatăl şi mama defunctului; 1/4 din moştenire, dacă la aceasta vine numai tatăl sau numai mama. Dacă defunctul a fost adoptat cu efecte restrânse cuantumul **r.s.** este de 1/4 din succesiune, dacă la aceasta vine un singur părinte (firesc sau adoptator) şi respectiv 1/2 din moştenire, dacă la aceasta vin doi sau mai mulţi părinţi. 3) Soţul supravieţuitor: 1/2 din partea succesorală ce i se cuvine ca moştenitor legal adică: 1/3 din moştenirea la care vine în concurs cu descendenţii defunctului, indiferent de numărul acestora; 1/6 din moştenire în concurs cu ascendenţii privilegiaţi şi cu colaterali privilegiaţi; 1/4 din moştenire în concurs numai cu ascendenţii privilegiaţi sau numai cu colaterali privilegiaţi; 3/8 din moştenire în concurs cu ascendenţi ordinari sau cu colaterali ordinari; 1/2 din moştenirea la care vine singur. **R.s.** a soţului supravieţuitor nu se extinde asupra bunurilor aparţinând gospodăriei casnice şi nici asupra darurilor de nuntă. Ea se calculează asupra cotităţii disponibile, nemicşorând, deci, rezerva celorlalţi moştenitori rezervatari.

REZILIERE, desfacere, pentru viitor, a unui contract sinalagmatic cu executare succesivă în timp, ca urmare a neexecutării obligaţiei uneia dintre părţi, din cauze imputabile acesteia. **R.** se pronunţă de către instanţa judecătorească, în aceleaşi condiţii

ca şi rezoluţiunea unui contract sinalagmatic cu executare imediată. Spre deosebire de rezoluţiune însă, efectele **r.** nu sunt retroactive, ci se produc numai pentru viitor, din momentul rămânerii definitive a hotărârii care o pronunţă; contractul reziliat va înceta să mai producă efecte în viitor, dar efectele produse până la data **r.** rămân neatinse; părţile nu vor trebui să fie repuse în situaţia anterioară, ci vor păstra fiecare prestaţiile ce li s-au efectuat în temeiul contractului, încetând doar pe viitor săvârşirea ori primirea unor asemenea prestaţii. Creditorul poate cere executarea silită a obligaţiilor scadente rămase neexecutate în momentul **r.**, precum şi despăgubiri pentru prejudiciile ce i-au fost cauzate prin neexecutare şi prin **r.** contractului.

REZILIEREA FORŢATĂ A CONTRACTULUI, încetarea pentru viitor, independent de voinţa părţilor, a efectelor unui contract legal încheiat, ca urmare a dispariţiei unui element esenţial din structura sa. În ce priveşte cauza obligaţiei contractuale, se consideră că existenţa ei în momentul încheierii contractului este suficientă, dispariţia ei ulterioară fiind lipsită de efecte, afară de cazurile când legea prevede expres altfel.

REZOLUŢIA PENTRU FIXAREA TERMENULUI, menţiune făcută de preşedintele instanţei sau de judecătorul de serviciu, pe cererea de chemare în judecată, pentru stabilirea datei la care părţile urmează să se înfăţişeze. **R.p.f.t.** poate fi făcută de preşedintele instanţei sau de judecătorul de serviciu numai după verificarea prealabilă a conţinutului cererii şi a condiţiilor impuse de lege; astfel, se va verifica plata taxelor de timbru; în mod excepţional se va putea primi şi o cerere netimbrată sau insuficient timbrată, cu obligarea reclamantului de a îndeplini această cerinţă până la primul termen fixat de instanţă. Prin rezoluţie se va stabili primul termen de judecată, dispunându-se în acelaşi timp citarea părţilor; dacă cererea de chemare în judecată este prezentată personal de reclamant şi acesta este de faţă la fixarea zilei de înfăţişare, el va lua termenul în cunoştinţă; lipsa reclamantului la primul termen conduce însă la citarea sa pentru termenul următor.

REZOLUŢIUNE, desfiinţare, cu efect retroactiv, a unui contract sinalagmatic cu execuţie imediată, la cererea uneia dintre părţi, ca urmare a neexecutării obligaţiei celeilalte părţi din cauze imputabile acesteia. **R.** poate fi pronunţată de instanţa judecătorească dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: a) să existe o neexecutare, totală sau parţială a obligaţiilor uneia dintre părţi; b) această neexecutare să fie imputabilă debitorului obligaţiei respective; c) debitorul obligaţiei neexecutate să fi fost pus în întârziere, cu excepţia cazurilor în care el ar fi de drept în întârziere prin însăşi împlinirea scadenţei; debitorul este pus în întârziere prin introducerea acţiunii în **r.**; d) **r.** trebuie să fie pronunţată de instanţa judecătorească, ca neputând opera de drept, decât în cazurile în care contractul ar cuprinde un pact comisoriu expres de gr. II sau III. Instanţa sesizată poate aprecia dacă neexecutarea este suficient de gravă pentru a justifica **r.** sau dacă este cazul să menţină contractul, acordând creditorului doar daune-interese în caz de neexecutare parţială de importanţă relativ redusă; dacă natura contractului o permite, instanţa poate pronunţa şi o **r.** parţială a contractului. De asemenea, instanţa poate acorda debitorului un termen de graţie pentru executarea obligaţiei sale şi salvarea contractului. Creditorul obligaţiei neexecutate, care şi-a executat ori este gata să-şi execute obligaţia corelativă poate opta între a cere executarea silită a creanţei sale, sau a cere **r.** contractului; el poate solicita executarea

şi după ce a cerut **r.**, renunţând la aceasta. Odată cu rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti care o pronunţă, **r.** produce următoarele efecte: a) între părţi, contractul se desfiinţează cu efect retroactiv iar părţile urmează a fi repuse în situaţia anterioară încheierii contractului, ca şi cum acesta nici n-ar fi existat; drept consecinţă, toate prestaţiile executate deja în baza contractului, vor fi restituite; b) în afară de aceasta, creditorul obligaţiei neexecutate poate să ceară debitorului, în condiţiile răspunderii contractuale şi daune-interese compensatorii sau moratorii, pentru repararea prejudiciului cauzat prin neexecutarea şi, respectiv, prin executarea tardivă a obligaţiei, precum şi prin **r.** contractului; iar în condiţiile răspunderii civile delictuale, el poate cere despăgubiri şi pentru alte prejudicii cauzate din vina debitorului; c) faţă de terţi, **r.** contractului atrage desfiinţarea tuturor drepturilor consimţite în favoarea lor de către dobânditorul bunurilor ce formează obiectul contractului, căci, dreptul dobânditorului fiind desfiinţat cu efect retroactiv, acesta nu putea să transmită terţilor drepturi pe care el însuşi nu le avea. Prin efectele sale retroactive, **r.** se aseamănă cu nulitatea, care, însă, provine din cauze anterioare sau concomitente încheierii contractului şi se deosebeşte de reziliere, care provine tot din cauza neexecutării imputabile debitorului a obligaţiei uneia dintre părţi, dar care, intervenind într-un contract cu executare succesivă în care prestaţiile săvârşite nu mai pot fi restituite, operează numai pentru viitor.

RISC ASIGURAT, eveniment cu consecinţe dăunătoare, posibil să se producă în viitor, împotriva căruia o persoană fizică sau o persoană juridică se asigură încheind un raport juridic de asigurare.

RISCUL CONTRACTULUI, suportarea consecinţelor păgubitoare ale încetării contractului pentru imposibilitate fortuită de executare a obligaţiei uneia dintre părţi. Regula de principiu este aceea că **r.c.** revine debitorului obligaţiei care nu poate fi executată din cauză de forţă majoră sau caz fortuit, deoarece acesta, nefiind în măsură să-şi execute propria sa obligaţie, nu va putea cere celeilalte părţi executarea obligaţiei sale corelative, datorită interdependenţei obligaţiilor reciproce ale părţilor în contractele sinalagmatice, rămânând deci să suporte el însuşi pagubele ce i-ar fi cauzate prin încetarea contractului. În contractele translative de proprietate, consensuale, neafectate de vreun termen şi având ca obiect un lucru cert, proprietatea sau alt drept real asupra lucrului se transmite de la înstrăinător la dobânditor, în temeiul legii şi contractului, în chiar momentul încheierii acestuia, chiar dacă predarea lucrului către dobânditor ar fi fost amânată; pieirea ulterioară a lucrului, fie şi înainte de a fi fost efectiv predat dobânditorului, este în riscul acestuia, iar problema **r.c.** nu se mai pune, căci obligaţia înstrăinătorului este deja executată şi, ca atare, el poate pretinde plata preţului. Dacă însă înstrăinătorul a fost pus în întârziere cu privire la obligaţia sa de a preda lucrul, riscurile trec din nou asupra înstrăinătorului, care nu se poate exonera decât dovedind că lucrul ar fi pierit şi la dobânditor, dacă i-ar fi fost predat. În contractele în care însăşi transmiterea dreptului real urmează să aibă loc într-un moment ulterior încheierii contractului, pieirea fortuită a lucrului asupra căruia poartă acest drept, intervenită după încheierea contractului dar înainte de transmiterea dreptului, pune atât problema riscului lucrului, cât şi problema **r.c.**, care revine tot înstrăinătorului, ca debitor al obligaţiei, ce nu mai poate fi executată, de a transmite dreptul real. În contractele în care transmiterea proprietăţii este afectată de o condiţie suspensivă, dacă lucrul piere fortuit înainte de îndeplinirea

condiţiei, riscul lucrului revine înstrăinătorului, ca proprietar, iar **r.c.** nu se poate pune, căci obligaţia de transmitere n-a fost perfectată, neîind încă îndeplinită condiţia şi nici nu poate fi perfectată, căci în momentul îndeplinirii eventuale a condiţiei, după pierirea lucrului, obligaţia ar fi lipsită de obiect. În contractele în care transmiterea proprietăţii este afectată de o condiţie rezolutorie, dacă lucrul piere fortuit pendente conditionae, amândouă riscurile revin dobânditorului, care este proprietar câtă vreme condiţia rezolutorie nu s-a îndeplinit şi care, în eventualitatea îndeplinirii ei după pieirea lucrului nu mai poate restitui înstrăinătorului lucrul şi, drept urmare, nu poate nici să pretindă restituirea preţului plătit. În ipoteza pieirii parţiale a lucrului, riscul este suportat de proprietar în obli-gaţiile pure şi simple, însă revine creditorului dobânditor în obligaţiile afectate de condiţii, căci la îndeplinirea acestora creditorul trebuie să preia lucrul în starea în care se găseşte, fără scădere de preţ, afară dacă pieirea parţială a lucrului ar fi imputabilă debitorului.

RISCUL LUCRULUI, a se vedea *riscul pieirii fortuite a lucrului.*

RISCUL PIEIRII FORTUITE A LUCRULUI, suportarea consecinţelor păgubitoare ale pierii unui lucru din cauză de forţă majoră sau caz fortuit. Regula este aceea că riscul revine persoanei care, în momentul pieirii lucrului, avea calitatea de proprietar asupra acelui lucru. În cazul dobândirii unui drept de proprietate, sub condiţie suspensivă, până la îndeplinirea condiţiei riscul lucrului rămâne în sarcina celui care înstrăinează, a cărui obligaţie se stinge în cazul pieirii fortuite a lucrului; dacă lucrul nu piere, ci doar se degradează fortuit, creditorul este obligat să primească lucrul în starea în care se găseşte în momentul îndeplinirii condiţiei suspensive, fără scădere de preţ. Dobânditorul sub condiţie rezolutorie suportă el însuşi riscul pieirii fortuite a lucrului.

RISTORNA, 1. Sumă de bani reprezentând o fracţiune redusă din preţ care urmează a fi restituită cumpărătorului de către vânzător, spre a stimula creşterea volumului de mărfuri achiziţionate de către cumpărător. Nivelul **r.**, exprimat de regulă sub formă procentuală, depinde de volumul de afaceri realizat între cele două părţi. **R.** este menită să determine pe cumpărător să achiziţioneze o cantitate cât mai mare de mărfuri de la acelaşi vânzător, ea putând fi proporţională sau progresivă în raport cu valoarea totală a acestora. 2. Acea parte a primei de asigurare pe care asigurătorul nu o rambursează asiguratului în cazul în care acesta din urmă renunţă la asigurarea încheiată.

RUDĂ ÎN GRAD SUCCESIBIL, persoană care, datorită gradului ei de rudenie cu defunctul, face parte dintre moştenitorii legali ai acestuia.

RUDENIE CIVILĂ, legătură de rudenie creată prin adopţia cu efecte restrânse între adoptat şi descendenţii săi, de o parte, şi adoptator de altă parte, iar prin adopţia cu efecte depline între adoptat şi descendenţii săi, de o parte, şi adoptator şi rudele sale, de altă parte. Linia şi gradul de **r.c.** se stabilesc întocmai ca la rudenia firească, cu care este, în principiu, pe deplin asimilată, producând aceleaşi efecte, cu unele excepţii prevăzute expres de lege şi anume: a) după moartea unui copil dinafara căsătoriei, acesta poate fi recunoscut de tatăl său numai dacă a lăsat descendenţi fireşti; b) donaţiile sunt revocate de drept numai pentru naştere de copil în urma donaţiei; c) numai părinţii fireşti, iar nu şi părinţii adoptatori, pot cere desfacerea adopţiei etc. **R.c.**, rezultând din adopţie, poate fi desfiinţată cu efect retroactiv în caz de declarare sau pronunţare a nulităţii a actului juridic al adopţiei; ea poate să înceteze prin desface-

rea adopției de către instanța judecătorească. Efectele **r.c.** încetează odată cu desfacerea adopției, cu excepțiile următoare: a) instanța judecătorească, pentru motive temeinice, va putea încuviința ca adoptatul să păstreze numele de familie dobândit prin adopție; b) instanța va putea obliga pe adoptator să plătească adoptatului o pensie de întreținere, cât timp acesta va fi minor.

RUDENIE FIREASCĂ, legătură de sânge existentă între persoanele care descind una din alta (**r.f.** în linie dreaptă) sau între persoanele care, fără a descinde una din alta, au un ascendent comun (**r.f.** în linie colaterală). Izvorul **r.f.** îl constituie filiația, indiferent dacă este din căsătorie sau din afara căsătoriei. Gradul de rudenie care exprimă apropierea, mai mare sau mai mică, a legăturii de sânge dintre rude, rezultă din numărul de nașteri care despart rudele în linie dreaptă, și respectiv din însumarea numărului de nașteri care despart pe fiecare din rudele colaterale de ascendentul lor comun cel mai apropiat (în linie dreaptă, părintele și copilul sunt rude de gradul I, bunicul și nepotul de gradul II etc., tot astfel, în linie colaterală, frații și surorile sunt rude de gradul II, unchiul/mătușa și nepotul/nepoata sunt rude de gradul III, verii primari, de gradul IV). **R.f.** produce următoarele efecte juridice: a) obligația legală de întreținere; b) vocația succesorală reciprocă; c) drepturile și îndatoririle părinților față de copii lor minori; d) impedimente la căsătorie; e) dreptul la pensia de urmaș și alte prestații de asigurări sociale; f) dreptul la alocația de stat pentru copii; g) dreptul la repararea prejudiciilor patrimoniale cauzate prin moartea anumitor rude; h) dreptul de a cere strămutarea proceselor sau de a cere recuzarea judecătorilor sau a experților; i) interdicția ascultării unor rude ca martori etc. Dovada **r.f.** se face, de regulă, cu ajutorul actelor de stare civilă sau a celorlalte acte doveditoare ale raporturilor de filiație din care izvorăște rudenia; **r.f.** se poate dovedi prin orice mijloace de probă, atunci când stabilirea ei se face în alte scopuri decât cele de stare civilă, iar instanța judecătorească apreciază că cel interesat nu are posibilitatea procurării actului de stare civilă corespunzător. Fiind o legătură de sânge, **r.f.** este permanentă, ea neputând înceta din punct de vedere juridic, decât în ipoteza în care una dintre rude ar fi adoptată de către o altă persoană printr-o adopție cu efecte depline, ipoteză în care drepturile și îndatoririle izvorâte din filiație între cel adoptat și părinții săi firești și rudele acestora încetează, menținându-se, totuși impedimentele la căsătorie prevăzute de lege între cel astfel adoptat și rudele sale firești mai apropiate.

RUINA EDIFICIULUI, a se vedea *răspunderea pentru ruina edificiului*.

SABORDARE, acțiune de inundare deliberată a navei prin deschiderea valvelor de inundare și eșuare voluntară.

SANCȚIUNE CIVILĂ, mijloc juridic de exprimare a constrângerii publice în formele specifice dreptului civil, prin care se garantează respectarea normelor juridice civile. **S.c.** poate consta în: a) obligarea la plata unei sume de bani cu titlu de: amendă civilă; daune-interese; despăgubiri; penalități; b) obligarea la restituirea a ceea ce a fost primit pe nedrept sau a ceea ce este deținut de nedrept; c) obligarea la încetarea oricăror acte de conduită care lezează exercițiul normal al unui drept recunoscut altuia, precum și la abținerea de a săvârși asemenea acte în viitor; d) desființarea retroactivă a efectelor actelor juridice întocmite cu încălcarea legii și lipsirea de eficiență pentru viitor a actelor juridice având anumite vicii de formă sau de conținut; e) pierderea exercițiului unor drepturi subiective sau restrângerea posibilităților de exercitare a lor; f) repunerea părților contractante în situația avută anterior încheierii contractului în privința căruia s-a decis rezoluțiunea; g) obligarea la desființarea unor lucrări sau amenajări făcute cu încălcarea prevederilor legale; h) obligarea la efectuarea unor lucrări sau amenajări care sunt necesare pentru ca exercitarea normală a unor drepturi subiective de către o altă persoană să nu fie stânjenită; i) evacuarea locatarului a cărui folosință locativă nu este întemeiată pe un titlu legal sau care își exercită drepturile locative într-un mod ce contravine dispozițiilor legale; j) orice alte consecințe negative cu caracter patrimonial sau nepatrimonial pe care legea civilă le impune aceluia care contravine legii.

SANCȚIUNE CONTRACTUALĂ, formă a răspunderii părților unui contract, convenită de către acestea în chiar cuprinsul contractului. Principala **s.c.**, este penalitatea. **S.c.** poate avea implicit și un caracter reparator, părțile putând conveni că în măsura în care aceasta nu acoperă întregul prejudiciu vor datora și daune în completare.

SANCȚIUNEA OBLIGAȚIEI, atribut caracteristic raportului juridic de obligație, constând în înzestrarea lui cu un mijloc juridic de a constrânge pe debitor la executare. Obligațiile civile perfecte sunt sancționate cu o acțiune în justiție, prin care creditorul este îndreptățit să obțină o hotărâre judecătorească definitivă pe baza căreia să procedeze apoi la executarea silită a dreptului său de creanță asupra bunurilor debitorului. Obligațiile neînzestrate cu acțiune în justiție și anume cele imperfecte și cele degenerate, denumite și obligații naturale, sunt sancționate prin recunoașterea valabilității executării lor voluntare și inadmisibilitatea cererii de restituire a prestațiilor astfel executate, precum și prin recunoașterea posibilității transformării lor în obligații civile perfecte, dacă debitorul se obligă a le executa.

SANCȚIUNI PROCEDURALE, măsuri cu caracter de constrângere destinate să garanteze respectarea normelor juridice care prescriu formele și condițiile după care trebuie să se desfășoare activitatea judiciară în pricinile civile. Cele mai des întâlnite **s.p.** sunt: a) nulitatea este **s.p.** care se aplică actelor ce nu întrunesc condițiile pe care legea le prescrie pentru existența sau validitatea lor; b) prescripția și decăderea sunt **s.p.** care fac să se stingă drepturi care n-au fost exercitate în termenele prevăzute de lege; c) despăgubirile și amenzile sunt **s.p.** ce se pot aplica atât părților cât și altor participanți la activitatea judiciară, pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a anumitor acte de procedură ori pentru exercitarea abuzivă de către părți a anumitor drepturi procesuale; d) suportarea consecințelor care rezultă din anumite soluții care reprezintă **s.p.**, cum sunt perimarea judecății și respingerea acțiunii de divorț ca nesusținută; e) suportarea de către orice participant la procesul civil, a unor sancțiuni penale, dacă se fac vinovați de săvârșirea unei fapte care împiedică înfăptuirea justiției.

SARCINA PROBEI, îndatorirea fiecărei părți litigante de a produce în fața instanței de judecată probele pe care își întemeiază pretențiile sau apărările formulate, și totodată dreptul și obligația acesteia din urmă de a ordona din oficiu administrarea oricăror probe pe care le-ar aprecia ca necesare pentru corecta soluționare a pricinii. Legea consacră principiul potrivit căruia cel ce face o propunere înaintea judecății trebuie să o dovedească. Instanța judecătorească are dreptul și chiar obligația să ordone orice probă necesară aflării adevărului. A se vedea și *actori incubit probatio*.

SARCINILE SUCCESIUNII, parte a pasivului succesoral care cuprinde obligațiile pe care le are succesiunea, născute în persoana succesorului la data deschiderii succesiunii sau după această dată. Există două feluri de **s.s.**: 1) **s.s.** impuse succesorilor prin voința lui de cujus care conferă legatarului titlul de creditor. Creanța născută dintr-un astfel de legat nu se asimilează cu cele care fac parte din datoriile succesiunii, și va fi achitată numai după satisfacerea creditorilor propriu-ziși ai defunctului, în baza principiului că nimeni nu poate face liberalități decât după ce și-a plătit creditorii; 2) **s.s.** care nu sunt impuse succesorilor prin voința lui de cujus, ci se nasc după decesul său. Constituie astfel de sarcini: a) cheltuielile ocazionate de înmormântarea lui de cujus; b) cheltuielile de administrare și lichidare a moștenirii. Uneori, denumirea de **s.s.** este utilizată și pentru a indica întreg pasivul succesoral.

SAVOIR FAIRE, a se vedea: *contract de know-how; know-how*.

SCADENȚĂ, ziua când se împlinește termenul care afectează o obligație. Prin ajungerea la **s.** obligația devine exigibilă. Din acest moment, creditorul este în drept să ceară și să procedeze la executarea silită. Până la **s.** obligația există dar nu este încă exigibilă. În consecință, creditorul nu poate pretinde plata și nici să procedeze la vreun act de executare; are însă posibilitatea să ceară luarea de măsuri conservatorii asupra patrimoniului debitorului. De asemenea, creditorul nu poate opune creanța sa în compensație înainte de **s.**; în timpul curgerii termenului, creanța nu se prescrie; dacă debitorul plătește înainte de **s.** el face o plată valabilă, iar nu una nedatorată. Partea în folosul căreia a fost prevăzut termenul poate renunța la acest beneficiu. Dacă termenul a fost prevăzut în interesul ambelor părți, ele pot renunța, prin acordul lor, la beneficiul acestuia. Renunțarea la termen produce efecte la fel ca și împlinirea lui, în sensul că obligația devine de îndată exigibilă, ca orice obligație pură și simplă. Același efect îl are și decăderea din beneficiul termenului.

SCHIMB, contract prin care părțile (copermutanți) își dau câte un bun în proprietate. Fiecare copermutant înstrăinează un bun și dobândește în locul lui un alt bun. **S.** este un contract bilateral, cu titlu oneros, comutativ, consensual și translativ de proprietate. Regulile destinate acestui contract sunt completate cu cele privind contractul de vânzare-cumpărare, care se aplică în mod corespunzător, ținând seama de specific, astfel: a) în loc de preț, se dă un alt bun. În cazul în care bunurile schimbate nu sunt egale valoric, echilibrul dorit se obține prin plată unei sume de bani denumită sultă, care nu poate însă întrece valoarea bunului schimbat; b) copermutantul are privilegiul vânzătorului numai pentru garantarea creanței de sultă, nu și a celorlalte obligații; c) dacă bunul primit în schimb nu este proprietatea copermutantului care-l predă, celălalt copermutant este ținut să restituie bunul primit, nu să predea bunul promis în schimb.

SCINDAREA OCROTIRII PĂRINTEȘTI, situație ce presupune fie exercitarea ocrotirii

părinteşti în mod inegal de către părinţi, fie exercitarea acesteia în parte de către părinţi şi în parte de către persoana, familia ori instituţia căreia copilul i-a fost încredinţat spre creştere şi educare. Cazurile de **s.o.p.** sunt: a) încredinţarea copilului la desfacerea căsătoriei; în caz de divorţ, părintele căruia i s-a încredinţat copilul exercită cu privire la acesta drepturile părinteşti, iar părintele celălalt păstrează dreptul de a avea legături personale cu copilul, precum şi de a veghea la creşterea şi educarea, învăţătura şi pregătirea sa; acest din urmă părinte poate cere instanţei judecătoreşti să-i încredinţeze lui copilul, dacă celălalt părinte nu-i asigură o ocrotire corespunzătoare; b) încredinţarea copilului la desfiinţarea căsătoriei; copii rezultaţi dintr-o căsătorie lovită de nulitate păstrează situaţia copiilor rezultaţi dintr-o căsătorie valabilă; încredinţarea acestora, ca urmare a desfiinţării căsătoriei, precum şi reîncredinţarea lor ulterioară, sunt supuse principiilor şi regulilor aplicabile în această materie în caz de divorţ; c) încredinţarea copilului din afara căsătoriei unuia din părinţi; dacă filiaţia copilului din afara căsătoriei a fost stabilită faţă de ambii părinţi, încredinţarea acestuia, precum şi contribuţia părinţilor la cheltuielile de creştere, educare, învăţătură şi pregătire profesională a copilului se hotărăsc de instanţa judecătorească, potrivit principiilor şi regulilor aplicabile în materie în caz de divorţ; d) încredinţarea copilului unei terţe persoane, unei familii sau unei instituţii de ocrotire, în oricare dintre ipotezele în care această măsură este aplicabilă potrivit legii; persoana, familia sau instituţia care a primit spre creştere şi educare copilul, dobândesc, în privinţa acestuia, numai drepturile şi îndatoririle părinteşti referitoare la persoana lui.

SCONT, 1. Sumă de bani, corespunzătoare dobânzii, pe care o opreşte banca pentru achitarea anticipată a unei cambii. Stabilit ca procent din valoarea cambiei, **s.** poartă denumirea de taxa scontului. 2. Operaţiune bancară, care constă în girarea către o bancă comercială (giratar) a unei cambii de către beneficiarul ei (girant), înainte de ajungerea ei la scadenţă; se mai numeşte scontare. Banca plăteşte beneficiarului valoarea cambiei, mai puţin scontul, respectiv o dobândă socotită până la data scadenţei. La scadenţă, în baza drepturilor cambiale, banca încasează de la debitor sau trasă suma înscrisă pe cambie. În acest fel, prin **s.** creanţa este transformată înainte de scadenţă în capital bănesc. La rândul lor, băncile comerciale pot să reescompteze cambiile la banca centrală în acelaşi mod. Deşi are aceeaşi esenţă, reescontul se referă la relaţiile dintre băncile comerciale şi banca centrală pe când **s.** la cele între băncile comerciale şi comercianţi. De asemenea, taxa **s.** aplicată de banca centrală se numeşte taxa reescontului sau taxa oficială de scont, deosebindu-se şi ca mărime de taxa **s.** percepută de băncile comerciale. Mişcarea taxei **s.** determină tendinţa generală a dobânzilor; taxele de **s.** percepute de băncile comerciale urmează îndeaproape nivelul şi mişcarea taxei oficiale a scontului. 3. Scăzământ, bonificaţie, reducere.

SCRISOARE DE CREDIT, formă în care apare creditul documentar, se întâlneşte şi sub iniţialele L/C. Spre deosebire de acreditiv, **s. de c.** este un document emis de o bancă la ordinul unui comerciant şi adresată direct altui comerciant, fie de către banca emitentă, fie de către primul comerciant. Prin acest document, banca emitentă autorizează pe cel de-al doilea comerciant să tragă cambii asupra sa, cu condiţia ca, până la o dată anume specificată, acesta să prezinte băncii documentele de expediţie convenite între părţi. Cambiile la vedere sunt plătibile la primirea de către banca emitentă a **s. de c.** fără a fi necesară acceptarea lor distinctă; cambiile la termen trebuie însă acceptate de banca emitentă,

după acceptare ele devenind liber negociabile. **S. de c.** poate fi comercială, când este utilizată pentru decontarea operațiunilor comerciale sau necomercială, când este emisă ca mijloc de decontare în operațiuni necomerciale.

SCRISOARE DE GARANȚIE, a se vedea *cauțiune bancară*.

SCRISOARE DE TRĂSURĂ, document de transport de mărfuri pe calea ferată. În transportul internațional de mărfuri ce se execută de mai multe căi ferate situate în două sau mai multe țări, **s. de t.** privește întregul parcurs, constituind forma contractului de transport în astfel de cazuri. Spre deosebire de conosament, **s. de t.** nu este un titlu de credit, ea nu poate fi girată și ca atare nu este negociabilă, nereprezentând marfa. Marfa se consideră predată spre transport feroviar în momentul în care calea ferată aplică ștampila sa pe duplicatul **s. de t.** Astfel, contractul de transport se consideră încheiat din momentul primirii mărfii la transport de stația de predare, împreună cu **s. de t.**; primirea mărfii la transport se certifică prin aplicarea pe **s. de t.** a ștampilei cu dată a stației de predare; după aplicarea ștampilei, **s. de t.** face dovada încheierii contractului de transport. Totodată, calea ferată este obligată să certifice primirea mărfii și data acceptării acesteia la tranpsort, prin aplicarea ștampilei cu dată a stației de predare și pe duplicatul **s. de t.** Convenția C.I.M. stipulează că duplicatul nu are nici valoarea **s. de t.** care însoțește expediția, nici a unui conosament. **S. de t.** internațională poate fi de două feluri: pentru transportul mărfurilor cu mică viteză, pe hârtie albă; pentru transportul mărfurilor cu mare viteză. Alegerea formularului indică, fără a fi necesară o altă formalitate, viteza cu care urmează să se expedieze marfa. Pentru ca datele înscrise în **s. de t.** să fie cunoscute cu ușurință de părțile care concură la executarea transportului, convențiile în materie cuprind prevederi referitoare la limba în care trebuie completată **s. de t.** Mențiunile pe care predătorul le înscrie în **s. de t.**, se împart în obligatorii, fiind prevăzute în mod expres, și facultative, lăsate la libera apreciere a predătorului. Mențiunile obligatorii: numele stației și al căii ferate de predare; locul și data întocmirii **s. de t.** mențiune care face dovada locului și momentului încheierii contractului de transport; ruta de transport; denumirea stației de destinație; numele și adresa destinatarului; denumirea și greutatea mărfii; felul ambalajului în vederea unei ușoare identificări a mărfii; numărul coletelor; felul vagonului; enumerarea documentelor anexe; semnătura predătorului precum și indicarea numelui și adresei sale complete. Mențiunile facultative se pot referi la: aplicarea tarifelor, la localitatea de vămuire, la transportul mărfurilor până la domiciliul destinatarului și orice alte mențiuni referitoare la expediție; ele servesc numai destinatarului mărfii, fără ca din ele să rezulte vreo obligație sau vreo răspundere pentru calea ferată.

SCRIȘORI, comunicări scrise de mână sau la mașină, semnate în mod obișnuit, pe care expeditorul le face destinatarului prin intermediul poștei sau al unei terțe persoane și care pot servi, dacă este cazul, ca mijloace de probă în justiție. Conținutul extrem de variat al **s.** determină din ce în ce mai mult folosirea lor ca mijloace de probă în justiție. Posibilitatea de folosire a **s.** ca mijloace de probă implică respectarea următoarelor două condiții: dreptul de proprietate al destinatarului asupra **s.** și, dacă este cazul, caracterul confidențial al conținutului lor. 1) Destinatarul este îndreptățit să prezinte în justiție **s.** ce i-au fost adresate, ori de câte ori din conținutul lor reiese temeinicia pretenției formulate sau a apărării pe care o va susține împotriva părții adverse expeditorul **s.** sau o terță

persoană. Situația destinatarului este de altfel ușurată și de faptul că ambele condiții îi sunt favorabile; el este proprietarul **s.** și eventualul conținut confidențial, care l-ar putea privi pe expeditor, nu poate trece înaintea interesului său legitim și a obligației ce-i revine de a proba afirmațiile făcute în legătură cu pretențiile sau apărările sale față de partea adversă. 2) Expeditorul se poate folosi de **s.** trimise destinatarului numai dacă a reintrat în posesia lor prin mijloace licite. Expeditorul poate stabili conținutul **s.** expediate destinatarului și cu ajutorul unor copii legalizate, a unor **s.** pe care el le-a primit de la destinatar, dacă acestea se referă la **s.** expediate etc. De asemenea, expeditorul poate să pretindă destinatarului, când este parte adversă în proces, să depună **s.** pe care i le-a trimis, dacă face în prealabil dovada expedierii lor; în caz de refuz, instanța va putea socoti pretențiile expeditorului, cu privire la conținutul acelor **s.** ca fiind dovedite. În ceea ce privește caracterul confidențial al conținutului **s.**, acesta nu îi poate fi opus, deoarece el însuși l-a formulat și, dacă interesele sale o cer, îl poate face public. 3) Terțele persoane care justifică un interes legitim pot să folosească **s.** ca mijloc de probă în justiție cu condiția ca acestea să le fi parvenit, prin mijloace licite. În caz contrar, terța persoană nu le poate produce ca probă în justiție deoarece nimănui nu-i este permis să-și formuleze pretențiile sau apărările la pretențiile altora uzând de o probă obținută în mod ilicit. Din punct de vedere al puterii lor doveditoare, **s.** vor putea fi considerate, după caz, ca un înscris sub semnătură privată, un început de dovadă scrisă, o simplă prezumție sau o mărturisire scrisă extrajudiciară.

SCUTIRE DE RAPORT SUCCESORAL, 1. Modalitate cu care poate fi efectuată o donație către persoanele cărora le revine obligația de raport succesoral atunci când vin la succesiunea donatarului 2. Manifestare de voință a testatorului din care rezultă intenția acestuia de a scuti pe unul dintre moștenitorii săi, pe care l-a gratificat în timpul vieții, de obligația generală de raport succesoral, a cărei îndeplinire trebuie să preceadă împărțeala moștenirii. **S. de r.s.** poate fi expresă sau tacită și are ca efect faptul că donatarul va fi îndreptățit la obiectul donației peste partea care i se cuvine din moștenire.

SECHESTRAREA BUNURILOR MOBILE, act începător de executare în cadrul executării silite mobiliare, îndeplinit de executorul judecătoresc atunci când debitorul nu dă curs somației de plată trimise în prealabil; presupune inventarierea și declararea ca sechestrate de către acesta, în temeiul unui proces verbal de sechestru încheiat de el, a unor anumite bunuri mobile aparținând urmăritului, spre a fi valorificate ulterior în condițiile legii pentru satisfacerea creanței urmăritorului. **S.b.m.** se face la locul unde se află bunurile visate, sens în care executorul judecătoresc se deplasează la reședința sau domiciliul debitorului, iar dacă deține informații că acele bunuri se află în altă parte, la locul respectiv. Legea dispune că el se va deplasa însoțit de un lucrător de poliție sau de un delegat al consiliului local, în următoarele cazuri: dacă ușile datornicului sunt închise, iar acesta nu voiește să le deschidă; dacă urmăritul nu voiește să deschidă camerele sau mobilele; dacă debitorul lipsește și nu se găsește la fața locului nici o rudă de a lui care, dacă ar locui împreună cu el, l-ar putea reprezenta. Atunci când asupra bunurilor debitorului a fost aplicat în prealabil un sechestru asigurător, executorul judecătoresc se va deplasa la fața locului, va verifica dacă ele mai există sau nu, precum și starea lor materială, apoi va încheia un nou proces verbal, de această dată de sechestru definitiv, transformând măsura asiguratorie în măsură executorie.

SECHESTRU CU APLICARE DE SIGILII, varietate a sechestrului executoriu caracterizată prin aceea că odată cu declararea bunurilor ca sechestrate organul de executare aplică sigiliul corpului executorilor judecătoreşti, fie pe fiecare bun sechestrat în parte, fie pe uşa încăperii sau dulapului în care a depozitat toate aceste bunuri. **S. cu a. de s.** presupune lipsirea debitorului de folosinţa bunurilor sechestrate. Legea dispune că punerea de sigilii poate fi făcută de executorul judecătoresc numai în prezenţa organului de poliţie. Sigiliile pot fi rupte numai de către organul de executare, în ziua fixată pentru ţinerea licitaţiei, iar dacă vânzarea se amână, ele trebuie aplicate din nou.

SECHESTRU CU RIDICATA, varietate a sechestrului executoriu, presupunând predarea bunurilor sechestrate în custodie, până la valorificarea lor prin vânzare silită. **S. cu r.** implică lipsirea debitorului de folosinţa bunurilor sechestrate; instituirea custodiei poate fi asociată şi cu aplicarea de sigilii. Custodele este depozitarul judiciar al bunurilor sechestrate, având drepturi şi obligaţii corespunzătoare acestei calităţi.

SECHESTRU EXECUTORIU, act procedural îndeplinit de organul de executare, în cadrul procedurii executării silite, având ca efect indisponibilizarea unor bunuri ale debitorului urmărit, în vederea valorificării ulterioare, prin vânzare silită. Înfiinţarea **s.e.** presupune deplasarea organului de executare la domiciliul debitorului sau la locul unde se află bunurile acestuia, inventarierea acelor bunuri şi declararea lor ca sechestrate printr-un proces-verbal de sechestru. Bunurile sechestrate sunt lăsate în custodia debitorului; ele pot fi date în custodie şi altei persoane. **S.e.** este de trei feluri şi anume: sechestru simplu, sechestru cu aplicare de sigilii şi sechestru cu ridicata.

SECHESTRU SIMPLU, varietate a sechestrului executoriu care se distinge prin aceea că impune deposedarea debitorului de bunurile sechestrate, acestea continuând să rămână în folosinţa sa. Legea precizează însă că obiectele sechestrate nu se vor putea strămuta din locul unde au fost urmărite, decât cu autorizarea judecătorului care a încuviinţat urmărirea. Debitorul devine astfel depozitarul judiciar al propriilor sale bunuri, el neputând refuza această sarcină.

SECHESTRUL ASIGURATOR, măsură asiguratorie constând în indisponibilizarea bunurilor mobile ale debitorului, în vederea vânzării lor silite pentru cazul în care creditorul va avea un titlu executoriu iar debitorul nu îl va executa de bună-voie. În cazul în care cererea de chemare în judecată are ca obiect plata unei sume de bani, reclamantul creditor, pentru a preveni actele de înstrăinare de bunuri mobile ale debitorului de rea-credinţă, care ar periclita executarea silită în viitor a hotărârii ce se va obţine, poate recurge la măsura sechestrului asigurator. În sistemul Legii nr. LX/1881, aplicabilă în Ardeal, sechestrul asigurator se putea înfiinţa şi asupra bunurilor imobile. Cererea de sechestru asigurator se introduce la instanţa domiciliului debitorului, dar, în cazul în care cererea principală se soluţionează de o altă instanţă, aceasta devine competentă să soluţioneze şi cererea de sechestru asigurator. Cererea se judecă de un singur judecător. Legea cuprinde şi unele dispoziţii speciale privitoare la înfiinţarea sechestrului asigurator în cazul creanţelor provenite din raporturi şi locaţiune, sublocaţiune sau arendare, pentru chiriile şi arenzile neplătite şi datorate. Instanţa va putea încuviinţa măsura sechestrului asigurator cu privire la lucrurile sau fructele ce se află în casă sau pe terenul închiriat, în baza unei simple cereri a creditorului, în temeiul contractului de locaţiune, sublocaţiune sau arendare, fără a mai fi nevoie de introducerea unei cereri de che-

mare în judecată pentru valorificarea creanței. Dacă însă creditorul nu deține act scris, care să constate contractul respectiv, va putea solicita luarea măsurii cu condiția de a prezenta dovada sesizării instanței cu cererea de chemare în judecată și de a depune cauțiunea pe care o va fixa instanța. Procedura înființării sechestrului asigurator are caracter necontencios, astfel încât măsura se ia fără citarea părților. În practica unor instanțe se dispune citarea părților, deși este vorba de luarea unei măsuri cu caracter de surpriză. Pentru înființarea sechestrului asigurator, pe lângă faptul că reclamantul creditor trebuie să facă dovada introducerii cererii de chemare în judecată, el trebuie să aibă un act scris care să constate creanța și această creanță trebuie să fie exigibilă. Creditorul poate fi obligat de instanță la depunerea unei cauțiuni. În cazul în care creditorul nu are act scris, se poate cere luare sechestrului, dar numai dacă se depune o cauțiune de 1/3 din valoarea reclamată. Se poate solicita înființarea măsurii asiguratorii și când creanța nu a ajuns la scadență, dacă debitorul a micșorat prin fapta sa asigurările date sau nu a dat asigurările promise, ori dacă este pericol ca debitorul să fugă, să-și ascundă sau să-și risipească averea, însă numai cu depunerea unei cauțiuni ce va fi fixată de către instanță. Instanța se pronunță asupra cererii de sechestru asigurator printr-o încheiere, dată în camera de consiliu, care este susceptibilă de apel potrivit regulilor aplicabile în materie necontencioasă. În cazul în care se respinge cererea de înființare a sechestrului asigurator, cel care a solicitat luarea acestor măsuri (creditorul) poate introduce apel în termen de 15 zile de la pronunțare. Încheierea de încuviințare a sechestrului asigurator poate fi atacată cu apel de debitor sau de o altă persoană interesată în termen de 15 zile de la comunicarea acestei încheieri, deoarece, prin ipoteză, persoanele respective nu au fost de față la dezlegarea cererii, măsura sechestrului asigurator luându-se fără citarea părților. Aplicându-se regulile procedurii necontencioase, rezultă că încheierea de încuviințare a sechestrului asigurator este executorie de drept. În cazul în care cererea este admisă, măsura este adusă la îndeplinire de către organul de executare, care se va deplasa la domiciliul debitorului sau la locul unde se află bunurile mobile, le va inventaria și le va declara sechestrate, întocmind un proces-verbal de sechestru. Se va sechestra o cantitate de bunuri mobile care, la aprecierea executorului, este suficientă pentru îndestularea creanței. Bunurile sechestrate vor fi lăsate în păstrarea debitorului sau a unei terțe persoane. Sechestrul poate fi nu numai simplu, ci și cu ridicata sau cu sigiliu. Împotriva modului de aplicare a sechestrului se poate face contestație la executare. Măsura sechestrului asigurator are caracter temporar, anume până la rămânerea definitivă a hotărârii pronunțate în procesul principal. Sechestrul indisponibilizează bunurile pe toată durata procesului, însă debitorul poate obține ridicarea sechestrului, dacă va da o garanție pe care o va stabili instanța. Sechestru asigurator va mai înceta în cazul respingerii cererii principale, prin hotărâre rămasă definitivă, ori când creditorul renunță expres la această măsură asiguratorie. În cazul admiterii cererii principale, după ce creditorul a obținut titlul executoriu, sechestrul asigurator se transformă în sechestru executoriu și numai după îndeplinirea acestei formalități se va putea trece la vânzarea silită a bunurilor, dacă debitorul nu-și execută de bunăvoie obligația.

SECHESTRUL JUDICIAR, măsură asiguratorie ce constă în numirea de către instanță a unei persoane căreia i se încredințează, spre păstrare și administrare, bunul în litigiu, pe timpul cât durează judecata asupra fondului. Noțiunea de sechestru judiciar

este folosită atât pentru a desemna această persoană, cât şi pentru denumirea măsurii asigurătorii. Ori de câte ori există un proces asupra proprietăţii sau posesiei unui bun mobil sau imobil, ori asupra administrării sau folosinţei unui bun comun, instanţa va putea, după cererea celui interesat şi citarea părţilor, să încuviinţeze sechestrarea bunului ce formează obiectul litigiului, reclamantul putând fi obligat şi la plata unei cauţiuni ce va fi fixată de instanţă. Rezultă că măsura se poate lua numai asupra unui bun în legătură cu care are loc o judecată ori asupra unora din bunurile ce formează obiectul litigiului. Instituirea sechestrului judiciar este lăsată la aprecierea instanţei, deci simpla existenţă a unui proces în legătură cu un bun nu justifică prin ea însuşi luarea măsurii, ci trebuie să dovedească necesitatea înfiinţării acesteia. Cererea de sechestru judiciar poate fi făcută nu numai de reclamantul din procesul principal, ci de şi orice altă parte interesată, de exemplu, intervenientul principal, chiar pârâtul, dacă este un proces de partaj. Soluţionarea cererii se face cu citarea părţilor, constituindu-se un dosar distinct de cel care priveşte fondul. Competenţa aparţine instanţei sesizate cu cererea principală, dar dacă procesul este în faza judecării unei căi de atac, cererea se adresează, potrivit dreptului comun, la prima instanţă. Cererea se judecă de un singur judecător. Instanţa se pronunţă printr-o sentinţă, care este supusă apelului în condiţiile dreptului comun. Hotărârea are putere de lucru judecat relativă, în sensul că dacă o primă cerere a fost respinsă, ea poate fi reiterată, ori instanţa poate reveni asupra măsurii, în cazul în care s-au schimbat împrejurările avute în vedere. Când cererea se admite, bunul sechestrat poate fi încredinţat deţinătorului sau, dacă părţile nu se înţeleg, unei terţe persoane numită de judecător, care însă trebuie să nu fie interesată în cauză. Sechestrul va putea face toate actele de conservare şi administrare, iar, cu încuviinţarea prealabilă a instanţei, va putea sta în judecată în numele părţilor litigante, cu privire la bunul pus sub sechestru. El va încasa orice venituri şi sume datorate, va putea plăti datorii cu caracter curent, precum şi pe cele constatate prin titlul executoriu. Plata sechestrului se fixează de către instanţa care l-a înfiinţat, fără însă a putea depăşi, pe fiecare an, zece la sută din venitul net anual al bunului, astfel cum îl apreciază instanţa. Sechestrul judiciar ia sfârşit, de regulă, o dată cu rămânerea definitivă a hotărârii pronunţate asupra fondului, bunul fiind predat părţii care a câştigat procesul. Măsura mai poate lua sfârşit şi prin desfiinţarea ei de către instanţă, ori prin demisia sau înlocuirea persoanei căreia i s-a încredinţat bunul.

SECRET, obligaţia de a nu divulga sau comunica date şi informaţii îndeosebi bancare, comerciale. **S.** bancar, variantă a secretului comercial, fiind, de regulă, mai riguros şi cuprinzând mai multe aspecte. Astfel, alături de păstrarea în secret a datelor referitoare la operaţiunile efectuate, **s.** bancar se mai referă la obligaţia lucrătorilor de bancă de a nu dezvălui decât în anumite situaţii, date privind conturile clienţilor lor. **S.** comercial, măsuri luate de fiecare participant la efectuarea operaţiunilor comerciale cu scopul de a păstra şi a nu divulga date şi informaţii referitoare la operaţiunile efectuate, acţiunile întreprinse, contractele în curs de încheiere. Informaţiile care constituie **s.** comerciale depind de felul mărfurilor care fac obiectul tranzacţiilor, de parteneri etc. De regulă, sunt **s.** comerciale informaţiile privind negocierile comerciale, precum şi unele date ale contractului.

SECRETUL DELIBERĂRII, principiu potrivit căruia membrii completului de judecată chibzuiesc asupra tuturor împrejurărilor de fapt şi de drept ale cauzei, fără participarea

altor persoane. Deliberarea are loc în camera de consiliu, încăpere în care este interzis accesul părților sau a altor persoane; dacă se ordonă unele măsuri pe parcursul judecării sau în cauzele simple judecătorii pot chibzui chiar în sala de judecată; se va asigura însă, și în acest caz, **s.d.**. Deliberarea în secret asigură obiectivitatea membrilor completului de judecată și pronunțarea unor hotărâri temeinice și legale.

SECUNDUM ALLEGATA ET PROBATA IUDEX IUDICARE DEBET, judecătorul trebuie să judece conform cu problemele încredințate și probate. (D.R.)

SECUNDUM LEGES NON LEGIBUS IUDICANDUM EST. LEGES NON SUNT IUDICANDAE, judecata trebuie să fie făcută potrivit legilor, nu pentru legi. Legile nu trebuie judecate. (D.R.)

SEDIU SOCIAL, unul din atributele de identificare ale persoanei juridice, menit să o situeze în spațiu, ca subiect de drept în cadrul raporturilor sale civile, comerciale, administrative, financiar-bancare, fiscale, procesuale etc. **S.s.** se stabilește potrivit actului de înființare sau statutului persoanei juridice. Caracterele **s.s.**: inalienabilitatea, opozabilitatea absolută, obligativitatea, stabilitatea, unicitatea. Se disting **s.s.** principal și **s.s.** secundar. Efectele **s.s.**, referitoare la persoane juridice sunt similare celor ale domiciliului în cazul persoanelor fizice. **S.s.** este supus înregistrării sau înscrierii, după cum dobândirea personalității juridice este supusă uneia din aceste două modalități.

SEMNĂTURĂ, numele unei persoane, scris cu propria sa mână, sub textul diferitelor acte de procedură întocmite de părți, instanță sau alți participanți procesuali. **S.** reprezintă o formalitate esențială pentru valabilitatea oricărui act de procedură ce trebuie materializat, potrivit legii, într-un înscris. Prin **s.** se confirmă întocmirea actului de un anumit subiect procesual. Necesitatea **s.** este prevăzută de lege pentru toate cererile adresate instanțelor judecătorești și care trebuie materializate într-un înscris, cum sunt: cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, cererea reconvențională, cererea de apel ori de recurs etc.. Actele de procedură întocmite de instanță trebuie să îmbrace forma scrisă și să fie semnate de judecători, iar dacă este cazul, de grefierul de ședință. Astfel, minuta urmează să fie semnată, înainte de pronunțare, de membrii completului de judecată și de grefier, sub pedeapsa nulității. De asemenea, procesele verbale încheiate de executorul judecătoresc, cu prilejul executării silite, urmează să fie semnate de către acesta.

SEMPER IN DUBIIS BENIGNIORA PRAEFERENDA SUNT, în situații îndoielnice, trebuie preferate soluțiile mai favorabile.

SEMPER SPECIALIA GENERALIBUS DEROGANT, totdeauna cele speciale constituie o derogare de la cele generale.

SENTINȚĂ, denumire acordată hotărârilor prin care instanțele judecătorești se pronunță asupra cauzelor civile în primă instanță. De regulă, denumirea de **s.** este acordată tuturor hotărârilor pronunțate de instanțele în atribuția cărora este dată înfăptuirea judecății în primul grad de jurisdicție, indiferent dacă prin conținutul lor s-a dispus sau nu asupra fondului propriu-zis al cauzei.

SEPARAȚIE DE PATRIMONIU, privilegiu acordat de lege creditorilor chirografari și legatarilor cu titlu particular, dacă legatul se referă la o sumă de bani, constând în dreptul lor de a fi plătiți din valoarea bunurilor succesorale înaintea creditorilor personali ai moștenitorului, în scopul de a evita concursul acestora. **S. de p.** operează de drept și imediat la cererea și în folosul celui interesat, fără a fi necesară formula-

rea în acest scop a unei acţiuni în justiţie. **S. de p.** operează fără iniţiativa celor interesaţi în cazul acceptării moştenirii sub beneficiu de inventar. În cazul **s.de p.**, creditorii personali ai moştenitorului pot fi plătiţi din preţul moştenirii numai după satisfacerea creditorior succesorali şi a legatarilor cărora legea le acordă acest privilegiu şi care şi-au manifestat dorinţa de a beneficia de el.

SERVICE, ansamblu de servicii postvânzare furnizate de către producător, cumpărătorului de produse, de regulă, industriale, fie în baza contractului de vânzare-cumpărare, fie în conformitate cu un contract separat cu acest obiect, special încheiat ulterior. **S.** constă în operaţiuni de întreţinere şi reparaţii efectuate pe durata de garanţie şi de exploatare a produselor respective. Atunci când **s.** reprezintă un element al strategiei comerciale promovate de vânzător, el constituie o garanţie de bună funcţionare a produselor acordată cumpărătorilor. Reprezintă un important element de sporire a competitivităţii pe piaţă, dată de faptul că cumpărătorul potenţial va prefera, dintre două produse similare, pe cel pentru care dobândeşte garanţia unei bune utilizări şi întreţineri, fără eventuale cheltuieli suplimentare ulterioare.

SERVITUTE, sarcină impusă asupra unui imobil pentru uzul şi utilitatea altui imobil având un alt proprietar. Este un drept asupra lucrului altuia, constituind un dezmembrământ al dreptului de proprietate. Presupune în mod necesar două imobile: fondul dominant şi fondul aservit, care aparţin la doi proprietari diferiţi. Este un drept imobiliar, putând fi stabilit numai cu privire la bunuri imobile prin natura lor; are caracter de accesoriu al fondului, de care nu poate fi despărţită spre a forma un drept de sine stătător. Nu poate fi înstrăinată nici urmărită sau ipotecată singură, independent de fondul al cărui accesoriu este; ca drept, **s.** se transmite odată cu fondul dominant, iar ca sarcină, odată cu fondul aservit. Are caracter perpetuu, durând cât timp vor dura imobilele şi situaţia din care s-a născut **s.**. Este indivizibilă, căci se constituie asupra întregului imobil aservit şi profită întregul fond dominant; când unul sau ambele fonduri aparţin mai multor coproprietari, constituirea **s.** trebuie să se facă cu consimţământul tuturor coproprietarilor. Servituţile se clasifică din mai multe puncte de vedere astfel: 1) După izvorul lor, în: a) **s.** naturale, care se nasc din situaţia locurilor, potrivit legii (**s.** de scurgere a apelor naturale de pe locurile superioare pe cele inferioare; **s.** izvoarelor; **s.** de grăniţuire şi cea de îngrădire etc.); b) **s.** legale, care sunt stabilite direct prin lege (**s.** de trecere; **s.** de vedere; **s.** referitoare la zidul ori şanţul comun; **s.** privind distanţa plantaţiilor ori construcţiilor şi picătura streşinii etc.); **s.** naturale şi cele legale nu sunt adevărate servituţi, dezmembrăminte ale dreptului de proprietate, ci obligaţii normale impuse prin lege proprietarilor, ca reguli de bună vecinătate corespunzând unor necesităţi; c) **s.** convenţionale, care se stabilesc prin fapta omului şi care sunt singurele **s.** propriuzise, dezmembrăminte ale proprietăţii. 2) După modul lor de exercitare în timp, **s.** se clasifică în: a) **s.** continue, pentru a căror exercitare şi menţinere nu este necesar faptul actual al omului şi b) **s.** necontinue, care necesită faptul actual al omului pentru a fi exercitate; 3) după modul lor de exercitare faţă de terţi, **s.** pot fi: a) aparente, când se pot recunoaşte după semne exterioare vizibile, sau b) neaparente, când nu pot fi observate asemenea semne. Ultimele două clasificări sunt importante deoarece numai **s.** continue şi aparente pot fi dobândite prin uzucapiune şi numai ele nu se pierd prin neexercitare; pe de altă parte, **s.** neaparente, fie ele continue sau

necontinue, nu se pot stabili decât prin titlu; 4) După conţinutul lor, **s.** se împart în: a) pozitive, care îndreptăţesc pe proprietarul fondului dominant să facă în mod direct anumite acte de exercitare sau de folosinţă pe fondul aservit şi b) negative, care impun proprietarului fondului aservit anumite restricţii sau împiedicări în exerciţiul dreptului său; 5) După cum sunt stabilite în folosul unui fond dominant neclădit (teren) sau al unui fond dominant clădit (construcţie), **s.** sunt considerate rurale şi, respectiv, urbane, indiferent dacă fondurile respective sunt situate în localităţi rurale sau urbane.De regulă proprietarul fondului dominant are următoarele drepturi şi obligaţii: să facă toate lucrările necesare pentru a se folosi de servitute şi a o păstra; să se folosească de servitute numai în conformitate cu titlul său, fără a face, în fondul dominant sau în fondul aservit vreo schimbare prea oneroasă pentru fondul aservit. La rândul său, proprietarul fondului aservit are următoarele drepturi şi obligaţii: să nu facă nimic spre a scădea sau îngreuna exercitarea servituţii; să abandoneze fondul aservit la dispoziţia proprietarului fondului dominant, în cazul în care prin titlul **s.** s-ar fi stabilit în sarcina sa obligaţia de a face unele lucrări sau cheltuieli pentru folosirea şi păstrarea **s.**, pe care el nu doreşte să le facă; dacă, în forma stabilită iniţial, **s.** a devenit prea împovărătoare sau dacă îl împiedică să facă reparaţii folositoare, va putea oferi proprietarului fondului dominant un alt loc cu aceeaşi întrebuinţare, pe care acesta nu-l va putea refuza. **S.** se stinge în următoarele moduri: imposibilitatea materială de exercitare a **s.**; reunirea fondului dominant şi a fondului aservit în mâinile aceluiaşi proprietar; neuzul sau prescripţia extinctivă de 30 de ani; pieirea fondului aservit; renunţarea la **s.** din partea titularului; expirarea termenului pentru care a fost constituită, în cazul în care constituirea s-a făcut cu termen; revocarea, rezoluţiunea sau anularea dreptului celui care a constituit servitutea.

SERVITUTE DE SCURGERE A APELOR NATURALE, servitute naturală constând în aceea că terenurile inferioare sunt supuse a primi apele care curg în mod natural, fără intervenţia omului, de pe terenurile superioare. Cuprinde interdicţia pentru proprietarul fondului inferior de a ridica stăvilare pentru a opri scurgerea naturală a apelor de pe fondul dominant, iar pentru proprietarul acestui din urmă fond, interdicţia de a face vreo lucrare, de natură să agraveze situaţia fondului aservit.

SERVITUTE DE TRECERE, servitute legală constând în îndatorirea proprietarului unui teren de a tolera trecerea peste terenul său a proprietarului unui loc înfundat, acesta din urmă având obligaţia de a-l despăgubi pe cel dintâi. Trecerea trebuie făcută pe calea cea mai scurtă de ieşire la drumul public şi prin acea parte a fondului aservit pe unde înfăptuirea ei ar cauza mai puţină pagubă.

SERVITUTE DE VEDERE, servitute legală constând în interdicţia de a se deschide ferestre de vedere, balcoane etc. asupra fondului învecinat la distanţe mai mici decât cele prevăzute de lege. Distanţa stabilită de lege este de 1,90 m pentru vederea directă şi de 0,60 m când vederea este piezişă.

SERVITUTE PRIVIND DISTANŢA PLANTAŢIILOR, servitute legală constând în interdicţia plantării unor arbori care cresc înalţi la o distanţă mai mică de doi metri faţă de linia despărţitoare a două fonduri, precum şi a celorlalte plantaţii sau a gardurilor vii, la o distanţă mai mică de 0,50 m. Proprietarul vecin poate cere scoaterea sau tăierea arborilor ori plantaţiilor care se află la o distanţă mai mică decât cea prevăzută. Obligaţia de a respecta distanţa plantaţiilor încetează în cazul în care proprietarul fondului a dobândit servitutea contrară, adică

dreptul de a avea plantaţii la o distanţa mai mică.

SERVITUTE PRIVIND DISTANŢA ŞI LUCRĂRILE INTERMEDIARE PENTRU ANUMITE CONSTRUCŢII, servitute legală care se caracterizează prin îndatorirea proprietarului unui fond de a ridica construcţii respectând o anumită distanţă faţă de linia despărţitoare de fondul vecin, întocmai cum această distanţă a fost precizată prin lege sau prin obiceiul locului, sau de a executa lucrările intermediare prescrise de legi şi regulamente, pentru a nu aduce prejudicii vecinului.

SERVITUTE PRIVIND PICĂTURA STREAŞINILOR, servitute legală constând în îndatorirea proprietarului de a face streaşina casei sale în aşa fel încât apele din ploi să se scurgă pe terenul său, ori în stradă, iar nu pe locul vecinului.

SERVITUTEA IZVOARELOR, servitute naturală constând în restrângerea dreptului proprietarului unui fond pe care se găseşte un izvor de a întrebuinţa acel izvor numai în aşa fel încât să nu vatăme dreptul dobândit de proprietarul altui fond cu privire la întrebuinţarea izvorului respectiv. Legea interzice proprietarului fondului pe care se află un izvor ce dă apa necesară unei comune să facă orice lucrări care ar putea schimba cursul acelui izvor.

SEZINA EXECUTORULUI TESTAMENTAR, variantă specială de sezină pe care testatorul o atribuie, uneori, executorului testamentar, constă în faptul că acestuia i se atribuie posibilitatea de a deţine bunurile succesorale o perioada de timp determinată, în scopul de a asigura condiţiile îndeplinirii în bune condiţii a execuţiei testamentare. **S.e.t.** se deosebeşte de cea obişnuită prin următoarele aspecte specifice: a) este opera voinţei testatorului, neavându-şi izvorul în lege; b) conferă executorului numai o detenţie a bunurilor la care se referă şi au o posesie adevărată, pe care o au numai moştenitorii sezinari; c) detenţia pe care o implică poate avea ca obiect numai bunuri mobile; d) are o durată maximă de un an de la decesul testatorului, sau de la data când executorul poate să-şi exercite atribuţiile, putând fi instituită şi pentru o durată mai scurtă. Durata fixată poate fi redusă, de către moştenitori, prin oferirea sumelor necesare plăţii legatelor sau prin plata acestora. La sfârşitul sezinei, executorul îşi exercită în continuare atribuţiile, până la îndeplinirea integrală a mandatului său, ca nesezinar; e) dă executorului dreptul de a urmări pe debitorii moştenirii, putând primi plăţi şi elibera chitanţe, fără însă ca la rându-i să poată fi urmărit de creditorii succesiunii şi fără a putea să-i plătească pe aceştia fără consimţământul moştenitorilor.

SEZINĂ, beneficiu pe care legea îl acorda unora dintre moştenitorii legali, constând în faptul că aceştia, numiţi moştenitori sezinari: 1) au posesia de drept a moştenirii, adică intră în stăpânirea ei fără nici o formalitate sau aprobare specială, de la data morţii lui de cujus; 2) pot exercita toate acţiunile patrimoniale care aparţineau lui de cujus, chiar de la data deschiderii succesiunii.

SIMULAŢIE, operaţie juridică constând în încheierea unui act juridic aparent, menit să dea impresia creării unei situaţii juridice diferite de cea reală şi încheierea concomitentă a unui alt act juridic, secret, precizând adevăratele raporturi juridice pe care părţile înţeleg să le stabilească în realitate. **S.** se deosebeşte de modificarea convenţională a unui contract deja încheiat, prin intenţia părţilor de a crea o aparenţă înşelătoare, intenţie care rezultă din chiar încheierea concomitentă a celor două acte. În funcţie de elementul asupra căruia poartă aparenţa înşelătoare creată, **s.** poate îmbrăca una din următoarele for-

me: a) fictivitate; b) deghizare; c) interpunere de persoane. În principiu, **s.** nu constituie, prin ea însăşi, o cauză de nulitate a vreunuia din cele două acte încheiate. Când însă urmăreşte un scop ilicit **s.** atrage nulitatea întregii operaţii atât a actului aparent cât şi a celui secret. În celelalte cazuri, **s.** licită este valabilă, fiind sancţionată doar cu inopozabilitatea actului secret împotriva terţilor care s-au întemeiat, cu bună-credinţă, pe actul aparent. Efectele **s.** sunt: 1) Între părţile contractante şi succesorii lor universali sau cu titlu universal, produce efecte actul secret, care exprimă adevăratele raporturi juridice voite de părţi şi care poate fi invocat, de către oricare din ele, împotriva aparenţei create prin actul public, simulat. 2) Faţă de terţi actul secret împotriva lor, dar poate fi invocat de ei când efectele pe care le-ar produce ar fi în favoarea lor. Actul secret este totuşi opozabil terţilor, dacă aceştia au avut cunoştinţă de existenţa şi cuprinsul contrainscrisului; numai terţii de bună-credinţă, care s-au putut lăsa înşelaţi de actul aparent, trebuie ocrotiţi împotriva actului secret care le-ar fi defavorabil. În caz de conflict între terţi (când unii invocă actul aparent, care le este favorabil, iar alţii invocă actul secret, fiindcă cel aparent îi dezavantajează), preferinţa trebuie acordată acelor terţi care invocă cu bună-credinţă actul aparent. Proba **s.** este în sarcina celor care au interesul să invoce actul secret, căci până la dovada contrară, actul aparent este considerat ca exprimând realitatea. Părţile pot înlătura actul aparent, făcând dovada **s.**, numai prin înfăţişarea unui contraînscris cuprinzând actul secret realmente încheiat între ele, sau printr-un început de dovadă scrisă completat cu martori sau prezumţii, potrivit dreptului comun în materie de probe. În caz de fraudă la lege sau în dauna intereselor statului, dovada **s.** se va putea face, chiar şi între părţi, prin orice mijloace de probă. Terţii pot dovedi **s.** prin orice mijloace de probă, căci ei n-au avut posibilitatea preconstituirii unui înscris doveditor al actului secret.

SINALAGMATIC, a se vedea *contract sinalagmatic*.

SINE DIE, fără termen; expresie folosită pentru a ilustra amânarea unei acţiuni, fără să se fi stabilit în momentul amânării, o anume dată la care acea acţiune să se îndeplinească.

SINE IUSTITIA, NULLA LIBERTAS, fără dreptate, nici o libertate.

SINE PRETIO NULLA EST VENDITIO, nu există nici o vânzare fără preţ.

SOCIETAS ALICUIUS NEGOTIATIONIS, societate pentru o anumită afacere.

SOCIETAS DELINQUERE NON POTEST, o societate nu poate răspunde penal.

SOCIETAS OMNIUM BONORUM, societatea tuturor bunurilor.

SOCIETAS PUBLICANORUM, societatea publicanilor care avea drept sarcină de a strânge impozitele statului.

SOCIETAS QUAESTUS, societate privind câştigul.

SOCIETAS SOLUITUR ADNUC ETIAM MORTE SOCII, QUIA QUI SOCIETATEM CONTRANIT CERTAM PERSONAM SIBI ELIGIT, societatea se mai dizolvă şi prin moartea asociatului, pentru că cel care contractează o societate îşi alege o persoană anume.

SOCIETAS UNIUS REI, societatea pentru un singur lucru.

SOCIETATE AGRICOLĂ, asociere de persoane de tip privat, având ca obiect exploatarea agricolă a pământului, uneltelor, animalelor şi a altor mijloace aduse în societate, precum şi realizarea de investiţii de interes agricol. **S.a.** nu are caracter comercial. Pre-

zintă următoarele trăsături caracteristice: 1) existenţa a cel puţin 10 asociaţi; 2) asociaţii trebuie să îndeplinească unele condiţii speciale de admisibilitate: a) să fie proprietari de teren agricol; b) să nu aibă o ocupaţie (profesională) care generează interese contrare obiectului **s.a.**; c) asociatul trebuie să presteze în **s.a.** o activitate personală; d) fiecare asociat are un singur vot, oricare ar fi valoarea părţilor sociale pe care le deţine; 3) aportul membrilor **s.a.** este limitat prin statut; 4) capitalul social este variabil; 5) activitatea **s.a.** este delimitată teritorial. **S.a.** are următoarele funcţii: a) concentrarea terenurilor, a capitalului şi a forţei de muncă; b) realizarea producţiei agricole cu cheltuieli minime; c) facilitarea schimbului reciproc de servicii între asociaţi; d) garantarea drepturilor creditorilor prin patrimoniul social; e) garantarea naturii private a proprietăţii asupra terenului şi a altor bunuri; f) **s.a.** are o funcţie lucrativă (exploatarea agricolă a pământului, uneltelor, animalelor şi a celorlalte mijloace aduse în societate, precum şi realizarea de investiţii de interes agricol). Actul constitutiv al **s.a.** este contractul de societate (consensual, sinalagmatic, cu titlu oneros, comutativ, cu executare succesivă, numit, de adeziune) şi statutul. Contractul cuprinde: 1) denumirea; 2) obiectul de activitate; 3) numele, prenumele şi domiciliul asociaţilor; 4) valoarea părţilor sociale subscrise şi vărsate de fiecare; 5) felul răspunderii; 6) numele şi prenumele administratorilor şi a cenzorilor desemnaţi; 7) numele şi prenumele persoanelor care au semnătură legală; 8) numele şi prenumele persoanelor asociate, împuternicite cu îndeplinirea formalităţilor de constituire; 9) semnăturile membrilor fondatori. Statutul, de regulă, cuprinde: 1) denumirea **s.a.**; 2) enumerarea activităţilor ce constituie obiectul societăţii; 3) delimitarea teritorilă; 4) durata societăţii; 5) condiţiile pentru admiterea asociaţilor în societate; 6) numărul minim de asociaţi; 7) capitalul social şi numărul părţilor sociale ce îl compun; 8) numărul părţilor sociale pe care îl poate avea un asociat; 9) modul de evaluare a părţilor sociale în cazul aportului în natură, inclusiv a folosinţei pământului; 10) prevederi referitoare la constituirea, majorarea sau diminuarea capitalului social; 11) modul de vărsare a părţilor sociale subscrise şi de restituire a lor; 12) modul d admitere, retragere sau excludere a asociaţiilor; 13) regulile privind desemnarea, componenţa şi funcţionarea consiliului de administraţie, a comisiei de cenzori, a comitetului de direcţie, dacă este cazul, competenţele, îndatoririle şi responsabilităţile acestor organe; 14) modul de convocare a adunării generale, modul de deliberare, condiţiile de validitate a hotărârilor, precum şi atribuţiile adunării generale; 15) regulile privind ţinerea evidenţei contabile; 16) modul de împărţire a profitului sau pierderilor; 17) modul de formare şi păstrare a fondului de rezervă, destinaţia acestuia în caz de lichidare; modul de formare a altor fonduri, inclusiv ~~a fondului de risc, constituit~~ pentru cazuri de calamităţi naturale; 18) modul în care se vor face încunoştiinţările prevăzute de lege, precum şi actele care le emite; 19) dispoziţii referitoare la dizolvarea şi lichidarea **s.a.**; 20) alte clauze. (D.R.)

SOCIETATE CIVILĂ, a se vedea *contract de societate civilă.*

SOCIETATE COMERCIALĂ, grupare de persoane constituită pe baza unui contract de societate şi beneficiind de personalitate juridică, în care asociaţii se înţeleg să pună în comun anumite bunuri, pentru exercitarea unor fapte de comerţ, în scopul realizării şi împărţirii beneficiilor rezultate, a se vedea şi: *contract de societate comercială; administratorii societăţii comerciale; adunarea generală a societăţii comerciale; cenzorii societăţii comerciale.*

SOCIETATE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ, grupare bazată pe încredere a două sau mai multe persoane, care pun în comun anumite bunuri, pentru a desfăşura o activitate comercială, în vederea împărţirii beneficiilor, şi care răspund pentru obligaţiile sociale în limita aportului lor; a se vedea şi: *contract de societate comercială; constituirea societăţii comerciale; funcţionarea societăţii comerciale; dizolvarea societăţii comerciale; lichidarea societăţii comerciale; firma; emblema; părţi sociale; adunarea asociaţilor; administrator al societăţii comerciale; cenzor al societăţii comerciale.*

SOCIETATE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ CU UNIC ASOCIAT, formă a societăţii cu răspundere limitată care se poate constitui prin aportul unui singur asociat, care va fi deţinătorul tuturor părţilor sociale. O persoană fizică sau juridică nu poate fi însă asociat unic decât într-o singură **s. cu r.l. cu u.a.**

SOCIETATEA ÎN COMANDITĂ PE ACŢIUNI, gruparea mai multor persoane, care participă la formarea capitalului social prin contribuţii reprezentate prin acţiuni, în vederea desfăşurării unei activităţi comerciale pentru realizarea unor beneficii şi împărţirea lor, şi care răspund pentru obligaţiile sociale, nelimitat şi solidar, în cazul asociaţilor comanditaţi şi numai în limita acţiunilor lor în cazul asociaţilor comanditari; a se vedea şi: *contract de societate comercială; adunarea generală a asociaţilor; acţionar; acţiuni; administrator al societăţii comerciale; cenzor al societăţii comerciale; constituirea societăţii comerciale; dizolvarea societăţii comerciale; lichidarea societăţii comerciale; firma; emblema.*

SOCIETATEA ÎN COMANDITĂ SIMPLĂ, gruparea bazată pe încredere a două sau mai multe persoane, care pun în comun anumite lucruri, pentru a desfăşura o activitate comercială, în scopul împărţirii beneficiilor şi în care răspund pentru obligaţiile sociale, după caz, nelimitat şi solidar - asociaţii comanditaţi -, sau în limita aportului lor asociaţii comanditari; a se vedea şi: *contract de societate comercială; adunarea generală a asociaţilor; administratorii societăţii comerciale; cenzorii societăţii comerciale; comanditar; comanditat; constituirea societăţii comerciale; funcţionarea societăţii comerciale; dizolvarea societăţii comerciale; lichidarea societăţii comerciale.*

SOCIETATE ÎN NUME COLECTIV, grupare bazată pe încredere a două sau mai multe persoane care pun în comun mai multe bunuri, pentru a desfăşura o activitate comercială în scopul împărţirii beneficiilor rezultate şi în care asociaţii răspund nelimitat şi solidar pentru obligaţiile societăţii. S.N.C. prezintă următoarele caractere: 1) asocierea se bazează pe deplina încredere a asociaţilor; 2) capitalul social este divizat în părţi de interes, care nu sunt reprezentate prin titluri şi de regulă sunt netransmisibile; 3) obligaţiile sunt garantate cu patrimoniul social şi cu răspunderea nelimitată şi solidară a tuturor asociaţilor. Asociaţii nu dobândesc calitatea de comercianţi; a se vedea şi: *adunarea generală a asociaţilor; administratorii societăţii comerciale; cenzorii societăţii comerciale; constituirea societăţii comerciale.* (D.R.)

SOCIETATEA PE ACŢIUNI, gruparea mai multor persoane care contribuie la formarea capitalului social prin anumite cote de participare reprezentate prin titluri, numite acţiuni, pentru desfăşurarea unei activităţi comerciale, în scopul împărţirii beneficiilor, şi care răspund pentru obligaţiile comerciale numai în limita acţiunilor lor; a se vedea şi: *contract de societate comercială; acţionar; acţiune; adunarea generală a asociaţilor; administrator al societăţii comerciale; cenzor al societăţii comerciale; constituirea societăţii comerciale; funcţionarea societăţii comerciale; dizolvarea societăţii*

comerciale: lichidarea societății comerciale; consiliul de administrație: comitetul de direcție: emisiune de acțiuni: emisiune de obligațiuni: firma; emblema.

SOLEMN, a se vedea: *contract solemn; forma actului juridic civil.*

SOLEMNITATE, 1. Îndeplinire a formei cerute pentru încheierea valabilă a unui act juridic solemn. 2. Forma cerută pentru încheierea valabilă a unui act juridic solemn.

SOLIDARITATE, modalitate a obligației în temeiul căreia aceasta rămâne nedivizată prin excepție de la principiul divizibilității obligațiilor, în sensul că, dacă obligația are mai mulți creditori, fiecare dintre ei este îndreptățit să ceară debitorului plata întregii creanțe, iar dacă sunt mai mulți debitori, fiecare dintre ei este obligat să plătească întreaga datorie. **S.** este activă când obligația are mai mulți creditori și este pasivă când obligația are mai mulți debitori. **S.** activă izvorăște numai din convenția părților; este rar întâlnită și nu prezintă importanță practică. Debitorul se poate libera făcând plata integrală oricăruia dintre cocreditorii solidari, câtă vreme n-a fost acționat în justiție de către vreunul dintre ei. Remiterea de datorie făcută de un cocreditor solidar nu liberează pe debitor decât de partea cuvenită acestuia. Fiecare dintre creditori îi reprezintă pe toți ceilalți când săvârșește acte de conservare a creanței. Creditorul care a primit plata întregii datorii este ținut s-o împartă cu toți ceilalți, afară dacă dovedește că obligația era contractată numai în interesul său. **S.** pasivă poate izvorî direct din lege sau din convenția părților; în acest caz, ea trebuie stipulată expres, neprezumându-se. **S.** pasivă se caracterizează prin existența unei pluralități de raporturi juridice de obligație: drept consecință, fiecare dintre codebitorii solidari se poate obliga sub diferite modalități: unul pur și simplu, altul sub termen, altul sub condiție etc.; fiecare codebitor poate opune creditorului nu numai excepțiile comune, ci și excepțiile sale personale; creditorul care acționează numai pe unul dintre codebitorii solidari nu pierde, prin aceasta, dreptul de a-i acționa distinct și pe ceilalți. De asemenea, **s.** pasivă se caracterizează prin existența unei prezumții de mandat tacit reciproc de reprezentare între codebitorii solidari; așa fiind, orice act săvârșit de unul dintre codebitori în vederea stingerii sau micșorării obligației profită deopotrivă tuturor codebitorilor solidari; în același timp însă, prezumția funcționează și în favoarea creditorului, în sensul că acțiunea introdusă de el împotriva oricăruia dintre codebitori întrerupe prescripția față de toți codebitorii solidari, iar cererea de dobândă formulată împotriva unuia dintre ei face să curgă dobânda față de toți codebitorii solidari. Codebitorul solidar care a plătit creditorului întreaga datorie poate cere fiecăruia dintre ceilalți codebitori restituirea părții de datorie care îi revine; codebitorul solvens nu poate însă pretinde de la fiecare decât partea sa. **s.** pasivă neacționând și în raporturile dintre codebitori. Dacă unul dintre codebitori este insolvabil, partea sa din datorie se împarte în mod proporțional între toți ceilalți codebitori solidari, inclusiv cel care a plătit integral creditorului. Dacă se dovedește că numai codebitorul solvens era obligat, ceilalți având doar rolul de garanți, plata făcută de cel obligat stinge obligația fără a da loc regresului față de ceilalți codebitori, care sunt priviți, în raporturile cu cel obligat, ca simpli fidejusori. **S.** pasivă încetează prin plată, prin moartea debitorului sau prin remiterea de solidaritate.

SOLO CONSENSU, adagiu latin referitor la modul de încheiere a unui contract, în sensul că acesta se realizează valabil prin simplul acord de voință al părților, indiferent de forma în care acesta s-ar exprima.

SOLO CONSENSU OBLIGAT, numai consimţământul crează obligaţii.

SOLVENS, persoană fizică sau juridică ce a efectuat o plată, adică a executat prestaţia care constituia obiectul unui raport juridic de obligaţie.

SOMAŢIE, act procedural, în faza executării silite, întocmit de executorul judecătoresc şi comunicat debitorului împreună cu o copie de pe titlul executoriu, cu cel puţin 1 zi înainte de orice executare. Prin **s.** debitorul este înştiinţat că, în caz de neîndeplinire a obligaţiei de plată a sumei de bani prevăzută în titlul executoriu ori de predare a bunului individualizat în dispozitivul hotărârii, se va proceda la executare silită, potrivit legii.

SOŢ SUPRAVIEŢUITOR, persoană care, la data decesului unei alte persoane, avea calitatea de soţ sau soţie a acesteia. Se foloseşte în situaţiile în care sunt puse în discuţie drepturile şi obligaţiile reciproce, de orice natură, care au existat ori continuă să mai existe ca urmare a faptului că cele două persoane au fost căsătorite.

SPECIALIA GENERALIBUS DEROGANT, cele speciale derogă de la cele generale.

SPECIFICAŢIUNE, formă de accesiune mobiliară constând în prelucrarea unei materii astfel încât se obţine un obiect nou; presupune unirea a două valori, respectiv materia supusă prelucrării şi munca depusă de o persoană pentru prelucrarea ei, iar nu încorporarea a două lucruri. Exemplul clasic este acela al unui sculptor care confecţionează un obiect de artă din marmură sau din alt material aparţinând altuia. Proprietarul materiei supuse prelucrării are dreptul să reclame lucrul confecţionat din ea, plătind preţul muncii prestate în acest scop. Dacă însă manopera, prin importanţa ei, depăşeşte cu mult valoarea materiei folosite, cel ce a confecţionat lucrul devine proprietarul lui, având obligaţia să-l despăgubească pe proprietarul materiei prin restituirea contravalorii ei.

SPOT, noţiune utilizată în limbajul bursier. Marfa **s.** este produsul fizic efectiv, iar preţul **s.** este preţul la care se vinde acest produs, în numerar.

STABILIREA PATERNITĂŢII COPILULUI DIN AFARA CĂSĂTORIEI, acţiune prin care se stabileşte filiaţia unui copil din afara căsătoriei faţă de tatăl său, constând fie în recunoaşterea copilului de către tată, fie într-o hotărâre judecătorească. 1) Stabilirea paternităţii prin recunoaştere poate fi făcută numai dacă copilul este şi conceput şi născut în afara căsătoriei, deoarece în caz contrar paternitatea copilului se stabileşte pe baza prezumţiilor legale de paternitate, ca o paternitate din căsătorie, caz în care recunoaşterea tatălui (soţul sau fostul soţ al mamei) nu este necesară, iar recunoaşterea oricărui alt bărbat ar fi nulă. Poate fi recunoscut şi copilul decedat, indiferent dacă a lăsat sau nu a lăsat descendenţi firești. Recunoaşterea poate fi făcută: a) printr-o declaraţie scrisă sau orală făcută la serviciul de stare civilă, fie odată cu înregistrarea naşterii copilului, fie după această dată; b) prin înscris autentic; c) prin testament, în oricare dintre formele testamentare recunoscute ca atare de lege. Recunoaşterea, chiar testamentară, şi chiar dacă testamentul ar fi nul, nu poate fi revocată. Dacă nu corespunde adevărului, efectele ei pot fi înlăturate printr-o acţiune în contestarea paternităţii copilului din afara căsătoriei, care poate fi intentată de orice persoană interesată precum şi de către autoritatea tutelară sau procuror. 2) Stabilirea paternităţii prin hotărâre judecătorească se poate obţine prin intentarea unei acţiuni în stabilirea paternităţii. Această acţiune aparţine copilului şi se porneşte în numele său de către mamă sau, dacă e cazul, de către tutore; după

împlinirea vârstei de 14 ani copilul o poate intenta singur. Moştenitorii copilului nu pot porni acţiunea, dar o pot continua, dacă a fost pornită în timpul vieţii acestuia. Acţiunea se îndreaptă împotriva pretinsului tată, iar, în caz de deces, împotriva moştenitorilor săi. Termenul de prescripţie al acţiunii este de un an şi se calculează: a) de la data naşterii copilului; b) de la data rămânerii definitive sau/şi irevocabile a hotărârii judecătoreşti prin efectul căreia copilul a pierdut calitatea de copil din căsătorie drept urmare a admiterii unei acţiuni în tăgăduirea paternităţii sau a unei acţiuni în contestarea paternităţii; c) de la data rămânerii definitive sau/şi irevocabile a hotărârii judecătoreşti prin care copilul şi-a pierdut calitatea de copil din afara căsătoriei al altui bărbat; d) de la data încetării convieţuirii dintre mama copilului şi pretinsul tată, sau de la încetarea întreţinerii pe care acesta o presta în orice mod copilului, dar numai în situaţiile în care convieţuirea sau întreţinerea au început înainte de împlinirea termenului de un an; e) de la data încetării oricărei alte activităţi desfăşurate de pretinsul tată, dacă aceasta a fost cauza determinantă a depăşirii termenului. Nu se poate renunţa la acţiune şi nici tranzacţiona. Acţiunea va fi admisă dacă se va dovedi, prin orice mijloace de probă, că între mama copilului şi pretinsul tată au avut loc relaţii sexuale în timpul legal al concepţiei şi dacă bărbatul respectiv nu va putea prezenta nici o dovadă din care să rezulte că nu este posibil ca el să fie tatăl copilului. Copilul din afara căsătoriei a cărui paternitate a fost stabilită în orice mod se bucură de aceleaşi drepturi ca un copil din căsătorie.

STABILIREA PATERNITĂŢII COPILULUI DIN CĂSĂTORIE, acţiune de stabilire a filiaţiei copilului născut din căsătorie faţă de tatăl său, prin aplicarea uneia dintre următoarele două prezumţii legale de paternitate: 1) Prezumţia conform căreia copilul născut în timpul căsătoriei are ca tată pe soţul mamei. În baza acestei prezumţii, chiar dacă naşterea a avut loc imediat după încheierea căsătoriei, soţul mamei va fi socotit tatăl copilului. 2) Prezumţia conform căreia copilul născut după încetarea, desfacerea sau desfiinţarea căsătoriei are ca tată pe fostul soţ al mamei, dacă a fost conceput în timpul acestei căsătorii, iar naşterea a avut loc mai înainte ca mama să fi încheiat o nouă căsătorie. Copilul care nu a fost conceput în timpul căsătoriei va fi considerat copil din afara căsătoriei, iar cel care s-a născut la mai puţin de 300 de zile, dar după ce mama a încheiat o nouă căsătorie, va avea ca tată pe noul soţ al mamei, în conformitate cu prima prezumţie legală de paternitate. Dacă sunt îndeplinite toate condiţiile pe care ele se întemeiază, prezumţiile legale de paternitate se aplică de plin drept. În consecinţă, soţul mamei în primul caz, sau fostul soţ al mamei în cel de-al doilea caz, va fi socotit tatăl copilului, indiferent de modul în care s-ar fi întocmit certificatul de naştere al acestuia. Cele două prezumţii legale de paternitate au un caracter relativ, putând fi combătute prin dovedirea, cu ajutorul oricărui mijloc de probă, a unei stări de fapt contrare, dar numai în cadrul şi cu respectarea condiţiilor acţiunii în tăgada paternităţii.

STALII, timpul acordat navlositorului, de către armator, potrivit contractului de transport sau uzurilor de port, pentru încărcarea sau descărcarea navei, pe durata căruia nava se află la dispoziţia navlositorului fără nici o plată. Legea prevede că timpul încărcării sau descărcării vasului se stabileşte prin convenţia părţilor; în lipsa unei asemenea convenţii, el se determină de oficiul maritim local. Obişnuit, **s.** se calculează din ziua şi ora când au început să curgă şi până în ziua şi ora când termenul a expirat şi se stabilesc în funcţie de specificul mărfurilor ce urmează a fi încărcate sau descărcate, de posibilităţile tehnice sau organizatorice, de

regiunile unde urmează să se efectueze aceste operaţii, de natura contractului de navlosire. De regulă, timpii exceptaţi (duminicile, sărbătorile legale şi timpul nefavorabil) nu se consideră ca **s.**, regulă care însă nu acţionează de plin drept. Exceptarea acestor timpi din calculul **s.** se face numai prin acordul părţilor, înscris în contract. În lipsa acestui acord şi a unui uz portuar contrar, timpii exceptaţi sunt socotiţi ca **s.**. Pentru ca **s.** să înceapă a curge, nava trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: a) să fi sosit în portul şi la locul de încărcare sau descărcare indicat în charter-party sau conosament şi să fi obţinut libera practică; b) să fie din toate punctele de vedere gata pentru încărcare sau descărcare; c) comandantul să fi înmânat încărcătorului notificarea că nava a îndeplinit condiţiile de mai sus; d) notificarea să fi fost acceptată de încărcător sau primitor. **S.** pot fi înscrise în contract sub următoarele forme: a) **S.** determinate, reprezintă acea categorie de **s.** care sunt menţionate printr-un număr de zile sau ore destinate încărcării sau descărcării mărfurilor. Acest tip de **s.** sunt specifice, în general, transportului de produse petroliere, în cadrul căruia poartă denumirea de **s.** determinate reversibile, deoarece însumează atât **s.** de la încărcare, cât şi pe cele de la descărcare. Acest mod dă posibilitate navlositorului să utilizeze timpul în funcţie de condiţii, beneficiind la descărcare de timpul economisit la încărcare, putând evita totodată intrarea în contrastalii pe baza unei eficiente organizări a activităţii; b) **S.** determinate fixe, sunt acordate separat pentru încărcare şi separat pentru descărcare. Acest sistem de acordare se foloseşte în cazul contractelor încheiate pentru un cargo plin şi complet la care se percepe un navlu global; c) **S.** determinabile; se calculează odată cu stabilirea exactă a cantităţilor de marfă ce urmează a se opera. Calculul lor se poate face astfel: pentru norma pe navă; pentru norma de hambar; pentru norma de hambar şi pentru spaţii înguste; pentru norma pe hambarul cel mai mare; pentru hambarul lucrător; d) **S.** nedeterminate, sunt acordate de armator, dar neconsemnate în contractul de transport printr-o valoare oarecare sau prin condiţii ce pot crea posibilitatea calculării ci doar prin simpla trimitere la uzul de port sau prin clauza "atât de repede cât poate primi sau preda nava". Nedeterminarea provine din faptul că ceea ce se realizează într-un port nu poate fi considerat aplicabil şi în altul, datorită condiţiilor diferite existente.

STAND-BY, procedeu de creditare în relaţiile internaţionale.

STAR DEL CREDERE, clauză specială prevăzută explicit în contractul de comision prin care comisionarul îşi poate lua faţă de comitent şi obligaţia de a garanta executarea contractului principal pe care l-a încheiat cu terţul pe seama comitentului. O atare clauză derogă de la regimul de drept comun, deoarece în baza art. 412 din C. com., comisionarul nu este răspunzător pentru îndeplinirea obligaţiilor luate de către terţele persoane cu care a contractat, afară de convenţie contrarie; atunci când comisionarul îşi asumă o asemenea răspundere el este obligat personal faţă de comitent pentru îndeplinirea obligaţiilor rezultând din contractul încheiat cu terţul. Clauza **s.d.c.** este o garanţie cu caracter de sine stătător, având fundamentul în voinţa părţilor contractante şi care nu afectează calitatea de intermediar a comisionarului, finalitatea urmărită fiind numai de a mări răspunderea acestuia în raporturile cu comitentul, oferind celui din urmă o garanţie suplimentară pentru executarea contractului de către terţ.

STARE CIVILĂ, parte al statutului unei persoane, care înglobează calităţile şi atributele pe care acesta le dobândeşte în cadrul

raporturilor sale de familie, fiind determinate de apartenența sa la o anumită comunitate familială. Dintre aceste calități și atribute fac parte: calitatea de copil (din căsătorie, din afara căsătoriei, din adopție), calitatea de soț, de divorțat sau de celibatar. Aceste calități și atribute se dobândesc fie ca urmare a producerii unor acte juridice (de ex. nașterea), fie ca urmare a unor acte juridice (de ex. căsătoria, adopția, recunoașterea unui copil din afara căsătoriei, declararea judecătorească a morții etc.) care fixează poziția persoanei în cauză în raporturile ei cu ceilalți membrii ai unei comunități familiale.

STARE DE INDIVIZIUNE, a se vedea *indiviziune*.

STARE DE ÎNCETARE A PLĂȚILOR, situație ce generează procedura reorganizării și/sau lichidării judiciare și care constă în imposibilitatea debitorului de a plăti datoriile sale comerciale. **S. de î. a p.** nu presupune în mod necesar ca activul patrimoniului debitorului să fie mai mic decât pasivul acestuia; ea poate apărea chiar și atunci când activul depășește pasivul, dacă elementele activului nu pot satisface nevoile de acoperire a pasivului. De asemenea, depășirea activului de către pasiv nu atrage în mod obligatoriu apariția **s. de î. a p.**; debitorul care are o stare deficitară a patrimoniului poate evita intrarea în imposibilitate de plată obținând credite. **S. de î. a p.** presupune neplata datoriilor ajunse la scadență, dar nu orice neplată este indicele unei asemenea stări; debitorul poate refuza plata și pentru alte motive decât imposibilitatea de plată, cum ar fi: credința lui că nu datorează plata, sau că nu s-a împlinit scadența etc.

STARE DE NECESITATE, împrejurare de fapt, de natură a constrânge o persoană să consimtă la încheierea unui act juridic ori să săvârșească un fapt juridic, pe care altfel nu l-ar fi consimțit ori nu l-ar fi săvârșit, în scopul de a evita sau de a limita consecințele unui pericol grav și iminent care amenință viața, integritatea corporală ori sănătatea sa ori a altei persoane apropiate, bunuri ale sale ori ale altor persoane sau bunuri ori interese publice, pericol ce nu putea fi înlăturat altfel. **S. de n.** poate constitui fie un viciu de consimțământ de natură a justifica anularea actului juridic încheiat, fie o cauză care înlătură caracterul ilicit al faptei prejudiciabile și-l exonerează de răspundere pe autorul acesteia; pentru producerea acestui efect, se cere ca făptuitorul să fi fost convins că acțiunea lui de salvare a valorilor periclitate este necesară în împrejurările date și că valoarea prejudiciului pricinuit prin acțiunea sa de salvare este simțitor inferioară valorii pagubei evitate; de asemenea, este necesar ca prejudiciul să fi fost pricinuit altei persoane decât agresorul. Depășirea limitelor **s. de n.** constituie o faptă ilicită, ce atrage răspunderea civilă.

STAREA DE SĂNĂTATE A VIITORILOR SOȚI, condiție de fond necesară pentru încheierea valabilă a căsătoriei, constând în lipsa probată pe baza certificatelor medicale prenupțiale pe care viitorii soți trebuie să le prezinte odată cu declarația de căsătorie a unor anumite boli în prezența cărora legea interzice căsătoria.

STATUT, act constitutiv al unei societăți civile ori comerciale, în care, potrivit dispozițiilor legale aplicabile formei de societate ce se înființează, sunt stabilite condițiile de organizare și funcționare a acesteia. **S.** cuprinde clauze privind: denumirea și obiectul societății, capitalul social și modalitățile de formare a acestuia; modul de constituire și funcționare a organelor colective de conducere; modul de adoptare a hotărârilor; condițiile de numire, atribuțiile și remunerarea directorilor și administratorilor; organele de control; întocmirea bilanțului și contului de beneficii și pierderi, fondurile

speciale, repartizarea beneficiului, cazurile de dizolvare şi modalităţile de lichidare a societăţii etc.

STATUT JURIDIC CIVIL, ansamblu de calităţi şi atribute ale unei persoane care, producând anumite efecte juridice, permite identificarea acesteia din punct de vedere al dreptului, determinându-i configuraţia juridică. Pentru a fi complet, **s.** se determină astfel: a) avându-se în vedere raporturile persoanei respective cu societatea în ansamblul ei, caz în care cuprinde calitatea acesteia de cetăţean sau străin; b) ţinându-se cont de aspecte care vizează situaţia strict personală a acesteia, caz în care se iau în considerare capacitatea, deplină sau restrânsă, ori lipsa de capacitate a acesteia; c) luându-se în considerare raporturile de familie ale acesteia: filiaţia; relaţiile de rudenie şi de afinitate etc. În situaţiile în care **s.j.c.** al unei persoane vizează numai raporturile de familie ale acesteia, el este denumit stare civilă.

STĂPÂN, termen prin care se desemnează proprietarul fondului dominant, ori pe acela al fondului aservit.

STINGEREA OBLIGAŢIILOR, termen generic care exprimă încetarea raportului juridic obligaţional, într-unul din modurile prevăzute de lege, cu efectul principal de a elibera pe debitor de obligaţiile ce şi le-a asumat prin act juridic sau care îi revin potrivit legii sau în temeiul unei hotărâri judecătoreşti ori arbitrale. Modurile de **s.o.** pot fi clasificate în două categorii, după cum creanţa creditorului a fost realizată sau nu. În prima categorie sunt cuprinse: plata, compensaţia, confuziunea şi darea în plată, iar în cea de-a doua intră remiterea datoriei şi imposibilitatea de executare datorită forţei majore. Cauzele de **s.o.** se deosebesc de novaţie care constituie un mod de transformare a obligaţiunilor, de nulitate şi rezoluţiune care desfiinţează retroactiv raportul obligaţional precum şi de prescripţia extinctivă care stinge numai dreptul procesual la acţiune dar nu şi dreptul subiectiv, material, de creanţă.

STIPULANT, parte contractantă într-o stipulaţie pentru altul, care se obligă faţă de cocontractantul său, numit promitent, în schimbul prestaţiei pe care acesta se obligă să o săvârşească în favoarea unei terţe persoane, numită beneficiar. **S.** poate să fie un debitor al beneficiarului, urmărind să realizeze astfel, indirect, o plată, o cesiune de datorie sau o delegaţie imperfectă; el poate să nu aibă însă nici un raport juridic preexistent cu beneficiarul, urmărind să realizeze în folosul acestuia o donaţie.

STIPULAŢIE CONTRACTUALĂ, clauză sau prevedere stabilită prin acordul de voinţă al părţilor sau subînţeleasă în raport cu natura contractului ori care face parte de plin drept din contract, în cazurile în care legea dispune astfel. Anumite **s.c.** pot fi socotite veritabile contracte accesorii (bunăoară clauzele penale) iar altele nu au decât funcţia de a concretiza anumite elemente ale contractului (bunăoară cele cu privire la cantitatea şi calitatea mărfii). Validitatea lor depinde de conformitatea cu normele imperative ale legii care guvernează contractul, cu ordinea publică şi cu regulile de conviecţuire socială. Nulitatea unei **s.c.** care nu corespunde cerinţelor prevăzute pentru validitatea ei are drept efect desfiinţarea contractului care o cuprinde numai dacă acea **s.c.** este esenţială prin natura ei sau dacă a fost cauza hotărâtoare a contractului.

STIPULAŢIE PENTRU ALTUL, contract prin care o persoană numită promitent se obligă faţă de altă persoană numită stipulant să execute o anumită prestaţie în folosul unei terţe persoane, numită beneficiar, care nu participă şi nici nu este reprezentată la încheierea contractului. Dând naştere unui drept subiectiv în folosul unei persoane care devine creditor al promitentului, deşi nu

este parte în contract. **s.p.a.** constituie o excepţie de la principiul relativităţii efectelor contractului. Pentru a fi valabilă, **s.p.a.** trebuie: a) să îndeplinească condiţiile de validitate ale oricărui contract; b) să cuprindă o clauză în temeiul căreia terţul beneficiar să dobândească, în mod direct, prin voinţa părţilor contractante, un drept de sine stătător împotriva promitentului; c) să determine actual, ori să indice suficiente elemente pentru a se putea determina în viitor persoana beneficiarului. Principalul efect al **s.p.a.** îl constituie crearea, prin voinţa comună a stipulantului şi promitentului, a unui drept direct în folosul beneficiarului, fără a fi necesară nici o acceptare din partea acestuia, beneficiarul fiind însă îndreptăţit să refuze acest drept sau să renunţe expres la dreptul de a-l refuza, confirmându-l astfel. Ca atare: problema capacităţii beneficiarului nu se pune, voinţa lui neavând nici un rol în crearea dreptului; confirmarea lui poate interveni şi după moartea stipulantului ori a promitentului, această confirmare neavând caracterul acceptării unei oferte; dacă beneficiarul nu refuză dreptul ce i s-a atribuit , acesta ia naştere din chiar momentul încheierii contractului între stipulant şi promitent. Dreptul beneficiarului nu poate fi revocat de către stipulant decât dacă legea sau contractul părţilor prevăd expres această posibilitate; chiar şi în aceste cazuri, însă, revocarea nu va mai fi posibilă după ce beneficiarul a confirmat dobândirea dreptului său. În raporturile dintre stipulant şi promitent, obligaţiile pe care şi le-au asumat unul faţă de celălalt îşi produc efectele lor uzuale; stipulantul are însă şi calitatea de creditor al stipulaţiei pentru altul, în sensul că el poate pretinde promitentului să-şi execute prestaţia faţă de terţul beneficiar, iar în caz de neexecutare poate invoca excepţia de neexecutare, poate cere executarea silită sau poate cere rezoluţiunea contractului cu restituirea prestaţiei pe care a efectuat-o promitentului şi, dacă e cazul, cu daune-interese. În raporturile dintre terţul beneficiar şi promitent, beneficiarul devine creditorul promitentului din chiar momentul încheierii contractului şi în mod direct, fără ca dreptul său să fi trecut vreun moment prin patrimoniul stipulantului; în calitatea sa de creditor, beneficiarul poate pretinde promitentului executarea prestaţiei stipulate în favoarea sa şi daune-interese în caz de neexecutare, dar el nu poate cere rezoluţiunea contractului, căci nu este parte în contract şi nu poate avea nici un interes în desfiinţarea acestuia. Promitentul poate opune terţului beneficiar toate excepţiile pe care le-ar putea opune stipulantului, inclusiv excepţia de neexecutare a obligaţiilor stipulantului faţă de promitent, în considerarea cărora promitentul şi-a asumat obligaţia în favoarea beneficiarului. Între stipulant şi beneficiar, **s.p.a.** nu dă naştere nici unui raport juridic de obligaţie. Dacă stipulantul era un ~~debitor al beneficiarului, executarea~~ prestaţiei stipulate în folosul acestuia va putea avea valoarea unei plăţi, stingând datoria. Dacă intenţia neîndoielnică a părţilor a fost aceea ca stipulantul să facă beneficiarului o donaţie, beneficiarul va trebui să raporteze donaţia sa la masa succesorală, dacă va veni la succesiunea stipulantului, şi va trebui să sufere reducerea ei, dacă depăşeşte cotitatea disponibilă; în celelalte cazuri dreptul beneficiarului fiind născut direct faţă de promitent, fără a fi trecut prin patrimoniul stipulantului, beneficiarul va fi la adăpost atât faţă de creditorii, cât şi faţă de moştenitorii stipulantului, care nu vor putea cere nici raportul şi nici reducerea liberalităţii făcute sub forma **s.p.a.**, deoarece obiectul acesteia nu a făcut niciodată parte din succesiune.

STIVUIRE, operaţiune de repartizare şi aşezare a mărfurilor în compartimentele navei sau pe puntea acesteia, efectuată după criterii

tehnice şi în conformitate cu planul de încărcare, astfel încât să asigure stabilitatea şi siguranţa de navigaţie a navei. În acest scop cât şi pentru a putea descărca mărfurile în ordinea porturilor de destinaţie în aşa fel încât nava să rămână permanent în bună stare de navigabilitate, comandantul are dreptul de a alege ordinea în care mărfurile urmează a fi încărcate pe navă. Întrucât comandantului îi revine răspunderea unei bune **s.** din punctul de vedere al siguranţei de navigaţie, el poate să dispună restituirea mărfii pe contul acesteia. În acelaşi timp, **s.** trebuie astfel făcută, încât pe timpul transportului să nu intervină nici un fel de avarie a mărfii, să fie bine conservată, corect depozitată, iar spaţiul destinat mărfurilor să fie folosit la maximum, pentru a se obţine o cât mai mare rentabilitate. La organizarea **s.** se are în vedere capacitatea de încărcare a navei, forma şi amenajarea spaţiilor de încărcare, felul mărfurilor şi al ambalajelor, cu indicele de **s.** respectiv, precum şi natura mărfurilor. **S.** constituie una din obligaţiile armatorului, care nu se poate libera de această obligaţie prin nici un fel de clauză de exonerare şi mai ales în ceea ce priveşte siguranţa navei. Dacă prin defectuoasa **s.** a navei s-a produs avarierea încărcăturii şi nava a fost pusă în pericol, se consideră că aceasta nu a fost în bună stare de navigabilitate. Dacă reaua **s.** vatămă numai încărcătura dar nu pune în pericol nava, nava este considerată că a început călătoria în bună stare de navigabilitate. În asemenea împrejurări, armatorul poate să nu răspundă pentru avariile cauzate mărfii, dacă printr-o clauză anume inserată în contract sau în conosament s-a prevăzut că el nu răspunde pentru pierderea sau avarierea mărfurilor, precum şi pentru întârzierea predării lor, numai în cazul când pierderea, avarierea sau întârzierea sunt cauzate de o **s.** greşită sau neglijentă a bunurilor, exceptând cazul când **s.** a fost efectuată de către încărcători, stivuitori ori agenţii lor.

STORNARE, corectarea unei înregistrări contabile, făcute în registre, fişe de conturi etc.

STRĂMUTARE, incident procedural ce determină trecerea unei cauze, în situaţiile strict precizate de lege, de la instanţa competentă la o instanţă de acelaşi grad, situată într-o altă localitate. Prin **s.p.** se urmăreşte garantarea imparţialităţii judecătorilor şi înlăturarea oricărei influenţe asupra activităţii de înfăptuire a justiţiei. **S.p.** poate fi solicitată în prezenţa unuia dintre motivele prevăzute de lege: rudenie sau afinitate, bănuială legitimă şi siguranţă publică. Cererea de strămutare bazată pe motive de rudenie sau afinitate poate fi făcută de oricare dintre părţi, înainte de începerea dezbaterilor; ea se soluţionează de către instanţa ierarhic superioară. **S.p.** pentru motive de bănuială legitimă şi siguranţă publică poate fi solicitată în orice fază a litigiului; cererea de strămutare bazată pe motive de bănuială legitimă poate fi formulată de oricare dintre părţi şi de procuror; dacă cererea se întemeiază pe motive de siguranţă publică strămutarea poate fi cerută doar de procurorul de la Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie. În toate cazurile cererea de strămutare se soluţionează în camera de consiliu, cu citarea părţilor. Preşedintele instanţei competente poate dispune, chiar fără citarea părţilor, suspendarea cauzei; măsura va fi comunicată instanţei sesizate cu litigiul, pentru ca aceasta să nu mai îndeplinească nici un act de procedură până la soluţionarea cererii de strămutare. Asupra cererii de strămutare instanţa competentă se pronunţă printr-o hotărâre de admitere sau de respingere; hotărârea pronunţată nu este supusă nici unei căi de atac şi nu se motivează. În ipoteza admiterii cererii de strămutare, cauza se va trimite spre

soluţionare unei instanţe de acelaşi grad cu instanţa competentă; prin hotărâre se va arăta şi măsura în care actele întocmite de instanţa competentă urmează să fie menţinute sau, dimpotrivă, trebuie refăcute. În ipoteza respingerii cererii de **s.p.** cauza se va soluţiona de către instanţa competentă.

STRUCTURA OBLIGAŢIEI, elementele esenţiale ale unui raport juridic de obligaţie: a) părţile între care se stabileşte raportul juridic de obligaţie; b) conţinutul raportului juridic de obligaţie; c) obiectul raportului juridic de obligaţie.

SUB LEGE LIBERTAS, libertate în cadrul legii.

SUBANTREPRENOR, persoana care, încheind un contract de subantrepriză, se obligă faţă de antreprenorul general să execute, pe riscul său, o parte din lucrarea contractată de antreprenorul general cu clientul, în schimbul unui preţ determinat. **S.** răspunde numai faţă de antreprenorul general, nefiind în raporturi juridice directe cu beneficiarul întregii lucrări, faţă de care răspunde numai antreprenorul general.

SUBCHIRIAŞ, persoană care, prin efectul unui contract de subînchiriere, dobândeşte un drept de folosinţă locativă asupra unei părţi din suprafaţa locativă deţinută de un locatar principal, plătind chirie acestuia din urmă şi având, faţă de acesta, drepturile şi obligaţiile unui chiriaş faţă de locatorul său.

SUBIECT AL RĂSPUNDERII CIVILE, persoană fizică ori juridică ce, potrivit legii ori unei clauze contractuale, are obligaţia să repare prejudiciul suferit de altul ca urmare a unei fapte prejudiciabile ori a neîndeplinirii obligaţiei contractuale asumate.

SUBIECT DE DREPT, titular de drepturi şi obligaţii; **s. de d.** exprimă calitatea, capacitatea, însuşirea, aptitudinea sau posibilitatea care îngăduie oamenilor să participe individual sau colectiv la raporturile juridice.

SUBIECTELE RAPORTULUI JURIDIC DE OBLIGAŢIE, persoanele fizice sau juridice între care se stabileşte raportul juridic de obligaţie. Aceste subiecte sunt cel puţin două: un subiect activ, numit creditor, şi un subiect pasiv, numit debitor. Într-un raport juridic de obligaţie pot fi însă mai mulţi creditori şi/sau mai mulţi debitori. În raporturile juridice izvorâte din contractele sinalagmatice, fiecare dintre părţi are, în acelaşi timp, atât calitatea de creditor cât şi calitatea de debitor al celeilalte părţi.

SUBLOCATAR, a se vedea *subchiriaş*.

SUBLOCATOR, persoană care, dobândind un drept de folosinţă asupra unei suprafeţe locative sau asupra unui bun în temeiul unui contract de locaţiune, subînchiriază unei alte persoane o parte din acea suprafaţă locativă ori bunul respectiv. **S.** are obligaţia să asigure subchiriaşului folosinţa suprafeţei locative sau a bunului ce face obiectul subînchirierii; el este obligat de asemenea să întreţină şi să repare partea din locuinţă care a fost subînchiriată şi să garanteze pe sublocatar de faptul personal sau al terţilor precum şi de viciile ascunse.

SUBNAVLOSIRE, contract pe care navlositorul îl încheie în situaţiile în care capacitatea de încărcare a navei este mai mare decât cantitatea de mărfuri pe care urmează s-o expedieze, dacă în contractul de navlosire nu există o clauză de interzicere a **s.**. În contractul de navlosire figurează, în asemenea situaţii, ca părţi: proprietarul navei (armatorul), navlositorul principal şi subnavlositorul sau subnavlositorii. Armatorul este răspunzător pentru transportarea tuturor mărfurilor deşi nu contractează direct cu subnavlositorul. El are dreptul de a încasa navlul stabilit prin contractul de navlosire, precum şi drept de gaj, pentru plata acestuia asupra

mărfurilor aparţinând atât navlositorului principal cât şi subnavlositorilor. În cadrul contractului de **s.** se eliberează de regulă pentru fiecare încărcător conosamente semnate de comandant în numele armatorului, iar uneori şi în numele navlositorului principal.

SUBROGATIO, înlocuire.

SUBROGAŢIE PERSONALĂ, substituirea persoanei creditorului unui raport juridic de obligaţie de către o altă persoană care, plătind creditorului iniţial datoria debitorului, devine creditor al acestuia din urmă, preluând toate drepturile celui pe care îl plăteşte. **S.** poate fi: consimţită de creditor; consimţită de debitor; prevăzută de lege. a) **S.** consimţită de creditor are loc prin acordul de voinţă expres ce intervine între creditor şi cel care plăteşte datoria debitorului, în chiar momentul plăţii. Prin acordul lor de voinţă, creditorul accipiens subrogă pe terţul solvens în toate drepturile sale, care, astfel, nu se sting, ci se transmit celui devenit creditor prin **s.**. b) **S.** consimţită de debitor are loc prin acordul de voinţă care intervine între debitor şi un terţ, de la care debitorul împrumută spre a putea face plata creditorului, subrogând pe terţul împrumutător în drepturile creditorului său iniţial. Pentru ca această **s.** să fie valabilă, legea cere ca în contractul de împrumut încheiat între debitor şi terţ să se precizeze expres că împrumutul s-a făcut pentru a plăti creditorului, iar în chitanţa eliberată de creditor să se precizeze expres că plata s-a făcut cu banii împrumutaţi; de asemenea, se cere ca ambele acte să fie făcute în formă autentică. **S.** consimţită de debitor cu respectarea cerinţelor legii operează independent de voinţa creditorului iniţial. c) **S.** prevăzută de lege operează, de plin drept: 1) în folosul celui care, fiind el însuşi creditor, plăteşte altui creditor, ce are preferinţă; 2) în folosul celui care, dobândind un imobil ipotecat, plăteşte creditorului ipotecar; 3) în folosul celui care, fiind obligat pentru altul sau alături de altul, are interesul să stingă obligaţia; 4) în folosul moştenitorului care a acceptat succesiunea sub beneficiu de inventar, care plăteşte din averea sa datorii ale succesiunii. Prin efectul **s.** subrogatul (solvens) ia locul creditorului pe care l-a plătit şi poate exercita toate drepturile şi acţiunile acestuia împotriva debitorului, bucurându-se şi de toate garanţiile care însoţeau creanţa respectivă. El dobândeşte, de asemenea, şi o acţiune proprie contra debitorului, izvorâtă din mandat sau din gestiunea de afaceri, prin care poate obţine nu numai ceea ce a plătit creditorului iniţial, dar şi eventualele cheltuieli sau daune încercate cu această ocazie.

SUBROGAŢIE REALĂ, înlocuirea unui lucru cu un alt lucru; 1) **S.r.** este cu titlu universal şi se produce automat ori de câte ori înlocuirea are loc în cuprinsul unui patrimoniu. Se explică prin aceea că, patrimoniul fiind o universalitate juridică, drepturile şi obligaţiile din alcătuirea sa nu sunt privite ut singuli, ci împreună, ca valori conexe între ele, susceptibile de înlocuirea cu alte valori, fără ca înlocuirea lor să afecteze existenţa acestuia; valorile nou intrate în patrimoniu capătă poziţia juridică a valorilor ieşite. **S.r.** are o strânsă legătură cu gajul general al creditorilor chirografari, asigurând conţinutul acestuia, deoarece în urma **s.r.** aceştia pot urmări bunul concret existent în patrimoniul debitorului lor la data urmăririi. Este subordonată divizibilităţii patrimoniului în sensul că ea asigură menţinerea destinaţiei fiecărei mase de bunuri; astfel, valoarea de înlocuire a unui bun comun al soţilor intră în masa bunurilor comune, iar valoarea de înlocuire a unui bun propriu al unuia dintre soţi intră în masa bunurilor proprii ale acestuia etc. **S.r.** funcţionează şi în cazurile de restituire sau de împărţire a unui patrimoniu. 2) **S.r.** este cu titlu particular când se referă

la un anumit bun, considerat izolat. Nu intervine automat, ci numai dacă legea o prevede în mod expres.

SUBSCRIERE, asumarea obligaţiei de aport de către asociaţi; ia naştere prin semnarea contractului de societate sau, după caz, prin participarea la subscripţia publică. (D.R.)

SUBSCRIPŢIE PUBLICĂ, mod de constituire continuată a unei societăţi comerciale pe acţiuni, la care se apelează în cazul în care asociaţii care iniţiază constituirea societăţii pe acţiuni nu au disponibilităţi financiare pentru a subscrie întregul capital al societăţii, făcându-se o ofertă de subscriere; a se vedea şi *emisiune de acţiuni*. (D.R.)

SUBSTITUIRE PROCESUALĂ, expresie folosită pentru a desemna posibilitatea înlocuirii persoanei lipsite de calitate cu persoana îndreptăţită să participe la activitatea judiciară. Astfel, dacă terţul arătat ca titular al dreptului recunoaşte susţinerile pârâtului, el va lua locul acestuia în proces; **s.p.** este posibilă doar în acţiunile reale şi numai cu acordul reclamantului. Această reglementare de excepţie prezintă utilitate practică, întrucât permite continuarea judecăţii faţă de persoana care are legitimare procesuală, pârâtul iniţial urmând să fie scos din cauză; se evită astfel cheltuielile determinate de necesitatea promovării unei noi acţiuni; de asemenea, se realizează în acest mod o soluţionare operativă a litigiului.

SUBSTITUŢIE, dispoziţie cuprinsă într-un act juridic cu titlu gratuit, prin care o persoană este chemată să primească o liberalitate, fie în cazul lipsei persoanei iniţial gratificate (s. vulgară), fie după aceasta (s. fideicomisară).

SUBSTITUŢIE ALTERNATIVĂ, a se vedea *substituţie vulgară*.

SUBSTITUŢIE FIDEICOMISARĂ, dispoziţie cuprinsă într-un act juridic de ultimă voinţă prin care dispunătorul obligă pe cel gratificat, numit instituit sau grevat, să conserve bunurile primite, iar la moartea sa să le transmită altei persoane (substituit) desemnate de către dispunător. **S.f.** poate fi: graduală, atunci când substituitului, la rândul său, i se impune de către dispunător aceeaşi sarcină ca şi instituitului sau veşnică, atunci când este făcută de la început, în sarcina şi respectiv în folosul tuturor descendenţilor dispunătorului, la infinit. **S.f.** este interzisă de lege. Dacă dispoziţia de ultimă voinţă a dispunătorului nu prevede că dreptul substituitului se va naşte numai la moartea celui instituit, aşa încât prin voinţa dispunătorului nu s-ar stabili o ordine succesorală deosebită de cea stabilită prin lege, nu ne aflăm în faţa unei **s.f.** prohibite. Astfel de dispoziţii ar putea fi: a) aceea în baza căreia substituitul ar urma să dobândească bunurile de la instituit la o altă dată, anterioară, decât aceea a decesului acestuia; b) aceea prin care s-ar dispune ca bunurile transmise unei persoane juridice să treacă, după dizolvarea acesteia la o altă persoană juridică. În timp s-a încercat eludarea interzicerii **s.f.** prin utilizarea diferitelor procedee juridice, ca: fideicomisul fără obligaţie; legatul rămăşiţei; dublul legat condiţional etc. În cazul unei **s.f.** prohibite sunt lovite de nulitate absolută amândouă liberalităţile, adică atât cea făcută instituitului, cât şi cea făcută substituitului.

SUBSTITUŢIE VULGARĂ, dispoziţie cuprinsă într-un act juridic de ultimă voinţă, prin care o persoană, substituit sau grevat, este chemată să primească, ea, liberalitatea în cazul în care, faţă de o persoană iniţial gratificată, această liberalitate ar deveni caducă. **S.v.** este admisă de lege, deoarece prin ea se instituie două liberalităţi alternative, prima pură şi simplă, iar cealaltă, sub condiţia suspensivă a ineficacităţii celei dintâi.

SUCCESIBIL. 1. persoană având aptitudinea legală de a o moşteni pe alta, datorită gradului de rudenie în care se află faţă de aceasta. 2. persoană chemată la moştenirea altei persoane. 3. persoană care are vocaţie succesorală, dar care nu şi-a manifestat încă opţiunea succesorală. 4. moştenitor, succesor.

SUCCESIBIL ÎN RANG PREFERAT, succesibil care este chemat la moştenire înaintea succesibilor de grad mai îndepărtat aparţinând aceleiaşi clase sau a celor care fac parte din clasele următoare şi care sunt denumiţi, în acest caz, succesibili subsecvenţi. Termenul de opţiune succesorală este acelaşi şi se calculează de la aceeaşi dată, atât pentru **s. în r.p.**, cât şi pentru cei subsecvenţi. Acceptarea succesiunii de către **s. în r.p.** face, însă, ineficientă acceptarea acesteia de către cei subsecvenţi.

SUCCESIBIL SUBSECVENT, a se vedea *succesibil în rang preferat*.

SUCCESIUNE, a se vedea: *moştenire; masă succesorală*.

SUCCESIUNE VACANTĂ, succesiune rămasă fără moştenitori, fie datorită faptului că defunctul nu a avut moştenitori şi nu a lăsat legatari, fie datorită faptului că moştenitorii existenţi au renunţat cu toţii la succesiune sau nu au acceptat-o în termenul prevăzut de lege. **S.v.** revine statului, care va culege întregul activ şi pasiv care o compun. Răspunderea statului pentru pasiv este limitată la valoarea activului primit.

SUCCESOR, persoană care, fie în baza legii, fie a unui act juridic, dobândeşte drepturi şi obligaţii de la o alta pe care o succede. În raport cu întinderea drepturilor şi obligaţiilor pe care le dobândeşte, **s.** nu pot fi: 1) **S.** universal, care dobândeşte, în principiu, totalitatea drepturilor şi obligaţiilor patrimoniale ale autorului său, considerate ca o universalitate juridică. **S.** universal devine creditor sau debitor în locul autorului său, în măsura în care drepturile şi obligaţiile acestuia subzistă momentului decesului; el nu dobândeşte drepturile viagere şi nici drepturile şi obligaţiile intuitu personae pe care le avea autorul său. 2) **S.** cu titlu universal, care dobândeşte de la autorul său o fracţiune din totalitatea drepturilor şi obligaţiilor acestuia, considerată ca o universalitate juridică. **S.** cu titlu universal beneficiază de drepturile şi răspunde de obligaţiile antecesorului său numai în limitele fracţiunii pe care a dobândit-o din patrimoniul acestuia şi numai în cazurile şi condiţiile în care beneficiază şi răspund şi succesorii universali. 3) **S.** cu titlu particular care dobândeşte de la autorul său unul sau mai multe bunuri determinate, fiind ţinut, în principiu, numai de obligaţiile pe care autorul său le avea cu privire la bunul în cauză. **S.** cu titlu particular profită de drepturile reale şi suferă sarcinile reale constituite de autorul său, anterior transmiterii, asupra bunului respectiv, dacă s-au respectat condiţiile de constituire şi de publicitate prevăzute de lege. În principiu, el nu este ţinut de obligaţiile personale asumate de autorul său, chiar cu privire la bunul dobândit; prin excepţie, legea impune uneori ca **s.** cu titlu particular să respecte şi asemenea obligaţii. **S.** cu titlu particular este însă considerat terţ faţă de actul secret care nu poate fi invocat împotriva lui în caz de simulaţie; tot astfel, lui nu i se poate opune un contract încheiat de către antecesorul său cu privire la bunul transmis dacă acest contract nu are dată certă anterioară transmiterii.

SUCURSALĂ, dezmembrământ al unei societăţi comerciale, care este dotat de societate cu anumite fonduri, în scopul de a desfăşura o activitate economică, în cadrul obiectului de activitate al societăţii; dispune de o anumită autonomie, în limitele stabilite de către societate, fără a beneficia de personalitate juridică; **s.** nu poate participa

în nume propriu la circuitul juridic; actele pe care le impune desfăşurarea activităţii **s.** se încheie de către reprezentanţi numiţi de societatea comercială. În contractul de societate trebuie să se arate, în mod diferit în funcţie de forma juridică a societăţii, localităţile din ţară sau străinătate unde societatea înfiinţează sucursale, ori denumirea şi sediul acestora; nu este suficientă o menţionare generică privitoare la faptul că activitatea societăţii se va putea desfăşura şi în alte localităţi, ci trebuie identificate exact cerinţele impuse de lege. Nu se cere o autorizare distinctă de autorizarea funcţionării societăţii. **S.** trebuie înmatriculată în registrul comerţului din judeţul în care acesta va funcţiona; la cererea de înmatriculare se vor menţiona elementele cerute de lege pentru înmatricularea societăţii, precum şi oficiul unde a fost înmatriculată firma sediului principal, anexându-se totodată actele şi autorizaţiile ce se află depuse la oficiul sediului principal, certificate de către acesta. Oficiul registrului comerţului este obligat să transmită oficiului registrului comerţului de la sediul principal al societăţii un extras de pe înregistrarea efectuată, pentru a fi menţionată. Reprezentanţii **s.** sunt obligaţi să depună semnătura lor la registrul comerţului. (D.R.)

SULTĂ, sumă de bani ce trebuie plătită pentru compensarea inegalităţii de valoare a loturilor în cazul partajului judiciar. **S.** are caracter complementar şi este admisibilă numai în caz de imposibilitate a egalizării în natură a loturilor pentru întregirea drepturilor coindivizarilor defavorizaţi. În cazul în care nu este posibilă împărţeala în natură a unui bun, instanţa poate să-l atribuie în întregime unuia dintre coindivizari, urmând ca ceilalţi să primească **s.** corespunzătoare cotelor la care au dreptul. Coindivizarii cu privire la care s-a hotărât să primească echivalentul în bani a cotei lor au dreptul să urmărească numai încasarea sumelor ce le-au fost acordate prin hotărârea de partaj, fără a mai putea invoca vreun drept asupra bunurilor atribuite celorlalţi coindivizari. Când **s.** este datorată de mai mulţi foşti coindivizari, fiecare nu o datorează decât proporţional cu partea din masa indiviză la care a fost chemat şi poate fi urmărit pentru plata ei de către oricare dintre ceilalţi coindivizari cu privire la care s-a hotărât să-şi primească echivalentul cotei lor în bani. Eventualul concurs dintre foştii coindivizari, îndreptăţiţi la **s.**, se va rezolva potrivit principiului egalităţii dintre creditori şi a plăţii proporţionale a sumelor.

SUPERFICIAR, persoană fizică sau juridică, titulară a unui drept de superficie.

SUPRAARBITRU, a se vedea *arbitraj privat (ad-hoc)*.

SUPRAFAŢA LOCUIBILĂ, suprafaţa camerelor care, determinate ca atare prin construcţia lor, servesc pentru locuit, precum şi suprafaţa holurilor şi a camerelor de trecere.

SUPRAFAŢĂ DISPONIBILĂ, suprafaţă locativă care, datorită încetării drepturilor locative ale locatarului principal şi familiei sale, sau datorită survenirii unor împrejurări depăşeşte suprafaţa cuvenită beneficiarului repartizării şi devine, în tot sau în parte, susceptibilă de a fi repartizată şi închiriată altor persoane. Suprafaţa excedentară compusă din una sau mai multe încăperi separate constituie, de asemenea, **s.d.** şi poate fi repartizată; ea nu are însă acest caracter şi nu este susceptibilă de repartizare dacă spaţiul ce depăşeşte norma locativă a locatarului principal şi familiei sale se găseşte în interiorul unei încăperi care nu este distinctă de suprafaţa locativă la care este îndreptăţit sau, deşi distinctă de acea suprafaţă, nu se prezintă sub forma uneia sau mai multor încăperi separate.

SUPRAFAŢĂ EXCEDENTARĂ, suprafaţă locuibilă care depăşeşte norma locativă.

SUPRAFAŢĂ LOCATIVĂ, expresie prin care se desemnează atât suprafaţa locativă cu destinaţie de locuinţă, care cuprinde suprafaţa locuibilă şi dependinţele, cât şi suprafaţa locativă cu altă destinaţie decât accea de locuinţă.

SUPRALICITAŢIE, faza finală a desfăşurării licitaţiei (în cazul vânzării silite imobiliare) care succede adjudecării provizorii şi care este concretizată în a doua vânzare publică ce trebuie organizată la 8 zile după cea dintâi, încheiată cu adjudecarea provizorie, în scopul de a se obţine preţul cel mai ridicat cu putinţă. Pentru **s.** părţile prezente la adjudecarea provizorie primesc termen în cunoştinţă, iar publicitatea este asigurată printr-un singur afipt pe uşa judecătoriei. La **s.** imobilul se pune în vânzare cu un preţ mai mare cu 10% faţă de cel oferit iniţial de adjudecatarul provizoriu. Dacă nu se oferă un preţ mai ridicat sau cel puţin noul preţ, adjudecarea se definitivează pe seama primului adjudecatar, care se transformă astfel din adjudecatar provizoriu în adjudecatar definitiv.

SURORI, persoane de sex feminin având una faţă de cealaltă calitatea de soră, rudă colaterală de gradul II.

SUSPENDAREA EXECUTĂRII, măsură dispusă de creditor sau de instanţă în scopul sistării temporare a activităţii de urmărire silită. **S.e.** poate fi: 1) **S.** voluntară, situaţie în care ea este determinată de voinţa expresă sau prezumată a creditorului; **s.** voluntară se întemeiază pe principiul disponibilităţii procesuale; pe baza principiului enunţat creditorul poate solicita oricând suspendarea procedurii de urmărire. **S.** voluntară poate fi: a) expresă, atunci când creditorul solicită în scris sau verbal sistarea urmăririi; b) tacită, atunci când creditorul nu stăruie în realizarea unor acte de urmărire silită şi dacă acestea nu se pot îndeplini din oficiu. 2) **S.** legală, atunci când ea este dispusă de instanţă sau de organul de executare silită, în cazurile anume prevăzute de lege. În funcţie de cauzele care o determină, **s.** legală poate fi: a) de drept, situaţie în care actele de urmărire încetează independent de voinţa părţilor sau a organelor de executare silită; **s.** legală de drept se produce prin moartea debitorului, după declanşarea executării silite, precum şi în cazul formulării recursului împotriva ordonanţei de adjudecare; b) facultativă, situaţie în care **s.e.** este lăsată la aprecierea instanţei sau a organului competent; **s.** facultativă poate fi solicitată de partea interesată sau de procuror, odată cu exercitarea unei căi de atac ori chiar şi în timpul urmăririi silite. În ipoteza recursului partea are interesul de a solicita **s.e.** doar dacă hotărârea este pronunţată cu executare vremelnică. Legea îngăduie **s.e.** şi în cazul promovării căilor extraordinare de atac. Astfel, odată cu promovarea contestaţiei în anulare sau a revizuirii partea interesată şi procurorul pot solicita **s.e.**; înainte de promovarea recursului în anulare, **s.e.** poate fi ordonată de Procurorul General; instanţa competentă are însă dreptul de a reveni asupra suspendării dispuse. În faza urmăririi silite persoanele interesate şi procurorul pot solicita **s.e.** prin intermediul contestaţiei la executare; **s.e.** poate fi dispusă de instanţă atât în situaţia urmăririi silite directe, cât şi în cazul urmăririi silite indirecte. După efectele pe care le determină, **s.e.** poate fi: 1) totală, caz în care ea se răsfrânge asupra întregii proceduri de urmărire; 2) parţială, situaţie în care ea vizează doar sistarea activităţii de urmărire silită cu privire la anumite bunuri; astfel, în cazul promovării contestaţiei la executare de către o terţă persoană ce se pretinde proprietara imobilului urmărit, executarea poate fi suspendată doar cu pri-

vire la acel bun. **S.e.** are un caracter temporar, în sensul că o asemenea măsură durează doar până la soluționarea contestației la executare; dacă **s.e.** a fost dispusă cu prilejul exercitării unei căi de atac, ea durează până la pronunțarea hotărârii asupra acesteia. Actele de urmărire îndeplinite anterior **s.e.** rămân, de regulă, valabile; după încetarea cauzei de suspendare, executarea silită va continua, în principiu, numai la stăruința creditorului.

SUSPENDAREA EXECUTĂRII CONTRACTELOR, încetare temporară a executării obligațiilor asumate printr-un contract, cu reluarea executării lor după trecerea unui anumit interval de timp. **S.e.c.** poate fi dispusă prin lege constituind în acest caz o formă de manifestare a intervenției legiuitorului în contracte, ca excepție de la principiul forței obligatorii a contractului. **S.e.c.** poate fi convenită de către părțile contractante, fie cu ocazia încheierii contractului, fie printr-un acord de voință ulterior.

SUSPENDAREA JUDECĂȚII, oprirea cursului judecății datorită unor împrejurări voite de părți, care nu mai stăruie în soluționarea pricinii, ori independente de voința lor. Cazurile de suspendare a judecății pot fi clasificate, în funcție de natura împrejurării care a determinat suspendarea, în cazuri de suspendare voluntară și cazuri de suspendare legală (de drept și facultativă sau judecătorească). Noțiunile de suspendare voluntară și de suspendare legală, utilizate numai în doctrină și în practică, nu sunt riguros exacte, deoarece în ambele situații, cazurile de suspendare sunt prevăzute de lege. A) Suspendarea voluntară intervine datorită manifestării de voință a părților, expresă sau tacită. Legea prevede două cazuri de suspendare voluntară: când amândouă părțile o cer; dacă nici una din părți nu se înfățișează la strigarea pricinii, deși au fost legal citate și nici nu s-a cerut, de către cel puțin una din părți, judecarea în lipsă. 1. Primul caz de suspendare voluntară este o aplicare a dreptului părților de a dispune de obiectul procesului, de soarta acestuia. 2. Al doilea caz de suspendare voluntară rezultă din voința tacită a părților de a nu mai continua judecata, dedusă din împrejurarea că nici una dintre ele nu se prezintă la termenul de judecată. Dacă se prezintă o parte, instanța va trece la judecată. De asemenea, instanța este obligată să treacă la judecata pricinii, chiar dacă părțile nu se prezintă, în cazul în care cel puțin una dintre părți a cerut judecarea în lipsă. Deși legea prevede că judecata în lipsă trebuie cerută în scris, se apreciază că o asemenea cerere poate fi făcută și oral, în cursul instanței, la oricare dintre termenele de judecată, luându-se act de aceasta în încheierea de ședință. Norma juridică din art. 242 pct. 2 este imperativă, astfel încât, dacă sunt întrunite cerințele acestui text, instanța este obligată să suspende judecata, fără a mai efectua vreun alt act de procedură. În cazul suspendării voluntare, judecata reîncepe prin cererea de redeschidere făcută de către una dintre părți, urmând a se plăti totodată și 50% din taxa de timbru care s-a plătit prin cererea a cărei judecată s-a suspendat, instanța neputând repune din oficiu cauza pe rol și să rezolve în fond procesul. B) Suspendarea de drept este aceea pe care instanța de judecată este obligată să o pronunțe, ori de câte ori constată ivirea unui caz anume prevăzut de lege. Potrivit legii, judecata pricinilor se suspendă de drept: a) prin moartea uneia dintre părți; b) prin punerea sub interdicție a uneia dintre părți; c) prin moartea mandatarului uneia dintre părți, dacă a intervenit cu mai puțin de 15 zile înainte de termenul de judecată; d) prin încetarea funcției tutorelui sau a curatorului; e)prin înregistrarea cererii debitorului - parte - sau expirarea termenului pentru contestarea de către debitor a cererii creditorilor ori prin respingerea contestației

debitorului împotriva cererii de începere a procedurii de reorganizare sau lichidare judiciară. Suspendarea va interveni numai dacă aceste împrejurări s-au ivit înainte de închiderea dezbaterilor. Dacă însă au apărut după acest moment procesual, ele nu împiedică pronunțarea hotărârii. Suspendarea judecății urmărește acordarea posibilității celor interesați de a lua măsurile necesare în vederea continuării procesului, în funcție de împrejurarea ivită, prin introducerea în cauză a moștenitorilor părții decedate, numirea și citarea reprezentanților legali, numirea unui alt mandatar, intervenirea în cauză a părții care și-a dobândit (redobândit) capacitatea de exercițiu, introducerea în cauză a judecătorului sindic. Tocmai de aceea efectul suspendării de drept nu este atât de energic, existând posibilitatea ca instanța să nu suspende judecata, ci doar să acorde un termen pentru a se putea îndeplini formalitatea necesară continuării procesului. Astfel, se prevede că instanța poate acorda un termen pentru introducerea în judecată a moștenitorilor, iar tot pentru ipoteza morții unei părți, este permis ca moștenitorii să fie reprezentați, până la intervenirea lor în proces, printr-un curator special. Și în celelalte situații se poate evita suspendarea dacă este suficient, pentru asigurarea drepturilor părților, acordarea unui termen. Alături de cazurile prevăzute de art. 243 C. proc. civ. suspendarea de drept mai intervine în situațiile următoare: f) instanța înaintea căreia s-a ivit conflictul de competență va suspenda din oficiu orice altă procedură și va înainta dosarul instanței în drept să hotărască asupra conflictului; suspendarea va dura până la rezolvarea conflictului de competență; g) în cursul judecării cererii de recuzare nu se va face nici un act de procedură, ceea ce echivalează cu o suspendare de drept a procesului în care a fost invocată excepția de recuzare; suspendarea durează până la rezolvarea cererii de recuzare; h) dacă după o amânare a judecății în temeiul învoielii părților, acestea nu stăruie, judecata va fi suspendată și nu va fi redeschisă decât după plata sumelor prevăzute de legea timbrului pentru redeschiderea pricinilor; i) judecata în fața instanței civile se suspendă până la rezolvarea definitivă a cauzei penale; j) Curtea Supremă de Justiție suspendă judecata în cazul în care înaintea sa se ridică excepția neconstituționalității legii ce se cere a fi aplicată și sesizează, potrivit legii, Curtea Constituțională, pentru a hotărî asupra excepției; judecata se reia la Curtea Supremă de Justiție după primirea hotărârii definitive a Curții Constituționale. C) Suspendarea legală facultativă sau judecătorească este lăsată la aprecierea instanței. Potrivit legii, instanța poate suspenda judecata: 1. când dezlegarea pricinii atârnă, în totul sau în parte, de existența sau neexistența unui drept ce formează obiectul altei judecăți; situația avută în vedere se referă la existența unor chestiuni prejudiciale, a căror soluționare ar putea avea o înrâurire hotărâtoare asupra rezolvării cauzei; 2. când se ivesc indicii ale unei infracțiuni a cărei constatare ar avea o înrâurire hotărâtoare asupra hotărârii ce urmează să se dea; suspendarea nu se poate dispune pe baza unor simple ipoteze sau afirmații imprecise, ci partea trebuie să înfățișeze instanței elementele care creionează existența unei infracțiuni și în ce măsură constatarea acesteia ar influența hotărârea civilă. Suspendarea va dăinui până când hotărârea pronunțată în pricina care a motivat suspendarea a devenit irevocabilă. Cazurile de suspendare a judecății lăsate la aprecierea instanței sunt limitativ prevăzute de lege, alte împrejurări decât cele stabilite expres de lege nefiind de natură să justifice suspendarea judecății. Celor două cauze, li se mai adaugă încă două: 3. în cazul în care s-a formulat o ce-

rere de strămutare, preşedintele poate să ordone, fără citarea părţilor, suspendarea judecării pricinii, comunicând de urgenţă această măsură instanţei sesizate cu cererea a cărei strămutare s-a solicitat; suspendarea va dura până la soluţionarea cererii de strămutare; 4. art. 23 alin. 6 din Legea nr. 47/1992 dispune că "în perioada soluţionării excepţiei de neconstituţionalitate, instanţa poate dispune, prin încheiere motivată, suspendarea judecăţii"; suspendarea va dura până la rămânerea definitivă a deciziei pronunţată de Curtea Constituţională cu privire la excepţia de neconstituţionalitate respectivă. Însă, Curtea Supremă de Justiţie este obligată să suspende judecata în cazul în care înaintea sa se ridică excepţia de neconstituţionalitate a legii. În situaţia în care instanţa nu dispune suspendarea judecăţii, deşi exista o împrejurare care ar fi putut determina această măsură, ci continuă judecata şi pronunţă hotărârea, se ridică problema dacă hotărârea respectivă va mai putea fi modificată, la cererea părţii interesate şi prin ce mijloc procedural. Pentru unele ipoteze, legea prevede în mod expres o soluţie. Astfel, decizia definitivă prin care se constată neconstituţionalitatea legi sau a unei ordonanţe constituie temei legal pentru rejudecarea cauzei, la cererea părţii care a invocat excepţia de neconstituţionalitate într-un proces civil. De asemenea, hotărârea asupra strămutării va arăta în ce măsură actele îndeplinite de instanţă înainte de strămutare urmează să fie păstrate. Suspendarea judecăţii, indiferent de felul ei (voluntară, de drept sau facultativă), se dispune printr-o încheiere, prin care instanţa constată existenţa împrejurării care a condus la această măsură. Încheierea poate fi atacată separat prin intermediul acelei căi de atac (apel sau recurs) ce ar putea fi exercitată împotriva hotărârii de fond. Încheierea prin care curtea de apel dispune suspendarea judecăţii recursului poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiţie. Termenul de exercitare al căii de atac este cel de drept comun, dacă legea nu prevede un alt termen în mod expres. Prin încheierea de suspendare, instanţa nu se dezînvesteşte de soluţionarea pricinii, dar procesul rămâne în nelucrare şi orice act de procedură efectuat în timpul suspendării judecăţii, cu excepţia cererii de redeschidere a judecăţii este lovit de nulitate. Nulitatea este relativă, astfel încât va putea fi invocată numai de partea în folosul căreia a operat suspendarea. Suspendarea are un efect general, în sensul că operează în bloc, faţă de toate părţile din proces, indiferent de calitatea acestora. În cazul dispariţiei împrejurării care a produs suspendarea, procesul îşi reia cursul, deci judecata se redeschide. Încetarea suspendării are loc în mod diferit în funcţie de felul suspendării: 1) în cazul suspendării voluntare, prin cererea de redeschidere a procesului, formulată de partea interesată; cererea poate fi făcută înăuntrul termenului de perimare şi se timbrează cu 50% din taxa datorată pentru judecarea cererii ce a format obiectul suspendării; 2) în cazul suspendării de drept, prin cererea făcută de partea interesată, în care trebuie menţionate persoanele ce vor fi introduse în cauză: moştenitorii părţii decedate, tutorele sau curatorul părţii puse sub interdicţie, noul mandatar, judecătorul sindic; 3) În cazul suspendării facultative, procesul se poate relua numai după ce hotărârea pronunţată în pricina care a determinat suspendarea a devenit irevocabilă; însă, în cazul prevăzut de art. 244 pct. 2 nu intervine întotdeauna o hotărâre judecătorească, procurorul putând dispune clasarea, scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea acesteia, situaţii în care suspendarea va înceta la data definitivării soluţiei procurorului. În cererea pentru redeschiderea judecăţii, partea interesată va arăta: numărul dosa-

rului, data şi cauza suspendării, elemente cu privire la dispariţia motivului de suspendare, solicitarea repunerii pe rol a cauzei; se va menţiona şi domiciliul la care partea adversă urmează a fi citată, deoarece în timpul suspendării s-ar putea ca aceasta să-şi fi schimbat domiciliul. Instanţa va fixa termen şi va cita părţile, deoarece termenul dat în cunoştinţă anterior suspendării nu mai produce efecte.

SUSPENDAREA PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE, amânare a împlinirii termenului de prescripţie cu un interval de timp egal cu durata unor împrejurări survenite pe parcurs şi care constituie, pentru titularul de drept, o piedică în cadrul exercitării de către acesta a dreptului său la acţiune. **S.p.e.** produce încetarea temporară a curgerii prescripţiei, care îşi va continua cursul după dispariţia împrejurării care l-a oprit, socotindu-se şi timpul scurs anterior acelei împrejurări; din calculul termenului de prescripţie se înlătură timpul cât a durat suspendarea ei. Legea dispune că indiferent cât a mai rămas din termenul de prescripţie în momentul producerii suspendării, prescripţia nu se va împlini, totuşi, înainte de expirarea unui termen de 6 luni, socotit de la încetarea cauzei de suspendare, cu excepţia cazurilor în care însuşi termenul de prescripţie este mai scurt de 6 luni, când prescripţia nu se împlineşte decât după expirarea unui termen de o lună de la încetarea suspendării ei. Potrivit legii, cursul prescripţiei se suspendă: a) cât timp cel împotriva căruia ea curge este împiedicat de un caz de forţă majoră să facă acte de întrerupere; b) pe timpul cât creditorul sau debitorul face parte din Forţele Armate ale României, iar acestea sunt puse pe picior de război; condiţiile legii nu sunt îndeplinite în cazul în care creditorul este numai recrutat sau concentrat; c) până la rezolvarea reclamaţiei administrative făcută de cel îndreptăţit, cu privire la despăgubiri sau restituiri, în temeiul unui contract de transport sau de prestare a serviciilor de poştă şi telecomunicaţii, însă cel mai târziu până la expirarea unui termen de 3 luni, socotit de la înregistrarea reclamaţiei; d) cât timp socotelile nu au fost date şi aprobate, prescripţia nu curge în raporturile dintre părinţi sau tutori şi cei se află sub ocrotirea lor, dintre curatori şi aceia pe care îi reprezintă, precum şi dintre orice altă persoană care, în temeiul legii sau al unei hotărâri judecătoreşti, administrează bunurile altora şi cei ale căror bunuri sunt astfel administrate cum sunt, bunăoară: părinţii, în raport cu copiii lor în vârstă de până la 14 ani; tutorii, în raport cu minorii sau cu interzişii puşi sub tutela lor; curatorii, în raport cu persoanele în privinţa cărora a fost instituită curatela; sechestrul judiciar, căruia legea îi dă dreptul să administreze bunurile sechestrate aparţinând altor persoane; în toate aceste cazuri, efectele suspensive de prescripţie se produc, indiferent dacă dreptul la acţiune aparţine persoanelor care administrează bunuri ale altora, şi se îndreaptă împotriva celor ale căror bunuri sunt astfel administrate, ori din contră, dreptul la acţiune aparţine acestora din urmă şi se îndreaptă împotriva celor dintâi; e) prescripţia nu curge împotriva celui lipsit de capacitate de exerciţiu, cât timp nu are un reprezentant legal şi nici împotriva celui cu capacitate de exerciţiu restrânsă, cât timp nu are cine să-i încuviinţeze actele; sunt avute în vedere numai situaţiile în care incapabilul este titular al dreptului la acţiune, iar nu şi de cele în care acţiunea aparţinând altor persoane ar fi îndreptată împotriva unui incapabil; f) prescripţia nu curge între soţi, pe tot timpul cât durează căsătoria.

SUSTRAGERE DE SUB SECHESTRU, fapta persoanei care sustrage un bun legal sechestrat. Prin **s. de sub s.** se creează o situaţie de fapt, în urma căreia bunul sechestrat încetează de a mai îndeplini funcţia ce i-a fost destinată prin aplicarea

sechestrului. Drept urmare, prin **s. de sub s.** se aduce o gravă nesocotire măsurilor asiguratorii luate în vederea realizării creanței creditorului urmăritor. Corespunzător pericolului social pe care-l prezintă, fapta de **s. de sub s.** justifică incriminarea ei ca infracțiune. Subiect al infracțiunii poate fi custodele sau debitorul urmărit căruia îi aparțin bunurile sechestrate, dacă acestea i-au fost lăsate lui în custodie. **S. de sub s.** poate fi urmată de înstrăinarea bunurilor sechestrate, situație în care se ridică problema eficacității sechestrului față de terțul achizitor al bunului. Drept urmare, riscul achizițiilor de bunuri sustrase de sub sechestru trebuie suportat de terțul achizitor, ca și în cazul cumpărării de bunuri pierdute sau furate. Față de finalitatea urmărită, prestigiul și autoritatea organului care a dispus și aplicat sechestrul, terțul achizitor al bunului sustras de sub sechestru nu se poate prevala de buna sa credință, motivând că a cumpărat de la un proprietar.

ŞEDINŢĂ DE JUDECATĂ, cadru procesual în care se realizează dezbaterea contradictorie asupra tuturor aspectelor de fapt şi de drept ale cauzei. În **ş. de j.** se administrează probele necesare pentru lămurirea raporturilor dintre părţi, se invocă excepţiile, se formulează diferite cereri şi se pun concluzii asupra împrejurărilor de fapt şi de drept ale pricinii. **Ş. de j.** are loc, de regulă, la sediul instanţei, într-o încăpere în care este asigurată participarea publicului. Prin dezbaterea litigiului în şedinţă publică, toţi cei interesaţi au posibilitatea de a urmări modul în care se realizează actul de justiţie. Dezbaterea cauzei în **ş. de j.** este condusă de preşedintele completului de judecată; el are posibilitatea de a lua toate măsurile ce sunt necesare pentru desfăşurarea activităţii de judecată în condiţii optime. Persoanele care iau parte la **ş. de j.** trebuie să aibă o purtare cuviincioasă, cel care vorbeşte în faţa instanţei trebuie să stea în picioare, preşedintele având posibilitatea de a încuviinţa excepţii de la această obligaţie; nimeni nu poate să intre cu arme în sala de şedinţă cu excepţia persoanelor ce îndeplinesc serviciul de pază. Preşedintele completului de judecată poate dispune îndepărtarea din sală a persoanelor care vin la dezbateri cu întârziere, sau a celor ce depăşesc numărul locurilor existente. Litigiul dintre părţi se poate soluţiona într-una sau mai multe **ş. de j.**; ultima **ş. de j.** va fi rezervată dezbaterilor în fond. Toate activităţile procesuale care se realizează în cadrul unei **ş. de j.** se consemnează, în mod obligatoriu, într-o încheiere de şedinţă sau într-un proces verbal.

TABLOU DE DISTRIBUŢIE, act procedural întocmit de instanţa judecătorească pe baza tabloului de ordine a creditorilor şi a titlurilor de creanţă depuse de aceştia, după rămânerea irevocabilă a ordonanţei de adjudecare, în scopul stabilirii modului de distribuire a sumelor realizate prin vânzarea la licitaţie a bunului urmărit. **T. de d.** cuprinde: cheltuielile de executare, creanţele privilegiate şi cele ipotecare, precum şi creanţele chirografare. El poate fi atacat pe calea contestaţiei de către creditori, la fel ca şi tabloul de ordine a creditorilor; înainte de finalizarea lui, instanţa de judecată este obligată să citeze pe toţi creditorii care au depus creanţele, pentru ca aceştia să-şi poată exercita drepturile. Creanţele supuse unor condiţii sau termene se trec în **t. de d.** în ordine, ca şi cum ar fi creanţe simple. De regulă, creanţele cu termen se achită de îndată; cele sub condiţie, suspensivă sau rezolutorie, nu se achită de îndată, sumele corespunzătoare lor continuând să rămână depuse la C.E.C. până la îndeplinirea condiţiei. După rămânerea definitivă a **t. de d.** instanţa de judecată încheie un proces verbal al creanţelor plătibile pe care îl trimite în extras la C.E.C. predând totodată fiecărui creditor câte un mandat de plată pentru suma ce are de primit. Odată cu trimiterea extrasului din procesul verbal la C.E.C., **t. de d.** se consideră închis, nemaiadmiţându-se vreo contestaţie referitoare la creanţele înscrise în el şi nici producerea de creanţe noi; pot fi făcute numai contestaţii referitoare la erorile de calcul comise în cuprinsul acestui tablou.

TABLOU DE ORDINE AL CREDITORILOR, act procedural premergător vânzării la licitaţie a bunului urmărit, care, potrivit legii, trebuie întocmit, în cadrul procedurii executării silite imobiliare, de către executorul însărcinat de preşedintele instanţei şi care cuprinde ordinea stabilită pentru plata creditorilor. **T. de o. al c.** se întocmeşte numai atunci când există mai mulţi creditori şi prezintă importanţă nu pentru vânzarea propriu-zisă, ci numai pentru distribuirea preţului între aceştia; el trebuie făcut în termen de 4 săptămâni de la publicaţia de vânzare, pentru ca toţi creditorii interesaţi să aibă posibilitatea să-şi anunţe creanţele. **T. de o. al c.** este ţinut la dispoziţia publicului, orice persoană interesată putând face contestaţie cu privire la conţinutul lui. Eventualele contestaţii se adresează iniţial judecătorului, care va încerca să împace părţile; în caz de nereuşită, acesta înaintează contestaţia judecătoriei spre soluţionare.

TACITA RECONDUCTIO, reînnoirea contractului de locaţiune.

TACITĂ RECONDUCŢIE, reînnoirea unui contract pe o nouă perioadă de timp, prin efectul unei clauze potrivit căreia contractul se consideră reînnoit pe o nouă perioadă de timp dacă nici una din părţi nu l-a denunţat mai înainte de expirarea sa în termenul convenit. **T.r.** mai poate rezulta şi dintr-o împrejurare de fapt care se iveşte înainte de expirarea contractului sau continuă peste termenul acestuia şi care a fost determinată de părţi la încheierea contractului. Un contract mai poate fi reînnoit prin acordul tacit al părţilor, dedus din unele manifestări ale lor. Astfel, dacă locatarul rămâne în fapt în folosinţa locuinţei după expirarea termenului de închiriere stipulat şi plăteşte în continuare chiria, iar proprietarul nu se opune, atunci locaţiunea se consideră reînnoită. **T.r.** menţine clauzele contractului iniţial, operând prezumţia că părţile n-au modificat nimic din înţelegerea lor, deoarece n-au manifestat o voinţă contrară.

TANTUM DEVOLUTUM QUANTUM APPELLATUM, adagiu latin care defineşte principiul că instanţa de apel va soluţiona în limita a ceea ce s-a apelat. (D.R.)

TANTUM DEVOLUTUM QUANTUM IUDICATUM, adagiu latin care defineşte regula că efectul devolutiv al apelului priveşte numai ceea ce s-a judecat de către prima instanţă. (D.R.)

TARA. greutatea ambalajului în care se păstrează, se predă ori se transportă marfa sau greutatea vehiculului în care este încărcată marfa pentru transport şi care se scade din greutatea brută a mărfii pentru a afla greutatea netă. **T.** poate fi convenţională când este stabilită de părţi prin contract, legală, când este stabilită prin dispoziţii legale şi reală, când este dată, prin cântărire, de greutatea efectivă a ambalajului şi/sau mijlocului de transport.

TARIF. 1. Sumă de bani plătită pentru prestarea unui serviciu de către beneficiarul acestuia în favoarea prestatorului. **T.** pot fi stabilite fie sub forma unei sume forfetare pentru serviciul prestat, fie pe unitate de timp, de tip de operaţiune etc.; în cazul serviciilor cu caracter permanent, este întâlnit şi sub denumirea de abonament. 2. Listă sau catalog cuprinzând sumele unitare sau specifice care se percep pentru prestarea unor servicii, precum şi condiţiile care reglementează plata acestora.

TARIF VAMAL, tabel care cuprinde, după o anumită clasificare, produsele pentru care un anumit stat a stabilit perceperea de taxe vamale, precum şi nivelurile acestora.

TAXĂ, sumă achitată de către o persoană fizică sau o persoană juridică, de regulă pentru anumite servicii sau pentru dobândirea unui anumit drept din partea unor organe centrale sau locale ale administraţiei publice. Are rol fiscal, contribuind la formarea veniturilor bugetare naţionale sau locale. Se clasifică astfel: 1) **T.** antidumping se percepe suplimentar faţă de taxa vamală în vederea contracarării efectelor de mărire a competitivităţii produselor care fac obiectul importului prin practicarea de către statul exportator a politicii de dumping. 2) **T.** asupra valorii adăugate (T.V.A.), constituie: a) un instrument de ajustare fiscală la frontieră; b) un impozit general de consum care se percepe la fiecare stadiu al circulaţiei mărfurilor, dar nu la întreaga valoare a acestora, ci exclusiv asupra valorii noi adăugate a mărfii, la care se adaugă taxa vamală şi alte **t.** percepute anterior cu ocazia importului; 3) **T.** compensatorie, instrument fiscal cu caracter protecţionist; astfel de **t.** sunt impuse o ţară importatoare asupra produselor care beneficiază de subvenţii de export din partea ţării exportatoare, în scopul contracarării unui prejudiciu pe care îl pot înregistra una sau mai multe ramuri de producţie naţionale ca urmare a competitivităţii artificial sporite asigurate prin subvenţionarea produselor provenite din import; 4) **T.** consulară, **t.** percepută de către oficiile diplomatice sau consulare din străinătate, de regulă sub formă de sume forfetare, pentru anumite servicii prestate unor persoane fizice sau juridice din ţara în care îşi au sediul; 5) **T.** de acciză, impozit indirect perceput asupra unor produse, având drept scop realizarea unor venituri fiscale suplimentare; 6) **T.** de bursă, **t.** plătită de către membrii sau vizitatorii unei burse pentru dobândirea dreptului de a încheia tranzacţii la bursă, respectiv pentru a asista la efectuarea unor astfel de tranzacţii; 7) **T.** de canal, sumă plătită de către cărăuş sau de către alte persoane fizice ori juridice pentru dobândirea dreptului de a transporta anumite mărfuri printr-un canal maritim sau fluvial. Sumele sunt fie forfetare, fie variabile; ele se încasează de către autorităţile care administrează canalul respectiv şi sunt, îndeobşte, utilizate pentru construirea, întreţinerea ori amortizarea infrastructurilor necesare bunei desfăşurări a transportului prin canal; 8) **T.** de cheiaj, tip de **t.** portuară percepută pentru folosirea cheiurilor din port; 9) **T.** de doc, tip de **t.** portuară care trebuie plătită pentru utilizarea docurilor aflate în dotarea unui port; 10) **T.** de locaţie, taxă percepută de anumiţi comercianţi pentru întârzierea descărcării mărfurilor transportate pe uscat şi, în consecinţă, pentru imobilizarea mijloacelor

de transport şi/sau pentru depăşirea termenului de ocupare a căilor de transport; 11) **T.** de rescont, dobânda şi comisionul percepute de către banca de emisiune pentru operaţiuni de rescont de către băncile comerciale a unor cambii care au făcut anterior obiectul scontării. **T.** de rescont reprezintă, în fapt, costul creditului pe care banca de emisiune îl acordă băncilor comerciale pe perioada de timp existentă până la scadenţa efectivă a cambiilor rescontate; 12) **T.** de retorsiune, termen utilizat pentru determinarea generică a diverselor tipuri de **t.** introduse de către autorităţile unei ţări cu ocazia importului unor produse provenind dintr-o altă ţară, ca răspuns la unele măsuri fiscale sau de altă natură întreprinse de către aceasta din urmă. De obicei, în categoria **t.** de retorsiune sunt incluse **t.** antidumping, **t.** compensatorii, suprataxele la import etc.; 13) **T.** de scont, nivel al dobânzii şi comisionului plătite de către deţinătorul unei cambii cu ocazia scontării acesteia, pentru creditul pe care i-l acordă banca la care se efectuează scontarea pentru perioada de timp rămasă până la scadenţa cambiei. Astfel, cu ocazia operaţiunii de scontare, deţinătorul cambiei încasează suma înscrisă pe titlul de credit, mai puţin **t.** de scont; 14) **T.** în cascadă, tip de taxă care se aplică, la fel ca şi T.V.A., la fiecare stadiu al circulaţiei, însă, spre deosebire de aceasta din urmă, asupra întregii valori a mărfii; 15) **T.** portuară, categorie de **t.** care se percep pentru diferite servicii portuare sau pentru simpla utilizare a unui port. Sumele realizate din **t.** portuare sunt folosite fie pentru acoperirea cheltuielilor pe care le implică prestarea serviciilor respective, fie pentru dezvoltarea infrastructurilor portuare. Între principalele **t.** portuare se numără: **t.** de cheiaj, **t.** de doc, **t.** pentru bunkeraj, **t.** pentru dezvoltări portuare etc.; 16) **T.** statistică, tip de **t.** percepută în unele ţări cu ocazia importului, în scopul acoperirii cheltuielilor necesare pentru urmărirea statistică a fluxurilor comerciale; 17) **T.** vamală, impozit perceput de către organele abilitate asupra mărfurilor care trec frontierele vamale ale unei ţări. **T.** vamale pot fi clasificate după mai multe criterii: a) După obiectul impunerii, **t.** vamale sunt: de import (aplicabile mărfurilor care intră în ţară), de export (percepute asupra produselor exportate) şi de tranzit (impuse asupra mărfurilor care tranzitează teritoriul vamal); b) după proveniența produselor, **t.** vamale pot fi: autonome, a căror utilizare este în scădere, aplicabile produselor provenind din ţări care nu beneficiază, în raporturile cu ţara importatoare, de tratamentul clauzei naţiunii celei mai favorizate şi fixate în mod autonom, unilateral, de către ţara importatoare; convenţionale, aplicabile produselor din ţări care beneficiază, în relaţiile cu ţara importatoare, de tratamentul clauzei naţiunii celei mai favorizate, fie în baza unor acorduri multilaterale, fie în baza unor acorduri încheiate bilateral şi având niveluri mai reduse faţă de **t.** autonome; preferenţiale, constând în scutiri sau reduceri de anumite proporţii ale **t.** vamale convenţionale aplicabile produselor sau anumitor categorii de produse. c) După modalităţile de percepere, **t.** vamale sunt: ad-valorem, exprimate în procente din valoarea mărfii; specifice, exprimate în unităţi monetare naţionale pe unitate de măsură; mixte sau combinate, exprimate printr-un nivel compus atât dintr-un element ad-valorem, cât şi dintr-un element specific. Nivelurile **t.** vamale în funcţie de mărfurile importate sau exportate se regăsesc în tarifele vamale naţionale.

TAXE DE TIMBRU, sume de bani pe care le datorează persoana ce promovează o cerere în faţa instanţei de judecată sau exercită o cale de atac. Prin plata **t. de t.** se acoperă o parte din cheltuielile făcute de stat pentru înfăptuirea justiţiei. **T. de t.** se plătesc anticipat de către partea care formulează o ce-

rere sau exercită o cale de atac; ele se percep nu numai pentru promovarea cererilor de chemare în judecată, ci şi pentru introducerea cererilor reconvenţionale şi a cererilor de participare a terţelor persoane în procesul civil. **T. de t.** se stabilesc pe baza unui tarif progresiv sau printr-o sumă fixă; se timbrează după o taxă progresivă acţiunile privind drepturi evaluabile în bani; acţiunile privitoare la drepturi nevaluabile în bani se timbrează cu o taxă fixă. Cererile privitoare la exercitarea căilor de atac se timbrează cu o taxă reprezentând jumătate din taxa aferentă cererii de chemare în judecată, dar numai în raport cu suma pentru care s-a promovat acea cale de atac. De la regula obligativităţii **t. de t.** legea instituie şi unele excepţii pentru acţiuni cum sunt: acţiunile privitoare la plata retribuţiei sau a altor drepturi rezultând din raporturi de muncă; acţiunile privind plata pensiei de întreţinere şi despăgubiri pentru vătămări corporale; acţiunile şi căile de atac exercitate de procuror; cererile de constituire de parte civilă în cauzele penale etc. **T. de t.** se plătesc anticipat prin virament, în numerar sau prin timbre mobile. Instanţele judecătoreşti nu pot înregistra cereri fără dovada achitării **t. de t.**; în mod excepţional instanţa poate acorda un termen pentru achitarea **t. de t.**; partea trebuie să fie încunoştinţată de obligaţia pe care o are în legătură cu plata **t. de t.** pentru a fi în măsură să depună suma corespunzătoare până cel mai târziu la primul termen de judecată; dacă reclamantul depune personal cererea, el va fi încunoştinţat direct asupra acestei obligaţii. Cererile care nu îndeplinesc condiţiile legale privitoare la plata **t. de t.** urmează să fie anulate de către instanţa de judecată. În scopul stabilirii cuantumului **t. de t.** partea are obligaţia de a indica în cuprinsul cererii sale valoarea obiectului acesteia.

TĂGĂDUIREA PATERNITĂŢII, înfiinţarea de către un bărbat a paternităţii copilului care i se atribuie, pe motiv că, deşi există împotriva lui o prezumţie legală de paternitate, copilul fiind fie născut, fie conceput în timpul căsătoriei mamei sale cu acel bărbat, este cu neputinţă ca el să fie tatăl acestuia.

TEMPUS REGIT ACTUM, legea în vigoare la un moment dat guvernează actul juridic.

TEORIA IMPREVIZIUNII, teorie potrivit căreia părţile care încheie un contract, cu executare succesivă, de lungă durată subînţeleg condiţia ca împrejurările economice să rămână aproximativ aceleaşi pe toată durata contractului ("clauza rebus sic stantibus"), aşa încât, dacă intervin modificări imprevizibile ale acestor împrejurări, care fac să crească considerabil valoarea relativă a prestaţiei uneia dintre părţi, rupând astfel echilibrul valoric al prestaţiilor reciproce stabilit cu ocazia încheierii contractului, partea afectată de aceste modificări va fi îndreptăţită să ceară fie revizuirea clauzelor contractului, pentru restabilirea acestui echilibru, fie rezilierea contractului.

TERMEN, eveniment viitor şi sigur, menţionat într-un act juridic în scopul de a întârzia executarea obligaţiei (**t.** suspensiv) sau de a face să înceteze efectele acelui act (**t.** extinctiv). Legea prezumă că **t.** suspensiv este stipulat în favoarea debitorului, dacă nu reiese altfel din clauza respectivă sau din natura contractului. Plata făcută de debitor înainte de împlinirea **t.** suspensiv este valabilă, astfel că nu mai poate cere restituirea ei. Debitorul nu poate să invoce beneficiul **t.** suspensiv dacă: a) debitorul a înregistrat o cerere de declanşare a procedurii reorganizării judiciare sau a lichidării judiciare ori i-a fost respinsă contestaţia formulată împotriva cererii creditorilor în acelaşi sens ori a expirat termenul pentru formularea unei atare contestări; b) a micşorat garanţiile pe care i le dăduse cre-

ditorului prin contract; c) nu a constituit aceste garanţii la care se angajase. Din punct de vedere procedural, poate fi distins **t.** de graţie (acordat de instanţă în scopul ca debitorul să-şi poată îndeplini obligaţia restantă până la expirare) şi **t.** de drept, prevăzut de părţi în cuprinsul contractului sau fixat de o dispoziţie legală.

TERMEN CERT, termen căruia i se cunoaşte dinainte momentul exact al împlinirii. Sunt **t.c.** cele stabilite la o anumită dată calendaristică; la expirarea unui număr precis de ani, luni, zile sau ore, ca şi cele legate de moment astronomic previzibil cu exactitate.

TERMEN CONVENŢIONAL, termen stabilit prin convenţia părţilor. Poate fi precis sau neprecis, suspensiv sau extinctiv; părţile pot fixa un singur termen (suspensiv) de executare sau mai multe termene succesive. **T.c.** poate fi stabilit cu ocazia încheierii contractului sau printr-o convenţie ulterioară; părţile, de comun acord, pot modifica **t.c.** stabilit de ele; instanţa poate modifica indirect **t.c.** acordând debitorului un termen de graţie (nu însă şi în materie comercială). **T.c.** poate fi modificat şi pe cale legislativă, printr-un moratoriu legal (în cazul termenului suspensiv) sau printr-o prorogare legală (în cazul termenului extinctiv).

TERMEN DE APEL, interval de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a apelului. Este un termen imperativ, legal şi absolut. **T. de a.** este de 15 zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel. **T. de a.** se calculează pe zile libere (nu se ia în calcul nici ziua în care el începe să curgă şi nici ziua în care el se împlineşte). Daca **t. de a.** se sfârşeşte într-o zi de sărbătoare legală sau când serviciul este suspendat, el se va prelungi până la sfârşitul primei zile de lucru următoare. Acesta este **t. de a.** de drept comun, atât sub aspectul duratei, cât şi în privinţa momentului de la care curge termenul. Dreptul de a apela hotărârea primei instanţe se naşte din chiar momentul pronunţării acesteia dar pentru calcularea termenului de apel interesează comunicarea hotărârii. Nu este suficientă comunicarea numai a dispozitivului, ci hotărârea în întregime. Dovada comunicării hotărârii trebuie să rezulte din actul întocmit de agentul procedural, fără a exista posibilitatea completării cu probe extrinseci. În anumite situaţii, expres prevăzute de lege, se aplică principiul echipolenţei (ecihvalenţei), în sensul că un alt act de procedură înlocuieşte comunicarea hotărârii. Mai întâi **t. de a.** curge chiar dacă hotărârea a fost comunicată o dată cu somaţia de executare. Această dispoziţie îşi găseşte aplicare în special în cazurile în care hotărârea primei instanţe se bucură de execuţie vremelnică, dar se poate întâmpla ca, în mod eronat, hotărârea să fi fost învestită cu formulă executorie, deşi era nedefinitivă. Deşi comunicarea hotărârii se face într-un alt scop aceasta determină şi momentul la care începe să curgă termenul de apel. Dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socoteşte comunicată de la data depunerii cererii de apel. Legea prezumă că introducerea apelului înainte de comunicarea hotărârii echivalează cu luarea ei la cunoştinţa, astfel încât, din acel moment, partea mai are la dispoziţie un termen de 15 zile pentru a putea introduce un nou apel, în eventualitatea că primul a fost neregulat introdus. **T. de a.** începe să curgă şi împotriva părţii care a cerut comunicarea, de la data când a cerut-o. Astfel legea prezumă luarea la cunoştinţă de cuprinsul hotărârii de către partea care a cerut să se comunice hotărârea altei părţi din proces şi din acest moment va curge **t. de a.** Când partea cere să i se comunice ei hotărârea, prezumţia de cunoaştere a cuprinsului hotărârii nu mai operează, fiind necesară comunicarea. Cazurile de echipolenţă nu pot fi însă extinse

şi la alte împrejurări, ele fiind de strictă interpretare. Chiar dacă s-ar dovedi în fapt că partea a cunoscut hotărârea, aceasta nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării apelului. De exemplu, dacă o parte a introdus o cerere de îndreptare a unei erori materiale din cuprinsul unei hotărâri de primă instanţă (care nu i-a fost comunicată), aceasta nu face să înceapă curgerea termenului de apel, fiind necesară comunicarea. Introducerea unei contestaţii în anulare sau a unei revizuiri împotriva unei hotărâri de primă instanţă ce nu a fost comunicată părţii, în lipsa unui text de lege, nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării apelului. În susţinerea tardivităţii unui apel, intimatul nu ar putea dovedi că i-a comunicat el însuşi hotărârea apelantului, la o dată anterioară celei la care s-a făcut comunicarea de către instanţă, deoarece, actele de procedură se comunică din oficiu de către instanţă, etc. Alături de **t. de a.** de drept comun pot exista şi alte termene de apel speciale. Legea poate deroga sub aspectul duratei termenului (care ~~este mai mică sau mai mare de 15 zile~~), sub aspectul momentului de la care începe să curgă termenul de apel, fie sub ambele aspecte. Astfel: termenul de apel împotriva hotărârii prin care prima instanţă îşi declină competenţa curge de la pronunţare. Deoarece norma specială derogă numai sub acest aspect, înseamnă că durata termenului este cea de drept comun, deci de 15 zile; încheierea de asigurare a dovezilor pe cale principală poate fi atacată cu apel în termen de 5 zile, care curge de la pronunţare, dacă s-a dat cu citarea părţilor, respectiv de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea părţilor; încheierea de îndreptare a greşelilor materiale strecurate în cuprinsul unei hotărâri de primă instanţă este susceptibilă de apel în termen de 15 zile de la pronunţare, dacă părţile au fost citate, iar dacă s-a dat fără citarea părţilor, de la comunicare; termenul de apel împotriva încheierii pronunţate în cadrul procedurii necontencioase curge de la pronunţare, pentru cei care au fost de faţă, iar pentru cei care au lipsit, de la comunicare; adjudecatarul poate să facă apel în termen de 10 zile de la data hotărârii prin care s-a respins creanţa; ordonanţa preşedinţială este supusă apelului în termen de 5 zile de la pronunţare, dacă s-a dat cu citarea părţilor şi de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor; în materie de divorţ termenul de apel este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii; o serie de termene speciale sunt prevăzute şi în Codul comercial. Pentru procuror, termenul de apel curge de la pronunţarea hotărârii, cu excepţia cazurilor în care procurorul a participat la judecarea cauzelor, când termenul curge de la comunicarea hotărârii. În principiu termenul de apel este continuu, deci curge de la prima până la ultima zi fără a fi întrerupt, nici chiar în cazul celor lipsiţi de capacitate de exerciţiu, deoarece aceştia sunt apăraţi prin reprezentanţii lor legali. Legea prevede totuşi 3 situaţii în care ~~termenul de apel poate fi întrerupt.~~ **~~T. de a.~~** se întrerupe prin moartea părţii care are interes să facă apel. În acest caz, pentru a se uşura situaţia părţii ce a avut câştig de cauză în faţa primei instanţe, în vederea curgerii unui nou termen de apel, se face o singură comunicare, la ultimul domiciliu al defunctului, pe numele moştenirii, fără a se arăta numele şi calitatea fiecărui moştenitor. Însă, pentru moştenitorii lipsiţi de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă ori dispăruţi, precum şi în caz de moştenire vacantă, termenul de apel curge din ziua în care se va numi tutorele, curatorul sau administratorul provizoriu. **T. de a.** se întrerupe şi prin moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea hotărârii primei instanţe, urmând să se facă o nouă comunicare părţii, la domiciliul ei, dată de la care va reîncepe să curgă termenul de apel. Legea nu acoperă situaţia

în care partea a fost reprezentată prin mandatar la judecata în primă instanţă şi s-a pronunţat o hotărâre într-o materie în care **t. de a.** curge de la pronunţare, iar înainte de a declara apel, mandatarul decedează. Într-o astfel de situaţie, partea interesată ar urma să invoce decesul mandatarului ei ca un motiv temeinic, ce justifică repunerea în termenul de apel. De asemenea, partea care, dintr-o împrejurare mai presus de voinţa ei, nu a putut exercita calea de atac a apelului are posibilitatea ca, în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării, să introducă apelul, arătând şi motivele împiedicării. Neexercitarea apelului înăuntrul termenului prevăzut de lege se sancţionează cu decăderea, partea interesată nemaiputând folosi calea de atac. Excepţia de tardivitate a apelului poate fi invocată de partea interesată, procuror sau de către instanţă din oficiu. (D.R.)

TERMEN DE DECĂDERE, interval de timp înăuntrul căruia titularul unui drept subiectiv este obligat să-şi exercite acel drept, sub sancţiunea stingerii dreptului respectiv. **T. de d.** are ca efect pierderea dreptului subiectiv însuşi; acest termen nu poate fi suspendat sau întrerupt şi este incompatibil cu repunerea în termen.

TERMEN DE GRAŢIE, beneficiu acordat debitorului, prin hotărârea pronunţată asupra fondului, pentru executarea obligaţiei sale la o anumită dată sau în mod eşalonat. **T. de g.** constituie o înlesnire de plată pe care instanţa o poate acorda debitorului în situaţii bine justificate. Hotărârea prin care se acordă **t. de g.** urmează să fie motivată, pentru ca drepturile creditorului să nu fie nesocotite. **T. de g.** se poate acorda numai prin hotărârea pronunţată asupra fondului. **T. de g.** determină suspendarea executării silite până la împlinirea datei stabilite prin hotărârea pronunţată asupra fondului; până la împlinirea termenului este însă posibilă efectuarea unor acte de conservare asupra patrimoniului celui urmărit. **T. de g.** nu poate fi acordat debitorului în următoarele împrejurări: dacă bunurile sale se vând după cererea altui creditor; dacă este în stare de insolvabilitate îndeobşte cunoscută; dacă prin fapta sa a micşorat garanţiile date prin contract creditorului sau dacă nu a îndeplinit garanţiile făgăduite. Legea îi acordă creditorului dreptul de a solicita continuarea executării silite şi înainte de împlinirea **t. de g.**, dar numai în următoarele situaţii: dacă debitorul a dispărut; dacă urmăritul risipeşte averea sa mobilă şi imobilă; dacă alţi creditori execută hotărâri asupra averii debitorului; dacă prin fapta sa debitorul a micşorat garanţiile date creditorului sau n-a dat garanţiile promise ori încuviinţate sau este în stare de insolvabilitate îndeobşte cunoscută. În asemenea împrejurări creditorul poate solicita instanţei să constate decăderea urmăritului din beneficiul **t. de g.** şi să ordone executarea hotărârii judecătoreşti; instanţa va statua asupra cererii la un termen scurt, cu citarea părţilor. În materie comercială nu se poate acorda **t. de g.**.

TERMEN DE JUDECATĂ, dată stabilită de instanţă pentru dezbaterea litigiului în şedinţă publică. Primul **t. de j.** se stabileşte de preşedintele instanţei sau de judecătorul de serviciu odată cu înregistrarea cererii de chemare în judecată; termenele ulterioare sunt fixate de completul de judecată. **T. de j.** se stabilesc de instanţă ori de câte ori cauza urmează să fie amânată. La **t. de j.** părţile nu sunt obligate să se înfăţişeze; instanţa este însă obligată să dispună citarea lor la toate termenele pe care le stabileşte, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege şi a cazului când ele au termenul în cunoştinţă.

TERMEN DE PERIMARE, perioadă de timp, prevăzută de lege, la îndeplinirea căreia o

pricină civilă sau comercială lăsată în nelucrare este declarată perimată. **T. de p.** este de un an în materie de judecată şi de şase luni în materie de executare. În materie comercială **t. de p.** este de 6 luni. **T. de p.** începe să curgă de la data ultimului act de procedură, întocmit de instanţă, prin care activitatea procesuală într-o anumită pricină civilă ori comercială, datorită ivirii unor împrejurări voite sau independente de voinţa părţilor, a fost oprită. **T. de p.** se calculează pe zile pline; ziua când începe şi ziua când se sfârşeşte se includ în calcul. Drept urmare, în măsura în care n-a operat o suspendare sau o întrerupere, **t. de p.** se împlineşte în ziua corespunzătoare celei din care a început să curgă. Constatarea perimării se face cu citarea părţilor.

TERMEN DE PRESCRIPŢIE, interval de timp în care, potrivit legii, neexercitarea unui drept la acţiune în sens material de către titularul său are ca efect stingerea acelui drept. **T. de p.** sunt generale şi speciale; cele generale sunt de 3 ani; cele speciale sunt: de 6 luni în ce priveşte dreptul la acţiune referitor la viciile ascunse ale unui lucru transmis sau ale unei lucrări executate (cu excepţia cazurilor când viciile au fost ascunse cu viclenie, când se aplică **t. de p.** general); **t. de p.** este de 2 ani în raporturile de asigurare (cu excepţia asigurărilor de persoane în care obligaţiile devin exigibile prin ajungerea la termen sau prin amortizare, în privinţa cărora primeşte aplicare **t. de p.** general); **t. de p.** este de 5 ani în ce priveşte executarea silită a impozitelor şi taxelor etc. Legiuitorul a menţinut termenul de 30 de ani pentru prescripţia dreptului la acţiune având ca obiect valorificarea unui drept de uzufruct, de uz de abizaţie, servitute sau superficie. **T. de p.** - spre deosebire de cel de decădere - este susceptibil de suspendare, întrerupere şi repunere în termen.

TERMEN DE RECURS, interval de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a recursului. Este un termen imperativ, legal şi absolut. **T. de r.** de drept comun este de 15 zile de la comunicarea hotărârii. Deşi fiind un termen legal el ar trebui să fie fix, legea îngăduie preşedintelui instanţei care primeşte cererea de recurs să prelungească termenul cu 5 zile, pentru a da posibilitatea recurentului de a face cererea, în cazul în care aceasta nu îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege. Legea consacră şi unele **t. de r.** speciale: hotărârea prin care se rezolvă conflictele de competenţă poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la pronunţare; hotărârea instanţei de apel de declinare a competenţei este susceptibilă de recurs în termen de 15 zile de la pronunţare; hotărârea de constatare a perimării cererii de chemare în judecată sau a apelului poate fi atacată cu recurs în termen de 15 zile de la pronunţare; împotriva ordonanţei de adjudecare se poate face recurs în termen de 40 de zile de la data transcrierii acesteia; în materia divorţului **t. de r.** este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii. Se regăsesc şi cu privire la **t. de r.** cele trei cazuri de echipolenţă: comunicarea hotărârii odată cu somaţia de executare; hotărârea se socoteşte comunicată de la data depunerii cererii de recurs; **t. de r.** începe să curgă şi împotriva părţii care a cerut comunicarea, de la data când a cerut-o. Nerespectarea **t. de r.** atrage sancţiunea decăderii părţii din dreptul de a mai exercita recursul, hotărârea devenind irevocabilă pe data expirării **t. de r.**. Excepţia de tardivitate a recursului poate fi invocată de orice parte interesată, procuror sau de instanţă din oficiu, în orice stare a recursului. (D.R.)

TERMEN DE REVIZUIRE, interval de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a apelului. Este un termen imperativ, legal şi absolut. **T. de r.** este, de regulă, de

1 lună şi se calculează astfel: în situaţiile avute în vedere de art. 322 pct. 1,2 şi 7 alin. 1. C. proc. civ. de la comunicarea hotărârilor definitive, iar când hotărârile au fost date de instanţa de recurs după evocarea fondului, de la pronunţarea ultimei hotărâri; în situaţia avută în vedere de art. 322 pct. 3 C. proc. civ., de la cel din urmă act de executare săvârşit în procedura concretă de executare silită pornită de creditor pentru recuperarea bunului la a cărui predare a fost obligat debitorul prin hotărâre; în cazul prevăzut de art. 322 pct. 4 C. proc. civ., din ziua în care partea a luat cunoştinţa de hotărârea instanţei penale de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului, ori de hotărârea care a declarat falsitatea înscrisurilor (când însă constatarea infracţiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală), termenul de 1 lună se calculează de la data când partea a luat cunoştinţa de faptul că acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare sau nu mai poate fi exercitată; în situaţiile avute în vedere de art. 322 pct. 6 C. proc. civ. de la comunicarea hotărârii definitive către stat ori către celelalte persoane juridice de drept public ori de utilitate publică, iar în cazul dispăruţilor şi al incapabililor, termenul de revizuire este de 6 luni şi curge de la întoarcerea dispărutului, respectiv de la dobândirea capacităţii; în situaţia avută în vedere de art. 322 pct. 8, **t. de r.** este de 15 zile şi se socoteşte de la încetarea împiedicării. (D.R.)

TERMEN EXTINCTIV, termen la împlinirea căruia obligaţia se stinge pentru viitor, menţinându-se însă efectele produse până în momentul împlinirii **t.e.**. **T.e.** poate fi legal sau convenţional; el poate fi modificat prin acordul de voinţă al părţilor sau pe cale legislativă, prin prorogare legală. În cazul unor contracte cu executare succesivă, legea permite modificarea tacită a **t.e.**, prin lipsa de manifestare voinţei nici uneia dintre părţi de a pune capăt contractului la împlinirea termenului şi prin continuarea executării lui ulterioare.

TERMEN INCERT, constând într-un eveniment viitor care se va produce cu siguranţă, dar căruia nu i se cunoaşte dinainte momentul exact al împlinirii. Sunt, astfel, **t.i.**: moartea unei persoane; topirea zăpezii; primul îngheţ; culegerea recoltei; etc.

TERMEN ÎN CUNOŞTINŢĂ, procedeu procesual de încunoştiinţare directă a părţilor în şedinţa de judecată sau cu ocazia primirii cererilor prin care instanţa este sesizată despre data la care urmează să aibă loc viitoarele dezbateri judiciare în pricina în care acestea se judecă. Pentru ca darea **t. în c.** să fie posibilă este necesar ca partea să fie prezentă, personal sau prin mandatar, la fixarea termenului la care urmează să aibă loc înfăţişarea. Astfel: 1) partea care a fost prezentă la înfăţişare, în caz de amânare a judecăţii, nu va mai fi citată în tot cursul judecăţii, fiind prezumată a cunoaşte toate termenele ulterioare; 2) când reclamantul depune personal cererea de chemare în judecată şi este prezent la fixarea termenului de judecată, el va lua **t. în c.**. **T. în c.** nu operează în următoarele cazuri: a) de redeschidere a judecăţii după ce aceasta a fost suspendată; b) de repunerea cauzei pe rol după închiderea dezbaterilor, când instanţa găseşte că sunt necesare noi lămuriri; c) de chemare a părţii la interogator.

TERMEN LEGAL, termen prevăzut într-un text de lege. Toate **t.l.** constau, de regulă, din împlinirea unui anumit număr de ani, luni, zile sau ore de la momentul determinat al începerii curgerii lor. Un loc important între **t.l.** îl ocupă termenele procedurale acordate pentru săvârşirea diferitelor acte de procedură. **T.l.** pot fi termene de prescripţie sau termene de decădere; numai cele dintâi sunt susceptibile de suspendare, întrerupere şi repunere în termen.

TERMEN DE OPŢIUNE SUCCESORALĂ, termen de prescripţie înlăuntrul căruia moştenitorul îşi poate exercita dreptul de opţiune succesorală. **T. de o.s.** este de 6 luni şi începe să curgă de la data deschiderii succesiunii. Este acordat pentru ca moştenitorii să poată cunoaşte exact numărul şi calitatea celorlalţi moştenitori, întinderea masei succesorale, pasivul succesoral etc., având astfel posibilitatea să decidă, în cunoştinţă de cauză, asupra acceptării, a renunţării sau a renunţării retractării la succesiune. Dacă, datorită unor motive întemeiate, moştenitorul nu şi-a putut exercita în acest termen dreptul de a accepta succesiunea, instanţa judecătorească, la cererea celui îndreptăţit, îi poate prelungi acest termen cu încă cel mult 6 luni, de la data la care au încetat aceste motive. Cererea de repunere în termen se poate face numai în interval de o lună de la încetarea motivelor amintite. **T. de o.s.** nu curge împotriva celui lipsit de capacitate de exerciţiu, cât timp nu are reprezentant legal, şi nici împotriva celui cu capacitate de exerciţiu restrânsă, cât timp nu are cine să-i încuviinţeze actele. Dacă un minor vine la succesiune în concurs cu părinţii sau cu unul dintre aceştia, termenul va curge pentru minor numai de la data la care autoritatea tutelară i-a numit un curator. Termenul este acelaşi şi în situaţiile în care, prin testament, a fost instituit ca legatar universal sau cu titlu universal statul. **T. de o.s.** nu se aplică în cazul legatarilor particulari. Prin excepţie de la regulă, **t. de o.s.** nu curge de la data deschiderii succesiunii în următoarele situaţii: 1) în cazul declarării morţii prezumate a unei persoane, când acest termen se calculează, nu de la data stabilită prin hotărâre ca fiind aceea a morţii, ci de la data rămânerii definitive şi/sau irevocabile a hotărârii judecătoreşti respective; 2) în situaţiile în care termenul respectiv este modificat pe cale legislativă, şi când, în principiu, termenul modificat se va calcula de la data intrării în vigoare a actului normativ.

TERMEN PENTRU INTRODUCEREA CONTESTAŢIEI ÎN ANULARE, interval de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a contestaţiei în anulare. Legea distinge, în privinţa termenului de exercitare a contestaţiei în anulare, între hotărârile susceptibile de executare silită şi hotărârile care nu se aduc la îndeplinire pe cale de executare silită. Pentru hotărârile din prima categorie, contestaţia în anulare se poate face înainte de începerea executării şi în tot timpul ei, până la săvârşirea ultimului act de executare. Prin analogie cu termenul de exercitare a contestaţiei la executare, legea a stabilit ca moment final data ultimului act de executare. În această materie s-a renunţat la sistemul obişnuit pentru fixarea termenelor înăuntrul cărora pot fi exercitate căile de atac (un interval de timp care se calculează începând de la un anumit moment, de regulă, comunicarea hotărârii) şi s-a adoptat sistemul care fixează momentul limită până la care se poate introduce contestaţia, iar nu momentul de la care se calculează termenul de exercitare a contestaţiei în anulare. Spre deosebire de contestaţia la executare, care presupune începerea executării, urmând a fi respinsă ca prematură dacă a fost introdusă înainte de primul act de executare, contestaţia în anulare poate fi exercitată independent de orice executare silită. Cel din urmă act de executare este încheierea pe care instanţa va trebui să o dea, fără citarea părţilor, îndată ce va primi procesul-verbal de executare, constatând săvârşirea executării. Această încheiere, care în realitate succede executării propriu-zise, este considerată de lege ca făcând parte din procedura execuţională, astfel încât partea interesată, care a luat cunoştinţă de hotărâre chiar prin actele materiale de executare, va avea timp suficient pentru a se plânge pe calea

contestaţiei până la momentul întocmirii şi semnării încheierii respective de către completul de judecată. Numai că această încheiere nu se dă în toate cazurile, ci numai la executarea silită directă mobiliară sau imobiliară, la urmărirea silită mobiliară şi la urmărirea veniturilor unui imobil. În alte forme de executare silită, care nu se finalizează cu încheiere ultimul act de executare va fi reprezentat de un alt act de procedură. În cazul urmăririi silite imobiliare nu se mai dă încheierea ultimului act de executare, ci, instanţa de executare va da ordonanţa de adjudecare, împotriva căreia se poate face recurs în termen de 40 de zile de la transcriere. Termenul limită până la care poate fi introdusă contestaţia în anulare împotriva hotărârii judecătoreşti ce constituie titlu executoriu este data rămânerii irevocabile a ordonanţei de adjudecare. Nici în materia popririi nu se mai dă încheierea ultimului act de executare, deoarece poprirea nu se realizează prin intermediul executorului judecătoresc, ci este o procedură jurisdicţională. Deşi ordonanţa de poprire nu se comunică debitorului, acesta va lua conoştinţă de urmărire când va primi citaţia pentru termenul de validare a popririi şi va avea posibilitatea să atace cu contestaţie în anulare hotărârea ce se execută prin poprire, până la data rămânerii irevocabile a hotărârii de validare a popririi. Hotărârea de validare a popririi va putea fi atacată pe cale contestaţiei în anulare până în momentul plăţii întregii sume poprite sau, dacă sunt mai mulţi creditori, al distribuirii ei. În cazul în care poprirea nu este supusă validării, deci când are la început caracter executoriu, titlul ce se execută poate fi atacat prin contestaţie în anulare tot până la data ultimului act material de executare. Împotriva hotărârilor irevocabile care nu se aduc la îndeplinire pe cale de executare silită, contestaţia în anulare poate fi introdusă în termen de 15 zile de la data când contestatorul a luat cunoştinţă de hotărâre, dar nu mai târziu de un an de la data când hotărârea a rămas irevocabilă. Legiuitorul a adoptat sistemul unui termen dublu: un termen subiectiv de 15 zile, calculat cu începere de la data când contestatorul a luat cunoştinţă de hotărâre şi un termen obiectiv de un an socotit de la data când hotărârea ce se atacă a rămas irevocabilă. Aceasta din urmă este un termen limită, înăuntrul căruia partea interesată trebuie să cunoască hotărârea şi să exercite contestaţia în anulare împotriva acesteia. Momentul la care contestatorul a luat cunoştinţă de hotărâre poate fi dovedit, atât de contestator, cât şi de intimatul interesat să invoce tardivitatea, prin orice mijloc de probă. Intră în categoria hotărârilor nesusceptibile de executare silită acelea prin care s-a respins cererea de chemare în judecată, hotărârile pronunţate în materie de stare civilă, în cererile în constatare, în cererile privind anularea, rezoluţiunea sau rezilierea unui act juridic fără obligaţii de restituire, deciziile de casare intermediară. În practică, s-a stabilit că acest termen îşi găseşte aplicare şi în cazul în care hotărârea nu mai este susceptibilă de executare, deoarece prestaţia la care se referă a fost executată în fapt. Dacă partea a fost împiedicată, dintr-o împrejurarea mai presus de voinţa ei, să exercite în termen contestaţia în anulare, o poate introduce în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării, în acelaşi termen indicând şi motivele împiedicării. (D.R.)

TERMEN PENTRU INTRODUCEREA CONTESTAŢIEI LA EXECUTARE, interval de timp înăuntrul căruia se poate exercita contestaţia la executare. Legea stabileşte termenul în care se poate exercita contestaţia la executare: în tot timpul cât va ţine executarea; după ce îndeplinirea celui din urmă act de executare s-a săvârşit, nu se va mai primi nici o contestaţie asupra executării. Cel din urmă act de executare este încheierea pe care instanţa va trebui

să o facă, fără citarea părţilor, îndată ce va primi procesul-verbal de executare, constatând săvârşirea executării. Rezultă că legea nu prevede un termen fix, înăuntrul căruia se poate introduce contestaţia, ci arată doar că împotriva executării se poate face contestaţie în tot timpul cât va ţine executarea (ceea ce presupune că executarea silită a fost pornită) şi până la ultimul act de excutare. Aşadar, contestaţia se poate exercita în intervalul cuprins între primul act de executare şi ultimul act de excutare. În primul rând, trebuie stabilit ce se înţelege prin primul act de executare, deoarece o contestaţie la executare introdusă înainte de acest act ar urma să fie respinsă ca prematură. În literatura şi în practica judiciară se arată că primul act de executare diferă în funcţie de forma concretă de executare silită. 1) La executarea silită directă, primul act de executare l-ar constitui somaţia, întrucât ea este singurul act ce precede deposedarea debitorului. 2) În cazul urmăririi silite mobiliare, actul începător de executare l-ar reprezenta procesul-verbal de sechestru, ca de altfel şi în cazul urmăririi veniturilor unui bun imobil. 3) Ar mai avea caracterul de prim act de executare ordonanţa de poprire, precum şi comandamentul făcut în urmărirea silită imobiliară. S-a statuat că nu constituie un act începător de executare cererea de încuviinţare a executării silite, somaţia făcută în cadrul urmăririi silite mobiliare, cererea de înfiinţare a unui sechestru asigurător, precum şi încheierea de încuviinţare a acestei măsuri. Referitor la această problemă, se poate discuta dacă nu cumva cererea de executare constituie actul începător de executare. 1) În sprijinul acestei soluţii se poate aduce ca argument faptul că, pentru faza executării silite, cererea de executare are aceeaşi natură juridică precum cererea de chemare în judecată pentru prima fază a procesului civil (judecata); cum cererea de chemare în judecată declanşează judecata, tot aşa şi cererea de executare pune în mişcare executarea silită, deci face parte din această fază a procesului civil, fiind actul care începe procedura execuţională. 2) Un al doilea argument în favoarea acestei soluţii s-ar desprinde din prevederile art.16 din Decretul nr.167/1958, în sensul că primul alineat al acestui articol nu enumeră şi cererea de executare printre cauzele de întrerupere a prescripţiei, ci numai actul începător de executare (alături de recunoaşterea dreptului şi de cererea de chemare în judecată), însă alineatul următor se referă nu numai la cererea de chemare în judecată, ci şi la cererea de executare, ceea ce înseamnă că admite caracterul de act începător de executare al cererii de executare. Împotriva acestei soluţii s-ar putea folosi ca argument modul în care sunt redactate art.387 şi art.388 C. proc. civ., din care ar rezulta că somaţia este anterioară executării silite; cu atât mai mult cererea de executare, care premerge somaţiei, nu ar face parte din executarea silită propriu-zisă. Argumentul nu este convingător, întrucât consecvenţa ar impune ca el să fie utilizat şi atunci când este vorba de urmărirea silită imobiliară (art.387 C. proc. civ. se referă nu numai la somaţie, ci şi la comandament) sau la executarea silită directă. Cât priveşte ultimul act de executare, trebuie precizat că încheierea la care se referă art.403 C. proc. civ. nu se dă în toate formele de executare silită. Astfel, în cazul procedurilor de executare silită jurisdicţională, care nu se efectuează de către executorul judecătoresc, ci chiar de instanţa de executare, pe calea unei proceduri ce se sfârşeşte printr-o hotărâre, nu există nici o raţiune ca aceeaşi instanţă să verifice regularitatea îndeplinirii actelor de executare. Este vorba de procedura popririi şi procedura urmăririi silite imobiliare, cu privire la care nu se mai pronunţă încheierea, ulti-

mului act de executare, astfel încât o contestaţie la executare se poate introduce până la un alt moment, ce urmează a fi determinat în funcţie de anumite distincţii. În general, se admite că se poate exercita contestaţia la executare până la rămânerea definitivă a hotărârii de validare a popririi, respectiv până la definitivarea ordonanţei de adjudecare. În cazul popririi, soluţia propusă acoperă numai situaţia contestaţiilor la ordonanţa de poprire. Însă şi hotărârea de validare a popririi este susceptibilă de executare silită, astfel încât contestaţiile ce vizează executarea acestei hotărâri pot fi introduse până la un alt moment, care se determină în funcţie de calea de executare silită aleasă de către creditorii popritori sau intervenienţi, putând exista chiar încheierea ultimului act de executare. De asemenea, în cazul popririi asupra salariului sau altor venituri asimilate acestuia pentru sume datorate cu titlu de obligaţii de întreţinere, contestaţia la poprire se poate introduce în termen de 15 zile de la data primei plăţi făcute de către terţul poprit către debitorul poprit după punerea în executare a hotărârii (art.461[1] alin.3 C. proc. civ.). Şi în cadrul urmăririi silite imobiliare, unele contestaţii trebuie făcute înaintea zilei fixate pentru adjudecare sau chiar la termenul respectiv (art.522-525 C. proc. civ.), iar altele şi după definitivarea ordonanţei de adjudecare, până la închiderea tabloului de împărţeală prin încheierea procesului-verbal care constată creanţele ce au a se plăti şi trimiterea extrasului de pe tabloul de împărţeală la C.E.C. (art.564 şi art.566 alin.1 C. proc. civ.). De asemenea, ordonanţa de adjudecare rămasă irevocabilă este susceptibilă de executare silită directă, contestaţiile împotriva executării acesteia putând fi introduse până la încheierea ultimului act de executare. În principiu, în oricare dintre formele de executare silită, cel interesat poate să solicite repunerea în termenul de exercitare a contestaţiei la executare, dacă a fost în imposibilitate de a introduce în termen contestaţia datorită unei împrejurări mai presus de voinţa lui. Cererea de repunere în termen se face în termen de 15 zile de la data încetării împiedicării, în acelaşi termen urmând a se formula şi contestaţia la executare. Fiind un incident procedural, cererea de repunere în termen va fi soluţionată de instanţa competentă să judece contestaţia la executare. Dacă instanţa admite cererea, va pronunţa o încheiere interlocutorie şi va trece la judecarea contestaţiei. Când cererea de repunere în termen se respinge (ca neîntemeiată sau ca tardivă) se va pronunţa o hotărâre prin care se va respinge ca tardivă şi contestaţia la executare. Această hotărâre este supusă aceloraşi căi de atac ca şi hotărârea ce ar fi urmat să se pronunţe cu privire la contestaţie.

TERMEN PROCEDURAL, interval de timp recunoscut pentru exercitarea unor drepturi sau efectuarea unor acte sau, în care exercitarea altor drepturi sau efectuarea altor acte este oprită. Justificarea **t.p.** constă în: 1) interesul social care cere ca desfăşurarea în timp a procesului, judecare şi executare, să fie cât mai scurtă; 2) interesul părţilor de a li se acorda un timp util pentru a delibera asupra exercitării drepturilor şi îndeplinirii actelor pe care le au de făcut. În noţiunea de **t.p.** de regulă sunt incluse: atât termenele de prescripţie, cât şi termenele de decădere. Clasificarea **t.p.** se face după următoarele criterii: a) după modul de stabilire, **t.p.** sunt legale şi judecătoreşti: sunt legale cele stabilite în mod expres prin lege şi judecătoreşti cele fixate de instanţă în cursul judecăţii; b) după caracterul lor, **t.p.** sunt imperative şi prohibitive: sunt imperative cele care impun ca înlăuntrul lor anumite drepturi să fie exercitate sau anumite acte să fie îndeplinite, iar prohibitive cele care înlăuntrul lor anumite drepturi sau acte nu pot fi exercitate şi respectiv

îndeplinite; c) după sancţiunea nerespectării lor. **t.p.** sunt absolute sau relative: sunt absolute cele care au caracter de obligativitate atât pentru părţi cât şi pentru instanţă atrăgând, în caz de nerespectare, sancţiunea decăderii sau nulităţii, iar relative cele care, în cazul nerespectării lor, nu atrag sancţiuni procesuale. **T.p.** se mai caracterizează prin fixitatea şi continuitatea lor. Fixitatea înseamnă determinarea întinderii fiecărui **t.p.**. Excepţiile sunt de strictă interpretare. Continuitatea înseamnă scurgerea **t.p.**, în principiu, fără posibilitatea întreruperii sau suspendării, de la începerea şi până la împlinirea lor. În anumite situaţii, **t.p.** pot fi suspendate sau întrerupte.

TERMEN SUSPENSIV, termen până la împlinirea căruia executarea obligaţiei este suspendată. **T.s.** nu afectează existenţa obligaţiei, ci amână executarea ei. Obligaţia afectată de un **t.s.** devine exigibilă la împlinirea termenului. Neexecutarea obligaţiei la împlinirea **t.s.** atrage răspunderea debitorului pentru întârziere. **T.s.** poate fi indirect modificat de către instanţa de judecată, prin acordarea unui termen de graţie; nu se poate acorda termen de graţie în materie comercială. De asemenea, **t.s.** poate fi prelungit pe cale legislativă.

TERŢ, 1. (lato sensu), orice persoană, fizică sau juridică, alta decât părţile contractante. În principiu, contractul nu produce efecte faţă de **t.**, dar le este opozabil, în condiţiile legii; unele efecte ale contractului se produc şi faţă de anumite categorii de terţi, şi anume faţă de succesorii universali, succesorii cu titlu universal şi succesorii cu titlu particular ai părţilor, precum şi faţă de creditorii chirografari ai acestora (avânzi-cauză). 2. (stricto sensu), orice persoană, fizică sau juridică, alta decât părţile contractante, succesorii lor în drepturi şi creditorii lor chirografari; sunt numiţi şi terţi propriu-zişi. 3. (în materia răspunderii civile delictuale), orice persoană, alta decât făptuitorul pentru care aceasta este ţinută să răspundă, care a contribuit printr-o faptă proprie la cauzarea prejudiciului, într-un mod care-i angajează răspunderea fie direct, fie pe cale de regres.

TERŢ BENEFICIAR, persoană care, printr-o stipulaţie pentru altul, dobândeşte în mod direct calitatea de creditor al unui drept de creanţă faţă de promitent, fără a fi participat ca parte la încheierea contractului dintre acesta şi stipulant. **T.b.** trebuie să fie determinat în contract sau determinabil pe baza elementelor cuprinse în acesta.

TERŢ POPRIT, debitorul datornicului urmărit, de la care, prin mijlocirea popririi, creditorul urmăritor poate obţine plata creanţei sale, încasând direct sumele de bani datorate de acesta urmăritului. Întrucât poprirea este susceptibilă să asigure executarea unei creanţe şi asupra unor venituri viitoare, nu este necesar ca în momentul înfiinţării ei ori în acela al validării sale, terţul să fie debitorul datornicului; **t.p.** poate fi şi un debitor eventual al datornicului urmărit, el trebuind să plătească numai dacă, şi momentul în care, va avea o datorie faţă de debitorul poprit.

TESTAMENT, act juridic unilateral, gratuit, personal, solemn, pentru cauză de moarte şi esenţialmente revocabil, prin care o persoană numită testator dispune de patrimoniul său, integral sau parţial pentru timpul când nu va mai fi în viaţă şi prin care îşi exprimă ultima voinţă cu privire la persoana ori averea sa, ori la alte persoane. **T.** trebuie să fie în formă scrisă. Caracterele juridice ale **t.** sunt următoarele: 1) Este un act juridic, fiind deci necesar ca el să îndeplinească toate condiţiile de validitate cerute pentru un act juridic în general, precum şi cele specifice pentru **t.**; 2) Este un act juridic unilateral, fiind expresia voinţei unei singure persoane şi producând efecte numai în temeiul acesteia; 3) Este un act

personal, neputând fi încheiat prin reprezentare, ci numai de către însuşi testatorul; 4) Este un act solemn, validitatea sa fiind condiţionată de întocmirea în una dintre formele testamentare prevăzute de lege; 5) Este un act pentru cauză de moarte, deoarece este făcut în vederea faptului morţii testatorului şi îşi va produce efectele numai la data decesului acestuia; 6) Este un act juridic esenţialmente revocabil, testatorul putând reveni oricând asupra conţinutului său şi neputând renunţa valabil la acest drept de revocare. Conţinutul **t.** este alcătuit, de regulă, din legate, dar el poate cuprinde şi alte dispoziţii: a) sarcini impuse legatarului, a căror îndeplinire va reduce emolumentul succesiunii; b) dezmoşteniri; c) desemnarea unui executor testamentar care să urmărească aducerea la îndeplinire a clauzelor testamentare; d) revocarea totală sau parţială a unui testament anterior; e) o împărţeală de ascendent; f) recunoaşterea unui copil din afara căsătoriei; g) dispoziţii privitoare la înmormântare; etc. Din punct de vedere al condiţiilor de fond şi de formă pe care trebuie să le îndeplinească, se clasifică în: 1) **t.** ordinare; 2) **t.** privilegiate. Datorită cuprinsului **t.**, rezultă o serie de consecinţe: a) posibilitatea ca nu toate dispoziţiile testamentare să-şi producă efectele la aceeaşi dată; b) faptul că **t.** poate cuprinde unele legate nule, fără ca acest singur fapt să atragă şi nulitatea altora; c) faptul că revocarea expresă a unor dispoziţii dintr-un **t.** anterior rămâne valabilă şi îşi produce efectele, chiar dacă **t.** ulterior, în care este cuprinsă această revocare, nu poate fi executat.

TESTAMENT AUTENTIC, testament ordinar, autentificat în condiţiile prevăzute de lege de către notarul public. Constituie un **t.a.** şi dispoziţia de ultimă voinţă inserată într-un act autentic având alt obiect, dacă acest act este autentificat de către notarul public.

TESTAMENT COMUN, testament cuprinzând dispoziţiile de ultimă voinţă ale ambilor soţi. A fost utilizat în Ardeal până la extinderea, în 1943, a legislaţiei civile. Prin întocmirea unui **t.c.** nu se ajungea la crearea unei singure mase succesorale, cu privire la care dreptul de moştenire se naşte după decesul ambilor soţi, ci moştenitorii aveau chemare, separat, la moştenirea fiecăruia dintre aceştia.

TESTAMENT CONJUNCT, testament prin care două sau mai multe persoane - prin acelaşi înscris testează reciproc una în favoarea celeilalte sau toate împreună în favoarea alteia. **T.c.** este interzis de lege, fiind sancţionat cu nulitatea relativă, deoarece prin el se aduce atingere caracterului esenţialmente revocabil al legatelor.

TESTAMENT ÎNCHEIAT ÎN CAZ DE EPIDEMIE, testament privilegiat întocmit într-un loc izolat din cauza unei epidemii şi în lipsa unui notar public sau alt funcţionar. Testamentul se semnează de către testator, agentul instrumentator şi martori.

TESTAMENT MARITIM, testament privilegiat întocmit în timpul unei călătorii pe mare, de către un membru al echipajului vasului sau de către un călător, în faţa comandantului vasului său a înlocuitorului acestuia asistat de către ofiţerul intendent de bord sau de un înlocuitor al lui. **T.m.** se întocmeşte în două exemplare şi se datează. Se semnează de testator şi de agentul instrumentator.

TESTAMENT MISTIC, a se vedea *testament secret*.

TESTAMENT NUNCUPATIV, a se vedea *testament oral*.

TESTAMENT OLOGRAF, testament care este, în întregimea sa, scris în mod direct, datat şi semnat de mâna testatorului. **T.o.** poate fi scris de către testator cu orice instrument apt pentru aceasta, pe orice fel de material

şi cu orice fel de formulare, cu condiţia ca din aceasta să rezulte clar, neechivoc, intenţia sa. Data **t.o.** trebuie să cuprindă: ziua, luna şi anul în care a fost întocmit. Semnătura trebuie să fie cea obişnuită, a testatorului. **T.o.** care nu îndeplineşte aceste cerinţe este, de regulă, lovit de nulitate relativă. Această nulitate poate fi înlăturată dacă, prin utilizarea unor mijloace de probă, se pot face completările necesare. În cazul în care se contestă îndeplinirea condiţiilor de formă pentru validitatea **t.o.**, instanţa de judecată sesizată va proceda la verificarea de scripte. Conţinutul **t.o.** pierdut poate fi dovedit prin alte mijloace de probă numai dacă se stabileşte, în prealabil, că pierderea lui s-a datorat unui caz de forţă majoră.

TESTAMENT ORAL, testament făcut prin viu grai, frecvent utilizat în dreptul roman

TESTAMENT SECRET, testament scris de către testator sau de către o altă persoană, dar semnat de testator, închis şi sigilat de către un judecător în condiţiile prevăzute de lege, aşa încât să nu fie posibilă sustragerea şi înlocuirea sa frauduloasă.

TESTAMENT SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, a se vedea *testament olograf*.

TESTAMENTE ORDINARE, denumire dată testamentelor obişnuite, pentru întocmirea cărora este necesară nu numai îndeplinirea condiţiilor de fond cerute de lege pentru validitatea oricărui testament, ci şi a unor condiţii de formă, mai complicate decât acelea cerute pentru întocmirea testamentelor privilegiate. Sunt **t.o.**: testamentul olograf, testamentul autentic şi testamentul secret.

TESTAMENTE PRIVILEGIATE, testamente autentice simplificate, întocmite de persoane aflate în situaţii excepţionale, anume prevăzute de lege. **T.p.** sunt valabile numai dacă testatorul a decedat în împrejurarea excepţională respectivă. Sunt **t.p.**: testamentul militarilor; testamentul în caz de epidemie; testamentul maritim.

TESTAMENTUL MILITARILOR, testament privilegiat întocmit de către militari ori persoane asimilate acestora, aflate într-o situaţie excepţională de război (pe un teritoriu străin; în prizonierat; într-o încercuire fără comunicaţie cu exteriorul; în luptă cu o armată de invazie) şi în lipsa unui notar public sau alt funcţionar competent sau a posibilităţii de a apela la serviciile acestora. **T.m.** se întocmeşte în faţa ofiţerului comandant al unităţii, asistat de doi martori ori de medicul militar - şef al spitalului, asistat de comandantul unităţii militare, dacă militarul este rănit ori bolnav. **T.m.** se semnează de către agentul instrumentator, de către testator, precum şi de către cel puţin unul dintre martori, atunci când prezenţa lor e cerută, menţionându-se motivul care l-a împiedicat pe celălalt să semneze.

TESTATOR, persoana care a întocmit un testament.

TESTIS UNUS, TESTIS NULUS, "un singur martor, nici un martor", adagiu latin prin care se exprimă ideea că dovada făcută prin declaraţia unui singur martor nu este suficientă. Declaraţia unui singur martor poate totuşi avea valoare probatorie în măsura în care, având în vedere aspectele concrete ale cazului dat, ea este convingătoare şi se coroborează cu alte dovezi administrate.

TEZAUR, a se vedea *comoară*.

TIMPUL LEGAL AL CONCEPŢIEI, intervalul de timp în care se prezumă prin lege că a putut avea loc concepţia unui copil, avându-se în vedere data la care acesta s-a născut. A fost stabilit prin lege, plecându-se de la durata celei mai lungi (268 de zile) şi a celei mai scurte (186 de zile) gestaţii a unei fiinţe umane, la care s-a mai adăugat un anumit coeficient de siguranţă. Potrivit

legii **t.l. al c.** este intervalul cuprins între a 300 şi 180 zi dinaintea naşterii copilului în cauză. Acest termen se calculează "de la zi la zi", adică nu pe ore. La calcularea lui nu se ia în considerare ziua în care s-a născut copilul dar se ia în calcul ziua în care acest termen se împlineşte astfel încât **t.l. a c.** reprezintă un interval de 121 de zile. Serveşte la fundamentarea prezumţiei conform căreia tatăl unui copil este bărbatul cu care mama acestuia a avut relaţii sexuale în intervalul respectiv, atât la stabilirea paternităţii copilului din căsătorie constituind totodată şi temeiul celor două prezumţii legale de paternitate aplicabile copilului din căsătorie, cât şi stabilirea paternităţii copilului din afara căsătoriei.

TITLU ABSTRACT, înscris, având valoare juridică prin el însuşi, în care obligaţia leagă părţile independent de cauza ce a generat-o, astfel încât cauza, absenţa acesteia sau caracterul ei implicit nu influenţează în nici un fel existenţa ori valabilitatea obligaţiei (de ex. cambia).

TITLU CAUZAL, înscris care indică în cuprinsul său cauza şi care îşi poate produce efectele specifice, faţă de terţul posesor al titlului, numai dacă conţine o menţiune expresă a cauzei, aceasta din urmă constituind un element intern al obligaţiei. Numai titlurile care încorporează obligaţii cauzale sunt considerate că au un conţinut cauzal, ori material sau concret (de ex., acţiunile nominative, conosamentul etc.).

TITLU DE CREDIT, 1. (în materie civilă), document constatator al unei creanţe realizabile la împlinirea unui termen; se poate transmite de la o persoană la alta prin cesiune de creanţă, cesionarului putându-i-se opune de către debitorul cedat toate excepţiile pe care acesta din urmă le putea opune cedentului. 2. (în materie comercială), document constatator al unor operaţii de credit, care conferă posesorului său posibilitatea exercitării drepturilor ce derivă din asemenea operaţii şi de a transmite prin acte juridice acele drepturi în beneficiul altor persoane. La **t. de c.** dreptul este încorporat în document, care dobândeşte astfel caracterul de hârtie-valoare, şi poate fi obiect al dreptului de proprietate, al altor drepturi reale, precum şi al anumitor operaţii juridice; dreptul şi documentul se află într-o strânsă legătură, aşa încât invocarea şi exercitarea dreptului poate fi făcută numai dacă titlul şi-a păstrat existenţa sa materială, şi numai de către persoana care se află în posesia acestuia din urmă. Dreptul de creanţă încorporat în document se detaşează de operaţia juridică în care s-a născut, creând aparenţa că ar izvorî din document. **T. de c.** se caracterizează prin: a) formalism: existenţa unui înscris este de esenţa titlului; înscrisul în această materie este constitutiv de drepturi prin el însuşi, dreptul exprimat în titlu neputând să existe fără documentul respectiv, neputând să fie transmis decât dacă se remite înscrisul, sau să fie realizat de o altă persoană decât aceea care se află în posesia titlului; b) literalitate: existenţa, întinderea, natura şi modalitatea dreptului de creanţă încorporat în document, precum şi a obligaţiei corelative lui, sunt determinate exclusiv pe baza menţiunilor din cuprinsul documentului; atunci când voinţa reală nu concordă cu voinţa declarată în titlu, primează aceasta din urmă; conţinutul titlului nu poate fi combătut sau modificat invocându-se elemente pe care el nu le cuprinde, ci poate fi doar completat cu elemente la care face trimitere însuşi titlul; c) autonomie: fiecare posesor al unui **t. de c.** dobândeşte, în virtutea acestuia, un drept propriu, autonom, originar: obligatul din titlu poate opune celui care pretinde plata numai excepţiile ce rezultă din cuprinsul titlului sau cele personale posesorului actual, nu şi vreuneia dintre acelea care puteau fi opuse deţinătorilor precedenţi. **T. de c.** se

clasifică: a) după modul de circulaţie, în: titluri la purtător, titluri la ordin şi titluri nominative; b) după conţinut, în: titluri de credit propriu-zise, titluri reprezentative şi titluri de participaţie; c) după cauza lor, în: titluri cauzale şi titluri abstracte.

TITLU DE CREDIT PROPRIU-ZIS, specie a titlului de credit care îl îndreptăţeşte pe posesorul legitim la o prestaţie constând într-o sumă de bani, o cantitate de bunuri fungibile sau mărfuri determinate prin gen. Din această categorie fac parte: cambia, cecul, titlurile datoriei publice, obligaţiile emise de societăţile comerciale, poliţele de asigurare etc.

TITLU DE LEGITIMARE, înscris întocmit după modelul titlului de credit, caracterizat prin unele din însuşirile acestuia din urmă, dar şi printr-o serie de însuşiri proprii, datorită cărora nu este susceptibil de a fi considerat titlu de credit. Din categoria **t. de l.** fac parte: biletele de călătorie pe calea ferată, autobuze, troleibuze sau tramvaie; biletele de intrare la spectacole (teatru, operă, concert, cinematograf, manifestări sportive etc.); biletele de tratament balnear; biletele de loterie etc. Astfel de înscrisuri cuprind menţiunea prestării unor servicii ori a îndeplinirii unor obligaţii de consemnare de lucruri sau bani. Dreptul menţionat în titlu are un caracter cauzal şi urmează să fie exercitat numai de către persoana menţionată în titlu. În principiu, **t. de l.** nu sunt destinate să circule; ele nu conferă un drept autonom, ci probează doar existenţa unui raport juridic, servind pentru legitimare: posesia înscrisului face, până la proba contrară, dovada legitimităţii dreptului.

TITLU DE PROPRIETATE, orice act sau fapt juridic pe care se poate întemeia dreptul de proprietate ce îl are o persoană asupra unui bun.

TITLU EXECUTORIU, actul întocmit potrivit legii, de organele competente, care serveşte la pornirea executării silite şi la realizarea, pe această cale, a drepturilor recunoscute prin respectivul act. Legea dispune că nici o urmărire asupra bunurilor mobile sau imobile nu poate avea loc decât în virtutea unui **t.e.** sau a unei hotărâri date cu execuţie provizorie. Pot constitui **t.e.**: 1) hotărârile judecătoreşti; 2) actele autentice; 3) cambiile; 4) biletele la ordin; 5) cecurile; 6) procesul verbal de constatare a contravenţiei sau încheierea prin care organul administrativ competent a soluţionat plângerea împotriva acestuia; 7) contractul de vânzare-cumpărare, prestări servicii sau executarea de lucrări cu plata preţului în rate (H.G. 280/1990); 8) contractul de închiriere a locuinţelor din fondul locativ de stat etc. (D.R.)

TITLU LA ORDIN, înscris cuprinzând drepturi literale şi autonome ce pot fi exercitate numai de către o persoană determinată, care este beneficiarul iniţial sau acela căruia titlul i-a fost transmis de acesta prin gir. În cuprinsul titlului se inserează clauza "la ordin" sau o clauză asemănătoare, în virtutea căreia emitentul autorizează pe posesor să-l transmită altei persoane. Circulaţia **t. la o.** presupune pe lângă girul nominal şi tradiţiunea titlului; numai girul asociat cu posesia titlului face posibilă legitimarea şi deci exercitarea drepturilor ce decurg din acest titlu.

TITLU LA PURTĂTOR, înscris care se caracterizează prin faptul că în cuprinsul său se indică numai persoana debitorului şi întinderea obligaţiei acestuia, fără a se face vreo menţiune referitoare la creditor, titular al dreptului de creanţă fiind persoana care se găseşte în posesia înscrisului. **T. la p.** circulă prin simplă tradiţiune. Pentru ca un **t. la p.** să fie valabil, este necesar ca în cuprinsul său să se înscrie clauza "la purtător", datorită căreia voinţa debitorului subscriitor de a-şi îndeplini obligaţia faţă de purtătorul titlului devine neechivocă.

TITLU NOMINATIV, titlul de credit care se distinge prin aceea că indică persoana titulară a drepturilor ce rezultă din cuprinsul său şi se transmite pe calea cesiunii, a cărei înfăptuire necesită înscrierea unei menţiuni în acest scop pe titlu şi tradiţiunea titlului, ce este necesar noului titular pentru exercitarea dreptului. Indicând numele posesorului legitim, **t.n.** determină identitatea acestuia, ca persoană căreia îi aparţine exercitarea legitimă a drepturilor ce decurg din titlu; posesiunea titlului îndeplineşte numai funcţia de legitimare a posesorului, creditorul originar putându-se legitima doar în acest mod; el trebuie să exhibe titlul şi să-l restituie chitanţat. Cel care, prin efectul cesiunii, devine noul titular al unui **t.n.** se legitimează cu posesiunea titlului şi cu proba cesiunii înscrisă în titlu; în cazul în care cesiunea s-a făcut printr-un act separat, legitimarea posesiei noului titular trebuie probată şi prin acel act. Transmiterea unor **t.n.** necesită îndeplinirea şi a altor formalităţi (înscrierea transmiterii titlului în registrul societăţii emitente). Posesorul titlului are faţă de emitent un drept propriu.

TITLU REPREZENTATIV, înscris aparţinând categoriei titlurilor de credit care îl abilitează pe posesorul legitim la o cantitate de mărfuri sau produse ce se află în depozite, magazii, silozuri, docuri etc. sau sunt încărcate pe nave pentru a fi transportate; este denumit reprezentativ pentru că titlul se subrogă lucrurilor şi circulă în locul acestora, reprezentându-le. El conferă asupra lucrurilor pe care le reprezintă un drept real, calitatea de posesor al titlului dublând-o pe aceea de proprietar ce conferă un drept de dispoziţie asupra lucrurilor. Din această categorie fac parte: conosamentul, recipisa de depozit, warantul.

TITLU TRANSLATIV, 1. Orice act sau fapt juridic prin efectul căruia se strămută un drept real sau de creanţă din patrimoniul unei persoane în patrimoniul altei persoane. Pot constitui un **t.t.**: un contract de vânzare-cumpărare, de donaţie etc.; o cesiune de creanţă; moştenirea; etc. Nu au acest caracter actele juridice prin care se transmite numai folosinţa sau detenţia lucrului, cum este închirierea. 2. Înscrisul constatator al operaţiei juridice translative.

TITLUL SERVITUŢII, orice act juridic sau operaţie juridică ce serveşte ca temei de constituire a unei servituţi. Orice servitute se poate stabili prin titlu, iar unele dintre ele (cele neaparente, fie ele continue sau necontinue) nu se pot stabili decât în acest fel. Toate operaţiile juridice translative, din dreptul comun, pot constitui mijloace de stabilire sau de dobândire a unei servituţi, fie ele acte bilaterale sau unilaterale, fie cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Actul juridic de constituire a servituţii nu este supus nici unei reguli speciale de formă; el trebuie să respecte însă toate condiţiile stabilite de lege pentru categoria respectivă de acte. Dovada îndeplinirii acestor condiţii poate fi făcută prin orice mijloc de probă admis de lege.

TOLERAT, persoană care locuieşte, pe baza consimţământului chiriaşului, în locuinţa acestuia şi care, neavând un drept locativ propriu asupra acestei locuinţe, poate fi evacuată oricând la cererea locatarului principal.

TRADIŢIUNE, mod de dobândire a drepturilor reale, constând în simpla predare materială a obiectului. În actele juridice translative având ca obiect bunuri certe, dreptul real fiind transmis dobânditorului prin chiar încheierea acordului de voinţă, **t.** operează numai transmiterea posesiei lucrului; partea pusă în întârziere pentru îndeplinirea obligaţiei de a face **t.** lucrului va suporta riscurile pieirii fortuite a acestuia, afară dacă poate face dovada că lucrul ar fi pierit şi la dobânditor, dacă i-ar fi fost predat.

TRADUCĂTOR, persoană numită de instanţă pentru a traduce în limba română acte redactate într-o altă limbă ori pentru a reproduce în limba vorbită declaraţii, comunicări, concluzii etc., scrise sau spuse în proces într-o altă limbă ori într-un alt mod de comunicare care nu sunt cunoscute de instanţă. Activitatea **t.** se poate efectua prin traducere şi prin reproducere. a) Traducerea este redarea în limba română a înscrisurilor scrise într-o limbă străină; în procesul civil se recurge la traducerea înscrisurilor, ce pot servi ca mijloc de probă, numai în cazul în care partea adversă contestă exactitatea traducerii făcute de partea care le-a depus; b) Reproducerea constă în redarea în limba română a declaraţiilor, depoziţiilor, apărărilor etc. făcute în proces, oral sau în scris, într-o limbă străină sau într-un alt fel; reproducerea implică şi redarea către persoana în cauză, parte, martor, etc., a dezbaterilor care au loc în limba română, în limba străină sau în felul pe care aceasta îl înţelege. În ce priveşte condiţiile cerute pentru a fi **t.**, legea prevede că se vor aplica dispoziţiile privitoare la experţi. Obligaţiile **t.** sunt: de a se prezenta la citarea ce li se face şi de a îndeplini sarcina ce li s-a încredinţat. Cazurile de incompatibilitate sau de recuzare pentru **t.** sunt aceleaşi ca şi pentru experţi.

TRANSMISIUNE MORTIS CAUSA, a se vedea *transmisiune succesorală*.

TRANSMISIUNE PENTRU CAUZĂ DE MOARTE, a se vedea *transmisiune succesorală*.

TRANSMISIUNE SUCCESORALĂ, transmiterea către moştenitori a bunurilor succesorale şi a celorlalte valori rămase de pe urma defunctului. **T.s.** are drept caractere juridice: 1) este o transmisiune pentru cauză de moarte; 2) este o transmisiune cu caracter universal; 3) este o transmisiune cu caracter unitar; 4) este o transmisiune cu caracter indivizibil. În funcţie de latura patrimoniului la care se referă, **t.s.** este: a) activă; b) pasivă. După temeiul juridic pe baza căruia se efectuează, **t.s.** este: a) legală, atunci când patrimoniul defunctului se transmite succesorilor în virtutea legii; b) testamentară, când ea se realizează pe baza unui testament sau legat. Din punct de vedere al sferei sale, **t.s.** este: a) universală, când cuprinde întreg patrimoniul; b) cu titlu universal, dacă vizează doar o fracţiune determinată din acesta; c) cu titlu particular, atunci când are ca obiect bunuri sau drepturi individual determinate din patrimoniu. Cu unele excepţii, prin **t.s.** se transmit numai drepturile patrimoniale existente în patrimoniul titularului la data decesului.

TRANSMISIUNE SUCCESORALĂ CU TITLU PARTICULAR, transmisiune succesorală testamentară având ca obiect numai anumite bunuri sau drepturi determinate în mod individual ale defunctului. Dacă obiectul unei asemenea transmisiuni îl constituie un bun cert ori un drept real asupra unui astfel de bun, legatarul dobândeşte dreptul real respectiv chiar pe data deschiderii succesiunii, devenind succesor în drepturi cu titlu particular al defunctului; dacă însă obiectul transmisiunii îl constituie un bun determinat numai prin genul său legatarul dobândeşte, la data deschiderii succesiunii, numai un drept de creanţă împotriva persoanei obligate la executarea legatului, care devine debitor al legatarului. Dacă legatul a fost făcut sub condiţie suspensivă sau cu un termen suspensiv incert, legatarul dobândeşte dreptul asupra legatului, retroactiv, de la data deschiderii succesiunii din momentul îndeplinirii acelei condiţii sau a împlinirii acelui termen; dacă la data îndeplinirii condiţiei sau a împlinirii termenului legatarul era decedat, legatul devine caduc.

TRANSMISIUNEA CALITĂŢII PROCESUALE, transmiterea unor drepturi sau obligaţii de la părţile litigante la o persoană străină de

proces. Persoana asupra căreia s-au transmis drepturile şi obligaţiile va dobândi, după caz, calitatea procesuală activă sau pasivă, în funcţie de poziţia pe care a avut-o autorul său. **T.c.p.** poate fi: 1) Transmisiune legală, situaţie în care trecerea drepturilor sau obligaţiilor de la una dintre părţi către o altă persoană îşi are temeiul în lege. Aceasta poate avea loc în cazul succesiunii, împrejurare în care moştenitorii preiau calitatea autorului lor; calitatea procesuală nu poate fi transmisă, de regulă, în cadrul acţiunilor având un caracter strict personal. De asemenea, se poate realiza o **t.c.p.** şi în cazul reorganizării persoanelor juridice. 2) Transmisiune convenţională, situaţie în care trecerea drepturilor sau obligaţiilor de la una dintre părţi către altă persoană este determinată de acordul de voinţă al părţilor. O asemenea **t.c.p.** poate fi determinată de: 1) cesiunea de creanţă, care conferă cesionarului legitimare procesuală activă; 2) preluarea datoriilor, ce acordă aceluia către care s-au transmîs legitimare procesuală pasivă; 3) vânzarea bunurilor litigioase, care conferă dobânditorului legitimare procesuală activă sau pasivă, în funcţie de poziţia avută în proces de vânzător. După întindere **t.c.p.** se clasifică în: a) Transmisiunea universală sau cu titlu universal, ipoteză în care trec asupra unei persoane toate drepturile şi obligaţiile procesuale ale părţii; b) Transmisiunea cu titlu particular, situaţie în care asupra dobânditorului trec doar anumite drepturi şi obligaţii. Transmisiunea convenţională este totdeauna o transmisiune cu titlu particular. Persoana asupra căreia trec drepturile şi obligaţiile procesuale se substituie transmiţătorului; activitatea judiciară va continua, cu participarea celui care ia astfel locul reclamantului sau pârâtului. Actele procesuale îndeplinite anterior introducerii în proces a dobânditorului îi vor fi opozabile; actele ulterioare se vor întocmi în contradictoriu cu cel introdus în proces iar hotărârea ce urmează să se pronunţe îi va fi opozabilă.

TRANSMISIUNEA SUCCESORALĂ A OBLIGAŢIEI LEGALE DE ÎNTREŢINERE, transmisiune succesorală limitată numai la cazul în care persoana îndreptăţită la întreţinere este un minor, iar părinţii săi au murit, sunt dispăruţi sau sunt în nevoie. Are loc după cum urmează: a) moştenitorul cu vocaţie universală, care a acceptat moştenirea sub beneficiu de inventar va fi ţinut la executarea acestei obligaţii numai în măsura valorii bunurilor pe care le-a moştenit; b) dacă sunt mai mulţi moştenitori acceptanţi, obligaţia lor este solidară, creditorul putând urmări pe oricare dintre ei pentru întregul cuantum al întreţinerii; cel care a executat singur obligaţia are acţiune în regres împotriva celorlalţi pentru partea care-i revenea fiecăruia, proporţional cu valoarea bunurilor moştenite; c) dacă beneficiarul întreţinerii este şi el moştenitor al defunctului, creanţa sa cu acest obiect se stinge prin confuziune, deoarece el întruneşte şi calitatea de debitor şi pe aceea de creditor, până la concurenţa valorii bunurilor pe care le-a moştenit.

TRANSMITEREA OBLIGAŢIILOR, modificare a raporturilor juridice de obligaţie prin transferarea drepturilor creditorului asupra unei alte persoane, care devine creditor în locul său, ori prin transferarea obligaţiilor debitorului asupra unei alte persoane, care devine debitor în locul său. **T.o.** are loc, de regulă, cu ocazia decesului uneia dintre părţile raportului juridic de obligaţie, când drepturile şi obligaţiile acesteia se transmit prin succesiune moştenitorilor legali sau testamentari, precum şi cu ocazia reorganizării persoanelor juridice care sunt părţi în astfel de raporturi, când drepturile şi obligaţiile persoanei reorganizate trec, printr-o transmisiune universală sau cu titlu uni-

versal, asupra persoanei sau persoanelor juridice rezultate din reorganizare. **T.o.** se poate realiza şi în afara succesiunii sau reorganizării, prin mijloace specifice: cesiunea de creanţă şi subrogaţia personală. Nu constituie mijloace propriu-zise de transmitere a obligaţiilor novaţia şi delegaţia, căci prin acestea nu se transmite obligaţia existentă, ci se naşte o obligaţie nouă, având un alt debitor sau creditor, în locul obligaţiei vechi, care se stinge. Cesiunea de datorie nu se poate realiza direct nefiind reglementată de lege.

TRANZACŢIE JUDICIARĂ, învoiala părţilor, pentru stingerea procesului, consacrată printr-o hotărâre a instanţei, denumită hotărâre de expedient. Fiind un act de dispoziţie, pentru încheierea **t.j.** părţile trebuie să aibă capacitatea de a dispune de dreptul lor, iar în cazul tranzacţiei încheiate prin mandatar se cere o procură specială. Învoiala părţilor se înfăţişează în scris şi alcătuieşte dispozitivul hotărârii de expedient. Legea prevede totuşi posibilitatea ca la judecătorii, tranzacţia să fie înfăţişată de părţi în mod oral, în care caz se va încheia un proces-verbal care va fi trecut în dispozitivul hotărârii ce se va da. Instanţa este obligată să examineze conţinutul **t.j.** şi condiţiile în care a fost încheiată, putând respinge acea tranzacţie care urmăreşte un scop ilicit, fiind potrivnică legii, intereselor statului ori ale terţilor sau care este rezultatul unui viciu de consimţământ. Hotărârea care consfinţeşte **t.j.** nu poate fi atacată cu apel.

TRANZIT, trecere fără oprire sau cu scurte opriri, a mărfurilor sau persoanelor, printr-o ţară străină, în cursul transportului către destinaţia finală. Oprirea intervine când, pe parcurs, urmează a se schimba mijloacele de transport.

TRAS, debitorul care primeşte de la creditorul său (acesta fiind la rândul său debitor faţă de o altă persoană) mandat sau ordin, printr-un înscris numit cambie, să plătească acelei persoane, la scadenţa şi în locul arătat, suma datorată.

TRATĂ, denumire folosită de C. com. în forma sa iniţială spre a desemna cambia. L. 58/1934 a înlocuit denumirea de **t.** cu aceea de cambie.

TRĂGĂTOR, creditorul care, având concomitent şi calitatea de debitor în cadrul altui raport juridic, faţă de o altă persoană, dă ordin sau mandat propriului său debitor, printr-un înscris denumit cambie, să plătească acelei persoane suma datorată, la scadenţa şi în locul arătat.

TRIBUNAL, instanţa judecătorească constituită în fiecare judeţ, precum şi în municipiul Bucureşti. În circumscripţia fiecărui **t.** sunt cuprinse toate judecătoriile din judeţ sau din municipiul Bucureşti. **T.** judecă în primă instanţă cererile date prin lege în competenţa lor. **T.**, ca instanţă de apel, judecă apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în primă instanţă. **T.**, ca instanţă de recurs, judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii care, potrivit legii, nu sunt susceptibile de apel. **T.** judecă cererile de competenţa lor, în primă instanţă, în complet format din doi judecători, iar apelurile şi recursurile, în complet format din 3 judecători. **T.** poate avea una sau mai multe secţii, după natura proceselor; în cazul în care există o singură secţie, aceasta este mixtă. Numărul secţiilor **t.** este stabilit de ministrul justiţiei. Secţiile **t.** sunt conduse de câte un preşedinte de secţie. Vicepreşedintele instanţei este şi preşedintele uneia din secţii. (D.R.)

TRIMITERE ÎN POSESIE A MOŞTENITORULUI, a se vedea *moştenitor nesezinar*.

TULBURARE PRIN VIOLENŢĂ, orice fapt care presupune, opunere din partea adversarului şi care tinde la deposedarea posesoru-

lui. Violenţa poate să constea în acte fizice, materiale, sau în insulte, ameninţări, ori, în fine, într-o procedură abuzivă; se cere însă ca ea să prezinte o anumită gravitate prin raportarea la vârsta, sexul şi pregătirea celor vizaţi. Aprecierea ei constituie un atribut al instanţei de judecată şi trebuie făcută în funcţie de împrejurările concrete.

TUTELĂ, 1. Totalitatea reglementărilor legale privitoare la protecţia, de către altă persoană decât părinţii şi sub supravegherea, controlul şi îndrumarea autorităţii tutelare, a unor categorii de minori. 2. Activitate desfăşurată de către tutore şi de către autoritatea tutelară în legătură cu această protecţie. Instituirea **t.** are loc în situaţiile în care minorul este lipsit de îngrijirea ambilor părinţi, datorită faptului că aceştia: a) sunt morţi; b) sunt necunoscuţi; c) sunt decăzuţi din drepturile părinteşti; d) sunt puşi sub interdicţie; e) nu şi-au redobândit drepturile părinteşti asupra copilului lor firesc a cărui adopţie a fost desfiinţată. Instituirea **t.** se face prin decizie, de către autoritatea tutelară, din oficiu sau la sesizarea făcută de către: a) persoanele apropiate minorului, precum şi administratorii sau locatarii casei în care acesta locuieşte; b) serviciul de stare civilă, cu prilejul înregistrării morţii unei persoane, precum şi biroul notarului public cu prilejul constatării unei succesiuni; c) instanţele judecătoreşti, Ministerul Public şi Ministerul de Interne, cu prilejul pronunţării, luării sau executării unor măsuri privative de libertate; d) organele administraţiei publice, instituţiile de ocrotire, precum şi de către alte persoane. Termenul de sesizare a autorităţii tutelare despre existenţa unui minor aflat în situaţia de a fi pus sub tutelă este de cel mult cinci zile de la luarea în cunoştinţă a situaţiei acestuia. **T.** se caracterizează prin aceea că: 1) este o sarcină cu caracter social; 2) se exercită în interesul exclusiv al minorului; 3) este, în principiu, o sarcină gratuită; 4) se instituie de către autoritatea tutelară şi se exercită sub supravegherea, controlul şi îndrumarea acesteia; 5) prin drepturile şi obligaţiile pe care le instituie pentru tutore, prin climatul pe care îl realizează pentru minor, exercitarea ei trebuie să ţină locul părinţilor, să îndeplinească sarcinile şi funcţiile familiei acestuia.

TUTORE, persoană fizică numită prin decizia autorităţii tutelare pentru a îndeplini, sub supravegherea, controlul şi îndrumarea acesteia, sarcina tutelei cu privire la un minor sau cu privire la o persoană pusă sub interdicţie. Potrivit legii, poate fi numit tutore orice persoană majoră, cu excepţia celor expres prevăzute de lege ca neputând îndeplini această sarcină şi anume: 1) minorul sau cel pus sub interdicţie; 2) cel decăzut din drepturile părinteşti sau declarat incapabil de a fi tutore; 3) cel căruia i s-a restrâns exerciţiul unor drepturi politice sau civile, fie în temeiul legii, fie prin hotărâre judecătorească, precum şi cel cu rele purtări; 4) cel lipsit, potrivit legii speciale, de dreptul de a alege şi de a fi ales deputat; 5) cel care, exercitând o tutelă, a fost îndepărtat din aceasta; 6) cel care, din cauza intereselor potrivnice cu ale minorului, nu ar putea îndeplini sarcina tutelei. Dacă vreuna dintre aceste împrejurări se iveşte după numirea **t.**, acesta va fi îndepărtat. Persoana numită **t.** nu poate refuza această sarcină decât în cazuri justificate, prevăzute de lege: a) cel care are vârsta de 60 de ani împliniţi; b) femeia însărcinată sau mamă a unui copil mai mic de 8 ani; c) cel care creşte şi educă doi sau mai mulţi copii; d) cel care exercită o altă tutelă sau o curatelă; e) cel care, din cauza bolii, a infirmităţii, a felului îndeletnicirii, a depărtării domiciliului de locul unde se află bunurile minorului sau din alte motive întemeiate, nu ar putea îndeplini această sarcină în condiţii corespunzătoare. Persoana aflată în una dintre aceste situaţii este liberă să decidă dacă acceptă sau nu

sarcina tutelei. De asemenea, dacă o asemenea situaţie se iveşte ulterior, **t.** poate cere să fie înlocuit. În principiu, **t.** îşi îndeplineşte sarcina în mod gratuit; cu toate acestea, autoritatea tutelară poate acorda tutorelui o remuneraţie care să nu depăşească 10% din veniturile produse de bunurile minorului aflat sub tutela sa. În îndeplinirea sarcinii tutelei, **t.** are două categorii de obligaţii principale: 1) de a îngriji persoana minorului, adică de a creşte copilul, îngrijindu-se de sănătatea şi dezvoltarea lui fizică, de educarea, învăţătura şi pregătirea profesională a acestuia, potrivit cu însuşirile lui; 2) de a administra bunurile minorului şi de a-l reprezenta în actele civile, respectiv de a-i încuviinţa actele, după cum minorul este sub 14 ani sau a împlinit această vârstă. În afară de aceste obligaţii, tutorele este dator să prezinte anual autorităţii tutelare câte o dare de seamă despre modul cum a îngrijit de persoana minorului şi despre administrarea bunurilor sale, iar la încetarea tutelei ori la îndepărtarea sa din tutelă, să prezinte o dare de seamă generală în vederea descărcării sale de gestiune; el rămâne, şi după descărcarea sa, răspunzător pentru paguba pricinuită minorului prin culpa sa. La rândul său, tutorele celui pus sub interdicţie are obligaţia de a îngriji de persoana acestuia, spre a-i grăbi vindecarea şi a-i îmbunătăţi condiţiile de viaţă, întrebuinţând în acest scop veniturile şi, la nevoie, toate bunurile interzisului; de asemenea, el are obligaţia de a-i administra bunurile şi de a-l reprezenta în actele civile, în condiţiile prevăzute de lege pentru tutela minorului care nu a împlinit 14 ani.

UBI CESSAT RATIO LEGIS CESSAT LEX. unde încetează motivaţia legii încetează legea.

UBI EADEM EST LEGIS RATIO IBI EADEM LEGIS DISPOSITIO, unde există acelaşi motiv al legii, acolo este aceeaşi dispoziţie a legii.

UBI EADEM RATIO IBI EADEM SOLUTIO, unde este aceeaşi motivaţie, acolo este aceeaşi soluţie.

UBI EADEM RATIO IBI IDEM IUS, unde este aceeaşi motivaţie, acolo este aceeaşi jurisdicţie.

UBI EMOLUMENTUM, IBI ANUS; UBI PERICULUM, IBI ET LUCRUM CALLOCETUR, unde este folosul, acolo să se stabilească îndatorirea; unde este primejdia, acolo să se stabilească şi câştigul.

UBI IUS, IBI REMEDIUM, unde există drept, acolo există şi remediu.

UBI LEX NON DISTINGUIT, NEC NOS DISTINGUERE DEBEMUS, unde legea nu distinge, nici noi nu trebuie să distingem.

UBI MEAM REM INVENIO IBI EAM VINDICO, unde îmi găsesc bunul, acolo îl revendic.

UCENIC, persoană tânără care îşi însuşeşte o meserie lucrând sub îndrumarea unui meşteşugar. **U.** se află în supravegherea meşteşugarilor care sunt ţinuţi responsabili, în virtutea unei prezumţii legale relative de culpă şi de cauzalitate pentru faptele păgubitoare ale acestora.

ULTIMUL ACT DE EXECUTARE, actul procedural a cărui săvârşire marchează finalizarea procedurii executării silite. **U.a. de e.** este încheierea pe care instanţa o face, fără citarea părţilor, îndată ce primeşte procesul-verbal de executare constatând săvârşirea executării. Această încheiere se dă însă numai în trei situaţii: în cazul executării mobiliare directe; la executarea imobiliară directă; în ipoteza executării mobiliare indirecte. În primele două situaţii, executorul judecătoresc este obligat să depună procesul verbal constatând săvârşirea executării prin predarea silită a bunului către creditorul urmăritor, la secretariatul (grefa) judecătoriei, în termen de 24 de ore de la efectuarea executării; în ultima situaţie procesul verbal de executare va fi depus în 24 de ore de la efectuarea vânzării la licitaţie a bunurilor urmărite. Încheierea dată de instanţă pe baza acestui proces verbal nu este susceptibilă de a fi atacată cu recurs. În alte proceduri de executare, procedura nu se finalizează printr-o încheiere dată de instanţă, ci printr-un alt act procedural prevăzut de lege(bunăoară în cazul executării imobiliare indirecte, executarea ia sfârşit prin efectul ordonanţei de adjudecare, iar în cazul popririi cu validare, prin efectul hotărârii de validare etc.).

ULTIMUL DOMICILIU AL DEFUNCTULUI, locul unde persoana fizică şi-a avut locuinţa statornică sau principală până în momentul survenirii decesului ei. Dovada **u.d. al d.** se face cu certificatul de deces, cu actul de moarte pentru uz oficial sau cu hotărârea judecătorească de declarare a morţii, rămasă irevocabilă. În funcţie de **u.d. al d.** se stabileşte locul de deschidere a succesiunii şi competenţa notarului public care urmează a îndeplini procedura succesorală notarială; în cazul în care nu se cunoaşte **u.d. al d.** sau când defunctul a avut domiciliul în străinătate, competent va fi notarul public în raza căruia se găsesc principalele sale bunuri.

ULTRA VIRES HEREDITATIS, locuţiune latină care desemnează obligaţia moştenitorului de a plăti datoriile şi sarcinile succesiunii nu numai din activul succesoral, ci şi din bunurile sale proprii, atunci când pasivul succesoral depăşeşte activul. Moştenitorul este ţinut să răspundă **u.v.h.** numai în cazul acceptării pure şi simple a succesiunii.

UNILATERAL, caracterul unui act juridic care dă naştere unor obligaţii în sarcina unei singure părţi, ceea ce îl deosebeşte de actele cu caracter bilateral în care ambele părţi se obligă reciproc. Stricto sensu actul **u.** este opera unei singure voinţe, pe când contractul **u.** se formează prin voinţa am-

belor părţi, chiar dacă numai una din ele devine debitoarea celeilalte. În contractele **u.** nu se pune problema suportării riscurilor, nu poate exista rezoluţiune şi nu poate fi invocată excepţia non adimpleti contractus. Contractul **u.** poate fi oneros.

UNIVERSALITATE DE BUNURI, masă juridică de bunuri în care lucrurile sunt legate între ele astfel încât să constituie elemente ale unui ansamblu şi în această calitate de elemente ale masei sunt supuse aceloraşi reguli juridice. **U. de b.** pot să fie generale, cum este patrimoniul sau restrânse ca, de exemplu, un fond de comerţ.

URMĂRIRE SILITĂ, a se vedea *executare silită*.

URMĂRIREA BUNURILOR IMOBILE, a se vedea *executare silită imobiliară*.

URMĂRIREA BUNURILOR MOBILE, a se vedea: *executare silită mobiliară*.

URMĂRIREA FRUCTELOR PRINSE DE RĂDĂCINI, formă de executare silită, având ca obiect fructele şi recoltele prinse de rădăcini ce aparţin datornicului. Legea dispune că urmărirea acestor bunuri nu se poate face mai devreme de 6 săptămâni înaintea coacerii lor; în prealabil, debitorul trebuie să fie somat cu cel puţin două zile înainte de începerea urmăririi. Se mai cere, de asemenea, ca debitorul urmărit să fie proprietarul fructelor sau recoltelor (fie că este proprietar al fondului, fie că este numai uzufructuar), iar creditorul să posede un titlu executoriu (în caz contrar, fructele şi recoltele neculese pot fi sechestrate). Este necesar să fie vorba de fructe ce se produc periodic, susceptibile de a se reînnoi şi efectiv ataşate de sol. Dacă debitorul nu îşi achită datoria în termen de 2 zile, se va trece la urmărirea propriu-zisă, care se efectuează prin intermediul executorului judecătoresc. Aceasta, în prezenţa unui lucrător de poliţie sau a primarului, ori a doi martori majori, va întocmi procesul-verbal de urmărire care va cuprinde următoarele menţiuni: a) enunţarea titlului executoriu în virtutea căruia se face executarea; b) arătarea creditorului pentru lucrurile ce s-au indicat a se urmări, dacă o asemenea cerere s-a făcut; c) numele, prenumele şi domiciliul părţilor, al executorului judecătoresc precum şi al altor persoane care vor fi fost de faţă la urmărire; d) somaţia verbală făcută debitorului ca să plătească, precum şi răspunsul lui dacă a fost de faţă; e) descrierea obiectelor urmărite şi arătarea numărului şi calităţii lor, pe cât se va putea; f) arătarea locului, zilei şi orei când s-a făcut urmărirea, şi care va fi semnat de cei prezenţi la urmărire. În calitate de custode va fi numit pândarul comunei sau o altă persoană, având întâietate cea arătată de creditor; poate fi deci custode chiar şi debitorul urmărit. Originalul procesului-verbal de urmărire se va depune la instanţa de executare, iar câte o copie se va lăsa primarului comunei şi debitorului. Instanţa de executare va cita părţile, iar la termenul stabilit, în urma discuţiilor contradictorii, va hotărî respingerea urmăririi sau vânzarea fructelor aşa cum sunt prinse de rădăcini ori după ce vor fi culese. Se va fixa ziua în care va avea loc vânzarea, de preferinţă o zi de Duminică sau de bâlci. Vânzarea se poate ţine la faţa locului, la sediul instanţei, la bâlci sau târg. Vânzarea se va anunţa cu cel puţin 3 zile înainte, în comună la domiciliul debitorului şi la sediul instanţei. Ea se va face de către executorul judecătoresc, pe bani gata, în prezenţa primarului sau a ajutorului acestuia, chiar dacă debitorul, fiind chemat formal nu s-a prezentat. Dacă debitorul nu are alte mijloace de subzistenţă, instanţa de executare va dispune scoaterea din vânzare a cătimii fructelor necesare pentru hrana lui şi a familiei sale pe timp de o lună, cătimii nutreţului necesar pe timp de o lună pentru hrana animalelor ce nu se pot urmări, precum şi a seminţelor necesa-

re pentru semănat. Dacă sunt mai mulți creditori urmăritori, suma obținută din vânzare va fi distribuită de către instanța de executare. Instanța va da încheierea privind ultimul act de executare, în camera de consiliu, fără citarea părților. (D.R.)

URMĂRIREA VENITURILOR UNUI BUN NEMIŞCĂTOR, formă de executare silită prin intermediul căreia pot fi urmărite chiriile, arenzile și orice alte venituri ale unui imobil al cărui proprietar sau uzufructuar este debitorul, deci fructele civile, nu însă și cele naturale sau industriale. Pot fi urmăriți debitorii ce au venituri dintr-un bun imobiliar, în calitate de proprietar sau uzufructuar, dar și în calitate de chiriaș sau arendaș. Creditorul, în acest scop, va introduce o cerere la judecătoria locului situării imobilului, prin care va solicita sechestrarea veniturilor imobilului și citarea debitorului. Dacă are un titlu executoriu, nu se cere depunerea unei cauțiuni. Dacă este în posesia unui înscris sub semnătură privată recunoscut de către debitor sau a unui titlu executoriu, instanța va încuviința sechestrul pentru suma arătată în titlu, putând să-l oblige pe creditor la depunerea unei cauțiuni. Dacă înscrisul sub semnătură privată nu este recunoscut de debitor, cauțiunea va putea fi fixată la un sfert din suma urmărită. Când nu există un înscris, sechestrul va putea fi înființat numai printr-o hotărâre dată cu citarea părților și cu depunerea unei cauțiuni de o treime din suma urmărită. Fazele acestei proceduri execuționale sunt următoarele: 1) încuviințarea urmăririi (a sechestrului), care se face printr-o încheiere fără citarea debitorului, potrivit regulilor aplicabile în materie necontencioasă; 2) validarea urmăririi, care se face cu citarea părților, verificându-se existența creanței ce se execută, regularitatea aplicării sechestrului stabilindu-se și celelalte operațiuni concrete de urmărire silită cum ar fi: numirea unui gerant, drepturile acestuia, evacuarea totală sau parțială a debitorului din imobil etc.; 3) distribuirea veniturilor consemnate, prin care se realizează transferul creanței în favoarea creditorilor. După încuviințarea sechestrului, se va publica aceasta prin afișe la ușa instanței. Încheierea de încuviințare a sechestrului va fi transcrisă în registrele imobiliare ținute de judecătoria locului situării imobilului. Executorul judecătoresc se va deplasa la fața locului și va face un proces-verbal, care va cuprinde următoarele mențiuni: a) enunțarea titlului executoriu în virtutea căruia se face executarea; b) arătarea creditorului pentru veniturile ce a indicat a se urmări, dacă o asemenea cerere s-a făcut; c) numele, prenumele și domiciliul părților, numele executorului judecătoresc precum și al altor persoane care vor fi fost de față la urmărire; d) somația verbală făcută debitorului ca să plătească, precum și răspunsul lui dacă a fost de față; e) indicarea veniturilor urmărite; f) arătarea locului, zilei și orei când s-a făcut urmărirea. Veniturilor se adună pe seama creditorului, iar chiriași și arendași vor fi înștiințați de înființarea sechestrului, fiind totodată atenționați că sunt obligați să depună chiriile sau arenzile datorate la dispoziția instanței de executare. Instanța poate hotărâ ca tot venitul să se adune direct la C.E.C. sau va numi un gerant special, care să administreze bunul imobil și să încaseze veniturile acestuia, pe care le va depune la C.E.C., prin intermediul instanței de executare. De la data transcrierii sechestrului, vor fi lovite de nulitate orice închirieri sau arendări făcute de către debitorul urmărit și orice plăți de chirie sau arenzi primite de către debitor. Dacă debitorul nu are alte mijloace de trai decât veniturile sechestrate, instanța de executare va putea stabili ca o parte din aceste venituri să servească la întreținerea lui și a familiei lui în tot timpul cât va ține sechestrarea. Când debitorul ocupă el însuși, total sau parțial, imobilul al cărui

venit este pus sechestrat, instanţa de executare va putea să ordone ca el sa elibereze imobilul sau numai o parte din acesta, îndată ori la un termen fixat. Dacă s-a numit un gerant special, instanţa îl va obliga să depună o cauţiune, îi va fixa un salariu, care nu poate însă sa depăşească 10% din veniturile ce se vor încasa, îi va stabili felul şi limitele dreptului său de administrare. La sfârşitul fiecărui an, semestru ori trimestru, după cum va stabili instanţa de executare, gerantul va da socoteală de veniturile încasate şi cheltuielile făcute, înaintea instanţei, părţile fiind citate în acest scop. Gerantul va putea fi înlocuit pentru rea administrare, ori dacă nu dă socoteală la termenul fixat sau depăşeşte atribuţiile date de instanţă şi, eventual, obligat la despăgubiri. Dacă sunt mai mulţi creditori sechestranţi sau intervenienţi, instanţa de executare va împărţi veniturile sechestrate, în proporţie cu creanţele fiecăruia, iar creditorii cu drept de preferinţă vor fi plătiţi conform dreptului şi rangului lor. Sechestrarea veniturilor va înceta în următoarele cazuri: a) prin consimţământul creditorilor sechestranţi şi intervenienţi; b) prin plata creanţelor lor; c) prin adjudecarea silită a bunului imobil. Reiese aşadar că sechestrul nu încetează prin vânzarea de bună-voie a imobilului de către debitorul urmărit. Săvârşirea executării silite se constată de către instanţă, prin încheierea ultimului act de executare, care se dă în camera de consiliu, fără citarea părţilor. (D.R.)

URMĂRIT, a se vedea *debitor urmărit*.

URMĂRITOR, a se vedea *creditor urmăritor*.

UTERINI, fraţi sau surori având aceeaşi mamă, dar taţi diferiţi.

UTILIZATOR, parte în contractul de leasing care închiriază utilaje şi/sau echipament industrial de la o altă parte contractantă, denumită creditor, care la rândul ei le-a cumpărat în acest scop de la furnizor.

UZ, drept real principal care, fiind legat de persoana titularului, nu poate fi cedat şi nici ipotecat altor persoane şi ca atare nu este susceptibil de executare silită imobiliară. Neputând fi înstrăinat de către debitor, nu poate fi vândut la licitaţie publică de către creditorii titularului său. Fructele culese de către uzuar fiind destinate a fi consumate în natură de către uzuar sau putând fi înstrăinate de către acesta, în principiu, sunt susceptibile de urmărire silită, în măsura în care exced nevoilor titularului dreptului de uz; atunci însă când **u.** are caracter de întreţinere, urmărirea lor se va putea face numai în limitele prevăzute de lege.

UZANŢE COMERCIALE, practici stabilite în raporturile comerciale, impuse ca reguli de conduită participanţilor. (D.R.)

UZUAR, titularul dreptului de uz.

UZUCAPIUNE, mod de dobândire a proprietăţii şi a altor drepturi reale prin posedarea neîntreruptă a unui lucru în intervalul de timp prevăzut de lege. Ea constituie singura dovadă absolută a dreptului de proprietate: cel ce probează împrejurarea că a dobândit în acest mod lucrul este scutit de orice altă dovadă suplimentară. Se bazează pe următoarele motive: 1) de regulă posesia corespunde dreptului de proprietate, dar dovada acestui drept este dificilă, dificultate ce dispare în cazul în care acest drept a fost dobândit ca urmare a exercitării posesiei pe întreaga durată de timp prevăzută de lege; 2) certitudinea situaţiilor şi a raporturilor juridice necesită recunoaşterea de efecte juridice unei aparenţe îndelungate de proprietate create prin posesia prelungită în timp; 3) constituie o sancţiune împotriva vechiului proprietar care, manifestând lipsă de diligenţă, a lăsat timp îndelungat bunul său în mâna altei persoane. Pe această cale nu pot fi dobândite bunurile inalienabile (bunăoară cele aparţinând domeniului public). **U.** presu-

pune în mod necesar o posesie utilă; detenţia precară ori posesia viciată, oricât ar dura în timp, nu poate duce la dobândirea dreptului de proprietate. **U.** poate fi de 30 de ani sau, după caz, de 10-20 de ani când posesia a fost de bună-credinţă şi s-a întemeiat pe un just titlu. În primul caz, cel ce o invocă trebuie să dovedească că a posedat lucrul în timpul prevăzut de lege şi că posesia lui a fost utilă; regularitatea posesiei este prezumată de lege. În cel de-al doilea caz, ipoteza se referă numai la imobile, termenul de 10 ani priveşte situaţia când adevăratul proprietar locuieşte în circumscripţia tribunalului unde se află şi imobilul, iar termenul de 20 de ani priveşte situaţia în care acesta locuieşte în afara circumscripţiei respective; se cer două condiţii cumulative, anume: ca posesia să se întemeieze pe un just titlu şi să fie de bună-credinţă.

UZUCAPIUNEA SERVITUŢII, dobândirea unei servituţi prin posesia dreptului de servitute exercitată timp de 30 de ani. Sunt susceptibile de a fi dobândite pe această cale numai servituţiile continue şi aparente; nu pot fi uzucapate servituţiile continue neaparente, precum şi cele necontinue aparente. Odată cu uzucaparea dreptului de servitute se uzucapează şi modul ei de exercitare. Uzucapiunea de 10-20 de ani admisă pentru proprietate şi uzufruct în beneficiul posesorului cu just titlu şi bună-credinţă nu îşi găseşte aplicare în materie de servituţi. Calităţile şi condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească posesia servituţii spre a conduce la uzucaparea dreptului de servitute sau a modului ei de exercitare sunt cele stabilite prin regulile generale aplicabile în materia uzucapiunii. Pentru a fi posibilă uzucapiunea unei servituţi este necesară o încălcare a fondului vecin, care să constituie o uzurpare a drepturilor proprietarului fondului aservit.

UZUFRUCT, a se vedea *drept de uzufruct*.

UZUFRUCT CU TITLU PARTICULAR, drept de uzufruct constituit asupra unui bun determinat.

UZUFRUCT CU TITLU UNIVERSAL, drept de uzufruct care are ca obiect o fracţiune dintr-o universalitate de bunuri.

UZUFRUCT UNIVERSAL, drept de uzufruct care are ca obiect o universalitate de bunuri.

UZUFRUCTUAR, titularul dreptului de uzufruct sau de quasi-uzufruct; poate să fie o persoană fizică sau o persoană juridică. Înainte de intrarea în folosinţă **u.** este ţinut de două obligaţii şi anume: a) obligaţia de a proceda la inventarierea mobilelor şi la constatarea stării imobilelor; b) obligaţia de a prezenta o cauţiune. În timpul exercitării dreptului său, **u.** are următoarele obligaţii: 1) Să se folosească de lucru ca un bun proprietar; 2) Să aducă la cunoştinţa nudului proprietar orice încălcări ori uzurpări ale dreptului acestuia; 3) Să respecte şi să continue modul de folosire stabilit de proprietar; 4) Să suporte anumite cheltuieli şi sarcini ale lucrului (sarcinile obişnuite care se suportă din venituri, nu şi sarcinile având caracter extraordinar, care revin nudului proprietar). **U.** are următoarele drepturi: să ceară predarea în folosinţă a bunului, având la îndemână acţiunea confesorie (care este echivalentă acţiunii în revendicare a dreptului de proprietate); să se folosească de lucru în aceleaşi condiţii în care ar fi putut s-o facă proprietarul (fără însă a-i altera substanţa) şi să-i culeagă fructele; să cedeze beneficiul (emolumentul) dreptului său, rămânând în continuare titular al acestui drept şi totodată răspunzător faţă de nudul proprietar; să utilizeze acţiunile posesorii pentru apărarea dreptului său.

VACANȚĂ SUCCESORALĂ, situația juridică în care se găsește o succesiune vacantă.

VALIDARE, 1. Conferirea sau consolidarea validității unui act juridic lovit de nulitate, printr-un alt act juridic sau printr-un fapt juridic ulterior încheierii sale. Un act juridic lovit de nulitate absolută poate fi validat, pe cale de excepție, (bunăoară prin dispariția cauzei nulității sale: căsătoria încheiată cu încălcarea dispozițiilor privitoare la vârsta matrimonială a viitorilor soți nu va mai fi declarată nulă dacă, între timp, acela dintre soți care nu avea vârsta cerută pentru căsătorie a împlinit-o ori dacă soția a dat naștere unui copil sau a rămas însărcinată, împrejurări cărora legea le atribuie efectul de **v.** a căsătoriei nule; donația nulă pentru vicii de formă poate fi validată prin confirmare, ratificare sau executare voluntară de către moștenitorii donatorului). Un act juridic lovit de nulitate relativă este susceptibil de **v.** prin confirmarea sa de către partea ale cărei interese sunt ocrotite prin dispoziția legală încălcată la încheierea actului, precum și prin neintroducerea acțiunii în anulare înlăuntrul termenului legal de prescripție extinctivă. 2. Confirmarea, prin hotărâre judecătorească, a valabilității consemnațiunii prin care, în urma unei oferte reale, debitorul este liberat de obligația a cărei plată a fost refuzată nejustificat de către creditor. Hotărârea de **v.** rămasă irevocabilă consolidează efectul liberator al ofertei reale urmate de consemnațiune, întrucât obligațiile codebitorilor și fidejusorilor, ca și privilegiile și ipotecile care ar fi garantat creanța sunt definitiv stinse sau pierdute pentru creditor, chiar dacă debitorul și-ar retrage ulterior, cu consimțământul creditorului, suma consemnată.

VALIDAREA POPRIRII, operație juridică presupunând verificarea și confirmarea popririi printr-o hotărâre judecătorească care constituie titlul executoriu pentru creditor față de terțul poprit, ce devine astfel debitorul direct al creditorului popritor. **V.p.** poate fi cerută numai după ce creditorul a obținut titlul executoriu împotriva debitorului său. Astfel, în cazul popririi asiguratorii, **v.p.** se poate cere de îndată ce acțiunea asigurată s-a finalizat prin pronunțarea unei hotărâri executorii; atunci când poprirea se înființează numai după obținerea titlului executoriu, instanța fixează termen de **v.p.** ulterior emiterii ordonanței de poprire, comunicând terțului poprit, odată cu această ordonanță, și citația pentru termenul de judecare a validării. Pentru **v.p.** asiguratorie este competentă instanța care a înființat-o; înființarea ca și **v.p.** definitive, pe bază de titlu executoriu, intră în competență fie a instanței domiciliului sau sediului debitorului, fie a instanței de la domiciliul sau sediul terțului urmărit, la alegerea creditorului urmăritor. Cu ocazia **v.p.** instanța trebuie să stabilească raporturile reale dintre părți, ceea ce presupune verificarea faptului dacă creditorul a fost îndreptățit să înființeze poprirea, cuantumul exact al creanței, precum și dacă terțul poprit datorează în realitate debitorului urmărit suma poprită.

VALIDITATE, calitate a unui act juridic, de a avea o existență valabilă, de natură a-și putea produce efectele specifice recunoscute de lege.

VALOARE ASIGURATĂ, valoarea bunurilor care se ia în calcul cu ocazia încheierii unui contract de asigurare. În funcție de **v.a.** se stabilesc nivelurile despăgubirilor plătibile în cazul intervenirii riscurilor asigurate și se calculează în consecință primele de asigurare datorate asigurătorului de către asigurat; a se vedea și *contractul de asigurare*.

VALOARE FURNIZATĂ, creanță a beneficiarului față de trăgător, pe care acesta din urmă o plătește celui dintâi, remițându-i o cambie.

VALOARE ÎN VAMĂ, valoarea care servește ca bază de calcul pentru taxele vamale și constă în prețul de import al mărfii.

VĂZUT-PLĂCUT, clauză specială într-un contract de vânzare-cumpărare, prin stipularea

căreia vânzătorul este exonerat de răspunderea pentru viciile lucrului, prezumându-se că, acceptând clauza, cumpărătorul a luat cunoştinţă de calitatea reală a bunului cumpărat şi a acceptat-o ca atare, plătind preţul corespunzător.

VÂNZARE, a se vedea *contract de vânzare-cumpărare*.

VÂNZARE CU ARVUNĂ, varietate a contractului de vânzare-cumpărare conţinând o clauză de arvună ce are funcţie de garanţie şi/sau de dezicere.

VÂNZARE CU GRĂMADA, varietate a contractului de vânzare-cumpărare având ca obiect bunuri generice şi care se caracterizează prin faptul că preţul vânzării este stabilit global iar nu pe unitate de măsură; contractul este perfectat prin acordul de voinţă al părţilor, fără a mai fi nevoie de individualizarea lucrurilor de gen respective prin cântărire, numărare etc.; a se vedea şi *contract de vânzare-cumpărare*.

VÂNZARE CU PACT DE RĂSCUMPĂRARE, a se vedea *pact de răscumpărare*.

VÂNZARE DE DREPTURI DE CREANŢĂ, a se vedea *cesiune de creanţă*.

VÂNZARE DE DREPTURI LITIGIOASE, a se vedea: *cesiune de drepturi litigioase; retract litigios*.

VÂNZARE DE DREPTURI SUCCESORALE, a se vedea *cesiune de drepturi succesorale*.

VÂNZARE DUPĂ GREUTATE, NUMĂR SAU MĂSURĂ, varietate a contractului de vânzare-cumpărare având ca obiect bunuri de gen şi caracterizată prin faptul că transferă dreptul de proprietate la cumpărător şi trecerea riscurilor asupra sa are loc într-un moment ulterior încheierii contractului, şi anume atunci când bunurile vândute sunt individualizate prin cântărire, numărare, măsurare etc.; a se vedea şi *contract de vânzare-cumpărare*.

VÂNZARE PE GUSTATE, varietate a contractului de vânzare-cumpărare, utilizată pentru unele bunuri alimentare ce se desfac pe piaţă, fiind supusă unei condiţii suspensive potestative simple, în sensul că vânzarea este perfectată numai în momentul în care cumpărătorul, după ce a gustat din lucrul ce formează obiectul contractului, declară că acesta îi convine; a se vedea şi *contract de vânzare-cumpărare*.

VÂNZARE PE ÎNCERCATE, varietate a contractului de vânzare-cumpărare utilizată mai ales pentru produse tehnice, fiind supusă unei condiţii suspensive constând în rezultatul pozitiv al verificării calităţii şi funcţionării corespunzătoare a obiectului. La încheierea acordului de voinţă asupra vânzării, cumpărătorul îşi rezervă dreptul de a verifica, el însuşi sau printr-un specialist, dacă bunul corespunde destinaţiei sale şi parametrilor tehnici stabiliţi prin convenţia părţilor sau norme legale obligatorii. Cumpărătorul nu poate refuza bunul decât dacă acesta este, în mod obiectiv, necorespunzător, spre deosebire de vânzarea pe gustate, în cazul căreia bunul trebuie să corespundă şi gusturilor, subiective, ale cumpărătorilor. Contractul este încheiat şi proprietatea obiectului cumpărat trece asupra dobânditorului în momentul în care se cunoaşte rezultatul pozitiv al verificării. Potrivit legii, o serie de produse tehnice care se desfac în reţeaua comercială trebuie să fie în mod obligatoriu încercate în prezenţa cumpărătorului înainte de a-i fi eliberate. Rezultatul satisfăcător al acestei verificări nu înlătură însă obligaţiile de garanţie ale vânzătorului pentru buna funcţionare şi durabilitate şi, respectiv, pentru vicii ascunse; a se vedea şi *contract de vânzare-cumpărare*.

VÂNZARE PRIN CORESPONDENŢĂ, varietate a contractului de vânzare-cumpărare, care se încheie prin acceptarea comenzilor scrise ce-i sunt adresate de cumpărător urmată

de expedierea prin poştă a obiectelor comandate, al căror preţ este achitat de cumpărător, prin ramburs poştal, în momentul ridicării de la poştă a obiectelor ce i-au fost expediate potrivit comenzii sale.

VÂNZARE PRIN LICITAŢIE, varietate a contractului de vânzare-cumpărare, caracterizată prin faptul că bunul ce urmează a fi vândut este pus în vânzare în mod public şi prin respectarea unei proceduri speciale, fiind vândut aceluia dintre participanţii la licitaţie care oferă preţul cel mai mare. **V. prin l.** poate fi voluntară sau silită (judiciară). **V. prin l.** voluntară se realizează mai ales cu ocazia lichidării stării de indiviziune, când obiectul dreptului indiviz nu poate fi împărţit în natură, comod, şi nici unul dintre coindivizari nu poate sau nu vrea să-l ia în întregime, plătind celorlalţi contravaloarea părţilor ce li se cuvin; ea poate fi decisă de către copărtaş chiar dacă bunul ar fi comod divizibil; de asemenea, se poate realiza şi în alte cazuri decât lichidarea unei indiviziuni. **V. prin l.** este obligatorie şi se înfăptuieşte prin intermediul justiţiei atunci când printre copărtaşi se află incapabili sau atunci când ei nu se înţeleg asupra licitaţiei voluntare; de asemenea, este obligatorie în cazul executării silite asupra bunurilor debitorului care nu şi-a achitat datoria, precum şi în alte cazuri prevăzute expres de lege. Instanţa stabileşte data şi locul licitaţiei pe care le aduce la cunoştinţa debitorului şi a publicului prin afişare; licitaţia se desfăşoară sub conducerea unui agent al instanţei şi se încheie printr-o ordonanţă de adjudecare, care constituie titlul de proprietate al cumpărătorului. Atunci când se face în cadrul executării silite a unor creanţe ale statului, **v. prin l.** beneficiază de o procedură specială, simplificată.

VÂNZAREA LUCRULUI ALTUIA, situaţia distinctă de încheiere a unui contract de vânzare-cumpărare, de către un vânzător care nu are calitatea de proprietar al lucrului pe care îl vinde. Atunci când ambele părţi cunosc această împrejurare, contractul poate fi privit, în raport de conţinutul concret al voinţei părţilor, fie ca o promisiune de contract prin care vânzătorul se obligă să dobândească în viitor calitatea de proprietar al bunului şi să-l transmită cumpărătorului, fie ca o promisiune de a determina pe altul să ratifice vânzarea, fie ca o gestiune de afaceri etc. Atunci când părţile, sau cel puţin cumpărătorul, nu cunosc împrejurarea că vânzătorul nu este adevăratul proprietar al bunului pe care-l vinde, contractul este, în principiu, lovit de nulitate; practica judiciară consideră, de regulă, că e vorba de o nulitate relativă determinată de eroarea cumpărătorului asupra calităţii de proprietar a vânzătorului şi recunoaşte cumpărătorului dreptul la acţiune în anulare; dacă un bun comun este vândut de către unul dintre soţi sau unul dintre coproprietari, fără consimţământul celorlalţi soţi sau a celorlalţi coproprietari, nulitatea se întemeiază pe lipsa consimţământului unanim al coproprietarilor. În general, nulitatea **v.l.a.** se acoperă dacă, între timp, vânzătorul dobândeşte legal proprietatea lucrului vândut sau dacă vânzătorul obţine consimţământul soţului ori a celorlalţi coproprietari, sau ratificarea vânzării de către adevăratul proprietar. În cazurile în care nulitatea este relativă, adevăratul proprietar nu poate cere nulitatea vânzării, dar poate revendica lucrul de la dobânditor, câtă vreme acesta nu-i opune dobândirea cu bună-credinţă a lucrului mobil sau uzucapiunea lucrului imobil. Constatarea nulităţii sau anularea contractului de **v.l.a.** atrage repunerea părţilor în situaţia anterioară, respectiv obligaţia vânzătorului de a restitui preţul, atunci când cumpărătorul a fost evins; a se vedea şi *contract de vânzare-cumpărare*.

VÂNZARE-CUMPĂRARE, a se vedea *contract de vânzare-cumpărare.*

VÂNZĂTOR, persoană care, printr-un contract de vânzare-cumpărare, transmite altei persoane (cumpărător) dreptul de proprietate asupra unuia sau mai multor bunuri determinate sau un alt drept real ori de creanţă aflate în circuitul civil, în schimbul plăţii unei sume de bani numite preţ. **V.** trebuie să aibă capacitatea de exerciţiu deplină ori să fie, după caz, reprezentat sau asistat de părinţi sau de tutore şi să nu fie supus unei prohibiţii legale de a contracta; el trebuie să fie proprietarul bunului sau titular al dreptului transmis. Principala obligaţie care izvorăşte pentru **v.** din contractul de vânzare-cumpărare valabil încheiat este aceea de a transmite cumpărătorului dreptul de proprietate asupra bunului vândut sau alt drept real sau de creanţă care face obiectul vânzării. În regulă generală, această obligaţie se execută în chiar momentul încheierii contractului, când are loc transferul, de plin drept, al dreptului vândut. Părţile pot stipula însă, iar uneori legea dispune în mod imperativ, ca transferul dreptului să aibă loc într-un moment ulterior: în momentul individualizării bunurilor de gen vândute; la împlinirea termenului suspensiv convenit de părţi etc. În ambele cazuri, **v.** este obligat să predea bunul vândut în posesia cumpărătorului şi să-l păstreze până la predare; dacă părţile nu au convenit altfel, predarea imobilelor se face prin remiterea cheilor şi a titlului de proprietate, iar predarea mobilelor se face prin remiterea bunului în cazul mobilelor corporale sau prin remiterea titlului în cazul mobilelor incorporale. Bunurile certe se predau la locul şi în starea în care se află sau se aflau în momentul vânzării, cu toate accesoriile lor precum şi cu fructele din ziua vânzării şi până la predare; în cazul bunurilor generice, **v.** trebuie să predea la domiciliul său bunuri de calitate mijlocie, dacă nu s-a stipulat altfel în contract. **V.** trebuie să suporte cheltuielile predării, în timp ce cheltuielile preluării trebuie să fie suportate de către cumpărător. Dacă **v.** nu îşi execută, în mod culpabil, obligaţia de a preda bunul vândut, el poate fi constrâns la aceasta prin executare silită, iar la cererea cumpărătorului va trebui să suporte consecinţele rezoluţiunii contractului; el poate beneficia de un termen de graţie. **V.** are însă un drept de retenţie, putând refuza predarea bunului, până la plata de către cumpărător a preţului acestuia, dacă obligaţia de plată a preţului n-a fost afectată de un termen suspensiv. Pe lângă obligaţia de transmitere a dreptului şi de predare a bunului **v.** mai este obligat să garanteze pe cumpărător contra evicţiunii şi să răspundă pentru viciile ascunse ale bunului vândut. Pe de altă parte, **v.** este îndreptăţit să ceară rezoluţiunea contractului de vânzare-cumpărare în cazurile în care cumpărătorul nu-şi execută în mod culpabil obligaţiile asumate; cu autorizarea prealabilă a instanţei şi după punerea cumpărătorului în întârziere **v.** poate consemna în depozit bunul mobil vândut în cazul în care cumpărătorul refuză preluarea lui; a se vedea şi *contract de vânzare-cumpărare.*

VÂRSTĂ MATRIMONIALĂ, vârsta minimă pe care trebuie să o aibă o persoană pentru a putea încheia o căsătorie valabilă. În ţara noastră **v.m.** este de optsprezece ani pentru bărbat şi de şaisprezece ani pentru femeie. Pentru motive temeinice (bunăoară graviditate, boală) şi pe baza unui aviz medical, se poate încuviinţa căsătorirea femeii care a împlinit cincisprezece ani; această încuviinţare (dispensă) se poate da de către prefectura municipiului Bucureşti sau a judeţului în cuprinsul căruia femeia îşi are domiciliul. Căsătoria încheiată de către o persoană care nu a împlinit **v.m.** este lovită de nulitatea absolută. În anumite cazuri determinate, această nulitate se consideră acoperită, căsătoria rămânând valabilă.

VECTIGAL (BEZMEN SAU CANON), redevenţă pe care trebuia să o plătească embaticarul sau emfiteotul, în schimbul folosinţei sale. **V.** consta fie dintr-o sumă de bani, fie din anumite prestaţii personale sau prestaţii în natură.

VERIFICARE DE SCRIPTE, examinare făcută asupra unui înscris sub semnătură privată, cu scopul de a constata dacă acesta, în mod real, a fost scris sau semnat de persoana căruia i se atribuie. Faţă de înscrisurile sub semnătură privată, partea căreia înscrisul i se opune trebuie să ia o anumită poziţie: să-l recunoască sau să-l conteste. Aceasta înseamnă că ori de câte ori una din părţi invocă un înscris sub semnătură privată ce se pretinde că emană de la partea adversă care nu poate constitui o probă fără ca el să fi fost recunoscut de către partea căreia i se opune; instanţa are obligaţia de a cunoaşte şi consemna atitudinea acestei din urmă părţi faţă de acel înscris; recunoaşterea sau tăgada înscrisului sau a semnăturii. În acest scop, instanţa de fond trebuie să cheme la interogator partea căreia înscrisul i se opune, deoarece numai ea este în măsură să declare dacă recunoaşte scrierea şi semnătura sau le contestă. **V. de s.** se dispune când partea căreia înscrisul i se opune tăgăduieşte că scrisul sau semnătura ar fi ale sale. În mod obişnuit, **v. de s.** se cere şi se face pe cale incidentă, în cadrul procesului în care înscrisul contestat urmează a fi folosit ca mijloc de probă. În privinţa metodelor, **v. de s.** se poate face: a) prin confruntarea înscrisului contestat cu scrierea şi semnătura făcute după dictare, în faţa instanţei. La această metodă se poate recurge numai când partea care contestă înscrisul este prezentă în instanţă. Aceasta deoarece instanţa procedând la **v. de s.** prin comparaţie, preşedintele completului de judecată o poate obliga să scrie şi să semneze, sub dictarea sa, părţi din înscris; b) Prin confruntarea de către instanţă a înscrisului tăgăduit sau nerecunoscut cu alte înscrisuri, denumite piese de comparaţie. La această metodă se recurge atunci când instanţa are la îndemână, în dosarul cauzei, alte înscrisuri cu ajutorul cărora folosind acelaşi procedeu, al comparaţiei, ar putea să-şi formeze o părere prin propriile sale mijloace de apreciere, dacă înscrisul contestat urmează a fi reţinut sau înlăturat ca mijloc de probă în acea cauză; c) prin expertiză. La această metodă se recurge, de regulă, atunci când se pretinde că scrisul sau semnătura părţii au fost falsificate, fără ca partea să se înscrie în fals împotriva acelui înscris. În acest caz, instanţa va obliga părţile să depună piesele de comparaţie: înscrisuri autentice, înscrisuri private netăgăduite de părţi, partea din înscris netăgăduită, precum şi scrierea sau semnătura făcută înaintea instanţei. Înscrisul contestat se semnează spre neschimbare de către preşedinte, grefier şi părţi. Efectuarea expertizei grafice se face potrivit regulilor procedurale privitoare la administrarea acestui mijloc de probă, iar pe baza raportului de expertiză şi eventual şi a altor probe, instanţa va hotărî asupra autenticităţii înscrisului, menţinându-l sau înlăturându-l din cauză ca mijloc de probă.

VERIFICAREA PROCEDURII DE CITARE, operaţiune pe care instanţele judecătoreşti o fac la începutul şedinţei de judecată, pentru a constata modul cum a fost îndeplinită procedura de citare faţă de părţile aflate în litigiu şi pentru a lua, în consecinţă, măsurile corespunzătoare care se impun. Când procedura de citare este completă şi părţile se prezintă la strigarea pricinii, condiţiile impuse de lege fiind îndeplinite (citaţiile fiind înmânate părţilor cu 5 zile înainte de ziua fixată pentru judecată, şi acestea au semnat dovezile de înmânare care se găsesc ataşate la dosar) se va trece la dezbaterea cauzei, dându-se cuvântul părţilor pentru a pune concluzii, fiecare de pe poziţia procesuală pe care o

ocupă, în raport de stadiul în care activitatea procesuală se află. Când procedura de citare este completă dar părţile nu se prezintă şi nici nu au cerut judecata în lipsă, legea prezumă că neprezentarea, la strigarea pricinii, exprimă voinţa lor tacită de a se suspenda judecata cauzei şi instanţa este obligată să procedeze ca atare. Când procedura de citare nu este legal îndeplinită şi nici părţile nu se înfăţişează la strigarea pricinii, pentru că legea prevede că nu se poate lua nici o măsură cu privire la judecata unei pricini decât după citarea sau înfăţişarea părţilor, instanţa, sub sancţiunea nulităţii actelor ce ar urma să fie întocmite cu neobservarea acestei condiţii, trebuie să amâne judecata şi să dispună o nouă citare. Când procedura de citare este nelegal îndeplinită, dar părţile se prezintă şi nu invocă excepţia neregulatei citări, orice viciu de procedură ce există în această privinţă se acoperă şi se poate trece la judecarea cauzei.

VICII ASCUNSE, defecte sau deficienţe calitative ale bunului vândut, închiriat, etc. sau ale produselor livrate ori lucrărilor executate etc., care, existând în momentul predării bunului, nu au fost cunoscute dobânditorului şi nici nu puteau fi descoperite de el prin mijloacele obişnuite de verificare sau recepţie şi care fac ca bunul să nu poată fi întrebuinţat conform destinaţiei sale, ori ca întrebuinţarea sa să fie într-atât micşorată încât se poate presupune că dobânditorul n-ar fi contractat sau n-ar fi plătit acelaşi preţ, dacă le-ar fi cunoscut.

VICIILE POSESIEI, caracteristici contrare calităţilor pe care trebuie să le aibă posesia pentru a fi utilă, şi anume: discontinuitatea, violenţa, clandestinătatea şi precaritatea.

VICIU DE CONSIMŢĂMÂNT, împrejurare de fapt care alterează voinţa juridică a părţii la încheierea unui act juridic (afectând fie libertatea exprimării voinţei, fie caracterul ei conştient) şi care îndreptăţeşte anularea actului respectiv. Constituie **v. de c.**: eroarea, dolul, violenţa, precum şi, în anumite cazuri, leziunea. Cosimţământul viciat nu este valabil, iar partea a cărei voinţă a fost afectată de un **v. de c.** poate să ceară în justiţie anularea actului la care a consimţit nevalabil.

VICTIMĂ, persoană fizică sau juridică care suferă un prejudiciu patrimonial sau o vătămare a drepturilor şi intereselor sale personale nepatrimoniale, prin fapta ilicită a unei alte persoane. **V.** este îndreptăţită să obţină repararea integrală a prejudiciului suferit şi restabilirea drepturilor sale încălcate, având în acest sens dreptul la acţiunea în răspundere civilă delictuală şi la acţiunile specifice conferite de lege pentru ocrotirea şi restabilirea drepturilor şi intereselor ce i-au fost vătămate.

VIDUITATE, perioadă de 10 luni, respectiv 300 de zile libere, corespunzătoare celei mai lungi gestaţiuni prezumate de lege, de la data desfacerii unei căsătorii prin divorţ ori de la data încetării ei prin moartea bărbatului, perioadă în care femeia divorţată sau văduvă era oprită să se recăsătorească.

VINDERE, termen sub care este desemnată, în unele texte ale Codului civil şi ale altor legi mai vechi, noţiunea de vânzare.

VINDICATIO PIGNORIS, revendicarea gajului; expresie latină care desemnează dreptul la acţiune prin care un creditor gajist, deposedat împotriva voinţei sale de bunul primit în gaj, poate cere, în baza dreptului de urmărire pe care i-l conferă dreptul real accesoriu de gaj, restituirea bunului de la posesorul nelegitim. Acţiunea poate fi însă paralizată de către pârât prin invocarea excepţiei dobândirii dreptului de proprietate asupra bunului mobil urmărit prin posesie de bună-credinţă.

VINOVĂŢIE, a se vedea *culpă*.

VIOLENŢĂ, 1. Viciu al posesiei care constă în aceea că posesorul îşi întemeiază posesia pe mijloace violente. Posesia nu este viciată când mijloacele violente sunt utilizate de posesor în vederea apărării posesiei împotriva unui terţ care încearcă deposedarea lui prin mijloace violente. **V.** are următoarele caractere juridice: a) este un viciu relativ, deoarece el poate fi invocat numai de cel împotriva căruia **v.** a fost exercitată; b) este un viciu temporar, pentru că, de îndată ce ea încetează, posesia îşi redobândeşte caracterul ei util; c) se aplică atât la posesia imobilelor cât şi la posesia mobilelor. 2. Viciu de consimţământ exprimat în constrângerea sau ameninţarea unei persoane cu un rău injust, de natură a-i insufla o temere care o determină să încheie un act juridic pe care, altfel, nu l-ar fi încheiat. **V.** presupune două elemente constitutive: a) ameninţarea cu un rău injust şi b) insuflarea unei temeri de natură a determina victima ameninţării să încheie actul, spre a evita producerea sau continuarea răului cu care este ameninţată. a) Răul cu care este ameninţată victima **v.** poate fi de natură fizică, de natură patrimonială sau de natură morală. El trebuie să fie iminent şi suficient de grav pentru a insufla victimei temerea care să-i smulgă consimţământul. Ameninţarea trebuie să fie injustă, să nu constituie exerciţiul unui drept legitim (bunăoară ameninţarea debitorului cu acţionarea în justiţie, în caz de neexecutare, nu constituie **v.**). Ameninţarea poate proveni de la cealaltă parte a actului juridic sau de la o terţă persoană; ameninţarea rezultând din împrejurări de fapt, chiar fortuite, deşi constrânge voinţa de a încheia actul juridic, nu constituie un viciu de consimţământ propriu-zis, ci o stare de necesitate, care poate duce la anularea actului juridic încheiat sub imperiul ei, numai când legea prevede expres acest lucru sau atunci când celalaltă parte a actului juridic a profitat, cu bună ştiinţă, de starea de necesitate, impunând victimei condiţii excesiv de oneroase. Constrângerea fizică directă, de natură a înlătura complet voinţa victimei, are ca efect nu doar vicierea consimţământului acesteia, ci lipsa totală a consimţământului, sancţionată cu nulitatea absolută a actului. Ameninţarea sau constrângerea poate vicia consimţământul, nu numai când e adresată direct persoanei care încheie actul, ci şi atunci când priveşte o altă persoană, de care victima este legată printr-o afecţiune deosebită, ca şi atunci când priveşte bunurile unei asemenea persoane. b) Temerea insuflată victimei trebuie să fie determinantă, în sensul că în lipsa acestei stări psihice, victima n-ar fi consimţit să încheie actul. Starea de teamă a victimei se apreciază in concreto, ţinând seama de vârsta, sexul, forţa fizică, experienţa de viaţă şi gradul de cultură al victimei etc. Această stare trebuie să fie rezultatul ameninţării sau constrângerii. Teama spontană, neprovocată, precum şi aşa-numita "temere reverenţioasă" faţă de persoane care exercită un ascendent moral asupra victimei, dacă nu este însoţită de ameninţare sau constrângere, nu viciază consimţământul şi nu justifică anularea actului. Sancţiunea **v.** ca viciu de consimţământ este nulitatea relativă a actului încheiat. Victima **v.** poate cere instanţei de judecată anularea actului în termenul general de prescripţie, care începe să curgă de la data când **v.** a încetat. Proba **v.** se poate face prin orice mijloace de dovadă îngăduite de lege, victima fiind ţinută să probeze atât faptul constrângerii sau ameninţării, cât şi caracterul determinant al temerii ce i-a fost astfel insuflată.

VOCAŢIE SUCCESORALĂ, faptul de a fi chemat, sau de a fi îndreptăţit, în baza legii sau a unui testament, la moştenirea altei persoane. În cazul moştenirii legale au **v.s.**: a) rudele în linie dreaptă, descendentă sau ascendentă, ale defunctului; b) rudele colaterale ale acestuia până la gradul patru

inclusiv (fraţii şi surorile defunctului şi descendenţii acestora, precum şi unchii, mătuşile şi verii primari ai defunctului); c) soţul supravieţuitor. Rudele defunctului care au **v.s.** sunt împărţite de lege în patru grupe, denumite clase de moştenitori, care sunt chemate la succesiune în ordine, fiecare clasă în lipsa moştenitorilor din clasa precedentă. Pentru ca o persoană să aibă, practic, **v.s.** în temeiul legii, se cer îndeplinite: a) o condiţie pozitivă, constând în vocaţia la moştenire; b) o condiţie negativă, constând în a nu fi înlăturată de la moştenire, de un alt succesibil, având rang preferabil. În cazul moştenirii testamentare şi a moştenirii contractuale sfera persoanelor cu **v.s.** este determinată prin actul juridic de ultimă voinţă al celui ce lasă moştenirea.

VOCAŢIE SUCCESORALĂ LEGALĂ, a se vedea *vocaţie succesorală*.

VOCAŢIE SUCCESORALĂ TESTAMENTARĂ, a se vedea *vocaţie succesorală*.

VOINŢĂ DECLARATĂ, a se vedea: *declaraţie de voinţă; voinţă internă; voinţă reală*.

VOINŢĂ INTERNĂ, voinţă juridică reală a unei persoane, aşa cum a fost formată în conştiinţa acesteia. În mod obişnuit, **v.i.** se reflectă în declaraţia de voinţă a persoanei respective, făcută cu ocazia încheierii actului juridic. În ipoteza în care declaraţia de voinţă n-ar fi conformă cu **v.i.** actul juridic trebuie să fie interpretat, în principiu, potrivit **v.i.**. Nu întotdeauna însă **v.i.** primează faţă de **v.** declarată; astfel în caz de simulaţie, actul secret, care exprimă voinţa reală a părţilor, nu poate fi invocat împotriva terţilor de bună-credinţă, faţă de care produce efecte actul aparent.

VOINŢĂ JURIDICĂ, decizie a unei persoane de a săvârşi un act sau un fapt producător de efecte juridice. Pentru a dobândi caracterul de **v.j.** voinţa psihologică a persoanei trebuie să fie deliberată, să fie liberă, neviciată, şi să fie declarată. În procesul de elaborare a **v.j.**, persoana pleacă de la reprezentarea intelectuală a rezultatelor pe care urmăreşte să le obţină şi de la evaluarea diferitelor motive care pot influenţa adoptarea deciziei sale. Motivul sau motivele care finalizează procesul de deliberare, determinând în mod hotărâtor adoptarea deciziei de a încheia un act juridic, constituie scopul sau cauza actului juridic, element esenţial în structura contractului; celelalte motive rămân fără semnificaţie juridică. Manifestarea exterioară, exprimarea sau declararea **v.j.** constituie consimţământul persoanei respective la formarea actului juridic, consimţământ care constituie, de asemenea, un element esenţial în structura contractului. Voinţa declarată trebuie să corespundă voinţei interne, reale, a persoanei. Atât adoptarea cât şi declararea **v.j.** trebuie să aibă loc în mod conştient; persoanele lipsite de integritatea facultăţilor lor intelectuale cum sunt minorii sub 14 ani, debilii şi alienaţii mintali, cei aflaţi în stare gravă de ebrietate, sub hipnoză etc., neavând voinţă conştientă, sunt lipsiţi de **v.j.** şi, deci, nu pot încheia acte juridice. **V.j.** determinată de considerente hotărâtoare care nu corespund realităţii (eroare), de manopere viclene ale celeilalte părţi sau ale unei terţe persoane în înţelegere cu aceasta (dol) sau pe acte de constrângere fizică sau morală (violenţă) nu este o **v.j.** liberă; ci este viciată, ceea ce îndreptăţeşte persoana respectivă să ceară instanţei de judecată anularea actului astfel încheiat pentru viciu de consimţământ.

VOINŢA LIBERĂ ŞI NEVICIATĂ, voinţa juridică neafectată de vreun viciu de consimţământ.

VOINŢĂ REALĂ, a se vedea *voinţă internă*.

WARANT, formă specială a contractului de gaj comercial concretizată în forma unei părți dintr-un document (înscris), care constituie titlul de credit și reprezintă mărfurile depozitate. Cealaltă parte a înscrisului este denumită certificat de depozit. Dacă deponentul vrea să înstrăineze mărfurile libere de orice sarcină asupra lor, adică fără să le fi constituit în prealabil în gaj, transmite prin gir cumpărătorului atât certificatul de depozit, cât și **w.**. În acest mod, întrucât titlurile reprezintă marfa, cumpărătorului i se transmite dreptul de proprietate asupra mărfurilor aflate în depozit, fără se efectueze tradițiunea materială ori predarea efectivă a mărfurilor. Dar dacă deponentul vrea să obțină un credit în baza mărfurilor depozitate, el va despărți **w.** de certificatul de depozit și va menționa pe **w.** datoria ce o garantează prin mărfurile aflate în depozit, apoi îl va transmite prin gir creditorului său, care obține astfel numai un drept de gaj asupra mărfurilor. Aceste mențiuni se vor face și pe talonul din registrul depozitului. În acest fel se constituie un gaj asupra mărfurilor, fără a fi necesară transmiterea acestora în posesia creditorului, ca în dreptul comun, mărfurile rămânând în continuare în depozit. De asemenea, este un gaj cu deposedare de obicet, întrucât proprietarul mărfurilor remite creditorului **w.**, care reprezintă marfa. **W.** este, prin urmare, și un titlu de credit negociabil și un instrument de dare în gaj a unor bunuri mobile corporale aflate într-un depozit.

ZĂLOG, a se vedea *gaj*.

ZILE DE SĂRBĂTOARE LEGALĂ, noțiune prin care sunt desemnate zilele situate la limita extremă de împlinire a unor termene procesuale și care sunt excluse, pe acest motiv, din calculul lor. Excluderea din calculul termenului a **z. de s.l.** se justifică prin utilitatea completă a termenelor. Ca urmare, când un termen procesual se sfârșește în-tr-o **z. de s.l.** acel termen se prelungește de drept până la sfârșitul primei zile lucrătoare care urmează. **Z. de s.l.** care cad între dies a quo și dies ad quem nu sunt scoase din calcul și nu întrerup termenul. Regula excluderii din calculul termenelor procesuale a **z. de s.l.**, atunci când acestea se împlinesc într-o astfel de zi, este de aplicare generală, privind deopotrivă termenele fixate pe ani, luni, săptămâni sau zile; a se vedea și *calculul termenelor procesuale*.

ZILE LIBERE, noțiune prin care este stabilit modul de calcul al termenelor procesuale din care sunt excluse atât ziua în care acestea încep să curgă, cât și ziua în care ele se sfârșesc. Calculul termenelor procesuale pe **z.l.** este consecința imposibilității de a corela precis cele două momente: când termenele încep să curgă și când ele urmează a se îndeplini. Calcularea pe **z.l.** se aplică tuturor termenelor procedurale stabilite pe zile, afară de cazul în care, prin derogare de la regula generală, ar fi stabilit un alt sistem legal de calcul.

ZONA CONTIGUĂ, fâșia de mare care se extinde peste limita exterioară a mării teritoriale, până la 12 mile, și în care statul riveran exercită anumite drepturi în scopuri speciale și în limite restrânse, urmărind să-și ocrotească interesele vamale, fiscale, de securitate sanitară a navigației și de imigrație.

ACTE PROCESUALE CIVILE*

CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ

DOMNULE PREŞEDINTE,

Subsemnatul _____ domiciliat în _____, judeţul _____ (sectorul ___ al municipiului Bucureşti), str. _____, nr. _____, etajul ___, apartamentul _____, (prin _____ _____, în calitate de _____[1], chem în judecată şi personal la interogatoriu pe _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul ___ al municipiului Bucureşti) str. _____ nr. _____, etajul ____, apartamentul nr. _____ (prin _____, în calitate de _____[2], pentru ca prin hotărârea ce veţi pronunţa să _____ şi să-l obligaţi să-mi plătească cheltuieli de judecată.

Apreciez obiectul cererii mele la suma de _____ lei.

Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, pârâtul _____

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. _____ din _____.

În dovedirea cererii înţeleg să folosesc următoarele dovezi:

_____.

Martorii pe care îi propun spre a fi audiaţi sunt următorii:

1. _____, domiciliat în _____, str. _____, nr. _____, etajul ____, apartamentul nr. _____;

2. _____, domiciliat în _____, str. _____, nr. _____, etajul ____, apartamentul nr. _____.

Depun prezenta cerere şi copii, certificate de subsemnatul, de pe înscrisurile menţionate mai sus şi pe care înţeleg să le folosesc ca probe, în _____ exemplare, dintre care _____ urmează a fi comunicat (e) pârâtului (pârâţilor).

Semnătura reclamantului,

_____

Domnului Preşedinte al _____

[1] *Se completează numai în cazul în care cererea de chemare în judecată se face prin reprezentant legal (părinţi, tutore, curator) sau prin mandatar, caz în care reprezentantul este obligat să anexeze, la cererea depusă, înscrisul doveditor al calităţii sale.*

[2] *Se completează numai în cazul în care pârâtul nu poate sta personal în proces şi urmează a fi reprezentat.*

---

* *La baza întocmirii acestor modele au stat următoarele lucrări:* **V.M. CIOBANU, *Tratat teoretic şi practic de procedură civilă***, *volumul I, Teoria generală, Editura Naţional, Bucureşti, 1996;* **S. ZILBERSTEIN, V. CIOBANU, *Drept procesual civil. Îndreptar tematic, bibliografic şi de lucrări practice,*** *T.U.B., 1985;* **C. CRIŞU, *Tratat de acţiuni civile în justiţie,*** *Editura Academiei, Bucureşti, 1987.* **C. CRIŞU, Ş. CRIŞU, *Ghidul juristului,*** *Editura Argessis, 1996.*

ÎNTÂMPINARE

DOMNULE PREŞEDINTE,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____, judeţul _____ (sectorul ___ al municipiului Bucureşti), str. _____, nr. ____, etajul ____, apartamentul nr. _____, pârât în cererea de chemare în judecată ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, introdusă de _____, domiciliat în _____, judeţul _____ (sectorul ___ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____, etajul ____, apartamentul nr. _____, formulez prezenta întâmpinare, în conformitate cu art. 115 C. proc. civ. împotriva susmenţionatei cereri de chemare în judecată, pe care vă rog s-o respingeţi şi să-l obligaţi pe reclamant să-mi plătească cheltuielile de judecată.

Motivele întâmpinării sunt următoarele:

În fapt, situaţia prezentată de reclamant în cererea de chemare în judecată nu corespunde realităţii întrucât _____

_____

În drept, înţeleg să invoc următoarele excepţii procesuale _____

_____ şi să formulez următoarele apărări de fond _____

_____

În sprijinul întâmpinării înţeleg să folosesc următoarele dovezi:

_____

Martorii pe care îi propun spre a fi audiaţi sunt următorii:

1. _____, domiciliat în _____, str. _____, nr. _____, etajul ____, apartamentul nr. _____;

2. _____, domiciliat în _____, str. _____, nr. _____, etajul ____, apartamentul nr. _____.

Depun prezenta întâmpinare şi copii, certificate de subsemnatul, de pe înscrisurile menţionate mai sus şi pe care înţeleg să le folosesc ca probe, în ____ exemplare, dintre care _____ urmează a fi comunicat(e) reclamantului (reclamanţilor).

Semnătura pârâtului,

_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE RECONVENȚIONALĂ

DOMNULE PREȘEDINTE

Subsemnatul ____ _____, domiciliat în _____, județul _____ (sectorul ___ al municipiului București), str. _____, nr. ____, etajul ____, apartamentul nr. _____, formulez prezenta cerere reconvențională la cererea de chemare în judecată care formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanțe și care mi-a fost intentată de _____, domiciliat în _____, județul _____ (sectorul ___ al municipiului București), str. _____, nr. ____, etajul ____, apartamentul nr. _____, pentru ca prin hotărârea ce veți pronunța să _____[1] și să-l obligați să-mi plătească cheltuielile de judecată.

Apreciez obiectul cererii mele la suma de _____ lei.

Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt _____

_____

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispozițiile art. _____ din _____ și ale art. 119-120 C. proc. civ.

În dovedirea cererii înțeleg să folosesc următoarele probe _____

_____

Depun prezenta cerere, precum și înscrisurile susmenționate, în dublu exemplar, din care unul pentru instanță și altul pentru a fi comunicat reclamantului din acțiunea principală.

Semnătura reclamantului,
(din cererea reconvențională)
_____

Domnului Președinte al _____.

[1] *Se completează în funcție de obiectul cererii reconvenționale, respectiv de ceea ce se urmărește prin această cerere.*

CERERE (ACŢIUNE) POSESORIE

Domnule preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ....., chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în..... pentru a fi obligat(ă) să-mi respecte paşnica folosinţă a terenului în suprafaţă de ..... situat în ..... vecin la .....şi să-mi plătească suma de ..... lei, reprezentând repararea prejudiciului pe care mi l-a cauzat. Cer, de asemenea, obligarea pârâtului(ei) la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt, posed terenul sus-menţionat începând cu data de ..... şi l-am posedat continuu, paşnic, public şi sub nume de proprietar până la data de ..... când pârâtul(a) mi-a tulburat liniştita posesie. Faptele comise de pârât(ă) constau în aceea că .... Prin această activitate mi-a cauzat şi un prejudiciu în sumă de ..... lei, reprezentând ....

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 674 C. proc. civ.

În dovedirea acţiunii înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului (ei), care urmează să fie citat(ă) cu această menţiune, de proba cu martori..... ..... şi eventual de proba cu expertiză tehnică şi cea de cercetare la faţa locului.

Depun prezenta acţiune în dublu exemplar timbrată cu timbru fiscal în valoare de ..... lei (dacă se cer şi despăgubiri civile, acţiunea se timbrează în plus la valoarea sumei solicitate).

Semnătura reclamantului

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN COMPLÂNGERE
(PENTRU TULBURARE DE FAPT A POSESIEI)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în .... judeţul ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. .....nr. ..... pentru a fi obligat să-mi lase în liniştită posesie terenul situat ..... cu următoarele vecinătăţi .....şi să-mi plătească suma de lei ..... pentru repararea prejudiciului pe care mi l-a cauzat. Cer. de asemenea, cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt, subsemnatul exercit asupra terenului susmenţionat o posesie continuă, paşnică, publică şi neprecară de ..... ani. În cursul ultimelor luni, pârâtul ....şi pretinzând că are dreptul să o facă întrucât terenul i-ar aparţine. Întrucât subsemnatul exercit o posesie care îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 1847 C. civ. şi care la data tulburării era mai veche de un an, având în vedere că nu a trecut încă un an de la această tulburare, sunt îndreptăţit să cer încetarea faptelor care tulbură posesia mea.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 674 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului, care urmează a fi citat cu această menţiune, şi de proba cu martori, în care scop propun a fi audiaţi .....

Depun prezenta acţiune în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) POSESORIE ÎN REINTEGRARE
(PENTRU TULBURARE VIOLENTĂ A POSESIEI)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în .... judeţul ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... judeţul ..... pentrû a fi obligat să-mi lase în liniştită posesie terenul situat în .... judeţul ....., cu următoarele vecinătăţi..... ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt, subsemnatul exercit posesia asupra terenului susmenţionat. În data de ....., pârâtul a ..... declarând că.....

La data de ..... cu toată opunerea mea, el a repetat acest act. Caracterul violent al tulburării rezultă atât din ....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 674 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului, care urmează a fi citat cu această menţiune, şi de proba cu martori, în care scop propun a fi audiaţi .....

Depun prezenta acţiune în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN REVENDICAREA UNUI IMOBIL

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe .... domiciliat în ..... str. ..... nr. ... etajul .... apartamentul nr. .... pentru a fi obligat să-mi lase în deplină proprietate şi posesie terenul situat în ..... str. nr. cu următoarele vecinătăţi .... şi să-mi restituie fructele percepute pe timpul posesiei sale a căror valoare o apreciez la suma de lei .....

În ceea ce priveşte valoarea terenului, ea a fost evaluată de organul financiar al ..... la suma de lei ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, subsemnatul am cumpărat acest teren de la .... prin contractul de vânzare-cumpărare autentificat de ..... sub nr. ..... din ..... şi transcris la ..... sub nr. ..... din ..... Pârâtul, în schimb, exercită posesia asupra terenului fără nici un drept şi cu rea-credinţă, întrucât, deşi ştie că nu are un titlu valabil, totuşi refuză să-mi recunoască dreptul meu de proprietate.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 481 şi 485 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de proba cu acte, şi anume de titlul meu de proprietate şi de certificatul de evaluare a terenului de către ..... precum şi de proba cu martori, pentru care propun pe: ....

Depun prezenta acţiune, precum şi copii certificate de pe actele sus-menţionate, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului

Domnului
Preşedinte al .....

CERERE RECONVENŢIONALĂ LA CEREREA (ACŢIUNEA) ÎN REVENDICAREA UNUI IMOBIL

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... fac prezenta cerere reconvenţională la acţiunea în revendicare introdusă de ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru ca, prin hotărârea ce veţi pronunţa, să-l obligaţi, în ipoteza în care îi veţi admite acţiunea, să-mi plătească suma de lei ..... ce reprezintă valoarea construcţiei ridicate de mine pe terenul sus-menţionat şi suma de lei ..... ce reprezintă cheltuielile necesare făcute de subsemnatul pentru conservarea terenului.

Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat. Vă rog să recunoaşteţi dreptul meu de retenţie asupra terenului până la plata sumelor sus-menţionate.

Motivele cererii:

În fapt, subsemnatul am ridicat cu bună-credinţă pe terenul sus-menţionat o construcţie constând din ..... aşa cum rezultă din autorizaţia de construcţie eliberată pe numele meu de ..... sub nr. ..... din .....

Valoarea acestei construcţii este de ..... sumă la care a fost evaluată prin procesul-verbal nr. ..... din ..... întocmit de ..... al ..... Pe de altă parte, subsemnatul am suportat cheltuielile necesare pentru....., lucrare necesară pentru conservarea lui, şi care m-a costat suma de lei ..... aşa cum rezultă din..... .....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 494 şi 997 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul reclamantului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de proba cu acte, şi anume de autorizaţia de construcţie şi de factura asupra cheltuielilor de construcţie a digului, de expertiza asupra valorii construcţiei, precum şi de proba cu martori, pentru care propun pe : ....

Depun prezenta cerere, precum şi copii certificate de pe actele sus-menţionate, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al.....

CERERE (ACŢIUNE) DE PARTAJ[1]

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în..... ..... pentru ca, prin hotărârea ce veţi pronunţa, să dispuneţi ieşirea noastră din indiviziune asupra bunurilor rămase la decesul defunctului(ei) ..... Vă rog să stabiliţi masa bunurilor de împărţit, cotele ce ni se cuvin în calitate de copărtaşi şi lichidarea stării de indiviziune, prin individualizarea, atribuirea bunurilor ce ni se cuvin.

De asemenea, rog ca pârâtul(a) să fie obligat(ă) să raporteze la masa de împărţeli bunurile primite de la defunct cu ocazia căsătoriei, să fie redus testamentul făcut pârâtului (ei), iar până la definitivarea împărţelii, să fie numit un sechestru judiciar pentru conservarea şi administrarea bunurilor. Cer, totodată, anularea certificatului de moştenitor eliberat de notarul public ..... şi obligarea pârâtului(ei) la cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt, defunctul(a) ..... a decedat la data de ..... cu ultimul domiciliu în .....

Moştenitori cu vocaţie la succesiune am rămas eu şi pârâtul(a), în calitate de .....ai defunctului.

La decesul defunctului au rămas următoarele bunuri: (se enunţă toate bunurile şi se indică valoarea lor).

Potrivit art. 751 C. civ., masa bunurilor de mai sus urmează să fie întregită prin raportarea în natură a bunurilor imobile şi prin raportarea contravalorii bunurilor mobile primite de pârât ca donaţie fără scutire de raport, şi anume ....

De asemenea, potrivit art.738 C. civ., pârâtul(a) urmează să fie obligat(ă) la raportul următoarelor datorii: .....

Potrivit art. 848 C. civ., cer reducţiunea liberalităţilor care trec peste partea disponibilă, şi anume: testamentul autentificat sub nr. ..... din ..... şi actul de donaţie autentificat sub nr. ..... din ..... prin care s-au testat şi donat pârâtului (ei) următoarele bunuri:

.....
.....

În temeiul art. 14 din legea nr. 603/1943, cer numirea unui sechestru judiciar asupra următoarelor bunuri:

.....

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 728 C. civ., din art. 657-667 C. proc..civ., ale Legii nr. 603/1943 şi a textelor deja arătate.

În dovedirea acţiunii, înţeleg să mă folosesc de proba cu următoarele acte: ..... proba cu martori, expertiză şi, eventual, proba cu cercetare la faţa locului.

Depun prezenta acţiune în dublu exemplar, la care ataşez copia certificatului de deces al defunctului (ei) şi copia certificatelor de naştere ale celor doi moştenitori, precum şi timbru fiscal în valoare de..... şi judiciar în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) DE IEŞIRE DIN INDIVIZIUNE[2]
(PARTAJ, ÎMPĂRŢEALĂ)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul .... apartamentul nr. chem în judecată pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..., apartamentul nr. ..... pentru ca prin hotărârea ce veţi pronunţa să declaraţi ieşirea noastră din indiviziune asupra imobilului din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... şi să ne atribuiţi fiecăruia loturi în proporţie de ..... pentru mine şi de ..... pentru pârât, cu împărţirea fructelor şi veniturilor în valoare de lei ..... încasate de pârât. Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, prin actul de vânzare-cumpărare autentificat de .... sub nr. ..... din ....., subsemnatul am cumpărat de la ..... cota de ..... proprietate indiviză din imobilul sus-menţionat, devenind astfel proprietar indivizar împreună cu pârâtul, care refuză să pună capăt acestei situaţii prin bună învoială.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 728 C. civ., şi ale Legii nr. 603 din 10 septembrie 1943.

Înţeleg să mă folosesc de expertiză, cercetare la faţa locului şi probă cu acte, şi anume de actul de vânzare-cumpărare autentificat de ..... sub nr. ..... din ..... prin care am devenit proprietar indivizar asupra imobilului a cărui împărţire o cer.

Depun prezenta cerere, precum şi copie certificată de pe actul sus-menţionat, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) DE ÎMPĂRŢIRE A BUNURILOR COMUNE
ÎN TIMPUL CĂSĂTORIEI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în .... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca pe baza probelor ce vor fi administrate să hotărâţi că există motive temeinice care justifică împărţirea bunurilor noastre comune şi să procedaţi la împărţirea lor.

Motivele acţiunii:

În fapt, sunt căsătorit(ă) cu pârâtul(a) de la data de ....., iar în timpul căsătoriei am dobândit împreună următoarele bunuri comune: .....

.....

La data de ..... pârâtul(a) ..... m-a alungat din domiciliu, iar toate bunurile comune au rămas în folosinţa lui (ei) şi în ultima perioadă a început să înstrăineze din ele. Socotesc că această comportare a pârâtului(ei) constituie un motiv temeinic care, în baza art. 36 alin. 2 C. fam., justifică împărţirea bunurilor comune în timpul căsătoriei.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 36 alin. 2 C. fam.

Dovada motivelor temeinice şi a bunurilor comune dobândite în timpul căsătoriei, precum şi a întinderii contribuţiei noastre la dobândirea lor, înţeleg să o fac cu proba cu acte, martori şi cu răspunsurile pârâtului la interogatoriul ce i se va lua.

Depun acţiunea în dublu exemplar, timbrată cu timbru fiscal în valoare de ..... lei şi copia certificatului de căsătorie.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) DE ÎMPĂRŢIRE A BUNURILOR COMUNE
DUPĂ DESFACEREA CĂSĂTORIEI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca prin hotărârea ce veţi pronunţa să împărţiţi bunurile comune, dobândite de noi în timpul căsătoriei.

În fapt, m-am căsătorit cu pârâtul (a) la data de ....., căsătorie care a fost desfăcută prin sentinţa civilă nr. ..... din ..... pronunţată de judecătoria .....

În timpul căsătoriei am dobândit împreună următoarele bunuri comune: .....

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 36 alin. 1 C. fam.

Depun acţiunea în dublu exemplar timbrată cu timbru fiscal în valoare de 5 lei şi copia sentinţei civile de divorţ.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN GRĂNIŢUIRE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru :

1) Stabilirea liniei de hotar care desparte proprietăţile noastre;

2) Ca urmare a stabilirii liniei de hotar, pârâtul(a) să fie obligat(ă) să-mi respecte dreptul de proprietate şi posesie asupra fâşiei de teren pe care a acaparat-o din proprietatea mea (dacă se cere schimbarea liniei de hotar);

3) Cer, de asemenea, obligarea pârâtului(ei) la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt, sunt proprietarul terenului situat în ..... cu vecinătăţile .....

1) Între terenul meu şi terenul pârâtului(ei) nu există o linie de hotar fixată prin semne externe şi vizibile, motiv care generează neînţelegeri.

De aceea, vă rog ca pe baza probelor ce vor fi administrate să se stabilească linia de hotar care desparte cele două fonduri limitrofe, urmând ca împreună cu pârâtul(a) să suport cheltuielile cu această operaţie de grăniţuire;

2) Pârâtul(a), în mod abuziv, a desfiinţat semnele vizibile de hotar care separau proprietăţile noastre (şi, cu acest prilej, mi-a acaparat din terenul proprietatea mea o suprafaţă lungă de ..... şi lată de ..... suprafaţă totală de ..... m.p.).

De aceea vă rog să stabiliţi linia de hotar reală, care separă proprietăţile noastre (şi, după caz, să-l obligaţi pe pârât(ă) să-mi respecte dreptul de proprietate şi posesie asupra fâşiei de teren acaparată).

De asemenea, rog obligarea pârâtului(ei) la plata cheltuielilor de judecată.

Dovada acţiunii înţeleg să o fac cu actul de proprietate şi proba cu martori, expertiză tehnică, cercetare locală şi interogatoriul pârâtului(ei) care urmează a fi citat(ă) cu această menţiune.

Ca martori, propun pe .....

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art.584 C. civ.

Depun prezenta cerere în dublu exemplar pentru a fi comunicată pârâtului (ei) şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) DE ÎNGRĂDIRE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. .... chem în judecată pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul .... pentru a fi obligat să contribuie pe jumătate cu mine la cheltuielile de construcţie a zidului despărţitor dintre curtea imobilului meu din ..... str. ..... nr. ..... şi curtea imobilului său din ..... str. ..... nr. .....

Motivele acţiunii:

În fapt, zidul de îngrădire dintre cele două proprietăţi a fost cu totul dărâmat încă din ..... şi cu toate stăruinţele mele nu l-am putut determina pe pârât să participe la reconstruirea lui. Zidul urmează să aibă o lungime de ..... m. şi o lăţime de ..... cm. şi să fie construit din cărămidă tencuită şi acoperit cu ţiglă. Devizul de construcţie a fost întocmit de ..... şi se ridică la valoarea de lei ..... inclusiv proiectarea, ceea ce înseamnă că partea ce revine pârâtului este de lei ..... adică 1/2 din costul total.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 600 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu acte, şi anume de actul de vânzare-cumpărare autentificat de ..... sub nr. ..... din ..... şi de devizul de construcţie a zidului.

Depun prezenta acţiune precum şi copii certificate de pe actele sus-menţionate, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,
.....

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ASIGURAREA SERVITUŢII SCURGERII APELOR NATURALE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să desfiinţeze lucrările care împiedică scurgerea apelor naturale de pe teritoriul meu din ..... str. ..... nr. ....., nr. de carte funciară ..... nr. topografic ..... pe terenul său din ..... str. ..... nr. ....., nr. de carte funciară ..... nr. topografic ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, prin aşezarea lor, terenul pârâtului este supus unei servituţi de scurgere a apelor naturale faţă de terenul meu. Totuşi, pârâtul a executat anumite lucrări de stăvilire a apelor naturale, ceea ce a provocat stagnarea lor pe terenul meu.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 578, alin. 1 şi 2 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului, de cercetare la faţa locului, de proba cu acte, şi anume de contractul de vânzare-cumpărare autentificat de ..... sub nr. ..... din ..... precum şi de proba cu martori, pentru care propun pe .....
.....
.....

Depun prezenta acţiune, precum şi copie de pe actul sus-menţionat, în dublu exemplar dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ASIGURAREA SERVITUŢII DE VEDERE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să asigure servitutea de vedere în favoarea imobilului meu din ..... str. ..... nr. ....., nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... şi în sarcina fondului său din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... şi să dărâme zidul pe care l-a ridicat pentru a-mi împiedica vederea. Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, subsemnatul am construit încă de acum ..... ani pe terenul proprietatea mea indicat mai sus o casă de locuit, care în zidul ei învecinat cu fondul pârâtului, are o fereastră dreaptă situată la o distanţă de ..... m. de limita dintre cele două proprietăţi. Deşi această distanţă este mai mică decât depărtarea prevăzută de art. 612 C. civ., totuşi pârâtul a recunoscut în mod tacit dreptul meu la această sursă de lumină, iar la construirea casei şi până la data de ..... când a început ridicarea zidului a cărui dărâmare o cer, au trecut mai mult de treizeci de ani, astfel încât s-a creat din prescripţie o servitute de vedere în favoarea fondului meu. Menţionez în acelaşi timp că prin ridicarea acestui zid una din camerele casei mele a devenit nelocuibilă, întrucât este cu desăvârşire lipsită de lumină.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 623 şi 1890-1894 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de cercetare la faţa locului, de proba cu acte, şi anume de contractul de vânzare-cumpărare autentificat la nr. ..... din ..... din care rezultă titlul meu de proprietate asupra terenului şi de autorizaţia de construcţie nr. ..... din ..... eliberat de ....., din care rezultă data la care am construit casa, precum şi de proba cu martori pentru care propun pe .....
.....

Depun prezenta acţiune, precum şi copii certificate de pe actele sus-menţionate, în dublu exemplar, din care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ÎNCHIDEREA DESCHIDERILOR DE VEDERE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să astupe fereastra din zidul dinspre ..... al casei sale din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... cu vedere spre fondul proprietatea subsemnatului situat în ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, în construcţia ridicată recent pe terenul sus-menţionat, proprietatea sa, pârâtul a lăsat o fereastră dreaptă în zidul dinspre ..... cu vedere asupra terenului meu. Cum această fereastră se găseşte la o distanţă de ..... m. de limita proprietăţii mele, deci la o distanţă mai mică decât cea permisă de lege, sunt îndreptăţit să cer înlăturarea ei.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 612 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de cercetare la faţa locului, de proba cu acte, şi anume de contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. ..... din ..... din care rezultă titlul meu de proprietate, precum şi de proba cu martori pentru care propun pe : .. ..

Depun prezenta cerere, precum şi copie de pe actul sus-menţionat, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎMPOTRIVA SCURGERII STREŞINII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să ia măsurile necesare pentru a impiedica scurgerea streşinii casei sale din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic asupra terenului meu din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, pârâtul şi-a construit recent o casă ale cărei streşini se întind cu 20 cm. peste gardul proprietăţii mele, astfel încât apa de ploaie se scurge pe terenul meu şi se infiltrează la temelia casei mele construite pe acest teren.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 615 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de cercetare la faţa locului, de proba cu acte, şi anume de contractul de vânzare-cumpărare autentificat de ..... sub nr. ..... din ..... din care rezultă titlul meu de proprietate, precum şi de proba cu martori pentru care propun pe:.....

.....

Depun prezenta cerere, precum şi copie certificată de pe actul sus-menţionat, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ASIGURAREA SERVITUŢII DE TRECERE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să asigure servitutea de trecere prin terenul său situat în ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... în favoarea fondului meu situat în ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... în schimbul unei despăgubiri corespunzătoare. Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, fondul proprietatea mea, indicat mai sus, este înconjurat din trei laturi de clădiri, împrejurare cu totul străină de fapta mea, ceea ce face să fie lipsit de orice altă cale de acces în afară de aceea care străbate terenul sus-menţionat al pârâtului. Pârâtul, de altfel, a recunoscut dreptul meu de trecere până la data de ....., când mi-a interzis să mai străbat fondul său, ceea ce mă pune în imposibilitate să-mi cultiv terenul proprietatea mea.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 616-618 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de proba cu acte, şi anume de actul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. ..... din ..... din care rezultă titlul meu de proprietate asupra fondului dominant, precum şi de cercetarea la faţa locului şi de dovada cu martori pentru care propun pe:.....
.....

Depun prezenta cerere, precum şi copii certificate de pe actul sus-menţionat, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ASIGURAREA FOLOSIRII UNEI SERVITUŢI DE TRECERE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să-mi permită să execut lucrările necesare pentru întreţinerea acelei părţi din terenul să situat în ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... care asigură realizarea servituţii de trecere în favoarea terenului meu din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, prin contractul autentificat sub nr. ..... din ..... de ..... pârâtul a constituit o servitute de trecere în favoarea fondului meu de la adresa indicată şi în sarcina sus-menţionatului său teren. Pentru a-mi asigura folosirea acestui drept, am început să execut lucrări de întreţinere asupra suprafeţei de teren pe care pârâtul mi-a desemnat-o prin contract ca drum de acces între fondul meu şi calea publică. Pârâtul, însă, m-a împiedicat să continui lucrările şi le-a distrus pe cele începute, ceea ce contravine regimului legal al servituţiilor.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 630 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de cercetare la faţa locului, de proba cu acte, şi anume de contractul de constituire a servituţii, precum şi de proba cu martori pentru care propun pe: .....
.....
.....

Depun prezenta acţiune, precum şi copie de pe actul sus-menţionat, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU PLATA DE DESPĂGUBIRI DATORATE PENTRU SERVITUTEA DE TRECERE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe ..... domiciliat în ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru a fi obligat să-mi plătească suma de lei ..... cu titlu de despăgubiri pentru servitutea de trecere existentă în favoarea fondului său din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară nr. topografic faţă de fondul proprietatea mea din ..... str. ..... nr. ..... nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Motivele acţiunii:

În fapt, fondul sus-menţionat, proprietatea subsemnatului, este supus unei servituţi de trecere în favoarea fondului pârâtului. Deşi pârâtul exercită efectiv dreptul de trecere, având în acest scop la dispoziţie un drum de 30 m. lungime şi 2 m. lăţime, practicat de-a lungul terenului meu, totuşi refuză să-mi plătească o despăgubire proporţională cu pagubele ce mi le pricinuieşte prin faptul că nu pot cultiva porţiunea de teren ce-i serveşte ca drum de acces. Apreciez această despăgubire la suma de lei ..... calculată în raport de ..... din preţul curent de vânzare pe mp al unor terenuri situate prin împrejurimi.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 616 C. civ.

Înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de cercetarea la faţa locului, de dovada cu acte, şi anume de actul de proprietate al subsemnatului şi de actul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. ..... din ..... din care rezultă preţul curent al unor terenuri asemănătoare, precum şi de proba cu martori pentru care propun pe:.....
.....
.....

Depun prezenta cerere, precum şi copii certificate de pe actele sus-menţionate, în dublu exemplar, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN REGRES

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... pentru ca, în baza probelor administrate, instanţa să hotărască a obliga pe pârât(ă) la plata sumei de lei, reprezentând dauna pe care am plătit-o creditorului .....

Cer, de asemenea, obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, (se enunţă motivul).

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 998-999 C. civ.

Pentru dovedirea acţiunii înţeleg să mă folosesc de interogatoriul pârâtului(ei), care urmează a fi citat (ă) cu această menţiune, de proba cu acte, expertiză tehnică, cercetare locală şi de proba cu următorii martori: .....
.....

Depun prezenta acţiune în dublu exemplar şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al .....
Judeţul .....

CERERE (ACŢIUNE) OBLICĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... în numele debitorului(oarei) meu (mele) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat (ă) în ....., pentru:

1) revendicarea imobilului casă, situat în ..... în valoare de ..... lei;

2) rezoluţiunea contractului de vânzare-cumpărare, autentificat sub nr. ..... din ..... de notarul public ..... şi obligarea sa la restituirea bunului vândut;

3) rezilierea contractului de închiriere nr. ..... din ....., evacuarea sa din imobil şi plata sumei de ..... lei, reprezentând chiria restantă;

4) constatare că dreptul de a cere executarea silită a creanţei de ..... lei este prescris etc.

Cer ca în cauză să fie citat şi debitorul (oarea) pentru ca hotărârea pronunţată să-i fie opozabilă.

Cer, de asemenea, obligarea pârâtului(ei) la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, sunt creditorul debitorului(oarei) ..... care îmi datorează suma de ..... lei, creanţă care este certă, lichidă şi exigibilă, dovadă pe care o fac cu copia hotărârii judecătoreşti nr. ..... din data de ..... pronunţată de ..... învestită cu formulă executorie.

Debitorul(oarea) este insolvabil(ă) şi, ştiindu-se urmărit(ă), nu are interesul, refuză sau cu rea-credinţă nu înţelege să cheme în judecată pe pârât(ă) pentru a readuce în patrimoniu un bun pe care eu îl pot urmări în vederea executării creanţei pe care o am împotriva sa.

De aceea, având un interes serios şi legitim, mă văd obligat(ă) ca, în locul debitorului(oarei), să chem în judecată pe pârât(ă) pentru:

1) a fi obligat(ă) să respecte dreptul de proprietate şi posesie al debitorului(oarei) asupra imobilului casă pe care îl deţine fără nici un drept;

2) rezoluţiunea contractului de vânzare-cumpărare a unei combine muzicale pe care o foloseşte, dar refuză să plătească preţul debitorului(oarei) şi obligarea la restituirea combinei muzicale;

3) rezilierea contractului de închiriere nr. ..... din data de ..... deoarece cu rea-credinţă nu şi-a achitat chiria începând cu data de ..... evacuarea sa şi obligarea la plata chiriei restante în sumă de ..... lei, calculat la ..... lei lunar, cât este prevăzut în contractul de închiriere;

4) constatarea că dreptul la executare împotriva debitorului(oarei) de la care pretinde plata sumei de ..... lei este prescrisă.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 974 C. civ.

Dovada acţiunii înţeleg să o fac cu acte, martori, răspunsurile pârâtului(ei) la interogatoriu ce i se va lua.

Depun acţiunea în trei exemplare, pentru a fi comunicată pârâtului(ei), debitorului (oarei), şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Anexez copia actului din care reiese că sunt creditorului debitorului (oarei) ..... şi copia contractului de vânzare-cumpărare, închiriere etc;

Rog a fi citat pârâtul(a) cu menţiunea prezentării la interogatoriu.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PAULIANĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâţii ....., domiciliaţi în ..... pentru revocarea (desfiinţarea) contractului de vânzare-cumpărare, autentificat sub nr. ..... din ..... de notarul public ..... făcut în dauna intereselor mele de creditor al pârâtului(ei) ..... cu consecinţa revenirii bunului în patrimoniul debitorului(oarei) meu (mele) şi obligarea pârâţilor la cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, sunt creditorul pârâtului(ei) ..... care îmi datorează suma de ..... lei, dovadă pe care o fac cu .....

Ştiindu-se urmărit(ă), pârâtul(a) ..... a înstrăinat copârâtului(ei) ..... bunul (sau bunurile) prevăzute în contractul pe care l-au încheiat cu titlu oneros (sau gratuit).

Prin această înstrăinare eu am suferit un prejudiciu actual şi personal, datorită faptului că pârâtul(a) şi-a provocat (sau şi-a mărit) starea de insolvabilitate.

Voi dovedi complicitatea la fraudă a terţului dobânditor ..... care a cunoscut existenţa creanţei mele şi a achiziţionat bunul tocmai pentru a zădărnici încasarea ei.

De aceea, vă rog să admiteţi acţiunea şi să desfiinţaţi contractul atacat, urmând ca bunul (sau bunurile) să revină în patrimoniul debitorului(oarei) meu (mele) pentru a putea fi urmărit(e) în vederea executării creanţei pe care o am împotriva lui (ei).

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 975 C. civ., raportat la art. 380 C. proc. civ.

Depun acţiunea în trei exemplare, două pentru a fi comunicate pârâţilor, copia actului pe care îmi dovedesc calitatea de creditor al pârâtului(ei) ..... cât şi copia actului fraudulos încheiat de pârâţi, precum şi timbru fiscal în valoare de .....lei.

Semnătura reclamantului,

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN DECLARAREA SIMULAŢIEI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ....., pentru ca prin hotărâre judecătorească să se constate că contractul de împrumut, vânzare-cumpărare, donaţie etc., autentificat sub nr. ..... din ..... de notarul public ....., prin care ....., este simulat.

Vă rog să obligaţi pe pârât(ă) la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, din contractul enunţat reiese că:

1) am împrumutat pârâtului(ei) suma de ..... lei, lucru nereal, fiind vorba de un contract simulat, fictiv, întocmit la rugămintea pârâtului(ei).

Interesul meu este să se constate că acest contract este simulat pentru că .....

.....

.....

2) pârâtul(a) a vândut copârâtului(ei) autoturismul (sau motocicleta etc.), contract care este simulat.

Scopul acestui contract a fost acela de a se crea o aparenţă de înstrăinare, pentru că, în realitate, bunul(rile) continuă să fie în patrimoniul pârâtului(ei), care-mi datorează suma de .....lei.

De aceea, vă rog să constataţi simulaţia acestui contract pentru ca să pot urmări bunul(rile) înstrăinat(e) în vederea realizării creanţei pe care o am împotriva debitorului(oarei) pârât(ă);

3) tatăl meu, ..., a vândut pârâtului(ei) una casă, situată în ....., compusă din ....., acoperită cu ....., act care este simulat, în realitate fiind vorba de o donaţie deghizată, pentru motivul că nu s-a plătit preţul.

Voi dovedi că tatăl meu a făcut actul în scopul de a scoate din masa succesorală bunurile enunţate, deşi nu i s-a plătit preţul, act care mă prejudiciază în calitate de moştenitor al vânzătorului.

De aceea, vă rog să admiteţi acţiunea şi să constataţi că actul este simulat, fiind vorba de o donaţie deghizată.

Hotărârea de constatare a acestei acţiuni îmi este necesară în cadrul altui proces, pentru a stabili că este vorba despre o donaţie şi dacă prin aceasta nu cumva mi s-a încălcat dreptul meu de moştenitor rezervatar;

4) am vândut un imobil casă pârâtului(ei), la preţul de ..... lei, iar în contractul de vânzare-cumpărare am trecut un preţ mai mic, adică de ..... lei. Scopul a fost acela ca pârâtul(a) să plătească o taxă de timbru mai mică pentru autentificarea contractului.

Dovada că preţul este cel indicat în această acţiune o fac cu contrainscrisul, sub semnătură privată, încheiat de noi anterior întocmirii actului autentic;

5) pârâtul(a) ..... a vândut copârâtului(ei) ..... una casă, situată în ..... cu vecinătăţile ..... pentru care a primit preţul în sumă de ..... lei. În realitate, adevăratul cumpărător sunt eu care am plătit preţul.

Copârâtul(a) ..... a fost folosit(ă) ca persoană interpusă, eu nedorind să se ştie că am dobândit un asemenea imobil.

Pârâtul(a) ....., deşi a primit de la mine preţul integral, a refuzat şi continuă să refuze să-mi predea imobilul, în calitate de cumpărător real. Refuză acest lucru şi faţă de copârâtul(a) ..... în calitate de cumpărător aparent.

De aceea, vă rog să constataţi simulaţia acestui contract, rezilierea lui şi obligarea pârâtului(ei) la restituirea preţului primit.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 1175 C. civ.

Vă rog să admiteţi acţiunea şi să constataţi că actul enunţat este simulat.

Dovada acţiunii o fac cu contraînscrisul, cu interogatoriul pârâtului(ei), cercetare locală, expertiză şi proba cu martorii:.....

.....

Depun prezenta acţiune în ..... exemplare, copia contraînscrisului (dacă îl are) şi timbru fiscal în valoare de .....lei.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CEREREA (ACŢIUNEA) ÎN RESTITUIREA ÎMBOGĂŢIRII FĂRĂ JUST (Ă) TEMEI (CAUZĂ)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ....., domiciliat(ă) în ..... pentru a fi obligat(ă) la .....

Cer, de asemenea, obligarea pârâtului(ei) la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, (se enunţă motivul care justifică admiterea acţiunii şi valoarea pretenţiilor necesară pentru a se calcula taxa de timbru).

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe principiul îmbogăţirii fără just temei.

Dovada acţiunii înţeleg să o fac cu interogatoriul pârâtului (ei) care rog să fie citat (ă) cu menţiunea să se prezinte la interogatoriu, proba cu expertiză şi cu martorii : .....

Depun prezenta cerere în dublu exemplar şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului.

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE DE PUNERE SUB INTERDICŢIE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... vă rog să hotărâţi punerea sub interdicţie a pârâtului(ei) ..... domiciliat(ă) în

Motivele acţiunii :

În fapt, pârâtul(a), în urma unui grav accident, a suferit un şoc datorită căruia nu mai are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale.

În dovedirea acestei susţineri depun certificatul medico-legal nr. ..... din ..... eliberat de .....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 142-143, 115 C. fam.; art. 30-34 D. nr. 32 din 1954.

Vă rog să dispuneţi efectuarea cercetărilor pe care le veţi socoti necesare şi efectuarea unei expertize psihiatrice, care să aprecieze capacitatea pârâtului(ei), precum şi audierea martorilor .....

Depun prezenta cerere în trei exemplare, din care unul pentru instanţă, al doilea pentru a fi comunicat consiliului local al ..... pentru a numi un curator şi al treilea pentru a fi comunicat pârâtului(ei), împreună cu toate înscrisurile depuse.

Semnătura reclamantului,

Domnului

Preşedinte al Tribunalului .....

CERERE DE RIDICARE A INTERDICŢIEI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... având ca reprezentant legal pe ..... domiciliat în ..... am fost pus sub interdicţie prin hotărârea nr. ..... din ..... pronunţată de ..... şi vă rog să pronunţaţi ridicarea acestei măsuri, constatând că au încetat cauzele care au determinat-o.

Motivele acţiunii :

În fapt, prin hotărârea citată s-a dispus punerea mea sub interdicţie.

Întrucât au încetat cauzele care au provocat interdicţia, vă rog să pronunţaţi ridicarea ei.

În dovedirea susţinerii mele depun certificatul medico-legal nr. ..... din ..... eliberat de .....

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 151 C. fam. şi art. 35 D. nr. 32 din 1954.

Vă rog să dispuneţi efectuarea unei expertize psihiatrice şi să-mi încuviinţaţi proba cu martorii : .....

Anexez copia hotărârii de punere sub interdicţie şi actul medical enunţat.

Semnătura petentului,

.....

Domnului

Preşedinte al Tribunalului .....

CERERE DE DECLARARE A DISPARIŢIEI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... vă rog să declaraţi dispărut(ă) pe ..... născut(ă) la data de ..... în ....., cu ultimul domiciliu în .....

Motivele acţiunii :

În fapt, ... a dispărut de la domiciliu la data de .....

Am fost informat de numitul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... că l-a văzut pe malul râului ..... la data de ..... Despre această situaţie vă rog să culegeţi informaţii prin organele consiliului local şi poliţie.

Având în vedere că de la data ultimelor ştiri a trecut mai mult de un an, vă rog să constataţi că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru a fi declarat(ă) dispărut (ă).

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 16 alin. 1 D. nr. 31 din 1954 şi art. 36-39 D. nr. 32 din 1954.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu următorii martori: .....

.....

Depun prezenta cerere în patru exemplare, din care două pentru afişare şi unul pentru comunicare, precum şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura petentului,

.....

Domnului

Preşedinte al Tribunalului .....

CERERE DE DECLARARE A MORŢII PREZUMATE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ....., domiciliat(ă) în ..... vă rog ca, prin hotărâre judecătorească, să declaraţi moartea ..... născut(ă) ..... la data de ..... cu ultimul domiciliu în ..... .

Motivele acţiunii :

În fapt, prin sentinţa civilă nr. ..... din ..... pronunţată de judecătoria ..... s-a declarat dispariţia persoanei amintite.

De la data ultimelor ştiri din care rezultă că era în viaţă au trecut mai mult de 4 (patru) ani, iar de la data afişării hotărârii de declarare a dispariţiei a trecut mai mult de 6 luni şi totuşi nu au apărut veşti că ar mai fi în viaţă (pentru cazurile de excepţie se va indica împrejurarea şi data când a avut loc).

În vederea rezolvării acestei cereri, vă rog să cereţi informaţii prin organul consiliului local şi poliţie, iar pe baza probelor administrate să declaraţi mort pe ....., deces care a avut loc la data de .....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 16 alin. 2 (alin. 3 în cazurile de excepţie) D. nr. 31 din 1954 şi ale art. 40 D. nr. 32 din 1954.

Dovada acestei cereri înţeleg să o fac cu martorii:

.....

Depun copia hotărârii de declarare a dispariţiei.

Prezenta cerere o depun în patru exemplare, două pentru a fi afişate şi unul pentru comunicare, precum şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura petentului,

.....

Domnului
Preşedinte al Tribunalului .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ASIGURAREA LINIŞTITEI FOLOSINŢE A LUCRULUI ÎNCHIRIAT

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca prin hotărârea ce o veţi pronunţa:

1. Să-l (să o) obligaţi să deşcuie uşa de la intrare în locuinţa mea, să-mi permită să folosesc baia, magazia şi spălătoria comună şi să stabiliţi, totodată, cheltuielile de judecată;

2. Să-mi permită să folosesc holul ca loc de trecere pentru a intra în locuinţa mea şi să-l (să o) obligaţi la cheltuieli de judecată;

3. Să stabiliţi modalitatea practică de folosire a holului, camerei de trecere, dependinţelor şi grădinii comune, precum şi cheltuielile de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt:

1. Locuiesc în apartamentul închiriat de pârât(ă) şi acesta (aceasta), în lipsa mea, a încuiat cele două uşi de la intrarea în apartament, iar de mai mult timp mi-a interzis accesul la baie, magazie şi spălătorie, care sunt în folosinţa noastră comună.

Vă rog să constataţi că este vorba de acte abuzive prin care sunt împiedicat să folosesc lucrul închiriat şi să-l obligaţi pe pârât(ă) să deşcuie uşa şi să-mi permită să folosesc în comun cu el (ea) dependinţele arătate mai sus;

2. Locuiesc în două camere care mi-au fost închiriate de pârât(ă), iar accesul în acest spaţiu se poate face numai trecând printr-un hol pe care pârâtul(a) l-a închis. Scopul acestui act abuziv este ca eu să părăsesc locuinţa.

Este adevărat că holul nu este trecut în contractul de închiriere, menţiune care nu era necesară pentru că prin natura sa este destinat să folosească loc de acces la spaţiul care mi-a fost închiriat.

De aceea vă rog să-l (o) obligaţi pe pârât(ă) să deşcuie uşile de la intrarea şi ieşirea din hol şi să-mi permită să-l folosesc în continuare ca loc de trecere spre locuinţa mea, respectând astfel destinaţia pe care holul o are prin natura lui;

3. Locuiesc în două camere închiriate de pârât(ă). În contract nu s-a stipulat expres dreptul meu de a folosi în comun cu pârâtul(a) holul de la intrare, veranda, bucătăria, cămara, debaraua, baia, wc-ul, spălătoria, uscătoria, terasa acoperită, boxa de la subsol, pivniţa etc., precum şi grădina. Pentru că acestea constituie un accesoriu al suprafeţei locuibile, nu pot să fie folosite exclusiv de către pârât(ă). Deoarece în fapt folosirea lor este posibilă şi de către mine, vă rog ca, prin hotărârea judecătorească ce o veţi pronunţa, să stabiliţi modalitatea practică de folosire a lor în comun.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 1420 pct. 3, art. 1424 C. civ. şi art. 50 L. nr. 5 din 1973.

În dovedirea acţiunii înţeleg să mă folosesc de proba cu acte, cu expertiză tehnică, cercetare locală şi de următorii martori: .....

Depun prezenta cerere în dublu exemplar, copia contractului de închiriere şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei),

.....

Domnului Preşedinte al Judecătoriei.....

CERERE (ACŢIUNE) FORMULATĂ DE
LOCATOR ÎMPOTRIVA LOCATARULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca prin hotărâre judecătorească să fie obligat(ă):

1. să pună de îndată imobilul în stare de folosinţă, iar în caz de refuz să fiu autorizat să execut eu lucrările necesare pe cheltuiala lui (ei);

2. să sisteze lucrările de reparaţii începute la imobilul în care locuieşte;

3. să demoleze lucrările executate şi în caz de refuz să fiu autorizat să le demolez eu pe cheltuiala lui (ei);

4. să-şi ridice toate obiectele depozitate în holul comun;

5. să-mi permită accesul la pod, pivniţă, scară de serviciu;

6. să-mi permită să vizitez bunul pe care i l-am închiriat;

7. să-mi permită să fac reparaţii bunului pe care i l-am închiriat;

8. să evacueze imobilul în care locuieşte, pentru că:

a) cu rea-credinţă nu mi-a plătit chiria timp de peste trei luni;

b) pricinuieşte însemnate stricăciuni locuinţei;

c) refuză să-mi predea locuinţa, deşi contractul de închiriere a expirat;

d) spaţiul locativ pe care i l-am închiriat a devenit disponibil.

Cer, de asemenea, obligarea pârâtului (ei) la cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, am închiriat pârâtului(ei) spaţiul locativ în care locuieşte.

1. La data de ..... pârâtul(a) a ..... şi a dărâmat ....., precum şi .....

În vederea restabilirii urgente a situaţiei de fapt anterioare săvârşirii acestui abuz, vă rog să-l obligaţi pe pârât(ă) să efectueze de îndată lucrările necesare repunerii imobilului în stare de folosinţă. În caz de refuz, cer să fiu autorizat să efectuez eu lucrările pe cheltuiala pârâtului(ei);

2. Pârâtul(a) a executat reparaţii improvizate datorită cărora s-a produs un incendiu. La scurt timp a început să execute aceleaşi lucrări improvizate de natură a favoriza un nou incendiu.

De aceea vă rog să-l (să o) obligaţi să sisteze lucrările de reparaţii începute la imobilul în care locuieşte şi care este proprietatea mea;

3. Pârâtul(a) a construit ..... lângă zidul imobilului pe care i l-am închiriat, fără consimţământul meu şi fără autorizaţie, construcţii care favorizează propagarea unui eventual incendiu. Organele abilitate mi-au pus în vedere ca, în calitate de proprietar al imobilului, să iau măsuri de demolare a celor două construcţii. Pentru că pârâtul (a) refuză să le demoleze, vă rog să-l (să o) obligaţi prin hotărârea judecătorească

la demolarea lor, iar în caz de refuz să fiu autorizat eu să execut lucrările de demolare pe cheltuiala lui;

4. Accesul în locuinţa pârâtului(ei) şi în locuinţa mea se face printr-un hol care se află în folosinţa noastră comună.

Pârâtul(a) a transformat holul în bucătărie. A instalat în hol .....

.....

De aceea vă rog să-l (să o) obligaţi să-şi ridice bunurile respective pentru ca holul să poată fi folosit potrivit destinaţiei sale;

5. Potrivit contractului de închiriere, podul imobilului, pivniţa, baia, boxa, scara de serviciu se află în folosinţa comună a mea şi a pârâtului(ei). De câteva zile, pârâtul (a) mi-a interzis folosirea în comun a acestor dependinţe, motiv pentru care cer să fie obligat (ă) să-mi permită să folosesc bunurile respective;

6. Potrivit pct. ..... din contractul de închiriere, am dreptul să verific odată pe an modul în care pârâtul(a) foloseşte şi întreţine spaţiul locativ pe care i l-am închiriat, iar periodic modul în care sunt folosite părţile comune şi instalaţiile comune ale clădirii. Mai am dreptul să vizitez bunul în vederea unei noi închirieri şi în scopul vânzării imobilului.

Pârâtul(a) refuză să-mi permită să-mi exercit acest drept, şi, de aceea, vă rog să-l (să o) obligaţi ca lunar ....., într-o anumită zi şi între anumite ore, să vizitez bunul pe care i l-am închiriat, în scopul .....;

7. Potrivit art. 1421 C. civ., în calitate de proprietar sunt obligat să fac toate reparaţiile necesare bunului închiriat pârâtului. În urma seismului din data de ..... , imobilul a suferit grave degradări, fiind expus la prăbuşire, şi are deci nevoie de reparaţii urgente.

Dispoziţiile art. 1425 C. civ. îmi dau dreptul să efectuez aceste reparaţii, iar pârâtul (a) pe timpul reparaţiilor poate fi chiar lipsit de folosinţa bunului închiriat.

Pentru că pârâtul (a) se opune să efectueze reparaţiile, vă rog să-l (să o) obligaţi să-mi permită să execut lucrările şi, în caz de nevoie, să hotărâţi evacuarea lui temporară până la terminarea lucrărilor. Pe acest interval ofer pârâtului (ei) o altă locuinţă corespunzătoare, compusă din ..... situată în ..... ;

8. Cer evacuarea pârâtului(ei) din imobilul respectiv, pentru că:

a) Timp de peste trei luni nu mi-a plătit chiria şi cota-parte din cheltuielile comune care-i revin.

b) Pricinuieşte însemnate stricăciuni locuinţei, instalaţiilor şi accesoriilor acesteia. Astfel, pârâtul a .....

.....

De aceea cer evacuarea pârâtului(ei) din imobilul pe care îl ocupă;

c) Contractul de închiriere a expirat la data de .....

Potrivit art. 1436 alin. 1 C. civ., raportul de locaţiune încetează de drept, prin simpla trecere a termenului, fără a fi nevoie de o prealabilă înştiinţare a pârâtului. În acelaşi moment se naşte obligaţia de restituire a bunului. În caz de refuz, se recunoaşte dreptul proprietarului să ceară evacuarea.

În consecinţă, vă rog să obligaţi pe pârât(ă) să evacueze imobilul în care continuă să locuiască fără drept;

d) Spaţiul locativ pe care i l-am închiriat a devenit disponibil. Astfel, pârâtul(a) locuieşte în imobilul proprietatea mea personală, iar eu locuiesc cu chirie. Aceasta întrucât:

- Pârâtului(ei) i s-a închiriat o altă locuinţă corespunzătoare în care refuză să se mute;

- Pârâtul(a) şi-a construit (sau cumpărat) locuinţă în care refuză să se mute;

- Pârâtului(ei) i s-a eliberat locuinţa proprietate personală ce era deţinută cu chirie de alte persoane şi refuză să se mute în ea;

- Pârâtul(a) a ocupat fără drept suprafaţa locativă din care cer să fie evacuat. Acest spaţiu a rămas disponibil în urma mutării (sau decesului) unui alt chiriaş, spaţiu care mi se cuvine mie, nu lui.

În consecinţă, cer evacuarea pârâtului(ei) din imobilul proprietatea mea personală, pe care îl deţine fără drept.

Cer, de asemenea, obligarea pârâtului(ei) la plata cheltuielilor de judecată.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 1429 C. civ.

În dovedirea acţiunii înţeleg să mă servesc de interogatoriul pârâtului(ei) ..... care urmează să fie citat(ă) cu această menţiune, de proba cu acte, expertiză, cercetare locală şi proba cu următorii martori:.....
.....

Depun prezenta cerere în dublu exemplar, unul pentru a fi comunicat pârâtului, şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei).

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) CIVILĂ ÎNTRE COLOCATARI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca prin hotărâre judecătorească să se dispună:

1) evacuarea sa din locuinţa mea;

2) să-mi permită să folosesc holul, vestibulul, bucătăria, cămara, baia, spălătoria, boxa, scara de serviciu, curtea, grădina, să mă aprovizionez cu apă de la sursa comună;

3) obligarea pârâtului (ei) să înceteze demolarea unor încăperi comune, sobe şi să sisteze construcţiile începute;

4) reintegrarea mea în locuinţa din care am fost alungat de pârât(ă);

5) modalitatea practică de folosire în comun a dependinţelor.

Cer, de asemenea, obligarea pârâtului (ei) la cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt:

1) În lipsa mea de acasă, pârâtul(a) mi-a ocupat în mod abuziv locuinţa situată în ....., compusă din ..... şi refuză să o părăsească de bună voie.

Vă rog să constataţi că este vorba de un act abuziv prin care sunt împiedicat să folosesc lucrul închiriat şi, în consecinţă, să-mi admiteţi acţiunea şi să dispuneţi evacuarea lui (ei) din locuinţa mea;

2) Locuiesc cu pârâtul(a) în acelaşi apartament, în camere diferite, având în folosinţă comună un hol, vestibul, bucătărie, cămară, baie, spălătorie, boxă, scară de serviciu, curte, grădină, fântână. Începând cu data de ..... pârâtul(a) mi-a interzis folosirea în comun a bunurilor specificate. De aceea, vă rog să-mi admiteţi acţiunea şi să-l (să o) obligaţi să-mi permită să folosesc toate bunurile comune, restabilind astfel situaţia de fapt anterioară comiterii abuzului de către pârât(ă);

3) Pârâtul(a) locuieşte în acelaşi imobil cu mine şi a început să demoleze o cameră,..... aflate în folosinţa noastră comună. De asemenea, a început să construiască o încăpere care restrânge spaţiul comun al bucătăriei.

De aceea vă rog să-l (să o) obligaţi pe pârât (ă) să sisteze lucrările de demolare şi construire pe care continuă să le execute abuziv;

4) Sunt ..... cu pârâtul(a) şi, până la data de ..... când am fost internat în spital, am locuit împreună. După ieşirea din spital, care a avut loc la data de ....., venind acasă, pârâtul(a) mi-a interzis intrarea în domiciliu, fiind nevoit să locuiesc la un vecin. Această comportare a pârâtului(ei) este incompatibilă cu ordinea şi morala şi vă rog să reprimaţi acest act abuziv.

În consecinţă, vă rog să-mi admiteţi acţiunea şi să dispuneţi reintegrarea mea în locuinţa în care pârâtul (a) în mod abuziv nu mă mai primeşte;

5) Locuiesc în acelaşi apartament cu pârâtul(a), fiecare ocupând câte două camere. În contract nu s-a stipulat în mod expres că am dreptul să folosesc în comun cu pârâtul(a) holul de la intrare, veranda, bucătăria, cămara, subsolul, pivniţa, curtea şi grădina, care sunt un accesoriu al suprafeţei locuibile şi care nu pot fi folosite exclusiv de către pârât(ă). Cu toate acestea, pârâtul(a) nu-mi permite să le folosim împreună, motiv pentru care vă rog ca, prin hotărâre judecătorească, să stabiliţi modalitatea practică de folosire a lor în comun.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 1420 pct. 3, art. 1424 C. civ.

În dovedirea cererii (acţiunii) înţeleg să mă folosesc de proba cu acte, expertiză, cercetare locală şi următorii martori :.....
.....

Depun prezenta cerere în dublu exemplar, unul pentru a fi comunicat pârâtului(ei), copia contractului de închiriere şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei),

.....

Domnului

Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN EVACUARE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ....., pentru a fi evacuat(ă) din imobilul pe care îl ocupă fără drept.

De asemenea, cer obligarea pârâtului (ei) la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii:

În fapt, pârâtul(a) ocupă fără contract de închiriere apartamentul nr. ..... situat în str. ..... nr. ..... sc. ..... etajul ..... cartierul ..... localitatea ..... Acest spaţiu locativ este proprietatea mea şi nu poate fi ocupat decât după încheierea contractului de închiriere, care nu s-a încheiat şi nici nu se va încheia.

Vă rog să-mi admiteţi acţiunea şi să hotărâţi evacuarea pârâtului(ei) din spaţiul locativ ocupat fără contract de închiriere.

Dovada cererii (acţiunii) o fac cu interogatoriul pârâtului(ei), care urmează să fie citat (ă), cu această menţiune, cu cercetare la faţa locului şi cu martorii: .....

Depun cererea în dublu exemplar, unul pentru a fi comunicat pârâtului (ei), şi tombru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei),
.....

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CEREREA (ACŢIUNEA) DE EVACUARE A TOLERATULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca prin hotărâre judecătorească să se dispună evacuarea sa din imobilul în care locuieşte şi să fie obligat(ă) să-mi plătească cheltuielile de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, pârâtul(a) îmi este nepot(oată) şi, neavând unde locui, i-am permis să locuiască în imobilul proprietatea mea, compus din ..... camere şi cu următoarele dependinţe: ..... până la data de ..... Cu toate că acest termen a expirat, iar pârâtul(a) a avut posibilitatea să se mute în altă parte, a refuzat şi continuă să refuze să părăsească imobilul meu.

Vă rog să constataţi că această îngăduinţă, faţă de pârât(ă) de a locui o perioadă în imobilul proprietatea mea, nu generează pentru el (ea) nici un drept propriu de folosinţăîn lipsa existenţei unui contract de închiriere. În acest caz, pârâtul(a), având calitatea de tolerat(ă), poate fi evacuat(ă) dacă eu nu înţeleg să-i mai acord ospitalitate, respectiv să mai locuiască în imobilul proprietatea mea.

De aceea, vă rog să-mi admiteţi acţiunea şi să hotărâţi evacuarea pârâtului(ei).

Înţeleg să dovedesc acţiunea cu interogatoriul pârâtului(ei), care urmează să fie citat(ă) cu această menţiune, şi cu următorii martori: .....
.....

Depun cererea în dublu exemplar, unul pentru a fi comunicat pârâtului(ei), şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei).

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ÎNCUVIINŢAREA
FOLOSINŢEI PROVIZORII A BUNURILOR COMUNE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată pe soţul meu, pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru a fi obligat(ă) să-mi predea următoarele bunuri comune : .....

Motivele acţiunii :

În fapt, sunt căsătorit(ă) cu pârâtul(a), care, la data de ..... m-a alungat din domiciliu atât pe mine, cât şi pe cei doi copii minori rezultaţi din căsătorie. Toate bunurile dobândite în timpul căsătoriei au rămas în folosinţa lui. Cer să fie obligat(ă) să-mi predea numai bunurile enunţate mai sus şi care sunt de strictă necesitate.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 36 alin. 2 C. fam. (sau art. 581 C. proc. civ. în cazul în care folosinţa bunurilor se cere pe cale de ordonanţă preşedinţială).

Înţeleg să fac dovada acţiunii cu interogatoriul pârâtului(ei), care urmează să fie citat(ă) cu această menţiune, şi cu declaraţiile martorilor: .....
.....

Depun prezenta cerere în dublu exemplar şi timbru judiciar şi fiscal în valoare de câte..... lei.

Semnătura reclamantului(ei),
.....

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE (ACŢIUNE) PENTRU ÎMPĂRŢIREA PROVIZORIE
A FOLOSINŢEI LOCUINŢEI COMUNE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe soţul(ia) meu (mea) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca prin hotărârea ce veţi pronunţa să dispuneţi împărţirea provizorie a locuinţei care constituie domiciliul nostru comun, precum şi obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, sunt căsătorit(ă) cu pârâtul(a) şi domiciliul comun îl constituie imobilul situat în ..... compus din ..... camere, cu două intrări separate.

Pârâtul(a) are o comportare violentă faţă de mine şi de copii, în sensul că zilnic ne bate, ne ameninţă cu moartea şi ne alungă din domiciliu. Datorită acestei comportări am fost internat (ă) în mai multe rânduri în spital, sunt nevoit (ă) să dorm împreună cu copiii pe la diferiţi cunoscuţi şi vecini şi, de cele mai multe ori, în sala de aşteptare a gării.

Pentru evitarea pericolului unor noi violenţe din partea soţului (iei), vă rog să hotărâţi împărţirea provizorie a folosinţei locuinţei comune. În acest scop cer să mi se atribuie folosinţa celor ..... camere cu intrare din strada principală, iar pârâtului(ei) să-i fie repartizate celelalte ..... camere.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 36 alin. 2 C. fam. (şi art. 581 C. proc. civ. în cazul în care se cere împărţirea pe cale de ordonanţă preşedinţială).

Dovada acţiunii înţeleg să o fac cu răspunsurile pe care pârâtul(a) le va da la interogatoriul ce i se va lua, de proba cu o cercetare la faţa locului pe care urmează să o efectueze instanţa, de dovada cu acte medicale şi proba cu martorii:.....
.....

Depun prezenta cerere în dublu exemplar şi timbru judiciar şi timbru fiscal în valoare de .câte..... lei.

Semnătura reclamantului(ei).

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

CONTESTAŢIE ÎMPOTRIVA DECIZIEI DE DESFACERE
A CONTRACTULUI DE MUNCĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... fac contestaţie împotriva dispoziţiei de desfacere a contractului de muncă nr. ..... din ..... emisă de ..... prin care, în baza art. 130 lit. ..... C. muncii, mi s-a desfăcut contractul de muncă începând cu data de .....

Cer anularea acestei dispoziţii, reintegrarea în funcţia avută şi obligarea unităţii la plata despăgubirilor calculate de la data de ..... precum şi cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, în perioada ..... am desfăşurat activitatea de ..... iar prin decizia citată mi s-a desfăcut contractul de muncă, pentru motivul că .....
.....

Consider că măsura luată împotriva mea este nelegală şi netemeinică, pentru că .....

În drept, îmi întemeiez prezenta contestaţie pe dispoziţiile art. 174 lit. b C. muncii.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu acte, precum şi de proba cu următorii martori: .....

În consecinţă, cer admiterea contestaţiei, anularea dispoziţiei de desfacere a contractului de muncă, reîncadrarea în funcţia avută, plata despăgubirilor băneşti de care am fost lipsit şi cheltuieli de judecată.

Anexez dispoziţia de desfacere a contractului de muncă.

Depun prezenta contestaţie în dublu exemplar.

Semnătura reclamantului(ei),
.....

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....
Judeţul .....

CERERE (ACŢIUNE) ÎN CONSTATARE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... chem în judecată şi personal la interogatoriu pe pârâtul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... pentru ca, prin hotărârea ce o veţi pronunţa, să constataţi că, la data de ..... pârâtul (a) mi-a vândut un imobil (construcţie) şi vă rog să pronunţaţi o hotărâre care să ţină loc de act de vânzare-cumpărare.

De asemenea, vă rog să-l obligaţi la cheltuieli de judecată.

Motivele acţiunii :

În fapt, printr-un act sub semnătură privată, intitulat "act de vânzare-cumpărare", pârâtul(a) mi-a vândut un teren în suprafaţă de ..... situat în ..... cu vecinătăţile:..... şi una casă, compusă din ....., la preţul de ..... din care ..... lei pentru teren şi ..... lei pentru casă.

Ne-am înţeles ca după obţinerea autorizaţiei de vânzare să ne prezentăm în faţa notarului public în vederea încheierii actului autentic.

Pârâtul(a) refuză să se prezinte, motiv care mă determină să introduc această acţiune în vederea obţinerii unei hotărâri care să ţină loc de act de vânzare-cumpărare.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile aer. 111 C. proc. civ.

În dovedirea acţiunii înţeleg să mă servesc de proba cu acte, interogatoriul pârâtului(ei), care urmează să fie citat(ă) cu această menţiune, şi de proba cu martorii : .....

Depun cererea în dublu exemplar şi timbru judiciar în valoare de ....lei şi timbru fiscal în valoare de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei),

Domnului
Preşedinte al Judecătoriei .....

PLÂNGERE CONTRAVENŢIONALĂ

Domnule .....

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... mă plâng împotriva procesului-verbal de contravenţie nr. ..... din ..... încheiat de ..... prin care, în baza art. ....., din ....., am fost sancţionat(ă) cu .....

Motivele plângerii :

În fapt, am fost sancţionat(ă) cu ....., pentru faptul că ..... În realitate, nu sunt vinovat(ă) de săvârşirea faptei deoarece .....

În drept, îmi întemeiez plângerea pe dispoziţiile art. ..... şi art. ..... L. nr. .....

În dovedirea motivelor enunţate înţeleg să mă folosesc de proba cu acte, proba cu expertiză tehnică şi proba cu următorii martori: .....

.....

În consecinţă, vă rog să-mi admiteţi plângerea şi să anulaţi procesul-verbal de contravenţie.

Semnătura

Domnului preşedinte al.....

CERERE DE REEXAMINARE A SENTINŢEI DE TRANSFORMARE A AMENZII ÎN ÎNCHISOARE CONTRAVENŢIONALĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ..... domiciliat(ă) în ..... formulez prezenta cerere de reexaminare împotriva sentinţei civile nr. ..... / ..... pronunţată de Judecătoria ....., în dosarul civil nr. ...../..... prin care mi-a fost transformată amenda de ..... lei în ..... zile închisoare contravenţională, precum şi de anulare a mandatului de executare nr. ...../....., emis de .....

Motivele cererii:

În fapt,

În data de ....., prin procesul-verbal de contravenţie seria ..... nr. ..... din ..... încheiat de ..... am fost sancţionat (ă) cu ..... lei amendă contravenţională.

Deşi am achitat în termen amenda conform chitanţelor ...../..... totuşi, în mod eronat, aceasta mi-a fost transformată în ..... zile închisoare contravenţională, prin sentinţa civilă sus-menţionată.

În drept, art.14 L. 61/1991.

Probe : chitanţa nr. ...../.....

În consecinţă, vă rog să-mi admiteţi cererea, să desfiinţaţi sentinţa civilă nr. ...../..... şi să anulaţi mandatul de executare nr. .....

Semnătura,

Domnului

Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE PENTRU ÎNCUNOŞTINŢAREA INSTANŢEI DESPRE SCHIMBAREA DOMICILIULUI UNEIA DIN PĂRŢI ÎN CURSUL JUDECĂŢII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, reclamant (pârât) în procesul ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, cu termen de judecată la _____ vă rog să luaţi act că nu mai locuiesc la domiciliul indicat în cerere (întâmpinare), ci în _____ judeţul _____ (sectorul ____ al municipiului Bucureşti), str. _____, nr. ____ etajul ____, apartamentul nr. ____ unde a urmează a fi citat şi a mi se comunica pe viitor orice act de procedură.

Anexez recipisa poştală prin care dovedesc comunicarea către pârât (reclamant) a conţinutului acestei cereri.

Semnătura părţii care aduce la cunoştinţă schimbarea domiciliului,

_____

Domnului Preşedinte al _____

CERERE DE ALEGERE DE DOMICILIU

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul ____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul ____ apartamentul nr. _____, având calitate de pârât (reclamant) în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, cu termen de judecată la _____,declar prin prezenta că îmi aleg domiciliul la dl. avocat _____ din _____ judeţul _____ (sectorul ____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul ____ apartamentul nr. _____, unde vă rog să se facă toate actele de procedură faţă de subsemnatul în dosarul sus-menţionat. Dl. avocat _____ este îndreptăţit să primească toate actele de procedură în numele meu.

Semnătura părţii,

_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE DE AMÂNARE A JUDECĂŢII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, reclamant (pârât) în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____, vă rog să dispuneţi, la termenul de _____, amânarea judecării cauzei, întrucât sunt internat în spital, după cum rezultă din certificatul alăturat, şi nu am apărător.

Semnătura părţii solicitante,

_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE DE PRESCHIMBARE A TERMENULUI DE JUDECATĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, pârât în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, vă rog să dispuneţi, după ascultarea mea şi a reclamantului , care urmează a fi citat în acest scop la adresa indicată de el în cererea de chemare în judecată, preschimbarea termenului de la _____ în oricare altul, întrucât _____

Semnătura părţii care cere preschimbarea,

_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE PENTRU ELIBERAREA UNEI COPII
DE PE UN ACT DIN DOSAR

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, având calitatea de pârât (reclamant, recurent, intimat, contestator, revizuent) în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, vă rog să-mi eliberaţi o copie de pe _____.

Această copie îmi este necesară la _____.

Semnătura părţii,
_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE PENTRU REDESCHIDEREA JUDECĂŢII SUSPENDATE
(REPUNEREA PE ROL)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, reclamant (pârât) în acţiunea ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, şi a cărei judecată a fost suspendată prin încheierea din _____ ca urmare a cererii mele şi a pârâtului, vă rog să dispuneţi redeschiderea judecăţii şi fixarea unui termen de judecată, la care urmează a fi citat şi pârâtul la adresa indicată în dosar.

Întemeiez prezenta cerere pe dispoziţiile art. 245 C. proc. civ.

Semnătura părţii care cere
redeschiderea judecăţii,
_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE PENTRU INTRODUCEREA ÎN CAUZĂ A MOŞTENITORILOR PĂRŢII DECEDATE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, reclamant (pârât, recurent, intimat etc.) în acţiunea ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, cu termen de judecată la _____ vă rog să dispuneţi ca pentru acest termen să fie citaţi:

1. _____, din _____, str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____.

2. _____, din _____, str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, ca pârâţi în calitate de moştenitori ai pârâtului (reclamantului, intimatului) _____ decedat după introducerea cererii (apelului, recursului).

Semnătura părţii care cere
introducerea în cauză a moştenitorilor,

_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE DE RECUZARE A UNUI JUDECĂTOR

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., reclamant (sau, după caz, pârât, recurent, intimat, contestator, revizuent) în cauza ce formează obiectul dosarului nr. ..... al acestei instanţe, formulez prezenta cerere de recuzare a domnului judecător ..... membru în completul de judecată din şedinţa de astăzi ..... în care este pe rol şi judecarea cererii din dosarul susmenţionat. Motivele cererii sunt următoarele :

În fapt, domnul judecător este rudă de gradul ..... cu pârâtul.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 27 pct. 1 C. proc. civ.

Semnătura părţii care face cerere de recuzare

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE STRĂMUTARE A PRICINII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ....., al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pârât (sau, după caz, reclamant, recurent, intimat, contestator, revizuent) în cererea ce formează obiectul dosarului nr. ..... al judecătoriei ..... (Tribunalului ..... sau, după caz, Tribunalul municipiului Bucureşti ori Curţii de Apel), vă rog să dispuneţi strămutarea judecării pricinii, pentru bănuială legitimă de la acea judecătorie la o alta (de la acel tribunal la un altul ori la o altă Curte de Apel etc.) cu refacerea actelor de procedură efectuate până în prezent.

În fapt, menţionez că reclamantul fiind grefier de şedinţă la instanţa la care se judecă în prezent pricina, prin relaţiile sale influenţează soluţionarea ei potrivit intereselor sale.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 37-40 C. proc. civ.

Vă rog ca până la judecarea prezentei cereri să dispuneţi suspendarea judecării pricinii a cărei strămutare o cer.

Depun prezenta cerere în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat părţii adverse.

Semnătura părţii care cere strămutarea pricinii,

.....

Domnului Preşedinte al Curţii Supreme de Justiţie a României.

CERERE PENTRU REPUNERE ÎN TERMEN

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., reclamant (pârât) în cauza ce formează obiectul dosarului nr. ....., vă rog să mă repuneţi în termenul de apel (ori de recurs) împotriva sentinţei (deciziei) nr. ..... din .....

Motivele cererii sunt următoarele :

În fapt, n-am putut formula şi depune apelul (recursul) în termenul prevăzut de art. 284 (art. 301) C. proc. civ., întrucât în tot timpul dintre comunicarea hotărârii şi expirarea termenului legal am fost internat în spital.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 103 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de certificatul medical eliberat de ....., pe care-l depun în copie certificată.

Semnătura părţii care cere repunerea în termen,

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE INTERVENŢIE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., fac cerere de intervenţie principală (sau accesorie) în acţiunea care formează obiectul dosarului nr. ..... al acestei instanţe şi prin care reclamantul ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., a chemat în judecată pe pârâtul ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., cerând ca ....

Prin prezenta cerere de intervenţie solicit ca prin hotărârea ce veţi pronunţa să ..... Apreciez obiectul intervenţiei la suma de lei .....

Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... din ..... şi ale art. 49 şi 50 (art. 49 şi 51) C. proc. civ.

În sprijinul cererii mele înţeleg să folosesc următoarele dovezi: .....

.....

Depun prezenta cerere de intervenţie, precum şi copii, certificate de subsemnatul, de pe înscrisurile susmenţionate, în 3 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate reclamantului şi pârâtului.

Semnătura intervenientului,

Domnului Preşedinte al ..... .

CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ A ALTOR PERSOANE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pârât (sau, dacă este cazul, reclamant) în acţiunea care formează obiectul dosarului nr. ..... al acestei instanţe, cer să fie chemat în judecată (introdus în proces) şi ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru ca hotărârea ce veţi pronunţa în dosarul susmenţionat să-i fie opozabilă şi acestuia. Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, ...
.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... din ..... şi ale art. 57 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de următoarele dovezi: .....
.....

Depun prezenta cerere, precum şi copii, certificate de subsemnatul, de pe înscrisurile susmenţionate, în 3 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalate două pentru a fi comunicate reclamantului (sau, dacă este cazul, pârâtului) şi celui chemat în judecată prin prezenta cerere.

Semnătura părţii care formulează cererea de chemare în judecată a altei persoane,
.....

Domnului Preşedinte al ..... .

CERERE DE CHEMARE ÎN GARANŢIE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pârât (sau, dacă este cazul, reclamant) în acţiunea care formează obiectul dosarului nr. ..... al acestei instanţe, chem în garanţie pe ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ....., etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru ca în cazul în care se va admite acţiunea reclamantului (sau, dacă este cazul, "mi se va respinge acţiunea") să-l obligaţi pe cel chemat în garanţie să ..... şi să-mi plătească cheltuielile de judecată. Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, ...

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. din ..... şi ale art. 60-63 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de următoarele dovezi: .....

Depun prezenta cerere precum şi copii de pe înscrisurile susmenţionate în 3 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate celui chemat în garanţie şi reclamantului (sau, când este cazul, pârâtului).

Semnătura părţii care formulează cererea de chemare în garanţie

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE PRIVITOARE LA ARĂTAREA TITULARULUI DREPTULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pârât în acţiunea care formează obiectul dosarului nr. ..... al acestei instanţe şi care mi-a fost intentată de ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., arăt ca titular al dreptului ce formează obiectul acţiunii din susmenţionatul dosar pe ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. .....

Motivele cererii sunt :

În fapt, ...

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 64-66 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de următoarele probe: .....

Depun prezenta cerere, precum şi copii, certificate de subsemnatul, de pe înscrisurile susmenţionate, în 3 exemplare dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate reclamantului şi celui arătat ca titular al dreptului.

Semnătura pârâtului,

.....

Domnului Preşedinte al ..... .

CERERE DE RENUNŢARE LA JUDECATĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, reclamant în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, cu termen de judecată la _____ declar că renunţ la acţiunea susmenţionată şi vă rog să dispuneţi închiderea dosarului.

Întemeiez prezenta cerere pe dispoziţiile art. 246 C. proc. civ.

Semnătura reclamantului,

_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE DE RENUNŢARE LA DREPT

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, reclamant în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, cu termen de judecată la _____, declar prin prezenta că renunţ la dreptul pretins prin cererea faţă de pârâtul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, şi, în consecinţă, vă rog să daţi o hotărâre pe baza renunţării mele.

Întemeiez prezenta cerere pe dispoziţiile art. 247 C. proc. civ.

Semnătura reclamantului,

_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE DE RENUNŢARE LA APEL/RECURS

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, pârât în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____, în care s-a pronunţat hotărârea nr. _____ din _____, prin care s-a admis cererea formulată împotriva mea de _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, declar prin prezenta că renunţ la dreptul de a face apel/recurs împotriva acestei hotărâri.

Semnătura părţii care renunţă
la apel/recurs,
_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE DE PERIMARE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, pârât (intimat) în acţiunea (apelul/recursul) ce formează obiectul dosarului nr. _____ al acestei instanţe, vă rog să dispuneţi, după citarea reclamantului (apelantului/recurentului) perimarea acţiunii sale (apelului/recursului său).

Motivele cererii sunt următoarele :

În fapt, de la data ultimului act de procedură, şi anume de la data de _____ a trecut mai mult de un an.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 248 şi urm. C. proc. civ.

Depun prezenta cerere în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat reclamantului (apelantului/recurentului).

Semnătura părţii care cere perimarea,
_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE PENTRU SUSPENDAREA EXECUŢIEI VREMELNICE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, pârât în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ al _____ dosar în care reclamantul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____ a obţinut sentinţa nr. _____ din _____ , care subsemnatul am fost obligat să _____, sentinţă dată cu execuţie vremelnică, vă rog să dispuneţi suspendarea executării până la soluţionarea recursului pe care l-am introdus în termen legal împotriva susmenţionatei sentinţe.

Îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 280 C. proc. civ.

Anexez copie legalizată de pe dispozitivul hotărârii.

Semnătura părţii care cere suspendarea,

_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE DE RECTIFICARE A UNEI HOTĂRÂRI
(DE ÎNDREPTARE A GREŞELILOR MATERIALE STRECURATE ÎN HOTĂRÂRE)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul _____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, vă rog să rectificaţi sentinţa civilă nr. _____ din _____ a acestei instanţe, pronunţată în acţiunea introdusă de _____, din _____, str. _____ nr. _____ etajul _____ apartamentul nr. _____, acţiune ce formează obiectul dosarului nr. _____ .

Motivele cererii sunt următoarele :

În fapt, prin acţiunea sa reclamantul a chemat în judecată pe minorul _____ reprezentat prin subsemnatul, în calitate de tutore şi a cerut ca minorul să fie obligat la plata sumei de _____ lei cu titlu de _____ . Deşi reclamantul nu şi-a modificat pretenţiile sale şi deşi în considerentele hotărârii a cărei rectificare o cer se arată că obligaţia de plată priveşte pe minor totuşi, în dispozitivul acestei hotărâri, a apărut din eroare obligarea mea personal la plata sumei respective, ceea ce reprezintă o eroare materială.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 281 C. proc. civ.

Semnătura părţii care cere
rectificarea hotărârii,

_____

Domnului Preşedinte al _____.

CERERE PENTRU REPUNERE ÎN TERMEN

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul _____, domiciliat în _____ judeţul _____ (sectorul ____ al municipiului Bucureşti), str. _____ nr. _____ etajul ____ apartamentul nr. _____, reclamant (pârât) în cauza ce formează obiectul dosarului nr. _____ vă rog să mă repuneţi în termenul de apel (recurs) împotriva sentinţei _____ nr. _____ din _____ .

Motivele cererii sunt următoarele:

În fapt, n-am putut formula şi depune apelul (recursul) în termenul prevăzut de art. 284 (art. 301) C. proc. civ., întrucât în tot timpul dintre comunicarea hotărârii şi expirarea termenului legal am fost internat în spital.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 103 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de certificatul medical eliberat de _____ _____ pe care îl depun în copie certificată.

Semnătura părţii care cere repunerea în termen,

_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE PENTRU AUTORIZAREA FUNCŢIONĂRII UNEI SOCIETĂŢI COMERCIALE

Domnule Preşedinte,

Subsemnata _____,societate cu răspundere limitată, cu sediul în _____, str. _____ nr. _____, bl. _____, scară ____, etaj _____ apartamentul nr. _____, (sectorul _____ al municipiului Bucureşti) (oraş, comună etc.) reprezentată prin _____, în calitate de _____, legitimat cu B.I. seria _____ nr. _____ cu domiciliul în _____ str. _____ nr. _____ bloc _____ sc. _____ etaj _____ apartament _____.

Vă rog să dispuneţi autorizarea funcţionării societăţii comerciale _____ .

Anexez la prezenta şi actele necesare prevăzute de art. 22 din Legea nr. 31/1990.

-
-
-
-
-
-
-

Semnătura ,

_____

Domnului Preşedinte al _____ .

CERERE DE ORDONANŢĂ PREŞEDINŢIALĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., formulez prezenta cerere de ordonanţă preşedinţială, pentru ca, prin hotărârea ce veţi pronunţa, să-l obligaţi pe ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. nr. etajul apartamentul nr. ....., să .....

Motivele cererii mele sunt următoarele :

În fapt, ...

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... din ..... şi ale art. 581 C. proc. civ., întrucât, astfel cum rezultă din situaţia pe care am prezentat-o, sunt necesare măsuri urgente cu caracter vremelnic pentru păstrarea dreptului meu, care ar putea fi altfel, prin întârziere, periclitat.

Înţeleg să mă folosesc de următoarele probe : .....

Depun prezenta cerere, în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,

.....

Domnului Preşedinte al ..... .

CERERE DE ORDONANŢĂ PREŞEDINŢIALĂ (PENTRU EVACUAREA PERSOANEI CE OCUPĂ FĂRĂ TITLU O SUPRAFAŢĂ LOCATIVĂ)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., chem în judecată pe ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru ca, prin ordonanţa preşedinţială ce veţi pronunţa, să ordonaţi evacuarea pârâtului din apartamentul situat în imobilul proprietatea mea la adresa indicată mai sus în care s-a introdus fără nici un titlu. Cer, de asemenea, cheltuieli de judecată.

Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, subsemnatul locuiesc cu familia mea în apartamentul arătat mai sus. La data de ..... am evacuat din camera rezervată pentru dormitorul meu, în vederea renovării ei. După terminarea reparaţiilor, pârâtul, care locuia în mod temporar la mine în casă, a ocupat acea cameră, aducându-şi în lipsa mea şi mobila.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 581 şi 582 C. proc. civ.

În dovedirea cererii mă servesc de interogatoriul pârâtului - care urmează a fi citat cu această menţiune - de proba cu înscrisuri şi anume de certificatul nr. ..... din ..... eliberat de ..... şi de proba cu martori pentru care propun pe:

1. ..... din ..... str. ..... nr. ..... etaj ..... apartamentul nr. .....
2. ..... din ..... str. ..... nr. ..... etaj ..... apartamentul nr. .....

Depun prezenta cerere precum şi copii certificate de pe înscrisurile menţionate mai sus, în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantului,
.....

Domnului Preşedinte al ..... .

CERERE DE DESFACERE A CĂSĂTORIEI
(ACŢIUNE DE DIVORŢ)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul(a) ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., chem în judecată pe soţia mea (soţul meu) ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru ca, prin hotărârea ce veţi pronunţa să desfaceţi căsătoria încheiată între subsemnatul şi pârât(ă) în faţa delegatului de stare civilă al Consiliului local al ..... la data de ..... şi înscrisă în registrul de stare civilă sub nr. ..... din acel an, obligând, totodată, să-mi plătească cheltuielile de judecată.

*Motivele cererii mele sunt următoarele** :

În fapt, pârâtul (a) a manifestat încă de la începutul căsătoriei noastre un total dezinteres faţă de viaţa în comun şi o atitudine jignitoare faţă de mine. Astfel, nu numai că refuză a desfăşura orice fel de muncă, dar nici nu se ocupă de treburile gospodăriei; totodată lipseşte adesea de acasă şi cheltuieşte în mod cu totul nejustificat sumele de bani pe care subsemnatul i le pune la dispoziţie pentru nevoile traiului în comun.

În repetate rânduri am fost insultat(ă) de pârât(ă) în mod public, iar de câteva ori a refuzat să mă primească în casă. Toată această comportare a soţului (soţiei) mă determină să cer desfacerea căsătoriei a cărei continuare nu mai este cu putinţă pentru mine.

Menţionez că din căsătoria noastră nu s-au născut copii.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 38 din Codul familiei.

În dovedirea cererii mele înţeleg să folosesc proba cu martori şi în acest scop propun a fi audiaţi :

1. ..... din ..... str. ..... nr. ..... etaj ..... apartamentul nr. .....
2. ..... din ..... str. ..... nr. ..... etaj ..... apartamentul nr. .....

Depun prezenta cerere precum şi copie legalizată de pe certificatul constatator al căsătoriei încheiate între mine şi pârât (ă) în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului (ei).

Timbrez cu ..... lei, cf. chitanţei anexă, precum şi cu timbru judiciar de ..... lei.

Semnătura reclamantului(ei),
.....

Domnului Preşedinte al .....

---

* *Pentru divorţul prin acordul soţilor, în cerere se învederează acest aspect, fără a se preciza vreun motiv temeinic, iar cererea se semnează de ambii soţi.*

CERERE DE DESFACERE A CĂSĂTORIEI (ACŢIUNE DE DIVORŢ) PRIN CARE SE CERE, TOTODATĂ ÎNCREDINŢAREA COPIILOR, PĂSTRAREA NUMELUI DE FAMILIE, ÎMPĂRŢIREA BUNURILOR COMUNE ŞI ATRIBUIREA LOCUINŢEI

Domnule Preşedinte,

Subsemnata ....., domiciliată în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., chem în judecată pe soţul meu ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru ca, prin hotărârea ce veţi pronunţa să desfaceţi căsătoria încheiată între subsemnata şi pârât în faţa delegatului de stare civilă al Consiliului local ..... la data de ..... şi înscrisă în Registrul de stare civilă sub nr. ..... din acel an.

Ca urmare a desfacerii căsătoriei, vă rog să dispuneţi să mi se încredinţeze cei ..... copii minori ....., pârâtul să fie obligat la plata pensiei de întreţinere pentru aceştia, să-mi încuviinţaţi păstrarea numelui dobândit prin căsătorie, să procedaţi la împărţirea bunurilor comune, să hotărâţi ca locuinţa să-mi fie atribuită, obligând, totodată, pe pârât să-mi plătească cheltuielile de judecată.

Vă rog să dispuneţi ca, pentru termenul de judecată, să fie citată şi autoritatea tutelară a Consiliului local al .....

Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, pârâtul mă supune repetat unui tratament înjositor care fac cu neputinţă continuarea căsătoriei pentru mine. Astfel, adeseori, venind beat acasă, mă insultă şi mă bate, provocând scandaluri. Pe de altă parte, refuză să-mi dea banii necesari întreţinerii gospodăriei precum şi celor ..... copii, lăsându-mă lipsită de mijloace intervale mari de timp.

Din căsătoria noastră au rezultat ..... copii şi anume ..... în vârstă de ani, ... în vârstă de ..... ani şi ..... în vârstă de ..... ani. Ţinând seama de vârsta lor precum şi de faptul că soţul meu se manifestă brutal şi nu prezintă garanţia de a asigura creşterea şi educarea corespunzătoare a copiilor, este justificat ca ei să-mi fie încredinţaţi mie, spre creştere şi educare, obligându-l pe pârât la plata pensiei de întreţinere.

Întrucât subsemnata voi continua să mă ocup de creşterea şi educarea copiilor şi pentru ca aceştia să nu poarte un nume diferit de al meu, vă rog să încuviinţaţi să-mi păstrez şi după desfacerea căsătoriei numele pe care l-am dobândit la încheierea ei.

Totodată vă rog să procedaţi la împărţirea bunurilor comune indicate în lista alăturată prezentei cereri, ţinând seama de faptul că pârâtul a avut în timpul căsătoriei un salariu lunar de ..... lei, iar subsemnata am desfăşurat o muncă neîntreruptă în cadrul gospodăriei.

În sfârşit, vă rog să recunoaşteţi dreptul subsemnatei de a continua să locuiesc împreună cu copiii, în locuinţa pe care o ocupăm în prezent din ....., str.

..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., substituind în contractul de închiriere pe soţul meu, care în prezent este titularul acestui contract.

În drept, îmi întemeiez acţiunea pe dispoziţiile art. 38 C. fam., în ceea ce priveşte divorţul, art. 42 C. fam., în ceea ce priveşte încredinţarea copiilor şi stabilirea pensiei de întreţinere, art. 40 C. fam., în ceea ce priveşte păstrarea numelui de familie dobândit prin căsătorie, art. 36 C. fam., în ceea ce priveşte împărţirea bunurilor comune şi art. 22 din Legea nr. 5/1973 în ceea ce priveşte atribuirea locuinţei.

Înţeleg să mă folosesc pentru dovedirea cererii mele de proba prin înscrisuri şi anume de certificatul constatator al căsătoriei subsemnatei cu pârâtul, de certificatele de naştere ale copiilor, de adeverinţa din care rezultă salariul primit de pârât în timpul căsătoriei, de contractul de închiriere a locuinţei pe care o deţinem în prezent, precum şi de proba cu martori, în care scop propun ca martori următoarele persoane :

1. ..... din ..... str. ..... nr. ..... etaj ..... apartamentul nr. .....

2. ..... din ..... str. ..... nr. ..... etaj ..... apartamentul nr. .....

În sprijinul cererii de împărţire a bunurilor comune înţeleg să mă folosesc şi de proba interogatoriului, în care scop vă rog să dispuneţi citarea pârâtului cu această menţiune.

Depun prezenta cerere, precum şi copii certificate de pe înscrisurile susmenţionate, în 3 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate pârâtului şi autorităţii tutelare.

Semnătura reclamantei,

Domnului Preşedinte al ..... .

CERERE PENTRU SOLICITAREA ÎNTREŢINERII DE CĂTRE UNUL DIN SOŢI ÎN TIMPUL PROCESULUI DE DIVORŢ

Domnule Preşedinte,

Subsemnata ....., domiciliată în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., chem în judecată şi personal la interogatoriu pe soţul meu ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru ca, prin hotărârea ce veţi pronunţa, să-l obligaţi să-mi plătească lunar o pensie de întreţinere de lei ..... cu începere de la data prezentei cereri şi până la rămânerea definitivă a hotărârii de divorţ. Cer, de asemenea, obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele cererii mele sunt următoarele :

În fapt, pârâtul a introdus împotriva mea o cerere de divorţ, care se găseşte pe rolul acestei instanţe şi care formează obiectul dosarului nr. ..... Odată cu introducerea acţiunii, soţul meu a părăsit domiciliul conjugal, lăsându-mă cu desăvârşire fără mijloace de întreţinere. Menţionez că subsemnata sunt lipsită de orice venit deoarece, din pricina sănătăţii mele precare, sunt inaptă de muncă; soţul meu primeşte o retribuţie lunară de ..... lei de la întreprinderea ..... la care este încadrat.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 41 alin. 1 şi art. 86 C. fam., precum şi ale art. 613 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu interogatoriul pârâtului, care urmează a fi citat cu această menţiune, şi de proba cu înscrisuri şi anume de adeverinţa privind retribuţia primită de soţul meu, precum şi de certificatul medical privind starea sănătăţii mele.

Depun prezenta cerere precum şi copii certificate de subsemnata de pe înscrisurile susmenţionate, în 2 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat pârâtului.

Semnătura reclamantei,

Domnului Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE PENTRU REFACEREA UNUI DOSAR PIERDUT

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ....., apartamentul nr. ....., reclamant în cauza ce formează obiectul dosarului nr. ..... al acestei instanţe, cu ultim termen de judecată la data de ....., vă rog să procedaţi la refacerea susmenţionatului dosar.

Motivele cererii mele sunt următoarele:

În fapt, dosarul nu se mai găseşte la arhiva acestei instanţe, deşi nu a fost trimis nici unei alte instanţe, astfel cum rezultă din referatul serviciului de arhivă.

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 583-585 C. proc. civ.

Depun alăturat copii legalizate de pe înscrisurile pe care le-am folosit în proces şi anume .....

Vă rog să fixaţi un termen de judecată pentru prezenta cerere şi să dispuneţi citarea pârâtului ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. .....

Semnătura celui care cere refacerea dosarului,

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE PENTRU AUTENTIFICAREA UNUI CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE

Domnule Notar,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., în calitate de vânzător şi ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., în calitate de cumpărător, vă rog să redactaţi şi să autentificaţi contractul de vânzare-cumpărare intervenit între noi cu privire la .....

VÂNZĂTOR
.....
CUMPĂRĂTOR

Domnului Notar .....

Actele depuse de noi sunt :
1. .....
2. .....
3. .....

CERERE PENTRU AUTENTIFICAREA ORICĂRUI ALT ACT

Domnule Notar,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi autentificarea alăturatului .....

Semnătura,
.....

Domnului Notar .....

Actele depuse de mine sunt :
1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

CERERE PENTRU LEGALIZAREA SEMNĂTURII DE PE ÎNSCRISURI SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ

Domnule Notar,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să legalizaţi semnătura de pe alăturatul înscris sub semnătură privată prin care .....
.....

Semnătura,

Domnului Notar .....

CERERI PENTRU LEGALIZAREA COPIILOR DE PE ACTE

Domnule Notar,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... vă rog să-mi legalizaţi alăturata copie de pe actul .....
.....

Semnătura,

Domnului Notar .....

CERERE PENTRU DAREA DE DATĂ CERTĂ

Domnule Notar,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să daţi dată certă alăturatului înscris sub semnătură privată prin care .....

Semnătura,
.....

Domnului Notar .....

CERERE PENTRU DESCHIDEREA PROCEDURII SUCCESORALE

Domnule Notar,

Subsemnaţii:

1. ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., posesor al buletinului de identitate seria ..... nr. ..... eliberat de .....

2. ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., posesor al buletinului de identitate seria ..... nr. ..... eliberat de .....

Vă rugăm ca în conformitate cu dispoziţiile Legii nr.36/16.05.1995, să deschideţi procedura succesorală notarială asupra succesiunii defunctului ..... încetat din viaţă la data de ..... având ultimul domiciliu în str. ..... nr. .....

De pe urma defunctului au rămas următorii moştenitori:

Moştenitori majori :

1. Subsemnatul ....., în calitate de .....

2. Subsemnatul ....., în calitate de .....

3. ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., în calitate de .....

4. ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., în calitate de .....

Moştenitori minori :

5. ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., în calitate de ....., în vârstă de ..... ani.

Bunurile rămase de pe urma susnumitului defunct sunt următoarele:

Bunuri mobile :

.....

Bunuri imobile :

1. Imobilul situat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., care a fost stăpânit de defunct în baza ..... sub nr. ..... din ..... şi transcris sub nr. ..... din ..... la .....

Acest imobil se compune din teren în suprafaţă de ..... m.p. şi o construcţie care - potrivit certificatului nr. ..... din ..... eliberat de ..... - are o valoare de asigurare de lei .....

Pasivul succesoral :

1. Creanţe ipotecare în sumă de lei .....

2. Datoriile defunctului din impozite, taxe, asigurări obligatorii şi alte obligaţii faţă de stat în sumă de lei .....

3. Datorii certe garantate cu activul succesoral, conform legilor în vigoare la data decesului, în sumă de lei .....

4. Cheltuieli cu ocazia ultimei boli a defunctului, în sumă de lei .....

5. Cheltuieli cu înmormântarea defunctului, în sumă de lei .....

Subsemnaţii declarăm că am acceptat, în termen legal, partea de moştenire care ne revine de pe urma susnumitului defunct, fapt care rezultă din ..... şi cerem să ni se elibereze certificatul de moştenitor.

Semnăturile.

Domnului Notar .....

CERERE DE INVESTIRE CU FORMULA EXECUTORIE A UNEI HOTĂRÂRI JUDECĂTOREŞTI DEFINITIVE ŞI/SAU IREVOCABILE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog ca în conformitate cu art. 374-376 C. proc. civ., să învestiţi cu formulă executorie alăturata sentinţă (decizie) civilă nr. ..... din ..... a ..... pe care o depun în copie legalizată şi care a rămas definitivă prin ....., aşa cum rezultă din dosarul cauzei nr. .....

Semnătura petiţionarului.

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE EXECUTARE SILITĂ

Domnule Preşedinte.

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi - în conformitate cu dispoziţiile art. 372 şi 373 C. proc. civ. - punerea în executare silită a ....., învestit cu formulă executorie şi din care rezultă că datornicul ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., este obligat să-mi.....
.....

Deci subsemnatul am calitatea, dreptul şi interesul de a cere executarea obligaţiei datornicului şi deşi creanţa este certă, lichidă şi exigibilă, totuşi el refuză să-şi execute obligaţia de bună voie.

Semnătura petiţionarului,

Domnului Preşedinte al .....

CERERE PENTRU ÎNFIINŢAREA ŞI VALIDAREA POPRIRII ÎN EXECUTAREA UNEI OBLIGAŢII CONSTATATE PRINTR-UN TITLU EXECUTORIU

Domnule Preşedinte.

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi înfiinţarea unei popriri pentru suma de lei ..... în mâinile ..... din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... asupra ..... pe care terţul poprit îl datorează debitorului meu ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., şi să fixaţi un termen pentru validarea popririi.

Motivele cererii sunt următoarele:

În fapt. .....
.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 452-454 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu înscrisuri şi anume de .....

Depun prezenta cerere, împreună cu copii certificate de pe înscrisul susmenţionat, în trei exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate debitorului poprit şi terţului poprit.

Semnătura creditorului popritor,

.....

Domnului Preşedinte al .....

INTERVENŢIE LA CEREREA DE VALIDARE A POPRIRII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... fac intervenţie la cererea de validare a popririi înfiinţate pentru suma de lei ..... prin ordonanţa nr. ..... din ..... a acestei instanţe în favoarea lui ..... din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... în mâinile ..... din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... asupra ..... pe care terţul poprit o datorează lui ..... din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., rugându-vă ca, la validarea popririi, să ţineţi seama şi de creanţa subsemnatului de lei ..... împotriva susnumitului debitor poprit.

Motivele intervenţiei sunt următoarele:

În fapt,

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 459 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu

.....

Depun prezenta cerere, precum şi înscrisurile susmenţionate, în patru exemplare, dintre care unul pentru instanţă, iar celelalte trei pentru a fi comunicate creditorului popritor, terţului popritor şi debitorului popritor.

Semnătura creditorului intervenient,

.....

Domnului Preşedinte al Judecătoriei .....

CONTESTAŢIE LA ÎNFIINŢAREA POPRIRII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul apartamentul nr. ....., fac contestaţie la ordonanţa nr. ..... din ..... a acestei instanţe, prin care s-a înfiinţat în favoarea lui ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., o poprire pentru suma de lei ..... în mâinile ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., asupra ..... pe care acesta din urmă mi-l datorează cu titlu de .....

Motivele cererii sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... şi ale art. 455 alin. ultim şi 460 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc ca probă de .....

Depun prezenta cerere, precum şi copii de pe înscrisurile susmenţionate, în trei exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate creditorului popritor şi terţului popritor.

Semnătura contestatorului,

Domnului Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE DE EXECUTARE SILITĂ IMOBILIARĂ

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi începerea executării silite prin facerea şi transcrierea comandamentului asupra imobilului din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... proprietatea lui ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti),

str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru satisfacerea creanţei mele în valoare de lei ..... constatată prin ..... Menţionez că valoarea imobilului este de lei ..... aşa cum rezultă din certificatul de evaluare eliberat de Secţia financiară a ..... şi că el este deţinut în prezent de ..... cu titlu de .....

Motivele cererii mele sunt următoarele :

În fapt, subsemnatul sunt creditorul proprietarului imobilului urmărit pentru suma de lei, ca urmare a .....
.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 373 şi 488 şi urm. C. proc. civ.

Anexez copie de pe titlul executoriu şi de pe certificatul de evaluare susmenţionat.

Semnătura creditorului urmăritor,

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE ÎNTOCMIRE A PROCESULUI-VERBAL
DE SITUAŢIE A IMOBILULUI URMĂRIT

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi să se încheie procesul-verbal de situaţie a imobilului din din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... proprietatea debitorului meu ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... Menţionez că urmărirea a fost începută prin comandamentul nr. ..... din ..... înfiinţat ca urmare a încheierii acestei instanţe nr. ..... din ..... în temeiul titlului executoriu rezultând din ..... pentru suma de lei .....

Îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 499 C. proc. civ.

Semnătura creditorului urmăritor,
.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE ÎNTOCMIRE A TABLOULUI DE ORDINE A CREDITORILOR ÎN CADRUL URMĂRIRII IMOBILIARE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să delegaţi un judecător pentru întocmirea tabloului de ordine al creditorilor în cadrul urmăririi începute la cererea mea prin comandamentul nr. ..... din ..... înfiinţat ca urmare a încheierii acestei instanţe nr. ..... din ..... asupra imobilului din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... nr. carte funciară nr. topografic proprietatea debitorului ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., Creanţa subsemnatului ce urmează a fi înscrisă în acest tablou este de lei ..... şi rezultă din .....

Îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 503 C. proc. civ.

Semnătura creditorului urmăritor,

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE ÎNSCRIERE ÎN TABLOUL DE ORDINE A CREDITORILOR ŞI ÎN TABLOUL DE DISTRIBUIRE A PREŢULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., creditor al lui ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., pentru suma de lei ..... aşa cum rezultă din ..... vă rog să dispuneţi înscrierea mea în tabloul de ordine al creditorilor şi în tabloul de distribuire a preţului rezultat din executarea silită pornită de ..... din ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., asupra imobilului din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. etajul apartamentul nr. .....

Îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 503 şi 562 C. proc. civ.

Semnătura creditorului,

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE PUNERE ÎN VÂNZARE A IMOBILULUI ÎN CONTUL ADJUDECATARULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... vă rog să dispuneţi punerea în vânzare a imobilului din ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... în contul lui ..... din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pe numele căruia s-a adjudecat, prin încheierea acestei instanţe din ..... imobilul susmenţionat.

Fac această cerere în temeiul art. 546 C. proc. civ. şi a faptului că, deşi a trecut o lună de zile de la data adjudecării definitive, totuşi adjudecatarul nu a depus preţul.

Semnătura,

Domnului Preşedinte al .....

CEREREA ADJUDECATARULUI PENTRU ELIBERAREA ORDONANŢEI DE ADJUDECARE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... vă rog să-mi eliberaţi ordonanţa de adjudecare asupra imobilului din ..... judeţul ..... str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. care mi-a fost adjudecat prin încheierea acestei instanţe din ..... ca urmare a urmăririi silite pornite împotriva lui ..... din ..... judeţul ..... (sectorul al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... pentru suma de ..... lei. Depun recipisa C.E.C. nr. ..... din ..... pentru consemnarea preţului adjudecării, precum şi recipisa C.E.C. ..... din ..... pentru depunerea taxelor de timbru aferente cererii.

Îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 551 C. proc. civ.

Semnătura adjudecatarului,

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE TRANSCRIERE A ORDONANŢEI DE ADJUDECARE

Domnule Preşedinte.

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi transcrierea alăturatei ordonanţe de adjudecare nr. ..... din ..... pronunţată de judecătoria ..... în urmărirea imobilului din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... înscris până în prezent pe numele lui ..... din ..... judeţul ..... str. ..... nr. .....

Semnătura adjudecatarului.

.....

Domnului Preşedinte al .....

CONTESTAŢIE LA EXECUTAREA SILITĂ IMOBILIARĂ

Domnule Preşedinte.

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... fac contestaţie împotriva executării silite începute la cererea lui ..... din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... prin comandamentul nr. ..... din ..... înfiinţat ca urmare a încheierii acestei instanţe nr. ..... din ..... asupra imobilului din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., nr. carte funciară ..... nr. topografic ..... proprietatea debitorului ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. .....

Motivele contestaţiei sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... şi art. 522-525 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu înscrisuri şi anume de .....

.....

Depun prezenta contestaţie, precum şi copii certificate de pe înscrisurile şusmenţionate, în trei exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate creditorului urmăritor şi debitorului urmărit.

Semnătura contestatorului.

Domnului Preşedinte al Judecătoriei .....

CERERE DE ÎNTOCMIRE A TABLOULUI DE DISTRIBUIRE A PREŢULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., vă rog să dispuneţi să se întocmească tabloul de distribuire a preţului de ..... lei, rezultat din vânzarea la licitaţie publică a imobilului situat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., care a făcut obiectul executării silite pornite împotriva debitorului ....., domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul apartamentul nr. .....

Vă rog să dispuneţi citarea celorlalţi creditori urmăritori.

Îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 562 C. proc. civ.

Semnătura creditorului urmăritor,

Domnului Preşedinte al .....

CONTESTAŢIE LA TABLOUL DE DISTRIBUIRE A PREŢULUI

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., fac contestaţie împotriva tabloului de distribuire a preţului rezultat din vânzarea la licitaţie publică a imobilului din ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... rugându-vă să modificaţi tabloul atacat, în sensul de a mi se atribui suma de lei ..... în loc de ..... cu cât sunt înscris în tablou.

Motivele contestaţiei sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 566 alin. ultim C. proc. civ.

Semnătura contestatorului,

.....

Domnului Preşedinte al .....

CONTESTAŢIA DEBITORULUI URMĂRIT
ÎMPOTRIVA EXECUTĂRII SILITE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... fac contestaţie împotriva executării silite dispuse la cererea lui ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., şi începute prin ..... al executorului judecătoresc de pe lângă judecătoria ..... ca urmare a adresei aceste instanţe ..... din ..... rugându-vă să dispuneţi anularea executării începute, cu suspendarea ei până la judecarea prezentei contestaţii.

Motivele contestaţiei mele sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... şi ale art. 399-401 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc ca probe de .....

Depun prezenta contestaţie, precum şi înscrisurile susmenţionate, în 2 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat intimatului.

Semnătura contestatorului.

Domnului Preşedinte al .....

CONTESTAŢIA CELUI DE AL TREILEA
ÎMPOTRIVA EXECUTĂRII SILITE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... fac contestaţie împotriva executării silite dispuse la cererea lui ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ..... asupra bunurilor debitorului ..... domiciliat în ..... judeţul ..... (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., executarea începută prin ..... al executorului judecătoresc de pe

lângă judecătoria ..... ca urmare a adresei acestei instanţe nr. ..... din ..... rugându-vă să dispuneţi anularea executării începute, cu suspendarea ei până la judecarea prezentei contestaţii.

Motivele contestaţiei sunt următoarele :

În fapt, prin urmărirea începută la cererea intimatului, au fost supuse executării şi bunuri care sunt proprietatea subsemnatului, confuzie care se explică prin faptul că locuiesc în acelaşi apartament cu debitorul urmărit şi că folosim împreună holul comun. Bunurile mele asupra cărora s-a început executarea sunt următoarele : .....

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. ..... şi ale art. 399-401 C. proc. civ.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu .....

Depun prezenta contestaţie, precum şi înscrisurile susmenţionate, în 3 exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi celelalte două pentru a fi comunicate creditorului urmăritor şi debitorului urmărit.

Semnătura contestatorului,

Domnului Preşedinte al Judecătoriei .....

CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE

Între subsemnaţii :

1. ..... (numele şi prenumele), domiciliat în .....(comuna, strada, nr., judeţul) în calitate de vânzător şi

2. (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) în calitate de cumpărător, a intervenit următorul contract :

Eu (1) ..... vând lui (2) următorul bun .....

Preţul vânzării este de ..... lei şi mi-a fost achitat în întregime de către cumpărător.

Garantez că ..... nu este sechestrat sau gajat.

Taxele acestui act privesc pe ..... (vânzător sau cumpărător, sau ambele părţi, potrivit acordului lor).

Eu (2) ..... am cumpărat de la (1) ..... bunul ..... arătat ..... de el - ea, pe preţul şi în condiţiile de mai sus.

Făcut astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

VÂNZĂTOR CUMPĂRĂTOR

CONTRACT DE ÎMPRUMUT

Între subsemnaţii :

1. (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) şi

2. (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) a intervenit următorul contract :

Eu (1) ..... am împrumutat lui (2) .... suma de..... lei, pe care i-am înmânat-o astăzi, cu termen de restituire la ..... (anul, ziua, luna) la domiciliul meu.

Eu (2) ..... am primit de la (1) ..... suma de mai sus, în condiţiile acolo arătate.

Taxele acestui act mă privesc pe mine împrumutatul.

Făcut astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

ÎMPRUMUTĂTOR ÎMPRUMUTAT

CHITANŢĂ

Subsemnatul ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) am primit astăzi de la (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) suma de..... lei reprezentând..... şi declar că .....

Făcută astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

Semnătura,

Baroul.....
Forma de exercitare a profesiei
(.....)

ÎMPUTERNICIRE AVOCAŢIALĂ

Domnul (doamna) avocat..... se împuterniceşte de către ..... în baza contractului de asistenţă juridică nr. ..... din ..... să exercite activităţile prevăzute de art.3 din Legea nr.51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, în faţa .....
.....

Client,
.....
(semnătura)

Atestat identitatea
părţii conform art.3 din
Legea nr.51/1995
Avocat
.....
(semnătura şi ştampila)
Data .....

PROCURĂ

Subsemnatul ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) împuternicesc pe ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) să mă reprezinte în faţa organelor puterii sau administraţiei publice, în faţa organizaţiilor de orice fel, precum şi faţă de particulari, pentru a-mi susţine drepturile şi interesele în legătură cu..... .....

Pentru aducerea la îndeplinire a prezentului mandat, mandatarul meu va semna pentru mine oriunde va fi necesar.

Făcută astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

Semnătura .....

PROCURĂ DE ÎNCASARE

Subsemnatul ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) împuternicesc pe ..... (numele şi prenumele), ca - în numele meu şi pentru mine - să încaseze de la ..... (numele şi prenumele sau denumirea debitorului), din ..... (comuna, strada, nr., judeţul) suma de..... lei, care reprezintă .....

Pentru aducerea la îndeplinire a prezentului mandat, mandatarul meu va semna pentru mine, oriunde va fi nevoie.

Făcută astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

Semnătura .....

PROCURĂ DE ADMINISTRARE

Subsemnatul ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) împuternicesc pe ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul), ca, în numele meu şi pentru mine, să administreze ..... (se vor arăta bunurile ce urmează a fi administrate) .....

Mandatarul meu va putea trata şi încheia orice contract de închiriere, fixând termenul şi preţul în condiţiile legale; va putea primi chiriile, va putea face remuneraţii, precum şi orice act va socoti că este necesar pentru o bună administrare.

Mandatarul meu va putea ridica, în numele meu şi pentru mine, orice sume de bani şi obiecte de la oricine şi de oriunde, dând chitanţă descărcătoare.

De asemenea, mă va putea reprezenta şi îmi va susţine interesele înaintea organelor puterii sau administraţiei de stat, în faţa organizaţiilor de orice fel, în faţa instanţelor judecătoreşti, precum şi faţă de particulari.

Pentru aducerea la îndeplinire a prezentului mandat, mandatarul meu va semna pentru mine oriunde va fi necesar.

Dată astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

Semnătura .....

PROCURĂ DE VÂNZARE

Subsemnatul ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul) împuternicesc pe ..... (numele şi prenumele), domiciliat în ..... (comuna, strada, nr., judeţul), ca - în numele meu şi pentru mine - să îndeplinească formalităţile necesare şi să vândă cui va crede, cu preţul pe care îl va socoti corespunzător, următorul bun .....

Garantez că bunul care se vinde nu este sechestrat sau gajat.

Mandatarul meu va primi preţul vânzării şi, pentru aducerea la îndeplinire a prezentului mandat, va semna pentru mine oriunde va fi necesar.

Făcută astăzi ..... (anul, luna, ziua) în ..... exemplare.

Semnătura .....

JUDECĂTORIA .....

Executorul judecătoresc

Nr. .....

19.... luna ..... ziua .....

Către :

.....

Sunteţi invitat ca la data de ..... ora ..... să vă prezentaţi la această instanţă pentru relaţii de la executorul judecătoresc.

La prezentare veţi aduce .....

În caz de neprezentare se va proceda la execuţia silită.

EXECUTOR JUDECĂTORESC,

JUDECĂTORIA/TRIBUNALUL .....

Executorii judecătoreşti
Nr. ...../19.....
19..... luna ..... ziua .....

Către :

Dl. (Dna.) .....
Strada .....nr. .....
Sectorul .....

Vi se pune în vedere că în ziua de ..... 19..... ora ..... să fiţi prezent la domiciliul dv.

În caz contrar vom proceda la executarea cu forţa publică.

Executor judecătoresc, GREFIER,

.....

JUDECĂTORIA .....
.....
Dosar exec. ...../19.....
.....

Către :
.....

Vă facem cunoscut că pentru data de ..... a fost fixat termen pentru ridicarea bunurilor mobile ale debitorului dv. .... din comuna .....

Pentru data sus-menţionată sunteţi obligat să asiguraţi mijlocul de transport şi să însoţiţi organul de executare în acest scop.

JUDECĂTOR, Executor judecătoresc,

.....

Judecătoria/Tribunalul .....
Executorul judecătoresc
19..... luna ..... ziua .....
Dosar nr. ...../19.....

SOMAŢIE

Nr. .....19.....

În baza sentinţei nr. ..... 19..... a Judecătoriei ..... investită cu formula executorie .... de pe care se alătură copie legalizată, vă somăm că în termen de ..... de la primirea acestora sau lăsarea la domiciliul dvs., potrivit art. ..... C. proc. civ., să vă conformaţi în totul dispozitivului de mai sus menţionatele hotărâri, în sensul că .....

Executarea se face la stăruinţa creditorului (reclamantului) ....

În caz de neconformare vom proceda la executarea silită, conform legii, urmând să suportaţi cheltuielile de executare.

Executor judecătoresc, Grefier,
.....

Debitorul .....
Domiciliat în localitatea ..... strada ..... Judeţul .....
.....

Dosar nr. ...../19..... EVACUARE

Executorul judecătoresc

PROCES VERBAL

Astăzi, ... 19..... orele .....

Noi ....., Executor Judecătoresc de pe lângă Judecătoria .....

Având în vedere adresa cu nr. ...../..... din ..... 19..... a Judecătoriei ..... cu care ne înaintează spre executare sentinţa cu nr. ...../19..... din ..... acelei Judecătorii, învestită cu formula executorie, prin care se admite acţiunea intentată de reclamantul ..... domiciliat în Bucureşti, strada ..... nr. ..... sectorul ..... împotriva pârâtului ..... din Bucureşti, strada ..... nr. ..... sectorul ..... şi dispune evacuarea acestuia din încăperile ce ocupă în imobilul din Bucureşti strada ..... nr. ..... sectorul ..... obligându-l şi la plata sumei de lei ..... cheltuieli de judecată şi onorar de avocat.

Având în vedere că formalităţile cerute de lege au fost îndeplinite cu somaţia nr. ...../19..... din .....

Azi data de mai sus, la cererea reclamantului şi însoţit de .... ne-am deplasat la domiciliul pârâtului, unde am constatat următoarele:.....
.....

După care noi, conform legii, am procedat la scoaterea lucrurilor afară, declarând evacuat pe pârâtul .... din încăperile ce a ocupat în imobilul situat la adresa de mai sus, iar locuinţa a fost predată ..... conform sentinţei judecătoreşti căruia i s-au predat cheile încăperilor.

Drept pentru care s-a dresat, prezentul proces-verbal în trei exemplare, din care unul se va înainta Judecătoriei sectorului ....., al doilea s-a predat reclamantului, iar al treilea s-a predat pârâtului.

Executor Judecătoresc, Pârât, Reclamant,

PUNERE ÎN POSESIE

Dosar nr. ..... 19.....

Executorul judecătoresc al judecătoriei .....

PROCES VERBAL Nr. .....

Astăzi .....

În baza sentinţei nr. ..... din ..... a judecătoriei ....., menţinută prin decizia nr. ..... a ..... rămasă definitivă şi investită cu formula executorie, prin care ..... sunt obligaţi a lăsa în plină şi paşnică proprietate imobilul prevăzut în sentinţă.

reclamant .....

În cauză s-a dat pârâtului somaţie cu copie după sentinţă, după cum se constată din dovezile de la dosar.

..... executorul judecătoriei .....

Astăzi, data şi ora de mai sus, însoţit fiind de .... m-am deplasat la imobilul care face obiectul punerii în posesie, în localitatea ..... unde am găsit prezent pe ..... căruia, punându-i în vedere calitatea şi scopul venirii noastre, acesta ne-a declarat ....

La stăruinţa reclamantului ..... şi conform sentinţei de mai sus am trecut la punerea în posesie, după care apoi am declarat pus în posesie pe reclamant .....pe următoarele imobile şi anume :

.....

Drept care am dresat prezentul proces verbal în ..... exemplare.

Executor judecătoresc, Am primit un exemplar,

.....

Judecătoria /Tribunalul..... Dosar nr. ..... al
Executorul judecătoresc Judecătoriei .....

Dosar executoriu nr. .....
Anul ..... luna ..... ziua .....

COMANDAMENT

Subsemnatul ..... executor judecătoresc la Judecătoria .....

În baza adresei nr. ..... din ..... Judecătoria ..... prin care s-a dispus, în baza dispoziţiilor art. 402 şi urm. C. proc. civ. înfiinţarea unui comandament asupra imobilului situat în str. ..... nr. ..... judeţul ..... compus din ..... teren în suprafaţă de ..... m.p. şi construcţie ..... proprietatea debitorului ..... cu domiciliul în ..... str. ..... nr. ..... judeţul ..... până la concurenţa sumei de ..... lei.

Văzând sentinţa civilă nr. ..... rămasă definitivă a ..... şi învestită cu formulă executorie al cărei cuprins este următorul : .....

În baza art. 429 şi urm. C. proc. civ., vă somăm ca în termen de 30 de zile libere de la primirea, lăsarea, afişarea ori înmânarea la domiciliul dv. a prezentului comandament să achitaţi creditorului dv. cu domiciliul în ..... str. ..... nr. ..... judeţul ..... suma de ..... lei, făcându-vă cunoscut că în caz contrar să se procedeze la urmărirea şi scoaterea la vânzare prin licitaţie publică a imobilului situat în ..... compus din .....

Acest comandament s-a făcut în 5 exemplare şi se va transcrie în registrul de transcripţiuni ale comandamentelor.

EXECUTOR JUDECĂTORESC,

Dosar nr. ..... Sechestru definitiv

EXECUTORII JUDECĂTOREŞTI
JUDECĂTORIA .....

PROCES-VERBAL

Astăzi ..... luna ..... anul 19..... orele .....

Noi, ... Executor Judecătoresc la Judecătoria Sectorului .....

Având în vedere adresa cu nr. ..... din ..... a Judecătoriei ..... cu care ne înaintează spre executare ..... cu nr. investită cu formula executorie, a Judecătoriei ..... prin care este obligat debitorul domiciliat în comuna ..... sectorul ..... strada nr. ..... să plătească creditorului ..... domiciliat în comuna ..... sectorul ..... str. ..... nr. ..... suma de lei ..... cu procentele legale ..... plus lei ..... cheltuieli de judecată plus cheltuieli de executare.

Văzând că s-au îndeplinit dispoz. art. 388 C. proc. civ. somaţia nr. ..... comunicată debitorului împreună cu copia titlului executor.

La stăruinţa şi însoţit de ..... ne-am transportat în comuna ..... sectorul ..... str. ..... nr. ..... la domiciliul debitorului ..... unde am găsit prezent pe ..... căruia, punându-i în vedere calitatea şi scopul venirii noastre, ne declară : .....
.....

În urmă, noi, conform legii, la cererea şi pe răspunderea creditorului ..... am declarat urmărită definitiv până la concurenţa sumei de mai sus, următoarea avere mobilă a debitorului, pe care am lăsat-o pe loc în paza şi în custodia ..... cu rigorile legii în caz de înstrăinare şi anume :

.....

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal în trei exemplare, din care unul pentru dosar, unul pentru creditor şi unul pentru .....

EXECUTOR JUDECĂTORESC. Creditor. Debitor.
Custode.

.....

JUDECĂTORIA/TRIBUNALUL.....
Executorii judecătoreşti
Nr. .....
19.... luna ..... ziua .....

PUBLICAŢIE DE VÂNZARE Nr. .....

În baza adresei ..... 19..... la ..... se publică spre cunoştinţă generală că în ziua de ..... 19..... orele ..... se va vinde la licitaţie publică în comuna ..... sectorul ..... str. ..... nr. ..... averea mobilă urmărită a D. ..... şi alte anume specificate în procesul-verbal de urmărire spre despăgubirea creditorului .....
.....

Executor judecătoresc, Grefier,
.....

JUDECĂTORIA/TRIBUNALUL.....
Executorii judecătoreşti

Nr. .....
19..... luna ..... ziua .....

CITAŢIE

În baza adresei nr. ...../19..... a ..... sunteţi invitaţi ca în ziua de ..... 19..... să fiţi prezenţi în localitate în ..... pentru a asista la vânzarea prin licitaţie publică a averii dv. mobile urmărită spre despăgubirea credit. .....
.....

Executor judecătoresc, Grefier,
.....

Dosar nr. ...../19..... VÂNZĂRI

JUDECĂTORIA .....

Serv. Executorilor Judecătoreşti

PROCES-VERBAL

Astăzi, ... 19..... orele .....

Noi, Executor Judecătoresc Judecătoria .....

Având în vedere adresa cu nr. ..... a Judecătoriei ..... prin care confirmă termenul de astăzi, fixat de noi, pentru vânzarea averii mobile a debit. ..... urmărită de dl. Executor Judecătoresc ..... prin procesul-verbal din ziua de ..... pentru despăgubirea credit. ..... de suma de lei ..... ce are să primească în baza ..... învestită cu formula executorie.

Văzând că formalităţile prevăzute de art. 433, 437 şi 439 C. proc. civ. au fost îndeplinite.

La stăruinţa şi însoţit de ..... şi asistat de dl. ..... ne-am transportat în comuna ..... sectorul ..... str. ..... nr. ..... la locul fixat pentru vânzare şi aici am găsit prezent pe .....

În urmă, conformându-ne disp. art. 441 C. proc. civ., am verificat şi identificat obiectele urmărite şi am aflat că ....., după care, procedând conform art. 442 şi 443 C. proc. civ., am deschis licitaţia în gura mare, am scos la vânzare fiecare obiect în parte, arătând preţul şi adjudecându-l asupra persoanei care la a treia strigare a oferit preţul cel mai mare şi care a numărat imediat preţul vânzării şi căruia i-am predat obiectul vândut semnând de primire, iar despre rezultatul licitaţiei s-a ţinut osebit lista de licitaţie.

Suma rezultată din vânzare, adică lei ..... se va consemna la Casa de Economii şi Consemnaţiuni.

Drept care am dresat prezentul proces-verbal semnat de noi şi de persoanele care au fost de faţă la această operaţiune, conf. art. 447 C. proc. civ.

Executor judecătoresc, Creditor, Debitor,

.....

Dosar de executare nr. ...../19.....

JUDECĂTORIA (TRIBUNALUL) .....

ÎNCHEIERE

Camera de consiliu din .....

Instanţă compusă din :

Preşedinte .....

Judecător .....

Grefier .....

Având în vedere referatul executorului judecătoresc al acestei instanţe şi procesul-verbal din ..... constatator de executarea sentinţei - civile, penale nr. ..... privind pe debitor ..... domiciliat în ..... se constată că .....

JUDECĂTORIA (TRIBUNALUL)

Având în vedere cele de mai sus, instanţa urmează a da încheiere de constatarea săvârşirii ultimului act de executare, conform art. 403 C. proc. civ.

PENTRU ACESTE MOTIVE

DISPUNE

Constată săvârşit ultimul act de executare din prezentul dosar de executare.

Dată în camera de consiliu azi ..... 19.....

PREŞEDINTE, JUDECĂTOR,

GREFIER,

CERERE DE APEL

Subsemnatul ..... domiciliat în ..... declar apel împotriva sentinţei civile nr. ..... din ..... pronunţată de Judecătoria/Tribunalul şi prin care .....

În susţinerea cererii de apel formulez următoarele :

MOTIVE DE APEL :

1. (Orice nemulţumire a părţii legată de judecata în primă instanţă) .....

2. .....

.....

Pentru aceste motive vă rog să admiteţi apelul, să desfiinţaţi sentinţa apelată şi să rejudecaţi în fond după casare, urmărind a admite cererea (sau să casaţi cu trimitere în vederea rejudecării, când este cazul).

Timbrez cu ..... lei.

Semnătura apelantului,

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE RECURS

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., declar recurs impotriva sentinţei civile nr. ..... din ..... pronunţată de judecătoria (Tribunalul) ..... prin care .....:.....
.....
.....

În susţinerea cererii mele formulez următoarele:

MOTIVE DE RECURS:

Motivul I de recurs: Nulitatea prevăzută de art. 304 C. proc. civ. şi anume .....
.....

Motivul II de recurs: Nulitatea prevăzută de art. 304 C. proc. civ. şi anume .....
.....

Pentru aceste motive vă rog să casaţi hotărârea atacată cu trimiterea dosarului pentru rejudecare la prima instanţă.

Semnătura recurentului,

Domnului Preşedinte al Tribunalului/Curţii de Apel.....

CERERE PENTRU DEPUNEREA APELULUI (RECURSULUI)

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., depun alăturatul apel (recurs) în ..... exemplare împotriva sentinţei civile nr. ..... din ..... pronunţată de această instanţă în cauza ce formează obiectul dosarului nr. ....., rugându-vă să dispuneţi înaintarea lui împreună cu dosarul susmenţionat la .....

Semnătura apelantului (recurentului),
.....

Domnului Preşedinte al .....

CONTESTAŢIE ÎN ANULARE

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., formulez contestaţie în anulare împotriva hotărârii (sentinţei sau deciziei) nr. ..... din ..... pronunţată de această instanţă şi prin care .....

Motivele contestaţiei în anulare sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 317 (318) şi urm. C. proc. civ.

Menţionez că hotărârea atacată este irevocabilă, iar motivele arătate mai sus nu au putut fi invocate pe calea ordinară de atac a apelului (recursului).

Depun prezenta cerere în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi unul pentru a fi comunicat intimatului.

Semnătura contestatorului,

.....

Domnului Preşedinte al .....

CERERE DE REVIZUIRE A HOTĂRÂRII

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul ....., domiciliat în ..... judeţul (sectorul ..... al municipiului Bucureşti), str. ..... nr. ..... etajul ..... apartamentul nr. ....., formulez prezenta cerere de revizuire împotriva hotărârii (sentinţei sau deciziei) nr. ..... din ..... pronunţată de această instanţă şi prin care .....

.....

Motivele cererii sunt următoarele:

În fapt, ...

.....

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 322 pct. ..... C. proc. civ.

Menţionez că hotărârea atacată este definitivă.

Înţeleg să mă folosesc de proba cu înscrisuri şi anume de .....

.....

Depun prezenta cerere precum şi copii, certificate de subsemnatul, de pe înscrisurile susmenţionate, în două exemplare, dintre care unul pentru instanţă şi altul pentru a fi comunicat intimatului.

Semnătura revizuentului,

.....

Domnului Preşedinte al .....

SURSELE BIBLIOGRAFICE

(în ordinea alfabetică a autorilor)

A. DICŢIONARE

1. **ABIL, L.** - *Dicţionar bursier*, Ed. Economica, Bucureşti, 1994.

2. **ANTONIU, G., VOLONCIU, N., ZAHARIA, N.** - *Dicţionar de procedură penală*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1988.

3. **BERTRAND, Y., COLLI, J.-C.** - *Vocabular economic şi financiar, cu indice de termeni în patru limbi*, Ed. Humanitas, 1994.

4. **BREBAN, V.** - *Dicţionar general al limbii române*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1987.

5. **BREBAN, V.** - *Dicţionar al limbii române contemporane*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1986.

6. **COSTIN, M., MUREŞAN, M., URSA, V.** - *Dicţionar de drept civil*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1980.

7. **COSTIN, N.M., LEŞ, I., MINEA, St.M., RADU, D.** - *Dicţionar de drept procesual civil*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1983.

8. **DALLOZ** - *Dictionnaire du droit*, 2-e éd., Paris, 1966.

9. **GHIMPU, S., BREHOI, Ghe., MOHANU, Ghe., POPESCU, A., URS, I.** - *Dicţionar juridic - selectiv*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1985.

10. **HACHETTE** - *Le dictionaire de notre temps*, Ed. Hachette, Paris, 1988.

11. **IONESCU, V.** - *Dicţionar latin-român*, Ed. Orizonturi, Bucureşti, 1993.

12. **MÂCIU, M., ş.a.** - *Mic dicţionar enciclopedic*, ediţia a III-a , revăzută şi adăugită, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1986.

13. **ŞTEF, F.** - *Dicţionar de expresii juridice latine*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1995

14. **ŞTEFĂNESCU, B., CĂPĂŢÂNĂ, O., ş.a.** - *Dicţionar juridic de comerţ exterior*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1987.

15. **BBC ENGLISH DICTIONARY** - Harper Collins Publishers, 1993.

16. **WEBSTER'S ENCYCLOPEDIC UNABRIDGED DICTIONARY OF THE ENGLISH LANGUAGE** - Gramercy Boohs, New York, Avenel, 1994.

B. TRATATE. MANUALE. MONOGRAFII

17. **ALBU, I., URSA, V.** - *Răspunderea civilă pentru daunele morale*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979.

18. **ALBU, I.** - *Drept civil. Contractul şi răspunderea contractuală*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

19. **ALBU, I.** - *Drept civil. Introducere în studiul obligaţiilor*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1984.

20. **ALBU, I.** - *Dreptul familiei*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975.

21. **ALBU, I.** - *Căsătoria în dreptul român*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988.

22. **ALEXANDRESCO, D.** - *Explicaţiunea teoretică şi practică a dreptului civil român în comparaţiune cu legile vechi şi cu principalele legislaţiuni străine*, ediţia a II-a, Tip. Curierul Judiciar, Bucureşti, 10 vol., 1906-1926.

23. **ALEXANDRESCO, D.** - *Principiile dreptului civil român*, vol.IV, Bucureşti, 1926.

24. **ALEXIANU, G.** - *Dreptul constituţional*, Bucureşti, 1926.

25. **ANGHEL, I., DEAK, Fr., POPA, M.P.** - *Răspunderea civilă*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1970.

26. **ANGHENI, S.** - *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, Bucureşti, 1993.

27. **ATHANASIU, Al.** - *Dreptul Securităţii sociale*, Ed. Actami, Bucureşti, 1995.

28. **BACACI, Al.** - *Excepţiile de procedură în procesul civil*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983.

29. **BACACI, Al.** - *Raporturile juridice patrimoniale în dreptul familiei*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1986.

30. **BARASCH, E.A., IONAŞCU, A., ANCA, P., ECONOMU, V., NESTOR, I., RUCĂREANU, I., ZIBERŞTEIN, S.** - *Rudenia în dreptul R.S. România*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1966.

31. **BARASCH, E.A., NESTOR, I., ZIBERŞTEIN, S.** - *Ocrotirea părintească*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1960.

32. **BELEIU, Ghe.** - *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1993.

33. **BELIGRĂDEANU, Ş.** - *Încheierea, modificarea şi încetarea contractului de muncă*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1970.

34. **BÎRSAN, C.** - *Regimul juridic al bunurilor imobile*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1983.

35. **BÎRSAN, C., SITARU, D.A.** - *Dreptul comerţului internţional*, vol.1, Univeritatea din Bucureşti, 1988.

36. **BĂLESCU, C.** - *Curs de drept comercial şi industrial*, Bucureşti, 1940.

37. **BOROI, G., RĂDESCU, D.** - *Codul de procedură civilă, comentat şi adnotat*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Ed. ALL, Bucureşti, 1995.

38. **BOROI, G.** - *Drept procesual civil*, note de curs, Ed. Romfel S.R.L., Bucureşti, 1993.

39. **BRĂDEANU, S.** - *Extinderea lagislaţiei civile a Vechiului Regat în România de peste Carpaţi*, Sibiu, 1944.

40. **BRĂDEANU, S.** - *Curs de drept civil. Succesiunile şi donaţiunile*, Cluj-Napoca, 1948.

41. **BRUNO GOUTHIÈRE** - *Les impâts dans les affaires internationales. Trente étude pratiques*, 3-é edition, Edition Francis Lefebvre, 1994.

42. **BUERGENTAL, TH., WEBER, R.** - *Dreptul internaţional al drepturilor omului*, Editura ALL, 1996.

43. **CATHERINE MARTEL** - *La production audiovisuelle, 2-les contrats*, Dixit, 1994

44. **CAMENIŢĂ, I.** - *Protecţia internaţională a proprietăţii intelectuale*, Bucureşti, 1982, partea I.

45. **CANTACUZINO, M.** - *Elementele dreptului civil*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1921.

46. **CANTACUZINO, M.B.** - *Curs de drept civil*, Craiova.

47. **CĂDERE, V.G.** - *Tratat de procedură civilă*, ed.I, Bucureşti, 1928.

48. **CĂPĂŢÂNĂ, O., TĂNĂSESCU, V., ş.a.** - *Instituţii de drept comercial internaţional*, vol.1, Ed. Academiei, Bucureşti, 1973.

49. **CĂPĂŢÂNĂ, O., ŞTEFĂNESCU, B.** - *Tratat de drept al comerţului internaţional*, vol.I(1985), vol.II(1987), Ed. Academiei, Bucureşti.

50. **CĂPĂŢÂNĂ, O.** - *Dreptul concurenţei comerciale. Concurenţa onestă*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1992.

51. **CĂPĂŢÂNĂ, O.** - *Dreptul concurenţei comerciale. Concurenţa patologică. Monopolismul*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

52. **CĂPĂŢÂNĂ, O.** - *Dreptul concurenţei comerciale. Concurenţa neloială pe piaţa internă şi internaţională*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1994.

53. **CĂPĂŢÂNĂ, O.** - *Instituţii ale noului drept comercial. Societăţile comerciale*, Ed. Lumina, Bucureşti, 1991.

54. **CĂRPENARU, D.St.** - *Drept comercial român*, Ed. ALL, Bucureşti,1995.

55. **CHARLES DEBBASCH et CLAUDE GUEYDAN** - *Publicité audiovisuel*, Poesses Universitaires, d'Aix-Marseille, Economica, 1993.

56. **CIOBANU, D.** - *Drept constituţional şi instituţii politice. Statul*, Ed. Hyperion XXI, Bucureşti, 1991.

57. **CIOBANU, D.** - *Drept constituţional şi instituţii politice. Procedura parlamentară*, Ed. Hyperion XXI, Bucureşti, 1991.

58. **CIOBANU, D., DUCULESCU, V.** - *Drept constituţional român*, Ed. Hyperion XXI, Bucureşti, 1993.

59. **CIOBANU, V.M.** - *Drept procesual civil*, Universitatea din Bucureşti, vol.I(1986), vol.II(1988)

60. **CERNEA, E., MOLCUŢ, E.** - *Curs de istoria vechiului drept românesc*, Ed. Athenaeum, Bucureşti, 1991.

61. **CONSTANTINESCU, M., MURARU, I.** - *Drept parlamentar*, Ed. Gramar, Bucureşti, 1994.

62. **COSMA, D.** - *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1969.

63. **COSMOVICI, P.M.** - *Contribuţii la studiul culpei civile cu specială privire asupra culpei în contractele economice*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1960.

64. **COSMOVICI, P.M.** - *Introducere în dreptul civil*, Ed. ALL, Bucureşti, 1993.

65. **COSMOVICI, P.M.** - *Drept civil. Drepturi reale. Obligaţii. Legislaţie*, Ed. ALL, Bucureşti, 1994.

66. **COSTIN, N.M.** - *Răspunderea juridică în dreptul R.S. România*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974.

67. **COSTIN, N.M.** - *Răspunderea juridică în dreptul R.S.R.*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974.

68. **COSTIN, N.M.** - *Marile instituţii ale dreptului civil român*, vol.I-II, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981-1982.

69. **COSTIN, N.M.** - *Dreptul comerţului internaţional*, Universitatea din Cluj-Napoca, 1983.

70. **COSTIN, N.M.** - *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, vol.1, Universitatea Ecologică, "D. CANTEMIR", Tg.-Mureş, 1993.

71. **COSTIN, N.M.** - *Marile instituţii ale dreptului civil român. 3.*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993.

72. **COSTIN, N.M.** - *Drept comercial internaţional. Ghid alfabetic*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1987.

73. **COSTIN, N.M., DELEANU, S.** - *Dreptul comerţului internaţional*, vol.I (Partea generală), Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1994.

74. **CRIŞU, C.** - *Tratat de acţiuni civile în justiţie. Teorie şi practică judiciară*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1987.

75. **DEAK, Fr., CĂRPENARU, D.St.** - *Contracte civile şi comerciale*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

76. **DEAK, Fr.** - *Contracte civile şi asigurări. vol.II-Donaţie, închiriere de locuinţe, arendare, asigurări, rentă viageră, întreţinere, jocul şi prinsoarea*, Ed. Actami, Bucureşti, 1995.

77. **DEAK, Fr.** - *Moştenirea legală*, Ed. Actami, Bucureşti, 1994.

78. **DEAK, Fr.(coordonator), TOADER, C., POPESCU, R., STĂNCIULESCU, L., STOICA, V.** - *Moştenirea testamentară. Transmisiunea şi împărţeala moştenirii*, Ed. Proarcadia, Bucureşti, 1993.

79. **DELEANU, I.** - *Drept constituţiondl şi instituţii politice. Tratat.*, vol.I,II, Editura Europa Nova, Bucureşti, 1996.

80. **DELEANU, I.** - *Drepturile subiective şi abuzul de drept*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988.

81. **DELEANU, I., MĂRGINEANU, V.** - *Prezumţiile în drept*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981.

82. **DELEANU, S.** - *Contractul de comerţ internaţional*, Ed. Lumina Lex, 1996.

83. **DEMÉNY, P.** - *Cărţile funciare*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 1993.

84. **DEMETRESCU, P.** - *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968.

85. **DJUVARA, M.** - *Teoria generală a dreptului (Enciclopedia juridică)* , Ed. ALL, Bucureşti, 1995.

86. **DOGARU, I.** - *Elementele dreptului civil, vol.I - Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de editură şi presă "ŞANSA", Bucureşti, 1993.

87. **ELIESCU, M.** - *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei, R.S. România, Bucureşti, 1972.

88. **ELIESCU, M.** - *Curs de drept civil. Succesiunile*, Bucureşti, 1948-1949.

89. **ELIESCU, M.** - *Moştenirea şi devoluţiunea ei în Dreptul R.S. România*, Bucureşti, 1966.

90. **ELIESCU, M.** - *Căsătoria în dreptul R.P.R.*, Ed. Academiei R.P.R., Bucureşti, 1964.

91. **EMINESCU, Y.** - *Tratat de proprietate industrială*, vol.1-3, Ed.Academiei R.S.R., Bucureşti, 1982-1984.

92. **EMINESCU, Y.** - *Dreptul de autor*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1994.

93. **EMINESCU, Y.** - *Concurenţa neleală. Drept român şi comparat civil*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

94. **EMINESCU, Y.** - *Protectia desenelor şi modelelor industriale. Drept român şi comparat*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

95. **EMINESCU, Y.** - *Legea brevetelor de invenţie. Comentarii*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

96. **EMINESCU, Y.** - *Dreptul de inventator*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1959.

97. **EMINESCU, Y.** - *Dreptul de inventator în R.S.R.*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1969.

98. **EMINESCU, Y.** - *Opera de creaţie şi dreptul*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1987.

99. **EMINESCU, Y. şi colab.** - *Subiectele colective de drept în România*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1981.

100. **FILIPESCU, P.I.** - *Tratat de dreptul familiei*, Ed. ALL, Bucureşti, 1993.

101. **FILIPESCU, P.I.** - *Drept internaţional privat*, vol.1-2, Ed. Proarcadia, Bucureşti, 1993.

102. **FILIPESCU, P.I.** - *Drept civil. Dreptul de proprietate şi alte drepturi reale*, Ed. Actami, Bucureşti, 1994.

103. **FILIPESCU, P.I.** - *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. Actami, Bucureşti, 1994.

104. **FINŢESCU, I.N.** - *Curs de drept comercial*, vol.1-1929.

105. **GAVALDA CRISTIAN** - *Droit de l'audiovisuel. Cinema. Television. Video. Multimedia*, Lamy, troisième édition, 1995.

106. **GĂLĂŞESCU, D.** - *Drept comercial*, Bucureşti, 1948.

107. **GEORGESCU, I.L.** - *Drept comercial român*, vol.1-1946, vol.2-1948, Ed. Socec, Bucureşti.

108. **GEORGESCU, I.L.** - *Drept comercial român. Teoria generală a obligaţiilor comerciale. Probele. Contractul de vânzare-cumpărare*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1994 (Lucrare revăzută, completată şi adusă la zi de BĂCANU, I.).

109. **GHERASIM, D.** - *Buna-credinţă în raporturile juridice civile*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1981.

110. **GHERASIM, D.** - *Îmbogăţirea fără cauză în dauna altuia*, Ed. Academiei Române, 1993.

111. **GHIMPA, N.D.** - *Responsabilitatea civilă delictuală şi contractuală. Studiul de doctrină şi jurisprudenţă*, Ed. Socec, Bucureşti, 1946.

112. **GHIMPU, S., ŞTEFĂNESCU, T.I., BELIGRĂDEANU, Ş., MOHANU, Ghe.** - *Dreptul muncii*, vol.1-1978, vol.2-1979, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti.

113. **GHIMPU, S.** - *Dreptul muncii*. Ed. Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1985.

114. **GHIMPU, S., ŢICLEA, AL.** - *Dreptul muncii*. vol.1-2, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1994.

115. **HAMANGIU, C., HUTSCHNEKER, R., IULIU, G.** - *Recursul în casaţie şi contenciosul administrativ*. Ed. Naţionala "S. Ciornei", Bucureşti, 1930.

116. **HAMANGIU, C., ROSETTI BĂLĂNESCU, I., BĂICOIANU, AL.** - *Tratat de drept civil român*, vol.1-3, Ed. Naţionla "S. Ciornei", Bucureşti, 1928.

117. **HANGA, V.** - *Drept privat român. tratat*. Ed. Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1978.

118. **HILSENRAD, A., STOENESU, I.** - *Procesul civil în R.P.R.*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1957.

119. **HEROVANU, E.** - *Tratat teoretic şi practic de procedură civilă*. vol.1, Institutul de Arte grafice "Viaţa Românească", Iaşi, 1926.

120. **HEROVANU, E.** - *Principiile procedurii judiciare*. vol.1-2, Institutul de Arte Grafice "Lupta" N. Stroilă, Bucureşti, 1932.

121. **HEROVANU, E.** - *Teoria executiunii silite*. Ed. R. Cioflec, Bucureşti, 1942.

122. **IONAŞCU, Tr., BRĂDEANU, S.** - *Drepturile reale principale în R.S.R.*, Ed. Aademiei R.S.R., Bucureşti, 1978.

123. **IONAŞCU, A.** - *Drept civil. Partea generală*. Ed. Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1963.

124. **IONAŞCU, Tr., BARASCH, A.E. ş.a.** - *Tratat de drept civil*, vol.1, Ed. Academiei, Bucureşti, 1967.

125. **IORGOVAN, A.** - *Drept administrativ*, vol.1-2, Ed. Hercules, Bucureşti, 1993.

126. **IORGOVAN, A.** - *Drept administrativ. Tratat elementar*, vol.3, Ed. Proarcadia, 1993.

127. **IORGOVAN, A.** - *Drept administrativ. Tratat elementar*, vol.4, Ed. Actami, 1994.

128. **JACOTĂ, M.** - *Drept internaţional privat*, Ed. Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1976.

129. **JEAN-PIERRE FOUGEAU, ANNE KALCK** - *La production audiovisuelle*, 1-re autils. Dixit. 1994.

130. **LESVIODAX, AL.** - *Contestaţia la executare în materie civilă*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1967.

131. **LEŞ, I.** - *Sancţiunile procedurale în procesul civil român*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1988.

132. **LEŞ, I.** - *Procedurile speciale reglementate în Codul de procedură civilă*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989.

133. **LUPULESCU, D.** - *Dreptul de proprietate comună al soţilor*, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1993.

134. **MACOVEI, I.** - *Instituţii în dreptul comerţului internaţional*, Ed. Junimea, Iaşi, 1987.

135. **MAGNIEN, M.** - *L'entreprise de spectacles et les contrats du spectacle*, 1-re edition, Delmas, Belfond, Paris, 1995.

136. **MIHAI, Gh., POPESCU, G.** - *Introducere în teoria drepturilor personalităţii*, Ed. Academiei, bucureşti, 1992.

137. **MOLCUŢ, E., OANCEA, D.** - *Drept roman*, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1993.

138. **MUNTEANU, R.** - *Contracte de intermediere în comerţul exterior al României*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1984.

139. **MURARU, I.** - *Drept constituţional şi instituţii politice*, ediţia a VI-a, revăzută şi adăugită, vol.I-II, Ed. Actami, Bucureşti, 1995.

140. **MURIEL JOSSELIN-GALL** - *Les contrats d'exploitation du droit de propriété littéraire et artistique. Etude de droit comparé et de droit international privé*, GNL Joly Editions, 1995.

141. **MARK LITWAK** - *Contracts for the film & television industry*, Fast Forward Productions, inc., 1994.

142. **NEGOIŢĂ, AL.** - *Contenciosul administrativ şi elemente de drept administrativ*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1992.

143. **NEGRU, V., RADU, D.** - *Drept procesual civil*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1972.

144. **PETRESCU, A., MIHAI, L.** - *Drept de proprietate industrială*, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1987.

145. **POENARU, E.** - Drept civil, vol.I, Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1994.

146. **POP, L.** - *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, vol.I, Ed. Fundaţiei "Chemarea", Iaşi, 1993.

147. **POP, T.** - *Valorificarea creanţelor prin poprire*, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1972.

148. **POP, T.** - *Drept civil român. Teoria generală*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

149. **POPA, M.** - *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1995.

150. **POPESCU, T.R.** - *Dreptul comerţului internaţional*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1983.

151. **POPESCU, T.R., ANCA, P.** - *Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1968.

152. **POPESCU-BRĂILA, T.R.** - *Drept civil*, I, Bucureşti, 1993.

153. **PORUMB, Gr.** - *Codul de procedură civilă comentat şi adnotat*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1960, vol.1-1960, vol.2-1962.

154. **PORUMB, Gr.** - Teoria generală a executării silite şi unele proceduri speciale, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1964.

155. **PRISĂCARU, V.** - *Tratat de drept administrativ român. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

156. **PRISĂCARU, V.** - *Contenciosul administrativ român*, Ed. ALL, Bucureşti, 1994.

157. **ROSETTI-BĂLĂNESCU, O., SACHELARIE, NEDELCU, N.G.** - *Principiile dreptului civil român*, Ed. de stat, Bucureşti, 1947.

158. **SACHE, N.** - *Răspunderea civilă delictuală. Examen critic al condiţiilor şi fundamentării răspunderii civile delictuale în dreptul civil român*, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1994.

159. **SAFTA-ROMANO, E.** - *Dreptul de proprietate privată şi publică în România*, Ed. Graphix, Iaşi, 1993.

160. **SANILEVICI, R.** - *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, Universitatea din Iaşi, 1976.

161. **SITARU, AL.-D.** - *Drept civil. Teoria generală. Persoanele*, Institutul de drept şi relaţii internaţionale "NICOLAE TITULESCU", Bucureşti, 1992.

162. **SÎMBRIAN, T.**- *Drept roman. Principii, instituţii şi texte celebre*, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1994.

163. **STĂTESCU, C.** - *Drept civil*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1970.

164. **STĂTESCU, C., BÎRSAN, C.** - *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1981.

165. **STĂTESCU, C., BÎRSAN, C.** - *Drept civil. Drepturile reale*, Universitatea din Bucureşti, 1988.

166. **STĂTESCU, C.** - *Teoria generală a drepturilor reale. Introducere în teoria generală a obligaţiilor*, Universitatea din Bucureşti, 1975.

167. **STĂTESCU, C.** - *Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altei persoane*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1984.

168. **STĂTESCU, C., BÎRSAN, C.** - *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, ediţie revăzută şi adăugită, Ed. ALL, Bucureşti, 1994.

169. **STOENESCU, I., HILSENRAD, A., ZILBERŞTEIN, S.** - *Tratat teoretic şi practic de procedură a executării silite*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1966.

170. **STOENESCU, I., ZILBERŞTEIN, S.** - *Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata la prima instanţă. Hotărârea*, ediţia a II-a, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1983.

171. **STOENESCU, I., ZILBERŞ TEIN, S.** - *Drept procesual civil. Tratat. Căile de atac şi procedurile speciale*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1981.

172. **STOENESCU, I., ZILBERŞTEIN, S.** - *Executarea silită în procesul civil*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1983.

173. **SĂNDULESCU-NĂNOVEANU, I.G.** - *Explicaţiunea teoretică şi practică a Codului de procedură civilă*, Bucureşti, 1879.

174. **STOEANOVICI, C.A.** - *Curs de drept comercial*, Curierul judiciar, Bucureşti, 1926.

175. **ŞENDREA, C.AL.** - *Curs de procedură civilă*, Bucureşti, 1886.

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICA
INVENTAR CĂRŢI Nr. 28744

176. **ŞTEFĂNESCU, B., RUCĂREANU, I.** - *Dreptul comerţului internaţional*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1983.

177. **THÉO HASSLER, YVES-HENRY NÉDÉLEC** - *Guide pratiques des contrats de l'audiovisuel*, Litec, 1992.

178. **TOCILESCU, G.** - *Curs de procedură civilă*, vol.I-1887, vol.II-1889, Iaşi; vol.III-1892, vol.IV-1895, Bucureşti.

179. **TOMULESCU, C.**- *Drept privat roman*, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1972

180. **TURCU, I.** - *Operaţiuni şi contracte bancare. Introducere în teoria şi practica dreptului bancar*, ediţia a II-a, actualizată şi completată, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1995.

181. **TURCU, I.** - *Dreptul afacerilor*, Ed. Fundaţiei "Chemarea", Iaşi, 1992.

182. **ŢICLEA, AL., TUFAN, C.** - *Pensiile şi alte drepturi de asigurări sociale*, Case de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1994.

183. **UNGUREANU, O.** - *Actele de procedură în procesul civil (La instanţa de fond)*, Casa de editură şi presă "ŞANSA" S.R.L., Bucureşti, 1994.

184. **VASILESCU, P.** - *Tratat teoretic şi practic de procedură civilă*, vol.I-1939, vol.II-1940, Iaşi; vol.III-1943, vol.IV-1944, Bucureşti.

185. **VIDA, I.** - *Puterea executivă şi administraţia publică*, Ed. R.A. "Monitorul Oficial", Bucureşti, 1994.

186. **VLAHIDE, P.C.** - *Repetiţia principiilor de drept civil, vol.1-2*, Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1994.

187. **VRABIE, G.** - *Drept constituţional şi instituţii politice contemporane*, Ed. ŞTEFAN PROCOPIU, Iaşi, 1993.

188. **ZILBERŞTEIN, S.** - *Procesul civil internaţional. Normele de procedură din Legea nr.105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internaţional privat*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1994.

189. **ZILBERŞTEIN, S., CIOBANU, V.M.** - *Recursul şi recursul extraordinar în procesul civil*, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1987.